12
3 S
9 H
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
20. J.
12
12
9
17

THEOPHILI

BONETI

MEDICINÆ DOCTORIS,

SEPULCHRETUM

SIVE

ANATOMIA PRACTICA,

EX

CADAVERIBUS MORBO DENATIS,

Proponens

HISTORIAS ET OBSERVATIONES

Omnium Humani Corporis Affectuum, ipſorumq; Cauſas reconditas revelans.

Quo Nomine tam PATHOLOGIÆ *Genuinæ, quam* NOSOCOMIÆ *Orthodoxæ Fundatrix, imo* MEDICINÆ VETERIS *ac* NOVÆ *Promptuarium dici meretur.*

Cum INDICIBUS neceſſariis.

EDITIO ALTERA, QUAM NOVIS COMMENTARIIS

Et OBSERVATIONIBUS *innumeris illuſtravit, ac tertia ad minimum Parte auctiorem fecit*

JOHANNES JACOBUS MANGETUS, MEDICINÆ DOCTOR, & Sereniſſimi Electoris Brandenburgici Archiater.

TOMUS TERTIUS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBL. SS. IO. & PA. DE URB.

GENEVÆ,

Sumptibus CRAMER & PERACHON.

M. DCC.

THEOPHILI BONETI
MEDICINÆ DOCTORIS
ANATOMIA PRACTICA,
SIVE
DE ABDITIS MORBORUM CAUSIS
Per Cadaverum Diſſectionem revelatis.

LIBRI TERTII

SECTIO XXIX.
DE HERNIIS.

OBSERVATIO I.

Herniæ Rupturam Peritonæi raro ſequuntur, frequentiſſime Expanſionem.

HOc animadverſione non indignum videtur, Peritonæum rariſſime diſrumpi: In apertis cadaveribus aliquoties expertus ſum, & demonſtravi umbilicum cum ſubſequentibus inteſtinis inſtar capitis virilis protuberaſſe, adeo ut muſculi ventris ad latera impellerentur, & à ſe invicem ſepararentur, attamen Peritonæum expanſum erat, ſed nunquam diſruptum. *Barbette Chirurgia Parte* 1. *cap.* 7.

P*Eritonæum rariſſime diſrumpi*] Ab apertione aliqua in ¡Peritonæi membrana¸, quæ inteſtina & Omentum in ventre incluſa retinet, facta, ſi inteſtina vel Omentum ex abdomine per foramen elabantur, horum procidentia ſequitur, quæ tumorum, Celæ dictorum, varia genera producit: Hæc autem apertio Peritonæi, vel ab ipſius ruptura, vel dilatatione proficiſcitur, Ob rupturam peritonæi procedentia illa exoritur, inteſtinorum vel omenti, quæ tumorem illum, qui verius Hernia vel Ruptura dicitur, gignit, illiúſque ſpeçies diverſas pro diverſitate loci ubi ruptum ſit, & partis quæ procidit variantes: Si enim in inguinis regione fiat ruptura, & in muſculis proceſſus ¦peritonæi, qui teſtes cum ſeminariis vaſis ſuſpenſos retinet & includit, initium ſcindatur, inteſtinis tunc per hanc aperturam in inguina ſub cutem ſe inſinuantibus, fit Enterocele: & ſi illic ſubſiſtant, Tumor in inguine prodit: Si vero in ſaccum deorſum quoque prolabantur, illic tumorem excitant, cúmq; ſæpe immenſum, ſi magna inteſtinorum portio deſcenderit, vel illa flatibus diſtenta, aut excrementis refeta ſint, quæ ſi dura fuerint, tactu etiam deprehenduntur: Si vero flatus in illis contineantur cum premuntur murmur edunt: & ſi illic hæreant inteſtina, nec reponi, quia diſtenta vel convoluta ſint, poſſunt, cum excrementorum ductus interclusus ſit, ut illa minime dejiciantur

ciantur, cauſam præbent, unde fæcibus concervatis, ſurſumque regurgitantibus, illæ tandem evomuntur. Quod ſi vero *Omenti* portio, per enarratam rupturam in Inguen feratur, Epiplocele fit, tumore illic plerumque remanente, nec ulterius deſcendente, cum Omentum ob brevitatem, longitudine ſua os pubis vix ſuperantem, tantopere deſcendere, uti inteſtina quæ longiſſima ſunt, non poſſit, niſi forte de illo portio abrupta, quod eadem vi qua peritonæum ſcinditur, fieri poteſt, eoque citius, ſi poſtquam egreſſum & retentum, attractum admodum & tenſum eſt, vi hac illiſillata, ulterius feratur, & in ſcrotum tunc pars illius ſubſideat, quæ tamen amplius reponi minime poſſet: Vidimus & in Inguine, immenſum in quodam tumorem, quem ea omento eo prolapſo proceſſiſſe, ex contactu adipis diuruſculi inæqualiter, uti in Omento adnaſci ſolet, ſe offerentis, dijudicare potuimus, quod diſruptum fuiſſet, copia illius quæ huc procideret, aliquo pacto innuere videbatur. Vel maximam fuiſſe hic, ſicut mox oſtendemus, relaxationem, cum dolorem alioqui nullum ſentiret, unde neglecta cura non diu poſt ſuperviait: In Inguinis mulierum regione, ſi peritonæum illis diſrumpatur, ubi vas quoddam ea utero per illud in inguina extrorſum fertur, tunc uti per proceſſum in viris, ſic in fœminis per hanc viam prolabentibus quoque inteſtinis, Enterocele quædam prodibit, in qua immenſus tumor quandoque in inguinibus ſe offert, vel Epiplocele, ſi Omentum procidat, quod cum longius in mulieribus quam in viris exiſtat, tumorem quoque eminentiorem in hiſce quam illis progignet. Quod ſi peritonæum in alia abdominis regione rumpatur, atque Inteſtina vel Omentum illic ſub cutem provolvatur, ſi in umbilici regione hoc fiat, Omphalocele dicitur, Si alibi circa eum, Herniæ ſeu Rupturæ generale nomen ſervat: In quibus Herniis tactus ſæpe an inteſtinum ſit, quod preſſum murmur, Vel omentum, quod nullum edit, & quod illud majorem, hoc minorem tumorem efficiat, diſcernat.

Ex Dilatatione, ſeu Relaxatione ſols proceſſus peritonæi, per quem vaſa ſeminaria ea abdomine in ſcrotum deſcendunt, citra rupturam, inteſtini vel omenti portio etiam prolabi, atque Enterocele vel Epiplocele fieri poteſt: Quod ſic contingere oſtendit, quia citra prægreſſum dolorem ſenſim nec ſubito fit, ac præterea ocularis inſpectio. *Platerus Prax. .3.c.2.*

Observatio II.

Vera Hernia non fit ſine peritonæi ruptura, Imperfecta per ſolam relaxationem fieri poteſt.

§. 1. Teſtis equidem tunica involvitur vaginali, at ea non extendit ſe ultra teſtem, ſed circa vaſorum pyramidalium baſin deſinit, teſti unita, adeoque tranſitus hic loci nullus verſus abdomen, Proceſſus adeoque peritonæi hic nullus, ac ſi vaſa ſpermatica vaginali quadam tunica, libera, tegerentur, quale quid in canibus notamus, ſed hic membranulæ dantur plurimæ, coagmentatæ, vaſa hæc connectentes: Teſticulus tamen ipſe à tunica hac totus diſtat (ſolo eo loco excepto qui pyramidalis corporis baſis dicitur) ſic ut ſpatium aliquod intercedat inter eam & teſtem. Hernia itaque, ſi quæ ex abdomine ipſo, non fit ſine peritonæi veri ruptura vera, nec tamen hic materia, quæcunque etiam fuerit, ſolida humoralisve, intra teſtem & vaginalem tunicam colligitur, cum ex ventre ad hoc ſpatium nullus detur tranſitus, ſed vero intro intra hanc & ſcrotum ipſum: Hæc dum proponimus, neutiquam flatulentam, ſeroſamve Herniam (ſic liceat loqui) produci poſſe negamus, à materia ſpatio inter teſtem & tunicam vaginalem congregata: hanc enim Obſervationes Medicorum frequentiores ſatis probarunt: Aſt hic inter locum, quem materia hæc occupat, & ventrem infimum, nullus datur nexus; poterit etenim vitioſa hæc affectio hic loci oriri, uti vitii in ventre ipſo exiſtente.

§. 2. In inguine non raro Herniam ſe exhibere notamus, hanc quacunque etiam à cauſa dependeat, ſolam fere extenſionem peritonæi ſequi æſtimamus, laxius enim hoc utroque inguine notatur, ſic ut vel levi attactu ſacculum ſat notabilem verſus femora ſe extendentem exhibeat. *G. Blaſius Obſerv. Anat. p. 20.*

* Si Tumor in umbilico appareat Omphalocele dicitur, Si vero in alia parte ventris inferioris, vel ſopeſiotis, non durus tumor fiat, aliquando appareat aliquando latitans, Peritonæi ruptura eſt: Atque ſi in ventre viſorum inferioris talis appareat, etiam Relaxatio eſſe poterit citra ruptionem, circa foramen per quod deſcendunt vaſa ſpermatica, elongato in modū crumenæ, cum ſuis contentis epiploo, ſcil. vel inteſtinis vel utrique; Et ſi inferius prorumpat, ſecundum quod magis vel minus eſt lapſus, diverſam ſedem conſtituet, ubi enim ad pubem tantum perveniat Bubonocelen facit, quieſcentibus ægris via appareat, poſt ſaltum autem vel deambulationem conſpicua eſt; Nec eſt prætermittendum talem etiam à rupto aliquo epigaſtrii muſculo fieri aliquando poſſe: Verum ſi ſupra dicta elongatio ad ſcrotum uſque producatur, Enterocele appellabitur, quæ omnes etiam à ruptione contingere poſſunt: Diſcernuntur autem ſecundum cauſas, ut ſi à Ruptione ſint ea quæ tumorem faciunt, nuda in ſcroto propius tactui occurrunt; ſi ab elongatione, cum majore renitentia, & tanquam in ſecundo vaſe ſentiuntur, quæ ubi in ventrem recipiuntur tumor ceſſat, hacque nota diſcernuntur hæ duæ Herniarum ſpecies à reliquis quæ in ſcroto conſpiciuntur, quæ etiam à talibus cauſis originem non habent, ſuntque hæ pneumatocele, hydrocele, ſarcocele & cirſocele: Pneumatocele levitate perſpicuitateque ab hydrocele diſtinguitur: Sarcocele tumore & duritie teſtis dignoſcitur: Cirſocele tumorum diverſitate & parvitate in epidydimo & vaſis ſpermaticis ab aliis Herniis diſtinguitur. *Rondeletius de dignoſ. morbis cap. 10. pag. 665.*

Observatio III.

Hernia à ruptura Peritonæi.

Anno 1613. Septembris 24. aperui corpus cujuſdam decollati, in quo cum ruptura inteſtinali laboraret, affectum & peritonæum ruptum oſtendi, quomodo per eam rupturam inteſtina vel omentum decidunt. Modum etiam incidendi & ligandi demonſtravi. Plures idem in utroque latere habebat venas & arterias emulgentes. *Joh. Rudolphus Salzmannus Obſerv. Anat. p. 42.*

OBSERVATIO IV.

Enterocele à dilatatione ſola proceſſus peritonæi citra rupturam dependens.

IN Hernioſo hydropico ſecto poſt mortem, ejuſmodi foramen per quod inteſtinum in ſcrotum deſcendens tranſmittebatur, rotundo margine integrum, *nec dum* ſciſſum vel *ruptum ullo modo* deprehendimus. Per quod inteſtini tenuioris portio illa, quæ ſupra cœcum eſt, in ſcroti, aqua pleni, infimam ſedem uſque ferebatur, totóque illo ductu huic proceſſui peritonæi hujus aquæ cauſa, quæ tunicas has erodendo ut conglutinentur facit, firmiter accreverat & adnatum erat, nihilominus ſine incommodo excrementa egerente, nec dum de dolore conquerente. *Platerus Practic. lib. 3. cap. 2.*

HOc in caſu non ſubitanea vis, quæ diſrumpere potius ſolet, ſed conatus ſaltem frequens & validus egerendi ſæpe repetitus in natura conſtipatis, in cauſa erit, unde & non ſubito ſed ſenſim naſcitur: cùm enim per eum inteſtina deorſum in inguina protruſa, ad hujus proceſſus initium propellantur, illius meatum ſæpe impellendo, illique ſe tandem inſinuando, eum ſenſim dilatant: Quod ſic fieri, illiuſque proceſſus exordium eouſque dilatari, atque etiam citra rupturam admodum dilatari poſſe præter allatum exemplum hæc etiam comprobant, quod & alii ductus anguſtiores & craſſiores ſic dilatari poſſint, veluti ureteres, per quos calculus aliquoties deſcendit. *Idem ibidem.*

OBSERVATIO V.

Vaſa Seminalia Peritonæo involui ex ſectione Anatomica Hernioſorum patet.

NOtandum quod quando muſculi oblique deſcendentis tendo modice relaxatur, fit Herniæ illa ſpecies quæ Bubonocele vocatur: Quando vero valde dilatatur, tunc fiunt Herniarum duæ ſpecies, Inteſtinalis & Omentalis: Valent namque corpora hæc in ſcrotum deſcendere, Neque alicui ſit mirum ſi contra opinionem cujuſdam Excell. Medici ſententiam, qui cum Fernelio credebat vaſa ſeminalia à Peritonæo non eſſe inducta, neque ita de facili tendinem hujus muſculi perforari poſſe, cùm jam ſæpe, ut vidi, & celeberrimis Medicis oſtendi rem aliter ſe habere, non ſolum in cadaveribus, ſed in vivis, præſertim anno 1596. in quo vidi puerum qui Hernia inteſtinali afficiebatur, & cum à Chirurgo à Nurſia per inciſionem curaretur, Teſticulo cum ſuis vaſis avulſo manifeſte inſpexi, atque oſtendi vaginam, ut ita dicam, teſticulo à peritonæo factam, quæ ita erat dilatata in ſuo exortu, uſque ad finem & fundum, ut duo digiti manus meæ facile ingrederentur, quod credo omnibus facile eſſe viſu. *Hippolitus Baſcus de Facult. Anat. Lect. 1. p. 9.*

OBSERVATIO VI.

Mulieres Herniis eſſe obnoxias oſtendit diſſectio virginis, cui à relaxato Peritonæo Inguinalis accidit.

LIgamenta uteri Rotunda oriuntur à fundi uteri lateribus, iis præſertim in locis ubi Tubæ Fallopianæ utero committuntur, & inter duplicaturam Peritonæi verſus inguina utrinque aſcendunt, & ut vaſa ſpermatica in maribus, ita *hæc Ligamenta in mulieribus extra abdominis cavitatem* prodeunt; hinc illæ eadem ratione ut viri Herniis ſunt obnoxiæ, quatenus ſcil. Peritonæum eo in loco, ubi ligamenta exeunt, præter modum dilatatur: Quemadmodum hiſce diebus obſervavimus, *dum Filiam Hernia laborantem* poſt mortem diſſecaremus, eo námque in loco, ubi rotunda uteri ligamenta abdomen deſerunt, Peritonæum adeo relaxatum invenimus, ut integram foveam ſive burſam efformaret, perquam inteſtina in inguen deſcendendo herniam inteſtinalem producebant. *Regnerus de Graaf de mulier. organis cap.* 10.

HErnioſos aliquot à morbo extinctos ſe vidiſſe ait *Heldanus* cent. 6. obſerv. 37. Unam vero tantum hernioſam, quæ maximis cum doloribus interiit, quod tumorem in inguine celaſſet: *Idem* obſerv. 70. notat herniam in muliere, gravibus doloribus uteri, ventris & ventriculi vexata (cui exortus tumor in inguine duorum pugnorum magnitudine, à ruptura peritonæi, à deſcenſu inteſtini fæcibus turgidi) ſed medicamentorum efficacia liberata. Lethalem quoque herniam in Fumarii uxore vidi anno 1667. cui Iliaca paſſio ſucceſſit, natam à tumore in inguine nucis juglandis magnitudine, quam paucis ante interitum horis detectam voluit.

* *Hæc ligamenta in mulieribus extra abdominis cavitatem &c.*] Conſiderata Peritonæi ſtructura in mulieribus, hoc occurrit, etſi membranas illius externa vaſa ſpermatica, atque Teſticulos, extra illam cavitatem, non perinde ut in hominibus deducat, membranam tamen largiri ligamentis rotundis, commeatum per annulos arctum, atque ſufficienter ad infernam productam; ut & Epiploo & inteſtinis libertatem concedat ad vulvæ uſque labra procedendi, hincque Herniam completam patiendi: *De Blegny cap. 3. §. 6.*

Filiam Hernia laborantem) Peritonæum productionibus duabus donatum eſt, utrinque a lateribus una, ab ejus exteriore membrana tenibus ſubjecta juxta os pubis; ſunt veluti canales laxiores, per tendines muſculorum obliquorum & tranſverſorum extra ventris cavitatem in ſcrotum ad teſtes abeunt, lac-

tinſque ſe explicantes propriam eorum tunicam conſtituunt: per eas vaſa ſpermatica præparantia deſcendunt, & remeant deferentia ad veſicæ cervicem unà cum muſculis teſtium in viris: In *mulieribus* vero duo proceſſus ab utero ad ſupernam vulvæ partem abeunt, verum hiſce productionibus (quas Veſalius in fœminis dari negat, quod in his teſte, penduli non promineant) interior membrana arctiſſime adhæret (a qua tamen juxta os pubis ſe jungitur) hacque diſrupta, & exteriore dilatata, prout vel inteſtinum vel omentum illapſum fuerit tam in viris quam mulieribus Herniam cauſat: Hæc productio ſectione per cutim in inguine facta, ſi proxime ad abdomen vinculo intercipiatur, illapſum quidem impedit, ſed cum ſimul & vaſa in viris ligentur, teſtis adimitur: Sin vero non proxime injiciatur, tunc portione aliqua inteſtini adhuc illabente, plurimum moleſtat, etſi foris nihil protuberare conſpiciatur, via etiam tactu deprehendi poſſit, novaque ſectio, novumque vinculum requiritur, ut exempla quorundam nos docuere. *Bauhinus Th. Anat, lib. 1. cap. 9.*

OBSERVATIO VII.

Hernia ope ſubligaculi ſolius curata, natura hiatum materia adipoſa offarciente.

SAcrificulus in ædibus S. Andreæ Artium ſacris, nomine *Ioan. Moretus*, Hernia completa laborans me acceſſit, opem efflagitans, maximo enim ſe dolore affici dicens, præſertim ubi officij cauſa eſſet canendum: Viſo loco laborante, à cautione abſtinendum dixi, munere alteri conceſſo; hinc plurimis morbo congruis præſcriptis, inter cætera ſubligaculo deſcenſum cohibere juſſi, quo & quinquennii vel ſexennij ſpatio uſus eſt; atque ex eo quærens qua valetudine frueretur, ſe ſanum eſſe aſſeruit: Quo de rei veritate conſtaret, in ædes meas eum deduxi, examinatiſque genitalibus, nullum Herniæ veſtigium comparuit:

Eo autem ſemeſtri poſt ex Pleuritide defuncto, cadaveris apertionis conceſſa, inquiſivi ſedulus quibus repagulis natura deſcenſuris inteſtinis obviam iviſſet. Fidem teſtor me circa foramen productionis peritonæi, inveniſſe ſubſtantiam adipoſam, magnitudinis mediocris globuli ſphæriſterij, tam arctè dicto proceſſui adnexam, ut vix ſine dilaceratione adjacentium locorum divelli potuerit: Quæ ſanationis cauſa fuerat: Multos præterea novi qui à pertinaci ſubligaculi geſtatione, eaque ſola citra aliud præſidium ſanitatem conſequuti ſunt; quibus, prius macilentis, poſt obeſis factis, circa inteſtina colligitur pinguedo, à qua intumeſcunt, unde nullus in ſcrotum patet tranſitus, reliquo poſtmodum ſine recidiva ſubligaculo: Ex quibus patet temere inſtituendam non eſſe caſtrationem. Res certe admiratione non caret, naturam morbos incurabiles creditos, ſuperare, levi auxilio adjutam. *Pareus Operum lib. 8. cap. 15.*

A *Pertinaci ſubligaculi geſtatione*] Quorum inventia teſticulorum extirpationem, adeo familiarem, ita abolevit, ut jam vix aliquem reperias qui ſolum panem hominum caſtratione lucretur, inquit *Regn. de Graaf. de virorum organis pag. 7.*

OBSRVATIO VIII.

Extraordinaria Herniarum ſpecies per Anatomen deprehenſa.

HÆ ſunt ſimplices Herniæ & compoſitæ, prout vulgo diſcribuntur, ſed nobis plures alias praxis demonſtrat, & quæ apud Scriptores non reperiuntur: nam experientia me docuit Peritonæum etiam in parte poſteriori verſus *Dorſum* poſſe diſrumpi, & ibi Herniam efficere: *Inguina* ſunt locus Herniis conſuetus, verum noli tibi perſuadere Peritonæum in aliis locis etiam non poſſe dilatari aut diſrumpi, & ibi Herniam efficere: *Supra umbilicum contingit*, ſed rariſſime: Infra umbilicum, & ad ejus Latera, & longe ſupra Inguina, non duntaxat ego, juxta alios Hernias vidi, ſed cum illis tanquam cum abſceſſu agebatur, & Chirurgus non aliam ſui erroris rationem in medium producebat, quam quod ibi Herniis conſuetus locus non eſſet. *Barbette Chirurgia parte 1. cap. 7.*

S *Upra umbilicum*] Omphalocele, communi fœminarum parturientium damno ſatis innotuit: at ſupra umbilicum ita dilatari cutim ut viſcera interiora excipiat, ab uſu quotidiano eſt remotius: Mulier grandæva Hafnienſis, corpore quadrato & robuſto, multis laboribus defatigata, ſupra umbilici regionem, mox infra cartilaginem enſiformem tumore exorto, & rupto peritonæo, herniam patitur iſtius loci plane ſingularem, quæ quocunque labore incrementum capit: non tamen æqualis ubique tumor: In medio globulus eminet, quo omentum vel inteſtinorum particulam recipi ipſa credit. *Bartho. [illegible] H. [illegible].95.*

Supra Umbilicum contingit] Hippocr. ſect. 1 lib. 2. Epidem. non Inguina ſolum Herniarum ſedem ſtatuit, ſed & ſpatium abdominis: *Abdominis*, cit, *ruptura* quæ quidem *circa pubem ſunt, plerumque ſunt ſtatim innoxia: quæ vero parum ſupra umbilicum in dextra parte, dolorem & corporis jactationem afferunt, & vomitum ſtercoris inducunt: ſiunt autem hæ aut plaga, aut diſtenſione, aut alterius inſultu:* Rupturas quæ circa pubem ſunt plerumque ſtatim innoxias eſſe ait, comparative ſcil. ad alias, Omnes enim dolorificæ ſunt, ac partibus ſubjectis debilitatem afferunt: Gravem tamé fieri aliquando contingit diſruptione ſupra Inguina, ſi diſruptio eam partem attingat qua concreſcit cum tendinibus muſculorum: Rupturæ autem ſupra umbilicum excitatæ, maxime dextra parte, cæteris periculoſiores ſunt, quia hinc ægri parati ad volvulum.

Inguina ſunt locus &c.] Vidit Clar. *Th. Bartholinus*

mus Neſpoli corpulentum quendam genio deditum, cui in inguine ramex carnoſus tuberoſus propendet, ut abdominis ſuperet amplitudinem, una parte varicoſus duruſque, ex quo puſtulæ enaſcuntur & ſuppurantur: Inferior pars mollior aquam continere videtur. *Cent. 1. Hiſtor. 95.*

Observatio IX.

Bubonocele à deſcenſu Coli in inguen. 1. A Cæci deſcenſu. 2. A deſcenſu Omenti, cum utrinſque teſticuli Hydrocele. 3. Ab Inteſtinis inter cutim & muſculos cohibitis. 4. Ab Omenti & Inteſtini prolapſu inſequuta inflammatio & gangræna. 5.

§. 1. OCcurrit ante aliquot annos mulier 40. annor. quæ jam à ſex annis hernia gravi ex caſu laboraverat: ſic ut ſubligaculo forti propendentia, detinere coacta fuerit.

Aperto in cadavere: Inteſtinum Colon, rupto peritonæo, dilatatis externis, cavitatem ventris magna parte reliquiſſe obſervabatur, loco eo ubi ad conſtituendum Rectum flexuoſum valde ſiniſtro in latere detinetur. *Ger. Blaſius obſervationum medic. 8.*

I*Nteſtinum colon rupto peritonæo*] Etſi omnium frequentiſſime & facillime deſcendit Ileum, reliquis inteſtinis magis liberum & lubricum, poſſe quoque prolabi *Colon* oſtendunt *Nic. Maſſa* p. 1. epiſt. 23. & *Fabritius Hildanus* cent. 6. obſerv. 1. Matronæ, *aut*, à multis annis Hernioſæ poſt delapſum inteſtinum, & in abdominia rupturam impulſum, gangræna cum ulcere ſordido in inguine ſupervenit, ex quo bimeſtri ſpatio fæces alvi emanarunt, quæ tamen annos aliquot à curatione ſupervixit, nulla ſuperſtite fiſtula: Colon autem fuiſſe affectum, non aliquod inteſtinorum tenuium, & dilatationi, ſive foramini peritonæi incluſum, idque ſine ulla reduplicatione inteſtini credidi, eo quod inteſtinorum colon ſit craſſiſſimum, unde facile fieri poteſt ut aliqua ipſius pars lateralis peritonæo dilatato, aut rupto includatur & putreſcat, reliquis ipſius partibus, remanentibus ſanis atque integris.

Mulier qua Hernia gravi] In fœminis à relaxatione ſola peritonæi in inguine, illic ubi vas quoddam peculiare ex eo emergere diximus, facta, Enterocelen & Epiplocelen gigni, ille forte innuere voluit qui tendinem quendam ab inguine in peritonæum emitti, illiuſque robore peritonæum, atque hinc omentum & inteſtina confirmari ſcribit, eique relaxato Hernias illic fieri docuit: Verum cum vas illud non adeo, uti proceſſus peritonæi membranoſum, ſed nerveum & durum exiſtat, nec penitus tam facile dilatetur, vix illius relaxationis cauſa, niſi peritonæum illic diſrumpatur, inteſtinum vel omentum in inguen poterit deſcendere. *F. Platerus Prax. lib. 3. cap. 2.*

§. 2. Cum Cæcum inteſtinum prope renem dextrum peritonæo contumaciter adhæreſcit, non poſſum adduci ut credam cum *Galeno* ſolum hoc inteſtinum omni vinculo ſolutum eſſe, ob idque facile in ſcrotum decidere. Experientia docet ſolum Ileum pubi proximum Enteroselen facere, Inveni tamen in puerulis, quibus tum oſſi ſacro incubat, in ſcrotum delapſum, Et nuper in Pharmacopœi cadavere juxta inguen provolutum obſervavi. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 12.*

* C*Umcæcum Inteſtinum &c.*] Quodnam inteſtinorum facilius procumbat & Herniam pariat, diſtincte oſtendit Clar. de Blegny, Chirurgus Regius, Tractatu de Herniis, Ex notitia *ait*, ſitus partium imi ventris colligere eſt ex inteſtinis ſemper Jejunum primum prodire in Omphalocele, Solum Rectum per podicem eminere: Ileum autem tum Annulos tranſgredi, illam autem coli partem quæ latus dextrum occupat, illuc quandoque devolvi, etſi perquam raro id accidere doceat Riolanus ac ſolam in infantibus: illud tandem conſtat, ſi Coli ligamenta in tantum extendi queant ut hoc prolabatur, Cæcum, quod minus adſtrictum eſt, & liberius, ac naturaliter deorſum vergit, eo facilius ad uſque inguina poſſe devolvi: Concedo duplex hoc Herniæ genus admodum eſſe infrequens, attamen nemo inficiabitur illas aliquando contingere, neque adeo ſi accidant, in admirationem pertrahere quam Ventriculi præcipitationem, cujus ex Fabritio Hildano meminit Riolanus &c.

§. 3. In ſubjecto virili ob cuſam monetam ſtrangulato 1638. Pariſiis, Omentum in inguen dextrum producebatur: Deinde vero muſculo cremaſteri ita adnatum viſebatur ut naturalem nexum diceres: Epiplocele enim laboraverat: Uterque quoque Teſticulus Hydrocele infectus. *Bartholinus cent. 2. obſervat. 85.*

§. 4. Experimur etiam proceſſum peritonæi in Inguinibus ita poſſe diſrumpi, ut inteſtina non in ſcrotum, ſed inter cutim & muſculos verſus femur ſeſe urgeant. *Barbette l. c.*

I*Nter cutim & muſculos &c.*] inteſtini prolapſi ſub cutem abdominis, ſectione facta repoſiti, exemplum affert *Platerus* obſervationum lib. 3. p. 758. Cuidam taurus impetu facto cornibus abdomen in latere circa umbilicum perfoderat; poſt convaleſcentiam exiguus tumor, rupto ſcil. illic peritonæo, remanſit; quem cùm negligeret, tandem fenſim è peritonæi cavitate emergentibus inteſtinis, tumor in immenſum excrevit, ipſeque & febre acuta & ſtercoris evomitione extreme laboravit, ut de illius ſalute pene deſperantes, ad ſectionem reponendaque inteſtina ut extremum remedium confugeremus: qua in cute illius loci tentata, licet difficulter foramen peritonæi rupti digito inveſtigaretur, eo tamen invento, ſenſimque intruſis inteſtinis, mox ſanitati reſtitutus, tumorem poſtea vinculis coercuit.

§. 5. Pagano cuidam viro robuſto cum duobus litiganti, & in terram dejecto, adverſariorum alter pedem in Inguinis dextri regionem adeo impetuoſe impegit, ut vehementem inde cruciatum mox ſentiens, vix iterum potuerit aſſurgere: Inde in lectum collocato, ſtatim tumor in eo loco amplus apparuit: Chirurgus & Lithotomus vocati, rupturam in peritonæo factam, atque procidentiam inteſtinorum ſequutam judicabant, aliquotque dies

in reponendo inteſtino laborarunt, fomentis, inunctionibus & manuali operatione adhibitis: Quibus cum nihil proficeretur, dolorque in dies augeretur, & tumor admodumruberet, ad nos advectus fuit: Cum vero cognoviſſem illum totos octo dies, ex quo læſus fuerat, nihil per alvum dejeciſſe, vomitumque ea nocte excrementorum alvi ſequutum, & poſtmodum omnino inteſtina procidiſſe, uti & omenti portionem, tumore in inguine perſiſtente, nec in ſcrotum deſcendente, inteſtina ex læſione inflammata, uti & vicinas partes aſſeverami: Et quia tumor mollis, plenus & lividus erat, ſanguinem quoque illic collectum ex læſione, eumque ex diutina retentione corruptum eſſe judicavi. Quibus conſideratis, *cum nulla alia ſpes ſalutis* eſſet, & gangrænæ indicia, excitatis jam nigris in inguine puſtulis, exſudanteq; ichore apparerent, *per ſectionem cutis* viam patefaciendam, & per rupturam peritonæi tunc conſpicuam, inteſtina reponenda, Ægro etiam hoc unice rogante, neceſſarium fuit exiſtimatum. Itaque Chirurgus, cutem tumori inſtratam attolens digitis, ne dum ſecaretur, inteſtina forte læderet, eam novacula aliquouſque diſcidit, ægro nullum inde dolorem ſentiente, quod emortuę carnis è gangræna ſignum erat, ſtatimque flatus fœtidiſſimi & corruptus ſanguis lividus, cadaveroſi & abominandi odoris, per foramen peritonæi ſciſſum, è vulnere erupit, tanta copia ut pelvim pene impleret: Inde ſectionem longo vulnere continuans, omentum, quod omnino corruptum erat & prociderat cum inteſtinis, ab his, amplitudine duarum palmarum abrupit, atque hæc eadem admodum rubentia cruentaque per rupturam intrudere, rurſumque erumpentia retinere ſtuduit, quod dolorem ægro pariebat, ut omnino interdum deficeret: Poſtea pannis duplicatis & involutis, applicatisque cum emplaſtro, ne erumperent inteſtina cavit, mortem interim prædicens, uti & ego, cum pulſus in eo deficeret, extremaque frigerent, quare tres tantum horas in agone verſatus exſpiravit.

Abdomine ſectione reſerato, inteſtina intrinſecus livida aliquouſque, uti & peritonæi inferior ſedes, carnoſaque vicina loca contuſa apparuerunt, ex quibus ea inflammata gangrænataque fuiſſe ſatis apparuit: *F. Platerus obſervat. lib. 3. pag. 756.*

P*Er ſectionem cutis*] Peritonæi nimium magnam illam ſectionem ab antiquis uſurpatam & nuper renovatam: in præſens vero ob Chirurgorum ignorantiam ratam (quod multis exitio eſt) nimirum dum in Hernia inteſtinali, inteſtinum aliquod quaſi captivum detinetur, ita ut etiam volvolo laborent, & morti ſint proximi niſi cum ſubita dilatatione rupti peritonæi ſecentur. *Franc. Rouſſetus de Partu Cæſareo ſect. 3. cap. 3.* Videant tamen qui ſectione Hernias curare inſtituunt, & diligenter inquirant an inteſtina per proceſſus peritonæi in ſcrotum delapſa, vel delabentia, viæ anguſtiis quaſi ſtrangulata gangrænam contraxerint: Tunc enim etſi rectiſſime ſecuerint, poſtridie æger certiſſime morietur; Chirurgus autem cum neceſſe videbitur, cujus rei in Gallia exempla obſervata notavit *Siegelius: Velſchius obſ. 49.*

OBSERVATIO X.

Ob Herniam caſtrati plerique intereunt, vi illata peritonæi proceſſui, nervo ſexti paris & vaſis ſpermaticis.

ETſi ea curandarum Herniarum via, quæ aureo puncto fit, dolore ac periculo non vacet, tutior tamen eſt quàm illa quæ fit per caſtrationem, quæ ægros remedii crudelitate enectos manifeſto mortis periculo exponit: Caſtratores enim dum timent ne curatione abſoluta ſuperſtes ſit relatio, violento tractu peritonæi proceſſum à partibus quibus adhæret divellunt, unaque nervum à ſexta conjugatione, qui ad teſtem pergit: eandem vim ſpermaticis vaſis inferunt, quibus ex rebus dolor excitatur ingens, convulſio, hæmorrhagia, inflammatio, putredo, ac denique mors, ut ego in multis obſervavi, quos paucis poſt diebus quam execti fuerant, exſecui mortuos: Hæc pericula & damna, etſi nonnulli evadant, illi tamen generandi facultate per omnem dehinc vitam privantur. Quare nunquam exſectioni Teſtium ſubſcribam, niſi forte ſarcocele aut gangræna ipſos invaſerit. *Pareus lib. 7. cap. 16.*

OBSERVATIO XI.

Entero-Epiplocele lethalis ob ſequutam gangrænam. 1. Ob Ilei & Epiploi, cum aqua & flatibus. 2. Ob Epiploon maximam partem devolutum. 3. Ob inflammationem Epiploi & inteſtinorum. 4.

§. 1. ACcerſitus olim fui ad Senem quendam hernioſum, cui inteſtina in ſcrotum prolapſa erant, & qui variis iiſque gravibus ob id moleſtabatur ſymptomatibus: Apud quem Chirurgum reperi illa in ſuum redigere locum annitentem, applicatione fotuum & unctionum, ex rebus magna ex parte adſtringentibus apparatarum: Ego animadvertens eorum uſu impediri potius quam promoveri curationem, confeſtim ex emollientibus & relaxantibus curavi concinnanda remedia, quorum uſu intra paucas horas ſuo loco fuerunt reſtituta inteſtina, & dolores quibus acriter infeſtabatur ſublati: Poſt aliquod autem

tem-

temporis ſpatium, quia faſciæ uſum averſabatur, relapſa cum eſſent, denuo ad illum fui vocatus, ac eadem quæ antea per aliquot dies uſurpans remedia, nihil profeci, nec ulló modo inteſtina potuerunt reſtitui, & ſic me præſente bonus ſenex exſpiravit.

Ego hærens qua ratione id potuerit accidere, quod uſu convenientium remediorum morbus, quemadmodum antea, non ceſſerit, petii ex uxore defuncti ut liceret diſſecto cadavere ejus contumaciæ inveſtigare cauſam: Illa non refragante, Ego & Chirurgus opus anatomicum mox aggredimur, & reperimus inteſtina, una cum epiploo, admodum livente, in ſcrotum decubuiſſe, & eo inteſtina adeo intricata, ut ob id impoſſibilis omnino fuerit eorum reductio, Et ſic *αὐτοψίᾳ* in veram ejus contumaciæ pervenimus notitiam. *Ex obſervationibus Coſmæ Holzachii.*

§. 2. D. N. hernioſus erat; In ſcrotum pars Ilei devoluta erat cum Epiploo; præter aquæ copiam: Colon flatibus turgidum. *Vide lib. 2. tit. de palpit. cordis.*

§. 3. Dom. *du Lac*, annos circiter quinquaginta natus, ab Incunabulis Entero epiplocele vexatus, cùm Tumorem ad immenſam magnitudinem deveniſſe obſervaret, Tierrio Arvernorum, patria, Lugdunum medelam quærens conceſſit: Convocati in conſilium D.D. à *Clauſtro*, *Graſſius* Ego, Mag. *Panthotus & Benoiſt* Chirurgi, exitum lethalem & calamitatis plenum prædiximus, qui ſectioni ſoli cedere poſſit, evidenti periculo obnoxiæ, ob debilitatem partibus inductam, gangrænæ & ſphacelo expoſitarum: Objecit æger ſe ab anno bis vel ter volvuloſo affectu affectum fuiſſe, ob quem in exitium pene deductus eſſet: malle ſe remedii aleam ſubire, quum nihil morte funeſtius ipſi accidere poſſet, languoribus finem impoſitura; Maſculus ægri animus aſſenſum Medicorum & Chirurgorum obtinuit: præparato ergo corpore Celotomen peregi, atque Omenti uncias octodecim exſecui, membranis tenaciter annexi, immutato quadantenus illius colore: Operatione peracta curam juxta methodum inſtitui: ſed Anima ejuſmodi domicilii pertæſa, id atrophia conſumptum ſeptima die deſeruit:

Præſentibus dictis D. D. Medicis & M. Chirurgis cadaver aperui: Omenti vero tantum portiunculam, ovo columbino magnitudine parem inteſtino Ileo hærentis, reperi, cujus pars gangræna erat affecta, convulſionum & mortis cauſa:

INde colligo in affectibus qui minus ſpei quam timoris præbent, non temere ad operationes accedendum eſſe, ſed demum habito conſilio, & petito à viris Artis peritis, quo præcedente matura deliberatione & prognoſtico, libera ſit erga Deum & homines conſcientia. *Joſephus Covillard Operationum Jatro Chirurgic. Gallice editarum 17.*

* *Omenti tantum portiunculam*] De prociduo Omento Exturam patiente, ſic diſſerit N. de Blegny lib. de Herniis; Gallice editio, Nec minus utile eſt, *inquit*, Partium magnitudinem perpendiſſe, ex hujus enim conſideratione conſpicuum eſt Epiploon, e. g. ad inguina uſque aut ſcrotum devolvi non poſſe niſi ejus magnitudo ſupra naturæ leges excreverit, adeo ut dum Bubonocele, Chirurgia inſtituitur à ſuperfluæ portionis reſectione nullum imineat periculum: Operationis neceſſitas incumbit, quandoquidem corpus ad ſtatum naturali proximum eo pacto deducitur, ac mali recidivæ, ſemper metuendæ, anſa præciditur.

§. 4. Illuſt. J. H. Heslerus, ab octodecim annis Hernioſus, vehementi correptus tuſſi, inteſtinis vi deorſum pulſis & quaſi incuneatis, tandem inflammatione & ingentibus doloribus ſupervenientibus, bis vomuit nigra, cum præ anxietate non poſſet contineri lecto, & omnibus invitis ſæpe ſurgeret, à loci mutatione remedium dolorum ſibi promittens, tandem ſedili locatus, lethali animi deliquio correptus placide expirabat.

Aperto cadavere ſcrotum dextrum omento & aliquibus inteſtinis plenum inventum, ita erant impacta, ut quamvis corpus adhuc caleret, vix extrahi ſine ruptura potuerint: Inflammata erant, tenſa erant quaſi: inde biduo ante obitum è lecto ſurgens, erecto non poterat ambulare corpore: ventrem ſuper pronus curvare cogebatur. *Rolfinkius Epitomes meth. & cur. cap. 16. lib. 3.*

IN Patavina urbe crebriores obſervavi Hernias inteſtinales incarceratas, vomitibus nigris ſubſequentibus cito curſu ad lethalem metam tendentes: Aperui defunctos tres, & prolapſum inteſtini Ilei intorti, ſæcumque in carcere incuneatarum rationem ſumma cum attentione examinavi: Inde audacior factus, rogatus ardentiſſimo ægri & aſtantium, ancipitem, dubiæ plenam aleæ ſectionem aggreſſus, benedictionem cœlicam expertus ſum: Liberavi inteſtinum incisa cute, proceſſibus muſculorum & peritonæo; illo repoſito, ſuturis adhibitis, ſanatum vulnus nulla ſubſequente hernia: Studioſus de dolore & tumore inguinis dextri conqueſtus, in conſilium adhibuerat Practicum inſignem; Hujus rogatu ægrum inviſens, detecto tumore inguinis, ægro moriendum eſſe prædixi niſi ſectio ordinaretur. Multa internis & externis medicamentis tentata ab aliis, ſed meum prognoſticum, cum 12. die efferretur funus tandem non inane fuiſſe, animadverſum eſt: Quam operoſæ, imo nonnunquam impoſſibilis herniarum inteſtinalium ex ſcroto in abdominis cavitatem ſint repoſitiones in vivis, non ſolum ipſa teſtatur experientia, ſed & in demortuis autopſia: Memini tamen alias in juvenibus, pro deſperatis fere habitas hernias, uſu clyſterium balneorum emollientium humectantiumque continuato, ſingulari Divina favente gratia, de ſubito cum impetu, ſponte ſua retracta. Non favere videtur rigidiori à *Platero* lib. 3. obſ. p. 708. prolatæ ſententiæ, qua in enterocele, in qua immenſus & tenſus ex prolapſu inteſtini in ſcroto prominebat tumor, uſus clyſterum ſuſpectus redditur: Quantumvis enim ex contactu apparuerit, non ab excrementis ſed flatibus inteſtinum adeo intumuiſſe,

miſiſſe, cum tenſus eſſet tumor, & compreſſus rugitum edere, & curatio bene ceſſerit, nihilominus periculoſæ plenum aleæ judicio, his abſolute prolatis oraculis fidem adhibere: Non ſemper enim commeatus liber, ſed interdum interruptus, & tum perganti magni nocumenti, clyſteres ſemper tuti. *Lucas aſſertat. Anatom. lib.1.cap.13.*

Observatio XII.

Hernia à prolapſu partis meſaræi & inteſtinorum in ſcrotum, cum putredine. 1. 2.

§.1. N. L. Hernia laborans ſuaſu amicorum agyrtam conducit, qui ad ſuppurationem illam perducere auſus eſt, (Exiſtimans, ut credo, eſſe ſarcocelem) itaque ad eam ſtercore utebatur caprillo deſtillato: circa 14. diem oborta febre, vocor & ego tum propter febrem, tum propter urinæ difficultatem: Adveniens igitur & omnia diligenter perpendens, periculum exiſtimo agyrtæ cura ægro illi allatum: nimirum ob febrem ſymptomaticam, itemque dyſuriam ex conſenſu illarum partium ortam, & imprimis quod hernia eſſet inteſtinalis, quæ creſceret nonnihil & decreſceret: adde decubitum vel aſcenſum: præterea membranoſas illas partes ad ſuppurationem prorſus eſſe inhabiles, & rem nonniſi graviſſimis intervenientibus ſymptomatibus in effectum poſſe deduci: Quin & ut effectus reſponderet, tamen corruptis illis membris functiones naturales neceſſario aboleri: Æger contra malle ſe periclitari quam cœptam curam intermittere, meque rogare ut febris tantum curam habere non gravater: Pergit itaque adhuc per tres ſeptimanas: tunc redit agyrta iſte, ruſticus qui erat, & cum phlebotomo inciſuras inſtituit per fundum ſcroti ſatis altas, ad materiam exhauriendam, tertio vero die æger moritur.

Aperto cadaver, aſtante ipſius agnato, & meſaræi partes cum inteſtinis prolapſas putreſcentes jam & corruptas invenio, itemque in collo veſicæ abſceſſum quantitatis nucis avellanæ, ut non tantum ratione conſenſus, ſed & abſceſſus difficultas illa urinæ exorta fuerit. *Phil. Salmuth. centur. 1. obſervat. 11.*

§. 2. In conſultatione referebat nobis *I. Dom. Sala* vidiſſe ſe meſenterium cum inteſtinis tenuibus omnibus in ſcrotum delapſum, abdomenque alterum præ ſe tuliſſe, qua mole compreſſo veſicæ collo, urinæque impedito tranſitu, neceſſitatem moriendi ægro eſſe accitam. *Th. Bartholinus cent. 2. hiſtor. 95.*

Observatio XIII.

Hernia vicennalis, ſolo pondere moleſta, ex decubitu Ilei & Epiploi in ſcrotum.

ANno 1678. 18. Januar. diſſectum eſt cadaver *Caroli Ludovici*, in Noſodochio Genevenſi, à *Mag. Bailly* Chirurgo, me præſente & Dom. D. *de Communis*, Noſodochij Medico ac Mag. D. *Dentand* Chirurgo petitiſſ. Septuagenarius erat dictus *Ludovicus*, Vir procerus, vino & veneri, dum juvenis, addictus, qui totam Perſiam peragraverat: Obiit autem ex Peripneumonia: Ante 20. annos Hernia laborabat; quam præ pondere & magnitudine ſubligaculis ſuſtentabat, cæterum immunis omnium affectuum quos hernia comites ſibi accerſit:

Diſſecto ſcroto, primo ſe obtulit Omentum eo devolutum, paucula pinguedine obductum, flaveſcente: hinc inteſtinum Ileum, cum annexo meſenterio, ad ulnæ noſtratis longitudinem devolutum, citra ullas læſionis notas: Peritonæi productio adeo expanſa & dilatata, ut nequaquam detractis inteſtinis & omento, quinque digitos conjunctos admitteret, manum integram, aliàs excepturum: Omentum autem peritonæo & inteſtina arcte invicem cohærebant, ut hinc conſpicuum ſit operationem ſine delaceratione impoſſibilem futuram fuiſſe: Teſtes exigui, compreſſi, flaveſcentes, nucis moſchatæ magnitudinem vix æquantes: Stentorea voce erat præditus: Diverſorium, cui pro inſigni appendebat effigies viri ſylveſtris, in ſuburbio San Gervaſiano, ejus fuerat: Coma autem & barba hirta, effigiei prototypus videbatur.

Observatio XIV.

Enterocele nativa. 1. Incurabilis ob ſubſtratum ſcroto adipem, & Ileum vaginali tunica affixum. 2. Ob prolapſum ilei intorti, cum dilatatione externa tunicæ vaginæ, interna ruptione. 3. 4. 5.

§.1. I*oh. le Charron* volvulo affectus evaſit, exactiſque aliquot annis alio morbo interiit: Aperto cadavere, obſervatum eſt mediam quandam partem inteſtinorum & meſenterii rupto peritonæo in ſcrotum ampliſſimum, & omni fide majus prolapſam, ut etiam inde retrahi nequiret. Et iſta prolapſio erat illi naturalis, inteſtinaque tanquam in loco nativo & augebantur in ſcroto & nutriebantur: *Iac. Thevart Annot. 2. in conſ. 24. lib.2. conſ. Ballonii.*

§. 2. Cuti ſcroti naturaliter nullus intervenit adeps, retulit tamen mihi *Chriſt. Riedinger*

ger ſe illum obſervaſſe in Dom. *Martino Schatio*, qui cum inteſtinali Hernia laboraſſet, nullus Chirurgorum unquam ea, quæ in ſcrotum prolapſa videbantur, ita reducere potuit quin ſemper adhuc præter teſtem, tumor inſtar ovi gallinacei majoris remaneret:

Aperto mortui cadavere obſervarunt in ſcroti fundo multum pinguedinis excreviſſe, & inteſtinum Ileum vaginali tunicæ plurimarum fibrarum interventu firmiter accreviſſe: *Regnerus de Graaf. lib. de virorum organis pag.* 20.

§ 3. Anno 1664. Dom. Chriſtoph. Heidenius in Herniam inteſtinalem incarceratam in ſcroto, cum ſtercoris vomitibus, obſtructionibus alvinis, torminibus ventris, ſingultibus &c. incidit. Elapſo ſextiduo in conſilium vocor, examinatis ante à Dn. N. adhibitis clyſteribus emollientibus & humectantibus, inſeſſibus, inunctionibus & aliis remediis, teſtor nihil omiſſum fuiſſe quod ad reſtitutionem in integrum requireretur: Sed quam operoſæ, imo impoſſibiles herniatum iſtarum in abdominis cavitatem per hæc media, ut & manualem operationem, ſint repoſitiones, tot lugubria hactenus facta teſtantur exempla & in demortuis εὐλοφία: Quæ cauſa etiam eſt quod dicta præſidia ſuos ſæpe deſerant authores, ut ægros poſtmodum prognoſtico cogantur relinquere: Proximam curationis attingit metam qui diſlocationem & prolapſum inteſtinorum in ſcrotum corrigere novit: Hoc me cum Deo meo & rei veritate gloriari poſſum me ope Emplaſtri mei magnetici (propria experientia à me inventi, inque pluribus diverſæ ætatis, conſtitutionis & ſexus ſubjectis, eodem etiam malo plures per vices ad deſperationem uſque aliorum recurrente, multoties non ſine fructu probati, quod ſatis dilaudare nequeo, Lumbis applicati, tormina juxta ſopiendo ventris atrociſſima, intorta, diſlocata, & incarcerata in ſcroto inteſtina, quamprimum incaluerit, ad proximam abdominis transfert ſedem, Ipſis etiam ægris, non quidem ſine moleſtia, vim ejus tractricem animadvertentibus.) dicti Domini inteſtina convoluta, & in ſcroto incarcerata, in priſtinum repoſuiſſe locum: Nam quamprimum die 2. Januar. 1665. hocce Emplaſtrum ipſius lumbis circa horam noctis nonam fuit applicatum, vix dimidio horulæ elapſo ſpatio tantum exercuit tractum, ut præ cordis angoribus & levibus leipothymiis, niſi adſtantes qui tum excubias agerent generoſam emplaſtri virtutem ipſis quaſi manibus palpaſſent, vi abrumpere tantum non commoverentur, donec ipſe ſalutarem extractione εὐφορίαν tandem percepiſſet, eo quod inteſtina ſenſim ac ſenſim in abdominis cavitatem ſerpendo retrocedere ſentiret: Dum hæc ita peragerentur, loco vini meri, id quod Divinus Senex inculcat, Internorum confortantium uſu internus & externus cordialium non fuit poſthabitus: hiſce per aliquot horas continuatis, optima recuperandæ valetudinis ſpes affulſit, dum boni volvuli hujus inſequuti fuere exitus, quos *Hippocr.* 2. Epid. ſ. 6. in comment. *Valleſius* recenſet, ſcil. ſomnus, laſſitudo & diarrhœa, quæ ex fæcibus conſtabat nigris, gangrænam minitantibus: Ad œſophagi tandem & faucium aſperitatem, & læſionem ex ſtercoris & aliorum acrium humorum tranſitu cauſatam, profuere lenientia mucilaginoſa & putredini reſiſtentia: Sterno dolenti Empl. Oxycroceum levamen attulit, Et ſic D. G. præter omnium expectationem tum temporis ex Acheruſia quaſi palude liberatus eſt æger: Sed quid fit? Ne de hujus Emplaſtri virtute ab aliis frivole ac temere impugnata, ullus dubitationis relinquatur locus, ecce Idem Hernioſus cum anno 1665. 19. Junij, herniam ſuam ſine ſubligaculo geſtaſſet, in idem malum, ſed aliis comitatum ſymptomatis incidit: Ille illico, idem etiam Emplaſtrum adferri è mea domo juſſit, Lumbis ut denuo imponeret: hoc quidem iterum ſuam exercuit vim attractivam, ſed irrito conatu Ego elapſo jam dum biduo domum revertens, illico ad ægrum accerſitus, deveni, habito ultro citroque mentis diſcurſu, ad impediti effectus cauſam, quæ fuit 1. vis emplaſtri veteris exantlata; 2. doſis ejus malo expugnando inæqualis, 3. nova ſymptomatum ſyndrome, qualia præter obſtructiones alvinas & urinarias, vomitus ſtercorum, ventris tormina, fuerunt ſumma virium diminutio, dyſpnœa, nephritis, emphyſema ventriculi, cum incipiente tympanitide &c. Ego vero ſepoſita omnium horum affectuum medela, iterum aggreſſus ſum diſlocationem & prolapſum inteſtinorum in ſcrotum? ſine his enim reliqua non inſequuta eſſent ſymptomata: Emplaſtro meo renovato, & doſi ejuſdem aucta, priſtinam inſtitui curam ſemeſtrem, quæ licet lente procederet, levibus tamen alijs juxta adhibitis, inteſtinorum diſtorſio & diſlocatio probe fuit correcta, ſubligaculis tamen ſemper coercenda: Sed tandem anno 1666. 4. Maij dictus D. æger lethalem metam attigit, ſuperveniente ex lapſu prono in terram vaſis cujuſdam ruptura in ſcroto eodem affectu defunctus.

Cùm corpus ad inſpectionem aperiretur, obſervavi prolapſum inteſtini Ilei intorti in ſcrotum cum dilatatione externæ tunicæ peritonæi, & internæ ruptæ & dilaceratæ: Inteſtina inflata cum peritonæo, omento & meſenterio erant inflammata, & tantum non gangrænoſa, *ob circulationem ſanguinis impeditam* & ſpiritus vitalis oppreſſionem: Veſicula fellis erat inſtar ovi anſerini in magnitudine: Ad ſcroti ſectionem menſura una & circiter ſeri cruenti effluxit: Conſtitutio Hepatis & Lienis mediocris: Ren dexter fuit minor ſiniſtro: Ulteriorem cultri progreſſum adſtantes prohibuerunt: Emplaſtri compoſitionem libens commu-

nica-

nicarem, niſi retraxiſſet quorundam objurgandi audacia, fiet tamen ſi benevolum aliquem offendero. *Fridericus Hofmannus meth. med. lib. 2. cap. 2.*

O*B circulationem ſanguinis impeditam*] Quomodo hinc generetur Inflammatio oſtendit Eruditiſ. *Franciſcus Sylvius* Pract. lib. 1. c. 40. Sanguine in vaſis valde diſtentis, partibuſq; quibuſdam aliis ſubſiſtente, h. e. ſtagnante, mox incipiunt evaneſcere partes ſpirituoſæ, magiſque volatiles, acidas & ſalinas temperare ſolitæ: unde utræque actiores factæ in ſe mutuo inſurgunt, Effervescentiamque, ob partes ſanguinis oleoſas præſentes, calidam excitant. quin paulatim ſanguinem ita corrumpunt, ut in pus vertatur &c. Vide cap. dictum.

* *Quam operoſa imo impoſſibiles repoſitiones*] Quæ difficultatis ſit ratio pulchre oſtendit Cl. de Blegni tract. de Herniis.

Illud manifeſtum eſt ait ſi magna Inteſtinorum portio facilius turgeat, illis uno impetu non concidi per annulos tranſitum & regreſſum in locum unde receſſerunt, niſi inſignem expanſionem adepti ſint ab interiore impulſu partium quæ in inguinibus ex Scroto Hernias excitant; hoc eſt, niſi fibræ extremitatum muſculorum, prædictos annulos conſtituentium diductæ & divulſæ fuerint quotieſcunque prædictæ partes ad deſcenſum proclives fuerint: unde prognoſis eruenda eſt in ejuſmodi affectibus: Cum viceverſa, ſi partes, & fæces prædictæ. paulatim illuc devolutæ ſint. Sed non parva quantitate, conjecturæ locus eſt eoſdem annulos anguſtia nativa præditos eſſe, quapropter admodum difficile fuerit. aut pene impoſſibile in abdomen repellere, atque ſolius manus opera, id quod illos tranſgreſſum eſt; paucis, eam ſtrangulationis ſpeciem quæ accidet inteſtini portioni decidua, ſub primo, aut ſecundo annulo, quo admodum conſtricti ſunt ſuccedanea protinus habitura pessima accidentia, ad eo terrifica, ut vel moriendi neceſſitas ægræ incumbat, vel Chirurgiæ, quam Bubonocelen vocant, periculi ſemper plenæ.

Emplaſtri compoſitionem libens communicarem] Quam in ſua clavi Schrodetiana publici juris facit pag. 555.

§. 4. Menſe Dec. 1676. obiit famulus Chirurgi Noſodochij Genevenſis, Enterocele obnoxius: Ea tum temporis prehenſus, præ vehementia doloris, accedente syncope, intra horas 24. extinctus eſt: Ante apertionem loci affecti, perpendit, *Mag. Bailly*, Chirurgus peritiſſimus, vix trium digitorum ſpatium inter umbilicum & pubem interceſſiſſe: Scrotum vero mire tumebat à fæcibus in Inteſtino concluſis; facta autem hypogaſtrij diſſectione, reperit Inteſtinum Ileum bis, in formam literæ S conduplicatum; adeo in via coarctatum ut neque hinc impellendo, neque inde trahendo, in ſedem naturalem compelli potuerit, etiam ablatis in Inteſtino contentis.

§ 5. Anno 1674. Apparitor Genevenſis, nomine *Dominicé*, ſeptuaginta quatuor natus annos, ab Enterocele extinctus eſt, poſt trium ſeptimanarum languorem: In quo etiamnum Ileum inteſtinum eodem modo conduplicatum deprehenſum, atque tam arctè incuneatum ut nulla vi, etiam remotis impedimentis, in abdomen compelli potuerit.

Observatio XV.

Epiplocele lethalis ob corruptionem Omenti, Teſtium & vicinarum partium. 1. A maxima Omenti parte in ſcroto. 2. Epiplocele ab Omento in Teſtis ſeminaliumque vaſorum tunicam deſcenſu. 3.

§ 1. ANno 1585. robuſtiſſimus quidam Faber lignarius Genevenſis, quum elevaſſet pondus ingens, Omentum ei prolapſum eſt in ſcrotum; & quia reductum non fuit, intumuit, Inde dolor acutiſſimus, inflammatio, aliaque graviſſima ſymptomata, denique mors ſequuta 7. die.

Ego ſcrotum incidi, & inveni Omentum, imo etiam Teſtes vicinaſque partes plane corruptas & gangræna infectas: *Fabritius Hildanus cent. 1. obſervat. 72.*

§. 2. Conſpicatus ſum Omenti ſe libram extra umbilicum, Et in ſcroto Omenti libram & amplius *Columbus de Re Anatom. lib. 15.*

CUm Omentum in Scrotum delabitur, delapſum ventriculum aliquando trahit deorſum, & ſingultus aliorumque ſymptomatum cauſa eſt *Vide obſervat. ſeq.*

§. 3. Ego non ſemel ſane Omentum in eam teſtis ſeminaliumq; ipſius vaſorum tunicam (cui peritonæum originem præbet) devolutum, ac miris modis mediocrem omenti alias conſtitutionem adauctam deprehendi: Nam cum tota omenti pars alioquin inteſtinis incumbens in mediocriter pingui homine vix libræ aut ſeſquilibræ pondus excederet, Vidi tamen omentum ita p. n. in ea teſtis tunica auctum, ut quatuor aut quinque librarum pondus penderet, & ventriculum ex ſua ſede ita deorſum diſtraheret, ut ventriculi deficiente munere, variiſque obortis ſingultibus, id pondus mortis occaſionem fuiſſe inter ſecandum collegerim, cum in morbo quodam laterali, qui alioquin bene expurgatus fuerat, ſcrotum ex more ab ægro adſtantibuſque ſubligari neglectum fuiſſet: Quin etiam quo exactius ramicum herniarumque, uti vocamus, rationem perquiro, eo etiam magis omnes illos molles ramices, quos carnoſos vulgus appellitat, ac merito à varicoſis affectibus diſtinguit, ex omenti prolapſu incrementoque progigni mihi perſuadeo. *Veſalius Anat. lib. 5. cap. 4.*

OBSER-

Observatio XVI.

Hernia triplex lethalis, ob putrefactionem inteſtinorum in ſcroto incipientem.

IN quodam magni nominis Viro, vitam ſedentariam agente, temperie humida prædito, & diu in viduitate vitam tranſigente, hernia tum aquoſa, tum carnoſa aa inteſtinalis (de qua ultima tamen ſemper fuit dubium, cum nullos dolores ſentiret vehementes) excreverat in tantam magnitudinem ut ultra 40. libras penderet, & ipſe amplius hoc pondus prope modum ferre non poſſet, ptpter difficultatem ſpirandi, cum omnia magnavi deorſum traherentur, ſemperque lecto affixus decumbere coactus fuit: Tandem cum nulli amplius remedio locus eſſet relictus, & mors illi brevi immineret, de conſilio Medicorum & Chirurgorum, prius tamen prognoſtico indicato, cum omnibus copia aquæ adeſſe videretur, ſectio fuit adhibita in loco inferiore, ubi undans aqua percipiebatur, Qua adhibita ſine magno dolore, effluxit cum impetu illius ad libram 1. ſed foramine obſtructo tunc, Medici noluerunt plus exeerni: Sequentibus diebus tribus plus illius evacuatum eſt, & æger non male ſe habuit: Verum quarto die febris ſupervenit cum eryſipelate, qeod alioqui illi fuit ſæpe moleſtum, præſertim in pede altero, qui ob ſcirrhum œdemato ſum inuſitatæ quoq; fuit magnitudinis, ac paulatim vires decreverunt paucos poſt dies placidiſſime obietir..

Apertum ſcrotum, quod ex ſectione alioqui ſatis detumuerat, & ſpem aliquam convaleſcentiæ præbuerat, Reperta inteſtina putreſcentia, quæ proculdubio mortem accelerarunt. *Obſervatio Ioachimi Camerarii.*

Observatio XVII.

Hernia ex Aquoſa, Varicoſa & Carnoſa conflata.

NObil. Ramſæus accepit in ſiniſtræ natis partem ſuperiorem & externam introrſum & deorſum leviter tendens vulnus, ex quo ſtatim concidit: Huic acceſſit vulneri, inter alia ſymptomata, ſiniſtri teſticuli cum tumore & ſummo dolore inflammatio, quæ tamen poſt magnam partem ſublata, remanente ſolum levi duritie, tubore & dolore: Vocatus deprehendo Herniam, non Ventoſam, ob defectum flatuum; nec ſimplicem Aquoſam, quia ſcrotum nec lucidum, nec aqua turgidum: nec Carnoſam ſimplicem, ob dolorem Sed Herniam ex Aquoſa, Carnoſa, & Varicoſa conflatam: Aquoſam quidem inculcat tumor inſtar ovi oblongus, cum teſticuli occultatione quoad tactum & viſum: Accedit & hoc quod ſiniſtro lateri aquoſæ herniæ valde fiat familiares, quod nempe vana ſpermatica ſiniſtra oriatur ab emulgente: Carnoſæ vulnus ad ſiniſtræ natis partem ſuperiorem vergens anſam dare potuit & cauſam: generatur enim hæc hernia ex ſanguine teſtes & ſcrotum obruente, ibique in molem carneam murato: cui affluxui vulnus potuit, ut dixi, anſam dare, ut non ſolum in principio ſtatim Teſtiauli ſiniſtri inflammatio, ſed & dolor ſequutus fuerit: Suppetias fert ſanguis aduſtus melancholicus à vitio lienis oriundus, renisque ſiniſtri debilitas: Varicoſam monſtrat dolor, qui exacerbatur in diſtenſione vaſorum ſpermaticorum, unde erectionem penis cruciatus intenſiſſimi comitantur: Omnia incaſſum remedia, nam ſequenti menſe moritur.

Aperto corpore, Renum loco portionem pingnem quaſi, Lienis vero loco ovi gallinacei quatitate nigrum fruſtrum, ſanguinis coagulati facie, inveniebamus: Cavitas, (circa veſicam) abdominis, aqua erat repleta, ut & ſcrotum circa ſiniſtrum teſticulum potiſſimum dextro longe minorem: Vaſa teſticulorum varicum modo conſiſtebant; Dextri teſticuli ſubſtantia ſpongioſa & putrida, tunicæque adnata erat, In dextra ſcroti parte caro adipoſa *I. D. Horſtius obſerv. Anatom. 6.*

Observatio XVIII.

Hernioſi calculoſa veſica unam ſcroti partem implebat, Inteſtina tenuia alteram.

VEnetiis quandam Hernioſum novit *I. Dom. ſala*, cui omnia ſigna calculi veſicæ videbantur adeſſe, nec tamen cathetere aut candela potuit deprehendi: In mortui cadavere calculus cum ipſa veſica unam ſcroti partem impleverat, inteſtina omnia tenuia alteram; *Th. Bartholinus cap. 4. obſerv. 28.*

Observatio XIX.

Hernia à deſcenſu ilei in ſcrotum, ſubſequente Iliaco affectu, irremeabilis ob excreſcentiam circa meatum enatam.

DOm. à Charancon, Senator Camberiacenſis, cum quodam die in Vinea aliquid magno cum niſu ageret, repente ſibi imum ventrem crepari ſenſit, atque inteſtina in

ſcrotum prolabi, quæ cum reponere conaretur, nec poſſet, in Iliacam paſſionem incidit, ſecunda enim die ructibus & vomitibus ... is vexatus, alvum habuit pen us ſuppreſſam; difficultas etiam urinæ illum comitabatur: Sub veſperam febris, ſitis, oris amaror ingens, vigiliæ, jactationes, ventriculi ſubverſiones, dolores, ſeu potius cruciatus, clamores continui illum torquebant, adeo ut nihil per os admittere & retinere poſſet. Ego accerſitus ſub veſperam ſecundæ diei, ex pulſus inæqualitate, inordinatione, parvitate & celeritate etiam ex tot ſymptomatum vehementia & ſubitanea virium dejectione, morbum acutiſſimum & quartum diem non prætergreſſurum pronuntiavi, Atque præſcriptis quibuſdam topicis, ne nihil feciſſe viderer, cardiacis, anodynis, ad diſceſſum me paravi: Sed victus precibus remanſi, & protinus *enema emolliens* & anodynum parandum & injiciendum curavi, poſt tres horas iterandum: quæ ambo ante diluculum tertiæ diei *per os reddidit*: Tertium poſt meridiem injectum, ſub veſperam adhuc ſincerum evomuit, & ea nocte fæces ipſas fœtentes, & iterum bilis copiam cum violentia & cruciatu maximo per vomitum rejecit; ſicque viribus & ſpiritibus exhauſtis, corpore prorſus inanito, ſub veſperam quartæ diei defecit.

Diſſecto cadavere, ileum inteſtinum, quod in ſcrotum deſcenderat, livens invenimus, & ſupra os pubis, in meatus initio (quod notatu dignum) ſpongioſam, ſeu potius fungoſam carnoſitatem reperimus, inteſtinum circa meatum involventem, membraniſque vicinis adeo adhærentem, ut vix manibus & unguibus avelli poſſet: Eam excreſcentiam primo ſtatim die enatam, & à ſanguine ob dolorem & *rupturam* in plagam confluxo, & ad locum laceratum concurrente, genitum fuiſſe autumo, qua fungoſitate viam obſtruente, facta fuit impoſſibilis inteſtini delapſi reductio. *Abel Roſcius ad Fabritium Hildanum cent.6.obſerv.70.*

E*Nema emolliens ejiciendum*] Prolapſio inteſtini in ſcrotum, vel eſt in fieri, vel jam facta & inveterata: In fieri illam eſſe dico quando ab initio inteſtinum deſcendit in ſcrotum; & ſymptomata nondum gravia adſunt, tunc enim clyſter non protinus infundendus eſt, ne forſan unà cum inteſtino quoque ad ſcrotum deſcēdat malumque adaugeat: Præſtat itaq; alvum, ſi conſtipata fuerit, ſuppoſitorio laxare, mox ſacculum ex radicibus, herbis, floribus & ſeminibus emollientibus, flatuſque diſcutientibus, aqua coctū applicare: deinde in lecto collocato ægro & inclinato capite, in altum vero elevatis pedibus reducere oportet inteſtinum in locū ſuum naturalē: repoſito inteſtino, protinus ſacculo adſtringente, ex qua ſabtorum cocto, locus affectus per dies aliquot fovendus eſt, ut partes relaxatæ conſtringātur & vagina aperta obturetur: interim colum abluendum atque expurgandū eſt, quo flatus qui inteſtina ad ſcrotū propellunt ſimul educantur, id autē enematibus perquam cōmodè fiet: Si unū ex ſuperioribus inteſtinis in ſcrotū delapſum fuerit, præter enemata, lenitivo quoque medicamento corpus expurgare convenit, enema enim naturaliter ad ſuperiora inteſtina pervenire non poſſe notū eſt: Per factum, ſive inveteratum prolapſum inteſtini in ſcrotū, intelligo quando inteſtinū jam per dies aliquot in ſcroto retentū fuerit, ita ut ſymptomata peſſima, durities ac tēſio ſcroti, dolor, vomitus, anxietates, febris & alia ægrum torquent: In his enemata nō tantum conveniunt, ſed & neceſſaria ſunt, neque verēdum ut facile in ſcrotum deſcendant, Inteſtinum enim, quia foramini peritonæi & vaginæ incluſum, & proinde compreſſum eſt, ut ad ſcrotum profluat clyſter, vix fieri poteſt: Sed etſi portio illius illuc iret, quid inde mali ſequi poſſit non video, Enema enim inteſtinum emollit, lubricū reddit, dolorem lenit, & flatus educit, quæ omnia in deſcenſu inteſtini ſumme ſunt proficua. *Fabritius Hildanus cent.6.obſerv.73. Rolfinckius* clyſteres ſemper tutos judicat: Revera ſi ea eſtina tenuia tantum, (vel ſaltem ut plurimum) in ſcrotum prolabantur, nec clyſteres eo uſque pertingant, ex lenientibus ſaltem, lubricantibus & carminantibus compoſiti, (catharticei enim eo nomine eſſent ſuſpecti) Quid vetat eos præſcribere ad deonerāda craſſiora inteſtina & alliciēdas fæces, flatuſque diſcutiendos, qui ſurſum irrepere, malum augere, affectumque deteriorē reddere poſſent?

Enema per os reddidit] Mirum cum ileum in ſcroto repertum fuerit, quomodo Enemata duplicationem compreſſionēque illam Ilei permeare & ad ventriculū regurgitare potuerint: verum enimvero naturā plerūq; hæc & multa alia, quæ captum hominis excedunt in morbis perficere, hiſce oculis vidi: Hinc inteſtinorum vulnera coaluiſſe obſervatū, vide cent.1.obſ.54. Matrona à multis annis hernioſa, cui poſt delapſum inteſtinū in ipſam abdominis dilatationem, gangræna cum ulcere ſordido in inguine ſupervenit, ex quo bimeſtri ſpatio fæces alvi emanarunt, feliciter tamen reſtituta fuit nulla ſuperſtite fiſtula. *Fabr. Hildanus ibidem obſ. 71.*

Fungoſam carnoſitatem.] Annotatione digna eſt fungoſa illa ſive ſpongioſa caro, quæ ſupra os pubis in meatus initio reperta fuit: quæ ſatis ſuperque indicat herniam hanc non recentem ſed inveteratam fuiſſe; talis enim ſubſtantia carnoſa, ex integra & illæſa aliqua parte corporis, præſertim membranoſa, qualis eſt proceſſus peritonæi, ſive vagina, tam brevi temporis ſpatio (quarto enim morbi die interiit) minime procreari potuiſſe, rationi conſentaneum eſt: Quæ ego de excreſcentiis carnoſis & fungoſis, ex detectis cerebri mēbranis, & magnis articulorum vulneribus prorumpentibus alias ſcripſi, hic locū non habent: in earum enim partium vulneribus, non tantum capillares venæ & arteriæ, verum & magna vaſa aperta fuiſſe notum eſt: At circa herniam D. de *Charancon* ne minimam quidē venam aut arteriam diſruptam fuiſſe inde colligo, quod de reperto sāguine extravaſato, & in vacuo abdominis collecto mentionem nullam feceris: Subſtantia ea carnea, circa meatum reperta, obſervatione digna eſt, quā neminem præter *Paraeum* lib.8.cap.15. notaſſe puto: hujus ſubſtantiæ, ſive carnea ſive calloſa fuerit, interventu, foramen, per quod inteſtinum in ſcrotum deſcendit, in adultis obturari, & hernias curari, veriſimile eſſe mihi videtur, adeo provida & ſagax eſt natura: At hujuſmodi curationes tantummodo fiunt in iis qui beneficio perizomatis prohibent ne inteſtinum in ſcrotum deſcendat: diligenter itaque herniolos moneo ne ſubligacula negligant. *Idem ibidem.*

Ob rupturam] Herniæ duæ aſſignantur cauſæ, Ruptio & Dilatatio Peritonæi: Priorem via admittit *Hildanus Epiſt. ad Doringium*: Si *ait*, dirumpitur Peritonæum, id ut circa illa foramina abdominis (quæ tamen productiones potius dicendæ) fiat neceſſe eſt: alioquin nunquam neque omentum neque inteſtina in ſcrotum deſcenderent: At rupto ea in parte peritonæo, fruſtra fieret in ſectione herniarum ligatura atque conſtrictio vaginæ, ſimul & abſciſſio teſticuli: peritonæum enim cum ſit corpus membranoſum,

noſum ; nonne diſrupto illo pene diſruptas ita retrahi ut amplius compingi & filo ligari minime poſſint, exiſtimas? Deinde peritonæum dilatari, non autem diſrumpi ipſa ocularis inſpectio fidem facit ; aliquoties enim in herniosis poſt obitum, præcipue in ſene (de quo obſ.65.cent. 2.) qui inſigni hernia inteſtinali per multos annos laboraverat.ea qua fieri potuit diligentia locum affectum perluſtravi,nunquam tamen quicquam aliud præter dilatationem peritonæi obſervare & reperire potui.Conſentit *Riolanus* Anthrop.lib. 2.8. Si perſequatis, *inquit*, peritonæi productionem in ſcrotum delabentem, videbis ut in viris ſimplici conſtat tunica, quæ externæ propago, interna finibus oſſium ilium & pubis coercetur, nec ultra pervadit: & ſi quando in oſcheocele magna inteſtinorum portio in ſcrotum delabatur,muſculorum abdominis tantum aponeuroſes diſtinguuntur, raro tunicæ peritonæi lacerantur. Sæpius obſervavi in magnis herniis ſcroti, ſupra aponeuroſibus muſculorum,peritonæum ſupra ſuam relaxatum apophyſim,& inſtar ſaxi diſtenium ac protuberans: ſdcirco ad curationem herniæ, reductis inteſtinis, appreſſum ignitum cauterium, modo ſubjecta vaſa non offendat, præſtantius eſſe puto remedium puncto illo aureo inutili & fallaci. *Rolfinkius Epitomes methodi cogn.& cur.morbor.cap.*16.*lib*.3. Peritonæi, in virili ſexu,ſtatuit productionis internæ rupturam, externæ vero relaxationem:In mulieribus vero utriuſque relaxationem. *Vide obſer*.1.2.& 3.

Observatio XX.

Hernia à vaſe deferente in ſcrotum delapſo.

PRæterea non ſemel tantum obſervavimus vas deferens corrugatum *in ſcrotum deſcendiſſe* & ibi Herniam effeciſſe, quæ manuum ope faciliime reduci poterat : imo quæ, ſi corpus reſupinaveris, ſua ſponte intro recedit, à qua tamen nihil mali expectandum aut metuendum eſt. Tali Hernia *Spermatocele* impropriè à me vocatur. *Idem ibidem*.

SPermatocele] Ad Sarcocelem poteſt referri quia in eam abit, monente *Hildano* cent. 4. obſ. 64. ubi narrat hiſtoriam juvenis, qui in *ἐνυπνίῳ* venerea deprehenſus, & à ſeminis ejaculatione prohibitus, ab ejus retroceſſo dolor illi in inguine exortus eſt, hinc teſticulorum tumor; poſt evaneſcente utroque, dexter teſticulus tumidus remanſit ob enatam ibi herniam carnoſam *Ibidem*, hiſtor.5. affert exemplum Presbyteri, cui non ſolum teſticulus dexter, verum etiam vaſa ſpermatica veluti in lapidem induruerant: Malum autem ad ipſam originem uſque vaſorum ſpermaticorũ pertigiſſe cenſet, ex dolore quem è regione vaſorum ſpermaticorum ad renem uſque dextrum perſentiſſe ait.

In Scrotum deſcendiſſe) Impoſuit & Herniotomis magnitudo unius Teſticuli præter naturalis, quam pro Hernia habuerunt ; Affert exemplum *Fabritius ab Aquapendente* operat. Chirurgic.pag.1.cap.73. ejuſmodi erroris, Cum adoleſcens, *inquit*, unum teſtem altero majorem in ſe obſervaret, oſtendens hunc teſtem Operario, ille dixit ſe habere Herniam, & brevi moriturum niſi extrahatur teſtis: Atque eo ligato, dum teſtem extracturus eſſet: accurrens pater adoleſcentis, videns horribile id ſpectaculum, retinuit operarium ab opere, dicens ſe velle ut prius ego viderem patientem, qui propterea ſolutus eſt, & cum me adiret, dixi ipſum nullo prorſus malo detineri & ita fuit.

Observatio XXI.

Hydrocele *ab aqua copia inter Teſtem & tunicam Elitroidem*. 1. *Ab aqua Teſticulum replente*. 2. *Ab aqua inter Elitroidem & Nerveam tunicam*. 3. *Scroti apertio in Hydrocele inutilis ob corruptum teſticulum è directo*. 4.

§.1. SEctus eſt puer annorum 12. hydropicus : In ſcroto magna copia aquarum erat inter teſtem & tunicam elitroidem ; pauca inter ſcrotum & dictam tunicam. *Vide tit. de ventris tumore.*

A Viro vaſorum Lymphaticorum Hydrocelen oriri veriſimile eſt, quæ Gliſſon in teſtibus tauri, equi, arietis & verris obſervavit : In homine detexit ſæculi noſtri curioſitas, quæ Clar. *Regnero de Graaf* provenire videntur à tunica albuginea, nec non ab interna teſticulorum ſubſtantia: *Vide ipſius Tract. de Virorum organis pag* 47.& *ſeq*.

§. 2. Quidam ex phthiſi obiit : Illi Teſticulorum alter in magnam molem excreverat, durus, qui aquam fundebat citrinam, ut in hernia aquoſa : membrana, quæ aquam continebat, erat plane cartilaginea & quaſi cornea : ipſe enim teſticulus ſua propria ab hac diverſa cingebatur. *Rumlerus obſerv.medic*.52.

§.3 *Ego in teſticulo dextro* hydrocelem vidi: Aquoſus humor inter nerveam tunicam & elitroidem continebatur : Evidentes erant tres aut quatuor propagines vaſis deferentis intra teſtem vitiatum & ſanguine ſanioſo refertum diſperſæ, *Riolanus Anthropog.lib*.2.*c*.29.

EGo in teſticulo dextro hydrocelem vidi) Hydrocele nunc totum ſcrotum obſidet, nunc alteram ejus partem : Cum uno ſaltem latere intumeſcit, cum externam cauſam, humor non eſt in ſcroto, ſed in membrana erythroide teſtem continente: Tunc nunquam dexter teſtis intumeſcit, ſed ſaltem ſiniſter, ratione renis ſiniſtri male affecti, quia ſiniſtræ partis ſeminalis vena non ex cava ut dextra, oritur, ſed ab emulgente ſiniſtri renis, hinc iſto male affecto, nec officio fungente, pars urinæ per eum non permeans, per ſeminalem venam in tunicam erythroidem delabitur, tumoremque parit : Veriſimile ergo eſt cum hydrocele teſticulum dextrum occupaverit, externam aliquam cauſam præceſſiſſe, quæ imbecillitatem afferendo, aquoſi humoris collectioni anſam dederit, aut lymphatica illius teſticuli vaſa diſrupta fuiſſe.

Inter nerveam tunicam & erythroidem) *Riolanus*, *Rufum* ſequutus tunicam erythroidem pro prima è propriis habet : Elythroidem ſecundam ponit, quia hæc illi circumjecta.

§. 4. In Generoſo quodam viro, quam omnis periculi plena ſit ſcroti & erythroidis membranæ in hydrocele per ſcalpellum apertio, teſte non ſublato, comperrum eſt : Ab

aliquot annis ſiniſtra parte hydrocele huic moleſta fuerat; fruſtra cataplaſmatis ac aliis remediis uſus crebro, tandem temerarii Chirurgi conſilio acquieſcens, aperiri ſibi ſcalpello tumorem permiſit: Effluxit cito omnis humor, tumor quoque ſubſedit: ſed cum teſtis ipſe omnino eſſet corruptus, vicinas partes facile infecit: Subſequuta mox ſcroti univerſi, ac etiam penis, cum tumore & ingenti dolore gangræna: delirium cum vehementi febre, propter doloris magnitudinem, ſupervenit, ac non ita multo poſt mors ſucceſſit.

Ren hujus ſiniſter corruptus fuit, & ſeminalis in erythroidem deſcendens, valde ampla & multum patens. *Dodonæus obſerv. medicin.* 40.

Observatio XXII.

Sarcocele *fit ſæpius à tumore Teſticulo innato quam adnato.* 1. *Veſiculæ intra membranam teſticuli.* 2. *Falſa, à particula ſteatomatici tumoris ex abdomine in ſcrotum delapſa.* 3. *Curatio Sarcoceles Chirurgica.* 4.

§. 1. MErcatori Samio ablatus ferro Chirurgi ramicoſus teſtis, pendebat ſemuncias 34: durus ille quidem toto corpore & maſſæ carneæ nervoſis hinc inde gyris diſtenctæ ſimilis, ſed neque ad latus, neq; in gremio ſuo ullum alium teſticulum naturalem complexus, Diſſecta enim quaquaverſum informi mole, ut teſticulus verus quem intus delitescere quidam ſuſpicabantur, in conſpectum veniret, deprehenſum clariſſime fuit, totum illud enorme corpus reſtem fuiſſe, ſed teſtem à ſanguine, ut conjicere licet, admiſſo, verum ob, vel contuſionem, vel frigus, vel pituitam nimiam ad ſuperiores partes non remiſſo, eoque in carnem degenerem coagulato diſtentum: *Olaus Borrichius obſervat.* 97. *Actorum Bartholini annor.* 1671 & 1672.

S*Arcocelen varie definiunt authores, Celſus lib.* 7. *cap.* 18. *Raro*. inquit *ſed aliquando caro quoque inter tunicas increſcit, σαρκοκήλην Græci vocant. Galenus* lib. de Tumor. p. m. *Teſticulos induratos*, & lib. 14. meth. med. eundem ſcirrhus non improvidè comparat: Hodie tamen Medicorum pleriqne, ut clarius rem exprimant, Sarcocelen interpretantur quoties carnoſum quiddam in ſcroto teſtibus adnaſcitur: Atque id quidem nonnunqoam contingere haud inficiandum, proſtantq; apud *Hildanum* & *Lotichium* exempla: frequenter tamen ſarcocele non tam adnaſcitur teſtibus quàm innaſcitur, h. e. totum teſtem, ejuſque vaſa omnia materiæ novæ acceſſu ita infarcit & porrigit, ut aliquando etiam vigecuplo ſe ipſo gravior ampliorque evadit; Hoc ut ſæpe alias, ita quoque in dicto mercatore mihi obſervatum: Proinde non ſatis providi rei æſtimatores mihi videntur, qui confirmatam σαρκοκήλην vel medicamentis diſcuſſiſſe ſe, vel diſcuti poſſe evulgant, quod nimium necalli: at maſſa illa, & mille plexibus nervoſis itaque ſolidis contrahat invictam duritiem: Crediderit *Matthiolus*, crediderit *Scultetus* in Armam. Chirurg: ſe ſarcocelen pulvere unon dis percuſſiſſe, nihil fit veriſimilius quàm fuiſſe hydrocelen duriore cortice circumdatam, atq; ideo ſar ocelen mentientem: Atque ut id credam, præter jam alias, perſuadent tum ſimilia paſſim exempla apud *Foreſtum, Sennertum* alios, docentia artifices ſæpe aqua profundius in teſticulorum ſinubus latente deceptos pro carnoſis herniis æſtimaſſe, quæ fuerint aquoſæ: Tum docet idem radix ononidis, quæ cum inter nobiliſſima diuretica ſit, aquæ haud dubie in ſinu teſtium intimo occultatas paulatim eduxit, atq; ita concidentibus ſenſim in ſe involucris durioribus, ſarcocelen æſtimata fuit ſuſtuliſſe. *Idem ibidem.*

A ſanguine admiſſo &c.) Cauſam Tumoris hujus haud eſſe ſanguinem impurum, contra præcipuorum Medicorum & Chirurgorum ſententiam, ſtatuo, cum etiam optimus eum producere queat; nec ſimpliciter abundantem, cum etiam in corporibus macilentis ſe exhibeat, licet in his nec celeriter adeo generetur, nec ad eam magnitudinem deveniat quam in illis: Sed enim veram hujus Herniæ cauſam in eo conſiſtere exiſtimo, cum membranæ, quæ vaſorum capillarium oſcula, ne ſanguis nutritius nimis ſubito in partem perfluat claudere ſolent, vel evaſit vel diſruptæ, aut dilatatæ ſunt; quo tunc contingit plus ſanguinis in partem ruere quam ad ejus nutritionem requiritur, Natura interim ſanguinem, qui alias putreſceret, in carnem mutat. *Barbette Chirurgia cap.* xxx.

§. 2. Sectioni Sarcocele in milite interfui feliciter & dextræ adminiſtratæ: Aperta cute inguinis dextri, teſticulus dexter, qui ad capitis puerilis magnitudinem excreverat, ſeparato κατὰ δέρον ſcroto, extractus & reſectis vaſis ſpermaticis, prorſus exemptus fuit, magno militis, alias cordatiſſimi ejulatu: ligatis vaſis, conſutum ſcrotum & cætera ut vulnus decet, curata.

Diſſectus hic dextri teſticuli tumor *glanduloſam ſubſtantiam* oſtendit, ea magnitudine actum, ut oneri eſſet militi ſatis valido: Infima vero parte *veſiculas intra membranam* continebat, ſanguine plenas, qua parte de maximo ſemper dolore, ob diſtenſionem tunicæ ſenſilis conqueſtus fuerat: Tormentorum oblitus ad militares functiones poſtea rediit. *Th. Bartholinus ibidem obſerv.* 28.

G*Landuloſam ſubſtantiam*] Tumoris cauſa in ſanguinem impurum refertur, ut ab optimo etiam produci poteſt: abundantia ſola accuſari nequit, cùm etiam in corporibus macilentis ſe exhibeat: Veram cauſam *P. Barbette* Chirurgiæ c. 25. l. 1. ait eſſe membranarum, quæ vaſorum capillarium oſcula, ne ſubito nimis nutritius ſanguis in partem fluat, claudunt, eroſionem, rupturam aut dilatationem, unde plus ſanguinis in partem ruit quam ad nutritionem requiritur; natura interim ſanguinem, qui alias putreſceret, in carnem mutat.

Veſiculas intra membranam Monet l. c. *Barbette* carnem hanc quoque adnaſci tunicarum ſcroti communium ſecundæ, non verò teſticulis, quo in caſu tolli ea poteſt, ſine horum læſione aut exciſione. Hinc monet cauſam debite cognoſci debere antequam ad operationem ipſam accedat Chirurgus: quod paraſtatæ adeo quandoque intumefactæ ſint, teſticulis imprimis ſcirrhoſis exiſtentibus, ut herniæ carnoſæ ſpecie illudant quandoque.

Famu-

§. 3. Famulus N. duritie ſplenis affligi putabatur; & ſimul ramice carnoſo: vaſtus abſceſſus totam abdominis regionem ſiniſtram implebat, cujus portio per inguen in ſcrotum delapſa erat. *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 4. Sanatam vidi Sarcocelem, ad medicamenta pertinacem, Si oblonga ea eſſet, Inciſione facta ſecundum longitudinem teſticuli, hoc poſtea extracto cum carne adnata, ſectione circa vaſa inſtituta: Mihi enim aliquando contigit ut teſticulus ſanus externa facie appareret: qui interiore omnino erat putridus. *Aquapendens operationum Chirurgic. cap. 76.*

H*Oc extracto cum carne adnata)* Statuit P. Barbette l. c. carnem hanc quandoque adnaſci tunicarum ſcroti communium ſecundæ; non vero teſticulis; quæ in caſu ſine horum læſione aut exciſione tolli poteſt.

Observatio XXIII.

Epiploon aliquando in ſcrotum procumbit, Aliquando in Vmbilicum procidit, unde Omphalocele.

ALiquando evenit ut Omentum de ſede ſua deturbetur, nimirum in ſcrotum deſcendit, ut in Epiplocele, vel per Umbilicum ruptum protuberet, ut in omphalocele De quibus *Columbus* lib. 15. ſic ſcribit, Conſpicatus ſum Omentum peritonæo, nec non abdominis muſculis annexum: Præterea Omenti ſemilibram extra umbilicum, Et in ſcroto Omenti libram & amplius. *VVarthon Adenographia cap. 13.*

Observatio XXIV.

Tumor, ſeu Hernia Vmbilicalis, *lethalis ob jecoris lobum alterum, extra Peritonæum prolapſum eidem accretum.*

BEaverat Deus Illuſt. *Mariam Healy* prole maſcula, In hoc infantulo fauſta Junone Lucina recens nato, obſervavit obſtetrix quendam Umbilici tumorem, nucis moſchatæ magnitudinem æquantem: Uterque Parens Medicum & Chirurgum in conſilium adhibent, & me quoque ad octo miliarium diſtantiam vocari curant: Convenimus omnes intra 30. horarum ſpatium, jamq; tumor ad pugni magnitudinem accreverat: Quo diligenter examinato, candela admota, conſpicienda ſe præbebant inteſtina verſicolora; in eum prolapſa, rupto peritonæo: deſuper vero, à dextra tumoris parte, quæ ſphacelo correpta erat, neſcio quam carneam ſubſtantiam, inteſtina deprimentem deprehendimus: Chirurgus cum altero Medico ſpem unam in tumoris inciſione collocatam eſſe affirmabant, fore ſic ut inteſtina in ſuum locum reponi queant: Ego contra diſſuadebam, quod inteſtina ſphacelo correpta viderentur, & infantulum, admodum debilem, moriturum dicebam, & præſtare eum intactum relinquere, quam artem apud plebem maleficam defamare: Parentes vero, Filioli vitæ deſideratiſſimi, iis auſcultantes, anceps potius remedium experiundum conſtituerunt, quam infantulum ſine auxilio, etſi dubio, Libitinæ abſorbendum relinquere: Facta ergo inciſione, cum Chirurgus immiſſo in vulnus digito, inteſtina in ſuum locum reponere anniteretur, renitente carnea ſubſtantia, ipſis incumbente, eademque deprimente fruſtra laborabat; infantulo mox vitalem auram, quam vix hauſerat, immature effundente:

Aperto à morte corpuſculo, ne veſtigium quidem Omenti conſpiciendum erat: Lien præterea exiguus admodum apparebat, Inteſtina tenuia, rupto peritonæo, in umbilicum prolapſa & ſphacelo emortua: Hepar vero, quod continuum eſſe ſolet, nec in lobos, ut in quadrupedibus, diviſum, in duos lobos profunde ſectum erat, quorum alter in proprio loco, dextro ſcil. hypochondrio, ſub diaphragmate & coſtis nothis conſpiciebatur: alter vero extra peritonæum prolapſus, eidem adeo firmiter accreverat, ut novacula ab eo ſeparari minime potuerit: Cætera ſana. *Fridericus Loſſius obſerv. 30. lib. 2.*

Observatio XXV.

Omphalocele ab ortu contracta.

PUella modo nata, tumorem immenſum in umbilico propendentem ſecum in lucem attulit. Quem cum vocatus inſpicerem, deprehendi tenuia eſſe inteſtina per umbilicum prolapſa, globi magni inſtar convoluta, tenuia membrana pellucida, qualis amnion fœtum involvens exiſtit, inveſtita, in quam chorda umbilicalis deſinebat, & veſica ampla humore plena adhærebat: infans cætera bene habitus erat: Cùm autem inteſtina premendo reponere ſtuderemus, videbantur nonnihil in abdominis cavum ex parte remeare, mox tamen rurſum cum murmure egredi: Quæſtio erat an veſica aperienda, digitoq; immiſſo, foramen per quod egrediebantur inveſtigandum eſſet, ut per illud inteſtina reponerentur Verum quia mox poſtea inteſtina inflammata eſſe conſpiciebantur, atque infans ſtercora evomens, admodum debilis erat nihil tentare voluimus.

 Cum

Gum exſpirasset, atque abdomen aperiretur, inteſtina quæ exciderant, membranæ amnio qua ambiebantur, adeo connexa invenimus, ut nulla ratione ab ea avelli potuerint.

AN hoc ſitu in utero fœtu exiſtente & creſcente inteſtina collocata ſemper fuerint, vel poſtea antequam naſceretur prociderint, vel in partu, in dubium vocabatur: Ego procidiſſe diu antequam in lucem ederetur ex eo collegi, quod dum eum mater utero geſtabat, ob excrementorum duritiem, conatibus magnis abdomen premere coacta fuit, & quod amnios membrana illi fuerit adnata: Potuiſſe autem fœtum, dum utero incluſos calore matris fovetur, citra incommoda hoc ſ afferre, quæ poſtea cum à matre ſepararetur, ſupervenerunt, eumque è medio ſuſtulerunt, cenſui. *Platerus Obſerv. lib. 3. p. 75.*

*ADDITAMENTA.

Observatio I.

Bubonocele lethalis ob Ilei inteſtini Peritonæi proceſſui adhæſum abſceſſum in inguine ſiniſtro genitum &c.

MAij menſis x. anni 1681 aperto cadavere filii Nob. & celeberrimi Domini Friderici Spanhemij, Theologiæ Lugduni Batavorum Profeſſoris, Leviri mei, manifeſtum evaſit deſcenſum inteſtini, quo laborabat omnino incurabilem fuiſſe, Non enim ſolum Inteſtinum Ileum in inguen ſiniſtrum devolvebatur, ſicuti fieri ſuevit in Entero-bubonocelis, ſed & præterea penetraverat peritonæi productionem ad longitudinem ſeſquipollicis, altitudinem vero decem linearum mathematicarum, Impoſſibilis ergo ideo plane fuit inteſtini reductio, h. e. illius in abdomen retruſio; ac proinde dictus inteſtini prolapſus in inguen ſiniſtrum nulla ratione emendari potuit: Demum prædicta Ilei inteſtini portio, quæ peritonæi proceſſum pervaſerat omnino purulenta evaſerat, nec non inguinis ſiniſtri glandulæ; ubi loci puris fœtidiſſimi & craſſiſſimi pinta circiter hypogaſtrium omnino replens, coacervata fuerat.

Ex mea autem ſententia, genitus eſt dictus abſceſſus ob ſtrictiorem inguinis ſiniſtri, à ſcuto perizomatis conſtrictionem, quod in uſum fuerat ductum ad continendum ſua in ſede Inteſtinum. *Obſervatio Clariſſimi & Excell. Domini D. Caroli Drelincurtii Medic. P.P. Lugduni Batav.*

Observatio II.

Ab omento in ſcrotum procidno Enterocelen induci poſſe oſtendit Anatome.

IN Latomi cujuſdam, quem ex caſu ab alto mortuum Patavii diſſecuimus Ramicis vitium, id quoque luculentiſſime oſtendit, Huic namque dextri Teſtis cum ſeminariis vaſis, quum à ramice ſemel curaretur, abſectus fuerat, Et rurſus in ſiniſtro latere idem affectus invaſerat, quam ex Inteſtinorum & omenti in ſcrotum deſcenſu contigiſſe, diſſecando comperi; Adeo ut certam mihi conjecturam facere ad pubis uſque os, ipſumque ſcrotum etiam omentum devolvi poſſe, licet id ſurſum in latus ſiniſtrum diſſecantibus plerumque retractum obſervetur: magnum enim inter animantia hoc homines ſortiuntur, ut inde nonnulli ἐπιπλοκομίσαι quaſi dicas omenti geſtores, vocentur. *Veſalius Anat. lib. 3. c. 4.*

Quouſque ferri poſſit omentum vide ſcholia ad obſ. 10. ſect. 13. l. 3. & §. 4. obſ. 4. ſect. 34.

Observatio III.

Abſceſſus in Inguine ab Herniâ ſuppuratâ cum eroſione inteſtini, puriſque ac excrementorum fœtidiſſimorum rejectione.

MUlier quinquagenariâ major, variis doloribus diu vexata, ac præcipuè rheumatiſmo, ſeu arthritide quadam vaga, à ſero acri omnes corporis partes membraneas nerveas & tendineas perluente, orta, in inteſtinorum tandem affectum vehementiorem incidit, protuberarunt ſcilicet illa in inguine ad ovi columbini magnitudinem ſub herniæ incompletæ forma, cum tanto cruciatu, vomituque tam horrendo, ut morituram eâ, cùm brevi arbitrarer, prognoſtico ſuo relinquerem; verùm poſt dies aliquot revocatus, reperio pulſum formicantem vomituſque perpetuos, cum tanto interaneorum ardore, ut ſe damnatorum pœnis affligi miſera delirans crederet, ac præ ſiti inextinguibili aquam ſibi continuò ingurgitari inter ipſos vomitus expeteret, ſed quod maximè ad rem noſtram facit, vidi herniam prius à me adnotatam in abſceſſum degeneraſſe, ex eoque aperto ſaniem cum excrementis alvinis fœtidiſſimis effluere. In

caſu

caſu prorſus deſperarato quædam revera tentata ſunt,ut affinibus ſatisfieret,dolorque aliquatenus leniretur,at omnia in caſſum adhibita , ſiquidem poſtquam per viginti quatuor horas duro agone conflictata fuiſſet,è vivis exceſſit. Aperto abdomine vidimus inteſtinum ileum in ſui prope medio perforatum,ſaburram inteſtinalem magna vi per foramen in abſceſſu enatum eructaſſe, magnaque ſui parte gangræna affectum. Cætera curioſiùs luſtrare prohibuit fœtor omni alio major.

Observatio IV.

Hernia in qua inteſtini Ilei portio ad inguina delabens intus & extus glanduloſis excreſcentiis referta reperta eſt: Hepar purulentum &c.

MVlier 65. annos nata, robuſta, temperamenti admodum laudabilis, ac nullis morbis obnoxia præterquam quod ab aliquot annis herniam in inguine ſiniſtro,colicas per intervalla non parum crudeles parientem,geſtaret, eodem demum ſymptomate per octo dies afflicta animam inter vomitus afflavit, die ſcilicet 16. Maii, ann. 1698. horis matutinis. Cum autem ſub meridiem cadaver aperiremus ſequentia adnotavimus.1°.Quoad exteriora,obeſiorem totius habitum,facilioremque tegumentorum corporis communium à muſculis abdominis ſeparationem, quod pinguibus ſatis familiare; Abdomenque præterea totum admodum tenſum ac tumidum, ſed compunctione ac flatuum ſic facta eruptione momento ſubſidens.2°.Quoad interiora;In imi ventris cavitate libras aliquot ſeri purulenti,imò puris conſiſtentioris ſuper meſenterium ac partes pubi ſubjacentes reſperſi, reperiebamus. Epar lividiuſculum maculiſque ac liveis variegatum; Sed præterea tuberculis albis, duris, rotundis, quaſi glanduloſis, ſummè fœtidis, nucem juglandem maximam partem craſſis,ipſius tum interiora, tum exteriora occupantibus,pluresque elevationes in ejuſdem parte & cava & gibba parientibus, atque à parenchymate facile ſeparabilibus, totum conſitum obſervabatur: verum in ſpecie duo ejuſmodi corpora juxta veſiculam felleam ad dextras, magnitudinis ſuprà deſcriptæ, è viſcere quaſi pendula, & ſacculo ſeu capſula, ejuſdem illius purulenti humoris qui per totum cavum reſpergebatur reliquias aliquas continente, ſtipata viſa ſunt. Inteſtina glandulis minorem olivæ fructum craſſis, per totam ſui longitudinem exterius eminentibus, occupabantur; inter quas præcipuæ natæ fuere tria corpora itidem glanduloſa, illis in epate mox deſcriptis non multum abſimilia, vaſis varicoſis tota conſita, quorum duo eam inteſtini ilei portionem quæ in inguina elabebatur, quæque duos pedes ſupra illius inteſtini in cæcum inſertionem erat, exterius cingebant, tertium intus ibidem reperiebatur, communique ſic illa opera cavum inteſtini ita claudebant, ut materiis deſcenſuris, præterquam liquidiſſimis, omnis tranſitus denegaretur: Vnde enata erat affectio Iliaca, ipſeque tandem perfectus ileus qui ægram noſtram ſuſtulerat; nulla enim inteſtini ſtrangulatio in peritonæi muſculorumque abdominis annulis, ſatis per longam partis devolutę trajectionem parvis, adnotabatur; imo per totum illud tempus quo lethaliter decubuerat, nullum herniæ veſtigium adparuerat. Prædictæ autem glandulæ intus celluloſæ erant,unde non immerito forſan eas ab auctis glandulis inteſtinalibus veſicularibus per plexus diſpoſitis,productas conjectabamus.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXX.

De Teſticulorum Dolore.

Observatio I.

Dolor Teſticuli ſiniſtri à latente Hydrocele ortus, & vitio Renis ſiniſtri.

ANGLUS inciderat in graviſſimum ſiniſtri teſtis cum tenſione dolorem, qui nullis cataplaſmatis, fomentis,&c. placari aut leniri potuit: Vnicum videbatur remedium ſectio & teſtis ablatio: Antuerpiæ illo tempore multi erant celebres & magni nominis Medici: plerique horum curationem tentarunt: Cum autem ſeſe nihil proficere

experirentur, in eandem nobiſcum ſententiam devenire, in ſola ſectione unicam & ſolam ſpem reponentes: interim tamen nemine de hydrocele opinionem habente, ſed omnino alium circa teſtem affectum conſiſtere ſuſpicante: Sectus igitur tandem eſt æger & ſiniſter teſtis ademptus: In ipſa autem ſectione demum cognitum hydrocelen fuiſſe affectum, copioſa in ſecantis faciem aqua exiliente: Teſtis integer & haud quaquam corruptus extitit (nuper enim natus erat dolor) quem cum etiamnum calentem Chirurgus medium divideret, ex ipſius centro ſemen erupit, quod annotatione dignum: Curatus ac ſanatus à vulnere, paulo poſt de Lumborum dolore ac gravitate conquerebatur, apparebant in lotio arenulæ quædam: de latente aliquo in renibus Calculo ſuſpicio erat: In pube deinde, circa cicatricem dolor cum tumore ſucceſſit, accedentibus vero & aliis ſymptomatis, mors tandem ſubſequuta eſt.

Scarificato autem circa pubem ac cicatricem loco, aquoſus effluxit humor & quidem copioſus: Ren vero ſiniſter admodum durus erat, ac juſto quantitate major, & ſubſtantia interiore haud parenchymatis colorem referens, ſed candidior, concreto ac indurato puri, (quod ſubinde in affectibus varias formas ſuſcipit) ſimilis: *Dodoneus cap. xxxix. obſer. Medicin.*

Hydrocele alias univerſum ſcrotum, modo unam ejus partem occupat: Impletur totum ſcrotum hydrope, vel etiam cachexia laborantibus: Quæ vero unam tantum partem afficit, aliam occaſionem habet, nec hydropicos comitatur, ſed omnino aliter afficitur: Non colligitur quoque humor in ſcroto, ſed in membrana erythroide teſtem continente: Supervenit quandoque ea cauſa aliqua externa & manifeſta, ut à caſu aut percuſſione, crebro etiam ex latente & non manifeſta cauſa: Quæ autem ab externa cauſa acceſſit, aut dextrum aut ſiniſtrum teſtem indifferenter affligit, & in tumore ſanguis ſæpenumero concretus ac corruptus continetur, A latente vero ac non manifeſta cauſa originem ducens, nunquam alium quam ſiniſtrum teſtem occupaſſe diligenter nobis inquirentibus obſervatum: In hac humor influit tenuis & urinæ conſiſtentia ſimilis, erythroidem diſtendens membranam, qui ſubinde tam copioſus in hanc fertur, ut tumor quandoque ad humani capitis magnitudinem perveniat: Teſtis autem ſubſtantia ab acrimonia humoris ſucceſſu temporis, non tamen mox, corrumpitur: Veteres, inter quos apud Ætium Leonidas, Hydrocelen tumorem eſſe laeum & citra dolorem tradunt, & talem quidem ſæpiſſime contingit reperiri, ſecus tamen in dicto Anglo evenit.

Ren ſiniſter durus, &c.] Hinc apparet & abunde manifeſtum eſt quamobrem hydrocele, haud ab externa ſed à latente cauſa procedens, nonniſi in ſiniſtram membranam incidat, atque hujus teſtem affligat: nam hujus partis ſeminalis vena, non ex cava, veluti dextra oritur, ſed ab emulgente ſiniſtri renis procedit ac originem ſumit: Rene vero hoc male affecto nec officio ſuo probe fungente, urinæ pars, quanquam emulgens hæc ad ſe pertrahit, cum ad veſicam per male affectum renem non poteſt deſcendere, per ſeminalem in erythroidem delabitur, hydrocelen eo modo ingenerans: Sublato autem Teſte una cum ſua membrana, non amplius illic decumbere humor poteſt: quod ſi aliquis eo poſtea deſcendat, hunc in pube hærere neceſſe eſt, veluti Anglo contigit, cui paulo ante mortem humor qui defluxerat hoc loco ſubſtiterat, tumoremque cum dolore excitaverat. *Idem ibidem.*

Mors ſucceſſit, &c.] Cauſe tumoris aquoſi teſticuli ſiniſtri fuit ren ſiniſter male affectus: Symptomatum vero ſupervenientium & mortis ſubſequentis, teſtis exſectio: Cum enim teſte ablato, ſeroſo illi humori ad ſolitum locum confluens ſuſitus denegaretur, in corpore retentus ſymptomatibus ſubſequentibus & morti anſam dedit.

Observatio II.

Teſtis dolor cum Tumore, ab ulcere in peritonæo hinc puris in illum derivatione.

Vidimus aliquando adoleſcentem, cui *Teſtis cum vehementi dolore intumuerat*, is nullis auxiliis adjutus tandem occubuit, Inventum eſt ulcus exiguum circa peritonæum, è quo perennis ſaniei defluxio in Teſtes cauſa tumoris & mortis fuit *Jacotius comm. ad Coacas Hippocr. pag. 826.*

Ulcus circa peritonæum] Unde proclivis ſaniei in Teſticulos deſcenſus; Hi enim communes & proprias tunicas habent, Communes dicuntur quæ utrumque Teſticulum involvunt, & duæ numerantur, quarum prima ſive externa Scrotum & Burſa appellatur: 2. Dartos dicitur, ex panniculo carnoſo conſtans: Propriæ ſingulos Teſticulos ſeorſim tegunt: atque in utroque duæ numerantur, quarum prima Erythroides, originem habens à *Peritonæo*, Cujus pars progreſſuſque merito cenſetur, nam ita ab eo prodit, quemadmodum Scrotum à cute deducitur: Ob eundem conſenſum in hydrope aſcite Scrotum ab aqua intumeſcit: Propriarum altera Albuginea dicitur.

Teſtis cum vehementi dolore intumuerat) Hinc imperiti quidam Chirurgi Herniæ ſpecie deluſi ad Teſticuli extractionem properant, De ea Teſticulorum inæqualitate, quoad magnitudinem egregium extat exemplum, & in praxi utiliſſimum apud *H. Fabr. ab Aquapendente in Operat. Chirurg.* part. 1. cap. 73. Vidi, inquit, plurimos ad me venientes, credentes ſe male habere quod unum Teſtem altero majorem in ſeipſis obſervarent, propter quam imaginationem videbatur illis Teſtem majorem dolere: ego autem certos reddidi id naturale eſſe neque ullum malum inde eventurum: Cùm itaque adoleſcens ejuſmodi Teſtium inæqualitatem in ſe ipſo obſervaret, oſtendens hunc teſtem operario, ille dixit ſe habere Herniam & brevi moriturum niſi extraheretur teſtis: atque ut brevius perſtringam, eo ligato, dum Teſtem extracturus eſſet, accurrens pater adoleſcentis, & videns id horribile ſpectaculum, retinuit operarium ab opere, dicens ſe velle ut prius ego viderem patientem, qui propterea ſolutus eſt, & cum me adiret, dixi ipſum nullo prorſus malo detineri, & ita fuit.

Observatio III.

Teſtis dolor ob compreſſionem factam ab infimis muſculis abdominis, ad quos compulſus.

§. 1. ANno 1562. cum Nobilis quidam magnis itineribus per diſpoſitos equos Auguſtam contenderet, in via, ut fit, ex duriore ſuccuſſu, cum illideret in ephippii anteriorem partem, Teſticulorum alterum contorquens, ita preſſit, ut ſiniſtrum inter infimas abdominis muſculorum extremitates in inguen protruderet, quo poſtea reduci nullo modo poſſet, Tumore ibidem & Dolore excitato, affluente aliunde humore, graviter aliquot ſeptimanas generoſus Vir ita afflictus eſt: Delatus inde Francofurtum huic malo Medicum quæſivit. Inventus qui ſectione, ut in inguinis hernia Bubonocole adminiſtratur, ſanationem promitteret, verum augeſcente febre, priuſquam Chirurgus manum admoveret, extinctus eſt.

Cum Cadaver ſecaretur, inventus eſt Teſticulus ſub peritonæum, inter abdominis muſculos extremos ita inhæreſcens, ut quaſi connatus iſtis videretur: neque (ut ego aperti abdominis obſervavi conſtitutionem) potuiſſet integra valetudine ſectione inde auferri. *Solenander Sect.4.Conſil.*18. Ubi conſilium pro quodam ſimili affectu laborante.

§. 2. Multis quidem naturæ ignavia ambo, vel alter ſaltem teſticulus non propellitur deorſum ſcrotum, ut etiam illos teſtibus carere alii exiſtiment, cum tamen in inguinibus tantum latitare quandoque ſoleant, inde & modum eos protrudendi *Paræus* lib. 7. Chir.c. 16. docet: Bis vero teſticuli retractionem ex morbo videre mihi licuit, Semel in B. Ar. qui abſceſſu laborarat renis dextri, quam inflammatio hepatis ſubſequebatur, hinc varia ſymptomata, & inter alia tumor dextri teſticuli, poſt aliquot dies ejuſdem intra inguen retractio. Deinde in puero, qui ab alio calcibus circa teſticulum petitus, in febrem & ejuſdem teſticuli retractionem incidit, & poſtquam nulla methodica cura inſtituitur, moritur, Teſticulum intra inguen retractum dum aperio, ſubſtantiam ejus fere totam corruptam, & pus ad ponticæ nucis quantitatem in cavitate invenio. *Phil.Salmuth.cent.*1.*Obſerv.*19.

Observatio IV.

Teſtis dolor à copia ſeminis contenti.

HIſpanus quidam *Teſtis dolore intolerabili* diu vexatus, fruſtra tentatis omnibus, maluit ſibi amputari Teſtem integrum & incorruptum quam diutius in tormentis vitam trahere. Extractum Teſtem cum adhuc calentem per medium diſſecarem, in faciem ipſius erupit & proſiliit ſemen. *Dodonæus.*

HInc colligit *Riolanus* Vas ſpermaticum deferens non tenero circumjectu lambere & perreptare Teſticulum, ſed intro ſubire ac penetrare, humoremque ſeminalem in ipſum demittere.

Teſtis dolore intolerabili) Teſticuli enim nervos habent numeroſos, partim à ſexto pari, partim à ſpina, mediante inferiore abdominis plexu, in quo illi mutuo implicantur & uniuntur, Nervi ab hoc plexu orti in deſcenſu ſubinde majores evadunt & numeroſiores, ſurculoſque impertiunt partibus involventibus, demumque ad ipſum teſtem producti, videntur quaſi in membranam expandi, tunicamque albugineam conſtituere, à cujus ſuperiore ſuperficie hinc illinc numeroſæ fibrillæ ſparguntur in ductum nervoſum, eundemque conficere videntur *Wharton adenograph. cap.* 28. Dubitat autem is, an ſanguis per arterias delatus, qui in teſtium ſubſtantiam admittuntur, ſolus ſit materia ea qua ſemen conficiatur, quod non adeo copioſe ſanguinem diſtribuant ac arteriæ ejuſdem magnitudinis in aliis partibus; recto enim ductu feruntur verſus canalem nervoſum, indeque iterum per ambages revehuntur propemodum ad teſticuli tunicam propriam priuſquam ſe inſinuant. Et pariter quæ ad ipſam tunicam deferuntur, valde anfractuoſæ ſint, ita ut videantur ſoli caloris vitalis incremento deſtinatæ: Ipſe vero cenſet, cum arteriarum venarumque numerumque quadruplo excedant, ac neque ſenſus neque motus cauſa facti videantur, Eos ſuccum nobiliſſimum, ſanguine longè nobiliorem deferre, ad ſeminis confectionem, Vide rationes quibus ſententiam adſtruit ibidem cap.29.

Proſilit ſemen) Ea addemus quæ circa illam materiam notatu digna obſervare nobis licuit: In cane cujus vas ſemen deferens ante coitum firmiſſime (alias enim ſemen facile effluit) ligaveramus, vidimus peracto coitu Vaſcula ſeminaria teſtium, epididymidumque ita ſemine turgere, ut in magnam molem diſtenderentur Teſticuli, Idem quin ab accurate attendentibus in animalibus ſalacioribus obſervari poſſit, non eſt quod dubitemus, cum id aliquoties in Glirium teſticulis conſpexerimus. *Regn.de Graaf de Virorum organis pag.*72.

Observatio V.

Teſtis dolor ob veſiculas ſanguine plenas, intra membranam illius contentas.

MIles ſarcocele laborabat: In diſſecti teſticuli infima parte veſiculæ intra membranam continebantur, ſanguine plenæ, qua parte de magno dolore conquerebatur. *Vide tit. de Hernia.*

ANA-

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXI.

De Gonorrhœa.

Observatio I.

Gonorrhœa diuturna laborantis Glandoſum corpus Semine repletum inventum eſt, cum Teſtibus eodem refertis.

IN voluntario ſeminis fluxu laborante, quem Patavii diſſecuimus, *corpus Glandoſum cum divideretur*, non minus quam Teſtes ipſos ſemine oppletum conſpeximus: Et ſi verum fatendum eſt, inter diſſecandum nulla penitus corporis parte tanta ſeminis vis uſquam atque in hoc glandoſo corpore invenitur, quantumvis id à teſtium ſubſtantia, mollitie, æquabilitate differat. *Veſalius de Hum. corp. Fabrica lib. 5. cap. 13.*

IN *involuntario ſeminis fluxu*] Gonorrhœa Seminis profluvium Latinis dici poteſt, ſed id de eo quod involuntarie & p.n. fluit, noctu potiſſimum, citra pudendi tentiginem aut erectionem intelligendum venit: Fit potiſſimum ob vaſorum imbecillitatem, & flatuum copiam, vel ob compreſſionem, vel tenſionem, vel ſuccuſſionem membrorum, ut in convulſione & epilepſia: Profluit interdum ob ſeminis aquoſi & flatuloſi copiam: Cum enim tenue & multum eſt, à vaſis contineri nequit, rejiciturque: Communis eſt hic affectus & viris & mulieribus: Qui eo laborant, decolores fiunt & imbecilles, ſenſim corpus contabeſcit, circa lumbos dolores ſentiunt, curantur difficulter niſi cauſa cognoſcatur. *Rondeletius pract. lib. 157.*

Seminis fluxu] Semen benignioris alimenti excrementum eſt, quod ad ſpeciei conſervationem ſervatur, cui natura difficiliorem exeundi viam inſtituit, ne ex ejus fluore immodico corpus cito contabeſceret: Seminis rejectio alia eſt ſecundum naturam, alia præter naturam: Illa ſecundum naturam dicitur eſſe quæ diſtento pene fit, & poſt confricationem in coitu factam: Præter naturam effluit ſemen, aut cum mentulæ erectione aut ſine erectione: Poſterioris tantum habenda ratio eſt, ut morborum & ſymptomatum quorum illa ſignificatio eſt, cauſas deprehendere poſſimus: Ut autem ad id ſine negotio perveniamus, primum ſcire oportet, an quod per penem ejectum eſt, album, vel viſcidum, vel ſpumoſum fuerit: ſubinde oportet ejus à quo fluit ætatem, corporis, faciei colorem contemplati, à quibus tandem ad profuſionis ejus cauſam deducimur: Quod igitur ad ætatem pertinet, non omnis talem profuſionem fert: Pueritia enim ideo ſeminis excernendi impotens eſt, quod illius materia in corporis nutricationem & incrementum vertitur, Ut in ea vero ſenectus ob alimenti defectum: Ideo juvenibus, vel ætate conſiſtentibus, vel iis qui venerem nunquam experti ſunt, accidere poteſt ut ſemen ſponte effluat ob illius exuperantiam vel vaſorum relaxationem & imbecillitatem, in iis qui immodice Venerem exercuerunt: A corporis habitu etiam quædam indicia petuntur: quando enim in corpore quadrato fit, & ſucci pleno, ob ſeminis abundantiam cariſſe credendum eſt: Contra quæ quandoque in macilento & extenuato, colorem quem pallidum habente corpore, ſeminis amiſſio, ſit, conſumptionis, & hujus corporis emaciationis cauſa eſſe merito videtur: Et ut certius de hac re pronuntiare liceat, Dejectionis ſeminis modus, tempus & quantitas diligenter perpendenda ſunt: Ad *modum* refertur, diſtento pene, vel ſenſim ſeminis evacuatio facta, quæ indicio eſſe poteſt vim expultricem ab aliquo illarum partium olere irritatam, vel ob colloquia laſciva ſtimulatam, vel ob vaſorum plenitudinem commotam ad ejus rejectionem fuiſſe: *Tempus* vero profuſionis ſeminis eſt cum noctu vel interdiu fit: Nocte autem inter dormiendum per inſomnia libidinis, aut in attenta rei venereæ cogitatione, ſemen affatim procedit: Effluentis autem hujus cauſa eſt ſeminis vel exuperantia, vel flatuum copia, aut acrimonia naturam proritans: Quod autem unaquæque iſtarum cauſarum per ſe id effecerit, ſuis propriis ſignis deprehendemus: tum enim hujus effluvii cauſam in ſolam ſeminis redundantiam non inepte rejiciemus, cum qui illud patitur, in ætate florens vitam otioſam egiſſe videbitur, cui ciborum & alimentorum multorum nutrientium adjunxerit uſum, vel ipſum veneris uſum, vel aliquantiſper intermiſerit exercitium à quo tamen nihil periculi imminet: At ſi ille potius ex vitæ intemperantia cruditates multas collegiſſe, vel vigiliis intempeſtivis, & ex fructuum crudorum, & oleum, & ſimilium flatus generantium immoderato uſu collegiſſe videatur, ut ſi abſtemius ſit, jam non dubitandum quin propter flatuum copiam ſeminis profuſionem hanc patiatur: Qui ſi medicamentis ſeman ex ingnétibus frequenti aſſumptione, eam ſiſtere putamus, multo tamen vehementius provocaverimus, minus mirandum erit, cum omnium talium medicamentorum genus ſummæ frigiditatis ſit particeps, rationa cujus intemperiem, quæ illud profluvium excitabat, auxerimus: Si vero nihil eorum quæ dicta ſunt, adfuerint, quin potius in ſene eruperit illud ſeminis profluvium quod longo uſu acrium eduliorum, (cujuſmodi ſunt omnia piperata, ſinapi & legomina) veſci ſit conſuetus, non aliunde ſane quam ex ſeminis acrimonia & ſalſugine hujus affectus ſcaturiginem emanaſſe credendum eſt, licet rariſſime ab illa cauſa contingat: Aliam autem præter cauſas enumeratas, ſeminis

ſeminis immoderate & intempeſtive effluentis recentiores Practici conſtituerunt, ſpeciemque quandam reſolutionis partium ſpermaticarum fecerunt; quod quomodo rationi conſentaneum eſt non video: Nam cum beneficio muſculorum non retineatur ſemen, neque ſint huic uſui deputati aliqui nervi, reſolutio proprie vocanda non eſt. Sed quemadmodum ventriculi relaxatione vomitus provocatur, ſic etiam ex vaſis ſpermaticis ob imbecillitatem virtutis retentricis, aut propter expultricis irritationem, ſemen p. n. procedere aliquando poſſe non negandum eſt: Decidit autem ſemen e Paraſtatis, & Veſiculis illis appenſis, ſenſimque in pene colligitur, unde poſtea affatim proſilire neceſſe eſt, niſi ob ſectionem parvorum illorum muſculorum penis exitu arceatur, vel ob penis curvaturam in meatu retineatur, donec communis excludatur: *Tale ſeminis effluvium in quodam Nobili obſervare nobis aliquando licuit, qui illud patiebatur ob muſculorum illorum penis inciſionem: Nam cum antea laboraſſet ingentis magnitudinis in veſica calculo, qui ſua magnitudine vulnus ad podicem uſque extenderat, unde factum eſt ut ex tanta muſculorum laceratione, muſculi etiam orti ab oſſe coccygis, una cum nervo cavo penem conſtituente per transverſum ſecti eſſent, atque autem parvorum penis muſculorum eandem etiam laſionem ſubiret altero ſane remanente, ex quo ſequuta eſt mentula contorſio: unde ſeminis retentio in pene cujus rejiciendi nulla ratio alia erat, quam compreſſa digito perinæi regione.* Malum quidem eſt ſeminis profuſio, mulieribus perinde atque viris commune: Cauſa eſt quod aliquando extra uterum, aliquando intra profunditur: Si extra, nullus periculi metus terret, niſi ſupra modum fluat, indeque ſequatur corporis conſumptio: Verum cum è vaſis ſpermaticis per cornua in ſinus uteri deſcendit, in eoque retinetur, multorum graviſſimorum morborum & ſymptomatum fit cauſa: Horrores enim, furores, manias, melancholias, convulſiones uterique præfocationes parit, eo quod in utero corrumpatur, & ſabem malignam contrahat: Quod ſi in copioſum flatulentumque ſpirituum reſolvatur, inflationem, quam vocant, uteri excitat: Effluvii autem iſtius cauſæ eædem ſunt quæ in viris, ſcil. exuperantia ſeminis, acrimonia, exulceratio & partium ſpermaticarum imbecillitas, & aliæ ſupra enumeratæ: Retineri autem potiſſimum ſolet ſemen in viduis, virginibus, & veſtalibus: Quare de illis affectibus dum conqueretur mulier aliqua, ut in proprii morbi notionem deveniamus, de omnibus quæ antea dicta ſunt diligenter eſt inquirendum, nec prætermittenda victus ratio conſueta, ætas, vitæ conditio, ut vidua an nupta ſit: Quod autem è vaſis ſpermaticis ſemen profuſum, & in utero retentum iſta ſymptomata procreârit, oſtendunt iſtorum curationes, quieſcunt enim ſtatim, & prorſus deſinunt, ubi reſerato interiore ore uteri ſemen omnino effluxerit.

Invaſit hoc ſæculo ex lue venerea aliud quoddam vitium, ſeminis profuſioni, & Gonorrhææ finitimũ; in quo humor qui redditur puris ſimilitudinem refert, quod cum à diverſis cauſis procreetur, diligenter inquirendæ ſunt, ut de affectu rectius ſtatuamus, Proinde videndum an illud puri ſimile cum urina effundatur, & exiliat aut non, ac etiam cum ſenſu doloris: Si enim cum ſenſu doloris, & penis erectione fundatur, inflammationem in paraſtatis eſſe judicamus, quæ ea potiſſimum in parte excitatur iis qui rem veneream cum muliere infecta habuerint: poſtquam enim uſum venereum confecerunt, ejaculato jam in uterum ſemine, partes ſpermaticæ in eo opere calefactæ, & propter ſeminis profuſionem inanitæ, halitum quendam tetrum & fœdum ex utero elatum in ſe recipiunt, quo tempore in malignum virus faceſſit, quod deinde contagione aliũ quemvis contaminat, tandemque putredinem contrahit, & inflammationem excitat, ſed in paraſtatis potius, eo quod locus ille humidior ſit & magis fiſtuloſus: Fit autem inflammatio interdum in eadem parte, ſed alia de cauſa, quum in ipſo venereo opere multum ſeminis è veſiculis, poſt longam ſuccuſſionem attractum collegerunt, nec totas ejaculare potuerunt: Quare ſemen adhuc fervens, & nonnihil acrimoniæ retinens, inflammationem accendit, quæ ex continua puris affuſione internoſcitur, pudendique perpetuo madore & erectione, interdum etiam ex hæmorrhoidum inflatione; Solent enim hæ omnis inflammationem illarum partium comitari propter conſenſum qui peni eſt cum recto inteſtino: Interdum autem ob inflammationem ulcus, vel ſciſſuræ ex eadem cauſa circa eaſdem partes proveniunt: Sed hæc ex propriis affectuum ſignis difficile fuerit internoſcere: In inflammatione etiam major urinæ ardor, major enim puris tenuitas: In ulcere vero major puris quantitas, minor ardor, ſecus vero non minor: At in ſciſſuris ſolus eſt ardor urinæ abſque ulla puris emiſſione. *Idem cap. 15. Tract. de dignoſcendis morbis.*

Corpus glandoloſum cum divideretur] Quod corpus Glanduloſum poſſit eſſe ſedes Gonorrhææ probabitur, & quidem hac ratione, Si corpus hoc ita afficiatur, ut in eo continuo materia ſui generis non ſolum generetur, ſed & continuo excernatur, vocabitur iſte fluxus Gonorrhæa, nam inter hanc & ſeminis fluxum non ſolent diſtinguere Medici aut Chirurgi niſi quod dicant unum altero magis virulentum eſſe: Talem humorum effluxum poſſe contingere probatur à ptyaliſmo, gravedine, &c. nam quemadmodum in illis continuo ſalivæ vel pituitoſæ materiæ copia illarum glandularum vitio excernitur, ita & harum glandularum vitio major tam hujus quam aliorum humorum colluvies excerni poſſe nihil contrarium ſuadet, Quod omnino vobis nequiquam videri debet, quandoquidem ſæpenumero in praxi contingere videmus, quod ægri medicamento aliquo aſſumpto, vel etiam ſponte, nunc per has, nunc per alias vias pravorum humorum totius corporis colluviem deponant, quod etiam in hoc corpore glandoſo locum habere poteſt, præſertim ſi venere aut aliqua malignitate debilitatum exiſtat, nam ita ſe habent humores in corpore noſtro ut latrones in carcere, qui cum erumpere ſtudent, non fortiora, ſed debiliora primum aggrediuntur loca; ſic etiam pravi humores ad evadendum non robuſtas, ſed debilitatas corporis partes primo aſſiciunt: Hanc noſtram opinionem confirmant adhuc magis exempla eorum, quos per diuturnã equitationem, vel ſuccuſſationem ab equo, in Gonorrhæam virulentæ perſimilem incidiſſe ſcribunt: ſed talis Gonorrhæa non tam cito vires proſternet, nec erit tam periculoſa quam illa quæ à Teſtibus prodit, ſicut hoc memorabili exemplo probari poteſt ex *Bartholino*, qui lib. 1. Anat. reform. cap. 23. refert de quodã Patavii ſibi viſo, qui ultra annos xxx. eo fluxu laboravit cum nullo ſanitatis detrimento. Nec ſolum hac ratione, verum etiam experientia probatur corpus Glandoſum affici poteſt; experientia enimque teſtatur plures ſeſe in cadaveribus eorum qui Gonorrhæa uſque ad mortem infeſtabantur, illud primario affectum obſervaſſe, uti videre eſt in exemplo à *Veſalio* adducto, Teſtatur idem *Bartholinus* & alii Glandoſum corpus quandoque ſedem Gonorrhææ exiſtere; *Reguerus de Graaf de virorum organis pag. 119.*

Non minus quam Teſtes ipſos, &c.] Teſtes quoque ſedem Gonorrhææ eſſe adeo clarum eſt, ut ii qui in hoc morbo curando operam impendunt, nulla probatione indigeant: Ne tamen iis defuiſſe videamur, qui in hoc morbo curando minus ſunt exercitati, unum atque alterum argumentum in medium proferemus: Frequenter accidit ex repentina aut intempeſtiva Gonorrhææ ſuppreſſione, à potenter adſtringentibus facta, ipſos Teſticulos in ingentem magnitudinem, ut aliquando

vidimus,

vidimus, excreſcere: quod contingere nentiquam poſſet niſi ex parte ſedes Gonorrhææ forent: Idem probatur ex eo quod fœminæ, quæ Proſtatibus deſtituuntur, aliquando, licet rarius quamvis, Gonorrhæa laborent, quæ in illis proculdubio à Teſtibus (cum careant aliis organis ſemini conficiendo idoneis) provenit. *Idem pag. 122.*

OBSERVATIO II.

Gonorrhæa affecti cadaver vaſa ſemen deferentia in penem maxime dilatata exhibuit.

VAſis ſemen in penem deferentis inſertio conſpectum quodammodo fugit, Et aditus, aut alias excretionis ſeminis tantum tempore aperitur: Quod Patavii quidam diſſectus facile edocuit, qui ante ſuſpendium involuntario ſeminis fluxu laborans, hos meatus omnes apertos laxoſque habuit: eos potiſſimum qui ex teſtibus in Deferentis ſemen vaſis revolutiones gyroſve pertingunt, & quibus dextrum & ſiniſtrum deferentia ſemen vaſa in veſicæ cervicem terminantur. *Veſalius de humani Corp. fabrica lib. 5. cap. 13.*

VAſis ſemen in penem deferentis] Semen tam in Teſtibus quam in Epidydymidibus confectum ulterius excurrit per vaſa ſemen deferentia, quæ à teſtibus ſeorſim aſcendunt in cavitatem abdominis, & intrant per idem foramen per quod vaſa præparantia exierant: Ubi verſus poſteriora veſicæ reflexa, velut in quibuſdam capſulas dilatantur, & poſtea rurſus coarctantur, atque anguſto exitu in principio veſicularum ſeminariarum terminantur, quorum finem haud difficilius ſubire quam per orificia in urethram exire ſemen poteſt: Hoc diſtincte cognoſceris immiſſo tubulo in vas ſemen deferens, quod ſi liquore vel flatu per ſyringam diſtendatur, citius veſiculæ ſeminariæ diſtendentur quam quicquam per foramen in urethram erumpat. Hinc patet lapſus eorum qui dicunt vaſa ſemen deferentia nullam cum vaſis ſeminariis communicationem habere, ac per duo peculiaria foramina ſeſe exonerare in urethram, diſtincta ab iis per quæ materia ſeminalis ex veſiculis erumpit. Exeunt itaque cum veſiculis ſeminariis uno eodemque foramine vaſorum deferentium extremitates in utroque latere ſita, ut nullum inter ſe mutuum commercium obtineant partes dextræ cum ſiniſtris, mediante quo ſimul communicare queant, nam quod à teſticulo veſiculaque dextra prodit ſemen, diverſo in loco exit ab eo quod à ſiniſtris affluit.

Quibus dextrum & ſiniſtrum deferentia vaſa, &c.] Diximus diverſo in loco erumpere in urethram ſemen, quod à dextris quam quod à ſiniſtris affluit; quod contingere exiſtimamus ut hominis generatio eo exactius peragеretur: nam niſi quodam interſtitio à ſe invicem diviſæ eſſent partes dextræ à ſiniſtris, læſa una ex veſiculis (quemadmodum ex accurata partii inſpectione ſemper in lithotomis fieri neceſſe eſt) pleríque ab ea ſteriles exiſterent, quamobrem ſapientiſſimus Conditor, voluit illas partes à ſe invicem ſeparare, ut una parte læſa altera ſuo munere fungeretur, quemadmodum in oculis, &c. contingere obſervamus. *Regn. de Graaf lib. de Virorum organis pag. 89.*

OBSERVATIO III.

Gonorrhæa excitata ab ulceribus orificii veſicæ vicinarumque partium.

MErcator cum febre exigua laboraret, ut fere decumbendi neceſſitas non eſſet, & flueret Gonorrhæa, ut propterea ſectio venæ differretur, tertio poſt die exacerbatus eſt dolor, & continua febris tenuit, &c. Nono mors.

Qui ſectioni cadaveris interfuit Chirurgus, retulit reperta eſſe ulcera in orificia veſicæ & vicinis partibus, Et tamen de his non querebatur. *Ballonius Epid. lib. 2. pag. 16.*

APPENDIX. I.

Seminis emiſſio citior ob ulcus Recti inteſtini.

DE his non querebatur) Artificioſo *στοχασμῷ H. ab Heers* Obſerv. Med. x. quendam de impotentia Venerea conquerentem, & celeriori ſeminis excretione, ulcere in inteſtino recto laborare pronuntiavit: Hiſtoria autem, quia αἰτιολογίαν hujus affectus continet, & methodum ejuſmodi ulcera curandi, huc afferenda eſt, Illuſtris, *ait*, Anglus Spadam venit, impotentiæ remedium quærens, ad vetulas, aut quæ alias peperiſſent, facile arrigebat caſque inibat, ſed virgineo clauſtro perfringendo impar, quia ad primum labiorum contactum ſemen emittebat, ſed imbelle & prorſus aqueum & ſero ſimillimum: Uxorem duxerat annos natam xvj, ſed quam toto biennio, etiam ſe fatente, non devirginarat: optimi erat habitus, corpore procero, euſarcos, genis rubentiſſimis, equitatione, venatione, &c. nulli ſecundus: Cum ab invito extorſiſſem ut alios mecum in conſilium adhiberet, dixi quando in corpore tam ſano impotentiæ aliam cauſam non invenirem, videri mihi illum inteſtini recti ulcere laborare, indeque paraſtatas, aliaque ſemini præparando & ejaculando neceſſaria vaſa, putri aura in horas afflata ſemen generare, quod longæ tenſioni colis & florido coitui non ſufficeret: mirantibus illis hanc me afferre cauſam, dixi me olim in Italia caſum illum vidiſſe, & meminiſſe idem mihi lectum in M. Donato Hiſtor. mem. t. c. Mox encolpiſmon ex ſolo melle concinnatum ipſis videntibus imponi curo, ſtatimque multo pure craſſo oblitum reduci, Injicio deinde per clyſteris ſyringam muriam, à qua cum poſt aliquot injectiones, mundato ſcil. ulcere, valde dolere ſe diceret, adſentientibus collegis,

legis, cenſui curato illo ulcere, ipſum ſanatum iri: Vocatus Chirurgus dixit ſe medio primum digito, deinde & indice nullo negotio ulcus & magnum & profundum ſentire: cui cum medicamenta adhiberentur manifeſto proficientia, fœliceinque ſucceſſum omnino pollicentia; ipſe ad Principis cujuſdam nuptias evocatus receſſit, neglecta cura; Sequenti anno Leodium ad me venit, ſed tum de ulcere dubitatio ceſſabat, tria enim fiſtuloſa, in utraque nate unum; tertium in perinæo omnium oculis ſe objiciebant: Dixi ſectione opus eſſe, cui faciendæ filo arſenico imbuto nihil convenientius ſcirem, eſſe hic Chirurgos illi operi ſuffecturos: Dixit ſe nulli Chirurgo corpus ſuum crediturum niſi Pariſienſi, Lutetiam enim totam Chironis familiam migraſſe putabat: ſequenti anno ex fratre intellexi ipſum Lutetiam nihilo quam eo iverat, ſaniorem rediiſſe, itaque ab uxore in jus vocatum cum ea divortium facere coactum: hoc ille ulcus inunctione hydrargiri, & multarum pilarum mercurialium crebra ſumptione, ab inepto Chirurgo tractatus contraxerat: Balſamus, quo ulcus in Spa percurabatur, quando à me inventus, & ſemper cum optimo ſucceſſu uſurpatus, reticendus mihi non videtur: Sumo florum thapſi, hyperici, fol. prunell ana. man. j hos incoquo olei ex ſeminibus hypericonis, & vini rubri veteris pari quantitati, ad vini omnimodam exhalationem, h.e. dum liquoris gutta igni injecta ſine ullo ſtridore flammam concipit: eoque ſolo, ſi præſens urgeat neceſſitas, utor: Alioqui eoſdem flores ſæpius immacero, & poſt xl. dierum inſolationem, aut ignis calorem, iterum exprimo, quo ſæpius facio, efficacius multo oleum comperio, cui remiſceo lapidem calaminarem ſepties vino, demum in hoc oleo, poſt ignitionem extinctum.

APPENDIX II.

Seminis emiſſio ab injectis calidioribus clyſteribus.

VEſiculæ ſeminariæ ſitum obtinent inter veſicam urinariam & inteſtinum rectum, ubi membranis quam plurimis ad collum veſicæ aliiſque partibus circum-jacentibus ita annectuntur, ut quaſi in æquilibrio pendere conſpiciantur: Mirum itaque non eſt, ubi aliqui à ſe obſervatum reſtantur, ab enematum calidorum injectione, aliquando ſeminalem materiam per pudenda effluxiſſe, quia facile veſiculæ ſeminariæ ut pote inteſtino vicinæ, à calore vehementiore ita afficiuntur, ut ſemen ex cavitate ſua in urethram propellant: *Regnerus de Graaf De virorum organis pag 92.*

APPENDIX III.

Gonorrhæa ab abſceſſu frigido Renum producta.

§. 1. EGo novi Nobilem quendam qui ab abſceſſu frigido Renum diu hoc morbo laboravit, multo ſemper habuit deterius cum ſemen extinguentibus frigidis vel calidis uteretur: Inſtitui contrariam victus rationem, juſſique biberet vinum generoſum, veſceretur que alimentis optimis exſiccantibus, non flatulentis, & curatus eſt: Is partes illas imbecilles ex coitu frequentiore, Et ob tumorem renum frigidum humores frigidos colligebat, à quibus flatus multi generabantur: hi vero dilatabant meatus ſpermaticos, diſtendebant, & irritabant ſemen quod ejaculabatur noctu, poſtquam ejaculationem tam imbecillis erat, ut ſeſe continere erectus non poſſet, ſed cogeretur in loco decumbere, vel in cathedra cruribus elevatis: Talibus qui ob flatus laborant, danda ſunt diſcutientia, ſiccantia, parum alentia, & quæ non multos flatus gignant, convenit optima victus ratio, & medicamenta probam concoctionem promoventia. *Rondeletius Pract. c. 57.*

S*Eſe continere erectus non poſſet*) Uti ſanguinis alicubi præpeditus, vaſa proxima pro expediendo ſibi tranſitu, brevi dilatat ita aliquando, ſive vaſorum debilitate, ſive quod ſanguis in partem aliquam juſto magis quum pro ejus uſu derivatur atque allicitur, vaſa quibus defertur copia ſua atque impetus incremento adeo diducit atque diſtendit, ut in proximas partes minus copioſe & debite influat: Atque hinc eſt quod Gonorrhæa ſimplici, aut fluore uterino nimio laborantium ſpina adeo debilitetur, ut vix erecti incedere, aut ſeſe quoquo modo flectere queant: Non quo ſpinalis medulla, aut nervi inde orti, ſuccum ſuum (quis hujuſmodi ſit) nimis in teſtes aut uterum impendendo ſuo ſe fraudent genio, quippe non adeo liberales ſunt, aut eſſe poſſunt, prout quidam vane commenti ſunt: pauciſſimæ enim, & vix viſibiles nervorum fibræ in teſtes diſſeminantur: Ratio autem potius in hoc ſita eſt, quod arteriæ ſpermaticæ & uterinæ laxatæ, ſuccum ſanguinis nutritium nimia & plus ſolita copia in teſtes & uterum deponunt: Et proinde arterias vertebrales, è regione oppoſitas, ſuo ſe ſanguine, & ſpinalem medullam ab iis irrigandam ſuo quoque alimento defraudent: Quod ex medela quoque magis patet, quicquid enim vaſa ſpermatica conſtipat & conſtringit, æqualem pariter ſanguinis diſtributionem, ſimul & debitum partium tonum reſtituit. *Richardus Lower Tract. de Corde cap. 2. pag. 114.*

§. 2. Notabis materiam purulentam Renum, tam in muliere quam viro, per venas ſpermaticas expurgari: In muliere per uterum, In viro per penem, *dum lentum deſtillat ab Inguine virus,* more gonorrheæ virulentæ *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 24.*

Observatio IV.

Gonorrhæa diutius durans, à vaſis ſpermaticis ad renes uſque vitium transfundit, veſicam & ureteres.

GEneroſus vir cum xviij. annis Gonorrhæa laboraſſet, graviſſimis renum & veſicæ doloribus enectus tandem occubuit. Huic repertus eſt ren uterque major quam ſecundum naturam, durus: Ureteres ambo intus exulcerati, &c. *Vide hiſtoriam Tit. de Hypogaſtrii doloribus.*

MUltum intereſt inter veram Gonorrhæam, i. e. ſeminis profluvium, & alteram impropriè dictam, ex concubitu cum lue venerea infectis contractam: hæc eſt purulenti, corrupti ac fœtidi humoris per pudenda effluxus, quem interni meatus ulceratio comitatur: carunculæ etiam quædam circum labia quandoque ſuboriuntur, quæ liberum urinæ tranſitum ſubinde remorantur: Malum ſi diutius conſtiterit ulterius ſerpit, veſicam, ureteras & tandem ipſos etiam renes inficit.

Tandem occubuit) Guenotius Gonorrhæam pro deplorata habuit, quæ digito in anum immiſſo renitentiam habebat ad ſenſum, aut ſi catheter argenteus ſorduſius ſublividus extraheretur: renitentia enim tumoris judicium, ſive abceſſus ulcerati, ſublividus catheter ichoris gangrænoſi. Sic *Riolanus* Anthropogr. lib. 2. cap. 21. Notabis, *aut*, in veſiculis ſeminariis & proſtatis ſedem eſſe gonorrhææ virulentæ, Et ratione ſitus earum partium quæ in perinæo conſiſtunt, equitatione longa vel ſucculiatione ab equo Gonorrhæam, virulentæ perſimilem, excitari, ſed quæ brevi perſanatur.

Observatio V.

Glandoſum corpus (Proſtrata,) Gonorrhææ virulentæ ſedes eſt.

§. 1. GOnorrhææ virulentæ protrahuntur interdum ad decem annos, quale exemplum Patavii *videmus in viro* Bergomenſe, *cætera ſano ſed vix oſſibus hærente*: unde in Gonorrhæa hujuſcemodi non excerni ſemen, ſed pus ulceris ex proſtratis vero videtur proximum: Certe *in omnibus Gonorrhæa laborantibus* in Noſodochio diſſectis, ulcera reperimus, ſeu callum, ulceris præteriti ſignum: Impoſſibile alioqui foret tanto tempore effluvium ſeminis vita ſuperſtite perſtitiſſe: *Severinus* Neapoli in diſſectis invenit inflammationem & abſceſſum in paraſtatis: *Bartholinus cent. ij. Obſerv. 36.*

QVantum morborum curationi conferat locorum male affectorum accurata cognitio, jam olim *Galenus* demonſtravit, cum ſex libros de illis conſcriberet: Hæc autem eo magis neceſſaria videtur quo minus hactenus expedita fuit in Gonorrhæa illa virulenta, quæ ſæpius illicita vagaque venere contrahitur: Cum enim vulgo ab omnibus profluvium ſeminis ſtatuatur vaſorum ſpermaticorum vitio excitatum, rem ipſam, uti eſt profecto non attingit: Verior propterea ſententia *I. Georg. Virſungeus* ulcus id potius proſtatarum exiſtimabat, non tam ſemen quam ſaniem & adhærentes humores corruptos eructans: hoc enim & copiam materiæ ſatis oſtendere aſſerebat, quæ ſæpe quartam congii partem exceſſerit, & odorem quoque cum colore non ſemen referentem, Imprimis cum diutiſſime haud raro perduraret, virumque Patavii vixiſſe certum ſit, qui annis 30. continuis ejuſmodi proluvie laboraret: Ipſam præterea materiæ urinæ permixtæ ſubſtantiam, a ſemine diverſum quid repræſentare, cum fundum petere ſoleat, illius autem natura in ſuperficie natare & confuſa oriri, non tamen divelli: imo cadaverum ſectionem frequenter id comprobaſſe, quia ulcera in proſtatis talia deprehenderit, ut hac de re vix ultra liceat dubitare: Sed & jam olim *Rondeletius* l. de dign. morb. 9. affectum volgo Gallis Vrinæ Ardorem dictum, Paraſtatarum inflammationem à ſemine acri & putreſcente in paraſtatis derivabat: Quin etiam *Palmarius* 2. de lue c. 9. ſæpe ad multos annos materiam purulentam Proſtatas fundere, nullo valetudinis diſcrimine, nulloque penis ulcere animadvertit, multò tamen ſæpiùs utrumque vitium concurrere ſubmonebat: Ex ulcere etiam cervicis veſicæ, a gonorrhæa curata reſiduo, tota vita materiam purulentam ſtillaſſe, non ſecus ac in diuturna gonorrhæa à proſtatis, & gonorrheam ementitam obſervavit idem loc. cit: Ardorem præterea urinæ (excreatione humoris viſcoſi in urethra exiſtentis per nimiam venerem, à gonorrhea omnino diſtinguendum rectè monebat *H. Dounpertus*. Fluxum autem menſes annoſque durantem, ſine corporis debilitate, in muliere non gonorrhæam ſed catarrhalem vocandum cenſebat *Gam. Thamajus* met. cur. c 57. Nec multum diſſentiens *Veſlingius* unicum rite curandi ſcopum ſæpius nobis commendabat, extergere & ſiccare potius quam adſtringere: hinc ipſe plurimorum commodo conſ. malvæ, decocto althææ cum terebinthina & pulv. rhei feliciter utebatur: Quo fine etiam ejuſmodi gonorrheam curatam vidimus exhibitis bolis ex caſſia cum terebinth. & Mercur. dulci ex arte parato necnon emulſionibus ex ſem. cannabino aliiſque refrigerantibus cum ſpir. terebinth. injectionibus mundificantibus ex ſero lactis cum Mercur. præcipit. albo quatriduum continuatis, & denique opiata ſiccante ex theriaca vet. extr. juniper. conf. hyacinth. & croco Martis parata. Nec alia magis præterquam ſiccandi intentione decoctum rad. ſtatices laudabat G. Harduynus, de S. Jacobo, M. Pariſienſis, Caryophilli eſt montani genus, cui ſiccandi facultas eximia. *G. H. Velſchius Epiſagm. obſerv. 67.*

In omnibus Gonorrhæa laborantibus) Proſtatas eſſe Gonorrhææ ſedem *Bartholino* non concedit *Wartbon.* Adenogr. cap. 31. Eò frequenter accidit ex repentina atque intempeſtiva gonorrhææ ſuppreſſione, à potenter adſtringentibus facta, ipſos teſticulos intumeſcere: quod vix fieri poſſet niſi ipſi ex parte ſedes gonorrhææ forent: propterea enim intumeſcunt quod materia intempeſtive reſtricta in eos regurgitet: quare veriſimilius eſt gonorrheam non unam tantum partem generationi ſeminis dicatam affligere: quod apparet ex teſticulorum tumore & carunculis circa veſicæ collum excreſcentibus: Fieri porro poteſt ut tractu temporis vitioſa humorum colluvies ad partes

debilitatas

debilitatas confluat, & per earum ductus evacuetur: utcunque enim hæ partes in ſtatu ſalutaris generationi ſeminis ex naturæ inſtituto inſerviunt, fieri tamen poteſt ut gravi hoc morbo diu afflictæ & debilitatæ haud amplius ſemen conficiant, ſed crudum quendam ſuccum, qui à colluvie dicta, cum toto corpore undique confluente permixtus, excludatur foras: quo caſu majus impendet periculum toti corpori ex reſtrictione talis fluxus quam ex ejuſdem continuatione: Neque mirandum ſi quis cætera ſanus ultra 30. annos tali fluxu laboraverit: quippe hæ partes hoc modo affectæ genium ſuum quaſi exuunt, & ſentinæ corporis loco ſunt: quis miretur ſi ope fonticulorum aliquot aut ulcerum ſaniem profundentium, aliquis diu vitam, cætera ſanus, protrahat? Hæc inde quoque luculentius confirmantur, quod fœminæ etiam quæ proſtatis deſtituuntur gonorrhæa laborare poſſint: quæ in illis procuidubio à teſticulis (cum careant aliis organis ſeminis confectioni idoneis) neceſſario provenit: Imo vero frequenter in iis quoque gonorrhæa hæc diu durat, tandemque in fluorem album, enervato teſticulorum robore degenerat: quod idem prope eſt quod viris accidiſſe diximus, ambo enim hac via corporis colluviem deponunt.

Vidimus in viro cætera ſano ſed vix oſſibus hærente] Phthiſeos ſeu Tabis cum plures ſint ſpecies & differentiæ, ita duæ præcipuæ & magis notabiles occurrunt, videlicet *Dorſalis* & *Pulmonalis*: Prior etſi noſtro hoc ſæculo nomen ſuum fere amiſit, aut forſan mutavit in Gonorrhæam, tamen *Hippocr* mentionem ejus facit, & morbum hunc ex profeſſo tractans, duplicem ejus ſpeciem aſſignavit, ſcil. unam ex immodica Venere, & alteram ex Deſtillatione in ſpinam dorſi: Quod ad poſteriorem hanc ſpectat, de ea lib. ſecundo Tit. de Tabe actum.

Altera ſpecies longe frequentior, item duplex exiſtit: ea nimirum vel à magno, vel nimis crebro humoris genitalis diſpendio, Aut à continuo putrilaginis è partibus genitalibus profluvio exoritur.

1. Quoad prius, obſervatione ſatis vulgari conſtat immoderatum Veneris uſum, etiam involuntarium (ſi magnus iſte vel continuus fuerit) ſeminis effluxum totius corporis languorem & demum contabeſcentiam producere, Hujus ratio non eſt quod ſemen, juxta quorundam opinionem, à cerebro per nervos in corpora ſpermatica deſcendat proindeque à magno ejus diſpendio imprimis ἐγκέφαλον & ſequenter partes omnes à ſpirituum inde ſcaturientium influentia dependentes, infirmentur & contabeſcant, At vero cum ſatis evicimus materiam ſeminalem è maſſa ſanguinea in partes genitales immediate ſuppeditari, eandemque prorſus cum illa exiſtere, è qua in cerebrum inſtillata ſpiritus animales procreantur, neceſſario ſequetur quo major ejus portio pro reparando ſeminis diſpendio ad teſtes corripitur, ad cerebrum debito ipſius tributo defraudari, & propterea tandem in toto corpore functionem tum motivam tum nutritivam vacillare ac imminui: Quod autem veſani ſcortatores majorem circa lumbos debilitatem ſentiant, parteſque infra hos conſitæ, ſcil. femora & tibiæ maxime contabeſcant, ratio eſt, tum quia ſpirituum animalium penu in prima ſcaturigine vid. ἐγκεφάλῳ deficiente, rivi extremi, ſcil. ſpinalis medullæ fines, nervique ab ea oriundi defectum hunc primo ac potiſſimum luunt: tum inſuper quia juxta lumbos ſanguis arterioſus præſtantiores & maxime inſtaurativas ſui particulas, dorſo enutriendo deſtinatas, plus nimium teſtibus elargitur, ac interea ſanguis venoſus propterea effœtus, quicquid opulenti poteſt à lumbis ſuffuratur.

Seminis diſpendia contabeſcentiam inducentia, modo ſunt voluntaria, cujuſmodi noxam patiuntur ſalaces ac veneri dediti: modo ſunt involuntaria, cujus affectus variæ ſunt ſpecies: Nam in aliquibus tantum propter inſomnia aut phantaſmata impudica contingit: in aliis vero præter iſtas occaſiones, nixus quilibet dorſi ſive ob ponderis lationem, ſive propter urinæ aut fæcum alvi excretionem, etiam humorem genitalem dimitti facit: cujus cauſa eſt, & quia ſemen aquoſum & tenue, ſimulque acre ac irritativum exiſtit, & præterea quod partes ſunt debiles; proindeque ipſum nec rite concoquere nec retinere valent.

In Tabe altera Dorſali, cujus mentionem ſupra fecimus, non ſemen ipſum, verum ichor, ſive putrilago quædam è partibus genitalibus profunditur, cujus effluxus ſi quando ingens & continuus fuerit, non raro totius corporis vires labefactat, & materiem nutritivam ſubtrahendo, & prodige ablegando, atrophiam ſive contabeſcentiam inducit: Enim vero juxta vaſa ſpermatica, aut in tranſitu ab iis, tum in viris tum in fœminis, Emunctoria quædam conſita ſunt, quorum munus eſt humorem à ſemine efformato ſuperfluum excipere, & quando exuberat per partes genitales foras amandare: Proinde quidem ut in utroque ſexu ductus iſti (ne exareſcant, ac rigidi aut minus ſenſibiles fiant) lubricentur ac irrigentur: Proſtatæ in viris, & Glandulæ circa uteri cornua in fœminis conſtituuntur, è quibus ſemper utriſque in actu coitus, & nonnunquam citra ipſum, quando corpora ſpermatica nimia humiditate ſcatent, latex quidam ſeroſus exudat: At in fœminis (quarum corpora humidiora ſunt, & in quibus has vias natura ad menſtruam excretionem fecit) hoc ſæpius ac multo uberius contingit quam in viris: Quod ſi emunctoria iſthæc debilitate magna, aut virulentia quadam afficiuntur, ita ut laticem illuc miſſum aut corrumpant, aut non ſatis contineant, non modo iſte perpetim amandatus copioſe per pudenda effluit, ſed & alii totius corporis humores ſuperflui, aut excrementitii, ad partes iſtas debiles affluentes una profunduntur, quinimo & ſuccus nutritius partibus quibuſque vicinis deſtinatus illuc confluit, & continenter abſcedit, ita demum ut propter ſucci nutritii (qui ibidem affluens corrumpitur & continuo amandatur) diſpendia non modo partium vicinarum, ſed totius corporis languores & emarceſcentia ſuccedant: Hæc ſatis vulgo innoteſcunt in Gonorrhæa, item in fluore muliebri, ſive affectus iſti per impurum concubitum, aut Veneris immoderationem, ſive ob plagam, contuſionem, nixum majorem, aliamve noxam lumbis inflictam excitantur, *Willis operis poſthumi ſect.* 1. *cap.* 5.

§. *Wirſungius* tria cadavera Gonorrhæa extinctorum ſecuit, in quorum Proſtatis veſtigia ulcerum & cicatrices manifeſtas animadvertit.

GOnnorrhææ cauſam ſemen eſſe omnes fere conſentiunt, mihi autē veritati magis conſentaneum videtur initio quidem aliquid ſeminis, vel ob ejus, aut partium ſpermaticarum vitium, vel facultatis retentricis imbecillitatem excerni, ſucceſſu vero temporis humores vitioſos à natura per factam hanc viam expelli: Impoſſibile enim eſſe per talem fluxum ſemen ſemper evacuari evincit, 1. materiæ quantitas, nam id quod excernitur interdū aliquot libras excedere experientia docet: at tantum ſeminis profluere poſſe nemo ſanæ mentis ſtatuet. 2. Materiæ qualitas, odorem enim ac colorem ſeminis non ſemper refert, ſed odo-

rem de ſe ſpirat gravem, colorem oſtendit varium, interdum nigricantem. 3. Fluxus ad aliquot etiam annos duratio, Novi Lipſiæ aliquem per ſexennium eum propeſſum: Imo pro certo mihi relatum eſt Virumquendam Patavii ſupra 30. annos hoc laboraſſe affectu: Seminis autem profluvium ſine virium proſtratione, ac vitalis roboris extinctione tamdiu durare poſſe incredibile eſt, cum ex ſententia Avicennæ & plurium medicorum, uncia non ſeminis emiſſa plus debilitet quam ſanguinis unciæ 40. 4. Urinæ ſigna, nam materia quæ excernitur matulæ urinariæ ſupernatat: Nonnunquam etiam pus emitti obſervatum eſt, quod proculdubio ab ulcere ex affluxu vitioſorum humorum provenit, probat Wirſungii experientia: Sic dicta autem Gonorrhæa ſi diu duraverit, curatu admodum difficilis eſt: Ad evacuationem materiæ peccantis exhibeo has pilulas. ℞. Tereb. Cypr. ℈j, ſcamm. roſ. reſ. Gialapp. ana gr. v. m. f. Pil. xix. Ad fluxum lohibendum ℞. Croci Martis adſtring. ℈iv. oſſis ſepiæ, ſuccin. corall. utr. ebor. ſ. △. a. ℈ij. m. f. Pulv. doſis ad ʒß. Summo etiam cum fructu uſus ſum tinctura Vitrioli uſque ad 30. gutt. in convenienti vehiculo: Certiſſimum remedium ſunt Pilul. Riverii quæ me nunquam fefellerunt, Vide cent. 1. Obſ. 74 *Carolus Raygerus Obſ. xij. Ann. iv. miſcell. curioſ.*

Observatio VI.

Gonorrhæa muliebris Glandoſo corpore affecto excitatur.

Fluor muliebris, ſi continuus, & Gonorrhæa, ita inter ſe conveniunt, ut niſi mentem adhibeat Medicus præ ſimilitudine facile in errorem abeat, quanquam à diverſis partibus procedant & per deſtinata loca excernantur, ſi quidem Fluor iiſdem quibus menſtrua fluunt, ductibus ejicitur, quod vel ideo judicamus, quia menſtruum cruorem ita ſubinde immutari cernimus, ut qui primo veluti à victima, referente *Hippocrate*, prodibat, nunc minus floribus, poſtea pallidus ac ſenſim albus appareat, Fluoremque muliebrem, Album dictum efficiat: *Gonorrhæam* vero ex Glandoſo corpore provenire, & per lacunas circum, & in meatus urinarij exitu collocatas erumpere, Cadaveris cujuſdam mulieris hoc vitio infectæ, diſſecti palam fecit, Nam utero ejuſque vagina innoxiis, corpus glandoſum ſive Proſtatas, urethræ circumpoſitas ſolum male affectas offendimus.

Dicet aliquis, Quomodo illa Medicus internoſcere valebit, ſi mulier affecta ſe caſtam & ab omni virili conſortio alienam profiteatur? utcunque dijudicare poterit, ſi ad prolabentem materiam, ægræque querelas diligenter attendat? materia namque Fluoris alteram in Gonorrhæa manantem longe quantitate ſuperat: Querelas ſi conſideret, Fluore fœdatas lumbari dolore cruciari, alias vero Gonorrhæa laborantes de oborta circa pudendas partes acerbitate lamentari audiet: Sin minus his contentus certior eſſe velit, genitalia inſpiciat, ſi quidem meatus urinarii exitum circumſiſtentes partes (in quibus lacunarum exitus terminantur) mucoſa quadam materia obſeſſas, ac interdum ulceratas reperiet, reliquis vaginæ partibus decenter ſeſe habentibus, cujus contrarium in Fluxu albo fieri aſſolet: Sed hæc vulvæ inſpectio non ſemper neceſſaria eſt, cum Medicus haud ſit culpandus ſi medicamenta ſecundum ægrotantis querimonias præſcribat: Si vero illum eludat, nec optatum præſcripto medicamine ſucceſſum contumax mulier conſequatur, id ſibi imputet: *Regn. Graaf. de mulierum organis cap. 9.* Nota Virum Clar. lib. de Virorum org. p. m. 123. mulieribus Proſtatas denegare.

Observatio VI.

Gonorrhæa muliebris à vomica in uno Teſte genita.

Fœmina ex aſſidua Gonorrhæa circa uteri regionem atrociſſimos cruciatus patiebatur: Mortua ſecta, Vomica in uno Teſte inventa fuit *Domin. Panarolus Pentec. 1. Obſerv. 14.*

APPENDIX.

De Gonorrhea & Bubonum venereorum ortu. Et de uſu Ligamenti uteri Vermi-formi dicti.

Alterum Ligamentorum uteri par inferius teres inſtar lumbricorum, ſubrubens inſtar muſculorum, poroſum ac concavum præcipue in fine, à lateribus fundi utrinque prodit, atque in ſuo principio recipit ductum ſeminarium exilem, à teſtibus & tubis, ſicque ad inguina (in quibus ſuperne glandulis fulcitur) deſcendit per peritonæi productionem duplicatam (hac rupta aut duplicata fit hernia inguinalis) tendineſque muſculorum obliquorum abdominis (ſicut vaſa deferentia in viris feruntur) tranſiens, ſtatim extra abdomen fibris carnoſis, ab oſſe illo prodeuntibus: firmatur, & ſupra oſſa pubis reflexum, Clitoridem ingreditur, in eamque aperitur: Et licet in corporibus mortuis nulla apertio ibi manifeſte oculis conſpiciatur, certum tamen eſt in vivis poros ſatis late aperiri, eodem modo ſicut in viris clare pater vaſa deferentia, atque etiam inviſibiles alioqui ſeminales meatus, qui ſemen è veſiculis in urethram tranſmittunt, apertos eſſe: Ab oſſibus pubis tradunt varij Anatomici reliquam hujus paris portionem, ulterius in adipoſam internam ſemoris membranam expandi, cum eaque uſque ad genu; vel, ſecundum nonnullos, uſque ad pedem deſcendere, cujus conſenſu putat Riolanus mulieres primis ingravidationis menſibus de femorum interiorum doloribus conqueri: Verum decipit eos ignoratio hujus partis uſus, quippe cum hoc lumbricale vulgo appellatum ligamentum habeat uſum nobiliorem quam aliquod ligamentum (quo nomine per abuſum perperam fuit inſignitum) certiſſimum eſt dictam membranam ad

genu

genu extenſam non procedere à lumbricali ligamento, nec ullam cum eo communionem habere, idque eo magis cum manifeſtum ſit illam ab oſſium pubis ligamento cartilagineo oriri: Hoc par lumbricale ab Anatomicis paſſim habetur pro tali ligamento, quod uteri fundum partibus anterioribus & inferioribus laxo devincit. *Bauhinus* laxos in eo poros, & inferiore parte aliqualem cavitatem humore mucido perfuſam animadvertens, judicavit illud duobus uſibus inſervire, ac partim ligamenti munere fungi, partim per ſuos poros genitalium partium ſuperfluos humores excernere: Verum nobiliori uſui deſtinatum eſſe oſtenſum nempe fungi munere vaſorum deferentium, imo eſſe ipſa vaſa ſemen à tubis teſtibuſque ad pudendi anteriora in clitoridem deducentia ſeu deferentia: Præter ſemen, putat Veslingius etiam aliam quamcunque ſaburram, circa uterum collectam, per eandem viam expelli, at iſti in hæc vaſa nullus patet introitus: At certiſſimum eſt ſolum ſemen per dictas vias effluere, omnem vero pravorum humorum ſaburram, quæ ab utero evacuatur, expelli per vias menſtruorum profluvii deſtinatas, ſcil. per uteri, & præcipue cervicis uteri cæcos poros, ut & per vaſa quædam lactea eo extenſa, item per arterias & venas, tam in uterum quam cervicem ejus deſinentes: Eodem modo ſicut ſaburram excrementitiam per arterias gaſtricas & meſentericas in inteſtina deponi novimus, idque vel ſponte in diarrhœis, vel arte ab exhibitis purgationibus, vel vi naturæ in criſibus febrium: Interim tamen hoc notandum, ſi ab impuro coitu ſemen in teſtibus virulentiam contraxit, tunc illud per hanc viam defluens, modo gonorrhœam modo in glandulas inguinales (per quas ductus hic tranſit, depoſitum bubones facere, neque unquam ullam ſaburram, quam à ſolis teſtibus & tubis, hac via defluere poſſe: Errat quoque Laurentius, cenſens hæc rotunda ligamenta aliquando ita dilatari ut Bubonocelen pariant, Nec enim poſſunt uſpiam aperiri ad recipiendum inteſtinum vel omentum, atque ita dilatari ut aliquod ex illis excipere queant, Sed fit Bubonocele in mulieribus ſicut in viris, cum inteſtinum vel omentum prolabitur in productionem peritonæi vaſa hæc comitantis, & cum illud manu verſus interiora repelli nequit, ſectione peritonæi curatur ſicut in viris: *De Diemerbroeck Anatom. lib. 1. cap. 24.*

APPENDIX altera.

De Gonorrhœa cauſis & differentiis.

L*Angius* lib. 2. epiſt. 5. Gonorrhœam triplicem facit, primam in renum, hepatis ac vaſorum ſeminalium calore, in iis quibus corpus hirſutum ac ſucci plenum, ſemen genitale copioſum ac calidum coacervatur, ac non raro per nocturna inſomnia, lumbis ſupino decubitu incaleſcentibus, *nocturnas veſtes maculant ventremque ſupinum*: Quæ vera eſt nomine & re Gonorrhœa: 2. ſpeciem produci ſcribit ex putrilagine phlegmatis vel ſalſi, vel etiam crudi copia, quæ non raro cum momento genituræ permiſceatur, ac præcipue à cerebro per ſpinam dorſi, lumbos, renes, etiam ab hepate per venas & nervos ad genitalia tendentes deferatur, è quibus per penem, cum ejus excoriatione ſenſim exſtillet: Quod profluvium mulieribus etiam accidat, ſub menſtruorum pituitoſorum denominatione. *Tertiam ſpeciem* ponit eam quæ venereæ luis eſt ſoles, virulenta dicta: At quartam ſpeciem omittere videtur, à vaſorum imbecillitate ortam: Nec humorum ſeroſorum & vitioſorum cum ſemine permiſto neganda videtur, quod facit *Platerus*. Etenim cum aliæ corporis partes imbecillæ non ſolum alimentum ſuum non bene concoquant, ſed etiam, ſi munus publicum habent, id non bene perficiant, ut in ventriculo & hepate videre eſt, cur idem etiam in Teſtibus accidere non poſſit? Deinde nec hoc negandum videtur, ſi ſanguis in corpore ſit impurus, etiam ſemen impurum in corpore inde generari, Sic & videmus morboſas fœminas impurum lac in mammis generare: Præterea natura ſæpe aſſueſcit humores vitioſos ad aliquam partem, præcipue debilem, mittere, idque etiam in Teſtibus fieri impoſſibile non eſt, imo fieri experientia teſtatur: habent etiam humores vitioſi interdum ad peculiares partes ſuam inclinationem, quod & hic accidere poteſt, & præcipue in Gonorrhœa ex lue venerea, vitus iſtud partibus genitalibus infeſtum eſt Sennertus *Pract. lib. 5. parte. 9. ſect. 2. cap. 4.*

* ADDITAMENTUM.

GonorrhϾ pertinaci in qua ſeu obſervatio unica de corruptione omnium interiorum viſcerum, cum veneni exhibiti ſuſpicione adparuit.

NUntiatus nobis fuit obitus Dom. Ducis Candalei, qui plurimis lugubris, fuit; mors illius omnibus Pariſienſibus ſtupenda viſa eſt, neque in Medicos culpa conjecta eſt, quorum curatio omnium adplauſum meruit: Didici ex ore Illuſtr. Comitis de Rebé ipſum inveterata Gonorrhœa laboraſſe, ac ab obitu omnia interna viſcera corrupta deprehenſa fuiſſe. Veneni exhibiti ſuſpicionem quod attinet, in admirationem nequaquam trahor, cum enim viri Principes moriuntur, pleriſque ſuboritur illa opinio, quaſi rem aeu tetigiſſent, Maculæ lividæ in corde animadverſæ, à ſanguinis corruptione originem ducere poſſunt, in corde & locis vicinis. *Guido Patinus Epiſt. Gallice emiſſarum 69.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI TERTII
SECTIO XXXII.
De Uteri Procidentia, Deſcenſu.

Observatio I.

Uteri Procidentiam poſſibilem eſſe oſtendit diſſectio cadaveris mulie̅bris, in cujus uteri prolapſi vagina cereus globulus deprehenſus eſt.

§. 1. MAGNA difficultas eſt An uterus ipſe inverti poſſit? quantum ad nos attinet, exiſtimamus in difficili partu dum placenta ci firmius adhæret, & ab imperitis obſtetricibus nimium attrahitur, id aliquando contingere poſſe, rariſſime licet id eveniat: In virginibus (niſi quandoque incredibilia contingerent) impoſſibile judicaremus, propterea quod craſſa ac membranoſa colli uterini ſubſtantia in illis tantum exiguo foramine pervia ſit. Ad cujus confirmationem ſequentem obſervationem communicabo: Anno 1671. in Noſocomio Delphenſi, diſſecuimus mulierem procidentia uteri laborantem, in cujus uteri vagina *nulla Sarcomata*, nullaſq; alias excreſcentias, ſed tantum ingentem cereum globum invenimus, cujus immiſſi beneficio Vagina (quæ alias ob uteri ligamenta nimium relaxata invertebatur ac foris propendebat) cum utero intus detinebatur, uteri cervix autem naturalem conſtitutionē retinebat, adeoq; minime invertebatur.

NUlla Sarcomata, &c.] Laxantur aliquando Ligamenta uteri, propter vim partus, nimiam corporis humiditatem &c. ut uteri oſculum in ſinum ſudoris decidat, & inverſa vagina extra propendeat, ut exemplis probant *Platerus* obſ. lib. 3. Th. *Bartholinus* c. 2. hiſt. 91. & c. 5. hiſt. 9. *Dom. de Marchettis* anat. c. 7. & alii. Reperiuntur tamen qui ob Sarcomata, aut alias vaginæ excreſcentias, aut protuberantias quandoque à ſe obſervatas, Uteri prolapſum omnino negant, aut adeo rarum pronunciant, ut vix aut ne vix quidem eum unquam contingere credant, quorum tamen opinioni calculum noſtrum non apponimus, quandoquidem ratio dictet humores à toto corpore defluentes Ligamenta uteri humectare ac relaxare poſſe, Et experientia confirmet in locis humidioribus hunc morbum ſatis familiarem eſſe. Meminimus námque nos uno tempore ad quatuor diverſas filias, quarum virginitas innoxia habebatur, fuiſſe vocatos, quæ uteri prolapſu laborabant, quibus partim fomentis adſtringentibus, partim annulli cerei in pudenda immiſſione non vulgare attulimus auxilium. Si nobis objiciant non Uteri ſed Vaginæ prolapſus fuiſſe quos ſtatim retulimus, petemus an utero, in ſua ſede permanente, Vagina in tantum prolabi poſſit ut extra pudendum propendeat? Si vero uterus ſimul è naturali ſuo loco deſcendat, deſcenſum hunc Uteri Prolapſum vocamus, qui prout major vel minor eſt, ſic uterus aliquádo ad mediam vaginam, interdum ad uſque vulvæ orificium, nonnunquam denique totus extra vulvam prolabitur, ac variis modis afficitur, ita ut aliquando eum extirpare coacti fuerint, cujus rei memorabilia exempla referunt *Ægineta*, *Langius*, *Mercurialis*, *Duretus*, *Fernelius*, *Paræus*, *Lotetus* & alii, Ex quibus conſtat fœminas abſque utero (licet ejus ablatio ob multiplicem vaſorum perreptantium numerum periculoſiſſima ſit) vivere poſſe: Sed cur quæſo ligamentis, membranoſiſque partibus, quibus naturaliter detinetur relaxatis, non tam facile deſcenderet, quam breviori peni tempore coitus (in confeſſo eſt) obviam venit? *Regnerus Graaf de Mulierum organis cap.* 10.

* §. 2. Quædam fœmina uteri prolapſum patiens, globulum cereum magnitudinis palmariæ pilæ in uterum magna vi introduxit, eumque per decennium geſtavit, à morbo prorſus libera. Quod mihi compertum fuit poſt ipſius obitum ex diſſectione cadaveris cum ex febre continua interiiſſet, inventoque in utero globulo prædicto, foror ipſius aſſeruit cum ante decennium fuiſſe in uterum introductum & continuo geſtatum. *D. Pomaret. Obſerv. xi.*

Observatio II.

Uteri Procidentia vera in cadaveris apertione deprehenſa.

ANno 1670. menſe Januar. curæ meæ commiſſa mulier 28. annor. robuſta valde, in qua corpus teres, inſignis magnitudinis, ad pudendum ſe offerebat. In decumbente circa partem ſuperiorem, ubi pudendo proximum craſſitici illius erat, quam duplici ſpirhama comprehendere non licebat: inferiora verſus paulo contractius, longitudinem vero ſpirhamæ habebat: Aſt quoties incedebat, elongabatur adeo ut etiam genua ipſa attingeret extremo ſuo: Durum omnino corpus hoc ac ſcirrhoſum obſervabatur: Difficile valde

& hic

& hic, ut in caſu ſequenti, certi aliquid determinare, idque eo magis quod haud adeò firmæ mentis mulier hæc deprehenderetur, adeoque nec de cauſa mali, nec de tempore quo vel inceperit, vel augmentum ſumpſerit, vel ullo alio ad dignotionem curationémve ſcitu neceſſario non informare apta; Rei gravitatem conſiderans, in Noſocomium publicum eam deferri curavi: His extirpationi quod multum à multis tribueretur, (licet ſummopere eam mecum improbaret Clar. *Gerardus Penſjnc* Noſocomii Medicus ordinarius) ad eam deventum eſt, aſt minus fructuoſa fuit, tertio enim die ab eo quo ligatura prima injecta, obiit ægra, fuit hic 27. Jan.

In aperti cadaveris ventre Uterus deſiderabatur, utpote qui totus, inverſus, extra corpus dependebat, intra ſui cavum teſticulos, uterináque ligamenta, (excepta ala dextra quæ adhuc in ventre detinebatur) continens: Prolapſus autem uteri fundus, cum teſticulis, partibúſque adhærentibus, non ad extremum hujus tumoris, genubus proximum, ac ſi fundi uterini ſupremum jam fuerit vicinum genubus, ſed detentæ partes dictæ in fundo, ad vaginam, aut potius ad orificium uteri internum prolapſo, vagina ipſa extenſa, miréque incraſſata: Incraſſata mire ſubſtantia hæc uteri, adeo ut etiam vel digitorum trium tranſverſorum craſſities hic notaretur cultro diſſecanda, antequam in cavitatem devenire liceret; Ureter uterque ad digiti minoris amplitudinem diſtentus erat, forſan quod faſcia ob viciniam via urinaria conſtricta: Fides ſi habenda rumori, ex partu laborioſo Procidentia hæc deduci debet: Totum uterum ad exteriora non fuiſſe prolapſum, mihi ſaltem (præterquam quod in aperto teſticuli in ſummo hærerent tumoris) argumentum eſt quod in imo tumoris hujus apertio notabilis, impervia licet, quæ minime adfuiſſet, ſi quidem uterus inverſus in totum extra corpus fuiſſet prolapſus. *Gerardus Blaſius Obſerv. Med. 1. part. 3.*

Observatio III.

Vteri Procidentia imperfecta.

Eodem menſe petitioni mariti ſuperſtitis, deſiderióque meo ſatisfacturus, aperui ventrem defunctæ puerperæ. Obierat hæc die præcedente, hora 5. poſt partum, ſana alias antea, edito fœtu optime.

Exhibuit hic ſe uteri fundus ad interiora illius converſus, ſicque ad pudendum uſque prolapſus, adeo ut vagina tota corpore hoc uteri inverſo repleretur, quod etiam arcte adeo à contracto utero detinebatur, ut nonniſi robore ſummo, atque violentia, ope per pudendum immiſſi inſtrumenti, ſurſum detrudi, ſic in naturalem locum reduci potuerit. Imprudentiæ obſtetricis, an vero nimis arcte cohærentiæ ſecundinarum cum uteri membrana interna, hoc malum adſcribi debeat, non meum determinare, hoc tamen addo, retuliſſe adſtantes mulieres quæ in partu obſtrici auxiliatrices fuerant, quam primum fœtus in lucem prodiiſſet exclamaſſe obſtetricem adhuc alium in utero gerere fœtum, ſicq; extra pudendũ protraxiſſe corpus aliquod rubrum, ad cujus aſpectũ conſternatæ adſidentes imperitiæ illam accuſarant, ab opere deſiſteret ſerio admonentes, quod etiam fecit poſtquam in quantum, vel per uteri contractionem, vel per ignorantiam licuit, extra pudendum dependens introrſum iterum compulit: Vaſa omnia ſanguine hic adeo deſtituebantur, ut etiam quocunque loco cultro anatomico aperta nil ejus funderent, ſubſidentibus in totum tunicis: quem etiam ſanguinis defectum ex immoderato fluxu, ob ſecundinæ violentam ſeparationem extractionémque cauſatam, mortis ſubitaneæ cauſam judicamus. *Idem ibidem.*

Observatio IV.

Vteri procidentia, mola credita, lethalis.

Filia hominis coqui, prægnans, ante partum mortem optabat & eventuram prædicebat: Pridie ajunt ingenti laboraſſe diarrhœa, noctu facile peperit, Inter pariendum uterus cum ſecundina prodiit, qui reſtitutus eſt, quamvis ignorarent uterum eſſe: Mane vocatus, quum omnibus viribus deſtitueretur & vix pulſus ſentiretur. Vterus extra propendebat, turgens admodum, quem cum attingerem, effluebat liquor ſanguineus & ſeroſus, ita ut exiſtimarem, quum nihil tale vidiſſem, eſſe molam aliquam quæ utero firmiter adhæreret: mecum idem ſentiebant obſtetrix & Chirurgus: Ego ob rei novitatem nihil tentare volui, curans vocari *Ioh. de Argent.* Erant ejus opinionis futurum ut præcideretur, id tamen noluerunt abſente illo Chirurgo tentare: Præſcripſi catapiaſma emolliens & ſuppurans, cujus præparationem non expetebant, ſtatim enim moriebatur.

Defuncta illa Tumore aperto, animadvertimus nihil aliud eſſe quam uterum everſum: mirabar non à me agnitum, licet id primo ſuſpicarer: Verum id effecit ignorantia obſtetricum: deinde quod dicerent nullam vim fuiſſe in pariendo & fluxu comprimendo, quum arteriis & venis alligaretur. *Ex obſervationibus Ioh. Bauhini.*

M*irabar non à me agnitum*] Uteri procidentiam, ab omnibus Medicis hactenus decantatam ſtrenue negat T. *Kerkringius*, ſalſéque invehitur in *Laurentium Veſlingium* & *Bartholinum*, quaſi illi inter alios hac de re admodum male judicaſſent; Dicitque laxitatem quandam colli, quæ extra pudendum prominet, hæc facere ludibria: Verum reſipiſcat, quæſo, vir Doctiſſimus, & palinodiam canat, nam quia nunquam vidit uterum prolapſum, ſatis temere irridet alios iſtius rei oculatos teſtes. Legat *Carpum* in Iſagoge Anatom. hiſtoriam mulieris, cui uterus non tantum foras prolapſus, verum etiam exſectus eſt. Legat *Hildani* cent. 4. Obſerv. 60. 61. 62. ubi à viro fide digno tria iſtius prolapſus exempla inveniet. Aliis addam meum teſtimonium, qui ipſemet vidi uterum ad duorum digitorum latitudinem à ſinu propendere, quem egomet ipſe tractavi manibus, & conveniente inſtrumento verſus interiora in ſuum locum retruſi, & ægram porro ita perſanavi, ut poſtea illa pars nunquam amplius prociderit. *De Diemerbroeck Anatom. lib. cap. 24.*

Observatio V.

Uteri procidentia & ectomia, cui deficienti Calloſum corpus ſubſtituit natura.

Mulieri cuidam fere trigenariæ, ſanæ, menſtruali, conceptionis ſigna paulo poſt ſecundas nuptias, cum ex priore matrimonio prolem nullam ſuſcepiſſet, apparuerunt; Progreſſu temporis obortus eſt ad partes imas & pudenda ponderis ſenſus, dolore & urinæ retentione adeo moleſtus ut Chirurgo patefacere ſe, infortuniúmque ſuum coacta fuerit: Is viſo tumore in perinæo, fotu & cataplaſmatibus anodynis & emollientibus dolorem ſedavit; Sed mox ad pudendi labrum interius vomica, velut ab abſceſſu rupto apparuit, ſanie ſubrubra, citrina & pallida, multo tempore manans; Interim haud evaneſcebat ponderis ille ſenſus, quin potius augebatur in dies, ita ut ab anno 1573. ne ſe quidem in lecto, in hoc illudve latus convertere poſſet, niſi admota manu hypogaſtrio ad oneris levamen; ſed & tum quidam veluti globus toto corpore & pondere ſuo ſibi provolvi videbatur, in quodcunque latus decumberet, nec ſtans nec ſedens alvi excrementa reddere valebat, niſi pondere illo ſurſum manibus ad diaphragma ſublato: Inceſſura vis crura promovere poterat, quaſi ſibi ſemper ex interfemineo aliquid penderet quod progreſſum remoraretur: Ex intervallis Vomica illa recludebatur ſanie ſolita manans, ſed tum capitis membrorúmque omnium dolor, animi deliquia, faſtidia, vomitus, ſuffocationes miſeram urgebant, adeo ut ab empirica muliere perſuaſa, facile adducta fuerit ut antimonium hauriret, cujus tanta fuit & tam effera vis, ut poſt multas cum multis torminibus vomitiones & aquoſas per alvum dejectiones, viſus ſit ſibi anus procidere: ſed admonita à familiari quadam ſua, cui ſe videndam crederat, haud ab ano id procedere, ſed à vulva, Chirurgos vocavit qui ſibi auxilio afflictæ ſanitati eſſemus: Expenſa re tota & diligenter animadverſa, communi conſilio cenſuimus id quod prociderat extirpandum eſſe: quod atro colore, fœtore & aliis ejuſmodi ſignis putridæ ac corruptæ rei argumenta manifeſta præberet: Ergo per duos dies ſenſim, fruſtatim & ſine dolore corpus extraximus, quod nobis Uteri corpus eſſe viſum eſt: Cujus rei fidem fecere unus ex teſticulis, qui integer extractus eſt, craſſiorque item membrana, reliqua ex mola, quæ ſuppurata, rupto abſceſſu, ſenſim diffluxerat. Revulſo omni ejuſmodi corpore, melius ægra habere cœpit, & tamen ante extirpationem novem totos dies urina ſuppreſſa fuerat, Dehinc omnia ſibi, naturæ ſuæ & ſtato curſui reddita ſunt, totúmque trimeſtre ſana & egregie incolumis ægra ſupervixit, donec ſuborta repente pleuritide interiit.

Diſſecta à me, & ſedulo ſingula exquirenti, nuſquam comparuit uterus, ſed ejus loco calloſum quoddam corpus, quod natura, quæ nunquam in nobis otiatur, jacturam ejus partis quaſi reparatura, vel lacunam potius alvi repletura, ſubſtituerat. *Pareus lib. de Hom. gener. lib. xlv.*

Observatio VI.

Uteri Procidentis exſectio lethalis, ob ſimul ſectam Coli inteſtini partem in illum delapſi.

Adſtiti agyrtæ qui Uterum ad magnitudinem ovi anſerini prolapſum cum ſectione curaturum ſe diceret, nec ullis argumentis meis, qui aliam curandi viam proponebam, cederet, Roganti etiam ut ſaltem in uterum prolapſa inteſtina, vel quicquid eſſet, duriſſimum enim ſe tactui offerebat, aliudque quam aquam aut flatum eſſe certo certius affirmanti, primum loco ſuo, ſupinata muliere, reponeret, nec quicquam ab eo præter mala verba referrem, Fac inquam quod facis, mihi tyrannicam illam audaciam & imperitiam ſpectare nec libet nec licet. Nondum domo pedem extuleram, cum immani clamore & ejulatu introrſum vocor: convellebatur vehementer à ſectione patiens, cúmque animam non dubie agentem viderem, extremam unctionem afferri jubeo, ſed ſerius, exſpiravit enim in fine ſectionis, in qua adſtantibus omnibus, vel fuga ſibi conſulentibus, alvina enim copioſe prodibant excrementa; Utero cum contentis in aquæ adſtantem ſitulam projectis & lotis, inteſtinum colon, ad cubiti fere longitudinem ſectum, omnibus viſendum præbui. *Henricus ab Heer Obſerv. Med. xxii. p. m. 192.*

Obſerv.

Observatio VII.

§. 1. *Excreſcentia fungoſa uterum prolapſum mentiens.*

MAria N. vidua, temperamento melancholico prædita anno 1666. ætatis circiter 47. viduitatis 8. dum in nundinis rei ſuæ nimium dat operam, & poſthabito menſium fluxu, quo tum ordinarie corripiebatur, merces ſuas emptoribus, ſe vero frigidiori aëri exponit, primum quidem in hypogaſtrio leves quoſdam ſentit dolores, quos tamen ab externo frigore obortos eſſe ipſa ſuſpicabatur: dolores excepit exiguus in pudendo tumor, qui quotidie creſcens ægram eò adegit, ut medicatricem in conſilium vocaverit: hæc ubi balneis atque inunctionibus ſuis per aliquot ſeptimanas continuatis, fruſtra tractavit ægram, deſperata tandem cauſa ut ſepoſito pudore Chirurgus conſulatur ſuaſit: Sic igitur die 13. Ianu. 1667. Vocatus Chirurgus Statlender, offendit extra pudoris ſinum propendentem ſubſtantiam quandam ſphacelosam, maxime fœtentem, & duos pugnos magnitudine ſuperantem: unde affectus raritate atque gravitate permotus, Medicum ſibi in ſubſidium dari petiit. Adjungitur ei DD. *Chriſt. Meiſnerus*, Quo cum ubi die XIV. Ianu. viſitavit ægram, abraſit de prominente ſphacelosa ſubſtantia ultra libram, reliquum vero defenſivis munivit. Subſequenti die XV. Ianu. D.D. *Simonem Schulzium* & me ad ſe invitavit D. *Meiſnerus*, atque comparentibus nobis caſum in præſentia Chirurgi expoſuit: Et quandoquidem D. *Meiſnerus* illud quod extra pudendum propendebat, nil niſi excreſcentiam fungoſam, Chirurgus vero uterum inverſum atque prolapſum eſſe contenderent, re pro & contra ventilata, ipſam placuit adire ægram, ipſumque affectum propriis luſtrare oculis: omnes igitur ad ægram nos contulimus, ubi mox ſub hypocauſti ingreſſum moleſtiſſimus nos excepit fœtor, ægram verò ipſam deprehendimus nimis debilem, attamen ſectionem omnino exoptantem: detecta tandem parte affecta, *in diverſas* mox *ivimus partes*, ambigentes quid ſphacelosum illud eſſet quod quod extra pudoris ſinum conſpiciebatur. Nam D. *Meiſnerus* uterum, ob ligamenta imprimis laxiora, ita excidere poſſe pernegans, illud pro fungoſa habuit excreſcentia. Nos vero uterum inverſum propendere arbitrati ſumus: neque nos ligamentorum uterinorum uſus de opinione noſtra dimovere potuit, cum tantum valeat in eorum conſtitutione naturali, non vero præter naturali, ubi aut rupta, aut ſaltem ob continuum humorum affluxum nimis laxata ac reſoluta officium ſuum minime præſtare poſſunt. Prout etiam in aliis procidentiis, & imprimis oculi, contingere ſolet: confirmarunt præterea ſententiam noſtram exempla à *Rouſſeto*, *Bauhino* aliiſque adduta. Et tandem ipſe Chirurgus haud leve pondus addidit, ubi noſtro inſtinctu digitum intra ſinum immiſit, & undique ad latera colli uterini cavitatem explorans ubique ſibi obſtare ſubſtantiam membranoſam retulit, unde uteri fundum inſtar ſacci inverſum propendere collegimus. Quandoquidem autem totum illud quod propendebat ſphacelo correptum erat, ſepoſita illa controverſia in ea omnes conſenſimus ut ſubſtantia illa ſphacelosa, ſive uterus ſit, ſive non, quantocyus & antequam vires omnino proſternantur, reſcindatur, ne partes adhuc ſinceræ trahantur. Inprimis cum ipſa ægra idem perpetuis efflagitaret precibus: quare facto ad ſectionem debito apparatu, Chirurgus injecit vinculum parti ſanæ, non longe à veſicæ urinariæ orificio, per quod nullo negotio ſtylum in ipſam veſicam immiſit; vinculo colligato, dum ægrę poſitus ſectioni adaptatur, iſta manus anxie jactare, creberrime expalleſcere & ſudore circa frontem diffluere cœpit: unde leipothymiam inſtare colligentes mutuo conſilio ſectionem diſtulimus, veriti ne una cum ſphacelosa excreſcentia ipſam quoque auferamus animam. Relicto igitur vinculo defenſivis partem affectam munivit Chirurgus, atque ex ordinatione D. *Meiſneri* ægra diverſis uſa eſt corroborantibus: nos ſubſequuta inquieta propter dolores ab injecto vinculo excitatos: Die 16. Ianu. ob ægræ imbecillitatem nihil tentatum: die 17. cum viribus magis magiſque decreſcentibus circa ligatam regionem magnos ſe pati dolores conquereretur ęgra, & præterea prope vinculum macula appareret nigra, ægra quoque per tuſſim purulentam materiam ſatis copioſe rejiceret, ita ut eam phthiſi ex ulcere pulmonum contracta laborare nemo ambigeret, & artis honori & noſtrę famæ conſulentes, ſectionem omnino differendam eſſe uſque dum vitia pulmonum emendentur & vires reſtaurentur decrevimus: vinculum igitur ſolvere juſſimus, atque ut locum affectum debite tractet Chirurgus juſſimus, Remoto vinculo ſanguis undique ſtillabat, & ſimul quoque dolores remittebant: ſubſequentibus autem diebus quotidie plures particulas corruptas abſtulit Chirurgus, ita ut excreſcentia jam vix unum pugnum æquaret & fœtor in dies minueretur: unde & nos ipſi quoque cum abraſa tanta parte, nedum quidem adhuc in medio illius cavitas aliqua appareret, qualem tamen adeſſe debere credidimus, ſi de utero prolapſo tanta quantitas fuiſſet ablata, non jam pro corpore uterino, ſed pro excreſcentia quadam fungoſa ac ſphacelosa propendentem illam ſubſtantiam cum D. *Meiſnero* habuimus.

Neque

Neque etiam aliud ipſe docuit eventus, cum enim ægra Phthiſi conſumpta die 24. Martij obijſſet, abdomine reſectato, uterus illius omni ex parte ſanus in pelvi, ceu debito & naturali ſuo loco hæſit, nec, licet propendens ſubſtantia varie traheretur, quicquam movebatur, Sphaceloſa autem illa ſubſtantia nil aliud fuit, niſi fungoſa excreſcentia ex uteri collo majori, & hujus antica parte, prope veſicæ orificium enata: Verbo, Ipſa uterini colli ſubſtantia rugoſa, ſpongioſa & fungoſa, à menſium & corruptorum humorum affluxu ampliata & dilatata. *G. Segerus Med. Thoranenſis Obſerv.* 121. *Miſcell. curioſ. anni* 1671.

VErum non tantum ad pudoris uſque ſitum deſcendere, ſed & plane extra rimam ejus prolabi, & ſic majore modo, modo minore magnitudine foris propendere, adeo jam commune atque receptum eſt Practicorum dogma, ut vix unum offendas qui de Mulierum morbis diſſerens prolapſûs ſeu procidentiæ uteri nullam fecerit mentionem: Imo ſi *Hippocr.* evolvamus, in ſcriptis quoque illius affectus iſtius haud obſcura oſtendemus veſtigia, nam lib. de nat. mul. c. 5. p. 564. & c. 75 p. 82. editionis *Foeſ.* expreſſe uteri extra pudenda prorſus prolapſi atque velut ſcrotum penduli, ſigna, cauſas atque curationem tradit, Quæ cuncta iiſdem verbis repetit lib. 2. de morb. mul. & lib. de ſterilib. Item lib. de Superfœt. quomodo uterus crebro excidens reponendus & quaſi decocto prius abluendus ſit, docet. Imo verba illa quæ lib. de loc. in hom. cap. 59. p. 423. de ſitu uteri vitiato, breviter, quidem attamen nervoſe ſatis profert, dum inquit, *Uteri quocunque e ſede naturali moti fuerint, morbos afferunt, ſive foras proceſſerint ſive intro ceſſerint.* De uteri cum prolapſu tum aſcenſu intelligenda eſſe cur dubitemus? Sic igitur *Hippocr.* uterum extra pudenda prolabi poſſe ſtatuentem, ſequuti ſunt hactenus innumeri Medici, Et merito quidem, ipſa namque experientia aſſenſum urget, dum uterum pro extra abdomen penſilem apparuiſſe, diligentia atque intemerata fides obſervatorum annotavit; Certe *Rouſſetus* de partu Cæſareo ſect. 4. c. 5. & 6. & *Bauhinus* in appendice part. 4 plurima collegerunt exempla: quibus adjungenda quæ leguntur apud *Paræum, Guinterium* de vet. & nova med. com. 2. dial. 8. *Fernelium*, *Foreſtum*. *Panarolum*, *Th. Bartholinum* Hiſtor. anat. cent. 4. hiſt. 2. *Peterium*, *P. Barbette* Chirur. part. 1. cap. 8. *P. Eſtanove* apud *Riverium*, *Velchium* Epiſagm. Obſ. 77. alioſque. Cæterum licet uterum extra pudenda revera procidere poſſe ſtatuam, non tamen nego quod etiam ſæpe excreſcentiæ carneæ aliæque uteri prolapſum ita mentiantur ut & occulatiſſimis imponere poſſint. Talia namque exempla præter Clar. Th. *Bartholinum* hiſtor. anat. cent. 2. hiſtor. 58. referunt quoque peritiſſimi Chirurgi Belgæ. *Henr. Van. Roonhuyſen* obſer. Chirur. p. 1. obſ. 2. Et *Joh. Van Meeckeen* obſ. Chirurg. c. 51. Quibus haud abſimilis eſt præcedens hiſtor. 6. *Segerus ibidem*. De uteri Procidentia lege *Platerum* p. 1. l. 3. c. 2.

In diverſas ivimus partes, *&c.*] Molam quinquennem prolapſum uteri mentitam eſſe refert *D. Joh. Janiſchius in Miſcell. curioſis anni* 1671. ut mirum non ſit ſi ambiguum fuerit & anceps de morbi idea judicium: Uxor quædam, *ast.* 34. annor. & decem liberorum totidemque fere abortuum, necnon plurium molarum fœcunda parens, ante annos XII. fœtus aliquot excluſit vitales, ob impurum autem & ichoroſum, quo & parens ipſa & hinc enatæ ſoboles, ſanguinem plerique excoriata totius corporis cuticula, nondum abſoluto puerperio diem ſuum obierunt, ut ex novem duas ſaltem conſervare potuerit ſoboles; poſtmodum natura & pariendi negotio fatigata, nil niſi molas concipere, & ſingulis menſibus per ſeſquiannum, etiam abſente longo tempore marito, excernere molita eſt: Tandem opera D. . *Joh. Agricola* effectum ut menſibus ordinatè effluentibus denuo conciperet. Ex difficili autem ſequenti 2. partu Prolapſu uteri ſatis periculoſo ſe laborare credidit, & obſtetrix confirmavit, ut abſque ligamentis, huic malo aptis nec ſtare nedum incedere valeret per quinque integros annos. Elapſo quinquennio natura in deterius ruit, noviſque menſium obſtructionibus, paſſionibus hyſtericis & lipothymiis affligitur; Ipſam inviſens ſemianimem reperio; morbum cauſamque indago, originemque mali ex impuro utero provenire judico, cordialia hyſtericis apta propino; ob adſtrictam alvum clyſterem applicandum ſuadebam, quem cum renueret, fomentationes ex emollientibus & carminativis toti abdomini applicari, interne eſſentiam caſtorei & ſpirituum ſecundinæ (ob molæ præſentis ſuſpicionem) in ſyrupo de artemiſia propinari juſſi, quibus præſtitis, elapſo bihorino, acerbiſſimi dolores & conatus parturientium oborti, brevique poſt molam, capitis infantis ad inſtar, peperit, abſque putredine, fœtore & ſanguinis veſtigio: Hoc facto Prolapſus uteri quinquennis evanuit, &c.

§. 2. Vidi in Noſocomio Patavino 1641. diſſectam mulierem, quæ prolapſum uteri à partu difficili ante decem annos paſſa credebatur: Narravit ſe in prato cubantem obſervaſſe deſcendere uterum gramenque venari, Ex illo tempore in dies crevit ob affluxum ſanguinis, ut diſtentus nigérque in putredinem degeneraverit: Judicabat Chirurgus operationes nobis demonſtrans, P. *Marchetus*, non eſſe uteri Procidentiam, ſed excreſcentiam aliquam in vagina uteri, adeoque abſcindendam: Alter Noſodochii Chirurgus familiaris pro uteri ſtetit procidentia; quum excreſcentia ſubitum ortum incrementumque habere non poſſit: Mulier interim ſecari volens, inter ambigua conſilia; ad mortem properavit.

In aperto cadavere, ſatis in trunco obæſo, ſed artubus emaciatis, uterum ſuo loco ſanum beneque conſtitutum vidimus, Excreſcentiam vero ex uteri vagina dilacerata pendulam cum labiis pudendi, ex lue venerea forſan, inflammatis. *Th. Bartholinus centur. ij. hiſtor. lviij.*

E*Xcreſcentiam ex uteri vagina*] Herniam, vulgo vocatam uterinam, nihil aliud eſſe cenſet P. Barbette quam relaxationem anterioris vulvæ tunicæ, quæ rugoſa facta eſt ut penem amplectatur & melius ſemen deferat ad uterum, Atque ut partus tempore onere ſuo citius liberet infantem.

Observatio VIII.

Sarcoma totam uteri vaginam occupans, foraſque propendens, Uteri Procidentiam falſo exhibens.

EOrum ſententiam qui uterum foras prodire,& extra corpus ipſum propendere exiſtimant, cultro anatomico impugnabo:Coloniæ Agrippinæ mulier erat quæ hyſtericis paſſionibus mirum in modum cruciabatur,Procidentiam uteri earum miſeriarum cauſam eſſe & ſcire ſe,& manu tangere opinabantur:propendebat enim extra corpus quippiam,quod illi non aliud quam uterum eſſe,vel eſſe poſſe,exiſtimabant:hæc interim mulier omnia quæ menſes obſtructi & reliquus uteri furor excitare ſolet ſymptomata paſſa,tandem anno 1665.morte ab his liberata fuit.

Dum Chirurgis hoc cadaver ſecantibus adſum,cauſa apparuit tantorum malorum prorſus alia quam opinati fuerant:Non enim prociderat uterus,quod fieri non poſſe oſtendemus, ſed interno ejus orificio adnatum erat ſarcoma,quod diductum per totam vaginæ longitudinem extra corpus ſeſe oſtenderat.

Poſtea aliam ipſe ſecans puellam,inveni ſimilis ſarcomatis rudimentum inſtar dactyli orificio uteri interno adhæreſcens, quod ſi tempore adauctum fuiſſet, eadem ratione incautis impoſuiſſet,qui uterum ſemper immobiliter loco ſuo conſiſtentem, tanquam vagantem per omnes partes ventris,vel tanquam procidentem accuſaſſent. *Theodorus Kerckringius Obſervat. Anat.53.Vide obſervat. ejuſdem xx.*

EJuſdem eſt ſententiæ P. *Barbette* Chirurgiæ lib.1. cap.8.Uterus, *ait*, non facile laxitate, multo minus diſruptione latorum ligamentorum prolabitur, ut maxima pars ſcriptorum ſibi imaginantur. Gravi fœminarum parturientium niſu, & incauta ſecundinæ extractione, alii nobiſcum fundum uteri in pube plane inverſum viderunt, adeo ut pars intima externa eſſet. Etiam experti ſumus (præſertim in illis quæ alvi cruditie & ventris dolore vexabantur) membranas pubis ſe eo uſque extendere, ut homines Chirurgiæ imperiti eas pro ipſo utero ſumpſerint, & etiamnum ſumant: Nam uterum ſine vitæ periculo poſſe exſcindi, quemadmodum multi ſcribere auſi fuerint, perito anatomico intolerabile cenſetur.

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

Hiſtoria Uteri procidentis ex virgine reſecti.

IN ſecundo Ephemeridum Tomo Obſervat.226.f.328.mentio fuit facta virginis, cui teſtes per hymenem propendentes ablati fuere.Dum vero tunc Uterus valdè tumens vi egredi cum ſummis circa inguina doloribus conaretur, chirurgo ad id accito author fui,ut immiſſo per myrtifoliarum caruncularum circulum introrſum ſecundum longitudinem inciſionem faceret,zonamque virgineam ſolveret, ut via prorumpenti iſti moli pateret. Ille verò me abſente, ignarus talis ἐγχειρήσεως, cum nullius virginis clauſtra nunquam aſpexiſſet, ſpeculo matricis violentam tentavit divulſionem, quæ etiam non ſine dolore & qualicunque hæmorrhagia fuit ſecuta, remanente interim ſuumque in locum ſe recipiente Utero. Ad quinquennium virgo illa ab omni incommodo libera vixit: quo exacto tempore denuò graviter decumbere cœpit,& tenſivo circa pudoris ſinum dolore miſerè afflicta, chirurgo prædicto jam fatis ſublato, virum alium ad curationem admittere noluit, ſeque juratæ cuidam fœminæ commiſit, quæ ductui noſtro parens felicem ipſi opem attulit. Prominebat tandem pugni minoris magnitudine Uterus admodum inflatus, in ſiniſtra regione introrſum vaginæ arctè adhærens. Fœmina adſiſtens digito paulatim per aliquot dies ſeparare eundem ſtuduit, cui tunc à latere vaginæ divulſo funem injecit,& prope cervicem ligavit indieſque ſeri cum fortius conſtringens,paulatim tumorem iſtum diminuit, poſt quatuor ſeptimanas corrugatam quaſi & demortuam iſtam maſſam,quæ ficus inſtar compreſſæ apparuit, deciduā effecit.Formam uteri nondum defloratæ omninò referebat,ſed cavitate carebat, quæ ſuſpenſum,utrum id corpus, verus uterus eſſet,me tenuit.Cum verò & loci,unde propendebat, conditio, & præcedens utriuſque teſticuli amiſſio, & libet circa tumorem eminentem ambitus,miruſque qui ante prægreſſus fuit cum collo Uteri malè affecti conſenſus, ſiquidem circa laryngem conſimile denuò ulcus æque fœtens hoc morbi tempore adfuit, in unum conſpirarint,tanto confirmatiorem me reddidere naturam ſarcinam matricis inutilem,maleque conformatam foras voluiſſe protruſam,quæ nihil unquam fruſtra feciſſe voluit. Tamdiu ſtabit hæc ipſa ſententia,donec tandem è vivis abierit,quæ tunc diſſecta contrarium docere poterit.Longæviores autem aliàs utero privatas ſæpe obſervavi fœminas; & hæc ipſa poſt amiſſum ſexus fœminini characterem, ab anno hactenus vegeta & incolumis vivit,quæ citra culpam ſuam non amplius virgo,nec mulier,nec deflorata audit, ſexum alioquin meliorem ſemper averſata. *Domini Ioh. Georgii Volckameri in Ephemerid.German.*

Observatio II.

De excreſcentia uteri ulceroſa, cum ſphacelo, lethali.

HOneſta Matrona multorum liberorum mater, Urſula Schadin, pie defuncti Balthaſaris, Lemcken, Civis & Negotiatoris Thorunenſis relicta vidua, cum jam ante aliquot menſes (poſt terminum menſtrui fluxus à natura præfinitum, diu exactum) menſtrua inordinatè fluere percepiſſet, cum magno dorſi, coxendicum & adjacentium partium dolore; inde quotidie debilior facta, meam implorat opem. Cui ego ex lege artis noſtræ diverſa ad id facientia præſcribere cœpi remedia, continuante filum, me decumbente, *Dn. D. Iohanne Blümickio*: verum illa nullum inde levamen ſentiens, eorum pertæſa, indies pejora ſymptomata cum atrophia totius corporis experta eſt. Interim menſes pedetentium primò, poſtea etiam in totùm ceſſarunt fluere: nihilominus eadem ſemper languidior facta, & lecto affixa permanens, tandemque febre cum graviſſimo horrore partium extremarum per aliquot horas, & calore intenſiſſimo longiore, inordinatè aliquoties correpta, per aliquot ſeptimanas, ſine omni cibo, ſolo potu cerevisiæ ſecundariæ contenta, vitam prorogavit, vomitibus denique primùm bilioſis, mox atrabilariis ſuccedentibus. Sed ſpatio octo dierum ante mortem, menſes cum graviſſimis pubis doloribus iterum rediere, poſt quorum mox remiſſionem tumor è vulva prominens rubicundus & ulceroſus apparebat, purulenta & fœtida ſaburra ex eo indeſinenter fluente. Tum miſera illa die 12. Auguſti anni 1675. poſt leviſſimas convulſiones piam animam Salvatori ſuo placide reddidit. A morte autem partes inferiores circa pudenda & nates, anticæ & poſticæ, à ſphacelo nigerrimæ & corruptæ conſpiciebantur, unà cum tumore propendente. *D. Simon Schultzius in Ephemeridibus Germanic.*

Observatio III.

Excreſcentia carnea Uterina.

RUſtica quinquagenariæ proxima è pago *Engishofen* ſuperioris Turgoviæ, cui nomen Catharina *Huberin*, phlegmaticæ, ut appellant vulgò, temperiei, ad Venerem ſegnis, nupſerat ante viginti, & ſi quid excurrere poteſt annos, marito vegeto, robuſto, & cui ad τὸ δ' εἶναι præter χρύσεω βαλάνων nihil deeſſe viſum eſt. Cum hoc nonniſi duos integro ſpacio progenuit filios, quorum prior octodecim, poſterior novem jam annos natus uterque τῶν ἀτλητῶν Hippocratis laudatum nomen meriti. A biennio autem lumborum doloribus, levibus quidem, ſed ἀδιαλείπτως divexabatur; cui frequens mingendi deſiderium ceu individuus ſeſe junxerat comes. Menſtrua intermedio hoc tempore ſæpius intempeſtivo, aliquando immoderato & continuato ad aliquot ſeptimanas fluxu urgebant; interdum etiam nihil prorſus fluebant. Symptomatum horum impatiens fœmina. Veterinarii cujuſdam, ut infelicioris mortalium ſortis ἄλογοι ἐπὶ τῆς, ἴδης conſilium & opem exploratura abit, ſed triſti, ut fieri plurimum ſolet, cum eventu, quippe ab eo, ceu calculo renũ laboraret, generoſa tollens remedia λιθοτριπτικά, in continuam ex eorum uſu incidit mingendi neceſſitudinem: minxit autem haud difficulter & abſque dolore moleſtiore. Appetitus interea ἀλύμαντος perſtitit; nec ulla unquam κεφαλαλγία fœminam torſit. Semeſtre nunc labitur, ex quo artuum laſſitudinem primùm ſentiebat; à trimeſtri verò præ lumborum & inguinum doloribus, licet non adeo vehementibus, ſedere difficulter poterat, nulla licet exterius apparente corporis labe.

Die Junii 12. anni hujus 1681 ſentire quid cepit in vagina uteri, quod egerendi maximam conatum movit. Novitate rei perculſa fœmina, duas ſtatim arceſſivit obſtetrices, & licet certo ſciret, ſe gravidam non eſſe, voluit nihilominus, ut quid rei hoc ſit, ſtudioſè exploraret, inſolitarum ejuſmodi rerum imperitę obſtetrices fungum coagulari ſanguinis eſſe ſphacelatũ (vocant *ein Brandkoolle*) arbitratę, manu illum extrahẽdũ ſtatuunt. Peritior obſtetrix manus admovet prõptas, ſed dum grumum ſe obtenturá ſanguinis credit, en carneam molem duas ſpithamas longitudinem propemodũ æquantem pertinaciter protrahit. Ægra interim præ acerbiſſimis, qui ſibi in extractione patiebantur, doloribus immaniter vociferante, venas inprimis atq; nervos omnes ex utroque illorum latere ſibi rumpi alto clamore ingeminante. Obſtetrices perpetuis Ægræ ejulatibus attonitæ, ſero nimium animadverterunt, corpus iſtud præternaturale non ex vagina ſaltem, ſed ex utero ipſo ulterius deſcendere. Sollicitæ itaque de rei eventu Veterinariũ, à quo antea ſiniſtro cum ſucceſſu curata fuit, accerſi de novo volunt. Ille vero ſemel atque iterum vocatus accedere renuit, ſuam hiſce in caſibus ἀπειρίαν prætendens. Intolerabiles interim dolores Ægram miſerrimam eo impulerunt, ut obteſtaretur obſtetrices, inciſione corporis levamen ſibi procurare tentarent. Nec rogari diu conſuetæ morem gerunt obſtetrices, vulnuſque digiti longitudinem, ac duorum digitorum tranſverſorum profunditatem

facile

facile exæquans incautæ infligunt. Verum enim vero, ut ſimiliter utplurimum ſolet eſſe eventus eorum quæ ἀλόγως peraguntur, ita tantum quoque abfuit, ut Ægra inde levaretur; ut potius in pejus omnia ruerent, dolorque per ſe jam intenſus ſingulis pene momentis magis magiſque exacerbaretur, nec, quod peſſimum omnium, extaret, qui conſilio adjumentum præſtare potuiſſet. Fatis igitur commendata mitioribus jacuit ad 14. Julii ejuſdem, quo Cleophea Schobingera, Matrona Sangallenſis Nobiliſſima, & ob plurimos quos ipſa perpeſſa eſt, morbos, in variis Mulierum affectibus percurandis verſatiſſima, ad Miſeram inviſendum à ruricolis rogabatur, haud longe tum à pago negotiorum cauſa exiſtens. Matrona igitur, pro affectu quo ergà miſeras & pauperes ejuſmodi fœminas auxilio deſtitutas tenetur benigno, ſine mora ad Ægram proficiſcitur, ubi examinatis probe omnibus caſus circumſtantiis, comperit tandem corpus illud ex ſinu pudoris propendens ſphacelatum jam magna ſui parte, intolerabilem fere expirare fœtorem, ac penitius conſideratum nil eſſe aliud vidit, quam inverſum uterum, carneis excreſcentiis pluribus, ut ex figura adjecta patet, involutum, molemque carnis maximam ſpithamæ unius cum dimidia longitudinem exæquare cognovit. Obſervavit itidem, ipſam quoque uteri ſubſtantiam à vulnere læſam ac ſphacelo corruptam extare, moleſque carneas ſingulas propriis involutas membranis, ac à ſe invicem diſtinctæ, uteri ſubſtantiæ tenaciſſime adhærere. Omnibus ſic probe perpenſis, Prognoſin ſtatim funeſtam facit, omnia tamen ad Ægræ ſalutem ſe contributuram promittit. Eum in finem Chirurgum, qui maxime vicinus erat, accerſi jubet, utpote cùm quo de medendi ratione, ſiquidem manualem heic operationem neceſſariam eſſe omnino prævidebat, conſilium iniret. Quo facto, in eo convenerunt, uti abſque admotione cultri (in deſperato enim caſu famæ quoque immerito ſæpe in dubiis eventibus periclitantis habenda ratio) digitis ſaltem carnea moles ab uteri ſubſtantia divellatur; eoque peracto uterus in locum reponatur. Manum itaque Matrona admovit operi, moleſque ſingulas ſatis magno cùm labore ab utero ſine notabili cum dolore ita avulſit, ut vix duas ſanguinis uncias inde perdiderit Ægra.

Maxima, quæ adfuit, moles, duorum tranſverſorum digitorum latitudinem utero undiquaque adnexa, colorem ſecundinarum finxit, ſubſtantiamque obtinuit ſoliditate lienis bovini gaudentem, ac pondere libram civilem æquantem, venis quoque quamplurimis ſuperficiem permeantibus ſuperbientem. Minores vero moles omnes carnis fuerunt firmioris, ac fibroſioris, coloris autem nigricantis, odoris fœtidiſſimi; & levicula ſui parte utero per venarum, arteriolarum, aliorumque vaſorum reciprocam communicationem adhærentia. Avulſis hiſce corporibus Matrona uterum quoque extremis partibus violacei ac nigri coloris, inſenſilem quippe & jam ſphacelatum, in locum ſuum reponere laborat, ac dum eum ſub oſſe pubis ſurſum protrudebat, Ægra leviculum perſenſit dolorem, ſed ſtatim iterum evaneſcentem. Ab 11. Jan uſque ad 14. Iſchuria laboravit Ægra, bihorio autem poſt operationem peractam ſine difficultate ac impedimento urinas reddidit. Nanſea interim perpetuo conflictabatur, quæ ſane ſphacelo membri laborantium atque inde moribundorum conſuetudo tantum non perpetua. Peractis hiſce omnibus, in id incumbendum erat, ut ſphaceli progreſſus minueretur, vulnuſque uteri ſanaretur. Præſcriptis itaque ex conſilio Medici internis ſudoriferis blandis, vulnerariis decoctis, ac injectionibus uterinis convenientibus, & diæta ad mentem Dom. Mauriceau in tractatu de Affectibus Muliebribus imperata, Matrona Nobiliſſima ad negotia priſtina revertebatur, Ægramque Chirurgi ſollicitæ commendabat curæ, quam & ea induſtria geſſit, ut Ægram adhuc ad ſex integros dies ſuperſtitem ſervaret: quibus abſolutis, ſphacelo ingraveſcente animam reddidit. *D. Theodori Zwingeri.*

OBSERVATIO IV.

Corpus myloides poſt partum maſculinum ex utero propendens, cum ſubitaneo puerperæ interitu. Aperturæ cadaverum utilitas.

VXor molitoris noſtri in mola Kuppelichina dicta, 30. præpropter annorum, ſat alioqui bonæ conſtitutionis, infantiſque jam unius mater, per totum ingravidationis ſecundæ tempus facie pallida ſe male habuit. *D. 25. Septemb. Ann.* 1683. dolorifico pulſu fores uteri Lucina pulſavit, accerſitur obſtetrix audacula, & ex illarum cohorte, quibus eſt ſatis loquentiæ, ſapientiæ parum, ut loqui Saluſtius amat: elapſis binis horis, quod quidem illi retulerant, enititur puſionem vegetum, Secundinæ ſatis auſpicato (iterum referente obſtetrice) ſucceſſerunt Interim continuati dolores puerperam ad horæ dimidium excruciant, identidem ingeminantem, adhuc adeſſe, quod excluderet, aut Didymon aut aliud quidpiam. Manus obſtetrix commodat, exſpectatur geminus, corpus enim ad obſtetricis tactum infantile caput mentitum erat. Secus autem atque exſpectarant res cecidit. Propendet extra pudendum corpus globoſum, ſed nulla arte, niſi forte adhibita vi ſeparabile; obſtetrix hic agere ſola verita, Chirurgum; hic autem re explorata, fatiſcentibus interea ægræ viribus, me accerſit. Ego, quantumlibet feſtina-

bundus, (non enim dum molior aut comor, annus eſt) ſati velociam prævertere non potui; pedem enim vix porta extuli dum animam hæc exhalavit. Adſum, Corpus myloides (molam dicere non audeo) illinc adhuc propendebat, ſanguinolentum, adque tactum duriuſculum; ſed manu calidiore tractatum rediit ad eaſdem mollitiem. Jubeo Chirurgum digitis explorare, ſi forte poſſet hujus corporis initium quoddam reperiſſe, quod ab illo fruſtra tentatum; quouſque enim digito penetrarat, corpus illud ſecutum eſt. Impero denique ut cultro, quam poſſet, profunde adacto, illud reſcinderet, quod ægre, cultri aciem remorante cartilaginea corticis, quam corpus illud habebat, duritie effectum. Saccum poſt illum, quem referebat, accuratius examinavimus, foris totum ſanguinolentum, ſed per longitudinem cultro apertus, nil quidquam, imo ne aquæ guttam in ventre oſtendit, ſed cute glabra, quanquam corrugata & albicante, ſuperficie interna inveſtitus erat; Caro interim ſpongioſa, ſeſquipollicem ſua craſſitie abſolvens; nihil hic vaſorum, ligamentorum, oſſium, ſquamarum nihil; illud etiam me vehementer mirum habuit, quod tam citò puerpera extingueretur.

Quid hinc fuit opus facto? Cadaveris apertura poterat omnem, quæ animis noſtris inſederet, dubitationem diſpuliſſe. Impia verò Pietas, qua, hoc quidem in paſſu, erga mortuos ſunt affecti, qui ſanguinis eos propinquitate contingunt, ſalvare hoc & fructuoſum opus in fere parricidia numerat. Ut enim ſuſpicer, fuiſſe non molam, ſed uteri forte procidentiam, id tamen aſſeverare non audeo. Multas ego molas & legi & vidi, nunquam talem. At, quid uteri ſub antiq. convenientius, ſi forte ſolam cartilaginem excipias? Potuit autem uteri orificium aliqua ſua parte cartilagineum eſſe, veluti tum in pyloro, tum ani, veſicæque ſphincteribus plus vice ſimplici obſervarunt anatomici. Obſtetrix autem, qualis hæc fuit, ſibi relicta parum prudens, ubi deinde pauxillum illud ſanæ mentis vini effluvia tumularunt, ſecundinas forte arctius hærentes, vel internæ uteri ſuperficiei alicubi adnatas, vi evellere tentans, uterum potuit ſimul loco movere, qui per nixus ſecundas extra pudendi rimam omnino propelli potuit. Jam vero eſt, cuilibet notum, quam poſſint ægre puerperæ ſtatim poſt partum externum frigus perferre, ita, ut multoties ingenti horrore ſeu paroxyſmo febrili concutiantur, immo, ni tempori ſuccurras, de vita periclitentur, quale exemplum haut ita pridem in civitate noſtra habuimus, quid futurum, Lector, arbitraris, utero inſuper ipſo, & quidem inverſo, refrigerato? nonne quandoque hernioſi, ſicubi refrigeretur hernia, morte luunt aëris inclementiam? atqui ſunt herniæ inſuper beneficio cutis externæ, cui involvuntur, aliquantillum à frigore munitæ, ſecus atque ipſiſſimus propendens uterus. Scilicet, ſunt hæ partes membranoſæ, frigoris proinde impatientiſſimæ, quo tactæ facillime convelluntur, inſequente morte. Quod autem ſupra monui, non licuit audacter pronunciare fuiſſe uterum, nec enim ulteriorem aut per ſectionem, aut per digitos explorationem ferebant adſtantes, & naturam varie quoque ludere in molis generandis, novimus. Exempla varia *Ephemerides noſtræ* ſuppeditant, *comprimis Dec. 1. Ann. 1. obſerv. 1. 36. Ann. 2. obſerv. 79. 84. 160. Ann. 3. obſerv. 129. Act. Med. Hafn. vol. 1. obſerv. 26. Plater. obſerv. l. 3. p. 868. 872. Schenck. Salmuth. Bartholinus, Hildanus & alii plures.* Suppeditat hic caſus iis quaſi poriſmata, quorum primum eſt: Intereſſe Reipublicæ, ut obſtetrices conducantur piæ, ſobriæ, prudentes & peritæ: Alterum: Intereſſe eidem, impiam illam Pietatem conſanguineorum antiquari, & in caſibus præcipue ſingularibus cadaverum aperturam concedi; quin, pro circumſtantiarum ratione imperari.

VUlgus non ſolet diſtinguere inter Anatomen & ſolam cadaverum aperturam, hinc, quia inaudiunt forte in Academiis ſupplicio affectorum cadavera anatomiæ tradi, defunctorum aut affinitatis exiſtimationi detractum iri verentur, ſi aperiri permitterent; ſed facile poſſent hoc timore exui, ni veris & præconceptis perſuaſionibus pertinacius inhærerent. Quanquam enim nec ipſa anatome ſupplicio affectorum in contumeliam defuncti aut propinquorum tendat, & boni publici cauſſa fiat, ob quam injuria fieri non cenſetur, ut recte allegat ex ff. Carpzovius in prax. rer. criminal. part. 3. quæſt. 137. n. 71. ſ. (ubi diſquirit, num ſupplicio effectorum cadavera ſint anatomico cultro ſubjicienda, & allatis rationibus affirmat) toto tamen cælo differt cadaverum apertura ab eorum anatome, ſiquidem in hac omnes corporis partes ad perноſcendum hominis naturalem ſtatum examinantur & explicantur; In illa tantùm in cauſſam morbi; hincque inſequentis interitus, adeoque ſtatum hujus præternaturalem, inquiritur, ut aliis cum eodem aut analogo morbo conflictantibus opera Medici tanto ſit præſentior. Tantum itaque abeſt, ut ab ejuſmodi apertura cuiquam impietatis nota afferatur, ut potiùs impingat vehementer in Chriſtianam charitatem, quiſquis heic Medici ſedulitatem, ſufflaminare ſuſtinet. Quantum debemus laborioſiſſimo Boneto, qui in aperturis cadaverum operam collocavit nullo auro compenſandam, cujus eſt teſtis illuſtre Sepulchretum à laudato auctore evulgatum. Siquid heic impii lateret, cur Magnatum cadavera aperiuntur? non eo fine, ut vel inde rantilla ægris utilitas accreſcat, niſi fortè per accidens, ſed tantùm in conditura ſeu balſamationis gratiam? Quid multis? Si modò homines reflecterent, Medicum non animi gratia, ſed ut ægris proſit ſectiones has deſiderare, non adeo ſeſe opponerent: quid enim in hac apertura, ex tetro fœtore, vel miaſmate etiam contracto delitiarum? quid non potius moleſtiæ? Hanc autem, uti non in omnibus morbis ſine diſcrimine requiro (quid enim intereſt aperire quem ex febre maligna interiiſſe conſtat?) ſed tantùm in caſibus valde dubiis, rationem & experientiam Medicam illudentibus, aut ubi quid commiſſi erroris ab adſtantibus ſuſpicamur, velut in hoc noſtro caſu factū;

heic dico, quantumcumque etiam propinqui reluctentur, autoritate ſuperiorum eſſe cogendos, ut vel ingratiis Medicos cum Chirurgis ad ſectionem admittant. Plura in hanc aperturam notabilia habent *Ephemer. no, ra Ann. 1. obſerv. 15. D. Roſini Lentilii*, in *Ephemer. Germanic.*

Observatio V.

Uteri & veſicæ urinariæ Procidentia.

Quod verum eſt, meum eſt, dixit olim Seneca in Epiſtolis. Utinam idem adhuc ſentirent ac ſaperent ſcriptores omnes, veritatemque pluris facerent, ceu æternum quid ac immutabile, quam fallacia præjudicia, aut fucatæ novitatis illecebras, & intempeſtivum contradicendi ſtudium; Quicquid vero delinquant alii, ſitubentve mente, nobis hercle quidquam affectare præter amabile verum religioni eſt. Neque enim curioſitate noſtra & quotidianis exercitationibus alio collimamus, quam ad cognoſcendam veritatem colendumque Deum, deinde etiam ad curandam mortalium valetudinē. Hic errores tamen non tantum vitare ipſi adhibita ſumma diligentia, ſed etiam ut evitent cætera efficere pro virili parte tenemur. Inter muliebres morbos omni ævo cognita & perſpecta fuit uteri procidentia, grave, ſane moleſtumque malum; quippe generationi plurimum officiens, ac interdum etiam funeſtum: docuitque univerſa antiquitas uterum mulieribus aliquando prolabi. Hodie autem poſt Theodorum *Kerckringium*, præclaris monumentis apud eruditos celebrem, in Belgio famigerati chirurgi duo *Ronhuſius* & *Meckeranus* editis obſervationibus negant matricem procidere poſſe, quod priſci uno omnes ore affirmaverant, arguuntque erroris ac imperitiæ præclara & vel Æſculapio majora nomina. In hoc ancipiti ſtatu, cum alterutri partium cauſa cadendum ſit, judicem appellare nullum convenit niſi experientiam. Equidem in rebus ad rationem ſolam pertinentibus humanæ autoritati tantum fidei nunquam adhibemus, quantum conſcientiæ dictamini: ſemper enim pro falſo ambiguoque juſte reputamus quicquid claro & diſtincto mentis noſtræ conceptui repugnat, etiam graviſſimi autores ſexcenti id verum ac indubitatum eſſe pronunciarunt. Nimirum ſapientum ratio ſui juris eſt, & ad quam homines adſpirare debent, æternæ veritati, hoc eſt, Deo, prius auſcultat quam hominibus. Ac aliter plane ſentiendum eſt de rebus contingentibus in judicio cui præſidet experientia. Hic votorum pluralitas, & teſtium idem affirmantium multitudo, plurimum momenti ac vim veritatis habet, niſi manifeſto demonſtrari queat teſtimonia eſſe fraudulenta. Quamobrem cum in his caſibus magni æſtimanda ſit bona fides, & ſcriptorum idem ſentientium frequentia atque autoritas, acerbe ferimus Chirurgorum iſtorum petulantiam, in tot præcellentes Medicos temere ac perverſe inſultantium, quorum ipſi neque famam nec eruditionem aſſequuntur, imò continere nos diutius non poſſumus, quin contra ipſos pro veritate & antiquitatis honore teſtimonium publice dicamus. Accidit anno Chriſti 1682. menſe Martio, ut in Xenodochio Schaphuſiano vidua decumberet, ex diuturna & gravi uteri procidentia laborans. Primum quidem ante pluſculos annos, cum uxor adhuc marito frueretur, leve malum fuit, nihilque aliud quam vaginæ lavamentum; poſtea vero conceptione & partu iteratis paulatim ita degeneravit, ut vagina omnis inverſa promineret ac inter femora mitaret. Procidentiam ægra ſibi identidem ipſa repoſuit, & pila cerea utcunque firmavit, donec noviſſime difficulter parturienti uterus edito fœtu in vaginam dependulam prolaberetur. Penſilis maſſa carnis ſpithamam æquavit longitudine, craſſitiem utraque manus facile complecti non potuit, tantumque doloris & moleſtiæ ægrotanti creavit procidentia, potiſſimum obambulaturæ ac rem familiarem curaturæ, ut ſubinde mortem præoptaret. Inferne per patulum uteri orificium menſtrua ſtatis temporum intervallis promanarunt. Matricem autem extra pudenda delapſam manibus noſtris aliquoties palpavimus, quæ tamen inverſa haut erat, ut oculis conſpici poſſet, ſed latens intra vaginam propendulam tractari potuit & comprehendi manibus. Illa ſurſum aliquando compulſa nativam ſedem cum ſaltu repetiit; aſt vaginam in priſtinum reſtituere locum non licuit. Tandem cum nihil remedii ſupereſſet, & alia atque alia mala imminerent, hanc amputare viſum eſt. Eventu autem ſpem non implente ægra mortem occubuit. Docuit poſt anatome, uterum revera procidiſſe, vaginamque totam fuiſſe everſam. Adhæc, quod magis mirum & plane novum videtur, cum utero veſicam urinariam ſimiliter mutata ſede procubuiſſe annotavimus; ceu pluribus aliquando forſan denarrabit inclytus *Weepferus*, qui horum omnium nos voluit eſſe teſtes oculatos. Nec tamen rupta fuerant uteri & veſicæ vincula, ſed tantum laxata. Reſipiſcant ergo *Kerckringius*, *Roonhuſius* & *Meckrenanus*, ſiquidem adhuc in vivis ſunt, ſententiamque ſuam erroneam & pernicioſam monitis retractent. Cæteri demum quotquot hæc lecturi ſunt, & quorum iſta noviſſe intereſt, vel noſtro exemplo diſcant ſcrupuloſe ponderare omnia, ac ubique magnam adhibere diligentiam cautionemque, ne cum delinquant ipſi tum ſeducant incurioſe alios, aut ſeducantur. *D. Ioh. Conradi Peyeri.*

APPENDIX.

Mulieres Hydropicæ Uteri procidentiæ ſæpe obnoxiæ.

ALterum quod memorandum ſupra reſtabat;eſt, quod mulieres hydropicæ pleræque ſimul conquerantur de procidentia uteri.Inprimis duæ vetulæ ſummam inde patiebantur moleſtiam.ad mortem uſque.Eo ipſo dubiū ſe offert ex recentiorum obſervatis,v.g.Barbetti in Praxi,&c.qui ſcribunt vulgò dictas uteri procidentias videri,non eſſe veras ut plurimum, ſed aut flatulentum vel aliud quid ſarcomati ſimile.Pro affirmativa verò,ut pauca hæc ſubjungam, verè nempe uterum procidere poſſe uti certiſſimum aliàs eſt, ita notavi, poſt partum ipſum quandoque uteri ſe expliculſſe globum & propendiſſe, quod nuperrime in præfecti cujuſdam uxore accidit,cui fomentis calidis iterum reponebatur.Deinde in hydropica altera memorata vidi propendens uteri corpus,quantum ob vaſtiſſimam tumentis corporis molem licebat. Mitto obſervationes aliorum.Cum ergo à fero illo copioſo intra abdomen præter naturam collecto neceſſario laxantur ligamenta uteri,videtur probabile eſſe,& laxari ab humore, & protudi à copia & pondere eundem poſſe,ſicque veram tunc dari poſſe in hydropicis procidentiam.illud vero mirum eſt,quod in vicino pago æditui conjux, quotieſcunque concepit (contra morem aliàs affectus)procidentiam aliqualem uteri primis Ingravidationis ſeptimanis experitur,hinc ſenſim is iterum contrahitur,& extra illum ſtatum nil tale patitur.*D. Thomæ Bartholini.*

OBSERVATIO VI.

De Procidentia uteri falsâ.

MAgno *Socrati*,Philoſopho ſummo,imò & *Antonio Iuliano*,Oratori Romano, ordinarium fuit,quoties de amoribus ſermo habendus,f.cie rectâ publico ſe exponere,eo quod quæ proponerent omnis repræhenſionis expertia neutiquam eſſe,ſatis conſtaret.

Quam ergo pœnam non incurret ille,qui naturæ arvum, amoris omnis pudoriſque fontem,perarare tentat,eum imprimis in finem, ut ſententiæ Antiquorum quæ uterum muliebrem non tantum extra corpus prolabi,ſed & in totum auferri poſſe docet, falſitas declaretur,præſtare multis forſan videbitur ab incepto deſiſtere, quam Clariſſimorum Virorum turbę adeò inſigni procidentiæ extirpationive uterinæ poſſibilitatem probanti, ſive opponere.

Ar verò non eſt quod me deterreant hæc ſimiliaque, quin contra animoſus, anatomico experientiæ cultro armatus,quæ in deſtructionem figmenti dicti adferri poterunt,proponere aggrediar:

Amicus Socrates, amicus Plato,
Sed magis amica veritas.

E re ſtudioſorum erit,Authorum variorum,qui vel per negligentiam vel per occupationes varias,uterum non ſolùm extra corpus procidere,ſed & à Chirurgo auferri ſine damno poſſe,docuerunt, ſententias diverſas, antequam quæ nobis obvenere exhibeamus, proponere.

*Aëtius à Midena lib.16.de re medicâ cap.78.*Uterum ad magnitudinem ovi ſtruthiocameli extra corpus procidere poſſe,tradit.

Majoris extenſionis aliis habetur,quorum etiam variis cauſam procidentiæ,addere placet, vociferationem nempe,fœcum alvinarum excretionem moleſtam,caſum, percuſſionem ad femora,coitum indecentem,partum graviorem;videri poſſunt quæ hâc de re habet *Felix Platerus de part.procid.cap.2.*

Ariſtoteles lib 7.cap.2. Uterinæ procidentiæ cauſam venereum appetitum excedentem dicit,eamque curari minime poſſe niſi gravidatione.

Hier.Fabr.ab Aquapend.operat.Chirurg.part.1.cap.86. quid agendum ſit docere ſtudet, quoties ob ligamentorum,vel laxitatem,vel ſeparationem uterus extra corpus prolapſus.

Felix Platerus cap.2.de part.procid. Mulierem cui uterus prolapſus concipere,imo etiam fœtum ipſum circumgeſtare poſſe,ſcribit.

Vopiſcus Fortun.Plempius Anatom.Cabrolii c.34. Uterum ad capitis magnitudinem procidere poſſe ſcribit,cumque incuria quadam putrefactum extirpari ſine incommodo,ſic ut etiam eo ablato concipere queat mulier.

Paulus Ægineta de arte med.lib.3.cap.72. Vivam pronunciat mulierem, cui uterus abſciſſus.

A

Du Laurent. lib. 7. de part. gener. cap. 11. Æginetæ ſententiam amplectitur, omnia bona promittens mulieri cui uterus ablatus.

Nec utero ſolo,ſed & renibus ſine damno carere poſſe hominem *Theoph. Paracelſus Paramir. lib. 4. de orig. morb. matric.* ſcribit.

Jacobus Berengarius in Mag. anat. Langius Epiſt. 39. Tom. 2. Mercurial. lib. 4. genac. 21. & Ludov. Duretus in Holler. cap. 57. de morb. partic. Uterum muliebrem exſtirpaſſe ſe memorant ſine ullo metu, ſine ullo vitæ periculo.

Regius Medicus *Fernelius* vidiſſe ſe refert parturientem quandam, cui uterus cum fœtu incluſo ſine ullo vitæ diſpendio ablatus, ipſe licet *anatom. cap. 7.* uterum firmiter ſatis nexum referat non ſolum veſicæ urinariæ & inteſtino recto fibrillarum ſubtilium ope, ſed & oſſibus Ilium beneficio ligamentorum validorum.

Plinius & Sardanus uterum muliebrem auferri ſine periculo poſſe exemplo porcorum probare nituntur, quibus, ut delicatiorem eſcam præbeant, uterus auferri ſolet.

Paræus Conſiliarius regius lib 23. cap. 41. mentionem facit mulieris 30. annorum cui ablatus uterus.

Paræo aſſenſum præbet *Franciſcus Rouſetus de partu Cæſareo ſect. 4. cap. 5. & 6.* Uterque in ſententiæ ſuæ probationem adferunt quod in diſſectis cadaveribus pelvim quo loco uterus detinetur induratam obſervaverint.

Fabulis magis annumerari merentur quæ de uteri exſtirpatione agentes *Avenſaar. lib. 2. cap. 2. Anton. Beniven. de abdit. morbor. cauſ cap. 11. Wierius, Zacut. Luſitanus, Fel. Platerus,* & plures alij, adferre voluerunt, mulieres nempè quibus uterus corruptus abſciſſus, non ſolum ſuperſtites permanſiſſe, ſed & liberos procreaſſe.

Hildanus è contra ex ore Medici *Henrici Stapedii*, in reſponſione ad caſum de uteri Ruptura à *Dom. Michaële Doringio*, Medico propoſitum, exemplum adducit mulieris ab exſtirpatione uteri inordinatâ ſubitò extinctæ.

Thomas Bartholinus cent. 2. hiſtor. 91. hiſtoriam proponit à *Clar. Matthio* Medico communicatam, qua in nobili quadam, ab obſtetrice ſecundinas auferre laborante, uterum, & cum eo vitam ipſam ablatam narrat. *Nobiliſsima*, inquit *Matrona Chiloniis Halſatarum* 5. ante filiorum mater, fœtum vivum, quem 40. hebdomadibus commode ſatis geſtaverat, ſemihoræ labore, ſine ulla moleſtiâ feliciter 1642. excluſit remanentibus tamen more hujus puerperæ ſecundinis, quas cum obſtetrix, ut ſolita fuerat, ſolvere & extrahere conatur, unà cum ſecundinis uterum, quamquam inſcia, extraxit, Inter operandum puerperæ ſciſcitanti quomodo negotium ſuccederet, reſpondit: ſecundinam ſe quidem habere, ſed ſubſequi carnis partem ſibi incognitam. Adſtantes fœminæ, molam eſſe credentes, ſibique ſæpe id eveniſſe, obſtetricem ad extrahendam carnem extimulant, quæ omnia, etiam validiore manu, irrito conatu, & renitente carne, juſſa exequitur. Advocatus *Dom. Matthius*, ſine voce, nutu, & pulſu puerperam invenit, mortuamque vere pronunciat; occupatâ deinde obſtetricis ſede, immiſſaque ſub lecti ſtragulis manu, ipſum uterum integrum, marſupii inſtar propendentem, & ab utroque latere perforatum obſtetricis digito, deprehendit, adſtantibuſque monſtravit, vere tunc mortuam ſero credentibus.

Idem cent. 1. hiſt. 97. carnoſæ excreſcentiæ, in utero ex caſu obortæ, libras quatuor cum media pendentis, mulieri lethalis, meminit.

Locum natura utero & amplum, & tutum conceſſit, inter veſicam urinariam, & inteſtinum rectum, quæ hic duplicis pulvinaris vices ſubeunt. Medius hic eſt quo in æquilibrio ſervetur corpus.

Componitur quoad ſtructuram ex tunicis, venis, arterijs, nervis, & ligamentis.

Tunicæ hic duæ, interna una, altera externa.

Hæc originem ſumit à peritonæo, illa carnoſa eſt magis quam ulla membranarum infimi ventris. Fibrarum triplici conſtat ordine, quarum ope attractio, retentio, & expulſio perficiuntur, craſſities harum tunicarum increſcit decreſcitque pro diverſitate ætatis, temporis, menſtruationis & gravidationis.

Venæ duplicis conditionis ſunt, utroque latere una, ſuperiores quædam, quædam inferiores. Superiores à ſpermaticis procedunt antequam Teſtes accedunt, uterinumque fundum & collum peretrant. Eadem ratio arteriarum. Inferiores venæ, ſimiliter ac arteriæ ab Hypogaſtricis deveniunt.

Nervi non ſolum à ſexto pari nervorum cerebri deveniunt, ſed ex ſpinali medullâ quæ oſſe ſacro detinetur.

Ligamentorum, quorum ope & vicinis partibus nectitur uterus, & in ſuo ſitu conſervatur, duo ſunt paria, horum duo ſuperiora ſunt, duo inferiora.

Superiora continuationes atque appendices ſunt peritonæi, carnibus ſeu *Tubis Fallopianis* connexa. Inferiora teretia ſunt, validaque nervoſa, intus excavata, hæc ex latere fundi uterini deſcendentia, ubi circa inguina tendines muſculorum obliquo-

rum abdominis attigerunt, eos perforant, mox varias in partes diviſa, una earum, quæ breviſſima, circa Clitoridem os pubis accedit, altera longiſſima, membranam adipoſam, cum quâ non ſolum femoris magnam partem adit, ſed &, ſi fides habenda *Riolano, ſect.* 1. *ana. cap.* 32. ad extremam pedis excurrit.

Ligamentis hiſce imputare debent varia, eadem magno numero mulieribus obvenientia, Tumores nempè inguinales, ſtupor pedum, dolor femorum, plantarumque pedum, articulorum circa pedem extremum, collique veſicæ urinariæ torpor, imò reſolutio univerſalis partium corporis totius ſuperiorum æquè ac inferiorum.

Propoſita quibus haud ſufficiunt adeant ſcripta anatomica quæ exhibuerunt *Johannes Riolanus, Johannes Veslingius, & Thomas Bartholinus*, quam arctè vaſa ſpermatica, ligamenta, membranæque utero uniantur, imò uterus ipſe peritonæo, veſiculis ſeminariis, inteſtino recto, tunicæ oſſis innominati interiorem ſuperficiem inveſtienti, præter varias partes alias, ſenſiles, inſenſileſque, quantum ſatis erit declarabunt. Ut adeò cum *Riolano* partem uterum neceſſariam pronunciare teneamus, ſimiliter ac Teſticulos, attamen minimè diviſibilem.

Partium enarratarum ſtructuram, connexionemque legitimè perpendens, quis non videat, quam facillimum ſit gravidas, imò ſæpius etiam non gravidas, vitio quodam ſuperveniente, gravia eaque pluſima moleſtare ſymptomata, hinc dolore intolerabiles, febres graviſſimæ, aliaque, imò mors ſæpius ipſa, quæ, uti abortivorum excluſio indebita mulierem affligere ſolent.

Ulterius quod ſi procedamus, quæ non malorum caterva ſeſe offert quoties in mulieribus etiam non gravidis menſtruorum excretio ſupprimitur? fluor albus hic occurrit, palpitatio cordis, febres erraticæ, deliria gravia, nauſea continua, pica, chloroſis, & cetera alia, quorum cauſa uterus, ut adeò haud inconvenienter uterus *Hippocrati lib. de locis in homine* 59. omnium malorum, quæcunque mulieribus obvenire ſolent, cauſa dicatur.

Rebus ſic ſe habentibus tanto inter uterum parteſque alias exiſtente conſenſu, tanta connexione, quis Chirurgorum exſtirpationi ejus admoveret manum, quis, qui ſymptomatum ipſius diſpoſitioni pravæ ſupervenientium ullam rationem haberet?

At non ſine ratione hic aliquis in naturam ejus, quod veteres, imò & recentiorum plurimi, uterum prolapſum appellarunt, quod reſtituiſſe, imò ſæpius abſtuliſſe ſine ullo damno referunt, inquiret. Vix enim ſcriptorum ullus occurrit qui non de affectibus mulierum agens Procidentiæ uterinæ mentionem faciat, cauſas ejus exponat, imò & curationem proponat.

Sunt etiam qui, procidentiæ hujus differentias exhibentes; ad genua ipſa corpus hoc, quod uterus habetur, prolabi poſſe tradunt.

Quod ſi ſcriptores hi illud laboris ſumerent, ut ligamentorum uteri aliformium ſtructuram examinarent, firmum id adeò, firmiterque vicinis connexum reperiet, ut impoſſibile ſit ſeparationem his ullam dari, niſi quæ cultri acie peragitur, ſic ut nullo pondere extrorſum moveri queat.

Caſus nonnullos rariores, qui vel nobis ipſis occurrerunt, vel Medicis Chirurgisvè aliis, primò hic proponere neceſſarium utileve ducimus, antequam ad rem ipſam deveniamus, quidquid de uterinâ procidentia, de qua tam multa ſcripſerunt varii, ſtatuendum ſit, declaramus.

Primo loco conſideratione noſtrâ omniumque qui in hac re informari deſiderant, dignum eſt quod in gratiam artis Chirurgicæ cultorum his verbis *Cent.* 2 *hiſt.* 58. proponit *Thomas Bartholinus. Vidi*, inquit *Vir Celeberrimus in Noſocomio Patavino* 1641. Diſſectam mulierem, quæ prolapſum uteri à partu difficili antè 10. annos paſſa credebatur. Narravit ſe in prato cubantem obſervaſſe deſcendere uterum, gramenque venari. Ex illo tempore indies crevit ob affluxum ſanguinis, ut diſtentus nigerque in putredinem degeneraverit. Judicabat Chirurgicas operationes nobis demonſtrans P. Marchettus, non eſſe uteri procidentiam, ſed excreſcentiam aliquam in vaginâ uteri, adeoque abſcindendam. Alter Noſodochii Chirurgus familiaris pro uteri ſtetit procidentiâ, cum excreſcentia ſubitum ortum, incrementumque habere non poſſit. Mulier interim ſecari volens, inter ambigua conſilia ad mortem properavit. In aperto cadavere, ſatis trunco obæſo, ſed artubus emaciatis, uterum ſuo loco ſanum beneque conſtitutum vidimus, excreſcentiam verò ex uteri vaginâ dilaceratâ pendulam, cum labiis pudendi, ex lue venereâ forſan inflammatis.

Accedit caſus priori ferè ſimilis, quem & nobis & publico communicare placuit Medico hujus loci experientiſſimo *Dn. Franciſco van der Schagen*, quo quæ omni tempore ſibi perſuaſerat, nunquam ſcilicet uterum verum profunde adeo extra corpus prolabi poſſe, uti quidem veterum recentiorumque crediderunt plurimi, nec ullo tempore exſtirpatum eum fuiſſe ſicut in vivis non ſolùm permanſerit mulier, verum etiam prolifera; quin potius ablatum fuiſſe aliquod partibus genitalibus, extra uterum, adhærens, vera eſſe obſervaſſe ſe teſtabatur. Verba quibus caſum hunc proponere placuit hæc erant.

Ante

Ante annos aliquot cadaver apertum mulieris alicujus conſiſtentis ætatis, hydrope in ventris extinctæ, quod jam à longo tempore uteri procidentiâ laboraſſet, omittere haud potui quin in veram ejus conſtitutionem inquirerem, diſſecto proinde abdomine, inteſtinis ad latera inclinatis, uterum non ſolum quoad externa legitimè ſe habentem reperi, ſed & loco debito collocatum; at quod pudendi labiis continebatur, pro utero prolapſo ſemper habitum, nil niſi vaginæ ſeu colli uterini partem eò extenſam notavi, quale quid, dum laxantur tunicæ, facile contingere poſſe quivis concedet.

Placet jam extirpatum uterum oculis Lectoris curioſi exponere, quò figmentis circa ejus procidentiam, abſciſſionem que à variis propoſitis, fidem ulterius dare deſinat.

Anno 1659. die nativitatis Chriſti, quo & conſilio, & opera inſervivimus Chirurgo hujus Reipubl. celebri *Henrico Roonhuiſen*, cum *Clariſſimis, Experientiſſimisque Viris Dr. D. Arnoldo Thollinx, Guilhelmo Piſone, Mathæo Slade, Medicis; Dn Georgio van Loon, Chirurgo*, mulierem acceſſimus 35. annorum cujus pudendis unitum corpus inſigne, ponderoſum fœtidumque, collo tenui deorſum, extenſum uterus hoc habebatur omnibus ad pedes prolapſus; in qua etiam ſententia perſiſtere placuit variis, poſtquam extirpatum, maximè quod uteri cornua, viſa cœcâ; cum Teſticulis in eo obſervaſſe ſe ſibi perſuaderent, cui tamen nobiſcum alii ſe opponebant, eò quod; ſiquidem poſſibilis eſſet uteri procidentia, partes dictæ exterius haud forent conſpicuæ, ſed in inverſo continerentur utero; hac ratione ſæpe addebatur, ut ſimiles omninò evaderemus Medicis Chirurg ſive regiis *Dn. Gaudin, la Fuere, Parao, & Iacobo Guilhelmeau*, qui in utero prolapſo alicujus mulieris, nondum abſciſſo, & Teſticulum, & abortivi fœtus tunicam corruptam notarunt. Vide *Paraeum lib. 24 cap 48.*

Diebus aliquot elapſis, quid de enarratâ, per ſectâ que, quæ dubios nos valdè fecerat, controverſiiſque variis anſam dederat, ſtatuendum, conſtitit; ſanam enim obſervabamus mulierem, menſtrua ex debito fluere, imò graviditatis ſigna quædam occurrere; plura huc facientia ſcire qui deſiderat *obſervationem ſecundam Partis primæ Dn. Rohenhuyſen* conſulere poterit.

Hiſtoriis enarratis noſtram jungere ordinis ratio exigit, exhibebit ea non ſolum in vivente muliere procidentiam imaginariam, Chirurgica manu ablatam, ſed & in cadavere diſſecto, quid ejus nomine veniſſet iis, qui ante mortem inſpexerant, corpus extra pudenda propendens.

Mulier 53. annorum *Pariint je Roosa* jam à longo tempore fluxu menſtruali, primo ſanguineo, hinc albo laboraverat, unde imaginariam contraxerat uteri procidentiam cum febre intenſâ, virium deſtructione, corporiſque extabeſcentiâ ſummâ; Corpus hoc prolapſum inſignis erat magnitudinis, jam gangrænâ correptum, pondere ſuo valdè moleſtum, eam nobiſcum viſitarunt *Dn. Jacobus Vallan Birrius, Bouwvineſter, Tobias Andrea Medicis, & Jacobus Odendaal*, Chirurgus.

Re inſpecta, arduum multis videbatur, & non niſi cum vitæ interitu perfici poſſe, uterum ita prolapſum exſtirpare haud enim induci poterant, uteri hoc minimè corpus eſſe credere, cujus cum corde, hepate, cerebro maximus eo nſenſus, quo etiam mulierem deſtitui poſſe impoſſibile.

Urgebant alii exſtirpationem, ex eo quod & veterum & recentiorum ſcripta, actaque eam poſſibilem haberent, ſæpiuſque ſine ullo ſanitatis diſpendio peractam teſtarentur.

Probabilius nobis videbatur, cui etiam ſententiæ non unus accedebat, corpus dictum, inſigniter adeò tumidum, fœtidum, pondereque ſummo moleſtum, extra pudenda muliebria ad pedum genua dependens, ipſius uteri corpus haud eſſe, ſed ſolam ejus tunicam internam, dum in ſtatu ſano reliquis unitur, variis modis rugoſam, extra pudenda, plicis variis ſolutis, ipſaque à ſubjecta tunica mediâ ſeparatâ, prolapſam. Tunicæ hujus procidentiæ occaſionem primam dediſſe ſuſpicabamur humorum impuriorum, acriumvè fluxum diuturnum, undè vaſorum ſanguineorum tunicam eam accedentium corroſio, eamque inſequens ſanguinis extravaſatio, atque loco præternaturali collectio, imò ob humorum copiam expreſſione, laxitatevè vaginalis hujus tunicæ ad exteriora protuſio.

Mulier pondus dictum circumgeſtare coacta, fœtorem ſummum diutius perferre nequiens, exſtirpationem urgebat quam maximè. Arduum ſane omnibus habebatur eam inſtituere, nec tamen occaſionem oblatam, quæ fronte capillata, poſthæc calva, negligere licuit, ſic enim conſtare poſſe credebamus, quid veritatis falſitatiſvè inſit decantatæ antiquiorum, recentiorumque variorum ſententiæ, qua uterum muliebrem extra corpus procidere, imò ſine ullo vitæ graviditatiſque inſecuturæ diſpendio auferri poſſe docetur.

Conſultatione debitâ inſtitutâ, opus magnum, non ſine mortis prognoſi, aggredi conſtitutum. Operationis hæc fuit methodus. Primò ligaturâ arctâ faſciæ firmioris ope inſtitutâ collum corporis dicti coarctabatur, mox intra ligaturam & corpus prolapſum, cultri acutioris operâ, inſtituebatur abſciſſio. Faſciæ ad colli conſtrictionem adhibitæ portio notabilis relin-

quebantur, ad id, ut, ſiquidem è vivis diſcederet ægrotans, & nobis cadaver diſſecandi occaſio concederetur, ejus ductu in partis amputatæ radicem deduceremur. Exſtirpatione peractâ ſanguinis fluxus nullus obſervabatur, ad quem tamen ſtypticum aliquod loco vulnerato applicabatur, licet in totum num attingere haud concederetur, propterea, quod illico, abſciſſione peracta introrſum duceretur pars ea cui faſcia injecta.

In diem uſque quartum omnia bene ſe habebant, aſt circa ſextum, ſeptimumvé vires valdè imminuebantur, febris contra & animi deliquia augebantur, ſic quidem ut brevi Deo animam, nobis corpus exhibere cogeretur.

Ad anatomen ejus admiſſi, veteris imi integumentis diſſectis, uteri examen inſtituere primarium duximus, hic enim quid de uteri prolapſu, prolapſique exſtirpatione, ſtatuendum, clarè conſtare poſſe credebamus.

Quoad externa nihil in eo obſervare nobis licuit quod conſtitutioni morboſæ annumerari queat, nihil hic deficiebat, non ſolùm in utero ipſo; ſed & vicinis partibus generationi dicatis; Coloris erat albicantis, pyri complanati Figuram habens.

Hiſce ſic perſpectis, oſſiumque pubis diviſione, eo loco ubi cartilago interpoſita ea jungit, peracta, uteri totum corpus, cum partibus annexis, qua fieri potuit dexteritate à partibus vicinis quibus connectebatur, ſeparavimus ſeparatumque convenienter tabulæ impoſuimus.

Hic quoties faſcia extra pudendum pendula, corporis abſciſſi radici adhuc alligata movebatur nullo modo movebatur uterus; cogebamur adeoque vaginam uterinam ſecundum longitudinem corporis diſſecare, quo, cuinam parti alligata eſſet faſcia dicta, quidque fuiſſet illud quod extirpatum, conſtaret. Apertione facta faſciæ ductum ſecuti deveniebamus ad mali principium, portionem nempè tunicæ internæ rugoſæ, vaginam præter alias conſtituentis, poſt oblationem portionis reliquæ quæ laxitatis nimiæ culpa extra pudendum prociderat, in utero relictæ, cui ſtricte admodum faſcia erat juncta. Terminus hic orificio uteri interno vicinus valdè.

Quis ergò non videt, veteres hæc omnia neceſſario latuiſſe, quod in rei veritatem, qua decebat curioſitate; haud inquiſiverint; Procidentias uterinas quas obſervaſſe ſe, imò exſtirpaſſe referunt, ſic tamen ut ſana permanſerit ægra, ſatiſque fœcunda quomodo veras, fuiſſe probabunt? Sane multa cerebro noſtro fingimus, quorum falſitatem diſſectiones cadaverum evidentiſſimè patefaciunt. Ut in varijs caſibus alijs, ita in hoc propoſito verum id obſervare licuit. Vanam eſſe procidentiam uteri perfectam, adeoque impoſſibile omnino mulieri uterum totum auferre, integra manente vita, ſalvaque conceptione.

OBſervatio hæc, præter alia à nobis hoc capite propoſita planè ſatis edocere Chirurgum juniorem poterunt, quænam agenda quoties, ex affluxu imprimis humorum, vaginæ dicta tunica interior, laxior, juſto reddita, hinc extenſa procidentiam noſtræ ſimilem, ſpuriam omninò producere notatur; nihil eſt quod hic exſtirpationem impedire queat, modò vires ægrotantis eam permiſerint, inſiſtere hic licet tuto veſtigiis Medicorum Chirurgorumque eorum, veterum æque ac modernorum, qui procidentiam uteri auferri poſſe ſine damno volunt, modò quæ illi toti utero applicarunt, nos tunicæ ejus rugoſæ tribuamus, abſtulerunt fateor antiquiores uterum prolapſum, aſt non niſi imaginarium, nil enim niſi tunicam dictam exſtirparunt, quod facillimum, imò nullius periculi opus; quam etiam operationem aggredi tenetur Chirurgus, ſiquidem inflammationes, gangrænæ, exulcerationeſque graviores, acceſſerint, imò ægrotanti difficillimum, partem prolapſam protuberantem intra vaginam detinere. Peſſaria equidē in tali caſu uſurpari, imò uſurpari poſſe, probè ſcio, aſt cum cera liquefacta denudetur faciliè lignum, quod ea incruſtatum, non poteſt fieri quin vaſa ſanguinea uterina, ob corporis motum agitato ligno, aperiantur, undè ſanguinis fluxio continua (quæ menſtruatio immodica vocari conſuevit) cum virium deſtructione, corporiſque extabeſcentia.

Adeſdum itaque Chirurgicæ artis cultor, quænam uteri procidentia in Chirurgia occurrat percepiſti; quomodo per extirpationem auferri queat ſine periculo, quidque antiquorum dogmata in hoc negotio fidei mereantur, vel ſaltem quâ methodo errores eorum tegere liceat, procidentia talis quoties offertur alacri animo extirpationem aggredere, facilis æquè eſt curationis ac vitia corporis varia alia, ſola hic ut percepiſti tunica vaginæ rugoſa extrorſum protruſa tollitur, minimè uterus ipſe. Non ita pridem ſimilis conditionis Uterum prolapſum ægrotanti valdè moleſtum minoris licet extenſionis, auferre mihi licuit, bono cum ſucceſſu. Quod ſi occaſione data prolapſum ejuſmodi uterum tollere concedatur, intrepido id perficere animo allabora quæſo, ſic enim ægrotanti ſalus antiquitati errorum correctio, recentioribus veritatis indagatio adferetur.

Hiſtoriæ huic antequam finem imponamus, utile quam maximè videtur, qua methodo extirpatio dicta perfici queat, imò debeat paucis declarare; Inſtrumenta ad operationem hanc neceſſaria exiguo numero comprehendi poſſunt, ſunt ea cultellus falcatus acutus, faſcia, medicamentum ſtypticum, ligamenta circa extrema diviſa, ex linteo molli antiquo parata, ſimilia iis quibus lythotomus uti ſolet.

Ægrotanti menſæ incumbenti ligamentum hoc primo omnium applicetur, facto circa ventris anteriora nodo, hinc faſcia injiciatur collo corporis prolapſi fiat conſtrictio arctiſſima loco inter collum conſtrictum & partem reliquam prolapſam intermedio, auferatur. Extirpatione dicto modo peracta, loco vulnerato, ad quem facile manum Chirurgi ducet faſcia eidem adhuc nexa, pulvis ſeq. ſtypticus cum albumine ovorum applicetur, ſpleniiſque debitis impoſitis deligatio conveniens inſtituatur, ad quam ligamenti primo loco ventri ægrotantis applicati extremitates conveniunt. Medicamentum ſtypticum, quod delicatula valde ſit vagina ſeq. modo conficietur.

℞. Farin.

℞. Farin. Conſol. maj. ℥ij. Cortic. querc. ſubt. pulv. ℥ij. Nuc. Gallar. ʒiij. Cupreſſ. Balauſt. Sang. Dracon. Boli Armen. ver. Lapid. Hæmatit. an. ʒij. Alom. oſt. F. Pulvis.

Die ſeq. injectio poteſt fieri ex infraſcripto, bis quovis die ad tollendum dolorem.

℞. Fol. Malv. Verbaſci. Alchimill. an. M. j. Caudæ equin. Plantag. an. M. ß Flor. Roſar. Rubr. ℈ij. Sem. Lin. ʒiij. ß. Maſtich. Oliban. an. ʒij. Coq. in aqua pura, F. Colat. ad ℥xx. in ea diſſolve Mell. Roſ. ℥ i ß. F. Injectio.

Die uno alterove his medicamentis conſumpto, ad majorem mundificationem ſeq. injectio uſurpari poteſt.

℞. Rad. Conſol. major. ℥j. Fol. Ruthæ. Scordii. Hyſop. Anteniiſ. Flor. Roſar. Rubr. an M. ß. Summ. Abſinth. ℈ij. Coq. ſ. a. in vino Gallico, Colat. adde Liquor. Ægypt. ʒß. Mell. Roſac. ℥ i ß. Ung. de Apio ℥ i ß. M. F. Injectio.

Ad aliquot dies injectio hæc uſurpari poteſt quod ſi pus, albicantis coloris, minori copia, quàm antea ſe exhibuerit, ſeq. injectio ad exſiccationem majorem conſolidationemque priori miſceri poteſt.

℞. Tut. Præpar. Lap. Calamin. præp. an. ʒiß. Sief. Alb. Rhaſ. ʒj. Balſ. Sulph. ℈j. M.

Ex brevi tempore ſine omni dubiò curatio abſoluta. *Jobus à Meckeren in Obſervationibus Anatomico-Medicis.*

Observatio VII.

De vera totius uteri procidentia.

QUanquam plurimi ſcriptores, ac inter eos recentiores multi (quales ſunt *Theodor. Kerkringius, Roonhuſius & Mekerannus*, aliique) negent totam vulvam procidere, ipſe tamen cum ſæpius memoratis fratre meo, ac Clariſſ. *Solingio* Medicis, poſt debitam inquiſitionem comperi, *Martina* cuidam *Mottyn* non vaginam tantùm, ſed & ipſum procidiſſe uterum, qui durus admodum, ac duorum pugnorum inſtar conjunctorum reperiebatur. Interrum etiam matricis os quàm facillimè ſentire poteramus, quod extrinſecus tanquam os Cyprini (Carpam vulgò dicimus) nobis apparebat. *Addit idem, in ejuſdem Obſervationis ſcholio.* Retulit mihi nuper Nobiliſſ. Dom. Ægidius *Entich. Saxoniæ Ducis Archiater*, ſe ann. 1683. die Octobris 16. hic Hagæ ad Matronam I. D. V. 19. annos habentem ocyſſimè fuiſſe vocatum, quæ ex Carpenti, ſeu Eſſedi ſaltu præcipiti abortum difficilem, & violentem non ſine uteri prolapſu paſſa erat. Quem ipſe, Obſtetrixque, nec non Matronæ Mater, aliæque conſpexerint: Suaſi itaque ut appropriatis adſtringentibus in vino coctis foveretur, oleoſiſque intruderetur uterus, atque ipſa elato tranquillè cubaret podice, brodiaque analeptica per epicraſim ſumeret. Atque ita quidem intra unius menſis intervallum priſtinæ reſtituta eſt ſanitati, quotannis ſine ullo parturiens incommodo. Quòd ſi illa quidem ætate fuiſſet provecta, res hæc non tam felicem, opinor, habuiſſet exitum. *Cornelius Stalpartius van der wil in Obſervationibus Chirurgicis rarioribus.*

Ipſe cum Chirurgo Medicoque *Cornelio Solingio* hic Hagæ ann. 1673. 14. Aprilis ad M. J. Uxorem vocatus fui, quæ pridie robuſtum ediderat partum, cujuſque è corpore ignorantia obſtetricis ſecundarum loco uterus eductus erat, quem inſtar inverſæ manicæ, interioribus partibus exterioribus redditis, inter femora propendentem invenimus, infantis minoris caput æquantem magnitudine: Dictam quoque puerperam poſt dimidiam à partu horam deceſſiſſe intelleximus: Altera autem paulò poſt accedens obſtetrix ſecundas cum funiculo umbilicali ab inverſo utero, cui etiamnum affigebantur, ſeparavit. Nos autem inverſum hoc corpus bene perſpectum, facto in fundo foramine, in ſuum reduximus locum, atque tum illico per dictum foramen ipſa ſenſimus inteſtina. *Idem ibid.*

Observatio VIII.

Uteri procidentia falſa.

CUm ann. 1667, ad nautæ cujuſdam uxorem Hagam inter ac Delphos habitantem fuiſſem vocatus, ipſi à partu etiamnum recenti magnum in ipſius uteri vagina tumorem eſſe comperi, non ſine ejuſdem exitu, extra enim corpus propendebat ovo Struthio cameli ſimilis, ac purpuraſcentis lividique erat coloris. Chirurgum itaque acceſſi, prædixique haud dubiè mox gangrænam inſecuturam, atque illico Chirurgus *Nicol. wintercamp Riſvico* veniens adfuit, qui, me præſente, dictum tumorem varijs in locis incidit, ne ſentiente quidem muliere. Nos verò tumorem illum (atque ita quidem fueram ſuſpicatus) coagulato ſanguine reperimus refertum. Quare talia ipſi cataplaſmata, fomentaque præparavimus, qualia hujuſmodi requirit malum. Atque ita quidem illa, poſt factam ſeparationem, carniſque accretionem intra menſis ſpatium convaluit, pluteſque dein liberos peperit. *Idem ibidem.*

IDem nobis viſum ann. 1686. Neocomi Helvetiorum in Lanii uxore, ſcil. illa poſt partus laborioſi dolores tumorem, infantis ad minimum æquantem, è labiorum vulvæ interioribus partibus propendentem geſtabat, quem, uſi opera experientiſſimi Chirurgi *D. Jonæ Antonii Purry*, ſcarificationibus factis, cataplaſmatibus fotibuſque applicitis, & tandem ſanguine è tumoris medio in maſſam concreto, feti-

diſſimo

diſſimoque per corruptionem reddito, ferro edu-cto, facile curare licuit, atque ægram, immi-nenti, ut omnes credebantur, periculo ſubtra-here.

APPENDIX.

De utero morbo conſumpto.

FOemina annorum circiter 33. patiebatur levem dyſuriam, cujus vexationes annum circiter tacitè tulit. Dein malo ingraveſcente, ejulatu horrifico illa terrebat præſentes, ac proximarum domuum vicinos; dum etiam fœtoris à partibus afflictis exhalantis inhumanitas arceret, præter neceſſarios, omnes. Simul quæſta eſt de femoris, nec non tibiæ ejuſdem lateris dolore atroci, altô, & oſſium medullam lacerante, liquante, & qui remediorum infinitorum vim fefellit adeò, ut ſolo opio in tripla doſi tertia quavis nocte ſumto miteſceret ad tempus. Poſt tyrannicas circiter anni unius torturas rogatus fui in ſpecias ferendas rei conclamatæ; judicavi poſt aliquod laborantis examen, populante & polluente ulcere uterum exedi: & in ſpurcam ſaniem fluere, obſtetricem adhibui, & inſtruxi, quę manu exploraret num ulcus jam corpus uteri perforaſſet, poſt patientem indagationem retulit ea omnino pervium eſſe ulcere uteri cavitatem in vicina & externa ſpacia: difficilè utique mihi non fuit abſolutè deſperatam prognoſim inſtituere, cùm has partium ſpermaticarum ruinas reſarcire impoſſibile evidenter ſit, tamen in ſolatium, non ſalutem miſeræ intentus præſcripſi injectiones in uterum detergentes quarum beneficio & fœtor & dolor urinæ plurimùm remiſere, dum ſimul uteretur juſculis diureticis & ptiſana ejuſdem functionis, juſculis incoquebantur radices petroſelini, fœniculi, apii, aſparagi, ononidis, folia cerefolii, fragariæ, naſturtii aquatici, acetoſæ, mutatis ſæpiùs alternatim iſtis pro guſtus caprizantis commoditate; ptiſana hujus erat confectionis.

℞. Sem. hypet. contuſ. ʒij. alkekeng. contuſ. ʒiij. ciner. plant. geniſt. ſtipit. fabar. an. ʒiij. fiat decoct. in aq. com. ℔ iv. ad conſumptionem part. 3. coletur, clarificetur & aromatizetur cinnam. pro ſitis uſu. Ut importunis ſollicitationibus non inſenſilis audirem addidi emulſionem quoque diureticam.

℞. Amygdal. dulc. excortic. ʒvi. ſem. mil. ſol. ʒj. ſem. 4. frigid. maj. ℥ß. contund. affundendo ſenſim aq. parietar. ℥iv. In expreſſo ſolve ſyrup. fragor. ʒvi. f. Emulſio ſæpius ad libitum expetentis iteranda. Ut femoris & tibiæ dolori caſtigando proſpiceretur, conſului balneum aquæ dulcis cum qua coqueretur hordeum mundatum, herbæ hyoſciami, ſolani, malvæ, altheæ, ſempervivum minus, flores verbaſci, meliloti, chamomillæ, inſuper vaporem adhibui cùm radicibus altheæ, mandragoræ, & ſeminib. papaver. albi, hyoſciam. cum fol. ſempervivi utriuſque lacte omnibus coctis: præterea alio vapore pro ſolario nauſeantis, ſcil. remedia omnia mox memorata cum aceti urentis ℔ ij. ſach. ſaturni ʒiß. opij Thebaici ʒj. camphor. ℈ij. In exhalationem calore rarefaciente æerenuabantur, quò partes dolore cruciante miſeras amice ferirent, nonnihil his corrigentibus cicutabatur, ſed moles tumoris œdematoſi ſenſim latiùs ſe explicabat: interim naſcitur tuſſis violenta & frequens, cum ſputis ſanguine tingente conſtanter rubeſcentibus, quæ pulmonum ulcus recens excavatum evidenter loquebantur: præſcripſi pulverem ſequentem ut aliquo ſolatio ſui nimium delicatè amantē reficerē.

℞. Pulver. antihect. Poterij ℈ij. ſacch. ſaturn. ℈j. pulv. Abbat. Hælii ʒiß. ſacch. roſat. ʒiß. f. pulvis bis quotidie ex cochleari ſumendus, ſimul ptiſanam coqui ſimul juſſi vulnerariam, ſic & pulmonis & uteri ſtatui annuentum.

℞. Rad. conſol. maj. ℥ß. fol. veron. ſcord. flor. roſar. rubr. an. Mß. antimon. crudi nodulo ligati ʒiij. bulliant cum aq. comm. ℔ v. ad remanentiam ℔ iv. pro potu ordinario; ſed omnia ut facile erat prævidere in caſſum ceſſere, exſiccante famelica tabe tot malorum lethalium obruentium prole funeſtiſſima, febriſque hecticæ inſatiabiliter populantis pediſequa, fatis imperantibus periit. Secui corpus opera uſus experti & amici Chirurgi, ſterno utrinque ſecto ſurſumque in faciem jacente, apparuit pulmo ambobus ſuis lobis univerſim tribus ulceribus perefus: cordis conus diaphragmati mutuæ ſubſtantiæ intimo coitu firmiter infixus accreverat: arteriam magnam polypus decem tranſverſorum digitorum longitudine notabilis impregnarat; ſed quod monſtrum hactenus inviſum, nulla deprehendere licuit curioſis ſpectantibus uteri veſtigia, præter ramenta quædam fracida, eaque parva in tetricam materiam cancians: eadem ſors veſicam ad collum uſque perdiderat, cæteris partibus pepercit iniquitas dictis malis fatur; & ne in minimis curioſitati meæ deeſſem, volui inciſione patere tibiæ femoriſque afflicti partes internas, illico ultra lib. ij. ſeri limpidi ſtillatim effluxit, & nervus quæſitus externus quarti cruralis propago circa poplitem partitus magnitudine digiti mediocris apparuit ſtupentibus, humore latitante confertim turgidus: ſine tamen ulla, quod mirere, convulſione aut paralyſi prævia; hinc in dubium meritò vocari poteſt de utriuſque affectus cauſa, ſententia vulgaris, nec enim ubique feroſo latice merſus nervus, in latitudinem [illegible] nota-

notabiliter explicatus contractione ob extremorum approximationem brevior evaſit, nec is ipſe humor omnes internæ ſubſtantiæ poros infarciens ſpirituum animalium commercium hoc pacto præpediens ſenſum tibiæ ſuffuratus eſt. Huic eiadi anſam dediſſe cum rationabili probabilitatis conjectura dixerim binam cauſam, una eſt partus arduus, prima iraſcentis Numinis in ſexum muliebrem pœna ob ejus ambitioſam inſaniam, quo ruſtica obſtetrix placentam ab utero barbarè avulſit, laceravit, ut locus ſpurcus humoribus copioſis, acribus, & tandem putrentibus fœde ſcatens, proprio ſcelere elaboraritulcus aitum, omnemque ſubſtantiam inhumaniter devorarit. Secunda cauſa eſt mariti ad veneris effrenis officia generoſiſſimi penis inſolitę longitudinis, ex confricatione illius allidentis immodeſta & frequentiſſima, uteri orificium excoriari, altiuſque ſenſim lacerari, tandem humore ſpurco perenniter irrorante [illegible], & putredine accerſita facilè actionis ejuſdem ſocia, vorari potuit. *Ex communicatione Clariſſ. Dom. Nocet Archiatri Friburgenſis.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXIII.

De Hyſtericis affectibus, Suffocatione, &c.

Observatio I.

Uteri aſcenſum, qui ſuffocationem Hyſtericam dictam pariat, impoſſibilem eſſe Anatome oſtendit.

§. 1. CUM Uterus quatuor ligamentis aliis partibus firmiter alligetur, petet aliquis, Quomodo uterus in hyſtericis affectionibus ad hypochondria & fauces, uti apud plurimos in confeſſo eſt, aſcendere poſſit? Reſpondemus illud impoſſibile eſſe, licet *Hippocr.* id affirmet, Uterum aridum, ſiccum, ſuóque genio defraudatum ad hepar, gratioſi humoris fontem excurrere, ut humectetur: Cui ſuffragatur *Fernelius*, qui ſæpe tactu deprehendit illum inſtar globi cujuſdam in ventriculum efferri eúmque graviter opprimere, & manu depreſſum in proprium ſedem propelli; nam Uterus in *cadaveribus*, ubi omnia ligamenta magis laxa ſunt, duabus manibus apprehenſus, licet magna vi ſurſum trahatur, ne quidem vix ſupra os ſacrum efferri poteſt, nam præter quatuor ligamenta illa, quibus partibus inferioribus annectitur, etiam veſicę, recto inteſtino, & mediante vagina, pudendi partibus externis adnaſcitur: Neceſſarium itaque foret, ut ſi uterus ad umbilicum tantum aſcenderet, pudendum cum podice, non ſine ſummis cruciatibus, mirum in modum retraheretur, de quibus nunquam hyſterica paſſione, etiam graviſſima affectas, conquerentes audivimus. *Regn. de Graaf de mulier. organis cap.* 10.

GLobi ad fauces aſcendentes, de quibus quotidie conqueruntur mulierculæ, & quos *Fernelius* in ventriculum efferri manu deprehendit, nihil aliud quam flatus quidam auſteri ſunt, his enim eructatis diminuitur non tantum, ſed quandoque in totum ceſſat paroxyſmus: quod pluribus probare liceret, niſi curioſitati noſtræ frænum injicere ſatius eſſet. *Idem.* Non omnis tamen aſcenſus uteri negandus, præſertim fundi, qui ab omni connexione liber eſt: manifeſtus enim eſt in quibuſdam gravidis cum fœtus famelicus eſt, qui obviam alimento ire videtur: quod non ſemel ſed pluries; non in una graviditate ſed multis, manifeſtiſſime obſervare licuit in Uxore mea, cui ſi paulus tempus protraheretur, uterus ultra regionem umbilici efferebatur, protinus ab aſſumpto alimento reſidens: Id vero maximè illi contigit cum mares geſtavit, eoſque robuſtos, quibus ubera ſingulis momentis pene porrigenda erant, adeo ut una nutrix ſæpe ſatis non fuerit: Sed in gravidis intumeſcere uterum certum eſt, adeo ut ſuperiores illi partes attingere facilius ſit.

§. 2. In apertis cadaveribus earum quæ hyſterica paſſione extinctæ fuerunt (diſſecui enim experiundi gratias varias) uterum nec intumuiſſe, nec ullo modo è loco ſuo dimotum fuiſſe (quamvis in vita, atque etiam inſtante jam morte, de ejus aſcenſu uſque ad diaphragma & fauces magnæ ac continuæ fuiſſent querelæ) multoties vidi, imo in dicta affectione raro vitium aliquid in utero, ſed plerumque in alterutro vel utroque teſte juveni. *De Diemerbroeck Anat. lib.* 1. *cap.* 24.

UTerum ſponte non aſcendere, nec errabundo motu per ventrem inferiorem moveri clariſſimis rationibus demonſtrati poteſt: 1. Illud impediunt ligamenta, non modo vermiformia, quæ ſunt vaſa deferen-

ferentia, ſed imprimis lateralia, alis veſpertilionum ſimilia, quæ adeo firma ſunt ut hujuſmodi ſubitam extenſionem nullomodo ferant 2. Uterus adeo parvus (quippe non excedit ovi gallinacei parvi magnitudinem) ut ſe eo uſque extendere nequeat, licet vel violenta manuum vi ad diaphragma protraheretur, vel in tenuiſſimam membranam per ſummam extenſionem attenuaretur: 3. In apertis cadaveribus, &c. (*Vide textum*) Globus autem qui in ventre inferiore ſentitur uſque ad ventriculum aſcendere, ille non eſt uterus, neque etiam (quod credit *Riolanus*) ſunt teſtes & tubæ uteri à putreſcente ſemine turgeſcentes & orgaſmo atque impetu huc illuc violenter agitatæ (hæ enim partes neque tantam laxitatem, neque tantam magnitudinem habent ut ſupra umbilicum aſcendere, & magnitudinis ovi gallinacei aut anſerini ibi ſentiri poſſint) ſed ſunt inteſtina, quæ à maligno & acri vapore ex utero vel teſtibus elevato (ſicut interdum in epilepſia actis malignus vapor è pollice pedis uſque ad caput aſcendit) feriuntur ac vellicantur, qua moleſtia cerebro è ſomnu ſcitata, ut ejus mali cauſam depellat & excludat, copioſos ſpiritus animales in eorum fibras emittit, & quibus inde intumeſcentibus contrahuntur inteſtina (quemadmodum ab ejuſdem vaporis ulterius aſcendentis acrimonia vellicantur, & ſic contrahitur diaphragma, muſculi faucium aliæque partes) tunc, ſi fortè aliqui flatus ſint in inteſtinis, ut plerumque ſunt contrahuntur circa illos flatus, eoſque arcte cogendo & comprehendendo globum iſtum effingunt: Etiam arcta ligatura, quæ à mulieribus in tali caſu per latam faſciam ventri tranſverſim injicitur, eo nomine non prodeſt quod globi iſtius (quem illæ uterum eſſe arbitrantur) aſcenſum cohibeat, ſed quia per illam maligni actis vaporis, ex utero vel teſtibus ſuſcitati (ſuſcitantur autem per aliquam fermentationem ſeu effervescentiam) copioſus aſcenſus verſus ſuperiora impeditur, qui vapor tunc infra ligaturam aliquandiu detentus, circumſtantium partium calore diſſipatur. *De Diemerbroek Anat. lib. 1. cap. 24.*

Dubitari poteſt an uterus ſponte, aut vi ad Hepar aſſurgat? Si ſponte, non poteſt motu proprio eo ferri: ſi ſuperne vi quapiam rapiatur, neceſſe eſt partibus ſuperioribus adeſſe convulſionem, non utero, qui tum à ſupernis partibus attrahitur ratione nervorum: tumque cerebrum ipſum convulſionem patietur: Nam raro convulſiones adſunt in hyſtericis affectibus: *Riolanus Antroph. lib. 2. cap. 35.*

Observatio II.

Hyſterici affectus convulſivi in muliere, cui menſtrua ſuppreſſa.

ORificium uteri externum nonnunquam ob exulcerationem poſt partum penitus coaleſcit: quod ſemel in Nobili Matrona obſervavimus, in qua ne veſtigium quidem foraminis vel rimæ apparuit, quæ cum toto anno, ipſa malum celante, à menſtruis non fuiſſet purgata, variis hyſtericis convulſivis affectibus conflictata tandem interiit. *Caſpar Bauhinus Theatri Anat. l. 1 c. 39.*

V*Ariis hyſtericis convulſivis affectibus*] Inter quos eminet ſuffocationis & ſtrangulationis ſenſus, quem quidam medicorum proprium eſſe mulierum exiſtimant, imprimis quando cenſent ipſum pendere ab aſcenſu uteri ad fauces uſque aſſurgentis: ſed affectus omnino ſimilis obſervatus in maribus fuit; cui accedit quod ſolutionis modus, abſurditatis convincat eam opinionem, nam duobus tribuſve flatibus per os erumpentibus tollitur ſæpe numero iſte ſtrangulationis metus, unde facile patet à flatibus habuiſſe ipſum ortum, qui ſi ſint auſteri, conſtringi videntur fauces, præſertim ſi iidem flatus halituſvé acres ſint & viſcoſi, œſophagi parietibus adhærentes, ipſoſque continuè irritantes. *Vide ſcholia ad Obſervat. V.*

Observatio III.

In muliere à Suffocatione uterina extincta repertus Sanguis in cordis ventriculis coagulatus.

FIliam ſuffocatione uterina extinctam aperuimus, in cujus cadavere nihil prorſus invenimus cui mors imputari poſſet, præter ſanguinem in cordis ventriculis præter naturæ ordinem coagulatum. *Regn. de Graaf Tract. de Succo Pancreatico cap. 9. ex Elſnero.*

IDeo ſucco Pancreatico, variis modis vitiato, præſertim tamen auſtero, Suffocationem uterinam adſcribit Vir Clariſſ. l. c. atque ad illuſtrationem ſententiæ dictam Obſervationem adducit, ac ſanguinis coagulationem nimiam, non aliunde quam à ſucco quodam acidiori deduci poſſe multis phænomenis probat: Cui itidem non abſurdum videtur viros aliquando ſuffocatione hyſterica conſimili laborare poſſe; præſertim cum ejus cauſa proxima non accedat immediate ab utero, ſed à tenui inteſtino, in quo ob vitioſam concurrentium humorum effervescentiam, excitantur halitus atque flatus auſteri, qui quoties per œſophagum aſſurgunt, & ad aſperam arteriam perveniunt, partea illas ita conſtringunt, ut in ſtrangulationis periculo ſe verſari putent ægri.

Observatio IV.

Hyſterici affectus immanes à Semine retento. 1. Ob Teſtes & vaſa ſpermatica ſemine, per moram gypſeam duritiem adepto, referto. 2. Ob Teſtes atheromate & ſteatomate diſtentos. 3. Ob humorem aruginoſum, croceum in Teſtibus, cum alterutrius incremento. 4. Ob Teſticulum dextrum pure, pilis, &c. refertum cum tumore magno. 5. Ob croceum & fœtidum humorem in Teſticulis incluſum. 6. Ob Teſticulum ſiniſtrum tumidum, nigricantem, gangrana proximum. 7. Ob veſiculas atro humore plenas juxta Teſtes. 8. Ob Teſtes ſeroſo humore turgentes, & Tubam uteri dilatatam. 9. Ob ſemen in Tubis uteri corruptum. 10. A ſemine corrupto in Teſtibus Utero & vaſis ſpermaticis. 11.

§. 1. PUella quædam ante plures annos corrupta à veneris uſu forte diu abſtinuerat: Varia affectionis hyſtericæ ſymptomata ſenſim ſucceſſerunt: Tandem immanes in

hypo-

hypogaſtrio dolores, Tumores duri, vagi, nuces ræferentes, imprimis dextrorſum; nullis pacandi modelis pollularunt: Die 3. Octobris accerſitus, rabidam inveni decumbentem; tumidum oſtendebat crus dextrum, veſtigia comprimentis digiti circa malleolum retinens, ſiniſtro quod prius intumuerat, extreme emaciato: Inflatum etiam erat abdomen, obliteratis prioribus extuberantiis, Sceleton dixiſſes: Die 7. Octobris anni 1660. circa horam 4. matutinam, annos 49. nata obiit.

Aperto cadavere, Hepatis convexum, Inteſtina craſſa, livida & gangrænoſa apparuerunt, indurato ſtercore plena: Vaſa ſpermatica præparantia ſemine albugineo, viſcido, ſubcœruleo plena erant: Teſtes, uteri tubæ, vaſa deferentia, veſicæ ſeminales, omnes inquam illæ partes ſemine inflatæ mirum in modum turgebant, ita ut in quibusdam incoctum, in aliis omnino excoctum, craſſum, album & naturale, in aliis ſitu ita induratum eſſet ut ſteatoma referret: Plus ſane ſemi-libra binis Chirurgis & mihi apparuit, pravi nullius odoris: Uterus parvus erat admodum, compactus, pyri inſtar ſuperne & inferne complanati, cujus orificium corruptela lividum erat, forte ob inteſtinorum inferiorum viciniam gangræna labefactatorum: Pulmo, ſiniſter imprimis, etiam vitiatus coſtis adhærebat.

Catharina Soror, honeſta virgo, forte quadragenaria, ab anno 1660. floribus albis laborans, magno cum hypogaſtrii & lumborum cruciatu, tandem exulcerato utero, & ſuppreſſi ſeminis virulentia, biennio poſt quaſi tabida expiravit: Inde facile conjecturis aſſequi licuit, plurimas mulieres, maxime corruptas, & viduas juniores, veneris uſu interdictas, à cumulato, vel peculiariter infecto ſemine languere, tandem interire: Nec enim in illis ſemen niſi coacervari & labefactari poteſt, infinitorum malorum prava & venenoſa qualitate contracta author, niſi excernatur, hinc illæ querelæ. *Ioh. Nic. Bonningerus Obſervat. xc. centur. vi.*

§. 2. Vir Illuſtris, in vicinia degens, Mulierem ex Illuſtri familia ortam uxorem ducit, formoſam, pudicam, proceram, ingenio & corpore præſtantem; Hujus faſtidium obrepit, ac pediſſequæ ignobilis, pumilæ, deformis, ſuſpectæ caſtitatis amoribus irretitur: Injuriam mœſta & tacita Uxor concoquit, omni officiorum & cultus genere conjugis benevolentiam revocare annititur: Interea à non exculto naturæ fundo crebris affectibus hyſtericis ac multiplicibus vexatur, quibus melancholicum ſuccedit delirium, erroris mariti ream ſe profeſſa, innocens; ab eo criminis veniam deprecatur, domeſticos promiſcue quoſvis admiſſarios ſuſtinuiſſe falſo enuntians: hinc diutino mœrore confecta & inedia, à longo decubitu, interveniente morte mentis errore & corporis languore exſolvitur.

Aperto cadavere, ſola generationis organa in vitio deprehenſa ſunt, nam Teſtes, Vaſaque omnia tum præparantia, tum aſſervantia, tum deferentia, ſemine turgere ſunt deprehenſa, ſed indurato ac in gypſeam duritiem concreto.

§. 3. Nonnunquam in virginibus hyſtericis, & puerperis poſt obitum diſſectis, Teſtes atheromate & ſteatomate magnitudine pugni diſtentos deprehendit *Ioh. Riolanus Anthropr. lib. 5. cap. 1.*

§. 4. Teſticuli mulebres nonnunquam in morboſo ſtatu à naturali conſtitutione recedunt, tum in magnitudine tum in contentis: Annis 1656. 1658. & 1663. tria ſecui cadavera muliebria, in quibus unus teſtis excedebat magnitudinem pilæ palmariæ, humoremque viſcidum continebat, altero teſte ſe bene habente: In variis aliis, quæ in vita Suffocationibus uterinis frequenter laboraverant, plerumque inveni aliquem quidem, ſed tamen prædicto longe minorem magnitudinis exceſſum, in eorumque modo uno, modo utroque, liquorem quendam æruginoſum vel croceum aut flaveſcentem, ſeminis in eo corrupti indicem. *Diemerbroeck Anat. lib. 1 cap. 23.*

§. 5. Teſtes mulebres humore aqueo, inſtar craſſiuſculi lactis ſeri ſimilis in ſanis pleni, in ægris vero veluti veſiculæ humore aquoſo, alias limpido, alias croceo, luteo, tingente & graveolenti, referti, unde uteri ſtrangulatus cauſatur. *Bauhinus Atom. l. 3. c. 35.*

§. 6. Lugduni anno 1578. quum ſubito mortua eſſet mulier quædam ſola, & ſuſpicio eſſet de vi aliqua illata, Ego, imperante Magiſtratu, corpore externe & interne prius diligenter inſpecto, nullam cauſam ſubitaneæ mortis invenire potui, præter tumorem magnum teſticuli dextri, ob copiam pilorum & materiæ ſimilis ſevo, cum pure, unde matricis præfocationem violentiſſimam & lethalem excitatam fuiſſe veriſimile eſt. *Ex Obſervat. Ioh. Bauhini.*

§. 7. Habent mulierum teſtes intus, præter vaſa, ſinus quoſdam tenui aqueoque humore plenos, qui prius non læſo teſte, ſed vi compreſſo, ac inflatæ veſicæ modo crepante, in miram altitudinem inter diſſecandum, non ſecus quam ex ſcaturigine quadam exilire ſolet, ut vero is humor velut craſſiuſculum lactis ſerum in ſanis mulieribus albus eſt, ita quoque illum mire luteum croceumque, & paulo craſſiorem deprehendi in duabus Nob. puellis quæ ante mortem uteri ſtrangulatu vexabantur, quibuſque alterius teſtis ſinuum unus duntaxat, inſtar majuſculæ pilæ protuberabat croceo humore illo infarctus,

& conterminas ſedes non ſecus tingens quam in hominibus colon inteſtinum, quâ ſub jecore fertur, à bilis veſicula luteum fieri cernimus: Vtque hujus humoris liquoris ſive rarus occurrit color, ita quoque graviſſime olebat, venenoſumque quid & tetrum præ ſe ferebat odorem, illorum cerebri ſymptomatum indubie author quæ in uteri ſtrangulatu in dies oboriuntur.

Vna virgo annos nata nondum xlv. *ex Pulmonum, ut videbatur, inflammatione* & frequenti in eo morbo uteri ſtrangulatu periit, qui non ita pridem moleſtus eſſe cœperat: Altera annos jam attingens duodeviginti, poſtquam uno aut altero anno inſigniter palluerat, iiſque ſymptomatibus ſubinde oppreſſa fuerat, quibus puellas modo fere teneri conſtat quæ perdite amantes menſtruas purgationes diu ſuppreſſas habent, aut quibus albus ille & crudus humor longo intervallo profluit, ſuffocatione ita interiit, ut cum porrecti veneni parentibus incideret ſuſpicio, ex mihi Mediciſque aliquot ad expetitam ſectionem obtigerit, in qua præter ingentem pulmonum albedinem mollitiemque, ac totius corporis exanguem habitum, nihil vitioſum vel circa uterum ipſum deprehendi, præter luteum illud miris modis olens alterius teſtis tuberculum. *Veſalius l.5.c.15. Anatom.*

EX *pulmonum, ut videbatur inflammatione*] *Highmorus* Tractatu de Paſſione hyſterica, uterum ab omni culpa vindicat, atque paſſiemata quæ vulgo dicuntur hyſterica a ſanguine in pulmones impetuoſius irruente oriri credit; Supponitque ſanguinem, utpote tenuiorem & flatulentum, cum efferveſcentia quadam in vaſa pneumonica & cordis nimis conſertim irruere, & in iis impetuoſe ebullire, adeoque pulmones infercire & plurimum aggravare, ut nec illi motum ineant, neque ſanguis è cordis ſinibus lacunari poſſit; hinc à ſanguine in præcordiis ſtagnante, magnam oppreſſionem, reſpirationem difficilem & ſæpe nullam, cum ſpirituum vitalium deliquio inferri ſolere: dein ſeptum tranſverſum ut pulmonibus magis magiſque diſtentis locum cedat, & reſpirationem aliquo ſaltem modo perficiat, cum diaſtole immani & diutius continuata deorſum ferri, adeoque inteſtina deprimendo, abdomen & hypochondria diſtendere, & motum velut globi aſcendentis ſimulare, poſtea vero functione vitali ad hunc motum laborante, facultatem animalem in ſuppetias ejus inſurgere, quapropter urgente motuum in variis partibus neceſſitate, ſpiritus animales in principia nervorum impetuoſe propulſos convulſiones diverſimodas hinc inde vagas edere: Hanc opinionem à magno juvamine in hoc affectu per ſanguinis miſſionem, nec-non ab inſigni læſione propter excretionis cujuſque ſanguineæ retentionem, tum à juvantibus tum à nocentibus in hac paſſione confirmare ſatagit: Aſſenſum tamen huic opinioni per omnia non dat *Cl. VVillis pathol. cerebri cap. x.* 1. Quod in quibuſdam hyſtericis, quæ ſcil. temperamenti frigidioris ſunt, ſæpe etiam pica & malacia afficiuntur, vix credibile ſit ſanguinem ita in pulmonibus immodice ebullire, ſine quibuſvis efferveſcentiæ ſuæ notis alibi conſpicuis, Novi, *aut*, puellas ob chloroſin quaſi exangues, quare nempe cruor utpote effœtus à quovis exercitio in corde ſtagnaret & inde difficulter admodum in pulmones exantlaretur, quæ tamen paſſionibus dictis hyſtericis erant graviter obnoxiæ: Certè haud probabile eſt quod harum ſanguis immodice efferveſcens in vaſa pneumonica impetuoſe irruat, eorumque poros & meatus confertiſſimè infarciat, cum interea tales anhelosæ ſiunt ob ſanguinis à pulmonibus abſentiam aut admiſſionem difficilem. 2. Quo pacto evenit ut violentus iſte ſanguinis in pulmones incurſus, qui circa paroxyſmum fieri ſupponitur, haud inflammationem in iis pariat? quippe ſanguis parti cuipiam, rapide & nimis confertim impactus, facile extravaſatur, & φλόγωσιν ægre diſcutiendam excitare ſolet. 3. Obſervare licet quod Pulmones haud ſemper ante alias partes afficiuntur, ſæpè enim ſymptomata ſpaſmodica alibi incipiunt & non raro pectoris regionem omnino intactam dimittunt: quippe in aliquibus vertigo & oculorum coruſcationes paroxyſmum inchoant, quibus fletus, aut riſus, aut artuum motus convulſivi, ſine thoracis anguſtiis aut cordis oppreſſione ſuccedunt: in aliis, antequam reſpiratio quovis modo laborat, Infimi ventris intumeſcentia cum vomitu aut rugitu paroxyſmum occluduntur & non raro finiunt: utcunque reſpirationis difficultas ſymptomata iſta ſæpe longo intervallo ſequitur, eamque faſciarum in hypochondriis arcta conſtrictio præcavere ſolet: Porro videtur quod iſte velut globi cujuſdam ab hypogaſtrio aſcenſus à ſepti depreſſione neutiquam procedat: quoniam ſcilicet in paroxyſmo hyſterico hæc pars haud ſemper verſus inferiora deprimitur, at ſæpe numero ad ſuperiora contracta pulmones ſurſum propellit, adeoque ſpiritu fere præcluſo ſuffocationis periculum ſere minatur.

§. 8. Vidua D. de Sejelori (*de qua lib.2. tit. de Reſpiratione læſa*) affectibus hyſtericis valde obnoxia, ſubito in terram concidit exanimis: Aperto cadavere, Inventus eſt teſticulus ſiniſter exigui ovi magnitudinem æquans, colore nigricante, eoque aperto ſubſtantia illius ſpongioſa nigra & veluti gangræna affecta viſa eſt &c. *Riverius cent.1. Obſervat.60.*

§. 9. M. Gerart Virginis annor. 25. miſere mortuæ & labefactata hepatis hæmatoſi apertum eſt cadaver, in quo nullam aliam cauſam mortis quam hæmatoſeos corruptelam deprehendere potuimus: quippe inde ſanguis ad putredinem diſpoſitus procreatus cum eſſet, à maligna aëris conſtitutione, & hyemis præcedente, & veris præſente, febris putrida procreata inquinaverat uterum & pulmonem corruperat, unde Suffocationes uterinæ obortæ, anxietate & lipothymia per intervalla miſeram affixerant, concurrente ſubinde delirio ex ſpirituum vitalium inquinatione à vaporibus, qui tum ab utero proveniebant, tum ex pulmone corrupto: Nam juxta uteri teſtes veſiculæ quædam deprehenſæ fuere *tetro atro humore repletæ*: Hepar flaccidum erat, & in thoracis cavitate multus humor aquoſus craſſus ſanguinolentus continebatur, qui proruperat ex ipſis pulmonibus nutrimentum ſuum non bene conficientibus: Cum itaque hoſtis perennis, febris putrida adeſſet, eique nullum auxilium

boni

boni nutrimenti opponeretur, tandem neceſſario vivificans in corde calor reſiſtere non potuit febris perennitati, & ſuffocationum uterinarum pravitati: Dum ægrotaret, non deglutiebat niſi ſumma difficultate: Poſt mortem ex œſophago teterrimus corruptus chylus exibat, & multa ſpumans pituita aſperam arteriam implebat, ex pulmonibus exundans. *O. Heurnius hiſtor.* 16.

§. 10. In hyſtericis virginibus *deprehendi Teſtes* pugno grandiores, *ſeroſo ſemine turgentes*: quinetiam Tubam uteri amplificatam & valde dilatatam. *Riolanus Anthropogr.* 2. *c.* 32.

CUm uterus ſit in ſuo ſitu firmiter alligatus, non eſt veroſimile in præfocationibus hyſtericis ad umbilicum aſcendere, crederem potius motum illum oberrantis & convoluti corporis, quod hyſtericæ mulieres ſentiunt circa umbilicalem regionem, proficiſci non ab utero ad eas partes elato, ſed à teſtibus & tuba uteri: Quum enim Teſtes ſint penduli, & corpus Tubæ fiſtuloſum, laxum & vagum, ſimul volutari poſſunt per hypogaſtrium, & tracta ad umbilicum uſque aſſurgere dum ſemine putri turgeſcunt: cujus orgaſmo & impetu huc & illuc violenter agitantur: nam uterus vi magna ſuperne tractatus, vix ſupra os ſacrum efferri poteſt: quippe præter quatuor ligamenta quibus firmiter adſtringitur, etiam recto inteſtino & pudendis partibus adnaſcitur & cohæret: quas quidem partes, nempe pudendum & podicem dolorifice retrahi & convelli oporteret, ſi ad umbilicum uſque uterus aſcenderet: Quod ſi objicias Teſtes & fiſtuloſum Tubæ corpus minora eſſe quam ut poſſint tumorem illum rotundum efficere, ſive corpus illud magnum conglobatum, quale tactu deprehenditur æquare? Oppono exemplum hyſtericarum virginum ſuperius allatum: Quare *Galeni* ſententiæ ſubſcribo uterum non per ſe moveri, ſed duntaxat ejus appendices plenitudine diſtentas huc & illuc circumferri. *Vide Sennertum pract.* 4. *par.* 1. 1. *ſ.* 2. *c.* 15. & *p.* 12. *ſ.* 2. *c.* 4.

Deprehendi Teſtes, &c.] Quandoque & mineram ſuffocationis hyſtericæ eſſe uterum ipſum oſtendit *Hieron. Gabucinus*, Mulier, *ait*, quædam ſtrangulatui matricis erat obnoxia, ſæpe in comitiales convulſiones incidebat ac ſyncopas, hoc malum cum ſæpius tuliſſet, nec ullo remedio liberaretur, excreto tandem è vulva nigro quodam humore & craſſo miraculo evaſit.

Seroſo ſemine turgentes] Imo & à ſolo ſero acri induci poſſe præfocationem uteri probat hiſtoria à *Ph. Salmuth* cent. ij. obſerv. 47. allata, de virgine multis annis præfocatione uteri laborante, cui ex admotione emplaſtri de galbano & ceronei, cum ol. *cheirini* ſubactis, primum puſtulæ mox veſicæ excitantur, tandem excoriatio omnimoda loci quem ſcutum tetigerat, unde tanta copia ſeri bilioſi & acris vacuata ut aliquot linea plane vacuarentur, à quo tempore immunis à morbo vixit.

Seroſo ſemine] Quomodo ſemen cohibitum dolores diſtenſionemque abdominis inferat, explicat *Riolanus Enchir. Anat. lib.* 2. *cap.* 37. Quamvis (*inquit*) ſcriptum fuerit ab *Hippocr.* & à *Fernelio* confirmatum, uterum inſtar globi revolvi per capacitatem abdominis, ſunt potius cornua uteri, receptacula ſeminis ſpirituoſi ferventis vel putrefacti, quæ tumefacta oberrant donec ſuum ſemen in capacitatem abdominis effuderint: quod quidem diſperſum dolores acerbiſſimos infert, diſtenditque abdomen donec vis illa ſpirituum evanuerit: Inde illa diſtenſio abdominis, & præfocatio diaphragmatis.

§. 11. In Tubis uteri ſemen muliebre nonnunquam corrumpitur, unde ſymptomata graviſſima oveniunt: *P. Barbette Anatom. Practica lib. iv.*

§. 12. D. *Mannagetta* cum cadaver fœmininum Hyſterica paſſione (ut ferebatur) extinctum diſſecaret, reperit illius meſenterium infinitis fere glandulis ſcirrhoſis, variæ magnitudinis & figuræ refertum, tantæ duritiei ut omnem ferme cultri aciem illuderent: Uterus vero, una cum Teſtibus & vaſis Deferentibus, materia ſeminali corrupta quæ caſeo recenter conglobato haud abſimilis erat, turgidus repertus fuit. *Ex Miſcellaneis curioſis anni* 1674.

OBSERVATIO V.

Affectus hyſterici crediti, Utero inſonte, orti à Meſenterii membranis ab invicem divulſis.

CUm fœminæ Illuſtris paulo ante obitum affectibus (quos dicunt) hyſtericis graviſſime laborantis cadaver aperirem *Uterum* quidem *prorſus inſontem* reperi, verum juxta meſenterii plexus nerveos, uti videbatur, *in molem attolli* & elevari ſolitos, viſceris iſtius membranas ab invicem divulſas & ſolutas, ut circumquaque tumidæ & laxæ, quaſi in bullulas ſive veſiculas inflatæ apparerent. *Willis Patholog. cerebri, cap.* 6. *Vide integre hiſtoriam deſcriptam ſupra lib.* 1. *tit. de convulſione.*

PAſſio hyſterica peſſimæ adeo famæ exiſtit, ut ſemidamnati inſtar plurium aliorum affectuum cauſas gerat: ſi quando enim ægritudo inuſitati moris, aut occultioris originis in corpore fœmineo occurret, ita ut ejus cauſa lateat, & indicatio therapeutica ſit prorſus incerta, ſtatim uteri (qui plerumq; inſons eſt) malam influentiam accuſamus, & ſymptomate quovis inuſitato aliquid hyſtericum ſubeſſe pronuntiamus, proindeque ad hunc ſcopum, qui ſæpe ignorantiæ tantum ſubterfugium eſt, intentiones Medicæ ac remediorum uſus dirigontur: Variorum autem ſymptomatum hyſtericorum cauſas medici pleríque ſolummodo in uteri aſcenſum & vapores ab eodem elevatos attulere: Prior opinio, licet antiquum obtinet, minus veriſimilis videtur, quippe in virginibus & viduis uteri corpus adeo exigua conſtat mole, & partibus circumquaque vicinis ita ſtrictim alligatur, ut nec ipſe loco moveri nec aſcendere, nec motus ejus, ſi quis fuerit perſentiri poterit: Quoad aitiologiam illam vulgatam à vaporibus deſumptam, eam uti prorſus vanam rejicimus. Credimus autem pathemata ejuſmodi ſæpiſſime à materia ſpaſmodica, intra plexus meſentericos aggeſta & per vices exploſa oriri: atque omnino à ſpirituum animalium exploſionibus oriri: Diſcriminis ratio qua tum morbi hujus ſpecies ab invicem, tum ab aliis ſpaſmodicis differunt, à varia cauſæ morbificæ origine & extenſione potiſſimũ deſumitur; nam origo hujus, ſicut plurium aliuſmodi ſpaſmorum, ute-

xo prorſus inſonte, ſæpe numero in capite conſiſtit: quandoque tamen hic affectus ab uteri culpa, & nonnunquam ab aliarum partium vitio dependet, Quoad morbi extenſionem, à quacumque origine procedit, ut plurimum nervos interiores, nempe ad viſcera & præcordia ſpectantes, eorumque appendices præcipue afficit, ſpiritusq; in iis ſcatentes potiſſimū exercet; interdū vero licet rarius, etiam ſpiritus qui nervis exterioribus, item qui cerebro & cerebello præſident, eodem affectu involvuntur. Primo dicemus de morbi hujus origine: hanc autem ſæpiſſime περὶ τὴν κεφαλὴν conſiſtere, & ſymptomatum quæ in vivis accidunt comparatio, & *Defunctorum obſervationes anatomicæ* aperte indicant: quippe obſervare licet hunc affectum à ſubito terrore, ingenti triſtitia aut indignatione aliave paſſione violenta, in qua ſpiritus cerebri incolæ potiſſimum afficiuntur, crebro exortum duceret: Porro nonnullis mala victus ratio, & varia accidentia, quibus humores vitioſi intra caput uberius congeruntur, hoc malum primo intulerunt: quin & paroxyſmorum ritus idem manifeſte evincit, in quantum ſcilicet capitis plenitudo, vertigo, oculorum coruſcatio, aurium tinnitus, in multis paroxyſmum hyſtericum ordiuntur, eumque non raro concludunt; *Præterea mulieres quaſdam ab aliis morbis defunctas, paſſionibus interim hyſtericis dum ægrotarent valde obnoxias, aperui, in quibus, utero ſatis recte habente, in occipite nervorum* principia ſero acri madida ac prorſus immerſa deprehendi: Has aliaſque rationes perpendentes, non dubitamus aſſerere paſſiones vulgo dictas hyſtericas, crebertime oriri, eo quod ſpiritus animales nervorū principia intra ἐγκέφαλον occupantes, labe quadam afficiuntur: Illi nimirum aut in confuſionem acti, aut humoribus vitioſi perfuſi copulam heterogeneam & exploſivam ſibimet adſciſcunt, quam una ſecum in carnales nervos longe deducunt: cumque iidem ſpiritus per tota, eorum ſeries ſive ordines, copula illa ad plenitudinem ſaturantur, aut ſponte ſua, aut occaſionaliter commoti, exploſiones ineunt, adeoque motus convulſivos cient. Quod vero talis copula ſpiritibus adhærens, una cum iis in nervos interiores potiſſimum derivatur, ratio eſt, quoniam in hoc verſus præcordia & viſceta commeatu, ſpiritus animales propter animi affectus plurimum perturbantur, quare noxias quaſvis aliunde allatas facilius admittunt & anomalias promptius concipiunt: Spiritus enim animales ob hanc præcipue occaſionem diatheſin ſpaſmodicam contrahunt, quatenus nimirum illi ab impreſſione violenta, extra orbitas ſuas ac ſolitum influentiæ & actus modum pervertuntur: hinc ordinationes ſuas non modo poſtea repetunt, quin & particulas heterogeneas in amplexus ſuos ſuſcipiunt, cumque iis facilius combinantur: quapropter in quantum ſpiritus animales nervos *Paris vagi & intercoſtalis* permeantes, appetitus tam concupiſcibilis tum iraſcibilis perturbationibus quibus vis continuo implicantur, nihil mirum eſt ſi illi præ cæteris diſpoſitionem convulſivam acquirant: Suppoſito igitur (quod revera ſupponi debet) ſpiritus animales juxta origines nervoſas copulam heterogeneam & exploſivam contraxiſſe, eamque nervos interiores una ſecum vexiſſe, & per totos eorum ductus explicaſſe, non difficile erit paroxyſmi hyſterici omniumq; ejus ſymptomatum rationes aſſignare: Imprimis enim morbo ingruente ſæpenumero vertigo, oculorum rotatio & cerebri velut inflatio quædam quaſi velitationes præviæ excitantur, quia tota ſpirituū cohorte in exploſiones parata, leves eorum copiæ verſus cerebrum reſilientes primo eliduntur; Deinde ſtatim in imo ventre aut hypochondriis perturbatio ſuccedit, in quantum ſpiritus intra plexus hic aut illic conſitos proxime afficiuntur: nam alibi oſtendimus, ſi quando ſpiritus animales in tota quadam ſerie exploduntur, rei, qui extremis partium reſidet, affectionem iſtam primo inire: Quare morbi hujus initia in capite & viſceribus plerumque habentur, convulſiones modo in imo ventre ac modo in hypochondriis primo ſentiunt, ratio eſt, quia materies morbifica, interdum nervi intercoſtalis ductu in plexus ultimos meſentericos provehitur: quandoque tamen eadem non ultra paris vagi fines delapſa, multo citerius nempe circa plexus lienares aut ſtomachicos ſubſiſtit.

Cum itaque ſpiritus animales intra nervos paris vagi & intercoſtalis ab eorum origine uſque ad fines ultimos copula heterogenea & exploſiva imbuuntur, illi tandem vel mera plenitudine, vel ab irritatione alicubi facta in expulſiones cientur; in qua affectione ſi qui ſpiritus verſus cerebri medicullium exiliant, vertiginem, capitis inflationem, aliaque accidentia prævia inducunt: attamen ſpiritus nervoſi caudicis extremitatem alteram, ſc. plexus meſentericos incolentes, præcipue, explodi incipiunt: qui ſtatim eliſione ſua imas hypogaſtrii partes attolli & ſurſum contrahi cogūt, adeoque *molem quandam quaſi uteri aſcenſum* inducunt; Dein cum plexus meſenterii ſuperiores eodem affectu ſenſim implicantur, ideirco, in quantum tota meſenterii compages, viſceraq; eadem annexa elevantur & verſus ſuperiora impetuoſe corripiuntur, *abdominis intumeſcentia violenta*, velut cum exilitione quadam ſuccedit: Porro ventriculus non tantum ſitu ejus mutato elevatur, quin fibris ejus omnibus una ſpaſmo affectis, ſæpe tanquam veſica inflata diſtenditur: hinc non raro *vomitus*, aut ſaltem *rugitus & murmura*: *hypochondriorum* excitantur: Quamprimum vero ſpiritus ſerie quadam exploſis ad thoracis regionem pervenitur, diaphragma modo diaſtole immani convulſum deprimitur, adeoq; viſcerum aſcenſioni accurrens inflationem & ſummā intumeſcentiam cum ingenti lucta infert, ita, ut in affectis illico ligamenta veſtium ſolvi debent, ſecus illæ in leipothymiam incidere periclitabuntur: Interim ſepto ita depreſſu, ejuſq; diaſtole continuata, ſanguis fere immotus in præcordiis ſubſiſtit, adeoque ſtagnatione ſua magnam oppreſſionem, ac non raro functionis vitalis deliquium cie: Porro *Septi convulſio* modo verſos ſuperiora contingit, adeoque illud pulmones ſurſum impediens, thoracis ſyſtolen violentam & diutius quam par ſit protractam inducit; cumq; hac ratione ſanguis in vaſa pneumonica propellitur, nec denuo à cordis ſinu excipitur, ibidem ac in toto præterea corpore ſtagnat, inde cordis oppreſſio & ſæpe *leipothymia*, imo interdum ἄπνοια, ἀσφυξία, modo cum *livore faciei* modo cum *aſpectu cadaveroſo* inſequuntur: Poſtquam hæc in ima mediaque regione peraguntur, demum affectio ad *caput*, nervorum, quaſi funis igniarii ductu, pertingit, atque ſpiritus ibidem exploſi modo verſus cerebri medullium reſilientes *ſtuporem*, & non raro ſymptomata Epilepſiæ quaſi æmula producunt: modo ſpiritus illic exploſi in nervorum aliarum principia irruunt, ibidemq; pares expulſiones cient, qua propter hyſtericæ circa finem paroxyſmi ſæpe *ridens* aut *plorans*, aut *deliro* fabulantur: nonnunquam *faciei ac oris* partes, quinimo interdum *brachia aliaque membra motibus convulſivis* afficiuntur: cumque adeo demum ſpiritus omnes, qui copulam heterogeneam contraxerant, exploduntur, paroxyſmus finitur, verum exinde ſtatim alterius paroxyſmi materies congeri incipit.

Quandoque accidit diſpoſitionem ſpaſmodicam non ita longe lateque protenſam eſſe, præterquam enim quod ſæpe nervi tantum paris vagi & intercoſtales eadem plectantur, ut neque cerebrum nec membra exteriora quicquam afficiantur, quinimo interdum nec ipſi nervi interiores per totos eorum proceſſus cauſa morbifica occupantur; nam diatheſis convulſiva (prout modo innuimus) ſæpe non ultra plexus lienares aut ſtomachicos pertingit, & nunc paroxyſmus à ventriculi aut hypochondrii ſiniſtri inflammatione incipiens, non *utero* ſed *lienis* vitio oriri creditur: cujuſmodi affectio mox ad thoracem traducta

ibidemque ſeptum & pulmones ſpaſmo involvens, *reſpirationem & cordis motum* ſiſtit aut quodammodo pervertit: ſubinde vero paroxyſmus iſta modo *ſine*, modo *ſine capitis perturbatione inſigni* pertranſit: Hæc quidem vario modo contingunt, juxta quod materiem morbificam, ſive copulam exploſivam à capite deſcendentem, velut pulveris pyrii acervos, modo in hac, modo in illa parte plus aut minus congeri accidit: de qua tamen materia, quo ritu eadem in capite producta nervorum origines primo afficit, adeoque paſſionis dictæ hyſtericæ cauſam procatarcticam conſtituit, jam proxime inquirendum reſtat.

Quod itaq; ſpectat ad materiã morbificam, ſive copulã exploſivam, quæ ſpiritibus intra ἐγκέφαλον ſcatentibus acceſceens, cumque iis in proceſſus nervos derivata non raro affectuũ qui vulgo perhibentur uterini, cauſa exiſtit dicimus hanc, ſicut in aliis convulſionum ſpeciebus, eſſe particulas heterogeneas è ſanguine ſuffuſas, quæ tamen ob duas potiſſimũ προφάσεις ſpiritibus in nervorũ principia influxuris affigi ſolent: nempe aut ſpirituũ ipſorum culpa, aut ipſius materię prępollentia: utriuſque generis inſtantiæ paſſim occurrunt: Interdũ accidit ſpiritus animales intra cerebrum, inque commeatu ab ipſo ad præcordia durante, conſitos, à ſubita paſſione, puta timoris, iræ, triſtitiæ, plurimũ perturbari ac in ἀταξίας cogi: proindéq; illos extra ordines propulſos, particulas heterogeneas quaſcunque obviãs ſibimet adſciſcere cumque ipſis combinari, ut propterea mox diathеſin rapiuſivam acquirant, eamque aliquandiu poſtea retineant: Inſuper ſecundo, ipſa materies morbifica interdũ magis efferа & potentior facta, invitis œconomiæ animalis præſidiis, è maſſa ſanguinea in cerebrum ejuſque appendicem ſuffunditur, quæ ſpiritibus adhæreſcens, eos ſtatim in exploſiones diſponit: hoc paſſim cernitur in malis febrium criſibus, nec-non in affectibus quibuſvis malignis, etiam ſcorbuticis, aliiſque chronicis perperam judicatis: Has cauſas plurimum fovet ſuſcitatque mala aut debilis cerebri & nervoſi generis conſtitutio, ſive eadem hæreditaria, ſive ob malã victus rationem acquiſita fuerit: nãq; in corporibus ita diſpoſitis, & ſpiritus animales à levi quavis occaſione in confuſione aguntur, atque cerebri & ſyſtematis nervoſi meatus, materiæ heterogeneæ & exploſivæ incurſibus facilius pateſcunt; Revera propter hanc rationem fœminæ præ viris, illarumque aliæ præ aliis affectibus convulſivis obnoxiæ fiunt.

Quanquam autem hujuſmodi mulierum paſſiones, dictæ hyſtericæ, ſæpiſſime à capitis vitio, ſive à cauſa morbifica intra ἐγκέφαλον oriunda procedant, attamen aliquando tales affectus propter cauſam alibi incipientem, ſc. modo in utero modo in aliis viſceribus ſuſcitantur, atque hujus pathologiæ ſpaſmodicæ duo ſunt præcipue capita, ſcil.

1°. Interdum accidit tumorem aut ulcus, aut humorũ acriũ cõgeſtiones, in partibus membranoſis circa uterum aut alia viſcera conſitis excitari, atque partes its affectus, ob ſolutionem continui in ſpaſmos dolorificos crebro irritari: deniq; in quantum ſpiritus animales circumcirca diſpoſiti, influxq; in crebras ἀταξίας adiguntur, illi demum particulas heterogeneas, aut a parte affecta aut aliunde dimiſſas ſibimet aſciſcentes, ad impetus exploſivos diſponuntur; cumque imprimis motus convulſivi tantum in loci affecti vicinia contingunt, nempe ut moles in hypogaſtrio aſcendens, aut ventris intumeſcentia ſolummodo percipiantur, poſtea corporum nervorum ductu & conſenſu, ſpaſmi ibidem incepti ſenſim alia ventris imi viſcera, dein ad præcordia, ultimoque in ipſum caput propagãtur, atq; affectu ita paulatim ad ſpiritus cerebri incolas delato, illi inſuper in propria officina copulam heterogeneam nacti, eam in viſcera retorquent, adeoque cauſa morbifica reciproca facta ab utraque candicis nervoſi extremitate inchoatur. Vidi olim virginem in quà tumor exiguus ſubter os pubis cum dolore atrociſſimo exortus, convulſiones immanes in ventre infimo primo, ac poſtea ad præcordia & caput aſcendentes, ac demum in membra exteriora protenſas ciebat: nam ſemel aut bis in die, poſtquam in parte affecta cruciatus inſignes urgerent, abdomen & mox hypochondria attolli ſolebant, dein reſpirationis difficultas, & ἀναυδία ſuccedebant, atque ſtatim affectu exterius tranſlato, membrorum & artuum contractiones, convulſionéſq; horrendæ ſequutæ ſunt: Nonnunquam etiam accidit puerperis, ob noxam utero illatam ſymptomata ſpaſmodica induci: Refert *Harveus* ab injectione uterina acriori convulſiones mirandas excitatas fuiſſe: Ita interdum, licet rarius, accidit ſpiritibus circa nervorum extremitates & propa uterum degentibus, materiem morbificam, ſive copulam exploſivam immediate à loco ibidem affecto & abſque cerebri culpa affigi.

2°. Reſtat adhuc alter caſus, ſive afficiendi modus, quo diſpoſitio ſpaſmodica partium longe à cerebro diſſitarum vitio producitur (licet interim labes, quæ illius affectionis cauſa exiſtit non raro ipſi cerebro mediate cõmunicetur) nimirum, ſi quando ſuccus nervoſus alicubi in motu ſuo, ſive circulatione impeditur exinde in partes nervoſas reſtagnans, eaſq; aggravans ſæpe diatheſin ſpaſmodicã infert: Ita cum evacuatio quædam ſolẽnis, qua liquoris nervoſi ſuperfluitates excerni ſolebant, cohibetur, uti à fontanellis ſubito occluſis, aut ulceribus vetuſtis ſine catharſi exſiccatis, plures in affectiones convulſivas inciderunt: Quinimo aliquatenus hic locum obtinet, quod vulgo in virginibus & viduis pro cauſa paſſionum hyſtericarum aſſignari ſolet, nempe humoris ſeminalis, quem περὶ τὰ ἀφροδίσια impendi oportuit, intempeſtiva cohibitio, ſaltem ſi quãdo iſtæ à conjugali vitæ ſtatu juvamen recipiunt, ideo accidit quoniam humoris nervoſi reſtagnationes, quæ cerebro & nervoſo generi ſæpe labem aſſignat, hac ratione præcavantur: Porro ſuccus nervoſus verſus principium ſuum regurgitat, quia tranſitus ejus alicubi à tumore aut ſcirrhoſo aut cancroſo præcluditur: Nuper in hac urbe iſtiuſmodi affectus inſignis inſtantia contigit, ſcil. puella quædam 12. annos nata herniam contraxerat, hinc ea præſcripto matris faſciam male adaptatam cum fibula diuſcula, glandulas inguinales valde comprimente, non ſine magno dolore & cruciatu per binas ſeptimanas geſtabat: intra hoc ſpatium (cum prius integre valebat) de vertigine & gravi capitis torpore queri cepit, ac paulo poſt affectiones convulſivas & quaſi hyſtericas crebro ingruẽtes paſſa erat, ſimulque ſcrophulæ ingentes pone aures ac in cervice ejuſdem lateris tumeſcebantur, quibus antehac in tota vita haud quaquam obnoxia fuerat: in hoc caſu minime eſt quod dubitem quin à glandulis iſtis, quæ ſunt liquoris nervoſi emunctoria, nimis compreſſis, humoris iſtius ſuperfluitates, inde per vaſa lymphatica amandari ſolitæ, in caput reſtagnantes mala iſta pepererint: quippe ſymptomatum prædictorum à ſubligaculi iſtius inguinalis geſtatione ortus, ita ſubito & manifeſto ſucceſſit, ut in hanc occaſionem vel mater ejus morbi occaſionem retulerit: Inſuper etiam in aliis obſervavi humoris nervoſi alicubi in decurſu ſuo obſtructi, recrementa verſus caput reſtagnantia, non modo ſymptomata ſpaſmodica, aſt deinde affectus ſtrumoſos intuliſſe.

Hæc de affectionis dictæ Hyſtericæ ratione formali, diverſimoda origine, nec-non de ſymptomatum ejus cauſis genuinis: è quibus liquido conſtare videtur paſſiones iſtas non ſemper ab utero, quin longe crebrius à cerebri aliarumque generis nervoſi partium vitio pendere: At vero contra hæc multa objiciuntur quæ juxta veterum opinionem culpam omnem in uterum rejiciunt: Nimirum ita fieri videtur, quoniam hujus morbi inſultus fere tantùm fœminas

invadit: quin & mulieres circa uterum male habentes, puerperæ aut quibus catamenia ſiſtuntur, ei potiſſimum ſunt obnoxiæ. Porro ex juvantibus hoc arguere licet, quia ſc. emplaſtra ſuper abdomen geſtata, item arcta ventris & hypochondriorum conſtrictio, quibus ſc. uteri aſcenſus inhibetur, paroxiſmum ingruentem non raro arcent: Hoc etiam indicat quod ſuaveolentia naribus admota paroxyſmum inducent, atque fœtida eundem abigunt; è contra accidere perhibetur ſi eadem ventri aut pudendo imponuntur.

Ut has objectiones diluamus, dicimus imprimis ſymptomata, quæ videntur hyſterica, haud tantum mulieres incessere; nam virum quendam novimus ejuſmodi paroxiſmis, cum molis in imo ventre aſcenſu obnoxium fuiſſe: Quod autem fœminæ multo crebrius quam viri affectibus iſtis convulſivis tentatur, duæ rationes proferri poſſunt, ſcil. primo quod illarum conſtitutio animalis ſit longe debilior, nempe cerebrum & nervos molliores & minus firmæ texturæ obtinent, ut nil fortiter ſufferre, nec injuriæ cuivis reſiſtere queant: quin & in illis ſpiritus animales magis in fugam & diſtractionem proclives, copulam heterogeneam & explosivam facilius admittunt: hinc fœminæ à ſubito terrore, aut ingenti triſtitia maximas ſpirituum inordinationes ſubeunt, cũ viri à tali occaſione vix omnino perturbentur: 2. Fœminæ diatheſin ſpaſmodicam promptius ſuſcipiunt, quia materiæ morbificæ copiam uberiorem concipiunt: quippe cum vitam ſedentariam plerumque degant, ſanguis ob ventilationis defectum impurior evadit: inſuper in hoc ſexu iſte particulis heterogeneis & fermentativis originaliter ſcatet: quapropter cum catameniorum fluxu ſæpius expurgari expedit, quo tamẽ haud ſemper quod extraneum & incongruum eſt è maſſa ſanguinea in totum eliminatur, quin ſuperſtes ſit quod pro data occaſione in cerebrum & appendicem ejus ſuffuſum, affectionum convulſivarum cauſa exiſtat: Porro cum fluxu menſtruali cohibito diatheſis ſpaſmodica accerſitur; haud igitur putandum eſt talem affectus ab utero ſuſcitari, verum quod maſſa ſanguinea, particulis heterogeneis plus ſolito imbuta, eas una cum ſucco nervoſo capiti ingerat; quinimo potiſſimum ob hanc rationem etiam puerperæ paſſionibus quaſi hyſtericis obnoxiæ reperiuntur: præterquam enim quod læſis uteri membranis, ſpaſmus illic ob ſenſionem moleſtam incipiens ſurſum perreptat, ac denuo cerebro communicatur, ſæpiſſime accidit ſanguinem à lochiis retentis infectum febrili incendio effervefcere, ac dein crebros loco miaſmata maligna cerebro ingerere, unde affectus convulſivi & non raro ſoporoſi excitantur.

Quod vero arguitur morbum hunc videri hyſtericum, quia remedia circa abdomen applicata non raro levamen conferunt, facile erit reſerre cauſam morbificam, in meſenterio ſæpius quam in utero conſitam, interdum hac ratione aut tolli aut ab influentia ſua cohiberi: Præterea ejuſmodi circa hypogaſtrium applicationes nihilominus prodeſſe, licet affectus origo ab ipſo capite derivetur, nam ſupra oſtendimus quod cum materies heterogenea & explosiva ab ἐγκεφάλῳ deſcendens ſpiritibus intra totos nervorum interiorum proceſſus diſpoſitis diatheſin ſpaſmodicam intulit, motus convulſivi propterea excitati à nervorum extremitatibus incipiunt, & inde ſurſum verſus illorum initia perreptant, adeo ut imprimis viſcera imi ventris, dein præcordia, ac ultimo cerebrum ipſum afficiantur: Sin vero ſpiritus extimi, ſc. in meſenterii plexibus degentes, ab exploſionibus iracundis cohibentur, cæteri omnes in reliquo ductu nervoſo intra ordines ſuos permanent: hoc autem emplaſtra ſuper umbilicum geſtata non raro efficiunt; namque odore ſuo ſpiritus ab exhalatione reprimunt, ac in ordines cogunt, quin etiam illis copulam accreſcentem non raro excutiunt abiguntque, quare cum explosiones illic ineundæ inhibentur, paroxyſmus convulſivus omnino præcavetur: Quod adhuc amplius conſtat in quantum ſc. ſpaſmus in imo ventre incœptus, indeque inſtar globi aſcendens ſtatim ſupprimitur, ac iſtarum partium conſtrictione valida impeditur ne ſuperius perrepiet, ſæpenumero paſſio convulſiva, præcordiis & cerebro intacta abrumpitur: quapropter vulgo in more eſt mulieres laborantes faſcia, aut brachiis circa epigaſtrium complicatis arcte conſtringere, adeoq; ſymptomatum verſus ſuperiora progreſſum ſiſtere: cum enim ſpiritus animales velut fomite igniario ſpaſmos ſucceſſive ineunt, ubicunque fomes abſcinditur aut intercipitur, affectio ulterior prorſus inhibetur.

Quod ſpectat ad varios odoratorum effectus, nempe quod ſuavia paroxyſmum accerſunt, fœtida vero eundem abigunt, dicendum eſſe videtur priora ſpiritus animales demulcendo reſolvere, ac à ſolitis influentiæ penſis nimis relaxare, adeoque ipſos ad explodendum paratos in tales ordinationes provocare, quinimo velut flammula admota aliquatenus accendere: E contra eoſdem graveolentia ſpiritus reprimunt, ab excurſibus & exorbitantiis retro cogunt, inque ordines compellunt; quin velut ſulphur auro fulminanti admixtum, virtutem exploſivam iis adimunt. *Idem ib.*

Uterum prorſus inſectum] Affectionis hyſtericæ ſimulæ, excretione per alvum materiæ cujuſdam pituitoſæ ſedatæ, mentionem facit *Riverius* cent. 1. obſerv. 69. ut hinc pateat utero ſalvo affectus quoſdam invadere, quorum tamen culpa in illum rejiciatur: Uxor *ait*, Mercatoria Monſpelienſis per multos dies conflictata eſt dolore circa regionem Hepatis graviter infeſtante, cum levi leipothymia & faucium conſtrictione quadam, atq; vomitibus pituitoſis: per intervalla recurrebat dolor, & interdum ad alias abdominis partes exporrigebatur: Tanta interdũ animi defectio eam corripiebat, ut brevi moritura videretur: Cũ affectio hyſterica putaretur, remedia congrua uſurpantur, à quibus aliquãdo levabatur, ſed omnia ſymptomata poſtmodũ recurrebant: Tandẽ balneis, fotibus & clyſteribus uſa, per alvum excrevit materiam quandam pituitoſam compactam & latam, faſciæ inſtar, palmi magnitudine, poſtea vero per aliquot ſedes materiam mucoſam, ac poſtmodum omnino ſanata eſt.

In molem attolli] Illud ſymptoma in paroxyſmis ejuſmodi valde frequens, nempe quo velut globus ab imo ventre efferri ac circa umbilicum impetuoſe exſilire percipitur, ut perinde uteri aſcenſus perhibeatur, Dico nihil aliud eſſe quam immanes horum plexuum ſpaſmos: Sæpe quidem in fœminis, ac interdum etiam in viris, novi, cum affectio convulſiva invaderet, primo molem in hypogaſtrio aſſurgere viſam, dein circa medium abdomen intumeſcentiam ita immanem ſucceſſiſſe, ut viri fortis manibus, utut validiſſime intentis, haud comprimi aut cohiberi potuerit: proculdubio admirandi hujus affectus cauſa eſt, quod inter paris intercoſtalis nervos ſpiritus animales influi, quoties ἀταξίας ſive motus convulſivos ineunt, primo (uti plerumque aſſolet) circa nervi extremitates, nempe in plexu abdominis infimo, effervefcere ac velut explodi incipiant; quæ illorum affectio cum ſurſum perreptans ad plexum meſenterii maximum defertur, adeo ut ſpiritus ejus incolæ pari inordinatione corripiantur, nihil mirum eſt ſi iſta medii abdominis intumeſcentia, ac velut materiæ cujuſdam nitroſulphureæ exploſio cietur: Enimvero haud probabile eſt ſymptoma iſtud ab utero aſcendente ac ſede ſua dimoto exciteri poſſe, quia præterquam quod hæc pars in loco ſuo fixa & ligamentis firmiter ſtabilita eſt, etiam moles ejus in virginibus ita parva eſt, vix nuce juglande major, ut licet in ventrem elata, ejuſmodi intumeſcentiam minime producat: Nec magis veriſimile eſt ejuſmodi

affectum

affectum à muſculis abdominis ſpaſmo correptis cieri: iſti enim utut convulſi, ſeſe, ac partes ſubjectas ſurſum aut deorſum, aut ad latus contrahant, verum ſe eminus efferre, ac umbilici regionem cum impetu in altum attollere nullomodo poſſunt: Ut ſupponamus vero ſpiritus animales in plexu meſenterii maxime efferos, & ad explodendum aptos fieri, (quales revera ſunt ubicunque motus convulſivos ineunt) iſti ibidem denſius conglobati, effervescentia ſua ac rarefactione inſigni plexum iſtum cum toto vicina ejus immaniter inflent ac intollant, ſimulque viſcera impoſita cum vibratione quadam ſurſum propellant. *Idem Anat. Cerebri cap.* 28.

Observatio VI.

Affectus hyſterici judicati, orti à ſero acri, nervorum initia in Occipite afficiente, utero incolumi.

MVlieres quaſdam ab aliis morbis defunctas, *paſſionibus* interim *hyſtericis* dum ægrotarent valde obnoxias aperui, in quibus utero ſatis recte habente, in Occipite nervorum principia ſero acri madida, ac prorſus immerſa deprehendi: *Idem ibidem cap.* 10. *Vide Aitiologiam in Scholiis præcedentibus.*

Observatio VII.

Paſſio Hyſterica credita, orta à Pancreatis vitio.

NOb: fœmina Convulſionibus & Paſſione Hyſterica laborabat, cujus ſolum Pancreas male affectum & ulceratum inveniebatur: *Highmorus in. Diſquiſit. Anatom.*

REgn. de Graaf. Exercit. de Succo Pancreatico §. 89. & 199. ab hoc nimis auſtero deducit ſtrangulationis ſenſum ac metum, fœminis ficti uteri aſcenſus nomine paſſim notum: Cujus cauſa proxima non accedat immediate ab utero, ſed à tenui inteſtino, in quo excitari, ob vitioſam effervescentiam concurrentium humorum, halitus & flatus auſteri, quoties per œſophagum aſſurgunt, eundem ita agunt, ut in ſtrangulationis periculo ſe verſari putent ægræ. Convulſionum autem cauſam adſcribit *Franc. Sylvius* pract. lib. 1. cap. 42. §. 14. & 15. irritationi capitis ſpinalis medullæ, aut nervi particularis, à ſpiritu acido & acri factæ, halitus forma ex tenui inteſtino ut plurimum aſſurgentis.

Observatio VIII.

Suffocationis uterinæ cauſa in Pancreate non ſemper quærenda.

NOtandum quod *Franc. de le Boë Sylvius* hyſtericæ ſuffocationis cauſam commentus eſt Succi Pancreatici peculiare vitium, uterum & partes ſpermaticas à ſymptomatum inductione excuſans; Verum etſi multoties ſymptomata quædam cum hyſtericis aliquibus ſymptomatibus, quaſi ſimilitudinem aliquam habentia vitio, quodam Succi Pancreatici induci poſſe negare nolim (quamvis attenta obſervatione ſatis ab his diſtingui queant) eaque ego ipſemet ſubinde in viris non minus quàm in fœminis animadverterim, tamen ſuper hac re ſemper accuſare, nimis durum atque iniquum videtur, cum à me aliiſque *inſtituta cadaverum mulierum ſectio* multoties docuerit pancreas ab hyſtericis affectibus prorſus inſons extitiſſe, optimeque valuiſſe, atque interea in Teſtibus, modo valde tumidis (interdum alterutrum, raro utrumque, ad ſemiovi magnitudinem intumuiſſe demonſtravimus) modo male coloratis, virulentoque liquore repletis tantorum ſymptomatum cauſam latuiſſe, cum etiam in tali præfocatione uterina graviter laborantibus millies obſervatum ſit, per ſeminis ſive coitu, ſive obſtetricis digiti frictione provocari excretionem, mox omnia ſymptomata ceſſaſſe, eorumque reditum per licitæ veneris uſum fuiſſe præventum: quæ tamen dulcia ſubtus adhibita remedia nullum qualemcumque ſucci Pancreatici vitium tam facile, cito & bene tollere poſſent: *De Diemerbroec Anat. lib.* 1. *cap.* 24.

Observatio IX.

Affectus hyſterici admirandi à cauſa occulta excitati, quod nihil vitii in utero ſit deprehenſum.

VIrgo annos nata 22. in otio magis quam laboribus educata, Ducis Albani Tirannidem præveniens in voluntarium exilium menſe Aprili 1567. patria exceſſerat: Interea ex calamitate patriæ ægritudinem animo concipit, quamobrem per æſtatem non ita commode degebat, quin cruditatibus ventriculi & viſcerum obſtructionibus ſubinde laboraret; menſes inordinate fluebant, ex utero aliquoties ſuffocabatur: ſub finem tamen æſtatis, correcta uteri expurgatione meliuſcule habebat: Paulo poſt Sororium 22. Septemb. ex Buderitia Lemgovium comitabatur; Profectionis moleſtias utcunque ferebat, præterquam quod aberrans in itinere ſerotino, præ metu tenebrarum, animo deficeret; Ultimo ejuſdem menſis vacuatio

menſtrua fiebat, ſed modica, inde corporis laſſitudo, dolor & gravitas capitis, hypochondriorum inflatio detinebat: Dejecto appetitu, cibo parciſſimo, eoque minimi alimenti, in prandio tantum, à cœna abſtinens utebatur: Circa xij. Octobr, febris quotidie intermittens ſub veſperam invadebat, qua durante, ſingulis noctibus animi deliquium, uterinæ ſuffocationi ſimile patiebatur, in quo extrema refrigeſcere, reſpiratio crebeſcere, prorſus conſidere, nonnunquam ad tempus etiam plane intermittere, ſine ullo ſpiritu, voce, motu, ſenſu, moribundæ inſtar: Interea pulſus celer, creber, inordinatus, inæqualis & minor quidem ſolito, nunquam tamen deficiens, multo minus ἀσφυγμίς: durabat paroxyſmus iſte alias dimidiam, alias integram, alias ſeſquihoram; quo finito ſemper ad mentem redibat: Paſſa fuerat hæc deliquia ter quaterque antequam febris naſceretur: Queri ſolebat id mali à frigore quodam, ex inferiore abdominis parte ſurgente, inde thoracem & cor ferienti exoriri, videri enim cor congelaſcere: Increbeſcebat poſt dies paucos hæc lipothymia, ut nonnunquam mane, etiam poſtquam ſurrexerat, ſere tamen veſperi, vel ante vel poſt febrilem acceſſionem, etiam ex leviſſima deſrigatione obreperet: Animadverti tamen affectum hunc non ſolum ex laſſitudine, verum etiam ex vehementioribus animi perturbationibus, triſtitia, excandeſcentia, attentioribus, cogitationibus, &c. recruduiſſe: Ternos plerumque inſultus ſyncope iſtâ ad tempus aliquod obſervabat, mane videlicet ex cubili deſcendendo, crepuſculo veſpertino, & circa noctem mediam: Afficiebatur interim albo Fluore, ſervato tamen utcunque menſtrui ordine & tempore, præterquam quod deterius fuerit, colore & quantitate mutata: Urina tenuis, vix ſpicca, ſedimento fere deſtituta: Febri adhibita ſunt quæ cum moderato calore & partium tenuitate turgent, aperiunt & robur conferunt, ex quorum uſu mitior reddebatur: Circa calendas Decembris, evolutaria periodo menſtrua, frequentioribus jam factis lipopſichiis, ut intra xxiv. horas etiam quinto repeterent, Quum jam non aliunde quam ex utero illas renaſci judicarem, tardiorem ſolito matricis excretionem in neomeniis provocandam duxi, ſperans inde commodi aliquid acceſſurum: Diſplicebat ad hanc rem etiam in malleoiis venæ ſectio, propter hybernum tempus, exiguas & profundas venas, ſanguinem paucum, crudum, corpus ſobrium noctes inſomnes ex cœnæ abſtinentia, quam febris veſpertina & ἀνορεξία imperabat: Purgaram quoque ante & ſubinde, ſed clementius: Exhibui itaque Dauci pollinem ex aqua arte miſiæ: faſtidienti obtuli ex aſſa fœtida, dauco & caſtoreo pingui æqualiter miſtis ℈j. pilulæ forma: Cum autem nondum obediret uterus, offerebam adventante veſpere rurſus ex iiſdem catapotiis duplum; Quibus devoratis in ſomnolentiam novam incidit, in quam cùm ſe vergere præſentiret; Quid nunc tandem fiet? aiebat, & paulo poſt ſoporatæ inſtar jacebat: quo ſopore diſcuſſo, obrepebat cum frigore conſueta & veſpertina oſcitatio, aſſilientis febris prænuntia: Totum diem foco inhærebat, carens vaporario, & frigus premebat, eaiτaque nocte cum febre delirabat: durabat autem delirium iſtud biduum fere continuum; & jam finito febrili paroxyſmo, nam interdiu nunquam febricitabat calore notabili: At cum catapotiorum ſubſidio uterus reſponderet, poſtridie theriaces opt. ʒß. cum cinnam. ana ex aq. artemiſiæ & ſaccharo propinabam, qua potiuncula eadem die menſes comparebant ferruginei, craſſi, putridi & copioſiores ſolito per totum fere quatriduum fluebant: Nihil tamen profuit iſta excretio, imo ſymptoma acerbius & frequentius videbatur: quod enim ultra quinos ad ſummum impetus uno die ex more non faciebat, jam deinceps nulla nec temporis nec conſuetudinis ratione habita creberrime redibat, ut nonnunquam quater duarum horarum ſpatio repeteret, imo unicus paroxyſmus ſeptenas horas & quandoque denas expleret, neque is ejuſdem formæ cum præteritis, ſed reſpiratio ſtrangulationi ſimillima fiebat, una cum ſonitu & ſtridore magno, convulſioneque artuum tam violenta, ut præ concuſſione fulcrum cum toto cubili tremerent & crepitarent, cum colli capitiſque inordinato motu, imo extenſione velut tetano univerſi corporis, voce inarticulata, coacta, ſtridula, abrupta, diſploſa, clamoſa, ſtentorea, ut præ violentia ſimul paroxyſmi plerumque toto corpore ſudaret: Finitis uterinis hiſce etiam exacerbationibus, fere diſipiebat, abſurda loquebatur, caput huc illuc aſſidue agitans, & cantilanti voce idem perpetuo occinens, neque ab hoc coccyſmo deſiſtebat niſi ad mentem rediiſſet, neque id niſi probe & præter ſolitum obdormiſſet: Dum delirarer, imminentem ſymptomatis inſultum annuntiabat his formulis, Scamnum hoc aufer, nimia hic eſt anguſtia, trabs nimis imminet, ego aduror, delinquarne animo: eſt mihi volandum paulliſper, & ſimul cum hac voce, plerumque impetu quodam, corpus erigere, tanquam jam volatura conabatur, verum in mediis conatibus ægra deficiens menti eripitur: Durabat hæc amentia tres quatuorve dies continuos ſine ulla reſtitutione mentis: Dum delirabat omnium, etiam minutiſſimorum quæ multo ante acta eſſent recordabatur, ſed quæ mutilatis verbis & obſcuris afferebat: Tantæ rerum difficultati cum quid opponerem anxius delibero (neque enim ex frictionibus, ligaturis, fomentis, vacuationibus, odoratis & fœtidis ſuſque deque admotis &c. utilitas ulla accedebat) ad cata potia illa non purgantia revertor, additoq; mithridatio tali proportioni miſcui ut ad

caſtorei ; pinguis ſimplum, aſæ & dauci ſingulorum ſexcuplum, mithridatii duplum accederet: hujus medicamenti quotidie ʒj. in pilulas formatam exhibebam, cui cumini cochlear parvum ex cereviſia ſaccharata ſorbere jubebatur: deprehendi antidotum expectationi utcunque proſperum, quare & inſtante veſpera offerre audebam: cujus uſus Dei beneficio, ita nobis ſuccedebat, ut affectus, cujus frequentiſſimi uno die inſultus, idemque pertinaces eſſe ſolebant, vix tandem bis, idque multo mitius infeſtarent, imo ita quotidie decreſcerent ut inſra nonum diem prorſus extinguerentur: Totum itaque biduum & mente & corpore valebat, victa febri, jugulatoque hyſterico malo, cibos appetere cœpit &c. Die Decembris xxi. falſo ſuſpicata eſt hominem in hypocauſto adeſſe, cujus vocem audiſſe imaginabatur: hinc furtim, vacillanti gradus ſponte in ſubucula è lecto per gradus 8. in atrium uſque deſcendebat, etiam progreſſura ulterius niſi à ſorore ad eam redeunte deprehenſa fuiſſet; quem adventantem ſentiens, magna cum celeritate ſcalam aſcendens rurſus ſe in lectulum proripiebat: Subitum hoc illius robur ſatis mirari nequeo, quæ, vel pridie de grabatulo vix ulnis exportari ſe inoffenſe ſuſtinuiſſet: Ex hoc deſcenſu fatigato corpore,, variaque imaginatione animo turbato, illico in priſtinum affectum prolabitur, per biduum delirans, 23. die iterum ad ſe redit: interea 26. Dec. menſes refluebant, qui ut commodius manarent, pharmaco promovimus, nihilo tamen ſublevarunt ſymptoma: Alternis diebus fiere mentis compos fiebat, idque interdiu tantum uſque ad veſperam: Per hos dies deficientibus catapotiis, pulviſculum ex una zz. duabus dauci partibus, edulcata cereviſiæ inſperſum exhibebam, à quo minus ſolito habebat per iv. dies continuos, licet ſemper veſpertina acceſſione deſiperet. Tertia Januarii 1668. ob ægritudinem animi ex fratris diſceſſu, adeo rurſum morbus ſæviebat; ut intra bidui ſpatium plus minus 32 paroxyſmos prioribus ferociores pateretur: reverſi vero fratris præſentia malum denuo cicurabatur; quod poſtridie ex ejuſdem diſceſſu iterum ferocire cœpit; Ante quatriduum aliquando mane talis illam paroxyſmus invadebat qualem ante Calendas Dec. habere ſolebat, cum denſiſſima reſpiratione & ſpiritus interceptione, ſuffocationis ſpecie: 7. Januar. *dolor quidam punctorius* utrinque ab oſſe ſterno, inter geminas mamillas, affligebat, neque tuſſiendo neque ſuſpirando invaleſcens, imo ſine tuſſicula, hærens nihilominus loco, ad ſingula fere momenta ſponte ſua ita pungebat ut ſubinde vocem attollere cogeretur, ſed ſequenti nocte mitigatus & fere ſublatus: 8. Recrudeſcebat cruciatus ille & vehementer lanciabat, fomentorum uſum non admittebat, quod illorum pondus pectori moleſtum eſſet: Potus & cibus omnis oleoſum quid ſapere ægræ videbatur: Purgabam eo die catapotiis, mediocris excretio ſequebatur, nihil tamen remittebat dolor. 9. Cataplaſma pectori nihil conducebat, imo profundius inde dolebat: Paroxyſmi uno die interdum plus minus xvi. 20. Utebatur tragemate ex diarrium piper. & caſtor. ana ʒß. ſacchar. duplo, Venæ ſectio, cucurbitularum uſus perparum conferebant: 15. Suſpiriis increbeſcentibus, extorta vix tandem cauſa, amorem erga juvenem, invita admodum fatebatur: Ex hoc animi affectu apparentiam cibi, ſomnos ſanaſque cogitationes labefactatas: hinc illi 21. Decemb. ex cubili deſcendendi impetum, ſuſpicione de dilecto illo provenniſſe; Ex eo tempore eaque cauſa morbus illi cum exacerbationibus magis ſævire viſus, eumque delirio majori & diuturniori quam antea: 18. Mihi & uxori ſuſpiriorum cauſas pervicacius ſciſcitantibus, etiam alios amores profitebatur, adeoque ſe amatoriis imaginationibus ab eo ipſo momento aſſidue perturbatam fuiſſe: 20. Hic tam cum agarico melliram hauſit & commode purgabatur, eodem die menſes apparebant nigricantes, putridi, qui poſtridie medicamento promoti laudabiliter fluxerunt: 21. Paroxyſmi uterini à purgatione & rareſcebant & mitigabantur: edulia adhuc oleoſum ſapiebant, ſed veſpertino inſuitu rurſus de mente excidebat: 23. A prandio oſcitabat ſæpius, frigebat cruribus & lumbis: novæ febris quotidianæ annotatio, priore, jam diutius menſe, diſcuſſa: 25. A meridie ad mentem revertebatur: 27. Poſt meridiem oborta vertigine querebatur & ſe & omnia circumrotari; Excipiebat hanc ſtatim quiddam convulſioni ſimile, oculorum depravatus motus apertis palpebris, & derepente brachiorum, manuum crurumque denæ aut duodenæ violentæ extenſiones, diſtinctæ inter ſe mora perquam exigua, occupata mente & ſenſibus, capite immoto: His finitis illico ſolitus paroxyſmus, ſtrangulationi ſimilis, cum tremula totius corporis concuſſione, ſubſequebatur: 31. A prandio, leviſſimo vomitorio exhibito multam viſcidamque pituitam rejiciebat: 5. Februar. inter multos paroxyſmos unus quinque horas continuabat, à quo deſipiebat uſque adeo ut ne me quidem dignoſceret, in quo nunquam tamen erraret: 8. veſperi unicus paroxyſmus octo horas implebat; Ante biduum dolere ſe ſub nothis coſtis ſupra lienem, idque ab anteriore parte in dorſum uſque, querebatur, ſed rarius, exaſperari tamen motu thoracis vehementiori: Dolor pectoris punctorius prorſus evanuerat, qui per quatuor ſeptimanas duraverat; dolebat & circa dextram umbilici partem profunde. 10. Unus paroxyſmus, res ſtupenda, per xij. horarum fere ſpatium totum perſeverabat: 17. Ceratum impoſitum parotidi, quæ in glandulis colli, ſub aure

dextra,

dextra, ſtrumæ non abſimilis, ante quinque hebdomadas enaſci cœperat, jam ad tactum dolebat: 23. toto die optime valuit, mentis compos ſine ullo paroxyſmo: 27. jam in ſextum diem ſine paroxyſmo ullo perſiſtebat mentis compos, uſque in meridiem hujus diei, quo tempore in reparatum lectulum deportata, ex leviſſima hac defatigatione in paroxyſmum veterem recidebat, ex paroxyſmo vero in dementiam, ſenſit autem ante mediam noctem paroxyſmos tres: Notandum quod præ metu ſæviſſimi illius paroxyſmi plerumque vix ante quartum aut quintum diem lecto dimoveretur: A Calendis Martii totos dies 17. continuos animo & intellectu pollebat, repetentibus tamen interim aliquando primis illis deliquiis levioribus, niſi quod bis, dum lectus reficiebatur, ex tranſportatione defatigata, ratione excideret. 13. Menſtruum, quod redire debuerat, intermiſit: 31. Tantæ vehementiæ paroxyſmus novus erat, caputque de latere in latus ſæpiſſime agitabat, ut ſanguinem ori exprimeret, qui ex capite manaſſe videbatur: Ad 20. diem Aprilis uſque eadem morbi conditio: Maii 4. paroxyſmus cum jactatione capitis totiuſque corporis, comitante ſtridore vocis acutiſſimo inexpectatus adveniebat: 5. ſanguinem ex baſilica ad ℥iij. detraxi; 16. Venam malleoli ſecui, fluxit ſanguis modice, forte ad ℥iij. 25. ſumpta cathol. ℥j. dejecit ſexies: Junio menſe graviora illa ſymptomata miteſcere, adeoque minui cœperunt: Tandem ſub finem menſis hujus nulli redierunt paroxyſmi, ne tunc quidem cum lecto moveretur: Sed toto hoc menſe catarrhus ad os fluens (quo jam à Januario fatigabatur) infeſtabat magis, ut quod afflueret cava manu abjiciendum excipere cogeretur: Julii 14. febri rurſus intermittente quotidie repetẽte, & quidem duplici, affligi cœpit; hac febri plurimum emaciata imo exhauſta eſt: Auguſti 5. catarrhus deſinere cœpit; febris intermittens in continuam converſa vires prorſus labefactabat: Poſt Idus Teneſmus ad frequentiſſimas ſedes, ſed irritas, cum ſummo dolore ſollicitabat: A calendis hujus menſis, fere non potuit, præ nimia macie conſumpto corpuſculo, in clunes amplius ſurrigi ut alvum aut veſicam exoneraret: Hoc menſe Tumores illi duri & ſcirrhoſi per ſe diminui cœperunt, ut mortuæ fere prorſus evanuiſſe viderentur. 18. Paulo poſt tertiam matutinam ſana mente, conſtanti fide in J.C. ex hujus vitæ miſeriis emigrabat anno 1568.

Corporis habitus, & quidem ſubpinguis, quo naturæ beneficio prædita erat, uſque ad ſolſtitium hybernum ſatis ſibi conſtabat quamvis ſemel tantum quotidie cibaretur: Imo ab eo tempore incrementum adipemque contraxit majorem multo quam dum incolumis valetudinis eſſet: Nam à XXI. Decembr. meliori appetentia quam ante præſtabat, pluresque quam cum ſana eſſet, cibos ſumebat, durabat id per menſes fere duos: Ab idibus Febru. laudabilis illa corporis conſtitutio flacceſcere cœpit, faſtidio nempe ciborum oborto & febre quotidiana altera, quæ priori tamen mitior eſſet, per ingluviem ſuſcitata: Interim nec ab hectica febri ſymptomatica immunis fuit, quæ per menſes plus minus ſex ante obitum apparere cœperat, etiam ut ab aliis febribus putridis liberata eſſet. 4. Calendas Janu. ad multas hebdomadas, ſæpiſſime unico die, tres, & quidem ſpecie diverſiſſimas inter ſe ſyncopas patiebatur: nam non raro & illa tum leipothymia recurrebat, quæ ante Kalendas Dec. ſingulis noctibus etiam dormientem opprimere ſolebat, idque potiſſimum quoties ad mentem reditura eſſet.

Diſſecto corpuſculo, Pulmonis lobos undique thoracis membranæ firmiter annexos, ut ſine labore aut dilaceratione divelli nequirent, eoſque duris quibuſdam tuberculis ſcirrhoſis omni ex parte refertos deprehendi: Tenuia Inteſtina rubicunda, velut eryſipelate quodam affecta: Bilis folliculum felle quodam vireſcenti tumidum. Omentum fere corruptum & conſumptum; Cætera viſcera belle habebant: Iecur colore ſubſtantiaque bona, communem tamen humani hepatis magnitudinem excedebat: Uterus quoque inteſtinum rectum, aut lien nihil præ ſe vitii ferebant.

NUlli alteri corporis parti, præterquã Utero attribui debere immaniſſimos hos (quibus pia & pudiciſſima Virgo tanto tẽpore excruciata fuit) paroxyſmos apud Medicos in confeſſo eſt: *Galenus* certe atque Aetius præter ſenſus, vocis, motus & ſpiritus intercepiones, etiam hyſtericis artuũ contractionem aliquando accidere teſtantur: quod quo facilius credam facit ipſa ægræ adſtipulatio, quæ de frigiditate ex imo ventre ſurgente, & cor ipſum quodammodo cõgelante, acceſſionis initio queri ſolebat: Sed quid in cauſa ſit, fortaſſis controverſia non omnino caret: Statuitur autem ex probatiſſimorũ veterum ſententia cauſa duplex, videlicet vel menſtrui vel ſeminis corrupti culpa. Semini major vis tribuitur quã menſtruo, ut toti corpori noxa afferatur. At ſi ſeminis corruptelæ tanta ſymptomatum dicitas adicubatur, unde tanta ejus copia ut ſedecim, ne dicam viginti paroxyſmos intra XXIV. horas ſuſcitet? præſertim cum id ipſum etiã ſanis exiguum exiſtat, neque tum ſæpe ut cætera excrementa expelli poſtulet, præcipue in virgine nunquã concubitum experta: adde quod tam longo morbo afflictæ in ſextum uſq; menſẽ, priuſquã hyſtericæ exacerbationes finem facerent, tam ſobriæ ut unico paſtu, eóque valde modico, ad menſes aliquot, etiam ante decubitum acquieſceret, ut pote tota præcedente morbum æſtate in Gliviis, propter exilium, patriæ calamitatem, parentum pericula mœrenti & valetudinariæ ſemen abundare nequiverit; De ſeminis acrimonia nulla eſt ſuſpicio ob habitum corporis pinguiuſculum, qualis illi à natura fuit, adeóque in otio molliter educatæ moribus, modeſtæ & pacificæ: At *Galenus* minimam corrupti ſpermatis particulam tantorum affectuum cauſam eſſe poſſe, à pha-

lan g

langii & ſcorpionis ictu, rabidive canis ſaliva aſſerit. Quod ſi ita habet, unde tam crebra totieſque tenata hujus genitalis ſucci putredo? unde tam aſſidua ejuſdem expulſio, quæ per ſex menſes, vix triduum ſine tetnis quaternitique inſultibus ægram nunquam deſtituit? Sane tanta eſt febrilis paroxyſmi æqualitas quanta putrefacti humoris uniformitas, quo diſcuſſo etiam acceſſio diſſolvitur: Similem hyſterici paroxyſmi rationem eſſe ſtatuamus, ut donec humor venenatus ſubſiſtat tam diu affectus quoque ſæviat: ſed ſi cum ſingulis inſultibus finientibus ipſorum etiam materia abſumatur aut ejiciatur, unde tam ſubito nova colligetur: Quamdiu phalangij, aut ſcorpij & canis rabidi virus in corpore hæret atque agit, tamdiu quoque affectus ejuſdem ſine ulla intermiſſione perdurat continuo, neque novos facit paroxyſmos; In febri quia concoctio & nutritio corporis aſſiduo recrementa quædam ſeponit, fit ut pro partis morboſæ qualitate, ejuſdem nutrimentum atque excrementum vitietur; vitiatumque præ imbecillitate neque concoqui recte neque expelli commode queat, ſed inhærens putreſcat, & pro putredinis ſuæ natura hæc aut illa ſymptomata producat. At in ſeminis conſideratione, tametſi teſtes ea continuo ſeminis acceſſu, pro ſuo modo ſeſe alant non tamen quicquid poſt ſui alimoniam ſuperfluum eſt id ſtatim omne à ſe propellunt, ſed tanquam in meliorem uſum utile excrementum propriis conceptaculis reponunt & conſervant, dum vel copia molestum turgeat vel procreandæ ſpeciei neceſſitas ut illud excutiatur ſollicitet. Quamobrem, qua ratione horum frequentiſſimorum ſymptomatum cauſas in corrupti ſeminis venenoſam ſubſtantiam rejicere debeam, aſſequi non commode poſſum: niſi lentam quandam & continuam tanti temporis gonorrhæam factam eſſe imaginemur; Neque enim alibi quam extra vaſa ſua ſemen putreſcere veriſimile eſt; Vaſis autem excidere poſſe, niſi cavitate matricis excipiatur ſtatim, anatomici veteres negant: At ſi ita frequenter vel minima particula ſeminis in uterum illabatur, illapſa putreſcat, ſane putrefactam tandem neceſſario ſemel utero excuti debere veriſimile quoque eſt ut iam, non tantum utero ſed & toti corpori adeo infeſtam & venenatam; Si excuſſa fuerit, alienam ſane qualitatem facile ſenſibus prodet, neque enim calore ut in febre diſſipari poſſet: neque uterus tantum venenum perpetuo fovere valet: ſed in hac ægra nulla vel pauciſſima humiditas, nec illa quidem ingrata qualitate prædita genitalibus (poſt finitos paroxyſmos) emanaſſe animadverti potuit, teſte Sorore aſſiduo aſſidente. *H. Sr. eius miſcellan. lib. vi. Epiſtola v.*

Nulli alteri corporis parti præterquam Vtero, &c.] Quem tamen in diſſectione vitiieapertem pronuntiat: Si cum anne ais partibus, vaſis ſpermaticis, teſtibus, tuba, &c. ſalvus fuit, cur cauſam in ſamine corrupto quærit, in ſanguinem potius menſtruum, qui corruptus & putridus ſemper exclusus eſt, rejiciendam Si reſeratum caput, forte vitium in eo deprehenſum fuiſſet: catarrhus pertinax, ſuborta paroris & alia labis immune non fuiſſe oſtendunt: Aitiologiam ergo repete ex Scholiis in præcedentem hiſtoriam, à qua ſymptomatum omnium ſere ſpaſmodicorum facilius eruetur.

Quam tamen non abſurde quam ex Vtero, &c.] Qua ratione variæ corporis partes cum utero compatiantur Inveſtigaturus, Breviter prius ei exponendum quam habeat uterus connexionem cum reliquis corporis partibus: Situm is adeptus eſt in humiliore abdominis regione, ubi oſſium ſacri, ilium coxendicis pubiſque concurſu ea cavitas, quam pelvim appellant efformatur: Colli anteriore ſtante cum veſica collo connectitur, poſteriore adhæret recto inteſtino, ſuperne reliqua inteſtina ipſi incumbunt, Ac fundo uteri, juxta cornua ejuſdem, duo emergunt ligamenta quibus cum oſſibus ilium hinc inde connectitur; his ligamentis Tubæ cum teſtibus ſunt appenſæ: Latiora hæc ligamenta, ſi fibræ ipſorum carneæ aſſenſu conſiderentur, inter muſculos numerabuntur: Ab eiſdem fundi lateribus duo alia ligamenta teretia fibris carneis, quales ſunt fibræ muſculorum, compacta protenduntur, quæ non ſecus ac vaſa ſpermatica virorum per proceſſus peritonæi, & tendines muſculorum abdominis oblique deſcendentium, extra abdomen erumpunt, horumque portio verſus e ito idem excurrent, in tenuiſſimam membranam verſa ſtatim obliteratur, reliquum in membranam femoris interiorem abſumitur: Teretia hæc ligamenta ſunt ſecundum longitudinem excavata, ductu quem in uteri cavitatem apertum deprehendi: Sunt etiam Tubis uterinis ductus conſpicui conceſſi: Cum utrorumque ligamentorum ſtructuram conſiderarem, mihi viſi ſunt eorum uſus negligentius aſſignati, & parum congrue ligamentorum nomine vocata, cum proculdubio aliis nobilioribuſque dicata ſint quam ligandi muneribus.

Præterea cum uterus per vaſa univerſo corpori communia cum reliquis partibus connexionem habeat, ea ſunt breviter perſtringenda; Ac 1. quidem Uterus venarum & arteriarum ramos accipit ſuperne à ſpermaticis & hæmorrhoidalibus, inferne ab hypogaſtricis habet ſurculos, qui collum & imam fundi ipſius partem perreptant & cum vaſis ſuperioribus junguntur, ut ea his in illa, & viciſſim facilis ſit humoribus tranſitus, cum nullum occurrat valvularum impedimentum: Venæ uteri, aut potius tubuli membranacei habent oſcula exiliſſima, quæ menſtruorum tempore in cavitatem uteri aperiuntur: Quod attinet ad genus nervoſum, nervi qui fundum uteri perreptant, à pari intercoſtali emergunt; qui vero diſſeminantur in medium & infimam partem, ii ramulis ab oſſe ſacro erumpentibus ſuam debent originem.

Jam ſingulas, inſigniores ſaltem, expendamus ſympathiæ rationes uterum inter & reliquas corporis partes, & primo quidem quod attinet ad *Viciniam*, Si uterus quacumque intemperie laboraverit, eam inteſtino recto, veſicæ, ac reliquis partibus, quas ſupra ipſi contiguas aut annexas eſſe recenſui facillime communicabit: Eidem etiam partes afficiantur ſi aut uteri ipſa ſubſtantia, aut in ipſo p. n. collectus pravus humor putruerit; ubi enim illa colluvies fervore quem putredo inducit, fuerit attenuata, facile per inſenſiles membranæ exterioris uteri meatus exudabit, in vicina ſemper corpora, eaque labefactabit, temperiem immutando, rodendo, putrefaciendo, aut alio quovis modo: quare ſi ſanies ab utero in rectum inteſtinum effuſa fuerit, teneſmum efficiet, ſi in veſicam illabatur, ſtrangoriam excitabit: & ſic in aliis partibus, prout ſunt huic aut illi muneri dicatæ, hac aut illa ſtructura aut ſubſtantia donatæ, varia inducet ſymptomata, quæ facile poſſunt intelligi ex partium ſtructura, natura &c.

Ratione *Situs*, ſi vel à concepto fœtu, vel à flatu, vel ab humoribus in cavitatem illapſis, aut in ſubſtantia imbibitis uterus in molem ingentem excreverit, quia ſuis ſedibus eſt fortiter alligatis, & ſeptis validis undique concluſus partes circumpoſitas neceſſario comprimit ac diſtrahit: compreſſio in gravidis alvum duriorem efficit, etenim fæces per inteſtina compreſſa ægre deſcendunt, & mora diuturniore exſiccata vix poſſunt ejici; Eadem ab utero compreſſio, dum veſicæ collum occludit, urinam ſupprimit: Ab illo abdominis tumore, ſi nimis creverit intenduntur abdominis muſculi, & ipſum diaphragma truſis ſurſum inteſtinis, in thoracem pellitur, unde oritur difficultas reſpirandi: Idem uteri tumor, qui ac ramos iliacos comprimit, difficiliorem efficit ſanguinis per venas

ad ſuperiora refluxum. quapropter ſanguine per ipſam crurum ſubſtantiam diffuſo, aut in ipſorum venis reſtagnante, tibiæ & femora fiunt tumidiora, cum ſenſu ponderis & tenſionis, & venæ tibiarum varicoſæ.

Sympathiæ per *Connexionem* aut continuitatem cum utero inductæ hæc ſunto exempla. Si ob tumorem uteri, aut ejuſdem diſtorſionem, convulſionemve rotundorum ligamentorum aliquod intendatur, tenſio ſentitur in inguine & interna femoris parte, ad illas enim partes deſinunt ligamenta rotunda: ob eaſdem uteri affectus parum poſſunt tenſionis ſenſum excitare lata ligamenta in oſſibus ilium.

Ut Sympathia quam *vaſorum communitas* inducit explicetur, diſtinctio facienda in eam quæ fit per vaſa ſpiritus deferentia h. e. per nervos; & in eam quæ fit per vaſa alios quoſcumque humores continentia, ſuntque arteriæ, venæ, cavitates ligamentorum rotundorum, ac tubarum canales lymphatici, interſtitia vaſorum ac fibrarum, quæ fibræ à fermento in ſanis, tu ægris à cauſis variis morbificis relaxantur: Hi omnes canales, qui humores continent, ad Sympathiam partium cum utero conferunt, quatenus ab hoc in illas humores traducunt: quapropter ut clarius dignoſcantur quæ ab ejuſmodi humoribus in partibus compatientibus excitantur ſymptomata, de illis pauca attingam: Ac 1. quidem advertendum eſt uterum, ob intemperiem aut aliam affectionem, poſſe proprium alimentum corrumpere, aut è ſanguine cacochymo prætereunte, quod in ipſo vitioſum eſt excipere, ſenſimque ad majorem pravitatem deducere: quodcunque illud ſit quod corruptum eſt, poſtquam putreſcendo fuerit eliquatum, attenuatumque, ſanguini permiſcetur, ac ſi in ipſa hæreat totam maſſam inficit, ſi in aliqua parte deponatur, illam labefactat; circa hæc nihil habet uterus quod non ſit commune reliquis corporis partibus; præterquam quod laxatis tubulorum ſupra memoratorum oſculis, aliquando eructat in propriam cavitatem, tum quod ipſe corrumpit, tum colluviem quam à ſanguine excepit, tuncque oritur fœdus ille morbus *Fluor albus* appellatus.

Quæ propria eſt uteri vis, à qua humoribus inſignia, eaque plurima vitia accerſuntur, quamque cenſeo imprimis conſiderandam, ea eſt quæ ipſi accedit à *Fermento* (de quo vide . . . . .) Fermentum ejuſmodi, ſi vel depravatur, vel nimis evehatur, vel deprimatur, ſi poſtquam ſolitum ſtatis periodis excitavit fervorem, menſtruæ purgationes non procedant ex præſcripta naturâ lege, ſanguis modo craſſior evadit, depreſſo ſcil. fermento; eodemque exaltato acrior & fervidior: modo varie depravatur pro variis fermenti vitiis, conferente ad varia illa vitia ſanguinis augenda vel temperanda, viſcerum diſpoſitione bona vel mala.

Ex illis *Uterini Fermenti* & ſanguinis vitiis tot & tam varii oriuntur morbi, tam horrenda Symptomata, ut non immerito dixerit *Democritus* uterum *mulieribus ſexcentarum ærumnarum cauſam exiſtere*; Et Aph. 57. 5. *Si menſtruæ purgationes abundaverint, morbi fiunt*, neceſſe eſt enim immodica ſanguinis profuſione totum corpus perfrigerari, omnes functiones, calore cum ſpiritibus abſumpto, debilius perfici, unde fœdus oritur color in vultu, malus totius corporis habitus, hydrops, aliæque affectiones, quas infert nimia ſanguinis evacuatio, ex quacunque corporis parte fiat.

Menſtruorum defectus non minora affert incommoda quam exceſſus, iis quidem citra ullam noxam carent illæ mulieres quæ nullum in utero patiuntur perſpicuum fervorem; at quibus ſanguini ab ejuſmodi fervore turgeſcenti debitus non patet exitus, ex plurimis graviſſimiſque morbis ac Symptomatibus affliguntur: Etenim qui in uteri tubulis æſtuabat ſanguis, fermentativis particulis turgidus per venas refluit ad cor, toti maſſæ permiſcetur, eamque fermentat, expandit, attenuatque, unde fit ut ſanguis agitatus, dum vaſa diſtendit & exitum quærit, ipſa rumpat, vel in partes debiliores irruat & in ipſis inflammationes pariat: Partes porro ſuperiores magis periclitantur quam inferiores, quia inter illas multæ ſunt molliores, teneriores, laxiores, quarum vaſa etiam tenera parum circumfulciuntur, cum vaſa partium inferiorum ſint ipſa firmiora, & carnibus ſolidioribus munita, ſicque diſtendenti ſanguini magis reſiſtant.

Quando ſanguis eſt in mediocri quantitate, & partes robuſtæ, nihil periculi ſubitanei à menſtruorum ſuppreſſione metuendum eſt, ſed ſenſim in vaſis cacochymia ſuccreſcit, fermento uteri vitiante ſanguinis maſſam; quare temporis progreſſu coctiones non rite perficiuntur, inducitur chloroſis, cachexia, aut alii affectus: Hæc autem potius quam alia pars in conſenſum trahitur, vel proprio vitio, vel ſpeciali ſanguinis aut alterius humoris mala diſpoſitione, vel utroque, vel ob aliquam ſympathiæ cauſam ex ſupra allatis. Atque hæc quidem accidunt quibus menſtrua ſiſtuntur citra inſignem malignitatem; Et ſi in membraneis uteri tubulis, aut in ipſa uteri ſubſtantia vel ſanguis, vel alius humor retinetur, & majorem labem contrahit, ſeu mora diuturniora, ſeu fermenti uterini pravitate, ſeu mala ipſius uteri diſpoſitione, is ſi aliquando ſuſcepta fermentatione attenuatus ſua loca deſerit, ſive per venas, ſive per alias vias erumpat, horrenda magis excitat ſymptomata: Cum in venas corruptus humor influit, & ſanguini permiſcetur, aliquando in illo excitat fermentationem præter naturalem; aliquando, ut ſolent multa fermenta aliorum vim extinguere, ejuſdem ſanguinis in ventriculis cordis fermentationem impedit, unde oritur pulſus debilitas, adeo ut creſcente malo quandoque ſyncope ſuccedat: Aliquando cor, ejuſque auriculæ, cum ejuſdem humoris acrimonia vellicantur, aſſidue ſe contrahunt, aut ægre ſe expandunt, ad vitandum moleſtum humoris appulſum; quam cordis ejuſque auricularum, motionem pulſus indicat parvitate & tenſione: Urgente magis acrimonia, cordis tanta inducitur contractio, ut aſphyxia & ſyncope poſſet excitari: Quæ ejuſdem humoris portio per arterias defertur in alias corporis partes, in iis, pro cujuslibet natura, & ſua, varias excitat tragœdias; in cerebro, ſi acrimonia, fermentandi vi polleat vertigines ac motus convulſivos: ſi ſanguinis fervorem cohibeat, & ſpirituum motum, ſenſus motuſque diminutionem ac privationem inducit: Pari modo reliquorum viſcerum functiones lædit, quamque ſuo modo: Hæc & alia efficacius producit corruptum ſemen, qua de cauſa mulieres ſalaces, & conſueto viri conſortio abſtinentes, magis quam reliquæ ſunt paſſionibus hyſtericis obnoxiæ: Si corruptus quiſpiam illorum humorum, per tranſpirationem aut (quod facilius eſt) per patentes tubarum ductus ab utero in abdominis cavitatem eruperit, circumfluos humores fermentans, diſtenſiones parit, quæ ſi majores fuerint compreſſo diaphragmate difficilem efficiunt reſpirationem: Si idem humor pravus, aut excitatus ab eo halitus, ventriculi cavitatem ſubierit, inflationes excitat & ructus: Si diffuſos per inteſtina nervos ſua acrimonia ſollicitaverit, in ipſis motus convulſivos inducit, & Inteſtina varie convoluta aliquando aſcendentes ad thoracem globi ſpeciem exhibent. Unde iis qui neſciunt uteri ſtructuram, & cum vicinis partibus connexionem, datur occaſio opinandi ipſum ſurſum moveri: Si humor idem ligamenta, quæ muſculos eſſe dixi, pupugerit, & in ipſis ſpaſmos

excita-

excitaverit, uteri fiunt contorſiones, tubarumque huc & illuc jactationes: Si per ligamentorum rotundorum cavitates fluxerit, dolor ſentitur in inguine & interna femoris parte. Reſpiratio difficilis, ſtrangulatio ab utero dicta, irritatione ab humore per vias expoſitas delato facta in muſculis reſpirationi dicatis, aut in larynge poſſunt excitari.

Hæc tamen Symptomata, ut etiam convulſio, præter immediatam muſculorum irritationem factam ab humore aut habitu ab utero per vaſa ſurgente, aliam etiam habent cauſam in vaſorum communitate, ſcil. *ope Nervorum*, Sive enim humorum colluvies uteri claustra non excedat, ſive per tubarum ductus abdominis tantum cavitatem ſubeat, tamen ob ſocietatem memoratam uteri, aut reliquarum abdominis partium nervis vehementius affectis, ſpiritus determinantur ad influendum non ſolum in eos nervos, in quos ob illarum partium affectionem deberent lege naturæ influere, ad humorem aut habitum moleſtum repellendum, ſed etiam in nervos ſocios originis eorundem aut etiam in omnes corporis univerſi nervos rapiuntur, ſi ipſorummet ſpirituum validior facta fuerit in cerebro commotio, aut fibrarum cerebri diſtractio: Ita obſervamus in majore tendinis punctura ſpiritus in muſculos omnes impetu ruere & univerſum corpus intendere.

Ad eum qui in paſſione hyſterica fit per nervos conſenſum pleræque mulieres diſponuntur per ſuaves odores, fœtidis vero liberantur: Cujus effectus ex parte cauſa patet advertentibus rerum jucundarum appulſu partes relaxari ac effœminari; eaſdem ſi à rebus moleſtis impetantur contractione firmari: vix ſe continent quum leviter titillas, eundem ſi pupugeris, ſenties ſubito factum robuſtiorem, Ita enim debuerunt corporis partes eſſe comparatæ ut res noxias, ſeu interius pervadant, ſeu exterius accedant, contractione poſſint repellere, & quod utile eſt ac jucundum ſeſe relaxando recipere: Ea de cauſa partes ſuavibus odoribus relaxatæ, ſupervenienti pravo halitui facilius patent, fœtore in contrariam diſpoſitionem transferuntur: quando inſtat ipſa convulſio, ſpiritus in omnes muſculos effuſi, accepta validiore per fœtidorum ſenſationem determinatione, retrahuntur ad nares & muſculos obſervientes ſternutationi, qua concitata interdum mali cauſa excutitur, eandem retractionem eodem modo promovent vellicationes: Præterea (in quo vim potiſſimam conſiſtere arbitramur) ſuaves halitus qui tenuiſſimi ſunt ac leviſſimi, cum vapori maligno permiſcentur, eum tantum ſuſcitant, aut ejus vim & impetum augent: qui verò è fœtidis expirant corporibus, quia craſſiores ſunt, & majore feruntur impetu, ut judicare licet ex moleſta quam inferunt ſenſatione, cum permiſcentur pravis vaporibus, validiore fermentatione excitata, eos diſcutiunt ut ſolet lenis aura flāmam excitare & fovere, quam ſubito diſſlat & extinguit ventus rapidior.

Inſignis eſt mammarum cum utero conſenſus, quo illæ ſororiantur cum hic primum patitur fervoris impetum ad menſtruas purgationes, & in gravidis ſenſim lacte replentur: Ob eundem in gravidis, ſi mammæ ſubito extenuentur, abortus periculum ſignificant; ſi lac copioſe profundant fœtus indicant imbecillitatem. Poſtremi hujus phænomeni rationem reddunt, quia cum lac tanta copia ad mammas confluat, ut debeat copioſe profundi, manifeſtum eſt illud a fœtu non attrahi, quia hic pro imbecillitate non poteſt trahere: Verum dicant quæſo qui illud ſymptoma referunt in defectum tractionis, ob fœtus imbecillitatem, ſi fœtus optime valeret quomodo traheret? an per ſuctum? Nugæ! an ipſi aliquando per vaſa longa, valde implicita, exilia & maxime flaccida ſuxerunt? nunquid videntur ea ante collapſura quam ſuctu ſequatur humor: ut eſt impoſſibilis illa tractio, ità etiam eſſet impoſſibilis poſita ſanguinis circulatione, qua per arterias cum ſanguine defertur ad uterum ſuccus qua nutritur fœtus, poſtquam fuit in placenta uterina percolatione defæcatus, alia igitur quærenda hujus effectus cauſa. Quoad gracilitatem mammarum abortus præuntiam ſi ſubitanea ſit, errant qui dicunt mammas extenuari ob defectum lactis, aut materiæ ex qua generatur, quæ eadem ſit cum illa quæ defertur ad Uterum ad nutriendum fœtum, qui debito fruſtratus alimento contabeſcit. Si enim ideo mammæ extenuantur, quia deeſt lactis materia, toties evadent graciliores quoties eadem materia alio avertetur, ſicque fiet ut ultimis geſtationis menſibus gravidarum mammæ ſint graciliores, cum tunc fœtus grandior plus alimenti abſumat, ſicque efficiat ut minus ſufficiat materia lactea ad mammas implendas, quod falſum cum ſit falſa quoque ea hypotheſis ex qua deducitur; adde quod ex aphor. 37. 5. ea tantum mammarum gracilitas abortum præſagit quæ ſubito contingit, nequit autem qui in venis abundat ſuccus lacteus ſubito evaneſcere, nec proinde ſubita mammarum extenuatio abortum præſagit ob defectum alimenti pro nutriendo fœtu.

Quoad ſympathiam uteri & mammarum per vaſa mammaria & epigaſtrica, ea à ratione aliena eſt, ut autem ſententiæ illius abſurditas, advertendum eſt vaſa thoracica, poſtquam ramos mammis ſunt largita, ulterius ad muſculos abdominis rectos protendi, ipſiſque occurrere ramulos vaſorum epigaſtricorum, quorum & ramulorum nonnullorum, qui in uterum diſtribuuntur communis eſt origo in arteriis & venis iliacis: illa quæ ſibi invicem occurrunt vaſa, ſaltem venæ, ut placet quibuſdam, per capillarium ramulorum oſcula junguntur: Ex his ſeu antiquum tueris errorem ſeu admittis ſanguinis circulationem, nunquam deduces quicquam per illa vaſa è mammis ad uterum, aut ab utero ad mammas deferri, ut eorum ope ſympathia inducatur inter illas partes: In prima enim ſententia, ſanguis venoſus ab hepate, arterioſus à corde in omnes partes diffunditur, hic per arterias, ille per venas à partibus ad hepar & cor per eandem viam aliquid refluere humanum captum ſuperat, cum nulla poſſet ejuſmodi refluxus cauſa aſſignari, aut refluendi modus intelligi; ſed etſi concedatur ille fluxus & refluxus, ad ſummum poterit deduci quod redfluit deorſum per ramos venarum & arteriarum, qui ſunt diſſeminati in muſculos rectos abdominis, & in uterum, deferri in ramos iliacos, & quod refluit ſurſum per ramos venarum & arteriarum, qui ſparguntur in eoſdem muſculos & mammas, deponi in vaſa thoracica, non vero in uterum aut mammas: Data ſanguinis circulatione, clarius adhuc perſpicitur ab utero ad mammas, & viciſſim per vaſa memorata nihil poſſe deferri: quamvis enim ſanguinis per arterias epigaſtricas delati venæ thoracicæ aliquid acciperent, is ſanguis nihil contineret ab utero acceptum, nec ad mammas poſſet per illas venas deferri, cum potius ipſæ excipiant reſiduum è mammis ſanguinem, ſed hæc ex motu ſanguinis & ſtructura vaſorum ſunt manifeſta. Non equidem poſſe materiem morbificam ab utero in mammas transferri, & viciſſim ſed neceſſario qui tranſmittitur humor per venas defertur ad cor, & inde per arterias ad partem compatientem, quæ generalis eſt ratio compatiendi partium corporis per vaſa ſanguinea.

Rejectis fictitiis illis cauſis ſympathiæ mammarum cum utero, quod attinet ad exempla propoſita, vera eſt aſſignanda quam ſtatuo eſſe Societatem officii motione quacumque obeundi, cum per ſenſationes, qua-

rum organa ſunt nervi, ſpiritus animales determinentus ad influendum in nervos motui ſubſervientes, ut interius humores expellantur, retineantur &c. Hinc in utero gravidarum nervi ita afficiuntur; ut tranſmiſſa ad cerebrum affectione, ſpiritus determinentur ad influendum in nervos, qui præſunt glandulis & tubulis mammarum; eoque affluxu ſpirituum laxantur meatus, quibus ſuccus lacteus è ſanguine ſecernitur, & tubuli mammarum ſenſim dilatantur: Eadem de cauſa inſtante purgatione menſtrua, & incipiente uteri fervore, mammæ tument & duriores evadunt, accepta ſcil. ab illo uteri motu determinatione, ſpiritus ita in mammarum nervos influunt, ut vaſa ſanguinem deferentia laxentur atque conſtringantur, quæ ipſum regerunt, unde fit ut mammæ tumeant, redundante in ipſis vel toto ſanguine, vel ipſius portione, quam glandulæ mammarum facilius excipiunt, ut non excitetur citius in utero diſpoſitio ad conceptum, quam in mammis ad lactis generationem aut ſecretionem. Mammæ cum ſubito extenuantur, abortum imminere ſignificant, quia ſcil. à cacochymo ſanguine, aut quovis humore putreſcente excitatur in nervis uteri moleſta ſenſatio, ex qua ſequitur in ſpiritibus præpoſtera commotio, & influxus in nervos inordinatus, quo fit ut hinc mammarum tubuli, quibus lac affluit, occludantur & reductionis canales aperiantur, indeque uterini muſculi, & ligamenta appellata contrahantur, & fœtum excludant: *Si quis è mammis copioſe fluat, fœtum bene valere eſt impoſſibile.* aph. . . . . Verum id equidem eſt, at non ideo lac è mammis copioſe fluit, quia fœtus debilis non trahit a inocorum, quod ea de cauſa cogitur ad mammas refluere, ſed quia alimentum non appellit ad fœtum, is ſenſim marceſcit, non appellit autem quoties à quacunque cauſa viæ factæ ſunt anguſtiores, tuncque qui magis abundat in ſanguine ſuccus nutritius, per patentes meatus in mammarum tubulis deponitur: Poteſt quidem fœtus imbecillitas eſſe cauſa ut alimentum non appellat ad ipſum, ſed ea non eſt perpetua nec ſola; Quod maxime ſuadet ſympathiam per ſocietatem nervorum induci modo à me expoſito, In fœtis

æſtimantibus nervis qui glandulis mammarum præſunt aliter omnino habent quam in iis quæ vacuum habent uterum; qui nervi æſtuante etiam utero ſuas ſubeunt mutationes, ut facile patebit rem exploranti per ſectiones corporum:

His quos ſtatuimus compatiendi modis quæcunque ſympathiæ phænomena perſpicue explicari poſſunt, ſi Oeconomiæ corporis animalis peritus rem attentius conſideraverit. *Franc. Bayle Diſſertat. de conſenſu variarum corporis partium cum utero.*

Dolor quidam punctorius inter geminas mamillas, &c.] An adhæſioni loborum pulmonis cum thoracis membranis aſſignandus? At ſi ibi cauſa quærenda, cur dolor ad internum oſque non pertexit? Cur illæſa reſpiratio? Forte cauſa ſtatuenda fluxio in pulmonea, cui & tuberculorum ſcirrhoſorum origo adſcribenda, quæ quamdiu fuit in fieri & ἐρρωμένος humor, dolorem intulit; Ea facta, & poſtquam humor πεπηγμένος, deſiit moleſtia.

Teneſmus, &c.] Teneſmus inteſtini recti eſt affectus, cum in ani rugis humor acris retinetur, qui vellicando aſſiduam egerendi cupiditatem excitat, at inanem: Sed hoc in caſu inteſtinum rectum ſine labe & vitio perhibetur. Ortus ergo illius fuit ab affectu ἐρυσιπελατώδει tenuium inteſtinorum, è quibus tenuis exſudans ſanies, eàque pauca, eo appellens frequens illud deſidendi deſiderium excitavit: Vel dic, Eodem modo progenitum quo in veſicæ calculo laborantibus, quibus glans extrema pruſigine afficitur, etſi partes intermediæ à moleſtia ſunt immunes, quanquam affecto loco viciniores.

Nec ab hectica febre ſymptomatica fuit immunis] Ad Hemitritæum forte, vel Semitertianam referenda: adfuit enim intermittens febris, &, ipſo confitente Simetio, continua lenta, cujus origo, ad *Adriani Spigelii* mentem, eſt à phlegmone partium imo ventre concluſarum, inteſtinorum præſertim & meſenterii, quod plurimis exemplis confirmat, (*Vide lib.4. de Febribus*) Adfuit vero hic tenuium inteſtinorum inflammatio eryſipelatis naturam ſapiens.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXIV.

De Salacitate, Venere Languida, Impedita, Fœcunditate Sterilitate in utroque ſexu.

Observatio I.

Salacitas & Θηλυγονία in viro à peculiari vaſorum ſeminalium conformatione. 1. Salacitas cujuſdam Teſticulis deſtituti. 2. Salaciſſimus in utroque Rene binos ureteres habuit, In dextro tres emulgentes, Ambas ſpermaticas ab emulgentibus productas. 3. Seni ſalaci & fœcundo unica arteria ſpermatica, vena ſpermatica bifida ad initium. 4. Salacitas ab inſigni Renum magnitudine in viro. 5. In muliere. 6. Mulier ſalax ſpermaticam arteriam dextram bifidam habuit. 7. Vir Salaciſſimus tribus venis ſeminalibus dextris donatus fuit, unica arteria. 8. Alius duplici arteria ſpermatica dextra. 9.

§. 1. IN

§. 1. INFIMA ttium Emulgentium ad confinium cavæ, unde fuerat explantata, proferebat de ſe venam σπερματικὴν (quod alias tantum, & perpetuo quidem, in ſiniſtris uſu venire ſolet) cujus caput ſupra in modum infundibuli dilatabatur, partibus inferioribus ſeſe in canalem arctiorem coanguſtantibus, *quo ſeminis materia profundi affluentius*, ac ceu prodigi potuit: Jam vero etiam ſpermaticas arterias è caudice aortæ vidiſſes emergere, non ſimiliter aliis, ſed prægrandem ramum ac ſingularem recta aliquouſque inde progredi; poſtea infra exortum pollicis latitudine, in alios duos dirimi, directos in involucra teſtium, ad vitalem iis ſpiritum afferendum. In corporis animantium nuſquam perinde ludit Divina potentia & ſapientia ut in Renibus & ſtomachis eorum emulgentibus. *Salomon Albertus in ſtructura ureterum Renis dextri mirifica.*

QUo *ſeminis materia profundi, &c.*] Non aliunde quam hinc peti poſſe cauſæ videntur non ſolum uberioris in iſto homine ſeminis proventus, & aviditatis exercendi Venerem prope inexhauſtæ, quæque vix ſatiari poſſet, ſuper qua paulo ante ſupplicium queſtus fuerat; ingenue pernegans ullo unquam prætet hunc in vita ſeſe morbo divexatum fuiſſe: Sed & θηλυγονίας perpetuæ, cui ſolum habilis à natura eſſet: nunquam enim marem procreavit, neque in conjugio, neque in adulterio, neque in ſtupris, quibus creberrimo ſe polluerat, ob aſſiduos ſtimulos impetúſque veneris, quos inhibere omnino ipſe nequit: Eſt autem ſatis notum jam atque teſtatum, ductus, quibus in corpore provincia aliquo deferendi materiam data eſt, tanto promptius & liberalius ſibi concreditos humores diſtribuere quanto ſunt decliviores: Rurſum quo οὐσίας ſeminis liquidior eſt magiſque fluxa, hoc effœminatius ferè id eſſe, quippe quod negligentius elaboretur, & caloris, qui ejus quaſi anima eſt, minus poſſideat: Denique quanto ſemen de copioſioris ſeri admiſtione acrius redditur, tanto ad veneris uſum incitare ac laceſſere vehementius; hinc nimirum neque modum veneris ſibi facere, neque marem procreare potuit.

§. 2. Erat anno 1546. Monſpelii Dominus *Mommorantius*, Ex cujus ſtipatoribus cum unus cuidam Virgini vim faceret, *Mommorantius* ut forte illac iter faciebat; audito matris clamore, réque intellecta hominem ut erat, ipſo momento è feneſtra ſuſpendi jubet.

Cadaver ejus theatro anatomico illatum, Ecce cùm ad genitalia ventum, ſtupratorem illum *Plauti* joco inteſtatum, h. e. teſtibus carentem, tam interius quam exterius invenimus: cellulas tamen illas in eo, venereos in uſus arma prompturas, ut in aliis notavimus. *Barth. Cabrollius obſerv. Anat. iij.*

PEnitius hominis membra dum rimor, magnus mihi ſcrupulus aliquando injectus eſt de Teſtium natura & viribus: In iis enim ſemini ultimam imponi manum pleriſque certum, mihi non incertum modo ſed & falſiſſimum, cùm quod nulla ſpermaticorum vaſorum, ſeu præparantia ſeu deferentia ſint, ullatenus Teſtes ſubeat, tum quod *Ariſtotelem* in ea videam eſſe ſententia, cui Teſtes nonniſi pro ponderibus ſunt, ut epidymides in æquilibrio teneant, faciliorémque viſcolo alias, nec facile fluxuro ſemini viam faciant, ut textorum in officinis appenſos videmus tegmini lapides, quò ſubtegmini faciliores ſint alterni recurſus: Addo ſeroſiorem ſeminis partem exſugere at ei prolificam vim augeant: Neque negaverim in paraſtatibus vaſorúmque labyrintheis anfractibus, elaborationis ſeminis principia jaci, demúmque in proſtatis perfici, perfectum autem hinc inde cellulis octonis novenìſque, quarum ſingulæ venereum unum telum, ubi conflixeris, emittant, contineri. Jam verò in teſtium ſubſtantia ſemen non perfici argumento eſt, quod nemo in iis cavitatem unquam inſignem, huic tamen rei pernecesſariam obſervarit. Omnea eorum fibris, pilorum inſtar, multoque ſero plenos videmus, omniáque vaſa ſpermatica integris viribus à corpore revellimus: Cùm ob hæc argumenta, omniúmque authoritatem fluctuarem, accidit quod me in vado collocaret, Erat anno 1564. &c. (*vide hiſtoriam*) Hic omnibus rei novitate attonitis, queſtio agitari cœpta num teſtes generationi ſerviant, Negabam ego, cum *Saporta*, cedo mihi unum, qui genuerit, Eunuchum? Reſpondi Eunuchis vaſa præparantia deferentiáque eſſe ſecta, quo minus mirum ſi ſoluta cellularum continuitate nihil eis iuvabant: Demum plane me confirmavit quod Bellicadri accidit, Oblatus mihi illic 22. annos natus adoleſcens, quem quia parentes inteſtabilem natura deprehenderant, matrimoniòve an Eccleſiaſtico ſtatui addicerent, dubitabant, Adhibitus ego in conſilium, author ei fui in leges ut maritales deſcenderet; dictum factum, Vivit etiamnum, jamque complures genuit filios, teſtaturus mihi ſine teſtibus ſe genitos. *Idem ibidem.*

§. 3. In Anatome hominis lue Venerea laborantis, qui Infami ligno lignum S. ſive Guajacum rederneret, h. e. ad curationem infelicem arborem elegerat, dum diſſecaretur obſervavi in utroque rene binos ureteres, geminàſque cavitates, mediana membrana diſcretas: Ureteres in veſicam diverſis locis inſerebantur, alter juxta cervicem, alter in fundum veſicæ deferebatur; omnes erant fiſtuloſi, æqualiter magni: Aliud præterea mirabile in partibus urinariis animadverti, Ren dexter tres recipiebat emulgentes venas, ren ſiniſter unicam habebat, quæ geminam adipoſam producebat, ambę ſpermaticæ ab emulgentibus emanabant. Hic homo totus erat in Venerem putris, & ob trigamiam; quum tres viventes haberet uxores, ſtrangulatus fuit, *Joh. Riolanus anthrop. lib. 2. cap. 25.*

§. 4. Habeo ex amicis D. *Petr. Pawium*, Anatomicum Batavum, ſecuiſſe anno 1598. cadaver ſenis ſuſpenſi, qui venas quidem ſpermaticas circa initium habebat bifidas: *arteriam* autem *ſpermaticam* nonniſi unam, ex medio trunco ortam, decuplo majorem vulgaribus dua-

bus, recta in paraſtatas definentem: hic cum ageret annum ſexageſimum ſeptimum tam erat fœcundus ut uxorem relinqueret gravidam cum xij. liberis. *G. Hofmannus comm. in Galen. lib. xiv. de uſu part. cap. x. n.* 1013.

§. 5. Duos ob rem veneream quaſi infames ſecare licuit, quorum uni *Renes erant maximi*, ut ternos imo quaternos alios humanos æquare affirmare poſſem: unde etiam unum exemptum quidam, alias non eruditus, ſuperveniens ventriculum putabat, & ob id ab aſtantibus ſuavi riſu excipiebatur. *Phil. Salmuth cent. 1. Obſerv.* 35.

R*enes maximi*] Hoc favere videtur Sennerti paradoxo, qui Pract. lib. 3. p. 7. ſect. 1. cap. 1. Renibus alium adhuc præter ſeri collectionem uſum aſſignat, ſanguinis nimirum ad ſemen generandum, præparationem, probatque 1°. ex peculiari aſſignato illis parenchymate. 2. Ex venæ emulgentis magnitudine, quæ ſanguinis amplius quam ad eorum nutritionem neceſſe ſit, vehat. 3. ex Arteriæ quoque amplitudine. 4. quod in gonorrhœa medicamenta lumbis admota ſemen imminuant. 5. quod inter calidiorum Renum ſigna, propenſio ad libidinem recenſeatur. 6. Ex ſapore & odore Renum, qui alius eſt in caſtratis animalibus, alius in non caſtratis, alius in adultis, alius in novellis. Tandem ex præparantium vaſorum origine: Accedat his argumentum ab eorum magnitudine deſumtum, Quibus magni Renes conceſſi, in iis propenſio ad venerem adeſt. Quibus parvi, iis defuit libido. *Vide adducta ex Timeo.*

§ 6. Renes ad aliquot librarum pondus exercetos vidi in fœmina quadam Patavina, formoſiſſima quidem, ſed ob veneris flagitia, ut ſolent peruſtulata, quæ (quod rarum alias Italis) à marito ſuo adultera deprehenſa, fuſte ad nucham interficiebatur, Anno 1650. die 27 Ianuarii. *I. Sculterus Trichiaſi, admir p.* 87.

§. 7. Anno 1662. Lipſiæ mulier ob nimiam laſciviam & adulterium decollata, cultro anatomico expoſita fuit, Cui in dextro latere arteria ſpermatica bifida reperiebatur. *Vide infra.*

A*rteria ſpermatica bifida*] Diſcant hinc noſtri homines ne porro vim generatricem adſcribant ſoli hepati, nam *Galen.* ipſo judice Semen plenum eſt vitale ſpiritu, Id autem è corde eſt: Et *Ariſtot.* 2. de Gener. Seman. ait ex animali quidem prodit craſſum albumque à calore cordis multum poſſidens calorem: Fœcunditatis ſenis illius referebat cauſam *Parvius* ad arteriæ magnitudinem, R: Guſſinie, nam & in vulgus fœminarum Belgicarum nota eſt obſervatio, eos qui latos habent humeros gignere fœtus grandes, ut *Foreſtus* ſcribit 28. Obſ. 70. Cur? quia idem calidiſſimum habent Cor. *Idem ibidem.* J. quoque Van *Horne* ſalacitatis cauſam in cordis calore quærendam vult à quo pectus, etiam in mulieribus pilis hiſpidum redditur nonnunquam, teſte *Panarola* p. 5. obſ. 37. præſertim ſi in corpore adfuerint humores ſalſi & muriacea, ut egregiè cenſet *Lemnius* de occ. nat. mir. l. 2. 36. & 37. Ratio ergo ſalacitatis deſumpta à numero venarum ſeminalium inſufficiens videtur, ſi quidem ut ordinarie ſolet, unica tantum hic adfuerit arteria ſpermatica: *G. Hofmannus in Galen. lib. de uſu Partium.* 1013.

§. 8. Duos ob rem veneream quaſi infames ſecare licuit quorum priori tres erant venæ ſeminales dextræ ex trunco venæ cavæ, una ſub altera exorientes: quæ omnes poſtmodum circa teſticulum, una cum altera ſeminali jungebantur. *Phil. Salmuth cent. 1. Obſerv.* 23.

T*res venæ ſeminales*] Nugari nobis videntur omnes Anatomici (*inquit Regn. de Graaf de virorum org. pag* 40.) qui dicunt aliquando unam arteriam aliquando utramque deeſſe, quia ſi vas ſanguinem referens adſit, neceſſario adferens adeſſe debebit & contra, Ex quibus liquet neceſſario ſemper arteriam & venam adeſſe debere.

Tres venæ] Si venarum officium eſt referre ſanguinem ſuperfluum, ac plures fuerint quam arteriæ afferentes, videtur prædictus Venereis potius ineptus, nedum ſalaciſſimus eſſe debuiſſe, quia plus exportarent venæ, ob numerum majorem, quam inferrent arteriæ. ut paucior materia ſuppeteret materia generationi ſeminis.

§. 9. Anno Chriſti 1675. circa Chriſti natalitia, Lugduni ſuſpenſus fuit vir ſalaciſſimus & robuſtiſſimus, ob cuſam monetam, In quo deprehenſa duplex arteria ſpermatica dextro latere.

OBSERVATIO II.

Venus extincta in Viro cui Renes admodum parvi & flaccidi. 1. Ob vaſorum ſemen generantium vel deferentium defectum ſitumve præpoſterum. 2. A venere abſtinentis tota vita Teſtes & vaſa ſpermatica contabuerunt. 3.

§. 1. ILluſtris Steno Bielke per totam vitam à Veneris uſu, & omni fœminarum conſortio abſtinuit: Huic Renes flaccidi, & quod notabile, adeo parvi ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *Idem habet Timæus lib. 3 Obſerv.* 10. Vide Scholia ad obſervat. 1. §. 5.

§ 2. Veneris libido in quibuſdam nulla eſt à mala conformatione vaſorum horum ab ortu quibuſdam innata, quæ qualis ſit in vivis difficile eſt diſcernere, niſi ex eo quod perfectis alioquin membris genitalibus, & nulla prægreſſa cauſa, ad Venerem tamen minime

apta

epta ſunt: Et in mortuis ſectio, quandoque vaſorum ſemen deferentium, aut generantium abſentiam aut ductum perverſum, ſi in utroque præſertim hoc latere inveniatur, ſicut ipſe deprehendi, vel aliud quid in cauſa fuiſſe patefacit. *Platerus Prax. lib. 1. cap.* 17.

V*Aſorum defectum*] Si venus extinguitur, conceptio quoque fieri non poſſe videtur: Obſervavit tamen *I. Rudolph. Saltzmannus* Obſerv. Anat. 1. Arteriam ſpermaticarum defectum in muliere, quæ & conceperit & fœtum ediderit. Quod merito in dubium revocat *Regn. de Graaf*. quia ſi venæ efferentes adſint, arteriæ afferentes, adeſſe debent.

§ 3. Nos in cadavere Monachi, cujus teſtes in adoleſcentia moderatam magnitudinem à natura erant adepti, proceſſu temporis ob votum caſtitatis, inviolabiliter per multos annos obſervatum, fere penitus contabuere, vaſáque ſpermatica unà cum ſemine ejus redundante adeo eruere, ut exſiccatorum nervorum, ſeu ligamentorum duriorum imaginem potius præ ſe ferrent. *Vidus Vidius, junior de curatione membratim lib.* 11. *cap.* 2.

Observatio III.

Fœmina fertilis cui arteria ſpermatica deerant.

NOn nugantur (quod alias accuratiſſimo Anatomico *R. de Graaf* videtur) omnes Anatomici, qui dicunt aliquando unam, aliquando utramque arteriam ſpermaticam deeſſe, Nam non neceſſe eſt ut vas aliquod ſanguinem afferens adeſſe debeat, ſi vas recipiens adſit & vice verſa: poſſunt enim adeſſe aliæ tum venæ tum arteriæ, quæ vices horum abſentium ſupplere poſſint, & afferre eum ſanguinem quem venæ revehunt & contra: Ne hæc gratis dixiſſe videar, aliquot jam recenſebo obſervationes mihi notatas. Canis maſculus à me diſſectus, nullas habebat arterias ſpermaticas, vena tamen in utroque latere optime erat conſtituta. In Lupo mare idem notavi, hacce tamen differentia, quod in hoc exiguus ramus, ex arteriæ magnæ ramo iliaco ſiniſtro ejuſdem lateris venæ ſpermaticæ insereretur. In cane tamen & hoc notabile erat, quod ſalaciſſimus & fœcundiſſimus exiſteret, quod ipſum contrariatur aſſerto *Riolani*, dum lib. 2. Anthropogr. cap. 25. aſſerit ſteriles eſſe quibus deſunt arteriæ ſpermaticæ, licet genitalia alias optime habeant conſtituta. In alia cane fœmina, ne veſtigium quidem arteriarum ſpermaticarum deprehendi, licet hæcce novem catellis gravida exiſteret: Idem in Lepore itidem prægnante notavi.

Ne tamen à bruto corpore me argumentari credas, accipe quod in humano corpore obſervavi anno 1664. *Ienæ* in theatro Anatomico diſſecabatur fœmina, ob parricidium commiſſum capitis ſupplicium paſſa, quæ Lucinam experta erat. In hujus cadavere arteria ſpermatica utriuſque lateris deficiebat; ramulus tamen exiguus ab arteria hypogaſtrica ad teſtes ferebatur: Hæc quæ de arteriis affero, de venis etiam probat *Kerckringius* in ſpicilegio Obſ. obſerv. 32. *Alardus Hemmannus Cumenus in miſcell. curioſis anni* 1673. *Obſerv.* 113.

Observatio IV.

Sterilitas muliebris ob multiplex uteri vitium. 1. Ob uterum immenſe tumentem & ſcirrhoſum 2. Ob ejus parvitatem & duritiem cartilagineam. 3. Ob uterum compreſſum à duritie inſigni Omenti. 4. Ob carnoſitatem exiguam intra canalem veræ cervicis. 5. Ob uteri defectum, vaſorum ſpermaticorum & Teſtium. 6. Ob obſtructum uteri collum à carnea excreſcentia. 7. Ob obſtructiones, tumores, &c. Tubarum uteri. 8. Ob callum in utero enatum. 9. Ob carneum tuberculum in collo interiore. 10. Ob Uterum ſpongioſum & mollem, ejus cervicem oſſeam. 11. Ob ſcirrhum circa orificium fundi uteri. 12. 13. Ob ſteatoma uteri fundo parte externa adnatum, Et cavitatem pinguedine denſa obſitam. 14. Ob tumorem uteri materiam ſebo ſimilem continentem. 15. Ob concretionem carnoſam in fundo. 16. Ob uterum exiguum, utriculum illi adnatum. 17.

§. 1. HElena Lobin nunquam concepit, & hydrope uterino interiit; Uterus, qui circa fundum liber eſſe ſolet, peritonæo arcte coaluerat. Veſiculæ majores toto ambitu erant adnatæ. In membrana deſerviente, non procul à collo, erat glanduloſa quædam ſubſtantia, dura, magna. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Illuſtr. Baroniſſa *de Coudrée* ætatis ann. 65. Sterilis fuit, Uterus immenſe tumens repertus & plane ſcirrhoſus, Proſtate ovi magnitudine, refertæ pure. *Ex Obſerv. Clar. D. D. Alex. Deodati Med. Genev. & Decani.*

§. 3. Vidi in Nobiliſſ. muliere Barone *Darvault*, quæ anno ætatis 55. deceſſit, exiguam matricem duriſſimam, ac ferme cartilagineam. Tres liberos tantùm ſuſceperat. *Ioh. Riolanus Anthropogr. lib.* 2. *cap.* 32.

§. 4. Multæ ſunt ſterilitatis cauſæ in muliere, de quibus fere omnes Medici tum antiqui

ſum recentiores ſcripſere: Vnam tamen obſervavi à nullis editam in lucem, videlicet duritiem maximam Omenti, à quo uterus tactus diſtendi non poterat, & ſic genituram projiciebat. In reliquis vero iſta mulier bene colorata fuerat & optima fruens valetudine, hoc tamen habebat ut omentum undique ſatis craſſum, durum ac fere lapidoſum uterum premeret, ut tangendo ipſius abdomen obſervavi, ex quo ſterilitas orta fuerat. *Domin. Panarolus Pentecoſte iij. Obſerv. x.*

AB omento craſſiori os uteri comprimente, conceptionis impeditæ cauſam deducit *Hippocr.* aphor. 46. ſect. 6. Quouſque vero Omentum naturaliter ſe extendat. *Vide Bartholinum Anat. lib. 1. cap. de Omento, & Blaſii notas in Veſlingium.*

Omentum non omnibus obductum inteſtinis ad pubis uſque os (ut in canibus propemodum ſemper) in homine reperitur: nam ipſius quæ inteſtinis obvolvi debebat, portio raro ultra umbilicum deſcendere conſpicitur, ſed maxima ſui parte ſiniſtrorſum lienem verſus retrahi & convolvi. Quod quum in hominibus laqueo ſuffocatis primum obſervarem, ex concuſſu motuque corporis hoc eveniſſe arbitrabar: ſed poſtea id ipſum in aqua ſuffocatis, &c. capite truncatis, item laterali morbo, aut phreniti de ejuſve generis affectu alio quopiam mortui, Et in iis etiam quibus viventibus thorax abdomenque aperiebatur, animadverti; atque ut ſemel dicam, in ſano, quod ad omentum attinet homine, ad pubis uſque os id deſcendere raro comperi: Quo etiam quum idem obſervaſſet in diſſectionibus obeundis vir diligens *Ioh. Dryander* Med. Prof. quid de Hippocr. aphoriſmo ſentirem, in quo ille mulieres p. n. obeſas concipere negat, quia os uteri illis Omento comprimitur, iterùs à me percontatus eſt, ac præter cætera quæ de ramicum differentiis ſymptomatibuſque mecum egit, ſibi omentum ad ſcrotum devolvi, & inibi ramicem haud poſſe fieri arbitrabatur: verum retractus ille omenti ſiniſtrorſum ſurſumque, fundi uteri os omento comprimi, & ad ſcrotum devolvi poſſe non impedit: Namſi diſſecans humiliorem Omenti partem ſurſum revolutam leviter deorſum traxeris, citra aliquam omnino divulſionem, in omnibus hominibus facile ad pubis uſque os inteſtinis ipſum obtendi poſſe deprehendes, ejuſque finem inter poſteriorem veſicæ ſedem, & uteri anteriorem levi occaſione colligi, ibidemque uteri cervicem (ſi omentum præpingue ſit) utcunque comprimere doceberi, dummodo in muliere inter veſicam & uterum, ut in ſua ſe deponeretur, extenderis: quanquam ejuſmodi compreſſum vix tantum eſſe autumem & ingreſſum virilis ſeminis in uteri fundi orificium inhiberet, niſi penis brevitas hic ſimul obeſſet, ac procul ab uteri fundi orificio ſemen redderet, cujus dein ad fundum ingreſſum concidens compreſſaque cervicis uteri ante fundi orificium ſedes remoraretur quæ ſimul obeſo comprimeretur omento, ac parum feliciter à pene diſtenta ſemen ſibi adhærens ſervant. *Veſalius Fab. c. h. lib. 5. cap. 4.*

§. 5. Vidi in Nobiliſſ. Muliere, quæ anno ætatis 55. deceſſit, exiguam matricem, duriſſimam, ac ferme cartilagineam; tres liberos tantum ſuſceperat; intra canalem veræ cervicis, carnoſitatem exiguam inveni, inferne poſitam, tanquam peſſulum oſtio obditum. *Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 35.*

§. 6. Fœmina erat cujus vulva ab aliarum fœminarum vulvis nihil peculiare & diverſum habebat, Et matricis colli portio prominebat, vel matricis collo ſimile, matrix autem nulla aderat in abdomine, neque teſtes: Et quoties cum viro coibat (coibat autem ſæpe) mirandum in modum conquerebatur, *Columbus Anatom. lib: xv.*

§. 7. Anno 1662. Lipſiæ ſubjectum fœmininum cultro Anatomico explorabatur, quòd ob nimiam laſciviam & adulterium commiſſum decollabatur, Illius deſiderium neque à marito neque ab aliis ſatiari, vel ab ullo ingravidari poterat: In dextro latere arteria ſpermatica bifida reperiebatur, Extra collum uteri propendebat excreſcentia carnea, circa Interius colli orificium adnata, longitudine digitum minorem, craſſitie vero lumbricum ferme æquans, quæ uteri collum exacte claudebat, & loco obſtaculi erat ut nullum ſemen uterum ingredi potuerit. *Caſp Theoph Bierlingius Med. Magdeburgenſis in miſcellan. curioſis anni* 1671. *Obſerv.* 208.

§. 8. Frequentes ſunt in Tubis, haud ſecus atque in utero, obſtructiones, tumores, phyctænæ amplæ, proculdubio abditæ ſterilitatis contumaceſque cauſæ: *Veſlingius Anat. cap. 7.* Novem circiter aquæ puriſque libras in unaquaque invenit *Tulpius* Obſerv. 43. lib. 4. Interd m ita cavitas p. n. dilatata fuit ut molam contineret, quod *Marquartus* in Empir. practica refert, *Blaſius ibidem.*

§. 9. Mulieris Claræ, nomine & genere, mortuæ corpore inciſo, Vulva à medio infra, verſus imam ejus partem junctis oris occaluiſſe reperta eſt. Quod ſterilitatis cauſam fuiſſe cognovimus. *Benivenius de Abd. cap. 635.*

§. 10. Sterilitatis Catharinæ Sandræ, uxoris ſororis Rondeletii, cauſam fuiſſe ſuſpicati ſumus carneum tuberculum piſi magnitudine quod in uteri collo interiore deprehenſum eſt: Id enim fuiſſe potuit obſtaculum ſemini in fundum penetraturo. *Ioubertus in vita Rondeletii.*

§. 11. Cur non ſtupeant homines, ſi quemadmodum à nobis inter anatomes annotatum eſt, Uterum in fœminis inſtar ſpongiæ raræ & mollis, aliquando & pure oſſeam cervicem videant? *Gemma lib. 1. cap. 6.*

§. 12. Sexagenariam matronam quæ binis nuptiis ſterilis fuerat diſſecui: perquiſita diligenter ſterilitatis cauſa, invenimus ſcirrhum circa orificium fundi uteri, qui inſtar annuli fundum matricis circumdabat, adeóque uterum claudebat ut ſtyli acies vix immitti poſſet, unde nil mirum quod in coitu ſperma à matricis ingreſſu perpetuo arceretur. *Gul. Fabr. Hild. cen. 1. obſ. 65.*

§. 13. He-

§. 13. Honeſta quædam matrona in primo puerperio inflammatione uteri laboraverat, curata tandem ſterilis manſit: Cum autem poſtea morbo acuto extincta eſſet, corpus ejus diſſecui, atque in cervice ante orificium fundi uteri ſcirrhum magnitudine ovi anſerini inveni, ipſi adeo adhærentem ut unum videretur corpus, nec ullo modo ab eo divelli potuerit. *Idem ibid. obſerv. 66.*

PRopter hunc ſcirrhum ſemen viri ad uterum pervenire non potuit: Nemini igitur mirum videri debet quod Medici aliquando in ſterilibus fruſtra ſibi multa negotia faceſſant. Hujuſmodi enim cauſæ Medicos latent; aut ſi non lateant, eæ tamen nonniſi ab ipſo Deo, qui vulvam claudere & aperire poteſt, (1 Sam.1.5. Gen.16.35.) auferri poſſunt.

§. 14. In cadavere muliebri à Cl. *Veſlingio Patavii* anno 1644. aperto, repertus uteri fundo, in parte exteriore, tumor adnatus magnitudine nucis juglandis, cujus interior facies albicans & pinguis ſteatoma referebat; Aperta uteri cavitas ſimili pinguedine denſa omnino repleta viſebatur, parietibus ejus annexa: Hinc annorum induciis nunquam concepit. *Th. Bartholinus cent.2.hiſt.ar.60. I. Rhodius cent.3.Obſ.46.*

§. 15. Mulierem, quæ nunquam conceperat, quamvis innumeris medicamentis eſſet uſa, J. *Veſlingius* à morte ſectam anno 1642. Vidit tumore uteri laboraſſe, membrana propria materiam ſebo ſimilem continente, quem ideo inter ſterilitatis cauſas merito referendum cenſebat, memoratum etiam *Io.Huchero lib.2.de ſterilitate p.211. Velſchius Epiſagm.obſerv.72.*

§. 16. Vidimus in Nob. matronæ *Ant. le Fevre* corpore, concretionem ſimilem parenchymati Hepatis, cavóque uteri adnatam, à partu poſtremi liberorum, & æqualam fabæ Ægyptiacæ, ſterilitatiſque reliqua ejus vita cauſam. *C. Piſo de morbis à ſero Sect.2.p.2. cap.7.*

CUm uterus præſtantiſſimo uteri natus, generationi ſcil. hominis, parum prudenter, ne dicam inique, male vulgo audit, tanquam ſentina ſanguinis in toto excrementicii, quod officium uni pudoris ſinui à natura eſt demandatum: nam experimento plurium Anatomicorum & noſtro, *In puella quæ tempore menſes fluerent ſtrangulata cadavere, ſolus ſinus pudoris fuit ſanguine perfuſus. &c.* Et certe parum probabile per anguſtam admodum uteri cavitatem, continendæ fabæ Ægyptiacæ imparem, à jacente & dormiente muliere tantam vim ſanguinis abſque evidente corruptela, aut nimiæ humectationis p.n. ſive uteri ſive orificii ejus interni, conceptui alias præjudicioſæ, per cullo præterfluere, ſi modo tum aperitur orificium: aut periculo concretionis carnoſæ & informis cujuſdam ſubſtantiæ, quæ uteri cavum implendo obſtruendóque innumera mala afferret, qualem vidimus in matrona ſupradicta, Et qualem ſane puellæ reddunt ſæpe ſub finem menſtruæ purgationis, progenitam quippe ex ſanguinis menſtrui portione aliqua, quæ moram traxerit in externis ſinus pudoris cavitatibus, alioqui in colore, craſſitie, & ſoliditate carni Epatis prorſus exquiſitéque, vel ſenſus viſus judicio ſimilem. *Idem ibidem.*

§. 17. Fœmina nupta virgo ſexennium integrum ventrem tumidum geſſit inſtar prægnantis abſque impedimento in ullis functionibus: Non menſtruabat autem licet commode marito convixerit, corpore bene habita & muſculoſa. Obiit præfocata. Utriculus quidam præternaturalis ventris capacitatem explebat, exortum ab uteri fundo extimo ſumens. Uterus ipſe exiguus erat & arctus qualis puellæ 10. aut 12. annorum. *Vide obſ.55.§.1.ſect.21.*

Observatio V.

Sterilitas in Juvene ob malam conformationem vaſorum ſpermaticorum & teſticulorum retractionem. 1. In viro ob deficientes arterias ſpermaticas. 2. Ob vaſa ſpermatica utrinque ex emulgentibus orsunda. 3. Ob lapidem meatum, qui à proſtatis in urethram tendit, occludentem. 4. In viro cui hepar ſedem lienis, & viciſſim obtinebat, citra vitium partium generationis. 5.

§. 1. ANno 1640. diſſectus eſt adoleſcens Epilepticus, cujus membra generationi inſervientia erant conformata p.n. nam vaſa ſemen deferentia vix conſpiciebantur, præparantia in uno latere deerant, Teſticuli intus fuere retracti. *S. Scholtzius in miſcell. curioſ. anni 1671. obſ. 62.*

§. 2. Interdum utraque arteria ſpermatica deficit, quod ſterilitatem affert in bene compoſitis corporibus, quæ partes genitales optime conformatas habent, fortiter arrigunt, ſemen excernunt, ſed infœcundum quia vitali ſpiritu deſtitutum. *Riolanus Anthropogr.lib.2.cap.23.*

§. 3. Mortuum ſecuimus qui ab utraque parte vaſa ſpermatica ex emulgentibus venis & arteriis orientia habebat: Hujus ſemen cum admodum aquoſum & frigidum eſſet, ob ſeroſi humoris copiam, generationi erat ſumme ineptum. *Dom.Panarolus Pentec.2. obſ.35.*

§. 4. Retulit mihi Celeberrimus DD. *Theodorus de Meyerne* &c. in ultima cadaveris humani diſſectione quam ſuis manibus fecerat Lutetiæ, inſolitam ſibi & inauditam oblatam fuiſſe ſterilitatis cauſam, Calculum videlicet, exactiſſime meatum illum claudentem, qui à Proſtatis in urethram dehiſcit; per quem è venis varicoſis ſemen vibrante ejaculatione expellitur: quem quidem calculum, nonniſi vi, cum partis aliqua laceratione extrahere potuerit. *Fried.Loſſius lib.1.obſerv.33.*

§. 5. Vir Nobilis 40. annos natus, ſupremæ unius ex duabus Britanniæ curiis Conſiliarius, die 28. Aprilis anni 1648. febre purpurata obiit: Aperto cadavere inventum eſt Hepar in ſiniſtro hypochondrio poſitum, amplum, & una ſui parte ad ſiniſtrum uſque hypochondrium protenſum, ſub cujus finem lien parte dextra hypochondrii latitabat, parvus admodum & rotundus, totus decolor, & in ſuperficie rugoſus, parvi caſei mollis figuram referens, ex quo, ſicut nec ex hepatis carne diſſectis, ſed nec ex reliquis partibus corporis inciſis, ne guttula quidem ſanguinis manavit, (forſan erat intra tubulos venoſos & arterioſos concretus (*Riolanus*) Sed quod magis animadvertendum, cordis baſis ſub ſiniſtra mamma reperta, mucrone ſub dextra locato, quod laborans febre, pluribus annis ante obitum correptus, palpante regionem cordis Chirurgo, prophetice quaſi viſus eſt animadvertiſſe, quæ enim prædicto Chirurgo palpitationem, de qua conquerebatur, ſub ſiniſtra mamma, quem ut ad dextram ſe converteret mammam monuit, dicens ſe non ut cœteros alios eſſe compoſitum, Sed & notandum maxime, illum nupſiſſe eleganti, & bene partibus omnibus compoſitæ uxori, cum qua per 12. circiter annos pacifice vixit ſine liberis: quamvis in genitalibus ejus partibus nihil deficiens fuerit repertum, nec in ſtructura tota reliqui corporis: Si accuratior fuiſſet inveſtigatio partium nutritiarum, haud dubie inveniſſent orificiorum ventriculi mutatum ſitum, pylorum in ſiniſtro latere, ob meatus cholidochi inſertionem ad duodenum, quod debuit eſſe locatum ſiniſtrorſum, ut vena Porta, & Cavæ origines & venæ ſpermaticæ origo in dextro latere ab emulgente. *Obſervatio D. Bedeau Medici Nannetenſis apud Artemoricos.*

Observatio VI.

Excretio ſeminis læſa in viro, ob lapidem Glanduloſo corpori innatum. 1. Concubitus impeditus ob coalitam cervicis uteri. 2. Ob magnum lapidem in collo veſicæ. Uteri vaginam concreto humore refertam. 3. Ob duas fiſtulas in collo matricis. 4. Ob Nattam ab uteri labio pendulam feliciter ſectam. 5. In fœmina ob nimium coitum mortua ligamenta Uteri teretia ſemine repleta obſervata. 6.

§. 1. NOs in *Friderico Treviolo* Mantuæ, in Glanduloſo corpore illo quod veſicæ collo adnaſcitur, & in quod Deferentia vaſa, poſtquam coiere inſeruntur, ſeminis elaborationi præter alios inſervienre, obſervavimus lapidem infixum: Non poterat ſemen hic vir, niſi paucum admodum aquoſumque valde in coitu excernere, Diſſectusque pro lapidis veſicæ extractione occubuit. *Marc. Donatus hiſtor. mirabil. lib. 4. cap. 30.*

§. 2. Uteri Sinus, ſeu cervicis, vitio Venus deficit, ſi via ſeu introitus ad ipſum per vaginam non ſatis apertus ſit: Quod ab ortu vel poſt exulcerationes, coaleſcente ex parte hac ſede, fieri poteſt, ſed rarum eſt; Uti & illud ut orificium ſinus uteri penitus coaleſcat: Quod tamen Mulieri cuidam, ex partus difficultate hac parte læſa, accidiſſe vidimus, ut cum curam illius pudore impedita, naturæ committeret, luxuriante carne, os illud cervicis uteri adeo occalluiſſe, ut ne menſtruis quidem pateret effluxus, Et cicatrice ſpiſſa, ſicuti poſtea ſectione poſt mortem illius, quam viva ferre nolebat, deprehendi, profunde admodum & penitus obliteratum fuiſſe. *Platerus Prax. lib. 1. cap. 17.*

§. 3. Nob. fœmina gravitatem circa pubem ſentiebat, nec mariti congreſſum admittere poterat. In collo veſicæ magnus & durus aderat lapis: Uterus alba, compacta materia erat impletus, nec non major pars vaginæ. *Vide tit. de Hypogaſtrii dolore.*

§. 4. Uxor N. à venere multis annis abhorruit, & ob dolorem abſtinuit: Mortuæ aperto collo matricis, comperi fiſtulas duas, non calloſas, ad anum vergentes. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 5. Fœminæ à labro uteri dextro caro mollis, flaccida, uberis inſtar, forma oblongæ cucurbitæ ad genu uſque pendebat, Nattam ſeu Napiam diceres, Apoſtema carnoſum vocant Latino Barbari: Tumor hic ſeptem annorum ſpatio increvit, colore naturali ſimilis, dolore nullo, at pediculo tenui uteri labio alligatus, uſque ad faſtigium in latitudinem mediocrem erat extenſus: Sed cum hac de cauſa concipere non poſſet, quum inter inguina tumor hic penderet, auxilium, cum eſſet in ætate 28. annorum, petiit: E quatuor advocatis Chirurgis unus poſt providentiam totius ſectionem conſuluit; Alius in tumore inteſtina acervari ratus, reſolventibus tumorem tractandum dixit; Alter nihil agendum credidit, metuens ne ſectione inſtituta hæmorrhagia lethalis ſuccederet; Ultimus mecum impoſſibile eſſe prædixit carneam molem, licet pediculo tenui adhæreſceret, carminantibus abſumere.

Mulier intrepide ad ſectionem ſe parat: Expurgatur iterum corpus, Inciditur Tumor circa cutem, a quo maxima humoris copia vacuata: Caro præciſa erat alba, ſpongioſa, cum qua tophacea ſubſtantia erat commixta: pependit libras civiles 12. ablato Veneris impedimento concepit, peperit. *Zacutus Praxis Admir. lib. 3. obſervat. 78.*

§. 6. Spi-

§. 6. *Spigelius* in fœmina à nimio coitu mortua, hæc ligamenta, (teretia ſeu vermiformia) qua parte vicina ſunt utero, ſemine repleta obſervavit. *De Diemerbræck Anat. l.1. cap. 33.*

ANatomici fere unanimiter ſtatuerunt totum ſemen è teſtibus per commemoratos ductus, ad teſtium protuberantiam extenſos, exonerari in uteri capacitatem: Verum præter hos utero annexos ductus, *Veslingius* utrinque adhuc aliam viam ſatis conſpicuam invenit, oſtenditque etiam à teſtibus & tubis ductum quendam protendi in uteri ligamentum teres ſeu vermiforme, quod à lateribus fundi uteri utrinque verſus inferiora deſcendit, ac peritonæo cum teſtibus muſculorum obliquorum perforato ſupra pubis oſſa clitoridi jungitur, *addit*, in eumque aperitur: Quod ipſum etiam nos in noſtris ſectionibus tali modo invenimus: Hoc appellatum ligamentum intus poroſum, ſicut vaſa deferentia in viris (pori tamen ſunt multo laxiores & nonnunquam ſatis conſpicui) circaque finem evidentius concavum, & ſemine teſtibus defluente in repentino fato ſublatis mulieribus madidum reperiri (quod ipſum etiam nos vidimus) tradit idem *Veslingius*: Quæ omnia certo indicio ſunt ſemen non tantum per ſupra commemoratos ductus deferri in uteri cavitatem, verum etiam aliqua ſui parte per has vias defluere ad clitoridem, hæcque dicta ligamenta vermiformia non eſſe proprie uteri ligamenta, ſed vera vaſa deferentia. Illud etiam ex eo etiam innoteſcit quod partes ſeminales contagio venereo inquinatæ, per hæc vaſa deferentia virulentum ſemen in glandulas inguinum deponant, in iiſque Bubones venereos excitent. *Idem.*

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

Conceptio impedita ob internum uteri collum humore craſſo obſtructum.

NUnquam expectanda eſt conceptio quando internum uteri collum non hiat, ſed aut obſtructum eſt ab humore valde glutinoſo & craſſo, qualem memini me aliquando in cadaverum ſectione obſervaſſe: aut coaluit poſt ſui exeoriationem ex partu difficili, aut exulcerationem ex humore acri eo penetrante. *Fr. Sylvius de le Boë trax. Med. lib. 3. cap. 5.*

Obſervatio II.

Sterilitas ob Uterum contractum & parvum.

MUlieri cui carnoſa excreſcentia ab inguinibus ℔ xxv. pendebat. Uterus intra rectum inteſtinum & veſicam contractus locabatur, ut altera veſica ab imperitis & parum in Anatome exercitatis crederetur: Solet autem hujuſcemodi uterus in nonnullis non raro conſpici præcipue ſterilibus, & quæ nunquam pepererunt. Sed iis quoque mammillæ parvæ & contractæ ſunt, ut ex illis uteri parvitas & exiguitas etiam arguatur. *Amatus Luſit. cent. 5. curat. 88.*

Observatio III.

Seminis ejaculatio impedita, ab intumeſactione Glandularum.

DOm. de la Saulx Scriba Pariſienſis Juratus, etſi ex prima conjuge plurimos liberos ſuſcepiſſet ſexagenarius tamen uxorem denuo duxit, quod ætas provecta de priſtino robore nequicquam detraxiſſet; Sed inſtitutum infelix excepit eventus, etſi enim libidinis œſtro continuo impelleretur, ac ſæpe rigida eſſet erectio, coitus tamen ſemper imperfectus remanſit, quod ejaculatio ſeminis nulla ſuccederet; quare fruſtra irritos trahens labores, officio ſatisfacturus, fracta eſt naturalis corporis Oeconomia morbusque ſuaeſtus ſucceſſit ſub finem anni 1681. 18. menſe à poſteriori conjugio.

Dom. *Prev.* M. Juratus Chirurgus Pariſienſis, ex mandato ſuperiorum cadaveris diſſectionem inſtituit; Deprehendit ille Glandulam, Verumontanum dictam, adeo intumefactam & induratam, ut molem exiguæ nucis avellanæ adæquaret, ideoque ſemini tranſitum omnino præcluderet: quæ induratio jam pridem inducta videbatur, nulla manifeſta adparente cauſa: Hoc vero præterea admiratione dignum, quod materia ſpermatica cohibita in vaſis, ibi in lapideam naturam obduruerit, adeo ut vaſa ejaculantia lapidibus duriſſimis ſcaterent, pleriſque fere rotundis, magnitudine & forma ad piſa quæ quadrageſimæ tempore in eſum veniunt accedentibus. *Nic. de Blegni Zodiaci Med. Gall. Febr. Obſ. 4.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXV.

De Menſtruo Fluxu, Suppreſſo, Imminuto, Inordinato.

Observatio I.

Menſtrua per collum potius quam per corpus Uteri ferri oſtendit Anatome.

§. 1. QUod mulieres purgentur ſuis menſtruis per collum potius quàm per uteri corpus, probat *Columbus* 6. ſub finem; Quia, *inquit*, multo plura & majora vaſa ſunt in eo quam in ulla uteri parte alia: Præterea exemplo cujuſdam mulieris *Sanctæ* tantum nomine & non re, quæ laqueo ſuſpenſa jugulataque eſt quo tempore menſtrua patiebatur, cujus cadaver ſecavit, diligenterque obſervavit dicta menſtrua expurgari per collum tantum, & non per cavitatem aut corpus uteri: Ibi enim copiam ſanguinis vidit, & vaſa ſuperius dicta pectinatim, ſeu digitatim infra plena ſanguine fluente aut fluere parato, nec non collum ac ſinum pudoris madida cruore, & minime uteri cavitatem animadvertit.

§. 2. Similiter duarum mulierum cadavera ſecuimus quibus menſes fluebant ſuſpenſionis tempore: in quibus prædictas colli uteri venas ampliſſimas vidimus, ſanguinem menſtruum effundentes copioſum in colli & ſinum pudoris, & nullum in corporis uteri cavum. *Severinus Pinaus lib.* 2. *de Notis virginit. cap.* 1.

HUic orificio colli aliquando cancri aut ſcirrhi ſuperveniunt, incurabiles, eoque magis ſi menſtrua deficiant, quia ſanguis qui expurgari ſolebat, ibi diutius cunctatur, remoratur & caleſit: Rarius in fundo, & cavitate ipſius uteri maligna iſta ulcera & tumores naſcuntur. *Idem.*

§. 3. In puellæ, quo tempore menſes fluerent, ſtrangulatæ cadavere, *ſolus ſinus pudoris* obſervatus *ſanguine perfuſus* tinctusque ſanguine menſtruo, uterus autem prorſus ſiccus & arcte connivens. *C. Piſo de morbis ab illuvie ſeroſa ſect.* 2. *p.* 2. *cap.* 7.

PEr *collum potius quam per uteri corpus &c.*] Non aſſentitur *Regnerus de Graaf* lib. de mulierum organis cap. 9. Rationibusque & experimentis contrarium probat. Videmus, *ait*, fœtus nutrimentum quod toto geſtationis tempore à materno ſanguine deſumitur, per nullas alias vias quam per uterum tranſire: Item illum qui enixo jam fœtu Lochiorum nomine eliminatur, eadem via foras erumpere, uti id in *Puerperarum diſſectionibus* quandoque nobis obſervare licuit: Nec dubitamus quin idem quoque notabunt 2, qui, inflatis hypogaſtricis vaſis, vel præparantibus, ad oſcula in uteri fundo hiantia diligenter attendunt; Quorſum igitur menſtruorum fluxus, qui ejuſdem planæ naturæ exiſtit, per alias vias erumpere niteretur? Hujus opinionis probatio à ſanguinis vaſis facile deſumitur, *quoniam longe plura ac majora ad uterum*, quam reliquas ejus loci partes excurrunt: Idem quoque confirmare videtur Lumborum dolor, quem inſtante menſtruorum fluxu, plerumque à vaſorum hypogaſtricorum diſtenſione mulieres perſentire ſolent: Atque tandem evincit ocularis inſpectio, refert enim *Highmorus* in menſtruatis *internam uteri membranam à prominentibus venarum orificiis aſperam eſſe*: Adſtipulatur à *Caſtr* lib. 2. de Nat. mulier cap. 2. qui teſtatur mulieres ſe vidiſſe uteri procidentia laborantes, quibus ex uteri oſculo ſanguis evidentiſſime promanabat, Si enim menſtruorum fluxus naturaliter per uteri vaginam, & non per uterum erumperet, vanus eſſet abortionis metus, cum ille in gravidis ſanguineis ſponte excitaretur: ſiquidem natura faceret id quod ejus miniſter per venæ ſectionem aliquando præſtare tenetur, ne à redundanti ſanguine fœtus ſuffocari periclitetur: Quæres, Si per uterum in gravidis menſtrua expurgentur quare non ſemper abortiant hoc profluvio infeſtari ſolitæ? Reſpondemus id fieri poſſe ſi menſtrua moderata ſint, & per illam uteri partem evacuetur quæ omnino à placenta libera eſt: non enim illa omnibus uteri partibus, ſed tantum alterutri ejus lateri adhæreſcit: Si vero fluxus immoderatus exiſtat, aut per placentæ locum erumpat, placenta in totum, aut eouſque diſſolvetur ut fœtus ſuperſtes manere nequeat, Idem quoque continget in modica menſtrui purgatione, cum ſcilicet illa ob uteri oſculum pituita validiſſime obturatum expurgari non poſſit, Placentam uteri diſtenſione reſolvet, aut pravis quibuſdam qualitatibus à ſtagnante menſtruo provenientibus fœtum perimet: Non tamen hic vaginam ſic excludendam volumus, ac ſi nunquam per illam proditent menſtrua, videmus enim illa per vomitum, alvum, urinam, per oculos, nares, aures, gingivas, mammas, umbilicum, minimum manus digitum, ac alias inſuetas corporis partes interdum promanare: Quidni ſimiliter illa citra naturæ ordinem, per vaginam utero proximam, tot inſuper vaſis locupletatam

pro-

prorumpere poſſent, Quinimo cenſemus naturam frequentius ſeſe per hanc quam per alias corporis partes exonerare: unde contingere nonnunquam poteſt ut innoxie fluxum menſtruum experiantur gravidæ.

Sinus ſolus pudoris ſanguine tinctus] Uteri collum *hemorrhoidibus* æque ac inteſtinum rectum obnoxium eſt, Hæ fluentes ſequentibus ſignis à menſtruis diſcerni poſſunt, menſes cum fluunt, vaſorum ramulos in collo uteri nullos notare poſſumus, ipſis ex utero provenient, & nullum dolorem niſi in hypogaſtrio excitant: Vaſa per quæ excretio hæc fit, arteriæ ſunt hypogaſtricæ & ſpermaticæ: *Hæmorrhoides* vero tam ſunt venæ pudendæ, viſu tactuque cognoſci poſſunt, & dolor nonniſi in pudendo movetur: Eodem modo uti aliæ tractari debent: Dolorem ſedat hoc Ung. ℞. mucilag. ſem. cydoniot. alth. aa. ℥ß. croci, ol. roſati pingued. gallinæ aa. ʒj. vitell. ovor. n. I. miſc. *Barbette Anat. Pract. cap. ult. part. 3. lib. 4.*

Observatio II.

Anatome Virginis nunquam menſtrualis, cujus uterus natura clauſus repertus, ſanguis in vaſis omnino putris.

Tot ſunt authorum *circa cauſas menſtrui fluxus* impediti opiniones, ut quamnam ex iis arripere veris pene hærere poſſis: Tantus quoque recentiorum in veritate hujus rei perveſtiganda labor, ut merito in admirationem rapiaris ipſiſſimam hujus mali cauſam nondum eſſe detectam: *Galenus* lib. 3. de cauſis ſymptomatum cap. 4. ſeptem recenſet, quæ hujus affectus cauſæ eſſe ſolent 1. τῆς μήτρας τὸ σῶμα πυκνὸν ἢ σκληρὸν 2. στενότης τῶν φλεβῶν 3. ἡ θλῖψις ἐκ τῶν περικειμένων ἀγγείων 4. ὅταν κεκραμένον τὸ αἷμα παχὺ ἢ γλισχρὸν γένηται. 5. ἐνδεξῆ. & 7. ad univerſum pertineat corpus, ſi hoc ita ſit comparatum, ut vel purgatione non egeat, vel adiit τοῦ αἵματος ὡς ἄλλα μόρια ῥοπὴ: Alij naturam menſtruorum & horum fluxus accuratius conſiderantes, inque hunc ſtudioſius indagantes, repererunt neceſſum eſſe ut ad ſanguinis fluxum menſtruatim concitandum aliqua fiat in corpore ſanguinis fermentatio: Etenim cum ſecundum ipſum *Galenum* in ſanguinis menſtrui vacuatione, ille vacuetur ſanguis qui in reſpectu ad laudabiliorem remanentem, crudior, & temporis tractu vitioſitatem acquirere potuit, hæc vacuatio per nudum ſanguinis impulſum, vel ſolam ejus copiam, vaſorumque ſpontaneam apertionem fieri difficulter concipi poteſt, niſi præviam aliquam ſanguinis in corpore effervescentiam ſtatueris, quam ſatis probant ſymptomata virginibus & mulierculis eo tempore infeſta: Undenam autem hæc fiat fermentatio, an à corde inſtigante, an ab utero irritante, horumque fermentis; an ab ipſo ſanguine hujusque partibus ſecum mutuo effervescentibus, haud facile eſt concludere: Uteri fermentum hactenus nullum fuit in controverſiam vocatum, eo quod locus huic aſſervando in utero non detur idoneus: Quicquid ſit uterum omni plane materia fermentiſcibili deſtituere huc uſque nolui: adde imprimis cum haud ita pridem in diſſectione puerperæ vita defunctæ, uteri ſubſtantiam præſentibus pluribus φιλιάτροις ſpongioſam totam & poroſam repererim, adeo ut his preſſis liquor manifeſte exſtillarit: Sanguinem per venam cavam in dextrum cordis ventriculum, & abhinc in ſiniſtrum per pulmones redeuntem, in hiſce de novo ſpiritaſcere, novasque ſibi acquirere vires certum eſt: qui actus ſive cordis calori intenſo, ſive fermento in eodem latitanti, particulasque ſanguinis fermentaceas noviter in actum educenti adſcribatur, non multum litigabo: Sanguinem ipſum præcipuam hujus fermentationis cauſam eſſe, *natura ipſius* eſt conſentaneum & *rationi*: Illi quidem, quoniam ſanguis ex partibus fermentaceis conflatus eſt; quæ cum juſtam fermentationem ſubeunt, calorem noſtrum æqualem & naturalem conſervant: Cum vero partibus heterogeneis objectis fortius effervescunt, calorem adaugent; pulſumque celerem & etiam inæqualem efficiunt: *Huic* autem, quia ſanguis majori, quam natura diutius ſufferre poſſet, collectus copia, isque ſibi non per omnia ſimilis proprio inſtinctu (cui forte fermentum uteri, ſi illud ſtatuere volueris adjumentum affert) fermentare ſanguinemque crudiorem, & temporis tractu cralin mixti diſſolvendo naturæ noxam allaturum, expellere hoc modo poteſt: quæ omnia ex continua ſanguinis effervescentia, quæ ad corporis ſalutem fieri conſuevit, facile confirmantur: Cum itaque modo dicta ad ſanguinis menſtrui fluxum naturaliter concitandum præcipue conferant, iiſdem ſecus habentibus, concludo menſtrua plerumque ſupprimi, hancque frequentiſſimam eſſe cauſam, Etenim & obſtructio veterum ab humoribus viſcidis vaſa occupantibus, difficilis eſt conceptu: Uteri clauſura venarumque anguſtia rariora eſſe ſolent: ſola ſanguinis dyſcraſia frequens eſt: quæ autem niſi per defectum fermentationis, vel male, vel non fientis haud facile explicari poteſt: quamvis enim non negetur ſanguinem viſcidiorem & craſſiorem evadere, tamen hujus rei ipſius cauſa eſt legitima fermentatio deficiens, cujus ope alias homogenea congregari & heterogenea disgregari conſueverunt.

Veritati hæc conſentanea eſſe ſequens docet obſervatio Anatomica, ab Amico communicata: Obiit haud ita pridem in valetudinario virgo quædam ruſtica annorum 22. rubicunda, carnoſa, robuſta, cui menſes fluxerunt: Correpta fuit hęc *ſynocha putrida*, & die morbi quarta ex hac vita diſceſſit:

Poſt obitum cultro anatomico injecto, omnia viſcera ſana fuere reperta, ſanguis vero in vaſis putridus, & uterus natura clauſus: Firmo indicio labem hanc contractam; non

tam

tam vitio viſcerum quam vitio ſanguinis, qui debita fermentatione carens, ſubſtitit, hacque magis magisque deficiente, tandem putredinem ſibi acquiſivit ſummam: Uterus natura clauſus hic multum accuſari nequit, eo quod ſanguis nullus in uteri cavitate fuerit repertus, inque defunctis, vel iis quę menſtruum fluxum paſſæ non ſunt, uterum ſubſidere nihil ſit novi. Hæc ſunt quæ hac vice communicanda habui: Baſileæ 28. Maji 1678. *Ex communicatione Excell. Clar. Dom. D. Harderi Medic. Doct. & Philoſophiæ Profeſſoris.*

C*irca cauſas menſtrui fluxus &c.*] Has tradit Excell. D. *De Diemerbrœck* Anat. lib. 1. cap. 24. Arterias & venas habet uterus plurimas, illas tamen numeroſiores quam has, nam valde paucæ ſunt venæ reſpectu arteriarum, eæque per exteriora uteri maxime diſperſæ: Arteriæ ſuperiores cum venis inferioribus, & inferiores cum ſuperioribus, per varias anaſtomoſes coire vulgo traduntur: Verum ego iſtas anaſtomoſes hactenus animadvertere non potui, ſed hoc ſolummodo notavi, venulas ex uteri ſubſtantia emergentes inter ſeſe miſceri, & in ſe mutuo aperiri, venam nullas cum arteriis per anaſtomoſes conjungi: ſicque etiam arterias hic illic anaſtomoſibus inter ſe coire: Subeunt enim arteriæ finibus ſeu oſculis ſuis uteri cavitatem, in quam ſanguinem effundunt, qui in ea quaquaverſum diſtribuitur per anfractuoſos canales & tubulos (hos nonnulli acetabula & cotyledones eſſe putarunt) quibus in conceptione Hepar uterinum adhæret, in quod tunc temporis hiant, eique ſanguinem pro nutritione fœtus præparandum infundunt, atque ipſi etiam fungoſæ uteri ſubſtantiæ, inter utramque membranam ſitæ, ſanguinem alimentarem copioſiorem conferunt, à quo uterus tunc in majorem magnitudinem excreſcit, atque ſic dum creſcit fœtus, ſimul increſcit ejus domicilium uterus: Hunc in finem eo tempore vaſa admodum magna & turgida conſpiciuntur, à copia ſanguinis quam tunc deferunt & continent: Extra impregnationem vero qui ſingulis menſibus redundat ſanguis, ſtatis periodis cum fermentatione, ſeu effervescentia quadam copioſus per arterias ad uterum propellitur, cumque in ejus ſubſtantia interiore admodum paucæ ſint venæ, per quas tantæ copiæ circulatio commode fieri poſſit, & orificia modo dictorum tubulorum ſint laxa ac mollia, hinc fit quod redundans ſanguis qui ob copiam ſatis cito circulari nequit, per dehiſcentia & aperta tubulorum orificia, nec non per fines vaſorum in collo uteri deſinentium, ut ſupervacuus & Naturæ ſua copia moleſtus, foras effluat: In quibus vero dicti tubuli firmius occluſi ſunt (ut cum in gravidis anguſtantur ab adhærente placenta uterina, in quam nonniſi minimis oſculis hiant; aut cum poſt ſecundinam violentius cum hepate uterino avulſam obducuntur cicatrice, aut alia quacunque de cauſa obſtruuntur) in illis menſtrua ſolummodo profluunt per fines vaſorum in uteri collo ſeu vagina deſinentium, vel plane ſubſiſtant, imprimis ſi etiam fermentifica illa qualitas ad tantam perfectionem nondum pervenit, ut talem effervescentiam in ſanguine ſuſcitare poſſit.

Uteri fermentum balleans &c.] Quid ſit, & quonam loco generetur illud uterinum fermentum, quod ſtatis menſtruis periodis iſtam effervescentiam inducit in mulieribus vacuis, at non, aut rariſſime in gravidis, hactenus parum inquiſitum eſt: Nos, licet propter rei obſcuritatem, hac in parte judicium noſtrum adhuc pro tempore ſuſpendamus, tamen quibuslibet conſiderandum relinquimus, annon fermentacea materia in liene, hepate, pancreate, glandulis, aliisve partibus genita, & cum ſanguine per arterias, aut per vaſa lymphatica ad uterum delata, atque ibi aliqua ſui parte depoſita, & paulatim coacervata (ſemper enim in diſſectis vacuarum uteris viſcoſum, ſeu mucoſum quendam humorem invenimus) à ſpecifica quadam uteri proprietate peculiarem quandam qualitatem nanciſcatur (ſicut eadem in ventriculo aliam peculiarem qualitatem adipiſcitur, qua chylus ex alimentis educitur) quæ (humore iſto, cui ut ſubjecto inhæret, in ſanis à calore loci menſis ſpatio ad iſtam volatilitatem perducto, ut ſponte ſua effervescat) talem ſpecificam fermentationem ſanguini introducat, qua totum mulieris corpus, imprimis partes utero circumſtantes (in aliis magis, in aliis minus) conturbantur, & ſanguis ſuperfluus inturgeſcentia ſua vaſorum orificia dilatans, foras protrudatur: eaque qualitate, aut dicti humoris fermentacei volatilitate juſta deficiente (ut fit in gravidis, in refrigeratis, in longo morbo detentis &c. item in brutis) iſta menſtrua evacuatio non procedat. *Diemerbrœck ibidem.*

Virgo ruſtica, carnoſa, robuſta,] Menſtruorum ſuppreſſionis cauſa in dicta virgine referenda videtur ad ſextam vel ſeptimam ſupra in textu allatas ex *Galeno*, quæ ad univerſum corpus attinent, quod hoc ita comparatum ſit ut fluxu illo non indigeat; ſic in virginibus, calido temperamento præditis, valido exercitio ſanguinem exhaurientibus, pauci aut nulli erumpunt menſes; vel ad ſanguinis *ἀναισθησίαν*: Porro ſi clauſuræ uteri ſuppreſſio adſcribenda foret, vel in cavitate comparuiſſet, qui vacuus deprehenſus; vel in ejus ſubſtantia & inter membranas cohibitus delituiſſet, ubi putredinem concepiſſet, phlegmonem induxiſſet: Inferius ſubdentur exempla affecti in propria ſubſtantia uteri, quia ſanguini denegatus exitus per aſſuetas vias.

Observatio III.

Menſtruorum fluxum non à ſola ſanguinis in Utero congeſtione, ſed à toto pendere oſtendit Anatome.

DE ratione ac modo quo menſtrua excitari ſolent Medici inter ſe non conveniunt: Alii enim cum *Ariſtotele* 2. & 4. de generat. anim. periodicæ hujus excretionis cauſam referunt ad Lunæ motum: Alij ad ſolam plethoram: credentes tota menſis periodo circa uterum collectum ſanguinem vaſa tamdiu diſtendere, donec nimia diſtenſione irritata ſarcinam ſuam in uteri capacitatem ſeſe contrahendo deponant: Sed illa ſpeculationibus innixa potius quam propagandæ veritati conſentanea videntur: Ad primum quod ſpectat, cunctis menſis temporibus hanc vel illam menſtruo expurgari videmus, citius aut tardius pro temperamentorum varietate: Non eſt itaque hujus periodi cauſa in ſempiternos & immutabiles

Lunæ

Lunæ curſus referenda: Alteram vero opinionem, menſtruæ purgationis motum à ſolo exuberante ſanguine, qui in uteri vaſa perlabitur, eaque copia & calore diſtendit ac aperit, derivantem, non ratio ſolum, ſed & *frequens cadaverum Diſſectio* prorſus refellendam eſſe demonſtrat: ſi quidem nulla probabilitate nititur quod ſanguis (qui perenni circulationis lege continuo per omnes corporis partes movetur) tanto temporis ſpatio in uteri vaſis ſtagneret; Quibus addendum uteri vaſa haudquaquam tantam ſanguinis copiam continere poſſe, quanta una periodo evacuari ſolet: Præterea in mulieribus inſtante menſtruorum fluxu ſubitanea morte extinctis ac *diſſectis*, Uteri vaſa mirum in modum diſtenta inveniri deberent, at illud *nunquam inveniri potuimus*, nec ab aliis inventum legimus, & licet aliquantulum magis quandoque turgerent, illud profecto parum facere poſſit ad quantitatem ſingulis menſibus expurgari ſolitam.

QUibus recte conſideratis arbitramur menſtruorum colluviem ſtatis circuitibus per uterum excernendam à fermentatione potius quam Lunæ motu aut ſola ſanguinis copia excitari: quandoquidem quotidiana experientia conſtet multis menſtrua fluere quæ jejuniis ſeſe macerant, magnas hæmorrhagias, aut diuturniorem morbum paſſæ ſunt: Neque exiſtimamus fermentationem illam in uteri vaſis tantum, ſed in tota maſſa ſanguinea contingere, quoniam videmus in mulieribus, quarum menſtrua fluunt, non uterum ſolum affici, ſed caput doloribus, pedes laſſitudine, ventriculum ac reliqua corporis membra his vel illis moleſtiis infeſtari: necnon ſanguinem illum per nares, pulmones, ac alias jam dictas corporis partes ſubinde manare: quæ neutiquam evenirent niſi integra ſanguinis maſſa fermentationis motu exagitaretur: Ratio vero cur per inſuetas illas Naturæ vias quandoque menſes expurgentur, potiſſima nobis videtur obſtructio, quatenus ſcil. ſanguis menſtrualis fermentatione agitatur, per uteri vaſa, propter polypos in illis quandoque à nobis obſervatos, aut aliam materiam pituitoſam, cicatricem, pravam conformationem, &c. erumpere non potens, per debiliora corporis loca prorumpit; eodem plane modo quo vinum vaſe firmiter incluſum, dum fermentatur, per debiliores dolii partes qua data porta ruit: Si petat aliquis, A qua cauſa fermentatio illa procedat? Et cur ſemel tantum in menſe menſtruus ſanguis excernatur, cum reliqua excrementa ſingulis expurgentur diebus? Reſpondebimus illa ad definitos naturæ motus, & certas illius leges, nobis incognitas referenda: ſi enim quotidie expurgarentur menſtrua, nunquam, aut admodum raro mulieres conciperent, neque hominum quiſpiam in amplexum fœminæ rueret ſi genitalia perpetuo cruore maderent. *R. de Graaf de organis mul. cap. 9.*

* *Quidam referunt ad Lunæ motum*] Docet experientia quam fœde decipiantur ij qui aſſerunt illas periodos minimo Lunæ motu ac influxu regi, & variis illius aſtri phaſibus, pro varietate ætatis mulierum fluxum concitari; cum cujuſcunque ætatis mulieres, quacunque Lunæ φάσει vacuentur; cumque aliis mulieribus vacuationis periodi ſint xxx. dierum, aliis xx. aliis inter hos terminos mediæ, pauciſſimis longiore aut breviore ſpatio contineantur, quæ omnia à communi ſententia ſunt prorſus aliena *Fr. Bayle Diſſer. de cauſis Fluxus menſtrui.*

Alii ad ſolam plethoram &c.] *Galenum* circa cauſas menſtrui fluxus Medici fere omnes ſequuntur, mulieres, *inquiunt illi*, ad concipiendum & ad nutriendum in utero fœtum, ad certos incrementi terminos deſtinatæ dubitarunt ita à ſummo conditore comparati ut majorem ſanguinis copiam generent quam eſſet neceſſarium ad proprii corporis ſuſtentationem; Sic enim factum eſt ut ſuperfluus ſanguis graviditatis tempore in fœtus alimoniam citra ullum matris incommodum impendatur: Inde etiam orta eſt neceſſitas menſtruæ purgationis in iis mulieribus quæ nec nutriunt, nec in utero gerunt, ne ſanguis quem in aliena commoda cumulant, copia vires opprimens in ipſarum perniciem cedat. Quis autem non videt *Galenum* in hac quæſtione id exponere quod eſt perſpicuum, quod vero obſcurum eſt ſine expreſſione relinquere? Dicent ejus defenſores dictæ vacuationis cauſas clare ab eo fuiſſe expoſitas, & ea ſerie qua alia ab aliis dependent, etenim ſi proxima quæratur vacuationis cauſa, aſſignat *Galenus* plenitudinem, ulterius hanc ait cumulari ob vitam deſidem: deſidiam denique refert in mulierum naturam qua fuerunt à Conditore donatæ, ut ſcil. gravidæ, quem continent in utero fœtum ſine incommodo poſſent ſuperfluo ſanguine nutrire quem in otio cumularunt &c. Verum ſi ſingula accuratius expendamus, ſtatim patebit quam inani fundamento nitantur, Galenici aſſerunt mulieres eſſe ad deſidiam natas, contrarium ſane ſuadent hiſtoriæ Amazonum & mulierum Spartanarum, idem ruſticæ & quæ caſtra ſequuntur, menſtruo tamen circuitui obnoxiæ, concipientes, parientesq; unde manifeſtum ad eam vacuationem nullatenus opus eſſe ex plenitudine quæ per otium & deſidiam cumuletur: Adde quod plurimæ ſtatas habent vacuationis periodos, quibus ſanguinis copia infra mediocritatem conſiſtit, Et aliquando plenitudo ipſa impedit conſuetam vacuationem, quæ non ante conetatur quam fuerit per v. s. ſanguinis multitudo imminuta: At demus ejuſmodi vacuationem promoveri à plenitudine, at cauſa non patet cur per uterum potius quam per aliam quamvis partem evacuetur, Eam profecto nunquam ex poſitis principiis deducent, quin potius contrarium omnino ex iis inferas; Etenim ſi ſanguis ideo profunditur quia multitudine excedit, & vaſa diſtendendo eorum oſcula aperit, manifeſta conſequutione deducitur ea vaſa quæ ſunt debiliora citius à diſtendente plenitudine, apertis oſculis exitum ſanguini eſſe datura, & ea de cauſa ante patebunt vaſa ſanguinea narium, pulmonum, & aliarum partium (quod aliquando contingit) quam uteri, Sanguis enim deponitur ab arteriis uteri in *tubulis membranaceis*; quorum oſcula plurima in cavitatem uteri vergunt; qui *tubuli* præterquam quod denſa uteri ſubſtantia firmantur, ipſi ſunt adeo validi ut ſit ante metuenda ruptio majuſcularum venarum quam ipſorum dilatatio, niſi ab aliqua cauſa averſatur mollities, qua fiat ut vel à ſanguine exitum quærente facile dilatentur, vel etiam ſponte laxentur, unde patet plenitudinem non ſufficere ad vacuationem per uterum perficiendam: præterea, qui cumulandæ plenitudinis neceſſitatem aſſerunt in mulieribus, quod dicent de vaccis, equibus, ovibus, &c. quæ non ſecus ac mulieres concipiunt, & ſuos fœtus in utero nutriunt? an uberiorem quam opus ſit pro corporis ſuſtentatione ſanguinem gignunt? Si negent, quomodo in utero fœtum nutriunt? ſi affirment, quo abit quæſo, in non gravidis ille exceſſus? nec enim ullas patiuntur ſanguinis vacuationes menſtruas, aut alio quocumque circuitu, dicent forte in pilos abſumi, At equæ &c.

cum ſunt gravidæ ſuos non minus terinent & nutriunt pilos quam reliquo tempore. *Idem ibid.*

Sed illa Speculationibus innixa &c.] Quapropter exploſis futilibus ſententiis, alio eſt mentis acies convertenda, & quia non ita facile eſt in ipſis uteri anfractibus intueri, ea accuratius inſpicienda ſunt quæ ſimile quid cum utero patiuntur, & minus abſtruſas habent ſuorum phænomenon cauſas, ut ab his ſi minus certiſſima via ſternetur ad ea quærimus, ea ſaltem pateat qua proxime ad ipſa accedamus;

Obſervemus itaque quæ geruntur in Terra, quæ ſummam habent cum utero mulieris ſimilitudinem, eſt enim Terra quidam uterus tum injectorum tum inſitorum ſeminum, & viciſſim uterus cenſendus ager ſerendis animalibus à natura deſtinatus; Ut hic, ita illa commiſſa ſibi ſemina fovet blando calore, quo ſopitam vim genitalem germinis excitat, ipſique ſuccum quo perfunditur, ad incrementum ſuppeditat; Non tamen quævis terra eſt fœcunda, nec quæ fœcunda eſt quovis tempore poteſt vim ſuam exercere; debet enim injecti vis germinis externo, ſed blando calore ſuſcitari, & idoneus humor accedere quo ſeminis alba ſubſtantia diluatur, & in ſuccum lacteum, germini nutriendo idoneum commutetur: Ea de cauſa neceſſe eſt prius terram incaleſcere, cæcoſque ejus meatus relaxari, ut is humorem excipere, attenuare, percolando varie alterare, & in ſemen ſitto veluti deducere poſſit: Ad illos omnes effectus neceſſe eſt multa concurrere, quibus perſpectis non ſolum terræ, ſed etiam uteri interior ad fœcunditatem virtus innoteſcet, & aperietur via ad inveniendas cauſas admirandorum circa ſubjectam materiam phænomenon.

Ac primo quidem qui requiritur moderatus calor, is excitatur nunc concepto in terræ penetralibus fervore, nunc extrinſecus accedit à Sole &c. aut potius neceſſe eſt alternis vicibus nunc ab illa nunc ab hac cauſa terram incaleſcere, ut qui per calorem in plantarum nutrimentum excoquuntur in terræ meatibus ſucci, modo uberius in radices, ut fit hyeme, modo ut fit vere & æſtate, in caulem largius impendantur: Non ſufficit tamen ſolus calor ad terræ fœcunditatem. *Fermento* opus eſt, a quo blandus fervor interius excitetur, & auxiliante calore externo, nunc inteuſiore, nunc remiſſiore, pro varia plantarum procreandarum indole, ſecundum particulas inſenſiles exagitetur, rareſcat, laxeturque: Id præſtant *Sales* varii, quos ea de cauſa vegetabiles appellant Chymici, inter quos *Nitrum* eximias obtinet vires; is enim ob ſummam mobilitatem, & ad penetrandum aptitudinem, terram facillime permeat, ejus particulas exagitat, ſeparat, attenuat, meatus cæcos excavat, hinc terra evadit ſpongioſa, friabilis & humori facile pervia: Denique neceſſarius eſt humor, ſeu irrigatione, ſeu decidentibus convenienti tempore pluviis affuſus, qui ſactos à fermento, ſeu nitro aliove ſale, ductus facile ſubit: aut potius, ut in filtrationibus obſervamus, neceſſario à vi quacunque rapitur in eaſtillimas ipſorum cavitates, in iiſque dum excurrit ſubigitur ac idoneas acquirit qualitates ad plantarum nutritionem eodem fermento, quod terram præparavit, nutrimenti ejus modi coctionem promovente: hinc ſtercora quę multo ſunt nitro, aliiſve ſalibus vegetabilibus referta, ſparguntur in agris, quibus mox ſemina committenda; hinc *Virgilius* 1. Georg. jubet aqua nitrata perfundere injicienda in terram ſemina.

Ut in terra fœcunda, ita in omnium animantium uteris, ad conceptum idoneis, obſervantur illa eadem quæ fœcunditatem efficiunt aut comitantur, aut conſequuntur, fervor, & quæ conſequitur ſubſtantiæ rarefactio aut relaxatio, humorum præparatio ac deductio &c.

Oviparæ animantes ſtatis temporibus uteri Fervore patiuntur, qui manifeſtus fit ea eo quod ejus generis fœminæ fere certis tantum temporibus ova pariant & mares admittant, ſtimulo veneris incitatæ, quem facit uteri fervor: dum pudenda rapidiore ſanguinis, & ſpirituum motu titillat: Quod attinet ad Viviparas, vaccis, equabus, canibus, &c. fervor ille recurrit ſtatis temporibus, at quo tempore vehementius illæ animantes ad venerem incitantur, magis æſtuat uterus, pudenda fiunt tumidiora, &c. equæ largius profundunt ſeroſum quid, Hippomanes dictum; tum furore quodam aguntur, caudam jactant frequentius meiunt, huc & illuc vagantur, ut vix quieſcant omnia æſtuantis in utero ſanguinis ſigna.

Fervor ille uteri in mulieribus & ſimiis menſtruo fere circuitu recurrit, fitque cum inſigni ſanguinis profuſione, quam mulieres patiuntur ab anno 14. aut 12. ad 50. fere, vix citius aut tardius: Fluxum illum ſanguinis cum quodam uteri fervore contingere præter allata ſuperius, probatur, quod imminente illa menſtrua purgatione æſtus circa uterum ac ſpinam percipitur, fitque quædam in vicinis partibus tenſio, quæ interdum ad coxas extenditur, & ſenſum infert laſſitudinis: Aliquando ſi nimis æſtuet uterus, nec facilis pateat effluxui via, tum ſanguinis maſſa exagitata in univerſo corpore tenſionem quandam efficit, & modo in his, modo in illis partibus phlogoſis quædam excitatur: præterea tunc uterus laxatur, non ſolum aperto orificio interiore, & *tubulorum* ipſius oſculis reſeratio, ſed etiam ſubſtantia rariore facta: hinc uterus tunc major eſt quam reliquo tempore, hinc vaſis reſeratis facilis patet exitus attenuato per eundem fervorem ſanguine.

Præterea fervoris illius neceſſitas evincitur ea uteri fœcunditate & modo quo fit conceptus; hoc enim fervore dum dilatatur uterus, aperiuntur viæ inconſpicuæ quibus ſemen maſculinum intus excipitur: Nec enim hæret in uteri cavitate, ſed in ipſius ſubſtantiam imbibitur, ab fœminei ſeminis permiſtione turgeſcit & radices agit, quibus delatum per apertos fervore meatus ſuccum nutritium accipit; Deinde ut in terra ſolent plantarum ſemina, caulem profert carneum, placentam ſcil. uterinam, ea qua fructus inſtar erumpit ovum cui ea germine liquamini innatante adnaſcitur alia planta mox migratura in animal, tandem in hominem ſi ea humano ſemine fuerit excitata: Ex his patet quam male *Ariſt.* & hoc ſæculo *Harvæus*, in uteri cavitate injectum nuper ſemen quæſiverunt.

Jam vero inquirendum eſt quæ ſit cauſa *fervoris uteri*? quare ſtatis periodis recurrat? quare in mulieribus & ſimiis ſanguinis profluvium concitetur, cum equæ, canes, & animantes ſeroſum quid, idque paucum, ab illo uteri fervore producant? & quomodo cum primaria illius fervoris cauſa conſentiant tam admiranda ſymptomata? Ac 1. quid ſit *Fermentatio* ſciendum, *Fermentatio eſt motus inteſtinus inſenſilium particularum corporis fermenteſcentis, quo motu illæ particulæ variè exagitantur*: Cauſa proxima illius motus eſt ignis in moleculas confertiores collectus, quæcunque vero cauſa efficit ut ignis ita colligatur, ea vulgo cenſetur fermentationis effectrix, & *Fermentum* appellatur: Ignis autem illa collectio bifariam potiſſimum contingit 1. per obſeſſionem contrarii, ut loquuntur, ſic hyeme conſtipatis terræ ſpiraculis ab ambiente frigore, terræ interiora tepeſcunt ob retentos halitus calidos. 2. Ignis colligitur cum halitus vel liquor cuivis corpori affuſus ita in ejus poros penetrat, ut particulæ liquoris, nec quos ſubeunt meatus impleant, nec aliud quicquam ad reſiduam capacitatem implendam in ſocietatem admittant,

tant, præter tenuiſſimas & facile diviſibiles ignis particulas quæ præſto adſunt, ut è vicinis corporibus in liberiora ſpatia ſtatim confluant, ibique in grandiores moleculas colligantur, & dum innatantia in ipſis corpuſcula exagitant, penetrati corporis partes concutiunt, ab invicem ſeparant, totumque corpus aliquando diſſolvunt: Ad effectus ejuſmodi præſtandos inſignem vim obtinent Sales omnis generis, & ſtillatitii è ſalibus liquores, ut conſtat innumeris Chymicorum experimentis. Docet etiam experientia ea omnia alimenta qua ſale quocunque abundent animalium ſanguinem ad facilius effervescendum in corde diſponere acrioremque ac calidiorem efficere: multi etiam alii ſucci eadem virtute pollent, nulluſque eſt qui non poſſit in aliquo corpore fermentationem excitare: Interim quod maxime ad rem noſtram facit, advertendum eſt in fermentationibus corporum fermeteſcentium particulas agitari, attenuari, corpora ipſa rareſcere, emolliri, eliquari, incaleſcere, aliquando fumum emittere & in flammam faceſcere, quæ omnia confertiorem ignem teſtantur:

Cum itaque ex dictis pateat fermentationes excitari collectione ignis intra exiliſſimas corporum particulas, & illam ignis collectionem per ſales facillime promoveri, præſertim in ſanguine, inquirendum an & quomodo his mediis fervor in utero ſtatis periodis excitetur; Quæ inveſtigatio ut facilius & certius ex præmiſſis inſtituatur, inſiſtam propoſitæ terram inter & uterum analogiæ.

Si terra in aperto aëre Solis calori & modico rori exponatur, cavendo ne obruatur imbre copioſiore, ſenſim nitrum concipit, ſeu in ejus gremio generetur, ſeu extrinſecus adveniat; ejuſque nitri tanta copia impletur temporis progreſſu, ut inde turgeat, intumeſcat, friabilis evadat, imo in tota ejus ſuperficie aliquando nitrum efflorescat, cujus proventus major fit, & breviori tempore, ſi ſtatim initio terra pauco nitro aut ſale communi conſpergatur; At ſi aqua largius illi terræ affundatur, univerſum nitrum abſtergitur, & terra ad priſtinum ſtatum redit, fitque caput mortuum.

Jam ad Uterum, quem quod attinet ad fœcunditatem, ſimile quid cum terra habere diximus, orationem convertamus; Uterus habet plexum fibrarum, quibus conſtat, ita comparatum, ut poſtquam ad debitum pervenit incrementum, Salis cujuſpiam, ſeu fermenti particulas è ſanguine ſenſim decerpat, aut ex eodem ſanguine materiam idoneam ſecernat, quæ in fibrarum interſtitiis hæret, ibique in ſales quoſdam, aut corpuſcula fermentativa, tanquam in protoplaſmatis efformatur: Quibus ſalibus, & particulis fermentativis ubi turgere incipit uterus, ſtatim ignem uberius colligit, fervorem concipit, dilatatur, rareſcit, tubulorum oſcula in ipſius cavitatem hiantia aperiuntur, ſanguis ipſe fermenti vim excipiens attenuatur, & per reſeratos ductus in uteri cavitatem effluit, indeque foras effunditur: Quia vero primo fermenti impetu non patet ſanguini ſatis facilis exitus, cum rareſcat, vaſa in utero & circa uterum diſtendit, æſtuſque ad ſpinam ſentitur; ubi vero ſanguis libere fluit, collectum fermentum abſtergit; qua ratione aqua è terra quam abluit nitrum ejicit, Reſtituto deinde in priſtinum ſtatum utero, idem fermentum colligitur eodem modo quo prius, & niſi quid obſtet ſpatio æquali, pari quantitate congeſtum, & ad ſimilem exaltationem evectum novam efficit in utero fermentationem, & ecce cauſam circuituum: An poſſunt magis congruere inter ſe quæ in terra à nitro, & in utero à ſuo fermento excitantur phœnomena? eorum enim idem eſt principium, idem progreſſus, idem exitus.

Sed unde habes ſalem quendam, ſeu quaſvis particulas fermentativas in utero colligi? Eas in utero colligi, ſeu congeſtione, ſeu generatione, ſeu utroque modo, manifeſto demonſtratur ille uteri fervore quo illius ſubſtantia mollitur, rareſcit &c. quæ nulli alteri parti contingunt; Quod autem illa fermentatio ſit ſali cuipiam adſcribenda, poteſt conjici ex ipſa ſalium lixivioſorum & vegetabilium natura, in quibus fermentandi vis eminet, maxime erga ſanguinem; quamobrem mulieres, quarum ſanguis plus bilis, ac proinde plus ſalſedinis continet, facilius & brevioribus periodis, cæteris paribus, purgantur; Adde quod plantæ abundantes ſale volatili menſtruas purgationes accelerant, & eaſdem promovent ſi fuerint ſuppreſſæ, ſeu à ſanguinis craſſitie, ſeu à ductuum abſtructione; eæ enim plantæ uberem fermenti materiam utero ſuppeditant, & ſanguinem ad fermentationem diſponunt; qua de cauſa à *Galeno* commendantur chamædrys, chamæp. centaurium, ſicut aromata omnia, & *Hippocr.* aph. 28.5. aromatum ſuffitus, quo præcipue continentur ſales volatiles calore exciti: adde iterum quod animantibus quamplurimis ſoleat ſal exhiberi, ut ejus uſu ad venerem incitentur, & ad faciliorem conceptum diſponantur inducto uteri fervore, Nec contemnendum eſt argumentum quod *Ægyptiæ* mulieres fœcundiores ſunt, & breviore tempore gerunt utero, quia aquam Nili potant, quæ nitro abundat, aliiſque ſalibus vegetabilibus, quorum ope Nilus totam Ægyptum quam irrigat adeo fertilem efficit: Ex his nihil eſt quod miremur effectus qui à ſanguine menſtruo produci perhibentur, quos reliquus ſanguis ineptus eſt producere, ſanguis enim menſtruus ſalibus fermentativis turgidus in quæcunque corpora ſeſe inſinuat facile fermentationem excitat majorem minorem pro materiæ ſubjectæ diſpoſitione, & ſalium quos continet copia & indole, unde fit ut aliquando plantæ areſcant, ſi ſolo ſanguinis menſtrui halitu perflentur &c. maxime ſi fluat à corpore cacochymo:

Quod in utero, ob ſpecialem fibrarum ipſius contextum, ſales quibus ejus excitatur fervor, colligantur, licet inferre in ipſo utero ſales eoſdem poſſe formari; ideo enim colliguntur, quia in uteri rimis aut plicis ac cavitatibus rite efformatis retinentur: Ergo propter loci figuram, ſi idonea ibi hæreat materia, ſalium recenſitorum figuram & vim acquiret.

Supereſt explicandum quare ab uteri fervore pleraque animantes tantum ſeroſum quid & paucum, mulieres vero ſanguinem profundant: hujuſce varietatis cauſa petenda eſt ex ſpeciali uteri ſtructura, etenim in mulieribus ſanguis à capillaribus uteri arteriis in *tubos membranaceos* deponitur, è quibus in venas remeat ſuo ordinario circuitu: *Tubi* illi exiliſſima habent oſcula, in cavitatem uteri hiantia, quibus quando à memorato fervore relaxantur, ſanguis profunditur, è quibus etiam partim poſt conceptum emergunt placentæ uterinæ radices, & vaſa quibus ſuccus nutritius defertur ad fœtum: Illi tubuli adeo facile dilatantur vi fervoris excitati, ſeu à ſeminum utriuſque ſenſus commiſſorum turgentia poſt conceptum, ut in gravidis eorum cavitas parvi digiti magnitudinem æquet: Inde fit ut mulierum gravidarum uterus, non modo majorem latitudinem acquirat ad fœtum continendum, ſed etiam craſſior evadat: Secus omnino contingit in uteris earum animantium in quibus nulli ſunt hujuſmodi Tubuli, etenim graviditatis tempore uterus aucta in latitudinem craſſitie membranam æmulatur, quod proculdubio dedit Galeno occaſionem errandi; & extra graviditatem, cum ſolitum fervorem concipit, ob ductuum exilitatem ſeroſum quid ac tenue tantum profundit, non ſanguinem ut in mulieribus, & in ſimiis, ob memoratam uteri ſtructuram quæ in his utriſque eſt ſimilis

milis quoad hos tubulos, & alia nonnulla. In ſingulis animantium ſpeciebus uteri propriam ſortiti ſunt figuram, & ſpecialem fibrarum plexum & contextum, ut ex ſectionibus patet quæ varietates efficiunt ut in variis animalibus uterinæ placentæ, & ipſi fœtus adeo diſcrepent.

Ex aſſignata circuituum vacuationis mulierum cauſa, facile deducitur eorundem in variis mulieribus inæqualitas, cum enim vacuatio menſtrua fermenti memorati virtute concitetur, quo citius ſufficiens illius quantitas fuerit collecta, & ſatis exaltata eo citius vacuationem menſtruam concitabit: ut autem citius vel tardius fermentum illud in utero ſuccreſcat & vigorem acquirat, efficiunt victus ratio, temperamentum, regio &c. quæ quoniam in variis mulieribus ſunt admodum varia, varius eſt neceſſario vacuationum circuitus: Si quando hic menſem Lunarem æquat, id fit ex accidente, non ex aliqua quam Lunæ influxus inducat neceſſitate, quamvis vulgus aliter opinetur.

Ut quæ dixi fiant magis perſpicua, operæ pretium erit explicare inſigniora quæ ex eodem fonte oriuntur ſymptomata, ſeu *menſtruæ purgationes ſuppreſſæ ſint*, ſeu rite, ſeu *perperam procedant*, & demonſtrare quam habeant cum ea, quam aſſignavi, menſtruarum purgationum cauſa connexionem: Poſtquam fermentum uteri cœpit vim ſuam exercere, ſi à quacunque cauſa conſuetæ vacuationis viæ occludantur, ſanguis fermento imbutus & turgeſcens, per capillares uteri venas in majores remeat reliquo ſanguini commiſcetur, & quam ſuſcepit efferveſcentiam ipſi communicat; qua efferveſcentia dum tota ſanguinis maſſa rareſcit, vaſa diſtendit, & quia in utero incipit fermentatio & expanſio ſanguinis, ſenſus quidem excitatur, non modo caloris & tenſionis in partibus utero vicinis, ſed etiam refluentia ad ſuperiora ſanguinis: Si validior ea fuerit rarefactio & expanſio, ſanguis, cui jam continendo impar eſt vaſorum capacitas, in partes debiliores irruit, in quibus nunc inflammationes ciet, nunc reſeratis vaſorum oſculis effunditur, aliquando per vomitum, aliquando cum tuſſi è pulmone ejicitur, aliquando è naribus effluit, alias ex aliis partibus ejicitur, Eorum omnium ratio eſt in promptu, etenim brevi ceſſaturum eſt ſanguinis per illas partes effluvium, cum ſcil. fermentum in ſanguinis maſſam illapſum magnam partem fuerit diſſipatum, & ſanguis ipſe vacuatione refrigeratus, Et quamvis illud non ſit omnino expers noxæ, & periculi non contemnendi, ſalutare cenſendum eſt, quia eo vitantur majora pericula inflammationum, aut alia prohibentur incommoda varia, pro variis ſanguinis vitiis & multiplici partium infirmitate.

Mulieres gravidæ, & nutrices ſine noxa purgatione menſtrua privantur, illæ quidem, quia cum in conceptu uterus ſeſe expandit ad virile ſemen excipiendum, iterumque ſe contrahit, ac ſingularum partium ſitum convenienter diſponit, ut è ſuſcepto ſemine proferat placentam uterinam &c. totus fibrarum ipſius contextus ita immutatur, ut fiat omnino ineptus ad fermenti congeſtionem, aut generationem, nec redit ad ſtatum priſtinum uterus quandiu mulieres utero gerunt, aut nutriunt integra lactis bonitate: Quibus ob pravam uteri conſtitutionem per conceptum uteri plicæ, ſinæ, aut alveoli excipiendo fermento deſtinati non omnino obliterantur, ſtatis periodis leviter ſentiunt in utero fervorem & agitationem, quam ſi fuerit major ſequitur ſanguinis profuſio cum periculo abortus.

Reliquæ mulieres ut plurimum à menſtruorum ſuppreſſione innumera eaque gravia ſymptomata patiuntur, Fœdus virginum color inſignis & ſatis frequens affectio eſt, quæ illam ſuppreſſionem ſequitur aut comitatur: comitatur inquam, quia ſæpius utraque hæc affectio cauſam habet communem, ſanguinis craſſitiem aut viſciditatem, quibus facile obſtructiones excitantur, & ſanguis redditur minus aptus ut fermenti uterini vim excipiat: craſſities ſanguinis mulieribus melancholicis eſt magis familiaris, ob uberiorem ſucci acidi copiam, qui in ſanguine eſt inſtar coaguli, eumque dum nimis cogit ac denſat, ad fermentationem ſeu in corde, ſeu in utero minus aptum efficit, fermentorum generationem impedit, & ſi quæ genita ſunt opprimit: Ita affectis medicamenta ex chalybe parata maxime conferunt, quia ſcil. metallum illud introſumptum ſucci acidi actioni objicitur, ejus vim obtundit, ut ſolet extra corpus aquæ regiæ acrimoniam infringere, & dum ſolet ab eodem ſucco exagitatur, quem concipit fervorem chylo & reliquis humoribus communicat, ſicque ſanguinem magis attenuat, illumque reddit idoneum ut per exiliſſimos viſcerum ductus libere fluat, & ob tenuitatem facile deponat in locis deſtinatis quos continet, ſeu utiles ſeu inutiles ſuccos.

Sanguinis viſciditas, quam potiſſimum pituita dulcis & parum craſſa efficit, non minus quam inducta à ſucco acido craſſities, fermentorum generationem impedit, & ſi quæ ſunt per ſanguinem diffuſa, ſuo ſinu vincta veluti detinet, prohibetque ne ſuas vires exerant. Viſciditas præterea efficit ut ſanguis in exiliſſimis uteri & viſcerum ductibus hæreat eoſque occludat: Mulieres quibus ab hoc ſanguinis vitio ſuppreſſa ſunt menſtrua, juvantur iis medicamentis quæ abundant ſale volatili, Sal enim ejuſmodi egregia pollet virtute fermentandi & detergendi, & conſequenter attenuandi ac ſolvendi obſtructiones à pituita viſcida inductas.

Mulieres quibus ex ſolo uteri vitio ſuppreſſa ſunt menſtrua, aut quia à prima conformatione anguſtiores habent uteri ductus, aut quia nullos habent, aut quia à morbo vitium aliquod contraxerunt, Et ſi uteri ad fermentum congerendum diſpoſitio maneat integra, ſtatis periodis vim ejus ſentiunt, in utero, & circa uterum, & aliquando toto corpore diſtenſiones patiuntur, & modo levius modo gravius afficiuntur, quæ omnia facile eſt ex dictis deducere.

Quibus a prima origine ea obtigit uteri conformatio, ut nullatenus in eo Fermentum poſſit coacervari, eæ nec periodicum uteri fervorem, nec menſtruas vacuationes patiuntur, nec ſuppreſſionis earundem incommodis affliguntur, nec pariunt, nec concipiunt, & ſi reliqua bene habent, optima valetudine fruuntur, aliis mulieribus ſunt longe robuſtiores ac diutius vitam protrahunt, quod quotidie in quibuſdam virginibus licet obſervare: Iſta omnia hoc modo mihi videntur contingere, Robuſtiores ſunt ejuſmodi mulieres & virilis temperiei, quia quæ ſolet materia fermentativa in aliarum uteris colligi, & à ſanguine ſeparari, in iſtarum ſanguine retinetur, & ipſum facit fervidiorem & acriorem, aptumque ut melius in corde ferveſcat, ac majorem proferat ſpirituum copiam, ut in viris, ex quibus omnibus corpori robur accedit ad functiones quaſcunque facilius & felicius obeundas: Eædem mulieres ſunt ſteriles, quia in iſtis uteri ſubſtantia, cum memorato fervore nunquam rareſcat, ductus ſuos non poteſt aperire ad virile ſemen interius excipiendum, denique non affliguntur graviſſimis, quæ menſtruæ vacuationis ſuppreſſionem plerumque ſequuntur, ſymptomatis, quia deeſt ille fervor à quo ſolent procreari.

Menſtruæ purgationes ſunt aliquando copioſiores magno ſanitatis detrimento, cum aliquando cache-

xiam

xiam inferunt hydropem, aliaſque affectiones, varias habet cauſas hoc ſymptoma, vel enim inducitur, quia uterini fermenti vis eſt nimis evecta & exaltata, ut loquuntur Chymici, & ea de cauſa validum, diuturnum, & extingui difficilem fervorem excitat, quo & vaſorum laxitas fovetur, & ſanguis attenuatus fit magis fluxilis: Vel quia ob imbecillitatem à quacunque cauſa ſemel inductam, reſerati ductus ægre in ſtatum priſtinum reſtituuntur: Vel quia ob humorum copiam factus ſemel ad fluendum per uterum ſanguinis impetus diutius perſeverat, & viarum impedit occluſionem; Ad id etiam confert ſanguis tenuior & aquoſior, vaſa humectando, præterquam quod ipſe vaſis anguſtioribus effluit: Adde ſanguinis ipſius acrimoniam, quæ ſuſceptum ardorem fovet & auget. *Idem ibidem.*

Observatio IV.

Menſum ſuppreſſio ob Hymenem os uteri occludentem. 1. *Ob coalitum cervicis uteri.* 2. 3.

MOnialis virgo 55. annor. multo tempore circa inguina & pubem doluit, nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis: Supervenit tandem ventris tumor, quo in dies majore facto mors tandem ſupervenit &c. Hymen autem obſtitit qui natura virginibus concreſcit, Nam hoc integro nihil ex utero deſcendere aut deferri poſſe vel hinc apparere poteſt: *Dodonæus cap.* 34. *Vide tit. de ventris tumore lib.* 3.

QUibus canalis uterum excipientis clauſura obtigit, Atretas eas vocant, ſeu clauſas; quæ occluſio vel in orificio eſt pudendi, ſeu alis; Vel in cervice uteri, vel in ipſo uteri orificio: Graviſſima autem ubicunque occurrat mala imminent, clauſo enim externo pudendi orificio, fœminæ viris ineptæ fiunt, purgatio menſtrua non ſuccedit, conceptusque non fit: Si pateat pudendum, clauſura autem medium ſinum occupet, congreſſus & conceptus impediuntur: Sin orificium uteri claudatur, concipere quidem non poſſunt, at ſine congreſſus virilis impedimento, aut menſuum effluxu cohibito, cum illis per venas in uteri collum deſinentes exitus pateat: Porro meatus ille aut omnino clauditur, aut in medio foramen adeſt anguſtum: Occluſionis ejuſmodi vide exempla apud *Wierum* de præſtig. Dæmonum lib. 2. cap. 38. *Benivenium* de abditis cap. 78. *Fabr. ab Aquapendente* de Operat Chirurg. *Cabrollium* obſerv. 23. & alios.

APPENDIX.

DE *menſtruorum ſuppreſſione à tali cauſa ſic differit Fr. Sylvius de le Boë Praxeos Medicæ lib.* 3. *cap.* 3. §. 39. *& ſeqq.* Puellis *ait*, ſegnius prodeunt menſtrua, non tantum imperforatis, & quarum coaluerunt carunculæ myrtiformes, quibuſque adeo coacervantur in collo uteri externo menſtrua quod ſatis rarum, bis terve tamen à me viſum, ſed ſæpius quibus non patent vaſa per uteri fundum ſanguinem deferentia, quæque maxime proprie dicuntur laborare menſtruorum defectu: Coalitus caruncularum myrtiformium, non partialis per tenuem membranulam, Hymenis nomine celebratam, & ſ. n. perforatam, ſed totalis per eandem craſſiorem ac imperforatam, ſanguinem ad uterum ac per uterum, ejuſque collum interius effluentem ſiſtens, atque in ejuſdem collo externo, vaginæ nomine noto, ejuſdem effluxum itidem impediens, cauſa eſt inſuper collectionis ſanguineæ menſibus ſingulis auctæ, tandemque tum ſponte corruptæ, tum totam vaginam in immenſum expandentis, atque graviſſimos ibidem dolores aliaque ſymptomata plurima parientis: Neque Diſtenſio duntaxat iſtius vaginæ membranoſæ, in dies facta auctior, ſed inprimis corrupti ſanguinis acrimonia eandem vaginam membranoſam admodumque ſenſilem mordens ac rodens, dolores excitat atrociſſimos: Quin ut plurimum neglectum, quia non intellectum hoc malum, couſque diſtendit dictas partes, ut à pleriſque pro *uteri Procidentia* inepte habeatur; Hoc autem vitium eſt à primo ortu & connatum, quod ubi ad pubertatem venerunt puellæ, atque menſtruus excitatur fluxus, nec tamen prodit ſenſim notata parit incommoda: Quod ſi quis conſideraverit non per idem orificium prodire urinam, menſtruumque ſanguinem ſed diverſa, non mirabitur falli matres de uteri orificio needum ante menſtruationis coituſve tempus utili aut neceſſario minime ſollicitas; Urinam autem menſtruumque ſanguinem per diverſa effluere orificia, multi hactenus ignorarunt etiamnum medici, decepti per ineptas quorundam Anatomicorum tabulas perperam orificij veſicæ ſitum in externo uteri collo fingentes ac notantes, cum illud vere ſit ſupra carunculas myrtiformes, extraque ipſum uteri oſtium externum: Sed mi-

teretur aliquis quo pacto fieri potuerit ut bina iſta orificia minus fuerint manifeſtata? Sed mirari deſinet ubi conſideraverit ſub alis, ſive Nymphis latere hoc veſicæ orificium, nec niſi attentius attendenti patere; accedente illo ex falſis tabulis præjudicio, propter quod nequidem inquiri ſolet à pleriſque in rem ipſam, quippe quam ſupponunt eſſe talem qualem vident pictam.

§. 2. Mulier poſt puerperium menſtrua amplius non habuit: Mortuæ cervix uteri ſpiſſiſſima eſt reperta, ac velut cartilaginoſa, quæ tranſverſi digiti ſpiſſitudine coaluerat. *Vide tit. de ventris dolore.*

§. 3. Mulieri ex partus difficultate os cervicis uteri adeo coaluit, ut nec menſtruis pateret effluxus. *Vide tit. de Partu non nat.*

Observatio V.

In juvencula ex ſuppreſſione primorum menſtruorum mortua, vena ab utero ad mammas tendens, & venæ ad uterum tendentes ſanguine diſtenta & nigra reperta, uterusque quaſi gangrænoſus &c. cum ejus collo diſtorto.

JUvencula 14. annos nata, pulchra, cum primum erumpere deberent menſtrua, ſubito incidit in morbum graviſſimum, cum ſummo corporis ardore, *tremore*, *inquietudine*, *aphonia*, oris contorſione, rubore totius & ſuppreſſione profluvii: Nihil autem proficientibus medicamentis eo devenit morbus ut tertia die, nulla ſ. m. inſtituta, obierit:

Secto cadavere ſuperiorum conſtitutio bona reperta eſt, niſi quod *vena ſanguinem ex utero ad mammillas deferens*, tota illius copia denigrata eſſet, felle omni ex veſicula in inteſtina depulſo: Venæ omnes circa uterum diſtentæ & nigerrimæ: Uterus etiam nigrior, ut gangræna corruptum dixeris; Collum contortum craſſiſſimum habebat. *Joh. Udalr. Rumlerus obſerv. 55.*

S C H O L I A.

* *Juvencula xiv. annos nata*) Mutationes omnes naturales in corpore noſtro adſcribit *Sylvius de le Boë* Prax. libr. 3. cap. 3. §. 57. humoribus ſecundum naturam in ipſo exiſtentibus, ac paulatim dominium in cæteros ſucceſſive obtinentibus, donec iterum aliis cedant: Quod ſi quis ſecundum illud dominium humorum ſucceſſivum *hominis Ætates* diſtinguendus putaret, non incommode tres numeraret primam quæ Pueritiam & Adoleſcentiam complectens Pituitæ fluori ac ſeroſæ ſive lymphaticæ ſubjiciatur, 2. quæ Juventutem & virilitatem continens Bili pareat. 3. quæ Senectutem utramque implens Pituitæ viſcidiori, mucoſæ ac melancholicæ obſequatur: Obſervatum enim à medicis nominatos humores ſucceſſive dominium exercere in corpore; Poſtquam nimirum pituita fluidior ad corporis incrementum neceſſaria functa eſt munere, auctumque eſt ad commodam ſtaturam corpus, Bilis ei ſuccedit ad robur ipſi conferendum, tum ratione ſui & individui, tum ratione alterius & ſpeciei: Eo tempore cum calor in corpore obſervetur major, isque Bili præſertim debeatur, merito cenſendum Bilem tunc cæteris dominari humoribus, donec eadem paulatim deficiente aut inertiore facta, ſenectute adventante, ipſi ſuccedat pituita tenax & melancholica; vere namque Pituita tenax eſt ipſa melancholia: Bilis dicta cum abundet ſale volatili oleoſo, vim habet blande incidendi tenacem pituitam: vim autem iſtam ſuam ubi exſerit ſupra cæteros humores, ſanguinem quoque reddit rariorem, aucto univerſi corporis calore; quia non tantum in maribus ſeminis productionem molitur, & mentum pudendaque lanugine & pilis veſtit, ſed in fœminis ſimilia præſtat, mammarum exuberationem promovet, uteri vaſa impedita expedit, ſanguinique menſtruo viam ſternit &c. Quod ſi Bilis ob conſtitutionem naturalem, vel diætam pravam minus ſit acris, non mirum ſi ſola menſtruo fluxui promovendo haud ſufficiat quia diutius quam expediebat idem fluxus ceſſet ac deſideretur.

Cum corporis ardore, tremore &c.) Fieri tamen poteſt ut non prodeuntibus menſibus per uterum nihil tamen detrimenti mulieres patiantur, ſi ſanguis redundans per alias vias, os nares &c. moliatur: unde licet via iſta non ſit naturalis, non coacervatur tamen nec corrumpitur ſanguis, nec proinde memorata ſymptomata ſequuntur.

TRemore, inquietudine, aphonia &c.] Συνδρομὴ παλθοζαπὴ, Succeſſerunt autem hæc accidentia interrupto, ob oimiam copiam, ſanguinis ſolito in vaſis circuitu; quem optime expreſſit *Hippocrat.* 4. de vict. acut. verſ. 43. *Fieri aliquem repente ſine voce venarum interceptiones faciunt, ſi bene valenti hoc accedat ſine occaſione aut alia forti cauſa: Venam igitur ſecare oportet in brachio dextro internam, & detrahere ſanguinem ſecundum habitum & ætatem, inita ratione plus aut minus: Contingunt autem plurimis ipſorum hæc, rubores faciei, oculorum immobilitates, manuum diſtenſiones, dentium ſtridores, pulſationes, maxillarum adductio, extremorum refrigeratio, ſpiritu(um) per venas interceptiones &c.*

Vena ſanguinem ad mammillas deferens] Fruſtrà hæc, poſtquam arteriis ſanguinem deferri, referri autem per venas *Harveii* invento cognitum: Imò in viris quoque venas iſtas ſemper conſpeximus, quibus tamen nec mammæ ſunt nec uterus. *Veiſchius in Notis.*

OBSERVATIO VI.

Menſes ſuppreſſi aut diminuti ob Polypos, uteri aut cordis vaſa opplentes.

§. 1. IN uteri vaſis ſæpe reperiuntur Polypi, & quidem tanti ut vaſa adimpleant, nec non quandoque in callosam quaſi ſubſtantiam degenerent. *Regn. Graef de mulierum organis cap.* 8. Ratio cur per inſuetas naturæ vias quandoque menſes expurgentur, potiſſima nobis videtur obſtructio, quatenus ſcil. ſanguis menſtruali fermentatione agitatus per uteri vaſa propter Polypos, in illis quandoque à nobis obſervatos, erumpere non poteſt. *Idem ibidem.*

§. 2. In virginis, cui cum perpetuo defuiſſent menſtruę purgationes, corde Polypi reperti ſunt; Quid ſimile in puella obſervavi, in qua ſub ventriculo ad pancreas, & in toto abdomine aderant glandularum racemi, nucis inſtar, & in corde globuli, velut avellanæ fructus gypſea quaſi materia excitati, In hujus etiam corde Polypi ſtagnabant. *Marc. Malpighius Tractatu de Polypo.*

§. 3. Sanguinis vitium menſtruorum ſuppreſſioni, uti & hæmorrhoidum ſæpe occaſionem præbet: ſi tale ſit quod illum minus fluxilem reddat, uti fit ſi craſſior quam illius natura requirebat fiat: vel ciborum ingeſtorum craſſiorem ſuccum gignentium cauſa, vel quia ſero minus dilutus, vehiculo hoc ſuo deſtitutus, craſſeſcit: quæ & cauſa quod & cacheçticis & hydropicis, ſero è venis exudante, menſtrua ſuppreſſa ſint: ſectaque vena craſſus ſanguis potius quam ſeroſus detrahatur: Sed & coralli alicujus rubri, vel etiam albi inſtar, ſi illum congelari contingit, qualem alii quoque ſe vidiſſe prodiderunt, & nos aliquando è venis extraximus, illud longe magis efficiet: *Platerus Praxeos lib.* 4. *cap.* 14.

SAnguinis vitium menſtruorum ſuppreſſioni &c.] Sanguinis à quovis menſe parcius effluentis cauſam vix unquam in ipſo ſanguine quærendam, ut plurimum inveniendam in uteri vaſis & cavernoſa ſubſtantia, cenſet *Sylvius de le Boe Prax. lib.* 3. *cap.* 5. §. 122. nam ſi ſanguis, *ait*, eſſet glutinoſior, paulatim ceſſaret ipſius effluxus, producta in ejus vaſis obſtructione, quod tamen rariſſime obſervatur factum, niſi ab aliis in diæta commiſſis erraria: Exiſtimo igitur, ſi non ſemper, ut plurimum ſaltem in cavernoſa uteri ſubſtantia, & ſui generis vaſis quærendam inveniendamque parcius fluentium menſtruorum cauſam, & quidem ſi recte conjecto, in ſubſtantia uteri ſtupidiore, atque circa menſtruorum tempus minus cavernas ſuas expandente, & imprimis ob pituitam copioſiorem, ac ſæpe viſcoſam in ipſa hærente: Pituita enim partibus quibuſvis adhærens facit eaſdem in motu ſuo qualicunque torpidiores, ſicut in ſenſu hebetiores, quod idem accidit in utero, qui fluxu menſtruorum inſtante ſingulari ſenſu concitatur, atque ad cavernoſam corporis ſui ſubſtantiam explicandam excitatur: quod ſi à nimia pituita undecunque tandem in ipſo reſtitante obtuſior reddatur ad notatum illum ſtimulum perficiendum uterus, non mirum ſi præterea minus ſuccedat peculiaris partium ipſius motus in cavernularum ſuarum expanſione manifeſtus: Sed non mirum ſi non tantum minus explicentur aperianturque ductus in utero cavernoſi, ſed ii inſuper concidant, claudanturque iterum ſolito citius: Unde utroque nomine parcior evenit menſtruorum effluxus, ratione viarum minus patentium, & ratione viarum citius clauſarum.

OBSERVATIO VII.

Menſium ſuppreſſio ob vitium hepatis, meſenterii, uteri multiplex. 1. *Ob uterum mola carnea repletum.* 2. *Ob inſignem lapidem in utero.* 3. *Ob vitium uteri, meſenterii.* 4. *Ob utriculum aqua plenum*

 ſuperiori

ſuperiori Vteri parti adnatum. 5. Ob vaſa ſpermatica, denſa, obſtructa. 6. Ob Teſtes tumidos, vitiatos. 7. ob hydropem cornuum uteri. 8. Ob vitium ſiniſtri ligamenti uteri. 9. Ob uterum exulceratum. 10.

§. 1. AUg. Imperatrix menſium ſuppreſſionem diu paſſa fuit: Hepar habuit male conſtitum: E meſenterio putreſcente pendebat ſacculus utero incumbens, uterus valde magnus, plenus humore craſſiſſimo; Circa latera & corpus adhærebant quinque corpora ſatis magna: In capacitate innatabat quædam ſubſtantia alba. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Anno 1642. in theatro uterus mole carnea oppletus veram perpetuæ ſuppreſſionis menſium cauſam detexit. *Rhodius cent. 3. obſerv. 47.*

§. 3. Matrona ſemper conqueſta de dyſpnœa, abdominis mole, ſuppreſſis uteri purgamentis, ante decennium fit aſcitica &c. In utero lapidem quatuor librarum, multis eminentiis lapideis, coloris fuſci deprehendit diſſector. *Th. Bartholinus cent. 4. hiſt. 64.*

§. 4. Fœmina ab hydrope liberata eſt ſuperſtite infimi ventris exigua duritie, hinc menſium ſuppreſſio &c. Spatium quod inter inteſtina & meſenterium interjacet, muco viſcido repletum ſcatebat &c. Uterus parvus erat ac flaccidus, craſſumque ſanguinem menſtruum in venis reſtitantem continebat &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 5. Fœmina per ſexennium ventrem tumidum geſſit inſtar prægnantis, non menſtruabat autem &c. Utriculus quidam ventris capacitatem explebat, exortum ab uteri fundo extimo ſumens, qui apertus effudit aquam copioſam, &c. Uterus ipſe exiguus erat & arctus, quaſi puellæ 10. annor. *Vide tit. de tumor ventris.*

§. 6. Anno 1637. J. Veſlingius in cadavere fœminino deprehendit vaſa ſpermatica, teſtes verſus admodum denſa & dura, pituitæ plena, Ideoque huic mulieri in valetudinario D. Franc. denatæ menſes ultra bimeſtre tempus fuere ſuppreſſi. *I. Rhodius in Mantiſſa, obſervat. 35.*

§. 7. Virgini ob errores in diæta menſes ſuppreſſi, unde intumuit venter adeo ut male audiret: Teſtes ab utraque parte non ſolum tumidos & magnitudinis excedentis, ſed & lividos, quaſi fungoſos, plenos veſicis aquoſis, utero ejuſque vaſis plane illæſis. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 8. Catharinæ N. adverſa valetudine ob ſuppreſſa menſtrua uſæ, intumuit abdomen: Præter jecur pallidum, lienem parvum &c. utrumque uteri cornu novem tum puris tum aquæ continebat librar. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 9. Ruſtica ingenti abdominis tumore corripitur, menſes triennii decurſu ſubſtiterant: Vterus erat exilis, ejus ligamentum ſiniſtrum ſuperius ſero tumidum totam occupabat abdominis cavitatem. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 10. Monialis multo tempore circa pubem & inguina doluit, nullis interim ex utero prodeuntibus excrementis: Vterus defunctæ omnino exulceratus fuit. *Vide tit. de ventris tumore.*

OBSERVATIO VIII.

Menſtruorum ſuppreſſio ob meſenterium ſteatomatis refertum &c.

VIrgo per multos annos laboraverat menſium ſuppreſſione & febre hectica, quæ illam extinxit: Reperimus in meſenterio ſteatomata varia à lympha craſſa oriunda: Et in ſiniſtro latere magnum veluti ſaccum; repletum materia turbida, pituitoſa, majori ex parte cruenta. *P. Barbette Prax. lib. 4. cap. 11.*

OBSERVATIO IX.

Menſtrua inordinata ob Tumorem vulvæ tunicis adnatum 1. Ob vitium hepatis, uteri ſcirrhoſi, venæ umbilicalis plenitudinem. 2.

§. 1. CArcinomatis ſpecimen memini me aliquando propalam oſtendiſſe Medicis ac Obſtetricibus, in Vulva cujuſdam mulieris à cancro uterino crudelem in modum occiſæ, quæ in vivis dum foret conquerebatur aſſidue, non modo de *Inordinatis menſtruis*, vago pruritu ac oberrante ardore, ſed potiſſimum de crebris animi deliquiis, quæ tam frequenter ipſam invaſere, ut tandem miſerrime ab illis obrueretur.

Facta Medicis cadaveris copia, in vulva vidimus delituiſſe tumorem, ut lividum & atrum ſic cruore ac ſanie undiquaque perfuſum: adhæreſcebat autem membraneis ſuis filamentis tam arcte tunicis vulvæ, ut non potuiſſet inde eximi ſine ſcalpelli auxilio. *N. Tulpius obſervat. lib. 3. cap. 34.*

Cap-

CArcinomatis ſpecimen] Partes glandulis refertæ facile degenerant in fungos, proximum carcinomatis ſubjectum: Quod ſi fungus aliquis vulvam occupet, irritat illam continenter & effundit menſtrua ipſus non minus copioſe ac ſi inſtaret verus partus, à quo tamen fixus hic tumor minime quum expellatur, neceſſe eſt tandem confugere ad ſcalpellum, & ejus ope radicitus evellere quod nequit extirpare irritus ejuſmodi partus: Sed artis eſt talem ſectionem vel audere vel rite perficere in tam obſcuris tenebris: In quibus tamen equidem illam bis vidi non minus ſecure inſtitutam, & fungum ejus loci à *Bernardo Ol-tulario* ſine ullius partis offenſa, ac ſi ſub dio & in loco maxime obvio ſcalpellum ſuum direxiſſet. *Idem, Vide hiſtor. obſ. cap. 33. & 34.*

§. 2. Virgo 35. annorum menſes habuit inordinatos, aliquando penitus non fluentes, aliquando nimis copioſos: Mortuam ſecui, atque 1. occurrit vena umbilicalis, quæ in omnibus adultis ligamenti vicem obtinet ſanguinis copia turgida, atque extenſa in quibuſdam locis, ubi hæc vena contorquebatur, inſtar varicum tuberoſa: Hepar erat album, tuberoſum, durum, inæquale & exangue: Uteri corpus ſcirrhoſum calloſumque. *Vide tit. de Febribus lib. 4.*

UTeri corpus ſcirrhoſum] *Cælius Folium* apud *Bartholinum* Epiſt. 26. cent. 1. notat Menſtruorum retentiones non ab authoribus allatis tantum de cauſis exoriri, ſed ab apoſtematibus etiam nec non ſcirrhoſis uteri tumoribus, qui ad tantam quandoque duritiem deveniunt, ut oſſis naturam, colorem, cæteraſque acquirant qualitates.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXVI.

De Fluore Muliebri, & Excretis p. n. ab Vtero, Mola.

Observatio I.

Fluor Vterinus ob uterum exulceratum, Glandulas Lumbares & utero vicinas humore purulento plenas, Teſticulos vitiatos. 1. Ob Glandulas totius induratas, flavum humorem craſſum continentes, Hydatides in Tubarum extremitate. 2. Ab utero purulento. 3. Ab utero ulcerato, cum inſigni veſicæ dilatatione. 4. In Vtero fluori obnoxiarum humor limpidiſſimus repertus. 5. Fluor diutius perſeverans gangrænam tandem aut uteri corruptionem inducit. 6. 7. 8.

§. 1. ELIZABETHÆ ANGLÆ quinquageſimum jam agenti ætatis annum menſtrua octennio ante fluere ceſſarunt, nunc inde ab anno redeuntia, ſed inordinate: Per tres menſes eodem Fluore corripitur albo, copioſo, ſummaque cum virium debilitare: ſenſim aucto, adeo ut ſtanti ambulantique ſemper invitæ quid deſtillet: Acrimonia humoris abditi naturæ loci multum erodebantur, utinaque juxta ſupprimebatur: Inde grumi ſanguinis prodierunt, ingenti cum dolore, præſertim in *hypochondriis*: *Alvus* per dies quinque continuos *adſtricta* erat: Adhibita autem incaſſum fuerunt à Medicis excell. pharmaca, Tandem ſupervenientibus intolerabilibus *circa pubem* & anum *cruciatibus*, & vomitu materiæ biliosæ, mortua eſt.

Diſſecto poſt mortem cadavere ſequentia notavimus, 1. Omentum tenue, ſine pinguedine. 2. Ventriculum magnum ac valde capacem, bilioſi humoris plenum, interne rubentem, & *multis* quoque *glandulis conſpicuum*. 3. Inteſtina tenula in inguine ſiniſtro contracta penitus, & craſſa tum flatibus tum duris excrementis diſtenta, præterea variis in locis veluti occluſa. 4. Pancreas cinerei coloris, durum tactu. 5. Lienem coloris nigricantis & 6. Hepar pallidum, ad flavedinem bilioſam vergens, nec ſanguineo rubore tinctum: 7. Hujus veſiculæ copioſa bilis inerat: 8. Glandulæ in regione lumborum plures, conglobatæ, atque aliæ prope uterum, valde duræ erant, humorem craſſum, ſebaceum, flaveſcentem & puri analogum ex ſe fundentes quo & vaſa lymphatica diſtenta turgebant: 9. Venarum ſanguis tenuiſſimus fuit, ſero multo dilutus, 10. Cordi Polypus erat, 11. Pulmones ſani; 12. Ren ſiniſter duplici cavitate, pelvim efformante, præditus. 13. Veſica urinaria lotio adhuc turgebat: 14. Uterus arcte undique partibus vicinis adhæſit, fundo ejus cum

recto

recto inteſtino, veſicaque urinaria unito. 15. Circa Teſticulos, utroque in latere, hydatides ſat magnæ conſpiciebantur, lympha turgentes inſipida. Ipſi Teſticuli purulenti & ulcerati fuerunt, nec Tubarum proceſſus rite apperuit: Liquor in arteriam ſpermaticam injectus, omnia uteri & vaginæ vaſa implevit, indeque levi compreſſione, cum ex utero, tum è vagina manavit: Uterus magnus erat, intrinſecus rubeus, exulceratus, excoriatus, pure farctus, inque ſiniſtrum magis latus inclinans: Ulcus extra uteri pomœria, in vicinam quoque vaginam ſerpſit, Nam iſta, quaſi gangræna tacta, prorſus nigricare viſa eſt: Vaſa uteri omnia cruore turgebant. *Ex literis à Clar. Ioh. de Muralto, Tigur. Medico & Chirurgo die 27. Auguſti 1677. ad Nobil. D. I. Conradum Peyer, Medicum Schafhuſ.*

V*Entriculum glandulis conſpicuum*] De iis vide Clar. *Willis* Pharmac. Ration. ſect. prima cap. 6. In inteſtinis Glandulas quoque detexit dictus accuratiſſimus *D. D. I. Conradus Peyer*, Medicus Schafhuſianus, cujus Libellum Schafhuſæ anno 1677. editum conſule.

Circa Teſticulos hydatides lympha turgentes &c.] Vidit *Excell. I. Iac. Wepferus* in brutis lymphatica vaſa ab uteri cornibus tenuibus exordiis in ductus inſignes excreſcentia, liquorem ſuum in venas majores hypogaſtricas, per ligamentum uteri membranoſum diffuſas aliquot in locis facile depoſuiſſe, quem fruſtra digitis verſus cornua repellere conabatur, obortis nodulis ob valvulas liquoris regreſſum remorantes:

Fluore corripitur albo] Notat Clar. *Rolfinckius* in Diſſert. Anatom. mulieris emunctæ naſis ſe noviſſe, quibus perpetue humoris albi ex utero ſtiria manaret: eo quod arteriæ ad nares pertingentes ſanguinis impuritates eo delegatas ſoras non ablegarent: Hinc coryzam certe vel natura cauſatam ſalutariter ad curationem ſuccurriſſe cenſet:

* *Quinquageſimum agenti ætatis annum*] Evenit incipitque hic Fluor frequentius circa tempus inſtantium primum menſtruorum, atque ad ætatem ſatis decrepitam in multis perſeverare ſolet adeo ut nulla ætas niſi prima, immunis obſervetur ab ipſo; nullus fœminarum ſtatus eaſdem ab ipſo liberat, poſtquam & virgines, & uxores, & viduas & juvenculas, & conſiſtentes & ſeneſcentes, & fertiles & ſteriles ipſum patiuntur ſatis ſæpe moleſtum. *Sylvius Prax. lib. 3. cap. 4. §. 7.*

Fluore corripitur albo, copioſo &c.] Si quis humorem, qui tunc effluit conſideraverit, obſervabit eum plerumque quidem pituitoſum, ſatiſque craſſum ac viſcidum exiſtere, rarius, ſeroſum aqueumve ac tenuem. Idem ſubinde copioſior, ſubinde parcior effluit, ſubinde acris & mordax, ſubinde blandus ac minime aut ſæpius plus vel minus graveolens, rariſſime omnis fœtoris expers, ut plurimum albicans, vel flaveſcens; rarius vireſcens aut nigricans, rariſſime ſanioſus vel purulentus. *Idem §. 8.*

Summa cum virium debilitate] Idem aliquando abſque ullo incommodo, ſaltem valde notabili, fœminas vexat longo tempore, quandiu ſcil. & paucus exiſtit & omnis fœtoris acrimoniæque expers; ſæpius tamen iiſdem plurima producit mala, univerſalem languorem, viriumque omnium dejectionem, ſpontaneam laſſitudinem, dolores varios, cacheæiam, ſterilitatem, quando & copioſus & acris fœdaſque modis variis exiſtit. *Idem §. 9.*

Abdita natura lues) Cauſam primariam ſemper in utero quærendam arbitror; ſecundariam, & ipſum augentem in ſanguine, aliiſve vitioſis humoribus ſanguini confuſis, & una cum ipſo ad uterum tendentibus. Primariam inquam, in utero, quoniam citra aliam ullam notabilem in reliquo corpore obſervabilem, conſiſtere potaſt aliquandiu; quod minime fieret ſi e ſanguinis vitio qualicunque penderet, cum tertium non detur à quo deduci queat: cum enim triplex humor liquorve ad uterum deferatur, ſanguis, ſpiritus animalis & ſemen, conſtat neque à ſpiritibus, neque à ſemine poſſe deduci, unde patet ipſum neceſſario petendum à ſanguine (*tanquam cauſa ſecundaria*) continue ad uterum pergente. Poſtquam igitur utero, tanquam cauſæ primariæ, adſcribendus eſt, quæritur *Quale ſit vitium uteri? & Quæ materia* ex qua generatur hic per uterum ac p. n. effluens humor? Item, An ex univerſo ſanguine, modo ſingulari corrupto; an vero ex aliqua ejus parte, à reliquo ſanguine ſecreta & corrupta proficiſcatur? Cenſeo autem ipſum omnino adſcribendum *maſſæ ſanguinis univerſæ*, modo peculiari corruptæ, non item alicui parti à reliquis ſecretæ ac elabenti; quamvis namque non negem in quibuſdam fluorem eſſe viſcoſiorem, ideoque magis pituitoſum, in aliis fluidiorem ac tenuiorem, id tamen accidit quia ſanguis univerſus exiſtit in talibus pituitoſior, vel ſeroſior; vel ita corrumpitur idem, ut abeat nunc in ſubſtantiam viſcoſiorem, nunc in fluidiorem: adeo ut illa viſcoſitas major vel minor debeatur aliquando ipſi ſanguini corrumpendo, aliquando vitio in utero exiſtenti ſanguinemque corrupturo. Hoc facile deducturus eſt qui obſervavit aegrotare laborantium conſtitutionem, tum ante quam fluore corriperentur, tum poſt; Si namque corporis univerſi conſtitutio fuerit laudabilis, nullum dubium eſt ſanguinem ſimiliter exiſtere laudabilem, ac proinde conſtitutionem Fluoris variam ipſi ſanguini tunc non adſcribendam, ſed cauſæ ipſam corrumpenti, ac afficienti dictæ: Sin corporis univerſi conſtitutio exiſtat vitioſa prius quam Fluor fœminam infeſtaverit, ſive illa ſequatur menſes ſuppreſſos, ſegniuſve aut parcius procedentes, ſive illa præcedat diu tempus menſium fluxurorum, quis dubitabit tunc ipſi *ſanguini* adſcribere fluoris varietatem, inprimis quando illa convenit cum cacheæiæ urgentis varietate: Cum proinde ſanguis vitioſus non ſit cauſa primaria & adæquata fluoris albi, aliquando tamen hujus vel illius fluoris, aut viſcoſioris aut ſeroſioris, verum illius *cauſa efficiens*, ſanguinemque in fluorem album corrumpens in *utero ipſa* quærenda veniat, jure quæritur Quomodo affectus ſit uterus? aut, Quodnam p. n. exiſtere poſſit in utero à quo illa pendeat corruptio ſanguinis in fluorem album? Adhæc obſervandum 1. fluorem album nunquam, vel rariſſime, citra initia eſſe Acrem, talem tamen utplurimum fieri tandem. 2. Sanguinem tum naturaliter mutari in Humorem album, quando convertitur in *Lac*; tum p. n. quando corrumpitur in *Pus*: Utramque autem mutationem hanc docuimus alias deberi *Acido*, vel in mammarum glandulis præparato, & ibidem ſanguini allabenti admixto, vel in ſanguine exiſtenti, atque propter ſanguinis extra vaſa ſua effuſi motum & quietem, ſpirituumque volatilium in auras tunc abeuntium jacturam, ſe magis magiſque manifeſtanti, vireſque ſuas exerenti cæteraſque ſanguinis partes, ſicut dictum, in pus album ſenſim convertenti: Quemadmodum vero ſanguis mutatur ſ. n. in fœminarum utero gerentium mammis, & quidem poſtremis menſibus in lac. Idemque ſanguis extra vaſa ſua effuſus collectuſque,

lectuſque, quin idem ad partes ulceratas delatus, p.n. corrumpitur in pus; ita idem mutari poteſt cum revera mutetur, in uteri vaſis cavernoſis, & quidem ibidem p.n. in Humorem album quidem, multum tamen tum à pure, tum præſertim à Lacte differentem, adeoque ſingularem, Fluoris albi nomine notum, quoniam fœminis ſolet idem ſponte effluere. Differt hic fluor plurimum à Lacte, quin perfectionem novam obtinet ſanguis, quando in Lac mutatur, à qua perfectione ſua deficit ſanguis, quoties in album abit Fluorem. Differt item multùm à Pure, quia hoc ex ſanguine puro rite confectum magis albeſcit ac æquale exiſtit quam fluor mulieres ad pituitæ colorem, conſiſtentiam & naturam magis accedens: *Idem à* §. 10. *ad* 35.

Acrimonia humoris abditi natura loci multum erodebantur.) Quemadmodum vero pus diutius in abſceſſu retentum paulatim acrius evadit, ita fluor mulierum albus ſeorſim acrimoniam, & quandoque tantam quæ partes, per quas fluit exulcerare ſaltem excoriare poteſt, acquirere ſolet. Hæc autem acrimonia ulceroſa, h. e. partes affectas in ulcus rodens ſole evincit ſe in *Aciditate* conſiſtere, poſtquam, ſicut non ſemel pluribus alias evicimus exemplis, experimentiſque manifeſtiſſimis, ſolis lixivi acrimonia, cum nigredine morticine corrumpit partes à ſe affectas; & Acida exedit conſumitque partes in quas vim ſuam exerit noxiam, mutatque in ſubſtantiam albicantem: Cùm proinde hactenus duplex tantum innotuerit nobis, & aliis *Acrimonia*, quæ in corpore humano poſſit habere locum, & *corruptio ſanguinis* ad uterum accedentis, & in Fluorem album mutari non tantùm nequeat deduci à *lixivi ſalis* acrimonia, ſed commodiſſime poſſit ab acrimonia acida, merito tunc corruptionem adſcribimus quæſitam: Huic noſtræ opinioni præter dicta favent cauſæ antecedentes ac forinſecus advenientes, quarum 1. potiſſima frequentiſſimaque eſt Animi mœror gravis & diu protractus, Acidi noxii & inprimis Auſteri productor aſſiduus: 2. Terror inopinatus & grandis, Acidi & Auſteri cauſa certiſſima & potentiſſima, 3. Aëris, vel aquæ, forinſecus ad uterum quovis modo penetrantis frigus, comitiſve frigoris cauſæ, unde *Acidum* ubivis augeri in nobis, tum alia plura, tum inprimis Gravedo evincunt abunde 4. Fluorem ſi non producit, fovet ſaltem augetque manifeſte Acidorum abuſus, hinc fœminis Belgicis frequens ille Fluor: Cauſis prædictis annumerari quoque poteſt Fluxus menſtruus, tam ſegnius accedens, quam parcius prodiens, aut plane ſuppreſſus; ſubſiſtens namque in cavernoſis uteri vaſis ſanguis plus minus corrumpitur, noxamque ſuam utero communicat, & ita quidem ut in eodem hærens, atque ſedem figens, ſanguinem poſtmodum accedentem ſimiliter corrumpat, & in Humorem albicantem ac pituitæ ſimilem convertat h. e. Fluorem album producat: Notamus autem uteri ſubſtantiam proxime accedere ad naturam Glandularum, ideoque maxime ſuſceptibilem aſſe Acidi, quod p.n. in corpore muliebri quavis de cauſa redundans, & quaquaverſum delatum, ſiſtent facilius & abundantius, & arctius in utero, ibidemque modo ſuo vitiabit & corrumpet neceſſario ſanguinem ad ipſum delatum, ſicut evincit frequens experientia. Sicut vero à cauſis non natur. vel fortuitis, Acidum in corpore noſtro vel producentibus, vel augentibus, vel foventibus, afficiuntur primario Glandulæ, & inprimis pancreaticæ, ita ab iiſdem afficiuntur ſecundario tum frequentius uterus, tum etiam aliquando mammæ: Quamvis proinde putemus à cauſis notatis deducendam Fluoris albi generationem, non putamus tamen immediate ac primario male affici ab ipſis uterum (niſi forſan à frigore, ejuſve cauſa immediata ad uterum penetrante) ſed ſecundario tantum ac mediate, atque poſtquam prius male ab ipſis affectæ Glandulæ pancreaticæ: Notandum porro ad Fluoris albi generationem affici etiam aliquando uterum immediate à frigore externo, tum in puberibus fluxum menſtruum ſiſtente, aut ſaltem minuente, tum nondum puberibus, nec proinde Fluxum dictum adhuc paſſis uterum ipſum ita vitiante, ut facilius copioſiuſque, quam decebat, ſecedat ſiſtaturque in ipſo pars ſanguinis *Acidior*, quæ ibidem fermenti pravi naturam induens, ſanguinem ad uteri nutritionem continue allabentem paulatim poſtea corrumpat, & in humorem pituitæ ſimilem mutet, qui nutriendo utero inutilis effluat plerumque, dictumque Fluorem producat, Quoties igitur à cauſa externa ſimul afficitur immediate uterus, ita ut inde ad Fluorem album producendum ſimul diſponatur, toties tum facilius tum citius, tum gravius laborent fœminæ iſto Fluore Quoties contra nullo concurrente immediato uteri affectu, ſecundario duntaxat & poſt affectus demum & tantum Pancreatis, aliarumque partium glandulas vitiatur tandem ipſe uterus, ita ut hinc Fluor conſequatur albus, toties idem tum ſegnius, tum levius ſolet afficere mulieres: Hujus diverſitatis ratio eſt manifeſta, poſtquam ubi cauſæ plures concurrunt, eundem effectum producentes, ibi effectus neceſſario & facilius & citius & potentius obtinetur: Ubi contra cauſæ illæ pauciores exiſtunt, ibi neceſſario expectandus effectus idem tum difficilius, tum ſegnius, tum imbecilius ſequuturus: Sive igitur tantum mediate aut immediate afficitur uterus ad Flu. album producendum, ſive afficiatur idem tum mediate tum immediate, affici tamen debet ipſius ad notati Fluoris productionem, ita ut ideirco corrumpatur in ipſo ſanguis in humorem pituitæ ſimilem, qui pro vitii uterini varietate variet non parum, tam coloris, quam odoris & acrimoniæ copiæque ratione, quamvis non negem poſſe illum Humorem variare quoque ratione ſanguinis varii, aliorumque affectuum corpori obvenientium: Quemadmodum enim Fermentum illud uterinum, & quidem Acidum, prout magis vel minus exiſtit auſterum, vel acre, vel alio modo varie otioſum, ita diverſimode corrumpet ſanguinem ad uterum accedentem: Sic etiam ſanguis ob alios affectus in corpore exiſtentes aut præcedentes variis modis affectus in humorem diverſum corrumpetur ab eodem fermento: adeo ut diverſitas humoris in Fluore albo effluentis pendeat nunc à diverſitate fermenti corrumpentis, nunc à diverſitate ſanguinis corrumpendi, nunc ab utroque; Quæ omnia diligenter obſervanda, quia plurimum faciunt ad curationem. *Idem* §. 35. *ad* 53.

Adhibita incaſſum pharmaca) Legitima curatio ex cauſarum diſtinctione petenda, alias omnis labor inutilis: Cauſæ autem quærendæ, *ait idem* §. 67. vel in Fermento uteri vitioſo diverſo, & magis vel minus auſtero vel acri aliterve affecto, ſubinde, in ſanguine ad uterum accedente, ac propter affectus alios præcedentes comiteſve multum ſæpe diverſo ac multifariam male affecto, vide curationem. l. c.

Glandula in regione lumborum &c.) uteri ſubſtantiam proxime accedere ad naturam Glandularum adnotat *Idem*, *vide ſupra Scholia* 4.

Cordi polypus erat &c. uterus intrinſecus rubens &c.) Hinc veriſimile duplici de cauſa contigiſſe Fluorem, 1. vel ob affectus alios præcedentes, vitiumque maſſæ ſanguineæ, quod cordi innatus eſſet polypus, venarum ſanguis tenuiſſimus fuerit, ſero multo dilutus &c. 2. ob Fermentum vitioſum uteri, qui magnus, intrinſecus, rubens &c. unde affectus magnus & tandem lethalis.

Uterus arcte vicinis partibus adhæſit) Quia exulceratus, ideoque qua parte ulcus fuit, cum partibus adjacentibus coiit.

§. 2. In

§. 2. In Angla muliere quæ Leucorrhæa per plures annos decubuit, & tandem corroſivis matricis ulceribus miſere obiit, una cum Clar. *Sylvio* 14. Maii 1668. Lugduni Batavorum; *Glandulas* totius corporis omnes Lymphaticas, ſeu *Conglobatas*, duriores flavaſque extitiſſe, Et *humorem craſſum*, ſebaceum, luteum, puri analogum continuiſſe: *Vaſa vero lymphatica* valde repleta & diſtenta fuiſſe deprehendimus: Inſuper ad teſtes, in Tubarum extremitate, hydatides utrinque magnæ aderant. *I. de Muralto Exercit. de Lympha & Saliva, in Annexis* §. II.

GLandulis totius corporis &c. Clar. *Franc. de le Boë Sylvius* Glandulas in conglobatas & conglomeratas diſtinxit: Conglobatæ illæ ſunt, Quæ ex una quaſi continuata ſubſtantia, & æqualem ſubſtantiam habente, conſtituuntur, quales in meſenterio & lumbis plurimæ occurrunt, ut & aliis in locis v. g. inguinibus, collo &c. Conglomeratas vocat illas quæ ex pluribus glandulis minutioribus ſimul junctis conſtantur, quales ſunt quæ non tantum Pancreas, ſed etiam ſalivales glandulas & Thymum conſtituunt: Differunt quoad ſubſtantiam hæ glandulæ, quoniam ſæpiſſime in Conglobatarum medio cavitas reperitur, non autem in Conglomeratis, quod à *Stenone* notatum in obſervationib. Anat. Differunt præterea vaſis peculiaribus, nam Conglobatæ vaſis donatæ ſunt lymphaticis, quæ omnia verſus & ad communem ductum, Thoracicum dictum, propellunt liquorem in ſe præparatum vel aliunde acceptum: Conglomeratæ autem in peculiares cavitates ſuum liquorem immediate deponunt, & Salivales quidem in oris cavitatem, Pancreaticæ vero in tenue inteſtinum. 3°. differunt ſucci varietate, Conglomeratæ enim ſuccum non ſibi ſimilem continent, Pancreaticus enim aliquando acidus eſt, aliquando pene inſipidus, nonnunquam auſterus, ſæpius ſalſus, ſæpiſſime acido ſalſus, notante *Reg. de Graaf.* Tract. de ſucco Pancreatico; Saliva autem ut plurimum inſipida eſt: In Glandulis vero Conglobatis eundem ſibique ſimilem humorem ſecerni excernique probatur, non ſolum per glandularum illarum ſubſtantiam ubique conſimilem, ſed etiam per vias in quas idem exoneratur, definentes ſcil. in Ductum chyliferum thoracicum, dum ex glandulis conglomeratis effunditur liquor in peculiares cavitates.

Humorem craſſum &c.] Humor vaſorum lymphaticorum non ſemper tenuis eſt & fluidus, ſed interdum craſſitiem adipiſcitur; notante *P. Barbette in Praxi cap.* 4. *lib.* 4. qui in hydropicæ cadavere vidit abdominis lympham primo tenuem & fluidam, deinde gelatinam, tertio concretam, tandem duram & ſteatomaticam: Acrimoniæ autem & corroſionis participem fuiſſe oſtendunt matricis ulcera corroſiva fluorem comitantia.

§. 3. Mulier 40. ann. ex partu laborioſo Fluore albo ſe laborare conquerebatur: dolorificus valde hic fluxus, nec uniformis hic ſemper, cum tenuis modo, modo viſcida magis exiret materia, diverſi coloris odoriſve: Injectiones hic adſtringentes variæ à Chirurgis variis adhibitæ, aſt ſine ullo ſucceſſu: poſtquam enim per 14. ſeptimanas miſere ſic vitam egit, obiit tandem, exhibuitque corpus diſſecanti *uterum omnimodo purulentum*, non uno loco materiam, etiam ex fundo ipſo, abdominis cavo communicantem: Diſſectio hæc inſtituta 22. Febr. 1675. *G. Blaſius P. 50. obſerv. med.* 3.

ª FLuors albo] Ejus hæc aſt generatio ex *Fr. Bayle* Diſſertat. Phyſic. 6 §. 13 Mulierum (*inquit*) uterus ſtatis periodis, quæ menſtruo ſere ſpatio comprehenduntur, fervorem concipit, quo dum ſi ipſius ſubſtantia rareſcit luxaturque, hiantia in ipſius cavitatem vaſorum oſcula aperiuntur, ſanguis in ipſis attenuatur, & per patentes meatus affunditur: In euchymis ejuſmodi ſanguinis effluvium non modo ſtatis periodis contingit, ſed etiam purus & innoxius ſanguis, ſine ullis ſymptomatis, ſaltem moleſtis, effunditur: quibus vero ſanguis pravis humoribus eſt inquinatus, multa pituita viſcidus, bile uberiore acrior, melancholia craſſus, multi ex hujuſmodi profluvio morbi accidunt, quorum frequentiſſimus, & variis modis moleſtus eſt *Fluor albus* appellatus, cujus geneſis eſt hujuſmodi: Cum ſanguis ad uterum, ejus meatibus apertis confluit, in majora laxatarum fibrarum interſtitia ſe facile inſinuat, ibique hæret, donec ejecta cum ſanguine fervoris ipſius cauſa, fibræ ad priſtinum ſtatum redeunt, & ſe contrahentes, quem continebant ſanguinem exprimunt, quod facile fit & ſine moleſtia ſi ſanguis purus ſit & laudabilis, quia quamvis uberius uteri fibras irrigaverit, nullam illis intulit noxam; At ſi pituitoſus ſanguis ejuſmodi interſtitia ſemel occupavit, non ita facile ex iis extruditur, ſaltem ſi forti fibrarum preſſione expellatur, pituitoſum quid relinquit, quod præ viſciditate tenaciter adhæret uteri fibris, ejuſque ductuum lateribus; Sic uterus fit pituitoſus, & ductus, per quos ſanguis profunditur, ac proinde illi ductus ſunt apti ſuccum pituitoſum ſanguini permiſtum, præcipue ſi uberius abundet, excipere, & in uteri cavitatem traducere, ut mirum amplius non ſit quare cohibito ſanguinis fluxu, fluxus pituitoſus perſeveret, quare tenuior ſuccus, craſſiore relicto, percoletur; Nec mirum aſt etiam quare vertente menſtrua periodo, aliquot diebus ante fluxum ſanguinis, uberius expurgetur humor pituitoſus; & tandem ſequatur ſanguineus; Scil. vaſa mediocriter relaxata, quia pituitoſo ſucco ſunt imbuta, pituitoſum ſuccum tantum admittunt, ſanguinem vero tunc tantum recipiunt quando ſunt magis dilatata: Quod dictum de humore pituitoſo, de bilioſo & melancholico dictum puta; quod attinet ad memoratam tranſcolationem & evacuationem, quamvis quoad reliqua, quilibet humor ſua infert ſymptomata, graviora, leviora, pro variis gradibus pravitatis: Affectio hæc perſeveratura eſt donec imbibitus humor ab utero fuerit elutus: nunquam vero poterit uterus ab imbibito humore expurgari, antequam quod ipſius in maſſa ſanguinis abundat fuerit evacuatum, fruſtra enim arte quacunque à parte effecta humorem, quo infarcta aſt, ajicias, quamdiu è maſſa ſanguinis novus continuo affluet.

Diverſi coloris odoriſque] Coloris odoriſque mutati in exeuntibus ab utero *Sylvius de le Boë* Cauſas diſquirit prax. lib. 3, cap. 3. §. 394. Certum eſt *ais*, corrumpi ſanguinem ut fœteat, quia vero quævis corruptio fœtori non eſt conjuncta, quæritur Qualis corruptio fœtorem illi inducere queat: Acidum certe illi affuſum, coagulat & corrumpit, at ſine fœtore; Salſum quoque lixivum ipſius conſiſtentiam diſſolvit, ſed ſine fœtore: At ſi quis conſideraverit 1. Odorem omnem pendere ab oleoſis & pinguibus, ideoque fœtorem quoque ab iis petendum. 2; mutationes primarias noſtro ſanguini contingentes Acido & Salſo lixivo confluentibus & ſimul effervescentibus deberi, à quibus

fœtor

fœtor nullus ſanguini conciliatur. 3. In rebus artificialibus manifeſtum fœtorem produci quoties oleoſis ſalſo lixivo diſſolutis, & junctis affunditur liquor acidus e. g. ſolutioni ſulphuris per lixivium factæ ſi affundatur acetum ſpiritus vitrioli &c. Si quis, *inquit*, hæc omnia conſideraverit ſuſpicabitur forte ad fœtorem ſanguini conciliandum opus eſſe ut partes ejus oleoſæ intimius junctæ ſint partibus ſalinis, atque accedente parte acida effervescentia inde ſequatur cum fœtore conjuncta, niſi omnia iſta artificialia colorem tunc nanciſcerentur album, dum ſanguis ille fœtens prodit ſæpenumero ater: Obſervandum tamen Fluorem uteri, Album dictum (quem oſtendi ortum habere a ſanguine ad uterum delato, ibique corrupto) plus minus fœtidum acremque ſæpius exiſtere, unde in hoc caſu faveret magis argumentum ab experimento dicto ſumptum: Quoties autem ſanguis menſtruus fœtens nigricat, nec albet, non videtur illud argumentum aliquid probare, niſi forſan dici queat corrumpi quidem ſanguinis partem aliquam, quæ albeſcat & reliquo ſanguini magis, copioſo affluenti admiſta colorem ipſius non plane mutet, fœtorem tamen ſuum ipſi communicet: Objicies, erit ſaltem ſanguis menſtruus talis ob admiſtam ſanguinis partem albicantem pallidior, non item atrior ut patet experientia. R. Conſequentiam valere niſi alia forſan concurrat cauſa quæ ſanguinem illum reddat nigricantem, ſitque potentior ſanguine corrupto & albicante: Ex dictis ergo liquet ab Acido expectandum colorem in ſanguine nigricantiorem: Quod ſi ad fœtorem ſanguini conciliandum deſideretur ſimiliter Acidum vitioſam in ipſo excitans effervescentiam, cum talis non ſit ſanguis univerſus, ſed iſte tantum qui tunc per Uterum effluit, opus eſt ut in utero, aut ſaltem circa uterum, ejuſque vaſa reperiatur illud Acidum corrumpens, ac quidem cum fœtore ſanguinem per uterum proditurum: Quod ſi Acidum illud corrumpens ſit in utero, corrumpetur ab ipſo ſanguis ad uterum delatus, & ob ſinnoſum ejus ſubſtantiam ſegnius ad cor inde refluens, qui ibidem collectus admiſcebitur ſanguini menſtruorum tempore copioſius allabenti & elabenti, atque ipſi fœtorem ſuum conciliabit: Eidem autem nihil obſtat admiſceri etiam partem Acidi humoris, à quo non tam albeſcet quam nigricabit ſanguis ob copiam ſuam majorem Acido magis reſiſtens: Adde quod videatur in corruptione ſanguis ab Acido nigredinem primum, alborem poſtea conſequi: Hoc probare videtur uterus Cancro præ aliis partibus omnibus, ſi glandulas excipias, ſubjectus, Cancrum autem ab Acido habere ortum probant & lancinationes in ipſo graves, & cura quoq; facilis & felix per ſalia volatilia. Cæteraque acidum temperantia: Juxta ergo rationem & Experientiam aſſero Sanguini menſtruo fœtorem conciliari ab Acido humore in uteri ſubſtantia hærente, atque ſanguinem ad ipſius nutritionem accedentem paulatim ex parte ita corrumpente, ut quamvis non abeat ſemper in pus, abeat tamen in humorem albicantem & pituitæ fœdæ haud abſimilem, qui menſium alborum nomine continue fere effluat, & imprimis ceſſante menſtruo fluxu ſanguineo ſentiatur moleſtus, atque dicto ſanguini menſtruo junctus *fœtorem* ipſi conciliet: Notandum autem tum Alba menſtrua, tum *fœtentem* fluxum menſtruum obſervari ſemper in mulieribus triſtioribus, in quibus Acidum noxium continue exuperat, unde confirmari videtur ſententia Acidum illud noxium tendere quoque ad uterum, ibidem hærere & ſanguinem allubentem ac morantem imprimis corrumpere, atque tum menſtruis albis, tum menſtruo *fluxui fœtenti* anſam præbere.

§. 4. Dec. 2. 1675, aperui cadaver mulieris 30. ann. Fluxu hæc laboraverat albo jam per 7. menſes, qui ultimis temporibus gravis admodum & dolorificus, materiæ fœtidiſſimæ: Urinam parce admodum excernebat, nec unquam ſine dolore: Diſſectus venter veſicam urinariam offerebat mirum in modum diſtentam, urinæ inſigni quantitate repletam, capitis humani magnitudini fere accedebat, ad umbilicalem regionem ſe extendens, Oſſium pubis margini firmiter undique adnata, Incumbebat hæc Uteri non ſolum vaginæ, ſed & fundo, imo pondere ſuo partem utramque graviter adeo comprimebat, ut non rotunda, aut ſaltem leviter protuberans, ſed complanata, imo potius ſinuoſa obſervata fuerit: Fundus ipſe ſubſtantiæ licet debitæ, vix à ſtatu naturali recedentis, parte antica atque poſtica digiti tranſverſi, laterali utraque duplicis digiti craſſitiem habebat: hinc ampla valde quamvis ipſi incumbens veſica, extenſio ejus tanta ut utriusque manus digitis vix tegi valeret: vagina ab extremo pudendi uſque ad orificium internum ulcere ſordido affecta notabatur, ſcatebat hæc materia purulenta, ſumme fœtida, cujus etiam aliqua portio ipſo in ventris cavo, loco eo ubi vagina dicta inteſtino recto cohærebat, reperiebatur, eo quod conſumpta ſubſtantiæ uteri particula materię illi conceſſus fuerit exitus, omnibus locis gravis æque hujus vaginæ exulceratio; levior quæ vicina magis orificio externo, gravis quæ interna: Nec tamen ab ulcere quamvis libera magis pars antica vaginæ dictæ, alienæ conſtitutionis omnino expers reperiebatur, duritiem enim inſignem hic reperiebamus, imo & craſſitiem, utraque tanta ut ſubſtantia vix minimi digiti craſſitiem habens naturaliter conſtituta, duorum pollicum craſſitiem ſuperaret, cartilaginoſæ fere conſtitutionis: Atque huic ſubſtantiæ hujus, cum craſſitie, conjunctæ duritiei excedenti, urinæ ſuppreſſionem, aut ſaltem parciorem excretionem, hinc veſicæ urinarię extenſionem ſummam, unice adſcribendam ducebamus, anguſtato ſc. ab uteri ſubſtantia dicta meatu urinario eidem continuo. In latere dextro *Tuba uterina*, circa extremitatem eam quæ ab utero eſt remotior & amplior, inflammata valde, toto reliquo corpore purulenta omnino, omni cavitate deſtituta, purulentus itidem *Teſticulus*: In ſiniſtro utraque pars à ſtatu legitimo notabiliter haud recedebat: In utroque loco teſtibus vicino, cornubus uteri adhærebat veſica, quarum dextra ovi gallinacei magnitudinem habebat: liquore gelatinoſo, pellucido, ſubflavo, repleta; ſiniſtra vix juglandis, aquoſa magis: *Ren* uterque ſero mire extendebatur, forſan quod urinæ excretio aliquamdiu parcior fuerit: *Ureteres* ampli itidem, *veſica fellis* inſignis quoque magnitudinis, bile turgida, *Hepar* bonæ notæ, *Pancreas* quoque: *Lienis* mira ſtructura, numerum ſive ſpectes ſive figuram: *Ille* duos exhibebat Lienes intime conne-

xos, ſicut nonniſi ſingulari adhibita circumſpectione ſeparari potuerint: *Hac* locis variis inciſam ſubſtantiam, adeoque quaſi in lobos quoſdam parte ea quæ ventris anteriora reſpiciebat, diviſam: Imo in Liene hoc, duplici ex corpore dicto modo compoſito, appendicula ſingularis etiam obſervabatur, quam lobum ejus vere nominare licebat; Circa Renem ſiniſtrum nucis moſchatæ magnitudinem habens globoſa occurrebat ſubſtantia, vaſis mire irretita, diſſecta hæc Lienis ſubſtantiæ ſimilis obſervabatur. *Cordis* ventriculum dextrum inſignis admodum occupabat *Polypus*, tenax valde, albus, fibroſus, extendebat ſe ad plurium digitorum longitudinem in arteriæ pulmonalis interiora: *Mediaſtino* circa pericardium utroque latere, veſiculæ variæ flatu turgidæ adſtabant: In inguine ſiniſtro *Glandulæ* quæ aderant, naturali in ſtatu inveniebantur, quæ in dextro duplicis juglandis ſimilitudinem referebant externam faciem ſpectantibus, licet valde eſſent inæquales: diſſectæ plurimis ex particulis, facile digitis reſolubilibus, ſingulari tunica inveſtitis compoſitæ videbantur: Cor, Renes pateſvé aliæ variæ maculas habebant, in tunicis ſe manifeſtantes, ſubnigras, linea albicante circumſcriptas.

VLcus dictum uteri, hinc Fluor purulentus veſiculæ circa vaſa pampini formia, glandularum in inguine intumeſcentia, quæque alia hoc ſæc entia addiximus, quam cauſam habuerint meum non eſt determinare, eo quod nonniſi viribus diuturni tu e afflictionis omnino deſtructi, adeo ut etiam via verbum proferre valeret, in Noſocomium delata fuerit defuncta noſtra, Lymphæ ſingulari vitio, ſimili omnino illi quale luis venereæ, præcipuam, ſi non unicam cauſam variis rationibus moti habemus, plurimum hic tribuamus multa ea dictis ſuadent: Hac an correpta fuerit defuncta dicere non poſſumus, hoc hic monuiſſe ſatis ſit, vel ſanguinem ſuis à cauſis corruptum, (etiam non tantu à malignis, quas inter feminium palmam ducit) Lymphæ diſpoſitioni pravæ, ac ſpeciatim magis coagulationi ſingulari, hinc circa glandulas, aliaqua loca, ubi ductuum ejus mutui deſtinatorum copia collectioni, aliiſque inde productis vitiis occaſionem præbuiſſe, licet nec ipſe partibus aliis humoribuſque pepercerit, ſic ut non ſolum vitia alia in muliere hac obſervata, verum & uteri ulcus ipſum ea ſanguinis Lymphæve conſtitutione præternat. originem duxerint, vel ea impuro congreſſu, ſeminiſva pravi in utero detenti corroſiva vi ulcus uteri primo, hinc ea hoc ſanguinis lymphæve vitia, quæqua . b . is produci poſſe diximus, dependere. *Gerardus Blaſius Part.5. Obſervation. medic. 5.*

§. 5. Sæpius vidimus in diſſectis cadaveribus puellarum ſeu virginum, & aliarum mulierum profluvio uteri albo, dum viverent, laborantium, quæ ob alium aliquem morbum gravem extinctæ fuerant, In utero enim earum humorem limpidiſſimum invenimus, qui è cavitate ejuſdem guttatim ſtillabat per verum collum in ſinum pudoris, in quo candorem tantum acquirebat, ut cretam aut calcem diſſolutam in aqua dixiſſes, & ejuſdem mixtionis craſſitiem quoque; in aliis majorem: An vero id fiat, i. e. iſta albedo & inſpiſſatio humoris antea tenuis & limpidiſſimi, acquiratur coctione aliqua, vel aëris externi appulſu, frigidi potius ut videtur, aliis judicandum proponimus. *Severinus Pinaus de Notis virginitatis lib.1. problem.3.*

I*Sta albedo & inſpiſſatio humoris &c.* Lymphatica vaſa plurima ab utero oriuntur, quæ externam ejus ſubſtantiam perrepando, ſenſim coeunt, & rivulorum ad inſtar augeſcunt, donec ad magnum chyli lymphæque receptaculum, ubi terminantur pervenerint: *Regn. de Graaf de mul. organis c.9.* Humorem autem in illis contentum primo limpidiſſimum eſſe, poſt craſſitiem adipiſci oſtendit *P. Barbette* in Prax. cap. de hydrope.

In qua candorem tantum acquirebat &c.] Cum apud *Hippocr.* 1. de morb. mul. λευκὰ legantur dubitari poteſt an intelligat fluorem muliebrem: nam & abſolute τὰ λευκὰ leguntur & τὰ καινόμενα λευκά: exiſtimamus autem per hæc vere fluorem uterinum intelligi, præſertim pituitoſum, ſed nomine τῶν λευκῶν aliud audiendum: *Hippocr.* enim primum ita ſcribit. Si mulieri à partu cum febre Alba retineantur, peſſimum: Et 5. Epidem, Mulier, *ait*, in Lariſſa prægnans erat, 10. menſe ſanguis multus fluxit, 14. excidit puer mortuus; tertia die noſto ſecundo exceſſit & τὰ λευκὰ, i. e. purgamenta alba: *Ariſtot.* vero c. 7. de hiſt. an. τὰ λευκὰ propria in puella conſiderat, quæ loco menſtruorum ipſis eveniunt, cum ſanguis incoctus & crudus eſt: Fieri autem poteſt ut in acetabulis, aut cornibus, aut vaſis uteri peculiari vitio accumuletur ſanies quædam & quoddā πυῶδες, quod menſes inficit, licet ſanguis qui affluit ad uterum, menſtruam purgationem facturus, floridus ſit & laudabilis: Etenim ſenſim ad partes uteri affluit, & hic moratur donec menſtrua periodus advenerit, & iſta quam fecit mora inficitur menſtruum & exalbeſcit: Imo *Duretus* annotavit evanire puſſa & ſine febre & cum fabre, ſine ulcere ullo uteri, ut circum hujus venas, præſertim fundum, purulentum quid & album acervetur: Et forte iſta ſunt λευκὰ quæ à partu conſequuntur, diuturnitate temporis ſanguine alborem acquirente: *Galenus* enim 10. 4. de uſu part, *ait*, Si ſanguis tantum in venis & arteriis moram traheret quantā ſemen in vaſis ſpermaticis, ſeminis more alberet non amplius mirum ſit ſi in corpore ipſius uteri ex albeſcat humor, & præſertim ſanguis. *Ballonius conſ. l.2. hiſt. 3. p.170.*

Humorem invenimus qui &c.) *Sylvius* l. c. §. 14. triplicidum, unum humorem liquoremvé ad uterum deferri ſtatuit, ſanguinem ſpiritus animales, & ſemen: Sanguini autem varia admiſceri ; *Diemerbroeck. Anat.* lib. 1. 8. in mulieribus gravidis verſus uteri placentam & omnium chylum deferri cenſet; ac in non nullis non gravidis (ſed ſæpè vitioſum, intemperatum, vel aliis pravis humoribus admiſtum) ad uterum ſimiliter fluere, circa uterum corrumpi ac putreſcere, & foras effluere, cum majore vel minore fœtore, prout ejus corruptio ibi major vel minor fuerit; indeque frequentiſſimam *Fluoris uterini* cauſam deducit.

§. 6. Nob. mulierem affectus plures p. n. male habent, inter quos alii veſtutiores ſunt, Muliebre Profluvium & Dolores vagi. Alii recentiores, ut Febris quæ horis veſpertinis vehementior fit, & jam plus 40. diebus torquet: Muliebre profluvium evidentiſſimum eſt, loci enim muliebres perpetuo ſunt humidiores, adeſt faſtidium ciborum, &c.

Ex aſſidua autem deſtillatione Uteri excitata fuerunt Ulcera, quæ in Gangrænam redacta, Nobilem mulierem ad mortem deduxerunt.

PRofluvium muliebre ex *Galeno* 3. de ſympt. cauſis c. 4. & 6. de loc. c. 5. non aliud eſt quam diſtillatio uteri diuturna, per quam univerſum corpus expurgatur: Cujus generatio eſt à materia excrementitia, quæ in venis uteri exiſtens, facultatem uteri ita irritat, ut per uterum aſſidue egrediatur: De cauſa autem proxima hoc vitium producente, diſſidium eſt inter Scriptores; nam alii affectionem referunt in varios humores & ichores, partium principum vitio procreatos, ad uterum transfuſos, qui dum illius expultricem irritant, utero nequaquam affecto, tanquam rheumatiſmo per uterum excernuntur: Alii vero probare nituntur Utero affecto etiam procreari, cum morbi diuturnitate uteri calor redditus ſit imbecillior, ideoque plurimam partem alimenti in excrementum commutari, ut aliquando etiam ex excrementorum acrimonia, abraſiones & ulcera ſuboriantur: Sed hoc diſſidium ſic dirimendum eſt, Profluvium id ut plurimum accidere tranſmiſſis humoribus ad uterum à partibus principibus: Non negandum tamen quin & utero affecto id ſymptomata poſſit procreari, quemadmodum temporis diuturnitate in propoſito caſu factum eſt: Quare hujus ſymptomatis cauſam proximam (præter humores varios & ichores ob pugnantes ventriculi & jecoris intemperaturas genitos) arbitrandum eſt ex intemperie frigidiori & humidiori uteri, morbi longitudine cumulari, plurima parte alimenti in excrementorum cedente, quod putreſcens & abraſionem uteri efficiens, & expultricem irritans, hujus ſymptomatis eſt cauſa: Dolores autem vagi plurima ex parte è vapore ortum ducunt, qui ex ventriculi & uteri imbecillitate procreentur, cum non admodum permaneant: Febris vero Lenta, quæ horis veſpertinis exacerbeſcit, abſque ſiti & aliis ſymptomatibus, à materie pituitoſa dominante, cum bilis & bilioſi humoris ſubdominio, venas meſenterii & uteri obſtruente exoritur *Lælius à Fonte Conſultatione* 119.

Febris Lenta] *Hipp.* 1. de morb. mul. In morbo uteri per corruptionem πῦρ εἶναι βληχρὸν, i. e. mitem eſſe calorem: Ejuſmodi febris invadit cum partes principes διαφθορῇ laborant, atq; Medicis incautis imponit.

§. 7. Nobilis juvenis temperaturæ bilioſæ & ſanguineæ, poſt editum partum, cum in temperanti victus ratione uteretur, non ſolum in toto puerperio expurgata, ſed etiam plures menſes poſt multa aquoſa excrementa interdum ovorum albuminis conditionem referentia, ſemper ſanguine perfuſa ſunt reddita: Totius etiam corporis marcor & febris acceſſit, quę horis veſpertinis magis amplificatur, quo tempore vehementi alterius coxę dolore tentatur, qui uſque ad extremum calcem exporrigitur.

Quamvis omni conatu actum ſit ut febris elideretur, inhiberetúrque ne in hecticam tranſiret, neutrum potuit præcaveri, imo acceſſit etiam uteri gangræna, & ſic vitam cum morte commutavit.

HIc non alia cauſa eſt quam facultatis expultricis læſio, & excrementorum ſeroſorum copia, à qua irritetur; cum ex immoderata & diuturna ſanguinis profuſione, jecur atque ventriculus propriam temperiem amiſerint, ut non ſit mirum ſi plurima materia frigida, tenuis, ſeroſa in dies cumuletur, & quamvis interdum acris percipiatur, id ex aliqua abraſione cervicis provenire exiſtimandum, vel humoris ſeroſi putredine, ex qua cauſa etiam ſalſus fieri ſolet: Accedit quod morbi prolixitate utero imbecillo reddito, plurima pars ipſius alimenti in excrementorum ſeroſum cedit, Marcoris vero generatio in morborum diuturnitate & nutritionis inopia poſita eſt: Febris vero & dolor, putredinem cauſam habet, reliqua eandem materiam à calore febrili agitatam, atque in vaporem tempore paroxyſmi agitatam, qui ad partem affectam debilem propellatur. *Idem Conſultat.* cxxvj.

§. 8. Domina de Boligni laborarat τῷ γυναικείῳ qui erat tetri odoris, fere omnino ſuppreſſo: Vitium erat in pulmonibus & hepate, ſed uterus corruptus quaſi gangræna affectus, plenus tabo & ſanie. *Vide lib. 4. tit. 4. de Febribus.*

* 9. In curatione Fluoris muliebris animus indubio vacillat, ſi fluor perſeverat magna incommoda ſequuntur; Si ſupprimitur, majora, maxima ſi à toto corpore eſt, Eo ſuppreſſo vidimus *uterum gangræna* affectum. *Ballonius conſ.* 35. *l.* 3.

Maxima ſi à corpore) Fluor muliebris curatu eſt difficilis ſi inveteratus dum habitum contraxit; Si in utero labes contracta eſt & in temperamento laboret, & in ſolutione continui, & cum ulcera vel oſcula adſunt; Deinde morbi & uteri & in utero ſunt difficiles & per ſe, & quia aliæ partes in eum ſe exonerant: accedit quod ex Hippocrate, uterus ſit plenus attractæ humiditatis; Idem uterinorum malorum & ſuffocationum originem reperit ex eo quod uterus calidior orgaſmum habet, errabundus ſurſum, deorſum inclinat pene furibundo, & πρὸς τὴν ἰκμάδα i. e. ad blandum & genuinum fontem, ſeu hepar ſit, ſeu alia pars, gratioſi roris, incitator: Cum alieno humore & putri ſive alienigeno, ſive indigeno madeſcit, id malum & ut ſignum & ut cauſa: ut ſignum quia cum ſit faſtidioſi odoris corruptionis eſt index: & ut cauſa, quia perpetuo partem afficit; &c. Totum corpus raro fere ſimile eſt, quod notandum in hoc morbo: qui fluor fit per exonerationem partium menſe affectarum, robore naturæ tandem in colliquativum funebrem terminatur, nam aut cita mors, aut pia tabe & tabo vita miſera conſequitur. *Idem.*

§. 10. Obſervari in duabus monialibus; & duabus fœminis in matrimonio viventibus uterum poſt diuturnum Fluorem album ulcere cancroſo corruptum fuiſſe, apparente in hypogaſtrio tumore duro, inęquali, & continue ichorem fœtidiſſimum ſubcruentum cum maximo dolore ſtillantem; omnes tabidę moriebantur *VVepferus Tract. de cicut. aqu. pag.* 104.

Observatio II.

Caruncula ab Utero excreta ob illius cancroſum ulcus.1.Partes fœtus molliores excreta pro ſanie uteri habita. 2. Globuli Lympha gelatina, ab utero in referto ejecti.3.Effluxus ſanies ob membranas uteri putrefactas.4.Fœtus involucra cum utero putrefacta excreta. 5.

§. 1. ALias, cum eſſem junior, vidi carnem exeretam à muliere ſeptuagenaria. Et cum eſſet aliqua inter Paternum & mealtereatio, poſt obitum mulieris aperto cadavere, inventa eſt uteri portio ad magnitudinem ovi ſeparata ab utero reliquo, ſimul cum ſanguine grumoſo. *Saxonia Panthei lib. iv. cap.xix.*

COgnoſcuntur uteri ulcera ex dolore punctorio cum excretione aut ichoris, aut puris, vel utriuſque, quandoque cum ſanguine, aliquando ſine hoc, cum fœtore: Et ſi ulcus ſit inflammatorium, dolor eſt ingens cum febre continua: Si ſit cancroſum, præter dolorem & febrem, adſunt vigiliæ perpetuæ, corpus evadit cachecticum, affectus eſt diuturnas, excernuntur ſimul cum ichore & ſanguine, aliquando etiam carneæ portiones, id quod ego jam bis obſervavi, ſemel anno elapſo in Nobiliſſ. matrona, cujus carunculas; excretas plures viderunt, iterum in muliere ſupra dicta. *Idem ibidem.*

§. 2. Cath. de Fiefs, cum ſecundas contraxiſſet nuptias, eodem tempore in morbum incidit & gravida facta, ſine ſuſpicione: Infinitis remediis uſa eſt, etſi obſtetrices quædam gravidam pronuntiarent, quod pleraque ſymptomata adeſſent, quæ 9. menſe omnia defierunt, dein dolores partus irriti ſupervenere, & ſtatim poſt omnia ſigna fœtus emortui obſervare licuit, quorum tamen ratio non habita, Quare cum Lutetia domum rediiſſet, adhuc fœtum mortuum utero geſtavit, idque xv. mentium ſpatio à die interitus ipſius ſupputatione facta, præter 9. menſes quibus in utero materno vixerat, Sic partes putrefactæ per inferiora ejiciebantur, quæ a Medico quodam pro ſanie ex ulcere uteri manante habebantur, ut oſſa quæ remanſerant lienis eſſe cenſebat ſchirrum.

Tandem extincta aperta fuit, & copioſa adhuc ſanies in abdomine reperta abſque utero, & fœtus oſſa aliqua jam putrida, aliqua vero integra erant, & inter hæc unum ex oſſibus claviculæ, jam lividum, peritonæum & abdominis muſculos perforarat, ut ſola cutis integra remanſerit, quod in ſiniſtro latere pro ſcirrho lienis imponebat. *Franciſcus Rouſſetus de Partu cæſareo ſect.4.cap.12.*

§. 3. In Nobilis matronæ utero poſt mortem aperto, Globuli connexi ſplendida lymphæ gelatina pleni inventi, quorum particulas etiam ante exerevit quam fatis cederet. *Th. Bartholinus Tract. de Bibliotheca incendio.§.6 & Tract. de vaſis Lymphaticis.*

PEr inferiora plurimorum dierum ſpatio ejuſmodi globulos dejecit mercator noſtras *D. Savournin,* anno 1664. ſanitati tandem reſtitutus, quorum origo extra inteſtinorum capacitatem quærenda non fuit, lymphæ quoque ortum debentes. Hic vero luctui locus, ob concrematum opus omnibus medicis ſeriem affectuum qui à lymphæ vitio, vel deficientis, vel abundantis vel corruptæ dependent, vel alio modo peccantis, vel intra vaſa ſua, vel veſiculis concluſæ, vel alieno loco effuſæ perſtringens: utinam prodeat qui vices Excell. & Viri ſuppleat jacturam reſarciat.

Globuli ſplendida lympha gelatina pleni inventi] Vaſorum ſuccum à ſanguine diverſum, & vel Lacteum vel lymphaticum vehentium ordo an ad uterum perveniat difficile eſt indagatu & demonſtratu, præterquam in gravidis brutis poſt partum, juſto tempore apertis: Tendunt huc illuc lactei ductus, vel (ut alii volunt) lymphatici, etiam ad utrum eoque chylum deducunt. *Rolfincius parte. 2. de organis Generat. cap.26.*

§. 4. In Muliere quadam uteri membranas putredine penitus abſumptas fuiſſe, ſectio poſt mortem patefecit: diuque ante obitum hoc factum fuiſſe, effluxus præcedens saniei fœtentis & putris comprobavit. *Platerus Prax. lib.3.cap.2.*

§. 5. Uxor N. fœtum mortuum quinque menſes retinuit: Quo partus promoveretur, mulier ventrem variis modis compreſſit, unde fluor materiæ putris, fœtidæ: Univerſus uterus, volucra, muſculi epigaſtrii, &c. deſiderabantur. *Vide tit. de Partu difficili.*

Observatio III.

Mola ex membrana grumum ſanguinis continente conſtans ab utero ejecta 1. Mola tota ſolida. 2. Mola parenchyma Lienis interius referens.

§. 1. MOlam ex ſanguine temporibus ſuperioribus vidi, compactam ſeu concretam ex grumis, incluſam membrana, quæ diſſecta, & grumum dividi ſine ulla reſiſtentia: Sanguis ſiquidem condenſatus quaſi infarctus fuit membranæ, ut in apoplexia videmus: Adhærebat hæc moles alii, non carneæ ſed membranæ per totum, ambæ pendebant plures libras: Aderat & tertia mola plane carnea, referens ſubſtantiam renis magna ſatis, cum quibus gemelli ſexu diverſi prodierunt non vivaces. *Hachſtetterus decade viij. caſu viij.*

§. 2. Mulier

§.2. Mulier quater jam pepérerat & poſt ſuppreſſa menſtrua quintum jam fœtum putabat in utero habere: Cum vero in nono menſe ad pariendum ſe accingit, pro expectato fœtu globulum ſeu ſphæram excernit albam, mucore reſperſam, caput humanum magnitudine ſuperantem.

Cultro ſphæra diſſecta ſolida tota intus apparuit, cepæ inſtar membranulis craſſis & albis ſabrefacta, quibus ſectis nullus ichor, humor ſeroſave ſubſtantia emanavit: Hæc mulier cum frigidi eſſet temperamenti attenuante victu eſt præſervata. *Zacutus Praxis admir. lib. 2. Obſerv.* 155. Vide Obſ 153. ibid. de mola carnea vivente mirabili.

§. 3. Molam obſervavi bulbum omnino referentem in parte exteriori, Diſſecta vero per medium, carnem quandam ſpongioſam, ſicut parenchyma Lienis habebat, exterius vero membrana forti & carnoſa cincta erat. *Dom. Panarolus Pentec. 4. obſervat. 46.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII.

SECTIO XXXVII.

De Graviditate falſa, Conceptione Tubaria, Gemellorum origine, Hermaphroditis, Virginitatis notis.

Observatio I.

Mola ingens graviditatem mentiens. 1. Vterus ulceratus carnem ſpongioſam & putridam continens. 2. Mola dua extra matricem. 3. Membranea ſubſtantia rotunda, bullis referta utero incluſa. 4. Mola pulmentaria. 5. Mola dua in utero concepta. 6.

§. 1. MATRONA Mildunenſis, Debora Barel nomine, duorum fere annorum ſpatio graviſſime utero laboraverat: ab initio Gravidam ſe eſſe putabat, omnia enim ſigna prægnationis propemodum aderant: Elapſis tamen menſibus aliquot falſæ hujus prægnationis pejus ſe habere cœpit, mammæ flacceſcebant, ve[illegible] vero de die in diem accreſcebat, appetitus item proſtratus erat, dolores quoque totius ventris continui, imprimis vero lateris dextri, atque è regione renis ſiniſtri tam vehementes tamque maximi aderant, ut ſæpiſſime maritum & adſtantes imploraverit quo Chirurgum accerſerent qui aperto abdomine horrendas illas & crudeliſſimas beſtias expelleret: plane enim ſibi perſuaſum habebat ſe geſtare beſtias. Tandem cum in hac miſeria ultra duos annos langueſceret, aucta febricula, nauſea ac vigiliis, nullis item uſa remediis, è vita diſceſſit.

1. Aſpecto defunctæ abdomine plurimum aquæ carnis loturæ ſimilis effluxit. 2. Uterus in magnitudinem ingentem extenſus peritonæo à linea alba uſque ad coſtas ſpurias & renem dextrum adeo tenaciter adhærebat ut vix avelli poſſet: hinc dolor ille maximus quem in dextro latere paſſa erat. 3. Ren ſiniſter plane putrefactus conſpiciebatur. 4. Hepar undique abſceſſibus putridis ſcatebat, hinc aqua quæ in vacuo ventris continebatur, ſanguinolenta facta fuerat. 5. Utero adaperto aquæ fœtidiſſimæ puri permixtæ ultra libras ſex effluxerat. 6. Mola quoque in conſpectum ſeſe dabat, magnitudinem capitis longe excedens, inæqualis, nonnullis quoque in locis dura, atque hinc inde putrida ac fœtida, illa autem non ſolum vaſis cotyledonibus, verum etiam tota illa parte, quæ dorſum reſpicit, tam tenaciter adhæreſcebat, ut ſine dilaceratione uteri avelli atque ſeparari non potuerit. 7. Ambo quoque teſticuli præter naturam adeo excreverant ut magnitudinem pugni excederent, erantque inæquales, duri, & ad inſtar fere Uvæ. *G. Fabritius Hildanus cent. 2. Obſerv. 55.*

P*Ejus ſe habere cœpit, Appetitus proſtratus erat &c.*] Gravidis pleriſque admodum familiaris tum nauſea, tum vomitus, unde impregnationis ſignum petitur: Urget quoque quorundam vel omnium ciborum potuumque faſtidium: Cauſa moleſtiarum harum cum petit debeat ea mutatione mulieris corporibus contentis ob gravidationem contingente, videndum qualis illa eſſe poſſit mutatio: fœminis igitur ea actu venereo ſemen utrumque admittitur conſtringiturque in utero: adeo ut totus uterus ſolito arctius ſeſe corruget, atque ſanguinem in vaſis ſuis & caverulis hærentem ſurſum verſus maſſam reliquam repellat: hic ſanguinis aliquantulum in utero alteratus, & ab indole prima mutatus totam maſſam plus minus immutat & alterat, unde humores omnes ea ipſo producti, bilis, ſaliva, ſuccus pancreaticus lympha, & ſi qui ſunt alii, ſimiliter immutantur & alterantur: Prout autem tura humorum omnium diſpoſitio eſt diverſa, & diverſa eſt ſanguinis in utero prius alterati conſtitutio, ita nova quæ hinc cæteris humoribus accidit & accedit alteratio, erit quoque diverſa: quare etiam tanta in fœminis variis obſerva ur ſymptomatum differentia: At Bilis præſertim, una cum ſucco pancreatico noxam ſuam exerit, nauſeæque ac vomitus, ut & faſtidii & malaciæ cauſa exiſtet: qualibus enim mulieribus bilis per ſe fluidior, mobilior, & acrior exiſtit, iiſdem non tantum nauſea, ſed vomitus quoque ſolet eſſe moleſtus: quibus autem ſuccus pancreaticus eſt auſterior iis nauſea quidem excitabitur, non facile vomitus: Ex quibus obſervationibus cenſeo Bilem præ aliis humoribus omnibus maximam ex gravidatione pati mutationem alterationemque; cujus rei hæc reddi poteſt ratio, quod Bilis omnium humorum ſit maxime mutabilis; ſal enim volatile Bilis facillime movetur, mutatur & alteratur, & ita quidem ut alios humores ſimul moveat & agitet: Succus autem pancreaticus, quia eſt naturaliter acidus, non eſt in corpore noſtro tam mobilis & mutabilis, ſed pituitæ in tenui inteſtino repertæ facile ſe immiſcet, vimque ſuam quadam modo fractam concentrat & ſi Bili occurrat, illi penitius jungitur, ac cum ipſa coagulatur: quod imprimis evenit quando idem ſuccus vergit ad auſteritatem, qualem animadvertimus in omnibus, vel natura, vel ob cauſas externas triſtibus & melancholicis. In hilaribus autem ſolet ſuccus idem blandior eſſe, minuſque tum acidus tum auſterus, unde in talibus præter nauſeam vomitus ſæpius exiſtit moleſtus: Videtur enim ſanguis circa uterum retentus, & novam in eodem alterationem paſſus, ea parte ſaltem fieri magis tennis & ſpirituoſus; qui proinde toti maſſæ redditus, ac continuo bili & ſucco pancreatio junctus, humorem utrumque præſtat ſimiliter tenuiorem & ſpirituoſiorem, adeoque magis mobilem, atque ad halitus ſubtiles producendos, magis aptum: dum autem halitus tales in tenui inteſtino excitantur, & ad ventriculum attolluntur ipſumque vellicant, non mirum ſi plerumque nauſea, ſæpe vomitus quoque ſequatur, & imprimis ventriculo vacuo, & aliquando cibis pleno: Etenim ſicut vacuus ventriculus facilius admittit tum halitus tum humores à tenui inteſtino aſſurgentes, ita irritatur idem facillime ab iiſdem: ſolent namque à cibo & potu in ventriculo tum temperari humores halituſque acres, vel alias tenues, ac quovis modo ventriculum mordicantes, tum ventriculus ipſe iiſdem illini & muniri contra prædictam humorum halituumve acrimoniam: Contrarium evenit in aliis fœminis gravidis, ut nempe vacuo ventriculo habeant melius, poſt aſſumpta vero alimenta pejus, quod fieri autumo quatenus ab alimentis aliqua ſui parte, fluidiore ſcilicet ac ſpirituoſiore, ad inteſtinum tenue deſcendentibus ob vitioſam effervescentiam irritatur Bilis propter graviditatem vitiata, & prius à ſucco pancreatico, forſan ne nauſeam vomitumve patiat impedita, nunc vero à parte alimentorum maxime ſpirituoſa & volatili ruſum expedita, accedente forſan ſucci pancreatici auſterioris contemperatione ab iiſdem alimentorum partibus maxime ſpirituoſis: Atque hæc mihi probabilis videtur Nauſeæ vomituſve gravidarum cauſa quam ſimiliter arbitror eſſe plurium pauciorumve ciborum potuumve *Faſtidii* cauſam: Bilis enim corrupta mox Famem ſolet minuere, ſuccus autem Pancreaticus *Sitim* pervertere: Si proinde ob graviditatem uterque hic humor plus minuſve afficiatur vitieturque, mirum non eſt ſi prout Bilis ſola eſt affecta, vel ſuccus pancreaticus ſimul eſt inquinatus, nunc quorundam, nunc omnium ciborum, nunc potuum quoque quorundam vel omnium Faſtidium excitetur: pendet autem faſtidii utriuſque maxima diverſitas ea humoris utriuſque corruptione maxime diverſa: *Malaciam* autem, ſeu abſurdorum deſiderium ab eadem puto deducendum cauſa, ſed accedente potente perſuaſione gratiſſimum futurum alimentum: Sicut autem bilis ſuccuſve pancreaticus non parum ſæpe vitiantur ex gravidatione, ita ea ſanguinea maſſa in dies magis inquinata, etiam à prædictis & notatis humoribus ad ipſam pergentibus, ſpiritus animales gignuntur non ſatis puri ac defœcati, quare nec ſenſus externi internive, nec animalis motus ſemper ritè abſolvitur in gravidis, quæ moroſiores quoque fieri ſolent; atque pertinacius quævis capientes aut averſantes: Dum proinde mens quoque videtur quodammodo lædi in gravidis non paucis, non mirum ſi appetitus cuivis plus ſatis indulgeant pleræque, ac non tam ipſi reſiſtant quam eundem foveant & augeant. *Sylvius de le Boe Prax. lib. 3. cap. 6.*

§. 2. Puella xiij. annorum ex ſcala in ſubterraneam cellam delapſa, nihil mali experta fuit præter dolorem colli, mox poſt ſedatum: emerſit tamen in dorſo dolor poſt aliquot hebdomadas, quem ſenſim in hypogaſtrio dolor inſequutus: Adhibita in conſilium obſtetrix, inſpecto corpore puellæ, Gravidam pronuntiat: Morbo interim correpta, nihil proficientibus remediis, auctaque in dies ægritudine incognita, octava hebdomada ad meliorem vitam tranſiit.

Mœſtiſſimorum parentum rogatu cadaver apertum, ut mortis tumoriſque cauſa innoteſceret ſtatim diſſecto abdomine uterus prodiit, ovi gallinacei magnitudine, ulceribus plenus, ſed ſine pure aut fœtore: In ipſa autem uteri cavitate nihil inventum præter fruſtulum carnis ſpongioſæ, & putridæ, libras quatuor cum media pendens, Hepar, Lien, reliquaque viſcera nullum vitium viſa contraxiſſe. *Bartholinus cent. 1. obſervat. 97.*

§. 3. Quædam civis Viennenſis habuit molam extra matricem: Erat illa albiſſima & mundiſſima, circa vaſa ſeminaria: Vivebat cum viro annos 16. quam Medicus (ut mulier referebat

ante

ante mortem) diſſecuit, quo aliis mulieribus ſimili morbo laborantibus conſuleretur: Invenit autem duas molas extra matricem, Unam in quantitate fruſti carnis ſupra matricem & ipſi fortiſſime adhærentem: alteram in latere ſiniſtro circa vaſa ſeminaria, in quantitate capitis: Nupſit bona puella ſeni, & quum venerea eſſet, caſte & honeſte vixit, quum interim vir ſenex debitum præſtare non poſſet: caveant igitur puellæ venereæ à ſenibus & nubant ſimilibus. *Iohannes Marquardus Practica. Theor. & Empirica cap. 5. de mola.*

§. 4. Compertum eſt Graviditatem aliquando degeneraſſe in membraneam ſubſtantiam globoſamque, totam aquoſis bullis rotundis, tumidis pellucidis & innumeris plenam, aliquando cum ſanie fœtida & diluta: quam ſane figuram jam comperimus in uxore Bibliopolæ cujuſdam. *Mercatus de mulier. affectibus lib. 3. cap. 8.*

§. 5. Vidi molam ab humore phlegmatico, groſſo, ad ſimilitudinem pultis factæ per ſuperfluam milii decoctionem in aqua, quæ tantum excrevit, ut poſt mortem patientis facta anatomia eſſet majoris quantitatis & ponderis quam reſiduum corporis ipſius, *Ioh. Arculanus comm. ad cap. de mola, lib. 9. ad Almanſorem.*

§. 6. Mulier fere quinquagenaria, quæ nunquam viro nupſerat, ex congreſſu cum adoleſcentulo concipit in utero, unde ſequuta eſt inappetentia, macies & pallor totius corporis, quorumdam eduliorum deſiderium, cum aliis graviditatis ſignis: poſt xl. à conceptione diem percepit palpitationem quamdam verſus hypochondrium dextrum, ab eoque tempore melius ſe habuit & appetitus reſtitutus eſt: Venter in dies augebatur, mammæ intumeſcebant 4°. menſe: in mamma ſiniſtra, ſuſum, poſtea album, in dextra lac apparuit: quarto menſe fluxus menſtruorum apparuit copioſius, triduo perſeverans, inde ventris tumor imminutus eſt, poſtea tamen ſenſim denuo augebatur, menſtruæ purgationes ſequentis menſibus prodibant quemadmodum ante graviditatem: motus in ventre ſentiebatur illi conſimilis quem fœtus in utero concluſus ſolet exercere: Nono menſe dolores parturientium paſſa eſt, ita ut vocata obſtetrice omnes adſtantes partum expectarent: Illi tamen dolores poſt xxiv. horas quieverunt & nihil excluſum eſt: Ab eo tempore menſtruorum fluxus adhuc ordinatus fuit uſque ad xiij. menſem, in quo iterum parturientium dolores paſſa eſt ſine effectu: poſtea vero nunquam menſtrua prodierunt, ventris tumor permanſit cum motu interpolato inſtar fœtus incluſi: Jamque elapſi ſunt lx. menſes à principio graviditatis, neque tumor ventris eſt admodum inſignis, vixque enim æmulatur ſemeſtrem graviditatem: Duo tumores ſenſibiliter diſtincti, ut quoddam inteſtitium apparent medium: illi tumores ad hypochondria vergunt decumbente muliere, ac eadem erecta veram graviditatem referunt, medium ventrem occupantes, compreſſi recedebant & iterum accedebant, ſæpe motu proprio inſtar fœtus in utero incluſi: Mammarum tumor jam dudum evanuit, & illæ admodum molles & flaccidæ evaſerunt, a quibus exprimuntur lactis viridis guttulæ perexiguæ: toto graviditatis tempore mœrore & jejuniis ſe confecit, domi incluſa remanens, quod graviditas illa ſine conjuge contracta fuiſſet: denique anno 1636. mortua eſt.

Aperto cadavere Molæ duæ diſtinctæ inventæ fuerunt, Guiganii degebat, vocabatur Claudia Demarez: *Obſervatio D. Pollet. D.M. Matiſconenſis.*

EX *congreſſu cum adoleſcentulo*] Fieri molam non à ſanguine ſolo ſed etiam à ſemine virili, operante aliquantulum vi formatrice, indicio ſunt membranæ quibus integitur, ligamenta, venæ quibus utero alligatur, ſuperfœtatio huic juncta, incrementum, motus quidam tremulus, ita ut omnia habeat imperfecti conceptus ſigna, neque unquam abſque coitu concipi quiſquam obſervavit: Male *Mercurialis* molam ex ſolo ſanguine menſtruo abſque ſemine generari poſſe putavit: concreſcere quidem poteſt ſanguis in utero, quod perniciosum, nam putreſcit, grumeſcit, & prava concitat ſymptomata, ſed tamen in molam non faceſſit, nec utero adhæreſcit, nec poteſt ſanguis ille in carnem verti, cum careat facultatibus naturalibus, concoctrice & alteratrice: Recte *ait Saxonia.* Si mola ſumatur pro qualibet hyperſarcoſi, fieri poteſt ex ſanguine, ſicut in ulceribus ſæpe luxuriat caro: fiunt quoque interdum abſceſſus glanduloſi & carnei, qui augentur, nutriuntur, venas habent & arterias, quales in utero fieri non eſt impoſſibile: Verum hæc non fiunt ad modum conceptus, ſed ſunt tumores p. n. & ſanguis è vaſis in capacitatem partis non effluit, ſed fit per modum cujuſdam nutritionis, quod in utero quidem contingere poteſt, ſed non erit mola: Errant pariter qui contra *Hippocr. Ariſtot.* & *Galeni* authoritatem ſtatuunt, molam fieri poſſe abſque viri complexu, ex ſemine fœmineo cum ſanguine menſtruo, quia, inquiunt, mulierum ſemen quodammodo prolificum eſt, ſicut ova gallinarum ſubventanea abſque galli congreſſu fiunt: Contra *Hippocrates* cauſam facit copioſos menſes cum modico & morboſo ſemine permiſtos, quod, ut advertit Altimarus, de fœmineo ſemine non debet intelligi, cum ſemper fœmineum ſemen modicum ſit, frigidius, humidius & imbecillius virili, & ſolum nihil poſſit, niſi virile acceſſerit, unde è vaſis ſpermaticis elapſum rejicitur ab utero, aut retentum putreſcit pravaque inducit ſymptomata, ſicut ex ovis ſubventaneis nil poteſt formari, Et revera credo ſemen fœminæ eſſe merum commentum. Mola autem rudimentum quoddam habet conformationis, ſicut ſupra diximus. Idem ſentit *Ariſtoteles*, & *Galenus* 14. de uſu Part. plane negat ullam unquam viſam mulierem abſque viro molam aut aliquid ſimile concepiſſe, etſi ſæpius in ſomnis mulier ſemen effundat in uteri capacitatem, quod etſi *Galenus* dixerit, non eſt tamen verum: nec unquam fit in virginibus, aut aliis coitu abſtinentibus, ſed ſæpe cum vero fœtu conjungitur, unde in tempore partus computando errores contingunt, partuſque ſequitur difficultas, alias ſuppreſſis menſtruis frequentiſſima foret molæ genera-

tio: Quam bene cum meretriculis ageretur, quæ ſe vligines ſimulant, ſi hanc excuſationem violatæ pudicitiæ habere poſſent; Contrariam opinionem tuetur *Sennertus: Primeroſius de morbis mul. lib. 4. cap. 5.* qui Sennertum refellit.

Sequuta eſt inappetentia, &c.] A vero conceptu, uteri hydrope, aliove tumore per initia mola non facile diſcernitur, nam communia habet cum illis ſymptomata, ſæpe etiam cum illis conjungitur: In principio enim menſes ſupprimuntur, adſunt cibi faſtidia, nauſeæ, coloris in facie mutatio, uterus & mammæ intumeſcunt, lumbi gravantur, unde à fœtu vix diſcerni poteſt: Verum ita diſtingitur, quia in progreſſu mulier longe pejus habet, ceſſant enim langeſcente fœtu ſymptomata, ſed in mola ingraveſcunt, vires magis languent, mulier ad inceſſum gravior evadit, artus gracileſcunt, dolor ventrem, dorſum & inguina ſæpe compungit, reſpiratio eſt difficilis, quorum nihil adeſt in vero & legitimo fœtu, præſertim ſi ſana eſt mulier, quæ omnia falſa ſunt, nam ſcio gravidas pejus à fœtu quam alias à mola vexatas.

2°. Quia fœtus poſt tertium vel quartum menſem moveri incipit, mola autem per ſe non movetur, ſed duntaxat cum in alterutrum latus revolvit ſe mulier, tanquam pondus iners, aut lapidis inſtar convolvitur, cum ſenſu gravitatis ac interdum dolore: Aut ſi quodam palpitante motu movetur, non tamen voluntarius eſt hic motus, nec in omnem ſitum, ut ſolet fœtus, atque mulier, quæ antea uterum geſtavit, facile horum motuum diverſitatem internoſcere poterit; Sed difficilius cognoſcitur ſi cum mola fœtus conjungitur, niſi conjectura quadam, ut ex gravioribus ſymptomatis, majori graviditate & ventris mole, quæ tamen non ſunt neceſſaria: In mola corpus in dies magis magiſque debilitatur, contra in vero fœtu, niſi mater aliunde ægrotet: Major & certior eſt molæ ſuſpicio cum pariendi tempus effluxit, interdum enim mola per plures annos perſeverat, atque etiam commoritur.

In mamma ſiniſtra rurſum, &c.] 3°. In mola mammæ ſine lacte tument, nec verum eſt lac, ob caloris in mammis defectum, ex uteri ſympathia, ſed aquoſus quidam humor: Verum hoc ſignum non eſt admodum certum, plurimas enim vidi gravidas, in quibus aquoſus tantum erat humor in mammis, iſque pauciſſimus ante partum: Tum ex ſententia *Hippocr.* ſi menſes deficiant, mulieri lac in mammis generari poteſt, etiamſi nec gravida ſit nec peperit, Re bene penſitata, ſigna hæc ſunt tantum conjecturalia, ferme omnia falſa aut incerta: *Primiroſius ibidem.* In dicta muliere quæ annum quinquageſimum attigerat, ut vera conceptio, ratione ætatis, & quia cum adoleſcentulo rem habuit, cujus ſemen languidum & crudum, ita nec verum lac expectari debuit.

Ventris tumor &c.] 4°. Præſente mola venter in omnem dimenſionem intumeſcit, ex fœtu vero potius verſus umbilicum, coarctatis utrinque lateribus: Ab hydrope autem diſtingui vix poteſt: diſcernitur autem per ventris duritiem, & quod tumor ad digitorum compreſſionem & pulſationem non cedit, nec tympani ſonum reddit, nec manu fluctuatio illa percipitur, quamvis temporis progreſſu hydrops ſuccedere poſſit, Demum in hydrope ventre intumeſcente totum corpus minuitur, quod non accidit in mola, nam ſunt interdum probe coloratæ: Addunt etiam quidam in mola ſupprimi menſes, quod etiam non eſt neceſſarium & in hydrope contingit *Primiroſius ibidem.*

Observatio II.

Graviditatis opinio ob uterum magnum, humore repletum, cum ſero multo in abdomine. 1. Ob Hydropem uterinum. 2. 3. Ob plures calculos in utero. 4. Ob diſtentum, durum, maſſam carneam continentem. 5. Ob uterum extenſum. 6. Ob excreſcentiam in uteri fundo. 7. Ob ſteatoma illi innatum. 8. Ob inſignem molem unius Teſticuli. 9.

§. 1. AUguſta Imperatrix omnia ſigna veræ geſtationis habuit, In cavitate abdominis erant tum ichoroſi humoris, tum phlegmatis libræ 24. Vterus erat valde magnus, plenus humore craſſiſſimo, albo. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 2. Fœminam recens enixam obſtetrices alterum adhuc geſtare fœtum credunt, quia inferior abdominis pars adhuc tumida erat. Uterus aqua cruenta repletus apparuit. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Vidimus uxorem ſericorum pannorum textoris, quæ *cum utero ſe gerere* exiſtimaret, intumeſcente quotidie ventre, prægreſſo ſtatuto tempore partus, malo corporis habitu, febriculâque lenta correpta extincta eſt.

Cum ægritudinis tempore diſpar ſententia inter Medicos prolata eſſet, quod nullus ipſorum animadverterat, Diſſecto ventre *uterum aqua plenum* invenere. *Marc. Donatus Hiſtor. mirab. l. 4. c. 25.*

UTerum aqua plenum*] Hydrops uteri eſt ejuſdem tumor p. n. ex collectione ſeri, pituitæ, aut flatus, intra illius cavitatem aut propriam ſubſtantiam & membranas, propter debilitatem calorem nativum & malam proprii alimenti coctionem: Una cauſa eſt uteri ipſius intemperies & debilitas, ex partu laborioſo, abortu frequenti, aut frigore externo contracta: alia vero eſt eadem quæ & Hydropem univerſalem producit: aqua autem ex abdominis capacitate cæcam & inuſitatam ſibi viam parat in uterum: Huc accerſendum vaſorum Lymphaticorum vitium, quæ Clariſſ. *Wepferus*, Exercit. de Apoplexia p. 383. vidit in brutis ab uteri carnibus, tenuibus exordiis in ductus inſignes excreſcentia, liquorem ſuum in venas majores hypogaſtricas, per ligamentum uteri membranoſum diffuſas, aliquot in locis facile depoſuiſſe, quem fruſtra digitis verſus cornua repellere conabatur, obortis nodulis ob valvulas liquoris regreſſum remorantes: Plurimum etiam facit ad Hydropem uteri accerſendum menſium retentio diuturna: Signa ſunt Tumor imi ventris laxus, & ſecundũ uteri formam extenſus, in ambulando gravitas & ſpirandi difficultas, menſes inordinati, pauci,

pravi

pravi aut totum defectus, uteri oſculi gracilitas & humiditas, mammarum mollities & lactis carentia, dolor imi ventris & lumborum, rigor, ac ſæpe febris.

Cum utero ſe gerere, &c.] Diſtinguitur ab impragnatione, quod uteri hydrops æqualiter juxta uteri amplitudinem extendatur: ſi ultra decimum extendatur menſem, quotidie & poſterioribus menſibus ingraveſcit: In imprægnatione contra ſymptomata, quæ primis menſibus affligunt, poſterioribus remittunt, mammæ, quæ ſolidæ ſunt, molles fiunt: In hydrope uteri ſanguis aliquis effluit: Diſtinguitur à Mola pondere: Ab uteri inflatione, pondere & ſonitu: Ab hydrope ventris, quod oriatur à partibus ſuperioribus & pergat ad inferiores: In hydrope uteri contra: Cum in cavitate hæret, os uteri clauſum eſt: Cum in cyſti, connivet. Si totum corpus bene ſe habeat, & præceſſerit partus laborioſus, ab uteri vitio fit: Difficilior eſt dignotio ſi cum graviditate complicetur, quod accidit anno 1645. in uxore Nobil. & Clar. D. *Grenn.*, Conſulis Genevenſis; Diſſentientibus Medicis, quorum alii pro hydrope uterino ſtabant, alii pro imprægnatione, neutri pro juncto utroque: Vicit tamen ſententia, qua hydrope uteri laborare judicata eſt; hinc valentiſſima exhibita & admota medicamenta ad aquas deturbandas: Nono menſe exacto diſſidium compoſitum eſt, affatim enim, reſerato uteri oſtio, aquarum congeries ex uteri capacitate excluſa eſt, ſubſequente partu puelli, optime conſtituti: Cum de nomine imponendo eſſet diſceptatio, Moſis illi convenire dixi, quia aquis eſſet ereptus.

§. 4. In Comitiſſæ à Gleichon viduæ demortuæ utero plures calculi reperti ſunt, Illaque prægnans credita *Mœbius Fundam, Med. Phyſiolog. cap.* 20.

§. 5. Mulier ſe utero geſtare opinabatur, exactis decem menſibus nil producitur, tumor perſeverat, alii eam hydropicam indicant, alii adeſſe molam, annos xvj. has moleſtias tulit: mortuæ uterus apparuit undique diſtentus, durus, craſſitia quinque digitorum, pendens libras ix. eum dimiduo: In capacitate maſſa carnea concreverat. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 6. Fœmina à partu retinuit ventris tumorem ita magnum ut putaretur alium adhuc fœtum geſtare. Vterus in tantam molem extenſus erat, ut totum inferiorem ventrem ſolus occuparet. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 7. Hydropica credebatur gravida, cujus utero exterius adnata cernebatur excreſcentia candida. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 8. Virgo abdomen gemino tumore diſtinctum gerebat, hinc accuſata Impudicitiæ. In meſenterio duo aderant ſteatomata. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 9. Vidi in fœmina teſtem in dextro latere ad magnitudinem ovi gallinacei, ſeroſitate plenum, Et dum viveret mulier ſe eſſe gravidam ajebat: In altera muliere Teſtes cum ligamentis & tubis ita implicatos, ut velut ſine diſtinctione una maſſa carnea videretur *Dominicus de Marchettis Anatom. cap.* 7.

Observatio III.

Graviditatem ementita ſteatomata meſenterio innata. 1. Ejus inſignis tumor. 2. Veſicula crebra peritonæo incumbentes. 3. Materia viſcoſa in abdomine. 4. Aqua purulenta. 5. Ingens copia ſeroſi ſanguinis. 6. Ren maximus unicus. 7. Hepar ingentis molis. 8. Magnitudo inſignis Jecoris & Lienis. 9. Inſignis ventriculi tumor. 10. Ejus hydrops. 11. Veſiculæ infinita viſcera imi ventris obſidentia. 12. Hepatis Empyema abdominis tumorem efficiens, cum Lienis Inteſtinorumque flatulento tumore, motum fœtus exprimente. 13. Vide plura tit. de ventris Tumore ſectione. xxj.

§. 1. ABdomen cujuſdam Virginis diſtentum gemino erat tumore: Obſtetrices gemellos ab ipſa geſtari crediderunt: Sed calumniam hanc diſſipavit Anatome, nam in meſenterio duo duntaxat inventa ſteatomata, &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

MEſenterio innaſci tumoris quoddam genus, graviditatis ſpeciem præ ſe ferens, idiotis terrificum, Innoxium tamen refert *Cl. Velſchius* in Epiſagm. Obſervat. 4. &c. mulierem, *ait*, Pariſiis vidi *P. Marquardus Slegelius* ingenti totius abdominis tumore correptam, cum aliquo lumborum dolore, quam Medici quidam gravidam exiſtimantes, ad partum accingi jubebant, parum proficientes: Hanc poſtea accitus Dom. *Heneranus* bono animo eſſe jubebat, reique familiari operam dare, neque de onere illo die deponendo quicquam ultra cogitare: Nec enim prægnationem hanc eſſe, ſed morbum Gallica lingua *Champignon* dictum, Mirum in modum intumuiſſe meſenterii glandulas, & *ευσαρκωσιν* quandam inſenſibilem acceſſiſſe: Tres jam eodem affectu laborantes fœminas ſibi obſervatas: Tumor hic totius abdominis capacitatem eam in magnitudinem elevabat, ut geminos utero ferre videretur: Tractanti enim ventrem non aquæ ſed carnis, præ tenſione, duræ conſiſtentiam præ ſe ferebat: Appetitus ciborum aderat, & alvi veſicæque beneficio libere fruebatur, de nulla alia conqueſta niſi de tumoris moleſtia quadam & indecentia: Habitu corporis cæteroquin erat macilento, nigro & melancholico: Sarcoma meſenterii, ni fallor, vocat *P. Pigræus* 1. de Tum. c. 25. idque fungoſum potius quam ſcirrhodes: Fungorum autem ſubita eſt generatio, unde adagium de ſubito & recens emergentibus *Champignon d'une nuis.*

§. 2. Filia N. diſſecta ob aquam intercutem, oſtendit in meſenterio ſuo inſignem tumorem ponderantem libras xx. intus refertum pluribus veſiculis, &c. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 3. Fœmina ventre tumore cœpit, ut Gravidam ſe crederet: Abdomen à cute ad peritonæum, nulla muſculorum carnea ſubſtantia interpoſita, veſiculis crebris, aqua limpida refertis ſcatebat. *Tit. de ventris tumore.*

§. 4. Vidua N. Gravidam ſe credidit: Ex abdomine materiæ viſcoſæ, craſſæ, quinque potæ effluxe-

edidixere, & una cum hac frustum materiæ glutinoſæ, magnitudine & figura uvam racemiferam referens. *Ibidem.*

§ 5. Mulier Gravidam ſe eſſe dicebat, At compuncto ventre mortuæ prodit aqua purulenta. *Ibidem.*

§. 6. Uxor N pregnans judicabatur ob ventris tumorem: Inteſtina tenuia admodum protuberabant: Vterus ſanus ſine conceptu: Ingens copia ſanguinis ſeroſi abdominis & thoracis cavum replebat. *Ibidem.*

§. 7. Anno 1623. in cadavere muliebri *Franc. Plazzonus* unum duntaxat Renem invenit in medio ventre ſitum, tantæ molis ut initio fœminam prægnantem putaret *Rhodius Mantiſſa Anatom. obſerv.* 32.

§. 8. Mulier ob ſuppreſſionem menſium gravida fruſtra habita: Hepar habuit xl. librar. pondere. *Tit de ventris tumore.*

§ 9. Pagana credebat fœtum mortuum in utero poſt partum remanſiſſe: quia erat in latere ſiniſtro durities, caput infantis referens: mortuæ tantæ magnitudinis Epar inveni, ut lobus ſiniſtrum prætergrederetur latus. Splen quoque immenſæ magnitudinis: *Vide tit. de Hypochondr. tumore.*

§. 10 Fœmina pro gravida habita eſt ob tumidum abdomen: Lien inter hepar & ventriculum latitabat: Hic inſigni tumore diſtentus. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 11. Mulier in utero ſe habere credidit intumeſcente ſenſim ventre: E ventriculi capacitate eductæ aquæ libræ xc. membrana ejus interior multis hydatibus ſcatebat partim diſruptis. *Vide tit. de ventris.*

§. 12. Mulier novem menſes geſtare uterum putabatur, Nonnulla ex iis aderant quæ impregnati mulieribus adeſſe ſolent, inſtante partus tempore, præ dolore ob abdominis tumorem fatis conceſſit: Veriti parentes ne una extingueretur fœtus, ut adempta matre ſupereſſet, recens emortuæ cadaver pene ſpirans ſecatur.

Totum corpus internum, Epiploum, Meſaræum, Hepar, Lien, Pulmones, Cor quoque ipſum & Peritonæum erant obſita veſiculis aqua puriſſima plenis & limpidiſſima, nihilque graveolens habebat. Et quod magis mirandum, unicuique veſiculæ triplex erat tunica & incolumis, integraque à corpore, ſive eſſet ſuperficies ſive interior ſubſtantia, decidi detrahique poterat: *Hippocr.* aph. 55. lib. 7. hydaridas obſervavit in corpore ipſius Hepatis, ſed nunquam quid tale in toto corpore deprehenſum eſt. *Ballonius parad.* 186.

§. 13. Lysbet Gillis ſibimet falſo ingravidationem imaginata erat, nam per ſex menſes menſtrua citata fuerat: Obiit Decemb. 16. an. 1640. Et poſtridie cadaver apertum eſt, in quo viſcerum naturalium κακοπραγίαν malignamque conſtitutionem deprehendimus: Hepar totum in empyema converſum erat, foris membrana integra exiſtente, hinc motris cauſa, nam in pus album craſſum, fœtidum totum parenchyma mutatum erat, venæ tantum integræ reſtabant, adeoque inde Hepar tumebat ut variis in locis novacula conſciſſum, & obtuſo etiam inſtrumento leniter preſſum pus in aſtantes ſtudioſos proſiliret: Hepar ut triplo naturalem magnitudinem ſuperabat, lienemque in ſimilem molem excreſcere coëgerat, ſed is durus erat, non tamen ſcirrhoſus, & in uno ac altero loco, ad vaſorum ingreſſum parvum purulentum apoſtema habebat: Quippe cum Lien ſit primarium emunctorium Hepatis, omnes ejus impuritates prolicit & in ſe attrahit inſtar ſpongiæ, unde in omnibus hydropicis vitia lienis ſe oſtendant priuſquam Hepatis appareant: Scribente ideo *Hippocr. Omnem hydropem generari praexiſtente prius vitio in Liene*, quod intelligendum de ſymptomate tumoris aquoſi, Nam quamdiu Lien in ſpongioſam ſuam ſubſtantiam aquam attrahere poteſt ex Hepate, tamdiu adhuc nondum Hepatis vis obruitur: ſed ceſſante ea tractione, cum aqua reſtagnat in hepate, plane hæmatoſis obruitur & extinguitur, unde tunc in ſcirrhum aut tumorem aquoſum adducitur: cum adhuc robure aliquo pellet expellit in muſculos & partes externas, unde generatur anaſarca, aut diffluit ex hepate in abdominis cavitatem, & generatur Aſcitis, ſive illud fiat diſruptis veſiculis aquoſis, ſive per poros membranæ ſenſim emanat aquoſa materia, ſive per diapedeſin vaſorum tranſſudet, nimirum cum cauſa hydropis eſt frigus poſitivum: Sed cum eſt in cauſa frigus privativum, h. e. cum retorridus æſtus exurit parenchyma hepatis, tunc rimis finditur, ſicuti ſub canicula contingit in terra, ſed tunc aqua eſt citrina, ſitis major & ſitis implacabilis.

Uterus in hac muliere, quæ erat ann. 22. nec unquam pepererat, erat magnitudinis exilis ut in virginibus. Unum autem eximium animadverſum fuit, nimirum *Plurima minima pliſa, quæ os uteri verum ſive internum corrugant & conſtringunt, quemadmodum conſpicue apparebant.* Miſera hæc ſibimet falſa ingravidationem imaginata erat: Quod autem tumor in ventre ingravidationem mentiebatur, à mole Hepatis & Lienis, & flatulento tumore inteſtinorum productus erat: Et cum motum à flatibus in ventre ſentiret, fœtum viventem ſe commovere opinabatur: Viſcera vitalia, ſicuti in hydropicis fieri conſuevit, erant flaccida, nam

etiam

etiam bona copia aquæ abdomini innatabat, à labefactato tono & temperamento Hepatis, & ab eadem cauſa enata diarrhœa eam attriverat: In auricula dextra cordis, & in cavitate ejus ventriculi, reſidebat craſſa, viſcida, conglomerata pituita, ovi gallinæ magnitudine, quæ digitis protracta in longum extendebatur, tenaciter cohærens. *Otthe Heurnius Obſervat. 24.*

Observatio IV.

In mulieris quæ Gemellos pepererat, Teſticulis, & extra eos ova reperta ſunt.

Decimoquarto Maii examinare nobis conceſſum cadaver mulieris 27. annorum, quæ non ſemel gemellos pepererat, jam XI. liberorum mater: Hæc ante 27. ſeptimanas conqueri cœpit, octo menſium gravida, de laſſitudine totius corporis difficilique inceſſu, non ſine moleſtia doloreve ſummo circa locum eum qui eſt articulationis femoris cum oſſe Iſchio: Octavo à partu die dolor his inſigniter exacerbatus, fœtu in partu bene excluſo: Tumor jam circa vaginæ uterinæ latus dextrum manifeſtius occurrebat, cum duritie notabili: Applicata ab obſtetricibus, aniculis, Chirurgiſvé variis varia, etiam talia quorum pudendis applicatorum opera, non ſolum ſuppuratio promota, ſed & abſceſſus apertio: Purulenta hinc copioſe effluxit materia, ſæpius ſatis fœtida, quam etiam in urina ſemper reperire licebat, Dolorifica valde hæc puris per pudendum excretio: Paucos poſt dies uſu eorum quæ mundificandi conſolidandive virtute pollent locus hic apertus clauſus eſt, brevi effluxo tempore circa natium partes inferiores, pudendo vicinas, viam novam materia ſibi elegit, ubi etiam ulcus amplum, fœtidiſſimo pure ſordidum produxit, incurabile omnino, Ext abeſacta enim xiii. maij obiit.

In diſſecto corpore vix aliquid occurrebat conſideratione dignum, uterus enim hic optime ſe habebat, nec ullum prioris apertionis veſtigium exhibebat, niſi quod loco eo qui pudendo vicinus, aſperitas major in dextro quam ſiniſtro latere, majorque durities. Conſideratione dignum in hac muliere, non tantum extra teſticulum ſiniſtrum ovum aliquod hæſiſſe, membranis ſingularibus involutum, verum etiam ex ipſo teſticulo ovorum par non unum à nobis ſeparatum, quæ arcte ſibi cohærebant: Hine an Gemellorum generatio deduci queat cogitent alii. *G. Blaſius obſerv. part. 5.*

E*X ipſo Teſticulo ovorum par, &c.*] Ova in omnium animalium genere reperiri confidanter aſſerimus, etiam quadrupedibus ac homine ipſo evidentiſſime conſpiciuntur. In cuniculis, leporibus, canibus, porcis vaccis, &c. à nobis diſſectis ea veſiculatum ad inſtar, ut in avibus uvorum germina ſolent, ſeſe diſſecantium oculis exhibent, quæ in teſticulorum ſuperficie exiſtentia, communem tunicam hinc inde ſublevant, atque ita per eam aliquando tranſparent ac ſi brevi exitum minarentur. Ova hæc inteſtibus generantur ac perficiuntur, eodem plane modo quo vitelli in avium ovariis ſolent: quatenus ſcil. per arterias præparantes ſanguis ad teſtes affluens, in membranoſa illorum ſubſtantia materiam iis generandis ac nutriendis idoneam relinquit: hæc ubi naturalem magnitudinem acquiſiverunt, tunicis variis inveſtiuntur, inter quas immediate à maris congreſſu glandulosa quædam materia excreſcit, ex qua globulorum dictorum ſubſtantia componitur, &c. *Regnerus de Graaf de mulierum organis cap. 11. & 12.*

APPENDIX

De Hominis Conceptione ex Ovario, Et Gemellorum generatione.

Juſſeras III. Dom. ut per compendium traderem Tibi rationem qua Conceptio Hominis ad mentem Recentiorum obſervatur, *Ioh. Hornii, Theod. Kerkringii, Regn. Graaf, Ioh. Swammerdam & Clar. Ruiſchii*: Accipeſis igitur modum quem quidem nos, partim ex lectione iſtorum ſcriptorum, partim propriis quoque obſervationibus animo concepimus. In Coitu nimirum prolifico Semen virile irrigat non tantum uteri fundum, ſed & pars ipſius ſpirituoſa, ſive aura ſeminalis per vas Deferens, ſive Ductum brevem, ad Ovarium uſque penetrat, adeoque ovum cæteris maturius, aut magis diſpoſitum ac poroſum virtute ſua, (ut loquuntur) fœcundat: Intumeſcit inde per modum velut inflammationis ovum, rubeſcit & diſtenditur Tuba, ſuamque Proboſcidem ad Ovarium digitis quaſi arctius amplectendo contorquet: *quemadmodum illam Tubarum rubeſcentiam, diſtenſionem ac contorſionem, in recens gravida Amſtelodami dictus modo Dom. Ruiſchius anno 1673. publice oſtendit:* Labentibus hinc tribus aut quatuor diebus, Ovum illud adeo creſcit ut Ovarium ſuum ad excluſionem ſtimulet: & quamvis in non gravidis ex ovario in tubas nullum foramen manifeſto compareat, *In recens gravida tamen idem Ruiſchius obſervavit aperturam, quæ piſum majus admittebat: Quin imo vidit illum Ovarii locum, quo ovum olim ſederat, poſt excluſionem denſa ſpongioſitate, villiſque rubicundis obſeſſum, perinde ut in uteris recentium puerperarum conſpici etiam aſſolet.* Atque hæc per abſceſſum quaſi facta excluſio, ſive translatio ovi ex ovario in tubam, & hinc in uterum, proculdubio genuina ratio eſt nauſeæ aut vomitus qui ſub initium conceptionis, & primis poſt fœcundum coitum diebus accidere fœmellis

mellis conſuevit: Porro vero ubi ovum à proboſcide tubę exceptum eſt, facilior omnino & innocuus delapſus in uteri cavitatem ut plurimum datur: quod ſi forte tamen in medio tubæ ovum hæreat, *Conceptio Tubalis* Sive *Tubaria*, (de qua alias ſcripſi) vide Obſerv. Præc. non ſine matris miſeræ exitio contingit: Cæterum ovo non hærenti, ſed rite in uterum delato quæ evenient ulterius, & qui illud incrementa ſua capiat ibi, hic accenſere nihil attinet: neque enim à veterum doctrina hac parte multum recedit Neotericorum cura, niſi quod exactius multa explicent, hi ipſi, quemadmodum quod ad oſſium formationem attinet, apud *Theod. Kerkringium* in oſteogenia ſua per ſingulos menſes videre licet.

Verum enim vero experitur hæc de Conceptione Hominis opinio idem cum aliis novis inventionibus fatum, formanturque à multis contra ipſam variæ objectiones, Et 1°. Cum nihil à ſeipſo moveri conſtet, quidnam illud ſit quod ovum ex ovario in uterum propellit, 2°. Ovum ſemel fœcundatum non moveri à ſeipſo, ex cludi ab ovario ſtimulato, ſicut idem in gallinis accidit, dum ova grandeſcunt. 2. *Obij.* metus eſt ne ovum per tubæ anguſtias penetrans rumpatur: Aſt Tubæ, etiam in non gravidis, tam ſunt perviæ ſemper ut flatum & aquam per canaliculum admittant: In gravidis vero quantum diſtendantur (immane vero quantum in conceptione Tubali) ſupra fuit relatum: Deinde, etiam ſi fortaſſis ovum aliquod interdum frangi contingat, nihil inde damni, niſi quod conceptionis hac vice ſpes pereat, alia vice adimplenda. 3. *Objiciunt* Quare, cum bina ſint ovaria non ſemper Gemelli naſcantur? Ad hoc reponi poteſt rem ita ſe habere in Scotia & forte aliis nonnullis regionibus, ubi fœminæ uno partu ut plurimum binos, quandoque etiam plures fœtus edunt: Sub noſtro autem climate quod Gemelli rarius naſcantur, niſi ex cœlo atque aſtris cauſam deducere placuerit, varia tamen impedimenta hujus rei, *alia ex vitio conformationis, obſtructionis, compreſſionis, aut intemperiei dextra ſiniſtrave Tuba interveniencia afferri poſſunt, atteſtante hoc ſectione cadaverum fœmininorum, dum partes illæ generationi dicata in alterutro latere non raro male affecta conſpiciuntur.* 4. *Objiciunt.* Quare ab uno coitu, ſicut in gallinis fieri creditur, haud ſingula utriuſque ovarii ovula ſimul fœcundentur, ità enim ad ſubſequuturas ſane generationes ajunt, iterato coitu nullatenus opus foret: *Reſponderi poteſt* quo minus hoc fiat, diverſa partium obſtat conſtructio: Ovi ductus enim gallinarum rectus eſt & laxior: in homine vero anguſtus, & adeo tortuoſus, ut aura ſeminalis nonniſi ovum proxime adjacens ordinario attingere poſſit, haut vero juxta per univerſum penetrare ovarium: Quod ſi vero ad plura ovula quandoque auram illam penetrare contingat, plures etiam concipiuntur fœtus.

De Ovario Humano atque Tubis.

Pauci præterière dies, cum ad Te *Volgnadi* mitterem de Hominis ex Ovario conceptione obſervationem, Nunc autem ad illuſtrandam illam nova mihi emerſit occaſio, dum mulier xxx. annorum, & ſex jam tum liberorum mater homicidii convicta, die 14. Janv. 1676. Berolini gladio percuſſa ad anatomen Curioſis deſtinata fuit: Cætera præteribo, ad partes autem genitales quod attinet, in Ovarium & Tubas accuratius porro inquirere mearum tunc eſſe partium arbitratus ſum: *Tubas uteri* veterum plurimi aut plane ignorarunt aut aliud ipſis nomen forte tribuerunt, ſicut *Veſalius* ſub titulo vaſorum deferentium pinxiſſe videtur; lib. V. Anat. c. 15 Alii pro cœcis habuere ductibus, ut *Spigelius* l. 8. cap. 22. & *Highmorus* lib. 1. Anat. c. 4. contra nos cum *Veſlingio* c. 7. atque aliis Neotericis, & *Tubas eſſe inſignia, admodumque conſpicua vaſa, & in uteri fundum manifeſto patere ſine haſitatione aſſerimus.* Aſſerto fides accedit ex inflatione per canaliculum facta, ſi is in Proboſcidem intrudatur, exit enim ore inſufflatus aer per extremum anguſtum in ipſam uteri cavitatem: Quod ſi aquam, lac, aut ſimilem coloratum liquorem ore contentum, per canaliculum impellas pariter is tranſit, & adeo quidem manifeſte ut dubitationi locus relinquatur nullus: *Hac autem ſit organi deſcriptio.* Extremum ejus eſt latum, quod magis rubet & laciniatum eſt, *Proboſcis* non abſurde appellatum: Medium ejus capreolis criſpum eſt & ſenſim anguſtatum: Extremum anguſtum, uteri fundum in ſummitate penetrans, atque in latere interno *Valvula* oblonga clauſum: Innoteſcit hinc Valvulam in uterum patere, ſed retrorſum neutiquam admittit equidem tantiſper ſtylum, ſed non altius quam ipſa extendi retro poſſit: accipiendum equidem hoc erit de liquoribus, quos fruſtra aliquis per valvulam ſurſum pellere (niſi violentia interveniente) tentaret: & quamvis extremitas ſatis anguſta in cadavere appareat, in vivente tamen magis patere protſus vero ſimile eſt. De *Proboſcide* notandum, laceram illam & quaſi attritam à Fallopio primum in obſerv. Anat. p. 472. deinde ab aliis quoque & à nobis talem ſemper obſervatam, neque de laciniata illius figura amplius dubitandum: Scrupulum tamen injicere poſſet, quod *laciniæ* ſoleant eſſe rupturę indicium, quod ſi proboſcidi laciniæ illæ non ſint naturales, oportet ipſam teſtibus antea adhæſiſſe: ab iſtis autem per incuriam, dum inteſtina extrahuntur, communiter abrumpi ſolere: Nihil tamen hic determinatum eo, quin potius hoc ad indagandum propono dubium, num per circumſpectam magis diſſectionem connexio tubarum cum ovariis forte reperiri poſſit. In figuris *Jul. Caſſ. Placentini* l. 8. tit. 18. Tubæ ſua proboſcide teſtes attingunt: Concordat & *Thomas Bartholinus* in Anat. noviſſima p. 152.

Ovaria

Ovaria porro ſive Teſtes, obvelat membrana ſatis valida: Eam cum in dextro per longum ſcinderem, effluebat humor ex albo citrineſcens: ſiniſtrum ſervabam integrum, ſed utrumq; in ferventem aquam per medium horæ quadrantem ſimul conjiciebam: Tunc extracta induruiſſe animadverti, conſpicuis per ſuperficiem ovorum eminentiis, quæ tamen Ova per diſſectionem magis in conſpectum ſe dabant, ſuis ſingulis cellulis albicantia, atq; inde facile exemtilia. Speciatim in ſiniſtro, quo diviſo pluſcula quidem viſebantur ova, hic quidem per medium ſciſſa, in una vero ipſius cella, quæ cæteris major, nucleum ceraſi æquabat, haud ovum, ſed materia ſpongiæ obſcure rubenti prorſus ſimilis hærebat, imo qualis illa videtur fuiſſe quam *Ruiſchius* Amſtelodami vidit in recens Gravidæ ovario, nominando ipſam, *denſam ſpongioſitatem*, villiſque rubicundis obſeſſum locum, in quo ovum antea ſedem habuit, perinde ut uterus recentium Puerperarum: Profecto, ſi quid conjectura aſſequi licet, ex hac cella devolutum fuit ovum pro conceptione Gemellorum quos poſtremo partu fœmina iſta ediderat: Quod ſi itaque apparatu tam operoſo, & novis ſubinde per attenuatam Ovarii membranam foraminibus (quale quidem foramen à ſolerti natura in muliere recens gravida factum, & piſum majus æquans *Ruiſchius* die 15. Aprilis 1673. ſe vidiſſe teſtatur) ad ſingulas conceptiones opus eſt, tolerari nullo modo poterit opinio *Kerkringij*, qui Anthropog. c. 1. tam à conjugatis quam virginibus, talia ova ſæpiſſime, & ferme inſenſibiliter excerni aſſerit: Et quamvis ſibi ex relatione quorundam hoc conſtare addat, manet tamen incertum, cum aliæ hac de re interrogatę contrarium affirment, quicquam ſcil. tale nec inſtante purgatione menſtrua, nec ſtimulante libidine, nec ullo alio tempore ſibi, etiam obſervantibus accidere.

Porro vero ad *ductum* illum *brevem* quod attinet, qui titulo *vaſis deferentis* communiter ab Ovario ad uterum, aut potius ab utero ad ovarium tendit, non penetrare is mihi hoc in cadavere in civitatem viſus eſt: Cum tamen alii hunc ductum pervium invenerint, fides ipſorum nihil hoc derogatum, Veſlingius ſane ſyntag. Anat. c. 7. nominat ductum Teſtium, & pingit ibidem titulo vaſis deferentis: Vaſa autem præſumuntur eſſe non prorſus ſolida, ſed quovis modo pervia. Quinimo præter hunc ductum ad fundum uteri porrectum, alterum adhuc ab eo exilientem, ſæpiuſque deliteſcentem, & ad uteri cervicem protenſum ſtatuit: Unde me arbitro, ductus prior *uterinus*, alter *cervicalis* dici non abſurde poſſet: Vterque autem eo fine, quo non tantum in cavitate uteri, ſed etiam in cervice, adeoque locis pluribus, pro excipienda aura ſeminali canales adeſſent, fabrefactus à natura videtur.

Denuo autem in mentem hic venit Epiſtola, quam de *Conceptione Tubaria* anno 1669. (vide obſervat.) cum hæc de ovario humano nova opinio adhuc ignota eſſet conſcripſimus, Icon ipſi inſerta, non duplicem uterum (quemadmodum *Ben. Vaſſalius* Chirurgus Pariſienſis, Programmatis impreſſi author, crediderat, ſed fœtum extra uterum in medio Tubæ conceptum oſtendit: Jam vero hic fœtus non poterat primum in uteri cavitate ampla concipi, & deinde per anguſtum tubæ extremum, præſertim renitente valvula ſæpius deſcripta, ſurſum in medium Tubæ trudi: contra autem vero magis conſonum videtur principium propagationis ſuæ deſuper accepiſſe hunc fœtum, & illud quidem (ſive ſemen maris, ſive ovum animatum fuerit) in media via, dum deſcendebat) hæſiſſe, atque ob impedimentum aliquod ibi ſubſtitiſſe: Singulari certe argumento, non fieri in utero conceptionem, niſi ex teſtibus aut ovario aliquid deſcendat: Deſcenſus autem ille non eſt momentaneus, & qui in ipſo coitu neceſſario contingat, ſed poteſt ad aliquod forte tempus differri, donec nimirum natura foramen per ovarii membranam, quaſi quadam ſpecie apoſtematis paraverit: Unde ſi primis à coitu diebus vacuos Damarum cervarumque uteros invenit Harvejus, mirum adeo poteſt eſſe nemini: quinimo perſpecta rei veritate ipſemet Harvejus, ſi hæc attigiſſet tempora, ſuos de *Generatione animalium* libros, hac fortaſſis parte, tantiſper fuiſſet immutaturus *Joh. Sigiſmundus Elsholtius in Miſcell. curioſis annorum 6. & 7. obſerv. 197.*

De Gemellorum origine

Quantopere hactenus Gemellorum origo philoſophantium animos torſerit, in propatulo eſt; Qui in cellulas uteri cauſam retulere quondam, ſuam in rebus anatomicis prodiderunt ignorantiam: Seminis copia, aut in partes diviſio, non explebat etiam mentes acutius cernentes: multo minus uteri paulo major, quam fœminis communiter eſſe conſuevit, amplitudo: Ita Problema hoc inter incerta ad noſtrum uſque ævum jacuit: Meminiſti vero, mi *VVolgnadi* in obſervatione noſtra de *Ovario atque Tubis* ad Te miſſa, pingi cellam Ovarii unam grandiuſculam, materia rubenti ſpongię ſimili obductam, ex qua ſuſpicabar tunc devolutum fuiſſe ovum pro conceptione gemellorum, quos proſtremo partu fœmina illa ediderat: Profecto hac in opinione ego roboror in dies, & naturæ ibi magnum myſterium videre mihi videor: Illius enim cellæ præ cæteris omnibus capacitas inſigne quid arguit, niſi in ipſa hęſiſſe, aut ovum ſimplex reliquis majus, aut Ova duo cæteris ęqua-

lia? De priori, ſi unicum peperiſſet fœtum mater, nemo dubitaret: Iam vero, ubi de Gemellis hoc ultimo partu editis conſtat, poſterius verum eſſe conjicio, nimirum iſtam cellam haud complexam eſſe ovum ſimplex, ſed bina ova, membrana tantum tenui interſepta: Cellæ enim ſuis ſingulæ ſeptis carneis ſat craſſis ab invicem diſtinguuntur, atque ova ut plurimum ſimplicia complectuntur: quotieſcúque vero in cella una geminatum ovum hæret, iſtamque cellam aura ſeminalis in ecſtaſi venerea attingit, tunc ex ovo illo gemello in uterum devoluto, nonniſi Gemelli me judice naſci poterunt: Atque hanc eſſe veram, atque unicam Gemellorum originem, huc uſque incognitam arbitror: Ad Tergeminos quod attinet, cellam unam interdum trina (fortaſſis etiam pro pluribus plura) ova continere probabile eſt; neque abſurde adeo hinc inferetur in *Fœminis Scoticis* eſſe ovaria ea fœcunditate diſpoſita, ut cellæ pleræque pluſculis farciantur ovulis, cum gemellorum atque trigeminorum partus ibi ſit adeo frequens. *Idem ibidem Obſerv.98.*

Conceptio Tubaria, h.e. Humani fœtus extra uteri cavitatem in Tubis conceptio.

Proxime elapſo menſe Nov. accipiebamus ab amico literas, Lutetiæ Pariſ. commorante, quibus is refert in aperto cadavere fœminæ Pariſinæ inventum fuiſſe duplicem uterum, addendo etiam programma Gallicum typis impreſſum, atque iconem æri inciſam cum Lemmate hoc *Demonſtration d'une double matrice.* Argumentum autem programmatis Gallicani omiſſis ſuperfluis, Latine ſic ſonat.

Benedictus Vaſſallius, Chirurgus Pariſienſis, aperuit die 6. Ian. 1664. cadaver mulieris 32. annos natæ, temperamento ſanguineo, & habitu corporis ſatis muſculo præditæ: Repertæ fuerunt duæ matrices ſingulari connexione à natura tam bene diſpoſitæ, ut vera jam undecies concepiſſet, ſeptem nimirum filios & quatuor filias, juſto omnes tempore, & debitæ compoſitionis. Atqui habebant fraterculum embryonem, conceptum in Adjutorio ſive adminiculo genuini uteri, & quidem in loco ad diſtenſionem tam inepto, ut fœtus grandeſcens decem ſeptimanas funeſtis ſymptomatis matrem exagitarit: Tandem trium aut quatuor menſium factus fœtus, carcere effracto tumulum ſibi paravit in ipſa matre, excitando ingens ſanguinis profluvium in univerſam abdominis cavitatem, id quod tribus ultimis diebus vehementiſſimi motus convulſivi, & denique mors ſubſequuta fuit.

D*Uæ matrices*) Vix credem gemino inſtructam fuiſſe utero Pariſienſem illam gravidam, niſi vocabulum uteri latiſſime accipere velimus pro quacunque capſula fœtum includente: Quotuſquiſque enim appictam embryi domunculam arterias conſiderat, dextram uteri genuini Tubam dilatatam, non autem accurate loquendo Uterum ſecundum eſſe confitebitur. Nimirum fundus uteri eſt locus in cujus rotunda cavitate humani fœtus ordinaria lege concipiuntur: At vero extra hunc aliquando contineri & generari hiſtoriæ aliquot convincunt: De modo tamen mens hæret quo conceptiones iſtæ Tubariæ contingunt: concedendum 1. ſemen virile non tantum in fundum pervenire, ſed in ipſas inde penetrare Tubas valere: 2. Tubas immane quantum dilatari poſſe veluti infelix Catharine Bonevallia teſtis apud Tulpium l.4.obſ. 44.3. Maſculum ſemen in Tubas receptum ſemini fœminino commiſceri, ut conjunctim deinde in fundi cavitatem pro fœcundatione & fœtus conformatione refluant: Denique in Tubis, haud ſecus atque utero, obſtructiones eſſe frequentes, ut loquitur Veſlingius Syntagm. Anat. c. 7. Suppoſitis his, ſequitur miſcellam hanc Pariſinam ſub amplexibus venereis ſuſcepiſſe ſemen maris, quod per uteri fundum in dextram uſque tubam penetrans, & muliebri copulatum, dum relabi in cavitatem nitebatur, interveniente notabili quadam obſtructione impeditum ſubſtitit: Virtus interim plaſtica nunquam otioſa, ex miſcella fœcundi ſeminis fabricari fœtum incepit, non refragante prorſus loci commoditate, ſi quidem authore Riolano, Tubæ uteri ſunt ejuſdem naturæ & ſubſtantiæ cum utero, quia mediocriter carnoſæ: Puero creſcente fœtu magis magiſque dilatari tuba incepit, imo & membranæ ipſius ſpiſſari, adeo ut ſua craſſitie genuinum uterum æmularetur.

Tandem fœtus carcere effracto, &c.) Tubarias ejuſmodi conceptiones embryoni ſemper, matri ut plurimum lethales eſſe arbitramur: Per anguſtum enim tubæ ductum remeare in uteri cavum haud valet fœtus grandior, unde aut ſuffocatur in matrice illa falſe, ſi ea ſit ſpiſſior, aut ſi tenuior, vi perrumpit & in cavum abdominis prolabitur, Eam rupturam inſignis hæmorrhagia neceſſario comitatur, imo lethalis, niſi abdomine artificioſe diviſo ſanguis effuſus evacuetur, & embryo nova partus cæſarei methodo eximatur: Hujus quidem operationis, qua exciſo fœtu in tuba concepto, parens ſervata ſit, etiam ſi exemplum nondum extat, fieri tamen eam poſſe non magis eſt negandum quam partum cæſareum hactenus cognitum: Atqui nec illud negandum, tum in tubis variorum morborum muliebrium cauſas latere hactenus incognitas, tum in ligamentis uteri teretibus, quippe quæ non ſimplicia ſed eſſe concava, & è duplici membrana haud ſecus atque uterum ipſum componi, imo per eandem ſeminalem materiam, nec non alia in utero congeſta excrementa ad inguina expelli, ex *Io. Veſlingio* Syntagm. Anat. c.7. & aliis abunde conſtat, *Ioh. Sigiſm. Elsholzius in miſc. cur. ann.4. & 5 pag.77.*

Conceptio in Ovario, ſeu Teſticulo.

P*Oſt id quod modo Nobili Matrona de S. Mere accidit, de fœtus in mulierum teſticulis formatione, ac proinde de Ovorum exiſtentia vix quenquam dubitare debere crediderim, Vir. Clariſſimè: Matrona illa, cujus eximias noviſti dotes, cum jam octies feliciſſimè peperiſſet, & à quinque-annis gravida non fuiſſet, ac ideo ejuſmodi periculo defunctam ſe putaret, in illud iterum incidiſſe ante tres circiter menſes,*

menſes, exiſtimavit; quia menſtruis, quæ eam nunquam defecerant, per menſem integrum, & ampliùs, etſi aliàs malè non haberet, deſtituta fuerat, ſed cùm paulo poſt aliquid ſanguinis ex utero, (per duos poſtremos vitæ ipſius menſes) jugiter ferè, abſque ullo tamen incommodo, ſtillaret, ſe prægnantem non amplius credebat. Cum 22. hujus menſis die, poſtquam manè ſana ſurrexiſſet, & per horam præter propter unam ſcripſiſſet, in deliquium, quo pulſus omnino ſupprimebatur, incidit, loquebatur tamen, & cognoſcebat.

Dominus de S. Mere deliquium illud vapori cuipiam mulieribus familiari adſcribens, eò non multùm commotus eſt, donec attrectato brachio nullum invenit pulſum. Tum privatio illa pallori lethali juncta eum adeo terrefecit, ut emiſſo nuncio me feſtinanter accerſiverit.

Ad ægram circa octavam horam veſpertinam acceſſi. Eam frigidam & ſine pulſu inveni; facies decolor, ſudoreque pingui & frigido operta erat, ratione tamen & loquela etiamnum libere utebatur. De vehementi dolore colico ab inguine dextro ad renes continuato querebatur. Urgebat adeò dolor, ut cum partem dolentem tangere voluiſſem, ea me, ne ſe attrectarem, præ ſyncopes metu, rogaret.

Momento poſt imminentis partus omnia ſenſit præludia. Chirurgum ſuum vocat, atque inter ejus brachia, peperiſſe exclamans, moritur, nullo ſanguinis effluvio, aut alio malo ipſius flatus indicio extrinſecus apparente.

Lethum adeò inopinatum omnes attonitos reddidit, & Dominum de S. Mere ad Cadaveris apertionem, ut ejus cauſa retegeretur, petendam impulit. Dominus la Cheſe Chirurgus, ad id officii me aſſiſtente præſtandum electus eſt. Domini da Montanſon, Veſunæ Petrocoriorum, Advocatus, de la Porte Equis Comitis de Taleran, du Vair Pharmacopæus, cum duobus famulis teſtes fuere.

Apertis abdominis tegumentis, inteſtina omnia parte epigaſtrica, in ſanguine fluctuantia viſa ſunt ſanguinis illius ultra libras duas cochleari, ne ſitus partium mutaretur, extrahi curavi; ita cum prodigioſam ejuſdem coagulati quantitatem in dextro latere reſtitantem adverterem, eam manu auferre ipſe tentavi, quali vero ſtupore perculſus fuerim, cum inter priores grumos, fœtum pollicem craſſitie æquantem, at tertia parte breviorem, diſtinctè formatum, in quo ſexus maſculinus facile agnoſcebatur, at nudum, & ſine integumentis, inveni, judicet Vir Clariſſimus. Fœtum hunc quanta impoſitum omnibus adſtantibus oſtendi, atque locum unde exiverat reperiendi avidus, vicinas partes diligentiſſimè examinavi. Duobus digitis ab eo loco diſtare cornu uteri dextrum vidi. At autem eſſi ſupar ...is teſticulum ſecundùm longitudinem per medium dilaceratum, qua parte Tubam non attingit, adverti, ejuſque capacitatem ſanguinis grumis oppletam notavi. Ibi infantem formatum fuiſſe nullus dubitavi, ſimulque eum, nimium in eo loco incrementum adeptum, opportuno tempore delabi non potuiſſe, ac tandem carcere effracto erupiſſe, cognovi.

In mea ſententia confirmatus fui, dum teſticulum hunc cum ſiniſtro comparans, eum quadruplo craſſiorem inveni, ovum enim gallinaceum craſſitie adæquabat, ſiniſter verò minorem caſtaneam vix referebat. Ille foris & intus totus rubebat, præter ſanguinis grumos quos continebat; at ſiniſter pallidus, & granulis ſebo luteo ſimilibus plenus erat.

Tubam dextram examinavi, nec fœtum eam unquam ſubiiſſe notare potui, quin ea ſiniſtra omnino ſimilis erat.

Uterum tandem accuratiſſimè luſtravi. Is nullatenus laceratus, & in ſtatu merè naturali mihi viſus eſt. Notavi tantùm eum craſſiorem & molliorem quam in fœminis non prægnantibus inveniri ſolet, fuiſſe. Talis omnino erat qualis ab Harveo primo graviditatis menſe, deſcribitur. Specillum per Vaginam in capacitatem introduci, Uterumque diffindi curavi, nec vel minimum conceptionis indicium animadverti. Membrana interioris vaſa ſanguine plena & veluti varicoſa mihi equidem apparuerunt, atque hinc dubio procul parvus ille, de quo locutus ſum, fluxus procedebat.

Quamquam mortis hujus Matronæ cauſam aliarſum inquiſitum ire neceſſe non eſſet, cæteras tamen tum abdominis tum thoracis partes conſiderare voluimus, eaſque optimè & naturaliter conſtitutas reperimus.

Quid è ſupradictis concludi poſſit, te jam judicare ſino, cum nemo, te melius, Vir Clariſſ. conſequentias ex hoc Phænomeno neceſſario ſequentes, deducere valeat.

De quibuſdam fœtibus tum in tubis, tum in infimi ventris capacitate repertis integro utero, integriſque tubis manentibus, verba faciunt Autores. At neminem hactenus conceptionem in teſticulis, aut ovario fieri demonſtrare potuiſſe puto, unde Ovorum exiſtentiam ulterioribus probationibus indigere multi huc uſque crediderunt. Verum ex Hiſtoria ſupra allata id manifeſtè probare mihi videor. Ex Epiſtola à D. de St. Maurice ad D. de la Cloſure apud Petrocorios Medicinam Facientem 26. April. 1682. Scripta ut in Ephemeridibus Gallicis continentur.

APPENDIX

Superfœtationis extraordinariæ hiſtoria, fœtui in utero corrupto & clam latenti ſuperveniens.

ANtonia Sarron, Uxor Petri à Lavadour in pago Bens, Sub parochia Chatrezatenſi, annos nata circiter xxviij. gravi affectu detenta erat, ut vix deambulare, vix reſpirare

liceret,

liceret, omnibus tentatis D. à Lorieux Medicum in auxilium vocat qui me ſibi adjunxit, quo-
cum ipſam viſitavi anno 1613. menſe Iulio: Interrogata de ægritudinis initio, & dolorum
natura, reſpondit à biennio fœtum ſe excluſiſſe uno tantum die vitalem: Puerperiorum vero
tempore contigiſſe ut domo incendio confl.grante præcipitem ſe è lecto in vicum conjece-
rit, hinc præ metu & mentis conſternatione aucta ſit debilitas, ac nocte ſequenti ventre ſoli-
to tumidior & renitentior redditus ac tumor in dies auctior factus ſit, Ex relatione autem
conjugis, inſignis anhelitus fœtor adfuit, atroceſque & implacabiles imi ventris dolores lum-
borum & iliorum: Hinc prædictus medicus Lorieux, nec non ex concavis oculis, labiorum
morticino colore ac vultus, conjecit ſuperſtitem eſſe in utero fœtum à præcedente partu: Nec
enim ratam eſſe ſuperfœtationem, Aut ſaltem relictam eſſe molam, quorum excluſioni incũ-
bens, id præſtitit. ut excluſa materia ſumme fœtida & livida, mulier multo melius ſe habere
cœperit, munia ſolita obire, ſanitatis integræ ſecura neminem præterea in ſubſidium revocás:
Prædicto vero Medico à Lorieux extra regionem advocato, tandem dicta mulier, ſub ini-
tium anni 1614 iterum concepit: Cujus conceptionis cauſa uterus clauſus, ac ſolita humorum
excluſione ſtato tempore deſtitutus, atque impatiens rei omnino heterogeneæ, in propriam
perniciem cohibitæ, viam iſtiuſmodi materiæ molita eſt, natura excitato ulcere paulo infra
umbilicum, latere ſiniſtro, è quo ſanies tanto fœtore abominabilis prodibat ut nullus eſſet ſe-
tendo, idq; ie toto trimeſtri antequam auxilium malo quæreret: Ulceris autem apertionem
prægreſſus eſt tenſivus & pungitivus dolor diu moleſtus, à materia exitum affectante & partes
ſucceſſive per contagium afficiente & inficiente: Acceſſitus tandem, comite dicto D. à Lo-
rieux, in urbem reduce, exploratum volui ulcus quod ſuperficiarium videbatur, ſtylo introſ-
tum tantum inter cutem & muſculos invenienre à latere in latus, in quo inſignis durities à
me animadverſa, quæ tamen ad ſuppurationem vergere videretur: Sed cum inde ſtabile indi-
cium adſtruere non liceret, in ſubſidium quoque matricis ſpeculum advocare licuit, ut ejus
ope certius quid elicere poſſemus: Id enim animo firmiter impreſſum hærebat, malum præ-
ſens à priore, quod anno præterito curandum habueramus, non diſcrepare: ſpecuii ergo be-
neficio, oſtium uteri internum adeo diſſitum erat, ut in conſpectum non veniret, nullo ſutin-
ſecus ſe prodente malo præter ulcus nominatum. Graviditatem autem, quæ revera inerat,
ſuſpicari, nihil ulterius tentare viſum eſt, ne famæ æque ac ægræ male conſuleremus: Ideoque
præſcripto regimine convenienti, iiſque quæ mundum ſervarent ulcus, illi vale diximus, partus
tempus præſtolantes, qui non procul abfuit; marem enim paucis poſt diebus enixa eſt, ſacro
fonte ablutum, ſed quinta poſt nativitatem hora denatum: Hæc quanquam irreprehenſibilia,
declinare tamen calumniam non licuit: Ulceri tandem, quod in dies pejorem induebat con-
ditionem (ac fœtore & dolore augeſcentibus) aliud in vicinia acceſſit, duorum digitorum
diſtantia ſed in eadem altitudine, & minus exactiſque diebus circiter xv. durum, quid emi-
nuit, quod adſtantes agnoſcere non potuere, Ego autem à marito acceritus tum ut quid rei
eſſet innoteſceret, tum auxilii gratia, Explorata autem re, ſola manus, citra aliud auxilium, oſſa
iſchii fœtus eduxi, quæ prima ſe obtulerunt, reliqua autem extrahere annixus, & reſiſtentiam
nactus, nihil ulterius tentare volui, ſed eadem die re communicata D D ab Aurieux, nec non
Domino De Benoiſt Sub-Prætori in Præfectura. N. aliiſque: nullus non optavit illi
operationi intereſſe, quę poſtridie xxij. Iunij à me peracta eſt circa 3 aut 4. horam veſpertinam,
atque iis pręſentibus fœtus oſſa eduxi, inter quæ ſacrũ exitum affectare videbatur per foramen
majoris ulceris, quod cum admittere non poſſet, quia reliqua oſſa cohærentia alteri foramini
ſe offerebant, ſola cute à priore diſtincto, eam incidi, hinc demum ſpinæ oſſa omnia colligata
duxi, humerorum & capitis: quæ poſteriora ob inſignem magnitudinem, omnium judicio
naturalem multo excedentia, ab invicem abſceſſerunt, integumentis omnino exuta & cere-
bro deſtituta; pauxilla tantum cute, in occipite & cervice, pilis veſtita ſuperſtite, qui denſi &
duorum digitorum tranſverſorum longitudinem æquabant: Cætera oſſa, præter unum brachii,
adhuc integri, quippe quæ cutis adhuc tegebat, ac ſimul partem thoracis parte dextra (in qua
ceteroquin adhuc erat reliquias aliquas diaphragmatis & pulmonum) disjuncta erant & ſeparata,
ab ulceris fundo à me extracta, una cum lumbrico vivo, pedalis ferme longitudinis. Veritus au-
tem ne tum ratione doloris, tum debilitatis, ſiniſtri quid contingeret, ab operatione deſtiti, ap-
poſitis prius quæ è re erant.

Rem autem ad examen revocantes, 1°. magnitudo & craſſities oſſium, Inter quæ oſſa fe-
morum, quibus etiamnum deerant epiphyſes, quatuor digitorum longitudinem æquabant.
Et brachium integrum adhuc aſſervatum, quod ulnæ ſextam partem coæquat. 2°. tempus à
quo ulcus effundere cœpit ſaniem, luculenter cauſam demonſtrant, atque maxime imperi-
tis clare oſtendunt fœtum hunc non fuiſſe gemellum poſtremi quinto menſe editi, quod
quidam, ſed imperite & malevole aſſerere non erubuerunt. Demum quæ cauſa tam atrocium
dolorum, quæ tumoris illius, quæ duritiei, quæ fœtoris? certe alia non ſtatuenda quam cadaver
illud

illud in utero matris relictum. An veriſimile eſt tantillo poſt partum tempore potuiſſe corrumpi & erumpere, etiam abſque auxilio, ut ne veſtigium carnis ſuperſtes fuerit, viſcerum, cerebri, nervorum, tendinum & cutis; quam ſolam nominavimus. Adverſarij nobis forte objicient, impoſſibilem eſſe novam conceptionem præſente ſceleto in utero, at ignotus illis *Albucaſis* Medicus Arabs inſignis, qui ſimile quid adnotavit, de muliere, quæ quanquam utero geſtaret fœtum mortuum, concepit tamen, mortui, per putredinem in rabum reſoluti, particulis verſus umbilicum tendentibus, è quo, facto abſceſſu, attrahentium medicamentorum ope aperto, oſſa integra prodiere: Hæc à Guidone diſcere potuiſſent: Prædicta autem mulier obiit anno 1653. menſe Septembri. In præcedentium fidem ſubſcripſi *Ioh. Mingaultius Chirurgus aquaperſienſis.*

Observatio VI.

Hermaphroditorum aliquot anatome.

§. 1. Superioribus annis fœminam mihi videre contigit, quæ præter vulvam, membro quoque virili prædita erat, quod tamen non erat admodum craſſum, quamobrem in ejus anatome generationis vaſa admodum accurate perveſtigavi: Vaſa ſeminaria teſteſque conſiderans, nunquid ulla inter hæc communio & conſenſus adeſſet, Tandem hoc comperi vaſa quidem præparantia ab aliarum fœminarum præparantibus vaſis non differre, ſed deferentia, nam bipartita erant, & ex binis quaterna natura genuerat; ex quibus duo, quæ etiam majora erant, ad matricis concavum deſtinabantur, reliqua duo ad penis radicem, qui glandularum paraſtatarum expers erat: Hoc tam admirabile viſu & ſpeculatu erat quam quod maxime, quo pacto natura prudens ſagaxque locum ſatis tutum ſelegerat, per quod vaſa hæc ad penem deferri poſſent, & quemadmodum meatum, qui in ipſo eſt pene, perforarent: qui meatus in aliis tum ſemini tum lotio communis exiſtit, hic vero urinæ nihil quicquam opis afferebat, nam iuſtar aliarum mulierum urina exibat: uterus autem, necnon uteri cervix à cæterarum fœminarum matrice colloque nihil diſtabat, ſed in teſtibus diſcrimen erat, nam teſtes in hac craſſiores erant quam in reliquis mulieribus, ſed quoad ſitum ipſorum nullum diſcrimen deprehendi. Peni ſcrotum contiguum non erat, imo vero ſcroto prorſus carebat, & duobus muſculis præditus erat hujus fœminæ penis, non quatuor ut in maribus perfectis: Præterea penis hujus hermaphroditi tenui pelle integebatur, nullum aderat præputium, ſed duo ſpongioſa corpora, per quæ duæ arteriæ ferebantur, ab illis ortæ quæ ad veſicam tendebant: *Columbus de re Anatom. lib. xv.*

§. 2. Anno 1615. In oppido Steinio, milliari ultra urbem Sancti Dionyſii, Hermaphroditam puellulam multis præſentibus diſſecui: penis parvus prominebat abſque ſcroto & teſticulis: ſed ab orificio duplici externo, uſque ad fundum uteri, duplex erat matrix, mediano pariete ſecreta: reliquæ partes genitales ſimplices erant ac ſi fuiſſet unicus uterus. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. 35.*

§. 3. Ante biennium mihi puellula hermaphroditica inſpicienda & poſt mortem examinanda oblata fuit: Infantem illum cum vivum inſpiceremus, dijudicare non potuimus quiſnam ſexus in eo prævaleret, habebat enim penem pro ætatis ratione longiuſculum, ſimul quoque externam pudendi muliebris imaginem. Poſt aperturam cadaveris, inventus eſt uterus cum teſticulis, tubis aliſque veſpertilionum, tum & ſinu pudoris, in cujus ſuperiore parte meatus urinarius quoque aderat, adeo occultus, ut in viva eundem animadvertere non potuerimus. Cæterum penis nullum habebat commercium cum veſica, eoque tranſverſim diſſecto, nulla ſpectabatur urethra, ſed tantum duo corpora nervoſa, quæ ſuis cruſculis adhærebant oſſibus pubis, ut clitoris mulierum. Potuiſſet hic ſine dubio curari ſi longius habuiſſet vitæ ſpatium, è medio ſublato pene tanquam ſupervacuo, poſtea ulcere debite tractato, ut habet *Ægineta* lib. 6. cap. 69. *I. Van Horne mikrotechn. parte* 2. §. 25. Qui plura de talibus deſiderat adeat *Caſp. Bauhini* tractatum abſolutiſſimum. Mulieris bene mentulatæ vide exemplum apud *Bartholinum* cent. 2. hiſtor. 57.

Observatio VII.

Pudendi orificii anguſtia pro Virginitatis nota haberi non debet.

Nuper cum ex Toupinamboutiorum regione fœmina, annos 25. nata, valde impudica, quæ viros ad coitum invitaret, in hanc urbem Pariſiorum adducta fuiſſet, poſt ejus obitum pudendi orificium admodum anguſtum deprehendi, & oſſa pubis valde depreſſa: Cunnus glaber erat, pilis ſpoliatus, quos ſibi radicitus evellunt ejuſmodi regionis mulieres. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 31.*

Observatio VIII.

Hymen, Virginitatis nota membrana, in aliquibus reperta, ab aliis non.

§. 1. DE membrana Hymene quid obſervaverim dicam, Licet vulgus hominum putet nullam eſſe virginem quæ Hymen non habeat, Ter duntaxat illam inveni, bis in duabus parvulis puellis, ſemel in nato majore, quam cum diſſecarem intererat Excellent. N. Eſt hymen membrana quædam ſub nymphis ante cervicem uteri, unico foramine prædita ſuperiore parte, ut menſes effluere poſſint, ingreſſum penis prohibens. *Columbus Anatom. lib xv.*

§. 2. Diſſecta virgo hydropica anno 1673. atque obſervavi decantatum illud Hymen (quod quidam membranam eſſe fingunt, aut ſi quidem membrana eſt, p. n. quid eſt) eſſe quatuor carunculas myrtiformes in virginibus adeo ſtrictas, ut foramen in medio relinquant vix piſum recipiens. In coitu enim ſi fricentur magno conatu, ſanguinem fundunt, unde nota virginitatis. *Ex obſervat. D. D. Glaſeri Anatomes Profeſſoris publici Baſileenſis.*

DE Hymene extat controverſia. 1°. quid ſit, 2. an in omnibus reperiatur? Circa primum, rejicitur Albini opinio qui ex venulis in colli medio hymen conſtruunt, falſum etenim eſt. *Ferrerius & Vimus* audiendi non ſunt, qui latera colli adhærere ſtatuunt. Illos vero audire debemus, qui aut membranam, aut carunculas, aut utramque ſimul ſtatuunt, ut *Pineus, Spigelius, Riolanus, Veſalius, Fallopius, Aquapendens, Caſſerius, Veſlingius*, & alii plurimi: *Spigelius* de Hum. corp. fabrica c. 18. hanc in omnibus quas ſecuit Virginibus ſe deprehendiſſe teſtatur, nec defuiſſe unam monet. *Bartholinus* Anat. reformatæ l. 1. cap. 31. Reſpondet hoc modo, Quod *Columbus & Pareus* negant ſemper inveniri, *Laurentius* nunquam ſe inveniſſe aſſerit, imputandum eſt inopiæ cadaverum, aut negligentiæ in diſſectionibus, Aut ſi putarunt ſe virgines ſecuiſſe, defloratæ forte fuere: aut ſi virguncułas, illæ quoque digitis nonnunquam & petulcoria eam rumpere poſſunt. At dicent ſe ſecuiſſe abortus puellas bimas, trimas &c. Reſpondemus non credi facile poſſe in illis deeſſe, cum authoritates & experientiæ periſsorum Anatomicorum citatorum adverſentur: Deinde ſi in iſtiuſmodi aliquando deeſſe deprehenſum eſt, de quo dubitatur, eodem jure quo illi dicunt p. n. adeſſe hanc membranam, nos dicemus p. n. abeſſe, &c. *Panarolus* obſervat. ult. pentec. v. in omnibus dari aſſerit, figuram & deſcriptionem proponens.

De virginitatis notis vide plurima apud *Riolanum* Anthropogr. lib. 2. cap. 35 *Severinum, Pineum Cap. vaccinum*, &c.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI TERTII

SECTIO XXXVIII.

BIBL. NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

De Abortu, Partu impedito, Fœtu mortuo, Puerperiis.

Observatio I.

Abortus frequens excitatus ob calculum in Rene dextro. 1. Ob vaginam uteri monſtroſæ conformationis. 2. Abortus gemellorum ob vitioſum alterius fœtus conſtitutionem & matris. 3. Quinto menſe factus ob fœtum ſuffocatum à tumore, aſpera illius arteria inhærente. 4. Ob exiguitatem & tenuitatem vaſorum umbilicalium 56. Ob earundem brevitatem. 7. 8. Ob eorum excedentem longitudinem fœtum ſtrangulantem. 9. Ob eadem diſrupta. 10. Ob fœtum ægrum, Tumorem in jecore, &c. 11. Ob Placentam in utero derelictam. 12. Ob ſpaſmodicos affectus a ſero acri è medulla ſpinali effluente, excitatos, Utero partibuſque vicinis & annexu plane inſonte. 13. Ob fœtum injuria matri illata notas gerentem. 14.

§. 1. NOB. Matrona multis annis graviſſimis Renum doloribus, ſiniſtro præſertim in latere ab initio divexabatur, & quatuordecies uterum geſtans, toties octavo vel nono ſemper menſe abortivit, &c.

Eam mortuam cum ſecarem, renem ſiniſtrum penitus conſumptum deprehendi. Dextrum vero tumidum in immenſum excreviſſe, In quo per medium diſſecto calculus juſtæ magnitudinis excreverat, &c. *Vide Tit. de Lumborum dolore.*

§. 2. Mulier Bergenſis nunquam ad legitimam poſituram, conſuetumque egreſſum infantes edere potuit; Ex utero enim omni labore protracti, omnes dudum fuere mortui & putredine correpti: Hujus vaginæ propendentis deformitatem obſtetrix primum mihi adaperuit; cum

cum quærerem ex illa, cur mulier pariens aliarum muliercularum manus ad corpus admittere non vellet? reſpondit hanc vaginam eſſe in cauſa, & quamvis digitus ſemper intrudi poſſit, & ad latera vulvæ interna apte collocari, tamen ſi cuiquam innoteſceret ſorte, miſeram illam vulgi vereri cavillationes; Cùm autem vita diſceſſiſſet, obſtetrix rem inviſam pluribus monſtravit mulierculis. *I. Frid. Treublerus ad Bartholinum, cent. 2. Epiſt. 91.*

§. 3. Anno 1605. matrona cacochymica circa quintum menſem imprægnationis parturientium doloribus correpta, poſt maximos ac diuturnos conatus gemellos cum multa aqua enixa eſt, fœmellam ſc. ac maſculum. In hoc diſſecando ſequentia annotavi, 1. abdomen non ſecus ac hydropicorum, aqua plenum erat: 2. Teſtes extra abdomen non propendebant, ſed in ventris capacitate reſidebant, & quidem eo loci in quo vaſa ſpermatica ad ſcrotum deſcendunt: vaſa ſpermatica tam brevia erant, ut extra ventrem propendere non potuerint. 3. Hepar ſupra modum magnum, inflatum, & aliquomodo lividum. 4. Meſenterium & renes inflammata. 5. Urachus ſine cavitate ulla, neque ſtylo reperiri potuit: imo nec ipſa veſica apparebat inflata. 6. Veſica rugoſa plane & vacua, præterquam quod humor viſcidus ei ad latera, non ſecus ac in inteſtinis videre licet, adhærebat. 7. Cutis undiquaque maculis, ut in febribus peſtilentialibus conſperſa. *Fabritius Hild. cent. 2. hiſtor. 59.*

§. 4. Mulierem ſatis laudatæ ſanitatis quinto menſe abortientem vidi: cúmque fœtus fere nullam in morte mutationem perſentiſſet, ipſum ſecui, deſiderio impulſus an aliqua necis cauſa in tam robuſto fœtu innoteſceret; cum ipſius mater valida hujuſmodi abortus nullam afferret cauſam.

Secto corpore, In cavitate thoracis ſub jugulo dextro lucidam veſicam, aqua plenam, arteriæ aſperæ adhærentem inveni, quæ copioſa humoris inundatione, quam recipiebat à capite, in pueris valde humido, eventilationem cordis prohibuerat ipſum ſuffocando. *Dom. Panarolus, Pentec. 1. obſerv. 5.*

§. 5. Anno 1644. Nob. matrona quinto menſe gravida, poſt fluxum triduanum uteri cruentum, abortum patitur atque fœtum rejicit maſculum, quoad omnes partes perfectum quidem, quantitate tamen deplumatum turdum vix æquantem, exſuccumque & aridum. Vaſa umbilicalia erant inſtar filorum communium uſualium, collo circumvoluta & quaſi alligata, non tamen brevia, uti duplici exemplo exponit *Hildanus*: nec diſrupta, uti alias *Bauhinus* notavit. In diſſectione notabantur partes ſingulæ diſcretæ, hepar albicans & exſuccum, cor pallidum, vaſa umbilicalia ſicca: ſub noctem ſecundina prodit putrida & fœtida. *I. Dan. Horſtius obſerv. Anat. 5.*

§. 6. Fœmina quædam honeſta temperamento ſanguineo & corpore *εὐσάρκῳ*, primum filium grandiuſculum laborioſe enixa eſt, poſtea vero ſepties abortiit, & quod mirum, etſi diverſis temporibus, & nunc breviore nunc longiore à conceptu temporis ſpatio, nimirum nunc menſe 1. nunc 2. nunc 3. imo etiam 4. & 5. abortiret, tamen omnes abortivi ejuſdem magnitudinis fuerunt, pollicis articulum ferè æquantes, membrorum tamen delineationem exhibentes, & vaſa umbilicalia inſtar fili ſubtilis albi. Poſt ſingulos vero abortus ſanguis laudabilis & copioſus effluxit: dum vero gravida eſſet, vomitionibus enormibus ſemper infeſtata fuit. *Sennertus Pract. lib. 4. p. 2. ſ. 6. cap. 2.*

PRobabile eſt cauſam primariam tot abortuum eſſe ſanguinis materni, à quo ut altero generationis principio, per venam umbilicalem, poſt primam ex ſemine factam conformationem, affluente, perfectionem & augmentum fœtus ſumit, ineptam & defectum: cauſam autem cui ſanguis iſte in formatione fœtus defuerit, reddere difficile eſt, Etenim ſanguis in corpore non defuit, quod matris conſtitutio ſanguinea, & copioſus ſanguis laudabilis poſt partum effluens docent; Ego in ipſis vaſis umbilicalibus quærendam cenſeo, cùm ea plus juſto exilia & tenuia fuerint, ſecundina contra aliquod incrementum ſumpſerit. *Idem.*

§. 7. *Torentina Mayer*, æſtatis tempore anno 1605. ad quinti menſis finem fere ſignis omnibus fœtus vivi apparentibus, gravida fuit: circa finem vero quinti menſis fœtus primo imbecilliter movebatur, ita ut vix præſentiri potuerit: deinde paulatim & intra paucos dies omnino ceſſabat moveri: mammæ quoque, quæ ante lacte turgebant, tunc ſubſidebant, flacceſcebant & exſiccabantur, aliáque ſigna aderant ex quibus fœtum in utero mortuum eſſe facillime conjicere licuit: Tandem circa finem octavi menſis, parturientium doloribus correpta, enixa eſt maſculum, quem per tres menſes fere mortuum geſtaverat. Longitudinem ſpithamę cum dimidia non excedabat, Oculi ex ſuis orbitis ſeu capſulis propendebant: os item apertum, caput nigrum & flaccidum erat, interim tamen fœtor nullus aderat: Hepar Uterinum integrum, ſed flaccidum pallidúmque conſpiciebatur. Chorda, ut vocant, umbilicalis, quæ communiter & in omnibus ulnarum aliquot longitudine eſſe ſolet, *vix ſpithama* erat longitudinis. *Fabritius Hildanus cent. 2. obſerv. 50. & 51.*

HUjus abortus cauſam nullam aliam invenire potuimus quam malam ac ineptam conformationem vaſorum umbilicalium: Hinc perſpicuum fit creſcentem fœtum in utero materno paulatim pla-

centam en acetabulia ſive cotyledonibus abſtraiſſe & ſepa.aſſe: abſtracto autem Hepate uterino neceſſario moritur fœtus. *Idem.*

§. 8. Ob vaſa umbilicalia, longiora nimium, collum infantis ambientia ſtrangulari novi *Idem ibidem*

OMnes propemodum fœtus, quos edidit vaor charifſima, prolifica, hic io locem produiſſe vidi, ut vaſa umbilicalia duplici convolutione collum conſtringerent, Obſtetricum autem ſagacitate, ſalvi evaſere, quamvis vultu plumbeo, toto corpore lividi & fere exanimes prodirent, paulu poſt vino in os, da ore obſtetricis infuſo refocillati; Hæc vero è difficilie partus cauſis una eſt, cum enim trie, ut fit naturalis, concurrere debeant, matris enixus, Pueri robur & conatus, obſtetricíſque manus, ſi fœtus exitum affectans, ob colli conſtrictionem retrocedat, quanquam enitatur mater, & obſtetria officio fungatur, tertiæ conditionis defectu partum protrahi neceſſe eſt.

§ 9. Conjux *Ioh Cornu* Paterniacenſis, dum in matrimonio vixit, ad minimum octies Abortum edidit. Cauſam fuiſſe brevitatem vaſorum umbilicalium, ſeu chordæ umbilicalis, quæ ultra ſeſqui ſpithamam longior non erat, certo ſcio. *Idem.*

Q*Va ultra ſemi ſpithamam*] In edulto fœtu longitudo eſt ulnæ unius cum dimidia, ſive ſpithamarum trium, ob motum faciliorem embryonis, craſſities eſt digiti, quia ad ſuſtinenda vaſa robur requiritur & juſta capacitas; Iſta ſi minor ſit, Abortus duplici nomine poteſt contingere, vel ob fragilitatem comitem; vel quia vaſa anguſtoria ſufficiens non convehunt alimentum

§. 10. Ob vaſa Umbilicalia aliquando diſrupta, ubi mater brachiis ſurſum elevatis nimium ſe extendit, Abortum fieri notavi: *Gaſpar Bauhinus Epiſt. ad Hildanum cent. 2. obſerv* 50. *Vide Illius Theatrum Anatom. Tab* 31. *Fig.* 2.

§. 11. Maii, 1593. fœtum abortivum ſex menſium aperui, cujus motum mater paulo poſt ſextam hebdomadam animadvertit; At quarto geſtationis menſe non amplius: Longus erat pollices ſeptem, Incluſus ſecundina nondum rupta, in quantitate ovi olorini naſcitur, ſed mortuus. Aperta ſecundina olidus erat, & à plantis pedum cuticula abſceſſerat. Situ ſupino, in dextri lateris abdomine, è regione umbilici, tumor inæqualis ad phaſeoli molem, tactu aſper, viſúque manifeſtus per cutem ſpectabatur. Abdomine ſecto jecur magnum; ſed exterior gibbáque ejus ſuperficies tota colore flava: Inferior & ſima haud male colorata: at infimus ejus lobus tumorem inæqualem, aſperum, tophorum particulis, tanquam confractis ceraſorum nucleis, abſque pure tamen, plenum continens, viſu tactúque durus repertus eſt; Exſecto Jecore nullus cruor effluebat; quin nec vena umbilicalis quicquam ſanguinis continebat, totúſque fœtus gracilis erat & macilentus, Cætera viſcera nihil vitii habebant. *H. Smetius miſcellaneorum lib. x p.* 571.

§. 12. Mulieri venter in immenſam molem excreverat ob uteri ingens incrementum; qui ad minimum libras 40. pendebat: Cujus cavitatem internam materia quędam inſtar pugni majoris craſſa, putrida & nigricans adimplebat, quam ſtatim à fœtu, mola, aut placenta non edite, ſed in utero putrefacta originem ſumſiſſe judicabam: Quod ultimum confirmabatur, ex eo quod ante xxv. annos, 2. vel 3. ingravidationis menſe, veſiculam quandam aqua repletam, per muliebria abſque placenta excreverat; ſubſequente maximo lochiorum fluxu per 6. vel 7. menſes; quo ceſſante venter ſenſim magis magiſque intumuit: Hanc obſervationem maxime utilem eſſe cognovi, qui ab illo tempore quartam abortionem patientes, per placentæ inm expulſionem felici cum ſucceſſu, duorum vel trium dierum ſpatio priſtinę ſanitati reſtitui. *Obſerv. Regn. de Graaf.*

L*Ochiorum fluxu per* 6. *vel* 7. *menſes, &c.*] Irritata facile continuo expultrice uteri adjacentium excluſionem, quæ non deſinit quouſque illud foras eliminetur. Eadem eſt ratio fluxus ſanguinis quibuſdam gravidis ſupervenientis, qui non alia ope ſiſti poteſt quam fœtus eductione, quocunque tempore graviditatis advenerit: ſtatim enim ac ille excluſus eſt, fluor deſinit; quod niſi fiat fœtus & mater una pereunt. *Vide Obſtetricem Gallicam.*

§. 13. Domina Ill. per multos annos affectibus ſpaſmodicis obnoxia, potiſſimum vero quoties utero conceperat pathematis convulſivis, quaſi hyſtericis ſupra modum tentari ſolebat; ſub finem tertii menſis *gravida*, quo tempore conſtanter *Abortire* ſolebat, menſtrua eruperunt, quibus per duos aut tres dies, una cum membranarum laceratarum fruſtulis deſcendentibus *abortum* expectabat: Tandem uteri ſarcinam depoſuit, &c. Demum apoplectica interiit.

Quoniam Uteri principaliter affecti ſuſpicio ferebatur, quantum hoc viſcus meruerat proxime inquirebam: quod in debito ſitu, & quoad omnia ſartum & tectum reperi. Circa uterum, aut appendicem ejus, nihil extabat cui tanquam cauſæ morbificæ imputari potuerit: At vero præcipuam & originalem morbi cauſam in capite quæſivimus, haud fruſtra: Nam omnes cerebri cavitates & anfractus aqua implens, ejuſque totam compagem quaſi inundans cernebatur:

nebatur: Juxta nervorum ſplachnicorum origines aqua ſe plurimum inſinuans piam matrem à medullæ oblongatæ caudice, per duos digitos latos ſeparaverat, proculdubio horum nervorum ductu materies morbifica à capite in meſenterii plexus deſcendens & dolorum & ſpaſmorum, *& has conſequuti Abortus*, *Vide lib.1 ſect 13.obſervat.7.*

§. 14. Cum in oppido Reinheimb, Phil. Rheimichii uxor conelvis, conjugem ultimo menſe gravidam, non tantum jurgiis proſequeretur, ſed & dextræ parti capitis, ipſo tum ardente Syrio impingeret, editus paulo poſt infans, in ea ipſa, qua mater concuſſa fuerat parte, continui ſolutionem paſſus eſt, Re ad me delata, miſertus pauperculæ ocyus illuc conceſſi, atque deprehendi continui ſolutionem ad ipſum cerebrum penetrare, portionémque ipſius cranii fractam jam putredinem concepiſſe. Licet autem externa & interna roborantia fuerint exhibita, putrida etiam portio cranii execta, multáque fœtida purulenta materia extracta, brevi tamen infans demortuus ſequentia notanda dedit: Venulæ fuerunt turgidæ, ventriculi cerebri aqua repleti, cerebri ſubſtantia flaccida. Inter cerebrum & meninges aderat collectio materiæ purulentæ & fœtidæ. *Ioh. Daniel Horſtius obſerv. Med 13.*

Quæſitum an ve heraas fuerit cauſa hujus mali? Reſpondi quod ſic, cum etiam à minis partium conformatio vitiari poſſit in fœtu: Sic narrat *Gemma* Coſmogr. lib.1.c.6. infanti eadem calvariæ parte, cui in matre acies minitabatur, magnum continuitatis divortium apparuiſſe; Facile enim imaginationi formationem mutare, etiam in ultimis geſtationis menſibus, teſte *Sennerto* l.4.p.2.ſect. 4.cap.7. Quomodo vero hoc fiat, de cuius loco oſtendit Pareuſque noſter de cauſis ſimilitud. & diſſimil. in fœtu, &c. *Idem ibidem.*

Observatio II.

Partus difficultas ob corpus uteri in ſcirrhum concretum & vitioſum fœtus ſitum.1.Ob ſcirrhum & perforationem uteri 2.Ob Abſceſſum. 3. Ob Tumorem durum cum ulcere & uteri diſruptione. 4. Ob orificium arcte clauſum, compreſſum à recto inteſtino fæcibus oppleto 5.Ob uteri craſſitiem extraordinariam.6.Ob amenti craſſitiem.7.

§.1. ANno 1611.24. Maii Uxor D.A. Morge, 30. annos nata, cum quinto utero geſtaret & finem noni menſis attigiſſet, *doloribus parturientium* correpta fuit circa horam x. matutinam, cum pro more pranſa eſſet, dolores tam acerbos & motum fœtus tam vehementem ſuſtinuit, ut vix unquam ſimiles viſos aſtantes retulerint quare vires protinus proſtratæ fuerunt: circa 3 pomeridianam leipothymia & horrores maximi ſupervenerunt, quo tempore infantem in utero obiiſſe credo: dolores enim atque conatus ad parturiendum ab eo tempore ceſſarunt, nec fœtus percipi potuit: Acceſſitus circa xi. noctis pulſum vix percipere potui, extremitates frigidæ erant & ſudor frigidiſſimus in toto; brachium dextrum extra vulvam propendebat: ideo mortem proximam prædixi: Ne itaque inventionem meam, quæ hactenus in multis feliciter mihi ſucceſſit, apud vulgus odioſam redderem, manum adhibere nolui: Adſtantium tamen & ægræ precibus commotus, aliquid confectionis a kermes ex aqua cinnam propinavi: poſtea, quia genitalia veluti arida erant (quandoquidem ne guttula ſanguinis profluebat) ſacculum ex relaxantibus, emollientibus, anodynis applicui, unguento emolliente imum ventris, coxas, os ſacrum & genitalia inunxi, tandem eodem unguento juncta manu ſitum infantis exſpiſcari cœpi, qui etſi monſtruoſus eſſet, & brachium dextrum extra collum matricis propenderet, caput tamen, quod pectori incumbebat (prius tamen inuncto & clementer intruſo brachio) verſus collum matricis manu reduxi: verum cum uterum & ipſius collum ob virium & expultricis ſummam imbecillitatem ſupra modum clauderetur, adeóq; conſtringeretur ut manus mea ſufferre non poſſet ab opere deſiſtere coactus fui, brachium mox iterum egreſſum eſt, Et circa decimam matutinam ſequenti die obiit.

Miratus quod fœmina illa, alioquin ſana, tam ſubito extincta fuiſſet, ſuaſi ut cadaver incideretur: Aperto itaque ventre, ſanguine ſeroſo repletum reperi: ob ingentes enim dolores & violentum motum infantis, venæ nonnullæ in ipſo parenchymate Hepatis & circa os ſacrum ruptæ fuerant: inde profuſionem ſanguinis & mortem ſequutam eſſe nullum eſt dubium: Situs autem fœtus talis erat, caput collo matricis proxime adhærebat, brachium dextrum, quod lividum, extra collum matricis propendebat: Crura verſus pectus & caput ita reflectebantur, ut pedes in vertice conjungerentur, manus ſiniſtra hypochondrio dextro ita erat impoſita ut brachium crura verſus poplitem amplecteretur: Exempto fœtu ſcirrhum duriſſimum qui magnitudinem capitis Infantis fere adæquabat, inveni. Ille autem utero non ſimpliciter adhærebat, ſed ipſum corpus uteri in ſcirrhum concretum atq; induratum fuerat.

Scirrhum hunc cauſam fuiſſe mortis nemo negare poterit, cum uterus ratione hujus ſcirrhi ita anguſtus factus fuerit, ut cum mulieri adeſſet partus, ſeſe extendere non poſſet, & quia foetus maturus & vegetus impetum talem fecerat ut venæ rumperentur, necnon hæmorrhagia & mors ſequeretur. *G. Fabritius Hildanus cent.3.obſerv.57.& Epiſt.ad M. Doringium.*

Doloribus

D*Oloribus Parturientium* ∫ *Rondeletius* doloris parturiendique difficultatis cauſam refert in violentam ſecundinæ à matrice avulſionem. Sed cum ſeparatio hæc, ſi juſto tempore fiat, ſæpe citra moleſtiam accidat; fœtuſque ſæpe exeat ſecundinis adhuc arctè adhærentibus, diùque poſt excluſis, dolore nihilominus graviter urgente, veriſimilius referendus in violentam dilatationem ductus qui ab utero ad podendum uſque progreditur, cervix nominati, qui quaaquam amplitudine donatus ſit inſigni, quia tamen fœtum, niſi admodum quoque diſtendaretur, tranſmittere nequiret, fit ut & ex hac diſtenſione, ona cum ea quæ in aliis orificiis accidit, dolor pariendique labor augeatur.

§. 2. Honeſta quædam matrona juvencula bis fœtum mortuum, opportuno tamen tempore enixa, tertium gravida, tempore partus inſtante, doloribuſque urgentibus fœtum fruſtra excludere allaborat: Ego prima Julii 1670. veſperi ad eam vocatus inveni ſatis adhuc vegetam: quærens de ſtatu ipſius, ab oſtetricibus reſponſum tale retuli, os uteri apertum eſſe, reliquaque bene conſtituta, ſitum autem infantis malum, manu tantum dextra extra vergente, capite vero & reliquis membris imperveſtigabilibus: cùm ita per totam noctem unà cum tribus obſtetricibus adeſſem, nonnullaqua corroborantia & fœtus expulſionem promoventia præſcriberem, ægraque ſine faſtidio libenter aſſumaret, omnia tamen in eodem ſtatu permanſerunt, manu infantis uſque ad ſcapulam fere exerta, & jam emortua immobili permanente, puerpera que ſumme debili, donec natura tandem in totum deficiente, die xxii. Iulii paulo ante primam pomeridianam obiit.

Cadavere ipſius ſtatim poſt mortem aperto, inferius uterum invenimus laceratum & quaſi ex ulcere perforatum, fœtu maſculino perfecto cum ſecundinis extra uterum inter inteſtina latitante, manu tantum dextra partim in vagina uteri, partim extra uterum prominente: præterea quoque uterus in fundo diſſectus, ad palmæ craſſitiem ſcirrhoſa duritie tumidus apparuit. *Obſervat. Simonis Scholzi in miſcell. curioſis anni* 1671. *Obſervat.* 86.

§. 3. Anno 1670. menſe Auguſto uxor militis laborabat 5. aut 6. diebus doloribus partus: infans primis diebus vivus perſentiebatur, tandem nulla ſigna vitæ edens & matrem jam doloribus fractam è vivis ſubſequi fecit.

Aperto utero, tantus fœtor emanavit, ut etſi in atrio domus res facta fuerit, præ abſurdiſſimo tamen fœtore nemo ſat longo tempore accedere potuerit: tandem exempto jam mortuo infante, collum uteri abſceſſu turgidum reperi, ſaniemque inde emanantem teterrimo fœtore nares percellentem: Hoc autem obſervatu dignum circa fœtum reperi: Infantem bene formatum, & ut judicare licuit, alias ſanum fuiſſe, Et dum inſtabat hora exitus, ipſummet conatum fuiſſe viam quærere per quam exiret: cumque eadem ob tumores eidem non patuiſſet, tamen tantos impetus fortitudinis propriæ exeruiſſe, ut magnam partem cranii in parte dextra ad intra ſibi compreſſerit: Ex quo clare eluceſcit non ſolum vim expultricem uteri facere ad protrudendum fœtum, ſed & ipſum infantem allaborare ad ſui è carcere liberationem. *Ioh. Iacob u Venceſl. Dobrzensky à Negroponte, in miſcellan. curioſis anni* 1670. *Obſervat.* 18.

§. 4. Anno 1670. Aug. 23. Pragæ Catharina Wolrahin, temperamenti frigidi & hum. ætatis 35. annu. quatuor jam antea proles robuſtas feliciter peperit, tandem de dolore uteri ſubinde querebatur, colore pallida, macies in dies incrementum ſumpſit, tuſſis ſicca moleſtabat, cum qua tamen prole ad nonum menſem, naturale pariendi tempus pervenit: quatuor diebus laborioſo partu miſere torquebatur, fœtus dextram manum exporrectam habuit, nec ultra ab obſtetrice adjuvari, nec à conatu matris protrudi potuit, quinta tandem die fœtu jam extincto & illa exſpiravit.

Aperto leniter abdomine, puer robuſtus extra uterum, omnis involucris ſolutus, pedibus in ſiniſtrum hypochondrium extenſis Lienem contingens, capite cum manu exporrecta, intra oſſa pubis & cervicem uteri hærebat: Chirurgo adſtanti ut fœtum ſuaviter eximat dico, quo exempto manus livida una cum parte capitis, quæ exitum tentabat, ob vehementem facultatis expellentis conatum, in acutum redacta, deprehenſa; Uterus in parte ſiniſtra, una cum ſecundinis à conatu pueri pedibus diſruptus: In parte vero dextra, tumor quidam durus in convexum uſque ad cervicem uteri inſtar globi ſe extendebat: in concavo hujus, ulcus nigrum gangrænoſum illum tumorem cauſans, qui fœtui vitam præcluſit, repertum eſt: Sectus per medium tumor, craſſitiem quatuor tranſverſorum digitorum ſuperabat: hæc cauſa detenti fœtus. *Simon Aloyſius Tudecis in Miſcellan. curioſis anni* 1671. *Obſerv.* 254.

§. 5. Gravida 5. menſe paralyſi totius corporis inferioris à coxis ad extremos pedes tentatur: Ob longam in decubitu moram gangræna nates derepente occupat, qua generoſioribus remediis ablata, quum nulla vitæ ſpes ſupereſſet, calore nativo à fœdis evaporationibus infecto, prorſus deficiente, ad extrahendum fœtum quinquemeſtrem, cujus nuper motum ægra mater ſenſerat, operas ſuas manuſque certatim conferunt Medici pariter & obſtetrices: Hæ igitur manu immiſſa nullum fœtum in utero adeſſe clamant, niſi molam fortaſſis: At peritior Medicus tumorem ſtatim deprehendit ex inteſtino recto fæcibus induratis repleto: ad uterum vero progrediens, nulla vi manum intrudere poteſt.

Mortuæ cadaver apertum, viſumque os uteri arctiſſime clauſum, fœtuſque optimi coloris &

habitus

habitus in utero mortuus, nec vicinarum partium fœditate ulla putridus, membranarumque uteri denſitate inter tot moleſtias tutus. *Bartholinus cent.4.hiſtor.27.*

§. 6. Lapidiaidæ uxor maxima cum difficultate fœtum edit, qui paulo poſt extinguitur: Eo excluſo tumidus nihilominus remanet venter, unde molæ ſuſpicio; nihil tamen manum intrudens obſtetrix præter anguſtiam deprehendit, Die ſequenti à partu interiit.

Recluſo ventre inſignis uteri craſſities, per totum ambitum ſcirrhoſi, tres digitos ſpiſſitudine æquantis deprehenditur. Mirum fuit quomodo & concipere, & fœtum geſtare, multoque magis quomodo eniti valuerit, ac fœtus intra eas anguſtias, præ duritie renitentes, componere ſe ad exitum potuerit. *Obſervatio M. Benjamin Noël Chirurgi Genevenſis.*

§. 7. Mulier aliquando parit difficulter ob Omenti & vicinarum partium nimiam ſpiſſitudinem & obęſitatem: Nam *Hippocrates* ſcripſit Omenti magnitudinem impedire conceptum os uteri comprimendo, ſic & facile partum moleſtat: In quibuſdam enim Omentum deſcendit inter veſicam & uterum, ibique ſpiſſus fit. *Rondeletius pract. cap. 64.*

Observatio III.

Partus impeditus ob oſſis Pectinis malam conformationem, quam uteri diſruptio ſequuta 1. *In Partus difficultate uterus laceratus, impediente ſcirrho uteri fœtus excluſionem.* 2. 10. *Fœtus extra uterum diſruptum repertus.* 3. 4. *Impeditus ob adnatum uteri orificio ſarcoma.* 5. *Ob uteri orificium caput fœtus conſtringens; Hydropem abdominis in matre.* 6. *Ob apophyſin non naturalem in materna oſſium pubis facie aut iſchii.* 7. 8. *Vterus diſruptus prope cervicem, in cujus foramen fœtus brachium intruſerat.* 9. *Partus impeditus ob anguſtiam oris matricis, hujuſque lacerationem.* 11. *Ob vitioſam oſſium coccygis & pelvis conformationem.* 12.

§. 1. ANno 1594. Haganoæ Alſatiæ mulier 40. annor. cum jam ſepties fœtus alioquin integre efformatos, ſed mortuos peperiſſet, ultimo partu, 8. ſcil. ipſa quoque una cum fœtu, non tamen edito ſuccubuit, poſtridie nimirum quam fœtus in alvo materna extinctus animadverteretur: Inſtantibus autem partus doloribus, iiſque vehementiſſimis (valide quippe puer movebatur) atque ſæpius toto triduo recurrentibus, quibus prægnans miſere ſed fruſtra exantlabatur: dolorum tandem ſævitia, potiſſimum tamen ultima nocte illis exaſperatis, viriumque reſolutione proſtrata, interiit: Multa quidem à mulieribus adſtantibus tentata fuere, aſt ſine ullo parturientis juvamine.

Demortuæ cadaver aperiendo, vix leviter impreſſa novacula, muſculos epigaſtrii cum peritonæo dividere voluimus, quo uteri ſitum prius cum fœtu contemplaremur: At vix inquam immiſſa acie, & abdomine parum diſſecto, dorſum pueri vulneratur: Nos nil tale ſuſpicantes primo uterum tactum fuiſſe credidimus: ideoque cautius ſectionem abdominis inſtituendam putamus, qua peracta integer ſtatim fœtus, omnibus numeris abſolutus (licet jam inflatus & cuticula abſcedente ob incipientem putredinem) occurrit, atque immediate peritonæum ſuperne contingens; inferne inteſtino recto incumbens, liber in ventris capacitate inferioris, nullo neque velamine aut membrana, neque utero cinctus; ſitu alioquin ad partum faciliorem accommodato, capite deorſum facie ad poſteriora reclinata, corporis trunco in longitudinem extenſo, omnibus reliquis partibus, tam earum quę ab utero, quam quæ ad uterum, ut & quæ in utero, (una ruptione excepta) nihil præternaturale oſtendentibus: nullibi apparente neque contuſione, neque vulneratione, ulcere, aut apoſtemate conſpiciendus offertur: Ubi etſi nos ob rei novitatem admiraremur, non tam fœtus ſitum & figuram rectam, licet extra uterum in abdominis capacitate factam, quam fœtum ipſum integrum & juſtæ magnitudinis ac conformationis citra uterum atque extra matricem viſus objectum, tamen lacero, rupto, ſeu potius abrupto utero conſpecto, mirari aliqua ex parte deſiimus: Cauſas vero hujus ruptionis indagandi haud ſine majore admiratione anſam datam animadvertimus: Porro alligatus adhuc fœtus erat vaſis umbilicalibus ſuis ſecundinis, quæ ſurſum ad ſiniſtram, lienem verſus, ad inteſtina & lumbos retractæ, & tanquam per convulſionem & abbreviationem vinculorum firmiter connexæ iſtis partibus cernebantur, ut eaſdem inde abſtrahere difficile fuerit: De *uteri* vero *ſubſtantia*, quæ quidem *tennior ſolito* apparebat, quantum ejuſdem conſpici potuit, illud ſecundinis, ac potiſſimum placentæ, ſeu chorio aut uterino jecori, tanquam concretum, rurſuſque in minorem magnitudinem (ut alias poſt naturalem partum contingere ſolet, contractum fuerat, atque adeo ſecundinas nequaquam amplitudine excedere videbatur, uterus nę propterea eundem, quia conciderat, ratione potius quam ſenſibus agnoſcere neceſſe habuerimus: Cæterum juxta cervicem uteri, ad os pectinis, intrinſecus ſub veſica, membranę portio, uſitati cultri craſſitiem non excedens, latitudinem

dinem dimidiæ palmæ propendebat, quę uteri abrupti particula fuit: reliquum autem, una cum proprio uteri orificio, ipſiſque ſecundinis omne ad inteſtina, ut dictum eſt, ſurſum raptum, alieno loco detinebatur: unde penitus à cervice, ſeu ſinu muliebri omnibuſque vicinis partibus, quibus adnaſci ſolet, avulſum, atque ex parte dilaceratum fuiſſe uterum patuit. Ex his illud maxime ſuſpiciendum & quærendum videtur, cujus vi uterus abruptus fuerit? Nos tot fœtuum in partu interemptorum cauſam deprehendimus *Oſsis pectinis malam conformationem*, nimis ſcil. Depreſſi, quod in gibbum ſuperne, inferne autem in arcum excavatum eſſe oportuiſſet. *Leonardus Doldius Noribergenſis Medicus.*

NOn aliam cauſam, præter dictam oſſis depreſſionem, ſtatuendam eſſe exiſtimo, cùm neque in fœtum imbellem & debilem, organis ad tantam vehementiam nondum præditum, (qui ſolum pondere & motu locali, cum levi exſcitatione exitum quæ) Neq; in patientem referre licet; mulier enim non confert plus ad partum quam ut muſculos abdominis cōprimendo actionem uteri juvet: Opus namque ipſum, quod à ſeipſis parturientes præſtant, non uteri eſt, ſed muſculorum abdominis, ut *Gal. 3. facult. nat.* aſſerit; nulla enim vi alia ad partum excitare mulieres uterum poſſunt; multo minus in uterum, quia etſi partus propriè eſt uteri pellentis & expellentis, tamen is conſtrictione, atq; fibrarum contractione non dilatatione operatur, ut hic minus rupturæ metus ſit: An vero vi alicui externæ, maxime jam ob hæmorrhagias & dolores extenuato utero (qui quo vicinior partui eſt, eo tenuior evadere ſolet, teſte *Gal. lib. de Diſſ. uteri*) idq; obſtetricis manui acceptum ferendum ſit, aliis affirmādum relinquo: Non minus tamen ſitus pueri, alioquin optimus, admirationem augere videtur, an ſcil. manu obſtetricis perfracto jam utero, an vero integro adhoc utero intus figuratus puer fuerit: ſive ante ruptionem ſtatuatur ſitus factus ſive poſt, difficultas ruptionis oſtenditur: Neque etiam tutum, fuerit affirmare fœtum, quia inflatus & ſatis tumidus reperiebatur, poſt mortem utriuſq; incipiente putredine ob inflationem & magnitudinem auctam, utero dudum attenuato abrupiſſe, velut à muſto ebulliente dolii fundum, cùm id fiſſuram potius intuliſſet quam abruptionem: Depreſſio autem dictæ oſſis pectinis frequentiſſima eſt, juxta *Arantii* obſervationem, & quidem incurabilis partus difficultatis cauſa eſſe ſolet, ob quem infantes juſtam magnitudinem adepti, ſine principum partium conquaſſatione hanc lucem aſpicere nequeunt: Hæc quidem locorum anguſtia, non concurrentibus cauſis ſuperius attactis aliquid etiam, ad ruptionem contulerit, ego ut neque infirmare, nec tamen ex his novam aliquam hujus affectus principaliorem cauſam producere queo: qui potius hoc (una cum *Gal. no 15. de uſu part.* 7. dum de naturali partu ſcribit, mirari nos poſſe, intelligere autem non poſſe) inter naturæ rare miranda repono: Hinc tamen confirmatur aliquando neceſſitas partus cæſarei, niſi timiditas muliercularum hoc opus abhorreret. *Idem ibidem.*

Uteri ſubſtantia tenuior ſolito apparebat] Craſſities uteri variat, Nam in virginibus tenuis eſt ſubſtantia, in adultis craſſior, & quo ſæpius mulier uterum geſſit, eo craſſior eſt: menſibus fluentibus craſſeſcit uterus, & quamdiu inſtat menſium excretio, tumida & craſſa apparet: In gravidis *Galenus*, *Veſalius*, aliique Anatomici putant uterum quo magis extenditur eo magis attenuari, craſſitudinem in longitudinem abſumi; ſed ocularis experientia refragatur, & authoritates *Sylvii*, *Arantii* & aliorum: nam à primo conceptu uſque ad partum augetur ſecundum omnes dimenſiones, & uti amplior, ſic craſſior paulatim redditur & mollior, ita poſtremis menſibus duos digitos craſſa ſit uteri ſubſtantia: adeo tum uterus à membranea ſubſtantia abit, & rubra fit, fungoſa, ſpongioſa, moreque pumicis foraminibus pervia, in multos quaſi cortices diviſibilis, quod fit affluxum ſanguinis & ſpirituum pro fœtu copioſum: De utraque opinione ita cenſet *Falcoburgius*: Tenuiorem revera fieri uteri ſubſtantiam, ut in diſſectis gravidis obſervavit, ſed eam videri craſſiorem, quod Hepar uterinum illi arctiſſime connaſcatur, & hoc potuiſſe pluribus imponere: *Nic.* vero *Fontanes* dicit in utero gravidæ ſe ſeparaſſe hepar uterinum à membrana, & membranam admodum craſſam inveniſſe: Recte id quidem, imbibit enim membrana, veluti ſpongia, affluentem uteri humiditatem, & craſſiorem ſubſtantiæ conditionem induit; Si tenuior aliquando p.n. reddatur, ſive humoris defectu, ſive nimia diſtenſione, rumpitur de facili, à fortioribus pellentibus: idem in puerpere obſervavit *Salmuth*: Craſſiſſima vero eſt uteri ſubſtantia circa orificium internum, quod anguſtum, unde admiranda illa in partu dilatatio & poſtea coarctatio. *Bartholinus Anat. reformata l. 1. c. 28.* A partu autem uterum ſpiſſum & craſſum per octiduum manere, atque inde ad priſtinam rurſum redire formam, in quinque mulieribus, quas mox poſt partum ſupplicio effectas, vel in partu mortuas diſſecuit, obſervavit. *F. Platerus.*

§. 2. Matrona quædam Luſtriæ, ad Marginem Lacus Lemanni, totos ſex diés parturiens fuerat: Ego tandem advocatus, ipſam in agone mortis reperio, eaque ipſa nocte obiit.

Corpore aperto uterum laceratum, & caput infantuli in ventris capacitatem dimiſſum inveni: Hujus autem difficultatis cauſa fuerat ſcirrhus, qui magnitudinem capitis infantuli propomodum adæquabat, matrici tamen non uſque adeo adhærebat: Hic obſtitit quominus uterus tempore pręgnationis ſeſe ſatis extendere, & parturientis violentum motum fœtus ſuſtinere potuerit. *Fabritius Hildanus cent. 1. Obſervat. 67.*

§. 3. Anno 1607. D. *Binet* Chirurgus Pariſienſis, diſſecuit cadaver *Iana du Bois*: Aperto abdomine fœtus inteſtinis incumbens repertus, lacerata enim & rupta matrice eam omnino egreſſus erat, ſimul effuſa magna ſanguinis copia in ventris capacitatem: *Iac. Guillemeau cap. 13. lib. 2. de facile partu.*

§. 4. Teſtes adduco D. *Pineau*, *Guerin*, *Lanay* Chirurgos Juratos Pariſienſes, me diſſecuiſſe cadaver paupercula mulieris in Noſodochio mortuæ: in cujus ventre repertus infans aquis innatans, utero circa fundum diſrupto. *Idem.*

NE fœtus calcitrans exitumque affectans, enormi facta uteri diſtenſione (ad quam ſæpe convulſiones ſequuntur) illum diſrumpat & laceret, expedit illico partum promovere: quod nuperrime præſtitit dictus *Binet*, imperante D. D. *Bonvart* in Typographi uxore, quæ partus labores ab octava

matutina

matutina ad nonam veſpertinam experta erat, cui cum exilis & debilis eſſet pulſus, omni motu & ſenſu privatæ, metu imminentium convulſionum, immiſſa in uterum manu, occurrente fœtus capite, membranas aquas continentes laceravit, iiſque effuſis felicem promovit partum. *Idem.*

§. 5. Expleto geſtationis tempore fœmina Hafnienſis, fœtum eniti nullo conatu potuit: Extinctus embryo miſeræ quoque matri acceleravit interitum.

In aperto cadavere inventus quidem embryo, ſed adnata uteri orificio carnea excreſcentia viam occluſit, omnemque egreſſuro exitum intercepit: hinc ſuffocatus embryo, denegato ad vitam meatu fruſtra laborantem matrem aura maligna infecit. *Th. Bartholinus cent. 1. hiſt. 94.*

§. 6. Fuit apud nos Nutrix 24. annor. ætatis, quæ à quodam vitiata gemellos concepit; fœmellam, cujus ſitus in dextro latere, & maſculum cujus ſub hypochondrio ſiniſtro: illa minor, viva edita eſt, quanquam in tergum prodiret; hic major intra matrem eſt ſuffocatus: cùm enim maſculus aquis emiſſis ſequi vellet, ab orificio matricis conſtricto ſtrangulatus hæſit: mater paulo poſt exſpiravit.

Cùm juſſu Magiſtratus aperiretur, Omentum deerat; ruptum credo in latera ad inteſtina conceſſiſſe; Viva mater ſæpe conqueſta eſt ventrem ſibi divulſum iri: Statim in conſpectum prodiit uterus, alicubi ruber, alicubi nigro ſanguine infectus, alicubi lividus occupabat totam capacitatem uſque ad foveam pectoris ferè; modico enim intervallo aberat ſternum, ſeu malum punicum: Ventriculum compulerat verſus diaphragma, ita ut à lateribus uteri in ſummo appareret: Hepar intra dextrum hypochondrium latebat: Utero aperto ſecundæ in conſpectum veniebant: Hic quærebatur geminæ ne eſſent, an una tantum? Vocabatur una in medio diviſa in duo domicilia, interventu amnii: Secundis diſſectis infans apparebat albis ſordibus obductus: Caput merſum erat in collum matricis, & ab uteri orificio ſic tenebatur, ut vi eſſet revellendum: Dorſum ſpectabat ventrem, alvus ad ſpinam matris verſa erat, nates & pedes complicatis genubus in ventriculum matris tendebant: brachia adjacebant lateribus & genibus occurrebant: Omnino ſitus erat naturalis & ad exitum diſpoſitus, ſi vires pariendi non defeciſſent prodiiſſet ita ut occiput anteriora, frons poſteriora matris reſpiceret, qui eſt alter ex naturalibus ſitus: Viſa deinde ſunt membra cætera propter hydropem matris: Pulmo lividus, atro ſanguine refertus, Cor flaccidum, Hepar & Renes boni, Lien in ſiniſtro latere adhærebat ventriculo orbicularis circumferentia & nonnihil tumidus, palmæ manus inſtar habens, ſanguis intus ex puniceo niger: Judicatum eſt vitio Pulmonis hydropem eſſe ortum, cùm Hepar rectè ſe haberet, & ex thoracis capacitate aqua ichoroſa efflueret: laboraverat autem Aſthmate; In ventriculo nihil cibi erat, ſed bilioſa quædam ſuperfluitas, quæ orificium acrimonia vellicaverat, unde querelæ de roſione cordis: Inteſtina inflata nihil fere excrementorum continebant, ob jejunia & ciborum faſtidia: Mammæ in rugas contractæ papillis nigreſcentibus conſpiciebantur: Foris à ventris tumore verſus latera & dorſum ſuffuſus, ſanguis lividus, niger, puniceus, pedes œdematoſi: Periiſſe judicatum eſt defectu virium in duplici partu: Vires autem proſtratæ fuerant, hydrope, aſthmate, curis, doloribus dorſi validis: Spina enim intus elevata quaſi in arcum erat, haud ſcio an convulſa, an pondere uteri & inteſtinorum tracta. *A. Libavius in ciſta med. Hornungi Epiſt. 76.*

§. 7. Ex parte matris nihil præter naturam eſſe debet, ut eſt ἐπιφύσεις διάφυσις, vel ἀγκυλώσεις in interna oſſium pubis aut iſchii facie, quæ obſunt fœtibus, ita ut nonniſi mortui emitti poſſint: Quod à nobis, pluribuſque aliis Medicis ac Chirurgis Lutetiæ viſum in cadavere honeſtiſſimæ mulieris, in difficili eam ob cauſam puerperio functæ, quæ dictam apophyſin prælongam præter naturam habebat, oſſi pubis ſiniſtro innatam, intus prope ſynchondroſeωs infernum finem: Os pubis tali præditum apophyſi alias dedi D. *Parco* Regis Chirurgo. *Severinus Pinæus lib. 2. de Not. virginitatis cap. 5.*

§. 8. Nullus aliquando fit Partus ob minus minimève explicata pubis oſſa. Tum ob aliquas excreſcentias oſſeas in prædictis viis exiſtentes exitumque fœtui præcludentes. *Sylvius de le Boë Practica lib. 3. cap. viij. §. viij.*

§. 9. Inter pariendum moritur fœmina quædam Lipſiæ: Maritus certior de matre & fœtu eſſe cupiens, rogat ſectioni ut præeſſe velim: Secto itaque abdomine, infans extra uterum ſupra inteſtina reperitur: Rem mirati, Uterum inquirimus & ruptum illum ad Ilion dextrum prope cervicem, ad dimidiæ ſpithamę longitudinem offendimus: Fœtus quoque brachium dextrum, quod pridie ejus diei exeruerat & retraxerat, corruptum erat & fœtens: *Phil. Salmuth centur. 1. Obſerv. 16.*

HOc loco monendæ mulierculæ ne vel intempeſtivis vel fortioribus, vel nimiis utantur pellentibus: Maritus quidam horum nimium uſum cum lacrymis accuſabat. *Idem.*

§. 10. Uxor cujuſdam militis gravida, pallida & melancholica, cum circa feſtum Paſchatos anno 1624. ultra triduum parere non poſſet, vocatus, omnibuſque quæ cum ipſa acta fuiſſent intellectis, ventremque ipſius ubi tetigiſſem, obſervavi tumorem durum magnum (quem obſtetrix, nec-non mulierculæ adſtantes caput infantis eſſe putabant) in ſiniſtro latere è regione umbilici tactui renitentem, quo obſervato, ſtatim de felici partu cœpi dubitare: Erat enim hic tumor ſcirrhoſus, melancholicus, ex humore terreno melancholico abſque inflammatione præcedente genitus: Tempore geſtationis nullum calorem, è contra ſegnitiem haud exiguam ad omnes vitæ actiones ſenſit: Et quia varia tam interna quam externa medicamenta mulierculæ adhibuerunt, uterique os cervicis arcte clauſum, ſpeculum matricis uteri collo admovendum, ad partum promovendum (quod tamen ob ſcirrhi duritiem abſque omni fructu fuit intromiſſum) curavi: hinc quia fœtus aliter excludi non potuit, ſectione cæſarea patientem liberandam duxi, quam tamen ſuſtinere non potuit: hinc ſymptomatibus creſcentibus, altero die circa veſperam è vita diſceſſit.

Hujus corpus per me apertum fuit, uterumque in dextra, (ſana nimirum parte) diſruptum & infantem extra uterum poſitum: ſcirrhumque inſignis magnitudinis, à fundo uteri incipientem & ad os uteri deſinentem inveni: Ob quam cauſam parere non potuit, Diſruptionem autem puto dolores partus acutos & vehementes peperiſſe. *Ex obſervationibus Tobiæ Knoblochii Archiatri Onolsbacenſis.*

§. 11. Anno 1593. Coloniæ diſſecui aurificis uxorem ex partu mortuam: comperta eſt matrix erumpente infante lacerata, ejuſque caput in lævam ventris capacitatem dimiſſum, eademque matrix, pars nervoſa, circa infantis collum contracta, quæ ipſum fœtum ſuffocarat: Mater totos XI. dies parturiens fuerat, obſtetricibus, neque tandem ipſo pridie ante obitum, fruſtra adhibitis, quum multo ante mortuus fuiſſet infans, in utero ſolo extante lævo brachio quod propendebat: Ab obſtetrice præterea, aliiſque matronis, quæ in parturientis agone adfuerant, didici *anguſtiſſimi* oris matricem fœminæ iſtius fuiſſe, unde magnus extans fœtus, per viam anguſtam erumpere nequierit, robuſtus quantumvis fuerit: *Fabritius Hild. cent. 1. Obſerv. 64.*

A*Nguſtiſſimi oris matricem fuiſſe*] Anguſtiam illam partim naturalem fuiſſe, partim quoque ab ætate (agebat enim tum trigeſimum ſeptimum aut circiter annum, neque unquam antea uterum geſtaverat) fuiſſe arbitror: Exhibita præterea ipſi fuit à matrona quadam potio validiſſima ad fœtum expellendum, ex qua parturientis dolores & conatus adeo exacerbati ſunt, adeoque fœtus commotus eſt, ut petens cum impetu exitum, ſed viam nimis ſtrictam inveniens, uterum dilacerarit: Ex quibus perſpicuum fit, hoc genus remedii nonniſi conſilio magno adhibendum: Ante omnia autem inſpiciendum an membrum genitale ſatis aptum ſit? an etiam fœtus ſitus talis ſit ut naturæ medicamenti beneficio expelli poſſit: alioqui ſi arcta nimis invenitur via, antequam exhibeatur potio, erit relaxanda, emollienda, & lubrica facienda: Si vero fœtus ſitus eſt vel tranſverſim, vel oblique, vel alio quovis modo præternaturali, tunc reducendus eſt manu inuncta oleo lilior. alb. vel amygdal. dulc. antequam exhibeantur potiones illæ violentæ.

§. 12. In viis cauſa difficilis partus eſt, *aliquando* dum oſſa coccygis à prima conformatione non ſolum firmiorem compagem & articulationem habent, ſed &, ac quidem præcipue, ſi juſto latiora ſunt, & extra ita compreſſa, ut intus gibba potius quam cava ſint, & ab oſſe ſacro & coccygis non ſatis diſtent, & ita fœtui exitum quærenti viam præcludant, eamque nonniſi anguſtam concedant, ut ita vel occipite vel ſincipite infans in iſtis anguſtiis neceſſario hæreat, quæ maxima Partus difficilis cauſa eſt, ob quam & fœtus & mater interdum periclitantur, imo pereunt: Quod etiam fit ob oſſa coxendicis male formata & ſita in claudicantibus. *Sennertus lib. de morb. mulierum p. 2. ſect. 6. c. 4.*

Observatio IV.

Partus impeditus ob fœtum mortuum, putrefactum. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Ob fœtum extra uterum conceptum. 8.

MUlier Senonenſis, (Columba Chatry) quę Ludovico Carita homuncioni, quadrato tamen & bene habito, nupſerat ab annis 48. fracta ætate & valetudine hic occubuit agens annum 68. Hæc ante annos 28. quæ nunquam antea uterum geſtarat, licet jampridem nupſiſſet (nihil de ſanitate prius admodum conqueſta) certiſſima habuit inchoati hominis indicia: nam qui ſtatis periodis erumpere ſolebant menſes, illi ſtatim ſubſtiterunt: Pica primis menſibus laboravit, tempeſtivum embryonis motum & frequentem perſenſit, tumore lumborum & abdominis paulatim ſubcreſcente mammiſque turgentibus: Tandem autem decurſo pene veræ geſtationis curriculo labores puerperii graves & alvi tormina experiri in-

cepit.

cepit, urina ad aliquot di s ſuppreſſa (Medicis tunc varia & dubia de illa κυοφορία ſentientibus) quæ poſtea currente veluti alveo & magna vi erupit, profuſo illo ichore non tam ex veſicæ meatu, ut credibile eſt, ſcaturiente, quam ex loculis: Amnio tunica diſrupta, quæ ſudorem fœtus & urinam continet, cum una cum iſtis feroſis recrementis (quas mulierculæ aquas vocant) aliquis coacti ſanguinis thrombus emerſerit: Inde autem & mammæ concidere viſæ ſunt, motus infantis aut ignavus aut nullus, labores mulieris tolerabiliores: quibus omnibus attonitæ fuerunt obſtetrices, quæ antea certiſſimum puerperium expectaſſent: A ludibrio autem iſtius fœturæ totum triennium lectulo illa decubuit, ad extremam vitæ calcem de valetudine conqueſta, de tumore, de duritie, de torminibus alvi (quam obviis quibuſque tractandam exhibebat) de inutili & gravi illo pondere, quod pro vario geſtantis motu modo in hanc modo in illam partem procumbebat: denique de languente & depravata appetentia, quam ſubinde acetariis & abſorpto omphacio ſollicitabat, alioqui perpetuo ἄσιτος i. e. ſine cibo.

Poſtquam autem fato eſſet functa, ejus vir officioſus in uxoris manes acceſſivit Chirurgos, ambos valentes arte & artis uſu, quibus (licet de ſcirrhoſo tantum tumore cogitarent) diſſecto mulieris abdomine, & rejecto infra peritonæo tunica, quæ inteſtina viſcera, uterum & veſicam contingit, uterus ſeſe offert aſpectu quidem rugoſus & verſicolor, ut criſta illa pendula quæ *Gallis* Indicis ex ſummo capite prolabitur, vel potius ut operimentum illud cutaneum quod illorum collum ambit: tactu autem, durus teſtaceus & craſſus inſtar τῶν ὀστρακοδέρμων, i. e. eorum quæ teſta teguntur: Tum novaculam in portentoſam illam molem & gypſeam injiciunt, qua ad aciem cultelli renitente, ſcalprum altius adigunt: Eorum autem alter inflicto caſu in cranium vulnere, & in aliquot coſtas tandem humerum dextrum impetit, à quo erumpens oſſis caput certiſſimam fecit fidem oſſium illic latitantium: Ex quo ſcalpellum alio transferunt, & magna vi, ſenſim tamen & recta, uterum ſecant, diductiſque duriſſimis vulneris labris, infantem in orbem implicitum, & ex transverſo in utero poſitum introſpiciunt in penitiſſimo ſinu & altiſſimis latebris ſtabulantem, in ſuamque velut cyſtin, quam allantoidem tunicam, quæ in utero totum fœtum ambit, fuiſſe puto, calloſiſſimam reconditum: Quo ſpectaculo inexpectato obſtupefacti Medicos convocant, quos in re inaudita conſulant, adhibeantque in teſtimonium & judicium rei hujus quæ pene fidem omnem ſuperet: interea multis ad novum prodigium accurrentibus, & opus Chirurgorum interturbantibus, venit iſtis in mentem totam iſtam molem ex illo veluti antro & manibus & uncis Chirurgicis, qua valerent vi, abſtrahere, ut arborem ex ſuo caudice, domumque comportare, ut privatim & apud ſe accuratius corpuſculi anatomen ſectarentur, & cum peritis de novo portento & inaudito conſilia conferrent: In præcipiti autem & violenta illa laniena, non licuit opus feſtinantibus introſpicere quod ſubſtratum eſſet infantulo chorion, quæ uteri acetabula, quæ umbilici vaſa, quis eſſet allantoidis cum utero & cum fœtu nexus, cum uterus ipſe, præcipue ad coxam dextram, ad nates, & ad partem ſpinæ dorſi cum cute infantuli omnino coaluiſſet: ſitus infantis erat pene ſphæricus, facie ad thoracem affixa, ſublatis ad nates genibus, unde poſtea ex patulæ, retuſæ & reſimæ ſunt conſpectæ: Oſſa capitis tenuia quidem, ſed firma & inſtar cornu nitentia, cute capitis multis in locis piloſa; Caput in ſiniſtrum brachium ita procumbebat, ut à protuberante humero auris & os occipitis impellerentur, quod incavatum ex parte introceſſiſſe conſpiceretur: Cubitus ad ſummum humerum reflectebatur, porrecta ſola manu, quæ in pugnum adeo firmiter erat & contracta, & ſummi digiti ita palmæ inhærebant, ut licet apparerent ſeriatim inter ſe diſtincti, te ipſa tamen in unum idemque vere lapideum corpus concreviſſent: Dextrum autem brachium ad umbilicum manum extendebat, quæ ad carpum inadvertenter exciſa fuit & in alvo matris relicta, Femur, genu, tibia ſiniſtra dextris incumbebant, quibus tamen ita erant implicita, ut talus ſiniſter, pediſque planta in dextrum pedion (eſt pars pedis ſuperior) implantarentur, quibus excavatum cederet & pene indiſſolubili nexu colligaretur: Utrumque crus in ventrem & pectus reflectebatur, certiſſimamque ſexus fœminei notulam tegebat: Tibia utraque ad nates intorquebatur, pedibus ad pedum digitis ita inter ſe compactis & lapidefactis, ut facto ex oculis & tactu judicio, totum iſtud opus Phidiæ alicujus eſſe dixiſſes, qui vel ex ebore, vel ex marmore maturæ ætatis embryi abſolutiſſimam iconem expreſſiſſet, maxime cum in ea duritie corpuſculi moles cum concidiſſet, imo cum cute nitida integram ſuam & ſymmetriam & polyſarciam retinuiſſet: Partes autem internæ, viſcera nempe omnia, cor & cerebrum, habebant naturaliter, eo dempto quod ultra modum induruerant (minus tamen quam externæ) ita ut hodie externum iſtud corpuſculum neque putredinem minetur neque teredinem: *Iohan. Alboſius.*

DE hujusce hiſtoriæ fide teſtantur *Thuanus* lib. 17. hiſtor. *Paræus* l. 25. de monſtris, cap. 18. *Licetus* lib. 2. de monſtris, cap. 45. *L. Bergeſia* obſtetrix in obſervat. p. 102. *Simone Provancherio* cum dicto

Albosio, Medicis Senonenſibus, in ſectione præſentibus qui in cauſas inquiſiverunt, quorum Diatribas vide apud *Schenckium* p.m. 587. Si indurationis hujus cauſas quæramus, varias inveniemus ſed incertas: Difficile enim dictu quid in utero materno à putredine conſueta puellulam hanc vindicaverit & ſaxeam rigiditatem induxerit; Sunt qui ſiccitatem nimiam incuſent, ortam à doloribus geſtationis aſſiduis & ichoris effluxi defectu: Alii frigiditate obriguiſſe ſuſpicantur, quemadmodum teſta in ovis induratur: Calorem plures advocant, quo velut febre hectica colliquata fuerit illa & contabuerit: Nonnulli has cauſas conjungunt, cum maſſa craſſa, denſa, terrenarumque partium ubertate affluente: Propius accedunt illi qui interna indurationis ſeminaria propugnant, inita atque vim quandam abditam ab externis cauſis excitatam: Denique à ſpiritu lapidifico omnia hæc alii deducunt, eandem fœtus hujus petrificati eſſe rationem magna veri ſpecie perſuadent quæ aliorum calculorum, ſcirrhorum & tophorum in variis corporis partibus genitorum: Vide *Decejingium* Tractatu de Fœtu extra uterum genito, ſectione ultima, *Sennertum* lib. 4. Prax. p. 2. ſ. 4. c. 7. & alios.

§. 2. Dom. *H. Biſaccionus* Patritius Aeſinas, uxorem duxit Ferrariæ anno 1571. hanc ille poſt menſem compreſſit, tum decimo incipiente doloribus partus advenientibus, & aqua pluſimam fluente, deluſæ fuerunt obſtetrices ac matronæ: dolores illico ceſſarunt ventre adhuc tumido manente, atque ipſa magnam gravitatem ſentiente: Nullum remedium non tentatum fuit à Medicis Ferrarienſibus ut fœtum educerent ſive vivum ſive mortuum, Tandem cum incaſſum laboraſſent, & pondus utero incumberet, moveretur que ad corporis motum, anno jam præterito, putarunt unanimi conſenſu mulierem pati molam, pro qua educenda remedia nihil profecerunt, ſic miſera annis duobus cum geſtavit uterum: Ejus vir duxit ex voto conjugem ad ſacram ædem D. Virginis Lauretanæ, ac in patriam reverſus vocat ad conſultationem Medicos, quo tempore levi febre & continua tenebatur cum eiſdem circa uterum ſymptomatibus: Hæſitabamus omnes, alius aliam rem dicebat imaginabaturque, ac poſt diſcurſus multos in eam ſententiam venimus Tumorem adeſſe in utero p. n. vel ſcirrhoſum vel œdematoſum, aut molam. Dum ita ambigimus, ac ab omni genere medicamentorum abſtinemus, ſolo victu accommodato contenti, mulieri fluor alvi ſupervenit fœtidiſſimus, erant excrementa flava, ac ut plurimum alba & livida & copioſa; ſingula quaque hora decies fere egerebat, En, mirum dictu, nondum viſum, nondum imaginatum, cum ipſis excrementis duæ effluunt coſtæ parvæ: quæ indicabant nobis ob parvitatem eſſe coſtas pueri in utero exiſtentis, rurſus die ſequenti duas alias emiſit & exſpiravit:

Exenterato cadavere, inventus eſt uterus putrefactus, qua parte rectum inteſtinum tangit, hocque ipſum totum corruptum: inventus eſt fœtus ſine involucris, ſine ſecundinis, cujus caput non aderat: hoc putamus ex putredine diſſolutum: erant integra reliqua coſtis quatuor exceptis, atque viſceribus quæ putredine tabuerant, Quis hunc non admirabitur caſum? *Horatius Augenius lib. 2. de Hom. partu cap. 23.*

§. 3. Cathsrina de Fieſs cum ſecundas contraxiſſet nuptias, eodem tempore in morbum incidit, & gravida eſt facta: Cum vero ſe utero geſtare non ſuſpicaretur, Lutetiæ infinitis remediis, & quidem diæta ſudorifica (auxilium adverſus morbum quærens) uſa eſt, etſi non deeſſent ex obſtetricibus quæ gravidam ipſam pronuntiarent, eo quod ſymptomata ea quæ utero gerentibus accidere ſolent, in ipſa obſervarent, idque à tempore ſuppreſſorum menſtruorum, donec etiam lac in mammis obſervabatur, & uſque ad nonum menſem quo tempore omnia illa ſymptomata deſiere, una cum motu ipſius fœtus: dein dolores partus irriti tum ſupervenere, & ſtatim poſt omnia ſigna fœtus emortui obſervare licuit, attamen horum omnium ſignorum ratio non habebatur: Quare cum Lutetia domum rediiſſet, adhuc fœtum mortuum utero geſtavit, idque menſium quindecim ſpatio à die ipſius interitus ſupputatione facta, præter anteactos novem menſes quibus in utero materno vixerat: ſic partes molliores putrefactæ per inferiora ejiciebantur, quæ non abſque ratione aliqua per D. *Ponetum* medicum pro ſanie ex uteri ulcere manante habebatur, quemadmodum oſſa quæ remanſerant ſcirrhum lienis eſſe cenſebat.

Tandem extincta 5. Nonis Octobr. anni 1570. aperta fuit, Quare copioſa adhuc ſanies in abdomine reperta abſque utero, & fœtus oſſa aliqua jam putrida, aliqua vero integra erant: & inter hæc unum ex oſſibus claviculæ jam lividum, peritonæum & abdominis muſculos jam perforarat, ita ut ſola cutis integra remanſerit, qui in latere ſiniſtro forinſecus conſpiciebatur, quod jam pridem pro ſplenis ſcirrho habebatur. *Franc. Rouſſetus de Partu Cæſareo ſect. 4. cap. 2.*

§. 4. Vidimus puerum putrefactum & fruſtulatim rejectum, relictis magnis oſſibus in utero per longum tempus, quæ poſt in utero matris mortuę ſunt reperta, Uxor fuit Chirurgi Monſpelienſis, qui poſt mortem, ut cauſam alicujus affectus interni cognoſceret, paſſus eſt illam diſſecari. *Rondeletius lib. 1. Pract. c. 65.*

§. 5. Fit etiam ut conatus pariendi eo tempore ſeſe manifeſtent, mulierque paritura videatur, & ad partum ab obſtetrice diſponatur, aquaque jam, ſicuti ante partum fieri ſolet, effluxerit, ſed his omnibus rurſum ceſſantibus, atque evaneſcentibus, nullus partus ſequatur,

& niſi

& niſi denuo hæc redeant, uti aliquando fit, fœtus extinctus nunc in utero, nunc extra hunc hæreat, qui tandem cum involucris putreſcens, febres animique defectus, & ſi nihilominus retineatur, uterum parteſque vicinas ſimul inficiendo, matri exitium parit, ſicut in quibuſdam accidiſſe (Inter quas una quinque, ſupra decimum menſes, fœtum mortuum antequam ipſa exſpiraret, profluente fœda interim eluvie, & vena umbicali propendente; utero incluſum geſtavit) aliquoties vidimus, tanta corruptione intrinſecus facta, ut & uterus ſimul cum fœtu, & abdominis muſculis illius loci ex putredine nigricantibus, ſumme fœtentia; *poſt mortem ſectione facta*, deprehenſa fuerint: priuſque vivente matre, interdum tumor pellucidus veſicæ inſtar, circa umbilicum elevatus, ſubjectæ putredinis character, per quem fœtus vertebræ cernebantur, eoque rupto eximebantur, ſeſe obtulerit. *Platerus Pract. lib.* 1. *c* 9. *pag.* 440.

§. 6. Matrona Londinenſis gravida, ad nonum uſque menſem fœtum utero geſtavit, quo tempore dolores quaſi parturientis accidunt, qui ingentes & diuturni fuere; primipara enim erat, quod aſſiſtentes mulierculas non terruit, etſi proxima partus alia ſigna non accederent, ut dilatatio oris exterioris matricis: Dolores ii duos integros dies, totidemque noctes afflixere: ideo convocati Medici, qui tardantis partus cauſam exiſtimarunt, quod Lucinæ nondum eſſet experta labores: Multa ideo præſcripta quo is facilis redderetur, deſieruntque tormina eo non ſuccedente. Ab eo tempore fœtum moveri nunquam obſervavit, ac conſultatione inter Medicos & Chirurgos inſtituta, ſtatutum fœtum exitum affectaſſe, jamque defatigatum à motu ceſſare matremque; quæ nunquam alias pepererat, erraſſe circa tempus conceptionis: Tertio vel quarto ab hinc die reſtituta, ac moræ in urbe pertæſa, villam equo tolutario pro more patrio, vecta conceſſit, nulla hinc ſequuta noxa; ſed menſe exacto priſtini dolores repetunt, tota die & nocte moleſti, poſtea, ut prius ceſſantes: Medici & Chirurgi convocati ejuſmodi dolores colicos cenſent, prioreſque dolores ſeptimo menſe contigiſſe aſſerunt, quo tempore, teſte *Hippocrate*, exitum affectat fœtus, qui defatigatus, jam quieſcat; Addebant veriſimile non eſſe eum mortuum, quod mater vividi eſſet coloris, vegeta & appetitu polleret; abſentibus etiam omnibus ſignis, ex quibus *Hippocrates*, *Galenus* aliique Medici mortuum eſſe fœtum colligunt: In ſtatu ergo præcedenti menſem integrum perſtitit, undecimum explentem: quo exeunte, leves invadunt dolores, illico ſuccedente cardialgia; ideo lecto ſe tradidit, exhibitumque vinum, morte ſubito invadente, antequam auxilium implorare licuerit: In demortuæ latere dextro macula nigra in ventre comparuit, Daleri magnitudine: Cadavere aperto, fœtus putridus inventus, cujus caro in pus converſa ab oſſibus abſcedebat; Leiputhymia non ante prehendente matrem quàm gangræna panniculum carnoſum attigerit: *Lodoica Borgeſia obſervat. lib.* 2. *p.m.* 20.

Ea ſententia dolores hi fuere colici: Fœtus iſte maturus erat, qui ſtato tempore non excluſus in putredinem abiit, neglecta enim medela ejus doloris, cauſa fuit quod ille in lucem non exierit: Quare ſi gravidam dolores crebro non invadant, ſi nihil ſe obſtetrici offerat; ſi uteri os conſtringatur, nedum hiet, ſive pariendi tempus inſtet ſive non, Colici illi judicandi ſunt, qui per clyſteres carminantes ſedandi ſunt: Id ſi in hac ægra fuiſſet actum, ea & fœtus ſuperſtites forte fuiſſent. *Eadem ibidem.*

§. 7. In quatuor puerperiis difficillimis adhibitus fui anno 1605. primo Lauſannæ 6. Septembris, Sed parturientem in morbi agone inveni, atque in illa ipſa hora, in qua ad ipſam acceſſi, è vita diſceſſit: Poſt mortem aperto ventre, fœtus ſemiputridus, Uterus vero dilaceratus conſpectus eſt. *Fabricius Hildanus Epiſt.* 12.

Terus dilaceratus] Rumpitur de facili uterus ſi p. n. tenuior reddatur, ſive humoris defectu ſive dilatatione nimia, vel ob putrentem fœtum, &c. A fontiotibus pellentibus id contigiſſe obſervavit *Salmuth.* Vide obſervat. Id autem contingit procul ab orificio interno, ubi uteri ſubſtantia craſſiſſima, unde admiranda illa in partu explicatio & contractio.

§. 8. Mihi ex Gallia reduci narrarunt D. D. Colet & Raiſin anno 1665. ſe menſe Aprili anni 1662. D. *de la Foreſt*, Chirurgum Aurelianenſem, cum D. D. *Balduino* Medico Pariſienſi, in Noſodochio fœminam diſſecuiſſe, quæ diuturnos partus dolores irritoſque conatus experta tandem obiit:

In cujus ventre inventus ſit puellus egregius & optime formatus, extra uterum locatus, nempe in ſpatio quod uterum & rectum inteſtinum interjacet; utero inſonte & illæſo, nequaquam rupto aut pervio verſus inteſtinum; matri autem puellus exiguo ſupervixit intervallo. *Monconis Tomo* 2. *Itiner. Italici p.* 450.

Observatio V.

In mulieris decima à partu hora mortua cadavere Uterus, Hepar & Pulmones in vitio deprehenſa.

MUlier honeſta, mollis & rara, annorum 30. febre, deſtillatione vereri in pulmones laborabat, fœtum geſtans octimeſtrem: imperatæ aliquot purgationes, phlebotomia iterata: ratio vitæ ex expreſſis carnium ſuccis: contra exulceratum guttur pugnatum, In difficultate partus decoctum veteris galli cum modico caſſiæ ligneæ, croci & tantillo vini odoriferi, unctio pubis &c. Peperit die 7. levata febris, & omnia imperata quæ inſtantant &c. prohibetur ſomnus in horam unam aut duas propter multas vacuationes &c. Mortua eſt decima hora à partu.

Apertæ uterus grumis plenus inventus eſt, totus venter flatibus tumens, Ren dexter purulentus, Hepar quantitate peccans, lobo uno nothis coſtis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quaſi putredine mucoſum, Similiter & Pulmones, in quorum ſummo ad arteriam vomica pure plena erupit. *Hollerius lib. obſervat. propr. num.* 8.

Observatio VI.

Partus ad 16. menſem prorogatus, ob vitioſam capitis fœtus conformationem, & illi accretum tumorem.

DE ſtupro conqueritur juvencula; Illa in dies tumidior ad partus terminum viſa eſt acceſſiſſe, nec tamen fœtum ullum enitebatur, Hinc molam ſuſpicatus Medicus expellentia præſcripſit, & tumido ventri cataplaſma ex ſemine lini &c. applicuit, quibus aliquandiu uſa, 16. menſe feliciter peperit fœtum, ſed debilem, nec ultra unum alterumve diem ſuperſtitem: Caput infantis nucem juglandem vix ſuperabat, tumor vero capiti ſuperna parte adnatus erat, univerſo capite major, qui quotiens manu contrectabatur, totiens infans convulſionibus corripiebatur:

Mortuo infante caput apertum, inventaque in ipſo cranio exigua cerebri portio, quam pro cerebello habuit Chirurgus, In tumore vero ſubſtantia cerebro valde ſimilis: Hinc diuturnam iſtam in utero materno moram, ex vitioſa cerebri conſtitutione derivavit, qua impeditus fœtus & fractus, ſubſidiariam operam matri parturienti ferre non potuit. *Th. Bartholinus cent.3. hiſtor.*51.

Observatio VII.

Partus impeditus ob Fœtum in Utero incuneatum. 1. *Ob Fœtus tranſverſum ſitum.* 2. *Ob vitioſum ſitum, Uteri diſruptionem, vaſorum umbilicalium convolutionem.* 3. *Ob Fœtus magnitudinem, ſitumque tranſverſum.* 4.

§. 1. INſpectio aliquot honeſtarum fœminarum, quibus difficilis reſtitans fœtus vitę filum abruperat, feneſtram aperuit meditandi de captivitate hac exterminanda: Intuitus etiam ſæpe cum ſtupore ſitum fœtus in alvo matris incuneati mortui, meorûm præceptorum nullus aggredi arduum opus volebat; commendabatur Deo & naturæ: confiſus ego judicij maturitati & manuum dexteritati, neglectum opus aggreſſus ſum. Glorietur *Rouſſetus* ſuo pro arbitratu in ſectione Cæſarea, & ſecuram periculi proclamet, Ego ſemel aggreſſus infauſto eventu ita territus fui, moriebatur enim poſt quatriduum puerpera, epilepticis convulſionibus tentata, vulnere inflicto multa ſalutaria promittente: ut nunquam hanc operationem in viva ſuaderem, veritus ne quam ſors petimere decrevit, Medici manu ſublatam rumor increbeſcebat: At extractionem per uncos & forcipes affabre adornatos felici cum ſucceſſu molitus, nunquam niſi voti compos cum aſtantium admiratione diſceſſi. *Rolfinckius Diſſert. Anatom. lib.*1.*cap.*13.

§. 2. Sartoris cujuſdam uxor, poſtquam triduum parturiendo conſumpſiſſet, nulliſque medicamentis fœtus jamjam mortuus exturbari potuiſſet, ſupervenientibus leipothymiis moritur.

Petitu mariti & obſtetricis apertum fuit corpus, exemptusque infans jacens, ſupino quaſi corpore per tranſverſum uteri, capite ſiniſtrum, pedibus dextrum attingens os Ilion, brachio vero ſiniſtro extra uterum pendulo: Scrutando reliqua viſcera, ex veſica fellea præter morem magna, bile lenta & ex viridi nigricante repleta, extraxi calculum olivæ majoris (quas

regias

regias vel Hiſpanicas appellant) magnitudine, nec colore & figura ibi abſimilem, æterum æqualem, & drachmam unam civilis ponderis pendentem, quem adhua ob formæ raritatem integrum ſervo. *Carolus Raygerus in miſcellan.curioſis anni* 1673. *obſerv*. 283.

§. 3. Matrona Bernenſis adhuc juvenis, cum tertio uterum gereret, & juſtum geſtationis tempus abſolviſſet, doloribus parturientium tam acerbis ac vehementibus correpta fuit ut vix unquam ſimiles obſervati fuerint: aqua quin etiam quæ fœtum comitari ſolet, uti quoque ſanguis copioſe profluxere, brachiumque dextrum fœtus primo quoque inſultu arripit: Poſt horam tamen dolores omnes & conatus parturientium ceſſarunt nec deinceps redierunt, Quarto poſt die videns obſtetrix rem in anguſto poſitam, ſuaſit ut uxor mea advocaretus: Illa cum ad parturientem perveniſſet, brachium dextrum ex utero propendens reperit, febris quoque, leipothymiæ & vomitus aderant: Exhibita confectione alkermes, inuncto ventre oleo lil. alb. & amygd. d. brachio ex orificio matricis remoto, dolores hypochondriorum, qui antea ob tenſionem peritonęi acerbi fuerant, ceſſarunt, verum dolores & conatus parturientium (etſi dolores reliquarum partium continuo vexarent) nunquam leniri potuerunt nec medicamentis neque manu Chirurgi: Variis præſtitis cæteri dolores remiſerunt, ita ut cibum libenter aſſumeret, ſomnum caperet, & ita quidam ut nihil præter excluſionem fœtus deſideraretur: Cum vero motum aliquem naturæ, qui nobis viam modumque procedendi oſtenderet, ex conſilio adſtantium, ut in ſeptimum uſque expectaremus, ecce cardialgia, cum rigore quodam & leipothymia accedente, protinus placideque exſpiravit.

Corpore aperto, cauſa deprehenſa eſt ſitus fœtus præternaturalis; in tranſverſum enim ſitus erat, & ita quidem ut caput ſiniſtro, pedes vero dextro hypochondrio ita inſiſterent, ut in utroque latere prominentia non obſcura obſervari poſſet: ſpina dorſi autem fœtus verſus orificium uteri vergebat: brachium dextrum extra orificium propendebat, ſiniſtrum vero, uti quoque crus dextrum (quod verſus caput reflexum) mediantibus vaſis umbilicalibus (qui truncum corporis bis circumdederunt) trunco corporis ita alligabantur, ut ab initio fœtus ad exitum minus commode ſeſe parare poſſet, ſed omnia inverſo ordine acciderent: Præterea, ab initio cum fœtus, qui & maturus & robuſtus erat, maximo impetu ſe moveret, & ad exitum præpararat, ſiniſtro pede corpus ipſum uteri verſus dextrum latus dilaceraverat: *Fabritius Hildan. cent*.4. *obſervat*.57.

Etſi difficilis partus cauſæ multiplices ſint, omnes tamen ad tria reduci poſſunt, Aut enim nimis anguſtum eſt os uteri, ut in illis quæ nunquam pepererunt, aut ulcere aliquo in partibus illis laborarunt, aut quibus conſtitutio corporis ſicciſſima eſt: At hæc antea uterum bis geſtaverat, & feliciter pepererat, nec conſtitutione corporis admodum erat ſicca, Altera cauſa eſt ſitus fœtus præternaturalis, quod in hac matrona accidit: Tertia eſt expultricis facultatis labefactatio aut proſtratio, quæ fit aut ob virium cordis abolitionem, aut ex ſolo vitio uteri: at in hac matrona vires vitales ad finem fere vitæ integræ permanſerunt: Cauſa itaque ex utero ipſo petenda eſt, à forti fœtu calcitrante diſrupto, unde ejus facultas expultrix & protinus & omnino abolita fuit, hinc parturientis dolores & conatus ceſſarunt: Ruptionem autem illam uteri in aliis quoque obſervavi: Cujus diſruptionis ſubita illa abolitio facultatis expultricis & parturientium conatus ceſſantes (ſi vires vitales integræ permanſerint) certiſſima ſemper mihi fuere indicia, idque quoties accidit, de vita parturientis actum eſt niſi ſectio Cæſarea adminiſtretur: Diſrupto enim inſtrumento, ſc. utero, ceſſat quoque actio, h. e. facultas expultrix & parturientium conatus qui cum neque medicamentis neque manu excitari poſſint, putreſcit tandem fœtus, ſimul & ſecundina, hinc mors: Occurrit & alia cauſa propter quam dolores & conatus parturientium protinus ceſſant, Medicis ut plurimum incognita, nimirum cum ex motu iſto vehementiſſimo fœtus, vas aliquod internum diſrumpitur, quod vidi in matrona quadam de qua §. infra: In his autem facultates omnes ob deperditionem ſanguinis protinus proſternuntur: *Idem ibidem*.

§. 4. Sartoris uxor annorum circiter 30. quæ quater prius pepererat, quinto gravida facta, exactis decem menſibus, cum jam pariendi tempus inſtaret, atque in ipſo labore fœtus quandam convolutionem, levesque aliquot pariendi conatus ſentiret, tandem iis omnibus ceſſantibus, fœtum mortuum, uti poſtea apparuit antequam exſpiraret, adhuc quinque menſes retinuit: Quo tempore cum an gravidà eſſet, ex eo quod ſupra geſtationis tempus tamdiu ſuperſtes maneret mulier, nec graviora pateretur accidentia, in quæſtionem veniret, & de mola aliove aliquo rumore inter obſtetrices conſultaretur: tandem conſilio meo habito (licet eam vivam non viderim) de fœtu mortuo pronuntiavi, & ad fœtum mortuum propellendum medicamenta præſcripſi, pilulas & peſſarium, quod cum unam ſaltem noctem retinuiſſet, mox chorda umbilicalis propendere cœpit, quæ tandem, cum putris eſſet, amiſſa fuit: verum cum nullus ſequeretur abortus, nullusque eſſet omnino fœtum excludendi conatus, ut is promoveretur, mulier quædam ventrem illi variis modis aliquoties compreſſit, deorſumque impulit, unde fluor uterinus, per quem putris, alba fœtidiſſimaque materia ex utero profluebat, exortus eſt: Quo octo ſeptimanarum ſpatio perſeverante, accedente interim febre, corpus adeo contabuit, ut nihil in ea carnoſi fere amplius præter ventrem,

tranſverſum admodum tumentem & durum appareret: donec viginti ſeptimanarum ſpatio, ſupra decimum menſem, quo uterum geſtavit, tempore exacto exſpiraret.

Rogatus ut corpus aperirem, primo ventris intuitu veſicas geminas, lividas, in latere umbilici, ubi tumor durus inæqualis adhuc tranſverſim eminebat, deprehendi, Quibus levi negotio, cum tenuiſſimæ eſſent, diſruptis, ſtatim vertebræ ipſius fœtus, una cum ſcapulis & coſtis obvia erant; tranſverſim enim collocatus & ſupinus dorſo inflexo, & in orbem convolutus jacebat & verſus exteriora prominebat: qui exemptus diductusque adeo putris erat, ut præter cutem & oſſa, quæ tamen levi negotio diſſolvebantur, & quod fœmella erat, nihil alias liceret, vel fœtor immenſus ſineret cognoſcere: hoc ſaltem manifeſtum erat tranſverſum illum ſitum, atque eximiam magnitudinem, quam longitudo illius & capitis amplitudo, prolixis admodum capillis conſtans declarabant, impedimento fuiſſe quo minus in partu prodire potuerit, ſicque retentum 20. ſeptimanarum ſpatio, computruiſſe, & ſimul vicinas partes infeciſſe, cum univerſus uterus, una cum involucris & omenti portione aliqua, muſculisque epigaſtrij illius loci deſiderarentur, totaque illa regio pure, fœtore & nigredine infecta eſſet, & ad extremam uſque cutem, ubi veſicæ apparuerant liveſcentes, corrupta: Quo in loco *ſi forte ſectio*, ante extremam illam viſcerum corruptionem *facta fuiſſet*, fœtum eximi, matre ſuperſtite manente credibile eſt. *Platerus obſ. lib. 2. p. 228. & Pract. lib. 1. cap. 9.*

SI *forte ſectio facta fuiſſet*] De partu *Cæſareo*, aut, ut *Riolanus* mavult, *Cæſonio*, tractatum ampliſſimum edidit *Franc. Rouſſetus*. Tres autem ſciendum eſt caſus eſſe quibus extantibus cogitari poteſt de hac Chirurgia 1. Cum fœtus mortuus eſt & mater vivit: 2. Cum mater mortua eſt & fœtus vivit 3. Cum ambo, & mater & fœtus vivunt: In primo caſu non eſt neceſſe ægre parturientem manifeſto periculo exponere, quia ſi per Chirurgiam non extrahatur, natura vias invenit alias, per anum, umbilicum, inguen &c. ut teſtantur hiſtoriæ, Secundus caſus frequenter accidit, ita ut (quod deplorandum) damnetur tenebris embryo antequam lucem videat, atque ſpes animantis cum gravida pereat, ut loquitur Imperator lib. 11. Digeſtor tit. 8. Cujus culpa? an Magiſtratus, utpote ſine cujus conſenſu non licet ejuſmodi operationem aggredi? quem antequam impetremus, jam periit occaſio: an Chirurgorum? qui metuunt ne eos idem maneat fatum cum Veſalio: hic enim cum diſſecaret muliercm cujuſdam quam obiiſſe exiſtimabat (alii referunt pro partu cæſareo exercendo) hyſtericæ ventrem aperuiſſe, reperit cor adhuc palpitans: Etenim oportet ut ſectio fiat in ipſo fere puncto quo mater expirat, aut quamdiu infans adhuc movetur & ſubſultat: Nec juvat os gravidæ apertum tenere impoſita clavi: hic enim eſt error vulgi, credentia fœtum reſpiratione matris vivere: Tertius caſus eſt cum fœtus vivus è viva matre ſectione extrahitur: hic verus eſt partus Cæſareus; ſed quam periculoſæ plena ſit aleæ hæc operatio quilibet per ſe videt: Et quamvis fatendum ſit ejuſmodi ſectionis adminiſtrandæ ſæpe neceſſitatem incidere, tamen circumſtantiæ tot tantæque ſunt obſervandæ, ut interim in ancipiti caſu nullus audeat manum operi admovere metuens calumniam: Quod enim notatu dignum eſt nullus poſt *Rouſſetum* inventus eſt oculatus teſtis, omnes auriti tantum, uno excepto *Doringio*, qui in epiſt. ad *Hildan.* teſtatur ſe preſente uterum in inguen dilapſum, diſſectum fuiſſe, extractumque infantem ſatis vegetum, matrem tertio à ſectione die ad plures abiiſſe: quod ſibi etiam eveniſſe ſcribit Clar. *Rolfinckius* pag. 181. Diſſert. Anatom. qui proinde omni conamine diſſuadet hanc operationem in viva muliere: Ego vero impenſius ſuaderem ſectionem Cæſaream, ſi ſciri poſſet per ſigna infantem diruptis clauſtris egreſſum fuiſſe in ipſam abdominis capacitatem: Imo ſuſpicor non ſolum poſſe intra Tubam uteri fœtum concipi, quod exemplis confirmat *Riolan.* Anthrop. cap. 35. ſed potiſſimum ex eadem rupta (cum alias in uterum regreſſus non detur) fœtum erupiſſe, & ſectione in inguine inſtituta (quod vidit Doringius) emiſſum fuiſſe. *Ioh. van Horne microtechn.* §. 30. Poſſe tamen fœtum mortuum, matre ſuperſtite eximi, luculento exemplo oſtendit. *Platerus obſervat. lib. 1. p. 22.*

Tranſverſim collocatus &c.] Ad vitioſum infantis ſitum huc referendus ille cujus meminit *P. Barbette* Chirurgiæ Parte 1. cap. 23. Cùm illius caput, matre jam parturiente, ſupra oſſa pubis anteriora prolabitur, quod nullus ſcriptorum obſervavit: Hæc res, *ait*, animadverſione non eſt indigna, Nam quanto fortiores ſunt parturiendi conatus, & quanto magis allaborat, tanto minus partum eſt productura, niſi infantis caput ſurſum verſus, atque ad matris dorſum, & tandem ad inferiora, vel ad latus oſſis pubis obſtetricis manu dirigatur: Noxia ſunt fœtum pellentia priuſquam id obtinueris.

Muſculisque epigaſtrii] Quorum opera ad fœtus excluſionem neceſſaria eſt: hinc gravidæ plerumque ſunt pigrioris alvi, quia hos muſculos, ob uteri diſtenſionem, vix ad compreſſionem commovent: Medicus quidam, referente *Hoëfera* in Hercule Medico, ad pellendas ſecundinas teſtitantes admovebat emplaſtrum ex ovi albumine & rubrica, ad conſtringendos muſculos ventris, qui à parturiendi conatu & extenſione uteri relaxati, & in opere ſuo debilitati ſunt; iis enim ſic conſtrictis, & in ſe redeuntibus, uterus ad eas pellendas aptior redditur.

Observatio VIII.

Oſſa pubis & coxendicis in partu diſtrahuntur. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

§. 1. QUanquam miraculo diſtractio oſſium in partu carere non videatur, tamen quia in Anatomicis ratio prius audienda non eſt quam ſenſus conſulendus, inique faciunt qui quod ipſi non viderunt aliorum experientiæ credere negant: Nec facile hic à communi errore abſceſſiſſem, niſi Genevæ, cum Illuſtris Senatus nobis meretricem juvenculam, ſexto

post

poſt partum die in lacu Lemano ſuffocatam, quæ adeo facilem partum ediderat ut & heram falleret, ad ſectionem offerret, contrarium me ſenſus docuiſſent. Difficile eſt hoc apud nos deprehendere, ubi nefas putatur ex partu mulierem mortuam ſecare. & quæ ſuppliciis afficiuntur, non prius ad mortem ducuntur quam disjuncta oſſa longo temporis intervallo viciſſim colerint. *Henningus Arniſæus obſervat. Anat.6. Idem in Hildani Operibus, Epiſt.45.*

OSſa hæc an in partu à ſe invicem diducantur vatiè agitatum inter Anatomicos, Quidam diductionem omnino leviſſimam negant, alii in omni, etiam faciliſſimo eam concedunt: Utraque ſententia ſuas habet rationes: Media incedunt via *Valeus, Bartholinus &c.* qui in partu facili, ubi fœtus parvus, via lubrica, oſſa late ab invicem diſtant, ipſaque cartilago oſſibus interjecta mollis adhuc eſt, diductionem non omnino neceſſariam judicant, ſola cartilaginis laxatione ſufficiente: In difficili autem partu, ubi fœtus grandior, viarum anguſtia, ſiccior cartilago, nunc oſſa pubis, nunc ilium & ſacrum, nunc utraque magis vel minus divelli cenſent. Opinioni poſteriorum favet obſervatio *Arniſæi*, qui facilem adeo partum fuiſſe refert ut inſcia hera contigerit.

§.2. Hi qui mulierum & virginum plura cadavera ſecuerunt, videre potuerunt illas quæ nunquam conceperant, eſſe longe anguſtiſſimas, eaſdemque habuiſſe cartilagines inter hæc oſſa ſitas, quibus mediis uniuntur, admodum tenues, ſiccas & fere nullas aliarum reſpectu: Sed quibus in utero ſæpius habere, pluriesque parere contigit, etiamſi longo tempore poſt ultimum partum obierint, in his interjectas cartilagines craſſas reperiri certum eſſe, In iiſdemque ilia & oſſis ſacri latera ampla, atque oſſa pubis ubique, præſertim inter ſpinas anticas oſſium pubis latitudine inſigni ab invicem diſſidere. Quæ vero aliquoties tantum, ut ſemel aut bis, pepererant, medio quodam modo habere. Quod etiam ex inſpectione matricis probatur, Nam ut in his quæ nunquam conceperunt matricis corpus tenue eſt & parvum, ſic in his quæ pluries ſunt enixæ, craſſius ſemper remanet ad extremum uſque vitæ diem: & in his quæ raro aut ſemel, mediocris eſt; hæcque perpetuo vera ſunt, dummodo his partibus nihil præter aut contra naturam acciderit: *Hæc autem ſententia ulterius confirmatur hiſtoria anatomica ſequenti* An. 1579. Menſe Febr. In Regio Chirurgorum Pariſienſium Collegio, cadaver muliebre diſſectum, Quæſitumque an in partu mulierum oſſa pubis & ilium, hæc ſcilicet ab oſſe ſacro, & Ilia ab invicem diſtrahantur necne? major pars adſtantium negabant, Alii affirmabant, Alii dubii omnino tacebant, Dubium autem illud ſtatim ſolutum fuit, veritaſque ex tempore eluxit, Accepto enim altero cadaveris femore ſeu crure integro, ſublevatoque eo, cute minime ſecta, ſed integre ſervata, cæteriſque ſymphiſi ſuperpoſitis partibus, os pubis ejuſdem lateris attollebatur, ſupraque alterum latitudine ſaltem medii pollicis eminebat: Quod oculis digitiſque ab omnibus veriſſimum judicabatur; Ut facilius meliuſque videretur, crus alterum ſupini cadaveris ſupra menſa locati ſumme extendebatur, nulloque modo Iſchii flexo articulo, ambabus alteri natium ſubductis & ſubſtractis manibus, ſurſum os pubis cum minimo conatu attollebatur, & cum eo os innominatum totum, quod ut dictum eſt ſæpe, componitur ex tribus, Iſchii, Pubis & Ilii oſſibus, quæ in ea ætate penitus coaluerant per ſymphyſin, quæ eo loci fit ſine medio, unde poſticas duas ſynchondroſes multo laxiores fuiſſe ſolito neceſſario concludimus: Eo enim quo diximus modo, elato crure, innominatiſque oſſibus reſupinati cadaveris, os pubis lateris ejuſdem ſua ſpina latitudine medii tranſverſi digiti a ſuo congenere diſtabat, atque ei ſuperveniebat: contra vero ſublatis manibus, & æqualiter poſitis manibus æqualis oppoſito apparebat: altero vero crure elato, illud quod prius eminebat, inferius conſpiciebatur, unde plures non abs re mirati ſunt. *Severinus Pinæus de Notis virginitatis lib.2.cap.6. & 8. Vide Bauhinum Anatom.lib.1 cap.49.*

§. 3. A plurimis agitata hæc quæſtio, ac noſtro ſeculo à D.D. Laurentio & Pinæo hic diſſentientibus: Ego vero experientiæ credo, adſtiti quippe ab annis 40. partui plusquam quingentarum mulierum, in quibus manifeſte deprehendi crepitationem & diductionem ab invicem dictorum oſſium, inſerto inter utrumque os pectinis digito, ubi manifeſtam ſeparationem animadverti: quinimo mulieres omnes, quibus ægrior partus, tunc temporis accuſant dolorem eo in loco: Imo infra coccygem impoſita manu, prædictam ſeparationem licuit mihi percipere, Nec non in quibuſdam ab inani nixu extinctis facta Cæſonia ſectione, reperi oſſa prædicta ſeparata & relaxata, necnon ligamenta ea colligantia, mollia facta & dilatata; eo quippe loco maxima matricis portio incumbit, *Jac. Guillemeau de facili partu l.2. c.*

§. 4. Vivit adhuc honeſta fœmina, cui primiparæ, ſub difficiliori fœtus exitu, oſſium pubis commiſſuræ (ætate ſatis tum matura) non ſolùm divulſæ ſunt, verùm etiam uti infelicioribus nonnunquam in fracturis accidit, utrinque ſeorſim occalluerunt, invicem ſeparatæ, ut in ſcalarum aſcenſu ac deſcenſu, conſueta, ſanis validiſque pedum alternatione uti nequeat, ſed alterum ſemper (poſito prius altero pro fundamento) quaſi poſt ſe trahat; digito eandem alternationem circa dictas oſſium extremitates eodem tempore aperte ſentiente, Aliquoties poſtmodum, at æque difficulter peperit, anguſtia forte colli nimia. *Daniel Ludovici in miſcell. curioſis anni 1673. obſerv.255.*

§. 5. Fere-

§. 5. *Fernelius* lib. 6. Pathol. *inter cauſas difficilis Partus* recenſet oſſium Pubis firmiorem compagem: Sed quid opus teſtibus in re tam manifeſta? ſola experientia fidam faciet, cui Medicus plus debet tribuere quam rationibus: Sæpius, atque plusquam trigeſies, in mulieribus mox à partu extinctis, vel paulo ante enixum, vidi præſentibus Medicis & Chirurgis, cartilaginem quæ oſſa Pubis colligat, minimi digiti latitudine diductam, ita ut hiulca pubis oſſa apparent ſi digito intus attrectarentur: Quod etiam ante cadaveris diſſectionem innoteſcebat, uno crure ſublato, ſic enim oſſa Pubis mobilia deprehendes, unumque alteri ſupereminere: Atque anno 1631. cum publicam Anatomen inſtituerem mulieris, quarto die à partu ſuſpendio ſtrangulatæ, præſentibus trecentis Auditoribus, demonſtravi commiſſuræ oſſium pubis interjectam cartilaginem, digiti latitudine laxatam; quin etiam oſſis ſacri cum oſſibus Ilium commiſſuras mobiles admodum ſcalpello tenuiſſimo facillime ſeparavi: Oſſibus Ilium oſſis ſacri, loco cartilaginis, interjecta erant ligamenta craſſa, rubicunda, quæ cavitatibus utriuſque oſſis inculcata erant; oſſibus pubis cartilago craſſa interpoſita erat: Poteſt & controverſia etiam ipſo ſenſu componi, Accipe perfectæ mulieris oſſa illum, ante inter ſe per ſymphiſin, & recto oſſi ſacro juncta: ſi per hoc foramen ampliſſimum, caput infantis recens nati libere traducatur, fatebor oſſa Pubis non diduci; alloquin ſuſtinebo, non ſine maxima oſſium pubis dilatatione fœtum egredi, quia ſpatium illud anguſtius reddit caro intus circumjecta. *Riolanus Anthropogr. lib.6. cap.penult.*

IDem animadverſionibus in *Veſlingium* ſcribit iſtam diductionem oſſium ilii, ſacri & pubis non tantum in difficili, verum etiam in omni, etſi facillimo partu fieri: Qua de re magnopere dubitandum cenſeo: quippe non ſemel vidi mulieres partos, & tamen maturos fœtus facillimo negotio, ac ſine dolore effatu digito citiſſime peperiſſe, idque vel in lecto, vel in communi ſedili, & ſine obſtetrice, quod eam vocandi tempus non daretur, in quibus dictorum oſſium nulla divulſio facta videtur, utpote per quam à vicinarum membranarum diſtenſione non poſſent non magni dolores induci: Adhæc, veroſimile eſt nonniſi per violentiam, & validam à magni fœtus tranſeuntis preſſionem hæc oſſa à ſe invicem diduci poſſe, nam cartilaginoſa illa connexio nimis firma eſt quam ut in facili partu à parvo fœtu, tam levi negotio diſtendi queat: *De Diemerbroek Anat. lib.9. cap.16.*

Inter cauſas difficilis Partus] Mulier ob multas cauſas parit difficulter: Cauſæ vero referuntur vel ad Fœtum, vel ad Uterum, vel ad Tempus, vel ad Situm mulieris, vel aliqua Accidentia, vel ad Inteſtinorum & Veſicæ plenitudinem vel ad mulieris imbecillitatem ac ſpirandi difficultatem: Rurſus Fœtus major craſſiorque Partus difficultatem facit, & multo magis ſi duplicatus egrediatur, ſi pedem unum proferat altero replicato, vel ſi in brachium exeat: hæc enim difficillimum partum faciunt: Præterea uteri & mulieris conſtitutio, vel aliarum vicinarum partium, ut uteri magna diſtenſio, Oris ſtrictura, Colli uteri longitudo: Hæc enim facit, ſaltem, ut longiori tempore exeat fœtus: Item nimia Omenti & vicinarum partium ſpiſſitudo & obeſitas: Nam *Hippocr.* ſcripſit Omenti magnitudinem impedire conceptum, os uteri comprimendo; ſic & facile partum moleſtat: *In quibuſdam enim Omentum deſcendit inter veſicam & uterum, atque ſt.. ſſima fit Stercus induratum* in inteſtinis retentum idem facit, tum etiam *urina* ſed minus: *Aeris* præſens conſtitutio etiam obeſt vel conducit partui, ſi quidem aquilonia difficilem facit, auſtrina facilem: Sicca, fœtum & mulieris corpus exſiccando, difficilem facit partum: nimis calida, vires reſolvendo, frigida, partes contrahendo: Humida omnium aptiſſima eſt: Quæ modice calida eſt, ut veris (quod cum autumno faciliores partus concedat) laudatur: De *Situ* partus vide ſcholia ad §.10. *Imbecillitas* quæ ab ætate juvenili, vel ratione morbi eſt, partum facit difficilem, quia robore opus eſt ad fœtum dejiciendum: *Morbus pectoris* aut ejus mala conformatio, quæ facit ut diutius ſpiritum non poſſint continere, hic maxime nocet, quoniam omnis expulſio fit retento ſpiritu, at aſthmatici ex diu retento ſpiritu ſuffocantur: Pectus depreſſum non multum aëris recipit, qui eſt neceſſarius ut tendatur diaphragma: ipſum enim tenſione ſua ventriculum & partes vicinas ſibi comprimit, & conſequutione quadam inferiores ad expellenda excrementa & Fœtum cum muſculis ventris: Hæ ſunt cauſæ quas in parituris contemplari oportet, In aliis quippe *Obeſitas* nocet, in aliis *membrorum durities* ſiccitasque, ut in mulieribus quæ jam ſeneſcentes incipiunt parere: tales enim difficile pariunt, quia jam obduruit & quaſi in aſperam arteriam rugatum eſt collum uteri: Cauſarum aliæ ſunt in noſtra poteſtate, aliæ non; In nobis non eſt ut quæ pariat autumno, aut vere, aut flante auſtro pariat: Sed quod nulla ſint excrementa in inteſtinis aut veſica retenta: quod corpus ſit craſſum, infans minus obeſus, uterus ſit humidus cum puer deſcendit, & cauda libera ſine compreſſione aliqua & alia multa, Medicus prudens, & in rerum cognitione verſatus exequi poterit, ſi mulier ſit audiens dicto, qui iſtis cauſis cauſas poterit invenire contrarias: Incipiamus à Fœtus magnitudine, Ea à multis cauſis provenit, à magnitudine parentum, vel à copia ſeminis & uteri amplitudine: Nam quæ mulier parva eſt utero, parum ſeminis accipit, & aliquando non generabit ob parvitatem, & quod facile non dilatatur uterus, cum creſcit infans, cogetur abortire: Sed quæ amplo ſunt utero, & facile dilatabili, magnos infantes procreant, ſi ſanæ ſint: Magnum uterum habent ut plurimum quæ magnæ ſunt, & quæ jam frequenter pepererunt, vel quibus à partu venter non fuit conſtrictus faſciis: In talibus impediatur fœtus augmentum tempore impregnationis, poſt quartum menſem: Si plethora adſit, per epicraſin & ex intervallis mittatur ſanguis parum trahendo, & cibi copiam minuendo, vel dando imbecilliora alimenta quæ ſatiant & parum nutriunt: Cum appetit partus, aſſumant prima menſa quæ laxant, fructus, olera; Regantur hoc modo, Quieſcant in lecto, donec certiſſimum erit infantem in lucem prodiiſſe; Duo enim commoda hinc ſequuntur 1. vires conſervantur pro tempore emiſſionis: 2. Ab aëre vel frigido vel ſicco partes non conſtringuntur. *Rondeletius* Pract. cap. 74.

§. 6. Quomodo poſſibile eſt ut maturus & magnus fœtus per pelvis anguſtias, muſculis aliisque partibus undequaque obſitas & infarctas, in partu tranſire poſſit? Dico, ſi parvus fuerit

fuerit fœtus, eum per dictas anguſtias ſine magna moleſtia tranſire poſſe, docente id experientia quotidiana; nam partus tempore, ab humorum copioſo affluxu, adeo leves & laxæ fiunt partes genitales, ut exigente neceſſitate, etiam obſtetricis vel Chirurgi totam manum facile admittant: Verum ſi magnus fuerit fœtus, vel partes per ſe ſint anguſtiores, tunc gravem & laborioſum fieri partum, atque pubis oſſa, laxatis ligamentis & cartilaginibus, aliquantum dehiſcere, imo cartilaginoſam quoque connexionem oſſis ſacri cum ilii oſſibus adeo laxari, ut manifeſte à ſe mutuo recedant: Hanc dehiſcentiam harum partium primi notarunt, *Hippocr.* lib. de nat. Pueri, *Avicenna* lib. 3. ſen. 21. tract. 1. cap. 2. *Aetius* tetrabil. 4. ſermone 4. cap. 22. quam acriter quoque defendit *Sever. Pinaus* operis phyſiolog. lib. 2. cap. 5. 6. & 7. Contrarium ſentientes evincit certiſſima rerum magiſtra experientia (hac docente omnes qualeſcunque rationes concidunt) qua non ſemel illud fieri compertum ac clariſſime demonſtratum eſt. Nos quoque anno 1654. menſe Martio, puerperam ſequenti poſt partum die mortuam, in publico theatro ſecuimus, in qua pubis oſſa à ſe invicem adeo divulſa erant, ut minimus digitus facile interponi poſſet. *De Diemerbræck Anatom. lib. 6.*

HÆc oſſium divulſio cauſa eſt quod puerperæ, quibus gravis & laborioſus fuit partus, & fœtus magnus, frequenter de doloribus circa os ſacrum & pubem conquerantur: quod etiam fœminæ quæ ſæpius pepererunt, dictas cartilagines habeant craſſiores: item quod virgines ſeniores, his cartilaginibus magis reſiccatis, viro locatæ difficilius pariant quam juniores: qood denique, cum reliquæ corporis cartilagines ætatis progreſſu ſicceſcant & oſſeæ fiant, hæ tamen in mulieribus ounquam ſiccentur, ac nunquam oſſeæ evadant. *Idem.*

§. 7. *Paræus* lib. de genet. cap. 13. ſcribit ſe olim fuiſſe in illa opinione, oſſa ilium & pubis in partu non poſſe divelli, ſed tandem tamen contrarium ipſi apparuiſſe in ſectione cujuſdam mulieris, 15. die poſt partum ſuſpenſæ, cujus oſſa ilium ab oſſe ſacro diſtracta erant, & oſſa pubis à ſe invicem diſtabant latitudine dimidii digiti.

§. 8. Idem obſervavimus hic Baſileæ ante annos duodecim, cum Nobilis matronæ Gallæ ventrem, quæ ob ſecundinas retentas interierat, pluribus adſtantibus aperiremus. *Bauhinus Theatri Anatom. lib. 1. cap. 49.*

§. 9. Experientia edoctus aſſero oſſa pubis ſæpe ab invicem in partu laxari, emollito eorum cartilagineo connexu, totamque hypogaſtrii regionem ad miraculum uſque ampliari: Non quidem ab aquoſæ ſubſtantiæ profuſione, ſed ſua ſponte, ut fructus maturi excludendis ſuis ſeminibus ſolent hiſcere. *Harveus de Generat. animal. Exerc. 57.*

§. 10. In publicis fœminarum, ex difficili partu mortuarum, ſectionibus, conjunctionis oſſium pubis, ut & *ilii ac ſacri dehiſcentiam* ſpectatoribus multoties conſpiciendum exhibui. *Spigelius lib. 2. de Humani corpor. fabrica cap. 24.*

I*Lii ac ſacri dehiſcentiam*] Hinc multum referre didicimus experientia quo ſitu donetur paritura: Nam ſi ſedeat, impeditur dilatatio caudæ: cum enim mulier parere vult, neceſſe eſt amplietur vulvæ foramen, non à parte anteriore, (ut aliqui falſo exiſtimant, putantes oſſa pubis, quæ cartilagine media conjunguntur, & tranſverſum ligamentum acceperunt, aperiri) ſed ad oſſis ſacri cum cauda articulationem: Nam cum os ſacrum in caudam deſinat, ita cum eo articulantur ſua ipſius oſſa inter ſe, ut reflecti poſſit cauda in partem exteriorem, & foramen ſic reddatur latius multo, Hæc cauda ita erigitur in exteriora, ut viſu id diſcerni poſſit, ſi quæ parturit mulier emaciata ſit: Itaque ſi natibus innitantur, cum non poſſit retrocedere cauda, partus impeditur: Si ſtent, non ſatis viribus pollent, quanquam is ſitus convenientior ſit, modo in anteriora ſe flectant: Quare manibus contra lectum, aut menſam, aut aliud innitatur, ita ut ſit ſufficiens ſpatium pro obſtetrice ſuſceptura puerum, & ſuſtineatur à viris fortibus: Sin minus, decumbat, ſed dorſo tantum innitatur. *Rondeletius Pract. cap. 64. p. m. 375.*

Observatio IX.

Os Uteri in prægnantibus arctiſſime clauſum repertum. 1. 2. *Uteri ſtatus à Partu ſecundo die.* 2. 3. 6. *De craſſitie uteri in Gravidis.* 4. *Uteri ſtatus ſexta poſt partum hebdomada.* 5. *Uteri conſtitutio in Graviditate & à Partu.* 7. *Uterus hypogaſtrio adſtrictus poſt maris partum.* 8.

§. 1. OS Uteri teſtibus *Hippocr.* & *Galeno*, in prægnantibus tam arcte clauditur, ut ne quidem ſpecilli aciem, nec ullius aëris aut aquæ (in balneo) introitum admittat; quod licet nonnulli in dubium vocent, & ſolummodo de levi aliqua conniventia explicent, tamen à nobis veriſſime viſum eſt anno 1649. quo aperuimus & examinavimus ancillæ veneno interemptæ cadaver; in quo, inter alia, invenimus uterum à longitudinis manus fœtu tumidum, ejuſque oſculum non modo arctiſſime contractum, ſed *tam glutinoſo* ac tenaci *humore* pituitoſo obſeratum, ut nuſquam tenuis ſtylus immitti poſſet, niſi majore vi per gluten illud adigeretur.

§. 2. Illud

§. 2. Illud etiam vidimus in alia muliere circa 7. menſem gravida, repentino fato extincta menſe Decembri 1665. *De Diemerbræck Anatom. lib. 1. cap. 33.*

T*Am glutinoſo humore) Sanctorius* meth. vit. Err. lib. 1. cap. 30. ait orificium uteri non poſſe claudi, ſed ita apertum conſervari ſicuti erat in muliere antequam utero gereret: at in prægnantibus ſolum in parte intima eſſe obſtructum à quodam mucilaginoſo infarctu, qui adeo conglobatur, & uteri foramen intimum operit; Atque in brutis, capris præſertim, manifeſtum eſſe aſſerit; gravidæ enim ſi diſſecentur, in parte uteri interna juxta orificium, obſervari floccum quendam mucilaginoſum cooperientem & velantem totum uteri orificium, ſine aliqua orificii clauſura, quod in interna parte ſemper maneat apertum etiam in mulieribus.

§. 3. Excluſo in lucem fœtu redit uterus ad priorem conſuetudinem ſenſim & ſenſim: Aperto cadavere altero à partu die, uterus conglobatus apparebat ad capitis infantis bimuli magnitudinem, albicans, in tubulis nullo ſanguinis apparente veſtigio. *Rolfinckius parte 2. de Organis generat. cap. 21.*

§. 3. Os uteri ita extenſum & lacerum erat ut vix appareret, Uterus magnitudine capitis erat adhuc & craſſitie pollicari: Intus ſanguinis reliquiæ & ora vaſorum craſſo & nigro ſanguine adhuc ſudantia: Vincula uteri cum oſſibus Ilium, ſacro & lumborum, & inteſtino recto firmiſſima, parte anteriore nulla, præterquam cum veſica admodum exigua. *Jac. Sylvius in appendice Iſagoges anat. de variorum corporum ſectione.*

§. 4. Falcoburgius teſtatur in diſſectis ſe obſervaſſe gravidis, craſſiorem videri tum temporis uterum, ſed falli oculos ab hepate uterino arctiſſime connexo, quod ſeparatum fucum detegit; Sed contrarium docet experientia: Nempe craſſities illa in utero, fœtu jam abſoluto oculis conſpicua, duorum pene digitorum craſſitiem æquat, præcipue circa fundi illam partem qua ſecundina adhæret: adeſt etiam adſtipulante Harvæo, in ea parte qua placenta utero non adnaſcitur: Conflatur hæc craſſities à ſanguine in tubulis uteri ſtabulante. *Rolfinckius cap. 21. de organis generationis parte 2.*

§. 5. Infanticida fœmina ſexta poſt partum hebdomada capite patratum ſcelus expiat, Juvencula parvæ ſtaturæ, obeſa & ſana: Peritonæo aperto non comparebat uterus prima fronte, ſed veſica lotio tumida conſpectum illius adimebat, ſub qua delituit uterus, durus ſatis & conſtrictus, ut mirari ſatis nequiverim tam brevi poſt partum tempore contractum: Magnitudine vix pugnum æquabat. Nymphæ contractæ, carunculæ quoque obliteratæ, niſi orificio veſicæ appoſita: Vagina diſſecta ad uteri orificium ſine rugis ſolitis: Externa pudendi labra ſatis hiabant: Uteri orificium arctiſſimum durumque: Uterus ipſe craſſus & fungoſus, vix pomo excipiendo capax: In ipſis parietibus craſſis foraminula utrinque patebant, ſeu acetabula, quibus per fiſtulam inflatis, elevabantur vaſa teſtibus ſubjecta, ſeu alter Tubæ inferior ramus ex vaſis deferentibus ortus. *Th. Bartholinus hiſtor. 92. cent. 1.*

§. 6. Nuper diſſecui Nob. mulierem, quæ 24. horis à partu deceſſit è vivis, aquarum copia, quibus abundabat thorax, corde ſuffocato: Inveni uterum fere ad naturalem magnitudinem contractum, vix enim manus complicatæ amplitudinem æquabat, Diſſecti uteri cavitas exigua erat, & adhuc cotyledones, ſive tubercula, granis milii ſimillima apparebant: Parietes uteri duorum digitorum craſſitiem æquabant. *Riolanus Anthrop. l. 5. c. 1.*

§. 7. Membranas Uterus obtinet duas, Exteriorem duplicatam validam à peritonæo: Interiorem propriam, fibroſam magiſque poroſam: Inter has carnoſus & fibroſus contextus quidam reperitur, qui in mulieribus gravidis ab affluentium humorum nutritiorum ubertate admodum una cum dictis membranis increſcit, ita ut quo magis augetur & increſcit fœtus, eo carnoſior, fibroſior & craſſior evadat uterus, qui poſtremis geſtationis menſibus pollicis, & nonnunquam circiter duorum digitorum craſſitiem adæquat: Hæc craſſities non eſt ex ſolis humoribus in poroſitates uteri ſe inſinuantibus, ut multi exiſtimant, ſed eſt vera & ſatis denſa caro, quæ poſtea muſculorum inſtar inſervit ad fœtus expulſionem: Qualem carnoſam uteri ſubſtantiam anno 1653. menſe Novembri, in theatro Anatomico publice demonſtravi, in cadavere puerperæ, duodecim horis poſt partum mortuæ, Et non ita dudum privatim in muliere in partu unacum fœtu mortua: Hoc tamen carnoſum incrementum poſt partum, humoribus & ſanguine maxima copia ab utero effluentibus, denuo emaciatur & exareſcit, atque ſic ad priſtinam formam ac magnitudinem uterus redit & contrahitur. *De Diemerbræck Anatom. lib. 1. cap. 24*

§. 8. Nuper vidi in muliere 15. diebus à partu ſtrangulata, uterum in dextrum latus inclinatum, & firmiter adſtrictum: Ligamentum latum dextri lateris brevius erat ſiniſtro; marem enixa fuerat: An eo modo conſtitutus iis, quæ mares potius quàm fœminas generant? *Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 35.*

Observatio X

Secundinarum retentio ob arctam cum Vtero adhæſionem. 1. 2. 3. Ob eandem cohæſionem cum carne Vtero adnata. 4.

§. 1. IN Noſodochio noſtro aperui corpus puerperæ, ſtatim poſt puerperium defunctæ, cauſam indagans mortis, Inveni *ſecundinam* undiquaque ipſi *utero* tam *firmiter adhærentem*, ut vix & nonniſi labore ſeparari potuerit, eratque omnino exſanguis, ut & reliquum corpus parum admodum ſanguinis habebat, reſpectu ejus qui alias eſſe ſolet. 2. Uteri ſubſtantia admodum craſſa erat & fere duorum digitorum craſſitiem adæquabat, multis tamen iiſque conſpicuis foraminibus inſtar ſpongiæ pervia; inter ſcilicet duas tunicas proprias: orificium ob recentem partum cum cervice maxime hiabat: oſſa pubis nullo modo ſejuncta, ſed arctiſſime, & ut naturaliter fieri ſolet, firmiſſime connivebant: Venæ ſpermaticæ ampliſſimæ erant, ita ut infantis cujuſdam minimum digitum adæquarent, ſanguine refertiſſimæ, in exortu naturaliter ſe habebant, dextra tamen paulo infra exortum, alium adhuc ramum, & eum quidem inſignem ab ipſo trunco aſſumebat, eumque mox ſibi conjungebat, ut ex duobus vaſis unum fieret. *I. R. Saltzmannus obſerv p. 43.*

§. 2. Uxor D Morei Laniſtæ, præpinguis & vorax, eximiæ fœcunditatis, 12. partu filium enititur Iunij 13. 1673. hora ſecunda pomeridiana; Partum magnus ſequitur lochiorum effluxus, ea quantitate ut jugulatum bovem dixiſſes, hinc leipothymiæ, ſub ſiſtunt ſecundinæ: Educere tentantem obſtetricem conatu adhibito, prohibeo, quod arctius adhærere judicarem; perſeverant leipothymiæ, jectigatio accedit, Puerperiorum eductionem urgent iterum aſſidentes muliereulæ, & enixa obnixe poſtulat; advocantur Chirurgi, qui manum admovere ob virium debilitatem recuſant, veriti ne in ipſa operatione expiraret, Accedens alter Medicus omnia ſymptomata in reſtantem ſecundinam rejicit, tetros vapores emittentem: Repugno quod ante tres demum horas ſatis felix partus præceſſiſſet, nec eſſet veroſimile tantillo ſpatio eas computruiſſe; ſeptem horis à partu occubuit.

Reſerato poſtridie hypogaſtrio, adeps ad trium digitorum ſpiſſitudinem ſe offert, Uterus bene conſtitutus, quo inciſo ne gutta ſanguinis per ejus ſubſtantiam diffuſa cernitur; In cavitatis parte ſiniſtra cotyledones manifeſti erant: Parte dextra ſecundina utero arctiſſimo nexu utero adhærebat, ita ut judicatum ſit ab imperitia obſtetricis partum intempeſtive promoventis, mortem contigiſſe: Aderat porro grumus ſanguinis, ovi parvi gallinacei magnitudine, ad uteri oſtium, à quo tetra illa accidentia proveniſſe veriſimile eſt potius, quàm à ſubſiſtente ſecundina, quæ illacera & incorrupta apparuit; Mortis autem cauſam ſanguinis profuſionem magnam credo, quamvis plethorica eſſet mulier, hæmorrhagiis obnoxia, quæ quater vel quinquies per graviditatem ſanguinem ſibi mitti curabat.

§. 3. Mulier Nobilis Gallia, quæ jam multories pepererat, cum ante annum in partu, ob ſecundinam retentam, ab hora quarta matutina, ad 8. veſpertinam, qua demum, uſa prius injectionibus, ſternutatoriis, ſuffitibus ſecundinam ejecit, vix evaſiſſet, anno 1588. Martij 25. denuo cum mane fœtum excluderet, ob ſecundinam ſubſiſtentem in periculum venit, propendente interim chorda umbilicali: Fruſtra autem variis remediis tentatis, magnaque ſanguinis grumoſi continuo effluente copia, vires adeo collapſæ ſunt ut ſequenti die circa horam 4. veſpertinam extingueretur.

Sectione facta uterus ſpiſſus & amplus (qualem puerperis per octiduum permanere, indeque ſenſim ſe recolligere, & ad priſtinam parvitatem redire aliquoties obſervavi) in hac quoque inventus eſt: Quo in longum ipſiuſque cervice diſſectis, ſecundinam, tum circa uteri orificium, quod amplum admodum erat, initium adhæſiſſe, tum per carneam placentam uteri interiori ſubſtantiæ adeo accreviſſe, ut ægre manibus avelleretur & tracta laceraretur, viſa fuit; cui adhuc amnios tunica, chordaque umbilicalis adhærebant: Præterquam & corpus quoddam, parenchymare craſſo & ſublivido conſtans, hepatis ſubſtantiæ coctæ ſimillimum, propria involutum tunica, illic quoque citra connexum jacuiſſe obſervavimus: *Platerus obſervat. lib 1. p. 231.*

EX quibus, quod nondum perfecte maturo fœtu mater ad partum edendum ab obſtetrice ſollicitata fuerit, cauſam fuiſſe ut ſecundina hæſerit conjecimus: Cùm niſi maturo penitus fœtu oſculis vaſorum tunc ſponte, citra laborem ſecedentibus ab invicem, ſi fœtus vi majore propellatur, oſcula modo dicta citra dilacerationem divelli vix queant: unde poſtea tanta ſanguinis profuſio, quæ matrem è medio tollit ſequitur: Cauſamque hanc potius quam ſecundinæ retentionem, accedente nonnunquam inflammatione uteri, ob dolores illos in ſolutione illa violenta ſuccedentes, quare puerpera iam cito extinguatur exiſtimamus eſſe: cum illa retenta, ut nec fœtus mortuus tam diu matre ſuperſtite, ſubſiſtentis, demonſtratur exemplis, hoc tam cito minime poſſet efficere: In quo quam ſæpe peccetur ab obſtetricibus, ut ſe expediant citius quam neceſſe erat, gravidam, poſtquam aliqua tantum præludia partus ſenſerit, ad laborandum (ut vocant) per conatus impellentibus, in opere noſtro Practico expoſuimus.

magnum frigus in pectine perceptum, accedente diarrhœa lethali mater & infans ſimul extinguuntur, ut ſeparationem utriuſque moliri intenderim, poſtea culpa in me tranſlata, ac ſi encheiriſes ad hanc rem neceſſarias neſciviſſem, atque ſia per negligentiam meam infantem interfeciſſem; quia effato medici, qui matrem aperuit, infanti ab obſtetrice ferri potuiſſet auxilium quo minus extingueretur, cujus hæc eſt Relatio;

Ad requiſitionem Nob. Dom. ſecui conjugem ejus in puerperio extinctam cum infante, obſervando ſitu quidem naturali fœtum utero in orificium internum ingreſſum, dum caput verſus vulvam, pedes autem verſus uteri fundum reclinati erant: E contrario vaſa umbilicalia circa talum ſiniſtri pedis, quaſi tendicula erant obvoluta, quæ tamen ab obſtetrice, ſi gnara fuiſſet artis revolvi potuiſſent ſervato fœtu vivo & incolumi: Quæritur utrum obſtetrix omnes ſitus vitioſos fœtus prævidere & avertere poſſit? *Et in ſpecie*, Utrum ſcite poſſit quod vaſa umbilicalia talo fœtus involuta ſint?

Reſponſum Facultatis Medicæ Lipſienſis.

Reſpondemus prævia deliberatione facta, quod 1°. Obſtetrix omnes vitioſos ſitus fœtus non ſemper ſcire, multo minus poſſit avertere, etiamſi libenter vellet, provocando ad experientiam quotidianam: Hinc 2°. etiam videre non potuiſti an vaſa umbilicalia talo infantis ſint obvoluta? quoniam in abſcondita nemo viſu penetrare poteſt, nec medicus ſciviſſet hæc niſi mediante ſectione hæc obſervaſſet: Proinde non conſpicimus quomodo hæc revolutio vaſorum fieri potuiſſet.

Vtrum obſtetrix omnes ſitus &c.] Obſtetrix omnes ſitus vitioſos fœtus non poteſt prævidere, multo minus corrigere; Facile quidem in libris præcipitur, muta muta ſitum fœtus, ſed in tanta loci anguſtia vix tam & feliciter effectus datur, Quomodo enim corriget illud quod non videt? dicis, Tactu explorat, Reſpondeo, fallax indicium probet in locis anguſtis ſicut quoniam Obſtetrices tactu ſolo judicantes, os humeri, cubiti pro capite fœtus habuerunt? deinde quomodo juvabit obſtetrix Agrippas; quid ſi fœtus duplicatus in nates exiret quomodo hunc fœtum vitioſum emendabit? *Ammannus med.crit.caſu* 87.

Observatio II.

Partus impeditus ob fœtus inſignem magnitudinem, Vteri expanſionem extraordinariam, ob peritonæi divulſionem Herniæ uterinæ anſam præbentem.

VXor Piſtoris Bagnuſienſis, quadrimeſtris gravida ex caſu graviter læſa ad umbilicum, quia impegit venter in ſtipitem ligneum quadratum; Non diu poſt animadverſus tumor Nattam referens, paulatim increſcens, partus tempore pugni magnitudinem adeptus, ſed ſuccedentibus lochiis decreſcens, quare minus ægræ terrificus fuit, à partu plane ſubſidens: Accedente autem altera graviditate, exacto biennio primis diebus emerſit idem tumor, ſed ad tantum incrementum deveniens ut tempore partus magnitudinem capitis infantis attigerit, ſed iterum excuſſus eſt tumor, quod a partu nulla ſui veſtigia reliquerit. Initio à poſtrema, rurſus ſe prodit tumor, in tantum adauctus ut inſtante partu in pedalem altitudinem aſſurgerit, circumferentia bipedalis eſſet univerſam hypogaſtricam regionem occupans ac umbilicalis partem: Porro accedente partus tempore, dolores illius comites adfuerunt, qui quanquam & cerebri vehementes, illuc tantum uſque producti ſunt temporis, quo aquæ effluvium incepit: Illico ab earum exitu ingens erupit ſanguinis copia, quæ utut inſignis orificium tamen uteri interius reſerare non valuit quo concederetur tum ſitus capiti fœtus exiturientis, etſi multum jam progreſſi ob indebitam magnitudinem: Ea propter in auxilium invocatus ſui, ſed cum eo in ſtatu conſtituta eſſet qui omne reſpueret, in dubia præterea adeſſent fœtus mortui indicia, omniſque mihi præſcinderetur ſpes alterutrum, matrem ſcil. aut fœtum conſervandi, aſſidentibus edixi inique me acturum ſi manum crudelem operi admovendo matris interitum promoverem: Hoc in caſu ſatius fore D. Thomæ auſcultare, qui gravidam morientem, ſtatim ac anima egreſſa eſt, diſſecandam jubet, id quod paulo poſt à me peractum.

Inciſis partibus imi ventri continentibus, latere ſiniſtro, ibique diſſecto utero, illico prodiit ater humor fœtidus & purulentus, pintæ unius menſura; Poſtmodum detecto fœtu, obſervavi ipſum in cavitate uteri complicatum, adeo tamen ut ipſe ſolitarius Tumorem pro Natta habitum, formaret natibus partem maxime eminentem effingentibus: Admiratione vero omnino digna fuit magnitudo ad quam pervenerat occaſionem præbente partium continentium expanſione; illo enim utero exempto, & dimenſo, altitudinem xxvi. pollicum obtinuit, cum craſſitie convenienti; etſi ab aliquot diebus mortuum eſſe

colligarem ex epidermidis abſentia & ſecundinæ corruptione, quæ uteri partem contiguam infecerat. *D. Saulſeil. Zod med. Gall. anno 3. p. 52.*

CUm nemini dubium ſit quin membranoſæ partes ex accedenti præter naturæ limites expandi queant, nullus tamen admirationi locus adeſt in iſta muliere uterum inſolitam hanc dilatationem paſſum eſſe, nulla ſubſequuta fibrarum ſenſibili diviſione: Sed ſicuti partes continentes, ex naturæ lege ſubditas in officio & ſitu continent, adeo ut nullam evagari ſinant, quamdiu nulla acceſſerit vis externa, Ita certum eſt ab utero, ſimili in caſu non potuiſſe, tumorem induci peculiari modo circumſcriptum, quo tempore læſio contigit, niſi quæpiam partium continentium propriarum aut ſaltem peritonæum, quoad propriam ſtructuram divulſum fuiſſet, eoque pacto utero conceſſiſſet ſpatium ad quod ultra præſtitutos limites deferretur, hoc eſt penetraret locum iſtius dilacerationis: Suppoſita hac circumſtantia facile eſt cæteras illuſtrare: quandoquidem ſecundum naturam contigit peritonæi diviſionem (initio veriſimiliter exiguam) augmentum ſuſcepiſſe prima graviditate, majus ſecunda, inſigne tandem tertia; cum in unaquaque graviditate circumferentia diviſionis ab utero ſemper occupata fuerit, qui extenſionem ampliorem increſcente fœtu admittere non potuit, qui identidem ulterius dilataverit circulum membraneum quo tunc cingebatur: Itidem ſtatuere licet tertium fœtum tanto majus incrementum capeſſere debuiſſe quanto major peritonæi hiatus evaſit, ſi quidem utero nullum amplius occurrebat ad expanſionem majorem impedimentum: Atque hinc proculdubio deducenda cauſa interitus fœtus, ob ruptionem inevitabilem fibrarum ſecundinam componentium, ac proinde illarum quæ ſitæ erant in parte uteri contigua: his adde hæmorrhagiam uterinam ſupervenientem, & ſymptomata varia partum impedientia, nulli remedio locum concedentia, mortis cauſam immediatam. *Idem.*

Observatio III.

Abortus excitatus & Renibus calculoſis & purulentis.

FOemina gravida quam anno præcedenti doloribus nephriticis pertinaciſſimis diu divexatam nec dum plane liberatam cura prolixa tractabam anno 1655. 15. Jan. embryonem à XII. ſeptimanis conceptum maſculum abortu rejecit, qui minimi digiti magnitudine, oculos nigricantes habebat prominentes, caput magnum, oblongum, venter videbatur ſanguine repletus, cætera membra exanguia omnia: Craſtino die de *torminibus ventris* & doloribus conquerebatur in latere dextro: 18. Jan. ſuffocationes matricis ſenſit, ut dubitaret num ſecundina embryonis ſeceſſerit nec ne. His omnibus paucis diebus poſt ſupervenit periculoſiſſima *diarrhœa* interdum *lipothymiis* conjuncta, quæ etiam poſtmodum ſemper per intervalla rediens, adminiſtratis licet convenientibus multis ac variis, nunquam plane fere ad mortem uſque debellari potuit: præterquam quod etiam ab aliis inſuper ſymptomatis ut frequentiſſimis accidentibus & *ſuffocationibus uterinis*, *doloribus* atrociſſimis *nephriticis* laterisque dextri, cardialgiis, nauſea ac vomitu, horroribus ac inſultibus febrilibus, capitis gravedine atque dolore ut & tandem delirio, mortem proxime præcedente, alternatim ſtipata fuerit: In primis autem à puerperio ſtatim prædicti Abortus, quo & reliqua ſævire cœperunt, univerſali totius corporis *atrophia* adeo conſumebatur, ut hac indies magis magiſque ingraveſcente, viribusque labaſcentibus, ad 25. Aprilis uſque qua moriebatur, ad extremum maraſmum fuerit redacta.

Hujus corporis poſt mortem aperti ſtatum interiorem hunc reperi, Omentum erat putridum, Inteſtina ut & Ventriculus, vacua Hepar, ventriculo incumbens magnum & majus ſolito: Veſica biliaria flava ſubalbicante bile plena, porus cholidochus digiti latitudine, ad duodenum fere amplus: Uterque re carne abſumpta, pure plenus & calculis, dexter magis quam ſiniſter, in illo namque inventi quatuor anguloſi cum eminentiis & ramis; Pelvis fiſtulis diverſis reſpondentibus, in ſiniſtro vero unus crucis, alter amygdalæ figuram referens, ſat magni: Ureteres, vaſa emulgentia atque ſpermatica pure plenæ; cor flaccidum lobus pulmonum ſiniſter liber, ſed undique coſtis & dorſo adnatus, quem cum ſeparare vellem, pus fœtidiſſimum in magna copia prorupit, uterus rugoſus, veſica vacua *Mantiſſa Obſervat. Plateri pag. 54.*

Observatio IV.

Partus impeditus ob Uterum in latus hypogaſtrii devolutum, putrileginoſum redditum ab inflatione inteſtinorum.

MUlierem quandam, parvi ſtaturæ, gibboſam naturaq; anheloſam, prima vice impregnatam an. 1670. 20. Julii, atrociſſimis parturiendi conatibus longe prius vexatam, poſt cœnam vocatus adii: brachiolum fœtus dextrum jam ſemiputridum ad axillam uſq; extra corpus fuit

fuit protruſum, capite prorſus retro orificium matricis internum manente, ipſa jam viribus adeo effœta, febrique continua correpta (ex ſanguinis infectione, ut opinabar, ob putrilaginoſum fœtum, in utero jam dudum mortuum) ut brevi ſuccubituram, nec fœtum hac figura ſituque integraliter unquam enixuram, prædixerim; eo quod ob ſummam naturalium extreme dolentium anguſtiam ac inflammationem, nec infans retrudi, nec in tanta virium debilitate, laborioſa operatione, inſtrumentis fruſtillatim eximi potuerat; Præſcriptis ergo cardiacis & hyſtericis variis, cum pediluvio ex iiſdem & emollientibus parato, injuncta inſuper obſtetrici & aliis cautela ſumma, poſt horam diſceſſi: Duabus poſt abitum meum horis abſque ullo enixu mortua eſt, quam ſuper aſſeres collocatam in eodem ſitu immotam detineri in craſtinum uſque juſſi: Altero ſummo mane ipſam diſſecare volens huc me contuli, ubi venter hujus demortuæ præterita durante nocte adeo intumuit, ut heſterno ad minimum duplo major, præ ſumma cutis ex panſione quaſi rupturum minaretur: Infans vero maſculus, putridus, lividus, ac toto ferme corpore excoriatus, vivente matre omnibus modis excluſu prohibitus, nunc inter hujus femora fuit repertus.

Inmani hoc ventre vix dum diſſecto, inflata impetuoſiſſime erumperunt Inteſtina, cum tanto fœtenti flatuum turbine, qui totum cubiculum ſubito implens, præ ſuo intolerabili fœtore nobis ibidem perſiſtendi vix concedebat moram: Hanc vero intumeſcentiam interaneorum flatulentam, magis ac magis invaleſcentem, cui venter extreme dilatatus amplius cedere non potuerat, uterum tandem adeo compreſſiſſe (quem quidem in infimum hypogaſtrii angulum ſuppreſſum nonniſi longiori inveſtigari indagine) ut onus ſuum deponere putrilaginoſum, & quidem facili negotio, per vias poſt mortem flaccidas, lubricas ac laxas, adjuvante nonnihil ſi velis ultimo moriendi conatu, coactus fuerit ſtatuere tam abſurdum mihi non videtur: Secundina glomeris inſtar convoluta, in totum mortificata, quam digitis meis agglutinatam ut putridum pomum contrivi, in utero fuit reperta; hujus vero parietes intus ſqualido obliti pædore: Inprimis vero poſt obitum diu effluxit per os copioſus humor, lochiorum inſtar ichoroſus atque cruentus. *Mantiſſa obſervat. Plateri pag. 76.*

Observatio V.

Partus impeditus ob putrefactum uterum, fœtu in abdomine ſito.

PAupercula quædam uterum ferens, toto difficilis geſtationis tempore ſemper de doloribus in abdomine querula, juſto appropinquante Partus tempore inter ingentes conatus cum parere nequirat 21. Jan. anno 1676. exſpiravit.

Qui diſſecavit Chirurgus recenſuit aperto abdomine, & remotis integumentis parum effluxiſſe aquæ putridæ, mox in conſpectum veniſſe infantem omni ex parte liberum, in abdomine extra uterum ſitum, mortuum quidem, ſed cætera abſolutum, perfectum, nulla parte contaminatum, ſub ipſo autem uterum apparuiſſe ſemiputridum & ſphacelo ita abſumptum ut fruſta ejus nigricantia fœtida exemerit, adſtantibuſque monſtraverit, admiratus rei novitatem, ſtudioſius inquiſivi an non quia fœtus illæſus ſalvus & integer, uterus forte in muliere continuis laboribus & geſtationibus victum quærente fuerit ruptus, ſicque infans in abdomen prolapſus, id quod ſæpius fieri poſſe concedit *Veſlingius* in Syntagm. anatom. & exemplis probat *Hildanus.* Sed ille revera uterum putrefactum, una cum obſtetrice & aliis affirmavit conſtanter, adeo ut fidem denegare non potuerim: *Vide Bartholinum de inſolitis, Partus viis. Car. Rayger in miſcell. cur. anni* 1677. *obſerv.* 60.

Observatio VI.

Partus difficultas ob fœtus gemellos in utero mortuos.

MUlier Ferrarienſis, quum ob difficilem partum mortua fuiſſet, eam aperuimus ac diſſecuimus: Geminos enim in matrice completos habebat, maſculum & fœminam, & illos quidem mortuos: Inde extracta matrice percepimus falſum eſſe quod quidam dicunt in matrice plurles loculos eſſe, cum revera uterus ſimilis ſit veſicæ, in qua præter communem quandam cavitatem nulla altera apparet. *Amatus Luſit. cent. 2. cur. 27.*

Observatio VII.

Partus impeditus ob ſolutionem continui in utero parte exteriore & inferiore.

APerta muliere in partu extincta, reperta à D. *Tamponetio* Medico Regio, ſolutio continui in parte uteri exteriore & inferiore; cujus cauſa fœtum in exteriore & inferiore

parte uteri, cujus cauſa fœtum in cavitate contentum extra pellere non potuit, etiam ſi caput orificium externum jam prætergreſſum eſſet. *Nic.de Blegny Zodiaci med. Gall. p.79.*

Observatio VIII.

Partus impeditus ob ſcirrhum in regione umbilicali enatum.

MUlier ante annum in partus doloribus obiit, annos XXVIII. nata, temperamenti dum viveret melancholici; Aperto cadavere repertus ſcirrhus in regione umbilicali, magnitudinem duorum panum Reginæ dictorum exæquans, moleſtus toto biennio: Tumor is una cum fœtu verſus ſuperiora ſeptum tranſverſum adeo compulerat, ac tantam viſcerum ſitui naturali immutationem induxerat, ut Lien coſtis, homopiatæ ſubditis parte ſiniſtras proximus eſſet; Jecur autem ex altera parte collocatum, ad æqualem pene altitudinem compulſum eſſet: veſica feliea adeo contracta, ut nulla pene cavitas ineſſet; meatus autem choledochi, ob jecoris elevationem extenſi videbantur, à quibuſdam aliis partibus conſtricti adeo ut bili commeatum denegare coacti fuerint: Cyſtin enim illi excipiendæ dicatam omnino opplebat materia concreta, XXV. aut XXX. lapides tetragonos conſtituens, pentagonos, læves, lucidos, ac tandem pene omnino figura & colore referentes globulos gagatinos, quales aſſuuntur togis lugubribus: *D.Davy Zodiaci med.Gall. pag.119.*

Observatio IX.

Partus impeditus propter caput infantis inter oſſa pubis & ipſum uteri orificium profundius impactum.

MUlier quadragenaria à novem menſibus viro nupſerat, atque jam ſeptimò menſe gravida erat, cum poſt elevatum magna cum contentione onus, flexumque violentius corpus, ſubitò abdominis doloribus atrocibus prehenditur, quibus per totam noctem cum continuis dejectionibus, vomitibus, cubandi impotentiâ, ſuffocationis metu, pulſu celerrimo & parvo, cum iis laboribus qui parturientibus ſunt familiares, torta, obſtetricem advocavit quæ uteri orificium ita clauſum ut nequidem minimi digiti extremum apicem admitteret, reperit; nosq; præterea qui ægræ ventrem tumidum & non minus quàm tympani bellici membranam tenſum obſervavimus. Pro reprimendâ inflammatione venæ ſectionem imperavimus & in perpetuis leipothymiis cardiaca multa temperata propinavimus, nec interea applicationes exteriores clyſteriorumque appropriatorum injectiones omiſimus: Verum fruſtra omnia, ſiquidem diei morbi præhenſionem mox ſubſequuti horâ primâ promeridianâ, inter ejulatus è vivis exceſſit. Die proximè ſubſequente Maji 19. Ann.1698. horis matutinis abdomen aperuimus, quod ultra quam concipi poteſt tumidum ſe nobis manifeſtavit, at emiſſo multo flatu fœtido poſtquam perforatum fuiſſet brevi conſedit ac flaccidum evaſit. In interioribus primo adſpectu ſerum ſanguinolentum ad libram unam in ventris cavum effuſum ſe nobis præbuit; ſed omnia viſcera inculpata, imò inteſtina ipſa à ventriculo ad podicem uſque extus & intus, præterquam quòd Ileum lumbricos multos excremento bilioſo innatantes contineret, varicoſumque quid in ejuſdem inteſtini extremitatibus, totoque propè colo ac cæco tumefacto, conſpiceretur, probè conſtituta reperiebamus. Uterus ad debitam extenſionem pro ſeptimeſtri complectendo devenerat, eratque circa fundum dimidium digitum, ac circa collum integrum pollicem craſſus. Fœtus è membranis ſuis evolutus, aquas in uteri cavum effuderat, hujusque ſiniſtro lateri per placentæ, radices adhuc dum firmiter adligabatur: & interea capite ad inferiora adacto, totum illud cum collo ad humeros uſque ſub pubis oſſibus occultabat, ac tanto induxerat conatu, ut id hinc evellere & extrahere, ſine ipſius colli laceratione, vix omninò nobis conceſſum fuerit. Inductio autem illa, non ad uteri cervicem, ſed ad ejuſdem anteriora ita declinabat, ut ſaccum ibidem ſibi aptaret, herniamque quaſi efformaret, unde quo magis per altius impactum caput pars hac dilatabatur, eò etiam fibras omnes collum uteri circumcingentes ad ſe trahens: ipſius orificium arctiùs porrò claudebat; ſicque quò majora ac vehementiora parturientium molimina noſtra hæc experiebatur, eo minùs expanſio orificii partui neceſſaria, expectanda veniebat. Sed quid demum mortem tantupere acceleravit, ut citatiſſimo paſſu advenerit? Illud ſanè non alii imputandum credimus cauſæ quam vi illi quaſi laceranti factæ ab embrionis capite uteri parti anteriori, collo ipſius quam proxima; ſic enim non tantum dolor intenſus & convulſivus in parte verè ſenſili excitabatur, qui totam viciniam per nervos meſentericos eorundemq; plexus in conſenſum trahens, turbas enormes ac fatales in imo excitabat ventre illosque ciebat motus qui excrementorum per inferiora & ſuperiora rejectorum cauſa forent propinqua: Sed præterea per ſic intruſum caput vaſa Inguinalia non parum comprimebantur, ac ſanguinis ad inferiora circulus præpediebatur, unde ille majori impetu in vaſa meſenterica, aliaque, viſcera imi ventris ac ipſa inteſtina in ſpecie aliuentia, irrumpens, totus facile reduci nequibat, ac effuſioni ſeroſo-ſanguinolenta, de qua in cadaveris apertione verba fecimus, anſam dedit, & in occidendâ noſtrâ ſymbolam ſuam, quamvis priori minùs perniciosam, aliquatenus contulit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

SIVE

DE ABDITIS MORBORUM CAUSIS

Per Anatomen Cadaverum revelatis.

LIBER QVARTVS ET VLTIMVS.

De Febribus, Affectibus Externis Artuum &c.

SECTIO I.

DE FEBRIBVS.

Observatio I.

Febris excitata à ſanguine vaſa meningum replente & diſtendente, cum earum tumore phlegmonode. 1. A tenui meninge leviter inflammata, Sinu tertio ſanguine referto, Superficie ventriculorum cerebri exulcerata. 2. A venis cerebri ſanguine diſtentis. 3. Ab inflammatione meningum, poſt vulnus capitis, ſero & pure inter utramque concluſo. 5. A phlegmone intra calvariam excitata. 6. Ab abſceſſu ſub calvaria. 7. Ob cerebrum cancro affectum. 8. Ob pus ſupra membranas. 9. Ob duræ meningis phlegmonen. 10. Ob ulcus in cerebro. 11. Ob abſceſſum in cerebro. 12.

§. 1. IUVENIS cum per duas ſeptimanas de graviſſimo capitis dolore conqueſtus eſſet, tandem Febris aucta, vigiliæ &c. Calvaria mortui ablata, vaſa meningas obducentia ſanguine diſtenta erant: Ipſæ membranæ tumore phlegmone per totum affectæ apparebant. *Vide libro primo, ſectio. 1. Obſervat. 8. & 14.*

FEbris aucta] Febris deſcribi poteſt in hunc modum, quod ſit *motus inordinatus ſanguinis, ejuſque nimia effervescentia, cum calore & ſiti, aliiſque præterea ſymptomatis quibus œconomia naturalis varie perturbatur.* Pendet autem à præternaturali ſeu effervescentia nimia ſanguinis, Fermentationem nimiam ſeu præternaturalem dico, quando ſanguis, (inſtar ollæ ſuper ignem ebullientis) ultra modum effervescit, & turgeſcentia ſpumoſa rarefactus vaſa diſtendit: Pulſum celeriorem excitat, & velut liquor ſulphureus incendio concepto calorem adurentem quaquaverſus diffundit: Hujuſmodi motus, ſeu fermentatio ſanguinis optime illuſtratur exemplo vinorum effervescentium: Etenim vina, præter lenem & æquabilem fermentationem, qua primo depurantur, quibuſdam temporibus adeo inſigniter ebulliunt ut vaſis ora excedant, & ſi ſtrictim occludantur, in partes diſſilire faciant: Ad hunc modum velut orgaſmo percita, ni ſtatim à tartaro, ſeu fæce ſua in vas aliud deplentur, effervescere non ceſſant, donec ſpiritu plurimum exſoluto, atque ſulphure vel ſale nimium exaltatis, aut rancida fiunt, vel in acetum degenerant: Talis effervescentia ob duas potiſſimum cauſas ſolet excitari, 1°. quando aliquid extraneum & non miſcibile dolio infunditur (ita guttæ quædam ſevi, aut pinguedinis dolio inſtillatæ hunc motum producunt:) Vel 2°. quando vina fæce, ſeu Tartaro nimis opulento ditata, (propter partes ſulphureas ſupra modum exaltatas) ſponte fervores concipiunt & immaniter ebulliunt: Etenim in quacunque ſubſtantia ſulphur luxuriat, ejuſque particulæ à mixtione ſolutæ in vicem conſociantur, & una coërcentur, ibidem tales effervescentiæ immodicæ conciliantur. Conſimili (licet non eodem prorſus) modo quo vina effervescunt, ebullitio ſanguinis inducitur, nimirum vel quid extraneum & minime congener cruori commiſcetur, quod cum non aſſimilatur, perturbationem & effervescentiam inferre ſolet donec heterogeneum illud aut ſubigatur aut foras eliminetur, & particulæ ſanguinis confuſæ & perturbatæ denuo extricentur, ac priorem in mixtione repetant poſitionem & ſitum: Vel 2°. ſanguis præter modum effervescit, quia principium quoddam, ſeu elementum ejus conſtitutivum (ſcil. *ſpiritus* aut *ſulphur*) ultra temperiem naturalem evehitur, atque efferatum evadit: quo nimirum hujus aut illius particulæ non congeneres cæteris, à mixtione ſolvuntur: ſolutæ plus debito impetum faciunt, ſanguinis liquorem exagitant & effervescentiam pariunt, quæ minime ſedatur, donec ſanguis velut inflammatus, diuturno febris incendio deflagraverit: Utroque modo ſive cruor, ob *rei non miſcibilis* confuſionem, ſeu ob *ſpiritus*, ſeu etiam *ſulphuris* evecti efferationem, in vaſis efferbuerit, quoniam hinc compages ejus plus laxatur, ideo magis in corde accenditur & particulæ activæ prius ſolutæ à fermento illic conſito plurimum excandeſcunt, & à mixtione exſiliunt, & motu ſuo calorem intenſum ac velut igneum quaquaverſus diſpergunt; Sub hoc tamen diſcrimine, quod effervescentia quæ

ab extranei cum ſanguine confuſione dependet, fit plerumque brevior aut interpoſita, quæ cum heterogeneum quodvis ſecernitur aut ſubigitur, ſponte ſedamt: parteſque ſanguinis conquaſſatæ, & extra ordinem poſitæ facile ad ſitum & craſin naturalem redeunt: Quæ vero à ſpiritus aut ſulphuris efferati inordinata ebullitione exoritur, fit continua: nimirum hoc tota cruoris maſſa ita laxatur, & ſtricto mixtionis vinculo exſolvitur, ut tanquam liquor oleoſus incendio correptus, effervescere ſeu inflammari non deſinat, donec ſpiritus, aut ſulphuris ſeu materiæ combuſtibilis particulæ maxima ex parte deflagraverint: Reſtat adhuc tertius præternaturalis effervescentiæ modus, in quo ſanguis alterationem ſubit, quæ minime vino, ſæpiſſime autem lacti contingit, nimirum aliquando à cauſa morbifica ejus liquoris coagulatio inducitur, ita ut ſubſtantia illius fundatur, ac in partes ſecedat, fiatque craſſi & terreſtris à tenui ſecretio: Cujus ratione cruor minus idoneè in vaſis circulatur, quin portiones ejus gelatæ in extremis deſigi, aut in corde ſtagnare aptæ, motum æquabilem interrumpunt, aut graviter impediunt, cujus reſtaurandæ gratia efferveſcentiæ ſolito majores in ſanguine concitantur, quales nimirum in phrenitide, peſte, variolis & morbis venenatis paſſim occurrunt *Willis de Febribus cap.* 2.

§. 2. Barthol. Feer (*de quo lib.* 1. *tit. de affectibus Soporoſis.*) Circa principium Novembris 1656. capite doluit: circa xj. febricitare mediocriter videbatur, die xix. lethargicus obiit, Aperto medio ventre, nihil in corde p. n. animadverſum quod manifeſte febrilem fomitem ſanguini ineſſe proderet: Intra cranium, per duram meningem, tenuis quaſi inflammata apparuit: verum illa diſciſſa, vaſa tenuis meningis, ad ſinum tertium tendentia, triplo ampliora, citra inflammationem, ipſoque ſinus tertius ſanguine pleniſſimus apparuerunt, quod evenit à ſanguinis circulatione impedita, vel prorſus intercepta: Superficies utriuſque ventriculi aſpera & inæqualis ac flaccida, humore purulento viſcido imbuta, à quo inquinamenta putreſcentia, maſſę ſanguineæ intra cerebrum admixta, febris lentæ cauſa evaſerunt.

§. 3. Filius Dom. *Pouvart* Regii in camera computorum Auditoris, cum bimeſtri Tertiana laboraſſet, nec ad medicamentum adduci potuiſſet, cùm cœlum inanduiſſet paulum, datur medicamentum cui indormiendum imprudens Pharmacopæus cenſuit, medicamentum inane fuit, movit, nihil excluſit: Ab eo tempore vix febris expers: De Dolore capitis, de quo prius non conquerebatur, queritur: dum paroxyſmus repetit, repente ἄφωνος fit, elatis in cerebrum vaporibus, imo & *febre* ipſa jam *cerebrum occupante* (unde caloris acerrimi ſenſus apparebat) ac ſi febris eſſet Capitalis, ut ſic loquar: per xxiv horas ἄφωνος fuit & κάτοχος eum prehenderat: virtus erat debilis, nil natura præſtitit quamvis irritata, *Convulſus interiit.*

In cerebro nihil deprehenſum, venæ intumuerant parum: vi febris interiit, obſeſſo cerebro quoque, ut in interea non eſſet flabellatio cordis ob reſpirationem non liberam. *Iac. Thevart Annot.* 3. *in conſ.* 58. *Ballonii lib.* 1.

C*Onvulſus interiit*] De cauſis convulſionis febribus ſupervenientis, aliiſque morbis chronicis, vide Scholia ad obſervationem 3. ſect. 13. l. 1.

Febre cerebrum occupante] Anno noviſſimo 1678. cujus æſtas ſqualida & calida, febres vagatæ ſunt quæ cerebro omnes bellum indixerunt, ſymptomata enim aderant aut cataphorica, aut paraphorica, aut cephalalgica, ex pathognomonicis: Inter συνεδρεύοντα in quibuſdam obſervavi raucedinem & συναγχικόν τι, etſi fauces vitii nihil proderent, cum degluriendi difficultate, quorum ſymptomatum cauſa, me judice, non alia fuit quam ſumma plenitudo & turgor vaſorum colli, tum majorum tum capillarium, carotidum ſcil. arteriarum & jugularium venarum, hinc compreſſio & anguſtia ac depravatio functionis partium voci & ſermoni deſtinatarum: Δῆλοι δὲ ἡ ἴασις, nam ſuperveniente hæmorrhagia narium, aut inciſa altera è jugularibus, protinus illa accidentia remittebant: Inde audacior factus quotquot curæ meæ demandatos habui omnes ad unum aperta vena jugulari ſalvos & incolumes reddidi: Ex illorum ſerie prior exeat Nobilis puella, Filia Excell. & Nobiliſſ. *Michaelis Tremulei*, Conſulis Genevenſis, annos xiv. nata, cui cephalæa ab anno indeſinens moleſta erat: febre vero (menſe Julio) accedente duplici tertiana, paroxyſmorum tempore adeo intendebatur dolor, ut ſui impotens quid ageret neſciret; perſpecta ejus temperie bilioſo-ſanguinea; quod jam ab anno decimo tertio catamenia prodirent; nec ad iteratas ſanguinis miſſiones tum è pede tum brachio dolor quicquam concederet, hæmorrhagiæ præterea narium eſſet obnoxia, Nobil. Parenti ſignificavi, ſi penes me poteſtas eſſet jugularium alteram reſecaturum, quo è proximo fonte ſanguis eliceretur: Conſenſit ille protinus, advocatoque perito veniſeca, ſcalpellus venæ, ad minimi digiti craſſitiem profunde adigitur, hinc rivuloſe & affatim erumpit ſanguis, cujus maxime pars mera purrilago erat, ad purulentiam accedens: Ea ipſa die ſolatium nullum ſequutum eſt, adeo ut auxilium irritum viſum fuerit; at poſtridie tanta fuit levatio, ut ſe doloris prorſus immunem aſſeruerit Nobl. puella, menti reſtitutus ſit nitor, & ſomnus, qui prius nullus, acceſſerit, quanquam febris ad aliquot dies curſum ſuum tenuerit: Eodem tempore ſub cura mea habui juvenem Pharmacopæum miniſtrum, patria Lauſannenſem, apud Dom. Revilliod, Comate vigili, Lethargicæ febris ſpecie imponente, affectum, ſtatim enim vocatus ſed delirans, excitabatur, Qui & ejuſdem venæ ſectione cito convaluit, & à ſymptomatis cephalicis liberatus: Huic accenſeo Piſtorem phrenitide occupatum, ejuſdem ſectionis ope reſtitutum; Et Uxorem Tinctoris Serici, vocati *Iallet*, mulierem robuſtam, proceram, craſſam, viraginem, quippe quæ virilia officia in officina ſtrenue obit; Hæc menſe Septembri ultimo, febre comatoſa affecta, cum inſigni capitis gravitate, aperta quoque jugulari liberationem accepit: Prodeat adhuc Nobiliſſ. puer xi. annos natus, cui nomen *Ovvald* natione Boruſſus, Nepos Nob. Domini *Neubaver*, Equitum Magiſtri, qui una cum febre cephalalgia graviſſima afflictus, quanquam moroſus & remedia omnia reſpuens, admiſſa illa apertione, affectus ſpecie lethalis periculum evaſit: Eandem ſectionem deſtinaveram Theologiæ candidato, Pedemontano, cui cum febre raucedo inſignis & deglutitionis impedimentum aderant, ſed indicta & ſanguinis miſſionem

hora,

hora, hæmorrhagia larga incidit, quæ raucedinis, febris & deglutitionis libertatem attulit: Ab hoc præſidio prætermiſſo, viri duo Clar. conſiſtentis ætatis, plethorici, eadem tempeſtate, ut veriſimile eſt, interiere, quibus ab obitu largus cruor & aduſtus è naribus emanavit: De hujus venæ ſectionis efficacia actum lib. 1. ſect. 1. obſerv. 2. in ſcholiis, & ſect. 23. Obſervat. 1.

§. 4. Audimus D. Cardinalis Lotareni, qui *febre velut capitali* interiit, aperto capite repertas venas omnes aduſto plenas ſanguine, & meninges veluti tactas de cœlo & ſideratas. *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. pag. 129.*

QUibus in capite focus eſt, ut jam doctrinæ gratia Febris capitalis dicatur, oculi rubent, dolorque pulſatilis percipitur: eſt velut σφακελισμὸς venarum capitis, ut priſco quidem verbo, ſed non inepto explicat *Hippocr.* initio lib. 2. de morbis, Annon arteriotomia confert? *ibidem.* Anno 1575. capitis dolores viguere tanti tamque longi ut Medicorum operæ eluderetur, &c. Unde cum ſine febre ægri viderentur, tamen erat neſcio quæ oris ſiccitas, oculorum rubedo, pulſus in temporibus manifeſtus: Ac valde notandum quod *Galen.* ſcribit, comm. in aph. 3. lib. 7. *Rubor oculorum cum ſequi poſſit ob ventriculi inflammationem, maxime vero exſiſtit ob diſpoſitionem in cerebro inflammationi ſimilem*: atque tunc dolor eſt quidam perſeverans, & habet aliquid puerorum τὴν σφακέλισιν referens: Eſt porro quædam inflammatio partium cerebri & membranarum, adeo ut oculorum & ſincipitis conſequatur cavitas quædam, cum σιρὸς ſignificet foſſam & cavitatem in qua ſemina aſſervantur: *Langius σφακελισμὸν* vult ſcribi, ut dicatur ἀπὸ τοῦ σφακελίζειν i. e. inflammari & exſiccari, quod pallor, cavitas & ariditas corporis conſequatur, cum inſomniis & vigilia & vocatur alio modo, Febrilis capitis infantium dolor (proprie enim ad pueros refertur, quanquam cur non idem in viris?) Ac propriè πυρετὸς κεφαλικὸς dici poterit: Quod valde notandum eſt, nam ſi exquiſita eſſet inflammatio, Phrenitia foret, Sed varietas humorum, ſiquidem humor eſt quidam pituitoſus cum bilioſo, efficit ut non ſit phrenitis, ſed quippiam analogon nec magna febris inſequatur: *Idem ibid. pag. 114.*

Febre velut capitali) Dicimus paulum diſcedentes à doctrina *Galeni* febrem aliquam eſſe *cephalicam*, aliam, *Lienoſam*, *Ventriculi* aliam, *Hepaticam*; aut cum partibus ipſis inuſta obſtructio, aut impactus mordicus humor, aut corruptio contracta eſt: Ut ii erroris convincendi ſint qui & febrium continuarum, & intermittentium & hecticarum, & maraſmodeon ſedem perpetuò in ventre inferiore conſtituunt: Contra enim ſentiendum, imò, quod notandum eſt febrium ardentium focum *Hippocr.* in capite videtur conſtituere, & *Galenus* Pulmonis venas: *Si in ardenti febre aurium ſonitus cum caligine, provenitque in naribus gravitas, mente ex melancholia aberrant*, parte 73. ſect. 2. lib. 1. Epid. *Galenus* hunc locum explicat de febre ardente cujus focus eſt in cerebro, propter collectam in eo bilem quæ inflammationem excitat: Eaque febris diſtinguitur ab altera, quæ fit non coacervata in cerebro materia, ſed in venis inferioribus reſide, à qua flatuoſa exſpiratio ſuſcitatur delirium excitans: nam cujus febris ardentis materia in cerebro manſionem habet, ea continuam habet deſipientiam, & ſymptomata non ita ſunt fugacia: atque materia dum ibi efferveſcit, flatulentam naturam acquirit, cujus ſigna in variis corporis partibus apparent, prout illa in variis cerebri partes irrepſerit, parque hoc vel illud nervoſum obſederit: At quæ ardens febris materiam habet in aliis partibus, non habet deſipientiam aſſiduam: prior febris phrenitidi ſimillima eſt, ob ſymptomatum cognationem: ſic in phrenitide ſymptomatica ea eſt febris quæ adeſt: præterea ardens feb. primario cerebri affectu contracta, fere ſtatim apparet, phrenitis non tam cito, ſi tempore acquiritur: imò ne in declinatione quidem feb. deliria quieſcunt, quod aliter contingit in iis febribus quarum deliria ſunt ſymptomata tantum, prout enim manſueſcit febris ita & deliria: Niſi quis forte objiciat duo adverſum ea quæ dicuntur, 1. quod nota hæc phrenitidis, & febris ardentis primario cerebrum impetentis malè aſſignetur, nimirum phrenitin non ſubito naſci, contra febrem ardentem cephalicam ſtatim adoriri: contra *Hippocr.* in Epidem. animadvertit quendam phreniticum primo die factum, Sed hoc ex iis eſt quæ raro eveniunt; quanquam, ut *Galen.* in com. non ita fuit ſubita cauſæ generatio ut morbi ipſius: Si quidem primus *Hippoc.* ſcripſit, Non derepente morbi hominibus accidunt, ſed paulatim collecti confeſtim apparent. 2. Quod in declinatione febris cum phrenitide conjunctæ deliria non quieſcant, quod alienum videtur, nam ſi febris ſymptoma eſt phrenitidis (quæ eſt inflammatio in cerebro & ejus meningibus impacta, ut *Gal.* in Epid. explicat) & mutuo fere ſeſe conſequuntur, non poteſt ea febris declinare quin & morbus ipſe deſæviat: Sed id dictum per comparationem, nam quæ deliria ſunt febrium ardentium ſymptomata, ideoque excitata quod venulas in cerebro membranulisque ſitas humores tantum prætereffluant, non autem impingantur, ut annotavit doctè *Galen.* neceſſe eſt in earum declinatione paraphroſynem iſtam quieſcere. Sed quæ delirationes in phrenitide ſunt, ejus naturam neceſſario conſequentes, & tanquam de eſſentia exiſtentes, tametſi febris ſymptomatica declinet, non quieſcunt tamen, non quod non remittantur, ſed non tanta tranquillitas adeſt quanta in febribus eſſentialibus, quarum deliria ſymptomata ſunt tantum: Quemadmodum itaque caput febris cujuſdam focus eſſe poteſt, ita & partes reliquæ, ut magni interſit ſcire cujuſmodi ſit febris, ut illius ſedes animo luſtretur, tandemque parti quæ in vitio erit legitima cura adhibeatur. *Idem l. de virginum & mul. morbis c. 7. p. 10. Vide l. 2. p. 5.*

§. 5. Miles in tempore dextro vulneratus fuit: ſeptimo die febrire incepit, paulo poſt ceu apoplecticus mortuus eſt.

Illi dura meninx inflammata & ſtupendæ craſſitiei fuerat; trans illam multum ichoris cruenti cum portione puris ſtagnavit: Tenuis meninx itidem inflammata & pure conſperſa inventa fuit, ac ſub illa ichor fluctuabat: *Ex Ephemeridibus Excell. Dom. Iohannis Burgouveri Poliatri quondam Schaphuſiani, in Diſſertat. de Apopl. l. 1. Wepferi hiſtor. v. Vide hiſtor. Tit. de Vulnerib. capitis.*

Vix

VIx vulnus inſignius eſt, maxime ſi partes nervoſas attigerit, cui non protinus febricula jungatur, quæ quando pus generatur, augetur: Unde prudentes Chirurgi, niſi largiſſime ſanguinem vulnerati profuderint, tempeſtive plethoricis venam ſecant, victum tenuem & refrigerantem imperant, vinum denegant aliaque, quæ ad febrim ejuſque fomitem ſubmovendum pertinent, inſtituunt: In omnibus enim vulneribus in primis partium nervoſarum, labia vicinæque partes intumeſcunt aliquantulum & aliquomodo inflammantur; nam ſanguinis, ſucci nervoſi, & lymphæ motus perturbatur & impeditur, canaliculis per quos meant remeantque ſauciis, contuſis, compreſſis atque conſtipatis ab extravaſato liquore: ſtagnantes incendium concipiunt, quod incrementa ſumit, quando in pus mutantur earumque particulæ incenſæ ſanguini reduci magis admixtæ calorem p.n. in tota maſſâ ſanguinea accendunt, nunc majorem nunc minorem, prout ſcilicet inflammatio circa vulnus levior aut gravior fuerit, quem merito Febrim nuncupamus, non ſecus ac continuas, quæ plerumque ab inſigni & profunda inflammatione partis principis pendent & foventur: Febricula hæc plerumque periculo caret, nec moleſtiam aliquam parit, quæ alicujus momenti eſſet ſi ægri recte tractentur & ſanguinis circulatio reliquorumque humorum motus reparetur: ſi vero error committatur, raro impune illam ferunt: Apud militem iſtum indubie inflammationum reliquiæ partium vulneratarum apparuerunt in cadavere, ſc. dura meninx ſtupendæ craſſitiei & tenuis meninx manifeſte inflammata, à quibus febris excitata fuit; fovebatur autem ab ichore ſubcruento copioſo cum pure intra ſpatium utriuſque meningis, & ſub tenui quoque fluctuante: poſtea à venæ ſectione, & aëris frigidi admiſſione, particulis putridis profundius adactis & repercuſſis augebatur: A vini ingurgitatione, Venere & excandeſcentia prorſus efferâ reddita ægrum ad incitas redegit. *Idem ibidem.*

§. 6. Mulier leviter in capite percutitur, Tertio die Febris ingens ſequitur cum rubore faciei: 5. die mors. Ingens phlegmone intra calvariam inventa; dura meninx tumens, dura, livida, copia puris ſuffuſa. *Vide tit. de Vulneribus.*

§. 7. Miles in occipitio vulneratur & moritur: Aderat rima & depreſſio ſolius cranii laminæ internæ, quæ cerebrum continuo compreſſit: hinc ortus abſceſſus ſub calvaria, qui introduxit Febrem & phrenitidem. *Vide ibidem.*

§. 8. Puer vulnere in oſſe frontis accepto in febrem incidit, xl. poſt die: Alienatum & cancro affectum cerebrum in occipite inventum eſt. *Vide ibid.*

§. 9. Quidam percuſſus in capite cum maxima contuſione: poſt quinque menſes Febris oboritur cum rigore: Copia puris inventa fuit ſupra membrana, & intra cerebri ſubſtantiam. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 10. Studioſus vulneratur in occipite: Die nono Febris oboritur, 40. die mors: Dura mater circa tertium ſuum ſinum, ubi torculare aſcendit, prorſus livida erat. *Vide ibidem.*

§. 11. Puer glaciem tranſmittens in caput recidit, unde paulo poſt Febris: Ulcus cerebri ovi magnitudine deprehenſum eſt, quo diſſecto aqua fœtida promanavit. *Vide tit. de Vulneribus.*

§. 12. Ruſticus aliquot vulnera in capite accepit, nono die Febris ſequitur, xvj. mors. Sanies inventa eſt purulenta in ipſa cerebri ſubſtantia: abſceſſus in dextra occipitis parte, &c. *Vide tit. de vulnerib. l. 4.*

Observatio II.

Febris ab Abſceſſu in Corde deſinente in ulcus. 1. A concretione pituitoſa in ventriculis. 2. A polypis in ſinubus cordis, &c. 3. Mucoſa pituitoſa in corde, &c. 4.

FIlia D. N. 14. annos nata correpta eſt febre cum cardialgia per intervalla recurrente; Pulſus fere ſemper erat intermittens, cum dolore in ſumma ſcapula ſiniſtra, Decubitu in ſiniſtrum latus moleſto, Tuſſi ſicca, Dyſpnœa, &c. Cor mortuæ albicans viſum eſt, media ſui parte fere exeſum atque ulceratum: In capſula cordis nullus humor repertus, &c. *Vide tit. de Hæmoptyſi.*

§. 2. In corde Comitis reperta eſt concretio quædam humoris pituitoſi, flaveſcentis. Febre laboraverat. *Lib. 2. tit. de Pulſu p. n.*

§. 3. Emin. *Cardinalis* de dolore in Thorace conqueſtus (*vide lib. 2. tit. de Pectoris dolore*) febri quoque prehenditur, 14. ab invaſionis die cum è medio tollens. In thorace, ſub integumentis communibus, abſceſſus erat. Pulmonum ſubſtantia pure referta, In dextro ventriculo cordis Polypi duo. Semiputris erat Lien.

§. 4. Adoleſcenti crus dextrum vehementer doluit cum acuta febre. Abſceſſus adfuit cum pure albo in apice gibbæ Hepatis partis, Diſſectione cruris facta, in mediis muſculis pus album inventum: In corde ſanguis veluti mucoſa pituita; Alius abſceſſus purulentus ſub ala dextra, *Vide tit. de Doloribus Externis.*

Observatio III.

Febris Pulmonum inflammationis comes. 1. A Pulmone dextro inflammato & tabeſcente. 2. Semiputri ab inflammatione. 3. Pulmonibus retorridis & purulentis, cum hydrope thoracis dextri 4.

Ab Empyemate univerſali pulmonum. 5. *A Pulmonum parte fere tabida, pure in thorace.* 6. *Ob lapides plurimos lateribus aſperæ arteriæ incumbentes.* 7. *Ob Pulmonis ſubſtantiam pure refertam, & Serum Mediaſtinum replens.* 8. *Ob Pulmones purulentos, corruptos, Inteſtinorum phlegmonem, & aliarum partium vitium.* 9. *Ab Apoſtemate & hydrope Pulmonum.* 10. *Ab omnibus Pulmonum vaſis ſanguine plenis.* 11. *A pulmonis dextri purulentia.* 12.

ILluſtr. Baroniſſa de Coudrée, ætatis ann. 65. ſterilis, poſt caſum ex rheda in partem capitis lævam; defluxum perſenſit in maxillam diuturnum & dolorificum, unde Febris, ſudores nocturni, melancholica phantaſmata, Vario ſucceſſu dimicatum eſt, tandem Febris invaluit, & mortalitatem exuit.

In aperto cadavere Pulmo repertus eſt inflammatus & lividus, cum maculis nigris: Ventriculus amplus, cor flaccidum, hepar extremo lobo lieni adhærens, Uterus immenſe tumens & plane ſcirrhoſus, Proſtratæ ovi magnitudine refertæ pure: Cyſtis fellea referta lapillis & ſcirrhoſa. *Ex ſchedis Clar. Dom. D. Alexandri Deodati Medici Genev & Decani.*

§. 2. Uxori N. à partu ſubſtiterunt lochia, hinc ſebris, dolor lateris ſiniſtri: circa veſperam illa recrudeſcebat, mane remittebatur. Pars ſiniſtra pulmonis fere magna ſui parte tabuerat & tabo infecta erat, ſana reliqua ſubſtantia. *Vide lib. 2 tit. de Phthiſi.*

§. 3 Joh. le Mire febre ingenti prehenſus eſt cum dolore pungente ac fixo ad notha: coſtas, &c. Semiputris erat Pulmo ab inflammatione mediæ ejus partis. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

SEmiputris ab inflammatione] Sanguis & quivis humor alius, in parte animalis aliqua copioſior, & ſupra vires collectus & infarctus, quia bifariam non difflatur, nec à partis natura vincitur, putreſcit: Unde tanta tumorum p. n. & utriuſque generis abſceſſuum colluvies, quibus Febres ſuperveniunt, nunc acutæ, nunc lentæ, nunc ſtatim ab initio, nunc ſolum, aut magis dum pus conficitur: Phlegmonis námque internis, ut phrenitidi, cynanche, peripneumoniæ, pleuritidi, & quæ diaphragma, ventriculum, hepar, lienem, inteſtina, renes, veſicam, uterum exercent febris acuta, (præſertim cum ſunt magnæ) una cum ipſis invadit: cum vero parvæ ſunt, aut externæ mitior & ſimplicior, & diariæ affixis, poſt apparet, præſertim dum pus generatur: Quin & partium quarundam, tum internarum tum externarum putredo quædam paulatim lenta morte ipſas partes corrumpit. Id quod externæ ante mortem, internæ poſt mortem; ſecto corpore, palam oſtendunt, cum antea nemo horum quicquam corruptum vel ſuſpicaretur: Ob id quod harum partium alterationes, & ſolutiones continui, dum paulatim fiunt, raro ſentiantur ab ægris, etiamſi in parte ſint ſentiente. *Jac. Sylvius comment. de Febribus p. m. 168.*

§. 4. Uxori N. ſpirandi difficultas accidit; acceſſit febris, etſi levis admodum. Illi thoracis dextri ſpatium aquæ magna vi erat diſtentum: Pulmones retorridi & multo purulento tabo prægnantes. *Vide tit. de Dyſpnoea lib 2.*

§. 6. Uxor D N. nata patre pulmonico, concepit, peperit, à partu ſubſiſtunt lochia, Febris, dolor lateris ſiniſtri: Pars ſiniſtra pulmonis magna parte tabuerat: purulenta materia ea thoracis parte continebatur. *Lib. 2 tit. de Phthiſi.*

§. 7. Quidam laborabat magna dyſpnoea, tandem Febre superveniente obiit. Lapides varij aſperæ arteriæ incumbentes immediate eam comprimebant. *Lib. 2. tit. de Dyſpnoea.*

§. 8. Vidua D. N. ſubito aſthmate prehenditur; die 4. accedit Febris cum tuſſi & ſputo ſanguineo &c. Inventum eſt mediaſtinum plenum ſero ſanguineo: Pulmonis univerſa ſubſtantia materia purulenta erat referta. &c. *Vide lib. 2. Tit. de Pectoris dolore.*

§. 9. Duo ſunt quæ inter accidentia ſymptomataque in febres, quæ hac tempeſtate graſſantur, incidentia numerantur, quibus plurimum ægri torquebantur, Singultus ac Tuſſis: Nec ita quidem moleſta eſſe cœperunt, vel quod totum febris tempus occuparent, vel quod breviſſimo tempore divexarent: Vidimus enim ineunte ſtatim acceſſione ita ſuffocationis periculum oboriri & tuſſis moleſtias, ac ſi nulla vitæ ſpes relinqueretur, deſinente acceſſione placide ac ſedare habebant: Singultus autem in nonnullis ita moleſtus fuit, qui ſebre nocturna, mox diuturna, cum deſtillatione in pulmones laborarent, ut omnia præter Singultum moleſte ferrent: *In his fuit Dominus de Bures*, cui antequam ceſſaret ſingultus, totum corpus intumuit: Detumeſcente corpore repetiit ſingultus, afferens ei aliquid permoleſtius quam antea: nam & ulcuſculum excitavit in partibus ad orificium ventriculi attinentibus, nam cum quid degluriebatur aut calidiuſculum, aut manifeſta qualitate præditum, percipiebatur in imo œſophagi dolor: Illi autem à Singultu, cum abdomen inflatum fuiſſet, alvus bilioſa reddidit, poſt excretionem bilioſorum ſequuta ſunt purulenta, quod mirum eſt, Nec credidimus hæc à pulmonibus emanaſſe, quamvis hos laborare ſuſpicaremur: cum enim à partibus ſuperis tale quid contingit, id ſimul & ſemel fieri ſolet: at hic æger ſæpe eam excrevit materiam.

Hic æger *Singultiens, tuſſiens, febriens*, ad tabem vergens, interiit; Aperto cadavere inventus eſt hydrops aſcites in abdomine: Inventi ſunt pulmones purulenti, corrupti, Inteſtina liveſcebant,

bant, quaſi deſiderata ſuperna parte : unde credibile tum ſingultus magnam occaſionem illinc natam, tum ſyncopes qua prehenſus eſt: Lien plane putris: Denique nulla in toto corpore pars inventa eſt integritatem ſuam ſervans : Dejectiones purulentæ, nobis admirationi fuerunt, à putri meſaræo manabant; Dejectiones antequam diem ſuum obiret, præceſſerunt nigræ, pici liquidæ ſimiles. *Ballonius conſil. 25. lib. 1.*

S*ingultiens, Tuſſiens, Febriens*] Ecquid cauſæ fuit tum Singultus illius tum Tuſſis in acceſſionis tempora incidentis? Ac Tuſſim quidem eo ſævire tempore quo paroxyſmus repeteret ex eo conjicimus, quod febris à catarrho maxime eſſet. Et quæ materia ſubtilis acriſque, quæ rigorem ſenſionemque frigoris afferre ſolet, quieſcebat aliquo loci concluſa, dum ruptis veluti repagulis deſævit decurritque in extima corporis, feriendo ſuperiores membranas, pulmones vel veſtientes, vel illis proximas, triſtis ille ſenſus Tuſſim afferebat : Præterea in catarrhoſis febribus, quid impedit moveri quoque materiam in pulmonibus & capite ipſo, quæ dum cietur, ſuſcitatur, impelliturque, hoc moleſtiarum afferre ſolet? accedebat & nocturni temporis occaſio, qua pituitæ ſalſæ ſeroſæque impulſiones & moleſtiæ ſeſe produnt: ut enim univerſalium temporum aliqua eſt obſervatio in motu humorum, ita & particularium. Sic aſcarides moveri autumno ſcripſit *Hipp.* ſic in veſpertinum tempus earum aſcaridum motus incidit; quod & defluxionum incurſionibus verum eſſe muliercu̇lis compertum eſt. *De Tuſſi quædam huc pertinentia Vide lib. 2.*

Singultiens] Singultus majorem difficultatem afferebat, nam xij. aut xvj. fere noctes affligebat: at leviuſculis remediis ſuperatus, relabitur recurritque cum moleſtiſſimo ulcerationis ſenſu circa orificium ventriculi. Quæri poteſt an hic æger ſingultiente febre laboraret. An quicunque febre detinetur, cui tanquam ἐπιγινόμενον ſymptoma adjungatur Singultus, febre ſingultuoſa laborabit? Nequaquam verò. Nam & qui ſub finem febrium, aut principio illarum male judicati ſanguinem multum profundunt, unde ratione inanitionis & exhauſti ſingultus oboritur, ob id Singultiente febre teneri dicentur? Nequaquam. Ergo in omni *Hipp.* doctrina non Singultiens febris dicitur, ut inquit *Galenus* comm. in ſect. 4 Acut. cùm vel toto febris tempore Singultus moleſtus eſt, vel maxima ſaltem febris parte, illum generet vicibus lentúſque humor, impactus orificio ventriculi: Unde *Hipp.* negat ejuſmodi febres ſolutum iri, niſi aut diebus indicibus, aut urinæ profluvio acris, aut abſceſſu : Sed in hoc ægro detumeſcente corpore repente Singultus, afferens aliquid permoleſtius quam ante, nam & oſculculum excitavit in partibus ad orificium ventriculi attinentibus. Ad genus febrium Singultientium fortaſſe referri dicet quis febris acutas ab inflammatione aut hepatis, aut ventriculi natas, aut partium vicinarum: quæ inflammatio, ut narrat *Aetius* cap. de ſingultu, ſingultiendi moleſtias affert, quod & *Hippocr.* primus annotavit : Item referri videbitur, ſed minus apte, Febris ſingultiens ſenum hernia laborantium, & ſupinatione ventriculi: nam dum inteſtinum prolapſum eſt, præſertim Jejunum, Singultiendi finem non faciunt, & hoc in mortem præcipitare ſolet.

§. 10. Rariſſimus affectus eſt quo obiit Sereniſſ. Venetorum Dux, *Franc. Contarenus*; cujus ægritudinis cauſa ter Venetias vocatus fuit *Joh. Prevotius*, variiſque nominibus cum aliis Medicis diſſentientibus diſceptavit: Die ipſo Solſtitij æſtivi inciderat in acutiſſimos dolores colicos, quibus erat obnoxius, iiſque vix altero die liberatus ope remediorum præcalidorum, incidit in Febrem quæ typum duplicis tertianæ ſervabat, redibatque modo anticipando per aliquot dies, modo per totidem & plures poſtponendo proportionaliter : Vigilia & ſitis moleſta fuit uſque ad ſeptimam, quo tempore, occaſione levis medicamenti oborta eſt diarrhœa bilioſa, quæ ad 40. uſque diem perſeveravit: Urinæ ab xi. die ſemper apparuere mediocris conſiſtentiæ, ut plurimum rufæ, copioſæ, modo cum ſedimento albo & lævi, modo cum ſuſpenſo boni coloris, levi & ſatis cohærente, aderat quoque levis tuſſicula qua è faucibus videbatur aliquid pituitæ craſſæ reddi, reſpiratio ſatis erat libera, difficilis tamen ad latera decubitus: ad oblata ſemper bene ſe habuit: Pulſus erant magni & fortiores quàm ætati convenirent. Ad 40. diem febris viſa fuit remittere, neque ulla manifeſta aderat exacerbatio: Alvi excrementa cœperunt conſiſtentia fieri & fœces bene coloratas præ ſe ferre: pulſus perſeverarunt robuſti, retinebant aliquam non naturalem celeritatem, neque unquam recuperavit appetitum : Singulis autem 8. vel 10. diebus revertebatur manifeſte febris, quæ duabus aut tribus acceſſionibus manifeſte finiebatur poſt levem alvi evacuationem, vel ſpontaneam, vel clyſtere aut leviſſimo pharmaco procuratam, perſeverabat tuſſicula & difficilis decubitus : Sub æquinoctium increvit tuſſis & catarrhus ipſis alias familiaris ; cætera perſeveravit in ſtatu propoſito uſque ad Octobris initium, valde emaciatus: Eo tempore rediit febris bis, alternis ſcilicet diebus, ſed cum ſpirandi difficultati & anxietate tam inſigni in principio acceſſionis, ut vix duos illos inſultus ſuperarit, reddita autem copioſa bile per alvum beneficio clyſteris, febris illa manifeſto ceſſavit. Inde traduxit fere menſem integrum quiete, & ſi tuſſiculam exciperes, difficilem ad latera decubitum & inappetentiam, quæ nunquam ceſſarunt, videbatur Sereniſſ. ad convaleſcentiam perveniſſe: dormiebat enim, comedebat ſine nauſea, aliquando ſurgebat è lecto, ſolus etiam abſque innixu parum perambulabat, pulſum ſervans conſtantem & robuſtum, qualem ab initio morbi habuerat : Ecce autem circa Decembr. initium ſpirandi repentinam difficultatem, cum anxietate & febricula, cujus obſcura erat acceſſio alternis diebus, pulſuum mira inæqualitate & parvitate: decumbere cogebatur pene rectus, neque poterat ad latera: Sentiebantur ingentia murmura ventris, & ob flatus copiam ſubinde cibi & potus deglutitio impediebatur, ſpuebat difficulter craſſa, cinerea, ſubflava, corruptum quid redolentia: urinæ erant craſſæ cum ſedimento co-

pioſo

pioſo & craſſo. Die 6. Decembr. in principio acceſſionis, dictorum ſymptomatum vehementia obiit, cùm ex pulſu ante explorato in ſequentem diem vivere poſſe crederetur: Medici Veneti malum ſemper retulerunt in inſignem jecoris æſtum & ſiccitatem pulmonis, quem conſumptum & areſactum credebant: ideo mellita, ſacchara, aliáque aperientia, detergentia, & mediocriter catarrhum abſumentia, necnon ventriculum, & pulmones roborantia nunquam uſurpare voluerunt.

Die 7. apertum fuit cadaver: Inteſtina omnia, craſſa & tenuia, flatibus diſtenta erant; Jecur tumidum & ſpongiæ inſtar plenum materia alba, quæ omnem partis rubedinem abſtulerat, adeo ut parenchyma varie diſſectum, ubique album appareret. Cor prægrande, nulla tamen materia intus aut extra contaminatum. Cavitas pectoris ℔v. circiter aquoſæ materiæ continebat; dextra pulmonis pars flaccida videbatur, craſſo & mucoſo humore oppleta: ſiniſtra prorſus reſoluta erat in ſaniem albicantem, quæ tunica pulmonis ut in ſacco continebatur: Ea diſſecta effluvia in cavitatem thoracis ſanies ad ℥xvj. circiter: Plane nullum pulmonis veſtigium ſiniſtro latere, præter membranæ, quæ coſtis adhærebat, indicium relictum erat. *G. Hieronymus Velſchius ex I. Prævotii obſervat.*

§. 11. Vocatus fui ad Comitem L. *Gonzaghe* quarta die, qui obiit ſexta: Inveni omnia vaſa Pulmonis plena ſanie ſimili lacti: Diſſecui etiam puellam xiij. annorum, Et cognovi illam ex ſimili defluxione obiiſſe; erat enim puellæ morbus jam diu in capite, ex ſuppreſſa purgatione per ulcera, nec adventantibus menſibus correpta Febri, &c. *Vide lib. 1. Sect. de catarrho.*

§. 12. Piſcator in cereviſiaria taberna cum ſociis potans, poculo lapideo in capite feritur: Solutio continui nulla, tumor cutis exiguus, quo litu oleorum à Chirurgo brevi diſcuſſo, Piſcator ad ſcapham ſuam, & poſt ad compotationem rediens, non multo poſt Febre correptus fatis conceſſit: Qui percuſſerat cædis male inſimulatus, capitur, carceri mandatur, ſupra extincti ſarcophagum ex more patriæ decollandus.

Venitur ad apertionem cadaveris, In capite cis & citra calvariam omnia ſaniſſima, nec ullum læſionis veſtigium: Aperto thorace Pulmonis lobum dextrum pure refertiſſimum, quantus erat, deprehendimus: in ſiniſtro quindecim abſceſſus, unguem pollicis æquantes obſervamus, Cum ab illis abſceſſibus, quos à capitis contuſione proceſſiſſe, ſi quæ fuiſſet, impoſſibile erat, enecatum Piſcatorem jurejurando affirmaremus, compotorem carnificis manibus ereptum libertati reſtituimus. *H. ab Heers Obſervat. Spadan. cap. 2.*

OB capitis vulnera in Jecore abſceſſus ſæpe fieri, experientia compertum eſt, quos ibi localem habuiſſe generationem, à cerebro non ducto exordio quidam falſo exiſtimant. Id ſi in Jecore contingat, quidni & in pulmonibus viciniotibus capiti? Quanquam certe hujus læſionem in Piſcatore (quod læſionis expers apparuit) Pulmones vitium contrahere potuerunt. Poſſibile tamen fuit ut primigeniæ capitis affectionis veſtigium nullum ſe exhibuerit, ſuperſtite ea quam per ſympathiam conceperant Pulmones, quorum vitia, ſi ſubſtantiam attigerunt, pene ſunt indelebilia: Vide tit. de Vulneribus, exempla abſceſſuum in Jecore ſequutorum capitis vulnera.

Observatio IV.

Febris ob affectum Oeſophagum ad os ventriculi uſque. 1. Ob apoſtema in Ventriculo. 2. Ob ventriculum inflammatum, hinc perforatum. 3. Ob Ilei inteſtini inflammationem. 4. Ob abſceſſum Meſenterii. 5.

§. 1. ADoleſcens dyſenteria cum febre correptus eſt: Aperti œſophagus interior, ad os ventriculi ſuperius, & ad medium thoracem niger, corruptus, Pulmones alterati, &c. *Vide lib. 2. tit. de Dyſenteria.*

§. 2. Uxor N. dolore ingenti circa ventriculi regionem cum Febre afficiebatur. Apoſtema in orificio ventriculi inferiori & duodeno inventum: In cavo ventriculi multum erat ſanguinis; Cyſtis fellis maxima & turgens. *Vide lib. 3. tit. de ventriculi dolore.*

§. 3. Uxor N. febricitabat, vomituriebat, &c. Deprehenſus ventriculus ad fundum perforatus, à prægreſſa inflammatione. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 4. D. N. laborare cœpit colico dolore vehementi: tertio die ſupervenit Febris: Inteſtinum Ileon erat convolutum, Ea portio gangræna affecta cum portione meſenterii ſibi adjuncta. *Vide tit. de ventris dolore lib. 3.*

§. 5. Virgo in dolores pro colicis habitos incidit, remediis inſuperabiles: ſuccedit febris quotidie cum rigore inſigni repetens, & tandem maraſmus. Meſenterium pure repertum & turgidum erat. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

IN *dolores pro colicis habitos, &c.*] Sicut doloribus his febris ſucceſſit, ita viciſſim febris intermittens in dolores hos transmutatur, monente Ballonio ex Fernelio, paradigmate 82. In colicis *ait* doloribus cavendum ne decipiamur; nam ſæpe in hac febrium contingit à centro materiam regeri in abdomen, ibique dolores excitari colicis ſimiles, cum in illis nulli aut exigui flatus contineantur. Sæpe hu-

mor bilioſus ferit & diſtendit, dolorémque excitat, qui colicum mentiatur; Interdum continentur abſceſſus, à quibus dolores colicis non abſimiles excitantur.

Observatio V.

Febris ab Hepatis inflammatione. 1. Ab ejus vomica 2. Ab ejus tuberculis & abſceſſus 3. A lapidibus in veſica fellea. 4. 5. A bile multa in cyſti. 6. A Iecoris incendio. 7.

§. 1. REver. N. inſignis in hypochondrio utroque tumor cum febre vehementi, Hepar tumidum, induratum retorridúmque, & pumicis inſtar hiulcum repertum. *Vide lib. 2. tit. de Dyſpnoea.*

§. 2. Cuidam aderat Febris, dyſpnoea, &c. Vomica in Hepate cum maxima puris coacervatione reperta. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 3. Sæpe iecur animadverſum tuberculis & abſceſſibus inſtar furunculorum obſideri, quorum non aliud ſignum fuit quam febris mediocris, cum ſiti, &c. *Fernelius path. lib. 6. cap. 4.*

§. 4. Inveni in veſica fellea famulæ duos inſignes lapides cœruleos: laborarat diu regio morbo, ac ultimo febre correpta occubuit. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 5. Nob. Ictericus tandem obiit ex febre. In veſica fellis inventus lapis duriſſimus. *Idem ibidem.*

§. 6. Sectus à D. D. *Sylvio* Febricitans & Ictericus, in quo folliculus fellis grandis, diſtentus bile. *Vide lib. 3. tit. de Ictero.*

§. 7. Filiola Dom. N. duos menſes febricitaverat. In mortua inventum Hepar incanduiſſe præ calore, ut eſſet friabile. *Lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

Observatio VI.

Febris ob Renes lapidibus obſeſſos. 1. 2. 3. Ob eorum inflammationem, hinc conſumptionem. 4. Ob inflammationem eorum figuram depravantem. 5. Ob ſiniſtri corruptelam, cum ſcirrho Pancreatis. 6. Ob eorum corruptionem cum lapide in cyſti. 7. Ob Veſica urinaria inflammationem. 8. Ob inflammationem ejus colli. 9.

§. 1. IOh. N. ren ſiniſter lapide angulos obtuſos habente obſtructus erat; febris concluſa plus in receſſu quam in fonte habens.

Viduæ N. ren ſiniſter lapide obſeſſus erat exiguo: in magnam molem undique increverat: Febricitavit, tabida facta eſt. An verum illud à renibus febres maraſmodes contingere? *Vide lib. 3. tit. de Diabete.*

§. 2. Filii N. aperto cadavere, nephriticus deprehenſus eſt, Febris perſeverat. *Lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 3. Nicolæ nephriticæ Febris acceſſit cum lumborum dolore, &c. Ren ſiniſter extrinſecus lividus ac tumidus, intus aqua & calculis infarctus, &c. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 4. Magnificus Vir nephriticus, rigoribus & Febre inordinata prehenſus eſt. Fuerunt inventi renes conſumpti, ut portio, quæ reliqua fuit, frangeretur. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 5. Cl. Ioh. *Sperling* diu nephritica ſupervenit Febris cum lumborum doloribus, Renes apparuere penitus inflammati, Tumor vero adeo increverat ut eorum figura externa mutata eſſet. *Vide tit. de Lumborum dolore.*

§. 6. Matrona (*Vide tit. de ventriculi dolore*) dolore ventriculi correpta eſt cum conatibus ad vomitum, ſuccedente Febre Inſigni. Pancreas maximum erat & ſcirrhoſum. Ren ſiniſter colliquatus omnino erat.

§. 7. Nob. dyſuriæ renumque doloribus obnoxius, ſitiebat, Febriebat, &c. Ren ſiniſter erat albus, ſemiputridus intus, materiam purulentam continens. In veſica fellis lapis durus, &c. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 8. Quidam poſt equitationem urinæ paſſus eſt ſuppreſſionem, cui mox Febris ſucceſſit. Veſicæ partem inferiorem gangræná invaſerat: Pus copioſe cum urina effluebat, à veſicæ inflammatione. *Lib. 3. tit. de Iſchuria.*

§. 9 Vir lotia cum viſcida materia reddens, cum Febre & Iſchuria periit Inventum eſt ulcus & inflammatio in collo veſicæ. *Vide lib. 3 tit. de urinis p. n.*

Observatio VII.

Febris à collo Matricis *cancroſo & ulcerato. 1. A ſecundinarum putredine. 2. A corruptione uteri, fœtus, ſecundina. 3.*

§. 1. NOb. Matrona ſuppreſſione menſium bimeſtri ſpatio cum laboraſſet, tandem exortus eſt dolor & inflammatio partium genitalium: Ab adhibitis medicamentis

acribus

acribus auctus eſt dolor, aucta & Febris. Aperto mortuæ corpore totum collum matricis plane cancroſum & exulceratum repertum eſt. *Tit. de Hypogaſtrii dolore.*

§. 2. Mulieri poſt xv. annos à connubio parere contigit, laboravit multum à partu: Secundinæ ſubſtiterunt, avulſæ fruſtillatim: Obſtetrix aſſerebat ſupereſſe aliquid: Febris nata, hinc nigra lingua, Dentium intervalla ſcabritie nigricantia, facies νεκρώδης, ſeptimo die mortua.

Secta, inventa caro oblonga adnata utero, & membranarum pars quæ computruerat. *Hollerius lib. Obſervat. propr.*

§. 3. Uxor N. fœtum mortuum quinque menſes retinuit, acceſſit interim Febris. Fœtus computruerat cum utero, involucris, &c. *Vide tit. de Partu difficili lib. 3.*

Observatio VIII.

Febris ab abſceſſu intra muſculos abdominis & peritonæum, poſt conquaſſatum corpus à pertranſeunte rheda.

Quidam à rotis rhedæ circumrotatis ſuper hypochondrio dextro fuit conquaſſatus, hinc Febris ſymptomatica, &c. Inciſis muſculis abdominis effluxit materia purulenta copioſa, ab apoſtemate intra abdominis muſculos & peritonæum genito. *Vide lib. 3. tit. de Hypoch. dolore.*

Observatio IX.

Febris ictum lateri inflictum ſequuta, à contuſione facta in ſubditis partibus.

Juvenis (*de quo tit. de Hypochondr. dolore*) ictus in hypochondrii dextri lateris infima ſede, unde Febris, &c. mors: Inteſtina ſubdita maculis lividis obſita. Septi tranſverſi ſedes dextra, livida. Meſenterii vaſa circa originem penitus cruenta & velut contuſa.

Observatio X.

In mulieris apoplectica cum Febre morientis cadavere, vix unciæ quatuor ſanguinis reſiduæ repertæ ſunt.

Olim inviſi Dominam Illuſtrem, quæ dudum colica & affectibus convulſivis miſerrime afflicta & plane attrita, demum in apoplexiam cito lethalem incidit. Huic cum pulſus fortiſſime vibraret, ſanguinem è vena jugulari ad ℥iv. detrahendum præſcripſi, qui mox à vaſe pertuſo tanto cum impetu exiliit, ut crederem illinc totam ſanguinis maſſam, modo ſineretur, effluxurum fuiſſe.

Nam poſtridie cadavere aperto, ſanguinis vix alias unciæ quatuor in toto corpore reſiduas inveni, & tamen hæc Febricitans moriebatur. *Willis.*

Febricitans moriebatur] Non minus uſitatum eſt cum Lethargus affectio principalis fuerit, Febrem ſuccedere, eique tam originem ſuam quam ſolutionem debere, quippe febris poſt veternum incipiens, eo diſcuſſo mox ſponte ceſſat. Talem itaque non à ſanguine, ob particularum inteſtinarum diſſidia effervescente, ſed propter corporum continentium & vicinorum impulſus, curſum ejus varie alterantes ac interturbantes putamus exoriri. Enimvero recta ſanguinis temperies, non tantum à particulis ejus rite commiſtis & ſubactis, ſed inſuper à motu cordi & vaſis impreſſo, ſive circulatione organica plurimum dependet: nempe ut liquor ejus pari & æquabili fluxus & refluxus modo ubique diſſluat, qui ſicubi remoram, ſive obicem offendens retardatur, in toto præterea alveo motus ejus impetuoſius & cum tumultu febrili peragitur: Hoc manifeſto liquet in paſſionibus violentis, doloribus acutis, ſolutione continui, in quibus ſingulis cruor uno loco obſtructus, aut coarctatus, in aliis vero vehementius correptus, effervescentiam febrilem concipit: eum nempe ob finem ne circulationis filum, à quo vita neceſſario dependet, abrumpatur, quare, ut in proverbio dicitur, *Nemo ſine febre moritur.* Nam utcunque deficiat aut depauperetur ſanguis, atque partium omnium motricium vires feteſcant, tamen in agone febris inſtantis, aut inſtare viſæ, uno naturæ impulſu fibræ ubique nerveæ ſeſe erigunt, ac ultimos conatus exeruunt ut ſanguinem interfluum propellant & motu rapidiſſimo circumagant: Par omnino ratio eſt febris lethargicæ, quæ tantum organis vitalibus à natura laborante plurimum incitatis, & propterea ſanguinem vehementer circumpellentibus exoriri videtur. *Idem ibidem.*

Ut crederem totam ſanguinis maſſam, &c.] Nob. puer Bernas, Genevæ degens, annos natus 8. anno 1674. ex terrore in vehementiſſimam convulſionem Epilepticam incidit, quæ cum omnibus remediis reſiſteret, quia tumebat & rubebat vultus, ex meo, & D. D. Crameri conſilio miſſus è cephalica ſanguis, qui tanto impetu proſiliebat, ut totam ſanguinis maſſam, interea dum ℔j. ſanguinis alteri demeretur, exhaurire licuiſſet: paulo poſt admoto lnio cauſtico actuali citra recidivam ſanatus eſt: paroxyſmus quatuor horas exceſſit.

APPENDIX

Febris brachii dextri particularis Quotidiana.

In inſula noſtra Mariæburgenſi Majori, quidam nomine *Martin Genger*, in dextro brachio certe admirandum Febris monſtrabat ludibrium: Totum brachium dextrum cir-

ca horam ſeptimam matutinam primum frigore maximo corripiebatur, ad tactum etiam perceptibili, reliqua corporis parte naturali calore participante: Circa horam circiter octavam rigor & tremor quaſi digitorum & manus conſpiciebatur; tandem tribus horis elapſis calor præternaturalis ingens totum brachium quaſi excandefactum reliquit: Durabat febris uſque ad duodecimam, continuabat jam ſexta ſeptimana: Notabile hoc erat, Vomitus ſæpius comitabatur febrem, aliquando anteibat, Poſt remiſſionem febris, præcordiorum dolores & punctiones circa mammillam dextram ſentiebat, qui tamen emplaſtro de ſantalo cedebant: Curata iſta febris æque tali methodo & via ſicut alii febricitantes, auxiliante Deo, parvulo ſuo ſervo communicatis medicamentis; ſunt reſtituti. *Andreas Cnoffelius in Miſcell. curioſis anni 1673. Obſ. 205.*

Observatio XI.

Febris Hectica Phlegmonarum internarum fere comes eſt.

Vidi inflammationi laxioris Inteſtini diutinæ ſuccedere Marcorem, ac ſtomachi, ac veſicæ, ac renum: Fuerunt autem nonnulli qui affecti erant difficultate inteſtinorum, Et in ſumma dicatur, quoties præexſiccatum cordis ipſius corpus febrilem ſuſceperit, ſolutu difficilem. *Hector Gibalius comm. ad cap. xii. lib 1. de differ. febrium Gal.*

Febris Hectica eſt calor p. n. in ſubſtantia cordis, primum & per ſe inhærens & infixus: Solus calor elementaris ſupra modum auctus febris Hecticæ eſt eſſentia. Hecticæ febris pathognomonicum ſignum conſtituunt hæc tria, 1. quod ſit Continens, 2. quod Exacerbatur duas fere horas poſt ſumptum cibum; 3. quod corpus vehementer *Conſumatur*: Continentia naſcitur quod cordi continenter aliquid moleſtum ſit, ideo Cor continenter celeriorem pulſum facit. Id autem vel eſt in materia ſanguinea, vel in loco contravenſato. In maſſam venit quod paulatim pravo victus genere ſit contractum, vel quod reliquiæ ſint alicujus ardentis febris nondum evictæ, quæ ſenſim reliquum corrumpunt, & cor moleſtant. *In loco extra vaſa*, ut cum humor aliquis putreſcit in parte ubi colligitur, ut eorum tuberculum in pulmone vel quando ipſa pars putreſcit, ut pulmo, veſica, renes, meſenterium, &c. ſed hæ partes præcipuæ: *Exacerbationis* poſt cibum cauſa eſt, vel quia cibus malam largitur qualitatem (quod potiſſimum in fine hecticæ accidit, cum ventriculus incipit non bene coquere) vel quia cibus & potus particulas calidas exiſtentes diſſolvit, quæ diſſolutæ magis ſunt cordi moleſtæ: Partes autem hæ ſunt humor acidus & ſal. Si enim oleum vitrioli in manu contineas & parum aquæ affundas, non poteris præ ardore continere, & videmus eos qui ſalſo catarrho laborant, ſi bibant, Febrim incurrere, quia materia mota diſſolvitur. Si non bibant, imminues illam, quare & recte *Galenus* calcem vivam pro exemplo adduxit, in qua partes calidæ ſunt ſal. *Conſumptionis* denique cauſa eſt continentia febris, unde humores inepti redduntur ad nutritionem, & ardor aſſiduus omnia intus depopulatur. Hinc etiam facit coarctatio partium motum ſanguinis ad ſe non admittentium. *Signa cauſarum.* Si humor in maſſa ſanguinea corruptus ſit, fere æqualiter affligit, niſi quod poſt cibum exacerbetur, & urina exhibeat interdum ſedimentum (quod ſæpe in ſanis naſcitur, ideo quod ventriculus male ſeſe habeat) Interdum vero non præceſſerunt cauſæ ante dictæ, æger ſe febricitare non putat, etſi materia extravaſata in cauſa ſit, ac proinde cor continenter afficiatur, tamen multæ contingunt exacerbationes, ob pus nunc conſertim, nunc parce, nunc raro, nunc frequenter ad cor à foco veniens, unde interdum ægri ſubito extinguuntur.

Succedere marcorem] Tres gradus Hecticæ dantur, *Primi* gradus ſigna dedimus, communia reliquis: *Secundi* gradus ſigna ſunt pinguedo in urina, & manifeſta conſumptio: conſumptio autem omnium partium ſimul à principio fit, non ſeorſim hujus aut illius: Tertii gradus ſigna ſunt ardor in gutture, proſtratus appetitus, frequens lipothymia & facies hippocratica, conſumptio totius jam fere perfecta. Pinguedo in urina fit conſumpta membrana interpoſita pinguedine, & hoc modo circulatio ſanguinis prohibetur, & conſequenter nutritio, unde partes concidunt. *VValæus Practica cap. xi.*

Praexſiccatum cordis corpus] Unica quidem eſt Hecticæ ſpecies, ſed gradibus differens, nam primum humores albiles ſive ſecundarii efferveſcunt, poſt exſiccatos, demum in carnem & ſolidas partes calor graſſatur, atque cum extrema macies eſt. Vocatur Maraſmodes, ſicut Maraſmus in ſenio ſine febre contingit. Humores autem ſecundarii ſunt Ros, Gluten, Cambium: humorem Innominatum non agnoſcit laudatus *VValæus*, *Ros* illi eſt quod defluit quando lavamus carnem. *Gluten* illud quod diſtillat cum lente aſſatur caro, *Cambium* eſt aliquid mucoſum quod carni adhæret.

Observatio XII.

Hectica maraſmode affecti Cor ex toto exſuccum 1. Materia craſſa ſiniſtro ventriculo impacta reperta. 2. Cor flaccidum aqua pericardii multa, Pulmones vitiati, cordi accreti. 3. Auricula ſiniſtra ulcerata. 4. Tumor durinſculus in pericardio. 5. Cor durum, minus. Pericardium laxe ambiens, vaſa cordis ampla, Pulmonum vitium. 6. In Hecticorum pericardio & ventriculis cerebri ut plurimum aqua exuperat. 7.

§. 1. D. *Sagittarii* (Sereniſſimi Ducis Bavariæ Maximiliani Conſiliarii) cor tabidum ex toto apparuit, ita quidem exſuccum & parvum, ut quod *Thonerus* de ejus cerebro ab aliis illoſus recenſet, ad nigredinem ex uſu Tabacci frequenti contraxiſſe, hoc ego de corde veriſſime affirmare poſſum: Sane aliquot ſeptimanas antequam occumberet Vir Cl. Iſſ. conſumptis magna ex parte ſpiritibus vitalibus & animalibus in utroque oculo viſum perdidit: Mortuus tandem eſt anno hujus ſæculi 47. non præciſe ex vomitu, ut Hœferus

ferus narrat, ſed ex tabe & febri Hectica conſumptus interiit: febri inquam Hectica quartum magnitudinis gradum adepta. *Franc. Ignatius Thiermair. conſ. 5. lib. 1. p. 75.*

SCio quidem tres ſolummodo gradus febris Hecticæ à Medicis conſtitui. Primum; cum rorida humiditas abſumitur: Secundum cum carnoſa & adipoſa ſubſtantia jam perit: tertium, cum etiam fibroſæ partes colliquantur & exſiccantur; Addere tamen quartum liceat, quando ipſam Animam (ſi ita loqui conceſſum eſt) vel certe ipſum mentis Archæum, intimóſque vitalitatis receſſus hæc Tabes afflat; Afflat autem viros in Republica meliores: Graviſſimas, *inquit Petrarcha de Sanitate verſa. Dial.* 4. Febres Medici dicunt quæ ipſis in oſſibus & medullis æſtuant: Quanto illæ ſunt graviores quæ in animâ intus latent? *Idem.*

§. 2. Filius N. cum dyſpnœa, leipothymia, &c. febricula quoque laboravit: Siniſtra cordis auricula ſolito amplior referta erat materia craſſa & compacta, quæ ventilationem caloris impediebat. *Vide lib. 2. tit. de Dyſpnœa.*

§. 3. Iuvenem poſt lateris dolorem, cordis palpitationem corripuit Febris Hectica & hydrops: Cor fuit flaccidum: aqua pericardii exuberans, Pulmones vitiati & cordi accreti. *lib. 2. tit. de cordis palpit.*

§. 4. Puerum trimum vexabat tuſſis, febricula, &c. Reperta eſt ſiniſtra cordis auricula ulceribus exeſa, &c. *Vide tit. de Sincope. lib. 2.*

§. 5. Quidam animi deliquio, &c. obnoxius, accidente Febricula conſumptus eſt. Eo diſſecto apparuit in pericardio duriuſculus tumor, nucis avellanæ magnitudine. *Lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 6. *Puerum novem annos* natum xix. Martii 1669. ſecui: laboraverat is Febre Hectica per quinque fere annos. Cor autem nobis mortuus oſtendit durum, longe infra ſuæ ætatis magnitudinem, vaſis tamen prædictum tam amplis, ut viri perfectæ ætatis capacitatem æquarent. Pericardium laxe illi circumdatum, ſalſo liquore repletum. Pulmones indurati coſtis adhæſerunt, omni ſui parte purulenta materia expleti. Felliculus fellis tunica virilis magnitudinis, nigricantem quandam ſubſtantiam imbiberat.

ITa in lentis iſtis morbis unus naturæ error, errores multos, & multas mortis unius cauſas inducit: Sed quæ cauſa cordis vaſa ita dilataverat? Annon per febres ita diuturnas circulatio & fluxus ſanguinis vehementior?

Puerum ix. annos natum] Ad hecticam inducendam, præter cauſam efficientem plurimum facit cordis diſpoſitio, ſi illud natura temperamentum calidius adeptum ſit; quod facilius, ſi præceſſerint aliæ febres, ulteriuſque incaleſcit & exſiccatur, uti & Cor tenerius adhoc, in quo calor ille extraneus facile imprimitur, illiuſque nativum temperamentum deſtruit, occaſionem præbet, Ob quam cauſam infantibus junioribus febres hecticæ tam ſunt conſuetæ ut non ſolum prægreſſa febre diuturna, ſed & diaria in hecticas labantur.

§. 7. Probabiliter magis quam vere ſcribit *Veſalius* in Viris minus aquæ, in fœmellis plus inveniri: Seduxit etiam plures, ut *Bauhinum*, *Iul. Caſſerium*, *Claudinum* & alios, qui eadem tenui conjectura more tradunt in *Hecticorum*, *Phthiſicorúmque & maraſmo* laborantium Pericardiis nihil aut minus aquæ reperiri: Ego autem in iis ſemper plus humoris quam in aliis offendi: Rem eam pluribus experimentis veram hucuſque cognovi, & mecum alii, *Excell. Chr. Majus, & I. D. Horſtius Anatom. Obſerv 7.*

Ego ubi hoc loco (*pericardio*) nonnunquam tres, quatuor, quinque aut ſex uncias, aliquando libram illius humoris inveni, tandem eorum cerebra, opera adminiſtri inſpicere non ſuperſedi; profecto in ventriculis hanc aquam quoque multo cumulatiorem ſæpius deprehendi: In iis pedes aqua erant tumidi, in abdomine minus, plus aquæ in thoracis cavitate erat, ac in cerebri ventriculis aqua erat ſane quam notabilis. Horum quidam ante mortem amiſerat *memoriam*, quidam *mente non ſatis conſtabat*, Quidam, inquit Dn. D. *VVepferus* phthiſi obiit, ac remoto cranio plurimum ſeri ſubpallidi in omnibus ventriculis & ſpatio inter meningas reperi, *C. V. Schneiderus l. 2. de Catarrhis c. 9.*

CLaudinum] Hic ſtatuit aquam illam pericardii in viventibus omnibus, tum ſanis, tum ægris reperiri, ſed ita quod parcius in ſanis, copioſius in ægris colligitur. Sed loquitur hic Author in univerſum de omnibus morbis, ita tamen ut Phthiſin excipiat & maraſmum: nam credit hanc aquam aliis morbis augeri poſſe, phthiſi autem & maraſmo non poſſe: Et hæc eſt ratio, *addit*, propter quam inter cæteras maraſmi cauſas ego defectum hujus aquæ repono: Ego ubi hoc loco, &c. (*Vide textum*) Idem ſupponit *Voſcus Caſſelius*, diſputat vero tantum quomodo naturalis bonúſque humor in corpore phthiſici conficiatur, & excrementitius, ita loquitur, augeatur: Dein authores ipſi, ut *Poſinus*, vident interdum ob vim illius aquę palpitationem cordis fieri, & mox corpus tabeſcere ac febrem hecticam cōſequi: cui ergo ille calor, qui corpus conficit, non hanc aquā quoque conſumere poteſt? De generatione hujus aquę ſit *Ioh. Ant. Van der Linden*, Ego plane *ait*, facio cum iis qui vaporibus illam attribuunt, quos Cor exſpirat: pericardii autē denſitas cogit rurſus in aquam, non ſecus ac in ollis ad ignē poſitis videmus coire guttas in operculis: argumento mihi eſt vapor concreſcens ad digitos tangentis arterias in his quos ſynochus habet, & quidem tunc cum in vigore eſt febris & cutis ſicca. *Et paulo poſt.* Qui novit quomodo ab arteriis tam copioſus ſæpe vapor exeat, ut tangentis digitos quodammodo humectet, facile noverit quomodo ab arteriis cordis is vapor

vel exprimatur vel expellatur, quæ præbet materiam aquæ hujus in pericardio. *Item*, Ego hoc velim in diſquiſitionem mitti, annon poſſit eſſe à ſudore quem inter moriendum ſudent cordis partes exteriores, perinde ac reliquo cum corpore manare videmus: *Hæc Lindanus.* Eadem ratione humor ventriculorum cerebri in mortuis magis eſt conſpicuus: Eorum tunica ſemper madida eſt in viventibus, inſtante jam morte plus vaporis vaſis exit, qui his cavitatibus capitur, & tandem in aquam convertitur: Et ut ſummatim loquar, In ventriculis cerebri & in Pericardio paucæ aquæ guttæ in homine qui ſanus ſubito interfectus eſt, ut 4.5.6.& aut 7. inveniuntur; Si viva animalia inciduntur, minus aquæ reperitur; ſi corpus jam refrigeſcit & jacet exanime, aqua illa nonnihil augetur: quare perite *Veſalius* ait univerſam ventriculorum ſuperficiem eſſe lubricam & aqueo humore oblitam, atque eam inter diſſecandum ſubinde eodem humore oppletam conſpici: Nimirum ſi aquam ſpongia auferes, mox aqua iterum affluit, quis cerebrum manibus preſſius contractatur, *Nunc loquamur de aqua Pericardii.* Vivi canes involucri cavitatem & cordis ſuperficiem humectam habent, in hiſque nulla diffluentis aquæ obſervatur quantitas, cum tamen notatu digna (etiam ſi ſemper mediocris) in aliquandiu mortuis canibus ſemper occurrat: In porcis vero viventibus plus aquæ quam in canibus ſpectatur, uti etiam porci jamdiu mortui, aliam utcunque copioſam proponunt: Hinc *Lindanus*, Certum eſt minore copia in vivis ſubito apertis, copioſiore autem hunc humorem in mortuis reperiri, Utraque autem eſt ſimilis illi aquæ quæ in vaporariis ad feneſtram guttatim adhæret, & jamjam in ſe coit: membranæ enim naturaliter madent, atque plus vaporis adventante morte amittitur, quare illæ in jam mortuis humectiores ſunt, ac ubi cavitas eſt, aqua ex illis vaporibus coaliſta in fundo ſubſidet, ut in pericardio & in ventriculis cerebri eſt ſecluſa, ut denique aqua in pericardio magis quam oportet augeſcit & varii coloris eſt, ſi corpus ægrum eſt, ita in ventriculis cerebri nunc copioſior, nunc temporior invenitur, ſi homo non integra fruitur valetudine. *Utriuſque aquæ* eſt duplex generatio, alia naturalis, qua humor ex vaporibus oritur, altera p.n. qua humor ipſe inſtar roris de vaſis manat, & is in pericardium, ſi ſareſcit ſanguis; & in hos ventriculos coit, ut in hydrocephalo: Valde plauſibile eſt quod *Hofmannus* ait, cordis æſtum exprimere & exudare facere humorem per vaſorum tunicas, non aliter quam cum ex ligno viridi incenſo eſtillat aqua: Intellexero autem vaſa, non coronaria, ſed quibus appendet cor, quia enim fervidiſſimus & vaporoſiſſimus eſt ſanguis cum primum à corde exit, incredibile non videtur aliquid tranſſudare per arteriarum tunicas. *Schneiderus ibidem.*

Observatio XIII.

Febris Lenta à Pulmonibus aridis, cretacea materia ubique obſitis. 1. A Pulmone ſiniſtro & thorace plane purulentis. 2. Ab humore lutulento intra Pulmones concluſo 3. A pulmonibus intus & extra purulentis, corruptis 4. Ab iiſdem putredine fere abſumptis, vaſiſque cordi adſitis. 5. A pulmone veſicis ſemipleno, aquam flavam continentibus. 6. A pulmonibus putridis, ulceratis, coſtis adhærentibus. 7. A Pulmonibus lateribus per pituitam viſcidam annexis. 8. Hectica à pulmone plane putrefacto. 9. A Pulmone dextro admodum tumido, cum materia purulenta in bronchiis. 10. A Pulmone in unicam vomicam converſo 11. Ab ala ſuperiore & inferiore dextri empyemate infecta; Vomica in ſuperiore &c. 12. Ob Pulmones ſuperna parte adhærentes, ſemiputridos &c. 13. Ab ingenti ſcirrho in dextro lobo. 14. A thoracis capacitate ſanguine putrido plena, pure in pericardio, cordis ſuperficie eroſa. 15. A vitio pulmonum, Ex defluxione acri à capite 16.

§. 1. I*Nter febres ſymptomaticas refertur quæ vulgo Lenta* appellatur: qui hac laborant plus debito incaleſcunt præſertim à paſtu, motu quovis aut exercitio: urina plerumque rubicunda eſt, ſpiritus ſunt debiles & vires dejectæ, circa appetitum & ſomnum ſe mediocriter habent, Tuſſi aut ſputo copioſo carent, verum in dies, (tabidorum inſtar) & ſine cauſa manifeſta mareſcunt.

Quendam tali morbo defunctum aperui, in quo viſcera coctioni dicata ſatis recte ſe habuerunt, Pulmones vero erant exſucci & aridi, necnon materia ſabuloſa inſtar cretæ per totum obſiti: Non raro in hoc affectu meſenterium glandulis tali materia argillacea repletis obſidetur. *Fernelius.*

Videtur mihi quod hujuſmodi affectio immediate fundatur in mala ſanguinis diatheſi, qua in temperiem nimis ſalſam & acrem vergit, ideóque nutritioni & æquali circulationi minus aptus redditur: Etenim ſanguis in corde, non ſecus ac oleum in lampade, ſi particulis ſalinis nimium redundet, non placide & æquabiliter, ſed cum crepitu & magna partium evaporatione accenditur: quo quidem citius diſpenditur, & flammam non niſi languidam & imbecillam exhibet, utrum vero ſanguis ſalſior factus ejuſmodi viſcerum affectiones primo intulerit, vel an viſcerum dyſcraſia ſanguinem prius infecerit, incertum eſt? Probabile videtur quod alterutra affectio ab altera dependeat, & mali utriuſque cauſæ reciprocæ fuerint. *Willis Tract. de Febribus Cap. XI.*

Inter febres Symptomaticas refertur quæ vulgo lenta.] Symptomatica febris omnis in continuarum eſt genere, neque ulla unquam viſa eſt intermittens Hujus proxima materia continenſque cauſa non in venis eſt majoribus, ſed in parte aliquapiam, è qua aut putredinis quiddam, aut tetar putriduſque vapor in cor obrepit: Ejus quidam genera multa, unum inflammationes ſequitur, quod & ipſum eſt multiplex: Quam enim aut externa aut diſtans eſt inflammatio non niſi Ephemera febris accenditur, quod ſolus calor partium continuatione in cor in cor evadat: At ſi partium interiorum, maximéque principum & cordi vicinarum, vel phlegmone vel eryſipelas eſt, ſanguis biliſve putreſcens, aut illinc in cor ſubit, aut tetrum putremque de ſe vaporem in ipſum emittit, à quo per arterias fuſo Putrida fit febris: Sic à phrenitide, ab angina, peripneumonia, phthiſi, pleuritide, hepatitide, ſplenitide & à nephritide febris fit Phlegmonodes: ab eryſipelate Typhodes; eo quæque

gravius

gravior quo pars affecta nobilior cordiq; vicinior fuerit: Nonnunquam inflammatio, quæ Febris hujus eſt origo, per initia quaſi involucra latet, at febrix ejus ſymptomatica admodum conſpicua eſt, quæ hoc modo à continua primaria diſcernitur. Utraq; acuta eſt & putredinis notas exhibet, ſed ſymptomatica nullis ſtatis periodis exacuitur: urinæ nullum putredinis indicium habent, niſi ex affecta ſede putredo obrepat forte in venas: Si non ſtatim initio, mox tamen inflammatæ ſedis indicia ſe proferunt, Raro vel vij. vel xiv. die aliiſvè decretoriis judicio ſolvitur: In primaria febre continua hiſce contraria apparent omnia.

Alterum febris ſymptomaticæ genus multo obſcurius eſt, eam febrem continuam quam *Lentam* appellavi. Oritur non è viſceris partiſve cujuſdam inflammatione, ſed à *latente obſtructione & putredine*, quæ viſceri contumaciter adhæreſcit impactaq; eſt, adeo ut & ipſa viſceris ſubſtantia plerumque labefactetur: Putredinis portio nonnunquam in venas effuſa ſanguini permiſcetur: Hæc notas præſe fert ſymptomaticę ejus quę aut phlegmonodes aut typhodes appellatur: diſtinguitur autē quod omnium eſt putridarum mitiſſima; ęger nullo gravi ſymptomate premitur, ſæpe nec ſe ægrotari putat; Putredinis tamen notæ interdum eluceant in urinis: Pulſus frequens, celer & inæqualis, non tamen magnus aut vehemens: vires imbecillæ & languidæ collabuntur, ut ne progredi quidem poſſit æger; Corporis moles etiam ſi alimentum ſumitur, ſenſim liqueſcit; Diuturna etiam hæc febris eſt, quæ reliquarum continuarum terminos prætergreditur, nec xx. nec interdum xl. ſoluta.

Hujus quum ſuſpicio eſt, fomes quærendus omneſq; corporis partes animo ſenſuq; luſtrandæ ſunt, dum ſingulis conſpicuum ſit in qua is parte conſiſtat; Sæpe in ventriculo, aut in jecore, interdum in liene aut in meſenterio, nonnunquam in pulmonibus, cujuſmodi humoris ſeminalis putredo cumulata hanc excitat. Sedulo igitur obſervanda ſunt hypochondria & hypogaſtrium, num in his tumoris cujuſdam ſenſus inſit: Sæpe etiam vel in cachexia, vel in fœdis virginum coloribus, ſeroſæ pituitæ in corpus effuſæ levis putredo illam protulit, Et hęc quidem *Lenta ſimplex* appellatur.

Altera eſt *Lenta* periculoſior, quæ non ſolum ex impacti humoris, verum etiam ex viſceris, cui inſidet, corruptione putredineq; emergit, Jecoris, Pulmonis, Cerebri ac Lienis, interdum etiam Renis diſtxai ioromq; partium corruptela, ſimplexque putredo, tametſi nullo putri humore comitatur, quoniam tamen exſpiratione gravi cor aſſiduo laceſſit, continuam febrem nō aliter quam putridus humor, ſulcitat, eamq; ſymptomaticam ac omnino Lentam: hanc pleriq; rerum affinitate ducti Hecticam dixerunt: iiſdem notis ſe prodit atq; nunc expoſita: Internoſcitur autem quod ſenſim editur, multoq; tempore procedit aliis fere morbis ſuccedit; nihil vel minimum vacuatione miteſcit, nullis cedit remedidiis, ſed iis ſæpe exaſperatur, vires plurimum offendit ac debilitat, leviq; occaſione ſyncopen acceſſit: ſenſim ac plerumq; ſine ſenſu hominem extenuat & marcore conficit: Hoc genus eſt febris quæ Phthiſin comitatur: Hectica quippe non eſt, ſed putrida, ex putreſcente pulmonum ſubſtantia, nec enim eſt neceſſe putridam omnem in humore conſiſtere. *Fernelius lib. de Febribus cap.* 8. Vide *Erbeiridium medice practicam*, ubi curatio harum febrium traditur, *Et VVillis* loco citato.

§ 2. Filiolæ Dom. de la Vau mirumquid contigit, Febris continua, dolor lateris ſiniſtri, is fugax fuit nec perſeveraverit: inde dilata eſt phlebotomia, bene habere viſa eſt, Febris recruduit, difficultas ſpirandi, mors.

Aperto corpore, *Epiploon pure perſperſum* erat: à thorace fluxerat: nam totus ſiniſter pulmo, & thoracis pars ſiniſtra pure plena erat: Catarrhuſa erat nec expectoraverat quicquam unquam. *Gul. Ballonius Epid. lib. 2. pag.* 26.

E*piploon pure perſperſum*] Epiploon venis amplis & evidentibus conſperſum eſt, ad excipiendam impuritatem & illuviem Lienis, ut notat Hippocr. libro de locis: *Ubi vaſa*, ait, *pinguedine vacua fuerint, & à ſplene floreſcente ac augeſcente in omentum defluxerit, utpote vicinum valde exiſtens, & vaſa habens aqua vacua*: Et aphor 57. *ſect.* 7. Ab hepate aquam in illud erumpere dicit, unde Hydrops: Nec vero ſolius imi ventris eluviem excipit, ſed & medii & ſupremi, quod ne cui mirum videatur vide lib. 4. tit. de vulneribus ob. ſervat. de Hepate abſceſſu tentato ob vulnus cerebri.

§. 3. Illuſtr. N. diu languidus cum febre Lenta, tuſſi, pectoris oppreſſione: Mortui imi ventris viſcera integra quidem, ſed ſicciora: Pulmones autem ſine ulcere, humore luteulento unciarum lxxx. ponderis erant. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

4. §. Puellula cachectica pulmones habuit intus & extra corruptos, fœtidos, purulentos, unde Febricula Hectica: abdomen etiā ſcatebat ſero multo cœruleo, viridi, fœtido, *Lib. 3. tit. de Cache.*

§. 5. Puer à caſu & hæmoptyſi ſenſim cœpit contabeſcere: In pulſu Febris deprehendebatur Hectica: Pulmones erant fere putredine abſumpti: vaſaque cordi inſerta ſimul deperdita. *Lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 6. Ill. Cardinalis cum dyſpnoea, Febre lenta extinctus eſt: Pulmo veſicis erat plenus, aquam flavam continentibus. *Lib. 2. tit. de Dyſpnoea.*

§. 7. Dom. de l'Aubeſpine cum febre Lenta extincta eſt, &c. Diſſecto cadavere inventi pulmones putres, & coſtis adhærentes, cum ulceribus variis. *Vide lib. 2. tit. de phthiſi.*

§. 8. Puellæ, tuſſi, dyſpnoea affectæ, tandem febris lenta & marcor acceſſit: Utrique pulmones tenacis & ſpumoſæ pituitæ glutine coſtis coaliti inventi ſunt. *Vide lib. 2 tit. de Tuſſi.*

§. 9. Dom. de Abbenbrouk (*de quo Tit. de phthiſi*) cum longo tempore catarrho acri in pulmonem illapſo Tabe conſumptus decubuiſſet, tandem & Hectica febre conſumptus, Pulmo illi plane ſuppuratus & putrefactus, membrana integra exiſtente, repertus eſt, &c.

§. 10. In *quodam* corpore aderant indicia Hecticæ non levia putridæ intermiſta? Excreabatur alba materia tenax, &c. Suffocatus obiit. Dexter pulmo tumidus apparuit, adeo ut totam illam impleret cavitatem. Diviſis bronchiis, alba materia fere tota referta erant. *Vide lib. 2. Tit. de Tabe.*

§. 11. N. Hectica febre conſumptus obiit: Mortui invenimus pulmonem nihil aliud quam vomicam eſſe. *Lib.2.tit.de Phthiſi.*

§. 12. Hermann Stas diu aſthmaticus, tandem Febre Tabifica confectus fuit: Lateris dextri ala ſuperior & inferior empyemate infectæ erant. In ſuperiore ingens vomica, parenchyma pure obſitum, In ſiniſtro exiguæ vomicæ diſperſæ: Cordis auricula dextra ſanguine oppleta nigro: Lien, Hepar flaccidum. *Lib.2.tit.de Phthiſi.*

§. 13. Iuvenis ex dyſpnoea maraſmode extinctus eſt: Siniſter pulmonis lobus ſuccingenti membranæ, cum dextro tenaciter adhærebat, ad medias putreſactus, pure refertus, &c. *Vide lib.2.tit.de Dyſpnoea.*

§. 14. Unum admiratione dignum placet obſervare, quod Ego cum Illuſtr. I. Fr. Seraleo anno 1593. in cadavere cujuſdam mulieris reperi in lobo dextro pulmonum, Scirrhum ovi gallinacei magnitudine, Et mulier hæc Febricula laboravit per multos menſes, nec non Tuſſicula, ita ut Hectica videretur eſſe. *Hippol.Boſcus de Facult. Anat.lect.4.p.40.23.*

§. 15. Cadaver ſecuimus in quo repertus pulmo conſumptus, Thoracis cavitas plena ſanguine putrido & concreto: in pericardio pus album copioſum, Tota cordis ſuperficies abſumpta: Aderat tuſſis, Febricula, &c. *Vide lib.2.tit de Dyſpnoea.*

§. 16. Pulmonis vitium ex tenui, acri multaque diſtillatione è capite in hunc ipſum illapſa, cum Lenta febre notavit *Iodocus Lommius* Obſervat.med.lib.2. Tale quid anno 1624. in *Olao Slangeldorpio* obſervare licuit Patavii, qui à Febre continua in itinere Neapolitano contracta Romæ vix ſanatus, extenuato corpore quum ſuperatis Hetruriæ montibus Patavium rediiſſet, intra paucos dies vitam cum morte commutavit: Viri eximii *Guerneri Rolfinkj* opera thorace aperto cauſa mali patuit. *Ioh. Rhodius cent.1.obſervat.4.*

LOmmius Obſervat.pag.57. Non omittendum vitium pulmonis eſt, quod ex tenui, acri multaque deſtillatione è capite profectum in hunc ipſum illabitur: ſcilicet hinc multus ardor & febris excitatur, quæ febris, quia Lenta eſt, paulatim hominem conſumit: Ad hanc & tuſſis, & ſpiritus difficilis accedunt, ſed ut nullum tamen vel ulcus pulmonis, vel ſputum cruentum adſit: *Hac Lommius* Quoad vitium autem in Pulmonibus à Clar. Rhodio deprehenſum, an habuerit in cerebro originem non probat, quæ in maſſa ſanguinea potius deliquit, acri & ſalina. *Vide lib. 2. tit.de Phthiſi.*

Observatio XIV.

Febris Tabifica à vomicis in mediaſtino, ſterno, pure in abdomine. 1. *A puris copia intra thoracem, poſt abſceſſum lateris:* 2. *Ab aqua cruenta thoracem replente.* 3. *Ab hydrope thoracis.* 4. *A pure ex pleura abſceſſu in diaphragma decumbente.* 5. *A vomica purulenta in ſiniſtro pulmone & ſiniſtra pleura, &c.* 6.

IHaxius ex gravi percuſſione lateris dextri verſus dorſum in tribus primis coſtis ſpuriis, à qua flatulentus œdematoſus tumor procreatus, per gangrænam & cariem 1638. extinctus eſt: *In cadavere aperto pleraque* ſana, niſi quod in mediaſtini intercapedine vomica exiſteret craſſo pure repleta: ſimiliſque ſterno ſub pleura incideret, eo loco ubi mediaſtinum connexum erat, vomica affectum, ita ut inter ſeſe duæ hæ vomicæ communi aditu paterent: In abdomine magna puris copia innatabat, præcipue ad aqualiculum collecta, quæ ex pinguedine omenti & inteſtinis adnata, per Tabificam febrem eliquata fuerat: Quam ſuſpicionem O. Heurnio auxit reſidua omenti & inteſtinorum pinguedo, quæ diffluens ſimilem ideam purulentæ materiæ repræſentabat. *Bartholinus cent.2.Obſerv.59.*

IN *mediaſtini intercapedine*] Obſervavit *Andr. Falcoburgius* membranas mediaſtini antici, evidenti intervallo naturaliter non diſtare, nec cavitatem conſtituere tam late patentem quam eſt ipſum ſternum: cum arctiſſime hæ duæ membranæ connectantur, nec niſi vi accedente ſeparabiles fiot, quod in præcedenti caſu à vomica incluſa contigit.

§. 2. Cadaver aperti cujuſdam qui lateris apertionem admittere noluerat: In latere materia purulenta nidum habuerat, unde in thoracis cavitatem decidens, ibidemque in copia ingenti aggeſta, & Pulmones continue immerſos polluens, Febrem Lentam, & quaſi Hecticam, à qua æger valde ſenex interiit, excitabat. *VVillis Pharmac.rat.p.2.ſect.1.cap.9.*

§. 3. Cachectici pulſus, præſertim veſperi, lentam quandam febriculam prodebat: Thorax univerſus aqua cruenta refertus erat. *Vide lib.3.tit.de Cachexia.*

§. 4. Multoties deprehendi integris Pulmonibus, vel utramque pectoris cavitatem, vel alteram aqua plenam: interim pulmones corruptos in aqua natantes vidi: unde cum *Hipp* aſſerere licet in Pectore hydropem fieri: huius rei inſignia duo afferam exempla: anno 1666. in ſchola Bononienſi, Medicinæ Theoricæ Profeſſor *I. Peregrinus* quinquagenarius, corporis conſtitutione ad phthiſin proclivis, hydrope correptus fuit, à qua multo ac diuturno piperis uſu ſeipſum liberavit, tandem in hecticam maraſmodem incidit & animam dedit.

Aperto cadavere inveni dextram thoracis capacitatem aqua pleniſſimam ac turgidam, Pulmonem illæſum, &c. In Virgine quadam, præter alia animadverſione digniſſima & rariſſima, deprehendi thoracis partem dextram aqua ſubnigra & putrida plenam continebatque ejus aquæ cantharum & dimidium: Pulmonis etiam dextram partem, quæ in ea cavitate collocata erat, cum pleura corruptam & nigram. *Cotter in Obſervation. Chirurg. & Anatom.*

§. 5. Empyematicus paracenteſin recuſavit: Huic pus ab apoſtemate in pleura diaphragma corroſit, ac totum ductum ventriculi & inteſtinorum tunicas exteriores: Hic Febricula, & ſiti tenebatur *lib. 2. tit. de Dyſpnoea.*

§. 6. Illuſtr. Comites Itali, Alexander & Octavius Blandiadi, alter xii circiter, alter x. annorum, cum ultra annum Monachii ſatis commoda uſi eſſent valetudine, alacres & prompti corpore animoque, niſi quod Octavius ſemeſtri ante mortem ex febre continua, ſed lenta, aliquot dies decubuit, ex ea tamen belle reſtitutus menſe Iunio 1588 Octavius puer, qui prior rurſus incidit in febrem continuam, lentam tamen & mitem, cum calore & dolore prope nullo, neque aliis malis accidentibus, pro ratione tanti affectus tunc adhuc latentis, ſtipatam, junctus tantum erat febri difficilis ſpiritus, ſublimior quam pro febris ratione, citra tuſſim, cum lateris dolore ad tactum, quem ferre non poterat, alias fere nullo: ventris quoque aderat aliqua inflatio cum torminibus, urinæ turbidæ, Cum quotidie in pejus omnia laberentur, decimo die obiit

Diſſecto cadavere, vitium incurabile, & forte à primordiis generationis, illi, ut fratri, congenitum apparuit, cum enim abdominis viſcera ſana inventa eſſent, reſerato thorace reperta vomica in dextro pulmone, univerſam ſimul dextræ partis thoracis pleuram occupans: erat enim *ſub tunica pulmonis* dextri, & pleura ejuſdem lateris coſtas integente plurimum ac craſſum pus: In cavitate vero thoracis dextri plurima aqua citrina, altero pulmone illæſo exiſtente.

Alter vero frater, *Alexander*, paucis poſt diebus eodem prope morbo decumbere cœpit, ex febre miti, continua, nullis comitata ſymptomatis pravis præterquam vigiliis, ſiti *aliquali tuſſiebat* interdum, dolorem nullum quam *ſub axilla dextra* indicabat, ſed *vinum deſiderabat valde*, ut & frater, urinæ tamen ſatis accenſæ erant, cum enæoremate nigricante, quæ ſtatim turbabatur: noctu magis incaleſcebat, ſine tamen manifeſta epiſemaſia, qui calor neque ita mordax fuit, ut in febribus eſſentialibus, ex materia in venis putreſcente, & lentius illum conficiebat, paulatim enim vires concidebant, ut neque ſedere poſſet, extra lectum ſublimis fiebat ſpiratio, narium pinnæ movebantur, dolebat in affecto latere ad levem attactum: In ſomno conniventibus erat oculis, capite *ad pedes cœpit devolvi:* Tuſſis erat irrita cum qua nihil excundebatur: dolor ſub axilla & appetitus vini augebatur: In 7°. tuſſis crebrior, cum qua aliquid purulenti excernebat, ſed hærebat major pars in larynge & ſtertorem inducebat: ea nocte lumbricum rotundum alvo egeſſit, reſpiratio tandem, cum nihil effatu dignum educeretur, cœpit valde coanguſtari, ut eſſet plane orthopnoicus puer: alvus fuſa fœda excernebat liquamina, omnibus denique viribus intermorientibus ceſſit & ipſe fato 10. morbi die.

Aperto cadavere abſceſſus, ſeu vomica purulenta reperta in ſiniſtro pulmone & ſiniſtra pleura, eratque pulmo ille intermedio pure coſtis & pleuræ agglutinatus, flaccidæ alias ſubſtantiæ & repletus veſicis quibuſdam aqua viſcida plenis. Reliqua cavitas in eo latere aqua ſimiliter ſubviridi plena erat: Hepar etiam durum habuit cum felle magno. *Ex Obſervationibus Hieron. Fabri Medici Bavari.*

S*Ub tunica pulmonis dextri pus, &c.*] Quia abſceſſus ille erat in loco libero, laxe & libere, jamque paulatim familiaria illis partibus redditus pus ſub tunica externa contentum arterias Pulmonis non irritavit ad tuſſim: neque ob interjectam aquam ex thorace per poros pulmonis, quam craſſius etiam tranſſumi potuit: ſed febre tandem accenſa, a calore putredinali viribus cordis obtritis mors ſequens. *Idem.*

Dolorem ſub axilla dextra) Cur doluerit ſub axilla dextra, cum vitium in ſiniſtro pulmone fuerit, cauſam arbitror, quod maxima putria & vomicæ collectio erat retro juxta ſpinam, ubi affixi ſunt pulmones; unde facile affectus verſus dextram axillam communicari dolorque advehi potuit. *Idem.*

Vinum deſiderabat valde) Illud in uſu practico obſervare eſt, eos quos peripneumonia occupat ingenti vini deſiderio, quantumvis nocentiſſimi teneri, quod ſæpe animi deliquia eo in morbo accidunt, Item eos quibus pulmones natura impenſius calent, mero præ cæteris delectari.

Ad pedes cœpit devolvi) Ἐκρίψιν vocat *Hippocr.* cum quis modo hominis viventis decumbere non poteſt, ſed tanquam mortuum inſommumque corpus deorſum fertur: ſignum virium ad extremam debilitatem perductarum, cum robur univerſum exſolutum eſt. Hæc enim jacendi ratio nullam profecto facultatis actionem oſtendit, ſed potius afflictionem extremam: Hinc *Hippocr.* coac. 21. lib. 3. *Si pretinus delabatur æger ad pedes, pejus eſt illi*, Pereunte, *ait Duretus*, omni facultatis officio quod lucet in decumbendo, adhuc exiguum manet in ſupino corpore attubulque extantis ob facultatis infirmitatem, quæ ipſum tamen continet dum indecore jacet: omnino autem deſerit ac miſero valedicit ἐν τῇ ἐκρίψει διὰ τῶν ποδῶν. In propinquo mors eſt,

Observatio XV.

Febris Hectica vitio Pulmonum inducta, diaphragmatis, & plerarumque partium naturalium. 1. 3. *A vario pulmonum vitio, meſenterio ſcirrhoſo, Compreſſione aortæ & cavæ.* 2. *A Pulmonum & Jecoris vitio* 4. *A Pulmone ſiniſtro purulento, Glandulis Meſenterii, & adſitis portæ trunco tumidis, Sero in utroque ventre.* 5. *A Pulmonum inflammatione, meſenterio ſchirroſo, ventriculi corroſione.* 6. *Ab Abſceſſu in Pulmonibus, & juxta Hepar.* 7. *A Pulmonum vitio, & partibus ſpirabilibus in anguſtum coactis ab hepatis & ventriculi mole.* 8. *A Pulmonum vitio, Lienis, Veſicæ & Inteſtinorum inflammatione.* 9. *Ab Abſceſſu putrido in Pulmone, cum ſchirrhis, meſenterii tumoribus ſcirrhoſis, &c.* 10. *A Pulmone dextro inflammato, Gangræna in fundo ventriculi, colo* 11. *A Pulmone toto putri, Liene, thorace ſero pleno.* 12. *A multiplici partium thoracicarum vitio.* 13.

§. 1. ILl. Domina Sporekia, Nobil. Baronis Sporck conjux, Hectica laborabat, atque una Aſcite graviſſime: præceſſerant multis abhinc annis lienis uterique obſtructiones, una cum continuis ventriculi doloribus: Primo ad eam ingreſſus, adeo eam vigiliis, doloribus, imprimis ventriculi immenſa ſiti confectam reperi, ut non tantum non animam trahere videretur, Eapropter nihilominus quam afflictiſſimi hujus corporis curam cogitabam: Victus tamen precibus, ratus quoque melius eſſe, Celſi noſtri indicio, anceps quam nullum experiri remedium, primo omnium, præmiſſo tamen leni clyſtere, confugi ad *laudanum*, noſtrum perlatum, tanquam ad ſacram poſt Deum anchoram: Dedi & vidi his oculis feliciſſimum effectum: namque poſt horam placidiſſimus eam excepit ſomnus, quo, licet diu non duraret, mire tamen ſe refocillatam ajebat, adeoque petebat ut uſum ejus continuarem: morem geſſi, etiamſi multa adeſſent quæ crebriorem opiatorum uſum diſſuaderent, confiſus in eo præparandi modo, qui uſum Laudani mei tutiſſimum mihi polliceri poterat: pertexi itaque & exhibui eum neceſſitas ita flagitaret, ſingulis ferme diebus nunquam non feliciſſimo eum ſucceſſu: Interdiu contra Hecticam pugnatum liquore cornu cervi, ſale eſſentiali Saturni, uti & antihectico Poterii, modo in juſculis alterantibus, modo in Julapiis appropriatis: utque vires adhuc majus argumentum ſumerent, gelatinam Zvvelferianam parandam curavi, additis quibuſdam pretioſis pro virium majori reparatione: Atque his, Deo benedicente, in tantum profecimus ut ad majora progredi nobis licuerit: Aquarum moles magnis Illuſtrem Dominam patientem moleſtiis premebat, atque qua antehac movenda non erat, nunc de ea, quantum fieri poſſet removenda conſilium ceptum, & propinatum primo apozema digerens, aperiens, ex iis potiſſimum herbis confectum quæ ſale eſſentiali turgent: ſubjunxi hydragogum lene ex magiſterio gummi Gotte, Sale Martis ſubdulci & ſale Tartari volatili conſtans quibus effectum ut pars aquarum verſus umbilicum ſecederet, parsquoque, licet exigua admodum, per alvum ejiceretur, non ſine tamen inſigni Dominæ Patientis allevatione, quæ ut eo citius deſiderato fine potiretur, fortiora ſibi expetebat, imo jam ſe in portu ſanitatis navigare firmiter perſuaſum habebat: Verum longè alia mihi mens erat, quam R.P. Confeſſionario ejus clare ſatis expoſui, prædixique hunc eſſe extremum naturæ conatum, quando quidem præter alia cadaveroſus odor cubiculum ſatis amplum implens moneret, interiora corrupta omnia eſſe, Illuſtremque Dominam non procul ab ultima rerum linea conſiſtere: Itaque dum diſcedendum mihi eſſet, conſultantium præcipue uſum commendavi, reſervatis reliquis ad reditum uſque meum, qùo tamen opus haud fuit: paulo enim poſt, cum nihil minus quam mortem cogitaret, ſubita lipothymia correpta obiit.

Cadavere me abſente, quod valde doleo, aperto, oppido apparuit quæ ſubitæ mortis, quæ tot aliorum ſymptomatum, quibuſcum per tot annorum decurſum conflictata, cauſa fuerit: Mitto à Chirurgo obſervata, & lapidis in ventriculo reperti formam, &c. Cerebrum, quia plenilunium inſtabat, plenum erat & ſanum: Pulmones velut areſacta ſpongia deformes, inter utramque alam purulenti, undique adnati: Cor valde parvum ſed ſanum: Ventriculus contractior ſiccitate, magnitudine ovi anſerini, plenus materia cruda, quaſi ovi putridi: Interius ventriculo accreverat lapis durus, griſeus, quem abrumpere coacti fuimus, craſſus pollicem, longus articulum: Diaphragma areſactum, Abdomen plenum aqua, circiter quatuor cantharorum: Hepar magnum, durum, denſum & colore præternaturali: Lien parvus valde & contractus, ſicut & Renes, omnia informia, Meſentericæ Venæ obſtructæ omnes: Inteſtina flatu plena & aqua, Summa omnes muſculi tabe flaccidi, uterus & veſica tam parva, ut puerilia, ſed inania: Sleſvvici 26. Iulii 1659. *Joel Langelot Epiſtol. ad Thomam Bartholinum centur. 3. Epiſt. 49. & 50.*

L*audanum*) *Wedelius* Meth. med. p. 153: *ait* Hydropicos unius grani Opii exhibitione mori: Id quoque à me obſervatum anno 1659. in virgine 35. annor. quæ hydrope abdominis & pectoris, phthiſicaque ſimul interiit, cui cum ob pertinaces vigilias laudani opiati optime præparati gr. ij. fuiſſent exhibita, placidiſſimus quidem ſomnus obrepſit, ſed poſtridie mors ſucceſſit quæ nondum inſtare videbatur: Et paucos ante menſes anno 1671. Vir Reverendus, Aſthmate cum pertinacibus vigiliis laborans, ac hydropis

hydropis initio, appolecticus repente concidit ab dinis pauci deſperarent. aſſumpto pridie laudano, etſi de reſtitutione valetu-

§. 2. Puella xi.ann. ab ephemera in hecticam incidit, Meſenterium illi ſcirrhoſum, in Hepate ſteatomata: circa cavam multa materia gypſea: Lien eadem ſcatens, Thorax aqua limpida plenus: Pulmones materia purulenta imbuti: Aſpera arteria à ſteatomate compreſſa, &c. *Vide lib.2. Tit. de Phthiſi.*

§. 3. N. Cachecticus, cacochymus, febre continua ac tuſſi moleſta prehenſus, hinc ſequuta hæmoptyſis & purulentorum rejectio, & tandem Hectica maraſmodes: Pulmones erant arcte adnati pleuræ, Intus purulenti membrana integra, Cor flaccidius, Hepar magnum, pallidum, exangue, ut Lien, &c. *Vide lib.2.Tit.de Phthiſi.*

§. 4. Puer ictericus factus cum febricula: Pulmo vitium inſigne contraxerat vitioſius erat Hepat velut ὑπόχλωρον, *Vide lib.3.ti.Tit.de Ictero.*

§. 5. X. Martii 1676. in Puella octo annorum, quæ Febre Hectica interierat, obſervavimus ventrem infimum mediumque ſero valde lento repletum: Pericardium quoque ejus notabilem continebat copiam: Pulmo ſiniſter totus purulentus pleuræ firmiter agglutinatus: Glandulæ meſenterii omnes, ſimiliter ac illæ quæ venæ Portæ trunco circa Hepar adſitæ ſunt, inſigniter tumefactæ, materiam continebant pinguem, albiſſimam. Hujus etiam notabantur aliæ conglobatæ glandulæ: Pancreas cum conglomoratis aliis, integre ſatis ſe habebat. *Gerardus Blaſius Obſervat. Medic.xiij.*

§. 6. Celſiſſimæ N. Febricula cum aliis ſymptomatis: Meſenterium erat ſcirrhoſum cum glanduloſis tumoribus: Pulmones inflammati, in Ventriculo corroſionis & inflammationis notæ. *Lib.3.tit.de ventris dolore.*

§. 7. Nob.cui tumor juxta cartilaginem enſiformem (*Vide tit de Tumoribus*) incidit in febrem Lentam & maraſmo obiit. In ſuperiore parte Hepatis aderat abſceſſus veſicis plenus, qui id corrupit, Alius major in pulmonibus: Tertius ad inteſtinum colon. &c. *Vide tit.de Febribus.*

§. 8. Seren.N. arthritico acceſſit deſtillatio in pectus. Febriculo, &c. Cor. pleura, pulmo, ſeptum vi erant retracta, ac in anguſtum hepatis mole & ventriculi: Pulmones cum tabo, ſed ſine ulcere erant. *Vide lib. 2. tit. de Dyſpnoea.*

§. 9. Monachus Franciſcanus ex Febre Lenta, dyſpnoea poſt menſes aliquot, cum delirio ad plures abiit.

In cadavere aperto viſi ſunt nobis pulmones lividi & exſucci: Lien cœruleus & exilis Inteſtina hinc inde inflammata, ſicut & interior Veſicæ facies: Nihil tamen in urina viventi vitii comparuerat: Cætera ſana videbantur, niſi quod totius corporis habitus fuerat extenuatus. *Bartholinus cent.ij.hiſtor.*

§. 10. Puella 14. annorum in Tabem incidit, Febricula continuo vexata: Reperi meſenterium refertum tumoribus duris, ſcirrhoſis, circa venam portam tumores ſcirrhoſi: in dextro lobo Pulmonis abſceſſus erat putridus & fœtidus cum pure, &c. *Vide lib. 2. Tit. de Pthiſi.*

§. 11. Nob. N. diarrhœa affectus (*Vide lib.3.tit.de Diarrhœa*) tandem etiam febre lenta, & continua corripitur: In fundo ventriculi aderat gangræna, ut & in fine coli, ubi latuerat ulcus In dextro latere Inflammati erant Pulmones.

§. 12. Thomas N. laborat tuſſicula & Febricula: Totus thorax plenus ſeroſo humore: Pulmo totus putrilaginoſus, nec non Lien. *Lib.2.tit.de Tuſſi.*

§. 13. Apertum eſt cadaver *Cathar. Mathyloe Leodienſis*, quæ nata erat annos xv. cauſam mortis in nullo viſcere eximiam deprehendimus, nam animi anxietate ex ærumnoſæ vitæ afflictionibus contracta in Tabificam Hecticam miſeriam inciderat: quippe in prava diæta cum haberetur, & peſſime tractaretur ab iis apud quos victum laborando conquerebat, nullo commodo nutrimento partes ſuſtentatæ, & ad incrementum naturale acquirendum fultæ fuere: Unde enata Diarrhœa, ex humorum corruptela & intemperie, viſcerum naturalium & vitalium omnes vires devaſtaverat, cujus manifeſta ſpectabantur indicia in viſceribus omnibus valde flaccidis, præcipue autem Corde & Pulmone: Vomica etiam in dextro pulmonis labo aderat: & ſupra pericardium, ubi membranæ mediaſtini ei connectuntur: ad cordis apicem glandula nucis juglandis magnitudine ſolida, valdeque denſa exiſtebat: Thymus etiam glandula in jugulo eandem conſtitutionem obtinebat, Sicuti etiam in Meſecolo, eæque majores, & in meſenterio, ſed minores, inter quas erant variæ atheromatis materiam obtinentes: Plurima aqua pericardio inerat, cordi autem ſanguis paucus: Sed Pancreas à magnitudine & conſiſtentia naturali non variabat, ſicuti nec Lien: Renes flaccidi erant & luridi, præcipue in parte ſima, ſed ureteris utriuſque extra renem in exordio progreſſus valde amplus: tamen calculoſi aut ſabuloſi in renibus aut veſica deprehendebatur: Omentum

omni

omni pinguedine exſpoliatum erat: Hepar flaccidius & colore fuſco ad luridum vergente, cæterum naturaliter comparatum: Uterus minimus erat & duriſſimus: Teſtis uterque gracilis & longior naturali figura: Tuba non apparebat, ſed vas deferens à teſte ad uterum aliquatenus conſpicuum erat: Vaſa ad fundum & collum uteri protenſa tenuia erant, quoniam nondum menſtrualis fuerat: Totius corporis habitus gracilis & exſuccus erat. *Otho Heurnius Hiſtor.xv.*

PLurima aqua pericardio inerat: (*M. Curtius* & alii, tam viventibus, tum confeſtim ab obitu diſſectis animantibus nullam à natura inditam aquam inanitati pericardii contendunt, Spirituum concretorum in aqueam ſubſtantiam converſionem à ſuccedaneo mortis frigore cogente, profectam hanc adſtruunt: *Veſalius* contra aſſerit nunquam à ſe diſſectum cadaver & pericardium, in quo non is humor extiterit: Ratus plus in dilatæ quam feſtinatæ ſectionis cadaverum animadverſam aquam: Vide Jaſolini librum de aqua in pericardio.

Cordi ſanguis paucus) Ob pravam diætam præcedentem & morbi diuturnitatem: Car. Piſo de morbis à ſeroſa illuvie ſ.2.p.2.cap.4.notat in cadavere cujuſdam febre extincti vix ſanguinis libram ſuperſtitem fuiſſe.

Observatio XVI.

Febris Hectica à Glandulis Pyloro accumbentibus tumidis, eumque prementibus. 1. A Glandulis lumbaribus magnis, meſenterij vitio, &c.2. A vitio ventriculi materia vitioſa referti 3. A corruptione craſſorum inteſtinorum, &c.4. A ſyderatione & corruptela ventriculi.

§. 1. FEbre Hectica Lutetiæ quidam cum periiſſet, in corpore nihil obſervatum, quam quod Glandulæ illæ duæ, quæ Pyloro à natura appoſitæ (vel potius circulus qui eſt in pyloro, duritiem & ſcirrhum contraxerant) ratione cujus proculdubio alimentis non patebat tranſitus *Ex Obſervat. G. Bauhini.*

§. 2. Glandulæ Lumbares conſpicuæ magnitudinis erant in Corpore Hectico, quarum cum Lymphaticis commercium manifeſte videbatur: Hectici hujus Meſenterium computruerat, Omento penitus abſumpto, Ingentique aquę ad viridem vergentis quantitate in abdomine collecta. *Th.Bartholinus Epiſt.70.cent.2.*

§. 3. D. N. dolebat circa ſtomachi regionem cum Febre lenta, In ventriculo reperta materia nigra, lutulenta, copioſa. *Lib.2.3.tit.de ventriculi dolore.*

§. 4. Petrum N. tenſio dolorifica in abdomine cum Febre valde afflixit: Inventa ſunt inteſtina craſſa livida & ſemicorrupta, In abdomine multi humores fœtidiſſimi. *Vide lib.3.tit.de ventris dolore.*

§. 5. Cuidam ponderis ſenſus in ventriculo, cum Febre lenta, &c. Gibbus ventriculi livebat, fundus & pylorus ſyderati: Totus erat putris & lacerus, *Vide lib.3.tit.de ventris dolore.*

Observatio XVII.

Febre Lenta extincti Omentum correptum repertum eſt, Ren dexter gangrana affectus Hepar grande & durum ac tuberculoſum, Inteſtina & meſenterium male affecta, &c.

CAdaver *D. Miron* Regii conſiliarii, febre Lenta mortui, & adeo exſucci ut nec carnem nec pinguedinem habuerit, ſed loco muſculorum fibræ rubentes, & oſſa cute ſicca & arida fuerint veſtita. Pariſiis 18. Junii 1639. apertum fuit, plurimis præſentibus, imprimis Guidone Patino, viſu digna hæc notabat vir doctiſſimus, 1. *Omentum corruptum, gangranatum & totum fere conſumptum.* 2. Ren dexter gangræna corruptus; putridus & nigro colore tinctus, cui impactus calculus in medio, craſſus & longus minimi digiti magnitudine, cujus apex ureteres ingrediebatur, quos ramo bifurcato obſtruxerat: hic ren adeo corruptus fuit, ut niſi aliunde mors obveniſſet, mortis potuerit ſola eſſe cauſa, ex ſuppreſſione urinæ brevi ſine dubio ſequutura: Alter Ren neque putridus erat, neque ulceroſus, ſed lividus totus propter ſympathiam cum dextro, qui præter figuram nihil reni habebat ſimile. 3. Hepar grande ſed durum multis in locis, plenum putridis tuberculis deforis: & parvis abſceſſibus interius, ex quibus prodiit materia alba & craſſa ſmegmatis inſtar: ſed magis putrida inferior pars quæ renem tangit, ſuperior coſtis adnata: color lividus, Sanguis contentus craſſus, lividus & putridus; 4. Lien non valde vitioſus, ſolo colore livebat, quod forſan vitium ab hepate illuc amplitudine ſua protenſo contraxit: 5. Inteſtina decolarata, Imprimis jejunum nigriuſculum, & nonnihil ſiccum durumque. 6. meſenterium conſumptum nihil ſpectatoribus reliquerat præter glandulas nonnullas virides & pure fœtido tectas: ſubſtantia ipſa meſenterii videbatur in pus reſoluta, quod tribus ultimis morbi menſibus per ventris fluxum evacuaverat: diſtincta tamen erant vaſa, venæ & arteriæ, ob copiam ſanguinis ſtagnantis. 7. Pancreas durum, ſcirrhoſum & exile. 8. Ventriculo naturalis erat conſtitutio, & veſica lotio plena, 9. Pulmones duo, plane purulenti, pleni

tuberculis

tuberculis nigris & cœruleis, quibus apertis effluxit pus album & ſpumoſum cum ſanguine livido & nigricante, præter partem inferiorem ſiniſtri, quæ tota rubebat, dura & ſicca, cum aquæ rubræ claræ pinta unica in cavitate. 10. Cor exile & aridum, quale illorum eſſe ſolet qui febre lenta moriuntur. *Th. Bartholinus cent. 3. Obſerv. xix.*

O*Mentum corruptum, &c.*) Idio pleriſque à tabe, aliiſque morbis chronicis interemptis putridum & fere conſumptum invenitur, adnotante *Willis* Pathol. cerebri cap. 9. atque ſparſim toto hoc in opere colligere eſt: Hydropicis plane computreſcere obſervavit. *Clar. T. Bartholinus Anat. reform. cap.* 8. quod contingit ob membranæ tenuitatem & vaſorum multitudinem, aluviem excrementorum excipientium, quæ in ibi putredinem facile concipiunt.

Observatio XVIII.

Febris Hectica Putrida juncta, cujus focus in venis meſaraicis atro ſanguine tumentibus, Liene putrido, ſanguine nigro oblito, Veſicula fellis atra bile referta, &c.

NOb. mulier adoleſcens nupta viro Illuſtr. provectę jam ætatis filium illi peperit: Marito è vivis ſublato, viduę in mammilla ſiniſtra tumor prodiit durus, &c mox poſtquam ſanata fuit in graviſſimos dolores incidit circa oſſium nudam, præcipueque articulorum regionem, cum capitis intolerabilibus cruciatibus erumpentes. *Medici ſuſpicati à lue venerea* eos procedere, curationem eo dirigebant, atque ſuffitibus ex cinnabari medebantur: Acceſitus ego, eam ſub ſtrato decumbentem ſuffimigiiſque utentem, ſummeque ob lectum carbonibus accenſis calefactum, calentem ſudantemque deprehendi, & de doloribus circa oſſa atque calvariam conquerentem, Febreque ſimul laborantem, quę ſuas habebat certo tempore exacerbationes, eaſque præſertim poſt cibum ſumptum: Cum & Medici & Chirurgi eam vel infectam mihi narrarent, Ego ſingulis exactè perpenſis, oſtendi arthritidem eſſe hunc affectum, neque dolorem illum, circa oſſa ſe offerentem, quæ quartam luis ſpeciem conſtituit, multis rationibus probavi, Quare à ſuffitibus illis, quibus jam diu uſa fuerat, & qui Febrem Hecticam in ea pepererant, abſtinere juſſimus, & pro doloribus arthriticis remedia convenientia adhibuimus, verum præter hunc affectum, circa coxas, humeros caputque eum affligentem, febremque Hecticam eam conſumentem, febris Putrida ſimul acceſſiſſet, unde cardialgiæ, vomitio poſt cibum ſumptum fere continua, ac menſes aliquot ſupervixerit, tamen ſenſim tot morbis labefactata, tandem è vivis exceſſit.

Corpus demortuæ à medicis ſectione diviſum, atque undique diligenter inſpectum, hoc pacto conſtructum deprehenſum fuit: Capitis cranium craſſum atque integrum ſine ſuturis, Ventriculi in cerebro aqua limpida pleni: Mamma ſiniſtra, qua dum viveret ſcirrho laboraret, circa radicem ſcirrhoſa, ut & circa papillæ radicem ſcirrhus erat candidus, glandulam repræſentans. In coſtis vena lata nigricans latebat: Hepar ſanum nec vitiatum: Veſicula fellis exterius nigra, intrinſecus ulcerata, & bile atra, quæ picis inſtar ſplendebat, repleta: Lien totus putris ſanguine nigerrimo oblitus: Venæ meſaraicæ tumentes & ſanguine atro turgentes, eoque craſſo & veluti concreto, qui è majoribus venis, coralli inſtar nigri, invicem cohærens extrahebatur, venæque ex illis ventriculum implicantes latæ & varicoſæ erant: In rene dextro calculus triangularis, albus, muco obvolutus inventus fuit, in ſiniſtro tantum arenulæ: In reliquo corpore ſanguis, in vena cava paucus, uti & cor, quod parvum erat, exangue cernebatur: Ex quibus præcipue his vitiis ſatis conjicere potuimus in venis cauſas & putridæ & hecticæ febris, atrophiæ, aliorumque partium naturalium ſymptomatum fuiſſe, quæ mortem illi potius quam arthritis, quippe quæ curari potuiſſet, pepererunt. *Platerus Obſervat. lib. 2. p. 504.*

M*Edici ſuſpicati à lue venerea, &c.*) In judicio ferendo num quis Lue venerea ſit infectus, ad Momi lucernam obſervare operæ pretium eſt, maximeque ad Medici & authoritatem & judicium examen hoc & cenſura pertinet, ut ne quid præcipitanter pronunciet, nil ſtatuat de quo jam exploratum diligenterque quæſitum non ſit. maxime vero id difficile eſt, quoniam hinc & illinc multum adeſt difficultatis: illinc quidem, quoniam parvi non refert in æſtimandis rebus iſtis præjudicata uti ſententia; unde ſi in ejus ſuſpicionem alterum conjugum vocaveris, veritatis odio aut tibi conſles inimicitias: aut ſi non rectè penſitatis rebus quicquam abſolute pronunties, querelis, criminationibus ac jurgiis domum impleas: Aut ſi ſecurus omnium morbum minuas, opinioneque minorem dicas, dum adblandiri morbo volumus, ægrorumque levando opinionem taciræ exiſtimationis ſpecioſum aliquid prætexere, periculum vitæ creemus, aut vitam infelicem reddamus, tandem coacti uſurpare illud, quod jam judicio & veritatis ſtudio anticipandum & antevertendum erat: *Ballonius Hiſtor. 2. lib. 2. Conſil.* adde his diſcrimen in quod conjicis ægrum ex falſo præjudicio, cum erroiam in therapeuſi quoque ſequatur, in quod infortunium adducta hæc matrona.

De doloribus conquerentem, &c.) In Hecticis ſi coxa doleat & immoreſcat, mortem inſtare obſervatum eſt. quod etiam fit ſi vermes excernere incipiunt. *Veleſchius in miſcellaneis*

Observatio XIX.

Febris Hectica ab inſigni meſenterij abſceſſu genita 1. *A Meſenterio nigris varicibus obſito, Pancreate obſtructo*, 2. *Ab inflammatione Epiploi meſenterio communicata*. 3. *A meſenterio ſteatomatis referto*, 5. *A meſenterio calculoſo*. 6. *A callo inter venas meſentericas*. 7. *A ſanguine concreto in vaſis meſentericis tumidis*. 8. *A meſenterii glandulis materia argillacea infarctis*. 9. *A vitio Pancreatis tumidi, Iecori annexi*. 10.

IN meſenterio Medici merito ſentinam colluviei humorum collocarunt, ideoque eorum nutricula vocatur, nam abeo ſonte omnes morbi alvinæ regionis erumpunt, eorumque incontumacia repetenda eſt: Cum enim cum hepate mediante Porta vena connexiones, conſtetque ex ſubſtantia adipoſa & glanduloſa, exceptioni humorum idonea, ſi accedat inidonea victus ratio, mirum non eſt ſi inde graves & lethales exoriantur affectus: Exemplum inſigne præbuit uxor Dom. D. *Crameri* Clariſſimi, Collegæ Præſtantiſſimi, quæ circa conjugem febre graviſſima afflictum, mœrque curæ commiſſum, dum ſollicita occupatur, pede titubans ſubluxationem malleoli patitur, inceſſuique incepta decumbere cogitur, Interim morbus, cujus ſeminaria latebant erumpit: Nata erat annos xxv. puſillæ ſtaturæ, delicatiſſima & molliter educata, vivaciſſimi & ſagaciſſimi Ingenii phtiſicum habitum, anguſto pectore & depreſſo præ ſe ferens: Tota vita à carne & alimentis probi ſucci aliena, eſui lactis indulgens & caſei caprini recentis, quo ſolo per æſtatem vitam ſuſtentabat: Bimeſtri ante obitum, qui xx. die menſis Maii, anno 1676. contigit, de *nauſea* conqueritur, accedente alimentorum omnium faſtidio, imo medicamentorum etiam gratiſſimorum, Interim *intumuit aqualiculus cum inflammationis notis, leviſſimum contactum non ferens*: *Febris iſe ſociam lenis* adjunxit, facilisque in tenui corpore & exſucco marcoris ſucceſſio: Cauſa adſcripta eſt pertinaci viſcerum & *meſenterii infarctui, naſcentique abſceſſui*: Conjecturam firmavit *vomitus* materiæ pituitoſæ puri remixtæ, ſuppurato in expuratum abeunte: Ab injectis clyſteribus eniendi ventri doloris cauſa, ſimilis & copioſa, ſed fœtidiſſima educebatur colluvies: triduo ante obitum deſiiit vomitus, nulla toto morbi decurſu adfuit tuſſis neque dyſpenea, quanquam vitium pulmonum in ſuſpicionem veniret.

Aperto Defunctæ cadavere 1. Pulmones occurrunt corruptionis notas præ ſe ferentes, exterius variegati, maculis nigris conſperſi, intus corrupti, ſterno cohærentes, parte dextra liberi, ſiniſtra coſtis & dorſo annexi, 2. diſciſſum Pericardium ſeri uncias viginti circiter effudit, qui affectus *Hydrocardia* potuit dici, vel cordis aut Pericardii Hydrops 3. maximum erat, pallidum, exiguum cruorem in auriculis & ſinubus continens: 4. Diaphragma ſine labe fuit: 5. Abdominis muſculi in Jecoris vicinia, & inferius, corrupti, lividi, gangrænæ proximior 6. Nulla neque peritonæi omenti veſtigia. 7. Hepar prodigioſe erat magnitudinis, naturalem duplo excedens, univerſum ventriculum cooperiens, flavedine intus & extra ſuffuſum, ubique ſcirrhoſum, & coſtis nothis adnatum: *Cavum abdominis implebat amurca*, ſeu humor fæci vini albi non abſimilis, commixto pure multo & pituita viſcida, unde *Hydropis* ſpecies conſtituebatur: Abdomen enim ea fæculentia educta concidit & reſedit: Atque is fuit humor qui vomitui cauſam dedit, qualem etiamnum alvo exclusit: 9, ventriculus admodum expanſus erat, flaccidus, rugis omnino carens: 10. Inteſtina craſſa nigra erant & ſphacelo affecta, 11. Necnon abdominis muſculi, à prægreſſa ſcil. inflammatione, quanquam febris mediocris fuerit, à penuria nempe ſanguinis. 12. *Meſenterii nulla reliquiæ, quod univerſum in* putrilaginem abierat. 13. Ingens vermis & vivus purulentiæ illi innatabat, qui an ab exeſo vel perforato aliquo inteſtino prodierit dubium fuit, nam fœtor ſummus ulteriorem diſquiſitionem prohibuit. 14. Uterus admodum parvus, apparuit, vix fabæ capax quanquam prolem reliquerit, ſcirrhoſus: Renes fere inculpati, etſi color ad cinereum vergeret. 16. Splen integer.

A *Carne, &c. abhorrees, &c.*) Inter notas corruptæ Jecoris ſubſtantiæ Ingens carnis faſtidiū ponit Author *Enchiridii Med. Pract.* cum virium imbecillitate, febre lenta & totius corporis extenuatione, ac ſummo vini optimi & meraci deſiderio: Cauſas exteenas, vitium alimentorum corruptorum & putridorum, ex quibus pro laudabili ſanguine generatur putris quædam & maligna ſanies, quæ jecur contaminat ac tandem corrumpit. Vini quoque generoſi longus & liberalior uſus, à quo aliena fuit Ægra: Sed caſei diuturna ingeſtio, quid [illegible] edulium: & abſtinentia alimentorum probi ſucci, ſatis fuit ad illius perniciem & congeſtionem pravæ ſaburræ: De nequitia caſei vide elegantem Excell. *Lotichii* libellum.

Meſenterii infarctus] Obſtructiones in meſenterio, viciniſque partibus glanduloſi ſæpe ſequitur inflammatio, quam excipit abſceſſus: Cum enim natura varios ſæpenumero in meſenterium deponat humores, ita ut quibuſdam, citra noxam, multorum annorum decurſu, vel ſingulis menſibus ſemel atque iterum aut citius, pituitæ acidæ aut putris, vel bilis utriuſque æruginoſæ, porraceæ aut vitreæ, inſignis vomitu,

vomitu, aut per ſeceſſum rejiciatur copia, Nihil equidem obſtare poteſt quin diutius coerciti, vel in glandulis ac venis iſtis perplexis altius impacti, imbibitique, calore accedente extraneo, putredinem concipiant, & inflammationi febribuſq; variis nec non abſceſſibus materiam ſuppeditent: Quin & eo malignitatis corruptioniſque partes iſtæ vitæ ſunt devenisſe, ut gangrænam, malum omnium corruptelarum peſſimum, conceperint: Cauſæ obſtructionis hæ ſunt, Venarum meſenterii nimis adſtrictio, de qua Galenus lib. de diff. & cauſis morborum cap. 7. (quam ſuſpicari in corpore ſtrigoſo & macileto licuit) Suppreſſa menſium aut hæmorrhoidum evacuatio: Sanguinis abundantis, aut ejuſdem morbum præcedentem, exuſtio nimia: Jecoris & vicinarum partium robur, copiam humorum inſtar moleſti oneris, in hanc ſentinam excutientium. Humor craſſus, lentus, plurimus, crudus, vel à cerebro in ventriculum copioſe procumbens, eique in tenues venas cum alimento penetrans, eaſque obturans, vel cum ſpiritu flatulento intra tubulos meſaræi contentus: Bilis flava diutius p.n. coercita craſſeſcenſque, Humor atrabilarius ab imbecili Liene non attractus, Callus inter meſaraicas (quod obſervavit Benivenius) excreſcens & anadoſin chyli prohibens, Vel Tophi in eodem & pancreate reſidentes: Febres diuturnæ, epidemiæ præ cæteris, & quartanæ magnam vitioſorum humorum ſaburram ſecum trahentes: Frigus intenſum quo humores concentrati in corpore figuntur, diutius perpeſſum: Alimenta quinetiam viſcida craſſa, motu vehementiori, aut balneis intempeſtive uſurpatis, in venas rapta: Saccharata vel melle delibuta atq; edita, copiotius; à pierocholis ingeſta, aut qualitate minus laudabili prædita, Caſeus vetuſtus, exſuccus aut putredine ſqualens, &c. His addere licet variorum ciborum ingluviem, totius corporis impuritatem à prava viſcerum conſtitutione proficiſcentem & poſt crapulam: Laboris & exercitiorum rationem neglectam: Potum vini craſſi, dulcis, auſteri, cerevisiæ non defecatæ: frigidæ uſum liberaliorem, maxime poſt balneum ac tempore infius æſtuante: medicamentorum frigidorum & narcoticorum uſum frequentem: Violentum ab abſumpto cibo motum: Somnum diuturnum: Alvi ſuppreſſiones validas: & inter cœnandum Affectus animi concitatiores.

Inflammatio cauſas eaſdem quas obſtructio agnoſcit. Quibus addere licet & ſanguinē è venis quapiam, ſenſim quidem, ſed per æſtus vehementeſque corporis & animi contentiones excidentem, qui caloris regimine deſtitutus certoq; loco coercitus & concreſcens, cum amplius libere eventari nequeat, putredine concepta exardeſcit. *Matt. Martini de morbis meſenterii.*

Leviſſimum contactum non ferens) Ab inflammatis muſculis abdominis, eouſq; propagata, quæ meſenterium obſidebat, phlegmone inſignita, eo haud caret admiratione ſenſum Meſenterii adeo obtuſum atq; hebetem eſſe, cum ex ipſius conformatione certum ſit plurimis illud conſtare atque reſperſum eſſe nervis: Ex Fallopii namq; in obſervat. Anatom. teſtimonio elucet, quamvis meſenterii pars ſuperior, circa primam lumborum vertebram occaſione membranæ, ejuſdem cum peritonæo ſubſtantiæ, cum primis vero arteriarum geminarum, quæ ab Aorta ſupra regionem emulgentium progerminant exoriatur: ejuſdem tamen arterias nervorum quorundam complexu, & illo quidem robuſtiſſimo, illico circumdari, ita ut originem progreſſumque illarum, inſigniter occulet, infinitiſq; propaginibus, adusque viſcera pene omnia earundem ductum concomitetur: Pari ratione in exortu inferioris principii, ſub finem tertiæ lumborum vertebræ, nervorum abunde eſt: eo quod arteria iſta unica, ceu dictæ originis fundamentum, ſimul ac ab aorta procedit novo alio nervoſo complexu manifeſte comprehendatur, illique variis anfractibus donec in recto inteſtino, ad ſedem uſq; & in parte coli obliteratur, aſſocietur. *Idem ibidem.*

Febris lenta] Inflammationis in meſenterio γνωρισματα ſunt febris languida, occulta & lenta abſque tamen ſiti & gravioribus ſymptomatibus functiones ægri quotidianas haud quaquam interpellans, anorexia, tenſionis ac gravitatis ſenſus ſubter ventriculum, circa vehementem, & quæ nonniſi preſſu animadvertitur, duritiem: Egeſtiones chyloſæ, haud quaquam tamen ob digeſtionis vitium in ventriculo concitatæ, quas ut plurimum ichor tenuis inſequitur, nullo doloris ſenſu, modo ſeorſim ac ſincerus, modo fæcibus permixtus defluens: abſunt inflammationis hepatis ſigna, atque prout inflammatio inteſtinis vel tenuibus aut craſſis, ſupernis vel inferis, aut umbilico vicinior eſt, moleſta: Impenſius tamen ac fortius hæc accidentis ſuam exercere ferociam ſolent, partibus inflammatione obſeſſis, Jecur vicinum in conſortium trahentibus, quo quidem in caſu febris ardens magna ex parte procedit: malo deinde ad ſuppurationem vergente, lenta atque tædioſa alimia inſequitur. *Idem ibidem.*

Naſcentique Abſceſſus) Evenit quandoq; ut meſenterii inflammatio in Abſceſſum vergat, aut ex humoribus acervatim à natura ibi depoſitis coercitiſque, vel tumores aut tophi conſertim exurgant.

Meſenterii nulla reliquia, &c.) Licet autem Meſenterii viſcus integrum inflammatione ſimul obſideri & ſuppuratione reſolvi poſſit, citra ſubjecti deſtructionem, rationi minus ſit conſonum (malo namq; eo vehementiæ promoto ſubeſt metus, ne vel eruptione puris, aut vitioſis ejuſdem exhalationibus, præter antea labefactatam chyli elaborationem, jecoris ſubſtantia corrumpatur vel erodatur, quæ reparari ullis ingeniis cum nequeat, vitiati hæmatoſin ac nutritionem totius, una cum viſcerum omnium facultatibus everti, univerſi habitum plane reſiccari & maraſmo conſumi, tandem ex corrupto ſanguine, ac facultate hepatis reſoluta, ſubſtantiam viſceris putridam, ſaniosam, cruentam vel nigram dejici opus eſt) Quia tamen non raro monſtra quædam in morbis & curationibus, juxta Averroem, obſervare licet, idcirco admirationem hic ſuſpendere non alienum abs re fuerit. *Idem.*

Meſenterii quod univerſum) Summa autem cum ratione *Hippocrates* in Coacis prædictionibus triplicem notavit ventris regionem, atque deque totidem tumorum ac apoſtematum diſcriminis tactus miniſterio elicit, Conjecturæ enim recte *Mercato* l. de morbis int. 4. cap. 2. haud fallaces de ſalute & interitu, & num ad ſuppurationem perventura ſit affectio iſta inflammatoria, vel in abſceſſum migratura, capi poſſunt: Primam regionem utroque hypochondrio, ſupra umbilicum in latera deducto definivit: Alteram inferiori ſubter umbilicum ſeda, hypogaſtrii nomine complexus eſt, Tertiam denique in medio circa umbilicum ventre notavit: Singulis autem in locis tumorum omnium oboriri poſſe genera docet, qui tactus miniſterio ubi diſpeſcuntur, triplici continentur ſerie, ceu *Durus dolens*, & *mollis indolens*: Ex dictis locorum aut tumorum differentiis ſuppurationem concipere poſſunt, Durus indolens, & mollis Indolens, & huc ipſum vel citius modo tardius frequentius aut rarius, qui hypochondriis aut umbilico viciniores ſunt, idq; ob caloris interni remiſſionem vel intenſionem, eo quod tumores univerſi, quo longius ad inferas recedunt partes, tanto ſerius mitiuſq; ſuppurantur: Quo fit ut qui ſub umbilico exoriuntur ſuppurationi raro ſint obnoxii: Ideoque non lojuria *Hippocrates* 6. Epid. p. 2. Umbilicum harum ſuppurationum terminum conſtituit: Tumorum iſtorum varias obſervare licuit differentias, &c. *Idem.*

Suppurato in expuratum abeunte) Hinc ulceri

meſenterii ortus. Frequenter ulcera ſordida, multorum malorum fomites, aut collectio materiæ purulentæ ac fœtidæ intra binas meſenterii tunicas, majorem ventris inferioris partem occupantes, hepatque ſua putredine inficientes, viſuntur: Quæ tamen ſignorum adminiculo à Renum ſuppurationibus diligenter internoſcenda ſunt, eo quod Renum ſubſtantia putredine conſumpta, eximiam puris copiam inter peritonæi membranas ſubinde fluctuare illisque totam ventris lumborumque regionem diſtendi, quandoque etiam cum dejectione, tum vomitu ſinceram reddi uſus docuit, referente *Fernelio* lib. 6. Pathol, cap. 12. Abſceſſuum autem nonnulli, vel indurantur: materia in iiſdem ſicceſcente, vel ſuppurantur: In excludenda autem inde nata congerie miranda Naturæ molimina advertere licet: Quandoque enim morbus hic ſponte exolvitur, erumpente ad alvum hac ſaburra, recludente ſibi natura cœca ac deliteſcentia ſpiracula, & abſconditas ad hanc excretionem vias: Non raro etiam tumoris rudimenta, ſemel diſcuſſa, poſthac quaſi facto circuitu revertuntur, *Fernelio* in conſ. 68. autore: *Idem.*

Cavum abdominis implebant amurca &c.] Simul ac vero alicujus abſceſſus eruptio contingerit, tunc pro naturæ inflammationis, & humoris heterogenei, nec non loci affecti conditione, & viſcerum vicinorũ, quæ putridis vaporibus aut fatigantur, aut plene inficiuntur ſymptomata, ac mirifici Naturæ in ejiciendo conatus advertuntur: Hoc modo pus ſincerum & albicans magna copia, nulloq; doloris ſenſu, per venam proximam in recti aut coli inteſtini cavitatem deſtinens, profunditur: modo inflammatione ad inteſtina poſtrema vergente, fæcibus alvi permixtum redditur: (*modo eadem ſuperiora afficiente, per vomitum: Aut ſi eadem late diffuſa ſit per vomitum: & alvum ſimul, ut in caſu præcedenti excernitur*) Aut, quod a nobis ſemel atque iterum eſt viſum, factis cuniculis magna vi per umbilicum ſanies copioſa erumpit aut per renes Naturæ ductu excluditur: Quin & *Dodonæus* innotuit, inflammatione ſemel in abſceſſum deſinente, nulliſque ſordibus alvi polluta, ſingulis diebus bis terve per inferiora ultra quadriennium, modico ſalutis diſpendio ejeciſſe: *Annuam dejectionem materiæ purulentæ, cruentæ, fæcibus permixtæ, copioſiſſimæ, è meſenterio prodeuntis vidimus anno 1658. Neocomi Helvetiorum, pro Dyſenteria à Theologo medicaſtro habitam, in viro Nobili quinquagenario, nomine Petit Pierre. cui protenſo ſeſquipede extabat aqualiculus, A nobis frequenti uſu Rhei & decocti traumatici, concurrentibus aliis præſidiis, ſanatum, quanquam ad marcorem deductus fuiſſet: biennio tamen exacto, ob intemperatam & intemperantem ſui vitæ legem, recurrentem lethalem:* Majori tamen ex parte materia, tribus ſupra umbilicum digitis, loco fundo ventriculi vicino, & juxta hepatis regionem collecta putreſcenſque, varias & diſſentionum & dolorum ſpecies excitat: quæ poſt diverſos & chronicos ſibi invicem ſuccedentes morbos, inter peritonæum & abdominis muſculos copioſe profuſa, vel in cavitatem ventris, rupto peritonæo, defluit, aut per abſceſſum exterius erumpit: *Idem.*

Febris, marcoris ſucceſſio, vomitus, ventris, dolores, &c.] Abſceſſus illi multorum graviſſimorum ſymptomatum, & ipſius denique mortis cauſa fuere: Obſervatum namque ex hoc fonte febres erraticas, haud tamen uniformes, cum vomitu & nauſea, nec non hypochondrii utrinſque tumore, *Holerius in obſervat.* ad conſilia curandi fol. 678. Alii cruentas dejectiones, ita ut ſanguinem copioſum, nigerrimum, ſæpius tamen corruptum, fœtidiſſimum, multarum librarum pondere excreverint, vel materiam multam nigram fœtentemque, encauſto ſutorio non ab ſimilem (*qualem, dum hæc ſcribo, anno 1677. menſe Octobri, copioſe excretam vidi à Piſtore quodam Genevenſi cui nomen* Rovicte, *qui primo conqueſtus de præcordiorum anxietate & æſtus cum intenſo capitis dolore, ſiti & urinis tenuibus, obſtructionum partium imi ventris indicibus, Paulo poſt ab uſu remediorum deobſtruentium* (*Carum incurrit & Pulmonum infarctum, cum febre continua, ac Lethargo à Pulmonibus inducto*, de quo lib. 1. ſect. 3. Obſervat. 39.) *affectus ſimillimus videretur, à quo expectorantium & cephalicorum uſu reſurrexit. Tandem ſoluta alvo, ejuſmodi materiam, primigenii morbi reliquias, pici nigræ fuſæ ſimillimam & glutinoſiſſimam dejicit per plures dies: Evaſit tamen nativi caloris & ætatis beneficio, quamvis triplex corporis œconomia inſigni vitio laboraret, ut ejus ſalus miraculo proxima cunctis viſa ſit*) excluſerint: leipopſychias, vigilias perpetuas, ob tetros malignoſque vapores, cor ac cerebrum indidem ferientes, ſudores faciei frigidos: Virium debilitatem inſignem, cum ſiti clamoſa, linguæ ariditate, triſti ventriculi ſenſatione & alvi torminibus fortiſſimis promanaſſe: Vide *Marcellum Donatum* Hiſt. mir. l. 4. c. 7. *Beniventum* de abditis cap. 33. *Idem.*

Abdominis muſculi corrupti, lividi, &c.) Per conſenſum affecti à vitio meſenterii, ut & Jecur. Ex jam relatis autem operæ erit exiguæ cognoſcere quæ via Inflammationes, Tumores & Abſceſſus iſtos à vicinarum partium affectibus dignoſcere liceat: *Muſculorum* enim in abdomine inflammatio, ac dolores ſecundum eorum ductum, figuram ac ſitum protenduntur, plerumque tamen ſunt oblongi ac per totum ventrem extendi videntur, cutis exterior condolet, dolor vehementiſſime urget, adeſt denique vomitus, nauſea ac ſitis intenſa, Jecoris autem inflammatio comites habet febrem acutam, ſingultum, deliria, hypochondrii dextri gravitatem, dolorem acutum, hypochondrium totum reprehendentem, ſeſe ad jugulum extendentem, tuſſim ſiccam, ingens cibi faſtidium, linguæ colorem primo rubentem, mox nigricantem, ſitim inexhauſtam, bilis ſinceræ, vitellinæ aut æruginoſæ vomitum, alvi adſtrictionem, tumorem in modum viſceris rotundum, ac decubitum in latere affecto moleſtiſ. Prædictos æmolantur & *Diaphragmatis* tumores, de quibus conſule *P. Salium Diverſum lib. de affect. part. c.* 8. *At Meſenterii* inflammatio dolorem effatu dignum non conſiſtat, ac niſi vehementius comprimatur, ſolo gravitatis ſenſu moleſta eſt, febris deniq; lenta, ac ſymptomatum omnium graviorum exors, affligit: Rupto dein abſceſſu, pus vel ſincerum, aut fæcibus permixtum, citra dolorem tamen enormem, excluditur: Id quod in Inteſtinorum, ventriculi, jecoris aut lienis inflammatione (in quibus univerſis dolor vehementius affligit, ſymptomata graviſſime urgent, neq; tam ſincera ſanies deorſum, ob longiorem viæ tractum prodire conſuevit) fieri haud quaquam poſſe vero non eſt abſimile: Tactus præterea judicio facile licet internoſcere utrum meſaræum ex toto, vel ex parte intumuerit: Sanies deniq; meſenterii diſcernitur ab illa quæ ab hepate defluit, eo quod hæc ad rubedinem vergere, ſanguinemq; corruptum indidem admixtum habere conſtat. Illam autem ad albedinem, vel citrinum inclinare colorem ſenſus arguat.

Febris lenta, marcoris ſucceſſio, &c.) De ſuppurationum internarum notis egregie *Valleſius* comm. in lib. 5. Epid. p. m. 461. Suppurationes, *ait*, quum à cute non abſunt plurimum, facile deprehenduntur vel ipſo Chirurgi tactu: Quum vero in alto latitant majori arte opus eſt ad cognoſcendum: Eaſque in thorace, aut magno alio ventre fiunt ſuppurationes, aut parte cordi vicina, neceſſario Febres antecedunt, eæque quum pus conficitur creſcunt, fiuntque horridæ, Et quum rumpuntur novus rigores cient, & jam inde faciunt pro dolore pondus, atque eadem flu-

ctuationes

ctuationes in converſionibus, durantque deinde febriculæ remiſſiores, ſed ex quibus, niſi cito liberentur, tabeſcunt homines: Verum accedunt Suppurationes quibuſdam in locis in quibus non potes hæc expectare: nam in brachio, aut parte alia longe ſita à corde, poteſt adeſſe pus in alto latens, juxta ipſum os citra febrem: non quidem erit multum, neque ex inflammatione magna, ſed exiguum & ex corroſione particularum juxta os, aut etiam oſſis tunicam factum: Sed & quibuſdam in partibus, inter inguina & alas, fieri poteſt ut pus lateat, cum neque febris maxima anteceſſerit, neque ſenſus ponderis, neque fluctuatio ſubſequuta ſit: Febris quidem magna, quod longe etiam ſit pars a corde, & non ex magna aliqua inflammatione, in ſuppurationem ſtatim abeunte proceſſerit malum, ſed ex fluxione aliqua paulatim putreſcente & corrodente: Fluctuatio, aut pondus, quod non habeat pars ventrem aut vomicam inſignem, ſed inter muſculos & perioſtium, aut hoc & oſſa interfluat, velut imbibitum partibus pus: Quæ ergo ſigna in talibus expectanda ſunt? certe febricula non poteſt abeſſe ubicunque pus notatu dignum collectum ſit inter inguina & alas, non ſub cute, ſed in interioribus moram faciens, nam ubicunque ita ſit, aut tenet arterias aliquas magnas, aut illis proximum eſt pus; per eas autem neceſſe eſt fuligines putridas in cor tranſmitti: Quo fit ut quibus incautis interna aliqua ſuppuratio eſt, lente, ignarique quid patiantur, tabeſcant cum quibuſdam febriculis, quas neque an febres vocent ſatis ſciunt vulgares Medici. Et hoc quidem commune eſt omnibus internis ſuppurationibus; magis vero iis accidit quæ ſunt in ventribus, in quibus quidem dolor tunc ceſſat quum pus erupit, & pro eo fit ſolum pondus. In iis vero quæ juxta oſſa, aut inter ipſa carneſque proximas factæ ſunt, febris non adeo apparet, ſed quanto puris generatio magis procedit, tanto magis dolores ipſi ingraveſcunt, quia tanto magis procedit perioſtii, & partium aliarum ſentientium corruptio & exeſio.

§. 2. Celſiſſ. Princeps (*lib. 1. tit. de melancholia*) Scorbuticus, octo diebus ante mortem correptus fuit febricula Lenta. Aperto abdomine primo ſeſe obtulit omentum fœtidiſſimum atque putridum: Deinde meſenterium nigris varicibus undique circumſeptum, cum Pancreate induratis multis magniſque glandulis impervio: Pulmonum tam ſecundum ſubſtantiam quam vaſa inſignis erat corruptela, &c.

§. 3. Vir ann 32. occubuit epilepſia terminata in apoplexiam; anno ante febre Lenta, dein intermittente, laboraverat: Epiploon putre repertum eſt, à quo meſenterium infectum, inflammatione tentatum. (*Vide lib. 1. tit. de Epilepſia.*)

§. 4. Virgini menſes ſuppreſſi cum febre Hectica. In meſenterio erant ſteatomata varia. In ſiniſtro latere velut ſaccus plenus materia turbida. *Vide tit. de menſium ſuppreſſione lib. 3.*

§ 5. Catharina N. hectica obiit: Viſcera omnia flaccida, Vomica erat in pulmone: Meſenterii glandulæ ſolito majores, Hepar tabidum, &c. *Vide lib. 3 tit. de Diarrhoea.*

§. 6. Duo fratres contabuere. In ſectione reperti ſunt lapilli parvi in venis meſaraicis: tertius ſimili morbo mortuus eſt, ſed initio Febre laborabat. *Roeſlerus in miſcell. cur. ann.* 1670.

§. 7. Filius N. viii. anno incidit in corruptum appetitum, hinc in Febriculam. Repertus eſt callus inter venas meſaraicas. *lib. 3. tit. de Diarrhoea.*

§ 8. *Platerus* lib 2. Obſervat. pag. 505. ex relatione *Chifletii* habuit, venas meſaraicas in Hectico ſanguine craſſo & concreto tumuiſſe, qui è majoribus venis coralli inſtar nigri cohærens extrahebatur.

§. 9. Non raro in iis quos Febris Lenta conficit Meſenterium glandulis, materia quaſi argillacea repletum reperitur. *Willis Tract. de Febribus cap.* 11.

§. 10. Anno 1595. puellam annorum xii. aperui, incantata quæ credebatur, adeo miris ſymptomatibus per octennium correpta fuerat: Huic cor intra pericardium aquæ virulentæ innatabat, cui color viridis ac ſi marinam vidiſſes aquam: Cauſa mortis Pancreas erat, quod mirum in modum intumuerat, Jecoris cavæ parti arctiſſime adnatum, ita ſcirrhoſum ut lapidem tangere te exiſtimares. Diſſectum candido plane intus conſpiciebatur colore, haud aliter ac ſi albam pituitam, admodum induratam tractaſſes. Extenuata omnino erat, extincta Febre Hectica. *P. Pawius Obſervat.* 14.

Observatio XX.

Febris Hectica, Lenta à corruptione Hepatis. 1. *Ab ejus putrilagine.* 2. *Ab ejus ingenti Abſceſſu.* 3. *Ab ejus parenchymate in pus converſo.* 4. *A graveolente pure ſub ejus lobo minimo.* 5. *Ab ejus duritia & vitio cyſtis felleæ.* 6. *Ab eo putri & Renum vitio.* 7. *A* Liene *poſt caſum indurato.*

§. 1. FAmula quædam cum longo tempore non ſine febre decubuiſſet, per me tandem utcunque reſtituta fuit ſanitati, ita ut aliquot menſibus foras prodiret, Verum poſtea facta recidiva, rurſus aliquot menſibus decubuit, neque tunc ulla medicamenta adhibuit, niſi cum jam macie exhauſta jaceret, cum *Febre Lenta*, Sitique continua & fluxu colliquante: Atque cum tunc ad illam accitus eſſem, tumor circa ſtomachum apparuit rotundus, ita ut tunc apoſtema eſſe videretur, atque inſtante jam quaſi morte, & remediis aptis adhibitis nihil juvantibus, & cum ex tactu pus ſentiretur, conſtabat intus latere abſceſſum jam maturum, Chirurgus accitus inciſionem in moribunda tentare non fuit auſus, nam die uno vel altero ſequente obiit.

temporis erat ex quo haud dubie Ren ille non ſolum putris & ſanioſus, verum etiam totus gangrænoſi affectus & corruptiſſimus, ſui muneris nihil quicquam edebat, & propria ſecernendi ſanguinis & ſeri excernendi facultate deſtitutus erat. Qui enim potuiſſet obſtructo meatu à grandiore calculo, & corrupta ad eum putredinis gradum propria ſubſtantia, ut ipſius renis nihil aliud quicquam haberet præter figuram & tunicam, quæ pro renis ſubſtantia merum tabum, idque nigerrimum continebat. Et tamen nulla unquam laboravit per totum morbum urinæ ſuppreſſione: Quod ſane ſæpius quoque à xv. annis in hac populoſiſſima urbe, calculoſorum feraciſſima, obſervavi. Ergo non eſt ſemper verum uno Rene obſtructo alterum ſtatim ceſſare ab officio, cum ægrorum plurimi urinam profundant alterius Renis beneficio ad ultimum uſque vitæ momentum: *Ex Obſervationibus Excell. Guidonis Patini Doct. Med. Pariſienſis & Facult. Decani.*

L*Entam ſymptomaticam qualem deſcribis Fernelius, &c.*] *His verbis*, Traditur tertia Hecticæ differentia ex partis cujuſpiam affectione, præſertim ex Iecoris, Lienis, ventriculi, Pulmonum, Thoracis Renum, vel Inteſtinorum inflammatione haud recte curata, maxime vero ſi purulenta evadat; Quum enim febrilis calor diutius in his perſiſtat corque obſideat, ſolum certe quidem difficilis evadit, ac tum cordi cæteriſque partibus ſummam ſiccitatem ingenerat. Cæterum hoc proprie Hectica cenſeri non poteſt, ſed ſymptomatica febris, eáque plerúmque Lenta, id enim genus ex putredine natum eſt, quam etiamnum diu redolet, ejus quippe indicia in pulſu, in urinis, in ſiti, in aliiſque ſymptomatis permanent. Quin & crebræ in his excandeſcentiæ etiam ſine cibo fiunt, & inæqualitates & crebri horrores, quum præſertim purulenta eſt collectio: Itaque omnis quæ Hectica appellatur, ex putrida febre protecta, putredinis etiamnum particeps eſt.

§. 2. Nicolæa N. poſt Febrem Lentam Orthopnoica obiit: Repertus eſt ren dexter purulentus. *Lib. 2. de Dyſpnœa.*

§. 3. Puella purulentas urinas reddebat cum Febre Lenta: Renes inventi ſunt omnino in pus converſi. *Lib. 3. tit. de urinis p. n.*

§. 4. D. N. cum ante de Renibus non conquereretur, Febricula obtigit, iſchuria, &c. Ren ſiniſter totus abſumptus, vomicis plenus repertus. *Lib. 3. tit. de ventris Tumore.*

§. 5. Mercator (*de quo tit. de Urina per alienum locum excreta*) Cum lumborum dolore, urinæ ardore Febrem lentam habuit. Dexter latus renis erat expers. Siniſter pure ac ſteatomate infectus. Sordidum carcinoma ambiebat meatum qui à veſica in rectum inteſtinum illi deſcendebat.

§. 6. Iuvenis dolore renum oppreſſus Febre jugi extenuatus eſt. In utroque Renum cavo vermes craſſi, albi, vivi inventi. *Lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 7. Magdalena N. poſt omnimodum lotii impedimentum Febre Lenta prehenſa eſt, Calculus acuta apice obturabat Ureteris principium, ut omnem tranſituræ urinæ intercluderet aditum; Oppoſiti renis ureter ſimiliter obſtruebatur. *Lib. 3. tit. de Iſchuria.*

§. 8. Nob. N. incidit in Febram continuam, quæ in Lentam ſymptomaticam abiit, Ren dexter, ex cujus vitio ſupra x. decem annos laboraverat, totus putris, calculum in ſe continens. *Lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

Observatio XXII.

Lenta febricula ab ulceribus veſicæ inducta. 1. *A Calculo in veſica citra ſigna.* 2.

§. 1. DOctor, *Franc. de Figueroa*, Medicus Hiſpalenſis ad ann. lxx. urinam cœpit emittere velut fuligine tinctam, parum & ſæpe, cum teneſmo, hinc arenæ ſabuloſæ excretione: poſt Lenta febricula ſuboritur, quæ increſcit cum ſiti, linguæ ſcabritie: Tabe tandem brevi conſumptus periit: Veſicæ locus inſpectus docta diſſectione, Et in illius alveo inventi ſunt duo lapides inæquales, & horridi, ſubſtantia & colore ſubrubri, ſanguine defœdati: Veſicæ corpus erat, & facies interna aphthis nigris & lividis corrupta, ut & permultis albis in circulo corroſa. *Vide lib. 3. tit. de Dyſuria.*

ILlud eſt animadverſione dignum quod febris illa quæ ab ejuſmodi ulceribus fovetur, aut incipit, aut deſinit in hecticam, licet à putrida incipiat, ut febris quæ fovetur ab ulcere pulmonis, quo fit ut omnes fere tabidi moriuntur: quod cum in hoc ægroto etiam innoteſceret, poſt alia auxilia imperavimus ut de lacte aſinæ juvenculæ parum ſumeret, à tribus unciis incipiendo, ut paulatim aſcenderet ad octo: Et licet his auxiliis profuturum ſpes eſſet (erat enim adæquatum auxilium lapidis è veſica extractio) libenter conſuluimus auxilium, hoc enim maxime urinæ acrimonia temperatur & abſtergitur ulcus: quoniam eſt lac aſinæ, ſi quod aliud, renum & veſicæ ulceratæ, ſeu ab acri humore laceſſitis potiſſimum & efficax auxilium: iis tamen nihil proficientibus Tabe conſumptus periit: Eadem ſymptomatum gentilitas, idem fere morbi progreſſus à nobis obſervatus in quodam Religioſo; qui etiam cum dolore in fine mictus, & urina primo nigra, poſtea ſanguinolenta, ultimo ſabuloſa, lenta cum febre oborta ac ultimo tertiana continua, de genere ardentium, Tabe conſumptus obiit: Eſt enim illud peculiare Tabis genus quod ſequitur putridum aut corroſivum ulcus in veſica. *Caldera Tribunalis Medici pag. 225.*

ſamque doloris adeo acerbi in Pancreate latuiſſe. Nam hujuſmodi dolores deinceps obſervavi à Scirrhoſo Pancreate, graviter premente ventriculum, cibo diſtentum excitati, aut potius recrudeſcere & exacerbari à compreſſu ventriculi cibo pleni: Et nominatim in Reverendo Canonico qui quatuor ante mortem annis de his doloribus fuit apud me ſemper conqueſtus, id enim conſtitit ſatis ex diſſectione corporis: *Car. Piſo Sect.6.de morbis ab Illuvie ſeroſa pag. 594.*

§. 4. Vir quidam Nobilis Campanus ſanguineo & melancholico temperamento incidit in Febrem cum quodam dolore ad Dorſum & Lumbos, & totius corporis tremore inſolito, qui poſt paucos dies feliciter deſiit fluxu hæmorrhoidali, lento quidem & pauco, ſed dolorifico, poſt aliquot dies utroque ſymptomate adaucto. Is auxilium Medici recuſat, nullam à Medicorum præceptis opem ſperans, incurabili quodam, ut ajebat affectu laborans: Morbum enim magicum eſſe, Ingraveſcente affectu & Febre incandeſcente, accitus *D. Guido Patinus* Medicinam illi fecit, venæ ſectione iterata & purgatione blanda ex caſſiæ medulla, foliis ſennæ & ſyrupo diarrhodon ægri ſtatum perduxit ut in convaleſcentiæ ſpem lubens devenerit: Tandem quum vino multo, eoque meraciore uſus eſſet inſcio Medico, invaluit Febris, proſtratæ vires, fœtor corporis nulli ferendus tandem cum [illegible] & fugaci delirio extinctus eſt.

In diſſecto cadavere apparuerunt omnia viſcera nutritia ſupra modum pallida, à veteri intemperie bilioſa, quæ toto vitæ decurſu dominatum obtinuerat, ſed abſque ullo eorum ſubſtantiæ vitio: Ex utroque Pulmone leviter compreſſo ſerum putre & fœtidum defluebat; Subſtantiæ cerebri ſerum multum inſtar ſeri lactis ſubvireſcens innatabat, cujus portio in ſpinam dorſi decidua, Tremorem illum initio morbi concitaverat. Mortis autem cauſa fuit ingens abſceſſus in toto Pancreate latitans, cum multo pure & fœtore intolerabili; pure inquam valde putrido & ſubviridi, cujus acrimonia glanduloſum corpus pene univerſum exederat atque diſcerpſerat. *Thomas Bartholinus cent.4. hiſtor. xxxix. & Epiſt.23.cent.4.*

AD febrem Intermittentem producendam requiritur aliquid, quod in ſanguine non exiſtens, alias Synocha excitaretur, ſed ipſi admiſtum una cum ipſo ad dextrum cordis ventriculum deferatur, & quidam 1. A parte corporis tali, quæ per vaſa ſua, aut immediate aut mediate communicet cum corde: Fundamenti namque, poſtulatique loco hic ſupponimus *Circularem ſanguinis motum*, abunde probatum. 2. A parte tali, perque vaſa talia, in qua, vel in quibus poſſit ipſe, ob cauſam externam, in rebus non natur. ferè conſiſtentem, ita infici & affici, ut ſubito, ſecundum aliquam ſaltem ſui partem, in motu ſuo ſiſtatur, atque ad tempus aliquod, idque nunc longius nunc brevius, impediatur ac hactenus continuo ad cor deveniat. 3. Illud idem tale ſit oportet, quod aut propter ſolam ſui motam ſtagnationem in loco ſuo vel vaſis ſuis, ſponte, aut ob quamcunque aliam cauſam internam, à quovis ejus aſſertione nominandam demonſtrandamque ac concurrentem, tale vitium acquirat, ex quo (ubi denique ipſi quocunque modo ac medio reſtitutus eſt patens ad cor aditus) vel ſolo vel aliis pariter determinandis juncto, cuncta ſymptomata, etiam diverſiſſima & in multifariis febrium intermittentium ſpeciebus obſervabilia tum commode poſſint deduci, tum rationali certaque curatione confirmari. 4. Impedimentum tale ſit oportet, quod ad tempus humorem prius ſtagnantem cogere poſſit, poſtquam vero eidem tranſitum quacunque demum de cauſa conceſſit, mox ad priſtinam revertatur naturam novam, & proinde ſimilem priori humorem tamdiu eodem in loco ſimiliter ſiſtat, donec idem, uti prior, per paratam quovis modo viam effuſus paroxyſmum novum producat, idque tamdiu alternatim continuetur, donec tandem (ni prius perierit æger) aut ſponte, aut caſu, aut arte, notatum corrigatur tollaturve impedimentum, atque eo ipſo intermittens curetur Febris: Si proinde omnes corporis humani humores ſuis in locis parari, aut etiam coacervari, poſteaque per vaſa ſua ad dextrum cordis ventriculum deferri ſolitos recutiamus & attente conſideremus, obſervabimus præter ſanguinem à partibus continentibus omnibus ac ſingulis ad cor per venas refluentem, obſervabimus inquam 1. Bilem tam immediatè quam mediatè ſanguini. 2. Lympham immediatè ſanguini per vaſa ſua lymphatica. 3. Succum Pancreaticum mediate duntaxat eidem deſcendenti per ductum proprium, inteſtinalem fiſtulam, lacteas venas & Ductum thoracicum. 4. Denique Salivam mediate tantum ſanguini per ſuos ductus admiſceri, atque una cum ipſo ad dextrum cordis ventriculum propelli. Præter quos humores quatuor cum hactenus innotuerit nulli ad dextram cordis ventriculum delati, merito ab illorum uno vel pluribus febrium intermittentium, qua intermittentium, cauſam deducendam judicamus, poſtquam ab ipſo ſanguine malè affecto Synochum non intermittentem futuram febrem, ob ipſius motum ad cor perpetuum nemo non videt. Sanguine ergo relicto, 1. à Bile febres intermitt. deducendas nemo cenſebit, qui attenta mente conſideraverit; nec in ſua veſicula, nec in ſui ductibus poſſe illam ſubito ab ulla cauſa externa ita infici & affici, ut ibidem aut ſecundum aliquam ſui partem in motu ſuo ad tempus ſiſtatur, atque iterum vel ſponte ſua, vel ob quamcunque aliam demonſtrabilem cauſam internam inveniat viam, perquam quocunque modo feratur ad cor, ac vel ſola vel aliis juncta producat ſymptomata ſuperius notata: Concreſcit aliquando bilis, nec difficitur, in cyſti ſua in calculos, tum in hepaticis ſuis ductibus in calculoſam cruſtam, at ut neutrum fit ſubito, ita nunquam obſervatum alterutrum ab interna cauſa, quin externa duntaxat iterum ſolutum, nec tamen ita ut aliquid Febribus intermitt. ſimile poſſit inde deduci: Iudicatur itidem aliquando fateor, ex albicantibus & viſcidioribus alvi fœcibus, in Ictero, bilem ad tenue Inteſtinum quacunque demum de cauſa non deferri: Attamen non ſemper, ſubinde licet, obſervatur Ictero intermittens conjuncta febris, quæ proinde ab illo bilis impedimento deduci nequit. A Lympha ſimiliter, febres intermittentes, quà intermittentes haud videntur deducendæ. &c. ut nec 3. à Saliva, &c. 4. vero à Succo Pancreatico, Febres intermitt. quivis merito cenſebit deducendas, qui omnia & ſingula ad ipſas producendas Requiſita notata hic concurrere animo obſervaverit attento: Nam 1. laudatus ille ſuccus defertur ab ipſo Pancreate, Parte tali, quæ per vaſa ſua & Ductus proprios mediate, ſupra notatos, communicat cum dextro cordis ventriculo. 2.

Deferturſ

Defertur idem ſuccus per vaſa talia, Ductus nempe Laterales, in quorum uno vel pluribus poteſt ipſe ob cauſam cæteroqui ita infici & affici, ut ſubito, ſecundum aliquam ſui partem, in motu ſuo ſiſtatur, atque ad tempus aliquod impediatur ne hactenus continuo ad cor deveniat. Evenit autem illud quoties nunc ab æſtu aëris, nunc à vehementiore corporis motu, nunc à vigiliis protractis, nunc ab animi ſolicitudine, cui ita durante, nunc ab alimentis, condimentis medicamentiſve acrioribus, vel quacunque demum cauſa alia, Pituita in tenui inteſtino plurimum colligi & acervari ſolita, ſolvitur una & ſanguini admiſta una cum ipſo quaquaverſum ad omnes corporis partes propellitur, quin humoribus ſingulis, ubivis præparatis arctius vel laxius conjuncta cum iiſdem per ipſorum vaſa devehitur: unde ſupervenienté ſubito cauſa externa, pituitam coagulare apta (aëre frigido, ventis algidioribus, potu gelido, animi terrore aut mœrore ſummo, repentino præſertim, &c.) quemadmodum alibi, ita & in ductibus Pancreatis lateralibus, anguſtioribus ſcil. concreſcit eadem pituita, ductus eoſdem obſtruit, ac ne per illos ſuccus ibidem idcirco ſtagnans, in Ductum medium, ampliorem, & ſic ulterius pergat, impedit. Illud autem in Pancreate, quam cæteris forſan corporis partibus omnibus, accidit facilius ſæpiúſque, quoniam cum Succi Pancreatici, cæteros humores omnes aciditate ſuperantis, materia acidiore jungitur, tranſportatúſque facilius & copioſius pituita, quin ab eadem ſecedit rurſus non ita difficulter, accedente cauſa ipſam coagulante, à qua promovetur ille ſeceſſus inter Succum acidiuſculum quidem, non tamen valde acrem, atque pituitam, ſed viſcidiorem ſimul confuſos tantum, neutiquam intime miſtos, Nec tantum obſtructionem in Ductibus Pancreatis Lateralibus ex modo enumeratis cauſis ea parte ſibi contrariis, ſeſeque mutuo excipientibus fieri poſſe probabiliter concludimus, verum ipſam non ſemel actu ſactam evidenter in cadaverum lectionibus per autopſiam evicimus. Aliquoties eámque publice, &c. (*vide Textum.*)

Obſtaculum illud obſtructionem fuiſſe ab humore craſſo viſcidóque laterales ductus infarciente, vel idcirco aſſevero, quoniam (præterquam quod nullum vel minimum, cui hoc adſcriberetur occurrebat vel compreſſionis vel aliàs anguſtiæ ſpeciei ſignum cauſæ antecedentes omnes, quoties innoteſcunt, ſymptomata febres intermittentes comitari ſolita, ipſaque adeo eaſdem curandi ratio maxime rationalis ac certiſſima cum obſtructione plane convenire & amuſſatim quadrate deprehenduntur. 3. Talis eſt Succus Pancreaticus, qui ob ſolam ſui moram & ſtagnationem in Ductibus ſuis Lateralibus ſponte ſua vitium tale poſſit acquirere, adeo tunc ex ipſo partim ſolo partim aliis poſtea determinandis juncto, cuncta ſymptomata febrium intermittentium etiam diverſiſſima commode, nec ita difficulter poſſunt deduci, atque rationali certáque curatione deduci: Eſt enim ſuccus Pancreaticus ſua natura Subacidus, quod evincunt non tantum argumenta plura à me in Diſquiſitione mea de Febribus 2. §. 52. & ſequ. propoſita, ſed ipſa experientia ab Ingenioſiſſimo *Regn. de Graaf*, tum ſæpius alibi & hic in caſibus, tum etiam ſemel in homine infœliciter ſub trabe oppreſſo ac extincto inſtituta: Hic ſuccus quoniam Subacidus eſt, idcirco ſimul talis eſt, qui ob ſolam ſui moram & ſtagnationem in Ductibus ſuis quibuſvis ſponte ſua vitietur, & quidem ita ut reddatur primum ſolito acidior. hinc obſtruentem ſuos ductus pituitam, ſi non in totum ſolvat & ſecum educat, perforet ſaltem ac permeet, atque tandem tum ſolus, tum aliis humoribus, poſtea explicandis, junctus, ſymptomata in febribus intermittentibus omnibus occurrentia omnia, non tantum producere poſſit, aſt revera producat. Teſtatur enim experientia quotidiana quævis acida ſponte ſua reddi continuo acidiora: Sic acetum quo ſervatur diutius eo aceſcit magis: Cujus eventus ego ſequentem puto rationem; acrimoniam nempe Acidorum augeri nunc, quoniam evaneſcunt ex parte ſaltem ſpiritus volatiles aciditatem illam temperantes, unde non mirum ſi conſervatus liquor quivis acidus reddatur ſenſim acidior: Eandem ob cauſam, multis licet ignotam, promovetur aceti confectio in loco igne vulgari calefacto, vel ſub ædium tecto ſummo radiis Solis expoſito: horum enim ope via paratur Spiritibus volatilibus citius & facilius ſic ea parte paulatim effluentia: Quemadmodum autem extra corpus noſtrum Acida quævis aceſcunt ſponte magis magiſque, ita in eodem ipſa, & nominatim Succum Pancreaticum ſtagnantem amplius aceſcere probant ſymptomata, tum in melancholicis affectibus dictis pleruſque tum, quod hic magis urget, in febrium intermittentium initiis obſervabilia, & ſicut abſque ullius acidi abuſu ſæpe oborta, ita uni acido accepta referenda: Aceſcit vero Succus Pancreaticus in Ductibus ſuis ſtagnans, quoniam ſecedit tunc ab ipſo ſenſim magis magiſque ſpiritus volatilis ei ſecundum naturam conjunctus, ipſumque blande temperans: Hic ſuccus Pancreaticus ſtagnatione, ſicut dictum eſt, Acidior & acrior factus, in obſtruentem ductus ſuos pituitam vim ſuam exerere; ipſamque incidere incipit: quæ ſi tenacitate ac viſciditate tanta prævaleat, ut in totum, ab ipſo abſtergeri, ſolvi, atque inde removeri nequeat, eandem ſaltem perterebrat, ſibique per ipſam vi viam aperit quam pervadat: Symptomatum omnium in Febr. Intermitt. obſervabilium exortum à Succo Pancreatico acidiore, aliiſque humoribus ipſi junctis deducemus, poſtquam verbo præmiſerimus quartum Requiſitum notatum hic quoque concurrere: Pituitam nempe viſcidam, Ductus Pancreatis laterales obſtruentem, talem eſſe, quæ non tantum in ipſis ſuccum laudatum ad tempus cogere poſſit, ut ibi ſtagnet, ſed inſuper poſtquam eidem, acrimonia ſua viam ſibi parauti, tranſitum conceſſit, mox iterum coeat, concreſcat, ſolutamque ex parte obſtructionem repetet ac redintegret, hinc & ſimilem priori ſuccum tamdiu eodem in loco ſimiliter ſiſtat, donec idem uti prior, per apertam ſimiliter viam effuſus paroxyſmum novum producat, idque tamdiu alterna im continuetur, donec quocunque modo tollatur in totum obſtructio ac febris, aut ipſus Æger: Pituitæ viſcidæ naturam eſſe ut perforata licet, ſponte coeat iterum & coaleſcat, evincunt non tantum viſcida omnia eandem mutationem ſpontaneam ſubire ſolita, verum inſuper pleraque febres intermitt. eradicantia, vel etiam jugulantia dicta medicamenta, ſive ſint ea incidentia & diuretica ſudoriferave, ſive vomitoria purgantiave per alvum: Illa enim omnia videntur mihi febres intermitt. quaſvis curare, quatenus pituitam viſcidam in ductibus Pancreaticis hærentem incidunt, ſolvunt, abſtergunt atque ſecum ad inteſtina deducunt, quin aliquando diverſa licet via, è corpore in totum educunt: Quod agnoſcet facile quivis medicamenta Febribus intermittentibus feliciter tollendis ſpecialia, vulgo ſpecifica dicta, ſerio expendens trutinanſque.

Poſtquam pluribus deduximus Febrium intermittentium exortum à Succo Pancreatico in lateralibus ſuis ductibus obſtructis ſtagnante, proximum jam eſt ut ſymptomata omnia, eademque diverſiſſima in febribus iiſdem notabilia, tum ab eodem, tum ab humoribus aliis cum ipſo junctis deducamus: Succus ergo Pancreaticus, ſtagnatione notata, redditus naturali acidior, atque poſt perterebratam obſtruentem pituitam, in tenuis inteſtini cavitatem effuſus, mox in confluentem bilem qualemcumque inſurgit, atque cum ipſa efferveſcentiam ſolito acriorem parit, & quidem

pro

pro pituitæ occurrentis varietate variantem: Quamdiu enim ſuccus ille acidior, pituita adjutus, oppreſſam tenet bilem, tamdiu *Frigus* in multis circumſtantiis differens plurimum profert: Nam 1°. frequentiſſima in *lumborum regione*, ubi confluxus eſt trium modo memoratorum in tenui inteſtino humorum, *Frigus* augit vehemens, quando ſuccus prædictus eſt acidior pituita non valde viſcida, per quam penetrans inteſtinorum tunicam frigoris ſenſu afficit: 2. In eadem Lumborum regione paucum vel nullum ſentitur *Frigus*, quando valde viſcida exiſtit pituita ſalivaris, ſucci pancreatici penetrationem ad inteſtini tunicam impediens, unde tunc, aut ventris medio, tenuis nempe Inteſtini parte ulteriora, aut in extremis duntaxat corporis partibus frigus urget. 3. In *capitis partibus interioribus frigus* maxime moleſtum videtur, quando idem humore ſcatet pituitoſo, cui ſe jungens ſuccus acidus, ejuſve halitus, ibidem magis quam alibi ſe manifeſtat, ægrumque torquet. 4. Ab iiſdem halitibus lenioribus, & ob admiſſam pituitam inteſtinalem magis flatulentis ad Pulmones tendentibus, excitantur in paroxyſmorum initiis *Oſcitationes*, uti ab iiſdem per corporis habitum diſperſis, *Pandiculationes*, *Inquietudines*, *Artuumque laſſitudines*: 5. Ab iiſdem halitibus acrioribus, minuſque pituitæ admiſtæ habentibus, ſed gradibus acrimoniæ differentibus, producitur alias *Horror* alias *Rigor*. 6. Ab iiſdem halitibus majorem acrimoniam obtinentibus, *Dolores rodentes lancinantes*, *ventriſque* adeo *tormina* gignuntur: ſicut ab admiſta multa pituita *Dolores gravantes* magis ac *contundentes*: 7. *Pulſus* mox cum acceſſu *frequentior* exiſtit, ob irritationem cordis ab halitibus tum flatulentis tum acribus eo tendentibus. Idem aucto frigore paulatim redditur *minor*, ratione aciditatis auctæ in halitibus aſſurgentibus, ſanguiniſque magis coagulati, adeoque ad ſui rarefactionem minus apti: Unde non mirum ſi præterea una cum *Animali motu* univerſo *Debilior* fiat *Pulſus*, qui proinde urgente valde frigore vix, aut ne vix quidem obſervari poteſt. Ubi autem omnis Succus Pancreaticus ſtagnatione acrior factus effuſus eſt in tenue inteſtinum, atque Bilis aut per ſe acrior exiſtens, aut ob vitioſam cum dicto ſucco factam efferveſcentiam acrior facta viciſſim dominium nanciſcitur, qui tunc fere plures attolluntur Halitus magis bilioſi. 1. *Anxietatem circa præcordia* ſolent parere, quin nonnunquam *nauſeam*, *vomitum*, aut ſubinde *alvi fluxum*. 2. Ab iiſdem halitibus magis bilioſis partim ad ventriculum, hinc & fauces aſſurgentibus, partim ad Cor & Pulmones tranſeuntibus *Sitis* excitatur. 3. Bile dominium in corde quoque recuperante, Sanguis paulatim magis rareſit, *Pulſuſque major* fit *& robuſtior*, permanente tamen priore *frequentia*, ob irritationem non minus à bilis acrimonia & ſanguinis rarefactione aucta cordi contingentem: Sed imprimis 4°. *calor & ardor* in corde, hinc & *univerſo* augetur corpore, ob imperantem ſucceſſive bilem: Nec mirum proinde ſi tunc 5°. ardori tali copuletur *Linguæ ariditas*; cùm halitus è ſanguine in pulmones delato per aſperam art. affuſi eandem exſiccent. Nec mirum ſi 6°. rarefacto valde ſanguine *difficilius* procedat & *augeatur Reſpiratio*. Nec mirum ſi 7. *capitis* præſertim *æſtus*, Dolor, pulſatioque angat ægros, poſtquam nulla corporis pars tot habet arterias, tantum accipit ſanguinis: In cujus temporali regione cum ſint anfractuoſæ illæ notabiles cerebri fiſſuræ, per quas grandes feruntur arteriæ, ibidem *Pulſatio* quam alibi ſentitur moleſtior. Nec mirum quoque ſi 8. tum *Vigiliæ* tam frequenter urgeant, eum non raro *Delirium*: vitioſi namque producuntur tunc neceſſario ſpiritus animales, moventur iidem turbulentè, quin à quiete, tranquillitate ſaltem naturali impediuntur, quare mens illos egens turbatur, quin ſæpenumero Amens fit æger. Poſtquam vero bilis à Succo Pancreatico, ob ſtagnationem ſuam acriora facto, ſimiliter factæ acrioris æſtus præternaturalis ac furor paulatim remittere incipit, jamque ad ſerenitatem tranquillitatemque priſtinam univerſi corporis humores diſponuntur, qui durante paroxyſmo turbulento penitius erant confuſi, jam ſenſim ab invicem rurſum ſecerni ac ſecedere, quin eorum aliqui, una cum potu liberalius fere aſſumpto, per Sudorem aut urinam excerni ſolent.

Jam Febrium earundem ſecundùm acceſſum & paroxyſmorum, intervallis nunc brevioribus nunc longioribus redeuntium, diverſitatem, in Quotidianas, Tertianas, Quartanas, Quintanas, cæteraſque diſtinctarum rationem cauſaſque, quas puto diverſiſſimas, proferam, explicaſſque opinioni meæ applicabo. Quamvis autem Typorum humorumve rationem diverſam humoribus diverſis vulgo adſcriptam in totum haud ſequar, non tamen puto humores illam diverſitatem producere, faciant tamen multum, aſt mediate tantum ad illius productionem. Quemadmodum ergo cujuſvis Febris Intermittentis Paroxyſmus novus, ſecundum ea quæ docui, excitatur toties quoties à Succo Pancreatico ob ſtagnationem ſuam acriore facto perforatur pituita, ductum ejus lateralem obſtruens, tranſitque nominatus ſuccus ad tenue inteſtinum; hic poſt qualitercumque vitiatam cum bile efferveſcentiam, & alia ſymptomata ibidem, ac in viciniis producta, per lacteas venas, ductumque thoracicum, ac venam cavam ſuperiorem, in dextrum cordis ventriculum, & ſic porro, ita citius tardiuſve penetratur perforaturque à memorato Succo Pancreatico pituita ipſius lateralem ductum obſtruens: Hæc autem Pituitæ obſtruentis penetratio ac perforatio citius vel tardius contingit, tum ratione ipſius pituitæ ductum obſtruentis, tum ratione Succi Pancreatici eam perforantis: Quò namque viſcidior & copioſior exiſtet illa pituita, eo difficilius, adeoque tardius eadem perforabitur: & contra quò eadem minus exiſtet glutinoſa & paucior, eo perforabitur facilius adeoque citius; Quo rurſus exiſtet Succus Pancreaticus per ſe acidior, ſimulque copioſior, eo citius acquiret ſtagnatione ſua majorem, atque pituitæ obſtruenti facilius citiuſque perforandæ ſufficientem acrimoniam: Et contra quo ſuccus idem magis exiſtet obtuſus, vel auſterus & paucus, eo difficilius & tardius eidem pituitæ perforandæ ſufficientem acquiret acrimoniam: Quo igitur pituita obſtruens paucior erit & minus glutinoſa, ſuccus vero Pancreaticus acidior & copioſior, eo citius continget novus Intermittentis Febris paroxyſmus, adeoque *Quotidianus*, h. e. intra horas circiter 24. recurrens: Quo vero pituita obſtruens viſcidior erit & copioſior, ſuccuſque Pancreaticus obtuſior vel auſterior & paucior, eo tardius obveniet novus intermitt. Febris paroxyſmus, adeoque *Quartanus* vel *Quintanus*, & ſic porro. Quoties autem 1°. medio modo ſe habebunt Pituita obſtruens, ſuccuſque Pancreaticus vel 2°. cum pituita obſtruente viſcidiore aut copioſiore concurret Succus Pancreaticus per ſe acidior aut copioſior; Vel 3°. cum pituita minùs glutinoſa paucave, Succus Pancreaticus exiſtat itidem minus acidus paucuſve, toties alternis fere diebus recurrent novi febrium paroxyſmi, producenturque *Tertianæ*, ſupra cæteras febres intermittentes omnes multum in ſuis ſymptomatibus differentes, & quidem ob triplicem modo memoratum pituitæ obſtruentis, ſuccique pancreatici eam perforantis reſpectum poſſibilem: Ex iis non ita difficulter Intermittentium febr. & multiplicium, variiſque compoſitarum cauſæ poterunt inveniri: obſtructiones puta tum variæ tum in variis Pancreatis ductibus lateralibus ſimul productæ: Difficultas vero ſupereſt magis urgens in explicanda cujuſvis febris intermittentis ſimplicis, *Quartanæ* ſcil. aut

Tertianæ

Tertiana multiplicatione, h.e. in duplicem triplicemve mutatione, Quam Ego arbitror accidere quoties ob erratum in Diæta, medicamentisve, aut venenis potius, perperam uſurpatis patratum, pituita nova in corpore ac inteſtino tenui præſertim ſolvitur, hinc & una cum ſanguine quaquaverſum; ergo ad Pancreas quoque propellitur: quæ in uno pluribusve ipſius ductibus, prius non affectis, quacunque de cauſa iterum coagulata, obſtructionem à priore magis vel minus differentem producens, febrem quoque producet priore magis vel minus gravem: Atque hoc ita fieri quotidiana, ſi non evincit, ſaltem abunde confirmat experientia &c. *De curatione juxta eandem doctrinam, variaſque Intermitt. febrium quoad ſymptomata comitantia differentias, vide ibidem.*

Thomas Willis effervescentiam ſanguinis quæ *Febrem Intermittentem* conſtituit, unice dependere ſtatuit à Succi nutritii aſſimilatione, ipſius ſanguinis vitio præpedita: Dum enim ſuccus nutritius cum ſanguine non aſſimilatur, licet ejus particulæ velut heterogeneum quoddam, & non exactè congener in ſanguinis maſſa perſiſtant, adhuc tamen cum eo ſine tumultu aut perturbatione circulantur, donec iis ad turgeſcentiam cruoris maſſa ſaturatur: tum protinus ebullit illa, & effervescentiam febrilem concitat (non minus tamen tam & violentam, durante ſcil. paroxyſmo, quam in continua) qua vel ſubigitur, vel foras protruditur quod heterogeneum eſt: cujus conſortio cum ſanguis liberatur, ſequitur acceſſionis febrilis intermiſſio, poſtea demum à novo hujus ſucci ſupplemento novus inducitur paroxyſmus: Quapropter intermittenti præ continua hoc peculiare eſt, quod quædam *ἀπυρεξίας* ſeu intermiſſionis habeat tempus: Cauſam vero *Rigoris* & *Frigoris* quæ in paroxyſmo Intermittentis excitantur, hanc ſtatuit, nimirum Succi nutritii in materiam nitroſam & acetoſam degeneris fluorem & turgeſcentiam, quo ſpiritus & calor ſuffuſi obtunduntur (unde in toto corpore frigoris ſenſus percipitur, & corpora nervoſa irritata in tremores cientur) Poſtea autem cum particulis hiſce nitroſis aliqua ex parte in ſuperficiem corporis protruſis, earum gravamine & oppreſſione ſanguis nonnihil liberatur, ſpiritus vitales ſe recolligunt & emicare incipiunt, & ſic calor ſuccedit intenſiſſimus, qui uſque perſiſtit donec materia iſta fermentativa penitus combuſta, ſubacta & ſubtiliata, ſudore aut tranſpiratione inſenſili evaporet: Quod vero ſtatis temporum intervallis Acceſſione plerumque redeant, ut non ſit motuum horologicum exactius: Rationem talem reddit, quod nimirum æqualis ſucci nutritii portio, ſanguini in vaſis confluo continuo ut plurimum ſuppeditatur. Cauſam vero Periodorum, Quotidianam, Tertianam, Quartanam conſtituentium, adſcribit diverſæ ſanguinis conſtitutioni, qua nimirum à debita temperie in diathesin modo acrem, modo acidam aut auſteram pervertitur: Pro diverſa enim hujus dyſcraſia, ſuccus alibilis recens advectus plus aut minus à mutatione deſciſcit, & in materiam citius aut tardius fermenteſcere aptam degenerat.

OBSERVATIO XXVI.

Febris Tertiana in ſene lethalis ob vitium peritonæi, meſenterii & pancreatis.

CUm anno C. 1668. Illuſtr. & Rever. Dn. *Ioh. Rozycki* Epiſcopus Chelmenſis &c. ſeptuagenario major Thorunii ut Commiſſarius Regis Poloniæ degens, 11. Aug. in Febrim Tertianam exquiſitam incidiſſet, ab eaque adhuc in iſto menſe per medicamenta opportune eidem à Nobis exhibita, fortunante Deo, ſcil. purgationem levem, venæ ſectionem, & pulverem noſtrum antifebrilem ab eadem liberatus eſſet: accidit ut ex pravo victu nempe fructuum horariorum atque vini ceraſitis nimio uſu, die 2 Sept. *recidivam paſſus ſit*: qua iterum benedicente ſummo Archiatro, *beneficio pilularum noſtrarum antifebrilium feliciter profligata*, hinc ſanus uſque ad Abbatiam Mogilnenſem novem miliaribus Thorunio diſtantem profectus ſit, ibidemque uſque ad anni 1669. ultimos dies menſis April. ſatis vegetus, in iſta præſertim ætate permanſit: ubi tum ex nimio eſu lactis coagulati & cremoris ejuſdem, ſecunda vice in Febrim Tertianam recidit, ad quem ego 2. Maii veniens, poſt ſecundum paroxyſmum lene evacuans porrexi: ſubſequuto autem 3 paroxyſmo venam dextri brachii medianem incidere juſſi, tum ventriculo corroborantibus proſpiciens febrem denuo, Deo proprio, abegi: Sed cum ille ex lacticiniis, quibus admodum delectabatur, accedente ita, tertia vice in fine Iunii, recidivam incurriſſet, tertia Iulii viribus proſtratis vitam cum morte commutavit; ad quem 4. Iulii ejuſdem menſis vocatus accedens, cadaver cum permiſſione domeſticorum aperire juſſi.

In quo omnia ſecundum naturam, inventa fuere, præter peritonæum & meſenterium atque pancreas, quæ ſingula nonnihil corrupta & ſanioſa deprehendebantur: Hepar etiam durius quàm ſecundum naturam eſſe conſuevit, erat.

APparet inde quam vera fuerit in hoc caſu Clar. *Hollerii* annotatio, comm. in aph. 12. ſ. 2. Poſt criſin tum relicta materia, tum diſpoſitio morboſa recidivas facere conſueverunt, niſi antevertamus purgatione vel alteratione: Accidit tamen aliquando citra hæc ut fiat recidiva ob intemperantem victum ægri, ſi plura ſumpſit quam conficere poſſit; Recidit etiam in morbum ſæpe convaleſcens propter externas injurias, id quod præſens caſus confirmat: Huc refer aphor. citatum. *Simon Schultzius in miſcell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 126.*

Septuagenario major.] Qui debili calore ſunt, ut *Senes*, exiguis febribus tentantur, Et quædam corpora præ debilitate caloris naturalis febricitant interius, exterius refrigerata, atque adeo non ſolum ſecundum caput, manus ac pedes, ſed & ſecundum aſperam arteriam, pulmonem & thoracem, & internum os, ut hanc ob cauſam reſpirent frigidum, exiguum & raro, & habeant frigidas linguas: Iiſdem contingunt caloris & frigoris viciſſitudines, ut præ caloris naturalis extinctione admodum frigeant, denuo intenſe recaleſcere, hinc frigere rurſum, arſuri iterum non ſemel: Certe cum naturalis calor eſt exiguus, & is qui præter naturam magnus, accidunt hæ viciſſitudines, excitata nunc flamma ingenti, à putreſcentibus ſuccis, & eorum fuliginibus, ut vel in cadaveribus aliquando nunc, ipſiuſmet caloris ignei vi conſumptis quibuſdam, & diſſipatis, apparente interno frigore: accedente enim

igne

igne caleſcunt, cum recedit, refrigerantur: Corpus ergo ægroti, in quo frigus internum jam vincit, accedente cauſa caloriſica inflammetur, & recedente refrigeſcit: accedit vero & recedit per viciſſitudines, ut in aliis cum facit exacerbationes: Nam exigua illa ſebricula, quæ per remiſſiones ſupereſt in aliis continuis febribus, non poteſt, cum calor eſt exiguus, totum corpus calefacere, ſed eam ſolum particulam in qua putreſcens ſuccus hæret: Quia niſi calor naturalis calorem, è quacunque cauſa excitetur, in corpore deferat, non poteſt is in totum corpus ſe effundere, niſi omnino ſit maximus: Si enim cadaveri una in parte ignem admoveris, eam ſolam partem urere, reliquum corpus frigidum eſſe ſenties neq; certe totum calefacies, niſi totum occupet flamma: ſc. non adjuncti ſpiritus & arterialis ſangvis, qui calorem p. o. concipientes, in totum deferant: *Valleſius lib. 3. Epid. ſect. 3. Ægro 5.* Viciſſitudo illa caloris & frigoris in ſenibus febricitantibus, & caloris reſurrectiones, qui ad extinctionē properat, ob ſanguinis penuriam contingunt, calorem in totum corpus tranſmittentis & ſucci nutritii, ex alimento dato, appulſum negatum, qui ea contacta reſiduorum cinerum incaleſcit flammamque reaccendit; hoc abſumpto refrigeratio ſuccedit, donec ex iterato alimento recreatis flammæ ſuſcitabulum accedat.

Vitam cum morte commutavit) In ſenibus Febres intermittentes, etiam non gravibus ſtipatæ ſymptomatis, ut plurimum lethales eſſe experientia fidem facit: E plurimis exemplis unicum hoc ſubjiciam: Nobilis matrona, ex Illuſt. *Durāſtorū.* familia, Uxor Viri Exc. & Generoſiſſ. D. *Gallatin.* Conſulis Genevenſis, robuſtiſſima, quæ octogeſimum annum pene attigerat, anno 1672. menſe Maio Febre Tertiana prehenditur, quæ intra ſeptem circuitus Mea opera liberatur: Naturæ robori confiſa, dimiſſis domeſticis & è cubiculo diſceſſere juſſis, vitium periculum facturæ, è lecto exilit, atq; ad feneſtras leviſſime contecta, flante Borea prodierit: Ab incaute ſuſcepto frigidiore aëre, quinta poſt ſolutionem die redit Tertiana, quarto paroxiſmo lethalis.

Beneficio pilularum antifebrilium profligata] Poſterioribus annis, Summi-Dei clementia, innotuit cortex ille Peruvianus, cujus dextro uſu febrium curſus ſæpe omnino intercipitur, & ſine recidiva: non quartanarum ſolum, quibus deſtinatus cenſetur, ſed & omnium intermittentium, imo ad *ἀπυρεξίαν* non omnino devenientium: Nec juvenum ſolum, ſed & ſenum, quinimo decrepitorum: Exemplum præbeat vicinus meus, vir octogenario major, Urbis Portitor, *Gedeon Chauſſardus*, Illius ope, à me ipſi exhibiti quater intra biennium, Febre Tertiana defunctus eſt: Tandem anno poſtremo Quartana quoque correptus, poſt alterum paroxyſmum adeo illi attritæ fuerunt vires, ut tertio ferendo omnium judicio impar eſſet: facies enim jam *Hippocratica*, cum ſtertore & mortis imminentis omnibus indiciis, Cardiacorum ope reſuſcitatus, opem meam implorat, ſeque certo exitio deſtinatum aſſerit: Auxilium polliceor & ſalutem, ſi modo Pulverem illum, ingratum aliis, aſſumere non renuat, annuit, & in primo paroxiſmi præludio, illius ℥ß. theriacæ tamiacum cum vino haurit; Illico, quaſi incantamento, paroxyſmus, qui præ foribus erat, retrocedit; & paucis poſt diebus, poſt ſumpto levi purgante, à febre omnino liber evaſit, Nunc ſalvus & incolumis, quanquam poſtmodum leves aliquot paroxyſmos tertianarios paſſus ſit, & ante trimeſtre Ophthalmiam, cui per me ſanatæ ſucceſſit menſe ſequenti eryſipelas cruris phlegmonodes, à quo pleniſſime liberatus eſt, jam, facillime deambulat & officio cum aſſiduitate fungitur: Pulvis autem dictus non ex vino ſolum exhibetur, aut Potionis forma, ſed ex aquis ſtillatitiis, ubi à calore vini metus eſt, Et in bolos reformatus cum aliquo ſyrupo, conſerva, &c. in iis qui potiones reſpuunt; atque eo modo datum obſervavi dimidiata doſi certe operari.

Recidivam paſſus ſit] Recidivæ nihil aliud ſunt quam ejuſdem morbi, qui paulo ante quievit, reiteratio, ex eadem cauſa intrinſeca, modo & ratione quo prior, actiones affligens: Sic conſtat quod nihil inter ipſum morbum & factam recidivam interſit, ſed unicum eſſe revera affectum, idque in eſſentia propria, cum inter recidivam & morbum primum ſolum remiſſio, non autem omnimoda intermiſſio fiat: Species, ſeu differentiæ, ſunt variæ, prout variæ differentiæ morborum reperiuntur: Ex harum natura aliæ ſunt impropriæ, vel propriæ: Impropriæ Recidivæ fiunt duplici modo: 1. Cum quidem ad curationem morbus videtur remiſiſſe, qui tamen ob pertinacem cauſam viſceribus penitus infixam gravior recurrit: Sic opere Medico tritiſſimum eſt, ſponte vel arte aquam etiam in hydrope evacuare, qua de cauſa quamvis detumeſcat tumor, tamen malum repetit, & id fit ob rationem auditam: 2. Cum humor à parte una in alteram transfertur, qui tamen ejuſdem ideæ morbum parit: Propria Recidiva eſt, cum humor ad ſuum fontem revertitur, & ex eadem cauſa eandem morbi ideam exprimit, iiſdem actionibus, ob paroxyſmos & ſymptomata eadem, ſive illud deterioribus accidentibus, dum periclitatur æger; ſive levioribus, quod reliquiæ morbi à refocillatis viribus foras exagitantur. Alia etiam eſt perfecta Reverſio morbi, ſi revertitur is qui plane remiſit: Alia Imperfecta eſt, quando ſymptomata & paroxyſmi quidem remittunt, morbus tamen non intermittit: *Hippocrates* etiam Reditus morborum, alios κατὰ λόγον ὑπὸ [illegible] vocat; alios οὐδὲ κατὰ λόγον l. 1. Epid. 3. p. 954. κατὰ λόγον ſalutares appellat, ſc. quod recte fiant poſt diminutas & inſidas criſes, nihilq; mali incutiant. Οὐδὲ κατὰ λόγον ſunt eæ quæ contrariæ ſunt, & præter rationem regrediuntur cum vitæ periculo. Porro Recidiva alia eſt Legitima, alia Illegitima, Legitima eſt quando recidiva cū radice, h. e. priori morbo plane convenit: Illegitima vero ſi ex eadem cauſa novus morbus oritur, vel tamen aliquantulum diverſus à priori.

Omnes autem Recidivæ fiunt à reliquiis humorū, qui concoctione à natura ſeparari nequeunt, quas *Hippocr.* τὰ ἐγκαταλειπόμενα μετὰ κρίσιν appellat: Epid. l. 2. & lib. 6. Epid. l. 2. vocat & ſunt χυμῶν λείψανα τῶν μοχθηρῶν: hæc *Hipp.* affert. de his quæ intra modum & ex parte vacuantur: Hoc ideo fit quod morborum cauſæ non ſint ejuſdem conditionis, ſed pars aliæ tennior, alia vero craſſior ſit: Craſſi humores difficilius & tardius ſunt cocti ac tenues; unde fit ut tenuiores facilius & citius ſive copia ſive qualitate adverſantur, excernantur: quamvis craſſi nondum concocti, vel putrefacti ſint: Hi aliquādiu in corpore ſine febre poſſunt eſſe, & demum ex ſuapte natura putreſcere, aut Intemperie partis, quæ contrahitur aut vi morbi, aut irrita agitione, quę contingit quādiu materia agitatur & mutatur: Quid mirum itaque eſt ſi putreſcentibus reliquiis materiæ prioris morbi, idem morbus reviviſcat, & cū priore jungatur, cum ex eadem radice proveniet. Sic colligitur propriæ in iis morbis, qui per criſin ſolent finiri: & in vigore ſenſibili judicari evacuatione, recidivas eſſe timendum: non vero in iis qui vigore exacto per tempus declinationis paulatim decreſcunt, quod à caloris nativi victore ipſorum cruditas emendatur.

Etſi ad utramque morbi ſolutionem coctione humorum opus eſt, tamen illa plane eſt diverſa: Equidem ad criticam evacuationem ſatis eſt humores à natura devictos eſſe, ut ſponte, vel artis ſubſidio ex corpore diſcedant: hoc ſi non contigerit quocunque modo morbus mitificatis humoribus remiſerit, ex ipſis tamen recidiva metuenda eſt: Humores enim calidi & ſicci, qui acutorum morborum & criſium ſunt alimentum, ſunt hujus indolis, ut licet ex parte corrigantur, tamen ad eam benignitatem non-

perveniunt, ut ſine ſeditione in corpore poſſint noſtro eſſe: contra quando morbi per λύσιν, abſque evacuatione ceſſant, non ſolum crudi humores, qui morborum talium cauſæ ſunt, à natura ſubiguntur, ſed etiam adeo benigni evadunt, ut in poſterum naturam non laceſſant, verum etiam ut nutrimentum in corporis ſubſtantiam concedant: Hujuſmodi enim morbi cum à ſuccis crudis & frigidis oriuntur, utique natura ſibi eos concoctione familiares reddit: Ex eo præclare dixit *Hippocrat. Quod in pus vertitur, ad morbi reverſionem non facit*; ipſa namque maturatio, & judicationis & excretionis rationem habet.

Ita deprehendimus ex quibus morbis Recidivæ incidere ſolent, ſcil. ex iis qui acres & calidi humores procrearunt. Hi utcunque ſedati fuerint tamen revertuntur, ſi non eſt facta copioſa evacuatio, Nam ſit ſufficienter evacuatio, ſive eam Natura molitur, ſive ars, quod humores ad expulſionem inepti ſunt ob quantitatem vel qualitatem: Sub horum alterutro vitio calor nativus fatiſcit, præſertim ſi viæ fuerint impeditæ: Etiam Recidivæ cauſa eſt materiæ morbificæ violentia, quæ præmaturam judicationem accederat, ſcil. cum adhuc omnia cruda ſunt, ex quo neceſſario morborum recidivæ ſubſequuntur: *Hippocr.* 1. Epid. ſect. 1. Et fit id ratione materiæ diverſæ, uti dictum, Medici errore recidiva ſæpe repetit, ſi is contra præceptum *Hippocr.* 20. aph. 1. integre judicata novat & movet medicamentis, vel aliis irritamentis, cum hoc tempore convaleſcentem pleniore potius victu reficere debeat: Idem Medicus ſi juſta dozi remedia non adhibet, etiam Recidivas accelerat: Ex tantum, ſi infra modum ſunt, humores agitant & corpus calefaciunt, ex quo aquoſum (id eſt ſerum tanquam bilis frænum) quod bili inſenſiſſimum eſt abſumitur, & bilis relinquitur præcipuum febris alimentum, ut id fuſius docet *Hippocr.* 4. de morbis p. 507. Etiam morbi Recidiva contingit, ſi idem Medicus intemperiem in aliquo viſcere relictam negligit, ob quam iſtius alimentum facile in fomitem morbi concedit; vel quando etiam impuris corporibus victum concedit,

Signa Recidivarum diagnoſtica compendioſe recenſentur ab *Hippocr.* lib. Judic. p. 54. *Morborum reverſionibus tentantur, quibus extra febrem vehementes vigiliæ, aut turbulenti ſomni accidunt, aut corporis robur ſolvitur, aut ſingulorum morborum dolores adſunt, & quibus febres non accedentibus ſolutionis ſignis, neque diebus judicatoriis quieſcunt. Quod ſi deficiente febre, & accedente ſudore urinam fulvam, albam ſubſidentiam continentem reddiderunt, his eodem die febrium reverſiones ſperato: Veluti etiam ſi judicatione facta urina rubra ſubſidentiam rubram continens reddita fuerit, his quoque febris reverſio eodem die contingit, ex eaque pauci ſervantur: Tertio etiam febris reverſionem facit, niſi poſt reverſionem die impare dimiſerit, & plerumque ſi non cocta fuerint urina, neque alia ſigna ſecundum rationem proceſſerint, morbus judicatorio die revertitur: Quibus etiam judicationis tempore exorta ad aures tubercula non ſuppurantur his ſolutis morbi reverſio pro recidivarum ratione ſimili eventu contingit.* Nullius autem Recidivæ ſuſpicio incidit quando concoctionis ſigna adſunt. 1. Epid. ſect. 2. Hujuſmodi petuntur ex urinarum colore in melius mutato, aut levi quadam craſſitie, quæ refrigerata parum ſubſidet, vel etiam quaſi nubes elevatur. *Marinus Bogdanus in Theſibus Inauguralibus.*

Observatio XXVII.

Febris Tertiana vitio Iecoris tumidi, retorridi, nec-non Lienis inducta. 1. Ab Hepatis immani tumore. 2. Ab Eodem ſcirrhoſo & glandulis meſenterii tumidis. 3. A bile æruginoſa circa ejus cava collecta. 4. A bile ſincera intra ejus membranas collecta. 5. A Iecore duro exangui, ventriculi tunica exteriore eroſa. 6. Ab obſtructa cyſti & meatibus per Iecoris ſubſtantiam decurrentibus. 7.

§. 1. MEmini Febrem Tertianam, quæ tenuit Ampl. Præſidem ante quinque annos ſocum habuiſſe in Hepate, cujus Indicium Tumor inflammatorius viſceris ei ſuperſtes, qui in ſuppuratum abiit, ut conſtitit ex ſero purulento, commixto ſanguinis maſſæ, vena ſecta conſpicuo, & lingua ſemper albeſcente, vapore ſcil. purulento tincta, quique acceſſu *febris quartanæ* exacto tandem anno mortem intulit.

Ejus in cadavere Hepar inſigniter tumefactum & quaſi retorridum, ſed adhuc aſperſum pure fuit repertum: Lien totus ambuſtus & carnis inſtar niger. *Car. Piſo de morbis à Seroſa colluvie, ſect. 6.*

§. 2. Recordor etiam Nob. adoleſcentem, *Ioh. de Pouly*, Tartiana laboraſſe gravi admodum & producta, cujus paroxyſmi circa meridiem à mediocri Rigore cum inciperent, ſudore largo ſequenti ſolvebantur, Febre autem ingraveſcente, derepente & in continuam mutata, ſubito me abſente ſuffocatus interiit.

Diſſecto cadavere Hepar immani tumore, & jam ſcirrhoſo diſtentum inventum, & vomica pure prægnans in pulmone, nam biduo ante peripneumonia oppreſſus fuerat. *Idem ibidem.*

§. 3. Non ita pridem exceſſit è vivis Rever. N. à Tertiana febre comitata magno admodum tumore Hepatis, eoque duro, nec non abdominis dextri, & eo etiam infra umbilicum porrecto confectus.

In hujus cadavere, præter Hepar ſcirrhoſum & oppido grande, obſervatæ glandulæ omnes dextri lateris, una cum pancreate, tumore ſupra admirationem magno & duro diſtentæ retorridæque, ut vere lapideas diceres: Hic autem, ut accepi, ante Tertianam Lenta febre hybernaque detentus extabuerat. *Idem.*

GLandulæ omnes una cum Pancreate) Scilicet Omenti, meſenterii, hujuſque glandula major, Pancreas *Aſellii* dicta, in quibus *Fernelius* ſe lentarum febrium, errantium; ac latentium morborum cauſas ut plurimum ſe deprehendiſſe ſcribit: Reve ra partes hæ exorum diætæ ac intemperantiæ depoſitariæ

ſitariæ ſunt, vaſorum meſaraïcorum, lymphaticorum &, juxta nonnullos, nervorum impuritatis excipiunt.

Ex ſero commixto ſanguinis maſſa, &c. §. 1.) Febrium intermittentium materiam ſuppunit minime eſſe triplicem illam cacochymiam famuſam, Siquidem, *aït*, bilis, pituita aut melancholia excrementii humores ſeorſim haud quaquam reperiuntur ea copia cum qua febrem in tuto excitent; ſed potius eſſe ſanguinem, impurum illum quidem ſive ſeni-ſanguinem, quanquam crudum, temperatum vel etiam bilioſum aut atrabilarem, qui in portis hepatis & lienis earumque cum radicibus per duplex viſcus propagatis, tum ramis & propaginibus per meſereum & epiploum glandulaſque varias perreptantibus, tandemque ventriculo & inteſtinis implantatis contentus putreſcat, maturve aut ſimpliciter ebulliat: ſed ſub ea conditione ut quævis alteratio minime ſit continuata, ſed interpolata, quacunque ratione interrumpatur: Hæc enim eſt jam pervagata opinio de loco & de foco putredinis intermittentium febrium à Divino primum *Fernelio* meditata, expticataque ab Excell. *Mercato & Rudio* aliiſque luculentiſſimis rationibus, denique experimentis confirmata. *Idem ibidem.*

Hepar quaſi retorridum §. 1.) Cauſa Febris Tertianæ eſt bilis putrefacta; pendet autem hæc ex cauſis ſuperius à nobis enarratis, Potiſſimum ex Jecore retorridu, unde ſcribit *Galen.* Tertianas ſemper fieri Jecore laborante. *Primeroſius lib. 2. de Febribus cap. 2.*

§. 4. Affligebat Nob. Scotum, & quidem juvenem Tertiana duplex, jamque xxij. diem perſequebatur, comitante uſque & uſque diarrhœa bilioſa: Utrique malo obviam ibat Medicus peregrinus venæ ſectione decies repetita, Ptiſana, confectione diahyacinthi, aliis: Quibus minime reſpondentibus expectationi, æger allatum Londino ſpiritum Tartari, neſcio quo popularium ſuadente, per intervalla ad guttas plures hauriebat, unde viribus quidem ſibi auctior videbatur febre tamen nequaquam immutata: Succeſſere tandem fæces alvi nigricantes, quas poſt aliquot dies mors ſequuta.

Aperto cadavere hæc patuere, 1. Pulmo exterius atris ſparſus maculis, interius pure hinc inde ſtagnans. 2. Pars Hepatis gibba, ſanæ ſimillima, ſed coloris obſoleti & in album tendentis: Sima, quæ felleæ veſicæ propior, cœrulea plane: neque lambebat duntaxat ſuperficiem inviſus ille color, ſed in ipſam jecoris ſubſtantiam altè penetraverat: Ut conjicere hinc liceat bilem initio morbi hujus fuiſſe valde æruginoſam, adeoque vicina omnia fœdo colore tinxiſſe: qua per continuam diarrhœam tandem deficiente, non ideo à morte vacua fuit veſicula fellis, ſed alia ſane bile, & quidem ſubflava, eaque dilutiſſima jam diſtendebatur, quæ perpetuò in inteſtina, ut erat texturæ nimis fluidæ excurrens, non poterat non alvum identidem ad excretiones frequentes ſollicitare: Sed cur æruginoſa ante bilis? laboraverat ante annum quartana in qua cum præcipue triumphet ſuccus acidus, credibile aliquid ejus in veſiculam quoque fellis ſeſe inſinuaſſe, & colorem natura flavum convertiſſe ſenſim in viridiuſculum. 3. Lien triplo major naturali, & intus nigra quadam amurca hinc inde ſqualens 4. Renes magni ſed flaccidi. 5. In dextro cordis ventriculo dimidium cochleare ſanguinis, ſed lenti & pituitoſi: In ſiniſtro ne gutta quidem ſanguinis reperta, adeo frequentes v. ſ. omnia exhauſerant: Quod ſi in ſimili poſthac caſu ſanguis mittatur parcius, Et uſurpentur liberalius, non ea quibus attenuetur bilis, ſed quibus nonnihil craſſeſcat, rectius haud dubiè ægro conſuletur. *Olaus Borrichius Obſerv. 91. In actis Th. Bartholini ann. 1671. & 1672.*

P*Ars Hepatis ſima &c.)* Opinio eſt *Fernelii* Intermittentis Febris materiam, non e venis in corporis habitum propelli, ſed hanc penitus immergi, & circum præcordia adhæreſcere: Eamque non eſſe venarum ſuccum alendo corpori deſtinatum, ſed humorem ſupervacaneum, qui è jecoris ſanguine prolectus in propria conditur receptacula antequam is Jecur tranſcendat: Omninmque propriam ſedem & originem in prima eſſe corporis regione, circum præcordia ventriculum, diaphragma, *Iecoris cava*; lienem, pancreas, Omentum aut Meſenterium, Quod hæ partes ſint quaſi publica corporis ſentina, in quam omnis confluit cumulaturque humorum colluvies.

§. 5. Vir ætate florente, epulans liberaliter, quotidianæ vomitioni bilioſæ jamdudum fuerat obnoxius, hac repente ſuppreſſa, ventriculi vehemens dolor prehendit, cum nauſea & tuſſi inani: Huic mox cœpit corpus citra febrem ullam vehementi rigore, tanquam invadente exquiſita Tertiana, ex intervallis quotidie ſupra vicies concuti: Exactis diebus circiter xv. putreſcente jam bile, Tertiana febre corripitur, qua multis poſt diebus ſoluta, reſolutio inſequitur omnium corporis partium quæ ſunt ſub capite, nec multò poſt interitus.

Corpore diſſecto, tam multorum affectuum cauſam deprehendimus bilem ſinceram, eamque praſſinam, circum jecoris cava libræ pondo membranis coërcitam, & cujus jam portio in ſpinæ nervos o repſerat. *Fernelius Pathol. lib. 4. de febr. cap. 10.*

NOn paucos dein non admodum diſſimiliter affici notavimus quorum exemplo intelligi poteſt rigorem, modo ſine febre modo cum febre, interdum ex præcordiis ſuſcitari: Intermittentis quoque febris fomitem in iiſdem locis contineri: Id ex his quoque conficitur, quæ ſæpe fieri obſervavimus, Tertianam diuturnam atque quartanam, in atrocem cruciatum, colico immaniorem deſinere, qui nonnunquam & in artuum dolores & in paralyſin faceſſit: Hic dolor ſine febre eſt, febre tamen conſueto acceſſionis tempore exacuitur & exandeſcit, priſtinumque circuitum retinet: vix niſi vacuatione bilis miteſcit, quam conſtat ut doloris, ita & febris cauſam fuiſſe; depellitur enim è præcordiis & viſceribus in peritonæi inteſtinorumque membranas, eo argumento, quod & febris & ſitis, & inappetentia

miteſcunt ſuborto dolore: Itaque ut doloris circa peritonæum & inteſtina, ita intermittentis febris ſedes eſt circa viſcera & præcordia. *Idem.*

§. 6. Anno 1580. obiit Sereniſs. Princeps, Magnus Dux Etruriæ, inexpectato caſu, ex febri Tertiana, quam Medici ipſi ſimplicem fatebantur: Quæ cauſa erat ut varia deinde vulgi & eruditorum judicia hinc inde audirentur, præſertim cum primo pharmaco aſſumpto ſtatim melius habere incipiens, ex voto, quod fecerat, 12. ſupplicium meritos è carcere liberari juſſerit: Erant qui *fungorum eſui* repentinam mortem adſcriberent, quo cibo ipſum maxime delectatum certum eſt, cum ſanus viveret; Alii medicamenta non rectè exhibita incuſabant, quæ ſane omnia nive & glacie refrigerata gelidiſſime aſſumpſerat:

In cadavere ejus Jecur durum & exſangue repertum, ut cui ℥xxj. ſanguinis paucis interpoſitis diebus extractæ erant, ſubſequente ſiti intolerabili: *ventriculi interiorem tunicam* marcor quidam ſanioſus atroſerat, reliquis viſceribus bene conſtitutis & integris omnino. *I. Vdalricus Rumlerus obſerv.* 94.

S*Implicem*) Etſi Tertiana intermittens omnium putridarum ſecuriſſima habeatur, obſervatum tamen nonnunquam periculi expertem non eſſe, ægroſque inopinato perdidiſſe: *Mercatus* lib. de Febribus pluribus modis lethalem fieri poſſe cenſet, 1. ſi humor quem natura è vaſis extra vaſa mittit, in membrum aliquod princeps feratur. 2. cum humor, qui è venis ejicitur, tenuis admodum eſt & ſumme putridus, qualis eſt bilis copioſo ichore plena: 3. ob humorum pravitatem ex pravis alimentis contractam: Quæ ratio hic locum habere poteſt, ob fungorum eſum præcedentem; 4. ex miſtione craſſorum humorum cum tenuibus: 5. ex aliquo accidente ſuperveniente: Adde his malignam humorum qualitatem, & Errata commiſſa, velut aphor. 1. ſect. 2. quale fuit uſus medicamentorum nive & glacie refrigeratorum, à quibus humores ἄτονοι & ἀκίνητοι redduntur:

Ventriculi interiorem tunicam) Eroſio illius fungorum eſui crebro non immerito adſcribenda videtur: Nam inter ſymptomata ſupervenire ſolita, inteſtinorum exulceratio ac ventris tormina recenſentur! Si in inteſtinis vim exſerant, quidni & in ventriculo primo pravum illud edulium excipiente?

§. 7. Bilem ejuſque acrimoniam incuſandam, ex anatome famuli Helvetici, duplici Tertiana & ſimplici, Patavii defuncti videor mihi divinare: Veſica enim fellea, quia ubique obſtructa obſervabatur, imprimis obſtructis meatibus, qui per ſubſtantiam jecoris diſperſi bilem ad veſicam deducunt, bilem calidum ſuccum in corpore reſtitantem, & febris & rigoris cauſam fuiſſe vero ſit ſimile: videatur *Spigelius* lib. 1. de Semitertiana cap. 15. qui venas portæ pro fomite hic agnoſcit. *Th. Bartholinus cent.* 4. *Epiſt.* 47.

Observatio XXVIII.

Febres Tertianæ naturam referentes à Seroſitate linioſa in carnibus putrente ortæ.

ANno 1648. menſe Auguſto in Nob. urbe Lucenſi, ipſiusque agro, morbi graſſantes inter Epidemios ſunt reponendi, non ratione eſſentiæ, cum plures afficiant ſub diverſa forma, ſynochi ſcil. hemitritæi, ardentis, tertianæ, ephemeræ: ſed ratione cauſæ, utpote qui à cauſa communi ortum duxerunt, aëre ſcil. valde humido & in activis inæquali, modo calido, modo frigido: Et quia hic affectus magis viguit in planitie quàm in montibus, ubi magis ventilatur aër, hinc factum eſt quod in montibus degentes non ægrotaverunt, ægritudineſque variæ extiterunt pro diverſa patientum temperatura & varia victus ratione: Sicut enim excedens aëris humiditas corpora afficiens, ea diſpoſuit ad putredinem, cum humiditas ſit putredinis ſubjectum, putredoque hæc ſeſe inſinuarit in humores in corporibus prædominantes, eoſque vel ſanguineos, hinc ſynochi putridæ: vel bilioſos, hinc ardentes & tritæophies: vel cum pituitoſis putreſcens, hinc hemitritæi: Nec ſolum variæ fuerunt febres pro diverſitate humorum, ſed etiam pro diverſitate loci in quo putreſcunt: Hanc ob cauſam bile prædominante, modo fuit ardens, dum putruit in venis: modo Tertianæ naturam referens, *dum putruit in parte determinata*; *Vel in carnibus ipſis, circa quas ſeroſitas bilioſa inventa fuit in copia dum facta fuit cadaverum diſſectio. Ben. Silvaticus conſ.* 15. *cent.* 1.

V*El in carnibus ipſis*) Quas *Galenus* ſedem putredinis in intermittentibus febribus ſtatuit: Quæ (*inquit* 2. *de criſib. c.* 6!) ob flavam bilem febris accenditur, ſine aliquo viſceris affectu, ſiquidem manente adhuc intra vaſa bile, accendatur, Exquiſita bilis, ardens nuncupatur: Si vero per totum corpus deferatur, Tertiana. Sic ſi ab atrabile ſit febris, cum per totum corpus delata fuerit, Quartana efficitur &c. Idem aſſerit 4. aphor. 59. Et profeſſo 2. de differ. febr. cap. ultimo, ubi rem ita concludit, Quicunque circuitibus quibuſdam accidunt morbi, partium ſuperveniunt diſpoſitionibus, vel mittentium, vel ſuſcipientium, vel gignentium, vel attrahentium excrementa: Quæ vero nullum circuitum habent, in his nulla eſt pars corporis quæ præcipue ſit offenſa, ſed humores in venis & arteriis omnibus, maximeque maximis & calidiſſimis conſiſtunt. *Idem.*

Observatio XXIX.

Eorum qui in paroxyſmi Febris Tertianæ initio extincti fuere, Cor & Pulmones ſanguine aggravata reperta ſunt.

IN Tertianæ Febris principio morbifica cauſa cor petens, circa Cor & Pulmones, quando immoratur, anheloſos, ſuſpirioſos & ignavos facit, quia principium aggravatur vitale, & ſanguis in Pulmones impingitur, incraſſatur, non tranſit; Hoc ego ex diſſectione illorum qui in principio acceſſionis mortui ſunt, expertus loquor. *Harveus de motu cordis c. 16.*

P*Rincipium vitale aggravatur*) Ideoque Pulſus ingruente frigoris paroxyſmo admodum rarus eſt & depreſſus, qui plane arguit calorem & ſpiritus vitales in ſanguine à materia quadam eruda & non facile combuſtili velut obrui, non ſecus ac ignis in foro accenſus, ac dein lignis viridibus obtectus lente admodum gliſcit & parum deflagrat: qui poſtea difflatu humore erudo in flammam apertam & valde intenſam erumpit, ſic etiam ſanguis materia cruda, quæ in fluore eſt aliquatenus ſubacta aut diſperſa, plurimum accenditur, & quod in eruore reſiduum eſt, cum ipſius particulis fermenteſcens exuritur, & calorem cum ſiti intenſiſſimum inducit: quare ſanguis impetuoſe efferveſcens pulſu vehementi & velociſſimo urgetur: Secus in corde nimium congeſtus ſuffocationis periculũ induceret. *Willis lib. de Febr. c. 3.*

Qui in principio acceſſionis mortui ſunt) *Galenus* cap. 9. l. 3. de criſibus docet multis de cauſis contingere, ut in principiis acceſſionum ſuffocentur ægri, ſtrangulentur, ægre ſpirent, imo & moriantur aliquando. Et *Hippoc.* de iis ſcripſit, In principiis febrium, ſive delirium acceſſerit, ſive alicujus membri ſideratio, periturum hominem ſciendum eſt. ſi non optimum aliquod ſignum apparuerit: Id fit propter aliquam ſeparationem & ſecretionem materiei, quæ non per venas, ſed per arterias aut nervos, aut inanes quoſdam mæandros irrepens, inſolentia quædam ſymptomata procreat ac progignit, contingit enim ſæpe, ut moveatur materia, tum ſuo ipſius nutu ac ſponte, utpote animata & excitata ſuo ſpiritu & ichore (nullus enim humor ſine aut flatu aut ichore cito impellitur) tum naturæ vi pellente. & tum in partem aliquam vis atque impetus iſte & impreſſio redundat. *Ballonius conſ. lib. 2. hiſt. 1. p. 6.*

APPENDIX.

Febris Duplex Tertiana, Epileptica dicta, à Symptomate Epileptico in ſingulis paroxiſmis periodice recurrente.

FEbris Epilepticæ meminit *G. Caldera* Tribunalis med. p. 225. novæ & à nullo Medicorum obſervatæ: Puellam, *ait*, vidi decem annorum motibus convulſivis irritatam, cum moderata febre, ſed alyſino implacido, ut nullibi quieſceret, & maximo cardiaca ventriculi laceſſita: mox intra breve ſpatium accidens Epilepticum vidimus incepiſſe, contortis oculis & membris corporis univerſi convulſis, cerebri potentiis oblæſis, & omnino abolita pene ſenſatione, à quo valde delaſſata quievit, ſed non à dolore ventriculi: mox illi vomitorium imperavimus, ex borraginis aqua tepida, ſolo admixto ſaccharo, illud enim ſeſe noſtro judicio primo obtulit, an bilis æruginoſa, aut aliter deterrima os ventriculi pungeret, ut cerebrum, nervorum conſenſu coafficeret, & Epilepſiam per conſenſum ventriculi concitaret: Placidam egit noctem, neque de dolore ullo querebatur, præter morſum ventriculi, urina ad flavam declinabat, craſſa, moderate confuſa: Et licet de febre putrida ſatis moderata eſſent indicia, non ob hoc tantum, ſed ob accidentis immanitatem, quod maximam intulit vim naturæ, ſanguinem mitti juſſimus die ſequenti, ſed ex talo, non tantum quod valentior eſſet revulſio, ſed quia in hypochondriis pravorum ſuccorum ſentinam & fluxionis originem conjecimus (quod attendere certe eſt maximi momenti, nam hoc ſolo auxilio phrenitides, lethargos & alia ſymptomata præcaventur, quæ ex impio conſenſu oriuntur, vaporibus illis inſuperatis) & cum aqua ceraſorum & ſcorzoneræ, parum aquæ tiliæ admiſcere, tum offerre ipſi cibum juſſimus, horis aliquot ante acceſſionem: attamen paucis exactis horis, irruit fraudulenter acceſſio, dolores ventriculi incipiunt clamoſi, Epileptica accidentia revertuntur, ut puella à Dæmone obſeſſa videretur, præ doloris ſævitia nullibi quieſcebat, & ſic deinceps hora 10. ſequentium dierum inceperunt reliquæ omnes acceſſiones, intermittenti Tertiana periodo, ut merito illam dixeris duplicem Tertianam, cum vomitu pituitæ & bilis in principio, exurenti ardore, linguæ ſiccitate, oris amaritudine.

Hanc in principio febrem diximus Epilepticam: Aliud enim eſt febris cum Epilepſia, & Epileptica Febris, talis ab accidenti dicta: In hoc quippe differentiæ ratio conſtituitur, quod dum accidens cum febre complicatur, ab alio quam à febris principio, aut à foco diverſo oriatur, licet illius occaſione concitatur: hæc eſt certo Febris cum Epilepſia, ut quando ab apparatu epileptico, ſeu à cibo, ventriculo corrupto, febris occaſione commovetur, ſeu ab affectione cerebri primigenia, ſeu vaporibus redditis acrioribus, veluti in variolis: ſed hoc in eo differt à febre epileptica, quod nec determinato tempore concitetur, nec aliquem ordinem determinatum ſervet, ſed prout ſors tulerit, ille commovetur apparatus: At vero in febre Epileptica, quia certum ordinem ſervat, determinato & tem-

pore & loco, eandem febris cauſam, ejuſdemque mineram & putredinis focum : ideo illud accidens peculiare & gentilitium hujus febris videtur, ut merito hæc febris dicatur Epileptica, & non ut ſopor, lethargus & phrenitis, ex frigido aut calido humoris apparatu : hoc enim peculiare habet in hoc caſu accidens epilepticum, nam præter cauſam fixam, focum determinatum habet, in loco, quo quadam velut neceſſitate cum cerebro conſentit; in venis nempe quæ os ventriculi circumdant; ibi enim ramus nervi inſignis à ſexto cerebri paris ſuperiori orificio implantatur, & in reliquum ventriculi corpus poſtea diſtribuitur: nec parum ad hoc facit quod os ventriculi ipſum amplo foramine ſepto tranſverſo adhæret, quo doloris & humoris appulſu, mox cum cerebri ſubſtantia & nervorum principio conſentit, ut in ſepti tranſverſi inflammatione apparet.

Quo ſuppoſito, conſenſum epileptici accidentis in hac febre, non tantum fuiſſe os ventriculi cauſam exiſtimamus, ſed ſingularem humoris apparatum, acerrimi nempe & mordacis, cujus appulſu cerebri & membranarum ſubſtantia vellicetur; & nedum illa tantum, ſed focum peculiarem febris in venis quæ os ventriculi coronant; quo certe vidimus in hac duplici tertiana epilepticum accidens per acceſſiones incrementa adveniſſe, in declinatione evaneſcere, & in ſingulis poſtea reverti tam ſtatuto ordine, ut ita proprium videretur acceſſionis accidens, quaſi tertianæ intermittentis rigor: Nec ſit mirum hanc febrem ita denominari, ſi ob ſimilem cauſam, & conſimile accidens, nominare placuit *Galeno*, ob ſingultum ſingultuoſam febrem, quia in illa eſt etiam focus intra venas ventriculi, & acerrimus humor, qui determinato & tempore & loco tale concitat accidens, præfixo nempe acceſſionis tempore; aliter ac ubi eſt febris cum ſingultu, ex alio quam à febris principio ac foco; ideo non ſtatuto ordine, ſed quando caſu incidit irritatio, quæ eſt illis differentiæ ratio.

Hanc febrem ex talo ſanguinis miſſione repetita curavimus, hirudinibus poſtea hæmorrhoidalibus venis adaptatis, qua mitiora vidimus accidentia: poſtea jam capite receptam (non parum enim occaſione accidentis confluxit) vena in carpo ſecta derivari curavimus, frænatis intus humoribus cordialibus aquis, cum pulvere cryſtalli præparati interdum ʒj. ex confect. hyacinth. quibus febre reddita mitiori, protinus demiſit epilepticum accidens: Ideo ſyrupo regio & perſico repurgata, divino auxilio convaluit ex atroci & ſingulari morbo.

Observatio XXX.

Febris Quartana focum ut plurimum habet in Liene *atro ſanguine turgente & aduſto, Cujus parenchyma in ſubſtantiam pici ſimilem ſæpe reſolvitur. 1. A Liene majori, putri & corrupto. 2. A Lienis non naturali conſtitutione, ac Portæ, hujuſque ramorum à Glandulis vicinis tumidis compreſſione. 3. Quartanarii cadaveri exhibuit in corde & vaſis fiſtula magna pituitoſa. 4. Quartanæ affectus, neglecto remediorum uſu, lethalem muſculorum abdominis abſceſſum incurrit. 5. Quartana à* Iecore *inflammato, cum vitio Lienis, Pancreatis, ventriculi, inteſtinorum. 6. Quartana ab* Hepate *ſcirrhoſo, cui ſucceſſit hydrops &c. 7. Inducta à vitio Iecoris & cyſtis felleæ. 8.*

§. 1. Lienis viſcus, eſt focus frequentiſſimus plerarumque febrium ſive continuarum ſive intermittentium, quæ *ex inflammatione maxime ſanguinis fervidi*, tenuis & atrabilaris ſuccenduntur: quæque febres aduſtionem ſanguinis, partim linguæ nigrore, partim urinæ fulgorem quendam emicantem præ ſe ferente demonſtrant, ut ex diſſectione cadaverum eorum, qui ab ejuſmodi febrium violentia perierunt, nec non ex excrementis, atque etiam ex ſolutione ejuſmodi febrium deprehendere eſt: In diſſectis namque cadaveribus, aut Lien totus *ſanguine atrorem fulgentem* præ aduſtione retinente carbonis inſtar turgere conſpicitur (ut ſæpe alias & nuper à me animadverſum in Ampl. Præſide Michaele Bouvero extincto à quartana continua) Aut vero ejuſdem Lienis parenchyma in ſuccum quendam piceum ac fulgentem diſſolutum cernitur: cujus particulæ quandoque per alvum rejici ſolent, *picem fuſam* ſubſtantia ſua & nigrore fulgente *referentes*, ut animadverti quoque in mulieribus præſertim melancholicis à natura, poſt diuturnas febres: *C. Piſo de morbis à ſero ſectione* 1. *Theorem.* 3. *p. m.* 40.

E*X inflammatione ſanguinis fervidi*] Cum duplex ſit melancholicus humor, alius veluti ſanguinis limus, fæci vinorum craſſiorum proportione reſpondens, temperamento frigidus, qui proprie melancholicus humor dicitur, Alter vero multo tenuior, temperamento calidus, genitus vel ex ſanguinis fæce, vel ex flava bile, vel ex pituita ſalſa multam bilem flavam admixtam habente, qui propriè atra bilis dicitur, Ideoque duplex Quartana ſtatuenda eſt, una genita ab humore melancholico frigido, vi ignei caloris torrefacto, quæ vera ſeu legitima, ſeu exquiſita Quartana vocatur, Altera ab humore atrabilario, quæ notha ſeu illegitima, ſeu ſpuria Quartana appellatur; In magno igitur errore verſantur qui unam ejus cauſam agnoſcunt, nempe melancholicum humorem frigidum & ſiccum, adeoque quamlibet Quartanam nonniſi calidiſſimis medicamentis curant &c. *Author Enchiridii med. Practici p. m.* 364.

Picem fuſam referentes &c.] Triplices ſunt nigræ dejectiones, 1. ex ſanguine, qui è venis excidens in grumos concreſcit, 2. ex humore melanch. naturali, ſeu fæce illa ſanguinis quæ circa lienem colligitur & fuſa manet nec concreſcit: 3. eſt ex bile atra, nigra, ſplendente, acri; 1. non adeo periculoſa niſi forte putreſcat,

putreſcat, veneniqne naturam induat, aut cauſa unde provenit, ſit magna: 2. aliquando fit cum ægri commodo, etſi lienis debilitatem arguat, ideo videndum criticè an ſymptomaticè fiat; 3. peſſima eſt, utpote quæ fit ab humore peſſimo. *Sennertus lib. 3. Pract. p. 2. ſ. 2. cap. 7.*

Sanguine atrorem fulgentem Sanguinei, & quibus faciei color floridus facile in Quartanas incidunt: Eorum autem notat duo genera *Ballonius* conſ. 64. lib. 1. ex quibus duæ quartanæ differentiæ exurgant, variam medendi rationem expoſcentes Τῶν ἐξερύθρων, *ait*, duo ſunt genera, alii calidi & humidi ſunt, hepaticique dicuntur, & multum ſanguinis generant, pulſus habent plenos, elatos, magnos, febribus continuis, ſynochis putridiſque ſunt obnoxii; & cum perſpiratione careant, fiunt melancholici, non atrabilarii, ſed melancholici à fæce ſanguinis & craſſitie, & veras legitimaſque quartanas habent, cum ſanguis non bene repurgatus, aut cum plus æquo ſuccreſcit in corpore, Et tales quartanæ ſunt longæ quidem ſed ſecuræ; De iis dixit *Hippoc. Prærubri melancholici fiunt:* Alii colorem habent rubeum, & hepar præcalidum habent; ſed calor in humiditate, poſitus non eſt, ſed in neſcio quo ſqualore, ſiccitate, humiditatis inopia: Et hi tametſi rubore alias fugaci, alias non fugaci perfundantur ſuffunduntur que, tamen hoc non eſt indicium abundantis ſanguinis ſed calidioris Hepatis, ſanguinem acrem, ſubtilem ſeroſumque generantis: Sic ſunt pauci ſanguinis, pulſu ſatis celeri, non claro, non pleno &c. qui in atrabilariam naturam immutantur: Priores ἐξέρυθροι facile ferunt venæ ſectiones: Poſteriores non niſi ſumma cum difficultate, via enim ſeſe recipiunt recolligunt, hypochondriacis morbis laborant & obſtructionibus meſenterii &c.

§. 2. Ioh. Formageus dum juvenis eſſet valde famelicus erat & ciborum appetens: vix famem ſatiabat: Obſervarunt primarii Medici eos, quibus aut imbecillis eſt Lien, utpote non ſatis officioſe expurgans Hepar, aut pueris, voraces eſſe, ac velut boulimo quodam generaliter dicto occupari: Ac revera hic de quo nunc agimus, *Splenicus erat, corpore & habitu melancholicus per aduſtionem*, ſed tamen moribus & animo ſatis feſtivus & hilaris: Sed literæ illæ interiores, quibus vitioſiſſima etiam natura poteſt emendari (exemplo *Socratis*) illum ad iſtam æquitatem & hilaritatem traducere potuerant: At febre *Quartana longa, qua detentus fuerat*, & dolor fixus ad hypochondrium ſiniſtrum, & apertio cadaveris ſatis teſtantur *quale vitium in Liene fuerit*: Et cum *cibum ingeſſerat conquieſcebat dolor.* Præter autem naturale & inſitum ipſi Lieni vitium, quod corpuſculum iſtud in tantam corruptionem adducere non poterat, ſed juvare tantum, cauſa erat προκαταρκτική, quæ noxam magnam intulerat ipſi Lieni: Nam cum forte in equum conſcendiſſet, artis equeſtris parum peritus, tanta vi ab equo depreſſus ac decuſſus eſt in ſolum, ut mirum fuerit cur repente oppreſſus non fuerit, inciderat in latus ſiniſtrum, & Pulmo & Lien vitium ceperant: Ad medium menſis Martii dolere cœpit pedem dextrum, revera arthritis erat, eaque reſidua ex febre illa quartana de qua dictum, nam narrabat ſe diuturnitatis tædio affectum omnia remedia undique quæſiviſſe quibus poſſet cito febre iſta defungi: Conſultum eſt ut hauriret cyathum aceti deſtillati aqua diluti: Revera febris viſa eſt extingui: Sed vice illius totum *corpus ſcabie eſt infectum*, nec non ab eo tempore in magnis temporum mutationibus articulatibus doloribus eſt impeditus: Cum ergo duos integros dies magno pedis articulo laboraſſet, & ad anodyna more ſolito confugiſſet, dum ceſſat dolor iſte, paulò poſt doloribus hypochondriorum, & præſertim ſiniſtri conqueritur, in neutrum decumbere poterat; Erecta cervice ſpirare cogebatur: Murmur erat magnũ & flatuum illius, dolores iſtos à flatibus eſſe putabamus: alii vero ab illius refluxu materiæ, & [illegible]gaſmo materiæ antecedentis, quæ ejuſdem erat naturæ *cum ea qua dolores articulares comm[illegible]cebat*; Mors, quæ repente ingruit non fuit (ut putabamus) recurſus illius materiæ quæ in pede dolores excitaverat, aut ſuppreſſæ materiei virulentæ & antecedentis commotio, ſed rupta velut vomica interiit, Etenim *in hypochondrio ſiniſtro* adeo potens erat *pulſatio* ut quæcunque ei hypochondrio ſupereſſent ea ſubſultarent, & pulſatio talis percipiebatur qualis in abſceſſibus ad ſuppuratum tendentibus: Nunquam memoria noſtra tam alte palpitans pulſanſque hypochondrium contigeramus; ut mirum non fuerit *ſi ei pars hæc doluerit ſemper*, & ſi ita repentinæ cladis interituſque cauſam intus foverit: Ac initio quidem tanti momenti rem eſſe non putabamus: ac nos fateri oportet mali eſſentiam ignoraſſe deceptoſque ſimilitudine tantum: Nec illud eveniſſet, magna artis noſtræ, quæ multis eſt auxilio, calumnia, quod contigit, Nam tribus à venæ ſectione horis, derepente arteria vaſiſque aliis, ut credibile eſt, in Lienis regione ruptis interiit. Sed mirum quod contigit, *natura conabatur per vas venoſum in capacitatem* rejectare eum ſanguinem, qui ſua copia & quantitate moleſtus erat, unde adeo intumuit induruitque ventriculi, ut ſaxeus lapideuſque eſſe videretur: Sed credo libera non erat via qua id præſtaretur.

Aperto autem cadavere, putris & ſemilacer inventus lien, & in magnam molem excreverat, ſed corruptione propriæ ſubſtantiæ in partes veluti minimas conciſus & ſemeroſus videbatur, Lobi pulmonis ſiniſtri adhæſerant coſtis, & in *Liene ſanguis concretus erat*, qui è propriis vaſis effuſus, tandem ruptis tunicis quibus concludebatur, inopinatam mortem intulit. *Ballonius conſ. 107. lib. 1.*

Q*uartana longa qua detentus fuerat &c.*] Vix quis diuturna febre quartana, & nulla arte medica curabili detinetur, quia vitium ſit in liene & antecedens & conſequens: antecedens, infirmitatem aut in ſubſtantia ipſa aliquid latens & contra naturam, quod congenerem affinemque morbum accerſat, pa-

tiat, alat, foveat, & in multos dies ac annos etiam deducat: Si enim quandam congeſtionem humoris melancholici ſuſtinetis, quæ autumnalis aut hyemalis quartanæ febris author eſſe poteſt, fere fit ut diuturnæ quartanæ focum habeant in liene; ſed tanto diuturniores fiant, quanto vitium eſt interius, ut totius ſubſtantiæ eſſe dicatur morbus, & *κακοπραγία* contingat in parte ipſa. Conſequens autem vitium voco, illud quod ſequitur ex longa obſidione & occupatione ipſius partis, nam non poteſt fieri ut morbus aliquis in parte diutius ſtabuletur, quin partem ipſam, in qua reſidet, infirmet officiatque, imo deteriorem faciat quam antequam morbus ipſe eam occuparet: Dolor autem qui illum ſæpe affligebat in ſiniſtro hypochondrio, ſatis indicabat ſubeſſe quippiam contra naturam, ſi verum illud quod ſcribit *Hipp.* Ubi dolor & calor ibi morbus.

Quale in Liene vitium fuerat] Pleriſque viſum tantæ in ea febre diuturnitatis cauſam non aliunde petendã, quam ea cancroſa diſpoſitione in corpore lienis: nam quas Quartanas ſolus humor melancholicus accendit, eæ non ſunt ita diuturnæ: Sed cum lienis ipſius temperies eſt immutata, citra inflammationem aut ſcirrhum, aut obſtructionem (de Hepatis *κακοπραγία* docet *Galen.* cap. 8. l. 5. de loc. aff.) mirum quam protrahantur affectus ipſi: At cùm non ſit in manu Medici ſitum iſtam aut partis *διαθέσιν*, ut *διάθεσιν*, aut notam quæ elui non poteſt, & quæ lanis Aſſyrio colore tincts ſimilis eſt, tollere, non eſt quoque in poteſtate illius ut morbos inde natos & altos tollat: Ea diſpoſitio quo magis medicamentis irritatur, magis ægreſcit medendo.

Cum cibum ingeſſerat conqueſcebat dolor] Sic credebatur eſſe ab inanitione, at palliativa erat iſta doloris ceſſatio: atque eo modo multa fiunt & adhibentur quæ dolorem leniunt, cum tamen ea non ſint legitima doloris ſedandi remedia, ſed id ſit per accidens.

Totum corpus eſt infectum] Notat *Rhodius* cent. 1. obſerv. 11. quoſdam ſe noviſſe Patavii qui ſcabie fœdarentur niſi Quartana quotannis corripi: atque *B. Silvaticum* Cucullatum noviſſe Quartana correptum quæ ſcabie ſolvebatur.

Qua articulares dolores committebat &c.] Revera ut multis colligebatur argumentis, contra paradoxon *Fernelii*, dolores iſti articulares non à capite erant ſed ab interno corpore: Credibile eſſe putabamus quod *Hippocr.* in Epid. [illegible] part. 3. ſect. 4. lib. 6. Cui inteſtinum in dextra parte [illegible] ebat, & articulorum morbo laborat, erat quietior; poſtquam hic curatus fuit, erat dolentior: in comm. duas cauſas reddit *Galen.* 1. Quod duobus doloribus ut a non eundem locum infeſtantibus, major obſcurat minorem: 2. Quod humorum in ea tunc currentium impetus ad colon inteſtinum converſus eſt.

Natura conabatur per vas venoſum in capacitatem rejectare] Pleriqoe eructatione viſcerum in ventriculum aut ſanguinis aut humoris, à ſubita repentinaque morte ſunt vindicati: Atque eum in ſenſum *Galen.* cap. 1. lib. 6. de loc. Lien, *ait*, Hepatis exemplo excrementa ex ſe rejicit, ita ut & vomitione melancholicum ſanguinem aliquando excernat, qui interdum per inferiora quoque decedit: Et cap. 6, lib. 5. Sunt, *inquit*, qui putent nequaquam fieri poſſe ut ſanguis vel ab hepate vel à liene effluens per ipſum evacuetur: verum per artis exercitationem utramque opinionem contemplanti mihi, viſa eſt per ipſum ventriculum fieri evacuatio ex dictis viſceribus: Juvantur verò ægri tali excretione, ſi modo ſint ferendo, item ſi non ſit perennis generatio ſed tantum congeſtio.

In hypochondrio ſiniſtro pulſatio] Παλμὸς iſte & pulſatio aneuryſma ſubeſſe declarabat; Nec enim de vera palpitatione hoc poteſt audiri, quæ à ſpiritu craſſo & flatulento fit: Sed pulſus & palpitationis nomine audienda vehemens & perceptibilis quædam motio arteriarum, aut magnæ arteriæ dorſo incumbentis, eo modo quo in magnis inflammationibus ac præcipue cum ad ſuppurationem tendunt, contingit: Nec enim omni inflammationi pulſus adeſt, ſed ſi ea ſit ingens & ſuppurato proxima, ut ait *Gal.* cap. 1. l. 3. meth.

Si ea pars hac doluerit ſemper] Quoties apud *Hippoc.* legitur Hypochondrium hoc vel illo modo contentum eſſe, in eo febrilis affectionis ſedem eſſe oportet, ait *Gal.* comm. in hiſt. 2. ſect. 1. lib. 1. Epid. Atque ad perpetuam memoriam hoc eſt menti infigendum, quoties quis etiam dum rectus agit de dolore hypochondriorum, præſertim profundo conqueritur, oportet non temere ſecurum eſſe, ſed verendum eſt de ea aliqua latente: Declarat hic noſter æger, & *Apollonius* ſect. 3. lib. 3. Epid. hiſt. 13. cui conſuetus dolor erat ad dextrum hypochondrium, & hic mortis tandem cauſa fuit, cum levi alia de cauſa laboraſſet: nam mirantur aliqui ſæpe nos levi de cauſa in morbos incidere, at hæc per ſe non eſt cauſa ſufficiens, Etenim, ait *Galen.* comm. in part. 15. ſect. 1. lib. 3. Epid. Sunt quædam quæ per ſeipſa morbum committere nequeunt, quæ ſi ad corpus morbo opportunum acceſſerint, totius cauſam morbi creduntur ſuſtinere.

In Liene ſanguis concretus erat] *Hippocr.* aph. 20. lib. 6. ait, Si in ventrem ſanguis p. n. effunditur, neceſſe eſt ſuppurari, Græce *ἐκπυηθῆναι* i. e. *φθαρῆναι*, corrumpi & in pus verti, Ac primum noſſe oportet id quod placet *Hippocr.* Si unquam ſanguis à propria cavitate in aliam quamcunque pervenerit, omnino eſt impoſſibile ut ſanguis permaneat: Sed an neceſſe ſuppurari? Non placet *Galen.* cum ſuppurari ſit nomen mutationis unius in ſanguine factæ: itaque generalius refertur ad *τὸ φθαρῆναι*, i. e. vitiari: Nam tribus modis vitiatur ſanguis, aut enim in pus vertitur, aut liveſcit, aut grumeſcit: grumeſcit autem præſertim ſi in magnam cavitatem ceciderit: atque non mirum ſi in ægro noſtro non ſuppuratus fuerit ſed nigrefactus & in grumos verſus, erat enim magna pars ejus in amplam cavitatem delapſa: deinde aneuryſmatis ruptio repentinam mortem attulit; Sic iſte magnus & apparens pulſus ſignificabat contineri aliquid contra naturam in capacitate iſta & arteriam dilatatam valde: Atque huc pertinere poteſt aph. 13. lib. 4. Quibuſcunque ex morbis acutis, aut diuturnis, ſive quovis alio modo extenuatis, nigra bilis, ſive uti ſanguis niger deſuper exierit, poſtridie moriuntur.

§. 3. Michael Tedler ann. 25. anno 1640. cum per 16. circiter menſes Quartana laboraſſet, non obſtante eo quod diverſis accommodatis remediis uſus eſſet, ad ſuperandam quam ex victu pravo contraxerat cacochymiam, tandem morbo medelam ſuperante noctu inter 23. & 24. Martii deceſſit: fuitque hic ejus vitæ exitus: aliquot diebus ante mortem à corrupto viſcerum tono pedes & crura tumeſcere cœperunt, Vireſque & appetitus paulatim dejiciebantur, manebat tamen idem febris circuitus, cujus paroxyſmum etiam nocte, quæ ipſi penultima fuerat, paſſus eſt, ſed & die ſubſequente ante veſperam, novo eoque vehementiori paroxyſmo correptus fuit, qui ipſum mane ante tertiam abſtulit.

Aperto in defuncto abdomine, hæc præcipue p. n. deprehenſa fuerunt: Lien præter ſolitum, triplo major erat, flaccidus tamen & ſanguine nigro ultra quam decet infuſcatus:

circa-

circa autem ejus arterias, earumque ramos ; ad ventriculum & ad Portæ venam tendentes, glandulæ erant multæ, quæ comprimendo ductus anguſtabant, & viſceris hujus (ut facile colligere eſt) obſtructionem faciebant, ſimulque febri huic dum viveret occaſionem præbebant, & omnium medicaminum vires eludebant ; Sed & hujuſmodi aliquot glandulæ erant circa veſicæ felleæ ductum ad inteſtina tendentem, eumque ita comprimebant, ut vix aliquo conatu inſtrumentis tenuiſſimis eſſet tranſitus: Et harum glandularum omnium maxima firmiter etiam Portæ trunco ad finem Pancreatis nectebatur: adeo ut mirum non fuerit nutritionem ipſi defeciſſe, & ictericiæ paulo ante mortem ſigna ſe in mutato corporis habitu obtuliſſe, & alvum (de qua tandem etiam queruius fuerat,) ſegniorem redditam : In Thoracis dextra parte etiam modica aquæ quantitas colligi cœperat, Pulmo tamen mediocriter habitus & liber: ſiniſter autem Pulmo paſſim partibus continentibus erat adnatus, non corruptus quidem, ſed flaccidior tamen & aquea ſpuma impletus: Reliqua à naturali conſtitutione non multum aliena erant. *O. Heurnius obſervat.* 22.

§. 4. *Helidaus* ſecuit aliquando in Hoſpitali Bononienſi virum quendam, qui febre Quartana, qua diu detentus fuerat, tandem mortuus eſt : Poſteaquam autem cadaver iſtud aperuit, reperit in corde, venis, & quaſi omnibus membris, fruſtra magna, longa, alba, pituitoſa: Hoc eſt proculdubio id quod in venis cruditatem appellare ſolemus: *Ex obſervationibus Laurentii Scholtzii.*

DE iis corporibus pituitoſis mentio ſæpe facta lib. 1. ploribus in locis: Pituitam autem Quartanæ originem aliquando dare aſſerit *Hollerius*, quæ tam craſſa eſt ac contumax quam ipſa atra bilis : Neque id, *ait*, repugnat Græcis aut Arabibus, nam pituita conſiſtentia craſſa, quantitate pauca, quartanos aut etiam rariores circuitus facere poteſt : Sic Rhazes docet Quartanam fieri ſucceſſione Quotidianæ & Tertianæ, adultis ſcil. aut incraſſatis humoribus.

§. 5. Quartana affectus neglecto remediorum uſu abſceſſum muſculorum ventris incurrit. *Vide lib.* 3. *tit. de ventris Tumoribus.*

N*Eglecto remediorum uſu*] Intermittentes febres per ſe minime lethales ſunt, etſi exquiſitæ admodum acutæ exiſtant, cùm ipſarum cauſa procul à corde in ventre inferiore exiſtat, circa excrementorum ſentinam, à quo loco melius quoque expurgari poteſt: Fit tamen quoque ſi diutius perſeverent, aut frequentius infeſtent, ut viſceribus vicinis læſis, Hepate, Liene, Ventriculo, Inteſtinis, novi inde morbi & graviora periculoſioraque ſequantur ſymptomata, ut colicus dolor, ictericus, hydrops, ſimiliáque quæ ob errorem ægri, nonnunquam & Medici, poſſunt accidere. *Platerus Prax. lib.* 2. *cap.* 2.

§. 6. Iuvenem, cui perperam fuerat exſectus teſtis, *febris quartana* prehendit, ac in eas redegit anguſtias, ut nequiverit unquam in cubiculi quieſcere ; nedum urgente etiam vel maxima dormiendi neceſſitate, ſive nocte ſive die, ſomnum capere, niſi vel pronus conſideret in ſedili, vel caput in lecto haberet ſublime, interdicta ipſi quaſi omni decumbendi copia: corpore enim vel minimum, ſive retrorſum, ſive in alterutrum latus inclinato, dici vix poteſt quam acerbos illico perſentiſceret dolores cum in lumbis tum in ventre, quorum cruciatibus, qualibet febris acceſſione tam miſerandum in modum excarnificatus fuit, ut oppreſſus miſeriis, non invitus è vita diſceſſerit.

Invenit autem Anatome Iecur inflammatum, Inteſtina vitellina, ventriculum vero atra bile perfuſum, eandemque in turgidis omenti, ac multijugis Lienis venis (quarum congeriem perperam vas breve vocant) adeo copioſam ut coram omnibus digito inde exprimeretur : In varicoſis vaſorum ſpermaticorum anfractibus, veſiculiſque ſub veſica poſitis, ob exectum alterutrum teſtem, plurimum ſtabulabatur ſeminis: Sed admirationem movit Pancreas, ſupra infraque ut turgidum & exuberans, ſic intus ſordido pure, ac viſcida pituita impendio nimis infarctum: cujus pondere depreſſis occluſiſque venæ cavæ, ac arteriæ magnæ tunicis, viſceri huic ſuppoſitis, ut juvenile hoc corpus emarcuit, genio ſuo defraudatum, ſic excitavit contumax ipſius obſtructio ſummas illas præcordiorum anguſtias, quæ comitabantur quaſcunque febris acceſſiones : incaleſcente proculdubio putrida hujus viſceris proluvie, ſive ab incendio febrili, ſive à pulvinorum calore: cujus vapores deinde in ventrem, ſpinalem medullam cerebrumque delatos, ecquis non videt excitaſſe dira illa ſymptomata quibus corpus hoc quotidie fuit exagitatum. *Tulpius obſerv. med. lib.* 4. *cap.* 32.

D*E vero Pancreatis uſu &c.*] Quamvis inter medicos necdum convenit de vero Pancreatis uſu, certo tamen certius eſt inibi locorum inveniri diutinos ac inextricabiles morbos, veluti tabem dorſalem, febres productas, ſcirrhos, abſceſſus, ſteatomata, vomitum, inquietudines, vigilias, alioſque perniciosiſſimos affectus, qui ex hoc fonte, quaſi ex Pandoræ pyxide non infrequenter erumpunt, ad perniciem humani generis, teſtibus *Fernelio*, l. 6. c. 7. *Riolano Anthrop:* l. 2. cap. 6. & *Hildano* cent. 1. obſerv. 71. *Huc refer quæ ſupra adducta ſunt de febrium intermitt. origine ex Pancreate.*

§. 7. Quinquagenarius, aut circiter, è febre *Tertiana æſtiva* Autumno *in Quartanam* ſimplicem, hinc in triplicem degeneravit, atque ad Novembrem in hydropem : Deſperatus eſt à

Medicis,

Medicis, quia Practici confirmatum hydropem dicunt poſt ſecundum menſem: Relata cauſa ad Hepar refrigeratum, partim uſu aqua deſtillatarum, acetoſæ & cichorii, quibus plurimum uſus fuerat.

Mortuo Febr. initio inventa ſunt ſyderata inteſtina, ſimilia aquatilibus colubris: Omentum corruptum: Hepar multis occupatum ſcirrhis. *Hollerius obſerv.* 20.

E *Tertiana æſtiva in quartanam &c.*) Quartana vel primo incipit, vel aliis febribus ſuccedit, præſertim Erraticis; Cum primo incipit, ab humore fit frigido ſiccoque: cùm aliis febribus ſuccedit, fit ab humore adusto; Et hujus origo poteſt eſſe Hepar fervidius atram bilem generans: *Hollerius* docet Quartanas fieri vel vitio Hepatis ſanguinem adurentis, Vel vitio Lienis melancholiam non expurgantis; vel *vitio ventriculi* crudum humorem generantis.

§. 8. Dom. *Magnus* ait in vulgari Quartanarum fœtura, obſervaſſe ſe pleroſque toto autumno & hyeme quartanarios decubuiſſe, ac tandem interiiſſe, in quorum mortuorum cyſti lapis loco fellis concreverat, His Quartanis *Iecur author fuit Ballonius Parad.* 135.

I *Ecur author fuit*) Bilem generans nimioque calore adurens; quippe à bile aſſura vel exſiccata plerumque originem ducunt calculi veſicæ felleæ: Hinc narrant *Hvitfeldius* & *Suaningius* in hiſtoria *Chriſtiani Secundi* Danorum Regis inventos plurimos lapillos parvos in ejus cyſti fellea, quia vinis generoſis frequentius circa vitæ finem utebatur. *T. Bartholinus.*

Observatio XXXI.

Febris Semitertiana ortum habet plerumque ab inflammatione meſenterii, Omenti, Inteſtinorum vicinarumque partium 1. 2. 3. 4. *Peſtilens ab Hepatis, Pulmonum, imo Cordis inflammatione, hinc ſideratione.* 5. *Extinctæ mulieris Hepar exſiccatum repertum, cum lapillis in cyſti, Pulmone ſuppurato.* 6.

§. 1. Quidam ex gravi dyſenteria in Semitertianam ſpuriam incidit, quæ poſtea febris intermittens facta fuit: Ægro 40. die mortuo, & corpore aperto, inventa eſt interna ventriculi tunica levi eryſipelate inflammatorio affecta: Venæ meſaraicæ, & quæ ad ventriculum tendebant, atque omentum, craſſo nigroque ſanguine refertæ erant, imo Omentum ſemiputrefactum ab inflammatione Eryſipelatode, quæ in omnibus venæ portæ ramis minoribus inerat. *Adrianus Spigelius lib. 1. de Semitertiana cap.* 15.

§. 2. Ego plures qui febre quotidie ſeſe exacerbante, præcipue circa veſperam, aut ſtatim poſt meridiem, in modum duplicis Tertianæ continuæ, vel Semitertianæ, perierunt, ſecui, & in his putredinem non in vena cava, ſed inflammato alicujus primæ regionis viſcere, vel alia aliqua recondita parte, inflammationem paulò minorem quàm ut dolore ab ægro, vel *tactu hypochondriorum* à Medico & ægroto cognoſceretur, deprehendi: *Idem ibidem cap.* 16.

§. 3. In diſſectis Semitertiana mortuorum cadaveribus, reperi Inflammationes ex ſanguine bilioſo & pituitoſo factas circa jecoris cavam partem, in ventriculo, inteſtinis tam craſſis quam tenuibus, Meſenterio, Omento, Liene, & ſæpius in una partium commemoratarum, aut pluribus; aliquando etiam in omnibus, quæ celeris mortis cauſa erant, ſupervenientie gangræna vel ſphacelo: Præterea in plurimis dolores in ventre immanes vel continuos, qui certis horis plerumque exacerbabantur, vel intermittentes eos affligebant, orti fuerunt, ex facto abſceſſu, ſanie ac pure, aut bile ſanioſa & concocta per ſeceſſum vel vomitum redditis. *Idem cap.* 14.

§. 4. Rariſſime Semitertiana laborant, qui firmis ſunt viſceribus, ſed ii qui diſtillationibus laborant, Iecur habent obſtructum, aut Lienem, aut meſenterium, Pulmones male affectos, per longa intervalla colicis doloribus infeſtantur: Nullius eorum, qui à Semitertiana perierant, cadaver inſpexi, in quo Pulmones & Iecur non male haberent: vel una cum his Caput, Lien, Renes, meſenterium, Inteſtina magna ex parte inflammata, & in aliqua parte gangræna correpta erant, præſertim quo loco Ileon colo jungitur. *Idem l. 2. c.* 11. In quodam juvene Belga, qui poſt Dyſenteriam in Semitertianam incidit, & die 20. mortuus eſt, reperi inteſtina tenuia inflammata; Ileum, qua parte colo & cœco adhærebat, ſphacelatum. *Idem ibid. c.* 16. Adoleſcens quidam Gallus Semitertiana correptus 27. die mortuus eſt: in cujus cadavere diſſecto tenuia inteſtina inflammata fuerunt deprehenſa, & Ilei portio magna verſus colon ſphacelata; Iecoris etiam cavæ partis portio inflammata fuit, *Idem ibidem.*

EX vulgata ſententia, Semitertiana febris ex continua Quotidiana & Tertiana Intermittente eſt compoſita: At cum non ſolùm antiqui & recentiores de febris hujus natura non plane conſentiant, verum etiam mixtura illa febris Tertianæ & Quotidianæ, biliſque ac pituitæ non ſemper locum habere videatur, multoque graviora in hac febre adſint ſymptomata, majuſque periculum quam quod ſolum ex pituitæ ac bilis mixtione provenire poſſit, Ego meam hic ſententiam propono: Equidem non negaverim febres tales ex continuis & intermittentibus complicatas dari poſſe, libenterque concedo cum *Platero* ſimul & eodem tempore in venis meſaraicis & vena cava humores putreſcere poſſe, ac quidem vario modo, ex diverſitate

materiæ

materiæ vel tertianas vel quartanas ſimplices aut duplices, nothas aut legitimas, cum continua complicati: febreſque quæ varias exacerbationes & mutationes in ſymptomatibus habent, excitari poſſe; Modo hoc obſervetur non neceſſarium eſſe ut una harum febrium ſemper ſit quotidiana: ſunt enim quotidianæ febres raræ omnino & ſemper longæ, cùm Semitertianæ ſæpe ſint ſatis frequentes, imo interdum epidemiæ & non ſemper diuturnæ: Ideo ſufficit ut una ſit intermittens, altera continua cujuſcunque etiam generis: quomodo illæ de variis differentiis & gradibus controverſiæ tolluntur: Verum his omnibus conceſſis, ſum in ea ſententia, etiam febres natura ſua intermittentes, Tertianas præcipue ſeu ſimplices, ſeu duplices, ſeu triplices, vel etiam, ſi cui ita libet, quotidianas, Semitertianas, dici poſſe, Eas ſcilicet, in quibus cauſæ morbificæ pars aliqua & ventriculum, inteſtina ac vicina loca detruſa, inflammationem atque inde febrem ſymptomaticam excitat, ut ita hæc febris, ratione intermittentis ſit horrida, ratione ſymptomaticæ, continua: ut enim natura in continuis febribus interdum partem materiæ ad partes aliquas privatas, ut pleuram, pulmonem, fauces deponit, ita non eſt impoſſibile eandem etiam in intermittentibus partem materiæ cum ſanguine ad inteſtina & ventriculum ac vicina loca depellere, quæ ibi hærens inflammationem excitet, unde etiam febres hæ tam periculoſæ ſunt: Atque ita rem ſe habere obſervationes aliatæ ex *Spigelio* docent: Perſuadet iſtud & hoc quod febres hæ ſint frequentiores quando dyſenteriæ contagioſæ graſſantur, ut idem docet lib, 2. cap. 10. Materiæ enim ad inteſtina impetus eſt in utroque malo: Accedit his & illud quod febres hæ ſolvuntur doloribus colicis, alvi fluxu, dyſenteria, quæ omnia humorem ad inteſtina impetum habere indicant; & ut idem lib. 2. cap. 14. docet, Aliquando in momẽtaneam apoplexiam & paralyſin mutantur, quæ proculdubio ex primis viis ortum habet, eſtque talis qualis colicam quandoque ſequi ſolet, quod vel ex eo patet, quod ſebris hæc ex paralyſi, ſuperveniente dolore colico, quandoque ſolvi ſolet: Scribitque, Idem, ſe longo uſu edoctum dolores hoſce colicos, poſt duplices tertianas & tales febres ſequi, quod ortum habeant tales febres ab abſceſſu pituitaque conſiſtente in pancreate, meſenterio vel cavo jecoris, è quibus materia ad inteſtina depellitur.

Ex quibus omnibus apparet materiam Semitertianę non ſemper in vena cava, quod *Spigelius* concedit, ſed in venis meſaraicis etiam contineri, & proinde ex febre primaria & ſymptomatica componi: Et primò quidem natura ſua febrem intermittentem eſſe, cui poſtea continuus calor accedit ex inflammatione ventriculi, inteſtinorum & vicinarum partium, ex ſanguine ac humoribus vitioſis in ea loca & extremitates vicinorum vaſorum meſaraicorum eo deſinentium confluentibus excitata: Unde ipſe *Galenus* lib. de Typis ſcribit, non ſemper continuas, ſed etiam intermittentes reperiri ſemitertianas, i, e. ut *Spigelius* explicat, non omnibus morbi totius temporibus: nam primo poteſt intermittens eſſe tertiana ſola, huic poſtea accedit alicujus viſceris inflammatio, qua ſedata nihil hominus poteſt febris intermittens remanere: Imo fieri poteſt ut ſæpius hoc modo febris mutetur, prout ſæpius nova alicujus partis inflammatio accedit.

Atque ex his cauſis horroris & rigoris, Et cur in febre hac continua toto morbi decurſu horrores & rigores toties accedant, febreſque hæ *φρικώδεις* appellentur, reddi poteſt: Fit hoc primo ordinate, & nunc ſæpius nunc rarius pro febris intermittentis natura, quæ poteſt eſſe tertiana ſimplex, duplex, triplex, vel etiam quotidiana forſan: deinde inordinate, cùm inflammatio novam partem occupat, vel dum pus fit, ſecundum *Hippocr.* 2. aph. 47. Sunt enim hæ partes, quas inflammari diximus, membranoſæ, & proinde iis affectis facile rigor vel horror excitari poteſt: Neque ex rigore vel horrore ſemper initium novæ febris colligere licet, ſed ſunt rigores & horrores etiam inflammationibus proprii, ut modo ex *Hipp.* 2. aph. 47. dictum, qui etiam in coacis ſcribit Qui ſubinde exudant, rigentque, lethale, ac ſub finem morbi ſuppurationem habere deprehenduntur, alvoſque perturbari: Ita ibidem, *R go s plu minu s accidit*, Et habentur in coacis plures aphoriſmi, qui docent Rigores non ſolum in initiis febrium accidere, ſed alias etiam ex materiæ commotione: Et experientia id confirmat, refert enim M. *Donatus* hiſt. mirab. l. 5. cap 5. cuidam in muſculo temporali vulnerato ſeptima die ſuperveniſſe rigorem, eamque ad 45. diem riguiſſe, & quotidie fere ſemper ſudaſſe, alternatim rigoribus ſuccedentibus ſudoribus: Et ipſe ægrum vidi inflammatione auris, quæ tandem ad ſuppurationem pervenit laborantem, eodem die ter riguiſſe, idque aliquoties accidiſſe etſi per intervalla longiora: Et omnino facilius ex hiſce quæ diximus, omnium quæ in Semitertiana accidunt cauſam reddere licet, quam ex difficili illa & non ſemper probabili febris intermittentis & continuæ mixtione, præcipue ſi hoc præſupponamus, quod à doctiſſimis Medicis approbatur, nimirum eundem hominem poſſe pluribus tertianis laborare, ſi in diverſis & pluribus ramis meſaraicis cauſa febris contineatur: hinc enim fieri poteſt, ut non ſolum antequam una febris ſolvatur, alius paroxyſmus invadat, ſed & accedens inflammatio calorem præcipue continuat, unde febris eſt continua: Toties vero rigor & horror invadit quot numero ſunt Tertianæ: neque enim duplici vel triplici ſaltem Tertiana, ſed quatuor vel quinque Tertianis homo laborare poteſt, prout febrilis materiæ ſedes in tot locis conſiſtit.

Ex his facile etiam patet quænam ſint Semitertianæ cauſæ; Nam ſi ex ea continua quotidiana tertianæ intermittenti, vel aliomodo complicata continua & intermittente conſtet, etiam cauſæ utriuſque febris adſint neceſſe eſt: Si vero ſit Tertiana cum inflammatione alicujus partis cauſæ illæ omnes quæ Tertianam conſtituere poſſunt, locum habent: Si nimium materia in pluribus venarum meſaraicarum ramis colligatur, & putreſcat, parſque ejus effuſa ad inteſtina, vel ventriculum, vel alia loca vicina, ea inflammet: Habet tamen humor hic proculdubio peculiarem qualitatem, ob quam ad hæc loca fertur; ſicut & in dyſenteria humor peculiarem qualitatem, quâ inteſtinis infeſta eſt, obtinet: Unde & epidemiæ ſæpe ac contagioſæ ſunt ſemitertianæ, imo nonnullis locis familiares ſunt hæmitritæi, ſicut *Galenus* Romæ & in Æthiopia, totoque littore, tractuque terræ ubi cælum eſt calidius cum adventitia humiditate, frequentem eſſe ſcribit:

Signa hujus Semitertianæ quod attinet, quam eſſe Tertianam intermittentem ſimplicem, vel duplicem, cum inflammatione alicujus viſceris diximus, Febris ipſa quidem intermittens ſuum typum obſervat, ſive ſit ſimplex, ſive compoſita, calor tamen ob inflammationem eſt continuus, eaque etiam ſuis ſignis ſe prodit; adſuntque vomitus, dolores ventris, alvi fluxus: clyſteres injecti nihil fæcis educunt, ſed mera clyſteris materia ſine excrementis, prout erat injecta, ſtatim, vel modico poſt injectionem tempore, exit, quod ſignum inflammationis inteſtinorum in ejuſmodi febribus frequentiſſimum eſſe ſolet: *Sennertus lib. 2. de Febribus cap. 21.*

Vel tactu hypochondriorum &c.] Pleriqueex iis quibus præcipua cura eſt de contractandis hypochondriis, cum nec inæqualitatem, nec tumorem, nec renitens quid tactu deprehendunt; propterea jubent ſecuros eſſe ægros: Tametſi autem *Hipp.* in *coacis*, in omni morbo hypochondrii qualitatem in æqualitate & ſubſtantia, in eoque doloris vacuitatem laudaris, non prœterea latere nos debet ſubeſſe ſubſtantiæ totius vitium in

viſcere

viſcere contento in hypochondriis: nam *Gal*. cap. 7. l. 5. de loc. declarat quomodo ſuperficies corporis ſæpe colore auriginoſo infecta deturpataque ſit, cum nulla exiſtat obſtructio aut inflammatio aut ſcirrhus in Hepate. Sed, *ut* ſecundum ſubſtantiam temperiei ipſius partis mutatur: ut ſit temperamenti quædam alienatio: Sed ſit ita, inquam, aliqua obſtructione aut tumore laborat Hepar, an propterea tactus fidem faciet? Audiatur *Galenus* c. l. Conſtat, *inquit*, Hepar intra muſculos locatum eſſe quod cum tribus contegatur muſculis, fieri non poteſt ut tactus aliquam illius notitiam præſtet, niſi vel magna in eo oriatur inflammatio, vel incumbentes ei muſculi valde extenuati ſint: At affectus Hepatis cognitionem alia arte venandam eſſe tradit. *Ballon*.

§. 5. Novi mulierem (eo morbo detentam) cui cum urina fluebant primo furfurea quædam, inde & pelliculæ magnæ, & poſtremo pus manifeſtum villis, feſtucis & tunicis variis intertextum: Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate ſui, certum morituris prænuntium miſit, nam ex hepatis, aut pulmonis, aut cordis ſideratione contigerant, ut etiam per anatomen deprehenſum eſt: Pleriſque diſſecto corpore univerſa hæc viſcera, aut major illorum portio, nunc nigra ut carbo quiſpiam viſa eſt, nunc ſuppuratis puſtulis plena: fit enim facillime ut per conſenſus tunicarum pituita concreſcens jugiter adhæreſcat, eademque ſalſior aut virulentior, ſubjectam œſophagi linguæque ſubſtantiam depaſcatur. Poſſem plurimos recenſere, ut mulierem Æthiopis ſymbolo, & ſub inſigni Hieroſol. &c. *Corn. Gemma de febre peſtilenti Hemitritæo.*

§. 6. In Ill. Domina à *Calmontio* febris erat aſſidua, *alias interdiu, alias noctu exacerbationes habens*: una dies levior, altera acerbior, in morem τριταιοφυῶν, aut ἡμιτριταίων: Si fortè remiſſio aliqua erat, minima occaſione prehendebat Horror; cum perfrictione quadam, ita ut *ad hemitritæon accedere videretur*: *Anxietas erat ſumma*, quæ à calore acri omnia confundente & os ſuperius ventriculi moleſtante contingebat: Implacabiles erant dolores renum, urinæ fere crudæ: conjiciebamus circum ventriculum collectam eſſe humorum copiam, unde *defectiones animi* excitato vapore ſequerentur: Sed mirum quod apparuit, nam cum habitum corporis haberet rotundiuſculum, pituitoſum, minime diſſlabilem, corpus internum æſtuabat, omnia quæ excernebantur erant bilioſa, tota maſſa ſanguinis erat corrupta, Et quod mirum, pulſus erat vibrans, qualis in ingentibus inflammationibus apparere ſolet: Cumque eſſet annoſa, mirabantur Medici, quomodo in febris aſſiduitate iſta Pulſus vibratio, elatio, magnitudoque tamdiu perſtitiſſet: at animoſa erat mulier, nullis aut corporis aut animi laboribus defatigari ſolita, nulli pene celeritate cedens, iraſci celeris, ad omnes actiones expedita: cor compactum habebat, & facultatem vitalem omnium validiſſimam (nec enim tamdiu, tam violentæ diræque febris moleſtias tuliſſet) Itaque pulſus erat validus cum facultas vitalis eſſet valida, auctus erat uſus, Inſtrumentum cedebat, ut mirum non fuerit, ſi talis pulſus extiterit: Sed quod magis mirum fuit, eſt quod uno die quinquies aut ſexies rigeret, ac ſi nova acceſſio foret. Statim *ab iſto horrore*, calor adurens ſurgebat, manum tangentis feriens, adeoque vola manus & planta pedum incaluerat ut nullus ferè eum calorem ferret, obiit die 27. totius morbi.

Aperto cadavere: *ſiniſtra pars Pulmonis erat purulenta*, Et cùm *ira eſſet præcipitis*, In cyſti cholidocho novem lapilli, ciceribus rubris duplo majores inventi ſunt: Hepar incendio incanduerat, totus *ſanguis putris erat & lacteus*. *Ballonius lib. 1. conſil. 77.*

SIniſtra pars Pulmonis erat purulenta] Non alienum erit monere *Galeno*. comm. in p. 5. ſect. 3. l. 1. Epid. placuiſſe cum veteribus febres iſtas τριταιοφυεῖς inflammationem ſequi partium internarum: quod & in hac muliere obſervatum eſt, totum enim corpus internum incendio conflagrabat. *Ballonius*, Ibidem: vide ſupra quæ de Pulmonibus, aliiſque partibus male affectis afferuntur ex *Spigelio*, Et lib. 1. Epid. p. 35 Febres quæ toto menſe Junio, Julio & Auguſto anni 1573. vagatæ ſunt, ad hemitritæos & τριταιοφυεῖς acceſſiſſe, à phlogoſi viſcerum natas fuiſſe, ac inflammationis fuiſſe ſoboles,

Defectiones animi. Anxietas &c.] Ab obſeſſo ore ventriculi, huic enim vicinæ partes, hac in febre, maxime patiuntur: Sic apud *Hippocr.* 5. Epidem Diopithis ſorori in febre ſemitertiana circa acceſſionem os ventriculi graviter dolebat: aliiſque oris ventriculi dolor aliis ſimiliter contingebat.

Anxietas erat ſumma &c.) Apud *Galenum* duplex eſt ἀλυσμὸς unus ἀσώδης, alter ἀδύνατος: ita enim ad part. 42. lib. 2. prorrhet. Bifariam ægri ſunt ἀλύοντες, uno modo cum viribus à corpore gravatur, nullamque figuram retinent ægri: alio modo, cum os ventriculi à pravis mordetur humoribus; Priores perniciosè afficiuntur, poſteriores ſunt nauſeabundi: Ad duas illas cauſas, malignam qualitatem accenſebis: Imo virium infirmitas non videtur cauſa, cùm ſæpe poſt magnas vacuationes multos videas valde imbecillos, qui quieſcant nec ſubinde ſubinde mutentur: Itaque alia qua latens cauſa, ut venenata qualitas eſſe videtur, quæ homines jactari faciat, r. quæ in ſemitertiana febre ſæpe concurrit, accedente moleſtia ori ventriculi inflammato.

Ira præcipitis &c.) Sic apud *Fernelium* lib. 6. cap. 5. Decrepitus ſenex in iram mire propenſus, poſt deceſſum ſine cyſti & ſine felle inventus eſt, in cujus ſede calculus ingens concreverat.

Totus ſanguis: putris erat & lacteus) In venæ ſectione nonnunquam lac loco ſeri prodiit: Lac autem iſtud ſecta vena in pelvi conſpicuum à putridis humoribus diligenter eſt diſtinguendum, qui ſæpe ſæpius lactis ſpeciem referunt & calidi nativi extinctionem notant. Nollem diſſentire, accedere tamen non poſſum *Riolan*, qui pag. 188. contra *Pecquetum* ſcribit, *Dum in educto ſanguine per phlebotomiam & vaſculis excepto, ſuperficies digiti minimi craſſitie albicans apparet, non tam à putredine ſanguinis naſci, quam ab iſta chyli portione profluente cum ſanguine quæ ſupernatat.* Enimvero ſuperficies illa candicans gelatinæ ſimilis in emiſſo ſanguine, plerumque in morboſis condenſata conſpicitur; & vidi corii inſtar craſſam lentamque, ſæpe in febribus acutis hoc anno obſervatam: Quis in chylo concretio-

nem

nem talem animadvertit? Expoſitus aëri demptus ex lacteis chylus, permanet liquidus: In quibus ſuperficies ſanguinis durior eſt & candicans, ſubjectus ſanguis in pelvi ſine fibris plane eſt putridus, imò vidi in hujuſmodi ne guttulam coloris rubri: Noſtri contra quibus lacteus fuit ſanguis, ſani erant: A pituita igitur lenta oritur ſuperficies alba, craſſa, quam à chylo credimus diverſam. Conſiderata autem inſertione & progreſſu lacteorum thoracicorum, viſi ſumus nobis inveniſſe viam qua lac cum ſanguine aliquando emittitur. *Bartholinus in Dubiis de Lacteis cap. 1.*

Alias interdiu, alias noctu exacerbationes habens &c.] Similem paroxyſmorum anomaliam vidi in Nob. Matrona, Uxore Nob. & Clar. Dom. Conſulis *A Demonova*: Unde veriſimilem credidi de Semitertianæ origine *Spigelii* ſententiam: Dicta Matrona anno 1674. menſe Januario 60. ætatis anno, de dolore ad nothas coſtas ſiniſtro latere conqueritur, qui ſtatim enemate & fotu ſedatus: Poſtridie trium horarum rigor ſuccedit, & poſtmodum calor: deſinente paroxyſmo, ob lumborum dolorem, cum urinarum paucitate, conſentiente complexione ſanguinea, rubore vultus ſe prodente, Saphena tunditur: Die ſequenti terno febris inſultu corripitur, horrore prægreſſo; ac circa noctem alius paroxyſmus cum rigore & nauſea adoritur: præſentibus plurimæ cacochymiæ indiciis, porrigitur Sennæ & rhei infuſio, cum ſyr. Emetici *Sala* ℥iij. qua in vomitum erat prona, ante nephritidi obnoxia unde infra quater copioſe bilem, ſupra plurimum phlegma iis, cũ manifeſto levamine excluſit: Die ſequenti unicus paroxyſmus, iſque levis advenit, cum reſtitutione libertatis lotii, plurima hypoſtaſi craſſa onuſti, ſed livorem manifeſtum præ ſe ferentis: Porro cum Matrona virilis eſſet animi νοθρότης acceſſit; quæ deinceps urinæ fluxe nos, oleum colore & conſiſtentia referebant, ſed paucæ erant: Linguam ad radicem nigra, quaſi à cauſtico appreſſo, cum ſingultu & degluttiendi difficultate; hinc phlegmones internæ opinio enata: Morbi die 10 inſida levatio, nec diuturna, ingruente enim catarrho ſuffocativo extinguitur. Poſt obitum pars ſumma anterioris thoracis livida & ſiderata fuit, à phlegmone partes ſummas pulmonis cum œſophago obſidente: Negata cadaveris apertio, aſſertionem confirmare non potuit: Ingruente catarrho ab incauto Pharmacopœo unciæ tres vini Emetici dantur; cui quia inefficax, ſubjunctæ unciæ duæ oxymelitis ſcyllitici inani tamen effectu, ob necroſin partium dictarum: Et quia præcipites illi catarrhi per venas jugulares feruntur in partes ſpiritales: Annotatum enim à Clar. *Sigero* quotquot ab iis extincti fuerunt, in corde Polypos exhibuiſſe, ob concretionem ſcil. ſubitam ſanguinis in illis: Unde Cl. *Kerkringii* opinio eſt eos non præexiſtere, ſed momentaneam habere generationem.

Observatio XXXII.

Febris Erratica à Jecore orta, in cujus ſima vomica 1. Vitio Lienis inducta. 2. vitio meſenterii glandaloſi. 3. A meſenterio glanduloſo, Pancreate ſcirrhoſo, Pulmonum labe. 4. Ab obſtructionibus vaſorum. 5.

§. 1. Quidam natus anno 42. totus cholericus, (*vide hiſtor. lib. 3. ſect. 17. obſerv. 2. §. 6.*) febrem habuit quandam Erraticam, atque tumorem durum tenſivumque in hepatis regione: Febris minime erat intenſa & periodica, ſed hecticæ ſimilis, quæ incerto tempore ſubinde per totum corpus diffundebat æſtum ſolito majorem, qui interim prius, interdum tardius remiſit.

Aperto cadavere invenimus vomicam ſimæ partis hepatis, cujus non parum putreſecerat innatam. Reliqua bene conſtituta erant. *Cotter libello obſerv. Anatom. & Chirurg.*

Erratica Febris neque facile à quovis dignoſcitur, neque curatur, omnis enim cognitio certa à quodam firmo & fixo capienda eſt, cum in his febribus nil certi & ordinati ſit, niſi quod inordinatæ ſint, & ſubinde moveantur, de una natura in aliam, (quod erraticas & mutabiles facit) ab omnibus ordinariis diſtinguuntur: Hæ omnino typorum expertes ſunt, id eſt, neque quotidianæ, neque tertianæ; ſed præter modos enumeratos, adhuc citra dierum ordinem fiunt, i. e. quæ tertianæ paroxyſmum, deinde quotidianæ, vel tertianæ, vel quartanæ, & nunc tardant nunc accelerantur, Tales vero Inordinatæ dicuntur: & ſunt, quarum multæ particulares differentiæ ſunt, quas difficile eſt enumerare; Hæ ſolent autumno fieri ob diverſitatem humorum in corpore congregatorum: æſtatis tempore & autumni, temporis inordinatione ſolent fieri, poſt longas febres & ſpurias in corporibus debilioribus: Non enim poſſunt iſtam diverſorum humorum naturam vincere, & derivare, qui multi ſunt, & ſi ad vires referantur, multi ſimul: Sed ſi particulariter & ſeorſim ſumantur, pauca eſt humorum quantitas, quæ eſt in cauſa, quod ex eadem materia duæ vel tres acceſſiones fiant conſequenter, vel quod bona fiat expurgatio: Plato illa recrementa vult ſubinde ab intemperatura viſceris alicujus generari: pauca retineri in corpore, & cito putreſcere ob caloris imbecillitatem: Ad earum curationem neceſſe eſt diligenter inſpicere cujus viſceris vitio id fiat, ventriculi, hepatis, vel lienis: Si tumor aliquis in parte interna, aut gravitas ſentiatur: Talis pars in cauſa eſt, vel intemperies: Quare indicatione ſumpta à parte affecta, intemperaturæ remedia inſtituere oportet, In hiſce febribus liberare ægrum obſtructionibus, bonam procurare actionem & lubricam alvum habere potiſſimum eſt. *Rondeletius Pract. p m. 812.*

§. 2. Æger febre primo quidem Tertiana per annum afflictus fuit, modo ſimplici, modo duplici: poſtmodum quartana & erratica: Totus Lien durus erat, plumbei coloris, magnus, craſſus, in quo materia fæci vini rubri ſimilis continebatur. *Vide l. 3. tit. de Hypoch. tom.*

§. 3. Filiolus N. Febre inordinata prehenditur: Glandulæ per totum meſenterium ſcirrhoſæ deprehenſæ: Lien & Hepar puncticulis tartareis, perdutis undique erant referta. *lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

§. 4. Puella annos 13. nata, nomine *Dentand*, macilenta, ſed vivida, morbis crebro tentabatur, palpitatione cordis crebro obnoxia: Appetitu omnino carebat, imo ad capeſſendum cibum; per 6. vel 7. annos adigenda erat: Libera erat reſpiratio, præterquam in ſcalarum aſcenſu, quas ubi ſuperaverat, anhela erat: Ingeſtus cibus ſtatim in os recurrebat,

nec tamen excludebatur: Sub medium Maii menſis, anni 1676. febre Erratica prehenditur, ab initio & in progreſſu lumbricos aliquot excludens, unde morbi origo crediti: Capitis dolore vehementi affiiciebatur, cum vigiliis, qui quanquam remitteret, nunquam ex toto deſinebat: Abdomen nec tumidum erat, nec depreſſum; Nulla tuſſis fatigabat, ſexto à decubitu die cordis palpitatio vehemens urget, accedunt convulſiones, die 8. mors.

Aperto cadaveris pectore, Pulmonis lobus dexter intus & foris omnino putris apparuit undique coſtis & dorſo cohærens, cujus portio cum ſterno adempta, diaphragmati etiamnum adnatus: Lobus ſiniſter à connexione liber erat, ſed in corruptelam vergens, variegatus, ſcirrhis parvis per totum obſeſſus, cum abſceſſu purulento in declivi parte: Cor maximum fuit ſed flaccidum, in conſpectum omnino veniens ſtatim remoto ſterno, quia à lobo ſiniſtro pulmonis neutiquam anterius cooperiebatur, illum ad latus ſiniſtrum propellens: Vaſa coronaria, id cingentia, nigra erant & ſanguine turgida: Jecur ſanum ſed maximum: Ventriculus mollis, ſed flaccidus, exolutus & ultra modum expanſus, qualis in iis viſitur qui crebra cibi & potus ingurgitatione ejus tonum viriarunt: Meſenterium maximis glandulis, & ſteatomaticis erat refertum, ſiniſtra præſertim parte: Pancreas durum & ſcirrhoſum, cujus ductus Wirſungianus atro ſanguine turgebat:

IN cauſas vehementiæ capitis doloris inquirere non licuit prohibente ejus apertionem matre: Palpitationis autem cordis obſcura fuit cauſa, An contingebat, quia Pulmones vitiati ſanguinem ab eo tranſmiſſum non excipiebant? Aut potius hic contagionis labe inquinatus, ad cor refluus, illi incongruus, moleſtiam pariebat? An ab hypochondriis, meſenterio ſcirrhoſo, maxime pancreate atro ſanguine turgido, quo etiamnum vaſa cordis coronaria mire diſtendebantur, cauſa repetenda? An cordis inſignis illa magnitudo nativa fuit, aut palpitationis diuturnæ effectus fuit? Mirum vero fuit quod in tanta Pulmonum corruptela, major reſpirationis difficultas non fuerit, ſed tantum in aſcenſu, maxime quod undique, ante & retro, ipſi etiamnum diaphragmati cohærerent: Tuſſim vero perpetuam non fatigaſſe adhuc magis mirum, An ideo quia Pulmonum parenchyma omnino vitiatum putris ſtimulum & acrium humorum non perſenſit. Febris autem lentæ & putridæ cauſa referenda videtur tum in obſtructionem ductus Pancreatici & meſenterii, tum in Pulmonum gravem corruptionem.

§. 5. E ſucco mordaciori deprædante, & viſcoſiori vaſcula infarciente, adeo contabuit corpus ægrotantis quadragenarii, ut Tabem exquiſitiſſimum configuraret, Ex denegata namque debita nutritiorum ἀναδόσει ſuperficies & extrema non ſolum contabuere, ſed increvit Febris Latica, vaga & incerta, obturationum ſoboles, quæ hecticam ita mentiebatur, ut ipſam adeſſe Medici alioqui peritiſſimi pronuntiabant: Cui ut occurrerent γαλακτοποσίαν imperant, proſiliunt ſymptomata graviora, quibus magis ingemiſcens expiravit.

Diſſecti cadaveris ventriculus & duodenum lactis coagulo infarciebantur. *Bennettus Theatri Tabid. Exercitat, 26.*

ΓΑλακτοποσίαν] Lac aſſuetis, optime conſtitutis, avideque petentibus exhibere vice carnium, dum ſanguis turgidior & calidior ſcaturierit, ſubſtituiſſe accommodatum arbitror; & quibus acer aut bilis inter fluida exuberavere, modo vaſculorum confiniis adhuc concluſa retinentur, eminus ſcil. pateſcente prima ſymptomatum phthiſis dicatorum φάσει: Ejus tamen uſum vero phthiſicis protſus interdixiſſe ob cauſas inſequentes neceſſe duxi: Qui etenim per acrioris ſucci extravaſati deprædationem emarcuere, caſeoſam ejus partem in ſpiſſamentum cogunt, unde vaſcula pertinaciter obturantur: Qui à ſuccis putrentibus incaluere, butyroſam in bilem tabumque demutant, citiuſque ſi mellita aut ſacchatata admiſcueris, quibus dein aquoſa ſtagnatio ſpiritalia ſuffercit, iis pectus magis infrigidatur, unde anacatharſis vel remoratur vel reprimitur, pleriſque denique capitis dolorem intulit. *Hactenus Bennettus.* Et nos infelicem γαλακτοποσίας uſum in quatuor viris eodem anno vidimus, ad profligationem Podagræ à Medicis quibuſdam Pariſienſibus præſcriptæ. Priori, inſuirus podagricus, qui menſtruus fere erat, conſtitit, per ſeptem menſes, ſed nonus lethifer fuit, à ſuppreſſione humoris arthritidem committentis, ejuſque in partes nobiles μεταστάσει: Secundo Iſchuria lethalis 17. die inducta: Tertio ad tempus ferocia podagræ mitigata, ſed paulo poſt calculus renum ſucceſſit, hinc in veſicam devolutus: Quarto venter hydropici in morem intumuit, menſtruumque ſpatium in ſaburra deplenda (quæ tota erat lac coagulatum) inſumptum.

OBSERVATIO XXXIII.

Febris acuta ab inteſtinorum inflammatione, ſubſequente vicinarum partium putredine &c. 1. 2.

§. 1. FEbre acura correptus Fridericus filius Celſiſſ. Principis Norvvegiæ &c. 1657. ſexto die Pariſiis extinguitur: Aperto defuncti corpore, viſa eſt cerebri partium integritas ſumma, cor ipſum quale in ſanis: Pulmones per febrile incendium à conſtitutione naturali aliquantum degeneres: Hepar parte ſui cava & majore lobo, à calore febrili ex ſuccum & ſubnigricans: Lienis color immutatus, vergens in coeruleum, Omentum exaruerat: Renum parenchyma parte ſui interiore ſubanguſtum & ſubdurum: Meſenterium magna ſui parte putrilagine & ſanie velut quadam conſperſum: Inteſtina ſubtumida & ſubnigricantia, Inteſtinum Ileum duobus in locis exeſum & perforatum: In veſicæ cavo glanduloſa quædam ſubſtantia ad nucis avellanæ magnitudinem non adhæreſcens, ſed mobilis: Denique per totas alvinas regiones prorupta & effuſa ram ingens vitioſorum & ſeroſorum humorum ſaburra ut æquare videretur pondus librarum duarum & trium.

Probabile

PRobabile videbatur Medicis Pariſienſibus mortem contigiſſe ex inteſtinorum inflammatione ob acrem illam & corruptam bilioſorum humorum illuviem, qui cum exitu ſuo prohiberentur propter conſtricta & coangustata inteſtina, inuſitatam ſibi viam in abdominis ſpatia patefecerunt, peroſo & perforato Ileo inteſtino, unde vel modica compreſſione excidentes totam abdominis capacitatem abunde replebant. Hinc acerbiſſimi illi in alvinis partibus dolorum morſus: hinc hypochondriorum obſtinata & pervicax diſtenſio, hinc febris, animi defectiones, obortoque tandem fœdo vomitu, mors brevi conſequuta. Obſervandum monent iidem medici decubuiſſe & occubuiſſe Principem menſe Auguſto, canicula regnante fervida, iiſque temporibus quibus apud Pariſienſes viſi ſunt morbi complures quos cumulatior bilis eaque maligna & efferа excitavit, cum plurimorum interitu. Notant præterea quum in morbum illum incideret tentatum fuiſſe Bubonocele in quam ajunt ab annis tenerioribus fuiſſe pronum; inde ſuſpicabantur nonnulli hinc repetendam primam labem & originem mali, quanquam inteſtinum cum perfectiſſime in proprium locum ſit reductum, aperto tamen corpore, inſpectiſq; ſingulis particulis deſiit illa ſuſpicio. *Th. Bartholinus cent. V hiſtor. IV.*

§. 2. Homo tres ſeptimanas afflictus fuit complicatis morbis, Epatici fluxus, lienteriæ diarrhœæ cum acutiſſima Febre: Infra Ileon inteſtina omnia erant livida, gangræna correpta, &c quaſi toſtum.

Observatio XXXIV.

Febris Ardens *ab inflammatione meningum, quam ſequuta ſideratio cerebri. 1. Ardens ab Abſceſſu, ſub cranio, putredine meningum & particulæ cerebri. 2. Ardens ab ab ceſſu in cerebri ſubſtantia, Inflammatione meningum. 3. A ſanguine pituitoſo & ſeroſo in vaſis cerebri. 4. 4.*

§. 1. QVidam ſæpius in dies ebrius, poſt comporationem ſæviſſima cephalalgia corripitur cum omnium ſenſuum dejectione: Acutiſſime febricitabat, rubebat facies cum tumore, pedes manuſque jactabat, nec verbulum proferebat: Dixi cerebri ſphacelo correptum eſſe: die 3. obiit: Inveni meningas valde lividas omninoque ſideratas &c. (*vide Tit. de cap. dolore lib.1.*

§. 2. Agricola cujus caput diu Solis radii verberaverant, in dolorem capitis gravativum illico incidit, *Febrem ardentem*, ſuccedente die v. phrenitide & 9. morte. Dempto cranio viſus tumor avellanæ magnitudine, pus fœtidiſſimum coloris viridantis continens: meninges putredine tabidæ erant & portio cerebri ſubdita. *Lib.1. de capitis dolore.*

FEbrem ardentem] Febris Ardens (ſeu Cauſus) eſt de genere *Continuarum*, quarum acceſſio ad plures dies ſine *ἀπυρεξίᾳ* protenditur, Harum differentias & generationem ſic explicat Eruditiſſ. *W* ... lib. de Febr. c. 7.

Febris *continua* eſt, cujus acceſſio ad plures dies ſine *ἀπυρεξίᾳ* protenditur; ſua habet remiſſionis & exacerbationis tempora, intermiſſionis vero nequaquam; Exardeſcentia modo eſt remiſſior modo intenſior; uſque tamen febricitant ægroti, donec à criſi, aut inſenſibili convaleſcentia morbus in totum ſolvitur.

Plures autem ſunt modi, quibus ſanguis efferveſcens febrem *continuam* inducit, quorum præcipui ad hæc capita revocari poſſunt 1. eſt ad cum *Spirituoſior*. Et ſubtilis ſanguinis portio nimis incaleſcit, & excandeſcentia quadam afficitur, quæ idcirco reliquas cruoris partes exagitat, & in orgaſmum quendam incitat, adeo ut Sulphur, ſeu oleoſa ſanguinis pars plus diſſolvatur, & magis in corde accendatur: etiam propterea adeſt inter omnes cruoris particulas *σύγχυσις*: quædam ſeu perturbatio, qua nimium confuſæ & extra ordinem poſitæ denuo ſtatim extricari atque in priorem ſitum redigi nequeunt, quare in toto corpore fervor & incandeſcentia ſolito major excitatur: cum vero Spiritus ſolummodo in culpa ſint, eorum æſtus & inordinatio intra breve tempus ſolent ſponte ſedari: idcirco hæc febris ſæpe intra diem terminatur, raro extra triduum extenditur: adeoque febris *Ephemera*, aut *Synochus plurium dierum* appellatur.

Secundus Effervescentiæ modus, ſive gradus eſt, quando pars *Sulphurea* ſive oleoſa ſanguinis nimis excalefacta fervorem concipit: tunc enim & immodice in vaſis efferveſcit, & plurimum in corde accenſa deflagratione ſua calorem valde intenſum in toto corpore producit, Equidem ſanguis, quoad temperiem ſuam, à conditione ſulphuris maxime dependet; Quando ob cruditatem ſulphur minus diſſolvitur, fit cruor aquoſus & frigidus, ac in vaſis pigre movetur, ſin ultra craſin naturalem pars ſanguinis ſulphurea, ſeu oleoſa incaleſcat, ſtatim efferа, & cum cæteris improportionata evadit, ita ut fere tota à cordis fermento velut in flammam acta ſanguinis maſſam immodice efferveſcere & ebullire cogat, Quemadmodum enim cum vina fæce opulentia prædita, à ſulphure nimis rancido fervorem concitantur, aut veluti fœnum nimis madide repoſitum, ob ventilationis defectum particulis ſulphureis à mixtione ſolutis, ſponte incendium concipit: pariter cum ſanguis non rite ventilatur, quin ab evacuatione cohibita, propter rei calidæ admixtionem, vel *alimentum* uberiorem, aut ob aliam cauſam, ſulphuris particulæ denſius agglomerari incipiant, ſtatim, totus ejus liquor à ſulphure ſoluto, & in corde inflammato immodice ebullit, & hujuſmodi febris inducitur, quæ *Synochus putrida* vulgo nominatur: quæ tamen appellatio licet à pluribus rejiciatur, eo quod ſanguis quamdiu in motu eſt, minime putreſcat, quatenus tamen in hac febre, ſulphure nimis exaltato, ſanguinis mixtio nonnihil ſolvatur, ejuſque liquoris maſſa à craſi naturali immutata verſus putredinem tendat, ideo *Febris putrida* vocabulum, prout antiquitus inolevit adhuc bona cum ratione retineri poterit.

Dividi ſolet *Synochus Putrida in Symptomaticam & Eſſentialem*, Symptomatica dicitur quæ ab alio quodam affectu ſive morbo in corpore prius excitato originem ducit, ita ut febris ſit tantum ſymptoma illi alteri morbo ſuperveniens, cujuſmodi habetur quæ ab angina, pleuritide, peripneumonia, à vulnere, ulcere, aut abſceſſu, quopiam in parte principe, aut ejus vicinia dependet, de quibus nos paulo aliter ſentimus. Quod ſcilicet revera nulla febris Putrida ſit mere ſymptomatica, niſi occaſionaliter forſan oriatur ab alio quodam affectu Fundatur vero immediatè in ſulphurea ſanguinis parte, nimis efferveſfacta velut accenſa: etenim ſine *προκατάρξει*, ſeu præcedente ſanguinis indiſpoſitione, prædictæ affectiones

rato, ut vix omnino febrem putridam accerſunt.

Quod vero ſpectat ad Anginam, Pleuritidem, Peripneumoniam ac ſimilia, dico, quod iſta ſint Febris producta ſeu affectus ipſam conſequentes, minime vero ejuſdem cauſæ: Sæpiſſime enim cauſa evidens præceſſit, quæ ſanguinis efferveſcentiam febrilem produxerit, ut potè frigoris ſuſceptio, evacuatio cohibita. Dein licet non aperte ſtatim febricitent ægri, tamen ſanguinis ebullitio ſolito major concitatur, prout ex urina, pulſu, inquietudine totius corporis licet conjicere: poſt aliquos dies (modo citius, modo tardius inflammatio in hac vel illa parte producitur, Cujus ratio ſatis probabilis hujuſmodi aſſignatur: Sanguis propter effluvia retenta quæ ſe inſtar fermenti habent) mole augetur, & in vaſis plus ſolito turgeſcit, cumque ob ventilationis defectum, circulationis ſuæ ſpatio anguſtatur, facile qua data porta arteriis exſilit, & circulationis filo interrupto extravaſatus in tumorem aggeritur. Et quoniam ab ejuſmodi tumore calor & dolor in parte intenduntur, ſanguis in motu ſuo magis perturbatur, adeoque febris primo accenſu plus aggravatur: Præterea in hujuſmodi febribus advertere licet ſanguinis, aptitudinem quendam ad coagulandum [*de quo vide Scholia ad obſervat. 3. ſect. 4. lib. 2*

Inquirendum vero hoc, Utrum febris, quæ hos affectus comitatur, habenda ſit ex earum cenſu, quæ Putridæ dicuntur necne. Cui reſerimus quod ſæpiſſime ſunt ſynochi ſimplices, in quibus tantum ſubtilis & ſpirituoſior ſanguinis portio inflammatur: ideoque ſi à copioſa ſanguinis detractione, aut vaſis à ſudore depletis cruor extravaſatus circulationi reddatur ſtatim effervescentia compeſcitur, & febris brevi ſedatur: Quandoque tamen, cum prædiſpoſitio, velut in plethora, aut inſigni cacochymia, acceſſerit, ſimul cum hujuſmodi affectibus, ab eadem prorſus occaſione Febris Putrida accenditur.

Inter Febres *Symptomaticas* refertur, quæ vulgo *Lenta* appellatur, *de qua vide ſupra obſervat. 6.*)

Febris autem quæ Symptomatica dici maxime meretur, ea eſt quæ in Phthiſicis à Pulmonis ulcere, aut contabeſcentia excitatur, Etenim ſanguis dum pulmones in circulatione ſua totus pervadit, huic viſceri plurium morborum ideas ſæpe imprimit; & vice verſa ab eodem male affecto eaſdem recipit: Quicquid impurum in cruoris maſſa continetur, arteriarum extremitatibus, velut muſti efflorescentia ejicitur: quare cum natura debilior facta in ſuperficiem corporis excrementa ſua nequit transferre, propriore luſtratione eadem in pulmones deponit: Hinc inſignis cacochymia, & morbi pleriquc chronici frequenter in phthiſin deſinunt: Pariter cum pulmonum caro contabeſcit, aut ichore ulceroſo ſcatenis ſemiputrida evaſerit, ſanguis pertranſiens materia purulenta, aut tabido inquinamento inficitur, & proinde continua effervescentia, ob rei non miſcibilis confuſionem concitatur, quare & febrem Aſſiduam inducit, & ſuccum alibilem omnino pervertit:; par ratio eſt de Febribus ab ulcere, aut abſceſſu ſæpe in aliis partibus concitato, hæc enim non ſecus ac tabida Pulmonum conſtitutio ſæpe Phthiſin & febrem Hecticam inducunt. *De Febre Lenta ex mente Fernelii vide ſupra obſervat. 6.*

Synochus Putrida Eſſentialis dividi ſolet in putridam (qualis ſupra deſcribitur) in *Cauſum*, & præterea in *Quotidianam*, *Tertianam & Quartanam*. Synochus putrida modo delineata, cæterarum regula ſive norma eſſe debet, ad cujus typum plerumque Febres quæ ſunt generis hujus componuntur, reliquas breviter ſubjiciam.

Cauſus, ſeu Febris ardens, ea eſt quæ cum majori æſtu, ſiti fere intolerabili, aliiſque ſymptomatis inſigniorem ſanguinis pyrogoſin arguentibus, curſum ſuum peragit. Ejus ratio formalis, qua à cæteris diſcriminatur, in hoc conſiſtit, quod temperies ſanguinis, ea affectis ſit calidior: h. e. ſulphure concremabili magis abundat: ideo cum effervescit majori copia incenditur, & deflagratione ſua caloris intenſiſſimi effluvia per totum corpus diffundit, Ejus motus eſt acutus, & cito ad ſtatum pervenit: Symptomatibus magis horrendis ſtipatus, criſin habet difficilem, & eventum periculoſæ aleæ plenum.

Quod vero ſpectat ad periodos iſtas: ſive paroxyſmos quibus febris putrida ſtato tempore interdum exacerbari ſolet, & veluti intermittens) diebus modo ſingulis, modo tertio quovis aut quarto febrilem quaſi acceſſionem repetit, Hujus ratio non facile explicabilis videtur, præſertim *ſi quatuor humores*, quorum ſpontaneo motui hic effectus vulgo adſcribitur, ab hoc cenſu rejiciamus: ſuper hac re quod mihi veriſimilius videtur proponam: in Febre Continua duo ſunt præcipua quæ ſanguinis effervescentiam ut plurimum inducunt, nimirum in cruore partis ſulphureæ exaltatio & accenſio; deinde conſequenter materiæ aduſtæ, & à deflagratione ſanguinis reſiduæ, ad turgeſcentiam congeſtio: A priori febris continuitas, Ab altero ejus ſtatus & perturbationes criticæ dependent: his aliquando tertium quoddam accedit, nimirum ſucci crudi ab alimentis ingeſtis recés plenitudo & turgeſcentia: quæ ſtatis temporum intervallis (prout in paroxyſmis intermittentium) majorem effervescentiam inducit: Cur autem non ſemper, nec eodem prorſus modo hoc contingit, ratio hæc eſt, Quando Synochus putrida eſt valde acuta, & ſanguis fere totus cito inflammatur, & ſumme æſtuat, quicquid ſucci nutritii cruori affunditur, ſtatim aduritur & incendio abſumitur: quare parum aut nihil ejus in paroxyſmi materiem & maſſa ſanguinea continetur: Sin vero hæc febris & minus acuta, & ſanguis modice & per partes ſolummodo deflagrat, ſucci crudi ſupplementum non prorſus aduſtione abſumitur, ſed mitiori incendio in materiam fermentativam pervertitur: quæ cum ad turgeſcentiæ plenitudinem in vaſis aſſurgit, fluorem concipita, & effervescentia ſua calorem febrilem prius in ſanguine gliſcentem, velut novi pabuli acceſſu intendit: Hujus materiæ efflorescentia non raro cum levi rigore aut frigore incipit, & aliquando in madorem deſinit: plerumque vero tranſpiratione inſenſili exhalatur: in ſingulis paroxyſmis; præter ſuccis nutritii degeneris penum, aliquid è materia ſanguinis aduſta & concrementa evaporat: quare morbi criſis diu protrahitur, ut raro intra dies xi, aut xiv. judicetur; quin ut plurimum, in febre hujuſmodi, paroxyſmis & remiſſionibus intercalata, vix intra dies xx. perfecta morbi ſolutio contingit; atq; aliquando ſine manifeſta; diacriſi ſenſim remittit, & dein longa declinatione in mortem aut ſalutem terminatur: Quod vero hujuſmodi remiſſio & exacerbatio juxta typo febris intermittentis varientur, aut diebus modo ſingulis, modo alternis, & interdum nonniſi intra quatriduum vices ſuas repetant, hujus ratio à doctrina febrium intermittentium petenda, nimirum juxta quod ſanguinis dyſcraſia diverſimode ſe habeat, ſucci nutritii degeneris ſupplementum citius aut tardius ad turgeſcentiæ plenitudinē aſſurgit & proinde effervescentia ſua modo crebriores: modo rariores in hac febre paroxyſmos efficit.

Tertius Effervescentiæ gradus, (qui & diſtinctam Febris continuæ ſpeciem conſtituit) à *fermento* quodam *maligno* & venenato inducitur, quo cum ſanguinis maſſa imbuitur, & *ſpiritus*, & pars ſulphurea una fervorem concipiunt: eorumque excandeſcentia non prius ſedatur, quam aut materia iſta maligna aſſumpta ſit, & foras eliminetur, aut etiam à veneno ejus corruptivo ſanguinis coagulatio, & veluti putrefactio quædam inducatur, qua & circulatio impeditur, & ſpiritus

vitali-

vitalis extinguitur: oriri ſolet hæc malignitas, vel à contagio quodam ab extra ſuſcepto, vel à miaſmate quodam intus in nobis genito: Intra hoſce modos *Febris maligna*, *Variolæ*, *morbilli*, etiam *peſtis* origines ſuas deducunt, & contagio ſuo late in plures graſſantur.

Sunt itaque tres Efferveſcentiæ gradus, ſive modi, è quibus febrium continuarum ſpecies determinantur: A ſubtili ſanguinis efferveſacti portione, ſeu *Spirituum ebullitione* oritur *Ephemera*, necnon *Synochus* unius aut plurium dierum: A *ſulphurea*, ſeu *oleoſa* ſanguinis parte nimis excalefacta, & accenſa, *febris putrida* concitatur: dein. 3°. è *miaſmate venenato*, ſanguinem inficiente, ejuſque liquorem congelante, *febres malignæ* dependent. In ſingulis harum à ſucci alibilis recens in ſanguinem congeſti depravatione, ſeu potius corruptione, varii paroxyſmi, inæqualitates & motus critici oriuntur: Videndum porro quo pacto efferveſcentia ſanguinis in febre continua differt ab altera illa, quæ intermittentes conſtituit.

Dico igitur quod efferveſcentia ſanguinis in *febre intermittente* unicè dependet à materię cujuſdam fermentativæ, & cum cruore non rite miſcibilis commixtione, ejuſque ad turgeſcentiæ plenitudinem congeſtione: Propter hujus efferveſcentiam cum ſanguine in vaſis, & deflagrationem in corde, paroxyſmus inducitur: ejus diſſlationem ἀπυρεξίαν ſequitur, ut paroxyſmum interſtitio, neque Spiritus neque Sulphur in perturbatum faciens: verum integre ſervato mixtionis vinculo, liquor æquabiliter & ſine tumultu in vaſis circulatur: E contra in febre continua Spiritus aut ſulphuris, aut ſimul utriuſque inordinationes propria ἐκθυμώμενα, etiam ſine alterius miſcela, ſanguinis ebullitionem concitant: quare ad ἀπυρεξίαν, præter materiæ excrementitiæ diſſlationem, ſanguinis accenſi deflagratio, ejuſque ad debitam craſin reductio requiruntur.

Conſtitutio ſanguinis in febre continua eſt ejuſmodi ac vinorum, cum nimis à fæce opulenta efferveſcunt; nimirum & ſpiritu pollent, & Sulphure exaltato turgeſcunt, ideoque ſua ſponte, ſine alterius mixtione fervorem concipiunt vel immaniter ebulliunt: in febre *Intermittente* commovetur ſanguis eo ritu, ac vina, cum propter aliquod non miſcibile iis confuſum, efferveſcentias concipiunt: Inſuper in hac febre cruoris diatheſis ejuſmodi eſt ac vinorum, cum in caſu & declinatione ſua, mucilaginoſa, rancida aut etiam acida fiunt, in quibus nimirum ſpiritus deprimitur, interim ut ſal: aut Sulphur aut utrumque ſimul cætera emineat, & inordinatione ſua totum liquorem afficiat: Febris Intermittens periculo ut plurimum vacat, quoniam partes ſanguinis conſtitutivæ, licet craſin paululum mutarint, utcunque mixtionis vinculum ſervant, & dum ſui juris ſunt, æquabiliter in vaſis circulantur, quin & ſuccum nutritium in materiam non omnino præter naturam; ſed plenitudine & turgeſcentia ſua magis infeſtam pervertunt: In *Continua* febre, præter intemperiem, ſanguinis mixtio & liquoris compages nonnihil ſolvuntur ut corruptio ejus facile ſolvatur: quare hic morbus ſæpe in mortem terminatur; inſuper ſuccus alibilis in materiam penitus vitioſam & omnino naturæ infeſtam depravatur. *Willis de Febribus cap. viii. & vi.*

§. 3. Fœminæ graviter caput contuſum: acceſſit Febris acuta: Inventus fuit abſceſſus in cerebri ſubſtantia, Membranæ ipſum inveſtientes lividæ. *lib. 4. tit. de vulneribus.*

§. 4. Mulier ex ingenti animi mœrore: Febre ardenti cum capitis dolore &c. corripitur: Sanguis eductus majori ex parte pituitoſus, crudus & ſeroſus fuit, Dum mortuæ ſerra cranium removetur, effluit aqua loturæ carnium ſimilis: Tenuis membranæ & plexus choroidis vaſa aquoſo & pituitoſo ſanguine turgebant. *Vide lib. 1. ſect. 7. obſervat. 16.*

C*arolus Piſo* febres continuas ſeroſum humorem, pro partiali ſubjecto agnoſcere ſtatuit, ſect. 6. lib. de morbis à ſero,

Observatio XXXV.

Febris Acuta *à Pericardii inflammatione* 1. *Ardens à Pericardii & Pulmonum phlegmone ſuppurata.* 2. *Acuta ob fætidum humorem ſiniſtrum Cordis ſinum replentem & totum fere thoracem.* 3. *Acuta à Mediaſtini tumore inflammatorio.* 4. *Pericardium eorum quos* Cauſus *extinxit exhauſtum repertum, Cor marcidum.* 5. 6. 7. *Iuvenis ab Ardente extincti cordis ventriculi ſanguine flaveſcente, illis affixo, pleni reperti.* 8. *A Cordis phlogoſi & vaſorum ejus tumore.* 9.

§. 1. Quidam cum Acuta febre erat ſitis ingens, anxietas, dyſpnoea, tuſſis ſicca &c. Sectio palam fecit fuiſſe pericardii inflammationem &c. *Vide lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 2. Agricola plauſtri fœno onuſti everſionem in ſe ſuſtinens, de dolore pectoris conqueritur, Et diebus aliquot elapſis Ardente febre conflictari cœpit. Pericardium ſcatebat pure copioſo cui velut immerſum cor &c. Pulmo ejuſdem labis particeps. *Vide lib. 2. Tit. de Pectoris dolore.*

§. 3. Civis M. poſt melancholiam Acuta febre lethali prehenditur: Tota fere cavitas thoracis tenui, prærubro & fœtidiſſimo humore oppleta erat, nec non ſiniſter cordis ſinus eodem humore plenus erat &c. *Vide Tit. de Syncope.*

§. 4. Nobilis Febre Acuta detinebatur, cum ſpiratione frequenti, tuſſi, anguſtia ad ſternum, ſyncope. Inventus in Membranis interſepientibus tumor inflammatorius, qui ex parte communicabatur pericardio. *Lib. 2. tit. de Pectoris dolore.*

§. 5. Patavii puer quidam frequenti ficuum cibo ſcirrhum contraxit Jecoris, nec longe poſt in Febrem incidens Ardentiſſimam, die periit critico.

Ejus diſſecandi cadaveris facta copia, aperto abdomine, exta in fœtida natare aqua, ſiccus thorax, pericardium expers aquæ, maximo & continuo cordis æſtu depaſtæ, corrugatum conſpiciebatur. *Obſervatio Ieſſenii à Ieſſen.*

§. 6. Iuvenis quidam intra triduum Febre Ardentiſſima, maximiſque ſymptomatibus

correptus mortuus eſt: Secto corpore Cor torrefactum pyri roſti imaginem repræſentans, abſque ulla pericardii aqua inventum fuit. *Dominicus Panarolus Pentec. 1. obſervat. 31.*

§. 7. Ardente Sirio juvenis in Cauſum incurrit, cum lingua nigra, Siti clamoſa, viſcerum ardore & nimio viſcerum caumate preſſus, applicitis remediis convaluit: Poſt duos menſes debilis factus iterum incidit in Ignem; curatio non potuit efficere quin macie tabefactus è vita migraret.

In ejus ſectione inventum eſt cordis involucrum rugoſum, & cordis ipſa ſubſtantia marcida; Nec mirum, quum omnis fere humor qui in pericardio natura ſua continetur, ab affante calore fuerit exhauſtus. *Zacutus Pr. Adm. lib. 1. Obſervat. 142.*

P*ericardium expers aqua &c.*) Exhauſta ab ardore febrili lympha: Vaſorum lymph. inter cæteros uſus hic eſt, ut aquam quibuſdam partibus certos in fines apportent, imprimis cordi, ſive ad ſanguinem alioquin craſſiorem nonnihil diluendum, ſive calidiorem temperandum: hinc in inflammationibus, calida totius temperie, affantur facile & exſiccantur, unde æſtuat ob humiditatis hujus defectum ebulliens ſanguis, & ad *febres ardentes producendas operam* confert infelicem. Th. Bartholinus cap. 7. de vaſis lymphaticis.

§. 8. Sanguinem grumoſum in ſiniſtro & dextro ventriculo cordis interne affixum ſemel tantum obſervavimus, in tot quos ſecavimus, In quodam juvene Febre ardentiſſima mortuo, non concretum, nigricantem & ſtagnantem, ut in aliis, ſed maxime rubrum, aliquantum flaveſcentem, in cordis ventriculis maxime *adhærentem, ut ſecari non poſſet* citra lacerationem. *Panarolus Pentec. 2. obſervat. 29.*

EXperientia, ut ait Gal. de ſanit. tu. fidem inventorum comprobat, ſed non nimis curioſe experiri aliquid debemus, ſed ſolum ad indagandam veritatem; alioqui, aut negligentia talpas nos reddit aut noſtræ opinionis amor vitrum luſorium oculis noſtris imponit, unde confundimur & fallimur: Hoc dixi, nam aliquando ſecando corpora, dum aſpiciunt, aut in aliquo magno vaſe ſanguinem concretum, ſicuti in omnibus cadaveribus apparet, ſtatim aut ſanguinem grumoſum, aut cornua cervorum, aut vermes lethales in corde reperiſſe aſſerunt cum revera nihil horum ſit, ſed ſanguis frigiditate cadaveris concretus cum adipe, qui ſecundum vaſa volubilia & tortuoſa ita diverſas figuras oſtendit.

§. 9. Lectori cuidam Febre Acuta prehenſo ſtatim livere cœpit ſupercilium ſiniſtrum, & antequam viginti duæ elapſæ eſſent horæ, totum corpus *Sphacelo* fuit tentatum, ipſeque exſpiravit.

Ego gravem ſubeſſe aliquam cordis affectionem ſuſpicatus, curavi ut diſſecaretur cadaver: Quo facto cor invenimus duplo majus quam in ſanis eſſe ſolet, cum venis tumentibus & inflatis ad digiti craſſitiem. *Hercules Saxonia Prælect. Practic. Parte 1. cap. 1. §. 5.*

Observatio XXXVI.

Febris Ardens *à Pulmonibus inflammatis, qui nigri & corrupti reperti.* 1. *A Pulmonum Eryſipelate.* 2. *Acuta à Pulmonum inflammatione in ſphacelum deſinente.* 3. *Acuta epidemica à ſuppurato ſiniſtro pulmonis lobo, Et puris collectione infra diaphragma.* 4. *Acuta ab inflammato pulmonis lobo ſiniſtro & latere ſiniſtro vicino.* 5. *A puris copia in thorace.* 6.

§. 1. QUadragenarius *febre ardentiſſima* correptus *doluit* etiam *à latere*: detractus mediocriter ſanguis ad vaſcula duo: perſeverant omnia neque cedit dolor remediis: Sexto die detractus iterum *ſanguis* ad duo vaſcula *putris & corruptus*: Sudor 7°. levis, tenuis & tantum in capite & thorace: nihilo melius habet: deliria nocturna, æſtus & inquietudo magna, *urina turbida*; ſudavit; 9°. & 11°. nihilo levata febre, 10. levius habere viſus, nocte eadem patitur: 11°. urinæ ſubſident, ſed divulſo & nigro ſedimento, ſudat ut prius: pulſus perpetuo frequens & magnus cum pauca inæqualitate: Jam tendines manuum ſine manifeſto membri motu revelli ſentiuntur: urinæ bene coloratæ & corporatæ cum ſedimento nigro: 13°. floccos colligit, manibus revelluntur digiti, delirium fere perpetuum: 14°. media nocte mortuus eſt: *pulmonibus corruptis nigricantibus* inventus eſt. *Hollerius libello obſervat.* §. XIII.

F*Ebre ardentiſſima correptus, doluit etiam à latere: Sanguis eductus putris, urina turbida &c.*) Advertendum eſt diligenter (quod maximi eſt in praxi momenti & à paucis animadverſum) non omnes perpetuo febres quæ cum partium inflammationibus conjunguntur eſſe ſymptomaticas, ſed quaſdam etiam eſſe Eſſentiales, quibus inflammationes prædictæ ſuccedere ſoleant: Fit enim plerumque ut ſanguis corruptus, aut pravis humoribus refertus, poſtquam febrem excitavit, exagitetur à natura, & tanquam ſibi noxius expellatur ad partes debiliores, aut humori recipiendo magis idoneas, unde in iis inflammatio producitur, quæ febrem iſtam non efficit, ſed illi potius ſuccedanea eſt. Sic nobis frequenter in uſu practico videre eſt ægros, ab initio febre continua laborantes per unam aut alteram diem antequam dolor lateris & alia pleuritidis ſigna appareant: ſic multi 30. vel 40. die febris in pleuritidem incidunt: Sic arthritici fere omnes, antequam dolore, tumore, inflammatione articulorum afficiantur, febre continua per unam aut alteram diem laborare ſolent: Sic qui eryſipelate tentantur, febre aliquandiu afficiuntur antequam eryſipelas appareat: Id

ipſum

ipſum oſtendit *Urinarum* diſpoſitio, quæ in hujuſmodi inflammationibus notas putredinis in venis contentæ manifeſte produnt, initio enim crudæ apparent, in progreſſu vero ſigna concoctionis in dies increſcentis oſtendunt: Tum *Sanguis* è vena admodum *corruptus* apparet interdum, quæ non fierent ſi febres ejuſmodi eſſent tantum ſymptomaticæ, aut ab illis inflammationibus ſimpliciter dependentes. *Riverius Pract. lib. 17. cap. 1.* Vide *Platerum* è quo hæc doctrina deſumpta.

§. 2. Intimus Sac. Cæſ. Majeſtatis conſiliarius, à parente podagrico ortus, circa annum 35. doloribus arthritinis infeſtari cœpit, à quibus ut liberaretur emplaſtris quibuſdam à Chirurgo oblatis eſt abuſus. Sed incidit in ſcyllam volens vitare charybdin, nam poſt unum vel alterum annum correptus Ardente febre, cum eryſipelate Pulmonum ſuffocatus interiit.

Cum autem mors ſemper fere imputaretur Medicis, quaſi terminum accidentalem potis eſſent devincere, ideo hanc ut calumniam fugerent, ad corporis diſſectionem confugiunt, in qua Pulmo, poſt remotum ſternum, niger adeoque tumidus ſeſe obtulit, ut naturali ſuo reddi non potuerit hoſpitio: Epar magnum plurimo nigroque ſanguine conſperſum cum cyſti fellea omni bile deſtituta examinanda ſe obtulerunt, Cum autem ſufficiens mortis cauſa in Pulmone inventa fuiſſet, dubii fuimus an aliæ inveſtigandæ forent particulæ: Ultro ergo progreſſi, in utroque rene duo magni calculi inventi fuerunt ponderis ℥vj. nullo ſigno præcedente, ſive arenulas, ſive pedum torporem, ſive lumborum gravitatem ſive urinæ indigentiam conſideres: Nam copioſiores juſto fundebat urinas, ſed aquæ ſimillimas, Sitimque adeo intolerabilem patiebatur, ut nullo potu ea ſedari potuerit. *Antonius de pozzis Obſervat. 32. Miſcell. curioſ. anni. iv.*

§. 3. Gener. Viri D. Thomæ Trenchard, Equitis aurati, famulus à pedibus, annos circiter xxv. numerans, proceræ ſtaturæ, temperamento biliosō, cum ex officio multum incaluiſſet, hauſto cerviſiæ, forſan frigidioris poculo, Incidit in tuſſim, cum pectoris anguſtia & ſpirandi ſumma difficultate, accedente Febri Acuta, cum intenſa ſiti, & malarum rubore, pulmonibus laborantibus & inflammatis familiari: Hic ut erat robuſtus initio hunc affectum parum curans de vocando Medico parum erat ſollicitus: Eo vero indies ingraveſcente, Herus, ſervi amantiſſimus, me acceſſiri curavit, Ad quem ingreſſus, pulſum inveni tangendo magnum, undoſum quodammodo & languidum, conſideratiſque ſymptomatis, hominem peripneumonia laborare affirmavi, dato ſimul *Hippocr.* oraculo, Quod pauci eam evadant: Ego tamen ſine cunctatione, cum tertius eſſet à prima invaſione dies, baſilicæ dextræ inciſionem inſtitui, & detraxi circiter ſeptem ſanguinis uncias, *cum virium imbecillitas largiorem profuſionem non admitteret*, etſi ſanguinis plenitudo adeſſe videretur: Sequenti die ad materiæ impetum à pectore avertendum, & humores vitioſos evacuandos, *exhibui mannam*, decocto pectorali dilutam, adjecto ſyr. roſar. ſol. cum agarico: Leniter inde purgatus fuit, ſed ſymptomata omnia ingraveſcebant, ut de ſalute ejus omnino deſperarem, maxime cum ſputum non procederet, & febris *excandeſceret: His ut* ſubvenirem, *praſcripſi Eclegma*, ℞. conſerv. viol. & borrag. mucil. ſem. pſyll. & cydon. cum aq. decoct. malv. violar. & lactucæ extr. ana ℥j. tab. dialth. ℥iß. emulſ. iv. frig. ſemin. & papar. alb. ℥ij. ſyr. violar. & jnlub. ana q. ſ. m. f. Eclegma. Pectus unguento pectorali & reſumptivo mixtis inungi curavi, &c. Cum vero in lipothymiam creberrime pronus eſſet, & refici neceſſe haberet uſus ſum, ex imitatione Valleriolæ, ſucco ex vervecum cordibus expreſſo, addito tantillo confectionis Alkermes: Sed ſicuti exitiale ſignum eſt, ubi nunquam ullis auxiliis, ratione recta adminiſtratis recreatur natura, ita & in hoc ægro contigit fruſtra adhibitis præſidiis, 7°. tandem die, morbi magnitudine ſuperatus, naturæ ceſſit.

Hujus corpore, Nobil. Heri juſſu à me diſſecto, omnes in infimo ventre contentæ partes apparebant bene conſtitutæ: Pulmones vero membranæ coſtas ſuccingenti in utroque latere per plures fibras erant connexæ, unde difficultas ſpirandi ex parte proculdubio proceſſit, forſan etiam inflammationi anſam præbuit, Subſtantia eorum erat nigricans & ſphacelo correpta, Et hic fuit morbi exitus, ut verum ſit quod Celſus *ait*, Peripneumoniam ſcil. eſſe vehemens & acutum malum, quod plus periculi quam doloris habeat, paucique ea correpti evadant. *Fridericus Leſſius obſer. iv. lib. 2.*

C*Um virium imbecillitas largiorem, &c.*) Peripneumonici ſæpe imbecilli ſunt & delinquunt animo, ob incendium & obſidionem partis principis, & tamen non oportet eſſe valde timidos in ſecanda vena, imo audacter mittendus ſanguis: Nobili mulieri *ait, Balonius Epid. lib. 1.* poſt horrores acuta febris orta eſt, cum lingua aſpera, dolore lateris acuto, dyſpnœa, ſecatur vena, non quievit, deinde repente ſedatus eſt, evanuit potius: 4°. rubent inſigniter genæ, deliria, mentis alienationes, frequentes ſurrectiones, jactationes, nullus lateris dolor, caput dolebat, febris duplo major, lingua torrefacta apparebat, & mucore plena: Peripneumonica facta eſt per tranſlationem, alvus liquidis ducitur excrementis, viceſimo interiit: Debueramus illam pluribus venæ ſectionibus exercere præſertim cum Peripneumoniæ adeſſent argumenta, nam morbus iſte maxime phlebotomiam poſtulat.

Baſilica dextra inciſionem, &c.) Si ut volunt Medici, vera Peripneumonia oritur excuſſo tenui & billoſo ſanguine, è dextro cordis ſinu in venam arterialem, unde totum Pulmonis corpus inflammatur, ſectio venę videtur potius celebranda ea interiore dextra: Tamen Fernelius ex ſententia quorundam, in inflammatione Pulmonum, ſecari vult internam cubiti ſiniſtri: ratio ejus

hæc eſt, quia Pulmonum venæ ex dextro cordis ſinu prodeunt, hic autem in ſiniſtrum parietem venæ cavæ inſeritur, qui per alam ſiniſtram in cubitum excurrit. *Ballonius conſ.17. lib.1.*

Exhibui mannam, &c.) Peripneumoniæ & Pleuritidis, quoad curationem, & maxime circa purgationem, eadem eſt ratio; Imo quibuſdam Pleuritis legitima non datur citra coafflictos pulmones: Quantum vero in hac (*inquit author Encheiridii med. Pract.*) prodeſt venæ ſectio, tantum nocet purgatio, quantumlibet blanda & lenions: ea enim commotis humoribus fluxionem auget, Aut ſi jam fluxio conſtiterat, eam renovat, magno ægri damno: Huc accedit quod in malis thoracis alvi fluor noxius eſt: ideo toto curationis decurſu à catharticis abſtinendum, alternis tantum diebus alvus dura clyſtere emollienda: Adde quod cathartica ex affecta parte nihil evacuant. *Riverius cent.1. obſ.98.* Purgationem in peripneumonia interdum ante ſeptimum convenire *ait*, in pituitoſa ſcil. & ubi æger multa pituita refertus videtur: quod in quodam ſimili laborante feliciter præſtitit, qui ejus etiamnum magnam quantitatem evomuerat; Alias pernitioſa, *ait*, cenſetur: In dicto autem juvene bilioſa erat Peripneumonia.

Eclegma, &c. Quod tenuitatem & mobilitatem humorum infringere valebat; alias ad craſſos & obſtruentes humores valent quæ moderate humida, Si viſcoſi, non ſolum opus humiditate, ſed & deterſione ex aridis, ſic melicratum ad craſſa, oxymel ad viſcoſa conducit.

Pectus inungi curavi) Litus ad thoracem an pulmonicis conferri videtur quod non, nec enim attingit corpus Pulmonis: Primarius Medicus duas ob cauſas linit thoracem, tum ut per diaphoreſin thorax evacuetur, hæc autem in pellendis morbis primas tenet: Si enim æger calido eſt, acri & mordaci ſanguine litus iſte eſt bonus: Si cruditas eſt, valet ad mitificandum, & aliqua ratione coquendum, tum ut pituita, quæ præ colore & ſiccitate membranis adhæreſcit, difficultatem ſpirandi & dolorem inferi, facilius eluatur. *Ballonius Epid. lib. 2.*

§. 4. Illuſtr. cujuſdam Comitis Filiolus trimus, vigoris ſupra ætatem ſolidi 1. Dec. anno 1653. tumorem pone aurem ſiniſtram, ad juncturam maxillæ inferioris radicatum, ſed tamen uſque in collum prorenſum, cum dolore ardente monſtrabat: qui indolem ſuam provido Medico mox ſequenti die cum Febri Acuta Epidemica, gravi anhelitu & tuſſi ſicca, conſtanter in mortem uſque tenentibus hunc Puſionem, loquebatur: Die 5 hujus virulentiæ Epidemiæ ſobole, ſucceſſit alvi profluvium atro carbone nigrius & effuſiſſimum cum dyſphoria potius quam allevatione patientis perſtante tuſſi illa ſicca & præcordiorum quaſi præfocata ſpirandi difficultate, nuncio hujus veneni in ſpiritu vitali & liquoribus naturalibus jam habituati & tyrannidem ſuam exercentis: Cimmeriis pluſquam ignorantiæ tenebris occæcari duorum medentium oculi, hanc cataſtrophen è ſumma virulentia non advertentes, catarrhi figmento, quo totus orbis eluditur, afflictis parentibus & adſtantibus ſingulis impoſuerunt: Poſt 4 ſeptimanam per alvi recrementa rejecto vermiculo, totus in eorum expulſionem incubuit Medicus: etiam mercurium vomitivum exhibere paratus: Interea cum indies magis arietaret pro ſuo mercurio, Tumor œdematoſus albus, nitens, circa Puelli hujus medicamentis inundati malleolos, in utroque pede exortus, ſupra ſuras, ſubito perreptat abdomen, & prima vice manum & faciem dextram occupat, ultima, & mortis, ſiniſtram quoque, cum ſumma palpitatione illius lateris dextri: Die XI. Ianuarii exhibitus mercurius dulcis ad tria grana in pulte: Ex hoc dejecit hic æger octo ſedes fœtidas mucoſas (vermem vero nullum) liquidas, colore fere gryſeo, cum allevatione reſpirii & tuſſis illius continuæ, remiſſiore etiam palpitatione dextri lateris, adeo ut cum hactenus ne manum quidem ferre poſſet, hic dextro lateri (quod pluribus ſeptimanis non factum) incumberet, & indormiret ſatis placide, Die 12. inſequente propinatæ quinque guttæ tincturæ martis in cereviſia; hora octava inſequente ægrum ſat bene comedentem & avide, & ſolito pauciores urinas vidimus: Die 10. alternata vice uſu tincturæ Martis ſepoſito, ſurrogatus eſt mercurius dulcis, dozi trium granorum, vermium & incipientis hydropis cauſa: qua tota die nil niſi duas ante mediam noctem dejectiones coctas, naturales compactas habuit, & melius illa nocte quievit: mirabantur nobiſcum aſtantes effectum & notabilem meliorationem, ſed tamen perfidam ex hujus medicamenti uſus bis repetito, Nam continua tuſſis & pleuram dextram circumſiliens palpitatio, remiſſior in tantum obſervata, ut pluribus, ac nunquam hactenus, horis æger huic lateri incubuerit, hodie de nullo querulus: Secundo tumor, tempore veſpertino, in pedibus & ſuris prominentior ſemper, ſolita menſura circa ſuram utramque, ad duos tranſverſos digitos monſtratus, ſpem Illuſtr. parentibus faciebat meliorem, quam tamen minus tutam ſatis ſemper prædixi: Die XXV. eadem euphoria perſeveranti ægro, poſt ſomnum præterita nocte ſatis commodum, denuo, mane expergefacto exhibitæ ſunt guttæ 4. vel 5. die de tinctura Martis: ſatis tota die commode valuit; Die XV. ſpes hæc meliorationis, prout prædixeram, concepta fruſtrari cœpit penitus, etſi domeſtici lætius ſperarent: mihi unico nomine ſuſpectus fieri cœpit, quod cum febris æſtu immanius recidivante, præteritam noctem duxerit totam inſomnem, mox omnem cibum iam ſubito reſpuebat, vix reſpirium ducens & quaſi ſuffocandus: Die XVI. ubi ex enemate ægri euphoria ſperabatur, præcedens nox inſomnis & inquieta hujus injectioni ſucceſſit: manus facieſque ſiniſtra, itemque latus ad oculum intumuere: Abdomen menſuram ſolitam, qua in dies tumor explorabatur vel diminutus, in ſex tranſverſorum digitorum incrementum per horas notabile elongavit: pedum itidem tumor albus, œdematoſus, nitens, circa ſuram ad duos tranſverſos digitos adauctus, & ad genua extenſus cum reſpi-

tlo anxio & agoniſante: Ideo ſepoſito uſu tincturæ Martis, de ſpiritus ſalis cerevìſiæ uſuali commixto, propinatum e t æ ro, ut urinæ, quæ deficere ſenſim cœpere, liberius ſuccederent: Die xvij. incrementum ſumente tumore & dyſpnœa, mane æger ſumpſit medullæ ſeminis ebuli curioſe excorticati grana vij, cum gr. iij. Mercurii dulcis in pulte è contuſis amygdalis facta: interdiu bis dejecit liquamina mucoſa recrementis alvi commixta: circa veſperam ſatis vegetus: Ex quo poſt mediam noctem præfocationis ſibi imminentis quaſi præſagio excitus puerulus, hora ſecunda antelucana cum morbo vitam quaſi præfocatus & anxius finivit.

Die ſequenti apertum & exenteratum eſt corpuſculum pueli: Antequam Chirurgus novaculam admoveret, invitavi Medicum Corrade & D. Daviſſonium, curationis comites, vellint diſpicere an putatitii & toties incuſati vermes tantorum facinorum & mortis reatus poſtulandi fuerint, An potius, quod fieri amat in febrium harum Epidemiarum, maxime caſtrenſium procraſtinata curatione, viſcus aliquod naturale, etiam Hepar ipſum eſchara vel lethali characteriſatum: vel hoſpite malignitate habituara exſolutum occaſionalis cauſa fuerit illius hydropis, ad prædictas menſuras, duabus ante mortem hebdomadibus ſubito tumefacientis, ſub cujus afflatu præfocatus videbatur hic puerulus: Aperto tamen abdomine, vermis nullus inventus: Sed ecce poſt hanc exenterationem, quod prognoſi Medica nullus noſtratium augurari potuit, in ſiniſtra parte obviabat magna diaphragmatis propendentia inſtar ſacci, purulentia ex albo vireſcente, è totali ſuppuratione ſiniſtri lobi Pulmonis, ſalvis corde & pericardio, adeo infarcta ut liquamen illud purulentum, poſtquam ſcalpellum à Chirurgo per maſculos Intercoſtales in cavum thoracis penitius intruderetur, inſtar fontanæ proſiliret, & è cavo thoracis, poſtmodum aperti, ſupra menſuram dimidiæ ollæ effunderetur, de parenchymate vero pulmonis nec veſtigium quidem compareret reliquum: In abdominis cavo vero aqua inventa nulla. *Andreas Cnoſelius in methodo med. feb. Epidemia*.

§. 4. Filiola N. Febre prehenditur acuta cum tuſſi, &c. Latus ſiniſtrum purulentum erat & pars Pulmonis quæ illud contingeret. *Vide lib. 2. tit. de Tuſſi.*

§. 5. Juvenis inter 6. & 7. c ntas vulneratur. Sequitur Febris acuta, anxietas, gravitas in parte, &c. Ingens inventa inter thoracem & Pulmones copia puris. *Vide tit. de Vulner.*

Observatio XXXVII.

Febris Ardens à Iecore retorrido, in quo ſanguis ater & corruptus. 1. *A Iecore extremis partibus inflammato* 2. *A Iecore maxime inflammato.* 3. *Febre Acuto extincti Iecur diſruptum inventum eſt & combuſtum.* 4. *Ardens vulnus Hepatis ſequuta.* 5. *Ab Hepate bile undique ſuffuſo, flaviſſimo, &c.* 6. *A portione Hepatis inflammata.* 7. *Ab immani Ejus tumore, intus duro, retorrido.* 8. *A bile acerrimo è cyſti emanante, aduſto ſanguine in corde, &c.* 9. *A dextri* Hepatis *lobi &* Splenis *inflammatione.* 10. A Liene *phlogoſi laborante.*

§. 1. PAtritius Venetus (*de quo Tit. de Narium aff. lib.* 1.) ad olfactus privationem uſus calidis medicamentis, in febrem continuam incidit, quæ intra nonam eum jugulavit. Repertum illi Jecur valde obſtructum, durum, & quaſi lapideum nigri coloris, carbonum inſtar, ſanguiniſque in eo contentus perinde erat atque atramentum valde ater & corruptus.

§. 2. Filius D. N. IX. annorum febre eipyrica correptus eſt: Hepar erat conſuetę magnitudinis, in extremis partibus toſtum, nigrum, durum. *Vide lib. 3. tit. de Mixtione difficili.*

§. 3. Filius Dom. N. novem annorum, bonæ complexionis ægrotavit diebus xxxiij. *febre Ardentiſſimo*, quæ ſpatio paucorum dierum conſumpſit puerum. Mortui Inveniebatur Hepar immenſæ magnitudinis prorſus ſanum, niſi quod in extremis partibus eſſet toſtum, nigrum & durum. *Bartholinus cent. 3. hiſt. 34.*

§. 4. Aurifaber habebat miniſtrum macilentum & longæ ſtaturæ, qui incidit in febrem ſatis acutam: Monitus à ſodalibus, accipit vinum malvaticum cum zinzibere & aliis aromatibus ad provocandum ſudorem: ſed cum ex hoc levi ſudore parum juvaretur, monitus accepit ab eiſdem Theriacam & intravit balneum, ut magis poſtea provocaret ſudorem, quod & ſecundo fecit, ſed res ſemper ceſſit in deterius: Vocatus, adhibui refrigerantia & omnia quæ poſſunt moderare illum æſtum, ſed fruſtra, & intra paucos dies exhalavit animam.

Secui corpus, Hepar ex nimia illa caliditate combuſtum fere inventum, ita ut haberet quatuor rimas in gibbo. *Ex obſervation. D. Ioh. Heſſi med. Norici.*

§. 5. Duobus Jecur vulneratum fuit, ut poſt mortem videre licuit, qui quotidie bilem evomebant & intenſiſſima Febre ardebant, &c. *Vide tit. de vulneribus.*

§. 6. Filia Viduæ N. 14. annos nata laboravit febre *Aſſiduo* cum ventris tumore, in quo per vices dolor quidam punctorius: Aperto cadavere inventi ſunt muſculi abdominis in loco tumoris, putredine affecti: Hepar colore flaviſſimo adhærebat peritonæo undique diaphragmati, & mole ſua mediam thoracis partem replebat, ut ipſi cordi omnino eſſet vicinum. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 7. Sco-

§.7. Scotus febre prehenditur Aſſidua, &c. Aperto mortui abdomine primo ſe obtulit Hepatis lobus orificio ventriculi poſteriori affixus diaphragmati nothiſque coſtis, ut nonniſi fruſtillatim avelli potuerit, Portio hæc illius nigricans ex inflammatione quæ præceſſerat, reliquum hepatis recte ſe habebat. *Platerus Obſerv. p.* 471.

§.8. Ill. N. Inflammatorio Hepatis affectu, Febreque *Continua* prehenſus fuit: Iecur illius immani tumore extuberans repertum, interius ligni inſtar durum & retorridum. *Vide l. 3. tit. de Diarrhœa.*

§.9. Anno 1670. Auriga ex Febre continua ardente quaſi furibundus, in via Regia demortuus, juſſu Sereniſſ. Electoris Saxoniæ ſecabatur: In exenterato cadavere inter cætera obſervavi viſcera omnia bene conſtituta, excepto quod in ventriculo neque cibus neque chymus ſeſe offerret: Erat autem repletus materia viſcoſa fluidiore, ex viridi nigricante, gelatinæ ſpiſſiori, adhuc tamen fluidæ ſimili, quoad menſuram cantharum Miſnicum ferme excedente: E cyſtide fellea adhuc integra & illæſa, ovo columbino majore, exſudaſſe vidi tenuiorem bilis portiunculam, duorum vel trium digitorum tranſverſorum ſpatio, circumcirca ſuperas inferaſque & adjacentes partes undiquaque croceo colore tingentem, irrigantem, itaque corrodentem ut partes ea illinitas & attactas putredinem acquiſiviſſe manifeſte non ſolum apparuerit, verum & præter hepatis ſubſtantiam magnam partem hypochondrii dextri tingendo rodendoque putridam reddiderit, illæſa plane veſicula bilaria: Unde facile colligendum erodentem vim bilis ſimul genus nervoſum tetigiſſe & ægrotum furioſum reddidiſſe: Venulæ inſuper & arteriæ in cerebro turgebant ſanguine nigricante, Eque corde diſſecto ſanguis nigerrimus, picis ad inſtar liquidæ dimanabat. *Melchior Fribe in miſcell. curioſis anni* 1673. *Obſervat. C.*

§.10. V. Veinmanni filius, cum Patavii diu miſere affligeretur, tandem in Febrem incidit vehementiſſimam, cum urinæ ſuppreſſione, cui poſtea ſtillicidium advenit, cum fæcum retentione & maxima hypochondriorum tenſione, ita ut ſumme imbecillis evaderet: vermes quidam ſubeſſe ſuſpicabantur, cum *nares ſemper vellicare*, atq; ideo miſerum clyſteribus perpetuo ſollicitabant Ego inflammationem & fæcum retentionem ſolam cauſam divinabam, quare adhibito fomento ex abſynthio, agrimon. cuſcuta & carduo melius habere cœpit, expulſo etiam ſudore, urina reddita & fæcibus excretis: cum vero naturæ debilitas nullis medicamentis tolli poſſet, obiit.

Secto cadavere, veſicam invenimus maximæ molis, muſculis adnatam, urina aliiſque excrementis plenam una cum ureteribus: Renes in puero tantæ magnitudinis quanta vix eſſe poterant in adulto: Splenis quoque & dextri Hepatis lobi inflammatio aderat, vermes nulli. *I. Udalr. Rumlerus obſerv.* 40.

N*Ares ſemper vellicaret*) Incertum id vermium indicium: Vapores enim ichoriſque acriores quicunque id facere ſolent, propter tunicam ventriculo ori & naribus communem: Hunc vero affectum tenſio hypochondriorum ſatis indicabat. Neque inepta erat inflammationis ſuſpicio, cui plerumque alvus contumacior obſtat. *Veſchius.*

§.11. Obſervavi Lienem rubentem & acidum in quodam Duce militum: hic quamvis eſſet Hepate bene ſe habente, nihilo tamen minus & ſiti immoderata angebatur, & ardente Febre cruciabatur, Fuitque hoc viſum anno 1563. *Hippol. Boſcus de Facultate Anat. Lect. 2. p. 14.*

Observatio XXXVIII.

Febris Ardens, *cum lumborum dolore ab inflammatione Renis ſiniſtri in corruptionem abeuntis.* 1. 2.

§.1. SEreniſſ. & Potentiſſimus quidam Princeps, annos 53. natus, natura plethoricus & corpulentus, cum quodam tempore æſtuante Sole inter venatorum turmas ſummo mane campos ingreſſus eſſet, non prius venari deſiit quam ſol ad occaſum inclinans eundem abſtinere cogeret: Ibi vehemens ac violenta corporis, ſub pondere gravis, & nedum optime poſt tot morbos compoſiti, agitatio, occaſionem & cauſam fatalis morbi certo provocabat Ibatur enim venatico curru per invia tanto animi æſtu, ut cum auriga non ſatis audacter pro reverentia Majeſtatis, Regem ſaxis, ſulcis ſtipitibuſque ſuperveheret, Dux ipſe, excuſſo à curru homine, habenas raperet, & animo alacriter indulgens, curſumque nulla lege temperans, nec currui parceret nec ipſe ſibi: Altera poſt mediam noctem hora triſtem effectum exercere cœpit violenta voluptas, ac primum quidem nephriticis correptus cruciatibus præter morem doluit: Repetitum ea die bis terve balneum, neque calculum neque dolorem loco movit: altera tamen dies benignior viſa eſt, jamque cum venatoribus nova expeditio deſignabatur, quamvis interim ſitis faucium moleſta & quædam inappetentiæ faſtidia non deſi-

deſiſterent: Quarta morbi die vehementius exarſit renum viſcerumque vicinorum dolor, quem excepit ingens ventriculi & præcordiorum, atque totius corporis concuſſio, cum vehementiſſimo ad vomitum conatu, & omnium, ut videbatur, vitalium immiti conflictatione: Apparebat ex illa naturæ violentia omnes quicunque in tanta corporis mole deliteſcebant humores ad tumultum excitos turbare, & omnia miſcere, præcipuamque rebellionis ſedem jam tunc in ſtomacho refigere, Febris certe manifeſtis ſeſe prodidit argumentis, dolore capitis, æſtu, ſiti, tædiis & aliis ejus generis: quare quæcunque contra nephriticos dolores ſunt adhibita remedia, ita temperabantur, ut ſimul calorem expugnarent: Quinta morbi die cum malum creſceret, aperta vena emiſſus copioſe eſt ſanguis; uſque adeo floridus ut nunquam hactenus ab annis plurimis obſervare licuerit meliorem, nam etſi primo vaſculo nonnihil putridioris admixtum innataret, tribus tamen aliis adeo purus exceptus fuit, ut vel inde perquam facile fuerit Medicis concludere febrem illam non ipſa in ſanguinis maſſa exarſiſſe intra venas, ſed extra vaſa ab æſtuante alicubi pravo quoppiam, aut etiam maligno humore, & præcipue ab illa intra ventriculum ſtabulante flamma concepiſſe: Firmabatur hæc opinio ab incrementis deteriorum ſymptomatum: nam quamvis ſanguinis illa miſſio in corpore plethorico opportuna fuerit & laudabilis, poſt illam tamen non immunita ſunt mala, ſed advecta aliunde, inter quæ primas vendicare viſus eſt gravis, & in omni febre periculoſus Singultus: Hic cum in horas creſceret, nihil quod ad eundem compeſcendum conducibile videbatur, intermiſſum eſt, continuo enim biduo aptiſſima & præſtantiſſima medicamenta propinata ſunt, nihilominus febris reſtincta non eſt: Singultus autem vehementia augebatur in momenta; Hinc demum Medici cum ex aliis ſignis, tum præſertim ex illis atrocibus ſingultuum incrementis, præſentiſſimum & plane extremum periculum adeſſe præſagiebant, credebantque fieri vix poſſe ut Rex, quantumquoque viribus polleat, diem unam aut alteram inter ſingultus illos ſupervivat: quare in eam partem omnes converterunt curas, ut ſtomachum ab illa labe, ſeu æſtuante bile, fundo ventriculi innatante, partimque ejus lateribus impacta liberum facerent: evidenter enim inde apparuit ab illa ſola aſſurgere habitum venenatum, qui ſuperius orificium ventriculi ſuffumigans, acrimonia ſua Singultus illos excitaret, totumque corpus concuteret: Quia vero præviis purgatiunculis nihil fuit effectum, concluſum eſt communi conſilio, vomitorium porrigendum eſſe: adhibitus in eam crocus metallorum, ſed beneficio naturæ factum ut medicamentum aliam aperiret viam, omnis enim ille pravæ bilis apparatus, qui ſane magnus fuit, non vomitu, ſed faciliore per alvum dejectione copioſe, ad admirationem uſque, & quandam formidinem deturbatus eſt, nec ſine manifeſto emolumento, mox enim poſt unam aut alteram horam omnis illa Singultuum tempeſtas ad malaciam compoſita eſt, & tandem deſiit, cunctoſque in ſpem erexit integræ ac perfectæ ſanitatis: Sed quamvis tanta aduſtæ bilis copia intra paucas horas educta ſit, & major deinceps continuatis purgationibus copioſius educeretur, ceſſantibus tamen ſingultibus adhuc ardor febrilis ab incendio ſtomachi prorumpens, cor ipſum vehementer affligere, patientem ad extremas adigere anguſtias non deſiit: Demum integro poſt ſacram ſynaxin triduo, alternis eventibus cum morbo & doloribus luctabatur, victor interdum, & quaſi periculum prætergreſſus morbo ſuperior, interdum uſque ad deſperationem adſtantium morbo ſuccumbens, poſtquam ex diuturniore lucta inſignis tum corporis, tum animi mutatio, vix aliquid boni promitteret: alternabant tamen ſpes & metus, donec ex multa conflictatione vires collapſæ penituſque reſolutæ nihil medicis in naturæ vel artis ſubſidiis bonæ ſpei relinquerent: Tandem peracta extrema unctione, circa horam undecimam nocturnam manifeſta deficientis vitæ ſigna ſe prodiderunt, ita ut ante ſecundam, poſt mediam noctem horam, iſtis verbis prolatis, Domine Ieſu in manus tuas commendo ſpiritum meum, exſpiravit ſuaviſſime.

Poſt meridiem ſectione corporis facta, videre licuit manifeſtam morbi mortiſque cauſam, partim in Rene ſiniſtro, qui quantus fuit, fœde computruerat, nihilque aliud fuit quam meriſſimus mucus & putrilago, partim in ventriculo, cujus fundo & inferiori orificio innatabat pars non minima bilis aduſtę: cætera quoque viſcera haud leviter inflammata conſpiciebantur. Cujus morbi hiſtoriam tibi B. L. eandide exhibeo, ceu eandem oculatus & veriſſimus quidam teſtis, propria manu conſcripſit: eamque mihi fideliter communicavit: Sed D. Andreas Cnoſelius Archiater olim Regius, in Exercit: Epid. febr. contra D. Auguſtinum Corrade Exerc. 4. tragici hujus caſus cauſam in crocum metallorum, quem unus medicus inſciis reliquis à balneatore quodam mutuatum, temere ad xiij. grana in ſubſtantia propinavit, loco citato plane rejicit. De Abſceſſu renum vide *Ballonium conſ.* 41. lib. 1. *Simon Schultzius in Miſcellan. cur. anni* 4. *Obſerv.* 114.

§. 2. Septuagenarius ardente febre eadem die fuit extinctus: diu ante de laterum dolore conqueſtus fuerat: ſiniſtri renis ſubſtantia carnea plane fuit conſumpta, & in eo calculus: Dexter in colore vitiatus erat, coloris flavi ſubfuſci. *Vide tit. de Hypoch. dolore.*

OBSERV.

Observatio XXXIX.

Febris Ardens vitio Pulmonum & Renis dextri. 1. A Pulmone veſicis obſito, Hepatis tumore inflammatorio, &c. 2. A Iecoris, Veſica, Inteſtinorum, inflammatione Eryſipelatode 3. A viſcerum omnium putredine &c. 4.

§.1 NOb. N. Vulneratus fuit ſclopeto in brachio ſiniſtro, & xxx. die à vulnere moritur: Pulmones deprehenſi ſunt omnino purulenti ac ſcirrhoſis tumoribus referti: Ren dexter putris, cum puris copia in veſica. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 2. Adoleſcens orthopnæa inveterata laborans, Febre funeſta jugulatus eſt: Inventus hepatis inflammatorius tumor: Thoracis hydrops in uno latere: Pulmo veſicis, in quibus viſcidus humor refertus. *lib. 2. tit. de Dyſpnœa.*

§. 3. Nob. Venetus ardentiſſima febre correptus fuit ex pituita ſalſa, cum maxima albedine & lentore linguæ, cum ſiti inextinguibili, vigiliis & extenuatione corporis: Obiit Tabefactus.

Diſſecto cadavere, invenimus in rene ſiniſtro abſceſſum jam ſuppuratum, lecur, veſicam, inteſtina, eryſipelare detenta, ex qua inflammatione eryſipelacea obiit. *Bened. Silvaticus Epiſt. ad Beverovicium, in hujus Exercit. de calculo.*

§. 4. Vidi qui in Acuta Febre, utroque contento hypochondrio plurima per alvum dejiceret, nigra porracea, cruenta, flava, graveolentia: Ei brevis interdum cataphora, levis ſurditas: temporarium delirium, à quibus parotides expectabantur: Ad xxvij. dolor ſub auribus, unde magis illæ ſperabantur: Verum præ imbecillitate naturæ, recurrente materia, orta gravi dyſpnœa, mortuus eſt. xxxo.

In altero quoque eadem omnia & graviora quoque, ſingultus, animi deliquium, frequens mictitas, pulſus deficiens, Sub xxxmu. levi parotidum ſignificatione edita & orta dyſpnœa, alteri ſimiliter obiit.

Utroque diſſecto omnia viſcera marcore confecta & abſceſſu putrida inventa ſunt. *Hollerius commit. aphor. 17. ſect. 2. Coacar. Hippocr.*

Observatio XL.

In veſica fellea eorum quos Febris ardens aut diuturna rapuit, ſæpe lapides deprehenſi.

ARenulæ febricitantibus non paucis (maxime morbo jam defunctis) copioſe cum urina minguntur, nulla vel præſente vel præterita etiam nephritide, ſero à venis omnibus aut certe majoribus (*ubi exuſtio humorum viguit*) ſabulum hoc rapiente: Quod minus mirum videbitur iis, qui bilem totam intra propriam veſiculam in Lapides, alias numero paucos, alias numeroſiſſimos induratam aliquando viderint, apertis eorum corporibus, quos febris ardens aut etiam diuturna rapuerat. *C. V. Schneiderus l. de catarrhis ſpecialiſſ. Cap. de Arthride.*

*CUm urina minguntur &c.) Urinæ ſuppreſſio febris καυσώδους proprium etiam eſt ſymptoma, quod medentis conſilium & proviſionem ad ſe trahit; fit autem multis de cauſis initio talium febrium, præcipua tamen eſt copia humorum, & pituitæ præſertim, vias urinarias occupantis, vel confluxus humorum ad eaſdem vias, Et medici graviter errarent ſi ad diuretica ſeſe converterent, derivandum enim potius per alvum; pleriſque creatum periculum quibus præpropere diuretica ſunt adminiſtrata hac ſola ratione quod urina non redderetur: *Ballonius Tomo 2. conſ. 37. p. 274.*

Ubi exuſtio humorum viguit) *L. Iouberteus* cap. de Urinis non in ſolis renibus aut veſica, *ait*, gignuntur arenulæ, ſed ſi bene judico, plurimum intra vaſa, venas inquam & arterias, idque per febres aut diuturnas, quę humores accendendo, horum craſſiores partes ſic adaſſant, ut tandem, in arenulas redigantur: Atque id eſt quod noſtri dicunt humores uſque ad incinerationem corrumpi, ſeu putredine ſeu uſtione, quo fit ut nephritidi nequaquam obnoxii, febrem ſolummodo paſſi, cum urina plurimum arenularum excernant.

Sero à venis omnibus, &c.) In maſſa ſanguinea, tanquam in oceano & communi fonte Corporis humani ineſt materia ſabuloſa, de qua lapilli gignuntur Cum enim materia lapidum, inquit Zacutus, in corpore noſtro ſit mucus, ſeu humor viſcoſus, lentus & craſſus, ut paſſim *Galenus* edocuit, ſi ad ſit torridus calor, quis dubitat in quovis loco, ubi hæc reperiantur, gigni poſſe? Sic in podagricis, tophi, gypſeique lapilli inveniuntur: Quin & in abſceſſibus arenas lapilloſque generari teſtatur *Marcellus*, qui à femoris notabili tumore diſſecto extractum fuiſſe lapidem album, ovi gallinacei magnitudine proximum aſſeverat: quid plura, non ne in venis & arteriis generantur lapides prout notant *Gemma*, Fernelius 5, pat. c. ult? In vena Portæ oriri author eſt *Colombus* Anat. l. 15. in venis hepatis, in parte cava repertos *ait* Iac. *Camenicenus* in Epi. *matth.* l. 5. Epi. *Matthæus Gradius* confirmat arenas exuſtione ſanguinis in venis gigni, Quoniam, *ait*, in urinis emittitur interdum materia arenoſa ſubtilis, cum urinæ ſubſtantia multum permixta, & non eſt reſidens, imo ſæpe adhærens ſuperficiei urinæ, & de hac non poſſumus prognoſticare ſupra futurum lapidem, quoniam ejus materia magis pendet ex aduſtione materiæ in determinatis membris ut renibus & veſica; & hæ arenulæ contingunt in multis cholericis, etiam in pueritia, ut contingit in me *Ioh. Matthæo.*

Etiam

Etiam apparentia in declinatione febrium, & poſt longas febres, Et [illegible]ſtinguantur etiam tales Arenæ ab eis quæ ſignificant ſuper lapidem, quoniam ſi fricentur digitis comprimendo, facile diſſolvuntur, &c. Hæc eſt docta hujus viri ſententia, ex qua cauſam & differentiam arenulatum *in venis* ortarum, ab eis quæ in renibus & veſica generantur, colligere licet: Nam ut ait *Ludov. Mercatus* 4. de morb. int. c. 10. Arenæ quæ generantur in venis Subtiliores ſunt raroque aut nunquam ſubſident, ſed cum urina innatant ſedimento im[illegible]erſæ: In renibus vero, aut veſica ſubortæ ſubſident, Cujus rei cauſam uterque Author non expreſſit, ſed ea eſt, Nam in determinatis locis mucoſus humor retentus, in anguſtiori loco per moram ab aſſante calore diutius torretur, & ab humiditate ſpoliatus in graviores vertitur arenas, quæ ſubſident. In vaſis verò è contra, ab uno enim loco ad alium cum remeet humor, non ita aduri poteſt & exſiccari: quare vaſorum arenæ non abſumpta ex toto humiditate innatant. *C. V. Schneiderus l. 3. de catarr. c. 7.* Arenulas calculi renum indices, ab iis quæ ab aduſtione humorum fiunt, diſtinguit *Riverius* Pract. l. 14. c. 1 has naturæ ſalinæ eſſe dicens, atque in calida urina diſſolvi, neque ullo modo apparere: Illas nequaquam.

Observatio XLI.

Febris acuta ab inflammatione juxta muſculos lumbares internos, in abſceſſum deſinente.

DOm. N. famulum habebat, qui ex contuſione lumborum in eorundem internam inflammationem vehementem, febrem acutam excitantem inciderat: Quo vita defuncto, cum venter aperiretur, ac inteſtina removerentur, animadverti in internis muſculis abſceſſum à renum regione ad fundum veſicæ exporrectum deliteſcere, ex quo aperto magna puris copia exiliit. *Obſervatio Iac. Oethei Præſulis Aiſchiettenſi Medici.*

Observatio XLII.

Gravida acute febriens infantem enititur cujus oſſa vi æſtus febrilis friabilia reddita ſunt.

GRavida febre acuta & inflammatione circa umbilicum ſubito, correpta, opinione citius & ἀλόγως liberata fuit: Æſtum vero, febrilem in fœtum tranſiiſſe eventus docuit, nam mortuus ex utero extractus oſſa habuit in pulverem rubicundiſſimum redacta, tanta vis ignis febrilis fuit: *Matthias Iacobæus obſerv. 116. in Actu Bartholini ann.* 167.

Observatio XLIII.

Febris Ardens à ſanguine intra vaſa æſtuante, citra labem interiorum viſcerum.

FEbris Ardens confecit intra IX. dies puellum quinquennem, optimi habitus & formoſiſſimum, filium Nobil. Domini *Theodori Burlamachii* Genevenſis: Aderat, præter ſigna pathognomica palpitatio cordis, æſtus inſignis circa hypochondrium ſiniſtrum & ultimis diebus ſpaſmodici motus.

Diſſectum eſt cadaver 1. Aprilis 1677. in quo viſcera omnia rite conſtituta apparuere, Iecur tamen naturali majus, Cyſtis fellea parva & inanis: Cordis ſiniſter ventriculus continebat corpus concretum liberum, candicans fabæ magnitudine, longiuſculum, ſebo concreto ſimile palpitationis cordis cauſa: Inteſtina vacua, flatibus diſtenta, à crebrius exhibitis purgantibus: Pulmones ad aliqualem livorem vergebant: Sedulitas mulierculatum fatum acceleravit, vel forte promovit, quæ malignitatis ſuſpicione, pipiones ſingulis momentis cordis regionis admovebant, unde auctus fervor ſanguinis, circulatio ſanguinis irritata, adeo ut pulmones flabellando cordi impares fuerint; atque ab extraneo calore nativus proſtratus ſit.

Observatio XLIV.

Febris Continua Tertianaria, à ſeroſo humore in vaſis cerebri accenſo & totius 1. A pure intra cranium & membranam ſubſiſtente. 2. A Plenitudine vaſorum tenuis meningis, cum apoſtemate in proxima cerebri parte. 3. Ob partem cerebri cum membranis putrefactam.

ILluſtr. Virum temperamento cal. & humidum annum ſupra 63. agentem, circa ſolſtitiom hybernum anni 1606. Borrea de repente ſæviente, de mane horripilatio cum ingenti laſſitudine invadit, unaque ſiti vehementi & oculorum caligine: facies inſolito rubore ſaturato ac livori propiore ſuffunditur: urinæ copioſæ, tenues & aqueæ, inſtar pellucidæ: hiſce ſymptomatis totum diem urgentibus appetente nocte ſomnolentia graviſque torpor ac ſtupor & in motu atonia: taciturnitas denique, oblivio & deſipientia quædam obrepunt: Atqui cum non ſine ſtupore omnium inſolentem animi ſtuporem ac deſipientiam in Heroë mirantium, quid rerum ageret prorſus inſcius & multum ab illo Hectore mutatus tranſegiſſet duas horas, ecce derepente evigilat atque ad ſe redit, ſed attonitus & immemor

eorum quæ ſibi eveniſſent: tum vero primum è pulſu majore ac velociore, nec-non crebro & inæquali, ſimulque igneo in toto habitu calore Febris emicat eaque acri comitata ſiti, & quæ plurimam noctis partem inquietam traducere cogeret: Sequenti die aſſidua quidem & vehemens ſternutatio, una cum tuſſi & raucedine exercuit, indeque febris deferbuit paulatim, ſed ea ſequenti luce denuo ingraveſcere cœpit: Atque hunc curſum tenuit febris in xv. uſque diem, niſi quod à ſecundo paroxyſmo indies lenteſcens magis magiſque tandem prorſus elanguit: Secundus morbi recurſus à priore nihil omnino diſcrepavit, niſi quod nulla ſternutatio excretiove ſubſequuta, ſed alterius brachii, in quod caput repandum inclinabat, torpor & tanta imbecillitas ut illud attollere per aliquot menſes ei non fuerit integrum. Tertio febris repetiit ſub novilunio in Februario incidente, flante deſubito Borea, ſed & 4. 5. 6. & 7. imo quoties conſtitutio aëris mutaretur uſque ad annum 1608. recurrit inquam febris ſed longè levioribus ſymptomatis: Circa deliquium Lunæ quintæ anni 1608 prægreſſis per unum & alterum diem coryza multaque ſpuitione, & inſigni colli gravitate febris recruduit terrificis, magis quàm unquam comitata ſymptomatis, 2. ſcilicet deliquii die Borea ſæviente; cum ab hac cauſa ſeroſa colluvie introrſum vi frigoris compulſa, plurima mictione urgente & ſopore jam ſenſim premente ſeſe æger comminxiſſet, ecce ſubito horrore inſolitaque rigeſcit gravitate & pandiculatione, oſcitationeque & ſopore opprimitur atque mentis quadam hallucinatione: Ea porro gravitas brevi adeo concrevit, ut ſponte conciderit genibus labantibus: reducto autem in lectum Sopor ſenſim, unaque oblivio ac veluti deſipientia obrepunt, quorum ille quidam circa primam noctis vigiliam ſolutus eſt, hæc contra evidentius auxere, ita ut quanquam ad interrogata non abſurde reſponderet, tamen garriret & nugaretur præter conſuetudinem: Ab eo tempore urens calor per univerſum corpus paulatim ſe prodere, ſitiſque urgere totam noctem una cum ſequenti luce, urinis tenuibus alioqui ut ante, & inſtar aquæ perſpicuis, copioſe fluentibus: eam diem excepit nox ſopore inturbido & inquieto traducta: à quo evigilantem gravitas ſtatim opprimit pariter cum oblivione & deſipientia, ut vel lectum commingeret, moxque ſopor horrorque, & tanta in motu atonia, ut ſtatuam vel catalepticum in lecto diceres: ſub veſperam tamen primum evigilare, nugari, æſtuare, ſitire; reliquam noctem ſopor ſed turbidus interruptuſque tenuit, febris ardor inde remiſſior: Quinto morbi die, ecce paroxyſmus hora conſueta, ſed longe graviſſimus repetit, cum ingenti extremorum refrigeratione, oblivione, deſipientia, commictione lecti, comate vigili, aphonia, ſenſu ſepulto, motuque abolito, & tanta corporis gravitate ut plumbeum crederetur: neque vero quicquam deglutire, vel ad oblata generoſa quæ ſomnum excuterent ſenſus alicujus ſuperſtitis ſignum ullum dare, reſpiratio crebra difficiliſque admodum & parva; pulſus è magno & renitente, parvus, creber & mire inæqualis, vultus magis quam ante flammans, ſed oculi lacrymis prægnantes: à meridie ad nonam largus ſudor ſeſe adjunxit, tandem circa x. noctis horam æger ſenſim ſomnum excutere, ad ſe redire, ſed inde æſtus vehementior, quia tamen lenteſcere cœpit declinante die: Hoc die de mane de natium dolore querelæ, nam cum corpus illi à natura vaſtioris molis à ſopore illo graviſſimum redditum, durante per 15 horas veterno, totum in nates procumberet gangræna ſucceſſit, cujus cacoëthia adjuncta vehementiæ paroxyſmi quarti anticipantis, ſive rigori, qui ex *Hippocr* in continua febre, corpore jam debili lethalis eſt, oppreſſus naturæ ceſſit.

Aperto cadavere, Aqueam in capite impuritatem confirmavit reperta aqua plurima in toto capite ſtagnans, & adhuc in cadavere teles, nec ab ardore febrili reſiccata: Febrem autem in ſanguine inflammato hæſiſſe argumentum eſt, quod ſanguinis maſſa ardore febris pene exſiccata exhauſtaque eſt, ut diſſectio docuit, cum in vaſis vix libra ſanguinis reſtitiſſet in demortuo. *C. Piſo de morbis à ſero ſect. 2. p. 2. cap. 4.*

HÆc eſt morbi hiſtoria ex diuturnitate, & gravitate ſymptomatum, præſertim cephalicorum magni & inſignis: de cujus ſpecie ſic ſtatuo, ut ſi parapoplexiam, vel apoplexiam levem, ſive febrem [illegible], eamque Comatoſam indigitemus, parum à vero aberrare credam, Si attente *Hippocr.* orationem qua breviter & graphice Apoplexiam levem circumſcribit, *Qui icti & ſiderati dicuntur, cum cerebrum multa immunditie vitioſorum humorum repletum fuerit, anterior pars capitis primo dolorem ipſis infert, & ſuſpicere non poſſunt aliqui ambobus oculis; aliqui altero, & ſopor ipſos tenet, & deſipiunt, & tempora ſaliunt, & febris tenuis habet, & corporis impotentia.* Si hanc *Hippocraticam* Apoplexiæ circumſcriptionem conſideremus, nullus dubitationi locus relinquitur, Febrem hanc omnino eſſe candem cum *Hipp.* levi Apoplexia: atque ſi circumlocutione uti placet, & latius definire, eſſe eam Febrem continuam naturæ Tertianarum, ſed cum comate pervigili complicatam, Nam immunditiæ multæ cerebri mucoſis excrementis conſpurcatæ clara fuerunt indicia, 1. Sternutatio aſſidua plurium dierum. 2. Tuſſis cum cantu. 3. Oculi ſine cauſa manifeſta collacrymantes. 4. Sopor ſingulis epiſemaſiis exacerbationum periodicarum conjunctus & adeo contumax, ut niſi xv. horis exacte ſolveretur. 5. Aqua reperta plurima ſtagnans in toto capite. *Vide plura l. c.*

§. 1. Huic febri comatoſæ ſimilem & germanam omnino vidimus in Nob. matrona 63.

annorum

annorum, habitus cuſarei: Similis inquam fuit in omnibus, ſive idæam febris, ſive ſyndromen ſymptomatum ſpectes: in his tamen duobus diſcrepans, quod & epiſemaſias tempus ac initium exacerbationum non adeo pertinax, cum horas duntaxat novem deſipientiaque premeret, & calor citius emicaret, Et vero non fuit producta, aut recurſibus diſtincta; ſed in quinti paroxyſmi initio fatalis extitit.

Vaſa ſimiliter ſanguine exhauſta in cadavere reperta, & caput plurima ſcatens aqua: ſed ſpeciatim veſica cholidochos diſtenta prægnanſque pluribus calculis fabæ molem excedentibus, iiſque viridantibus. *Idem ibidem.*

§. 2. Adoleſcens in ſiniſtro bregmate lapillo percutitur: Circa diem xx. febris aſſidua eum corripit: Non parva puris copia inter cranium & membranam repetitur. *Vide lib. 4. tit. de Vulneribus.*

§. 3. Melancholicus juvenis (*de quo lib. 1. tit. de Paralyſi.*) laborabat Paralyſi & convulſione cum Febre inſigni; paroxyſmi erant admodum frequentes, ita ut multoties quateretur. Eo mortuo, in latere dextro admodum turgebant venæ tenuis meningis multo ſanguine nigro & concreto. Ea pars nigricabat, & apoſtema continebat, in proxima cerebri parte.

§. 4. Mulier Tinea tentata, crebris lotionibus ſanata, in capitis dolorem ac febrem continuam lethalem incidit: Media pars totius cerebri, cum membranis (erat dextra) putrida inventa eſt, ichore citrino referta. *Saxonia Prælect. Pract. p. 1. cap. 1.*

Observatio XLV.

Febris Continua *focum in Pulmonibus inflammatis habens. 1. Ab inflammatione Pulmonum in abſceſſum deſinente. 2. 8. Ab Eryſipelate Pulmonis. 3. 4. Ab inflammatione partis ſiniſtræ Pulmonis poſtica, in corruptionem deſinente. 5. A Pulmonibus Tumentibus, ex parte duris, aqua fœtida plenis. 6 Ab eorum inflammatione circa partes extremas, Sanguine craſſiori in eorum ſubſtantiam effuſo. 7. A dextra partis cum pleura corruptione. 9. A tumentibus Pulmonibus & Abſceſſu tentatis. 10. Peripneumonicorum quorundam Pulmones ſanguine putrido turgidi, indurati. 11. Pulmones cum corde ſanguine turgidi. 12. A Pulmonibus ſyderatis, Aqua viroſa in thorace. 13. Continua à Pulmone & Pleura uno latere corruptis 14. Ab inflammatis Pulmonibus & Iecore. 15. A ſiniſtra parte inflammata. 16. Ab humorum in eos influxu, unde tumentes reperti. 17. Ob fluxionem è cerebro in pulmones; unde peripneumonia mendoſa. 18.*

§. 1. VEntriculo nimis incaleſcente Pulmonis inflammatio pernicioſa, decreto *Hippocr.* de morbis lib. 2. Quali *Ovenus Lange* ſuæ familiæ poſtremus, Cimbricæ nobilitatis decus *Patavii* anno 1617. abripitur, qui juvenis ſanguineus vehementi in gymnaſticis exercitio febrem continuam ſibi attraxit, inflammatis Pulmonibus, quos corpori exemptos, ita deprehendimus affectos, antequam ad ſuos in patriam transportaretur. *Ioh. Rhodius cent. ij Obſervat. 1.*

I*Nflammatis pulmonibus, &c.*] Peripneumonia definiri ſolet Inflammatio pulmonum cum febre acuta, tuſſi & reſpiratione difficili: Hoc affectu laborantes in pectore phlogoſin inſignem, cum pulmonum intumeſcentia, & dolore interdum pungitivo perſentiunt: anhelitum laborioſum & brevem ſive, ut *Hippocr. ait* ſublimem ducunt; Febrila cum ſiti immani, vigiliis & tuſſi moleſta urget, cui etiam ſputum ſanguineum, aut ſanguine interſperſum ſuccedit: E quibus ſignis manifeſto liquet morbum hunc oriri, in quantum ſanguis febriliter eſſerveſcens vaſa pneumonica minora non facile trajicit, ſed intra ductus eorum hærens primo obſtructionem, dein plus aggeſtus & extravaſatus, phlegmonen, cum calore tuſſi & ſputo diſcolori parit: Porro quatenus ſanguis ita coacervatus & ſtagnans ductus pulmonales hos inflat, & illos comprimit, reſpirationis difficultas & anguſtia. & quatenus iſte fibras nerveas vellicat aut diſtendit, ſæpe dolore excitatur. Quod ſi inquiritur, quomodo phlegmone in pulmonis compage, mere veſiculoſa & excarni concieſcere poſſit; & qua ratione ab eſſectu iſto in carne muſculoſa, aut viſceris parenchymate excitati ſolito, differat Dicendum erit, quamvis prædictæ partes quoad texturam varient, tamen affectus rationem in iis ſingulis prorſus eandem eſſe: Nam vaſa ſanguifera perexilia, tum in pulmonibus ductus omnes trachæales, tum in muſculis fibras carneas, tum denique in parenchymatis fibrillas & ſtamina nervea, cum plexibus denſiſſimis, velut corymbis, ubique pariter amplexant, vinciunt & varie circumligant: Quod autem phlegmonen parit, ipſe eſt ſanguis, qui dum valde effervescit, ſimulque in tranſitu ſuo impeditur, ubique locis ac præſertim in pulmone cujus vaſa in plexus minutiſſimos ramificantur, primo obſtructionem, & conſequenter inflammationem ciet. Itaque peripneumoniæ ratio formalis, & cauſa conjuncta in hiſce duobus conſiſtunt, videl. quod ſanguis febriliter effervescit, ſimulque quod intra pulmonum ductus anguſtiores hærens, obſtructionem ibi inflammatoriam creat: Niſi bina hæc concurrant, à morbo iſto immunitas eſt nam in febribus pleriſque aliis, ac imprimis in cauſone, ſanguis utut vehementiſſime æſtuans, & tota præcordia inflammans; quin etiam in pica, malacia & hydrope pectoris, iſte lentus admodum, & intra ductus pulmonares plurimum hærens, peripneumoniam haud concitat: Ad hanc producendam opus eſt ut utrique affectus conveniant & vires jungant Attamen cum utriuſque diatheſis jacta eſt, modo hæc, modo iſta prior, in actu eſt, & quodammodo alterius cauſa, aut ſaltem occaſio exiſtit: Nam interdum ſanguis in febrem concitus, obſtructionem pulmonarem facit: quandoque

item iſte in pulmone remoram offendens, à propria obſtructione efferveſcentiam febrilem concipit: Attamen ad morbi hujus procatarxin conſtituendam, ſanguis una ad efferveſcentiam, ſimulque ad vaſa pulmonaria obſtruenda, aptus eſſe debet.

Cujuſmodi hæc liquoris ſanguinei diatheſis ad peripneumoniam inclinans fuerit, etſi non facile deſignatu fuerit, ejus tamen ratio *ex* phleboton ia in hoc morbo, ſemper cum ſucceſſu optimo celebrata, nonnihil eluceſcit: Enimvero ſanguis è quibuſque hoc morbo, prout etiam pleuritide laborantibus, detractus, poſtquam refrixit in ſuperficie ſua, loco cremoris coccinei pelliculam ſubalbidam, aut alias diſcolorem, quæ item tenax admodum & viſcida aſt ſuccreſcentem habet, unde conjicere licebit maſſam ſanguineam in compage ſua nimis ſtrictam, dum inter circulandum recrementa ſua deminuit, nimis incraſſari & quaſi lenteſcere, proindeque tú ad efferveſcendum, tum intra vias anguſtiores, & præſertim pulmonares hærere nimis proclivem fieri: Quod amplius inquiritur, unde nam hæc ſanguinis diſpoſitio, quaſi inſtar vini penduli, ſit tenax & viſcoſus, procedat: hujus generalis hæc eſt, vid. quod cruoris partes craſſiores à ſubtilioribus non ſatis comminuuntur, ita ut omnibus æqualiter mixtis & mutuo ſubactis, demum humores utiles in munia quibuſque appropriata ſecedant, atque inutiles per cloacas idoneas continue amandentur: Verum è contra, in quantum ſanguinis particulæ ſulphureæ, una cum ſalinis & terreſtribus nimis evectis combinatæ, cæteras quaſque irretiunt & inviſcant, proinde liquor ejus recrementa quæque & impuritates intra ſe continens, inſtar glutinis lenteſcit, & propterea diatheſin peripneumonicam concipit: Enimvero unicuique obvium eſt, ſanguinem quatenus ita lenteſcit, ad vaſorum ductus anguſtiores (qui certe in pulmone perquam anguſti ſunt) obturatos aptum reddi: inſuper ob eandem rationem, etiam ad efferveſcentias febriles ineundas inclinari: videl. in quantum iſte fæculentias quaſque & recrementa ſua intra proprium ſinum pertinaciter retinens, ab iiſdem ſubinde in plenitudinem aggeſtis; in turgeſcentiam immanem (à qua neceſſe eſt pulmonis inflammatoriam obſtructionem incipi vel augeri) cogitur. Inſuper ad morbi hujus procatarxin, non raró pulmonum vitioſitas accedit, atque ad hanc partem afficiendam generalem iſtam ſanguinis dyſcraſiam determinat: Nam ut cruor lenteſcens efferveſcat, præcordia firmiora & robuſta ſæpe noxam ab illo intentam evadunt, atque labe in pleura, aut circa habitum corporis defixa pleuritis, aut rheumatiſmus potius quam peripneumonia excitatur: Attamen pulmones teneri, tuſſi obnoxii, aut propter hæmoptoen, aut alios pectoris affectus in conformatione prius læſi, à ſanguine (dum in compage ſua nimis ſtrictus & tenax eſt ebulliente, oppilationem φλεγμονώδη facillime concipiunt.

Hæc de peripneumoniæ cauſis conjunctis & procatarcticis, ad evidentes quod ſpectat, huc referri debent quæcunque ſanguinis craſin ſubito pervertunt, aut diapnœam liberiorem cohibent: uti imprimis ſunt caloris & frigoris exceſſus: vini aut aquarum ardentium potus immodicus, vehemens exercitium, aquarum quarundum & præcipue glaciatarum potus: Porro nonnunquam maligna aëris temperies hunc morbum pluribus accerſit, & epidemicum facit. *Willis Phar. rat. p. 2. ſ. 1. c. 8.*

§. 2. 1601. In Ducatu Urbini, totaque Piceni regione *hyems frigidior*, æſtas humidior fuit, autumnus frigidus & humidus; hyems denuo borealis, deinde placidior circa ſolſtitia atque vernalis, etenim Auſtri Favonii, boreales alternatim viguere, bis terve tantum pluviæ: quare Martio & Aprili, tota in regione Piſauri, atq; Urbini, graſſabantur tumores circa fauces, pleuritides, tuſſes, difficultates anhelitus, Thoracis dolores, frequenter lethales Peripneumoniæ excruciabant, quarum aliæ primo inſultu fatigabant, plurimę *ab angina & pleuritide ortum ducebant*, & in ſeptima ſæpe, raró xi. interficiebant, neque hominum majorem partem occupabant, ſed ſenes deſtillationi obnoxios, immoderationi victus deditos, atque exercitiis violentis: plures ruris incolas quam urbanos, eoſque calidos atque craſſos: febre prima die cum rigore, deinde continua corripiebantur, cum ſiti magna & lingua excrementoſa humida, modo aſpera & rubra, gravitate thoracis premebantur, levi dolore ad claviculam, coſtas, ſpinam, humeros vagante; denſa & calida reſpiratione, tuſſi cum ſicca tum humida, *cum ſputo viſcido, ſpumoſo*, craſſo raro, ſubflavo, ſubcruento, ſubnigro, rariſſime purulento: ægre ſputa dejiciebantur, aut nihil; floccos aut paleas à parietibus carpentes, 4. & 5. delirii peribant: hanc febrem non admodum magnus calor, nec tactu inſigniter mordax concomitabatur: urinæ craſſæ & confuſæ inter initia apparebant, quæ ſi ſtatim attenuarentur, moriebantur, Si vero paulatim clareſcebant, ſanabantur: eorum color eſt ſubrufus, pulſus magnus & mollis, aliquando intercurrens erat, in ſalvandis validus in morituris languidus, frequentiſſimus: Efflореſcebat malarum rubor & oculorum: faciliùs ſupini & in latus decumbebant; alii recta cervice ſpirare cogebantur.

Quamvis auxilia neceſſaria adhibita fuerint, maxima ex parte tamen plurima pars ægrorum interibat: Sectis cadaveribus, *reperti ſunt pulmonum* abſceſſus, ex quibus multa materia fœtens prodibat. *Lalius à Fonte conſult. iij.*

Triplici affectuum genere homines conflictari ſatis conſtat; Angina, pleuritide, atque potiſſimum peripneumonia cujus maxime notæ traduntur: Eſt autem inflammatio pulmonis cum febre acuta: Locus affectus cenſendi ſunt parietes vaſorum & partium magis nervoſarum Pulmonis: communicatur autem affectus toti pulmoni, præſertim partibus proximis illi quæ inflammata eſt: Quam quidem affectionem interdum in ſanguinem pituitoſum atque bilioſum referendam cenſeo, nullo alio affectu præcedente, ex dextro cordis ſinu in pulmones vehementius excuſſum, qui non modo pulmonis venas & arterias, verùm etiam totum ipſius corpus præter modum implens atque diſtendens, coarctatur ac putreſcit, ac pulmonis inflammationem accendit; non eam quidem aliarum more collectam ſed toto viſcera diffuſam: Quamvis *Galenus* dicat. de c. Pulſ. c. 1. non acceſſiti à bile pulmonis phlegmonem, cum humor bilio-

biliosus ſit ſubtilis & facile elabatur, Reſpondeo 1. vel bili permiſceri pituitam, quemadmodum in hoc tempore: vel colligi humores paulatim, vel aliunde corrivare: Sanguis biliosus, cum eo nutriantur pulmones, Paulatim colligitur & peripneumoniam poteſt conſtituere: In id vitii plurimos præcipitat angina & pleuritis antecedens, cum tumor heterogeneus ex ſanguine, bile, & catarrhali excremento perfuſus in pulmones irruit per ora venæ arterioſæ & arteriæ venoſæ, ex parte vero à cerebro prolabitur: Phyſicis cauſis accedant Aſtrologicæ, Eclypſis ſcil. prætenta, atque Saturnus in mundi themate in ſexto domicilio, in domo Martis repertus, ex oppoſito horoſcopium reſpiciens: quæ præſertim ſenibus in hac tempeſtate morbos acutos minantur, ut ex iis peripneumoniis, ſi earum cauſas perpendimus, aliæ ex ſanguine pituitoſo, excremento catarrhali permiſto, atque bile oriundæ ſint aliæ vero ex bile melancholiæ portione permiſta & ex iis aliæ acutiores & interficientes 4. die, vel 7. aliæ mitiores: Præterea aliæ incipientes & eſſentiales; ſed raro plurimæ ex anginæ, pleuritidis vel catharralis excrementi ſucceſſione. Inter ſigna à poſteriori deſumpta, enumeratur febris aſſidua & acuta, difficultas ſpirandi vehementiſſima, & major quam in pleuritide, ſiquidem, ut ſcribit *Galen.* 1. de loc. af. 8. tanta inducitur difficultas, tanta anguſtia, ut ægri videantur ſuffocari Præterea dolor gravitivus ut ægri ſenſum cujuſdam gravitatis thoraci incumbentis potius quam dolorem ſentiant, cum pulmones tenui admodum ſenſu præditi ſint; Pulſus molles obſervantur, languidi, inæquales, ut refert *Gal* 4. de cauſ. Pulſ. 12. Tuſſis interdum ſicca, in principio præſertim, poſtea temporis progreſſione multa & varia apparent, modo alba & craſſa, modo flava, aliquando nigrore aliquo perfuſa; adeſt etiam rubedo maxillarum; Inter ſigna quæ ab antecedentibus deſumuntur, præter aëris præcedentis inæqualitatem, hujuſmodi affectus producendi accommodatam, non prætereunda eſt cibi potioniſque immoderatio & labores nimii; Signa cauſarum ita perpendantur, dum eſt à bile, quod raro accidere intelligo, ægri calidiſſimum aërem reſpirant, aquæ frigidiſſimæ, rumacris cupiditatem habent; Dum eſt ab aliis humoribus, ſummus ille æſtus non ita apparet, neque cætera ſymptomata ſunt ita gravia & periculoſa; Signa lethalis peripneumoniæ deſcribuntur ab *Aetio*, quod die quarta aut ſeptima interficit: vigiliæ aut ſomni breves, ſtuporem aut delirium inducentes: Quorum ſignorum omnium facile eſt rationem reddere, ſi quis voluerit naturam hujus morbi & partis memoria recte. Spirandi namque difficultas & anguſtia premit, ex inflammatione in pulmone bronchia anguſtius, cogente, quæ aëris attractionem impedit, Nullus eſt doloris ſenſus, niſi gravitatis, quia pulmo ſenſus eſt expers: membranæ autem interſepientes, à pleniore pulmone depreſſæ, dolorem gravantem producunt, extremis potiſſimum partibus quibus alligantur, quia major ibi extenſio, ut ad os pectorale & ſpinam exporriguntur, Exſpuunt ſemper aliquid, ob laxitatem partis affectæ, à qua ſemper aliquid reſudat, ſentiuntque calidam reſpirationem qua partim plurimum efflando, partim plurimum aërem frigidum attrahendo, allevari queant: Acuta comitatur febris, cum rubore inſigni maxillarum, ex fuligine ſanguinis putrentis ex qua cauſa delirium conciſtatur, &c.

Urina craſſa & confuſa] Propoſitis affectius præter accidentalem febrem etiam eſſentialem & malignam accedere duo ſunt quæ ſuadent, cum delirium ſuperveniens, tum urinæ confuſæ, Nam peripneumonia pectoris & aliarum partium conſenſione, ex heterogeneo excremento ut plurimum genita, & in ſene, non deberet in ſeptima die interficere: cui potius deberet accidere coma quam delirium, cum hoc à vaporibus ferventibus & biliosis contingere ſoleat, unde *Hippocr.* 7. aph. 12. In peripneumonia paraphreniris malum: qui affectus non ſolent eſſe ita lethales, cùm à materia pituitoſa aut plurimum pendeant, & multi ex his evadere debeant, unde *Hipp* in propoſita conſtitutione, dum has peripneumonia proponit, dicit fere omnes evaſiſſe: Lotia etiam confuſa poſſunt eſſe à calore febrili materia morbificam agitante à qua vapores ad caput exhalantes delirium acceſſunt: hæc enim confuſio & craſſities non ſemper oſtendit coctionis gradum, cum in principio in ſenibus pituita ſcatentibus id non facile contingat, ut ob id non ſine ratione colligendum ſit, iis febrem Eſſentialem malignam ſæpe conjungi. *Idem.*

Ab angina & pleuritide ortum ducebant] Quandoquidem diſſectis cadaveribus ſoli pulmones affecti apparebant, quanquam varia ſymptomata fatigarent, tumores circa fauces, lateris & pectoris dolores &c. inde confirmari poſſe videtur opinio eorum qui Anginam exquiſitam ſedem in pulmonibus habere ſtatuunt vide c. de Suffocatione §. 1. 2.

Frequentes Pleuritides, &c.] Inde quoque veriſimilis redditur eorum ſententia qui pleuritidem ab inflammatione pulmonis deducunt, *V. de lib. 2. cap. de lateris dolore §.*

§. 3. Melchior de Froſnoy annos 4. natus febre corripitur continua, ſed quæ exaſperationes haberet: catarrhus erat, *tuſſis, ſicca, nec præ tenellà ſitis quæ expleri non poterat*: tamen inanis ſemper erat tuſſis & tenuis humor eludebat ſpiritum: Vomitiones frequentes, alvus albicantia ejecit, deinde ſubſtitit: urinæ tenues crudæ, decolores præ febris vehementia medicamentulo alvus ſollicitata reddit multa biliosa: tuſſis perſeverabat: dolores ad ſiniſtrum hypochondrium, ſed vagi nec eodem modo perſeverantes deinde ſiniſtram lateris partem occupabant: alvus ſoluta eſt, varia excreta, chyloſa, *ſitis quæ expleri non poterat*: magnum in pulmonibus conceptum incendium conjectum eſt: hinc dolores ad ſternum & latus ſiniſtrum, ſed qui ad latus ſiniſtrum non perſeverabant: Medici putabant vomitiones ab imbecillitate ventriculi oriri: Quod in eam ſuſpicionem eos adduxit, eſt frequens dejectio, multaque rerum variarum, putridarum, viridantium: aliquando animus paulum deficiebat: & nos animi defectiones & frequentes vomitiones in alio obſervavimus, cui inflammatio pulmonis à pleuritide aut fugaci dolore lateris oborta fuerat. Febris non erat admodum vehemens, deſtillatio erat magna, eludebat ſpiritum: ſenſim conficiebatur; & incautis nobis cum cibum appeteret, biberet avidiſſime, 20. die, item cum de purgando eo cogitarent Medici, ſublatus eſt: *debuerat mitti ſanguis.*

Aperto cadavere nihil p.n. in pulmone contentum inventum eſt: una pars pulmonis veluti ſtipula ardente deflagraverat, lobus unius pulmonis, livebat, Hepar quoque veluti deflagraverat *Ballonius conſil. lib. 1. conſ. 27.*

eryſipelas in pulmone, impropriè dictum ab *Hipp.* 2. de morbis: denique hoc fuit pleuripneumonicum: Simile paſſus eſt *Theophilus Galeni*, cùm enim inextinguibilem unius menſis ſitim ſuſtinuiſſet, oborto leni dolore lateris, intra quatriduum interiit.

Debuerat minui ſanguis] In ejuſmodi peripneumonia & pleuritide ſine ſputo, An vena ſecunda? *Hippocr.* lib. 1. de morbis ita ſcribit, Fit Peripneumonia & Pleuritis ſine ſputo, ambæ ab eadem cauſa, & ſiccitate, Siccant autem & calida cùm nimium calefecerint, & frigida, ubi nimium frigefaciunt congelatur autem latus, & quæ in ipſo ſunt venæ, & convellitur: quantùm in ipſo eſt bilis & pituitæ, id à caliditate reſiccatur, & dolorem inducit & febrem, Hinc venam ſecare convenit in manu ſplenitidem aut hepatidem, juxta utram fuerit morbus;) Tamen lib. 3. de morbis dum pleuritide ſicca, & ſine ſputo loquitur, humectationis quidem multæ commeminit, at nunquam phlebotomiæ, Sic hic accuratos & ſagaces eſſe Medicos oportat: Cùm autem meminit pleuritidis ſiccæ à frigore, à quo congelatur in pleuritide latus, videtur explicate ideam earum pleuritidum quas 3. aphor. per hyemem graſſari ſcribit. Nam in his fruſtra tentatam ſectionem venæ ſæpe vidimus, cum potius conſilio *Hippocr* ſit veniendum ad tepefacientia & paregorica medicamenta: Quod prudentiores Medici, & qui non tam ſolent id remedij accelerare, nec ex vulgi opinione pendere, id faciunt.

§. 4. Multi incauti eripiuntur ob inflammationem Pulmonis, quorum in Pulmonibus nihil reperitur aperto cadavere, niſi quod *veſtigium aliquod flammæ* apparet, Et hoc idiotæ non animadvertuur, Quod accidere veriſimile eſt cùm Eryſipelas Pulmones obſidit *Ballonius. Epid. & Ephem. lib. 1 p. 23.*

ERyſipelas Pulmonis aliud à priori deſcribit *Hippocr.* l. de morb. int text. 8. Cùm pulmo *ov* ab igne facto tumet (*ὑδέρῳ*) hæc inflammatio præcipue fit à ſanguine, cùm in ſeipſum pulmo attrahit ſanguinem & continet, hic autem morbus æſtate ſub caniculam præcipue fit, Sic igitur æger ab hoc afficitur, Tuſſis incidat ſicca, & rigor, & febris, & rectæ cervicis ſpiratio, & labor vehemens in pectore, (*ob inſim*) & nares dilatat, & aperit, ut equus currens, & linguam exerit, ut canis æſtate ab aura, quæ eſt in æſtu ſummo, uſtus & tumor habet pectus, & paucis atque longo intervallo lingua hæſitat, & rubor in oculis, & plurimum ſentit in toto corpore, & præ labore decumbere non poteſt, ſed ipſe ſe ipſum præcipitem jacit ac devolvit inquietudine laborans, &c.

§. 5. Vir Rever. bilioſus & melancholicus, *poſt multos animi corporiſve labores* multam ſanguinis rubicundi cum tuſſi copiam rejecit, qui auxiliorum ope viſus eſt melius ſe habere, quamvis febris Aſſidua reliqua fuerit, quæ bis ſeptem diebus tranſactis aucta eſt, poſt cibum & nocturnis horis magis increſcens: conqueſtus etiam eſt per biduum de ſiniſtri lateris dolore, eóque non admodum intenſo, cui per hoc tempus aliqua tuſſis, ſomni brevis, difficilis ſpiratio conjunguntur, nihilominus deſiſtente dolore, febris in dies magis augeſcit, & præter ſomni brevitatem, in hoc tempore adeſt ſiccitas & ariditas linguæ ſine ſiti, dolor univerſi corporis, durſi præſertim, mingendi difficultas, lotia clara & fæces duriores: Ego ſuppoſito ſanguinis profuſionem præcedentem à Pulmone fuiſſe, & cum non præceſſerit dolor, potius per anaſtamoſin factam eſſe quam per diæreſin, exiſtimo in ſubſtantia Pulmonis laxiori relictum, illius partis inflammationem concitaviſſe, deinde corruptionem & gangrænam; & ob id non eſſe mirum ſi in primis diebus adfuerit tuſſis & dolor, deinde parte affecta cancroſa reddita, omnia deliruerint. Febris aſſidua à cibo & horis nocturnis ingraveſcens ex affectione propoſita proficiſcitur: An vero etiam febris fixa conjungatur, in dubio relinquo. Mingendi actio fere ablata, & ſiccitas linguæ ſine ſiti, proveniunt ex facultatis harum partium deficientibus; cum non reperiantur aliæ cauſæ in quas poſſint referri, quia ratione ſiccitatis cum non percipiatur ſitis ob delirium, ſequitur ex defectu facultatis ſitiferæ ſymptoma procedat; Idem die de mictione fere ablata.

Alij Medici putabant morbum futurum diuturnum, cum ſymptomatibus augeſcentibus ſpatio duorum dierum ſuffocatus obierit. Antequam ſecaretur cadaver, ſciſcitatus quæ mea eſſet opinio? reſpondi corruptionem Pulmonis in parte ſiniſtra verſus dorſum vergente, quemadmodum in conſultatione dixeram, Et ſecto cadavere ita inventum eſt. *Lælius à Fonte conſult. xlix.*

PArte ſiniſtra] Adnotavit *Joubertus* cap. 7. de affect. Thoracis in Pulmonia non eſſe neceſſe totum Pulmonem inflammari nam ſæpiſſime unum aut alterum lobum tantum id pati, quod infinitorum cadaverum apertio ipſum docuit.

De ſiniſtri lateris dolore] Vide quæ dicta ſunt de Pleuroperipneumonia lib. 2. Ut hinc conſtet ſæpius affici Pulmones cum ſola plura in vitio eſſe credatur.

§. 6. Rev. Pater poſt multos labores & in aëre pernitioſe moram, ut & ſub radiis ſolaribus, febre Aſſidua cum deſtillatione ad partes ſpiritales, tertianæ duplicis formam referente fuit conflictatus, à qua tranſacta xi. die viſus eſt evaſiſſe: Deinceps dum in novis erroribus verſatur, in febrem Aſſiduam delapſus eſt, quæ à longo rigore exordium ſumens, cum dolore ſiniſtri lateris, cujuſdam gravitatis thoraci incumbentis, cum tuſſi initio ſicca, *deinde progreſſione humida*, in qua pituitoſa flavitie & cruore perfuſa apparente; ſpirandi difficultate vehementi, cum pulſibus mollioribus, languidis & inæqualibus, malis rubentibus. Hic 14. die recidivæ ſuffocatus obiit.

Viſum eſt ſecare cadaver, cum omnino ego præſagirem in pulmonibus offenſionem eſſe. Secto cadavere, inventa eſt altera pulmonum pars aucta in magnitudine, ut quadruplo major eſſet quam altera, & durior, quæ ſectâ multa a quaſi fœtida fuit expurgata, & caro inventa denſa, dura & rubra, quemadmodum eſſe ſolet Hepatis caro, & ab eodem latere etiam muſculi intercoſtales non ſine læſione inventi ſunt. *Lelius à Fonte conſult.c.*

T*Uſſi humida, &c.*] Notandum in febribus continuis aliquando accidere excreationes cruentas aut ſubcruentas, unde non illico colligendum adeſſe Pleuritidem aut Peripneumoniam. Hinc *Hippocr.* aph.47 4. *In febribus non intermittentibus excreationes ſanguinolenta livide, & graveolentes biliosæ, omnes malæ ſunt.* Quæ materia non tam thoracis eſt quam aliarum partium, qui excrementum deponunt in Pulmones, ubi per moram alienum induit colorem, Aut contingit talis excretio cum humor in Pulmonibus congeſtus, accedente febre eſſentiali, ſolvitur, & extenditur: Talem excretionem ἀναπτυσμὸν vocat, *Hippocr.* veram autem à Pulmone manentem, πτύαλον. quæ index eſt inflammationis partes thoracicis obſidentis: ſic Pythion 3 Epidem, part.4.ſect.5.ſexta die varia & cruenta extuſſivit, cum tamen nec pulmonicus nec Pleuriticus foret, Nec à capite malum eſſet, ſed tantum ab influxu materiæ cujus ea non aderat copia ut inflammationem pareret, aut forte incendium non conceperat.

Cum deſtillatione ad partes ſpiritales) Nec tamen inferendum quæcunque e pulmonibus extenduntur ea è capite defluxiſſe, ſicut enim cerebrum ob ſanguinis copiam, qui ſinus ipſius membranarum implet, ſi crudus ſit, excrementa continuò colligit, Ita & pulmones, quorum vaſa ſanguine plena ſunt, ſi ille excrementis ſcateat, copiam illius coacervant.

Poſt multos labores) Sunt ex Medicis qui cauſas procatarcticas negligunt, ſunt qui pluris faciunt: nam cum extra corpus poſitæ ſint, videntur negligendæ, tamen ad diagnoſin & curationem non parum habent momenti: Vulgus fere totus eſt in cauſis externis & fruſtra eas cauſas tanti facit, Nec enim videndum quod morbum faciat, ſed quod tollat ait *Celſus*. Externæ cauſæ internas & antecedentes quaſi irritant & provocant, ab externa enim cauſa fere fit initium motus. Huc pertinet quod *Gal.* ſcripſit 1. Epid. ad hiſtor. Sileni, Cauſæ externæ diarias febres excitant ſi corpus morbo non ſit opportunum, Et ita laboraſſet *Silenus*, ſed quia jam ad aliquid deterius aptum & comparatum erat corpus, ideo gravi morbo eſt implicatus, unde ſtatim morbi initio gravia diràque ſymptomata apparuerunt, &c.

§. 7. Nob N. annorum xl. conſtitutionis ſanguineæ, pleniorîſque habitus, circa 4. Febr. 1617. cum febribus accidentibus incidit in pectoris anguſtiam, reſpirationis difficultatem, ſequente ſputo cruento & concurrente urinæ ſuppreſſione: Prout autem erat vir magnanimus, Ita parum vel nihil hunc affectum curans, Heidelbergam proficiſcitur, ibique deterius habeas, venæ ſectionem inſtituit, & poſt biduum Darmſtadium repetens, omnia ſymptomata magis ingraveſcere ſentit, unde Francofortum ſequenti die ſeſe confert, ibique Medicorum opem fruſtra implorat viribus naturæ, ob gravia ſymptomata ſuccumbentibus. Adfuit autem præter ſigna Peripnoumoniam comitantia, Difficultas urinæ, qua mirum in modum affligebatur, cui fortaſſis anſam præbuit *denegata ſeri copioſioris diſſipatio* per habitum corporis, ob aëris hyberni frigidioris inclementiam, in quo prædictum iter Initio morbi ſuſcipiebatur, inprimis cum alias etiam nephriticis obſtructionibus æger interdum laboraret. Deſiit ea difficultas urinæ remediorum uſu, ſed adhuc ſputum cruentum, dyſpnoea, nullus dolor in pectore, calor p. n. ſummáque virium imbecillitas aderat, ex quibus ſignis facillime Pulmonum inflammatio lethalis colligebatur. Ingraveſcente ergo virium imbecillitate 25. Febr. tumor pedum ſuccedit ſymptomaticus. Ac 26. viribus pedetentim oppreſſis, & uno atque altero pedum digito liveſcente atque emoriente, circa veſperam, præcedentibus diebus præeuntibus levibus deliriis, ſæpius cum ſopore quodam obortis, animam reddidit.

Aperto cadavere, in pectoris cavitate ſerum ſanguinolentum copioſum aderat; Pulmones, quorum ſubſtantia alias ſpongioſa, undique ſanguine craſſiore, qualis venoſus eſt, ſcatebant, extremis eorundem partibus induratis & nigricantibus: Cor flaccidum & intus penitus exangue, conſpiciebatur, att inteſtina ſanguine putrido flatibus permiſto replebantur, unde paulo ante mortem copioſus ſanguis odoris deterrimi, ob imbecillitatem retentricis ſummam, etiam excernebatur. *Horſtius obſerv.ix.lib.3.*

D*Enegata ſeri copioſioris diſſipatio*) A redundante & æſtuante in vaſis ſero poteſt oriri Peripneumonia, ſi præſertim fervida adſit viſcerum intemperies, Id enim ſponte, præ copia vel accedente ambientis calore, aut etiam frigore, (unde ſuppreſſio fuliginum) fervorem & incendium concipiens, à ſanguine ſecedit, exundatque in Pulmones, ob raritatem & motum ad excipiendum opportunos.

§. 8. D. Franciſca Chapuis uxor D. Rival Aurifabri Genevenſis ætatis annorum 36. à ſex menſibus gravida; nephriticis doloribus obnoxia, quæque ſæpius calculos excluſerat, quinta morbi die, 12. menſis Ianuarij anni 1672. me accerſiri jubet, Pharmacopæi curæ ante commiſſa; Erecta cervice ſpirabat, cum febre continua gravativo pectoris dolore, tuſſi aliquando ſicca aliquando humida, rubore intenſo genarum, ſiti inexhauſta, lingua arida: acceſſerunt vigiliæ & nona à morbi die, τέτανος cum delirio & deglutiendi difficultate: Eductus ſanguis fuit omnino corruptus, & quem triduo ante obitum, etiam urgentibus ſpaſmis

temerario auſu Pharmacopæus, inciſa utriuſque manus, eodem tempore ſalvatella, educi curavit: Urgebant præterea hypochondriorum dolores & flatuum ſuperne & inferne eruptio. Primo ad ægram ingreſſu Peripneumonia laborare pronuntiavi, eaque lethali, tum ob graviditatem, juxta aphor. 38. ſectio 5. Tum ob vehementiam ſymptomatum, ſanguiniſque corruptelam: Pharmacopæus uni nephtiridi intentus fuerat (etſi nullæ tunc ejus eſſent querelæ ac libere permearent urinæ, quæ ſubjugales ſemper fuerunt) ac febris extinctioni: Urgebant aſſidentes mulierculæ abortivi exhibitionem, quo diſpendio fœtus ſalvaretur mater. Ea XIII. morbi die extincta, Magiſtratus cadaver aperiri juſſit, quia maritus pridie obierat; quanquam morbo omnino diſſimili, convulſus & catalepticus: Suſpicio enim fuerat aſſumptæ in cibo cicutæ.

Aperto cadaveris abdomine, in conſpectum venit uterus, cui fœtus firmiſſime annectobatur, & non ita pridem extinctus, inteſtina, tum tenula, tum craſſa, flatibus mirum in modum turgebant hinc illa anxietas & orthopnœa toto morbi decurſu urgens. Accedente extraordinaria hepatis, etſi ſaniſſimi, magnitudine & vitio pulmonum: Cyſtis fellea 44. lapillos continebat, quorum major fabam æquabat ſplen integer erat; Renes flaccidi, male colorati; omnique pinguedine deſtituti: ureteres ſumme dilatati, in longitudinem producti, contorti flaccidi. Reſerato thorace, prodiderunt ſe in pulmonibus veſtigia inflammationis; qui tumentes, lividi, male colorati, taboque & pure undique diſtenti, in conſpectum venere: Edacem fuiſſe poſtea didici, etſi inter diſſecandum aſſidentes, percuntanti mihi & magnitudinem jecoris admiranti, negaverint.

G*Ravativo pectoris dolore, tuſſi, robore, &c.*) Sicut phlegmone pulmonum manifeſtis aliquando ſe prodit indiciis, ſic ſæpe latet etiam exercitatos illius cognitiu adeo ut variè illudat peripneumonia. Id quod accidit non tantum ratione humoris illam committentis, qui varias affectus ideas expromit, ſed præſertim partis affectæ: Prout enim Pulmo partibus ſummis vel imis; anticis, poſticis aut lateralibus, laborat; profundis & intimis aut ſuperficiariis ac externis, ita hac vel illa ſpecie affectus ſe prodit: His adde varias illos conſtituentes partes, parenchyma ex veſiculis innumeris conflatum vaſa arterioſa & venoſa, ac tracheæ arteriæ truncum & ramos, connexionem item & cum variis partibus cohærentiam, à quibus ſingulis ſingulare quid exſurgit: Summæ Pulmonum partes inflammatione ſi tententur, quia his appenditur trachæa arteria, anginoſum quid exoritur; affectione ſummum guttur pertingente, adeo ut quidam eam anginæ ſpeciem (cynanchen vocant) in qua nihil neque foris neque intus apparet, meram ſobolem peripneumoniæ eſſe arbitrentur, ſi ſupremas pulmonum partes invaſit affectio, Non ſecus ac urinaria veſica calculo laborans, ſui affectus in ſummo cole indicium exhibet. Imorum pulmonis loborũ phlegmone obſeſſorum paulo difficilior eſt dignotio, quod hi fere liberi, nullique parti adſtricti, niſi forte aliquando diaphragmati (quo in caſu cum hoc ſurſum retrahatur, difficilior evadit reſpiratio) cohæreant. Vaſa præterea tantum minima, eaque fere capillaria, eos perrepent, unde parcior inflammationis materia, hinc noxa gravis emergere nequit. Sin laterales pulmonum partes phlegmone habet, pleuritis fere ejus comes eſt, quia exſudans per poroſam & meabilem eorum tunicam ſanies pleuræ affigitur, à qua eroditur, unde affectus prius ſymphaticus idiopathicus evadit, hinc peripneumonia pleuritidis ſpecie primo imponit, ac in progreſſu uterque affectus conſociatur. Poſticam in pulmonum partem ſi fluxio irruat, dorſalem pleuritidem invehit, de qua *Hippocr.* lib. 3. de morb. tit. 40. Practicis fere intactam, cujus aſſidens ſignum eſt mictio rubra, incaleſcente ſcil. ſanguine in majoribus vaſis pulmonum illi regioni ſubſtratis. Obſcurior eſt hic affectus in infantibus, qui quæ lædunt effari nequeunt. Anno 1669. obiit mihi puella duos annos nata, quæ citra tuſſim & dyſpnœam intra quindecim dies cum mite febre tabida interiit; Dorſum illi totum ſtatim poſt obitum intenſe livebat, ab inflammatione proculdubio vicinæ pulmonum partis. Antici pulmones inflammati fere vultu rubore ſuffuſo, præſertim malis, ſe produnt: Sed maxima & præcipua exſurgit differentia pulmonis inflammationis, prout partes intimæ aut ſuperficiariæ obſidentur, ratione vaſorum quæ in partibus profundis inſigniora ſunt, minora in extimis, unde gravior aut mitior, affectus. Hinc de affecta ſede olim plurimum fuit digladiatum, teſte *Aureliano*, alii ſi quidem venas Pulmonis tantum eo malo teneri volebant, ut *Diocles*, *Eraſiſtratus* vero arterias, *Apollonius Herophilus* utraque vaſa. *Aſclepiades* autem bronchia ipſa: *Praxagoras* partes pulmonis quæ ſunt ſpinæ conjunctæ: *Demetrius Herophilus* cum *Celſo* voluit Pulmonem totum affici, Ex parte enim ſi fuerit tumor ille pleuritim eſſe dicebat. *Soranus* totum corpus hac paſſione vexari dicit, ſed vehementius Pulmonem, atque inde nomen deſumpſit Peripneumoniæ, Differentias ab humoris incumbentis diverſitate miſſas facio, quas repete ex *Hippocr.* lib. 2. de morbis, De Victu acut. & lib. de morbis internis.

§. 9. Quidem in Febrem Aſſiduam lapſus eſt cum tuſſi, dyſpnœa, dolore ad dextram thoracis partem. Pars dextra pulmonis fuit inventa corrupta, Et ejuſdem lateris pleura male affecta. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

§. 10. Circa novilunium menſis Novemb. anni 1607. cum Virum Illuſtriſſimum jam quindecim dies febris, arthritis, ſopor aliaque ſymptomata crudeliter exercuiſſent, ecce derepente inſolita acceſſit reſpirandi difficultas, ad ſublimem accedens & recti ſpira, eaque dolore univerſi thoracis ſuperioris comitata, atque gravi illo quidem magis quam pungente, & una tuſſicula, ſed rara. Eo dolore quarto die evaneſcente, ſupervenere ſopor *generumque rubor*, febre interea ſpirandique difficultate increbreſcentibus. Quem morbi progreſſum tametſi ipſe non viderim, ſed ex relatu tantum ægri & domeſticorum, atque triduo

dunta-

duntaxat ante obitum vocatus fuerim, Illico Peripneumoniam urgere & jam ad ſuppuratum & brevi ad mortem tendere ſignificavi, cum tamen pro ſebre ſimplici catarrho conjuncta duntaxat ab omnibus haberetur: nam & pathognomonica ſigna eum affectum evidenter arguebant, & præter ſputa toto morbi tempore alba, viſcida, ſpumoſa prorſus, rotundáque æſtus, ſuffocatio & velut *leipothymia*, nec non ephidroſis ſuperiorum partium cæteráque accidentia confirmarunt ſatis, quibus non multo poſt difficultas in ſpirando gravis, ſudor toto corpore diaphoreticus ſucceſſit, à quo ſenſim *labefactari functiones omnes* & ſtertor ſubſequi cœpit. Tum præter dejectiones alias, ſemper abominabiles, tunc fœtoris expertes, hoc quoque memorabile fuit, quod in illo ipſo agone, antequam exſpiraret, è naribus per 4. horas diſtillavit humor albidus, tenaxque & fœtidus omnino, ac vere purulentus, ſed excoctus, qui in pulmonibus ebulliens ſua ſponte in nares deſpumaverat: cujus etiam reliquias repertum iri in diſſecto Pulmone denuntiavi, & revera obſervavi, quanquam longe major portio ante mortem diſtillaſſet.

Poſtremo cùm viſcera & hypochondria, inteſtinaque cum ventriculo & meſenterio, integra ac inculpata omnino fuiſſent reperta, Præter Renes calculis prægnantes & cæteroqui, ſanos; Solus Pulmo inſigniter tumidus & quodammodo exeſus repertus, in iiſque unus humor albus & tenax ac purulentus dilitoſcens. *Car. Piſo de morbis à ſero ſect. v. cap. I.*

ARthritis) *Galenus* lib. de Theriaca ad Piſonem annotat affectus Pulmonum eoſque lethales doloribus arthriticis facile ſuccedere: Locus eſt commemoratione dignus, qui ſic habet, *Alia vero medicamenta qua podagrici in morbi auxilio bibunt, ad pedem quidem humores deferri vetant; ſed horum ſuperfluam humiditatem non diſcutientia, majorem quandam morbum faciunt; nam fluxionem per corpus oberrantem Pulmo ſemper ob ſpirandi neceſſitatem motus, ac propter corporis ſui raritatem ad illam excipiendam facilis, totam ipſam ad ſe trahens, ita hominem ſuffocat, quod periculum non raro conſpicimus.*

Catarrho) *Avicennas* lib.3.fen.2. tr.11. cap.11. ſeribit à catarrho Anginam; Pleuritidem & Peripneumoniam generari; quæ ſententia in mentibus multorum alias radices egit. Sed male credunt Medici quãcumque materiam in pectore coacervatam à capite in ſubjectas partes præcipitari, cum potius veriſimile ſit materiam pituitoſam quæ è pectore extunditur, ejectamentum eſſe totius maſſæ ſanguineæ in thoraceis partes detruſum. Potiſſima ratio qua nituntur, ea eſt, quam ex *Ariſtotelis* lib. de Somno & vigilia ca. 4. deducunt, Dari ſcil. ab imis partibus ad ſuperas anathymiaſin, cujus in cerebro fiat condenſatio, hinc in ſubditas partes defluxio, non ſecus ac in ſecunda aëris regione condenſantur vapores & in imbres convertuntur, unde reciproco motu fiat mutuus inper ſuperas & inferas partes fluxus & refluxus, Vias autem per quas in ſpecie à capite materia catarrhoſa deflueret ad Pulmones & thoracicas partes, voluerunt eſſe tum conſpicuas, oſſis cribriformis ductus, nares, palatum, os, fauces aſperamque arteriam: Tum abditas, arterias & venas, ſpatiaque ſubter cutem à vertice in cervicem ac tempora, per quæ humores in faciem, collum, guttur, dorſum, ſubditaſque omnes partes diffunduntur, unde exterioris diſtillationis fontes quam commentus eſt *Fernelius*. Sed quantum ad has vias Doctiſſ. *Schneiderus* lib. 2. de catarrh. ſect. a cap. 20. firmiſſimis rationibus probat humorem pituitoſum & excrementitium ſubter cutem capitis fluentem, ad foramina oſſis cuneiformis & cribriformis nec manare, nec illac tranſitum habere Libr. autem 3 ſect. 1 cap. 6. pluribus demonſtrat catarrhum non ex cerebro, quaſi peculiare ejus recrementum, oriri, ſed potius ex tota maſſa ſanguinea, atque ejus materiam una cum ſanguine per vaſa circumvehi, ac tandem in extremitatibus egeri. E quibus fundamentis ſtatuendum Catarrhum Peripneumoniæ originem non dare, ſed potius humorem pituitoſum ex maſſa ſanguinea ejectum in Pulmones per arterias & venas quod Pulmonum ſitus & ſubſtantia clare indicant; Cùm enim, hi (molle rarumque viſcus) infinitis vaſis referti, cor, ſanguinis officinam, in ſinu ſuo excipiãt, haud modicum excrementi ex ſanguinis elaboratione redundare credendum eſt: tum ex eorundem venis ichores multos exſudare, quos facile excipiat fungoſa Pulmonum ſubſtantia: ubi enim vaſa hæc multo turgent ſanguine, quicquid ſuperfluit aut tranſcolatum in eorum ſubſtantiam detruditur, poſtea per bronchia excluditur & expectoratur: quæ materia, ſi præ multitudine, vel cruditate, lentore aut craſſitie intus cohibeatur nec expelli queat, ab ea, vaſa anguſtiora ita replentur & obſtruuntur, ut hinc prohibita tranſpiratione conculcati incaleſcant humores & inflammationem pariant, ut docet *Baronius* lib. 1. cap. 14. de Pleuripneum. Quæ ſententia *Hippocr.* anteſignanum habet, Is enim lib 1. de morbis, *Pulmonis*, ait, *inflammatio fit quando commotam humectatámque pituitam & bilem propter calorem ex vicinis locis pulmo ad ſe traxerit.* Ac lib. περὶ τῶν ἐντὸς π. n. 4. *Pulm. inflamm. fit cum ad ſe Pulmo ſanguinem aut pituitam ſalſum traxerit, neque rurſus dimiſerit, ſed ibi collecta & concta fuerit.* Quod autem de vaporum aſcenſu in cerebrum adſtruunt, inane eſt imaginationis commentum; Annuimus quidem vapores, ut reliquis partibus, ita capiti communicari interdum, at non ut vaporem ſimpliciter, ſed qua in humorem converſum, ſimulque cum maſſa ſanguinea circumductum: Præter enim venas & arterias nullas reperire eſt vias, quæ ab hepate, liene vel utero ad cerebrum tendant; adde interjecta vaporum aſcenſus impedimenta, ſeptum tranſverſum & alia; ut palatum fumis è ventriculo per œſophagum ſurſum tendentibus: hinc *Crato* Tomo 1. conſ. 1. *Cur vapores calidi & humidi potius per ventriculum ab hepate ad cerebrum, quam per venas ad caput deferri videantur, cauſam non reperio.* Atque iterum dubium inſolubile reſtat, qua via excrementis hujuſmodi ſuſceptis per venas & arterias, cerebrum ſe liberet? Erudiri qui cupit, redeat ab lib 1 Tr. de catarrho. Huc pertinet alia non minus difficilis quæſtio, An aliquid à capite decidens, in pulmones per aſperam arteriam deerrare poſſit? Nos quanquam *Galenus* potiùs portionem aliquam in pulmones hac via dilabi aſſerat, *Hippocr.* tamen ſententiæ lib. 4. de morbis aſſentiri malumus, qui præter ſpiritum nihil omnino illac transfluere exiſtimat. Ac recte nominatus *Schneiderus* lib 3. de catarrhis. *Si quadam portio*, inquit, *potionis inter bibendum in Pulmones ſemper traheretur, illud viſcus una nocturna perpotatione & convictu refercíretur, quanta enim vis potulenta materia in ramis aſpera arteria cumularetur?*

tur? non ne ea hic ſtagnabit? nam non poteſt decurrere. Nec Pulmonum vaſa illam imbibere poſſe videntur, cum ſit tam cruda. Ac rami aſperæ arteriæ ſunt itinera animæ, ſi illa materiam potulentam conciperent, nonne ſpiritum omnino intercluderent? Si gutta ex potu in laryngis fiſtulam in bibendo aliquando deerrat, quam vehementer homo torquentur? Hoc quoque clarum exinde evadit, quod dum aliquid cibi vel potus deglutitur, neceſſe eſt gulam dehiſcere, hinc per naturæ ſolertiam factum eſt, ut verſus guttur diducta anteriore gulæ parte, tunc fiat ipſius gutturis depreſſio, ob quam prohibetur reſpiratio, cùm enim cibum deglutimus, clauditur epiglottis arctiſſime: quare ſi quando fit deglutitio, omnino ſpiritui negatur via, quanto magis cibo atq; potui intercludetur ingreſſus? Autopſia quoq; oſtendit gutturis cartilagini Arytænoidi operculum quoddam cartilagineum à natura eſſe ſuperimpoſitum, quod lingulam vocant, cujus magnitudo æquivollet cartilaginis hiatui, quo exactè claudatur, at id fruſtra à natura conditum eſſe credendum, ſi uſui dicto non inſerviret: Quoad experimentum per coloratas potiones factū, id in canibus tentatum non ſucceſſit. Si quicquā repertum in bronchiis, illud *Barenius* fuiſſe ait vel humoris biliosi, vel porracei vel crocei aliquid: aut ſi fides danda, authori libell. de corde, id potius per quādam tranſcolationem aut reſudationem per poros ignotos factam, credendum. Ex his conſtat, ſi nihil quicquam tenuioris ſubſtantiæ per hauſtum aut linctum in aſperam arteriam deſcendat, nihil quoque pituitæ aut humoris potu craſſioris lenti ſimul ac viſcidi, in pulmonem deſcendere poſſe. Demum, conceſſo portionem aliquam per dictam viam in pulmones prolabi, an inde argues totam illam illuviem, quę per anacatharſin exfunditur, e capite in aſperam arteriam exſtillaſſe; ſi ipſa in egreſſu tuſſim excitat, cur non itidem in ingreſſu? At vero peripneumonia, ſi ejuſmodi humoris in pulmones illapſum cauſam agnoſcit, cur eadem non omnibus æque contingit, quibus catarrhus familiaris eſt?

Ephidroſis) Mali ſunt *Hippocr. 4. acut.* Sudores circa caput & claviculam apparentes, fiunt enim vincente ægritudine ob æſtum, impetum & violentiam; iique ſudores omnino ſunt ſymptomatici, à quibus ægri imbecilles facile exolvuntur.

Sudor toto corpore diaphoreticus) Sudorem uberius manantem, etſi criticum ægris, perniciosum eſſe, proſtant exempla. Unum afferam inſigne quod an. 1674. accidit. Uxor Mercatoris Genevenſis, exeunte Julio febre prehenditur intermittente, cujus paroxyſmi inæquali admodum paſſu incedebant; aliquando xxiv horarum ſpatium explentes aliquando quinta aut ſexta deſinentes, nullo invaſionis obſervato tempore aut ordine, alias alternis diebus, alias bis unica adorientes: Comes fuit capitis dolor, quem mulcebat epithema ex nucleis perſicorum aquis verbenæ, ſambuc, ol. roſar, &c. comparatum, Fatigavit ab initio nauſea & vomituritio, ſedata ab exhibitu ſale vitrioli, cujus ope pituita multa & bilis excluſa: Cardialgia biduo poſt exſurgens, deſiit uſu Emulſionis ſeminum citri. Sudores multi ab initio morbi, humorum exſuperantiæ argumenta. Sanguis tum è brachiis, tum ex venis ani elicitus, ſero diffluebat; hinc criſin per ſudores ad futuram prædixi: Die morbi xiii. manu pulſui admota, leves σπασμοὶ percipiuntur, cum in cataphoram inclinatione, quæ exuperantis cacochymiæ ſeroſæ indicia; Cucurbitulas ſiccas à cervice ad imos lumbus admoveri curo, quarum ſubſidio deſierunt contractiunculæ, & excuſſus ſopor: Ingruente xiv. die univerſalis convulſio, ſed nec vehemens nec diuturna corpus concutit, criſis proximæ prodromus, Sudor enim ubertim manat, quem ultra bihorii ſpatium protrahi prohibeo, exolutionis virium metu; Ægram tamen adſtantes ſudoribus diffluere ad plures horas concedunt, unde leipothymia ingruit. Stragulorum partem ideo detrahi jubeo & induſium, non ſecus madidum quam ſi aquæ immerſum fuiſſet, cardiaciſque recreare; Statim reſurgunt vires, recolligi que ſe natura, pugnam reſtauratura; Redit ſudor, ſed cum contractiunculis, quæ metum incutiunt aſſidentibus, non item Medico, qui perſpectu virium tenure, & criſium indole, quas ſemper prægrediuntur ſymptomata, formidanda quidem ſi die non critico, & ſi natura certamini impar ſit; nequaquam ubi virium robur conſtat, & dies legitimæ pugnæ indicta adeſt. Terror tamen muliercularum animo impreſſus, conſilio meo prævalet, qui rem naturæ committendam ſuadeo, nihil moliendum ea die quo naturæ vim inferat, ſatis eſſe illi auxiliatrices porrigere manus, Si quid aliud urgeat, eam jam fræno potius quam ſtimulo indigere. Alii tamen advocantur Medici, qui muliercults, de hyſtericis ſymptomaticis ſollicitis, credulas aures præbent; quanquam toto morbi decurſu, ne minima uteri affecti indicia ſe exhibuerint. Internis femoribus veſicatoria affigi imperant, quorum vis ab ime hauſto madore elusa, etſi tuto quadrihorio hæſerint. Spe fruſtrati, porro ferrum ignitum ibidem admovendum convolant, quod prudens Chirurgus affigere recuſat: (mihi vero obſtanti febrem à ſeri orgaſmo ortam eſſe, cujus portio ad cerebrum delata initium nervorum vellicet; Diem eſſe criticam, cum expulſione critica, quæ naturæ regimine concedenda ſit, præſente virium vigore; accidentia terrifica, cum ſudoribus finem habitura; Medicum eo in caſu ſpectatorem eſſe debere, non actorem, Ex conſilio Galeni, ea die ne clyſteri quidem locum eſſe, Cucurbitulas ſcarificatas pridie, occurrentibus iiſdem ſymptomatibus, proficuas, è re potius futuras ſi quid moliendum, quod naturæ motui non adverſarentur; interim cerebrum degravare valerent; & liberare tum à levibus ſpaſmis, tum à cataphora:) Reponunt cuncti hæc eſſe hyſterica, cavendum eſſe ne vapores gravius caput occupent lethales; accerſant ſpaſmos; qua de cauſa præſcriptis a ſe veſicatoriis validiora imperant, atq; ſequentem viſitationem ad horam viij. veſpertinam indicunt: Sed ut ante, irritus fit cataplaſmatum effectus, à ſudorum copia, qui adeo ubertim manarunt, ut ſimul cum iis anima evolarit ſeptima hora, circa ſextam adveniens non madidam modo ægram, ſed ... natantem invenio; Pulſus plenus adhuc, ſed undoſus & obtuſus, cujus nec ſyſtole nec diaſtole diſcerni poterat: Ut non modo veriſimile ſit, ſed etiamnum certum, ſi coercitus fuiſſet ſudorum impetus, protractumq; eruptionis criticæ tempus, ægram morbo defungi ſalutariter potuiſſe.

§. 11. Anno 1563. Autumno, cum per totam fere Italiam tuſſes, peripneumoniæ, & malignæ pleuritides, epidemialium morborum inſtar graſſabantur, atque multos occidebant, inveni in omnibus quos ſecui, quaſi totos pulmones ſanguine media ex parte putrido repletos, turgidos, atque mirum in modum induratos. *Coiter in Obſerv. Anatom. & Chirurgicis.*

§. 12. R. P. Febre magna correptus eſt, eáque continua, cum Siti Spirandi difficultate, tuſſi, &c. Pulmo mortui totus ſanguine repletus mirum in modum tumidus apparuit: itaut, non vaſa tantum turgerent, ſed per totam ſubſtantiam ſanguis conglobatus ſcirrhi duritiem

ximu-

æmularetur; Cor & circumſitæ venæ ſanguine mirum in modum repletæ inventæ ſunt; Imo & ſiniſter ſinus cordis ſanguine repletus. *Vide lib. 2. tit. de Sputo ſanguinis.*

§. 13. Virgo brevi morbo ſublata eſt, ante tamen biennium altum ducebat ſpiritum: ante obitum Febris Continua accedit, quæ ſub noctem intendebatur. E thorace aquæ viroſæ magna copia effluxit, Pulmones erant ſyderati. *Lib. 2. tit. de Tabe.*

E*T veluti leipothymia*) Quibus inflammati Pulmones, animus ſæpe videtur deficere, tum ob phlegma contentum, quod fatuitatem quandam inducit; tum ob vaporem, tum maxime quod cordis regia accenſa, animus præ incendio videatur deficere: accedit revocatio caloris & ſpiritus ex omnibus partibus, excitatio ῥευμάτων capite accenſo, evocatio humorum, ichorumque à partibus inferis, quod *Hippoc.* obſervavit in Coacis, qui loquens de quibuſdam quibus totus Pulmo cum corde inflammatus, *ait*, animi deliquia iis contingere: An cùm animus linquere videtur, à ſectione venæ (quæ hic præſentius & unicum remedium) temperandum? Nequaquam, imo ea ſæpe repetita ſanguis copioſe detrahendus, nec terreri oportet iſtis deliquiis, non ſunt enim συγκοπτικὰ, nec madoribus & τῇ ἐφιδρώσει, quæ ſæpe adeſt ob cordis incendium: Et experientia, & ratio & judicium Medicorum ſi quando alias hic maxime elucet. *Bullonius.*

§ 14. Vir Illuſtris ſanguineæ & bilioſæ temperationis, in primo ſenio conſtitutus, qui multis ab hinc annis ruborem non naturalem in genis ferre cum puſtulis extuberantibus conſuevit, Cùm Venetias appelleret, ex nimiis laboribus, & vigiliis in Febrem Aſſiduam delapſus eſt, cujus cum diuturno rigore cœpit initium, cum tuſſi, dolore pungente & reſpirandi difficultate ac pulſu duro, aſpero inſtar ſerræ, quæ auxiliis adhibitis ſeptima die viſa eſt mitior reddita, ut ſputa non amplius cruenta, ſed alba conſpicerentur. Tranſacta ſeptima die, rurſus febris cum rigore invadit, cum tuſſi & maxima reſpirandi difficultate, dolore non ita intenſo, ad mediam thoracis partem potius vergente, cum pulſu magno, undoſo, & ſputione cruenta nigricante uberrima, ut mirum videretur unde tam copioſa exſputio proficiſceretur, ut aliqui ex Medicis ex capite proficiſci opinarentur: Lotia ſanorum ſimilia conſpiciebantur, fæces vero bilioſæ apparere incipiebant; Adeſt ingens faciei rubor.

Plurimis auxiliis adhibitis, non ceſſantibus vigiliis & reſpirandi difficultate, decima die acceſſit pſeudodelirium, & pulſus redditi ſunt parviores, tandem XIV. die vitam cum morte commutavit: Secto cadavere, pars dextra Pulmonum fuit inventa corrupta, nigricans, tanquam ſanguis concretus, Et ejuſdem lateris etiam pleura male affecta: Me hæc omnia prædicente, cùm alterius Medici opinionem non amplecteret, quod materia noxia à capite prolaberetur.

MEa ſententia fuit Virum Illuſtr. in primis diebus proculdubio ex morbo laterali laboraſſe; adfuerunt enim 4. ſigna Pleuritidis propoſita ab *Hippocr.* & quintum à *Galeno*, Febris ſcil. acuta, dolor lateris aſſiduus, difficultas ſpirandi, tuſſis, pulſus durus, celer; inæqualis: Febris hunc affectum comitatur ob inflammationem & ſitum partis laborantis, quæ cordi proxima eſt: Dolor Pungens ſequitur, quia membrana, pars nervoſa, inflammatione tentatur, & continuum ſolvitur. Difficultas reſpirationis accidit, quam *Gal.* 3. de loc. 3. debere eſſe frequentem & aſſiduam affirmat, quoniam pars reſpirationis inſtrumenti laborat & dolet: prohibet enim dolor quominus inſtrumenta reſpirationis plurimum attollantur, unde reſpiratio fit parva & crebra neceſſe eſt. Tuſſis vero ſuccedit, quia ex pleura laborante inflammatione, quæ pars eſt tenuis & rara, ob neceſſario aliquid humiditatis reſudat, quæ pulmoni communicatur: Pulſus vero ob febrem neceſſario eſt celer: propter vero nervoſam partem male affectam, ſi ſignatur durus, ſed minor quam febri conveniat: Poſtmodum vero ex Pulmonis inflammatione conflictati, pleurit. dein peripneumoniam commutata, imo ſputiones copioſæ & nigricantes ipſorum pulmonum caloris naturalis corruptionem confertim lactam, non mediocre iudicium præ ſe tulerunt: Cujus affectionis cauſa proxima eſt ſanguinis bilioſi ad pulmones defluxio, prava qualitate affecti: remotiores vero, Jecoris intemperatio fervidior, mala diſpoſitio pulmonum & errores exteriores. *L. à Fonte Conſultatione xci.*

§. 15. Adoleſcens 18. ann. optimæ ceteroquin conſtitutioni ex victu inordinato incidit in Continuam cum reſpirationis difficultate: cúmque aliquandiu, nihil proficientibus remediis laboraſſet, diarrhœa ſupervenienie obiit.

Secto cadavere, præter pulmones etiam Hepar erat inflammatum. *Io. Vdalr. Rumlerus obſerv.* 21.

D*Iarrhœa*) Sive bile ex choledochis, ſive recrementis ſanguinis ſuccique nervoſi ex arteriis & ductu Pancreatis in inteſtina effuſis, *Hippocr.* mala 6. aph. 16. *Velſchius.*

Diarrhœa ſuperveniente) Cur peripneumoniæ & pleuritidi fatalis pleurunque ſit ſuperveniens diarrhœa, cauſa refertur in propagationem inflammationis quæ à partibus ſpiritalibus ad naturales tranſierit. Inflammatum Jecur fuit per conſenſum à Pulmonibus, cujus inflammationis diarrhœa ſoboles fuit.

§. 16. Illuſtr. & Reverend. Matthæus Zane Patriarcha Venetiarum, ſanguineæ & bilioſæ temperationis, qui aliquibus abhinc annis difficultate excretionis *fæcum* laborabat, quæ

duriores & ictericorum ſimiles dejiciebantur, vigiliis obnoxius, menſe Julii, poſt multos animi corporiſque labores, præcipue *ad iram concitationem*, in Febrem Aſſiduam delapſus eſt, quæ in principio acceſſionalis videbatur, cum longo rigore invadens: ſecunda autem major acceſſio primæ correſpondens per decem horas anticipavit, in cujus remiſſione ſudor copioſus inſequutus eſt; deinde febris continens fuit animadverſa, aliquot horis nocturnis augmentum capiens. Lotia erat ſanorum ſimilia & fæces, aderat maxima ſpirandi difficultas cum tuſſi, & albæ pituitæ exſpuitio, interdum etiam putridæ: *rubor maximus in genis*, non poterat in ſiniſtrum latus niſi cum difficultate decumbere: aderant vigiliæ & ſomni breves, cum ſudatiunculis circa pectus & collum; ſiccitas linguæ & labiorum albedo: pulſus magni, interdum molles, qui in ſexta die in quarta pulſatione facti ſunt intercepti, quo tempore etiam biliosa dejectio. Adhibitis remediis res tamen ſemper in pejus delapſa eſt, ex quo factum eſt ut alter ex Medicis pronuntiaret febrem eſſe redditam malignam, de inflammatione Pulmonis ne verbum quidem, 14. die vitam cum morte commutavit.

Secto cadavere, fuit inventus tumor in parte ſiniſtra pulmonis, ex cujus ſectione materia fœtida fuit educta: quæ mea duntaxat fuit ſententia, atque *lapis in veſica fellea ingens*, totam veſicam replens. *Lalius à Fonte Conſultat.* 32.

F*Æces ictericorum ſimiles dejiciebantur*) Albicantes ſcil. & paucæ, non ſollicitata earum excretione ſtimuli defectu, à bile alio delata ob negatum exitum à calculo veſicam felleam replente.

Poſt multos animi corporiſque labores) *Hipp.* 2. de morbis. *Eryſipelas in pulmone fieri* ait, *cum pulmonum fuerit reſiccatus, quod contingit ab ardore febribus, labore, intemperie. Et cùm perreſiccatus fuerit, plurimum ſanguinis ad ſe trahit.* Inflammatio autem hic potuit facile contingere ſanguine bilioſo reddito, à bile non excluſa, ſed illi commixta, impedita illius excluſione ob calculum in veſica: Anno 1672. curanda mihi obtigit mulier inflammatione pulmonum laborans, cujus cyſtim felleam replebant 44. calculi.

Ad iram concitationem) *Fernelius* lib. 6. cap. 5. pathol. annotat decrepitum quendam ſenem in iram mire propenſum, poſt deceſſum ſine felle ac ſine cyſti inventum eſſe, in cujus ſede calculus ingens concreverat.

Rubor maximus in genis) *Hippocr.* 2. prognoſt. meminit ruboris genarum in purulentis, ob calorem pulmonum & ob aſſiduam tuſſiculam, ait *Galen.* in comm. part. 60. In Coacis peripneumoniæ ſignum ἔυχροιαν dicit, politico dicendi modo, i. e. ruborem genarum.

§. 17. Illuſtriſſ. & Rever. Offredus de Offredis, ſanguineæ & bilioſæ temperaturæ in æſtatis initio, poſt uſum glaciei luculentum, ac labores corporis vehementes, *in febrem aſſiduam eſt delapſus*, quæ cum ventriculi offenſione & alvo liquidiore, in principio per circuitus ſuccendi viſa eſt, cum immenſa reſpirandi difficultate, ut decumbere non poſſet & ſuffocari videretur, cum rubore genarum ac linguæ & labiorum ſiccitate & albedine cum tuſſi & pectoris graviditate quadam, cui in fine tertiæ diei ſudor copioſus ſucceſſit: In toto tempore vigiliæ, circa frontem & collum ſudiatunculæ, lotia alba craſſiora, fæces vero ſanis ſimiles: Pulſus magni, molles urinæ quales ſexta die (dum per tres horas ſomnum capit) præter ſudorem univerſalem dejiciuntur, bilioſa, lotia turbulenta prodeunt, maculæ magnæ, cineritiæ per cutim erumpunt, pulſus magni, molles, ſed in quinta pulſatione intercurrentes percipiuntur: In fine ſextæ diei ſuccrevit delirium, pulſus redditi ſunt in horas languidiores, in fine ſeptimæ ad meliorem vitam fuit perductus.

Secto cadavere, *Pulmones fuerunt inventi tumentes* & pravi coloris, ſed non fuerunt ſecti, cum operatio fuerit facta ab ignaro barbitonſore. *Lalius à Fonte conſultat.* 112.

I*N febram aſſiduam eſt delapſus*] Hinc ſtabiliri poteſt Plateri opinio, ſtatuentis pleraſque febres, quæ vulgo pro ſymptomaticis habentur, primarias eſſe, quibus ceu comites, inflammationes ſuccedant; cum ſæpe contingat ut ſanguis præ copia, fervore, tenuitate aut impuritate naturæ gravis, in venis ſubſiſtere nequeat, & vel ſtatim in prima febris invaſione, vel in progreſſu vi naturæ propulſus, è venis vel arteriis) in partem aliquam decumbat, hinc in parte; in quam decubuit, novum morbum pariat, febrem ſcil. comitatam non ſymptomaticam, ut hactenus creditum, cum morbum non ſequatur ſed illum præcedat illiuique cauſa ſit: Indicio eſt ſic contingere, quod hæ febres, antequam doloris aut inflammationis alicujus partis indicia ſe proferant, cum horrore & ſubſequente calore prehendant & quandoque horis aliquot præveniant. Tales febres ſæpe oriuntur, cum in viſcera aliqua interna, præſertim carnoſa & ſanguinea, venisque copioſis referta & cordi vicina, tales influxus fiunt, quod ob ſitum & conſtitutionem ad influxum humorum recipiendum frequentiſſime fit in pulmonibus. *Vide Riverii Pr.*

Pulmones fuerunt inventi tumentes) *Hippoc.* 3. *de morb.* tit. 14. morbum aſtirem deſcribit. *Quum pulmo tumuerit præ nimio calore repletus, tuſſis tenet fortis & dura, & erecta cervicis ſpiratio, & acervatim reſpirat, & frequenter anhelat, & intumeſcit, & nares expandit velut equus ex curſu, & linguam frequenter exerit, & pectus ſemper ipſi ligari videtur & gravitas in ipſa eſſe*, &c. *Salius* de Eryſipelate Pulmonis interpretatur.

§: 18. Diſſecui comitem A. Gonzaghæ, & inveni omnia vaſa Pulmonis, ex triplici genere, magis tamen aſperæ arteriæ ramos, plenos ſanie ſimili lacti, adeo ut nullus prorſus

adeſſet ſanguis. Eratque Pulmonia mendoſa: Diſſecui etiam puellam 13. annorum, cujus morbus jam diu erat in capite, à ſuppreſſa purgatione per ulcera, nec adventantibus menſibus correpta febri. Omnes hujuſmodi fluxiones neceſſario adducunt febrem æſtuoſam, non tamen ardentem, quoniam materia putret prope cor, & implet vacuum pectoris, & eſt humida & cruditatibus permiſta. *Vide ſect. 17. Obſerv. 2. lib. 1.*

Observatio XLVI.

Febris Lethargica à Pulmonibus putredine affectis.

Vidua Domini Garniet annos 45. nata *in morbum incidit*: habitu erat ſatis ſucculento, alba, genis rubentibus: Ægritudine aliqua animi detinebatur qua ſe eximere non poterat facile: *Circa æquinoctium autumnale*, cum præceſſiſſet temporis conſtitutio inæqualis (qualem pauci admodum animadverterant) putredinis parens, in morbum incidit. Primum totum corpus maculis rubris, ac ſi morbillis laboraret, aut ſi ingens æſtus foret, erat defœdatum, nonnullus corporis torpor, appetentia dejecta, ignavia, rerum omnium contemptus, cum alioqui prudenter rerum omnium ſatageret & ad omnia munera obeunda eſſet alacris, quod magnam morum diſſimilitudinem ſignificabat, & ad judicandum de dubio ancipitique exitu occaſionem porrigebat, Febris continua fuit, de nocte maxime exacerbabatur, nec exacerbationis ullum erat ſignum quod anteiret, Sed confuſa erant omnia, magna non ita febris apparebat ut ea nos moveret: Febres eo tempore graſſabantur mali ingenii, *Vrinæ fallaces* erant, nam nec incendii indices erant magni, & ſedimentum laudabile ſatis, & enæorema continebant: *Comatoſa erat*, nec niſi interrogata reſpondebat, alieni tamen judicii nullum erat ſignum: capiebat ſatis belle cibum oblatum: Diebus judicibus nihil natura movit, nihilque excrevit niſi arte ſollicitata: Dejectiones variæ, putres admodum, Sanguis bis miſſus plane putris: *Vires plurimum dejecta* apparebant, præſertim animales, quarum etſi non magna neceſſitas eſt in morbis, tamen ad judicandum nobis magnam præbent occaſionem: Primis decem diebus exactis omnia ſatis moderata pacataque fuerunt, ſed ab XI. aut XII. die magnum apparuit incendium; Ex intervallis *graveolentiſſima dejectiones*, levia deliria, oculorum lacrymæ involuntariæ, *genarum*, ac præſertim ſiniſtrarum, *rubor ſatur* admodum. Tandem cum urinam redderet involuntariam, aut retineret, ac ſi ſuppreſſa eſſet, *involuntarie quoque alvus deſcenderet*, XIV. morbi die ab illa exacerbatione manifeſta, XX *autem totius hiſtoria morbi*, cum *ſudore magno* (nullus autem toto tempore febris apparuerat) deliria, riſus, taciturnitas magna, tremores & quaſi ſubſultationes manuum aderant? Potus omnes ſine diſcrimine admittebat, non ſitiebat graviter febriens; potus veluti in profundum deſcendere videbatur: Cum colluere os aqua juberetur, non poterat ore rejicere, bene ratiocinabatur, Interiit.

Aperto cadavere reperti ſunt pulmones veluti putres, coſtis adhærentes, Inteſtina plena fugaci tetroque flatu, cum *feroſis humoribus* in ſpatiis & inanibus foraminibus abdominis, *qui meteoriſmum inferebant. Ballonius conſ. 45. lib. 1.*

IN *morbum incidit, &c.*) Hæc hiſtoriâ intelligi volumus ſæpe morbum ſatis ſecurum apparere, cum tamen per ſe funeſtus ſit, nec ſatis pravæ diatheſeos argumenta appareant; In pleriſque initio morbi obſervamus totam corporis cutim maculis rubris ſuffuſam, quibus tamen nihil præterea alienum contigit, ſæpe enim, aut ſanguinis æſtus, aut cum fervore quodam juncta malitia aliquid tale promittit, ſed illud periculi nihil junctum habet, ſola aut ſectione venæ, aut blando cathartico quicquid eſt prævenitur: Tamen tribus quatuorve argumentis malignitas & cacoethia morbi deprehendi poterat, 1. in eruptione illorum exanthematum poſitum erat, nam niſi ingentis incendii, tanquam manifeſtæ occaſionis excuſatio ſubſit, quoties apparent, aliquid maligni ſubeſſe demonſtrant. 2. In dejectione virium ſubita, quoties enim virtus non conſtat, nulla præſertim præeunte evacuatione manifeſta, aut ſimili aliqua re quæ jacturam faciat virium, aut cum febris vehemens non adeſt, malum illud eſt ut ſignum, Arguit enim aliquid aliud ſubeſſe latens, quod minimo momento magnam in viribus œconomię naturalis mutationem afferat, & quod notandum eſt, quodque Medicis fraudi fuit, facies non concidebat ullo modo, at ex *Hippocr.* Febricitantium non omnino leviter, corpus idem permanere & nihil minui, vel etiam pluſquam poſtulet contabeſcere, malum, Nam illud morbum fore longum ſignificat, hoc autem imbecillitatem: Ubi *Galenus* notandum vult hyeme, & cum plenitudo magna eſt, non collabi habitum corporis, tamen malum non eſſe ſignum: Sed eum mediocris febris eſt, & tamen non mutatur corpus, nec in colore, nec mole, nec charactere, aut cum in his immutatur plus juſto, Dubium non eſt quin hoc malum non ſit; Nam non concidere nec collabi, & meatuum denſitatem ſignificat & contumaciam materiæ: Concidere autem pluſquam ratio poſtulet, imbecillitatem magnam ſignificat, ita tamen ut collapſus illius non ſit cauſa aliqua externa, At in muliere propoſita febris erat ἐν παροξυσμοῖς ἐπιπολαίοις, & tamen non concidebat, nec moles, nec color mutabatur, nec character, quod nec ad ſecuritatem, nec ad diuturnitatem apparebat, cum XXIV. die interierit.

Viceſimo totius morbi hiſtoria die, &c.) XXIV. die interiit, qui XIV. erat exacerbatione, Nam per XI. dies ſatis alacriter habebat, & in actionibus naturalibus & animalibus, ac omnia pene ſecuritatem pollicebantur. Sed quod intus venenum latebat,

cum

cum natura nihil moviſſet ſigna ſuæ malignitatis cœpit edere, hinc febris continua, acerrimi caloris perfuſio, mox ejuſdem contemperati ſignificatio. Atque ita morbus fuit acutus, ſi ratio habeatur exaſperationis morbi, non totius hiſtoriæ. Dicendum ergo veriſimile fuiſſe morbi quidem ratione citius quidem illam interire, ſed ætatis ratione, quæ adhuc conſtabat, factum ut qui morbus ante perimere deberet, prorogaretur: Ita *Silenus* (hiſt. 2. ſect. 3 lib. 1. Epid.) cum à cauſis procatarcticis in morbum incidiſſet, non tam lethali morbo eſt ſimpliciter ob cauſas procatarcticas, quam quia occaſiones aliæ eſſent quæ corpus morbo opportunum reddebant, alioqui ratione cauſarum externarum in levem febriculam lapſus fuiſſet, ſed lethalia ſymptomata quæ primum atque ſtatim apparuerunt, indicio fuere reſtagnate materiam malam, quæ à cauſis illis externis excitata lethali morbo ægrum implicuit. Ergo, cum funeſtiſſimo morbo detineretur, ejus tamen vim ſuſtinuit propter ætatem ad xi. diem.

Genarum ruber ſatur admotum] Sæpe & optimus color & character in ægris apparet, cum tamen morbus ad interitum tendat, tribus de cauſis, 1. ratione aliquando ipſius febris, quæ ſurſum multum tenuem vaporem effert, qui viriditatem aliquam faciei, fallacem tamen, afferre ſolet 2. Si febris ea non ſit ingens aut colliquans: Obſervavimus enim aliquando febres colliquantes & peſtilenciales (quas peſtilentiales hecticas vocat *Galenus*) primo quoque tempore in ſpeciem quandam maraſmi ægros conjeciſſe. 3. Si qui ægrotat Pulmonum vitio ſit obnoxius: qui enim ita affecti ſunt, rubore ſæpe ſuffunduntur, qui Medicis minime advertentibus imponit maxime; quod in hac muliere apparuit. Accedit quod qui præpingues ſunt, ac optime habiti, non ita facile collabuntur, aut ſi extenuentur, illius extenuationis magna non ſeſe produnt argumenta.

Viros plurimum deſtila parebant] Tribus de cauſis patuit, ſed non manifeſto, malignitas morbi, 1. ob eruptionem Papularum quæ malignum quid ſubeſſe declarabat: inquit enim *Galenus* hiſt. 4. ſect. 3. 3. Epid. Initio ſæpe morborum lethalia ſymptomata apparere, non quidem ratione ipſius morbi qui clemens & mitis apparet, ſed ob latentes pravos humores, qui virulentiæ ſuæ ſemine excitato, in lethalibus ſymptomatis eluceſcunt. 2. Ob tam brevem virium lapſum, nam cum alacris expedita robuſtáque foret, brevi attonita, ſtupida, comatoſa, omnium oblivioſa redditta eſt & delira. 3. Quia in diebus criticis nihil natura movit, nullus ſudor, ſola ἐπίδρωσις, quæ in morbis iſtis ſuſpecta eſſe ſolet. Coma quodammodo vigilans, non tam ab oppreſſione fuit, tametſi multa in cerebro humiditas contineretur, quam in infirmitate facultatis animalis in cerebro ſedem habentis, Teſtis involuntaria excretio ſtercoris, Teſtis quoque eſſe poteſt quod medicamentis & ſectionibus venæ ex arte & recte præſcriptis nil allevatum ſit cerebrum, quod contingere non ſolet cum ab oppreſſione tantum laborat, Nulla enim tam valida cerebri eſt oppreſſio quam medicamenta & ſectio venæ commodè præſcripta non minuant. 5. Obſervavi ſæpe eos aut extreme laborare, aut interire, quibus acris caloris & ejuſdem temperati ex intervallis viciſſitudo eſt: Nec enim viciſſitudo ſolum caloris & frigoris mala eſt, ut in Coacis & Prorrhet. voluit *Hippocr.* ſed viciſſitudo acris caloris & remiſſi mala quoque quod vocat ἀναθερμαίνεσθαι. De priori viciſſitudine quod mala ſit, non dubium præſertim in acutis, nam ſignificat hoc extinctionem caloris naturalis, qui uniformis dum ſit partibus omnibus blande aſpirat, & dominium febrilis caloris, qui cum expanditur ad partes eas calefacit, cum ad centrum revocatur per modum inflammationis, eaſdem deſerens, ex eventu refrigeret: In acutis itaque malum hoc, ſed & in mitioribus morbis longum fore morbum ſignificat, nam & focum multiplicem ſignificat, & materiam ἀνώμαλον.

Comatoſa erat, &c.] Aderat comatoſa affectio cum vigiliis, & cum dormiret, quamvis comatoſa, facile tamen excitabatur, Coma autem aliud ſimplex eſt aliud Vigilans: hoc ab uno humore non fit, omnium judicio, ſed à mixtione humoris tenuis calidi & craſſi frigidi: Tamen apud *Galenum* in part. 1. Prorrh. Comatis vigilis duplex eſt cauſa, una ſanguinis copia, qui ratione copiæ comatoſam affectionem invehit, ratione autem tenuioris ſubſtantiæ, quæ in illo eſt, vigiliæ quoque accidunt. Altera cum bilis mixta eſt pituitæ, Utrum deterius? poſterius. His autem ſignis deprehendes à ſanguine eſſe, præter ea quæ dominatum ejus denotant, nimirum ſi primis diebus celebrata ex arte ſectione venæ, aut uſurpato alio remedio, & copiam ſanguinis evacuate ſolito, & acrimoniam tenuioris ejus partis temperate conſueto, non ceſſet coma vigilans, talis ſymptomatis cauſam ſtatuere oportet bilem pituitæ commiſtam, cujuſmodi affectio fuit mulieris noſtræ.

Cum seroſis humoribus qui meteoriſmum inferebant] Cur venter non detumeſcebat quamvis abunde alvus ferretur? An iſta ventris elevatio conferebat in quovis morbo (aph. 35. 2.) partes quæ ad imum ventrem & umbilicum attinent, habere craſſitudinem bonum eſt, extenuari vero ac collabi malum. Collapſus ille malus, & ut ſignum, quoniam indicat ea extenuatio naturæ imbecillitatem, Et ut cauſa, quoniam cum partes ſubjectæ à ſucculento quadratóque aqualiculo cum juventur, caſu illo ac extenuatione deterius habeant ac propterea nec bona in ventriculo χύλωσις, nec in hepate αἱμάτωσις fiat. Itaque ab æquali hypochondrio juvatur & coctio & excrementorum expulſio, At in iſta muliere an laudabile? nequaquam. Nam cum à natura habet, molle, æquale eſſe debet nec depreſſum elatum, nec calidum, nec frigidum, nec durum, non meteorum, nec cum borborygmis, qui aut humectata alvo, aut urinæ profluvio aut flatu ceſſant in febribus eſſentialibus (nam tum motu naturæ fit) non autem in ſymptomaticis, cum aut pulmo, aut jecur, aut lien laborat (nã tum ſymptomatis rationem habet & inani conatu id fit) *Hippocr.* ſententia 4. aphor. At contigit in iſta muliere ut alvus flueret tamen falſam ſpeciẽ æqualitatis hypochondriorum referebat, & murmura obaudiebantur, quæ non ceſſabant ulla excretionis ratione, Sic ſuſpecta erat illa hypochondrii elatio nam inventa inteſtina plena flatu cum ſeroſis humoribus in ſpatiis abdominis qui meteoriſmum inferebant, Sic elatio, ſubductioque alvi non quicquam de meteoriſmo detrahebat: At primus *Hippocr.* in Coacis obſervavit meteoriſmum in morbis, alvo & ſuppreſſa & ſubducta, utrumque malum. Verba ſunt, *Quibus Præcordia elevantur alvo ſuppreſſa malum, maxime autem in morbis tabidis longis, & quibus alvi humectantur*, ſupple, quibus præcordia etiamnum elevantur, *malum*, Elevantur enim tam à maligno, ſive ſit flatus, ſive humor tenuis, ſeroſus putris, Ideoque in illa Parotides expectabamus: Ad, tale expectandum invitabat alia *Hippocr* ſententia in Coacis, *Hypochondriorum diſtenſio cum Sopore anxioſo in capite dolente, parotidem excitat.* Sed quia graveolentiſſima excernebantur, elato manente hypochondrio comate perſeverante, ſi parotis contigiſſet, malum ut ſignum, appariturum credebamus, Verum enim quod ſcribit Hippocr. *Ex hypochondrio, diu afflicto, & alvo graveolente, abſceſſus circa aurem accidit.*

Pulmones veluti putres] Unde conjecimus hanc à Pulmone Lethargicam fuiſſe. Vide lib. 1. Tit. de Soporoſis affectibus in hiſt. Dom. le Boindre.

Urinæ fallaces erant] Non ſatis laudabile ſedimenmentum habebant, hinc non mirum cur interierit Nam *Galenus* c. 3. lib. 3. de Criſibus, ait obſervaſſe ſe nunquam quenquam interiiſſe qui judicaretur cum urinis coctis, Et hinc colligunt quidam neminem interire poſſe apparentibus ſignis coctionis in urina : aliter tamen res habet, nam *Galenus* non ſolum vult requiri coctionem ſed & excretionem : tametſi enim ſit & cocta & ſecreta materia, tamen niſi excernendo natura ſit ſatis, interibit etiamnum æger *Ballonius*. Adde hic Pulmones fuiſſe affectos, at ex *Galeni* præcepto, In morbis eorum ad ſputa potius quam ad urinas attendẽdum eſſe.

Cum ſudore magno] Verum illud comperi, Qui à levi ſudore ſomni ſunt expertes, & rurſum ardore febrili conflagrant, malum: Nam qui bene judicantur, ſuaviter dormiunt : Et quod levis ſudor inanem conatum naturæ ſignificat, quum melius eſſet pepaſmo incumbere quam fruſtra excretionem moliri, quod in hac ægra maxime apparuit.

Graveolentiſſimæ dejectiones, Involuntarie alvus deſcenderet] Quæ excernebantur erant graveolentiſſima, proptereaque non poterant non ſollicitare facultatem expultricem inteſtinorum, & tamen non meminerat quærere matulam. Quod arguebat impotentiam judicii, & rationis everſionem, involuntaria enim erat excretio. Hujus duas cauſas reddit *Galen.* 2. Prorrh. Aut cum mens ægrotat, aut cum partes per quas excretio fit non ſentiunt : adde cùm humor per ſe mordax non eſt, ita ut ſponte feratur; quanquam vix fieri poteſt quin ſentiatur ſi inteſtina valent : Textus Hippocr. eſt, *Si ex ventre tenuia ægro non ſentiente exeant, ſi extra ſe non ſit, malum, ut Hepatico*, i. e. Excretio illa tenuis materiæ, non ſentiente ægro facta, declarat vel non generari bilioſum humorem ob imbecillitatem Hepatis : Vel ſi generetur, non excernitur (quanquam hepatica excrementa maxima ex parte acria ſunt) ſic declarat propriam affectionem Hepatis : Non abs re autem adjectum eſt, *Si æger apud ſe ſit*, ne quis putet iſtam involuntariam excretionem læſa ratione fieri, ita enim ſignum imbecilli Hepatis non ita eſſet manifeſtum, ſed præterea denotaret affectum cerebrum, Item non declararet ulla offenſa nervoſi generis, propterea quod integra ſunt inteſtina. Si ergo involuntaria ſit illa excretio ſtante ratione, non læſis inteſtinis, ſignum eſt imbecilli omnino Hepatis. *Ballonius lib. 1. conſ. xlv.*

Circa æquinoctium Autumnale] Autumnales morbi, & præſertim febres peſſimæ ſunt, Et levi de cauſa febris reperit ob humorum aduſtionem & peniorem vim putredinis : nam cum humores per æſtatem aduſti ſint, imo & partes internæ quadamtenus ſiccatæ ſint, & ſqualidæ factæ, maxima eſt in febrem aptitudo & proclivitas : nec facile morbi tales depelluntur, quia habituales ſunt : Atq; præclarum eſſet philoſophari de humorum & morborum autumnalium proprietate, Nec enim inæqualitas temporis horum malorum author eſſe videtur, ut placet veteribus, Eſt alia quædam abditior & ſecretior cauſa, An quod eo tempore ſerum dominatur, ut placet *Hippocrati*? An quod ubi eſt infirmitas, ibi eſt morborum proventus & contumacia, At autumnus peculiarem hominibus conciliat imbecillitatem, Nec vis elucet & apparet ut aliis in temporibus : Quod declarant ipſæ arbores quæ folia relinquentes, omnes ſeneſcunt, Si id quercubus evenit, cur non homini quercubus imbecilliori? *Ballonius Ephemer. & Epid.* 2, 2, p. 176. Quod ſuſpicio eſſe debeat veneratæ vis in omnibus fere morbis autumnalibus, id patet maxime, Ægri facile emaciantur, liqueſcunt, cum tamen videantur ſat belle habere, & nullum aut exiguum dolorem ſe ſentire fateantur : Febres lentæ ſunt, continuæ ſymptomaticæ, nam in diatheſi conſiſtunt & contumaci quadam obſtructione & vitio partium, declarant dolores qui paroxyſmis & exacerbationibus redeuntibus ſentiuntur, &c. Nullus credat quæ ſit fœtura ſymptomatum illos morbos comitantium, ut Medici circa ea debeant potius eſſe ſpectatores quam actores: Idem ingenium videntur habere quod & carcinomata, ac non mirum ſi ægreſcant medẽdo *Idem ibid. in pag.* 18.

Deliria &c. bene ra ratiocinabatur] Qui fieri potuit ut male affecti cerebri tot eſſent argumenta, nempe coma quodammodo ἄγρυπνον, tremores nonnulli, riſus, deliria, excretiones involuntariæ, oblivio & deſpectio omnium rerum, diſſimilitudo motom omnium, ἀδιαφορία; (quam κατα'γείας μὴ εἶναι malam eſſe ſit *Hippocr.* in Coacis,) Si inquam tot tantaque fuerint male affecti cerebri argumenta, qui fieri poteſt ut tamen ratiocinatio integra fuerit?

Reſpondet *Galenus* l. 3. de ſympt. cauſis cap. 3. Ex actionibus quæ ab uno principio manare cernuntur, quaſdam magis una qualitate gaudere quam altera, ut coctio, quæ ſine motu aliquo fit, in calido & humido conſiſtit potius : attractio expulſióque, quoniam cum motu aliquo impetuque fiunt, in ſicco potius conſiſtunt; *Ballonius* ait aliud eſſe lædi offendive cerebrum in eis functionibus quæ animales eſſe dicuntur, & ad ipſius κρᾶσιν pertinent, Aliud lædi in iis quæ ad eam partem pertinent quæ mentis & conſilii eſt: priori modo dicitur læſum in animalitate, poſteriore in ratiocinio. *Vide Conſilium ſupra citatum pag.* 207. Excell. *Willis* ſolutionem ex partium cerebri diſtinctione quærit, Delirium excitatur, *ait parte* 2. *lib. de Anima brutor. c.* 10 in quantum ſpiritus animales, aut nimis irritati, aut in confuſionem acti, huc illuc intra globoſam cerebri compagem (ubi phantaſia & memoria ſedes habent) ἀτάκτως & tumultuoſa moventur, Ejuſdem partis aut regionis incolæ ſpiritus, ſomno primum occupari, & ante alios quoſvis otio indulgere incipiunt, qui phantaſiæ & memoriæ actus creant, hi nempe à cerebri exterioris poris in quibus exſpatiari ſolent, decedentes, in penitiora ejus medullia ſe recipiunt, ubi tanquam otioſi decumbentes, ſpiritus ibidem conſitos in parem deſidiam allectant, alioſque inde in nervoſum genus emanantes, ab affluxu revocant, ac ad otium ſollicitant. Ob ſpiritus autem animales intra cerebri meditullium, ſive corpus calloſum, irregulariter commotos, Animæ rationali conceptus incongrui & noemata confuſa objiciuntur.]

Observatio XLVII.

Febris aſſidua à Pulmonibus purulentis, duris, cum vitio Cordis, Pericardii. 1. Ab Aneuryſmate cœliaca arteria, obturata à pituita concreta. 2. A maſſa pingui libera, in ſiniſtro Cordis ſinu, cum vomicis pulmonis. 3. In mulieris peripneumonica vena cava reperta ſubſtantia carnea è corde exorta. 4. Febris aſſidua ab abſceſſu ſub ala ſiniſtra, & ſuppuratione ſepti tranſverſi. 5.

§. 1. Quatuor annorum puella febre Continua extincta erat : hæc curioſitati noſtræ anatomicæ immolata poſt mortem, *Pulmones exhibuit coſtis & ſterno firmiſſime adhærentes,*

hærentes, multis locis duros, multo pure fluentes, & utraque parte, quod rarius occurrit, pure repletos: Pericardium, pauci lacei craſſitie, nigricantem cordis circumdabat ſubſtantiam: Interim neque dyſpnoea, neque tuſſicula ulla, neque phthiſeos ſpecie laboraverat: reliquo enim corporis habitu bene conſtituta, carne ſolida & pingui erat. Addo verò plurimos me in hacce noſtra Hollandia ſecuiſſe, qui Pulmones altera parte habebant exulceratos: raros qui utraque, qui tuſſi aut dyſpnoea laborabant non adeo multos. *Theod. Kerckringius Obſerv. Anat. 72.*

P*Ulmones coſtis adhærentes*) *Riolanus* Anthrop. lib. 3. cap. 11. de Pulmonis ad coſtas adhæſione diſputans, Hæc colligatio, *inquit*, ſi ampla & arcta fuerit, ita ut pulmo coſtis immediate adhæreat, moleſtam dyſpnoeam, etiam in ſanis hominibus, affert. Huic ea adverſo occurrit *Maſſa*, & affirmat iſtam cohærentiam Pulmonum cum Pleura cordi utilem eſſe, ne Pulmonũ mole prematur, nec ullam ſpirandi difficultatem afferre: Conciliatio difficilis, ni dicas cohæſionem nativam dyſpnoeam non inferre; Revera anno 1671. circa Chriſti natalitia, cùm diſſecandum curarem quadragenarium ruſticum, ex caſu in dorſum mortuum, (de quo lib. 2 tit. de Reſpir, difficil.) Pulmones undique in illo per breves fibras pleuræ annexos deprehendi, quem nulla unquam dyſpnoea vexaverat. Eam autem quæ vi morbi prægreſſi aut cumitis accidit, anhelitus difficultatem parere, ut quibus pulmones tumentes ſunt, aut parenchyma craſſum, vel vitium adeſt ſimul in vaſis pneumaticis, aut diaphragmate, &c. quorum læſiones illi Pulmonum cohærentiæ imputantur.

Qui tuſſi aut dyſpnoea laborabant non adeo multos, Niſi exempla occurrerent quorundam quos exulceratio Pulmonum male habuit, hectica febre non accedente, imo præſente habitu corporis euſarco cum libertate actionum omnium vitalium & naturalium, vix fidem obtineret allatum exemplum. Veriſimile eſt vitium in ſolis conſtitiſſe Pulmonibus, procul à corde; cætera hæmatoſin rectè proceſſiſſe. Cum accedit Phthiſis, notam cruoris maſſam ſalſugine, aut alia quadam diatheſi vitioſa infici, ob quam alendo corpori ineptus fiat, ſimulque labem Pulmonibus inurat. Vide *Bennetti* Theat. Tabidorum Exerc. xxii. & alias.

§. 2. Anna Burgundia, 33. annum nata, ſanguinea, potatrix meri nulli ſecunda, ingluviei dedita, Febrem incurrerat ſtipatam ſiti, cibi faſtidio, vigiliis, orthopnoea, corporis jactatione, aliiſque ſymptomatis: Inter quæ non obſcurum locum habebat Pulſatio vehemens ſupra ventriculum: quem pulſum ego arteriæ cœliacæ multis animo meo verſatis, conjeceram, quibus elevandis malis nulla præſidia profuere: verum indies augeſcente pulſatione, diutinos labores & extrema virium detrimenta jam paſſam mors occupavit.

Cadaver diſſecando, compertum eſt Meſenterii membranam, quæ à peritonæo deducitur, multo circum cruore ſuffuſam atque intentam, nihil interim mali meſaraici vaſibus expertis: quoniam autem nobis opinio fuerat male patientis arteriæ cœliacæ, ad hanc nos perluſtrandam noſtrum ſtudium appulimus, eandem ab omni proximo corporum objectu expedientes. Exorti igitur ab inferioribus, poſtquam ad arterias emulgentes pervenimus, ſuperata jam parte quæ magnæ arteriæ primos divaricatus ſentit, corpuſcula offendimus tria ex pituita concreta (hujus eſt uber modus arteriæ longéque amplior quam venæ) vi caloris opinor ſibimet incumbentia, quæ obturabili cujuſdam modo arteriæ ductui ſic offarcta tranſverſim erant, ut ſpiritui ſe transfundenti præcluderent viam: Continuo autem ad ſuperiora facto tranſgreſſu, eadem cœliaca ſeſe obtulit, ita dilatata ut compreſſum pugnum admitteret, quæ naturæ ſuæ modo vix annularis digiti craſſitudinem æquat, in quo ſuus ſanguis abunde ſtagnabat ater, grumoſus, in putredinem abeuntis imaginem præ ſe ferens: à quo uno arteriæ ſic depravato ſtatu profectam interitus cauſam nemo eſt qui dubitet. *Ex obſervat. Nicolai Larchei Medici Rom. apud Severinum lib. de Abſceſſibus p. m. 280.*

§. 3. Cum Myrtilleri ſtudio Medico vacarem, & innpinato quidam è Sereniſſ. Electoris Satrapis octiduo ſpatio à Febre quadam ſymptomatica jugularetur, exenteratio demandata eſt Archiatro, & ſequentia notatu digna memoriæ infixi.

Abdomine ſecto, omnia ſalva & juſto loco poſita invenimus: Ubi vero ſternum à coſtis ſeparatum, & pleura diſſecta, ſtatim animadvertere licuit utrumque lobum Pulmonum valde flaccidum, dorſo cum pleura firmiter adnatum. Lobis in ſuperiore parte diſſectis & manibus compreſſis, nihil erat conſpicuum niſi ſpuma, ſed circa medium alia ſectione per tranſverſum adminiſtrata, iterum lobis compreſſis, ſubito multæ parvæ vomicæ, inſtar apicum digitorum eruperunt, quibus uterque lobus ad infimam uſque partem, qua diaphragma appropinquat, refertiſſimus erat. Corde aperto, in ſiniſtro ejus ventriculo, invenimus maſſam quandam fibroſam, pinguedinem referentem, nulla parte adnatam, ſed liberam ovi columbini magnitudine.

M*Aſſam quandam, &c.*) Hujùs materiæ facit mentionem *Clar.* D. D. *Wepferus* Diſſert. de Apoplexia p. 124. Sed nullus dubito quin eandem materiam in arteriis inveniſſemus ſi modo inquiſitio debita facta fuiſſet: Interim hoc miratu dignum, Nobilem illum nunquam de ulla pectoris anguſtia conqueſtum, ſive tuſſi, ſed exercitio equeſtri & chorearum quotidie vacabat, cum tamen pulmonum minima ſaltem pars in ſuperiore parte ſana eſſet. *D. Gotbof. Chriſtianus Winclerus in Miſcell. cur. anni 1671. Obſerv. 133.*

§. 4. Vidi ego in dextro cordis ventriculo mulieris, quam Peripneumonia ſuſtulerat, radicem enatam, carnoſam, albidam, flaccidam, quæ prodiens ex corde, & cavam venam

ſubiens,propagabatur uſque ad caput & os ſacrum: Eadem carnea ſubſtantia ex ſiniſtro ventriculo prodibat: Quod in quatuor cadaveribus Peripneumonicis ſubinde obſervavimus. *Obſervatio Nereti Neretii Medici Florentini.*

§. 5. Virgo dolebat ſub ala ſiniſtra cum tuſſi, Febre aſſidua. Inventum ſeptum tranſverſum in interiori parte ſuppuratum,cum abſceſſu ſub ala ſiniſtra. *Lib. 2. tit. de Lateris dolore.*

Observatio XLVIII.

Febris Continua à Jecore *inflammato, & corde hinc marcido.* 1. *Ab Abſceſſu in concava* Jecoris *parte.* Spigelii obitus 2. *Ab inflammatione extremi lobi* Jecoris *dextri,cum Meſenterii parte colo alligata.* 3. *Ab inſigni Iecoris tumore.* 4. *A vitio Iecoris, cum lapillis in cyſti.* 5. *Ab* Hepatis *tumore cancroſo.* 6. *Ab inflammatione* Lienis, *Hepati communicata.* 7. *A Liene inflammato* Fernelii obitus. 8. *A phlegmone Hepatis partim ſuppurato, partim in ſcirrhum deſinente.* 9. *A Tuberculis & furunculis id obſidentibus.* 10.

§. 1. ANno 1596. Virum quinquagenarium diſſecui: hic inflammatione Jecoris laborabat, quod viſui torrido ac adnato conſpiciebatur colore: pertuſa autem ejus membranula, parenchyma univerſum in putrilaginem abierat, maximamque puris copiam effundebat, poriſſimum ea ſui parte gibba quæ diaphragmati adhærer. Adfuerat Continua febris, quæ cordis ſucculentiam nativam ita conſumpſerat ut pyri in modum contractum conſpiceretur, flaccidam plane, haud aliter ac ſi pulmonem tetigiſſes: Huic pulmo variis locis coſtis adnatus conſpiciebatur. *Pet. Pawius obſervat.* 19.

§. 2. Expendenti mihi aphoriſticam Div. *Hipp.* ſentent. quod ſe. *Ex bubone febres omnes malæ præter diarias*, Cùm inviſerem præcl. Virum Adrianum Spigelium, Celeberr. Anatomicum, è vivis ſublatum, cum bubone ſub axilla ſiniſtra anno 1625. annor. 47. non levis mihi ſcrupulus occurrit, nunquid ex bubonibus fiant ſolæ Ephemeræ, vel putridæ etiam: Ex *Hipp.* enim ſententia in aph. propoſita: expreſſa luce clarius ſtatui videtur, ex Bubone febres putridas quin etiam fieri poſſe: Non enim dixiſſet, *Ex Bubone febres omnes malæ præter Ephemeras*, ſi ex bubone fierent ſolæ febres ephemeræ: Cui ſubſcribentes omnes fere Medicinæ ſcriptores afferunt, fieri poſſe ex Bubonibus, non ſolum febres Ephemeras, ſed etiam putridas. Atque de putridis id palam fit ex præſecti *Spigelii* morbo, à quo extinctus eſt, quem ferè continuè obſervavi 63. dierum ſpatio quibus decubuit. Hic etenim Vir Præclar. ex indicis digiti punctura, dolorem & tumorem inſignem in ſiniſtro brachio paſſus eſt, cui ſucceſſit abſceſſus ſeu bubo ſub axilla, cum dolore adeo gravi, ut non ſolum, brachium, ſed & totum corpus immobile factum ſit, cum Febre acuta ſine annotationibus manifeſtis, inappetentia, vigiliis & gravi virium languore: vigeſima ſponte erupit abſceſſus & multam ſaniei copiam triduo effudit, ſuberuentam, fœtidam, liquidam, à qua remiſit dolor, adeo ut in latus affectum decumbere potuerit, quod antea fieri non potuerat: Peritirit tamen Febris vehementia, cum tenſione & dolore dextri hypochondrii ad claviculam uſque; cui ſucceſſit diarrhœa, primo biioſa, mox & ſanioſa, non diſſimilis materiæ ex abſceſſu emanantis, quod anſam præbuit dubitandi nunquid eſſet dyſenteria vel abſceſſus Jecoris: cum vero nulla præceſſiſſent tormina, non tamentam, aut inteſtinorum eroſiones, in Jecoris abſceſſum conſpirarunt ſententiæ, cum præſertim prætteritis annis abſceſſus ventriculi per vomitum expurgatus fuer it. Interim plurima interna & externa fuere præſcripta, cum durante febricula, cum dejectione materiæ ſanioſæ 63. die extinctus eſt.

Diſſecto cadavere, occurrit abſceſſus in concava Iecoris, juxta prognoſticum. *Ben. Silvaticus cent. iii. conſil.* 18.

EX iis patet putridas quin etiam febres ex Bubonibus fieri poſſe, quod præteritis annis à me fuit obſervatum in Nob. matrona, undecima extincta febre peſtilentiali, cum bubone in inguine dextro ſuppurato & aperto: Quod ſi *Galen.* conſulamus, 1. de differ. febr. ubi de Ephem, ex bubone, adſtruit expreſſiſſimis verbis ſolas Ephemeras ex Bubonibus fieri: Quæ ex Bubonibus, *inquit*, febres fiunt, calefaciunt ſemper partes continuas, donec ad cor uſque calor febrilis propagatur, Non pervenit autem ad ipſum putrida fuligo, ſed ibi permanet, loco bubonis circumſcripta, ſola alteratione per continuum facta, uſque ad cor perveniente calore, eo prope modo quo in iis qui Solis calore deuruntur: E quibus verbis compertiſſimum redditur ex bubonibus putridas fuligines ad cor non elevari; atque ide neque febrem putridam fieri: Pro ſolutione contradictionis qua diſſentire videtur *Hipp.* à *Galeno*, ſtatuendum Bubones factos à cauſa occulta non inferre putridas, ſed ſignificare noxam viſcerum principum, ac propterea malas eſſe ratione ſigni non ratione cauſæ: Non enim excitant febrem putridam, quoniam putredo illa cor non ſubit per vapores putridos, ideoque ubi legitur in aphor. *Ex bubone febres*, legendum, *cum bubone febre omnes malæ præter ephemeras* aliæ enim omnes poſſunt eſſe cum bubone, & non ex bubone: dein probatur, Putridus vapor in cor exhalans, & ab eo remota parte ignobili, non inducit febres malas: ſed emunctoria ſunt partes ignobiles & Inguinum partes diſtant à corde, Ergo ex ſe non poſſunt facere febres malas, ſed ſolum eas ſignificant, putridis etiam fuliginibus ad illud pertingentibus, ea *Hipp.* 2. 6. Epid. 10. quod *Abſceſſus veluti glandularum ſignum quidem ſunt germina habentium, cum aliorum tum præcipue viſcerum. u* ... *ligni autem ſunt.* Ubi intelligit per *germina habentium*, affectio-

affectionem earum partium cum quibus habent rectitudinem, Atque ideo ſi bubones appareant retro aures, ſignificant affectionem cerebri. Si ſub axillis, cordis, ſi in inguinibus, hepatis: Subjungit tamen, *in aliorum*, quia non ſemper ſervatur hæc rectitudo, ut in caſu noſtro, in quo jecur erat affectum, & nihilominus bubo factus fuit ſub axilla ſiniſtra, non ſervata rectitudine & convenientia: neque ratione ſitus, quia fuiſſet in parte dextra: neque ratione loci, quia fuiſſet in inguine, & non ſub axilla ſiniſtra: Cujus tamen diverſitatis cauſa provenit à punctura digiti valde dolorifica, Semper enim natura adſuit, medio ſanguine & ſpiritu, in ſubſidium partis dolentis, ideo confluxit ad brachium ſiniſtrum hæſitque ma et ain glandula, & non ad manum & digitum decubuit duplicem ob cauſam, vaſorum ſc. copiam in glandulas diffuſorum, per quæ fluit materia 2. Ob laxitatem dictarum partium, cujus ratione capulſtria materia quæ confluxit, inde repellere non potuit.

Ex eo loco puntura] Non ſecus atque in nobis viſcere aliquo male affecto aliud eodem modo afficitur: ac digiti etiam morbus in Inguen decumbit, tametſi quæ interjecta ſunt multa nihil mali ſentiant: Sunt enim unius animalis partes, ineſtque in his potius quam aliis quædam ad ſe invicê affectio. *Syneſius lib. de Inſomniis.*

Anno 1677. 18. Iulii diſſectum eſt Genevæ cadaver Iuvenis Francofurtenſis anno 20. nati, qui ſubita morte abreptus eſt: boni erat habitus & robuſtus, à vino abſtinens apud hoſpitem, ſolam ingerens aquam: Inter ſodales mero indulgens: Dicto anno à vere ad finem æſtatis Epidemicæ fuerunt febres Tertianæ ſimplices & duplices, pauciſſimis, imo nemini, quod ſciam, lethales: Febre autem prehenſus hic quoque Iuvenis continua, ſed non ardente, accedente primis diebus diarrhœa copioſiſſima, bilioſa; cum quadam cataphora, & carnis rerumque omnium faſtidio: Toto morbi decurſu; qui trium ſeptimanarum, ſiticuloſus admodum fuit, priſanam officialem tamen faſtidiens, frigidam anxie expoſcens: Pridie ante fatalem diem gravis leipothymia, comite torius convulſione prehendit: Poſtridie frigidam petens, his vocibus Gallicis, *Ie boirois bien de l'eau du Rhoſne.* Ego libenter aquam Rhodani biberem, dum vocem ultimam profert, intercepta ultima ſyllaba, & in faucibus hærente, exanimis concidit.

Poſtridie cadaveris anatome inſtituta: In medio ventre nullum inſigne vitium deprehenſum eſt, forte quia à minus accurata manu ſectio peracta eſt, Cor intus & extra ſanum apparuit, Pulmones dextra parte coſtis annexi, coloris erant variegati, in imo ventre ſat notabilis aquæ cruentæ copia reperta eſt 2. Iecur immenſæ magnitudinis & craſſitiei, (qua de cauſa vorax erat juvenis) ima parte livens & niger, prægreſſæ inflammationis notas gerens 3. Cyſtis fellea omnino exhauſta 4. Inteſtina & ventriculus immenſæ amplitudinis, flatu admodum turgida: 5. Meſenterium ad ortum, circa lumbos manifeſte livens & rubens, cum annexa coli parte: 6. Ren dexter inſignis magnitudinis, ſed integer. 7. Lien formæ rotundæ ſed citra aliud vitium: Fœtor inſignis ex eo ventre nares feriebat: Ex his cauſa morbi non ſubitæ mortis apparuit, niſi ad tetrum halitum cor ferientem & cerebrum, ſyncopen & convulſionem inducentem. Mirum vero Lumborum abfuiſſe dolorem aut æſtum.

§. 4. Illuſtr. N. Febre continua prehenſus: Jecur Immani tumore extabuerat, vietum in ſuperficie, interius durum *Lib. 3. tit. de Diarrhœa.*

§. 5. Socrus N. colico dolori obnoxia in Febrem aſſiduam incidit: Cyſtis fellis lapillis erat plena: Hepar albicans. *Lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 6. Vidua N. per multos menſes decubuit Aſſidua febre affecta: præterea percipiebatur tumor in abdomine verſus umbilicum, ad dextram partem inclinans, iſque durus, qui non erat dolorificus niſi cum premeretur, Aliquando dolores acres humerum dextrum occupabant, & latus ipſum ut pleuritidem mentirentur: Aperto cadavere inventum eſt Hepar *tumoribus ſcirrhoſis, & magna ex parte ſuppuratis* refertum: in cujus extremo adnati erant duo tumores cancroſi, uſque ad umbilicum prominentes, qui in Hepate eſſe non putabantur, quia non erant in loco hepatis naturali. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

D*Olores acres occupabant humerum dextrum*] Unum animadvertere oportet quod ad therapiam & diagnoſin imprimis facit: Omnes Jecorarios, i. e. quibus grandius Jecur, amplius, tumentius & calidius, cum febribus magnis prehenduntur, maxima ea parte tempore urgentis febris dolores in claviculis & ſecundum omoplatas ſentire ſatis vehementes: In pleuritide quidem, cum uno loco inflammatio aut phlegmone conſiſtat, tamen in parte longe remota, ob communicationem & continuitatem membranarum, dolor intolerabilis ſæpe ſentitur, qui majores ſæpe moleſtias exhibet quam ipſa pleuritis: Et ſigna diagnoſtica pleuriticis, aut ſuperiores aut inferiores partes occupantis *Hipp.* Acut. deſumit ea dolore aut claviculas aut ileos regionem occupante: Hepate accenſo aut inflammato, aut per inſignem febrem æſtuante admodum, dolor poteſt ad jugulum pervenire: Reperto enim bifariam dolorem tenſivum ratione ipſius jecoris ſurgere, Aut enim Hepar nothis coſtis alligatur, & tunc dolor ad clavicula percipitur ratione diſtentæ membranæ: Quibus non alligatur, à vaſorum ipſorum potius quam membranarum diſtenſione dolor ſurgit, Et, *ut Galenus.* de loc. propriis venæ arteriæque dolor veluti in longitudinem extenſæ chordæ ſpeciem refert: Quod notandum, ne cum hos dolores in febribus aut inflammationibus Hepatis ortos videris, fruſtra de catarrho comminiſcaris: probabile enim eſt dolores pro partium affectarum ſitu eſſe aut *ἀνασπαστικοὺς* aut *κατασπαστικούς*: *Ballonius conſil. 77. lib. 1.*

Neque in Hepate eſſe putabantur &c.] Notat Cl. *Gliſſon* Anat. Hepat. cap. 1. non eundem eſſe in vivis & mortuis Hepatis ſitum, cùm altius poſitum in his reperiatur: Nempe fato functis ventriculus, hepar & diaphragma ſurſum, quantum eorum connexiones ſinunt, propelluntur; partim ut hoc pacto pectoris inane impleatur; quod alias, recedente è pulmo-

nibus ſpiritu, contingeret, partim etiam quod muſculis abdominis poſt obitum frigeſcentes ſimul rigidiores magiſque tenſi evadant; unde fit ut viſcera inferiora vehementiore niſu ſurſum agantur quam ut diaphragma ei motui reſiſtendo ſit, parteſque iſtas ſuperiora verſus impellant.

Hepar tumoribus ſcirrhoſis & magna ex parte ſuppuratis, &c.] Hepar Tumoribus & frigidis & calidis obnoxium eſt, im hi aliquando ab importuno remediorum uſu, in illos deſinunt: Calidi tumores, inflammationes dictæ, oriuntur ab affatim facta humorum calidiorum affluxu, accedente aliquali partis obſtructione: In abſceſſum facile illi abeunt, plerumque lethalem, quare Medico curæ ſit ne eo affectus vergat: Nec minus cauto opus eſt ne duri & ſcirrhoſi tandem evadant nimio refrigerantium uſu dum ſuppurationem arcere ſatagimus: Frigidi autem Hepatis tumores, vel ejus parenchyma obſident, vel vaſa, vel tunicas, horum unum vel duo, vel plura, Qui totum ſimul parenchyma occupant, œdematoſi fere ſunt, quorum ſoboles eſt aut hydrops aut cachexia, ſicut horum quandoque cauſa ſunt: Hoc in affectu totum viſcus ſpongiæ ad inſtar æqualiter totum intumeſcit, humores ſeroſos undiquaque abſorbens; à quibus vaſa & tunicæ flacceſcunt humectantur, craſſitiemque non naturalem adipiſcuntur: Hinc interdum in immenſam molem excreſcit, ſolitumque pondus duplo aut triplo ſuperat, Tumores Hepatis peculiares triplicem habent originem, impedito nempe ſanguinis è finibus vaſorum Capillarium Portæ tranſitu, in ultima venæ cavæ capillamenta per ipſius Hepatis ſubſtantiam: vel ob ſtagnantem humorem bilioſum, quia is è Portæ finibus in pori biliarii oſcula minus expedite pertranſeat; vel ob utriuſque hujus tranſitus commune aliquod impedimentum: A primo illorum tumorum imminet atrophia aut ſaltem diminuta nutritio: A ſecundo, Icterus flavus vel niger, conſpurcato ſanguine, unde variæ ægritudines: Tertius utrumque malum invehere aptus eſt: Sunt præter hos alii quidam tumores, ad hepatis parenchyma potius referendi, videlicet ſtruma, ſteatoma, atheroma, meliceris.

§. 7. Vir Illuſtr. Dominus Thomas Trenchard, ætatis conſiſtentis, temperamenti melancholici, habitus gracilis & rari, ſpleneticus, hæreditario quodam jure à parentibus derivato, acutiſſimis ventris doloribus, colicæ æmulis, crebro moleſtatus; Hin Nobil. affinem in Comitatu Hamptoninſi viſiturus, eo loci profectus incidit in *febrim continuam*, ſatis acutam, cum vigiliis, & ſiniſtri hypochondrii dolore, ad humerum uſque tendente, in quo acerbos admodum dolores paſſus eſt, ut de nullis aliis eſſet querulus: Adhibito in conſilium Medico, Venæ ſectio Inſtituta baſilicæ dextræ, neglecta rectitudine, quam obſervare ſolent Practici, præmiſſo tamen pro more clyſtere: Iulapia quoque & alia exhibita; quibus nihil proficientibus, ſed malo in pejus ruente me quoque Doreheſtria acceſſiri curat: Conſcenſo equo, quinque milliaria progreſſus, ab alio ſervo in via obviam facto, iter differre juſſus, quod Herus melius haberet, Domum revertor, hyeme validiſſima ſolſtitio proxima, nive omnibus candeſcentibus: Quid fit elapſo ſolum die iterum vocor quod eſſem ei ordinarius; ſed antequam ad eum pervenire poteram, morbo ſuperatus naturæ ſatisfecit.

Diſſecto à morte corpore, Omentum in ſe circumvolutum, & umbilicum verſus ad formam orbiculi conglobatum invenimus: Lienem vero totum putrefactum, & parte interna pene abſumptum, mala adeo materia, picis inſtar liquida, nigra, fœtente, ut minime eſſemus ferendo. Hepar etiam, ſima ſui parte, in conſortium malignitatis raptum erat, ubi putredine corripi incipiebat, Reliqua ſalva conſpiciebantur *Fridericus Loſſius, Obſerv. 45. l. 1.*

O*Mentum in ſe circumvolutum, &c.*) Proculdubio in hoc ſubjecto Omentum vitioſos à liene humores in ſe ſuſcepit, cum iis tantum partibus adhæreſcat ad quas rami ſplenici ſurculi perveniunt, unde toties acutiſſimos dolores colicæ æmulos, perpeſſus eſt in ſiniſtro hypochondrio, & præſertim in cavitate illa omenti, ſub diaphragmate ex ventriculi, Omenti, coli & viſcerum contextu nata, & vix exitum habente.

§. 8. *Ioh. Fernelius* uxoris morte ita repente perculſus ac proſtratus eſt, ut ante xij. ab ejus funere diem, ex ſummo animi mœrore ac anguſtia in febrem inciderit Continuam: Ad ſeptimum hujus morbi diem cum urinæ inclareſcerent, & febris ſymptomata omnia multò leviora facta eſſent, qui illi opem ferebant Medici felicem exitum unà cum ægro expectabant: Verum ad xi. mirum in modum exaſperata ſunt omnia, ideoque æger urinarum cruditate, atque aliorum ſymptomatum ſævitia permotus, ac mortis metu perculſus Doctiſſimos Regis & urbis Medicos aliquot in conſilium adhibuit. Hic febre Quartana aliquando conflictatus fuerat, & toto vitæ curriculo non ſolum vino oligophoro aqua abunde diluto uſus eſt, ſed etiam extra paſtus æſtate, frigidæ potu ſitim expiere ſolitus erat, *unde Lien non parvum læſus* videbatur: Inde enim acoris cujuſdam ſenſus ori ac faucibus integrum jam biennium inerat qui nullis remediis diſcuti potuerat: Quum ergo cauſæ quædam externæ, hæque graves admodum, acerbiſſimum mœrorem attuliſſent, ſuperveniente uxoris obitu, quo omnia exaſperata ſunt, humor in Liene collectus tandem incaleſcens atque putreſcens, inflammationem ejus viſceris peperit, unde & febris accenſa eſt continua, quæ ſenſim increſcens, ita naturæ vires omnes atterivit, ut eam xviij. die nobis mors immatura eripuerit, anno ætatis lxxij. Chriſti 1557.

Cauſam interitus ex anatome perveſtigantes, è lienis Inflammatione perniciem manaſſe judicavimus; quum & valde tumidum & prorſus lividum ac vireſcens id viſcus eſſet, & ſcalpello diſſectum magnam ſaniei inſtar picis nigerrimæ copiam profuderit. *Gul. Plantius in ejus vita.*

A*cris cujuſdam ſenſus, &c.*) Ob ſuccum Pancreaticum acidiorem redditum, juxta *Franc. Sylvium:* Clar. *Wilis* quartanæ originem non humori melancholico adſcribit, ſed ſanguinis liquori, à natura dulci, ſpirituoſa & balſamica, in acidam & nonnihil auſteram, inſtar vini aceſcentis, degenerante; ob ſpirituum penuriam, atque ſanguinis partem terreſtrem ſeu tartaream (quæ conſtat imprimis ſale & terra) nimiam exaltationem, unde in fluorem evecta acorem ſanguinis maſſæ inducit; Vide plura apud eundem lib. de Febrib. cap. 4.

§. 9. Ampliſſimus Præſes M. *Bonvetus* extinctus à Quartana continua, eaque conjuncta cum phlegmone Hepatis, ex parte ſuppurata, & ex parte in ſcirrhum degenerante: Cujus phlegmones Hepatis initium Quartanam præceſſerat vel annum integrum ante. *Car. Piſo de morbis à ſero ſect.* 1 *p.m.* 40.

§. 10. Sæpe Iecur animadvertimus Tuberculis & Abſceſſibus inſtar furunculorum obſideri, nullo hypochondrii dolore, nullo tumore, nullo decubitu difficili: *Febris* ſolum inerat non admodum ardens, cum ſiti, cum cibi faſtidio, cumque alvi profluvio interdum in menſe multos perſeverante: ut ideirco difficile malum, quemadmodum & ſubſtantiæ corruptela, ab intemperie calida, aut ab oſtructione internoſceretur. *Fernelius Pathol. lib. 6. cap. 6.*

Observatio XLIX.

Febris Continua à corruptione gangrænoſa in parte Renis *interna.* 1. *Ob Apoſtema in fine ureteris.* 2. *Ab Abſceſſu in ſiniſtri* Renis *parte exteriore.* 3. *Ab inflammatione Teſticulorum & meatus urinarii.* 4.

§. 1. IUvenis poſt diuturnam gonorrhæam, cibi potioniſque immoderationem febre Aſſidua affligitur, quæ horis veſpertinis magis augetur & amplificatur cum lotiis craſſioribus & pituitoſis: xr. die diarrhœa varia ſubſequuta eſt, quæ uſque ad xix. permanens, vires maxime dejecit, unde ſiccitas linguæ, faciei rubor, inquietudo & totius macror ſucceſſit, xx. lotia uberiora prodeunt & turbulenta, quæ tamen clareſcunt: Quamvis varia adhibita ſint, ſemper adaucta eſt febris & ſymptomata succreverunt, adeo ut xxx. acceſſerit rigor, cui ſucceſſit febris vehementiſſima cum rubore genarum & pulſuum maxima frequentia & celeritate, quare die xxxiv. in plenilunio interiit.

Secto cadavere, inventa eſt corruptio gangrænoſa in parte interna Renis dextri, ut lotia turbata gradum coctionis, quemadmodum erat opinio alterius Medici, non ſignificarent, ſed ex mea ſententia alterius Renis corruptionem: Adeo ut etſi *Galenus* non comminiſcatur niſi de lotiis turbidis quæ ex gradu coctionis ſuboriuntur, Medicus, ſi ſit Philoſophus, debeat etiam alias cauſas indagare. *Lælius à Fonte Conſult.* 135.

§. 2. Matrona nephritica, febre continua laboravit, quæ ad maraſmum lethalem ipſam deduxit, genita quo tempore pus conficiebatur in apoſtemate, quod calculus à rene in ureteris finem delatus, excitaverat. *Vide lib. 3. tit. de Hypogaſtrii doloribus.*

§. 3. Illuſtr. Abbas à 14. diebus, temperaturæ ſanguineæ, poſt cibi potioniſque immoderationem, duobus affectibus potiſſimum detinetur, ſc. diſtillatione à capite in ſubditas partes, Alter eſt Febris aſſidua ſine certo ordine tenens, poſt cibum & horis veſpertinis more duarum tertianarum increſcens; in quibus ita ſe habet ut ſe vix morbum perſentire aſſeveret, cum dormiat plus conſueto, nulla caloris mordacitas perſentiatur, urinæ tamen copioſæ prodeunt albo ſedimento refertæ, hæque multo uberiores quam ingeſtis reſpondeant optime ſe habet ad ea quæ offeruntur: horis veſpertinis facies rubicundior inſpicitur, præſertim circa genas, nares & aures, quam aliis temporibus: adeſt tuſſis ſicca, aſſidua; pulſus humiliores & frequentiores percipiuntur: ea quæ excernuntur ſunt ſimilia ſanorum: In regione Renum non mediocrem fervorem experitur, neque ſine adminiculo incedere poteſt: xx. die facta minoratione ex flore caſſiæ, præter excrementa fæcalia multus ſanguis corruptus fœtens fuit excretus, tandem die 40. interiit.

Secto cadavere inventa eſt corruptio & abſceſſus in ſiniſtri Renis exteriore carne, me ita prædicente antequam cadaver ſecaretur. *Lælius à Fonte Conſult.* 68.

ALter ex Medicis in principio pronuntiavit ægrũ ex duplici Tertiana aſſidua laborare, ac progreſſu temporis redditam eſſe malignam decrevit: verum talis opinio ſine examine non eſt prætereunda, Nam febris Tertiana ſpuria cum ſit morbus calidus totius, ex bile prædominante, eaque in venis putrente proveniens, indicatur ex pulſu maximo, frequẽti & celerrimo, non ita tamen ac ſi ſola bilis febrẽ incenderet: ex excrementis bilioſis, tum dejectionibus, tum urinis: ex calore acri, mordaci, ſiti, ex cauſis præcedentibus, quæ bilem augere potuerint: ex febre quæ ordinate augeſcit ac etiam inclinat: Talia autem in propoſito caſu non inveniuntur: neque oris amaror & inappetentia, quæ ſunt bilioſarũ propria: prætetea ex hac poſitione ſymptomata in hiſtoria propoſita in ſuas non poſſunt referri: Nam quod ad cauſas externas ſpectat præceſſerunt quæ ſanguinẽ cumulare potuerunt: Febris vix ab ægroto perſentitur, quod in bilioſis febribus accidere non conſuevit, ob vapores acres qui ad ſuperficiem tranſmiſſi, dolorem laſſitudinalem efficiunt: Deinceps in febribus bilioſis conjunguntur vigiliæ, non ſomnus plus conſueto diuturnus, ut in præſenti caſu: Calor percipitur acris,

in hoc tempore fere nullus; lotia ſunt ſubtuſa, neque ita copioſa & alba, ut videre eſt in hoc tempore, ut uberrime reddantur: Neque in febre bilioſa ægri bene ſe habent ad ea quæ offeruntur, ut in viro Illuſtr. contingit: Deinceps febres bilioſæ habent ordinatum auctionis & remiſſionis ordinem, qui non obſervatur in præſentia, quamvis ſemper poſt cibum & horis nocturnis magis increſcat, nam aſſidue ſine certo ordine increſcit, & minuitur: Neque in bilioſa febre facies inflammata horis veſpertinis rubicundior circa genas & naſum, & tuſſis aſſidua ſicca percipitur, & Excreta ſanorum ſimilia, aut difficultas incedendi, aut ſtandi ſine adminiculo reperiantur, quæ omnia in præſenti caſu ſunt manifeſtiora quam ulteriori demonſtratione egeant. Reliquum eſt propoſitam Febrem in alias & veriores cauſas referamus, in ſanguinis ſcilicet ad Renis ſiniſtri carnem defluxionem, inflammationem & corruptionem efficientis: Neque mirum ſi dolorem non perſentit in renis regione, cum viſcera non ſentiant, ſed ſenſus ſolum in pellicula cooperiente reperiantur, quæ aliquando renum fervore aut inflammatione præcedente abſumitur: quemadmodum fortaſſe Viro Illuſtr. contigit, qui alias dolore vehementi in dorſo coſtis nothis altiore, uſque ad lienem ſe extendente, fuit correptus, cui mingendi difficultas conjungebatur, & febris aſſidua, qui Colicus fuit judicatus, eum fortaſſe renis ſiniſtri inflammatio fuerit: *Quod per aliud tempus accidit in caſu Illuſtr. Prioli & Epiſcopo Aquini, in quorum altero in Rene abſceſſus. In altero vero corruptio fuit inventa & tamen de regione renum nunquam fuere conqueſti:* Quare non erit difficile ſymptomata propoſita in ſuas cauſas reducere: Quare fæces ſanorum ſimiles egeruntur? quia partes naturales non laborant: calor autem & rubor in genis & naſo ex vaporibus fit à loco affecto ad caput exhalantibus, & ſimiliter ſomnus conſueto diuturnior: Tuſſis autem ſicca conjungitur, quia Renes ſpiritualibus conſentiunt: Lotia admodum copioſa redduntur, læſa facultate renum retentrice & eorum calore nimio ſeroſam ſanguinis humiditatem attrahente: Pulſus parvi & anguſti fiunt ex caloris ad locum affectum contractione, cùm in ea parte aut inflammatio vel magis corruptio reperiatur: Quod vero febris ſine certo ordine increſcat & minuatur, manifeſte autem poſt cibum increſcat, & horis nocturnis, hoc eſt internarum inflammationum aut corruptionum ſignum evidentiſſimum: Perſentitur maximus renum fervor, neque facile ſine adminiculo Patiens ſtare aut incedere poteſt, quia Renes morbo calido afficiuntur, & eorum conſenſu etiam inſtrumenta motui deſtinata læduntur.

§. 4. Sacerdoti tophus in meatu urinario obortus eſt urinam ſupprimens: Tonſor catheterem impoſuit, hinc dolor, inflammatio, Febris Continua, &c. In mortuo tophus repertus eſt, ac ex violenta perruſione catheteris ingens inflammatio teſticulorum. *Vbe lib.3. tit. de Iſchuria*

Observatio I.

In quodam à febre duplici Tertiana Continua extincto, vermium in ventriculo & inteſtinis quantitas ingens deprehenſa.

Febre duplici in Tertiana Continua correptum mortuum ſecuti, in quo quanta eſſet vermium copia dictu incredibile eſt; ipſi enim in ventriculo & inteſtinis conglomerari atque coacervari per œſophagum ad os uſque aſcenderant, abſque eo quod alexiteriis remediis copioſe ægro adminiſtratis enecati fuiſſent, Vermes porro ex materia heterogenea genitos, aliquos albos, aliquos rubros & alios nigricantes aſpeximus. *Dom. Panarolus Pentec. 1. Obſerv. xli.*

Observatio LI.

Febris continua à Meſenterio *pure referto. 1. Ab ejuſdem abſceſſu. 2. Ab ejus tumore & abſceſſibus. 3. Ab ejus & coli inflammatione in abſceſſum deſinente. 4.*

§. 1. Virgo in dolores colicis ſimiles incidit; contra quos *cum nullum remedij genus valeret*, miſella *febre quotidie cum rigore inſigni repente*, doloribus jam dictis aſſociata poſt paucos menſes maraſmo conſumpta eſt.

Diſſecto ventre, ingens copia puris, quo tum meſenterium refertum, ac quaſi turgidum erat erupit. *Ex obſervation. Th. Mermanni Archiatri Bavarici.*

C*Um nullum remedii genus valeret*] Ignoto ſcilicet morbo: Diagnoſis autem abſceſſuum meſenterij, ait *Riverius pract. lib.13. cap.3.* interdum facilis eſt, interdum difficillima: Si ab inflammatione ejus partis fiat, ea ante percepta & diutius perſeverante indicium eſt inflammationem diſcuti non potuiſſe, ſed fuiſſe ſuppuratam atque in abſceſſum converſam: At verò, quando abſceſſus ab humoribus pravis, in meſenterio diu commorantibus, ac tandem putreſcentibus exoritur, difficillima eſt illius diagnoſis; ita ut plurimi authores, qui talium abſceſſuum obſervationes ſcripſerunt, eos non niſi poſt mortem & diſſecta cadavera innotuiſſe referant: Licet enim ut plurimum tactu dignoſci valeant, aliquando tamen tam alte ſepulti ſunt, ut neque tactu ipſo deprehendi poſſint; & partis ſenſus adeo eſt obtuſus ut nullo dolore interdum ſeſe prodant: Quomodo autem hæc (quæ variis modis contingunt) diſtinguenda ſint; vide loco citato.

Febre quotidie cum rigore inſigni repetente] *Spigelius* lib.1. de Semitertiana febrem hanc, crebris horroribus inſignem, plerumque ab inteſtinorum & meſenterij inflammatione oriri obſervavit. *Jacotius* comm. ad aph.9. lib. 3. ſect. 2. Coac. *Hipp.* meminit puellæ quæ in levem quandam febrem incidit tertianæ intermittenti haud diſſimilem, ſine dolore in ventre, in cujus corpore diſſecto magna puris quantitas circa uterum inventa eſt, cum inteſtinorum colore ſubnigro: *Idem* comm. aph. 76. l.5. ſ.2. obſervavit in febre Tertiana cum rigore non ita ordinato exortam ſuppurationem in imo ventre, cujus nullum ſignum memoratu dignum præceſſerat, unde ſubito effuſo pure ſupra inteſtina, aut inteſtinis ipſis ad ſphaceliſmum perductis improviſa mors ſequuta eſt.

Febre aſſociata] Abſque febre genitum meſenterij abſceſſum memorat *Rhodius* centur. 2. obſerv. 95. in quodam Chirurgo *Patavino*, qui initio ſaniola,

deinde

deinde bilioſa & pituitoſa cum dolore & debilitate virium reddidit: fæces, præter eas quæ clyſteribus evocatæ, nihil puris habebant: Prevotius credidit meſenterii abſceſſum adeſſe; Nec abſonum eo rupto, loco nempe interiore, nullam perſenſiſſe febrem, à qua, ut & torminibus plane immunis erat: Recte divinaſſe docuit eventus, quum paulo poſt is mundo exceſſiſſet.

§. 2. Illuſtr. N. Febre valida correptus cum vomitu, 14. tranſacta, in alvi cruentam dejectionem devenit, ita ut ſanguinem nigerrimum, corruptum, peſſime olentem, ad 15. libr. pondus excreverit, unde animi deliquio correptus, omnes eum proxime moriturum credidimus: nihilominus cibis per intervalla optimis refectus, vires reſumpſit, ita ut, etſi Febri Continua, licet non ita intenſa & uniformi continuo vexaretur, nihilominus ſalutis ſpem præberet: ſed tamen cum quotidie fæces conſperſas ſanguinolenta ſanioſaque materia excerneret, in dieſque magis, ac magis emaciaretur, infinitis prope remediis adhibitis, 63. à decubitus die occubuit, cum tamen postremis diebus *ingens urinæ profluvium* ſuperveniſſet, ita ut quinque libras & amplius quotidie per plures dies emitteret.

Cadaver diſſectum fuit, atque in meſenterio ea in parte ſuperiori, qua inteſtino recto collectum abſceſſum conjecimus, illoque diſrupto, putridum ſanguinem ea in copia profluxiſſe non dubitavimus: Sed quod mirum eſt, *nunquam* per totum ægritudinis tractum, præterquam extrema die, qua illi venter intumuit, *de illius partis dolore conqueſtus eſt*: *Marc. Donatus hiſtor. mir. lib. 4 cap. 7.*

NUnquam de illius partis dolore conqueſtus eſt) *Fernelius* meſenterium ſine dolore inflammari ſolumque gravitatis habere ſenſum docuit: At *Riolanus* exquiſito præditum obſervavit: Admodum ſenſibile eſſe arguit dolor Colicus nothus, & origo ejus à peritonæo cujus dolor acer: Multitudo nervulorum, à plexu meſenterii maximo oriundorum, oculis obvia, dubitare non ſinit de ejus ſenſu: facit eorum exiguitas ut hic ipſe multiplicior ſit quàm exactior, niſi cum plurimi ſimul doleni: Clar. *Willis* in Nervorum deſcriptione cap. 27. exiſtimat acerrimos cruciatus qui in colico dolore notho excitari ſolent, non à materia excrementitia inteſtinorum cavitatibus incluſa, neque ſemper ab humore acri eorum tunicis impacto; at ſæpius à ſucco nervoſo acrimonia quadam imbuto, atque intra hunc plexum ſtagnante provenire. *Marc. Donatus* ait meſenterium eſſe partem inſtrumentalem ex ſimilaribus conſtructam, venis, ſcilicet arteriis, membranis, glandulis & adipe: quæ omnes partes (membranis duntaxat exceptis) ſenſu carent: quæ etiam membranæ cum plurima pinguedine circumveſtiantur, rationi haud diſſonum eſt nullo, vel ſaltem hebeti ſenſu donari, & per conſequens dolore nullo effatu digno meſenterium ipſum: Objicitur hiſtoria à *Benivenio* allata cap. 33. de quodam *Juliano*, alvi torminibus diu vexato, in cujus meſenterio abſceſſus repertus; Difficultati ſatisfacit, dicens, dolorem illum non in meſenterio, ſed inteſtinis per conſenſum excitatum, ea potiſſimum in parte, cui meſenterij pars abſceſſu laborans jungebatur, qui quidem cum multa materia repletus exiſteret, ſuo pondere inteſtina comprimendo, vel deorſum trahendo dolorem in illis excitare potuit: quinimo & ab atrabilari materia contenta, acri & mordaci, potuerunt extolli vapores eadem qualitate præditi, qui inteſtinorum tunicas, inſigni ſenſu donatas vellicando dolorem generare potuit.

Ingens urinæ profluvium) *Wartbon* adenogr. cap. xi. à lubricitate nimia vaſorum meſenterii urinæ copioſiſſimam profuſionem (qualis in diabete contingit) oriri cenſet; Ut ejus retentionem diuturnam, magnæque ſimul quantitatis excretionem, aſperitatis certum indicium eſſe *ait*, quippe quod aſperitas retentioni, lævitas autem excretioni perpetuo faveant. M. *Donatus* cauſam deducit à facultatum natur. debilitate, inducta à ſanguinis effuſione, unde ſeroſus & aquoſus ſanguis genitus ſit, quod in cachecticis evenire conſuevit: hinc ſero venis oppletis, id per conſuetas vias tandem excerni contigit.

§. 3. Iſabellæ N. venter intumuit, acceſſit Febris Continua ad extremum durans: Meſenterium tumore miro turgebat: In eo infiniti abſceſſus. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 4. Iuveni dolor fixus in hypochondrio ſiniſtro, in regione coli cum ardore, ſiti, Febricula Aſſidua &c. Inventus eſt abſceſſus in meſenterio & colo, ea potiſſimum parte quæ fundo ventriculi ſubſternitur. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

Observatio LII.

Febris Continua à Pulmonum putredine. Renis dextri, Duodeni, Omenti, colli veſicæ, &c. Obitus Franciſci primi Galliarum Regis. 1. *A vitio Hepatis purulenti, Coli nigrefacti, Epiploi putris.* 2. *Hepatis ſphacelati, Pylori, Epiploi inflammatione, ac tenuium inteſtinorum inflammatione.* 3. *A lobo Hepatis inflammato, Pyloro, Pancreate, Meſenterio indurato, Pulmonibus purulentis.* 4. *Ab humore putrido in capſula cordis, calculo circa valvulas dextri ventriculi, cum vitiis pulmonum, hepatis, lienis.* 5. *A corruptione inducta Iecori, Lieni, Inteſtinis, veneno adſcripta.* 6.

§. 1. FRanciſcus primus Galliarum Rex Febribus Intermittentibus poſtea Continua occubuit, referente *Thuano* tomo xv. hiſtoriar. lib. 3. calendis Aprilis anno 1546. Mane facta eſt diſſectio corporis Secto abdomine, omentum ruptum ad pubem & ad ventriculum ſeſe exhibuit, ſicut inteſtina, ſuo veluti velamine ablato nuda ſpectarentur: Sed qua parte duodeno & pyloro incumbebat nigredinis ſpeciem & corruptelam referebat, Duodenum

dunum putre, purulentum: Ventriculus inferiore tunica ruborem cum nigrore mixtum repræſentans, humorem atrum, majorem etiam quam pro ratione aſſumptorum copia, continebat: Gula ulcerata ſaniem ſubruffam eructans: Putris pulmo, dextra parte coſtis ad ſpinam ſic pertinaciter hærebat, ut inde ſine dilaceratione divelli non potuerit: qua parte ſectione facta vitioſa ſanies effluxit: Cor & Iecur, Ren ſiniſter plane illæſa, Lien non admodum inſigniter affectus: Ren dexter ultima parte pure ſcatens, à quo exortum vas ſeminarium exemptum, colluviem in partes adjacentes effuderat, ſic ut in illis omnibus inſignes corruptelæ apparerent: In collo veſicæ, ulcus latum pure multo refertum: Sub pube dextra omnia purulenta, & ipſa ſubſtantia gangrænoſa Scrotum, paraſtatæ & partes omnes teſtes ambientes ſimile vitium contraxerant: Animæ rationalis ſede integerrima: Tam variorum affectuum, tam diverſos focos obſidentium certæ cum ſint cauſæ, nullum tamen ad generationis primordia referendum eſſe, aut in poſteros tranſire poſſe affirmare non dubitamus. *I. Coſma Holzachii. Obſervatio.*

§. 2. Dyſentericus Febre continua affectus interiit: Hepar erat ſphacelatum & Epiploon cum Pylori inflammatione & tenuium inteſtinorum *Lib. 3. tit. de Dyſenteria.*

§. 3. Scoto dolor erat ventris, lumborum, cum Febre aſſidua, ſiti, &c. Hepatis lobus orificio ventriculi poſteriori erat affixus, qui nigricabat ab inflammatione: Cum Pyloro induruerant pancreas, meſenterium: Pulmones purulento ichore erant pleni. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 4 Mercatoris filia, antea frequenter hæmorrhagiæ obnoxia, ac proinde cachexia fere conſumpta, in febrem bilioſam Continuam incidit: Ordinatum vinum laxativum (cum ab aliis omnibus abhorreret) inde pejus habet: Enema præſcribo, leniendi ventris gratia, ſimul non neglectis alterantibus & corroborantibus: Succedit autem pervigilia, dolor capitis, intumeſcentia ventris, cardialgia frequens, fit pulſus intermiſſus, convulſiones prehendunt, ἀσφυξία tandem totalis adeſt, fluxu alvi ſymptomatico ſuccedente: Prognoſtico facto, roborantibus tantum naturæ ſuppetias ferre conati ſumus, imprimis tunc temporis ubi exacerbatio καρδιαλγίας vehementiſſima affligebat, quam admodum leniebat roborans iſtud cujus uſum mihi commendaveras in palpitatione cordis dolorifica, Chryſolithus videlicet præparatus cum lapide bezoar, margar. magiſterio, &c. Hoc ſæpius adhibito, non tantum ad miraculum vehemens cordis dolor remiſit, ſed rediit etiam appetitus cum ſomno moderato: vires viciſſim colliguntur quadantenus: pulſus, qui per octiduum fere nullus, jam vermiculans, poſt intermiſſus redditur: Sed plenaria reſtitutione gravius erat malum, ob incipientem hydropem: qua de cauſa virium recollectio diuturnior eſſe non potuit, ideoque paulo poſt naturæ debitum ſolvit.

Poſt mortem apetitur: abdomen ichore fœtido plenum, Omentum putrefactum, Lien atque Hepar ſcirrho laborabant: Pulmones pleuræ adnati, cum capſula cordis, in qua humor putridus: cor duplo majus, bubulum referens, inveniuntur: quodque notatu dignum, circa valvulas dextri ventriculi calculus ex Tartaro concretus, inſtar minoris caſtaneæ, nucis compreſſioris, membranoſæ valvularum ſubſtantiæ adnatus conſpicitur, vehementioris καρδιαλγίας proculdubio cauſa proxima *Greg. Horſtius obſervat. lib. 4. obſ. 47.*

C*Alculus καρδιαλγίας cauſas*) Et proculdubio febris continuæ ob interruptum ſanguinis per vaſa ordinarium circuitum, qui hinc incaluit, putredinem contraxit, &c.

§ 5. Curæ meæ commiſſus eſt Dominus *Contant*, febre Continua laborans, cujus primis diebus comites fuere vigiliæ, capitis dolor: præſertim occipitis, durities & contenſio utriuſque hypochondrii ſine dolore, cum mœſtitia ſumma, quam pariebat metus ne ſimili morbo, qui fratrem extinxerat, detineretur: Robur nihilominus aderat virium, ὀρθοστάδιος erat, per cubiculum, imo aream deambulans, appetitu non carens, maxime vini, quanquam ſolis juſculis ex Medicorum præſcripto uteretur & ptiſana officinali: Ter illi miſſus fuit ſanguis ante diem ſeptimam, bis in brachio, ſemel in pede, quæ venæ ſectio eum immunem omnino reddidit à capitis dolore: enematis alvus quotidie ſubluebatur, exhibebantur Iulepi hepatici, fotus hypochondriorum adhibebantur à quorum uſu remittebat eorum durities manifeſte: Tandem ſymptomatis omnibus remittentibus aut miteſcentibus, cum evidentibus coctionis in urinis notis, octava die lenis purgatio & apicraſtica exhibita eſt, cui non defuit optatus ſucceſſus: Toto eo tempore, quanquam non remitteret febris, ſublevatum ſe teſtabatur, ſolitis deambulationibus inſiſtens: Res eo in ſtatu ad XI. uſque qua ſe lecto tradere coactus fuit: XII. incanduit febris, dejectiones aliquot bilioſæ ſuperveniunt, ſitiſque intenditur quæ parva hactenus fuerat: *Buyatius* Medicus vacuationes ſymptomaticas aliquando dari pronuntiavit quæ periculum denuntiant, hanc vero ejuſmodi eſſe non credere, qua de cauſa venæ malleoli ſectionem ad diem ſequentem præſcripſit, dummodo levis illa diarrhœa conſiſteret; At vero cum die xiij. auctior foret, ſanguinis miſſio facta non eſt: quamobrem injecto, juxta

dicti

dicti Medici præſcriptum, clyſtere, xiv. fluor ille ventris multo liberalior fuit, vireſque ægri dejiciebat, qui tamen circa veſperam ſubſtitit pæne, ſed ſuccedentibus atrocibus hypochondrii dextri doloribus & totius ventris: Accerſitus DD. *Mouton*, dolorem illum adſcripſit humorum metaſtaſi ſactæ à parte ignobili ad nobiliorem, periculumque denuntiavit, Dom. D. *Monſnerius* xvj. die morbi ſuperveniens, rite explorato morbi & ægri ſtatu, in hepar factam eſſe humorum depoſitionem aſſeruit, nec procul adfuturam mortem, quæ die ſequenti adſuit circa noctem & morbi 17. Septembris 27.

Poſtridie cadaveris diſſecandi gratia cum locum dictum adiiſſem, rem peractam reperi: avidus tamen cognoſcendi hypochondriorum & inteſtinorum ſtatum, ob ſummos dolores quos ea in regione perpeſſus erat æger, qui paulo ante obitum toxico ſe infectum fuiſſe credere mihi dixerat, laxatis ſuturis coram Dom. Garnier, deprehendi ventriculum ſanum & integrum, at hepar & lienem omnino putrefacta, præſertim hepar quod lividum erat & lactis coagulati inſtar friabile: Inteſtinorum tunicam exteriorem corroſam & laceram diverſis in locis, cum ulcere, cujus oræ calloſæ erant, è quo materia purulenta prodibat, tantæ amplitudinis ut apicem auricularis digiti poſſet admittere, ac ſubſtantiam inteſtini cujuſpiam omnino pervaſerat, quod quale fuerit deſignare non potuit, quia in abdomen confuſa conjecta eſſent: cujus capacitate ſeroſitas bilioſa exundabat, abominando & horribili fœtore prædita, cujus libræ circiter ſex deductæ fuerant ab eo qui diſſectionem ſuſceperat: Neque cor neque pulmones vidi, graveolentiam veritus, quæ referente Dom. *Garnier*, in ſtatu erant naturali, ſi Pulmones aridiores non fuiſſent. Dabam Villettæ Antoniæ anno 1662. Octobris 2. *Iulien.*

Nos infra ſignati, examinatis interioribus partibus cadaveris Dom. A Contant: inteſtinis plurimis in locis exulceratis, è quibus unum perforatum: Hepate & Liene corruptis intra bidui ſpatium, per quod doluerunt, Aquis & ſeroſitatibus intra abdominis capacitatem, extraordinarie fœtidis collectam, aliiſque ſymptomatis funeſtis, concludimus dictum Dominum morte violenta occubuiſſe, inducta à cauſa maligna & veneno lente actionem exerente, quod ſubſtantia ſe non prodidit, ſed tantum effectibus: Quod aſſerimus 2. Octobris 1662. *Mouton D.M. Garnier, Iulien.*

Dominus *Corbet*, Procurator Regius Viennæ Delphinatus, relationē præcedentem, quia res eſt momenti, communicatam mihi voluit; Ea præſertim de cauſa quia rumor erat defunctum è veneno exhibito interiiſſe, quamobrem ſententiam meam quoque ut proferrem voluit.

Ego D. Medicus Facultatis Monſpelienſis. Lugdunenſi Aggregatus, infra ſignatus, certum facio me legiſſe, & ad amuſſim examinaſſe relationes factas à Dom. *Mouton* Doctore Medico, ac magiſtris *Garnier* & *Iulien* Chirurgis Delphinatibus, morbi & eorum quæ adnotata ſunt in cadavere adaperto Domini *A Contant*: Qua de cauſa cenſeo morbi & mortis cauſam adſcribendam eſſe inſigni cacochymiæ & corruptelæ humorum cujus malignitas proles eſt & alumna: nec non vermium copiæ febris comitum, quandoquidem æger morbi initio famelicus fuit: Inteſtinorum unum pertuſum fuit, è quo materia exiens, univerſum abdomen implens, putrida, abominando fœtore donata fuit (proculdubio ob lumbricorum ingentem copiam mortuorum & in inteſtinis corruptorum; quos proculdubio videre licuiſſet iis apertis) & inteſtinorum exteriorem tunicam exulceravit: meſenterium & epiploon corrupit, nec non hepar & lienem, ante intemperie affecta & impuritatibus infarcta: quandoquidem ab initio morbi obſervata fuerat inſignis in utroque hypochondrio tenſio, iis familiaris qui parva utuntur diæta: Neque enim locus eſt conſtituendæ legitimæ exhibiti veneni ſuſpicioni, cujus nullum ſignum univocum extat, cum ventriculus (qui primam veneni impreſſionem, ute dati, ſemper excipit) integer & ſine labe repertus ſit: Adde his memorata ſymptomata febribus à vermibus inductis ferè familiaria eſſe, quod hoc tempore præſertim innoteſcit, quæ Delphinatum finitimaſque regiones peragrarunt, (Gratianopolim præſertim anno 1650.) plurimis funeſtæ: Atque hæc eſt mea ſententia quam propria manu firmavi: Lugduni x. Octobris 1662. *Gras.*

Observatio LIII.

Febres continuæ lethales, exuſtis viſceribus ob denegatum potum.

Sunt quidam qui eandem fore legem in omnibus febricitantibus ſervant, nimirum ut caveant maximopere à frigidæ potu: quam ob cauſam anno 1649. infinitus propemodum ægrorum numerus è vivis ſublatus eſt, cum tamen febres eſſent continuæ, cum mixtione diverſorum humorum, & præcipue bilis, non tamen ſolæ, qui cum Siti maxima torquerentur exuſti obibant.

Sectis cadaveribus ventriculus, cor, pulmones & reliqua viſcera tanquam exuſta apparebant. *Domin. Panarolus Pentec. iv. Obſerv. viij.*

Frigidæ potus ſicut in febribus ardentibus, æſtate media, in juvenibus optima temperie præditis, furentibus, optimus, communi Medicorum conſilio approbatur, Ita etiam in febribus, ubi humores ſunt mixti, tanquam inutilis & inſalubris exiſtimatur: Quare diligētèr advertat Medicus ne ipſum adminiſtrando aut auferendo ægrotum morti exponat: Ego unciarum, ſed xij. & xv. imperabam: 2. immediate ante prandium vel cœnam 8. aut 10. uncias aquæ hordeaceæ adminiſtrabam: quo facto in omnibus aut

urina copioſa, aut alvi fluore oborto, ſurdi & fatui paulatim abſque febre remanſerunt, & diligenti poſtmodum cura adhibita, fatuitate & ſurditate fugata, integræ fuerunt ſanitati reſtituti, non neglectis interim aliis præſidiis, ſed in hoc ſolus tantum conſiſtebat: Aquæ iſti hordeaceæ impoſuimus aut frondes, aut cortices citri inciſos cum ſucco limonum, qua mediante nullus periit. *Idem ibidem.*

Observatio LIV.

Febre continua extincti vaſa omnia ſanguine depleta reperta ſunt.

§.1. ANno 1641. Novemb. v. diſſectum fuit corpus Principis *Ferdinandi*, Hiſpaniarum Regis Fratris, qui lxxxx. diebus Febri continua obiit, ætatis xxxij. ann. Sublatis, corde, hepate, pulmonibus, adeoque diſſectis venis & arteriis, vix cochlear cruoris in cavum thoracis confluxit. Plane nimirum oſtendit hepar exangue, cor vero inſtar erumenæ flaccidum: Biduum ante mortem plus ediſſet ſi ipſi conceſſum fuiſſet: Fuit nempe per venæ ſectiones, purgationes, hirudines ita exhauſtus, non deſinebat tamen Tertiana typum ſervare. *Helmontius Tract. de Febribus cap. 4. §.16.*

§.2. In cadavere febre extincti in vaſis vix libra ſanguinis ſuperſtes fuit. *Car. Piſo lib. de morbis à ſero ſect. 2. p. 2. cap. 4.*

§.3. Anno 1663. obiit in Gallia Sereniſſimus Princeps H. ab A.D.L. annos 63. natus, puſillæ ſtaturæ ſed vividæ & robuſtæ conſtitutionis: Huic febre continua prehenſo tam ſtricta diæta imperatur, quanquam largiori alimento, ſi conceſſum fuiſſet, libenter indulſiſſet, tamque frequentibus venarum ſectionibus ex deplentur, ut aperto poſt obitum corpore, vaſa omnino exhauſta reperta ſint, viſcera autem omnia integra, nullatenus, ut in ſene, flaccida & marcida Adeo ut facile conſtiterit magis illi funeſtam fuiſſe medicorum induſtriam & ſedulitatem, quam ipſam vim morbi.

§. 4. Febres ardentes alimentarios humores corporiſque ſubſtantiam calore ſuo abſumunt: ſcribit *Hippocr.* lib. 1. de morbis, *Qui ex febre ardente* moriuntur, omnes ex ſiccitate moriuntur, Et referunt authores quidam ſanguinem totum fuiſſe abſumptum, ut ſcribit *Argenterius* ad cap. 2. lib. 2. ad *Glauconem* de *Mutio Medices*, Arcis Piſanæ Præfecto, in cujus cadavere ne gutta quidem ſanguinis reperta eſt. *Primiroſius de vulgi erroribus lib. 2. cap. 6.*

Observatio LV.

Febris continua à nimia obeſitate inducta.

OBlati mihi ſæpe infantes ex iis quibus lac nimia copia fuerat exhibitum, qui febre Continua brevi tempore extincti: quorum dum mortis immaturæ cauſæ cauſam indagabam, omnes ita pinguedine obſeſſos inveni, ut vix ſcirem quo cultrum anatomicum adigerem, *Vid lib. 3 tit. de vomitu.*

Observatio LVI.

Febris Leipyria *à Pulmonum inflammatione, exſiccatione & tabe ſe prodente,* 1. *Ab Eryſipelate eorum.* 2. *Ab eorum inflammatione maculas relinquente.* 3. Typhodes *ab inflammatione Pulmonum in ſuppuratum abeunte.* 4. Leipyria *ab Eryſipelate ventriculi.* 5. *Ab* Hepatis *inflammatione in abſceſſum, ulcus & gangranam deſinente.* 6. *Ab inflammatione extremorum Hepatis laborum nigredine ſe prodente, Lieni communicata, cum inſigni cyſtis fellea magnitudine & repletione.* 7. *Febris Leipyria tertianaria ab uteri inflammatione corruptionem invehente, cum Pulmonis partis & Iecoris vitio.* 7.

§.1. ILluſtriſſ. Marcheſia Rangona tribus ab hinc diebus ſollicitatur febre continua, è genere ardentium, *imò etiam Leipyria: pulſus enim* 1. *magnus eſt*, celerrimus, frequentiſſimus atque etiam durus nonnihil, languidus tamen, qui Galeno teſte, bilioſas febres non omnes conſequitur, ſed lethales tantum, §. 2. *Sitis licet non ſit inſignis*, ob humorem à cerebro in os aſſidue delabentem, inſignem tamen calorem febrilem intus urentem indicat, alias enim ægra non ſitiret, nec aquæ potum, uſque adeo expeteret. 3. Vigiliæ quoque immodicæ febris hujus naturam patefaciunt, quippe quæ vaporum à bile putreſcente in caput elatorum acrimoniam conſequantur: Cæterum quoniam cerebrum deſtillationis principium multis frigidis abundat excrementis, fere *continuè in ſomnum propenſa eſt*, dormire tamen vix poteſt, brevi etiam temporis ſpatio, *unde colligitur Coma vigil.* 4. Temporum inſignes pulſationes dictæ febris pariter ſunt indicia, humores enim bilioſi facile ſurſum tendentes temporum arterias ſubeunt, eoque congreſſu membranas, tum internas, tum externas invadunt feriuntque, ideoque 5. capitis dolorem ſuſcitant, ita ut 6. *quædam Delirii præludia* detegantur: quandoquidem morbum perquam gra-

vem

vem & acutum minime (ut deberet) ſentire videtur: interrogata enim quomodo ſe habeat? ut plurimum bene reſpondet: Quod mentem laborare indicat juxta aphor. 6. ſect. 2. 7. adeſt Spiratio frequens, laborioſa, & cum ſtertore quodam, à virium languore, uſu aucto, ob viſcerum, præſertim ſpiritalium, ingentem æſtum, atque viarum ſpiritus anguſtiam, capitis fluxionem in aſperam arteriam conſequentem, unde ſtertor: 8. Jungitur huic febri *dolor dextri lateris, non punctorius & acutus*, ſed admodum mitis non continuus, ſed longo temporis intervallo interjecto leniter ſuſcitatus, *qui parte laborante exterius preſſa* excitabatur, minime certo loco circumſcriptus, ſed modo hanc, modo illam dextri lateris partem invadens. 9. Excrementa, ut fæces & lotia, *multa bile referta* ſunt: nec obſtat quod pituitoſa etiam admixta bilioſis excrementa conſpiciantur, nam ex præcedentibus cruciatibus ſunt collecta: quæ cum ſpumoſa ſint, magnam viſcerum & venarum ebullitionem indicant: fœces non ſolum bilioſæ ſpumoſæque conſpiciuntur, ſed læves etiam ac nonnihil pingues, quæ nativum viſcerum calorem ab ingenti calore putredinali & febrili violatum denotant, ut *humores eliquuntur*, deinde carnes & pinguedines: *Lotium* autem *primis morbi diebus* rufum fuit & ſaturatum, tenue tamen, infimi caloris nativi ſoboles, crudique morbi indicium, deinde confuſum apparere cœpit ob ſanguinis & humorum, qui in venis ſunt majoribus confuſionem, corruptionem & putredinem, cum putredo omnia perturbet, permiſceat & confundat: 10. *Sudores circa caput*, collum & pectus una cum copioſiore urina erumpere cœperunt, qui mali, quia nullo in cæteris excrementis apparente coctionis ſigno, exigui, ſubfrigidi, febre non deficiente & in die pari promoti ſunt: 11. *Inſignis calor percipitur circa thoracis & ventris regionem*, licet exteriores corporis partes interdum frigidæ, nonnunquam moderatè calidæ contingantur interiores tamen ſemper uri affirmat ægra hinc linguæ nigredo, tametſi non multum arida cernatur, ob materiam à cerebro in os aſſidue diſtillantem: Ex quibus colligimus *febrem hanc putridam & continuam*, *non ſolum bilioſam & ardentem* eſſe, verum etiam Leipyriæ naturam æmulari, cujus *focus eſt in venis quæ ad partes ſpirituales* ad jecur & hypochondria ſpectant, quod patet ex illarum partium æſtu, dolore, atque *hypochondriorum, præſertim dextri, elevatione* potius quam renitente tumore, Febris autem *binas exacerbationes* quotidie habet, mane nimirum & veſperi, leves tamen, ac tertio quoque die, ſed per dies pares manifeſta excandeſcentia apparuit, Cum vero maxima eſſet inter nos opinionum ambiguitas, ſtatim diſceſſi non amplius rediturus, verum hora quinta circiter ſequentis noctis (die morbi quinta) ſummis precibus acceſſitus, III. Ægram inveni valde ſiticuloſam, anxiam & inquiete ſe jactantem, cujus extrema frigida non amplius incaleſcebant, difficulter & cum ſtertore reſpirantem, prompte tamen loquentem, Quibus omnibus exacerbatis ſymptomatibus *praeceps deſtillatio* ita impetuoſa acceſſit, ut præcluſa ſpiritus via temporis breviſſimo momento præfocata perierit.

Diſſecto cadavere reperti ſunt *Pulmones pene tabefacti & exſiccati*, præſertim quoad partem ſiniſtram, Etenim, licet ſecundum propriam ſubſtantiam, in ſummam maciem ſiccitatemque dextri quoque Pulmones ob eandem cauſam incidiſſent, multa tamen excrementitia humiditate ſuffuſi ob inflammationem à ſanguine pituitoſo ea in parte inceptam, molles & flaccidi apparebant, imo corruptio quædam in membrana pulmones ſuccingente ejuſdem lateris dextri manifeſtè concipiebatur: Partes igitur internæ, ut prædicebam, non autem externæ, afficiebantur, niſi alio quodam leviore & peculiari affectu: *Zecchius conſultatione xxvj.*

I*Mo etiam Leipyria*) Cujus ſpecies κρυμώδης πυρετός ab eryſipelate circum Pulmonem conſiſtente, quemadmodum ſcriptum eſt apud *Ætium* lib. 5. cap. 89.

Pulſus magnus, durus, &c.] De pulſu in hac ægra peculiaris eſt ratio: Peripneumonia enim laborantium Pulſus ideo molles evadunt, quia pars inflammata (Pulmo) ſuapte natura humida mollis eſt & laxa: at ceſſante hac cauſa rationi conſentaneam eſt effectum quoque inde pendentem ceſſare, quod hic locum habuit, cum pulmones reperti ſint pene tabefacti & exſiccati, quorum partes internæ potiùs afficiebantur quam externæ: *Zecchius ibidem.*

Sitis licet non ſit inſignis] Cum vident Medici pleroſque febre ſatis inſigni laborantes parum ſitire, aut nullam probabilem rationem afferunt, aut diſtillationem à capite cauſantur Melius Galenus part. 1. lib. 4. Acut. *Interdum Cauſus in una parte, interdum in toto corpore gignitur: Si in toto corpore, Sitim omnino parit, Cum in una parte, non neceſſario, niſi pars ipſa ſitim afferat: Omnium autem primum id facit os ventriculi*, deinde ſtomachus, poſt Pulmo, ſubinde jejunum inteſtinum, Id quod notandum, Atque inde colligere poſſis attractionem ichorum in totum corpus, non tantum in majores venas, cauſam eſſe Cauſi: Sic in habitu corporis accendentur ichores, & febrem committent, & dolores ὀδυνώδεις parient, & ſudoribus ſolventur, Et ab habitu maxime ſudor manat; Si ergo ventriculus, hepar, os ventriculi, jejunum inteſtinum, ſtomachus, & ſitis & febris ſunt foci quidam, item & corpus totum plenum ichoribus, quid eſt cur ad generationem febres continuæ recurramus ad venas internas majores? *Ballonius conſil. 31. lib. 2.* Sed præter defluentem à cerebro pituitam ſitis vehementiam extinguentem, altera in hoc caſu ſubeſt cauſa, ſcilicet inſtrumenti propria affectio, quandoquidem Lingua nigra fuiſſe dicitur, quanquam non arida, ob aſſiduè diſtillantem in os à cerebro pituitam: Lingua cum ſit nigra exuſtaque, totus ſtomachus, cui illa continua eſt, eo pene modo affectus eſt; hinc ardentibus iis partibus & ſupra modum ſiccatis, non percipitur ſenſus indigentiæ, quia nervus ſubjectus linguæ non eſt eo modo affectus & diſpoſitus quo eſſe debet, atque ſuper-

ficie exuſta & torrefacta, in quibus cauſæ ſitiferæ prima impreſſio & ſenſio eſſet debet.

Continue in ſomnum propenſa eſt] Huc refert quæ lib. 1. de Soporoſis affect. dicta ſunt ubi de Lethargo à Pulmonibus.

Coma vigil.) *Avicenna* notavit pueros ardenti ſebre biliosâ correptos interdum ſomnolentos potius quam vigiles eſſe, præ nimia humiditate huic ætati familiari, quæ ratio huc pertinet.

Quædam delirii præludia) Delirium tacitum non omnes agnoſcebant, quamvis enim nec abſurda loqueretur, nec temeraria moliretur, nihilominus quia morbum graviſſimum acutiſſimumque ſere non ſentiebat, atque ſibi ipſi in ſingulis propemodum diſſimilis erat, mentem ægrotare facile intelligebatur. *Zecchius.*

Dolor lateris) Cum dolor hic non ſit punctorius & acutus, ſed admodum mitis, non continuus, ſed longo temporis intervallo interjecto leniter ſuſcitatus, cumque certo loco minime ſit circumſcriptus, ſed modo hanc modo illam dextri lateris partem invadat, haud quidem Pleuritidis accidens (qui fallor) cenſeri poteſt, cum præſertim nulla vel exigua tuſſis adſit, eaque rara admodum excitetur, notha namque pleuritide laborantes aſſidue tuſſire ſolent, Quamobrem dolorem hunc aliunde pendere arbitror, nimirum à ſanguine bilioſo pulmonum venas replente ac partium inflammationem quandam ſuſcitante, quo quidem certis quibuſdã horis magis minuſvè ſerveſcente, ideoq; membranam pulmones ambientem diſtrudente, dolor ille concitetur: nam licet pulmones non ſentiant, eorum tamen membrana ſenſu aliquo non caret: Quod autem cutis affecti lateris cum carne ſubjecta contrectata dolebat, non tamen exiſtimare debemus doloriſicum hunc affectum fuiſſe tantum externum, quamvis conſultores ita ſentirent, nam præter externum affectum, quem non nego, quique nullius eſt momenti, cum ægrota ſuper illud latus facile cubare poſſit, alium eumque graviorem affectum, Pulmonum lateris dextri ſubſtantiam & membranam ſimul læſiſſe vexando, hinc patet quod ſuper latus oppoſitum nullatenus cubare poſſit, certiſſimum ſane interioris affectæ ſedis argumentum. *Zecchius.*

Non punctorius) Quod dolor lateris non eſſet punctorius & acutus ſed mitis, ex eo Conſultores aſſerebant notham eſſe pleuritidem, h. e. muſculorum coſtalium externorum inflammationem, quod præter febrem continuam, lateris dextri dolor & ſpirandi difficultas cum tuſſicula quadam adeſſent, & parte laborante exterius preſſâ dolor excitaretur: Cõfirmabant, quia ſi fuiſſet Peripneumonia, ut ego affirmabam, tria potiſſimum habuiſſemus ſigna, 1. Pulſum mollem (qui tamen in hac ægra durus erat) 2. maxillæ apparuiſſent rubore ſuffuſæ, ob vaporum copiam qui ab inflammationis & ebullitionis loco excitantur. 3. cruentum aut rubro colore infectum ſputum excerni ſolet, ut docet Gal. 2. de loc. cap. 9. quod in hoc morbo non fuit obſervatum: Quod ſpectat ad lateris dolorem, argumẽtum facile diluitur ſi prius conſideremus quid ſit Pleuritis exquiſita & notha, quidve Peripneumonia: Exquiſita Pleuritis, ut omnes fere arbitrantur, eſt inflammatio membranæ coſtas cingentis, vel muſculorum illi continuorum in parte interna: Notha autem eſt muſculorum externorum lateris inflammatio: Interdum verò dicunt Pleuritidem falſo putatam, eſſe dolorem cum inſigni ſpirãdi difficultate, ac cum febre, procedentem à copia crudorum ſuccorum, qui in vacuum thoracis locum, aut in pulmonem repente ſe ingerunt, membranamque ſuccingentem diſtendunt, Nos autem *Hippocr.* in lib. de loc. in homi. t. 91. Pleuritidis nomine Pulmonum alterius duntaxat lateris inflammationem intelligimus: Peripneumoniæ autem nomine, Pulmonum ſecundum utramque partem inflammationem eſſe affirmamus: Quare ſemper in hac ſui ſententia ut Lateris dolores magna ex parte ad pulmones pertineant, raro autem ad membranam illam coſtas ſuccingentem, cum in pluribus præſertim corporibus poſt obitum diſſectis ægrorum, qui communiter accepta Pleuritide periiſſe judicabantur, non membranam hanc affectam fuiſſe, ſed Pulmones obſervaverim una cum ſuâ mẽbrana laceratos & corroſos: Sed ut ad inſtitutum redeam, Illuſtr. ægram non laborare muſculorum coſtalium inflammatione aſſerebam, quod alij cenſebant, nam cum diligẽter obſervarem laborantem hanc decubitum in partem affectam facile ſuſtinere nõ poſſe, poſſe autẽ in latus oppoſitum cubare, certo aſſerebam ſedem affectam internam eſſe Pulmones, nempe una cum membrana eos circumcingente: Ex dolore namque gravi, ſed non punctili, cum ſtertoroſa & difficili reſpiratione, atque pulſu magno, languido, & cum multiformi inæqualitate, facile intelligebam Pulmones inflammari. Nec obſtat quod de tribus ſignis deficientib. afferebatur in medium, quoniam incipientes morbi omnia ſtatim ſigna manifeſta haudquaquam exprimunt, Atque ut ordine retrogrado procedamus, quod ad excreta attinet, etſi in hoc affectu non ſemper ab initio tuſſiendum aliquid ex Pulmone excernatur, plerumq; tamen per morbi incrementum ac vigorem cruentum ex eo detruditur, quoniam illud eſt quod tenue ex inflammato loco tandem exudat & excernitur: Neq; enim inter hujus morbi initiã tanta in loco inflammato ebullitio excitatur, ut vaporum ſublatorum copia malæ rubore efficiantur, De Pulſu autem peculiaris eſt ratio alibi annotata. Cur vero inflammationis hujus ſigna, ſitis nempe, dyſpnoea, & tuſſicula manifeſtè apparerent: alia autem, nempe pulſus mollis, malarom rubor, & ſputum cruentum inflammatione inchoante deliteſcerent, ea ratio adduci poteſt, quod hæc unum duntaxat morbum, peripneumoniam videlicet, ſequebantur, illa vero non ſolum hujus incipientis morbi ſoboles erant, ſed, & deſtillationis, & febris, & anguſtiæ cujuſdam vaſorum ad Pulmones pertinentium, qui quidem affectus jam inſignes erant & patentes. *Zecchius.*

Inſignis calor circa thoracis & ventris regionem] Hinc *Valleſius* 1. Epid. 5. ægro 1. notat, & ex eo *Riverius*, Perrarum eſſe febres acutiſſimas & pernitioſiſſimas fieri ſine interna aliqua phlegmone: Quare nunquam omittendam curam hypochondriorum, thoracis, capitis, uteri, renum & veſicæ, ut omni ratione inveſtigemus quæ harum partium inſigniter labores, ut ei, quod ad fieri poſſit, ſubveniatur.

Febrem hanc non ſolum bilioſam & ardentem, &c.] Conſultores febrem hanc malignam cenſebant, quod ferina ſymptomata morbi eſſentiæ, calori, ſc. febrili, minime reſponderẽt: Ego autem talem non judicavi, quia morbi maligni non ſolent decreſcere aut remitti, ſaltem ante eorum vigorem: quare cum hæc ſtatis quibuſdam horis remitteret, malignam non credidi. Niſi malignitatis nomen latè ſumatur pro magno & pernitioſo, quomodo *Hippocr.* 1. Epid. febres autumnales, quibuſcum cardialgia ferinaque ſymptomata conjunguntur, minus malignas appellat, quod tempori familiares ſint: Nam licet interdum febris ita remitti judicaretur, ut nonnihil ægra quieſceret, non tamen ipſam febrem ſuapte natura rem ſiſſe judicandum eſt, ſed ipſius duntaxat declinationem exacerbationis factam fuiſſe: Quare hinc deceptionis occaſio erat, quia illi qui aderant, cõparantes ſtatum præſentem declinantis exacerbationis quietiorem cum ſtatu ejuſdem acerbiore, ægram melius ſeſe habere, febremq; declinare falſo exiſtimabant: Ita 1. Epid. *Philiſcus* corripitur febre tam acuta & maligna ut die 6.

obierit,

objerit, tamen ſecunda inclinante die cuncta ſymptomata remittebant, nec non tertia die mane & uſq; ad meridiem viſus fuit immunis à febre. *Zecchius ib.*

Praceps deſtillatio &c.) In quæſtionem vertebatur num ejus inhibendæ gratia, & ſuffocationis periculi vitandi, phœnigmo, dropace, vel in ſincipite inuſtionibus, more *Hippocr.* redundantes in cerebro humiditates exſiccare & foras trahere expediret? Id ſtatim præſtandum contendebam, at Conſultores objiciebant, Si ſu...am ſumes capitis excrementorū à calore febrili fluxionem, cur id remedii proponis quod valentius excrementa capitis liquabit quam febrilis calor? Reſp. Liquatos à medicamento humores foras quoque prolici, unde impetus fluxionis cohibetur: cujus operis ſimile extat exemplum apud Galen. 5. meth. med. cap. 14. *Zecchius.*

Pulmones pene tabefacti, &c.) Veri... eſt Pulmones tantā immoderationem ſiccam, tabidamque affectionem hanc, tam brevi temporis ſpatio quo ægrotavit minime contraxiſſe, ſed multo antea, tum ex naturali quadam ad ipſam propenſione, accedente ſenili ætate, tum etiam ex victus ratione prægreſſa: quippe cum animi & corporis laboribus, vigiliis & frequenti jejunio, pietatis cauſa, dedita eſſet Id.

Hypochondriorum, præſertim dextri, elevatione.) Quamvis primo aſpectu ſuſpicio mihi nata ſit incipientis in hepate inflammationis, quod ſimul obſervaſſem tumorem quendam adhuc etiam ſubſiſtentem circa jecoris regionem: cum corporibus nonnullis à natura datum ſit ut hepar fibris quibuſdam ita coſtis inferioribus hæreat, ut hoc viſcere laborante diſtentoque coſtarum regionem dolor infeſtet, atque pleuritidis ſpeciem referat, quod multis ab hinc annis obſervavi & experimento comprobavi: diligentius tamen ſingula mecum perpendens dolorem hunc ex Pulmonum illius lateris inflammatione proficiſci exiſtimavi, difficultas enim ſpirandi, anguſtia, ſtertor, pulſus magnus, languidus, atque multiformiter inæqualis, una cum ſputo inter tuſſiendum ſpumoſo excreto, comiteque dolore, licet non punctili, Peripneumoniam cumulatiſſime indicant.

§. 2. Eryſipelas Pulmonis paucis attingunt, quia forte raro occurrit: Ejus exemplum vidi menſe Septembri anno 1678. In puello xv. menſes nato, filio Dom. *de la Combe* Diverſitoris, cujus domui appendet inſigne trium Regum, Traditus fuerat nutrici educandus extra domum, cui redditus bene habitus & pedibus valens, ſine auxilio deambulans xiv. dicti menſis: Die ſequenti, ſcil. xv. febre corripitur, quam comitabatur ſitis inexhauſta, vomitus omnium ingeſtorum ac diarrhœa, (aut potius Cholera morbus) ac oculorum motus convulſivi: Ab exhibitis granis vi. lapidis bezvartici orient. & tantundem margaritarum præparatarum, ex aq. ceraſor. nigr. cum ſaccharo cando, melius ſe habuit, nam ſedatus uterque fluor, oculis nitor & conniventia rediit, adeo ut omnia in tuto viderentur, Sed exactis xij. horis convulſiones, in oculis tantum manifeſtæ redeunt, calor intus refugit, adeo ut ad actum omnino frigeret, cavantur oculi, ambiente eos inſigni livore, mors denique delinente ſexta die obrepit.

Conſternati parentes, quod ante annum alius puellus morbo acuto quoque fuiſſet abreptus, apertionem cadaveris optarunt, Hæc priuſquam ſuſciperetur, anaſarca per totum affectum ſe obrulit, ubique enim digitorum impreſſa veſtigia remanebant: Aperto abdomine, omentum vix umbilicum pertingebat, pinguedine deſtitutum: In ventriculo & inteſtinis flatus. *Colon*, in vicinia cyſtis felleæ, atque lato ambitu impenſe flaveſcebat: *Iecur* pallidum erat, qui color familiaris peripneumonicis, tincturam ad ſe attrahentibus pulmonibus: Annexa illi *Cyſtis* turgida, exterius coloris ſaturate viridis: fovea, cui inſeritur, admodum excavata, quæ duos digitos complicatos admiſiſſet. *Meſenterium* glandulis, ſcatebat innumeris magnitudinem naturalem excedentibus, ab obſtructionibus tumidis, quod intempeſtive puero ſolidior cibus fuiſſet exhibitus: Unde atrophia illi imminebat, ſi vita fuiſſet protracta: *Ren uterque* quam decebat major, ovum gallinaceum maximum mole æquans. Siniſtri vitioſa erat figura, parte enim convexa planus erat, quaſi à ſuperincumbente pondere depreſſus: Diſciſſus arenulas plurimas pelvi incluſas continebat, necnon ureter ſubditus, puri remixtas: Cui forte Anaſarcæ ortus adſcribendus, quod unicus Ren eſſet in officio, ſero hinc in habitum effuſo, *Thorax* autem mortis cauſam continebat: *Cor* pro ætatis ratione majus. *Pericardium* aqua deſtitutum, *Pulmones* parvi, exangues, antica parte colorem nativum & formam ſervantes. Poſtica rubicundiſſimi, inflammationis eryſipelaceæ notas gerentes, citra duritiem & renixum: Reſpiratio non multum difficilis fuit, illi ſimilis quæ ob uſum adauctum accidit. Tuſſis toto morbi decurſu abfuit, quod ſola intemperies citra humoris copiam moleſta eſſet.

§. 3 Tantum in Leipyria febre renitentiam alexipharmacis omnibus obſervavimus, ut mortuis ægrotantibus, ſecto pectore, maculæ nigerrimæ inventæ fuerint, per totam Pulmonum ſubſtantiam diſperſæ & alte penetrantes: Pulmones hoc modo variegati *Pardi* pellem æmulabantur. *Dom. Panarolus Pentec. 2. Obſerv. 14.*

§. 4 Quidam longo tempore ob vulnus in pulmone decumbēs, eo tandem putrefacto à Febre Typhode contabuit: Illi media pars pulmonis conſumpta ac pure ſoluta ſpectabatur. *Vide lib. 2. Tit. de Phthiſi.*

§. 5. D. Rubat. (*Vide lib. 3. tit. de Ventriculi dolore*) de ventriculi æſtu conquærebatur: aderat Febris leipyria: Fundus ventriculi parte interna nigricabat, tanquam ab igne uſtulatus. Pars externa lienem reſpiciens livebat, & pars coli vicina.

§. 6. Famulus cereviſiarii Dolphenſis miſere ultra annum decubuerat, annos natus 36. Per integrum annum dolore hypochondrii dextri conficiebatur, atque in autumno fe-

brem habuit non obſervantem typum, lentam tamen, qualis in corruptela ſubſtantiæ Iecoris fieri ſolet: duravit deinde hæc ſebris, typum non retinens aut obſervans, per totam hyemem ſequentem, quæ neque hominem in vere reliquit, & perduravit deinde ad æſtatem uſque &c. Cum autem per annum quaſi tabe conſumptus foret, maximos dolores perpeſſus, ac tunc faciem Ictericis ſimilem haberet, qualis contingere fere ſolet omnibus Iecinoroſis, tandem C. Ericium acceſſivit, quo ſtatim repudiato cum opem non ſentiret, variorum Empiricorum opera uſus eſt, ita ut tandem ad extremam atrophiam devenerit: Ego quoque accitus, homineque inſpecto, admirari cæpi, cum in vita virum magis conſumptum macilentioremque nunquam vidiſſem, cui tantum pellis rugoſa una cum oſſibus reſtabat, Iecore enim ita contabeſcente totum corpus tabe abſumptum conſpiciebatur: Deinde huic non ſolum facies erat citrina, ſed univerſum corpus flavum evaſerat, etiam albedine oculorum in citrinum colorem plane converſa, quod & jecinoroſis & ictericis evenire ſolet: Aderat & huic Tuſſis ſicca, admodum moleſta, hominem omnino conficiens: hypochondrium deinde dextrum apparebat durum & valde ſubtumidum, & omnibus: hypochondrium deinde dextrum apparebat durum & valde ſubtumidum, & omnibus conſpicuum, muſculis abdominis plane conſumptis & extenuatis: urina vero tenuis erat, ſed ſupra modum tincta & ignea, ut vinum rubrum ac diaphanum videretur: Sed & oris ſiccitas eum moleſtabat, *præſente febre hectica*, ac pulſu vix apparente, & magis ſub noctem intenſa: cæterum modo alvus adſtricta erat, modo admodum liquida & plurima biliosa liquationis inſtar egerebat: poſtea iterum fuit arida & ſicca: Præterea aderar & cibi faſtidium ſitiſque inexhauſta, ita ut aquam frigidam ac gelidam magna in copia hauſerit, Ad hunc poſtquam ultra anum laboraſſet, ingreſſus, cum ab initio huic ſanguinis detractio eſſet prætermiſſa, idque male in Epatis inflammatione & apoſtemate, nunc id nullo modo licuit, in homine jam tabe & hectica ſebre conſumpto, ipſoque humido radicali etiam abſumpto: Ego vero apoſtema in hepate confirmatum atque incurabile pronuntiavi, & non diu poſt meam opinionem confirmavit cadaveris ſectio: nam tumor admodum durus paucis diebus è regione epatis ita in immenſum excrevit, ut omnibus appareret, non ſine dolore: quod ſignum erat abſceſſus futuri, nam ſi ſimplex ſcirrhus fuiſſet minus doluiſſet: quare prædicto prognoſtico eum pro deplorato habuimus, cum apoſtema Epatis confirmatum non curetur, At poſtea cum idem tumor laxior fieri inciperet, ſebre magis invaleſcente, ſuppurationem expectavimus: Hinc cum apoſtema maturum appareret, & materia ſatis eſſet deducta ad ſaniem, remittebantur quidem prædicta accidentia, gravitas tamen major remanebat, cum materia in uno loco magis congregata videretur, & tactu lenitas & mollities ſentiretur, duritie, quæ prius ſentiebatur, in totum ablata: Statim autem cognovimus ex dolore redeunte, ruptionem appropinquante, punctione & ſebre rurſus increſcente & gravitate majore: Cum tamen per ſe non rumperetur abſceſſus, ut Chirurgus ruptionem juvaret imperavimus: Verum cum ejuſmodi ingens apoſtema non rumperetur, Chirurgum incitavimus ut ad inciſionem procederet, ſed in corpore debili & exhauſto id tentare noluit, vel non audebat; exiſtimabat enim quod tandem per medicamenta appoſita rumperetur: Verum cum illud non ſuccederet & eſcharam quaſi induxiſſet, denuo me in conſilium adhibuit: Ego autem cum ex ſignis præſentibus animadverterem quod pus totam ventris cavitatem occuparet, potiſſimum è regione Epatis, ubi tumor ingens laxior apparebet (nam motio puris & fluctuatio quædam exaudiebatur) ulcus jam factum in Hepate, malignum, putridum & corroſivum judicabam, quod hominem ſubito è vita tolleret, niſi uſtio (ut veteres Medici facere ſolebant) vel inciſio aut apertio ſtatim fieret ſcalpello vel phlebotomo aliquo, quæ licet etiam in homine deplorato & viribus exhauſto periculoſa haberetur, tamen tentandum fore: ne æger ſtatim ex putredine puris intus collecti exſpiraret, Ideo & ſecundus Chirurgus advocatur qui inciſionem ſtatim agendam cenſuit, præhabito tamen prognoſtico quod cura coacta & periculoſa foret, tamen tentanda ne ulcus in pejus procederet: interim ſi fieret, atque æger animo delinqueret, ſicque vitam finiret, id in manu noſtra non eſſe, cum vires exhauſtæ eſſent, interea potius anceps quam nullum remedium adhibendum: Cæterum ægro ipſo, tum amicis aſtantibus conſentientibus, Chirurgus dextre ſuo officio functus eſt; prima vice poſt adhibitam inciſionem ſanie virulenta & ſanguinolenta abſque pure exeunte, at cum vulneri impoſitum eſſet linamentum, quod ſecunda viſitatione admovebatur, materia viſcoſa, purulenta, fœtida, copioſa emanavit, cum tanta fœtore ut totam domum eo impleret, ita ut vix quiſpiam noſtrum in cubiculo apud ægrum perſiſtere poſſet: Cum vero materia foret vitioſa, ut eo minus exire poſſet, denuo coactus eſt inciſionem ampliorem facere, quod etiam deterrime peregit, neque interiora læſit: exivit tunc materia admodum fœtida & purulenta amurcæ ſimilis: unde conjecimus omnia interiora corrupta, & hepar ſimiliter, & ægrum non evaſurum amicis prædiximus, juxta aphor. xlvij. 7. Tertio autem die ab inciſione caro exterius facta eſt livida ac in gangrænam mortificata: nec tantum caro externa, ſed

&

& interior, quod cognovimus ex ingenti putredine & fœtore qui ex loco inciſo exhalabat dum vulnus reficeretur, non aliter quam ex homine cadaveroſo & demortuo: præterea dum Chirurgus paulatim pus propelleret, & ad exteriora labia vulneris deduceret, tanta cavitas apparebat ut & interna tandem etiam corrupta ſpectarentur: Paucis, ſeptimo die ab inciſione peracta mortuus eſt.

Eo demortuo cadaver inciſum, Et in tota ventris capacitate reperta copia puris valde fœtentis, ut præſentes in cubiculo perdurare vix potuerint. Occupabat autem pus tam partem ſiniſtram quam dextram ſub toto abdomine, uſque ad imum ventrem, & repertum eſt omentum à pure virulento conſumptum, peritonæum quoque diſruptum & putridum conſpiciebatur, ſimiliter & inteſtina nigredine & plumbeo colore infecta ſpectabantur: Hepar autem durum videbatur, ingentis magnitudinis albicans autem circa ſtomachum, ſed in gibba ſui parte, prope nothas coſtas, nigrum, exuſtum ac plumbeum, in eſthiomene non tranſmutatum: erat enim hepar circa illam partem potius eſthiomenatum, ut ita dicam, quam ulceratum: & in parte gibboſa, paululum deflectente à coſtis, gangræna infectum: Et vix pus in hepate conſpiciebatur, potius vero in concavitate ventris, quod ab hepate diſrupta membrana eo defluxerat: præcipua autem Hepatis corruptio erat in parte dextra, verſus coſtas ſpurias, & circa muſculos: Intercoſtales quinetiam ſimiliter nigredinem contraxerant: Coſtæ quoque ſpuriæ tanquam igne combuſtæ ex eſthiomeno, nigritiem & exſiccationem contraxerant, ita ut carbonis inſtar nigræ aduſtæ frangerentur: Ulceratio vero ad muſculos abdominis proceſſerat, magis in parte dextra, qui muſculi ſimiliter tandem nigredine & gangræna affecti erant: In parte vero hepatis eſthiomenata potius virus & ſanies ſpectabantur quam verum pus: mirum fuit quod hic tamdiu vixerit: Antequam autem in illam tabidam & ſiccam diſpoſitionem, tum dolorem dextri hypochondrii incidiſſet, multis ante annis fuerat valetudinarius: (*P. Foreſtus Obſervat. X. lib. XXI.*)

Veriſimile eſt hunc prius inflammatione hepatis laboraſſe, demum duritiem ſub. equutam, poſtea apoſtema, deinde abſceſſum, tum ulcus: ita ut ex gibba ejus parte eſthiomenata tum gangrænata, ſanies ad partes circumſtantes fluxerit, & partes adjacentes, ut coſtas ipſas, eſthiomeno infecerit: Et quia ingens fuit abſceſſus, etiam in parte concava, facta diruptione pus etiam defluxit in capacitatem ventris, inteſtina tum omentum ipſum ac peritoneum inficiens: Diaphragma tamen nullo modo læſum ſpectabatur, quare & mente conſtitit per totum morbi decurſum, niſi paucis horis antequam moreretur, cum falſo imaginaretur ſe cereviſiam coquere. Solent enim morituri, ut longa obſervatione animadvertimus, plerumque ea imaginari atque facere, & illas actiones obire quas in vita maxime exercuerunt. *Idem Ibidem.*

Febre magis ſub noctem intenſa) Galenus 1. aph. 12. ait morbo laterali & phrenitidi magna ex parte per tertiũ diem acceſſiones fieri: Suppurationibus autem, quæ ventri eveniũt, aut hepati & iabi, quotidie & magis ad noctem: qui vero ex liene laborant, & omnino ex atrabile, per quartum. Cum empyematicis *Febris ſubnoctem ingraveſcat* vide lib. 2. Tit. de Phthiſi §.

§. 7. Puer novennis, filius Dom. *Bruyere* Genevenſis, ſtrigoſus, ſcabie diu infeſtatus, quam nec purgationes, nec uſus ſeri lactis, aut alia præſidia delere potuerunt, Tandem menſe Maio 1677. febre prehenditur continua, cum extremorum frigore, vomitu continuo ingeſtorum & dejectionibus crebris, imo cholera, unde ad maraſmum intra quatriduum deductus, quarta dies illi lethalis fuit: Quæſitum à parentibus quæ cauſa fuerit morbi? Reſpondi cum Dom. D. *Cramero* adeſſe inflammationem viſceris alicujus naturalis aut plurium; à qua inſtar cucurbitulæ raperetur calor exteriorum partium ad interiores, juvante penuria ſanguinis in toto, cujus portio reſtitans tota circa locum inflammatum conſiſteret.

Quod ſuperſtes eſſet frater ſimiliter macilentus, & hic quoque herpetis naturam miliacei æmulante infeſtatus, optarunt Parentes diſſectionem cadaveris, quæ die 8. Maii inſtituta eſt, me præſente & D.D. Cramero: Reſerato thorace Pulmones flaccidi ſe exhibuerunt, exſangues, paucum cruorem nigrum continentes: quorum dexter lobus coſtis & diaphragmati arctiſſime adhærebat, ſiniſter liber erat: Cor omni pinguedine exutum erat, marcidum, rugoſum: pene nulla in pericardio aqua: Aperto abdomine, peritonæi & omenti nulla veſtigia, inteſtina flatibus tumida: Ventriculus *vacuus, parvus*, vix ovum anatinum æquans; meſenterium pluribus glandulis duris refertum: Iecur magnum, aliquibus in locis parte convexa ſcirrhoſum, concava parte circa extremos lobos gangræna infectum à prægreſſa Inflammatione: Cyſtis fellea inſignis magnitudinis, viridis coloris, tumida, ovi gallinacei mediocris magnitudine: quæ diſſecta effudit bilem ſucco porri coloratiorem, olei conſiſtentia, unciarum duarum circiter pondere: Lien forma erat pene rotundus, ſimili ac jecur circa extremitatem infimam labe infectum: Renes ambo ſani ſed majores naturalibus: Cætera rite ſe habebant. Per ſanitatem pauciſſime edebat, ob anguſtiam ſcil. ventriculi nativam, qui rotundus erat. *Vide Gal. in arte parva.*

§. 8. Domina *de Bobigni*, cum per annos aliquot ſenſim atque paulatim emacruiſſet, omne alimentorum genus faſtidiviſſet, & ut loquitur Hippocr. ἀποτετραμμένος ἔχει πρὸς τὰς προσφοράς,

tandem repente ac inopinato eſt extincta, ac cum cibum nec caperet nec appeteret (apud Hippocr. autem λαμβάνειν ſignificat cum aliqua appetentia accipere) quotidie vivendo moriebatur & moriendo vivebat, prehenſa eſt paroxyſmo febris Tertianæ typum referentis: tertio poſt die idem paroxyſmus, à quo revaluit & fuit ἀπύρετος, & habebat more ſolito, locum & deambulationem cogitans: At acceſſit rigor πεύδεσμος: Tertiani & tertii paroxyſmi: fuit rigor ingens & tantus ut ab eo non potuerit, ut loquitur Hipp ἀναθερμαίνεσθαι: Totum erat ſane λειπυρίαν, interna conflagrabant incendio: ſequenti die fato conceſſit: conquerebatur maxime de dolore ad hypogaſtrium.

Invenitur aperto cadavere *Pulmo aliqua ex parte inflammatus*, Epar exſuccum & mali coloris: Sed *uterus* erat *corruptus* & quaſi gangræna affectus, plenus tabo & ſanie, quæ erat δυσώδης: Maritus per tres annos fere abſtinuerat a congreſſu: forte ſi ager fundusque cultus fuiſſet melius cum ea actum foret: laborarat olim τῷ γυναικείῳ, qui erat tetri odoris, aliqua ex parte & fere omnino ſuppreſſus erat: Interiit fere à veneno interno & genitivo: Hæc cum alias fœcunda eſſet, (quod mirum) cum fœmellam conceperat, fluebat iſta materia, etiam copioſa: cum marem, aut minor erat aut ſiſtebatur. *Iacobus Thevart Nota. 2. in conſ. 96. lib. 3. Conſ. Ballonii.*

P*Ulmo aliqua ex parte inflammatus, ſed uterus corruptus.*) Ob duplicem focum febrilem febris reddita eſt intenſior, alias ut notat *Ballonius lib 2. Epid. p. 122* cum partes principes laborant διαφθορῇ febris maxima ex parte eſt veluti lenta & ſymptomatica, ægrique incautis medicis eripiuntur: Quo modo *Condæi Principis* uxor à partu interiit à corruptione uterorum, quod non animadverterunt Medici: Hippocr. l. 1. de m. mul. hoc animadvertit, qui non requirit febrem ardentiſſimam in morbo uteri per corruptionem: imo ait πῦρ βληχρὸν i. e. blandus mitis & debilis calor eſt.

Uterus quaſi gangræna affectus) Quæ ſæpe ſequitur illius inflammationem à ſubſiſtentibus lochiis, & ſanguine intra uteri fungoſos parietes concluſo, tunc remanet tenſus uterus ac durus, non ſecus ac ſi contineret adhuc fœtum: Eo in caſu *Fernelius* è brachio detrahit ſanguinem: *Pereda* monet conſiderandum non unde fluit ſanguis, ſed in quam partem influxit, & proximam venam ſecare jubet. Revera utilius & ſecurius eſt è pede mittere, ut irritetur uterus ad excretionem iſtius ſanguinis putris & lethiferi. *Riolanus Encheir. Anat. cap. 36. lib. 2.*

OBSERVATIO LVII.

Pueri Febre maligna *affecti viſcera vitalia & naturalia varie affecta fuere.* 1. *Mulieris ab eadem extinctæ Pulmones putridi, Hepar inflammatum ac ventriculi tunica interior, Ileon inteſt. ex parte gangrænoſum.* 2. *Febris maligna ut plurimum ab inflammatione ventriculi & viſcerum pendet.* 3. *Maligna, putrida & hectica juncta à Pulmonum vitio, Iecoris, Lienis* 4. *In Puella à febre maligna mortua, Ventriculi vitium notatum, Hepatis, Cyſtis felleæ, Inteſtini recti.* 5. *Febris maligna in Thorace ſedem habens, cujus cavitas aqua putrida, ſubnigra plena, Pulmones unius lateris & pleura corrupta.* 6. *Febris maligna à multiplici viſcerum naturalium & vitalium vitio.* 7. *Ab inflammatione, hinc necroſi eorundem omnium viſcerum.* 8. *A veneno exhibito, viſcerum prope omnium naturalium corruptionem inducente* 9. *Febris maligna ab inflammatione Renis ſiniſtri, nigredine ſe prodente, ſpinali medulla communicata.* 10. *In pluribus partibus quorundam à febre maligna extinctorum* Vermes *deprehenſi* 11. *A febre maligna mortuus habuit omnia viſcera nigricantia, ſphacelata, ventriculum putridum.* 12. *Alius ventriculum puſtulis plurimis conſperſum.* 13. *Alius in cyſti fellea calculos.* 14. *Feb. maligna ab inflammatione plerorumque viſcerum.* 15. *A vitio ventriculi & Iecoris poſt venenum aſſumptum.* 16. *Ab ardore febrili in malignis aliquando ſanguis concreſcit in venis.* 17. 18. *Aliquando fluidus permanet.* 19. 20. *Calculi in veſica fellis febre maligna laborantis* 21. *Ob ventriculum cordis dextrum extraneo corpore repletum, Siniſtrum ex parte.* 22. *A Pulmonis & Lienis ſphacelo, quorum ſola tunica ſuperſtes:* Ubi induſtrii Pictoris induſtria cerebri conformatio deſcribitur. 23. *Malignus morbus, puſtulis malignis infra mammillam ſiniſtram ſe prodens, Ob labem Iecoris maculis luteis conſperſi.* 24.

§. 1. FIliolus ſeptennis Ill. Baronis de Himton. ob varios in victu errores, doloribus inteſtinorum jampridem obnoxius, Novembri elapſo vomitionibus porraceis, alvi fluxu putrido, æruginoſo interdum & variegato tentabatur; febre inſuper exacerbationibus ſub noctem cum anxietate, morſu ventris, nauſea, ſtridore dentium, frigore extremorum, & ſiti inexplebili ſtipata: Per totum morbi curſum intractabilis peſſime ſe habuit ad oblata, medicamenta pariter & alimenta, ſolis gelatinis ex C. C. & raſura Eboris in cerviſia tenui ſolutis refocillatus, quas etiam ſæpiſſime, præmiſſis ructibus aliquot acidioribus, anxius exſtomachavit: Fauces interim *aphthis* & *albicante mucilagine* uſque ad linguæ radicem conſpurcabantur. D. D. *Meara* memorata ſymptomata & una cum materia membranoſa rejecta de phlegmone & ſphacelo ventriculi hæſitantem tenuerunt, Eam tamen non eſſe ex nobiliſſimo partis affectæ, morbum tam lethalem in tot dies productum ferendo imparis, ex partium

neceſ-

neceſſario conſentientium incolumitate, ex euphoria denique ad ejectionem conſequente, paſſus eſt ſibi perſuaderi: Ob ſimilitudinem potius ſubſtantiæ, materiam jam prope lumbricorum formæ diſpoſitam, vel forſan particulas eſſe lumbricorum putredine fractas conjecimus. Circa 8. morbi diem accerſitus ſum, conſentiente autem D. D. *Meara* ad expurgandam morbi mineram in primis viis malignitate vermiformi putreſcentem, infuſum Rhei mane exhibetur, coctione quadam in urinis apparente: ix. quo ſepties ferebatur alvus, excretionibus ſummum incendium redolentibus, ſub nocte tamen ingraveſcebat febris conſuetis ſtipata ſymptomatis. x Summo mane ſubſtantiam quandam nigricantem, viſcidam & quaſi cutiformem ſumma cum inquietudine evomuit, ex quo ſedatior aliquantulum ad ſomnum ſe compoſuit: nox eadem: xi. delirus in lecto contineri noluit, laudano vero opiato ſub nocte conſopitus ſibi reſtitutus eſt: xii. conſimilis materiæ ſemel ac iterum cum priori moleſtia portio eiiciebatur. xiij. xiv. Nauſea, vomitus & diarrhœa aliquantulum ſedabantur, ita ut appetitu quodam ad juſcula incitari videbatur: Exacerbationes nocturnæ omnino ceſſabant, niſi quod pro ſtridore dentium narium pruritus continua ſcalpendi impetu urgebat. xv. Sedatis igitur ſymptomatis, diſceſſimus, Pharmacopæo interim junctis conſiliis infuſum rhei repetendum cardiaca, aquam deinde caponis cum ſcolebroticis deſtillandam ad fercula ordinaria curavimus: xx. alvus decies dato pharmaco ferebatur, nocteque ſequenti refocillatus mulierculatum curæ à Pharmacopæo tradebatur: At, quod per diem unam vel alteram delituit venenum jam tandem majori cum ferocia excanduit, ita ut perſeverante fluxu, rebelli & colliquativo, emaciatus ad maraſmum ducebatur: xxviij. denuo vocatus, in tam ſtupenda macie, qua potui diligentia viribus incumbo, cæterum de felici eventu omnino deſpondens, in morbo pariter ac ægro intractabili, modis tamen quibus licuit omnibus contendimus: cataplaſmatis præſertim, anodynis & roborantibus τὰ κατὰ τὸν ὄμφαλον ϗ τὸ ἦτρον munimus: analepticis exanguem reficimus, præcipue laudano opiato tanquam ſacra anchora hactenus, ſine quo continuo egerendi conatu fatigato, vel minimas parare inducias impoſſibile duximus: Hiſce tentatis, alvus ſupra quam ſperari potuit denuo ſiſtitur, regio abdominis mollior & plenior aſſurgit, excrementa, quæ bis tantum vel ter in die dejecit, coqui parumper & ad mediocritatem quandam reduci videbantur, perſeverante tamen nauſea & rerum omnium faſtidio, ſeſeque per intervalla prodit peſtis cum fluxu bilioſo, ſincero, pingui, ſpumoſo, fœtido conſpicua & ipſiſſimis viſceribus radicitus impacta: xxxvij. materiam jam quarto vermiformem rejecit, unde continuo in peſſum euntibus novo opus eſſe conſilio, ſi quicquam adhuc ſupereſſe remedii ſperaverint, propono: xxxviij. Clar. D. *Dikes* accerſitus, vix dum audita hiſtoria conceptæ opinioni de morbi cauſa calculum ſuum adjecit, de prognoſi autem paulo confidentior, fluxum iſtum pernicioſum nec frænari poſſe nec deberi pronuntiavit, nec exangue ſceleton renutriri, niſi veneno in ipſa culina & organis nutricatui inſervientibus hærente per catharrica profligato: Vicit viri ſententia, feliciori forſan omine obeunda in principio morbi & conſtantibus viribus, ubi nec macies, nec facultatis lapſus cæteris omnibus intentionibus ingentius præpollueret: Eadem nocte Merc. dulcis cum reſina Gialap. in ſyrupo garyophyll. propinabatur: frequenter dejecit fœtida & pinguia ſine evidenti virium ruina, de vermibus autem ſollicitus, eoſque medicamento parcere nullus dubitans, repetitionem hortatur pulveris & infuſionem hydrag. vice Julapii: xli. Summo mane ſub priori regimine adminiſtratur purgans ut ante, ſed in minori, ut par fuit, quantitate & minori moleſtia: ſub nocte levi deliquio, tremore manuum & motus impotentia affligebatur: hinc vino albo Valleriolæ conceſſo, & laud. op. gr. ſ. ad ulteriorem ſpirituum diſſipationem præcavendam, ſomno ſe commiſit: xiv. ſub mane, ſudor diaphoreticus tempora & frontem occupavit, qui poſt horam unam vel alteram laxatis ſpiraculis per totum corpus calidiuſculus erupit, ſub veſperam, recreato parum & ad motum habiliori, carnes vitulinæ (poſcenti ſane) offerebantur, quas tandem ſucco ſpoliatas exſpuit, noctemque ſentit inſperato prægreſſis auſpicatiorem, ceſſante forſan natura & indomitæ peſti ſuccumbente: xlv. Hæc interim tanquam læta auguria D. *Dikes* una cum Illuſt. Patre in ulteriora erigunt tentamina: Sub nocte repetitur pulvis compari regimine, minori tamen evacuatione, ita ut natura penitus deficiente nihil ultra periclitari placuerit, præſertim Doctore ſe ſubducente: xlix. Mane ſanguis tenuis & ichoroſus, tanquam ex liquamine Pulmonis, reciprocatione ſpiritus per aſperam arteriam in os ferebatur, linteis intromiſſis emulgendus: hora 3. pomeridiana frigidum & exangue ſimulacrum tanquam exuvias depoſuit Nobilis infans.

In aperto cadavere, rudi & inexercitata manu aperto, quæ obſervari potuerunt hæc ſunt 1. Ecchymomata circa muſculos tranſverſos 2. Peritonæum nigricans & putridum 3. Omentum ſicut & meſenterium extenuatum & omni pinguedine ſpoliatum, 4. Ventriculus laxus & inanis. 5. Inteſtina flatibus diſtenta, pellucida, excrementis vacua, internis quin etiam tunicis & fibrarum omni genere exuta 6. Ileon colore flavo variegatum 7. Epar in parte concava lividum: Veſicula fellis quintuplo quam par eſt tumidior. 8. Pulmones exuſti, aridi & mucagine alba obducti

duc-

ducti 9. Cordis ventriculus ſiniſter ſanguine grumoſo repletus. 10. Venæ majores vice ſanguinis ſero repletæ *D. Bidgood in hiſtor. rarioribus Edmundi de Meara, p. 161.*

Quia diſſidium fuit inter dictum D. Bidgood & D. Meara circa ideam morbi, hic controverſiam narram fferre placet, Ego ſane (*ait Edm. Meara*) Cùm conſpexiſſem dejectiones fœtidas pingues, cum obſcuro virore nigreſcentes, nec non materiam vomitu rejectam carnis putridæ ac nigricantis fruſtulis ſimillimá, fateor me non tam hæſitanter, quam confidenter pronuntiaſſe Nob. Puerum correptum fuiſſe phlegmone & ſphacelo, vel ventriculi, vel alterius cujuſpiam viſceris ventriculo vicini, eumque in conſenſum trahentis, unde frequens nauſea & pertinax anorexia: Sed quum aliis aliud videretur, & conſideraſſem ſigna abſceſſuum in viſceribus latitantium non ſemper eſſe oſtenſiva, ac promptum non eſſe partium ſubſtantiam putrilagine liqueſcentem à muco verminoſo, vel materia in vermes abitura diſtinguere, nonnullaque in hoc ægro ſymptomata conſpicerentur, non minus affectibus verminoſis quam viſcerum abſceſſibus communia, ſtatui nec meis votis, nec aliorum placitis pertinaciter obniti, ſed quâcunque rationem, quantumvis ambiguam, unde aliqua ſpes ſalutis, (quæ in viſcerum ſphacelo nulla eſt) affulgeret, amplecti, præſertim quum ægri vires nondum concidiſſent penitus, ideoque omnino deſerendus non videretur: quare ut morti, alias inevitabili occurreretur, elminthagoga conſenſi: Quam rectè autem conjecerim viſcus aliquod putrilaginem concepiſſe ſatis oſtendunt multa à Dom. Bidgood in cadavere annotata: Quid enim aliud arguunt epiploi & meſenterii abſumptio, cavorum hepatis livor, peritonæi nigrities & putredo, muſculorum abdominis ſugillatio, niſi omenti & meſenterii corruptelam hinc ad cava hepatis, inde ad meſenterium & abdominis muſculos ſerpentem? hæc autē à vermibus non proceſſiſſe teſtatur ipſum interaneorum ſtabulum à putredine immune, & nulla in eo vermium aut verminoſæ materiæ inventa veſtigia: Quare non poſſum non mirari D. Bidgood, harum obſervationum teſtem oculatem, ideo adhuc de morbi cauſa ambigere ut videatur dolere elminthagoga à D. Dike adminiſtrata tempeſtivius, h. e. in morbi initio, non fuiſſe exhibita: in omenti enim aut meſenterii ſphacelo, quid obſecro præſtitiſſet Mercur. dulcis cum reſina Gialapæ, etiam conſtantibus viribus exhibita, niſi ut mortem propetantem accelerarent: *Hactenus D. Meara.*

Reſponſum D. Bidgood.] Quam confidenter D. D. *Meara* de ſphacelo ventriculi pronuntiaverit, diſcedentis auguria de læto eventu ſatis abunde teſtantur: liberum autem ſibi ſit ſua frui conjectura: optaverim tamen ſtabiliora in ſui gratiam fundamenta quam quæ ex anatome defuncti ducebantur: Novit ſane vir in praxi exercitatiſſimus, morbi epigeneſin ab eſſentia ſuis propriis diacriticis dirimere: quid aliud ex immunitate interaneorum, quibus nulla vermium aut verminoſæ materiæ veſtigia, colligi voluit? quibus datis propagata putredine partes vicinas corruptelam ſubire nobis quidem aſſeruiri videtur: itane vero ipſiſſimum interaneorum ſtabulum à putredine immune? quomodo tandem fibris & tunicis exuta, maculiſque inſuper variegata ſe videnda obtulerunt, minera ſcil. morbi una cum partibus excluſa, tabe prius venenoſa per plures ſeptimanas liquatis? Non eſt igitur ubi ulterius Clar. D. miretur me in tam obſcura & recondita morbi natura hæſitare, quin ſibi potius ſuæque ſagacitati plaudat, qui tam infallibiliter de morbo pronuntiat, cujus nulla dari ſigna oſtenſiva lubens profitetur. *Reſponſum Doct. Meara:* Confidentiam meam de ſphacelo non ventriculi magis quam meſenterii aut alterius partis ventriculum in conſenſum trahentis (quam utinam rationi nimis conſonam non comprobaſſet luctuoſus Nob Pueri obitus) & tu probe noſti, & abunde teſtantur literæ ad D. *Pouler* paulò poſt diſceſſum meum exaratæ, tum prognoſticum de eventu morbi minus proſpero, cujus occaſione in me clam ſugillare ſolebas: Si autem tecum feliciora pollicente aliquando conſentire viſus ſum, id ideo factum antea ſignificavi, & jam profiteor, tum quia non ignorabam latentium abſceſſuum ſigna non ſemper eſſe oſtenſiva, ideoque non oportere medicum prognoſtici nimis eſſe ſecurum &c. Equidem in principio abſceſſum non ſine cauſa mihi viſus ſum ſuſpicari, de quo tamen ob nonnulla ſymptomata aliis etiam morbis communia ambigi poſſe non dubitabam. Jam vero, ex obſervatis in defuncti cadavere colligo abſceſſum non amplius probabilem ſed plane demonſtrabilem eſſe: nec ſtabiliora quæro fundamenta quam quæ ex diſſectione anatomica eruta ſunt: abſceſſum ſi quidem omenti & meſenterii inveſtigatio viventibus ægris medicos exercitatiſſimos diu tenet ſuſpenſos, in diſſectis obvia eſt & perfacilis? Enim vero imponit mihi Dom. tua, dum ait me infallibiliter de morbo pronuntiare, cujus nulla dari ſigna oſtenſiva profiteor: Dixi, fateor, abſceſſuum in viſceribus latentium ſigna non ſemper eſſe oſtenſiva: atque hinc rectius collegiſſet Dom. me inſinuare voluiſſe ejuſmodi abſceſſuum ſigna, licet non ſemper ſint, eſſe tamen aliquando oſtenſiva, prout revera accedente diſſectionis face anatomica innumeri viſcerum abſceſſus, quorum in vivis nulla fuit ſuſpicio, ad oculum non raro monſtrantur: Hinc ego me recte collegiſſe arbitror meſenterii & omenti ſphacelum, non autem vermes, morti Nob. Pueri occaſionem præbuiſſe quum in inteſtinis & ventriculo nulla putrilaginis aut vermium, in meſenterio & omento luculenta apparuerint veſtigia corruptelæ & ſpaceli, hinc ad peritonæum & abdominis muſculos, inde ad hepatis cava ſerpentis: At tu ais me concedere corruptelam alicujus organi partes vicinas propagata putredine ſubire poſſe: Fateor, ſed nec falſus ſum, nec fatebor, membrum incorruptum & putredinis expers, qualia fuerunt hujus ægri ventriculus & inteſtina, partes vicinas propagata, quam non habebant, putredine corrumpere potuiſſe: Tu quidem in hiſtoria, inteſtina fibris ac tunicis exuta fuiſſe dixiſti, quæ facile in diuturno fluxu à tranſitu materiæ purulentæ ex meſenterio & omento putrilagine liqueſcentibus, ſalva & integra inteſtinorū ſubſtantia, abradi & abſumi potuiſſe non diffiteor; at quomodo eadem ſubſtantia integra & incorrupta, materia verminoſa illic contenta, meſenterium, omentum, peritonæum, abdominis muſculos & cava hepatis ita corrumpere potuerit, ut necroſin & ſphacelum illis induxerit, explicatu arduum eſt: hunc nodum tua prævidit ſagacitas, proptereaque in chartula data addidit Inteſtina inter diſſecandum maculis variegata apparuiſſe: Ego hic, ne quid gravius dicam, candorem in te deſidero: in citata morbi hiſtoria dixiſti inteſtina viſa pellucida, de maculis altum ſilentium: cur jam maculis variegata prodeant, facile eſt citra virgulam divinare.

Fæu et aphthis & albicante mucilagine &c. [Quandoque in febribus, ac præcipue circa earum declinationes contingit linguam, palatum, gingivas, imo totius oris & gutturis cavitatem, materia viſcoſa, albicante & velut quadam cruſta oblimiri, qua ſæpius deterſa, ſtatim nova repullulat, & ni diligenter os fricando & colluendo, cruſtoſa hæc materies crebra vice abſtergeatur, ſuffocationis periculum ægri non raro ſubeunt: Ejuſmodi affectus recens natis ſæpiſſime excitatur, ſolent enim plerū que intra dies xiv. effervescentia externa, cum maculis ſatis & rubris per totam cutim ſuffundi: Quod ſi hæc ruboris ſuffuſio minus liberè erūpit, aut debito citius evaneſcit ut plurimū cruſta hæc albicās in partibus oris ſuccedit: Hoc ſymptoma, quando hoc ritu infantes moleſtat,

moleſtat, lactis vitio ſolet adſcribi, ut pote quod acre nimis affectionem oris ulceroſam inducat: In febricitantibus idem vaporibus craſſis & fuliginoſis à ventriculo elatis vulgo tribuitur: Mihi autem veriſimilius videtur quod in utriſque affectus hic à torius ſanguinis, (& forſan aliquatenus humoris nervoſi) impuritatibus circa has partes depoſitis oriatur: etenim quoties in utriuſque humoris maſſa aliquid extraneum intime confuſum continetur, quod nec ſudore ſit difflabile, nec per urinas facile amandatur, illud ſæpiſſime cum ſeroſa colluvie circa os defigitur, unde affectus catarrhales, tumores, ſputationes moleſtæ cientur: cum enim pro maſticatione ciborum humor ſalivalis hic loci ubertim ſuffundi debet, per patentes haſce & aſſuetas excretionis vias, natura ſæpe quod ſuperfluum eſt, aut alias moleſtū foras amandare nititur: hinc à mercurio exhibito, cū & cruor, & ſuccus nervoſus, particulis ejus minutiſſime diviſis abunde referciuntur, eaſque ſero obvolutas excernere moliuntur, quia nec per urinā, ſudorem aut alia via mercurialia hæc corpuſcula intime confuſa exterminare queant, quod reliquum eſt per arterias, aliosque ductus, qui ſalivam ori ſuppeditant, eadē ſeroſo latice obvoluta expellere nituntur: Pariter etiam in febribus, cū à longiori ſanguinis deflagratione materies aduſta plurimum congeritur, cujus non minima pars poſt criſin reſidua, adhuc cruori & ſucco nervoſo confunditur aut cerebro aliove loco defixa ab iiſdem denuo reſorbetur, probabile eſt quod hæc materies diuturna coctione peraſſetur, adeo ut fere glutinis inſtar craſſeſcat, quare nec ſudore, nec tranſpiratione inſenſili difflabilis, nec per vias urinæ excerni habilis, quod demum arteriolis aliiſque ſalivæ ductibus in palatum dehiſcentibus, (utpote uſitatæ excretionis via) ſenſim exudet, & protinus præ craſſitie ſua in lentorem ipſum concreſcat: Eadem ratio tenet de infantibus, quorum ſanguis à ſordibus in utero contractis impurior factus, ſtatim efflóreſcentia exterius facta depurari ſatagit, quæ ſi ob materiæ craſſitiem haud rite ſuccedat, ſtatim hac via, velut potentiori, impuritates viſcoſæ exterminantur: Novi quendā in declinatione febris, cui non ſolum hujuſmodi lentoris incraſſatio in partibus oris ſucceſſit, verum ſalivatio copioſa, velut ab aſſumpto mercurio, cum fœtore anhelitus, item linguæ & gingivarum intumeſcentia per plures dies ciebatur. *Thomas Willis lib. de Febribus cap x, §. 1.*

Fauces interim aphthis] ex plurimorum ſententia cauſę Aphtharum ſunt defluxio è capite quaſi ſtillante. Rectius ſentiunt qui earum originem ex humoribus ſeroſis & acribus in toto corpore redundantibus, tanquam cauſa antecedente deducunt: Sic aphthæ luis venereæ ſoboles ex maſſa ſanguinea veniunt, tanquam ejus retrimento, nec à cerebro arceſſuntur.

Præmiſſis ructibus acidioribus Hinc *Sylvii de le Boë* ſententia firmari videtur, qui à ſucco Pancreatico acidiore, vel vomitu excreto, vel per halitus aſſurgente Aphthas produci cenſet, præſertim in infantibus, qui acidum ex ore ſpirant, tormina patiuntur, lac concretum ſurſum ac deorſum excernunt, alvi excrementa viridia & acidum odorem habentia dejiciunt, denique inſultus epilepticos ſuſtinent à redundante & vitioſo ſucco illo pancreatico.

§. *In ſede febrium facio cum Sylvio eſſe inteſtina tenuia* : Id ſenſus docet, exempla obvia ſunt, unum communicabo ex ſchedis paternis, Mulier germana Patavii, robuſta & corpulenta, nonnihil pinguis, ſexagenaria, nihil excrevit per alvum ſpatio novem dierum, nec clyſterem admittere voluit: Incidit in febrem Malignam cum vomitu bilioſo, moritur poſt biduum.

Aperto cadavere pulmones fere putridi, Hepar parum ſcirrhoſum & inflammatum, Ventriculi tunica interior Inflammata, Inteſtinum Ileum in medio gangrænoſum & putridum (ut ruptum ſit inopinato ex contactu) tota pars, ſupra gangrænam ilei, inflammata intus in tunica interiore, ut ſupra modum venæ meſaraicæ magnæ & turgidæ fuerint: Pars Ilei inferior tota coaluit, ut nihil pertranſire potuerit: A quo ſucco iſta inflammatio ſit, ſenſu dijudicare non poſſumus, niſi facem experientia ſua præferat Magnus *Sylvius*, *Thomas Bartholinus centur. iij. Epiſt.* 86.

IN *ſede febrium facio cum Sylvio eſſe inteſtina tenuia*] *Clar. Sylvius Praxeos lib. 1. cap.* 27. cenſet Febrium omnium continuarum cauſam eſſe bilem aut lympham (ſub qua ſuccum pancreaticum, ipſamque adeo ſalivam comprehendit, quatenus ipſa deferuntur ad cor) aut utramque vitioſam, & in dextro cordis ventriculo effervescentiam continuam producentem: Intermittentium vero ſuccum Pancreaticum aliqua ſui parte, in uno pluribuſque Pancreatis ductibus lateralibus obſtructis, ſtagnantem, ac mora ſua ibi acriorem factum, atque acrimonia iſta acida per pituitam plus minuſve viſcidam & obſtructionis cauſam, via vi parata penetrantem, ac in tenue inteſtinum effuſum, vitioſamque ibi cum bile ac pituita effervescentiam excitantem, quæ ad dextrum quoque cordis ventriculum per intervalla perveniens, pulſum p. n. frequentiorem inducat. Hinc, cum bilis, tam per meatum Cyſticum dictum, quam Hepaticum, in Inteſtini duodeni finem, vel Jejuni initium deferatur, Pancreaticus quoque ſuccus per ductum à Virſungo repertum, in tenue Inteſtinum hians, effundatur, merito febrium ſedes Inteſtina tenuia ſtatuuntur.

§. 3. Credo Helmontio ſedem malignarum Febrium eſſe in ventriculo: Id teſtatur Anatome illorum qui eo morbo extincti fuerant, Obſervatus enim eſt ventriculus cum Inteſtinis inflammatus: Unde ingens illa ſitis, vomitus, faucium ardor & alia apparentia oriuntur: Ex hujuſmodi profecto ſectionibus & oculari demonſtratione certius de ſede affecta indicamus quam rationibus & conjecturis. Firmat hiſtoria ſupra §. citata &c Non abſimilia vidit in diſſectis febricitantibus. *Spigelius lib. 1. de ſemitertiana* cap. 16. Romæ infiniti ægroti anno 1649. febre continua occubuere, in quorum ſectis cadaveribus ventriculus & reliqua viſcera tanquam exuſta apparebant, teſte *Panarolo Pentecoſte 4. obſ.* 8. quare refrigerio & humectatione poſtea multos ſanatos ſcribit. *Th. Bartholinus cent. 3. Ep* 4.

§. 4 Nob. adoleſcens relicta Germania, Brixiæ ad diem 27. Junii anni 1572. in itinere alvus ei primum fluere cœpit, idque durans per dies forte xv. debilem valde reddidit: Quo fluxu tandem ceſſante, iterum convaluit, niſi quod faciei color uſque cineritius remanſit: Porro

circa

circa Januar. medium alvus ei ſtrictior reddita, remanſitque deinceps ſemper ita, ut niſi ſuppoſitorium adhiberetur rarius ſedes haberet, forte tertio vel 5. nonnunquam etiam ſexto die laxari prunorum atque paſſularum, uvarum coctarum non potuit: nihilominus tamen comedit multum & hilariter nullos ſentiens dolores, aut capitis gravedinem ullam, victus ipſi cum cæteris nobis communis; Ei vinum ſine aqua, & extra prandium vel cœnam nunquam bibenti, nec exceſſum ullum facienti, ſemper fuit gratiſſimum: Ingruente æſtate ei in facie puſtulæ obortæ ſunt rubicundæ; atque ad diem Aprilis 29. Febri tertiana duplici laborare cœpit, à quo Doctorum auxilio mox liberatus nunquam ſatis feliciter valuit: Cœnans nihilominus ac prandens more ſolito, uſus ſubinde lactis ſero uſque ad decimum ſeptimum Junii, quo denuo per integros decem dies incepit vi febris putridæ & hecticæ decumbere, ac Medicorum præſcriptionibus parere, quoad 26. præſcripti menſis, ſtatim poſt ſolis occaſum vitæ diem ultimum clauſit.

Hujus igitur cadaver cum poſt horas x. vehementer intumeſceret, nigerque ſanguis è naribus erumperet, diverſa ſuſpicatus ut aperiretur omnino volui: Quocirca in aperto corpore primum Pulmones puſtulis affecti, omnino putridi ſunt reperti: Lien nigrior & grandior, Jecur ponderoſum adeo & plane exſiccatum; Stomachus cum reliquis partibus purus & integer, continens adhuc aliquantulum brodii hordeacei, 4. horis ante mortem ſumpti, apertum corpus fœtidiſſimum edidit odorem.

Cum igitur prædictus Nobilis ad minus menſibus novem ſemper maxime ſobrie, imo ſine maximo etiam exceſſu quam temperatiſſime vixerit, ab excell. Medicis cauſas ſcire deſidero. 1. Unde alvus adeo ſtricta permanſerit; Deinde unde Jecur, unde Lien uſque adeo affecta, atque pulmones tam valde putridi redditi ſint, & unde mors ipſa provenerit, cum tam in ægritudine quam extra nullum commiſerit errorem: ejuſque optima habita ſit ratio, victum quoque ſemper habuerit optimum: Nam aër hic Italicus morbi hujus cauſa extiterit, & an diutius forſan in Germania vivere potuiſſet: Poſtremo quoque unde cadaver poſt mortis horam x. prius inceperit intumeſcere, & tantum cum maximo fœtore nigri ſanguinis copiam per nares ejecerit; &c.

DE affectibus quos paſſus eſt Nob. Juvenis, de illius morte necnon de iis quæ poſt mortem ſunt ſubſequuta, ut ex arte loquamur, hoc unum inprimis ſtatuendum eſt tanquam manifeſtum & confeſſum, juvenem hunc à primordio generationis ſuæ Jecur calidiſſimum habuiſſe, caput vero humidius, & pulmones ſatis imbecilles, matrem non uſque adeo ſanam: quo factum eſt ut Jecoris caliditate humor melancholicus in dies magis magiſque augeretur, inde obſtructiones, & propterea etiam caloris incrementum, ex quo Jecinoris incendio omnia mala tandem ſunt ſubſequuta, Etenim *Gal.* 6. de diebus crit. 3. & 1. de loc. c. 7. dicebat Affecto jecinore ſenſim animal, moraque temporis læſionem in alimento percipere & calorem contrahere: quare mirum non eſt ſi ex generatione humoris melancholici, & propterea frigidi alimenti, color ille lividus & cinerutius exortus eſt: Sique ex multis obſtructionibus Jecur exarſit & Lien tumidior factus eſt. Etenim cum plurimum ſanguinis melancholici generaretur, atque ad lienem tranſmitteretur, neque virtus lienis tanta eſſet ut humorem illum diſtribuere aut abſumere poſſet, hinc Lienis tumor ſubſequutus eſt: Et hanc eſſe cauſam putamus cur Jecur ſiccius, ac veluti aridum in cadaveris ſectione obſervatum ſit, & lien tumidior apparuerit, quod 2. loco quærebatur: Hinc etiam apparet cauſa cur poſt alvi profluvium alvus adſtricta permanſerit: Etenim ſicuti alvus fit humidior quando cibus in chylum converſus parcius diſtribuitur in Epar, ſic rurſus ſiccior & adſtrictior redditur cum omnis humor in ea contentus ad Epar fertur: & ſicuti parcius diſtribuitur, vel quia plus aſſumitur quà n Epar indiget: vel quia citius trajicitur quam Epar attrahit, idque vel ob multitudinem bilis expultricem irritantis, vel propter alvi vim retentricem debiliorem: ſic omnis humor ad Hepar fertur vel quia minus ſumitur quam Epar indiget: vel quia Epar ſui caliditate citius attrahit quam par ſit, & omnem chyli humiditatem abſumit, imo propter obſtructiones venarum Epatis ad inteſtina bilis nova tranſmittitur, cujus cauſa facultas expultrix protritatur, atque propter caliditatem & ſiccitatem Jecoris, inteſtina quoque ſiunt calidiora & ſicciora, & ob id ad retinendum robuſtiora, ut mirum non ſit ſi in hoc, Nob. Adoleſcente, præcedente alvi profluvio, ſubſequuta ſit alvi adſtrictio, non quod cibus plus juſto fuerit ſubtractus, ſed propter jecinoris caliditatem & ſiccitatem, quæ omnem fere humiditatem abſumpſit, adauctam fortaſſe propter obſtructiones quarum cauſa bilis quoque tranſitus ad inteſtina fuerit impeditus, & vis retentiva inteſtinorum facta fuerit robuſtior & fæces ſicciores, & hæc uti arbitramur, eſt cauſa illius quod primo quærebatur: Quod vero & humorum exuſtio, cum quadam pravitate in corpore conjuncta, fuerit in cauſa ut pulmones putreſcerent, ex hoc facile conjectari licet, quoniam fieri potuit, ut vapores & pravi ſucci in caput delati, cum in optimum nutrimentum commutari non potuerint, ob humiditatem capitis computruerint, qui ad pulmones tranſmiſſi puſtulas in pulmonibus excitarint, aut cum pulmones ſuapte natura imbecilliores extiterint, ob pravum alimentum puſtulæ iſtæ fuerint excitatæ, aut utroque modo perpeſſi fuerint: quibus puſtulis excitatis, uti par eſt, febris Maligna & fixa fuerit excitata, uti voluit *Gal.* 2. in 3. Epid. 1. Hoc autem perſuadere quoque videtur rancedo & catarrhus inſignis qui apparuit, ut mirum non ſit ſi ob puſtulas illas veneficas & malignas, quæ virus & materiam veneficam generarunt, calor nativus pulmonum fuerit extinctus, unde putredo illa pulmonum inſignis, & tandem mors per ſuffocationem eſt ſequuta, quod 3. & 4. loco quærebatur: Quod cum ita ſit, cur mirari debemus ſi poſt mortem intumuit, cum hoc ſit opus materiæ veneficæ, in iis præſertim qui per ſuffocationem pereunt? Quoniam humores & ſpiritus à proprio principio in materiam deleteriam revocati, liberi & ſoluti, quin imo ab eadem refugientes, quodammodo ad partes optimas delabuntur, & ſic univerſum corpus attollunt, & ora venarum aperiuntur, unde ſanguis effluere ſolet, quemadmodum in hoc præſenti cadavere contigit, è cujus naribus ſanguis niger & melancholicus,

lancholicus,& ob inſignem putredinem valde fœtidus effluxit. Et hoc eſt quod poſtremo loco in dubium revocabatur: Ut concludendum ſit materiam hanc, quæ febrem excitavit,& tandem mortem induxit, veneficam quidem fuiſſe,ſed in corpore genitam, quod aliquando in corporibus male affectis contingere poteſt: Quare non acri Italico, non pravæ victûs ratione, non ineptis importunis medicamentis, non alicui cauſæ externæ, ſed pravæ illius corporis conſtitutioni malum hoc eſt adſcribendum. *Compitorum S beuzaj excix.*

§. 5. Parentes Illuſtriſſ. Erneſti Naſſovici Comitis filiæ, annum vix egreſſæ, 23 Junii 1655. per literas conquerebantur, quod filia euſarca, florida & bene habens enormi diarrhoea correpta fuerit, altero die aliqua ex parte ſopita, ſequenti vero cum vomitibus recurrente largius: Advectus 24. Junij deprehendi duritiem in dextro hypochondrio, calorem totius p. n. ſitim, pervigilias, capitis dolores, alvi excrementa alba, virium proſtrationem, quibus 26. Junij ſuperveniens Epilepſia finem vitæ impoſuit. Poſt obitum tota dorſi regio fuit nigra à nucha ad finem ſpinæ dorſi, ventriculus vero in ſiniſtra parte nigricans & quaſi putrefactus, viridi humore refertus. Hepar ſcirrhoſum decem unciarum, Veſicula bilis grandior & nigra bile inflata: *Inteſtinum* quoque *nigricans*: Renes unciarum quatuor, bene diſpoſiti & ſani, ut & Lien, Veſica, ipſumque Cor unciæ unius & dimidiæ: Cerebrum vero librarum quinque copioſa aqua circumfuſum erat, aderant ipſi puſtulæ aqua plenæ: *Thomas Bartholinus, ex comm. I. Dan. Horſtii, Cent. iii. Obſerv.* 80.

Parentes defuncti venenum fuiſſe propinatum ſuſpicabantur, quibus manum nondum dare potui, cum cordis conſtitutio reperta fuerit integra, nec video cur decedendum ſit à cauſis manifeſtis & cognitis ad obſcuras & dubias: ſufficiens enim videtur ſcirrhus Epatis ad virium debilitatem: bilis quoque copia in ventriculo retenta & concervata, ad exulcerationem & extinctionem calidi nativi atque exſiccationem humoris radicalis: ipſa ſymptomata indicabant præſentiam bilis & motionem ejus, quæ tanto deterior quanto magis recedit à naturali colore, uti fuit reperta praſina æruginoſa & atra, cujus exhalationes & vapores convulſiones, phlogoſes & alia procuravetunt. Sententiam rogatus à Clar. Viro exiſtimavi malignæ febris fuiſſe ſymptomata: Ideam enim morbi quarto die ad exitium properantis id indicare & quod fere in malignis febribus ventriculus inteſtina &c. obſerventur læſa & inflammata: Orta autem febris à bile, eaque à naturali ſtatu declinata, propter Epatis ſcirrhum, ſine dubio connatum, quo tranſcolatorium *ejus munus* fuit interceptum: Epilepſiam vero à bile ſuſcitari *Averroës* comprobat, & à maligna venenatâque qualitate *Fernelius*. Frequens ſane id ſymptoma febribus malignis, præſertim in teneriore ætate.

Inteſtinum etiam nigricans[Idem quoque *Cent. iii. hiſt.* 2. notat inteſtinorum nigrorem familiarem eſſe illis quos malignitas aliqua jugulavit.

§. 6. Virgo 31. annorum integro biennio ante mortem laboravit copioſiſſima narium hæmorrhagia quæ nonniſi venæ ſectione ſiſti potuit: paulo poſt incidit in cachexiam & hydropis initium tumeſcentibus pedibus & ventre inferiore, remanente cachexia: Menſes fuere inordinati, aliquando non fluebant penitus, aliquando nimis erant copioſi: perduravit tamen hæmorrhagia, quæ alternis diebus increſcebat, xiv. vel xv. die ante interitum corripiebatur tuſſi moleſtiſſima & ſicca, nonnunquam quid fœtidi expuebat, ſentiit punctiones & dolores in regione Hepatis evomebat bilem corruptam, praſinam ac cum ea vermem oblongum alioſque ſimul vermiculos: Ego ad eam vocatus *deprehendi febrem malignam*, quam comitabantur ſubſequentia ſymptomata, delirium, vigilia, inquietudo, ſitis inextinguibilis, vomitus materiæ corruptæ, dextræ partis faciei reſolutio levis, hypochondrii ſiniſtri ac lateris pectoris ſiniſtri maximus dolor ac æſtus: Nulli lateri incumbere potuit, color faciei flavus ac ſubniger: urinæ erant ſubnigræ, ex dextra nare frequenter per intervalla aliquot ſanguinis guttulæ promanabant: Poſt multus perpeſſus cruciatus morte occubuit.

Mortuam ſecui, atque primo occurrit vena umbilicalis (quæ in omnibus adultis munus ligamenti obtinet) ſanguinis copia turgida atque extenſa; in quibuſdam locis, ubi hæc vena contorquebatur, inſtar varicum tuberoſa: Hepar juſtam habuit magnitudinem, ſed erat album, tuberoſum, inæquale, durum & exangue, ut vix ſanguinis guttula ex diſſecto epate exierit, ex gibbo nihil, ex ſima parte parum, Thoracis capacitas dextra erat aqua ſubnigra & putrida plena, continebatque ejuſdem aquæ cantharum & dimidium: Pulmonis dextra pars in ea cavitate collocata cum pleura corrupta ac nigra fuit: Ventriculus mirum in modum copia tum fæcum tum flatuum inflatus ac tumidus reperiebatur: Inveni & duas veſicas urinarias, alteram naturalem & in ſua ſede collocatam, alteram ex matricis collo dextro latere prognatam, naturali veſica duplo quaſi majorem, lotio pleniſſimam & duabus tunicis, ut naturalis veſica præditam: Hic nullus meatus aquam vel emittens conſpiciebatur: Uteri corpus erat ſcirrhoſum calloſumque: reliquæ partes ſatis integræ apparuere. Caput non aperui, *Volcherus Coiter libello obſervat. Anat. & Chirurgia.*

Hic inquirendum unde febris malignitas & pulmonis corruptio enatæ ſint? hoc quæſitum nullam difficultatem habere videtur: ſatis enim notum eſt malos humores ad putredinem aptos, facile putreſcere ſi viſceri alicui calido impacti atque infarcti eventilatione deſtituantur: Porro acrimoniam putredinemque acquirere, qua continentia atque proxima, quæque corrodunt putrefaciuntque, quæ multo magis

faciliusque contingunt ſi hi humores ab initio acres fuerint: Idcirco nemo de hujus pulmonis corruptelæ & malignæ febris, quæ ex corruptorum humorum malignis vaporibus procreata eſt, cauſis ambigere poterit: *Idem.*

Malignam febrim à vitio Pulmonis ſubſtantiæ oriri D. *Panarolus* Pentec. 2. obſ. 14.

§. 7. *D. de Malortie*, Vir magni in militia nominis, ætatis annorum circiter 42. continuis vomitibus per aliquot retro menſes vexatus, qui nec bolis ventriculum detergentibus & aliis catharticis, nec corroborantibus internis aut externis ſiſti poterant, cum ſiti intenſa, bilis copiam maximam in ventriculum confluentem indicantibus, ſub finem Maii incidit in febrem quæ duplicis tertianæ, vel quotidianæ continuæ typum præ ſe ferebat, à multa bilioſorum & pituitoſorum humorum ſimul copulatorum putredine: ex duplici Tertiana poſt octo dies facta eſt continua ſimplex: vomitus non deſinebat; capitis dolor comitabatur & ardorem in lumbis percipiebat: Poſt injecta enemata emollientia & refrigerantia ſpatio trium dierum bis miſſus eſt ſanguis ex cubito, qui pituitoſus & craſſus erat: poſtea hirudines venis ſedalibus appoſitæ ſunt, quæ capitis dolorem & renum æſtum placarent, ſed inflabatur ventriculus dolorificè & hypochondrium dextrum, unde compatiente Hepate; & ad inflammationem tendente, ſexta die auriginoſus evaſit, ſed tamen abſque febris remiſſione, quod juxta *Hippoc.* Aphor. 62. Sect. 4. perominoſum eſt. Die 8. (cum ſeptima ſine evacuatione ulla critica effluxiſſet) purgatus eſt leni infuſione rhei & agarici in aq. endiviæ, cum addita Elect. Cathol. ℥ß. & Syrup. roſ. laxat ℥vj. & conf. hyacinth. ℈j. ad vires reſpiciendo, quia pulſus erat contractus, propter oppreſſam naturam à vaporibus malignis, unde ſeſe expedire non poterat nec explicare: Vires deinde cadentes fulcire ſtuduimus aquis & pulveribus cardiacis, & præcipue lapide Bezoartico Orientali, varie & extra paſtum, & in ipſis ferculis adminiſtrato. Non dabat magna virium proſtratio inſignibus ſanguinis evacuationibus locum, pugnavimus tamen cucurbitulis, venæ ſectionis vicariis, ad partes infimas cum leni ſcarificatione, & citra illam, ad revulſionem vaporum malignorum à corde: Enemata frequentia in eundem finem, vel quotidie, vel altero quoque die injiciebantur.

Die nona obiit, Introſpectum cadaver exhibuit nobis epiploon corruptum cum fibris non cohærentibus: *Meſaraum* ſcirrhoſum *in ſua origine* & corruptum, *putrem lienem*, Cavam epatis partem ſcirrhoſam *& Inflammatam*, *Pulmonem*, qua coſtas attingit, inflammatione tentatum, Pancreas putrefactum, Ventriculum pure repletum & in fundo pituita craſſa ac viſcida, unde vomitus illi pertinaces, infarctum: Internam ejus tunicam aliquantum exulceratam, Nihil in renibus & ductibus urinariis, omnia inibi alias integra, ſed abſque ſero ullo: Inteſtinorum internam tunicam itidem, ut ventriculi, nonnihil ulterius juſto abraſam & ad exulcerationem pronam. Sic in miſero illo corpore ἀδιάγνωστος fere repertum, *Riverius.*

C*Avam Epatis partem inflammatam. Pulmones inflamm. tentatos*) Ex *Riverio* Prax. lib. 17. cap. 2. In febrium acutiſſimarum & pernitioſarum curatione hoc diligenter advertendum rariſſime eas fieri ſine interna & peculiari viſceris cujuſdam affectione & plerumque inflammatione. Quare nunquam omittendam curam hypochondriorum, capitis, thoracis, uteri, renum & veſicæ, ut omni ratione inveſtigemus quæ harum partium inſigniter laboret, *& ei quoad fieri poteſt* ſubveniatur: Quod ex *Valleſii comm. in lib. 1. Epid. ægro 1. deſumpſit,*

§. 8. Dux *Candalcus* obiit Lugduni xxvij. Ianuarij anni 1658. circa ſextam veſpertinam, extinctus à febre continua maligna: Poſtridie eadem hora diſſectus eſt à Magiſtris *Regnaut* & *Charavet*, Chirurgis, coram D D. *Rhodio*, *Graſſo*, *Guillemino*, *Garnerio & Falconeto* Medicis Urbis Aggregatis, atque hæc in cadavere adnotata. 1. Totius dorſi epidermis inflammata & ex dimidio divulſa, Ad partem lumborum infimam gangræna duobus in locis, unaquæque latitudinis ſemicoronati argentei quam plurimæ minores circumcirca ambiebant 2. Aperto capite, non ſolum cerebri meninges phlegmone tentatæ fuerant, & vaſa plurimum diſtenta ac repleta ſanguine aduſto nigroque, ſed & tota cerebri ſubſtantia, præſertim cerebelli, reliquis partibus magis inflammati cum ſiderationis initiis 3. Pectore explorato, muſculi omnes phlegmone occupati & exſiccati comperti ſunt, mediaſtinum, pleuram, ſeptum tranſverſum inflammatio quoque invaſerat, necnon univerſos pulmonum lobos, parte poſtica ſideratione omnino correptos: pericardium pauciſſimam aquam continebat: cor Inflammatum, admodum flaccidum, quod immerſum vini ſpiritui, in quo plurima aromata infuſa fuerunt, cardiaca & putredini reluctantia, conditura gratia, inde ſumme fœtens exemptum eſt: 6. in imo ventre Epiploon corruptum apparuit, cum maximæ inteſtinorum partis meſenterii & pancreatis Inflammatione, 7. ventriculi interiorem tunicam phlogmone etiamnum invaſerat, in qua alicubi conſpicuæ maculæ lividæ, præſertim qua iecur ſpectat; 8. cujus tota ſubſtantia inflammatione correpta erat & ſphacelo tacta, pæne in tota parte cava: 9. Splen incendiũ

conce-

conceperat, in colore immutatus. 10. Renes quoque æſtus notas præ ſe ferebant, & marcidi erant, Venæ omnes, cava & azygos ſanguine deſtitutæ, 11. Exempta viſcera & pelvi cupreæ impoſita, horæque ſpatio tantum in ea detenta, eam decolorem & nigram relinquerunt.

§ 9. Ego ſubſignatus certum facio me Romaniolam veniſſe 26. Septembris anno. 1662. accerſitum à D. *Antonio Galian*, morbo detento, febre ſcil. continua moleſtis ſymptomatis ſtipata, nempe dolore continuo totius ventris, acerbiori tamen ad hypochondrium dextrum: ſiti inextinguibili, ſudore frigido capitis & pectoris, vigiliis perpetuis, & caloris naturalis extinctione. A quorum ſymptomatum violentia poſtridie circa veſperam extinctus eſt.

Die ſequenti urgente Nob. Matrona Maria Chol, uxore defuncti Dom. *Claudii Galiani, Romaniola Domini*, cadaver à Magiſtro Claudio Garnier Chirurgo, Cremij incola ſectum, in quo partium nobilium inſignes læſiones à nobis deprehenſæ ſunt & viſcerum imi ventris, ſcil. hepatis, lienis, inteſtinorum, meſenterii & omenti: Hepatis enim & Lienis ſubſtantiam putredo invaſerat, extraordinario fœtore ſe prodens: Exulceratio aderat in inteſtinis, præſertim tenuibus, quorum unum exiguo foramine rotundo terebratum erat, exitum materiæ purulentæ, pulti ſimili, bili commixtæ, admodum fœtidæ concedente: Omentum & meſenterium ardore toſta & pene putrefacta: E quibus enumeratis partibus compreſſione facta exſudarat biliosus humor, à quo abdominis capacitas replebatur necnon à flatu odoris teterrimi: inſignis illa dictarum partium intemperies, atque maligna corruptio, ſuſpicionem faciebant morbum ab exhibito veneno inductum eſſe, ſed lente operationem ſuam exerente, cujus natura ab effectis demum intelligi poteſt, alienis omnino à morbis vulgaribus: Supra dicta vera eſſe aſſero, in quorum fidem nomen meum appoſui, *Monton D. M. Octobris* 2. 1662.

H*Epatis ſubſtantiam putredo invaſerat fœtore ſe &c.*] Ad Febrem malignam pertinet febricula illa lenta, quæ imperitos Medicos ſæpe latet, à *Gal.* 5. de l. aff. cap. 7. deſcripta, ex ſanguine ſanioſo in jecore ob imbecillitatem ejuſdem genito, & poſtea ibidem putreſcente, ſicut in fluxus hepatici progreſſu aliquando evenit: Prava enim eſt cujuſcunque ſanguinis corruptio, quæ malignum vaporem exſpirat: Hanc ſæpe curavit olim *Ioh. Prevotius*, ait *Veiſchius* in obſervat. Epiſagmate.

§. 10. Ill. Comes annum agens 52. corripitur *febre lenta aſſidua*, horis veſpertinis magis excandeſcente, ante 7. exhibetur leniens à Medico: loco venæ ſectionis, admoventur ſanguiſugæ venis quæ in extremo ano ſunt poſitæ, quæ interdum purgare conſueverant, ſiſtitur ſanguis à Barbitonſore caligine pulveriſata aceto permixta, febris adaugetur, ſuperveniunt maculæ in toto corpore latiores, violacei coloris, ſenſum & motum utriuſque cruris amittit, lotium ſupprimitur 14. die obiit.

Diſſecto cadavere intelligo renem ſiniſtrum compertum eſſe nigrum, & ab eodem latere etiam ſpinalem medullam affectam *La Fonte conſult.* 59.

EX propoſitorum accidentium diligenti animadverſione pro certo habendum Ill. Comitem ea maligna febre laborare, quam non vulgaris putredo peperit, ſed hoſtilis & pernicioſa; eaque in humoribus alimentariis accenſa, quamvis Medicus primo loco dicens vix febrire affirmet (quandoque enim febrium malignarum cognitio non facilis eſt) quod accidentia quæ poſtea ſupervenerunt manifeſtè declarant, ut maculæ latiores rubræ, violaceo colore perfuſæ id palam faciunt: Motus vero deperditus utriuſque cruris & coxæ, atque actio veſicæ ablata & deperdita non ſolum hæc in evacuationem venarum hæmorrhoidalium, importune ante venæ brachii ſectionem adminiſtratam, ſunt referenda, ſed etiam in ſuppreſſionem earundem, ex caligine aceto acerrimo permixta factam: Sanguis enim ad partes ſuperiores depulſus, malignam in renibus inflammationem produxit. quæ ſpinali medullæ communicata, potuit ſpirituum ac virtutis animalis influxionem arcere, quæ per propagines nervorum ſexti paris veſicæ impertitur, verum etiam ex medulla ſpinæ, qua partes inferiores lumborum trajicit, excutit, ut vegetioris ſenſus compos effecta, ea quæ ex naturæ legibus ſibi moleſta ſunt perſentiens, excutiat atque depellat: iter etiam præcludit ſpiritibus ne fluant per nervos qui ad coxas & crura, ex infimis lumborum vertebris, atque oſſis ſacri 4 foraminibus emerſerunt, omnes fere in unum funiculum conjecti parte poſteriore, qua coxa ampliſſimum gerit, in crura protrudunt; Imo & humoris tepulli malignitate ſentiendum eſt copiam ſpirituum diſſipari, qui ad ſpinalem medullam & partes infernas delegantur. *Idem.*

Febre Lenta, aſſidua) Hinc patet errare *Platerum* dum negat à Renum putredine perſeverantem febrem induci, quod portio putreſcens minimè ſubſiſtat ſed per urinam continuo diffluat; Nam à corrupta parte per venas, in ſanguinis circuitu, vel vapor vel portio putreſcens ad cor remeare poteſt unde febris generatio & augmentum; quod probant exempla adducta.

§. 11. Graſſabantur febres malignæ petechiales in obſidione Hafnienſi 1659. intra & extra muros: Multi qui de dolore ventriculi conquerebantur, concitato vomitu, vermes ſpithamam longos revomuerunt, & febre extincta ad ſanorum conſortium redierunt; quod ſæpe quoque in Noſodochiis ſibi commiſſis obſervavit Exercitatus Medicus & Chymicus D. *Ahaſverus Paynk*. De verme admirando è dextra nare Nob. viri Cæſennatis poſt febrem acutam rejecto, legendæ diſputationes tres apud *V. Alſar. à Cruce* cent. 3. de quæſ. per Epiſt. *Bartholinus cent. 6. hiſtor.* 19.

Medici tum præclariſſimi tum fide digni mihi ſignificarunt non unum vermem, ſed aliquot, in hominis lenticulis extincti vel oppreſſi cerebro inventos, qui num in cerebri ſubſtantia, num in duræ matris ſinubus latuerint, non ſat ſcio: *Cotter in appendice obſerv. Anatom. & Chirurgic.*

Ex corporibus eorum qui febre Hungarica, Theriode mortui ſunt, vermes nonnunquam confertim prorepſiſſe animadverſi ſunt: Id quod experimento didici cum nemo ſubeſſe ſuſpicaretur: Nonnulli craſſi quidem ſed non ita longi per aures prodiiſſe viſi ſunt, quales etiamnum in Peſte obſervavi, unde evincitur eoſdem facile in ſæviſſimis capitis doloribus, ex prava venenataque eluvie, quæ in cerebri ventriculis aliquibus coacervatur, naſci poſſe: Fidem faciunt Anatomici nonnulli, qui inibi conſpectos deprehenſoſque teſtantur: quæ cauſa etiam fuit cur vulgus circa initia hujus luis febrem hanc Cerebri vermem multis in locis nominarit. *Conradinus cap. 10. febris miſcell. Hungar. theriodis.*

Cuidam Matronæ poſt capitis vehementiſſimos & diuturnos dolores, peſtilentis hemitritæi, diſſecta calvaria magnam putredinis vim oſtendit circa ſubſtantiam cerebri, Et inter meninges tum vermiculorum tum cimicum incredibilem copiam. *Gemma in appendice oper. coſmocrit. de Hemitr. peſtilent.*

§. 12. Ioh. Iac. *Heilmannus* Med. & Chym. doctiſſimus hiſtoriam retulit de quodam febre maligna apud Germannos laborante, cujus naſi extremitatem rubra quædam macula obſederat, ſymptomatibus benignum quid portendentibus, nec cibi appetitu plane dejecto, unde certam recuperandæ ſalutis ſpem æger conceperat: Sed nox obitum præcedens ſiniſtra portendebat, omnia quippe in deterius ruebant, ignisque quidam internus viſcera comburebat, cujus ardorem externo ac culinario igni nihil cedere ajebat, donec latius ſerpente veneno miſerrimam vitam cum felici morte commutaret.

Diſſecto cadavere omnia viſcera nigricantia erant & ſphacelata, quin & ventriculus ipſe adeo computruerat ut ſine ruptura & læſione digitis attrectari nequierit, quocunque enim digitorum attactu diſrumpebatur, cavitaſque relinquebatur manifeſta.

§. 13. Poſt febrem ardentem paſſus eſt in Galliis recidivam Generoſus quidam Polonus: Medici de recidiva conſulti variis potionibus medicatis, venæ ſectione & aliis remediis fruſtra contra proſtratas vi morbi vires luctabantur, nam potiones omnes vel reſpuebat vel aſſumptas revomebat, unde fatis ceſſit.

In aperto cadavere nullæ partes ullum vitium viſæ ſunt contraxiſſe, ſed omnes nativa temperie ſanæ comparebant: In ipſo tamen ventriculo puſtulæ quamplurimæ hinc inde conſpiciebantur, quas à calore malignæ febris fuiſſe elevatas tanto minus dubito quod ſemper fere ventriculus in hujuſmodi febribus vel eſcharam vel inflammationem, vel alia hujus cenſus contrahat. *Th. Bartholinus cent. 3 hiſtor 92.*

§. 14. Patavii in collegium Anatomicum cadaver deportatum febre maligna extinctum, in cujus veſicula fellea calculi in globum convoluti, inſtar globulorum aſperorum thoracis inventi ſunt: quibus fractis ſubſtantia picem nigram æmulari videbatur, forte ex bile ſupra modum aſſata & incraſſata. *Ex obſerv. Ioh. Bilgeri Medici Campodunenſis ad Greg. Horſtium Tom. I. p. m 142.*

§. 15. Mulier ſpatio novem dierum nihil per alvum excrevit, quæ tandem in Febrem malignam incidit: Pulmones fere erant putridi, Hepar parum ſcirrhoſum & inflammatum: Inteſtinum ileum in medio gangræna obſeſſum, cum inflammatione in interiore tunica. *Vide tit. de ventris dolore lib. 3.*

§. 16. Agnovi virum qui uxorem reliquit, & ab ea ſe ſeparavit, & dedit ei venenum, quo facta eſt Tympanitica, & ſupervixit paucis annis forſan ſex aut ſeptem, & ego curavi eam, ſed ſanare non potui: Iecur autem per venas corrumpit colorem linguæ & perducit ad lentas febres, & morbum facit ſimilem naturali: Et ego vidi Hieronymum Berrolium ita laboraſſe quaſi eſſet amphimerina, ſed quia eo pervenit ut lingua eſſet omni fuligine nigrior, & adeo aſpera & arida ut appoſito orichalco non poſſet avelli, ideo exiſtimavi eſſe venenum: Eoque diſſecto apparuit ventriculi imum quaſi excoriatum, & jecoris ſuperficies tota convexa nigerrima, *Cardanus lib. 2. de venenis cap. 1.*

§. 17. Vidi aliquoties in febribus ardentibus malignis concretum ſanguinem intra venas, inſtar medullæ ſambucinæ, quod obſervatum fuit à *Fernelio* in Phyſiologia. *Riolanus Encheir. Anat. lib. 2. cap. 27.*

Similem ſæpenumero ex venis maligne febricitantium ſe collegiſſe affirmat *S. Pauli Digreſſ. de Febr. malign.* §. 80 adeo diſſimilem florido & naturali ſanguini, vix ut duodecima illius pars ſanguinem, eumque craſſum fœculentumque repræſentarit, valde tenacem & glutinoſum, ſero omni carentē, ita ut rotare vaſa & invertere, quibus exceptus erat ſanguis, licuerit: Ejuſmodi ſanguis ardore fit, *ait Lindenus in Selectis pag. 644.* depaſcente quicquid eſt chymoſi in maſſa: Piceus vero, cum igne oritur occulto, quaſi cineris doloſi; Tunc vero nigrorem concipit exuſtione biliosi; lentorem vero exſiccatione fibroſi quod in eo eſt. *A Fernelio &c.)* lib. 6. Phyſiologiæ cap. 7.

§. 18. Vi-

§. 18. Vidit Dom. *Puylon* doctiſſ. Medicus & Anatomicus Pariſienſis, in juvencula mortua febre ardenti, ſanguinem concretum intra venas, à claviculis uſque ad inguina: & intra arterias ſanguis concretus erat ſimilis ſebaceæ ſubſtantiæ, ſive medullæ ſambucinæ poroſæ ſimilis: *Riolanus in fine Anthrop.*

§. 19. Sanguinem in cordis ventriculis & vaſis majoribus fluidum, nec poſt obitum grumeſcentem in cadaveribus febri continua defunctorum aliquoties, & nunquam v. ſ. emiſſum febre maligna ægrotantibus obſervavi. *I. Iac. VVepferus Exercit. de Apoplexia p.* 429.

§. 20. Non ſolum exiſtimamus cum aliis medicinam facientibus, vivorum peſtiferorum ſanguinem extra corpus manere fluidum, ſed etiam peſte extinctorum in corpore ſimilem fluiditatem ſervare, Quemadmodum hoc ſemel per experientiam didicimus. *R. de Graaf de ſucco Pancreatico cap.* 8.

SI inquiratur quas mutationes in ſubſtantia, aut conſiſtentia ſua ſanguis veneno infectus ſubeat, ut propterea vitæ ſuſtentandæ minus idoneus reddatur? Reſpondeo, venena quædam ſanguinem fundunt, ejuſque ſeroſitatem nimis præcipitant, ut ſunt pharmaca, quæ vel purgatione deleteria, aut urinæ profluvio, aut totius intumeſcentia, vel diſcoloratione, vel puſtularum eruptione plurimam ſeroſi laticis ſecretionem faciunt: Interea magna ebullitio cruoris maſſæ inducitur, qua ſpiritus vitales valde diſperduntur, ſalis & ſulphuris particulæ à coctione nimia exaltantur, & ſæpe aſſantur, ut ideo Icteritia aut flava aut nigra inducatur: Sunt alius generis venena longe periculoſiora, quæ *Sanguinem congelant*, ejuſque mixtionem deſtruendo corrumpunt, ſcil. maſſæ ſanguineæ primo *congelationem*, deinde putredinem inducunt: cum enim ſpiritus cruoris è veneni contagio profligati diſſipantur, liquoris mixtio æquabilis ſolvitur, quare particulæ craſſiores ſe mutuo implicant & (inſtar lactis ab infuſo coagulo, aut ſpontanea aceſcentia) invicem coagulantur: hinc cruor in vaſis grumeſcit, ut minus prompte inibi circuletur: Hujus portiones coagulatæ, interius in cordis ſinus delatæ illic ſtagnare aptæ ſunt: adeoque crebras ſyncopas & lipothymias pariunt; exterius advectæ, & inter circulandum in cute defixæ, modo uberius congeſtæ, per totum corpus nigredinis ſuffuſionem inducunt: modo parcius diſperſæ maculas tantum, aut vibicum inſtar ſtigmata purpurea, cæteraque malignitatis phænomena efficiunt: Sanguinis autem coagulatio ipſum ad putredinem ſeu corruptionem cito deducit, uti videre eſt in ſanguine extravaſato, qui cito nigreſcere & putreſcere ſolet: Etenim ſpiritu exhalato, in cruore reſiduæ ſulphuris & ſalis particulæ à ſe invicem diſcedere, & mixtionis vinculum diſſolvere, unde putredo ſolvitur, incipiunt. *Willis de Febribus cap.* 12.

§. 21. Patavii in cadavere Germani febre continua mortui calculi reperti trianguli, quadranguli, omniumque formarum, carbonis in modum nigri.

In cadavere Cucullati cœnobitæ, febre Maligne extincti, Offredus ſeptem calculos angulares nucis avellanæ magnitudine obſervavit. *Ioh. Rhodius cent.* 3. *obſerv.* 2.

C*Alculi reperti trianguli, nigri &c.*) Sicut cyſti felleæ calculis obſeſſa oritur Icterus, remeante ſcil. bile in Jecur & venas hinc in habitum corporis diffuſa, Eodem pacto ab eadem in Jecore coercita, vel ad venas tranſlata & putrente, febris naſci poteſt; quæ maligna evadet ſi bilis æruginoſa ſit vel atra, qualis fuit illa Germani de quo ſupra, in cujus cyſti reperti calculi carbonis in modum nigri, atræ ſcil. & retorridæ bilis ſoboles.

§. 22. In corde viri 28. annorum à Veſlingio anno 1642. diſſecti, obſervavimus ventriculum dextrum phlegmonoſo corpore pingui repletum, quod imo cono firmiter annexum, aſcendit ad patentem venæ arterioſæ ductum illumque obturavit: In ſiniſtro ventriculo ejuſdem ſubſtantiæ minor portio aderat: Ut interceptam ſanguini viam reſarciret provida natura, patuit anaſtomoſis illa amplo foramine, inter venam cavam & arteriam venoſam, qua ſanguis, ut in fœtu, in ſiniſtrum ventriculum ferebatur; Sive quod natura coaleſcere orificium hoc non fiverit, ſive quod leviter coalitum urgente neceſſitate vi reſerarit, & ſanguinis impulſu, certe longo tempore materia à phlegmone fuit congeſta, & à calore cordis aſſiduo exſiccata & indurata, Quin mortis attulerit homini neceſſitatem, vix dubito: Febre maligna intra triduum extinctus fuerat, quod aucta per calorem malignum materia, meatum ſanguini liberum interceperit. *Bartholinus cent.* 2. *hiſtor.* 46.

§. 22. Pictoris depingo originale, per orbem notiſſimum, Ignota Febre deletum: incidit in febrem preſenti anno & menſe, quam tertianam, intermittentem credidit ſimplicem ſimplex Medicus, qua dere alterius veterani conſilium dum explorat, miſſionem ſanguinis fore neceſſariam pro exigentia morbi, & temperamenti ſanguinei, percipit, & exquiritur: mox ratione delicatæ complexionis blandam ſolito more præſcribit ſolutivam ptiſanam, ne activiori medicamento quateretur nimis abdominoſa moles: quo peracto per quinque continuos dies viſibili febre immunis ſtatuitur, unde præparatam materiam quinque ſyrupis expurgandam pharmacum conſtruunt, propinant; & hos mixtas in humoribus evacuavit vires, moxque leve ſequitur ſubdelirium, brevique quaſi poſitus in Apoplexia obiit, cedens tandem naturæ, quam toties vicerat picturis, inexpectatæ morti. Attoniti Domeſtici cadaveris imperant diſſectionem, cui præſens quæſitus ego, lividi primùm corporis interne rubentes obſervo genas, mox pectus ſecari ſatago, in quo

ſani cordis incredibilem vidi magnitudinem, Talem pulmonis corruptelam, ut illius ſubſtantia diſſoluta ſimplici tantum membrana, tanquam in ſacculo contineretur, quo reciſo, copioſa effluxit nigerrimi & fœtidiſſimi ſanguinis, ac corrupti Pulmonis quantitas: Simillimum pulmonis vidimus Lienis ſtatum, cujus integra tantùm membrana fluidam pariter, ac corruptam illius ſubſtantiam, præter nonnullas Malpighii glandulas continebat: Ulterius, metaſtaſim in capite conjiciebant aliqui, quorum gratia cerebri tentavimus diſſectionem, ideoque ſecato cranio craſſiſſimo, ſuturisque adeo compactis ut deeſſe viderentur; Ablata dura meninge, tenuis occurrit admodum craſſa, ut attoniti ſuſpicaremur an tenuior aliqua inferius lateret, triplicique cerebrum illud involveretur meninge, quod non ſucceſſit, ſed hoc unum obſervabile, Piam matrem craſſitie & denſitate duram æquare: Ablatis itaque duris hiſce meningibus, corticales cerebri anfractus ita pulchrè diſtinctos deteximus, hoc eſt, inter ſe adeo ſeparabiles, ut notabilia vacua remanerent, cum in aliis capitibus arcta contiguitate anfractuoſe copulentur: Anfractuum ergo hæc conformatio verè induſtria, dum æque bene ac inteſtinorum gyri ſemetipſis diſtinguerentur, & ideo ſi pia mater per corticales cerebri ambages undequaque ſe inſinuat, cum illa craſſa adeo extiterit, per conſequens illa ablata notabile remaneret ſpatium inter anfractus, tanto magis conſiderabile quanto copioſiores gyri: ſubſtantia verò cerebri univerſa naturalis omninò & ſana, præter ſolitam ſeroſitatem in minima quantitate, & corporis colorem nonnihil flaveſcentem.

SYmptomata totius morbi progreſſu inobſervata non ſciutor, incredibile nullatenus nullam extitiſſe diagnoſim tanti morbi, ut aſſiſtens fateturMedicus: equidem febris latuit maligna, de qua loquitur *Fernelius* lib. de Febr. cap. 17. *foris mitis ut interius verò conturbans*. ex occultis autem emerſit excitata pharmaco, dum duplex inflammatio purgantium non renixa viribus, febrileque fermentum mutuans à pharmaco vires, effrenatas concitat ſanguini efferveſcentias, inflammatæque parti flammas adauget; quamobrem non immerito cum antiquis recentiorum quamplurimis, nunquam ſatis purgantium reprobat damna in inflammationibus, cum autem præcipuus in febricitante ſit corpus ſtatum nuſcendi ſanguinis, utrum nempe in compage ſua nimis ſit ſtricta, quapropter excrementa intricata ſanguini adeo complicentur, ut ſecerni ab ipſo nequeant, quod ſanguinis coagulationem nonnulli vocant, an diverſo modo ſubverſatur cruor, quando ſcilicet ab heterogeneis particulis ſemen activis ſecedit in partes, adeoque diſſolvitur, ut corruptus uſq; ad fibras communiter nuncupatas, & tunc per parenchymatum poros ſe inſinuans alicubi ſtagnat, putreſcit, parteſque ipſas corrumpit, ac univerſo ſanguini maligna communicans vitia, unde ſpiritus non elaborat ſanguis, quinimo veneni aſſumens naturam hos inficit, vitamque maligne perimit: ita affectus ſanguis in hoc caſu in partes ſpongioſas irruens in ime filtratur, inde corruptivam inducens fermentationem, illas adeo alterat, ut nec propriam retineant ſubſtantiam, ſed in fœtidiſſimos degenerent ichores propria parenchymatis membrana ſimpliciter incluſos.

Quid autem ſentiendum de rara piæ matris craſſitie & diducta anfractuum cerebri contiguitate? Vere ſuſpicor multum contuliſſe ſuæ perfectioni in pingendo, cum in hac arte excellens fuerit ſi quis alter, Equidem hoc unum eſt quod cogitatio ſit ab anima, non ab organis, ideoque cum bruta non cogitent, illa probabiliter carere ſtatuunt Carteſiani; cogitationis autem ſcrutari vires, animæ ut eſſentiam indagare, idque exigere videatur aliquid ſupra animam, quia in tantum materialia, & omnia mortalia, cognoſcit anima, quæ ut aliquid ſupra illa, cum ſit immaterialis & immortalis, nullatenus in operando depēdet anima ab organis, ita in fatuis, in quibus principes animæ facultates non exercentur uti debent, aliquid in cerebro inſoliti apparet, Ergo ſcrutari animæ operationes à corpore dependentes, nil aliud eſt quàm organorum vires contemplari, quid ſcilicet, & quomodo concurrant in operationibus, & ad id non requiritur aliquid ſupra animam, cum hæc ſit ſupra ſui corporis organa: poſita ergo tantæ cognitionis poſſibilitate, quærendum eſſet utrum à particulari cerebri conformatione dependeat ingeniorum diverſitas: profecto cerebri anatome ſuam detegit in omnibus ſtructuram fere conſimilem, quamvis probabili conjectura ſuſpicari poſſimus an cerebri fibræ Williſianæ in omnibus ejuſdem ſint modificationis, quod non ita facile oculis obſervabile: Interea ingenii vires in particulari animati cerebri conformatione dependere firmiter credo, verum non tantum in hoc, ſed à diverſa ſanguinis conſtitutione, ex qua major vel minor ſpirituum perfectio & copia conſiſtit; ita accidit maniacis, in quibus non pervertitur cerebri ſtructura, ſed ſpiritus animales ab indole miti & benigna in acerrimam degenerati, ita hypochondriacis, in quibus ſanguis ater, ſpiritus gignuntur nebuloſi, ex quibus tot phantaſmata.

Cum ergo ingenii vires conſiſtant in particulari ſanguinis, & animali cerebri configuratione, poſſumus induſtriam eruere tanti pictoris: & primò cordis inſolita adeo magnitudo arguit copiam notabilem rareſacti ſanguinis, qualibet ſyſtule expulſam, quæ dum in anfractus cerebri perveniebat, capaciores exigebat, ut facilius & celerius filtraretur, ne ſanguis ſubſequenter irruens ita copioſe ſua mora noceret: ex copioſo autem ſanguine rarefacto naturaliter, copioſi & ſpiritus, ex quibus ingenii robur; verùm quamvis ſpiritus ſub tenuiſſimo liquore concipiantur, ſummæ ſunt tamen exhalabilitatis, quapropter piam meningem craſſiorem effecit natura, ut illos retineret facillimè diſſipabiles, à nimis laxa cerebri ſtructura, tum etiam ut cerebri anfractus ſua interpoſitione dilataret ad faciliorem ſanguinis inſtillationem: copioſi ergo ſpiritus, cum libere per diductos cerebri anfractus permearent, libera etiam fluiditate per corpus calloſum exſpatiati poterant; Unde ità ingenioſe imaginabatur, ut pura tantùm originalia per Italiam celeberrima imaginationis ſuæ viribus abſtracta depinxerat nullis unquam deditus exemplaribus. *Ex Communicatione Excellentiſſ. & Clariſſ. Dom. D. Ioh. Baptiſta Fantoni, Medici & Profeſſoris Taurinenſis.*

§. 1. Sere-

§. SEreniſſimus *Chriſtianus Dux Brunſvicenſis* & *Luneburgenſis*, cum multis annis inordinatè vixiſſet, cruda multa affatim ingeſſiſſet, acetariis, oleribus, fructibus hortenſibus crudis, & ejus generis difficilis concoctionis cibis corpus oneraſſet, incidit in febrem quartanam, qua curata aliquandiu bene habuit: Notandum tamen quod in ipſa febre quartana cum uſus eſſet vomitorio ex rad. azari, & multas cruditates magna cum perturbatione & moleſtia rejeciſſet, (nam oleribus & difficilis concoctionis cibis ſe ingurgitaverat) juravit ſe nunquam vomitorium deinceps aſſumpturum; Quod cum ego animadverterem, & tamen Princeps ipſe una mecum quamprimum reſtitui vellet, neque id abſque vomitoriis commode fieri poſſe perſpicerem, pilulis meis febrifugis, quibus ante ſingulos paroxyſmos uſus eſt, admiſcui aliquantum pulveris rad. azari, quod tametſi in parva quantitate fuerit, ſæpius tamen uſurpatum multa per vomitum eo ipſo die, quo aſſumptum erat, rejecit, & quidē excrementa viridia, tenaciſſime cohærentia, quod omnibus adſtantibus admirationem movit, convaluit poſt id & rectius habuit: Poſtea tamen cum iiſdem crudis & difficilis concoctionis cibis iterum uſus eſſet, incidit in gravem morbum, quem quidam, cum aliqualem calorem naturalem præter naturalem perciperent, Febrem malignam judicaverunt, quod ego poſtmodum adveniens falſum inveni: Nam cum noſſem Principis, qui alioquin temperantiſſime vixit, in rebus crudis & cibis herbaceis intemperantiam, ſtatim proſpexi ex cruditate ortum quicquid mali erat, neque in eo deceptus ſum, nam poſt aliquot dies propinato aceto bezoartico, & aliis medicamentis ad rem pertinentibus, ejecit Tæniam, ſive vermem latum, ruptum & per partes emiſſum; ita tamen ut tota longitudo ulnas circiter novem compleret: id factum eſt die 22. Maii 1626 Antequam is excerneretur, & aliquot diebus poſt, quieſcere non potuit, ſed corpus hinc inde jactavit, donec exhibitis medicamentis expulſivis alexipharmacis (propter ſuſpicionem veneni, vel ex mortuis vermibus intrinſecus nati, vel extrinſecus dati) cordialibus & confortantibus paulum tranquillior fuit: Interim die 1. Iunii advertimus infra ſiniſtram mammillam novem puſtulas lividas, ſive tubercula ficca, inſtar fragi per medium diſſecti & oppoſiti, ejuſdem cum fragis, ſed obſcurioris aliquanto coloris & aſperitatis, ſine pure protuberaſſe, unde veneni ſuſpicio aucta eſt: Vires inde fractæ & mentis hallucinatio nonnulla ſequuta eſt, loquutio etiam ita præcipitata fuit, ſi quid diceret rari intelligere potuerint, niſi quid eſſet ſæpius rogarint: Initio Princeps multum vomuit, præſertim aſſumpto cibo & potu: cereviſiam, qua alias delectatus fuit, vinum faſtidiens, ſemper rejecit, vinum retinuit, neque quicquam incommodi inde ſenſit, aut caloris præter nat. concepit: Pulſus initio propemodum naturalis, urinæ quales jumentorum, poſtea prope ad ſtatum naturalem in colore, ſubſtantia & ſedimento pervenit, pulſus vero magis magiſque languidior factus: In medicamentis aſſumendis difficilior fuit, nam verita ſtatim appetivit, conceſſa reſpuit, & cum corpus maxime calidum ſervare debuiſſet, omnia tegumenta rejecit, & præterea aqua roſarum, & aliis refrigerantibus caput inundavit, cum tamen neque in pulſu, neque in urina, neque in tactu totius corporis ullum caliditatis ſignum appareret: Medicamenta, tum quæ ad exonerandam ſaburram, tum quæ ad excludendos vermes, extinguendum venenum, conſervandum cor & reficiendas vires ſingulari virtute facere videbantur, diligenter adminiſtrata ſunt, omnia tamen in pejus ruere, pulſus ſeſe ſubducere & vires in horas labaſci, appetitus poſterni, donec tandem ſpretis omnibus humanis placide obdormierit d. 6. Iunii 1626.

Aperto ad conditoram cadavere, propemodum omnia viſcera ſana inventa ſunt, ſolus ventriculus & inteſtina vitium contraxerant: Ventriculus enim mucoſo phlegmate redundabat, & tunica ejus interior obſcuriore, quam pro natura, colore imbuta fuit: Inteſtina etiam plurimum pituitæ craſſæ & mucoſæ continebant, & interior tunica, in inteſtinis tenuioribus fere nigricans, rugas inſtar plicarum orbicularium in inteſtina intrinſecus continua ſerie ambientes formaverat. In Colo vero de lato verme, ſive tænia, particula ad longitudinem prope quinque ulnarum reperta fuit: Pulmones plane integri fuerunt: Cor nihil vitii habuit, niſi quod dexter ventriculus ſolito flaccidior viſus ſit, & in eodem veſicula albicans ad longitudinem & craſſitudinem digiti, utrinque acuminata, piſciculum dixiſſes, qua diſciſſa & rupta, cum aquam contineri putaſſemus, materiam pinguem, craſſam inſtar axungiæ reperimus: Hepar magnum fuit & omni labe caruit, niſi quod quatuor quinqueve locis ad magnitudinem folii menthæ, maculæ lutei coloris apparuerint, carne ſubjecta ſimiliter ad corruptionem vergente, reliquis partibus tum quoad colorem, tum quoad ſubſtantiam omnibus integris: Lien, quemadmodum & Renes omnis labis fuerunt expertes, Membrum virile ſupra modum flaccidum una cum ſcroto nigrorem contraxerat. *Ex obſervationibus Adami Luchtenii Regis Daniæ Medici in Actis medici Bartholini anni 1672. p. 25.*

Observatio LVIII.

Febris Epidemica Nervoſo generi & Thoracicis partibus infeſta 1. *Febris Epidemica ab inflammatione Pulmonum* 2. 3. *Epidemica vermiculoſa*. 4. 5. 6.

§. 3. Circa æquinoctium vernale anni 1661. puella novem circiter annorum ægrotare cœpit, imprimis abſque calore & ſiti intenſis, appetitus dejectio & virium languor acceſſerant: inſuper vertigo fere continua moleſtabat, cum crebro leipothymiæ metu, ut ſæpius animi deliquium inſtare putaverit: cujus ægritudo quoniam Tuſſi crebra & humida ſtipata fuerat, primo tantùm frigoris ſuſceptio putabatur, verum intra paucos dies iſta Tuſſis plane convulſiva evaſit: adeo ut inter tuſſiendum, diaphragmate ſurſum elato, & cum ſyſtole ſurſum repetita, ita aliquandiu retento ſtridor ingens & velut ſuffocativus ederetur: dein apertius Febricitans, ac de ſiti & calore conqueſta, noctes inſomnes cum inſigni corporis agitatione ducebat, atque prope diem delire loquuta de veſte ſua in aquas delapſa querebatur; cumque omnia in pejus ruerent, motibus convulſivis primo in artubus, mox in facie & ſubinde toto corpore tentari cœpit, paroxyſmi crebra vice, nempe bis aut ter intra horam *repetentes*, *graviſſime* urgebant, adeo ut miſella hæc intra nycthemeri ſpatium, a quo affectiones ſpaſmodicæ graviores exortæ fuerint, *ſpirituum animalium* tenore labefactato penitus fatum obierit: Dum paroxyſmi convulſivi urgerent, pulſus erat plurimum inordinatus; ac ſæpe intermittens, etiam vomitione crebra afficiebatur.

Cadavere diſſecto, ſymptomatum in hac febre præcipue urgentium rationes & veſtigia clarius patebant; Nam calvariæ olla amota, ſtatim vaſa meninges perreptantia, ſanguine plurimum turgeſcere conſpiciebantur, quaſi fere tota cruoris maſſa in capite aggereretur: Venis enim circa viſcera imi ac medii ventris *ſectis aut diſruptis* parum ſanguinis effluxit: Porro membranæ iſtæ, ubi cerebellum *inveſtiunt*, *atque altius inſtrata ipſum à cerebro diriment*, ſanguine pluribus in locis extravaſato ſuffuſæ, colore atro purpureo inſigniebantur, ut minime dubitandum eſſet, quin phlogoſis ſive inflammatio, illic circum circa excitata, convulſionum adeo atrociter infeſtantium cauſa fuerit: Integumentis hiſce ablatis, cerebri ſubſtantia prorſus madida, & humore aquoſo ſupra modum irrigata videbatur: quinimo ejus cortice exempto, ventriculi omnes aqua limpida erant impleti, cujuſmodi pellucidi liquoris pluſquam libræ ſemiſſem eximere licuit, Ventre inferiore aperto, viſcera omnia in eo contenta ſatis ſarta & ſana tecta inveni: ventriculus, licet inani vomitione crebro laceſſitus, nihil præter liquorem nuper ore ingeſtum continebat: etenim neque in ipſo, nec in appendice ipſius lumbrici, aut acres humores (qui ſæpe ejuſmodi convulſionum cauſa perhiberi ſolent) reperiebantur: Inteſtina tenuia pluribus in locis *mutuo involvebantur*, *à viſcerum iſtorum motibus* convulſivis; Thorace aperto, pulmonum cava valde rubicunda, & velut ſuffuſa, imo in quibuſdam locis quaſi livida & fere nigra apparebat, ex eadem ubivis diſciſſa ichor tenuis & ſpumoſus exudabat: *Th. Willis pathol. Cerebri cap*. 8.

Ex his phænomenis prædictæ febris pathologia facile colligitur, nempe in hac ægrotante, ſicut & in pleriſque aliis, ſanguis febriliter efferveſcens ſtatim recrementa ſua tum in Pulmones, tum in cerebrum deponebat, quare ſeroſa colluvies utriuſque compagem illico inundabat, dein propterea ſanguis, & hic & illic à debita circulatione præpeditus, circa partium affectarum confinia plurimum coacervari, demum ſtagnare, poros & meatus infarcire, & quaſi phlogoſin inferre cœpit: hinc ob ſerum in Pulmonibus copioſe aggeſtum & calore aſſatum, tuſſis moleſta cum ſputo craſſo & decolori plerumque iſti morbo ſupervenit: Atque ob ſimilem affectionem intra ἐγκέφαλον excitatam, vertigo, ſcotomia, ſtupor, aliave pathemata cephalica laborantes fere conſtanter inceſſebant: cujuſmodi affectus in hac puellula, propter cerebri conſtitutionem prius *invaletudinariam graviores facti in* appoplexiam terminabantur: *Si prædictæ ægritudinis ratio formalis & cauſa* inquirantur, facile hic conſtat *liquorem cerebri & nervoſi generis* irriguum fere ſimul atque ſanguineum in culpa, & ſymptomatum præcipue urgentium cauſam immediatam fuiſſe: Nempe in quantum iſte latex, ſtatim à primo morbi inſultu ſolito pauperior & quaſi effœtus evaſerat, propterea in toto corpore *languor & enervatio* cum *laſſitudine ſpontanea ac impotentia ad motum*, comque ſubita corporis intabeſcentia ægrotantibus accidebant: Porro quatenus *idem liquor particulis heterogeneis*, ſcil. partim *narcoticis* partim *exploſivis* refercīretur, ideirco *Stupor*, *formicationis ſenſus*, *tendinum & muſculorum ſubſultus & contractura*, nec non *vertigo*; *ſcotomia* aliæque affectiones cephalicæ graviores inboriebantur: Porro aliquatenus ob ſucci nervoſi labem, non cito aut facile emendandam, morbi ſolutio aut ſanatio ardua ac diuturna extitit: At vero ſiquidem laticis hujuſce vitium à *ſanguinis dyſcraſia*, etiam à cerebri conſtitutione prava neceſſario dependet, quales eorum diatheſes morbidæ fuerint & quo ritu hæ febris ſymptomatis ortum vel ſomitem præbuerint, videamus: Quoad prius, videtur quod ob anni conſtitutionem calidam & humidam, ac à Borea (cujus nimirum corpuſcula ſanguinem & ſuccos corporis noſtri conditura velut nitroſa imbuunt, eoſque exagitando contra putredinem muniunt) minime perflatam, ſanguis in pleriſque hominibus, ac præſertim in pueris, adoleſcentibus & fœminis, inſtar aquæ ſtagnantis, proindeque ſitum contrahentis, valde impurus, particulis heterogeneis refertus; atque ad lentorem & aquoſi-

aquoſitatem vergens evaſerat, in quo ſcilicet ſpiritu ac ſulphure puriore aliquantum depreſſis, particulæ aquoſæ, cum ſale & ſulphure impuro ſimul evectis, nimis exaltarentur: quapropter ſanguis tum propter craſin ejus vitiatam, ob particulas heterogeneas in ſinu ejus ubertim congeſtas, effervescentiæ febrili aut ſua ſponte, aut occaſionaliter, aut propter contagium ſuſcipiendæ habilior factus eſt: proinde ut plurimi hoc tempore febricitarent: Attamen ſanguis à miaſmate febrili & ſuſcepto effervescens, non ſtatim cum aperto incendio, ſed tanquam ligna viridia foco impoſita, cum flamma velut ſuppreſſa ac fumo plurimum obvoluta exardeſcebat: quapropter materies morbifica, intra maſſam ejus aggeſta non (uti in febre regulari) deflagrando abſumi, ejuſque reliquiæ ſtato tempore per criſin exterminari ſolebant, ſed tamen mox à febris initio iſtius materiæ portio ingens in caput vel thoracem, vel ſimul in utrumque ſuffuſa, & poſtea iiſdem partibus continuo ſuppeditata, aut prædictas cerebri & nervoſi generis affectiones, aut tuſſim cum diſpoſitione tabida, vel ſimul utraſq; inducebat: atque ob hanc rationem circa initia hujus morbi, cum pulſus debito celeriore, & urina rubicunda & contentis ſaturata, ſanguinem ab intemperie febrili effervescere indicabant, ægrotantes de calore aut ſiti minime conqueſti ſunt, quia nimirum ſanguis effervescens impuritates & recrementa ſua illico in liquoris nervoſi penum, aut in pulmones deponebat: quare intra hæc receptacula ſymptomata pejora ſtatim acciebantur: poſtea tamen morbo in ſtatum evecto, calor nonnihil acris, cum linguæ ſcabricie in aliquibus ſatis moleſtus eſſe ſolebat; quinimo in omnibus febris *lenta & velut hectica* perducebat, quæ nec ſudore nec tranſpiratione inſenſibili ita in totum amoveri potuit, quin illa quotidie, præſertim à paſtu, licet tenuiſſimo, redintegraretur: quod equidem ita contigiſſe videtur quia ſuccus nervoſus fæculentiis à ſanguine depoſitis ſatur, eas poſtea haud in copia tam uberi excipiebat, quin recrementa iſthic una cum humore nutritio (ſiquidem & hic particulis ſolidis alendis minime abſumeretur) intra maſſam ſanguineam reſtantia, ipſam uſque febriliter effervescere fecerunt.

2. Præter hanc *ſanguinis diathesin* morbidam ab anni intemperie contractam, videtur & cerebrum ab eadem προφάσιν in pathemata prædicta proclive factum: cum enim longo temporis tractu venti auſtrini cum humidiori aëris conſtitutione jugiter ſpirarent, proinde cerebri meatus & pori plurimum laxati & aperti, ejuſque compages nimis diſſoluta, humoribus ſeroſis & particulis quibuſvis heterogeneis aditum facilius præbebant: quare ſanguis valde fæculentus & aquoſus, quam primum à febre effervesceret recrementa ſeroſa & ſordes ſuas ſtatim intra τῷ ἐγκεφάλῳ fores nimis potenter ingerebat: Enim vero, quotuſquiſque eſt qui non humido cœlo de capite nimis oppleto & ſpirituum torpore queritur? quia ſcilicet excrementitii humores in cerebrum à tali occaſione laxatum irruunt: Econtra hujus poris à frigore intenſo aut ſicciore aëre conſtrictis, ſenſus & facultates omnes vegeti magis & expediti perſtant.

Hinc ſymptomatum & accidentium prædictam febrem comitantium facile erit rationes extricare: 1. enim quod hæc febris anomala in pueros, adoleſcentes, fœminas & viros phlegmaticos potiſſimum deſæviebat, in cauſa erat, quoniam in iſtiuſmodi corporibus ſanguis aquoſior, minus perſpirabilis, proindeque colluviem ſeroſam, & fæculentias heterogeneas congerere aptus eſt, quin & cerebrum humidius debiliuſque exiſtens, ſanguinis recrementa quavis facile ſuſcipit: quare obſervare licet ejuſmodi perſonas in convulſiones propter *alias προφάσεις* oriundas, magis proclives reperiri. 2. Inſignis Atrophia tam cito huic febri ſupervenit, quoniam ob ſucci nervoſi depravationem nutricatus munia ab eo pendentia (quæ prout alibi oſtendimus, ſunt maxime activa) protinus defecerunt, quamvis enim minime concedimus humorem nervoſum ſolummodo nutritium eſſe, ſed materiam partibus alendis deſtinatam in maſſa ſanguinea præparatam per arterias diſpenſari; attamen arbitrari fas ſit liquorem cerebri & nervoſi generis irriguum, ſub ratione cauſæ efficientis alimentationi plurimum conducere: hic enim ſpiritu animali turgeſcens ſuccum nutritium cuilibet parti à ſanguine allatum actuat & vigorat, eumque in corporis alendi meatus ac intimos receſſus admittens & velut intro manuducens, aſſimilat: quare cùm hic liquor œconomus adeo depravatur ut ſpiritus animales, circa nutritionis opus requiſitos haud rite ſuppeditet, membra quælibet ac partes, velut ſtomachus in tono ſuo vitiatus nutrimentum quodvis oblatum, vel reſpuunt, vel proprium in uſum recipere nequeunt: propterea quidem in hoc morbo moles ſive habitus corporis ut plenior aut obeſus, plus ac citius deterebatur quam in febre cauſone, ubi à calore intenſo, aut ſudoribus copioſis longe plus evaporat: cujus ratio eſt, quoniam in febre ardente, licet ſanguis valde effervescens copioſius exhalat, interea tamen aliquid nutrimenti jugiter apponit, quod ſingulæ partes, liquoris nervoſi beneficio adjutæ, facile excipiunt & aſſimilant: verùm in iſta lue νευρώδει, quanquam materia nutritiva ſatis apponatur, tamen ſpirituum θρεπτικῶν defectu nutritio prorſus inhibebatur. 3. Ob prædictas rationes etiam febris iſta diutiſſime protracta vix unquam critice judicari, ac difficulter medicamentorum ope curari ſolebat, materies enim febrilis ſtatim à morbi initio in liquorem nervoſum irrepens, ab ejus ſinu ægre poſtea, & nonniſi longo tempore exterminari potuit: quippe hic latex motu ſegni, inque vaſis obſtrictis lente ſcaturiens, non uti ſanguis effervescentiam depurativam, ſive fermentationem ſponte concipit, neque medicamentorum vires ad eum facile ac illibatæ pertingunt, ſed aut aliis partibus prius impenduntur, aut ſiquidem heterogeneæ ſunt, à cerebro incongruum quodvis reſpuente, prorſus excluduntur; ſiquidem ob hanc rationem, quævis cerebri & nervorum affectiones, medicinæ velut opprobrium facientes, difficillime ſanantur. Itaque in hac febre, ſi quando labes cerebro & nervoſo generi impreſſa tolleretur, vel tuſſis immanis cum ſputo copioſo, vel tumores & abſceſſus in collo ſuccedebant; ſcilicet materia morbifica à ſanguine reſorpta, & rurſus depoſita vel in thoracem, vel in glandulas & emunctoria juxta cervicem conſita: Cæterum hic morbus contumacior extitit, quoniam & ſanguinis dyſcraſia non facile emendaretur: itam licet ab initio latex ejus recrementis, uſque in nervoſum liquorem ſuffuſis minus ac inertius effervesceret, poſtea tamen receptaculis hiſce oppletis, & fæculentiæ morbificæ, ac inſuper materia nutritia partibus ſolidis alendis minime impenſa, uſque in cruore reſides ipſum aggravabant, eique propter moleſti hujus non miſcibilis excluſionem, effervescentiam non ſecus ac in febre hectica aſſolet, aut fere continuam aut ſubinde repetere aptam inducebant: Enim vero ſæpius obſervari in hac febre, à juſculis avenaceis, decocto hordei, alioque victu tenuiori, non minùs ebullitionis in ſanguine conciari quam à jure carnium conſummato: nempe ubi ubique ſuccus nutritius, e chylo in ſanguinem ſuppeditatus, ſiquidem in nutritionis opus non impendebatur, velut quoddam heterogeneum, & non rite miſcibile ſanguini moleſtiam inferebat: atque ob hujus ſucci ſuperflui particulas, cum ſero copioſe amandatas, *Urina* valde,

craſſa

craſſa, rubicunda, & contentis plurimum ſaturata exiſtebat: Etiam ob hanc rationem alvus plurimum ſoluta fuit, in quantum ſanguis, ſucco nutritio ſatur, minorem chyli portionem è viſceribus exſugebat, atque iſtius, quod ipſi inferebatur partem inteſtinis reinfundebat: Intemperies inſuper febrilis tamdiu cruori inhærebat, quia donec regimine animali reſtitoto nutritio rite perageretur, materies iſta ſuperflua in maſſa ſanguinea congerebatur *Willis l.c. ubi vide hujus febris curationem.*

Intra nycthemeri ſpatium fatum obierit) Febrem hanc epidemicam diutiſſime protractam ait, via critice judicatam, medicamentiſque refractariam. Hujus tamen puellæ fatum acceleratum fuit, morbique hiſtoria brevior, ob accedentem ſpaſmorum frequentiam & vehementiam.

Membrana cerebri ſanguine pluribus in locis extravaſato &c. Pulmonum caro valde rubicunda &c.) Aliquando vis ipſius febris in partem aliquam ſævit, ut æger tantum vel ſe capite dolere dicat, vel renibus, vel aliqua alia parte. Quod evenire puto, vel cùm peculiaris in parte aliqua infirmitas eſt & vitium, vel cum febris ipſius ſubjectum eſt potius quidam teter vapor, qui prout vel in illas partes, vel in has repit ita quoque ſui notas & ſigna exhibet. Audivimus obſervatum eſſe ab *Hippocr.* in Coacis (locum videre non contigit) rigores aut horrores inanes in febrium paroxyſmis, translationem in caput afferre ſymptomaticam id eſt, dum efferatur vapor febrilis à foco aut tenuis ichor, qui naturam perturbans & calorem afficiens, eundem foris intro revocat, unde aut rigor aut frigus inſequitur periodicum: Quod ſi hoc fruſtra fiat & potius recta caput vapor appetat, ac ſi conſtituatur firmetur que ſedes in capite dolor oboritur ſæviſſimus, & adurentis in toto capite caloris ſenſus excitatur, in cæteris partibus nil ſimile percipitur, Et vulgus ſe febrem in capite habere narrat: Item in paſſim vagantibus febribus periodicis, cum ſemen morbi extinctum videretur, certi quibuſdam diebus, ac ſi novus paroxyſmus ſuſcitandus foret, calor aut in capite ſummus, aut in alia parte, & dolor excitatur: quod fit aut ob paucitatem materiæ, aut quia ea nondum ſatis apta eſt ad putriendum & motum: Denique in febrium ineuntibus paroxyſmis, præter conſuetudinem quædam ſymptomata apparent, aut ingens capitis ſolius dolor aut brachii, aut cruris, aut velut incubus, aut ſuffocatio: nonnullis quædam contractiunculæ convulſionibus ſimiles, non autem manifeſtus quidam calor apparet in toto corpore, à quo febris ſuam eſſentiam naſciſcitur: Quod fit meo judicio propter aliquam ſeparationem & ſecretionem materiei, quæ non per venas, ſed per arterias, aut nervos, aut inanes quaſdam mæandros irrepens, inſolentia quædam ſymptomata procreat ac gignit: Quod & confirmant ea quæ ſcripſit *Gal. de Criſ. l.3. c.9.* cum rationem reddit cur in principiis febrium, ſive delirium acceſſerit, ſive alicujus membri ſideratio periturum hominem ſciendum eſt, ſi non optimum aliquod ſignum acceſſerit: Ex quibus omnibus apparet, contingere ſæpe ut moveatur materia, tum ſuo ipſius nutu atque ſponte, ut pote animata & excitata ſuo ſpiritu & ichore (nullus enim humor ſine aut flatu aut ichore ciro impellitur) tum naturæ vi pellente, & tum in partem aliquam vis atque impetus iſte & impreſſio redundat: unde quæri poſſet an ſatius ſit in unam tantùm partem vim illius tempeſtatis febrilis redundaſſe, an in totum corpus: nam ſi in totum corpus malum æquabiliter repat, plures & partes & facultates læduntur: contra melius eſſet diffundi hoc totum virus & in multas corporis partes diſſipari, quàm ita confertim & gregatim in unam principem partem inſultaſſe atque impetu ruiſſe. *Ballonius.*

§. 2. Temporibus inconſtantibus morbi equidem fiunt inconſtantes, dummodo illorum perduraverit inconſtantia: ſed quando ipſorum inæqualitas uniformis aliquandiu perſtiterit, prout factum eſt per duos annos fere continuos, ut plurimum fuerunt auſtrini, ventoſi, frigidi, pluvii, & cum maxima aquarum illuvie, morbi ſupervenientes conſtantes apparent & fere uniformes: Cujuſmodi ſunt febres hoc tempore graſſantes, non Bergomi tantum, ſed Bononiæ, Venetiis, in Foro Julienſi, agro Patavii, Vicentiæ & fere ubique locorum; In his enim omnibus locis populariter ſævierunt febres, non quidem vere Peſtilentes, quia licet multos interfecerint, ut plurimum tamen fuerunt ſalutares, nec alicui communicatum fuit contagium, ſed ſunt Ardentes ſpuriæ, ad continentium naturam accedentes invadentes, cum dolore capitis, colli, lumborum & totius corporis perſeverantes, cum ſiti, vigiliis, comate vigili, paraphrenitide, & aliquando cum vera phrenitide, vermibus & cum peticulis erumpentibus, plerumque rubris, aliquando violaceis, nigris diverſis temporibus, ut plurimum circa ſeptimam, & in puerulis cum morbillis & variolis, Et urinis tenuibus, aliquando craſſis & turbidis, & aliis accidentibus malum morem harum febrium commonſtrantibus: hæque febres viros magis quam mulieres affligunt, eoſque ut plurimum infra ſecundum ſenium conſtitutos, ſi præſertim plethorici, bilioſi, aut melancholici fuerint, ſi locorum humidorum fuerint incolæ, ſi incompoſite vixerint, immodice incaluerint, veneri indulſerint, vitioſiſve ſuccis redundaverint, raro Clauſtrales, tanquam minus incompoſitè viventes.

Originem autem habuerunt hæ febres ut plurimum à putredine circa viſcera naturalia ideoque & vermes fuerunt excreti, & diarrhϾ non raro ſubſequutæ, cum criticæ tum ſymptomaticæ: Fere tamen ſemper ſeſe inſinuavit putredo in totum venoſum genus, *non ſine aliqua Pulmonum inflammatione, ut apparuit ex diſſectione Cadaverum*: Hincque factum fuit ut fere in omnibus apparuerint peticulæ; pluribus ſupervenerint ſudores aliquando diaphoretici, non raro ſalutares, & fere omnes judicati ſint per urinas copioſas. *Ben. Silvaticus conſil. xiv. cent.* 1.

HArum febrium ſicuti cauſa adæquata fuit vel inſignis exuſtio, vel excelleus & vera humorum peccantium corruptio, aliquando ſuperante natura, aliquando eadem ſuperata, ita cauſa communis fuit inæqualis aëris intemperies, quoad activas qualitates, cum exceſſu humiditatis quoad paſſivas: Hinc enim accidit ut caput pluribus humidius ſit redditum quam conveniat, & interna viſcera vitioſis humoribus cujuſcumque generis, à prædominio tamen ſeroſis & billoſis fuerint repleta, impeditaque ipſorum ventilatione, cum à cutis conſtipatione, propter ambientis frigiditatem, tum ab internis obſtru-

obſtructionibus computruerint, & putreſcendo febrium prædictarum cauſæ fuerint, cum cæteris ſymptomatibus, pro varia parte affecta & diverſitate diſpoſitionis partium principalium; Foveri quidem poteſt hæc febris ab annonæ charitate, cujus merito facta eſt major congeſtio vitioſorum humorum; hancque ob cauſam pauperes febricitant magis quam divites & frequentius intereunt; non tamen annonæ charitas fuit cauſa principalis harum febrium, ut quiſpiam ſuſpicari poſſet, non enim divites his febribus fuiſſent correpti, utpote qui annonæ charitatem non fuerunt experti: Quæ cum ita ſint, ſperandum etiam eſt morbum hunc peſtilentem non futurum, dummodo auſtrinæ conſtitutiones tamdiu non perdurent: ut hinc aër non ſolum intemperatus fiat, verum etiam corruptionem & putredinem concipiat per admiſtionem vaporum putridorum: Quod ne fiat, ventilationes, ignis accenſiones, viarum mundities & diligenter cadaverum humationes erunt neceſſariæ: Pro curatione autem harum febrium inſiſtendum refrigerantibus, exſiccantibus, divertentibus à partibus principibus, deobſtruentibus, bezoarticis & vires conſervantibus: Ideo inter Chirurgica principem locum obtinet venæ ſectio: Si vires non permiſerint, venarum ſedalium apertionem laudamus, & ratione revulſionis à partibus principibus, & ratione vacuationis à venoſo genere: Poſtea cucurbitulas cum ſcarificatas, tum non ſcarificatas, lumbis & infernis partibus applicandas cenſemus, frictiones & unctiones injungimus, dummodo natura non tentet excretionem materiæ per alias partes corporis: Veſicantia præſentaneum & tutiſſimum ſemper remedium fuere: Inter Pharmaceutica laudamus blandas alvi ſubductiones, cùm natura non tranſmittit cum impetu ad cutem: Largas potationes aquæ hordeaceæ aut ſeri lactis caprini cum ſpiritu chalchanti, refrigerant enim, ſitim ſedant, urinam movent, ſudorem alliciunt & omnibus intentionibus ſatisfaciunt; non omiſſis Bezoarticis, frigidis vel parum calidis, nec valde adſtringentibus: Medicamenta ex citro ſunt tutiſſima, Aqua ex toto citro: Margaritæ præp. c. c. ſunt exſiccantia: diuretica, ſudorifera temperatiſſima, Inter externa Oleum ſcorpionis *Matthioli*, &c. *Idem.*

Supervenerint ſudores plurimi.] Ad ſudorem proclives eſſe qui Pulmones habent calidos, quia tenues obtinent humores obſervat *Walæus* in ſua methodo medendi: Ita phthiſicos ſudoribus continuis ferme diffluere videmus, & in tantum debilitari ut Medicus vel maxime acceſſum habeat viribus illorum ſuccurrere & ſudores impedire.

§. 3. Sæpe decipiuntur Medici, Peripneumoniæ ſpeciem pro febre mali moris & maligna judicantes, ac pro tali curantes: Et dum febres hujuſmodi epidemiales vagantur, Si corpora eorum qui perierunt ſecta ſint, maxima ex parte inveni labem, vel in extremis lobis, vel in parte poſtica pulmonum, quæ ad gangrænam per exiguam tendebat: Id ipſum etiam accepi à Doctore celeberrimo, qui ſe eadem experimenta multoties obſervaſſe teſtatus fuit: Ideo caute in his procedendum eſt ut cognoſcatur pars affecta.

IN Pulmonum affectibus non plerumque reſpiratio læditur, quod provenit, partim ex natura affectuum, partim ex ſitu, Nam Tabes, vel ulcus Pulmonum, ex ſe reſpirationem non lædit niſi per accidens, cum ſcilicet pus vel pituita in arterias eorum recipitur: Similiter pituita, quæ in pulmonum ſubſtantia recipitur, reſpirationem parum aut nihil lædit, niſi cum vaſa obſtruit, & aëris ad cor ingreſſum vel egreſſum cohibet: aut pulmones magnificando, inanitatem pectoris, quæ ad libere reſpirandum requiritur, repleri facit: Imo neque ea inflammatione particulari pulmonis, quæ ſcilicet extrema loborum ejus, vel partem aliquam externam, & maxime poſticam obſideat, niſi maxima ſit: ex illa enim cor potius præfocationem patitur quam magnam æſtuationem; neque ob id arteriæ occluduntur, vel comprimuntur, Et ideo non ſequitur neque ratione organi, neque ratione aucti caloris neceſſitas magnæ reſpirationis, neque impedimentum illius, niſi leve: *Inde ſæpe decipiuntur Medici, quia hæc eſt Peripneumoniæ ſpecies, &c.* Ideo caute in his procedendum eſt, ut cognoſcatur pars affecta; Quæ ex levi, ſed anguſtioſa reſpiratione, & ſubdifficili in aliquo latere decubitu, ſicuti ex pulſuum mollitie, ex ſudore circa pectus & cervicem, cum adſunt malignitatis notæ, colligi debet: Et maxime cum alvus bene ab excrementis abſtergitur, & videtur hujuſmodi ex ſanguinis evacuatione ſublevari, licet parum habita ratione languoris virium & febriculæ convenire videatur: Cognoſcitur etiam ex Pulſuum inæqualitate, nam ex parte affecta celeriores & majores, vel crebriores & oppreſſiores erunt. *Sebaſtianus Naſius meth. med. Parte 2. p. 298. Vide Lal. à Fonte.*

§. 4. Initio hyemis 1663. diſtrictu dominii Veneti univerſo, morbus quidam malignus & epidemius graſſabatur, quo pluſquam lx. millia hominum, ut ferebatur, cum horrore & febri corripiebantur: Horum nonnulli cito interibant, cæteri brevi evadebant.

Sectione cadaverum inſtituta, mira & vix credibilis vermiculorum minorum copia apparuit, cauſamque, quæ vel expertiſſimis nondum in mentem venerat, manifeſtavit. N. S. Gemmarius, ex illis locis redux, quamprimum ad nos appulit male habere cœpit, ſibique propterea metuens ne ſimili morbo decumbere cogeretur, conſilium noſtrum expetiit: Purgandum cenſuimus ſpec. diaturbith. cum Rhabarb. ʒj. pulv. ſem. ſantonic. Jalap. ana ℈ß. m. duas dozes ſumpſit, juravitque ſe copioſe purgatum pluſquam bis mille vermiculos vivos excreviſſe. *G. H. Velſchius obſervat. Medico Phyſic. hecatoſtea 2. §. 59.*

ANno 1675. menſe Auguſto & Septembri, vagata eſt febris epidemia apud Segulianos finitimoſque locos, adeo maligna, ut *Burgi*, Metropoli, Ubi populoſæ quidem, ſed non magnæ, pluſquam ſexcenti menſtruo ſpatio interierint: Res ad Regem delata, qui Medicum aulicum miſit exploraturum num Peſtis immineret, & an Medici Patrii congruis uterentur remediis, Sed non multo felicior ſucceſſus penes ipſum fuit: Interim caſu innotuit, vera luis illius antidotus, Omnes ad unum ægri lumbricos, eoſque vivos, egerebant, qui vino irrorati citiſſime necabantur; hinc conceſſo vino, quo ſevere ægri interdicebantur, morbus ex lethali ſalutaris factus.

§. 5. Non

§. 5. Non unum vermem,ſed aliquot in hominis lenticulis extincti cerebro inventos narrat *Coiter* in appendice Obſervat. Anatom.

§. 6. In capitibus eorum qui Febre Hungarica mortui ſunt, cum ſævisſimis capitis doloribus, deprehenſos vermes teſtatur *Conradinus* cap. 10. de *Febre Hungarica*. Vide lib. 1. ſect. 1.

Observatio LIX.

Exanthematum Peſtilentium origo in partibus internis, Imo quandoque in Perioſtio, ſedem habere oſtendit Anatome.

DIdicus Petterd, miles Anglus, robuſtus, menſe Maio, peſte correptus, carbunculum in manu habuit: Ad hunc tertia morbi die vocatus eſt magiſter Cornelius Chirurgus; Ipſe ante ædes in quibus decumbebat æger mihi caſu obviam factus, rogabat ut una cum ipſo intrarem: Invenimus ægrum jam morti propinquum, corpore plurimis exanthematibus purpureis obſito, quapropter ipſum Deo commiſimus: Poſt diſceſſum diſputatio inter nos orta eſt de cauſis, origine & forma exanthematum: Ego inter alia cum *Fernelio* ſtatuebam illa non eſſe ſolius cutis maculas, ſed etiam partium ſubjectarum: Alter id negabat & diſſectione unius aut alterius exanthematis ſe id facile demonſtrare poſſe dicebat; Convenit inter nos ut in cadavere prædicti militis (qui intra ſemihoram à noſtro diſceſſu moriebatur) refrigerato, poſtera die levem inciſionem experiundi gratia faceremus: Ipſe in femore levem in cute tantùm fecit diſſectionem, credens ſubjectas carnes maculatas non eſſe: Verum ſe plane deceptum videns, altiore facta inciſione iſtarum macularum progreſſum inquiſivit, ac *Fernelium* vera dixiſſe confeſſus eſt: nam invenimus maculas illas ab ipſo perioſtio initium ducere, & latiore baſi pyramidis inſtar per medios muſculos recta ſurſum uſque ad cutem aſcendere, atque ibi in conum terminari: Chirurgus hac experientia nondum contentus, in brachio ſupra cubitum alia facta inciſione, idem adhuc ſemel inquiſivit: ubi invenimus baſin duorum exanthematum (quorum progreſſum quærebamus) adeo profunde ſitam non eſſe, neque ad perioſtium uſque pertingere, ſed à duro tendone cujuſdam muſculi originem ſumere. *Diemerbroeck de Peſte lib 4. hiſtoria 32.*

TRadunt Jac. Pontium, Medicum Lugduno Batavum, quondam ejuſdem rei periculum feciſſe, & inveniſſe quod exanthemata ab ipſis oſſibus initium ducerent: Proculdubio etiam *Fernelius*, ejuſdem rei ocularum experimentum ſumpſit, nam lib. de Febrib. cap. 18. inquit. *Exanthemata ut corporis ſumma, ita & interiora viſcera muſculos, nervos, cæteraſque partes ſolidas obſident, ex hiſque primam ducunt originem.* Sic etiam *Ioh. Morellus* ſcribit non tantum exteriorem corporis habitum, ſed & interiora viſcera atque muſculos ejuſmodi papullis obſideri, non ſecus ac per variolas & morbillos: Anne Hepar, Lien Pulmo, aliaque interna viſcera, hujuſmodi peſtilentialibus exanthematis etiam infeſtentur, de eo ocularem experientiam non habeo propterea quod licet contagium à diſſectione muſculorum parvi faciam, illud tamen ex apertione cavitatum abdominis & pectoris, furioſius in aſtantes irruere poſſe credam. *Vide Exc. Barthol. conſ. de Anat. Pract. §. 3. p. 13.*

APPENDIX

De Exanthematum Peſtilentium, Bubonum, & Carbunculorum generatione, ex Eodem.

NEmo Medicorum hactenus Bubonum, Carbunculorum & Exanthematum hiſtoriam à vero certoque fundamento deſcripſit, fortaſſe quia vel naturæ veneni peſtilentis ignorantia, vel rei gravitas, vel contagii metus omnes à curioſiore hujus neceſſariæ ſcientiæ inquiſitione deterruit: Hinc erratum non in una aliqua parte, ſed in toto, ut demonſtrabimus: Venenum Peſtilens cùm ſit aëreum & ſubtile, corpus humanum ſubiens raro ad cerebrum primo, vel hepar una cum humoribus defertur, ſed partim ob ſubſtantiæ tenuitatem, partim quia cum inſpiratione plerumque in pulmones adducitur, faciliime ac citiſſime venenatam qualitatem imprimit ſanguini arterioſo, è dextro cordis ventriculo in pulmones impulſo, qui iſta labe infectus ad ſiniſtrum cordis ſinum deſcendens, vitalitatis arcem impugnare ac labefactare incipit. Huic infenſiſſimo tyranno cor ſe ſtatim opponens, fortiter cum eo colluctatur, omneſque vires intendit ut dirum ac moleſtiſſimum hoſtem quam citiſſimè foras expellere ac longiſſimè à ſe ablegare poſſit: Hoc autem venenum, ſi paucum ac debile, & ſolummodo tenui ſeroſo vehiculo junctum fuerit, interdum vel ſolius naturæ vi, vel medicamentorum tempeſtivo ſubſidio, brevi temporis ſpatio cum ſudoribus per poros cutis expellitur & diſſipatur, antequam ſanguinis maſſæ aliqua pars ab ejus contagio corrumpatur: atque tunc unica forti ſudatione ita reſtituuntur tales infecti, ut nullum mali veſtigium relinquatur; Si vero venenum fortius, & ipſius cordis penetralia altius ingreſſum fuerit, eique firmius inhæſerit, tunc ab ejus pravâ infeſtaque qualitate ſtimulatum viſcus, iſtius veneni quam maximam poteſt partem longiſſime à ſeſe, qua data commodiore via, diſpellit, eamque interdum cum impetu, una cum ſeroſo lymphatico vehiculo, ad axillarum glandulas (quæ vulgo dicuntur eſſe cordis emunctoria) deponit, antequam ab ejus

con-

contubernio aliqua ſanguinis arterioſi pars in arteriis majoribus notabiliter corrumpatur, quæ in iis inſigni acrimonia ſalſas lymphatici influentis liquoris particulas, cum effervescentia quadam figendo (ſicut in Chymia, aquæ tartari particulæ ſalſæ, affuſione pauxilli olei Vitrioli, illico cum effervescentia quadam figuntur & coagulantur) inſignem dolorem, & propter earum impeditum profluxum, conſpicuum tumorem faciunt, quem *Bubonem* appellant Medici: Reliquam veneni partem cor quaquaverſum à ſe diſpellere, & quam celerrimè poteſt è ſuis & arteriarum liminibus ad alias partes exturbare nititur, antequam ab iſtius infenſi hoſpitis contubernio, & ipſum & ipſius proximum nutrimentum, vitæque fulcrum, ſanguis ſpiritusque vitalis corrumpantur & extinguantur. Hanc fortem expulſionem etiam molitur per arteriam aortam, in quam ſæpe magna hujus pernicioſi veneni pars depoſita, una cum ſanguine arterioſo, cui immiſcetur, ſurſum ad cerebrum aſcendit per arterias carotides, in eoque varia ſymptomata excitat: Ab ejus veneni malignitate gravatum ac ſtimulatum cerebrum cum ſuis membranis, illius quam maximam poteſt partem, ad glandulas in faucibus & pone aures deponit, quæ in iis Salivalis liquoris fixationem cum effervescentia inducens, Tumorem doloroſum facit, ut ſub axillis fieri dictum: Sæpe etiam cor magnam iſtius veneni partem per ejuſdem arteriæ aortæ ramos deſcendentes, ad inguinum glandulas propellit, quæ & ibi Bubones excitat: Si vero venenum illud acerrimum ſit, & à corde per arterias aliquas, una cum ſanguinis parte cui inhæret, ad cutem propellatur, in eaque nonnihil ſubſiſtat, quocunque loco ſubſtiterit, cauſtica & deleteria ſua vi particulam, quam occupat, adurit inſtar cauterii potentialis, & mox unam pluresve exiguas veſiculas (quales per ambuſtionem etiam oriri ſolent) excitat, ſicque illam enecando *Carbunculum* facit: Quia autem venenum illud cum ſanguinis, cui inhæret, parte à corde huc illuc, qua data via, propellitur, hinc fit, quod non ſemper in uno, ſed multoties in diverſis corporis partibus Carbunculi excitentur: Si vero non ad cutem, ſed ad aliqua viſcera, partesve interiores hæc veneni propulſio fiat, tunc in iis Carbunculi oboriuntur, graviùm ſymptomatum cauſæ & ægris lethales, quales interdum in membrana Pleura, ventriculo, inteſtinis, pulmonibus, renibus, generari docet uſus: Notandum tamen Carbunculos non ſemper hanc internam cauſam habere, ſed interdum etiam, licet rarius, à fomite aut contagio extrinſecus in cutem incidente, eique, mediante nonnihil viſcoſo vehiculo, adhærente, excitari, atque tales ſæpe curriculum ſuum abſolvere ſine ulla notabili cordis læſione, præcipue in talibus hominibus quibus cor validum eſt: Carbunculus autem utplurimum ab exili adurente puſtula, interdum à pluribus parvis puſtulis, ſeu veſiculis paulo poſt in unam veſiculam coeuntibus, rarius ſine veſicula ſeu puſtula exordium ſumit: hinc pars pungitivum dolorem ſentit, qualis in gangræna adeſſe ſolet, & brevi magis magiſque emoritur, ac nigrum vel cinereum colorem acquirit: Quæ vero Carbunculum in circuitu proxime circumſtant partes, alterantur (ſicut etiam in gangræna & ſphacelo fieri ſolet) valde inflammantur & acriter dolent, eaſque natura coquendo ad ſuppurationem deducit, antequam perfectæ mortificationis labes in illas quoque proſerpat & mediante illa ſuppuratione corruptam ac emortuam particulam à ſanis ſeparat ac ejicit: Fiunt igitur Bubones & Carbunculi à veneno peſtilenti, quod cor ex ſeſe per arteriarum cavitates ad alias partes expellit: In quo expulſionis opere ſi cor, vel ob ſummum veneni acumen, ejuſve firmiurem inhæſionem, vel ob propriam debilitatem, aliudve impedimentum, diutius occupetur, neque ſatis cito & fortiter ſe expedire poſſit, facile multæ ſpirituum vitalium (i.e. ſubtiliſſimæ ſanguinis arterioſi) particulæ, ante veneni ex arteriis egreſſum, ſine putredine corrumpuntur & quaſi extinguntur, atque tales cum reliquo nutritio ſanguine ad frigidiores partes, nempe membranas, tendines, ligamenta &c. perioſtea delatæ, ob earum ſubfrigidam conſtitutionem, mox in iis paulo craſſiores evadunt, ſummamque mobilitatem deponentes, ex illis partibus pyramidali forma, à latiore baſi paulatim verſus cutem in acumen aſcendunt, (inſtar fumi lampadis recens extinctæ muſculorum aliarumque intermediarum partium ſubſtantiam poroſam, ob aliqualem ſuperſtitem tenuitatem, inſenſibiliter tranſeuntes, uſque dum ad cutem perveniant, in qua ob externum frigus nonnihil condenſatæ, & à cutis denſitate, detentæ, magis conſtipantur, & maculas illas conſtituunt, quas *Exanthemata* appellamus: Quæ maculæ majores vel minores, & hujus vel illius coloris ſunt, prout magis vel minus corrupti fuerunt illi ſpiritus arterioſi, & majore vel minore quantitate, à partium calore magis minuſve ſurſum, ſeu verſus cutem feruntur: plerumque autem ſunt coloris obſcure purpurei, & exactè rotundæ, granum piperis majuſculum, vel etiam parvum, in circuitu magnitudine referentes: aliæ formæ, aliique colores non tam communes frequenteſve ſunt, quamvis interdum reperiantur: Tamdiu autem per illas intermedias partes corrupti illi ſpiritus arterioſi verſus cutem aſcendunt, quouſque à partium calore propelluntur, quo deficiente, mox in partibus quaſi coagulati ſubſiſtunt, ſuique coloris (purpurei, ſubnigricantis, violacei, alteriuſve) maculas in illis relinquunt, quæ in cadaverum peſtilentium diſſectione, non minus intus quam foris inveniuntur

niuntur, & plerumque ab aliqua membrana, ligamento aut perioſteo, latiore baſi in acumen verſus cutem aſſurgere comperiuntur: Interim quia partibus quibus inhærent nullam moleſtiam aut corruptionem inferunt, videtur venenum, quod dictos ſpiritus corripit, in iis eſſe extinctum & emortuum, eæque ſine veneno eſſe: Poſuimus verò Exanthemata oriri ab arterioſi ſpirituoſioris ſanguinis ſine putredine corruptis ſeu extinctis particulis, per arteriarum minimarum extremitates excluſis ſeu expulſis: Illa eſt vera Exanthematum materia, quam veram eſſe varia docent: 1. Quod inſenſibiliter, ſicuti ſolent ſpiritus, tranſeat partes carnoſas aliaſque intermedias. 2. Quod exanthemata peſtilentia ſint ſine tumore. 3. Quod perſiſtant ſine inflammatione. 4. Quod ſint abſque dolore, 5. Quod non lædant manifeſte partes per quas tranſeunt & quibus inhærent. 6. Quod non ſeparentur inſtar carbunculi, nec ſuppurent inſtar ulceris: Quæ omnia, aut ſaltem aliqua ex his neceſſario adeſſe deberent, ſi ſecundum opinionem vulgarem, producerentur ab alicujus humoris putredine, inflammatione vel ebullitione: Verum viam eſſe, quam poſui, docet Anatome, quæ primo oſtendit Exanthemata non eſſe ſolius cutis maculas, ſed illas ab interioribus partibus initio ſumpto ad cutem aſcendere nec minus inhærere interioribus quam cuti: Deinde demonſtrat multo latiores arteriolas verſus interiores membranas hiare quàm verſus cutem; atque hinc naturam laceſſitam longè facilius corruptas ſpirituoſas ſanguinis arterioſi particulas effundere, & per latiores vias deponere verſus interiores membranoſas partes, quam per anguſtiores verſus cutem: quæ tamen ob tenuitatem jam deficere incipientem, à vicinarum partium calore propelluntur, ac per incumbentium carnoſarum partium latiores poros aſcendunt ad cutem, in qua ſub cuticulæ denſitate, à frigore externo incraſſati ſubſiſtunt, dictaſque maculas efficiunt, quæ ſemper longè periculoſiores ſunt quàm Carbunculi aut Bubones; non ut cauſæ, ſed ut ſigna; quia in his cor adeo validum eſt ut perniçioſum venenum verſus externas partes depellere, & ſanguinem à peſtilenti corruptione præſervare poſſit: In illis vero adeo debile eſt, ut nec venenum foras expellere, nec ſanguinis corruptionem avertere poſſit, quod brevi ſequuturæ mortis indicium eſt: unde fit quod ex ſexcentis peſte laborantibus vix unus evadat cui exanthemata in cute apparent. *Diemerbroeck lib. 1. de Peſte cap. XIV.*

Observatio LX.

Variolæ *lethales ob adjunctam Pulmonis inflammationem.* 1. Variolæ *&* Morbilli *etiamnum partibus internis bellum indixere.* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. *In hepate pueri à* Morbillis *extincti vermes reperti.* 11. Morbillis *retrocedentibus uteri ſphacelus cito lethalis ſuccedit.* 12. *Oſſa quorundam à* Variolis *extinctorum eroſa fuere.* 13. *Hepatis gangræna ſucceſſit* 14.

§ 1. Quamvis morbi anno 1675. epidemii, paucis exitio fuerint, malignitatis omnis expertes, inter quos *Variolæ & Morbilli*, tota æſtate vulgares, nonnullis tamen lethum intulerunt, vel ob prævium morbidum apparatum, vel quia pars aliqua nobilis ante debilis fuerit, in quam ſævitiem ſuam clam exeruerint; vel quia partibus etiamnum internis pernitiem attulerint; vel ob naturæ ignaviam, quæ virulentum humorem omnem foras pellere non potuerit: vel quia ejuſmodi exanthemata certis quibuſdam familiis magis injuria ſint; indicio ſunt foveæ altius vultui inſculptæ aliique nævi ſuperſtites: Mitto in curatione errores nimium frequentes, & abuſus remediorum quæ à centro ad peripheriam turgentem ſponte humorem incitant, à quibus incandeſcit & efferatur, præcepſque in partes principes irruit: Lugubri fato Sereniſſimus Princeps *Georgius*, *Haſſiæ Lantgravius*, qui cum Sereniſſ. Fratre paucos ante menſes Genevam appulerat, annum xvij. agens, nobis reluctantibus ereptus eſt: Iunii die xxv. pro more menſæ accubuit; bihorio poſt, hora ſcil. ſecunda pomeridiana, ſupervenit vomitus, phlegmatis non cibi, nihil enim in prandio aſſumpſit, accedente lumborum & imi ventris dolore: Qui S. P. à conſiliis Medicis erat, Excell. & Clariſſ. Dom. *Combach*, nephriticum affectum ſuſpicatur, quod alias non ſemel S. C. arenulas cum lotio excluſiſſet, idque mali per Illuſtri Familiæ gentilitium eſſet: Quamobrem clyſterem lenientem & anodynum præſcribit, à quo bis alvus commota, nequaquam tamen remittentibus ſymptomatis: quin protinus ſe iis adjungit febris, veloci pulſu & magno ſe prodens, ſiti & aliis: Quæ cum mihi narraret Clariſſ. Medicus, ab Ejus ſententia diſcedere coactus fui, atque perpenſis ejuſmodi ſymptomatis, tunc familiaribus illis qui Exanthemata illa ſinu fovebant, de Variolis aut Morbillis imminentibus, protinus ſuſpicio innata eſt, vel maxime quod in florido vultu oculi ſplendore micarent, neque adhuc S. P. tributum hoc pependiſſet: Cum præſidia neceſſaria animo verſaremus, illico celebre illud & neceſſarium ſe obtulit, Sanguinis miſſio, protinus, & priuſquam exanthemata ſe proferrent, quarto fere die erumpentia, celebranda; ne elapſa occaſione periculum internæ phlegmones, aut nimii ſangui-

guinis æſtus incurreret S. P. At quia cum admodum Splendida Perſona res erat, citra Seniorum & Saniorum conſilium nihil moliri placuit: Porro quod nox ingruens generoſi illius remedii uſum prohibere videretur, interim oculorum, faucium, æſtus & vigiliarum imminentium proviſio habita, præſcripto collyrio, gargariſmate, julepo, refrigerante & humorum tumultum compeſcente: Poſtridie Junij xxij. ſimul cum aurora tres alii advenere convocati Medici, experientia & doctrina celebres DD. *Alexander Deodati*, Facultatis Decanus, *Stephanus le Clec* Senator, & *Johannes Bonetus*: qui exploratis explorandis conſultationeque nobiſcum inita, unanimi conſenſu propoſitam ſanguinis miſſionem adprobarunt, eamque ſine remora faciendam, Eo quod, experientia teſte, ii, quibus mature demitur, facilius & felicius morbo defunguntur, quia dempta ſarcinæ parte, levataque eo, quo velut onere premebatur natura, reliquum facilius ſuperet, expellat & concoquat: Additum febrem Exanthematum productricem de ſynochorum genere eſſe, quas ſanguinis fervor inducit: Puſtulas emergere prægreſſo ejus in vaſis orgaſmo, fermentatione, & deſpumatione, quæ non poteſt eſſe non nimia in juvenili ætate, temperamento ſanguineo, tempeſtate vernali ſimili, accedente uberiori victus ratione, ſanguinis feraci: Conſentire regionem natali S. P. ſolo tepidiorem: Nec prohibere inaſſuetudinem, alias præciſum iri fores non venæ ſectioni modo, ſed cuicunque alii remedio: Imo allatum decantatum illud, primam venæ ſectionem perpetuo ſalutiferam eſſe: Apud nos ex arte factam efficax eſſe, citum & tutum præſidium: Interni æſtus viſcerum argumenta eſſe, linguam aſperam, ad radicem nigricantem, incipientis alicubi phlegmones aut cacoethiæ præſagium: E qua autem vena, & quæ quantitas ſanguinis demenda eſſet ulterius perquiſitum? ac citra diſcordiam alterutrius pedis vas tundendum eſſe decretum fuit: Ejus quippe beneficio totius corporis depleri vaſa, ſtante circulationis ſanguinis doctrina, hinc beneficium in totum redundare: Febres pleraſque tunc vagantes cephalalgiam, imo & delirium ſibi adſciſcere, quæ ſymptomata ejuſmodi auxilio præcaverentur: Minus terrificam fore inexperto S. P. quod ebeurum oculorum effugere liceret: Minorique virium diſpendio fieri, quod pedes à fonte caloris ſint diſſiti.

Tertio ergo à decubitu die, ante ſeptimam matutinam, utroque S. P. pede in calidam demerſo, quo tumentioris venæ electio fieret, è dextro ſanguis eductus eſt, qui citra aliqualem virium caſum rivuloſe ad uncias ſeptem effluxit, vas dividente perito Chirurgo & veniſeca Mag. *Dentand* juniore: Reclinato in lectum S. P. temperandi interni æſtus gratia, & roboris partium principum, exhibitum Julep perlatum: Circa meridiem leves puſtularum efflorescentiæ, quæ ſub veſperam delituerunt, ſaltem oculorum aciem effugiebant: Quamobrem è re viſum fuit iis quorum curæ commiſſus S. P. expulſivam Emulſionem præbere, ex ſemin. mali citrii, card. bened. napi aq. ſcorzoner. ſcabioſ. borrag. conſ. hyacinth. margar. pptis, &c. quo latentes variolæ iterum ſe proferrent, & impugnaretur cacoethia jam tum ſuſpecta; Arebant enim fauces & radix linguæ cum nigredine, abſque ἀξιολόγῳ ſiti: Admotus eodem tempore vivus pipio cordis regioni, ſpeciebus cordialibus temperatis conſperſus.

Nox ſequens implacida fuit & inſomnis, per quam puſtularum, ſed exiguarum in vultu & manibus, ſiniſtra præſertim, copia emerſit: Febris erat mediocris, ſitis non intenſa: ideoque ad reliquiarum latentium faciliorem eruptionem, tantillum vini oligophori, ejuſque dilutiſſimi (quod avide expectabat S. P.) ſemel conceſſum adjecto ovo ſorbili: Linguæ fauciumque ſcabritiei lenienda ergo, præſcriptus eſt aſtacorum ſuccus, cum aquis convenientibus elicitus: Ad noctem ſequentem præſcripta Emulſio cardiaca leniens leviter diaphoretica, quia natura ſegnius operi incumbere videbatur: admotique iterum cordi & plantis pedum pipiones, quo infra revellerentur vapores mentis arcem invadentes.

Die v. Junij xxiv. hora iv. matutina, exhibuit ſe nobis vultus puſtulis, ſed latioribus conſperſus; jactatio inſignis erat & mutandi cubilis ſubinde deſiderium: quod quanquam, retroceſſionis metu, ſevere prohiberemus, conſequi tamen à S. P. omnino ſui juris, non licuit, quin in aliud grabatum tranſilierit: Interim linguæ ſcabrities cum faucium nigredine augeri, ac raninarum venarum intumeſcentia: Unde jam tum phlogoſeos partium ſpirabilium opinio innata, conſiliumque de iis ferro dividendis captum, quæ apertæ atrum cruorem, quanquam ſaliva multa ad lutum, effuderunt: Ptyaliſmus frequens S. P. moleſtus erat: inſpectæ fauces craſſa phlegmata adhærentia oſtendebant; Ad meridiem & veſperam intendebatur linguæ ſiccitas, cum appetitus potus imminutione, ea propter ad bibendum compellendus fuit S. P. quo pulmones humectarentur, (quo areſcere vox fuſca & obſcura oſtendebat) & fauces craſſa pituita obſeſſæ eluerentur: Siccitatem adaugebat linguæ [illegible] & aëris (ore perpetuo hiante) introſuſceptio: Puſtularum magna erat inæqualitas, quædam enim depreſſæ, aliæ eminebant, hydatidibus aut phlyctænis ſimiles; differebant & magnitudine, paucæ erant magnæ, minimarum & miliacearum ubertas; præſertim in facie & malis, in quibus, cum rubore ἐρυσιπελατώδει, denſiſſime conſitæ, herpetis miliaris ſpeciem præ ſe ferentes, adeoque af-

fectus ex variolis & morbillis miſti, cum ſuſpectione affectorum pulmonum, quanquam abeſſet tuſſis & libera eſſet reſpiratio: Iteratum Julep perlatum & Emulſio ex cancris.

Die VI. Junii XXX. mane exanthemata paulo extenſiora, linguæ ſiccitas adaucta, ſcabrities, nigrities: Vox propemodum rauca & tremula: deglutitio difficilis, ſitis abſentia, pulſus creber, ſed ſine anomalia, parvus & diſpar affectui, calor mediocris, anxietas ſumma & volutatio in lecto; urinæ à naturalibus non aberant neque colore neque conſiſtentia, partium thoracicarum præſertim affectarum indicium: Quæ cuncta oppreſſam naturam ob materiam in præcordiis latitantem arguebant: Ea propter ad cucurbitularum ſubſidium confugiendum fuit, eo in caſu venæ ſectionis vices obtinentium: quæ ſenario numero admotæ ſunt lumbis, natibus & internis femoribus: quæ quantumvis addita fuerit ſcarificatio, nequiquam tamen cruoris elicuerint, quod totus in pectus confluxiſſet: Exinde porrectus fuit Pulvis ruber Pannonicus, cum cornu cervino præparato philoſophice, ex aquis ſcabioſæ, card. ben. Paulo poſt obrepſit ſomnus, ſequutus ſudor puſtularumq; nova eruptio: lingua purior apparuit, minus aſpera & craſſa: Nocte inſtante, hora octava, ſudor iterum prorumpit, quo deterſo S. P. hilaris fuit, vultus clementior & exanthemata manifeſtiora.

Nox præcedens diem morbi VII, Julii primam, implacida fuit quam S. P. ſine ſomno tranſegit: Variolarum eadem quæ pridie conditio; febris fuit manifeſtior, pulſus inæqualis & debilior, alvus dura, cujus molliendæ gratia injectum clyſma ex carnium juſculo, oleo amygdalino, ſaccharo & pauco nitro depurato ad refrigerium: unica ſequuta dejectio, ſed larga cum ſcybalis: Puſtulæ in brachiis & collo tumorem ſervabant, ſubſidentibus iis quæ in vultu: Genæ, dextra præſertim, herpete miliaceo infectæ videbantur, rubore intenſo ſuffuſæ: Calor totius acer & mordax, pulſus creber: Circa quintam veſpertinam ſomnus obrepit ſuavis, cum ἐφιδρώσει; experrectus hilaris fuit S. P. cœnam ſumpſit, exacto bihorio Iulep perlatum.

Diem VIII. Iulii ſecundam, nox præceſſit quieta, etſi ſomni fere expers: Faciei variolæ eodem in ſtatu, in brachiis & manibus exteriores cum maturationis levibus indiciis: Pulſus quam pridie ſedatior, lingua adhuc purior, abſcedente fœda cruſta circumveſtiente: Data hora VI. doſis apozematis refrigerantis, alterantis. X. clyſter injectus ob ſubſiſtentem alvum & ad refrigerium: A prandio animi angor S. P. occupat & de morte imminente cogitatio: Veſperi alvus ſponte & copioſiſſime ſolvitur, ſeroſis prodeuntibus, ſuperſtite ad dejiciendum inani ſtimulo, quamobrem lectum ut repeteret ſollicitandus fuit S. P. cui redditum ſomnus duarum horarum invaſit, à quo mœſtus experrexit, reſpondere laceſſitus renuens. Dehinc Pulſus de magnitudine remittit, fitque crebrior, cum caloris intenſione, tactum acriter ferientis, linguáque iterum aſpera fit, à diſruptis eam obſidentibus puſtulis. Potum ex toto malo citrio diſſecto, cum aqua & ſaccharo avide exoptabat, qui illi paratus ex decocto radic. ſcorzoneræ, cornu cervino, portiuncula citrii & ſaccharo. Ad ſeptimam veſpertinam ſomno iterum prehenditur S. P. quo ſolutus ter alvum, at minus copioſe depoſuit: Puſtulis, in magnitudine admodum inæqualibus, interſperſæ erant maculæ morbillis affines; exanthematum autem plurima ſubſidebant & retrocedebant: quædam putiformia erant, at revera inania. Labia, palpebræ denſiſſime ab iis obſidebantur. Oculorum aderat rubor cum coruſcatione: Siniſtri adnata tunica ad minorem canthum ecchymoſi erat fœdata: Alvi cohibendæ cauſa præſcripta eſt tinctura roſarum julepo Alexandrino commiſcenda: Vaporibus cerebrum percellebatur, quos revellere ſategimus pipionibus plantis pedum applicatis. Cordi item admotus ſacculus ex cardiacis pulveribus conflatus. Quoties potus & juſcula offerebantur, præmittebatur Pulvis ruber Pannonicus cum margaritis.

Dies IX. Iulii III. noctem ſequuta eſt pacatiorem, hilari & benigno vultu nos excepit S. P. oculis nitor reſtitutus, pulſus vero creberrimus, parvus, calori, qui acriter tactum feriebat, non conſentiens: alvus ſubſtitit, ſitis mediocris, ſemel enim per noctem potum expetiit. Exanthematum eadem conditio: Circa meridiem S. P. taciturnus fuit, vix ad interrogatas reſpondens. Pulſus plenior & æqualior apparebat. Sub veſperam δυσδιεγερτος ſomnus irrepſit, Sopori proximus; excitatus occupati cerebri indicia dabat, vellicationem ægre ferens & protinus in ſomnum relabens: Exinde manifeſte vires collabi; inde ſpes, in ſola juvenili ætate, collocata, retro collapſa referri; pulſus enim cum inæqualitate in horas minor fiebat: ſopori etiamnum ſtertor acceſſit, eluto gutture deſinens & abſterſo viſcido adhærente illi mucore, Ad merinoctium major virium ruina, vitalium & animalium: pulſus ex intervallis delitescebat, ex intervallis reſurgebat, colluctantis naturæ cum morbo argumentum, hujus autem dominatum renentis. Frigeſcebant extrema, ob retroceſſum caloris ad intimas partes quem revocare tentabamus pipionum applicatione.

Dies X. Sereniſſimo Principi fatalis fuit. Iulii IV. circa ſecundam matutinam incanduit febris, non tam ex pulſus micatione quam vultus rubore & calore acriter ferienre manifeſta. Subſequutus eſt univerſalis ſudor, ubertim manans & calidus, ſed infrugifer, imo noxius, ſubſecuto inde ſpirituum, ac proinde virium inſigni reſolutione, Interim dum animæ conſulit,

lit Venerandus Paſtor ingruit valida ſed brevis totius convulſio, animæ abiturientis opinionem faciens, ad horas tamen aliquot cohibitæ cardiacorum efficacia & auxilio, quæ tandem horis pomeridianis terris valedixit, eam efflante leniſſime & citra ullum ſuſpirium Sereniſſimo Principe.

Obſervata in cadavere Sereniſſimi Principis Georgii Haſſiæ Lantgravii, &c.

1. Nullæ maculæ, ſeu petechiæ in habitu corporis deprehenſæ, at inſignis livor à ſumma cervice ad imos lumbos expanſus: Puſtulæ plurimæ artus & pectoris regionem obſidebant nullæ in abdomine notatæ.
2. Aperto corpore, Inteſtina flatibus tumida apparuere.
3. Muſculi abdominis & thoracis excarnes & ſine pinguedine.
4. Omentum lacerum, diſcerptum, mediam duntaxat inteſtinorum partem cooperiens.
5. Meſenterium integrum.
6. Ventriculus contractus & inanis.
7. Hepar ſummum incolume, ſed magnum, Extremi lobi nigricabant.
8. Lien ſine labe.
9. Cyſtis fellea cruorem nigricantem continebat.
10. Pancreas naturale.
11. Renes ſalvi: Siniſter dextrum duplo mole ſuperabat. Pelvis dextri aliquid muci continebat.
12. Copia inſignis cruoris nigri in cavitate pectoris & abdominis.
13. Cuncta maſſa ſanguinea nigricans, aduſta, naturali craſſior.
14. Pulmones ſiniſtra parte liberi; dextra infimáque coſtis & dorſo annexi fibrarum membranearum ope, (*idem obſervatum in Cadavere Sereniſſimi Fratris Pariſiis diſſecto, referente Clariſſ. D.D Combach.*) Parte dextra concava inflammati: Lobus ſiniſter ſuperior maculis nigris conſperſus erat: In dextro animadverſus abſceſſus incipiens, jamque purulentus.
15. Cor integrum, ſed parvum, quale generoſis adſcribitur.
16. Pericardium humore pene deſtitutum.
17. Veſica urinaria inanis & parva.
18. Lingua & Fauces variolis obſitæ erant.
19. Ab iis immunis epiglottis & tota aſpera arteria.
20. Caro muſculoſa valde ſicca & nigricans.
21. Cerebrum integerrimum.

INteriorem viſcerum examen non Variolas ſolum Sereniſſimo Principi funeſtas fuiſſe, ſed præcipue cacoethiam, ex intenſo metaphreni lumborumque livore ſe prodentem, palam facit: Cladis vero potiſſima cauſa extitit Pulmonum non una ſimplexque læſio, quorum uterque lobus diverſimode affectus fuit: Porro quanquam cum exanthematis ſolis pugnam initam exiſtimatum ſit, Malignitatem tamen, etiamnum ab initio, & cum ſuſcepta conſultatio ſuſpectam fuiſſe, teſtimonium perhibent qui deliberantibus Medicis adſtitere: Revera levis Phantaſiæ error ingruente morbo: Lingua aſpera & ad radicem atro colore tincta: Pulſus calori acri non reſpondens: Urinæ toto morbi decurſu naturalibus affines, Sitis exigua præſentibus cauſis ſitiferis, inſidiam jam tum morbi indolem deſignabant: Hanc vero cacoethiam inflammationi cuipiam internæ adſcribendam eſſe, potius quam humorum occulto vitio, recenſita ſigna innuebant. De Pulmonum læſione etſi aperte non conſtaret, quia reſpiratio ſat erat libera, aberat tuſſis, halituſque oris nihil ingratum afferebat, Ex lingua tamê quæ in morbi progreſſu κεχαυνωμένη apparuit, denſa tumida, τραχεῖα, ac raninarum venarum illi ſubditarum intumeſcentia, Illos inquam labis non fuiſſe expertes jam tum quodammodo conſtabat. Nec alio conſilio illarum vaſorum facta fuit apertio, quod beneficium ejuſmodi phlebotomes in ipſos pulmones cortivari non ignoraremus: Iteratæ enim, in brachiis faciendæ ex artis legibus, ad inflammationis progreſſum cohibendum, nobis eſt acciſa poteſtas, atque ad nutum aliorum Medica præcepta fuere concinnanda.

His concurrentibus ..., mirum nemini ſit abreptum fuiſſe deſideratiſſimum Principem, quem è mortis faucibus nullæ manus, niſi Divinæ eripere valebant: Præſidia enim variolis adverſantia, omnino alia ſunt quam quæ Pulmonum phlegmoni deſtinantur: Hæc multiplicem & repetitam venæ ſectionem exigit; exhauriendi quippe pulmones & ad ſanguinis egeſtatem deducendi, quo progreſſus inflammationis arceatur. At noxiam eſſe ſanguinis miſſionem ab exanthematum eruptione, imo lethiferam eſſe, vulgaris rumor eſt: contrarium tamen docente experientia, qua teſte multi letho proximi, jam jam ſuffocandi, ſaluti reſtituti, ſtatim ac adaperta vena eſt affatim erumpentibus variolis, quas ad exteriora præſidium id evocat, nedum retrocedere oggerit, quod ab imperitis traditum. *Fidem faciat* Nob. juvenis ex Illuſtri *Chabotiorum* familia, *annos xvii. natus, qui per paucos retro dies ante S.P fatum Variolis prehenſus eſt. his ad maturitatem deductis, levis alvi fluor ſupervenit; hinc ſubita earum deliteſcentia, febris excandeſcentia, imo phrenitis, præcipitem enim ſe, ni cautum fuiſſet, per feneſtras dediſſet: Pulverum alexiteriorum & expulſivorum exhibitionem caterva adſtantium urgenti ſtrenue obſtitimus Ego & Excell. ac Clar.* D.D. Alexander Diodati, *qui præſcripta in malleolo venæ ſectione, (unde ſanguis, etiam pede in aquam non demerſo manavit, eodem ipſo momento ſedatum delirium, æſtus deferbuit ac exanthemata ubertim erupere) deſperatæ valetudinis Nobiliſſ. juvenem ſalvum fecimus.*

Malignitatis autem habitam fuiſſe rationem Medicamentorum præſcriptorum ſeries oſtendit, quorum ope tota exanthematum materia ad corporis ambitum detruſa fuit: nulla quippe in interioribus viſceribus viſui ſe obtulerunt quæ pulmones ſi excipias, ſalva & illæſa fere apparuerunt.

Cruor ater in capacitate abdominis & thoracis repertus, dubitandi anſam præbet, cultrone anatomico ejus effuſio adſcribenda ſit, an cauſæ intrinſecæ, quandoquidem diſſectio anatomica condituræ cadaveris gratia præcipue ſuſcepta, accuratam & ſedulam manum poſtulare non videbatur, ut ideo ab incaura vaſa majora læſa eſſe videantur, quod Clar. D. D. *Combachio* placuit: Si tamen effuſi cruoris qualitas, atri, craſſi & pene concreti perpendatur Si pulmonum affectus, gravi inflammatione imo & abſceſſu ſeniatorum, Nil abſurdi dicturus videtur qui ſponte reſerata fuiſſe vaſa ſanguifera aſſeruerit, ſanguinis acrimonia eorum quodpiam erodente, vel orificia ut hiarent cogente: Totus enim in thoracis capacitatem confluxerat, inde per diſcuſſum ſeptum tranſverſum in abdominis cavum, quamobrem inſignia vaſa inania ſe obtulere: Inde ratio deducenda videtur quod admotæ cucurbitulæ, quamvis adhibito ſcarificatu inanes remotæ hoc: illam autem vaſorum reſerationem, & cruoris extravaſationem, tum demum contigiſſe cenſendum eſt, cum gravis ſyncope quatuor ante obitum horis S P. pene abſtulit, tunc temporis à nonnullis diſrupto interno tuberculo adſcripta, aut certo cuipiam vaporiori ventriculo infeſto; At fugax illa fuiſſet, nec tanto molimine ad virium revocationem opus fuiſſet, quæ exinde manifeſte atteri, opinioneque citius collabi viſæ ſunt: Candidæ denique Animæ ab ergaſtulo ſeparatio idipſum innuere videtur, citra vel leve ſuſpirium ſuperna repentis, quod mortis genus iis præſertim accidit quos ſubita ſanguinis eruptio abripit. Gravis lucta alias juvenum obitum præcedit, natura quoad licet cum morbo dimicante.

Vitáque cum gemitu fugit indignata ſub umbras, quod certamen in S P. obſervare non licuit ob naturam præſidiis ſuis deſtitutam, ſanguine ſc. & ſpiritibus,

Cruoris color ater, incendii febrilis interiora devaſtatoris index fuit, qui vix & ex intervallis tantum ad exteriora expandebat, retractus ad viſcera ab eorum caumate & phlogoſeos pulmonum magnitudine. Inde quoque cauſa repetenda quod pepaſmum nullum receperint puſtulæ, qui à calore tepido non intenſo perficitur, & quia puris generatio ſanguinem dominii naturæ capacem, nec omnino ab ea alienum ſupponit.

Dum conditurae incumberent Chirurgi maculæ, ante non animadverſæ, oculis ſe obtulerunt, quæ judice Clar D. D. *Combachio*, Petechiæ erant, Aſſenſum vero ut non præberem, (parcat Vir. Excell & mihi amiciſſimus, in cauſa fuit, primo Petechiarum indoles, quæ in mortuis ſe produnt ſed ſtatim ab exceſſu, dum caloris ſuperſunt veſtigia, tenuem materiam ad ambitum trudentis, adhuc dum mobilem: Extincto vero calore, occluſis omnino poris & denſatis, humoris nulla expulſio expectanda: ſecundo Earum macularum origo, quæ nihil aliud fuerunt quam puſtularum, ſeu variolarum, toto morbi tempore admodum depreſſarum reliquiæ, abſterſa ſcil. eminentiori & cutis ſuperficiem excedente parte, à frequenti per ſpiritum vini lotione imo & abſterſione.

§. 2. Obſervatum quoſdam ab interitu diſſectos, quibus Iecur, Lien, Pulmones, omniaque interiora, haud ſecus atque cutis, ſordidiſſimis papulis manantibus ſcateſcunt. *Fernelius lib. 2. cap. 12. de abd. rerum cauſis.*

§ 3. Id mihi videre licuit in duabus puellis, quarum una quatuor, altera 17. annos nata erat: utraque enim ex morbillis mortuæ & diſſectæ interiora viſcera cruſtoſis puſtulis, his ſimilibus quæ in cute emergunt, obſita viſa ſunt. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

§ 4. Illuſtr. quidam Comes Variolis correptus ob febris & *Dyſenteriæ* vehementiam primo die morbi mortuus eſt. Diſſecto Iecur, Lien, Pulmones & inteſtina haud ſecus atque ipſa cutis ſordidiſſimis papulis manantibus ſcatebant: unde forſan factum quod in extis Glorioſiſſimi Romanorum Regis talia quidam notantes, dixerint graviſſimis affectibus obnoxium fuiſſe, quos propter ad ſenium non aſpiraſſet. *I D. Horſtius obſerv. Anat 9.*

D*yſenteriæ vehementiam*] Alvi fluxus ſanguineus lethalis ſolet eſſe in variolis, adeo ut *Riverius* ex omnibus pueris Variolis cum alvi fluxu ſanguineo laborantibus unicum evaſiſſe aſſerat.

§. 5. In aperto cadavere Illuſtr. Principis Regiæ Mariæ Auriacæ, Londini Variolis extinctæ. 1. Cutis exterior fœdata hinc inde apparuit tumoribus ſublividis, & totum dorſum, hypochondrium utrumque & thorax, cum puſtulis magnis ſanie multa repletis: 2. Aperto abdomine Omentum apparuit ſemiputridum & ſuperiori parte aliquantulum conſumptum, nec non prope Lienem valde Inflammatum: 3 Lien omnino mollis flaccidus & ſemiputris: 4 Ventriculus anteriori parte inflammatus, intus aphthis multis, & in fundo longiori glandula præternaturali obſitus. 5. Hepar parte ſima maculis fœdatum & prope ad gangrænam uſque inflammatum, cum ſumma parenchymatis flacciditate. 6. Pulmones ex utraque parte pene putridi & ſanguine nigricante pleni, & tota ſuperficie maculis & puſtulis inſignibus conſperſi. 7. Cor molle, laxum, flaccidum & parenchyma ejus ferme conſumptum. 8 Renes ſatis ſani, niſi quod ſiniſter ad Inflammationem tendere videbatur. *Th. Bartholinus cent 3. obſ 29.*

ETiam interna viſcera exanthematis fœdari non ſemel vidimus, Plerumque in pulmones ſeſe exonerans infectus febris acutæ ſanguis, putredinis in illis labem imprimit. De piſcatore refert ab *Heer* Obſerv. Spadan. 12 Pulmonis lobum dextrum pure habuiſſe refertiſſimum, in ſiniſtro quindecim abſceſſus. Similis abſceſſus materiæ fœtentis in morbis acutis in ſtatu Urbani 1061. graſſantibus obſervavit Lælius à à Fonte conſ 3. Cauſam invenio nullam niſi quod per circulum has partes univerſus pene ſanguis tranſeat, moramque trahat in viſcere maligno æſtu fatiſcente.

§ 6. Infans nuper natus Variolis inficitur quibus ſuffocatus interiit: Cadaveris reſecti thorax aqua viridi repletus cernebatur. Parentibus perſuaſum ex ulcere dimanaſſe, quod ex collo improvide depulerant: crediderim verius ex puſtulis exſtillaſſe, quibus in variolis

etiam

etiam Pulmones ſolent infeſtari, unde ſuffocatio: Veſicula bilaria verſus inteſtinum duodenum obturata cauſam aperiebat obſtinatæ alvi quam infans paſſus fuerat: Hepar, ut in infantibus ſolet, inuſitatæ & magnitudinis & figuræ, exſuccum tamen & pallidum ſupra inteſtina inſtar omenti ſternebatur. Lien à ſano vix differebat. Pancreas puſtulis plenum, & cor circa baſin profundius adipi immergebatur. *T. Bartholinus cent. 4. hiſtor. 42.*

§. 7. Equiti Torquati D. de Rochefort, filio annos 12. nato erumpunt Exanthemata; Cum deſævire viderentur, ſpuit & expectorat cruentum, necnon meiit cruentum, idque abunde: Coguntur Medici, etiam præſentibus exanthematis, venam aperire, *Evacuato per viam urinarum ſanguine*, tandem moritur.

Aperto cadavere, internum etiam corpus ecthymatis ſcatebat: Rupta erant vaſa ſanguinis, & in regione renum multus collectus erat: Hoc ſymptoma novum deprehenſum eſt. *Ballonius Epidemior. & Ephemer. lib. 2. pag. 207.*

E*vacuatio per viam urinarum ſanguine*] Inter ſigna maxime lethalia variolarum, urinam ſanguineam, & ſanguinis per alvum, os, nares excretionem, &c. recenſet *Riverius*, quod ejuſmodi ſanguinis eruptio ſummæ ſanguinis acrimoniæ & malignitatis index ſit, & naturam ad præpoſteram excretionem excitet.

Rupta erant vaſa] vel potius eroſa à ſanguinis acrimonia.

§. 8. Experientia confirmat quod ſæpius interius etiam undique variolarum eruptionibus viſcera fuerint infecta, quemadmodum ſcio id ipſum in corpore demortui cujuſdam Landgravii junioris, ex variolis obeuntis, fuiſſe obſervatum, ubi propter malignæ materiæ copiam, non tantum exterius undique totum corpus inficiebatur ſed interius etiam ipſa viſcera puſtulis ſcatebant. *Gregorius Horſtius oper. Tomo 1. p. m. 140.*

§. 9. Unum in mentem revocabo, Variolas inter morbos cutaneos reponi, quia id quod in iis manifeſte ſe prodit, eſt cutis fœdatio: nihilominus in diſſectionibus fere ſemper viſcera reperiri, non ſecus quam cutem, his tuberculis conſperſa, lienem, jecur, pulmones, pancreas, & reliquas interiores ſedes hac labe infectas. *Roder. à Caſtro, Quæ ex quibus lib. 3. c. 16.*

§. 10. Graſſantibus Amſtelodami Variolis anno 1669. inter alios unus, cui poſtea quam cum ardentiſſima febre natura variolas foras protruſiſſet, eæ ſubito repercuſſæ intro receſſeres nec procedebant ad requiſitam hoc in morbo, ſi ſanandus ſit, maturitatem: hinc puer omni expectatione citius ſuffocatus ſubito interiit.

Quantumlibet ingrata videretur ejuſmodi corpuſculi contrectatio, tanti mihi tamen videbatur ſcire tam ſubitæ ſuffocationis cauſam, & viſcerum interiorum tali in morbo conſtitutionem, quam niſi cultro ſuo Anatome revelaret, perpetuis tenebri involveret ſepultura: Inveni ergo Pulmones ita undique Variolis intus & foris plenos, ut nihil prorſus in iis ſani conſpiceretur. Erant autem Variolæ iſtæ in vigore ſuo, maturæ & pure turgentes, quæ etiam flavæ cujuſdam aquæ tantillum in cavitatem pectoris infuderant: ut mirum non eſſet tam miſere afflictum viſcus non ſufficere potuiſſe reſpirationis officio: Ubi deſcendo ad inferiora, ecce tibi Lien, non minus quam Pulmo infectus, tumidus & durus: Inteſtina hinc inde tantummodo apparebant veſtigia Variolarum, quaſi gemmis diſtincta, ſed Hepar intactum & ſanum perſtiterat. *Theodorus Kerkringius Obſerv. Anatom. lxii.*

P*ulmones ita undique, &c.*] Obſervavit Mag. Ludovicus Noel Chirurgus Genevenſis peritiſſimus, jam nonagenario proximus, viſitationi cadaverum Præfectus, Quotquot Variolæ adoriuntur, niſi pectus iis oppoſitum ſit, Peripneumonicos interire; quia nempe humor variolas committens in Pulmonibus cohibetur, nec foras extruditur.

§. 11. Puer cum Morbillis laboraret, & ratione eorum vita functus eſſet, dubium erat inter nos morbilline partes tum interiores, viſcera puta affeciſſent & oblæſiſſent: Clariſſ. Campolongus puerum aperiri juſſit ut viſcerane aliquid paſſa eſſent cognoſceret, Eo ergo aperto, habita primum ratione Hepatis, cum in ſanguine hic morbus ſedem habere cenſeatur, invenimus *vermes plurimos* in ipſis venæ Portæ ramis, & quidem in ipſis Hepatis ramis: quorum alii quidem viventes adhuc, alii vero emortui: hi rubri, & pro ratione loci in quo continebantur oblongi erant, ſatis item magni, ſed molles ad tactum, gibboſi item quoad ſuperficiem, ratione corporis concavi in quo geniti fuerunt: *Ex obſervationibus Ioh. Bauhini.*

INter Medicos fuit diſceptatio non levis, quando nimirum & quo loco hi geniti fuerint. Exiſtimavit unus genitos eſſe in inteſtinis, & hinc per venas Meſaraicas in Portam, & de hac in alias venas Hepatis deductos fuiſſe: Alter putavit genitos quidem in Hepate, non tamen in utero puero exiſtente ſed eo mortuo, Tertius determinavit genitos eſſe in Hepate puero viventis, atque genitos eſſe ex ſanguine pituitæ permixto; Cujus ſane opinionis & ego ſum. *Idem.*

Vermes plurimos], Vermes in variolis obſervatos quoque memorat *Th. Bartholinus cent. 5. hiſt. 20.* Cùm Variolæ, *inquit*, infantes adultóſque 1656. per Univerſam patriam depopularentur, & ſequenti anno per multorum mortes vagarentur, obſervavit Bergis Norvegorum D. *Tremblerus* in filiolo lanionis 4. annor. qui variolis decumbebat, & jam vix ſpiritum amplius haurire poterat, vermem ſpithamæ longitudine è naribus extractum ab adſtantibus, quo extracto ſtatim è vita diſceſſiſſe. De variolis verminoſis plura annotavit *Rhodius cent. 3. obſ. 64.*

§. 12. Anno 1675. Dominica SS. Trinitati ſacra, venit Thorunium Illuſtr. Comitiſſa à Diothof, &c. cum Nana Ruſſa, 36. annos nata, jam per octiduum *nephriticis doloribus* graviſſime divexata, quibus tandem paulum ſopitis, novum ſymptoma ſupervenit, Morbilli purpurati cum febre continua, qui cum altera die mox evanuiſſent, natura jam & doloribus nephriticis ſumme debilitata ſuccumbente, accedentibus leviſſimis convulſionibus, eadem vitam cum morte commutavit.

A morte ipſius Illuſt. Domina cauſam ejuſdem *mortis repentinæ* indagare cupiens, ut ſectio cadaveris inſtitueretur rogat, quam etiam me præſente peregit Georgius Grunach, Chirurgus, ubi tum *cor* inventum eſt *flaccidum ſine ulla pinguedine, & abſque humore in capſula ejus Pulmonis lividi*: Ren ſiniſter, omni itidem pinguedine, deſtituebatur, in quo calculus phaſeoli magnitudine repertus eſt: Ren autem dexter naturali ſimilis fuit, in quo etiam calculus qualis in ſiniſtro, ſed minor latitabat, In ureteribus nihil, Veſica ab urina vacua: Uteri autem fundus tam ab extra quam ad intra ſphacelo correptus fuit, qui etiam abſque omni dubio tam repentinæ mortis cauſa erat. Hoc in caſu Epigeneſis *Rod. Caſtrenſis* pulchre confirmatur, Vide l. Quæ ex Quib. *Simon. Schultzius in miſcell. cur. ann* 1674. 1675 *&* 1676 *pag.* 221.

§ 13. Quoad prognoſin Variolarum & Morbillorum, affinitate ſumma conjunctorum affectuum, aſſerere licet ſubeſſe deleteriam & contagioſam qualitatem, non humoribus ſolum & partibus carnoſis infeſtam, ſed ipſis etiam oſſibus, quæ ab ea lue non ſecus ac à Venerea corrodantur. Id quod non ſolum anno 1598 experiri licuit, ſed & ſæpius per longum vitæ ſtadium à Deo mihi conceſſum. Inſigne vero ſuppeditavit exemplum & mirum puella quinquennis circiter, filia *Claudii Piqut* Regij Bibliopegi, quæ ob Variolas decubua per menſem, natura autem veneni non potente, abſceſſus ſterni regioni innati ſunt & humerorum commiſſuris, hinc humor virulentus ſterni oſſa omnino corroſit & ſeparavit, ſimul cum epiphyſibus oſſium humeri, ſimulque partem maximam capitis homoplatæ: Teſtes habeo Dominum *Myron*, Regis Conſiliarium & Medicum, & J. *Dortau, Comitis Bryanis* Chirurgum, coram enim illis dictam puellam cultro Anatomico ſubjeci, in qua prædicta à me deprehenſa ſunt: *Rolinus Marie*, Conſpiciliorum Venditor Pariſienſis, ad me adduci curavit puellam quatuor annos cum duobus menſibus natam, cui univerſum corpus puſtulis conſperſum erat, oſſa præterea brachiorum & crurum putridis abſceſſibus, fractutis cum putredine, tentata, comite febre ardente, cui manum admovere recuſavi, poſtridie morte ſuccedente: In multorum præterea gingivarum caries & putredo deprehenditur, magno cum fœtore: ejuſmodi corruptio ortum ducit à putridis vaporibus, ex interioribus partibus ad os elatis, ac plerique eorum quanquam magna adhibita diligentia intereunt; in multorum præterea cadaveribus à variolis interemptorum impreſſus nævus & intemperiei notæ inſignes in viſceribus obſervantur, in jecore, liene, inteſtinis, hinc plurimi in hydropem delabuntur, phthiſin, raucedinem, dyſpnœam, diarrhœam cum ulceribus inteſtinorum, ac tandem mortem, prout puſtulæ in partes internas ſævierunt non ſecus ac in exteriores: Quoad has, non ſolum inde deformes evadunt, vultus præſertim, à puſtulis & ulceribus cutem pervadentibus & carnem ſubditam erodentibus, unde fœdæ cicatrices ſuperſtites ſunt, ſed & quandoque motu articuli privantur, cubitorum præſertim, carporum, genuum & pedum: Quibuſdam cœcitas omnimoda inducta, alii audiendi facultate orbati ſunt, alii odorandi, ab excreſcente carne in narium & aurium canalibus; quod in cæteris corporis partibus accidit, tam interioribus, quam externis: Tandem aſſero, omnes abſceſſus, quibus, ob variolas tentantur pueri, & morbillos ſufficienter non erumpentes, veneni & malignitatis expertes non eſſe, ob humoris virulentiam, ob idem difficillimæ eſſe curationis. Paucis, Si corpus & variolis & morbillis non rite expurgetur, æque moleſta & periculi plena exoriuntur ſymptomata ac à Lue Venerea. *Pareus operum lib* 20. *cap.* 1.

§. 14 Mitto programma quod immaturus Epiſcopi Halberſtadenſis apud nos obitus à me Vice-Rectore Academico exegit, ut haberes anſam de gangræna Hæpatis, quæ ſive cauſa, ſive affectus exiitit, una cum variolis in tam tenello corpore deprehenſa fuit, cogitandi. *Henningus Arniſæus Epiſt. ad Greg. Horſtium.*

Caſus eſt annotatione dignus cujus exemplum neque vidi neque legiſſe memini: frequenter tamen id ipſum fieri poſſe non dubito, eum experientia confirmet quod ſæpius etiam undique variolarum eruptionibus viſcera fuerint infecta: cum autem neceſſario febris ſanguinea cum putredine majori concurrant in tali caſu, facillime fieri poterit, ut prævalente calore febrili τὸ θερμὸν ἔμφυτον inviſcetur. ſanguificationis præ cæteris corrumpatur, imprimis cum propter cutem undique puſtulis exulceratam & incraſſatam tranſpiratio & eventilatio difficilior ſit: Si enim inflammationes internæ, ipſiuſque jecoris, teſte *Hild.* de ſphacelo, non raro deſinunt in gangrænam, non video cur non idipſum ſæpius etiam fieri poſſet tunc temporis, ubi variolis, undique ſatis quidem expulſis, graviſſima ſymptomata partium internarum inflammatarum nihilominus perdurant, eouſque donec ægrum penitus juguleNt. *Gr. Horſtius Tom* 1. *p. m.* 140.

OBSERVATIO XI.

Variolarum nova ſpecies, Roſſalia dicta, lethalis duobus infantibus, ob ſupervenientem pulmonum inflammationem & abſceſſum.

PUellæ ſeptenni & puero novenni quomodo Roſſalia internecioni fuerit, adſcribam, Scilicet cum uterque in vado jam conſtitutus eſſe putaretur, præter expectationem novo ſymptomatum turbine abripitur, vitæque naufragium pati cogitur, illa quidem maturius, hic vero paulo ſerius, cùm enim conſueta ſymptomata, utpute 1. Intenſus calor, 2. rubor univerſalis. 3. ſitis. 4. delirium, 5. catarrhus ad fauces, 6. appetitus dejectio, &c. remiſiſſent, cuticula ſquamatim excoriari inciperet, dolores quin etiam extremorum lenirentur, Ecce, morbi die XII. *novus rigor* puellam *invadit*, quam novus calor urentiſſimus inſequitur, tanta pravorum ſymptomatum ſyndrome ſtipatus, ut ante diei naturalis elapſum ſpatium, *vitæ cum morte permutatio* oboriretur. Sic Roſſalia quidem tota evaneſcebat, ſed peſſimam poſt ſe ſobolem relinquebat: quippe pedibus, cruribus, ſcroto, ventre ac facie puer intumeſcebat, cum genarum nonnullo perpetuo quodam rubore. Febricula irregularis ipſum fatigabat, *tuſſiebat*, ſed pauca expectorabat, eaque ſpumoſa laltem & pituitoſa, difficulter reſpirabat: ſeptiduo antequam moreretur, noctu tanta reſpirationis difficultate corripiebatur, ut nonniſi erectus ſpiraret: nullibi præ ſumma anxietate conſiſtere poterat: de pondere intra pectus conquerebatur ſubinde, ſtertebat moribundorum inſtar, facies tota nunc pallaſcebat, nunc lurida reddebatur, nunc aliter pingebatur: Pulſus intercipiebatur frequentiſſimè, uti & reſpiratio, breviter jam jam exſpiraturum credebant omnes: Poſt exhibita diſcutientia, reſolventia, expectorantia, & ſpiritus ac cor refi[illegible]ientia, ineliuſcule nonnihil habere incipiebat, donec à meridie rupto pulmonum abſceſſu, & pus & ſanguinem atrum tuſſi rejiceret: De abſceſſu itaque certior factus, inſtiti abſtergentibus, putredini reſiſtentibus & expectorationem promoventibus; interpoſitis interim roborantibus neceſſariis, ſed quid fit? Septimo à paroxyſmo iſto ſuffocativo die anxietas eadem revertitur & circa meridiem ægrum perimit. Cùm igitur Pulmonem inflammatum fuiſſe, & in abſceſſum inflammationem dudum tranſiiſſe, ex ſignis minime fallibilibus didiciſſem, ut pectus primo omnium aperiretur ſuaſi.

Eo aperto, *tota Pectoris cavitas aqua citrina differta*, Pulmoneſque ambo toti lividi & gangrænoſi conſpiciebantur. Quin ſiniſter diſſectus in interiore ſua ſubſtantia magnum itidem abſceſſum oſtentabat, reliquaque ipſius ſubſtantia digitis contrectata faciliime diffluebat: Poſtquam ad abdomen perventum eſt, innatabant ſimili aquæ tota inteſtina: Omentum prope conſumptum videbatur & ad ſuperiora retractum: Hepar pro Individui ratione portentoſæ magnitudinis erat, ſubpallidum, & tam longo, qua ventriculum contingebat, lobo præditum, ut non tantum totum ventriculum tegeret, ſed & in ſiniſtrum uſque hypochondrium exporrigeretur, atque Lienem, qui minutuſus erat, de ſede ſua verſus renem ſiniſtrum deprimeret: Veſicula fellea & ipſa prægrandis erat atque pallefcens: Hæc pueri eſt hiſtoria. *Michael Doringius Epiſtol. xvi. ad Sen[illegible]ertum*

ILlud certe non poſſum auctores qui de Variolis & morbillis ſcripſerunt, in enumeratione ſpecierum ut plurimum eſſe mancos & nonniſi ſolitum dictarum duarum ſpecierum meminiſse, cum tamen experientia multo plures ſuggerat, quod vel mulierculis noſtris notum eſt: Proferam igitur ipſis uſitatas nomenclaturas, quæ ſunt *Blattern*, *Sch.ff[illegible]ttern*, *Maſen und R[illegible]len*, *ſive Reetheln*, corrupte enim proloqui videntur: Sub nomine die *Blattern* Variolas communiter ſic dictas intelligunt, quæ non una ſed multiplici facie erumpunt quippe aliæ minores, aliæ majores, aliæ mediocres exiſtunt: Aliæ præterea ichoroſæ, aliæ ſanioſæ, ut ſic appellem apparent. Nonnullæ tardè, quædam immature protuduntur quædam facile quædam difficulter & cum gravibus ſymptomatis expelluntur: quædam p[illegible] inanitur ac circulo cinguntur rubeo, aliæ ſubſidunt per multos dies: quędã cito, quædam lente ſuppurãtur, & c. *Die Schaſs[illegible]ttern* per Cryſtallos exprimit Ingraſſias de [illegible]um p. n. tom. 1. p 194. Quoniam ſcil. in his quædam per univerſum corpus diſperſæ puſtulæ efloreſcunt, lupini magnitudine, plus minuſve alt[illegible] ac inſtar cryſtalli reſplendentes, quibus deinde apertis aqu[illegible] quædam effluit: Hæ omnium minus peri[illegible] ſunt, & quandoque ex improviſo citra notabilem calorem & invaletudinem infantes prehendunt, Ingraſſias nihil aliud quam phlyctænas bullaſve, ab Avicenna veſicas nuncupatas eſſe opinatur: *Die Maſen* Morbili ſunt, qui gravibus nonnunquam, perinde ac Variolarum nonnullæ, ſtipantur ſymptomatibus, cæteroquin niſi error quiſpiam interveniat, non frequenter lethales: *Die Rhetelen* ſive *Reetheleu*, à rubore proculdubio ſic denominatæ, noſtratibus ſunt puſtulæ, aut tubercula puſilla, rubea, nunc magis minuſve copioſa, ſuis circumferentiis ut plurimum ſingulariter ab invicem diſtincta, acuminata, morbillorum inſtar, cum calore ac tuſſi invadentia, quandoque etiam hæmorrhagia vel vomitus præcedunt: diſparent inſtar morbillorum, & hæc hyeme plerumque alvi fluxu judicatæ ſunt, at hæc magis quam morbilli periculo vacant: Neſcio an ſatis rectè ad *Miliarinam*, quaſi miliare ſeu miliarium Ingraſſiæ, referre poſſim, eo quod mili granis iſta tubercula non valde ſint abſimilia, hæc quandoque ceu morbus ſolitarius invadunt, quandoque Variolis interſperguntur, quandoque etiam his pertranatis demum ſuperveniunt: Præter dictas ſpecies, alia quædam inſolentior, contagioſa tamen & ipſa, ante annos aliquot primum mihi obſervata eſt apud. D. Abt. Seileum, ubi quarto quintove die à primo multi corpus univerſum à capite ad calcem uſque tanto rubore perfundebatur, ac ſi univerſali eryſipelate occuparetur: terminabatur [illegible] ve die, rubore diſparente ſenſim atque epidermide ſquamatim poſtea decidente: Conſului ſuper iſto affectu varios authores, qui tamen eum agnoviſſet, vel deſcripſiſſet inveni neminem præter citatum Ingraſſiam: Is enim l. c. p. 194.

pecu-

peculiarem quandam morborum ſpeciem, menſtrui ſanguinis, uti opinatur, occultam infectionem inſequentem introducit, quam Neapolitani vulgo Roſſaniam, ſive Roſſaliam nuncupant: Si quidem maculæ per univerſum corpus plurimæ, magnæ ac parvæ; ignitæ ac rubeæ, cum vix effatu digno tumore initat multa (ita habet textus Ingraſſiæ) ſeorſim diſtincta eryſipelata, diſperſæ ſint ut totum corpus ignitum appareat: Dices illam deſcriptionem non quadrare affectui à mi nominato? Imo vero quadrat, aio, Si enim tempora iſtius affectus diligentius perpendas ovum ovo non eſt tam ſimile quam meus ille obſervatus affectus Roſſalia: præterito namque autumno aliqua multa exempla iterum mihi oblata ſunt, quæ effecerunt ut hactenus cum diligentius paulo de eo cogitarim, tum pro ſingulari ad te ſcribendi argumento, eundem nunc ſelegerim: Verum itaque eſt de initio & inclinatione, quomodo ſcribit Ingraſſias, quod maculæ per univerſum corpus plurimæ magnæ ac parvæ, ignitæ ac rubeæ, cum vix effatu digno tumore, inſtar multa (agnoſce verba Ingraſſiæ) ſeorſim diſtincta eryſipelata diſperſa ſint: hoc enim liquido affirmare poſſum quod non tantum in principio res ſic ſe habeat, ſed & in declinatione, cum rubor iterum diſparere ac calor remittere incipit, maculæ inſtar petechiarum hinc inde ſub conſpectum veniunt; poſtquam verò morbus ἀκμὴν ſuam plene aſſequutus eſt, totum corpus, ut loquitur Ingraſſias, ignitum apparet, ut haud immerito ignito eryſipelati id aſſimilare queas: E tenuiore ac ferventiore ſanguine oritur iſte rubor. atq; notum alias eryſipelas, &c. Præterea circa Roſſalia ſequentia etiam præterito anno annotavi, Nimirum urgent pleroſque 1. graves capitis dolores 2. catharri ad pectus & fauces delabentes, quorum illi tuſſes & Pulmonum inflammationes, hi pro materiæ diverſitate metum ſuffocationis, vel ob humores viſcidos in vias reſpirationis decumbentes, vel tonſillarum & adjacentium partium inflammationes invehunt. 3. calor mordaciſſimus, adeo ut ſublato lecto faciem aſtantium non minus feriat quam ſi ad focum aliquem conſiſterent. 4. Sitis inexhauſta 5. ſummæ oris ſiccitas & aſperitas 6. vigiliæ aſſiduæ 7 Deliria nunc magis nunc minus gravia: Atque hæc in ipſa morbi ἀκμῇ maximam partem viſuntur: in augmento nonnullis nares ſtillant ſanguine: omnibus vero toto morbis decurſu appetitus proſternitur & alvus obturatur: urina impenſe flammea eſt, craſſa & cruda: pulſus admodum celer ac durus: ubi vero ad declinationem tendit, calorque ac rubor corpus paulatim deſerere incipiunt, tunc demum 1. maculæ illæ petechiales quarum ſupra memini 2. Rubor genarum, pulmonum inflammationis certus index. qui pridem ob univerſalem totius corporis excandeſcentiam tam diſtinctè animadverti non poterat, conſpiciuntur: Terminatur ut plurimum tranſlatione materiæ ad articulos extremorum, cum tam dolorifico tumore ac rubore, qualis apud arthriticos eſſe ſolet: hinc cutis reliqua corporis ſquamatim detrahitur: mox pedes ad talos & ad ſuras uſque intumeſcunt, urinæ craſſeſcunt & rubeſcunt, hypochondria tenduntur primum & reſpiratio difficilis redditur, paulo poſt abdomen ipſum in tumorem attollitur: Illi autem nonniſi magno labore & poſt multas demum ſeptimanas, ceu hydropici incipientes, ad priſtinam ſanitatem deducuntur *Idem ibidem.*

Vita cum morte permutatio, &c.) Ergone nemo moritur in morbi declinatione? Sed revera obiit ἐν ἀκμῇ morbi ſuccedanei, ſcil. inflammationis pulmonum & pectoris hydero, à quibus ſuffocatus miſellus puer.

Novus rigor invadit) Solabatur me quidem initio aphor. 58, 4. Si rigor ſebre ardente laboranti ſuperveniat, morbi ſolutionem promittit: turbabat tamen protinus non tantum 46. ejuſdem ſec. *Si Rigor incidat febre non intermittente, ægro jam debili, lethale eſt.* Et 29. Si in febribus ſexto die rigores fiant, indicatio erit difficilis: quo tritum Medicorum axioma verificatur, In dies pares non incidit morbi motus qui ſalutaris ſit. *Idem ibidem.* Sed notanda eſt Rigoris origo, omnis enim aut ab ulcere, aut a vaſe: citati aphoriſmi ſpectant rigorem à materia vaſis concluſa ortum, quæ criticam exſpectet expulſionem; In prædicto puero rigorem peperit purulentus humor abſceſſu concluſus.

Tuſſiebat, difficulter reſpirabat) Tuſſis & difficultas reſpirandi male catarrho imputatur quæ potius ab inflammatione pulmonis & thoracis hydrope ortum duxit.

Tota Pectoris cavitas aqua citrina referta] Qua ratione aqua illa in pulmone & thorace generet omnino conſideratione dignum: Ego in ea ſum ſententia, cum Hepar & Pulmo frequentiſſime ſimul afficiantur (id quod in aſthmate, ut hoc obiter dicam) ſemper fieri puto, poteſt materia illa ex Hepate per venam arterioſam ad pulmones derivari, vel etiam in ipſo pulmone generari: Cum enim Pulmo viſcus ſit, quod non ſolum pro ſui nutritione alimentum coquit, ſed etiam ſanguinem cordi præparat, ſi male habeat, in coctione illa multa excrementa & etiam abdomen aqua repletum fuerit, ea proculdubio in pectus inde regurgitabit. *Sennertus Reſponſione ad Doringium, Epiſt. xx. cent. 1.* Sed cum Variolæ non ſolum in externis partibus, at etiam in omnium viſcerum ſuperficie erumpere ſoleant, Quid vetat idem de Roſſalia aſſerere, atque ea puſtularum, pulmonum tunicam ambientium diſruptione, aquæ congeſtionem in pectore deducere; Ejus autem quæ in abdomine reperta eſt, à puſtulis in jecoris, lienis omenti meſenterii, aliarumque partium imi ventris membranis obortis, apertis? Humorem autem Roſſaliam facientem lymphaticum eſſe, oſtendit puſtularum pelluciditas, ob quam Cryſtalli nomen indidit Ingraſſias: Utque è ſanguis in arteriis & venis ζυμώσει & ζέσει, ejuſque in cutem viſcerumque membranas deſpumatione oriuntur Variolæ & Morbilli; Sic ex & humoris, lymphaticis vaſis concluſi, limpidi & pellucidi ebullitione, atque eas, in partes tranſmiſſione & diſpoſitione, Roſſaliæ origo videtur, arceſſenda. De Roſſalia agit Martianus comm. in v. 10 lib. A Epid. ſect. 3. negatque affectum eſſe lethalem, niſi accedat culpa Medici, præſertim ſi ſanguis fiat miſſio, quam omnino noxiam dicit.

* APPENDIX.

De Variolarum malignitate.

ANno 1660 Neocomi Helvetiorũ epidemicæ erant variolæ menſe Martio: tunc tẽporis junior ancilla an. 14. nata diebus aliquot operam navaverat colligendis ſarmentis in vite putatis: rogat illa heram vacationem ab officio mane qua hora ad opus redeundũ erat, quod male ſe haberet & variolas ſe fovere diceret; denegat Immitis hera, Procedit ergo ancilla ad opus, cui tota die, nivifera & pluvioſa, incumbit; Sub veſperam madida ad me deducitur, digitũ annularem manus dextræ porrigens ſphacelo correptum in quo prius intenſum ardorem perceperat, Quid agendum rogatus, abſcindendum radicitus pronuntiavi, ne manus ſincera traheretur; id quod præſtitit Chirurgus, tenaculis inciſoriis deſtitutus, ope ſcalpri & mallei: malum digito conſtitit, paucoſque intra dies convaluit puella.

OBSER.

Observatio LXII.

Plerumque à Febre Peſtilenti *extinctorum interiora viſcera à phlegmone ſiderata reperta ſunt.* 1. *Peſtis & Febris Peſtilens ventriculum præſertim adoritur.* 2. 3 4. 5. *Carbunculus Peſtilens in ventriculo.* 6. 7. *In quadam Peſtilentia ſerpentes, lacerta.* 8. 9. *In alia vermes in corde reperti* 11. *Peſtis Bobus infeſta, quorum ciſtis fellis lapidea facta.* 12. *Bubones peſtiferi vermiculis ſcatentes.* 13. *Caro ſubſtrata in lethiferis uſtulata.*

§. 1. NOvi mulierem cui in pelliculas craſſas & glutinoſas non ſolum Lingua, ſed & Oeſophagus univerſus cum ventriculo, tandem & inteſtinorum tunicæ putruerunt: Hæc inter initia ſitiens magnopere, vinum auſterum & rubrum ſumpſerat in uno die, prope ad quantitatem librar. ſex, unde ſic illi guttur incanduit ut nec liquidiores cibos transmittere, nedum medicamenta potuerit: Obiit illa miſerrimo fato damnans humana præſidia, multumque impatiens, quod ne *potus quidem accipiendo* in acerbiſſima *Siti*, viam aut inſtrumentum commodum reperirent: Urina huic alba ſemper inter calores maximos totius corporis, in qua tamen *odor gravis* & piſculentus in dies augebatur, unaque fluebant primo furfuracea quædam, inde & *pellicula* magnæ, & poſtremo pus manifeſtum, villis, feſtucis, tunicisque variis intertextum, Aderant *Singultus*, ructus aſſidui cum tanta doloris acrimonia circa præcordia, ut tanquam parturiens miſerrime clamitaret: Sed poſt deliria parva ventris torſio ſupervenit, ac primum fœtida purulenta dejectio, per ſedem incredibili copia profluxerunt: inde & ſanguis per os & per poſticum, cum dolore punctili vehementi: atque ita per acerbiſſimos cruciatus extincta eſt paulo poſt viceſimum diem.

Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate ſui, certum morituris prænuntium miſit, nam ex Hepatis, aut Pulmonis, aut Cordis ſideratione contingerant, ut etiam per Anatomen deprehenſum eſt: Pleriſque diſſecto corpore univerſa hæc viſcera; aut major illorum portio: nunc nigra, ut carbo quiſpiam viſa eſt; nunc ſuppuratis puſtulis plena: Fit enim facillime ut per conſenſus tunicarum pituita concreſcens jugiter adhæreſcat, eademque ſalſior aut virulentior, ſubjectam œſophagi linguæque ſubſtantiam depaſcatur. *Gemma Coſmocrit. lib. 2. cap. 4.*

§ 2. Plerumque notavi Peſtem circa Stomachum prima ſedilia locaſſe: Quidam enim continuo Vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem ſenſit, ac mox delirium, deinde & ſoporem per intervalla paſſus, xvj. horarum ſpatio obiit, multis deliquiis prævils.

Optabam autem ſcire unde tam celeriter, tantoque ſympromatum furore oppetiviſſet, nec Chirurgus adeſſe cuperet, tandem cultro diſſectionem inſtitui, ac Stomachum illius inveni eſchara triplici jam perfecta pertuſum: Qualiter olim videram ſtomachum ancillæ perforatum quæ Arſenicum volens biberat. *Helmont Tumuli Peſtis p.* 109.

§. 3. Chirurgus Arenacenſis cadaver Peſte cum Vomitu mortuum diſſecuit, & reperit in ventriculo, à latere orificii ſuperioris, locum quendam longiuſculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat inſtar carbunculi: Has autem eſcharas ab inflammatione, & magno æſtu febrili ortas certum eſt. *Diemerbroeck. lib. 4. de Peſte hiſtor.* 15.

§. 4. Carbunculis ventriculum atque inteſtina affici poſſe, Naturæ ſcrutatores varii, fide digni; in cadaveribus apertis obſervarunt: nec vel experientia vel ratio contrariatur, hinc vomitus vel ſingultus. *P. Barbette Tractatu de Peſte.*

§. 5. Neotericus quidam refert intus in corpore carbunculos, anthraces & exanthemata, qualia foriniſecus efflореſcebant, apparuiſſe; Mihi hoc antea erat inauditum, credo tamen verum *D. Gallus Eiſchnreuterus Epiſtola ad Geſnerum.*

§. 6. Carbunculus peſtilens non externas modo partes obſidet, ſed & quandoque interiores, utraſque interdum; Si cor prehendatur, nulla exterius nota apparente, mors præ foribus eſt ægris edendo, bibendo, ambulando, fato cedentibus: Si pulmo, diaphragma, aliáve reſpirationis organa occupentur, mors intra horas xxiv. obrepit: deficiente enim reſpiratione ſuffocatus æger extinguitur: Si cerebrum, phrenitis detinet & furor, ac tandem mors ſequitur: Si excretioni lotii deſtinatas partes venenum aggreditur, iſchuria ægrum necat: Lethale quoque eſt ſi ventriculum invadit, id quod accidit Gubernatori Nobilium puellarum in dicto *Hoſtel Dieu*: Erat is juvenis Monachus, proceræ ſtaturæ, erectæ, robuſtus & quadratus, Ordinis S. Victori ſacri, quem febris continua prehendit cum ariditate & ſcabritie linguæ quæ & nigra, ob ſummum interiorum æſtum & vapores putridos inde elatos, (ex vulgi enim ſententia, ſi impenſe calet furnus, ad ejus oſtium calor diffunditur,) linguam canis inſtar præ curſu anheli exerens: ſitis inextinguibilis moleſta erat, comite leipothymia, vomituritione, morte tandem triduo poſt ſuccedente & præcedentibus totius convulſionibus: Nobiles puellæ adeo celeri conſpecta morte & ſymptomatum vehementia, veneno interemptum fuiſſe aſſerebant: quamobrem dicto Xenodochio præfecti aperiri cadaver Monachi jubent, Ideoque Medicus & Chirurgus mecum convocati.

Eo

niuntur, & plerumque ab aliqua membrana, ligamento aut perioſteo, latiore baſi in acumen verſus cutem aſſurgere comperiuntur: Interim quia partibus quibus inhærent nullam moleſtiam aut corruptionem inferunt, videtur venenum, quod dictos ſpiritus corripit, in iis eſſe extinctum & emortuum, eæque ſine veneno eſſe: Poſuimus verò Exanthemata oriri ab arterioſi ſpirituoſioris ſanguinis ſine putredine corruptis ſeu extinctis particulis, per arteriarum minimarum extremitates excluſis ſeu expulſis: Illa eſt vera Exanthematum materia, quam veram eſſe varia docent: 1. Quod inſenſibiliter, ſicuti ſolent ſpiritus, tranſeat partes carnoſas aliaſque intermedias. 2. Quod exanthemata peſtilentia ſint ſine tumore. 3. Quod perſiſtant ſine inflammatione. 4. Quod ſint abſque dolore, 5. Quod non lædant manifeſte partes per quas tranſeunt & quibus inhærent 6. Quod non ſeparentur inſtar carbunculi, nec ſuppurent inſtar ulceris: Quæ omnia, aut ſaltem aliqua ex his neceſſario adeſſe debèrent, ſi ſecundum opinionem vulgarem, producerentur ab alicujus humoris putredine, inflammatione vel ebullitione: Verum viam eſſe, quam poſui, docet Anatome, quæ primo oſtendit Exanthemata non eſſe ſolius cutis maculas, ſed illas ab interioribus partibus initio ſumpto ad cutem aſcendere nec minus inhærere interioribus quam cuti: Deinde demonſtrat multo latiores arteriolas verſus interiores membranas hiare quàm verſus cutem; atque hinc naturam laceſſitam longè facilius corruptas ſpirituoſas ſanguinis arterioſi particulas effundere, & per latiores vias deponere verſus interiores membranoſas partes, quam per anguſtiores verſus cutem: quæ tamen ob tenuitatem jam deficere incipientem, à vicinarum partium calore propelluntur, ac per incumbentium carnoſarum partium latiores poros aſcendunt ad cutem, in qua ſub cuticulæ denſitate, à frigore externo incraſſati ſubſiſtunt, dictaſque maculas efficiunt, quæ ſemper longè periculoſiores ſunt quàm Carbunculi aut Bubones; non ut cauſæ, ſed ut ſigna; quia in his cor adeo validum eſt ut pernitioſum venenum verſus externas partes depellere, & ſanguinem à peſtilenti corruptione præſervare poſſit: In illis vero adeo debile eſt, ut nec venenum foras expellere, nec ſanguinis corruptionem avertere poſſit, quod brevi ſequuturæ mortis indicium eſt: unde fit quod ex ſexcentis peſte laborantibus vix unus evadat cui exanthemata in cute apparent. *Diemerbroeck lib. 1. de Peſte cap. xiv.*

Observatio LX.

Variolæ *lethales ob adjunctam Pulmonis inflammationem.* 1. Variolæ *&* Morbilli *etiamnum partibus internis bellum indixere.* 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. *In hepate pueri à* Morbillis *extincti vermes reperti.* 11. Morbillis *retrocedentibus uteri ſphacelus cito lethalis ſuccedit.* 12. *Oſſa quorundam à* Variolis *extinctorum eroſa fuere.* 13. *Hepatis gangrena ſucceſſit* 14.

§ 1. QUamvis morbi anno 1675. epidemii, paucis exitio fuerint, malignitatis omnis expertes, inter quos *Variolæ & Morbilli*, tota æſtate vulgares, nonnullis tamen lethum intulerunt, vel ob prævium morbidum apparatum, vel quia pars aliqua nobilis ante debilis fuerit, in quam ſævitiem ſuam clam exeruerint; vel quia partibus etiamnum internis pernitiem attulerint; vel ob naturæ ignaviam, quæ virulentum humorem omnem foras pellere non potuerit: vel quia ejuſmodi exanthemata certis quibuſdam familiis magis injuria ſint; indicio ſunt foveæ altius vultui inſculptæ aliique nævi ſuperſtites: Mitto in curatione errores nimium frequentes, & abuſus remediorum quæ à centro ad peripheriam turgentem ſponte humorem incitant, à quibus incandeſcit & efferatur, præcepſque in partes principes irruit: Lugubri fato Sereniſſimus Princeps *Georgius*, *Haſſiæ Lantgravius*, qui cum Sereniſſ. Fratre paucos ante menſes Genevam appulerat, annum xvij. agens, nobis reluctantibus ereptus eſt: Junii die xxv. pro more menſæ accubuit; bihorio poſt, hora ſcil. ſecunda pomeridiana, ſupervenit vomitus, phlegmatis non cibi, nihil enim in prandio aſſumpſit, acce lente lumborum & imi ventris dolore: Qui S.P. à conſiliis Medicis erat, Excell. & Clariſſ. Dom. *Combach*, nephriticum affectum ſuſpicatur, quod alias non ſemel S. C. arenulas cum lotio excluſiſſet, idque mali per illuſtri Familiæ gentilitium eſſet: Quamobrem clyſterem lenientem & anodynum præſcribit, à quo bis alvus commota, nequaquam tamen remittentibus ſymptomatis: quin protinus ſe iis adjungit febris, veloci pulſu & magno ſe prodens, ſiti & aliis: Quæ cum mihi narraret Clariſſ. Medicus, ab Ejus ſententia diſcedere coactus fui, atque perpenſis ejuſmodi ſymptomatis, tunc familiaribus illis qui Exanthemata illa ſinu fovebant, de Variolis aut Morbillis imminentibus, protinus ſuſpicio innata eſt, vel maxime quod in florido vultu oculi ſplendore micarent, neque adhuc S. P. tributum hoc pependiſſet: Cum præſidia neceſſaria animo verſaremus, illico celebre illud & neceſſarium ſe obtulit, Sanguinis miſſio, protinus, & priuſquam exanthemata ſe proferrent, quarto fere die erumpentia, celebranda; ne elapſa occaſione periculum internæ phlegmones, aut nimii ſangui-

guinis æſtus incurreret S. P. At quia cum admodum Splendida Perſona res erat, citra Seniorum & Saniorum conſilium nihil moliri placuit: Porro quod nox ingruens generoſi illius remedii uſum prohibere videretur, interim oculorum, faucium, æſtus & vigiliarum imminentium proviſio habita, præſcripto collyrio, gargariſmate, julepo, refrigerante & humorum tumultum compeſcente: Poſtridie Junij xxij. ſimul cum aurora tres alii advenere convocati Medici, experientia & doctrina celebres D D. *Alexander Deodati*, Facultatis Decanus, *Stephanus le Clec* Senator, & *Iohannes Bonetus*: qui exploratis explorandis conſultationeque nobiſcum inita, unanimi conſenſu propoſitam ſanguinis miſſionem adprobarunt, eamque ſine remora faciendam, Eo quod, experientia teſte, ii, quibus mature demitur, facilius & felicius morbo defungantur, quia dempta ſarcinæ parte, levataque eo, quo velut onere premebatur natura, reliquum facilius ſuperet, expellat & concoquat: Additum febrem Exanthematum productricem de ſynochorum genere eſſe, quas ſanguinis fervor inducit: Puſtulas emergere prægreſſo ejus in vaſis orgaſmo, fermentatione, & deſpumatione, quæ non poteſt eſſe non nimia in juvenili ætate, temperamento ſanguineo, tempeſtate vernali ſimili, accedente uberiori victus ratione, ſanguinis feraci: Conſentire regionem natali S. P. ſolo tepidiorem: Nec prohibere inaſſuetudinem, alias præcluſum iri fores non venæ ſectioni modo, ſed cuicunque alii remedio: Imo allatum decantatum illud, primam venæ ſectionem perpetuo ſalutiferam eſſe: Apud nos ex arte factam efficax eſſe, citum & tutum præſidium: Interni æſtus viſcerum argumenta eſſe, linguam aſperam, ad radicem nigricantem, incipientis alicubi phlegmones aut cacoethiæ præſagium: E qua autem vena, & quæ quantitas ſanguinis demenda eſſet ulterius perquiſitum? ac citra diſcordiam alterutrius pedis vas tundendum eſſe decretum fuit: Ejus quippe beneficio totius corporis depleri vaſa, ſtante circulationis ſanguinis doctrina, hinc beneficium in totum redundare: Febres pleraſque tunc vagantes cephalalgiam, imo & delirium ſibi adſciſcere, quæ ſymptomata ejuſmodi auxilio præcaverentur: Minus terrificam fore inexperto S. P. quod obtutum oculorum effugere liceret: Minorique virium diſpendio fieri, quod pedes à fonte caloris ſint diſſiti.

Tertio ergo à decubitu die, ante ſeptimam matutinam, utroque S. P. pede in calidam demerſo, quo tumentioris venæ electio fieret, è dextro ſanguis eductus eſt, qui citra aliqualem virium caſum rivuloſe ad uncias ſeptem effluxit, vas dividente perito Chirurgo & veniſeca Mag *Dentand* juniore: Reclinato in lectum S. P. temperandi interni æſtus gratia, & roboris partium principum, exhibitum Julep perlatum: Circa meridiem leves puſtularum efflorescentiæ, quæ ſub veſperam delituerunt, ſaltem oculorum aciem effugiebant: Quamobrem è re viſum fuit iis quorum curæ commiſſus S. P. expulſivam Emulſionem præbere, ex ſemin. mali citrii, card bened. napi aq. ſcorzoner. ſcabioſ. borrag. conf. hyacinth. margar. pptis, &c. quo latentes variolæ iterum ſe proferrent, & impugnaretur cacoethia jam tum ſuſpecta; Arebant enim fauces & radix linguæ cum nigredine, abſque ἀξιολόγῳ ſiti: Admotus eodem tempore vivus pipio cordis regioni, ſpeciebus cordialibus temperatis conſperſus.

Nox ſequens implacida fuit & inſomnis, per quam puſtularum, ſed exiguarum in vultu & manibus, ſiniſtra præſertim, copia emerſit: Febris erat mediocris, ſitis non intenſa: ideoque ad reliquiarum latentium faciliorem eruptionem, tantillum vini oligophori, ejuſque dilutiſſimi (quod avide expectebat S. P.) ſemel conceſſum adjecto ovo ſorbili: Linguæ fauciumque ſcabritiei leniendæ ergo, præſcriptus eſt aſtacorum ſuccus, cum aquis convenientibus elicitus: Ad noctem ſequentem præſcripta Emulſio cardiaca leniens: leviter diaphoretica, quia natura ſegnius operi incumbere videbatur: admotique iterum cordi & plantis pedum pipiones, quo infra revellerentur vapores mentis arcem invadentes.

Die v. Junij xxiv. hora iv. matutina, exhibuit ſe nobis vultus puſtulis, ſed latioribus conſperſus; jactatio inſignis erat & mutandi cubilis ſubinde deſiderium: quod quanquam, retroceſſionis metu, ſevere prohiberemus, conſequi tamen a S. P. omnino ſui juris, non licuit, quin in aliud grabatum tranſilierit: Interim linguæ ſcabrities cum faucium nigredine augeri, ac raninarum venarum intumeſcentia: Unde jam tum phlogoſeos partium ſpirabilium opinio innata, conſiliumque de iis ferro dividendis captum, quæ apertæ atrum cruorem, quanquam ſaliva multa dilutum, effuderunt: Ptyaliſmus frequens S. P. moleſtus erat: Inſpectæ fauces craſſa phlegmata adhærentia oſtendebant; Ad meridiem & veſperam intendebatur linguæ ſiccitas, cum appetitus potus imminutione, ea propter ad bibendum compellendus fuit S. P. quo pulmones humectarentur, (quo areſcere vox fuſca & obſcura oſtendebat) & fauces craſſa pituita obſeſſæ eluerentur: Siccitatem adaugebat linguæ ἀκρασία & aëris (ore perpetuo hiante) introſuſceptio: Puſtularum magna erat inæqualitas, quædam enim depreſſæ, aliæ eminebant, hydatidibus aut phlyctænis ſimiles; differebant & magnitudine, paucæ erant magnæ, minimarum & miliacearum ubertas; præſertim in facie & malis, in quibus, cum rubore ἐρυσιπελατώδει, denſiſſime conſitæ, herpetis miliaris ſpeciem præ ſe ferentes, adeoque af-

fectus ex variolis & morbillis miſti, cum ſuſpectione affectorum pulmonum, quanquam abeſſet tuſſis & libera eſſet reſpiratio: Iteratum Julep perlatum & Emulſio ex cancris.

Die vi. Junii xxx. mane exanthemata paulo extenſiora, linguæ ſiccitas adaucta, ſcabrities, nigrities: Vox propemodum rauca & tremula: deglutitio difficilis, ſitis abſentia, pulſus creber, ſed ſine anomalia, parvus & diſpar affectui, calor mediocris, anxietas ſumma & volutatio in lecto; urinæ à naturalibus non aberant neque colore neque conſiſtentia, partium thoracicarum præſertim affectarum indicium: Quæ cuncta oppreſſam naturam ob materiam in præcordiis latitantem arguebant: Ea propter ad cucurbitularum ſubſidium confugiendum fuit, eo in caſu venæ ſectionis vices obtinentium: quæ ſenario numero admotæ ſunt lumbis, natibus & internis ſemoribus: quæ quantumvis addita fuerit ſcarificatio, nequiquam tamen cruoris elicuerint, quod totus in pectus confluxiſſet: Exinde porrectus fuit Pulvis ruber Pannonicus, cum cornu cervino præparato philoſophice, ex aquis ſcabioſæ, card. ben. Paulo poſt obrepſit ſomnus, ſequutus ſudor puſtularumq; nova eruptio: lingua purior apparuit, minus aſpera & craſſa: Nocte inſtante, hora octava, ſudor iterum prorumpit, quo deterſo S. P. hilaris fuit, vultus tumentior & exanthemata manifeſtiora.

Nox præcedens diem morbi vii, Julii primam, implacida fuit quam S. P. ſine ſomno tranſegit: Variolarum eadem quæ pridie conditio; febris fuit manifeſtior, pulſus inæqualis & debilior, alvus dura, cujus molliendæ gratia injectum clyſma ex carnium juſculo, oleo amygdalino, ſaccharo & pauco nitro depurato ad refrigerium: unica ſequuta dejectio, ſed larga cum ſcybalis: Puſtulæ in brachiis & collo tumorem ſervabant, ſubſidentibus iis quæ in vultu: Genæ, dextra præſertim, herpete miliaceo infectæ videbantur, rubore intenſo ſuffuſæ: Calor totius acer & mordax, pulſus creber: Circa quintam veſpertinam ſomnus obrepit ſuavis, cum ἐφιδρώσει; expergefactus hilaris fuit S. P. cœnam ſumpſit, exacto bihorio Julep perlatum.

Diem viii. Julii ſecundam, nox præceſſit quieta, etſi ſomni fere expers: Faciei variolæ eodem in ſtatu, in brachiis & manibus exteriores cum maturationis levibus indiciis: Pulſus quam pridie ſedatior, lingua adhuc purior, abſcedente fœda cruſta circumveſtiente: Data hora vi. dozis apozematis refrigerantis, alterantis. x. clyſter injectus ob ſubſiſtentem alvum & ad refrigerium: A prandio animi angor S. P. occupat & de morte imminente cogitatio: Veſperi alvus ſponte & copioſiſſime ſolvitur, ſeroſis prodeuntibus, ſuperſtite ad dejiciendum inani ſtimulo, quamobrem lectum ut repeteret ſollicitandus fuit S. P. cui redditum ſomnus duarum horarum invaſit, à quo mœſtus experrexit, reſpondere laceſſitus renuens. Dehinc Pulſus de magnitudine remittit, fitque crebrior, cum caloris intenſione, tactum acriter ferientis, linguáque iterum aſpera fit, à diſruptis eam obſidentibus puſtulis. Potum ex toto malo citrio diſſecto, cum aqua & ſaccharo avide exoptabat, qui illi paratus ex decocto radic. ſcorzoneræ, cornu cervino, portiuncula citrii & ſaccharo. Ad ſeptimam veſpertinam ſomno iterum prehenditur S. P. quo ſolutus ter alvum, at minus copioſe depoſuit: Puſtulis, in magnitudine admodum inæqualibus, interſperſæ erant maculæ morbillis affines; exanthematum autem plurima ſubſidebant & retrocedebant: quædam puriformia erant, at revera inania Labia, palpebræ denſiſſime ab iis obſidebantur. Oculorum aderat rubor cum coruſcatione: Siniſtri adnata tunica ad minorem canthum ecchymoſi erat fœdata: Alvi cohibendæ cauſa præſcripta eſt tinctura roſarum julepo Alexandrino commiſcenda: Vaporibus cerebrum percellebatur, quos revellere ſategimus pipionibus plantis pedum applicatis. Cordi item admotus ſacculus ex cardiacis pulveribus conflatus. Quoties potus & juſcula offerebantur, præmittebatur Pulvis ruber Pannonicus cum margaritis.

Dies ix. Julii iii. noctem ſequuta eſt pacatiorem, hilari & benigno vultu nos excepit S. P. oculis nitor reſtitutus, pulſus vero creberrimus, parvus, calori, qui acriter tactum feriebat, non conſentiens: alvus ſubſtitit, ſitis mediocris, ſemel enim per noctem potum expetiit. Exanthematum eadem conditio: Circa meridiem S. P. taciturnus fuit, vix ad interrogatas reſpondens. Pulſus plenior & æqualior apparebat. Sub veſperam ἀνθήγορτος ſomnus irrepſit, Sopori proximus; excitatus occupati cerebri indicia dabat, vellicationem ægre ferens & protinus in ſomnum relabens: Exinde manifeſte vires collabi; inde ſpes, in ſola juvenili ætate collocata, retro collapſa referri; pulſus enim cum inæqualitate in horas minor fiebat: ſopori etiamnum ſtertor acceſſit, eluto gutture deſinens & abſterſo viſcido adhærente illi mucore, Ad merinoctium major virium ruina, vitalium & animalium: pulſus ex intervallis deliteſcebat, ex intervallis reſurgebat, colluctantis naturæ cum morbo argumentum, hujus autem dominatum tenentis. Frigeſcebant extrema, ob retroceſſum caloris ad intimas partes quem revocare tentabamus pipionum applicatione.

Dies x. Sereniſſimo Principi fatalis fuit. Julii iv. circa ſecundam matutinam incanduit febris, non tam ex pulſus micatione quam vultus rubore & calore acriter ferientre manifeſta. Subſequutus eſt univerſalis ſudor, ubertim manans & calidus, ſed infrugifer, imo noxius, ſubſecuto inde ſpirituum, ac proinde virium inſigni reſolutione, Interim dum animæ conſulit,

ſit Venerandus Paſtor ingruit valida ſed brevis totius convulſio, animæ abiturientis opinionem faciens, ad horas tamen aliquot cohibitæ cardiacorum efficacia & auxilio, quæ tandem horis pomeridianis terris valedixit, eam efflante leniſſime & citra ullum ſuſpirium Sereniſſimo Principe.

Obſervata in cadavere Sereniſſimi Principis Georgii Haſſiæ Lantgravii, &c.

1. Nullæ maculæ, ſeu petechiæ in habitu corporis deprehenſæ, at inſignis livor à ſumma cervice ad imos lumbos expanſus: Puſtulæ plurimæ artus & pectoris regionem obſidebant nullæ in abdomine notatæ.
2. Aperto corpore, Inteſtina flatibus tumida apparuere.
3. Muſculi abdominis & thoracis excarnes & ſine pinguedine.
4. Omentum lacerum, diſcerptum, mediam duntaxat inteſtinorum partem cooperiens.
5. Meſenterium integrum.
6. Ventriculus coarctactus & inanis.
7. Hepar ſummum incolume, ſed magnum, Extremi lobi nigricabant.
8. Lien ſine labe.
9. Cyſtis fellea cruorem nigricantem continebat.
10. Pancreas naturale.
11. Renes ſalvi: Siniſter dextrum duplo mole ſuperabat. Pelvis dextri aliquid muci continebat.
12. Copia inſignis cruoris nigri in cavitate pectoris & abdominis.
13. Cuncta maſſa ſanguinea nigricans, aduſta, naturali craſſior.
14. Pulmones ſiniſtra parte liberi; dextra infimáque coſtis & dorſo annexi fibrarum membranearum ope, (*idem obſervatum in Cadavere Sereniſſimi Fratris Pariſiis diſſecto, referente Clariſſ. D.D Combach.*) Parte dextra concava inflammati: Lobus ſiniſter ſuperior maculis nigris conſperſus erat: In dextro animadverſus abſceſſus incipiens, jamque purulentus.
15. Cor integrum, ſed parvum, quale generoſis adſcribitur.
16. Pericardium humore pene deſtitutum.
17. Veſica urinaria inanis & parva.
18. Lingua & Fauces variolis obſitæ erant.
19. Ab iis immunis epiglottis & tota aſpera arteria.
20. Caro muſculoſa valde ſicca & nigricans.
21. Cerebrum integerrimum.

INteriorem viſcerum examen non Variolas ſolum Sereniſſimo Principi funeſtas fuiſſe, ſed præcipue cacoethiam, ex intenſo metaphreni lumborum que li vore ſe prodentem, palam facit: Cladis vero potiſſima cauſa extitit Pulmonum non una ſimplex que læſio, quorum uterque lobus diverſimode affectus fuit: Porro quanquam cum exanthematis ſolis pugnam initam exiſtimatum ſit, Malignitatem tamen, etiamnum ab initio, & cum ſuſcepta conſultatio ſuſpectam fuiſſe, teſtimonium perhibent qui deliberantibus Medicis adſtitere: Reverа levis Phantaſiæ error ingruente morbo: Lingua aſpera & ad radicem atro colore tincta: Pulſus calori acri non reſpondens: Urinæ toto morbi decurſu naturalibus affines, Sitis exigua præſentibus cauſis ſitiferis, inſidam jam tum morbi indolem deſignabant: Hanc vero cacoethiam inflammationi cuipiam internę adſcribendam eſſe, potius quam humorum occulto vitio, recenſita ſigna innuebant. De Pulmonum læſione etſi aperte non conſtaret, quia reſpiratio ſat erat libera, aberat tuſſis, halituſque oris nihil ingratum afferebat, Ex lingua tamé quæ in morbi progreſſu περιπνευμονικὴ apparuit, denſa tumida, τραχεῖα, ac raninarum venarum illi ſubditarum intumeſcentia, Illos inquam labis non fuiſſe expertes jam tum quodammodo conſtabat. Nec alio conſilio illarum vaſorum facta fuit apertio, quod beneficium ejuſmodi phlebotomes in ipſos pulmones corrivari non ignoraremus: Iteratæ enim, in brachiis faciendæ ex artis legibus, ad inflammationis progreſſum cohibendum, nobis eſt accisa poteſtas, atque ad nutum aliorum Medica præcepta fuere concinnanda.

His concurrentibus, mirum nemini ſit abreptum fuiſſe deſideratiſſimum Principem, quem è mortis faucibus nullæ manus, niſi Divinæ eripere valebant: Præſidia enim variolis adverſantia, omnino alia ſunt quam quæ Pulmonum phlegmoni deſtinantur: Hæc multiplicem & repetitam venæ ſectionem exigit; exhauriendi quippe pulmones & ad ſanguinis egeſtatem deducendi, quo progreſſus inflammationis arceatur At noxiam eſſe ſanguinis miſſionem ab exanthematum eruptione, imo lethiferam eſſe, vulgaris rumor eſt: contrarium tamen docente experientia, qua teſte multi lecto proximi, jam jam ſuffocandi, ſaluti reſtituti, ſtatim ac adaperta vena eſt affatim erumpentibus variolis, quas ad exteriora præſidium id evocat, nedum retrocedere cogit, quod ab imperitis traditum. *Fidem faciat* Nob. juvenis ex Illuſtri *Chabotiorum* familia, *annos xvii. natus, qui per paucos retro dies ante S.P fatum Variolis prehenſus eſt: his ad maturitatem deductis, levis alvi fluor ſupervenit; hinc ſubita earum deliteſcentia, febris excandeſcentia, imo phrenitis, præcipitem enim ſe, ni cautum fuiſſet, per feneſtras dediſſet: Pulverum alexiteriorum & expulſivorum exhibitionem caterva adſtantium urgente ſtrenue obſtitimus Ego & Excell. ac Clar. D.D.* Alexander Diodati, *qui præſcripta in malleolo vena ſectione, (unde ſanguis, etiam pede in aquam non demerſo manavit, eodem ipſo momento ſedatum delirium, æſtus deferbuit ac exanthem ita ubertim erupere) deſperata valetudinis Nobiliſſ. juvenem ſalvum fecimus.*

Malignitatis autem habitam fuiſſe rationem Medicamentorum præſcriptorum ſeries oſtendit, quorum ope tota exanthematum materia ad corporis ambitum detruſa fuit: nulla quippe in interioribus viſceribus viſui ſe obtulerunt quæ pulmones ſi excipias, ſalva & illæſa fere apparuerunt.

Cruor ater in capacitate abdominis & thoracis repertus, dubitandi anſam præbet, cultrone anatomico ejus effuſio adſcribenda ſit, an cauſæ intrinſecæ, quandoquidem diſſectio anatomica conditaræ cadaveris gratia præcipue ſuſcepta, accuratam & ſedulam manum poſtulare non videbatur, ut ideo ab incauta vaſa majora læſa eſſe videantur, quod Clar. D. D. *Combachio* placuit: Si tamen effuſi cruoris qualitas, atri, craſſi & pene concreti perpendatur Si pulmonum affectus, gravi inflammatione imo & abſceſſu tentatorum, Nil abſurdi dicturus videtur qui ſponte reſerata fuiſſe vaſa ſanguifera aſſeruerit, ſanguinis acrimonia eorum quodpiam erodente, vel orificia ut hiarent cogente: Totus enim in thoracis capacitatem confluxerat, inde per diſcuſſum ſeptum tranſverſum in abdominis cavum, quamobrem inſignia vaſa lnaoia ſe obtulere: Inde ratio deducenda videtur quod admotæ cucurbitulæ, quamvis adhibito ſcarificatu inanes remotæ ſint: illam autem vaſorum reſerationem, & cruoris extravaſationem, tum demum contigiſſe cenſendum eſt, cum gravis ſyncope quatuor ante obitum horis S P. pene abſtulit, tunc temporis à nonnullis diſrupto interno tubercolo adſcripta, aut certo cuipiam vaporiori ventriculo infeſto; At fugax illa fuiſſet, nec tanto molimine ad vitium revocationem opus fuiſſet, quæ exinde manifeſte atteri, opinioneque citius colli bi viſæ ſunt: Candidæ denique Animæ ab ergaſtulo ſeparatio idipſum innuere videtur, citra vel leve ſuſpirium ſuperna repentis, quod mortis genus iis præſertim accidit quos ſubita ſanguinis eruptio abripit. Gravis lucta alias juvenum obitum præcedit, natura quoad licet cum morbo dimicante.

Vitáque cum gemitu fugit indignata ſub umbras, quod certamen in S P. obſervare non licuit, ob naturam præſidiis ſuis deſtitutam, ſangoine ſc. & ſpiritibus,

Cruoris color ater, incendii febrilis interiora devaſtaotis index fuit, qui vix & ex intervallis tantum ad exteriora ſe expandebat, retractus ad viſcera ab eorum caumate & phlogoſeos pulmonum magnitudioe. Inde quoque cauſa repetenda quod pepaſmum nullum receperint puſtulæ, qui à calore tepido non intenſo perficitur, & quia puris generatio ſanguinem dominii naturæ capacem, nec omnino ab ea alienum ſupponit.

Dum conditaræ incumberent Chirurgi maculæ, ante non animadverſæ, oculis ſe obtulerunt, quæ judice Clar D. D. *Combachio*, Petechiæ erant, Aſſenſum vero ſi non præberem, (parcat Vir. Excell & mihi amiciſſimus, in cauſa fuit, primo Petechiarum indoles, quæ in mortuis ſe produnt ſed ſtatim ab exceſſu, dum caloris ſuperſunt veſtigia, tenuem materiam ad ambitum trudentis, adhuc dum mobilem: Extincto vero calore, occluſis omnino poris & denſatis, humoris nulla expulſio expectanda: ſecundo Earum macularum origo, quæ nihil aliud fuerunt quam puſtularum, ſeu variolarum, toto morbi tempore admodum depreſſarum reliquiæ, abſterſa ſcil. eminentiori & cutis ſuperficiem excedente parte, à frequenti per ſpiritum vini elotione imo & abſterſione.

§. 2. Obſervatum quoſdam ab interitu diſſectos, quibus Iecur, Lien, Pulmones, omniaque interiora, haud ſecus atque cutis, ſordidiſſimis papulis manantibus ſcaterent. *Fernelius lib. 2. cap. 12. de abd. rerum cauſis.*

§ 3. Id mihi videre licuit in duabus puellis, quarum una quatuor, altera 17. annos nata erat: utrique enim ex morbillis mortuæ & diſſectæ interiora viſcera cruſtoſis puſtulis, his ſimilibus quæ in cute emergunt, obſita viſa ſunt. *Pareus lib. 19. cap. 1.*

§ 4. Illuſtr. quidam Comes Variolis correptus ob febris & *Dyſenteriæ* vehementiam primo die morbi mortuus eſt. Diſſecto Iecur, Lien, Pulmones & inteſtina haud ſecus atque ipſa cutis ſordidiſſimis papulis manantibus ſcatebant: unde forſan factum quod in extis Glorioſiſſimi Romanorum Regis talia quidam notantes, dixerint graviſſimis affectibus obnoxium fuiſſe, quos propter ad ſenium non aſpiraſſet. *I D. Horſtius obſerv. Anat 9.*

D*yſenteriæ vehementiam*] Alvi fluxus ſanguinens lethalis ſolet eſſe in variolis, adeo ut *Riverius* ex omnibus pueris Variolis cum alvi fluxu ſanguineo laborantibus unicum evaſiſſe aſſerat.

§. 5. In aperto cadavere Illuſtr. Principis Regiæ Mariæ Auriacæ, Londini Variolis extinctæ. 1. Cutis exterior fœdata hinc inde apparuit tumoribus ſublividis, & totum dorſum, hypochondrium utrumque & thorax, cum puſtulis magnis ſanie multa repletis: 2. Aperto abdomine Omentum apparuit ſemiputridum & ſuperiori parte aliquantulum conſumptum, nec non prope Lienem valde inflammatum. 3 Lien omnino mollis flaccidus & ſemiputris: 4 Ventriculus anteriori parte inflammatus, intus aphthis multis, & in fundo longiori glandula præternaturali obſitus. 5. Hepar parte ſima maculis fœdatum & prope ad gangrænam uſque inflammatum, cum ſumma parenchymatis flacciditate. 6. Pulmones ex utraque parte pene putridi & ſanguine nigricante pleni, & tota ſuperficie maculis & puſtulis inſignibus conſperſi. 7. Cor molle, laxum, flaccidum & parenchyma ejus ferme conſumptum. 8 Renes ſatis ſani, niſi quod ſiniſter ad Inflammationem tendere videbatur. *Th. Bartholinus cent 3. obſ 29.*

ETiam interna viſcera exanthematis fœdari non ſemel vidimus, Plerumque in pulmones ſeſe exonerans infectus febris acutæ ſanguis, putredinis in illis labem imprimit. De piſcatore refert ab *Heer* Obſerv. Spudan. 1: Pulmonis lobum dextrum pure habuiſſe refertiſſimum, in ſiniſtro quindecim abſceſſus. Similis abſceſſus materiæ fœtentis in morbis acutis in ſtatu Urbani 1061. graſſantibus obſervavit Lælius à Fonte conſ 3. Cauſam invenio nullam niſi quod per circulum has partes univerſus pene ſanguis tranſeat, moramque trahat in viſcere maligno æſtu ſaviente.

§ 6. Infans nuper natus Variolis inficitur quibus ſuffocatus interiit: Cadaveris reſecti thorax aqua viridi repletus cernebatur. Parentibus perſuaſum ex ulcere dimanaſſe, quod ex collo improvide depulerant: crediderim verius ex puſtulis exſtillaſſe, quibus in variolis

etiam

etiam Pulmones ſolent infeſtari, unde ſuffocatio: Veſicula bilaria verſus inteſtinum duodenum obturata cauſam aperiebat obſtinatæ alvi quam infans paſſus fuerat: Hepar, ut in infantibus ſolet, inuſitatæ & magnitudinis & figuræ, exſuccum tamen & pallidum ſupra inteſtina inſtar omenti ſternebatur. Lien à ſano vix differebat. Pancreas puſtulis plenum, & cor circa baſin profundius adipi immergebatur. *T. Bartholinus cent. 4. hiſtor. 42.*

§. 7. Equiti Torquati D. de Rochefort, filio annos 12. nato erumpunt Exanthemata; Cum deſævire viderentur, ſpuit & expectorat cruentum, necnon meiit cruentum, idque abunde: Coguntur Medici, etiam præſentibus exanthematis, venam aperire, *Evacuato per viam urinarum ſanguine*, tandem moritur.

Aperto cadavere, internum etiam corpus ecthymatis ſcatebat: Rupta erant vaſa ſanguinis, & in regione renum multus collectus erat: Hoc ſymptoma novum deprehenſum eſt. *Ballonius Epidemior. & Ephemer. lib. 2. pag. 207.*

E*vacuatio per viam urinarum ſanguine*] Inter ſigna maxime lethalia variolarum, urinam ſanguineam, & ſanguinis per alvum, os, nares excretionem, &c. recenſet *Riverius*, quod ejuſmodi ſanguinis eruptio ſummæ ſanguinis acrimoniæ & malignitatis index ſit, & naturam ad præpoſteram excretionem excitet.

Rupta erant vaſa] vel potius eroſa à ſanguinis acrimonia.

§. 8. Experientia confirmat quod ſæpius interius etiam undique variolarum eruptionibus viſcera fuerint infecta, quemadmodum icio id ipſum in corpore demortui cujuſdam Landgravii junioris, ex variolis obeuntis, fuiſſe obſervatum, ubi propter malignæ materiæ copiam, non tantum exterius undique totum corpus inficiebatur ſed interius etiam ipſa viſcera puſtulis ſcatebant. *Gregorius Horſtius oper. Tomo 1. p. m. 140.*

§. 9. Unum in mentem revocabo, Variolas inter morbos cutaneos reponi, quia id quod in iis manifeſte ſe prodit, eſt cutis fœdatio: nihilominus in diſſectionibus fere ſemper viſcera reperiri, non ſecus quam cutem, his tuberculis conſperſa, lienem, jecur, pulmones, pancreas, & reliquas interiores ſedes hac labe infectas. *Roder. à Caſtro, Quæ ex quibus lib. 3. c. 16.*

§. 10. Graſſantibus Amſtelodami Variolis anno 1669. inter alios unus, cui poſtea quam cum ardentiſſima febre natura variolas foras protruſiſſet, eæ ſubito repercuſſæ intro receſſeres nec procedebant ad requiſitam hoc in morbo, ſi ſanandus ſit, maturitatem: hinc puer omni expectatione citius ſuffocatus ſubito interiit.

Quantumlibet ingrata videretur ejuſmodi corpuſculi contrectatio, tanti mihi tamen videbatur ſcire tam ſubitæ ſuffocationis cauſam, & viſcerum interiorum tali in morbo conſtitutionem, quam niſi cultro ſuo Anatome revelaret, perpetuis tenebris involveret ſepultura: Inveni ergo Pulmones ita undique Variolis intus & foris plenos, ut nihil prorſus in iis ſani conſpiceretur. Erant autem Variolæ iſtæ in vigore ſuo, maturæ & pure turgentes, quæ etiam flavæ cujuſdam aquæ tantillum in cavitatem pectoris infuderant: ut mirum non eſſet tam miſere afflictum viſcus non ſufficere potuiſſe reſpirationis officio: Ubi deſcendo ad inferiora, ecce tibi Lien, non minus quam Pulmo infectus, tumidus & durus: inteſtina hinc inde tantummodo apparebant veſtigia Variolarum, quaſi gemmis diſtincta, ſed Hepar intactum & ſanum perſtiterat. *Theodorus Kerkringius Obſerv. Anatom. LXII.*

P*Ulmones ita undique, &c.*] Obſervavit Mag. Ludovicus Noel Chirurgus Genevenſis peritiſſimus, jam nonagenario proximus, viſitationi cadaverum Præfectus, Quotquot Variolæ adoriuntur, niſi pectus iis obſitum ſit, Peripneumonicos interire; quia nempe humor variolas committens in Pulmonibus cohibetur, nec foras extruditur.

§. 11. Puer cum Morbillis laboraret, & ratione eorum vita functus eſſet, dubium erat inter nos morbilline partes tum interiores, viſcera puta affeciſſent & oblæſiſſent: Clariſſ. Campolongus puerum aperiri juſſit ut viſcera num aliquid paſſa eſſent cognoſceret, Eo ergo aperto, habita primum ratione Hepatis, cum in ſanguine hic morbus ſedem habere cenſeatur, invenimus *vermes plurimos* in ipſis venæ Portæ ramis, & quidem in ipſis Hepatis ramis: quorum alii quidem viventes adhuc, alii vero emortui: hi rubri, & pro ratione loci in quo continebantur oblongi erant, ſatis item magni, ſed molles ad tactum, gibboſi item quoad ſuperficiem, ratione corporis concavi in quo geniti fuerunt: *Ex obſervationibus Ioh. Bauhini.*

INter Medicos fuit diſceptatio non levis, quando primum & quo loco hi geniti fuerint. Exiſtimavit unus genitos eſſe in inteſtinis, & inde per venas Meſaraicas in Portam, & de hac in alias venas Hepatis deductos fuiſſe: Alter putavit genitos quidem in Hepate, non tamen in utero puero exiſtente ſed eo mortuo, Tertius determinavit genitos eſſe in Hepate pueri viventis, atque genitos eſſe ex ſanguine pituitæ permixto; Cujus ſane opinionis & ego ſum. *Idem.*

Vermes plurimos], Vermes in variolis obſervatos quoque memorat *Th. Bartholinus cent. 5. hiſt. 20.* Cùm Variolæ, *inquit*, infantes adultóſque 1656. per Univerſam patriam deſævirent, & ſequenti anno per multorum mortes vagarentur, obſervavit Bergis Norvegorum D. *Tremblerus* in filiolo Ianionis 4. annorum qui variolis decumbebat, & jam vix ſpiritum amplius haurire poterat, vermen ſpithamæ longitudine è naribus extractum ab adſtantibus, quo extracto ſtatim è vita diſceſſiſſe. De variolis verminoſis plura annotavit *Rhodius* cent. 3. obſ. 64.

§. 12. Anno 1675. Dominica SS. Trinitati ſacra, venit Thorunium Illuſtr. Comitiſſa à Diothof, &c. cum Nana Ruſſa, 36. annos nata, jam per octiduum *nephriticis doloribus* graviſſime divexata, quibus tandem paulum ſopitis, novum ſymptoma ſupervenit, Morbilli purpurati cum febre continua, qui cum altera die mox evanuiſſent, natura jam & doloribus nephriticis ſumme debilitata ſuccumbente, accedentibus leviſſimis convulſionibus, eadem vitam cum morte commutavit.

A morte ipſius Illuſt. Domina cauſam ejuſdem *mortis repentinæ* indagare cupiens, ut ſectio cadaveris inſtitueretur rogar, quam etiam me præſente peregit Georgius Grunach, Chirurgus, ubi tum *cor* inventum eſt *flaccidum ſine ulla pinguedine, & abſque humore in capſula ejus Pulmones lividi:* Ren ſiniſter, omni itidem pinguedine, deſtituebatur, in quo calculus phaſeoli magnitudine repertus eſt: Ren autem dexter naturali ſimilis fuit, in quo etiam calculus qualis in ſiniſtro, ſed minor latitabat, In ureteribus nihil, Veſica ab urina vacua: Uteri autem fundus tam ab extra quam ad intra ſphacelo correptus fuit, qui etiam abſque omni dubio tam repentinæ mortis cauſa erat. Hoc in caſu Epigeneſis *Rod. Caſtrenſis* pulchre confirmatur, Vide l. Quæ ex Quib. *Simon. Schultzius in miſcell. cur. ann* 1674. 1675 *&* 1676 *pag.* 22t.

§ 13. Quoad prognoſin Variolarum & Morbillorum, affinitate ſumma conjunctorum affectuum, aſſerere licet ſubeſſe deleteriam & contagioſam qualitatem, non humoribus ſolum & partibus carnoſis infeſtam, ſed ipſis etiam oſſibus, quæ ab ea lue non ſecus ac à Venerea corrodantur. Id quod non ſolum anno 1598 experiri licuit, ſed & ſæpius per longum vitæ ſtadium à Deo mihi conceſſum. Inſigne vero ſuppeditavit exemplum & mirum puella quinquennis circiter, filia *Claudii Pique* Regij Bibliopegi, quæ ob Variolas decubua per menſem, natura autem veneni non potente, abſceſſus ſterni regioni innati ſunt & humerorum commiſſuris, hinc humor virulentus ſterni oſſa omnino corroſit & ſeparavit, ſimul cum epiphyſibus oſſium humeri, ſimulque partem maximam capitis homoplatæ: Teſtes habeo Dominum *Myron*, Regis Conſiliarium & Medicum, & J. *Dorean, Comitis Bryanes* Chirurgum, coram enim illis dictam puellam cultro Anatomico ſubjeci, in qua prædicta à me deprehenſa ſunt: *Rolinus Marte*, Conſpiciliorum Venditor Pariſienſis, ad me adduci curavit puellam quatuor annos cum duobus menſibus natam, cui univerſum corpus puſtulis conſperſum erat, oſſa præterea brachiorum & crurum putridis abſceſſibus, fracturis cum putredine, tentata, comite febre ardente, cui manum admovere recuſavi, poſtridie morte ſuccedente: In multorum præterea gingivarum caries & putredo deprehenditur, magno cum fœtore: ejuſmodi corruptio ortum ducit à putridis vaporibus, ex interioribus partibus ad os elatis, ac plerique eorum quanquam magna adhibita diligentia intereunt; In multorum præterea cadaveribus à variolis interemptorum impreſſus nævus & intemperiei notæ inſignes in viſceribus obſervantur, in jecore, liene, inteſtinis, hinc plurimi in hydropem delabuntur, phthiſin, raucedinem, dyſpnœam, diarrhœam cum ulceribus inteſtinorum, ac tandem mortem, prout puſtulæ in partes internas ſævierunt non ſecus ac in exteriores: Quoad has, non ſolum inde deformes evadunt, vultus præſertim, à puſtulis & ulceribus cutem pervadentibus & carnem ſubditam erodentibus, unde fœdæ cicatrices ſuperſtites ſunt, ſed & quandoque motu articuli privantur, cubitorum præſertim, carporum, genuum & pedum: Quibuſdam cœcitas omnimoda inducta, alii audiendi facultate orbati ſunt, alii odorandi, ab excreſcente carne in narium & aurium canalibus; quod in cæteris corporis partibus accidit, tam interioribus, quam externis: Tandem aſſero, omnes abſceſſus, quibus, ob variolas tentantur pueri, & morbillos ſufficienter non erumpentes, veneni & malignitatis expertes non eſſe, ob humoris virulentiam, ob idem difficillimæ eſſe curationis. Paucis, Si corpus & variolis & morbillis non rite expurgetur, æque moleſta & periculi plena exoriuntur ſymptomata ac à Lue Venerea. *Pareus operum lib* 20. *cap.* 1.

§. 14 Mitto programma quod immaturus Epiſcopi Halberſtadenſis apud nos obitus à me Voc. Rectore Academico exegit, ut haberes anſam de gangræna Hæpatis, quæ ſive cauſa ſive affectus extitit, una cum variolis in tam tenello corpore deprehenſa fuit, cogitandi. *Henningus Arniſaus Epiſt. ad Greg. Horſtium.*

CAſus eſt annotatione dignus cujus exemplum neque vidi neque legiſſe memini: frequenter tamen id ipſum fieri poſſe non dubito, cum experientia confirmet quod ſæpius etiam undique variolarum eruptionibus viſcera fuerint infecta: cum autem neceſſario febris ſanguinea cum putredine majori concurrant in tali caſu, facillime fieri poterit, ut prævalente calore febrili τὸ θερμὸν ἔμφυτον in viſcerib. ſanguificationis præ cæteris corrumpatur, imprimis cum propter cutem undique puſtulis exulceratam & incraſſatam tranſpiratio & eventilatio difficilior ſit: Si enim inflammationes internæ, ipſiuſque jecoris, teſte *Hild* de ſphacelo, non raro deſinant in gangrænam, non video cur non idipſum ſæpius etiam fieri poſſet tunc temporis, ubi variolis, undique ſatis quidem expulſis, graviſſima ſymptomata partium internarum inflammatarum nihilominus perdurant, eo uſque donat ægrum penitus jugulent. *Gr. Horſtius Tom* 1. *p. m.* 140.

Observatio XI.

Variolarum nova ſpecies, Roſſalia dicta, lethalis duobus infantibus, ob ſupervenientem pulmonum inflammationem & abſceſſum.

PUellæ ſeptenni & puero novenni quomodo Roſſalia internecioni fuerit, adſcribam, Scilicet cum uterque in vado jam conſtitutus eſſe putaretur, præter expectationem novo ſymptomatum turbine abripitur, vitæque naufragium pati cogitur, illa quidem maturius, bis vero paulo ſerius, cùm enim conſueta ſymptomata, utpote 1. Intenſus calor, 2. rubor univerſalis. 3. ſitis. 4. delirium, 5. catarrhus ad fauces, 6 appetitus dejectio, &c. remiſiſſent, cuticula ſquamatim excoriari inciperet, dolores quin etiam extremorum lenirentur, Ecce, morbi die XII. *novus rigor* puellam *invadit*, quam novus calor ardentiſſimus inſequitur, tanta pravorum ſymptomatum ſyndrome ſtipatus, ut ante diei naturalis elapſum ſpatium, *vita cum morte permutatio* oboriretur. Sic Roſſalia quidem tota evaneſcebat, ſed peſſimam poſt ſe ſobolem relinquebat: quippe pedibus, cruribus, ſcroto, ventre ac facie puer intumeſcebat, cum genarum nonnullo perpetuo quodam rubore. Febricula irregularis ipſum fatigabat, *tuſſiebat*, ſed pauca expectorabat, eaque ſpumoſa ſaltem & pituitoſa, difficulter reſpirabat: ſeriduo antequam moreretur, noctu tanta reſpirationis difficultate corripiebatur, ut nonniſi erectus ſpiraret: nullibi præ ſumma anxietate conſiſtere poterat: de pondere intra pectus conquerebatur ſubinde, ſtertebat moribundorum inſtar, facies tota nunc palleſcebat, nunc lurida reddebatur, nunc aliter pingebatur: Pulſus intercipiebatur frequentiſſimè, uti & reſpiratio: breviter jam-jam expiraturum credebant omnes: Poſt exhibita diſcutientia, reſolventia, expectorantia, & ſpiritus ac cor reficientia, meliuſcule nonnihil habere incipiebat, donec à meridie rupto pulmonum abſceſſu, & pus & ſanguinem atrum tuſſi rejiceret. De abſceſſu itaque certior factus, inſtiti abſtergentibus, putredini reſiſtentibus & expectorationem promoventibus; interpoſitis interim roborantibus neceſſariis, ſed quid fit? Septimo à paroxyſmo iſto ſuffocativo die anxietas eadem revertitur & circa meridiem ægrum perimit. Cùm igitur Pulmonem inflammatum fuiſſe, & in abſceſſum inflammationem ductum tranſiiſſe, ex ſignis minime fallibilibus didiciſſem, ut pectus primo omnium aperiretur ſuaſi.

Eo aperto, *tota Pectoris cavitas aqua citrina differta*, Pulmoneſque ambo toti lividi & gangrænoſi conſpiciebantur: Quin ſiniſter diſſectus in interiore ſua ſubſtantia magnum itidem abſceſſum oſtentabat, reliquaque ipſius ſubſtantia digitis contrectata facillime diffluebat: Poſtquam ad abdomen perventum eſt, innatabant ſimili aquæ tota inteſtina: Omentum prope conſumptum viſebatur & ad ſuperiora retractum: Hepar pro individui ratione portentoſæ magnitudinis erat, ſubpallidum, & tam longo, qua ventriculum contingebat, lobo præditum, ut non tantum totum ventriculum tegeret, ſed & in ſiniſtrum uſque hypochondrium exporrigeretur, atque Lienem, qui minutulus erat, de ſedo ſua verſus renem ſiniſtrum deprimeret: Veſicula fellea & ipſa prægrandis erat atque pallescens: Hæc pueri eſt hiſtoria. *Michael Doringius Epiſtol. xvii. ad ... ertum*

ILlud tacere non poſſum auctores qui de Variolis & morbillis ſcripſerunt, in enumeratione ſpecierum ut plurimum eſſe mancos & nonniſi ſolum dictarum duarum ſpecierum meminiſſe, cum tamen experientia multo plures ſuggerat, quod vel mulierculis noſtris notum eſt: Proterea igitur ipſis uſitatas nomenclaturas, quæ ſunt *Blattern*, *Schafblattern*, *Maſen und Rötelen*, *ſive Roetheln*, corrupte enim proloqui videntur: Sub nomine die *Blattern* Variolas communiter ſic dictas intelligunt, quæ non una ſed multiplici facie erumpunt quippe aliæ minores, aliæ majores, aliæ mediocres exiſtunt: Aliæ præterea ichoroſæ, aliæ ſanioſæ, ut ſic appellem apparent. Nonnullæ tarde, quædam immature protruduntur quædam faciliter quædam difficulter & cum gravibus ſymptomatis expelluntur: quædam purulentus acuminatur ac circulo cinguntur rubro, aliæ rubicundæ per multos dies: quędã cito, quædam lente ſuppurantur, &c. *Die Schafblattern* per Cryſtallos exprimit Ingraſſias de tum p. n. tom. 1. p 194. Quoniam ſcil. in his quædam per univerſum corpus diſperſæ puſtulæ extuberaſcunt, lupini magnitudine, plus minuſve albicantes ac inſtar cryſtalli reſplendentes, quibus deinde apertis aquoſas quædam effluit: Hæ omnium minus periculoſæ ſunt, & quandoque ex improviſo citra notabilem calorem & inquietudinem infantes prehendunt, Ingraſſias nihil aliud quam phlyctænas bullaſve, ab Avicenna veſicas nuncupatas eſſe opinatur: *Die Maſen* Morbilli ſunt, qui gravibus nonnunquam, perinde ac Variolarum nonnullæ, ſtipantur ſymptomatibus, cæteroquin niſi error quiſpiam interveniat, non frequenter lethales: *Die Rötelen ſive Roethelen*, a rubore proculdubio ſic denominatæ, noſtratibus ſunt puſtulæ, aut tubercula puſilla, rubea, nunc magis minuſve copioſa, ſuis circumferentiis ut plurimum ſingulatiter ab invicem diſtincta, acuminata, morbillorum inſtar, cum calore ac tuſſi invadentia, quandoque etiam hæmorrhagia vel vomitus præcedunt: diſparent inſtar morbillorum, & hace hyeme pleruumque alvi fluxu judicatæ ſunt, at hæc magis quam morbilli periculo vacant: Neſcio an ſatis rectè ad *Miliarinum*, quaſi miliare ſeu miliarium Ingraſſiæ, referre poſſim, eo quod mili grania iſta tubercula non valde ſint abſimilia, hæc quandoque ceu morbus ſolitarius invadunt, quandoque Variolis interſperguntur, quandoque etiam his periclitatis demum ſuperveniunt: Præter dictas ſpecies, alia quædam inſolentior, contagioſa tamen & ipſa, ante annos aliquot primum mihi obſervata eſt apud Da Abr. Seilerum, ubi quarto quintove die à primo multi corpus univerſum à capite ad calcem uſque tanto rubor perfundebatur, ac ſi univerſali eryſipelate occuparetur: terminabatur ... ve die, rubore diſparente ſenſim atque epidermide ſquamatim poſtea decidente: Conſului ſuper iſto affectu varios authores, qui tamen eum agnoviſſet, vel deſcripſiſſet inveni neminem præter citatum Ingraſſiam: Is enim l. c. p. 194.

pecu-

Observatio LXII.

Plerumque à Febre Peſtilenti *extinctorum interiora viſcera à phlegmone ſiderata reperta ſunt.* 1. Peſtis *& Febris Peſtilens ventriculum præſertim adoritur* 2. 3. 4. 5. *Carbunculus Peſtilens in ventriculo.* 6. 7. *In quadam Peſtilentia ſerpentes, lacerta.* 8. 9. *In alia vermes in corde reperti* 11. *Peſtis Bobus infeſta, quorum cyſtis fellis lapidea facta.* 12. *Bubones peſtiferi vermiculis ſcatentes.* 13. *Caro ſubſtrata in lethiferis uſtulata.*

§. 1. NOvi mulierem cui in pelliculas craſſas & glutinoſas non ſolum Lingua, ſed & Oeſophagus univerſus cum ventriculo, tandem & inteſtinorum tunicæ putruerunt. Hæc inter initia ſitiens magnopere, vinum auſterum & rubrum ſumpſerat in uno die, prope ad quantitatem librar. ſex, unde ſic illi guttur incanduit ut nec liquidiores cibos tranſmittere, nedum medicamenta potuerit: Obiit illa miſerrimo fato damnans humana præſidia, multumque impatiens, quod ne *potus quidem accipiendo* in acerbiſſima *Siti*, viam aut inſtrumentum commodum reperirent: Urina huic alba ſemper inter calores maximos totius corporis, in qua tamen *odor gravis* & piſculentus in dies augebatur, unaque fluebant primo furfuracea quædam, inde & *pellucula* magnæ, & poſtremo pus manifeſtum, villis, feſtucis, tuniciſque variis intertextum, Aderant *Singultus*, ructus aſſidui cum tanta doloris acrimonia circa præcordia, ut tanquam parturiens miſerrime clamitaret: Sed poſt deliria parva ventris torſio ſupervenit, ac primum fœtida purulenta dejectio, per ſedem incredibili copia profluxerunt: inde & ſanguis per os & per poſticum, cum dolore punctili vehementi: atque ita per acerbiſſimos cruciatus extincta eſt paulo poſt viceſimum diem.

Profecto ea membranarum defluxio, pro quantitate ſui, certum morituris prænuntium miſit, nam ex Hepatis, aut Pulmonis, aut Cordis ſideratione contingerant, ut etiam per Anatomen deprehenſum eſt: Pleriſque diſſecto corpore univerſa hæc viſcera; aut major illorum portio: nunc nigra, ut carbo quiſpiam viſa eſt; nunc ſuppuratis puſtulis plena: Fit enim faciliime ut per conſenſus tunicarum pituita concreſcens jugiter adhæreſcat, eademque ſalſior aut virulentior, ſubjectam œſophagi linguæque ſubſtantiam depaſcatur. *Gemma Coſmocrit. lib. 2. cap. 4.*

§. 2. Plerumque notavi Peſtem circa Stomachum prima ſedilia locaſſe: Quidam enim continuo Vomitu dejectus, dolorem capitis ingentem ſenſit, ac mox delirium, deinde & ſoporem per intervalla paſſus, xvj horarum ſpatio obiit, multis deliquiis præviis.

Optabam autem ſcire unde tam celeriter, tantoque ſympromatum furore oppetiviſſet, nec Chirurgus adeſſe cuperet, tandem cultro diſſectionem inſtitui, ac Stomachum illius inveni eſchara triplici jam perfecta pertuſum: Qualiter olim videram ſtomachum ancillæ perforatum quæ Arſenicum volens biberat. *Helmont Tumuli Peſtis p.* 109.

§. 3. Chirurgus Arenacenſis cadaver Peſte cum Vomitu mortuum diſſecuit, & reperit in ventriculo, à latere orificii ſuperiori, locum quendam longiuſculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat inſtar carbunculi: Has autem eſcharas ab inflammatione, & magno æſtu febrili ortas certum eſt. *Diemerbroeck. lib. 4. de Peſte hiſtor.* 15.

§. 4. Carbunculis ventriculum atque inteſtina affici poſſe, Naturæ ſcrutatores varii, fide digni, in cadaveribus apertis obſervarunt: nec vel experientia vel ratio contrariatur, hinc vomitus vel ſinguitus. *P. Barbette Tractatu de Peſte.*

§. 5. Neotericus quidam refert intus in corpore carbunculos, anthraces & exanthemata, qualia foriſecus efflorefcebant, apparuiſſe; Mihi hoc antea erat inauditum, credo tamen verum *D Gallus Eiſchbreuterus Epiſtola ad Geſnerum.*

§. 6. Carbunculus peſtilens non externas modo partes obſidet, ſed & quandoque interiores, utraſque interdum; Si cor prehendatur, nulla exterius nota apparente, mors præ foribus eſt ægris edendo, bibendo, ambulando, fato cedentibus: Si pulmo, diaphragma, aliáve reſpirationis organa occupentur, mors intra horas xxiv. obrepit: deficiente enim reſpiratione ſuffocatus æger extinguitur: Si cerebrum, phrenitis detinet & furor, ac tandem mors ſequitur: Si excretioni lotii deſtinatas partes venenum aggreditur, iſchuria ægrum necat: Lethale quoque eſt ſi ventriculum invadit, id quod accidit Gubernatori Nobilium puellarum in dicto *Hoſtel Dieu*: Erat is juvenis Monachus, proceræ ſtaturæ, erectæ, robuſtus & quadratus, Ordinis S. Victori ſacri, quem febris continua prehendit cum ariditate & ſcabritie linguæ quæ & nigra, ob ſummum interiorum æſtum & vapores putridos inde elatos, (ex vulgi enim ſententia, ſi impenſe calet furnus, ad ejus oſtium calor diffunditur,) linguam canis inſtar præ curſu anheli exerens: ſitis inextinguibilis moleſta erat, comite leipothymia, vomituritione, morte tandem triduo poſt ſuccedente & præcedentibus totius convulſionibus: Nobiles puellæ adeo celeri conſpecta morte & ſymptomatum vehementia, veneno interemptum fuiſſe aſſerebant: quamobrem dicto Xenodochio præfecti aperiri cadaver Monachi jubent, Ideoque Medicus & Chirurgus mecum convocati.

Eo diſſecto, in fundo ventriculi veſtigium ſimile ab impreſſo canterio actuali reperimus, cum eſchara vel cruſta unguis magnitudinis: reliqua ventriculi pars contracta erat & dura: Inde omnium conſenſu judicatus eſt ſublimatum vel arſenicum aſſumpſiſſe, viſa eſchara profunde penetrante: Dum vero cadaveris diſſectionem ſutura jungerem, plurimas nigras maculas hinc inde per corpus ſparſas adnotavi: tunc revocato cœtu, coram illis oſtendi purpuras eſſe vel exanthemata: Cum vero obſtarent Medicus & Chirurgus, pulicum morſus eſſe aſſerentes, negavi id ob multitudinem macularum, aſſumpta præterea acicula, eaque profunde plures in partes adacta, cutim elevavi, poſtea forficibus diſſecui, atque ſubdita caro nigerrima deprehenſa: Color præterea lividus conſideratus, naſi, auricularum, unguium, imo totius corporis ſolito nigrior; vultus præſertim ea immutatio ut vix agnoſceretur: Sic mutata ſententia unanimi aſſenſu relatum Monachum, Carbone peſtifero extinctum eſſe, non alio veneno. *Paræus Operum lib. 22. cap. 36.*

NOn externas modo partes) Quod & *Celſus* lib. 5. cap. 28. aſſerit, quanquam Commentator *Rubeus* obſtare, & merito videatur, cum externi ſigna afferat *Celſus*: Idipſum aſſerente *Plinio* lib. 26. cap. 1. qui duos Conſulares obiiſſe Carbunculo refert: quorum alter *Iulius Rufus*, Medicorum inſcitia ſectus, Alter Q. *Licinius Baſſus*, pollice lævæ manus evulſa acu ab ſemetipſo, tam parvo vulnere ut vix cerni poſſet.

§ 7. Ad militem quendam peſte laborantem, una cum Adolpho Fildar Chirurgo vocatus fui, huncque *carbunculos quatuor habentem & graviſſimis ſymptomatis infeſtatum invenimus, nempe ſumma anxietate & inquietudine, magna vitium dejectione cum crebris deliquiis & vomitu violento, qui jam per aliquot horas duraverat: Præſagio mortis facto, tamen antidotum exhibuimus, quod cum revomuiſſet, paulo poſt animam Creatori reddidit: Inter me & Chirurgum incidit ſermo de cauſa vomitus peſtilentis: cumque ego inter extera ſtatuerem illum plerumque induci à veneno peſtifero ventriculi tunicis, & imprimis ipſius orificio ſuperiori firmius infixo, eique magis quam aliis partibus communicato propter cordis viciniam, &c. Dixit ille hunc vomitum plerumque induci à carbunculis in ventriculi tunicis enatis, idque ſe ab experientia ſcire: nam ut illius vomitus cauſam certius cognoſceret, ſe aliquando cadaver Peſte cum vomitu emortuum, ac jam refrigeratum diſſecuiſſe, & in ventriculo à latere orificii ſuperioris inveniſſe locum quendam longiuſculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat inſtar carbunculi, quæ nigredo tunicas ventriculi tranſiens, æque foris quam intus conſpiciebatur: Etiam, ſi vellem, ſe quoque in prædicto mortuo milite illud demonſtratutum promiſit, Verum nobis non placuit irritare crabrones, & aperta abdominis cavitate contagii periculis non exponere: illud credere quam videre maluimus. *Isbrandus de Diemerbroeck de Peſte lib. 4. hiſtor. xv.*

VEriſimile eſt carbunculos interdum ventriculi tunicis non minus quam aliis viſceribus innaſci, ac multoties lethalem vomitum inducere: Verum ab hac tamen cauſa vomitum peſtilentem non ſemper dependere, vel inde liquet quod multi cum vomitu evadunt, quod fieri non poſſet ſi à carbunculis ſemper induceretur. *Idem.*

* (*Carbunculos quatuor habentem*) Solent hi Anthraces, ſeu carbunculi, in quavis corporis parte excitari, non certis partibus, quemadmodum Bubones, adſtringi; Solent iidem utplurimum puſtulæ modo primum ſe manifeſtare, & quidem, nunc albicantis, nunc flaveſcentis, lividioris, nigricãtis, quamvis ſemper ad nigredinem tandem abeant: Ardor inſignis adeſt ut pars affecta uri videatur ac rodi: nec diu puſtulæ ſpeciem ſervant quin mox Tumorem duriorem in universa ſui circumferentia oſtentant, ſicut in ſui medio & centro in ulcus excedens aperiuntur, quinimo ſæpenumero quaquaverſum ambulat & vicinas partes mire depaſcit, unde oculos nonnunquam inde excidiſſe notum eſt: Sed & poſt curationem ſubinde contingentem fœdæ ac prægrandes cicatrices remanent ob carnis multæ deperditionem: Caro autem omnis Anthracibus correpta corruptionem gangrænæ ſimilem patitur, ad internecionem namque integramque mortificationem deducitur. Enim vero, cum in Anthracibus ardor corrodens obſervetur, ab Acri illos fieri arguo, ergo vel ab Acido, vel à ſalſo lixivo, nec enim datur tertium: ab Acido lancinationes quidem ac roſiones produci notum, non item ardorem: A Salſo lixivo ardorem quidem rodentem produci teſtantur cauteria potentialia cuti admota: Ab eodem in peſtilentibus anthracibus ardorem urentem ac rodentem produci confirmat butyrum antimonii, ipſorum progreſſum & quaquaverſum ſerpentem vim ſiſtens, In illo autem adeſt acidum acre ſalem lixivum temperans & infringens: Acidum illud ipſi ineſſe evincit aqua ipſi affuſa, & ſpiritum vitrioli, philoſophicum dictum in ſe alliciens. *Franc. Sylvius, idea Med. Pract. append. tract. 2. §. 472.*

§. 8 Memoratu digniſſimum atque horrendum quod in Pannonia contigiſſe narrant, natas paſſim in humanis corporibus viperas ac lacertas anno 1540. quæ mille hominum in dies poſt cruciatus acerbiſſimos interficerent, nulla Medicorum arte vel induſtria ſuccedente. *Saxonia Panthei lib. x. cap. 1.*

§. 9. Eo ipſo tempore quo ſudorifica febris in Britania viguit, Pannonia propriam quoque humidæ peſtilentiæ vim fuit experta, dum non modo natas paſſim in humanis corporibus viperas ac lacertas narrant, &c. Sed altera Peſtilenti febre tunc quoque vexante: quam etiam nunc ſæviſſimam experiuntur, Theriodem, ſive vulgo Vermem vocatam, à

Vermium copia in cerebro ipſo magna ex parte redundantium: Cujus meminit *Iordanus* de Peſtis phænomenis tract. 1. cap. 9. *idem ibid. cap.* 38.

§. 10. Anno 1637. quo ſereniſſ. Dux Saxoniæ *Bernardus Weimar* Burgundiæ Comitatum invaſerat ingenti clade, corpora utrinque cæſa aërem putore adeo infecerant, ut Peſtilenti febre multos paſſim abripi notaverit Vir principis dignitatis: Hominum & equorum cadavera non alia ſtragis indicia aperta exhibebant præter Jecora Bufonibus ſcatentia: Miaſma illud peſtilens, intro cum aëre ſuſceptum, ſeminiis ejuſmodi infectum ſimilia animalcula in corporibus gignere potuit. *Ex communicatione Excellentiſſ. & Nobil. D. Stoffelij Sereniſſ. Principum VVitterbergenſium Conſiliarij & Ephori.*

§. 11. Vermes aliquando in Peſtiferis febribus, in ventriculis cordis fuiſſe genitos audivimus ab hominibus fide dignis, qui ejuſmodi ægrotantium cadavera ſecuere, quamvis veriſimile ſit raro admodum iſtud contingere. *Vidus Vidius junior de curatione membratim lib. 7. cap. 1.*

§. 12. Tota cyſtis interdum lapideſcit, quod teſtatur *Fernelius* lib. 6. Pathol cap. 5. qui in decrepiti cujuſdam ſenis cadavere, loco veſiculæ felleæ lapidem invenit: In Polonia olim innumeri Boves exorta quadam Peſte interiere, in quorum cadaveribus diſſectis nihil fuit repertum, niſi quod veſicula fellea tota in lapidem fuerit converſa. *Gothofr. Mœbius Fundam. Med. cap. 16.*

§. 13 Didici ab *Athanaſio Kirchero* peſtiferos Bubones vermiculis ſcatere, quibus tempore peſtis aër refertus eſt: iiſque adeo exilibus ut ſolo ſmicroſcopij adminiculo deprehendi poſſint *Monconis in Ephemerid pag. 62.*

§. 14. Dum Pariſiis in Noſodochio dicto *l'Hoſtel Dieu* artem Chirurgicam facerem, Peſte laborantes ægros inviſi, atque in quibuſdam tumores in emunctoriis apparentes poſtmodum deliteſcentes animadvertens, morte ſubſequuta, Curioſus in parte indagavi cauſam, alteque adacta novacula, deprehendi carnem uſtulatam, quaſi à ferro candente inuſtam. *Paræus Operum lib. xvij cap. 36*

* TUmores in Emunctoriis apparentes] i.e. Bubones: Tria licium autem Bubonum apud medicos fit mentio, (*inquit Franc. Sylvius Append. ad Praxin Tract. 1. §. 463.*) Peſtilentialium, Venereorum & non malignorum dictorum, ſcil. ab affectibus comitibus, malignis vel non malignis; Bubonum vero omnium cauſa cum ſit ſanguis ob ſuam acrimoniam, vel viſciditatem, vel aliud vitium in conglobatis glandulis hærens (*vide Scholia ad §. 2. Obſ. 9.*) atque illas in tumorem attollens, accedentibus pro vitii diverſitate ſymptomatibus diverſis, conſideranda Peſte affectorum cætera ſymptomata, quo vitium ſanguinis determinetur; Ubi notandum difficilius ad ſui maturationem deduci Bubones Peſtilentes quam alios, & dolorem ardoremque moleſtiorem habere ut plurimum comitem, Ex ardore autem Bilem, Bilioſumve humorem, h. e. ſale volatili conſtantem peccare merito judicamus; Quinimo in Peſte, quam alias, magis in culpa eſſe hunc ſalem facile agnoſcet qui modum quo fit inflammatio conſideraverit, cum ſcilicet ſanguis vel in extremis vaſis obſtructis ſtagnat, vel ex iiſdem quacunque de cauſa apertis effuſus aut in partium ſubſtantia, aut in cavitate aliqua colligitur, & parte ejus maxime ſpirituoſa ſecedentes reliquæ acidæ ſalſæque acriores factæ in ſeſe agunt vitioſæ, & ita quidem ut ſe mutuo alterent: imo uſum animali debitum corrumpant, imo in pus nunc laudabile, nunc vitioſum mutent: Si proinde in non maligna dicta Inflammatione Acidum ſanguinis tandem ſuperat ejus Amarum, nonne dicemus probabiliter in maligna idem deſiderari, & minus potens tunc eſſe Acidum, hoc eſt in malignis peſtilentibuſque Bubonibus ſanguinem abundare, magis quam decebat, Bile, habere ſaltem ipſam actionem, aut humorem ſimilem, ſale puta volatili & acri conſtantem, minus autem Acidi continere; Ex noſtra autem ſententia Venenum Peſtilens in tali Sale volatili conſiſtit.

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

Hectici anatome cujus cor flaccidum exſuccum, pericardium aqua deſtitutum.

APerto coram Prætore cadavere hominis quadragenarii, à temperamento & victus ratione ſtrigoſi, x aut xii. diebus poſt vehementes inflictos ictus mortuo, unde citra vulnera plurima excitata ecchymomata, Reperi cordis involucrum aqua, quæ illi ex naturæ lege ineſſe debet omnino deſtitutum, Cor vero omnino flaccidum, exſuccum. *D. Caronius in Zodiaco med. Gallico. p. 128.*

Observatio II.

Quartanarii defuncti cor pallidum, flaccidum ſanguine deſtitutum repertum eſt.

VIdua quædam, annorum circiter 63. per tres quatuorve ſeptimanas *febre Quartana duplici* laborans in motus denique convulſivos incidit, ac deinde mortem obiit.

Poſt obitum cordis parenchyma videbatur colore pallidum, prorſus flaccidum, ſubſtantia ſua carnoſa ita abſumpta ut nihil ferme præter venarum & arteriarum filamenta ſub membrana latentia apparerent, Et in ventriculis vix ſanguinis nigri quicquam nec in pericardio ſeri quid inventum; magnis enim Domina hæc terroribus, mœroribus, atque curis confecta fuerat. *Joh. Helwingius Obſ med. 69.*

M*Otus convulſivos*] Spaſmos qui hypercatharſi, immenſis hæmorrhagiis ſuperveniunt aut moribundis accidunt oriri ait Willis Tractatu de Affect. hyſtericis & hypochondriacis, non ex Naturæ irritatione, ſed ex nimia tum ipſius, tum facultatis animalis proſtratione, quippe in magnis languoribus ſpiritus animales plurimum diſtracti, aut abſumpti, ſolitam in nervoſo genere tenſitatis ſive irradiationis filum ac continuitatem ſuſtinere nequeunt, quare ab invicem divulſi, ac quaſi in manipulos fracti, dum rurſus aduniri queant, nixus motivos ubique diviſos, & quaſi per ſubſultus ineunt.

Terroribus, Mœroribus] Mœrores, terrores, curas ad Quartanam diſponere non eſt dubium, cum pituitæ, à qua nempe fermenteſcente febris illa non minus multoties oritur, & quæ polypoſis concrementis per quam adcommoda eſt. ut & acidi ſucci proventum augeant: Quin & pathemata illa non ſanguinis tantum generationem retardant, ſed ſpiritibus vitalibus & animalibus, eoſdem depaſcendo & ſuffocando, bellum indicunt, adeoque tandem ipſas eorum officinas contabeſcere faciunt: Hinc Hipp. 6. Epid. ſect. 8. de humano animo teſtatur, quod ſi una cum morbo incenſus fuerit, corpus depaſcatur: Imprimis vero carnoſam cordis ſubſtantiam ſucco & vigore ſuo exuunt graviores animi impetus, non ſecus ac reliquas etiam corporis carnes ab iſtis marceſcunt & macreſcunt, id quod vel externa taliter affectorum facies ut plurimum docere poteſt.

Observatio III.

Quartana febris lethalis, à bile atra in cavitate ventriculi & ejus venas occurrente.

QUartana Febris Sereniſſimum Ducem Primo ſimplex invaſit, quæ tum à Medicis parvi penderetur, præcipue quod iiſdem diebus nonnulli ſeniores Quartanam quarta acceſſione evaſiſſent, quæ res mihi nova non erat, quoniam alios etiam ſenes ita convaluiſſe obſervaveram: At hæc quarta acceſſione duplex facta eſt, & longiores valde acceſſiones habuit, ſub qua, ac præſertim ſub frigore atrum humorem evomebat, illumque valde acidum & ferventem ſed non admodum multum, cujuſmodi à me in diſputatione eſſe in ventriculo judicatum: Quo porro vomitu poſt paucos dies quieſcente, triplex ipſa febris extitit, quæ acceſſionibus adeo longis eſſent ut continuarentur, nec multo poſt continua penitus eſt effecta, ac ſine ullo frigore increſcebat, ſemper quidem major facta uſque ad finem vitæ: Tanta ſcilicet fuit congeſta in eo illius humoris copia, ut jam amplius à natura non poſſet ejici, & demum ne è venis quidem propelli, minus in illis à putredine ſuſtineri: quemadmodum facile pro viſu fuit conſiderata ea corporis conditione quæ in diſputatione deſcripta eſt, adeo ut cum primum mihi allatum eſſet ipſum quadam levi febre initio correptum eſſe, quam medici occaſione deſtillationis fuiſſe dicerent, ego eam & quartanam fore, & homini necem allaturam pro certo affirmavi, quanquam alii ſalutem diu pollicebantur, poſtea vero ſæpe modo ſalutem in propinquo eſſe, modo mortem inſtare ajebant, ut ipſi in hanc vel illam acceſſionis partem incidebant, & quoties jam de ſalute deſperandum videretur, tunc febrem eſſe malignam & venenoſam dicebant, atque ad bezaar cor fugiebant: malignitatis tamen nulla evidentia ſigna erant, nam niſi ad extremum vires nunquam aperte imbecilles cognoſcebantur: Sub febris quidem compreſſionibus, ut fere fit, pulſus, & alia virium imbecillitatem præferebant, tunc vero medici ſerio mortem in limine eſſe dicere, & venenoſitatem imo venenum, eſſe in cauſa aſſeverare, & cum non poſſe noctem inſtantem ſupervivere aſſerere: qui tamen paulo poſt calore febris emergente ſalutem certiſſimam, & in proximo affirmabant & interdum quinque tantum dies ad integram valetudinem & vires recuperandas poſcerent, quæ res non ſemel ſed pluries iis contigit, ut ſæpenumero eadem die repugnantia loquerentur: Ibi ego ex præteritis acceſſionum rationibus futuras compreſſiones prævidens, horaſque earum prædicens, tum terrores & reſponſa medicorum iiſdem horis futura ante oculos ponens videbar vaticinari, melioribus tamen horis ſemper eundem mortis metum profeſſus: Quæ porro mors ſub acceſſione incidit, ſub compreſſione primum viribus collapſis, ſtrangulatiſque, ſub calore poſtea paulatim diſſipatis.

Extincti ergo corpus cum eſt diſſectum, Ventriculum habuit atro ſucco plenum, tanta copia ut vix calice comprehendi potuiſſet: Per mortem nimirum laxatæ venæ humorem elabi permiſerunt, venis ventriculi valde magnis & atris: ipſius vero humoris nigredinem rubor aliquis occupabat: Splen erat exiguus, quemadmodum in diſputatione vidiſti à me conjectatum: Jecur valde firmum & ſolidum, nec tamen magnum: Habitus corporis admodum carnoſus, & adeo pinguis, ut pinguedo omnia inteſtina & viſcera occuparet, maxime quidem renes & cor; ea vero pinguedo, qua omenti eſt, ventriculum totum amplecteretur. *Guarinonius Conſultat.* 388.

A*Lios etiam ſenes &c.*] Recordor me aliquos decrepitæ ætatis vidiſſe ſimplici febre Quartana extinctos, eaque intermittente, qui ſub horrore maxime illo concurrente deceſſiſſent: In hac inquam febre vires nunquam malignitatis indicia præbuere, nunquam urinæ ipſæ, quæ exuſtionis ſolummodo indicia contineret, non etiam mali generis putredinis, ut feciſſent ſi fuiſſent conturbatæ aut perturbatæ, nullum delirii genus habuit, quamvis caput interea valde afficeretur, ne poſtremis quidem diebus, quibus per ſpirituum conſumptionem, & refrigerationem ab halitibus melancholici humoris, una cum defectu ſpirituum inductam facultates cerebri infirmabantur: ut enim imbecillitas ad frigus & defectum ſpirituum ſequitur, ſic perverſio & perturbatio actionum ad putridos vapores, præſertim vero cum illi ſunt multæ putredines. *Idem.*

OB-

Observatio IV.

Febris Hemitritæus à ſcirrho hepatis & exulceratis Pulmonibus ortus.

PUella annos circiter v. nata anno 1643. ab aliquo tempore morbillis laborabat, ex quibus 20. Maj. incidit in Hemitritæum, per cujus totum decurſum *adſtrictionibus alvi* continuis ut & *doloribus circa regionem hepatis* atque *dyſpnæa* ſummopere divexebatur, ex quo nihilominus convenientibus medicamentis debite adhibitis ad tempus fere convaluit: donec tandem 7. Junij recidivam paſſa, inter alia de *ſummo dorſi* cum comite cutis excoriatione, ac regionis *ventriculi* dolore conquerebatur, adeo ut his in dies auctis corpus atque vires interim magis magiſque conſumpta atque fracta nimis mature inopinato acceleraverint mortem.

Aperto corpore deprehendimus 1. Omentum dilaceratum inferius delapſum, Colon inteſtinum & ventriculum deorſum extra ſedem ſuam propulſa, inflata, Hepar magnum ultra modum, ſcirrhoſum, Ita ut pondere quatuor libras ſuperaret, extendebatur uſque ad Lienis regionem, imo infra eam: Veſica bilaria albicans erat non turgens, atque in hujus fundo materia viſcoſa: parenchyma Hepatis ſuperne, ai regioni diaphragmatis, quæ circa dorſum eſt, per latitudinem, adnatum erat valide: Ren dexter duplo major ſiniſtro: In thorace, dextra Pulmonum pars corruptioni jam proxima, pluſquam mediam pectoris partem occupabat, ſiniſtra vero omnino erat abſumpta & in pus commutata, quod in mediaſtino ſuperne, infra & ad latera adnato, veluti in ſacco compreſſo, erat concluſum, quod etiam poſt factam inciſionem proſiliit: Cor denique non erat pendulum, ſed ſurſum compreſſum, ab hepatis magnitudine comprimente Diaphragma & Inteſtina, ac in ſiniſtra parte magis locatum. *Mantiſſa ad Obſervat. Plateri pag.43.*

Observatio V.

A Sanguinis miſſione febris extinctio non ſemper expectanda.

REfrigerationis ſanguinis gratia ſolum ſanguis non eſt mittendus; Probatur exemplo Cardinalis Toletani, in cujus cadavere nullus fere ſanguis, febris tamen ad extremum uſque duravit halitum. *Rolfinckius M.m. ſpec. pag. 372.*

Observatio VI.

Tertiana febre decumbenti à crebriori vena ſectione, vaſa omnino exhauſta fuere.

FEbre Tertiana decumbenti medicorum conſilio vicies ſepties vena fuit aperta; qua ſanguinis profuſione cum mortem acceleraſſent, aperto cadavere ne guttam quidem ſanguinis inventam fuiſſe publica fuit fama. *Rolfinckius mech. ſp. p. 384.*

Observatio VII.

Diaria febre extincti cadaver exhibuit Lienem maximum, totum epigaſtrii ſpatium occupantem.

ANno 1633. Monſpelij in Noſocomio fuit cadaver ruſtici Diaria febre demortui diſſectum; In quo inventus Lien ingentis magnitudinis, ac ponderis duodecim librarum. Occupabat enim totum ſub epigaſtrio ventris ſpatium, ut & ad Jecur quodammodo allideret. *Iohan. Helvvigius Obſerv. Med. 98.*

Observatio VIII.

Febres acutæ raro ſola putredinis ratione ſunt lethales, ſed ob adjunctum Tumorem, aut grave vitium internum.

FIeri in morbo alia poſſunt quæ citius mortem moliantur, nam ad febres, quæ ex ſe morbi ſunt, neque alios morbos ſequi cogantur, morbi alii ſæpe accedere conſueverunt; natura à putredine & copia vitioſorum humorum laceſſita, & ſe exonerare coacta, humores vero etiam continere certis ſedibus non valente: Etenim partibus externis corporis denſioribus & adſtrictis factis, humorum excitatio aut expreſſio ad interiora convertitur, & viſcera petit, præcipue vero *Pulmones* propterea quod laxiores aliis partibus ſunt, Et *Cor*, quod facile ſua agitatione & calore, cum bono ſanguine malos etiã humores ad ſe ſub febribus adducit, per facileq; eos repellens in pulmones intrudit. *Quam rem nos vidimus creberrime cadaveribus reſectis;*

rara enim inveneritis corpora quæ ſola putredine extincta ſint, febre omnia etiam per acutiſſimas febres extincta cum Tumore aliquo, aut alterius generis vitio in viſceribus inveniuntur. Mitto enim quod *Pulmones* ſemper invenietis colore purpureo, præſertim verſus dorſum, & venis admodum nigris, nam hoc è defluxu ſanguinis è corde, illuc etiam poſt mortem facto evenire poteſt: Vos invenietis ſæpe Pulmonum corpus durum aliqua ſui parte, ipſisque pleniores, & non raro pus continere, & interdum etiam cum gangrænæ notis & ſphaceli, ubi fere membranæ pulmonum tam ſuccingenti coſtas, adhæreſcunt, ut ab illa niſi per inciſionem ſeparari, altero ſaltem in latere, tam quam humor lentus à putredine exſudans, cum ſpiritu intro extraque ductus ſic illas partes conglutinet atque colliget, calore maxime humorem lentum & firmum reddente, adeo ut credere quis poſſit membranas ſic ab origine fuiſſe conjunctas, certe deduci non poſſunt niſi lacerentur, aut novacula diligenter adhibita interſecentur: Videbitis in aliis ſæpe *Iecur* mutatum, aut durum, aut fractu facile, cum eoque lienem ſæpenumero affectum, at interdum: Aliquando invenietis *cerebrum* aliqua corruptione depravatum, ſæpe venis admodum nigris, in iis maxime qui delirarint, Aut pituita multa onuſtum cum ſomnos & ſtuporem habuerint *Guarinonius Conſultat.* 549.

Observatio IX.

Febris continua ab inflammatione ſiniſtri Pulmonis in putredinem abeunte & Abſceſſu Iecoris.

Anno 1657. menſe Martio obiit Dominus Belliévreut, primarius Pariſiis Præſes tum errore proprio tum Medicorum inicitia: Genio indulgebat, ſanguinei erat temperamenti, plethoricus, ἀιμοφόβος, mediæ artis regulis parum auſcultans, Tribus ante obitum menſibus podagra prehenſus eſt, illi jam pridem moleſta, neque ſanguinis miſſio facta eſt, ratione urgentis frigoris: Vide quam egregie ratiocinabatur adulator V. qui illi erat à conſiliis medicis? Omnino neceſſaria erat venæ ſectio, ſed maxime hyeme, ob prohibitam inſenſibilem tranſpirationem, Podagra citra ſanguinis miſſionem defuncto Eryſipelata toto corpore ſuborta ſunt, indicium ſanguinis in vaſis æſtu perciti; ceſſerunt illa admotis nonnullis topicis remediis: Exacto ſextiduo intenſus ſuccedit catarrhus, originem videlicet præbente plethorica conſtitutione, neque tamen ideo celebrata fuit phlebotomia, Purgationem in catarrhi declinationem diſtulit æger, quæ intempeſtive ſuſcepta eſt, à cathartico enim omnia conturbata ſunt; Poſtmodum febris continua ſuccedit, una cum catarrho in pectus decumbente, quare decumbere coactus fuit: In ædibus ſuis habebat medicum ſed nomine tenus, in *partibus* ſcilicet ut exiſtimo, *infidelium*, qui pertinax fuit in ea ſententia, & hæreſi ſanguinem non eſſe educendum, ratione urgentis frigoris: Accurrit illico *Valotius* comitibus duobus aliis medicis, qui plurimas inſtituerunt ſanguinis miſſiones, ſed intempeſtivas, præterierat enim idoneum tempus: Noſodochiorum ægrorum felicior eſt conditio; Octava die exhibitum à Medicis neſcio quod catharticum, à quo adauctum malum: Quia vero de inſignibus doloribus internis conquerebatur, Laudanum præbuerunt, quod nihil aliud eſt quam Opium, aut potius venenum fucatum: Ne vero abrumperetur Sacramentorum ſeries, datum & vinum dic venenum, Emeticum; Fiduciam adhibebat Illuſtris æger vir ſuæ ſpontis Acumini ingenii proprii & proſperæ fortunæ, cætera contemnens, mors tamen obrepſit, nemini declinanda. Munere præſtantiſſime functus eſt, deſiderium ſui omnibus relinquens.

Aperto defuncti cadavere, repertus eſt Pulmo ſiniſter putridus, cum Abſceſſu Jecoris, quæ nullus medicorum ſuſpicatus erat. *Guido Patinus Epiſtol. Gallice editarum* 66.

Observatio X.

Febris Leipyria citra viſcerum inflammationem à ſola humorum malignitate, ob variolas ſuppreſſas.

Filius N. tres annos natus laborare cœpit febre acutiſſima, quæ ſtatim ab initio ad vigorem pervenit; aderat perpetua ſitis & inextinguibilis, quæ ab initio ad finem perſeveravit, & intra quinque dies extinctus eſt: extremorum frigiditas ſæpe apparuit, & poſtremis diebus perſeveravit, ita ut febrem Leipyriam referret.

Aperto cadavere nulla inflammatio apparuit in ventriculo, inteſtinis, aliave parte, cujus magna erat ſuſpicio ex ſymptomatis propoſitis: Et cum nulla cauſa appareret tantorum ſymptomatum, omniaque ſymptomata eſſent bene conſtituta, exiſtimavi gravia illa ſymptomata a maligna & venenata qualitate prodiiſſe, Ex variolis nimirum tunc temporis graſſantibus, quas puer ille non potuit excludere, ob nativam quandam imbecillitatem, & veneni vehementiam. *L. Riverius cent.* 2. *Obſ.* 85.

Observatio XI.

In cadaveribus eorum qui febribus malignis extincti ſunt coagulatio ſanguinis non ſemper reperitur, ſed inflammatio viſcerum.

EGo aliique mecum non ſine valetudinis damno in cadaveribus febre maligna & petechiali interemptorum diſſectis, non coagulationem hanc ſanguinis in ventriculis cordis & vaſis majoribus invenimus, ſed potius Pulmonum, Hepatis, Meſenterij aliarumque partium interiorum inflammationes deprehendimus, de qua re videri poterit *Spigelius* de Hemitritæo. *I. Jacob. VVepferus Tract. de Cicuta aqu. cap. 5. pag. 53.*

AN coagulatio indubiæ veritatis ſit? non diſceptabo, non poſſum tamen non addere me hæmorrhagias narium, uteri, renum, tum Patavii, tum in his oris, eaſque periculoſiſſimas & enormes ſæpe evenire obſervaſſe, nonniſi à ſanguine tenuiſſimo, admodum fluxili, ſervidiſſimo, extrema arteriarum capillamentorum oſcula reſerante, quam in virgine jam letho vicina nonniſi ichthyocolla in juſculis carnis, & aqua pro emulſione amygd. dulc. cocta, ſcil. ſanguinem incraſſando, compeſcere valuimus; quod poſtea in aliis caſibus facere conſuevimus non ſine exoptato ſucceſſu: præterea cuidam in principio hujus febris venam ſecari curavi, verum tantum abſuit ut coagulationem aliquam animadvertere potuerim in ſanguine, ut fibroſum quoque nulla ratione, longo tempore, quovis in loco repoſitum concreverit unquam: id poſtmodù aliis temporibus comperi, quamvis rarius in febribus malignis, & fere nunquam niſi primo die venæ ſectionem, & quidem ſolummodo in plethoricis & aſſuetis, urgente ſimul pleuritide &c. nunc ſuadeam. Exc. tamen S. *Pauli* in *παραβάσει* de vera, unica & proxima cauſa febrium malignarum & Petech. eſſe ſtatuit coagulationem ſanguinis intra vaſa: Sed ſi qua aliquando occurrit cruor concretus, non multum abſimilis fuit illi qui in violenta morte, aut alio aliquo morbo interemptorum cadaveribus omnibus frigefactis reperitur: At poſito ſanguinem in his febribus coagulari ac propterea minuta vaſa pervadere non poſſe, neutiquam tamen id à frigore fit, neque illa congelatio quædam reputanda eſt; nam ipſemet S. *Pauli* l. c. §. 19. calorem in ſanguine, qui ipſiſſima febris eſt. poſtquam calorem febris ephemeræ comparavit calori in liquore à balneo vaporario, in Synocho imputri à balneo Mariæ, in Putrida à balneo Arenæ, in maligna & peſtilenti ſimilem ſtatuit ab igne aperto protecto, Et licet doloſe benignus & blandus plerumque appareat, inſigniter tamen penetrantem & adurentem contendit §. 14. ſc. à ſero & ſanguine aduſtis, ut refert §. 17. Et quis tota maſſa ſanguinea ſupra modum efferveſcente particulis gelidis locum ſupereſſe in animum inducere ſibi poſſet? Unde etiam dictus *Pauli* nullibi tales admittit, ac potius coagulationis cauſam à ſalino principio derivat: Clar. D. *Francaſſatum* refert D.D. *Elsholtius* in Clyſmat. nova, in venam jugularem & cruralem animalis injeciſſe aquam ſeparatoriam ſed debiliorem, animal actutum interiiſſe, omnem ſanguinem coagulatum magis in vaſis quam circa inteſtina fuiſſe: Apud D. D. *Leiſnerum* leguntur liquore nitri in ſanguine ſcorbutici productæ, unde conſtat coagulationem à calidiſſimis in ſanguine Mici: *Interea obſervationes illa merentur ut attente conſiderentur magni momenti in re medica, optandumque foret ut plures ſolertiam in experiendo oſtenderent, certe non tot frigida & jejuna ſæpe è cathedris reſonarent*. Ex obſervationibus his hoc quoque notatu dignum eſt Sal tartari in cane ſanguinem fluidiorem & ſolito rubicundiorem effeciſſe. l. 4. ſpir. ſalis armon. in ſcorbutici ſanguine nullam mutationem Obſerv. t. ut nec in phthiſici Obſ. 2. effeciſſe: in alio ſcorbutico cum lapide hæmat. d. colorem intendiſſe; in hæmoptoici grumo nihil impreſſiſſe: Ex quibus patet non omnia ſalia coagulare, ſed ſolummodo acida, Alkalica fundere potius & colorem intendere, quod quoque fecerit ſpir. ſalis armon. colorem rubicundiorem parando, ac ſi Alkalicis magis cum ſanguine convenirent quam ut illum deſtruerent, ſi ſolummodo non in magna copia immixta ſanguini fuerint: Alias ſerum ſanguinis calor quoque conſpiſſat quod non ſolum videtur ſero ſanguinis ſeorſum in patina prunis ardentibus ſubjectis calefacto, ſed quoque in pleuritide & febribus putr. ſanguine v. ſ. emiſſo, qui dein a ſæpe nunc ſub flava, nunc gryſea, nunc ſubviridi pelle obducitur, vere hujus ſobole Idem in catarrhis, coryza, & broncho, in vulneribus, & ulceribus quando materia dicitur, concoqui conſpicitur. *Idem.*

Observatio XII.

Febris maligna petechiali extinctus oſtendit vitium Iecoris, veſica fellea lapillis obſtructa; ventriculi materiam vitioſam in cavitate & venis continentis: Pulmonum ſanguine melancholico refertorum, Cordis flaccidi, liveſcentis, &c.

CUm Reverend. & Illuſtr. Princeps Henricus Julius, Halberſtadienſium Epiſcopus, Dux Brunſvvicenſis, &c. 7. Jul. ad convivium invitatus eſſet, ſub aperto Jove ad multam uſque noctem bibiſſet, videbatur tandem dolorem aliquem ex redundante crapula circa ventriculum manifeſte ſentire: Domum delatus vomitum ciere nitebatur, verum cum ſe incaſſum agere videret, ſomnum ad matutinas horas protraxit: Sequenti die *in omnibus membris laſſitudinem* & veluti fractionem ſentiebat; aderat prætera febricula quædam furtiva; Ego perſuadere conabar, ut quo citius, eo melius, præmiſſo aliquo vomitorio, ad venæ ſect. animum applicaret, ſed Princeps Illuſtriſſ. faſtidio medicamentorum ductus conſilium rejecit, quin perſeverans in ſolita victus ratione morbo veteratori & ludioni liberiorem in corpus libidinem exercendi copiam fecit: Et jam quarto die etſi videret fieri aliter non poſſe quam ut lecto committeretur, nullo tamen modo ad vomitorium aut aliud remedium perſuaderi potuit: Antecedente tamen nocte ab exhibito extracto Bezoartico (etiamſi non omnino rationabile videretur) pro eliciendo ſudore, ſudor exivit non admodum copioſus, ſed tenax & quodammodo glutinoſus: Altero ſtatim à ſudore die venam communem in dextro brachio ſecari voluit, unde ſanguinem aterrimum maximeque glutinoſum, ad ℥vj. circiter extraximus: Tum vero prima vice morbi vehementia apparuit, & manifeſtabatur magis *Febris continua maligna*, correſpondens duplici Tertianæ, ob exacerbationes quotidianas, quæ bis etiam in

die exoriebantur, ſemper à prandio pejus habebat: aderant vigiliæ nocturnæ interruptæ, Vomitus & diarrhœa bilis porraceæ & æruginoſæ, cum craſſiſſima pituita adjuncta: Aderat *Singultus* omnium graviſſimus & prope incomparabilis: Cum animadverteret *Princeps* primam ſtatim noctem, eamque criticam ſibi adeo moleſtam fuiſſe, conſenſit tandem duos alios advocari medicos, die à morbo 8. Illi in eandem ivere mecum ſententiam hujuſmodi naturæ conatum per vomitum eſſe imperfectum: Dedimus pro Digeſtivo aliquoties juſculum alteratum cum ſyr. acetoſo ſimplici ad juvandam vomitionem quod aliquoties eduxit materiam viridiſſimam & maxime æruginoſam. Porro cum illud non ſufficere unum videbamus, & in hypochondriis veniſque meſaraicis *magnas* inſuper *obſtructiones* advertebamus, ad medicamentum aliquod ſolenne pro pravorum humorum pleniore eductione progreſſum facere animati fuimus, Quod cum renueret Illuſtr. vix obtinuimus ut ſequenti die infuſio agar. & rhei cum mechoac. & Syr. diaſer. in exiguam quantitatem redacta ſumeretur, quæ aliquid præſtitit, ſed non ad voluntatem noſtram; quare reliquum clyſteribus repetitis ſuppleri oportuit: Ventriculi autem affectiones & *Singultus* pergebant, cum perpetua urinarum cruditate, pulſuque admodum debili: Suadebat ratio præparare & purgare materias illas, ſed vix topica ferebat Princeps: Inſcio exhibuimus infuſionem mechoac. cum modico Tart. præparati in cereviſia factam, qua exigua vacuatione multum juvabatur, & ſpes erat omnino, ſi obſequutus amplius fuiſſet, futuræ ſanitatis, verum ſe ſublevatum quodammodo ſentiens, etſi febris perſeveraret eadem, magis magiſque intrinſeca medicam. damnabat, ſolis topicis & bezoarticis contentus: Hinc creſcente pravorum humorum copia & malignitate, perſeverante ſingultu, urinis crudis, pulſu debili, circa iij. cœperunt per univerſum corpus erumpere puſtulæ quædam latæ, partim petechias, partim variolas, partim morbillos, etiam aliquid aliud referentes, ſed prope omnes rubræ & pruriginoſæ ſupra cutem manifeſte elatæ, cum levi delirio; uſi frictionibus, cucurbitulis dorſo & inferioribus partibus applicitis, unde ſanguis primo aterrimus & craſſus exiit, & ſic à delirio ulteriore liber evaſit; Atqui cibum admittens nullum, ſenſim labentibus viribus, auctaque malignitate manifeſte, XXII. morbi die placide obiit.

Cadaver apertum eſt, & 1°. Pinguedo exterior omnino lutea apparuit, ratione continui caloris. 2. Inteſtina flatuum plena, attamen bene colorata. 3. Renes pulchri & vividi, niſi quod in ſiniſtro aliquod exulcerationis initium apparebat. 4. Jecur in ſubſtantia quidem bonum, ſed in colore ciceribus rubeis aſſimilatum. 5. Veſica fellea repleta decem levibus lapidibus, extra luteos, intus nigricantibus, qui tamen facile diſſolvuntur, minima vero bilis portio inventa. 6. Ventriculus ſatis quidem magnus, ſed extra lividus; apertus materiam continuit ad ℥vlij. circiter coloris ſanguinei, non tamen ita rubeſcentis, ſubſtantiæ craſſæ cum parvulis quibuſdam fruſtulis miſti coloris: Hanc quidem materiam omnes ἰμοψύχως judicavimus cauſam fuiſſe præternaturalis iſtius *Singultus* & deſtructi appetitus: Et certè erat iſta maligna omnino, & judicio noſtro nullomodo probanda: ſit vero illa in corpore ipſo ex naturæ erroribus progenita, aut potius aliunde deforis cauſata, non determinamus; Venæ porro ipſius ventriculi ejuſdem plane cum materia intus contenta coloris inſigniter apparebant; membranæ vero ſine carne tenues erant & ſubtiles. 7. Lien parvus admodum & flaccidus: inde judicavimus Jecur à materiâ melancholicâ non bene potuiſſe purgari. 8. Thoracem quod ſpectat, Pulmones ſanguine melancholico referti & tumidi, unde *dyſpnœa* circa finem morbi. Idem aſperſus erat maculis hinc inde viridicantibus, cum albedine quadam circumcirca manifeſta. 9. Cor admodum parvum & flaccidum, coloris liveſcentis, ſucci pauciſſimi & nigerrimi. 10. Guttur & œſophagus purus & omnino mundus: 11. Cerebrum pulchrum quidem & copioſum in ſubſtantia, ſed in dextra potiſſimum parte nonnihil inflammatum unde venæ valde inflatæ & rubicundæ apparebant. *G. Theophilus Bierlingius Adverſar. curioſ. cent 1. Obſ. 1.*

I *N omnibus membris laſſitudinem*] Laſſitudo ſpontanea triplex ſtatuitur, una Tenſiva, qua extendi videtur corpus, orta à plenitudine vel copia humorum fibras diſtendente: Altera ulceroſa, ubi ægri, cum moventur ulceroſo ſenſu afficiuntur; ex humoribus acribus & pungentibus ac quaſi vulnerantibus cutem & ſubjectam carnem excitatur: Tertia contundens vocatur, quando ægri moventur ſibi omnia membra conquaſſata & contuſa arbitrantur, & calorem cum motu & tenſione ſentiunt: Oriri creditur ab humore vitioſo copioſo transfuſo in totam corporis molem, qui muſculos excalefactos ita attollit, ut phlegmoni perſimilis affectus videatur: At cum in Laſſitudine ſpontanea, pleraſumque Febrium intermittentium comite idem ſit moleſtiæ ſenſus qui in ea quæ corporis motum vehementem aut diuturnum conſequitur, quo & animales ſpiritus conſumuntur, & muſculi exercentur multum fatiganturque, neceſſe eſſe indicat *Franc. Sylvius* App. tr. 10. §. 369. ut aliquid alterutra vel utrique ſimile accidat corpori per talem febrem intermittentem: Intermittente autem febre non raro ſpiritus animales copioſe conſumi, aut ipſorum ſaltem productionem novam impediri certum eſt; Unde non mirum cenſet ſi tunc ægri patiantur laſſitudinem talem qualem ſolet producere animalium ſpirituum conſumptio, motum vehementem aut diuturnum corporis ſubſequens: Sed præter hanc cauſam in febribus Intermittentibus aliam ſtatuit, Humorum nempe halituumque multifariorum & quidem vitioſorum, tranſlationem quaquaverſum, ad ipſoſque adeo artus; artuumque muſculos, muſculorumque membranas, cæteraſque partes valde ſenſiles quæ ab ipſis tum gravantur, tum roduntur ac intra mordentur, adeoque non minus defatigantur ac ſi motu diuturno ac vehementi eſſent exagitatæ: quoties namque diutius, ſimulque vehementius agitatæ ſunt ac notæ partes, toties dolore lacerante urgentur, quod videtur adſcribendam humoribus, ob ſpirituum animalium magnam deperditionem motui notato debitam actionibus:

Cum vero humores illi acriores facti febres producant moleſtas fieri nequit ut ab iiſdem humoribus non rodantur, emordeanturque partes ſenſiles, patianturque affectionem ſimilem laſſitudini deſcriptæ.

Magnas obſtructiones] Obſtructiones laudatus *Sylvius* fieri cenſet quoties toto præſertim corpore, capite ſaltem cum partibus maxime vicinis, ab æſtu ſolis, foci, balnei, vel potu generoſi, vel aromatico; corporis motu vehementi aut febre ardente &c. incaleſcente ſolvitur ſolito magis pituita eademque transfertur quaquaverſum per arterias venaſque cum ſanguine; aſt per vaſa lymphatica, vel propria cum lympha, vel proprio liquore inibi præparato, A ſuperveniente autem confeſtim, ſatiſque manifeſto frigore, nunc aëris ore patulo inſpirati, nunc potus imprudenter magna copia ingurgitati, denuo coagulatur eadem, paritque in ipſis ſubſiſtens notatam obſtructionem, quam ſubſequuntur aliquando tumores aliquando ardores. Quæ cauſæ pleræque in prædicto Principe occurrerunt.

Observatio XIII.

Febris maligna ob vitium Pulmonum inflammatorum, Cordis pinguedine obruti.

VEnerandus Abbas cum cœpit ægrotare, ea febre tentatus fuit quæ Tertianas acceſſiones haberet, & non ſolum frigore, ſed horrore eam accedens vexaret, at ſub finem quintæ diei, qua eum acceſſi, pulſus tam exilis tamque languidus viſus eſt (quamvis minus creber eſſet) ut rem ipſam longe aliter ſe habere judicarem, in quo judicio ego confirmor hora veſperi, nam color quidem major eſt, & *pulſus crebrior & aliquanto major*, tamen non multo firmior eſt factus de quo ego ſic ſtatui, quod hoc mane eſſet hora compreſſionis, ſub qua ipſis venis & cordi minor eſſet micandi neceſſitas, ita tunc judicii mei prolationem ego ſuſpendi, ut viderem prius febrem apertam, quo conſtituto, & urinarum adjecto ſtatu, quæ turbidæ ſunt, etſi non admodum coloratæ, quæ ante longe fuere turbidiores, Ego non poſſum non ſuſpicari hanc febrem malignam eſſe, & ideo à Tertianæ natura longe remotam; neque bilem ſolum aut ſanguinis tenuiorem partem certa corporis ſede comprehendiſſe, ſed & omnem ſanguinem, & ubique infra caput vitiare, non putredine illa exurente, & humidum abſumente, ſed ſanguinem tamen diſſolvente, h. e. quæ humidum ejus evocet.

Mortui aperto cadavere, ſed ſero admodum, totum bile ſuffuſum erat, albis partibus natura in luteum omnibus mutatis, & carnibus in obſcurum & nigrum, *Iecore neque ad Lienis colorem, ut ſolet in mortuis, inclinato*, neque ad pallidum ſed ad lividum & terreum quendam colorem, ſanguine intus atro, quaſi per corruptionem ut facit, partim in bilem flavam partim in atram verſus eſſet, Pulmones, ut ſolent, à tergo ad lienis colorem erant converſi. Cor ſine pituita illa ſolita in mortuis, ſinus ſuos exiguo ſanguine ſuffuſos habebat, & intus quaſi percocti cordis carnes referebat, Extra vero tanta pinguedine obrutum ut mirabile videretur, qua pinguedine etiam totum corpus ſcatebat, penitus lutea, & quæ cordi obvoluta erat non ſolum lutea, ſed ad cuſpidem ejus etiam in viride vergente, ut ſi eſſet corrupta: Fœtorem vero corpus eſtum habuiſſe viſum eſt, nam octava hora à nece, ferri ejus odor non poterat, *Chriſt. Guarinonius Conſult.* 141.

NOn putredine illa exurente &c.] Duo namque ego putredinis genera in noſtris corporibus invenio, alterum quod fit vi obſtructionum, & concluſionis, & concalfactionis multæ, quæ exuſtionis eſt ſimilis, alterum illius putredinis eſt quæ infirmitatem humorum in corruptionem proclivium, & partiũ continentium vim ſuam minus integram tenentiũ & educẽdo humido una cum proprio calore fit: ut enim ſucci fructuum, & uvæ, malis tempeſtatibus comparati facile cœlo vel minus calefacto putreſcunt, ſic ſæpe ſunt in corpore humores ita male confecti, ita in ſui natura parum firmati, ut facile in putredinem delabantur: Etenim cum calorem ſuum perfecte non fuerint aſſequuti, non poſſunt in ſua natura contineri, quin à quocumque externo calore ſuo humido & calido priventur: maxime cum partes eos complexæ & ſervantes fuerint imbecillæ: hoc vero genus putredinis à ſpe ſalutis valde remotũ eſt, nam ſicut in eo quod per exuſtionem fit natura ſæpe ſuperat putredinem, ita in altero facile ſuccumbit, *Idem.*

Pulſus tam exilis] In univerſo corpore vitium eſſe cenſeo & jecore præſertim, cor tamen infirmum primum in pulſibus ſentitur, non quod revera aliis partibus infirmius ſit, ſed quoniam ſpiritus ipſi vitiati ſunt, cor vero meliores ad ſe trahens, eminentiores partes illis privat, unde Pulſus in brachiis fiunt infirmi, & magis in uno quam in altero, ut pejor ſanguis & ſpiritus in uno aut in altero eſt: ita vitij pulſuum cauſa non ſemper in corde eſt: ſic enim pares partium pulſus eſſent ſemper, quę enim uni tertio ſunt ſimilia, & paria, inter ſe ſimilia & paria ſunt; ergo vitiorum cauſæ ſæpe in partibus ſunt, ut infirmitatis, inęqualitatis cujuſque & etiam celeritatis, ut calor major in aliqua parte eſſe poteſt, unde etiam crebritatis cauſa eſſe poſſe videatur: verum quoniam quandoque initium pulſationis cum cordis motu eſt, crebritas nunquam ſine cordis conſenſu eſſe poterit: major itaque potius fiet aut minor pulſus, celerior & tardior, aut etiam inæqualior in parte, ut calore & frigore majore, & vario humore pars tenebitur: quo conſtituto poſſumus ſtatuere, & rectè, quod pulſus infirmus eſſe poteſt & cor infirmari magis quam alia viſcera à medicis creditur, tamen non ſemper ita eſt, niſi proprio morbo affectum fuerit, alioquin illud valentiſſime ſeſe ad extremum uſque tueri poteſt: ita prius partes quas tangimus infirmum pulſum habent ſæpe, quoniam cor de ſpiritu & ſanguine impuro majores partes ad ſe trahit, reliquas aliis reliquit: Itaque hæc ſumma eſt quod non ſemper pulſuũ debilitas viribus cordis reſpondet, cujus rei ſignum eſt quod cogitatio ſæpiſſime bene habet, & ſenſus, motus tamen debilitatur; ſępe etiam motus validus eſt niſi morbus in capite valde poſſit, ſed cerebrum bene habet, quod exiguus ſpiritus illis ſatis

ſaciat, tamen pulſus infirmi exiſtunt, qui cum in extremis partibus ſint, etiam ad vaſorum amplitudinem copiam majorem ſpirituum requirunt quam motiones faciant, & longe majorem quam ſenſus, ut in hoc ægro conſpicimus, in quo imbecillimi pulſus artuum, motiones tamen robuſtæ ſunt, robuſti magis ſenſus, pulſu qui in hypochondrijs ſentitur, vehement manente, quoniam fit ab arteria cordi proxima, *Idem.*

Cor extra pinguedine obrutum, intus &c.] Inde exilitas pulſus deduci poteſt, pinguedinis enim moles cordis explicationem liberamque ſiſtolem & diaſtolem impedire potuit, cum paucitate ſanguinis in ventriculis: hinc cum modicus in arterias influeret, accedente vitio cordis ſubſtantiæ, non debilis non potuit eſſe pulſus.

Pulſus crebrior & aliquanto major] *Sylvius de le Boe* App. T. 9. §. 109 ex ſuis principiis pulſus durante calore febrili frequentioris, ac ſimul ſolito minoris, id quod haud infrequenter contingit, & malum portendit, cauſam eſſe ait quando auſterior fuit ſuccus Pancreaticus paroxyſmum febrilem excitans, à quo couſque inſpiſſatus fuit ſanguis ut à bile dominium occupante, atque in corde æſtus cauſam excitante, nequeat tamen ſanguis eo uſque rarefieri ut ſimul pulſus fiat pro ratione calor is magnus. *Robuſtiorem* pulſum durante calore febrili fieri dicit quoties ſpiritus animales majori copia & à ſanguine ſecedere, & ad omnes partes, ipſumque adeo cor propelluntur unde univerſus quoque animalis motus itidem patentior plerumque obſervetur. Hujus autem ſecretionis copioſioris cauſam putat Bilem cæteris humorius prædominantem, atquè univerſum ſanguinem magis fluidumque præſtantem, unde facilius unde copioſius puta ſecedere varios ex ſanguinis maſſa liquores: *Debiliorem* contra ſi ſpiritus animales pauciores à ſanguinis maſſa ſecernantur pauciores ad motus & ſenſus organa deferuntur: Illud autem fieri cenſet ob *ſuccum pancreaticum* vitioſum, atque acerbum magis quam acidum ſanguini, aut durante frigore, aut continue majori copia admiſtum, eundemque plusminuſve coagulantem, & ita quidem ut à bile durante calore dominium habente ſatis ſolvi, & ad partium variarum ſecretionem diſponi nequeat unde facile patet hos Pulſus durante calore febrili minores debilioreſque nil boni portendere, quin potius periculum magnum manifeſtare hinc non mirū ſi aliquando ſubito pereant ægri tales, præſertim quando abſque cauſa ejus manifeſta, qui prius habuerant durante calore pulſus ſatis magnos & robuſtos, paulo poſt obtinent parvos ac debiles: Signum enim eſt humorem acidum vel acerbum aliquandiu in quibuſdum ductibus pancreatis lateralibus ſubſiſtentem vitiare, atque invitę fonte, corde, ſanguinis effervescentiam vitalem ita turbare ac invertere, ut facile extinguatur ignis vitalis, ipſaque adeo vita pereat: Illud autem non raro evenit non tantum in febribus epidemijs, verum alijs quoque tum intermittibus tum compoſitis, quoties præſertim nunquam immunes ſunt à febre ægri, atque permanente in ipſis calore ſit tamen pulſus tum minor tum debilior, ut plurimum mortis metum incutiens, ipſamque plerumque tandem producens &c *vide plura l. c.*

Observatio XLIV.

Febris maligna in Corde focum habens.

IN hoc ægro non aliam febrem exiſtimo quam malignam, nedum continuam: Malignam vero intelligo quæ putredinem ſequatur, vel mali generis, quę propria corruptio mixti eſt, vel quæ etiam in locis ſit ad cor ſitis: unde quanquam humor admodum acris non ſit, & vel ſanguineus vel pituitoſus ſit, neque acrem calorem efferat, malignam tamen febrem facit, quoniam humores penitus corrumpit, & cor opprimit, vidimus ſæpe in mortuis diſſectis Cor habuiſſe tanquam ſtipitem pituitoſum, qui detractus ramos totidem haberet quot vaſa à corde in pulmones pertinent: Vidimus alios capſulam cordis habuiſſe plenam humoris in pus converſi, qui fere ad extremum vitæ per tres dies liberati à febre viſi eſſent: Alius quibus membranę ſuccingentes coſtas eſſent luteæ, & eryſipelatoſo effectu corruptæ, etſi minime in tumorem elatę, quibus tamen urinæ fuerunt ſubjugales quoniam corruptio ad venas quoque feſtinabat, quanquam eryſipelata ipſa viſcerum per ſe etiam malignam febrem faciant, unde non ſit mirum ſi in malignis febribus ſæpe urinæ ad naturales accedant: Hic certo loco prope cor putredinem eſſe, neque ad venas pervenire credo, ſed circumſcriptam & concluſam in aliqua parte eſſe, cum qua cor conjunctiſſimum afficiatur, ad ejus tamen ventres putredinem non tranſire, nam ventres cum arterijs & venis conſpirant, ad corpus totius cordis emanare affectum inflammationis, & per corpus aliquod arterioſum membranoſumque. Arterias quoque maxime affici in ipſis malignis febribus mihi nota ſumma eſt, quod efflorescunt ſub eis in cute puncta rubra, quæ non ipſum ſanguinem, minus eum qui in venis eſt, ſed ſpiritum ſanguineum, qui in arteriis continetur, effervescere, & in vaporem liquari indicant, tum per oſcula ipſarum exprimi: Sanguis enim craſſus nigreſceret ſubito, imo ſpirituoſus is ſanguis debet ſolo fervore diſſolvi, non etiam putredine, alioquin ſuum colorem non ſervaret, quod habere poteſt arterijs calefactis, & dum vaſa crudo & lento humore impedita ſunt eorum membranis aliquo inflammationis genere correptis, propter obſtructiones & concalfactionem, membranis inquam affectis tumore ſive eryſipelatode ſive phlegmonoſo & per ipſas longius effuſo, corde ſuccingente dicebam cum membranis vaſorū, cor earum initium cum ſit, maxime conſentit, & ab illis maxime afficitur, una cum ſanguine, & pro modo affectus infirmum fit, & una arterias imbecilliter movet: Linguam animadverti à ventriculo, cum quo tunicam communicat, & per ipſum à jecore maxime affici; A pulmonibus autem, cum quibus ventriculus nihil commune habet, ſæpe minime affectam vidi: In hoc ægro affectu cum ſit cor credo maxime ſui in corpore affectum, & cum eo ventriculum

ma-

male habere, non humoribus communicatis, ut à jecore fit, ſed conſenſione caloris vitiati, unde etiam malæ & nares extreme rubentes videntur: Si materia etiam in capſula cordis collecta ſit, cor ipſum, non ſanguis aut urina afficiatur, & cum corde arteriæ potiſſimum: A corde autem ita male ſe habente, præter pulſum animus quoque anxius factus eſt, nihil ſine anxietudine agit, cujus cauſam ignorat & ſupra morem agens etiamſe apud ſeſe non eſſe indicat, Et hæc motis læſio mihi ſpecies peſſima eſt inſaniæ, quæ non à capite vaporibus ſebrilibus pleno, ſed à corde anxio & oppreſſo venit, & ſere mortalē in omnibus animadverti: Ex quibus moriturum cito hominem crederem, neque auxilij locum ullum eſſe exiſtimarem, parto tam principe tum oppreſſa, ut pulſus præcipue indicat, & dictum inſaniæ genus, eaque à remedijs remota, & jamjam tabeſcente, ut pulſus durities, parvitas & imbecillitas oſtendit cum ſumma frequentia. Hic xii. die extinctus eſt *Guarinonius conſultat.* 198.

Observatio XV.

In Peſte carbunculi extra emergentes, alios intra latentes, ſupponunt, Exanthemata male affectos pulmones.

IN Peſte illud à nonnullis fuit animadverſum, quod quibus Carbunculi exterius extitiſſent illis, ſi ipſi tumores in trunco fuerint, viſcera quoque ſimilibus infecta fuere; Sic autem rem reſpondiſſe, ut cum illi tumores in inguinibus, Jecur, cum in axillis extitiſſent, cor id haberet Quibus vero Exanthemata effloruiſſent, ijs proprie Pulmones male haberent. *Guarinonius conſultat.* 549.

Observatio XVI.

Malignæ febres utplurimum à putredine fiunt.

MIror ego magnos Medicos qui malignitati febrium credunt reſiſtere qui buſdam, quibus nihil educitur è corpore, & potius in eo omnia comprimuntur, cum malignæ febres multam putredinem contineant qua ipſæ conſiſtant, Quod licet in cadaveribus ſublatorum morte ejuſmodi cernere. *Guarinonius conſultat.* 584.

Observatio XVII.

Lues Peſtifera in ovibus & Iuvencis ob vermes hepar depaſcentes.

ANnis 1663. & 64. quibus mactatorum ovium, vitulorum & juvencarum Hepar, reliquis viſceribus nullam præternaturalis conſtitutionis faciem exprimentibus, vermes profectoribus obtuliſſe, fidem fecit experientia abunde, adeo ut lanio eo tempore quo frequens eſt mactatio nullius hepar inventum ſanum aſſeruerit: In gregibus hoc in Ducatu oviarijs præcipuis quatuor, junctim ſpectatis, cum 3000. oves fuerint numeratæ, vix xl. tandem ſuperfuiſſe relatum: Vermis id genus hirudinem prima facie referre videtur, Ad opilionum quorundam mentem eſu nummulariæ malum hoc contrahitur, quod vix veriſimile, cum planta hæc ex Matthiolo, vim habeat glutinandi ſitque vulneraria atque omni æſtate lætus ſit plantæ proventus, mali autem rarus: Cervi quoque & lepores in campis & nemoribus vel mortui reperti, vel oberrantes languidi: menſtrua hæc fuit ſtrages quæ dicto ſpatio terminata venatorum curam ſimul terminavit, Demortuorum autem & moribundorum corpora Hepar & pulmones putrilagine corruptos & ſphacelatos exhibuerunt: Cervorum hepar ſimilem vermium fœturam edidit: Inter domeſtica præprimis ovibus & juvencis calamitas hæc fuit infeſta, equinū, caprinū & Suillum genus ab hoc malo manſit immune: Oves fuerunt ſine diſcrimine omnes tum ſeniores tum agni; quin & fœtuum utero concluſorum hepar ſimili labe fuit infectum: vitulorum quorundam fuit vitioſum: Anniculorum autem & biennium juvencorum juvencarūve ſaccus fuit vermium; Armenta autem & boves annoſi rariſſime laborarunt tum quia durior eorum conſtitutio, tum quia alimentum ſiccum, fœnum fere toto anno vorant, In nonnullis hepar ſolum in inſignem excrevit molem, in nonnullis ſimul pulmo &c.

MAteria proxima ut omniū vermiū accidentaria lege in animalibus genitorū, unanimi phyſicorū ſuffragio, ita & horū ſubſtantia, fuit corrupta putrida, ſive ſāguis ſit, ſive hepatis portio corrupta ſordidaq; omne autem putridū ex ſe & ſua natura vermes generat, id quod Ath. Kirkerus Scrutinio de peſte comprobat: cauſa putridæ hujus ſubſtantiæ remota cum malum ſit commune, communis eſſe debet, quę vel in Aëre, vel cibo & potu quærenda: Aer quidem ratione (non ſubſtantiæ, quæ quia ſimplex & ſubtiliſſima mutari neſcit) accidentium varijs exhalationum è terra & aqua & rebus putridis effluvijs, & vermiculis infectus corpus noſtrū alterare & immutare poteſt; ſed pulmonum ſubſtantiam quam totam ſubit, cordiſque regiam citius quam hepar invadit, malitięque & pravitati ſigillum inceſſanter ſanguini & ſpi-

& ſpiritibus cor tranſeuntibus imprimit, Plurimorum autem brutorum pulmones vitio tum caruere omni? *Aqua* accidentium variorum ratione pariter ſpectata cum varias in corpore diſtributa partes alluat, nocivis imprægnatur qualitatibus ad ruinam diſponere videtur partium compagem facilius: Et ſane quaſdam novis qualitatibus anno 1664. fuiſſe adulteratas nonnullis in aquis ſtrages arguit: Aquam vaſe concluſam, ſolique expoſitam, mox in vermes animari quotidiana docet tum in maritimis navigationibus, tum intra privatos domuum parietes experientia, Num ſeminio vermium fœcunda aqua, à brutis hauſta, fœcunda evaſit in corpore, vermeſque hepatis dulcedine allecti fixam ibi collocarunt ſedem? Ego licet Aquarum adulterationem data ratione convictus non negem, poſteriori tamen vacivas aures præbere prohibeor, tum quia diſſitis etiam in locis, aquarum vigore ſuperbientibus calamitas illa hepatica fuit ſuborta: tum quia partes Oeconomiæ animalis reliquas dulcedinis laudes æque conſpicuas advenæ iſti non occuparunt.

Ad *victum communem* igitur, ſive pabulum, idque adulteratum tum pluviarum frequentia, tum Rubiginum vehementia confugere malo: frequentiſſimi anno 63 pluviarũ recurſus ante facti quam ſuam ruricolæ in ſegetem immitterent falcem humidius brutis ſub dio commorantibus dederunt nutrimentum: qualis autem ratione qualitatum cibus, talis ſanguis, qualis ſanguis, talis partium conſtitutio: humiditas vero excedens latam putredinis viam ſternit, cui auxiliatrices manus æſtus inſignis pluvioſum tempus excipiens tulit, cujus injuriæ bruta impatientia, largiori aquarum potu majorem æſtuantibus, & ex præcedente nimis humido pabulo labefactatis viſceribus aſperſerunt labem, Acceſſit frequens *Siderum ſaliva, ut Plinius* loquitur h. e. Roris noxij illapſus: *Meurerus* quæſt meteor. p. 321. noxium Rorem vocat minutiſſimas guttas illas quæ ſplendente ſole tacite depluunt, rebuſque naſcentibus adhærentes ſunt exitio, *Virgilius*. lib. 1. Georg. *rubiginem* appellat

Mox & frumentis labor additus ut mala fruges
Eſſet rubigo.

Scilicet ut rubigo ferrum, ita Ros ille noxius lædit vegetantia, Ros ille mellitus cruda plurima in ſe continet, & vaporem incoctũ, qui proinde adhærens oleribus, plantis, arborum folijs & gramini ea facile corrumpit, abitque in virus quod quidem dulcedine pecoribus imponit, at calore urente robiginem ſatis affert, cum deſtituatur humido alibili, variiſque interdum ludat figuris in fructibus & folijs, in quibus ſerpentum figuræ ex ordine in pomis aliquando conſpectæ: Neque vegetabilium tantum ſed & animalium conſtitutionem ros ille putrefactus labefactat, eo magis quo majori ille pollet malignitate & acrimonia: Noxio hoc rore juvenci & oves noſtrates largius inſuper ineſcatæ, eam ſine dubio hepatis labem contraxerunt: materiam illam multi dixerunt ſulphuream, ſed rectius forſan arſenicalem vel auripigmento affinem; quamvis & his turgeret ſulphur, ſed putre factum & corruptum & pariter hoc ſal cauſticum & adurens, & Mercurius principia reliqua uniens & nectens ut ait *P. I. Faber* Panch. l. 4. c. 45. malignitatem de ſuper ortam adaugent aquarum inundationes, excrementitiam, ſerpentum, bufonum & lacertarum ex antris materiam variiſque virulentarum quiſquiliarum ſordes eluentes & in paſcua cũ limo deponentes, Adeo pabulo inquinato ſi bruta veſcantur, conceptæ virulentiæ truculentiam non poſſunt non incurrere &c.

Sed cur *Hepar* præprimis non cor, lien aut ventriculus concepta malignæ putredinis labe anguſtum vermibus domicilium aperuit. De pabuli conditione hepar teſtari veteres non lamit: Ex *Vitruvio* habemus quæ ſuſcepto de ſalubritate locorum, ex hepate augurio oppida condi antiquitus cœperunt. Quod autem jecur præprimis putredinem concipiat ſpuriumque vermium fiat marſupium ſubſtantiæ rationi hoc imputandum cenſemus, etenim ex *Galeno* 4. de v. p. 12. Sanguis eſt mediocriter condenſatus, mollis, inſignis magnitudinis, dulcis, calidi & humidi temperamenti, atque hinc ex alimento humido & pravo, & ex hoc genito ſanguine quem omnium abundantius excipit facilius quam viſcera reliqua [illegible] laborante & ad putredinem diſponi poteſt: [illegible] fructus eſt profluvium, quod bilioſum reddit cauſtica & urens rubiginis facultas, ſuæ qualitatis characterem humoribus imprimens, inde diarrhœa bilioſa ſeu cholera in brutis naſcitur: ſed ſi nulla fermentationis lege humorum pravorum fiat ſeparatio & excretio, majorem hepar ſufferre tenetur mulctam: *Ventriculus* cum malignitas involucris alimenti craſſioribus concluſa lateat, illam cum alimento à ſe expellit, adeoque ita affici nequit: *Cor* quidem communicatum ab inferioribus chylum infectum admittit, ſed impreſſo ſanguinis charactere cito in arterias illum tranſmittit omnemque à malignitâte intentatæ injuriam calidi, quo abundat ſpirituumque ope amolitur, *Lien* numeroſa arteriarum ſobole inſtructus ſpirituum vitalium miniſterio pariter maligni hoſtis atrocitatem eludit. *Hepar* vero arterijs & ſpiritibus vitalibus non ita munitum, latum ingredienti & diutius hic commoranti hoſti concedit campum, qui fractas jam ab intemperie humida vires magis frangit ut nec feliciter ſuo fungi munere, nec ſanguinis per venas ad cor circulationem debito modo undequaque promovere queat, Subſiſtens itaque alicubi materia prava putredinemque concipiens ipſam deinceps hepatis ſubſtantiam inficit, & cauſa putredinem hepati inferens proxima audit, Hepar ita affectum materiam vermium generationi uberem & aptam, locumque caloris ſuavitate ſpuriæ ſobolis excluſioni congruum ſubminiſtrat: Quid ſi ingeſtum cum alimento venenum ſoli hepati ſpecifica qualitate contrarium fuerit? Quamvis vero ovium quarundam *Pulmones* heterogeneam illam verminam prolem exhibuerint per conſenſum tamen rupto ad pulmones circulationis lege, ſive verminoſo ſanguine, ſive ſeminij apparatu, ex hepate id fuiſſe ſubortum dixerim, vermes, qui ſui multiplicativi dulcem hepatis & pulmonum ſubſtantiam depaſcunt facile]. *Chriſtianus Fromannus Obſerv.* 188, *miſcell. curioſ. anni* 7.

Observatio XVIII.

Apertio aliquot cadaverum Febri maligna Piſis Anno 1661. graſſante, jugulatorum, ex deſcriptione Clariſſ. Ioh. Alph. Borelli, ad Clariſſ. Marcellum Malpighium tranſmiſſa.

EPISTOLA I.

ME detinuit curioſitas aperiendi quædam Cadavera in hoc Zenodochio, ut pateret præſentium morborum natura, quæ mihi evidens facta videtur. Plerùmque incipiunt

cum

cum Typo febrium tertianarum ſimplicium, capitis gravitate, dolore ſtomachi, oris amaritudine. Septimo die febris fit continua, undecimo maligna evadit; & quibus alvi fluor non ſuccedit, decimo quarto die & interdum citiùs moriuntur.

In quatuor cadaveribus, quorum ſectionibus interfui, nulla notabilis læſio in pulmonibus viſa eſt, excepta aliquali ariditate ab ardore febrili forte inducta; in reliquis ſani apparuere. Meſenterium pariter & glandulæ in ipſo contentæ nec putridæ, nec corruptæ erant, ut dubitabatur. Subſtantia quoque hepatis & lienis nullâ læſione afficiebatur: veſica tantum biliaria inſigniter turgebat, & inſuper ventriculus eodem humore bilioſo affluebat, & in aliquibus inteſtina eodem colore tincta inventa fuerunt. Hoc eſt illud totum, quod adhuc uſque obſervatum fuit in omnibus hujuſmodi morbo extinctis; cunctis magna ſitis & ventris dolore laborantibus; alijs delirio, oris amaritudine, vomitibus, inquietudine magna afflictis. Poſt alvi fluorem levamen ſupervenit: Paret, nullius auxilij eſſe ſanguinis miſſiones, quia nulli, qui perijt, defecit hujuſmodi remedium, etiam ter repetitum. Hic in uſu non ſunt magnæ purgationes, ideo earum fructus ignoratur. Quidam ſibi perſuadent, utiliſſimam eſſe ſanguinis miſſionem hirudinibus: ſed quia talis effectus nullam percipio rationem; nec intelligo, quodnam ſit diſcrimen, ſuppoſita ſanguinis circulatione, inter miſſionem ſanguinis è brachio, & illam quæ fit ex alia parte, mediantibus hirudinibus: dubito an caſus hirudinibus famam conciliaverit, cum ipſæ fortè non conveniant. Ut demum me ſervem amicis meis, præter conſuetum vivendi modum, utor refrigerantibus, & hauſtibus aquæ ſingulo mane jejuno ventriculo, & circa veſperas miſceo eidem aquæ aliquid ſpiritus ſulphuris, vel aliud acidum: in reliquis hilaris vivo, & audenter totus ſum in philoſophando, & tandem te unà cum D. D. Fracaſſato, & Caſſino veneror.

EPISTOLA II.

NUnc adeſt Tertius, nempe Dominus Antonius Bononienſis, tibi notus, juvenis ingenioſiſſimus & curioſiſſimus, qui & ipſe contrectavit cadavera. Huic nullius juvaminis fuerunt diligentia & infinitæ cautiones in ejus curatione adhibitæ. Unico clyſtere optime purgatus, & deinde cum heri ex conſilio medicorum medicamine minorativo, ita ab ipſis vocato, purgatus fuerit, inveni Dominum Gorniam deterritum, quia non obſervaverat effectus, quos ipſe expectabat ab evacuatione, & ab uſu ciborum & potûs copioſi cui ſpiritus vitrioli & alia ſimilia immiſcebantur. Ad calcem hujus epiſtolæ addam ſi quid novi hoc mane acciderit. Intentio mea eſt, & ij ſi contenti erunt, repetere alios clyſteres efficaces & deinde inſtituere ſanguinis miſſionem. Ut Tibi mentem meam aperiam, uſque ad hunc diem non poſſum timere, Si fere dum eſt judicium ex omnibus alijs morbis nunc graſſantibus; à quibus nullus evaſit abſque po ra eo, aut pr im ro alvi fluore; & ex adverſo omnes, qui perierunt, cuncti delati fuerunt ad ſepulchrum brachijs, pedibus, & alijs partibus ulceratis; quapropter, Domine mi, hæc co ſtituti non eſt ſimilis illi, quæ vigebat annis 48. & 54. quia tunc univerſè in cadaveribus reperiebantur pulmones gangræna & tabe penitus confecti, relictis cæteris partibus abſque læſione. Nunc pulmones exigua, & fere nulla affectione tentantur, dempta quadam ariditate in parte anteriori, orta ex febre, quæ excepta in reliquis optime ſe habent; nec aliud reperitur, quam copia illa bilis, quæ ut dixi, non conſequitur, ſed præcedit; etenim in principio morbi ſæpiſſimè adeſt in ore maxima amaritudo; ſicut accidit mihi tribus elapſis diebus, cui ſuccurrere ſtudui, ſumens Caſſiæ uncias duas, quibus lubricitatem corpori conciliavi, quod videtur mihi optime egiſſe: Et ita alijs evenit, quare tuæ ſententiæ acquieſco, nempe quod poſſint venenata ſemina inſpirata cum aere tanquam fermentum ſegregare copiam illam bilis, quæ deinde eſt cauſa febris. Apparet etiam in his morbis ut plurimum non eſſe malignitatem, quia agonizantes permanſerunt per decem & duodecim etiam dies, quo tempore aliquid ſolaminis aliquando conſecuti ſunt, demum mihi relatum fuit, Domino Antonio, elapſa nocte bilis magnam copiam per alvum purgatam eſſe. Inſuper hoc mane ex altero clyſtere multum excrevit, ideoque remanſit ſatis liber, hilaris, & ſereno capite, febriſque diminuta eſt.

Reſponſio Clariſſ. Malpighij ad prægreſſas Epiſtolas quæ Scholij loco erit.

MIhi pergratæ fuerunt Cognitiones, quas poſtrema tua die noni continebat circa morbos nunc graſſantes, & pro majori mea requie & informatione libenter ſcirem an inter quos perierunt in iſthac epidemia, mortui ſint aliqui, qui in principio morbi vomuerint, aut per inferiora excreverint. Etenim ſcio, hic inviolatam eſſe methodum, in principio cujuſcumque morbi per inferiora alvum excernere, & materiam, ut ajunt, diminuere lenientibus & minorativis. Inſuper mihi videtur valde novum ubi adeſt copia bilis à ſanguine ſecreta partim ad ventriculum, inteſtina, & primas vias delata, ſicut mihi refers in iſthac conſtitutione accidere, neceſſario ſpontaneam alvi excretionem non ſequi; cum nobis ſit notum, ubi natura irritatur, ut obſervare eſt in quibuſcumque morbis vehementibus & repentinis, & etiam ipſis acceſſionibus, impelli & evacuari bilem cyſtis felleæ, & cæteros humores facile, licet non ſit origo & baſis morbi. Circa de-

demum naturam & curationem præſentis Conſtitutionis me tibi ſubmitto, qui obſervaveris, dum præſens ades, accidentia & deinde cadavera, ſola principia pro philoſophando in hoc caſu. Vnũ tantum in hoc me terret, nempe ſi morbus dependet à perturbatione ſanguinis, quam ſequatur copioſa bilis ſecretio, unicum remedium eſſe, prohibere illud fermentum, cujus nos adhuc uſque ignoramus remedium & modum. Inſuper ſi morbus curari poſſet evacuando productam bilem & ſecretam, ais deberet habere ſigna temporis, cum ſecreta eſt, cui adhuc uſque ignora ſunt; etenim tibi melius, quam mihi conſtat, in liquidis, in quibus ſtatuto tempore fit fermentatio, non haberi poſſe ſecretionem partis determinatæ, niſi determinato tempore; imò remedia quibus communiter intendimus ſeparare & evacuare, ſcilicet purgantia agere irritatione, vel meatuum apertione, quæ cedit locum illi, quod eſt fluidius, vel ſaltem ſimile; ideo videmus, purgans remedium in morbis raro opem ferre, quia non attingit punctum ſeparationis & eductionis, quod fortaſſe natura abſque alterius auxilio ſola egiſſet. Ulterius obſervo ubi adeſt multa bilis ſanguini confuſa non accidere febrem, ut obſervatur in icteritia, & alijs ſimilibus morbis.

Tertia Clariſſ. Borelli in eodem argumento Epiſtola quæ rurſus loco Scholij erit.

PRo reſponſione doctarum cognitionum humaniſſimæ ſuæ epiſtolæ, primum dico, ex multis infirmis hujus Urbis, majorem partem in principio alvum adſtrictam habuiſſe, licet aliqui etiam in principio fluidam habuerint, & vomuerint, & fuerint cum linguæ amaritudine: verum eſt, ut dixi, generaliter hos medicos dicere, omnibus illis, quibus ſupervenit alvi fluor ſpontaneus, vel concitatus, melius ſe habuiſſe, & ſanatos fuiſſe. Quod porrò hic ſolemne ſit exhibere minorativum in principio, videtur hic de facto verificari in medicis advenis Patavinis, & ſpeculative etiam in his, qui ſunt hujus regionis, qui deterriti ab exemplis, quę acciderunt anno 55. cùm omnes illi, qui purgabantur, morti ſubijciebantur, retinent pariter illum terrorem, ideoque à miſſione ſanguinis principium curæ inſtituunt circa ſecundam inſtantiam, ubi tibi ſatis novum videtur, ubi adeſt copia bilis à ſanguine ſecreta & tranſmiſſa ad ventriculum & primas vias, ut accidit in hac Conſtitutione, neceſſario non accidere ſpontaneum alvi fluorem; hic ſane ego primum non auderem dicere, omnem illam magnam copiam, quæ reperta fuit in ventriculo, ibidem adfuiſſe in principio morbi, cum ſucceſſive potuerit augeri, ad mortem uſque, & licet alvi dolores, quibus afficiuntur univerſe infirmi, ut mihi retulit camerarius Xenodochij, videantur arguere bilis copiam in inteſtinis, non video, neceſſario debere accidere alvi fluorem, quia non omnes humores, qui ſunt acres, & erodentes habent vim promovendi alvi fluorem, cum ſæpiſſime obſervemus multos liquores artificio factos magis erodentes, minus concitare fluorem. Duo exempla afferam. Acetum ſimplex eroſionem magnam excitat in lingua, & faucibus, & in his ſenſum producit qui maxime diſplicet, ſed poſtea diſtillatum multoties, acquirit dulcedinem, & pariter eſt magis penetrans, & magis efficaciter corrodit metalla & alia mineralia, quàm antea, & cum erat acidiſſimum. Similiter in ventriculis quorumdam piſcium reperitur quidam ſuccus, cujus ſapor eſt valde ſimilis muriæ olivarum & ſæpiſſime dulcior & tamen eſt aqua fortis ita penetrans, ut piſcium oſſa brevi tempore deterat, nec aliquid damni affetat membranis ventriculi & inteſtinorum, quia illic reſidet tanquam in proprio loco nec irritat, aut ſtimulat inteſtina ad egerenda cibaria per ſeceſſum in alijs animalibus, quæ veſcuntur pariter duriſſimis oſſibus, ut ſunt falcones, reperitur idem ſuccus ventriculi ſimilis lacti dulci; vel parum ſalſo. Et ecce tibi indicati ſucci maxime erodentes, qui non ſtimulant, nec irritant facultatem expulſivam. Hinc elicitur fieri poſſe, ut fermentum vel ſemen venenoſum, quod in hac conſtitutione graſſatur, ſeparet utique magnam bilis quantitatem, ſed neſcio, an ſit ejuſdem naturæ bilis, quæ in ſanis hominibus reperitur in veſicula fellea. Et cur ergo credere nequeo, eam eſſe penitus diverſam, cum ſit venenoſa: & licet in ſe habeat amaritiem, non eſt opus ut habeat facultatem purgandi, & irritandi membranas, inteſtinorum, ideoquè poterit excitare dolores capitis, abſque eo quod ſtimulet facultatem expultricem. Circa methodum medendi hujuſmodi morbis, fateor, me illam ignorare; verùm ſi ab experimentis documentum quoddam deducere licet: cum obſervatum ſit omnes ſanari, dejectionibus ſpontaneis, vel arte excitatis, humorum bilioſorum: quorum deinde tanta copia reperitur in cadaverum veſicula fellea & ventriculo: & è contrario: cùm certum ſit, alvo adſtrictos, mortuos eſſe: cur non debemus credere, quod continua imminutione illorum humorum, quos ſolet natura ſponte expellere in illis, qui ſanantur, non debeat pariter auxilium haberi? & licet fermentum remaneat, nihilominùs naturam imitari oportet: quia fieri poteſt, ut ipſa gravata aut beneficio ſeceſſus, aut tranſpirationis, vel alteriusmodi expellat ſupradictum venenoſum fermentum. Pergis, Vir clariſſime, hoc te deterrere in iſto negotio ſcilicet, ſi morbus dependet à perturbatione ſanguinis, quam ſequatur copioſa bilis ſeparatio, unicum remedium futurum eſſe, prohibere illud fermentum, cujus nos ignoramus remedium. Hoc totum ego concedo, ſed optimum puto interim ſequi naturam, & experientiam quæ his motionibus purgantibus, ut jam dixi, bonum opus complevit. Deinde ais: ſi morbus curari poſſet ſola evacuatione bilis productæ, fas eſſet, ut ars haberet ſigna temporis, quibus ſeparatur, quia in liquidis, quæ ad tempus fermentantur, niſi ſtatis temporibus non evenit fermentatio. Hoc totum ego agnoſco, ſed interim non mihi videtur error, modo ſenſibiliter aliquo clyſtere, modo levioribus moventibus educere illud, quod continuo ſeparatur; tu ais deinde, remedia, quæ communiter creduntur vim habere ſeparandi & evacuandi, probabiliter agere irritatione aut meatuum apertione, ideoque extrahere fluidius, & quod prius occurrit, & hanc eſſe rationem, cur purgantia ut plurimum in febribus, in quibus eſt amarities & bilis, non proficiunt, quia non attingunt punctum ſeparationis. Ita ſane eſt; ſed in caſu noſtro, experimentum nos tutos reddit, levia purgantia expellere, quod eſt nocuum, aliter enim ſequi febrem, ut obſervatur in icteritia. Hic primum neſcio, an concedere debeam in ſimilibus morbis bilem eſſe diſperſam per quaſcunque arterias & venas; quia memini, me expertum eſſe, immerſâ papyri portione intra urinam cujuſdam, qui faciem & oculos maxime croceos habebat, illam extractam fuiſſe nullo croceo colore tinctam; quod ſignificat, in ſanguinis maſſa non adeſſe illam bilis copiam, quam medici ſomniarunt. inſuper non mihi videtur tutum philo-

loſophari tam abſolutè de natura rerum à ſola mutatione, quæ habetur vel à permanentia coloris, vel ſaporis; quia pro certo habeo ob innumera experimenta, colores multis modis immutari poſſe in eodem liquore; & exadverſo poſſe perſeverare eundem colorem, licet in primo caſu nulla mutatio eſſentialis ſupervenerit liquori, & in ſecundo, licet de ſano factus fuerit venenoſus. Hujus rei afferam tibi exemplum probatum in noſtra Academia. Accipe roſas ſiccas per aliquod temporis ſpatium maceratas in ſpiritu vitrioli, cui adde, magnam aquæ copiam, & habebis ad inſtar rubini Liquorem maxime rubicundum. Injice deinde aliquas guttas olei Tartari, & idem liquor evadet coloris viridis ad inſtar Smaragdi. Iterum infundas paucas guttas olei Sulphuris, & idem liquor denuò fiet maxime rubicundus, ut primus. Qui igitur judicium ferre vellet de natura liquoris à calore, in hoc caſu valde erraret; primus enim conſtabat aqua ſimplici & paucis guttis ſpiritus vitrioli, quod eſt ſalutiferum & guſtui ſuave, & in ſecundo caſu, erat permiſtio quædam apta ad enecandum hominem. Pariter ſapor muriæ olivarum quantum differt à natura & facultate illius ſucci, qui reperitur in ſtomacho piſcium? & quis crederet, ſaporem lactis, qui obſervatur in illa aqua forti ſtomachi Falconis, tantum differre à lacte Caprarum, quandoquidem color & ſapor ſint adeo illi ſimiles? quod ſi natura tot modis facillimis poteſt variare colores abſque mutatione ſubſtantiæ, & diverſarum ſubſtantiarum mixtione producere eundem colorem & ſaporem? quomodo ſcire poterimus, colorem illum croceum cutis ictericorum oriri ab eadem bile, quæ colligitur in cyſtide fellea, aut ab aliquo alio in Cute genito? vel ſi proveniat ab ipſa bile extravaſatâ per minimas Cutis poroſitates, partem illius in venis ſupereſſe, ad febrem accendendam? & præterea, licet in venis portio quædam detineretur, eam debere febrem conciliare abſque mutatione naturæ: ex his omnibus videor poſſe conjectura elicere, ab exemplo ictcritiæ non poſſe dubitari de eo, quod nobis experimentum demonſtravit in his morbis modo graſſantibus, à quibus videmur edocti uniformiter de omnibus morbis ferendum à nobis non eſſe judicium. Hoc dico, quia mihi perſuadebam, in his cadaveribus, cùm ſit morbus epidemicus ab aëre dependens, nos obſervaturos fuiſſe pulmones tabidos & gangrænatos vel ſaltem meſenterium, ſicuti reperitur in febribus, malignis dictis, & ſicut ego obſervavi in epidemia anni 1648. & tamen me deceptum vidi: Modo ſicut hæc epidemia differt ab illa, ſuſpicere poſſumus, alias adeſſe maxime inſolitas. Sed ego vaſa ſcio Samum, nec recordor, me liberè loqui de re, quæ ad me non pertinet, præſertim tecum, qui maxime & ſummo ſtudio circa hujuſmodi morbos laboraſti, ex hoc argue oblectationem, qua fruor, tecum diſquirendi, & exiguam cautelam, qua utor, cum diſquiro cum amicis tam charis, qui me amant, & ferunt illo modo, quo facis.

Observatio XIX.

Anatome pueri variolis malignis extincti.

Filiolus mercatoris apud nos famigeratiſſimi, annos circiter novem natus, animi ad hilaritatem compoſiti, ſed ingenij aliquantum obtuſi, à multo tempore nonnihil aſthmaticus, ſed alias ſatis agilis & promptus, circa principium menſis Octobris Anni M. DC. LXXXIX. de inguinis ſiniſtri dolore, cum aliquantillo tumore conqueſtus eſt, ſine tamen æſtu vel rubedine partis. Parentes reſcito, quem filiolus in fœnum horreo ingeſtum fecerat, ſaltu, anxii ſtatim hæſitarunt; num fortè hernia, rupto ſive laxato peritonæo, oborta ſit; quamobrem medico in conſilium accerſito res exploranda offertur, qui nullam heic enterocelem adgnoſcere voluit, ſed ventoſam ſolum membranarum dilatationem eſſe perſuaſit; hinc medicamina præſcripſit huic malo opponenda, quæ cum non ſtatim ex voto ſuccederent, ſolliciti magis parentes generoſiora inquirere remedia ſtatuerunt, eumque in finem, connivente Medico, Chirurgum ſimul advocant, medicaſtrum famoſiſſimum non procul ab urbe degentem, qui inguinis tumorem obiter inſpectum, ac minus inflammatorium eſſe comperiens, adhibitis ſuis remediis intra paucos dies diſcuſſit. Cùm autem non longè poſt idem puer Arthritide vagâ leniter conflictari cæpiſſet, idem medicaſter denuò in auxilium vocatus, ægrotulum per quindecim dies, quotidie ſemel ſuper accenſum vini ſpiritum, exhibitis ſimul internis ſudoriferis, ſudare curavit, ſicque patientem utcunque ſanitati reſtituit, ut, qui antea rectus incedere neſciverat, jam bene ſatis progrederetur. Inter hæc, cum aſthma ſubinde recurreret, Agyrtaque ſibi perſuaderet, illud non niſi à ſtrumâ provenire, licet parum admodum in collo animadverteretur, pulverem pro Botio, quotidie diligenter uſurpandum, commendat. Tandem verò die 16. Novembr. 1689. Filiolo purgans aliquod jalapinum exhibet, ex quo multoties primâ die cum Torminibus acerbis dejecit; poſtridie vero adhuc alvum fluidiorem habuit, ſimul ac de doloribus continuis ſiniſtri epigaſtrii conqueſtus; parum comedit, parumque tum ſitivit. Die 18. ejuſdem menſis febricitare jam, pejusque ſe habere cœpit, quo permoti parentes ab Agyrtâ deficiebant, & ad Medicum ſuum ordinarium redibant, qui accedens puerum febri acutâ, cum fixo epigaſtrij dolore, decumbentem animadvertit, factiſque indicationibus ab acrimoniâ humorum, ſanguiniſque hinc inde in glandulis & tubulis minimis ſtagnatione deſumptis, antifebrilia præſcribit ac diaphoretica, variolas, quarum eruptarum ſuſpicionem habuit, expellentia; quâ medendi methodo per quatriduum continuatâ id præſtitit, ut puſtulæ hinc

uſquequaque, ſed majore tamen numero in facie atque artubus tam ſuperioribus, quàm inferioribus, erumperent, ſimulque aliquot dierum ſpatio increſcerent, ac more variolis conſueto augerentur; ad eam tamen altitudinis & maturitatis perfectionem non elevabantur; ad quam in pluribus aliis proſpero eventu pertingere ſolent; tumebat quidem facies, puſtulis undecumque repleta, ſed palpebræ tamen nunquam penitus occludebantur: præterea febris cum ſuis ſymptomatibus nihil minuebatur, dolorque Epygaſtrij contumaciter perſiſtebat. Medicus his perterritus, prognoſin jam funeſtam formare cœpit, idque tanto magis, quod inſequentibus etiam diebus à diaphoreticis, tam fixis quàm blande volatilibus, ab emulſionibus naſturcinis, alijſque mixturis cardiaco-ſudoriferis nihil melius haberet adoleſcens. Etſi enim mador aliquis ſemel atque iterum è cute erumperet, Febris tamen nihil unquam remiſit, quin deliria, inquietudines, aliaque funeſta ſymptomata jam accedebant. Tandem variolæ ſiccari, & fuſcæ nigræque evadere incipiebant, emaciabatur adoleſcens, tuſſiebat multum, ob vires magnopere attritas nihil exſcreare valens; ardebat urina, alvus frequens erat & liquida; deliria crebra; appetitus dejectus, horrebat inprimis calida ſingula, ſolo hinc lacte per aliquot dies nutritus. Atque ſic paulatim vires magis exolvi, naturaque fatiſcere perrexerunt, donec tandem noctu diei ſextæ Decembr. poſtquam extrema membra primum, hinc & reliquæ, verſus medium uſque ventrem, partes actu frigidæ redderentur, ipſeque adoleſcens placide expiraret; atque animam creatori benigno altiorem in ſedem remitteret. Parentes morte Filii chariſſimi ſummopere contriſtati, veram hujus funeſti eventus cauſam ſcire cupientes, cadaver aperiri voluerunt; quam in rem ego ſimul cum ordinario Medico poſtulatus, ſub veſperam diei ſeptimæ Decembr. quo tempore cadaver jam penitus friguit; illud apperiendum adgredior, ubi primo ſtatim intuitu pectus totum, hinc & Epygaſtrium inprimis ſiniſtrum, prorſus lividum & gangrænatum apparuit. Abdomine autem inciſo, ejuſque involucris, diviſis, inteſtina comparuerunt inflata, quæque ſuperius jacentia primo ſtatim viſui occurrerunt, naturali ſe penitus facie offerebant, dum vero eadem curatius examinando ab invicem ſeparabam; Ilei tandem portionem in Epygaſtrio ſiniſtro ſitam, ſpithamæ unius longitudine, rubicundam, lividis interſtinctam venis, adeoque gangrænatam offendi: hinc per meſenterium plurimas glandulas majores, minores tractui inteſtinorum confines notavi, lividas eas, ſed ſatis adhuc molles. Ipſa quoque magna Aſellij glandula, non ſecus ac pancreas alterum Virſungianum nonnihil lividum adparuit. In inteſtinis tenuibus glandularum plexus nonnulli ſiderati, inprimis autem glandulæ ſolitariæ inteſtini coli tumentes, & nigræ extiterunt. Hepar & magnitudine & conſiſtentiâ fuit naturale, verùm quoad colorem in baſi, quâ dorſo incumbit ſimulque diaphragmati adjacet, ut & in peripheriâ illius livor aliquis ad digiti latitudinem conſpiciebatur. Quacunque autem parte hoc viſcus incidebam, ſive ſanâ ſive ſphacelatâ, ſanguis niger, liquidus plane emanavit. Lien ſimiliter in extremitate ſui inferiore qui gallinacei minoris magnitudine niger prorſus & ſideratus fuit, ſanguinem quoque fluidum inciſione factâ emittens, cætera magnitudinis debitæ; inter Lienem & ventriculum, ſubter membranas omenti, pinguedine deſtituti, glandulæ hærebant quinque præternaturaliter tumidæ, rotundæ, lividæ, ſphacelatæ, quarum maxima exæquabat magnitudinem Nucis moſchatæ; hæ glandulæ exterius lividæ aut cœruleæ, interius ſubſtantiam exhibebant ex rubro liveſcentem, & gangræna corruptam. Renes fuerunt naturales. Diaphragmatis pars, quâ hepatis portio ſiderata tangebatur, ſimul livida cernebatur. Elevato hinc ſterno, utriuſque lateris pulmo tumidus viſus, cujus veſiculæ quam plurimæ, imo innumeræ ſatis notabiles, partim aëre, partim ſpumoſo ſero turgidæ exiſtebant. Color interim pulmonis mirè varius, hinc albicans, illinc livens, nigricans, roſeus, violaceus, &c. Sideratas portiones multas, ſed nullum tamen abſceſſum, nullas puſtulas exhibuit. Pericardium ultra duas ſeri limpidi Uncias continuit: Cordis arteriæ, venæque ſanguinem merè fluidum habuerunt, ſine ullâ pituitâ coagulatâ.

PEriculoſæ ſunt admodum ſectiones corporum febri malignâ extinctorum, novi plures inde in ſimiles incidiſſe febres, à quibus vix liberari potuerunt. Minus tamen periculi in ſe habent, ſi cadavera perfriguerunt, ſi tempus hibernum, terque gelidum. Plura hinc forſan in Adoleſcentis illius cadavere adnotare licuiſſet, niſi propriæ valetudinis ratio habenda fuiſſet, tantoque id magis, quòd à Variolarum inſultibus hucuſque per Dei gratiam immunis extiterim. Aliqua interim notatu maxime digna hæc Anatome exhibuit: quorum primum eſt ſanguinis fluiditas, acido-corroſivis plus minus volatilibus particulis adſeribenda; ſunt qui arſenicalis naturæ, alii aliûs texturæ illas faciunt; A quibus naturalis maſſæ humoralis craſis, atque conſuetus particularum ſitus invertitur, atque valdopere turbatur, ut, cùm remedia jam deficiant, quæ naturalem diſpoſitionem reſtituere valeant, humores neceſſario ſenſim in ſuo motu circulante præpediri; tandemque hinc inde prorſus ſtagnando mortem inducere debeant. Secundum eſt, quod non tantùm partes externæ, ſed internæ plures, in medio & infimo ventre ſimilibus inflammationibus deleteriis af-

flictæ fuerint: atque ita in omnibus hâc lue, vel etiam febri malignâ decumbentibus contingere, mihi firmiter perſuadeo; uſque adeo enim vel nimis copioſum, vel nimis acre eſt tale venenum, ut ſubinde prius in glandularum internarum tubulis obhæreat, ſeſeque affigat, quam in externas ſub cute ſitas glandulas miliares citra periculum ſeſe præcipitari patiatur. Notabile, quod in externâ pectoris atque abdominis ſuperficie adoleſcentis hujus, vix decem variolæ conſpectæ fuerint; ſed intus delitescebat hoſtis, glandulas plures, quæ dum naturaliter ſe habent, vix in conſpectum prodeunt, occupans, eaſque primum inflammans, intumeſaciens, tandemque in gangrænam & ſphacelum lethalem convertens. Debellatus hic hoſtis fuit generoſiſſimis alexipharmacis atque diaphoreticis, ſed ſucceſſu minus optato, adeo enim profunde infixa fuerunt ſpicula veneni, ut inter tenaces obſtructionum inde in tubulis ex glandulis enatarum radices, & vim potentiſſimorum quoque remediorum nulla amplius exiſteret proportio, ſed paulatim humorum circulatorius motus inhiberi, machinaque deſtrui debuerit. Inflammatio autem Ilei inteſtini, neutrum ſoli variolarum veneno adſcribi poſſit, valde dubito, quin dolor ille Epigaſtrii, de quo Ægellus, poſtridie exhibiti ab Agyrtâ purgantis jalapini, ſtatim conqueri cœpit, & ad mortem uſque perrexit, magnam mihi ſuſpicionem moveat, particulas quaſdam corroſivas reſinoſi illius remedii non tantum fibrillis ilei infixas, ſed & plures aliàs ſanguinis latici communicatas fuiſſe, quæ poſtmodum impedimentum quoddam attulerint, quo minùs Variolæ bene per omne corpus erumpere, & acriores particulæ ad externem ſuperficiem expelli potuerint. Uſque adeo Medicus Practicus ſibi caveat à præſcriptione ejuſmodi fortiorum purgantium, ubi vel variolæ, vel malignæ febres metuendæ ſunt in ſubjecto. *D. Theodori Zwingeri Ephemerid. Germanic. Dec. 3. Ann. ix.*

APPENDIX.

De veneni variolici vi in pervertendâ ac immutandâ ſanguinis & humorum craſi.

Martha Meade ancilla nobiliſſimi Domini *Baroni de Coventry* duodeviginti annos nata, die 24. Januarij 1691. derepente Cephalalgiâ & Lumbagine immani corripiebatur, cum autem ſeſe non calore, ſed potius algore ſenſiſſet perfuſam, rata hanc affectionem eſſe Nephriticam, ubique in domo obambulabat, totâ nocte ſequenti, gelu jam admodum ſæviente, Conſervo ſuo ægrotanti miniſtrans evigilavit, cùm potius in lecto ſomno indulgendum erat. Unde ſpiritus frigore & vigiliis pænè extincti minùs pares certamini cum Veneno ineundo reddebantur. Proximo die, cùm jam ego morbum Varioloſum pronuntiatam, in curru, cautela maxima adhibita, in domum Amitæ ſuæ (ut percupiebat) ſecundo Morbi die deducebatur. Die morbi tertio, menſis nimirum 27. Pharmacopola accerſitus, poſt Bolum neſcio quem præcedenti nocte exhibitum, nulla efflorescentiâ in Cute ſeſe prodente, audacter è Venâ Cubiti ℥ *xiv.* vel *xvj* ſanguinis eduxit, qui cum impetu exſiliebat, atque nullatenus, Rheumatici ſanguinis ad inſtar, concreſcebat, fibris penitus privatus. Die Morbi quarto mane ego acceſſitus animadverti univerſam Cutem efflorescentia continua & plana, intenſe rubra, non ſcarlatina verum quaſi levi & plano *Eryſipelate* perfuſam, maculis rubris minoribus, & nigris majoribus ubique per totum pectus ſparſis. Urinam inſuper Ægra reddidit copioſè & frequenter atque ſinceri ſanguinis ad inſtar intensè rubram. Dormiebat quidem quadantenus, verùm oppreſſa & languida, atque pulſu tremulo & inordinato laborans, ſeſe plurimum atque pænè perpetuò jactabat. Prognoſtico igitur funeſto prius prolato, *Tinctur. Roſ ſicc. Aq Cinam. hord. & Spirit. Sulph.* extract. atque *Sacchare albiſſ.* edulcorat. præſcripſi pro potu ordinario, atque chartulam unam Pulveris ſequentis cum hauſtu Julapii quartâ quaque hora exhibendam juſſi, ℞ *Pulv. Bezoard. Magiſtr. Spec. Confect. de Hyacinth.* ãã ʒß. *Coral. rub ppt* ʒij. *Pulv. Serpentar. Virgin* ʒß. M. pro v. Chartulis. ℞. *Aqu. Cinam. hord. Stephan. Germin. Querc. Ceraſ. nigr.* ãã ℥iij. *Acet Stillat.* ʒv. *Syrup. Myrtil.* ℥iß. M. F. *Iulap.* Sub finem autem quinti Morbi diei ſanguine confertim è Bronchiis exſiliente ſuffocata periit, labiis & manibus (uti in Confluentibus Variolis plerumque contingit) quadantenus ab inani Naturæ niſu tumefactis. Cadavere inſpecto Cutim deprehendi (viſu horrendum) ubique planè nigricantem, proximo autem die colore cæruleo imbutam, qualem colorem etiam omnia lintea ſanguine conſpurcata Aquæ Saponaceæ primùm immerſa planè exhibebant, acſi fuiſſent arte tincta, quæ labes haud facilè delebatur.

Tantum valet hocce Venenum ubi ad ἀκμὴν pervenit in Humorum ipſorum Craſi immutandâ. *Clariſſ. Ricardus Morton de Febribus inflammatoriis & in ſpecie de Variolis Hiſtor. 39.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER QVARTVS

SECTIO II.

De Tumoribus præter naturam.

OBSERVATIO I.

Tumor in Capite, *propriam cerebri ſubſtantiam continens, ab eroſa utraque cranii tabula.* 1. *Tumor prope muſculum temporalem, à materia è cerebro per foramen in cranio ejecta.* 2. Nata *in ſincipite, vas ſanguiferum ex cranio accipiens.* 3. Natæ *varia materia.* 4. *Tumores capitis Lympham varia conſiſtentia continens.* 6.

§. 1. GALENUS lib. de Tumor. contr. nat ait *phlegmone ſæpe tentari oſſa*, quod verum nobis compertum: & id ipſum affirmante *Hippocr.* 2. 2. Epid. Nec ſolum inflammationi obnoxia ſunt, ſed & carioei & putredini, præſertim in Lue venerea affectis & Elephantiacis, quorum cutis & caro ſæpe exterius ſana apparet qu būſdam in locis, cui ſubjacent oſſa carioſa, foraminulenta, corrupta, imo ſæpius cum d perditione plurimæ eorum ſubſtantiæ: Quod nonniſi veneni participem materiam agnoſcit, facultatis inexplicabilis: Fidem faciet hiſtoria ſequens: Quæſtor Viduæ Illuſtr. militiæ Præfecti, nomine *du Freſnoy*, Sylvanectinus accerſendum me curavit ob tumorem quem in capite geſtabat, inter os occipitale & parietale, ovum gallinaceum magnitudine æquantem, Dubius an aperiendus eſſet, pus ſubeſſe ratus: Aderant Medici duo totidemque Chirurgi, artis periti, quibuſcum ea de re conſultatio habita: Perſpecta Tumoris ſpecie, ejuſque incremento, non repentino ſed lento, adnotataque in eo pulſatione (quæ erat ipſius cerebri) quam à ſubſtrata arteria pendere exiſtimabam (compreſſo enim manu tumore, ſubſidebat is & imminuebatur) certò credidi adeſſe aneuryſma, negavique aperiendum Tumorem hæmorrhagiæ, hinc ſubſequuturæ mortis metu: Medicorum vero alter, è Chirurgis item unus, periculi expertem eſſe apertionem aſſerebant, purique concluſo exitum concedendum: Ad litem inter numero pares dirimendam cenſui advocandum Dom. *Fabrum* Regis Medicum ordinarium, cujus eſſet de apertione facienda aut ſecus, determinare: qui illico conſenſit cæteris, adeſſe pus, quod nullo periculi metu vacuandum eſſet: A me tamen monitus de aneuryſmatis ſuſpicione, ob ſigna aſſidentia, mutata ſententia, non attingendum eſſe tumorem pronuntiavit, ac cum eo non ſecus ac cum aneuryſmate tranſigendum, quæ mea fuerat opinio: Re deliberata Lutetiam reverſus ſum, at æger triduo poſt è pago Sylvanecto proximo Chirurgum accerſendum juſſit, qui ſtatim, nec hæſitabundus, pure refertum Tumorem dixit, periculique expertem eſſe apertionem: quæ ab eo inſtituta eſt, prodeunte non pure, ſed propria cerebri ſubſtantia, quam biduo poſt mors excepit.

Defuncti caput apertum fuit per *Adamum Hannequin*, & *Hamardum Cheronium*, Barbitonſores & Chirurgos Sylvanectinos, qui unanimi conſenſu aſſeruerunt Tumorem ex propria cerebri ſubſtantia conflatum eſſe, ac deperditione utriuſque cranii laminæ ad magnitudinem Nobilis roſati: Cautus ergo ſit Chirurgus in aperiendis ejuſmodi Tumoribus. *Ambr. Paræus Oper. lib xij. cap. xxiij.*

P*hlegmone ſæpe tentari, &c.*] Inflammationis eu-pulſvis cauſam vix percipiet quiſquis circulationis ſanguinis gnarus non erit, quam ex Clariſſ. Anatomici *Iſbrandi de Diemerbroek* Anatom. libro ſecundo, capite octavo, huc transferre æquum eſt.

Unus Pulſus eſt, Sanguinem in corde dilatatum per arterias ad omnes corporis partes propellere, ut eo omnes nutriantur, & ſingulæ aliquam ejus partem propria facultate coquant, immutent, atque in ſubſtantiam ſibi ſimilem convertant, eamque apponant, reſiduum vero per venas ad cor remittant, ut in eo iterum dilatetur, ſpiritaſcat, novumque vigorem reſumat.

Cum autem continua Pulſus reciprocatione ſanguinis aſſidua fiat è corde expulſio, neceſſum eſt ut cor è cava aſſiduo hauriat quod deplendis denuo ventriculis ſufficere queat: Verum quandoquidem cava nunquam exhauritur, & præterea arteriæ, in quas continua expulſio fit, præter motum non intumeſcunt, neceſſario ſequitur motum hunc circulariter procedere, & ſanguinem ex corde continue propelli in arterias, ex his in venas & partes nutriendas,

inde

inde à venis minoribus redire ad cavam, & ſic tandem ad cor: Hanc circulationem imprimis confirmant tres efficaciſſimæ rationes.

1. *Sanguinis è corde in arterias propulſi copia*: quæ tanta eſt, ut ejus ne centeſima quidem pars ab aſſumptis alimentis ſubminiſtrari poſſit, cum illa propulſio æque procedat in homine qui per biduum triduumve jejunavit, atque in alio qui bene paſtus eſt: ac proinde niſi ſanguis ex arteriis per venas refflueret ad cor, brevi in corde deficeret materia propellenda: præterea diſrumperentur etiam omnes arteriæ breviſſimo tempore, & partes, in quas influit, mirum in modum intumeſcerent: Quippe Cor hominis ſani, florentis ætatis, una hora ter mille, vel paulo plures pulſus facit: *Cardanus* 4000. *Bartholinus* 4400. *Rolfinkius* in ſeipſo numeravit 4410 Si ſingulis pulſibus in aortam propelleretur ſanguinis duntaxat ſcrupulus unus (minimum pondus nomino, nam drachmas duas, imo plus expelli, in vivorum canum ſectionibus docet autopſia) Præterea ſi in venæ ſectione homini in brachio facta, quantitatem ſanguinis certiſſime profluentis conſideremus, ac ſimul perpendamus quantum interim per myriades aliarum venarum, quibus per nullam ligaturam circulatio impeditur, eodem tempore circumferatur, quod univerſum cor tranſit, facile animadvertemus in homine ſingulis pulſibus non paucas guttulas non unam vel duas drachmas, ſed multo plus, forte ſemi unciam, vel unciam totam tranſire, quod ipſum melius adhuc apparet in arteriotomia, in qua, ſi quod ex parva arteriola ſecta ſingulis pulſibus è ſiniſtro cordis ventriculo in arteriam propelli, quantum ex ſingulis & omnibus arteriis propelleretur ſi apertæ eſſent, facta computatione una hora per cor tranſirent ſanguinis libræ mercatoriæ circiter octo, ergo ſpatiu quatuor horarum tranſirent ultra xxx. libræ, atqui veroſimile vix eſt tantum ſanguinis in toto hominis corpore contineri: Cum autem à tanta copia neque arteriæ præter modum diſtendantur, neque partes ullæ intumeſcant, neque etiam cava aliæque venæ inaniantur, certum eſt ſanguinem in arterias impulſum per venas refluere ad cor.

2. *Situs valvularum in venis*, qui talis eſt ut ſanguis per eas libere poſſit profluere ad cavam, nihil vero à cava ad minores venas, imo ſi fiſtula Cavam inflas, nihil illius flatus minores venas ingreditur; Si contra minores venas inflas, mox flatus progredietur ad majores & ſic ad Cavam.

3. *Ligatura in venæ ſectione*, hæc quippe in brachio & crure injicitur ſupra locum ſecandum, atque inde ſubtus intumeſcit vena, quia ſanguis per arterias verſus extremas partes impulſus, per venas redit & ſurſum aſcendit, cumque ad ligaturam pervenit, ſiſtitur, unde tunc vena intumeſcit infra ligaturam, & ſanguis ulterius aſcendere nequiens, cogitur per inflictum vulnuſculum effluere: ſoluta ligatura iterum deſinit ejus effluxio, quia tunc ſanguinis per tubulum ſuum ſatis patulum facilius poteſt aſcendere, quam per anguſtum vulnuſculum egredi: (*Si ſanguis è Jugulari ſit mittendus, vena ſupra ligaturam tumet, ibique tunditur: is enim è ſinubus cerebri per jugulares in axillares, hinc in cavam corde ſuperiorem viam afficiat*) Ad hæc ſi ligatura illa tam ſtricta injiciatur, ut ſanguis per ipſas arterias verſus inferiora permeare nequeat (quę alioqui profundius ſitę à mediocri ligatura non facile occluduntur) tunc etiam nihil effluit ex inciſa vena, quia ſanguis per arterias non impellitur verſus inferiora, qui per venas ad ſuperiora aſcendere poſſit; rurſus vero ſoluta nonnihil illa ligatura arcta, & arteriæ pulſu liberius penetrante, mox iterum ex inciſa vena effluit ſanguis: Præterea etiam quælibet venarum & arteriarum in vivis animalibus ligatura vel compreſſio, oſtendit ſanguinem per arterias propelli à corde, per venas vero profluere ad cor: nam ſupra ligaturam, ſcilicet verſus cor, intumeſcunt ligatæ arteriæ, ob denegatum ſanguini tranſitum: detumeſcunt autem venæ, ob liberum ſanguinis ad cor effluxum: Contrarium contingit infra ligaturam.

Hæ tres rationes ſolæ ſatis efficaces ſunt ad dictæ circulationis probationem, Alias vide apud Harveum, Riolanum, &c. Unum adjiciam de modo circulationis, de quo duæ ſunt ſententiæ, una Riolani, quam pauciores ſequuntur; altera communis, quam maxima Philoſophorum pars amplectitur, ſtatuitque Circulationem ſanguinis fieri per anaſtomoſes quarumcunque arteriarum & venarum, quibus oſcula arteriarum cum venarum oſculis uniuntur, & in ſe mutuo patent, ita ut ubicunque ſunt tales Anaſtomoſes, ibi fiat circulatio: Inde ego concludo, ubi Anaſtomoſes illæ non ſunt, ibi circulatio non fit: Hanc ſententiam defendere admodum difficile foret, quippe Anaſtomoſes illæ in majoribus vaſis paucæ ſunt, & licet forte in minimorum vaſculorum exilibus finibus copioſiores eſſe poſſint (quod nihilominus per autopſiam ubique non patet) tamen propter ſummam talium venarum anguſtiam pauciſſimum ſanguinis per eas tranſire, imo ne ſexta quidem vel decima pars, quæ per arterias, propellitur, venas ſubire poſſet: Præterea, quo modo quæſo à ſanguine per illas Anaſtomoſes tranſeunte nutrientur partes, quibus in tranſitu iſto nihil conceditur vel tribuitur? Denique poſito circulationem ſolummodo fieri per dictas Anaſtomoſes, quomodo tunc in Anaſarca (in qua ſerum non ſolum vaſis concluditur, ſed partium ſubſtantiæ neceſſario inhæret, totam enim copiam in ſolis vaſis cumulari nemo ſanus dixerit) circulatio illa procedet è partium ſubſtantia in venas? an ſerum illud, quod in iſto morbo crudius ac craſſius eſt, per exhalationem ex arteriis egreſſum, rurſus per inhalationem ingreditur in venas ut per cor circuletur, & inde ad vias urinarias defluat, per eaſque expellatur, ſicut morbum hunc per copioſum urinæ fluxum nonnunquam ſolvi praxis & Medicorum obſervationes docent? Quomodo etiam magni partium molles tumores ſæpe brevi tempore ſubſidunt, ſine ulla manifeſta vacuatione, ſi humores extra vaſa in ipſa partium ſubſtantia contenti non redeant in venas? & quomodo eas cum arteriis ad fines ſuos unitas ingredi poterunt? At qui hæc ſatis ſuperque communis ſententiæ errorem demonſtrant.

Ex dictis bene perpenſis verus Circulationis modus ſtatim innoteſcit, patetque ſanguinem non tantum circulari per dictas Anaſtomoſes, verum etiam per ipſam partium ſubſtantiam: Impellitur enim per arterias copioſus ſanguis, cujus bona quantitas per minimarum arteriolarum fines effluit in poros ſubſtantiæ partium; ejuſque ad nutritionem tantum apponitur cuique parti, quantum neceſſe vel apponi vel aſſimilari aptum eſt: reliquum vero ulterius procedit, & hiantia minimarum venarum partium inhærentium oſcula ſubit, atque ſic ulterius progreditur ad majores venas. (Sanguinem in partium poros influere, per eoſque in venas redire, liquet ex iis quæ diximus de hepate lib. 1. cap. 13. & de cerebro lib. 3. cap. 5. & 11. & ex quacunque leviſſima cutis læſione, è qua vaſis illæſis ubique mox ſanguis exit) Verum quia minimæ arteriolæ in partium ſubſtantia apertæ deſinentes, anguſtiſſimæ ſunt, hinc quidem multo plus ſanguinis tranſmittunt quam ad nutritionem opus eſt, ſed interim non minor ſanguinis copia ſupereſt, quæ per eas in poros ſubſtantiæ effundi nequit: hæc ut in arteriis non reſtagnaret &

corrumperetur, aut partibus moleſta eſſet, Protoplaſtes ante dictas Anaſtomoſes, ut illa redundantia per eas tranſiret in venas, conceſſit; qualem inſignem anaſtomoſen annotavimus ad ingreſſum Lienis, Item duas alias in fœtu exiſtentes, unam ſcil. in ejus corde per foramen ovale, alteram in arteria pulmonari, qua parte cum aorta conjungitur: Præter quas magnas, etiam veroſimile eſt plurimas parvas & minimas anaſtomoſes dari.

Non eſt quod à ſanguine extra arterias in ſubſtantiam partium effuſo, metuantur Tumores, inflammationes, putredines, apoſtemata, &c. nam propter arteriolarum in ſubſtantia deſinentium anguſtiam, non plus influit quam per poros commode tranſire, & à venarum oſculis rurſus imbibi poteſt: Atqui, dicat aliquis, in valida corporis exercitatione & calefactione ſanguis multo validius & majore copia impellitur quam aliis temporibus, ergo tunc ſaltem nimia copia influet in partium ſubſtantiam & dicta mala producet? Reſpondeo tunc ſanguinem ratione majoris caloris eſſe tenuiorem, & poros quoque latiores, ut facilius tranſire poſſit: Verum ſi pori, vel à contuſione, vel à ſubita refrigeratione aliave cauſa anguſtiores evaderent, aut ſanguis in partibus craſſior fieret quam ut venarum anguſta orificia ſubire poſſet, tunc brevi tempore nimia ejus copia (nam influxus per arterias continuè procedit) in partium ſubſtantia cumularetur, atque dicta mala ſtatim generarentur; *Hæc enim eſt vera & frequentiſſima cauſa pleuritidis, peripneumoniæ, anginæ, phlegmones omniumque* Inflammationum *cum tumore*. Quam cauſam non perceperunt illi qui per ſolas vaſorum anaſtomoſes circulationem fieri arbitrantur: docent enim ob denegatum commodum ſanguinis tranſitum, vaſa quidem ad ſummum repleri, hincque partes à repletis vaſis in tumorem diſtendi (quaſi vero vaſa ita diſtendi queant ut inducere poſſint duorum triumve digitorum altitudinis tumores, quales ſæpe conſpiciuntur) ſed quia in repleta vaſa plus ſanguinis impelli nequit, hinc ſanguinem in iis coacervatum novo arterioſi ſanguinis affluxu deſtitui, ſicque refrigerari, non vero inflammari: verum non conſiderant ſanguinem totum per venarum anaſtomoſes non tranſire, ſed majorem ejus quantitatem in poros ſubſtantiæ partium impelli: è quibus ſi non ſatis cito redundans quantitas in venas profluat, ob cauſas ſupra dictas, tunc neceſſario fieri partium tumorem, & quia ſingulæ affluentes guttulæ arterioſi ſanguinis ſuum conferunt calorem, hinc à ſanguinis in parte nimio augmento fieri nimium augmentum caloris, & ab hoc intenſo calore fieri ſanguinis cumulati effervescentiam, partiſque Inflammationem cum tumore: Inficias tamen non eundum, illam effervescentiam interdum etiam fieri poſſe à pauco, ſed acri, & ad effervescentiam prono ſanguine, in aliquam partem effuſo, tuncque fieri inflammationem ſine inſigni tumore, ut in Eryſipelate.

Hujus Circulationis ſanguinis (intelligo ſanguinem cum aliis quibuſvis ei admiſtis humoribus) multiplex & ſumma eſt neceſſitas atque utilitas: 1. Per eam quælibet ſanguinis particulæ paulatim & ordine quodam aptæ fiunt ad nutritionem; nam cum in corde non fiat longa coctio, ſed tantum celeris quædam dilatatio, propterea chylus primo tranſitu per cor non acquirit ſummam ſanguinis perfectionem, ſed pluribus tranſitibus modo hæ, modo illæ particulæ ſubtiliores, & corpori alendo magis aptæ evadunt.

ij. Cum ſanguis in partes propulſus, quo longius à caloris ſui foco recedit, eo magis refrigeretur, & ad alendum minus aptus evadat, omnino neceſſarius eſt ejus reditus ad caloris fontem cor, ut in eo de novo incaleſcat & attenuetur, ſicque novam perfectionem induat, qui reditus per hanc circulationem procuratur.

iij. Sine hac circulatione, neque ſanguis ad partes alendas propelli, neque à nutritione reſiduus una cum chylo ad cor referri poſſet.

iv. Hujus beneficio medicamentorum aſſumptorum & applicatorum vires per totum corpus, aut magnam ejus partem feruntur.

v. Per hanc ſanguis in continuo motu permanet, atque ſic à congelatione & putredine præſervatur.

vj. Per hujus cognitionem, cauſæ multorum morborum clariſſime innoteſcunt, de quibus antehac aut nihil, aut obſcure ſcriptum, & graviter inter medicos altercatum ac dubitatum fuit.

vij. Per eandem etiam Medici certas plurimorum morborum curationes inſtituere noverunt, de quibus alioqui magna ex parte per incertas conjecturas indicare conſueverunt.

§. 2. Puerulo trienni (*De quo lib. 1. Tit. de ocul. affectibus*) duabus ante mortem ſeptimanis exortus eſt Tumor prope muſculum temporalem ſiniſtrum; quem, ab obitu, ablata cute vidimus peculiari, eaque craſſa ſatis membrana obductum intra cutem craniumque hærere; cranium exiguum habebat foraminulum per quod materiam ejecerat natura.

§. 3. I. Eberlin Vir robuſtus, 50. annorum, qui ex ſcala præceps paulo poſt Apoplecticus interiit, in ſincipite dextro habebat tumorem cum folliculo, quos Nattas vocant, olivarem, nuce juglande minorem, qui vas ſanguiferum ex poro cranii emergens recipiebat.

NAtta, Tumoris cum folliculo ſpecies, non infrequenter caput occupat: omnes arteria quadam, à qua nutrimentum & augmentum capiunt, præditæ ſunt: Succinguntur intus peculiari tunica: Contenta non unius generis ſunt: In quibuſdam inveni ſubſtantiam pinguem flammam concipientem: in plurimis cretaceam ſolam vel ſero perfuſam: Familia hic eſt inter primarias hujus generis tumoribus obnoxia: Si baſis anguſta ſit, ſeta equina ſenſim magis magiſque conſtricta decidunt, quod aliquoties à me factitatum fuit, ſi verò baſis amplior ac conſtrictionem reſpuat, in ſummitate vulnus oblongum infligo, contenta exprimo, ac baſi, ubi, ceu per pediculum, nutrimentum ſuſcipit, inde cum pauxillo goſſypii butyrum antimonii ſolum, vel cum linimento digeſtivo permixtum, ut ſcaturiginem obturem: niſi enim pediculus abſcindatur aut erodatur, brevi repullulant: Tumores hujuſmodi à Chirurgis temerariis & imperitis uno ictu amputatos novi, largiſſima ſubſequente hæmorrhagia, quæ vix ſiſti poterat, non ſine virium proſtratione, Antimonii butyrum nullos dolores, nullum pruritum excitat, niſi imprudenter labia cutis capillatæ attingantur, interna enim pellicula ſenſus expers eſt: Natta apud Iſtum, vas ſanguiferum è cranio emergens accepit, quod proculdubio ſurculus arterioſus à dura meninge ortus fuit: *I. Iac. Wepferus Hiſtor. Apoplect. 10. p. 321.*

§. 4. Homo procerus, ſanguineus, habitu corporis robuſto, ob furta ſtrangulatus, Nattam gerebat in capite: In hac denſo involucro aperto latebat farinacea materia: In alijs Nattis ex ſe ruptis purulentam obſervavi. *Th. Bartholinus cent.* 3. *hiſtor.* 32. §. 33.

F*Arinacea materia*] Natta, Teſtudo, Talpa ad meliceridas, atheromata & ſteatomata referuntur, quorum materia peculiari tunica aut folliculo clauditur. Platerus non ab humoribus excrementitijs horum Tumorum generationem deducit (eo quod quæ ejuſmodi originem nacta ſunt, ſtabilia ſunt, ſed putredini opportuna) ſed ex ſucco alimentari parti nutriendæ deſtinato, qui ſi juſte craſſior, in ſimiles tumores degenerat, ex quibus Sarcomata fiunt: ſin admodum craſſus, Scirrhi: Tumore vero non adeo duro exiſtente, tandam in abſceſſum tranſire docet, diverſam materiam continentem pro ſucci, qui Tumorem genuit, diverſitate ac cum alijs humoribus miſtione: nec tamen ſicuti abſceſſus à ſanguine genitos in pus abire, ſed in aliam ſubſtantiam propria cyſti concluſam: Hinc Meliceriſdum Atheromatum, Steatomatum originem deducit: *Sennertus*, cur talis humor è partibus effluat, atque inde ſub cute tumor excitetur, cauſam eſſe putat quod membrana unamquamque partem veſtiens & ambiens jam vi externa & violenta, ſed interna, rumpitur, aut eroditur & exulceratur, ut ita facta via vi, ſuccus alibilis ablato erumpat, cum non ſiſtatur aperte: Id tamen ne temere fiat Natura provida non permittit, ſed ipſam membranam amplius extendit, effluentemque ſuccum cohibere nititur; quod in arboribus fieri videmus, in quibus exteriori cortice læſo ſimili plane modo nodus formatur.

§. 5. vj. Aprilis 1671. In Infante 13. ſeptimanarum, caput multis modis deforme reddebant Tumores varij, Tres imprimis, quorum unus ſuperiora verſus ſe extendebat, alter inferiora magis reſpiciebat, Tertius anteriora petebat: Diverſæ naturæ diſſecti obſervabantur. Primus enim, qui ſuperior & maximus, aliqua parte cartilagineæ ſubſtantiæ erat, alia membranoſæ: Illa cavernulis plurimis prædita, utraque liquore purulento, plumbei coloris, repleta; Secundus, qui inferior, veſiculam repræſentabat, hydatidibus varijs donatam. Continebant hæ, figura & magnitudine differentes, Lympham modo liquidam, modo viſcidiorem: quod vero ab hydatidibus liberum, limpidiſſimam exhibebat aquam: Tertius, qui anterior, variæ conditionis ſubſtantia conſtabat, molli imprimis ſpongioſaque, ejus ſiquidem exteriora ſpectentur: duriore vero cavernoſaque, ſi interiora cranio vicina: Lymphæ craſſioris inſignis hic occurrebat quantitas: Præter dicta notabile hic. I. intra meningem tenuem & cerebrum Lymphæ pellucidæ tenacíſque inſignem contentam fuiſſe copiam: II. Eo loco quo auricula naturaliter ſitum obtinet, & excreſcentiam oſſeam, ſemicircularem & ſinum notabilem ſe exhibuiſſe, nullum vero ad anteriora auris tranſitum: iii. Circa tempora vas aliquod occurriſſe materia nigricante repletum: iv. Tumorum horum primum aliquot diebus antequam diſſecaretur cadaver, apertum ſubito fuiſſe, naturæ imprimis opera, magnamque Lymphæ copiam effluxiſſe, hæc affuſo aceto præcipitationis ope coagulum exhibuit coloris lactei; evaporatione vero leni gelatinoſam, aſt flaveſcentem magis materiam: Quæ res ſpeculationi illi anſam præbuit, Annon in Lympha ipſa nutritionis noſtræ fundamentum conſtitui jure queat, Quod valde probabile videtur, & præter alia etiam *Pueri hujus ſumma Extabeſcentia* valde ſuadet. *Gerardus Blaſius Obſervat. med.* I.

§. 6. Juvencula xvj. menſe feliciter peperit fœtum ſed debilem: Caput nucem juglandem vix ſuperabat, Tumor vero capiti ſuperna parte adnatus erat, univerſo capite major: Mortuo infante Caput apertum, atque in ipſo cranio inventa exigua cerebri portio, quam pro cerebello habuit Chirurgus, in Tumore vero ſubſtantiam cerebro valde ſimilem *Th. Bartholinus Cent.* 3. *hiſtor.* 51.

Observatio II.

Tumori, ſeu Sarcomati oculo dextro ſubnato, reſecto, aliud ſub oculo ſiniſtro ſucceſſit, Ex fungoſa & pituitoſa ſubſtantia conſtans utrumque, atque à dura meninge ortum ducens.

PUella quinque annos nata concrementum carneum Oculo dextro ſubnatum habuit, pugnum contractum æquans, à pleriſque Chirurgis pro Carcinomate curatum: Hæc meis manibus commiſſa tractanda, nulla propemodum habita medicamentorum fiducia, Sarcoma reſecui ſimul & inuſſi, quod brevi coalitum eſt: 70. vero aut 80. à reſecto die, Tumor ſublividus, inæqualis, inæqualis, indolens, tactui nonnihil cedens, multis undique circum venulis ſeptus, ſub oculi ſiniſtri palpebra ſubnatus eſt, qui paulatim adauctus, jam totum ſiniſtri lateris, tempus, & auriculam, necnon cervicem late occupabat, quin & genam, adeo ut os obſtrinxerit ad capiendam eſcam anguſtiſſime: Eodem ipſo tempore ex adverſa parte ſimillimus huic tum figura tum colore, tum etiam progreſſus more modoque operis cervicem humeris exæquaſſent, quod vitij complementum duorum cum ſemiſſe menſium curriculo peractum eſt: Illud autem ſilentio non obducendum eſt, quantumvis tubera naturæ modos excederent, eam tamen puellæ patientiam fuiſſe ut nunquam fuerit de morbo conqueſta vel vagitibus moleſta: Tandem pridie Cal. Novembr. obijt.

Tubera hęc infecta *Fungoſam* & pituitoſam, ſuo folliculo conteȼtam *ſubſtantiam* nobis aperuerunt: Adhæc & aliud relatu dignum offenſum eſt, Cranium tractantibus nobis, mirum foramen è rimis calvariæ peramplum, à dura meninge ad tubercula iſta petens, per quod ſcil. materia de cerebro ad tumores alendos tranſmitti fuerat conſueta: Poſtremum dictu mirum ad hæc cuncta erit, pedes utroſque puellæ negatos, diremptoſque primordio, alimento ſcil. amplo à ſuperioribus ad ſe rapto; *Nicol. Larcheus Med. Romanus ad M. Aur. Severinum in lib. de Abſceſſibus p. m.* 150.

F*Ungoſam ſubſtantiam &c.*] Cujus origo fuit à meningum cerebri occulto vitio: Inde enim fungi plerumque pullulant, quamquam & aliis in partibus ſubnaſci notat *Sennertus* Epiſt. ad *Fabricium Hild.* Cent. 2. Obſerv. 36. Quod vero pedes utroſque puellę defuiſſe narrat *Larcheus*, alimentumque ad ſuperiora raptum dicit, *Gliſſonij*, *Warthoni* & aliorum ſententiam firmare videtur, ſuccum nutritium ſuppeditare cerebrum quibuſdam partibus, qui ad crura non tranſmiſſus, & in capite redundans, exuberantiam illam produxerit: Cęterum Tumorum ejuſmodi cyſti concluſorum, ea eſt indole, ut ſi dum reſecantur, eoque magis ſi ad cancri naturam accedant, qui raro aliqua in parte demitur, quin in alia iterum germinet.

Observatio XV.

Monſtroſus Menti Tumor, Steatomaticus, cui ulcus cavum & profundum adjunctum.

MEntum cuidam ſeni mulieri Bavaræ adeo excrevit, ut mediam ulnam Auguſtanam in longitudine & latitudine etiam adæquaret, duritie Scirrhum repręſentaret: Pars dextra Gingivarum increvit: & ex ore ad pugni, vel ovi anſerini magnitudinem excrevit: Qui Tumor ulcus cavum ac profundum habuit, ad medij digiti longitudinem, eo in loco ubi dens evulſus fuit: hoc cibus humidus & potus eo appellens formavit: Tumor Menti fuit durus & renitens, concolor & ſolum dolens ob pondus, at gingivarum laxior: In mento exulceratio nulla, niſi ubi ab adpellente attritum fuit: Excrevit tandem in ingentem molem, & oris introitum quaſi totum occupavit: Mors itaque lenta ſuperveniens doloribus eripuit.

Aperto Tumore in cadavere, caro nulla fuit viſa, putredo nulla, ſed quod excrevit ſteatomati, ſeu Nattæ Italorum, ſimile fuit, ſebum referens, Tota moles reſecta à corpore pondebat libras ſex ponderis Auguſtanorum, & quartam libræ, quod ſunt unciæ centum. Diſſectus Tumor, ſpongioſum album erat quod accrevit, ſevum compactum referens, ut in abdomine & renibus boum videre eſt, ſine ulla humiditate; Cavum quod erat, à dente exempto relictum, illud continebat quod ex potu & cibo eo declinavit, partes vero ejus nec erant humidæ, nec putredinem paſſæ ſunt.

MOnſtroſum hunc Tumorem cur in numerum, Nattæ Italorum poſuerim, paucis exponam: Retulit ęgra ſenſim admodum Tumorem hunc accreviſſe, primordia ſumpſiſſe in ore: Cum enim primum ſenium ingreſſa, ſerviret quibuſdam Patritijs & mercatoribus in coëmendis varijs, & majori onere carnis pondus ex macello portaret, ſenſit aliquid in ore diſtendi, ſeu, ac vulgariter pronuntiavit, rumpi, quod ob abſentiam doloris plane neglexit; Gingivarum itaque pars dextra luxuriare cœpit ac in tumorem attolli: Iutumuit & ſimul mentum, cujus cutis æqualiter in latitudine & longitudine ita ab ſuccreſcente diſtenta fuit, ut intra annum monſtroſo tumore exuberaret: Qui purus erat admodum ut ſcirrhum mentiretur, eum tractare nolui, cum in nervoſis locis ſcirrhos tractatos in cancroſa degeneraſſe viderim ulcera: Nec Chirurgus manum admovere voluit, qui negavit ſe toto curſu praxis ſuæ, qui fuit annorum lxiv. talem tumorem conſpexiſſe: magna vero hęc moles, & monſtroſus Tumor menti, nullam lęſit facultatem, quamvis extuberans ex ore gingiva cibi introitum prępediret: Dolor nullus niſi à pondere: renitentia & durities ubi tangeres; ſola caro gingivarum luxurians mollis erat, tamen ob diſtenſam cutem vaſorum divaricationes oculis expoſitæ erant: In exulcerata luxurie gingivæ fœtor ex aſſumptis.

Peccetius l. 1. c. 18. Nattam ex genere Tumorum ſteatomaticorum eſſe ſcribit, oririque in omnibus corporis partibus, eandemque cum illis agnoſcere cauſam: Steatoma vero, Tumorem eſſe exprimentem ſaniem ſevo ſimilem, ob pituitoſum humorem ſenſim lenteque auctum, coadunatum & induratum, ſeu in ſubſtantiam ſevo ſimilem coactum: Idem c. 25. Et hanc Nattam in noſtra ęgra fuiſſe ſteatomatoſum tumorem ex Pauli deſcriptione l. 6 affirmare poſſumus, quia ejus contentum ſevo ſimile fuit, Tumor ipſe durior, ac ad tactum renitens, fundum ſolidiorem habens, maxime ubi adhæſit incurvationi maxillæ: Aetius Tetrab. 4. l. c. 8. Steatoma ait eſſe Tumorem adipem in ſe continentem, mole tuberum, concolorem & ad tactum lenem, in principio quidem puſillum ſed temporis progreſſu ampliatū: A meliceride & atheromate diſcerni tactus mollitie, quod videtur cum mente Pauli pugnare, qui ait dignoſci ſteatoma à reliquis abſceſſibus, quod durior ſit illis & ad tactum renitens: Sed Aëtius mollitiem hanc reſpectu Strumæ potius intelligit quam atheromatis & meliceridis: In cauſa omnes Chirurgi conſentiunt, quod ab humore pituitoſo prodeat: Mihi videtur Platerus noſter proprius accedere & veram cauſam aſſignare Tract. 3 c 3. Ubi ſuccum nutrientem craſſiorem horum abſceſſuum cauſam ponit, peccantem vel qualitate vel quantitate: Ut enim ejus ſymmetria ad alendas partes adprime conveniens eſt, ſic ejus ametria earum ſubſtantiam depravat: Natura ad pulſum ſi quidem ſuccum cum diſcutere nequit, quia aut uberior aut corruptus, mutare aggreditur, in ſano corpore adpoſitione decenti, in ægro indecenti: Humor itaque alibilis, ſeu nutrimentum hoc adpulſum, vel adhæret, vel adnaſcitur, vel innaſcitur parti, quarę ipſa incrementum ſumit, non diſſimile ſibi ipſi colore, cum ille qui apponitur ſuccus ſit familiaris, & ſimilis parti cui apponi-

tur, & quaſi alimentum, ſępius ſola copia luxurians, afferens ſecum mollitiem aut duritiem; ſuccus ſi quidem hic eſt alimentum tertiæ coctionis ſoboles, cujus peccatum nullum aliud quam quod craſſius eſt, aut tenuius, aut copioſius: Noſtræ ægræ ideo album erat, & craſſum ac durum, quod alimentum hoc futurum luxuriabat circa nervoſas & oſſeas partes, illarumque futurum alimentum erat, unde & membranæ ex eo generatæ ſunt, quibus humor incluſus cohærebat: In ſcirrhum non abijt, quia calor coquens harum partium fuit in alimentum, ut ſic loquar, adpoſitus non induratus, qualis ad ſcirrhi perfectionem requiritur: quare ex adpulſo quotidie alimento in molem excrevit pars: & quia ſuccus familiaris fuit, qui ſenſim, non ἀθρόως in illum locum fluxit, indolens manſit: Recte porro nos non manum adhibui docemur illo Peccetij l.1.c.28. Natta, quæ vaſis eſt im, licata, nullo, pacto attingi debet propter periculum quod ſanguinis hæmorrhagiæ ineſt: Memini me in Italia in quodam ordinis S. Franciſci in collo Nattam eximi vidiſſe, quam magna hæmorrhagia, hinc mors excepit: Nos non hujus cauſa, ſed quia à n vaſis partibus non pendula fuit, ſed ita firmiter adhæſit ut ipſum mentum videretur: Spaſmum itaque & calumniam declinare decrevimus. *Hechſtetterus caſu vij Decade vj.*

Observatio IV.

Tumor Collo *adnatus, cum brachii intumeſcentia, à copioſa pinguedine & ſero inter muſculos.* 1. *Tumor affixus aſpera arteriæ per totum collum radicibus diffuſus.* 2. *Tumor circa laryngem à Ductu ſalivali devio.* 3. *Infra* mentum *durus, ab obitu evaneſcens.* 4.

§. 1. VBi ſanguis ſulphuris ſul & ſalis legitima proportione orbatur, facilis eſt putredo; aut vermibus apta corruptio, & ſuccorum benignorum degeneratio, quę ſæpe in generationem copioſæ pinguedinis, ſive lardum, ſive aliud quid mentiatur, faceſſerę poteſt Conſpectiſſimum id erat 1670. in Noſodochio Argentinenſi, ubi exenteravimus puerum, cujus collo, ſupra axillam ſiniſtram, ingens Tumor accreverat, cujus, ſeparato bino involucro, cutaneo, & proprio, ſubſtantia ſteatoma verum erat, pondus librarum v. civilium: Brachium ejuſdem lateris admodum cum manu totum æqualiter intumuit; diſſectum copioſiſſimam infra cutem exhibuit pinguedinem, effluente copioſiſſima aqua ex muſculorum interſtitijs; Omne vero reliquum corpus macies exederat: aſcites abdomen. *Ioh. Val. VVillius in Actis med. Thom. Bartholini anno 74. & 75. & 76 p. 134.*

§. 2. Viduæ N. ſuccrevit paulatim Tumor inſidens firmiter lateri aſperæ arteriæ: Ad inſtar carcinomatis repertus eſt, radicibus diffuſus per quamcunque colli partem *Lib. 3. tit. de Deglutitione læſa.*

§. 3. Quos Ductus Salivales curioſa D. D. Nic. Stenonis ſæculo noſtro manifeſtavit induſtria, mihi in Vitulo dierum xiv. perſcrutanti, quod in eo ſeſe animali clarius quam in homine oſtendant, quiddam occurrit quod obſervaſſe non pigebit Chirurgos, dum aliquando circa Tumorum expugnandorum contumaciam nequicquam ſuam ludunt operam: Deflexerat enim Ductus ille (cujus radices Parotis conglomerata, quique oſtium ſuum in buccis reperiens, ibi ſe exonerat) verſus laryngem, ibique humoris ſui, qui ore excipi ſolet, exitum non inveniens, Tumorem ingentem excitaverat, lenta materia redundantem: Annon hæc Fiſtularum, ad ſtuporem perpetuos uſque humores ſuppeditantium ut cauſa dici, ita ex eadem poſſet inveniri via eaſdem facilius perſanandi. *Theodorus Kerkringius Obſervationum Anatomic. Lxviij.*

§. 4. Ianus N. Phthiſicus obijt, (*Vide lib. 2. Tit. de Phthiſi*) Ante ſemeſtre ſpatium obortus tumor infra mentum durus, quo impedita fuit ſolidorum deglutitio &c. in aſpera arteria nihil heterogeneum viſum, nec ullum iſtius tumoris veſtigium, unde veroſimile eſt à flatibus fuiſſe excitatum.

Observatio V.

Bronchoceles *Varia materia.* 1. 2. 3. 4. 5. 6.

§. 1. GOngrona vox ab Hippocr. uſurpatur 6. Epid. 3. 14. & *Bronchocelen* ſignificat Latinis *Herniam Gutturis*, Tumor eſt Gutturi & collo innatus, à Græca voce γόγγρος, proprie ſignificans eminentiam aut appendicem rotundam arborum truncis innaſcentem: à *Plinio* l, 17. c. 24. dicitur *Fungus, Clavus, Patella*: *Theophraſto* 1. hiſt. plant. c, 13. olivæ vitium eſt à Sole exuſtæ: Affectus mulieribus familiaris, prout a nobis de aneuryſmate dictum; Bronchoceles autem vox generica eſt, multas ſub ſe complectens ſpecies & differentias: Aliquæ enim ad meliceridas accedunt, aliæ ad ſteatomata, aliæ ad atheromata: Aneuryſmatis quædam ſoboles: In quibuſdam reperta caro ſtupida, i.e. dolore carens, vel parvum inducens: Suum unaquæque ſignum dat, & an curationem admittat vel ſecus: aliæ parvæ ſunt, aliæ magnæ colli anticam partem totam obtegentes; quædam cyſti carent, aliæ habent: Quæ curationis capaces ſunt aperiri debent cauterio actuali vel potentiali, aut ſcalpello, atque ſimul

&

ſemel exempto corpore extraneo ibi concluſo: Niſi licet, repetitis vicibus auferatur, ulcere poſtmodum ex arte curato & ad cicatricem deducto. *Parens operum lib. viij. cap. IX.*

B*ronchocele* eſt Tumor colli vicinus laryngi, qui originem habet ab humore ibi collecto, vel à glandula thyroidis cartilaginis productiore, quæ ſarcoma producit: vel eſt abſceſſus ex atheromate aut ſteatomate, vel hydrops, Bronchocele, non ut pleriſque viſum eſt, ex immodicis clamoribus, aut ex potu aquæ ex liquefactis nivibus, quæ Alpinis aliiſque montanis in uſu eſt, ſed ex craſſa lentaque pituita, quæ eo ſenſim è capite, ejuſque partibus externis per auris poſteriora devolvitur ex *Fernelio*. Dubitare licet an materia contineatur inter muſculũ latum & cutem: an ſub muſculo lato tota ſit abſcondita: nam ibi collecta materia non poteſt extrahi, quia ſpatijs muſculorum inſinuata: Si extra pateat, poterit ſanari & eradicari: A flatu ſolet incipere, qui diſtendit ſeparatque cutem à membrana carnoſa, vel ipſe muſculus latus à ſubjectis partibus ſeparatus: In iſtud ſpatium ſenſim fluit materia, pro cujuſque temperamento & conſtitutione varia: Senſim acceſcit & nutritur non per venas ſed, per tubulos quos natura creavit. *Ioh. Riolanus Enchirid. Anat. lib. 4. cap. 7.*

§. 2. Anno 1626. Bronchocele in opifice inauratore anteriorem totam colli partem apprehẽdera, alto plus quatuor digitos tumore: qui aneuryſma eſt exiſtimatus à cõpluribus, propterea quod ſub eo, vivente homine perſentiretur pulſatio non exilis: Nihilominus id equidem retuli ad jugulares arterias, quarum ex ſuimet compreſſione neceſſarius erat ſenſus: Reperta eſt cyſtis ſanguineæ prope membranæ, quæ amplo veluti ſacco ab externa facie ad uſque tracheam arteriam ab ea compreſſam extendebatur: Intus laminulæ veluti ſanguinea concrementa, & carnes pulmonis atrioris ſubſtantiam referentes, univerſam loci amplitudinem complebant, niſi quod ſuperne concretus humor flavidior, gelatinam vulgarem propemodum referens, exiſtebat: Diſces nunc noſtro parergo collatium quod eſt, Non injuria quidem magiſtro Inauratori productum iſtiuſmodi vitium, quod genus opificum *I. Langius* judicio miro, ſubjectum eſt bronchocelis vitoſo argenti vivi contagio. *Idem ibidem p. 169.*

§. 3. At Bronchocelę quæ mult ſidæ ſunt, glandulas continent prærubras & præduras: Tales enim viſæ in puell. Parthenopylacii D. Mariæ, per nos ſecta. *Idem Ibid.*

* IN colli parte anteriore plures ſunt glandulæ, quæ Bronchoceles ſunt ſubjectũ: Ex ſententia *Stenonis*. Glandulæ cribra ſunt hoc modo confirmata ut dum ex arterijs in venas per capillaria tranſit ſanguis, liberatæ à ſanguinearum amplexibus ſeroſę partes, caloris vi per convenientes ſibi poros expellantur in capillaria lymphaticarum, concurrente nervorum, extremis venis affixorum directione, eliciſu per ſenſuum perceptionem mentis imperio ſubjectam. Quomodo appoſite glandularum officium, in ſeri ſeparatione, ſeu lymphæ, poſitum, explicatur, Hinc & Bronchococele, generatio, quæ eſt glandularum anterioris parti colli incrementum & Tumor: Cùm etenim Glandularum munus ſit ſecretorium & excretorium, & ad has quatuor vaſorum genera ferantur, Arteriæ Venę, Lymphatica & Nervi, ſi ſuccus vel humor ab illis illatus facili tramite non decurrat, ſed in glandulis ſubſiſtat, ob quampiam anguſtiam aut ſucci tranſmeantis virium aut acidi exuperantiam, cui omnis concretio aſſignatur, hinc Tumorum glandularum ac Bronchocoles cauſa repetenda: cur vero in collo potius & frequentius quam in alijs partibus ad tantum incrementum illæ perveniant, id contingit vel quod collum aeri pateat, plerumque nudum adeoque concretioni humori perlabentis occaſionem præbeat; vel ſingulari humoris aut glandularum illius loci proprietati, ab quam certia in locis endemius ſit ille effectus.

§. 4 Homo ſub Alpinus Bronchocelem prævaſtam multos annos cum angore paſſus, tandem ab ea ſtrangulatus oppetijt: Quam nos vitiatam partem, grumos ingentes ſanguinis, undique circumfuſos, cum adnatis quibuſdam carunculis offendimus: Porro ſunt mea quidem opinione Bronchocelæ pleræque cum ſuper-vomitu vaſorum impenſe dilatorum complexæ *Idem ibidem par. 172.*

* §. 5. A pueritia deturpabat Bronchocele collum *Petronellæ Deſinod*, ancillæ meæ, quæ phthiſica obijt anno 1660. cum hydrope pectoris & abdominis: Invaleſcente morbo, colli tumor augmentum ſumebat, ut ad pectoris anguſtiam accederet tracheæ arteriæ compreſſio ab illo tumore, hinc reſpirandi ſumma difficultas.

Ea defuncta cadaver aperiri juſſi & Bronchocelen diſſecari, quæ nihil aliud erat quam ingens glandula albeſcens, pure undique ſcatens & imbuta, illi omnino ſimili quod Pulmonum ſubſtantia continebat. *Ex obſervat. propriis.*

§. 6. Bronchocele, teſte *I. Langio Epiſt. lib. 1. 43. Tumor eſt* pendulus circa guttur, à bocij ventroſi poculi ſimilitudine) inter cutem & aſperam arteriam, aut hoc *Celſo* increſcit, in quo modo caro pituitoſa, modo humor aliquis melli, adipi aut pulti ſimilis membranulæ includitur: Pro humoris tum calore tum concretione, & caloris magnitudine, temporiſque ſpatio aliæ atque aliæ formæ, in alijs & diverſis abſceſſibus fiunt, nempe duræ, molles, liquidæ, rubræ, flavæ, albæ; craſſam enim materiam in duritiem temporis proceſſu cogit calor vehemens: quæ ſi nigra ſit carbonis ſpeciem repræſentabit: Mediocrem vero calor mediocris in pus mutabit, liquidam digeret: Hæc quidem communi omnium ſententia Bronchoceles eſt materia, Verum ego quę compererim in ſectis compluribus defunctorum Bronchocelis referam: *Anno 1625. E ſecta Bronchocele cadaveris, educta ſtruma* libræ unius pondo, quæ ſic adſtricta gutturis venis, ut

mi-

mirum quomodo fuerit avulſa, *Tempora huic homini preſſa*, atque invicem adducta, ſic ut confirmaret apertè judicium Phyſiognomorum noſtrorum: qui temporum anguſtiam naturalem ſtrumarum effectricem ponunt. *M. Aur. Severinus lib. de Abſceſſibus reconditis p.* 168.

T*Empora huic homini preſſa.*] Ad mali productionem confert prava capitis conſtitutio: Nimirum cum exiſtente magna capitis prominentia poſtica, deeſt antica, cum *compreſſis temporum lateribus* ac ſincipite; quibus meatibus coarctatis, cum non habeat effluxum humor per tranſitus, & emiſſaria anteriora, recurrere cogitur in poſteriora, & ad glandulam pituitariam, unde vitium in fauces traducitur demum: Adhæc eſt debilitas capitis nativa his præſertim pueris quibus diu manſerunt inconſutu futuræ, & incommiſſæ commiſſuræ. *Severinus Tract. de Padanchone. partic.* 3.

Observatio VI.

Strumæ *ſuffocationem afferentes, ad ſtomachum, pulmones, meſenterium diffuſæ.* 1. 2. *Strumarum inſignium collum obſidentium anatome.* 3. *Strumarum pertinacia pendet à ſeminario ſubtus deliteſcente.* 4. *Magna in colli ambitu, ſub axilla ſiniſtra, orta ab internis Pancreatis &c.* 5. *Struma ingens ſub inferiore maxilla, à jecore iis infecto pendens.* 6. *Strumarum Anatome* 7. *A faucibus ad os uſque pubis experrecta.* 8. *Struma per totum diffuſa.* 9.

§. 1. JUvenis ſtrumis, quæ gulam aſperamque arteriam ſimul adeo compreſſerant, ut neque potus vel ipſe aër tranſire poſſet, intermoritur: Diſſecto cadavere, repertæ fuerunt in orificio ſtomachi, pulmonibus, omento, meſenterio, pancreate, ipſis inteſtinis & circa veſicæ collum. *Nicolaus Fontanus Reſponſ. & cur. Med. pag* 66.

§. 2. Juvenis 14. Decembr. 1656. univerſum collum ſtrumis obſitum habuit Amſtelodami, Cujus cadavere aperto meſenterium univerſum ſtrumis inventum & viſcera pectoris repleta. *Henricus Roonhuſius Obſervat. Chir. Belgic. par. 2. p.* 167.

JUnguntur nonnunquam in uno corpore diverſis in locis ſcrofulę, ſed non credo dependentiam: Strumoſos eſſe ſano meſenterio contra *Riolanum* olim defendi: Ex inventis novis lux non pauca affulget, quam veteres ignorarunt. Lacteę enim thoracicę in meſenterio exortę colli venas ingrediuntur: An autem immediatè chylum ſuum glandulis colli infundant, dubito: Mediate vero id fieri per circulum non equidem negaverim, ſed tum non magis ſtrumæ in collo enatæ à meſenterio dependent, quam in reliquis partibus quæ ſucco nutriuntur: A jugularibus autem lymphaticis ortum & incrementum ſcrofularum colli majore ſpecie veri deducit Doct. Iac. Henr. Paulli. *Bartholinus.*

§. 3. Teſtor me in cadareribus eorum quos ſtrumæ in partibus exterioribus fœdabant, reperiſſe plurimos tumores ſtrumoſos in meſenterio, alios magnitudine nucis juglãdis, alios avellanæ, piſi, imo pugni molẽ æquãtes, materia gypſea vel puruiẽta refertos. *A. Paræus Operũ l. 7. c* 21.

§. 3. Nobili Auſtriaco adoleſcenti, aliquandiu in Gallijs verſanti cœperunt ſcrofulæ in ambitu colli naſci, nec ſolum illic, ſed & ſub axillis glandulæ intumeſcere atque indurari, uti & exiguæ in pectore, dorſo ſub cute ſe patefacere, augebanturque illę in collo in dies, Et licet Medicorum opera uteretur, nullus tamen inde ſucceſſus ſequebatur: Martio menſe anni 1670. cum priora parum profeciſſent, ad fortiora progreſſi *unguento ex hydrargyro eum inunxerunt*, unde exputitio frequens & copioſa ſubſequuta, cœperuntque grandiores ſcrofulæ nonnihil detumeſcere, ſed mox iterum ceſſante ſputitione augeri: Emplaſtrum de *Vigo* fuit appoſitum, additis varijs emollientibus: Tandẽ majoribus & eminentioribus ſtrumis, cataplaſmata, ut ſi fieri poſſet ſuppurarentur, impoſita fuerunt. diu hęc ſed ſine fructu uſurpata bona interea victus ratione uſus, atque Diæta, ut vocant, cum uſu decocti Guajaci ad ſudores movendos ad multos dies: Cauterium in utroque brachio inuſtum, aſſumptis itidem quę defluxiones caverent cerebrum ſiccando: Cum nulla ſpes, eum ad thermas ſulphureas ablegarunt. Verum huc Baſileam veniens menſe Julio, meum quoque conſilium audire voluit: Cum itaque horrendum illum affectum inſpicerem, multaſque glandulas duriſſimas, ab utraque aure ad thoracem uſque univerſum collum occupaſſe, adeoque impleviſſe, ut caput veluti collo duplo ampliori inſertum appareret, pręter alias glandulas ſub axilis ſatis magnas, atque parvas quaſdam ſub cute in thorace hinc inde prominentes, exiguam aut nullam curationis ſpẽ conſpiciens, ſuaſi ut in patriã thermarum illarum ſulfurearum, quas Medici Lugdunenſes ſuaſerant, utendarum cauſa proficiſceretur: verum cum & apud nos in Helvetia vicinæ tales haberentur thermę, maluit illis eo loco uti. quare eo profectus, & ſeptem ſeptimanarum ſpatio eas bibiſſet, denuo huc rediit nihilomelius ſe habens, niſi quod juxta dextram aurem tuberculum lividum ſupra tumorem eruperat, & juxta ſiniſtram protuberantia magna, tumorque duriſſimus colli anteriora premens deglutitioni & reſpirationi impedimentum magnum afferebat: Miſericordia motus, volui adhuc quędam experiri ex efficacioribus, nam ſectionem aut uſtionem in tam magna mole, loceque nobiliore, ob colli venas majores ſuadere neutiquã potui: Adhibui itaque emplaſtra ex cranio uſto, luto fornacum uſto, ebore foſſili, additis gummatis multis & melle ſcyllitico, ſulfure trito aliiſque efficacioribus, unde videbatur tumor aliquo in loco leviter minui, ſed mox iterum incre-

creſcere: Tuberculum quoque illum prope autem dextram, nucis inſtar adauctum, tandem cuticula abraſa ſanguinem emittebat, & medulloſa materia ex eo prodibat, unde tamen non ſubſidebat: dein etiam in medio tumoris enaſcebatur oblonga caro dura extuberans, qualis in cancro prodire ſolet, adeo ut *Scrofulas aliquas in Cancrum degeneraſſe crediderim.* Hiſce peractis, cœperunt pedes admodum tumere, atque difficultate ſpirandi & deglutiendi maxime angi, donec 20 Octobris ſubito, accedente quadam defluxione, ſuffocatus ſicque extinctus fuerit.

Sectione facta per longitudinem colli, tribus in locis trium digitorum profunditate, antequam muſculi conſpicerentur, latera vulnerum, ſicuti porcis in dorſo apertis lardum ſpiſſum, album, ſic & hic alba ſpiſſa, craſſa apparuerunt: in quibus undique toto ductu glandulæ nunc parvę, piſi, nunc majores, fabę inſtar, ſed mutuo ſibi coherentes, & totam illam albam, mucoſam, undique opplentes, deprehenſæ fuerunt, quas ſane remedijs ad ſumere uti fuiſſet impoſſibile, ita ſectione eas eximere, ob mortis periculum, inconſultum. *F. Platerus. Obſervat. lib. iij. pag. 693.*

ORiuntur Strumæ ex humore craſſo & lento, quem vulgo pituitoſum eſſe ſtatuunt cui interdum etiam melancholicus admiſcetur: *Platerus* tamen non ſine cauſa hic monet non ſatis rectè vulgo ſtatui ex ſola pituita aut melancholia hos glandularum tumores deduci: Et his enim ſi ſtrumæ, & ejuſmodi tumores alij ortum haberent, non tam diuturni eſſent, ſed putredini & corruptioni obnoxij, & in pus mutarentur, ut alij ex humoribus ſimpliciter excrementitijs orti tumores, ipſe vero è ſucco nutriente hos tumores oriri ſtatuit: cum enim Glandulæ quam aliæ carnes craſſiore ſucco nutriantur, ſi is quantitate & qualitate moderatus ſit, eas in ſuo naturali ſtatu conſervat: Si vero qualitate, & imprimis quantitate excedat, tumores varij excitantur: Etenim ſi aliquid humorum plane excrementitiorum admiſceatur, tumores ejuſmodi citius in abſceſſum abeunt: Si vero ſuccus ille nutriens ſolus ſit, ſed copioſior quam ut parti omnis apponi poſſit, in ejuſmodi tumores degenerat: naturaliter enim talis humoris non plus in corpore generari debet quam ut partibus illis nutriendis ſufficiat: Si vero plus ejus generetur, talium tumorum cauſa eſt: natura enim ut vitioſos humores alios ad alias partes protrudit, ut in ſcabie: eryſipelate, bubonibus, &c. videre eſt, ita etiam quod in alimento eſt ignobilius non partibus nobilibus apponit, ſed glandibus: unguibus, capillis, quapropter, etiam ſi talis ignobilis, fæculenti & craſſi alimenti plus generetur, natura rectè agens ad illas partes cum quibus habet convenientiam, glandulas ſcil. protrudit, ex quo proinde etiam carnem, aut carni quid ſimile generare tentat: unde etiam author Defin. medic. Strumas dicit carnem ſiccam: & *Aetius* ex *Leonida*, carnem ſubalbeſcentem facile augeſcentem: Et quidem peculiari membrana Strumę includuntur, quę & ipſa à facultate formatrice, quæ omnibus partibus viventibus inſita & nunquam otioſa eſt, producitur: Dum enim ab humore affluente ſuperfluo membrana diſtenditur, & forſan etiam rumpitur natura novę quaſi membranę texturam aggreditur *Sennertus Pract. lib. 2. p. 1. c. 25.*

Vnguento ex hydrargyro cum inunxerunt] Strumas unus alexicacos Hercules vincit & opprimit: ſanat autem profuſa per os maligna pituita quæ in capite redundabat, illincque in ſubjectas partes dilabens illarum cauſa fuerat: *Ballonius conſ. 34. l. 3. De Salivatione artificiali vide Rolfinccium meth ſpec. p. 589.*

Scrofulas aliquas in cancrum degeneraſſe] Quidam artis periti in Chœradum cognitione & curatione vacillarunt, à pituita illas naſci putant, & ad calfacientia & ſiccantia recurrunt; item ad hidrotica calfacientia, hinc in malum cancrum fit converſio & tranſitus, dū illa pituita incaleſcit plus æquo & exaſperatur: At, ut ex *Platone* notat *Galenus*, pituita non quævis nocet, ſed ſalſa aut acida: ſalſa eſt atræ bilis ſoboles & affinis: hinc quibus in facie gutta eſt roſacea, in ijs chęradū & cancrorum eſt ſeminarium. Sic gravis error cōmittitur in uſu calfacientium remediorum, & antiquitas prudentius pręſcripſit ſerum lactis, aſinæ lac, ſyrupum Regis Saporis: *Idem conſilio. lib. 1.*

§. 4. Variæ ſunt Strumarum ſpecies ſive à loco ſive à materia: Externæ diu ſunt innoxiæ, ſed Internæ brevi periculoſæ: fiunt autem vel ex pituita ſola, vel permixta cum ſanguine aut atra bile: quorum humorum concurſus, ſi quidem exſiccetur à præaſſante æſtu, producitur nonnunquam in ſtrumis vel gypſum vel verus calculus: Struma à ſanguine ac pituita, vertitur facile in pus: ſed eo quæ non tendit, elice illam cum involucro cui includitur, ſed potius conjunctim quam ſegregatim: Cavendum enixe ne quæ remaneant reliquiæ, quas tamen tolles deinceps pulvere mercurij præcipitati, caute illis inſperſo: Sed maxima moleſtia erit à ſeminibus ſub qualibet ſtruma clanculum deliteſcentibus, quæ licet mole ſint exilia, neque multum diſcrepantia à forma ſeminum lupinorum, producunt tamen pernitioſiſſimam inexpugnabilium ſtrumarum ſegetem: *Semina* autem *hæc* obtulit nobis aliquando orphanotrophium publicum, in collo puellæ ab hoc morbo ſuffocatæ: Erant vero hæc adeo frequentia, ut non quina aut ſena, ſed interdum dena vel vicena occurrerent in eodem loco: ſed en ſemper ordine ut majore incumberent minoribus, declinante ſenſim uſque eo ipſorum magnitudine, ut tandem vix æquarent ſemen ſeſaminum, Incluſa nihilominus qualibet ſua tunica & apta producere majorem ſtrumam: Manentibus itaque his ſeminibus, repullulant continenter eadem ſtrumarum germina. *N. Tulpius obſervat lib. 1. cap. 46.*

S*Emina autem hæc*) *Riolanus* Encheir. Anat. l. 2. 18. In meſenterij glandulis ſedem & radicem ponit omnium ſtrumarum in corpore, eaſque nunquam foras erumpere *ast* niſi Meſenterium fuerit ſtrumoſum: quod veri ſimile non videtur Excell. *Th. Bartholino Anat. Reform.* lib. 1. cap. 20. quia 1. ut remotæ cauſæ eſſe poſſunt & per accidens, 2. inter ſtrumas capitis & meſenterij glandulas nulla communio. 3. plures ſunt ſtrumoſi qui ſanas habent glandulas. 4. Omnes forent ſtrumoſi, quia in omnibus hæ glandulæ. 5. Sub-Alpini ſtrumoſi aliam meſenterij conformationem haberent. 6. *Struma* à quovis humore cu-

cujuſcunque regionis implentur: Nota vero *Riolanum* non abſolutè dicere, Strumas in collo emergere niſi affectum ſit meſenterium, ſed cum adjectione Magno numero: Excell. *Bartholinus* tamen detectis lacteis Thoracicis, cap. 3. in Dubiis, Meſenterii ſympathiam cum collo agnoſcit & axillis per tubulos lacteos, ob quam præ[illegible] circa jugularem externam emergant ejuſm[illegible] tumores, quia proximior eſt inſertioni lacteorum ramorum.

§. 5. Puella Leodienſis ann. 14. cum diu Strumis multis, & magnis & hinc inde ſuppuratis atque exulceratis in colli ambitu, & ſub axilla ſiniſtra laboraſſet, tandem 28. Octobris 1638. extrema macie conſumpta obiit.

Aperto cadavere plurima notatu digna in abdomine, thorace capiteque deprehendimus: Etenim, præterquam quod abdomen & thoracis pars dextra citrini coloris aqua repleta eſſent, ipſum quoque pericardium tanta ejuſdem aquæ, ſed paulo candidioris copia turgebat, ut ad ſcalpelli ictum cum impetu proſiliret: Siniſtra autem thoracis pars aquæ expers omnino erat: Auricula cordis dextra tumida in ſuo ſinu humorem continebat viſcidum flaveſcentem: Cordis vero viſcus lividum, duriuſculum, exſuccum ac exhauſtum erat: Jecur paſſim fibrillis membraneis diaphragmati, peritonæo, ventriculo, & immediate ſuo parenchymate, cartilagini enſiformi annectebatur, & in ſiniſtrum uſque hypochondrium ſe ſupra ventriculum extendens arctiſſime Lieni adnatum erat: Lien ſolito major longiorque ad renem ſiniſtrum uſque ſe dimittebat, & cum ejus membrana ad poſa firmiter coaluerat: Meſenterium, Omentum: Pancreas, innumeris magnitudinis notabilis Strumis ſcatebant: Imo ipſi peritonæo, diaphragmati, mediaſtino, uterique ligamentis plures inſederant, aliæ quidem caſtaneæ, aliæ nucis avellanæ, aliæ ciceris magnitudine: Ad orificium ventriculi ſuperius duas notavimus, glandis quercinæ magnitudine & effigie, Trunco venæ Portæ una magna admodum incumbebat: Jecur, Lien Pulmo, præter Strumas majuſculas quas hinc inde obtinebant, tota interius exteriuſque quaſi grandine conſperſa erant, multæ etiam, milii coriandrique grana vix ſuperantes, in inteſtinorum tunicis conſpici poterant, ut & in ſingulis renibus hujuſmodi minuta unita: In duræ meningis parte dextra unam quoque piſi magnitudine reperimus, quæ cranii interiori tabulæ adhæſerat, & in ea cariei rudimenta excitarat: In cerebri ventriculis & baſi aqua copioſa erat, ipſa ſubſtantia alias ſatis firma: Quaſcunque autem alibi Strumas diſſecaremus, eæ eandem prorſus materiam cum illis continebant quæ in collo & ſub axilla jam ſuppurari & exulcerari cœperant Erat autem illa ſeroſa & uberi vacino ovillove non abſimilis, in una quidem magis alba, in alia flaveſcens magis. *O. Heurnius obſerv x.*

§. 6. Retulit mihi *D. Regemorterus*, ſe in aperto cadavere viri cujuſdam (qui per aliquot annos ingenti Struma, juxta imam inferioris maxillæ regionem laboraverat) reperiſſe Hepar intus foriſque innumeris glandulis, piſi fabæque magnitudine, refertiſſimum: Eædem tranſverſim ſectæ, nihil prorſus humoris effundebant, verum ex gypſea quadam pituita compoſitæ in figuram ſubſtantiamque adenibus perſimilem condentabantur: Indeque Hepar in ingentem molem, atque immane pondus excrevit, adeo ut duplo majus, triploque gravius ſolito conſpiceretur. *Franc. Gliſſon Anatom. Hepatis cap viij.*

H*Epar intus foriſque innumeris glandulis*) *Malpighius* qui Hepatis ſubſtantiam & interiora microſcopiis accuratiſſime perſpexit l. de Hep, cap. 2. inter alia obſervatu digna notavit totam ejus molem conſtare ex acinis glanduloſis, & diverſis vaſorum propaginibus, inter quæ commercium intercedit: Atque ex ſuis obſervationibus concludit Hepar eſſe glandulam conglomeratam bilem ſecernentem: Quas glandulas in ſtatu præternaturali augmentum capeſſere, non ſecus ac in cæteris corporis partibus veroſimile eſt.

§. 7. Anno 1663. die 22. Junii *Cl. Sylvius* in Noſocomio Leydenſi ſecuit Saram Ianſen, 20 circiter annorum, Virginem, in cujus cadavere occurrebant, (*Vide lib. 2. Tit. de Reſpiratione laſa*) Glandulæ plures notabiles in Meſenterio: Ex Glandulis colli Conglobatis diſſectis & preſſis albicans quædam materia pultacea & veluti gypſea erumpebat: Conglomeratæ vero vicinæ nihil mali erant paſſæ. Ex glandulis meſenterii diſſectis plane ſimilis materia exprimebatur.

NOnniſi emollientibus ſingularibus gypſeam illam glandularum materiam emolliri poſſe ajebat: Quærenda putabat ejuſmodi remedia quæ non tantum emolliant ſed materiam magis fluxilem reddant, ſcrofulariam, iquillam & ex ea parata medicamenta, ut & gummata, galbanum, ſagapenum, ammoniacum, &c. commendabat. *Ex Obſervationibus D. Ioh. Henrici Brechtfeld Medici Dani, In Actis medicis Thom. Bartholini anni 1673. Obſervat. xvj.*

§. 8. Scrofulę ſunt Tumores p. n. glandularum colli, propria tunica contenti: *Partes affecta ſunt Glandula conglomerata colli, Salivales* hodie dictę: Cauſa, Glandularum totius corporis munus (quod certiſſimum eſſe puto) eſt Lympham tranſcolare: Neceſſe eſt ergo Lympham craſſiorem hujus affectus eſſe cauſam, unde illarum primo durities, poſtea ſenſim accreſcens, pertinaxque tumor: Interdum mobiles ſunt, interdum oſſibus adhærent: Interdum Glandula ſalivalis inferior interdum & ſuperior afficitur: Interdum hæreditariæ ſunt, interdum epidemieæ: Oſſibus adhærentes fere incurabiles: In hiſce non utor niſi cura palliativa, ut & in illis quę in cancrum vergunt atque dolent: Indicationes curativę, Lympha craſſa incidenda,

temperanda, vacuanda: Glandulæ emolliendæ, humor, ſi præeſt, diſcutiendus vel maturandus, & tandem eſcharoticis, ubi aliter fieri nequit, abſumendus: Virgo biliosa, macra, ſcrofulis multiplicibus vexata, fatis ceſſit, febre continua illam emaciante, h.e. hectica.

Aperto cadavere repetimus mille ultra glandulas, majores, minores, à faucibus ad os pubis uſque: Ejuſdem erant coloris, flavi ſcil. quem aperta cute oculis noſtris objiciebant Scrofulæ in collo. *Barbette prax. l. 2. c. 2.*

S*crofulæ ſunt Tumores p. n. &c.*] Glandulæ dividuntur in ſanas & *Morboſas*: Morboſæ in *Penſiles*, *Concatenatas* & *Late Connexas*. *Penſiles* ſunt Polypus, Glandulæ in inguine, Bronchocele, Sarcocele. *Concatenatæ*, quaſi catena globulorum, ab auriculis per colli longitudinem ad claviculas deſcendunt, & majores cernuntur in pueris rachitide laborantibus, in ſtrumoſis, & in corporibus obſtructis & cachecticis: *Latè Connexæ* generali nomine *Scrofularum* veniunt, ac in duo genera dividi poſſe videntur. Earum enim aliæ perpetuo augentur, aliæ modo minuuntur, modo ſtabiles permanent, modo de loco in locũ transferuntur: Illæ generali nomine Scrofularum apud authores veniunt: Hæ appellantur ut plurimum generali nomine *Strumarum*, quas Reges Angliæ atque Galliæ ſolo attactu mederi vulgo creditum eſt: Ut vero lucidius hæ ſpecies ab invicem diſcriminentur, hic ſigna nonnulla diſtinctiva afferam. Scroſula mollior eſt, Struma durior: Illa pallidior, & frequenter ejuſdem coloris cum cute, hæc è rubro liveſcit: Si vero aliquando contingat Scrofulas rubeſcere, color floridior eſt minuſque lividus: Porro ſcrofulæ mollior eſt, & ut plurimum minus profunda: Struma immobilior profundiorque, Item altius in tumorem attollitur Scrofula, Struma magis compreſſa jacet: Acutius quoque hæc ſentit & dolet, Scrofula eſt ſtupidior. At hæc racematim frequentius creſcit, rarius Struma.

Tumores p. n. glandularum colli propria tunica contenti] *Wharton Adenogr. cap. 40. Scrofularum à Strumis* diſtinctione facta, utratumque generationem tradit, Scrofulæ, *inquit*, perpetuo augentur, & ad ingentem magnitudinem excreſcunt, nempe ad xxx. librarum pondo & amplius: Verum præter glanduloſas carnes, habent quaſi in cyſtulis varii generis ſuccos congeſtos, qui earum molem plurimum adaugent: credibile eſt hoſce ſuccos concretos excrementa quædam eſſe rejecta à carne glanduloſa in ejus nutritione: carent enim hæ glandulæ vaſis cujuſvis generis excretoriis, & propterea neceſſe habent excrementa ſua in cyſtas, in ſubſtantia earum efformatas, congerere, Quæ una ratio eſt cur in tantum molem excreſcant: Altera eſſe poteſt, quod earum venę improportionatæ videantur earundem arteriis: hinc enim ſanguis per arterias effuſus copioſior eſt quam is qui per venas reducitur, unde neceſſario fit ut eædem in dies augeantur, Accedit quod nervus earum glandularum perquam exiguus eſt, uti ex ſenſu earũ obtuſo videre eſt: Si enim illas (cutaneis partibus prius diſſectis) aculeis pungas; dolorem vix percipiunt, Cùm ergo exiles adeo nervos habeant, certum eſt incrementum ab arteriis potiſſimum accedere, nervoſque ſuperfluæ materiæ vel auferendæ, vel in alias ſedes transferendæ impares eſſe.

Poſterioris generis tumores, qui à nobis ſpecialiter *Strumæ* dicuntur, non perpetuo augentur, ſed modo creſcunt, modo minuuntur, tandemque evaneſcunt, modo ſtabiles permanent, modo à parte ad partem transferuntur: Hæ Strumæ *vaſe Reductorio* magis proportionato gaudent, eoque potiſſimum nomine à priore genere diſcriminantur: Cujuſnam autem generis vaſe id fieri putandum eſt? Profecto præter arterias, venas & nervos nullum illic aliud adhuc eſt repertum: Videntur utcunq; venas obtinere ſuis arteriis proportionatas magis quam in Scrophulis fieri diximus, quæ cauſa eſt cur non perpetuo augeantur, Venæ enim tantundem reportare poſſunt quantum arteriæ affundere, niſi forte contingat Sanguinem per Strumæ ſubſtantiam tranſiturum impediri, quo caſu ſtrumæ quoque continuo augentur, nimirum donec vel indurentur in ſcirrhum, vel liber ſanguini tranſitus per earum ſubſtantiam iterũ concedatur, poſtquam enim induratæ fuerint, nequeunt amplius ſanguinem ab arteriis recipere, nec ſe ulterius diſtendi patiuntur: conceſſo autem ſanguini libero tranſitu, quantum illius ab arteriis allatum eſt, tantundem pariter à venis regeritur, adeoque augmentum ceſſat: Quomódo autem hi Tumores de loco in locum transferuntur? Nervorum certe opera potiſſimum id fieri credibile eſt, Statuimus enim nervos poſſe aliquid vel afferre ad partes, vel ab iiſdem auferre: Ulterius ſtatuendum eſt, ubi nervus aliquis turgidulus redditur, facile eum eructare portionem humoris, quo turget, in partium interſtitia, in quæ terminatur: Si vero aliunde contingat ut idem nervus depleatur, fieri poteſt ut iterum attrahat materiam prius effuſam, eamque ſic in ſe attractam, vel ad glandulas ſuas emunctorias, vel ad alias corporis partes derivet: Si eandem ad glandulas emunctorias deferat, materia excernitur, Struma minuitur & nonnunquam evaneſcit, nulla nova in ejus locum ſuccreſcente, quemadmodum frequenter accidit in Strumoſis iis qui unguentis ad Salivationem movendam illinuntur, Siquidem in illis, nervi humiditatem ſuas in glandulas emunctorias, nempe maxillares & tonſillas copioſe exſpuunt: unde iidem nervi depleti humorem denuo ad ſe rapiunt, nimirum eundem quem prius eructaverant, & ad dictas glandulas emunctorias deferunt, è quibus per ſialiſmum excernitur, Strumæque abſumuntur: Sin vero nervus ſe in alia carnium interſtitia exoneraverit, exſurgit ſtatim novum Strumæ rudimentum, in quod materia Strumæ prius genitæ ſenſim derivetur, adeoque Struma à parte in partem defertur: Verum præter genus nervoſum, ipſum venoſum quoque tranſlationi huic non parum auxiliatur: poſtquam enim nervus in hunc modum cœperit deplere humorem in ſtrumæ cyſti congeſtum, partes circumjacentes protinus flacceſcunt, arteriæ minus proritantur languidiuſque ſanguinem effundunt, inflammatio omnis, ſi quæ prius aderat, ceſſat, parſque affecta temperatior redditur, tranſitus interim ſanguinis per eandem liberior multoque expeditior fit, & in venas haud difficulter abſorbetur: nec tantum ſanguis de novo affluens, ſed & ille grumoſus, qui ab arteria prius in partem effuſus hærebat, nunc mobilis evadit, unaque reſumitur & circuitu ſolenni circumducitur, ſcil. tota illa portio ejus, quæ laxata jam partis perſpiratione, non prius in auras avolaverit: Tres itaque exterminandi Strumas modi enumerari poſſunt, nimirum cum vel radicalis earum materia in cyſti congeſta, à nervo reſorbetur: vel ſanguis affluxus facilè à venis reducitur, vel tranſpiratio libera parti conceditur: Tranſlationis vero cauſa prima & præcipua eſt nervus, qui primum rudimentum novæ ſtrumæ ex materia à parte detracta congerit, verum ad hujus rudimenti complementum arteriæ & venæ quoque nonnihil contribuunt: Strumę varie à partibus ad partes transferuntur, modo à

latere

latere ad latus, modo à ſuperioribus corporis partibus ad partes transferuntur, modo à latere ad latus, modo à ſuperioribus corporis partibus ad inferiores, aut contra: modo ab exterioribus ad interiores, vel vice verſa, modo ab articulo ad articulum, vel modo aliquo ab his mixto.

Lympham craſſiorem] Aliquid auſteri ſimul peccare ſtatuit *Deckers* notis in cap. cit. eo quod in cancrum aliquando vergant: cancrum autem ex acido auſtero produci probat ex doloribus lancinantibus, pungentibus, quodque ſemper propemodum cancro laborantes ſint melancholici.

Unde illarum prima durities] Glandulæ morboſæ aliæ molles ſunt, aliæ duræ: molliores facilioris ſunt curationis, ſive enim diſcutere velis, ſive ſuppurare, facilius cedunt, duræ difficilius.

Interdum mobiles ſunt] Mobiles ſunt omnes quæ inter partes cutaneas generantur, ubique ſitæ ſunt: quæ vero in muſculorum interſtitiis fiunt, eorumque fibris adnaſcuntur, non libere moventur, ſed ad motum muſculi: Illæ vero quæ perioſtio, aut ligamentis articulorum adnaſcuntur, immobiles planæ ſunt. De Struma coſtis adhærente, vide hiſtoriam ex Panarolo.

Interdum hereditariæ, &c.] Platerus, qui cauſam in ſemine & facultate formatrice in utero quærit Scrofulas, ubi ſunt alicui loco familiares à parentibus in liberos propagari ſtatuit.

Atque dolent] Ut quæ inflammatæ ſunt, ſua enim ſponte dolent: quæ ea carent, niſi vis aliqua inferatur, indolentes ſunt: Inflammatæ porro differunt inter ſe, quod aliæ ad ſuppurationem tendant, aliæ ad indurationem, ſcirrhum & diſpoſitionem cancroſam, aliæ ad ulcerationem, eamque vel ſimplicem vel ſinuoſam, vel cavernoſam, vel etiam ulcus cum carie oſſium.

Indicationes curativæ, &c.] Vide Scholia prima ſub finem.

A faucibus ad os pubis] Glandulas concatenatas vocat Warthon, cum quaſi catena globulorum ab auriculis per colli longitudinem, ad claviculas deſcendunt, & majores cernuntur in pueris rachitide laborantibus, in ſtrumoſis, & in corporibus obſtructis & cachecticis.

Ejuſdem coloris] Quædam cuti concolores ſunt, aliæ diſcolores: priores perpetuo benigniores: poſteriores, nimirum è rubro liveſcentes, maligniores habentur. *Idem.*

Salivales hodie dictæ] Inter vaſa Lymphatica ſuperiora inſignes ſunt ductus Salivales dicti, tam ſuperiores quam inferiores intra oris cavitatem internam conſpicui, qui magnam Salivæ copiam continuo in os vel ventriculum deponunt: horum ductuum ſuperiorum inventor primus eſt Clar. Anatomicus *Nicolaus Steno*: Inferiorum Excell. *Warthon*, qui de earum uſu cap. 21. Adenogr. ſic differit: Uſus harum glandularum Scriptores hactenus latuit, ut & ipſæ Glandulæ: utcunque certum videtur eſſe partes excretorias, munereque publico fungi: ubicunque enim vas Excretorium peculiare reperitur, non putandum eſt fruſtra conditum fuiſſe, ſed ſpeciali cuidam excretioni deſtinari: Cumque excretio quælibet determinati excrementi, humorum reſiduorum deputationi inſerviat, quod in emolumentum totius cedit, ſequitur hoc ipſum eſſe officii publici: Reſtat adhuc inquiramus quem peculiarem humorem hæ glandulæ ſecernat, unde eundem excipiat & quis ſit ejuſdem poſt excretionem uſus: certiſſimum eſt humorem hunc ſalivam eſſe: at per Salivam non intelligo craſſum illum viſcidumque humorem, qui è tonſillis ſcreatu aut tuſſi (ſputum dicimus) exprimitur, ſed illum tenuem & aquoſum quem Græci σιαλὸν vocant: hujuſmodi vero humorem ex hac glandula, per ſuum vas in os exſpui oculari experientia teſtari poſſumus: enim vero in partis hujus canali, tam in homine quam in bove, humorem ſalivalem manifeſte deprehendimus, neque quicquam præterea inerat: quare cum vas hoc adhuc nomine careat, licebit appellare Canalem ſive Ductum Salivalem, ſi quidem tenuem illum humorem, quem proprie Salivam dicimus, quique ad maſticationem neceſſarius eſt, ſub anteriore inferioreque in linguæ parte in os effundit: Jam inquirendum è quibusnam partibus, & per quas vias hic humor in glandulas ſalivales devehitur? Credibile eſt è Nervoſo genere profundi, ſiquidem corpora tum humidiora, tum ſicciora (modo hypochondriaca) ſalivam copioſius exſpuunt: illa, quod eorum nervi quoque ſuperflua humiditate madeſcant, hæc per conſenſum nauſeantis ventriculi: Etenim nervus ſexti paris, cujus magna pars in ventriculum diſſeminatur, origine haud longe diſtat à nervis ad has glandulas delatis: Unde nervi maxillares facile per conſenſum cum inordinato motu ejuſdem ſexti paris, excitantur ad conſimilem motum moliendũ, & copioſas humiditates in maxillares glandulas exprimunt, &c. cujus rei teſtimonium ulterius exhibent maſticatoria omnia medicamenta, item acria quævis & pungentia in ore retenta, ſalivam quippe copioſe proliciunt: Porro in magnis ſalivationibus, quales Mercurii opera cientur, nervi multum exſiccantur & à ſuperflua humiditate liberantur: quod vix contingeret ſi nervi ad praſiſmum nihil plane conferrent: Præterea haud facile dictu eſt, in quem alium uſum tanta nervorum copia in has glandulas deferatur? certe plane motui nihil conducunt, nec multum ſenſui, quoniam ab objectis ſenſibilibus longius abſunt: quare aliquid vel apportant vel auferunt: afferre autem, non auferre aliquid, ex eo conſtat quod eæ glandulæ ſint excretoriæ: Denique major eſt quantitas materiæ ſalivalis per has glandulas excretæ, quam facile credas ab exiguis illis arteriis & venis quæ ad partes has deferuntur adferri poſſe: Non negamus tamen quin forte arteriæ quoque aliquid ad hanc humoris illius accumulationem conferant.

§. 9. *Riolanus* lib. 2. Anthropogr. c. 5. de meſenterio, ſcribit Scrofulas in corpore nunquam erumpere niſi meſenterium ſtrumoſum fuerit, Quod etiam teſtantur *Guido* & *Ingraſſias*: Ejuſmodi meſenterium fere innumerabilibus glandulis repletum reperi in Nob. Dominæ cadavere, quod quoniam totus corporis habitus ſcrofulis quaſi refertus erat aperui, & in *hydropis*, qua obiit, cauſam inquiſivi. *Ioh. Scultetus Armament. Chirurgici obſerv* 39.

* *Innumerabilibus Glandulis*) *Sylvius de le Boë* Append. *Tract.* 4. §. 54. Glandulas in ſtatu ſano in omnibus omnino corporis partibus, & parenchymatibus ſive carnibus, adeſſe ſtatuit, ſed tam exiles ut viſum fugiant; ſicut vaſa capillaria in tunica oculorũ adnata tam exilia ſunt ut non videantur, in oculorum autem inflãmatione conſpicua evadant. Ideoq; infert qui ſemel aut ſæpius in ſtatu p. n. & circa plexum choroidem, & in pulmonibus, & alibi obſervabit glandulas prænominatas, præter omnem rationem denegatas eaſdem quamvis perexiguas in ſtatu ſano: Conjecturis anſam dederunt. 1. Glandulę in plexu choroideo, nonniſi in ſtatu p. n. obſervabiles, quas ait ad inſignem magnitudinem, piſi puta majuſculi nonnunquã aſcendere. 2. Glandulæ in pulmone, ſive tubercula glanduloſa, minora vel majora in quibus aliquando

pus varium contineri ſectio manifeſtavit. 3. Glandulæ in variis corporis partibus manifeſtæ in ſtrumoſa vel ſcrophuloſa conſtitutione, adeo ut nunc tantum ſatis exiguæ in meſenterio & colli lateribus ſecundum naturam apparentes in magnitudinem ac duritiem prodigioſam excreſcant, ſed inſuper infinitæ pencalias ignotæ tum ſeſe manifeſtant, & quidem omnes conglobatæ, non item conglomeratæ, quas integras & ſalvas permanere obſervavit, licet conglobatæ ipſis adnatæ plurimum eſſent vitiatæ. *Wharthon* in Adenographia glandulas naturales præter modum tumidas obſervavit in ſingulis propemodum corporis partibus: *Malpighius* ſubſtantiam cutis habere glandulas plurimas ſtatuit; *Steno* ſingulis cutis poris ſuas glandulas ſubjacere aſſerit.

Observatio VII.

Mamillæ *Siniſtra Tumor, in ulcera deſinens, lethalis ob inſignem interiorum viſcerum læſionem. 1. Mamma tumor ſcirrhoſus, radicem habens ſcirrhoſam, In coſtis venam nigricantem. 2. Mamma Tumor cum exulceratione, cujus Glandula exulcerata, putreſcentes, cum vitio uteri. 3. Mamma Apoſtema ex lacte coagulato, congeſtum habens pus inter glandulas & muſculum pectoralem. 4. Mamma Strumoſa ob ſtrumas in Pancreate, Meſenterio, Iecore & Teſtibus. 5. Mamma Tumor, pro cancro habitus, ſubſtantiam habens duriſſimam concluſam. 6. Mamma cancer excitatus à vitio viſcerum tuberculis obſitorum.* 7.

§. 1 NObilis Matrona cum forte ſordes abluendi ergo balneum eſſet ingreſſa, neſcio quid in cupa apprehendere annitens, ſiniſtra mammilla læſa eſt, verum quia parum aut nihil inde doloris ſenſit, tanquam levius vulnus contempſit & neglexit, Subſequentibus inde diebus loco affecto Tumor quidam, interdum indolens fere, ſuccrevit, qui tamen citra negotium induſtria Chirurgi ſublatus eſt: Enatæ ſucceſſu temporis plures puſtulæ ſunt, quæ in ulcera tandem terminarunt; Sollicita interim Nobilis Matrona de Cancri ſucceſſione, Medicorum conſilia adiit, verum neſcio quo fato ſe Paracelſico concredidit, qui indubie deleteriis pharmacis potionatam necavit.

Vocatus ad conditturam & ſectionem defunctæ, ſectionem ab enſiformi cartilagine ad os uſque pubis molitus ſum: hic ſeſe primum aqua intra peritoneum copioſe collecta obtulit, cujus flaveſcentis Chirurgi aſſiſtentis pelvimbis complere licuiſſet: Stomachus & inteſtina portentoſe inflata & aqua turgida erant, Jecur durum, lapideum, & integre labefactatum: Lienis veſtigia nulla, præterquam putrida & fœtentia: Pulmones, dextri præſertim lateris, putridi ac nigricantes: Cor exiguum admodum, in ſe contractum & corrugatum, huic pericardium ita adnatum videbatur ut unguibus avellere opus habuerim: In diſſecto utero materiam albam, lapidefactam atque duriſſimam, ut vix cultro diſcindere licuerit, invenimus: Mammas crucis in modum diviſi, quarum caro dura admodum, nigreſcens, ſed non omnis putrida conſpiciebatur. *Ex obſervationibus Georgy Garneri, Medici Auſtriaci.*

§. 2. Mulieri viduæ in mammilla ſiniſtra tumor ſenſim excreſcens prodit durus, quem alii ſcirrhum, alii cancrum eſſe judicabant, qui cum diu duraſſet, tandem in abſceſſum converſus & ſuppuratus, in ulcus abiens ſanatus eſt, relicta cicatrice admodum inæquali, labiiſque duris, &c.

Hæc tandem plurimis morbis labefactata, è vivis exceſſit, &c. mamma ſiniſtra quæ ſcirrho laborarat, circa radicem ſcirrhoſa, ut & circa papillæ radicem ſcirrhus erat candidus, glandulam repræſentans: In coſtis, vena lata nigricans latebat. *Platerus obſ. l. 2. p 503. Vid. tit. de Febribus.*

§. 3. Nob. Matrona ſiniſtra mammilla læſa eſt, verum quia parum, aut nihil inde doloris ſenſit, tanquam levius vulnus neglexit, Subſequentibus inde diebus loco affecto tumor quidam, indolens fere ſuccrevit, qui tamen citra negotium Chirurgi induſtria ſublatus eſt, Enatæ ſucceſſu temporis complures Puſtulæ ſunt, quæ in ulcera tandem terminarunt; Sollicita matrona de cancri ſucceſſione Medico, ſed Paracelſico ſe concredidit, qui deleteriis pharmacis potionatam necavit. Mammas mortuæ crucis in modum diviſi, quarum caro dura admodum nigreſcens, ſed non omnis putrida conſpiciebatur. In utero diſſecto materiam albam, lapidefactam, adeoque duriſſimam, ut vix cultro diſcindere licuerit, invenimus. *Ex Clariſſ. D. D. Georgii Garneri obſervationibus.*

§. 4 Infanticida fœmina ſexta à partu ſeptimana capite patratum ſcelus expiat: Siniſtram mammam ex lacte coagulato Apoſtema occupavit, quod ipſa natura exiguo facto foramine cœpit expurgare: Glandulis ad pectoralem muſculum uſque tumoris, inter has & muſculum dictum magna puris copia ſinum efformavit, illæſo muſculo. *Th. Bartholinus cent. 1. hiſtor. 92.*

EX *lacte coagulato apoſtema occupavit*] Notat *Domin. de Marchettis* Anatom. cap. 10. Quod quando mulieres lactant, tunc cancri in mammis generari non poſſunt, licet multi tumores, ut *ait*, ipſis inaſcantur, qui quidem facile curantur: Temperamento lactis impediente ne Cancer generetur, quia ſua temperie retundit acrimoniam ſanguinis aduſti.

§. 5. In

§. 5. In ea muliere quæ ſtrumoſam habebat mammam dextram, utrumque Teſtem ſtrumoſum deprehendi, utero æqualem, Jecur vero multis glandulis albis & latis, foris & intus conſperſum erat: totum denique meſenterium & Pancreas ſtrumoſum. *Riolanus Anthropogr. lib. 5. cap. 1. & Schola Anat. cap. 3.*

TUmorum & ulcerum Glanduloſis partibus innaſcentium, cauſam non à ſanguine, ſed a Liquore Nerveo vitiato deducit Ingenioſiſſimus *Williſius* Tract. de Anim. Brutor. part. 1. cap. 11. Obſervare eſt *ait*, ſtigmata corroſiva haud poriſſimum in ſanguine producta partibus aſfigi, ſed multo frequentius in *liquore nerveo* procreata, cum latice ejus in partibus nervoſis, aut earum emunctoriis depoſita, Apoſtemata, ac ulcera phagædenica, ſeptica aut ſinuoſa ac cacothica producere: Hæc enim ſæpiſſime in Glandulis, vel juxta tendines aut membranas excitantur: Cumq; humor ab iis decidens primo tenuis & aquoſus ſit, poſt acrior factus, valde fœtidus, & corroſivus evadit, indicio ſane ipſum Liquorem nerveum in ejuſmodi putrilaginem abire: Hoc tam ratio ſi inquiritur, facile occurrit laticem *cerebri & appendicis nervoſi* irriguum, una cum ſpiritu ſubtili ſalis volatilis copiam ingentem in ſe continere: Si quando igitur adeo depravetur iſte, ut ſpiritu depreſſo particulæ ſalinæ in fluorem degenerent ſibi met corpuſcula ſulphurea aſciſcant, plane corroſivus & ſtygius evadit. Quapropter Tumores ac ulcera maligni moris in partibus Nerveis, earumque emunctoriis præcipue contingunt, ac ibidem à levi occaſione excitantur (uti cum Mammæ muliebris læſioni parvæ cancer ſuccedit) quia ſi quidem humor nerveus in tranſitu ſuo impeditus alicubi ſtagnat, ſtatim ſpiritu depreſſo, aut avolante, particulæ ſalinæ, à volatilitate in acorem degeneres, conſortia aliena mox ineunt, atque corpuſcula ut terreſtria, aut ſulphurea, aut alia aliùs generis ſibimet arripientes, in Tumores aut Scirrhoſos aut Strumoſos, aut Cancroſos congelari incipiunt: Cumque hoc ritu à liquore Nerveo ſtagnante, & concretionem heterogeneam moliente, Tumoris velut minera in quapiam parte conflatur, ejuſdem liquoris jugiter affluentis ſupplementa in parem vitioſitatis incolem pervertuntur, quibus etiam accedunt impuritates atrabilariæ à Sanguine aliiſque humoribus ſuffuſæ, quæ junctis viribus (velut cum diverſi ſales ac ſulphura conjunctim deſtillantur) efferationem augent atque in parte affecta materiam ſepticam, ac inſtar aquæ ſtygiæ eſcharoticam conſtituunt. Juxta hanc analogiam Tumorum ejuſmodi anomalorum, uti & affectus Strumoſi phænomena aptiſſime explicantur.

§. 6. Ego aliquando ad nobiliſſimæ mulieris diſſecandum cadaver vocatus, reperi in altera ejus mamma *corpus*, quod craſſitie gallinaceum ovum æquaret, *durum & compactum*, aſperiuſculi calculi adinſtar, *pro Cancro* a Medicis & Chirurgis, dum ipſa viveret, *habebatur*, quod illi hæc durities, dum vel leviter comprimeretur, eſſet valde doloriſica. Sed & paucis ab hinc annis vocatus ad curam mulieris quæ pari modo laborabat, Medicis Chirurgiſque Cancrum ſubeſſe affirmantibus, fortiter obſtiti, non enim profundius defixus hærebat tumor, non erat partis habitus à nativo calore mutatus, non venæ in ambitu tumentes, non ulla aderant alia Cancri ſyllogiſtica ſigna: nam & illi mulieri ſtata & ſua periodo fluebant menſes facie totoque corpore bene habita & colorata viſebatur, ab omni dolore immunis, niſi cum pars affecta comprimeretur: Sed nec ex eo tempore vel tantillum accrevit Tumor, nullum aliud malignum accidens ſupervenit, imo etiam nunc alacris vivit, corpore & mente bene compoſita. *A. Pareus Operum lib. 6. cap. 18.*

PRo *Cancro habebatur*.] Chirurgi vulgares multos alios perverse tumores & puſtulas, ſicuti & furunculum, & carbunculum, cancros quoque nominant, Ut & tumorem ſub oculo in illius orbita natum, polypum in naribus, gangrænam gingivarum, ulcera pracputii Cancros vocant: A quibus tamen verus Cancer longe differt, Carcinos dictus: Hic extrinſecus in omnibus fere corporis locis naſci poteſt, nec ſemper uno modo prodit, ſed forma nonnihil variat, aliquando enim tumore ſolo compoſitus: Tuberculo ex quo ... continuo, ... moxad pili, unde ... ſtea ... tandem ad pomi ... noris ... nomen ... exc... Cãcrum verum ..., unde nomen obtinuit, propoſite ſua circumſcriptione & forma referens, non aſtacum, quem Cancrum noſtri quoque vocant, & venas in eo cancri pedibus illius aſſimilantes, inde Cancrum appellari ... putant ſed verũ cancrum, cumque poſſiſſimum marinum, cum uti ille, ſic & hic tumor, ... inæqualis, tuberculis quibuſdam exuberans, & venis in ambitu turgidus, colore livdus & obſcurus, durusſuper... que velut cruſta, uti cancer obductus, ſirmiterque partii ſubjecti hærens: unde quoque quod quicquid apprehenderit, pertinaciter retineat, cum cancrum appellatum Archigenes putavit: Dolorem alioquin excitet ab initio fere nullum, aut contemnendum ſaltem affert, unde & tunc nihili quaſi æſtimatur, negligiturque, punctionibus tantum quibuſdam curis, ac ſi acu fierent, ſe patefaciens, quæ tandem una cum tumore augentur atque increſcunt: Tandem vero tumor hic cute aperta tetractaque denudatur, unde que Carcinoma dicitur ſeu Cancer exulceratus: E quo ſenſim ſanies putris, putrida ... ſubfliva vel ſubviridis, mox nigricans continuo emanat, caroque inæqualis & corrupta nonnihil apparet, & ſtrias vel ſtyrias procul exertas & prominentes profert quam labia tumeſcentia, dura atque inverſa ambiunt, quæ interdum adeo augentur, ut reflexa magnam faciei partem occultaſſe, alias in collo totam auriculam illi veſtiti innatam continuaſſe obſervaverim: ſanguis, quoties nudum Carcinoma relinquitur, ex eo deſfluit? *Platerus Praxeos lib. 2. cap. 17. & Obſerv. lib. 2. p. m. 523. ubi plurima exempla cancrorum, diverſas partes obſidentium pro aliis tumoribus ab aliis acceptorum.*

Corpus durum & compactum in mamma, &c.] Duros quatuor affectus ac Tumores incurrunt mammæ; Glandularum, Strumarũ, Scirrhi, Cancri: Sed hic quidem ex aduſtis perpetuo gignitur ſuccis, quam ob cauſam & teterrimus Ipſe eſt & graviſſimis ſymptomatis torquet: Reliqui omnes, ut non ea aduſtis humoribus proficiſcuntur, ſic longe minus infeſti ſunt: Has ob res, ut hoc utrumque genus facillimi diſcretus eſt, ita difficilius aliquãdo cęteri diſtinguntur. Sed ſcirrhus totum frequentius mammæ corpus occupans, immobilis eſt propemodum. Strumę Glandulæ-

que, neque totum mammæ corpus occupant, neque immobiles ſunt, ſed prehenſæ digitis huc illucque diſtrahi poſſunt: Difficile autem Glandulis & Strumis diſcrimen poni, ac multi facile confuderint utrumq; nomen, propterea quod oſtenderit Galenus Strumam eſſe ſcirrhum in glandula: Glandula autem quid ſit, niſi induratum quaſi ſcirrhodes tuberculum plane non invenies apud eundem vitiſm ubilibet, nihilominus apud Ætium Tetr. 4. ſer. 3. c 5. leges accedere aliquid ad ſtrumas glandulas: Ad omnem modum deteriores ſunt plane ſtrumæ, ac difficiliores contumacioreſque glandulis, imo quæ longos in annos naturæ & medicamentis inexcuſſæ manent: quãquam autem per dierum intervalla rarum & momentaneum excitent dolorem, cæterum immutationem nullam doloris aut tactus inferunt: Itaque falluntur hi qui affectum ejuſmodi ſub mammis Cancrum arbitrantur inſanabilem, & curatione tantummodo fucato tractandum volunt: Porro cùm non hæreat quanquam ſubjectæ carni, concolor ſit, veniſque turgentibus ſeptus non varicefcat, Cancrum niſi quis ineruditus, non dixerit: Itaque cum ejuſmodi Tubercula mihi ſe offerunt, extrahenda ſtatim propono, ne vitii mora negotium poſthæc incurabile faceſſant: Nimirum poteſt ſcirrhus in laxa parte, facto ſuccorum acriorum cumulo, in affinem cancrum faceſſere, Severius de Abſceſſibus Anom. l. 3. p. 192.

Corpus durum & compactum, &c.] Interrogatus *Hildanus Cent.* 6. Obſervat. 39. eſſet-ne Verus Cancer mammæ, in quo ſimilis materia alba, &c. reperta fuerat? Affirmative reſpondet. Materiam illam craſſam, albam ac ſevo ſimilem, in meditullio tumoris cancroſi repertam nullam afferre dubitationem verusne ſit cancer, quod ſe obſervaſſe aſſerit: ut plurimum tamen nucleum cancri duriſſimum eſſe, quod ſubtiliores materiæ, ratione doloris in loco affecto coacervatæ, per ulcus effluant, remanentibus craſſioribus quæ in ſcirrhum concreſcunt: Quod ſi dolor fuerit vehemens, continuus & diuturnus, uti plerumque fit in cancro exulcerato, humores indifferenter ad partem affectam confluere, ex quibus bilioſi facile evacuantur per ulcus, uti & ſanguis ipſe, (quotidie enim fere ſanguinem ex carnoſis ulceribus extillare videre eſt) atrabilaris vero in ſcirrhum, & pituita in ſebum concreſcit, quæ tractu temporis, ob malignam vim humoris atrabilaris, & intemperiem calidam partis affectæ, paulatim quoque in ſcirrhum abit, & naturam cancri induit.

§. 7. Clinicæ mulieres mammis puerperarũm ſacculos pulvere ſalviæ, ſuberis, ſalis & myrtillorum, goſſypio exceptos & repletos admovent: Iis quibus tenelius Pulmo & fluxionibus opportunus, periculum creant, nam inde incaleſcit pars, ac ob viciniam, mammæ pectoris noxam communicant, ſi vel minima ingruat aëris intemperies: Accedit aliud à ſacculi duritie malum, contuſione in mamma facta, cui vix mederi licet, Id olim obſervavi in matrona cui ab admoto ejuſmodi ſacculo contuſio in mamma accidit, unde emerſit tuberculum fabæ magnitudine, rubrum, quod nulli ceſſit remedio, quia ab Initio neglectum: Ter ab eo tempore peperit, & quamvis alia admota, impreſſa tamen labes remanſit, augmentum perpetuo ſumens, nedum deſinens: In poſtrema graviditate latus affectum totum obſeſſum fuit Cancro, malignitatis eximiæ notas ferente: Cum irritam optimorum Medicorum videret operam, Empirico ſe commiſit, qui poſt partum ſanitatem ſucceſſuram aſſeruit, interim tumorem augmento prohibere ſategit, numinoſque emulgens, garrus vafer ille mortem illico ac lac in mammas irreperet ſucceſſuram auſugit quod etiam contigit, quia morbus ſtatum attigerat: Matrona hæc opinionis conceptæ ad finem uſque fuit tenax, id mali non aliunde quam à contuſione facta ortum fuiſſe.

Ejus cadavere aperto, viſcera omnia præcipua tuberculis avellanarum majorum magnitudine & rubris obſita reperta ſunt: quorum origo fuit à lacte repercutientium uſu, poſt præcedentes partus eo translato, *Lodoica Borgheſia, alias Bourſier, Obſtetrix Gallica, Obſervat. lib.* 1. *p.m.* 140.

Observatio VIII.

Tumor infra cartilaginem Enſiformem ab abſceſſibus juxta hepar. 1. *Tumor juxta ſtomachum ob lobum hepatis illuc productum.* 2. *Ob lobum lienis* 3. *Infra lienis regionem ob Ileum flatibus diſtentum.* 4. *Ob partem Ilei conglobatam.* 5. *In latere ſiniſtro ob incrementum meſenterii.* 6. *Circa mucronatam cartilaginem ob excreſcentiam in gibbo hepatis.* 7.

§. 1. NOb. Ioh. Chr. à Gich ante quinquennium, ex maxima refrigeratione crurum totiuſque corporis, & vehementi ſubiraque animi conſternatione, tuſſi fuit correptus & deſtillatione, quæ paulo infra cartilaginem enſiformem tumorem excitarunt, qui fuit ſubdurus colore æqualis, & ſine dolore ſenſimque, ægro vix percipiente auctus eſt: accedente vero victus ratione prava, cum inſuper curis & ſtudiis continuis obrueretur, & neceſſarius remediorum uſus negligeretur, ſupervenit cachexia, appetitus dejectio, vomitus creber à vehementiſſima Tuſſi oboriens: Tandem tumore illo inſigniter aucto, & cute abdominis, ob illius incrementum nimium extenſa, æger curvatus, & in ſe quaſi retractus, cum ſumma moleſtia & dolore ingredi coactus, & ſe oleis ſtomachicis ſatis calidis ſæpius cum valentiore frictione inungere compulſus fuit: ſed Tumore, tuſſi, appetitus proſtratione, virium omnium debilitate indies magis magiſque ingraveſcentibus, & ſupervenientibus inſuper faciei & pedum tumoribus, ad *D. Volcherum* confugit & chirurgos: Ille tumorem iſtum judicavit eſſe abſceſſum, & ſectione opus fore, quod cum æger concederet, & alii ejus ſententiæ ſubſcriberent, hamato cultello, ad pugni magnitudinem elatum molem & acuminatum

aperuit:

aperuit: quo facto non ſine admiratione adſtantium, magno impetu eruperunt *plurimæ veſicæ*, partim diſruptæ, partim integræ, tenui & pellucida aqua refertæ: harum aliquot magnitudine erant ovi gallinacei, vel ovi columbini, nonnullæ minores quæ inter tuſſiendum ſatis longe protrudebantur: Cum his veſicis ſimul emanabat humor quidam craſſus, viteo concreto, vel etiam ſevo non diſſimilis, præterea aquæ puriſve non parum: Unde triplicem materiam ad hunc tumorem, quem abſceſſum ſteatomaticum eſſe judicarunt, concurriſſe exiſtimabant: Veſicarum, ſecundum obſervationem Medicorum & aſtantium, fuiſſe ultra trecentas compertum, quæ quaternis vel quinis vicibus exierunt, & vix capaci ſatis vaſe, quod quatuor libras continebat, excipi potuerunt: Deprehenſum eſt veſicas iſtas in abdomine, (quod *D. Volckerus* ſæpius in anatome corporum ſeſe animadvertiſſe perhibebat) primo fuiſſe generatas, deinde per violentiſſimam tuſſim in iſtum locum propulſas, Quia ab aliis muſculis eſt liber, & abdominis longi muſculi ſatis procul à ſe diſtant, & propterea facile abſcesſus admittunt: Eſt que veriſimile à violenta iſta concuſſione, & tuſſi continua veſicas fuiſſe liberatas, & ex colluvie pravorum humorum non exiguam eſſe generatam putredinem: Tertio die poſt apertionem ita frequenter veſicæ exire ceſſaverunt, ac ſequutum eſt pus fœtidum, & viſcidus humor, non ita tamen copioſus ut antea, poſtea materia reddita eſt tenuior, livida & fœtida admodum: Exhibita medicamenta tum purgantia tum abſtergentia, itemque per vices corroborantia & exſiccantia cum minimo tamen fructu: æger enim inde non quidem debilior factus, ſed non ſenſit inde magnam levationem: manſit faſtidium cibi, præſertim carnium, tuſſis tamen remiſit, venter intumuit, reliquis membris atrophia laborantibus, nec abfuit febris lenta, Bona tamen victus ratione, & Medicorum diligentia fere annum ſupervixit & tandem maraſmo obiit.

Poſt obitum, obſervatum fuit primo Hepar grandius ſolito & colore livido, In ſuperiore parte verſus diaphragma, abſceſſus ſeſe in eo obtulit plenus veſicis, & materia putrida circumdatus, quaſi cartilaginoſa membrana, qui corrupit Hepar & eroſit uſque ad Cyſtin felleam: Similiter in pulmonibus adhuc major abſceſſus inventus, fuitque putrida materia contenta in utroque abſceſſu, ferme 6. librarum pondere: Tertius abſceſſus magnitudine ovi anſerini, Infra Hepar ad inteſtinum colum erat annexus, cujus membrana erat pariter denſa: Meatus iſte felleus In inteſtinum quoque fuit intereeptus, & in ejus exitu collecta materia puris albi, in peculiari abſceſſu magnitudinis ovi columbini: Cor ſatis naturaliter ſeſe habuit, attamen exangue, inque loco ſanguinis fibræ nigræ, viſcidæ ſunt repertæ: Ventriculus, lien renes, omnia adhuc fuere integra. *Ex Obſervationibus Ioachimi Camerarii.*

P*Lurimæ veſicæ*] Quæ ortum debent vaſis glandularum ſeroſis ab *Olao Rudbeck* repertis hæc p. n. affecti varios poſſunt inducere morbos præſertim, humore aliquo viſcido, craſſo vel mucilaginoſo, obſtructa, Aſciten, &c. Sique illa, quæ inter muſculos abdominis & peritonæum repunt, aliquo obſtaculo occludantur, veſiculæ eo loci generari poſſunt, ruptæque tumorem hydropicum inter cutem, muſculos & peritonæum facili negotio procreant.

§ 2. Famulę febre lenta affectæ apparuit circa ſtomachum Tumor rotundus, Ita ut ibi apoſtema eſſe videretur, Inventus eſt lobus Hepatis ſupra ſtomachum aſcendiſſe. *Vide titul. de Febribus.*

CIrca ventrem Tumores fiunt vel in toto ventre, & erit Hydrops, vel in aliqua parte, ut inter umbilicum & Xiphoidem, in quo frequentiſſime decipiuntur Medici, Nam ventriculi tumorem potiſſimum oris Ventriculi eſſe credunt, Verum ſitus, durities, gravitas, & quę conſequuntur hepatis affectionem, ut cachexia, Jecinoris tumorem Indicant: Quod ſi cum febre & dolore eſt inflammatio, ſi durities eſt ſimul cum febre & dolore, ſcirrhoſam inflammationem denotat. Potiſſimum ſi ante febrem ſcirrhum perſenſerint: Tumores autem ventriculi magis paulo ſupra umbilicum, & cum inflatione ac tenſione potius, quam cum duritie eſſe ſolent. *Rondeletius de Dignoſc. morbis cap.* 10.

§ 3. Nobil. Dom. N Obſtructionibus hypochondriorum & tumoribus ab adoleſcentia obnoxius, tandem in hydropem lethalem incidit: Dum contrectarentur à Medicis præcordia, obvius fit tumor globoſus, in epigaſtrica regione, ad lævam deflectens, cuti concolor, indolens, pomum mediocre per medium diſſectum referens: quem ante plures annos ſe geſtare aſſeruit: Inſpectis viſceribus, exhibuit ſe Lien impenſe magnus, hypogaſtricam regionem attingens; cui adnata erat ecphyſis illa exterius protuberans. *Vide lib* 3. *tit. de Ventris Tumoribus.*

§ 4 Memini me vidiſſe ægrum, cui infra Lienis regionem enatus Tumor durus, quem per duos annos geſſit: Medici qui illum ſub cura habebant, quia multam urinam emittebat, fotibus & litibus Tumorem Illum diſcutere nitebantur, ſed irritis remediis, & ſupervenientibus aliis accidentibus obiit æger

Ego vero cauſam ſciendi avidus cadaver aperiri juſſi: Tumor ille extendebatur uſque ad extremitatem Ilei Inteſtini, quo aperto nihil præter fæces admodum induratas reperimus, quarum pars ex intervallis, ratione ponderis excernebatur, rotunda, virideſcens &

duriſſima, ſed clyſterum ope: Intenſus autem calor proximæ Aortæ advenientes novas fæces indurabat, quæ prioribus adjungebantur. *Sanctorius in Artem parvam. p. m. 611.*

SImili in caſu idem improbat acres clyſteres, fotus & inunctiones calidas, quę ulterius materiã exſiccant, Exhibet oleum amygdalinum ad uncias xxx. ternis vicibus: Enematis utitur ex eodem oleo & hiera.

§ 5. Pueri triennis inteſtina turgida & lucida ſunt reperta: Una tenuis inteſtini pars intra ſe contracta ac convoluta erat, quaſi in ſe infarcta, ut duritiem quandam, tanquam Tumoris ſpeciem referret. *Vide lib. 3. tit. de Ventris Tumore.*

§. 6. Scotus dolebat in hypochondrijs, lumbis &c. Supervenit Tumor circa coſtas nothas ſiniſtri lateris ad os xiphoides prominens: Induruerant pancreas & meſenterium, & in molem ſupra modum latam, longam & craſſam excreverant &c. *Vide lib. 3. tit de ventris dolore.*

§. 7. Matronæ aderat Tumor durus ad tactum circa mucronatam cartilaginem, renitens, oblongus: Gibba pars hepatis videbatur tanquam novum corpus ſimæ ſuperſtratum, à qua dependebat Tumor oblongus inſtar pyri. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

Observatio IX.

Tumor & elevatio coſtarum, ob Tumorem intra pectoris cavitatem. 1 Bubo ſub axilla ſiniſtra à Iecoris abſceſſu ortus. 2. Tumor totius in phthiſico à cauſa abdita. 3.

§. 1. CUidam coſtarum Tumore ſuborto, folliculus membranaceus circa jugulum, aquæ bullis nigris, & maſſa triũ librarũ cancer laminatim concreta refertus, coſtiſque affixus deprehẽſus, una cũ aqua in pectore & ſaniolis pulmonibus viſis. *Schenckius Filius in Obſervat.*

§. 2. Præl Adr. Spigelius è vivis ſublatus cum Bubone ſub axilla ſiniſtra: Repertus abſceſſus in concava Iecoris parte. *Vide tit. de Febribus.*

* CUm Bubone ſub axilla ſiniſtra] Bubones tumores ſunt in Glandulis oborti, ſed conglobatis non conglomeratis; quamvis enim in plurimis corporis partibus ſibi adſtent hæc binæ Glandularum ſpecies, afficitur tamen ſæpenumero alterutra in ſua integritate permanente altera: Ita ſcrophulæ, earumdem glandularum affectus, non tantum in collo, verũ in ipſo meſenterio, glandulas conglobatas tum ſeorſim exiſtentes, tum glandulis ſalivaribus & Pancreatis conglomeratis adnatas occupant illæſis hiſce: Sic in Peſte conglobatas artuum glandulas, in collo, ad aures, ſub axillis in inguinibus, & alibi quoque, ubi aliquæ tales obſervantur obſtent Bubones, integris conglomeratis, hoc eſt, ſimili tumore haud correptis, quanquam has, licet in peſte non teneant integras eſſe non credamus; cum ſanguinis maſſa in hoc affectu mire afficiatur & corrumpatur: Quæritur proinde quæ ſit Glandularum conglomeratarum & conglobatarum differentia, propter quam ab eodem ſanguine ad utraſque effluente afficiantur ita conglobatæ ut in Tumorem, Bubonem dictum abeant, ſine tumore permanentibus conglomeratis. Reſpondeo cum affectio illa non peti poſſit à ſanguine eodem ad utraſque glandulas delato, rationem petendam eſſe à diverſitate Glandularum ſanguinem eundem admittentium, eo quod conglobatarũ ſubſtantia ſit mollior & tenerior, conglomeratarum autem ſalivarium, & pancreatis, ſolidior ac durior; cum ſit igitur mollis & tenera conglobatarum ſubſtantia, facile illis adhæret, & minus ab iiſdem expellitur quicquid acre eſt in ſanguine, aut quovis alio modo vitioſũ, & inde diverſi oboriuntur iã ſæpe in ipſis Tumores *Sylvius de le Boë Append. ad prax. Tract. 2 §. 449. & ſeq.* De Bubonibus peſtiferis ex eodem vide ſchol 2 ad §. 14.

§ 3 Joan. N. tabidus Interijt: in pulmonibus nihil commemorabile reperitur quod mortem attulerit: decem ante eam diebus tumidum corpus, ſed Tumore fugaci fuit: *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

Observatio X.

Tumor in Abdomine *à duobus tumoribus cancroſis in hepate. 1. Plures Tumores à tumoribus in meſenterio 2. Tumor in fœtu ab inteſtinis extra ſitum. 3. Ad umbilicum à rupto peritonao. 4. A ſcirrho in fundo uteri adnato 5. Ab omento conglobato. 6. A pure inter muſculos tranſverſos obliquos concluſo. 7. Ab Hepatis Abſceſſu 8. A parte Lienis indurata. 9 A Rene excreſcente prope umbilicum ſe efferente. 10 Tumor circumſcriptus circa umbilicum à prolapſo illuc hepate. 11.*

§. 1. VIdua N. habebat Tumorem in abdomine verſus umbilicum, ad dextram partem inclinantem, durum: In extremo Hepatis adnati erant duo tumores cancroſi, uſque ad umbilicum prominentes, pugni magnitudinem æquantes, fere continui: In Hepate eſſe non putabantur, quia non erant in hepatis loco naturali &c. *Vide li. 3 tit de ventris tumore.*

§. 2. Nicolaus N. varios Tumores circa umbilicum, premens manibus, percipiebat: In meſenterio ſex tumores tunicati deprehenſi, pugnum adæquantes. *lib 3. de Ventris Tumor.*

§. 3 Fœtus diverſos cum viſceribus extra naturalem abdominis cavitatem propendentibus natos Medicorum ſolertia nobis commemorat Quod xij abhinc annis videre mihi datum fuit referam: dum nempe primipara, hac in urbe, vivum enixa fuerat puellum, prope umbilicum in ſiniſtro latere, rotundo tumore, & caput infantile magnitudine multum ſuperante, deformatum, qui tamen ſacro ablutus fonte, paulo poſt interijt.

Qua-

Quare ut adpareret quid intus aleret tumor ille, apertio ejus fuit conceſſa, ubi portionem magnam inteſticorum incluſam deprehendimus, copioſa flaveſcente aqua abdominis viſcera, cæterum naturaliter ſe habentia, nec ulla labe deturpata, circumfluente: Innotuitque una cum peritonæo tendinoſam illam muſculorum abdominis partem, quæ lineam albam conſtituit, fuiſſe diſruptam, ſicque per datam portam erumpentibus inteſtinis, extenſioni aptam cutis ſubſtantiam ceſſiſſe, ac tumorem iſtum, ob regionem umbilicalem, quam occupaverat, inter omphaloceles referendum: In cujus cauſam occaſionalem cum inquireretur, non niſi à ſaltu in terram è loco altiori circa finem geſtationis facto, rupturam illam accidere potuiſſe, Puerpara retulit; damno ſuo confirmans quantis gravidæ ſubinde exponantur periculis, dum præter tot morborum, quibus obnoxiæ ſunt, moleſtias, facile etiam leviſſimo quandoque ab errato noxam fœtus indelebilem imprimunt &c. *Lucas Scroeckius Junior. L. Filius. in Miſcell. curioſ. annon.6. & 7.341.*

§ 4. Primiparæ difficilis partus contigit quia inferiore adhuc abdominis parte erat tumida, obſtetrices alium adhuc latere fœtum dicunt: Ego omphalocelen adeſſe pronuntiavi cum uteri hydrope: Sectione facta umbilicus ruptus, ac uterus aqua plenus reperiuntur. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. Uxor N. gravida partui proxima, Tumorem durum, magnum, quem obſtetrix caput infantis eſſe putabat, in ſiniſtro latere, è regione umbilici geſtabat, Scirrhus erat inſignis magnitudinis in fundo uteri incipiens, *Vide tit. de Partu difficili lib. 3.*

§. 6. In Nobili adoleſcente, annos 19. nato, Omentum verſus umbilicum ad formam orbiculi, latitudine palmi conglobatum multis glandulis differtum obſervavi, quod totam illuviem exceperat, Liene conſumpto, & Menſenterio ac Pancreate putrefactis ex abſceſſu. *Riolanus Anthropograph. lib. 2. cap. 13.*

SÆpe obſervavi, *ait Riolanus Anthrop.* lib. 2. cap. 13. Tumores abdominis prominentes verſus umbilicum, qui neutiquam fiebant ab humore intra muſculorum abdominis ſpatia concluſo, Ab omento multis humoribus, farcto & fœto produci, quod eſt annotatum ab Hippocr. lib. de Loc. in homine, *ubi vaſa pinguedine vacua fuerint, & à ſplene florente ac angeſcente in omentum defluxerint, ut pote vicinum valde exiſtens, & vaſa habens eaque vacua* &c. Aphor. 57. lib. 7. id aperte declarat, *Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, iis venter aqua repletur, & moriuntur: Fit Hydrops*, ait idem 1. de morbis muliet. *incaleſcente Liene, & ebibente aquam liberaliter hauſtam, quam tandem in Epiploon deponit:* Et li. 4. de morbis, aſſerit vitio Lienis Hydropem fieri: Eraſiſtratei, autore Galeno. lib. de Atra bile, exiſtimabant Omentum Lieni adnexum eſſe inſtar Meſenterij, ut ſordes ejus viſceris exciperet: Lutetiæ inventum fuit in Epiploi, ad veſicam uſque pendentis, membraneo quodam veluti ſacco, apoſtema pure ibidem coacervato diſtentiſſimum, ex *Rouſſeto* li. de Partu Cæſ. Non mirum igitur ſi omenti ſubſtantia facile augeatur & intumeſcat, & quamvis tenuiſſimum ſit, in tanta teneritudine dum humoribus differtum eſt, inſignem craſſitiem acquirit, æqualem peritonæo, quod ſæpe obſervavit idem *Riolanus*: Itaque ob adhæſiones quas habet omentum cum hepate, ventriculo & liene, humores ab his partibus in ipſum derivari poſſunt: Vidit Aquapendens omenti marſupium univerſum, atro craſſoque humore refertum: Imo flatus hypochondriacos, in melancholia flatulenta Dioclis, hac cavitate concludi, & ſiniſtra parte percipi certum eſt.

§. 7. Reverend. Epiſcopus Colonienſis D. Antonius, ex Comitibus à Schauvenburg, conſtitutione corporis ſanguinea, circiter annos xl. natus, ex alia ſebre in quartanam incidit, in Autumno anni 1557. Aqua ubi circiter vernum tempus nonnihil reſpiraſſet, huic neutra adhuc valetudine freto, ſe inſinuat Ambroſius ille Magyrus, annuis mendacium libellorum vel prognoſticorum plauſtris nimis notus, qui eum quidem graviter laboraturum prædixit, evaſurum tamen *ſi à medicamentorum uſu caveret* Interim venam illi pertundi jubet balneumque præſcribit, confiſus hic prognoſtico, opem Medicam tandiu reſpuit, donec à capite & finitimis partibus primum circa ſiniſtram ſcapulam decumberet humoris copia, qui neglectus lento defluxu muſculos ventris ſiniſtro interſecuit: ubi excitata phlegmone, pus genitum copioſum putidiſſimumque continuas partes decubitu aſſiduo vitiavit, tandemque ad iævum perinæi latus reſedit cum tumore, qui à Chirurgo ſectus ingentem fœtidiſſimi puris quantitatem reddidit: hoc tamen poſtea nonniſi ventre compreſſo fluxit; quare viribus indies magis ac magis flaceſcentibus, poſt ſeptimanas tres, de ventris inferioris inciſione, ex cujus ſinu pus defluere exiſtimabatur, ab ijs ſerio agitatur qui curationi intererant: Ego eo ablegatus, vulnere conſpecto, corpus emaciatum, vireſque impendio proſtratas, cum pulſu debili, ac de hora in horam magis inclinante, comperi: Quare nihil ſpei in ſectione ponendum eſſe, ſed extrema imminere judicavi: hora matutina mortem proximam ſignificavit pulſus interceptus: paulo poſt hic in Domino obdormivit.

Ventre circa umbilicum inciſo, tanta copia puris putidiſſimi effluxit, ut ex ventris pleni cavo id exundare jam crederent, qui antea in ea opinione fuerant: At ſectionem proſequuti, inter muſculos tranſverſos & obliquos cloacam deprehendimus: In ſiniſtro autem latere cor erat flaccidius, ex gravi & continuo exhalante ferienteque vapore putrido; Atro adhæc ſanguine nigricabant venæ cor cingentes: In veſicæ collo coctum deliteſcebat pus album, quare

nec

nec urinam continere potuit aliquandiu, quod ad calculi læſionem referebatur, ſed aliunde id contractum apparuit: In ventriculo quiddam inſtar humoris bilioſi innatabat; Reliqua viſcera, uti & univerſi corporis partes, videbantur illæſa. *VVierus lib. obſervationum.*

S*I à medicamentorum uſu caveret.*) Obſervavit tamen *Ballonius* tempeſtatem quandam (*paradig.* 132.) in qua magna fuit Quartanarum ſeges, ac quibus ſæpe adhibita medicamenta & pugnatum remedijs generoſioribus, ijs omnibus productam fuiſſe febrem: qui verò remedia neglexerunt principio exacto, eos intra breve tempus incolumes extitiſſe: Item anno 1571. multos quartanarios decubuiſſe, ac eos qui ſine remedijs derelicti ſũt omnes pene cõvaluiſſe: quibus curioſe adhibita remedia, eos fere interijſſe: *lib.* 1. *Epid. & Ephem. p.* 27. Ὁμόψηφος ergo videtur illi Ambroſio *Magiro Wierus*; Sed diſtinctio Quartanarum adhibenda & ſubjectorum quibus inſident: Prima illa tempeſtate (anno 1581.) veræ fuere Quartanæ & primariæ, alteri non ſuccedentes febri, ut in Illuſtr. Epiſcopo, qui ex alia febre in Quartanam incidit: In altera tempeſtate eos adhibitis remedijs fere interijſſe refert qui macilenti bilioſique forent, quod febres iſtæ potius à bile eſſent uſta quam à fœce ſanguinis: Cum ejuſmo li mitius agendum eſſe conſtat, nec remedijs bilem uſtam efferandam: Illuſtr. autem Epiſcopus ſanguineæ memoratur fuiſſe conſtitutionis, cui plethora in cacochymiam abijt, nullius que remedij, purgationis ſcil. & ſanguinis miſſionis indigens, quorum neglectu copioſus congeſtus ſanguinis, cacochymia imbutus, in muſculos imi ventris decubuit, ibique lethalem abſceſſum induxit.

* *Lento defluxu muſculos ventris ſiniſtros &c.*] Fiunt Tumores in muſculis epigaſtrij, qui hoc nomine diſcernuntur, quod muſculi figuram quandam retineant cui inſunt: Sunt magna ex parte abſceſſus vel ſcirrhi, & magis ſub umbilico quam ſuperiori parte, vel quia humores facilius decumbunt in inferiorem vel quia venæ inferioris partis oriuntur è venis ortis à ramis venarum, ex quibus venæ colli uteri oriuntur, quæ craſſiorem & magis melancholicum ſanguinem continent, ob id virginibus & viduis iſti Tumores frequentiores fiunt, & magis fiunt in medio ventre, ſcirrhi vero ſupra, aponeuroſes muſculorum, abſceſſus autem magis ad latera vergunt & inter muſculos obliquos vel inter tranſverſum & obliquum aſcendentẽ. *Rondeletius de dignoſc. morbis c.* 10. *pag.* 664.

§. 8 Qua parte recti muſculi ad ſternum pertinent, puero cum abſceſſu in ventre Tumor manifeſtus, digito cedens obtigit: Vocati fere omnes judicarunt abſceſſum in rectis muſculis: alij in ventre, quia attenuato vehementer puero & conſumptis muſculis facile emineret tumor: Pauciſſimi in Hepate, quod quibuſdam Hepar totum ventrem ad partes ſiniſtras pertendat. Aperto loco exit pus viroſum & graviter fœtens, corrupto peritonæo: Abſceſſus ſedes in parte Hepatis, quæ illic perveniebat, Quod magis apparuit mortuo & diſſecto puero, *Hollerius libello obſervat.* §. xxx.

§ 9. Ante annos quatuor venit Lauſannam mulier 30. annos nata, Tumore magnitudinis infantis in ſiniſtro latere ſub umbilico laborans; rotundus erat ille, & facile ex una in alteram partem ducebatur.

De hoc Tumore multæ variæque fuerunt opiniones, Tandem mortua per diſſectionem à me adhibitam veritas innotuit: Invenimus enim Lienem adeo magnum ut inferior pars ipſis (quæ in tumorem rotundum indurata erat) ad os pubis fere propenderet *Fabritius Hildanus Epiſtola lv.*

E Piſtolam integram, quæ multa περὶ μαρῶν Tumorum durorum, & eorum qui abdomini innaſcuntur, horumque curationem complectitur, notatu digniſſimum, exſcribere placet, Si affectum illum, de quo ſcribis, videre (ſummopere enim in hujuſmodi affectibus requiritur ocularis inſpectio) & manu mihi tractare liceret, ſedem ipſius invenire non uſque adeo eſſet laborioſum, ut arbitror; Tumorem tamen hunc ex cauſa primitiva originẽ traxiſſe rationi conſonum eſt, quandoquidem equo dejecta mulier, facile inde ſequi potuit contuſio, confluxus humorum, tandemque Tumor, qui quia contactu durus eſt & doloris expers, fortan aliquid de natura ſcirrhi contraxit? Ad ſcirrhi tamen generationem longum requiritur tempus, ideoque ſi recens eſt morbus, vix ſcirrhoſis tumoribus erit annumerandus: Sæpiſſime mihi occurrunt Tumores rotundi, tactu duri & doloris expertes, in quibus nihil reperitur præter aquam, quæ duriſſima membrana continetur. Horum Tumorum unum ex abdomine puellæ novem annorum exſcidi, quæ convaluit: Oriuntur item Tumores ex pituitoſis humoribus, qui nihilominus tactu ſunt duri: In Matrona tumorẽ ex contuſione ortũ ad carpum dextrum curavi, qui adeo durus erat ut ab omnibus ſcirrhus exquiſitus judicaretur: aperto tumore humorem [illegible] ſimilem ex eo extraximus, qui aeri expoſitus intra xxiv. horas in lapillos concretus eſt: Membranam quoque poſtea extraximus denſiſſimam: In hujuſmodi autem tumoribus membrana extenditur humore, non ſecus ac inflata veſica, quæ & tactu dura percipitur, quamvis nihil præter flatum contineat: De ſede autem Tumoris, de quo ſcribis, nihil certi auſus ſtatuere, cum ad id inſpectio ocularis ſit neceſſaria: quia tamen in externa parte abdominis percipitur tactu, & ipſius magnitudo facile circumſcribi poteſt, utero vix inhæres exiſtimo: Uterus enim dorſo incumbit oſſi item ſacro & lumbis annectitur, adeoque inteſtinis obtegitur, ut in ipſo tumores & ſcirrhi niſi in maximam magnitudinem excreverint, externus percipi non poſſint: *Ego in diſſectionibus aliquoties ſcirrhos ſatis grandes in utero inveni, qui tamen cum in vivis eſſent externus non percipiebantur*: De meſenterio idem ſtatuendum: Neque ſi in Veſica Literet Tumor ille, facile perciperetur tactu; Veſica enim mole viſcerum inteſtinorumque ſub oſſe pubis deprimitur: adeo ut in ipſa tumores & calculi, quantũvis magni fuerint, in extrema parte ventris non appareant, nec manu apprehendi poſſint: Sed & excernendo urinam maximam pariunt difficultatem tumores in veſicas at in illa virgine nulla, aut ſaltem exigua eſt difficultas: In Omento ſcirrhos nunquam, phlegmones aliquoties mihi videre contigit: in ipſo tamen omnium generum tumores poſſe oriri non dubito, ſed externus vix percipientur: Vide quoque Tumores & Abſceſ-

ſus

ſus inter muſculus abdominis: Ante aliquot annos vocatus ſum ad Matronam quæ de dolore magno è regione ventriculi aliquantum ad latus dextrum conquerebatur: Ego tactu Tumorem ad latus lineæ albæ, ſub muſculo recto, apprehendi; quamvis exterius nihil appareret: Author fui ut muſculus & cutis uſque ad abſceſſum incideretur: Spretum vero conſilium, quod nullum indicium abſceſſus conſpicuum eſſet; non diu poſt ad interiora ruptus eſt, In vacuum ventris defluxo humore, de novo exorta eſt febris, leipothymia & dolor magnus ſub umbilico, ita ut paucis poſt diebus è vita deceſſerit: Sabaudus quadragenarius & robuſtus, ex contuſione Tumorem ſub regione hepatis contraxerat: laborantem inveni febri, ardore magno, nauſea, gravibuſque alijs ſympomatis: Summam, ſed fruſtra, adhibui diligentiam ut in halitum reſolveretur materia, tandum inter peritonæum & muſculos abdominis materia confluxit & abſceſſum excitavit, qui exterius vix percipi poterat, Abſceſſum incidi, unde pus fœtidum effluxit; ulcus per menſes aliquot apertum ſervavi, donec tandem ſanitatem recuperavit: Ex juſmodi autem tumoribus abdominis, difficultatem aliquam in excernendo urinam conſequi poſſe rationi conſentaneum eſt: quantum enim ad expulſionem urinæ faciant muſculi abdominis, omnes ſciunt Anatomici.

§. 10. Interdum Ren dum extuberat ſupra modum, verſus umbilicum prominet, quod ſcirrhoſum meſenterium æmulatur, *Riolanus Anthropogr. l. 2. cap. 26.*

§. 11. In Noſocomij noſtri Pædotrophii Vienna, infans natus cum tumore circa umbilicum ad pugni magnitudinem, coloris lividi: Chirurgus loci, omphalocciem gangræna tactam ratus, medicamenta calidiora gangrænam, & tandem ſphacelum compeſcentia applicuit, Inde aucta inflammatione miſellus expiravit, Medicus ordinarius, D. D. Vrſinus, aperire cadaverculum juſſit.

Inchoata ſectione ad Tumorem dictum, vixque cuſpide cultelli adacto, jam Hepatis ſubſtantia in conſpectum prodijt, Inde parebat Tumorem ex prolapſo Hepate (forſan à conformationis vitio) & non ex umbilici protuberantia ortum traxiſſe, divulſa linea candida quæ inter rectos muſculos conſtituitur: Cum vero mihi cadaverculum pro confectione ſceleti conceſſum eſſet, præter inflammationem Hepatis, ac diſpoſitionem gangrænoſam in meſenterio, obſervare mihi nihil licuit inſoliti an curioſi *Laurent. Voltzigel Miſcellan. Curioſorum anni* 1671. *Obſerv.* 88.

Observatio XI.

Tumores in Hypogaſtrio, *vel interfemineo à Renibus ſuppuratis interdum excitantur.* 1. *Tumor ſupra* Inguen *à fœtu ibi concluſo.* 2. *In* Inguine *à copia puris ibi collecti.* 3. Hypogaſtrij *à ſcirrho in veſica.* 4. *A ſteatomate prope veſicam.* 5 Inguinis *apoſtema vermibus ſcatens.* 6. *Infra* Inguen *ob putrem pulmonem è regione mali.* 7. *Circa pubem incipiens, ad umbilicum extenſus, à materia purulenta inter duas tunicas meſenterij collecta.* 8.

§. 1. ABſceſſus muſculorum abdominis, qui fiunt in imo hypogaſtrio, antrorſum vel retrorſum, vel etiam in interfemineo, ſæpiſſime accidunt ex ſuppuratione renum, transfuſa & dehiabente purulentia intra duplicaturam peritonæi, ut à nobis multoties obſervatum fuit in apertione cadaverum poſt obitum *I. Riolanus Anthropogr lib. 2. cap.* 24.

§. 2. D. Contia gravida facta, paulo ſupra regionem inguinis dextri, Tumorem cum duritie ovi magnitudine habuit. Diſſecto mortuæ latere fœtus quinque pollicis longus reperitur &c. *Vide lib. 3. tit. de Hypogaſtrij Doloribus.*

§. 3. Rudolphus N. cum dolore inteſtini coli, Tumorem mollem habuit in inguine dextro, Ibi, in principio coli, ingens fuit cumulus puris, quod partim eo deſcendit, partim procreatum eſt. *Vide Tit. de ventris dolore, lib.* 3.

§. 4. David N. Tumorem durum è regione Veſicæ geſtavit: Schirrhus magnitudinem ovi gallinacei adæquans in ipſa veſica deprehenſus. *Lib 3. tit. de Iſchuria.*

§. 5. Olæus N. circa inguina Tumorem geſtavit exiguum qui in magnam molem excrevit. Prope ſiniſtrum veſicæ latus tumor comparuit, capitis virilis magnitudine, veſicę adnatus. *Vide lib. 3. tit. de Iſchuria.*

§ 6. Vidi in Puella Tumorem magnum inter Ilia & Inguina, quem incidendo Chirurgus quidam, me præſente, reperit plenum vermibus: Quidam miles Mutinenſis in Hoſpitali Carmelitano habebat multos Tumores intrinſecus & extrinſecus, quos vidimus poſt ejus mortem (nam ex illis mortuus eſt) qui Tumores erant pleni Vermibus parvis, qui videbantur pediculi. *Gab. Fallopius de Tumoribus p. n. cap.* 4.

REſectam didici ab Illuſtriſſ. Dom. de Mayerne mulieri mammam Carcinomate affectam, quam cum microſcopio examinaret, infinitos vermiculos animadvertit: Hinc forte ratio deduci poteſt cur mulier, de qua *Mauritius Cordæus* comm. 7 in lib. 1. *Hippocr.* de m. m. Cancro ulcerato totam faciei partem dextram depaſcente liberata ſit, continuo admotis pullis gallinaceis in laminas diſciſſis: ſuavitate ſcil. carnis allecta vermes illi adhæſerunt, relicta inſuaviori. Ideoque crebra admotione factum ut adhærentibus vermiculis, pars affecta ab illis liberata, ſanitatemque conſequuta ſit.

§. 7. Dom. *Crozonius* querebatur de Tumore paulo infra inguen oborto, & ad natem propinquam: dolorificus erat, diuturnus, digitis cedens quidem aliquatenus, ſed eorum non manebant preſſa veſtigia; ut in *phymatis* phlegmaticis: Diutina præterea quadam *tuſſi* moleſtabatur: Tandem cum dolores multos ſuſtinuiſſet, & ad diætam à Chirurgis male revocatus fuiſſet, temporis ſucceſſu Tumor, qui ſummam natem occupabat, in ſuppuratum eſt verſus, pus in profundo deliteſcebat. Excreta tanta copia ut omnem fidem & opinionem ſuperaret. Mortuus eſt, Pulmo inventus eſt putris è regione ipſius mali. *Ballonius conſil. 46. lib. 2.*

PHymatis. Quibuſdam viſum eſt eſſe, in ipſa præſertim nate, meliceris, ſed argumenta & ſigna ejus non relucebant. *Idem.*

Tuſſi moleſtaretur] Inde arrepta occaſio inquirendi fontem & principium mali: dictum Tuſſicuculoſo, nonnunquam abſceſſu ad ſcrotum oborto capi ac detineri, id quod huic contigit: Et quæ materia & obſedit ſcrotum, & obſeſſum tenere potuit, majore ſui parte abſceſſit in inguẽ & propinquas contiguaſque partes: Et cum natura eſſet melancholicus, Tumores iſti ad Varicoſos potius accedebant, & nonnihil de natura Lupiarum retinebant. Magna vero poſita eſt vis in diuturnitate iſta tuſſis & natura temperamentóque ipſius ægri: adductus eſt locus ex ſect. 1. lib. 1. Epidem huc maxime pertinens. Nec repugnat rationi ut tuſſes diuturnæ eſſent quoniam teſtis intumuit, Et Teſtis tumor à tuſſi ceſſat ac allevatur; quod mirum eſſe debet. *Idem.*

§. 8 Cuidam circa pubem Tumor prognatus qui veſicæ orificium compreſſit, interdum augebatur, interdum minuebatur, unde cauſa flatibus adſcripta: ita tamen tandem auctus ut ſeſe ad umbilicum & latus ſiniſtrum extenderit. In mortuo inventa collectio materiæ purulentæ inter duas meſenterij tunicas, quæ occuparat majorem inferioris ventris partem. *Vide lib. 1. ſect. 9. obſerv. 37.*

Observatio XIII.

Tumor in Dorſo ad ſuppurationem deductus, pus ad thoracis cavitatem effudit, in quo Empyema induxit. 1. Spina Dorſi Tumor flatulentus ſalvis viſceribus. 2.

§. 1. ANno 1670. Turnonij mulieri in Dorſo juxta vertebras enatus Tumor ex meliceridum genere, capitis infantis magnitudinem æquans, qui tandem mortem induxit. Aperto cadavere, cavitas pectoris pure repleta reperta eſt, quod eroſa pleura & obvijs membranis & muſculis viam in dictum locum ſibi fecerat, ex illo tumore effluxum. *Ex communicatione D. Bailly Chirurgi Genev.*

§. 2. Dom. de *Salinis*, Nobilis Benearnenſis morbo chronico diu detentus, tandem inflammationem gutturis, & Spinæ dorſi Tumorem paſſus eſt, quibus perijt. Diſſecto cadavere omnia viſcera ſana reperta ſunt, & Tumor ille diſſectus nihil niſi ventum emiſit.

NIl niſi ventum] Neceſſe eſt igitur venenatam quandam in hoc vento incluſo latitaſſe auram: Vel aërem ibi à calore debili genitum & corruptum medullam infeſtaſſe ſpinalem, cujus affectus periculoſiſſimi ſunt, quia ſubſtantia eadem qua cerebrum conſtat: eſt enim cerebrum oblongatum & ejus appendix. *Petrus Borellus Obſerv. 28. cent. 1.*

Observatio XIII.

Tumor in Lumbis *à medulla ſpinali nuda obortus. 1. Ab abſceſſu in Rene vicino. 2. Tumor in Lumbis varias nervorum propagines habens. 3. 4. Tumor è regione* Oſſis ſacri, *per ductum hepatis ſuſertus.* 5

§. 1. PUella præfecti cujuſdam in Marchionatu, cum ſeptimanarum eſſet circiter XVII. ante biennium aperta fuit. Mater dum utero geſtaret, de ſcalis delapſa ſuper dorſum, dein terrore perculſa ex conſpectis cujuſdam graviſſimis ulceribus, puellam hanc convenienti tempore enixa eſt, cui ſpina dorſi perfecte luxata erat. Supra vertebras lumborum Excreſcentia magnitudine ovi, mollis, diverſi coloris, cui ſecundinam applicarunt, cataplaſmata apposuerunt, tandem meum conſilium triduo ante mortem expetiere: Cum viderem Excreſcentiam hanc veſicæ inſtar humore repletam, & metuerem ne forte ex acriori humore oſſa læderentur, ut aperiretur ſuaſeram: Ipſis reſiſtentibus, juſſi applicare ol. chamæmel. & roſar. ad doloris & caloris mitigationem, quod cum ea nocte ter applicatum fuiſſet, rupta veſica materia ſeroſa, purulenta, fœtida, effluxit & veſica concidit; Altera die abſtergentibus & anodynis uti juſſi: Tertia die convulſionibus correpta obijt.

Aperto ergo loco affecto, meatum nullum qui ad abdomen penetraret reperi, licet eſſent qui exiſtimarent urinæ portionem ex veſica eo deferri: Verum ipſam ſpinalem medullam denudatam reperi, itaut duæ vertebræ lumborum deſiderarentur, integris reliquis exiſtentibus. Oſſane hæc ab ipſa materia fœtida acri fuerint putrefacta dubium apud me eſt, cum nulla oſſium fruſtula à me fuerint reperta, nec in reliqua vertebrarum parte læſionem

nem obſervare poructim. Facile ego patiar mihi perſuaderi naturale hoc eſſe vitium, idque ex caſu matris. *Ex obſervationibus Clar. Viri Caſpari Bauhini.*

§. 2. Rogatus una cum Chirurgo hujus Civitatis, acceſſi, puellam 9. circiter annorum, quæ Tumorem inſignem habuit in dextro latere circa lumbos: Diu illum tractavit Chirurgus emollientibus, tandem me præſente aperire decrevit, effluxitque ex inflicto vulnere puris cum ſanguine permixti ſat magna copia: Abſceſſus apertus deinde convenientibus remediis tractatus, ſed elapſis tribus ſeptimanis vitam cum morte commutavit patiens.

Apertum cadaver nihil aliud notabile exhibuit præter renis dextri conformationem: Illius namque parenchyma plane conſumptum erat, ſola reſtante pelvi magna, craſſa, dura & ſabulo plena, ex qua egreſſus ureter itidem magnus & craſſus, qui antequam deſineret in veſicam, ſabulo fragmentiſque minoribus lapillorum repletam: Ureteris autem parietibus ſat firmiter adhæſit calculus, figura & magnitudine caryophylli aromatici, ictus habens materiam nigricantem quaſi pro baſi, quam omnes circumſtantes mecum pro concreto ſanguine habuere, cui extrinſecus adnatus cortex albiſſimus inſtar ſacchari candi, aut tartari cryſtalliſati pellucidus.

FOrte grumus ſanguinis ab exulcerato rene ad veſicam tendens, in via adhæſit parietibus ureteris, qui ſucceſſu temporis à præterlabente ſero ſabuloſo tenuim incruſtatus, grandior adhuc evaſiſſet, ſi diu ius ſupervixiſſet mortua: Non enim novum calculos in veſica aut renibus, inſularum more fieri, quæ ex parvis initiis ſabuloſis, medio in flumine, dum ſubinde poſitis fundamentis aliquid accedit terræ, aliunde atque impetu aquarum avulſæ, in ſpatioſum excreſcunt ambitum. Sic dum grano arenæ in renibus aut veſica aliud adjungitur granum, huic aliud. alus alia, calculus inde excreſcit non uſitatæ magnitudinis, ſic acui crinali adnatus lapis, Vide *Bartholinum* cent. 2. Epiſt. 78. Quem generandi modum demonſtrant pelliculæ illæ quibus inſtar cæpæ componitur calculus, quæ ſi recentes & friabiliores, tamdiu ſeparari poſſunt, donec ad centrum & primum calculi ortum fuerit perventum. *Carolus Rayger in miſcell. cur. ann.* 1672. *Obſerv.* 285.

Afferam hic exemplum accurata bilance ab anatome penſiculatum, Tumorem videlicet rapiformem in lumbis, fœtui in vulva enatum, ob rapam prægnanti matri improvide denegatam: Cujus repulſæ ergo lumbos ſuos ubi percuſſit, mulier animi impotens læſit tantopere tenellum fœtus ſui corpuſculum, ut inde in lumbis enata ſit ipſi inſignis rapa: quam anguſtiori pediculo innixam quo auferret Chirurgus, conſtrinxit eam arctiſſimo filo, deinde ſatagens emortuam ſcalpello excidere, Verum antequam res eo devenit, jam emoriebatur infans.

Cujus defuncti cadaver ubi perſcrutata fuit anatome, vidimus ſpinæ medullam plane laceram, & nervorum propagines tam varie per tumorem diſperſas, ut non fuerit in manu Medica excreſcentiam hanc quocunque modo demere quin protinus demeretur & ægro vita, à qua ſævitia propterea ſedulo deterrendi erunt Chirurgi, quoties ſe offeret ſimillimus tumor jam ſæxies nobis viſus. *N. Tulpius Obſerv. lib.* 3. *cap.* 30.

§. 2. Paupercula 7. menſe prægnans, cecidit ſupina in lumbos, ſed ſine evidenti cutis noxa: at infans in lucem editus habuit inſignem Tumorem in lumbis, quo adaperto effluxit ipſi quidem frequens aqua, ſed non minus ipſa vita.

Qua ſub acta, vidimus ſpinæ vertebras ut laceras ſic late à ſe invicem diſparatas, & nervos ſpinalis medullæ tam perplexo errore per tumorem diſperſos, ut vix ullibi poſuiſſes ſcalpellum ſine manifeſto vitæ periculo: *Idem.*

PRægnantes cecidit, &c. mulieribus gravidis ut plurimum damni dant repentinus terror & inopinatum infortunium, ſic nihil æque illas offendit atque importuna repulſa, aut gravior aliquis lapſus lædens imprudente vel hanc vel illam corporis partem: Cujus ſortem ſiam licet flocci ſæpenumero faciant prægnantes, plurimum tamen detrimenti capit inde fœtus, etiam debite formatus quem talia infortunia tam turpiter nonnunquam deformant in ipſa valva, ut nulla arte id poſtmodum diſpellas. In quo certe apparet imperveſtigabilis Dei potentia, cui æque facile eſt hominem immutare ac formare.

Inſignem tumorem Obtulit ſe nobis haud diu poſt ſimillimus Tumor, ſed diſſolutus in ipſo partu, eventu tamen æque infelici, cum ob gangrænam continentem illico effractas laceri tumoris oras, tum ob denudatos nervos per tumorem paſſim diſperſos, quos circumſtans aër adeo immutaverat, ut non licuerit infanti vitam prorogare ultra diem tertium.

Vix poſuiſſes ſcalpellum, &c.] Eam calamitatem ſi quidem reformides Chirurge, cave ſis improvide unquam aperias quod tam facile occidit hominem: Sed notes idem periculum quod hic animadverſum in lumbis, utrique evitandum in molli illo tumore qui inſidet nonnunquam dilatatis calvariæ ſuturis, in quem novacula directa lædit faciliime cerebrum illic effuſum. Et nihil ſequius cogitans noces illi cui veneras auxilio: Quoad ejus itaque in tantis tenebris fieri poterit utere acri circumſpectione, & confuge potius in tumore tam ancipiti ad emplaſtra & fomenta diſcutientia quam ad ſectionem vitæ humanæ adeo perniciosam. *Idem.*

§. 3. Anno 1608. Matrona Paterniacenſis gravida, cum artolaganos, qui veluti vento inflato extuberant, avide appeteret, nec concederentur, reliquum geſtitionis tempus

multis cum moleſtiis contrivit. Tandem xx. Martii puellum non tantum ſupra modum debilem & extenuatum, verum etiam rei appetitæ ſignatum peperit. Nam è regione oſſis ſacri Tuberculum habebat, quod horum artoiaganorum formam omnino præ ſe ferebat, ad ovi anſerini magnitudinem elevatum, inæquale tamen, aqua & flatu repletum: membrana, qua inveſtitum fuit, adeo tenuis atque poroſa erat, ut humor ſeroſus copioſe per illam exſudaret, hinc vires adeo imminuebantur ut quarta die ætatis exſpiraret.

Ante ſepulturam quum partem affectam inſpicerem, cavitatem ductúmque inter 4. & 5. vertebram lumborum inveni, Non tamen in medio ſpinæ erat ille ductus, ſed aliquomodo ad latus dextrum vergebat: mater enim cum cibum hinc avide appeteret, dextra locum illius fricaverat. Rotundus erat ductus ille & communi perioſtio inveſtitus, ejus magnitudinis ut minorem digitum facile exciperet. Per ductum autem huncce vas quoddam membranoſum, ſuiſque quoque venis capillaribus præditum, ex ipſo cavo hepatis, extra cutem (ubi dilatatam exuberantiam illam efformaverat) deſcendebat: Ad latera præterea duo alia vaſa, quæ ex arteria magna proveniebant, tuberculo inſerebantur. *Hildanus Centur. iij. Obſerv. 56.*

Observatio XIV.

Mentulæ & Scroti monſtroſus Tumor, à materia ſubcandida craſſa glutinoſa, uberi vaccino ſimili, &c. genitus.

Conſiſtentis Vir ætatis, habitus craſſi ſed cacochymici, ruber facie, monſtravit in Noſocomio monſtroſam mentulam, verrucis prægnantem innumeris, acinos botris adglomeratione æmulantes: Pars quædam tumida, renitens, cuti concolor, inſtar globi rotunda abdomini adhærebat, quæ capiti modo nati infantis magnitudine reſpondebat, hæc carebat verrucis: Coles ad ſtuporem magnus, tumidus, longitudinis cum ſcroto circiter ulnæ Auguſtanæ. Præputium retroactum citra glandis radicem neſcio quam tumorem triſtæ dedit, qui copioſis, ſubfuſcis verrucis luxurians, glandem inſtar collaris moderni, quod ex multiplici panno ad fimbriam flocculis exornato conficitur, ambivit; Glans tuberoſa & in veſicam quaſi ſublata, palma fuit longior & pugno major, ob ligamentum aliquomodo retracta, quam verrucæ obtegebant copioſiſſimę, quales in collo Gallorum Indicorum conſpiciuntur, cum furor eos agitat. In hoc tuberoſo virgæ capite Sinus fuit repertus; in cadavere diſſecto, in quem è pene defluxit ſerum (Aberat enim corpus penis à ſcirrhoſo hoc excavato tumore ſpatio fere trium digitorum) quod per foramen ſaltem ſtillavit; at canalis ligneus, quem panum vocant, immiſſus, libere & affatim fluxit, omne id quod ex veſica eò depoſitum fuerat; intruſit & eum retinuit ſine aliquo dolore: Corpus penis non intumuit, ut ſectio docuit, ſed quod ambiebat teſtes & colem, ſcirrhoſum pro hoſpite recepit tumorem, ac innumeros in ſuperficie cutis luxuriantes monticellos verrucarum. Undique enim compreſſæ, copioſæ, parvæ, duræ, ac arcte in ſe invicem glomeratæ ac connexæ puſtulæ, verrucis myrmeciis non diſſimiles, cutem colis & ſcroti ambiebant, veſtiebant ac cooperiebant. Scrotum ipſum durum, renitens, extenſum, magnitudinis capitis viri, tuberoſum, inæquale, quaſi hernioſum, ac ſi ſarcocele univerſi ſcroti eſſet: cutis ſuperficies verrucis copioſiſſimis tegebatur: monſtroſiorem mentulam vidi nullam: Cum miles eſſet, quibus venus ludo eſt, & ſcortari ab eis non alienum, luis venereæ credebatur ſoboles; at Medicus & Chirurgus ejus Noſocomii miſerum ad me abiegarunt, cum nullam aliam haberet labem: Vulnus ante plures annos in bello glans penis accepit ab haſta, quod neglectum fungoſa contraxit labia, quæ tamen non potui obſervare: A glande præputium fuiſſe retractum retulit, quod tamen in verrucoſos intumuit monticellos: Scio monſtroſiorem fuiſſe hanc mentulam quam meus depinxit calamus, aut delineatio pingentis: Hæc mentula reſecta à corpore, adpenſa ad libram & diſſecta fuit, cum miſer anno 1626. in Noſocomio ex cachexia hydropica exſpiraſſet. *Hachſtetterus Caſu viii. centur. vi.*

Hanc eandem hiſtoriam ibidem pertexit, ac his verbis deſcribit D. Daniel Geiger, qui diſſectioni interfuit.

Quod nuper me diſſectioni ſcroti alicujus monſtroſi intereſſe paſſus ſis, Vir Exc. gratias quas poſſum maximas ago, memorabilis certè, nec mihi unquam antea viſus fuit affectus: Quod vero etiam ex me quid illic obſervarim ſcire deſideraſti, neſcio an tuo iſthoc deſiderio ſatisfacere queam.

Cum hic æger anno 1626. Nuvembris 18. die mortuus eſſet in Noſocomio, cachecticus, & jamjam ad hydropem pede lento gradiens, cum pedes ejus jam ſentirent molem, pectus anguſtiam, anxietatem, & ſpiritus ſublimis eſſet ac difficilis, placuit cadaveris monſtroſam diſſecare mentulam, quam à corpore reſectam & phalangi adpenſam, librarum pondus habere cognovimus quatuor & mediam: Cute ſectione aperta, penis adparuit corpus albidum, compactum, durum, renitens, cuti firmiſſime adhærens, quod ad corpus uſque pe-

nis diſſectum. Ipſum integrum conſuetæ longitudinis & latitudinis apparuit, facilis ejus à tumore ſcirrhoſo erat ſeparatio, Glans penis fuit exigua, colore aloida, ſed ejus cutis globoſa, in tumorem extenſa, in ſuperficie tuberoſa, verrucoſa, ſeu innumeris verrucis invicem compactis ſupervestita: intus ſinum quendam habuit, qui videbatur in ſcirrhoſa illa duritie inſculptus, in quem penis ab hoc ſinu longius retractus ſetum depoſuit, quod per panum ex corpore exiit. Tumor hic originem ſumpſit, ſerpſit appoſitione ab hac parte læſa, & totum penem ambivit, & in ſacco teſtium maximam molem cauſavit ac ſi Sarcocele univerſi eſſet ſcroti: Teſtes vere Teſticulos nominare poterimus, quorum jam tumori ſcirrhoſo adhærebant membranæ veſtientes, ipſi corporis exigui, contracti ac corrugati, imminuti, corrupti, fundentes inciſi neſcio qualis putredinis ſubcœruleum colorem: Scrotum itaque hoc magnum, inæquale & decies aut pluries communi ſcroto majus, durum ſubalbidum humorem continebat, ſiccum, renitentem, & in diſſecando ſonorum, ac ſi acies cultri cartilaginoſas pertranſiret partes, non diſſimilem uberi vaccarum.

Videtur Tumorem illum Scroti præternaturalem, puſtulis verrucoſis (verrucarum nomen hoc quadrate omnino mihi perſuaſum habeo) parvis, copioſis, ac arcte invicem compreſſis, in circumferentia ſeu cute refertum, plane ſcirrhoſum fuiſſe, ſuamque originem & incrementum à pituita quadam craſſa, lenta ac indurata traxiſſe. *Galenus* enim duplicem conſtituit ſcirrhum, unum durum, indolentem & pertinacem, renitentem, ex humore melancholico naturali ortum: alterum vero ſubdolentem ex craſſa & glutinoſa quadam pituita provenientem: Hanc ſi ego diſtinctionem cum noſtro tumido ſcroto confeream, via me falli puto ſi & illud Scirrhum minus exquiſitum, vel œdematoſum, ſeu Oedematoſa ſcirrhoſum dicam, qui à pituita craſſa glutinoſa & lenta ſuum habuerit initium, quod ex ſequentibus evidentius patebit, Nam primo prava defuncti victus ratio, & cacochymica ejuſdem corporis diſpoſitio ſubſcribere videtur. ſecundo materia in illo Tumore reperta, quæ ſubcandida craſſa glutinoſa & pinguedinis inſtar ſolidioris indurata, uberi vaccino ſimillima fuit, adeo ut non tantum videri, ſed & ſectione audiri potuerit. tertio Locus, Scirrhus enim utrique partibus ut plurimum corporis ſiccioribus & durioribus, utpote ligamentis, tendinibus ac muſculorum capitibus accidere ſolet, minus in mollioribus. Hic autem præputium Helebardæ ictu læſum & temere neglectum, fluxionem primo recepit, à quo tandem creſcendo malum ad ſcrotum etiam & propria vaſa ſpermatica devenit: Eſt autem præputium ceu univerſa corporis cutis, ex genere ſpermaticarum ſeu nervoſarum, adeo ut cutis nervum ſanguine præditum nominarit. 4 Principii & incrementi ratio, incepit enim primo in præputio, ab hoc ſenſim ſeſe extendendo totum occupavit ſcrotum, quod ſcirrhoſorum minus exquiſitorum ſignum certum 5. forma externa fuit enim tumor magnus, immobilis, durus & pilis carens 6 Color, concolor enim fuit, & corporis, ſeu potius ſcroti, vivum colorem retinuit: Ex his patet tumorem hunc vere Scirrhoſum, ſed minus exquiſitum fuiſſe: Ego valde dubito annon etiam tenaciſſimæ huic pituitæ melancholici ſucci quid commixtum fuerit: color enim diſſecti tumoris quibuſdam in locis plumbeus, vel ad plumbeum inclinans viſus fuit & in Teſticulis (quibus tamen utriſque duos exteriores tunicæ ἐλυθροειδὴς & ἐρυθροειδὴς, ut mihi viſum, defuerunt) humor quidam ater & ſuccus lividus erat, ac venæ & arteriæ diſſectæ cruorem valde craſſum, nigrum & ſiccum quaſi extillarint: Non vereor etiam hunc Tumorem Carnoſum dicere, cum *Forestus* cap. 13. l. 1. Strumas, ſeu glandulas quibus eadem fere cum noſtro Tumore materia eſt, non tantum ſcirrhoſos, verum etiam ex Aëtio Carnoſos vocet Tumores: Sarcocelen vero nominare nequeo, etſi & hæc ſubſtantia dura pedetentim circa teſtes genita ſit, quum non ſubrubra ſed albida fuerit, & quia originem in pene, non in ſcroto ſumpſerit. Noſtram igitur ſi Sarcocelen quis dixerit, cum & illa ſcirrhoſus ſit Tumor me non habebit repugnantem. Ex contuſione vaſorum ſpermaticorum F. *Platerus*, ſucco ex vaſis illis exſudante copioſiori, fieri ſarcocelen ſcripſit. Credibile luxuriantem humorem nutrientem mentulæ cutem copioſiorem agglutinatum hunc ſcirrhoſum dediſſe Tumorem: Eſt autem nutrimentum cutaneorum ac nervoſorum corporum ultimum ſubalbidum, hinc factum ut & verrucarum corpora glandulosa ac albida diſſectione inventa ſint. Non ſunt mihi cum illis tricæ qui omnia ſuis humoribus adſcribunt, & ex colore tumorum de cauſa eorum argumentari volunt. *Idem Geiger.*

Observatio XV.

Tumor Glandulosus ſub Scapula *ſiniſtra, à Glandula non morboſa ſub cute concluſa.* 1. *Struma in* Humero *ſiniſtro ad pectus & dorſum diffuſa, coſtis adhærens.* 2. *Tumor* Humero *innatus ob ſubjectam oſſis cariem.* 3. *Tumor in ſcapula ſiniſtra lapidem continens.* 4. *Tuberculum circa Furculam à Pulmonibus ortum ducens.* 5.

§. 1. Veneficæ vetulæ, ob veneficium ſuſpendio enectæ, cadaver in domo collegii diſſectum fuit; Quod potiſſimum obſervatu dignum, erat Glandula quædam ſub ſcapulæ coſta inferiore lateris ſiniſtri ſita, quæ formam mammillæ cum papilla propendente referebat: Detracta cute, Glandula ipſa in conſpectum venit, cujus figura erat hemiſphærica, latior circa baſin, qua paniculo carnoſo adhærebat, ſenſimque contractior facta in papillam deſinebat: latitudo circa baſin erat duorum pollicum, altitudo fere unius: Subſtantia ejus illi mammarum ſimillima, alba quippe, mollis & ſpongioſa: vaſa habebat arterias, venas & nervos; E medio ejuſdem papilla teres, magnitudinis pennæ cygneæ, longitudinis pollicis unius propendebat: Meditullium erat ſubſtantiæ glanduloſæ, ejuſdem generis cum illa totius mammillæ cui continuabatur: exterius productio ut cutis tegebatur, qua etiam

firmiter mammillæ adnaſcebatur: papillæ hujus ſubſtantia glanduloſa aliquomodo pervia erat: Etenim moderata mammillæ compreſſione gutta cruoris ex ea exprimebatur: Nihil præternaturale aut morboſum in hac glandula reperiebatur niſi quod in numero partium redundabat: Num vero Glandula hæc in prima partium formatione ortum duxerit; an potius à cauſis adventitiis ſuccreverit, judicare non licuit. *VVarthon Adenographia cap.* 38.

Appendix *de Glandulis ſanis varias corporis partes occupantibus in Milite.*

Glandulas ſanas valde numeroſas nuper vidimus in milite quodam, in Noſocomio Sabaudienſi London, curationis gratia tunc morante: In cujus brachiis & femoribus modo ſimplices, modo racematim creſcentes ſub cute deprehendebantur, & vel in panniculo carnoſo, vel cute adipoſa ſedem habebant: Omnes autem mobiles erant & indolentes, licet preſſiuſcule contrectarentur. Chirurgus expertiſſimus, ut huic malo occurreret ſalivationem inuncto Mercurio movebat, ſed fruſtra; quanquam enim æger ad tempus levaminis aliquid percipere viſus eſt, paulo poſt tamen morbus, ut prius, incruduit: Chirurgus me præſente, facta inciſione, unam majuſculam ex femore dextro extrahebat: quæ citra ullum putridum aut corruptum humorem tota ex ſolida glanduloſa atque alba carne conſtabat: Quod ſatis demonſtrat dari Glandulas adventitias plane ſanas, niſi quod in numero partium præternaturalium recenſeantur. *Idem ibidem.*

Glandulas Vir Clar. dividit in *Naturales*, ſive *perpetuas*, & *contingentes* ſive *adventitias*: Adventitiæ ait, raro ab initio generantur & ad numerum partium naturaliũ vix ſpectant, verum de novo ut plurimum creſcunt: Dividit eas in Glandulas quoquomodo formatas, & in glandularum rudimenta ſive primordia: rudimenta hæc quanquam perfectam *glandularum* naturam nondum adepta ſint, quia tamen eo verſus tendunt, in earum originem inquirit. Ad primordia ſpectant pars mittens, materia miſſa, & ſuccus recipiens: Pars mittens neceſſario eſt vel canalis aquoſus, vel vena, vel arteria, vel nervus: Verum neque vena, neque canalis aquoſus (*à quo Scrofularum originem deducit P. Barbette*) quicquam mittere poſſunt, quia ea vaſa tantum reductioni inſerviunt: Verum arteriæ, quæ impetuoſe ſanguinem in omnes partes impellunt, ad hunc affluxum aliquid forte contribuunt: etenim extremitas arteriæ ſanguinem in carnem, in qua terminatur, protrudit, venæque extremitas illi reſpondens eundem ob impedimentum aliquod, nonnunquam haud expedite recipit & deducit, unde pars illa nonnihil intumeſcit: motus vero ſanguinis ſic præpeditus eundem ad novos ſibi rivulos quærendos aptum reddit: Verum ſola hæc aptitudo inſufficiens glandulæ principium materiale videtur: Etenim materia, quæ primum rudimentum ejus præbere debet, oportet ſit mitior multo molliorque ſanguine, imo ut genituræ animalium, vel ovorum albumini analogice reſpondeat: Primum enim rudimentum glandularum adventitiarum ad formationem tendere videtur: Sanguis vero ſolus acrior eſt quam ut formationis principium materiale haberi poſſit, quin potius extravaſatus ſtatim putreſcit: hæc vero materia ut plurimum abſque putrefactione in cellulis ſuis ſtagnare ob ervatur; Quanquam igitur arteriis vim concitandi fluxum ſanguinis, ad prima rudimenta glandularum novarũ, vivificandi gratia, concedendum ſit, negandum tamen eaſdem primam materiam, ex qua generentur, ſubminiſtrare, Quare aliud glandularum adventitiarum principium materiale quærendum eſt: *Nervus* itaque reſtat perpendendus. Monſtratum familiaritatem magnam & commercium inter nervos & glandulas intercedere, nervoſque aliquid vel afferre ad illas vel ab iiſdem auferre. Impoſſibile autem eſt ut nervi ab iis glandulis aliquid auferant priuſquam ipſæ exiſtant, ſed neceſſe eſt aliquid afferant, ut materia ſuppeditetur ex qua fiant. Succus quem nervi exſpuunt multo delicatior molliorque eſt ſanguine, multóque ſimilior naturæ ſpermaticæ: Si ergo contingat nervi turgentis & repleti extremitatem effundere materiam ejuſmodi in carnium interſtitia, materia ſic effuſa ſtatim formationem molitur, & primo cyſtim ſive amiculum, quo tanquam chorio involvatur, effingit: quia vero nova ſubinde materia è nervo huc confluit, fit ut cyſtis hæc ſenſim diſtendatur, cùmque ex ipſo augmento neceſſario extremitates arteriarum & venarum proximas comprimat, accidit ut libero ſanguinis tranſitu nonnihil impedito, aliqua ejuſdem portio in tunicam formatæ cyſtulæ derivetur, novóſque in ea rivulos exſculpat, qui poſtea in arterias faceſſunt; quia vero pars in quam hi rivuli immittuntur virtute formatrice prædita eſt, ne ſanguine jam affuſo opprimatur, rivulos alios venales efformat per quos in extremitates venarum circumjacentium ſuperflua ejuſdem portio exoneretur: Atque adeo habemus primum glandulæ de novo productæ rudimentum, ejuſque generationis modum. Partem mittentem *Nervum*, nimirum, Partem vivificantem, *Arteriam*; Partem exonerantem, *Venam*, item materiam miſſam *albumini ovorum ſimilem*: Partem recipientem, *carnium interſtitia*, & ſpecialius *tunicam*. immediate eandem materiam, ceu ovum de novo formatum, inveſtientem. Diximus modo Sanguinem non eſſe materiam idoneam ad glandulæ noviter formatæ generationem, & conſequenter haud arterias, nedum venas aut canales aquoſos primam ejuſdem materiam ſuppeditare; Cùmque in locis plurimis, in quibus glandulæ generari ſolent, nulla alia vaſa præter canales iſtos, ſcil. arterias, venas & nervos, reperiantur, excluſis jam canalibus dictis, ut & arteriis & venis, prima hujuſce materiæ congeſtio ſolis nervis aſſerenda; Utque hæc ſententia clarius conſtet, in memoriam revocanda ſunt quæ aſtruximus, nervos potiſſimum ſeminis materiam in teſticulis ſuppeditare. Cum ergo nervi poſſint ſuccum ſeminali ſimilem in alias partes eructare, cumque prima glandularum adventitiarum materia ſit ejuſdem prope conditionis cum ſucco ſeminali, credibile eſt eandem è nervis ſimiliter originem ducere. Patet hoc luculentius, quia juvenes cælibes frequenter ſtrumoſi fiunt, poſtea vero matrimonio conjuncti nonnunquam ſponte curantur, materia nempe olim ad ſtrumas fluens, ad alias jam partes, teſtes ſcil. divertitur. Idem ulterius probatur, quoniam glandulæ de novo formatæ, conformationem quandam, arterias etiam, venas, nervos, & canales aquoſos in ſe diſtribu-

ſtributos habent, & ad aliarum partium viventium morem augentur: unde conſtat eas primo genitas fuiſſe ex materia ſimillima ſeminali, utpote formatrice virtute prædita, quam certe nulla pars, præterquam nervi, iis ſuppeditaverit. Accedit quod nervi in earum ſubſtantiam, prout in glandulis naturalibus fit, diſſeminentur, uti ex doloribus acutis palam eſt, quibus ſtrumoſi ſæpe in partibus affectis obnoxii ſunt: Si autem nervi nihil contribuerent ad earum generationem, vix concipi poteſt qua ratione ſe in earum ſtructuram poſtmodum ingererent: concludendum itaque videtur Nervos primam glandularum de novo formatarum materiam ſuppeditare.

Hactenus generatio primorum earum rudimentorum; in videndum quomodo eædem in glandulas adventitias perfectas abeant: Diximus modo rudimenta hæc ita ſe habere ad glandulas formatas, ut ova ad pullos; quare quod in ovo fit quando generatur pullus, idem hic quoque, quanquam modo multo imperfectiore, peragi videtur: habet enim pariter iſta materia hæc in cyſti concluſa vim quandam plaſticam, rariſſime vero perfectam adeo ut integrum animal conficiat, (quanquam tamen aliquando in hujuſmodi cyſtulis menſtruum generari cernitur) ſed loco animalis fruſtulum aliquod carnis cum gignitur, ſicut in utero, deficiente formatrice mola gignitur.

§ 2. Puero XII. annorum ab ineunte ætate ſtruma humerum ſiniſtrum hinc inde ad pectus & ad dorſum vergens in tantam molem excreverat, ut xi. fere libras ponderaret.

Mortuo ſecto cadavere, ita firmiter Struma coſtis adhærebat, ut tranſecta prius atrophia dilatationem ipſarum ad reſpirationem prohibuiſſet. Struma porro ſubſtantiæ cartilaginoſæ erat, ut gladio maxime reſiſteret.

Sed mirum audias Lector, quam recte & quam docte puer iſte ante mortem loqueretur Credo equidem hoc eveniſſe quoniam purgato capite materia ex illo ad ſtrumam quotidie fluente optima fieret ratiocinatio, *Dom. Panarolus Pentecoſta I. Obſerv. xxi.*

§. 3. Vincentius Balduinus, *Vir infractæ ætatis*, vixit aliquamdiu miſerandum in modum ob Humeri os, intra annos xv quater effractum, quod paulatim increſcens, ſive ex vitiado oſſis contuſi ſucco, ſive ſanguine eo ubertius affluente, in eandem devenit molem, ut nec pectus nec ſcapula immodicum ipſius pondus ferret amplius ferendo, excitatis non ſolum maximis nervorum doloribus, verum etiam ſumma ſpiritus difficultate, ob luxurians pondus, thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigilia, quibus è ſalebris quo evaderet, uſus fuit conſilio variorum Chirurgorum, quorum alii tumorem emollire, atque in pus convertere, alii contra luxuriem ipſius arctiore faſcia coërcere, ac nonnulli violatum os ſerrula præcidere adniſi fuere, ſed omnes ſucceſſu infelici, venæ enim ac arteriæ hujus tumoris latiores erant quam ut pollice humano potuiſſent obturari, ac proinde magis impedimento quam auxilio fuere faſciæ: mortemque adeo non diſtuliſſet quam maturaſſet amputatio improvide inſtituta.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome omnia ſub cute viſci craſſitiem ac ſteatomatis induiſſe naturam, plurimumque diſcrepaſſe *à vera natura cancri:* cujus nomen fortaſſis propterea huic oſſis vitio, haud male impoſitum à *Celſo*: Ipſa vero oſſa erant non modo à ſe invicem ſejugata, verum quaſi malleo minutatim confracta, ac præ irriguo madore adeo tenera, *flaccida ac mollia*, ut inſtar ceræ faciliime conſtringerentur. *Tulpius Obſervat. lib. iv cap. xii.*

A *Vera natura cancri*] *Celſus* lib 8. cap. 10. aſſerit oſſium fracturæ, præter inflammationem ac diſtenſionem nervorum, interdum quoque cancrum intervenire: Ecquid vero per Cancrum ibidem loci intelligatur, variæ virorum ſunt conjecturæ, neque minores ſententiarum conflictus: veriſimile tamen non eſt vetum hic deſignari cancrum, nedum ſphacelum perperam excogitatum: at ſi quis conjecturæ locus, videtur; hæc vox adumbrare calloſum illud Tumoris genus, quod plerumque ſequitur calamitoſas oſſis fracturas, vel immedicabilem illam eorundem mollitiem quam imprimit oſſi acida pituita, ſolidam ipſius ſubſtantiam plane corrumpens: cujus perniitioſiſſimi tumoris natura, quantumvis haud parum diſcrepet à cancro genuino, in eo tamen cum ipſo convenit, quod utrque nullis cedat remediis, conſpiretque perindeque in perniciem ægrorum.

Oſſa flaccida ac mollia] Eandem alienationem oſſibus imprimit acida ac maligna quædam pituita per habitum corporis effuſa, quam interdum quinquaginta vidimus occupaſſe loca, ac depaſcere tantum non ſolida oſſa, verum etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta aut quicquid illis obvium; parum interim aut nihil proficientibus remediis; quibus intenſiſſimum hunc hoſtem frangimus domare, ſive ſponte ex latebris ſuis prodeuntem, ſive à variolis hanc in arenam productum. *Vide Hild. cent. 4. obſ. 69 Idem.*

§. 4. Lapidis materia eſt humiditas craſſa, viſcoſa, phlegmatis, aut ſaniei, aut ſanguinis, aggregati in Apoſtemate, & hoc eſt rarum: 2. Junij 1567. Ill. vir Carolus Tiercelin, majoris ordinis Regis Equites, cum diem extremum obiiſſet, corpore ejus diſſecto, in ſcapula ſiniſtra Tumorem inſignem habere repertus eſt partibus internis, qui novacula apertus, lapidem quadratum digitum magnitudine continebat, qui a ſanguine coagulato ex lanceæ ictu genitus fuit: *Ferrandus Senior l. de Lubiaſi p. 11.* Ob lanceæ ictu & concuſſionem in latus ſiniſtrum, remanſerat ingens Tumor præter naturam, in cavitate cujus inventus eſt ingens lapis, quadratus, diverſi coloris, ingentis duritici. *Idem l. 1. fol. 34*

§. 5. D. *Hallerus* à multis annis habebat Tuberculum circa Furculam in latere dextro

pectoris, creſcens & decreſcens: Tuberculum crudum pulmoni adnatum circa Furculam in latere dextro inventum. *Lib. 2. tit. de Hæmoptyſi.*

Observatio XXV.

Brachii totius tumor pellucidus à lympha concluſa. 1. Manus tumens ob oſſiculum pollicis carioſum. 2. Tumores œdematoſi circa articulos manuum, ob corrupta oſſa. 3. Paronychia male tractata digiti corruptionem & oſſis cariem intulit. 4. Clavorum in pedibus pertinacia unde eſt quod in perioſtio radicem habeant. 5. Tumores circa articulos digitorum ob viſcerum corruptelam. 6.

§. 1. Vidua N tabida poſt pleuritidem interiit: Triduo ante obitum brachium totum admodum intumuit, pellucidum admota candela: Inciſum lympham copioſam emiſit. *Vide lib. 2. tit. de Exſputtione ſordida.*

§. 2. Puer doluit in pollice manus ſiniſtro, Chirurgus manum aperuit, effluxitque ſanguis cum aliqua ſanie: Tumorem per ſemi annum geſſit. Tabidi mortui (*Vide lib. 2. tit. de Phthiſi*) cadaver aperuimus, ibi vidimus *ſpinam ventoſam* in metacarpi prima regione: Oſſiculum pollicem ſuſtinens erat exeſum: non autem, quod alias fieri ſolet, erat nigrum ſed album: Tendo quoque erat albidioris coloris, muſculi minime putridi. *Ex communicatione Clariſſ. D. D. Mangolt Medic. Baſileenſis.*

Spinæ ventoſæ materia eſt ſerum acre malignitate præditum, & ſemper articuli afficiuntur: Generatur ſi pituita nobilis putreſcit & acris fit: Oſſa primo ea corrupit abſque dolore; hinc humore ex oſſe tranſſudante perioſtium afficitur (in puero id ſine putredine contigit) quod ſanum mauſit: Initio nullum dolorem ſenſit, tandem de dolore conqueſtus eſt. *Idem.*

§. 3. Puellæ ſex annorum tota vita morbis fuit obnoxia, præſertim Tumoribus Oedematoſis circa articulos manuum, quibus apertis oſſa corrupta inveni, nulla tamen fere materia aderat. *Lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 4. Ancilla Viri Rev. D. N. Paronychia correpta eſt, Illico implorat auxilium Matronæ cujuſdam, quæ certam opem omnibus pollicetur beneficio herbæ cognominis: fruſtra hæc per plures dies admovetur, nam poſt ingentes dolores tandem digitus gangræna & ſphacelo corripitur, ut ad amputationem deveniendum fuerit, quæ à Magiſtro N. peracta eſt, præciſo ſupra ſecundum articulum digito.

Eo ſecundum longitudinem, poſt amputationem, aperto, caro & tendines omnino computruiſſe apparuit: nigredine tetra affecta Oſſa, quaſi calcinata fuiſſent, cinerei coloris & friabilia evaſerant; adeo ut ineptam eſſe curationem, nedum inſufficientem & affectui imparem cuivis manifeſtum fuerit.

Paronychia tumor eſt in digitorum extremitatibus, inſignem dolorem movens, originem habens ex humore acri & maligno, tendines, nervos, perioſtium, imo os ipſum corrodere valens. Præmiſſo fotu emolliente & anodyno, fiat diſſectio partis affectæ ſecundum longitudinem digiti, & occurrit plerumque macula una, item & altera rubicundior, humorem aliquem acrem, exigua tamen quantitate exhibens, mali omnis cauſam: Poſt apertionem, primo quoque tempore perficiendam, Theriaca in ſpiritu vini ſoluta digito applicetur, toti vero manui Defenſivum, ſit curatio plerumque nycthimeri ſpatio perficitur.

Amputationem, &c.] Si hæc pars negligentia Chirurgi aut patientis, in gangrænam degeneret, extirpanda eſt: Id vero obſervandum ope forcipis peragendam non eſſe in ſecundo articulo, quia os plerumque aſſulatim effringitur, unde cura protrahitur, vel forte inutilis eſt, ratione fragmentorum ſuperſtitum; ſed amputationem fieri debere per ſerram, poſt carnis circumciſionem, quomodo peragitur in artubus.

§. 5. Verrucæ genus album, rotundum, clavorum capiti ſimile in digitis plantiſque pedum plerumque enaſcitur, in inceſſu moleſtiam & dolorem pariens: hoc ſæpius reſectum ſubinde renaſcitur: Pertinaciæ cauſa in proximo Perioſteo, à quo deducuntur, pendere animadverſa eſt: quo ſi non pertingat medicamenti aut ferri vis, non mirum ſi malum identidem ſit redivivum: Ab iis reſectis gangrænam & mortem ſequutam eſſe narrat *Borellus* cent. 1. Obſerv. 82. dolorem enim conſequutus humorum affluxus; hi anguſto loco coërciti, putredinem conceperе, ad quam gangræna, ſphacelus, mors.

§. 6. Cuidam malus in facie color, & circa digitorum articulos Tumores, Omnia viſcera interiora corrupta erant ac fœtidiſſima. *Lib. 3. tit. de Inappetentia.*

Observatio XVII.

Femoris *ſteatoma gypſea pituita & calculis refertum* 1. Crurum *tumor à tumefactis eorum glandulis.* 2. Femoris *tumor ob carnem mucilaginoſam lardo ſimilem.* 3. *Crus Oedematoſum ob Emulgentem venam femorali inſertam.* 4.

Ida famula N. perculſa vehementius, ſenſit ex inopinato illo terrore neſcio quem ſibi oriri dolorem circa genu, cum tumore femoris in dies uſque eo invaleſcente ut poſt annum

num ſeptimum videretur, plurium Medicorum calculis, ſi non excedere ſaltem ſuo pondere accedere quam proxime ad illam ſtrumam quam vidit olim *Benivenius*, ponderantem lx. libras *Obſerv.* 14. Quam molem hæc virgo ſeptem annos amplius tulit tam animoſe, ut nemo domeſticorum animadverterit unquam quicquam vitii in ipſius inceſſu: Verum eroſa paulatim ſumma tumoris cute, intumeſcentibus ipſius venis, increſcente in dies prurituꝫ, & carne magis ac magis liveſcente, nequiſſet ipſa malum ſuum diutius clam habere, ſed coacta id detegere, imploravit tandem pudibunda ac mœrens opem Medicam, expetens enixe Tumorem hunc ſcalpello ſibi amputari: qui tamen pervenerat jam tum eo incrementi ac malignitatis ut nemo id auderet: quocirca ſeſtinet etiamnum inviſum hunc hoſtem; & circumferens eum quocunque, incedit non minus expedite ac ſi nihil vitii femori inhæreret: compeſcens interim malignum hoc carcinoma, ultra annum xvij. ſolo plumbi unguento, cujus litu nihil ſimili huic tumori utilius.

Diſſecto autem poſt obitum tumore, vidimus eum ut foris glabrum ac inæqualiter protuberantem, ſic intus ſteatomate, gypſea pituita, induratis calculis, dilatatis venis ac ſinuoſis anfractibus undiquaque repletum, at extrinſecus expanſo femoris muſculo adamuſſim tectum. *N. Tulpius Obſervat. lib* 3. *cap.* 51.

§. 2. Sectis a D. *Sylvio* febricitans & ictericus, cujus privatim aperta crura infinitas glandulas ſub cute latere docebant: ut forſan non incredibile ſit annexas eſſe per univerſum corpus cutis interiori faciei glandulas minutiſſimas, ex quibus ſudor exprimatur: adeo ut pori corporis non ſint niſi harum glandularum minori ductu: Eſſe autem has glandulas in ſano corpore adeo minutas ut viſum pene effugiant, in morboſo conſpectiores. *Olaus Borrichius cent.* 3. *Epiſt.* 97.

E*ſſe hîc Glandulas*, *&c.*] Cutis eſt membrana craſſior, quoad maximam partem ex filamentis vaſorum ſanguiferorum, nervorum fibrarumque nervearum varie inter ſe complicatis contexta, quibus Glandulæ numeroſæ & Lymphæ ductus, ſive ſudoris & vaporum vaſa excretoria denſiſſime interponuntur; Hujus ſubſtantia duplex à pleriſque Anatomicis perhibetur, exterior nervea, & interior carnea ſeu potius glanduloſa, pro hujus exemplar autumnii exter adducimr: Si cutis nuda per microſcopium ſuſpicitur, ex obſervatione Clariſſ. *Malpighii*, primo ſeſe offert corpus reticulare cujus fora ſimilibus crebris continentur nonſolum ductus ſudoriferi, ſed & plurimæ papillæ pyramidales, per ordines parallelos e cute erumpentes, & in cuticulam, ubi in plures veluti fibrulas dividuntur, protenſæ, quas idem Author Tactus ſenſorium ſtatuit: Itaque his, ſubſtantia cutis habet Glandulas plurimas, quibus mediantibus Lympha, ſive materies hidrotica ex arteriis et lymphæ ductus, ſive vaſa excretoria, ad poros deducitur: Enimvero obſervavit accuratiſſimus Stenon, ſingulis poris ſuas glandulas ſubjacere, quæ juxta ſ Φιλήμονα uſum majores aut minores exiſtunt. *VVillis operis p.m.* 220 Profecto humorem quendam Lymphycum in glandulis cutaneis, quæ ſingulos foraminibus ſudatoriis ſubjacent, propter uſus quoſdam recondi, quin & juxta copiam & motam ejus diverſimodam Glandulas has plus aut minus turgidas exiſtere, inſpectio microſcopia plane detegit: Latex iſte à ſanguine per arterias in glandulis hiſce deponitur nempe ut ſarcinula hac depoſita, facilius iſte per venas redeat, interim illic repoſitus ſuos habet uſus, &c. *Idem p* 207 Impeditur Lymphæ motus per vaſa Limphatica, tum quando ipſa eſt glutinoſior, adeoque ad motum lentior ac ineptior: tum quando ex parte compreſſa, vel quavis modo anguſtata ſunt vaſa ipſa: quoties in vaſis ſuis obſtructio ſubſiſtit, & magis magiſque accumulata nimium ipſa diſtendit & tandem rumpit lympha, toties eadem in loca vicina, cavitates propinquas effunditur, atque tunc alia via & alia quam decebat, movetur Lympha: Ex hac ejus per vaſa ſua in corporis habitum diſtributa & obſtructa, hinc rupta effuſione in partes vicinas producuntur Dolores varii & Tumores, Catarrhi vulgo adſcripti: inter quos haud poſtremum locum tenent qui partem brachii ſuperiorem uſque ad humerum ipſum occupant, & quandoque collum ipſum affligunt: Ad quos etiam referendi qui dolorem iſchiadicum mentiuntur, atque inceſſum impediunt, in natibus hærentes, *Franciſcus Sylvius Prax. med. lib.* 1. *cap.* 50. §. 9. 10. *&* 11.

§ 3. Triplex datur generaliter in corpore humano Tumor ſeu eminentia: 1. Naturalis, ſic protuberat caput, humerus, genu, &c. non Naturalis, uti gemino colle ſororiant pleni lacte ſinus, & venter gravidarum acuminatur: 3 Præternaturalis, cujus quam plurimæ dantur ſpecies, prout vel ab humore vel à flatu, vel mole quadam ſeu ſubſtantia corporea, in omnes dimenſiones partes organicæ præter naturam diſtenduntur: Videas hic varias variis in partibus, non dicam monſtroſas ſed morboſas Tumorum differentias, prout hoc vel illo loco natura aberrans humores congerit, non ſolum in triplici ventre, ſed præprimis etiam in artubus: Prodeat in proſcenium infans triginta menſium, quem parentes ad me adduxere 1671. die 30. Maij, addita relatione à duobus fere annis ſiniſtrum femur primo ſenſim, deinde magis magiſque intumuiſſe? Adhibiti in conſilium tonſores, balneatores, carnifices, uti vagum vulgus ſolum circumerrare, multa incaſſum applicarunt, quia in tantum excreverat ut magnitudine corpus ipſum quuque tumidum longè ſuperaret, neque binis cum dimidia ſpithamis vir emeriri circumferentiam poſſet: adeo huc omnes opes ſucci nutritii tanquam ad inutile receptaculum ſerebantur, marceſcentibus interim totius corporis reliquis partibus, utpote alimento neceſſario ſefraudatis: Extimam cutim venæ quamplurimæ diſcurrebant, ceu porritores, ipſe vero Tumor hinc & inde contrectatus reſiſtebat, durus, æqualis, uno ſal-

tem loco ſub poplite quandam præ ſe ferens mollitiem: Ipſe ergo aſpectu longius à ſtatu naturali receſſerat partis hujus quantitas & conformatio, quam ut viribus vel manus vel artis ad debitam proportionem reduci poſſet: neque ſpes ulla ſuberat vel diſcuſſionis vel ſuppurationis per ulla præſidia impetrandæ: Cum tamen parentes auxilium efflagitarent, adhibuimus cataplaſmata quædam & emplaſtra emollientia: & in parte ſylveſtri, ubi videbatur mollior Tumor, & materiæ ſuſpicio adeſſet, ferro aperuimus, ſed nihil præter ſanguinem exiit, & glanduloſa quædam corpora in conſpectum ſe prodebant; Cùm itaque magis confirmatemur nullo eum modo poſſe ad pepaſmum reduci, neque ſectioni ullatenus adfore locum, clauſimus vulnus, & præter interna, ad anxietates ſudoreſque colliquativos directa, nil amplius tentavimus: Circa finem Julii, ob decubitum humorum, prope nuper apertum vulnus, & jam conſolidatum, uno alterove loco ſponte nova erupit fiſſura, & multum profudit ſanguinis, donec fato placide fungeretur.

Unde eo nos contulimus ſpectaturi qualiſnam materia inibi contineretur, ubi facta per longitudinem inciſione, apparuit caro per totum mucilaginoſa, compacta, inſtar lardi antiqui, pinguedinem mentiens, & tota per interſepta ſpatia interſperſa glandulis, ſemina cucumeris quam accurate repræſentans: Sanguis fere nullus apparebat, ſeri modicum, pus nullum, niſi in ſuperiori circa inguen loco, ibi enim modicum puris albi continebatur, & circa os ipſum Femoris quod etiam cariei ſenſerat primordia: Corpus ipſum à putredine jam impetitum dubitabant parentes ſectioni committere, quare cenſuimus cutem, quod nota dignum, ſolito craſſiorem, licet extenſione tanta facta pr us quaſi ruptura videretur. *G Wolfgangus Wedelius in miſcell. curioſis anni 1673. Obſervat. lxix.*

§. 4. Oblatum mihi fuit cadaver diſſecandum, in quo ubi ad Renes pervenimus, adeo luſiſſe in iis naturam vidimus ut admirationem omnibus pareret: Quatuor ſunt renes in una mole conjuncti, ſinubus tamen atque vaſis inter ſe diviſi: Plures adhuc extabant propagines ab emulgentibus quam ſint notatæ in figura: Non eſt quod hic plurimis agam in exaranda cauſam tam alienæ a naturæ ordine compoſitionis; Quod hic nobis dicere conveniet, eſt nos poſſe putare hunc hominem fuiſſe ſalacem, ob vaſorum ſeminalium abundantiam: Præterea quod ſi diutius vixiſſet (quod illi forte natura conceſſiſſet, cum optimo corporis habitu in cæteris conſtituiſſet, ſed ſicarium truecemque ſactum jus laqueo de medio abſtulit) cenſendum eſt crure ſiniſtro fuiſſe tumoribus œdematoſis ſubditum, propter emulgentam, quæ ſupra Renem ferebatur, in ſemorali ſtatim inſertam: nam interea dum naturalibus adhuc viribus pollebat (non enim ſupra 40. annum vixiſſe facies oſtendebat) ſugebat valide ſeroſum humorem: interea & ſi aliquid labebatur, facile exercitio, & nativo calore robuſto, in halitus abſumebatur, quod non æque præſtitiſſet ſi ætatem virilem attigiſſet. *L. Botallus operum p. m 62*

Conjectura admodum infirma eſt quam de tumoribus œdematoſis ſiniſtri cruris affert *Botallus*: præterquam enim quod tales à ſero non proveniant, ſed à pituita etiam per arterias debebat humor in crus effluere, juxta doctrinam de ſanguinis circulatione: Nunc vero ſanguinis portio per cruralem ſiniſtram refluі facta aliquali digreſſione per emulgentem ſiniſtram iterum ſupra renes venæ cavæ deſcendenti infundebatur. *I Van Herne, ibidem.*

Observatio XVIII.

Tumor in Genu excitatus à ſteatomate xvi. librarum ponderis innoto. 1. Cartilagineus cavitates habens ſero repletas. 2.

§. 1. Patella (ſicut & os Tibiæ) ut plurimum cariei obnoxia; exinde ſæpius fit ut homo ſummis cruciatibus, ni mature ſuccurratur, torqueatur: Ratio eſt quia multis nervis, tendinibus, venis, arteriiſque compoſita eſt, quæ nimium mota illico humores coacervat, qui haud facile medicamentis cedunt, ſed collecti perſæpe præter dolores, Tumores plurimos eoſque pertinaciſſimos concitant, ut pro multis exemplo fuit ancilla fratris mei, cui cum poſt obitum in leproſinario ſecuiſſent genu, Steatoma librarum quindecim adſtantibus oſtenſum fuit fuit. *Nic Fontanus Annot. in cap. 1. Epitomes Veſalii.*

§ 2. Latomum ſecui lapſum ex alto, qui in genu ſiniſtro ſub cute ſcirrhum habuit patellæ ſimillimum: Sectus autem is vera erat cartilago, & in ea parvæ aliquod cavitates cum ſero: Crus fregerat ad caput coxæ, fregerat & ſternum medium, diſrupta & vena cava. *Jacobus Sylvius operum pag 45.*

Lapſum ex alto, qui in genu ſiniſtro ſub cute, &c.) *Sarcoma* frequens in parte poſtica ex contuſione femorum à Longo in & dura ſeſſione ſive equitatione: Eleganter Sarcomatis materiam exponit *Fernelius*, Non ex humoria, *aut*, cujuſquam fit affluxu, ſed ex ſolo partis alimento, hæc enim quia aut intus, aut foris exulcerata eſt, ni cohibeatur, aſſiduo alimenti acceſſu diffunditur atque luxuriat, ſæpe etiam venarum & arteriarum inſtar ductus produ it, per quos alimentum ſumit: Sic integra cute, cum ſubjecta caro contuſa ruptaque eſt, ingens tumor ſenſim exurgit, qui cæterarum partium mole alimentum capt ſſit, nullo quidem dolore, ſed exquiſito ſenſu & naturali calore præditus. *Riolanus Encheir. Anat. lib. 5. cap. 3.*

Observ.

Observatio XIX.

Femorum & Tibiarum *Tumor ob vitium hepatis, ſplenis, pulmonum, genitalium.* 1. Tibiarum *tumor ob vitium renum, hepatis, pulmonum* 2. Manus ſiniſtræ pediſque *tumor ob hepatis vitium.* 3. Tibiarum & Pedum *ob Pulmonis vitium, Uteri.* 4. Crurum Pedumque *inflatio ob Lienis & Iecoris vitium.* 5. Pedum & ſurarum *tumor ob ſuppuratum pulmonem ſiniſtrum* 6. Pedes *Oedematoſi ob hydropem thoracis & lienis vitium.* 7. Pedum *tumor ob jecoris, lienis, meſenterii vitium,* 8. Pedum *Oedema, ob thoracis, hydropem, hepatis læſionem.* 9 *Ob pulmonum cordis, jecoris, renum vitia.* 10. *Ob vitium jecoris, pulmonum.* 11. *Ob vitium hepatis.* 12. Pedum *tumor ob glandulas ſubcutaneas tumidas.* 13. Pedes *veſicis obſiti, ob bilem in cyſti cohibitam &c.* 14. Pedum *Tumor œdematoſus ob pus ex hepatis abſceſſu, in meſenterium & Omentum illapſum.* 15.

§. 1. **I**LL. N. femora cum tibiis hydropicorum inſtar aqua erant tumida: Hepat in duabus partibus erat ſyderatum, Splen putridus, Penis, Teſticuli necroſi affecti, Pulmones nigri, purulenti. *Vide lib. 3. tit. de Iſchuria.*

* **F***Emora cum tibiis, erant tumida*] Hydrops non ſubito & confeſtim, ſed paulatim generatur quod fieri ſolet quoties auctis præter naturam in corpore, pituita vel ſero, ſola ipſorum copia diſtenduntur nimium, ſi non rumpuntur ad diapedeſin ſaltem deducuntur vaſa, adeo ut ſenſim colligatur in ipſorum vicinia effuſum ſerum vel tenuis pituita: Id quod imprimis contingere obſervamus in parte pedum inferiore atque facie: In pedibus id evenit frequentius quam alibi ob motum humorum, quorumvis ſurſum difficilius contingentem, unde etiam noctu non raro diſparere ſolet idem tumor, quando ſcil. minor adhuc exiſtit, diſperſo nempe quaquaverſum ſub ipſa cute ac per corporis habitum ſero, quo interdiu denuo ad partes infimas delabente, ibidemque hærente paulatim excreſcit iterum remiſſus noctu tumor: In facie quoque obſervatur non infrequenter Tumor aquoſus, ibidem permanens, vel iterum recedens, atque noctu præſertim ſeſe manifeſtans: Cum autem contrarium hoc eveniat ejus quod pedibus accidere notum, qui interdiu ſolent magis intumeſcere, atque noctu detumeſcere, facies vero noctu intumeſcat, & interdiu detumeſcat, quæritur hujus diverſitatis ratio? Cenſeo idcirco noctu intumeſcere faciem iis in quorum corpora tum ſerum tum pituita tenuis redundat, quoniam tunc capite pulvinaribus incluſo atque magis calente diſſolvitur quoq; magis & foras ſudoris ſpecie propellitur ſerum prædictum vel pituita. Idem vero ſerum vel pituita in facie partibus externis h. e. ſub cute facile ſiſtitur & coagulatur iterum, hinc & parvum tumorem ibidem oſtentat, quod adſcribendum aeri externo vapores illos, humoremve vaporoſum iterum coagulanti: Siſtitur facile ſub faciei cute pituita vel ſerum, ob partes illas ſolito laxiores Illud autem quòd à maſſa reliqua cedere poteſt ac ſolet faciliime ſerum eſſe nemo ignorat &c. *Sylvius de le Boë Append. Tr. 10. §. 29.*

§. 2. D. Marcus N. diu aſthmaticus fuit, hinc tumor hydropicus tibiæ ſiniſtræ, poſt & utriuſque: Pulmones erant contracti, in quibus ſerum continebatur, Jecur ex parte ſcirrhoſum, Renes hydatidibus ſcatebant. *Vide lib 2. tit. de Dyſpnœa.*

§. 3. Puella cachectica latus ſiniſtrum habuit, manus pedeſque tumida, dextrum extenuatum: Hepar valde magnum habebat, ex parte corruptum, Lien integre ſanus præter ſpem. *Lib. 3 tit. de Cachexia.*

§. 4. Vide N. venter intumuit ut in prægnante: Pedes ac tibiæ in tumorem ſublatæ durum: Hepat & Lien erant ſine noxa, Pulmo ſemiputris: Uterus libras 87. ponderavit varia materia, etiam pilis infarctus. *Vide lib. 3. tit. ventris tumore.*

§ 5. *Dom. Penſo* magno abdominis Tumore, & Crurum Pedumque Inflatione laboravit. Lien illi maximus erat totum implens abdomen: Jecur valde durum, obſtructum. *Lib 3. tit. de ventris tumore.*

§. 6. Puello ex imo dyſpnœa, tuſſi affecto, in pedibus & ſuris tempore veſpertino tumor accidebat: In ſiniſtra parte abdominis propendentia inſtar ſacci è diaphragmate obviabat, purulentia referta, a ſuppuratione ſiniſtri lobi pulmonis. *Vide tit. de Febribus.*

§. 7. Thomas N. febricula, tuſſi, dyſpnœa detentus, cum Tumore Pedum neque noctu neque die deſinente Totus pulmo ſcatebat ſeroſo humore: Pulmo & Lien putrilaginoſi. *Vide lib. 2. tit. de Tuſſi.*

§. 8. Celſiſſimæ N. corpus ſqualidum, ſi crura & femora œdematoſa excipias: Iecur fuit exangue & decolor, Lien prætumidus, meſenterium ſcirrhoſis & glanduloſis tumoribus refertum. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§ 9. Quidam in Cachexiam cum *Oedemate Pedum* & dyſpnœa incidit: Thorax totus aqua cruenta ſcatebat: Hepar albicans & duriuſculum. *Vide lib 3. tit. de Cachexia.*

§. 10. Vicentinus (*de quo tit. de Phthiſi.*) Pulmones habuit debiles, unde tuſſis, &c. accedebat hydrops pedum non abdominis, qui digiti imprimentis veſtigia ſervabant. Apertum cadaver prodidit cordis auriculam dextram ſanguine diſtentam. 2. Pulmones lividos, flaccidos. 3. Serum copioſum in thoracis cavitate. 4. Iecur lividum, ſcirrhoſum. 5. Lienem majo-

rem

tem ſolito, flaccidiorem. 6. Grandem calculum in rene dextro, &c.

§. 11. Nobilis in melancholiam incidit: univerſum corpus frigere videbatur, Pedes proceſſu temporis œdematoſi facti ſunt: Hujus hepar colore undiquaque nigrius quam ſecundum naturam apparuit: ſed tamen minus nigricans quam Pulmonis ſphacelo correpti ſubſtantia: impreſſorum digitorum veſtigia facile retinuit, nec minus facile ſoluta parenchymatis unitate rimas contrahebat. *Lib. 1. tit. de Melancholia.*

§ 12. Catharinæ N. Pedum erat inſignis Tumor cum macie totius & dolore hypochondrii dextri: Hepar erat grandius, in cujus medio macula alba, tactu cartilagini molli ſimilis, totum parenchyma penetrans. *Lib. 3. tit. de Hypoch. dolore.*

§. 13. Tentabatur N. ſuperiori vere aſcite ſimul & tympanite, jam biennium ex difficillima quartana reſtitutus, ſed cùm ex eo immemor ſui, monitorumque Medicorum, totos dies menſesque, inter rationum libros ſedentarius conſumeret, ut erat prius farcto abdomine tardus, & anguſti inter anhelandum ſpiritus, aggravari paulatim hæc mala ſenſit, reciprocari frequentius, anhelitum & ſuffocationem minari, tendi ultra abdomen, potiſſimum autem muſculos ſartorios in utroque femine duriſſimos evadere & gelidiſſimos, pedes quoque & crura in tumorem metuendum ampliari: Advocati tres Medici nihil reliquimus intentatum; ſed vicerat infeſta morbi vis, & præſertim arctus ille ſuſpirioſi pectoris meatus juſſu fatorum exſequebatur: Dum autem fomenta Medica adhibentur, imperata in cæteris ſub genu utroque interno cauteria, quæ ipſa eadem hora, qua cutis lixivo ſali paruit, aqua limpida & copioſa ſtagnare cœperunt, argumento & malum non ſolis flatibus, ſed humori etiam male nato per interiora femorum decumbenti adſcribendum, & liquorem illum lavisum in pedibus, non ſolum muſculorum interſtitia, ſed glandulas quoque quæ ſub cute latent nondum, quod ſciam, deſcriptas, occupare, inque tumorem formidandam attollere: Illas autem glandulas jam ante plures annos, in apertis à morte hydropicorum pedibus videre contingit: proxime adjacent cuti, infinitæ numero, ſuntque ex genere conglomeratarum: hæ cùm ſibi relictæ minutiſſimæ ſint, & fere oculorum aciem effugiant, intumeſcunt oppido, *aqua ex ſupernis allapſa* & diſtendente. Neque forte alienum fuerit ſuſpicari ab his ipſis glandulis exprimi potiſſimum ſudores & alia quæ ex minimarum venarum tunicis exſudare hactenus credita. Enimvero, non in ſolis pedibus hæ glandulæ mihi obſervatæ, ſed & in brachiis hydropicorum; nuper etiam in hydropici fabri lignarii abdomine. *Olaus Borrichius Obſervat. 98. Actorum Medic. annor. 1671. & 1672. Th. Bartholini.*

H*ippocr.* olim lib. de Glandulis ὅκου ἀδὴν, inquit, ἐκεῖ καὶ τρίχες; at licebit hodie forſan non injuria convertere, ὅκου τρίχες ἐκεῖ καὶ ἀδὴν: Sunt autem pili in univerſa cute ſparſi, quorum ubique comites glandulæ: Quin & antiqui olſecere hydropem non tantum in magnis hærere cavitatibus, ſed & cuti proxima occupare, unde non *intercutem* modo appellavere, ſed & in eodem malo laudavere ſcarificationes, ut eſt apud *Celſum* lib. 3. cap. 21. Quæ ſuperficiem duntaxat lambunt, cum paracenteſes penetrent ad uſque cavitates majores: Patet & hinc explicatio dicti *Hippocr.* lib. 6. aph. 8. τοῖσιν ὑδρωπικοῖσιν γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι, οὐ ῥηϊδίως ὑγιάζεται: Igitur difficulter ſanantur hydropicorum ulcera, quod glandulæ ſub cute deliteſcentes novam quotidie & malignam ſubminiſtrent materiam. *Idem, Ibidem.*

Ex difficillima quartana reſtitutus, immemor ſui] Adjiciam hic non inconvenienter Quartanariis utile eſſe ut, diſcuſſo licet morbo, diu paroxyſmi tempus obſervent, & abſtinentia recidivam declinent, niſi ament fata hydropici dicti, qui curatus rogabatur ſollicitè ut horam paroxyſmi diu reverenter haberet, etiam paroxyſmis omnibus ſublatis; ſed monitorum negligentior, cum aliquando totas ſex hebdomadas, ſine acceſſionis ullius indicio exegiſſet, aliquando infauſta illa hora, qua paroxyſmus recurrere conſueverat, lecti acidiuſculo liberalius ſeſe ingurgitaverat, redeunte ipſo momento quartana, & diu pertinaciam ſua retinente: uſque adeo verum illud *Celſi* 3. cap. 16. *Si febris quievit, diu meminiſſe ejus dies convenit: eoque vitare frigus, calorem, cruditatem, laſſitudinem: facile enim revertitur, ſi ſi à ſano quoque aliquandiu timetur. Idem ibidem.*

Ex genere conglomeratarum] Diſtinctionem Glandularum in Conglomeratas & conglobatas, vide ſupra ubi de Strumis.

Aqua ex ſupernis allapſa] Exc. *Platerus* lib. 2 Prax. cap. de exuberantia, hydropicorum pedum tumorem à ſero in eos defluente ex abdomine deducit, non ſolum eo argumento quod defluente deorſum in crura humore ventris tumor nonnihil ſubſideat; uti & quod liberior ſit reſpiratio, refluente vero illo hæc rurſum redeant; Sed & quod ſponte vel arte aperta in pedibus tumentibus cuticula, ſero tunc ſenſim exſtillante, ſucceſſive ventris tumor decreſcat: aut ſi affatim erumpat, vel diu effluxus hic perſeveret, penitius quoque recedat, multaque menſuræ aquæ per hanc viam ſæpe effluant, quam nonniſi in abdominis cavitate collectam fuiſſe ex jam dictis facile licet colligere; cum in pedibus, non ſolum dum tument, ſed & poſtquam ex parte ob effluxum aquæ detumuerunt, tamen ſemper adhuc aquæ copiam profundant, & tanta menſura contineri minime potuerit; nec tumor alius in alterutro quam in ventre appareat: Dein, & cum ex læſione viſcerum in abdomine contentorum, in ventrem aqua labitur, quæ frequentior eſt aſcitis cauſa, nec alibi quam in ventre hujus aquæ ſcaturigo ſit, pedeſque quoque intumeſcant, idque antequam ſæpe in ventre tumor obſervetur, cum ipſam ex abdomine in eos influere, cum extra abdomen nullibi alias collecta fuerit, hæc quoque ſufficienter comprobant.

§. 14. *Georgius Gebhardus* (lib. 2. tit. de Tabe) variis morbis detentus tandem contabeſcens obiit; In veſicula fellis, & meatu ejus choleram ad inteſtina deducente, obtulit

ſeſe

ſeſe maſſa quæpiam nigra, ſpecie vitreorum lapillorum, qui pileis, ornatus gratia annecti ſolent, adeo quidem ut bilis reciproco gradu, propter obſtructionem ſpinam dorſi perforando ad pedes defluxerit, ubi concitavit ampullas aut veſicas ovi columbacei magnitudine vel etiam majores, tantum ardorem ac dolorem moventes, ut mirum ſit quod non ſingulis horis æger in ſyncopen inciderit, quibus apertis nil niſi cholera ichori commixta exivit. *Ex D. D. Ioh. Fabri Obſervat.*

E*Xcitavit ampullæ tantum ardorem &c. Cholera exivit ichori commixta*) *Horum Exanthematum generationem tradit Plato in Timæo*, Quæcunque in corpore inflammantur ardentque à bile flava id habent, cum enim foras exhalat, Græce ἀναπνοὴν ἔχουσα) refervens, omnis generis tumores, (φυσήματα) emittit: Incluſa gignit morbos ardentes plurimus: maximumque cum puro ſanguini admixta fibrarum genus ex proprio ordine depulerit, quæ fibræ eo ſanguini datæ ſunt, ut nec nimis tenuis nec craſſus foret, nec præ caliditate, cum humor ſit, è corpore effluat, & ne præ denſitate motioni ſit ineptus, & vix in venis ſeſe convertat. *Hunc locum commentario illuſtrat Ballonius conſilio 4. lib. 3.* Non eſt dubium, *ait*, quin bilis cum accenſa fuerit, & foris & intus, excitato ſummo ardore & deflagratione, moleſtias non inferat: Quod ante de pituita alba dictum eſt, quæ haberet ſuam quandam foras ἀναπνοὴν, idem & de bile dici poteſt: Unde cum *Hippocr.* bonum eſſe *ait* eryſipelas foras exire, id non fit niſi per iſtam exhalationem & tranſlationem intus foras, Mirum autem cur dicat bilem in habitum corporis effuſa φυσήματα gignere, intus vero πυρίκαυσα νοσήματα φυσήματα omnino flatum ſignificat, & aliquid ſpirituoſum, ant uſtionem, Et idem ſ. cit foris bilis, quod pituita intus, hæc enim moleſta eſt ob flatum τῶν πομφολύγων, quid eſt aliud quam dicere Καὶ τὰ φυσήματα πνεῦμα καὶ πομφόλυξ habent aliquid συγγενὲς Dicendum eſt bilem ubi fervet in habitu corporis, non tam tuberculum, aut vere tumorem excitare, quam tumorem improprie, & potius puſtulas: Et τὰ φυμάτια καὶ φυσήματα ad pituitam potius quam ad flavam bilem referenda ſunt: Tamen quoniam ubi bilis cum ſanguine fervet, bullæ & tenues veſiculæ excitantur, ideo parum Medice fortaſſe ea omnia nomine τῶν φυσημάτων comprehendit: τὸ γὰρ φύσημα in bullante humore dicitur: Et ebullientis ſanguinis eruptio φύσημα ab Euripide nominatur, quam ſignificationem Plato ſequutus: Sed quæritur hic, Cur bilis cum ſanguine mixta fibras à proprio ordine dimovet? Quomodo id fit? Primum quid eſt fibrarum genus ἐκ τῆς τάξεως deturbare? an fibras elidit, deſtruitque ſanguis expers fibrarum dicatur? Id videtur *Plato*, & *Hippocr.* 1. de morbis primus ſtatuiſſe, Sanguis, *inquit*, ad ſapientiam maxime facit, cum bilis commota ad venas & ad ſanguinem ingreſſa fuerit, ſanguinem ex conſueta conſiſtentia ac motu emovet, ſeroſum facit ac calefacit: Calfacto hoc corpus concaleſcit & homo deſipit ſanguine in ſerum tranſmutato, motu non ſolito contingente & præ febre.

Cum itaque *Plato ait* à bile, cum puro ſanguine mixta fibrarum genus elidi & perturbari, id videtur eſſe quod ſcribit *Hippocr.* A bile ſanguinem ſubeunte ipſum ſanguinem tripliciter affici, 1. ſuam conſiſtentiam amittit, attenuatur enim id quod non fit niſi fibrarum vitio: Item ex proprio motu dimovetur, & alium quendam curſum inflectit 3. caleſcit, Unde hæc per bilis ſubeuntis vim & poteſtatem: *Plato* tamen paulo obſcurius loquitur quam *Hippocr.* nam *ait* genus fibrarum à proprio quodam ordine deturbari ab ipſam bilem: Non dicit fibras corrumpi, non ſanguinem attenuari & in ichorem reſolvi.

§ 15. Quidam cum febre & dolore ad hypochondrium dextrum pedes habuit œdematoſo tumore inflatos: Epar in ſe concluſum habebat abſceſſum, ex quo pus in omentum & meſenterium influxerat. *Vide lib. 3. tit. de Hypochondr. tumore.*

Observatio XX.

Tumor Oedematoſus manus ſiniſtræ, cum ulcere in vola, ab oſſibus metacarpi corruptis & demortuis integro perioſtio.

Pædarthrocace *Severini*, Spina Ventoſa, Ventus Spineus.

DUm Patavii Studio Medico operam dedi, Nob. quidam Studioſus laboravit per aliquot menſes œdemate manus ſiniſtræ, quod poſt univerſalium uſum ſub præſtantiſſimis topicis nunquam diminui, ſed tandem in vola exulcerari cœpit: Quare adhibuimus in conſilium Exc. *Spigelium*, qui poſtquam ulceris qualitatem ſpecillo exploraſſet, & os corruptum tetigiſſet, ſtatim tumorem vocavit *Spinam ventoſam*, quæ *Malum eſt incurabile & amputationem partis affectæ requirit*: *Provenit* autem Spina ventoſa ab humore qui occulta & inſenſa qualitate primum oſſa, citra omnem perioſtii læſionem, atque doloris ſenſum, corrodit, deinde Oedema efficit minime dolens, & poſt aliquot menſes partem exulcerat: Conſenſu ægro obtento, manum extremam ſupra radii & cubiti appendices ſcalpello falcato ac ſerra reſecui: cubitoque ſpleniis, voſica & faſciis obligato.

In parte amputata reperi oſſa metacarpi quidem corrupta, ſed perioſtio undique, præterquam in loco illo ubi ulcus, adhuc contenta. Hunc graviſſimum affectum fuſe deſcribit *Marcus Andr. Severinus* lib. 5. de Abſceſſuum recondita natura. *Ioh. Scultetus Armam. Chirurg Obſervatione xc.*

P*Rovenit Spina ventoſa*) *Quia accurate & ſuccincte hunc morbum deſcribit P. de Marchettis, ad calcem ſylloges obſervat. Medico Chirurgic. hic attexere placuit quæ de eo tradit: Materia* hujus morbi eſt Pituita, *Locus affectus* ſemper articuli, nunquam vero internodia primario, quæ tamen ſi aliquando cor-

rumpantur, id fit ratione ſympathiæ: *Modus generationis* hic eſt, Si pituita nutritioni articulorum dicata putreſcat, aut quodammodo fiat acrior, primo oſſa corrumpit, & quidem nullo dolore, quibus poſtea corruptis, perioſtium labefactatur, cujus *ſignum* Dolor pungitivus, acutus & lancinans, ita ut patiens referat ſe veluti ſpina pungi, unde Spinæ nomen morbo inditum: Dum vero hujuſmodi dolore æger divexatur, atque perioſtium eroditur, nullus adhuc apparet tumor, corruptis vero, & quidem primario oſſe, ſecundario vero perioſtio, materia pituitoſa libere permeans per loca carnoſa, attollit articulum affectum in tumorem 1. mollem & laxum ac doloris expertem, cuti concolorem, qui pateſactus durior evadit, confluente eorundem copia, quorum tenuior pars exhalat, ſuperſtite craſſiori: ex quo inſuper emanat materia ſeroſa, atque ſpecillo os corruptum, prout dixi, ſe prodit: Ad xxv. annum circiter ut plurimum obſervavi tum viros tum fœminas huic morbo obnoxias, non vero provectiori ætate, niſi antea eodem tentati, necdum convaluerint. *Signa pathognomonica* ſunt, dolores ab initio inſtar puncturæ ſpinæ; articuli affecti, adoleſcentia, tumor, mollis, laxus, qui hians ſeroſitatem effundit, cui ſi pus immiſtum fuerit, hujus ex corroſis partibus carnoſis aliqua portio gignitur: Quod ad *prognoſticum*, Hic morbus ægre ſanabilis, tum ob aſſiduum materiæ confluxum, tum ratione corruptionis oſſis, quæ quo gravior, difficilior evadit ſanatio: Incipiens facilius cedit antiquo, nunquam tamen ſanandus remota fluxione & ſublato toto oſſe corrupto, vel igne vel ferro: *Curationem* quod attinet, ſtatim ac patiens conqueritur de dolore pungitivo, ſpinoſo veluti, in articulis vel manuum, vel pedum, cubitorum aut genuum, quanquam hoc rarius, ſive malleolorum, ſtatim, nullo licet apparente tumore, ſectio ejuſdem eſt facienda, à qua non tam cito demittendum ſpecillum, quo os corruptum inæquale percipitur, indicio ejuſdem ante ipſum perioſtium corrupti: Tunc vero prima elicitur indicatio, nempe ejus cariem abradendi, ſine cujus præſidij ope, tum in ulceribus, tum in vulneribus, nunquam ad firmam cicatricem deducuntur: Oſſe vero ſublato, curanda carnis generatio, cicatrice tandem inducta: Quod ſi ob loci profunditatem ferramenta abraſoria inſinuari non poſſint, urendum igne actuali, Dilatato igitur foramine, ſectione, ſpongia præparata, radice gentianæ, medulla ſambuci aut ſorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata, mox candenti ferramento os corruptum inurendum, quouſque perito artifici ex uſu videatur futurum, ut ſtatim abſcedat: Tum vero curationis quod ſupereſt modo ſuperius propoſito proſequendum: Quia vero interdum accidit ut totum internodium, maxime in pueris, digiti manus, vel pedis ſit corruptum, hoc caſu neque ignis, neque ferramentum juvant, quorum loco utendum Trepano tenuiori, quo perforanda media pars ejuſdem, à qua, ſorficulis affabre in hunc uſum paratis, partes laterales ſecandæ, atque totum internodium paulatim educendum volſella, cujus vacuus locus progreſſu temporis carne oppletur, qua quidem in pueris duriore quodammodo facta, & veluti calloſa, oſſis vice fungitur: quanquam ubi totum internodium eſt ablatum digitus, muſculis ad caput ſuum adductis, & cedente carnis mollitie, decurtatur: Quod ſi Medicus accedat facta jam ſoluta unitate ab ipſa materia pituitoſa, ex putredine acriori facta, tota curatio dirigitur ad ablationem oſſis corrupti, machinamentis & induſtria ſuperius propoſitis, quibus aliquando duo, tria aut plura quin etiam oſſicula evelluntur: In oſſis vero abraſione, uſtione aut evulſione, cavendum ne tendines offendantur, metu convulſionis: Hæc eſt curatio topica hujus morbi, cui totius corporis cura præmittenda, phlegmagogis, hidroticis, &c.

Malum eſt incurabile & amputationem partis affecta requirit) Scilicet conſummatum & cum propoſita præſidia non ſuffectura videntur: Imminentis Præſervationem tradit *Severinus* libro dicto cap. xxi. Curationem, ubi malum levius eſt, per ſcalpri abraſionem, cap. xxi, ac ſi profundius ſit, per Terebrationem & ferri candentis admotionem, *Ibidem*. Pædarthrocacem in puero à nutrice lue venerea hauſtam, mercurialibus ſublatam non ſine labore magno tradit *I. D. Horſtius* manud. ad Medic. p. 1. cap. 2. S 2.

Observatio XXI.

Tumor *in capite* Pulſatorius *Aneuryſma in meningibus ſequutum.* 1. *In ſummo pectore à dilatatione inſigni Aorta.* 2. *Aneuryſma quartam thoracis partem interius occupans.* 3. *Sub ſiniſtra homoplata, ob ſanguinem ex magna ad caput aſcendente arteria, in muſculorum ſpatia effuſo.* 4. *Aneuryſma Aorta arteria.* 5. *Tumor colli pulſatorius ab Aneuryſmate arteria carotidis* 6. *In Dorſo tumor pulſatorius ob Aneuryſma aorta e directo.* 7. *Brachii tumor pulſatorius infelicem venæ ſectionem ſequutus.* 8 *Sub clavicula dextra ob aneuryſma arteria magna* 9 *Cruris ob dilatationem ejuſdem arteria.* 10. *Cruris ruptam arteriam cruralem.* 11. *Aneuryſma fit arteria tunica Interna corroſa aut rupta, Externa dilatata.* 12.

§ 1. Quidam à bipenni in capite graviter vulneratus ad ſuturas ſagittalem & coronalem, cum dextri ſincipitis læſione, convaluit relicta ob abſceſſum oſſis in loco affecto præternaturali mollitie, & quadam celebri debilitate, cum vagis capitis doloribus, ob quos tenuem victum ſemper obſervavit: Ad finem vergente anno 1671. (ictus ante 30. annos) in dicto ſincipitis loco tuberculum exortum eſt, primum ceraſum, mox juglandem adæquans, quod tamen fidens tenui ſuæ diætæ ſpreviſſe viſus, donec ſurgente hoc anno 1672. quotidianum tumoris augmentum advertens curæ Chirurgi ſe concrederet: Hic omnia examinans, in mollis ac pulſantis tumoris in dies accreſcentis medio, veſiculam quandam obſervavit coloris rubri, quam metu inevitabilis hæmorrhagiæ nonniſi poſt aliquas viſitationes cauta manu aperuit, ſanguine, ut in Aneuryſmate fieri ſolet, ſaltuatim proſiliente, donec aptis ad id medicamentis applicitis ſiſteretur: Acuta poſt dies aliquot febris ſupervenit, cum ingenti ſiti, vigiliis, ſingultu, urina confuſa, & tandem eryſipelate totius capitis ac unius pedis, quæ ſymptomata remediorum vi ad tres vel 4. dies remiſſiora

viſa

viſa ſunt, at tandem recrudueſcere cum non dubiis ſuppurationis ſignis: hine tumorem [illegible] aperuit Chirurgus, ut & retento puri exitum daret, & ſibi viam pararet, [illegible] Aneuryſma detegeret: Cum ſanguine extravaſato nigricans & fœtens ichor primum effluxit quo ſenſim vacuato poſt dies aliquot tenuis, nec ſatis coctum pus, hinc inde inter cranium & duram meningem diffundi ac moveri quotidie videmus, ad cujus egreſſum collutiones varias adhibuimus, quæ tamen valde exiguam puris partem, ob figuram cranij aliaſque difficultates edexere, relicta autem purulenta ac corrupta materia, quarto ante obitum die univerſalem induxit torporem.

Mortuo ægro veram morbi ac loci affecti naturam inveſtigare animus erat, ſed reluctante vidua, non niſi novacula aperire licuit communia capitis integumenta, ſub quibus circa cutem deperditionem utriuſque laminæ dextri ſincipitis offendimus, ad magnitudinem thaleri uncialis, per quam extraximus conſpicuam grumoſi cruoris copiam, duræ matri immediate incumbentis: Si cranium aperire licuiſſet, veram Aneuryſmatis duræ matri incumbentis ſedem ac naturam didiciſſemus *Henr. à Moinichen Obſ. 78 Actorum Med Barth. an* 1671 & 1672.

* *I N mollis ac Pulſantis tumoris*) in capite tamen nulla, dum in vivis erat homo præſente pulſatione, ac maxilla Aneuriſma poſt mortem ſe inveniſſe teſtantur *P. Barbette Chirurg cap. 16.*

§ 2. I. Pauli anno 1641. Tumor cum valida pulſatione circa claviculæ ſiniſtræ & ſterni conjunctionem ſubortus eſt, qui in tantum increvit ut exterius pugni magnitudinem multum ſuperaret: tandem ex continua ſanguinis excretione obiit. In thorace partim ſeſe conſpectui dedit dilatata arteria aorta aſcendens, cujus paulo ſupra divaricationem tanta erat amplitudo, ut duas libras ſanguinis & ultra capere poſſet quæ exeſa videbatur. *Vide l 2 ſ §. obſer. 8.*

§ 3. Diſrupta arteria & facto in carne Aneuryſmate, Aneuryſma in carne eadem ratione ut arteriæ pulſare ſentitur, in quo manifeſte caro ſanguinem dilatatione non attrahit, ſed in eam ſanguis pellitur: Quale miſerandum exemplum in Exper. Viro *Iohanne Elemanno* vidimus, cui diſrupta arteria in Aneuryſma quartam thoracis partem occupaverat: quale & obſervavit *Riolanus* Anthropogr. lib. 6. cap. 12. *Ioh. Balæus Epiſt. 1. ad Th. Barthol de motu Chyli.*

§. 4. Cum Ioh. Fabri, acutiſſimus & ſedulus Palatij Monſpelienſis Scriba, præcipuam juventutis partem in comeſſationibus, frequenti atque intempeſtivo meracioris vini potu tranſegiſſet, cæpit circiter quinquageſimum ætatis annum ægre reſpirare, & moleſtiſſima cordis palpitatione laborare: Ad hujus morbi depulſionem fuere non ſolum à nobis, ſed & à noſtræ Academiæ præſtantioribus Medicis præſcripta varia præſidia: Quæ cum contumax & pervicax morbus, ob perſeverantem malam victus rationem, prorſus contemneret, deterius habuit, & tranſactis aliquot menſibus, quibus Medicorum conſillo nullo medicamentoſus eſt, (volebant ii curationis partem chronici affectus naturæ committere) cœpit de illius partis, quæ eſt ſub ſiniſtra homoplata, queri: Inſpecta, & optime animadverſa doloris ſede Tumor inſignis mihi apparuit, tactu mollis & cum pulſatione, & digitis preſſu totus fere deliteſcens, & his ablatis recurrens: Cum vero hic morbus jam altas radices egiſſet, eſſetque deploratus, vitam cum morte commutavit.

Ut autem & conſtitutionis morbi, & ejus cauſæ certiores eſſemus, Tumore tentatam partem diſſecuimus, ex qua ſanguis copioſus, ſed olidus proſiliit, quo plane evacuato & deterſo, apparuit nobis prima arteria ſub corde, ex magna ad caput aſcendente orta, maxime dilatata & dilacerata: Hæc deſcendens intercoſtalium muſculorum regionem pertepat: In muſculorum ſpatiis coacervatus ſanguis, temporis diuturnitate putreſcens, illius loci vertebram & coſtam ita [illegible] befictavit, ut ca[illegible] à nobis viſa ſit. *Antonius Saporta de Tumor. p n l 1 c. 43.*

S*Ennertus* Pract. l. 5. p. 1. cap. 43. cenſet morbum hunc, quem Saporta deſcribit, Aneuryſma non fuiſſe; ſed ſanguinis extravaſi, ex ruptura arteriæ, in vicina loca effuſionem & corruptionem: Etenim, ſi ex ejuſmodi effuſione fieret Aneuryſma, certè ille in latum, & longum & circumcirca ſe diffunderet, cutemque alieno colore tingeret, ſicut contingit in contuſionibus & venæ ſectione male peracta, atque id facilius ob ſanguinis arterioſi tenuitatem, quod non accidit in Aneuryſmate, in quo ſuis limitibus circumſcribitur: Neque ſufficit, quod *Platerus* ſcribit, ſanguinem ſub cute ſibi ſinum formare (qua de cauſa incorruptus permaneat, quod ſic influentis caloris influxu non deſtituatur,) inſtar eorum in quos ſe arteriæ, in craſſa cerebri membrana inſinuant, cutemque ſanguinis extra arteriam effuſo eſſe illi loco arteriæ, & ſanguinem citra corruptionem in arteriam remeare poſſe: Etenim ſinus illi à natura facti ſunt, membranisque exacte clauſi, ut nihil omnino ex iis effluere poſſit: Talem vero ſinum ſanguis arterioſus ſibi nullomodo formare poteſt, ſed ubi ex arteria excidit, undequaque ſeſe diffundit. & cum ſub cute omnia ſint ξόμφυα, facile, qua via aperta eſt, in vicinas partes erumpit, quod & ſanguinem venoſum, qui craſſior, eſt facere videmus, ſanguiſque ille in alieno loco putreſcit, quod hiſtoria à Saporta allata oſtendit.

§. 5. Excitari poſſe Aneuryſma in ipſa quoque Aorta, licet mirum videatur, experientia tamen docuit, & tale Aneuryſma favore Nob. *D. Gulielmi Riva*, Anatomici famoſiſſimi videre mihi contigit Romæ in ſuo Muſæo, in quo, inter multa alia rara anatomica, conſervat Cor in certo quodam liquore cum aneuryſmate Aortico, ſarcoſicis farciminatum involucris, ejuſdem cum arteriæ dilatatione maxima, aliorumque cordis vaſorum cruentoſo ſanguine inferctorum, amplitudine chyliferi thoracico ad digiti æquamen turgido ſe deplere vetans: Quod in Lauræ Peronæ cadavere 31. Mart. 1664. in publica adminiſtrata ſe-

ctione elerexit; *Figuram vide miſcellan. med. anni 1670. obſerv. 18. Ex obſervat. Ioach. Georg Elſnneri.*

VArices venarum in variis corporis partibus oriri poſſe conſtat ex authorum obſervationibus, imò in vaſis internis, uti varices in vaſis pulmonis olim annotavit *Hippocr.* Nec mirum, venæ quippe valvulis ubique abundant, hinc ſanguis copiolus & craſſus à venis majoribus ad minores fluens ob craſſitiem & ſuam viſcoſitatem ad valvulas vaſorum ſubſiſtens, & inde incrementum capiens, venæ tunicam facile diſtendere poteſt, ut non incongrue liceat quoque deciſionem dare cur frequentiſſime in cruribus varices oriantur, ſcilicet valvulæ in ramo crurali fortiſſimæ, imo duplicatæ ſanguini incurrenti valide inſiſtunt: Aliter plane res ſe videtur habere in varicibus, vel potius aneuryſmatibus arteriarum ibi enim ſanguis remoram ducens in arteria, ſummam ſæpe acquirit acrimoniam qua erodit interuam arteriarum tunicam, & hinc excitat Tumorem cum forti pulſu, quod in arteriis carotidibus in collo ut plurimum accidere ſolet, & interdum quoque in aliis minoribus, raro vero vel nunquam in majoribus: in his enim ratio vix ac ne vix ejuſmodi diſtenſionem admittit, cum tunicarum illarum fortis reſiſtentia iſtam impediat, nec valvulæ adſint, motus quoque celerior ſanguinis, quam in venis exiet, quæ omnia impediunt ne tam cito excitetur aneuryſma. Excitari tamen quoque poſſe in Aorta citatum exemplum probat.

§ 6 Pauperrimi cujuſdam viri Aneuryſmate extincti cadaver diſſecuimus: Videbamus ſanguinem copioſum, tam ſeroſum grumoſum, tunicas arteriarum utraſque eroſas, & claviculam ſiniſtram maxima ex parte carie eroſam. *P. Barbette Prax. lib. 2. cap. 3.*

ANeuryſma eſt tumor p.n digitis illum comprimentibus facile cedens, illiſque ablatis ſtatim rediens, cum forti pulſu: Pars affecta ſæpiſſime, imo fere ſemper, ob arterias carotides, collum eſt, Obſervavi tamen illud in genubus & brachiis: Cauſa eſt humor acris, ſeroſus, bilioſus, internam tunicam erodens, imo & externam craſſiorem, imo & viciniora ſibi oſſa: Parva curatu difficillima, magna incurabilia, nec curatum in collo vel unicum vidi: Palliativa cura diu vivere poſſunt: Chirurgi artis propriæ ignari Abſceſſum judicant, eoque aperto ſcapello, moriuntur ægri illico in eorum præſentia: Tumor ab initio ſtatim comprimendus, humorque acris repellendus: utrumque commode fit per tenuem laminam plumbeam: Quidam volunt ut ſanguis affluens intercipiatur, arteriam ſupra & infra Aneuryſma ligando, illudque poſtmodum excidendo curare, Sed hoc remedij genus dolorificum, nec tutum eſt, in illem ego vitæ conſervandæ ergo brachium vel pedem amputare. *Idem.*

§ 7. Cum anno 1557. Nob. Leonardus Velſerus ex Aneuryſmate interno, quo diu variis ſymptomatibus conflictatus laboraverat, tandem obiiſſet, defuncti cadaver, ut mortis & affectus cauſam indagarent, ſectum, à quibus hæc viſa *Achilles Gaſſerus* ad *Veſalium* tranſmiſit: Secto ventre apparuere membra naturalia ſatis bene diſpoſita, In ventriculo & inteſtinis nullum erat vitium, Hepar integrum & valde magnum, Vena cava item maxima quanta forte nunquam viſa: Ea rupta erat qua parte Aneuryſma ipſam attigit: Lien admodum brevis, & exterius ex parte ſubalbidus, ac quaſi ſemiputridus: Cor magnum ſano ſimile & plurimo ſanguine abundans: In ipſa Aorta dilatatio non modica, ad palmæ magnitudinem, quæ coſtis & dorſi vertebris ita erat adnata ut integra ſeparari nequiverit. Ea igitur divulſa, emanavit ſanguis tenuis, ruber, & qualis eſſe ſolet arterioſus, qui contentus fuit concreto quodam cruore, ſeu carniformi materia fibris deſtituta, quam rurſus circumdedit ſubalbida & dura quædam ſubſtantia tranſverſi digiti ſpiſſitudine, colore & ſpecie lardo ſuillo elixaro non abſimilis: Tota autem Aneuryſmatis compages, cum ſuis contentis pugnum non parvi hominis, ſed ovi ſtruthiocameli magnitudinem fere æquabat: Coſtæ circa locum aneuryſmatis medium erant quaſi carioſæ, una prorſus (ex fortiſſimis proculdubio impreſſionibus) rupta & fracta, ſimiliter & dorſi ſpondyli eo loco, quo ſupra diaphragma aneuryſmati connexi erant, ſpongioſi, & ita arroſi, ut uni atque alteri ſuprema minimi digiti ſuperficies inſeri potuerit, citra tamen inſignem fœtorem: Pulmonum nulla læſio, licet æger copioſum ſanguinem ante obitum ipſum exſpuerit, adeo ut eo ſputo ſuffocatus adſtantibus videretur: Extima cutis, ubi in dorſo Tumor & pulſatio in vivente notari poterat, à morte livida & ſanguine ſuffuſa ad inſtar flagellatorum: *Ioh. Vdalr. Rumlerus obſervat. lxxxi.*

Eadem hiſtoria ab Adolpho Occone, paulo aliter deſcripta.

ANte annos plusminus xl. habui cum collegis in cura quendam Patritium, Nobil. L. Welſerum: Is ex ſaltu & concuſſione equi ferocientis incidit in vehementiſſimum dolorem Dorſi, qui nulla erat medicabilis arte, plurimis & diverſis cujuſque generis tentatis: Tandem ex Belgio huc vocatus Veſalius, cui Anatomicis adminiſtrationibus ſuo tempore par non erat, nedum ſuperior, Is ut deprehendit Tumorem aliquem haud ita magnum in Dorſo circa vertebras aut ſpinam pulſantem, ſtatim dicebat eſſe ἀνεύρυσμα ex dilatatione aortæ arteriæ: Nam ut in varicibus videmus contineri ſanguinem in media vena, ita in hoc affectu in media aorta arteria, idque ex ſaltu ſeu concuſſione equi contigiſſe

& in-

& incurabilem fore. Idem affectebat ſe ejuſmodi affectus vid ſſe ... plire, in brachiis, & ſemper inferre extremos dolores & tandem ... niſi abſ... ſſa parte affecta: In ejuſmodi Aneuryſmate ſe quandoque ... cretum inſtar glaciei aut humoris cryſt llini: Interdum veluti ... nguinem ... lam: I vivis corporibus verum ſanguinem deprehendiſſe: in defunctis nig... cū graviſſimis doloribus ægros mori, ſponte interdum fieri ... di va... interdum ex cauſa antecedente, qualis fuit in hoc noſtro ægro qu... viſſimo morbo conflictatus, omnique aux.lio medico deſtitutus, tandem in ma... incidit, qui ſalutem pollicitus exhibuit cat potia neſcio qualia, ex quibus in ... incidit, & miſer ille in ſinu conjugis tandem extinctus 25. Junii 15..

Diſſecto corpore repetimus id quod Veſalius prædixerat, in ipſa Aortæ arteriæ ... Tumorem prægrandem, durum carnoſum, ex ſanguine arteriali concret... etiam protuberans, in dorſo dolorem & pulſationes inferebat, ejuſmodi ... arteriarum pulſu deprehendi ſolent.

APPENDIX.

De infelici Aneuryſmatis apertione.

INcurabilem fore) Sacrifico cuidam, Mag. Johanne Mailleto: cum ad humeri dearticulationem A ... euryſma tubeſſ t nucis juglandis magnitudine, ed.xi ne id ſibi aperi ... curaret, alias vitam in manifeſt. futuram diſcrimine: tutius ipſi futurum ſi cond ... plicatis linteis in ſolani & a zorſucco maceratis, caſeo recenti & ſeroſo admiſto: Si unguento de bolo, emplaſtro contra rupturam, aliiſque refrigerantibus & adſtringentibus mali impetum retundere ... ſi laminam plumbeam imponeret, caligiſque uteretur brevioribus: ut ad eam contendendum eſſet illi thorax ex quo caligas ſubnectebat faſciæ loco, interim vitaret omnia quæ ſanguinem attenuant & incendunt: præſertim vero à vocis omni contentione ſibi temperaret: Hac dicta etſi per annum eſſet uſus, officere tamen nequivit quin tumor creſceret: Quo animadverſo Tonſorem adiit, qui ratus tumorem illum eſſe ex genere vulgarium apoſtematum, pyroticum ſ. ſi charoticum, quo apertionem moliretur, ſub veſperam appoſuit: Exacta nocte ſub auroram tanta ſanguinis, rupto tumore, prorumpebat copia, ut attonitus omnium opem implorarct, atque me vocari juberet, qui ipſi hæmorrhagiam tantam ſiſterem, pœnitere quod monitis minus obſequens fuiſſet. Vocor igitur, ſed cum vix dum æ lium limina à tigiſſem, jam animam cum ſang.ine reddiderat: Quare tyronem Chirurgum diligenter monit m velim ne temere aneuryſmata, niſi forte exigua, & in parte ignobili nec inſignibus vaſis prædita, aperiat, hanc potius curationem aggrediatur, Cutis ſuper incidatur dum patefiat arteria, patefacta ipſa ſcalpello undique a circumſtantibus partibus diducatur, ipſi retuſ. & incurva acus intortum filum trahens ſub ... atat, ... tur, hinc abſcindatur, intorti fili lapſus ex ſeſe expectetur, dum natura abſciſſæ arteriæ oras regenerata carne obducat: de hinc reliquum curationis ſimplicium vulnerum modo obducatur. *Idem ibidem.*

§. 8. Neapoli quidam 1644. menſe Martio, *quum venam ſibi juſſiſſet ſecari*, arteriæ paſſus eſt incisionem: Sequutum Aneuriſma, quo neglecto abſciſſum brachium: Viſus illo abſciſſo magnus arteriæ hiatus, adhæc vertus alas ſuperitis: Brachium detruncatum diſſecuimus, V x ape ta ſcalpello cute, ſanguis exivit copia niger, ſed tenuiuſ: mox obviam habuimus ampliſſimo ſpatio, inter muſculos facto, ſanguinis craſſi, & in grumos concreti largiorem quantitatem, quæ extra naturale vas effuſa (ſive poſt ligaturam) neceſſario computruit: Ad arteriam ſecandi ordine digreſſi, ruptam eam vidimus, & in fruſtula exigua ita diviſam ut per partes exſili et, a tantum parte integra quæ loco infe ... ſita puncturam effugerat. Nec alia venæ co ... q. æ n ſquam apparuit: Tandem arteria à brachio ſeparata, nihil ſani oſtendit præter ſubjectam partem, quæ utramque tunicam illæſam ſervaverat; In ſana autem arteriæ parte ſinus videbatur, quem valvulam credidi, ſed exitus nullus, niſi oſtiolum putredo abſumpſerit, ſicut abradentibus nobis viſum *Bartholinus centur. 2. hiſtor 9. Fuſe hiſtoriam tradidit hiſtoria ſingulari Panormi edita, de Aneuryſmate.*

QVum venam ſibi juſſiſſet ſecare] Aneuryſmatis duplicem agnoſco generationis modum, unum à cauſa externa, vulnere ſc. arteriæ, ſed non tam ... miter quin ſang ... is impetuoſe irruens ſu imbecillem tunicæ partem ... tumorem non attollat: Alterum ab interna. Quæ eſt apertura ſeu anaſtomoſis arteriolæ è qua ſanguis egrediens in interſtitium muſculorum defluit in thrombum qui ſenſim adauctus, in giſque per moram excoctus, in carniformem maſſam tranſit muſculis haud abſimilem, quæ & repetitur concava, & in ſui centro copiam nigri concreti, que ſanguinis continet: ut a me ſtabilito experientia dicuntur, per diſſectionem hujus affectus acquiſita, de quo tractatus à me editus Panormi anno 1644. Conſtat ... ac hanc experientiam *Bogdani* obſervatio 8. Nunquam vero potui concipere quomodo rupta interna & craſſa arteriæ tunica, integra temanet externa tenuiſſima, aranearum telis ſimilis, (quod placet *Sennerto* l. 5.

p. 1 cap 43.) Aneuryſma poſſit generari, cum ejuſmodi tunicarum diſtinctio omnino ſit à rei veritate aliena, Sicut autem prior caſus aſtringendo comprimendoque tumorem ſanari poteſt, ita ſecundus curationem vix admittit, niſi quis velit comprimendo arteriam, cutemque dividendo, globum carneum auferre, arteriamque diſruptam ſarcoticis adhibitis nova carne replere: *I. Van Herne Microtech. §. 36.*

§. 10. In Collegio Rhemenſi cuidam Sacerdoti Aneuryſma erat in cruribus: Aperto cadavere reperta eſt magna dilatatio arteriæ, & ſanguis in ea arteria concreverat indurueratque: Indurationis cauſa tribuebatur immoderato rerum refrigerantium uſui. *Iac. Thevart. Nota 8. in conſil. 107. lib. 1. conſ. Ballonii.*

§. 10. Dom. Peler civis Monſpelienſis quinquagenarius, atrabilario temperamento præditus, cum graviſſimis curis eſſet afflictus, poſt multa ſymptomata melancholiam hypochondriacam atteſtantia, paſſus eſt tumorem ſub clavicula dextra eminentem, & ovi dimidii magnitudinem æquantem, mollem & reliquæ cuti concolorem, in quo pulſatio inſignis apparebat: Indicatum fuit eſſe Aneuryſma inſanabile.

Eo defuncto, inventa eſt arteria magna aſcendens à corde ad claviculam ita dilatata, ut brachii fere magnitudinem æquaret, & ovum gallinaceum in ſuam cavitatem facile admittere potuiſſet: Præterea tunica illius admodum denſa & cartilaginea evaſerat; quod admirabilem naturæ providentiam notat, quæ tunicæ maxime dilatatæ ruptionem evitare contendẽs, eam denſiorem ac duriorem effecerat: Sic vidi Renem xxij. calculis refertum, in magnitudinem altero rene quadruplo majorem excreviſſe, & quaſi natura eum amplificare voluiſſet, ut calculos illos cum minori incommodo continere poſſet. *Laz. Riverius cent. iv. Obſervat 34.*

§. 11. Nos nuper lethale Aneuryſma vidimus in Juvene Nob ex læſo femore, nec mirabamur, quia arteriam magnam cruralem ruptam in apertione vidimus, unde in tantum tumorem femur excreverat, prorſus quaſi ſcirrhoſum, ut non tantum ea copia ſanguis ex aperto poſt mortem femore effunderetur, quæ tres menſuras noſtras impleret, ſed ex ſinubus, inter muſculos vaſtos efformatis, ſanguinem grumoſum, parenchyma hepatis maximi forma & magnitudine referentem, extraheremus. In iſto Viro nec ſectio tuta erat, aut poſſibilis, propter magnæ arteriæ, & inter muſculos deliteſcentis ingentem rupturam, Nec ligatura ſufficiens. *Th Bartholinus in miſcell. cur. ann. 1674. 75 & 76. p 58.*

Ex eodem loco felicem Aneuryſmatis curam poſt infelicem V. S. adduco: Anno 1655. Tonſor fœminæ ſexagenariæ arteriam pro vena hepatica ſecat: ſanguinis cum impetu fluit floridus, brachiumque intumeſcit cum quadam renitentia, Empiricus hic ſanguinis copia ſat larga pro morte emiſſa, quaſi re bene geſta vulnuſculum deligat: Interea tumor ob ſanguinis per arteriæ oſtiolum in muſculorum ſpatia effuſi copiam indies attollitur, nec ullis fomentis diſcuti poteſt ipſo tandem medicaſtro ex deſperatione fugiente: menſtruo poſt ſpatio alius adſciſcitur Chirurgus cum Medico, qui periculi magnitudinem attendentes ſtatim adſtringentibus & arcta ligatura tanto malo obviam decenter eunt, ſed poſt feſtum & caſſo eventu: veſiculæ enim plures & tubercula, quaſi aneuryſmata, circa medianam & cephalicam hinc inde oriuntur, quæ tractu temporis ſponte rupta tantam ſanguinis copiam effundunt, ut ſelectiſſimis remediis ſiſti non poſſet fluxus iſte per quatuor ſeptimanas, eo quod ob ingentem tumorem arteriæ orificium, etiam ſagaciſſimis oculis non pateret, donec in putredinem gangrænoſam abeunte toto brachio, ſanguis grumoſus, ovorum gallinarum magnitudine fruſtillatim ac inſigni cum fœtore exiret, ac omnis caro muſculoſa, quæ interim omnimode computruerat (prætertendines, nervos arteriaſque oſſa ac perioſtia) diffluerer ad humerum uſque: Tum demum in conſpectum veniens arteriæ oſculum convenienter obturatum, & caro ablata ſarcoticis, probaque diæta ſpatio bimeſtri integre reſtituta fuit ad miraculum uſque: *Horſtius* ejuſmodi errorem fœliciter correxit laudano opiato, ſuper impoſito Empl. ſtictico Crollii.

Eadem fere modo curatum eſt hic Aneuryſma, quod fœmina quædam filium proprium 7. ann. baculo ad ſiniſtram capitis partem capillatam, qua carotidum tranſitus eſt, graviter percutiens excitaverat, unde tumor pulſatilis avellanæ primo magnitudine, nigricans, mollis & digitis cedens ſtatim oboritur, & octidui ſpatio in tantum augetur, ut dimidiam capitis partem à ſutura ſagitali per tempora & frontem ad oculum uſque ſiniſtrum occuparet: Conſulti Medici anceps remedium certiſſimo vitæ periculo præferendum cenſentes, ſcalpello vulnuſculum infligunt, floridique ſanguinis parte quadam emiſſa, quadam vero arctiſſima ligatura & ſtypticis cohibita, dum crebro id agunt brevi reſtituunt, idque eo quod in teneris adhuc omnia tenera & coalitu facilia: vel quod arteria læſa os ſubjectum habuerit durius, ut arctiſſime potuerit conſtringi, Hinc arterias temporum & frontis feliciter aperiri poſſe aſſerit *Riolanus in Encheir Anat. p. 331. Johannes Michael Febr. in miſcell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 55.*

§. 12 Arteriæ omnes, exceptis iis quæ per cerebrum parteſque omnes alias conſiſtentes magis, diſperſæ ſunt, tunica duplici gaudent: harum interna corroſa aut rupta, externa in tantum diſtendi poteſt (abſque ruptura, quicquid alii contradicant) ut Aneuryſma cauſetur: Nihilominus ubi tumor hic pugni magnitudinem habet, haud fieri poteſt quin ſimul etiam externa corroſa aut rupta ſit: Anatome ſententiam noſtram confirmat: Poterit tamen & tumor hic excitari ab arteria diſſecta, præſertim ſi tunica exterior undique ut iacet muſculis, & interna propter continuam pulſationem aperta maneat. *Barbette Chirurgiæ cap. 16. p. 2. lib. 1.*

OBSERV.

Observatio XXII.

Varices imi ventris ab Iliacis venis ortum ducentes.

Mulier xxv. annorum ob uteri anguſtiam maxime in partu periclitata eſt, ita ut nunquam, priſtinæ ſanitati reſtitueretur, ſed tribus poſt partum elapſis annis mortua eſt: Miſeria quæ ipſam parientem & poſt partum excruciavit hæc fuit: Venæ duæ ſerpentum more volubiles, tortuoſæ & varicoſæ, ab Iliacis venis externè ad umbilicum uſque aſcendebant, majori craſſitudine quam digiti pollicis, quæ inſpicienti ſimilitudinem literæ lambda Græcorum referebant: maximus deinde ſecundum mulieris motum fluxus & refluxus fiebat, non ſine maxima ipſius parientis læſione; cum enim ſupina decumberet, ſtatim ſyncope corripiebatur: quare neceſſe erat, aut in latus jacere, aut orthopnoicorum more cubare: Accidit aliquando ut fortiſſimo deliquio corriperetur, & mortua eſt.

Secto cadavere, venas illas, alteram ab Iliaca dextra, alteram à ſiniſtra in unum coeuntes globum in umbilici regione obſervavi, ut in magnam ciſternam terminarentur: umbilicus denique ipſe aperto emerito vaſo (nempe vena umbilicali) ſecus *continuo impulſu ſanguinis* pertutiebat, cum ipſa ſemper menſtruata fuiſſet: Monſtroſum aſpectu tum ipſa vivente tum mortua. *Dom. Panarolus Pentecoſte 1. Obſervat. 7.*

Miſeria quæ ipſam parientem &c.] Quandoquidem refert quid venarum dilatatio aut ſanguinis motum alterandum faciat explicare, notandum eſt, aut ob partis cujuſdam compreſſionem, aut ſanguinis copiam vel (ſive id ipſius ponderi, ſive relaxato venarum tono, ſive cordi ſanguinem non debita vi in pellenti debeatur) refluendi difficultatem, venas potiſſimum ampliari; Et propterea in Gravidis, propter venam Cavam & utramque Iliacam in infimo ventre à mole uteri compreſſam, tum propter ſanguinis & humorum incrementum, & difficilem ab inferioribus partibus aſcenſum: Et in triſtibus & melancholicis, propter cordis motum languidum, venas tibiarum in magnos Varices diſtendi ſæpenumero contingit: ſanguis ſcil. in reditu præpeditus, aut ſufficienti vi à tergo non impulſus, in venis inferioribus diutius ſiſtitur, & tandem pondere ſuo ac mole eas diſtendit, ut ſibi amplius ſpatium acquirat: Atque ideo ubi lecto rurſus ſe tradunt, vel illæ fœtum enixæ ſunt, propter faciliorem ſanguinis verſus cor recurſum, venæ illæ protinus inaniuntur: verum cum longa conſuetudine ampliaræ fuerint, non ita facile in priſtinum tonum reſtitui poſſunt aut coarctari, quin ſanguinem à corde & vena cava divertendo, circulationis ſluum ſeriemque valde intercipiant: unde pulſus deficientia & virium languor (*imo ſyncope, ut in caſu prædicto*) propter venas illas valde dilatatas ſuccedunt: Atque hoc non ita pridem in quodam ruſtico, xl. circiter annos nato, & longa tiſtitia pene confecto accurate obſervavi: Tanta enim varice, ſive vena dilatata in parte anteriore tibiæ ſiniſtræ adeo vere laboravit, ut magni faſciculi inſtar à malleolo ad genu uſque turgeret & ejus inceſſui valde moleſta fuerit; quantum quoque ex tumoris magnitudine conjicere potui fere duas libras ſanguinis continebat: cum vero in humum reclinatus tibiam erigeret, aut manu ſacculum illum ſanguinis ſurſum verſus leviter urgeret tumor ex ſanguine in venam cruralem & cavam tranſmiſſo, paulatim evanuit: Cum autem in pedes iterum erectus ſtaret, intra breve ſpatium folliculus iſte in priſtinam molem aſſurgebat: quod à ſanguinis novi influxu fieri certum erat: Cum vero præter ponderis illius moleſtiam ſe inſuper imbecillum & ſi paulo diutius iſte tumor perſeveraſſet, ſe valde languidum conquereretur (quod detento ſanguini & intercepto cordis pabulo imputandum puto) ad utramque moleſtiam præcavendam conſului ut valde ſtricta caliga, aut faſcia, tibiam ſuam per adſtringeret, & emplaſtrum adſtringens adponeret, quo in poſterum valdè levatus fuit. *Richardus Lower Tract. de Corde pag. 118.*

Continuo impulſu ſanguinis] Manifeſtum eſt in Varicibus ſanguinem è vena cava ad majores, à majoribus ad minores venas deſcendere: Id enim in varice femoris, pedis & hæmorrhoidibus obvium eſt: Verum ille motus ſanguinis poteſt p. n. contingere, quod debilitatæ venæ ſanguinem ſurſum non mittant ſed colligant, & quod humores ſua gravitate motui naturali luctum tenitantur & deſcendant, unde in inferioribus venis cumulati, accedente ſemper ex arteriis novo ſanguine earum dilatationem & varicem faciant: Ita fontes artificiales circa ea loca e quibus aſcendunt, imas potiſſimum agere obſervamus, tandem à gravitate aquæ divulſi, quæ tamen ex natura fontium ſurſum deberet aſcendere: Et omnino veroſimilius eſt hac ratione Varicem fieri, quia humores in varicoſis, quando ad motum in exercitio impetum habent, majorem venæ dilatationem non faciunt ſed ubi ab exercitio quieverte, quod minori motui humores obniti poſſint & gravitate ſua deſcendere. *Harvæus Epiſt. de motu chyli.*

Maximus fluxus & refluxus fiebat] Sunt interna venarum capacitate ſuæ ſuæ valvulæ, quæ in artus diſpergimtur; frequentius in ramis majoribus: In capillaribus & trunco cavæ nulla: Actio ejuſmodi oſtiolorum eſt ut ſanguinem quadantenus remorentur, ne confeſtim ac fluminis inſtar, aut ad pedes, aut ad manus & digitos univerſus influat colligaturque, duoque incommoda eveniant, tum ut ſuperiores artuum partes alimenti penuria laborent, tum vero manus & pedes tumore perpetuo premantur. Deinde etiam robur addunt venis, quæ alias facile diſtendi aut laxari potuiſſent, cum ex membranoſa tenui ſubſtantia ſint conflatæ: Novum uſum adjecit *Harvæus* ut exacte ſanguini ab inferioris remeanti ſurſum, ne ab extremis ad centrum corporis ſanguis confeſtim excurreret obſiſtant. *Rolfinkius Diſſertat. Anatom. p. 864.*

Atque hic videtur conſiſtere cauſa varicum, quod ſanguis craſſior, & gravitate ſua motui ſurſum renitens, in Valvulis diutius retentus dilatationem valvularum faciat: abſque his ſi eſſet, uniformiter intumeſcerent venæ & non varicum modo. *Th. Bartholinus Anat. Libello 1. c. 72.*

Observatio XXIII.

Eryſipelas cutem tantum afficiens illæſa ſubjecta carne.

Iac. de Vala octo annos ante obitum Eryſipelate laboravit in utraq; tibia, à quo quidem nullam huc uſque amplius moleſtiam ſenſit, rubor tamen permanſit: Occupaverat rubor ille

pedem quoque, ſed ille colorem & cutim mutavit: Nunc iterum pes dolet, ſupraque & infra ruborem illum pedes valde tument & ſplendidi fiunt.

In cadavere diſſecto, Liquor tenuis & ſeroſus repebat in corporis habitu inter muſculos & pinguedinem, unde ipſa pinguedo mollior. Facta inciſione in *Tibia Eryſipelate affecta*, vidimus ſubſtratam carnem integram, cute tantum læſa, à qua cuticula facillime ſeparabatur. *Vide Tit. de Hæmoptyſi lib. 2.*

O*ccupaverat rubor ille &c.*] Eryſipelas eſt Febris continua, à ſanguinis parte tenuiore corrupta & inflammata originem habens, qua ut Natura ſe liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit: in qua tumor, aut potius (cum tumor adeo notabilis ſæpe non appareat) macula rubra lata, diſperſa oritur: Vulgo creditur à bile flava originem habere, at quidam potius ex ſanguine tenui oriri aſſerunt, primo enim color ſanguinis potius quam bilis indicium eſt, qui ruber eſt; cum ſi à flava bile eſſet pallido aut flavo colore potius, ut in Ictero, pars affecta tingi deberet: Quanquam vero interdum ex rubro nonnihil ad albedinem vergit color, tamen non omni, ſed ſaltem alicui differentiæ competit: Inſuper quanquam calor ſatis vehemens ſit, tamen non eſt tam acer ut in affectibus à bile flava: unde non tam frequenter exulceratur hic tumor ut herpes, & alii tumores ex bile nati: Et cum exulceratur eryſipelas, id non tam ex ipſius natura eſt quam ex tranſmutatione: Idem etiam hoc teſtatur quod qui calido & ſicco temperamento ſunt, ut macri, fuſci, nigri, quod flavæ bili generandæ accommodatiſſimum eſt, rarius quam ſanguinei & obæſi, carnoſi, rufi, hoc malo infeſtantur. Et quod carnoſæ corporis partes, ut femora, crura, facies collum, mammæ & ſimiles, crebrius quam aliæ occupantur.

Liquor tenuis & ſeroſus) Recte ii ſentire videntur qui non in plethoram ſimpliciter, & copiam ſanguinis, ſed potius depravatam & peculiarem qualitatem, quæ à ſanguinis crudioris putrefactione & corruptione provenit, cauſam hujus mali referunt: Maligna enim illa qualitate natura ſtimulata, humorem vitioſum ad ambitum corporis expellit, ubi nimium ſanguis, imprimis qualitate peccat, atque calidior & bilioſior, & peculiari modo Naturæ infeſtus colectus eſt: hic enim ſi quandocunque initium motus, ſeu in corpore ſeu extra corpus nactus fuerit, in venis agitatur, atque ex iis à natura ejectus ad ſuperficiem corporis erumpit.

In tibia Eryſipelate affecta.) Decumbit hic humor in carnoſarum partium ſuperficiem, ut crura, ubera, faciem, brachia & ſimiles partes, modo in hanc modo in illam, prout hæc vel illa imbecillior eſt, ex vulnere, fractura, contuſione, calefactione fatigatione: quo facit etiam ſitus, unde plerumque crura occupantur, ut & raritas & mollities membri, unde nonnullis in facie vel mammis oritur.

Vidimus ſubſtratam carnem integram. (Etſi verum ſit potius a ſanguinis tenuiori parte oriri hunc morbum quam à bile flava, tamen à vera inflammatione etiam differt, quod minus tumeat, minus pulſet, minus renitatur & tendatur, non tamen minus, ſed etiam magis rubeat & caleat: In vera enim inflammatione ſanguis craſſior eſt, & in muſculorum cavitatem & ſpatia effunditur, hincque facilius ſuppuratur quam diſcutitur: contra in Eryſipelate ſanguis eſt tenuior, & ex capillaribus venis per poros in cutem diſperſus, unde & facilius diſcutitur quam ſuppuratur: Quod ſi in Eryſipelate major ſit tumor, id potius nothum eſt quam exquiſitum æſtimo.

Octo annos ante obitum Eryſipelate laboravit.) Etſi plurimos ſæpius ſine ullo periculo invadere ſolent, tamen danda eſt opera ut diligens curatio adhibeatur, ne aliud malum inde procreetur; Nam *Eryſip. ab exterioribus ad interiora converti malum eſt, ſicut contra ab interioribus ad exteriora bonum. 6.* aph. 25. Ex materiæ enim illius ad interiora recurſu (ſive à prava curatione, ut medicamentis repellentibus, ſive aeris frigore id accidat,) ægri etiam in maximum periculum conjici ſolent: *Malum* etiam (*7. aph 2.*) ab *Eryſipelate putredo & ſuppuratio*. quare in curatione diligentia adhibenda: quæ tutius è Germanorum experientia & obſervatione quam exterorum libris peti poteſt, Naturæ ſcil. motum juvando & materiam ab interioribus ad exteriora excutiendo. *Sennertus Lib. 2. de Febr. cap. 15.*

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

In Scrophuloſi meſenterio plures glandulæ repertæ, &c.

ANno 1663. 22. Julij Cl. *Sylvius* in Noſocomio Leydenſi ſecuit Saram Janſen, *Scrofulis* laborantem, & hydrope pectoris. *Pancreatis* ſubſtantia bene ſe habebat, ſed glandulæ conglobatæ ipſi adhærentes, grandiores & duriores erant: Glandulæ plures notabiles in *Meſenterio* apparebant: Ex glandulis colli conglobatis diſſectis & preſſis albicans quædam materia pultacea & veluti gypſea erumpebat: conglomeratæ vero vicinæ nihil mali erant paſſæ: Ex glandulis meſenterii diſſectis plane ſimilis materia exprimebatur.

A*lbicans materia pultracea*) A Lympha concreta, & craſſiore, & male tranſcolata per glandulas; quam per varios gradus à tenuitate ad ejuſmodi conſiſteoriam pervenire ait *Barbette* Nonniſi autem emollientibus ſingularibus gypſeam illam glandularum materiam emolliri poſſe agebat *Sylvius*, & quærenda putabat ejuſmodi remedia quæ non tantum emolliant, ſed materiam magis fluxilem reddant. ſcrofulariam, ſcyllam & ex ea parata medicamenta, ut & gummata galbanum, Sagapenum, ammoniacum &c. commendabat.

Observatio II.

Scrophuloſi in pede tumores pus fundentes, in puella, cui pulmo ſiniſter abſumptus in cujus loco aderat materia gypſea

D. Gendrots Chirurgus Pariſienſis, aperuit anno 1679. cadaver puellæ triennis, poſt diuturnum aſthma & tuſſim ſiccam indeſinentemque extinctæ, cum plurimis ſcrophuloſis tumoribus in pede dextro, pus fundentibus; Nullum pulmonis veſtigium latere ſiniſtro adfuit. Sed tantum materia dura, gypſea, coſtis affixa, membrana obducta. *N. de Blegny Zodiac. med. Gall p. 96.*

Observ.

Observatio III.

Colli Tumor ſtrumoſus, carcinodes, lethalis.

PArens meus p. m. à prima juventute robuſtus ac vegetus, toto ſuæ vitæ curriculo nec ullius inſignis accidentis morbidi, aut remedii in cujus uſum adactus fuiſſet, ſibi conſcius, circa ætatis annum 63. 1. Jan. 1668 pro prima vice tumorem ſcrofuloſum, avellanæ majoris magnitudine in colli ſiniſtra parte, non procul à glandula parotide, prope venam jugularem, ſibi progerminare deprehendit: Hunc ab initio, tanquam levius quoddam tumoris qualis qualis rudimentum, obiter ſaltem ac negligentius conſiderans, inunxit aliquandiu hoc oleo ℞ *ol. myrtill. maſtich. ſpir. terebinth. rectific. ana.* ʒj. *ol. ſtillat. roriſmar* ℈j *opij ſpir. junip diſſol.* ℈ß *m.* atque *Empl. contra rupt.* ſuperimpoſuit. Hæc autem adeo parum profuerunt ut hic Tumor, ipſo non advertente, duorum menſium ſpatio, longe ultra duplum mole adauctus fuerit, quem jam nucis juglandis magnitudine, rotunditate non exacta, ſed aliquomodo depreſſa, lata fixaque baſi, atque mediocriter durum, cuti concolorem exiſtentem, accuratius conſiderans, de ſtrumoſo demum tumore opinionem animo concepit: In cujus incrementi obſtaculum ejuſque abſumptionem ſequentibus ſucceſſive uſus eſt. 16 Apr. uti incepit hoc pulvere.. ℞. *fecul. rad. aron* ℈j. *pulv. rad. eryng. pimpinell. ana.* ʒß. *ſem. agni c. melon. excortic. ocul. cancr. præp. corall. pr. ana.* ℈j. *m. f. pulvis tenuiſſimus*, tempore Lunæ decreſcentis, quolibet mane parum ſumpſit in pane toſto. Cum autem hiſce poſthabitis, Tumor interea adeo increvit ut jam pomi magnitudinem adæquaret, externorum inſuper, & quidem fortiorum Reſolventium & Attenuantium applicatione opus eſſe exiſtimavit, In quem admovit Emplaſtrum, cujus uſu puſtulæ ſæpius elevabantur in extima tumoris cuticula, quibus ruptis excoriatio, propter humorem acrem inibi contentum, ſequebatur ſumme pruriginoſa, ac quoties detrahebatur, ſubtus madore udum erat; qua ratione partes hujus ſubſtantiæ ſtrumoſæ tenuiores adeo abſumptæ fuerunt, ut reliquum in maſſam denſiſſimam pondere quoque gravantem induruerit, Interea iiſdem indicatis, ex præconcepta opinione inſiſtere pergens, & Fotus reſolventes & abſorbentes, & pulveris pro ſtruma ordinarii uſum, adjunxit, cæterum nec hiſce remora injici potuit, quin tumor in dies ſumpto evidentiſſimo augmento, duorum pugnorum jam excederet magnitudinem, licet & hactenus interna & externa, tam univerſalia quam particularia uſurpaverit: At Tumor hic à variis huc uſque admotis, atque frequentiori purgantium uſu, adeo fuit exacerbatus, ut præter dolorem ineffabilem, quem diu noctuque abſque ulla ceſſatione creabat, ardore etiam intenſiſſimo atque rubore incanduerit, ita ut rejectis omnibus aliis ad furorem hunc demulcendum catapl. anodyno aliquantiſper uti teneretur: Incendio hoc diuturno, immanique cruciatu perenni, ſanguis, æſtuantem hunc ſocum continuo perluens, tempore tantopere fuit efferveſactus, ut pituitam in cerebro abundantem fundens, defluxioni perpetuæ huc illuc decumbenti anſam præbuerit; uti equidem baryecoja, brevi ad ſurditatem uſque proxime accedente, primum correptus fuit: Dein fluxu catarrhoſo ad partes colli laxiores exterius delapſo, il idem Tumor è regione alterius ipſi enaſcebatur œdematoſo phlegmonodes, qui medicamentis ſuppurantibus in abſceſſum converſus ad pectus uſque juxta muſculorum ductum ſeſe extendebat, atque duabus aperturis inciſione factis, quotidie puris copiam reddebat: Hoc ſanato rheuma viam quæſivit ad Pectus, nunc forinſecus in muſculos thoracis irruens, ac pleuritidem notham interpolatis vicibus infeſtantem, progenerans, nunc per fauces ad laryngem, ulteriusque in pulmones deſtillans, unde perpetua fere tuſſi, cum raucedine interdum conjuncta (ob tumoris æſtum præternaturalem laryngis ſuccingentem membranam, glandulaſque proxime adjacentes, nimis exſiccantem) reſpirandi quoque atque expectorandi difficultate (ob monſtroſam hujus ſtrumæ molem, aſperæ arctius incumbentem eamque comprimentem) miſerrime moleſtabatur: Quo pacto increbeſcente hac per eandem viam defluxione, tanta humorum colluvies in pulmonibus fuit congeſta ut primum ob horum copiam ac lentorem in aſthmaticum, acrimoniam vero exulcerantem, in phthiſicum tandem inciderit affectum, qui etiam tot & tantorum malorum agmen clauſit: Præter hæc incommoda, adhuc alio omnium periculoſiſſimo frequentius obruebatur accidente, quo ſæpenumero in præſentaneum vitæ diſcrimen conjectus, in perpetuo detinebatur inopinatæ mortis terrore, nimirum venularum & arteriolarum, hinc inde in ambitu tumoris Strumoſi, ob hujus cutem, à tot excoriantibus glutinoſis impoſitis emplaſtris, ſumme tenuatam, denudatarum, quoties ſuperimpoſita auferebantur, exorta largiſſima hæmorrhagia: imo quod ipſi non raro, noctu in ſomno eveniebat, ubi una, vel etiam pluribus ſimul, ob ſanguinis nimiam incaleſcentiam, ibidem venulis ſponte ruptis, tanta ſanguinis fervidi copia, antequam expergefactus fuit quod calore hujus paſſim percepto, demum factum) profundebatur, ut lecti ſtragulæ, lodices ac culcitra, ad ſtramentitiam uſque, cruore non tincta, ſed huic penitus immerſa videbantur, quem

non ſemel, e ſomno in ipſius opem ſuſcitatus, In tali ſtatu, tantoque ſpirituum diſpendio pene evanidum reperi: Cum autem omnibus hiſce (tumore inprimis interea temporis, aſſiduo incremento, ad hemiſphærii ipſius capitis æqualem magnitudinem adaucto, qui colli mediam partem à gutture ad vertebras cervicis uſque ſuo ampiexu continebat, ut & corpore viribuſque, continua ſordida ac purulenta per tuſſim rejectione phthiſica extreme enervatis & emaciatis) diu reſiſtere impoſſibile fuerit, calamitoſæ hujus vitæ pluſquam ſatur, anno 1671. circa feſtum aſcenſionis Chriſti animam quoque ſuo creatori tranſmiſit.

Ad hujus ergo Tumoris veram notitiam perveniendum, genuinamque inter tot diſſentientes à celeberrimis quibuſque medicis, tam conterraneis quam exteris, ſuper hanc rem latas ſententias, ex ejus penetralibus eruendam; num item abſque vitæ periclitatione, experta manu Chirurgica (uti quidem ab Empiricis quibuſdam multoties ſuaſum Chirurgis, ipſamque operationem ſuſtinendi, ægrotus ſumma cum animoſitate nunquam non promptus atque paratus fuit) reſecari potuiſſet, explorandum: Hunc tumorem radicibus ſuis ubique muſculorum diaſtematibus profundiſſime infixum, ac nodi alicujus arboris trunci inſtar tenaciſſime inſitum, vaſis quoque majoribus adeo arcte, ut neceſſario ea diſcindere oportere, circumdatum, nonniſi horæ ſpatio, vix dum integre, relictis hinc inde portiunculis ſolutu difficillimis, à collo ſeparavi: quem apertum, ac fere in minutiſſimas partes diſſectum, plane naturam cancri induiſſe, juxta Clar. D. D. Gaſpari Bauhini opinionem, deprehendi, jamque inhæſit inter credidi: Præterquam enim quod paulo ante mortem in hoc tumore plurima canceri non exulcerati ſigna, ut durities, in aliquibus locis livor, & inter tubercula hinc inde mollities, ac ſi humor ſubeſſet (cui ſæpius nunc cauterio potentiali, nunc ferro, interdum ultra dimidiis digiti longitudinem centrum verſus confodiendo, exitum parari curavit, nihil unquam, præter ſubſtantiam carneam inſenſilem, poſt vulnerationem ſtatim ſeſe iterum explenrem offendens) circumferentia inæqualis, tuberibus ac ſtriis carneis paſſim prominens, venæ lividæ in ambitu diſtentæ &c. conſpecta fuere: Hujus carnem internam ſemiputridam, compactam, lardo ſimilem, alicubi uber vaccinum ſubſtantia & colore referentem (vide in Plateri obſerv. pag. 530. mammi iæ ſcirrhoſi & cancroſi tumoris cum tophis exemptis &c. non diſſimilem deſcriptionem) ejus vero centrum cartilaginoſum inveni: Hic Tumor integer, mox poſt amputationem penſus ℔ iv. cum ſemiſſe, pondere ſuperavit: *Mantiſſa ad Obſervat. Platers pag. 83.*

Observatio IV.

Scrophuloſi Meſenterium innumeris glandulis obſitum.

Scrophulas in collo, ut plurimum alias in meſenterio latentes præſupponere conſtans eſt apud medicos fama, ut hinc Guido de Cauliaco ſtrumarum originem à meſenterio deduxerit, & Riolanus F. nunquam foras erumpere eas niſi meſenterium ſtrumoſum fuerit, audacter afferat. Non aſſentimur quidē univerſalitati hujus propoſitionis, cùm ratio in quibuſdam caſibus aliud ſuadere poſſit, attamen ſæpe ſæpius rem ita ſe habere, cum plures aliæ apud autores obviæ tum ſequens hæc obſervatio confirmabit.

Puer ann. 18. circiter, hilaris & ſanus; poſt obitum parentis contriſtati admodum cœpit, fugere imò averſari ſodalitia priſtina, taciturnus eſſe neque commedere neq; bibere, niſi ſæpius à Domeſticis ad id irritatus, ſubſecutus mox languor totius, dein ſcrophulæ in collo conſpicuæ, plures augmentum ſenſim capientes, marcor totius corporis, lienteria ob denegatā chyli diſpenſationem, & tandem nihil proficientibus medicamentis quibuſcunque ſecundùm artē exhibitis & præſcriptis, exhauſtis viribus mors. Cadavere aperto, Meſenterium innumeris ſcrophulis obſitum apparuit, quarum quædam ex majoribus juglandem nucem magnitudine æquabant, paucæ ſuperabant, plurimæ minores erant, & per longitudinem inteſtinorum decurrentes, tantæ omnes duritiei, ut nonniſi cum difficultate cultri aciem tranſmitterent, diſciſſæ quoque nullum liquorem intra ſe continebant, & cum tētaminis ergo quædam ſcrophularum fruſtula variis liquoribus lixivioſis, aquæ theriacali &c. immergerentur per plures dies, nulla tamen coagulati diſſolutio inventa fuit. 1675. *Clariſſ. Dom. Mangolt.*

Observatio V.

Tumor finem dorſi ſpinæ occupans, ortum ducens à foramine nativo in medio ſpinæ dorſi inter vertebras.

Anno 1678. 20. Aprilis fœmina annorum xl. non ſine difficultate enixa eſt puellum tantæ ſtaturæ & magnitudinis ut omnes in admirationem traherentur, ſed magnitudo illa & obeſitas non uſque adeo cum ſanitate conjuncta eſſe videbatur, ſimilia enim plane erant membra cachecticorum membris, quæ ab aquis intercuraneis diſtenduntur: Sed præterea ab ipſo partu ſcrotum duplo majus & velut aquis onuſtum apparuit. In fine vero Spinæ dorſi Tumor aquoſus, magnitudine pugni, primum albicans, mox lividus, & ex nigro rubicundus viſus eſt, ad tactum mollis & admodum laxus, in medio vero per longitudinem parum depreſſus nates repræſentat in medio bifidas: Mater retulit ſe nulla in re tota

gra-

graviditatę terrore fuiſſe perculſam: quoad reliqua ſanus eſt infans, urinas & alvi excrementa ſine difficultate reddit, ſomnolentus eſt: Ex dicto Tumore pauciſſimos, & nonniſi cum contrectatur, dolores ſentit, mihi contrectanti ſimilis plane videtur veſicæ aqua aliquantulum repletæ, quæ laxa eſt & tactui cedit facile, ſed mox iterum in figuram priſtinam extenditur: De cauſa hujus mali Medici D Dom. *Iac. Rhottus, Nic. Binninger* deliberarunt diu: Obſtetrix retulit ſe aliquot jam liberos in partu excepiſſe ejuſmodi Tumoribus affectos, ſeque firmiter credere defluxione, factas eſſe a cerebro: idque probavit 1. experientia non contemnendi de ſimili plane Tumore ante annos aliquot in ſpinæ dorſi termino. De eo caſu conſultos plurimos Doctores & Chirurgos, nullum tamen inciſionem ejus Tumoris tentare voluiſſe, ſed tandem matrem, puerum, quatuor annos natum duxiſſe ad experientiſſimum D. D N qui perpenſis omnibus ſuaſit inciſionem, quæ reluctante Chirurgo facta eſt; Duo nempe latera Tumoris digitis comprehenſa, acu filo holoſerico appenſo perforavit; ſicque tenſim quicquid humoris & vaporis iner t educebatur; verum mox ab inciſione ſive perforatione facta, *dolore capitis* ineffabili prehenſus puer xx. horarum ſpatio obiit: Ex hac enim morte hujus pueli celeri, dolores forſan immanes ſequutos, haud abſurde indicavit obſtetrix conſenſum fuiſſe maximum cum cerebro & Tumore illo. Id ipſum probare conata eſt ex eo quod infans crebris defluxionibus in pectus & palatum affligitur, ita ut nonnunquam ſuffocationis periculum adſit: Si enim, inquit, infans crebris defluxionibus moleſtetur, quare non poteſt fieri ut natura hiſce humoribus abundantibus ſe exonerare ſtudeat, & qua data porta illos expellere? Cui aſſenſum præbentes Medici, cautione ſumma procedendum eſſe ſtatuerunt, neque ad Inciſionem temere devenlendum, itaque diſcutientibus & reſolventibus curationis initium fecere, die xxi. quibus irritis ad veſicatoria, emollientia & ſuppurantia tranſitum fecerunt; Sed cum & hæc inutilia eſſent ad inciſionem quoque deventum, quæ facta eſt lancetta oleo inuncta, tribus in tumoris locis foraminulis factis, ex quibus gutt tim ſerum, ſanguinis colore aliqualiter tinctum effluxit: Veſperi cum parum effluxiſſe viderent Medici, novas inciſiones faciendas eſſe ſuaſerunt, ex quibus aliquot in locis ſanguis purus emanavit, ex aliis ſerum exſtillavit, ita ut ſemi horæ ſpatio depletus fuerit Tumor ab aquis, ſanguinis tamen adhuc aliquid in illo remanſiſſe viſum eſt; quem Medici in pus vertendum ſtatuerunt jamque uſu ſuppurantium videbatur materia in illud ire: Sicut autem hactenus levibus affligebatur infans doloribus, ita jam ſat magnos perſentit, quorum cauſam D. Rothius dicit eſſe literum interiorum Tumoris, maximam partem evacuati cum muſculis & partibus ſanis conjunctionem, & quoniam illa latera ab humore contento fuere exaſperata, hinc tumore ſubſidente ſanis partibus alliſa dolorem excitare maxime: D Binningerus autem dolorem illum partim ortum ducere dicebat a veſicatoriis, quæ cuticulam erodendo ſeperarunt, ut jam nuda cutis premi ex quavis re, etiam aeris appulſu doleret; partim ex longitudine & magnitudine immiſſarum turundarum: Interim infans magis ac magis emaciabatur, edebat & bibebat quidem, ſed continuo fere madore diffluebat: Tandem die iv. Maji Tumor viſus eſt imminui, (qui per vices increſcebat & repleibatur) ac intus exſiccari: Sed ſummo mane diei v. cum nocte mer bris ejulatibus tranſegiſſet, convulſionibus per aliquot horas ſævientibus, Animam reddidit.

Aperto corpuſculo 1. Ex ulcere plurimæ adhuc aquæ citrinæ, & proculdubio acerrimæ promanarunt: Interna ulceris facies putrida, Muſculorum principia gangræna jam contaminata: In medio autem ſpinæ dorſi, inter vertebram lumborum ante penultimam & ultimam, foramen adparuit per quod digito auriculari penetrare, & inteſtina in abdomine comprimere potui: Quæ ſpinæ perforatio proculdubio formationis vitium fuit: In Teſtibus Hydrocelem conſpeximus ex quibus deſectis ſerum ſubcitrinum, tenue & clarum, materia prorſus illi ſimili quæ ex vulnere, effluxit erupit: Partes circa pudenda gangrænæ faciem oſtendebant: In infimo Ventre putredine affectum vidimus Hepar, item omentum. In Thorace Pulmonis pars ſiniſtra putrilaginem jam concepiſſe viſa eſt: Cranium non apertum. Ex quibus ſufficienter ulcus illud fuiſſe incurabile.

Observatio VI.

Abſceſſus ſupra Maſtoidæ apophyſin, lethalis, ortum ducens à Pulmonibus ulceroſis, cerebro pure ſcatente.

PUero x. aut xi. annos nato; ante menſem exortus eſt Tumor, ad ſuppurationem deductus in apophyſi maſtoide; aderat & *febris lenta reſpiratio impedita, tuſſis, vox ſubrau-*

rumpantur, id fit ratione ſympathiæ: *Modus generationis* hic eſt, Si pituita nutritioni articulorum dicata putreſcat, aut quodammodo fiat acrior, primo oſſa corrumpit, & quidem nullo dolore, quibus poſtea corruptis, perioſtium labefactatur, cujus *ſignum* Dolor pungitivus, acutus & lancinans, ita ut patiens referat ſe veluti ſpina pungi, unde Spinæ nomen morbo inditum: Dum vero hujuſmodi dolore æger divexatur, atque perioſtium eroditur, nullus adhuc apparet tumor, corruptis vero, & quidem primario oſſe, ſecundario vero perioſtio, materia pituitoſa libere permeans per loca carnoſa, attollit articulum affectum in tumorem i. mollem & laxum ac doloris expertem, cuti concolorem, qui patefactus durior evadit, confluente eo humorum copia, quorum tenuior pars exhalat, ſuperſtite craſſiori: ex quo inſuper emanat materia ſeroſa, atque ſpecillo os corruptum, prout dixi, ſe prodit: Ad xxv. annum circiter ut plurimum obſervavi tum viros tum fœminas huic morbo obnoxias, non vero provectiori ætate, niſi antea eodem tentati, necdum convaluerint. *Signa pathognomonica* ſunt, dolores ab initio inſtar puncturæ ſpinæ; articuli affecti, adoleſcentia, tumor, mollis, laxus, qui hians ſeroſitatem effundit, cui ſi pus immiſtum fuerit, hujus ex corroſis partibus carnoſis aliqua portio gignitur: Quod ad *prognoſticum*, Hic morbus ægre ſanabilis, tum ob aſſiduum materiæ confluxum, tum ratione corruptionis oſſis, quæ quo gravior, difficilius evadit ſanatio: Incipiens facilius cedit antiquo, nunquam tamen ſanandus ſine ulla fluxione & ſublato toto oſſe corrupto, vel igne vel ferro: *Curationem* quod attinet, ſtatim ac patiens conqueritur de dolore pungitivo, ſpinoſo veluti, in articulis vel manuum, vel pedum, cubitorum aut genuum, quanquam hoc rarius, ſive malleolorum, ſtatim, nullo licet apparente tumore, ſectio ejuſdem eſt facienda, à qua non tam cito demittendum ſpecillum, quo os corruptum inæquale percipitur, indicio ejuſdem ante ipſum perioſtium corrupti: Tunc vero prima elicitur indicatio, nempe ejus cariem abradendi, ſine cujus præſidii ope, tum in ulceribus, tum in vulneribus, nunquam ad firmam cicatricem deducuntur: Oſſe vero ſublato, curanda carnis generatio, cicatrice tandem inducta: Quod ſi ob loci profunditatem ferramenta abraſoria inſinuari non poſſint, utendum igne actuali, Dilatato igitur foramine, ſectione, ſpongia præparata, radice gentianæ, medulla ſambuci aut ſorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata, mox candenti ferramento os corruptum inurendum, quouſque perito artifici ex uſu videatur futurum, ut ſtatim abſcedat: Tum vero curationis quod ſupereſt modo ſuperius propoſito proſequendum: Quia vero interdum accidit ut totum internodium, maxime in pueris, digiti manus, vel pedis ſit corruptum, hoc caſu neque ignis, neque ferramentum juvant, quorum loco utendum Trepano tenuiori, quo perforanda media pars ejuſdem, à qua, forficulis affabre in hunc uſum paratis, partes laterales ſecandæ, atque totum internodium paulatim educendum vollella, cujus vacuus locus progreſſu temporis carne oppletur, qua quidem in pueris duriore quodammodo facta, & veluti calloſa, oſſis vice fungitur: quanquam ubi totum internodium eſt ablatum digitus, muſculis ad caput ſuum adductis, & cedente carnis mollitie, decurtatur: Quod ſi Medicus accedat facta jam ſoluta unitate ab ipſa materia pituitoſa, ex putredine acriori facta, tota curatio dirigitur ad ablationem oſſis corrupti, machinamentis & induſtria ſuperius propoſitis, quibus aliquando duo, tria aut plura quin etiam oſſicula evelluntur: In oſſis vero abraſione, uſtione aut evulſione, cavendum ne tendines offendantur, metu convulſionis: Hæc eſt curatio topica hujus morbi, cui totius corporis cura præmittenda, phlegmagogis, hidroticis, &c.

Malum eſt incurabile & amputationem partis affectæ requirit) Scilicet conſummatum & cum propoſita præſidia non ſuffectura videntur: Imminentis Præſervationem tradit *Severinus* libro dictu cap. xxi. Curationem, ubi malum levius eſt, per ſcalpri abraſionem, cap. xxj. ac ſi profundius ſit, per Terebrationem & ferri candentis admotionem, *Ibidem.* Pædarthrocacem in puero à nutrice lue venerea hauſtam, mercurialibus ſublatam non ſine labore magno tradit *I. D. Horſtius* manud. ad Medic. p. 1. cap. 2. S 2.

Observatio XXI.

Tumor *in capite* Pulſatorius *Aneuryſma in meningibus ſequutum.* 1. *In ſummo pectore à dilatatione inſigni Aorta.* 2. *Aneuryſma quartam thoracis partem interius occupans.* 3. *Sub ſiniſtra homoplata, ob ſanguinem ex magna ad caput aſcendente arteria, in muſculorum ſpatia effuſo.* 4. *Aneuryſma Aorta arteria.* 5. *Tumor colli pulſatorius ab Aneuryſmate arteria carotidis* 6. *In Dorſo tumor pulſatorius ob Aneuryſma aorta e directo.* 7. *Brachii tumor pulſatorius infelicem venæ ſectionem ſequutus.* 8 *Sub clavicula dextra ob aneuryſma arteria magna.* 9 *Cruris ob dilatationem ejuſdem arteria.* 10. *Cruris ruptam arteriam cruralem.* 11. *Aneuryſma fit arteria tunica Interna corroſa aut rupta, Externa dilatata.* 12.

§ 1. QUidam à bipenni in capite graviter vulneratus ad ſuturas ſagittalem & coronalem, cum dextri ſincipitis læſione, convaluit relicta ob abſceſſum oſſis in loco affecto præternaturali mollitie, & quadam cerebri debilitate, cum vagis capitis doloribus, ob quos tenuem victum ſemper obſervavit: Ad finem vergente anno 1671. (ictus ante 30. annos) in dicto ſincipitis loco tuberculum exortum eſt, primum ceraſum, mox juglandem adæquans, quod tamen fidens tenui ſuæ diætæ ſpreviſſe viſus, donec ſurgente hoc anno 1672. quotidianum tumoris augmentum advertens curæ Chirurgi ſe concrederet: Hic omnia examinans, in mollis ac pulſantis tumoris in dies acceſcentis medio, veſiculam quandam obſervavit coloris rubri, quam metu inevitabilis hæmorrhagiæ nonniſi poſt aliquas viſitationes cauta manu aperuit, ſanguine, ut in Aneuryſmate fieri ſolet, ſaltuatim proſiliente, donec aptis ad id medicamentis applicitis ſiſteretur: Acuta poſt dies aliquot febris ſupervenit, cum ingenti ſiti, vigiliis, ſingultu, urina confuſa, & tandem eryſipelate totius capitis ac unius pedis, quæ ſymptomata remediorum vi ad tres vel 4. dies remiſſiora

viſa

viſa ſunt, at tandem recrudueſcere cum non dubiis ſuppurationis ſignis: hine tumorem [illegible] aperuit Chirurgus, ut & retento puri exitum daret, & ſibi vi[a]m par[a]ret, cuju[s] [illegible] Aneuryſma detegeret: Cum ſanguine extravaſato nigricans & fœtens ichor primum [e]ffl[u]xit quo ſenſim vacuato poſt dies aliquot tenue, nec ſatis co[n]ctum pus, hinc inde inter cranium & duram meningem diff[u]ndi ac moveri quotidie videmus, ad cujus egreſſum coll[ec]tio[n]es varias adhibuimus, quæ tamen valde exiguam puris partem, ob figuram cranii aliaſque difficultates eduxere, relicta autem purulenta ac corrupta materia, quarto ante obitum die univerſalem induxit torporem.

Mortuo ægro veram morbi ac loci affecti naturam inveſtigare animus erat, ſed reluctante vidua, non niſi novacula aperire licuit communia capitis integumenta, ſub quibus circa cutem deperditionem utriuſque laminæ dextri ſincipitis offendimus, ad magnitudinem thaleri uncialis, per quam extraximus conſpicuam grumoſi cruoris copiam, duræ matri immediate incumbentis: Si cranium aperire licuiſſet, veram Aneuryſmatis duræ matri incumbentis ſedem ac naturam didiciſſemus *Henr. à Moinichen Obſ. 78 Actorum Med Barth. an* 1671 & 1672.

* IN *mollis ac Pulſantis tumoris*) In capite tamen nulla, dum in vivis erat homo præſente pulſatione, ac maxilla Aneuriſm poſt mortem ſe inveniſſe teſtantur *P. Barbette Chirurg. cap.* 16.

§ 2. I. Pauli anno 641. Tumor cum valida pulſatione circa claviculæ ſiniſtræ & ſterni conjunctionem ſubortus eſt, qui in tantum increvit ut exterius pugni magnitudinem multum ſuperaret: tandem ex continua ſanguinis excretione obiit. In thorace partim ſeſe conſpectui dedit dilatata arteria aorta aſcendens, cujus paulo ſupra divaricationem tanta erat amplitudo, ut duas libras ſanguinis & ultra capere poſſet quæ exeſa videbatur. *Vide l. 2 ſ §. obſer.* 8.

§ 3. Diſrupta arteria & facto in carne Aneuryſmate, Aneuryſma in carne eadem ratione ut arteriæ pulſare ſentitur, in quo manifeſte caro ſanguinem dilatatione non attrahit, ſed in eam ſanguis pellitur: Quale miſerandum exemplum in Exper. Viro *Iohanne Elemanno* vidimus, cui diſrupta arteria in Aneuryſma quartam thoracis partem occupaverat: quale & obſervavit *Riolanus* Anthropogr. lib. 6. cap. 12. *Ioh. Balaus Epiſt. 1. ad Th. Barthol de motu chyli.*

§. 4. Cum Ioh. Fabri, acutiſſimus & ſedulus Palatii Monſpelienſis Scriba, præcipuam juventutis partem in comeſſationibus, frequenti atque intempeſtivo metacioris vini potu tranſegiſſet, cœpit circiter quinquageſimum ætatis annum ægre reſpirare, & moleſtiſſima cordis palpitatione laborare: Ad hujus morbi depulſionem fuere non ſolum a nobis, ſed & à noſtræ Academiæ præſtantioribus Medicis præter ſupra varia præſidia: Quæ cum contumax & pervicax morbus, ob perſeverantem malam victus rationem, prorſus contemneret, deterius habuit, & tranſactis aliquot menſibus, quibus Medicorum conſilio nullo medicamento uſus eſt, (volebant in curationis partem chronici affectus naturæ committere) cœpit de illius partis, quæ eſt ſub ſiniſtra homopl[a]ta, queri: Inſpecta, & optime animadverſa doloris ſede Tumor infignis mihi apparuit, tactu mollis & cum pulſatione, & digitis preſſu totus fere delitescens, & his ablatis recurrens: Cum vero hic morbus jam altas radices egiſſet, eſſetque deploratus, vitam cum morte commutavit.

Ut autem & conſtitutionis morbi, & ejus cauſæ certiores eſſemus, Tumorem tentatam partem diſſecuimus, ex qua ſanguis copioſus, ſed olidus proſiliit, quo plane evacuato & detecto, apparuit nobis prima arteria ſub corde, ex magna ad caput aſcendente orta, maxime dilatata & dilacerata: Hæc deſcendens intercoſtalium muſculorum regionem perreptat: In muſculorum ſpatiis coacervatus ſanguis, temporis diuturnitate putreſcens, illius loci vertebram & coſtam ita l[a]befactavit, ut ca[r]ioſa à nobis viſa ſit. *Antonius Saporta de Tumor. p n l* 1 *c.* 43.

S*ennertus* Pract. l. 5. p. 1. cap. 43. cenſet morbum hunc, quem Saporta deſcribit, Aneuryſma non fuiſſe, ſed [ſan]guinis [ar]terioſi, ex ruptura arteriæ, in vicina loca effuſionem & corruptionem: Etenim, ſi ex ejuſmodi effuſione fieret Aneuryſma, certè ille in latum, & longum & circumcirca ſe diffunderet, cutemque alieno colore tingeret, ſicut contingit in contuſionibus & venæ ſectione male peracta, atque id facilius ob ſanguinis arterioſi tenuitatem, quod non accidit in Aneuryſmate, in quo ſuis limitibus circumſcribitur: Neque ſufficit, quod *Platerus* ſcribit, ſanguinem ſub cute ſibi ſinum formare (qua de cauſa incorruptus permaneat, quod ſic influentis caloris influxu non teſtificatur,) ſoltar eorum in quos ſe arteriæ, in craſſa cerebri membrana inſinuant, cutemque ſanguini extra arteriam effuſo eſſe illi loco arteriæ, & ſanguinem circa contuſionem in arteriam remeare poſſe: Etenim ſinus illi à natura facti ſunt, membranisque exacte clauſi, ut nihil omnino ex iis effluere poſſit: Talem vero ſinum ſanguis arterioſus ſibi nullomodo formare poteſt, ſed ubi ex arteria excidit, undequaque ſeſe diffundit, & cum ſub cute omnia ſint *ſiſſim*, facile, qua via aperta eſt, in vicinas partes erumpit, quod & ſanguinem venoſum, qui craſſior, eſt facere videmus, ſanguiſque ille in alieno loco putreſcit, quod hiſtoria à Saporta allata oſtendit.

§. 5. Excitari poſſe Aneuryſma in ipſa quoque Aorta, licet inſolitum videatur, experientia tamen docuit, & tale Aneuryſma favore Nob. *D. Gulielmi Riva*, Anatomici famoſiſſimi videre mihi contigit Romæ in ſuo Muſæo, in quo, inter multa alia rara anatomica, conſervat Cor in certo quodam liquore cum aneuryſmate Aortico, ſarcoſicis farciminatum involucris, ejuſdem cum arteriæ dilatatione maxima, aliorumque cordis vaſorum cruentoſo ſanguine infarctorum, amplitudine chyliferi thoracico ad digiti æquamen turgido ſe deplete verans: Quod in Lauræ Peronæ cadavere 31. Mart. 1664. in publica adminiſtrata ſe-

ctione elevexit; *Figuram vide miſcellan. med. anni 1670. obſerv. 18. Ex obſervat. Ioach. Georg. Elſneri.*

VAriees venarum in variis corporis partibus oriri poſſe conſtat ex authorum obſervationibus, imò in vaſis internis, uti varices in vaſis pulmonis olim annotavit *Hippocr.* Nec mirum, venæ quippe valvulis ubique abundant, hinc ſanguis copioſus & craſſus à venis majoribus ad minores fluens ob craſſitiem & ſuam viſcoſitatem ad valvulas vaſorum ſubſiſtens, & inde incrementum capiens, venæ tunicam facile diſtendere poteſt, ut non incongrue liceat quoque deciſionem dare cur frequentiſſime in cruribus varices oriantur, ſcilicet valvulæ in ramo crurali fortiſſimæ, imo duplicatæ ſanguini incurrenti valide inſiſtunt: Aliter plane res ſe videtur habere in varicibus, vel potius aneuryſmatibus arteriarum ibi enim ſanguis remoram ducens in arteria, ſummam ſæpe acquirit acrimoniam, qua erodit internam arteriarum tunicam, & hinc excitat Tumorem cum forti pulſu, quod in arteriis carotidibus in collo ut plurimum accidere ſolet, & interdum quoque in aliis minoribus, raro vero vel nunquam in majoribus: In his enim ratio vix ac ne vix ejuſmodi diſtenſionem admittit, cum tunicarum illarum fortis reſiſtentia iſtam impediat, nec valvulæ adſint, motus quoque celerior ſanguinis, quam in venis extet, quæ omnia impediunt ne tam cito excitetur aneuryſma. Excitari tamen quoque poſſe in Aorta citatum exemplum probat.

§ 6 Pauperrimi cujuſdam viri Aneuryſmate extincti cadaver diſſecuimus: Videbamus ſanguinem copioſum, tam ſeroſum grumoſum, tunicas arteriarum utraſque eroſas, & claviculam ſiniſtram maxima ex parte carie eroſam. *P. Barbette Prax. lib. 2. cap. 3.*

ANeuryſma eſt tumor qui digitis illum comprimentibus facile cedens, illiſque ablatis ſtatim rediens, cum forti pulſu: Pars affecta ſæpiſſime, imo fere ſemper, ob arterias carotides, collum eſt, Obſervavi tamen illud in genubus & brachiis: Cauſa eſt humor acris, ſeroſus, bilioſus, internam tunicam erodens, imo & externam craſſiorem, imo & viciniora ſibi oſſa: Parva curatu difficillima, magna incurabilia, nec curatum in collo vel unicum vidi: Palliativa cura diu vivere poſſunt: Chirurgi artis propriæ ignari Abſceſſum judicant, eoque aperto ſcapello, moriuntur ægri illico in eorum præſentia: Tumor ab initio ſtatim comprimendus, humorque acris repellendus; utrumque commode fit per tenuem laminam plumbeam: Quidam volunt ut ſanguis affluens intercipiatur, arteriam ſupra & infra Aneuryſma ligando, illudque poſtmodum excidendo curare, Sed hoc remedij genus dolorificum, nec tutum eſt, mallem ego vitæ conſervandæ ergo brachium vel pedem amputare. *Idem.*

§ 7. Cum anno 1557. Nob. Leonardus Velſerus ex Aneuryſmate interno, quo diu variis ſymptomatibus conflictatus laboraverat, tandem obiiſſet, defuncti cadaver, ut mortis & affectus cauſam indagarent, ſectum, à quibus hæc viſa *Achilles Gaſſerus* ad *Veſalium* tranſmiſit: Secto ventre apparuere membra naturalia ſatis bene diſpoſita, In ventriculo & inteſtinis nullum erat vitium, Hepar integrum & valde magnum, Vena cava item maxima quanta forte nunquam viſa: Ea rupta erat qua parte Aneuryſma ipſam attigit: Lien admodum brevis, & exterius ex parte ſublividus, ac quaſi ſemiputridus: Cor magnum ſano ſimile & plurimo ſanguine abundans: In ipſa Aorta dilatatio non modica, ad palmæ magnitudinem, quæ coſtis & dorſi vertebris ita erat adnata ut integra ſeparari nequiverit. Ea igitur divulſa, emanavit ſanguis tenuis, ruber, & qualis eſſe ſolet arterioſus, qui contentus fuit concreto quodam cruore, ſeu carniformi materia fibris deſtituta, quam rurſus circumdedit ſubalbida & dura quædam ſubſtantia tranſverſi digiti ſpiſſitudine, colore & ſpecie lardo ſuillo elixato non abſimilis: Tota autem Aneuryſmatis compages, cum ſuis contentis pugnum non parvi hominis, ſed ovi ſtruthiocameli magnitudinem fere æquabat: Coſtæ circa locum aneuryſmatis medium erant quaſi carioſæ, una prorſus (ex fortiſſimis procul dubio impreſſionibus) rupta & fracta, ſimiliter & dorſi ſpondyli eo loco, quo ſupra diaphragma aneuryſmati connexi erant, ſpongioſi, & ita arroſi, ut uni atque alteri ſuprema minimi digiti ſuperficies inſeri potuerit, citra tamen inſignem fœtorem: Pulmonum nulla læſio, licet æger copioſum ſanguinem ante obitum ipſum exſpuerit, adeo ut eo ſputo ſuffocatus adſtantibus videretur: Extima cutis, ubi in dorſo Tumor & pulſatio in vivente notari poterat, à morte livida & ſanguine ſuffuſa ad inſtar flagellatorum: *Ioh. Vdalr. Rumlerus obſervat. lxxxi.*

Eadem hiſtoria ab Adolpho Occone, paulo aliter deſcripta.

ANte annos plus minus xl. habui cum collegis in cura quendam Patritium, Nobil. L. Welſerum: is ex ſaltu & concuſſione equi ferocientis incidit in vehementiſſimum dolorem Dorſi, qui nulla erat medicabilis arte, plurimis & diverſis cujuſque generis tentatis: Tandem ex Belgio huc vocatus Veſalius, cui Anatomicis adminiſtrationibus ſuo tempore par non erat, nedum ſuperior, Is ut deprehendit Tumorem aliquem haud ita magnum in Dorſo circa vertebras aut ſpinam pulſantem, ſtatim dicebat eſſe ἀνεύρυσμα ex dilatatione aortæ arteriæ: Nam ut in varicibus videmus contineri ſanguinem in media vena, ita in hoc affectu in media aorta arteria, idque ex ſaltu ſeu concuſſione equi contigiſſe

& in-

& incurabilem fore. Idem aſſerebat ſe ejuſmodi affectus vidiſſe in Gutture, in pectore, in poplite, in brachiis, & ſemper inferre extremos dolores & tandem ſiderationem, nec curari niſi abſciſſa parte affecta: In ejuſmodi Aneuryſmate ſe quandoque reperiſſe humorem concretum inſtar glaciei aut humoris cryſtallini: Interdum veluti ſanguinem concretum, aut molam: In vivis corporibus verum ſanguinem deprehendiſſe: in defunctis nigrum & ſi leratum & cũ graviſſimis doloribus ægros mori, ſponte interdum fieri ejuſmodi vaſorum dilatationem interdum ex cauſa antecedente, qualis fuit in hoc noſtro ægro; qui ſupra biennium hoc graviſſimo morbo conflictatus, omnique auxilio medico deſtitutus, tandem in manus Empirici incidit, qui ſalutem pollicitus exhibuit catapotia neſcio qualia, ex quibus in ſanguinis ſputum incidit, & miſer ille in ſinu conjugis tandem extinctus 25. Junij 1557.

Diſſecto corpore reperimus id quod Veſalius prædixerat, in ipſa Aortæ arteriæ cavitate Tumorem prægrandem, durum carnoſum, ex ſanguine arteriali concretum, qui foras etiam protuberans, in dorſo dolorem & pulſationes inferebat, ejuſmodi nimirum qualis in arteriarum pulſu deprehendi ſolent.

APPENDIX.

De infelici Aneuryſmatis apertione.

INcurabilem fore) Sacrifico cuidam, Mag. Johanne Mailleto: cum ad humeri dearticulationem Aneuryſma ſubeſſet nucis juglandis magnitudine, edixi ne id ſibi aperiri curaret, alias vitam in manifeſto futuram diſcrimine: tutius ipſi futurum ſi conduplicatis linteis in ſolani & a zorluceo maceratis, caſeo recenti & feroſo admiſto: Si unguento de bolo, emplaſtro contra rupturam, aliiſque refrigerantibus & adſtringentibus mali impetum retunderet ſi laminam plumbeam imponeret, caligiſque uteretur brevioribus: ut ad eam continendam eſſet illi thorax ex quo caligas ſubnectebat faſciæ loco, interim vitaret omnia quæ ſanguinem attenuant & incendunt: præſertim vero à vocis omni contentione ſibi temperaret: Hac diæta etſi per annum eſſet uſus, efficere tamen nequivit quin tumor creſceret: Quo animadverſo Tonſorem adiit, qui ratus tumorem illum eſſe ex genere vulgarium apoſtematum, pyroticum eſcharoticum, quo apertionem molitetur, ſub veſperam appoſuit: Exorta nocte ſub auroram tanta ſanguinis, rupto tumore, prorumpebat copia, ut attonitus omnium opem imploraret, atque me vocari juberet, qui ipſi hæmorrhagiam tantam ſiſterem, pœnitere quod monitis minus obſequens fuiſſet. Vocor igitur, ſed cum vix dum ædium limina attigiſſem, jam animam cum ſanguine reddiderat: Quare tyronem Chirurgum diligenter monitum velim ne temere aneuryſmata, niſi forte exigua, & in parte ignobili nec inſignibus vaſis prædita, aperiat, hanc potius curationem aggrediatur, Cutis ſuper incidatur dum patefiat arteria, patefacta ipſa ſcalpello undique a circumſtantibus partibus diducatur, ipſi retuſa & incurva acus intorſum filum trahens ſubjiciatur, ligetur, hinc abſcindatur, intorti fili lapſus ex ſeſe expectetur, dum natura abſciſſæ arteriæ oras regenerata carne obducat: de hinc reliquum curationis ſimplicium vulnerum modo obducatur. *Idem ibidem.*

§. 8. Neapoli quidam 1644. menſe Martio, *quum venam ſibi juſſiſſet ſecari*, arteriæ paſſus eſt incitionem: Sequutum Aneuriſma, quo neglecto abſciſſum brachium: Viſus illo abſciſſo magnus arteriæ hiatus, adhuc vetus alas ſuperſtitis: Brachium detruncatum diſſecuimus, Vix aperta ſcalpello cute, ſanguis exivit copia nigri, ſed tenuioris: mox obviam habuimus ampliſſimo ſpatio, inter muſculos facto, ſanguinis craſſi, & in grumos concreti largiorem quantitatem, quæ extra naturale vas effuſa (ſive poſt ligaturam) neceſſario computruit: Ad arteriam ſecandi ordine digreſſi, ruptam eam vidimus, & in fruſtula exigua ita diviſam ut per partes exiliret, una tantum parte integra quæ loco inferiori ſira puncturam effugerat: Nec alia venæ conſtitio, quæ nuſquam apparuit: Tandem arteria à brachio ſeparata, nihil ſani oſtendit præter ſubjectam partem, quæ utramque tunicam illæſam ſervaverat; In ſana autem arteriæ parte ſinus videbatur, quem valvulam credidi, ſed exitus nullus, niſi oſtiolum putredo abſumpſerit, ſicut abradentibus nobis viſum *Bartholinus centur. 2. hiſtor 9. Fuſe hiſtoriam tradidit hiſtoria ſingulari Panormi edita, de Aneuriſmate.*

QUum venam ſibi juſſiſſet ſecari] Aneuryſmatis duplicem agnoſco generationis modum, unum à cauſa externa, vulnere ſc. arteriæ, ſed non tam mirer quin ſanguis impetuoſe irruens ſu imbecillem tunicæ partem in tumorem non attollat: Alterum ab interna. Quæ eſt apertura ſeu anaſtomoſis arteriolæ è qua ſanguis egrediens in interſtitium muſculorum denſatur in thrombum qui ſenſim adauctus, magiſque per moram excoctus, in carniformem maſſam tranſit muſculis haud abſimilem, quæ & repertitur concava, & in ſui centro copiam nigri concretique ſanguinis continet: Hæc à me fortuito experientia dicuntur, per diſſectionem hujus affectus acquiſita, de quo tractatus à me editus Panormi anno 1644. Confirmat hanc experientiam *Bogdani* obſervatio 8. Nunquam vero potui concipere quomodo rupta interna & craſſa arteriæ tunica, integra remanet externa tenuiſſima, aranearum telis ſimilis, (quod placet *Sennerto* l. 5.

p. 1 cap 43.) Aneuryſma poſſit generari, cum ejuſmodi tunicarum diſtinctio omnino ut à rei veritate aliena. Sicut autem prior caſus aſtringendo comprimendoque tumorem ſanari poteſt, ita ſecundus curationem vix admittit, niſi quis velit comprimendo arteriam, cutemque dividendo, globum carneum auferre, arteriamque diſruptam ſarcoticis adhibitis nova carne replere: *I. Van Horne Microtech. §. 36.*

§. 10. In Collegio Rhemenſi cuidam Sacerdoti Aneuryſma erat in cruribus: Aperto cadavere reperta eſt magna dilatatio arteriæ, & ſanguis in ea arteria concreverat induruerat que: Indurationis cauſa tribuebatur immoderato rerum refrigerantium uſui. *Iac. Thevart. Nota 8. in conſil. 107. lib. 1. conſ. Ballonii.*

§. 10. Dom. Peler civis Monſpelienſis quinquagenarius, atrabilario temperamento præditus, cum graviſſimis curis eſſet afflictus, poſt multa ſymptomata melancholiam hypochondriacam atteſtantia, paſſus eſt tumorem ſub clavicula dextra eminentem, & ovi dimidii magnitudinem æquantem, mollem & reliquæ cuti concolorem, in quo pulſatio inſignis apparebat: Iudicatum fuit eſſe Aneuryſma inſanabile.

Eo defuncto, inventa eſt arteria magna aſcendens à corde ad claviculam ita dilatata, ut brachii fere magnitudinem æquaret, & ovum gallinaceum in ſuam cavitatem facile admittere potuiſſet: Præterea tunica illius admodum denſa & cartilaginea evaſerat; quod admirabilem naturæ providentiam notat, quæ tunicæ maxime dilatatæ ruptionem evitare contendēs, eam denſiorem ac duriorem effecerat: Sic vidi Renem xxij. calculis refertum, in magnitudinem altero rene quadruplo majorem excreviſſe, & quaſi natura eum amplificare voluiſſet, ut calculos illos cum minori incommodo continere poſſet. *Laz. Riverius cent. iv Obſervat 34.*

§. 11. Nos nuper lethale Aneuryſma vidimus in Juvene Nob ex læſo femore, nec mirabamur, quia arteriam magnam cruralem ruptam in apertione vidimus, unde in tantum tumorem femur excreverat, prorſus quaſi ſcirrhoſum, ut non tantum ea copia ſanguis ex aperto poſt mortem femore effunderetur, quæ tres menſuras noſtras impleret, ſed ex ſinubus, inter muſculos vaſtos efformatis, ſanguinem grumoſum, parenchyma hepatis maximi forma & magnitudine referentem, extraheremus. In iſto Viro nec ſectio tuta erat, aut poſſibilis, propter magnæ arteriæ, & inter muſculos deliteſcentis ingentem rupturam, Nec ligatura ſufficiens. *Th Bartholinus in miſcell. cur. ann. 1674. 75 & 76. p 58.*

Ex eodem loco felicem Aneuryſmatis curam poſt infelicem V. S. adduco: Anno 1655. Tonſor fœminæ ſexagenariæ arteriam pro vena hepatica ſecat: ſanguinis cum impetu fluit floridus, brachiumque intumeſcit cum quadam renitentia, Empiricus hic ſanguinis copia ſat larga pro morte emiſſa, quaſi ſe bene geſta vulnuſculum deligat: Interea tumor ob ſanguinis per arteriæ oſtiolum in muſculorum ſpatia effuſi copiam indies attollitur, nec ullis fomentis diſcuti poteſt ipſo tandem medicaſtro ex deſperatione fugiente: menſtruo poſt ſpatio alius adſciſcitur Chirurgus cum Medico, qui periculi magnitudinem attendentes ſtatim adſtringentibus & arcta ligatura tanto malo obviam decenter eunt, ſed poſt feſtum & caſſo eventu: veſiculæ enim plures & tubercula, quaſi aneuryſmata, circa medianam & cephalicam hinc inde oriuntur, quæ tractu temporis ſponte rupta tantam ſanguinis copiam effundunt, ut ſelectiſſimis remediis ſiſti non poſſet fluxus iſte per quatuor ſeptimanas, eo quod ob ingentem tumorem arteriæ orificium, etiam ſagaciſſimis oculis non pateret, donec in putredinem gangrænoſam abeunte toto brachio, ſanguis grumoſus, ovorum gallinarum magnitudine fruſtillatim ac inſigni cum fœtore exiret, ac omnis caro muſculoſa, quæ interim omnimode computruerat (præter tendines, nervos arteriaſque oſſa ac perioſtia) diffluerer ad humerum uſque: Tum demum in conſpectum veniens arteriæ oſculum convenienter obturatum, & caro ablata ſarcoticis, probaque diæta ſpatio bimeſtri integre reſtituta fuit ad miraculum uſque: *Horſtius* ejuſmodi errorem fœliciter correxit laudano opiato, ſuper impoſito Empl. ſtiptico Crollii.

Eadem fere modo curatum eſt hic Aneuryſma, quod fœmina quædam filium proprium 7. ann. baculo ad ſiniſtram capitis partem capillatam, qua carotidum tranſitus eſt, graviter percutiens excitaverat, unde tumor pulſatilis avellanæ primo magnitudine, nigricans, mollis & digitis cedens ſtatim oboritur, & octidui ſpatio in tantum augetur, ut dimidiam capitis partem à ſutura ſagittali per tempora & frontem ad oculum uſque ſiniſtrum occuparet: Conſulti Medici anceps remedium certiſſimo vitæ periculo præferendum cenſentes, ſcalpello vulnuſculum infligunt, floridique ſanguinis parte quadam emiſſa, quadam vero arctiſſima ligatura & ſtypticis cohibita, dum crebro id agunt brevi reſtituunt, idque eo quod in teneris adhuc omnia tenera & coalitu facilia: vel quod arteria læſa os ſubjectum habuerit durius, ut arctiſſime potuerit conſtringi, Hinc arterias temporum & frontis feliciter aperiri poſſe aſſerit *Riolanus in Encheir Anat. p. 331. Johannes Michael Fehr. in miſcell. cur. ann. 1674. 75. & 76. p. 55.*

§. 12 Arteriæ omnes, exceptis iis quæ per cerebrum parteſque omnes alias conſiſtentes magis, diſperſæ ſunt, tunica duplici gaudent: harum interna corroſa aut rupta, externa in tantum diſtendi poteſt (abſque ruptura, quicquid alii contradicant) ut Aneuryſma cauſetur: Nihilominus ubi tumor hic pugni magnitudinem habet, haud fieri poteſt quin ſimul etiam externa corroſa aut rupta ſit: Anatome ſententiam noſtram confirmat: Poterit tamen & tumor hic excitari ab arteria diſſecta, præſertim ſi tunica exterior undique tegatur muſculis, & interna propter continuam pulſationem aperta maneat. *Barbette Chirurgiæ cap. 16. p. 2. lib. 1.*

Observatio XXII.

Varices imi ventris ab Iliacis venis ortum ducentes.

Mulier xxv. annorum ob uteri anguſtiam maxime in partu periclitata eſt, ita ut nunquam priſtinæ ſanitati reſtitueretur, ſed tribus poſt partum elapſis annis mortua eſt: Miseria quæ ipſam patiente & poſt partum excruciavit hæc fuit: Venæ duæ ſerpentum more volubiles, tortuoſæ & varicoſæ, ab Iliacis venis externè ad umbilicum uſque aſcendebant, majori craſſitudine quam digiti pollicis, quæ inſpicienti ſimilitudinem literæ lambda Græcorum referebant: maximus deinde ſecundum mulieris motum fluxus & refluxus fiebat, non ſine maxima ipſius patientis læſione; cum enim ſupina decumberet, ſtatim syncope corripiebatur: quare neceſſe erat, aut in latus jacere, aut orthopnoicorum more cubare: Accidit aliquando ut fortiſſimo deliquio corriperetur, & mortua eſt.

Secto cadavere, venas illas, alteram ab Iliaca dextra, alteram à ſiniſtra in unum coeuntes globum in umbilici regione obſervavi, ut in magnam ciſternam terminarent: umbilicus denique ipſe aperto emerito vaſo (nempe vena umbilicali) lecut *continuo impulſu ſanguinis* percutiebat, cum ipſa ſemper menſtruata fuiſſet: Monſtroſum aſpectu tum ipſa vivente tum mortua. *Dom. Panarolus Pentecoſte 1. Obſervat. 7.*

Miſeria quæ ipſam patientem &c.] Quandoquidem refert quid venarum dilatatio ad ſanguinis motum alterandum faciat explicare, notandum eſt, aut ob partis cujuſdam compreſſionem, aut ſanguinis copiam vel (ſive id ipſius ponderi, ſive relaxato venarum tono, ſive cordi ſanguinem non debita vi impellenti debeatur) reſlnenui difficultatem, venas poſſiſſimum ampliari; Et propterea in Gravidis, propter venam Cavam & utramque Iliacam in infimo ventre à mole uteri compreſſam, tum propter ſanguinis & humorum incrementum, & difficilem ab inferioribus partibus aſcenſum: Et in triſtibus & melancholicis, propter cordis motum languidum, venas tibiarum in magnos Varices diſtendi ſæpenumero contingit: ſanguis ſcil. in reditu præpeditus, aut ſufficienti vi à tergo non impulſus, in venis inferioribus diutius ſiſtitur, & tandem pondere ſuo ac mole eas diſtendit, ut ſibi amplius ſpatium acquirat: Atque ideo ubi lecto rurſus ſe tradunt, vel illæ fœtum enixæ ſunt, propter faciliorem ſanguinis verſus cor receſſum, venæ illæ protinus inaniuntur: verum cum longa conſuetudine ampliatæ fuerint, non ita facile in priſtinum tonum reſtitui poſſunt aut coarctari, quin ſanguinem à corde & vena cava divertendo, circulationis filum ſeriemque valde interrumpant: unde pulſus deficientia & virium languor (imo ſyncope, ut in caſu prædicto) propter venas illas valde dilatatas ſuccedunt: Atque hoc non ita pridem in quodam ruſtico, xl. circiter annos nato, & longa triſtitia pene confecto accurate obſervavi: Tanta enim varice, ſive vena dilatata in parte anteriore tibiæ ſiniſtræ adeo vere laboravit, ut magni farciminis inſtar à malleolo ad genu uſque turgeret & ejus inceſſui valde moleſta fuerit; quantum quoque ex tumoris magnitudine conjicere potui fere duas libras ſanguinis continebat: cum vero in humum reclinatus tibiam erigeret, aut manu ſacculum illum ſanguinis ſurſum verſus leviter urgeret tumor ex ſanguine in venam cruralem & cavam tranſmiſſo, paulatim evanuit: Cum autem in pedes iterum erectus ſtaret, intra breve ſpatium folliculus iſte in priſtinam molem aſſurgebat: quod à ſanguinis novi influxu fieri certum eſt: Cum vero præter ponderis illius moleſtiam ſe inſuper imbecillum & ſi paulo diutius iſte tumor perſeveraret, ſe valde languidum conquereretur quod detento ſanguini & intercepto cordis pabulo imputandum puto) ad utramque moleſtiam præcavendam conſului ut valde ſtricta caliga, aut faſcia, tibiam ſuam per adſtringeret, & emplaſtrum adſtringens adponeret, quo in poſterum valde levatus fuit. *Richardus Lower Tract. de Corde pag. 118.*

Continuo impulſu ſanguinis] Manifeſtum eſt in Varicoſis ſanguinem è vena cava ad majores, à majoribus ad minores venas deſcendere: Id enim in varice femoris pedis & hæmorrhoidibus obvium eſt: Verum ille motus ſanguinis poteſt p. n. contingere, quod debilitatæ venæ ſanguinem ſurſum non mittant ſed colligant, & quod humores ſua gravitate motui naturali ſurſum renitantur & deſcendant, unde in inferioribus venis cumulati, accedente ſemper ex arteriis novo ſanguine earum dilatationem & varicem faciant: Ita fontes artificiales circa ea loca e quibus aſcendunt, imas potiſſimum agere obſervamus, tandem à gravitate aquæ divulſi, quæ tamen ex natura fontium ſurſum deberet aſcendere: Et omnino veroſimilius eſt hac ratione Varicem fieri, quia humores in varicoſis, quando ad motum in exercitio impetum habent, majorem venæ dilatationem non faciunt ſed ubi ab exercitio quievere, quod minori motui humores exhiberi poſſint & gravitate ſua deſcendere *Walæus Epiſt. de motu chyli.*

Maximus fluxus & refluxus fiebat] In interna venarum capacitate ſitæ ſunt valvulæ, quæ in artus diſpergimtur; frequentius in ramis majoribus: In capillaribus & trunco cavæ nullæ: Actio ejuſmodi oſtiolorum eſt ut ſanguinem quadantenus remorentur, ne confeſtim ac fluminis inſtar, aut ad pedes, aut ad manus & digitus univerſus influat colligaturque, duoque incommoda eveniant, tum ut ſuperiores artuum partes alimenti penuria laborent, tum vero manus & pedes tumore perpetuo premantur: Deinde etiam robur addunt venis, quæ aliàs facile diſtendi aut laxari potuiſſent, cum ex membranoſa tenui ſubſtantia ſint conflatæ: Novum uſum adjecit *Harveus* ut exacte ſanguini ab inferiis remeanti ſurſum, ne ab extremis ad centrum corporis ſanguis confeſtim excurreret obſiſtant. *Rolfinkius Diſſertat. Anatom p. 864.*

Atque hic videtur conſiſtere cauſa varicum, quod ſanguis craſſior, & gravitate ſua motui ſurſum renitens, in Valvulis diutius retentus dilatari, non valvulatum faciat: abſque his ſi eſſet, uniformiter intumeſcerent venæ & non varicum modo. *Th. Bartholinus Anat. Libello 1. cap. 2.*

Observatio XXIII.

Eryſipelas cutem tantum afficiens illæſa ſubjecta carne.

Iac. de Vala octo annos ante obitum Eryſipelate laboravit in utraq; tibia, à quo quidem nullam huc uſque amplius moleſtiam ſentit, rubor tamen permanſit: Occupaverat rubor ille

pedem quoque, ſed ille colorem & cutim mutavit: Nunc iterum pes dolet, ſupraque & infra tuborem illum pedes valde tument & ſplendidi fiunt.

In cadavere diſſecto, Liquor tenuis & ſeroſus tepebat in corporis habitu inter muſculos & pinguedinem, unde ipſa pinguedo mollior. Facta inciſione in *Tibia Eryſipelate affecta*, vidimus ſubſtratam carnem integram, cute tantum læſa, à qua cuticula faciliime ſeparabatur. *Vide Tit. de Hæmoptyſi lib. 2.*

O*Ccupaverat rubor ille &c.*] Eryſipelas eſt Febris continua, à ſanguinis parte tenuiore corrupta & inflammata originem habens, quam Natura ſe liberet, eam in corporis aliquam partem externam expellit: in qua tumor, aut potius (cum tumor adeo notabilis ſæpe non appareat) macula rubra lata, diſperſa oritur: Vulgo creditur à bile flava originem habere, at quidam potius ex ſanguine tenui oriri aſſerunt, primo enim color ſanguinis potius quam bilis indicium eſt, qui ruber eſt; cum ſi à flava bile eſſet pallido aut flavo colore potius, ut in Ictero, pars affecta tingi deberet: Quanquam vero interdum ex rubro nonnihil ad albedinem vergit color, tamen non omni, ſed ſaltem alicui differentiæ competit: Inſuper quanquam calor ſatis vehemens ſit, tamen non eſt tam acer ut in affectibus à bile flava: unde non tam frequenter exulceratur hic tumor ut herpes, & alii tumores ex bile nati: Et cum exulceratur eryſipelas, id non tam ex ipſius natura eſt quam ex tranſmutatione: Idem etiam hoc teſtatur quod qui calido & ſicco temperamento ſunt, ut macri, fuſci, nigri, quod flavæ bili generandæ accommodatiſſimum eſt, rarius quam ſanguinei & obeſi, carnoſi, rufi, hoc malo infeſtantur. Et quod carnoſæ corporis partes, ut femora, crura, facies collum, mammæ & ſimiles, crebrius quam aliæ occupantur.

Liquor tenuis & ſeroſus) Recte ii ſentire videntur qui non in plethoram ſimpliciter, & copiam ſanguinis, ſed potius depravatam & peculiarem qualitatem, quæ à ſanguinis crudioris putrefactione & corruptione provenit, cauſam hujus mali referunt: Maligna enim illa qualitate natura ſtimulata, humorem vitioſum ad ambitum corporis expellit, ubi nimirum ſanguis, imprimis qualitate peccat, atque calidior & bilioſior, & peculiari modo Naturæ infeſtus collectus eſt: hic enim ſi qualecunque initium motus, ſeu in corpore ſeu extra corpus nactus fuerit, in venis agitatur, atque ex iis à natura ejectus ad ſuperficiem corporis erumpit.

In tibia Eryſipelate affecta.) Decumbit hic humor in carnoſarum partium ſuperficiem, ut crura, ubera, faciem, brachia & ſimiles partes, modo in hanc modo in illam, prout hæc vel illa imbecillior eſt, ex vulnere, fractura, contuſione, calefactione fatigatione: quo facit etiam ſitus, unde plerumque crura occupantur, ut & raritas & mollities membri, unde nonnullis in facie vel mammis oritur.

Vidimus ſubſtratam carnem integram. (Etſi verum ſit potius a ſanguinis tenuiori parte oriri hunc morbum quam à bile flava, tamen à vera inflammatione etiam differt, quod minus tumeat, minus pulſet, minus renitatur & tendatur, non tamen minus, ſed etiam magis rubeat & caleat: In vera enim inflammatione ſanguis craſſior eſt, & in muſculorum cavitatem & ſpatia effunditur, hincque facilius ſuppuratur quam diſcutitur: contra in Eryſipelate ſanguis eſt tenuior, & ex capillaribus venis per poros in cutem diffuſus, unde & facilius diſcutitur quam ſuppuratur: Quod ſi in Eryſipelate major ſit tumor, id potius nothum eſt quam exquiſitum ſæpius.

Octo annos ante obitum Eryſipelate laboravit.) Etſi plurimos ſæpius ſine ullo periculo invadere ſolent, tamen danda eſt opera ut diligens curatio adhibeatur, ne aliud malum inde procreetur; Nam *Eryſip. ab exterioribus ad interiora converti malum eſt, ſicus contra ab interioribus ad exteriora bonum.* 6. aph. 25. Ex materiæ enim illius ad interiora recurſu ſive à prava curatione, ut medicamentis repellentibus, ſive aëris frigore id accidat, ægri etiam in maximum periculum conjici ſolent: *Malum* etiam (7. aph. 2.) ab *Eryſipelate putredo & ſuppuratio.* quare in curatione diligentia adhibenda: quæ tutius è Germanorum experientia & obſervatione quam exterorum libris peti poteſt, Natura ſcil. motum juvando & materiam ab interioribus ad exteriora excitiendo. *Sennertus Lib. 2. de Febr. cap. 15.*

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

In Scrophuloſi meſenterio plures glandulæ repertæ, &c.

ANno 1663. 22. Julij Cl. *Sylvius* in Noſocomio Leydenſi ſecuit Saram Janſen, *Scrofulis* laborantem, & hydrope pectoris. *Pancreatis* ſubſtantia bene ſe habebat, ſed glandulæ conglobatæ ipſi adhærentes, grandiores & duriores erant: Glandulæ plures notabiles in *Meſenterio* apparebant: Ex glandulis colli conglobatis diſſectis & preſſis albicans quædam materia pultacea & veluti gypſea erumpebat: conglomeratæ vero vicinæ nihil mali erant paſſæ: Ex glandulis meſenterii diſſectis plane ſimilis materia exprimebatur.

A*Lbicans materia pultracea*) A Lympha concreta, & craſſiore, & male tranſcolata per glandulas; quam per varios gradus à tenuitate ad ejuſmodi conſiſtentiam pervenire ait *Barbette* Nonniſi autem emollientibus ſingularibus gypſeam illam glandularum materiam emolliri poſſe agebar *Sylvius*, & quærenda putabat ejuſmodi remedia quæ non tantum emolliant, ſed materiam magis fluxilem reddant, ſcrofulariam, ſcyllam & ex ea parata medicamenta, ut & gummata galbanum, Sagapenum, ammoniacum &c. commendabat.

Observatio II.

Scrophuloſi in pede tumores pus fundentes, in puella, cui pulmo ſiniſter abſumptus in cujus loco aderat materia gypſea

DGendrots Chirurgus Pariſienſis, aperuit anno 1679. cadaver puellæ triennis, poſt diuturnum aſthma & tuſſim ſiccam indeſinentemque extinctæ, cum plurimis ſcrophuloſis tumoribus in pede dextro, pus fundentibus; Nullum pulmonis veſtigium latere ſiniſtro adfuit. Sed tantum materia dura, gypſea, coſtis affixa, membrana obducta. *N. de Blegny Zodiac. med. Gall p. 96.*

Observ.

Observatio III.

Colli Tumor ſtrumoſus, carcinodes, lethalis.

PArens meus p. m. à prima juventute robuſtus ac vegetus, toto ſuæ vitæ curriculo nec ullius inſignis accidentis morbidi, aut remedii in cujus uſum adactus fuiſſet, ſibi conſcius, circa ætatis annum 63. 1. Jan. 1668 pro prima vice tumorem ſcrofuloſum, avellanæ majoris magnitudine in colli ſiniſtra parte, non procul à glandula parotide, prope venam jugularem, ſibi progerminare deprehendit: Hunc ab initio, tanquam levius quoddam tumoris qualis qualis rudimentum, obiter ſaltem ac negligentius conſiderans, inunxit aliquandiu hoc oleo ℞ *ol. myrtill. maſtich. ſpir. terebinth. rectific. ana.* ℥j. *ol. ſtillat. roriſmar* ℈j *opij ſpir. junip diſſol.* ℈ß *m.* atque *Empl. contra rupt.* ſuperimpoſuit. Hæc autem adeo parum profuerunt ut hic Tumor, ipſo non advertente, duorum menſium ſpatio, longe ultra duplum mole adauctus fuerit, quem jam nucis juglandis magnitudine, rotunditate non exacta, ſed aliquomodo depreſſa, lata fixaque baſi, atque mediocriter durum, cuti concolorem exiſtentem, accuratius conſiderans, de ſtrumoſo demum tumore opinionem animo concepit: In cujus incrementi obſtaculum ejuſque abſumptionem ſequentibus ſucceſſive uſus eſt. 16 Apr uti incepit hoc pulvere.. ℞. *fæcul. rad. aron.* ℈j. *pulv. rad. eryng. pimpinell. ana.* ʒß. *ſem. agni c. melon. excortic. ocul. cancr prap. corall. pr. ana.* ℈j. *m f. pulvis tenuiſſimus*, tempore Lunæ decreſcentis, quolibet mane parum ſumpſit in pane toſto. Cum autem hiſce poſthabitis, Tumor interea adeo increvit ut jam pomi magnitudinem adæquaret, externorum inſuper, & quidem fortiorum Reſolventium & Attenuantium applicatione opus eſſe exiſtimavit, In quem admovit Emplaſtrum, cujus uſu puſtulæ ſæpius elevabantur in extima tumoris cuticula, quibus ruptis excoriatio, propter humorem acrem inibi contentum, ſequebatur ſumme pruriginoſa, ac quoties detrahebatur, ſubtus madore udum erat; qua ratione partes hujus ſubſtantiæ ſtrumoſæ tenuiores adeo abſumptæ fuerunt, ut reliquum in maſſam denſiſſimam pondere quoque gravantem induruerit, Interea iiſdem indicatis, ex præconcepta opinione inſiſtere pergens, & Fotus reſolventes & abſorbentes, & pulveris pro ſtruma ordinarii uſum, adjunxit, cæterum nec hiſce remora injici potuit, quin tumor in dies ſumpto evidentiſſimo augmento, duorum pugnorum jam excederet magnitudinem, licet & hactenus interna & externa, tam univerſalia quam particularia uſurpaverit: At Tumor hic à variis huc uſque admotis, atque frequentiori purgantium uſu, adeo fuit exacerbatus, ut præter dolorem ineffabilem, quem diu noctuque abſque ulla ceſſatione creabat, ardore etiam intenſiſſimo atque rubore incanduerit, ita ut rejectis omnibus aliis ad furorem hunc demulcendum catapl. anodyno aliquantiſper uti teneretur: Incendio hoc diuturno, immanique cruciatu perenni, ſanguis, æſtuantem hunc focum continuo perluens, tempore tantopere fuit effervefactus, ut pituitam in cerebro abundantem fundens, defluxioni perpetuæ huc illuc decumbenti anſam præbuerit; uti equidem baryecoja, brevi ad ſurditatem uſque proxime accedente, primum correptus fuit. Dein fluxu catarrhoſo ad partes colli laxiores exterius delapſo, illidem Tumor è regione alterius ipſi enaſcebatur œdematoſo phlegmonodes, qui medicamentis ſuppurantibus in abſceſſum converſus ad pectus uſque juxta muſculorum ductum ſeſe extendebat, atque duabus aperturis inciſione factis, quotidie puris copiam reddebat: Hoc ſanato rheuma viam quæſivit ad Pectus, nunc ſotinſecus in muſculos thoracis irruens, ac pleuritidem notham interpolatis vicibus infeſtantem, progenerans, nunc per fauces ad laryngem, ulteriuſque in pulmones deſtillans, unde perpetua fere tuſſi, cum raucedine interdum conjuncta (ob tumoris æſtum præternaturalem laryngis ſuccingentem membranam, glanduláſque proxime adjacentes, nimis exſiccantem) reſpirandi quoque atque expectorandi difficultate (ob monſtroſam hujus ſtrumæ molem, aſperæ arctius incumbentem eamque comprimentem) miſerrime moleſtabatur: Quo pacto increbeſcente hac per eandem viam defluxione, tanta humorum colluvies in pulmonibus fuit congeſta ut primum ob horum copiam ac lentorem in aſthmaticum, acrimoniam vero exulcerantem, in phthiſicum tandem inciderit affectum, qui etiam tot & tantorum malorum agmen clauſit: Præter hæc incommoda, adhuc alio omnium periculoſiſſimo frequentius obruebatur accidente, quo ſæpenumero in præſentaneum vitæ diſcrimen conjectus, in perpetuo detinebatur inopinatæ mortis terrore, nimirum venularum & arteriolarum, hinc inde in ambitu tumoris Strumoſi, ob hujus cutem, à tot excoriantibus glutinoſis impoſitis emplaſtris, ſummo tenuatam, denudatarum, quoties ſuperimpoſita auferebantur, exorta largiſſima hæmorrhagia: imo quod ipſi non raro, noctu in ſomno eveniebat, ubi una, vel etiam pluribus ſimul, ob ſanguinis nimiam incaleſcentiam, ibidem venulis ſponte ruptis, tanta ſanguinis fervidi copia, antequam expergefactus fuit quod calore hujus paſſim percepto, demum factum) profundebatur, ut lecti ſtragulæ, lodices ac culcitra, ad ſtramentitiam uſque, cruore non tincta, ſed huic penitus immerſa videbantur, quem

non ſemel, e ſomno in ipſius opem ſuſcitatus, in tali ſtatu, tantoque ſpirituum diſpendio pene evanidum reperi: Cum autem omnibus hiſce (tumore inprimis interea temporis, aſſiduo incremento, ad hemiſphærii ipſius capitis æqualem magnitudinem adaucto, qui colli mediam partem à gutture ad vertebras cervicis uſque ſuo amplexu continebat, nr & corpore viribuſque, continua ſordida ac purulenta per tuſſim rejectione phthiſica extreme enervatis & emaciatis) diu reſiſtere impoſſibile fuerit, calamitoſæ hujus vitæ pluſquam ſatur, anno 1671. circa feſtum aſcenſionis Chriſti animam quoque ſuo creatori tranſmiſit.

Ad hujus ergo Tumoris veram notitiam perveniendum, genuinamque inter tot diſſentientes à celeberrimis quibuſque medicis, tam conterraneis quam exteris, ſuper hanc rem latas ſententias, ex ejus penetralibus eruendam; num item abſque vitæ periclitatione, experta manu Chirurgica (uti quidem ab Empiricis quibuſdam multoties ſuaſum Chirurgis, ipſamque operationem ſuſtinendi, ægrotus ſumma cum animoſitate nunquam non promptus atque paratus fuit) reſecari potuiſſet, explorandum: Hunc tumorem radicibus ſuis ubique muſculorum diaſtematibus profundiſſime infixum, ac nodi alicujus arboris trunci inſtar tenaciſſime inſitum, vaſis quoque majoribus adeo arcte, ut neceſſario ea diſcindere oporteret, circumdatum, nonniſi horæ ſpatio, vix dum integre, relictis hinc inde portiunculis ſolutu difficillimis, à collo ſeparavi: quem apertum, ac fere in minutiſſimas partes diſſectum, plane naturam cancri induiſſe, juxta Clar. D. D. Gaſpari Bauhini opinionem, deprehendi, jamque inhæſit inter credidi: Præterquam enim quod paulo ante mortem in hoc tumore plurima cancri non exulcerati ſigna, ut durities, in aliquibus locis livor, & inter tubercula hinc inde mollities, ac ſi humor ſubeſſet (cui ſæpius nunc cauterio potentiali, nunc ferro, interdum ultra dimidiis digiti longitudinem centrum verſus confodiendo, exitum parari curavit, nihil unquam, præter ſubſtantiam carneam inſenſilem, poſt vulnerationem ſtatim ſeſe iterum explentem offendens) circumferentia inæqualis, tuberibus ac ſtiriis carneis paſſim prominens, venæ lividæ in ambitu diſtentæ &c. conſpecta fuere: Hujus carnem internam ſemiputridam, compactam, lardo ſimilem, alicubi uber vaccinum ſubſtantia & colore referentem (vide in Plateri obſerv. pag. 530. mammi læ ſcirrhoſi & cancroſi tumoris cum tophis exemptis &c. non diſſimilem deſcriptionem) ejus vero centrum cartilaginoſum inveni: Hic Tumor integer, mox poſt amputationem penſus ℔ v. cum ſemiſſe, pondere ſuperavit: *Mantiſſa ad Obſervat. Plateri pag. 83.*

Observatio IV.

Scrophuloſi Meſenterium innumeris glandulis obſitum.

SCrophulas in collo, ut plurimum alias in meſenterio latentes præſupponere conſtans eſt apud medicos fama, ut hinc Guido de Cauliaco ſtrumarum originem à meſenterio deduxerit, & Riolanus F. nunquam foras erumpere eas niſi meſenterium ſtrumoſum fuerit, audacter aſſerat: Non aſſentimur quidē univerſalitati hujus propoſitionis, cùm ratio in quibuſdam caſibus aliud ſuadere poſſit, attamen ſæpe ſæpius rem ita ſe habere, tum plures aliæ apud autores obviæ tum ſequens hæc obſervatio confirmabit.

Puer ann. 18. circiter, hilaris & ſanus; poſt obitum parentis contriſtari admodum cœpit, fugere imò averſari ſodalitia priſtina, taciturnus eſſe neque commedere neq; bibere, niſi ſæpius à Domeſticis ad id irritatus, ſubſecutus mox languor totius, dein ſcrophulæ in collo conſpicuæ, plures augmentum ſenſim capientes, marcor totius corporis, lienteria ob denegatá chyli diſpenſationem, & tandem nihil proficientibus medicamentis quibuſcunque ſecundùm artē exhibitis & præſcriptis, exhauſtis viribus mors. Cadavere aperto, Meſenterium innumeris ſcrophulis obſitum apparuit, quarum quædam ex majoribus juglandem nucem magnitudine æquabant, pauc æ ſuperabant, plurimæ minores erant, & per longitudinem inteſtinorum decurrentes, tantæ omnes duritiei, ut nonniſi cum difficultate cultri aciem tranſmitterent, diſciſſæ quoque nullum liquorem intra ſe continebant; & cum tētaminis ergo quædam ſcrophularum fruſtula variis liquoribus lixivioſis, aquæ theriacali &c. immergerentur per plures dies, nulla tamen coagulati diſſolutio inventa fuit. 1675. *Clariſſ. Dom. Mangolt.*

Observatio V.

Tumor finem dorſi ſpinæ occupans, ortum ducens à foramine nativo in medio ſpinæ dorſi inter vertebras.

ANno 1678. 20. Aprilis fœmina annorum xl. non ſine difficultate enixa eſt puellum tantæ ſtaturæ & magnitudinis ut omnes in admirationem traherentur, ſed magnitudo illa & obeſitas non uſque adeo cum ſanitate conjuncta eſſe videbatur, ſimilia enim plane erant membra cachecticorum membris, quæ ab aquis intercutaneis diſtenduntur: Sed præterea ab ipſo partu ſcrotum duplo majus & velut aquis onuſtum apparuit. In fine vero Spinæ dorſi Tumor aquoſus, magnitudine pugni, primum albicans, mox lividus, & ex nigro rubicundus viſus eſt, ad tactum mollis & admodum laxus, in medio vero per longitudinem parum depreſſus nates repræ ſentat in medio bifidas: Mater retulit ſe nulla in ro tota

gra-

graviditate terrore fuiſſe perculſam: quoad reliqua ſanus eſt infans, urinas & alvi excrementa ſine difficultate reddit, ſomnolentus eſt: Ex dicto Tumore pauciſſimos, & nonniſi cum contrectatur, dolores ſentit, mihi contrectanti ſimilis plane videtur veſicæ aqua aliquantulum repletæ, quæ laxa eſt & tactui cedit facile, ſed mox iterum in figuram priſtinam extenditur: De cauſa hujus mali Medici D Dom. *Iac. Rhotius*, *Nic. Binninger* deliberarunt diu: Obſtetrix retulit ſe aliquot jam liberos in partu excepiſſe ejuſmodi Tumoribus affectos, ſeque firmiter credere defluxione, factas eſſe a cerebro: idque probavit 1. experientia non contemnendi de ſimili plane Tumore ante annos aliquot in ſpinæ dorſi termino: De eo caſu conſultos plurimos Doctores & Chirurgos, nullum tamen inciſionem ejus Tumoris tentare voluiſſe, ſed tandem matrem, puerum, quatuor annos natum duxiſſe ad experientiſſimum D. D N qui perpenſis omnibus ſuaſit inciſionem, quæ reluctante Chirurgo facta eſt; Duo nempe latera Tumoris digitis comprehenſa, acu filo holoſerico appenſo perforavit; ſicque ſenſim quicquid humoris & vaporis ineſt educebatur; verum mox ab inciſione. ſive perforatione facta, *dolore capitis* ineffabili prehenſus puer xx. horarum ſpatio obiit: Ex hac enim morte hujus puelli celeri, dolores forſan Immanes ſequutas, haud abſurde indicavit obſtetrix conſenſum fuiſſe maximum cum cerebro & Tumore illo. Idipſum probare conata eſt ex eo quod infans crebris defluxionibus in pectus & palatum affligitur, ita ut nonnunquam ſuffocationis periculum adſit: Si enim, inquit, infans crebris defluxionibus moleſtetur, quare non poteſt fieri ut natura hiſce humoribus abundantibus ſe exonerare ſtudeat, & qua data porta illos expellere? Cui aſſenſum præbentes Medici, cautione ſumma procedendum eſſe ſtatuerunt, neque ad inciſionem temere deveniendum, itaque diſcutientibus & reſolventibus curationis initium fecere, die xxi. quibus irritis ad veſicatoria, emollientia & ſuppurantia tranſitum fecerunt; Sed cum & hæc inutilia eſſent ad inciſionem quoque deventum, quæ facta eſt lancetta oleo inuncta, tribus in tumoris locis foraminulis factis, ex quibus guttatim ſerum, ſanguinis colore aliqualiter tinctum effluxit: Veſperi cum parum effluxiſſe viderent Medici, novas inciſiones faciendas eſſe ſuaſerunt, ex quibus aliquot in locis ſanguis purus emanavit, ex aliis ſerum exſtillavit, ita ut ſemi horæ ſpatio depletus fuerit Tumor ab aquis, ſanguinis tamen adhuc aliquid in illo remanſiſſe viſum eſt; quem Medici in pus vertendum ſtatuerunt jamque uſu ſuppurantium videbatur materia in illud abire: Sicut autem hactenus levibus affligebatur infans doloribus, ita jam ſat magnos perſentit, quorum cauſam D. Rothius dicit eſſe laterum interiorum Tumoris, maximam partem evacuati cum muſculis & partibus ſanis conjunctionem, & quoniam illa latera ab humore contento fuere exaſperata, hinc tumore ſubſidente ſanis partibus alliſa dolorem excitare maximum D Binningerus autem dolorem illum partim ortum ducere dicebat a veſicatoriis, quæ cuticulam erodendo ſeperarunt, ut jam nuda cutis prominens ex ſuavitate, etiam aëris appulſu doleret; partim ex longitudine & magnitudine immiſſarum turundarum: Interim infans magis ac magis emaciabatur, edebat & bibebat quidem, ſed continuo ferme ſudore diffluebat: Tandem die iv. Maji Tumor viſus eſt imminui, (qui per vices increſcebat & replebatur) ac intus exſiccari: Sed ſummo mane diei v. cum noctem moleſtis ejulatibus tranſegiſſet, convulſionibus per aliquot horas ſævientibus, Animam reddidit.

Aperto corpuſculo 1. Ex ulcere pluſimæ adhuc aquæ citrinæ, & proculdubio acerrimæ promanarunt: Interna ulceris facies putrida, Muſculorum principia gangræna jam contaminata: in medio autem ſpinæ dorſi, inter vertebram lumborum ante penultimam & ultimam, foramen adparuit per quod digiro auriculari penetrare, & inteſtina in abdomine comprimere potui: Quæ ſpinæ perforatio proculdubio formationis vitium fuit: In Teſtibus Hydrocelen conſpeximus ex quibus diſſectis ſerum ſubcitrinum, tenue & clarum, materia prorſus illi ſimili quæ ex vulnere, effluxit erupit: Partes circa pudenda gangrænæ faciem oſtendebant: In Infimo Ventre putredine affectum vidimus Hepar, item omentum. In Thorace Pulmonis pars ſiniſtra putrilaginem jam concepiſſe viſa eſt: Cranium non apertum. Ex quibus ſufficienter ulcus illud fuiſſe Incurabile.

Observatio VI.

Abſceſſus ſupra Maſtoiden apophyſin, lethalis, ortum ducens à Pulmonibus ulceroſis, cerebro pure ſcatente.

Puero x. aut xi. annos nato; ante menſem exortus eſt Tumor, ad ſuppurationem deductus in apophyſi maſtoide; aderant & *febris lenta reſpiratio impedita, tuſſis, vox ſubrau-*

ſubrauca & totius corporis imbecillitas: Apertus fuit à Chirurgo tumor è quo ingens copia materiæ admodum fœtidæ prodiit; vix autem finita vacuatione æger auditu & voce fere caruit; unde judicium tulit purulentiam illam è loco diſſito prodiiſſe; quamobrem remoto primo apparatu neceſſariam judicavit introductionem ſtyli exploratorij, qui nulla vi ad vertebras uſque colli pervenit; quo in loco non diu poſt collectio materiæ facta eſt, hinc neceſſe habuit apertionem priori oppoſitam inſtituere: Accurata & ſedula tractatio prædictarum inciſionum ægri animam ultra quadrimeſtre produxit.

Illo autem mortuo, facta aperiendi poteſtate, primo partes omnes imi ventris (ſi Jecur ultra Naturæ modum magnum exceperis) ſitum & conſtitutionem naturalem obtinebant; Ex illis quæ vero Thorace continentur. Pulmones in vitio deprehenſi, qui variis in locis ulcerati erant; pus illi ſimile quod ex inciſionibus factis profluxerat continentes: Caput autem mirandam conſtitutionem obtinebat, nam & ventriculi cerebri eodem pure ſcatebant; Apophyſes autem maſtoides, coronoides & ſtyloides carie fere ubique exeſæ erant, uti & cavitates glenoides primæ vertebræ apophyſis odontoides ſecundæ, & pars inferior occipitalis: *Laudeus Baugrandus Zodiac. Med. Gall. anni 2. obſerv. 16. Iulii.*

Observatio VII.

Abſceſſus Tibiæ amputatione curandus ob ſubjectum oſſis vitium.

IN ædibus Phil. Hacquart, Chirurgi Regij præſtantiſſimi, ſectus fuit pes à milite detruncatus, in quo præter alia notavimus per Abſceſſum exeſam & abſumptam fuiſſe tibiæ partem, quæ exinde in pede defuit ad quinque digitorum tranſverſorum capacitatem: Eodem Abſceſſu muſculi pedis ejuſdem prorſus glanduloſi evaſerant: quam metamorphoſin ſatis admirari non potuimus, in diverſas conjecturas abrepti. *Ex Actis Medicis Thom. Bartholini anni 1679. Obſerv. viij.*

Observatio VIII.

Tumor frontis ſubjectum os corroſum habens, Ex humore viſcido, lento.

EMinentiſſ. & Illuſtriſſ. Cardinalis & Princeps Franc. Gulielmus, Epiſcopus Ratiſponenſis &c. Cum anno 1661. ſub cœlo minime clemente, frigido & nimboſo, catarrhis ſimul & gravedine infeſtatus Ratiſponam rediiſſet, brevi poſt ſentiebat in fronte ſupra oculum ſiniſtrum, *Tumorem* quendam initio parvum, mollem, qui in dies altior ſuccrevit ad magnitudinem mali Punici, ac ultra, abſque tamen omni dolore & rubore: Ego unà cum Chirurgo exercitatiſſimo ad curationem accerſitus, ſtatim conjecturam habui Tumorem hunc ex affluxu & collectione inibi humoris pituitoſi, feroſi, ſalſi, ortum fuiſſe; contra quem remedia omnia incaſſum adhibui; De inciſione quidem mentio fiebat, quam Princeps tamen ob metum hæmorrhagiæ periculoſæ, ex improvidenter forſitan tacta frontis vena magna in proximo latente abhorrens, Tandem apertionem per corroſivum quoddam conceſſit, qua peracta turundæ linimento maturativo & ſuppuratorio illitæ ſæpius indebantur, ſine omni effectu, quia humor lentus, viſcoſus intus latens arcte retinebatur, neque turundus profunde ſatis admittebat: Defatigatus denique Eminentiſſimus, non quidem ex hoc tumore, ſed ex alio ſubito adveniente affectu, ob commotionem & mœrorem animi, improviſo incidente cauſa gravi, & obſtructione veſiculæ felis, die 1. Dec. dicti anni mortem obiit.

In cadaveris apertione viſcera omnia ſana, in ſuo naturali ſtatu & colore, abſque omni prorſus defectu inventa ſunt, Cor quidem & Renes magni, itemque cerebrum diſſecta calvaria, prægrande, album, & cum meningibus ſuis naturale ac illæſum ſine ſero & phlegmate ſuperfluo, præterquam quod in loco Tumoris, qui poſt mortem ſtatim conciderat, humor lentus, viſcoſus, coagulatus, ſubnigricans, nitidus, cum acetabulo quodam verſus oculi ſiniſtri canthum externum ſe vergente, ſine omni putredine ac fœtore ſpectabatur: Pericranium vero inibi ad latitudinem rotundam humoris congeſti, cum ejuſmodi portione cranii deperditum, dura matre & cæteris cerebri involucris, itemque muſculis & cute frontis externa illæſis inventem: Oræ ipſi cranii itidem albæ, & quaſi ſtudio rotundæ inciſæ fuerunt, non molles putridæ aut nigricantes, apparuerunt; neque ulla cranij deperditi portio in cerebro, vel involucris ejus aut muſculis delituit. *Ioh. Helwigius obſervat. Medico Phyſic. xviii.*

Non

NOn indecenter referemus, Cardinalis Tumorem, juxta Galenum comm. 24. lib. 1. Prognoſt. ad Oedematum genus, ut qui ſit mollis, laxus, indolens, prementi digito cedens, non abſque concomitantia ſeri ſalſi atque ſpiritus flatulenti, mollis & laxus ab humore pituitæ tenuis, indolens, prementi digito cedens, quia pituita ſecundum Galenum, non ſolvit unitatem, quæ ſolutio alias dolorem inferret cum concomitantia ſeri ſalſi, quod vehiculum quaſi eſt omnis humoris per partes corporis tranſeuntis: Cum concomitantia etiam ſpiritus flatuoſi, quidam à calore inſiſto, qui nunquam otioſus, alteratur vaporem quendam à pituita ſolet levare, & intumeſcentiæ incrementum dare: Et cauſa quidem Oedematis hujus immediata eſt humor pituitoſus in ſanguine redundans per omnes corporis partes, quem pepererunt, credibile eſt, res non naturales, nimirum aër nimis frigidus & humidus, cibi crudi conſueti, concoctu & digeſtione difficiles; itemque dyſcraſia in noſtro ſubjecto frigida & humida capitis, ex ambulatione & vectura ſub injuria aëris, intemperie partim, partim ex temperamento ſenili, præſertim pene ſeptuagenarij, atque ob cranij ampli & cerebri copioſi exiſtentiam: Quidem humorem pituitoſum interdum comitantur etiam ſpiritus flatulenti, qui iidem ab ipſa pituita redundante generantur in venis majoribus, ac iidem habent originem ab aëre externo nimis frigido & humido, nubilo & auſtrino, nimia repletione ciborum crudorum & flatulentorum, ſuppreſſione hæmorrhoidum & alvo conſtricta: Generationis modus hujus Oedematis eſt, quod cum gravatur natura à pituita redundante, inſurgit tunc facultas expultrix ad expellendum, & ſic à majoribus vaſis humorem hunc abundantem detrudit ad vaſa minora quæ ibidem detentus, à denſitate cutis, colligitur in, vel ſub parte muſculoſa, & efficit Tumorem Oedematoſum: Et Oedema tale, quando non ſuccedit morbis aliis effectus quidam eſt aliæ diuturnus, & pluſquam annoſus, quum ob frigus ſuum validum à calore debili concoqui nequit; attamen magni ac feſtini periculi periculo vacat, uti Galenus monet comm. 24. in 1. progn. E. cum humor iſte ob acrimoniam ſuam fermentare incipit, tunc partes continentes per omnem dimenſionem attollit, Oſſa præterea corroduntur, atque cariem contrahere ſolent vel à cauſis internis, humoris videlicet præternaturalis viſcoſi ſuperflui affluxu, vel materiæ affluentis pravitate, & ſeri ſalſi permixti acrimonia, aut etiam ex humoris affluentis occulta proprietate, ex Galeno lib. de morbi cauſis c. 7. qua nempe magis adverſatur oſſibus quam partibus cæteris: vel à cauſis externis, utpote aëre ambiente frigido, contuſione, inciſione, & medicamentis acribus, veluti *Sennertus*, ſcribit 4. pract. p. 2. c. 13. ac cum omne frigidum, ex Hippocr. ſit oſſibus inimicum, idemque frigus ambientis aëris Galeno comm. ſuper aphor. Hippocr. de Nat. hum. quam poteſt penitiſſime ſe in corpus infundat, & Hippocr. dicente 6. morbor. vulg. ſect. 3. venas rumpat, quo de *Valleſius* comm. ſuper hunc locum ita loquitur, Frigus quia ſanguinem movet, & diſtillationes, venas frangit & paſſiones hæmoptoicas facit. Non ineptè igitur cauſam Cardinalis rurſum referamus ad Tumorem œdematoſum ex pituita seroſa, ſalſa, concurrente ſpiritu flatuoſo, deſtillationes catarrhoſas acres, & permutationes vehementes, cauſante, quarum ſternutationum violentia, accedente virtute expultrice, onere ſuo ſe exonerante, venulæ quædam ſub cute capitis carnoſa in patiente noſtro forſan ruptæ fuerint, ac humor præternaturalis ſtabilem locum in oſſe frontis prehenderit, moráque ſua os molliverit, & acrimonia ſua, ſeu occulta proprietate corroſerit & conſumpſerit, licet nulla particula cranij deperdita inveniretur, vel indicia putredinis & fœtoris ulla non apparebant, cæteris capitis partibus tum internis tum externis ob lævorem ſuum intactis ac illæſis.

Quoad curationem ejuſmodi Oedematis cum oſſis corroſione, ea facilior eſt quæ in patulo, aſſerente Fab. ab Aquapendente l. 3 oper. Chirurg. c. 9 quam quæ ſub oſſis carnoſæ & muſculorum latebra latebit, ſuntque imprimis tria hic obſervanda 1. præſcriptio bonæ diætæ & reliquarum rerum non natur. Venæ ſectionis & peccantium humorum purgatio tempeſtiva, ne ad partem affectum humorum major affluxus fiat 2. Superpoſitæ cutis & carnis artificioſa ſectio, ac oſſis denudatio 3. oſſis corroſi vel corrupti ablatio, Initio vero animadvertenda qua in parte corporis os corruptum ſit, num juxta nervoſas partes, ut in manibus, pedibus, vel in magnorum oſſium capitibus haut in juncturis: in his etenim propter magnum nervorum & tendinum concurſum ac colligamentum, ſive muſculorum capita, operationes hæ ob vehementiſſimi doloris & ſpaſmi periculum, quod inſtat, negligi non debent, ſecus etiam ubi magna vaſa adſunt: Alioquin oſſa capitis frequenter corrodi contingit ſub tumoribus iis qui ſuis venereæ ſymptomatibus habentur, qui ſi diu incurati manſerint, os quod ſubeſt corrumpitur & corroſum redditur. *Idem.*

Observatio IX.

Fungoſa Excreſcentia capiti poſtico adnata, ab obitu reſecta & anatomico cultro examinata, exhibuit aqua pellucida è cerebro derivata copiam.

CUm Chirurgo *Bernardo* Heems, acceſſi ædes Ioh. Gerardi Kol, cujus filiola conſiderabilis magnitudinis carnem fungoſam jam à primis nativitatis horis in occipite gerebat, Medicorum Chirurgorumque variis qui adfuerant exſtirpatio arridebat; eo quod quæ præter naturam in corpore humano ſuperſunt auferri debere doctrina ſit vulgata: Placuit aliis (accuratius omnia conſiderantibus, maxime qui digitis conſtitutionem fungi, hujuſve cum internis nexum preſſius examinaverant) diſſuadere operationem dictam, eo quod duram meningem cum portione aliqua ſubſtantiæ cerebralis per ſuturam lambdoideam extrorſum protruſam ſibi perſuaderent: Obſervaſſe nos circa Fungi cervicem mollitiem ſingularem, & oſſeæ ſubſtantiæ aliquem defectum; verum equidem, aſt du-

tam

ſupra monitum, corrupta ac eroſa fuere viſa modo, muſculis & integumentis communibus ex parte longiori temporis tractu exeſis &c. *Ioh. David Portzius Tract. de Tumoribus pag. 86.*

INde ſatis liquet ſubjectum funeſti hujus Tumoris eſſe oſſa, & primario eorundem articulos, ſcil. carpum & metacarpum, tarſum & metatarſium, cubitos, genua &c. quamvis non negarim alias etiam corporis partes huic affectui, itidem eſſe ſubjectas, uti puellam in utroq; carpo, utroque tarſo, & circa vertebras lumbares ſpina ventoſa laborantem cernere licuit: Locus itaque affectus ſemper ſunt articuli, nunquam autem internodia primario, quaſi aliquando corrumpantur; id fit per ſympathiam: *Spina ventoſa* interne primo, poſtea externe oſſa infeſtat, ut plurimum circa articulos, quia ibi oſſa ſunt magis poroſa, adeo ut *aciditas* ibi ſtagnans cartilagines quaſi menſtruum aliquod diſſolvere & oſſa perforare queat, quod itidem ob tenellam oſſium, & quaſi cartilagineam adhucdum diſpoſitionem frequentius in prima ætate accidit: *Signa.* Oſſa carie infeſtantur ſalvo perioſtio, quod poſtmodum cum muſculoſa carne diſcerpitur ac quaſi perterebratur, hinc tumor apparet cum dolore intenſo, livor quidam adeſt, circa ora ulceris rubedo ac quaſi inflammatio quædam, ulcus poſtea fiſtuloſum adeſt, pauca ſanie repletum, potius ichore acerrimo, quandoque cum, quandoque ſine febri. *Cauſa*, Marchetti pituitam accuſat, *Scultetus* occultam qualitatem: *Acidum & Auſterum* immediata hujus mali cauſa eſt, quod omnes probant effectus, itemque ætas &c. Lac, chylus, ſanguis, ſuccus nervoſus materia ſunt peccans; infantes *lac* venerea lue infectum ſugentes facile in hunc incidunt tumorem, partim quod multis jam ſcateant humoribus acidis quod ex ſcabie, puſtulis &c. patet; partim quod ipſum lac faciliime aceſcat, ſicque effervescentiam pariat, quippe lac in chylum, poſt ſanguinem converſum effervefcentiam propter *aciditatem* cum te perto *alkali*, in ſanguine excitans humorē ſeparat *acriorem* qui ad articulos ipſamq; oſſiū medullam cū ſanguine defertur, ubi ſtagnans acidiſſimus fit ipſam medullā corrumpens, poſtea roſione oſſa penetrans nexu ac ſitu ſolvit eademque protrudit, muſculos iadem ac cutem perforat & exulcerat, carnem tandem ubi *aciditas* prævalet exedit, ut gangrenetur ac in ſphacelum definat: *Calloſa* induci *ulcera*, & quaſi fiſtuloſa, quatenus ibi latens *alkali* cum acriori *acido* coagulatur, unde calloſitas oboritur ſicut in lue venerea, in qua non leve dominatur *acidum*, notante *Sylvio*. *Lac* ab *acido* in acriores ſeroſitates præcipitari quid manifeſtius? *Chylum, ſanguinem, ſuccumque nervoſum* ab illo itidem infici poſſe quis negat? &c. Dubium hic oritur, oſſa ab interiori parte primo carie infeſtari ac corradi, imo ipſam medullam oſſibus adhuc integris corroſis jam degeneratam ac corruptam deprehendi, ut mihi ipſi in inveſtigandis cauſis; apertiſque oſſibus conſpicere licuit; An potius ſanguis, an vero ſuccus nervoſus immediatum ſit medullæ & oſſium nutrimentum, quod ab *acido* p. n. infectum, *Spinam vent.* inducat? At ſi ipſa oſſa, eorumque medullam perſpexeris, nullam quaſi cum ſanguine affinitatem habere deprehendes, adeo ut eadem ſanguine conſtare neget *Charleton*, multo minùs quod medulla ex eo reſultet ac nutriatur: plura tamen pro ſucco nutritio per nervos ad partes nutriendas delato pugnant argumenta, quod variis phenomenis oſtendit laudatus *Charleton* 1. ab atrophia partium paralyſi affectarum, 2. à glutine ex oſſium fracturis exſtillante, quod nec arteriæ nec venæ ſuppeditant: ſed quid in his moramur, ubi in ſupra obſervatis *ipſam medullam in oſſibus* ſpina ventoſa *extinctis omnimode corruptam ac putridam quaſi deprehendimus*? *Mercurialis* ſanguinem circa oſſa faciliime putreſcere quidem dicit, quo autem pacto non oſtendit; *Carteſius* putredinem illam fieri cenſet quando particulæ inter ſe motu fermentationis ſolvantur ſolutæ exſpirent, ita ut ſitus partium naturalis mutetur; Nonnulli ſerum acrius, vel potius *acidum*, per perioſtium percolari, ibique oſſa rodendo ſalvo perioſtio, infeſtare credunt quod in ſpina ventoſa non accidit, ſi quidem oſſa ab interiori parte, in qua medulla recondita eſt, primo corroduntur: Vera ergo hæc cauſa ſtatuatur, ratione corroſionis, doloris, cariei, &c. *acidum fixum corroſivum*; ratione tumoris & inflationis: *alkali media conſiſtentia* medullam tali modo afficiens & corroſivam reddens, ut ipſa etiam oſſa perforet.

Difficulter rarior hic affectus initio dignoſcitur, quod oſtendit *Severinus Pyrotechn.* lib. II. p. 1. cap. 100. Latet *ait*, interdum os vitiatum ſub carnoſo artuum ulcere, ſic ut imprudentes facile fallax, verum enim vero qui oculatior eſt multa ſubinde diſpicit, primum loci iratoram, ſub quo ſubeſt os, deinde colorem alienum, qui nullo vel etiam præſtanti medicamento permutatur; deinde quod longo tempore vix ſaneſcat; quod ſi illud accidit, brevi recurrit ulcus; adhæc quod ſanies perpetuo tenuis ac ichoroſa ſit, itemque copia effluat, præterea quod caro ſemper hebes ac mollis gliſcit, medicamine autem remoto, talis ruſus increſcit: Poſtremum eſt exploratus medio ſpecillo, qui mollitiem aut aſperitatem oſſis docet: Hactenus *Severinus*, ubi autem perioſtium adhuc integrum oſſe ſubtus corroſo deprehenſum fuerit, ſpecillum fallit, niſi externa ulceris & tumoris facies nobis jam cognita ſit & familiaris: circa articulos ut plurimum obſervare licet ſpinæ inſtar dolorem pungitivum, tumorem laxum, mollem, qui apertus ichorem, aliquando ſanie permixtum effundit; adeo ut facile colligere liceat difficilis eſſe curæ hunc affectum ob profundam cariem, copiam ichoris, loci affecti ſitum & naturam, cauſam inveteratam & pertinacem.

Quapropter præter manum Chirurgicam & Medicus requiritur labor, ut vitioſa ac peccans humorum *aciditas* corrigatur, evacuetur, alterantibus, purgantibus; primum ſibi vendicant locum ſalia volatilia, acidum præcipitando, quo lixivioſa referri debent, non neglectis decoctis lignorum guajaci &c. acidum temperantibus perque poros educentibus, additis diureticis; Salivationem multum valere credo, corrigendo humores *acres, acidos*, eoſque per os vacuando: Specialiorem autem Tumor requirit vacuationem, etiam ferrum, Quamprimum ergo patiens de dolore intenſiori ac pungitivo circa articulos conqueratur, e veſtigio, nulla etiam apparente tumore, ſectio loci affecti erit tentanda, os carie infectum quærendum, abradendum: ſin vetat profunditas loci, vulnus vel ulcus, quovis modo dilatandum; ſin nullum patet orificium, ferro id caute parandum, oſſisq; carioſi ratio habenda, candenti ferro inurendo, vel inſtrumentis abraſoriis radendo, etiam os corroſum eximendo; Quod ſi contingat totum intermedium manus vel pedis corruptum eſſe, trepanum ſubtilius commendat *Marchetti*, quo media oſſiculi pars perforata forficulis huic in uſum affabre paratis internodii latera ſecanda, ſicque ſenſim vel ſella extrahenda; quo in caſu tendines utrobique vitandi, ne malum pejus ſequatur; Ulcus poſt mundificandum ac cicatrice obducendum & conſolidandum, *Scultetus* cum *Spigelio* malum incurabile exclamat, partis extirpationem ſuadens. *Joh. David Portzius Tractatu de Tumor. p. n. cap. 6.*

Observatio XI.

Tumor Femoris lethalis, ob vitium Pulmonis lobi è directo, purulenti, & Spleнis corrupti.

GEneroſus Dom. Jacobus d'Andrion, cohortis Helveticæ Dux, Filius Nobiliſſ. Domini d'Andrion Exconſulis Genevenſis, viri integerrimi, annos natus xxxviij. robuſtiſſimus & optimi temperamenti, quanquam negotium aliquando faceſſeret congeſta circa concava Jecoris bilis, ardore & gravitate in præcordio dextro ſe prodens ex intervallis, quam generoſi emetici ope excludere conſueverat, Anno 1679. in Queſnoy, Flandriæ urbe, menſe Novembri, vigenteque tempeſtate ob imbres aſſiduos humidiſſima, Ophtalmia vehementiſſima, viſumque omnino intercipiente correptus eſt, qua ſanguinis miſſionis, cucurbitularumque ſcapulis admotarum ope liberatus eſt, adeo ut non diu poſt ex ea ſtatione decedere, præſidiariumque locum alibi aſſignatum, Chauny ſcil. Picardiæ oppidum, conferre ſe incolumis valuerit; Paucis vero ab adventu diebus homoplatæ muſculos fluxio invadit, hinc metaphreni & lumbares, ac glutæos tandem iſchii regionem occupans Iſchiadicum dolorem invexit; Et quanquam plurima remedia administrata fuerint, tanto tamen impetu in muſculos femoris ſiniſtri, partis poſterioris decubuit, ut abſceſſus Inſignis inibi obortus ſit; cujus, ob manifeſtum puris concluſi fluctuationem, facta eſt apertio, unde ſtupenda illius copia effluxit, manifeſto ſed fugaci ſequuto levamine, mors enim paucis poſt horis irrepſit.

Aperto cadavere, lobus ſiniſter pulmonis, è directo affecti femoris, purulentus omnino & putris apparuit: Splen quoque friabilis & præ putredine diſſolvebatur: Actum die 10 Decembris 1679. Subſcripſerunt de *Caudaveine Beauconſin* D. Medici: *Tondul, Lietau, van der Lierde.* M. Chirurgi.

DImiſſo Medicorum, qui curam ſuſceperunt circa morbi cauſas ratiocinio, obſcuro & ab artis fundamentis alieno, veriſimile eſt *ευασπορμῶ* materiæ bilioſæ, ſeroſæ, heterogeneæ in loco conſueto, ſcil. hypochondrio dextro, facto, partem ejus tenuiorem maſſæ ſanguineæ ſe immiſcuiſſe; unde tenuior ejus pars in oculos, præ tempeſtatis iniquitate debiles impetum fecit; craſſior autem muſculos prædictorum locorum, pulmones & lienem invaſit; concurrente forte venæ ſectione intempeſtiva cacochymiam è primæ regione corporis in ſecundam & tertiam traducente: Corruptio enim viſcerum primigenia non fuit, laudatiſſimæ enim & nativæ & adſcititiæ, conſtitutionis fuit Vir Nobiliſſ. in victu temperantiſſimus, ſed ſecundaria à collectione, mora & putredine ejuſmodi illuviei; cujus portionem ſiniſter pulmonum lobus admiſit, reliquam lien & nominati muſculi.

Observatio XII.

Tumor in regione lumbari, ſubſtantiam polypoſam continens, ob vicinum renem affectum.

CAnis tumorem in regione lumbari geſtavit, qui nunc augebatur, nunc rurſus minuebatur, brevi tamen rurſus incrementa ſumens, ſacculo dorſo impoſito ſimilis videbatur: injuriæ externæ repullulanti tumori anſam dediſſe credebantur. Tumor apertus continuit ſubſtantiam polypoſam ſuberuentam, Ren dexter huic tumori vicinus atrophia conſumptus apparuit, in pelvi continuit ſubſtantiam grumoſam, coagulatam, & oſſiculum quoddam mollius; Pelvis prope nuda erat, parenchymate renis fere omni conſumpto. *Wepferus Tract. de cicuta aquat. pag.* 208.

APPENDIX.

Tumor à partu ſuperſtes, circa regionem umbilicalem, Excitatus à copia ſanguinis concreti in Tuba dextra reſenti & manibus educti.

EXperientia nos docet *Tubas uteri* inſignis dilatationis capaces eſſe, toto ſuo ambitu, cum ibi genitos fuiſſe infantes conſtet, Si quis objecerit, ſeminis maſculi copiam,

ad

ad generationem neceſſariam, eo pertinere poſſe, etſi introitus ad illas non admodum naturaliter pateat, nec diſtenſionis, ſi requiratur capaces ſint? Reſpondeo neque hanc rationem, neque quamvis aliam, experientiæ opponendam eſſe, hiſtoria enim ſequens clare evincit orificia, de quibus verba feci, non minus dilatationis capacia eſſe quam orificium internum.

Pridie calendas Maji anni 1676. Domina Langlois obſtetrix peritiſſima, advocari me curavit, quo mulieri cuidam parturienti opem ferrem: Deprehendi caput infantis in cervicem uteri multum provectum: at cum partus dolores jam ab horis xxiv. deſiiſſent morſque imminentem extrahendi neceſſitatem nobis indicarent, id ſine mora feliciterque peractum, ſecundinæque more ſolito eductæ; Interim etſi nihil ulterius excludendum ſeſe offerret, illa tamen quoſdam dolores iterum perpeſſa eſt, Ventrem autem contrectando circa regionem umbilicalem, paululum ad hepar accedendo, deprehendere licuit corpus quoddam rotundum, mobile, durum, infantis caput referens: id quod & ab obſtetrice me indicante adnotatum; At vero quia ex inde colligere licuit hanc mulierem non omnino onere levatam eſſe, intruſa iterum in uterum manu, perluſtrataque ſedulo ejuſdem cavitate & univerſa, Tubæ orificium reperi parte dextra quodammodo hians, proinde inſerendi digitum indicem occaſio data eſt, demum proximum, ac tandem integram manum, unde pluſquam libras duas coagulati ſanguinis eduxi quodammodo indurati: Cum autem nulla alia materia illum infarciret, rotunditas illa de qua mox, poſtmodum in tantum obvia fuit, quantum partis dilatatio & intumeſcentia concesserunt. *Nicolaus de Blegny Zodiaci med. Gall. anni 1. pag. 13.*

Observatio XIII.

Carnea excreſcentia à mulieris inguine pendens, ponderis xxv. librarum, à viſcerum naturalium vitio orta.

IN hoſpitali Piſaurenſi mulier anno xlv. carnoſam quandam excreſcentiam, ab inguinibus naſcentem, pondere fere xxv. librarum patiebatur, quæ non minus illi inter crura pendebat ac ramex inteſtinalis qui viris ſæpe evenire ſolet, & ſacci inſtar inter crura pendet: Hæc cum à me viſa eſſet, paucis interjectis diebus diem ſuum obiit.

Eam diſſecuimus, & prominentem carnoſitatem per medium ſcidimus, in qua nec inteſtina aſſervabantur, ut nonnulli putabant; nec intus uterus continebatur, ut alii credebant; ſed nec in ea aquoſitas aliqua erat, ſed tota ipſa pendula caro erat, alba, pituitoſa, uteris carnem præſeferens: nam vulvæ os, in parte hujus penduli alta continebatur: Cæterum hæc deformi carnoſitate inciſa ad membrorum naturalium contemplationem nos divertimus, Hujus Jecur ita magnum & craſſum videbatur ut ſex æquaret libras: Lien craſſitie, lentore, & magnitudine non recte valere indicabat; Unde membra hæc naturalia cum infecta eſſent, & male haberent viæ ſanguinis pituitoſum excrementum gignebant, quod ad locum illum declivem: tranſmiſſum deformem hanc carnoſitatem genuit: Intra annum autem pendula hæc admirandam magnitudinem accepit. *Amatus Luſit. cent. 5. curat. 88.*

Observatio XIV.

Genu Tumor ſerum continens & duo corpora carnoſa.

APerto Tumore genu in cadavere deprehendit D. *Tamponet* Chirurgus Regius ipſum à congeſto ſero ruſo ortum fuiſſe, ac duobus corporibus carneis, quorum alterum minimi digiti longitudine, aſelli piſcis figuram referebat: alterum media parte minus, gallinacei, in quo caput, roſtrum, collum, cauda, omnes tandem partes exteriores diſtincte conſpicuæ erant. *Nicol. de Blegny Zodiaci Medic. Gallin. anni 1. pag. 77.*

Observatio XV.

Aneuriſma Aortæ diſruptum.

ADmodum reverendus Pater Franciſcus Bertotus, Metaphyſices in Gymnaſio Patavino publicus Profeſſor, ætate quinquaginta ſex annorum, decem, aut 12. annos pulſationem

præternaturalem in ſiniſtra thoracis parte, ubi cordis præcipuè pulſus micat, paſſus eſt; quæ ab anatomes ignaris cordis palpitatio cenſebatur. Ego vero accitus, conjeci ipſum laborare aneuriſmate, ex quo poſtmodum, multis in caſſum tentatis remediis, noctu ſuffocatus obiit. Diſſecto cadavere, cavitatem thoracis dexteram ſanguine refertam obſervavi, cui copia ſeri ſuperfuſa erat, pulmonis dextri ſubſtantia conſumpta, & ſola ejuſdem ſuperſtite membrana, inſtar ſacculi, quâ diſſecta patuit membrana interna arteriæ magnæ, prius quidem laxata, poſtmodum vero, cum dilatationi nullus eſſet locus, diſrupta. Aneuriſma itaque fuit in arteria magna extra cor duos ſolummodo digitos transverſos; quò loco ſanguis à ſiniſtro ventriculo effluxus, valido impulſu, prius internam diſrupit membranam, externa dilatata, qui, cùm nullum aliud pateret ſpatium, intra pulmonem dextrum ſibi viam fecerat, ubi calore, motu, & compreſſione, ſubſtantiam ejuſdem conſumpſerat. *Petrus de Marchett. Obſerv.* 48.

APPENDIX.

De Aneuriſmatis Naturâ, Cauſis, &c.

A*Neuriſma* vulgo definitur tumor præternaturalis digitis illum comprimentibus facilè cedens, illiſque ablatis ſtatim rediens cum forti pulſu.

Pars affecta ſunt arteriæ ubicunque demum in corpore exiſtant. Sic in naſo poſt variolas aneuriſma paſſa eſt Virgo, quod teſtantur Acta Haſfnienſia; in collo familiare eſt, ad medium prope ſternum ſe extendens vidit Fabricius Hildanus; ſuper meninges cerebri Henricus à Moinichen; ſub ſiniſtra homoplata Antonius Saporta; in genu, brachiis, manibus, aliiſque corporis extremitatibus perſæpe occurrunt; imo ipſius quoque aortæ aneuriſma inter multa alia anatomica rara Romæ in Muſæo Gulielmi Rivæ, cum corde cui adhærebat in certo quopiam liquore conſervatum admiratus eſt Joach. Georg. Elſnerus de quo in Miſcell. Curioſ. Anno 1670. obſerv. 18.

Cauſa ut plurimùm eſt *externa*, quandoque etiam *interna*; *cauſa externa*, eſt vel contuſio & laceratio, vel exciſio atque punctio arteriæ, vel ejuſdem diſtenſio violenta, qua variæ ipſam conſtituentes fibræ ita laxantur ut ſanguini pulſanti cedant. *Cauſa interna*, vel ſanguis vehementiùs ſaliens, parietibuſque ipſum continentibus durius impingens quàm ferat earundem portionis cujuſpiam, ubicumque demum in corpore locatæ, tenuior à nativitate textura; vel humor acris ſanguini commiſtus, interiores arteriæ tunicas erodens. Ut autem bene dignoſcatur quid ſit aneuriſma, & quomodo gigni queat, notandum eſt arteriam illius veram ſedem triplici lamellarum appoſitione conſtare, quarum prima ſit reticularis, è nervulis, vaſis ſanguineis, membranoſis expanſionibus, glanduliſque eorum finibus interſertis compaginata, ſecunda muſculoſa è fibris in circulum tortis atque villoſis fibrulis inter ſeſe devinctis conſtructa, tertia ſeu interior merè membranacea ex planis expanſionibus conflata. Quis enim ſic non videt arteria vel vulnerata, vel exeſa, tunicam ipſius exteriorem utpote mollem vaſiſque pluribus conflatam faciillime coaleſcere, eademque facilitate poſtea extendi, dum media muſculoſa, interiorque membranacea, tum quia ſicciores atque ſanguine aliiſque ſuccis minus irrigatæ, tum quia impetum ſanguinis primæ ſuſtinent, apertæ manent, viamque liberam ſanguini pulſanti faciunt qua ad exteriorem in magnam & quandoque monſtroſam molem diſtendendam progrediatur. Contra hanc ſententiam docet Regius in ſua Praxi Medica lib. 4. Medic. 11 unicæ hiſtoriæ ſibi à Jacobo de Baek enarratę innixus, aneuriſma effuſione ſanguinis extra arterias, generari, nugarique ſeu potius delirare omnes qui putant aneuriſma fieri, à fibrarum ipſius mediæ tunicæ muſcularis læſione, atque exterioris extenſione. Verùm hac in parte acriter & ſolide ipſi adverſatur Diemerbroëckius dum ſic habet Anat lib 6. cap. 1. Parum conſiderat clariſſ. Vir, admodum turpe, maximeque indecorum eſſe viro docto, ſententiam ſuam calumniis potius, quàm rationibus defendere, ejuſdemque adverſarios probroſis dictis libentius proſcindere, quàm melioribus argumentis refutare. Præterea non animadvertit, quod ſanguis in aneuriſmate contentus, non corrumpatur, nec unquam apoſtemata faciat, cum alioqui ſanguis copioſus extra vaſa inter partes effuſus ſemper corrumpatur, & inflammationes ac apoſtemata generet, ſecundum Hippocr. Sect. 6. Aphor. 20. Item, quod ſanguis extravaſatus non poſſit ſibi membranas circumjectas generare, ſed quamprimum putreſcat. Denique quod in tali humore ab extravaſato ſanguine producto non ſentiatur pulſatio aliqua inſignis (fortè ad locum læſæ arteriæ exigua aliqua percipi videbitur) qualis in aneuriſmate continue procedit. Scribit quidem Regius medicat. ſuprà citata (hanc ex caſu à Backio ipſi narrato effinxiſſe videtur, ſicut eodem libro pleraſque alias ex Horſtio, Valleriola, aliiſque exſcripſit, eaſque, paucis mutatis, tanquam ſuas divendit, ut ſententiam ſuam hoc quaſi exemplo confirmaret: verum ſi de eodem Backii ægro illud dictum velit, tunc hiſtoriam male proponit) in iſto vulnere ſui ægri ad cicatricem penè deducto, circa locum affectum apparuiſſe tumorem valde pulſantem, & quotidie magis magiſque increſcentem: ſed hoc tamen de dicto Backii ægro (quem illic tanquam ſuum deſcribere videtur) minime verum eſt.

Nam

Nam neque vulnus ante meum adventum, ad cicatricem pene deductum eſt, neque pulſatio in brachiu ab extravaſato ſanguine tumido percepta fuit: quod teſtor oculatus teſtis. Nam ego ipſemet tunc temporis Roterodami ſubſiſtens, ad illum ægrum à Backio ipſi narratum primus vocatus fui, cúmque læſam arteriam profundo loco ſitam eſſe, totumque brachium ab infuſo inter muſculos ſanguine admodum intumeſcere, nec ſanguinis ex arteria effluxum ullo modo ſiſti poſſe, atque hinc ægrum brevi moriturum animadverterem, niſi cito remedio occurreretur, conſilium dedi de brachio ad locum vulneratum abſcindendo, ſeu extirpando, ut tali modo læſa arteria videri, ac vel ligatura, vel cauteriis actualibus conſtringi, ſicque æger in vita ſervari poſſet. Tunc mox ſecundus fuit advocatus Medicus Jacob de Back, qui ſuaſit antequam ad extirpationem deveniretur, prius aliud experiri, ſcilicet brachium ſuperius fortiſſimè ligare, ſicque omnia vaſa ſimul conſtringere, atque tum raptim diſciſſis muſculis, læſam arteriam quærere, & inventam filo cerato ligare. Mox dictum factum, nam periculum erat in mora. Inciſione facta, ſanguis valde copioſus inter muſculos effuſus, mox effluxit: ſed nulla ibi pellicula ſanguinem continens obſervata, nec de tali pellicula obſervanda cogitatum fuit, imo nec ſanguis tanto tempore inter muſculos ſubſtiterat, quo talis pellicula generari potuiſſet, (ſi modo generari aliquando queat) nam ſecundo die ab inflicto vulnere hæc acta ſunt. inventa & ligata læſa arteria, ſolutaque mox injecta ſuperiori brachio ligatura, aliiſque topicis convenientibus adhibitis, æger noſter præter expectationem ſervatus, & brachium bene perſanatum eſt. Interim ex ipſo caſu, vel cæcus videat, iſtam ſanguinis inter muſculos effuſionem non fuiſſe aneuriſma, etſi Backius hoc ita malè putaverit, & de circumjecta pellicula magnum ſibi ſomnium finxerit. Certe miror quod Regius tam facile ſibi aliquid perſuaderi ſinat in re quam ipſemet nunquam vidit, (nam hæc ſua ſententia ſatis oſtendit ſe verum aneuriſma nunquam vidiſſe, vel noviſſe) & ex eo in ex novum, & tam firmum doctrinæ Medicæ fundamentum conſtituat, ut alios, contrarium ſeu aliam opiniònem bono jure ſuſtinentes, negari, imò delirare exiſtimet, & dicat, cum potius delirii ſuſpicionem ægrè effugere poſſint tales φίλαυτοι, qui ſuà tantum inventa & excogitata tanto cum ſtupore admirantur, ut aliena quælibet, etſi ſuis multo meliora, cum vilipendio quodam deſpiciant, atque rejiciant, & ex aliorum falſo relatu mox regulam medicam conſtituere, quàm vere ſentientibus aſſentiri malint. Hæc ille. Interim tamen non ſolus in ea eſt ſententia Regius, quod ſcilicet ſanguis ex dirupta vel inciſa arteria inter muſculos effuſus aneuriſma faciat; jam enim Antonius Saporta libro de tumoribus, inter aneuriſmata recenſet tumorem inter muſculos intercoſtales ſitum, è quo diſſecto ſanguis copioſus ſed olidus proſiliit, qui mora putreſcens illius loci vertebram & coſtam ita labefactavit, ut carioſa ſibi viſa ſit. Sic etiam Paul. Barbette in praxi medic. aſſerit ſe in aneuriſmate (quod ægrum occiderat (vidiſſe copioſum ſanguinem, tam ſeroſum quam grumoſum; tunicas arteriæ utraſque eroſas, & claviculam ſiniſtram maxima ex parte carie exeſam. Imo Henricus à Moinichen de aneuriſmate meningum cerebri ſuppurato verba facit in Act. Haffn. Anno 1671. 1672. obſerv. 78. Verum hoc nihil pro ſententia Regii defendenda facit, nam in hiſtoriis à Saporta & Barbetto allatis, quis non videt arteriæ tunicam exteriorem tantum per plurium annorum pulſationem fuiſſe diſtentam, ut tandem abrumperetur, ſanguinemque inter muſculos effundi permitteret, ubi putreſcens cariem oſſium vicinorum continuo faceret, tunc vero aneuriſmatis nomine propriè & vere amplius non venit, ſed potius abſceſſus ex aneuriſmate In ultima vero ex Henrico à Moinichen recenſita, quandoquidem Vir clariſſ. poſt mortem non vidit communicationem immediatam tumoris cum arterijs cerebri meningum, quis non facile credat hic non fuiſſe aneuriſma, ſed potius alium quemcunq; demum tumorem meningibus cerebri inſidentem per earumque pulſationes pulſantem. Simile quid mihi videre contigit ab aliquot annis in puella annos decem nata, quę tumore à clavicula dextra ad medium prope ſternum deſcendente, cutis colore quàm minime interim imminuto, afflicta, me in auxilium vocavit, tumori admota ſæpius manu tantam ſemper in eo pulſationem offendi, ut minime dubius pronunciaverim cum alio etiam Medico Celeberrimo, illic ſubeſſe aneuriſma, cui vel attingere ſacrum erat, ne ſic ſcilicet diſruptio lethalis maturaretur, interim tamen poſt aliquot dies tumor ille pulſatorius per ſe apertus eſt, ingentemque copiam puris laudabilis effudit, juvenculaque poſt deterſum & cicatriſatum ulcus bene convaluit, & adhuc dum ſana vivit; mirari merito ſubiit quo demum pacto hic tumor tam impetuosè pulſaret, ſed re accuratius penſitata vidimus illum in muſculis intercoſtalibus, & ſuper pleura enatum, ſaccum grandiorem efformaſſe, qui ipſius cordis corpori inniteretur, ejuſdem vibrationes, quaſi ſibi proprias nobis exhibiturus: Ea propter cor quaſi in continua erat ſuffocatione, quod nos impeditæ ex parte circulationi per grandius illud aneuriſma tribuebamus,

Signa aneuriſmatis *diagnoſtica* ſunt, tumor nunc magnus, nunc exiguus, cum pulſu, colore à nativa cutis conſtitutione non diverſo Mollis eſt tumor, & digitorū impreſſioni ſic cedens, ut ſi is fortè ſit exiguus, penitus diſpareat, ſed mox ſublatis digitis pari regrediatur celeritate Quędam aneuriſmata, ut adnotat Vigierius, non modo cum comprimuntur, ſed etiam ex ſe ſibilum

edunt, admota prope aure, ſenſibilem, ſed hic in majoribus aneuriſmatis, ſeu iis qui majoribus inſident arteriis non ſubauditur. Inveteratum aneuriſma minus pulſat, minuſque tactui cedit.

Ingentia in axillis, inguinibus, collo, aliiſque inſignioribus vaſis inſidentia, curationem aliam non admittunt quam palliativam; itaque huc monendi veniant tyrones, aneuriſmata temerè, niſi fortè exigua, & in parte ignobili, non aperiant; imo caveant ne cum imperitis habeant illa pro abſceſſibus ſuppuratis, aperto enim tumore jugularetur æger. Lethalia in genere creduntur in iis qui à morbo gallico curari volunt.

Curatio eſt vel pro impediendo aneuriſmate poſt punctam arteriam; vel pro eo incipiente reprimendo; vel pro eodem jam aucto in arteriis minoribus, vel medicamentis, vel operatione, ſanando. Arteriâ punctâ, ſtatim ſecetur vena in latere oppoſito, partique affectæ apponantur medicamenta ſtyptica, qualis eſt ſuccus plantaginis ſale communi impregnatus & inſpiſſatus, item liquor ex eo quod in ſublimatione primi entis veneris ex colchotare reſtitat, elicitus; item aquæ ſtypticæ Weberi, Charas, & l'Emery, hiſce ſtrictiùs ſuperligata lamina plumbea, vel quod tutius eſt ſæpe renovatis medicamentis ſtypticis, preſſius interea continuo & indeſinenter impoſitis affecto per quatuor aut quinque dies (imo plures, ſi neceſſum fuerit) plurium hominũ, per vices hocce in negotio inſervientium digitis, quibus ſcilicet non tantum arteria exciſa conſtringatur, ſed etiam ita firmetur, ut præſidiosum beneficio pulſanti ſanguini non cedens, per omnes ſuas tunicas coaleſcat, ſicque aneuriſma minimè enaſcatur. Advertendum autem, ſi deficiant homines hacce in cura adhibendi, dum eadem vi ligaturæ peragitur, illam ſæpius eſſe immutandam, ne ſcilicet conſtrictione fortiori ſine ulla prorſus intermiſſione continuata, gangræna oriatur. Curioſum eſt quod obſervat Horſtius & ex eo Hœferus, laudanum opiatum arteriæ punctæ applicatum hæmorrhagiam momento ſiſtere. Aliis expertum eſt hoc cataplaſma. ♃. pulver. ſumach, hypociſtid. acaciæ, ſang. drac. aloës, thuris ana ʒ j. Ex his cum album. ovi ſubactis fiat cataplaſma, ſeu ceratum addita loco ceræ, emplaſtri contra rupturas paxillula, applicandum autem eſt ſtatim in principio, ita ut tangat arteriam vulneratam, quæ ſic conſolidetur, ubi vero grumus ſanguinis eſt collectus, immediatum remedii cum arteriæ vulnere contactum impediens, fruſtrà admovetur. De Galeni medicamento ex thure, aloë, pilis leporinis & albumine ovi, tanquam omnibus noto, hic nihil addimus. Lamina plumbea, vel ſola applicata, vel ſucco plantaginis illita cum arctiori ligatura, aneuriſma non tantum ex vulnerata arteria arcet, ſed etiam illi efformato palliativè quàm commode medetur. Incipiente aneuriſmate illi mox enarratis medicamentis occurrendum, quibus alii addunt emplaſtrum è ſcoria ferri Montagnanæ, de quo vide in ſequent. item ſpernioliam Crollii &c. Hartmannus tale ſibi probatum habet. ♃ Ciner. ficuum ℥ß. ceræ ℥j. terebinth. ʒij. M F. emplaſtrum extendatur & applicetur ſæpius; aliquando balſamus ſulphuris adjiciendus eſt, nonnunquam terra vitrioli purificata addenda.

Efformato aneuriſmate, vel incipiente, remediis deſcriptis non cedente, ſi in arteriis majoribus, collo, inguinibus &c. fuerit, non alia cura quàm palliativa, per adſtringentia enarrata, & ligaturas mediocres, erit tentanda. Si vero in extremis, minoribus arteriis, locoque operationi apto ſitis reperiatur, tentari poterit Hildani cura in ſequentibus exhibenda; item illa quam Etsmullerus Pariſiis ut ipſe narrat vidit peractam in aneuriſmate dimidium ovum æquante. Adſtantes ſcilicet ſuperiorem aneuriſmati arteriæ partem digitis ita comprimunt, ut poſt aperturam infra in ipſo aneuriſmate inſtituendam nihil amplius ſanguinis effluat quàm quod ipſum continet aneuriſma, quo evacuato quàm accuratiſſimè, foramini arteriæ globulum magnitudine piſi ex vitriolo cyprio ad albedinem calcinato bombace probè involuto adponunt, hinc inſpergunt vulneri aperto pulverem ex thure & colophonia, reliquam cavitatem replent plumaceolis digeſtivo ordinario illitis, poſteaque vulnus ligant & faſciant, quotidie removent plumaceolos ſuperficiales, ut in tumoris labiis enatum pus evacuetur, ipſum verò globulum & immediate ſuperinjectos pulmaceolos, nequidem tangunt, ſed ſponte cadere ſinunt. Unde fit ut ſolutum ſenſim vitriolum arteriæ apertæ labia nonnihil rodat, ſimulque blandè ita adſtringat, ut prædicta labia novo quaſi vulnere ſauciata, per proximum nutrimentum denuò conglutinentur. Si verò exciderit globulus nondum ſufficienter conglutinata arteria, novum imponunt, idemque donec ſcopum attigerint repetunt.

Cura autem, ſeu operatio in aneuriſmate ut dictum ſito, ſed per medicamenta minimè ſanabili, peragenda, hæc eſt. Incidatur cutis loco aneuriſmati ſuperiori atq; inferiori, arteriaq; cui inſidet inventa, & nudata utrobiq; colligetur, aneuriſmaq; poſtea apertum continuò evacuetur & vulnus modo ordinario pertractetus. Alii arteriæ tantùm partem aneuriſmati ſuperiorem colligant; aliiq; rurſus nulla præmiſſa inciſione acum filo cerato forti & duplicato indutam per brachij muſculos è regione medij humori profundius trajiciunt ut omnia vaſa facile complectantur, ſuperimpoſitiſque, pulvillis largioribus atque craſſioribus inter fili extrema, ſuper iis

quie-

quiſquid demum filum complectitur, arctè colligant, ea ratione ligatura nec æquè dolorifica eſt, ac ſi nuda adhiberetur, nec partes colligandas præcidere valet. Poſtea per longum aperitur tumor in cubiti flexura ſitus, tam pro ipſo evacuando quàm pro arteria adinvenienda, quæ, circumjectâ priùs ligatura, exſcinditur, ſuperiorque in medio humore primùm inſtituta ſolvitur. Alij tandem ut Vigierius in ſequentibus adnotat, aneuriſma ex arteriæ laceratione efformatum filis decuſſatim adactis per propriam baſim conſtringunt.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER QVARTVS

SECTIO III.

De Vulneribus, Plagis.

Observatio I.

§. 1. EGo vidi in actu practico, anatomizando capita mortuorum à ſimili caſu, non rupto cranio, nec panniculo aliquo læſo: à ſanie enim deſcenſa per poros cranij ſupra panniculos cauſatur febris & rigor, & vomitus & ſingultus, & alienatio, & alia accidentia ſimilia prædictis, per compaſſionem membrorum inferiorum ad cerebrum, & cerebri ad panniculos, propter ſaniem eos corrumpentem, & putrefacientem, & tandem mors ſequitur. *Iac. Berengarius de Fractura cranij p. 2. cap. 5.*

INterdum contingit cerebrum moveri & agitari à caſo ab alto, vel contuſione, vel aliquo modo concuti, & aliquos nervos in eo rumpi, vel aliquas venolas, non rupta cute vel cranio; vel interdum cute & non cranio, Et ſecundum nervos ruptos accidunt membris, ad quæ vadunt tales nervi, varia accidentia: Et de iſta læſione nervorum mentionem facit Gal ad aphor 58. 7. Et ſignum læſionis hujus ab eo ponitur, *quod iſti efficiuntur ſine voce ſtatim.* Et hoc ſi ad manus tuas adveniat patiens qui loquelam ſubito amittat & qui percuſſus fuerit à re potente movere cerebrum, vel quod ceciderit ab alto, cum conditionibus quæ te perſuadeant ipſius cerebrum pati potuiſſe, etiam non rupta cute & non cranio, vel etiam fracto cranio, firma judicium tuum ſub hoc, quod cerebrum poſſit eſſe motum, viſis malis indiciis, nec ſolum de amiſſione vocis, ſed etiam poſſunt evenire omnia accidentia prænarrata, quamvis ſubito non eveniant, & ita non ſolum judicabis rupturam aliquorum nervorum prædictorum, ſed forte rupturam alicujus venulæ panniculis contentæ,: Sed non ita cito veniunt accidentia venæ ruptæ ſicut nervorum ruptorum, ſed veniunt eo tempore quo ſanguis incipit poſtea ſub oſſe putrefieri, tardius & citius ſecundum quantitatem ſanguinis. & etiam ſecundum locum: quia ſi inter cranium & duram matrem, tardius veniunt accidentia quam ſi inter duram & piam: & tardius inter piam & duram quam inter piam & cerebrum: Cauſas non refero quia per ſe notæ ſunt, Et iſta ſpecies læſionis eſt difficilis cognitionis, tamen poſſibilis maximè per expertos, conſiderata ægritudinis eſſentia & cauſa & accidentibus: ſed difficilior eſt cura, quia Medicus forte neſcit locum ſanguinis & ſaniei, & neceſſario deſiſtit à rationabili cura, & ſic moriuntur pauperes ægri: Tamen ſi datur curandi ratio, talis eſt, ſcil. quod totum caput medicinis debitis regatur: Adverte Lector, quod accidentia prænarrata in læſione panniculorum & cerebri, poſſunt fieri à ſanguine putrefacto ſub cranio ſecundum loca ad quæ vadit, & ſecundum quantitatem: ideo non mireris etiamſi non læſis panniculis nec cerebro, ſed ſolum à venis ruptis, vel forte nervis, accidant prædicta accidentia, quia etiam poſſunt accidere multa ex accidentibus prædictis non læſis panniculis nec cerebro, & maxime ſi contingat ſaniem aliquomodo deſcendere à ſuperioribus per rimulam oſſis, vel forte per porolitates oſſis reſudare ad intra cranium, maxime quando ſanies non habet à vulnere liberum exitum. Sint ergo Medici diligentes, & prudentes, & ſolliciti, quia periculum eſt in mora, & non dedignentur ſæpe viſitare ægros, quia per longam moram cum eis veniunt in cognitionem ægritudinis & conſequenter quoque curæ. *Idem.*

Propter ſaniem panniculos corrumpentem] Signa materiam defluxam ſupra panniculos, vel ibi genitam demonſtrantia ſunt hæc febris intenſa, tremor & deſtructio rationis, & alia accidentia in læſione panniculorum & cerebri, ſicut ait *Avicenna* cap. de Fractura cranii, *Et accidunt ante ſaniofitatem, aut poſt ipſam, ægritudines malæ ex febribus, & tremore, & deſtructione rationis & aliis*: Poſito enim quod apoſtema in capite non veniat ad ſaniem, adſunt & tremores & febres, & alia prænarrata accidentia, & ita à ſanie contenta ſub cranio poteſt fieri paralyſis, & ſpaſmus, & apoplexia, & aliæ ægritudines, ſicut etiam ait Princeps loco citato, *Et cum verificatur neceſſitas extendendi* (id eſt fricandi) *os, & extrahendi ipſum, tunc ſuſtinetur, & non expectetur*

complementum generationis ſanies (ſcil. in fractura vel ſub oſſe) *quoniam prius eſt cauſa malorum accidentium.* Verum eſt quod apoplexia non evenit niſi ex oppilatione coarctatoria à materia deſluente ad ventres cerebri, & hoc poteſt fieri ſi panniculi ſunt fracti , vel alio modo ſanies ſit in cerebro, puta ſi in pia matre ſit rupta vena quæ cauſet ſaniem apoplexiam cauſantem , Et ita etiam cauſabit diverſa accidentia ſecundum loca ad quæ tranſmittetur hæc ſanies & ſecundum quantitatem , & etiam qualitatem ſaniei efficientur majora & minora accidentia , & ſecundum quod talis ſanies habet exitum liberum , quia ſtante etiam tali materia , quæ non expurgatur , facit mala accidentia Ut ego vidi in N. qui habebat Fiſſuram capillarem in cranio , per quam deſcenderat aliqua materia , Et adhibita cura cum inſtrumentis , ut videretur an rimula penetraret interiorem ſuperficiem cranii , inventum eſt quod ſic cum raſpatoriis , & per fiſſuram dilatatam exibat modica & fere nulla ſaniei quantitas , & ceſſavit febris ſtatim acutiſſima , & inquietudines , & vigiliæ , & omnia mala accidentia , & hoc vidi etiam in quamplurimis aliis. *Berengarius cap.* 8.

§. 2. Filius Dom. Bernardi ab Ha zvelt decennis,ex alto cecidit,mox vomuit, ſanguinemque per nares & aures egeſſit : verum neque loquelam neque ſenſum aut motum amiſit : Quum autem nec vulnus nec contuſio extra appareret ſine febre, morbus neglectus eſt planè, capite alioqui *perpetuo dolente*: Poſt menſes quinque aut ſex,collum relaxatum eſt,adeo ut nullo modo caput erigere, aut rectum, niſi beneficio numellæ ex pelle & xylo ... extra cōtinere poſſet:Demum aſthmaticus evaſit & relaxatis ligamentis, decimæ undecimæ & duodecimæ vertebrarum metaphreni,Gibboſus factus eſt Coxam quoque dextram Imbecillius movebat:Sub claviculis, ex utroque ſterni parte, atheromata conſpiciebantur : Quum circiter biennium ita cruciatus fuiſſet,variis adhibitis præſidiis à D *Henrico Bottero*,collum in integrum,voxque & loquela ex parte reſtituta Deinde exortus tumor ad ſiniſtram aurem,inter jugulares venas & aſperam arteriam,qui ſenſim in maximum abſceſſum auctus,à me inciſus fuit.10. 20. & 30. diebus ultra libras ſex materiæ ejecit,extillavit ea quotidie copia ſatis magna. Hujus vacuationi, beneficio Dolor Capitis, omniaque ferè ſymptomata ex parte lenita ſunt,at vires in dies imminutæ Circa 28.martij novus incidit catarrhus, qui in pulmonem & ſtomachum Influens tuſſim,nauſeam & vomitum provocavit,ſiniſtrum latus reſolutum fuit.Nonnulli quoque paroxyſmi epileptici acciderunt,& *ulcus in collo penitus exſiccatum* eſt,ita ut 6.aprilis 1593.deceſſerit.

Cadavere inciſo viſcera ſic affecta comperimus.1 inciſa cute,in tumoribus ſub claviculis reperta eſt copia ſat magna puris, inſtar pultis,quæ coſtis & ſterno cariem induxerat : 2. Cyſtis fellis pergrandis, & inteſtinum duodenum ubique billioſo humore refertum. 3 Epar ſcirrhoſum & obſtructum : 4. Pulmo ubique pituitoſis & viſcidis humoribus oppletus. 5. Lapides quam plurimi ex gypſea materia concreti, & cyſti incluſi proxime cor: nimirum in ea parte, qua aorta ex corde prodit, & ramos ſuos verſus jugulum mittit; quorum unus magnitudinem nucis ſuperabat, reliqui parvi:adhærebant autem non tantum arteriæ aortę & ipſius ramis , qui jugulum petunt,verum etiam aſperæ arteriæ & ſiniſtro recurrenti nervo, Ex quibus facilè colligitur ratio vocis & loquelæ ex parte amiſſarum. 6. Capite aperto,lapidem ex ſimili materia concretum & membranæ incluſum, in parte poſteriore capitis ſub ſutura lambdoidea, inter duram & piam matrem invenimus , adeo adhærentem durę matri , ut nonniſi violenter avelli poſſet. 7. In tribus cerebri ventriculis, h. e. duobus anticis & medio , ultra duas libras aquæ limpidæ repetimus: 8. Ulcus in collo, tum ad aſperam arteriam, tum etiam ad os baſilare,& foramen quo ſpinalis medulla vertebras ingreditur, penetrabat: Ita ut materia ex ulcere manans, tum ex pectore, tum ex capite confluxiſſe intelligeretur : Verum ob anguſtias viarum *ſubtilior pars effluxerat*, craſſa autem in lapides concreta erat , quales prope cor viſebantur. *G. Fabritius Hild. cent.* 1. *Obſerv.* XI.

S*Ubtilior pars effluxerat*] Lympham fuiſſe indicat tum aquæ limpiditas, tum concretio ſequuta, Illam enim mora tandem varios conſiſtentię gradus acquirere alibi indicatum.

Morbus neglectus &c.] Commotio cerebri duplicem eventum habet,aliqui enim ab ea ad ſe redeunt, alij moriuntur Qui redeunt, iterũque loqui & moveri incipiunt,id quandoque abſque gravibus ſymptomatis conſequuntur, reſtituta facultate animali, ſpirituumque commeatu libertati priſtinæ reddito à meatibus apertis:Quandoque ad ſe redeunt ægri, loquelaque redit, conſequentibus tamen graviſſimis ſymptomatis,à diſruptione vaſorum, ſanguinis circa cerebrum & in ejus ſubſtantiam effuſione,ad quæ febris acuta, delirium &c. ſubſequuntur : vel repleto cerebro,ſopor gravis,ſtupor,paralyſis:Imò læſa cerebri facultate naturali, concoctrice & retentrice, materia ejicitur,ad nervos detruditur, ſequuntur & alia ſymptomata, ut colli relaxatio,tumores periculoſi in capite, cœcitas,obſtructis nervis opticis &c. Si mors ſuccedat, id fit ob inflammationem ſubſequentem , putredinem,ſphacelum cerebri;aut hujus portionem abruptam, nervum vel membranam avulſam,vas inſigne diruptum. &c.

Collum relaxatum eſt &c.] A paralytica nervorum utriuſque lateris reſolutione : quæ ſi in alterutro tantum contingat,capitis accidit diſtorſio,ut in ſiniſtram vel dextram partem inclinet, de qua conſule *Arnoldum Bootium de affectibus omiſſis cap. v.*

Observatio II.

Percuſſio ſiniſtræ partis capitis lethalis ob utriuſque meningis phlegmonen, cranij Fiſſuram. 1. *Caſus lethalis ob* Rimam *calvariæ & ſanguinis effuſionem.* 2. *Ob longiſſimam Frontis* Rimam, *ad ſellam equinam productam &c.* 3. *Vulnus duplex lethale ob* Fiſſuram *inconſpicuam & venarum ruptionem.* 4. *Ob* Rimam *patentem & cæcam, cum depreſſione, læſione cerebri & meningum.* 5. *Ob* Fiſſuram *in oſſe Temporum latentem.* 6. *Ob* Fiſſuram Bregmatis *ad dextrum Temporum os productam, & læſionem venarum Iugularium.* 7. *Fiſſura oſſis petroſi, cute integra, unde dura mater ſanguine & pure ſuffuſa.* 8.

§. 1. Miles quidam in tempore dextro, ſupra muſculum temporalem, cæſim vulneratus fuit Menſe ſept. 1634. Primis ſeptem diebus nihil obſervabatur quod periculum aliquod minaretur, poſtmodum vino ſe obruens, Venere abutens, & ad excandeſcentiam; propter authorem vulneris præſentem, commotus febrire incepit, venæ ſectio omittebatur: minus curatè vulnus deligabatur, & ob ſupinam tonſoris negligentiam minus ab aëre frigido cuſtodiebatur: ſupervenerunt vomitus bilioſus & convulſiones, paulo poſt ceu apoplecticus mortuus eſt.

Vulnere ad cranium denudato, ac ablata cuti, muſculus temporalis integer inventus, fuit & pus laudabile & bene coctum occurrit: Cranium vero ubi aëri patuit, denigratum & carioſum reperiebatur cum fiſſura Remota cranij olla, dura meninx inflammata & ſtupendæ craſſitiei fuerat, trans illam multum Ichoris cruenti cum portione puris ſtagnavit: Tenuis meninx itidem inflammata & pure conſperſa inventa fuit, ac ſub illa ichor fluctuabat. *Ex Ephemeridibus Exc. D. Ioh Burgouveri Poliatri Schaffuſiani.*

S*Upervenerunt vomitus, convulſiones &c.*] Dum tumores tum intra partium vulneratarum porulos ſtagnantes, tum extravalati mitiores erant, neque vomitus neque convulſiones ante diem ſeptimum afflixerunt; Poſtquam vero tum ob febrem vinique abuſum acriores evaſerunt, tum ob animi motum impenſius agitati fuerunt, primum vellicatis nervis vagi paris vomitum cierunt, deinde aucta illorum malignitate, ipſo nervorum principio irritato, convulſiones univerſales concitarunt.

Ceu apoplecticus mortuus eſt. Ceu apoplecticum mortuum ſcribit vir Doctiſſimus, quamvis enim ante ſupremam horam omnes actiones animales abolitæ fuerint, noluit tamen hunc ſymptomatum concurſum lethum afferentem Apoplexiam ſimpliciter dicere, cum febris ſanguinem ſpiritibus orbans, vomitus illorum inſtaurationem prohibentes, & convulſiones reſiduum diſſipantes quoque ad mortem accelerandam ſymbolum contulerunt: Quicquid vero apoplectici militi iſti obvenit, ichori & puri intra meninges cumulatis, cerebrum premenıibus & reliquias ſpirituum animalium quaſi ſuffocantibus attribuendum exiſtimo: nam ob duram meningem ſtupende craſſam ichori exitus vulneris labijs coarctatis, penitus intercludebatur: unde etiam ſub cute inciſa pus laudabile inventum fuit, quod ab ichore, ſi via patuiſſet, dilutus evaſiſſet: Ejus excluſionem proculdubio Vir peritiſſimus adjuviſſet, niſi re demum conclamata acceſſitus fuiſſet; *I. Iacobus Wepferus Diſſertat. de Apopl. p.* 339.

§. 2 Juvenis temulentus ictus vehementer in Pectore concidit repente attonitus in terram: Cauſa fuit partim evidens calvariæ rima, partim ſanguis ubertim effuſus ſupra & infra cerebri membranas. *Vide lib. 2. tit. de Suffocatione.*

§ 3. Sexagenarius ebrius, delapſus ex altiori loco contraxit in calvaria ampliſſimum vulnus; mortui interiora capitis perſcrutantibus, obtulit ſe primum frequens humor replens ventriculos cerebri: mox longiſſima rima excurrens continuata ſerie per frontem, oculique foramen uſque ad ſellam equinam, prope oſſis cuneiformis medium, quo loci animadvertimus ingens oſſis cuneiformis fragmentum, ita ſejugatum à reliquo oſſe, ut manifeſte elevaretur ſupra quaſcunque partes circumpoſitas &c. *Vide hiſtoriam lib. 1. Tit. de ſoporoſis affectibus ex Tulpio.*

§ 4. Ianitor Caſtelli Bracæni venabulo ſupra tempus ſiniſtrum inflicto proſtratus, duobus capitis vulneribus cum contuſione, exigua valde cranij fractura (quæ nonniſi calva per ſerram ablata, & quidem atramento inſricto, pilli tenuitate apparuit) brachio tamen dextro reſolutus; nam in illa capitis parte, non in ſiniſtra, venæ diſruptæ multum cruoris intra cranium effuderant, ſine mente, ſenſu, voce, in tertium diem ſupervixit *H. Smetius miſcellan. l.* 10 *p.* 528.

§ 5. Studioſus quidam ab alio Lipſiæ vulneratur in Occipite, rima ſatis patente & (ut ex ſectione poſt patuit) etiam cæca, patente quidem illa ob plagam ſeu vulnus exorta, coeca autem forſan ob caſum, ceciderat enim; Cranium item erat depreſſum & fiſſum, ita ut oſſicula membranam pungerent: vocor cum alijs Chirurgis, eoſque eodem emplaſtro, tam ad fracturam cranij quàm ad vulnera brachij, & alia carnoſa uti cerno: Ego vero emplaſtra de Betonica, ut ad fracturā cranij utantur moneo, & deſcriptionē Patavinorū exhibeo: illi contra ſuis ſarcoticis pergere: ego itaque facto prognoſtico diſcedo: Die nono febris oboritur, quā paralyſis partis dextræ (vergebat autem vulnus ad latus ſiniſtrum) excepit, ſubſequente deſipientia & oblivione: Reſtituitur quodammodo pure ad inferiorem cerebri partem circa palatum delato (ut ex ſectione poſtea patuit) verum circa 28. diem omnia feriora: non enim tantum febris,

obli-

oblivio, paralyſis iterum dextræ partis, quæ & fortior, rurſus oboritur, ſed & ſubſtantia cerebri ſimul cum utraque matre rimam illam ſatis dehiſcentem egreditur: Tonſores hanc videntes carnem ſpongioſam (cum tamen gyri cerebri adverti poſſent, ut & ſubſtantia membranarum tactui pateret) put bant, & eam ex Theophraſto acribus aſpergũt: at die xl. vulneratus moritur.

Aperitur cranium, & inter ſecandum copioſiſſimum pus ex naribus rejicitur materia nimirũ illa per vulnus expurganda à d os ethmoides delata, unde etiã de gravedine ſupra nares cõqueſtus fuerat: Remoto cranio, ad oculum *quales fungos Tonſores iſti*, maximo ſui cum dedecore & vulnerati in commodo attoſiſſent, attendebam: Siniſtra pars cerebri multo laxior apparebat, duraque mater, qua erat egreſſa, itemque circa tertium ſuum ſinum, ubi torculare aſcendit, prorſus livida, Reus itaque ob malam Tonſorum curationem abſolvebatur. *Phil. Salmuth. cent. 1. Obſervat. 12.*

QUales Fungos Tonſores iſti] In capitis vulneribus excrementa quædam apparent & exeunt, quæ non Bubulones ſolùm, ſed & præſtantiſſimos Chirurgos, in errorem ſeduxerunt, ut ob ſimilitudinem pro ſubſtantia cerebri agnoverint, quod monet *Hipp.* 6. Epid. Affectus autem ille Fungus à ſimilitudine appellatur quia eſt caro mollis, levis, pallida & ſpongioſa, quæ quidem cito excreſcit, lento vero pede retrocedit: quibus notis à ſubſtantia cerebri diſtinguitur, quæ lentius aſſurgit, ſolidior eſt & ſuis gyris aliquando ſe prodit: Eorum generationem tradit *Fabricius Hild.* Cent. 1. Obſerv. 16. Quemadmodum *ait* in ſtipitibus arborum humores ſemiputridi per corticem exuberantes in fungos coaleſcunt, ſic fracta exemptaque portione aliqua cranii, ac dura matre læſa, ſtatim humores cerebri circa plagam affluunt, qui ſive oſſis (ut Al. Aphrodiſæus voluit ſive aëris frigiditate condenſari, inſtar fungi concreſcunt, atque interdum adeo intumeſcunt ut extra cranium emineant, Poſſunt & ex flatu procreari, ſi enim calor cerebri imbecillus factus in materiam, quæ circa vulnus collecta eſt, aliquid agere intendit, flatum procreat, qui quum per tenuem meningem expirare nequeat, eam in altum elevat: Obſervavi enim hactenus in his qui fungis affecti mihi occurrerunt, tenuem meningem ut plurimum integram, craſſam autem diſruptam fuiſſe, craſſa enim rupta, factaque digeſtione vulneris, natura ſtatim incipit carnem ſupra tenuem meningem generare, quæ loco tegumenti incumbit, ne ex aëris injuria nocumentum contrahat: Si namque humores copioſe, aut flatus circa plagam colliguntur, tenuem membranam ſimul cum adnata carne facile ad inſtar fungi in altum elevant: *Vide Langium Epiſt. Medic. 6.*

§ 6 Non alia re magis deludi tum Medicos tum Chirurgos quàm capitis vulneribus ita notum ut nullo ſigno egeat: inde exortum proverbium Capitis vulnera lenia ſæpe videri cum ſint periculoſiſſima Et quæ fatalia apparent omni ſubinde carere periculo: Confirmavit hoc mihi miſerabile pueri novennis fatum: is præceps in caput ceciderat, inde domum delatus maximis cœpit urgeri capitis doloribus, facies & caput totum paulatim intumeſcere: ipſe febre continua laborare, poſtea excœcari, ac tandem debilitatis paulatim nervis, omnibus torpere membris, ac poſtremo Apoplexia enecari.

Chirurgis interim nullam in oſſe fiſſuram animadvertentibus, ubi defuncti jam doloribus & vita caput aperio, curatius iterum contemplari quid intus latuerit mali: Detracta itaque cute ex capite ſtatim plurimum effluxit aquæ: Circa temporales arterias *hydatides repertæ quamplurimæ*, quarum pars, incraſſatis humoribus, atheromata, pars ſteatomata, & quædam etiam melicerides reſerebant, quod mihi circa venas in hepate cæteraſque corporis partes ſæpius contigiſſe viſum eſt, ſed circa arterias, præterquam in hoc puero, hactenus nunquam: Proſequens autem curioſius indagationem, in dextro oſſe temporum fiſſuram inveni exiguam: Diſſecto autem cranio nulla in meningibus ſeſe obtulit inflammatio, ſed aquæ tantillum in cerebro ſubſtantia plane flaccido: Nervi autem optici maxime labefacti debito craſſiorem induerant ſpiſſitudinem, & ita erant fragiles ut ad manuum contactum diſſolverentur. *Theod. Kerckringius Obſervat. Anatom. lxx.*

HYdatides repertæ plurimæ] Efformatæ à lympha è vaſis propriis expreſſa & veſiculis excepta, quales in plurimis corporis partibus obſervatæ: Rarum verò circa arterias temporum emerſiſſe, cum venas tantum vaſa lymphatica ambire animadverſum ſit. Humoris autem illius in atheromata, ſteatomata concretionem in abdomine hydropicæ mulieris obſervavit *Barbette* Prax. l. 3. c. 4.

§. 7. Hafniæ 1627. prope Oenopolium repertus eſt horis veſpertinis *Radkerus Fauſt*, ſive lapidis angularis alliſu, ſive ſuffocatione confuſo mortuus: Nullum externum vulnus, necullum repentinæ mortis indicium comparuit, niſi quod ſupra ſuturam coronalem levis excoriatio cutis fuerit: Igitur Prætoris Urbani juſſu cadaver inſpiciunt aperiuntque Urbis Chirurgi.

Diſciſſa cute piloſa invenerunt fiſſuram ingentem à ſuperna ſuturæ coronalis parte ad dextrum Temporum os & oculos protenſam: Inter cutem capitis calvariamque coploſius ſanguis ad dextrum quoque oculum confluxerat. Calvaria diſſecta, in dextro latere incumbebat cerebro coagulatus cruor, à regione oculorum ad aurem uſque diffuſus, quo abſterſo, in conſpectum venit Fractura oſſis Temporum, longitudine articuli unius cum dimidio, & duos digitos tranſverſos lata: Os Temporum in quatuor partes erat diviſum cerebroque impactum venas jugulares internas læſerat, unde ſanguis ille in cerebro ſtagnans, & coploſe per os naresque

eada-

cadaveris effuſus emanarat. Cur perieuloſa ſint Oſſis Temporum vulnera, videndi *Hipp.* lib. de vuln. cap. *Arantius* in comm. *Pavius* ib. alijque. *Bartholinus cent.* 5. *hiſtor.* 5.

§.8. Quidam cum baculo ad ſiniſtram capitis partem ſupra aurem percuſſus, non exiſtimabatur inſigniter læſus, nam cutis integra nullam læſionis notam oſtendebat, oſſe interim petroſo, quod ſubeſt fiſſo, ac ſecundum latitudinem magnam rimam habente: Huic mox ſupervenit *Sopor*, non tam profundus tamen quin interpellatus facile excitari potuerit: Excitatus vero facile iterum oculis concluſis in ſoporem relapſus eſt, donec tandem poſt dies 14. gravem ſoporem, à quo excitari non potuit, mors ſequeretur: Decubitus toto tempore erat ſupinus, urina & alvus raro reddebantur, tandem etiam citra ſenſum profluebant; *lenta* admodum, ſed nunquam remittens *febricula* aderat.

Capite hujus poſt mortem aperto, reperta eſt durior cerebri membrana ſub oſſe petroſo, ſanguine omnino ſuffuſa, purulento etiam circa cerebrum humore conſiſtente. *Lodonaus medic. Obſerv.* 1.

Concuſſum fuiſſe cerebrum aperto capite ſatis apparuit, quanquam & hoc ex ipſa oſſis petroſi inſigni rima ſatis manifeſtum: Neque enim tam violentus ictus abſque cerebri concuſſione fieri potuit: Cur autem non ſtatim mutus factus fuit? Quibus enim cerebrum aliqua *ex parte concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri* aph. 60. 7. Sed hic aphor. non de quavis cerebri concuſſione, ſed de violentiſſima tantum, veluti cum cerebrum concuti contingit, ob caſum aliquem totius corporis violentum ex locis altioribus factum: jacent enim tunc eodem quo apoplectici modo, abſque ſenſu & motu: Cum vero minus eſt violenta concuſſio, non ſtatim muti redduntur, ſed tardius & aliquot dies poſt demum, velut percuſſo huic contigit, tum & illi de quo *Hippocr.* 5. Epid. *Qui capite*, ait, *percuſſus eſt à Macedone corru: tertia die voce deſtitutus erat, anxietas.* febris tenuis, *pulſus non valde in temporibus, nihil omnino audiebat, neque ſapiebat, non quietus, ſed quarta movebatur, humiditas circa frontem, & ſub naſum, & uſque ad mentum, & mortuus eſt*: Veluti enim ad maximos & violentiſſimos caſus omnia graviſſima ſuccedunt, ita minores moleſta conſequuntur accidentia, aut tardius ſuperveniunt *Idem.*

Observatio III.

Vulnus capitis lethale, ob læſionem cranij & meningis duræ, unde collectio ſeri in dextro ventriculo, puris in ſiniſtro. 1. Ob læſionem ſubſtantiæ cerebri, cujus portiones ante obitum extantes ablatæ ſunt. 2. Ob pertuſum tertium cerebri ventriculum. 3. Ob utramque meningem & ventriculos læſos. 4. Punctura oſſis Frontis leth. ob meninges læſas, ſalvo cerebro. 5 Temporis, ob compreſſum cerebrum ab oſſe depreſſo. 6. Temporis dextri, ob læſionem duræ matris male curatæ. 7 Bregmatis ſiniſtri, ob ſaniem inter cranium & duram matrem effuſam. 8. Verticis & muſculi maſſeteris, ob læſum cerebrum cranium & meninges. 9. Frontis juxta ſupercilium, ob membranarum phlegmonem & ſanguinis per cerebri anfractus diffuſionem. 10. Temporis dextri à ſauciis vaſis intra cranium. 11. Temporis dextri, ob ſanguinem circa muſculum effuſum, os ſubditum perforatum, congeſtionem ſanguinis inter cranium & meningem, inter utramque & in ipſa cerebri ſubſtantia, cujus duo fragmenta educta. 12. Frontis infra orbitam oculi, ob læſionem oſſis cribroſi, dextri cerebri ventriculi, & ſanguinis ad baſin uſque ac cerebellum effuſionem 13.

§. 1. Henricus N. gladio in capite vulneratus fuit: Chirurgus hoc vulnus flocci fecit, dicendo eſſe tantum vulnus ſimplex nec cranium læſum, quod etiam intra 14. dies conſolidavit, & ita ejus negligentia factum quod Henricus tandem ſeptima hebdomade à vulneratione, poſtquam aliquoties vulnus recruduit, fuerit mortuus.

Sed ſeparata cute deprehenſum quod non ſolum vulnus cæſim factum cranium, & quidem os ſyncipitis ſiniſtrum, prope angulum quem facit ſutura coronalis cum ſagittali, penetraverit, exiſtente in cranio foramine craſſitie piſi, longiuſculum tamen: Aperto porro cranio, & dura mater ipſumque cerebrum læſum, apparente in margine vulneris corruptione ac putredine: In dextro cerebri ventriculo eximia quantitas materiæ ſeroſæ: ſiniſter autem cerebri ventriculus anterior plenus erat ſuccoſæ & purulentæ materiæ, ita ut vix tria cochlearia eam ceperint: *Paulus Ammanus Medicina critica caſu xciij. Sequitur Reſponſum Facultatis Medicæ Lipſienſis.*

Ad 1. Quæſtionem. *An capitis vulnera, ex doctrina Hippocr. qui nullum capitis vulnus contemnendum eſſe ſcribit, per ſe lethalia & maxime periculoſa ſint?* Reſpondemus, Quod quidem in genere omnia capitis vulnera, etiamſi cranium modo ſuperficialiter ſit læſum, non ſine periculo ſint, præprimis circa ſuturas: Attamen non omnia capitis vulnera per ſe, ſimpliciter & abſolute eſſe lethalia, dum magna eſt differentia inter vulnera lethalia & inter periculoſa: ſed experientia monſtrat, quod non tantum cranij vulnera, verum etiam meningum, quin ipſius cerebri, præſertim ratione corticis ejuſdem, feliciter fuerint curata, ſi tam à parte patientis quam Chirurgi nihil intermiſſum.

Ad 2. *An vulnera capitis, ubi cranium quidem læſum, vulnus autem ex negligentia nimis cito conſolidatum, vulneratus etiam uſque in vij. hebdomadam vixit, & ſuorum munia ſua obivit, pro lethalibus habenda?* ℞. Quia vulnera cranij ex incuria, vel negligentia, nimis cito conſolidantur, & ita puru-

len-

lentæ materiæ exitus intercipitur, hoc non tam violentiæ læſionis, quam errori à Chirurgo commiſſo imputandum, Et propterea vulnera talia pro ſimpliciter lethalibus non reputanda.

Ad 3. *An vulnera cerebri in, & per ſe ſint lethalia?* R. Non omnia vulnera cerebri, ſed tantum illa ſimpliciter ſunt lethalia, quæ medullam ejus penetrant: quæ autem ſolum corticem cerebri lædunt, ſunt quidem ſatis periculoſa, abſolute tamen lethalibus ſemper non annumeranda.

Ad 4. *Annon in vulneribus capitis & cranij, quæ ex incuria nimis cito conſolidantur, multum feroſa ac purulenta materia retineatur, cujus acrimonia cerebrum corrodatur, & patiens poſtmodum neceſſario moriatur.* R. Non negandum quod purulenta & feroſa materia retenta, tantum acrimoniam tractu temporis contrahat, quæ non tantum cerebri ſubſtantiam, alias mollem & ſpongioſam, verum etiam ipſum cranium corrodat: inde neceſſario varia & periculoſa ſymptomata, niſi evacuentur tempeſtive, ſubſequuntur: Ideo ob has cauſas omnes cauſa mortis in vulnerato Henrico tibi minime imputari poteſt &c.

§ 2. Notabile exemplum nobis Ultrajecti occurrit menſe Januario anni 1670. In ancilla Dom. *Solingen* Medici & urbis Poliatri, cui gravis lapis (ad minimum ponderis 30. librarum) è ſummitate domus cecidit in ſuperiorem dextram capitis partem, cum magna oſſium bregmaris & frontis, circa ſuturam coronalem diffractione ac depreſſione, cerebrique læſione: quod cerebrum, biduo poſt 14. fractorum oſſium exemptionem, meningibus adhuc intactum, ſurſum è lato vulnere epullulare incepit, idque paulatim tanta altitudine, ut primo columbini, poſtea gallinacei, denique anſerini ovi magnitudine extra craniũ extaret, eaq; protuberãte parte magno cum fœtore ſponte ſeparata, turſus de novo repullulavit, & ſic diverſis vicibus aliquæ putridæ, partes ſponte deciderunt, ita ut durante curatione ſubſtantiæ cerebri putridi quantitas ad pugni magnitudinẽ ſeparata fuerit, ægra tamen in illo ſtatu vixit uſque ad xxxvj. diem, ſcil. ad x. menſis Februarij, quo mortua eſt: Eoque toto tempore in vita ipſi mens conſtitit, actioneſque animales principes bene peragebantur, etſi durante curatione ſiniſtri totius lateris (in quod lapis non deciderat) continua paralyſi ab ipſo principio detineretur, & bis terve convulſionibus ac ſingultu corriperetur.

Poſt mortem ablato cranio, in dextra cerebri parte magna cavitas inventa fuit (propter ſubſtantię cerebri partem putredine ſeparatam ac per vulnus expulſam) ſeſe cum putredine extendens per ejuſdem lateris ventriculum ſuperiorem; ſimulque à latere ventriculum tertium, ſeu medium tranſiens, uſque ad os ſphœnoideum: *De Diemerbroeck Anatomia lib. 3 cap 5.*

Hic memorandus caſus docet quam dubia ſint illa omnia quæ de principum facultatum animalium ſedibus aut diſtinctis, aut toti cerebro æqualiter adſcriptis, vulgo traduntur: Cum in hac ægra vita mentiſque illæſæ actiones uſque ad xxxvj. diem perſtiterint, hiſque neque magna cerebri putredo, neque ſubſtantiæ ejuſdem ad pugni magnitudinem ablatio impediverit. *Idem.*

§. 3 Quidam antea bis in capite vulneratus, quo loco ſagittalis coronali jungitur, bis trepanum paſſus & curatus, poculo feritur in capite, illo ipſo in loco qui inter duo trepana medius erat: Vocatur Chirurgus audaciſſimus & imperitiſſimus, quique factis ſuis reſtaretur veriſſime ſcripſiſſe *Hippocr.* lib de Lege: *Imperitia malum eſt theſaurus malaque opes recondita, ſecuritatis animi & lætitiæ expers, timiditatis nutrix*: Ille, ut erat amantiſſimus poculorum & magnus helluo, appoſito ovi albumine, bolo & ſtupis, biduo læſum non videt: Interim læſus, utroque brachio cruribuſque captus, voce etiam amiſſa, mortuo ſimillimus jacebat; Vocor rus ſeſquihora Leodio diſſitum: Viſo læſo, Chirurgum acceſſendum curo, quo nuſquam invento, à fabro ferrario inſtrumenta quæ habet Chirurgica peto, quibus cum poſt ablationem ſicciſſimarum ſtuparum os depreſſum levaſſem (quo depreſſo, ut ſcribit *Galenus* libro primo, de plac. *Hippocr.* & *Plat.* graviſſima ſequuntur incommoda, corpuſque univerſum ſenſu motuque, ſpiritu & voce protinus ſpoliatur) ſtatim vocem membrorumque uſum recuperavit, atque in lecto ſedit: me digreſſo, monitiſque adſtantibus quid vellem Chirurgum facere, ille reverſus os à me nullo conatu ablatum, nec enim adhærebat, repoſuit eademque quæ prius impoſuit, ſequuntis quæ præceſſerunt ſymptomatis: iterum vocatus, eodem quo prius ſucceſſu eadem facio: cæterum os mecum deffero: Ille nullo negotio os iſtud, quaſi hoc ad curam quicquam faceret ſe conferruminaturum ruſticis pollicetur: Veniunt ad me qui os repetant, reddo, Ille cranio rurſum aptat & neſcio quomodo hominem occidit.

Biduo poſt accerſor à Magiſtratu loci, cadaver viſitaturus: Invenio ſub oſſe foraminulum, quod dura piaque matre tranſitis, in os baſilare deſinebat; præſentique aliis Chirurgis quæ præceſſerant narro (nam qui curaverat non comparebat) fatentibus omnibus nonniſi tenuiſſimo ſpecillo vulnuſculum illud pridie mortis quam tertium tranſibat ventriculum cerebri inferri potuiſſe: veriſimile cenſui ipſum, ut ſemper erat, ebrium, ſpecillo ita miſerum jugulaſſe dum os ſe poſſe reponere ſtultè credit & ſtolide credit. H. *ab Heers Obſerv. med. 22.*

§. §. Nob. quidam Francofurti nocte illuni & tempeſta, per plateas divagatus in vigiles urbis incidit, à quibus in oſſe ſiniſtro capitis ad ſuturam coronalem bipenni acuta punctim, In hypochondrio autem dextro vulneratus, illico concidit aphonos, die tertio ſuperveniente Epilepſia forti & convulſionibus exſpiravit.

Aperto cranio, valde profundum vulnus, & utramque meningem, ipſoſque cerebri ventriculos penetrans, adeoque anguſtum, ut ſanguis, cujus magna copia ad baſin cerebri defluxerat, nullo modo evacuari poſſet, repertum. *B. Timæus Reſponſion. medic.* 19.

S*Anguis cujus magna copia ad baſin*] Sanguis corruptus putreſcensque ſi in nervorum genus feratur, Convulſiones excitare poteſt: Sicuti ex ictu capitis Calvariam penetrante, nondum tamen cerebri ſubſtantiam dividente, (unde apoplexia potius ſequeretur) ſed cerebri meninges duntaxat vulnerante, quandoque accidit; effuſo tunc ſanguine retentoque ſub calvaria, qui putreſcens maligna qualitate cerebri membranas inficit; quorum conſenſu, tum quod ſubdens nervorum principium è cerebri baſi productum occupet afficiatque, convulſiones quæ capitis vulnera ſequuntur, parit: *Platerus prax. lib. 1. cap. 2.*

Utramque meningem penetrans, &c.] Signa læſionis panniculorum ſunt hæc, fit dolor notabilis capitis fixus, & intra caput, & dolent oculi, & ſimul cum percuſſione, vel parum poſt venit talis dolor, & natura doloris eſt quod ſit pungitivus, & fixus, & accidit vomitus choleræ, quia illa eſt magis mobilis, & hoc accidit per compaſſionem ſtomachi ad cerebrum per illos notabiles nervos deſcendentes, teſte *Galeno* 3. de locis capite ſeptimo, Et interdum fit colica ob eandem cauſam, & univerſalis inteſtinorum dolor, quia omnia inteſtina ſenſum habent à nervis prædictis, Et appetitus dejectio, & digeſtivæ & expulſivæ debilitas, & omnium virtutum ſimul, ob eandem cauſam, & oculorum rubedo, tunicæ enim oculorum ortum habent à panniculis cerebri; Et venit febris ex dolore, quæ eſt ephemera ex agitatione ſpirituum animalium in cerebro, maxime ſi læſio eſt notabilis, & quod ſubito accidat febris; poteſt tamen evenire & putrida febris, ſed non ita ſubito, ex putrefactione alicujus materiæ, vel in venis vel extra venas, in capite & alibi: Et puſtulæ in facie accidunt ex humoribus ad eam elevatis, & ſanguis ab auribus à palato & à naſo fluit, & etiam interdum exit ſanguis è partibus ſub oſſe contentis, ab aliqua vena in panniculis læſa, & apparet nigredo linguæ, & etiam ſingultus, quod peſſimum ſignum: Quæ accidentia ſunt majora vel minora pro magnitudine vel parvitate læſionis, & etiam ſecundum panniculum, quia majora ſunt accidentia læſa pia matre quàm dura, ad ſecundum locum læſionis, quia ſi lædantur iſti panniculi in loco in quo ſunt notabiles venæ in panniculis (quod difficile eſt aliter fieri, maxime in pia matre) à venis illis exit ſanguis qui putreſcit & facit ſæva accidentia: Et etiam raro læditur pia mater quin lædatur cerebri medulla, ideo ſequuntur apoplexia, deſtructio vocis & rationis, quia læſa pia matre læditur totum cerebrum: Nam pia mater pro majori parte fit ab arteriis & venis, per quas arterias deferuntur ſpiritus vitales in rete mirabili præparati, ibi facti animales: Et hæc pia mater non ſolum tegit cerebrum extra & illud nutrit, ſed etiam intra ventres ejus ingreditur, & per orificia arteriarum ejus ingreditur ſpiritus prædictus ventres cerebri: hac de cauſa accidit deſtructio rationis & ſeotomia: Et accidit in iſtis vulneribus tremor & rigor, quia contrahitur in ſe cerebrum, fugiens & expellens nocivum: Et ex eadem cauſa fit ſpaſmus non proportionatus ad materiam; & uterque ſpaſmus poteſt in brevi tempore ſupervenire; & ita etiam fit paralyſis & tortura, & ſtupor membrorum à materia tranſmiſſa ad illas partes: Apoplexia à materia opilante ventres cerebri, Et ſyncope ex compaſſione cordis, cor enim compatitur cerebro, & è contra: Hæc omnia ſigna veniunt ſubito, vel quaſi, ſi panniculi ſint læſi, ut ſupra: Si vero illi panniculi eſſent contuſi inter commiſſuras exeuntes, quia dura mater eſt ibi, talia accidentia ſunt debilia, & veniunt ad notabile tempus, tardius & citius pro magna vel parva læſione, pro corporum munditie vel immunditie, fortitudine vel debilitate, pro tempore anni, regione, ætate, regimine in ſex rebus non naturalibus, & modo curæ adhibitæ: Sed accidentia quæ ſequuntur ad prædictam contuſionem inter commiſſuras, non ſunt per contuſionem tantum, ſed ſunt etiam per putrefactionem panniculi læſi, vel quod aliunde tranſmiſſa eſt illuc materia, quæ non regulata à natura putreſcit, & per modum continui ſe ipſam augmentat, quia quod tangitur à putrido putreſcit, & cum venit ad certam quantitatem determinatam, incipit febris & alia accidentia, & tandem ſequitur mors niſi cito ſuccurratur, & quamvis etiam tunc ſuccurrere ſit difficile, & dato etiam quod res à principio eſſet nota, & eſſet talis ut ſupra, ſed tanto plus eſt difficilis quantum eſt occulta ſenſibus, & non cognoſcitur hoc, niſi jam facta ſanie in loco, à principio enim eſt occulta, & neſcit Medicus quid agere, nec ubi agere debet quia ægritudinem & locum ignorat: & talis ſpecies læſionis eſt inter alias mala, & difficillima ad cognoſcendum: Adſunt etiam vigiliæ, & anguſtatur æger & eſt totus proſtratus: Interdum tanta eſt panniculorum læſio ut certificetur viſu & tactu. *Berengarius cap.* 3.

§. 5, Hafniæ 1658. novitius Chirurgus gladio ſubtili per os frontis vulneratur, punctura per membranam duram & piam penetrante, vix cerebrum attingente, quod ex diſſecto cadavere comparuit: Quarto tamen die ſine ulla membranarum inflammatione è vivis exceſſit. *Th. Bartholinus hiſtor. 70 cent* 5.

§. 6, Hoc anno 1671. menſe Aprili, Uratiſlaviæ, ancilla quædam ſervi cujuſdam nimiam jocandi licentiam frænatura, cantharo parvo ligneo, quem forte ſorditiem detergendo lavabat, *circa Tempora percutit*, qui ſcalas quidem deſcendit, in atrio tamen in terram concidit & exſpirat.

Aperto capite, interius nulla certa veſtigia mortis cauſæ inventa fuerunt, niſi quod os Temporis ex ictu aliquatenus verſus anteriora incurvatum fuerit. *D. Philippus Iac. Sacchs in miſcell. Cur. anni* 1671. *Obſerv.* 123.

contractiſque manuum digitis atque convulſis brachia attollere non poſſe cerno, ſed veluti reſoluta jacere: Tum his ſpectatis lethalibus ſignis, in præcipiti rem laborantis eſſe denuntio, ac brevi ægrum moriturum; quumque interea audirem miſſum eſſe per initia ſanguinem, purgationem autem non adhibitam, quam in capitis vulneribus plurimum valere docent *Hipp.* & *Gal.* conſtarentque adhuc ſatis vires, purgans præſcribo, quod feliciter, & ſine moleſtia operatum eſt: perſtant nihilo ſecius ſymptomata illa gravia, reſolutio convulſioni juncta, atque delirium, quibus pro ratione mederi ſtudeo: Sed nihil proficientibus omnibus, æger in deterius lapſus obiit die xiv. ab accepto vulnere.

Diſſecari cadaver ſui juſſere: E regione vulneris, *inter cranium & duram meningem*, ſat multa puris copia inventa eſt, membranaque ipſa prætumida & decolorata, qua parte vulnus inſederat, etſi nulla tamen in cranio ſubeſſet fractura ſciſſurave aliqua, ſed ſola ex ictu concuſſio: unde factum eſt ut ictus violentia & contuſione venulæ pericranii, ſanguinem fundentes & ruptæ, ſaniei genitæ materiam præbuerint. *Valleriola lib. 3. Obſervat.* 8.

I*Nter cranium & duram meningem, &c.*] Quomodo ad meningas uſque ſanies penetrarit, quum nulla eſſet in oſſe fractura aut rima, mirum poteſt videri: Sed mirari deſinemus ſi intellexerimus conſpirabile eſſe univerſum corpus, & ab ictus violentia incuſſo in caput lapide gravi, non ſolùm externas partes capitis, ſed & internas quoque per conſenſum atque viciniam affici: Neque enim ſolum cenſendum venulas, quæ in pericranio ſunt, ecchymoſin facere in hujuſmodi capitis contuſionibus, ſed & eas quæ intra cranium duram meningem veſtiunt: quod dura meninx pericranio alligata ſit, & ab ea per ſuturas pericranii ortus ſit: Itaque quum ab ictu concuſſæ & ruptæ duræ meningis venulæ fuerint, ab illis ſaniem produxiſſe, quæ diſſecto cadavere intra cranium reperta eſt veriſimile eſt: ut veriſſimum ſit quod ab *Hipp.* lib. de cap. vulner. dictum eſt, vulnera capitis etiam exigua non vacare periculo, &c. *Idem ibidem.*

§ 9. *Elſo Amſonius*, Friſius, ſtudioſus, in ſeditione populari quatuor vulneribus ſaucius, uno in vertice, altero in muſculo maſſetere ſiniſtro, utroque calvam penetrante; tertio in dextra frontis parte: quarto in manu ſiniſtra: Is ſexto vulneris accepti die Epilepſiam ter patiebatur, die vero nono, gravem capitis dolorem, cum vigiliis, febri continua, delirio & ſiti queſtus (quamvis horum quædam largiori veteris cerevſiſiæ potui propter ſitim & febrem, alia deficiente cauſa, adſcribi poſſe videbantur) tandem 15. morbi die exſpiravit.

Poſtridie mortis caput examinatum eſt, Inventumque vulnus temporis ſiniſtri penetraſſe & cranium & utramque menyngem, in ipſum cerebri ſubſtantiam, ad duorum pollicum altitudinem una diviſione, & altera ipſi proxima, unicum modo pollicem profunda: Os autem cranii fiſſuram, imo rupturam verius habebat, quæ ab ipſo vulnere (quod latitudine pollicis in maſſetere ſupra aurem eminebat) & per tranſverſum digito ſupra ſuturæ lambdoidis initium uſque ad aurem ſiniſtram ferebatur: Sub cute, paſſim in occipite, & in tempore dextro, & frontem verſus, contuſiones, cum ſanguine coagulato interfuſo: ſicut etiam inter calvam potiſſimum circa verticem, & lambdoidis initium ex ſanguine grumoſo macula oſſi inhærens, mediæque palmæ latitudinem adæquans viſebatur. H *Smetius miſcell l.* 10 *p.* 560.

§. 10. *Claudius Finalis* (de quo tit. de Soporoſis affectibus) lapide ictus ſupra ſupercilium ſiniſtrum, ubi excitatum vulnus contuſum, tertio die extinguitur. Sublato cranii fornice in conſpectum venit dura meninx livida & nigricans: Pia ſemiputris & fœtida, cum inſigni ſanguinis extravaſati, & in grumos concreti, tum anfractibus, tum in ventriculis copia &c.

§ 11. Si ſclopetorum globuli, vel aliud quodcunque telorum genus profundiora cerebri perrumpat, nullus mortalium evadere mortem poterit, Cujus rei fidem mihi fecit Illuſtr. ac Fortiſſimus Heros *Henr. Ludov. Maximilianus Comes in Pappenheim*, &c. Cui anno 1633. 27. Jun. in obſidione arcis Altæ Sroffiæ, tempus dextrum ſclopeti globulo, in parte elatiore transfixum fuit, globulo in ſiniſtro latere profundiora cerebri petente, unde omni ſenſu & motu privatus concidit, ac paulo poſt anno ætatis 23. expiravit: Eo conditura cauſa eviſcerato, nihil fere ſanguinis in cava deſcendente & arteria aorta reperi. *I. Iacobus Wepferus Diſſertat. de Apopl. p.* 228. & 345.

P*Rofundiora cerebri perrumpat, &c.*] Mirabilis eſt capitis vulneratio quam recenſet *Valleriola* Obſerv. l. 4. obſerv. 10. de milite, qui ænei tormenti globulum excepit in tempore ſiniſtro, eo paulo altius egrediente, ex oppoſito latere, diſtracto & dilacerato utrinque cranio, qui citra apoplectica ſymptomata miraculo integre curatus fuit, niſi quod ſurdaſter & cæcus manſerit: Exiſtimat equidem *Valleriola* nec cerebri membranas nec cerebrum ipſum læſum fuiſſe, quod tamen nequaquam mihi probabile videtur, non enim duræ matris conditio ſimilis eſt inteſtinorum [illegible] ſtitutio [illegible] in abdomine, quæ non raro illæſa maneot gladio vel ſclopetorum globulis cavum abdominis penetrantibus: lubrica namque ſunt, libetioraque armorum impetui cedere poſſunt: dura vero meninx pertinaciſſime cranio, maxime autem circa ſuturam ſagittalem validiſſimis fibris accreta eſt, adeo ut magno nixu cerebrum detegentibus avellenda ſit: unde globulo petita, vel centies rupta fuiſſet, imprimus quia globulo à ſiniſtro tempore ad oppoſitum tranſeundum fuit: Non minus à veroſimili abeſt ſurditatis & cæcitatis cauſa quam ibidem addit, ſcilicet ab ictu, concuſſo cerebro, ſanguinem in opticos & auditorios nervos incidiſſe & obſtru-

ctionem peperiſſe, nam præterquam quod nulla in his nervis cavitas appareat, ſanguis in profundioribus cerebri partibus, unde hi nervi exoriuntur, citra graviſſima ſymptomata, quorum tamen nulla mentio ab ipſo fit, effuſus nunquam fuiſſet, imo vix ulla arte curari potuiſſet: Non minus admirandum eſt vulnus Nob. Poloni juvenis & boni corporis habitus, qui telo ictus infra temporum oſſa, verſus prominentiam oſſium jugularium utriuſque lateris, rectà ad Regis tentorium pertexit, ubi ab equo proſiliens ſe Regi oſtentavit, telum adhuc ita artificioſe quaſi & æqualiter per medium capitis infixum gerens, ut nulla pars illius magis aut minus ex uno aut altero latere promineret, ac præter febrem ſymptomaticam vix alia graviora, quam quæ vulneratos communiter comitari ſolent, paſſus eſt ſymptomata, eapropter ſolis Chirurgis cura commiſſa fuit, qui motum ab una ſtatione ad alteram exercitum commodè ſequi valuit: Ex his exemplis eluceſcit citra apoplexiam, aut aliam graviorum ſymptomatum colluviem, non ſolum intra cranium & duram matrem, ſed & intra hanc & tenuem, quin etiam in ipſam cerebri ſubſtantiam, modo non quoque in ventriculos anteriores, innoxie ſanguinem effuſum fuiſſe: Verum merito hæc inter monſtra recenſenda ſunt, Quotuſquiſque enim mortem, vulnere cerebrum penetrante evadet? ſi quid in re obſcura divinare licet, minutiora tantum vaſa tum à globulo tum à telo læſa, minuſque ſanguinis profuſum fuiſſe exiſtimo: Præterea utrinque ſanguini exitus patuit, qui alias gravius capite contuſo, magno ægri commodo non raro trepano parandus eſt: Denique in ambobus his admirandis capitis vulneribus, nec telum nec globulus æneus nobiliorem cerebri partem, medullоſam ſcilicet profundiorem ſubſtantiam, ubi ſpiritus generantur, & unde in nervos derivantur, attigerunt: quæ ſi ſauciata fuiſſet, proculdubio de utriuſque vita actum fuiſſet cum ſupernarum cerebri partium vulnera haud adeo, experientia teſte, incurabilia ſint: Quæ luculentius confirmat *V. Coiter* Miſcell. Obſerv. Anatom. & Chirurg. p. 122. his verbis, *Quod ſumma admiratione dignum exiſtis, brutorum viventium cerebra detexi, vulneravi, & intactis nervis eorumdemque principio, & ventriculis mediis illæſis, exemi; at nullum vel vocis, vel reſpirationis, vel ſenſus, vel motus offenſionis ſignum in iis deprehendi: Aves abſque cerebro aliquandiu vivunt, ut quilibet in gallinis vel pullis gallinaceis, ſi roſtrum ſuperius cum dimidia capitis parte abſciderit, cerebrique majorem exemerit partem, expertiri poteſt.* Viſus autem & auditus in Nob. Polono illæſi manſerunt, ſecus ac in milite apud *Vallerіolam* factum eſt, quoniam telum Tartaricum, globulo acutius, duram meningem citius perfodit, minuſque hanc membranam extendit vel concuſſit, unde etiam nervi optici & auditorii nec abrupti nec loco moti fuerunt, quorum alterutrum vel utrumque in milite factum ſuſpicor: Quod ſi vero globuli vel telum quodcunque profundiora cerebri perrumpat, nemo evadere poteſt. *Idem ibidem.*

Nihil fere ſanguinis, &c.] Illuſtr. Cominis fatum fidem facit non ſolum alibi ſaucio vaſe ſanguifero inſigniore, verum etiam intra cranium lacerato maximum ſanguinis proventum perdi, quamvis mole quibuſdam vaſis in medio & imo ventre atque artubus impares ſint, ſi ſinus & carotides juxta infundibulum excipiantur; atque totam cranii cavitatem oppleri poſſe, niſi vulneris amplitudo cumulationem impediat: nam cava deſcendens ut aorta vacuæ, plurimum cruoris ſtatim poſt ictum emanaſſe docent; Ejus effluvium promovit quod rheda ſtatim poſt illatum vulnus per loca aſpera vehebatur; unde forte vaſa majora magis ſanguine exhauſta viſa ſunt quam alias obſervatur. *Idem p. 346.*

§ 12. Vetula quædam Furiarum non poſtrema conſuevit maritum ſæpius egregie verberibus dedolare, quod plerumque patienter pertulit: Menſe Julio 1673. cum neſcio quas ſordes ſcopis abſtergeret, indignabunda uxor accurrit ac verbera intentavit, verum patientia tandem aliquando in furorem verſa, à Marito ſcopis in tempore dextro fortiter percutitur, adeo ut diſſolutis ac avolantibus ſcopis, acuminata ſcopiſque infixa baculi pars tempus tranſiret: ſanguine largiſſime ex vulnere emanante, à vicina amice monita ut illius curam gereret, verum renuit, mire in virum convitiis debacchata eſt, ac ſe jugulum propediem ipſi fracturam minabatur: In cœna irarum plena cibos devoravit ac potu ſe ingurgitavit: mox tamen foco aſſidens omnia aſſumpta evomuit, poſtea lectum petiit, ſurrectura neſcio quam ob cauſam humi cecidit, & juxta lectum mane mortua inventa fuit.

Ex Illuſtr. Supremi Dicaſterii Haſſiaci mandato, Excell. D. Combachius cum Chirurgo vulgus contemplatus eſt, Invenitque vulnus primo aſpectu exiguum & quod tegeretur apice minimi digiti, verum indito vulneri ſtylo deprehenderunt baculi acumen altius penetraſſe: cujus rei maritus conſcius factus, mox fuga ſibi conſuluit: detracta cute circa muſculum temporalem omnia ſanguine ſuffuſa erant: Remoto muſculo temporali, in oſſe foramen rotundum, ac ſi ſclopeti manuarii globulo pertuſum & efformatum fuiſſet, occurrit: Ablato cranio, inter illud & duram meningem, item inter utramque meningem, imo in ipſa ſubſtantia cerebri plurimum cruoris inventum fuit, Ex ſubſtantia quoque cerebri duo fragmenta à baculo avulſa extraxerunt: Quibus rite expenſis merito Vulnus lethale judicarunt. *Obſervatio Excell. & Clar. Dom. D. Ludovici Combachii, Ludovici Filii, aulæ Haſſiacæ Medici, communicata Excell. D. Wepfero; quæ eſt hiſt. 12 Exerc. de Apoplexia.*

Vulnus vetulæ iſti illatum graviſſimum omnino reputandum, quo arteriæ temporalis ramuli ſauciati fuerunt, ut ex larga hæmorrhagia ſtatim eveniente patet; muſculus item temporalis, os, meninges ambæ, cerebrum ipſum cum arteriarum ramis anfractus intercurrentibus pertundebantur & lacerebantur, non tantum ſpirituum animalium deliquium peperit, quin diu poſt acceptum vulnus plures actiones animales adhuc perficere potuerit, & ceu extra periculi aleam poſita ſecure ſuis manibus indulſerit; nam facinus mariti ante hunc diem inſolitum phantaſiæ obverſans, adeo Iraſcibilem vim commoverat, ut ſopito omni rationis imperio propriam valetudinem negligeret, in memoria convitiorum & criminationũ ideas divite proventu ſide reconditas concitaret, illas plenis faucibus emoveret, rabidæ inſtar ultricem

manus

manus viro illatura, hinc inde oberraret, cibos ira præcordiis ferventibus voraret, potum intemperanter ingurgitaret, omninoque ſe verbis & geſtibus oſtentaret qualem ſe antehac ad iram concita ſæpius furibunda præſtitit.

Omnia aſſumpta evomuit] Capitis contuſionibus fortioribus, imprimis ſi vas aliquod ſanguiferum intus rumpatur, aut cranium findatur, ejuſque ut & cerebri vulneribus Vomitum accidere frequenter obſervator, aliquando primo ſtatim die & paulo poſt vim illatam, aliquando demum poſt diem unum vel alterum elapſum: *Hippocr.* ſ.6.aph 50. cerebro vulnerato neceſſario bilis vomitum ſupervenire tradit, quod tamen non omnibus nec ſtatim primo die contingere commentatores tradunt, quosdam enim alias ad vomitum minime proclives non vomere; alios vel aſſumpta ſolum, vel pituitam vel bilem multo ſero dilutam, idque demum quarto, aut tardius vomitu rejicere ſcribunt. Anus iſta, quæcunque iratum plena poſt inflictum vulnus devoraut & ingurgitavit, brevi rurſus evomuit: forte bilis vomitus non emanſiſſet, niſi vitæ filum præpropere abruptum fuiſſet, quoniam illa abundaſſe teſtantur animi motus vehementiores, ad quos proclivior erat & à quibus propemodum continue agitabatur: Cauſa vomitus iſtius adſcribitur conſenſui ventriculi cum cerebro per nervos inſignes, non ſolum orificia illius ambientes, ſed etiam per univerſam ejus ſtruem diffuſos, tunicis immerſos, ac cum earum fibris coalitos & pene concretos: Sed cur noxa quam cerebrum ejuſque meninges in his capitis affectibus experiuntur, prius in ventriculum redundet quàm in alias partes medii & imi ventris, quæ nervis æquè luculenter dotantur, & quædam eorum inſuper nervorum principio propiores ſunt? non ſine cauſa ambigitur. Apud anum iſtam cita ventriculi inverſio vulneri ſuperveniens adſcribi poſſet nimiæ ejus oppletioni, & cibo & potu & poſt ictum ſactæ, à qua ventriculus ob hæmorrhagiam prægreſſam debilitatus magis aggravabatur, ejus nervi ad contentorum amplexum fortius cogebantur, & cerebrum in ſubſidium accerſentes vehementius alias noxa affectum, amplius irritabant, unde veluti excandeſcens hanc excretionem imperavit. Verum, quoniam non raro vacuo ſtomacho graviter capite læſi vomunt, nodus his minime ſolvitur, atque omnino conſenſus cerebri cum ventriculo major quam cum aliis partibus fatendus erit, ob quam citius quam cum aliis compatitur; quamvis noxa gravius ſollicitante cerebrum, nec cæteræ immunes permaneant, unde quoque ſingultus, convulſiones aliave ſymptomata tandem ſuperveniunt: Intra cranium vomitus illecebræ, tum ſanguis extravaſatus exortum paris vagi attingens, tum potiſſimum ſegmenta cranii in tempore pertuſi, tum baculi fragmenta cerebro ejuſque meningibus infixa apud anum iſtam reputari poſſunt. *Wepferus ibidem.*

Recte vero cenſet Vir Excell. noxam in ventriculo potius illuceſcere ob eximium conſenſum, præſertim ſi cibo vel vitioſis humoribus tunc temporis turgeat. At cum eo inani vomitus bilis accidit, præcordiorum quoque ſpaſmus & concuſſio incuſanda venit, jecoris, ejuſque veſiculæ ac pororum choledochorum, bilem primo in inteſtinum, hinc in ventriculum excutientium, ab æquali ramorum ſexti paris, per eas regiones diffuſorum, ἐρεθισμῷ.

Humi cecidit, &c] Proculdubio apoplectica, quia obmuteſcens opem implorare nequit, atque invaleſcente ſanguinis intra cranium effuſione, cerebro ſanguinis pauperiem majorem experiente, magisque ſubſidente, compreſſione accedente forti apoplexia expiravit. *Idem ibidem.*

§. 13. Nuper Studioſus Jurium egregius, infra orbitam ſiniſtri oculi, prope naſum, abſque ulla læſione oculi à milite enſe punctim vulneratus fuit Paulo poſt loquela & ratione privatus per horas 24. ſed jactigans, tandem revera cum ſtertore Apoplecticus mortuus eſt.

Aperto à me cranio vidi vulnus per orbitam oculi & os cribroſum prope criſtam galli factum, dextro quoque cerebri ventriculo inflictum fuiſſe: ex quo etiam magnam portionem ſanguinis atri, grumoſi & fibroſi ad craſſitiem & longitudinem medii digiti extraxi: Baſis cerebri & regio cerebelli copioſo ſanguine extravaſato refertæ erant, præterquam quod tota cerebri moles quaſi ab inflammatione etiam rubicunda appareret. *Obſervatio Clar. D.D. Maximiliani Henrici Egermeieri Profeſſoris Friburgenſis, ad Exc. I. I. Wepferum tranſmiſſa; quæ eſt hiſtor. xi. Exercit. de Apoplexia.*

ENſis apud Juvenem iſtum per os maxillæ ſuperioris ſecundum tenerrimum, & os cribriforme, ambo impetui non magno facile cedentia adactus, juxta criſtam galli tranverſam è ſiniſtro latere ad dextrum ventriculum uſque tranſiens, proculdubio ſauciavit ramum anteriorem carotidis inſignem. ad pennæ gallinaceæ magnitudini accedentem; item ramos anteriores, qui prope criſtam galli junguntur, ac ſurſum reflexi pluribus anfractibus proſpiciunt, nam enſis loca hæc attigit: præterea omnia uſque adeo cruore ſuffuſa erant, ut non niſi inſignia vaſa ſanguiſera inciſa fuiſſe neceſſum ſit: denique præter meninges etiam ſubſtantiam ipſam cerebri anterius vulneravit, nam uſque ad dextrum ventriculum penetravit.

Per horas 24. ſe jactigans] Jactigatio an convulſivus motus corporis fuerit quo non raro alicubi nervoſo genere graviter afflicto præ anxietate varie jactantur ægri, nullibique locum aut ſitum quieti aptum reperire poſſunt, non mihi certo conſtat: qualiſcunque fuerit, animalis omnino dicendus erit, qui xxiv. horis quibus perduravit, à muſculis ſpirituum animalium irradiatione euſque gaudentibus, ac moleſti in quandam declinaturis perficiebatur: quoniam namque cerebellum & poſtica pars cerebri adhuc ſufficienter per ramos arteriarum vertebralium & carotidis poſticæ, forte etiam per quoſdam anteriores irrorabantur, ſpiritus animales ad hos motus tantillo temporis perficiendos abunde produxerunt & ſuppeditare valuerunt. *Wepferus l. c. p. 361. & 364.*

Dextro quoque cerebri ventriculo inflictum fuiſſe] Signa læſionis cerebri ſunt eadem quæ læſionis piæ matris, addito hoc quod exit medullaris cerebri ſubſtantia, quamvis ſit poſſibile quod cerebrum ſit læſum, maxime à re ſubtiliter perforante, vel a re incidente ſuperficialiter, & diminute tamen, & non exeat aliqua pars medullæ cerebri, exit tamen in pluribus, & teneas hoc eſſe cerebrum ſi exit aliqua ſubſtantia alba quæ appareat medulla, quia non poteſt eſſe niſi cerebrum, & maxime ſi exit in primis diebus ante tempus generationis ſaniei, quia interdum aliqui dicunt cerebrum exire à vulnere, & eſt forte ſanies. Non negamus quin & poſt notabile tempus, & etiam

tempore quo adeſt multa ſanies, poſſit exire ſubſtantia cerebri, quia circa xiii. diem vidi ego exire ſubſtantiam cerebri, & etiam ſupervixit ille: Dico preterea quod hęc ſigna à Doctoribus ſcripta habent veritatem in pluribus, tamen vidi ego læſionem in panniculis & etiam in cerebro, & non fuit febris, neque aliquod malum accidens: Prædicta ſigna ſunt quando cerebrum læſum eſt à re incidente, contundente & perforante, cum manifeſta cerebri & cranii læſione, & etiam cum occulta. *Berengarius cap. 14.*

Observatio IV.

Contuſio capitis lethalis poſt trimeſtre, ob copiam puris ſupra meninges & cerebrum effuſi. 1. Ob cranii fracturam & depreſſionem. 2. Sincipitis, ob ſequutum ſeroſum abſceſſum, tertium ventriculum prementem. 3. Temporis ſiniſtri, ob ſanguinem effuſum in cavitatem oſſis ſphanoidis. 4. Ob genitum in ſubſtantia cerebri abſceſſum. 5. 6. Ob ſequutum abſceſſum in oppoſito latere. 7. Ob copiam puris inter utramque meningem collecti. 8. Ob inductam ſubditæ cerebri parti putredinem, ſalvo cranio. 9. Ob ſequutam cerebri ſubſtantiæ necroſin. 10.

§. 1. VUlnera capitis non ſolum periculum minantur ad xl. uſque diem, ut vulgo creditur, ſed diutius quin etiam, cum ſæpius obſervaverim quoſdam vixiſſe ultra tres menſes à vulnere inflicto. Q sidam enim percuſſus ſolea equi ferrea menſe Junio, cum maxima contuſione capitis, abſque tamen ullo horum ſymptomatum quæ in his vulneribus alioqui ſuboriuntur, Cui licet ſecto loco contuſo ſanguis extra vaſa effuſus eductus ſit, atque omnes partes contuſæ expurgatæ medicamentis propriis, vulnere menſis ſpatio anguſtiori reddito, nunquam tamen id ad cicatricem deductum, aliqua portione puris continuo emanante, etſi læſio in oſſe nunquam apparuerit, nullúmque ſymptoma; Menſe tamen Octobri oborta eſt *febris cum rigore* & vomitu; atque quarto die ab his ſymptomatibus obiit æger.

Aperto cranio, maxima copia puris inventa fuit ſupra membranam, & intra ſubſtantiam cerebri. *Marchetti Obſerv. 15.*

FEbris cum rigore] *Nicolus* inquit quod Rigor in vulneribus capitis, ſive cum ſive ſine fractura, & ſimiliter in vulneribus nervorum nobilium eveniens, ſpaſmum futurum prænuntiat & mortem: Nam rigor in his caſibus cauſatur ex materia quæ fluxit à cerebro ad nervos, ubi & ſpaſmum faciet & tandem ſequitur mors: Nota tamen quod poſſit eſſe Rigor, nec ſit ſignum mortis, quod ſit ab alia cauſa quàm à ſolutione continui, nempe à ſanie vel apoſtemate; poſſibile eſt enim ut ſit febris continua vel interpolata in tali ſubjecto, & febris ſit ægritudo, & non accidens ad prædicta & ab iſtis febribus cauſabitur rigor. Sed Rigor factus à vulnere in capite, ſtante læſione cerebri vel panniculorum, & ſtante ſanie contenta ſub oſſe, arguit virtutis debilitatem & conſequenter mortem ſi perſeverat. *Berengarius cap. 13.*

§. 2. *Franciſcus Helm.* bene potus æſtuante cœlo 23 Janu. 1655. lamina ferrea in oſſe ſincipitis percuſſus, derepente quidem mutus factus, ſenſibus tamen & motu integris, adeo ut eo ipſo, non minus ac poſtero & tertio die, in conclavi & atrio deambularet iracundus & muſſitans, ſæpiúſque manu elevata percuſſori quaſi minitatus: Nocte diem IV. præcedente ſupervenere convulſiones & lipothymiæ, quibus paulo poſt eſt extinctus.

Plaga poſt mortem demum, à Chirurgo inciſa cute & pericranio, aperta eſt, craniúmque depreſſum & fractum repertum. An meninges fuerint læſæ non liquet, cum cranium aperire Chirurgus neglexerit. *B. Timæus Reſponſ. Med. 12.*

QUæſitum an contuſio hæc & fractura cranii ex ſe & ſimpliciter pro lethali habenda fuerit? ℞. Contuſiones & fracturas cranii periculoſas quidem eſſe, ſed non ſimpliciter & abſolute lethales, niſi adeo vehementes ſint ut vaſa cerebri & circa cerebrum rumpantur, ſanguiſque ex iis ad principium nervorum effundatur: quod in præſenti caſu non contigiſſe conſtat, quod neque per os, neque per naſes aut aures ſanguis effuſus ſit, nec ſopor aut ſtupor ſequutus: Aphonia quidem concuſſionem arguit, ſed minus vehementem, cum ſenſus & motus integri permanſerint. Inflammatio autem & convulſio, vera mortis cauſa, præcaveri potuiſſent ope congruorum remediorum, præſertim V. S. & apertionis cranii ejuſdemque elevationis. Quibus acceſſit ira vehemens, aëris calidior conſtitutio & crapula, &c. *Idem ibidem.*

An meninges fuerint læſæ non liquet] Dubitatur in judicando an accidentia talia ſint per ſolutionem continui in panniculis & cerebris, an per apoſtema, an per ſaniem contentam ſub cranio, cum prędicta ſigna ſint communia omnibus prædictis diſpoſitionibus: Ut ergo removeantur tales dubitationes Medicus ſit prudens & diligens in judicando, quia talia accidentia ſi veniunt ſubito, fiunt per læſionem panniculorum & cerebri, Et dicimus illa neceſſario eſſe ex illa cauſa, etiamſi veniant parũ poſt. Et ultra hoc Medicus oculata fide videt notabilem fracturã, vel inciſionem, vel perforationem, vel ſi non videt, certè conſiderata cauſa lædente, ſi fortis fuerit, judicabit illa accidentia ſequi ſolutionem continui: Et quilibet eſt certus quod ſi talia accidentia veniunt ſubito, vel parum poſt, quod ibi non ſit ſanies aggregata, vel apoſtema, ergo fiunt per ſolutionem continui: Et ultra hoc veniunt accidentia fortia prædicta, & ſunt ſubito in ſuo ſtatu, & ſic non contingit in accidentibus apoſtematum nec ſaniei contentæ, quia in illis talia accidentia habent principium, augmentum & ſua tempora longiora. Sed quia accidentia ſaniei & apoſtematum, maxime calidorum ſunt ſimilia, & etiam conveniunt in hoc quod non veniunt niſi ad tempus notabile, erit etiam dubium an ſint per apo-

ſtema

ſtema an per ſaniem? Pro quo dubio noto diſtinctionem accidentium prædictorum, & dico quod accidentia apoſtematis ſunt majora quam ſaniei contentæ intra cranium, quia apoſtema eſt majoris nocumenti cerebro & panniculis quam ſanies: Demum noſcitur ſanies, quia aliquid tenuis reſudat à fiſſura cranij ſi qua ſit, & cranium eſt male coloratum, maxime ſi ſanies ſit multa & malæ conditionis. Et ſi fiſſura ſit anguſta vel forte nulla. Interdum enim eſt multa ſanies ſupra panniculum, laudabilis tamen, & non facit mala accidentia, ſicut contingit in vulneribus & fracturis, in quibus magna oſſis pars eſt amota, & panniculus eſt detectus, à quo ſanies libere exit, & bene mundificatur & expurgatur. Sed ſanies faciens prædicta accidentia eſt mali odoris. Sanies etiam labiorum eſt mali modi, & majoris copię quam in apoſtemate, quia in apoſtemate labia ſunt ſicca & mali coloris, caput quoque eſt calidius in apoſtemate quam in ſanie: Quando vero ſanies eſt intra cranium, ipſo non fracto, per venulam aliquam ruptam in panniculis, cranium eſt male coloratum, & æger ſentit gravedinem in ea parte in qua eſt ſanies, & interdum ſanies exit per palatum, per nares & per aures: Præter alia ſigna conſiderentur cauſæ apoſtematis & ſaniei, ut an corpus fuerit plethoricum, qualiter regulatum, & cum quibus medicatum: Et inter omnia, ſi dubitat Medicus de ſanie, debet aperire anguſtam fiſſuram, vel ſi non eſt fiſſura, debet cranium perforare & certificari an ſit ſanies, quia in omni fere ægritudine ſunt ſigna dubia, ideo Medici ſine mora debent talia facere. In iſtis tamen ſignis diſtinguendis magna eſt difficultas, & non agnoſcuntur niſi ab experto, qui conjectura aliqua hoc cognoſcat. *Berengarius cap. 9.*

§. 3. Maria N poſt contuſionem ſyncipitis, per integrum annum de Vertigine querelas habuit, tandem Apoplexia fortiſſima ſubito obijt. Inſpecto cerebro, in ſiniſtro latere tumorem, humore limpidiſſimo plenum, magnitudinis ovi Gallinæ, qui tertium cerebri ventriculum ex parte compreſſit aſpeximus. *Tit. de vertigine.*

§. 4 M P. impacto in ſiniſtra tempora palo, graviter ictus concidit: Poſt obitum ſiniſter ℥ ij coagulati & nigri invenimus, qui lateralem oſſis ſphænoidis ſiniſtri cavitatem adimplebat, &c. *Vide lib. 1. Tit. de Soporoſis affectibus.*

§ 5. Fœminæ cujuſdam caput graviter contuſum fuit, delabente aſſere quo officina claudebatur: A Chirurgo quodam diviſa fuit cutis & caro ad os uſque & pericranium abraſum, una cum oſſis ſubſtantia aliqua: Vulnus diu apertum relictum eſt, nec ulla oſſis fracti indicia aderant; Cumque os tandem abſcederet, portio quędem oſſis, quæ ſeparabatur, vi quadam ablata fuit a Chirurgo, moxque ſanguis ex oſſe reſudans viſus eſt: poſtea *febris acuta*, cujus antea expers erat, ipſum invaſit, tandemque interiit.

Poſt mortem aperto capite, inventus fuit Abſceſſus in cerebri ſubſtantia, & membranæ ipſum involventes lividæ. *Iſaacus Cattierus Obſervat. Medic. viii.*

§. 6. Procurator Nationis Germanicæ Paravij ex levi capitis Contuſione, neglectis remedijs per imprudentiam, primo pedum brachiorumque paralyſi, moxque maturo inde facto ceſſit.

In elevato vero cerebri ſyſtemate nullum alicujus momenti vitium, præter abſceſſum in oppoſito latere enatum apparuit. *Bartholinus Comm. in Cadanchonem M. A. Severini Exerc. I.*

§. 7. Quidam ex levi capitis contuſione incidit in paralyſim, poſt obijt. Illi repertus abſceſſus in oppoſito latere. *Vide lib. 1. Tit de Paralyſi.*

§. 8. Quendam vidi æſtate, parte media bregmatis leviter vulneratum, cute tantummodo & pericranio læſis, abſque ulla offenſa cranij: hic patiens nullum paſſus eſt ſymptoma, neque morbi principio, neque die quarta, quem tamen ſeptima invaſit rigor inſignis, cum concuſſione totius corporis, quod remiſſo frigore incaleſcere cœpit, prout contingere ſolet in Tertianis: Ego vero poſt intermiſſionem febris ipſum terebravi, licet nulla materia ex foramine effluxerit: Cum vero membrana utcunque humore difflueret, in illam infudi ſanguinem palumbi, ex ala ſtatim eductum, corroborando ipſius calori; qua tamen ſequenti die nigreſcente, applicui aquam vitæ ad xi. uſque, tandem Balſamum nigrum occidentale, ægro tamen xiv. extincto.

Secto cranio, atque bene undique deterſo & abluto, ac diligentiſſime ad Solem quaquaverſum inſpecto, nunquam potui in eo rimam aut aliam aliquam noxam videre: Verum ſecta membrana dura, ſub vulnere, inter ipſam & piam, maximam puris copiam deprehendi, non ſine admiratione, nullam fuiſſe rimam in oſſe, atque patientem *nullum paſſum eſſe ſymptoma* ad ſeptimàm uſque, perinde ac ſi non fuiſſet vulneratus: ut propterea ſeptima illud ſymptoma contigiſſe liceat conjicere, contuſione facta in membranis & cerebro, cujus cauſa concreſcat & putreſcat, ideo copioſa materia purulenta ſupra cerebrum congeſta fuit, ægro mortis cauſa. *Marchetti Obſ. Medic. Chirurg.* 14.

Dubitare hic quis poſſet an ſecanda ſit dura meninx, quo exitus pateat ſaniei ſupra piam & cerebrum collectæ: quod ſcilicet puncta dura membrana convulſionum certum immineat periculum, ac proinde mortis? Id tamen nullum cenſemus, factis duabus terebrationibus oſſis, & patefacto uſque adeo foramine ut longa ſectio fieri poſſit ſupra duram membranam, & quidem hac ratione, quia

magna vulnera capitis, quæ non ſolum ſecant membranas, ſed etiam cerebrum, ſanantur: Quando igitur certo conſtat materiam inter utramque meningem collectam eſſe, tunc tuto poſſumus devenire ad hanc operationem, utcunque periculi non expertem, cum alioqui nullo adhibito remedio certa mors immineat, atque ex Celſo, Præſtet anceps remedium experiri quam nullum, impiumque ſit relinquere ægrum remedijs deſtitutum, Quod *Glandorpio* feliciter ceſſit in Bremenſi pugili.

Nullum paſſus eſt ſymptoma] Quam inſidę ſint ejuſmodi capitis contuſiones, & quam cautum deceat eſſe Medicum in præcavendo ſucceſſu, oſtendit *Pachequus* apud *Riverium* obſervat. commun. 38. Puella, *inquit*, annos nata 20. lapide percutitur paulo ſupra frontem, non deſerit conſueta munia, ſed poſt dies tres de dolore capitis obtuſo conqueritur, ſomnolenta fit, febris exigua admodum, 17. die motus convulſivi apparent, 20. rupto abſceſſu & excreto è naribus vireſcente pure moritur. D. *Viventius* in poſteriora cecidit, dies aliquot negotijs invigilat, poſt delirat, frigere ſe dicit, ſomnolentus fit, manum ſubinde capiti admovet, 11. die rupto abſceſſu ore excrevit materiam purulentam & ſtatim mortuus eſt. *Nepos* meus à contuſione capitis ſtatim triſtis factus eſt, de levi capitis dolore conqueritur: poſt menſem incidit in febrem continuam cum ſomnolentia & capitis dolore, ſurgebat ſubinde & clamabat, 7. die muibi excreto pure per nares ſtatim obijt. A. *Bootius* cap. 1. de affectibus omiſſis, cenſet ejuſmodi abſceſſus genitos eſſe inter cranium & duram meningem, *Vide lib.* 1. *cap.* 1.

Ipſum terebravi, &c.] Circa modioli uſum obſervanda cautio quam affert *Marchettis* Obſervat. XV. ſcil. Eminentias rotundas undique circa vitream laminam, oſſe terebratione educto, eſſe ſignum manifeſtum aciem modioli non perveniſſe ad membranam ipſam, neque perforationem fuiſſe cauſam mortis ipſi patienti: prout vice verſa ijſdem non apparentibus, indicium eſſe membranę læ ʒ, ac proinde lethale, plurimis enim locis cranio adhæret.

§. 9. Anno 1636. Cæſarianus quidam miles à Suecico Equite ceſtra duobus repetitis ictibus in capitis occipite ita mulctatus fuit, ut expugnatus humique proſtratus ſemimortuus in xenodochium Ulmenſe fuerit deductus: Hic ſine cruento vulnere, abſque ulla cranij aut fiſſura, aut evidenti quapiam depreſſione, elapſis circiter novem ſeptimanis, cum & expedite loqui & ingredi valeret, nulloſque amplius ex contuſione dolores ſentiret, & recreandi animi gratia ſæpiuſcule obambulando genio ſuo indulgeret, de abitu cogitare cœpit. Verum dum proxima quavis data occaſione certo ſibi navigio diſceſſum decreviſſet, noctu ſalvus, ut quidem omnibus videbatur, ſomnum atque quietem capiens, ſubito in ipſo ſopore extinctus & mortuus eſt.

Cruciformi inſtituta cutis capitis ſectione, pericranij ab oſſe ſeparatione, & cranij in orbem facta diſſectione: partiúmque omnium diligentiſſima inſpectione, ne minima in cranio rimula, nec ullum etiam leviſſimæ depreſſionis veſtigium animadverſum, verum in percuſſæ partis ſubjecta cerebri ſubſtantia, non ſecus ac in putridis pomis uſu venire ſolet, ad digiti craſſitiem enormis, & ad ventriculos fere anteriores penetrans putredo, & aliqualis piæ matris corruptio inventa, reliqua cuncta illæſa apparuerunt. *Ioh. Georgius Greiſelius in Miſcell. curioſis anni* 1670.

ADmirationi fuit quod lędens illa vis, morbi & necis author, non proximas potius, ſed interiores magis partes percutiendo læſerit, quamvis experientia plurima talia obſervarit exempla. 2. Quomodo in cerebro temperati illi & pellucidi animales ſpiritus tam graviter turbari poſſint, ut & ipſi in momento quaſi cerebri ſiderationem admittant, partibus exterioribus ſalvis, Et 3. quare putredo illa inſignis in ipſo cerebro ſuborta, & piæ matri communicata, nullos unquam partium internorum ſenſuum depravationem induxerint, ſed ex improviſo omnem ſentiendi facultatem cum ipſa vita abſtulerit: Hac igitur obſervatione Chirurgi notent ut nullas capitis percuſſiones, etiamſi partes cerebrum continentes illæſas invenerint, leves judicent: Nec percuſſis unquam indubitatam ſalutem promittant: nullóſque ijs, in diçta præſertim, errores concedant, ſed eos potius arte, caute & prudente diffidentia ita tractent, quo Sacræ artis vera lumina exiſtant. *Phil. Salmuth. Cent.* 1. *Obſervat.* 12.

§. 10. Alteri vulnus illatum in ſuperiore capitis ſiniſtra parte, cum inſtrumento retuſo ſed nonnulli ponderis, quod exiſtimabatur periculi exors, utpote cranij oſſo illæſo, ideirco etiam negligentius curatum: ex caſtris, ubi vulnus acceperat in vicinam urbem delatus fuit. Supervenit huic & Sopor: Decubitus quoque ſupinus fuit, pulſus parvus ac creberrimus, mens nonnihil læſa, ad interrogata enim haud rectè reſpondit, Huic ingraveſcente malo univerſum dextrum latus reſolutum eſt, (cum tamen in ſiniſtra capitis parte vulnus eſſet) inde perniicioſus ſopor, à quo excitari non potuit: brevi vitæ exitu ſubſequente.

Cranio hujus ſublato, reperta eſt dura meninx ſiniſtra parte livens, ac ſimiliter ſub hac cerebri ſubſtantia, quæ apparebat, ſphacelo correpta: dextra cerebri parte cum ſua membrana haud male affecta, cranio etiam undequaque integro, nec tamen ullam rimam aut fiſſuram habente. *Dodonæus Obſervat.* 2.

APparet & huic concuſſum fuiſſe cerebrum, nam dextrę partis reſolutio vulneris occaſione non videtur acceſſiſſe, ſed aliam ac majorem cauſam habuiſſe, ipſam videlicet cerebri ab ictu per inſtrumentum gravioris ponderis concuſſionem. Reliqua Symptomata vulneri ſucceſſiſſe potuerunt; capitis ſiquidem

dem oſſe tenus vulneribus, etiam oſſe cranij haud læſo, gravia quandoque ſymptomata accedunt, ac tandem ipſa mors. Aër frigidus hiſce vulneribus inimicus, à quo niſi vulneratus ſe non contineat, ſæpe in periculum adducitur: complures poſſent qui ex levi vulnere capitis, pericranio tantùm vulnerato, obierunt, qui ſe aëri frigido expoſuerant: Supervenit autem iſtis ſenſuum ſtupor, ac tandem profundus ac noxius ſopor, nonnullis etiam febris deinde mori, ſed reſolutionem alicujus partis non memini in quoquam capite vulnerato, quàm in hoc, me obſervaſſe: quamobrem non vulnus modo, ſed cerebri concuſſio morti occaſionem præbuiſſe videtur. Cur autem alij ex levi capitis vulnere perierint, qui ſui nullam aut exiguam rationem habentes, aëri frigido ſe expoſuerunt, nulla alia apparet cauſa quam quod frigidum, per denudati oſſis cranij poros, ad cerebrum perveniens, ſphacelo inducto ipſum vitiaverit, quo ſuperaccedente ægri haud diu vivere potuerunt, Nam ut Aph. 51.7. Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt, corruptum eſt, in tribus diebus pereunt, Si vero hos effugerint, ſani fiunt. Et in Coacis prænot. Cerebro corrupto, alij in tribus diebus, alij in ſeptem pereunt: hos vero ſi effugerint, ſervantur: Cujus ſententiæ poſtrema verba veritatem de ſphacelo confirmato habere non poſſunt, ut *Galenus* ait, ſed de incipiente tantùm, & levi ad ſphacelum diſpoſitione prævia accipi debent, à qua æger diligenti habita curatione reſtitui poteſt, ut & ait *Hipp.* 3. de morbis, Quod ſi morbus leviter, *inquit*, corripiat, ubi ſanguis diſceſſit melius æger habet, Si vero vehementer correptus fuerit, cito perit.

Observatio V.

Fractura oſſis Frontis lethalis ob ſequutam cerebri ſuppurationem. 1. Vulnus Temporum, ob apoſtema in cerebro ſequutum. 2. In palpebra ſuperiori, ob excitatum in cerebro apoſtema. 3. Frontis, ob fracturam cranij, Fiſſuram duræ matris, & lecoris ſequutum abſceſſum. 4. Frontis & bregmatis ob oſſis fracturam & vomicam in contigua cerebri parte. 5. Vulnus lethale ob fracturam cranij & ſequutam cerebri phlegmonen. 6. Ob fracta oſſa bregmatis cum Introceſſione & Contuſione muſculi temporalis. 7. Ob Cranij fracturam hinc cerebri ad corpus uſque calloſum conſumptionem. 8. Ob Cranij fracturam, & fragmenta cerebro impacta, cum ſanguinis diffuſione. 9. Ob Striatorum corporum læſionem. 10.

§. 1. PUer octo annorum ob effractum frontis os, haud procul à ſutura coronali, adeo depreſſa fuit ſubjecta cerebri medulla, ut adempta libertate deſtitueretur quaſi omni motu, qui tamen paulo poſt iterum redijt, adaperta per exemptum fragmentum via per quam exitum ubi invenit lacerum cerebrum, extulit ſeipſum longe lateque ſupra os fractum, extimamque calvariæ ſuperficiem, idque incremento tam uberi, ut Chirurgus neceſſe habuerit, (quod tamen ſine præſente vitæ interitu factū) tantum parti huic nobiliſſimæ, & ad vitam ſumme neceſſariæ adimere, quantum recipiendo fuiſſet vacua ovi gallinacei teſta.

Ex qua cerebri præciſi dilaceratione protinus expullulare ingens Fungus, primum quidem mollis ac albus at mox duriore callo, ac cinerea cruſta obductus, quo luxuriante tumore in dies, magis magiſque increſcente, ac in majorem molem elevato, neque ſpiritu vini, aut alijs remedijs uſu comprobatis, vel tantulum imminuto, *reſolvebantur* tandem die xi. *nervi lateris oppoſiti*: manente adhuc firmo ac illibato tam animi quam corporis robore, licet biduo poſt vivendi finem fecerit, ſub ſudore frigido ac crebris nervorum diſtenſionibus, *converſa* jam tum *in pus maxima laceri cerebri parte*. Cujus corruptio eo majorem admirationem excitavit in Medicis, quo minorem viderant virium jacturam biduo ante mortem quæ proculdubio morbo diutius relectabantur, cum ob uberem humidi radicalis copiam, tum ob ſolida increſcentis corporis fundamenta. *Tulpius Obſerv. lib. 4. cap.* 1.

I*Ngens Fungus.*) Fracto vel contuſo cranio Fungi nonnunquam, ſeu tumores laxi mollesque adnaſcuntur: *Ingraſſias* de Tumoribus p.n. tr. 1. cap. 1. fieri ſcribit non ſecus ac fungos in lucernis hyemali tempore in ellychnij vertice. Diſcooperta enim revelataque cerebri membrana, quædam prius ſubſtantia goſſipinæ lanuginis imaginem repræſentat: deinde vero per halitum diſcuſſi vapores fumique, ob aëris frigiditatem in eam ſubſtantiam conglobati paulatim ab interiore calore decoquuntur ſiccanturque, donec fungo ſimilis ſubſtantia appareat, alteratam ab aëre eſſe membranam ſignificans, *Langius* ſicuti in ſtipitibus arborū humores ſemiputridi per corticem exuberantes in fungos coaleſcunt, ſic vulnerato cranio humores cerebri affluere, qui oſſis frigore condenſati in ſpeciem fungi concreſcunt. Sunt Fungi qui ſine noxa vitæ & emergunt & decurtantur, Vide exempla apud *Cornarium* ad lib. 1. Diſcor. *Schenkium* lib. 1. Obſervat. 5. *Paræum* lib. 9. Chirurg. c. 29. Quomodo ſit tractandus. *Hildanum* cent. 1. Obſerv. 15. Sed curationem reddit difficilem ſi inſigni cranij vulnere læſa ſit mēbrana cerebri, vel ipſum cerebrum. Anno 1649. Puella 4. annorum vulnerata, ingenti in capite vulnere proſtrata, cū inſigni cranij contuſione & fractura, patente cerebro, curatur à Chirurgo perito, Exactis ſex hebdomadis labia vulneris livida apparuerūt, fungique duo protuberabant nigricantes, cerebri informani anfractuoſi: periculū abeſſe Chirurgus opinabatur: Ego vero ſphacelatā partē videns male ominabar: Fungorū ſtultula ſine dolore reſciſſa, ſed paucis interjectis diebus vulnerata obijt, *Th. Bartholinus Hiſtor. cēt.* 1 *Obſ.* 57.

Converſa in pus cerebri parte] Apoſtomatis cerebri inſigne exemplū exſtat apud *G. Horſtiū* Obſerv. l. 9. Obſ. 14. Vere mihi credas, *ait* l.c. *Bilgerus* cerebrū apoſtematū magnitudine ovi anſerini extra calvariā corruptū propendebat & fermēti inſtar fermētabat: arrepto ſpecillo in cerebrū ſiniſtri lateris apoſtematū intromiſi, & ſeſim atque ſenſim cū ſpecillo progredior uſque quo poſticā capitis partē pertingo, ægro interim negante quicquam ſe ſentire: Decē vero diebus elapſis, ſupervenientibus ingentibus cōvulſionibus, juxta meam prognoſin, vitam cū morte cōmutavit: prædictus tamen patiens, omnibus ſenſibus integris, quod mirum, ratiocinio, memoria, &c. utebatur.

Virium jacturam, &c.] Conſtitere ſcil. quandiu corpus calloſum & cerebri medullium intacta fuere, vitiū intra corticalem cerebri partem coërcito.

§. 2. In Noſocomio Patavino 1645. caput aperuimus viri in eſſe temporum vulnerati, qui x. die deceſſit; vulnus ad cerebrum penetraverat, ubi apoſtema excitatum pure copioſo abundans *Th. Bartholinus cent. 2. hiſt.* 34.

§ 3. Ruſticus phalange in palpebram ſuperiorem oculi ſiniſtri vulneratur, & die 9. obijt: Interius orbita oculi in ſuperiore parte punctim ita læſa conſpiciebatur, ut una etiam oſſiculum in duram meningem imprimeretur. In cerebro tantus abſceſſus purulentus latebat, ut ſuperior cerebri ſubſtantia omnino in pus converſa videretur. *Vide tit. de Soporaſis affectibus l. t.*

§. 4. Curandum ſuſcepi Polonum, cui cum inſtrumento iſto bellico acuto, quod Poloni Schick in vocant, frontis oſſi ſupra oculum ſiniſtrum, grave vulnus inflictum cum cranij fractura, ut ipſa cerebri ſubſtantia egrederetur.

Cum die 14. obijſſet, aperto capite inveni non ſolum fracturam in cranio, ſed & fiſſuram in dura matre, non aliter ac ſi tenuis pilus fuiſſet ſuperinductus, per quam ſubſtantia cerebri videtur fuiſſe egreſſa: Dum abdomen fuit inciſum, in Hepate apoſtema inſigne maximi fœtoris inveni: Et hoc obſervandum quod octiduo ante obitum ex vulneribus nullum pus amplius egreſſum ſit, ſed plane evanuerit: Pariter Paræus & Pigræus atteſtantur ex capitis vulneribus non ſolum in Hepar tranſire apoſtemata, ſed & ventriculum, inteſtina & meſenterium, conſentientibus Pecqueto, Barbetto & alijs. *Ph. Iac. Sochs in miſcell. cur. anni* 1671. *Obſervat.* 119. Ex commun. *Anton. Statlender.* Chirurgi Thorunenſis.

§ 5 Sicuti inter cranium ac duram membranam naſci vomicam comperimus, ita quandoque inter duas meninges, duram ac tenuem, idem fit: interdum vero intra ipſam quoque cerebri ſubſtantiam: Nob. in conflictu duo periculoſiſſima vulnera accepit: utrumque in ſiniſtra capitis parte, unum in fronte, gladio cæſim adactum: alterum in averſa capitis parte, in declivitate oſſis bregmatis, globulo plumbeo illatum, non in directum emiſſo, ſed qui inflexum leviter in dexteram caput in tranſitu deſtrinxerat, &c. Cum utrumque vulnus penè conſolidatum eſſet, jamque æger certo greſſu ad ſanitatem vadere videretur, præter expectatum extinctus eſt, exacta 4. ſeptimana ex qua vulnera illa acceperat.

Dura meninx, quæ terebrato cranio ſubjacebat, & aliquanto longius circumcirca, repentino ſphacelo corrupta, nigricabat penitus, cum omni antea tempore, & paucis adhuc ante mortem horis colorem, omnemque conſtitutionem naturalem integra retinuiſſet: Apertum caput exhibuit illam oſſis frontis fracturam, quæ licet profunda, atque ad ſuperficiem internam penetrans, & digitos aliquot tranſverſos longa, toto illo quatuor ſeptimanarum ſpatio nunquam ullo pravo ſymptomate moleſta fuerat, aut vicini vulneris conſolidationem præpediverat: Quam autem ablata in orbem ſuperiore cranij parte uſque ad aures, & detracta quoque dura meninge eximendo cerebro intenti eſſemus, profluxit ſubito per aurem dextram magna ſanguinis vis, non minus uncijs octo aut decem, quantum conjectura æſtimare licebat, à naturali ſtatu penitus demutati, non craſſi aut grumoſi, ſed liquidioris etiam quam par erat ac ſumme atri: Attente indaganti unde is prodijſſet, deprehenſum eſt vomicam in contigua cerebri parte, intraque ejus ſubſtantiam latuiſſe, cujus tunica à Chirurgo diſrupta fuerat, dum manum inter reſiduam cranij portionem ac cerebri corpus adigens digitos longius introrſum uſque ad latus impellit: Toto tempore quo vulneribus ſupervixerat æger, conqueſtus fuerat de ingenti ac valde cruciabili dolore in iſto capitis latere, non fixo una ſemper in ſede, ſed qui viciſſim modo in fronte paulo ſuper ſupercilium, modo in ſupercilio affligeret.

Apparet Vomicam iſtam habuiſſe originem ex ſanguine effuſo è vena diſrupta ex repercuſſu ictus, qui diverſum occipitis latus à globulo plumbeo læſum fuerat: Cujuſmodi repercuſſiones in capitis ictibus ac vulneribus ſatis eſſe familiares notum eſt: Quod vero ſanguis, eo quem diximus modo, corruptus nec in pus excoctus fuerat, ejus rei cauſa adſcribenda eſt caloris in capite debilitati, quem valde infractum fuiſſe ipſis primum vulneribus, jactura quæ ſanguinis ex ijs profuſi, deinde cranij terebratione ac cruciatibus iſtam curationem comitantibus notum eſt *Arnoldus Bootius de affectibus Omiſſis. c.3.*

APPENDIX.

Qua via in vulneribus capitis ſanguis in auditorium meatum feratur & per aures erumpat.

P*Rofluit ſubito per aurem dextram magna ſanguinis, &c.*) Cum nuper in medicorum corona hanc quæſtionem moverem, Quare oſſa quæ muſculis temporalibus ſubjacent, per cranio, uti alia oſſa non ſint tecta atque inveſtita, riſu fui exceptus: Verum cum mihi ſexto, Ianuarij 1656. ab Ampl. Senatu hujus urbis eſſet demandatum aperire cranium cadaveris Fabri muratij, tunc temporis mea opinio, qua hactenus fueram gravidus, ſatis ſuperque confirmata eſt. Nam quamprimum inſignem in ſuperiori parte cranij depreſſionem obſervaveram, ſimul etiam magnam concreti ſanguinis maſſam inveni, qui partim per aures effluxerat, & partim meatum auditorium obſederat: Deinde vehementi deſiderio viam cognoſcendi tenebar per

quam

quam ſanguis in meatum auditorium deſcenderat; Hanc eum accurate inveſtigabam, ſimul etiam rationem & cauſam detexi, quare pericranium hoc loco muſculos temporales tegat, minime vero os ipſi ſubjectum: Primo ſententiam & reſponſionem quam Clar. *Tulpius* ad quæſtionem propoſitam, Unde ſcil. hic eſſet ſanguis qui ſæpiſſime in vulneribus capitis per aures effluit, veram & opportunam inveni, nam expertus ſum ſanguinem à ſuperiori capitis parte inter cranium & pericranium deſcendiſſe, atque ita ſpatium quod eſt intra os parietale & petroſum intraſſe, inde vero tanquam per cribrum in meatum auditorium ulterius tranſcolatum eſſe: Deinde in hac demonſtratione os petroſum magna diſtantia ab oſſe parietali remotum inveni, adeo ut eo loco ubi oſſa à ſe invicem receſſerant, motus notaretur, incipiens ab oſſe petroſo & in parietale deſinens, ubi tum in oſſe jugali dentata quædam ſymphyſis ab interiori parte callo obſita (uti liquet in omni articulatione) illiſionem impediens conſpicitur: Ex his concludi poteſt, quod Pericranium, ſi os muſculis temporalibus ſubjectum inveſtiiſſet, ſine ulla dubitatione tum etiam ſe inter os petroſum demiſiſſet, verum ex ejus motu & illiſione in maſticando, loquendo, & alia quavis motione ſemper intolerabilem dolorem percepiſſet. *Paulus Barbette Anatom. Practica lib. 2. cap. 1. Ex communic. Iobi Mekerens Chirurgi Amſtelodamenſis.*

§. 6. XVI. April. 1676. In puero x. annorum, ex fractura cranij defuncto, ubi calvariæ partem ſuperiorem debite abſtulimus, inveniebamus ad duram meningem, eo loco ubi fractura ſe exhibebat, & trepano apertio facta, purulentæ materiæ notabilem quantitatem: meningem hæc à cranio ſeparaverat, arcte adeo eidem adhærens, ut nullo inſtrumento ſeparari poſſet, imo ipſam meningem ſuppuratam hic reperiebamus, Nec ſola meninx pus hic exhibebat, etiam ſub ea cerebrum ſe offerebat magna ſatis parte purulentum, Imo & ſinus longitudinalis non exiguam puris quantitatem continebat: In latere oppoſito, in quo integrum cranium, gravis notabatur cerebri inflammatio cum vaſorum inſigni amplitudine: Repleta hæc ſanguine concreto ſumme nigricante; eodem etiam repletus ſinus longus, à quo ſimiliter ac ramis omnibus, per tenuem meningem cerebriq; anfractus diſtributis, materia quædam lenta alba, ſimilis Polypo cordis dicto, continebatur: Ventriculi cerebri aqua in totum repleti tenui ſatis alieno nullo colore ſaporeve gaudens, Pectus repletum aqua purulenta, qualem jam per aliquot annos expectoraverat; Imo pulmo uterque ea parte quæ dorſo vicina, fere conſumptus. *Gerardus Blaſius obſerv. Med xvij.*

§. 7. Nobilis Virgo febre continua correpta eſt, cui ſucceſſit delirium, media nocte cuſtodibus obdormientibus è lecto ſurrexit, cubiculo exijt, aut è feneſtra cecedit, aut ad menſam offendit: Attonita ex ictu caſuve facta eſt, vomuit, nihil in cute apparebat, ſex horis poſt interijt.

Oſſa bregmatis effracta erant & intro detruſa, reliquum os ad ſuturam lambdoidem fiſſum erat: muſculus temporalis plane contuſus. Fundum ventriculi deprehendimus ſubrubrum & maculis rubris perſperſum, ac ſi ictum aliquem vimque paſſus fuiſſet; Admirationi id fuit: At credo à caſu id fuiſſe. *Ballonius Hiſtor. 4 Tom. 2. conſil.*

§. 8 Puero ex alto baculus in ſiniſtram capitis partem perpendiculariter decidit, unde fractum cranium: Succeſſit convulſio, paralyſis, mors die xv. exhauſto ad corpus calloſum uſque cerebro *Vide lib. 1. tit. de Paralyſi.*

A*D corpus calloſum uſque*] Cerebri duplex ſubſtantia eſt corticalis & medullaris; quarum illa, docente *Willis* Anat. cerebri cap. 10 ſpirituum animalium productioni: hæc eorundem diſpenſationi inſervit: atque hanc ſpirituum emporium potius quam [illegible] nam eſſe inde probat, quia animalia quæ memo[illegible] imaginatione & appetitu excellunt, cerebri medulla ampliori inſtruuntur, prout obſervata eſt in homine & quadrupedibus perfectionibus: at quæ facultatibus iſtis parum pollere videntur, uti quadrupedes minores, item volucres & piſces, iis Cerebri cortex uberior, ſed pars medullaris minima exiſtit: Experimentum inter pueros familiare eſt gallinæ caput acu transfigere, interim illa, cujus cerebri moles tranſadigitur, aliquandiu vivat valeatque: Cujus ratio eſt, quod ejuſmodi animalibus fere tota cerebri compages ſit mere corticalis, quare à tali noxa illata, (quamdiu medulla immunis perſtat ſpiritus in minori copia generantur. aſt eorum commercia ad vitam neceſſaria haud ideo ſtatim interrumpuntur: Hinc vero ſimile miranda quædam vulnera capitis, cum evidenti cerebri læſione, cujus etiamnum particulæ vita ſuperſtite demptæ ſunt, non lethalia fuiſſe, quod cortice tenus offenſum fuerit, illæſa medullari ſubſtantia, quam ubi vitium attigit, ſatis concedendum fuit.

§. 9. Anno 1663. Decembris 23. Nobilis quidam à ruſtico fuſte in vertice percuſſus fuit, ictu tam vehementi ut protinus in terram tanquam apoplecticus corruerit: ac cranij fragmenta quædam in terram diſiecta ſint, quædam in cerebrum intruſa apparuerint: Statim obligatum vulnus, neceſſariaque medicamenta adhibita, ſed neque loquela neque auditus reſtituta, nam immobilis jacuit ad xxx. uſque Decembris, qua die circa ix. noctis obijt.

Aperto cranio; reperta eſt fiſſura a ſincipite ad occiput pertingens: fractura in oſſe frontis, cujus fragmenta quædam per duram & piam matrem cerebri ſubſtantiam ſubierant: Ejus ventriculi & ſubſtantia ſanguine effuſo fœtidiſſimo repleta: *Tulpius reſponſion. Med. viij.*

Striatorum corporum vulnus.

§. 10. Inſoliti enſis rarum vulnus, pugnabant nempè armata manu ſtrenui bini cives anno 1675. 12. Septembris, quorum unus in Orbita alterius nomine *Cynela* oculi internum conſauciavit cani humeturis, cujus palmaris extremitas Phlebotomum craſſitie non excedebat: Inflicto vulnere ſtatim vertiginoſus varios volvitur in gyros, tandemque concidit: hinc ducitur ad Chirurgum, qui attonitus hæret, parvam dum adeo cernit continui ſolutionem, interea vulneratum audit ſemi delirantem: explorat hic, ſed fruſtra, ſtylo penetrationem: ingreſſum enim negabat vulnus ob parvitatem: inde exequitur, quę prima vice exigunt vulnera, ſpectatorem ſe præbens, quid inde ſequuturũ foret. Interea cum miſer omnino in Noſocomium transfertur, ibique diligenti cura phlebotomias varie iterant, dum immani fremebat delirio convulſiviſque torquebatur motibus, tandem decimo quatto die horrida rigidus cõvulſione Morti ſuccubuit.

CAdaveris diſſectioni me invitat Anatomicus noſter *Dominicus le Roy*, præſentibus pariter Chirurgis qui Curationi præfuere. *Dominico* ſcilicet *Paſdialono* & *Joanne Curte*: vulneris ergo 1. obſervamus progreſſum, Phlebotomatum m. extrinſecè apparebat prope oculum: Interne verò oculus abraſus, & ob humoris affluxum in tumorem elevatus, perforata poſtmodum interna Orbitæ parte ſub proceſſibus mamilaribus in corpus ſtriatum intime penetravit, & quod notandum, ne guttulam quidem ſanguinis extravaſati ibi vidimus, nihilque aliud præter naturale, ſed ex ſimplici ſolutione continui periiſſe fatendum.

Ex hac hiſtoria clarè patet, quidquid probabili conjectura docuerat Vvilliſius in ſua incompatibili Cerebri Anatome: profecto ſimplex continui ſolutio in cerebro, dummodo in calloſum non pertingat corpus, neceſſario non interficit: docent hoc Hiſtoriæ à *Clariſſimo Wepffero* Exercit. de loco. Affert in Apop. p. 224. citato, de milite quem recenſet *Valeriola*, affecto vulnere per utraque tempora penetrante ex globulo ænei tormenti integre ſanato, niſi quod cæcus & ſurdaſter evaſerit: cæcum crederem, quia ſubtubo longitudinali, & ſupra nervos opticos ſala cerebri ex neceſſitate vulnerata fuiſſet, qui in conſolidatione debet abbreviari, & cum dura meninx cranio arctè alligetur, per conſequens ſe abbreviando juxta latitudinem, falx nequit ſecum duram matrem trahere, ſed potius corpus calloſum cui annectitur in aliqualem rapiet aſcenſum, ex quo nervi optici fortaſſe loco dimoti fuerint, & hinc cæcitas: ſurdaſter verò, quia ex fractura temporum oſſis, ſanguis per ſqoamoſam illius ſuturam deſcenderit, ſuaque mora interna auditus organa alteraverit: Sanus denique evaſit, quia per corticales tantum cerebri ambages vulnus penetravit, nullamque calloſi corporis, aut medullæ oblongatæ partem lęſerat: ita dicendum de ſtrenuo Polono telum gerente per medium capitis ex utraque parte infixum.

Interea ſi anfractuum cerebri ſimplex continui ſolutio, dummodo ſine affluxu ſit humoris, ex ſe non eſt lethalis, non ita tamen in Corpore calloſo, medulla oblongata, aut cerebello, in quibus inevitabilis mors; pari non tamen modo, nam ſecto in vivo animali cerebro, cordis non tollitur motus, aut reſpiratio, ſi vero cerebellum attigeris, ſtatim vitales ceſſant motus juxta *Williſii*. De Conſt: Anim. lib. 4. cap. 1. hypotheſes, quod in Regia etiam Academia Galliæ feliciſſimo experimento confirmatum vidit Eruditiſſimus *Du Hamel*: Nemo tamen ignorat vires, quas in ſtriata retulit corpora *Williſius*: equidem in illis olfactorii terminantur nervi, optici in thalamos è quibus fibras illuc emittunt, medulla oblongata fibrillis pariter in illa deſinet, unde impreſſiones omnes quæ à ſenſuum exteriorum Organis ad cerebrum perveniunt, neceſſe eſt ſtriata corpora penetrare, & ſi denique nervorum Origines eo deſinunt, centrum erit omnium impreſſionum, ſenſorium commune, in quo ſenſus viget interior & Regia animæ: Hinc eſt quod læſo ex ſimplici vulnere ſtriato Corpore, quamvis ſinè humoris affluxu, ſtatim concidit corpus, hinc delirium, convulſio, & denique mors.

Primo itaque ex inflicto vulnere ſequuta ſtatim fuit Vertigo, ex qua Corporis prolapſus, quoniam ex receſſis nonnullis in ſtriato corpore fibris, ſpiritus in illis contenti non ordinario influxu Medullam oblongatam irradiabant, ſed diſperſi per cerebrum undequaque circũmvolvebantur, & hinc vertigo, ſpiritus autem ita circumvolventes influxum nervis ſuſpendebant, unde corpus neceſſario concidit.

Secundo, delirium non tam à natura ſpiritum deducitur, ſed etiam à motu, dum in confuſionem agitati, huc & illuc ſine lege tumultuoſe feruntur, unde ex receſis nonnullis fibris in corpore ſtriato, ſpiritus per cerebrum tumultuantur, Dextro ſtriato corpori ſano cogitationes varias, & perturbatas cient, ex quibus deliriũ: cum autem ſine lege per cerebrũ agitentur ſpiritus inordinatè pariter in nervos irruũt, & tũc convulſivi oriuntur motus, & ſic læſo corpore ſtriato per conſequens etiam commune ſenſorium nec integras recipiet ſpecies, nec voluntarios efficiet motus, commerciumq; omne cum cerebello intercipietur.

At ſi ex unico tantum ſtriato Corpore ſequitur hemiphlegia, cur ergo ex receſis hæc ſequuta non fuerit potius quam convulſio, & ſi convulſio, cur universalis, dum ſanum dextrum erat ſtriatum Corpus, & reliquæ partes? Ad hæc reſponderem quod paralyſis contingit, cum ſpirituum per nervos deficit influxus, culpa viarum vel ſpirituum, equidem receſis in ſiniſtro corpore ſtriato fibris, certè non omnibus, quia parvum erat vulnus, ordinariæ phlebotomiæ ſimillimum, per conſequens ſpirituum non totalis intercipiebatur in nervos influxus in parte ſiniſtra, nihil autem omninò in dextra: Ulterius nervorum in voluntario motu termini, non omnes in ſtriatis Corporibus: equidem in tota medulla oblongata radicantur, fibræque ſtriatorum Corporum ad commercium inſerviunt, quatenus ſenſuum organis, medullę oblongatæ, & per hanc cerebello ſe inſinuant, unde læſis nonnullis in ſtriato Corpore fibris continget tantum falſa objectorum repreſentatio non verò intercipietur totalis ſpirituum influxus, influxus tamen ſpirituum à falſa imaginatione promotus, ob male repreſentata objecta erit inordinatus, ideoque ex delirio convulſivi motus: dummodo autem aliqualis è corpore ſtriato in medullam oblongatam permaneat influxus, ab illa poſtea in omnes continuabitur nervos quapropter convulſivi potius motus, quam paralyſis ſequuti fuere.

Cur verò motus convulſivi in parte tantum ſiniſtra non contingerint, eo modo quo fit hemiplegia, ratio

ratio eſt, quia inordinatus ſpirituum in nervos influxus non tam tumultuabatur in parte ſiniſtra, ſed etiam in dextra, quamvis ſana, Etenim ſpirituum agitatio per totum cerebrum delirium progignens, inordinate pariter dextro ſtriato Corpori ſano confuſas efficiebat cogitationes, quamobrem non mirum, ſi etiam ab illo ſpiritus tumultuariè & irregulariter nervos irradiabant, unde convulſivi Motus.

Obſervatio communicata ab Excellentiſſ. Io. Baptiſta Fantono, Sereniſſ. Principis Pedemont. &c. Medico.

Observatio VI.

Vulnus Exiguum Frontis lethale, ob rimulam in oſſe & ſequutam cerebri phlegmonen. 1. Ob pus inter cranium & duram meningem, Et os corruptum. 2. Leve, jam trimeſtri conſolidatum, lethale ob pus ſupra membranas & cerebrum effuſum. 3. Frontis exiguum leth. ob puncturam utriuſque meningis & cerebri ſequutum abſceſſum 4. Ob vitium meningibus & cerebro communicatum, nigredine ſe prodens. 5 Ob ſequutum abſceſſum infra ſubſtantiam cerebri. 6. Siniſtri bregmatis, ob pus intra cranium & membranam ſubſiſtens, ac cerebri ea parte conſumptionem 7. Neglectum lethale ob ſequutam meningum phlegmonen, illaſo cranio 8.

§. 1. MEmini olim dum Avenione Medicinam factitarem, caſum accidiſſe hujuſmodi, cur non ſatis perſpecta Rima, mulieri cuidam ſecundum frontem vulneratæ, mortis cauſam attulerit: Ad cauponam cum multi inſolentes impurique homines accederent, ubi ſe mero impleſſent, unus aſſidentium probe potus & hoſpitæ cum propinaſſet, illaque renuiſſet, geſtans manu vitreum poculum joco vinum in illam cum projicere vellet, una & poculum vino plenum projecit, vulneratque exiguo ac plane contemnendo vulnere mulieris frontem: Accitus Chirurgus linimenta admovet, nullus capitis dolor, nulla verenda ſymptomata nec primo nec altero die inſequuta ſunt: tertio dolor gravis, febris, totius faciei ingens tumor, rubori & inflammationi conjunctus: mox delirium & convulſio quædam, intereeptaque quaſi vox: Apertum vulnus, adhibitique multi Medici & Chirurgi, magnitudine caſus inopinati acciti, *rimula vix conſpicua* apparebat, quinto die mors.

Diſſectum cadaveris caput Prætoris urbani juſſu; ingens phlegmone intra calvariam inventa; dura meninx tumens, dura, livore affecta, & ingenti puris copia ſuffuſa: erat autem tanta puris congeſti copia, ut librarum fere duarum pondus æquaret: Hic eventus miſerrimus fuit, illud ut verum eſſe fateamur quod notavit *Paulus*, Rimam in capite mortis nonnunquam cauſam extitiſſe. *Valleriola lib. v. append. locor. comm.*

R*imula vix conſpicua*] Cujus ratione abraſione ſitem non fuit, quo ejus progreſſus animadverteretur: Notat verò *Marchett.* Obſervat. Med Chirurg. xv. Non ſolum tutam abradendam rimam aut edem inſtrumenti ad fundum uſque, verum ſi alterutrum deſcenderit uſque ad meditullium, omnino deveniendum eſſe ad terebrationem, nullo licet alio præſente ſymptomate, hac ratione, quia materia purulenta ex labiis vulneris ad meditullium defluens, per ejus vaſa ad membranam etiam penetrat; inter quam & cranium congeſta, patienti mortem infert: quod in pleriſque obſervavit, qui propterea adminiſtrata perforatione omnes convaluerunt.

§. 2. Adoleſcens fuſte lignea è ſalice, levi quidem illa ſed ex alto demiſſa, accepto contemptibili vulnere in capite, xi. die moritur: Qua parte telum impactum fuerat, Os livens apparuit: E regione partis vulneratæ, inter cranium & duram meningem, pus inventum eſt &c. *Vide ſis de Paralyſi lib.* 1.

§. 3. Alium vidi leviter vulneratum media capitis parte, non detecto oſſe, & nullo apparente ſymptomate, qui à Chirurgis ſanatus, tribus poſt menſibus, quibus incolumis ſemper vixit, correptus fuit febre maligna, ſine ullo ſymptomate vulneris capitis: Poſt ſeptimam dolor capitis ſubortus loco vulneris inflicti tribus ante menſibus, in quo jam ad cicatricem deducto nihil apparuit, ægro xiv. mortuo.

Secta calvaria modo jam dicto, pus ſupra membranas & cerebrum deprehendi: ut propterea vulgi opinioni credendum non ſit, poſt xl. diem capite vulneratos ratione vulneris mori non poſſe. *Marchetti Obſervat. p.* 39.

§. 4. Anno 1602 13. Martij, *Caroli Cornicij* Studioſi caput aperuimus, qui punctim enſe tenuiſſimo, in dextra frontis parte, qua capillitium attingit, ante xvj. dies noctu ictus fuerat Vulnus anguſtum erat admodum, ut communis pili quantitatem non admitteret: Calvaria cum utraque meninge perforata in Cerebrum alte penetrarat, abſceſſumque fecerat, in quo puris albi unciæ fere tres latebant: Abſceſſus labia rubeſcebant, venæ in tenui membrana ſanguinis ruborem nigricantem præ ſe ferebant: Undecimo vulneris die cum Epilepſia febricitabat, inde per duos dies naturales totos cum quadrante mediocriter habebat: Tandem xiv. morbi die paroxyſmo febrili (mitiori tamen quàm priori) reverſo moritur. *H. Smetius miſcellaneor. lib. x pag.* 578.

§. 5. Periculum maximopere in capitis vulneribus apparet, in quibus facillime & leviſſimo negotio mors ſubſequitur, propter facilitatem inflammationis pericranij & perioſtij, ex quibus oritur inflammatio membranarum ipſius cerebri, quo facto crebro mors imminet: Quare conſulit *Hippocr.* l. de vulneribus imperans vulnera capitis, etiam levia, non eſſe contemnenda, experientia edoctus mortem facillime hujuſmodi vulnera comitem habere, ut pluries experti ſumus, & præcipue in quodam Coquo, qui cum à puero vulnus leviſſimum & nullius fere momenti recepiſſet, ſeptima die convulſus obijt.

Reſerato capite, è directo vulneris paucam nigredinem, penetrantem duram & piam meningem vidimus uſque ad corpus calloſum. *Dom Panarolus Pentec. iij Obſer xxxvij p. 39*

§. 6. Quendam vidi leviter ſauciatum ſummo vertice, in quo exiguum abſceſſum infra ſubſtantiam cerebri prope nervorum exortum reperi: Is avellanæ nucis molem vix æquabat: Semeſtre poſt inflictum vulnus obijt, ægro valetudinem obtinere nuſquam conceſſum. Hinc diſce *temerariam* eſſe non debere vulnerum cerebri *prognoſin. Pet. Pigray Chirurgia lib. 4. cap. 0.*

T*Emerariam prognoſin*] In capitis vulneribus admodum cautum eſſe decet Medicum, ob varietatem ſupervenientium ſymptomatum, quibus obviam eundem: Obſervatum quibuſdam temporibus omnia prope vulnera, parva æque ac magna, lethalia fuiſſe, ob aëris peculiarem conſtitutionem, cognitioni noſtræ imperviam: Annus quidam à me adnotatus, in quo capitis omnibus vulneribus prope superveniebat gangræna, ea ambiens duorum aut trium digitorum latitudine, quibus accedebat exigua febris, quanquam pauci interirent: Plurima alia vidi nullis manifeſtis ſtipata ſymptomatis, quæ tamen mors fere ſequebatur, quanquam levia eſſent, ſi præſertim febris tertio ab ictu die invaderet: In omnibus tamen quibus lethalia fuere, repertus in ſubſtantia Jecoris abſceſſus. *Idem.*

§. 7. Adoleſcens annorum xvij. in ſiniſtro bregmate parvo lapillo à puerulo vulnus recepit: Hic Chirurgo ſtatim ſe concredidit, qui ineptiſſima gravique manu, ac linteis aſperis ſic crudeliter vulnus exiguum ac tantum cutaneum tractabat, ut in dies id magis recrudeſceret & carnem ſanam conſumeret, Puer autem in reliquis omnibus ſe bene gerebat & hero ſuo inſerviebat: Circa 18. diem ab accepto vulnere, ſe ad me contulit patiens, ut luſtrarem quomodo ſe res gereret, huic cutis circumquaque ad cranium uſque ſinuoſa erat, & ſinu quidem vaſto, in quo pus multum continebatur, ex carne ipſa colliqueſcente & humore qui eo ferebatur putreſcente, quod pus tantum exire poterat cum manu premebatur: hoc ipſe videns cavitatem hanc ad inferiorem partem aperiendam eſſe monui, quo putredo & ipſe calor extraneus cerebrum ſuppoſitum non afficeret: Id ſe facturum pollicitus eſt vulnerarius, nullam enim eo tempore ſedem habebamus permanentem, ſed cum exercitu Regio ultro citroque ferebamur: Circa diem 24. accitus ad eum me contuli: febriebat hic jam à quatriduo febre aſſidua, graviter oculos aperiebat, ſoporoſus, oculis tumidis & viribus propemodum dejectis, urinæ ſanæ: Sinus autem adhuc integer erat fœtidoque pure refertus, quod ignarus ille nihil earum quæ juſſeram præſtitiſſet: Hæc omnia cum viderem, non dubitavi cerebrum affectionem jam conflaſſe ex vicina putredine, unde illico cutis & oſſis perforationem adeundam eſſe perſuadebam: At ſtupidus ille cum audiſſet os perforandum eſſe, Niſi febris eſſet, inquit, vulnus facile curam ſuſciperet: xxvj. expiravit:

Iuſſi Calvariam cadaveris aperiri, Annuit vulnerarius, fretus mortem contigiſſe febris injuria, non capitis affectu, cum ſciret os à vulnere ne minimum fuiſſe offenſum: Os quidem integrum omniſque injuriæ expers novit, invenit tamen non parvam puris copiam inter cranium & membranam, quam ex ſupernis partibus ſtillaſſe non poterat non cenſere, vidit & cerebrum totum ea parte liquatum & in pus verſum: quod nullam aliam ob cauſam factum fuiſſe putare debebat quam cervicoſa lethalique ſua: *Botallus de vulneribus ſclopet. cap.* 18. § 29.

§ 8 Virgo Nob. cum in choreis incaluiſſet, & capite in poſtem incidiſſet, *vulnuſculum in vertice* contrahit, ubi cutis vix læſa fuit: Illa quia neque dolorem, neque inflammationem ſentiebat, primo & ſecundo die vulnus, aut potius contuſionem, plane neglexit: Tertio die incepit parum dolere, quare *Barbitonſorem accerſivit*, qui raſis crinibus cutem vix læſam animadvertens, Virginem irridebat, quarto vero capitis gravitate & *febricula* correpta eſt: Ego ſexto die morbi ad ipſam vocatus, comperi ipſam delirantem, faciem & oculos inflammatos, & linguam aridam, ita ut ſequenti die de vita diſceſſerit.

Aperto capite ſanguinem ſub cranio collectum, & cerebri membranas inflammatione correptas invenimus, cranium tamen nequaquam læſum fuit. *Fabritius Hildanus cent.* 1. *Obſervat* 21.

V*Ulnuſculum in vertice, &c.*] Hinc perſpicuum fit vulnera capitis quantumvis minima, præcipue quæ circa ſuturas occurrunt, non eſſe negligenda. Infiniti enim ramuli venarum & arteriarum, ex una & altera parte membranarum cerebri, circa ſuturas concurrunt & futuris inſeruntur quorum beneficio cerebrum cranio alligatur & ſuſpenditur: Quapropter contuſiones ea in parte facile ad cerebri membranas, magno cum ægrotorum periculo extenduntur. *Hildanus ibidem.*

Barbitonſor cutem vix læſam animadvertens, &c. Familiaris ſæpe error vulgaribus Chirurgis, qui ſi nec tumorem nec inſignem læſionem animadvertunt, ſecuros eſſe ægros jubent ac ſi nihil ſiniſtri ſubſequi poſſit: Inſigni exemplum vidi Genevæ anno 1667. menſe Julio: Juvenis, nomine Varinus, cauſarum forenſium Procurator dum in caupona con bibonem blaſphemiis in Deum inſurgentem increpat, ab eo poculo ſtanneo in ſincipite percutitur: levis inde cutis læſio Chirurgo ſe committit, qui ſex dierum ſpatio cicatricem induci, ſuperſtite tamen capitis gravitate quam robuſtus æger neglexit; poſt trimeſtre inſignes dolores ventris ſuccedunt comite diarrhœa biliosa: poſtea febris intenſa accidit cum delirio, intra verba ſubſiſtente, comate, vultus rubore, oculis flammeis: per octo dies cruorem mucoſum, aut pituita perfuſum, copioſiſſimum ore & naribus effudit centeſimo die ab ictu accepto obiit: Judicium meum fuit & Clariſſimi Medici Senioris Dom le Clerc, hæc omnia ab intempeſtive occluſo & negligentius tractato vulnere contigiſſe, quod capitis apertio demonſtraſſet ſi nobis ejus reſecandi copia facta fuiſſet.

Febricula | Cur præſente inflammatione membranarum cerebri febricula tantum orta eſt, quæ acuta fere eſſe ſolet; Dic febrem hanc fuiſſe ſymptomaticam, cujus focus procul à corde diſſitus erat ut ſola fuligo ad cor permearet, putredine in venas non diffuſa: Quando ejuſmodi in caſibus acuta ſuccedit febris, tunc contingit cum eſſentialis jungitur putrida, humoris portione ad partem dolore affectam & debilem excuſſa.

Observatio VII.

Capitis vulnus lethale ob cranii particulas in ambas meninges defixas, hinc ſubortum Apoſtema.

1. Bregmatis ſiniſtri, cum Contuſione dextræ partis cranii, cujus fragmentum membranas penetrabat.

§. 1. Ruricola quidam mediocris ſtaturæ annor. circiter 35. cum arborem altiorem ceraſa decerpendi gratia aſcendiſſet, ex improviſo de cacumine in lapidum acervum, ad radicem arboris collectum cecidit, atque calvariam, os nimirum frontis & temporum ita perfregit, ut ab hac contuſione & violenta contuſionis ſolutione, meninges, ſeu utrumque cerebri involucrum, non modo graviter diſruptum atque divulſum, ſed etiam mediocris cerebri portiuncula ſimul eliſa fuerit, His ita animadverſis, ſtatim vicini Balneatores vocati per tres ſeptimanas fere vulnus obligarunt, donec vulneratus ob paupertatem in Noſodochium Ulmenſe receptus fuit, ubi poſtea vulneris hujus curatio *G. Riedlin* demandata fuit, qui ſumma per quinque ſeptimanas adhibita diligentia effecit ut cerebrum, ea quidem parte qua propriis nudatum membranis Dei beneficio & naturæ bonitate, nova quadam cuticula membranoſa, proveniente à pericranio interiori, non tantum contectum ac conſolidatum fuerit, ſed & toto illo tempore nullo omnino graviora ſymptomata animadvertere licuerit: Quia vero locis duobus diſtinctis atque latentibus, ſectione demum patefactis, mediocres cranij portiunculæ in ambas cerebri meninges adeo fortiter depreſſæ fuere, iiſdemque tam arcte incubuere, ut oſſicula hæc nulla propemodum arte, neque per ullum Chirurgicum inſtrumentum elevari, atque in priſtinam ſuam ſtationem ſeu locum reſtitui potuerint, tandem ſub finem canicularium accidit ut per latenter abſcedentes particulas, ex utriuſque involucri cerebri compreſſione dolores, ex doloribus humorum affluxus, & ex humorum putredine tandem apoſtema ſubortum fuerit, quod poſtea convulſionibus anſam præbuit, quas paulatim mors ſubſequuta eſt, Non quidem ex vulnere cerebri per ſe ita lethali, ſed ex ſupervenienti accidente factum fuiſſe plane exiſtimo, Quod ex diſſecta & aperta calva innotuit. *Obſervatio. Moſis Heldt Medici Ulmenſis, apud Horſtium Tom. 2. lib 2 Obſervat vj.*

§. 2. Nobil. Juvenis ætatis annor 23. temperamento calidus & humidus 27. Julij 1618. nocturno tempore in tumultu publico lædebatur, ita ut vulnus appareret in regione bregmati ſiniſtri uſque ad os ipſum, quod tranſverſim rimam conſpicuam exhibebat, prope quam de ſubſtantia cerebri portiuncula nucis avellanæ minoris quantitate eximebatur: In altera parte verſus poſteriora contuſio aderat, oſſe bregmatis dextro verſus interiori compreſſo: mox à vulnere & contuſione, forte ſimul & ſemel à diverſis adverſariis factis, vomitus, ingens hæmorrhagia. *ἀναισθησία* & ſopor p. n. adfuerunt: 28. Iulij, Sopor hic continuabatur, ubi *dextri lateris convulſivi motus* interdum, *ſiniſtri* vero *lateris totalis paralyſis* obſervabatur: Deligato vulnere ſenſus aliquis per clamorem apparebat, ſubinde rurſus ingruente ſomno, qua ratione 29. & 30. Iulii fere in eodem ſtatu permanſit; At 31. Iulii paulo vegerior à ſomno adſtantibus manus obtulit, & ſigna intellectionis exhibuit, nondum auditu & lingua operante: hic clyſtere adhibito, ob obſtructiones à tempore læſionis hucuſque perſiſtentes, alvum laxam reddidimus, unde 1. Aug. loquela primum, abſque tamen auditu, quodammodo ſequebatur, ſed non ſine gravibus convulſionibus Epilepticis intercpolatis: At 2. Auguſti tam intellectus quam ſermonis & auditus operationes exactiores erant, pulſu febrili, quam ob cauſam mutationem intra 24. horas prædixi lethalem, qua ratione ſequenti 3. Aug. ante meridiem, recurrentibus iterum animalis facultatis læſionibus, vitam cum morte mutavit.

Demortuo 4. Aug. cranium apertum fuit, ubi vulnus dextræ partis tantum cutaneum uſque ad os cranii deprehendebatur: at contuſio ſiniſtræ partis tanta erat, ut admiratione

omnino dignum, quod animalis facultatis operatio euſque ſeſe colligere potuerit: tota enim regio bregmatis ſiniſtri contuſa deprehendebatur, ut cute remota, ſua ſponte octo oſſa ſepararentur, de quibus unum acutius in ipſam ſubſtantiam cerebri, per utramque meningem impreſſum inveniebatur: Ab hac contuſione rima ſub vulnere prædicto ſuam originem habebat, & ad auris uſque os petroſum in latere ſiniſtro progrediebatur. *Greg. Horſti. Tomo 2, lib. 2. Obſervat. 1.*

D*Extri lateris convulſivi motus, Siniſtri totalis paralyſis.*] Quidam, ut *Caſſius & Aretæus*, ſtatuerunt nervos in exortu ſuo ita implicari, ut dextri ſiniſtrorum, & contra ſiniſtri dextrorum partes perrepant, ſeque mutuo interſecent: Hinc ergo facile reſpondetur cur dextris quomodocunque affectis, ſiniſtri vel convulſionem vel paralyſin patiantur. (*Quā opinionem quoque tuetur Proſper Martianus comm. in Hippocr.*) Sed optime hæc ipſa αὐτοψίᾳ refutantur, quia reclamat obſervatio Anatomica: Alii non ad nervos, ſed ad plexus arteriolarum reſpiciunt, quos ita quoad dextram & ſiniſtram partem implicari ac divaricari volunt, ut facili negotio poſſit fieri materiæ denegatio vel tranſmiſſio: hinc igitur dextra laborante ſiniſtram reſolvi ſtatuunt; propterea quod illi ſpiritus jam non amplius tranſmittantur: Sed hæc opinio ſuis tutoribus relinquitur, tum quod vaſa arteriarum & venarum, quoad utramque partem non ita inter ſe implicentur quemadmodum præſupponant, tum etiam quod ſpiritus animalis, qui ſenſus & motus author eſt, non per arterias ſed per nervos diſtribuatur. Relinquitur probabilis reſponſio *Laurentii* lib. 10. qu. 6 ubi inquit, Poteſt è vulnerata parte dextra ichoris portio κατ' ἔξιν in ſuperiorem ventriculum dextrum decumbere, ab eo in ſinum tertium, qui communis eſt cavitas: in eo ſinu qui continetur humor velut in centro eſt cerebri: quare ſi formæ elementaris motum ſequatur, in decliviorem partem decumbet: at ſanæ partis ſitus declivior eſſe ſolet, decumbit enim æger in ſanum, non in latus ſaucium, doloris metuens? Quid ergo impediet quo minus è tertio ſinu in quartum, & ab eo in ſpinalem medullam, è diverſo percuſſæ partis, interdum decumbere poſſit humor, unde paralyſis? Afferri poteſt & alia ratio, quod per vulnus natura excrementitium humorem excernere ſoleat, tum per fluxum ſanguinis, tum per medicamenta, quæ trahunt hauriuntque humorem, ita ut bene expurgetur pars affecta: at oppoſita pars quæ non expurgatur, facile afficitur, vel per ſympathiam, vel materia ad eamdem tranſmiſſa ac decumbente: *Gul. Ballonius*, libello de convulſionibus, plures recenſet cauſas: Quibuſdam, *ait*, videtur id fieri propter ſpiritus & ſanguinis partis ſanæ conſumptionem, idque ob inflammationem ſauciatæ partis: Et credibile eſt partis ſanæ naturam ſedulam ac ſui diligentem ſuas copias ac ſuppetias ad partem læſam miſiſſe, unde ea pars ſana poſtea paupertate ſpiritus & ſanguinis laborat: Hujus rationis author aliam & rationem adſtruxit: Ait enim convelli partem ſanam, reſoluta ægra, per tranſlationem humoris morbifici à parte læſa in ſanam: hic enim humor cum teter ſit, in cerebro aut convulſionis aut furoris occaſio exiſtit: Si vi naturæ in faciem effunditur, eryſipelas promovet, quod ſolutionis morbi & vitandi periculi cauſa obſervatur: Sin pars fruſtra nititur excutere illam ſaniem & virus, concuſſione fruſtra tentata, motu convulſivo id extundere ac exigere nititur: Et cum in vanum id fiat, conſternatur natura, ac victa morboque ſuperata procumbit: Aliis æquius eſſe videtur ſi ad ſimplicem ſympathiam, quæ ſine materia ſit, ſaltem analoga confugerint, cum conſenſus ſit dextrarum partium cum ſiniſtris: Verum omnibus diligenter ſubductis, rationi videtur affinius, ut convulſio partium ſanarum ad extremum potius naturæ conatum referatur. Eſt enim parti ſanæ, incolumi & à læſione tutæ, vi & neceſſario occumbendum, id quod citra manifeſta argumenta reluctantis naturæ fieri nequit: Itaque cum capite ſaucius, particula tantum læſus ſit, cætera vero ſanus, mirum non eſt ſi moribus quibuſdam inordinatis natura ſeſe tueri velit adverſus inſtantis mortis & diſſolutionis impetum, & quoad ejus fieri poteſt obſiſtat. *Videatur dictum Ballonii commentarium, ubi fuſe ea rationes ad examen revocantur.*

Observatio VIII.

Capitis vulnera ſequuta cerebri ſubſtantiæ *& ventriculorum* putredo. 1. *Temporis dextri lethale ob factum* Abſceſſum *in cerebri penetralibus.* 2. *Occipitis, ob Fiſſuram in interna oſſis parte, & ſequutum* Abſceſſum 3. *Caſus lethalis ob ſequutam* cerebri ſuppurationem & ulcus. 4. *Vulnus rotundum & anguſtum juxta ſuturam ſagittalem lethale, ob ſequutam* putredinem dimidiæ partis cerebri *&c.* 5 *Cicatrice jam obductum lethale, ob* cerebri partem putrefactam. 6. *Lethale ob ingens in cerebro* Apoſtema, *ſpecietenus curatum.* 7. *Faciei à ſclopeto inflictum leth. ob laſionem meningum & ſiniſtri cerebelli principii necroſi affecti.* 8. *Occipitis & verticis ictus lethales ob* Abſceſſus *in cerebri ſubſtantia genitos.* 9. *Occipitis à ſclopeto, ob ſanguinem circa baſin cerebri effuſum, ac cerebelli ſyderationem.* 10.

§. 1. APerui quamplurimorum in capite vulneratorum cerebra, in quibus pluſquam cerebri partem dimidiam undiquaque putrefactam, Ejuſdem lateris ventriculum pure fœtido, viridi & craſſo refertum, Atque in cerebrali ſubſtantia apoſtemata putidiſſima deprehendi. *Coiter libello Obſervat. Anat. & Chirurgic.*

§. 2. Dom de Villeneuve catapultæ ictu *circa Tempus dextrum læſus eſt* inſigniter: Effractum os partim Temporis dextri, partim frontis: Occalluit tandem pars longo tempore: Cum Londinum veniſſet, *ſpeciem quandam pareſeos* in parte eadem, nimirum in brachio pati viſus eſt: tandem venit Lutetiam: ſexageſimus aut ſeptuageſimus dies exactus erat, ut plene reſtitutus & ſecurus videretur: Cum vino *Venerique* paulum *indulgere vellet*, dolor in veteris vulneris loca obortus eſt: Intolerabilis erat, inquies, vigiliæ, dolor lancinans, levia deliria, intra verba ſolum: febris aſſidua, omnibus proviſum remediis, Denuo aperta cicatrix,

trix, nil profectum, dolor mox in parte antiqua ſæviebat, mox in alteram partem, velut deſultorius redibat, comatoſus factus, mors.

Aperto cranio, neſcio quæ ſanies, ſed exigua, in parte, in qua dolor fixus videbatur, apparuit: ſed in cerebri penetralibus abſceſſus erat, à quo credibile manaſſe ſaniem tam ſævi doloris parentem. *Gul. Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. p. 251.*

C*Um veneri indulgere vellet.*] Quam noxia ſit venus in capitis vulneribus demonſtrat *Fabritius Hildanus* cent. 1. Obſerv. 19. Exemplo Juvenis, qui vulnere afflictus capitis, & pene ſanatus, ex veneris intemperantia in febrem lethalem incidit: Non minus periculoſum eſſe vulneratis nervis oſtendit idem ibidem obſervat. 22.

Speciem quandam Pareſeos.] Hippocr. prognoſt. eſt in Coacis *Quibus Tempora ſecantur, iis ex adverſa ſectionis parte convulſio contingit: Jacotius* comm. in Coacas duas cauſas reddit, unam quidem naturalem muſculorum motum; alteram evaporationem & saniei ſuppreſſionem, quæ cerebrum petens ſpiritus animales diſſipat torporemque inducit, principia vero nervorum afficiens: in parte quidem oblæſa reſolutionem, in ea quæ verò integra eſt, convulſivos motus excitat: Clarius Fabritius Hild. cent. 2. Obſerv. 8. Dum oppoſitus muſculus, ſeu partis ſanæ, fungitur officio ſuo, maxillam ad ſe trahit, læſus vero, quia interim quieſcit, fit ut maxilla verſus partem ſuam non ſine maximo dolore & vitæ diſcrimine trahatur: Interim tamen aliquid putridi vaporis communicari ex convulſione brachij apparet.

§. 3 Miles acinace ſauciatus fuit in poſteriore capitis parte, cum læſione oſſis occipitis: Die xxiij. obiit Interna oſſis fiſſi ſuperficies corrupta apparuit, Et Abſceſſus magnus in ſiniſtro cerebri latere latitans. *Vide lib. 1. tit. de Paralyſi.*

§. 4. Anno annos xvj. puer Nobilis Hebræorum gentis decem annorum, hyberno tempore cum æqualibus pleno, ut ſolent, curſu glaciem tranſmittendo, in caput cecidit, unde paulo poſt ille *Febri* correptus eſt, Advocatis Medicis, omnem in curanda hac febre diligentiam, ac fruſtra impenderunt, xi. die puero fatis concedente.

Demortui cranio aperto, ulcus cerebri ovi magnitudine deprehenſum, quo diſſecto aqua fœtida promanavit. *Obſervatio Tobiæ Cneulini Medici Auguſtani.*

§. 5. Bononiæ quidam ab equo calce vehementer percuſſus in capite, juxta futuram ſagittalem vulnus accepit rotundum & anguſtum, ad cranium vix penetrans, Ob percuſſionis vehementiam *Arantio*, Chirurgo feliciſſimo, offenſionis cerebri ſuſpicio oriebatur, qua re inciſa capitis cute in formam crucis vel x. literæ, os detexit, quod etiam terebra perforavit ad interiorem fere laminam uſque, nam ob ſanguinis effluvium profundius penetrare nequivit: 2. die rigor febrilis, quem ſequebatur æſtus, ſupervenit: A principio conqueſtus eſt de capitis, præcipue de colli intenſo dolore laſſitudineque brachiorum: Febri quartanæ, qua ante diu laborarat, rigor; brachiorum laſſitudo, caſui; colli dolor, contorſioni inter cubandum aſſignatus eſt: Paucis diebus poſt facta evacuatione & ſanguinis miſſione, febris omnino remiſit, mitiora ſunt reddita omnia ſymptomata, *nunquam* tamen *vulnus mihi placuit*, erant enim vulneris labra tenuia, ſqualida, depreſſa, flaccida & mali coloris, minime (ut in non lethalibus vel non periculoſis) ſubdura & tumida, mediocriter, abſque inflammatione tamen, & vividi coloris: xix. die acceſſit rigor, & cum eo maxima atque violenta inferioris maxillæ conquaſſatio, *vomitus bilioſus*, ſingultus, capitis ingens dolor, inquietudo, delirium, vigiliæ, facultatis ventriculi retentricis imbecillitas & colli rigiditas: Rigor erat frequens, inordinatus, abſque calore comitante, ut in quartanæ rigoribus contingit: ſequenti die, excepta colli convulſione, inquietudine, maxillæ concuſſione, omnia ſymptomata multum remiſere, & tandem mortuus eſt.

Apertum fuit caput, & invenimus putredinem dimidiam cerebri partem occupaſſe; in ventriculo laterali & medio, qui tertius dicitur, plurimum tum puris tum aquæ ſubrubro colore tinctæ vidimus: dura membrana fuit integra, & è regione vulneris aliquo uſque libera à cranio, accreverat in illo loco membranæ caro laudata, quæ etiam cranij foramen obturatat, *Coiter in Obſervat. Anatom. & Chirurgicis.*

HOc idem in multis ſimilibus vulneribus interemptis deprehendi; unde periculoſiora penes me ſunt cranij vulnera, in quibus integra cute cerebrum læſum eſt, vel ubi ſub dura membrana læſa vena vel arteria (quod levi de cauſa contingit) ſanguinem effundit, quam ſi ſimul membrana ſit vulnerata: Si quidem horum plures atque illorum vidi curatos, nam membrana dura [illegible] denſitatem atque craſſitiem, nec ſanguinem emiſſum, nec pus ſub ea genitum emittere poteſt: Hac de cauſa nihil reprehenſionem & calumnias metuerem, in gravibus & periculoſis capitis vulneribus, ubi vel contuſionis capitis, vel perrupti vaſis ſub membrana manifeſta haberentur ſigna, auderem hanc duram cerebri membranam perſcindere: etenim ut in omnibus, ſic in horum vulnerum curatione, præcipuum eſt perficere ut vulnera optime expurgentur, [illegible] omne quod tangitur à putrido putreſcit. *Idem Ibidem.*

Vomitus.] Vomitus in læſione capitis aliquando argumentum debet eſſe ad majorem cautionem quam ad concludendum de fracto cranio: Et hoc notandum eſt, quia multi hac in re hallucinantur: Sic multis de cauſis poſt caſum aut ictū poteſt vomitus ſuccedere, & tamen non erit fractura nulla: S[illegible] N. cecidit in caput, vulnus factum, vomitus ſatis frequens, nil tamen cranium læſum erat, Recens erat cœnatus: *Ballonius Epidem. lib. 2 pag. 215.* Contingit vero ejuſmodi in caſibus vomitus per ſympathiam

affecta dura meninge, quæ quamvis motu careat, cum plurimis in locis cranio firmetur alligetur, probabile tamen eſt eandem in partibus quibuſdam aliquando ſaltem contrahi & corrugari: Certe in ſternutatione contrahi ipſam & remitti extra dubium eſt: Hinc ab hujus læſione vomitus aut motus convulſivi in viſceribus aut membris ſuccedunt, in cauſa eſt hæc membrana, quæ alicubi contracta aut diducta, eodem ſpaſmo molem intus contentam implicat: Singultus eidem cauſæ aſſignandus: Quod & accidit compatiente cerebro ventriculi orificio per nervos ſextæ conjugationia.

Nunquam vulnus mihi placuit.] Inter ſigna quæ mortem præſagiunt, cum Medicus videt febrem, & aliquod malorum accidentium, cum depreſſione labiorum vulneris, & malo colore ſine ſanie, arguat indubitatam mortem: Et ſi videat denigrationem oſſis, quæ non removetur ferro eam fricando, ſignum eſt quod non ſit ex Medicina, ſed arguit ſaniem malam & corruptam ſub cranio, quæ ſi corrupit os, etiam corrupit panniculum: Præſentibus ergo prædictis ſignis prædicetur mors. *Berengarius c. 13.*

§. 6. Miles haſta læſus in ipſa cerebri ſubſtantia, cicatrice obducto vulnere, & eductis quamplurimis oſſium fragmentis, ſeptem & ultra ſeptimanas ſanus aliis inſerviebat ægris: In octava vero convulſus cum moriebatur, cauſam ſubitaneæ mortis intueor, Unam cerebri partem corruptam, putridam (viſu admirandum) imo conſumptam & in putredinem converſam vidi. *Obſervatio Samuelis Coſteri Med. Amſtelodamenſis.*

§. 7. E Noſocomio Patavino quidam ex vulnere capitis accepto curatus, ut quidem credebat, certa ſalutis fiducia cum exiret, xl. à vulnere die morte inopinata defungitur: Cauſa exitii cum variantium opinionibus incerta eſſet, mox aperto cranio evidentius comparuit, ingenti viſo in ſubſtantia cerebri Apoſtemate. *Th. Bartholinus comm. in Padanchonem A. Severini Exercit. 3.*

§. 8 *Claudius Ruban* Moduno Helvetius, ann. 24. habitus carnoſi, pagi Regnans in Comitatu Montbelgardenſi incola, Sabbathi veſpere diei 18. Febr. 1671. ſtatione peracta domum rediturus, itineris non mediocriter ſorte porum comitem, intra urbis novæ Montbelgardi portas, aliquot paſſus præcedebat: Expecta me, acclamat ſequens, directa (forte jocando) in præeuntem bombarda portatili, vel diſplodam: Dictum factum, & diſploſa bombarda, quam plurimorum conatus tota die explodere non potuerat, vulneratus *Claudius*, ſuper portæ mediæ limine conſiſtens, tota mole concidit: Ab occurrentibus & ipſo reo erigitur, è diverſis in facie locis ſanguine diffluens, ad Chirurgum ductus: Circa horam 1. pomeridianam à S. P. juſſis illum adivi: Vocatus Chirurgus clavum diſploſorium, dimidiam digiti minoris partem longum oſtendit, quem à poſteriori temporalis muſculi dextri latere, immediate ſupra os jugale ſuo apice, (ut in vulnus intruſione oſtendebat) ad oſſis maxillæ inferioris apophyſin adactum extraxerat: Exponit inſuper ferreæ mineræ globulos octo rotundos, quos è malæ ſiniſtræ totidem vulneribus avulſerat: Horum unum infra os jugale penetrabat, alia paulo inferius perſperſa erant, digitum tranſverſum plus minuſve profunda: Imperitia Chirurgi phlebotomia prætermiſſa fuerat: quare præmiſſo clyſtere e brachio ſiniſtro vena ſecta eſt: Succeſſit brachii ſiniſtri paralyſis: circa horam 1. matutinam, quæ diei 5 initium erat, aphonus & veternoſus factus eſt, crus ſiniſtrum reſolutum, acceſſerunt ſudores copioſiſſimi, animi deliquia ſine febre: hora 11. matutina mortuus eſt.

Trihorio poſt mortem elapſo, examinata octo faciei vulnera panniculum carnoſum non perforaſſe, ſed in eo ſubſtitiſſe inventum eſt unicum ad os zygoma, aliud paulo inferius pervenerat: Aperto cranio, vulneratæ meninges, & ſiniſtri cerebelli principium nigrum & corruptum apparuerunt, & ex ipſius ſubſtantiæ intimis, oſſis ex conico acutum cranii forte fruſtulum extractum eſt: In profunditate vulneris, ab adacto clavo diſploſorio, aliud oſſis fragmentum octava parte majus, ex confracta baſi oſſis temporum, in muſculo maſſetere invenimus: Quum cranio repoſito reductum pericranium & cutis conſuerentur, vivi lumbrici prægrandes in conſpectu noſtro naribus egreſſi ſunt, e ventriculo illuc aſcendentes, quorum forte inſignis copia ibidem ſtabulabatur. *I. Nic. Binningerus cent. v. Obſervat. L.*

§. 9 Ruſticus cœlebs annorum 30. ſanus & boni habitus, ebrius à compotatoribus ſociis aliquot vulnera in occipite & vertice ad calvariam uſque accipit, poſtquam prius verberibus iidem commilitones atrociter totum ipſius caput, nucham & ſiniſtram axillam excepiſſent: Vulneratus prima quidem veſpera vulnera Chirurgo liganda commiſerat, ſequentibus vero diebus, ope neſcio quarum herbarum conſolidantium, ſpreto & valedicto Chirurgo, ad cicatricem fere ea perduxerat, cum nona à vulnere die febris & ſcotomia ſupervenit, & xiv. ſiniſtri brachii ac cruris reſolutio, quibus præſentibus Chirurgum denuo in auxilium & conſilium vocat: Chirurgus neceſſariis adhibitis nihil proficiens, die xxi. rem ad me defert, qua examinata, & cum Collegis communicata, *Trepanum adhibendum duxi:* Divino igitur auxilio implorato, & cute die eadem per chiaſmum ſecta, die ſequenti xxij. cranii perforationem, *non obſtante Plenilunio*, modio ἀβαπτίστῳ inſtitui, præmiſſo prius clyſtere, capitiſque convenienti inunctione: Exſecto oſſe feſtucæ meningi incumbentes ſublatæ ſunt, & membranæ ipſi mel roſaceum impoſitum eſt: Os vero tectum fuit linamentis ſiccis molliſſimis cum pulvere cephalico, totoque curationis tempore, tam quoad externa quam interna, nil

intermiſſum fuit quod ipſa fractura cranij alias requirit: Septima die lethargico ſopore captus, dextri oculi & oris occluſionem crebraſque vomitiones patiebatur, ſequentibus vero melius habuit, emanante per foramen pure fœtido, paxillo tamen ac nona quidem pedem movere cœpit, recurrente tamen die 14. ſopore, emanentibus autem vomitibus, venis vero frontis arteriiſque elatis ac turgentibus: xv. nulla nec ad melius nec ad pejus mutatio ſequuta: xvj. verò & ſequentibus ſcotomia major facta, accedentibus occulorum convulſionibus & diſtorſionibus, adeo ut 24. hora 4 pomeridiana, ſine tamen acceſſione aliorum ſymptomatum, animam exhalarit.

Sectione poſt mortem inſtituta, ſanies inventa eſt purulenta in ipſa cerebri ſubſtantia; In dextra occipitis parte, pellicula inſtar abſceſſus contenta, unciarum quatuor: Ipſum cranium plurimis contuſionibus contortum, Matris vero duræ venulæ ſubfuſco ſanguine inſtar picis diſtentæ: hæcque ipſa & pia meninx diſcolores, illæque à contuſionibus læſæ, erant: Saniei autem ſupradictæ globulus alias purulentus, vaſculo carneo incluſus, proxime adhærebat, ut mirum non ſit quod mortuus fuerit: mirum autem ſit quod tamdiu ſine gravibus ſymptomatibus, delirio potiſſimum, ſupervixerit. *I.D Horſtius obſervat. Anatom.* 1.

T*Repanum adhibendum dext.*) De Trepano non tantum dubitant multi an tutò adhibeatur, ſed & ſunt qui omnino id rejiciant, dum ſtatuunt quamvis cranij fracturam ſine Trepano, ſine cranij apertione curari poſſe: Non diffiteor abſque cranij perforatione multas fracturas cranij, præſertim hyberno tempore, & apud Germanos, quibus non ita lethales ut Neapolitanis, Florentinis &c. accidunt, curari poſſe: At non omnes nec ſemper, uti alias ſtatuunt antiqui Heoræi, *Ugo Lucanus*, *Theodoricus* aliique, quorum alij internis vulneratos potionibus id fieri poſſe profitentur; alij vero extrinſecâ medicamenta commendant, ſpreto & rejecto Trepano: Aſt ſæpe in cranij fracturis non poteſt removeri materia exſiccanda (loquor verbis Galeni) niſi fiat apertio, ob defectum ſc licet ligaturarum, præſertim ſi ῥωγμὴ accidat internæ laminæ ſalva manente externa, aut ξυμφορὴ, quamobrem tunc Chirurgus adhibendus, oſſiſque particula circ. fiſſuras eximenda, ut virus egrediatur per viam liberam, oſſe ſcilicet amoto. Multæ igitur fracturæ cranij curari poſſunt, & ſæpe ſine apertione, ſi ſimplex φλάσις contingat, ſi ῥωγμὴ tanta ſit ut materia exire poſſit: Sed non omnes, ut notavi jam antea, nec ſemper, quemadmodum D. Juris apud nos nullis medicamentis externis aut internis menti & ſanitati reſtitui potuit, qui tamen Trepano adhibito ſalvus evaſit: uti etiam Nobilem ante ſexennium Giſſæ feliciter à me curatum recordor. Quando vero adhibendum, quando rejiciendum? Si certò conſtet cranium non depreſſum, nec ita fractum eſſe ut cerebrum inde lædatur; ſique ſaniei tam exigua quantitas ſit, tantumque naturæ robur ut medicamentis abſumi & diſſipari facile poſſit, & contrarij certa ſymptomata deſint, Trepano non opus eſt: Sæpe enim à contuſione cranium ipſum non læditur, ſed nervus, (quem caſum proponit Hippocr. 58. aph. 5.) aut vena, è qua effuſus ſanguis in ipſa cerebri ſubſtantia putreſcit ſæpe & mortem infert, uti noſtro ægro accidit: Aliquando evenit (inquit Celſus) ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu aliqua vena rupta aliquid ſanguinis mittat, qui concretus dolores infert oculoſque obcæcat: quo in caſu ſumme conducit phlebotomia & clyſteromutus: ſæpe etiam interna purgantia exhibentur ſi temperamentum frigidum ſit & phlegmaticum, corpuſque robuſtum ſine febre. Si vero id non certo conſtet, & accedant accidentia mala, melius inſtituenda: cum etiam fracto cranio facile feſtucæ & fruſtula membranas lædant, ac in ipſo fiſſuræ ſuco enata humiditas in ſaniem abeat & ad membranas diſtillet, unde communiter interire ſolent qui à capitis vulneribus moriuntur, mature cranium aperiendum ut ſanies exire poſſit, feſtucæ & aliæ res e. n. removeantur quarum præſentiam febris, vertigo tenebricoſa, ſcotomia, dolores acuti, vomitiones, ſopor, torpor, paralyſis, delirium &c. nunc conjunctim nunc ſigillatim, pro alia atque alia vulneris, ſubjecti, loci & aëris conſtitutione, indicare ſolent: Febris ſi accidat poſt 7. eo ſcilicet tempore quo terminari debebit, concurrentibus ſimul iis quibus *noſter* vexabatur, putredinis in cerebro, meningibus aut cranio certum ſit indicium, vel *Hippocr.* decreto, ob quam etiam potiſſimum & nos apertionem moliti ſimus. Idem autem fere nobis evenit in noſtro ægro quod *Glanderpio* in pugili Bremenſe, alio tamen ſucceſſu, Cum pugili illi graviter in capite vulnerato 3. die gravia ſymptomata supervenirent, & *Glanderpius* ſuſpicaretur materiam intra cranium collectam eſſe, cranium aperuit: Cum vero nihil efflueret per foramen, duram quoque meningem in tumorem elatam ſcalpello incurvato aperuit, quæ ſaniei intra duram & piam matrem contentæ maximam copiam emiſit, qua ipſa hoc modo evacuata, & adhibitis ſimul neceſſariis aliis, æger ſanitatem priſtinam recuperavit: Ita etiam in noſtro ægro exigua portio ſaniei per foramen exivit, ut non potuerimus non exiſtimare intra tunicam, aut ipſam cerebri ſubſtantiam anguem latitare. Ipſa quidem apertio in decliviori parte, uti par eſt, lateris dextri, juxta ſuturam lambdoideam facta eſt: In decliviori inquam, non in inferiori, cujus loco os ſubtrahere maximum periculum pronuntiat *Nicolaus*: *Berengarius* vero contrarium aliquoties ſe vidiſſe probat: Nec etiam magnum foramen factum eſt, uti alias in vertice fieri ſolet.

. *Non obſtante plenilunio.*] Cum *Celſo* plurimi ultra quartum diem Trepanum haud differendum putant, alij contra cum *Mercato* omninò differendum putant, quod ſub initium materia non ſit fluida, ad meninges p.n. ſint infarctæ, uti alias in plenilunio ſieri eſſe ſolent: Nos vero die 22. adhibuimus Trepanum, at Luna quidem turgida: Utilis eſt Aſtrologia Medico, ſed non neceſſaria ſemper; uti enim ſub quovis cœli ſtatu purgandum quandoque corpus venit, ita etiam vena ſæpius ſecanda, cranium aperiendum, ferrum & ignis adhibenda ſub quovis cœli ſtatu, ſi ſcilicet electitium tempus non detur, ſi morbus non ferat moras: Noſtrum igitur erit potius, inſtar *Guidonis Brucenſis*, brumali tempore, trium horarum ſpatio plantas inſtrumento, loco ſolis operante producentis, obſtantibus & maleficis ſyderibus, calori & frigori peccanti inde emananti, corporiſque noſtri adverſitatibus & inſequentibus incommodis obviam ire, quam ægro remedia ſubtrahere ad benigniores remotos & diſtantes Planetarum aſpectus, frigidiorem aut calidiorem aeris clementiam, Lu-

næque deliquium, præ quibus ſæpe moriendum eſſet ipſi ægro.

Quod tamdiu ſine delirio ſupervixerit.) Admiratione dignum eſt quod omnis delirij ſpeciei expers fuerit, & quod tam longiſſimum tempus vitæ natura dederit, 46. ſcilicet dies? An quod ſubſtantia ſaltem læſa fuerit, non ſpiritus, non ipſi nervi? Et quod ægri quandoque ad aliquot menſes ſupervivant, etiam ipſis meningibus læſis, teſtantur *Pavv.* in lib. Hipp. de vulneribus, etiam ſine delirio, referente *Valleſio* comm. in libr. 5. Equidem. Antiqui non credebant Cerebrum inflammari poſſe, at hic caſus eos refutat, ut & *Galen.* 2. de ſymptom. cauſis cap. ult. *Paulus* lib. 3. *Avicenn. Salius* & alij, quorum tamen plerique delirium adfuiſſe teſtantur: Sed nec in membranatum, nec in ipſius cerebri inflammatione, ſemper adeſt delirium: Illud enim probavit Nerei filia 5. Epid. titul 47. & æger in Dealcis horto decumbens: Quod vero ipſius cerebri inflammationem ſpectat, ea quandoque non delirium, ſed ſenſuum obliterationem, tremulas & obſcuras deſipientis, ex 1. *Prorrh.* 33. periculoſiores tumultuariis infert, ſi ſcilicet non ipſi nervi, nec ipſi ſpiritus conſequenter afficiantur: Non vero ſemper vero læſum cerebrum ſequitur delirium, nec ſemper ipſa mors neceſſario, tertio die, niſi cerebrum ſyderatum ſit: Syderatum autem eſt me judice, ſi id læſum aut vulneratum & inflammatum eſt, ut ſpirituum animalium tam fixorum quam mobilium conſtitutio præternaturalis fiat: ut illi ipſi ſpiritus, tum fixi tum mobiles, non ſint temperati, tenues, puri, lucidi, & ordinati, nec certo quodam ac regulari modo moveantur, *Idem.*

§. 10. Jacobus Bexius ictus à ſclopeto in occipite, concidit protinus in terram, foris vix læſus, ſed intus tam vehementer offenſus ut inciderit illico in febrem ac graves convulſiones: Quibus permoti, perforavimus confeſtim calvariam, licet extrinſecus nullas egiſſet rimas: quo auxilio elicuimus quidem ſanguinem ſupra cerebri membranas effuſum, attamen, neque feſtina hæc acceleratio, neque remedia ſatis maturæ adhibita tantum potuere, in præcipiti hoc periculo, quin nihilominus ſexto die perierit æger.

In cujus capite terebram dum circumageret Chirurgus, vidimus per integrum os erupiſſe innumeras ſanguinis guttulas, cooperientes inſtar roris univerſam calvariam: quibus ſpongia aliquoties deterſis repullulare continuo & alias, monſtrantes quaſi digito nihil naturæ eſſe invium, ſed omnia pervia, neque oſſa ullibi tam ſolida quin per ea libere permeet tum ſanguis tum pus.

At diſſecto poſt obitum cadavere, licet apparuerit calvaria foris illæſa, oſtendit tamen intus varias fiſſuras, docens ſuo exemplo quid per *Infortunium* ſuum velit *Hippocr.* l. de vuln. cap. Vere enim Infelices ſunt illi ad quorum abditos morbos nec oculi nec mentis penetrat acies. Sed præter occultas haſce rimas, videre fuit prope plagæ locum, extimam cerebri membranam non minus lividam quam flacidam, & non uno loco cruore atro fœde obductam. At cerebellum erat plane ſyderatum, ceu vero ſphacelo, corruptum, Venæ utique paſſim laceræ, & circa baſin cerebri ac *Rete mirabile*, tantum concreti ſanguinis, ut nullus miraretur occubuiſſe hominem tot calamitatibus circumventum. *Tulpius Obſerv.* 2. *lib.* 1.

C*Erebrum Syderatum.*] Vere naturæ genius aph. 11 3. Coacarum Prænot. Cerebro ſyderato, alii quidem tertio alii vero ſeptimo moriuntur die: illos autem ſi effugerint, ſervantur: At quibus ex his diſſectis invenitur os diſſociatum illi pereunt: Qua circumlocutione deſignatur proculdubio principium corruptionis: licet ſphaceli vox latius ſeſe extendat: qui enim ſervaretur alias aliquis poſt diem 7. etenim quod ſemel integre emortuum, id reviviſcit nunquam, quippe à privatione habitus denuo comparari nequit. Sed quid ſibi vult os diſſociatum? διεστηκός τι ὀστέον? Annon corruptionis labem vitiatæ calvariæ communicatam cujus indicium fecit in hoc ægro diſſoluta illa oſſis laxitas à qua promanarunt guttæ ſanguineæ præter conſuetudinem terebranti Chirurgo oblatæ, non ſecus ac gangrænam præcedit aquoſa cutis veſica, & ſphacelum gangræna. Quaſi diceret vir inclutus. Si quidem à cerebri vitio eatenus immutetur os ipſi proximè impoſitum, ut diſſoluta compage diſcedat evidenter à naturali ſua ſoliditate (quod in hac calvaria evidenter factum) actum erit de vita, & neceſſe hominem mori à tam deſperata corrupti cerebri conditione. *Idem.*

Rete mirabile] In brutis pleriſque exiſtere mirabile illud Rete, præſertim in quadrupedibus, plurimi concedunt Anatomici: An vero in homine tale reperiatur quale deſcribit *Galen.* lib. 9. cap. 4. de uſu partium, ambigitur. Quidam enim manifeſtum aſſerunt, alii obſcure ac tantum ejus rudimenta concedunt: alii novum, ſuúque diverſum à Galenico fingunt: nonnulli illi plexum choroideum ſubſtituunt: Varias ſententias qui ſcire deſiderat, conſulat inter cæteros Cl. *Guern. Rolfinckium Diſſert. Anatom.* l. 6 c 34. & ſequ.

Perforavimus confeſtim calvariam] Quamvis ferramenta plerumque adhibeantur calvariæ vel fractæ vel fiſſæ, conveniunt nihilominus etiam integræ, præſertim ſi metus ſit diſruptarum venarum: educitur quippe hac ratione non tantum ſanguis effuſus, ſed impediuntur ſimul inflammatio, putredo, delirium, febris aliaque ſimul exitialia ſymptomata: quanquam ſcopum hunc non ſemper attingat ars, ut oſtendit allatum exemplum.

Observatio IX.

Vulnus capitis cum Dedolatione lethale, ob pus inter utramque meningem collectum. 1.
Ob Fracturam cum Dedolatione, ſequutumque Apoſtema cerebri. 2.

§. 1. MIles Hiſpanus in Capite vulnus acceperat cum oſſis Dedolatione, primis 4. diebus ſat bene habebat, ſtatim tamen initio ſanguis ex arteria impetuoſe profluxit, ut vix triduo exacto ſiſti potuerit. Poſt terebrato cranio plurimus ſanguis extravaſatus eductus eſt, & uſque ad vij. non male habuit, qua tamen ſtatim vomitus ſupervenit copioſus: ſubſequuta quoque eſt oſſis denigratio uſque ad x. qua alius Chirurgus superveniens Empiricus,

tol-

tollendæ nigredini aluminis parum oſſi inſtravit, ſed magno ægri nocumento, ſubito enim partis affectæ, quæ dextra erat, Paralyſis, ægro etiam auram quandam à pollice pedis uſque ad ſuperiores partes elevatam, ſentiente, & reſolutioni paulatim progredienti, deliriis frequentibus adiunctis: Die XIV. qua novilunium inciderat, inſignis mutatio facta, & *defluxio a capite* ad partes interiores ægrum erectum & quaſi ſtrangulatum è vita ſuſtulit.

Secto cadavere, ex cerebro per os biliosa multa prodibant, ex naribus purulenta cum impetu, nec non mucoſa & ſanguis plurimus intra meningem duram & calvariam collectus extra venas. Ipſa dura meninx, qua plaga erat, puris acrimo[n]ia eroſa & plane marcida apparebat: *Venæ* autem cerebri & cerebelli ſanguine refertiſſimæ, ita ut minutiſſimas quaſque, ceu *nigriores*, facile conſpicere licuerit: hæc tamen omnia evidentiora in parte affecta ſe offerebant oculis quam altera. *Ioh. Vldaricus Rumlerus Obſervat.* 17.

V*Enæ nigriores*] Aluminis vi adſtrictoria repreſſis humoribus & ſanguine.

Empiricus tollendæ nigredini] Si panniculus, & non eſt nigredo à Medicina, ſed quia corruptus eſt panniculus, tunc medicus arguat mortem: Nota tamen quod poſſit contingere ut Os ſit nigrum, & non à medicina, nec ob corruptionem factum à ſanie inter os & panniculum & non ita periculoſum erit ut ſupra: Quia contingit ut contundatur cranium in aliqua parte venoſa cranii, atque rumpantur venulæ illæ quæ ſunt in poroſitatibus cranii, & fractura non penetrabit interiorem tunicam cranii, & ſanguis in meditullio cranii, id eſt in poroſitatibus & ſpongioſitatibus ipſius putreſiet, & ita fiet nigredo in oſſe, quæ non removebitur levi fricatione cum ferro: Itaque cum Medicus videt talem nigredinem cum qua non ſint ſæva accidentia ſit ſollicitus in aperiendo os, & in removendo omne quod denigratum eſt, ne illa corruptio deſcendat: poteſt enim ſanari, ſi vero mora interveniat ſuccedet malum. Sane poteſt forte ſanguis ille à medicina exſiccari, & maxime in capite mundo & obediente, os tamen illud denigratum neceſſario cadit i. e. natura expellet, & a ſanie & à medicinis: vel Medicus debet removere uſque ad partem ſanam cum raſpatorio vel alio modo: Tutius tamen eſt aperire donec removeatur totum os dubitatum & cauſa nigredinis tollatur, ſi poſſibile eſt: Nam ſi eſt à ſanie vel panniculo corrupto, facta apertura poteſt expurgari ſanies, & ita forte ſanabitur, poteſt etiam mundificari panniculus. Quia pluries ego vidi panniculum detectum in notabili quantitate, & alteratum in ſuperficie, ubi cum mundificantibus proceſſum eſt, & ægri ſanati ſunt. *Berengarius cap.* 13.

§. 2 Ruſticus conſiſtentis ætatis, robuſtus, in capite quinque accepit vulnera cum fractura & dedolatione oſſis. In terebratione, quæ tamen neceſſaria erat, inſtitura non amplius convaleſcens, undecima obiit *continue febricitans*, quod ſignum erat apoſtematis in cerebri ſubſtantia enati, quod tamen in diſſecto nondum ſuppuratum aut maturum repertum eſt. *I. Vdalricus Rumlerus Obſerv.* 33.

T*Erebratione quæ neceſſaria erat*] Terebrationem, ubi neceſſaria videtur, aliquando cum ſucceſſu omitti oſtendit Excell. *I. Iac. Wepferus* Exercit. de Apoplexia p 340. exemplo f[...] mu[...]mbulonis cujuſdam, cui ex caſu c[...]n[...] fiſſum cum collectione ſanguinis ſub co[...] tali[...]. aliique locorum calidiorum incolæ p[...]tinus Trepanum arripiendum ſtatuiſſent, idemque Exc. D D. Bu[...]g[...]vverus facturus erat, niſi æger & adſtantes ab auxilio his in locis inſulito abhorruiſſent Itaque aliis remediis ſanguinis ulteriorem profuſionem intra cranium prohibere & jam extravaſatum abſumere annixus eſt Venæ repetita ſectione ſanguinis copiam imminuit; ejus motum, à caſu & à [...]mis, hinc inde in toto habitu incendium capientibus (artus e[...]im miſe erant conquaſſati) perturbatum & a[...] peru[...]ſiorem factum coercuit, venáſque ſanguinis quantitate aliqua detracta quaſi fame [...]icas reddidit, ut avidius effuſum e[...] ibnc[...]int quo[...] m[...] etiam per tinuit victus tenuis & refrigerans: Exhibita Tinctura traumatica, & foris applicitis ſacculis herbis cephalicis farctis & in vino coctis, ſanguinem extravaſatum in grumos abitu[...]um ac putr[...]lagine ſua graviora damna allaturum, ita diſpo[...]uit ut vel vaſa ſanguifera, vel glandularum poros denuo ſubintrare potuerit. Idque fecit non ſine felici ſucceſſu nec ſine exemplo, cum etiam ab aliis citra cranii perforationem idem non raro ex voto præſtitum ſit: Sanguinem extravaſatum in auras tenues abiiſſe & halitus inſtar evanuiſſe credere nequeo, obſtitiſſet enim cranii craſſities & duræ meningis denſitas, ob quam pertinaciſſime etiam aq[u]am meram in hydrocephalis detiner, ut nullo ingenio citra inciſionem, periculi ple[n]iſſimam, auferri potuit: Quotidie obſervamus in tenellæ ætatis puellis tumores in fronte ad dimidii ovi gallinacei magnitudinem ex forti alliſione aſſurgentes atro ex liveſcentes à ſanguine ſuffuſo, protinus admotu frigido ferro ſubſidere, aut repercuſſione hac in principio neg[le]cta applicito carnis calef[a]ctæ fruſtolo, paucarum horum intervallo citra manifeſtam evacuationem evaneſcere. Alias quoque in praxi animadvertimus pulveribus contra caſum, ungu. potabilibus, ex quorum numero Tinctura Traumatica eſt, decoctis Traumaticis grumo[ſ]um ſanguinem diſſolvi, partimque intra vaſa ſanguifera reſorberi, partim ejus excretionem facilitari. Quidam priapo tanti primum à cervice ad imas ſuras, poſtea à ſterno ad tibias percuſſus paulo poſt difficulter reſpiravit, circa præcordia ſumme angebatur, tormina ventris patiebatur, cum d[o]lore primum mingebat, & tandem aliquandiu urina ſubſtitit. Cruorem tuſſi, vomitu, cum fæcibus alvinis & urina egeſſit; Tinctura traumatica aliquoties aſſumpta, & foris grumos diſſolventibus & victu tenui perſuaſo convaluit.

Deſcriptio Tincturæ Traumaticæ

℞. Butyr. majal. ℔iii. liquefiant lento calore in vaſe terreo vitreato ac deſpumentur, adde flores, & folia herbar. rec. quarumlibet perfectam maturitatem adeptarum ac minutim inciſarum, ſc. herb. hæder[.] pul. petroſel. ana man. ii. plantag. utriuſque, naſturtii aqu. anagall. beccabungæ, ſolani, meliſſæ, virgæ aureæ, pentaphyll. veronicæ, biſtortæ, nicotianæ, Salv. nobilis, hyperici, centaur. min. ana man. ß. di[g]erantur in loco tepido, & quotidie bis terve bacillo agitentur, donec herbæ omnes acceſſerint: poſtea coquantur lento calore, & fortiter exprimendo colentur: colaturæ indantur lumbricorum terr. aqua plantag. & aceto, ubi [...] lotorum & minutim conciſorum ſeſcuncia: iterum

rum coquantur lento calore ad conſumptionem ſucco-ſum, percolato admiſceatur mellis deſpumati libra una; ſervetur in vaſe terreo vitreato: datur drachma una, vel etiam duæ ſeorſim, vel in juſculo ſolutæ, quoties ſuſpicio grumoſi & congelati ſanguinis obvenit: Quinetiam in principio Pleuritidis commode datur.

Quod ſignum erat apoſtematis] Apoſtematum ſigna, incipiendo à calidis, ſunt hæc, continua febris, cujus calor non eſt multum fortis ſub tactu, facies & caput reliquo corpore calidiora, mentis alienatio, vigiliæ, nonnunquam ſomnus accidit à quo æger excitatur cum clamore & ſaltu, linguæ nigredo, aſperitas, fimbriarium collectio, oculi lacrymantes, quandoque ophthalmici quandoque ſicci. Cui ſanguineum accidit Apoſtema, inſunt prædicta accidentia cum viſu, ſopore, & oculorum dolore, garrulitate inepta, febris eſt intenſior & faciei color rubeus. Cum ex cholerico humore, faciei color ad croceum declinat, inſania comitatur, ſaltus, caloris tactus eſt acutus & pungens. Si ſit aliquid melancholiæ mixtum, fiunt ineptiæ, garrulitas, timor & fletus: At ſi adeſt notabilis phlegmatis admixtio, ſit obſtupefactio non continua: In illis tamen omnibus pulſus eſt debilis, parvus & durus & varietas multa anhelitus ſpiritus quandoque anguſtia, ſtomachi ſubverſio, & tument ad ſenſum panniculi, & exeunt per fiſſuram cranii colorati colore materiæ & efficiuntur immobiles. Apoſtema vero frigidum capiti eveniens eſt à prædominio phlegmatis Signa ſunt febris modica debilis, ſtupefactio ſopor ægri vix ad interrogata reſpondent frequens eſt oſcitatio, mentis confuſio, os apertum claudere obliviſcitur, aliquibus eſt ventris ſolutio phlegmatica, & interdum conſtipatio ventris, & eorum urina ut aſinorum turbida eſt, tremor extremitatum & ſudor, & facies livida & tumida, magnus pulſus & fluctuoſus, ut peripneumonicorum, & anhelitus tardus & varius:

Quod autem cerebrum poſſit apoſtemari probat Princeps contra *Serapionem*: Sin Apoſtema eſt in anteriore parte capitis, corrumpit imaginationem, & tunc incipiunt colligere villos & paleas & ſimilia, & imaginantur quæ non reperiuntur. Si in medio, corrumpit cogitationem. Si in poſteriori, obliviſcuntur, ita ut quandoque petant aliquid, quod ſi eis præſentetur, non recordantur ſe quæſiviſſe: Si autem Apoſtema ſit ſuper omnes partes, apparent hæc omnia: Et ſi cum eo apoſtemetur cerebrum, rubet facies & oculi, & exeunt oculi multum, ſi materia eſt ſanguis: Si vero eſt cholera, ad citrinum tendunt; & ita res apparent rubræ & citrinæ ſecundum humorem prædominantem: Quod ſi ſit à cholera aduſta, eſt illud quod petimus. Signa autem ſunt quod communitas accidentium ejus accedit cum dæmonio, odio & rixa, & oculi ſunt conturbati. Signa apoſtematis frigidi in capite (licet raro contingat, tamen poſſibile eſt) ſive à cauſa antecedente ſive à primitiva (à qua primitiva rarius contingit) ſunt hæc, 1. eſt ſola levis febris lenta neceſſaria enim eſt febris ab humore putrefacto in cerebro, inquit *Avicenna*, & propter hoc ſeparatur à ſuperbeth. Talia vero Apoſtemata ego non credo fieri niſi per modum paulatinæ congeſtionis, quia per modum defluxionis non poſſunt fieri: Si tamen fiant, hoc erit per choleram illi mixtam, Credo etiam quod ſi in cerebro, ſive per fluxum ſive per congeſtionem fiat apoſtema, quod poſſit eſſe tale ut non adſit febris, conſiderata qualitate & quantitate materiæ, & loco & tempore apoſtematis, & conſiderato modo terminationis ejus. *Ex Berengario lib. 2. de Fractura cranij cap. 7.*

Observatio X.

Ictus Capitis lethalis, ob fractam laminam ſecundam prima illæſa. 1.2.3.4.5.6 7. *&c.*

§. 1. NObilis quidam Eques turmæ Ducis Stempani, dum in disjecta murorum caſtri Hiſdini parte propugnaret, glande tormento manuario miſſa ictus eſt in bregmate, alioqui caſſide armato. Caſſidem quidem glans impulſa depreſſit, non fidit, imo nec cutem muſculoſam, nec cranium, quod ſaltem cerni poſſet, nihilominum 6. die apoplecticus interiit.

Ego vero ſciendi avidus quæ ipſi juſta interitus cauſa extitiſſet, cranio diviſo animadverti fractam laminam ſecundam, teſtáſque ex ſe remittentem, quibus tanquam aculeis cerebri ſubſtantia aſſidue compungebatur, integra interim cranij lamina prima. *Paraus lib 9 c.8.*

NOn abſurdum eſt oppoſitam ei quæ ictum exceperit, oſſis ejuſdem, ac non diverſorum oſſium partem findi, in his hominibus quibus cranium eſt bene conformatum, & ſuturis, ut natura fert & ſolet, diſtinctum: ſutúrque: & eſt germana hæc *Hippocr.* mens & ſententia. Idque ut magis intelligatur, notandum ictui oppoſitam ejuſdem oſſis partem intelligi duobus modis: 1. cum fractura in eadem eſt oſſis icti ſuperficie, ut ſi parte alterius oſſium bregmatis, quæ eſt ad ſuturam lambdoideam, icta, fiſſa altera ſit quæ eſt ad coronalem: 2. cum non quæ ictum excepit ſuperficies & lamina, ſed quæ ſubjecta eſt, fiſſa extiterit, cujuſmodi fracturæ genus fuit in memorato Equite. *Idem.*

§ 2. Anno 1651. Caſtrenſis bajulus plumbeis globulis à bombarda emiſſis in capite percuſſus, cranio multis fracturis diſrupto obijt.

Aperto cranio; portio tabulæ ſecundæ duræ matri incumbens, & omnino à prima ſeparata reperta eſt, ſine ulla fractura extra in hoc loco apparente: quod ab ictus repercuſſione factum fuiſſe exiſtimo: Si cataplaſma infra dictum fuiſſet admotum, per ejus in eo notam id forſan perceptum fuiſſet, & trepano extrahi, & ſic curari æger potuiſſet; ceciderat autem hæc portio ex angulo à ſutura coronali & ſagittali conflato. *P. Borellus Centur. 2. Obſervat. xx.*

S*Ine fractura apparente*] Fracturas occultas detegendi rationem aperit, *Idem ibidem.* Nob. Comes Brevienſis caſu terroſiſſimo ab alto, quaſi omnino mortuus remanſit, nullus tamen tumor nec cavitas apparuit: Qua re *D. de Pimpernelle*, & *D. le Inif*, celeberrimis Chirurgis, convocatis, cataplaſma ex farina fabarum admotum fuit toti capiti, deraſo capillitio, & quoniam res urgebat cum æger loquelam amiſiſſet, ut citius cataplaſma exſiccaretur, linea calida admovenda cataplaſmati curarunt ſex horarum ſpatio. Exſiccato cataplaſmate, Chirurgi illud removerunt, & in illo figuras fiſſurarum cranii latentium optime delineatas perceperunt cataplaſma enim non exſiccatur in locis fiſſurarum & fracturarum ſicque arte detecta fuerunt

quæ

quæ viſu percipi nequibant. Fiſſura ergo magna in medio cr t phyſ micis apparuit, in quo *ac ſuiſ* (contra t-men a d. ct. m m authoritp) ſectionem in ſtituit nulla ſib atum cautone habita, quod ſæpe telici ter ſe feciſſe aſſeveravit: act ſectione, arteriæ ſangui ne n in altum va de emittebant, ſed pulveribus ad. ſtringentibus & linteis carptis tandem ſiccatæ fuerunt. Oſſe autem denudato apparuit oſſis ſquama ſatis magna ſ tas prominens, quam D *le ſu* ſpatula violenter ex xit, dicens non alio t-pan opus eſſe cum illud trepan locum obtineret: inde ſangu s copioſus protinus effluxi à quo effuſo cerebrum urgebatur, eo eni evacuato ſtatim æger l. quutus eſt, & tandem remediis accommodatis penitus curatus.

§. 3. Anno 1632. Ulmæ quidam miles Suecicus, ob depreſſionem cranij ſecundo decubitus die mortuus eſt. Ego ſciendi cupidus quæ tam repentinæ mortis cauſa extiterit, cranium ſerra diviſi, & inveni ejus internam laminam non ſolum fiſſam, ſed etiam oſſiculum (quod abſque dubio cerebri duram & piam matrem aſſidue pupugit) aliquod de ſe remittentem, integra exiſtente externa lamina. *Io Scultetus Armament. Chirurg. p. i Tab. 29. §. 6.*

TAlis depreſſio in adultis rariſſime in iis nimirum quibus natura minus durum dedit cranium vel certe nunquam ſine rima reperitur: Si enim poſt diſſectionem cutis ex inſtituto factam, nulla rima in externa cranii lamina apparet, timendum erit ne interior tabula figuram patiatur per quam ſanguis ex pumicoſa cranii ſubſtantia ad craſſam cerebri membranam deſcendere quidem, ſed per eandem repurgari minime poteſt: Quoties igitur in adultorum capitibus talis apparet fovea aut depreſſio, certiſſimum ibi ſignum eſt calvariam eſſe diviſam, niſi enim fiſſum eſſet cranium, inquit *Hippocr.* medium deſidere nequiret: Sed potio, nondum tamen ſimpliciter conceſſo, dari depreſſionem cranii ſicciotis abſque rima illa, tamen ſolius naturæ neg tio (quod F *Virtzius* præcipit committenda non eſt, ſed cutis illa im convenienti ſcalpello in triangulum vel crucem incidenda, pericranium à cranio ſeparandum, vulnusque globulis idoneis hians & apertum conſervandum, ut Medicus non ſolum certior fieri an cranium ſit fiſſum necne ſed etiam ut ſi depreſſionem comitetur rima quod maxime timendum vectem neceſſarium adhibere poſſit. *Quid deinceps agendum vide ...*

Interiam lam nam fiſſam & oſſiculum de ſe remittentem] Inquirendi ſigna oſſis gravantis ſeu pungentis cerebrum panniculos delineantur à multis, & x. à natura rei ſæde is quæ ſi fuerit res perſ. tans, ut plurimum aliqua oſſis fruſtula parum infra cranium deſcenduor, ſeparata à cranio vel etiam ſeparata: fit autem eo modo qui contingit laminam æneam, &c. à ſtilo pluribus vel uno foramine perforatam, in parte extrinſeca effici pungentem & aſperam, ita ut pungat quicquid ei obviat, hoc eſt inſtrumentum commune quod Raſpatorium dicitur: Præterea patiens ſentit dolorem pungentem continuum fixum in uno loco & ſtatim Vel cauſa fuit contundens, rumpens cranium, & intra ipſum plicans, vel rumpens, taliter ut judicet cranium ingravare & pungere panniculos, cum relatione patientis, ſi loquitur, qui enim non loquitur tangit locum manu nulla hora. Et interdum ita comprimuntur panniculi & cerebrum ut inde dat apoplexia ut teſtatur Rhaſis: interdum tamen contingit quod ex contuſione ſic comprimente non accidit apoplexia, nec talia ſæva accidentia: Quidam dicunt quod oſſe plicato ad intra, ab que ruptura cutis & cranii, accidunt omnia mala, unde fugiunt & clamant ægri quaſi habeant hoſtes ſuper ſe, *N ...ne* etiam dicit quod hoc eſt ſi infirmus eſt puer, & ſi compreſſio eſt magna, quia apoſtematur dura mater & forte cerebrum, & ſequuntur accidentia mala Ego tamen vidi compreſſionem magnam & notabilem in alia ætate quam pueritia, abſque fractura oſſis manifeſta, & non erat ruptura cutis, erat tamen concavitas in capite notabilis, & per emplaſtra ſanati ſunt, & non fuere mala accidentia aliqua: Et quod accidant ſumma mala in compreſſione interdum, ego ſum teſtis, quia id vidi in quodam annorum 25. qui in ſomniis habebat talia accidentia: huic aperta fuit cutis, quia ſola erat contuſio ſine ulla fiſſura, & oſſe retracto inventum eſt os ruptum & plicatum, quo per elevatorium elevato ad ſitum naturalem, in media hora rediit ad intellectum, & paulo poſt ad ſanitatem.

Contingit etiam os pungere & gravare panniculum, in notabili fractura cranii, non tantum à re contundente, verum etiam ab incidente (quia arma non ſemper ſubtiliſſime incidunt) Nam quia oſſa ut plurimum ſunt frangibilia & vitrea, fiſſura notabili facta in cranio introrſum penetrante, aliqua fruſtra oſſium cadunt deorſum ſupra panniculum & notabilia ſunt, quia ſunt majora, id eſt cum majori fractura in inferiori tabula cranii quam in ſuperiori, & pungunt ſive gravant panniculos. In ſimilibus debet Medicus ſerrare cranium lateraliter, & fiſſuram ampliare, & illud os extrahere, quia aliter non curatur talis diſpoſitio.

Nota etiam quod ſæpe ſub oſſe ſunt fruſta oſſium notabilia, & non pungunt neque gravant panniculos. Et hinc eſt quod non adſunt accidentia ſæva, ſed Medicus expertus aliquo indicio cognoſcet an oſſa ſint ſub cranio, maxime quando viderit curam ultra debitum prolongari, & cum viderit ſaniem ſub oſſe exire, & non viderit accidentia ſæva, tunc judicabit ſaniem illam eſſe ex fruſtulo oſſis curam impediente, quia ſi ſanies eſſet ex alia cauſa, adeſſent accidentia ſæva. Et pluries ego à vulneribus capitis extraxi oſſa de ſub oſſe in ſimili caſu: ſed ſi foramen eſt apertum, natura ex ſe expellit talia oſſa, tarde tamen, ſed melius fit ſi bartſ juvetur.

Per alium modum etiam deſcendunt fruſta oſſium infra cranium, nam interdum dum trepanatur cranium, inſtrumenta non apta rumpunt cranium, & ingrediuntur inter panniculum & cranium oſſis fruſtula & ſic pungunt vel non pungunt atque ita gravant ſecundum quantitatem oſſis vel ſecundum modum per quem obviant panniculo, quia interdum ſecundum planitiem oſſis tangunt panniculum & ſic non pungunt, vel obviant panniculo cum acutie aliqua, & ſic pungunt, vel gravant ſi ſint magna, ſic trepanando tamen non poſſunt multum gravare quia fruſtula ſunt parva & levia. *Berengarius cap. x.*

§ 4. *Ruderus* Suedus, vulneratus circa os frontis, primis diebus non admodum periculoſe laborare videbatur etiamſi rima vulneris per ipſum cranium circa os frontis penetraret, nullis etiam ſymptomatibus periculoſis apparentibus: at vero eum ictu iſto cranium non tantum pertuſum, ſed etiam (quod poſt mortem anatomia capitis monſtravit) particula de lamina interiori omnino per meninges in cerebri ſubſtantiam tranſadacta eſſet, fieri non

non potuit quin paucos poſt dies pars læſa inflammationem pateretur, quam ob cauſam non tantum ingens æſtus, impſimiſque capitis ſubſequebatur, ſed ſimul etiam t. ſpaſmus cynicus in parte oppoſita, *convulſo* ſcil. *muſculo temporali* ſiniſtro, cum læſio eſſet in dextra parte, ac dein convulſivi motus in partibus alijs ſe offerebant, ſenſim facultate animali primum, ac dein vitali quoque reſolutis. *Horſtius ibidem.*

§. 5. Rinaldus Corteſius Chirurgus cranium oſtendit, in quo inferior cranij lamina ſeu tabula, ſine ullo in exteriori apparente rupturæ ſigno rupta erat. *Schenckius ex Petro Sphererio.*

§. 6. Anno 1626. menſe Julio Nobiliſſ. inclytæ Reipub. Ulmenſis Duumviris ſcripto retuli, quod *Bartholomæus Schaffer*, militem Cæſarianum, à ruſticis in capite læſum viſitare volens, invenerim jam mortuum, & præſentibus multis, in cauſam mortis, quam xx. læſioni. die oppetijt, diligentiſſimo inquiſierim, cujus ſolitaria fuit Vulnus in Occipitio, circa ſuturam lambdiformem, dextra parte, cum rima & depreſſione ſolius laminæ cranij internæ, quæ cerebrum continuo compreſſit, à Barbitonſoribus ſimpliciter curatum: Cum autem in hac cranij noxa, purulenta materia, (quæ per rimam laminæ internæ occultam, exterior enim erat ſalva & integra, ad cerebrum delapſa eſt) abſque Chirurgiæ neglectæ auxilio non potuerit expurgari, multo minus interior lamina cranij, cerebrum continuo deprimens, idque idoneis inſtrumentis elevari, ortus eſt Abſceſſus ſub calvaria, qui introducta prius *febre & phrenitide*, ruptus dextrum cerebri ventriculum replevit, & ſubitaneis convulſionibus necem intulit ei, cujus vita in principio læſionis, debita cranij perforatione per Trepanum, & per vectes elevatione, proculdubio conſervari potuiſſet. *Ioh. Scultetus Armam. Chirurgici obſerv.* 15.

§. 7. *I. Iac. Reutlinguer*, Studioſus, furca fœnaria percuſſus in ſincipite, paulo ſupra frontem, & ad initium muſculi temporalis dextri vulneratus, ubi vivendi finem fecerat, aperto cranio inſpicitur. In quo deprehendi fracturam trigonam, in cranij lamina interiore, ſub ſiniſtro vulneri initio, nulla in ſuperficie exteriore fractura, imò ne fiſſura quidem apparente. Præterea in dura meninge, frontem verſus, multa erat rubedo, ad palmi latitudinem, phlegmones ſignū: Sub dura vero membrana tumor latitabat multúmque puris liquidi. Tenuis autem meninx erat & ipſa rubicunda, ac ſub ipſa pus craſſiuſculum & lubiuſum: nequaquam tamen æger deliravit, neque convulſiones paſſus eſt: ſolummodo ſ b ieitavis continue, idque à 4. vulneris die uſque ad finem, qui fuit 9. quo exſpirabat. *Smetius Miſcellan lib. x p* 570.

§. 8 Vulneratur quidam ſupra nares pugiunculo, quem ſtiletum vocant: Vulnus quantum fieri poteſt apertum ſervatur (tractatur enim à Chirurgo peritiſſimo) & ſecundum methodum curatur. Septimana nona (cum antea de dolore frontis gravativo conqueſtus fuiſſet) Epilepſia ſubito corripitur & moritur.

Aperitur cranium, & in loco vulnerato reperitur lamina interior intruſa, quantitate groſſi majoris, non aliter atque in oſſis perforandis contingere ſolet; Cerebrum quoque totum ex una parte purulentum, ut ratione alterius partis ſanæ incedere adhuc potuerit, quemadmodum de phthiſicis conſtat. *Philippus Salmuth cent.* 1. *obſ.* 52.

S*Eptimana nona*, *Cerebrum purulentum*] In vulneribus capitis ſæpius contingit ægrum venire uſque ad xx. diem ſive xxi. ſine aliquo malo accidenti, at circa tale tempus ſuperveniunt peſſima accidentia & moritur æger, & hoc ut plurimum contingit à ſanie retenta in capitis profundo. Et ego miror cur non ante ſuperveniunt talia accidentia. An forte quia ſanies tunc, vel parum ante, incipit aggregari, à ſuperioribus deſcendens per poros cranij? vel ex malo regimine ægri in diæta? vel forte à Medico operante indebite? vel forte à virtute illius diei inter alios dies criticos & à ſimilibus? vel quod à principio materia cucurrit in locum, quæ prius non eſt putrefacta, forte per medicinas applicitas, vel à virtute illam regulante, & tunc incipit putreſcere, & febrem & prędicta accidentia inferre, à quib. cauſatur mors. *Berengar. c.* 13.

Observatio V.

Ictus ſupra dextrum ſupercilium lethalis, ob ſanguinem in occipitio effuſum, inter utramque meningem collectum, unde ſequuta vicini cerebri corruptio. Obitus Henrici II. Galliarum Regis 1. *Vulnus Frontis lethale ob Contrafiſſuram in Occipitis oſſe, & effuſionem ſanguinis ac ſaniei in ſubditam meningem.* 2. *Percuſſio in una capitis parte lethalis ob contuſionem cerebri, & ſaniei collectionem in parte oppoſita.* 3 4 6. *Oſſis frontis vulnus lethale, ob abſceſſum circa occiput excitatum.* 5. *Vulnus in altera temporum lethale, ob fiſſuram in oppoſito latere.* 7. *Contrafiſſura duplex à caſu in muſculum temporalem.* 8. *Caſus in occiput lethalis, ob ſequutam fiſſuram oſſis Frontis.* 9.

§ 1 H*Enricus* Rex felicis memoriæ, compoſitis Galliæ rebus, & pace cum finitimis parta, dum Filiæ & Sororis nuptias celebrari, & feſtivo haſtiludiorum exercitio feſtiviores reddere conaretur, procurrens & ipſe in catadromo, pyxidata lancea adeo gravem ictum pectora excepit, ut ictus vehementia lamina ductilis, qua è galea proſpicitur,

sur-

ſurrigeretur, & diſſultantis in fruſta lanceæ truncus ſupra dextrum ſupercilium impingeretur, cutiſque muſculoſa frontis ad minorem uſque oculi ſiniſtri canthum laniaretur, multis ejuſdem trunci fruſtulis in commemorati oculi ſubſtantiam depactis, penitus tamen intactis & *illæſis oſſibus*: Fuit vero inde commoti & concuſſi cerebri tanta vis, ut xi. ab ictu die interierit.

Poſt obitum diſſecto cranio, in parte ictui oppoſita, ad mediam occipitis ſuturam effuſi inter craſſam & tenuem meningem ſanguinis copia comperta eſt, & corruptæ cerebri ſubſtantiæ, quantum pollice tegi poſſet, indicia ex coloris nativi in flavum mutatione apparuere: Quæ cauſæ Regi Chriſtianiſſimo mortis conſequutionem attulerunt, non ſola vulneratio oculi læſio; pleroſque enim alios vidimus, qui ex longe gravioribus oculorum vulneribus non interiere. *Amb. Paræus lib. 9. cap 9.*

I*Llæſis oſſibus*] Aliquando evenit ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu aliqua vena in cerebri membrana rupta, aliquid ſanguinis mittat, iſque ibi concretus magnos dolores moveat oculoſque obcæcet. *Celſus cap de curatione calvæ.* Firmat *Carpus* parte 1. de Fract. cranij. Reperio, *ait*, alias ſpecies læſionis in capite quæ carent peculiari nomine: Una eſt quod interdum non fracto cranio rumpuntur aliqui nervi cerebri, vel aliquæ venæ in panniculis ejus ex motu forti, vel ex caſu & percuſſione cum re gravi, potente movere cerebrum, & maxime in corpore ſicco, ut ſunt corpora ſenum, quibus magis aptum eſt moveri, & rumpi cerebrum propter medullam eorum exſiccatam & diminutam ut patet ex comm. *Galen.* in aph. 58. 6. Experientia hoc vidi in magnifico N. qui plures habuit contuſiones à re ponderoſa, & nullam habuit in cranio fracturam, & adhibita omni cura mortuus eſt. Et non dico tantum ex ruptura nervorum cerebri. (quia illi ſine voce fiunt, maxime ſi patiuntur nervi à reverſivis orti, qui dicuntur nervi vocis) ſed credo quod ipſi fuerit rupta venula aliqua cerebri, & forte aliquis nervus, à qua venula inducta fuerit mors, propter ſanguinem ibi in loco non cognito putrefactum: Et illa læſionis ſpecies eſt mala, & cauſa interitus, quia Medici neſciunt locum venæ.

§. 2. Vir ſexagenario proximus, à caballo ſternaci excuſſus, frontem pavimento, duriſſimis lapidibus conſtrato, alliſit, acceptóque eo loci ex lapſu vulnere, aliorum ſubſidio elevatus, ſemi animis domum refertur, mox bilem eructat, & nares ei cruentæ, certo, ſi *Hippocrati* fides, cerebri concuſſi & venulæ alicujus ruptæ indicio. Inſtituto diligenti ſcrutinio, Vulnus vix cutem penetraſſe ego & Chirurgus invenimus. Interim elota alvo enemate, ſanguinis aliquid in corpore plethorico de cephalica detractum: Sequenti die omnia graviora & prorſus lethalia, corpus enim febri incaluit cum obſtupeſcentia & deſpicientia, atque ad interrogata omnimoda obmuteſcentia, quæ ex *Hippocr.* 7. aph. 14. in capite læſo mala pronuntiat: unde peſſime de eo ſperare cœpimus. Nihilominus manum tanquam deploratæ admovimus, & Chirurgus nequicquam eorum omiſit quæ ars his in caſibus præſcribere ſolet, quo certius pateret ſi quæ noxa frontis oſſi inflicta eſſet, quod Hippocratis oraculo moniti verebamur. Vulnus in fronte inflictum dilatavit, ſed os integrum & noxæ expers invenerunt, neque ſedula capitis contrectatione, ægro plano ſtupido & muto, quicquam animadvertere potuimus, quanquam fracti cranij multa erat conjectura: Itaque de aperienda per trepanum calvaria conſilium initum, Sed quid fit? miſellus iſte ſenex, cum per totum fere diem quaſi comate quodam correptus eſſet, ſub veſperam horrendo ſpaſmo convulſus paucarum horarum ſpatio mortalitatem exuit.

Aperto à morte cranio, in oppoſita fronti occipitis parte, Rima, ſeu Contrafiſſura, quam Græci ἀπήχημα vocant, reperta, & magna cruoris ſanie permiſti copia craſſæ meningi incumbens, unde mors. Ut vere dixerit Celſus, Evenire interdum ſolere ut altera parte ictus inſederit, & altera fiuerit. *Fridericus Loſſius Obſerv. Medic. 1. Lib. 1.*

§. 3. *Nicolaus Florentinus* dicit ſe hoc vidiſſe in quodam artifice percuſſo in capite clava: facta fuit apertio in parte affecta ac nihil fuit repertum: tertia poſt die ſucceſſit febris, & facta fuit apertio in parte oppoſita, & reperta eſt ſanies in magna copia, & Ego expertus ſum in multis poſtquam mortui ſunt, in quibus nihil aderat in parte affecta, & ubi feci apertionem in parte oppoſita, reperi copioſam ſaniem collectam & magnam contuſionem. *Gab. Fallopius comm in lib. Hipp de cap. vulner. cap.* 14.

I*N parte oppoſita*] Quamvis hanc Fracturæ ſpeciem ritu excipiat *Paulus*, nec in capite humano, duro nempe & pleno, ut in vitreis vaſis vacuis, Contrafiſſuram dari poſſe putet, à me tamen aliquando viſa & obſervata eſt: Nec valet eorum ratio qui ideo putant naturam ex multis oſſibus, futurarum compage contextis, caput conflaviſſe, ne unius partis fractura in oppoſitam protenderetur ? locum enim id forte poteſt in his quibus ſuturæ ſunt expreſſæ & naturaliter ſitæ ac conſtitutæ, at non in his quibus vel deſunt, vel è natura ſitæ non ſunt, vel ſunt admodum conſertæ; atque ita obliteratæ ut unum veluti os ex multis coaluiſſe videatur: Id fieri ſequentis hiſtoriæ commemoratione manifeſtum.

§ 4. Miſſi, diſpoſitorum equorum cuſtodis, ſervo cuidam gravis lapidis ictus in bregmate dextro eſt inflictus, unde vulnus quidem exiguum ſed grandis contuſio tumorque extitit quare quo certius pateret ſi quæ noxa oſſi inflicta eſſet, quoque facilius concretus ſanguis exprimeretur, cute praeſecta latius apertum vulnus eſt à Chirurgo; Diviſione peracta os integrum animadverſum eſt, quanquam ejus fracti multa erat conjectura, quod ſtatim ab

ictu æger in terram prociderat, vomuerat, & alia fracti cranii ſigna pertulerat, quo factum eſt ut xxi. morbi die interiret.

Ego vero advocatus, qui qua ex cauſa interiiſſet edicerem, diviſo ſerra cranio, comperi in parte ictui oppoſita ingentem ſaniei copiam, & in craſſa meninge, ipſiuſque etiam cerebri ſubſtantia abſceſſum, futuram verò nullam, præter duas ſquammoſas: Ratum ergo illud eſt *Hippocr.* authoritate, ratione & experientia confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam eſſe poſſe: In his præſertim quibus aut nullæ erunt, aut illæ admodum arctæ, & valido adhæſu adeo conſertæ ut vix appareant. *Paraeus lib 9. cap.*8.

§. 5. Obſervavi ego cum Turnonii medicinam facerem, anno 1599 puerum x. aut xij. annos natum, die xliv. ex vulnere in Frontis ſiniſtra parte accepto, in febrem & reſolutionem alterius lateris, i. e. dextri incidiſſe, cum tamen à primo morbi die ad xl. uſque belliſſime ſe habuiſſet, nec ulla nobis in dilatato vulnere vel rimula quidem apparuiſſet.

Eo tertia die vita functo & diſſecto, alienatum & cancro affectum cerebrum ἐκ τῦ ἀντιχόματος in occipite inventum eſt; nam & ibi aliquot rimæ in oſſe conſpicuæ erant: Et quod de *Henrico ſecundo* Rege diximus, ex vena eadem parte, i. e, in occipitis tenui omento rupta, ſanguis erumpens, cerebro vitium fecerat, & inflammationem in eo excitarat, à qua abſceſſu facto, & xl. illa die, ut veriſimile eſt, aperto, pus in ſpinalis medullæ nervos dextro decubuerat, atque reſolutionem dextram creaverat. *Franciſcus Vertunianus Comm. in lib. Hippocr. de cap. Vulneribus.*

§ 6 Eſt quædam ſpecies læſionis à me ter viſa in actu practico in capite, à qua decipiuntur Medici, ſcil. quod oſſe non fracto interdum à re gravi contundente, vel caſu ab alto, pars cranii (qualiscunque ſit pars, an anterior, an poſterior, an lateralis) percuſſa percutit partem ſibi oppoſitam, ita quod commiſſura percutit commiſſuram propinquam, & etiam longinquam (dico longinquam, quia poſſibile eſt quod os frontis impellat oſſa bregmatis, à quibus componitur in eorum medio ſagittalis ſutura in oſſe Laudæ) & quia à commiſſura qualibet exeunt villi nervorum, & ipſa dura mater conjungens ſe Almocati, & aliqua venula, nervi & venulæ, & panniculus ipſe inter duo oſſa contunduntur, deinde in ſucceſſu alicujus temporis putrefiunt (quia omne contuſum neceſſe eſt putrefieri & in ſaniem converti) & ſupervenit febris, & alia mala accidentia, & inde mors: Et in hoc Medici hæſitant, & credunt aliqui quod ſtante contuſione in una parte, etiam cum fractura illius partis, vel ſine, quod fractura ſit in oppoſita parte per apparitionem ſaniei in oppoſito loco, ſine fractura cutis, quia ubi panniculus eſt coarctatus, & contuſus à commiſſura, ibi fit à ſanie genita tumor aliquis, & ſanie aggregatio, Et ego ter vidi anatomiſando capita, Et ſimiles caſus reperi abſque fractura oppoſitis oſſis. *Iac. Berengarius Carpenſis Tract. de fractura cranii.*

§. 7. Orphanus annorum xv. paſſerem dimittebat in aërem: paſſer in murum proximum convolabat, Puer aviculam ad ſe allicit, allecta non redit, conſcendit ille murum, paſſer progreditur, inſequitur puer, aberrat hic, & è muro in ſiniſtram temporum partem cadit: lapſus humi ſe tollit, interrogatus à commilitonibus nunquid cruciatum ſentiat, arridet, murumque xv. pedes altum, è quo deciderat, aſpicit, hinc ad ſcholam ſe confert, cœnat quoque, ut ſolebat, largiter, & cubitum it: media nocte magna cum animi perturbatione è ſomno evigilat, ſanguinem cum bile evomit, circa diluculum inſanire incipit, accurrunt curatrices, eumque quantum fieri poteſt juvant: Ego orphanorum ordinarius accerſor, cauſam mali inquiro, Chirurgos adeſſe jubeo: Illi omnia tentant, ac prope inveſtigant ſingula, verum nullam inveniunt contuſionem, aut cranij impreſſionem: Venam incidi curo, clyſterem injici, foveri caput ac tueri contra ſymptomata, quæ ſæpius orta in ſimili caſu vidimus: Poſtridie tuberculum circa muſculum temporalem apparet, quod ad cranium uſque aperimus, quo aperto cranium in multas fiſſuras contuſum conſpicimus, nullum tamen fragmentum, aut cranij particulam excipere, quapropter ad Trepanum, Verum ſanguis per ipſum cranium, non vero per fiſſuras ſuturaſque, tanta copia fluebat, ut terebræ nullus prorſus eſſet uſus: paulo poſt, ſanguine ſeſe ſiſtente, ad terebram redimus, nullo tamen ſucceſſu, confeſtim enim puer incurabili caſu oppreſſus periit.

Secto cranio, præter fracturam hanc & fiſſuras, adhuc vidimus in latere oppoſito duas alias Contrafiacturas triangulares, quæ quomodo potuiſſent invenirì expertis conſiderandum relinquimus: Membrana craſſa ac pia mater expanſæ erant inſtar tympani, quarum venæ capillares adeo intumuerant, ita ut non cerebri, ſed manuum potius venæ viderentur: Inter cranium meningaſque cruor concretus magna abundantia conſpiciebatur, non ſecus pia mater & ventriculi, qui præter cruoris copiam, aquæ quantitatem continebant aliquam, ut & cerebellum. *Nic. Fontanus Annot. in caput* 1. *Epitomes Veſalii.*

§ 8. Puer è muro xv. pedes alto exciderat, in quo fractura cum multis fiſſuris, mox deprehenſa fuit circa muſculum temporalem, Sed poſt mortem ſecto cranio, adhuc duæ aliæ Contrafracturæ in latere oppoſito repertæ ſunt. *Idem Annot. in cap.* 1. *Epit. Veſalii.*

Quæ-

Quærendum quomodo interdum fieri poſſit à plurimis decantata illa contrafiſſura, quæ cranium dicitur findi in parte oppoſita illi in qua ictus fit: Hanc *Hippocrates* creditur deſcribere lib. de Vuln. cap. his verbis, *Os ſub vulnere frangitur alia capitis parte quam qua ulcus eſt & os nudatum eſt:* Hic locus *Hippocr.* Contrafiſſuræ certitudinem plurimorum animis firmiſſime impreſſit: Has contrafracturas ſtrenue negat *Gab. Fallopius* de cap. Vuln. c. p. 15. & rem probat non tantum *Galeni*, *Pauli* aliorumque authoritatibus, verum etiam propria experientia, ſcribitque ſe centies & pluries capite percuſſos vidiſſe, nunquam tamen contrafracturas invenire potuiſſe: Experientiæ *Fallopii* etiam noſtram adjungamus, qui in caſtris non centies, ſed ducenties & pluries hujuſmodi capite graviter percuſſos milites, præcipue equites tractavimus, nunquam tamen ullam contrafiſſuram obſervare potuimus: Interdum quidem fiſſuras in utroque latere invenimus, ſed in iis ſolummodo quibus caput utrinque percuſſum fuerat: & ſic procul dubio etiam contigit in puero illo *Nicolai Fontani*, in quo certe manifeſta ex caſu læſio, cum hujus mox deprehenſa ſit in uno latere, ignoratum tamen fuit annon etiam puer oppoſitum latus percuſſus fuiſſet, vel lapis aliquis ex muro, forte tumoſo, poſt illum deſcidens in illud latus deſcendiſſet, quod maxime veriſimile eſt: Ita ut nos calculum nullum iis adjicimus qui contrafiſſuras fieri negant: Quando enim ad citata *Hippocr.* verba, ille non loquitur ibi de contrafiſſura, ſed docet interdum pus ſub cranio alia parte colligi quam in qua os læſum eſt, idque etiam nos aliquoties vidimus, ſed hoc nihil probat pro contrafiſſura. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 9 cap. 9.*

§. 9. Ruſticus annorum circiter xl. famulus Nobil. Domini *Deodato Deodati* hyeme rigidiſſima, & terra ſtricto gelu conſtricta, plauſtrum lignis onuſtum ducens, male compoſitos faſces quoſdam & caſum minantes compoſiturus id conſcendit, ſed male obfirmatis pedibus ſupinus cadit in dorſum; unde luxatio carpi, altero die ſopor, delirium, quarto mors.

Diſſecando caput, primum examen fuit occipitis, quod caſum primo exceperat, in quo levis contuſio, ſed os integrum: Pergendo ad anteriora fractura maxima in initio bregmatis ſiniſtri ſe exhibet, ad oculi uſque orbitam exporrecta: Caſum autem in poſteriora fuiſſe innuebat inſignis ecchymoſis in parte poſtica pulmonum ad dorſum, cum ſanguinis concreti copia ad ovi magnitudinem, Nec non in parte hepatis concava.

Observatio XII.

Vulnus Frontis lethale, ob hiantem ſuturam lambdoideam, & ſaniem ſupra meningem duram effuſam.

Quendam parte anteriore frontis pugione ſatis graviter vulneratum mihi videre contingit, cujus vulnus penetrabat uſque ad meditullium: In hoc *aderant omnia ſymptomata* vulneribus capitis communia, alienatio nempe mentis, vomitus, aurium tinnitus, & alia ab *Hippocr.* enumerata: Et licet de dolore alicujus partis non conquereretur, ſecunda tamen die ipſum terebravi, ſymptomatibus hoc præſidium poſtulantibus & membranam aliquantulum inflammatam deprehendi, cujus cauſa uſus ſum remediis ſpectantibus inflammationem: licet vero meningem deprimerem & patiens obſtructis naribus ipſam propelleret, nec quicquam perforatione peracta effluxiſſet, obiit xiv.

Secta calvaria loco vulneris, nec membrana, nec cerebrum ullam noxam exhibuerunt, vitrea quinetiam illæſa, quanquam ſutura lambdoides laxata fuerit, craſſitie digiti auricularis, pauca materia ſaniosa intra ſuturas ipſas, & ſupra duram membranam deliteſcente: Cui ſimilem caſum me nunquam obſervaſſe memini, licet contrafiſſuras in multis calvariæ partibus viderim, non tamen in ſuturis, quanquam earum apud authores proſtent exempla. *Marchettis Obſervat. Medic. Chirurg. 15.*

Alienatio mentis] Notandum quod ſi contingat ex aliquo ictu incidere patientem in mentis alienationem cum privatione ſenſus & motus, niſi alia ſymptomata ab *Hippocr.* enumerata accedant, nullum vitæ periculum imminere, ac proinde prætermittendam quamcunque operationem, ſectionem videlicet & perforationem ipſius calvariæ: Vidi ſiquidem aliquos ex prolapſu, aut ictu læſo capite, apparente ſolo hoc ſymptomate, ſequenti die omnino liberatos. *Idem ibidem.*

Aderant omnia ſymptomata] Præter ſigna ab *Hippocr.* propoſita, obſervandum quod ſemper alvi fluxus vulneribus capitis accedens, abſentibus licet aliis ſymptomatibus, cerebri læſi ſignum eſſe, propter ſcilicet ejus conſenſum cum nervis ſexti paris qui orificiis ventriculi adnectuntur, quorum ratione inferius laxatur & alvi fluxus ſtatim ſuccedit: Hi vero fere omnes moriuntur, ob læſum cerebrum parte interna, qua in ſpinalem medullam exporrigitur, ubi nervorum ortus: Omnia tamen remedia in his caſibus ſtatim adminiſtranda quæ ad artis opera ſpectant, ab *Hippocr.* propoſita: *Idem ibidem.*

Observatio XIII.

Vulnus Sincipitis lethale ob arctam duræ meningis cum cranio adhæſionem, cujus ratione pus exire non potuit.

Puerum quadrimum ex phthiſi mortuum anno 1596. diſſecui: Huic dura mater ubique, inſtar pericranii, vitreæ tabulæ adhærens neutiquam avelli potuit, niſi prius incocto in aqua cranio: Itaque venæ quæ alioqui per externam partem duræ matris, quæ

affecta dura méninge, quæ quamvis motu careat, cum plurimis in locis cranio firmetur alligetur, probabile tamen eſt eandem in partibus quibuſdam aliquando ſaltem contrahi & corrugari: Certe in ſternutatione contrahi ipſam & remitti extra dubium eſt: Hinc ab hujus læſione vomitus aut motus convulſivi in viſceribus aut membris ſuccedunt, in cauſa eſt hæc membrana, quæ alicubi contracta aut diducta, eodem ſpaſmo molem intus contentam implicat: Singultus eidem cauſæ aſſignandus: Quod & accidit compatiente cerebro ventriculi orificio per nervos ſextæ conjugationis.

Nunquam vulnus mihi placuit.] Inter ſigna quæ mortem præſagiunt, cum Medicus videt febrem, & aliquod malorum accidentium, cum depreſſione labiorum vulneris, & malo colore ſine ſanie, arguat indubitatam mortem: Et ſi videat denigrationem oſſis, quæ non removetur ferro eam fricando, ſignum eſt quod non ſit ex Medicina, ſed arguit ſaniem malam & corruptam ſub cranio, quæ ſi corrupit os, etiam corrupit panniculum: Præſentibus ergo prædictis ſignis prædicetur mors. *Berengarius c.13.*

§. 6. Miles haſta læſus in ipſa cerebri ſubſtantia, cicatrice obducto vulnere, & eductis quamplurimis oſſium fragmentis, ſeptem & ultra ſeptimanas ſanus aliis inſerviebat ægris: In octava vero convulſus eum moriebatur, cauſam ſubitaneæ mortis intueor, Unam cerebri partem corruptam, putridam (viſu admirandum) imo conſumptam & in putredinem converſam vidi. *Obſervatio Samuelis Coſteri Med. Amſtelodamenſis.*

§. 7. E Noſocomio Patavino quidam ex vulnere capitis accepto curatus, ut quidem credebat, certa ſalutis fiducia cum exiret, xl. à vulnere die morte inopinata defungitur: Cauſa exitii cum variantium opinionibus incerta eſſet, mox aperto cranio evidentius comparuit, ingenti viſo in ſubſtantia cerebri Apoſtemate. *Th. Bartholinus comm. in Padanchonem A. Severini Exercit. 3.*

§. 8 *Claudius Ruban* Moduno Helvetius, ann. 24. habitus carnoſi, pagi Regnans in Comitatu Montbelgardenſi incola, Sabbathi veſpere dici 18. Febr. 1671. ſtatione peracta domum rediturus, itineris non mediocriter forte potum comitem, intra urbis novæ Montbelgardi portas, aliquot paſſus præcedebat: Expecta me, acclamat ſequens, directa (forte jocando) in præeuntem bombarda portatili, vel diſplodam: Dictum factum, & diſploſa bombarda, quam plurimorum conatus tota die explodere non potuerat, vulneratus *Claudius*, ſuper portæ mediæ limine conſiſtens, tota mole concidit: Ab occurrentibus & ipſo reo erigitur, è diverſis in facie locis ſanguine diffluens, ad Chirurgum ductus: Circa horam 1. pomeridianam à S. P. juſſus illum adivi: Vocatus Chirurgus clavum diſploſorium, dimidiam digiti minoris partem longum oſtendit, quem à poſteriori temporalis muſculi dextri latere, immediate ſupra os jugale ſuo apice, (ut in vulnus intruſione oſtendebat) ad oſſis maxillæ inferioris apophyſin adactum extraxerat: Exponit inſuper ferreæ minoris globulos octo rotundos, quos è malæ ſiniſtræ totidem vulneribus avulſerat: Horum unum infra os jugale penetrabat, alia paulo inferius perſperſa erant, digitum tranſverſum plus minuſve profunda: Imperitia Chirurgi phlebotomia prætermiſſa fuerat: quare præmiſſo clyſtere e brachio ſiniſtro vena tuſa eſt: Succeſſit brachii ſiniſtri paralyſis: circa horam 1. matutinam, quæ diei 5 initium erat, aphonus & veternoſus factus eſt, crus ſiniſtrum reſolutum, acceſſerunt ſudores copioſiſſimi, animi deliquia ſine febre: hora 11. matutina mortuus eſt.

Triduo poſt mortem elapſo, examinata octo faciei vulnera panniculum carnoſum non perforaſſe, ſed in eo ſubſtitiſſe inventum eſt unicum ad os zygoma, aliud paulo inferius pervenerat: Aperto cranio, vulneratæ meninges, & ſiniſtri cerebelli principium nigrum & corruptum apparuerunt, & ex ipſius ſubſtantiæ intimis, oſſis ex conico acutum cranij forte fruſtulum extractum eſt: In profunditate vulneris, ab adacto clavo diſploſorio, aliud oſſis fragmentum octava parte majus, ex confracta bazi oſſis temporum, in muſculo maſſetere invenimus: Quum cranio repoſito reductum pericranium & cutis conſuerentur; vivi lumbrici prægrandes in conſpectu noſtro naribus egreſſi ſunt, e ventriculo illuc aſcendentes, quorum forte inſignis copia ibidem ſtabulabatur. *I. Nic. Binningerus cent. v. Obſervat. L.*

§. 9 Ruſticus cœlebs annorum 30. ſanus & boni habitus, ebrius à compotatoribus ſociis aliquot vulnera in occipite & vertice ad calvariam uſque accipit, poſtquam prius verberibus iidem commilitones atrociter totum ipſius caput, nucham & ſiniſtram axillam excepiſſent: Vulneratus prima quidem veſpera vulnera Chirurgo liganda commiſerat, ſequentibus vero diebus, ope neſcio quarum herbarum conſolidantium, ſpreto & valedicto Chirurgo, ad cicatricem fere ea perduxerat, cum nona à vulnere die febris & ſcotomia ſupervenit, & xiv. ſiniſtri brachii ac cruris reſolutio, quibus præſentibus Chirurgum denuo in auxilium & conſilium vocat: Chirurgus neceſſariis adhibitis nihil proficiens, die xxi. rem ad me defert, qua examinata, & cum Collegis communicata, *Trepanum adhibendum duxi:* Divino igitur auxilio implorato, & cute die eadem per chiaſmum ſecta, die ſequenti xxij. cranij perforationem, *non obſtante Plenilunio*, modio ἀβαπτίστῳ inſtitui, præmiſſo prius clyſtere, capitiſque convenienti inunctione: Exſecto oſſe feſtucæ meningi incumbentes ſublatæ ſunt, & membranæ ipſi mel roſaceum impoſitum eſt: Os vero tectum fuit linamentis ſiccis molliſſimis cum pulvere cephalico, totoque curationis tempore, tam quoad externa quam interna, nil

inter

intermiſſum fuit quod ipſa fractura cranij alias requirit: Septima die lethargico ſopore captus, dextri oculi & oris occluſionem crebraſque vomitiones patiebatur, ſequentibus vero melius habuit, emanante per foramen pure fœtido, pauxillo tamen ac nona quidem pedem movere cœpit, recurrente tamen die 14. ſopore, emanentibus autem vomitibus, venis vero frontis arteriiſque elatis ac turgentibus: xv. nulla nec ad melius nec ad pejus mutatio ſequuta: xvj. verò & ſequentibus ſcotomia major facta, accedentibus oculorum convulſionibus & diſtorſionibus, adeo ut 24. hora 4 pomeridiana, ſine tamen acceſſione aliorum ſymptomatum, animam exhalarit.

Sectione poſt mortem inſtituta, ſanies inventa eſt purulenta in ipſa cerebri ſubſtantia; In dextra occipitis parte, pellicula inſtar abſceſſus contenta, unciarum quatuor: Ipſum cranium plurimis contuſionibus contortum, Matris vero duræ venulæ ſubfuſco ſanguine inſtar picis diſtentæ: hæcque ipſa & pia meninx diſcolores, illæque à contuſionibus læſæ, erant: Saniei autem ſupradictæ globulus alias purulentus, vaſculo carneo incluſus, proxime adhærebat, ut mirum non ſit quod mortuus fuerit: mirum autem ſit quod tamdiu ſine gravibus ſymptomatibus, delirio potiſſimum, ſupervixerit. *I. D. Horſtius obſervat. Anatom.* 1.

T*Repanum adhibendum dext.*) De Trepano non tantum dubitant multi an tutò adhibeatur, ſed & ſunt qui omnino id rejiciant, dum ſtatuunt quamvis cranij fracturam ſine Trepano, ſine cranij apertione curari poſſe: Non diffiteor abſque cranij perforatione multas fracturas cranij, præſertim hyberno tempore, & apud Germanos, quibus non ita lethales ut Neapolitanis, Florentinis &c. accidunt, curari poſſe: At non omnes nec ſemper, uti alias ſtatuunt antiqui Hebræi. *Ugo Lucanus*, *Theodoricus* aliique, qui itum alij internis vulnerarus potionibus id fieri poſſe profitentur, alij vero extrinſeca medicamenta commendant, ſpreto & rejecto Trepano: Aſt ſæpe in cranij fracturis non poteſt removeri materia exſiccanda (loquor verbis Galeni) niſi fiat apertio, ob defectum ſc. licet ligaturarum, præſertim ſi ῥωγμὴ accidat interna lamina ſalva manente externa, aut ξυμφορὴ, quamobrem tunc Chirurgus adhibendus, oſſiſque particula circa fiſſuras eximenda, ut virus egrediatur per viam liberam, oſſe ſcilicet amoto. Multæ igitur fracturæ cranij curari poſſunt, & ſæpe ſine apertione, ſi ſimplex φλάσις contingat, ſi ῥωγμὴ tanta ſit ut materia exire poſſit: Sed non omnes, ut notavi jam antea, nec ſemper, quemadmodum D. Juris apud nos nullis medicamentis externis aut internis menti & ſanitati reſtitui potuit, qui tamen Trepano adhibito ſalvus evaſit: uti etiam Nobilem ante ſexennium Gillæ feliciter à me curatum recordor. Quando vero adhibendum, quando rejiciendum? Si certò conſtet cranium non depreſſum, nec ita fractum eſſe ut cerebrum inde lædatur, ſique ſaniei tam exigua quantitas ſit, tantumque naturæ robur ut medicamentis abſumi & diſſipari facile poſſit, & contrarij certa ſymptomata deſint, Trepano non opus eſt: Sæpe enim à contuſione cranium ipſum non læditur, ſed nervus, (quem caſum proponit Hippoc. 58. aph. 5.) aut vena, è qua effuſus ſanguis in ipſa cerebri ſubſtantia putreſcit ſæpe & mortem infert, uti noſtro ægro accidit: Al quando evenit (inquit Celſus) ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu aliqua vena rupta aliquid ſanguinis mittat, qui concretus dolores infert oculoſque obcæcat: quo in caſu ſumme conducit phlebotomia & clyſter mutuus: ſæpe etiam interna purgantia exhibentur ſi temperamentum frigidum ſit & phlegmaticum, corpuſque robuſtum ſine febre. Si vero id non certo conſtet, & accedant accidentia mala, inciſio inſtituenda: cum etiam fracto cranio facile feſtucæ & fruſtula membranas lædant, ac in ipſo fiſſuræ loco enata humiditas in ſaniem abeat & ad membranas diſtillet, unde communiter intereſſe ſolent qui à capitis vulneribus moriuntur, mature cranium aperiendum ut ſanies exire poſſit, feſtucæ & aliæ res e. n. removeantur quarum præſentiam febris, vertigo tenebricoſa, ſcotomia, dolores acuti, vomitiones, ſopor, torpor, paralyſis, delirium &c. nunc conjunctim nunc ſigillatim, pro alia atque alia vulneris, ſubjecti, loci & aëris conſtitutione, indicare ſolent: Febris ſi accidat poſt 7. eo ſcilicet tempore quo terminari debebat, concurrentibus ſimul iis quibus *noſter* vexabatur, putredinis in cerebro, meningibus aut etiam oſſe certum ſit indicium, vel *Hippocr.* decreto, ob quam etiam potiſſimum & nos apertionem moliti ſimus. Idem autem fere nobis evenit in noſtro ægro quod *Glandorpio* in pugili Bremenſe, alio tamen ſucceſſu, Cum pugili illi graviter in capite vulnerato 3. die gravia ſymptomata ſupervenirent, & *Glandorpius* ſuſpicaretur materiam intra cranium collectam eſſe, cranium aperuit: Cum vero nihil efflueret per foramen, duram quoque meningem in tumorem elatam ſcalpello incurvato aperuit, quæ ſaniei intra duram & piam matrem contentæ maximam copiam emiſit, qua ipſa hoc modo evacuata, & adhibitis ſimul neceſſariis aliis, æger ſanitatem priſtinam recuperavit: Ita etiam in noſtro ægro exigua portio ſaniei per foramen exivit, ut non potuerimus non exiſtimare intra tunicam, aut ipſam cerebri ſubſtantiam anguem latitare. Ipſa quidem apertio in declivori parte, uti par eſt, lateris dextri, juxta ſuturam lambdoidcam facta eſt: In declivori inquam, non in inferiori, cui loco os ſubtrahere maximum periculum pronuntiat *Nicolaus*: *Berengarius* vero contrarium aliquoties ſe vidiſſe probat: Nec etiam magnum foramen factum eſt, uti alias in vertice fieri ſolet.

Non obſtante plenilunio.] Cum *Celſo* plurimi ultra quartum diem Trepanum haud differendum putant, alij contra cum *Mercato* omnino differendum putant, quod ſub initium materia non ſit fluida, ac meninges p.n. ſint inflatæ, uti alias in plenilunio fieri eſſe ſolent: Nos vero die 22. adhibuimus Trepanum, ac Luna quidem turgida. Utilis eſt Aſtrologia Medico, ſed non neceſſaria ſemper; uti enim ſub quovis cœli ſtatu purgandum quandoque corpus venit, ita etiam vena ſæpius ſecanda, cranium aperiendum, ferrum & ignis adhibenda ſub quovis cœli ſtatu, ſi ſcilicet electivum tempus non detur, ſi morbus non ferat moras: Noſtrum igitur erit potius, inſtar *Guidonis Bracenſis*, brumali tempore, trium horarum ſpatio plantas inſtrumento, loco ſilis operante producentis, obſtantibus & maleficis ſyderibus, calori & frigori peccanti inde emananti, corporiſque noſtri adverſitatibus & inſequentibus incommodis obviam ire, quam ægro remedia ſubtrahere ad benigniores remotos & diſtantes Planetarum aſpectus, frigidiorem aut calidiorem aeris clementiam, Lu-

 næque

tollendæ nigredini aluminis parum oſſi inſtravit, ſed magno ægri nocumento, ſubito enim partis affectæ. quæ dextra erat, Paralyſis, ægro etiam auram quandam à pollice pedis uſque ad ſuperiores partes elevatam, ſentiente, & reſolutioni paulatim progredienti, deliriis frequentibus adjunctis: Die XIV. qua novilunium inciderat, Inſignis mutatio facta, & *defluxio à capite* ad partes interiores ægrum erectum & quaſi ſtrangulatum è vita ſuſtulit.

Secto cadavere, ex cerebro per os biliosa multa prodibant, ex naribus purulenta cum impetu, necnon mucoſa & ſanguis plurimus intra meningem duram & calvariam collectus extra venas. Ipſa dura meninx, qua plaga erat, puris acrimonia eroſa & plane marcida apparebat: *Venæ* autem cerebri & cerebelli ſanguine refertiſſimæ, ita ut minutiſſimas quaſque, ceu *nigriores*, facile conſpicere licuerit: hæc tamen omnia evidentiora in parte affecta ſe offerebant oculis quam altera. *Ioh. Vldaricus Rumlerus Obſervat.* 17.

V*Enæ nigriores*] Aluminis vi adſtrictoria repreſſis humoribus & ſanguine.

Empiricus tollenda nigredini] Si panniculus, & non eſt nigredo à Medicina, ſed quia corruptus eſt panniculus. tunc medicus arguat mortem: Nota tamen quod poſſit contingere ut Os ſit nigrum, & non à medicina, nec ob corruptionem factum à ſanie inter os & panniculum & non ita periculoſum erit ut ſupra: Quia contingit ut contundatur cranium in aliqua parte venoſa cranii, atque rumpantur venulæ illæ quæ ſunt in poroſitatibus cranii, & fractura non penetrabit interiorem tunicam cranii, & ſanguis in meditullio cranii, id eſt in poroſitatibus & ſpongioſitatibus ipſius putrefiet, & ita fiet nigredo in osse, quæ non removebitur levi fricatione cum ferro: Itaque cum Medicus videt talem nigredinem cum qua non ſint ſæva accidentia ſit ſollicitus in aperiendo os, & in removendo omne quod denigratum eſt, ne illa corruptio deſcendat potest enim ſanari, ſi vero mors interveniat ſuccedet malum. Sane poteſt forte ſanguis ille à medicina exſiccari, & maxime in capite mundo & obediente, os tamen illud denigratum neceſſario cadit i. e. natura expellet, & à ſanie & à medicinis: vel Medicus debet removere uſque ad partem ſanam cum raſpatorio vel alio modo: Tutius tamen eſt aperire donec removeatur totum os dubitatum & cauſa nigredinis tollatur, ſi poſſibile eſt: Nam ſi eſt à ſanie vel panniculo corrupto, facta apertura poteſt expurgari ſanies, & ita forte ſanabitur, poteſt etiam mundificari panniculus. Quia pluries ego vidi panniculum detectum in notabili quantitate, & alteratum in ſuperficie, ubi cum mundificantibus proceſſum eſt, & ægri ſanati ſunt. *Berengarius cap.* 13.

§. 2 Ruſticus conſiſtentis ætatis, robuſtus, in capite quinque accepit vulnera cum fractura & dedolatione oſſis. In terebratione, quæ tamen neceſſaria erat, inſtituta non amplius convaleſcens, undecima obiit *continue febricitans*, quod ſignum erat apoſtematis in cerebri ſubſtantia enati, quod tamen in diſſecto nondum ſuppuratum aut maturum repertum eſt. *I. Vdalricus Rumlerus Obſerv.* 33.

T*Erebratione quæ neceſſaria erat*] Terebrationem, ubi neceſſaria videtur, aliquando cum ſucceſſu omitti oſtendit Excell. *I. Iac. Wepferus* Exercit. de Apoplexia p. 340. exemplo ſomnambulonis cujuſdam, cui ex caſu cranium fiſſum cum collectione ſanguinis ſub cortali... aliique locorum calidiorum incolæ protinus Trepanum arripiendum ſtatuiſſent, idemque Exc. D. D. Brunnerus factulus erat, niſi æger & adſtantes ab auxilio his in locis inſolito abhorruiſſent. Itaque aliis remediis ſanguinis ulteriorem profuſionem intra cranium prohibere & jam extravaſatum abſumere annixus eſt. Venæ repetita ſectione ſanguinis copiam imminuit; ejus motum, à caſu & à grumis, hinc inde in toto habitu incendium capientibus (artus enim mire erant conquaſſati) perturbatum & impetum ſinceri factum coercuit, venaſque ſanguinis quantitate aliqua detracta quaſi fame icas reddidit, ut avidius effuſum eſ ibue ini quoſ m etiam pertinuit victus tenuis & refrigerans: Exhibita Tinctura traumatica, & foris applicitis ſacculis herbis cephalicis factis & in vino coctis, ſanguinem extravaſatum in grumos abiturum ac per cartilagine ... graviora damna allaturum, ita diſpoſuit ut vel vaſa ſanguifera, vel glandularum poros denuo ſubintrare potuerit. Idque fecit non ſine felici ſucceſſu nec ſine exemplo, cum etiam ab aliis citra cranii perforationem idem non raro ex voto præſtitum ſit: Sanguinem extravaſatum in auras tenues abiviſſe & halitus inſtar evanuiſſe credere nequeo, obſtitiſſet enim cranii craſſities & duræ meningis denſitas, ob quam pertinaciſſime etiam aquam meram in hydrocephalis detinet, ut nullo ingenio citra inciſionem, periculi pleniſſimam, auferri poſſit: Quotidie obſervamus in tenellæ ætatis puellis tumores in fronte ad dimidii ovi gallinacei magnitudinem ex forti alliſione aſſurgentes atro ex livescentes à ſanguine effuſo, protinus admotu frigido ferro ſubſidere, aut repercuſſione hac in principio neg ecta applicito carnis calefactæ fruſtulo, paucarum horarum intervallo citra manifeſtam evacuationem evaneſcere. Alias quoque in praxi animadvertimus pulveribus contra caſum, ungu. potabilibus, ex quorum numero Tinctura Traumatica eſt, decoctis Traumaticis grumoſum ſanguinem diſſolvi, partimque intra vaſa ſanguifera reſorberi, partim ejus excretionem facilitari. Quidam priapo tacti primum à cervice ad imas ſuras, poſtea à ſterno ad tibias perculſus paulo poſt difficulter reſpiravit, circa præcordia ſumme angebatur, tormina ventris patiebatur, cum dolore primum mingebat, & tandem aliquandiu urinæ ſubſtitit. Cum tuſſi, vomitu, cum fæcibus alvinis & urina egeſſit; Tinctura traumatica aliquoties aſſumpta, & fotu grumos diſſolventibus & victu tenui perſuaſo convaluit.

Deſcriptio Tincturæ Traumaticæ

℞. Butyr. majal. ℔iiii. liquefiant lento calore in vaſe terreo vitreato ac deſpumentur, adde flores, & folia herbar. rec. quantumlib. perfectam maturit. tem adeptarum ac minutim inciſarum, ſc. herb. hæ efol. petroſel. ana man. ii. plantag. utriuſque, naſturtii aqu. anagall. beccabungæ, ſolani, meliſſæ, virgæ aureæ, pentaphyll veronicæ, biſtortæ, nicotianæ, Salviæ, bellidis, hyperici, centaur min. ana man. ... ſi ... eantur in loco tepido, & quotidie bis terve bacillo agitentur, donec herbæ omnes acceſſerint: poſtea coquantur lento calore, & fortiter exprimendo colentur: colaturæ infundantur lumbricorum terr. aqua plantag & aceto, ubi lixi lotorum & minutim conciſorum ſeſcuncia: ite-

tum

rum coquantur lento calore ad conſumptionem ſuccorum; percolato admiſceatur mellis deſpumati libra una; ſervetur in vaſe terreo vitreato: datur drachma una, vel etiam duæ ſeorſim, vel in juſculo ſolorae, quoties ſuſpicio grumoſi & congelati ſanguinis obvenit: Quinetiam in principio Pleuritidis commode datur.

Quod ſignum erat apoſtematis] Apoſtematum ſigna, incipiendo à calidis, ſunt hæc, continua febris, cujus calor non eſt multum fortis ſub tactu, facies & caput reliquo corpore calidiora, mentis alienatio, vigiliæ, nonnunquam ſomnus accidit à quo æger excitatur cum clamore & ſaltu, linguæ nigredo, aſperitas, fimbriarum collectio, oculi lacrymantes, quandoque ophthalmici quandoque ſicci. Cui ſanguineum accidit Apoſtema, inſunt prædicta accidentia cum viſu, ſopore, & oculorum dolore, garrulitate ineptia, febris eſt intenſior & faciei color rubens. Cum ex cholerico humore, faciei color ad croceum declinat, inſania comitatur, ſaltus, caloris tactus eſt acutus & pungens. Si ſit aliquid melancholiæ mixtum, fiunt ineptiæ, garrulitas, timor & fletus: At ſi adeſt notabilis phlegmatis admixtio, fit obſtupefactio non continua: In iſtis tamen omnibus pulſus eſt debilis, parvus & durus & varietas multa anhelitus ſpiritus quandoque anguſtia, ſtomachi ſubverſio, & tument ad ſenſum panniculi, & exeunt per fiſſuram cranii colorati colore materiæ & efficiuntur immobiles. Apoſtema vero frigidum capitis eveniens eſt à prædominio phlegmatis Signa ſunt febris modica debilis, ſtupefactio ſopor: ægri vix ad interrogata reſpondent frequens eſt oſcitatio, mentis confuſio, os apertum claudere obliviſcitur, aliquibus eſt ventris ſolutio phlegmatica, & interdum conſtipatio ventris, & eorum urina ut aſinorum turbida eſt, tremor extremitatum & ſudor, & facies livida & tumida, magnus pulſus & fluctuoſus, ut peripneumonicorum, & anhelitus tardus & varius:

Quod autem cerebrum poſſit apoſtemari probat Princeps contra *Serapionem*: Sin Apoſtema eſt in anteriore parte capitis, corrumpit imaginationem, & tunc incipiunt colligere villos & paleas & ſimilia, & imaginantur quæ non reperiuntur. Si in medio, corrumpit cogitationem. Si in poſteriori, obliviſcuntur, ita ut quandoque petant aliquid, quod ſi eis præſentetur, non recordantur ſe quæſiviſſe: Si autem Apoſtema ſit ſuper omnes partes, apparent hæc omnia: Et ſi cum eo apoſtemetur cerebrum, rubet facies & oculi, & exeunt oculi multum, ſi materia eſt ſanguis: Si vero eſt cholera, ad citrinum tendunt; & ita res apparent rubræ & citrinæ ſecundum humorem prædominantem: Quod ſi ſit à cholera aduſta, eſt illud quod perimit. Signa autem ſunt quod communitas accidentium ejus accedit cum dæmonio, odio & rixa, & oculi ſunt conturbati. Signa apoſtematis frigidi in capite (licet raro contingat, tamen poſſibile eſt) ſive à cauſa antecedente ſive à primitiva (à qua primitiva rarius contingit) ſunt hæc, 1. eſt ſola levis febris lenta neceſſaria enim eſt febris ab humore putrefacto in cerebro, inquit *Avicenna*, & propter hoc ſeparatur à ſuperbeth. Talia vero Apoſtemata ego non credo fieri niſi per modum paulatinæ congestionis, quia per modum defluxionis non poſſunt fieri: Si tamen fiant, hoc erit per choleram illi mixtam, Credo etiam quod ſi in cerebro, ſive per fluxum ſive per congeſtionem fiat apoſtema, quod poſſit eſſe tale ut non adſit febris, conſiderata qualitate & quantitate materiæ, & loco & tempore apoſtematis, & conſiderato modo terminationis ejus. *Ex Berengario lib. 2 de Fractura cranij cap. 7.*

Observatio X.

Ictus Capitis lethalis, ob fractam laminam ſecundam prima illæſa. 1.2.3.4.5.6 7. *&c.*

§ 1. NObilis quidam Eques turmæ Ducis Stempani, dum in disjecta murorum caſtri Hiſdinl parte propugnaret, glande tormento manuario miſſa ictus eſt in bregmate, alioqui caſſide armato. Caſſidem quidem glans impulſa depreſſit, non fidit, imo nec cutem muſculoſam, nec cranium, quod ſaltem cerni poſſet, nihilominus 6. die apoplecticus interiit.

Ego vero ſciendi avidus quæ ipſi juſta interitus cauſa extitiſſet, cranio diviſo animadverti fractam laminam ſecundam, teſtáſque ex ſe remittentem, quibus tanquam aculeis cerebri ſubſtantia aſſidue compungebatur, integra interim cranij lamina prima. *Paræus lib 9 c. 8.*

NOn abſurdum eſt oppoſitam ei quæ ictum excepit, oſſis ejuſdem, ac non diverſorum oſſium partem findi, in his hominibus quibus cranium eſt bene conformatum, & ſuturis, ut natura fert & ſolet, diſtinctum: utrique: & eſt germana hæc *Hippocr.* mens & ſententia. Idque ut magis intelligatur, notandum ictui oppoſitam ejuſdem oſſis partem intelligi duobus modis: 1. cum fractura in eadem eſt oſſis icti ſuperficie, ut ſi parte alterius oſſium bregmatis, quæ eſt ad ſuturam lambdoideam, icta, fiſſa altera ſit quæ eſt ad coronalem: 2 cum non quæ ictum excepit ſuperficies & lamina, ſed quæ ſubjecta eſt, fiſſa extiterit, cujuſmodi fracturæ genus fuit in memorato Equite. *Idem.*

§ 2 Anno 1651. Caſtrenſis bajulus plumbeis globulis à bombarda emiſſis in capite percuſſus, cranio multis fracturis diſrupto obijt.

Aperto cranio; portio tabulæ ſecundæ duræ matri incumbens, & omnino à prima ſeparata reperta eſt, ſine ulla fractura extra in hoc loco apparente: quod ab ictus repercuſſione factum fuiſſe exiſtimo: Si cataplaſma infra dictum fuiſſet admotum, per ejus in eo notam id forſan perceptum fuiſſet, & trepano extrahi, & ſic curari æger potuiſſet; ceciderat autem hæc portio ex angulo à ſutura coronali & ſagittali conflato. *P. Borellus Centur. 2. Obſervat. xx.*

S*Ine fractura apparente*] Fracturas occultas detegendi rationem aperit, *Idem ibidem.* Nob. Comes Brevenſis caſu terrorſum ab alto, quaſi omnino mortuus remanſit, nullus tamen tumor nec cavitas apparuit: Quare *D. de Pimpernelle*, & *D. le Inif*, peritiſſimis Chirurgis, convocatis, cataplaſma ex farina fabarum admotum fuit toti capiti, deraſo capillitio, & quoniam res urgebat cum æger loquelam amiſiſſet, ut citius cataplaſma exſiccaretur, linteа calida admovenda cataplaſmati curarunt ſex horarum ſpatio. Exſiccato cataplaſmate, Chirurgi illud removerunt, & in illo figuratas fiſſurarum cranii latentium optime delineatas perceperunt cataplaſma enim non exſiccatur in locis fiſſurarum & fracturarum ſicque arte detecta fuerunt

quæ

quæ viſu percipi nequibant. Fiſſura ergo magna in medio er t. phyſ ... appar t, in quo ... (contra t ... ctionem au ... ſectionem in ſtituir nu ... ſib atum ratione habit quod ſæpe felici ter ſe fe ... alleveravit: ac ... rectione, arteriæ langui ne ... in a tu n va de emittebant, ſed pulveribus ad ſtringentibus & linteis capitis tandem ... fuerunt. Offe autem denudato apparuit oſſis ſquama ſatis magna ... ſtas prominens, quam D. ... ſpatula violenter extr ... xit, dicens non alio ... trepan opus, ſſe cum illud trepan locum ... inde ... copioſus protinus effluxi à quo ... cerebrum ... gebatur, eo enim evacuato ſtatim æge. ... & tandem remediis accommodatis penitus curatus.

§. 3. Anno 1632. Ulmæ quidam miles Suecicus, ob depreſſionem cranij ſecundo decubitus die mortuus eſt. Ego ... cupidus quæ tam repentinæ mortis cauſa extiterit, cranium ſerra diviſi, & inveni ejus inter nam laminam non ſolum fiſſam, ſed etiam officulum (quod abſque dub o cerebri duram & piam matrem aſſi ſue pupugit) aliquod de ſe remittentem, integra exiſtente exter a lamina. *Io Scultetus Armament. Chirurg. p 1 Tab. 29. §. 6.*

Talis depreſſio in adu tis rariſſime in iis nimirum quibus natura minus durum dedit cranium, vel certe nunquam ſine rima repetitur: Si enim poſt diſſectionem cutis ex inſtitut factam, nulla rima in externa cranii lamina apparet, timendum erit ne interior tabula figuram patiatur per quam ſanguis ex pumicoſa cranii ſubſtantia ad craſſam cerebri membranam deſcendere quidem, ſed per eandem repurgari minime poteſt: Quoties igitur in adu torum capitibus talis apparet fovea aut depreſſi ... calvariam eſſe diviſam, niſi enim fiſſum eſſet cranium, inq it *Hippocr.* medium deſidere nequiret: Sed potius, nondum tamen ſimpliciter conceſſo, dar dep eſſionem cranii ... abſque rima illa, ta nen ſolius naturæ neg ... (quod F ... præc pit committenda non eſt, ſed cutis ſta im convenienti ſcalpello in triangulum vel crucem inſcidenda, pericranium à cranio ſeparandum, vulnuſque globulis idoneis hians & apertum conſervandum, ut Medicus non ſolum certior fieri an cranium ſit fiſſum necne ... ut ſi depreſſio ne ... quod maxime timendum vel ... neceſſaria adhibere poſſit. *Quid de ... agendum vide ...*

Internam lam nam fiſſam & officulum de ſe remittentem) inquitendi ſigna oſſi. gravantis ſeu pungentis cerebrum ... p nniculos delumuntur a multis, & 1. à natura ... ſed ... quæ ſi fuerit ... tans, ut plurimum aliqua ... fruſtul. parum infra cranium deſcendunt, ... à cranio vel etiam ſeparata: ſit autem eo modo quo contingit l. minam æneam, & c. à ſtilo pluribus vel uno foramine perforatam, in parte extrinſeca effici pungentem & aſperam, ita ut pungat quicquid ei obviat. ... eſt inſtrumentum commune quod Raſpat ... dicitur: Præterea patiens ſentit dolorem pungentem continuum fixum in uno loco & ſtatim Vel cauſa ... comminuens, rumpens cranium, & intra ipſum plicans, vel rumpens, taliter ut judicet cranium ingravare & pungere panniculos, cum relatione p ... ſi ... qui enim ... loquitur tangit locum ... nu ... hora. Et interdum ita comprimuntur panniculi ... cerebrum ut incidat apoplexia ut teſtatur Rh ... In ... tamen contingit quod ex contuſione ... comprimente non accidit apoplexia, nec talia ſæva accidentia: Quidam dicunt quod oſſe plicato ad intra, abſque ruptura cutis & cranii, accidunt omnia mala, unde ... unt & clamant ægri quaſi habeant hoſtes ſuper ſe. ... etiam dicit quod hoc eſt ſi infirmus eſt puer & ... compreſſio eſt magna, quia apoſtematur dura mater & ſic cerebrum, & ſequuntur accidentia mala Ego tamen vidi compreſſionem magnam & notabilem in alia ætate quam pueritia, abſque fractura oſſis manifeſta, & non erat rupta cutis, era tamen concavitas in capite notabilis, & per emplaſtra ſanati ſunt, & non fuere mala accidentia aliqua: Et quod accidant ſomnia mala in compreſſione interdum, ego ſum teſtis, quia id vidi in quodam anno. rum 25. qui in ſomniis habebat talia accidentia: huic aperta fuit cutis, quia ſola erat contuſio ſine ulla fiſſura, & oſſe retracto inventum eſt os ruptum & plicatum, quo per elevatorium elevato ad ſinum naturalem, in media hora rediit ad intellectum, & paulo poſt ad ſanitatem.

Contingit etiam os pungere & gravare panniculum, in notabili fractura cranii, non tantum à re contundente, verum etiam ab incidente (quia arma non ſemper ſubtiliſſime incidunt; Nam quia oſſa ut plurimum ſunt frangibilia & vitrea, fiſſura notabili facta in cranio introrſum penetrante, aliqua fruſta oſſium cadunt deorſum ſupra panniculum, & notabilia ſunt, quia ſunt majora, id eſt cum majori fractura in inferiori tabula cranii quam in ſuperiori, & pungunt ſive gravant panniculos. In ſimilibus debet Medicus ſerrare cranium lateraliter, & ſiſſuram ampliare, & illud os extrahere, quia aliter non curatur talis diſpoſitio.

Nota etiam quod ſæpe ſub oſſe ſunt fruſta oſſium notabilia, & non pungunt neque gravant panniculos. Et hinc eſt quod non adſunt accidentia ſæva, ſed Medicus expertus aliquo indicio cognoſcet an oſſa ſint ſub cranio, maxime quando viderit curam ultra debitum prolongari, & cum viderit ſaniem ſub oſſe exire, & non viderit accidentia ſæva, tunc judicabit ſaniem iſtam eſſe ex fruſtul. oſſi. curam impedientes, quia ſi ſanies eſſet ex alia cauſa, adeſſent accidentia ſæva. Et pluries ego à vulneribus capitis extraxi oſſa de ſub oſſe in ſimili caſu: ſed ſi ſ tamen eſt ... natura ex ſe expellit talia oſſa, tarde tamen, ſed melius ſit ſi ... vetur.

Per alium modum etiam deſcendunt ſiniſtra oſſium infra cranium, nam interdum dum trepanatur cranium, inſtrumenta non apta rumpunt cranium, & ing ... tur inter panniculum & cranium oſſis fruſtula & ſic pungunt vel non pungunt atque ita gravant ſecundum quantitatem oſſis vel ſecundum modum per quem obviant panniculo, quia interdum ſecundum planitiem oſſis tangunt panniculum & ſic non pungunt, vel obviant panni ulo cum acutie aliqua, & ſic pungunt, vel gravant ſi ſint magna, ſic trepanando tamen non poſſunt multum gravare quia fruſtula ſunt parva & levia. *Berengarius cap. ...*

§ 4. *Ruderus* Studioſus, vulneratus circa os frontis, primis diebus non admodum periculoſe laborare videbatur etiamſi rima vulneris per ipſum cranium circa os frontis penetraret, nullis etiam ſymptomatibus periculoſis apparentibus: at vero cum ictu iſto cranium non tantum pertuſum, ſed etiam (quod poſt mortem anatomia capitis monſtravit) particula de lamina interiori omnino per meninges in cerebri ſubſtantiam tranſadacta eſſet, fieri non

ſurrigeretur, & diſſultantis in fruſta lanceæ truncus ſupra dextrum ſupercilium impingeretur, cutiſque muſculoſa frontis ad minorem uſque oculi ſiniſtri canthum laniaretur, m̄ ſis ejuſdem trunci fruſtulis in commemorati oculi ſubſtantiam depactis, penitus tamen intactis & *illaſis oſſibus*: Fuit vero inde commoti & concuſſi cerebri tanta vis, ut xi. ab ictu die interierit.

Poſt obitum diſſecto cranio, in parte ictui oppoſita, ad mediam occipitis ſuturam craſſam inter craſſam & tenuem meningem ſanguinis copia comperta eſt, & corruptæ cerebri ſubſtantiæ, quantum pollice tegi poſſet, indicia ex colori nativi in flavum mutatione apparuere: Quæ cauſæ Regi Chriſtianiſſimo mortis conſequutionem attulerunt, non ſola vulne ati oculi læſio; pleroſque enim alios vidimus, qui ex longe gravioribus oculorum vulneribus non interiere. *Amb. Paræus lib. 9. cap 9.*

ILlæſis oſſibus] Aliquando evenit ut os quidem totum integrum maneat, intus vero ex ictu aliqua vena in cerebri membrana rupta, aliquid ſanguinis mittat, iſque ibi concretus magnos dolores moveat oculoſque obcæcet. *Celſus cap de curatione calvæ* Firmat *Carpus* parte 1. de Fract. cranij. Reperio, *aut*, alias ſpecies læſionis in capite quæ carent peculiari nomine: Una eſt quod interdum non fracto cranio rumpuntur aliqui nervi cerebri, vel aliquæ venæ in panniculis ejus ex motu forti, vel ex caſu & percuſſione cum re gravi, potente movere cerebrum, & maxime in corpore ſicco, ut ſunt corpora ſenum, quibus magis aptum eſt moveri & rumpi cerebrum propter medullam eorum exſiccatam & diminutam ut patet ex comm. *Galen.* 10 aph. 58. 6. Experientia hoc vidi in magnifico N. qui plures habuit contuſiones à re ponderoſa, & nullam habuit in cranio fracturam, & adhibita omni cura mortuus eſt. Et non dico tantum ex ruptura nervorum cerebri (quia illi ſine voce fiunt, maxime ſi patiuntur nervi à reverſivis orti, qui dicuntur nervi vocis) ſed credo quod ſi fuerit rupta venula aliqua cerebri, & forte aliqui s nervus, à qua venula inducta fuerit mors, propter ſanguinem ibi in loco non cognito putrefactum: Et illa læſionis ſpecies eſt mala, & cauſa interitus, quia Medici neſciunt locum venæ.

§. 2. Vir ſexagenario proximus, à caballo ſterni ci excuſſus, frontem pavimento, duriſſimis lapidibus conſtrato, alliſit, acceptóque eo loci ex lapſu vulnere, alieno tum ſubſidio elevatus, ſemi animis domum refertur, mox bilem eructat, & nates et crura cruentiæ, certo, ſi *Hippocrati* fides, cerebri concuſſi & venulæ alicujus ruptæ indicio. Inſtituto diligenti ſcrutinio, Vulnus vix cutem penetraſſe ego & Chirurgus invenimus. Interim clota alvo enemate, ſanguinis aliquid in corpore plethorico de cephalica detractum: Sequenti die omnia graviora & prorſus lethalia, corpus enim febri incaluit cum obſtupeſcentia & deſipientia, atque ad interrogata omnimoda obmuteſcentia, quæ ex *Hippocr.* 7. aph. 14. in capite læſo mala prænuntiat: unde peſſime de eo ſperare cœpimus. Nihilo minus manum tanquam deplorat admovimus, & Chirurgus nequicquam eorum omiſit quæ ars his in caſibus præſcribere ſolet, quo certius pateret ſi quæ noxa frontis oſſi inflicta eſſet, quod Hippocratis oraculo moniti verebamur. Vulnus in fronte inflictum dilatavit, ſed os integrum & noxæ expers invenimus, neque ſedula capitis contrectatione, ægro plane ſtupido & muto, quicquam animadvertere potuimus, quanquam fracti cranij multa erat conjectura: Itaque de aperienda per trepanum calvaria conſilium initum, Sed quid fit? miſellus iſte ſenex, cum per totum fere diem quaſi comate correptus eſſet, ſub veſperam horrendo ſpaſmo convulſus paucarum horarum ſpatio mortalitatem exuit.

Aperto à morte cranio, in oppoſita fronti occipitis parte, Rima, ſeu Contrafiſſura, quam Græci ἀπήχημα vocant, reperta, & magna cruoris ſanie permiſti copia craſſæ meningi incumbens, unde mors. Ut vere dixerit Celſus, Evenire interdum ſolere ut altera parte ictus inſederit, & altera fiuerit. *Fridericus Loſſius Obſerv. Medic. 1. Lib. 1.*

§. 3. *Nicolaus Florentinus* dicit ſe hoc vidiſſe in quodam artifice percuſſo in capite clava: facta fuit apertio in parte affecta ac nihil fuit repertum: tertia poſt die ſucceſſit febris, & facta fuit apertio in parte oppoſita, & reperta eſt ſanies in magna copia, & Ego expertus ſum in multis poſtquam mortui ſunt, in quibus nihil aderat in parte affecta, & ubi feci apertionem in parte oppoſita, reperi copioſam ſaniem collectam & magnam contuſionem. *Gab. Fallopius comm. in lib. Hipp de cap. vulner. cap 14.*

IN parte oppoſita] Quamvis hanc Fracturæ ſpeciem nisi excipiat *Paminus*, nec in capite humano, duro nempe & plerumque in viteris valis vacuus, Contrafiſſuram dari poſſe putet, à me tamen aliquando viſa & obſervata eſt: Nec vero eorum ratio qui ideo putant naturam ex multis oſſibus, futurarum compage contextus, caput conſtruxiſſe, ne unius partis fractura in oppoſitam protenderetur: locum enim id forte poteſt in his quibus ſuturæ ſunt expreſſæ & naturaliter ſitæ ac conſtitutæ, at non in his quibus vel deſunt, vel è natura ſitæ non ſunt, vel ſunt admodum conſertæ, atque ita obliteratæ ut unum veluti os ex multis coaluiſſe videatur: Id fieri ſequentis hiſtoriæ commemoratione manifeſtum.

§ 4 Militi, depoſitorum equorum cuſtodi, ſervo cuidam gravis lapidis ictus in bregmate dextro eſt inflictus, unde vulnus quidem exiguum ſed grandis contuſio tumorque extitit quare quo certius pateret ſi quæ noxa oſſi inflicta eſſet, quoque facilius concretus ſanguis exprimeretur, cute paref cta latius apertum vulnus eſt à Chirurgo; Diviſione perfecta os integrum animadverti m eſt, quanquam ejus fracti multa erat conjectura, quod ſtatim ab

ictu æger in terram prociderat, vomuerat, & alia fracti cranii ſigna pertulerat, quo factum eſt ut XXI. morbi die interiret.

Ego vero advocatus, qui qua ex cauſa interiiſſet edicerem, diviſo ſerra cranio, comperi in parte ictui oppoſita ingentem saniei copiam, & in craſſa meninge, ipſiuſque etiam cerebri ſubſtantia abſceſſum, ſuturam verò nullam, præter duas ſquammoſas: Ratum ergo illud eſt *Hippocr.* authoritate, ratione & experientia confirmatum, alia parte ictum, & alia fracturam eſſe poſſe: In his præſertim quibus aut nullæ erunt, aut illæ admodum arctæ, & valido adhæſu adeo conſertæ ut vix appareant. *Pareus lib 9. cap.*8.

§. 5. Obſervavi ego cum Turnonii medicinam facerem, anno 1599 puerum x. aut xij. annos natum, die xliv. ex vulnere in Frontis ſiniſtra parte accepto, in febrem & reſolutionem alterius lateris, i. e. dextri incidiſſe, cum tamen à primo morbi die ad xl. uſque belliſſime ſe habuiſſet, nec ulla nobis in dilatato vulnere vel rimula quidem apparuiſſet.

Eo tertia die vita functo & diſſecto, alienatum & cancro affectum cerebrum ἐκ τῶ ἀπηχήματος in occipite inventum eſt; nam & ibi aliquot rimæ in oſſe conſpicuæ erant: Et quod de *Henrico ſecundo* Rege diximus, ex vena eadem parte, i. e, in occipitis tenui omento rupta, ſanguis erumpens, cerebro vitium fecerat, & inflammationem in eo excitarat, à qua abſceſſu facto, & xl. illa die, ut veriſimile eſt, aperto, pus in ſpinalis medullæ nervos dextro decubuerat, atque reſolutionem dextram creaverat. *Franciſcus Vertunianus Comm. in lib. Hippocr. de cap. Vulneribus.*

§ 6 Eſt quædam ſpecies læſionis à me ter viſa in actu practico in capite, à qua decipiuntur Medici, ſcil. quod oſſe non fracto interdum à re gravi contundente, vel caſu ab alto, pars cranii (qualiſcunque ſit pars, an anterior, an poſterior, an lateralis) percuſſa percutit partem ſibi oppoſitam, ita quod commiſſura percutit commiſſuram propinquam, & etiam longinquam (dico longinquam, quia poſſibile eſt quod os frontis impellat oſſa bregmatis, à quibus componitur in eorum medio ſagittalis ſutura in oſſe Laudæ) & quia à commiſſura qualibet exeunt villi nervorum, & ipſa dura mater conjungens ſe Almocati, & aliqua venula, nervi & venulæ, & panniculus ipſe inter duo oſſa contunduntur, deinde in ſucceſſu alicujus temporis putreſiunt (quia omne contuſum neceſſe eſt putreſieri & in ſaniem converti) & ſupervenit febris, & alia mala accidentia, & inde mors: Et in hoc Medici hæſitant, & credunt aliqui quod ſtante contuſione in una parte, etiam cum fractura illius partis, vel ſine, quod fractura ſit in oppoſita parte per apparitionem ſaniei in oppoſito loco, ſine fractura cutis, quia ubi panniculus eſt coarctatus, & contuſus à commiſſura, ibi fit à ſanie genita tumor aliquis, & ſanie aggregatio, Et ego ter vidi anatomiſando capita, Et ſimiles caſus reperi abſque fractura oppoſitis oſſis. *Iac. Berengarius Carpenſis Tract. de fractura cranii.*

§. 7. Orphanus annorum xv. paſſerem dimittebat in aërem: paſſer in murum proximum convolabat, Puer aviculam ad ſe allicit, allecta non redit, conſcendit ille murum, paſſer progreditur, inſequitur puer, aberrat hic, & è muro in ſiniſtram temporum partem cadit: lapſus humi ſe tollit, interrogatus à commilitonibus nunquid cruciatum ſentiat, arridet, murumque xv. pedes altum, è quo deciderat, aſpicit, hinc ad ſcholam ſe confert, cœnat quoque, ut ſolebat, largiter, & cubitum it: media nocte magna cum animi perturbatione è ſomno evigilat, ſanguinem cum bile evomit, circa diluculum inſanire incipit, accurrunt curatrices, eumque quantum fieri poteſt juvant: Ego orphanorum ordinarius acceſſor, cauſam mali inquiro, Chirurgos adeſſe jubeo: Illi omnia tentant, ac prope inveſtigant ſingula, verum nullam inveniunt contuſionem, aut cranij impreſſionem: Venam incidi curo, clyſterem injici, foveri caput ac tueri contra ſymptomata, quæ ſæpius orta in ſimili caſu vidimus: Poſtridie tuberculum circa muſculum temporalem apparet, quod ad cranium uſque aperimus, quo aperto cranium in multas fiſſuras contuſum conſpicimus, nullum tamen fragmentum, aut cranij particulam excipere, quapropter ad Trepanum, Verum ſanguis per ipſum cranium, non vero per fiſſuras ſuturaſque, tanta copia fluebat, ut terebræ nullus prorſus eſſet uſus: paulo poſt, ſanguine ſeſe ſiſtente, ad terebram redimus, nullo tamen ſucceſſu, confeſtim enim puer incurabili caſu oppreſſus periit.

Secto cranio, præter fracturam hanc & fiſſuras, adhuc vidimus in latere oppoſito duas alias Contrafracturas triangulares, quæ quomodo potuiſſent inveniri expertis conſiderandum relinquimus: Membrana craſſa ac pia mater expanſæ erant inſtar tympani, quarum venæ capillares adeo intumuerant, ita ut non cerebri, ſed manuum potius venæ viderentur: Inter cranium meningaſque cruor concretus magna abundantia conſpiciebatur, non ſecus pia mater & ventriculi, qui præter cruoris copiam, aquæ quantitatem continebant aliquam, ut & cerebellum. *Nic. Fontanus Annot. in caput 1. Epitomes Veſalii.*

§ 8. Puer è muro xv. pedes alto exciderat, in quo fractura cum multis fiſſuris, mox deprehenſa fuit circa muſculum temporalem, Sed poſt mortem ſecto cranio, adhuc duæ aliæ Contrafracturæ in latere oppoſito repertæ ſunt. *Idem Annot. in cap. 1. Epit. Veſalii.*

Quæ-

QUærendum quomodo interdum fieri poſſit à plurimis dicta illa contrafiſſura, quæ cranium dicitur findi in parte oppoſita illi in qua ictus fit: Hanc *Hippocrates* creditur deſcribere lib. de Vuln. cap. hiſce verbis, *Os ſub vulnere frangitur alia capitis parte quam qua ulcus eſt & os nudatum eſt:* Hic locus *Hippocr.* Contrafiſſuræ certitudinem plurimorum animis firmiſſime impreſſit: Has contrafracturas ſtrenue negat *Gab. Fallopius* de cap. Vuln. cap. 15. & rem probat non tantum *Galeni*, *Pauli* aliorumque authoritatibus, verum etiam propria experientia, ſcribitque ſe centies & pluries capite percuſſos vidiſſe, nunquam tamen contrafracturas invenire potuiſſe: Experientiæ *Fallopii* etiam noſtram adjungamus, qui in caſtris non centies, ſed ducenties & pluries hujuſmodi capite graviter percuſſos milites, præcipue equites tractavimus, nunquam tamen ullam contrafiſſuram obſervare potuimus. Interdum quidem fiſſuras in utroque latere invenimus; ſed in iis ſolummodo quorum caput utrinque percuſſum fuerat: & ſic procul dubio etiam contigit in puero illo *Nicolai Fontani*, in quo licet manifeſta ex caſu læſio, cum fiſſura, modo dicta, nota ſit in uno latere, ignoratum tamen fuit annon etiam puer oppoſitum latus percuſſus fuiſſet, vel lapis aliquis ex muro, forte tumulo, poſt illum deſcendens in illud latus deſcendiſſet, quod maxime veriſimile eſt: Ita ut nos calculum noſtrum iis adjicimus qui contrafiſſuras fieri negant: Quantum ad citata *Hippocr.* verba, ille non loquitur ibi de contrafiſſura, ſed docet interdum pus ſub cranio alia parte colligi quam qua os ſectum eſt, idque etiam nos aliquoties videmus, ſed hoc nihil probat pro contrafiſſura. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 9 cap. 9.*

§. 9. Ruſticus annorum circiter xl. famulus Nobil. Domini *Deodato Deodati* hyeme rigidiſſima, & terra ſtricto gelu conſtricta, plauſtrum lignis onuſtum ducens, in ſe compoſitos faſces quoſdam & caſum minantes compoſiturus id conſcendit, ſed malè obfirmatis pedibus ſupinus cadit in dorſum; unde luxatio carpi, altero die ſopor, delirium, quarto mors.

Diſſecando caput, primum examen fuit occipitis, quod caſum primo exceperat, in quo levis contuſio, ſed os integrum: Pergendo ad anteriora fractura maxima in initio bregmatis ſiniſtri ſe exhibet, ad oculi uſque orbitam exporrecta: Caſum autem in poſteriora fuiſſe innuebat inſignis ecchymoſis in parte poſtica pulmonum ad dorſum, cum ſanguinis concreti copia ad ovi magnitudinem, Nec non in parte Iecoris concava.

Observatio XII.

Vulnus Frontis lethale, ob hiantem ſuturam lambdoideam, & ſaniem ſupra meningem duram effuſam.

QUendam parte anteriore frontis pugione ſatis graviter vulneratum mihi videre contingit, cujus vulnus penetrabat uſque ad meditullium: In hoc *aderant omnia ſymptomata* vulneribus capitis communia, alienatio nempe mentis, vomitus, aurium tinnitus, & alia ab *Hippocr.* enumerata: Et licet de dolore alicujus partis non conqueretur, ſecunda tamen die ipſum terebravi, ſymptomatibus hoc præſidium poſtulantibus & membranam aliquantulum inflammatam deprehendi, cujus cauſa uſus ſum remediis ſpectantibus inflammationem: licet verò meningem deprimerem & patiens obſtructis naribus ipſam propelleret, nec quicquam per ſ[illegible]rationem peracta effluxiſſet, obiit xiv.

Secta calvaria loco vulneris, nec membrana, nec cerebrum ullam noxam exhibuerunt, vitrea quinetiam illæſa, quanquam ſutura lambdoides laxata fuerit, craſſitie digiti auricularis, pauca materia ſanioſa intra ſuturas ipſas, & ſupra duram membranam deliteſcente: Cui ſimilem caſum nunquam obſervaſſe memini, licet contrafiſſuras in multis calvariæ partibus viderim, non tamen in ſuturis, quanquam earum apud authores proſtent exempla. *Marchetti Obſervat. Medic. Chirurg. 15.*

A*Lienatio mentis*] Notandum quod ſi contingat ex aliquo ictu incidere patientem in mentis alienationem cum privatione ſenſus & motus, niſi alia ſymptomata ab *Hippocr.* enumerata accedant, nullum vitæ periculum imminere, ac proinde prætermittendam quamcunque operationem, ſectionem videlicet & perforationem ipſius calvariæ: Vidi ſiquidem aliquos ex prolapſu, aut ictu læſo capite, apparente ſolo hoc ſymptomate, ſequenti die omnino liberato. *Idem ibidem.*

Aderant omnia ſymptomata] Præter ſigna ab *Hippocr.* propoſita, obſervandum quod ſemper alvi fluxus vulneribus capitis accedens, abſentibus licet aliis ſymptomatibus, cerebri læſi ſignum eſſe, propter ſcilicet ejus conſenſum cum nervis ſexti paris qui orificiis ventriculi adnectuntur, quorum ratione inferius laxatur & alvi fluxus ſtatim ſuccedit: Hi vero fere omnes moriuntur, ob læſum cerebrum parte interna, qua in ſpinalem medullam exporrigitur, ubi nervorum ortus: Omnia tamen remedia in his caſibus ſtatim adminiſtranda quæ ad artis opera ſpectant, ab *Hippocr.* propoſita: *Idem ibidem.*

Observatio XIII.

Vulnus Sincipitis lethale ob arctam duræ meningis cum cranio adhæſionem, cujus ratione pus exire non potuit.

PUerum quadrimum ex phthiſi mortuum anno 1596. diſſecui: Huic dura mater ubique, inſtar perioſtii, vitreæ tabulæ adhærens nequicquam avelli potuit, niſi prius incocto in aqua cranio: Itaque venæ quæ alioqui per externam partem duræ matris, quæ

cranium reſpicit (duplicem enim duram matrem cum Columbo aſſero) expanduntur, illæ in parte interna verſus cerebrum conſpiciebantur: Erat nihilominus vacuum aliquod inter duram & piam matrem, hæc enim cerebro adhærebat, illa cranio. Plagas & contuſiones in hujuſmodi calvarijs maxime periculoſas eſſe nemo dubitat, tum quod membranæ cerebri facillime læduntur, tum etiam quod earum ruptis venis ſanguis inter cerebrum & duram matrem effunditur: Venæ enim, ut dictum eſt, in interna parte duræ matris ſitæ ſunt, ita ut nullo modo ſanguis extravenatus evacuari poſſit, quamvis cranium terebello perforetur, ut ex ſequenti hiſtoria liquet. Rusticus in pago Genevæ proximo, Cheſne dicto, vulnus circa dextrum os bregmatis baculo accepit, mox in terram cecidit, vomuit & loquelam amiſit, Neglecto primum morbo, tandem 8. poſt die vocatus ſum: Inveni ipſum febricitantem & delirantem, lingua arida, oculis rubicundis, Quum autem nec rima nec fractura appareret, cranium perforavi; nihil inveni vacuum, ſed dura mater ita adhærebat cranio, ut ſtyli acies inter cranium & duram matrem minimè poſſet immitti: Unde *quum nihil puris exſtillaret*, perforatio inutilis fuit, ipſe xiv. poſt die è vivis exceſſit: Quamdiu dura mater retecta fuit, nempe ab 8. die uſque ad ſupremum, motus cerebri, quantumvis continuus, minime percipiebatur, verum ea fuit diſtantia inter cerebrum & duram matrem ut pulſus cerebri membranam non attingeret: Hinc perſpicuum fit cerebrum moveri, non autem ipſius membranas tantum. *Fabritius Hild. Centur. 1. Obſervat. 7.*

DUra mater calvariæ connectitur ſuturarũ ope, tum ut penſile & tectum teneat cerebrum, tum etiam ut per ſuturas egreſſa pericranium procreet: Spatium verò inter ſuturas rectè natura reliquit liberum, ut vacuum quoddam eſſet inter duram matrem & calvariam, has nimirum ob cauſas 1. ne quicquam ipſius cerebri ſyſtolæ & diaſtolæ obſtaret: 2. ne venæ & arteriæ per extremam duræ matris partem ſparſæ levi aliquo ictu in cranio facto rumperentur 3. ut ruptis in dura matre venis, ſanguis non inter duram & piam matrem, ſed inter duram matrem & cranium effunderetur, & perforato cranio facilius extraheretur.

Quum nihil puris exſtillaret] Meningis duræ incisionem, ad puris ſub ea concluſi eductionem, tentare non eſt auſus *Hildanus* convulſionum metu, quas ſubſequuturas credidit, cum tamen inanem eſſe patebit inferius.

Observatio XIV.

Capitis ictum, & ventris levem puncturam, mors ſequitur, neutri imputata.

C*Ornelius Bethlemita* ictus cantharo in fronte, ac ventre leviter gladio puncto, procedit temulentus in gradus, fiſſoque ſiniſtro temporum oſſe, exceſſit tertio poſt die è vita: comprehenſis interim ac in cuſtodiam traditis qui ipſum indignis exceperant modis, confitente altero ventrem à ſe vulneratum, altero vero accuſato de vi fronti illata.

Cujus inopinatæ mortis cauſam, juſſu Judicis, inquiſituri Medici, invenere nec ventris vulneri, quod ad interiora neutiquam penetrabat: Nec frontis contuſioni mortem hanc imputandam; Verum vitam ademptam fuiſſe partim per inflammationem cerebri, ab effracto oſſe excitatam; partim vero, & quidem potiſſimum ob jecur, ſeptum tranſverſum ac inteſtina, ut ſumme inflammata à morbo rixam præcedente: Sic undiquaque fœdiſſimo pure perfuſa ex inveterato abſceſſu, per turbas haſce id temporis diſrupto: quo lumine Judici prælato abſolutus fuit uterque reus cædis intentatæ.

PLurimi itaque intereſt ſententiam ſuam haud leviter ferre, nedum in re tam gravi amicitiæ aut hoſtilitati aliquid dare, quin potius ſoli veritati litare: Caveſis ergo Medice aliter loquaris, aliter ſentias, ſit tibi religio nunquam Judicem in fraudem illicere: Certus aliis vulnera, aliis curantis culpam; aliis propriam pertinaciam, lethalemve aliquem morbum clanculum alicubi in viſceribus latitantem mortem acceleraſſe: quorum abditorum morborum cauſa haud ſatis fuerit acquiſiviſſe in naturam vulneris, niſi ſimul perſcruteris corpus univerſum, ne inconſiderate aſſeveres quenquam ſubiiſſe ſpeciem ejus ut occiſi quem ſors ſua peremit, Neque enim minores Deo pœnas dabit qui inſontem damnat quam qui ſontem abſolvit. *N. Tulpius Obſervat. lib. 4. cap. 6.*

Observatio XV.

Vulnus capitis lethale ob ægri debilem conſtitutionem, & alium morbum accedentem.

ANno 1586. 5. Novemb. aperuimus caput Pandochæi ad Cygnum aureum cui vulnus cæſim die Octob. 11. inflictum fuerat digitis quatuor ſupra aurem ſiniſtram: Exſpiraverat hoc die circa 9. matutinam, Et quanquam vulneri mors imputabatur, deprehenſum tamen eſt calvam non omnino penetraſſe, imo ne rimulam quidem tenuiſſimam intuliſſe: Et licet puri quid ſimile intra cranium parti læſæ adhæreret, tranſſudaſſe tamen id potius putandum: quia illic perquam tenue os cranij, propter vulnus in calvam alte adactum exiſtebat: Quin & ſquama pollicis latitudinem habens, needum omnino ſe-

parata

parata cranio intus adhærebat, infra quam caro novella, ſquamæ ſeparationem moliens, ſuccreverat, vulnus jam cicatricem majori ex parte duxerat, atque æger ipſcante dies aliquot in culinam deſcenderat; Sed inciderat in dolorem lateris, ut difficulter ſpiraret, & ſanguinem mittere opus fuerit: Is vero cacochymus ac decolor dicebatur fuiſſe: Sane ille qui circumſecto capite effluebat valde nigricabat, adeoq; talis cruoris aliquid coagulari, aperto cranio, intus circa verticem latitudine Dalerii hærebat. H. Smetius Miſcellan. lib. 10. p. 561.

APPENDIX.

De difficultate curationis Vulnerum capitis apud Florentinos, &c.

Retulit mihi *Alexander Minchius* ſe obſervaſſe longa experientia in capitis vulneribus eum fractura oſſis, quorum hoc anno 1566. Florentiæ nullus evaſit, quod ægri, quò morti viciniores ſunt, eo melius ſemper ſe habere dicant: Sunt autem Florentiæ capitis vulnera fere ſemper lethalia, adſcribunt id aëris ſubtilitati: Deouſſatim locum incidunt & terebra os perforant, rebuſque p. n. exemptis, vulneri peeias cum oleo roſaceo omphacino applicant in circumferentia etiam eodem loco locum inunguntad inflammationem prohibendam; hujuſmodi vulneribus affecti aliquando uſq; ad 14. bene ſe habent, dein perniciosa ſymptomata, tandem mors excipit: Primis diebus à vino & carnibus arcetur, ſanguis è baſilica dextra ad revulſionem mittitur, temperantia imperantur, corpora purgantur diacaſſia & diaphœnico: vulneri mel roſatum cum oleo roſato infunditur: Præſcribuntur ſyrupi præp tantes, feneſtræ clauduntur & ignis in cubiculo accenditur. *Ieremias Martius Obſerv. Medic. 18.*

Ipſo eventu ſæpius veriſſimum deprehendi, cum in Noſocomio Florentino praxim aſſiſtentis titulo exercerem, ex xl quos uno anno habuimus in capite, etiam leviter vulneratos, vix quinque evaſiſſe: frequens enim hoc ibidem eſt ut leviſſimæ capitis plagæ mortem inferant, cujus rei certum indicium habetur ſi vulneratus ſtatim in terram cadens vomere incipiat, hoc enim meningas & nervos compati oſtendit: crediderim fortaſſe ex nimia & pene ſuperſtitioſa curandi diligentia hoc evenire, qua vulneratum ſtatim ab hominum conſortio ſeparant, venam ſecant, præparant humores, purgant, non ſpernenda quidem intentione: interim tamen ſiti & fame ferè enecant, ſola panatella exhibita, in vulnere perpetua putrefactione deſudant lumenque penitus arcent, quibus vel ſolis naturam debilitare poſſint: Ipſi tamen aëris ſubtilitati adſcribunt: quod ſane ut negari non debet, ita reliqua an tantopere conveniant cuivis judicandum relinquo: Senibus in Etruria crurum vulnera & fractura eodem modo ferè ſemper ſunt lethalia quo capitis Florentiæ, eaſdem fortaſſe ob cauſas: ut enim ſæpe multa fiunt negligenter, ita interdum quædam etiam cum cura citra neceſſitatem. *Ioh. Vdalricus Rumlerus Obſerv. Medic. 76.*

Vulneribus ac plagis recentibus ſingularis eſt œnelæi utilitas, neque ictibus capitis exceptis: Utinam igitur in procurandis ſauciis hominum capitibus in medentium omnium uſu eſſet hodierno die Neapolis; Non ſic fortaſſe miſerè præter omne opinionem ſæpe cederent leviſſimæ plagæ: Parro ſentiunt rectius quam nos Medici Melitæi, qui quod audio, non meliorem volunt in his (capitis vulneribus) curandis eſſe, quam medicinam Chriſti & Samaritani: Eveniteque re feliciter, ita ut ex vulneratis centenis vix depereat unus nobis, quemadmodum contra è centenis vis ſervatur unus nobis: Cauſentur cœlum, objiciant tenuitatem, humiditatem, varietatemque aëris & ventorum: Equidem medicamenti importunitatem perniciei mortiſque hominum cauſam maximam opinor: atque id eo maxime, quod quam maxime adſtruunt medentes corporum humiditatem atque languorem, madefacientibus ad putredinem non oportet foveri conterique. *M. Aurelius Severinus Chirurgia Trimembris l. 5. c. 21.*

Observatio XVI.

Hepatis abſceſſus in capite vulneratis non raro repertus.

§. 1. NOtandum ſæpe vulnerato cranio excitari Apoſtema in capite, Id quod à me, *Roberto Greaume*, Pariſienſis Facultatis Medicæ Rectore, & *Binoſquio*, Chirurgo Iurato in tribus ægris nuper animadverſum. *A Pareus oper lib. 10. cap. 9.*

QUod Hepatis Apoſtemata illis in quibus caput inſigniter fuit vulneratum (id quod inſpexit de vulneribus musculi temporalis lethalibus, ex plurimorum cadaverum apertione edoctus teſtatur *Joh. Virſungus*, ceu refert *Jo Theod Schenckius* Exerc. Anatom. pag. 177.) quandoque ſupervenientis: cauſam cum Pareo in purulentæ vulnerum materiæ in meraſt ſin quam eri in *P. marq. Slegelius* apud Cl. Velſchium Obſ. med. Epiſt. 56. agnoſcit, quatenus nempe iſta ſanguini mixta, & cum eo; vi circulationis ad hepar delata, illud inficit: Verum non ex cerebro, peccantem hunc humorem derivandum, ſed alia à cauſa ortum ejus eſſe deducendum P: *Barbette* in epiſtola ab Joh. Mekeranum, quam hic capiti 2. ſitarum obſervat. variorum inſeruit, objicit, videlicet à cruore in vulnere capitis extravaſato, inque pus converſo, ſanguinem vulnus circumfluentem inquinari, atque ita inquinatum ad hepar (ſanguinis à bile aliarumque impuritatum ſeparatorium viſcus, paucis arteriis; & hinc paucis etiam

ſpiritibus, quorum miniſterio ad ſubrogandum hoſtilem iſtum liquorem opus haberet, multis è contra exiguis venis, facile à craſſo ſanguine obſtrui aptis præditum) delatum, illud exulcerare ingenioſe tradit, Quamvis hæc ſententia antiquorum, Paræi nempe, & qui cum eo faciunt, contrariari, prima fronte non videatur, cum ubique ſanguinis à pure inquinatio proponatur, *Barbettum* tamen de ſpirituale quaſi inquinatione & contagio, ex purulento vulneris humore in ſanguinem derivato intelligendum eſſe credibile eſt; tunc è contra *Paræus* ipſius purulenti humoris cum ſanguine permiſtionem & tranſpoſitionem proponit: mihi tamen poſteriorem hanc opinionem haud eſſe improbandam veroſimile videtur, idque probare puto *αὐτοψίαν*, dum in his qui capite vulnerati abſceſſus hepatis incurrunt, ultimis antè obitum diebus vulnera ſicciora, purisque imminutio deprehenditur, Unde hoc ſenſim ad venas ſibi viam parando, & penetrando, in eas recipi, inque hepar deponi credi poſſet: Quæ ſane vulneris exſiccatio ut contingeret, neutiquam neceſſe foret, ſi ſpirituale ſaltem puris contagium in ſanguinem tranſiret: quia & hac ratione & in omnibus vulneratis & exulceratis apoſtemata hepatis, contradicente tamen experientia, obſervari deberent, cum ſanguis quibuſcunque in partibus inflicta vulnera & ulcera circumfluat, atque ſic cogatur ſemper puris ſubtiliores particulas admittere ac iiſdem inquinari: Sed obſtare forte huic aſſerto poſſet fonticulorum in febribus ſæpe obſervata exſiccatio, quam non tali puris metaſtaſi, ſed aliam ob cauſam accidere communiter docetur, ſive quod à calore febrili humidiores corporis partes abſumantur, ſive calor naturalis ob imbecillitatem contractam, in expurgando & concoquendo humore purulento deficiat: unde etiam hanc ipſam ob rationem vitæ periculum denunciari apud Practicos in confeſſo eſt: prout etiam ipſe *Hippocr.* libro de vulneribus capitis ſigna inter lethalia febrem primo loco ponit, eaque dum ſupervenit vulnus ſaniem modicam effundere teſtatur: Verum neutrum hic locum habere poteſt, cum quidem tali affectu prehenſos vitæ diſcrimen ſubire certum ſit, febris tamen iſtam puris diminutionem non ſemper præcedit, ſed tantum inſequitur; id quod clare ſatis ex Meckerani relatione habetur, qui vulneratum ſuum paucis ante obitum diebus de dolore dextri hypochondrii conqueſtum fuiſſe, & ſimul pus decreviſſe, febrem autem ſucceſſiſſe memorat: Vitium etiam, quarum potius ratio in caloris nativi integritate conſiſtit, decrementum cum febre demum irrepſiſſe ibidem habetur; Nec impoſſibilis eſt illa materiæ purulentæ tranſpoſitio, cum & in aliis morbis eandem accidere apud omnes extra dubitationem poſitum ſit: quod empyicorum puris per urinam non infrequens evacuatio inprimis oſtendit. Alium tranſpoſitionis purulenti humoris modum oſtendit P. Marcheti (*vide Scholia ad §.*) viam tamen per quam defluxus iſte contingit non clare exprimit; quam forte interſtitia muſculorum & reliquarum partium ſuppeditari poterunt, ita ut pus ſenſim ipſis ſe inſinuando, eaque penetrando, tandem pleuram, ut author annuit, aliaſque partes erodat; ſicque in cavitatem pectoris & abdominis delabatur. *Lucas Scrœckius junior, ſcholiis in obſerv. xxj. Johannis Helvvigij.*

§ 2. Plurimos vidi capite vulneratos, nullo vehementi ſymptomate accedente, morte tamen ſequuta, ſi præſertim febris tertio die invaderet: Sed in omnibus fere qui ſic interierunt, abſceſſum reperi in ſubſtantia jecoris. *P. Pigray Chirurg. lib. 4. cap. 9.*

C*Onqueſtos ante obitum de dolore, &c.*] Obſervavi ſæpiſſime quod quando in vulneribus capitis cum Fractura collum dolere incipit, parte potiſſimum poſtica & laterali, tunc materia purulenta delabitur ad thoracis & abdominis cavitatem quæ longiore mora, cum pulmones tum pleuram, aliquas nempe ipſorum partes erodit, ex quibus multa ſanies emanat, quæ poſt nodum ad abdomen defluit, cum Jecoris & Lienis labe, in quibus varias puſtulas excitat: quibus diſruptis, perinde ac ex pulmonibus & pleura, ita & ex his materia purulenta effluit: Quanquam hujus obſervationis ignari exiſtiment abſceſſus obortos in his partibus, quorum ratione patientes moriuntur, non ex capitis vulnere, quod ex capite copioſum pus poſſe ad inferna viſcera delabi non ſibi perſuadeant: *Prout in pleriſque obſervavi mediam thoracis & abdominis cavitatem fuiſſe pure refertam. Quam obſervationem multis tum in theatro Anatomico, tum in valetudinario S. Franciſci demonſtravi.* Petrus de Marchettis *Obſervat. Medico-Chirurg. xv.*

Dicunt quidam ſe obſervaſſe in pleriſque eorum qui à vulnere capitis inſigni interierunt, abſceſſum in concava Jecinoris parte: Qui id fiat quæſtione dignum eſt: Primum illud eſt verum quod *Hipp.* & *Galen* ſcribunt, præciſo cerebro & febrem & bilis vomitum ſupervenire: bilis revomitur, *ait Gal.* affecto ventriculo qui cerebro comparitur; ad os enim propago nervorum inſignis pertingit: Imò, *ait Galenus*, in magnis doloribus, & vehementi mœrore, ad ventriculum bilioſa ſuperfluitas confluit, maximè ſi ventriculus malè affectus fuerit: unde ergo in concavo Hepatis abſceſſus fiet? Quidam dicunt à cerebro, per continuitatem membranarum internarum, imperſpicuarum, ſenſim pus manare & progredi eo donec ad hepar pervenerit. Id non eſt probabile: Afferam meam conjecturam, quando demonſtrationem aut *ἀποδεικτικόν τι* huc adducere nequeo, deſumamque ex eo *Galeni* loco, ſupradicto: Vulnerato cerebro, membraniſque affectis, os ventriculi coafficitur, humoreſque perturbantur, unde bilis vomitio: Si multa fit bilis evacuatio, ea ab abſceſſu vindicare poteſt: ſi pauca & frequens eſt nauſea, aut quia æger vomere non conſuevit, aut quia bilis craſſior, motu difficilis & quodammodo incuneata: aut quia libertas meatuum non eſt, dum humor movetur & non excluditur, oppreſſionemque facit aliquam, poteſt in concavo hepatis colligi, & inflammari, & præter ſymptomaticam febrem, quam excitat *τραῦμα* capitis eſſentialem febrem concitare: hinc collectio hinc inflammatio, hinc abſceſſus: Accedit quod in vulneribus capitis negant dandum pharmacum: ſi daretur, & vacuaretur bilis commota & non excluſa, ab abſceſſu liberaretur æger: Nunquid in febribus eſſentialibus abſceſſus in concavo hepatis fieret niſi Medicus daret operam purgationi? Et quia os comparitur ventriculi, natura ſuas ſupperias mittit ad eam partem, obſtructas quia non excluditur materia; phlebotomia & purgatio eſſet vindex ejus abſceſſus: Et nuper in quodam qui pugione vulnera-

tus erat, tamen in internam capacitatem vulnus circa nothas coſtas, qua pertingit diaphragmatis extremum, non penetrabat, tamen in Hepate repertus eſt abſceſſus, unde id? forte eodem modo quo in vulneribus capitis. *Gul. Ballonius appendice libelli de Convulſionibus.*

§. 3. Paulus Marquardus Slegelius obſervavit omnes illos qui ex vulneribus Hepatis mortui ſunt, conqueſtos ante obitum de dolore lienis aut hepatis, atque in cadaveribus illorum ſemper invenit abſceſſum Hepatis, quem per tranſumptionem fieri arbitrabatur, quia tunc temporis vulnus plane ſiccum conſpiciatur, & inter lethalia ſigna certiſſimum putetur. *Velſchius Epiſagm. Obſerv. med. 56.*

§. 4. Dicunt quidam ſe obſervaſſe in plerîſque eorum qui à vulnere capitis inſigni interierunt abſceſſum in concava Jecinoris parte: atque id à plerîſque Chirurgis obſervatum eſſe ſcio. *Ballonius loco ſupra citato.* Qua ratione id contingat quæſtione dignum, Ac præter ea quæ ex *Ballonio* & *Marchetis* adducta ſunt, in conſiderationem adduci merentur quæ affert *Valleſius* comm. in ſect. 2. lib. 6. Epidem. p. m 595. de vario humorum motu ſurſum aut deorſum, unde generatio Abſceſſuum. *Quum ſunt venæ temporum non ſubſidentes,* inquit Hippocr. *ſed tumidæ, neque color ſplendidus, & difficulter redditur ſpiritus, & adeſt tuſſis ſicca non ferina, expectare oportet abſceſſus ad articulos*: Dices hæc ſigna eſſe raptus humorum in ſuperna, igitur capiti timendum eſſe potius? certe ita eſt, ſignificant hæc rapi ſurſum humores, quibus proinde ſi accedat aliquod aliud perniitioſum, eorum quæ convulſiones aut dementias ſolent præmonſtrare, capiti timere oportet: Si vero nullum horum accedat, expectare oportebit parotidas, aut abſceſſus ad articulos, ſuperiores quidem plerumque, nonnunquam tamen etiam inferiores: Non raro enim qui in caput ferri cœperant humores, inde repercuſſi retrocedunt in partes humiliores; Neque mirum cum dictum ſit ſect. 5. lib. 2. Si caput doleat in pectus deſcendit, deinde in hypochondrium, deinde in coxam.

§. 5. Quidam in capite graviter vulneratus, cum non ſine vitæ periculo evaſiſſet, poſt menses aliquot icteritia, duritie cum dolore in regione hepatis laboravit, &c. obijt vero ille eodem die.

In diſſecto capite nullum vitium apparuit, Hepatis vero ſubſtantia fere tota abſumpta, ipſiuſque loco putrilago, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hypoch. doloribus.*

§. 6. Abſceſſum ſecutum partium internarum Cranij fracturam non uno confirmatur exemplo, Noſocomium hujus loci publicum exhibuit & nobis & alijs conſiderabile Otto Reyneriia, Oldenburgenſis: Vulnera hujus capiti inflixerat triplicia ſocius, quorum præcipuum occipite occurrebat ad ſuturam lambdoideam, fractura cranij quæ *ἀποφλασις Hippocrati* vocatur, ubi nempe fragmentum ſe dimiſerit ad inferiora, ſic ut ſub oſſe integro abſcondatur ſitum: Ad remotionem fragmenti dicti Trepaniſationem inſtituere conſultum duximus, quod etiam ſucceſſit, Ad diem uſque xx. liber omnino æger ab omni febre, convulſione, paralyſi, ſopore, vigiliis, vomitu, imo ſymptomatibus omnibus quæ fracturis cranij ſupervenire ſolent, At paucis diebus antequam moreretur, de *dolore gravi circa Hepatis ventriculique regionem conqueſtus eſt*: Querelas inter, purulentia in vulnere exiſtens, quæ copioſa valde, imminuebatur admodum, labiorumque vulneris, ſimiliter ac fundi ejus, inſignis notabatur ſiccitas: accedebat febris gravis cum delirio, & ſic xxviij. die obijt.

Eodem die ex mandato Magiſtratus caput defuncti aperuimus, in quo fractura occurrit cujus conditionem ſuo loco demonſtraturus ſum, Aſt ad ventrem imum, cujus dolor valde fuerat moleſtus: Hepar invenimus valde tumidum, abſceſſu notabili correptum; ex eo enim aperto puris ea effluxit quantitas quam pinta dimidia vix continere poterat, Ex capite hanc materiam eo delatam eſſe probabile valde, aſt per quam viam hoc factum ignotum nobis. *Iob. Meckeren Obſervat Chirurg. ij.*

AD quæſtionem Tuam ex veterum fundamentis reſpondere licebit: Eſt hæc Cum vulnus cerebri ſæpius ſequatur ſuppuratio Hepatis, quæritur per quas vias materia purulenta ex cerebro ad Hepar deferatur. Conſenſus qui totius eſt, partiumque omnium in ſpecie ſpectatarum, magnus valde atque diverſus, ob plurimum vaſorum ſanguiferorum nervorum &c. multitudinem, atque diverſitatem, quorum totum corpus pererrantium beneficio, quoties vel abjectiſſima corporis pars male conſtituta, illico ſtatus præternaturalis communicatur cerebro, imo toti microcoſmo: Conſtat tamen, nec inficiari licet, notabiliorem eſſe conſenſum qui eſt partium triplici corporis ventre contentarum eo qui eſt partium his incluſarum ipſorumque artuum; Ratio quæ proponitur us confirmat, & experientia, imo & authoritas, perpende quæ magnus noſter *Cous* hac de materia habet: Coacat. prælat. c. 4. §. 16 *Capitis dolor vehemens cum febre acuta & alio ſigno malo quo lethalis eſt: Ceterum ſine ſigno malo, xx. diebus tranſactis, ſanguinis fluxum, aut pus è naribus, aut abſceſſum ad infernas partes ſignificat* &c. Ibidem §. 28 Et aphor. 6. 50. *Quibus præciditur cerebrum, his febrem & bilioſum vomitum ſupervenire eſt neceſſe.* Galenus, Eraſiſtratus, Macrobius, aliique non ſolum confirmant ea quæ Anteceſſor allegatis locis docuerat, ſed & rationes addunt varias, à diſtributione varia nervorum, ſextæ imprimis conjugationis,

quorum ingens in ventre medio & infimo datur copia, maxime in ventriculi orificio ſuperiori, ſi ſiniſtro deſumptas; Haud diſplicuiſſet ſi meninges cerebri prægreſſis addere placuiſſet, eo quod pectoris imique ventris interiora tegant, mutuique conſenſus eorum vel maxima cauſa ſint, uti in ſternutatione, tuſſi, vomitu &c. evidentiſſimè patet, Hic via fere detecta, quæ manifeſtior foret ſiquidem cum *Gliſſonio* nutrimentum partium nervoſarum per nervos adduci ſtatuere liberet, nervorum par ſextum, vagum dictum, facillime negotio purulentam materiam ex cerebro ad hepar deferret, & cum minus hæc curioſis placere ſciamus alia nobis quærenda via eaque commodior. 1. Cerebri vulneri ſupervenire hepatis abſceſſum certum judicamus. Obſervationem tuam, accurate ſatis notatam; teſtimonia variorum in arte exercitatorum Medicorum æque ac Chirurgorum, confirmant adeo ut de certitudine dubitare nec queamus, nec debeamus. 2. Pus idem numero & ſpecie, à cerebro ad hepar deferri (contra ac te judicare ſcimus) minime admittimus, at hic collectum pus aliam omnino agnoſcere cauſam quam quæ eſt puris in cerebro. 3 Sollicitum me neutiquam declaro qui inquiram in rationem cur veteres ſolliciti adeo fuerint ut quæ affectus hujus duplicis cauſa conſtaret; certum etenim eam exhibere neutiquam iis datum, doctrina de circulari ſanguinis fluxu, eaque ſola lucis plurimum huic negotio conferet, nec crediderim rationem quæ ſatisfacere veritatis cultori queat dari poſſe quæ eidem haud inſiſtat.

Sit ergo hæc ad quæſtionem Tuam Reſponſio, cerebro vulnerato vaſa ſanguifera arterioſa ſimiliter vaſa, cerebri ipſius, ſint ſive membranarum ejus, ſanguini contento uberius parciuſve exitum concedant; hic calore ſpirituque privatus ſenſim putreſcere incipit, veramque in materiam purulentam converti: Accedit quod ſanguis nutritius circa vulnus ex debito mutari nequeat, unde facile in pus convertitur, & hac ratione ſuppurationi datur incrementum, niſi natura vel ars inhibeat; Circularem ſuum motum interim abſolvit ſanguis, mutationis plurimam non ſolum in corde, ſed & partibus principibus aliis aſſumens: Corporis ſic partes omnes pererrans ſanguinis, ipſumque adeo cerebrum male conſtitutum non poteſt non pravam contrahere diſpoſitionem: Prave hic diſpoſitus per arteriarum carotidum ramulos cerebri ſubſtantiam percurrentes; meningis duro exhibetur ſinubus, qui receptum deferunt in venas jugulares, & per has in ipſam venam cavam, Atque in ventriculum cordis dextrum, ex quo poſtquam in ſiniſtrum deductus, facilis ad Hepar deſcenſus: in hepate, nobili ſatis parte ſanguinis ulterior coctio, à bile itidem aliiſque excrementis ſeparatio perficitur: Difficultatis adeoque quod ſubeſt quo minus ſanguis, impurus adeo, hepar accedens, ſuppurationi ejus anſam materiamque præbere queat? via hæc patens adeo ut nullus dubitare queam, quin mecum eam inire haud recuſes.

At inſtabis, cum ſanguis corporis partes omnes pererret, cor, Pulmones, lienem, Renes &c. quid cauſæ ſubeſt cur ſolum hic afficiatur Hepar: R. Cor ſubſtantia conſtare ſolida, compacta caloreque inſito vegeto, hinc paucis ſubjectum eſſe morbis, hoſtem ſuum vi ſingulari expellens: idem quoque lienem præſtare, reticulari ex nervorum plexu compoſitum, hacque ſua tinctura non ſolum ab aliis partibus plurimum differre, ſed & quod rariſſime in *cadaveribus male conſtitutis* reperiatur, efficere. Pulmonem, ob ſubſtantiæ paritatem vaſorumque amplitudinem haud adeo facile affici poſſe, Renes impuritates ſuas ſero communicare, ſicque per urinam evacuari permittere: At longe aliter cum Hepate conſtitutum eſſe, eo quod per venam portæ ſanguis illi offeratur multo craſſior, fæculentiorque eo qui per cavam venam, quod & color diverſus; & conſiſtentia varia clare ſatis indicant, Ductuum lympham ad chyli glandulas receptaculaque vehentium numerus adſit, inſignis, in quibus ob ſummam ſubtilitatem parvitatemque facillimum humorem ſubſiſtere, ſanguinis coctioni purificationique continue inſerviat, præter vaſorum bilariorum ſanguiferorumque maximam copiam miramque complicationem, vix aliud, ut ſubſtantiam componentem agnoſcens quam ſanguinem concretum, unde & Parenchyma jam à longo tempore dictum, quæ quidem ſoliditatis aliquid habet, aſt fibras poſſidet minus firmas iis quæ ſunt cordis renumque quibus accedit quod arteriis gaudeat paucis iiſque exiguis admodum, reſpectu nempe aliarum partium, hinc ſpirituum vitalium quantitate minore, unde eſt quod hoſtium impetui reſiſtere minus queat, ſitque morborum plurimorum nutricula. *Paulus Barbette.*

Observatio XVII.

Oculi dextri Vulnus lethale, ob læſum cerebrum, quod dextra parte purulentum, ſiniſtra pituita ſeroſa plenum 1. Ob cerebellum ſimul læſum. 2. Externi oculi, ob læſionem cerebri. 3. Palpebræ inferioris, lethale citra ullam aliam noxam. 4. Orbitæ ſuperioris ob ſequutam meningis & cerebri corruptionem.

§. 1. Vidi juvenem annorum viginti, ſaucium oculo dextro, fracta orbita, à primo ſtatim die ἄφωνος, convulſum dextro brachio & femore per XI. dies, tandem interiiſſe:

Diſſecto capite cerebrum dextrum totum fuit purulentum, ſiniſtrum plenum ſeroſa pituita. *Ballonius libello de convulſionibus p. 37.*

Galen. comm. in aph 2. ſect. 5. Convulſio ex vulnere lethalis, Ex vulneribus, *air.* fiunt convulſiones ratione ſequentis ipſa vulnera inflammationis, cum partes nervoſas attigerit, & primum convelli videntur quæ è directo ſunt partium inflammatione laborantium, deinde poſtquam cerebrum, quod principium eſt attigerit inflammatio, ad totum extenditur corpus, Et comm. ad part. 2. lib 1. prorrhet. Ut in externis partibus affectiones incipiunt, & non totæ vel inflammantur vel intument, ita cerebrum cum inſignem magnitudinem habeat, multaſque nervorum propagines, phlegmonem ejus alias ab aliis incipere oportet: qua verò parte affectum fuerit, & nervorum propagines affici convenit. *Idem.*

§. Famulus nob. de Monteſpan Gondrin, Toloſæ, in orbita ſiniſtra oculi enſe ſauciatus fuit an. 1636. Exiſtimans autem vulnus parũ penetraſſe, emplaſtr. diapalmæ tantũ admovit, quo admoto, non ſolum ſpatio duarum leucarum ambulavit; ſed etiam cum ſociis genialiter vixit, ac ſi ſanus fuiſſet, nullo enim dolore agitabatur, tamen craſtina die mane mortuus repertus fuit.

A[illegible] cranio, perceptum eſt manifeſtiſſime vulnus orbitæ ad cerebellum penetraſſe. *Petrus Borellus Obſervat. 19. cent. 2*

Feli-

FElicĭori ſucceſſu palpebræ ſiniſtræ offenſam, quæ ad membranas & cerebrum ipſum tranſiit, ſanatum fuiſſe refert Idem Obſerv. 18. ſepano, *ait*, fronti chirurgicarii, qui ictum paſſus erat prope palpebram ſiniſtram, admoto à D. *le Juif* Chirurgo Pariſienſi non ſolum membranarum cerebri, ſed & ipſius ſubſtantiæ corruptæ portio apparuit, quæ ab eo ablata & ſeparata fuit, & tamen æger curatus remanſit.

§. 3. *Ioh. Beckler*, homo ſanguineus, ad iram pronus, aliquando cum Nob. puero gladio obtuſo pugilum more contendebat, eumque puer Becklerum ſub oculo ſiniſtro leviter vulneraſſet, vulnere ſolam palpebram inferiorem penetrante, oculique exteriorem tunicam parum contundente; Ille ſive ira percitus, ſive dolore victus, abjecto gladio humi procumbit: in lectum delatus nihil loquitur, poſt aliquot vero horas fortiſſime *Epileptico paroxyſmo* correptus obijt.

Poſt mortem ablato cranio, examinatoque diligentius vulnere, nulla læſio, præterquam quæ exterius videbatur, deprehenſa fuit. *Iohannes Matthæus Obſervat. Med. caſu vij.*

§. 4. Oculi lethale vulnus in cive quodam hic vidi, qui gladio acuto, ad extremum dextri oculi angulum vultius, ſalvo oculo, per orbitam, qua nervus opticus oculum ingreditur, in cerebrum uſque profunde penetrans accepit, unde vaſis paſſim diſciſſis, magna ſanguinis copia in cerebrum effuſa reperta eſt: E quo vulnere ipſe apoplecticorum more ſtatim attonitus concidit, & circiter horam nonam poſtea mortuus eſt. *Sennertus pract. lib. 4. pars 3.*

NOtandum de vulneribus ad cavitates quæ ſunt inter utramque calvariæ laminam ſuper oculos penetrantibus etſi non ſint lethalia, quod cerebrum non attingant, difficillime tamen ea ſanari, & plerumque in fiſtulas & ulcera cacoethica tranſire: quia colligitur in iis materia, (niſi Chirurgus peritus & diligens ſit) quæ putredinem contrahens, oſſa & cartilagines corrumpit: cum oculis vero ea eſt affinitas, ut materia purulenta ex vulnere ad eas cavitates defluens, acrimonia acquiſita in conjunctivam decumbat, & oculi *epiphoram* efficiat.

§. 5. Quidam vulnus acceperat cum tridentis acuto radio in ſuperiore dextri oculi palpebra, ſub ipſo ſupercilio, oculi bulbo haud læſo: ex qui momenti vulnus habitum, cito quoque in palpebra coaluit: Interim vulneratus ſopore correptus fuerit: Adhibita fuerunt multa capiti remedia, non etenim ex tam exiguo vulnere, ſed alia ex cauſa putabantur talia ſupervenisse accidentia, cum vero nullis remediis affectus cederent, ſuperveniens noxius *Sopor* vitæ finem fecit.

De cauſa mortis cum dubitatio eſſet & concertatio primum, exemptus eſt oculus, atque tunc compertum radium non tantum palpebram vulneraſſe, ſed ulterius progreſſum os illud penetraſſe, quod cavitate ſua oculi bulbum continet: Exempto vero & frontis oſſe, apparuit durior membrana & vulnerata & ſanguine multo perfuſa, jam corrupta cerebri proxima vulneri ſubſtantia ac vitiata, quæ procul dubio exitii cauſa. *Dec. Iacotius comment. ad aphor. 3. lib 1. ſect. Coacar. Hippocr.*

HIppocr. 1. *Prorrh* ſtatim in initio, & in Coacis prænot. quærit an ſic affecti phrenitici ſint? *Qui ſoporoſi, inquit, inter initia fiunt cum capitis, lumbarum, præcordii, colique dolore, vigilantes num phrenitici ſint?* Reſpondet *Gal.* in comment phreniticos, non appellari (propterea ſc. quia febriciter æger, continuo deliret, ac continuitate dementiæ; quodque ſimul cum febre fiat phrenitin agnoſci: Phreniticos tamen & hos eſſe, qui ſoporoſi exiſtentes ſapiunt, ſed & delira quandoque loquuntur, atque à præſentibus expurgefacti ſtupefactis ſimiles videntur, & tales quidem fuiſſe de quibus *Hippocr.* Epid. lib. 3. Sect 3. ſic ſcribit, *Itaque phreniticorum quiſquam inſanivit, ut in aliis, ſed alia quadam in ſomnum delatione capite gravati moriebantur* ex quibus apparet hunc cui punctim os læſum phreniticum dici potuiſſe, cum ex ipſa excitatus mox in ſoporem relapſus, ſubinde ad interrogata rectè reſponderit, quandoque vero aliena. *Idem.*

Observatio XVIII.

Vulnus Nari & Genæ inflictum lethale, ob relictum ferrum vulneris cauſam.

ANno 1606 quidam muſquetum exoneravit; crepante tubo pars ejus ſex longa pollices, ſeſqui digitum lata, per narem ultra auriculam ſub pericranium ipſi adacta: quod cum Chirurgus, etſi ſenex, non animadvertiſſet, narem genamque conſuit, ferro ſecante intus relicto: dum illi medetur, quoties faciem tangit, ſanguinis plurimum, ferro acutiſſimo carnem ſcil. ſcindente, emanabat:

Nono die mortuum (nec enim vivum vidi) viſens, ſectis à Chirurgo ſuturis, cum illum raſorij apicem frangentem viderem, admotis digitis ferrum adduco: hunc educto ferro, vel potius ſerra, curari potuiſſe certiſſimum eſt: Inſano enim dolore & nimia hæmorrhagia enectus eſt. *Henr. ab Heers Obſerv. vvij.*

Observ.

Observatio XIX.

Vulnus Brachij *lethale ob ſequutam gangrænam & ſubſiſtentem globulum plumbeum intra os humeri.* 1. *Ob vitioſam viſcerum conſtitutionem.* 2. Punctura Brachij *lethalis ob læſum cum vena nervum.* 3. Carpi *vulnus lethale ob arteriam ſubſtratam per longitudinem diviſam* 4. *Vulnus interni brachii lethale, ob profuſam hæmorrhagiam, Ubi de viribus* aquæ ſtypticæ. 5.

§ 1. Cum obſidione premeretur Rothomagum anno 1562. Navarræ Rex globulo plumbeo è ſclopeto emiſſo in humero vulneratur: meæ curæ commiſſus fuit, & Mag. Gilberti, ejus Chirurgi Monſpelienſis, & aliorum: globulum, quanquam ſedulo explorarem, reperire non licuit, unde conjectura aſſequutus ſum eum per caput oſſis, hujus cavitatem ſubingreſſum eſſe, unde imperſcrutabilis eſſet: Plurimi corporis cavitatem ſubiiſſe, ubi deliteſceret, affirmabant; Quæſivit à me Celſiſſ. Princeps *A Rupe Suryon* num vulnus eſſet lethale; quod affirmavi, eo quod vulnera quæcunque majoribus artubus inflicta ſint, maxime ſi contuſa ſint, ex omnium ſententia, exitioſa ſint: Cæteris Chirurgis, & ipſo Gilberto, ſanationem ſpondentibus, conſultatio facta juſſu Regis, Reginæ matris, Eminent. Cardinalis Borbonij, Ægri Fratris, & aliorum: nullus eorum à prognoſtico receſſit, quæ cauſa fuit ut dictus Princeps, in cujus benevolentiam deveneram, pertinaciam objecerit, quod ſolus cæteris obluctarer: Reſpondi, ſi forte ſanationis ſigna deinceps illuceſcerent, me quoque cæteris aſſenſurum: Plures dehinc inſtitutæ conſultationes, ſed opinionis tenax fui, gangrænam ſemper prædicens brachii, quæ revera ſucceſſit, ac tandem obitus xviij. à vulnere die.

Nunciata Regis morte dictus Princeps *A Rupe Suryon* globulum inquiri juſſit, ejuſque mandato lubenter parens, aſſerui ſine magno labore illum me reperturum; quod pluimis præſentibus factum: Ipſam cavitatem oſſis, humeri parte ſuperna, ſubintrarat, quem dictus Princeps Regi & Reginæ exhibuit. *Paréus Apologiæ p. m.* 1221.

§. 2. Quidam vulnerati fuere in partibus ad vitam non neceſſarijs, qui tamen mortem obiere, vel ratione conſtitutionis temporis, vel cacochymiæ redundantis, & ad partem læſam confluentis, vel aliarum cauſarum: Revera eadem tempeſtate, eodem anno, imo die, multis æque periculoſa inflicta fuere vulnera, contingit tamen ut qui gravius fuere vulnerati, imo morti adjudicati, aliquando evaſerint, ſublata admirationis cauſa poſt cadaveris apertionem, nam præter vulnus alia mortis cauſa manifeſta ſe exhibuit: Id recens contigit Nob. du Belloy, Baroni in Touarcé, Regi d'Ivetot, qui ſclopeto in brachio ſiniſtro ictus prope Rothomagum, fracto cubiti oſſe, quanquam vulnus rite fuerit ad digeſtionem perductum & mundificatum, ac caro laudabilis, rubra & granulata gigneretur, nulla intemperie & charactere naturali brachij, tam ſupra quam infra vulnus, contigiſſet mutatio, nulla acceſſiſſet phlegmone, pauca vel nulla febris, nihilominus xx. à vulnere die domum delatum febris maligna & ardens prehendit, triceſima die lethalis, induſtriam & cura doctiſſimorum Medicorum, inter quos eminebat Dominus Ambroſinus Medicus Regius, nulla in parte vulnerata, vel in ipſo vulnere ſuperveniente, prætcrea vitioſa conſtitutione.

Aperto cadavere pulmones deprehenſi ſunt omnino purulenti ac ſcirrhoſis tumoribus referti, Ren dexter putris cum puris copia in veſica; à quibus non à vulnere mors pendebat. *Jacobus Guillemeau operum p. m* 8. 2.

§. 3. Ante annos aliquot Sartoris cujuſdam Argentoratenſis uxor venam ſibi brachii dextri ſecari curans, puncturam nervi à Barbitonſore paſſa eſt: ſubſequuti ſtatim ſunt dolores acerbiſſimi, qui nullis placari poterant remediis: ſupervenit phlegmone ingens, deinde ſpaſmus; tandem doloribus, vigiliis & inediis enervata, incidit in convulſiones epilepticas, & fœtu mortuo (erat enim gravida) excuſſo, diem ſuum obiit extrema ſeptimana:

Ex brachio, quod erat abbreviatum, & in tumorem inſignem, eumque laxum & mollem, & qui prementibus digitis cedebat facile, foveaſque admittebat profundas, aperto, maxima ſeroſi humoris copia effluxit, grumi quoque ſanguinis plurimi, iique putridi & fœtidi, convulſionum procul dubio cauſæ, à diſſectore extracti: *Bernardus Suevus de inſpect. vulnerum lethal. & ſanabil. parte* 1. §. 2.

P*uncturam nervi &c.*] Anno 1669 Chariſſimæ conjugis Joh à Spanheim. à venæ ſectione totum intumuit brachium, ſuborto prius tumore ad magnitudinem ovi columbini circa puncturæ locum: dolor erat ingens cum contractionis metu, extendere enim brachium non valebat: multa tentata ſunt præſidia, ſed hoc unum profuit, ſtillicidium ſcilicet ſanguinis equi é vena pertuſa, à quo ſtatim explicare valuit brachium cum remiſſione doloris: Ad diſcuſſionem tumoris, in loco icto ſuperſtitis, admovi emplaſtrum ex gummi elemi, cujus ope intra octiduum penitus diſparuit.

§. 3. Nob. Germannus anno 1645. in ſingulari certamine acutiſſimo gladio in carpo manus dextræ vulneratur, ictu verſus cubiti flexuram tendente: Diu proſtratus jacuit, in pago ſemihoræ ſpatio ab urbe diſſito: Interim multus profunditur ſanguis, qui cum impetu

petu & ſaltu exiliebat, unde de læſione arteriæ conſtabat, urbem ſemianimis defertur, ob enorme ſanguinis effluvium, cura tamen ſedula trium Medicorum, totidemque chirurgorum vita ad xv. protogatur diem.

Adaperto poſt fata brachio, inventa eſt arteria ſecundum longitudinem diviſa, ad quinque digitorum longitudinem: hinc cum adhibita enæma oſculum tantum arteriæ apparens arringerent & obturarent, hiante reliqua fiſſura, non mirum univerſum ſanguinem hac via exitum affectaſſe & letho fores aperuiſſe.

§. 5. Notiſſimus hodie liquoris illius Styptici uſus, quam Gallus ante triennium per Europam circumtulit, ubere ob divenditum hinc inde ſecretum marſupij proventu: Eſt ſane cur inventum laudemus in vulneribus, cæſim inflictis, ſed in punctim non perinde experimur utilem, Quin & in hæmorrhagia narium compeſcenda ſæpe inutilem deprehendi, ſcilicet quoties ora vulneris ubique attingere licet eſt ſuus ipſi honos, cæteroquin hebeſcere vel quod ſequitur exemplum clare docuerit.

Ioachimus Nichel, civis noſter, in duello ſauclus, ictum gladii excepit interna brachii dextri parte, paulo ſupra cubitum: penetraverat autem ferrum largo & profundo vulnere ad ipſam uſque alam, fiſſa quoque, quemadmodum poſtea conſtitit, arteria, vocatus Chirurgus familiaris *C. Vrſtedius*, ex arte vulnus tractavit ad XI uſque diem, ambiguus tamen futuri ob ichorem tenuem & ſanguinolentum quotidie profluentem, nullo puris laudabilis indicio: Sed ecce XI. die improviſo tanta vis arterioſi ſanguinis ſubito prorupit, ut æger in deliquia ageretur, & in metum Chirurgus, ſcil. grumus ſanguinis, qui jam ante hiatum arteriæ malefido obice clauſerat, nunc demum in pus converſus laxaverat januam exituro cruori: Accerſitus ego, tentatis jam fruſtra aliis, quæ ratio & conſuetudo in ſimili caſu ſuggeſſerant, propono aperturam vulneris ad uſque locum male affectæ arteriæ, ſed renitente ægro ventum ad aquam ſtypticam, quæ per aliquot dies ſubinde injecta licet bis reverterentur immenſæ illius ſanguinis profuſiones, noviſſime tamen ſtetit rivus in articulos omnes artis exeunte, qui una adfuit *Ph. Harquardo*, cui artificium conficiendæ aquæ illius ſtypticæ juſſu Regio crediderat Gallus, vitus ubi tum defunctus periculo æger, me omnia alia ſuſpicante, tum ob ſuperventum ardentiſſimæ febris, tum ob reſpirandi iter anguſtius. Quid plura? ſuccedunt ſpaſmi, tumores brachij; & in manu ſummi dolores, XVIIj. die obijt æger, laudatur nihilominus aqua ſtyptica, quod egregie feciſſet officium.

Aperitur juſſu Magiſtratus cadaver, ut de cauſa mortis conſtet; mirum dictu, deprehenditur arteria adhuc quidem aperta, ſed via quam gladius fecerat, circa arteriam grumis ab aqua ſtyptica generatis obſidetur quo minus cruorem profundat: Interea poſtquam arteria per vulnus obſtructum nihil poſſet effundere, memor tamen ſui officij alio derivarat ſanguinem, ſcil. vicinorum muſculorum interſtitia oppleverat omnia, nec eo contentus liquor proſerpſerat ad uſque medium pectoris: namque inter coſtas, ſternum & pectoralem muſculum dextrum, inventæ nobis vel tres libræ corrupti & fœtentis jam ſanguinis, unde aſthma, febris, & denique mors ipſa pependerunt. *D. Olaus Borrichius in Actis Med. Exc. Th. Bartholini ann. 1674. 1675. & 1676. p. 78.*

Observatio XX.

Iuguli vulnus intumeſcentia totius corporis ſequuta.

§. 1. Robuſtus juvenis nocturnis horis à duobus ebriis circumvenitur, punctimque gladio duobus locis transfigitur: Primum vulnus prope claviculam dextram anterius inflictum, an ad thymum, vel jugulum, vel pulmones penetraret, non facile dijudicavimus, conciderant enim labia vulneris, nec ſtilus profunde adigi poterat, Poſterius vulnus alterum prope ſcapulam ſiniſtram thoraci adactum, ſtilo perſequentes, intercutaneum deprehendimus: Sanguis expuebatur, difficultas ſpirandi urgebat, *tumorque* non faciem ſolam *invaſit*, ſed *univerſum corpus* reliquum, quod velut ſpongia vento plena, quocunque tangebatur, palpantibus occurrebat. Poſtridie venæ ſectionem ſuaſi & inunctiones ex carminativis, quibus nonnihil tumor remiſit, ſed cum profundo ſuſpirio per vices rediit, ſemperque de ſiniſtri magis lateris dolore quam dextri conqueſtus, ſicco vulnere & ſolidationem urgente, donec 14. die anhelus expiraret.

In diſſecto cadavere, cætera ſano, nullum vulnus profundum invenimus, nec ullam partem interiorem læſam obſervare potuimus: Sed ingens copia materiæ purulentæ candicantis, in ſiniſtra cavitate thoracis, inſtar empyematis proſilijt, ſine inſigni fœtore, quæ aliquot menſuras noſtras facile implevit, & diaphragmati incumbens reſpirandi difficultatem & dolorem ejus partis auxit: ſiniſter pulmo inuſitatæ parvitatis, ſed cætera ſine manifeſto vitio: Ex pericardio craſſiſſimo pus quoque emanavit: *Thom. Bartholinus cent. v. hiſtor. xij.*

Hinc

Hinc dubium, an ex vulneribus homo perierit, an potius ex apoſtemate thoracis interno, quod forte in conflictu ruptum fuerat: Nullus alioqui ſanguis extravaſatus inventus, paucus in corde & pulmonibus, niſi hinc in thoracem deſtillavit & in pus poſtea ſit converſum.

Tumor univerſum corpus invaſit] In hujuſmodi vulneribus quomodo inflatio corporis ſequi poſſit, inquirit *Smetius* lib. 10. Miſcellan. p. 541. Juvenis quidam, *ait* Lambertanus ex conflictu ſubter axilla dextra, ad muſculi brachium abducentis inſertionem, vulnus acceperat, quod punctim enſe anguſto illatum, inter tertiam quartamque coſtam in pectoris cavum uſque penetrarat: Poſtridie vulneris accepti, mane toto corpore turgidus & tumefactus apparebat, toto nimirum thorace, dorſo, ventre, ſcroto, nec minus collo, humeris, brachiis, imo vultu & vertice ipſo, adeo ut ne palpebras quidem aperire poſſet: Tumor erat renſus & cum dolore non parvo, diſtentis nempe nervoſis fibris, quæ cutem carni alligant ſenſumque præbent: Hujus inſolentis monſtroſique ſymptomatis cauſa deprehendi eſflationem pectoris, per vulnus axillare obſtructum, ſubter cutem accidentem, quomodo videmus veſicam recentem flaccidamque inſerto calamo per flatum intumeſcere: & ſicut laniones pellem ovillam, antequam & quo facilius deglubant, flatu diſtendere alicubi ſolent: Linimentis diſcutientibus intra 4. aut 5. dies evanuit tumor. Similem hiſtoriam narrat *P. Eſtanove* apud *Riverium* communicatarum obſervationum prima: & *Sennertus* Pract. lib. 3. p. 6. ſect. 2. cap. 4. rationem à Smetio allatam clarius explicat, pulmo *ait*, reſpirationis organum eſt, per quem fuligines è corde expelluntur & aër attrahitur, quæ actio pulmonis ſubſtantia integra & vaſis omnibus ſalvis recte perficitur, & aëris ille commeatus eſt ad cor & fuliginum à corde: ſi vero pulmo vulneretur, & ſimul inter muſculos duos, vel muſculos & cutem aëri via pateat, quod in utroque vulnere factum: aër, ut debebat, non recta per os & pulmones ad cor tranſit, neque rurſum fuligines recta è corde ad os, ſed aër è vulnere, quaſi è folle, in ſpatium inter cutem & muſculos inflatum, & hinc porro in vicina penetrat: Etſi catarrhi ac ſeroſi humores à capite ſub cutem totum muſculoſum genus pervadere, & per collum ac dorſum ad crura uſque & pedes penetrare poſſunt, cur non & aër ac ſpiritus flatulentus idem facere poſſit?

§ 2. Simon Iuſen in platea urbis noſtræ 1660. punctim per pulmones vulneratur, primo die inſequenti pectus intumuit, altero abdomen quoque: tertio die, qui vitæ ultimus, univerſum corpus.

Vulnus in cadavere deprehenſum fuit tale, gladius punctim inter quintam & ſextam coſtam lateris ſiniſtri penetraverat per diaphragma: quo vulnere ventriculus & pars aliarum viſcerum, & lienis portio in thoracis cavitatem pervenerant, ventriculus ipſe vulnerantis gladij injurias ſentijt: Siniſter pulmonis lobus perforatus, vulnere ſupra cor ad rectum pulmonem pertranſeunte & 3. coſtam perfodiente. *Idem cent. 6. hiſt. 89.*

Nempe flatibus abundat corpus, quibus etiam ſanguis impletur & tumet, hic vero per pulmones eructat ſuos flatus, quibus in reſpiratione inflantur, at ſi vulnerati pulmones non apti ſint excipiendis flatibus & ſeparandis, hi reſtitant in corpore & in tumorem elevant: hinc 1. læſionis die, quia robuſtiores adhuc pulmones, plerumque pars tantum corporis ſuperior intumeſcit. Fortan tamen tumet corpus, quia pulmonibus læſis circulatio ſanguinis tardatur, unde friget corpus, flatibusque genitis intumeſcit. *Idem.*

Observatio XXI.

Thoracis *vulnus lethale ob copiam ſanguinis in cavitatem illapſi, illæſis pulmonibus* 1. 2. *Ob* Diaphragma *per-ſectum, per cujus hiatum inteſtina thoracem ſubierant* 3. 4. *Ob pertuſum* Diaphragma & Pulmones 6. *Lateris dextri, ob læſum* Diaphragma & Hepar 6. *Ob Diaphragma perfoſſum, per quod ventriculus in thoracem viam ſibi fecit.* 7. *Ob partem* Diaphragmatis *carneam per cujus hiatum Coli pars irrepſit* 8. *Ob pertuſum Diaphragma, per quod ventriculi & coli pars thoracem ingreſſa.* 9 *Ob perfoſſum* Diaphragma, Hepar & Ventriculum *juxta pylorum:* 10. *Paracenteſin Thoracis mors ſequuta ob læſum pericardium.* 11. *Vulnus lethale ob leviter læſum Diaphragmia parte carnoſa.* 12.

§. 1. Dom. de Montgeron inter 4. & 5. coſtam vulneratus fuit, & pugio quidem rectà adactus erat, & mediaſtinum penetraverat, dein paulùm inflectendo oppoſitam pene partem attigerat, & minima etiam ſectione ſedes ipſius pugionis indagari potuerat, & fluenti ſanguini, deinde ſuppreſſo exitus parari, ac ſi contraria & oppoſita fuiſſet apertio: Sed ut ſæpe ſummorum virorum, & fiduciam rerum magnarum habentium, cæcitas eſt maxima, etiam in rebus minimis, quòd ratio, quod tactus, quod tumor quidam eminens principio dictitabat, nimirum fieri debere eo loco apertionem, id differtur, negligitur, tandem necis occaſionem allaturum: ingens fuit hæmorrhagia, inſignis alicujus rami venæ ἀζύγοs cæſi argumentum: Juſſus omnino quieſcere, nulla tuſſis pene toto morbi tempore, difficultas ſpirandi exigua, poterat in utrumque latus dormire: Quidam ex Medicis volebat experiri num alacer eſſet in ſe erigendo, jubebat ut æger paulum ſe erigeret, maxime ut detegeretur num aliquid in capacitate eſſet, quo motu ipſo deprehenderetur: Sed ut inter pares invidia facile ſe jactat, aliis id non placuit, maxime verò quod ejus opinionis authores primi non eſſent, & tamen id ad explorandum maxime fuerat opportunum: Poſt 4 diem initum conſilium (quoniam vulnus ad cicatricem tendebat) ſuper iis quæ ad vulnus attinent, num tuto ſineretur claudi, an verò dilatandum foret,

an omnino claudendum, diviſæ fuerunt ſententiæ: Alii omnino debere claudi cenſuerunt, quod multum ſanguinis & ſpiritus effluxiſſet, quod nil alienum videretur in capacitate contentum; quod *Galeni & Guidonis* conſilio vulnera thoracis primo quoque tempore ad cicatricem eſſent ducenda, alioqui fiſtulæ metum eſſe & ſphaceli alicujus, aut ſyderationis in pulmone, qui alioqui alieno aëri & externo aſſueto facile affici alterarique poſſet: Naturæ negotium dandum, viam eſſe ad os, ad urinas aut inteſtina: Pleuritides beneficio naturæ tranſſumpta exuctaque materia curari: Alii contra nitebantur, ſuſpecta eſſe ægri bona & præter rationem allevationem: Inſigne vas inciſum, ſic non eſſe probabile ut intra quatriduum clauderetur, *Formidabilem eſſe cicatricem externam*, quod cum pars interna ſit membranoſa, proptereaque amplius vulnere diducatur quam carnoſa, & tardius coaleſcat quàm ipſa carnoſa, metus ſit ne falſa opinione internæ membranæ ad cicatricem perductę, pręter opinionem vulnus refricetur & reſtingatur: ac tum forte non amplius locus erit pyulco, aut evacuationi ſuppreſſæ ſaniei: Dicebant nihil referre ſi bene habere videretur primis diebus, ſed expectandos alios dies criticos, & quid ſerus veſper traheret: In his vulneribus tuta omnia timenda eſſe, Non metum eſſe debere fiſtulæ niſi vulnus conſenuiſſet. Non ita metuendum eſſe ab externo aëre, quod plus detrimenti eſſet, affuturum à ſuppreſſa ſanie aut pure quam ab externo ambiente: Et quod dictum eſt naturæ opus committi debere, & alias tutiores vias confinxiſſe naturam contra dictum novercam & brutam eſſe naturam, & aliquando veluti conſulto pus ſaniem ad tempus ſervare, quod cum commode excerni non poteſt, repentina mors obtingit: Sic ſatius eſſe cum vulnus hiet & pateat, ſi quid alienum ſit, illac expurgare, quam aut novas vias comminiſci, aut occluſum obſeratumque vulnus denuo aperire: magna enim eſſet ignorantiæ ſuſpicio, & juncta crudelitatis opinio, imo & tutiſſime fieri illo loco, & vulnus patere affirmabant, & locum eſſe idoneum ſectioni in purulentis: Qui præerat, omnia ſic moderari voluit, ut utrique parti abblandiretur, at iſtæ blanditiæ & temperamenta ægrum perdiderunt, deſitum eſt vulnus cicatricem contrahere, triumphus ante victoriam canebatur: Porro ſupprimitur ſanies in thorace multa; febris perſeverat, alvi profluvium, macies, tandem derepente difficultas ſpirandi, πνιγμὸς & inde mors: hæc contigit circa 33. diem à vulnere.

Apertum cadaver, 3. aut 4. libræ ſanguinis ſanioſi in capacitate thoracis inventæ ſunt; Corpus ipſius Pulmonis non erat vulneratum, ſed tamen per ichoris contagionem erat velut tabo infectum: & membrana ſuccingens erat ſiderata: mirum quod toto morbi tempore nulla pene tuſſis fuit; Si tantula pars humoris pleuritim facientis tuſſiculas infert, cur non tanta ſaniei pars in thorace & circum mediaſtinum ſuppreſſ ? Nullus dolor lateris, nullum ſputum eructatum. *Gal. Ballonius Paradigm.1.& Conſil.xxv.lib.II.*

FOrmidabilem eſſe cicatricem externam] Qui thorace vulnerantur, exteriore parte ſaneſcunt, interiore vero non, ſuppurati fiunt: & ſi interiore parte cicatrix infirma eſt, vulnus facile refricatur rupta cicatrice *Ballonius.*

Vulnus refricetur & refringatur] In thorace, & frequentius in pulmone arcuit ſanies, & calore in cruſtam verſa cicatricis falſo creditæ imagine nobis imponit, donec ob thoracis motum & partis mollitiem, leviſſima occaſione excuſſa cruſta, vulnus recrudeſcat: Si interna & externa pars ſimul ſaneſcat, evadunt; ſi ſimul interna & externa, & cicatrix debilis fuerit, vulnus iterum aperitur. *Ballonius.*

§. 12. Idem contingit alteri ægro Andegavenſi, licet enim ingens copia materiei in capacitate thoracis contineretur, nil ore rejectabatur, nulla moleſta tenebat tuſſis, quod mirum eſt, & forte ejus rei ratio difficilis ad agnoſcendum. Licet quotidie per vulnus flueret fere ſanguis ſanioſus, tantum quantum continere poterant decem vaſcula quibus Tonſores in phlebotomiis uti ſolent: Incredibile dictu quantum intra dies novem ſanguinis impuri per vulnus emanaverit: Inſigne enim vas erat vulneratum &c. *Gal. Ballonius conſilior. lib.y conſ xxij.*

SUppreſſo exitus parari &c.] Suppuratos incidimus vel urimus inter 5. & 6. coſtam, non procul à tranſverſis vertebrarum proceſſibus, eo enim in loco faciliùs colligitur materia: Uſtio autem fieri debet ferro ad culitri formam facto, excepta cuſpide: Itaque inſtituenda eſt ut exteriorum intercoſtalium muſculorum fibræ tranſverſim incidantur, & interiorum fibræ maneant illæſæ: Facilius enim curatur vulnus externum quam internum: Hoc olim Lugduni fieri vidimus: Inde pus per ſyringam extrahendum eſt, nam propter craſſitiem ſponte ſua non efflueret. Sub coſtis ſecundum longitudinem parvi canales exiſtunt: qui venas, arterias & nervos recipiunt, quæ vaſa ne lædantur dum ſuppuratos incidimus vel urimus cavendum eſt. *Johan. Poſthius Obſerv. in Columbi Anat. p. 521.*

§. 3. Anno 1617. cuidam cultellus & longus & acutiſſimus inter 4. & 5. coſtam adigitur: curatur toto octiduo, à tuſſi, reſpiratione impedita aliisque ſymptomatis liberrimus, ita ut ambularet muniaque domeſtica probe obiret: Die 9. cùm Chirurgo & ſibi ſanus videretur, ſubito animo linquitur, & poſt apnoeam anhelationemque maximam, viginti quatta hora moritur.

Secto cadavere, inventa fuit coſta nitidiſſime ſecta & diaphragma omnino perfectum, quæ cauſa fuit cur ſanguine thoracis cavitatem non occupante, de reſpiratione non conquereretur: & quia diaphragmatis ſolutio continui erat ſtrictiſſima, etiam ab illa parum incommodi ſentiebat: inflammatione ſuperveniente tenuia inteſtina in thoracis cavum irrepſerunt, pulmonemque & cor ſuffocarunt: etiam thorax, qua parte vulnus acceperat, gangrænam contraxerat; In abdomine puris multum. *H. ab Heer Obſerv. xxv.*

SIne dubio huic moriendum erat, quis enim ſectionem in abdomine, per quam inteſtina deorſum traheret, etiamſi rei, quæ omnes latebat, gnarus eſſet, moliri auſus fuiſſet? Qua via pus in abdomine collectum eduxiſſet? inflammatione fortia quæque eccoprotica, quibus ſolis pus, ut hydropicorum aquæ, in inteſtina trahi poterat, contra indicantes. *Idem.*

§. 4. Alter erat Capitaneus: Huic glans manuario tormento emiſſa per ſterni fines, juxta cartilaginem Xiphoidem ſubiens, diaphragmatis partem carneam tranſfodit; atque per interſtitium, quod quintæ & ſextæ coſtæ nothis interjacet, exceſſit, vulnere externa parte cicatrice obducto: reſtabat ipſi nihilominus ventriculi debilitas, ex quo inteſtinorum dolor, colico ſimilis, ſub veſperam, & de nocte præſertim exſurgebat; qua de cauſa cœnare ipſe, niſi ad modum parce, non audebat: ſed 8 demum menſe, acrius ſolito ſæviente per imum ventrem dolore, è vivis exceſſit, etſi ad minuendam doloris acerbitatem nullum remedii genus eſſet prætermiſſum.

Mortui cadavere diſſecto, animadverſum magnam coli inteſtini partem flatu multo turgidam, ipſi per diaphragmatis vulnus in thoracem irrepſiſſe, vulneris tamen amplitudo vix minimi digiti caput erat: *Idem ibidem.*

§. 5. *Henricus* N. proprio gladio ſe confodit infra coſtam quartam: vulnus pulmones & diaphragma penetrarat, quod transfoſſum in nerveo circulo: Pulmones nihil fere repertum in ſiniſtro latere confoſſo, quod cum pure exierit: ventriculus totus aſcendebat in ſiniſtrum thoracis latus, *Vide lib.3. tit. de vomitu.*

§. 6. Miles quidam die 2. Martii, anni 1678. ex inflicto penetranti vulnere in octava coſta dextri lateris: periit hiſce ſymptomatibus: toto morbi decurſu vix febricbat, calore mitiſſimo; non valde anxia ſpirandi difficultas; die ſexta vermes vomuit, inde pulſus formicans, ſeptima denique obiit: qua de re cum mecum verba faceret Eximicus Anatomicus, Chirurgiæ Doctor Dominicus *de Roy*, firmiter aſſeruit palpabilem diaphragmatis & hepatis læſionem, quod ex ſitu vulneris neceſſariò inferebat; Cum reverà ex reliquis ſignis internoſcere nequiret; quapropter una cum Clariſſ. Medicis *Emanuele*, *Oſelio*, *Revelio* & aliis, cadaveris aggredimur diſſectionem, & dum epigaſtrii ſcrutamur viſcera, primo hepar levi affectum intemperie ob vulnus ſatis profundum notavimus, ſimulque vulneratum diaphragma, 2. Veſiculam fellis bile omnino vacuam. 3. enormem ſed incorrupti ſanguinis per abdomen extravaſationem, à qua tamen nec minima contentarum partium alteratio.

PEnetrantis vulneris ſitus, infallibilem detegebat hepatis & diaphragmatis læſionem: parum tamen varia congerit Galenus ſigna in Arte medicinali, quæ cum hic parum aut nihil conferant, non attingo: primò itaque

Febris aderat levis, calore mitiſſimo] Ratio eſt, quia valida Febris è fermentativa procedit commotione obvitiatum fermentū, quod vel intimè ſanguineis intricatum particulis, illas ad invicem coagulat: vel adeo diſſolvit ut in acres & malignos degenerent ichores, ideoque fortes febres ut plurimum ſunt eſſentiales, & ſi aliquando ſymptomaticæ, ardentiores tantum fiunt quæ à magnis gignuntur inflammationibus, cum ſanguineæ ſi & bilioſæ particulæ, inflammatæ parti congeſtæ nonnullæ recirculanti ſanguini miſcentur, quæ fermentativa exagitatione inſolentes ſuſcitant efferveſcentias: cum autem nullæ in illo aderant inflammationes, ſanguiſque extravaſatus per abdomen fluctuaret, & reſiduo ſanguini miſceri nequiret, hinc eſt quod valida non invaſerit febris, ſed tantum levis ex ſolutione continui: Rurſus extravaſatus ſupra viſcera ſanguis, dummodo defixus alicubi non congeratur, ſi illa alteret, rigorificæ excitantur febres, ex fibrarum læſione, non vero eximius calor, uti in ardentibus. Hinc eſt quod quando de ſanguine extravaſato ambigitur, præcipue in abdomine, ſi levis in febre rigor identidem invadat, infallibile judicium quod alterantur partes.

Secundò, extravaſatus ſanguis ſeptem diebus incorruptus ſervatus] Profectò nil communius, quod ſanguis extra venas ſit veluti piſcis extra aquas, qua de re facultatem quamdam ſanguinis præter naturam venis aſſignavit nimis credula Antiquitas: extravaſatum non ſemel vidi poſt ſeptimum diem ſanguinem degenerantem tantum in colore, ex floride in atrum: Infertur hoc ex eo quod ut ſanguis pus fiat, neceſſariò aliquo includi debet loco, ideoque ſuppurantia viſcida ſore docet Avicennas cap. 28. lib. 4. fen 3. tract. 1. non tam ut cutim conſtipent, ſed ut humorem in loco magis coacervent, & coacervatos firmius retineant. Hinc cum extravaſatus ſanguis per abdomen undequaque diffluet, ita citò non corrumpetur: Ulterius, conſentiunt Anatomici bilem ratione ſuæ amaritiei ſanguinem à corruptela defendere, quapropter cum bilis hoc in cadavere in cyſtim felleam non fuerit ſegregata, per conſeq. bile impregnatus ſanguis non ita citò ſubditus corruptioni: Cur verò nullum ex ſanguine extravaſato inſigne ſymptoma? ideo quia nullam ex illo contraxere labem viſcera, quæ alterantur in alteratione ſanguinis, qui ſeptem diebus incorruptus permanſit

manſit: Unde ſymptomata ex ſanguine extravaſato non niſi poſt ſeptimam apparent, cum antea non corrumpatur & partes non lædat; ſi verò citius aliquando ſe produnt in vulneribus ſigna, uti in abdomine vomitus, diarrhœa, mictio ſanguinea, id ratione læſarum partium contingit, non verò ex ſanguine extravaſato.

Tertio, veſicula fellis bile vacua:] Hoc rarum, cum communis obſervatio, ex Clariſſimo Gliſſonio mediocriter ſemper reperiatur plena: arguitur nullatenus ex læſo hepate, quia cum ſit ad ſegregationem bilis à ſanguine, ex ſolutione autem continui, & intemperie, meritò læſam ſequi debuerat actionem, tantò magis, tum ramificationes quaſdam cyſticas diſſectas ex ſitu vulneris poſſet dubitari: Vacua ergo reperta eſt cyſtis, non quia omnis in inteſtina deſcenderit bilis, alioquin inanem ferè ſemper in dyſenteriis, & aliis alvi fluxibus inveniremus, Verùm quia ab hepate non ſegregante, recipere nequibat per ramificationes cyſticas, vel juxta nonnullos, per meatum cyſticum, Nullatenus ex ſuppreſſa bilioſi humoris ſequeſtratione ulla apparuit icteritiæ nota, quæ adeſſe neceſſario debuerat, Quod contigiſſe ſuſpicor, quia Icteritia provenit ex regurgitatione potius bilis in ſanguinem, quam ex impedita illius ſegregatione; cum ſit valde probabile, quod bilis ita flaveſcens & amara evadat potius in cyſtide, & non ſit hujuſmodi in ſanguine, qui alioquin etiam amareſceret, unde obſtructiones in ictericis eſſe poſſunt in meatu potius cyſtico, quam in ramificationibus propriis, per quas ab hepate bilem aſſumit, quæ nondum amara, dum in reſidua aliquandiu in cyſti contenta miſcetur, flaveſcit & amareſcit, ſicuti ex miſcella vini in aceto fit acetum, & chyli in ſanguine fit ſanguis; turgida itaque bile cyſtis, dum evacuari tentat, deſcenſumque in meatum choledocum promovet, cyſticum reperiens obſtructum, cogitur bilem evomere, & dimittere per eaſdem vias per quas admiſerat, cum hactenus obſtacula per valvulas non reperiantur.

Quarto, Vermes evomuit ſexta die, pulſus formicans, ſeptima obiit:] Vermes evomuit, non mirum; quoniam extravaſatus ſupra inteſtina ſanguis, ſuperfluo calore corruptivam inducebat in inteſtinis fermentationem, ex qua vermes, tantò magis cum bilis amara à cyſti fellea in inteſtina non deſcenderet, ſi in veſica non colligebatur vitio hepatis; Hinc defectu amaritiei in inteſtinis, facilius oriebantur vermes, credendum nullatenus aliquid per porum biliarium evacuatum fuiſſe in inteſtina: utrum autem bilis fuerit, an diverſus humor, certè per porum bilarium non tam bilis, ſed omnia ſanguinis recrementa expurgantur, hepatque organum eſt depuratorium non tantum bilis, ſed excrementorum omnium ſanguinis, quæ variis in partibus ſecerni ſtatuerat antiquitas.

Pulſus ſemper parvus, inde formicans] Hoc ex paucitate contenti ſanguinis intra vaſa circulatorіa; cum, major quantitas fuerit extravaſata & non circularet; Unde cum parum ſanguinis expellebat cor qualibet ſyſtole, parva per conſequentiam arteriæ dilatatio, & pulſus parvus; continuò autem diffluebat ſanguis ſenſim in abdomen, hinc de die in diem minor reddebatur ſanguinis quantitas in venis, ex quo pauci ſpiritus, denique pulſus formicans & mors. *Obſervatio communicata ab Excell. & Clariſſ. D. Dom. Joh. Baptiſta Fantono, Medico Taurinenſi.*

§. 7. Cùm Diaphragma vulneratum eſt, ponderis ſenſus eo loci moleſtus eſt, delirium invadit, per nervorum qui à ſexta conjugatione in diaphragma effunduntur ſympathiam: dyſpnœa, tuſſis & dolor acutus ægrum male habent, ſurſum ilia convelluntur, adeo ut inſpirationis vehementia contingat aliquando ventriculum & inteſtina per vulnus in thoracis cavitatem pertrahi, quod ego in duobus obſervavi: Horum unus Latomus, medium Diaphragma, qua parte nervoſum eſt, transfixus, triduo poſt interiit.

Diſſecto ventre inferiore ventriculum cum non reperirem, rem monſtro ſimilem arbitrabar; ſed tandem anxie perquirens, raptum ipſum in thoracem animadverti, etſi vulnus pollicem vix eſſet latum: Erat verò ventriculus flatu multo, pauco admodum humore diſtentus. *Pareus lib. 9. cap. 30.*

§. 3. Studioſus quidam melancholia vexatus proprio gladio ſe confodit, vulnere intra 4. coſtam in thorace adacto, & ſub nona coſta in tergo gladio penetrante &c.

Mortui corpore aperto, deprehenſum eſt vulnus per diaphragma & pulmones penetraſſe, & quidem diaphragma transfoſſum fuit in ipſo nerveo circulo: Ventriculus verò totus aſcenderat in ſiniſtrum thoracis latus &c. *Vide hiſtoriam integram lib. 3. cap. de vomitu §. ex Sennerti pract. lib. 2. part. 2. cap. 15.*

§. 8. Francisco Dalon, Capitaneo ad Rupellam, glans manuario tormento emiſſa, per ſterni fines juxta xiphoidem cartilaginem ſubiens, diaphragmatis partem carneâ transfodit, atque per interſtitium, quod quintæ & ſextæ coſtæ nothis interjacet, exceſſit: Vulnere parte externa cicatrice obducto, reſtabat ipſi nihilominus ventriculi debilitas: Ex quo inteſtinorum dolor, colico ſimilis, ſub veſperam & de nocte præſertim exurgebat, qua de cauſa cœnare ipſe niſi admodum parce non audebat: Sed octavo demum menſe, acrius ſolito ſæviente per imum ventrem dolore, è vitis exceſſit, etſi ad minuendam doloris accerbitatem nullum remedii genus prætermiſſum.

Mortui cadaver diſſectum, animadverſumque magnam coli inteſtini partem, flatu multo turgidam, ipſi per vulnus diaphragmatis in thoracem irrupiſſe, vulneris tamen amplitudo vix minimi digiti capax erat. *Pareus lib 9. cap. 30.*

§. 9. Militi cuidam gladius anceps paululum infra cartilaginam Xiphoidem intruditur, dolor exoritur, ut & hœmorrhagia, maxima ſyncope obruit, reſpiratio intercipitur, ſingultus ſupervenit, inferior venter circa pubem plane graciLeſcit, ſupra umbilicum & circa thoracem intumeſcunt partes, loquelam amittit, ac in ipſa ſyncope moritur.

Aperitur corpus, invenitur ventriculi orificium, & pars ſiniſtra ejus; cum portione duodeni & coli inteſtini ad thoracem per vulnus (quod in ipſo erat foramine, ſtomacho viam pro deſcenſione ad abdomen largiente) delatum, ac inferior abdominis capacitas circa pubem ſanguine abundabat grumoſo. *Matthias Glandorpius ſpeculi Chirurgorum Obſerv. 28.*

§. 10. Generoſi juvenes, poſt enata jurgia, ſingulari certamine decertabant, factumque eſt ut alter alterum ſub finam ſterni ſedem, trium digitorum latitudine à cartilagine enſiformi, verſus dextrum latus gladio perfoderet: Nempe cum ille inclinato paulum antroſum pectore, dextrum latus aliquantulum obverteret, mucro pectus ipſum haud altè penetrans, mox deorſum in abdomen & ſiniſtrum verſus ad ſpinam uſque adactus eſt: Idem ictus duas ſterni cartilagines in dextro latere diſcidit, & deorſum vergens diaphragmatis ambitum perforavit: indeque recta tendens, gibbum cavumque hepatis, & ventriculum juxta pylorum iterum atque iterum perforavit, tandemque enſis mucro ſpinæ dorſi, paulo ſubter diaphragma, illiſus eſt: *Juvenis* quidem primum *animo defectus*, mox quæ in ventriculo erant, ſed utuenti nihil, evomuit: & quod mireris magis, licet diebus ſeptem ſuperviveret, & interea quotidie vomeret, nihil tamen ſanguinis toto eo tempore per os ejecit; *per ſedem* verò noctu atque interdiu *ingentem coagulati ſanguinis copiam*, una cum alvi fæcibus profudit, quin etiam *enemata*, quæ in eum finem crebro injicita erant, eodem *ſemper plurimum tingebantur*: Mirati itaque vehementer ſumus *undenam ſanguis iſte profluerет*;

Diſſecto autem poſt obitum corpore, omnia, ut jam dictum eſt, invenimus, *nihil vero ſanguinis in ventriculo ejus repertum eſt. Gliſſon. Anatom. Hepatis cap. IX.*

I*Uvenis animo defectus eſt*] Vulnera hepatis, ſi majora vaſa diſſecuerint, mortifera habentur, Idque vel eo magis veriſimile videtur, quod ſanguis illa vaſa rapide percurrat; quapropter (præterquam quod fibræ tranſverſim ſectæ redintegrationi ineptæ ſunt) tria magna mala neceſſario eveniunt, 1. fit totius corporis debilitas, ob jacturam ſanguinis, 2. vaſorum fines aperti ſervantur, impediturque eorum coaleſcentia ob ingem ſanguinis effluxum. 3. Sanguis in abdomen effuſus putredinem induit & gravia ſymptomata apportat, animi deliquia &c. accedıtque huic malo quod ſanguis ibidem ſtagnans ægrè educi queat.

Per ſedem ingentem coagulati ſanguinis copiam] Fit ſæpe in vulneribus hepatis ut ſanguis plurimum per alvum dejiciatur: Meritò itaque quærat aliquis, quonam ductu ſanguis ille ad inteſtina pertingat? Crediderim ſane in ejuſmodi vulneribus, non ſolum venarum, ſed & pori bilarii ramos diſcidi: Imo vero fieri vix poteſt, ut ramus aliquis venæ portæ abſcindatur, quin ſimul etiam pori bilarii pars proportionalis amputetur, ſiquidem in eadem communi capſula continentur: Præciſo igitur pori bilarii aliquo ramulo (cui id officii à natura datum eſt ut bilem in ductum communem, indeque in inteſtina deferat) ſanguis in eum decumbens, facile eodem curriculo in jejunum penetraverit: Natura profecto laceſſita, nova ſæpe ac mira conatur, ut veriſimile omnino ſit eandem in hoc caſu per uſcula pori bilarij à vulnere hiantia, extravaſatum ſanguinem efferre.

Nihil ſanguinis in ventriculo repertum eſt] Hujus rei hanc cauſam fuiſſe arbitror, quod vulnera ventriculo inflicta ſanguinem omnem in abdomen effunderent, nullum autem in ventriculi cavitatem deponerent: Idque equidem credo libentius, quod aliter cauſa ſonica afferri nequeat, cur nihil ſanguinis in ventriculo repertum, aut per vomitionem ejectum ſit: tum etiam quod ventriculi venæ inter externas, non autem inter internas illius tunicas, prorepant; unde ſaltem conſtat fieri poſſe, ut vaſa illa foras, non autem in cavitatem ventriculi ſanguinem ſuum effundant: Deoque quod in hoc cadavere, ſeri ſanguiniſque plurimæ libræ in abdomine repertæ fuerint, quorum pars aliqua è vulneribus ventriculi (foras non intro ſtillantibus) promanare potuit;

Enemata ſanguine tingebantur] Quid autem de inteſtinis dicendum eſt quæ ſanguis grumoſus impleverat, præſertim cum de aditu nullo conſtaret per quem illuc pertingeret: Ego certè (ſi quis nunc meam ſententiam requirat) ſanguinem illum à vulnere hepatis, per vaſa pori bilarii tranſverſum ſciſſa profluxiſſe arbitror, eo nempe modo quo jam diximus. *Idem.*

§. 11. Vidi qui thoracis muſculum inter 4. & 5. coſtas ſecturus (quamquam ego ſemper maluerim, longa experientia edoctus, intra 5. & 6. fieri, vel potius infra membranam quæ 6. infernè veſtit) ipſum pericardium omnino perſecuit (quod cadavere diſſecto innotuit) unde leipothymia correptus, redeunte poſtridie Chirurgo, mortuus inventus eſt. *H. Heers Obſerv. Medic. xxv.*

§ 12. Vulneratus quidam Delphis, à Chirurgo imperitiore, aut negligentiore ſaltem, non adeo bene tractatus, etiam duobus vulneribus externe occluſis, ſanie collecta in ventre & paulo ſupra diaphragma, tabe tandem conſumptus obiit.

Facta inciſione, viſcera interna læſa non videbantur, niſi quod levis cicatrix, nondum tamen curata, in parte carnoſa diaphragmatis apparere videretur: Dubium erat judicium, utrum ex vulnere per ſe lethali, aut potius Chirurgi imperitia obierit. *Foreſtus obſerv. Chirurg. lib 6. Scholio ad obſerv. 19.*

SEpti tranſverſi vulnera, parti nervoſæ inflicta, non ea ſolum de cauſa lethalia ſunt, quod id continuo eſt in motu, quietem autem deſiderant quæ ſanandа ſunt, ſed etiam quia nervoſum eſt, nervoſa autem corpora ſemel diviſa, vix coeunt; ipſa ejuſdem pars carnoſa vulnerata ſæpiſſime lethum infert;

ſaltem

ſaltem difficilis graviſque eſt curatio, præſertim ſi jam phlegmon occupavit, quod in ea vulnera ſanies defluat, quæ impedimento eſt ne labra ſolutæ unitatis invicem coaleſcant.

Observatio XXII.

Vulnera duo pectoris leviſſima mors ſequuta. 1. *Pulmonis, cui præciſus lobus, cum parte thoracis proxima coaleſcentia.* 2. *Vulnus Thoracis ſequutus Abſceſſus hepatis.* 3.

§. 1. EX mandato Prætoris Urbani juſſi Chirurgi infraſcripti examinare cadaver Fabri illuſtr. N. qui non ita pridem veſperi gladio eſt vulneratus: Ubi primo inventa exigua punctura ſupra claviculam in dextro latere prope collum, & aperto corpore *nihil prorſus ex interioribus læſum*, quanquam & cor & pulmones extraxerint, inventum: Sed cor valde tenue & exile, nec pulmones ea magnitudine aut robore naturali in ſiniſtro latere, ſecus ac in dextro: Præterea puncturam habuit ſub ſiniſtra ſcapula poſtica verſus alas brachii, ſed non penetravit: Alioqui reperta magna quantitas materiæ ſemicoctæ in pericardio, & ſiniſtra pectoris cavitas ea materia fuit repleta: unde fluxerit iſta materia certo ſciri non potuit; neque dicere licuit hominem hunc ex duabus hiſce puncturis mortuum &c.

Cenſura Medicorum.

NOs omnibus circumſtantiis perſpectis, duas iſtas puncturas lethales nunquam fuiſſe pronuntiamus, ſed quod collecta in pericardio & ſiniſtro pectore materia potuerit ex aliis pulmonis internis affectionibus & morbis originem ſuam traxiſſe, ſine ulla externa cauſa, ſive punctura, cæſura, aliiſque infelicibus caſibus, &c. *Bartholinus Ciſta medica locula* 60.

Nihil prorſus ex interioribus læſum] Circa penetrantia Thoracis vulnera accuratum requiritur Chirurgi judicium, ac notandum quod habet *Columbus* lib. xv. Anatomiæ, Pulmonem, *ait*, in pluribus pleuræ connexum vidi, nunc in altero latere, nunc in utroque: atque hæc pulmonum in nonnullis cum pleura connexio in cauſa plerumque eſt ut Medici decipiantur, penetrantia thoracis vulnera nequaquam agnoſcentes: quippe qui hoc Chirurgorum axioma putent, omne thoracis vulnus penetrans extra ſpirare: At in his quibus hæc pulmonum connexio cum membrana ſuccingente contingit, poſſunt vulnere thoracem perforante laborare, neque tamen reſpirare vulnus cernitur.

§. 2. Petro Antonio infligebatur prope urbem Brielam ingens vulnus ſub papilla ſiniſtra, ſed eo ob temulentiam floccifacto, neque implorata alicujus ope, erupit poſtridie ex hiante vulnere non exigua pulmonis pars, adæquans magnitudine ſua tres tranſverſos digitos: quod grave infortunium non promovit tamen hominem temerarium plagam hanc cum cura habere; Sed contulit nihilominus ſe ſatis inconſiderate Amſtelrodamum, bidui itinere inde diſtans, nec coercens pendulam pulmonis partem faſciis, nec implens vulnus linamentis, uſque dum reficeretur in noſtro Valetudinario, in quo illico imperatum emortuam pulmonis partem, filo prius conſtrictam, forfice excidere, coaleſcente reſiduo lobo in ipſo vulnere; cujus oræ coaluerant firmiter intra diem XIV. ut vix quicquam impedimenti manſerit præter levem tuſſiculam, interpolaris vicibus duntaxat moleſtam: Partem autem hanc lanci impoſitam vidimus pendere circiter tres uncias, grande me Hercules pondus in viſcere tam raro ac levi.

Huic homini (velut oſtendit ſectio poſt ſexennium ipſi adhibita) accreverat duntaxat pulmo in ipſa plaga, quocirca etiam nihil inde perceperat incommodi præter levem tuſſiculam, ſed non ita moleſtam, quin potuerit cum illa non tantum quocunque locorum navigare, verum etiam continenter popinis ac comeſſationibus intereſſe, homo diſſolutiſſimæ vitæ

N*On exigua pulmonis pars*] Creditum hactenus, ut non ſervatur cui pulmo medius vulneratur, ita utique vix reſtitui qualemcunque ipſius plagam; ſed uſus qui omnium præceptorum ſuperat præcepta, docet evidenter nihil hic trepidandum, ſed caute decurrendam ſemitam, quam nobis præivere veteres: Præcide (inquit Celſus) quicquid ex jecinore, liene, aut pulmone extremo dependet; l. 5. c. 26.

Filo prius conſtrictam] Sed quorſum retentus præciſus pulmo in coaleſcente vulnere? Ne ex laceris retractæ partis venis flueret frequens ſanguis verſus ſeptum tranſverſum; eoque in pus converſo ſequeretur inde miſera illa mors, quam ſuo more recte innuit *Hippocr.* in Coacis prænot. aſſerens vulneris thoraci inflicti, ſi quidem extima pars ſanetur, interna vero nequaquam, ſuppurationis periculum eſſe.

Cujus ora coaluerunt firmiter] At dicat quis, annon vulneris oræ, amplexæ pulmonis extremum, impedivere evidenter liberum ipſius motum, excitaruntque propterea gravem ſpiritus difficultatem? Sed reſpondeo pulmonem paucis corporibus eſſe omnino liberum, ſed plerumque agglutinari vel huic vel illi coſtæ; neque tamen propterea evidenter lædi reſpirationem, niſi accreverit ubique locorum, quod incommodum non ſemel videre theatra Anatomica *N. Tulpius Obſerv. lib. 2. cap.* 17.

In quodam qui pugione vulneratus erat, tamen in internam capacitatem vulnus circa nothas coſtas, qua pertingit diaphragmatis extremum, non penetrarat, tamen in hepate repertus eſt abſceſſus, unde id? Forte eodem modo quo in vulneribus capitis. *Ballonius lib. de convulſionibus.*

OBSERVATIO XXIII.

Pectoris *vulnus lethale ob Cordis ſimul & Aortæ læſionem.* 1. *Ob ſiniſtrum cordis ventriculum læſum.* 2. *Ob diſciſſam arteriam venoſam, paulo ſupra auriculam cordis ſiniſtram.* Obitus Henrici Magni IV. *Galliarum Regis.* 3. *Ob transfoſſos Pulmones & vaſa cordis majora in baſi læſa.* 4. *Ob cor diſciſſum.* 5. *Ob cordis ventriculi dextri læſionem, illæſis Pulmonibus.* 6. *Ob cor trajectum, quinto die lethale.* 7. *Ob cor ad dextrum uſque ſinum læſum. xv. demum die lethale.* 8. *Biduo poſt lethale ob cor læſum ad ventriculum uſque dextrum, & aliud vulnus diaphragma, ventriculum & hepar penetrans.* 9 *Ob baſin cordis, ejuſque conum globulis duobus tranſverberatum, & brachii vulnus.* 10. *Ob læſum Pericardium ad cordis uſque ſubſtantiam, & Pulmonum lobum.* 11. *Ob vulneratum cor & pus in pericardio diu contentum.* 12. *Vulneri Thoracis fiſtula ſuccedit, è qua pus egreſſum pericardium & ipſum cor corrodit.* 13. *Nono demum die vulnus lethale quod ad cordis cavitatem penetrarat.* 14. *Vulnus cordis 5. die lethale.* 15. *Ob utrumque cordis ventriculum pertuſum.* 16. *Ob cordis ſubſtantiam læſam.* 17. *Ob læſum ſiniſtrum ventriculum.* 18. *Ob vulnus dextrum ventriculum attingens.* 19. *A Thoracis vulnere pulmo ad denudationem uſque cordis conſumptus.* 20. 21. 22.

§. 1. SUperioribus annis pectus cujuſdam bene poti ferro trajiciebatur, ut cor & aorta mortifere ſauciarentur. In ſequenti die, Judicis rogatu, corpus defuncti incidebatur, cumque Chirurgus in duas partes pectus diduceret, de eo humor non limpidus, ſed craſſiori urinæ & potulentæ materiæ aſſimilis ubertim profluebat: Prope crediidiſſem ea ſectione ſtomachum fuiſſe ſauciatum: ac detracto ſterni oſſe, introſpexi in cavam pectoris, ac continuo deprehendi intus magnam vim cruoris gelati, qui ſupra diaphragma continebatur: huic vero *multa craſſior aqua innatabat*, de qua etiam ille humor, patente jam thorace, erumpebat. *Schneiderus de catarr l. 3. c. 3.*

MUlta aqua craſſior innatabat] Qualis fuerit ille humor apertum faciam, ſi ſanguis ex brachio extrahitur, & pelvi excipitur, ille jam gelatus ſubſidet, ſupra eum autem humor quidam aquatior fluitare ſolet: Ita hic in imo pectoris cruor extabat, & circa eum fluebat aqua, at ea tam multa reperiebatur, ut nemo non intelligeret eam de potu tam largo increviſſe: Aliquando etiam cujuſdam juvenis vulnerati ſanguis ſiſti non poterat: ebrius erat ſauciatus, ac ipſi vulnus die noctuque fluxerat, is vehementer ſitiebat; quantum is cereviſiæ hauſerit vix dici poteſt; tandem adhibitis remediis ſtetit ſanguis; ac paucis poſt diebus vulnus recrudeſcebat, quia arteria à Chirurgo minus clementer tractata fuerat: quare ſanguis iterum profluebat: Ego ſedato profluvio, maxime conſideravi ſanguinem illum, quo pavimentum, lintea, menſæ & ſcamna madebant: guttæ hujus ſanguinis maxima ex parte erant aquoſæ, quarum in medio extabat oppido quam exiguum ſanguinis verecundi veſtigium; Qui hoc contemplabantur, omnes ſumma admiratione afficiebantur Nuper etiam quidam, cum epulatus noctu tenderet quo ſaturi eunt, de alto ceciderat: ſanguis extemplo mittebatur, Chirurgus ſubito exclamat. O vinolentum ſanguinem! adeo illius odor nares percutiebat: poſtero die hunc ſanguinem contemplatur, incredibilem vim aquæ fluitantis notavi; Ex his igitur, & ſimilibus, ſatis intelligi licet chylum, & inprimis potum, ſanguini illico miſceri, & hinc ad ſingula membra ferri: Sanguis itaque non aptus eſt ad corpus alendum, niſi is multo chylo ſit inebriatus, & hoc eſt quod *Gal.* confitetur, ſanguinem etiam poſt mortem inveniri in corporibus eorum qui fame ſitique interiere; ac talis ſemper eſt craſſior: *Sanguis*, inquit Harveus, *eſt poſt cibum & potum tenuior & ſeroſior: poſt ſudorem & urinam, craſſior:* addo hic, & multo craſſior longinqua inedia: A cœna & à prandio, & maxime à largiore compotatione dilutiſſimus: fidem faciunt allata exempla. *Idem.*

§. 2. Vide quondam Noviomagi virum cum alio pugnantem, cui, me adſtante, medius thorax ab adverſario ſuo perfoſſus fuit gladio, ictu ſiniſtrum cordis ventriculum (quod poſtea in aperto cadavere vidimus) penetrante: Ille eo ipſo momento quo vulnus accepit, quaſi fulmine ictus concidit, moxque extinctus eſt: cum autem conſideret, ſtatim acceſſi, & ejus pulſum in carpo ac temporibus exploravi, ſed nuſquam arteriarum ullam pulſationem percipere potui, propterea ſcil. quod ſanguis per vulnus cordis in thoracis cavitatem effluens, non impellebatur in arteriam magnam, ſicque ſanguis arteriarum immobilis ſubſtitit; nec ulla arteria pulſavit. *De Diemerbroek. Anat. lib. 6. cap. 2.*

HInc deducit vir eruditiſſ. arterias nullam propriam pulſificam facultatem habere, ſed earum motum ſolummodo procedere à motu cordis: qui motus in depreſſione arteriarum adjuvatur quidem nonnihil ab earum fibris tranſverſis, ſed hæ tamen fibræ per ſe omnino non moveantur, niſi prius diſtenſio fiat à ſanguine è corde impulſo: *Willis* illis motum adſcribit. *Vide lib. 2. de pulſatione cordis.*

§. 3. Anno 1610. Maj. 16. Henricus Magnus Galliarum Rex, rheda vectus à parricida Ravailiac percuſſus, cultro bis in pectus adacto, ſtatim interiit, præmiſſis aliquot vocabulis & ejecto per os ſanguine.

Poſtridie aperto corpore, notatum vulnus in latere ſiniſtro, inter axillam & mammillam, tranſverſi digiti latitudine, tendens ſupra muſculum pectoralem ad dictam mammillam, quatuor digitis profundum, cavitatem thoracis non attingens.

Alterum vulnus inferiore fuit loco, inter quintam & ſextam coſtam, in medio ejuſdem lateris, pectus penetrans, latitudinę duorum transverſorum digitorum, & lobum unum ſiniſtri pulmonis perforans, inde truncum arteriæ venoſæ diſcindens, itaut minimum digitum admitteret, paulo ſupra cordis auriculam ſiniſtram: inde pulmo uterque hauſit ſanguinem, qui per os rejectus eſt: quo iterum adeo infarcti fuere, ut omnino nigri quaſi ab ecchymoſi apparuerit: inſignis quoque ſanguinis concreti copia in cavo thoracis reperta eſt, necnon tantillum in ventriculo cordis dextro, qui, necnon inſignia vaſa inde prodeuntia, præ vacuatione ſubſidebant: Ac vena cava, qua ictum reſpiciebat, juxta cor, præ contuſione ab ictu enſitri inducta, nigricans apparuit: Ideoque ab omnibus ſancitum id vulnus unicam & neceſſariam lethi cauſam extitiſſe: Cæteræ corporis partes, integerrimæ & ſanæ viſæ ſunt, corpus enim optima temperie donatum erat ac rita conformatione. Actum Pariſijs anno & die dictis. (*Medici Regij ſubſignati A. Petit, A. Milo, Vlmus, Regnardus, Magiſter, Faleſius, Mayernius, Hupertus, Mirrheus, Carreus, Aubertus, Tvelinus, Vlmus junior, Altimus, Pena, Luſſonius, Sequinus.*

§. 4. Per luſum & jocum Auriga Fratris D. Eraſmi Bartholini & famulus peregrinus, ſtrictis gladijs in fœnili congredientes 9. Sept, 1673. tragicum exemplum præbuerunt: Ex improviſo enim latus gladius ſub dextra brachij ala immergitur corpori famuli inter coſtam ſecundam & tertiam, penetratóque pulmone dextro vaſa cordis majora in baſi cordis lædit, & in ſiniſtro demum pulmone ſe ſiſtit: Dictum factum, ſed ſine dolore, concidit famulus, *Torbillus Petri*, annorum 18. neſcius ſe vulneratum, antequam conſpectu gladio cruento in leipothymiam incideret, Chirurgo ſtatim advocato, quia ex vulnere altiori nihil ſanguinis ſtillabat, vena in brachio dextro aperta nihil quoque cruoris profudit, ſiniſtra parum, unde ad ſe rediens æger reum amicum abſolvens, ſe dormire velle ait: & quanquam à ſomno retardaretur, tamen paulo poſt placide obdormivit, ſine ullo doloris ſenſu & ſigno:

In aperto per Chirurgos Urbis, *Bojum & Aſpachium* corpore defuncti, invenimus pulmonem dextrum coſtis adnatum, totumque pulmonem quoque aridiorem ad phthiſin vergenté, quippe artem figulinam didicerat, & æger diu inde receſſerat. Cavitatem thoracis grumoſus ſanguis copioſe implebat, à quo, impeditis pulmonibus, cordeque liquore ſuo deſtituto ſuffocatus;

CUr ſine doloris ſenſu inſigni tam altum vulnus pertulit? Triumphat *Ariſt.* in cordis victoria: Nervis in baſi cordis diſſeminatis hicque diſſectis adſcribendum iſtud beneficium, qui ad ſenſum magis, quam motum in corde promovendum ab Anatomicis pleriſque deſtinantur.

Unde ad ſomnum propenſio? Quia ceſſante ſanguinis alio derivati ex corde influxu, cerebri ventriculi conciderunt. *Thomas Bartholin. in Actis Medic. anni* 1673. *Obſervat. xxi.*

§. 5. Juvenis quidam in vicinia ſtrenuus, ſed deſperatę audaciæ, anno 1656. adit inimici ædes catapulta armatus, foreſque pulſat, Egreditur ille ſclopeto quoque inſtructus, atque præ foribus ſtat: Aggreſſor ictu irrito ſclopum explodit, alter ſine mora tam appoſite pectus ferit illius, ut illico conciderit exanimis: *Aperto pectore cor per medium* tranſverſim verberatum repertū eſt.

§. 6 Non memini me unquam legiſſe exemplum vulnerati Cordis adeo rarum, atque ego meis vidi oculis, Anno 1660. 5. Aprilis Culenburgum vocatus fui, ut viſerem cadaver Georgij Jacobi Weyman, juvenis xxij annorum, dum viveret robuſti, gladio vulnerati & mortui, atque una cum alijs judicarem vulnusne an alius caſus mortis cauſa fuiſſet: Cadaveris viſitatio, ſectio & apertio à me peracta fuit: Primo intelleximus, ex relatu ſatrapæ, hunc juvenem poſt inflictum vulnus per quinquaginta aut ſexaginta paſſus proceſſiſſe, tuncque concidiſſe, & ſyncope correptum ab alijs domum delatum fuiſſe, ſed tunc eum paulo poſt ad ſe redijſſe: Medici & Chirurgi, qui illum tractaverant, dicebant prima & ſecunda die vix ſanguinem effatu dignum è vulnere anguſto, (tenui enim gladio inflictum erat) effluxiſſe, ſed poſtea vulnere aliquantillum dilatato, tantam profluxiſſe copiam, ut ſingulis religationibus coacti fuiſſent, obſtructo vulnere, hæmorrhagiam cohibere: addebant ægrum ſemper mente ſanum, nec de interno aliquo dolore unquam conqueſtum fuiſſe, & corpus ſatis commoviſſe, & liberaliter tuſſiſſe ad ſanguinis effluxum promovendum, quotidie etiam aliquid ediſſe ac bibiſſe, uſque dum tandem deficientibus viribus moreretur, poſtquam ab inflicto vulnere vixiſſet dies novem & horas vij.

His auditis ad cadaveris viſitationem acceſſi, omnibusque demonſtravi vulnus inflictum fuiſſe inter quintam & ſextam coſtam dextri lateris, latitudine circiter pollicis antequam coſtæ in cartilaginem abeunt: Sublato oſſe ſterno, inveni thoracis cavitatem in latere vulnerato, uſque ad mediaſtinum, ſanguine omnino repletum, eoque inde ſpongijs evacuato, vidi ictum gladij, illæſo pulmone, tranſverſim ſub ſterno tranſiſſe in ſuperiorem partem dextri ventriculi cordis, ſupra valvulas triculſpides, prope ingreſſum venæ, nec ulterius proceſſiſſe: Pericardium ſanguine coagulato prorſus repletum ac diſtentum erat.

Mirum certè omnibus videbitur quomodo hic homo, cum tali vulnere tot diebus & horis ſupervixiſſe potuerit: Rationem tamen fuiſſe puto, quod vulnus admodum anguſtum fuerit, & ſupra valvulas inflictum, ita ut in conſtrictione cordis, totus, qui in dextrum ventriculum è cava confluxerat, ſanguis propter valvularum triſpidum impedimenta, per vulnus expelli non potuerit, ſed maxima ejus pars per venam pulmonarem, quæ vulnere multo latior eſt, in pulmonem fuerit propulſa, atque inde porro ad ſiniſtrum ventriculum & arteriam aortam, ita ut nonniſi puſillum ſingulis pulſibus è vulnere in pericardium & thoracis cavitatem expelli potuerit, unde etiam vires tardius collapſæ ſunt.

Vulnerati cordis)Cor princeps & regium viſcus, eſt, è quo vitalis liquor, cum perenni calore, vitæ hujus ſuſtentaculo, quaquaverſum ad totum corpus continue diffunditur, quo reliquæ omnes partes pauxillum deſtitutæ concidunt & moriuntur. Eapropter graviores ejus morbos maxime periculoſos, & imprimis vulnera omnino lethalia eſſe pronuntiavit Hippocrates, cùm quibus licet nonnullos per exiguum tempus vixerint, nunquam tamen ſanari potuerunt; imo plerique eo ferè momento quo vulnus in ventriculos penetrat tanquam fulmine ictı concidunt, quod meis oculis bis ſerve factum vidi, ita ut miraret quomodo tam ſubito poſſet homo omni ſenſu, motu & vita privari: Ratio tamen manifeſta, quia ſanguis qui ex corde in arteriam magnam, per eamque ad omnes partes, atque etiam ad cerebrum propelli debet, per vulnus expellitur in thoracis cavitatem: nullo autem ſanguine ad cerebrum propulſo, etiam illico nulli ſpiritus animales in cerebro moventur (motus enim cerebri, & hinc ſpirituum animalium totus dependet à cordis motu ſanguinem impellente) hinc illico deficiunt facultates principes, & ſenſus, omniſque motus omnium muſculorum, etiam reſpiratoriorum ſtatim deſinit, ſicque homo repente moritur: Si tamen vulnus admodum exile in ventriculos penetret, tunc interdum, etſi raro, contigit hominem tam ſubito non corruiſſe, ſed per paucas horas adhuc vixiſſe. *De Diemerbroeck Anatom. lib. 2. cap. 2.*

§ 6. Vidi alium cui quaternos bombarda globulos quidam medium Cor trajecerat, ad quintum diem ſupervixiſſe.

Cum ante 29. annos Monſpelij aliquandiu hærerem, Medicinæ quidam candidatus arteriarum motui curioſe noſcendo addictus, cani vivo thoracem aperuit, & videamus, inquit, quouſque cor vulnerari vivo animante poſſit, moxque tarorio deculſatim cordis conum findit, ad duorum & amplius digitorum altitudinem, deinde canem ſcalę adligatum vinculis expedit, qui cum inſano latratu manus noſtras fugiens ad herilem domum recurrit tanquam nihil paſſus. Quod ei acciderit nunquam reſcire potuimus: decreveramus enim experiri curamne admitteret. Vidi enim Felicem Platerum Baſileæ Cor porci domi ſuæ mactati in anatomicum theatrum afferentem, oſtendiſſe bacillum acutum, pueilem digitum minorem longitudine æquantem in cor dicti porci adactum: Examinatus ſcrofipaſcus, quandu tereti bacillo quo porcos agebat, ictum hunc inflixiſſet? pluſquam ſemeſtre eſſe reſpondit: vixit hic tandiu porcus, non diu poſt, ſi lanium evaſiſſet, victurus: Totum enim epar veſicis aqua flava plenis refertiſſimum eodem tempore oſtendit Platerus; ſicque brevi tempore hydrope interiturum prædixit. *Henricus ab Heers obſerv. med.* 11.

§. 7. Ephippiarius Leodienſis è Lupanari domum rediens, uxori gravidæ pomum offert; illa conſcia unde veniret, da inquit pomum illud meretrici cui affectus mihi debitos dediſti: Iratus ille per dextram papillam pugionem miſeræ in cor adigit: Acceſſor hora ſecunda poſt meridiem: viſo vulnere & ſymptomatibus, jubeo illam omnibus Sacramentis muniri, vicinamque mortem prædicens, ordinato tantum limonum ſucco, ſiti levandæ, qua valde premebatur, cum cerevisia miſcendo, ad lectum redeo: Sub meridiem diei ſequentis eum exſpiraſſet, amici ephippiarij, ut affinem pœnæ ſubducerent, ſpargunt validum à me datum læſæ pharmacum, inde illam abortiviſſe & exſpiraſſe.

Scabini re audita me acceſſunt, juſſis vocari inimiciſſimis mihi Medicis & Chirurgis imum ventrem primum aperio, embryonem maſculum omnibus ſtupore attonitis oſtendo in matrice ſua hærentem: Dein thorace aperto, ex vulnere cordis omnibus mortuam aſſeverantibus, embryone ſudario meo clanculum involutum famulo domum ferendum trado, ex quo ſceleton confeci &c. *H. ab Heers ibidem.*

§. 8 Creditum hactenus fuit corde vulnerato non poſſe quemquam, vel ad unius horulæ momentum: vitam producere: quam ſententiam ratio firmat & experientia: cum enim vita noſtra à ſpirituum incolumitate dependeat, quarum officina fabricáque in ipſo corde ſita eſt, corde vulnerato ſpirituum generationem impediri ac prorſus ceſſare neceſſe eſt, verum hiſtoriam valde memorabilem hoc loco proponere viſum fuit, Hiſtoriam inquam militis, qui in corde ſaucius vitam ultra 15. dies ſuſtentavit, qualis nec in veterum nec in recentiorum Medicorum Obſervationibus ulla nobis hactenus occurrit, Andreas Hæſevanger &c. Vulnus in pectore à commilitone accepit anno. 1607. die 22. Auguſti, ſub veſperam obijt die 8. Septembris hora una poſt exortum ſolis, qui erat dies 16. à vulnere inflicto,

Defuncti cadaver apertum examinatum fuit, ecce aperta pectoris cavitate, evacuatáque haud parva materiæ purulentæ minime fœtentis copia, deprehendimus admirandi vulnus in cordis uſque ſinum dextrum penetraſſe iſtamque fere cordis partem totam contabuiſſe, ſiniſtra parte manente incolumi, in qua continetur primaria ſpirituum vitalium officina.

Hujus igitur unius beneficio vita Andreæ ad 16. diem conſervata fuit: *Gothofredus Hegenitius in Itinerario Friſiæ Hollandico p. 26. inſcripſit Tabula penſili in Bibliotheca Academia Groningana, quam appendit Nic. Mulerius.*

§. 9. Pro-

§. 9. Prodeat exemplum cujuſdam occiſi, qui biduum vixit poſt evidens vulnus inflictum Cordi, Diaphragmati, ventriculo ac Jecinori. Extra portam Antonianam ivere nobiſcum plurimi Medici ſpectatum cadaver cujuſdam hominis interempti à duobus vulneribus, penetrante altero per Epar ac ventriculum in ſeptum tranſverſum: Altero vero per membranas mediaſtinas & involucrum Cordis, in profundiſſimum dextri ventriculi receſſum, cum tam effuſa ſanguinis copia ut illi undiquaque innataret nobiliſſimum hoc viſcus, quod tamen fuit adeo validum, ut extenderit huic homini vitam uſque in finem diei ſecundi. *Tulpius obſerv. lib. II. cap. 18.*

§. 10. Fratres duo inimico obviam facti, uterque ſclopeti ictu eum lædit, minor natu Thoracem duobus globis tranſverberat, Alter pila in brachium ſiniſtrum adacta totum os comminuit ſub finem muſculi deltoidis, tota carne ita lacerata, ut nonniſi extima cute, vix duos digitos lata, brachium reliquo corpori adhæreret; Die poſt vulnera quinto, duo Medici totidemque Chirurgi vocati, ut de ictu brachij ſententiam ferrent, lethalem cenſuerunt nec e? Omnibus qui Gangræna jam humero tenus omnia occuparent, mortalem eſſe brachij læſionem affirmantibus, ac ſeptimo poſt ictum die mortuo ægro, ex officio Dom. Scabinorum, decem advocatis Medicis, multiſque Chirurgis.

Thorace aperto, baſin cordis ejuſque conum, cum inſigni laceratione tranſverberatum globis duobus offendimus? Itaque unanimes, reclamantibus aliquandiu qui primæ viſitationi interfuerunt, concluſimus ictus cordis primario & per ſe, brachij autem ſecundario tantum & per accidens mortis cauſam attuliſſe: Mirantibus quomodo ad ſeptimæ diei finem, corde tam graviter læſo vitam produxiſſet, oſtendi comment. in aphor. 18. ſect. 6. qui ait ſi la cordis ſubſtantia læſa, ſi ad ventriculos vulnus non penetret, aliquos dies poſſe ægrum vivere, dum phlegmone ſuperveniente abripiantur. *H. ab Heer Obſerv. 11.*

§. 11. Captivus neſcio qua mentis perturbatione ſe ipſum vulnerat cultro proprio ſub mammilla ſiniſtra, recta verſus Cordis regionem ultra manubrium uſque adacto, qui per octiduum vivens abſque gravioribus ſymptomatibus nona tamen moritur.

Hoc poſt mortem aperto, vulnus per lobum pulmonum in capſulam Cordis, ipſiuſque cordis ſubſtantiam penetrans, obſervabatur, ita tamen ut non aliquem ex ventriculis læderet, ſed profunditate ſatis aperta, in intermedium utriuſque ventriculi ſeptum introeunte deprehenderetur. *Greg. Horſtius, lib. 1. Obſervatione 18.*

§. 12. Tranſactis proxime annis Sabaudici tempore belli in Genuenſes, expugnato armorum impetu *Gos* oppido, Martis inter Victimas, quæ occubuere, reſpirarunt aliquandiu nonnullæ; & ex reſtitutis ſanati, venerandi *Hoſpitalis S. S. Lazari, & Mauritij* fuere ſubſidio conſignatur; cura, & charitate Peritiſſimi Chirurgiæ Doctoris *Dominici de Roy*: Hic crudeles Martialium fulminum luſus dum periuſtrat, inflictum ſupra cor cujuſdam nomine *Lucij Corſici* incurrit in vulnus; exploratáque fidi ſtyli penetratione, vulneratum cor affirmare non formidavit: Hinc cum poſt tres ſupra viginti dies importuna querulus lipothymia, continuiſque cordis tumoribus victitaret; obijt denique dubia relinquens judicia, utrum nempe cor ita diù vulnus perferre queat? quapropter curioſam cadaveris diſſectionem aggrediens ſupra laudatus *De Roy* coram Medicis Regijs nonnullis, Clariſſimiſque Profeſſoribus. *Hæc* vidimus.

Primo pericardium in parte ſuperiori vulneratum, quo diſſecto inſignis diffluxit albicantis puris copia, quam intra, ita diù innatans cor, intenſam conceperat intemperiem; ex qua exterius cordis fibræ putreſcebant: Cordis verò vulnus ſupra dextrum ventriculum levius penetrans apparuit.

EXhiſce eluceſcit primo inter præcipua vulnerati cordis ſymptomata, frequentem extitiſſe cordis tremorem, & lipothymiam: *tremulos itaque primo patiebatur cordis motus*, & meritò. Nam ſi ab aucta in pericardio aqua hos obſervaverit motus in ſimia Galenus 5. de locis aff. cap. 2. tantò magis à copioſo pure, in quo innatabat cor: ſed neque per hoc tantum, verum quia ob corruptas externas cordis fibras, ab intenſa intemperie puris vitio contractas illius motus imminui, variari nec eſſe erat: conſueverá motûs non tam cordis, quam illorum muſculorum à carneis procedit fibris, nervi autem ſpirituum affluxum ſuppeditent, itaque vigoratione motus inter affectus ſpaſmodicos placuit nonnullis recenſere: Interea ex tremulis cordis motibus, ſanguis vario & perturbato impulſu, in pulmones & cordis ſinus ferebatur; ex quo pulſus inæqualitas & lipothymia. Pulſus primo inæqualitas, cum hic procedat à cordis motu, qui ſi tremulus & inæqualis, inæqualis & pulſus: lipothymia verò ab inordinato & moleſto ſanguinis motu vel quiete in cordis ſinubus aut pulmonibus: dum enim cor vario & tremulo afficitur motu, ſanguis mox nimia copia ſinus infeſtat, vel pulmones opprimit, & hinc imminens præfocatio: mox inſufficienti non influens quantitate, ſinus dum integrè non replet cor inanis conatu fatigatur, & paulatim languore ſe deficere monet ægrum. quapropter cordis motu continui quamvis levis, intenſa illius intemperies, ex qua externarum fibrarum putredo, & inſignis retenti puris in pericardio copia, ſi cordis tremores & lipothymias inducerent mirum non erit. Mirum quid verò, trium ſupra viginti dierum ſpatio, cor tot morbo-

borum generibus laborans adhuc palpitaſſe; Cor illud, quod delicatæ adeò conſtitutionis, ut apud Antiquos ſimplex uteri, vel hypocondriorum vapor, neceſſaria inducebat deliquia; nunc verò humorum vitia & corruptelam tolerabit? Quas retentum pus non excitat tragœdias? Si inter muſculorum oritur interſtitia, quot non efficit ſinus? quæ caro non corrumpitur, & quas non progignit caries? in hoc ergo ita diù innatabit Cor vivum; ideo, dicetne quiſpiam, quod pus ratione caloris cordis, adeo fuiſſe digeſtum, ut propriam amiſiſſet naturam, omneque corrumpendi virium: verum ſi ita, cur extrinſecè cor univerſum purulentam albedinem, intenſamque adeò conceperat intemperiem, ut externę fibræ putrefierent? equidem patiebatur cor puris damna æquè bene ac cęterę partes, ut obſervamus cor nobilem eſſe partem ratione *officij*, non autem *ſubſtantiæ*, Læſu enim corde læditur ſanguinis motus, ea quo pervertitur corporis œconomia, non quia uti fons caloris, ſpirituumopiſex, & hæmatoſeos auctor, vita per conſequens ab illo principaliter dependeat; quieſcit quidem illa in illius motu, non verò in qualitate ſuæ *ſubſtantiæ*: caloris, ſpirituum & ſanguinis fons ſanguis eſt, non cor; quamobrem venena deleteria qualitate cor primariò non afficiunt, ſed ſanguinem; eneca͂tque non quia cor corrumpunt, ſed quia ſanguinem inficiunt cum revera cor venenorum maleficijs non magis ſubjaceat quam reliquæ partes: undè dum vipera morſu digitum ferit, cor non aura vulnerat, ſed inſinuato recirculanti ſanguini veneno, ſpiritus extinguuntur, quorum jacturam perſentiens cor languet, ſecumque reliquæ partes deficiunt. Hinc eſt quod remedia cardiaca immediatè, ſpecificè & primario cor non reſpiciunt, ſed immediatius ſanguinem, cum quo dum miſcentur ſpiritus vivaciores excitant, efficiunt, ſanguinis promovendo accenſionem, & naturalem fermentationem, ideoque à ſpiritibus & ſanguine vegetiori firmius pulſat cor.

Concludendum quinto cor morbos tolerare, ac reliquæ partes, ſuumque principatum non conſiſtere ex eo quod ſubſtantiam habeat reliquis partibus nobiliorem, nec tanti eſſe ſcrupuloſa nonnullorum argumenta concludentia, cor non poſſe putridum febricitantium ſanguinem per ventriculos fluctuantem tolerare, dum ſimplex aura, quæ à minera putreſcentium humorum inter alas & inguina exhalat, illud alterat & corrumpit. Hiſce nugis ipſe 6. de locis Affec. cap. 7. reſpondet *Galenus*, probans pus in Pulmonis vomica ſæpe cordis ventriculos permeare, inde in arteriam magnam, tandé per arterias en ulgentes lege circulationis in renibus per urinas expurgari, *Obſervatio communicata ab Excellentiſſ. Dom. D. Iohan. Baptiſta Fantono Medico Taurinenſi.*

§. 13. Ex vulnere ſterni, ad quartam coſtam, ſiniſtra in parte, ſuborta fiſtula in quodam Veronenſi, cum per aliquot menſes eadem laboraſſet, ad ejus curationem me vocavit: cujus corpore primo expurgato, nulla licet ſpe ſalutis, ratione macidi qua confectus erat, necnon febris virium imbecillitatis, immiſſa turunda copioſum pus eduxi, à quo aliquot diebus poſt ſyncope correptus æger vitam cum morte commutavit,

Diſſecto cadavere, inveni capſulam, & fere totam cordis ſubſtantiam ad fibras uſque ab ulcere exeſam, *Marchetti obſerv. Med Chirurg.* 47.

VIdeant an conſtare poſſit ſententia *Ariſtotelis li. 3. de partibus animal. c. 4.* quod Cor nullum vitium grave diu patiatur: ſi quidem hic patiens diu vixit, quamdiu ſcilicet ulcus & fiſtula penetravit ad cavitatem aut ventriculum ſiniſtrum ipſius cordis.

§. 14. Anno 1624 miles quidam Mutinenſis, vulnere in cavitatem Cordis penetrante ut ex cadaveris diſſectione patuit, cum inſigni inflammatione dies novem ſuperſtes fuit, *Ioh. Rhodius cent.* 1. *Obſerv.* 39.

§. 15. Juvenis perulans Hafniæ Nauclerum, alioquin amicum, cultro transfixit, inter tertiam & quartam coſtam ſiniſtram: Vulnus ſub ſterno ad cordis penetravit ventriculum dextrum, ut aperto poſt mortem cadavere patuit, foramine anguſto & obliquo: læſus tamen non ſolum ex ſuburbio domum pedibus ivit, ſed per quinque dies ſupervixit: Quantum conjectura aſſequor, propter anguſtum obliquumque cordis vulnus, concidentibus labijs, circulario per tot dies perſtitit non interrupta, *T. Bartholinus Hiſtor.* 77. *cent.* 1.

§. 16. Ingolſtadſj quidam ſtudioſus à Typographo punctim læſus in ſiniſtra parte thoracis, vulnus ipſam cordis ſubſtantiam, utrumque ipſius ventriculum tranſverſim penetrans, accepit, plateæ tamen bene longæ ſpatium vulneratus curſus confecit, mente porro & ſenſibus integerrimis ferme per horam integram ita conſtitit, ut loqui & Deo ſe commendare potuerit.

Vulnus, adaperto poſt mortem corpore Medici, Profeſſores omnes & alij ſpectatores, non pauci viderunt, atque armorum genus ex vulneris forma dignoſcere & in judicio explorare potuerunt: *Ex Obſervationibus Cyriaci Lucij Medici Ingolſtadienſis.*

§. 17. Vidi, dum apud Taurinos agerem, Nobilem quendam, qui ſingulari certamine cum alio decertans, accepto ſub ſiniſtra mamma vulnere, in cordis ſubſtantiam penetrante, libratis in adverſarium aliquot enſe ictibus, ipſum fugitantem ad ducentos paſſus eſt proſequutus, donec in terram caderet.

Diſſecto cadavere, vulnus comperi in Cordis ſubſtantia, amplitudine quæ digitum capere poſſet, ingentem prætereà ſanguinis in diaphragma effuſi copiam, *Pareus lib. 9. cap. 30.*

§. 18. I. Haſſelroth Weſphalus, cum quodam Nobili duello decertans, vulnus, in medio Thorace, paulo ſupra ſternum accepit, ſubitoque concidens illico mortuus eſt.

Apra-

Aperta explorandi gratia pectoris cavitate, magnum profundumque in Cordis uſque ſinum ſiniſtrum penetrans vulnus deprehendimus, unde effuſo ſanguine arterioſo, & diſſipatis ſpiritibus vitalibus vulneratum neceſſario & quidem ſubito mori oportuit. *B. Timæus lib. 6. Obſerv.* 38

§. 19. Viſa ſunt cordis vulnera ad tempus: comprobat hoc *Gulielmi Rivæ* Romani Chirurgi obſervatio, qui in *Franciſca* quadam *à Tulpha*, viginti circiter annorum, ſeptem vulneribus ſauciata, obſervavit, in qua mors uſque ad quartum diem protracta eſt: ſecto cadavere duo vulnera in dextrum uſque cordis ſinum penetrantia viſa fuere. *Dom. Panarolus Pentecoſte V. Obſerv.* 45.

§. 20. In vulnerato decumbente in Noſocomio, & in altero vulnerato antea in eodem Noſocomio, qui ultra annum cum dimidio ibidem decubuerat, infectione ipſa tota ſubſtantia pulmonis adeo cum pure longo tempore excreta videbatur, ut Cor denudatum ſine pulmone, (dictu mirum) ſpectaretur. *Petr. Foreſtus ſchol. ad Obſerv. 37. lib. 2.*

§. 21. Quidam longo tempore decumbens ob vulnus in pulmone tandem contabuit, Nam media pars pulmonis conſumpta ac pure ſoluta conſpiciebatur. *Petrus Foreſtus lib. 2. Obſerv. 37.*

§. 22. Vidimus quendam pugionis ictu interemptum diſſecto pectore, rurſuſque per vulnus pugione adacto mucronem neque cordis neque pulmonis vulneri reſpondiſſe: Tanta eſt in cadaveribus cum vulneribus poſituræ differentia. *Alex. Benedictus Anatom. lib. 3. cap. 12.*

Observatio XXIV.

Vulnus Thoracis *lethale ob* Arteriam venoſam *diſſectam* 1. *Ob laceratos ramos vaſorum ſubclaviorum.* 2. *Ob* Pulmonem *dextrum vulneratum, effuſumque ſanguinem.* 3. *Ob* Pulmonis *parenchyma pertuſum.* 4. *Ob conceptam in Pulmonibus putredinem, &* Ductus chyliferi *læſionem.* 5. *Ob læſionem pulmonum & Oeſophagi.* 6. *Ob pus intra cavitatem Thoracis ſubſiſtens.* 7.

§. 1. ANno 1638 Nobilis quidam inter epulas pugione longo ſub ala lateris dextri, inter tertiam & quartam coſtam vulneratur: profuſa ingenti ſanguinis floridi & ſpumoſi copia, ſubſequenteque omnimoda virium proſtratione, & frequentibus animi deliquijs, die iij, è vita diſceſſit.

Aperto thorace quævis cavitas ſanguine grumoſo undique videbatur referta: *Inveni lobum dextrum* pugione perfoſſum, Arteriamque venoſam vulneratam, unde inſequi ſanguinis profluvium, & exinde ſpirituum vitalium diſſipationem; ſyncopen mortemque oportuit. *Balth. Timæus Reſponſ. medic. XVI.*

I*Nveni lobum dextrum pugione perfoſſum* &c.] Pulmonis vulnera penetrantia non omnia eſſe lethalia, modo vaſa inſignia intacta maneant, multa teſtantur exempla; ſed inter cætera hoc illuſtre, Anno 1669. Nobilis Sabaudus, nomine D. de Seiſſel, in ſingulari certamine pectus habuit, parte dextra, ab acuto gladio omnino transfoſſum, evaſit tamen incolumis intra XV. dies: Ac poſt aliquot menſes utramque cicatricem, tam in pectore quàm dorſo, viſendam mihi exhibuit.

§. 2. Illuſtriſſ. Comes Solmens, poſt moram annuam Geneva diſcedit xx. Aprilis anno 1674. Comite Nobilium cohorte, inter quos Sereniſſimi Principes Saxo Gothanus & Churlandiæ: Inſidias veriti itinere terreſtri inſtituto, lacui ſe committunt: in reditu naumachia feſtiva committitur, diſpoſiſque utrinque ſclopetis, Sereniſſ. Principis Churlandiæ famulus catapultæ præter pyrium pulverem plumbeas quoque glandes immittit, quàm explodere in aquam credens, vacillante cymba, elevatoque ſclopeto, tres uno ictu feriuntur Nobiles, unus in brachio, ſecundus in femore, tertius, Nobiliſſ. *Raban Henricus Vſſelius* Saxo, in pectore: Hoc in Chirurgi periti, *Lamont*, ædes delato, tres convocantur Medici cum Chirurgo: à quibus in diſquiſitionem adducitur tentandane eſſet thoracis paracenteſis, ad exhauriendum cruorem in cavum thoracis effuſum; quæ miſſa facta eſt, ob virium ſummam imbecillitatem, pallore vultus ſe prodentem, reſpiratione deficiente, pulſu exili, per leipothymias, ephidroſes, quodcunque remedij generoſioris uſum reſpuentem, ita ut Deo & Naturæ committendus videretur: Revera 48. ab ictu hora mors obrepſit.

Sexta poſt hora pectus apertum eſt, deprehenſaque globuli via, nam is transverberato humeri muſculo, parte ſiniſtra, ſimulque pectorali; effractis tertia & quarta ſupremis coſtis, obicem in ſterno nactus, cavum pectoris ſubierat, pulmonumque ſummis lobis leviter ſauciatis, ramis vaſorum ſubclaviorum dilaceratis, mediaſtinum perforaverat, coſtas item tertiam & quartam oppoſiti lateris perfregerat, demum ad axillam, inter os & carnem viam vi ſibi faciens, ſubſtiterat: Cordis ſinus ſiniſter ſanguine vacuus repertus, qui totus in cavitatem thoracis confluxerat; qui inde pondere libratum 12. civilium pondo eductus: *Ex Ora-*

Oratione funebri à Nobiliſſ. & Excell. Dom. Stoffelio, Sereniſſ. Principum Wittebergenſium Gubernatore, in funeris reditu habita.

§. 3. Jacobus N. Sica ictus, vulnus inter 4. & 5. coſtam, juxta mammillam dextram, verſus os ſternum, deorſum adactum acceperat, per quod multum cruoris contento ſpiritu extrudebat: A quo x. vulneris die mortuum aperui, lobumque pulmonis anteriorem, in longum læſum: duorum pollicum latitudinem, altitudinem vero pennæ ſcriptoriæ animadverti: Poſterior vero lobus aciem ſicæ exceperat vulnere anguſto, æque ut alterum profundo: Totus pulmo ſubdurus, tunicula ejuſdem, ſicut & membrana thoracis, rubicunda, aſpera, tanquam inflammata: Cavitas thoracis ſanguine aquoſo, purulento plena, cordis tunica ſimiliter aſpera, ſubdura, ac ſi phlegmone tentata fuiſſet: Pulmones autem ſiniſtri lateris integri & incolumes inventi: *H. Smetius miſcell lib 10 p 558.*

§. 4 Generoſus vir nocturno tempore gladio per latus dextrum tranſfixo occubuit. Sequenti luce vulneris profunditatem inveſtigaturi Medici & Chirurgi conveniunt. Quartam coſtam acie gladij tranſverſim diviſam, & pulmonis parenchyma pertuſum obſervant, vulnere ſupra cor tranſeunte: Inter pleuram autem & ſiniſtri lateris Pulmones dependebat ab axillis magna pinguedinis copia, ordine longo ſecundum rectum thoracis ſitum diſpoſita, pulmonibuſque impoſita: In adverſo latere pulmones fibris thoraci alligabantur. *Bartholinus cent. 2. hiſtor. 15.*

G*Ladio tranſfixo*] Pectore vulneratos non ea-d.m io.s manet, ſi vaſa majora intacta maneant, etſi tranſverſim gladius penetrarit, evadere poſſunt, exemplum ſuppeditavit annus 1668. Nobili Sabaudo Dom. de Seiſſel, annos xx. circiter nato, in ſingulari certamine gladio acutiſſimo pectus confoditur infra mammillam dextram, adeo ut cuſpis ſemipede extra dorſum promineret: convaluit tamen intra breve tempus, mihique utramque cicatricem poſt trimeſtre licuit videre & contrectare.

§ 5. Illuſtr. Baro de Heinden &c. in pugna Fionenſi circa mediam dorſi vertebram ſclopeto læſus, globulo ſubter ſiniſtram ſcapulam exeunte, initio equidem non adeo male habuit, conſueta tantùm vulnerum ſymptomata paſſus: Poſt 14. dies obſervatus in linteis *copioſus albicans humor* & continuans per intervalla, neſcius tamen unde aut qualis eſſet; neque Medico aut Chirurgo, quorum opera utebatur, quicquam de eo monentibus: hæſit verò per integrum hyemem Ottenſoniæ: menſe Aprili in Haſoras delatus ſtatim me vocandum juſſit: Inveni Illuſtr. Dom Patientem debilem valde, macie confectum, atque ſingulis circa veſperam diebus leviter incaleſcentem: Quæſivi ſtatim de Pulmone læſo, etſi ſibi de eo nil ii conſtare hactenus dicebat: vulneris os ſuperius conſolidatum erat, inferius ſtilli bar conſuet m faniem: ſperabam optima quæque, verum biduo elapſo, adverti ſupra notatum liquorem albicantem, paululum tamen flaveſcentem, tanta in copia effluxiſſe, ut non ſolum lintea quintuplicata, indufium lodiceſque imbuerit, ſed quoque limbos inundaverit: miratus inſolitam materiam, ſtatim cogitare cœpi, cùm diverſa plane eſſet à ſanie & ichoribus, annum liquor, Chyloſus, tori ad nutritionem deſtinatus, inordinata hac via profluerct, quandoquidem Dom Patiens bene appeteret, cibiſque euchymis & delicatiſſimis uteretur, corpus tamen in dies magis magiſque contabeſceret: Cogitavi ſerio de eo, neque quicquam aliud reperire potui: Concluſi igitur nihil magis è re Illuſtr. Patientis fore quàm ſi vulneris os ſuperius aperiretur rurſus, quo debita læſo Pulmoni remedia applicari poſſent, ſed Dom Baro renuit plane, libereque profitebatur ſe tantum ſuper eo horrorem animo concepiſſe ſuo, ut mallet mortem potius quam ſectionem experiri: Excluſus ergo ſaluberrimo conſilio, quicquid alias remediorum ſupereſſet, conquiſivi ſedulo, inſtituraque accurata Diæta, adhibitis quoque interius & exterius ſelectiſſimis Balſamicis, imprimis è tenerrimis corn. cervinis petitis, Deo benedicente in tantum profeci, ut non ſolum febricula, ſed & fluxus 14. dies remitteret, habitus quoque corporis uſque quaque floridior appareret, magno cum Dom. Patientis gaudio, qui omni ſe defunctum periculo putans, paulo largius abſente me ſe invitaret, uſus quibus delectabatur, inprimis calidioribus, quæ tamen noxia ſibi fore prædixeram: Recurrit itaque fluxus, atque continuavit ad vitæ uſque finem, quem ex nimia animi corporiſque commotione ſibi accelеravit: namque cum digladiantes non procul à conclavi ſuo miniſtros vellet compeſcere, neque ij dicto morem ſtatim gererent, adeo commovit ſe, ut primum Epilepticis convulſionibus, poſtea hemiplegia lateris ſiniſtri corriperetur, quæ cis paucos dies corpus exſuccum viribuſque deſtitutum è medio ſuſtulit.

Cadaver præſente Dom. Holſt o Poliatro Tonningenſi apertum, in inferioribus nihil notatu dignum præbuit, tantum Pulmones ea, qua vulnus inflictum parte, inſignem putredinem conceperant: id vero leve primitus fuiſſe, omniſque periculi expers autopſia monſtravit: Quam ergo conducibile fuiſſet, quamprimum liquor albicans conſpectus, vulneris interiora indagaſſe, aut ſaltem orificium ſuperius apertum ſervaſſe? *Ioel Langelot ad Thomam Bartholinum in hujus Epiſtolis centur. 3. Ep. 37.*

Co-

C*Opioſus albicans humor*] Si quid conjectura aſſequor, Lacteus thoracicus læſus quoque fuit, unde larga illa materiæ chyloſæ copia fluxit, atrophia ſubſequente: Hinc etiam ſelectiſſimis balſamicis plus præſtitum quam quavis ſectione, quippe coaluiſſe iſtis tenellas ductus membranas inde ſuſpicamur, quod repetito chyli curſu naturali, habitus corporis floridior appareret: Vulneris tamen apertio utilis fuiſſet pulmonis in gratiam, in quo putredinem notatam refers. Non valde tamen repugno tuæ conjecturæ eruditiſſimæ, nempe liquorem chyloſum, toti ad nutritionem deſtinatum, inordinata iſta via profluxiſſe: Eſt quippe liquor ille nutritius ubique ſanguini mixtus, & pro partium indigentia ad nutritionem elicitur, quod olim de rore & cambio medici tradiderunt, neſcii chylum in ſanguine deliteſcere, facileque ſeparari ſine putredine, quod in venæ ſectione nonnullorum obſervavimus, lac nempe ſeu chylum, à ſanguine ſeparatum in pelvi produxiſſe: Hoc ſucco nutriri partes noſtras, non ſanguine, ſunt qui ſibi perſuadeant, quibus neſcio quid opponi poſſit quod ſtringat: Si enim ſanguis in partium alimentum cederet, continua chyli confectione, ſeu ciborum ingeſtione opus non eſſet, ſiquidem ea eſt in corpore ſanguinis copia, ut ad menſes pluſculos ſufficeret pro partium nutritione: At quia chylo nutriuntur chyli quoque continua fit generatio, nec inediam ferre poſſumus; Et tali ſane nutrimento in utero aſſuevimus, non ſanguinis, ſi recentiorum obſervationibus & ſuſpicionibus credimus: Eadem ratione Lac, ſeu candidum ſuccum ex ſanguine arteriarum thoracicarum per glandulas mammarum ſecerni veroſimili conjectura ſuſpicantur alii, donec ſui generis vaſa lactea, ad mammas chylum ex meſenterio deferentia detecta fuerint: dubitandum enim vix eſt hujuſmodi ductus in corpore latere: Quidquid ſit, lactis ubertate diffluunt papillæ tam fœminarum quàm virginum imo nuper natorum, ut ex hoc principio nuper accuſatam virginem abſolverimus, &c. *Thomas Bartholinus Epiſt. 38. cent. 3.*

§. 6. Civis Batavus 16. Septembris 1629. in pectore punctim vulneratus eſt, ictu tranſeunte os ſterni, ſeu ſcutiforme, per pulmones in Oeſophagum, ſuperveniente febre ac *ſingultu*: Octiduo poſt vulnus illatum mortuus eſt.

Aperuimus cadaver: invenimus ſecundum conjecturam noſtram partes ante dictas læſas: Thorax plenus erat ſanguine ſeroſo cum potu, qui ex gula effluxerat. *Iacobus Bontius Medicin. Indorum obſerv. 12.*

§. 7. Vagus Chirurgus, nomine Edelphus, Nobil. Juvenem, gladio ſub brachio ſiniſtro læſum, ictu in thoracem penetrante curans, quicquid quinque præſentes clamaremus Medici, Chirurgis aliis multis ſuffragantibus, nunquam coſtę apertionem admittere voluit, certam ſalutem potione ex oculis cancri præparatis pollicens, vulneri autem, quocunque loco eſſet, nec turundam imponebat, nec ullis utebatur balſamis, emplaſtris, &c. Cum eam potionem ſedecim dies bis quotidie bibiſſet nullo profectu, jamque pure thoracem diſtendente, reſpiratione pene ablata, morti eſſet proximus, Pater anxius Medicos revocat, quibus, reclamante Edelpho, latus aperientibus, maxima puris copia per intervalla educta copia, æger melius habere ſe dixit: Nihilominus miſer Nobil. quicquid peritiſſimi artis tentarent, in horas marceſcens, tandem quinto poſt anno phthiſicus obiit. Pulmones enim puri innatantes, illius tantum imbiberant quantum tuſſi perpetuæ inducendę ſufficeret: Illæ autem mature ſectione thoracis facta ſervari poterat. *H. ab Heers Obſerv. Med. 22.*

Observatio XXV.

Vulnera Pectoris & Hypochondrii dextri lethalia ab Pulmones perfoſſos, Hepatis & Spinalis medullæ *læſionem* 1. *Pectoris & Abdominis ob læſum alterum pulmonum lobum, Diaphragma, Ventriculum & Lienem* 2. Hypochondrii dextri *ob vulneratam infimam le oris fibram.* 3. *Ob* ventriculi *fundum læſum.* 4. *Ob ſubſtantiæ* Hepatis *læſionem & truncum venæ cavæ* 5. *Ob* Colon *per tranſverſum penitus diſſectum.* 6. 13. *Ob vulnus* Hepatis. 7. *Portiuncula Hepatis abſciſſa regenerata.* 8. *Vulnus* Abdominis *lethale ob pertuſum* Ileon *inteſtinum, Copiam ſanguinis in abdomen effuſam,* Meſenterium *perforatum.* Mors Henrici tertii Galliarum Regis & Poloniæ. 9. *Ob diſciſſum Ileum inteſtinum* 10. *Ob læſionem interiorum viſcerum. Inteſtinorum corruptionem & Abſceſſum purulentum.* 11. *Ob* Inteſtina *craſſa & tenuia confoſſa.* 12. *Ob* Colon *tranſverſim ſectum.* 13. *Ob* Ileon *inteſtinum duobus in locis læſum.* 14. *Ob* Ileum *transfoſſum, Vulneratas* venas & arterias *meſaraicas.* 15. *Ob* umbilicalem venam *abſciſſam.* 16. *Vulnus inteſtini* Coli firma *cicatrice coaluiſſe deprehenſum.* 1. *Vulnus* abdominis *lethale ob venam cavam diſciſſam* 18. 19.

§. 1. INterfectus fuit 8. Julii anni 1602. Gallus quidam, *Samuel de Bonnan*, duobus ictibus, quorum alter Hepar tranſibat, & ad ſpinam dorſi finiebat: Alter vero ſupra mammillam ſiniſtram ad latus Pulmonem perforabat. *Ioh. Rud. Salzmannus Obſerv. Anatom. pag. 14.*

§. 2. Caupo ab Equite exploſione globuli è ſclopo breviore ita 17. Junij vulneratus, ut die 23. ejuſdem obierit: In cadavere externe hoc animadverſum, quod ictus globuli ſupra ſiniſtram thoracis partem per muſculum pectoralem intraverit, & circa Licais regio-

nem per coſtas ſpurias egreſſus rurſum fuerit; Abdomine aperto, ſeparatis cute, muſculis & peritonæo cum omento, portio Lienis, quæ antrorſum in parte ſumma protuberat, globulo prorſus perforata, duæque coſtæ ſpuriæ fractæ ac contuſæ apparuerint: pariter à globulo tranſeunte, ventriculus in parte inferiore ejuſdem lateris, diaphragma in ſuperiore parte, ſiniſter pulmonum lobus in extremitate, ut & una coſta ſub muſculo pectorali penitus fuerit vulnerata atque violata, *Paulus Ammanus Medic. critica caſu* 48.

Lethalitas vulneris non ſolum ex læſione unius partis principalis, verum etiam ex læſione plurium & minus principalium æſtimari debet: jam in hoc vulnere pulmones, diaphragma, lien, ventriculus, coſtæ læſæ ſunt: Etiam vulnera, quæ ſecundum Celſum, ut plurimum lethalia ſunt, per ſe, non per accidens, lethalia ſunt, & ideo reus ordinariam declinare non poteſt. Curandi impoſſibilitas arguit lethalitatem vulneris, exemplo illorum vulnerum quæ in ſummo femore ſunt, ubi deligatio decens fieri non poteſt: Hic multo magis lethalitas erit per ſe, quandoquidem tot internæ læſiones & fracturæ concurrunt. *Idem.*

Reſponſum Facultatis Medicæ Lipſienſis.

Licet interdum contigerit quod læſiones in ejuſmodi partibus fuerint curatæ, & patiens (exempla proſtant in obſervationibus Medicorum & Chirurgorum) fuerit ſervatus, tamen raro contingit: centum enim moriuntur prius quam unus reſtituitur. Jure itaque cum Galeno & Celſo hæc vulnera huic claſſi adſcribuntur, quod nimium ſæpe, & ut plurimum interimant, & curationem difficilem habeant: Et quoniam in hoc individuo non una ſaltem, ſed duæ vel tres partes principales variis modis læſæ fuerunt, ſimulque acceſſit curandi impoſſibilitas, dum labia vulneris ſtatim poſt ictum aut vulnerationem coiverunt, adeoque ſic nullis medicamentis idoneis tractari potuit, ob hanc, & alias non a ratione fundatas rationes, pronuntiamus quod vulnus iſtud merito pro lethali per ſe habeatur, quo etiam patiens neceſſario obiit.

§. 3. Lictor ictus fuit bipenni in infima Jecinoris fibra, unde marcore confectus obiit ante diem 40. Inveni ſub vulnerata fibra plurimum graveolentis puris collectum. *Vide lib. 2. tit. de phthiſi.*

§. 4 Villicus quidem in hypochondrio dextro ſub coſtis ſpuriis punctim, gladio valde lato, qualis carnificum eſſe ſolet, vulneratus, multa cruenta vomuit & per alvum dejecit, ſupervenere ſudores, ſyncope extremorum, frigus & convulſiones, tertio die mortuus eſt.

Aperto abdomine, vulnus in ventriculi fundo adeo magnum deprehendi, ut totam ejus ſubſtantiam à parte dextra per ſiniſtram penetraret, venis & arteriis, quarum larga ibi ſeges eſt, penitus diſciſſis, unde ingens ſanguinis copia partim ſupra partim infra rejecta, partim in ſpatio abdominis collecta, dolores vehementes, cordis anxietates, leipothymias frequentes, vigilias, delitia, convulſiones, tandemque mortem intulit, & quidem neceſſario, quatenus nec ſanguis ex venis & arteriis, conferrim erumpens ſiſti, nec remedia convenientia admoveri, nec alimenta retineri, coqui & diſtribui, nec vires ex inſigni ſanguinis profuſione & dolore vehementi collapſæ inſtaurari, nec ipſum vulnus adeo profundum & penetrans ſolidari potuit. *B. Timæus Reſponſorum Medicinalium* 19.

Etſi ea tantum ventriculi vulnera pro lethalibus habeantur quæ orificio ejus ſuperiori infliguntur, attamen & illa quæ ventriculi fundum, venaſque & arterias gaſtricas majores penetrant, & valde magna ſunt, quale hoc fuit, mortem neceſſario inferunt, nec obſtant exempla profundorum vulnerum ventriculi ſanaturum, quale eſt Buhemi ruſtici venabulo lato vulnere in ventriculo percuſſi, de quo *Julius Alexandrinus*, lib. 6. Therap. Galeni; ad plures annos ſuperſtitis; & alterius Buhemi, qui cultrum novem digitos tranſverſus longum deglutivit, qui per ſectionem ventriculi exemptus eſt, de quo *Sennertus* Pract. lib. 3. p. 1. ſect. 1. c. 15. Rara ea ſunt, ſingulari naturæ robori adſcribenda.

§. 5 Andreas Ferber Locumtenens, &c. In dextro hypocondrio gladio acuto punctim vulneratus multum ſanguinis profudit; de dolore ad jugulum uſque aſcendente querulus, ſupervenit vomitus bilioſus, dejectiones cruentæ, oculorum ſcotomia, deliquium animi & paulo poſt mors.

Aperui abdomen, deterſoque ſanguine, Epar ſcrutatus deprehendi non tantum ſubſtantiam ejus, ſed & venæ cavæ truncum vulneratum, unde vulnus pro ſimpliciter lethali pronunciandum judicavi. *B. Timæus Reſponſ. medic.* 20.

§ 6. Tympaniſta quidam in Caſtris Suecorum à milite in hypochondrio dextro, paulo ſupra regionem umbilici gladio acuto vulneratus, de vehementi abdominis dolore conqueſtus multum ſanguinis per alvum dejecit: ſupervenere & ventriculi ſubverſiones, & ſingultus, frequenſque animi deliquium, hora quarta mortuus eſt.

Aperto abdomine, abſterſiſque, quibus refertum erat, excrementis & ſanguine, inteſtinum Colum totum, undiquaque per tranſverſum diſſectum ſphacelatumque repertum eſt, *Baltazar Timæus Reſponſion. Med.* 17.

§. 7 Nos

§. 7. Nos duos in cura habuimus quibus Iecur vulneratum fuerat (ut poſt eorum mortem videre licuit) hi quotidie bilem evomebant & intenſiſſima febre ardebant, tuſſique continua affic iebantur. Alterum & nuper curavimus qui *gibbam Iecoris partem contuſam* ex equi calce habebat; periit cum maxima ſiti & æſtu, bilem continuo vomebat, nec ullo pacto ex cernere poterat uno verbo expediam, Iecoris *ulcera* atque *vulnera* lethalia *Braſſavolus comm. ad aph.* 18. *lib.* 6.

G*ibbam Iecoris partem contuſam*] Contuſiones in parenchymate hepatis ſunt valde periculoſæ, præſertim ſi magnæ fuerint: Sanguinis enim tranſitus per partes contuſas difficulter peragitur, ſimulque etiam ſeparatio humoris fellei plurimum impeditur: Deinde ſanguis reſtitans tumorem efficit, tandemque forſan inflammationem, morbum ſcilicet hepatis periculoſiſſimum: quippe ſi eadem in ſuppurationem deſinat, ſpes omnis conclamata videtur: ſin indureſcat, cachexia, icterus, atrophia, hydrops præ foribus ſunt: conandum quidem enitè ut tumor ejuſmodi diſcutiatur, verum hic labor, hoc opus eſt; forte diſcutientium ope ſanguinis effuſi, & ubi contuſio facta erat, reſtagnantis pars aliqua à veſicæ felleæ ramuſculis capillaribus, ad ea loca pertingentibus (haud aliter ſane quam aliæ ejuſdem ſanguinis partes à venæ cavæ oſculis) abſorberi queat, puſſimque adeo tria ad hujuſmodi diſcuſſionem concurrere, nempe tranſpiratio inſenſibilis, & materiæ extravaſatæ partim in cavam reductiu partimque illius excretio in porum bilarium: Licet enim ex communi naturæ inſtituto, porus bilarius, præter humorem felleum, nihil ex hepate efferat, ſi quid tamen hoc pacto præter naturæ ordinem evenerit, haud videtur ratio commoda aſſignari poſſe, ob quam extima illius capillamenta uti ri debeant, præſertim materia illuc decumbente & quaſi in oſcula eorum ſponte incumbente. *Gliſſon. Anat. Hepat. c.* 9.

Iecoris vulnera lethalia eſſe] Vulnera ſi cæſim infligantur, vix fieri poteſt quin vaſa lædantur, Sin punctim fiant, poterunt vaſa fortuito evadere. Sunt quidem neceſſario vulnera illa mortifera, maxime quæ vaſa pariter & parenchyma diſcindunt, Illa tamen periculo quoque haud carent à quibus parenchyma ſolùm læditur, ſanguis enim ad ea loca effluens imputreſcit & bili commixtus, nec facile evacuari poteſt: vel ſi id contingat, partes tamen ab invicem disjunctæ, friabiles cum ſint, glutineque illo careant quo aliæ partes facile denuo coaleſcunt) ægre admodum conſolidantur. *Idem.*

Iecoris ulcera] Solvitur etiam parenchymatis Epatis continuitas ab eroſione, quemadmodum in ulceribus ejus videre eſt, quippe ulcera non ſolum vulneribus, contuſionibus, ſuppurationibus, aliiſque antecedaneis continuitatis ſolutionibus adveniunt, ſed & eroſionem aliquando immediatè conſequuntur, nullo alio diſſolutionis genere præcedente, Imo verò fieri non poteſt ut ſolutio ulla continuitatis in ulcus abeat, priuſquam partium ab invicem ſeparatarum eroſio aliqua acceſſerit: ulcus enim tria in ſe complectitur, ſolutionem nempe continuitatis, partis ſubſtantiæ jacturam, atque eroſionem: Si quid horum abſit, ulceris abſentiam haud perfectè obtinuerit: enimvero ſolutionem continuitatis, unà cum defectu in numero partium, facile ſine ulcere reperias, quemadmodum in vulnere recenti cum particulæ alicujus abſciſſione videre eſt: Si autem eorum alterutri eroſio ſupervenerit, vulnus ſtatim in ulceris naturam degenerat, adeo ut ulcera à vulneribus, aliiſque continuitatis ſolutionibus, eroſione potiſſimum diſtinguantur. *Idem ibidem.*

§. 8. Helvetius 30. ann. in conflictu gladio Helvetico è regione hepatis percuſſus fuit, maximumque vulnus recepit: Sanguis copioſe effluxit, ita ut in animi deliquium incideret: Advocato Chirurgo, cum vulnus explorare, & medicamenta ad ſanguinem ſiſtendum imponere vellet, fruſtum Eparis ad oſtium vulneris ſeſe offerebat, quod cum forcipibus apprehendiſſet, integre extraxit: ac quamvis ſæviſſima ſupervenirent ſymptomata, nihilominus optime convaluit; Poſt annos tres febre continua correptus intra paucos dies obiit.

Cadaver ejus incidimus, latuſque prius exhibuit cicatricem longitudinis ſpithamæ è regione Hepatis: portiunculam vero quandam Infimi ejus lobi abſciſſam fuiſſe, vulnuſque cicatrice eleganter obductum reipſa comperimus: Reliquæ vero partes corporis, imo & ipſum hepar nihilominus ſecundum naturam ſe habebant. *Fabritius Hildanus, centur. Obſerv* 54.

§ 9. Nos ſubſignati Conſiliarii, Medici & Chirurgi ordinarii Regis, ratum facimus heſterna die Mercurii, ſecunda præſentis menſis Augſti anni 1589. ex mandato Domini Præfecti Familiæ & annonæ Regiæ, viſitaſſe & diligenter examinaſſe cadaver defuncti feliciſſimæ memoriæ & Chriſtianiſſimi Henrici III. dum viveret Galliç & Poloniæ Regis, qui eadem die è vivis deceſſerat, circiter hora tertia poſt mediam noctem, ob vulnus, adacto cultri cuſpide, in ventrem inferiorem pridie inflictum, juxta umbilicum parte dextra, circa horam octavam vel nonam, & ratione ſymptomatum ſupervenientium ſuæ Majeſtati Chriſtianiſſimæ ſtatim & ab accepto prædicto vulnere: Cujus vulneris cauſa & accidentium ſubſequentium ampliorem relationem Senatui exhibuimus.

Quo autem ampliſſima cognitio haberetur profunditatis illius vulneris, ac ſimul partium Interiorum læſarum, diſſectionem ventris illius inferioris Inſtituimus, necnon pectoris & capitis: poſt ſedulum examen partium omnium imo ventre contentarum, invenimus portionem inteſtini tenuis, ilei dicti, penetranti vulnere affectam, ad latitudinem cultri pedalis longitudinis, qui cruentus nobis exhibitus eſt ad latitudinem quatuor digitorum in reditu ad locum vulneris exterioris: Interiora ventris rimantibus, & ejecta ſanguinis per dictam capacitatem effuſi maxima copia, cum inſignibus ſanguinis concreti grumis, apparuit quoque meſenterium duobus in locis perforatum, diſſectæ etiamnum venæ & arteriæ.

Partes omnes nobiles, tam naturales quam animales, pectore, imo ventre & capite contentæ, rite & ſecundum naturam conſtitutæ erant, ac pro ætate probe temperatæ, citra læſionem aut vitium; id ſolum arguendum erat, quod prædictæ partes omnes (ut & venæ & arteriæ, tum majores tum minores) exangues erant & ſanguine deſtitutæ, qui ubertim effluxerat per vulnera illa interiora, præſertim è meſenterio, ac cohibitus fuit in cavitate illa, tanquam loco extraneo & contra naturam: Quamobrem neceſſario, ac intra circiter octodecim horas, mors Chriſtianiſſimi Regis ſubſequuta eſt, quam præceſſerunt crebra animi deliquia, ingentes dolores, ſuffocationis ſenſus, nauſea, febris continua, & ſitis intolerabilis cum maximis anxietudinibus: Quæ ſymptomata parvo temporis ſpatio ab inflicto vulnere contigerunt, ac ſine ulla intermiſſione ad integram uſque & ultimam mortis ſyncopen perſtiterunt, quæ ob rationes dictas, ac ſymptomata, quantumvis accurata acceſſiſſet diligentia, inevitabilis erat: Sic ſubſignavimus propriis manibus in Caſtris ſancti Clodovei prope Lutetiam, die Jovis horis matutinis, Auguſti tertia 1589. Medici aſſiſtentes

Faber, Dortomanus, Regnardus, Heroardus.

§. 10. Quid officij noſtri ratio requirat, circa vulnerum judicia, collegialiter fuimus recordati, Ergo conſideratis omnibus, tandem pronuntiamus, Si in vulneris inſpectione obſervatum, quod Urielis vulnus punctim inflictum, quatuor tranſverſis digitis ſub umbilico in abdomen penetravit, quo inteſtinum tenue, Ileum alias vocatum, *latitudine digiti læſum & perforatum*: quod utique juxta relationem Medici & Chirurgorum vulnus iſtud non ſolum inſanabile, periculoſiſſimum, ſed etiam pro ſimpliciter & abſolute, & per ſe lethali habendum ſit, quoniam impoſſibile fuit hoc modo læſum inteſtinum, tanquam unum ex gracilibus & plane membranoſis, ullo modo conſolidare.

Non attendenda hic curationum aut exemplorum monſtra, licet enim tum vulnerati quidam patientes propter vegetam naturam, & alias cauſas, adhuc per aliquot dies vivere interdum potuerint, tamen neceſſario demum moriuntur, quoniam præter curandi impoſſibilitatem, etiam retentio chyli, & ejuſdem diſtributio pro ſanguificatione & nutritione amplius fieri nequit, imo propter hanc vulnerationem dum ſubſtantia inteſtinorum maxime nervoſa & fibroſa eſt, graviſſima & funeſta ſymptomata ſubſequi ſolent, hinc lethalitatis ratio manifeſte apparet.

Ubi monendum pariter, quod & in inteſtinis tenuibus fæculentę impuritates contineantur, quæ à puritate chyli pro confectione ſanguinis, ad hepar tranſmittendi, in dictis inteſtinis tenuibus à natura ſeparatæ, & poſtea ſucceſſive ad inteſtina craſſa ablegantur: hinc non abſurdum ſi & fæces aut excrementa ex inteſtinis vulneratis tenuibus, in abdominis cavo repeririuntur, & inibi, ut omnes extravaſati humores, præſertim in cadaveribus vel defunctis ſtatim fœtere ac putreſcere incipiant.

Reperimus itaque ex pręmeditato conſilio, vulnus iſtud utique per ſe & ſimpliciter, ex adductis rationibus lethale fuiſſe, *Judicium eſt Facultatis Medicæ Lipſienſis.*

§. 11. Vir ille qui Delphis in abdomine anno 1574. vulneratus eſt, ita leviter primum vulneratus eſſe videbatur, & omnes Chirurgi qui illud vulnus conſpexerunt, illud prima fronte prorſus non lethale eſſe judicarunt, & ob id plurima remedia ad ejus curationem fruſtra tentarunt: Sed poſtea corpore defuncti inciſo & vulnere latius aperto, inventum eſt vulnus illud penetraſſe viſcera interiora, adeo ut inteſtina nigra & corrupta ſpectarentur, & animadverterimus abſceſſum purulentum intus latitaſſe, cum tanta corruptione & virulentia, ut ob putorem in cubiculo, in quo cadaveris inciſio fiebat, morari non potuerimus: Notandum etiam in morte ipſa totum colore viridi ad citrinitatem declinante infectum fuiſſe, magnam in corpore arguens corruptionem, ut iſti Chirurgi imperite judicarent hominem ictericia affectum. *P. Foreſtus lib 6. Obſerv. Chirurgic. 9.*

§. 12. Iacobo ab Aqueria Arelatenſi quum acutiſſimo enſe venter eſſet perforatus, tranſmiſſo peritonęo, ingens in inteſtinis tum tenuibus tum craſſis vulnus accepit, exeunte utique per vulnus ſtercore: Ad quem vocati, magna anguſtia hominem conſtrictum invenimus, ſeſe præ dolore jactentem nec uno conſiſtentem loco: Tertio mox die vulnus lividum fieri, pus manare fæculentum, ſordidum, nigrum, fœtens apparere, ſtercus per vulnus continuo prodire, craſſorum inteſtinorum vulneratorum indicium, tum vero extrema frigeſcere, pręcordia verò immenſe calere (intro conceptæ phlegmones teſtimonium) cœpere: ſitis ingens, æſtus maximus, ſudor frigidus ſecundum frontem & faciem totam atque cervicem apparere, lethalis prorſus morbi judicium: Quarto die pulſus deficere, mox delirium, dein vox deficere cœpit, luminaque tenebris offundi, inde die quinto mors.

Diſſecto cadavere, inteſtina tum craſſa tum tenuia multis vulneribus confoſſa reperta ſunt, ingenſque circa umbilicum tumor phlegmonoſus, thrombi ingentes ſanguinis congeſti multo plurimi: lacerata interanea omnia. *Fr. Valleriola obſervat 9. lib. 11.*

§. 13. Ictu

§. 13. Ictu obliquo vulnerabatur quidam Monſpeſſuli, in abdomine, duobus digitis tranſverſis à linea alba curatur quam diligentiſſimè, verum ex altera parte abdominis dolor vehemens, rubedo & alia ſigna inflammationis: præterea ſymptomata quoque vulneratis inteſtinis conſueta oboriuntur. Chirurgi igitur ampliationem vulneris urgent, Medici vero propter lineam albam denegant, ne potius novo, eoque periculoſiore vulnere quam primo extinctum rei cognati forſan prætendere poſſent, moritur 4. die.

Aperitur cadaver, & colon per tranſverſum ſpatium abdominis vulnere dimidiæ ſpithamæ ſectum invenitur: Reus condemnatur. *Ph. Salmuth cent.* 1. *obſerv. xviij.*

C*Olon per tranſverſum*] Inſignia inteſtinorum vulnera non ſemper lethalia eſſe teſtatur *Petrus Ruſſe Zodiaci Med. Gall. anni* 2. *p.* 127. imo nec cum totaliter abſciſſa ſunt, quin curam ſuſcipiendam jubet, ad imitationem naturæ quæ ſimili in caſu miranda præſtitit: Tentandamque curationem & conjunctionem per ſuturam extremitatum inciſi inteſtini cum cute, ſed ſolum coſuta membrana illius exteriore; confirmat l.c. Obſ. 4. exemplo militis qui vulneratus eſt in parte dextra & inferiori regionis hypogaſtricæ paulo ſupra annulos, quo ictu tranſverſim & omnino diſſectum fuit corpus inteſtinorum non procul à loco ubi deſinit Ileon; quod vulnus lethale abſolute pronuntiatum fuit, attamen ea fuit vulnerati felicitas, ut extremitas Ilei diſſecta cum extra vulnus prodiret ad longitudinem ſextæ partis ulnæ, paulatim vero & ſenſim ambienti aſſuefacta, recti inteſtini munere functa fuerit, nec inſigni relicto incommodo, eo quod craſſiores fæces, cum exiguam moram in abdomine traherent, nec cohiberentur in anfractibus coli, fœtorem non conciperent, fæcum alvinarum comitem: In ea conditione (*addit*) cum per aliquot menſes perſtitiſſet, membrana exterior portionis Ilei egreſſæ abdomen, paulatim intro ſe condidit, adeo tamen ut circumferentia extremitatis illius, cum attigiſſet vulneris ambitum, à Natura ſeorſim fuerit conjuncta & conglutinata media ſutura quadam naturali, ac membrana interior exteriori adhæſerit, eadem ſervata longitudine, eaque ratione deinceps opem tulerit excrementorum expulſioni; Quoad craſſiora inteſtina, à cæterorum conſortio diviſa paulatim laxeinam excuſſerunt toto octiduo ab inflicto vulnere, à quo tempore nullo amplius munere functa ſunt: Ea enim illorum ſequuta eſt ſubſidentia, ut æger ne minimam enematis partem admittere valuerit ſemeſtri à vulnere ſpatio; ac ſemel quidem ad flatuum expulſionem debiſcente ano. *Videatur Figura vulneris l.c.* Veritatis hiſtoriam firmat *Petr. Borellus ibidem* pag. 156. Præterea aſſerit ſibi notum militem, adhuc ſtipendia merentem ſub Comite à *Blino*, qui ſingulo quoque biennio fæces imi ventris per vulnus male cicatrice obductum excernebat, ante aliquot annos regioni hypogaſtricæ inflictum, quam dejectionem ſemper præcederent intenſi imi ventri dolores.

§. 14. Aperui militem quendam in Noſodochio noſtro, qui triduo ante gladio transfoſſus erat, ad latus infra umbilicum, in quo ictu Ilcon inteſtinum duobus in locis inſigniter læſum fuit: apertoque abdomine lumbrici tres vel quatuor in abdominis cavitate inventi fuerunt quos per vulnus illud Ilei una cum ſtercore exiliiſſe conjeci. *I. R. Salzmannus, Obſerv. Anatom. pag.* 10.

§. 15. Vulneratur quidam ad latera umbilici punctim, repoſito inteſtino & omento, quod parum prominebat, de dolore imi ventris, anguſtia præcordiorum, motu convulſivo cervicis, vomitibus, tertio die accedentibus, moriebatur placide: mirari ſubibat hunc ſubitum è vita diſceſſum:

Aperto cadavere, à vulneratis venis & arteriis meſaraicis ſanguinem copioſum, cujus tamen ne gutta quidem toto decubitus tempore apparuerat, ſub omento deliteſcere, totumque abdomen replere. Poſt & inteſtinum Ileum mucrone transfoſſum animadverſum. *Guern. Rolfinckius Diſſertat. Anatom. lib.* 1. *cap. xiii.*

§. 16. Adoleſcens quidam poſt vulnus exiguum inter umbilicum & coſtas mendoſas, mox humo procumbens quaprimum exſpiravit; Vocatus, miratus ſum cum tam levi vulnere accepto, & circa *locum*, (mea quidem ſententia) *haud ita periculoſum*, tam ſubito deceſſiſſe.

Sequenti die cadavere diſſecto, cauſam perveſtigans, inveni interiora omnia illæſa, præter umbilicalem venam, in adultis ligamentum potius, quæ quidem vena plane abſciſſa fuit. *Fabritius Hildanus centur.* 5. *Obſerv.* 53.

INfans quandiu geſtatur in utero per venam umbilicalem ad ſe trahit alimentum: nato puero, vena illa (ne penitus ſit inutilis.) ſeorſim indureſcit in ligamentum, cujus beneficio hepar umbilico alligatur: ligamento autem abſciſſo, hepar ſurſum retrahitur, & diaphragma adeo comprimit ut homo neque reſpirare neque exſpirare poſſit, imo ſuffocetur illico.

Locum haud ita periculoſum) An umbilicus abſciſſus vel ruptus ſubito mortem inferat, quod Ægyptiorum ſupplicio permoti, *Laurentius*, & alii crediderint, diſquirit *Thom. Bartholinus, Anatom. Reform lib.* 1. *cap.* 37. Contraria, *inquit*, exempla vidit *Riolanus* experientiſſimus, & quivis ex Omphalocele judicare poteſt, Si mors ſequatur, ex accidenti evenit, læſis quoque interioribus & patulo ad rerum noxiarum penetrationem oſtio: ſuffocari credit *Sperlinger*, quia reſecto umbilico collabitur Epar, à quo trahitur Diaphragma reſpirationis organum, ſed 1. non ſubitam mortem infert hæc ſpirandi difficultas. 2. alio ligamento valido ſuſpenditur Epar à peritoneo. Ancillam tribus vulneribus circa umbilicum impetitam narrat idem centur. vid. hiſtor. lix. *Idem.*

§. 17. Orta forte inter ebrios rixa, vulnerabatur graviter cum in pectore tum in ventre inſignis decoctor I. Schrom, penetrante cultri acie in latus lateris dextri inteſtinum, quod licet ultra 30. horas pependerit extra corpus, jam abunde refrigeratum, reductum tandem in ſuum locum, rediit nihilominus ad priſtinam temperiem, ſine ullo corruptionis metu, ſicut inculcat *Galenus* ſatis appoſitè lib. 6. aph. 58. profluentibus interim quotidie per vulneris hiatum, partim fæcibus alvinis, partim crudis ac indigeſtis cibariis: quibus quantumvis pro innata ingluvie nimis quam frequenter ſe obrueret hic helluo, glutinabatur tamen non minus proſpere inteſtini vulnus, ac ſi habuiſſet exactiſſimam vitæ ſuæ rationem: At vero ſanato quidem inteſtino, ſed diſiunctis interim diſciſſi peritonæi oris, incidit tandem in plagæ loco, in inſignem prolabentium inteſtinorum herniam; quæ negligentius habita, degeneravit ſexto anno, poſt inflictam plagam, in tam vehementem gangrænam, ut brevi hominem occiderit ſuæ ſanitatis vere ſocordem: Chirurgus autem qui vulneri præerat, ſatagens id invenire in ipſis inteſtinis, & deinceps fibula, vel potius ſutura connectere diſiunctas ipſius oras, ampliavit non modo plagam, ſed eduxit ſatis confidenter inteſtina, qua licuit, ex abdomine, quæ inconſiderata ipſius temeritas, tantum abeſt ut invenerit plagæ locum, & aſſeruerit ægrum ab hernia, ut induxerit potius in inteſtinis eum dolorem intolerabilem, tum frigus propemodum inſuperabile.

Verum enim vero diſſecto poſt mortem hoc cadavere; vidimus evidenter verum obitus cauſam fuiſſe ſideratam herniam, Sed vulnus ante annos ſex inflictum, coaluerat tam denſa ac firma cicatrice, ut vix guttula liquoris per illud amplius transſudaſſet: Inſidebat autem id in ſuprema inteſtini coli regione; prope membranam illud ligamentum quod per longitudinem ipſius excurrens, quaſi robur ac ſtabilimentum concedit anfractuoſæ ipſius fiſtulæ. *Tulpius Obſerv. lib. 1. cap. 20.*

§. 18. Juvenis Sabaudus in conflictu vulnus paulo infra umbilicum acie gladii recepit, ex quo intra paucas horas obiit: ego eum ventrem diſſecuiſſem, ipſum ſanguine plenum reperi; vena enim cava, è regione renum, acie gladii vulnerata fuerat. *Fabritius Hildanus, cent. 3. Obſerv. 57.*

§. 19. Anno 1594. Virum ſecui qui ſibi ipſi cultro violentas intulerat manus, in abdominis regione dextra, ſtatim ſub coſtis, quo vena cava, tam magna ſanguinis copia in capacitatem effluxerat abdominis. *P. Pawius, Obſerv. Anat. tt.*

UT *invenerit plagæ locum*] Cur tam difficilis inventu læſus inteſtinorum locus? an quia perpetuum moventur, & vix momentum ſervent illum ſitum quem invenit ingrediens cultri acies? ſive ob ſaturam motus periſtaltici, ſive ob aſſumptum alimentum, vel ſpiritum ipſa inæqualiter intendentem: Quibus accedit quod in obeſis corporibus reperiatur interdum tantum carnis ac pinguedinis in abdomine, ut Chirurgo nec oculis nec digitis liceat ad inteſtina penetrare, nedum acum eo perducere, vel filum ita circumagere ut requirit tecnus illa ratio: quam ſpecioſe in inteſtinorum vulnere ſatis deſcribit *Ambr. Paræus lib. 9. cap. 34. Idem.*

Observatio XXVI.

Dorſi & laterum vulnera lethalia ob puris copiam in thoracem effuſam. 1. Lumborum ob læſam ſpinalem medullam. 2. Natis ob læſam ſpinalem medullam ad os ſacrum 3. Natis ob incongruam victus rationem lethale. 4. Femoris circa ramos iliacas, ob harum diſciſſionem. 5. Cruris ad dorſi regionem ob læſum inteſtinum rectum, meſenterium & dextrum ventriculi latus. 6. Natis, ob inſignem vitium viſcerum naturalium. 7. Cruris ob arteriæ læſionem. 8. Digitorum, ob nervos ad oſſa diſciſſas, ſequutaſque convulſiones. 9.

§. 1. NObilis Juvenis à famulo domus ſuæ, quatuor acceptis ſecundum dorſum & latera vulneribus ſicca mucronata & bene acuta inflictis; ſpatio medio inter textam & ſeptimam coſtas ſiniſtræ partis, deſcendit in ima telum, peritonæo perforato duobus locis: Reliqua duo vulnera peritonæum minime attigerunt, quod ſecundum muſculos externos oblique telum adactum fuiſſet, brevique hæc duo vulnera, quod in cavitatem pectoris non deſcendiſſent, curata fuere, læſis utique externis tantum muſculis; At vero quum reliqua duo graviora penitus eſſent, peritonæo utique perfuſo, majus nobis negotium fecere, Nam poſt quatuor ab acceptis vulneribus dies, horror gravis, acuta febris, anxietas, inſomnia gravitas in parte percipi, ut *decumbere in dextrum latus minimè poſſet*, dolorque oriri cœperunt: inflammationis utique indicia in ſuppurationem tendentis: Eventus autem rei rem plena fide confirmavit, nam mox poſt xx. diem purulentus æger factus eſt, quem affectum indicabant aſſidua febris, quæ interdiu remiſſior noctu vehementior, ſudor frequens, tuſſicula ſicca ſine notabili ſputo, oculorum cavitas, pallidus faciei & labiorum color, rubentibus tamen ſæpe maxillis, præſertim hora una poſt acceptum cibum, quo tempore intendi febris videbatur,

& ca-

& calere magis ſummæ circa arterias partes reliquo corpore apparebant: Ad extremum vero & curvari ungues & tumere pedes cœperunt; quum jam morti proximus eſſet, quæ miſero juveni poſt duos ab acceptis vulneribus menſes tabido occidit.

Ingens inventa in thoracem & pulmones copia puris, ut niſi ſpectator ipſe fuiſſem, vix certe crediturus eram tam ingentem puris copiam intro contineri poſſe, ut quæ menſuram xx. ſextariorum æquaret. *Franc. Valleriola Obſervat. vij. lib. ix.*

I*Ngens copia puris*] Undenam tanta puris copia gigni potuit? Neque enim veriſimile habet ex effuſo ſanguine tantam copiam genitam fuiſſe, cum vix è vulneribus duobus penetrantibus & punctim factis libra una effundi intra cavum pectoris potuerit, tametſi ex ſanguine qui malam habeat tranſmutationem pus gigni dicat Galenus. Cenſendum vero pus intra thoracem contentum à ſanguine quidem putrefacto ortum habuiſſe, neque enim aliter fieri potest. Tantam vero copiam non à ſanguine ſolum putrefacto, ſed & ab ichoribus qui quotidie à vulnere inter internas effluebant, genitam fuiſſe: corrupto etiam nimirum quod ad partem deſtinabatur alimento, & in pravam qualitatem à calore putredinali partis demutato, pus fiebat. Unde magna tandem aggeſta puris copia, quum quotidie aliquid jam genito puri adjungeretur, effectum eſt ut poſt diminum tempus ſenſim congeſtione facta, nec ullo pacto evacuata, ingens puris copia creverit, quæ reſpirationem mole ſua impediens, ægrum miſere tandem in mortem deduxerit. *Hæc Valleriola.* Vel dicendum ab acceptis vulneribus hiantia vaſa ſanguinea, ſanguinem ad nutritionem partis illuc deductum, in cavitatem thoracis effudiſſe, qui contagio puris protinus illius naturam induerit, hinc fraudatis cæteris partibus alimento, quod totum illuc prorumpebat, atrophia & marcor inductus, &c.

§. 2. Die 17. Dec. 1643. Famulus Eminent. *Cardinalis Columnæ* vulneratus fuit ſclopeto in ventre inferiore, vulnus autem erat hujuſmodi, A dextra parte prope ſpinalem medullam, quatuor digitis ſub regione renum ingreſſus erat, & tranſibat per medium ſpinalis medullæ, uſque ad partem ſiniſtram exitus erat, ita ut neceſſario colligatur in dicto inſtrumento adfuiſſe ſaltem duos globulos, quia unus inventus intus fuit, figura vitiatus ſuper reſidentiam oſſium, & alter ratione orificii ſiniſtri exitum petierat, & hoc totum vidimus ex ipſius diſſectione poſt mortem, vixit tantum horas xxx. circiter: Qua occaſione ſtatim obſervatum fuit hepar in ſiniſtra parte & Lien in dextra, necnon etiam obſervavimus ventriculos cordis ſitum & venam azygos omnia mutatas *Marcellus Lucius Medicus Romanus ad Paxarolum in hujus obſervat. penteceſte. v. §. vij.*

§ 3. Anno 1633. 28. Junij Illuſtr. Comes. D. *Ioannes de Merode* Generalis, tribus globis ſauciabatur, duobus ſub humero dextro ad cubitum ſummum tranſeuntibus; tertio vero per natium ſiniſtram os ſacrum perforante; adeoque intra veſicam atque inteſtinum rectum ad os pubis in femore dextro uſque penetrante, ibidemque ſubſiſtente: Vir erat annorum xl. ſtaturæ excelſæ, corporis robuſti, elegantis & ſolidi, barbæ tenuis & ruſæ, capilli nigri & ſuberiſpi. Primo ingreſſu, vulnus in natium ſiniſtra lethale eſſe conjiciebam, quod per alvum cruenta aliquoties excerneret, unde inteſtini recti læſionem præmetuebam: Dolores præſto aderant ingentes, atque ex equitatione citata ab accepto vulnere aucti, ut ventri pronus ſæpe cubile incumberet: Sermo & animus viribus cum robuſtiſſimis conſtabant, verecundia tantum exule, unde male ominatus, Sacerdotibus curam animæ commendavi. &c. Die 4. Julij (qui erat ſeptimus & criticus) ſupervenit à meridie ſingultus, nuntius iſte peſſimus: Die 7. Iulij Chirurgis vulnera religantibus, nulla prout antea materia reddebatur, lethо in foribus præſtolante, veſperi intra 7. & 8. ſingultu magna cum violentia jugulante, placide exſpiravit ratione, ſermone & ſenſibus integris, viribusque parum labefactatis.

Sed multa patuere ex conditura cadaveris, nobis incognita, cujuſmodi juxta læſionem oſſis ſacri, inevitabilem iſtic mortis neceſſitatem, concione teſte, inferebant.

Iſta autem ex anatomica ſectione omnibus innotuere: 1 Inteſtina inflata, magna putredine, livore & fœtore infecta, pariterque partes ad pubem circumſtantes eadem labe notatæ. 2. Veſica quidem illæſa & immunis, ſed 3. Renum alter totus corruptus & marcidus, alter itidem infectus, ſed paulo minus: 4. Hepar intus & extra totum infectum, putridum lividumque, ut ad contactum etiam dehiſceret. 5. Lien eadem ſanie ex toto corruptus & putridus. 6. Aperto medio ventre, Pulmones magnam partem putridi, lividique. 7. Imo cor ipſum cœruleo citrinoque colore ac tabo conſpicuum. 8. Cerebrum tandem fere illæſum & naturale, extra quod venæ hinc ipſæ livore ſparſæ videbantur. 9. Atque ita viſcera trium cavitatum, exceptis cerebro, ventriculo & veſica, omnia ſingula eatenus infecta & corrupta, ab antecedente forſan chronico & contagioſo morbo, reperta fuere; unde alias vel levi incidente febricula naturæ debitum ſolviſſet. *Io. P. Lotichius lib. vi. cap. viij. Obſervat. ix.*

§. 4. Conſuetudinem alteram eſſe naturam tradunt Philoſophi & Medici, cujus proinde ſummam haberi rationem, ne vis naturæ inferatur, æquum eſt; Nobilis Sileſius anno 1672. Pariſijs enſe in una nate vulneratur, vulnere mediocriter profundo, nulla ſuperveniente, inſigni

hæmorrhagia, nec ullo metuendo ſymptomate: Medici Ægrum vino pro regionis more aſſuetum, interdicunt; ſolisque juſculis ſuſtentant, quibus Natio Germanica pauciſſimis utitur: Languor virium hale inſolitæ diætæ ſuccedit, & paulo poſt mors.

Aperto vulneratí cadavere, viſcera omnia integerrima reperiuntur: Vulnus citra notas phlegmones nullum vas inſigne læſum aut nervus: Solus ventriculus juſculorum copia turgidus & diſtentus, quæ vino ſuſtentatus concoquere non potuerat, mortis cauſa fuiſſe deprehenditur.

§. 5. Cadaver. I. Caſpari dum inſpiciebatur judicialiter, obſervata duo vulnera punctim facta in ſiniſtrum femur penetrantia, palmo diſtantia ab Inguinibus, prius profunde femur læſit: Alterum, quod duobus digitis tranſverſis a priori diſtabat, pedem penetravit totum lædendo tres muſculos, perforando arteriam & venam *quæ hiatu tranſverſi digiti diſſecta*, quo facto ſanguis una cum ſpiritibus vitalibus copioſe effluxit, & mors ipſa neceſſario ſubſequuta, *Paulus Ammanus Med. crit. caſu xlj.*

CОntroverſia fuit, an vulnus iſtud per ſe lethale fuerit, vel an ex accidenti lethale factum? Item an incurabile fuerit? vel annon magis mors exinde conſecuta, quod vulneratus non deligatus, & ſanguinis effluxio cohibita fuerit? Ideo pronuntiamus, quod quidem arteriarum & venarum vulnera, per ſe & abſolute nullam inferant lethalitatem, niſi forſan ijs in locis, ubi nulla ope humana ſanguinis fluxus ſiſti poteſt: Hinc, quia vulnus hoc femori inflictum, arbitramur unanimiter quod etiamſi arteria & vena diſſecta, & aliquot muſculi læſi. nihilominus ſanguis in hac parte affecta per convenientia præſidia chirurgica ſiſti, Patiensque curari potuiſſet, ſi modo curam ipſius ſeduli magis fuiſſent adſtantes. *Judicium Medicorum & Chirurgorum Wittebergenſium*

Sequitur *Reſponſum Facultatis Medicæ Lipſienſis.*

Contulimus meditationes noſtras cum Reſponſo Wittebergenſium in concilio noſtro, & explicationis ergo hęc ſubjungere placuit, quod *τὸ lethale*, & vulnera lethalia ab *Hipp. Galeno, Celſo* & aliis Medicis duplici modo ſumantur, 1. occurrunt ſæpe vulnera quæ ſunt *lethalia ex neceſſitate.* i.e. quæ mors ſubſequitur, etiamſi Chirurgus de diligentia ſua nihil remittat, v.g. quando cor, majora pulmonum vaſa perfodiuntur, (*Hippocr.* 18. 6. Deinde dantur vulnera, *quæ mors ut plurimum excipit*, vel τὰ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, quanquam Chirurgus officio ſuo fungatur: Obſervatum tamen ea aliquando fuiſſe curata: v.g. vulnera ventriculos cerebri penetrantia, ſubſtantiam pulmonum, Diaphragma lædentia. Præterea, exiſtunt etiam vulnera, quæ quidem in ſe non lethalia, v. g quando muſculi, venæ & arteriæ minores læduntur, ſed ex incuria Chirurgi, aut patientis mortem cauſantur.

Hæc ad præſens vulnus applicantes, deprehendimus, quod non quidem ex neceſſitate lethale fuerit, quamvis *Hippocr. Celſus* & alij lethalibus aſcribunt, 1. ratione contentorum, dum ſanguis & ſpiritus vitales profunduntur, 2. ratione modi effluxus, dum cito & quaſi cum impetu effluit. 3. Denique ratione difficilis conſolidationis, quia arteriæ in perpetuo dilationis & contrictionis motu ſunt, & hinc difficilis ſperanda eſt conſolidatio: Ergo pertinebit ad ſecundam vulnerum claſſem, nulla enim negligentia Chirurgi adduci, multo minus in hac parte affecta ſanguis per convenientia remedia chirurgica ſiſti, ergo nec è Chirurgo negligi potuit: Licet enim aliquando læſiones arteriarum curatas fuiſſe conſtet, attamen hoc tantum verificatur de minoribus, nonobſtante etiam artuum amputatione, magnum enim diſcrimen intercedit: Chirurgus ſiquidem amputaturus artus, prius adhibet ſtrictiſſimam ligaturam, deinde ſanguis ſtatim cohibetur, quod in hoc caſu non potuit fieri, quia in tali parte vulnus inflictum, in qua nulla ope humana ſanguinis fluxum coercere valuerunt, nimis enim anguſtum fuit orificium vulneris, quam anguſtum caro muſculorum & pinguedo occludens adauxit, ut hinc arteria & vena magna (quæ hiatu tranſverſi digiti diſſecta) conſolidari non potuerit: E quibus omnibus apparet quod vulnus præſens non quidem per ſe, ob tres muſculos, venam & arteriam diſſectam, ſed per hoc accidens, ſcil. ob ſanguinis & ſpirituum vitalium momentaneum effluxum, lethale fuerit, & ita nec à Medico, nec Chirurgo pręcaveri hoc potuerit: accedit hic, quod vulneribus interiit antequam Chirurgus advocatus comparuerit, ideo ex eventu: cum Sennerto concludendum, quod hoc vulnus lethale fuerit.

§. 6. Luſtrarunt 3. Febr. 1662 Chirurgi Noſtri Urbani cadaver ſervi cujuſdam cæmentarij violenta morte extincti, & ſequentia notarunt: Caput intumuerat & facies nigricabat, circaque collum papulæ fuſcæ: Scrotum cum reliquis partibus vicinis intumuerat, nigricans, gangræna obſitum: crus dextrum nigriſans cum hydatidibus, ſiniſtrum nonnihil ſanioris erat coloris, ſed hydatides ovi gallinacei magnitudinem ſuperabant: Vulnus ex crure ſiniſtro ad dorſi regionem penetrarat:

Aperto abdomine viſum eſt vulnus penetraſſe inteſtinum rectum & meſenterium, cujus vaſa læſerat, unde ingens illa ſanguinis profuſio, & ex reſiduo cruore ſtagnante gangræna, quæ meſenterium occuparat, maximamque inteſtinorum partem dextri lateris, & dextrum ventriculi latus infecerat. Non igitur dextræ partes ſiniſtris fortiores, ut vulgo creditum, Ideoque affectis partibus ſiniſtris, dextri lateris quoque habenda ratio. *Thomas Bartholinus cent: iv. Epiſt* 29.

§. 7. Generoſ. Militiæ Dux Generalis I. Ramſay Scotus, accepit 13. Febr. 1638. inclinato partum antrorſum, corpore in ſiniſtræ natis partem ſuperiorem & externam, introrſum, & deorſum leviter tendens vulnus, ex quo ſtatim concidit, cum inſiſtendi illi cruri impotentia, necdum remittente, effluxit ex hoc vulnere, & quidem ſtatim in principio ſatis copioſe ſanguis, nullo notabili ex uſtione (quæ utpote levis admodum 5. die remiſit) labiorum vulneris adjacentiumve partium tumore aut inflammatione ſuborta, ſed generato paulo poſt laudabili, li-

cet

ect pauco pure: unde confeſtim ad cicatricem properavit vulnus, quod 25. Martij plane occluſum, quamvis etiamnum lividum ſit & doloris particeps. Primis diebus obortus eſt, adhuc durans, etiam auctus, circa lumborum inferiorem & ſacri, imo totius iſchij oſſis ſiniſtri regionem, dolor vehemens, per intervalla, maxime ad aëris mutationem, nunc remiſſior, nunc intenſior, cum tenſione & ſurſum per totam ſpinæ dorſi ductum ad cervicem, deorſum vero ad extremos articulos iſque tractione convulſiva, eaque valde moleſta, ad oleorum tamen nephriticorum inunctionem aliquomodo emendata, licet ſæpius recurrente. Huic comes factus eſt ſiniſtri cruris, dimidiam & externam partem infeſtans, & contactum pati neſcius, atque cum ſtupore aliquo formicans dolor, ad articulorum extremitatem protenſus: Die Martij 12. obortus eſt circa ſiniſtrum pedium, & in metapedio, in parte exteriori maxime, tumor expanſus, cum dolore mediocri, ad contactum tamen ingraveſcente, qui applicatis à Chirurgo ad utrumque malleolum veſicatorijs, & effuſa aqua citrina, intra triduum ſubſedit & evanuit, relicto ad hoc tempus ibidem dolore: His acceſſit circa Martij. 22. ſiniſtri teſticuli cum dolore inflammatio: circa idem tempus emiſit urinam albicantem cum ſimili ſedimento, eoque craſſo, tenaci & pauco: Percepit præterea ad internam ſiniſtri femoris inflexionem, prope illum locum quo fertur in ſcrotum, ſpermaticis vaſis dicata peritonæi productio, dolorem ſatis moleſtum, nullo adhuc nec alibi apparente tactui, multo minus viſui tumore aut ſtabili ſaltem rubore: Quibus tandem adde miram quandam, quamque exprimere nequit, in abdomine temporibus incertis divexantem moleſtiam, & talem quidem quæ nec proprium ferat contactum. Re itaque deliberata cum Excell. D. Fauſio, Fr. Sylvio & G. Moithero, omnia tentata pro ſalute recuperanda: Tumor vero in ſcroto cum in dies augeretur, atque Ecchymomata inſuper partes non tantum externas, ſed & fauces, linguam & palatum occuparent, doloreſque dorſi magis magiſque urgerent meum quoque conſilium expetijt, Vocatus deprehendo Herniam &c. (*Vide lib. 3. tit. de Hernijs*) Præter quam ecto quoque Ecchymomata ſupra jam tacta, quæ verebar non critica eſſe (uti fuerunt in puello epileptico & ſexagenario arthritico, de quibus *Greg. Horſtius lib. ix. Obſervat. xi.*) Suſpicabar à debilitate viſcerum ſanguinem adductum ex venis, per ſubſultum quaſi, effundi in muſculos: Suaſor fui 1. ut materia aduſta tartarea in hypochondrijs incuneata, præpararetur, & evacuaretur: ut 2. Renes ſiniſter maxime ab heterogeneis viſcidiſque, puri non abſimilibus humoribus excrementitijs liberaretur: ut 3. Viſcera ſingula concoctionis firmarentur: Atque 4 quoque Herniæ, & 5. Ecchymomatis proſpiceretur: aſt omnia incaſſum, ſequenti enim menſe moritur.

Corpus Defuncti 19. Junij, à me apertum ſequentia notanda dedit: *In muſculis* obſervabantur ὑποσφάγματα & ecchymomata tot & tanta, ut majores muſculi plerique putridi fuerint, maxime oblique aſcendentes & tranſverſi in ſiniſtro latere: Peritonæum in eodem latere nigricans & putridum conſpiciebatur: Vaſa meſenterica craſſa materia biliosa turgebant: Ventriculus cum inteſtinis modicum aquæ continebat; Hepatis vero color, quoad concavam partem, nigricans & cinereus: quod externam flaveſcens, ſubſtantia autem ſcirrhoſa erat: Renum loco portionem pinguem quaſi; Lienis vero loco ovi gallinacei quantitate nigrum fructum, ſanguinis coagulati facie inveniebamus: Cavitas, circa veſicam, abdominis aqua repleta erat, ut & ſcrotum circa ſiniſtrum teſticulum, potiſſimum dextro longe minorem: Vaſa teſticulorum varicum modo conſiſtebant: Dextri teſticuli ſubſtantia ſpongioſa & putrida, tunicæque adnata erat in dextra ſcroti parte caro adipoſa: Pulmones copioſe pus dabant: In cerebro nil poteramus p. n. aut notabile invenire, præterquam magnitudinem ingentem omnino: omnes vero venæ deſtitutæ fere erant ſanguine, refertæ ſero. *I. Dan. Horſtius Obſervat. Anatom. v.*

IN *muſculis Ecchymomata*] A cauſa interna non ſunt valde familiaria, uti nota ſunt quæ à cauſis externis, contuſione aut caſu fiunt: Ecchymomata, tranſfuſiones, melaſmata, denigrationes ſcharris affines putat *Gal.*: Fiunt enim illi affectus ſanguine ex ipſis venis effuſo, nunc tunicis earum contuſis, nunc ipſarum finibus reſeratis: Hinc in Ramſæi venis fere nullus ſanguis fuit repertus, nuda aqua & ſerum, *Idem.*

§. 8. Malo fato Illuſtr. G. Roſencrantzij Filius ab alio Nobili in crure ſiniſtro vulneratus, ingenti hæmorrhagia pene ſtatim occubuiſſet, niſi ſedula Chirurgorum opera vulnus fuiſſet obligatum: Tanta tamen ſanguinis copia ex vulnere profluxit, ut convulſionibus imminentibus extrema videretur pati: Dilata vero mors fuit ad xiv. diem, quo ſuperveniente febre, virium defectu & crebrioribus convulſionibus, expiravit placidè.

Sectioni cruris à Chirurgo inſtitutæ, præſentes obſervavimus vulnus cruris penetraſſe muſculum faſcialem, ſeu ſartorium, ad arteriæ cruralis divaricationem primam, quam amplo foramine læſerat, unde ingens illa hæmorrhagia, ſurſumque ad regionem perinæi deſiiſſe: Obſervata in vicinia muſculorum tricipitis & lividi cavitas ampla, ovi magnitudine, gangrænam minitans, ſanguine purulento conſperſa: Ipſum vero hiatum arteriæ cruralis, quem

lobi Pulmonis 4. Ex caſu Colon peritoneo adnatum. 5. Lethalis ob rupturam venæ cavæ. 6. Verbera mors ſequuta ob ſanguinem per habitum corporis & viſcera effuſum, Inter cranium & duram matrem. 7. Conculcatio *corporis à rheda lethalis ob vim* Pericardio *illatam & Pulmonibus. 8. Ob abſceſſum genitum inter muſculos abdominis & peritonæum. 9.* Ictus *lateri inflictus lethalis ob contuſum diaphragma venaſque vicinas diſruptas.* 10.

§:1. BAjulus quidam dum calcem ædibus exſtruendis in altum deportat, de ſcalis quatuordecim pedes altis in trabem ſubjectam ſupinus decidit, ita ut vertebræ dorſi diſlocatæ, ac proinde diſſolutæ fuerint: Hic nihil relinquit intentatum ad priſtinam recuperandam valetudinem, verum fruſtra, quandoquidem corpore incurvato, & facie terram verſus vitam ſuam miſere finijt.

Dorſo mortui aperto, quinque vertebras conglobatas conſpicati ſumus, cui adhæreſcebat collectio quædam viſcoſa ac bituminoſa, cujus collectionis cauſam eſſe puto humiditatem ſpinalis medullæ, tenacemque illam vertebrarum materiam ijs inhærentem ipſumque adeo humorem, qui ipſe ſedem ſuam in oſſibus habet, vi caſus expreſſum, quæ cum natura expellere nequiret, in gypſum quaſi calore naturali omnia illa inſpiſſante, converſa ſunt. *Nic. Fontanus annot. in cap. 1. Epitomes Veſalij.*

§.2. Faber lignarius ex loco ſuperiore deciduus, læſum habuit latus ſiniſtrum: Inde læſus Lien qui præter m[o]dum induruit. *Vide lib. 3 tit. de Hypoch. tumore.*

§.3. Puer à Præceptore in ſcamnum violenter protruditur, hinc queritur de hypochondrio dextro. Hepar evaſerat durum, & veſicula fellea diſrupta fuerat. *Lib. 3. de Hypochond dolore.*

Chriſtianus Sudi Galius, annorum octo, dum pueriliter ſcabella & menſas vitulatur, offendit inopinato caſu pectus, quod alliſum capiti ſedibus ictum excipit graviſſimum: Ille tamen ne in offenſam Parentis incurreret, diſſimulat factum, ſed ex eo tempore ad ludendum ſegnior, paucibus poſt menſibus palleſcere incipit & de *ventris doloribus conqueri*: Advocatus ego, lapſusque illius ignarus, præſcribo quę lumbricos excludant, quod ex pallore, ex nebulis ſub oculo utroque ductibus, frictione narium, tenſo abdomine conjicerem verminare puellum: & quidem eo ſucceſſu propinata illa pharmaca, ut prodirent tandem lumbrici longi tum per os tum per ſeceſſum: Nihilo tamen confirmatior ſanitate puer, non ita multos poſt dies ex ægritudine decedit, me non parum ſollicito, cur ejecto hoſte periiſſet. Nata mox ſuſpicio non excluſos lumbricos omnes, ſed reſidere adhuc ferociſſimum, eumque fortaſſis inteſtinum alicubi perforaviſſe, hinc labem & mortem conſequutam: Illud ipſum mihi tamen ambiguum, quod notaſſem antea eos, quibus eroſa à lumbricis inteſtina, clamoſa plerumque morte obire, hunc autem nil tale paſſum Quid multis? convenit inter me & curioſum patentem, ut Chirurgi manu aperiretur, hac enim via duntaxat tolli dubium.

Aperitur ergo novacula Georgij Urſtedij: Nulla in inteſtinis eroſio obſervata, ſed plures adhuc vivi lumbrici in colo notati: Renes fere quam in adulto majores: Dextra cordis auricula ſextuplo major ſiniſtra, ſed livido ſanguine coagulato referta; ſcil. illa parte ante quatuor menſes ictum receperat: In dextro cordis ventriculo fruſtum carneum oblongum, ſed nuſquam annexum, in ſiniſtro pinguedo item libera & vermiculo exteta non diſſimilis, Pulmo dexter, qua lividam illam cordis auriculam ſpectabat, flavus & pene putridus, ſiniſter autem coſtis adnatus. *Olaus Borrichius in act med. Thom. Bartholini ann. 1674. 75. & 76.*

§. 5. Colon inteſtinum in dextro latere ad exortum ſuum pertinaciter adhærebat, & adnatum erat peritonæo, ut & in ſiniſtro latere, non tamen tantopere: Utrobique autem apparebat quaſi ſanguis paucus ſuffuſus, unde conjeci hominem aliquando ab alto deſilijſſe & læſas fuiſſe has partes, & poſtmodum coaluerint. *Ioh Rudolphus Saltzmannus Obſervat. p 53.*

§.6. Quendam ſecui lapſum ex alto: aperto ventre inferiore mox effluxit ſanguis multus in ſpatium, fracta vena cava effuſus: Hepar habuit magnum, pallens, quale eſt coctum & cocti modo tenerum & fragile. *Iacobus Sylvius obſervatorum in varijs corporibus ſecandis &c.*

§. 7. Anno 1601 aperui corpus mulieris in Noſodochio noſtro, quæ ſe gravidam eſſe putabat, at falſo; Aperta fuit juſſu Conſulis, ut an ictus & verbera, quibus miſere tractata fuit, mortis cauſa fuerint, pateret, quod ita eſſe deprehenſum fuit: præterquam enim quod per univerſum corpus ſanguis inter cutim & carnem effuſus fuerit, etiam ipſa viſcera non parum læſa fuerint: Et intra cranium & duram matrem magna ſanguinis copia continebatur, *Ioh. Rudolphus Saltzmannus Obſervat. Anat. p. 7.*

VErberibus ad necem uſque, ſed quæ quarta demum die accidat, cædi à nefarijs quibuſdam in Italia, quos placida morte, & cujus nullæ exterius notæ eluceſcant, fama eſt: Utuntur ſacculis, in rucetorum aut pilarum formam effictis, arena refertis, quibus in humerum, artus & truncum repetitis ictibus feriunt, certo dimenſo, eo modo exceptus vix dolorem aliquem percipit, liberatus laſſitudinis tantum ſenſum percipit, eaque die & poſtera ἰσθάσιμος eſt; tertia fit clinicus, accedente levi febre, quarta extinguitur? Ab ictuum ſcil. frequentia venæ capillares habitus, imo & viſcerum diſrumpuntur, fibræ muſculorum diſſociantur, hinc putredo ſanguini & carnibus inducitur, quæ mediante ſanguinis circulatione ad cor traducitur.

§. 8. Agricola plauſtri fœno onuſti everſionem & ruinam in ſe ſuſtinens, de punctorio ac gravativo ſimul dolore in pectore conqueritur, & de quadam cordis compreſſione, ac ſpirandi difficultate: Pericardium defuncti ſcatebat pure copioſo, cui velut immerſum cor: Pulmo ejuſdem labis particeps &c. *Vide tit. de pectoris dolore. lib. 2.*

§. 9. Quidam à rotis rhedæ fuit conquaſſatus, ſine coſtarum notharum fractura: credirum jecur læſum ratione ſitus: Inciſis muſculis abdominis, ex dextro latere materia purulenta copioſe effluxit: integro jecore, apoſtema enim intra muſculos abdominis & peritoneum continebatur, *Vide tit. de hypochond. dolore. lib. 3.*

*. 10. Cum anno 1654. pugiles nonnulli in palæſtra publice digladiarentur, Tympaniſta quidam interveniens, arrepta clava lignea athletharum non neminem ad pugnam provocavit, primoque ſtatim congreſſu vehementi ictu in latus ſiniſtrum percuſſit, unde ſubito concidit ſine ſenſu & motu: In vicinam cellam vinariam à ſodalibus deportatus, infuſoque in os vino generoſo, paululum reſpirare viſus eſt, brevi tamen poſt è vita diſceſſit.

Detecto inſpectoque cadavere, latus ſiniſtrum circa coſtas mendoſas & dorſum ſanguine multo undique ſuffuſum deprehendi: Aperui corpus, ipſumque diaphragma, in utraque ſuperficie, tam qua cor, quam qua Lienem ſpectat, valdo contuſum, venaſque à vicinis venæ cavæ & arteriæ magnæ truncis prodeuntes, diruptas inveni, ex quibus ingens ſanguinis copia profluxerat: Hinc diſſipatis ſpiritibus & impedito diaphragmatis ad reſpirationem & vitam ſumme neceſſario motu, aliter fieri non potuit quin ictu tam vehementi percuſſus moreretur. *Balthazar Timaus Reſponſ. Medicin. xv.*

Observatio XXIX.

Alapam mors ſubita ſequitur nullo læſionis in cerebro apparente ſigno 1. Ictus ad nucham lethalis ob effuſum ſub cranio cruorem & meningis phlegmonem. 2. Ictus pectoris lethalis ob Pericardium alliſum & extremam coſtam fractam. 3. Lateris verſus dorſum percuſſio lethalis ob excitatam in mediaſtini intercavedine vomicam. 4. Pectoris, ob contuſionem intus excitatam. 5. Lethalis percuſſio Pectoris, ob vitioſam viſcerum conſtitutionem. 6. Caſus in Dorſum lethalis exinde læſo hepate, renibus 7. Hypochondrij ſiniſtri percuſſio lethalis ob fiſſuram in Liene excitatam. 8. Hypochondrij dextri ob læſionem inteſtinorum, diaphragmatis, vaſorum meſenterij. 9. Hypogaſtri, ob puris copiam in inguen devolutam. 10 Hypochondrij ſiniſtri, ob ſauciatum Lienem. 1.

§. 1. ANte paucos annos uxor accepta à marito alapa repente concidit & exſpiravit. Medici aperta calvaria & cerebro inſpecto, ejuſque membranis reliquiique vaſis, maritum inſontem judicarent: *Ioh. Rudolphus Camerarius memorab. medic. cent, x. §. 43.*

BEnivenius Obſer. 110. de Abditis narrat juvenem accepta alapa inter lites, in apoplexiam incidiſſe quæ paucis horis ægrum ſtrangulaverit: Quibusdam ab ictu materiam commotam fuiſſe opinantibus, alijs in humiliorem lucum, quo diutius obdormierat cauſam rejicientibus, nonnullis in lautiorem victum quo juvenis uſus fuerat; unde indiſcuſſum apud Præſidem manſit indicium. Parentis mei b. m. *Andreæ Boneti*, Medici celeberrimi ſagacitate, quidam ob inflictam alapam in vitę diſcrimen adductus è carceribus liberatus eſt, Hic hominem calumnijs laceſcentem ſtrictiſſima alapa percuſſit, qui injuriam adeo ægre fert, ut jejunio ſe mactare decreverit, quo mors ſuperveniens percuſſori imputaretur: Cum nullo molimine ad cibum ſumendum incitaretur, jamque quatriduum exactum eſſet, quo tempore fames amplius moleſta non eſt, accedens Parens, qui curam illius ſuſceperat, hoc commento obſtinatam ad obitum uſque jejunij deliberationem excutit: Fingit à Magiſtratu judicium de re petitū eſſe; Se inimicum culpa liberaſſe, quod ad ſolam alapam mors ſequi non poſſet, non idē eſſe de jejunio, quod mors ſeptimo die neceſſario ſequatur: Quo teſtimonio audito, protinus reum abſolutum eſſe, ac è carceribus eductum, ipſum vero, quod propriæ necis author eſſet, ex Senatus conſulto, poſt fata, tr.hæ impoſitum, pro more, ad patibularium ex Urbe vehendum Quibus auditis illico alapa percuſſus jejunium ſolvit, cibumque poſcit: Percuſſor vero carceribus exemptus, gratiaſque vero parenti agens pro reſtituta libertate, ab eo quærit, num alapæ ea vis eſſe potuerit ut in mortis periculum adducere valeat? Cui Parens reſpondet, percuſſum cacochymum fuiſſe, biloſum, in quo vitioſi humores congeſti, accedente cauſa procatarctica, conturbati fuerint, latentemque morbum, atque erumpere paratum excitaverint: Eundem ſi ante rixam cacochymiam biloſam purgatione excluſiſſet, morbum evaſurum fuiſſe: Tum percuſſor, gratias, inquit, ago pro ſalutari monito, nunquam enim deinceps cum quopiam altercabor quin eundem prius ſic adoriar, Cura tibi corpus expurgari & venas ſanguine depleri, demum re prout promeritus es mulctabo. An vero colaphus genuina mortis cauſa ſit egregie diſquirit *Paulus Zacchias Quæſt. Med. Legal. lib. 5. tit. 2. qu. 10. §. 3.*

§. 2 Caſpar N. in Caupona bene potus, cum Jacobo N. domum tendens, lapide Nucham Jacobi petijt, tam vehementer ut quatriduo poſt obiret.

Inſpectione cadaveris habita, obſervatum quod Jacobo venulę diſruptę multūque ſanguinis craſſi & cōgrumati ſub cranio collectum, ac dolore intolerabili per hoc triduū fuerit correptus: Quæritur an dictus Jacobus ex jactu lapidis in Nucham, Vel magis ex malo regimine obierit?

REſponſum Facultatis Medicæ Lipſienſis.] Ad Quæſtionem reſpondemus ita: Si verum quod Jacobus N. lapide tactus paulo ſupra collum, quo calvaria latitudine imperialis, citra tamen ullam læſio-

ſionem, fuit denudata, ipſe quoque ſtatim in terram cecidit, alterato oculo torvum ſubinde videns, omnibus ſenſibus deſtitutus, loquela privatus, quæ ſymptomata 4. die mors excepit, apertoque cranio tria ejus du arc unius latitudine livid., ſanguine ſuffuſa, ſub quo cochleare ſanguinis coagulati repertum, hinc quoque nulla Trepanatio, quia cruor ſub meningibus cerebri collectus, multo minus emplaſtra, clyſteres vel venæ ſectio, pro revulſione prodeſſe potuerunt: Ideo unanimiter concludimus, ex fundamentis artis noſtræ, quod rebus ſic ſe habentibus, Jacobus N. à jactu lapidis, in Nucham facto, neceſſario obierit, minime vero ex malo regimine.

Nucha] Anatomicis eſt medullæ ſpinalis initium, & omnium nervorum: Nec dubium quin jactu iſto læſæ fuerint vertebræ cervicis, & potiſſimum *Atlas & Epiſtropheus*, & præ cæteris ejus *Dens*, utpote à cujus luxatione inevitabilis Angina oritur.

Sub cranio collectum] Trepanatio an prodeſt quando ſanguis congrumatus eſt ſub meningibus? Dico ſi non totaliter, tamen in tantum juvat: Et quis hanc circumſtantiam ſemper poteſt hariolari vel præſupponere? aut eſt-ne propterea trepanatio in tali caſu dubio procul intermittenda? *Paulus Ammannus Medicinæ criticæ caſu xxiij.*

§. 3. *Claudius Bouvot* ex pago *Longeville* in comitatu Montbelgardenſi, anno 1668. 23. Sept. à D. *du Commun*, Titione in pectus unitium projecto ictus ſubito concidit exanimis & mortuus: Chirurgus in abſentia mea autographo depoſuit Tempora ſiniſtra abſque vulnere livida fuiſſe; quibus apertis ſanguinem extravaſatum muſculo crotaphitæ ſuperjacentem inveniſſe, interioribus cerebri, ipſoque cranio ſeſe naturaliter habentibus: In exterioribus thoracis nihil apparuiſſe quidem vel contuſum vel ſauciatum: hujus vero apertura facta, quintam ſiniſtri lateris venarum coſtam fractam occurriſſe: cujus dentatæ extremitates Pleuram & Pulmonem perforaſſent, ipſique Pericardio, circa cordis apicem, rubram ſtriam, pro fracturæ latitudine ſine vulnere impegiſſent: Quod eo manifeſtius conſtabat quum thoracis latera comprimerentur, tunc enim fractæ coſtæ extremitatem alteram directè ad Pericardij vibicem alliſiſſe: Nullam in toto illo latere fuiſſe ſanguinis expanſionem vel præter dicta malam conformati nem aſſerebat: In dextro vero Pectore Pulmonem integrum lividum, tumidum, & membranę pleurę ſtricte ab imo diaphragmatis & verarum coſtarum, à mediaſtino ad dorſi vertebras & calviculas coalitum, ita ut nonniſi laceratus ſeparari à membrana & coſtis potuerit: In ventre inferiore expanſa erat bilis in jecur, vacua ejus veſicula.

SUper his ut ſententiam ferrem meam, & an illa percuſſio lethalis nominari debeat, à Senatu die 27. Octobris, juſſus, citra melioris informationis & veritatis præjudicium ita ſenſi: Livorem ſiniſtrorum temporum ab ejuſdem titionis reverberatione forte ortum, quum unicum accepiſſe pulſum conſtaret, & titio ipſo à pectore ad tempora ſpatio longior non eſſet: Talem vero contuſionem ſua natura lethalem dici non poſſe, quum fuerit ſuperficiaria, non vulnerato muſculo temporali, cujus vulnera ne quidem lethalia eſſe pluribus Obſervationibus *P. de Marchettis* & aliorum certum eſt: Coſtę fracturam, Pulmonis vulnuſculum, & pericardii percuſſionem, ſeparatim vel etiam conjunctim tam repentinam mortem ſua ipſa natura neceſſario non potuiſſe excitare, ut illa omnia pluribus & rationibus & authoritatibus ſtabilivi ex *Fabritio Hild. Paræo, Fallopio, Th. Bartholino* lib. 2. de Thor. &c. Sique Pulmones dextri non ita coſtis adhæſiſſent, & reſpirationis uſum in valde arduo non denegaſſent, talem forte ictum non exitioſum fuiſſe: Quorum tamen deciſionem, quæ fori non eſſet niſi ex parte mei, Juridico & ſapientiori committebam. *J. Nic. Binningerus cent. ix. Obſerv. lxxxv.*

§. 4 J. Haxi is graviter percutitur in latere dextro verſus dorſum: In mediaſtini intercapedine vomica reperta, Et ſimilis ſterno ſub Pleura inſidebat. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. Ruſticum eques in thorace ſclopeto percuſſit, qui poſt ſeptimanas aliquot exſpiravit, Poſt apertionem pectoris, intrinſecus contuſionis ſigna eo in loco apparuerunt. *Vide tit. de Hæmoptyſi lib. 2.*

§. 6. Anni 1662. Martij 26. ante meridiem hora nona ruſticus ebrius, ætatis conſiſtentis, ex pugno pectori inflicto ſupinus ſternitur: Extemplo conqueritur de frigore, dolore lumborum, ita ut ægre deambularet, attamen ejus dici veſpera extra urbem ad ſuam familiam ſe confert, quæ ſeſquihora diſtat, decubuit, ſanguinem ſpuit, punctionibus graviſſimis in utroque latere excruciatur, ſitis ingens, & tandem mentis vacillatio adfuit, quam excepit convulſio & mors, 30 Martij, hora ipſa meridiana.

Juſſu Illuſtr. Magiſtratus Bernenſis cadaver inſpeximus, & quid exterius, quid interius apparuit, hoc modo notavimus. Dorſum à ſcapulis ad lumbos lividis longiſculisque maculis, quaſi vibices verberum eſſent notamus, quæ novacula inciſa nulla ſuffuſi ſanguinis veſtigia, & ideo coagulati præbebant: Pudenda livida etiam gangrænam quandam innuebant: in ſiniſtro cubito, circa olecrani protuberantiam, ex ecchymomate ſanguinis, quod ex baculo ferebatur adeſſe, livor, ſine tamen oſſis fractura, luxatione articuli & carnis diſciſſione, fœtor tantus; qui nec ſuffitu odorifero, nec igne inflammante poterat emendari: Aperto abdomine, hepar, lien, ſtomachus, renes & inteſtina omnia ſalva luſtravimus, in figura, colore & ſitu, niſi quod inteſtina flatibus turgebant: in thorace externe ſub mammilla dextra, uncialis nummi macula livida, ex memorato pugno adeat, ſine effuſione ſanguinis itidem, vulnere, fractura, ſine luxatione coſtæ, ſine totius compagis, quæ ſternum dicitur, læſione: Dum

intimum thoracis clauſtrum inſpicimus, omnia contenta quaſi fumo fuſca forent, viſa ſunt, & utriuſque lateris pleuræ Pulmonis lobi firmiſſime hærebant: Pulmo ſiccus & lividus notis inteſtructis in ſuperficie: Intus putridus & quaſi pus ſiccatum apparebat: Cor vitæ princeps & moderator, illæſo Pericardio & ejus aqua, omnino flaccidum: Cum dextrum ventriculum ſecimus, apparet materia ſubalbicans, pancreati omnino ſimilis: dum iſtam trahimus, ſemiulnam, vel quinque digitorum longitudinem æquat, & duos tranſverſos latitudine, ſanguini coagulato qui ex vena pertuſa in ſa[illegible]is & pelvi exceptus concreſcit ſimilis: Cùm tamen ſimile quid veræ pinguedinis interſperſum eſſet, cum tenacitate, quod nec unguibus cedebat, diverſum quid judicavimus: Ventriculus iſte prætereà ſanguine putrido, i. e. ſine fibris ſcatebat: Dum ſiniſtram cordis foveam ſcrutamur, ſiquidem dextro thalamo ipſa nobilior audit, etiam parem in ea materiam & longitudine & viſciditate reperimus, Ex his Cordis Polypum dicimus, & uterque ponderabat ad minimum uncias quatuor, Caput etiam apertum, ſed nulla offenſionis nota vel in cute, vel in pericranio, vel ipſo cranio & meningibus apparuit. *Martinus Bogdanus apud Bartholinum Epiſt. xi. cent. iv.*

Ætas, temperamentum ſiccum, vita laboribus ruſticis aſſueta & dedita, calidior veris præſentis conſtitutio, & in hoc caſu diſpoſitio nobiliorum viſcerum & ebrietas expenduntur, ſine ullo vulneris lethalis indicio, & circumſtantiis incognitis, incuſare morbum malignum pectoris poſſumus, qui Pleuroperipneumonia dici poteſt ob *συνδρομὴν* ſymptomatum: Etſi ſupinus ea percuſſione cecidit, & exemplo dolorem utroque in latere pungentem cum laſſitudine ſpontanea percepit, cum tamen nec conſilio nec auxilio Medici uſus ſit, ſed frigoris moleſtiam ſymptomata narrata cumularunt in ebrio irato, indignabundo, vindictæ cupido, difficulter proxima mortis cauſa à nobis poteſt definiri, vel ex his certa nota quæ vel reum vel mortuum ipſum inculparet; Viſcera pectoris omnimode læſa, etiam à majori tempore cauſam indicant: Sit cauſa concomitans lapſus, ebrietas, iracundia, vindictæ cupido, quæ omnia facile abditas & latentes cauſas irritarunt & explicarunt: attamen intolerabilem fœtorem, vibices in dorſo ſine ſanguinis coagulati præſentia, & pudenda livore circumfuſa, neutiquam nudius tertius potuerunt cauſare: Et quid in olecrani regio ſuffuſa quidem ſanguine erat, & ictum majorem quam ullibi monſtrabat, eſt tamen ſine luxatione, fractura & vulnere, nec cum his tanti habenda eſſe præſentibus, quod hujuſmodi plagas non ſufferunt ſine diſcrimine vitæ? Itaque dictus putor ex maligna putredine pullulavit, ejuſque characteres maculæ lividæ, quæ erſt in nullo ægrotantium adhuc à nobis obſervatæ ſunt, Forſitan ſummo cum infortunio ſe primum in hoc mortuo explicaverunt: Hujuſmodi Pleuropneumonia Medicis maxima cognita eſt, quæ neutiquam præſupponit ejuſmodi procatarcticas cauſas, ſed contagium, aut victum, aut cœlum hac hyeme huic regioni diverſum, & pro ſynectica habet peculiarem malignitatem & ſanguinis corruptionem. Optime hic memorandum *Valerius Maximus lib 9. cap. 12.* reliquit, *Fine namque vita noſtra variis & occultis cauſis expoſita, ſupremis quædam immerentia ſupremi fati titulum occupant, cum magis in tempus mortis incidant quam ipſam mortem accerſant.* Itaque putamus quod verbera & lapſus dici poſſunt mortis cauſa, ſed remota, aſt primaria & proxima neutiquam: Nulla obſervata eſt fractura, contuſio, vulnus, nec ſanguinis aliqua profuſio in cavitate thoracis: materia (ſeu purulentam ſeu polypodeam vocamus) in corde à nobis animadverſa, alicujus venæ diæreſin teſtari poſſet, ſed omnes venas cordis ſalvas vidimus, tum etiam eas quæ in modum coronæ cor ambiunt: Itaque coagulatio iſta à caloris p. n. violentia provenit, ſeu, ut clarius ex neotericis decantius, abſumpto ſulphure ob tantum febris æſtum, non tantum fœtor & putredo excitata, verùm etiam ſal coagulandi virtutem exercuit: hac de cauſa ſanguis reliquus ſine fibris lychnum vitæ alere non potuit, quod cum ſal omnis ad cor confluxerit, quo reliquæ partes deſtitutæ hujuſmodi fœtorem conceperunt & exhalarent: Pulmonum lobi utrique lateri affixi non per fibras, ſed per gluten, intus purulenti exſuccique eandem pleuropneumoniam confirmant, & ex eadem deliria ſeu paraphrenitin, convulſionem & ſuffocationem: Hoc modo juſſi caſum ex noſtræ Medicinæ fundamentis exponimus & ſubſcribimus. *Joh. Chriſt. Wilhelmi. M. D. Martinus Bogdanus D. Med.*

§. 7. Anno 1587. quidam ex caſu ab alto ſeptima die interiit: Caſus autem hic erat, decidit è trabe, & corporis partes inſenſibiles reddit, ſine dolore tamen, ſenſu ſolo abolito, & *ſolis abdominis muſculis ad motum diaphragmatis mobilibus*, unde de ſextiduana recrementorum & urinæ retentione conquerebatur, ſed abſque dolore ullo: Ego clyſteres fortiores injici curavi, ſine fructu, iiſdem ob retentricem & expultricem emortuam, ſtatim rejectis ſeu potius refluentibus: Syringa & cereo explorata veſica, urinam non continebat, æger ipſe catheterem immiſſum non ſentiebat, moleſtiam tantum circa renes in lumbis percipiens.

Secto poſt obitum cadavere, hepar ejuſque tota regio quaſi inundata reperta eſt, quemadmodum & ventriculus: Renes muco referti & adeo obſtructi ut nihil potuerit præterlabi: veſica tota exſiccata quaſi, una cum ureteribus, Liene autem tumido, & ventriculo cordis utroque tenui, ſanguine diſtento, unde proculdubio ſuffocatus interierat: Reſpiratio viventi magna erat & crebra, ſudore gelido ſemper madebat corpus. *Joh. Udalricus Rumlerus Obſ. xij.*

Solis abdominis muſculis ad motum diaphragmatis mobilibus] Omnes enim tam oblique aſcendentes quam deſcendentes & tranſverſales dicti, exceptis ſolis pyramidalibus, ad coſtas pertingunt: unde graviſſima læſio colligitur, ſi ad illarum tantum ſæpiuſque motum, non propriis viribus moveantur, quibus utique & perficiendis validiſſimas fibras & aponeuroſes cæteroquin accepere.

Inux-

Inundata] Elegans ſane obſervatio *Riverij* de ſero urinario ab obſtructione emulgentium & renum vitio reſtagnante, v.ſ. præſertim curato, cent.1. obſ. 1. quæ hic quoque adminiſtrari poterat, inprimis quod à caſu orta. *Velſchius.*

§. 9. Ictus fuit ſcipione in regione Lienis, Juvenis 14. annorum, qui poſtridie obijt licet fatis nullum inſpiceretur vulnus: quo etiam caruit Textor à ſimili ictu Oudekerkæ occiſus. Vidimus in utroque cadavere Lienem ut mollem, ſic in gibba parte, in qua tamen Ictum exceperat, illæſum, at in cava contra evidenter Fiſſum: vel potius ampla rima tantum dilaceratum, ut in illa facile duos occultaſſes digitos: mirum erat quòd rimas egerit & non potius ceſſerit ictui molle & pendulum viſcus, ſed quid non læderet penetrans baculi vis &c. *Tulpius lib.2. Obſ.29.*

EXinde patet quam verum ſit illud tralatitium Curtoribus Lienem eaſcindi poſſe, quod à pluтimis traditum *Plinio* lib.11.c.37. *Georgio Bertino* lib. 18. Med.cap.1. *Robb. Find.* qui canis lienem à perito Chirurgo ſuperſtite adhuc caoe eaemptum fuiſſe tradit: *Leonardi Fioravanti*, qoi Nob. fœminam ſpleneticam lethaliter decumbentem liene extracto convaluiſſe ait: *Franc. Rouſſeto* qui l. 4. de partu cæ'. c.5. totum lienem à Chirurgis quoque exemptum fuiſſe refert: Imo quibusdam defuiſſe obſervatum, teſtibus *Ariſtotele*, *Schenkio* de Ortelio, *Hollerio*, *Laurentio*: *Zacutus* abeſſe, vel eaimi poſſe admittere videtur, Non hoc mirum, *ait*, videri debet, quum Lien ſit per accidens neceſſarius, ſicuti recrementa tum alvi tum veſicæ: At hanc Lienis eaciſionem omnino impoſſibilem judicamus, cum arteria ſplenica, & rami venæ portæ ſplenem ingredientes, exſecto ſplene nullo modo conſolidari, & homo ab interitu præſentiſſimo liberari queat. Non inficias quidem imus in quibusdam Lienem defuiſſe, non ſecus ac interdum alia viſcera, errore naturæ, ſed defectum tamen reſarciente: conſequentiam tamen negamus, quod quia quidam ſine Liene vivere potuerunt, ideo omnes eo carere queant, Vivant pecudes Cretenſes ſine liene, quod ſcolopendrio veſcantur, ut tradit *Vitruvius* l 1. c.4. nemo tamen eamde evincet quod is omnibus vita ſuperſtite eaimi queat: Authoritates allatas in dubium vocant, & jure quidem *Veſalius*, *Conringius*, *Highmorus* & alii: Cœlius Aurelianus *l.3.c* 4. Quidam etiam, *dicit*, decidendum vel auferendum Lienem ordinate aoſi ſunt, quod quidem voce dictum, non autem officio completum accepimus: Hinc Knobdlotkius inſtit. Anatomic. diſput. 7. Lienem ob præcipuam cum præcipuis partibus connexionem exſcindi poſſe negat.

§. 9. Quidam ictus in hypochondrii dextri lateris infima ſede, poſt extinctus eſt: Inteſtina in latere læſo maculoſa erant: Diaphragma ibidem lividum: Meſenterij vaſa circa originem penitus cruenta & velut contuſa *Vide lib 3.tit.de Hypochond dolore.*

§. 10. Renum mirandam formam *Leonardus Doldius*, Noribergenſis Medicus, reperit in cadavere Andreæ Helren, qui anno 1602. 17. Octobr. anno ætatis XVI. mortuus eſt, poſtquam ex ictu in ventrem ſuprà pubem accepto, diuturno morbo laboraſſet, & poſt mortem apertus peris copia circa utrumque ingoen tanta reperta, ut menſuras duas Noribergenſes æquaret. *Caſparus Bauhinus in Theatro Anatom.*

§. 11. Quod nonnulli de exſtirpatione Lienis nugantur, non tam rationibus quam riſu refutari debet, quandoquidem membrum eſt venis arteriiſque pleniſſimum & ad extirpandum periculoſiſſimum: ſic vidimus aliquem derepente extinctum, cujus Lien ictu baculi ſauciatus fuerat. *Nic. Fontanus Epitom Veſalis pag* 22.

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

Vulnus Pectoris lethale, ob cordis læſionem, illæſo Pericardio.

DOminus A. Serreuil, &c. ab accepta in pectore glande plumbea, è ſclopeto manuario cui tres immiſſæ erant, emiſſa interiit tribus aut quatuor horis à vulnere, etſi globulus citra pericardium ſubſtitiſſet; cui ne minimam ſolutionem continui intulit; prout obſervatum à Dom. *Boirello*, cadaver diſſecante; Nec tamen ipſi obſcura fuit tam ſubitæ mortis cauſa, aperto enim pericardio, hoc comperit cruore omnino infarctum, effuſo è vulnere inflicto parti inferiori ventriculi dextri cordis. *D.Boirellus Zodiac.med.Gall.anno 9.pag.*156.

Observatio II.

Tibiæ leve vulnus lethale ob ſequutam hæmorrhagiam nullis medicamentis cohibitam hinc cordis conſumptionem.

PRoma conda Nobilis cujuſdam multis retro annis in ſiniſtra tibia fonticulum, non arte ſed natura factum, perpetuo madore ſcatentem geſtabat: anno 1669. à prædicto Nobili irato altero die bipalio percuſſa nihil inde damni percepit, altero vero die ob inflictam ab eo alapā exeanduit, & ſic in fervore abiens inter abeundum arcæ alliſit, & recenſitum locum affectum ſau-

ſauciavit, ex quo ſanguinis tanta effluxit copia, ut medicamentis ſanguinem ſiſtentibus deſtituta, elapſis paucis horis vitam cum morte commutaret: Poſtero die corpus terræ fuit traditum.

Elapſis à die ſepulturæ integris ſeptem ſeptimanis, juſſu Sereniſſimi Electoris Saxoniæ (ut in cauſam mortis melius inquiri poſſet) tempore meſſis ſepulta effodiebatur; nullam autem à læſione externa manifeſtam cauſam per bipalium aut alapam inflictam factam invenire valui: Quare ad interiora perluſtranda ventrem inferiorem ad aperui, & deprehendi hepar *magnum & adhuc incorruptum*, bovis quatuor annorum hepati ſimillimum; Lienem vero parvum; Erat effoſſa bene carnoſa, in vita vino dedita, unde effatum Bartholini Anat. lib. 1. cap. 14. verum offendi, majus eſſe hepar in frigidioris temperiei corporibus, & in timidis & geloſis &c. In aperto thorace occurrebat cor, non flaccidum, quod & multi autores ſe vidiſſe adnotarunt, ſed quoad ipſius ſubſtantiam plane conſumptum, inſtar loculi vacui & corrugati &c. *Melchior Tribe in miſcell. curioſis anni 3. Obſerv. 65.*

HEpar *adhuc incorruptum &c.*] Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 19. obſervaſſe ſe ait Jecur hominis elixatum ab anno, quod ſub ſcamnis ſcholæ medicæ aſſervatum fuerat, nullo modo corruptum & rancidum, ſed eum odorem ſervaſſe qui eſt in recenter elixato: Plinius lib. 11. cap. 7. Jecur, *ait*, in demortuis vetuſtatis patiens, centum durare annos obſidionum exempla prodidere. Alias ex Hippocr. l. de vet. Medic. hepar ob teneritudinem & ſanguinitatem abſque doloribus eſſe non poteſt, ſuppurationibus ac tuberculis obnoxium.

Observatio III.

Vulnus Pericardii, cum alio cordis vulnere unico ictu inflictum, quinto ſolum die lethale.

JOh. *Biretus* Pariſienſis annos XXIV circiter natus impetum ſuſtinuit ſeptem ſibi ignotorum, quibus generoſe obſtitit, ſed tandem gladio percuſſus, duobus tranſverſis digitis infra mammam dextram, penetrante vulnere concidit.

Cadaver aperui jubente magiſtratu: at vero ſolidum judicium de vulneris natura laturus, Pectoris accuratum examen inſtitui: Integumentis diſſectis, remotoque ſterno illico obvius factus eſt ictus introitus, inter tertiam & quartam verarum coſtarum, enumerationis initio ducto ab inferioribus, Progreſſum vero vulneris ſequutus, notavi in margine, vel in extremo inferiori lobi anterioris Pulmonis, duo vulnera ſuperficiaria ab unico illo ictu inflicta, quo ulterius pergente læſum fuerat Pericardium, tandem immediate infra cordis auriculam dextram ventriculi ſubditi fundum attigiſſe gladii mucronem, ubi ſubſtiterat: Admiratione vero dignum quod æger ſub finem demum quintæ diei obierit: *M. Billi Chirurgus Jur. Pariſ. in Zodiaco med. G. Obſ. x. Aprilis.*

ADmiratione *dignum &c.*] Veroſimile eſt dimicationis tempore *Biretum* ita perculſum fuiſſe, eo præſertim momento quo ictus fuit; quapropter ſpiritus animales, (quorum Cor origo) ſufficienti copia confluxerint ad fibrarum omnium intumefactionem, ut ab his omnino occupatum fuerit ſolutionis ſpatium, ac proinde ideo impeditus ſanguinis inſignis effluxus, alias vulneratus, intra paucas horas mortem oppetere non potuiſſet, quando quidem pertuſum non fuit mediaſtinum, cum alter pulmonis lobus reſpirationi ſufficere poſſit, ad aliquod temporis ſpatium: Ac revera conjecturam hanc confirmavit aſſertio Mag. à Billy, qui dicit repertum ait grumum ſanguinis concreti vulnus cordis obturantem ac obſervatum ſanguinem effuſum ſolum pectoris cavitatem dextram occupaſſe, imo nec hanc omnino fuiſſe oppletam. *Nic. de Bligny ibid. Junii Obſerv. VI.*

Observatio IV.

Vulnus à globulo ex bombarda emiſſo, inflictum lethale, ob globum ſubſiſtentem circa medullæ ſpinalis exteriora, &c.

VUlgare militum dictum eſt, *Projiciatur globus quocunque modo volueris, locum certum inveniet:* Verum hoc experti ſumus in *Joh. Cornelio Duingerdamenſi*, viro ſano, annorum XXXVI. nauta, qui in prælio navali Anglico vulneratus erat globo ex bombarba exploſo in latere ſiniſtro ad duarum manuum diſtantiam à ſpina dorſi, ad marginem oſſis ilium: ab accepto vulnere, referente chirurgo ordinario qui navi præerat, & ſanguinis multum dejecit per alvum, & ſtercoris per vulnus: Obvenit nobis vulneratus hic quarto ab accepto vulnere die. Variæ eo tempore movebantur quæſtiones, variæ dabantur reſponſiones, inter omnes præcipuæ conſiderationis 1. Quæ cauſa exhiberi poſſet quod fæces alvinæ in hoc ſubjecto exituræ, ſuum, nanciſcerentur per vulnus, neutiquam ad loca ea quæ ſub peritonæo ſupra inteſtina dantur? 2. Annon in inteſtino colo duplex foramen in demortuo cadavere per anatomen inveniendum? 3. An globulus qui vulneraverat in corpore ægri adhuc inveniri poſſit, cum tamen ſymptomata nulla alia, quæ alicujus momenti ſeſe manifeſtent? Ad quæſtionem primam reſpondit *Job Meekeren*, cujus reſponſio convenit

autopſiæ

autopſiæ anatomicæ poſt mortem inſtitutæ, obſervare enim licuit fœces ad exteriora inteſtinorum deferri non potuiſſe, ideo quod obſtaret inteſtini coli arcta connexio cum latere ſiniſtro beneficio meſocoli, ſic ut nec ad inferiora, nec ad ſuperiora excrementa deduci queant.

At longe alia occurrerunt omnibus iis qui diſſectioni cadaveris interfuerunt quam exſpectaverant, Peritonæo enim diſſecto Omentum ſe obtulit integrum, coloris flavi, (corpus licet emaciatum) craſſitiei moderatę; Inteſtina ſana, Spina ſive appendix oſſium Ilij à globo in varias partes diffracta: Hiſce ſic obſervatis rarum fuit annotare viam quandam ſub inteſtino colo procedentem, cultrum noſtrum ſtylumve ad interſtitium quod eſt inter vertebram lumborum tertiam & quartam deducentem: Hic circa medullę ſpinalis exteriora globulus hærebat, cujus pręſentiæ debebatur collectio ea purulentę fœtidiſſimę materię, quæ ad quantitatem eam, quæ pinta vix contineri poterat in dextro latere circa muſculum pſoas fere conſumptum detinebatur; In muſculo hoc nervorum lumbalium veſtigia quædam occurrebant, plurimi enim eorum puris vi etiam perierant: Muſculus Pſoas, ſeu lumborum flexor, ſi ſiniſter, parte inferiore bene ſe habebat, at ſuperiore truncatus, forſan vi globuli. *Obſervatio Ioh. van Horn, in Obſerv Chirurg. Ioh Meckeren cap. xliij.*

Circa hæc quæſitum 1. Qui fieri potuerit, quod ſtactus dicto morbo, vertebris, globuloque ſpinalem medullam premente convulſiones graviores haud acceſſerint, imo natibus inſidere æger potuerit ſine ulla moleſtia corpus varie agitans? ij. conſumptis fere muſculis lumborum flexoribus, quomodo potuerit æger pedes movere, extendere, flectere & quidem ſine dolore aut ſtupore? iij. Quid cauſæ ſubeſſe poſſit quod de dolore dextri lateris, ubi pus collectum, cui etiam continuo incumbebat nunquam conqueſtus fuerit æger? Imo unde purulenta ea materia devenerit cum globus non tranſierit vertebras, ſed in iis detentus fuerit? iv. Qui æger, graviter adeò ſauciatus, non ſolum per xij. ſeptimanas vivere potuerit, ſed & qua ratione intra ſeptimanam octavam & nonam vires ejus inſigniter adeo fuerint auctæ, ut omnibus ſanitatis reparationem certam brevemque promittere videretur, quam tamen ſubito ſuperveniens animi affectus, ex alteratione gravi, inhibuit, cui mors inexpectata adſcribenda? *Ioh Meckeren.* Quibus quæſitis ſatisfacit *Ioh. Van Horn,* Ad 1. Certe nervis laceratis convulſionis inſtrumentum ablatum eſt. Dici poſſet globum ad integumentum medullæ ſpinalis hæſiſſe; ac convulſionis hæc cauſa nequit eſſe, eo quod veſtimentum hoc externum ſenſu haud gaudeat acuto, naturam ligamentorum obtinens, vertebrarum connexioni in externis ac internis inſerviens, imo uſum nullum nervis adferat, niſi quod comitetur eos, uſque dum partes carnoſas intrent: Alia foret quæſtio, Cur *preſſionem ſpinalis medullæ, ab incumbente globo paralyſis partium inferiorum ſequuta non ſit?* At ſciendum globum dictum ſpinalem medullam attingere non potuiſſe, tum quod inter medullam hanc, ejuſque involucrum membranaceum notabilis diſtantia: tum quod valamentum hoc multo craſſius in vertebris inferioribus quam ſuperioribus, quo vertebrarum foramina, quæ in omnibus ejuſdem amplitudinis ſunt ubique repleantur, Accedit quod Natura, quo periculum tale averteret, quantum poſſibile, forſan excreſcentiam quandam calloſam eo loco produxerit, quale quid notare licet obſervat. cent. 2. *Hildani.*

Quod addis: *Ægrotantem ſæpius natibus inſediſſe, corpuſq; ſuum variis modis commoviſſe,* ex eo colligere licet, quod etiam delineatio mihi tranſmiſſa indicat, totum corpus vertebræ haud fuiſſe tractum, ſed ſolam ejus partem ſiniſtram, unde fulcimentum ſufficiens ſpinæ dorſi. Imo in ſedente homine pondus corporis vertebris lumborum præcipue non incumbit, nec etiam in trunci incurvatione, in tali cum corporis motu corpus totum inſiſtit tuberculis duobus oſſis iſchij, ex parte etiam parti oſſis ſacri; vertebræ etiam lumborũ non moventur ſeu flectuntur à muſculo lumborum quadrato, ſed in ſuo ſitu conſervantur; at vero truncus corporis totus antrorſum incurvatur per muſculum abdominis rectum & obliquè adſcendentem, retrorſum vero præcipuè per ſacrolumbum.

Secunda quæſtio eſt: *Conſumptis ferè muſculis lumborum flexoribus quomodo potuerit æger pedes ſuos flectere & extendere, & quidem ſine dolore, aut ſtupore?* Ad hanc reſpondeo, cum non ſolum muſculus ſiniſter à globo contuſus, dexter à pure conſumptus, ſed etiam ſimul nervus iis conceſſus, facile etiam patet doloris cauſam ſimul eſſe ſublatam.

Femoris extenſio à muſculis perficitur glutęis, qui non omnes, etiam in latere ſiniſtro læſi fuerunt.

Ad contractionem ſ. elevationem femoris muſculo Pſoas ſuccurrit Iliacus internus, qui inſertionem ſuam cum præcedente habet in trochantere minore; hic autem in uno latere nullo modo, in altero leviter admodum vulneratus. Adde ex ſententia *Cl. Plempij qua cap. 34. libelli de muſculis habetur,* etiam Tricipitem muſculum femoris elevationi inſervire.

Tertia quæſtio eſt: *Quid cauſa ſubeſſe poſſit, quod de dolore dextri lateris, ubi pus collectum, cui etiam continuo incumbebat nunquam conqueſtus fuerit æger?* Ad hanc reſpondeo, haud adeo moleſtum ægrotanti fuiſſe decubitum in latus dextrum, quod ſiniſtrum à globo fuerit vulneratum, hinc, quo à dolore eſſet liber, dextrum ſe latus elegiſſe.

Quod quæris, *ubinam hæſerit materia purulenta, & unde devenerit, cùm globus non tranſierit vertebras, ſed in iis detentus fuerit* Nihil eſt. Nunquid enim numerus ſat ingens hic partium carnoſarum, quæ contuſæ purulentæ materiæ materiam præbere poſſunt, ſanguine cum ſcateant nutritio, qui in pus converti facile poteſt. Imo cui Chirurgorum Medicorumve ignotum eſt, oſſa, quorum cortex exterior exeſus, aut alio modo læſus, pus fœtidum exhibere, quod ſi hæc ab aliis oſſibus exſpectemus, quidni à vertebris lumborum, quæ fungoſæ naturæ ſunt, ſanguineaque medulla ſcatent? Ad hujus materiæ illuſtrationem faciunt, quæ *capite 28. libri tertij* proponit *Magnus Tulpius.*

At mentionem facis *quantitatis conſiderabilis materiæ fœtidæ, quæ etiam conſumptionem muſculi pſoas dextri occaſionem dedit,* informarique deſideras *unde ea, & quid cauſa ſubeſſe poſſit, quod nunquam de dolore punctorio conqueſtus?* Dico collectionem hanc non fuiſſe niſi materiæ ichoroſæ, quæ ſenſim ex læſo membro exſtillavit, qualem ichoroſum humorem ſæpius exſtillare notamus, quoties articulus aliquis nervoſus læſus, qua de re ſingulari obſervatione

agit *Fabr. Hildanus*, qui tamen inſuper notificat humorem hunc acrem eſſe, ac propterea dolorem ſtuporemque articulis adferre, quorum nihil in noſtro ægrotante obſervatum. Hujus rei meo judicio ratio alia dari nequit, quam quod conſumptio muſculi deattri ab hoc Ichoroſo liquore ſenſim fuerit producta, primo enim ex ejus aſtluatu maceratus hinc ob copiam & moram corruptus.

Ad *quæſtionem quartam*, quæ ultima, haud adeo facile eſt reſpondere. Verum equidem vulneratas haud fuiſſe partes, quarum vulnera abſolute lethalia; quod enim colon inteſtinum ſpectat, vulnera ejus ſæpius ſine gravi incommodo ad longum tempus ſervantur, imo ob ſubſtantiæ conditionem, craſſum enim, carnoſumque, non raro ex ſeipſo curantur, quod conſtat exemplo à *Nicolao Tulpio cap. 20. lib. 3.* propoſito.

At *quo naturæ beneficio factum fuerit, & quomodo, quod vires ægrotantis intra ſeptimanam nonam & decimam adeo increverint, ut perfectam curationem Chirurgus promiſerint*, miraculis, imo monſtris annumerandum, quorum numerum Medicina, æque ac Chirurgia quotidie exhibet.

Animi affectus inordinati, *ira* imprimis, quid in vulneratis, imo abſceſſu aliquo interno externovè laborantibus, ulceratiſvè, valeant, experientia quotidiana ſatis declarat, ſanguis etenim ſpirituſque vitales impetuoſius juſto per arterias propulſi, adeoque effervescentes, non ſolum febres producunt, quarum vi nutritio partium imminuitur, vireſque deficiunt, ſed etiam in partes debiliores illidens, ut aqua in recenter extructas aggeres, reſerat jam conſolidata, undè & labores Chirurgorum irriti & ſpes omnis vana. Huc faciunt quæ *Hildanus* habet *Cent. 1. obſ. 17. 18.*

Johannes Van Horne.

Observatio X

Vulnus lethale ob cordis ſubſtantiam læſam & ſanguinis in diaphragma effuſionem.

§. 1. Vidi dum apud Taurinos agerem, Nobilem quendam qui ſingulari certamine cum alio decertans, accepto ſub ſiniſtra mamma vulnere in cordis ſubſtantiam penetrante, vibratis in adverſarium aliquot enſe ictibus, ipſum fugitantem adducentos paſſus eſt proſequutus, *donec in terram mortuus caderet.*

Diſſecto cadavere vulnus comperi in cordis ſubſtantia amplitudine quæ digitum caperet poſſet: Ingenium præterea ſanguinis in diaphragma effuſi copiam, *Ambr. Paræus l. 9. c. 30.*

D*Onec in terram mortuus caderet*] Cordis omnia vulnera abſolute & neceſſario lethalia, inquit *Hollerius Scholus ad aphor. 186.* idque vel repente vel non ita multo poſt: Repente quidem ſi magna ſint & profunda, Non ita multo poſt ſi exigua: Lethalia vero ſunt, non ſolum ob aſſiduum cordis motum ſed & carnis duritiem, ſanguinis profluvium, ſpirituum ſubitam reſolutionem, meatuum & ventriculorum à ſanguinis collectione obſtructionem, & neceſſario ſupervenientem inflammationem: Etenim ſi ad ventrem cordis vulnus penetraverit: ſtatim exhalat anima nimia ſanguinis profuſione neceſſario conſequente, idque præcipue ſauciato ſiniſtro ventriculo, qui vitalem multoque puriorem ſanguinem continet: Quod ſi ictus in corde conſtiterit, nec ad ventriculos uſque pervenerit, tum ad unum aut alterum diem ſuperſtes eſſe poterit, mox vero inflammatione ſuborta extinguetur.

§ 2. *Ambroſius Coenradi*, bajulus vir diſſolutæ vitæ, ebrius, præmiſſa altercatione gravi, vulneratur à Nauta quodam ſub muſculo pectorali ſiniſtro, cum cartilaginum coſtarum quartæ & quintæ diſſectione vulnere in Thoracis cavitatem penetrante: Die ſequenti, qui octavus Novemb. anni 1654 juſſu Magiſtratus cum Abrah. *Slutter* Chirurgo, acceſſimus decumbentem, in quo pulſum notabamus tardum, debilem ſudorem frigidum, difficillimam reſpirationem, Et in hoc deſperato ſtatu permanſit ad diem hujus menſis 13. qui lethalis ipſi fuit.

Thorace poſt mortem aperto firmiſſime undique pleuræ pulmonem, imprimis vero pericardio fibrillarum ligamentorumque ope connexum reperimus: Pericardio nulla continebatur aqua, arcta tamen ipſi cum corde, beneficio filamentorum latorum planorumque cohærentia, ſic ut à corde id ſeparare difficillimum nobis: Soluto corde undique vulnus ſe exhibuit profunditatem digiti tranſverſi, latitudinem pollicis habens, circa ſeptum, ad mucronem: *Iob Meckeren Obſerv. Chir. 35.*

P*Ermanſit ad diem menſis xiij.*] Ut cauſa, quod diutius aliis vulneratus hic in vivis fuerit, conſtare queat, operatio cordis legitime, conſideranda, quæ triplex Syſtole, Diaſtole & Periſyſtole ſeu quies: In Syſtole cordis mucro accedit ad baſin, latere vero extendentur, cauſa expellente longitudinem in latitudinem mutante: Mucro autem liber, nulli corpori nexus: In Diaſtole latera flaceſcunt, ventriculi ampliantur: recipitur ſanguis ex vaſis venoſis, utroque latere cor intrantibus. In Quiete mucro recedit à baſi: & in quibuſdam baſis à mucrone, hinc etiam partes internæ externæque ad coſtas accedunt. Syſtole perficitur quoties auriculæ cordis ſanguine repletæ cum ſua conſtrictione in ventriculum cordis expulerunt. In diaſtole ſanguinis peragitur receptio ex vena cava, & vena arterioſa: Operationibus hiſce rite conſideratis, facile noſtro judicio, cognoſcere cum cordis & pericardii in vulnerato noſtro arcta fuerit connexio, etiam Syſtolen atque diaſtolen rite perfici haud potuiſſe, unde ſpiritus & ſanguis in hac officina diutius juſto hærere coacti, imo ne quidem per vulnus ejecti; Et hanc cauſam ſuſpicamur cur diutius noſter vixerit aliis ſimiliter vulneratis. *Idem.*

Observatio VI.

Vulnus Pectoris lethale ob vaſorum Pulmonum & cordis læſionem.

SAcrificulus quidam pagi in Normannia, vulneratus ab exploſo ſclopeto manuario, è quo emiſſi tres globuli minores, quorum duo *venam arterioſam & arteriam venoſam* intra ipſam pulmonum ſubſtantiam *dilaceraverant*: tertius vero *apicem cordis* ſatis profundam & magnitudini ſuæ reſpondentem continui ſolutionem induxerat: Nihilominus tamen ad ſeptimam uſque diem vita fuit producta, etiam ſi ipſa tertia die paracenteſis thoracis fuerit inſtituta, M. *Caranius Zodiac. med. Gall. Iunij anni ij Obſ.* 13.

APicem cordis] Id vulnus parti inflictum fuit quæ citam mortem inferre non valuit, cum vulnera apicis cordis ne quidem abſolute ſint lethalia, ſicuti proſtant exempla. *Idem.*

Dilaceraverant &c. Circa ejuſmodi dilacerationem notandum 1. cum vaſa prædicta intra pulmones ipſos dilacerata tantum fuerint, truncos intactos fuiſſe non autem bifurcationes. 2. Sclopetorum vulnera, cum ſemper eſcharam inducant, ſimul citiſſimum & ſecuriſſimum hæmorrhagiæ remedium afferre. *Idem.*

Ad 7. uſque diem, &c.] Ideo inferendum vitam ad hanc uſque diem protrahi potuiſſe, quo tempore ut plurimum eſcharæ excidere ſolent; ac prius effuſio ſanguinis inſignis ſuffocationem inducere non potuit, quod materia, quæ inſtituendæ paracenteſis cauſa fuit, veriſimiliter tantum fuerit ſeroſus humor è vaſis lymphaticis egreſſus quo pectoris cavitas fere ſcatet. *Idem.*

Observatio VII.

Vulnus Pectoris lethale, etſi cavitatem non attingeret.

DOm. *Gervaſius*, Chirurgus Satellitum Regiorum aſſerit ſibi quendam cognitum fuiſſe qui percuſſus gladio inter tertiam & quartam verarum coſtarum, numeri initio ducto ab inferioribus, vulnere capacitatem non attingente, ac proinde illæſis partibus omnibus interioribus ſtatim tamen à læſione aphonus factus, ac paulo poſt mortuus.

ERe foret ad legitimam quæſtionis deciſionem notitiam habuiſſe & temperamenti & morum vulnerati, quo in ſtatu foret ante vulnus inflictum, affectuum & ægritudinum quibus obnoxius erat, ac præſertim num forte pectus antea male affectum eſſet, utrum num poſt ictum conciderit fugiens aut retrocedens: Prædictarum circumſtantiarum cognitio conferret proculdubio cauſæ morbi ſubitaneæ noti tiæ, me judice non a[illegible]bendæ vulneri à gladio facto, pro occaſione tantum infortunii habendo, ac potius, imo veriſimiliter, motui violento à timore inducto, quem conſequutus eſt repentinus confluxus ſanguinis in cor, ſuffocatum à ſubitanea illa irruptione & concentratione humorum, à quibus extinctus fuit calor nativus illi principio inſitus, ac tandem inducta ſyncope cardiaca plurimis ſimili in caſu lethalis. Conſtat hominum alios aliis timidiores, ac vim eſſe maximam conſpectus gladii evaginati in animum timidum, ex periculi umbra, in vitæ diſcrimen venientem; certum quoque Naturæ maximam vim inferri ſi animi pathemata vehementiſſima fuerint, cum ſanguis & ſpiritus à corde in habitum irrumpent, aut viciſſim. Quin & lætitiæ exceſſus quibuſdam exitialis fuit: Ea plurimis autem obſervationibus docemur violentos ejuſmodi motus periculi plenos eſſe, nec minus verenda animi quam corporis vulnera: Infert ergo gladii ictum pectore acceptum, capacitatem illius nequaquam attingentem, non fuiſſe cauſam obitus vulnerati, quandoquidem ibi loci non occurrebant venæ aut arteriæ, vel aliæ partes alicujus momenti, quæ mortem adeo ſubitam inferre valuerint? quotidie enim dictis in locis Empyematis cauſa apertio fit illius partis: Infinitus autem illorum numerus qui vel gladio, vel globulis è catapultis emiſſis icti fuere, vulnere corporis truncum penetrante, qui tamen omnimodam valetudinem adepti ſunt: Quare, ſi bene ſentio, obitus ſolum cauſa fuit ſyncope cardiaca, cui vulnus & gladius anſam præbuerunt. Timor autem vera fuit cauſa. *D. Panthotus Zod. med. Gall. anno iii p. vi.*

Observatio VIII.

Vulnus lethale, ob cerebri ſubſtantiam læſam, globulo ad occiput uſque propulſo, cerebro autem ad minimam molem redactum.

ANno 1676. 3. Ianu. D. *Billotius* primum remediorum apparatum admovit filio Atomatopolæ Burdegalenſis, cui nomen *Salane* annos ſex nato, ob vulnus inflictum à ſclopeto manuario, inter duos ſinus, ac trajecta omnino medulloſa cerebri ſubſtantia, ad occiput ſubſtitit: attamen puer vulneri ad 18. uſque diem ſupervixit, integris omnino rationis muniis non ſecus ac ſi illæſus fuiſſet, eadem hilaritate gaudens qua per integram valetudinem, etſi quoties manus vulneri curandi gratia admoveretur, portio ipſius cerebri ſubſtantiæ, ad nucis myriſticæ magnitudinem erumperet; Interim aliquot ante obitum horis lethargus obrepſit, mentis compos etſi quodammodo permaneret, ad interrogata quævis reſpondens.

Capite poſt mortem aperto, ecce rem admiratione dignam cerebri ſubſtantiæ portio vix exiguum ovum mole æquans ſuperſtes reperta eſt.

Ex prædicta obſervatione liquet cerebrum non tanti eſſe momenti ac hactenus creditum eſt, unde etiam inferre licet Animam, quæ ſenſus principium eſt, in parte ſolidiori, minuſque ejuſmodi alterationibus obnoxia &c. ſedem habere: *D. Billotius in zodiaco med. Gall. p.* 181.

Observatio IX.

Vulnus oculi repente lethale, ob proceſſum falciformem læſum & ventriculum tertium.

Ruſticus 55. circiter ætatis agens annum à quodam qui ipſi obvius fiebat ut cederet ſollicitatus, ipſe ob oneris ponderoſioris gravitatem non potens, modis omnibus & precibus ſe excuſans, denegat, alter laceſſitus & ira commotus ſcutica ruſtici ſcapulas impetuoſo ferit, qua fracta partem baculi quam in manu adhuc tenebat, ſatis acuminatam in faciem vi forti protudit, Ruſticus ex verberibus nihil mali metuens currum ligno, quod venale advehere volebat, onuſtum paſſu lento ſequitur, pene per miliaris quadrantem, cum in forum nobis dictum lignarium appuliſſet, derepente exanimis corruit.

Delata res ad judicium noſtrum, quod ut in tam repentinæ mortis cauſam ex officio Inquirerem jubet, adium, & externam faciem examino, invenio extremitatem baculi acuminatam in canthum oculi dextri majorem intruſam fuiſſe: exile exterius apparebat, & vix notatu dignum vulnus: explorabatur ſtylo num profunde in cerebrum deſineret, ſed cognoſci id ob vulneris exilitatem & anguſtiam non poterat: aperiebatur itaque cranium, meninges cum cerebro primo intuitu bene ſe habere conſpiciebantur, cum autem in parte antica cerebrum tolleretur, circa radicem naris proceſſus falciformis in extremitate læſus conſpiciebatur, vulnus autem ad tertium uſque cerebri ventriculum intraverat in quo grumi ſanguinis ſatis copioſi apparebant, Exhauſtis ita ſpiritibus non potuit non mors ſubſequi: mirum autem quod pedes currum ſubſequi potuerit, & non ſtatim à læſione animam exhalarit. *Iohannes Schmidius in miſcell. cur. anni* 1677. *obſerv.* 83.

Observatio X.

Vulnus Frontis lethale ob utramque diploen effractam.

Puella biennis, filia Dom. I. Petri Galinei Gemmarij Genevenſis manu gerens typum quo formantur globuli plumbei prona cecidit, altero ramo fronti imæ, ſupra ſupercilium ſiniſtrum impacto manente: Advocatus Chirurgus extrahere adlaborat, ſed renititur ferrum, quia in extremo hamatum erat, quare magna concuſſione adhibita & ad latera agitatione eluendum ab illo fuit; nihilominus nullum ſiniſtrum ſymptoma accidit præter fluxionem in oculum ſubditum: A undecimo die circa merinoctium advocatus fui ob convulſiones quæ ſupervenerunt; vulnus, quod vix acicūlam admittebat, nullum amplius pus emittebat, quare credidi ſubditam membranam à cohibito vellicari ſicque ſpaſmum excitatum fuiſſe. Author fui ut ferro cutis divideretur quo vitium oſſis ſi quod ſubeſſet, ſe proderet, Abnuunt parentes, imo ne injectiones per ſiphonem admittunt, urgere remedia nolui, quia oculus ſubditus depreſſus erat & demerſus: Decima quarta die à vulnere inflicta puella interijt; Cadaverum viſitator Iuratus ſtylum profunde immiſit atque oſſa ſubdita undique vacillare animadvertit, id quod proculdubio à vehementi in extrahendo ferro concuſſione accidit quod ſatius fuiſſet tenaculis inciſorijs abrumpere, remque naturæ committere: Caſus contigit deſinente Februario anni 1682.

Observatio XI.

Cultro in latus immiſſo inter ſecundam & tertiam coſtam, diaphragma illæſum permanſit: unde colligitur Empyematicos ibi ſecandos aut urendos eſſe.

Hippocr. lib. de Internis aff. & poſtquam morbum (Hydrops pectoris) recenſuit, inquit *Coſtam tertiam ab ultima uſque ad os ſecato; deinde cum terebra cava ultra perforato, & ubi perforata fuerit, aquæ parum emittito &c.* Tertiam igitur coſtam Hippocr. ſecare jubet à nothis computando, Sed an tertiam verſus quartam, vel potius verſus ſecundam in dubium quandoque traxi, quia Hippocr. ipſe jubet puncturam, vel ſectionem faciendam quam proxime ad ſeptum, modo tamen caveamus ne ipſum lædamus: ut certior tandem de hac re fierem quum Ferrariæ frater A. Veſalij, anatomici inſignis coram me corpus humanum diſſecarer, arrepto cultro rem experiri volens, in latere ſiniſtro, intra 2. & 3. coſtam puncturam feci, ac cultro ipſo intromiſſo nihil noxij ex eo ſeptum tranſverſum trahere poſſe deprehendi: Naſcitur autem ſeptum tranſverſum prope primam coſtam mendoſam, & ita ab interſtitio 2. & 3. coſtæ diſtat, ut probe & ſecuriſſime ſectio inibi fieri poſſit Eo tamen hucuſque Medicorum mania pervenit, ut non intra 2. & 3. ſecent, ſed potius inter 4. & 5. aut ſi Diijs placet, intra 5. & 6. non ſine tamen ægrotantium jactura, quum pus quod veluti in ſacco continetur, faciliime extrahere non poterant, niſi cruribus elevatis & prono capite, unde multa ſequi neceſſe eſt: Quum igitur hæc ita eſſe novimus, ac mulierem Nob. empyemate

laborantem haberemus à pure in media thoracis & pulmonis regione contento, pro hujus ſalute in conſortio doctorum hominum, conſultum fuit ut inter 3. & 4. coſtam ſectio fieret à qua mulier bene habuit & ſanitati fuit reſtituta. *Amatus Luſitanus cent. 1. curat. 61.*

Observatio XII.

Vulnus Thoracis lethale ob coſtæ læſionem, Tabem & Empyema accerſentem.

VUlneratus quidam in Thorace, vulnere autem exterius bene habente febre ſumma & anguſtiſſimo ſpiritu eſt, ut ſpiritum attrahens vel ipſas clavículas ſurſum trahat: Jam xxv. dies agitur cum vulnus in dorſum ad quintam coſtam accepit cultro deorſum infixo, & exterius coſtas fere duas prætérlapſo, ut cutem inferius altero fere foramine affecerit, ſeu mucrone exiens, non tamen penitus aperuit, niſi qua parte ingreſſus eſt; Inferna enim pars ab artifice aperta eſt, quo melius vulnus expurgaretur: Ab ipſa vulneratione cœpit paulatim per anguſtius ſpirare, & ſecundum dorſum magis ac magis dolere, nunc vel uſque ad hypochondria dolor ita pertingit, ut attingentem manum nullomodo patiatur & moveri vix ferat, Tuſſis ſequuta eſt, numquam humida, niſi poſtremis diebus, poſt eclegmatis exhibitionem, anguſtia vero ſpiritus tanta eſt ut vix animam trahere dicat, & exiguum omnino ſpiritum ſe poſſe accipere affirmet, is altero die cœpit in latus affectum decumbere poſſe, & in nullam aliam partem poſſe, ſicque erat inde ſpuens in dies magis ſed pituitoſa, ad extremos autem vitæ dies duos etiam purulenta.

Diſſecto eo inventa eſt coſta læſa, cum pure & aqua multa in thorace, quæ ſolet ad inflammationes thoracis confluere, ut in pleriſque cadaveribus pleuriticorum & peripneumonicorum vidi. *Chriſtoph. Guarinonius conſult.* 140.

QUæſitum eſt à Medico Num vulnus intra pleuram penetrarit, & vel interim abſceſſus conglutinatus cauſam præbeat, vel ab eo intra thoracem ſanguine reſiliente ibi facta ſit quædam repletio materiæ, quæ putrefacta horum ſymptomatum in cauſa ſuerit: Doctor primus non penetraſſe vulnus contendebat, quia nec ſputa cruenta, nec ſpiritus viſus è vulnere erumpere, ac exterius ſecundum externam coſtarum faciem ductum eſt, totiuſque difficultatis ſpiritus cauſam ad deſtillationem referebat, cui ipſe obnoxius eſſet & plurimam occaſionem præſtitiſſet, Alter Doctor contendebat non eſſe deſtillationem, quia febris nimia erat, nimiaque ſpiritus anguſtia, jam repente facta deſtillatione minime idonea tam cito putreſcere, minus tanta eſt ſub tenuiſſimo victu præſcripto & vini abſtinentia, imo cauſam manifeſtam à vulnere eſſe; quod penetrarit, & ſanguine thoracem replerit, etſi indicia ſpiritus erumpentis per ſe non dederit: Nam magnum eſſe vulnus, ac cultrum potuiſſe non penitus ingreſſum hoc feciſſe, qui non ſolum punctim, ſed cæſim etiam illud agere potuerit; neque impedit hoc judicium, quod ſpiritus non exierit per vulnus, quia alias ſæpe hoc evenit, recurrente nimirum cute, mutato corporis geſtu & internum vulnus contegente: *Mihi* vero videtur Deſtillationē non eſſe ſatis probatā, tū ex febre tum ex tam celeriter facta ſpiritus anguſtia, pulſus crebritate & ſputorum paucitate: Non eſſe etiam humorem ex vulnere in cavum thoracis prolapſum febris vehementia primum indicat, quæ ſi à putredine ejus humoris proficiſceretur, & maxima eſſet, & malum odorem proferret; quoniam in aliis quidem empyematis febres magnas vidimus, ſed tam fœdo odore erant ut accedere ad cubiculum non pateremur: Itaque ſi exigua putredo eſt, unde tanta febris incenſa eſt? Si magna, cur odorem ſibi familiarem non efferet? Præterea nunquam durum pulſum, aut tenſum empyema facit, nec dolores parit, minus eos quæ ad partes vicinas pertineant, ut hypochondria; quomodo enim libera materia intra thoracem, loco ſibi amplo verſans dolorem partibus vicinis faciat? quomodo urgeat adeo & tendat ut attingi non patiantur hypochondria: mitto quod fluctuationē humoris non percipit eum convertitur: mitto quod in utrum latus cubet æque premitur, humor vero à vulnere in altero tantum latere abundaret, & cubanti in oppoſitum moleſtior eſſet; propterea ego ex febris vehementia, & dolore in omnes thoracis partes pertinente, & multis aliis notis, non poſſum non perſuaderi Tumorem intus in thorace, & illius quidem parte maxime membranea ſubeſſe, qui ad tantam magnitudinem pervenerit, ut per corpora membranarum ad longiores partes etiam ſuam moleſtiam & tenſionem valeat proferre, & cordi plurimam vaporum copiam ad vehementem febrim faciendam, & arteriis tenſionem, & membranarum communionem præbere. At cur ea parte qua morbus eſt, dolorem præcipuum non facit? quoniam jam gangrænoſa eſt, laxiorque & corruptior pars facta, & integræ magis contentæ dolorem majorem ſentiunt, quæ ſæpiſſime cauſa eſt cur in cerebri apoſtematibus homines eadem parte debilitentur & reſolvantur, oppoſita autem convelli conſueverint, ea convulſione naturam valentem requirente, quanquam etiam ſæpe oppoſita inflammetur, ut vidi in vulnere colli, ſub quo oppoſita pars intumuit, unde is neque in oppoſitam, neque in eandem partem cubatum proferret, quoniam omnes membranæ conſenſu eodem dolent: Pulſus quoque ejuſdem lateris melior eſt, quoniam mala putredo ſuis recrementis partes illas humidiores reddit, & ita major etiā videtur & oppoſitæ partis minor & durior, ob duritiem namque & tenſionem minor eſſe cogitur, durior vero ob membranarum tenſionem: Ubi ego illud animadverti quod Pulmonibus & arteriis repletis exiguo ſpiritui aditus eſt & ideo crebrior reſpiratio, quæ etiam brevis ſit cum dolor adeſt, ſic minus magna facta, minus videtur etiam laborioſa eſſe: At cum vel tumentibus thoracis partibus anguſtior cavitas eſt, & ſine dolore eſt, vel cavitas repleta eſt, tunc & arteriæ idoneæ ipſæ per ſe ſunt pluri ſpiritui accipiendo, & ideo ad plurem ſpiritum hauriendum thorax ad majorem amplitudinem majori opera tenditur, ſcil. tum dolor nullus vel tacitus etiam ſubeſt, unde ad claviculas videmus illum quoque diſtendi, velut etiam in iis quibus infirmior movendi vis facta eſt quare moribundis hoc idem fieri videmus.

At quæ cauſa tanti Apoſtematis fuit, prætereo quod in materialibus dictis morbis non ſemper idoneę, & pates evidentes cauſæ requiruntur, ut neque in putridis ſebribus eoſdem morbos ſequentibus hic ſatis cauſæ ab ipſo vulnere fuiſſe credo, quoniam in vulneribus inflammationes ſolent oriri, & vicinas vulneri partes occupare, Et præterea 10 iis quæ non expurgata conglutinantur occluduntur-que, apoſtemata fere ſuccedunt *Idem ibidem.*

Inventa eſt coſta læſa] Coſtæ læſionem occultam vulneris à ſclopeto inflicti ſanationem in diuturnum tempus protraxiſſe vidi ante triginta annos in Dom. *Marco Antonio Lombardo* Geneveoſi: Is dum ficedulas venatur, & ſepem obſtantem ſuperare intendit, catapultæ innixus ab occurrente ſpina ligula laxatur, ictum excipiente thoracis latere dextro: Quod proxime catapulta id contingeret, vulneris circumſcripto admodum parva fuit, tubo pene æqualis; minor tamen impetus quam ut interiora thoracis læderentur, quod pauciſſimus eſſet inditus pulvis pyrius, globuli vero plumbei, minimi, arenulis non majores, cinerei ideo dicti, & ob interpoſitas veſtes: Vulneris curatio initio rite ſuccedebat, at cicatrice, etiam trimeſtri exacto, non occludebatur; ſupergenita caro ſuogoſa erat & multa hyperſarcoſis, unde coſtæ læſionis tandem ſuſpicio; Recluſum ideo vulnus & vitium coſtæ, caries ſcilicet deprehenſa, qua deleta curatio ad votum ſucceſſit.

Observatio XIII.

Vulnus Epigaſtrij lethale, ob ſilicem parvum ex ſclopeto emiſſum, veſicam ſubeuntem, abſque ullis vulnerationis indiciis.

§. Puellá quandam anno 1665. quodam die in agro verſantem petulans quidam puer, qui ſclopetum ſecum ferebat, adortus, ſilicem parvum rotundum, forte in terra conſpectum, coram illa ſclopeto injecit (hoc pulvere nitrato inſtructum eſſe nil minus ſuſpicans) ac jocando, ſaltem ad terrorem incutiendum, ſtricto catulo ſclopetum in ipſam intendit, eodemque momento præter voluntatem diſploſa bombarda, ejaculato, hujus ventris interiora petiit, lapillo.

Hujus corpus, morte mox altero die ſubſequuta, 5. Maij. juſſu magiſtratus, præſentibus Chirurgorum præfecto primarijs, aperuimus; quod prope umbilicum paulo ſupra, una cum inteſtino jejuno, perterebratum fuit, ex cujus foramine lumbrici prodierunt, in ſuperficie inteſtinorum tunc temporis repentes: Lapillus autem, quem aſſervo, veſicam ingreſſus ibidem reperiebatur, pertuſionis veſtigijs, nec in parte ejus membranoſa, nec carnoſa ne minimum quidem conſpicuis: Quod maxime mirabamur, quo ductu aut modo huc proprie pervenerit fuerit (cum nec per ureteres, utpote cui plus quadruplo majori omnis hac tranſitus præcluſus fuerat, nec ulli dolores lancinantes nephritici prægreſſi fuerint hoc fieri potuerit;) tam brevi temporis ſpatio, ſcrutinio licet accuratiſſimo haud aſſequentes. *Mantiſſa Obſer. plateri. p. 70.*

Observatio XIV.

Caſus ab alto lethalis ob ſanguinem in meſenterium effuſum 1. In abdominis cavitatem. 2.

§ 1. *Antonius* quidam *Mantuanus* cognomento, de ſuperiore loco lapſus mortuus eſt. Eo diſſecto meſenterium dextra parte totum ſanguine concreto contectum inventum, qui dolore alvi repente correptus eſt, ex quo ſubito ſine pulſu, cum ſudore frigido, cadaveroſo colore, labio ſuperiori tumente, ſpiritu anguſto eſſet & vomeret multam pituitam, & tredecim horis moreretur, qui ſi erigeretur ab adſtantibus, ſe mori diceret.

§. 2. Eadem morte interiit comes *Antonius Turrianus*, cum tertiana febre exquiſita laborare cœpiſſet, cujus abdomen ſanguine plenum inventum eſt *Chriſt Guarinonius Conſult* 193.

Comes *Lazilius* jam fere xxiv. horæ ſunt cum cecidit ex tabulatu ſuperiori, nec contuſionis ullum veſtigium eſt: Dolet toto ventre, maximè ſub præcordiis ſi prematur, pulſu privatus videtur, & totis artubus frigidus eſt: Tangas vel ipſum pectus, cordis pulſum non ſentis, niſi attentiſſime ipſum obſerves, ita exiguus eſt: Si dextrum brachium apprehendas, vix venam pulſare ſumma quidem attentione adhibita percipis: Heſterna die in latus decumbere præ dolore non poterat, nunc ſine dolore id facit, Spiritus difficultas ſed non multa, urina non procedit, mejendi cupiditas nulla, quod certè ad renes ſpectare videtur: *Ἀσφυξία* hæc in brachiis, temporibus & thorace ipſo, maximam cordis aut imbecillitatem aut refrigerationem ſignificat, qua uſus pulſus tollatur. Reſpiratione ſuperſtite, non omnino ſublata perflationis neceſſitas indicatur, in corde ſaltem, cui reſpiratio primum inſervire creditur, quæ in hyſtericis vix aliqua eſſe ſolet. Tanta ergo refrigeratio non eſt quæ uſu pulſuum prorſus non egeat: Infirmitatem contra primam ſtatuere non poſſum quoniam illa ſuſpenſis tantum digitis pulſum ſentire permitteret, prementibus enim omnino cedit. Ergo pariter cum calore vires quoque ſunt diminutæ, cauſa videnda ea, quæ aut in corde ipſo eſt, aut ex alio viſcere cor afficit: Viſcera ſub hypochundriis quidem affecta ſunt, quia quaſſata, & ſpiritu deſtituta per quaſſationem, ut cerebro per colliſionem capitis ſæpe contingit, qui duobus, aut etiam tribus totis diebus ex ictu memoria privatur: Sed cor quoque pariter tanto caſu quaſſatum in ſua capſula fuiſſe, & illoc ichorum plurimum liquidorum & frigidiorum confluxiſſe, quod ſpiritibus conſumptis exhauſtum ſit, & ſanguine repletum, refrigeſcente quidem propter ſpirituum diſceſſum, vix innatis & inhærentibus ipſum interea ſervantibus: Ea ergo tum deceſſione ſpirituum, tum confluxione ſanguinis poſtea refrigerati,

ti, maximè ſi in capſulam extra venas forte ſanguis effuſus ſit, correcti guſſi, & copia illa frigidi ſanguinis occupatum ſuiſſe, quæ tanquam frigidum venenum eſt, & tot. arteriologi ger. id malum neceſſario commnnicaſſe, unde non ſolum vitæ, ſed altricis naturæ actiones ſopitæ ſunt, & periculum ſit ne omnino vitietur marceſcatque cor, quod ſpiritus concoctionem moliri non poſſit diſſolutione interea corporis à calore facta, facile etiam fit ut ſanguis alieno loco conſiders putreſcat febremque faciat &c. *Idem vide plura ibidem.*

Observatio XV.

Vulnus ſincipitis & frontis lethale ob fracturam laminæ internæ, hinc perforatam duram matrem.

A Verbis litigantes quidam venerunt ad verbera, quibus Andreas Schreiber, jactu velicti urceo facto in capite ita læſus ut die 13. poſt ictum vivus eſſe deſierit, In inſpectione judiciali vulneris notata ſunt ſequentia à Chirurgis.

1. In ſiniſtro ſincipite contuſio latitudinis dimidij digiti. 2. In fronte, verſus dextrum oculum contuſio latitudine dimidij digiti. 3 Sublato cranio, ſub contuſione erat in lamina interna fractum decuſſatim facta 4. hine tres teſtæ ſeparatæ in calvaria reperiebantur. 5 Perforata mater dura teſta quadam magna pondere trium granorum, quæ extracta ex meninge relictis quinque parvis fragmentis. 6. ſub cranio & dura matre putulenta materia: Quæritur an hæ læſiones ſint lethales? *Paulus Ammanuus in Medic. Criticâ.*

Reſponſum Facultatis Medicæ Lipſienſis.

Licet ab Hippocrate cerebri vulnera abſolute & ſimpliciter lethalibus annumerentur, attamen ex context ,& commentariis Galeni, tantummodo de profundis & magnis vulneribus hoc intelligendum eſſe liquet: Iam in hac relatione tantum adducitur læſio partium capitis externarum: In ſubſtantiam; ut & profunda cerebri non inquiſiverunt Chirurgis nec funeſtorum ſymptomatum mentionem fecerunt proinde etiam pronuntiamus, *Quod rebus ſic ſtantibus vulnus præſens pro ſimpliciter & abſolute lethali non habendum ſit.*

IN *Fronte contuſio*) Cum indagaturus arteriarum per cerebrum diſtributionem aliquot boum capita aperirem, animadverti ex percuſſione frontis, qua boves velut apoplectici concidunt, non ſolum ſupernas cerebri partes, & ventriculos cruore infarctos, ſed & in baſi omnia cruore ſuffuſa fuiſſe, procuIdubio, ob ictus vehementiam, filamentis arterioſis abruptis: quin etiam ob eandem cauſam os cuneiforme in baſi tractum ſemel conſpexi; id quod ſe vidiſſe ait Tulpius, *vide Obſervat.*

Observatio XVI.

Epigaſtrij vulnus lethale ob læſum ventriculum.

NOvacula à Balneatore aperto Defuncti cadavere decuſſatim I. inteſtina, ad quæ ictus ſclopeti tendit, inſpecta, ubi potiſſimum ventriculus in planitie à globulo perforatus, cibique indigeſti copia non exigua in abdominis cavitate reperta: Notandum tamen quod vulneratus per aliquod tempus in via publica, & frigore maximo ſine deligatione relictus. *Ammannus medic. crit. caſu* 58.

Iudicium Fac. Medicæ Lipſienſis

Omnia præſupponendo dicimus collegialiter, quod in relatione Balneatoris deſideremus perſpicuitatem majorem, in quo latere, & per quam viam globulus ingreſſus non ſolum ſed & egreſſus fuerit; An, & quæ viſcera in tranſitu tetigerit, quam amplum ventriculi vulnus extiterit? & quæ ſunt aliæ hujus commatis circumſtantiæ ad noſtrum deciſum neceſſariæ: nihilominus quia hoc non factũ, & ſolum vulneris vẽtriculo in planitie inflicti ingenere facta mentio, cũ tamen non omnia ventriculi vulnera, ſive punctim, ſive à globulorũ exploſione inflicta, ſunt ejuſdem qualitatis, & illa tantum lethalia per ſe & ex ſua natura quæ in orificijs ventriculi exiſtunt, prout hoc rationibus fundatiſſimis à D. Sennerto & Suevo probatum, ut taceamus experientias, quibus hæc & alia ventriculi vulnera, ſumma tamen cautela & induſtria fuiſſe curata, teſtari poſſemus; ideo etiam rebus ſic ſeſe habentibus, & relatione imperfecta Balneatoris exiſtente *Nec hoc vulnus pro lethali per ſe judicare valemus*, ſed magis ex accidenti, quia frigori citra deligationem & exactum regimen patiens. commiſſus.

NOvacula) Cadavera inepte aperiuntur novacula, præſertim ab iis qui non ſunt verſati in ſectionibus: ita etiam furcæ loco elevatorij, vel hamulorum anatomicorum, male ſubſtituuntur. *Ammannus.*

Ventriculus in planitie] Vulnera ventriculi tam in ſiniſtro quam dextro orificio lethalia ſunt. Hippocr. enim aphor. 16. 6. reſtringendus ad ea orificia læſa, & ad profunda ventriculi vulnera: In lateribus autem lethalia non eſſe probat cultrivorus Pruſſiacus.

Oa-

Observatio XVII.

Vulnus Occipitis lethale ab errores varios ab ægro commiſſos.

§. Quidam in ſympoſio ſauciatus in capite x. die poſt mortuus eſt: ac poſt ſauciationem ſtatim quidem deligatus, ſed 1. aliquem invaſit ulturus contuſiones acceptas, niſi à tertio interveniente fuiſſet retractus: 2. ſaltavit per aliquot horas, uſque dum ſangnis ex vulnere rurſum proſiliit, ita ut ſecunda deligatione opus haberet. 3. mane ſequente in mactra circa curiam ſe portari curavit. 4 à meridie per quadrantem milliaris domum pedibus ſe contulit, 5. curatus à Balneatore, cui experientia & apparatus inſtrumentorum defuit.

In mortuo deprehenſum Vulnus occipitis ſiniſtri, longitudine digiti ab aure ſiniſtra verſus dextram, eodem etiam ſpatio à prima vertebra diſtans; cranium erat magnitudine dimidij thaleri depreſſum & incurvatum ab extremitate aſciæ, qua contuſio hæc peracta, ita ut ab hac incurvatura vel depreſſione cranij, fragmenta aliquot per duram & piam matrem, profunditate dimidij digiti in ſubſtantiam cerebri penetraverint, circumferentia uvius groſſi: In medio vulneris cerebrum conſpiciebatur putridum, fœtidum, calore flavum inſtar vitelli corrupti, profunditate unguis in digito, videbaturque hæc putredo totum occupare cerebrum; dura mater livida erat, & ab effuſo cruore ſugillata. *Paulus Ammanus med. crit. p. 290.*

Reſponſum Falcutatis Medicæ Lipſienſis.

Scire deſideratis utrum *Titius* in capite inter compotandum ſauciatus, inevitabiliter mori exinde debuerit? Hoc ut eo promptius expediremus accuratiorem relationem ſperaſſemus, dicimus tamen illa ſtante, Quod licet omnia cerebri vulnera tum ob partis nobilitatem, tum conſenſum nervorum, & conſolidationis difficultatem admodum periculoſa ſint, præprimis illa quæ cum contuſione fiunt, minime tamen concludendum omnia vulnera cerebri, ſed tantum illa quæ ventriculos ejuſdem penetrant & quæ lethalia ſymptomata ſtatim ſubſequuntur abſolute & ſimpliciter lethalia ſint; Experientia ſiquidem conſtat quod non ſolum ejuſmodi vulnera, ſed profundiora quoque, & cum deperditione ſubſtantiæ, à peritis Chirurgis, idoneis inſtrumentis, legitima obſervata diæta, & remedijs convenientibus adhibitis, fuerint curata: Quoniam vero Titij vulnus 1. tantum unguis profunditate cerebrum penetravit. 2. nulla lethalia ſymptomata mox ſubſequuta. 3 nec ipſe perito & inſtrumentis idoneis inſtructo chirurgo commiſſus, 4. neque diætam obſervavit, ſed 5. poſt deligationem per aliquot horas ſaltavit. 6. aëri ſemet expoſuit. 7. quadrantem milliaris eundo emenſus, qua commotione ſanguinis maſſa facile potuit inflamari 8 10. quoque die poſt vulnerationem demum mortuus, hinc ex adductis rationibus aliter concludere non poſſumus quam ita, *Quod Titii quidem periculoſa vulnera, non tamen per ſe lethalia fuerint*, ſed potuiſſe eundem Deo juvante, idoneis inſtrumentis a medicamentis feliciter curari: itaque potius mortuum eſſe *Titium* ex malæ diætæ regimine, & defectu periti Chirurgi quam vulneris lethalitate abſoluta.

Depreſſione cranij] Periculoſum fuit ob fiſſuram interioris diploes, vel laminæ quæ pupugit duram & piam matrem, ob dolores nidem ingentes ob hac punctura. *Ammannus.*

Decima die mortuus eſt) Per accidens factum eſt lethale vulnus 1. ob malam patientis diætam, dum aëri externo ſe expoſuit, cum tamen nihil gravius aëre externo; ſtatim enim alteratur, quod Hippocr. in aphoriſmis vocabulo μιλαιρμῷ expreſſit: 2. ob defectum medicamentorum & periti Chirurgi; ſic enim putredo & ſphacelus cerebri neceſſario ſubſequebatur, quod ex fœtore eſt colligere. *Idem.*

Observatio XVIII.

Vulnus Pectoris lethale ob utrumque cordis ventriculum pertuſum.

Colonellus quidam anno, 1653 Ratiſbonæ tam vinolentiæ quam iracundiæ œſtro percitus, hoſpiti ſuo innocenti occurrens, gladiumque ſtringens, ictu unico pectus illius transverberavit, ex quo in momento cecidit & mortuus eſt, cum perpauca ſanguinis è vulnere profuſione.

Vulnere ſtylo pertentato, atque cadavere aperto videbatur gladius intra coſtas ſpurias lateris dextri ſurſum, ſine pulmonum læſione, per ambos cordis ventriculos ac muſculum trapeſium, vel cucullarem in humero ſiniſtro uſque tranſiiſſe, nec in ambobus cordis ventriculis ullus ſanguinis grumus, nec gutta inventa fuit. *Iohannes Helvvigius Obſervat. med. 68.*

Observatio XIX.

Capitis Vulnus leve, lethale tamen; in quo cerebrum ſphacelatum & alia reperta.

Vir 40. annorum capite leviter vulneratus, circa 35. morbi diem fere ſanus erat, cùm ex improviſo 36. morbi die rigore totius corporis maximo præhenſus eſt, convulſionibus, & doloribus abdominis, concuſſionibus totius corporis: pallidus evaſit, pulſus parvi facti ſunt deliravit: Et inde emaciari incipiens 40. die mortuus.

Aper-

Aperto cadavere cerebrum leniter ſphacelatum invenimus in loco ubi fuit vulnus externe: Et circa hepar ac meſenterium inflammationem ac purulentiam deprehendimus. Pluries obſervavi, quod elapſis aliquot diebus ab inflicto vulnere in capite, ſuperveniant dolores ventris aut alicujus ex viſceribus, donec creſcente morbo ſuperveniant rigores, febres, & demum abſceſſus in viſceribus, tandem mors. *Ex communicatione Clariſſ. Georgii Baglivi Medici Pontificis, ac Anatomes Profeſſoris.*

Observatio XX.

Arteria cruralis læſa mors ad 14. dies dilata.

MAlo fato ejuſdem Illuſtris viri *Georgii Roſencrantzii* filius, *Ovvenus Roſencrantz*, ab alio Nob. in crure ſiniſtro vulneratus nupertime, ingenti hæmorrhagia pene ſtatim occubuiſſet, niſi ſedula Chirurgorum opera vulnus obligatum fuiſſet. Tanta tamen ſanguinis copia ex vulnere profluxit, ut convulſionibus imminentibus extrema videretur pati. Dilata verò mors fuit ad quartum decimum diem, quo ſuperveniente febre, virium defectu & crebrioribus convulſionibus expiravit placidiſſime. Sectioni cruris à Chirurgo regio Philippo inſtitutæ, præſentes obſervavimus, vulnus cruris penetraſſe muſculum faſcialem ſeu ſartorium, ad arteriæ cruralis divaricationem primam, quam amplo foramine læſerat, unde ingens illa hæmorrhagia, ſurſumque ad regionem Perinæi deſiiſſe. Obſervata in vicinia muſculorum tricipitis & lividi cavitas ampla, ovi magnitudine, gangrænam minitans, ſanguine purulento conſperſa. Ipſum vero hiatum arteriæ cruralis, quem in divaricatione gladius infelix effecerat, grumoſus ſanguis obturarat, quæ cauſa fuit, quod univerſi ſanguinis effluxus inhibitus fuerit, ne, ſicut plerumque fieri ſolet, mors repentina ſequeretur. Magna dexteritate Chirurgorum turundas longiuſculas & ſtilos immittentium cautum fuit, ne abraſo grumoſo ſanguine, exitus ſuperſtiti ſanguini aperiretur. Occurrunt in praxi alia, quæ annotare ſingula non vacat. *D. Thomæ Bartholini.*

Observatio XXI.

Apertio Vulnerati.

PEr luſum & jocum auriga fratris amantiſſimi *D. Eraſmi Bartholini* & famulus peregrinus ſtrictis gladiis in fœnili congredientes 9 Sept. 1673. tragicum exemplum præbuerunt. Ex improviſo enim latus gladius ſub dextra brachij ala immergitur corpori famuli inter coſtam ſecundam & tertiam, penetratoque pulmone dextro vaſa cordis majora in baſi cordis lædit, & in ſiniſtro demum pulmone ſe ſiſtit. Dictum factum, ſed ſine dolore, concidit famulus *Torchillus Petri*, annorum 18. neſcius ſe vulneratum, antequam conſpecto gladio cruento in lipothymiam incideret. Chirurgo ſtatim advocato, quia ex vulnere altiori nihil ſanguinis ſtillabat, vena in brachio dextro aperta nihil quoque cruoris profudit, ſiniſtra parum; unde ad ſe rediens æger reum amicum abſolvens, ſe dormire velle ait, & quanquam à ſomno retardaretur, tamen poſt paulo placide obdormivit, ſine ullo doloris ſenſu & ſigno. In aperto per Chirurgos Urbis *Bojum* & *Aſpachium* corpore defuncti, invenimus pulmonem dextrum coſtis adnatum, totumque pulmonem quoque aridiorem ad phthiſin vergentem, quippe artem figulinam didicerat, & æger diu indè receſſerat. Cavitatem thoracis grumoſus ſanguis copioſè implebat, à quo, impeditis pulmonibus, cordeque liquore ſuo deſtituto, ſuffocatus. Sed cur ſine doloris ſenſu inſigni tam altum vulnus pertulit? Triumphat *Ariſtoteles* in cordis victoria. Nervis in baſi cordis diſſeminatis, hiſque diſſectis aſcribendum iſtud beneficium, qui ad ſenſum magis, quàm motum in corde promovendum ab Anatomicis pleriſque deſtinantur. Unde ad ſomnum propenſio? Quia ceſſante ſanguinis alio derivati ex corde influxu, cerebri ventriculi conciderunt.

Quanquam autem caſu ludentium interſe amicorum, ſine ulla lædendi, nedum occidendi voluntate, homicidium hoc perpetratum ſit, vulneratuſque præſentibus teſtibus reum à crimine abſolverit, nec actores ulli de facto conqueſti fuerint, non mater mœſta, non ſorores fratreſque, nec Magiſtratus proinde Lege ſicaria condemnaverit nocentem; exemplo tamen erit cunctis, cautius tractanda arma nuda. Seria ſecum trahunt. Nec rarò enim, etiam inter inermes, fata ſuum negotium agunt. Vitanda igitur omnis occaſio periculorum, ne luſum nobis in luſu fortuna faciat. *D. Thomæ Bartholini.*

Observatio XXII.

Culter coſtæ medium tranſfodiens, vulnere Lethali.

AMicus amicum ob verba jocoſa, ipſis alias frequentiſſima, malè intellecta rixis primò invadit, dein iræ furore percitus cultrum non acuminatum, ſed rotundum, (quales

Anglia præprimis tranſmittit) improviſo arripit, eoque hypochondrium ejus ſiniſtrum vulnerat. Succedunt ſtatim lypothymiæ fortes, corpus frigide ſudans, imminutio imò plenaria per 2. horas pulſus abſentia, & alia motitutis conſueta. Poſt ſtatim exhibitum cordiale & aſtringens cum Chirurgo accuratiſſime, ceu decebat, inquirebam in vulnus, quod coſtæ ſextæ Veræ medium tetigerat; Stylis cautiſſime inquirebamus, ubinam vulnus ad interiora penetraverit, ſed nec minimum indicium reperire licebat; proinde cum ſingulis adſtantibus eò magis ſtupeſcebamus cauſam ſymptomarum lethalium, eamque licet inviti, obtrudere cogebamur ſubitaneæ ſpirituum diſſipationi ac reſolutioni à violenta incandeſcentia, ac dein terrore vulnerationem ſuccedente in ſemiebrio excitatæ? vulnus enim nec viſu, nec inſtrumentis, inquirentibus cognoſcibile & ſubtiliſſimum per oſſeam Coſtæ ſubſtantiam tranſiiſſe, nemo unquam divinaſſet; tranſitumque hunc vulneris eò minùs metuere poteramus, cùm rixarum ſocij fatebantur, vulnerantem poſt triſte facinus, fuga ſibi conſulturum, dictum cultrum vaginæ ſuæ intrudiſſe, ut ita ſumma dignum ſit admiratione, poſſibilem fuiſſe cultri integri, nec fracti immiſſionem & emiſſionem, quod extra dubium ita, brevis ille furor, præſtitit. Poſt adhibita varia internò externa confortantia, vulneraria, &c. elapſis 8. horis quodammodo ad ſe redire videbatur, dictis ſymptomatibus remittentibus, nihilominus tamen paulò poſt ſuccedebat denuò ſubitanea, eaque integra caloris innati ſuffocatio, ob ſanguinem & ſpiritus cordi circulanti ſubtractos. Abdomine aperto reperiebamus ejus cavitatem ſanguine extravaſato planè repletam. Cauſam tantæ hæmorrhagiæ inquirentibus apparebat diſſecta diaphragmatis portio, non procul, ubi hoc cum coſtarum extremitatibus connectitur; conſpiciebatur itidem diſſectus ſubjacens Lien uſque ad mediam ſubſtantiam, unà cum contentis vaſis parvo-magnis, læſione duos digitos tranſverſos lata; diffidit non minùs omentum cum ſuis canalibus ſanguifluis, uſque ad ventriculi fundum penetrando. Oculis itaque ſe offerebant dicto modo tot vulnera cuidam cultro ſecanti proportionata; Cum autem introitus ſingulos ſtupeſcentes eludebat, invita minerva in hunece inquirentes tandem inveniebamus, cultrum tranſiiſſe per medium coſtæ ſextæ veræ lateris ſiniſtri, binos digitos tranſverſos vulnere à Cartilagine diſtante; de qua via nec per ſomnium cogitaſſet quidam. Apparet inde, quàm dubij ac inopinati caſus ſæpius artem noſtram turbare ſoleant. *D. Gabriel Clauderus in Miſcellan. Curioſ. Dec. 11. Ann. 6.*

Observatio XXIII.

Vulnus Capitis cum fractura cranij & fungo.

Nobiliſſimi Domini Michaëlis Riermanni Mercatoris famigeratiſſimi Filius, die 18. Februarij 1683. in hanc lucem editus, animi & corporis ſupra ætatem vegetioris ingenij felicis, habitus teneri & gracilis in ſudores levi ex motu diu noctuque exolubilis, die 31 Julij 1690. Circa quintam veſpertinam de equo ad velociorem curſum incitato in terram decidit, caput vel lapidi alliſit, vel uti prius exiſtimatum fuit, ab equi ſolea calcatus, vulnus prægrande in capitis dextro bregmate verſus futuram ſagittalem accepit. Puer utpote natura alacrior, ſponte in pedes ſeſe erexit, cùm verò copioſum ſanguinis profluvium animadverteret, animo pene derelictus, & ab accurrente plebe ad chirurgum peritiſſimum Dominum Sebaſtianum Mullerum deductus, mox animum recollegit, & vel explorationem vel deligationem vulneris non niſi durioribus verbis tandem exceptus, concedere voluit. Capillis deraſis, ſanguinis fluxu coërcito & vulnere debite deligato propinabatur à chirurgo potiuncula contra caſum ex decoctione ſpecierum traumaticarum parata, quam patiens vomitu mox reddidit. Circa octavam ego vocatus, puerum à vomitu continuo delaſſatum & omnibus viribus fractum, qui levem corporis commotionem vel verbi prolationem iterato vomitu luebat, cum pulſu debili offendi: quietem ſummam imperavi & mixturam cochleatim exhibendam præſcripſi ex ſtomachicis & Archæi ferociam compeſcentibus, aqu. ſc. menth. Flor. aurant. confect. de Hyacinth. Theriac. cæleſt. & ſyrupo anodyno. Tota nocte ſingula aſſumta revomuit, mane ſtomacho applicatum emplaſtrum diachalcit cum Theriaca, oleo n. m. & balſamo de peru. de mixtura ſtomachica non niſi tertia pars cochlearis, & tantum quoque de juſculis vino acidulatis ſubinde exhibitum cum præſenti levamine. Secundo die vulnus deligatum non fuit, ob metum hæmorrhagiæ. Stomachus ſub veſperam omnia minori doſi ingeſta toleravit. Patiens nonniſi de frontis intenſo dolore & Scotomia poſt quamvis capitis commotionem conqueſtus eſt. Tertio die remotis applicatis, vulnus figura ſua ovali longitudinem ſeſquiunciæ, unius latitudinem unciæ habuit, & cranium medium pollicem depreſſum, apparuit. Dolor in fronte medio inter utramque oculi orbitam loco vehemens adfuit, vires deficiebant, ſomnus fuit inquietus & breviſſimus, vomitus quandoque rediit. Cuticum ſubjacente panniculo carnoſo ex contuſione ſphacelatis, ſuppuratione digeſtivis promota ablatis, cranium nudum viſui ſe obtulit,

hian-

hiante per ejus medium oblonga & ſtylo exacte perceptibili rima ceu fiſſura conſpicuum. Quinto die ex pertuſo cranio fungus pullulavit digitum craſſus, pollicem longus, pede graciliore ſuffultus, à medio vulneris prominens, ad latera facile mobilis, à cujus utraque parte oſſibus cranij denudatis cum filamentis carptis pulveres ad oſſa ſpecifici, fungo verò impoſitum unguentum ſuppurativum, reliqua vulneris cavitas impleta filamentis ſiccis, obtecta ſingula emplaſtro de betonica cum ſtictico commixto, & caput cum vertice inunctum ol. è floribus ſtœcados, & lumbricorum, fronti quinetiam anodyna varia applicata fuerunt. Interea patiens plus nimium ſenſibilis, neutiquam neceſſariam vulneris explorationem tulit. Parentibus propoſita fuit indaginis accuratioris & forſan cranij depreſſi elevationis neceſſitas ad id nonnunquam in privatis diſcurſibus ab Excell. Archiatro noſtro Domino Doct. Baumgartnero impulſi: ſollicitatum ſæpius fuit, ut & ipſe chirurgicarum ἐγχειρήσεων peritiſſimus, vocaretur, horruit verò & contremuit patiens, ſi vel fortuita ejus mentio incideret: parentes, Filij Tenerrimo amore digniſſimi, malis profundius affecti, violente quævis ſeponere, & mitiſſimam quæ quidem inveniri poſſit viam procedere juſſerunt id conſtanter inculcantes. Filij vires acriori medendi generi ſufferendo impares eſſe, & vel ſolo ex metu convulſionibus ac diſcrimine vitæ expoſitum iri; malle proin eum ab uſu remediorum mitiorum ſuccubuiſſe quam tantis tædijs, tantiſque inferendis doloribus eventui ancipiti expoſuiſſe. Itaque cum nulla ſymptomatum deteriorum præſentia, omnem de ſchedijs & inæqualitate irritativa interioris cranij partis ſuſpicionem excuteret, ſepoſita ejuſdem elevatione qua ceptum via per rectum ad trigeſimum uſque diem. Interea temporis cùm oſſa nigredine inficerentur, dolor in fronte & à parte vulneris poſtica ad uſque auris baſin intenderetur, fungus ne minimum decreſceret, quin potius omnes vulneris oras expleret, ſolis exſiccantibus hunc tractare conſtituimus, ac proin pulverẽ Paræi ex partibus duabus ſabinæ & una ochræ confectum, mane & veſperi impoſuimus: alteri ad oſſa deſtinato euphorbium addidimus, oſſiculum aliquod quod exterius cranij tabulatum credidimus, magis magiſq; e profundo in dies elevatum tandem 13. Sept. & 45. vulneris die, à fungo ex oſſiculi loco natali ſuccreſcente omniaque ejuſdem veſtigia obturante non ſine dolore (frontis præcipue) extruſum fuit. Pulvis Paræi ad finem uſq; menſis ſept. 14. ſc. diebus uſurpatus nihil effecit: acuatus proin alumine uſto, notabilem quantitatem abſumſit, inſtar pellis quotidie ſeparabilem. Symptomata dolorifica cum exinde increſcerent, vomitus omnium aſſumtorũ rediret, & æger ex defectu appetitus & ſomni, lenta febre extabeſceret, acriora omnia, utpote communi chirurgorum peritiſſimorum ſuffragio damnata & infælicis hujuſmodi ſobolis genuina genetrix nuncupata, exulare juſſi; Compertiſſimum quamvis habuerimus oſſiculum quod interea abſcedebat, labia vulneris mordicando atque fricando, dolores egregie adauxiſſe. Iam verò veſtigijs inſiſtere Fabritij Hildani concluſum, qui genuinam fungorum curandi methodum Cent. I. obſ. 15. prolixius tradit, effectui datum non ſine ſucceſſu, dolor ſcilicet capitis ab eo tempore (præſertim poſtquam ſubſequente ſeptim. die 6. Octob. aliud adhuc oſſiculum priori multo minus, ſine notabili alteratione prodijſſet) cum omnibus ſymptomatibus miteſcebat, & propemodum ſublatus fuit, appetijt, comedit, ſomnum habuit, actiones omnes animales, vitales & naturales ritè obijt, corpore inſigniter adauctus ex teſtimonio parentum tota ſua vita habitior non fuit; veſtibus ordinarijs indutus hinc inde obambulavit, cecinit, ſalijt, & pro more lætiſſimus ludis puerilibus tempus fallebat: manſit ita ad uſq; duodecimam ſeptimanam, finem incirca octob., quo temporis ſpatio fungus faciem minime mutavit. Sub quarti verò, menſis initium, cùm puer tempeſtate pluvioſa licentioſius è feneſtra proſpexiſſet, & horrore ſubitaneo cum ſubſequentibus ardoribus, dolore frontis &c. correptus eſſet, funguſque manifeſte increviſſet, me inſcio pulvis euphorbij cum Alumine uſto inſperſus, & paucos intra dies penitus abſumptus fuit. Aſt verò alius intra 24. horas, ovi gallinacei magnitudine extra vulnus prominens ſuccrevit: Symptomata priſtina invaluerunt, inſuper acceſſerunt dolor in vertice exquiſitus, anorexia, ſudores, ſitis, terrores, agrypnia. Superficie fungi abſumentibus detracta, pulſatio ingens arteriarum in eo conſpiciebatur, pauló durius inſtrumentis ferreis tractatus, ſanguinem copioſiſſime fudit. Retulit aliquando Chirurgus, ſtylum per medium fungi ad inſignem longitudinem verſus latus lævum intrudi poſſe, alium meatum rectà deorsũ verſus ſubſtantiam cerebri ſtylo patere; unde quî rarius tum temporis ægrum viſitavi τυτέστιν eſſe, & ſtudioſius inquirere volebam, num intra vel extra cranij parietes, ſinus hic lateat? inſtituta exploratione tam profunde penetrabat ſtylus ſine ulla quidem reſiſtentia & ullo patientis dolore, ut ipſiſſima cerebri ſubſtantia perforata mihi videretur, idcircò omnem impoſterum explorationem uti Temerariam ita in affectibus capitis periculi pleniſſimam ſerio prohibui: pus album & probe coctum nonnunquam ex dicto ſinu profluxit, aliquando vero quod poſt principium Novemb. contigit, aliquot diebus penitus obſtructus, nil præter tenue ſerum emiſit. Dolor exinde capitis & verticis immaniter increverunt, vomitus & cætera ſymptomata augebantur, quæſitus idcirco meatus cujus ab aliquo tempore veſtigia reliquimus denuo fuit, inventus etiam, & puri copioſiſſimo exitus paratus, ex quo in inſtanti, incantamẽti ad-

adinſtar ſymptomata dicta evanuerunt. Tentata rurſus à chirurgo fungi per abſumentia exſtirpatio, qua impetrata compreſſione præpedire novam propullulationem animus fuit: at ſymptomatum in dies increſcentiū vehementia, & æger magis magiſq; corpore viribuſq; deficiens, omnem optati ſucceſſus ſpem præciſura videbantur. Decimo Novemb. die cū hactenus omnis induſtriæ fructus perditus & Penelopes tela toties retexta fuerit, corpori fungoſo filum ſericeum duplicatum arctius quotidie conſtringendum, injicere ſtatutum, quod peractu tanto facilius viſū, nobiſq; majores addidit ſtimulos quo baſis reliqua corporis mole gracilior fuerat; at pulſatio arteriarum enormis concitata, qua integer fungus cōmoveri ac ſubſultare videbatur. perrectum nihilominus quo ceptum pede erat, donec cum maximo & intolerabili fœtore maxima ejus pars putredine conſumta unà cum filo excidiſſet. Vulnus ichorē ſeroſū copioſiſſime fudit, quo linteamina quævis capiti impoſita velut aquæ intincta madebant. Dolor frontis & occipitis permanebat, convulſionū indicia adparebant: ſudores colliquativi augebantur, & habitus corporis reliquus lenta continua febre ſenſim conficiebatur. die 17. dicti menſis cum Celeberr. & Excell. Dom. Doct. Brunneri, Fautoris mei Colendiſſimi in patrias oras reditus, (priſtinæ ſanitati feliciſſimè reſtituto Seren. Principe Haſſo Caſſelano) ex proprijs quibus me altero poſt ſui adventum die dignatus eſt literis innotuerit, non defui quin ſtatim aſſenſu à parentibus de filü calamitate mœſtiſſimis impetrato, in reſponſorijs expoſito obiter ægri ſtatu rogarem, ut quantocius liceret, Sangallum ſe conferre prudenti conſilio ſuam nobis navare operā & auxilio ſuccurrere laboranti haud reſpueret. interea fungus gangræna corruptus, nigricans, ſordidiſſimus & velut à canibus dilaniatus horrendus, aſpectui obveniens, Spir. vini Theriacali myrrhato lavatus, unguento digeſtivo putredinem arcente munitus, & emplaſtro conſueto, coopertus fuit. Febris lenta quæ hactenus æqualis diu noctuq; aderat nunc ſub veſperam ſuas exacerbationes pati videbatur, expulſu fortiore capitis dolore adaucto, inquietudine &c. Symptomatica autem cum fuerit ex capitis vulnere, à miaſmate quodam purulento maſſam humoroſam & ſpiritus inquinante, motumque ſanguinis fermentativum ac varias, ferociori ejuſdem in partes impulſu, membranarum irritationes producente, profecta; juxta ſedulam externorum mundificantium & partis corruptelam removentium applicationem abſorbentia & alkali divitia febrifuga ex ocul. cancr. pulv. conchar. diaph. jovial. quantum ab ægro etiam gratiora revomente impetrare licuit, exhibuimus. Die 18. cum patiens totam diem ſatis commode tereret, circa veſperam in extremis perfriguit, ſoliti dolores redierunt, & tandem convulſiones lateris dextri ſingulos artus cum capite, motu tremulo per integræ ſpatium horæ, integris ſenſibus concutientes ſucceſſerunt, addita proin cæteris medicaminibus antiſpamodica cinnabarina, nucha & ſpina dorſi, Inuncta fuerunt ol. è floribus Slotan. Lumbric. & caſtorel. die 21. ea qua nudiustertius hora convulſiones ſuperius recenſitis ſymptomatibus ſtipati redierunt; concuſſo violentius latere per medium horæ, hemiplegia illud reſolutum & non tā ἀναίσθητον quàm ἀκίνητον factum, tandem frictionibus & lotionibus cum ſpirituoſis reſtitutum fuit, ſola debilitate & virium impotentia remanente. Febris abhinc Typum quotidianæ continuæ exacte obſervabat. Patiens totam diem bene tranſegit, moderate comedit, non ſitiit, nec doluit ex capite, nō vomuit, Multò minus delitavit aut convulſus fuit: Veſperi autē circa nonā perfriguit naſus, inde dolor capitis initium ſumſit, & ſenſimuſq; ad duodecimam crevit; hinc caluit & ſitijt æger, deliravit & ſubinde convulſus fuit, poſtea ſucceſſive remiſit & mane mitiora omnia fuerunt. Uti vero internus ægri ſtatus deteriora quævis minitatus, ita, externus lętiora omnia & felicia promiſit. Corruptæ fungi partes ſenſim decedebant, & hujus loco caro quidē alia fungoſa, at coloris inſtar ſubſtantię cerebri cineritij, emergebat; certo nobis indicio, gangrænā profundius nō ſerpſiſſe, nec meninges vel cerebrum ipſum corrupiſſe. Die 25. Nov. Celeb & Exc. Dom. Doct. Brunnerus exoptatiſſimo ſuo adventu, utinā menſem maturiori! nos beavit, atq; pręſentia per triduū exhilaravit, quę deinceps acciderūt patienti, continuò pręſens ſedulo obſervavit, ſingula exacte conſignavit, & remedia, quantū tulit ægri deplorata conditio amice nobiſcum communicato conſilio, applicuit. Cujus proin ipſiſſima verba apponam.

Circa ſextam veſpertinam vulnus deligatum fuit: eſt in oſſe bregmatis dextri ſupra cōmiſſuram cum oſſe parietali verſus ſuturā ſagittalem tendens. ℥iß. Longum ℥j. latū; verſus os parietale caro firma eſt; verſus partem ſuperiorem orę vulneris carne luxuriante tument, ex medio vulnere fungus propullulat nucis juglandis craſſitie, multiplex inſtar criſtæ galli, totum opplet vulnus, indolens eſt, pulſatione arteriarum cōmovetur, interdum mitiùs, interdum impenſius, facile cruentatur; per medium fungum meatus ducit ad profundum cerebri, quod vix explorare auſus fui, dum chirurgus perhibuit nuper ad digiti longitudinem ſtylum ſub cranio verſus partem lævam capitis admiſiſſe, cum tamen ſinus longitudinalis arctiſſime cranio cohærens, & corpus falciforme ſub dura matre ſtylum impedire debuiſſet. Sero ſcatuit potiùs quàm purè; illud nuper ex profundo pulſu arteriarum ſaliiſſe copioſe ajunt. die 26. noctem habuit inquietam, doluit ex capite, fronte, & occipite impenſe, vomuit abhinc cum inſigni conatu & deliravit; circa quintam matutinam melius habuit & obdormivit. Fungus manet idem: oras vulneris obtegit chirurgus filamentis ſiccis: fungo ob putulentiam imponit Theriac. cum Camph. Spir.

vini aqu. lactuceæ & ſolani, laudat effectum hujus. Impoſui ſtomacho cataplaſma ex mica panis, fermento, pulv. Menthæ, juniperi, nuce moſchat. & maſtiche cū aceto cocta, toto die belle ſeſe habuit: comedit in prandio juſculum & de pullo panca, quod diu non contigit: loco cœnæ, hordeati cochlearia tria & pomi cocti nonnihil. Itidem bene habuit, dormivit ſubinde, nullum dolorem capitis ſenſit: circa nonam naſus perfriguit, poſtea dolor capitis ſenſim incepit & crevit: bibit decoctum C. C pulſus circa decimam intenſior fuit, non tamen caluit niſi naturaliter. Circa duodecimam ſævijt dolor in fronte & occipite; caluit & ſitijt, deſævijt circa tertiam & obdormivit; poſtea ter vomuit; nunquam deliravit uti præcedentibus noctibus, nec vomitus tam vehemens fuit, nec dolor tam diuturnus. D. 27. mane querulus fuit, doluit parum ex capite in fronte; pulſus excitatior adhuc: urina craſſa & tincta cum ſedimento farinaceo: vulnus multum ſeri limpidi fudit: fungus non creſcit potius decreſcit & pulſatio lenior: impoſuit chirurgus linteamina ſicca oris, & fungo mixturam ex camphora & Theriaca; texit emplaſtro anguſtiori diapalmæ, abhinc emplaſtro alio de betonica, impoſuit ſplenia calida, & obligavit faſciis congrue. Poſt deligationem tuſſivit & vomuit mucoſa, ſpumea; debilis abhinc & capite tremulo, nec erecto eſſe potuit corpore; dedimus pulverem. ℞ cc. phil. præpar. Antim. diaph. āā gr. v, lapid. Lapid. Bezoar. or. gr. iij. cinnab. Antim. rectif. gr. ij. doluit ex capite, ex vulnere multū ſeri effluxit: loco prandij ſumſit bina cochlearia juris: conqueſtus eſt de dolore capitis in fronte & occipite, caluit & ſitiit Serum coploſe fluxit ex vulnere & linteamina permaduerunt inde ac fœtuerunt. Veſperi vulnus deligatum fuit, mirum viſu. Subdidit vulnus & fungus: per ingens chaſma cerebri ſubſtantia profundius viſa fuit; ſerum turbidum regurgitavit ex profundo cerebri inter tuſſiendum. Vulnus ſicce deligavimus & emplaſtro obteximus: debilis fuit, caput tremulum: conſtabat tamen mente & integris fuit ſenſibus, etſi cerebrum magnam partem defuerit. D. 28. uſque ad medium noctis inquietus fuit, ſitijt, bibit decoctum. C C. cum ocul. cancr. vomiturijt; oculorum bulbi movebantur epileptice; conqueſtus eſt de pede ſiniſtro; dolor capitis non intenſus, fuit; D. 29. Vir excellentiſſimus à negotiorum practicorum cumulo avocatus, moras rupit & diſceſſum à nobis paravit: abſentiam vero tanto tulimus ægrius, quo propius vitæ finem inſtare ex ſubſecutorum ſymptomatum peſſimorum caterva ſubodorari facillimè licuit: primæ ejuſdem diei deligationi adhuc interfuit. Vulnus quod heſterna veſpera monſtroſo ac portentoſo chaſmate patuit, hodie vel ſui veſtigia non habuit, utpote germine novo fungoſo unius noctis pene obliteratum. quadrihorio poſt Celeberr. Dom. Doct. Brunneri diſceſſum, miſellus ſexta veſpertina Tetano correptus omnia membra æqualiter extendebat. Succeſſit Opiſtotonos, quo caput verſus dorſum reclinatum, pedes autem verſus nates retracti ad uſque ſequentis 30 Nov. diei veſperam, nullam ſitus mutationem admiſerunt, leviter enim vel his vel aliis corporis partibus commotis; aut extenſione tentatis, tota c. ſucus horrendis motibus convulſivis concutiebatur, ita etiam ori ingeſta, ſpaſmo fibris gulæ pertinacius conſtrictis per œſophagum neutiquam deſcenderunt, quin potius ad caput laryngis deliteſcentia, irritationem, tuſſim, vomendi conatum, tandemque convulſiones univerſales excitarunt. Senſus, mens & loquela ad uſque vitæ finem perſtiterunt D. 31. Vulnus ob debilitatem ægri ac tanta commotionē corporis excipientia incommoda, deligatum non fuit, ſub veſperam hordeati cochlearia tria belle deglutijt; caput tota die quaſi dorſo retro ligatum geſtavit. Circa ſextam perſtrigerunt extrema, dolores conſueti redierunt, frons diu noctuque in matris manu teneri ac foveri debuit, à quo ſibi quidquam levaminis accedere putavit: mox cōvulſionibus ſingula membra tremuerunt, mox tetano extenſa riguerunt; Tandem cum ſtercore & ſonitu, inter reſpirandum ingente, inter pias adſtantium preces & fletus amaros, ex luctuoſa hac miſeriarum valle ereptus, fato conceſſit. Celeb. Dom. Doct. Brunnerus egregium uſum, qui ex Anatome Cadaveris & indagine loci affecti accuratiore in Rempublicam medicam redundare poſſet ante diſceſſum ſeriò inculcans, calcar addidit hoc gratiæ & licentiæ à parentibus (alioquin ad hujuſmodi exercitia ſatis difficilibus) expetendi: non fuit qui majore & authoritatis & perſuaſionis vi hanc apud familiam pelleret, aut qui noſtras partes prudentius & felicius ageret, vel hoc officij æquiore animo præſtaret, ac frater genuinus Excell. & Conſult. Dom. Chriſtoph. Hochteutenerus. V. I. D. Reip. noſtræ Secretarius, nec ſpem feſellit eventus; deſiderio ſatisfecit; aſſenſum obtinuit: & ipſe Anatomes ſpectatorem teſtemque ſe præbere dignatus eſt Mille votis expetita fuit peritiſſima ac dexterrima ſecandi manus Excell. noſtri Dom. Doct. Brunneri, at quod hac vice impetratū non erat, nos pro viribus ſuſcipere & exequi conati ſumus. Vulnus externa facie, deleto fungoſi germinis pridie ſubnati ob theramento, in foveam ingentem collapſum, ex qua ſubſtantia cerebri ſordido ſcatens ex flavo virideſcente pute conſpicienda, apparuit: characteres tamen & ſtigmata fungi non penitus extincta, ſed circa cranij pertuſi, locum ubi oſſicula abſceſſerant, circulum formarunt, ſuperius pennæ anſerinę, inferius digiti minoris craſſitie, quo cranij diffracti extremitates velut annulo & munimine circumcincta fuerunt. Cutis decuſſatim diſſecta & ſeparata, à parte vulneris poſtica ad uſque auris baſin (quo loco ab initio adfectus vehemens dolor ſentiebatur) duorum digitorum latitudine cum pericranio flave-

bar, cætera verò per totum Calvariæ ambitum naturalis coloris conſpiciebatur: integra omnia (excepto loco affecto) nullibi contuſa, fracta vel fiſſa fuerunt. Cranium per orbem placido ſerræ ductu apertum, forti nexu cum meninge ubique cohæſit, & ſpatulis validis reſolvi atque attolli debuit; nullibi autem validius concrevit quàm circumcirca locum affectum. Ubi meningis cum cranij diffracti orbe coalitus, nulla vi avellendus, cultro abſcindi debuit; hoc inſuper notatu digniſſimum erat, fungoſam extremitatibus cranij diffractis obductam ſubſtãtiam, corpus ſingulare non conſtituiſſe ſed ipſiſſimæ meningis continuationem & vaſorum ejuſdem prolongationem fuiſſe: ex quo luce clarius patet, ſtylum ſæpius vulneri ſub calvaria intruſum, intra meningis ambitum ipſam cerebri ſubſtantiam perrepeaſſe, & proin tales explorationes periculo non vacaſſe. Abciſſa à cranij pertuſi extremitatibus coaleſcentia meningis ſubtumida, dura mater, à parte ſui inferiore ad uſque cerebri baſin ſphacelata, ad latus verò anterius & ſuperiore ſui parte qua ἐγκέφαλος inveſtitur, nulla infecta comparuit. Cranij oſſa detecta & examini ſubjecta, ceu fiſſuræ aut contrafiſſuræ notas, de quibus nonnulli per morbi decurſum ſomniarunt, non habuit: in loco autem affecto egregiè conſpicuam introceſſionem in orbem ſublongatum efformatam nobis exhibuit; hæcque omnem de calcatione ab equi ſolea factam ſuſpicionem delevit, quinimò lapidi acuminato alliſum fuiſſe, figura depreſſionis ovalis clariſſimè oſtendit. Cranij lamina, tenuis admodum & circa locum affectum, oſſiculis extruſis craſſior vix fuit. Ex parte vulneris ſuperiore, quæ carne luxuriante tumuit & ſemper aliquid puris eructavit, oſſiculum nigricans à cranio penitus ſeparatum, & extruſioni proximum intra triduum abceſſiſſet. Os laterale quod nova iterum & firma carne obduci videbatur, unciam longum, ſemunciam latum, profunde depreſſum, denticulata ſui circumferentia fracturam evidenter demonſtrante, tam fortiter cranio rurſus accretum & connexum inhærebat, ut elevari digitis non ſine vi potuerit. Oſſiculi primi ſeparari interna ſuperficies aſperior fuit à puris acrimonia ita corroſa. Schedia in vulneris gremio nulla ſedulo explorantibus obvenerunt, licet major & amplior percuſſionis cavitas apparuerit, quàm quæ oſſiculis extruſis obtegi potuiſſet. In vulneris perveſtigatione omnium lerna malorum ſtatim ſe prodidit, dum pars meningis, cum inſigni de cerebri ſubſtantia quantitate, abſumta cerneretur, & meatus prægrandis tres digitos admittens, ab inferna vulneris parte paulò ſupra baſin cerebri incipiens, & pure ſcatens copioſo per ejus hemiſphærium in uſque interiora pateret, ventriculi cum omnibus encephali internis meatibus pure flavente & inſigniter fœtente inundati, pro capitis ſitu mutato, pus fluctuans hinc inde modo in dextros, modo ſiniſtros cerebri ſinus effuſum admitterent: quod ipſum conjecturæ noſtræ indubiam fidem fecit, cur ſe latus oppoſitum convulſionibus agitatum & reſolutum fuerit; quandoquidem patiens, continuo in latere ſano decubitu, puris in eadem cerebri parte confluxum, partium extenſionem atq; irritationem majorem cauſatus, neceſſario pejora ex vulneris oppoſito latere ſymptomata expertus eſt. Protuberantiæ omnes internæ ſaniei mediis in undis fluctuabant. Plexus choroidæi binæ alæ ſuper medullæ oblongatæ crura ceu Ventriculos exporrectæ, ſub putridæ, nigricantes & corruptæ fuerunt. Superior & corticalis cerebri ſubſtantia cum ſuis anfractibus & corpore calloſo omni labe carebat. Anteriore cerebri limbo elevato, & verſus poſteriora reclinato, juxta nervorum opticorum crura pus copioſum prorupit; ex quo manifeſtiſſime doloris à principio affectus ad ultimum uſque vitæ halitum perpeſſi, cauſa patebat. Baſis anterioris cerebri partis una cum binis mẽbranis, nihil corrupti monſtrarunt; poſterius autem meninges ſubputridas & lividas habuit. In vulneris loco, ubi cerebri cortex ad uſque baſin abſumta fuit, & in penetralia cerebri ſanies perrupit, nobiliſſimum hoc viſcus puri copioſo innatabat, & partium inferius (inſtituta methodo Varoliana anatome) obſervandarum, glandulæ ſc. pituitariæ vaſorum ex carotidibus &c. utpote pure exeſarum, vix veſtigia habuit. Cerebelli ſuperficies optimæ notæ, fundamentum verò, dextri præſertim hemiſphærij, magnam partem & multo profundius ſiniſtro, purulentum ac ſanie fœtida conſumtum videbatur. Specus oſſea ſeu cavitas vertebrarum, medullam ſpinalem excipiens, pure copioſiſſimo exundabat. Hæc ſunt quæ poſiti à parentibus exigui temporis cancelli luſtrare permiſerunt, à cæterarum pectoris & abdominis partium periuſtratione non tam tempore, quàm ſerio parentum interdicto excluſis. *D. Sylveſtris Samuelis Anhornij Miſcellan. Curioſ. Dec. ij. Ann. ix.*

Observatio XXIV.

Capitis vulnus cum fractura & fiſſura Lethale.

Vulnera capitis quævis vel ipſa levia, vel talia ab initio apparentia non negligenda monet Paul Zacchias, Fortunatus Fidelis, alij, & ultimùm Excell. Johannes Bohn. de Renunc. vuln. Sect. 2. c. 1. poſſum exemplum nuperrimum afferre primo inſpectu leve viſum, ſed quod eventus docuit graviſſimum fuiſſe.

Præfectus ſiquidem vigilum aliquis ebrius poſt lites leves circa quintam verſpertinam 22. Oct. 1691. gladij unico ictu ita vulneratus fuit in dextro capitis latere, ut ſtatim proſtratus & cruentatus valde decubuerit per horas aliquot. In proximo dein pago deligatur obiter, altero

ro autem die accuratius à Chirurgo Stutgardiano poſtquam huc tranſportatus, nulla amplius ſequente hæmorrhagia, ſed obſervata illico hemiplexia ſeu motus impotentia, ſuperſtite tamen ſenſu in brachio magis quàm in pede ſiniſtro, ut & vomitu qui primo quoque die adfuit.

25. Vocatus ego unà cum Chirurgo jurato obſervavimus in dextro bregmate capitis ſupra aurem vulnus in cute digitorum ſex longum, in cranio ipſo leve & ſine fragmentis aliquot aut laceratione uſque ad meningem quidem penetrans, ſed rimula tam tenui hians, ut non potuerimus ſcrutari aut judicare an meninx ſit perfecta. Cæterum non ſolum ſiniſtri lateris impotentiam, ſed & in ſuperioris labij dextra parte aliqualem elevationem ſpaſmodicam ſeu paralyticam, cum linguæ quadam & loquendi ineptitudine ſeu imbecillitate. Nullum tamen dolorem niſi in vulneris ipſius angulo inferiore, & aliquantum verſus tempus accuſavit æger, læſionem autem in cerebro aut nervis à commotione aut latente fractura, aut contrafiſſura factam fuiſſe ex hemiplexia judicavimus. Ubi verò illud malum hæſerit, conjicere nequivimus, unde nec locus nec ratio fuit trepani applicandi: cum extravaſati ſanguinis indicia quoque nullibi apparerent; hinc impoſitis filis lineis diſcerptis, applicatis emplaſtris, & ſuper impoſito ſacculo cephalico, propinato quoque pulvere cephalico quieti datus eſt vulneratus.

27. Cervicis ſiniſtrum latus doluit; & ultimo menſis die totum caput.

2. Novembris taciturnus eſt, incipit delirare clauſis oculis, quos vena mane ſecta brachij à meridie aperit, loquitur ſine aberratione & ſedet in ſella extra lectum. Hinc melius habet, ita ut quinto qui decimus quintus vulnerationis dies fuit, ſedens ſcripſerit literas ſuæ uxori, adeoque nos nullius facile periculi metum habuerimus. Sed ſexto præter opinionem Chirurgus invenit ipſum ita debilem, ut locus non fuerit deligandi vulneris: An ob victus errorem, cum lac acidum & coagulatum ipſi datum fuerit & forte etiam vinum, quod tamen conſtanter ipſo ægrotus & adſtantes negabant, acceſſerit iſta imbecillitas, dubitatum fuit. Septimo circa nonam invenio ipſum vultu rubente & madido, ſtertentem & difficillime, ſed cum ratione, quantum potui ex linguæ hæſitatione dijudicare, loquentem, cum pulſu debili, intermittente & inordinato: ideo prædixi mortem quæ circa undecimam ſecuta eſt, decimo ſeptimo vulnerationis die.

Sequenti ergo die ſeparata cute juxta vulnus cranij in bregmate dextro retro ſuturam coronalem, quæ cum aliis quaſi obliterata & firmiter coaluit, apparuit utrinque fractura, per oſſicula Tabulæ ſuperioris oblonga facillime ſeparata, cum fragmento parvo circa angulum inferiorem vulneris ſtatim eximi potuerunt, unde vulnus valde ampliatum fuit ſuperius, ſed rima tantùm reſtitit inferius, quam initio in cranij cæſura & profunditate notavimus. Præterea ab utroque angulo vulneris fiſſura tenuis adfuit, nullibi autem vel ſugillatio vel contuſio aliqua.

Reſecto dein cranio, ex quo inter reſecandum plures guttæ ſanguinis per poros ſolito majores & pervios extillarunt, in interiori facie rima illa cæſim facta apparuit, unà cum fractura ad utrumque latus æqualiter diſtante & in acumen definente, quæ tanta vi à gladij ictu adacta fuit, ut oſſicula hæc in medio ſeu rima dicta depreſſiora eſſent verſus cerebrum, ſed ad latera uſque ad fracturam parum declinarent, inventis quoque in utroque angulo aliquibus parvis feſtucis, & adhuc pericranio ſuo adhærentibus.

In denudati cerebri dextra parte non ſolum meninx utraque lacerata adſpiciebatur, venæque valde tumidæ, inprimis verſus frontem, ſed & ſanies purulenta effluebat, ipſumque cerebrum putridum, flaccidum & pallidioris coloris, quàm ſiniſtrum latus, quod ſanum adhuc, duriuſculum, vividi & quaſi lucidi coloris erat, nullo extravaſato ſanguine reperto, niſi parum circa falcis ſinuum congreſſum ſupra cerebellum, qui inter occipitis reſectionem effluxit, an à læſione nova ſinuum dictorum, an quia collectus ibi fuerit ſanguis.

In reliquo corpore nihil quæſivimus, quia ſufficientem mortis cauſam vidimus. Teſticulum tamen utrumque invenimus & præſertim dextrum excoriatum, & lividum quaſi gangrænoſum, atque circa coccygis regionem à decubitu aliquam excoriationem, cum tamen nunquam ibi ſe dolore queſtus fuerit. *Dom. Salomonis Reiſelii Miſcellaneor. Curioſor. Dec. ij. An. x.*

Observatio XXV.

Inteſtini jejuni laceratio, integro abdomine lethalis.

SEbaſtianus *Ruttruff* Neoſtadienſis ad Tiliam, Juvenis 18. annorum, ſtaturæ juſtæ, robuſtus, carnoſus, bene coloratus. Anno 1691. d. 20 Sept. poſt medium noctis inter compotationem & luſum chartis luſoriis, obortis litibus ob rem nihili, magna vi humi proſtratus, pedibus conculcatus, ſupplãtatus & calcatus fuit ab Auriga Rhedario Joh. Georg. *Studtens* vivo quoq; robuſto & ebrio. Quãdo nocte domũ redierit, ignoravit pater ipſius Bern. Eman. *Ruttruff* Lanio Neoſt. nam in ſtabulo pernoctabat ad ſũmum mane: d. 21. Sept. mane poſt quartam imploravit opem matris expetiitq; fomentum ipſi in colica conſuetũ: querebatur de magno dolore abdominis prædixitq; ſibi aliquid ab hac violentiſſima calcatione in illo ruptum fuiſſe: impoſuit ipſi Epithema ex mentha & lagana mellita in aceto & aqua confectum: quia vero nullũ levamen attulit, brevi illud removit. Conquerebatur magis magisq; de doloris vehementis incremento cir-

ca præcordia & umbilicum, vocavit urentē & talenti inſtar gravantem: dimidia hora ante obitum dicebat ſe tantos dolores pati, quos non cani imprecaturus eſſet: aſſimilavit dolores erga R. D. M. Joh. Alb. Magdolff. Diaconum loci, ſerræ quaquaverſum tractæ circa præcordia. Impenſe ſitijt: concedebatur aqua & vinum, ſed parce, unde aliquando adſtantibus non advertentibus erupit, culinam adijt & ex vaſe cupreo capaci multum aquæ exhauſit: plus bibiſſet, niſi balneatoris famulus vas è manibus excuſſiſſet, ſubinde juſculum aſſumſit, an aliquid panis ſimul deglutierit, non obſervatum accurate fuit: verum omnia brevi rurſus evomuit, prope ad extremum uſq; vitæ terminū. Die 21. Sept. mane poſt octavam balneator unc. tres ſanguinis emiſit: poſt ven. ſect. urinam, quam primo cruentem cum ardore eminxit, claram ſine dolore excrevit: idem dedit tum ſperma ceti cum aqua chærefolij: abdomē inunxit unguento de Alth. popul. ol. verbaſci, ſine juvamine: toto die ſæpius ad alvi ſolutionem ſtimulabatur ipſemet q; ſellam adijt, nihil tamen egeſſit: veſperi hora quarta dedit potiunculam laxantem ex infus. ſenn. &c. ultra horæ quadrantem retinuit, poſtea evomuit: verſus noctem parum fæcum ex alvo emiſit. Toto die à ſummo mane ad ſeram veſperam hinc inde nunc in, nunc extra hypocauſtum obambulavit, nunc huic, nunc alteri lecto, nunc ſcamno incubuit; verum nullibi, ob magnam anxietatē & dolores, diu permanere potuit: multum ſemper querebatur de Tenſione abdominis: toto die facies palluit & ſudore frigido madoit. Mente ſemper conſtitit, apud patrem culpā ſæpius deprecatus eſt, ante 10. noctis expetijt R. D. Diaconum; advenientis ſolatium anxie imploravit, exprobratos errores Confeſſus eſt; confeſſionem clara voce edidit, ſed interrupta & anheloſa reſpiratione abſolutionem avido & fideli animo acceptavit. Sacra Cœna reficiebatur: dū lecto incubuit manum nunc dextram nūc ſiniſtram occipiti ſuppoſuit, varie inquietus corpus jactavit: manus gelidæ, glaciei inſtar, erant, dum erigebat caput & pectus animam efflaturus videbatur, nihilominus R. D. Diacono & devota mente reſpondit & cum ipſi exprobrata fuiſſet impenetrabilitas ab armis, cujus particeps vulgo credebatur, ſancte teſtatus ſe ab hoc crimine alieniſſimum eſſe. Paulo poſt datam abſolutionem ante 11. noctis vivere deſiit. Poſt obitum multum humoris ſubflavi turbidi viſcidiuſculi ex ore emanavit.

D. 22. Sept. ex juſſu Seren. Princ. & Dom. Frid. Aug. Duc. Wirtembergici Cadaver Sectū fuit: ante Sectionem, cum Exc. Dom. Doct. Balthaſ. Feyerabendt Phyſico Halenſi Sueviæ & tribus Chirurgis, præſentibus Nob. Dom. Frid. Andr. Præf. Prim. Gothzeimenſi. R. D. M. Chriſt. Wilhmo Steip, loci Superintendente ſpeciali, aliquot Senator. aliiſq; oppidi civibus, conſpeximus anterius axillam dextram ad medium ſternum & latus dextrum pectoris atrolivеſcentem, magis vero totum prope dorſum atro lividum; circa ſpinam Ilij duo veſtigia clavorum, quales calceis aliàs infigere ſolent; ſimilia quoque apparuerunt circa regionem renis dextri & duo in ſcapula ſiniſtra: magnus livor apparuit circa regionem renis dextri: Abdomen tenſum quidem erat, non tamen uſq; adeo lividum: decuſſatim cuti abdominis ſecta & à muſculis abdominis ſeparata, inter ſpinam oſſis Ilij ſiniſtram & coſtas nothas dorſum verſus lancetta peritonæum caute ſecando, potius quam pungēdo, perfodi, mox flatus fœdiſſimus, ſtercus & cadaver redolens, cum impetu erupit, ſimulq; aliquid liquoris cum lacinijs paucis pinguibus membranoſis ac ſi fruſtula omenti laceri eſſent, extrudebatur; mox totum peritonæum quoque decuſſatim diſſectum fuit: in viſum venerunt inteſtina tenuia omnia flatibus diſtenta, anterius rubentia, veluti inflammata ſeu ſanguine ſuffuſa: Ventriculus & colon flaccida erant minuſque flatibus turgebant, hepar totum pallidum, molle tamen & glabrum & lien lividus apparuit. Veſicula biliaria illæſa, non valde diſtenta, in tota dextra abdominis parte & in pelvi occurrit humor turbidus, pallidus, quem dum ſpongijs exhauſimus, reperimus folliculos ſeu pelliculas Uvarum harumque arilias & fruſtula ciborum nondum in ventriculo ſubacta, imprimis radicum paſtinacæ luteæ: in recto & portione coli ſiniſtra plurima ſcybala craſſa compacta detinebantur. Dū inteſtina dextrorſum ſiniſtrorſumque inclinavimus blanda manu, tandem occurrit dorſum verſus portio inteſtini tenuis lacera & foramine amplo prædita, ex quo preſſis inteſtinis tenuibus ſupernis & infernis vicinis, prodierunt chyloſa, pallida & bilioſa & quædam in ventriculo non ſubacta: hanc portionem ſupra & infra foramen filo conſtriximus: hinc portionem recti, colon cum cœco, ileon & maximam partem jejuni, ſc. uſque ad portionem ligatam, exemimus; poſtea remoto ſterno ventriculum cum liene, pancreate, duodeno, cum portione jejuni legati ex abdomine ſubſtulimus & mox nobis conſtitit inteſtinum jejunum duarum Spith-mæum diſtantia à pyloro, ob violentiſſimos inſultus pedibus in dorſum factos diruptum fuiſſe ac foramen tantæ amplitudinis contraxiſſe: hæc portio jejuni aliquouſque atro rubeſcens erat: regio renis dextri, meſenterii, dorſum verſus & ſub pancreate omnia ſanguinē grumoſo admodum ſuffuſa erant: Duodenum amplius apparuit jejuno: per inflationē conſtitit ventriculum, duodenum & jejunum ad foramen uſque integra fuiſſe; hæc jejuni ruptura facile tres pollices admiſiſſet: intus aliquo uſque quoque atrolіveſcens erat. Chirurgorum famuli aquam ſuperne tenuibus infuſam per coli portionem & rectum demittere nequiverunt, donec Scybala digitis expreſſerunt; ab illorum inflatione apparuit nullum illorum ullibi laceratum fuiſſe. Ren dexter multum paſſus ab inſultu, nōn tamen laceratus fuit, uti nec ſiniſter. Veſica integra erat. In pectore nihil cruoris extravaſati occurrit: pulmones erant ſani, molles,

pallidi, inflati. Cor admodum firmum erat: auricula ejus dextra & ventriculus continebant ſanguinem partim fluidum partim in grumum concretum, cujus portio inſtar polypi recenter concreti apparuit: Siniſter quoque ventriculus multum cruoris continuit, reperta cauſa mortis violentæ ſufficienti in abdomine caput non aperuimus, quia foris ejus læſi nulla indicia occurrerunt, nec quicquam de capite querebatur.

1. Cl. Ita vulnus Cutim, muſculos abdominis aut dorſi, & peritonæum penetrans, inteſtinum Jejunum ab inſultu pedibus violento, potiſſimum in dorſum circa interſtitium Spinæ Ilei & coſtarum notharum facto, rumpi potuiſſe, hic caſus docet, nam interne ibi omnia ſanguine ſuffuſa erant, ibique Jejuni portio dorſo propior, diſrupta manifeſte conſpiciebatur: procul dubio citius hæc Laceratio evenit ideo, quia hæc portio, ob compotationes in Longam noctem factas, præter ſolitum diſtentior erat, nam poſt mortem ex lacero inteſtino iſto pelliculæ acinorum uvarum cum arillis, & aliquot fruſtula peſtinacæ non bene ſubacta exprimi poterant, cujuſmodi quoque humori turbido in cavo abdominis ſtagnanti immiſcebantur.

II. Abdomen intumuit & tendebatur & flatibus extra inteſtina, pulſis & ab aliis adhuc tenuibus imprimis Ileo incluſis, & à liquore ſeu ab humore turbido veluti Chyloſo vel maximam partem potulento ante & poſt conculcationem largiſſime ingeſto ex foramine Jejuni elapſo: Flatus enim Ilei non demum obortos fuiſſe ex fermentatione quadam poſt obitum facta, teſtabantur flacciditas ventriculi, coli & recti & gracilitas cæci. Flatus in Ileo detinebantur, magnaque parte Jejuni, quia horum motus periſtalticus ſublatus fuit ob plexus nervoſos meſentericos graviter affectos prope ortum meſenterij à ſanguine extravaſato: forte hanc ob cauſam quoque Scybala craſſa dura, quibus plena erant, ad excretionem promovere nequiverunt, licet ſæpius toto die ad alvum egerendum ſtimularetur.

III. Dolores varij generis paſſus eſt, quos verbis ſatis exprimere nequit, vehementiſſimos tamen fuiſſe ex multis patet, nam dixit, non diu ante obitum ſe nec canibus tales imprecaturum; videri intus ferram trahi circa præcordia: eſſe urentes, gravantes, tendentes. angebatur ſummè, ut nullo in loco perſiſtere potuerit. in lecto ſe quaquaverſum jactavit, manum nunc dextram nunc ſiniſtram occipiti ſuppoſuit, inflationes tenuium inteſtinorum forte Colicis ſimiles dolores effecerunt: ichor ſeu liquor in cavo abdominis contentus pondus talentro ſimile effecit; ardor præcordiorum & anxietas attribuenda Jejuni inflammationi & lacerationi, ſanguini extravaſato ſub membranis meſenterij circa ſuum exortum; quia ibi plurimæ membranæ nerveæ & plexus nervini; quamvis cauſa ardoris & anxietatis dorſum verſus determinaretur, tamen vel hinc patet, harum partium afflictiones illudere poſſe ac ſi cauſa circa pylorum hæreret vel non procul ab umbilico.

IV. Vomitum aſſumptorum omnium poſt ingeſtionem ſtatim fieri poſſe illæſo ventriculo ejuſque pyloro & duodeno, hic caſus abunde teſtatur, nam nullum his in partibus vitium apparuit, ſed in inteſtino prope duarum ſpithamarum diſtantia inde ſito non ſecus ac in Ileo quãduq; fieri ſolet talis vomitus.

V. Pallor faciei ſtatim poſt conculcationem eveniens duranſque cum ſudore frigido & extremorum gelíditate, dum interna utebantur, non provenîebant à larga aliqua ſanguinis profuſione in cavitatem abdominis aut pectoris facta; nam nullus cruor in cavo pectoris, aut abdominis apparuit; ille verò qui membranis dorſum verſus ſuffuſus erat, non tantus reputari poterat, ut illi hic effectus adſcribi potuerit, cum ſæpe plus in medioçri V.S. profundatur: attribuenda, hæc ſymptomata videntur potius C.S imminutæ ob graviſſimè afflictos nervos meſentericos, ſæviſſimos cruciatus, gangrænam Jejuni &c. ob quam cauſam cor ignavius ſanguinem primum promovit unde cordis ventriculis magis ſubſtitit, in grumos concrevit, imprimis in dextro ventriculo, unde etiam reſpiratio tandem anheloſa facta fuit; tandem cor ſuccubuit motuque omni privabatur & mors ſequebatur, idque eò citius, quia nulla re refocillari potuit, nam omnia aſſumpta vomitu rejecit, externa vero nihil efficere valuerunt ut vires inſtaurarentur. Epar quoque pallidius apparuit non tam propter ſanguinis aliquam profuſionem prope ejus portam ſubtus membranas circa meſenterij exortum, quam propter C.S. clangueſcentem, nam hæc tanta non erat, ut ab illa pallor derivandus eſſet: Lien vero Colorem ſuum atroliveſcentem retinuit, quia ſanguis ob lentum & imminutum motum in illius retibus nerveis cavernuliſque ſubſtitit grumoſuſque factus fuit.

VI. Sitis intenſiſſima ſtatim mane eveniens adſcribenda tum omnis prope potulenti effuſioni in cavum abdominis ex foramine, ſeu vulnere Jejuni, tum inflammationi Jejuni & partium vicinarum quam magis accendit iſta potulentorum rejectio per vomitum.

VII. Admiratione non caret Juvenem hunc tam graviter affectum in Hypochondriis ſemper mente conſtitiſſe, nunquam deliraſſe, nec convulſum fuiſſe, imo hora ante obitum incedere valuiſſe. quod adſcribendum videtur juvenili vigori validoque cerebro, in quo ſpirituum animalium tantum in cerebro ſupererat quantum ad ſenſuum internorum externorumque actiones peragendas motuſque animales, ſcilicet inceſſum, motum brachiorum loquelam reſpirationem &c. perficiendos aliquandiu ſufficerent: tandem tamen ob denegatum influxum & ipſum cerebrum ſuccubuit omneſque animales actiones paucis momentis auferebantur, non deliravit, nec convellebatur, quia ob imminutum ſanguinis motum & brevem morbi durationem, etiam jam & gangræna affecto jejuno, aut à corrupto ſanguine ſub membranis meſenterij, non tantum particularum depravatarum vel cerebrum delatum fuit, ut Spiritus animales turbare aut ad Convulſiones totius ſyſtematis nervini proritare potuerint. *Dom Joh. Jacob Wepferi Miſcellaneor. Curioſ. Dec. ij. Ann. x.*

Observatio XXVI.

Inteſtini Ilei ruptura integro Abdomine.

B. M. Nauta ann. 29. ſtaturæ medioeris, carnoſus, robuſtus, bene coloratus, capillis nigris & criſpis præditus, induſtrius: duros & magnos labores ſæpe ſubijt: navigando ad ultimos fines lacus Bodamici utriuſque; & piſcando quovis cælo, etiam noctes ſub dio tranſegit; navigans non raro largiter bibit; ſemper multum panis ſicci comedere conſuevit, quamvis, ceu lautioris fortunæ, etiam aliis ſalubribus cibis gaudere poſſet. Anno 1691. M Martio febri tertiana correptus à D. D Alex Pfiſtero curatus fuit. Menſe Julio Virgini honeſtæ deſponſatus fuit: Jam tum ſubinde de quodam præcordiorum dolore cũ ventris murmure conquerebatur, accedẽte cephalalgia, ut præter morẽ ipſi decumbendum fuerit. Circa medium Sept. mane domo ſanus

egreſſus ſubito vertigine gyroſa, leipothymiam minitante, corripitur, ſubſequente laſſitudine ſpontanea: ceſſarunt citra remedij uſum. Non diu poſt hæc, rurſus ad Lacum Bodamicũ ſuperiorem navigavit: in itinere, æſtuante corpore in loco quodam ebibit, prope uno tractu, ad libras duas vini albi auſteri, ſeu minus maturi, quale anno prægreſſo in illis locis venumdabatur; mox male habuit, cum moleſtia tuſſit & præcordia dolebant; nihilominus iter proſecutus eſt; verum in reditu, ipſi ſcamno ad bihorium incumbẽdum fuit: Ab illo tempore nunquam bene valuit: nam dum 22. Sept., verbi Divini Miniſtro, ritu noſtrate, in ſuis ędibus, rationem fidei ante nuptias redditurus erat, inſultu quodam febrili correptus fuit cum virium proſtratione, accedentibus cephalalgia & conſueta cardialgia: morbum neglexit, nunc obãbulavit, nunc præter morem etiam interdiu lecto incubuit. Die 28. Sept. mane hora ſexta concioni interfuit: hora ſeptima, dum ad altare cum Sponſa in genua provolutus copulationem & benedictionem expectat, & accipit à V. D. Miniſtro, rigore ſuccutitur, ſubſequente calore non magno, domum perveniens juſculum comedit muliercularũ ſuaſu; potiſſimum de præcordijs querebatur: hoc primo nuptiarum die obambulavit; cibum fere averſatus eſt, de Tragæa tamen quadam groſſa non parum comedit; non valdè ſitiit; bibit aquam cui fruſtulum panis immerſum erat; noctu debitum conjugale perſolvit. Die 29. Sept. ſcil. ſecundo nuptiarum die melius hàbuit; in publicum prodiit; in convivio poſtea ſocios ad hilaritatem exſtimulavit. Die 30. Sept. rurſus horrore prægreſſo æſtuavit: vomiturijt, vomitum fruſtra digitis ad fauces truſis provocare tentavit. Diebus 1. & 2. Oct. utcunq; mane valuit; veſperi vero horrores ſubſequente æſtu affligebant. Demum die 3. Oct. mane D. D. Pfiſterũ vocavit: pulſus erat prope naturalis, urina pallida, craſſa, turbidiuſcula, appetitus non valde proſtratus, & ſitis exigua linguaque humida erant, reſpiratio æqualis; os amaricavit; tuſſiit in primis noctu: Dedit pulverem digeſtivum: ſperavit ſudorem, at nullus ſequebatur: tuſſis ad medium noctis permoleſta fuit: propter oris amaritiem, die 4. dedit pulv. ℞. crem. tart ℈ß. diagr. ſulph. gr. iij. lap. prun. olei N. M expr. ãã. gr. j. M. Unde alvum ter movit; Inde veſperi horror & calor prope emanſerunt, Tuſſiſque minus afflixit. Die 5. Oct. uti cœpit mixtura aquarum diaphoretica: ſumpſit illam cochleatim, imprimis paulo ante paroxyſmum; ægrè ſudavit & quidem ſolum circa caput: Urina pallida craſſa cum ſedimento craſſo farinaceo: hodie ſæpius juſcula ſumpſit, edit poma & pruna cocta: Veſperi horrorem non animadvertit; pulſus tamen erat frequens accelo: noctu multum tuſſiit ſine ſputi ejectione. Die 6 bene ſe habebat, ut diebus prægreſſis. Veſperi utebantur mixtura ex diacodio Monr Syr. Jujub. pulv. Antihect. Poter. Aq. fl. acac. &c. unde multum levaminis, ratione tuſſis, noctu expertus eſt. Cardialgia de qua his 14. diebus multum querebatur imprimis tempore paroxyſmi & Veſperi: hæc autem fuit præcipue dolor quidam compreſſirus & gravans in præcordijs Seſe exporrigens per tranſverſum à dextro hypocondrio ad ſiniſtrum; item à regione epigaſtrica ultra umbilicum. Appetitus magis magiſque imminuebatur, cibi non alij erant quàm juſcula poma & pruna damaſc, cocta, ſimileſque; ſitis crevit, in una nocte bibit prȩter conſuetudinem ultra ℔vj. decocti C. C. alvum huc uſq; ſemel vel bis exoneravit abſque diarrhæa, quamvis d. 5. Oct. tormina paſſus ſit, quæ ſuſtulerunt ſacculi flor. Chamæmel. infarcti. Die 7. Oct. mane hora 8 Aſthma vehemens ipſum invaſit & ad horam 2. pomeridianam continuavit: ſuadebantur diaph. quibus add. Liq C. C. ſucc. & ſp. Sal. Armon. urin. à 2. pom. ab Aſthmate liber erat ad 4. Veſp. tunc redijt ac tota nocte duravit: Die 8. Oct. magno nixu & cũ ſibilo ſpir. duxit: prope ſudore propter anxietatem diffluebat: circa merid. valde exacerbabatur citra ullã cauſam externã: dum ab illo excruciabatur, dicebat aliquid per tranſverſum jacere ſub coſtis nothis, aëris plenum ingreſſum impediens: Ibi attactum fortiuſculum plane non pertulit; videbatur in inſpiratione epigaſtrium introrſum trahi: humili ſitu in utrumque latus decumbere valuit, melius tamen ſibi extra lectum eſſe ajebat; tuſſiit multum ſine ulla ſputi excretione; præ anxietate ſudavit; Veſperi aliquantum meliùs evaſit: appetitus penitus proſtratus fuit, ſitijt, pulſus frequens, celer, debilis, lingua humida, habitus ad tactum non valde caluit. Urina pallida, pauca, craſſa ſtatim turbabatur: nocte aſthma rurſus graviter afflixit: Die 9. Octobr. ſummo mane vocabatur D. D. Melchior Harter; addidit liquori diaphoretico plus Liq. C. C. ſuccin. & Sp Sal. Armon. unde circa horam 9 mat. remittebat; pulſus robuſtior fuit; quàm heri, ſudavit largè: æſtuavit, ſitiit, parum edit, ſemel exoneravit fæces naturales: querebatur ſubinde de obſtaculo tranſverſo ſub hypochondriis liberiorem reſpirationem impediẽte: nox quietior fuit: D. 10. Oct Aſthma magis remiſit & D. 11. Oct. Sputum tuſſi cum levamine exerevit, Diebus 12 13. & 14. Oct. ad horam 4. Veſpertinam non moleſtum erat. His verò & progreſſis diebus prope nihil appetiit: ſitis magna, Urina craſſa, turbida, ultimis diebus tinctior, pulſus freq. cel. erat: ſudavit ſæpe enormiter, maxime circa caput, ſudor ſubinde fœtuit: Vigiliæ erant fere continuæ: ſi ſomnus obrepebat præ laſſitudine, ſtatim rurſus ab inſomniis turbabatur nunquã deliravit. Tormina ventris circumcirca umbilicum & verſus præcordia multum ipſum d. 12. 13. & 14. Oct. afflixerunt: hiſce diebus exerevit per alvum fæces, liquidas, quandoque granulatim, flavas, pallidas, tandem fuſcas, ſubnigras, omnes fœtidiſſimas, quandoque ſub finem excretionis ſuccedebat mucus tenaciſſimus ſimilis ſpermati ranarum: pluries quoque Nychthemeri intervallo:

vallo: alvum ſolnturus plerumque ſurrexit, Die 14. Oct. cùm Veſperi aſthma recruduiſſet, ventriſque tormina ingraveſcerent hora 4 ad vomitum ſtimulabatur, mox largiſſime humorum turbidum, gryſeum ſimilemque puri hor. 8. n. evomuit: Die 15. Octob. ſummo mane hor. 2. Vomitus redut & turſus hora 6. mat. omnia erant liquida. hor. 2. mat. ſimel vermem ejecit, nondum ſætebant. Poſt ſextam quoties ſe erexit ad Vomitum urgebatur; humor quem evomuit erat poſtea ſuſcus, ſubniger, ac ſi ſangeis corruptus ipſi permixtus fuiſſet, ſemper coploſus. Poſt Vomitum multum ſe à ſua Cardialgia levatum dixit, quamobrem, licet vires ſatiſcerent, purgans expetiit, à quo ſe penitus à Cardialgia liberatum iri ſperabat. Statim poſt primũ vomitum abdomen intumuit valde & tendebatur: attactum in præcordiis recuſavit, etiam leviculum, quia ſenſit ſe protinus ad vomitum inde irritari. Mortuus eſt hor. 2. pomerid. Poſt mortem ex ore multùm humoris terbidi ſubflavi, item ſubnigri & cruenti imprimis preſſo aliquantulum ventre effluxit: facies primò expalluit, poſtea livida evaſit: Cadaver duabus horis à morte intolerabilem fætorem emiſit. Cadaveris apertionem urſimus propter tot ſymptomatum congeriem & tandem precibus obtinuimus. Itaque intempeſta nocte cum D.D. Melchior Harrero, D.D. Alex. Pfiſtero & filio Joh. Conrado itidem Med. Doct. ejus Anatomen aggreſſi ſumus & primo remotis prope umbilicum integumentis abdomen ad peritonæum incidimus uſque, cauteque illud ob tenſionem renitentem perforavimus: ſtatim flatus fœtidiſſimus cum impetu & ſibilo erupit, mox portio inteſtini tenuis foramen obturavit; itaque digito & ſuper digito forfice in apice globulo prædita intruia decuſſatim omnia integumenta diicidimus: ſic omnia viſcera in apricum citra ullius inteſtini læſionem venerunt. Ileon, jejunum, Colen ab exortu ſuo tranſverſim ſub hypochondriis & in flexura ſua, ventriculus, & duodenum omnia flatibus diſtentiſſima erant cæcum gracile erat, & v.... in hoc cadavere, ſe non flatuum diverticulum fuiſſe monſtravit; inteſtinorum tenuis ſuperficies peritonæum reſpiciens ſplendide rubebat longe lateque ac ſi ſanguinis ſuffuſio non ita pridem eveniſſet. In cavo abdominis, maxime in ſiniſtro latere, à concava hepatis parte ad pelvim uſque turbidus & ſuppallidus, redundavit humor citra aliorum contentorum inteſtinalium, aut lumbricorum admixtione. Humore hoc exhauſto in pelvis parte ſiniſtra adhæſit mucus turbidus, lentus copioſe, ac ſi abſceſſus aut ulcus ſordidum exſtitiſſet, verum illo citra vim deterſo ibi & in vicinia omnia glabra & integra apparuerũt. Ileo ex pelvi extracto occurrit ſtatim hiatus in cavitatem ejus pervius, tribus digitis ſupra valvulam coli, facile apicem parvi mei digiti admiſit; preſſo ſuperne Ileo ex hoc hiatu prodierunt flatus & humor ſimilis illi; qui in cavitate abdominis ſtagnavit; nihilominus reliquum inteſtinorum tenuium omnium & Colon diſtentiſſima, potiſſimum à flatibus manſerunt: inſuper circa hunc hiatum & alibi pluribus in locis cumulus lumbricorum intricatorum tangebatur; fæcum vero nihil nec in colo nec in recto ſupererat, at multum adhuc humoris turbidi. Ex pelvi cum hac portione perforata Ilei ejus fruſtum circiter ulnas duas longũ extraximus: in eo vidimus foris maculas aliquot; numeravimus inſigniorum quarundam ſex, quaſdam quadrantis, alias dimidij floreni imperiali amplitudine, atrorubeſcentes & in medio fuſcas, lividas & nigras. In hoc fruſto, ſuperne & inferne ligatis inteſtinis, exciſo, mundato & per otium perluſtrato, ubi foris maculas conſpeximus, intus reperimus ulcera rotunda quorũ labra in toto ambitu elata, prominula, altitudine dorſi cultri mediocris, inæqualia & quaſi cancroſa; in illorum medio, ſeu centro compages membranoſa inteſtini erat flaccida, livida, atrorubeſcens, veluti gangrænoſa & rupturę proxima, quæ evenit ei parti, ubi hiatus exſtitit. Præterea intus in conſpectum in hac exciſa Ilei portione venerũt tubercula rubra duriuſcula; quorum baſis dimidij bazij ampla erat; altitudo dimidiati acini uvæ mediocris: in cacumine cum ſinulo oſculo capaci ſem. lentis, etiam lupini, prædita; non ulcerum inſtar ſordida: erant ſolitaria & multum à ſe invicem diſtantia. Tum maculæ, tum tubercula erant præcipue in illa parte, ubi glandulæ alias conſpiciuntur quas primò Nob. D. Peierus noſter publico ſcripto plene illuſtravit. An alibi quoque in reliquiis portionibus Ilei & jejuni exſtiterint, propterea neſcimus, quia ulterius inquirendi ſpatium non dabatur, nec ut verum fatear, antequam domi hęc accuratiùs perſcrutati ſumus, nobis in mentem venit, talis deplorata inteſtinorum diſpoſitio. Inteſtinum duodenum & portio Jejuni ex atro rubeſcebant, fracida erant & veluti gangrænoſa, aut prope ſphacelata, facile rumpebantur; contenta illorum erant glomer inſignis lumbricorum magnorum, quorum aliquot adhuc vivebant & humor flavus, fuſcus, ſubniger, cadaveroſus, qualem ante obitum quoque evomuit. A duodeno & portione jejuni externa membrana, peritonæi ſoboles facile abſcedebat, ac ſi in aqua fervida aliquandiu macerata fuiſſet. Omentum craſſum lucida pinguedine præditum aliquot in locis convexa parti inteſtinorum tenuium præter naturam tenaciter accretum erat. Ventriculum cum portione gulæ toto duodeno ex cadavere ſuſtulimus. Illo ab uno ad alterum orificium diſciſſo invenimus reliquias humorum, quales in duodeno invenimus & cujus generis ante obitum evomuit, fruſtula quoque nigra, quæ progenies erant corrupti ſanguinis, nullum autem lumbricum: Sordibus deterſis intus à ſtomacho circumcirca ad palmi latitudi-

titudinem rubuit; gula alba erat & foris eo loci nullum ruborem animadvertimus: pylorus ejuſque antrum quoque rubuerant, ſed non tam ſaturatè: In duodeno, leviculè deterſa ejus tunica cruſtacea, ſeu mucoſa, pulchrè in conſpectum venerunt ejus glandulæ, de quibus Exercitationem Anatomico-Medicam publici Juris fecit Gener meus D.D. Brunner Med. Prof. 1687. Heidelbergæ. Pancreas fuit durius debito, aliquot glandulæ, ex quibus conglomeratur, nigræ erant, magnitudine piſi prominentes: intus fuit rubicundius, prope inſertionem ductus aliquousque fuſcum. Epatis ſuperficies fuit quidem æqualis, at in parte convexa & concava atro rubeſcens. Veſicula biliaria vix æquavit nucem juglandem, foris atro vireſcens: continuit bilem viſcidam obſcuro flavam. Lien foris lividus, intus niger fuit. Circa crura diaphragmatis apparuit inflammatio atrorubeſcens ad gangrænam tendens. Renes ſani erant. Ablato ſterno pericardium plenum erat aqua limpida pellucida: multum quoque ejus redundavit utraque in cavitate pectoris, ſed non tanta copia; qualis alias in pectoris hydrope & quæ ſola Aſthmatis cauſa reputari potuiſſet. Pulmones inflati erant ac ſi inſpiratio ultimæ vitæ actio fuiſſet, molles tamen erant & colore ſubalbo & cineritio præditi: In dextro latere accreverunt mediaſtino, pericardio & diaphragmati; in ſiniſtro latere pleuræ mediantibus fibris albis oblongis, tenacibus, craſſitie duplicis fili: In poſtica parte ad latera gulæ rubebant, molles tamen erant. Cor amplum & magnum fuit; nam dextra auricula & ventriculus à ſanguine admodum diſtendebantur, nec paucis in ſiniſtra auricula & Ventriculo ſupererat: in nullo horum locorum aderat polypoſa concretio; ſublato ex his ſanguine cor flaccidum plane erat ac ſi enervatum ſanguinem non ampliùs propellere valuiſſet: Caput non aperuimus tum, ne patientia domeſticorum abuteremur, tum, quia toto morbi decurſu nullum ſymptoma occurrit, quod nos ad cranij ablationem ſtimularit, nam vertigo ſemel ipſum adorta eſt; poſtremis morbi diebus non multùm ampliùs de cephalalgia conqueſtus eſt, & exonerationis alvinæ cauſa ad ultimum prope halitum ſurrexit, ut magis ſyncope, quàm apoplexia ſublatus fuerit.

2. QUamvis Nanta noſter Medicos demum die 18. ab invaſione circiter accerſiverit, ſuſpicor tamen morbum ſtatim ab initio febrilem fuiſſe, nam poſt vinum non benè maturum affatim hauſtum æſtuante corpore, non amplius ſanus fuit, id eſt, non amplius erat ob languorem conſuetis laboribus D. 22. Sept. febris magis ſe prodidit cephalalgia, cardialgia quadam decubitu inſolito interdiu frequenti 28. & 30. Septemb. Tertianam intermittentem ſimulavit: d. 1. 2. 3. Octobr. duplicem tertianam mentiebatur, & quamvis poſt laxans 4. Oct. ſumptum veſperi vix animadverterit, & 5. Oct. nullum paroxyſmum notabilem habuerit, attamen hodie pulſum habuit frequentem & celerem & poſtea ad finem vitæ nunquam febrim ad intermiſſionem perveniſſe dici poteſt, prout pulſus, ſitis, impotentia, aliaque ſymptomata teſtabantur, ut audacter hanc febrim Hemitritæum appellare auſim Febrim hanc jam aliquot annis graſſatam fuiſſe mecum plures obſervarunt: imprimis hoc anno 1691. in Exercitu confœderatorum admodum ſævijt, ut ex ore aliquot Ducum Copiarum audiverim, nunquam ſe tantum numerum Ægrorum primipilorum, medioxumorum, & infimæ ſortis militum obſervaſſe, quamvis plurimis annis militiàm ſequuti fuerint, & frequentiſſimè in Caſtris quovis cœlo, etiam in Hungaria morarentur. Numerum ægrotantium aliquot millenorum fuiſſe retulit Magn. Dominus D. Francus, Celſiſſimi Elect. Saxon. Archiater, Argus noſter, Amicus ſingularis Heilbronnæ d. 28. Sept. cum de hoc morbo caſtrenſi cum aliis excellentiſſimis amicè diſſeruiſſemus. Erat affectus Febris, ſed vere Protheus, nam varias induit formas: quoſdam ſubito proſtravit, alii hoſtem in ſinu gerentes diu adhuc obambulabant, ſua officia præſtabant: erant nunc continuæ, nunc intermittentes & hæ quandoque in continuas, apud plurimos Hemitritæus obſervabatur, ut quoque tunc Stuttgardiæ Menſ. Auguſto & Sept. Neoſtadii animadverti. Nemini pepercit æque magnates quàm gregarios, equites & pedites, commodè in palatiis, aut domibus, in tuguriis aut tentoriis malè viventes. Verum non ſolum graſſata eſt in caſtris & inter milites, ſed etiam in Helvetia noſtra & Rhætia, quorſum nullus unquam militum pervenit. Comitabantur variis ſymptomatibus nunc minoribus, nunc ſævioribus: Cephalalgia, motibus convulſivis, ſoporibus, deliriis, vigiliis, aggravatione pectoris, tuſſi ferina, palpitatione cordis, leipothymiis frequentibus ex levi cauſa dyſpnæa; quidam ſputum copioſum viſcidum craſſum, alii ſubcruentum cum & ſine dolore lateris punctorio ejiciebant; quidam omnem cibum averſabantur, non pauci erant famelici; plerique impenſe ſitiebant cum lingua aridiſſima; quidam evomebant aſſumpta, alii bilioſiſſima: paucis alvus conſtipata, multi diarrhæas, quidam dyſenteriam patiebantur: quidam colicam experiebantur febri adhuc durante, alii jam illa devicta: multis urina ſimilis ſanorum, non paucis flaviſſima cum ictero: omnes laſſi: In quibuſdam petechiæ eruperunt. Obſervati abſceſſus etiam in artibus & habitu. Cuidam per d. 14. acutè febricitanti cum vigiliis, anxietatibus, delirio, lingua ſicciſſima, ſiti inexplebili, ſummâ averſione ciborum & medicamentorum, prope inſcio obortus eſt abſceſſus in nate prope anum: illo tandem à Chirurgo animadverſo, cum fluctuationem puris percepiſſem ſtatim aperiundum curavi, effluxit pus fœtidiſſimum ad plures uncias, unde cum febri omnia ſymptomata remiſerunt; ulcere bene deterſo & diligenter pure expreſſo brevi convaluit. Multi lienes magnos contraxerunt, inprimis gregarii milites aquam minùs ſalubrem ingurgitantes, tunc præcipuè cum Exercitus trans Rhenum circa Frankenthal & cis Rhenum in Campis Manheimenſibus caſtra metatus eſſet. Quamvis horrendis ſymptomatibus febricitantes iſti affligerentur, plurimi tamen convaluerunt: attamen multi quoque ad hunc uſque diem recidivi fiebant, febres tamen recrudeſcentes plerunque quartanæ erant, eæque pertinaces, atque illæ etiam poſtquam per aliquot ſeptimanarum decurſum ceſſarunt, ex levi errore redeuntes. Univerſum genus humanum magno beneficio mactaretur, ſi accurata hiſtoria hujus febris concinnaretur, quod tamen fieri non poſſet, ſine communicatione obſervationum multivariarum tum à Medicis Caſtrenſibus, tum à Phyſicis urbium in quibus hæc admodum graſſabatur, additis juvantibus & lædentibus, non neglecta cadaverum hac febri defunctorum anatome, quam non tam periculoſam meo damno didici, ſi fiat in loco aprico & perflabili. Verum jam prævi-

deo

deo hanc laborem non fore unius hominis: prudentia & conſilio Perilluſtris Collegii Curioſorum Germaniæ Procerum membra animari poſſent, ut mutuam operam ad illum perficiendum conferrent quâ in re jam illos præceſſerant Rulandus de Febri Ungarica, Hœchſtetterus in ſuis obſervationibus, Spigelius de Hemitritæo, Neucranzius de purpura, & Heinr. Screta de febri Caſtrenſi & plures alii. Huc pertinent Obſervationes Gileleri & Diemerbroekii de Peſte, non infidi viæ duces.

II. Cl. Spigelius, Vir optime de re medica meritus & diligens obſervator in aureo ſcripto de Hemitritæo l. 1. c. 14. in cadaveribus hac febri defunctorum fomitem ſemitertianæ in vaſis, ſed ut plurimum in minoribus deprehendit, aderant enim inflammationes circa jecoris cavam partem in ventriculo, in inteſtinis tam craſſis, quàm tenuibus, in meſenterio, omento & liene; ſæpius in una partium memoratarum, aut pluribus, aliquando etiam in omnibus, quæ ſuperveniente gangræna, aut ſphacelo celeris mortis cauſa erant: hæc c. 15. aliquot exemplis confirmat, ut & c. 16. ubi mentionem fecit febrium circa veſperam aut ſtatim poſt meridiem ſe exacerbantium; putredinem autem ſe non inveniſſe in venis majoribus, quæ inter alas & inguina excurrunt, ſed in viſcere aliquo primæ regionis inflammato, vel alia aliqua recondita parte, inflammatione paulo minore, quàm ut tactu hypochondriorum ab ægro, vel Medico ex dolore noſceretur; id duabus hiſtoriis ibidem illuſtrat: Eadem repetit l. 2. c. 11. Itaque conſpecta inſigni inflammatione duodeni & portionis jejuni ac crurum diaphragmatis ſtabilitus magis fuit in mea ſententia, nimirum Nautam noſtrum Hemitritæum paſſum fuiſſe, ſi non à principio morbi, ſaltem à principio Octobris, licet non dubitem aliqua primordia facta fuiſſe poſt medium Septembrem, nam poſt confectam navigationem è lacu Bodamico in dies pejus habuit, quod aliis Hemitritæo affectis evenit, qui diu præterito autumno obambularunt, antequam victis manus darent & decumberent penitus, idque plerunque magno ſuo malo. Inflammationem duodeni & jejuni vehementem fuiſſe præter colorem atrorubentem probant facilis abceſſus membranæ externæ à fibro a & crurum diaphragmatis vicinorum gangræna: neceſſum quoque inflammationem in ſuperficie ilei & jejuni admiſiſſe, qui omentum illis accrevit, quod eveniſſe quoque novi inteſtinis ab inflammatione muſculorum abdominis aliarumve ejus partium circa umbilicum & in inguinibus. Non erant malignæ & prope venenatæ inflammationis ſuſpicione maculæ intus ulceroſæ, foris atrorubeſcentes & lividæ. Inflammationes ſuperficiariæ in antro pylori & circa ſtomachum forte vomitus effectus fuerunt & pulmonum in poſtica parte, fatiſcentis cordis, non amplius valentis ſanguinem per pulmones pellere. In parte inflammata ſanguinem magis incaleſcere exiſtimo, quia ſanguini alias actu calido, in quolibet pulſu ſemper novus accedit & percolatione ex arteriis in ſacculos venarum & vaſorum lymphaticorum impedita, ejus copia augetur indeque magis, citra putredinem, aut pugnam aliquam alkali & acidi effervéſcit & quaſi flammam concipit, unde omnes partes inflammatæ calidiores tanguntur, & ab ægris ipſis ſentiuntur. nam omnium hominum & quadrupedum ſanguini, ſero & bili non parum partium inflammabilium ineſſe facile comperietur, ſi totus ſanguis aut ſeorſim pars grumoſa aut ſeroſa, ipſave bilis exſiccentur, nam conſpicietur citiſſimè flammam concipere, ac inſtar tedæ piceæ ardere admota cereola incenſa, Particulę à loco inflammato reliquo ſanguini confuſæ, maſſam prout nunc magis nunc minus totam incendunt, febris nunc furtior, nunc mitior evader, & quando que etiam exacerbabitur, prout particularum plus, vel minus immiſcebuntur ac reliquum ſanguinem magis vel minus accendunt.

III. Inflammationi non parùm anſam dediſſe apud Nautam hauſtum vini auſteri non benè maturi æſtuante corpore, admodum veriſimile eſt, nam tale in loco, ubi illud ſtatim hauſerat, ibi vendidibile erat. Tali quoque vino Cl. Spigelius l. 2. c. 1. culpam imputat. Ibidem quoque memorat ſe obſervaſſe bibentes æſtatis tempore in cellis vinariis aut cavernis in hanc febrim incidiſſe; item in Pannonia & Moravia, ubi frequens eſt morbus, exiſtimat plurimum ad hujus morbi generationem facere potum, nive aut aqua puteali valde frigefactum. Dum Patavii eram Medicinæ Candidatus Juvenis robuſtus & plethoricus 1646 à pilarum luſu æſtuans, in taberna ſub vallo vinum gelatum ingurgitans protinus ſimili febre, quam malignam dicebant, brevi vitam cum morte commutavit. Non paucos Magnatum & Primatum Menſe Auguſto, cœlo ſummè æſtuante gelidu potu hanc febrim quoque contraxiſſe novi. Non nego tamen plures hac correptos fuiſſe ob ſolam cœli intemperiem, qui alias commodè & ſobriè vivebant in caſtris, citra contagium, cùm alii procul à caſtris in locis ad quæ nullus militum unquam venit, etiam in menſe Septembri 1691. adhuc ſimiliter ea obruti fuerint. Vinum auſterum æſtuante corpore avidè ingeſtum in duodeno & jejuni portione nautæ occaſio inflammationis factum fuit, dum procul dubio arteriarum capillamenta magis prominula erant quàm in ventriculo, aut alibi, atque ita magis tali offenſioni expoſita. Novi nobilem Matronam deguſtato aceto, aut comeſtu fructû crudo ſive dulci ſive acido protinus ſæva cardialgia & torminibus correptam fuiſſe. Nocumenta citiùs eveniunt talia, ſi vaſa à prægreſſo exercitio, aut aliam ob cauſam turgidiora ſint: ſic novi quoſdam poſt uſum Laconici, frigidum aërem haurientes pleuriticos, aut frigidam haurientes hæmoptoicos pro imus factos fuiſſe. Inflammationem vinum forte acceleravit, quia ceu potulentum cito ex ventriculo eliminatum fuit.

IV. Lumbricos inflammationi occaſionem dediſſe, illamque pro noviſſe veritati admodum conſonum eſt, nam copia in inteſtinis redundabant & præcipuè in duodeno & jejuno vicino glomeramen invenimus convolutum ex vivis adhuc & mortuis inſignis magnitudinis, teretibus, longis craſſis exiſtentibus prope omnibus. Quod faciunt, dum ſemet affligunt membranæ potiùs nerveæ quàm ſoli cruſtaceæ indeque ſuum nutrimentum exſugunt; id quidem negat Cl. Platerus Prax. Tr. 3. l. 2. c. 1. dum ſcribit, haud veriſimile eſſe lumbricos diu dentatos, adeo inteſtina rodere poſſe, ut non ſolum ea perforent, ſed & ventrem, atque per eum juxta inguina, aut umbilicum erumpant, quia nec roſtrò acuto, aut aperto nec dentibus præditi conſpiciantur, ut ſugendo hoc minimè præſtare poſſint. Verum ſi ſugunt omnino quoque corpori ſe affigent, & oſculo alimentum haurient, unde nutriuntur & augentur, & intra corpus ſuum alios producunt ut alios majores minoribus refertos ipſemet videret l. 3. obſerv. p. m. 619 quibus tribuit motum inæqualem abdominis ſepultum, antequam invenerat, Pueri 7. ann. in Hoſpitali dubiam facientem. Anno 1662. Civis quidam noſter pro uſibus domeſticis ſuem mactandum curavit: Lanio obſervat tenuia inteſtina lumbricis refertiſſima, abſcidit fruſtum, duas circiter ulnas longum ut pridem pollicitus erat mihi cum multa hac inteſtinorum verminola conſtitutione narraſſet, ac propterea ad farcimina paranda inepta dixiſſet. In hac inteſtini tenuis portione vidi

de hydatides, non uno in loco apparentes, quædam videbantur in baſi, quædam in apice, quædam in ſuperficie cordis inter apicem & baſin intermedia, ante & retro, quædam pendulæ quaſi, quædam profundius immerſæ, quædam cordis ſuperficiei æquales, neque ſolum foris occurrebant, ſed etiam intus in utroque ventriculo in dextro inſigniores circa ſtamina nervea valvularum; in ſiniſtro ventriculo cis valvulas ſigmoideas in interſtitio aortæ & arteriæ venoſæ, ſeu pulmonicæ, imo diſciſſo parenchymate aliquot ejus carni profundius incluſas inveni: magnitudine erant variæ, quædam enim æquabant magnitudine piſum, aliæ fabam, non paucæ acinum mediocrem uvæ; omnes prope rotundæ; folliculus illorum erat membrana tenuis, pellucida, omnes continebant liquorem pellucidum ſolum, multæ ſimul corpus concretum, album, oblongum, vermiforme, conſiſtentia caſei recentis, magnitudine varium, maiora prope ad ſem. ſecales acceſſerunt. Eodem tempore ex macello obtinui veſiculam bilariam bubulam planè monſtroſam: duabus palmis cum portione ductus cyſtici longior latitudine inæqualis; verſus ductum uncias tres lata, in medio anguſtior aliquouſque, poſtea rurſus latior, ad latum habuit nodos aliquot, quorum quidem erant magnitudine avellanæ, aliæ quoque majores, in extremitate laterali corporis quaſi turbinatum apparuit; juglande majus, hepari inſculptum, aliud in ipſo apice paulo minus: ductus cyſticus amplitudine indicis fuit, facile admiſit pennam anſerinam; effluxit adhuc bilis viſcidiſſima pallidè flaveſcens; quamvis maximam partem veſica depleta eſſet; illa poſt iſthmum preſſa egrediebatur humor turbidus & viſcidus quoque ductu & veſica diſciſſis ad corpus turbinatum tunica undiquaque craſſior decuplo naturali & alicubi craſſitie parvi digiti, denſa, ligamenti inſtar ſciſſu difficilis, magis membranoſa & tenuior in corpore turbinato & ultimo apice: trans iſthmum duo corpora fungoſa inæqualia, mollia, ficubus majora parti hepar reſpicienti lata baſi adnata, ſimilia carni luxurianti ea parte nervea exulcerata excreſcenti, globum, molle, albicans in apice occurrit magnitudine avellanæ dimidiatæ, etiam verſus hepar intus folliculo accretum noduli laterales erant folliculi bile viſcida pleni; Contenta ſua alia breviore, alia longiore via in veſicam fundentia oſculis ſatis patulis, Non procul à veſicula bilaria media tumorem in portione hepatis cum illa abſciſſum inveni, majorem nuce moſchata, carus erat, incruſtatus intus ſubſtantia tenui ſeu oſſea, ſeu calculoſa, prout in ductu bilario hepatico ſæpius hirudinibus abundantes reperi; Ex hoc tumore nullus exitus vel ad veſicam, vel alioſum patebat; continebat amurcam obſcure rubentem viſcidam, in quam vermes illi tandem abeunt, ſi unum alterumve diem reponantur. Denique cum in ſanguine reperti fuerint vermes, ut loco citato Exc. Paullinus memorat, quidni etiam illorum ovula in eo occultari poſſent? certe horum progenies videntur eſſe Syrones, vermes ſub cuti in cervis naſcentes, ubi diu latitant, antequam illam perforent, Item dracunculi incolis Guineæ familiares, de quibus extat curioſum & eruditiſſimum æternaque memoria digniſſimum ſcriptum Exc. D. Georgii Hieronymi Welſchii p. m. de Vena Medin. Non poſſum non his ſubnectere quæ de his vermibus vidi & à fide digno audivi: Anno 1652. d. 29. Dec. Vitoduri conveni D. Antonium Cromerum Chirurgum peritiſſimum, recenter ex India Orientali & Guinea reducem, qui loca bis adiit & in illis diu morabatur, uno ſexenni, altero quinquenni itinere: erat admodum cachecticus, facies inflata ex flavo prope pallida vireſcens, pedes ſubtumidi, totus languidus: duos adhuc hujus generis dracunculos ſub cute enotrivit, unum in tibiæ ſiniſtræ parte externa juxta poplitem, alterum ſub malleolo externo in pede dextro; in utroque loco cutim vermis perforavit ac pertenuis fidis inſtar propendit portio illorum uncias circiter duas longa: utrumque blandiſſimè tractavit, nam cùm non ita pridem tardioris emerſionis pertæſus in crure dextro fruſtulum violenter attraxiſſet & avulſiſſet à reliquo vermis corpore ſæviſſimos dolores peperit ſuperſtes portio, ut quatuor Septimanis ipſi decumbendum fuerit cum vigiliis continuis & ſiti intenſiſſima, quam nonniſi aqua fontana compeſcere licuit: monſtravit fruſtulum extractum ſiccatum duas ſpithamas longum, figura & colore ſimile fidi tenuiori chelis, ſed admodum fragile. Retulit ſæpiſſime per aliquot menſes, aliquando etiam annos ſub cute deliteſcere abſque magna moleſtia & ſolummodo ſenſu reptantis animalis ſub illa detenti, prodere; dolorem nullum excitare vel exiguum, niſi motu aut attactu fortiore, aut percuſſione irritentur, tunc enim crudeliſſimos cruciatus, arthriticos ſuperantes, efficere: aliquando tumorem concolorem conſpici; addidit poſtquam diu delituerint, ſponte fere exitum illos moliri quandoque prægreſſa inflammatione dolorifica, in cujus medio veſicula oboriatur, quâ ruptâ ſenſim ac ſenſim emergant, donec totus quilibet elabatur, protuberantes ſtatim emori & ſenſim exſiccari, portione ſub cute ſuperſtite viva manente, unde ſævi dolores protinus excitantur, ſi tractu irritentur. Exitum promovit veſiculæ maturantibus impoſitis. Rariſſimè ſub cuti emori obſervavit: fruſtraneis quoque inunctionibus mercurialibus. Aliquot ſectis cadaveribus vidit vermes iſtos aliquot vicibus tendines & nervos circumdare: obtinuit quoſdam ulnas duas longos fuiſſe. Perſuaſus erat vermes hos produci ab aëre inſaluberrimo. Angolas imprimis, quia Generalia quidam Batavus ſe ab hac peſte immunem præſtare nequiit, quamvis nullo alio cibo aut potu uſus fuerit, quam illo quem ex Belgio ſecum ſumpſerat. Quomodocumque ſe res habeat neceſſum tamen eſt horum quoque vermium ovula, prius maſſæ ſanguineæ permixta fuiſſe, quia non niſi per vaſa ſanguifera ad partes tendinoſas & nerveas ſub cute deportari poterant; nam perforaſſe illam foris hiſtoriis tum horum, tum aliorum vermium ſubcutaneorum penitus repugnat Et, qui negaret tales ſub cute cervorum naſci merito ſe ludibrio venatorum exponeret. Et quidni ovula & ſeminia vermium ad ventriculum & inteſtina pervenientia vaſorum oſcula chylum ſeu imbibentia, ſeu admittentia ſubirent, cum per vias plurimum anguſtiores in plantis, ſc. in herbis, fruticibus & arboribus per fibrillas radicum caudicum cauliumque & pediculos ad folia & fructus penetrent? nam in gallis quercuum, in tuberculis veluti verrucoſis ſalicum, in avellanis, prunis damaſcenis, ceraſis, imprimis nigris, aliiſque fructibus ſæpe reperiuntur vermiculi, licet foris nullum foramen conſpiciatur, niſi quod ipſi rodendo ab interioribus ad exteriora, adultiores & robuſtiores facti partirint. Illos ab elementorum, aut atomorum quomodocumque figuratarum ſeu dubio, ſeu temerario concurſu non magis mecum natos credet quam mures ex ſentina navium aut in vaſe ligneo induſiis ſudore humano imbutis impleto, ſi modo alias nimis credulus murem cultro anatomico vel ſemel ſubjecerit unquam: propriis oculis uſurpare licebit in utroque ſexu affabrem fabricam omnium organorum inſervientium chylificationi, ſanguificationi, ſenſibus & motibus non minus ſtupendam quam in bove etiamque in abjectiſſimo animali, Creatoris O. M. omnipotentiam, ſapientiam & bonitatem admirabitur. Vermium in gallis & fructibus generationem nullo modo æquivocam, ſed vere univocam eſſe evincunt conſtans illorum ſimilitudo ſingulis annis conſpicua. Illos generari ab illa ipſa anima, aut virtute naturali quâ fructus & plantæ producuntur,

ſi dicatur, Nob. D. Redi exiguum in Philoſophia peccatum reputat & ſerio ridet axioma Scholarum à cauſa minus nobili poſſe negantium produci effectum nobiliorem; malo tamen ſentire cum Exc. D. Philipp Jacob, Hanmanno in Exercitat. de generat: Mineralium vegetabilium & Animalium in aëre c. 4. in Append. ad Dec. II. Ann. 7. atque etiam noſtræ ſententiæ favere videntur experientia ipſius D. Redi circa generationem Inſector. annotata: nam ſæpius periculo facto obſervavit nullos vermes in carnibus & piſcibus genitos, ſi acceſſum muſcarum, alias ovula ſua huc deponentium, ſtudioſè cavit. Taceo minutiſſimum acarorum genus vermium & aliorum Jaſpidem arrodentium, de quibus videatur lepidum epigramma Memor. Sachſian. c. 34. inſertum ab Exc. D. Joh. Dan. Majore: Item ceram depaſcentium; Hi licet minutiſſimi ſint & propè viſum effugiant, adoleſcunt tamen & ſe, procul dubio per ovula multiplicant, perque microſcopia animalia verè eſſe conſpiciuntur, ut ἵδρωα, ſeu ſudamina, quas Hippoc. ſ. 3. aph. 21. inter morbos æſtivos numerat, non ſecus ac pulicum, pediculorum, & pedicillorum, ut vocat Nic. Perott. in Cornu Cop. ovula ad maturitatem perducta vera animalia fieri cum moleſtia multi experiuntur; ab acaris forte derivandi teredines, tineæ, cimices, blattæ ſimileſque librorum & lignorum peſtes.

VI. Quoniam Nauta noſter, præ reliquis cibis quamvis lautioris fortunæ eſſet, aliiſque pro lubitu potiri poſſet, pane delectabatur illumque ſiccum copioſè avide ingeſſit, noſtri huic in victu errori verminationis tantæ culpam imputaſſent. Huic opinioni ſuffragari videtur proverbium, quod etiam in multorum Medicorum ore eſt, omnis repletio mala eſt panis autem peſſima: quod Curio in exegeſi ad 24. cap. ſcholæ Salernit. derivare conatur ex Avicen. Libr. 1. Fen. 3. Tr. 2. cap. 5. Venet. Edit. 1553. ſcire debes, quod impedimentum panis, cùm non digeritur, eſt multum, ſed carnis nutrimentum, cùm non digeritur, eſt minus hoc, quem locum Plemp. Canon. Med. l. 1. ſ. 3. c. 7. tranſtulit: Panis dum non concoquitur, magis offendit & nocet, quàm caro non cocta, ibique in Scholio ad hoc caput idem proverbium recenſet. Dioſcorid. l. 2. c. 107. Tritica cruda comeſta Vermes teretes gignere tradit Galen. 7. in 6. Epidem. 7. etiam à pane, impuro præcipue & qui legumina admiſta habeat, quoque verminationem derivat, Celeb. Hoffmann. Apolog. pro Galen. l. 3. p. 2. l. 7. cap. 113 Revera materiam proximam vermibus dare ἀδδηφαγίαν ſeu voracitatem panis, etiam puriſſimi. Beverovic. in Penu Infirm. L. 3. cap. 11. Vidit prægnantes ex pica ſolo pane triticeo veſcentes verminoſas factas fuiſſe. Huic proverbio Claud. Deodat. Panth. Hygiaſt. l. 2. cap. 4. indignatur, illudque invertit atque omnem repletionem malam, panis autem minimam eſſe profitetur; aliter ſentientes Artomaſtiges appellat; multa ibi de præſtantia coacervat; illum eſſe regem omnium ciborum; illum ab omnibus ubique locorum expeti, ſine illo lautiſſimas dapes & Regum menſas pro nihilo reputari; in ciborum penuria annonæ caritatem imprimis ægrè ferre; eſſe medium & temperatum inter alimenta; alia citiùs putreſcere, quibus plura alia adjungit. Clar. Buxtorg. in ſynagog. Judaic. L. a. p. m. 332. ex Thalmud. refert Panis eſt Medicina: Fel tribus & ſexaginta morbis infeſtatur, quibus omnibus medetur bucella panis & cyathus vini, aut in illorum defectu Zythi aut aquæ. Quam opinionem quidam ex Judæis in vicinia noſtra ſe fovere nuper affirmavit nulla ratione tamen ſtabilivit, ideo credulus, quod in Thalmude exſtet, licet Lanio fuerit & ad extiſpicia ſuperſtitioſa deſtinatus. Nob. Sebiz. de Alimentorum Fac. l. 2. cap. 1. merito quoque panem præcipuum hominis alimentum ſtatuit: nam ſolus panis & per ſe & cum omnibus ferè alimentis comeditur: ſine pane nulla eſca placet: addit, multi à caſeo, vino, lacte, ovis, piſcibus &c. abhorrēt à pane, quod ſciamus, nemo hominum, dummodò ſecunda utatur valetudine: Eſt enim panis ventriculo gratus, omni ætati, omnique tempori conveniens; alimenti plurimi ejuſque ſaluberrimi & firmiſſimi maximeque durabilis ferax: cætera fercula, etiam lautiſſima & ſapidiſſima, aſſiduitate & diuturnitate uſus ſui faſtidium pariant tandem, panis nullum tametſi quotidie ingeratur: Reliqua ad panis commendationem pertinentia videantur, in l. c. Meminit quidem puellæ 16. annorum ex Bruyerin dere Lib. l. 6. cap. 1. quæ neque panem neque alios cibos deguſtavit unquam, præter ſerum lactis, quod ipſum tamen vel momento panis injecto averſata eſt. Verùm hanc puellam non magis benè valuiſſe, quàm juvenem, quia à primis unguiculis ad vitæ finem non ſolùm panem averſatus eſt, ſed nec pulticulas toleravit, veritati admodum conſonum eſt quale apud Puellam vitium vel in gula, vel in ventriculo fuerit indigitare nequeo, quia triſtiora ſine circumſtantiis aliis à Bruyerino recenſetur; in Juvene conjeci fuiſſe vitium in ventriculo, quia ingeſto lacte cui parum micarum panis albi intuitum fuit, valdè angebatur. Videatur integra hiſtoria Decad. 11. Obſerv. 68. & ſchol. 3. Ephemer. Curios. German. Exc. D. Hertod. Dec. I. Ann. 2. Obſerv. 144. Ephem. Cur. ſuppeditavit Hiſtoriam Civis Nicolſpurgenſis, qui per totum vitæ ſpatium non deguſtavit panem etiam famelicus, donec quartanâ correptus fuerat: tunc in morbo hoc Chronico fame quâdam caninâ ſtimulatus ante paroxyſmum copioſè quidem panem devoravit, unde febris profligata fuit; attamen poſt ſuperatam febrim poſteà rurſus panem averſatus eſt: Apud hunc Civem inde magis phantaſiam inculpandam eſſe conjicio, quàm Ventriculum, quæ forte quoque in puella illa Bruyerini labe non caruit, nam & illa quoque ſerum lactis averſata eſt poſtquam conſpexit momentum panis ei injectum fuiſſe. In Juvene ſchol 9. l. cap. quoque aberrationem phantaſiæ concurriſſe, Ideo quoque arbitratus, quia variorum lignorum ſegmenta intra os admiſit, maſticavit, illorum ſuccum exſuxit & deglutivit. Sed miſſis panem ob morbum aliquem averſantibus: Itineraria variorum in Judicem orientalem & Americam fidem nobis faciant integras etiam gentes nullo pane veſci ex frumentis & leguminibus in farinam redactis, cum aqua depſtis & ad conſiſtentiam formam coctis. Cl. Johan. Schefferum in Lappon. cap. 18. ubi incolarum victus rationem deſcribit, Lapponibus pleriſque panis & ſalis uſum incognitum eſſe, ejus loco ipſis eſſe pollinem piſcium & pini arboris cacuminum exſiccatorum: Ex medio verò pini cortice pannæ pulverem ſuaviſſimi ſaporis, qui loco condimenti ſit. Novi plurimos Alpium Helveticarum & Rhæticarum incolas intra menſem non rarò ne micam quidem panis deguſtare: Anno 1689. menſe julio Altorfio Uraniorum Curiam Rhetorum vocatus, viam maximam partem à nive denudatâ, primum inde Urſelam ad radicem montis Sancti Gotthardi ſitam contendi; ibi offendi Meierum annorum prope 80. ſenem Vegerum adhuc in bello quod Suecicum appellavit, huc confugit, & quia piſtor erat, inquilinatum eſſe conceſſerunt, quod aliis etiam magnâ pecuniarum ſummâ ſolutâ rarò concedunt, idque propterea quia prope ad milliaria tria helvetica & amplius nullus talis artifex habitaret & præcipuè ob hoſpi-

tes, panes è longinquo ſæpe non ſine ſumptibus & periculo viis à nive occluſis petendi erant: Induſtriâ ſuâ opes acquiſivit & incolarum propè ditiſſimus ex piſtrina evaſit filiuſque ejus civis factus ſummi magiſtratûs honores geſſit Land Ammanus renuntiatus, ſeu pater patriæ. Dum ibi pernoctavi, quoque in victûs rationem incolarum inquiſivi; atteſtati ſunt plurimis raró contingere, ut pane potiantur, imprimis quia tum à milite nobis vicino commeatus impediebatur, quòd multi aliis cibis aſſueti, non ægrè tulerunt in æſtate: Die ſeq. ſc. 19. Jul. Comite LandAmmanno Eques ad montem Criſpaltum per viam aſperam, ſaxoſam & ad latus præcipitem prope ad milliare altam aſcendi atque ad planitiem amplam perveni, ibique paſtores plurimos cum armentis ſcilicet vaccarum, boum, equorum, caprarum, porcorum offendi; quamprimum planities hæ obherbeſcunt huc cum jumentis properant, quod nunc citius, nunc tardius fit, plerumque tamen circa medium Maij, manentque ad autumnum uſque: interea vitam ſuſtentant lacticiniis, ſcilicet coagulo lactis, butyro, caſeo, ſero lactis, pultibus farinaceis, rariſſimè pane, quo quot eorum vidi, erant Viri & adoleſcentes robuſti, benè colorati, ſine labore loca acclivia ſcandentes. Quamvis planities hæc jam herbida eſſet, multa tamen ejus jugera adhuc nive operiebantur à vaſtis glomeribus nivoſis huc ex altiſſimis jugis montium in fine veris & principio æſtatis devolutis. In hac quoque erat lacus aliquot millia paſſuum longus, latus ad quadrantem milliaris, cujus pars terram verſùs glacie tecta, per quam prævio comite ultra quadringentos paſſus equitavi: ex hoc lacû emerſit altera pars Urſæ verſus meridiem properans & verſus Septentrionem effluxit rivus ſe jungens ſcaturigini Rheni anterioris, propè illam mihi dubiam reddens, nam major erat illo, qui ex ſcaturigine prodiit: tranſilij aliquot pedes rivulum ſcaturiginis & paulò inferius tum alicubi glacie tectum, tum rapidè jam fluentem equo permeavi: brevi tamen in deſcenſû montis, accedentibus plurimis rivis ex vicinis convallibus ad illum properantibus in flumen excreſcit. Utcunque frigus veſperi noctu & mane ſit ſatis intenſum, nihilominus Paſtores iſti cum victû ſuo, ſecus ac quiſpiam opinabitur, ſine Valetudinis detrimento tulerant, quod ideò quoque mihi magis admirandum videbatur, quia ligna ipſis deficiunt & non aliis potiri poſſunt, quam ex Rhododendris, quibus parciſſimè utuntur, ceu alias neceſſariis ad opera lactaria. Frigus hoc non impedit, quominus in Urſelæ pratis abundarent prata Rhabarbaro Monachorum ampliſſimis foliis, oſtrutio, pimpinella, ſanguiſorba aliiſque plantis Vernalibus & æſtivis: in planitie conſpexi Meum, calendulam plantaginis folio, præſtans traumaticum Helleborum album flore adhuc herbaceo, albo progreſſu temporis futuro, conyzam foliis latis & glabris præditam, auriculam urſi minimam purpuream, gentianellam pulcherrimo flore cæruleam, caryophyllatam flore tomentoſo, filipendulam, Napelli caules & folia, ſine floribus adhuc & plurimas alias plantas in tranſitu. Non ſolum autem in Alpibus Helveticis & Rhæticis, ſed quoque altiſſimorum montium incolas pane ſi non deſtitui, ſaltem non abundare credo, ut illorum uſus quoque non quotidianus eſſe poſſit. Anno 1645. Menſe Julio cum aliquot Medicinæ cultoribus ad montem Baldum Patavio profectus ſû. Inter quos erat Dominus Chriſtian. Bürger Dreſdenſis, Contubernalis & amicus meus ſingularis, qui jam ſecundâ vice hæc loca adiit: inter alia & præcipue à Cl. Bona quoque notata in viculo Ferrata prope Coronam, ubi aliquot diebus commorabamur apud Senem humaniſſimum obſervavi in aheno ampliſſimo & capaciſſimo ex farina frumentorum, item milio, frumento Saracenico, & leguminibus, effusâ aquâ paraſſe pultem denſiſſimam & craſſiſſimam, Polentum vocant; quam ad lubitum coctam indebant vaſis ligneis amplis ad latitudinem circiter palmæ: tempore paſtûs fruſtula oblonga ad unciæ circiter craſſitiem cultro exſcindebant & lacti aut alij juſculo calefacto indebant ac pro pane illis veſcebantur. Audivi aliquoties in Sylva Martia à lignorum putatoribus pro furnis vitriariis & ferrariis, imprimis à Tyrolenſibus ſe ex farinâ cum butyro & pauxillo aquæ, aut lactis pultem quoque denſam & firmam coquere: his veſcuntur mane antequam ad labores ſe accingant & poſtea in medio operis; ſic ſe graviſſimis laboribus pares fieri nec ſe lædi à multa aqua ingeſta, imò ſe quaſi ſudore diffluere dicebant ſive virium dejectione. Hæc licet affinitatem cum pane aliquam habeant, panis tamen ſive fermentatus ſive fermenti expers pleraque non ſunt, qui ad ſiccitatem uſque quaſi aſſendus eſt. Hæc nos ſanctiſſimi Salvatoris noſtri effatum Matth. 4. v. 4. venerari jubent: Οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος τοῦ Θεοῦ. Utcumque Alpicolæ veſci credantur cibis minus ad vitam conſervandam congruis, nihilominus tamen præterquam quod robuſtiſſimi & ad duros labores perferendos aptiſſimi deprehendantur, pridem etiam longævi reddebantur & non pauci centum annos ſuperabant, ut legi in Vita Thomæ Plateri Valleſij, Patris Felicis Celeberrimi illius Medici: in qua ſcriptor memorat multorum vitam decurtatam fuiſſe in Patria noſtra poſtquàm per Confœderationem quidam divites facti lautiùs vivere cœperant. Aliquot Alpicolarum ſedes patrias relinquentium, panis eſui non aſſuetos novi, quando pluſculum ingeſſerunt ſævam Cardialgiam & ardorem ſtomachi paſſos fuiſſe, imò in morbos prope lethales incidiſſe, quod ante aliquot annos Colono prope Duneſchingam cum liberis pluribus robuſtiſſimis contigit. Utcunque verò Panis ſit Rex alimentorum, non tamen immunis erit à ſeminio verminoſo, à quo prope nihil ſublunarium tutum eſt. Si corporis humani vel poros vel minutiſſimorum vaſorum oſcula ſubacati, ſeu alij minutiſſimi vermiculi, aut illorum ovula ſubire poſſunt; quidni penetrent quoque frumenta & legumina? Et revera frumenta, legumina & ex iis parata ſeminio verminoſo inquinata fuiſſe experientia nimiùm quàm clarè teſtatur. Circa radices frumenti, cujus ariſtæ nigreſcunt minutiſſimos vermiculos rubicundos reperi: inveniuntur quandoque in ariſtis, in zea flagellis decuſſo adhuc palea tecta, unde grana arroſa prodeunt, in nudo grano maximè cœlo pluvio collecto & repoſito, quæ vivida facta è granariis monopolarum & fœneratorum avolaſſe multos retuliſſe audivi; certè curculiones hæc ſæpè miſerè depaſcunt; reperiuntur non raró à matribus familias in farina aliquandiu detenta in loco humidiore & minus perflabili; in hac primùm in globulos minutos ejus particulæ coguntur & non diu poſt vermiculi deprehenduntur. In pane vermes repertos fuiſſe non pauci milites conquerebantur jam à biennio, ſive impurus fuerit, ſive ſitum contraxerit; in pultibus Bibliopegorum imprimis æſtate recondi ſeminium tale indeque blattas & tineas reſultare in bibliothecis non ſine indignatione experimur. In ſiliquis piſorum foris inte-

integris, iotus in ipſis piſis vermes repertos fuiſſe 1690. & 1691. à militibus in caſtris prope Manheim & Frankenthal, fide digniſſimi Medici apud me confirmarunt, qui thecâ ablatâ avolarint. Quæ Voracitati nimiæ panis etiam puriſſimi adſcribit, id Plater. Prax. Tr.3.l. 2. c 13. Carnibus Practicus celeberrimus & feliciſſimus attribuit. Ita enim ille: Infantes ſi carnibus nimis mature veſci aſſueſcant, nec in lactis uſû ipſis convenienti diutius perſeverent, facilè à vermibus infeſtantur. Exiſtimat namque lumbricos gigni è chylo præcipuè in jejuno, ubi abundat, ſi portio illius vel craſſior, aut veluti carnoſior & pinguior, calore inteſtinorum diu elaborata, ſic formam & vitam aſſumens, in lumbricum unum vel plures convertantur. Conſentit tamen in eo quod cum Cl. Hoffmanno credit è chylo vitioſo lumbricos à calore inteſtinorum produci per generationem æquivocam, ille ex chylo viſcido è pane copioſiùs ingeſto, hic ex carne non bene in ventriculo ſubacto & in jejuna diutiùs ſubſiſtente.

VII. Sedes doloris præcordiorum, ſeu cardialgiæ quoque vulgo dictæ ejuſque cauſæ non fuit ventriculi pylorus ejuſve antrum: nam non erat tam vehemens, ut illa parte nervoſiſſima afflicta & validè conſtringente plerunque fieri ſolet; erat potius gravans & comprimens, unde quamvis illum jam circa medium Julij pateretur, neglexit, nec remediis à Medico petitis uſus eſt, niſi forte Tragea groſſa, quæ quoque ejus præſidium die primo nuptiarum fuit. Deinde termini hujus doloris gravantis & comprimentis ampliores erant, quàm anguſtum ſpatium pylori ejuſque antri, nam ſe extendebat ad utrumque Hypochondrium & ad Epigaſtrium, imo ultra regionem umbilicalem. denique præſente etiam dolore à medio Julij ad uſque medium Septembris ſuo munere fungi potuit. Cauſæ doloris hujus fuerunt plures, ſc. primò Vermes quibus inteſtinas catebant & plures in duodeno vicinoque jejuno, qui in glomerem convoluti poſt mortem adhuc reſtabant, hos non ſuper genitos illorum magnitudo teſtabatur, deinde flatus, nam in menſe Julio cum dolore præcordiorum murmura Ventris jungebantur; quod confirmat doloris extenſio inde ad utrumque hypochondrium ad epigaſtrium & ultra umbilicalem regionem; flatus autem præcipuè colo incluſi videntur, quia dolor ſecundum coli ductum exporrigebatur; D. 5. Oct. à ſacculo carminativo levamen obtinuit; denique poſt obitum imprimis Colon flatibus diſtentiſſimum apparuit. Flatus tamen diu nulla tormina pepererunt, quia alvus quotidie aperta & adhuc 9. Oct. fæces naturales excrevit, unde 5. Oct gliſcentia citò à ſacculo tollebantur: recruduerunt tormina D. 12. 13. & 14. oct. ſed horum flatus authores non erant, verum humores acerrimi, corrupti, fæcibus permixti, confluentes ex ductibus pancreatis biliariis & glandulis inteſtinalibus, depravatis ab inflammatione duodeni, jejuni, pancreatis aliarumque partium vicinarum, fæces enim erant granulatæ, pallidæ, flavæ, nigræ, fœtidiſſimæ, quarum acrimoniam prodidit mucus tenaciſſimus ſpermati ranarum ſimilis cum fæcibus excretus, inde etiam inteſtina poſt obitum à fæcibus planè munda erant: Procul dubio cruciatus majores quoque erant, & gravius afflixerunt, dum alterunt ulcera cancroſis ſimilia in Ileo eaque ampliùs roierunt. Tertiò inflammatio duodeni, Jejuni & partium vicinarum, nam Incipiente febri D. 22. & imprimis magis 28. & 30. ſept. poſtea menſe Oct. de hoc dolore querebatur, maximè quando paroxyſmi ſeu exacerbationes febriles Veſperi contingebant: hanc ob cauſam 8. Oct. attactum præcordiorum non pertulit, & licet poſt vomitum putavit ſe ab hoc onere liberatum vel levatum eſſe, nihilominus attactum recuſavit, prætendens vomitum inde commotum iri. Inflammationem inteſtinorum tenuium peritonæum reſpicientium, quia rutila & ſuperficiaria recenter, non diu ante obitum, ut & internam circa Pylorum & ſtomachum obortam exiſtimo: cauſa forte harum inflammationum erat acrimonia humorum ultimis vitæ diebus ſurſum deorſumque rejectorum. Denique omenti accretio quoque ad dolorem hunc ſymbolam contuliſſe puto, quia inteſtinis inflatis ventriculus deorſum trahebatur. Poſt vomitum quidem putavit ſe minus gravari, quin à pondere humorum inteſtina & ventriculus ſublevata erant, unde ut penitus liberaretur Vomitorium expetiit: forſan minus premi ſe videbatur, quia partes inflammatæ ad ſphacelum tendebant, quod factum fuiſſe herniosis novi ob neglectam, aut malè adminiſtratam repoſitionem, inteſtinis jam ſphacelatis, qui planè nihil ampliùs de torminibus conquerebantur, alvo ſponte rurſus aperta, uno atque altero die ante obitum. Certe duodeni & jejuni inflammationem inſignem & jam ad ſphacelum tendentem fuiſſe apparuit poſt obitum ex colore illorum atro rubeſcente flaciditate & ſeceſſu à levi attactu membranæ exterioris à peritonæo oriundæ, quod non fit, niſi fortiter elixo inteſtino.

VIII. Tuſſis quæ ſtatim poſt hauſtum Vini immaturi, æſtuante corpore, incepit & poſtea prope ſemper moleſta fuit, quia ſicca erat, & poſt validos impulſus nullum ſputum ſequebatur, procul dubio ab aqua in cavo pectoris excitata fuit, unde à pulvere laxante ſerum educente 4. Oct. remiſit, rediit tamen ſequente die: ſemel quoque mitigabatur à diacodio ſpiculis irritantibus inde obtuſis & ſputo aliquantulum inſpiſſato, attamen quoque recruduit ſtatim. In pulmonum bronchiis nihil detinebatur, quod ad validam & inanem tuſſim ſtimulaſſet, nam pulmones erant molles. Colore ſubalbo & quaſi cineritio præditi: in poſtica tamen parte rubebant, rubor tamen iſte non erat index notabilis inflammationis, nam ibi molles permanſerunt & forte acceſſio ultimis diebus à vomitu: inflammati ſemper ſimul indurati deprehenduntur; deinde vox ſemper clara manſit, nec unquam ſtridor inter reſpirandum audiebatur; denique vix fieri potuiſſet, quia poſt tot impulſus, ſi quicquam in bronchiis hæſiſſet, quin expulſum fuiſſet. Ex hac anatome patuit in hydrope pectoris ab aqua tuſſes ſiccas excitari poſſe; licet nihil vel parum exſpuatur, ſive foris aquam extima pulmonum vellicet, ſive aliquid aquæ ſalſæ ſubeat oſcula illa, per quæ potiones vulnerariæ, aut turundæ ingreſſæ per tuſſim rejectæ fuerunt.

IX. Aſthma ex improviſo ipſum D. 7. Oct. mane hora 8. invaſit; nam qualis reſpiratio eſſet nemo advertere potuit, quia poſt 28. Sept. nunquam amplius domo exiit aut acclivia aſcendit. Ad illius tamen productionem non unam cauſam concurriſſe anatome & invaſio ejuſque duratio monent: aqua in cavitate pectoris & pericardio contenta, pulmonum concretio cum mediaſtino & diaphragmate ejuſque adhæſio pleuræ mediantibus fibris nerveis ſola ad aſthma producendum non ſuffeciſſent, etiam aqua in pericardium & cavum pectoris effuſa, hac copia, quam invenimus, nam pro lubitu etiam humili ſitû decumbere valuit, cum alias Hydrope pectoris affecti non poſſint niſi erecti ſpirare, imo tandem vix per momenta ipſis in lecto permanere concedatur; quin id progreſſu temporis, aucta eveniſſet aqua; nullus dubito, quia jam fatebatur ſibi melius foras, quàm in lecto eſſe. Aliquid convulſivi concurriſſe propè palpabile eſt, nam Aſthma non antea provi-

ſum

ſum invaſit mane hora 8. & 9. Oct. duravit primus paroxyſmus ſex horis, ceſſavit duabus horis citra evacuationem, ſecundus duravit 24. horis atque hic fuit vehementiſſimus continuans per totam noctem & diem ſequentem ad veſperam uſq; cum magna anxietate, ſudore longiſſimo & ſibilo quodam inter reſpirandum; videbatur tunc inter inſpirandum diaphragma non expendi, ſed introrſum quaſi trahi ægerque conquerebatur ſub hypochondriis aliquid tranſverſi ſitum eſſe, quod liberum ingreſſum aëris ad intima pulmonum impediret & tunc attactum illius loci non toleravit: Poſt breve intervallum tertius paroxyſmus rediit totaque nocte ad diem 9. Oct. afflixit. Mitius evaſit exhibita mixtura cui ſp. CC. ſuccin. & ſp. ſ. l. Armon. urin. additi, nox quietior & d. 10. & 11. Octobr. minus excruciavit, die vero 12. 13. & 14. Oct. ad Veſperam uſque plane non moleſtum erat, quamvis concurrentes aſthmatis cauſæ perſtiterint, nullaque notabilis excretio hucuſque obſervata fuerit, ſudavit quidem largè d. 8. Oct. ſed abſque ullo juvamine: 11. Oct. aliquid ſputi ejecit, verum tantillum cauſa tanti aſthmatis reputari nequit, evenit procul dubio relaxata fibrarum pulmonicarum coarctatione, ob quam quoque ſibilus ſponte ceſſavit. Juverunt diſcutientia & acrimoniam obtundentia ſc. ſp. CC. &c. & diacodium magis quàm alia expectorantia, aut evacuantia. Convulſio harum partium procul dubio nata fuit à vellicatione nervorum intercoſtalium & vagorum atque etiam phrenicorum, unde in inſpiratione diaphragma expendi nequiebat. Irritamen forte fuerunt aqua in pectore ſtagnans & ſanguis ad corruptionem tendens in cruribus diaphragmatis inflammatis & jam ad gangrænam vergentibus. Forte etiam tuſſis convulſiva fuit, quia vehemens & ſimul inanis fuerat ac præludium fuit gravioris pulmonum convulſionis.

X. Vomitus tandem ſupervenit corruptis humoribus ad ventriculum à motu inverſo inteſtinorum pulſis, qui primum ad vomitum ſtimulabantur, nec irritare deſierunt, donec plenis faucibus magnam copiam humorum evomuit: humores ab inteſtinis proveniſſe inde conſtitit, quia ſimiles erant illis, qui per ſeceſſum eliciebantur & poſt obitum in cavo abdominis & inteſtinis adhuc redundarunt: Noto autem ſimiles potulentis ingeſtis; inſuper tanta copia quantam vix plures ventriculi ampliſſimi capere potuiſſent, ejecit partitis vicibus, multis modis quantitatem potulentorum ſuperavit humor rejectus aliquot diebus aſſumptorum. Ex toto corpore ad inteſtina pravos humores confluxiſſe fidem fecerant humores largiſſimè per ſeceſſum vomitumque excreti & in cavum abdominis effuſi. A violentia vomitus, Ileon ruptum fuiſſe ambigi nequit, quia ſtatim poſt primum Vomitum totum abdomen intumuit atque in cavum abdominis profuſa ſimilia erant in vicino Ileo reſtitantibus.

XI. Mors calamitatum finem fecit; poſtquam ſcilicet Cor non amplius ſanguinem propellere valuit, non propter apoplexiam, aut influxum ſpirituum animalium circa nervorum exortum prohibitum, nam paulò ante obitum ipſemet, neceſſitatē compulſus è lecto ſurrexit; nec ob coagulationem ſanguinis in auriculis & Ventriculis cordis, nihil enim polypoſi aut concreti in his locis apparuit, imò ſanguis adhuc fluxilis erat: ſed ob fibrarum motum cordis efficientium enervationem quandam, nam ſublato ſanguine è ventriculis & auriculis planè flaccidum erat. Ad cordis robur infringendum plures cauſæ concurrerunt, febris à partium internarum inflammatione ſuſſlaminata quæ multùm quoque de ſanguinis parte magis ſpirituoſa conſumpſit, inflammationi accedente gangræna & prope ſphacelo, ſanguis magis depravatus fuit, quem peſſimæ notæ fuiſſe non obſcurè indicarunt ulcera rotunda Ilei prope cancroſa, mali moris & jam ad ſphacelum tendentia; unde nobis primo intuitû Venerei clanculum ſuggeſti ſuſpicionem præbuerunt & perſuaſiſſent, ſi alia ſigna ab aſtantium examine nobis innotuiſſent. Acceleravit mortem ruptura Ilei, quæ etiam 22. hora poſt conculcationem, Sebaſtiano Kuttruff. ut huic poſt 22. horam à Vomitû funeſta fuit, quamvis ille ante inteſtini lacerationem ſanus & robuſtus eſſet. Martinus Schmidt demum poſt 36. horam rupto inteſtino mortuus eſt prægreſſis convulſionibus & Vomitû ſanguinis. Vigiliæ, inappetentia, ingurgitatio aquæ, ſtagnatio ejus intra pericardium, tuſſis vehemens & ipſum aſthma enervationem cordis procul dubio multum promoverunt, ut tandem propulſando ſanguini non amplius par eſſet, eoque in Ventriculis ſtagnante penitùs ſuccubuerit. Inteſtina & Ventriculus poſt obitum à flatibus diſtenta permanſerunt, quia forte fibræ à nimia diſtentione tandem omnem vim contrahendi amiſerunt, ut veſicæ urina diutiùs retenta evenit, D. Joh. Jac. Wepferus, Miſcellan. Curioſor. Ann. x. Decur. 10. 11.

Observatio XXVII.

Inteſtini Laceratio ſine abdominis vulnere.

MArtinus *Schmidt*, famulus in Monaſterio V. S. C. annorum circiter 30. Staturæ juſtæ, gracilis, attamen robuſtus, Anno 1657. d. 5. Januar. Veſperi hora circiter quinta Ebrius ex equo in terram decidit, equique laxatis habenis rectore deſtituti, ipſo ſupino jacente quadrigæ vacuæ duas rotas laterales ſuper ventre rapiunt. Tranſierunt illæ paulo ſupra pubem in hypogaſtrio tranſverſim: ſtatim aſſumpta evomuit. Erectus à ſociis inceſſit: domum ægre delatus fuit: Creberrime vomuit & tandem ſtercora; impenſe ſitiit; Verum ventriculus omnem potum, cibum & medicamenta protinus per os ejecit: inquietus admodum fuit: alvus occluſa & urina ſubſtitit. D. 6. Januar. poſt meridiem vocatus deprehendi hypogaſtrium valde tumidum: injecto clyſtere parum fæcum ejecit: pubi impoſito ſacculo cæparum pelliculis infarcto & in aqua cum pauxillo aceti cocto, urinam guttatim emiſit eamque ſubcruentam: nox inquieta & nec per momentum dormire valuit; perſeveravit continua ſtimulatio ad vomitum: ſubinde artus ſuccutiebantur: impenſe ſitiit, frigidam expetiit. Summo mane cruoris magnam vim evomuit: ſubſequebatur convulſio univerſalis & paulo poſt mors. Adeo ut vix triginta ſex horis poſt illatam hanc calamitatem ſupervixerit. Cadaver veſperi d. 7. Januarij aperui: ablata cuti muſculorum portio in hypoga-

ſtrij, inſtar ſpongiæ, ichore cruento turgebat: diſſecto peritonæo aqua ſubcruenta, non admodum copioſa occurrit: inteſtinum ileon in parte dextra rubebat ejuſque portio ibi unciæ longitudine & latitudine prope ab externa membrana denudata erat, ac ſi illa quaſi abraſa fuiſſet: ibi quoque foramen inveni, vix primo intuitu piſum admiſſurum, ex quo prodierunt flatus, chylus & tenuiora excrementa, preſſo inteſtino, aliquot in locis ilei portiones ſanguine ſuffuſæ erant, quas ſcilicet rotarum impetus aſſecutus eſt: verum rubor iſte ſuperficiarius fuit. Veſica integra quidem erat, ſed contracta, craſſa, rugoſa, atrorubeſcens; continebat urinam ſubcruentam, Ureteres ambo integri quoque in ventriculo illiuſque confiniis nulla labes obſervabatur.

I. EXemplum hic quoque præbet integra cute cæteriſque integumentis abdominis non laceris, inteſtinis à vi forinſecus illata rumpi poſſe, quod eò citiùs fit, ſi inteſtina flatibus aliiſque contentis diſtenta ſint: & quidem citius à tali corpore obtuſo & gravi, quàm quandoque à gladio, creditur enim convexam & lubricam inteſtinorum ſuperficiem non raro declinare ejus cuſpidem.

II. Vulneri exiguo ilei, antequam inflammatio acceſſit, motus inteſtinorum inverſus iſque vehementiſſimus ſupervenit, nam ſtatim vomuit continuavitque ferè ad ultimum halitum ut tandem magnam copiam ſanguinis evomuerit; ſuccuſſio artuum convulſiva eidem vulneri partis nervoſæ attribuenda eſt & forte etiam convulſio univerſalis, cum obſervatum fuerit, plures utriuſque ſexus aliquot libras, citra tale ſymptoma ſuperveniens evomuiſſe.

III. Rubor aliquarum partium & contuſio neutiquam talia ſymptomata peperiſſet. Ante aliquot annos Feneſtrarius quidam homo ſtatura brevis & macilentus Telonarium quendam in vicinia noſtra multivariis injuriis affecit; ultra biennium hic alto corde dolorem preſſit; cum verò hoc elapſo tempore Feneſtrarium in ſylva offendiſſet nihil tale metuentem amplius, Telonarius juſſit ut ſponte ſarcinam vitriariam deponeret atque priapo taurino, quem vindictæ causa in promptis habuit, comprehenſum brachio primum à nucha ad Talum, hinc à jugulo ad malleolos uſque fortiter percuſſit, ut vix inter unam atque alteram vibicem ſpatium digiti latitudine ſupereſſet, ab hujus conflictus loco domum ivit quæ circiter dimidium milliare inde diſtabat: altero die à Magiſtratu loci vocatus in lecto decubuum inveni conquerentem imprimis de Abdominis & pectoris doloribus; cruenta minxit, per alvum egeſſit, & tuſſi rejecit, paucis remediis iiſque negligenter ſumptis convaluit. Non contentus hac paterna caſtigatione, ut illam appellavit Telonarius, in jus vocatus, nequitiis ſuis pertexit effecitque ut carnificis caſtigationem infamem Feneſtrarius experiri debuerit; hoc pernitioſo bello ſæviente frequentiſſimè audiuntur minæ de plagis non triginta novem inferendis, ut conſueverat in populo Dei fieri, ſed centum; imo ducentis impingendis idque non loris, ſed fuſtibus, Turcico more, quas æque inſontes ac ſontes perpetiuntur: novi aliquot has plagas citra vitæ jacturam ſuſtinuiſſe. *Idem ibidem.*

Observatio XXVIII.

Abdominis vulnus penetrans ſine læſione ventriculi & inteſtinorum.

I. De M. Juvenis ſanus & robuſtus, annorum circiter 20. Faber Lignarius, dum per rimam januæ bifidæ non bene clauſæ corpore incurvo aliquantulum proſpectat à W.B in parte ſiniſtra epigaſtrii ſub cartilagine enſiformi nudo gladio vulnerabatur, ejus cuſpide ad interiora penetrante d. 10. Oct. 1655. citra profuſionem notabilem cruoris ex vulnere, ſtatim aſſumta evomuit, vehementer angebatur, ſubinde ſinguitiit, doluerunt hypochōdria: quando ſingultiebat in toto corpore ſuccutiebatur & diaphragma convelli videbatur. Nullo remedio vires labantes refici poterant. Die 11. oct. Veſperi hora 5. ſc. hora 17. poſt illatum vulnus mortuus eſt. Cadavere aperto reperi præſentibus aliquot Chirurgis lobum ſiniſtrum hepatis perfoſſum, renis dextri ſuperficiem ſecundum longitudinem ſauciam, & ac ſi ictum, gladio jam in abdomen adacto, homicida iteraſſet, cuſpidem ſub Epate in dextro latere ſuper cava diaphragma tranſiiſſe & dextri Lobi partem imam ſauciaſſe atque inter coſtam 7. & 8. pulmonum ſubſtitiſſe nec cutim penetraſſe, in abdomine multum ſanguinis turbidi & quaſi lutulenti extravaſati occurrit; in cavo pectoris redundavit ſanguis ſplendide rubeſcens. Poſt diligentem inquiſitionem cum Chirurgis nullum vel in inteſtinis vel ventriculo vulnus deprehendere potui: unde aperto abdomine nullus fœtor percipiebatur, qualis alias eminus ſtantium quoque nares ferire ſolet.

I. EX hoc caſu non obſcurè patet ventriculum & inteſtina quandoque declinare cuſpides enſium ſeu ob lubricitatem ſeu conſiſtentiam molliorem: nam à vulnere epigaſtrio ſiniſtro inflicto vix fieri potuit, quin in progreſſu inde ad renem dextrum ventriculum & unam alteramve inteſtinorum portionem cuſpis attigerit; eoque magis quia poſt compotationem ventriculus & inteſtina procul dubio turgentiora quoque fuerunt.

II. Sanguis abdominis turbidus, lutulentus & aliquomodo cineritiis quaſi particulis permixtus apparuit ob chylum ei confuſum, non ex diſciſſis venis meſentericis, quæ ſanguinem cum aliis venis ſimilem, quantum hactenus obſervavi continent, nec ex receptaculo chyli, quia cuſpis illud non attigit, ſed ob vaſa chylifera majora & plura ſaucia.

III. Vulnus ſimpliciter & per ſe ab ampliſſimo

noſtro

noſtro magiſtratu juſſus, lethiferum pronuntiavi *Ibidem.*
ob hæmorrhagiam nulla arte medicabilem. *Idem*

Observatio XXIX.

De graviſſimo capitis vulnere per cranium, meninges ad ipſum cerebrum uſque penetrante.

Mirum eſt ipſam palladis ſedem, arcem animi, & nobiliſſimarum functionum domicilium, caput, ſat validis, licet integumentis galeaque robuſtiſſima in adultis probe ſit munitum, ab externis tamen injuriis perſæpe peti, quotidiana docent exempla, Tantus enim quandoque ferientis impetus inſtrumentique violentia eſt, ut capitis haud rarò periculum ſubeat tactus infeliciter homo. Hujus rei notabile mihi ſub æſtatis principium currentis anni dedit exemplum in puero ſexenni B ſtricij, pago urbi Witembergenſi admodum vicino, qui cum baculum humo attolleret, ab equo graviter feriebatur in anteriori capitis parte, jumentorum curam in paſcuis à parentibus habere juſſus, ut ſtatim in terram concideret animo deficiens bilioſaque vomens. Alij, qui præſentes aderant pueri, ſocium in terrâ proſtratum & inſignem hæmorrhagiam videntes deſerunt, matrique dicunt, ut exemplo filiolo ſubveniret ſemivivo. Nuntio hocce ſiniſtro perterrita mater advolat, lethaliter ſauciatum domum ducit, & ſanguinis grumos vulneri & capillatæ parti inſidentes lotura vini calidi emollire tentat, ſed inter lavandum experitur aliquam cerebri particulam candicantem vaſiſque fundo adhærentem abſceſſiſſe, & hiatum illum prægrandem in cranio, de quo rivuli ſanguinis denuò ſpargi cœperant. Vocabatur Chirurgus, ut operam ſuam perquam neceſſariam hoc in caſu commodaret, qui mox adveniens caput à pilis liberat, & hæmorrhagiam tanquam Symptoma maximè urgens carptis linteolis balſamo peruviano & ſyrupo roſato perfuſis compeſcit, capitique fomentis calidis ulterius proſpicit; poſt deligationem puer mox ad ſe rediit, & melius ſe habere viſus eſt, cibum à matre petens. Tertio die poſt ipſe cum Chirurgo accedo, & dextrum bregmatis os cum oſſis frontis parte, indicis digiti longitudine & latitudine fiſſum & fractum animadverto, ut laceram ſubtus duram matrem cerebrique corticem exteriorem probè cerneremus. Hanc fiſſuram neceſſario futuram coronalem tranſiiſſe & in frontis oſſe terminatam autopſia dictitarat. In altera contuſionis extremitate pulſus (quem meningi potius quam cerebro adſcribendum puto) manifeſtè conſpici poterat digitoque explorari celer admodum, & ſymptomaticis febribus omnibus familiaris, comitem habens ſitim valde moleſtam; hactenus non amplius vomuit, verùm ab illo tempore ex quo animum iterum collegit, admodum propenſus ad ſomnum fuit. Omnes quotquot tum temporis eramus præſentes, oculis rite diſcernere potuit & cum ratione loqui dextrum oculum, in qua parte quoque vulnus, vix ac ne vix quidem apertum ſervare valuit. A vulnere uſque ad oſſa temporum & muſculum temporalem tumida cernebatur cutis, ac inflammata, ita ut non abſque moleſtia attactum digiti ſuſtineret. Semper ſerum quoddam extravaſatum, dilute rubicundum, eo ex loco, ubi arterias vehementer pulſare diximus, ob vaſorum ſcilicet arterioſorum aperturas immediate propelli oculis libavimus, quando operas Chirurgus miniſtrabat ſuas idem ille quando hiantia Cranij oſſa ad ſe invicem adducere volebat, majorem dolorem ægro cauſabatur, & ſerum magis ſtillabat. Plura circa vulnus & partes ſubjacentes utpote cranium, meninges & cerebrum rimari non permittebat doloris vehementia, & ſanguinis ſtillicidium majus indemeruendum, utut ſtatim oſſis cranij defectum aut ejus ad interiora cerebri violenter adacti partem obſervaremus, quam etiam tollere tum temporis maxime ſtudebamus.

Vulneri dicto balſamo de peru cum ſyrupo roſato adhuc proſpicit, & diffracta oſſa ope empiaſtri glutinatorij quodammodo continere laborat Chirurgus; vulneri tandem ſuperimponit Empiaſtrum de betonica, & huic nodulum herbis cephalicis variis inſtructum vinoque incoctum tepide ſuperinducit. Bis de die ſpirit. Bezoard. Buſſii aliquot guttulas in potu calido propinat, & pro præſervando à pejori incommodo (quod ſubſequi haut raro ſolet) pulverem Marchionis, ſpecifico cephalico Michaëi. & C. C. philoſ. præparato junctum ipſe exhibet, quoniam ſumtus verebantur parentes egeni.

Puer hic octavo demum die ab inflicto vulnere fatis conceſſit, ad ultimam fere horam uſque mente conſtans. A Chirurgo ob meam r. t. abſentiam ſequentia habeo, proclivior ad ſomnum quotidie fuit, donec tandem motus convulſivi ſomno obrepentes filum vitæ abruperunt filiolo viribus jam exhauſto. Depreſſum bregmatis os elevatorio attollere & ad priſtinum ſtatum reducere conatus fuit Chirurgus, ſed nullo inſtrumento commodè & abſque inſigni patientis dolore fieri potuit. Poſt mortem videbantur oſſa hæc capitis fracta ex altera parte ita depreſſa & in cerebri corticem reclinata, ut cerebrū in ſe quaſi abſconderet, cujus particu-

ticulam quoque defuiſſe excell. Dn. D. Vatterus, ſectioni præſens mihi aſſeruerat. Multum ſeri rubicundi fluctuarat in oppoſita vulneri parte ſcilicet qua ſomnum ducere ſemper cogebatur. Dura mater jam tum nigricans apparuit & lacera per totum fracturæ cranij tractum. In ventriculis cerebri ichor quidam flaveſcens occurrit. Plura quæ hiſtoriam noſtram magis dilucidare poſſent ab aliis non habeo, ex dictis tamen æquus obſervationis meæ cenſor, ut confido, vulneris gravitatem ejus lethalitatem tantùm non inferentem ſatis clarè perſpiciet. *Dom. Georg. Frider. Franci de Frankenau, Miſcellaneor. Curioſor. Dec. iij. A. j.*

Observatio XXX.

De Liene rupto.

NUnquam ſatis mirari poſſum, quoties mihi occurrit abſurda illa & plena periculi Chirurgia in Scirrho lienis, vitiali cujus nominis, cui multi fidebant Patavij, quam nominabat ſplenem exſcindere, aut ſplenis exciſionem, cujus meminit Fab. ab Aquapend. de curat. Chirurg. p. 248. ponebat chartam ſupra Lienem induratum, & ſupra chartam aciem ſecuris, tum malleo ſecurim percuſſit validè, & dimiſit patientes velut ſanatos; poſt plurimos ita tractatos, tandem malè ceſſit cura, nam uno ictu & abdomen & Lienem & vitæ filum præcidit. Mirum ſæpius factum non fuiſſe, valdè enim tenella eſt membrana Lienis, ita ut levi baccilli ictu ruptam referat Tulpius lib. 11. obſ. 29. accidit anno 1684. circa initium Decembris ut uxor cum marito aliquot ſaccos in inferiorem domus fornicem portando, impar ponderi una cum ſacco in gradibus caderet, omneque frumentum effunderet, ſuccenſus maritus graviter ipſam objurgavit, à verberibus tamen, quibus aliàs non infrequens erat, abſtinuit. Aſcendens vicinis ſuis conqueſta uxor ſe graviter impegiſſe in ſiniſtrum latus, ac dolorem ibi ſentire, hoc tamen non obſtante incipit ad pinſendum panem farinam ſubigere, maritus interim rixas & jurgia continuat, quæ etiam vicinæ mulieres audivere. Derepente maritus aperit januam clamat ipſis, ut intrent, videant quid ſit iſti beſtiæ forte temulentæ. Accurrunt illæ, deprehendunt fœminam agonizantem ſine loquela, & poſt aliquot ſuſpiria exſpirantem. Perterritus maritus cum potuiſſet fugere, nec pedem movit, in eo perſeverans, tantum intra verba manſiſſe litem, ad verbera non fuiſſe deventum. Altera die cadaver apertum me præſente, perluſtratum externe totum corpus, utrum aliquod ſignum plagæ appareret, ſed cutis naturaliter ſine vibice aut livore deprehenſa, venter verò hortendum in modum tumebat. Tegumentis remotis, tota capacitas abdominis plena inventa ſanguine grumoſo & ichoroſo, quo evacuato, & inteſtinis ad latus repoſitis, Lien ſat magnus (laborabat enim ut adſtantes referebant Scirrho Lienis) aſpectui ſe obtulit, in gibba parte ſecundum longitudinem diſruptum unde iſta effuſio ſanguinis & mors. Examinatus maritus conſtanter negavit ſe ipſam vel baculo vel manibus percuſſiſſe. Hinc concluſum ex lapſu forte aliquam læſionem aut rimam parvam acquiſiviſſe quæ valida farinæ ſubactione aucta & dilatata ſanguinis profuſionem & conſequenter mortem intulit. Ita autem fuit omnis extravaſatus ſanguis per iſtam Lienis fiſſuram; ut in trunco venæ cavæ in cruralibus &c. ne guttula remanſerit. *D. Caroli Raygeri, Miſcellan. Curioſorum Dec. iii. Ann. ii.*

LIenem excindi poſſe frequens ſatis in animalibus experimentum comprobavit, illudque noſmet ipſi non ſemel perfecimus in canibus; Ac ſanè aliud eſt corpus ipſum lienis lacerare, de quo Author noſter Clariſſ. aliud integrum viſcus conſtrictis priùs aptè vaſis, reſecare; hic quippe hæmorrhagia omnis præcavetur, illic verò aliàs cohiberi non poteſt quàm per extirpationem. Itaque ſi quid remedij, in ictu lienem findente, qualis ab Autore deſcribitur, haberi poteſt, illud omnè in prompta & cauta hypochondrij ſiniſtri apertione, lienis rupti extractione, vaſorum colligatione, ac juxta ligaturam reſectione poſitum erit. Verùm præterquàm quod, de affectione viſceris in tali caſu non ita facilè conſtat, operatio etiam ipſa in hominibus non æquè tutò peragitur ac in animalibus, quantumcunque de ea fortuitò perfecta, aliquid enarrent Ephemerides Angliæ ac aliæ.

Observatio XXXI.

De inaudita mortis Cauſa: Scilicet à diſruptione Lienis & vaſorum quorundam præcipuorum ex baculi ictu.

NObilis quidam famulo ſuo, viginti annos, bene paſto & poto, ſuccenſens, ramo betulino efferto, duos circiter digitos craſſo, ejus ſiniſtrum hypochondrium binis petit ictibus; qui furorem domini effugiens, domum ſe confert, ſtatimque circa cor validas conſtrictiones ſentit, deque immenſa ſiti conqueritur, cum jectigatione & inquietudine totius corporis, brevique expirat. Convocatus ego, ut inquirerem in mortis tam ino-

inopinatæ cauſam omnibus apoplexiâ extinctum credentibus, invenio totum abdomen inſigniter tumefactum, livoreque ſiniſtrum latus à thorace ad plantam uſque pedis tinctum, nullo, ne minimo quidem vulnere conſpicuo, poſtquàm diligentiſſimè inquiſiveram, an fractura quædam coſtarum vel ſpinæ ipſius adeſſet, nihilque obſervare potueram, abdomen aperui, ubi pleno impetu magna vis ſanguinis coagulati effluebat, ſtatimque Lien, tam in convexa quàm ad hanc concava parte laceratus, apparuit, ſemotis autem inteſtinis, vena cava rupta, arteria verò magna qſ. tribus unguibus diſcerpta fuiſſet, conſpiciebantur. Obſtupui internam læſionem, mirarique non ſatis potui, ſervum tàm diu vivere potuiſſe, cùm uno qs. momento eum omnem ſanguinem effudiſſe in cavitatem abdominis mihi perſuadeam. Stupenda eò magis hæc vaſorum laceratio eſt, cum eadem ſpinâ dorſi obvallata ſint. An tumidis pleniſque inteſtinis ac per ictum concuſſis, (ceu fit in reſonitu cranij) diſrupta fuerint hæc vaſa, alijs dijudicandum relinquo. Credo tamen ſubeſſe aliquid τῦ θεῖν, nemeſinque divinam, Ancillæ cujuſdam ſanguinem ultam eſſe, quam famulus hic ante quadrantem anni ictu Sclopeti manualis profoderat, nec debitas ob id luerat pœnas. Cæterum abſtinui ab apertione Thoracis & capitis cùm nil magis lethale me inventurum crederem. *Dom. Samuelis Graſſij, Miſcellaneor. Curioſorum Dec. iij. Ann. ij.*

OBSERVATIO XXXII.

Capitis Vulnus ingens.

Subjungitur hiſtoria.

De Muſculorum dorſi ex globulo ſclopeti ictu lethali.

MEmoratu digna eſt hiſtoria, quam Excellentiſſ. Baumgarterus Archiater & Senator Sangallenſis, gloria meritiſque inclytus, IX. Cal. Jun. 1676. nobis impertiit. Ante aliquot (inquit) menſes, in vicinia noſtrâ, quidam ex illo hominum genere, quorum civilitatem expertus Ampliſſimus veſter Conſul, à conterraneo temulento, ancipiti gladio pluribus in locis vulneratus, brachium amputatum, aliquot in capite vulnera inflicta: cùm ſpes ſalutis affulgere jam videretur, vigeſimâ tamen die obiit: pridie ejusdem ego vocatus, vulnera ſatis bene ſe purgantia inveni, brachij truncus pus reddebat optimum, in ſiniſtro tempore ingens erat vulnus, temporalis muſculus diſſectus: oſſi tanta rima, ut trypano non opus fuerit, videbatur cerebri ſive meningis motus: Vulnus minimè aridum, ut in mox morituris eſſe ſolet: convulſio aderat oppoſitæ partis, quæ hic nunquam abeſt, diſſecto enim muſculo temporalium, congener ſolus trahit ad ſe maxillam inferiorem: convulſiones tamen horrendæ in ejuſdem lateris artubus erant, in quarum cauſam, cùm omnia circa vulnera bene habere viderentur, tunc penetrare non potui. Poſt obitum caput aperiendi mihi copiâ factâ, meninx minimè erat læſa, nec corrupta, nec inflammatione correpta, nihil puris ſub cranio, cerebrum adeò elegans, ut ejus Anatomiam in gratiam adſtantium Medicorum & Chirurgorum exacte facere potuerim, in baſi tantùm ἀπόχυμα vaſis inveni, nempe ſanguinis aliquot grumos à venula rupta & multum ibi flavi ichoris, ut & circa principium ſpinalis medullæ, uſque ad quintam colli vertebram.

Anno 1678 die 10. Julii acceſſiit nos Chirurgus quidam noſtras, ut conſilium & auxilium ferremus Commiſſario cuidam Gallo robuſto & carnoſo, qui pone nates ſclopeti globulo ſuperiora verſus ictus fuerat: foramen erat parvulum, ſed profundum, quod etiam ſtyli longioris apicem eluſit. Imperata diæta, cui pro genio, exactiſſimè intentus fuit, primis diebus turunda, nunc ex linteo, nunc rad. gentianæ conflata, intra ipſos dorſi muſculos inſerius immiſſa, vulnus dilatare, materiæque deliteſcenti patentiorem viam ſtruere ſtuduimus; aſt incaſſum, materia inter interſtitia partium & loci profunditatem firmius impacta: inciſione ulteriore, rem aggredi periculoſum videbatur, ob tendinum eo loci copiam, tandem verò urgente ægroto, alea jacta fuit circumſpecte, & lancetta ſinus ille apertus, unde pus copioſum profluxit: quinque circiter vel ſex diebus poſt, dum detergentibus & vulnerariis Chirurgus ſtrenue deſudat, atque ægroti res in melius vergere videbantur, ſtranguria corripitur, cui denuò vocati medicamentis convenientibus vulnerariis ac antepilepticis occurrimus, veriti ſtatim ne quid ſpaſmodici ſuperveniat: Poſtero die ſub veſperam deglutire cupiens non poteſt: loquela viciſſim impedita: inde malo progrediente artus paulatim convelluntur, tandemque per intervalla totum corpus obrigeſcit, uſque dum viribus attritis (ſiquidem miſer nec liquida ferè nec ſolida aſſumere potuerit amplius) vigeſimo die fatis ceſſit.

Veriſ-

Veriſſimum eſſe quod Hippocrates Sect. 5. aphoriſm. 2. effatur: ἐπὶ τρώματι σπασμὸς ἐπιγινόμενος θανάσιμον, præſentibus etiam hiſtoriis evincitur, in quarum utraque mirari ſubit nervorum tendinumque, qui horum quaſi compigmentum ſunt, mutuam conſpirationem, equidem de muſculis temporalibus conſtat, ipſa tamen ratio contrariæ actionis in hoc potiſſimùm conſiſtere videtur, quod ob fibrarum parili officio deſtinatarum ex una parte læſionem graviorem, indeque in actione ſubſequentem quietem, quæ ſunt ex parte oppoſita, ſeſe vehementius ſtringere videantur: nec verò hic ſubſiſtit ſpaſmodiens motus, quin continuata fibrarum nervearum tendinoſarumque vehementi contractione, partes aliæ ſenſim prehenduntur, cujus quidem cauſa ibi ſanguinis grumuli potuerunt eſſe, cum ichoris flavi idonea quantitate fibræ ductus nerveos circa baſin tandem laceſſentes, hic verò haud dubie membranarum tendinumque ductus nervei inciſi, ſuum forte calculum adjiciente inſuper puris acrioris in profundo ſtagnantis copia, & ſi ulteriùs pergere liceat, veriſimile ſit, quemadmodum ex levi punctura fibræ nerveæ cujuſcunque animalculi, fortem corrugationem ſubvenire animadvertimus, in ejuſcemodi partium læſione, ſive jam cæſim ſive punctim illa fiat, fibrillas muſculares violenter adeò contorqueri, ut non rarò obrigeſcant, ſimilique motu continuato, totum corpus in damnum conjiciant, quibus ſuſtentandis haud parum conducit, concitata ſpiritus animalis ὁρμή, quam hinc ſubſiſtentem, virium attritio, tandemque mors neceſſario ſubſequitur. Cerebri motus olim pluribus ſuſpectus fuit, ideo enim cranio membraniſque obvallatum credebatur, ut in quiete ſuo munere fungeretur, at pauciores ſunt hodie, qui ipſum inficiantur: Dolor pulſitans qui atrocis ſæpe cephalalgiæ comes eſt, arteriis equidem adſcribitur, talis vero exiſteret nunquam, niſi ſuccuſſis membranarum fibrillis, id ſpirituum ope ſubſequeretur, quod menti ejuſmodi dolorem concipiendi anſam ſuppeditat, perſuaſumque habemus, fibrillarum harum conſtrictionem quæ in doloribus capitis variis, aliiſque affectibus ceu gravedine, evidens eſt, non rarò magis ſpaſmodicam fieri poſſe, ut hinc cerebrum membranarum iſtarum & piæ præcipuè ratione, motum obſcuriorem ineat, unde prorſus excuſari non poſſe arbitramur, qui eodem motui nimium ſuperſtruunt, dum ſomni & vigiliarum cauſas alij, alij ſpiritus animalis commodiorem generationem inſuper inde deducunt: Clariſſ. Majovius lib. de ſpiritu Nitro-aëreo: Ad ſpiritus, inquit, nitro-aëreos in cerebrum copia ſatis ampla deducendos, ſanguinis arterioſi affluxus per ſe ipſe ſufficere non videtur, quapropter probabile arbitror, Meningem craſſiorem cerebro circumdatam, pulſationem quandam obire, à qua ſe contrahente, ſanguis ad cerebrum appulſus comprimitur, unde ſit, quòd particulæ nitro aëreæ ex maſſa cruoris exprimantur, inque cerebrum impellantur, haud multum abſimili ritu ac particulæ motivæ alteræ muſculorum conſtrictione, in partes motrices coguntur: At præterquam quòd piæ meningis motu, ceu quæ vaſa arterioſa potiſſimum, horumque propagines ad cerebrum quod undiquaque inveſtit, tranſmittit, iſta expreſſio præcipue fieri deberet, arteriolarum pulſus, earumque in glandulas corticales inoſculatio, pro cruoris neceſſarij ſuppeditatione ſufficere poſſe videtur, nec parum obſtat tenera corticis ſtructura, cui ejuſmodi compreſſio, motui cordis reſpondens, facile officeret: quin imo fibrillarum à ſpiritus nitro-aërei copioſa expanſione, turgeſcentia, quæ iiſdem parciore numero præſentibus aliqualiter deficit, motum iſtum referre potis eſt. *Ioh. Iacob. Harderus in Obſervationibus Anatomico Practicis.*

Observatio XXXIII.

Ex ictu, caſu, capitis contuſio, cerebri abſceſſus, apoplexia &c.

ANno 1674. Menſ. Januar. Molitor quidam transrhenanus, ubi priùs Baccho aliquantum indulſerat, de ſcalis ex alto decidit, domumque vectus, mox inſtar ſtatuæ ſine ſenſu & motu jacuit, vomuit enormiter & ſanguinis per aures eruptionem paſſus eſt, vulnere in cranio nullo apparente, die poſtero hinc emigravit. Cranio ex artis præſcripto remoto, ſanguis inter ipſum & duram matrem copioſe in occipite extravaſatus deprehendebatur, & tota ſui mole cerebellum verſus & ſpinalem medullam procumbere.

An. 1682. Menſ. Novembr. è vivis exceſſit Artocreatarius quidam, qui aliquot ſeptimanis ante, ſclopeto in verſo à maleferiato homine ictus, vulnus funeſtum incurrit, in anteriore & ſuperiore cranij parte, quod ad tabulam ſecundam uſque & ultra pergebat: Biduo circiter ante obitum, dextri lateris, quod vulneri oppoſitum erat, paralyſi affectus fuit, quam dein mors ipſa excepit: Quùm cranium removerent, hujus fruſtulum duræ matri infixum repererunt, verùm citra ulteriores in cortice noxas: ad ventriculos autem progredientibus materia viridis, glutinoſa multa, formati abſceſſus ſoboles, obviam ilicò venit, ceu iſthoc benevolè nobiſcum communicavit Excellentiſſ. D. D. *Burcardus* Α᾽ντᾶλος.

Appo-

APpoſitè Hippocr. l. 2. προῤῥητ. paragr. XXII. τῶν δὲ ἐγκεφαλῇ τρωμάτων, θανατωδέστατα μὲν ἐστὶ ἐς τὸν ἐγκέφαλον. ὡς κ. προγέγραπται, δεινὰ δὲ καὶ τὰ τοιάδε πάντα· ὀστέον ψιλὸν μέγαν, ὀστέον ἐμπεφλασμένον, ὀστέον κατεηγός. ταῦτα δὲ πάντα δεινότερα γίνεται κ. κατὰ ῥαφήν τι ὄντα. κ. ἐκ τῶν χωρίων αἰεὶ τῶν ἐν τοῖσιν ἀνωτάτω τῆς κεφαλῆς· πυνθάνεσθαι δὲ χρὴ ἐπὶ πᾶσι τοῖσιν ἀξίοις λόγου τρώμασιν, ἢν ἔτι νεότρωτοι αἱ πληγαὶ ἔωσιν, ἢ βληθεὶς εἴη ἢ κατέπεσεν ἄνθρωπος, ἢ εἰ ἐκαρώθη· ἄριστον μὲν ὦν, μήτε πυρετῆναι τὸν τὸ ἕλκος ἔχοντα ἐν τῇ κεφαλῇ, μήθ' αἷμα ἐπαναῤῥαγῆναι αὐτῷ μήτε φλεγμονὴν μήθ' ἄλγημα ἐπισημαῖνον ὀδύνην ἐπιγενέσθαι. *Ex capitis vulneribus lethaliſſima ſunt, quæ ad cerebrum pertingunt, veluti etiam anteà ſcriptum eſt. Gravia ſunt & hujuſmodi omnia, os nudum magnum, os infractum, os diffractum &c. Cæterum in omnibus memorabilibus vulneribus interrogare oportet, an adhuc recentes ſint plagæ, an conciderit homo, an ſopore altiore prehenſus fuerit. Optimum quidem eſt, neque febricitare eum qui ulcus habet in capite, neque ſanguinem ipſi erupiſſe, neque inflammationem, aut ullum aliquem dolorem acceſſiſſe.* Non opus eſt prolixiùs in cauſas horum inquirere, cerebri teneram ſtructuram, vaſorumque per illud diſperſorum multitudinem perſpectam habenti, cum fibrarum nervearum cohorte quibus læſis, ab irruentis humoris impetu, cohibitio ſpiritus totiferi influxu, damnum ingens utique ſuboritur, quale ſenſit uterque ſupra memoratorum, alter quidem derepente, alter verò pluſculis diebus poſt, adeò, ut aliquando benè habere & ad priſtinam incolumitatem chirurgis rediturus videretur: uterque apoplecticus tandem deceſſit, à ſanguine extravaſato, cujus impetum in illo promovit caſus terribilis & in iſto ictus ſelopeti ope inflictus: Enim verò in confeſſo eſt ſanguinem è vaſis ſuis gravius proſilientem, cerebri ſubſtantiam ſine noxâ vix permeare, cùm & medullares ductus facile inde comprimantur, unde nubecula mox inducitur, & ab ejuſdem acrimoniâ, quæ ubi moram necttit, gravior evadit, fibrillæ nerveæ facillimè irritentur, atque hinc motibus epilepticis via ſternatur: Meminit equidem Celeberr. Wepferus Exercit. d. loc. affect. in apoplex. Nobdis cujuſdam Poloni, in quo citra apoplexiam aut aliam graviorum ſymptomatum colluviem, non ſolùm intra cranium & duram matrem, ſed & intra hanc & duram meningem, quin etiam in ipſam cerebri ſubſtantiam, innoxiè effuſus fuit, aſt meritò inter rariſſima talia ipſo cum referimus: in molitore ſanè vaſa ita ſuccuſſa fuere, ut oſculis ipſorum protenus dehiſcentibus, ſi non ruptis, ſanguis impetuosè interiora occipitis petierit, ibidemque copiâ ſua cerebellum & ſpinalem medullam compreſſerit; nec enim apoplexiam imminentem caſum produxiſſe arbitramur, cùm ſanus ante vixerit, nihilque incommodi in capite perpeſſus fuerit? Vini verò ingurgitationem, hinc prorſus non removemus, utpote quo ſanguis primùm exæſtuat, & vaſa velociter cum aliquali diſtenſione percurrit, unde erupturo viæ faciliùs aperiuntur & patulæ manent: in ebrioſis autem hunc ipſi fluxilitatem vinoſam, non raro cum acredine inducit: Oſcillorum dehiſcentiam vehementem, comprobat ſanguinis ex auribus profluvium, non ex cavitate cranii per vias ſive manifeſtas (quas tamen pauci hactenus norunt) ſive occultas, illuc delati, quoniam ſi tali exitu ſanguis extra vaſa proſiliens potiri potuiſſet, omnibus actionibus animalibus confeſtim æger non fuiſſet defraudatus, utpote cùm alias cranio perforato trypano, poſt caſum vel ictum, levamen ſanguine emanante percipere ſoleant, ſed quod vaſcula intra aures eorumque canales, ex vehementi capitis, eâque iteratâ alliſione diſrupta fuerunt. Vomitum autem irritationi meningum, quam ſanguis vel morâ acrior redditus, peperit, jure adſcribimus; ventriculi membranâ nerveâ illis intimè compatiente: in artocreatario malum paulatim ſerpſit, quod ſanguis ictu proſiliit quidem ex vaſculo, ſed vel minori, vel quod ilicò ruptum non eſt, unde gravia ſymptomata primum ſuborta, ceſſante ulteriore ſanguinis impetu, aliquando mitigabantur, dum grumeſcens & ferè omni ſuo numero collectus intra medullas interiores corticis ſubſiſtere, ſenſim putreſcere & in abſceſſum tranſire cepit, tandemque copiâ & gravitate ſui, fibrillas interiores ſcil. medullares funiculos occupando, dextri præprimis lateris, reſolutionem gravem induxit, ut moveri non potuerit, uſque dum verſus baſin ſeſe effundendo, ceu materia purulenta in ventriculis horumque confinio reperta docuit, vitâ pariter ac motu miſerum omnino orbavit: utrum vomuerit nec ne, probe non recordamur, quamvis videri poſſit, durâ meninge à cranii infixi fruſtulo titillatâ, vomitum abeſſe non poſſe; nunquam tamen pertinaciter vomuit, quòd interdum fibrillæ à ſpaſmodicâ ſui conſtrictione, in meningibus aliisvè his ſimilibus quieſcunt: ita biennium circiter eſt, à quo puerulus 6. circ. annor. cùm circumcurſitando per ædes nugaretur, ex improviſo in cellam ſatis profundam, de primo ſtatim ſcalæ tramite cecidit, nullum ferè horum ampliùs attingens: acceſſiti Parentes cum miſello attonitos offendimus, ſanguine è naribus effluente & vomitu qualicunque urgente: in capite gravioris contuſionis nulla indicia, dolor verò per intervalla circa ventriculum infeſtabat, pulſus concitatior naturali ſed æqualis fuit, ſitis nulla: venam illico tundere animus erat, ſed reluctabantur Parentes, quod juvenis eſſet maximè: quid periculi ex caſu ſubſequi poſſit mox prædiximus, ſimulque ut ad ſanguinis ſive ex naribus, ſive auribus eruptionem ut & vomitum attenderent juſſimus: intereà quia ægrotus ſoporoſi inſtar decumbebat, præſcriptis decoct. vulnerar. & pulver. ex volatilibus, cum mixturâ cochleat. propinandâ, balſamo item ſcrobiculo cordis illinendo, capillos abradi curavimus & præmiſſa embrocatione ex ol. roſat. hyperic. & liqq. C. C. ſuccin. ſacculo ex herbis nervinis in vino rubr. decoctis caput fovere: ſub noctem autem pone aures veſicatoria applicuimus: Diebus inſeqq. prima ſymptomata remiſerunt, puerque ad ſe rediit, conqueſtus tum de dolore circa perinæum, & mingendi difficultate: urinas cùm inſpiceremus, ſanguinis grumoſi tantillum in fundo notavimus; cui malo cùm tam externis ol. præcipuè amygd. dulc. & roſat. tum intern. emulſion. ex ſemin. card. benedict. hyperic. aliisvè cum aq. veron. & malv. parat. addit. ocul. cancr. ſuccurriſſemus, ſingula in laudabili ſtatu verſari Parentes arbitrabantur, unde nec ad medicamenta capienda, licèt ſedulò hortaremur, impulerunt filiolum: aſt paucis hinc elapſis diebus, in deterius labi, febrique quæ hactenus aberat, prehendi cepit, cum deliriis noctu primùm, inde & interdiu magis magiſque ingruentibus: Præſcriptis medicamentis ex lege artis, quid funeſti fœtus ſubeſſe ſuſpicemur aperuimus, nec fefellit prognoſis noſtra, ingravuerunt enim vomitus & nauſea, tandemque convulſivis motibus, triſti eheu adſtantium ſpectaculo vitam finiit: In iſto

ſanguinis ex vehementiſſimo caſu è vaſis in cerebrum proruptionem contigiſſe (ſectione enim ob muliercularum perfidiam prohibiti fuimus) cùm ſopor qualiscunque, tum ſanguinis è naribus profluvium, inprimis autem vomitus cruentus reſtari potuerunt, imo & grumuli urinis innatantes, quamvis enim muſculorum abdominis cum ſuis tendinibus contuſionem (utpote cùm ſuper abdomen ceciderit) non inficiemur vomitum, & præprimis urinandi difficultatem fovere ac parere potuiſſe: hæc ipſa tamen excreta de ſuccuſſione vaſorum & vi illis illatâ teſtimonium perhibent, nec valdopere refragaremur, ſi quis vaſi ſtomachico labeio accidiſſe diceret, quâ ſanguinis tantillum dietim exſtillârit, qui deinceps ibi putreſcens motibus ſpaſmodicis in ventriculo anſam præbuerit, modò ſub finem cruenta rurſum evomi vidiſſemus vel nigricantia? ſubſiſtimus ergo in fomite, quem cerebrum paulatim excepit, nervoſo generi & inde toti corpuſculo exitioſum, idque artis noſtræ Cultoribus inculcatum cupimus, nuſquam in capitis vulneribus ſecuros nimium. Medicos Chirurgosvé eſſe debere, etiamſi appareant alcyonia, cùm interea hoſtis ut plurimum exitium luius adapiscat, quem ubi vires ſemel ſumpſit, eliminare difficillimum eſt. Felicior hiſce, Juvenis murarius, robuſtus, annorum circiter viginti, qui Anno 1676. cùm Pariſiis verſaremus, de tecto ſatis alto delapſus & hinc in noſodochium *la Charité* dictum vectus fuit, loquelâ aliquandiu deſtitutus, & neminem adſtantium cognoſcens, nihil comedens nec multum bibens, multum verò dormitans: V. S. celebrata ilicò in brachio dextro, eademque iterata, tandemque arteria pone aurem dextram tuſa fuit feliciter, applicatis juxta capiti, cujus capillos ilicò abradebant, remediis neceſſariis, nulla contuſione prorſus conſpicuâ: in ſtatu tali per quatriduum ferè ſubſtitit, & quamvis primùm adſtantes intueri, oculisque circumvagari inciperet, nihil tamen loquebatur, ſed inſtar trunci jacebat, cum pulſu valido & æquali, nullisque ſanguinis extravaſati indiciis uſquam accedentibus: ut eleganter omnino Hippocrates ſatus ſit libr. 6. aphor. ἐκπλήξιεν ἂν σεισθῇ ὁ ἐγκέφαλος, τούτους ἀνάγκη ἀφώνους γενέσθαι παραχρῆμα: Mirari tamen ſubit, mutos ejuſmodi & attonitos fieri poſſe, citra gravius damnum, quod cerebrum accipiat? an dicendum tali in caſu ſanguinis nihil proruere? ſolumque cerebrum ſuccuti: at unde dormitant, loqui deſiſtunt, & in ſenſibus motuque inertes ſunt? idque non per unam alteramvé horam, ſed biduum, triduum, quatriduum: quid ni ergo ex arteriolis paucioribus vel levius dehiſcentibus, noxa quidem cerebro à ſanguine ſuffundi dici poſſit, ſed parciore copiâ qui hinc, inprimis ubi medicamentis ſuppetiæ tempeſtivè feruntur, ductus medullarea, vel baſin cerebri, pariter obruere & opprimere non valeat, ſed cum aliquâ ſui parte diſcutiatur tum per oſcula ductuum venoſorum potiſſimum reſorbeatur? Memoratu dignum eſt, quod ex Excellentiſſimi Thomæ Bartholini cent. 3. obſervat. Anatom. refert laudatiſſimus Scafuſienſium Archiater Wepferus, de Juvene viginti circiter annorum, qui ab exploſo ſclopeto, velut fulmine ictus corruit, domumque ſenſu & motu privatus, delatus fuit, taliterque decubuit quinque dierum ſpacio: ſuſpicio erat per buccam penetraſſe pulverem ureorem ad nervorum principium ob vocem interceptam & ſenſus omnes ſublatos, & propterea à Chirurgo perito vulneri convenientia remedia applicata fuere: exactis quinque diebus motus aliqua rediére indicia, ægerque os pro medicamento aſſumendo aperire, inde ſe erigere, fari, cœterasque actiones obire, paulatim cepit: quod autem eum Clariſſ. Obſervat. Authore non ſentimus, à nodâ ſpirituum perturbatione gravia hæc ſymptomata pullulâſſe, vel hoc unicum efficit, quod cùm naturâ ſuâ ſpiritus agilis eſt, nec facile ſubſiſtit, niſi cauſa intus hæreat, undulationem & influxum impediens, tum ſecretio ejus cum ſanguine arterioſo accedentis, iſthoc dierum ſpatio impedita non fuerit, unde licet primi attoniti ſubſtitiſſent, recens tamen ſecreti influere in organa ſenſus motusve debuiſſent. *Idem ibidem.*

Observatio XXXIV.

Ex caſu ab alto cerebrum vulneratum putreſcit, ſine paralyſi, convulſione, &c.

VIr quadragenario major in viciniâ noſtrâ, die 24. Januarij anni 1692. è ſublimiori loco procidebat, & caput in ſaxa quibus ſtrata erat in quam decidebat platea, tam vehementer allidebat, ut inde non parvum vulnus effectum fit. Chirurgi adſtantes cùm grandem contuſionem obſervarent inciſionem per illius longitudinis majorem partem ex arte deducunt, venæ ſectione etiam priùs celebrata; ſed nihil amplius in diem uſque 27. prædicti menſis tentare auſi ſunt; hôc autem tempore cum Chirurgo dexterrimo J. J. Coudougnant advocatus, febri ſatis intenſa & phrenetica quaſi affectione vulneratum laborantem reperimus; tum explorato vulnere, cùm de effracto cranio nobis conſtitiſſet, dilatata quantum neceſſarium fuit inciſione, trepanum ſequenti die applicandum decrevimus, quod etiam factum cum tanta ſanguinis per foramen à trepano confectum evacuatione, ut ad libras aſſurgeret, metumque nobis incurreret ſubitæ mortis tam larga hæmorrhagia, res tamen in melius abire viſæ ſunt poſtea, ita ut æger noſter & cum ratione loqui, & alimenta aſſumere, imò febris remittere jam non parum inciperet, cùm omnia in pejus ruere die prima Februarij ſubitò ceperunt, eaque ipſa die æger Caroticus obiit. Cranio elevato;

to, vidimus fracturam non tantum per totam longitudinem oſſis bregmatis dextri, ſed etiam ultra ſuturam lambdoideam ad ipſum os occipitale extendi; duram præterea & piam meninygem in toto illo cerebri hæmiſpherio quaſi putridam, imò cerebrum ipſum infra uſque ventriculos ſphacelo prope affectum & prorſus diffluens obſervavimus. Unde mirari ſubiit quomodo vulneratus hic in tanta cerebri, & commotione & contuſione, quam corruptio prædicta ſubſequuta eſt, etiamſi trepano exitum ſanguini effuſo pro viribus paraſſemus, nec paralyticum, nec convulſivum quid paſſus fuerit, imo à trepano applicito ad interrogata ſine delirio reſponderit, donec parum ante fatalem horam Caro lethali affectus fuerit.

Observatio XXXV.

Grande vulnus enſe lato inflictum duas coſtas ſpuriis viciniores excindens, pericardium diaphragma, aliaque viſcera trajiciens.

Die Lunæ 23. Novembr. Anno 1691. horâ nonâ matutinâ, corpus aperiebamus juvenis robuſti 23 annos nati, qui ex gravi vulnere circa undecimam veſpertinam diei proximè præcedentis ipſi illato, circa quintam matutinam occubuerat. Vulnus extus juxta ſterni inferiora reperiebatur, nec ultra unciam unam longum apparebat, cum tamen tegumentis muſculiſque elevatis obſervaremus eô duas ultimas coſtas veras tranſverſim in parte cartilaginea ſterno vicina excindi, illudque poſtquam in Thoracis cavum penetraſſet, pericardium eo loci quo cordis apicem cingit, transfigere, unde diaphragma petens atque in illius propè medio, non longè ſc. à parte tendineâ, perforans, hepar ad ſiniſtras, loco duos pollices ab ipſius limbo diſtanti, ventriculumque illi ſubjectum paulò infra orificium ſuperius, trajiciebat, atque in ipſo pancreatis corpore terminabatur. Hic mirari ſanè ſubiit, quomodo ex tanto vulnere, unde hæmorrhagia ingens in thoracis & abdominis cavum, illudque præcipuè repiens enaſcebatur, vita ad ſex, imo ſeptem circiter horas prorogari potuit, quomodoque vulneratus ad extremum uſque halitum loqui, & ad interrogata per quam aptè reſpondere valuerit.

Observatio XXXVI.

Pulmonis vulnus lethale à ſclopeto ſolo pulvere pyrio inſtructo, illatum.

Adoleſcentulus annos 14. natus, 30. Aprilis anni 1689. ſclopeto pulvere pyrio tantùm, cum charta ſuperadjecta, inſtructo in thorace, à ſiniſtris, ſecundùm ſternum vulneratur. Ipſum cum poſtea inviſeremus, reperiebamus vulnus admodum contuſum, cum multâ laceratione, obliquè ad uſque pectoris cavum inter ſecundam ac tertiam coſtam penetrans. In ipſo vulnere præter pulveris pyrii reliquias, furfur, imo aliquid ligni quo inſtruuntur globuli ſagum conſtringentes, adinveniebatur. Etiamſi autem primis diebus lacerum eſſet vulnus, non tamen multum patebat, verum poſtquam deciderat eſchara ab ignito pulvere pyrio confecta, facile tres digitorum apices ad uſque pectoris cavum admittebat. Ab initiis aër vehementius per aperturam ſtatim ac ſuperius poſita medicamenta amovebantur, cum multa ſuffocatione exſufflabatur; imo per totos ſex ultimos vitæ dies cum aëre ſerum fœtidius copioſe, ad libras ſc. unaquaque vice, erumpebat. Febris continuò aderat, inquietudo, ſpirandi difficultas, & frequentia animi deliquia. Præter ea quæ extus applicuimus, non pauca intus adhibuimus, traumatica ſc. pectoralia, ac alia quæ maxime ad rem in caſu verè difficili facere videbantur; aſt in caſſum omnia, ſiquidem poſtquam non uno ſymptomatum genere per integros decem dies variè conflictatus fuiſſet æger, nova tandem Maji veſpertinis horis animam efflavit. Subſequenti aurorâ cum cadaver aperiremus, ſiniſtrum pulmonis lobum in ſuperioribus vulnere pollicem profundo, multo livore ad duos circum ſe prope pollices cincto, apicemque medij digiti facile admittente, affectum vidimus. Unde ſatis ſuperque conſtitit vim pulveris pyrij in carnibus aut coſtarum interſtitiis non ſubſtitiſſe, ſed ad ipſum inſtrumentum uſque reſpiratorium pergens, illud profundius ac lethaliter inuſiſſe; nihil ſcilicet extranei cui pulmonum vulnus imputaremus in tota thoracis cavitate, nobis diligentius ac curioſius omnia rimantibus, advertere licuit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI.

SECTIO IV.

De VLCERIBVS, SPHACELO.

OBSERVATIO I.

Ulcera *capitis* manantia *in infante lethalia, ob ſerum ſub cranio ſuppreſſum.* 1. *In muliere, ob cerebri partem exinde putrefactam.* 2. *Vlcus occipitis nativum in infante, obſtetricis errori adſcriptum.* 3.

§. 1. Bimulus Princeps Sereniſſimæ cujuſdam In Germania Familię, diarrhœa, atrophia, aliisque ſymptomatibus defunctus 26. Julij, 1676. exenteratus: Magnum illi, elegans candidumque cerebrum, ſub quo inter cranium octo & plura cochlearia aquæ cruentæ inventa: Externa capitis ulcuſcula prorſus evanuerant. *In actis Med. Th. Bartholini, annor.* 1674. 75. & 76.

INter affectus Infantibus præſertim moleſtos ſunt Tinea, & Scabies fera: Tinea caput, imprimis parte ipſius capillata vexare ſolet; in qua cutis partes variæ perforatæ apparent quaſi à vermibus exiguis; ex quibus foraminibus humor tenuis erumpit & effunditur inſtar roris, cruſtas coloris varii producens: aliquando in ſpecie capillis nocet, adeo ut ſæpius excidant, & tegnius vel nunquam iterum excreſcant, relictis plagis in capite undoſis pilis carentibus: Cum non multum differant horum affectuum cauſæ & curatio, ſimul ipſos tractabimus: In *Scabie fera*, (quæ omnes corporis partes occupare poteſt, quamvis frequentius faciem ac pectus, & quandoque brachia) erumpere ſolent primum parvæ puſtulæ, hanc aut illam cutis partem obſidentes cum ſummo pruritu, ob quem infantes, quoties poſſunt unguibus partem affectam ſcalpunt & lacerant, & ſi non poſſint, cuivis rei occurrenti faciem affricant, hinc ſuccedente rubedine, mox & cutis externę apertione, ac liquoris acria mordaciſque tum ſanguinis effuſione; quibus omnibus non minuitur ſed augetur potius malum, latius nimirum ſerpendo: humor autem promanans varius eſt, aqueus, flaveſcens, vel magis etiam obſcurus: acer, ac ſi guſtetur aciditatis admiſtæ notas præbens, quin ad ſalſedinem muriaticam tendens: Idem humor tenax eſt ac glutinoſus, partibus adhærens, tandemque iterum concreſcens atque cruſtam excitans, quæ, niſi nuda ſit pars, ut facies, accreſcit quoque induſiis, quocirca ſine cruſtæ abruptione, ac plerumque ſanguinis quoque atque humoris vitioſi nova eruptione removeri nequeunt, ni admodum caute humectentur prius ita lintea ut cruſtam relinquant ſubjectæ cuti adnatam id quod faciendum quo citius faciliuſque curetur hæc ſcabies; ſub iis enim tam ſponte quam arte facilius corrigitur humor noxius & acer: Præter pruritum *Ardor* deprehenditur in parte affecta ſummus, quem arbitror excitari à vitioſa quæ ibi contingit efferveſcentia & quidem calida; Experientia enim duce compertum habeo duo tantum reperiri, & dari in rerum natura acria, & quidem ſibi ſubcontraria, *Salſum, Lixivum & Acidum*, atque ab illis vel purioribus, vel minus puris confluentibus, aut junctis excitari efferveſcentiam & pugnam, ſæpius cum calore, rarius cum frigore junctam, unde facile quivis conjiciet in tali affectu alterutrum vel utrumque ponendum concludendumque Acre in corpore infantium peccans, quod ad corporis ſuperficiem cum circulante ſanguine propulſum ibidem ſiſtatur, atque hunc affectum moleſtum pariat: Cum igitur ex memoratis feræ iſtius ſcabiei ſymptomatibus, concluderem cauſam ipſius eſſe humorem acrem, ſimulque glutinoſum, judicavi *acrimoniam* ibi peccantem probabiliter putandam *acidam*, quia humor glutinoſo & pituitoſo ſe facile adjungit Acidum, ac cum ipſo fertur quaquaverſum; cui ſi jungatur ſalſum lixivum, facile in flatus abit: Hoc fundamento poſito cenſui, tum ratione acrimoniæ acidæ, tum rationе pituitoſi glutinoſi poſſe conducere ſalia lixiva, & imprimis blandiora vel fixa, quale in calce fixa reperitur, vel volatilia, ex omnibus animalium partibus parabilia, nec ſpes fefellit, nam utroque remedii genere plures curavi: Cæterum hærent illi humores Acidi acreſque in corporis ſuperficie aliquando ob pituitam glutinoſam ipſis admiſtam, aliquando ob aliquod in diæta vitium patratum: Videtur namque illa humorum acrium ad ſuperficiem corporis deductio deberi imperfectæ criſi, quatenus illi ſecernuntur quidem à ſanguinis reliqua maſſa, impediuntur tamen in ſua per cutis poros excretione; aliquando ob admiſtos humores glutinoſos, quorum cauſa adhærent facile circa cutim, aliquando ob aërem frigidum admiſſum durante ſudore: Hi quocunque modo in ſuperficie hærentes amplius vitiantur, quia ſanguinis allabentis partem facile corrumpunt, & pruritum doloremque in partibus vicinis excitant, qui ab externo aëre fit acrior, quatenus ex ipſo allicit, magnetis inſtar, partes ſibi ex parte ſimiles, quæ noxam illã fovent ac diuturnam reddunt: Rarius talia in corporis ſuperficie mala ortũ habẽt ab humoribus diverſimode acribus, & in ſanguinis maſſa redũdantibus continue ad cutis ſuperficiẽ propulſis,

aſt

aſt plerumque ab iiſdem, licet paucis, una cum ſudore delatis eo, ac ibidem ſubſiſtentibus, ampliusque mora corruptis, quin appellentis ſanguinis partem itidem corrumpentibus, atque ſic ad tempus longius affectum foventibus: quod confirmatur eo quod ſcabies illa ſit contagioſa, adhærente ſcil. humoris acris, & plus vel minus glutinoſi parte alterius cuti quam penetrat, & allabentis ſanguinis ſani partem corrumpit: Hoc confirmat curatio plerumque ſolis externis abſolvenda abſque ullis medicamentis internis &c. Quod de *ſcabie* hac *fera* dixi, de *Tinea* quoque capillis maxime infeſta ſimiliter dicta ſunto, cum iiſdem ſalibus volatilibus cedat ſenſim. *De le Boë Sylvius Append Tr.1.cap.8.*

§. 2. Mulieri Tinea alias tentata, ac capitis lotionibus ſanata, in capitis dolorem ac febrem continuum incidit, 30. poſt die morte ſuccedente.

Sublato cranio media pars totius cerebri, cum membranis, (erat autem dextra) putrida inventa eſt, ichore citrino referta. *Saxonia Præl. pract. p.1. cap.1.*

Capitis lotionibus ſanata] Cavendum ſedulo in ejus affectus curatione ne adhibita medicamenta ullo modo cutis poros occludant, humoremque peccantem ad interiora repellant, unde plurima gravia ſolent excitari mala, febris, epilepſia, mors: quare in curatione dogmatica uſurpanda quæ cutis poros ſervent apertos, quin eoſdem aperiant, quæque humorem acidum temperent, glutinoſumque incidant & abſtergant &c. *Sylvius de le Boe l.c.* Ad id vero præſertim attendendum num malum ſit cutaneum tantum, an vero apparatus adſit morbificus: Intra quatriduum anno 1679. enecatos vidi duos puellos in Nobili familia Genevenſi ab inunctione capitis ex butyro ſalſo, in farragine ad unguenti conſiſtentiam friɛta; utrique enim ſupervenit leucophlegmatia, dyſpnœa & mors; Alias egregium eſt remedium & cito ſanans, ſi præſertim cum butyro friɛti ſint piſciculi.

§ 3. Nuper accita fui ad amicam quandam meam parturientem, cui obſtetricari non licuit, eo quod extra urbem pernoctandum mihi fuiſſet, & injuria ſic illata aliis puerperis quæ mea opera utebantur: Ideo ad alteram obſtetricem eundum fuit: Poſtridie rogat me maritus viſitatem natum infantem, qui eo judice ab obſtetrice necatus credebatur, Fœtus ſeptem menſium, ritè conformatus mihi offertur, cujus caput anguſtum, occiput planum, depreſſum & lacerum, ſimile capiti leporino excoriato; capilli poſteriora capitis cingebant, inſtar coronæ cœnobitæ, capitis poſterior pars ſcapulis annectebatur, quod aperiri juſſi: Id à perito Chirurgo præſtitum, qui poſticam illam capitis partem, quæ excoriata videbatur, reperit tenui membrana amictam, ſub qua recondebatur os occipitis inverſum, ſuperna parte deorſum ſpectante: Aberat omnino ſubſtantia cerebri, cujus ſpatium occupabant oſſa ſolidiſſima & dura: Aliquot poſt ſeptimanis narratum mihi puerperam illam, ſex ante partum hebdomadis, fuſte à marito in regione lumborum ter ictum fuiſſe, unde deformitatis cauſam in fœtu repetebat: Niſi diſſectus fuiſſet, mortis cauſa adſcripta obſtetrici fuiſſet: *Lodoica Borghſia, alias Bourſier, obſtetrix Gallica. Obſerv lib 2 p 70.*

Observatio II.

Ulcus in pectore tumorem cauſtico apertum ſequutum, ſanguinem fundens, originem ducens à vomica in pulmonibus, ad cor uſque pertingente.

Mulier quædam XXIX. annorum, uxor aurifabri, quarta quarti puerperii hebdomade, 1631. paulo infra dextram claviculam, per octiduum, ingentem dolorem ſenſit, qui adhibito oleo anodyno ceſſit, deſcenditque in latus modo dictum infra mammam, ibique dolorem fixum, immenſum, cum febre, anguſtia pectoris, cephalalgia, leipothimiis, aliiſque pravis ſymptomatibus ad XIV. fere dies cauſavit, qui neque linimentis nec emplaſtris leniri potuit, donec latitudinis palmæ, infra mammam, tumor quidam exiguus abſque inflammatione ſe manifeſtaret, qui cataplaſmate ſenſim emollitus accrevit, ita ut puris latitare copiam dubium nullum fuerit; cumque dolores intenſiſſimi dies noctesque urgerent, conſultum duximus cauſtico potentiali naturæ imbecilliori ſuccurrere, hoſtique lancinanti exitum parare, qui tanto erupit impetu, ut prima vice ad libram ſemis tenuis ſuberuenti puris, nec minus ſingulis plagæ apertutis emanarit: atque ægra melius ſtatim exinde habere cœperit, haud exiguam de convaleſcentia ſpem hauriens, tertia vero die hæmorrhagia copioſa media nocte per vulnus inflictum ſponte ſubſequuta eſt, quæ vix cohiberi potuit, ſæpiusque eam invaſit, concomitante ſemper dyſpnœa: quæ nonniſi ſanguine profuſo deſiit; cumque vires in dies conſumerentur, tandem revertente graviſſima reſpirandi difficultate XLVIJ. die morbi exſpiravit.

Poſt mortem corpus cum aperiretur, ac ulceris ſedes & cruentationis cauſa inveſtigaretur, mira viſcerum quorundam reperta fuit conformatio; Ac diſſecto quidem thorace, invenimus ingentem vomicam; ſiniſtrum lobum pulmonum magna ex parte corrodentem, atque ad cordis uſque ſubſtantiam pertingentem, adeoque non iam dyſpnœæ aliorumque ſymptomatum, quam hæmorrhagiæ iteratæ ipſiuſque mortis cauſam infallibilem: Reliqua Pulmonis ſubſtantia jaſpidis colorem viridellum referebat; Cor magnum adipe copioſo oblitum: In abdomine naturaliter Lienis Renumque parenchymata, ut & ventriculus, meſenterium,

uterus, conformata erant, excepto hepate, cujus moles horrenda, atque in tantum excrevit, ut quatuor libras cum ſemiſſe ponderi reſponderet, ſubſtantia ſcirrhoſa, cui fellea veſicula bile repleta appendebat: Dorſalis ſpina incurvata fuit, ex qua gibbus in tergo non contemnendæ magnitudinis.

Licet ex aſthmate, quo ſana moleſtabatur continuo, jecur obſtructum & durius ſemper fuerim ſuſpicatus, quod pondere ſuo diaphragma deprimeret, & liberum ejuſdem motum impediret, necnon hydropem tandem ſequuturum prognoſtico dixerim, attamen de tanta excreſcentia & mole nunquam cogitare licuit, atque mors ex vomica vel hæmorrhagia hunc prævenit morbum. De qua ſanguinis profuſione quæritur, an ex vena in pulmonibus per abſceſſum exeſa, an vero è lochiorum per venas mammarias regurgitatione ortum duxerit? mihi opinio probabilior videtur: *Obſervat. D. Ieremiæ Erhards apud Hechſtetterum Decade. x. caſu x.*

Observatio III.

Ulcus in Ano lethale ob inteſtini recti exulcerationem in gangrænam deſinentem.

§. 1. HElmſtadii nuper mortuus eſt D. Cellarius Abbas Marienthalenſis &c. Hic laborabat antehac hæmorrhoidibus, modo cœcis, modo apertis, ſed per aliquot menſes nihil ... mali ſenſerat: Tandem appetitus illi plane proſternebatur, & pituitoſæ materiæ magna copia rejiciebatur, uti deinde quoque medicamentis incredibilis plane viſcidæ & vitreæ pituitę copia, in globulos ovi gallinacei magnitudine compacta, per alvum educebatur; Hinc quidem non parum debilitabatur, jam tamen ſublatum erat malum, & appetitus viresque redire incipiebant, cum prĕter opinionem de acutiſſimo dolore circa Inteſtinum rectum conqueri cœpit: Ano aperto, ſpeculoque nonnihil dilatato, nihil videre licebat, nec anodyna injecta & ad anum appoſita quicquam juvabant: Tandem nono die in clunibus, prope anum, tumor ſe manifeſtavit, qui cataplaſmatibus maturantibus appoſitis mox emolliebat & dein aperitur, exeunte materia fœtidiſſima, maxima in copia, quæ ſtercus plane referebat, uti dein etiam quoties alvus excernenda erat, per vulnus exibat: Adhibita ulceri fuere mundificantia remedia, ſed fruſtra; ſemper enim id nigrum fœtidumque manſit, & ſurſum in catenem clunium latè ſeſe propagavit, unde tandem doloribus & gangræna confectus obiit.

Poſt mortem inſpectum vulnus, apparuitque in inteſtino recto apertionem eſſe magnitudinis monetæ currentis, quæ ſex groſſos marianos valet: Inteſtinum hoc totum nigrum fuit uſque ad flexionem quam ſupra os ſacrum facit: Veſica quoque illi adhęrens collo ſuo gangrænæ principia contraxerat, unde etiam urina cum difficultate emittebatur. Ex clunibus vero utriuſque lateris, magna fruſta carnis nigerrimę detrahi poterant: tanta fuit ibi corruptio, ut nimirum tamdiu virum hunc vivere potuiſſe. *Iulius Georgius Behrens in Miſcell. cur. anni* 1672. *Obſerv.* 181.

De affectu huic finitimo vide *Sylvaticum* centur. iij. conſil. xv. & xvj.

Observatio IV.

In puero Tuberculis & Ulceribus cum oſſium carie per triennium ſcatente, & Sinu ad lumbum ſiniſtrum, deprehenſum eſt Iecur magnum coſtis agglutinatum, Abſceſſus juxta vertebras dorſi ſuperiores, citra lucem veneream.

PUer annor. 10. temperiei cal. ſiccæ, & aduſtæ, jam per duos annos tuberculis quibuſdam laborat in diverſis partibus corporis, quę nonniſi longo tempore ſuppurantur, & ubi rumpuntur, ulcera fiunt cum oſſis corruptione: Factus eſt abſceſſus ad muſculum lumbarem ſiniſtrum, quo rupto, ſinus permanſit deorſum vergens, in cujus extremo videtur os coſtæ corruptum, Habet præterea ulcera alia in digito dextrę manus, in cubito prope manum, in quibus apparent oſſa corrupta: habet tuberculum ad cubitum ſiniſtri brachij, quod & ipſum videtur continere materiam purulentam, licet parum doloroſa ſit, denique ſæpe hinc inde emergant tubercula, ut uno rupto alterum ſuccedat: Sinus vero ille qui eſt ad lumbum ſiniſtrum, dum ſtylus transmittitur, penetrat ad coſtam & ſentitur os aſperum, ita ut videatur adeſſe aliqua corruptio, quæ tamen videtur eſſe parva, quia ſordes pauca eſt & boni odoris, & caro etiam proba conſpicitur.

Hic puer nullis medicamentis potuit ſanari, ſed tranſacto triennio ab initio morbi, febre continua conſumptus, orta prius convulſione ex ulcere cum oſſis corruptione in calcaneo; Eo diſſecto, invenimus Jecur magnum valde, coſtis agglutinatum validiſſime; quod ex natura illi contigiſſe putavimus, unde malus humor oſſificus in Jecore genitus corrumpebat oſſa in abſceſſibus: Præterea invenimus non magnum abſceſſum juxta vertebras dorſi ſuperiores, membranis ipſius ſpinæ obvolutum, in quo pus continebatur coctum non magna quantitate.

Par-

PArtes affectæ ſunt externæ, quæ ad ſenſum apparent, ubi ſunt tubercula & ulcera: ſunt etiam partes internæ, cerebrum, jecur & lien, quæ videntur laborare per eſſentiam ob morbi diuturnitatem: Affectus multi ſunt, interni & externi, Interni, in cerebro intemperies humida & impuritas, quia non fuit expurgatum nec in utero nec extra, nam dum lactabatur, nec per ulcera capitis manantia, nec per aures nec per vomitum expurgatus eſt: Jecur & Lien laborabant obſtructionibus, nam tumida ſunt, præſertim Lien. In partibus externis affectus ſunt, Tubercula œdematoſa, ſed participantia de phlegmone: aliqua fuerunt de natura furunculorum in facie & in collo: Præterea laborat ulceribus malignis, in quibus omnibus apparet corruptum, ut magna ſuſpicio fuerit infectionis à Gallico morbo, ſed nec pater nec mater pueri eo laborarunt, & dum lactaretur à pluribus nutricibus, nihil apparuit per ſeptem annos, quod illius morbi ſuſpicionem fecerit, Cauſa tantorum malorum in viſceribus conſtituenda eſt, nam capitis intemperies & viſcerum, excrementa multa gignunt, & pravos humores, pituitoſos, melancholicos, qui tranſmittuntur ad partes, præſertim à capite ad glandulas & loca imbecilla, & fluxio eſt externa per ſuturas calvariæ, & ſenſim colliguntur humores in parte, qui nonniſi longo tempore ad ſuppurationem veniunt, unde humor pravitatem acquirit, & oſſa corrodit & quaſi in pulverem reducit: nam natura hujus humoris videtur à tota ſubſtantia oſſibus contraria, quia illa magis afficit quam carnes & alias partes, quod etiam ſolet accidere in morbo Gallico, &c. *Rodericus à Fonſeca Conſult. Med. lib. 1 conſ. 42.*

Observatio V.

Ulcus Tibiæ ſinuoſum ob ſubditorum oſſium vitium Spina ventoſa. 1.2.3. *Ulcera Tibiarum & Femorum à Jecoris & Lienis vitio pendentia* 4.

§. 1. INflati & inflammati oſſis exemplum nuper in noſtro Xenodochio habuimus in juvene 18. annorum, Daniele Cheva: Hic à ſex annis graviſſimum dolorem in tibia dextra habuit, multis remedijs fruſtra adhibitis, nos tandem levaminis & curæ gratia acceſſit: Cum hinc & inde ulcus ſinuoſum perquirimus, ſcabritiem oſſis & teredinem ex acredine materiæ & ſubeſſe animadvertimus, & ipſum os præter modum diſtentum: Multa remedia quoque noſtri Chirurgi fruſtra applicarunt, tandem conſenſit ut inutile membrum gladio reſcinderetur.

Crure ablato & denudato, fibula integra fuit, ſed connata tibiæ circa malleolum tarſo: Tibia p.n. craſſior, à tarſo ad genu magnitudine improportionatè aucta erat, & veluti ex inflammatione inflata, hinc & inde carie vitiata: *Cum Tarſi oſſibus*, uti aſtragalo, calcaneo, cymbiformi connata tenaciter & immobiliter per ſymphyſim, quaſi unita à natura coaluiſſent, ſine veſtigio aliquo quod antea diviſa fuiſſent. Cum ante hunc morbum motus conſtaret, & nihil obeſſet quin in quamcumque partem permobilis eſſet: Perioſtium ubi os à pure non arroſum erat, integrum apparebat: Quatuor ſeptimanarum ſpatio vulnere ſanato, & fonticulo in femore inuſto, *quo materia acris*, ſi quæ ex internarum partium vitio tranſmitteretur, locum & exitum haberet, ad ſuos ipſum dimiſimus: *Martinus Bogdanus Obſerv* 12.

CUm Tarſi oſſibus) Affectus ab Arabum interpretibus ventuſa Spina dictus, omnibus quidem oſſibus eſt communis, præcipue tamen in oſſibus tarſi & carpi occurrit; ut caries à cauſis externis, ita hæc corruptio ab internis: Obſervavimus talem in ſterno, oſſibus humeri, cubiti prope epiphyſes, circa dorſi ſpinam, ſæpius in carpi & tarſi oſſibus, fluente ex internodijs pure, & oſſa erodente. *Guern. Rolfinccius. Diſſert. Anat. lib. 2. cap. 47.*

Quo materia acris, &c.] Curationem difficilem idem ſtatuit, fomitem viſceribus ſuppeditantibus perennem: Puella annorum xv. menſibus apparentibus ordinataque fluentibus periodo, reſtituta: Aliam menſibus licet apparentibus, non habentem melius per πτυαλισμὸν, ſalivationem mercuriali inunctione excitatam, & duodecim dierum ſpatio continuatam, feliciter reſtituit.

§. 2. *Ventum* ſeu *flatum ſpineum*, ad mentem Arabum appellamus, affectum quem vulgus, voces invertendo, *Spinam ventoſam*, & *Severinus*, nova nomenclatura, *Padarthrocacen*. Hujus cum tanta vis ſit ut acutiſſimo dolore oſſa corrumpat & carie exedat, vix alia ratione perfectè ſanari poteſt quam membri affecti amputatione: Qua 1646. 18. Aprilis Patavij, viro & puellæ pedes ablatos vidimus, & fœminæ cuidam digitum: E quibus unum diſſectum inſpeximus, oſſa calcanei & metatarſi tam carie corroſa exhibentem, ut nullo negotio cultelli manubrio conteri & quaſi friari potuerint: Nec alius affectus eſt quem *Rondeletius* de dignot. morb. cap. 10. Tumores oſſium putreſcentium in pueris à morbo Italico, ob cacoethicam quandam ſanguinis diſpoſitionē, parum peritè ad chœradas referendos exiſtimabat *G. H. Velſchius Obſerv. Medic.* 81.

§. 3. Ante xv. præter propter menſes hunc caſum accidiſſe memini in Illuſtr. Dom. *Baroniſſa de Merode*, de quo varia fuerunt Medicorum judicia: Ego autem eodem conſpecto protinus judicavi eundem eſſe, quem alias videram Neapoli apud Cl. *Severinum*: Quare, cum juxta conſilium *Argelatæ* non poſſet os morboſum removeri, neceſſe fuit ad ultimam anchoram, amputationem ſcil. tibiæ nos procedere.

Qualis autem oſſis ipſius conſtitutio poſtea per Anatomen innotuerit, addere non gravabor: Remota cute, quæ admodum erat propter extenſionem attenuata, *invenimus tendines muſculorum* peroneorum, ut maximum tendinem qui calcaneo eſt affixus, & craſſitiem natu-

raliter inſignem obtinet, inſtar chartæ alicujus tenuem; ſolum calcis os erat affectum, atque in magnitudinem inſignem adauctum, ut libræ unius cum dimidia pondus æquaret: non ſolum autem poroſum redditum erat, ſed pori illi erant repleti materia cartilaginea, qualis quoque cartilago extrinſecus os ambiebat, & cartilagini calloſa materia deſuper erat adnata. *I. Van. Horne microtech.* §. 85.

I*Nvenimus tendines muſculorum. &c.*] Huc pertinent Gangrænodes abſceſſus, de quibus *Severinus* lib. 4. de recond. Abſceſſuum doctr. cap. 8. A me, *inquit*, frequentiſſime in noſodochio Incurabilium, obſervatum gangrænas & cum necroſi abſceſſus lente acceſſiſſe, atque extitiſſe vitiatos infra tendines ac nervos, qui antipathia quadam, & occulta humoris proprietate potius & prius quam carnes aut muſculi fuerint obſeſſi: *Vide ejuſdem Medic. Efficacem, part. II. cap. 22.*

§ 4. Aperui corpus cujuſdam Nob. Galli hydrope mortui, in quo omnia præter hepar ſana erant, quod induratum admodum & quaſi calloſum, plurimiſque tuberculis seu glandulis undiquaque refertum erat: Lien quidem ſanus, triplo tamen major quam alias eſſe ſolet.

In hoc corpore verum eſſe reperi quod *Hippocrates* lib. 2. Prorrhet. dicit, *Quicunque habent ſplenes magnos & neque ſanguinis eruptiones ipſis contingunt, neque oris graveolentiam, horum Tibiæ ulcera prava habent, atque ex his cicatrices nigras:* Habuit enim Nobilis ille ulcera prava & cancroſa, non quidem in tibijs tantum, præſertim dextra, unum prope genu magnum ſpinoſum & anfractuoſum, ſed & in utroque femore, unum ſimiliter anfractuoſum & ſinuoſum. *I. Rudolphus Saltzmanus Obſervat. Anat. pag 37.*

VLcera tibiarum & varices Lienis vitio ſuppullulare multi atteſtantur: *Tulpius* li. 2. obſerv. 30. putat ſigna à *Hipp* & veteribus commemorata, indicare magis humoris melancholici putredinem quam Lienis magnitudinem auctam: *Atra quippe bile, ait, circa lienem putreſcente, vitiatur non tantum os, ſed erumpunt utique varices, & exeduntur tantopere crura, ut meminerim vidiſſe in una quartanaria, à putrida hac bile ultra viginti ulcera, non minus profunde cruribus impreſſa ac ſi candens ea inuſſiſſet ferrum.* Verum quod illud ſanguinis vitium à Lienis vitio proveniat pluſquam ſatis notum: *Got. Moeb in Fundam. Phyſiolog cap. 17. § 17.* At allatum exemplum in culpa eſſe poſſe quoque Hepar manifeſtum facit, quod ut ab officio multi etiã aberrare poteſt, ita multiplicem læſionem invehere: Sic quicquid delirant Reges plectuntur Achivi.

OBSERVATIO VI.

Vlcus ſordidum Genu, à ligamentis, cartilaginibus, ipſiſque oſſibus putrilagine infectis.

NObilis quidam Juvenis, robuſtus, optimo corporis habitu præditus, contra hoſtem in Belgio ſtrenuè dimicans, ictu ſclopeti ad ſiniſtram rotulam vulnus recepit: In proximam urbem quidem deductus, ibique a Medicis & Chirurgis curatus fuit: Interim tamen ob doloris vehementiam & diuturnitatem hydrarthros ſequutus eſt, quare in patriam deportatus eſt: ubi per multos annos ingentes dolores & cruciatus perpeſſus eſt: ichor enim acris cum ad tempus fluxiſſet, in ſordidiſſimum ulcus degeneravit, cum tanto dolore ut vix ſuffulcris incedere poſſet: Tandem anno 1582. D. *Coſmus Slotanus* præſtantiſſimus Med. Chirurgus ad eum vocatus fuit mecum, ad quem cum perveniſſemus, genu mirum in modum intumefactum, reliquum vero crus extenuatum invenimus: Genu varijs locis ulceribus ſordidis ſcatebat, cum oſſibus cariosis & doloribus maximis, qui dies noctesque ipſum exercebant: Hinc viſcera omnia interna mirum in modum labefactata & obſtructa fuerunt: Manſit D. *Slotanus* apud ægrum per menſes aliquot, atque eam adhibuit diligentiam ut æger non parum ſublevatus fuerit, omniaque ad optatum ſcopum tendere videbantur, nunquam tamen integrè ſanatus fuit: ob maximam enim obſtructionem labefactationemque internarum partium, in vigilijs D. *Michaelis* obijt.

Sequenti die cum cadaver aperuiſſet *Slotanus*, interiora viſcera omnia, præſertim Hepar, mirum in modum à naturali ſtatu diſceſſiſſe vidimus, & in veſica fellea lapidem nucis moſchatæ magnitudine & figura invenimus: Genu cum inſpexiſſemus, ligamenta, cartilagines *ipſaque oſſa putrilagine infecta* & conſumpta erant: *Fabritius Hildanus li. de Ichore & Meliceria cap. 27.*

H*Ydrarthros*] Obſervaverint credo mecum plurimi qui manum curandis vulneribus ſolent adhibere artifices, ſi quando fiſtula aut fiſtuloſum ulcus crus occupaverit, & vinculo quopiam infra vulnus capo adſtringatur, ceſſare quidem fluxum illum humoris per vulnus perpetuo ſtillantis, ſed quicquid infra ligaturam eſt continuo intumeſcere: ac contra ſi plaga vinculo ſit inferior, perſeverare humorum affluxum, & medicamentorum vim aſſidua iſta emanatione eludi; Quo ſola experientia jam ſatis conſtat, humorum per vaſa lymphatica eandem eſſe, quæ ſanguinis per venas eſt, à circumferentia ad centrum circumgyrationem. Ac jam notum per anatomicam αὐτοψίαν vaſis lymphaticis ineſſe valvulas recurſum à centro ad extrema impedientes: Ex obſervatione autem hac advertamus Fiſtuloſitatem illam vulnerum externorum, & oedematoſas hydropicaſque plurimas internas conſtitutiones, à vitio quodam lymphæ, Lymphaticorumque vaſorũ originem ducere *Theod. Kerkringius Obſ. Anat. 91.*

Oſſa putrilagine infecta] Oſſium caries cum varijs gignatur modis, quoſdam noſtra animadverſione imprimis dignos deſcribere inſtituo: Humores præternaturales quavis de cauſa ſive generali ſive ſpeciali, os penetrantes aliquando Hyperſarcoſin ulceroſam cum oſſis humiditate, aliquando Oſſis cancrum, ſeu ſpinam ventoſam producunt, affectus neceſſario diſtinguendos: *Hyperſarcoſeos ulceroſa cum oſſis humiditate,*

tate, cauſa phlegma præternaturale oſſis temperiem, atque duritiem auferens: Molliori huic fundamento caro inſiſtere nequit, unde naturalem ſuam eſſentiam etiam amittit nutrimentum ipſius ex ſanguine conſtans, in ſarcoma molle ſpongioſumque tranſit: hoc ſenſim incrementum ſumit, tandemque ulcerationem ſecum affert, qua tendines, ligamenta & nervi corrumpuntur, membrumque totum periculo ſubijcitur Medicamentis non eſt quod hic aliquid laude dignum effici poſſe tibi perſuadeas, antequam fundum, h. e. ipſum os attigeris: oſſe enim curato, illico & ulcus curabitur & caro naturalem induet: Inciſione itaque hic opus, profunda adeo ut os ipſum in conſpectum veniat: Quod ſi excreſcentia magna concomitetur nimis, fiat extirpatio ejus: ſi vero repullulare obſervetur, cauterium actuale planum applicetur, habita ſemper oſſis conſideratione. *Oſſis Cancri* cauſa humor acris, primo os corrumpens, mox perioſtium perforans: hic ulcus ſtatim accedit & carnis & cutis, quod etiam curari non poteſt niſi prius ipſum os curaveris: Ulceris foramen valde exiguum eſt, labia pallida, materia effluit tenuis, caro mollis & aliquomodo tumefacta, at minime ut in hyperſarcoſi ulceroſa fieri diximus, ſua ſponte increſcit: Et hic quoque ſectione, ſed per oſſis longitudinem, uſque ad ipſum os, eſt molienda, & mox corrigentia corruptionem applicanda. *P. Barbette Anat. Pract. l. 1. c. 5.*

Observatio VII.

Fungoſa caro ex ulcere tibiæ pullulans, ob foramen in oſſe ad medullam uſque penetrans.

Virgo ulcere in tibia dextra longo temporis ſpatio laborabat: Ex hoc autem ulcere fungoſa caro adeo copioſe erumpebat, ut Chirurgi aliquando illam pondere duarum librarum abſcinderent: quamvis autem funditus abſciſſa eſſe videbatur, mox tamen eum impetu denuo proveniebat.

Tandem Tibia ex conſilio Medicorum ad poplitem abſciſſa fuit: poſt operationem abraſa carne, & eſſe denudato foramen rotundum, ad medullam uſque penetrans, in ipſo repertum fuit. Operatio ad votum ſucceſſit, ſed cum cuncti ipſam evaſiſſe ſibi perſuaderent, ecce fungoſa caro, quæ denuo ex trunco ipſo propullabat, eaſdemque fere ut antea moleſtias parit: ad annos tamen circiter duos poſt operationem factam ſupervixit. *Fabritius Hildanus cent. 1. Obſervat. 36.*

F*Ungoſa caro, &c.*] Fungorum in vulneribus capitis ſolum mentionem faciunt Medici, Sed in aliis quoque partibus eos naſci poſſe oſtendit *Sennertus apud Hildanum obſerv. 35. & 36. cent. 9.*

Observatio VIII.

In ijs quos Carcinoma Ulceratum ſuſtulit, ſanguis aduſtus intra vaſa repertus, cum labe Iecoris, illæſo Liene.

Lien non poteſt eſſe humoris melancholici ſedes & vaſculum, quia ſanguini permixtus in nutritionem partium ſolidarum impenditur: Dum autem à ſua natura degenerat, ut in quibuſdam *Carcinomate ulcerato* ſublatis vidimus, ſanguis aduſtus exſiccatus, & in capillamenta converſus intra venas ſpectatur, cum inſigni labe Jecoris, ſed exiguo aut nullo Lienis vitio: quod certiſſimum eſt indicium Lienem humoris melancholici, ſive naturalis ſive contra naturam affecti non eſſe conceptaculum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 21.*

Observatio IX.

Fiſtularum pertinacia & curationis difficultas inde eſt, quod earum principium altiſſime excurrat, & fundamentum in oſſibus habeant. 1. 2. Fiſtula in Inguine ſaniem imi ventris eructans. 3. In Femore orta à Lumbis. 4.

§. 1. Filia Pictoris, Nicolai Æliæ infeſtata aliquandiu acerbo lumborum dolore, incidit tandem in moleſtam Inguinis fiſtulam, quæ perenni ſuo curſu uſque eo conſumpſit tenelli corpuſculi vires, ut brevi exceſſerit è vita.

Cujus mortis cauſam inquiſitura Anatome, invenit evidentem cariem in coſta ſpuria, emittentem continenter in ſubjectas partes tantum actioris ichoris, ut illis eroſis prodierit inde Fiſtula, ut longa & anfractuoſa, ſic eludens quamcumque opem Medicam.

§ 2. Quam artis impotentiam non raro quoque videre eſt Fiſtulis prope anum exortis; Quarum principium excurrit nonnunquam altiſſime ſive ad Lumbos, ſive Thoracis vertebras, imo interdum ad ipſas ſcapulas, quas ſcoptula operta vocat *Corn. Celſus*; Quibus in locis equidem non ſemel offendi fontem remotiſſimarum & immedicabilium Fiſtularum.

EArum inacceſſa caries, quo minus exploretur ſpecillo impedit tortuoſus ipſarum flexus: qui etiam remoratur clyſteres eluendo ulceri dicatos: Excluditque manum exempturam os intus vitiatum: quo tamen minus mature ſublato, tollitur immatura morte homo, & obſtat obnixe ne à Medico ſanetur Fiſtula à remotiore carie originem trahens: Cujus oras licet forfice diducas & amplies (quod tamen ad cutaneas fiſtulas ſumme utile) operam nihilominus ludes, nec pervenies unquam ad remotiſſimum ſinnoſorum

ſic

fluxuum principium, à quo deſcendunt tot ramuli, & tam frequentes rivuli per profundiores muſculos ac tendines, ut licet ſpecillum vel dexterrime immittatur in tortuoſam ejuſmodi Fiſtulam, neutiquam tamen attingat, nedum immutet, vel tollat cariem genuinam perennis ulceris cauſam. *N. Tulpius lib. 3. Obſervat.* 28.

§ 3. Februar. 2. 1673. In juvene viro, ex phrenitide defuncto, præſente D. Dormont, Lien inveniebamus conſumptum, adeo ut nonniſi globuli, magnitudinis diverſæ ſeſe exhiberent, vaſis omnibus ſplenicis ad dictos globulos debite excurrentibus, varie licet diviſis: Globuli ipſi ſeparati tunica tegebantur ſeparata. Exterius omnes nigricantes, interius rubicundioris coloris: Ventre ipſo puris ſanioſi fœtidiſſimi inſignis copia continebatur: Effluxerat hujus notabilis quantitas per foramen naturæ ipſius opera in inguine factum ad plures dies: Iam vero ab aliquo tempore fluxio hæc ſuppreſſa. *Ger Blaſius Obſervat. Med.* 24 *part.* 1.

§ 4 Puero Dom. N. filio oborta eſt fiſtula in dorſo, qua ſponte occluſa, alia emerſit in femore & in lumbis, ad pſoades muſculos ulceris veſtigia, unde initium ducebat Fiſtula. *Vide li. 3. tit. de Ventris tumore.*

Fiſtularum pertinaciæ cauſa unde repetenda oſtendunt allata exempla: Pertinaciſſimæ, & tandem tabem inferentis, exhauſto totius cruore, exemplum mihi occucurrit anno 1652 cum eo tempore incumberet cura Medica pauperum Gallorum advenarum, vel urbis incolarum, inter illos commiſſum habui quendam nomine *Bourgeois*, Prætoris Urbani Apparitorem, Virum raræ texturæ, annos circiter xxx. natum; Malæ illi, bene ſe habenti, leviter rubebant; vino modice utebatur, in victu temperans: Morbo prehenſus utitur calceolarii agyrtæ opera, qui antimonio exhibito ipſum ad hypercatharſin deducit, unde vir natura debilis ad Orci fauces compellitur: Vix recreatum, pravoque victu deinceps ſuſtentatum, pleuroperipneumonia vehemens adoritur; E qua mea ope emerſit, ſed ſuperſtite in pectore, ſub mamma dextra, fiſtula, quam præceſſerat abſceſſus ibi excitatus; quanquam univerſam materiam pectore contentam exhauſiſſe videretur libera & liberalis purulenta anacatharſis: Adeo copioſam eructabat Fiſtula tamen, ut illius occludendæ omne concideret conſilium: Inditotenus ſtylo & longo, origo ejus ſuperior eſſe deprehendebatur & intermuſculos pectoris deerrare; qua de cauſa inito cum aliis conſilio, diſciſſa eſt forfice (quantum alte progredi licuit) ſecundum longitudinem Fiſtula; ſed cum ad claviculas uſque factus eſſet progreſſus, nec exortus pateret; ingreſſus præterea ob tortuoſitatem non pateret amplius ſtylo, res naturæ committenda fuit, & uſui decocti traumatici pectoralis, hydromelitis forma præſcripti, à cujus uſu vitam per triennium produxit, Apparitoris officio ad ultimos uſque dies functus æger.

Observatio X.

Sphacelus *totius corporis ſequutus cordis ejuſque vaſa intumefactionem.* 1. *Vtriuſque Tibia ob tumorem ſcirrhoſum vicinum cavæ deſcendenti.* 2. *Ob obſtructam venam cavam.* 3. *Pedis dextri, ob viſcerum omnium corruptelam.* 4. *Cruris, ob vitiatam arteriam qua ſibulam petit.* 5. *Crurum & Tibiarum, ob vitium Iecoris & Pancreatis.* 6. Cruris, *ob ſiniſtrum cordis ventriculum carne glanduloſa infarctum, & impeditum arteriæ motum.* 7. Crurum & Tibiarum, *ob vitium Iecoris, Pancreatis & Lienis.* 8 *Digitorum Pedis ob vitium Pulmonum, Cordis* 9. *Humeri dextri, ob conſumptionem lobi dextri Pulmonis, Cordis vitium.* 10. *Manus, ob ſanguine cor exhauſtum & Pulmones.* 11. *Scroti & vicinarum partium, ob vitium Meſenterii, Inteſtini recti.* 12. Digitorum pedis, *ob Pulmones ſanguine tumentes, Cor exangue, ſanguinem putridum in Inteſtinis.* 13.

§.1. Quidam febre acuta prehenſo livere cœpit ſupercilium, & elapſis 22. horis totum corpus ſphacelo prehenditur: Cor inventum duplo maius, ejuſque venæ inflatæ. *Vide tit. de Febribus.*

§.2. Quidam, alloqui bono temperamento præditus & ætate integra, incidit in gangrænam utriuſque tibiæ latente cauſa, niſi quod antea tibiæ & pedes aſſidue frigebant, ingraveſcebant & quaſi ſtupore tenebantur, utut ſit supervenit Gangræna, nulla præcedente febre aut cauſa externa; ita paulo poſt obiit, oborto ad uſque genua ſphacelo.

Aperto cadavere invenimus tumorem ſcirrhoſum circa venam cavam deſcendentem; nempe intra renes, ubi hæc vena ad utramque tibiam bifurcatur: Scirrhus in magnitudinem auctus ita conſtrixerat venam cavam & arteriam deſcendentes, ut nullus ſanguis ad crura nutrienda & vivificanda permeare poſſet. *Fabritius Hildanus Tract. de Gangrana cap.* 4.

Majorum articulationum luxationes ſequitur atrophia, cùm quia mucoris copia obſtructionem parit atque nutrimenti diſtributionem impedit, tum quod caput oſſis ſuo loco motum comprimit, vaſa, prohibetque quo minus ſanguis & ſpiritus ad partes ſubjectas deferantur: Quod ſi hujuſmodi ægri ad ſenilem ætatem pervenerint, aut longiori morbo conflictentur, tandem in Gangrænæ diſcrimen veniunt; (ut & ſi magna ſit cauſæ efficacia, qualis in prædicto ægro) Idem accidit obſtructa vena cava, ut ante aliquot annos obſervavi. *Idem ibidem.*

Tibia & pedes aſſidue frigebant &c.] Operæ pretium erit inquirendi in rationem quomodo frigus, in malignis, venenis ſphacelo &c. in extremis producatur Nemo negabit Extrema cum partibus internis æquali calore præditum iri quamdiu ſanguis calore & ſpiritibus illuſtria inoffenſe per arterias quaquaverſum diſpergitur ac ſuperfluus in venas recipitur, ad cor currit atque ad extima recurrit, non enim aliunde quam à ſanguine calent, quamprimum vero ejus af-

ſtu-

fluxu defraudantur, nec ſalutari nectare ſufficiente irrorantur, neceſſario frigebunt: At verò non eadem ratione extremis partibus ſanguis denegatur, culpa enim nunc deferenda eſt ſanguini nunc viis per quas ad extrema properat, nunc cordi, ceu primo motori, quod, dum homo vivit, indefeſſo labore continuo nixu ſanguinem longe lateque propellit: Deinde certum eſt ſanguinem è corde citra ullum ſelectum ad extrema protrudi nec calidiorem internis deſtinari, frigidiorem artubus aliiſve ultimis & remotioribus impertiri: Denique attendendum eſſe ad illud quod per ſe, aut per accidens fit extremo: Sanguinem primum quod attinet, ceu mobile, ineptus redditur ad minima capillamenta arteriarum & venarum tranſeunda, ſi coaguletur intra vaſa, quod in febribus malignis & petechialibus contendit fieri S. *Pauli*: Extrema quoque frigeſcent ſi penus ſanguinis nimis exhauriatur in febribus ardentibus quod fiet in cauſa, aliave maligna ſi nihil comedent, neque phrenitici bibant, aut ſi his febribus hæmorrhagiæ enormes ſuperveniant, quod non raro evenire quotidie obſervatur; quibus accenſendæ dejectiones pice nigriores, quæ nihil niſi cruor extravaſatus, diu in cavo inteſtinorum detentus & corruptus exiſtunt: Nonnunquam in cordis ventriculis corpora alba, denſiſſime compacta, & profunde ventriculorum cavernis radicibus plurimis infixa & quaſi implantata non ineptè Polypi vocata, reperiuntur, quæ ramos per cavum ſurſum deorſumque, ex utroque ventriculo in pulmones, ac per aortam, eoſque in plures ſurculos ſubdiviſos emittunt, ſanguiniſque liberaliorem diſtributionem impediunt, unde illi qui hujuſmodi Polypos in corde geſtant, facie liveſcunt aut admodum pallent, in extremis levi ex cauſa frigeſcunt. Extrema denique frigebunt utcunque ſanguis naturaliter caleat, aut p.n. ferveat ſi non valida & indefeſſa cordis contractione propellatur, nam licet ſæpe extimæ partes ſanguine abundent, niſi ſingulis momentis novus accedat, effœtuſque ad cor retrudatur, brevi calor ſanguinis perit, & niſi protinus ſuppetiæ ferantur, cum parte extinguitur ac veluti emoritur: Ob varias autem cauſas Cordis motus vel imminuitur & elangueſcit, vel pene ſuccumbit, vel inhibetur quominus contenta ſolita ratione propulſare valeat: Imminuitur languiduſque evadit cordis motus potiſſimum ob ſpiritus ab æſtu in cauſa ſimilibuſque febribus diſſipatos nec reſtauratos, propter nimiam à cibis, etiam potus in phreneticis abſtinentiam; aut quia pereunt ob ſudores diaphoreticos, aut diarrhœas colliquativas febribus malignis quam familiares: ignavior redditur cordis motus ſpiritibus animalibus vim hanc cordi largientibus, ut conſtat ex *Willis* Anat. cerebri, & *Lowers* de corde experimentis, à narcotico ſtupefactis, ut puero à ſpiritu vini evenit, & aliis qui opio abuſi ſunt: Vidi aliquot *Gangræna*, nunc cum pleno *Sphacelo*, nunc incipiente inteſtinorum, renum item pedum correptos, Extremorum frigus non per horas, ſed dies aliquot ſuſtinuiſſe [*exemplum habui Neocomi Helvetiorum. anno 1660. in viro Nobiliſſ. Domino Boulengerio, à Secretis Sereniſſimi. Principis Henrici ab Aurelia, viro ſexagenario, qui ab equitatione duriori & per ſalebroſa loca Enterocelen, ſibi familiarem, paſſus eſt, quam cum occultam eſſe vellet, etiam Medico, ſuppreſſa ægritudine paulo poſt pœnas luit, nam octava à decubitu die interiit: integro quatriduo ὡς ψυχρὸς fuit toto corpore marmore frigidior; quatuor ante obitum diebus reſurgente calore*:] Quidam colica male tractata, alii enterocele neglecta, etiam poſt inteſtinorum repoſitionem & præterita æſtate quidam poſt nephritidem calefacientibus internis, & externis inunctionibus & inſeſſibus ferventiſſimis exaſperata, jam ſopitis omnibus doloribus bona quæque ſperantes, extrema prope gelu frigidiora tangenda præbuerunt. In pedum et femorum & tibiæ parte vero ſphacelo correpta, ſed ſuperficiario, nec ultra cutem penetrante, integri muſculis eorumve tendinibus frigus hoc non ſunt experti, inter quos erant Rever. quidam Abbas 76. annorum, & Sereniſſ. quædam Princeps 78. annor. & Illuſtr. Comes 50. ann. qui omnes hæc ante biennium perpeſſi in hanc uſque diem ſatis commode vivunt, At ſi profundius ſerpat, etiamſi ultimos tendinum apices in pedum digitis ſolum corripuiſſe videbatur, à frigore & vitæ diſcrimine, maxime ſenes & in principio neglecto ſphacelo, immunes non erant: A partium ſcire, vel etiam penitus intermortuarum muſculis & tendonibus, non fibrillæ aliæve portiones ſolidiores in venas, ſed ichores reſorpti fuerunt: Hos ut cunque calore prope actuali privatos, non frigidos per ſe cenſendos arbitror, quia febres ad ultimum habitum perdurantes, & deliria excitarunt cum ſiti intenſiſſima. & quamvis deliria tandem ceſſarint, ſana loquuti ſincæ compoſita mente adſtantibus ultimum vale dixerint, non tamen perfrigerii in maſſa ſanguinea plenum ſignum erat, cum hæc quoque cauſo aut phrenitide affectis ante obitum contingant, minus turmatim ſcil. particulis igneis in profunda cerebri per arterias carotides & vertebrales irruentibus: Cor licet muſculus jam olim ab *Hippocr.* vocatum fuerit & à recentioribus quibuſdam non ſine ratione his annumeretur, præter neceſſitatem perpetuo ſe movendi impoſitam, hoc peculiare inſuper habet, ut à quibuſvis animi pathematis, & aliarum partium etiam remotiſſimarum doloribus ejus motus pervertatur, nunc acceleretur, nunc tardetur, nunc vehementius concitetur, aliquando nunc brevius nunc longius ſuſpendatur & plene ſubſiſtat, ſc. pro ratione animi pathematum & dolorum: magis tamen à doloribus afficitur, & non raro mire compatitur, ſi partes illæ affligantur quæ eorundem parium nervorum cum corde participes ſunt, ſc. ventriculus, inteſtina renes, uterus &c. cardialgiam vehementiorem non ſolum extremorum frigus & omnino ſyncopes conſequi in vulgus notum eſt; vomitus ſæpe præcedunt, anxietates idemque frigus: Et omnino rectius à corde compatiente, ac ſi motu tardante, aut illum aliquomodo ſuſpendente Extremorum frigus derivatur, quam à dolore aut calore, inſtar cucurbitulæ ſanguinem & calorem ab extremis ad ſe rapiente cum exploſa attractione, poſtquam verus ſanguinis motus innotuit, certo conſtet ſanguinem ad quamvis partes pulſu pertingere: Nec credibile eſt in harum partium inflammatione tanta copia ſanguinem ſtagnare ut extrema inde eo defraudentur, cum ſæpe non multum ſit ſanguinis hic cunctantis, & *Sennertus* eryſipelas in his locis ad frigus extremorum efficiendum ſufficere innuit. Niſi forte quiſpiam putet fibrillas nerveas, vaſis ſanguiferis circumjectas, ob dolorem convelli, vaſa anguſtiora reddi, ac per cavam magnam ſanguinis copiam ad cor refluxuram intercipi: verum ſi hoc fieret venæ partium inferiorum quoque ſummopere intumeſcerent, in primis ſi conſtrictio iſta convulſiva tamdiu perſeveraret, quamdiu dolor & inflammatio continuare ſolent, quod tamen accidere nec ipſi memorant, nec forte ab ullo animadverſum ſunt. *J. Jac. Wepferus Tract. de Cicuta aquat. cap. 5.*

S. 3.

§.3. Gangrænam accidiſſe obſtructa vena cava, ante aliquot annos obſervavi. *Idem ibidem.*

§.4. Quidam multo tempore pallidus admodum fuit, cibum potumque averſabatur, pituitam crudam cum pure vomebat, &c. Supervenit pedis unius digiti ſphacelus, mox dextrum pedem gangræna occupavit, &c. Hujus omnia viſcera corruptiſſima fuere, multo pone conſiſtente pure, &c. *Vide lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§.5. In cujuſdam cordis ſiniſtro ventriculo glanduloſæ, ſed nigricantis carnis libræ duæ repertæ: Huic ſiniſtri cruris gangræna obvenit, non tam ex cordis vitio, quam ex ea gangræna impedito arteriæ pulſu; ante enim aliquot annos ex ſclopeti ictu vitiata fuerat arteria quæ fibulam petit. *Veſalius lib. 1. cap. 5 Anatom.*

§. 6. *Thuanus* diu conqueſtus de dolore colico, tandem repentina Gangræna correptus eſt, à pede dextro ad ſuperiora celeriter reptante, ex decubitu ſeroſi humoris crura & tibia infeſtantis, cum diris cruciatibus intra ſex horas exſpiravit. In eo deprehenſum Jecur induratum, & Pancreas ipſum Hepar mole adæquans. *Vide hiſtoriam lib. 3. tit. de Ventris doloribus.*

C*Eleriter reptante*] Notat *M. Aur. Severinus* lib. de Abſceſſibus p. m. 182. Gangrænas & cum necroſi abſceſſus, lente acceſſiſſe, ob vitiatos infra tendines ac nervos, quarantipathia quadam, & occulta humoris proprietate, potius & priuſquam carnes aut muſculi fuerint obſeſſi: Quæ autem ex influxu humorum ortum habet, celerioris eſſe motus, ac incrementa evidentiora eſſe, ut patet ex exemplo allato.

§. Jacobus N. interijt ac ſi ſphacelatum corpus eſſet: Ventriculi facies extima erat vermiculata; Pylorus talis & pene reſtrictus, facies interna corrupta & putris; gangræna erat & ſyderatio ventriculi. *Vide lib. 3 ſect. 7 obſerv. 11.*

§ 8 Ill Thuanus conquerebatur de dolore circa regionem coli & ſtomachalem; tandem inopina gangrænoſi correptus eſt, à pede dextro ad ſuperiora celeriter reptante: Jecur erat induratum, ſarctum pituita vitrea: Pancreas maximum, ſcirrhoſum, glandulis differtum: Lien valde exilis. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

A*D ſuperiora celeriter reptante*] Quod de Gangræna tradit *Athanaſius Kircherus* Operum lib. 9. obſervatione dignum: Eam nihil aliud eſſe ſtatuit præter congeriem venenatorum vermiculorum, qui corrodendo carnem ejus corruptionem inducant: quamobrem autem tam celeri greſſu partem depopuletur, id ideo eſſe quod ii vermiculi adeo numeroſa prole pullulent, ut deprehenſum ſit unicum chartæ albæ impoſitum, unius *Miſerere* ſpatio quinquaginta alios peperiſſe.

§. 9. Nob. N. febre prehenditur cum dyſpnœa, pectoris anguſtia, hæmoptyſi, &c. tandem unus atque alter pedum digiti liveſcunt: Pulmones ſanguine craſſiore ſcatebant, indurati in extremis partibus, Cor flaccidum & exangue: Inteſtina ſanguine putrido replebantur. *Vide tit. de Febribus.*

§ 10. Uxor N. à pleuritide gangræna correpta interijt: Tunica lobi dextri pulmonis ſuperſtes erat, parenchymate conſumpto, Cor paucum ſanguinem, atrum & exuſtum continebat, Pericardium puſtulis exaſperatum, &c. *Vide tit. de Exſpuitione purulenta.*

§. 11 Uxor N. paulatim morbo intricato correpta eſt: Tandem extremitates digitorum, & tota manus paulatim ſphacelo corripiuntur. Cor ſanguine plane exhauſtum: Arteria venoſa ſumme diſtenta & ſero referta eſt; Scirrhi, pus, ſerum in pulmonibus, ſteatomata in meſenterio, &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 12. Luſtratum cadaver cæmentarij, cujus ſcrotum cum partibus vicinis intumuerat, nigricans, &c. Vulnus penetraverat inteſtinum rectum & meſenterium, cujus vaſa læſerat, unde ex cruore ſtagnante gangræna, quæ meſenterium occuparat & inteſtinorum partem. *Vide tit. de Vulneribus.*

§ 13. Nob. laborabat febre, dyſpnœa, hæmoptyſi, pectoris anguſtia, tandem viribus oppreſſis & digito uno atque altero pedum liveſcente obijt, &c. In pectoris cavitate ſerum ſanguinolentum aderat; Pulmones ſanguine craſſiore ſcatebant, extremis eorum partibus nigricantibus: Cor flaccidum & pene exangue, inteſtina ſanguine putrido plena, &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio XI.

Brachii Gangræna ob illius epiphyſin, ubi cubitus ipſi jungitur, contuſione ſuperficiario affectam.

ACcidit abhinc aliquot annis ut Illuſtris cujuſdam hujus Regni Senatoris Barbitonſorem domeſticum temeraria lubido inceſſerit moderandi curſum equorum: at verò ille delapſus de curru humerum, citra luxationem ullam vehementer offendit: Applicat ipſus ſibi cataplaſmata, & mitigata quidem ſymptomata fuere, ſed quæ per intervalla recrudeſcebant, quibus cum non commodum poſſet reperire medicamen, Gangræna brachium occupabat tam latè, inferne ſurſum verſus ſerpens, ut flectentibus cubitum infeſtatis muſculis, ad humerum attollentem ſeu deltoidem pergeret: Æger advertens ſummo ſe verſari in periculo, exoravit Dominum ſibi ut liceret Hafniam curriculo abire, conſulturo Medicos ac Chirurgos: Vocor ego, & popularis ejus Regius Chirurgus Dom. *le Sage*, ad hunc ægrum inſtantiſſime membri amputationem urgentem, quam illi diſſuaſimus penitus, auctoreſque contra eramus

so-

toleranter potius malum ferret quam ut præſentiſſimo vitę periculo ſeſe objiceret, ſpe vel omnino nulla vel dubia recuperandæ valetudinis reliqua, imo ſi brachium amputaretur: Qui mortem & vitam juxta æſtimens, duriſſima quæque experiri ſe malle ajebat quam ita torqueri diutius: ceu in quæſtionem datus: Conventum ergo inter nos omnes eſt ut amputaretur methodice os humeri, & enchireſis per P. *Hachvard* ex ſententia perficitur: Quam vero brachium graveolens, quam fœdum aſpectu, tactu motuque carens nondum reciſum à ſynceris partibus, puſtulis hinc inde excitatis, ichoroſo ſanguine, aut ſanie ichoroſa potius manantibus haud facile creditu eſt: Admirandum vero quod nulla ſui parte læſo; aut nullo ſphacelo corrupto oſſe humeri, brachium univerſum immedicabilis hæc gangræna obſederit.

Obſedit autem ideo, quod ſolum illius epiphyſis, ubi per ginglymum cubitus ipſi jungitur, & quidem ad illius tuberculum externum, tantam contuſionem ſuperficiariam, aut certe non profundiorem & capaciorem quam quæ capere ipſum quodvis vulgare poſſet, eſſet paſſa, ne minimo quidem in epiphyſi illa apparente ſigno ſyderationis aut ſphaceli, ſanæ omnino ſimili, ita ut ea videri poterat eodem die contuſa qua amputabatur brachium. Sed quis unquam ulla ratione tale quid vel indagare vel aſſequi potuiſſet, niſi caſu fundus hujus calamitatis ſolertis filii fuiſſet detectus. Atqui æger ille brachio truncatus octiduum quidem adhuc ſuperfuit, ſed horrendis totius corporis convulſionibus correptus. Atque puto me hoc exemplo ad oculum veluti demonſtraſſe, qui fiatur ob leviculam oſſis humeri epiphyſeos contuſionem, citra ullum illius ſphacelum gangræna univerſum membrum obſideat. *Simon Pauli Tract. de Febribus malignis p. 69*

Epiphyſes oſſium ſanguinolentæ, ac peculiari & proprio modo medulloſæ cùm ſint ac præpingues (os prælertim ſacrum unicuique noſtrum præ aliquam multis aliis oſſibus, imo omnibus totius corporis ſanguinolentiſſimum ſit) Gangrænæ & ſphacelo maxime obnoxiæ ſunt; accidit ut ubi in extremis oſſibus, v. g ad malleolum tibiæ aut fibulæ fracturam quis patitur, aut cui dicto loco os fractum eſt, is longè ſævioribus ſymptomatis, vel ſtatim gangrænam minitantibus, vel ſpatio bidui aut tridui ipſam gangrænam inducentibus infeſtetur quam ſi media tibia frangatur: Sane ita ratiocinor, maxime cum notum pinguia & unctuoſa naturaliter ligamentis ac tendonibus bellum indixiſſe, quæ epiphyſibus annaſcuntur aut firmiter adhæreſcunt, probabiliter ergo defendi poſſe arbitror, ideo tanto facilius gangrænam infeſtare epiphyſes, & iis ſimilia oſſa, v.g. os ſacrum, quanto pinguiora & medulloſiora aliis oſſibus ſunt, licet alia excavata, v. g. femoris aut tibiæ, longè majorem copiam medullæ continere appareant, quæ tamen minime, ceu epiphyſes effractæ, ea ſtillare quaſi guttatim queunt, ſolida quippe ea, non poroſa inſtar pumicis aut ſpongiæ ſunt: Contuſis enim epiphyſibus, aut iis effractis, (oſſis calcis, aut calcanei, itemque carpi, metacarpi, necnon pedii ac metapedii oſſium eadem eſt ratio) aliter fieri non poteſt in vivo corpore quin medulloſa eorum ſubſtantia & effluat & corrumpatur, quam corruptam imbibere ligamenta, tendones, venæ, arteriæ (ob circulationem ſanguinis) cognoſcuntur, cujus beneficio inficitur ipſa totius corporis ſanguinea maſſa, qua corrupta & gangrænoſa exiſtente, mors neceſſario tandem inſequitur. *Idem ibidem.*

Citra oſſis ſphacelum, &c.] *Severinus* lib. de Abſceſſibus pag 181. duplicem Gangrænæ generationem ac modum ponit, 1. ex influxu, i. e. ex humoribus quibusdã venenoſis ad partem aliquam allapſis, qui calidum ejuſdem nativum extinguunt & membrum in mortem præcipitant, (id quod in febre continua, maligna & peſtilenti fit) & cum dolore graviſſimo, & puſtula quadam, ſub qua eſt macula nigra, extremis ut plurimum partibus, utpote pedis pollice ad uſque tibiam & totam coxam brevi tranſcurrit, 2. Ex Abſceſſu & corruptione ſubjectorum quarumlibet partium ſolidarum, puta oſſis, cartilaginum, chordarum, Favet *Paræus* lib. 11. c. 12. qui in gangrænoſis humorum influxibus interdum oſſa primum imbui, atque ab his inflammationis initium habere ſtatuit. Ex oſſe quidem male habito exemplum ponit ibidem *Severinus*, cujuſdam Illuſtris gangræna ſecundum totam tibiam ſiniſtram ex talo progreſſam, affecto: ab oſſe, inquam, progreſſam opinatur, tum quod perpetuis podagræ inſultibus ſubditus fuit, tum quod confeſtim & à principio ſe prodidit alienatum os utrinque, quare non multo poſt tempore neceſſum fuit totam exſecari ſerra tibiam; ex quo affectu evaſiſſe ſeptuagenarium mirum fuit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO V.

De FRACTURIS.

Observatio I.

Fracturam oſſis Humeri ſequutus tumor cum oſſis carie. 1. Brachii non coaleſcens ob cariem ſubditam, 2. Fracturam Ulnæ & Radii ſphacelus lethalis ſequitur. 3. Oſſis Femoris, lethalis ob fragmenta

oſſium relicta. 4 *Femoris ſua magnitudine lethalis.* 5. *Occulta oſſis Femoris Fractura, cui ſucceſſit ejuſdem oſſis ad iſchium luxatio.* 6. *Fractura ſpontanea oſſis Femoris.* 7. *Fracturam oſſis Femoris ſequutus inſignis tumor ob callum extuberantem nec cohærentem.* 8. *Tibia Fracta non coaleſcens ob oſſiculum ab oſſe tibiæ ſeparatum, & ſphaceli initium in inferiore ejus parte.* 9. *Humeri dextri & Femoris Fractura ſpontanea.* 10.

§. I. VIncentius Balduinus, Vir infractæ ætatis, vixit aliquandiu miſerandum in modum, ob humeri os intra annos quindecim quater effractum, quod paulatim increſcens, ſive ex viſcido contuſi oſſis ſucco, ſive ſanguine eo uberius affluente, in eam tandem devenit molem, ut nec pectus nec ſcapula immodicum ipſius pondus fuerit amplius ferendo, excitaris non ſolum maximis nervorum doloribus, verum etiam ſumma *ſpiritus difficultate*, ob luxurians pondus thoracis motum continenter impediens, cum indefatigabili vigilia. Quibus è ſalebris quo evaderet, uſus fuit conſilio variorum Chirurgorum, quorum alij tumorem emollire atque in pus convertere: alij contra luxuriem ipſius arctiore faſcia coërcere: ac nonnulli vitiatum os ſerrula præcidere adnixi fuere, ſed omnes ſucceſſu infelici: Venę enim ac arteriæ hujus tumoris latiores erant quam ut pollice humano potuiſſent obturari, ac proinde magis impedimento quam auxilio fuere faſcię: mortémque adeo non distuliſſet, quam maturaſſet amputatio improvide inſtitura.

Facto autem vivendi fine, docuit anatome omnia ſub cute viſci craſſitiem ac ſteatomatis induiſſe naturam, parúmque diſcrepaſſe à materia veri cancri, cujus nomen fortaſſis propterea huic oſſis vitio haud male impoſitum ab Induſtrio Celſo. Ipſa vero oſſa erant non modo à ſe invicem ſejuncta, verum quaſi malleo minutatim confracta, ac præ irriguo madore adeo tènera, flaccida ac mollia, ut inſtar ceræ ſcalpello facillime conciderentur. *Tulpius Obſervat. lib.* 4. *cap* 12.

A *Materia veri Cancri*] Cornelius Celſus lib. 8. cap. 2. afferit fracturæ oſſium, præter inflammationem, ac diſtenſionem nervorum, interdum quoque Cancrum intervenire. Ecquid vero per cancrum ibidem loci intelligat, variæ variorum ſunt conjecturæ, neque minóres ſententiarum conflictus, veriſimile tamen non eſt verum hic deſignari cancrum, nedum ſphacelum perperam excogitatum. At ſi quis conjecturæ locus, videtur hæc vox adumbrare calloſum illud tumoris genus, quod plerumque ſequitur calamitoſas oſſium fracturas, vel immedicabilem illam eorum mollitiem quam imprimit oſſi acida pituita, ſolidam ipſius ſubſtantiam plane corrumpens, cujus pernicioſiſſimi tumoris natura, quantumvis haud parum diſcrepet à genuino cancro, in eo tamen cum iplo convenit, quod uterque nullis remediis cedit, conſpirétque perinde in perniciem ægrorum. *Idem ibidem.*

Sive ex viſcido ſucco, &c.] Eandem alienationem oſſibus imprimit acida ac maligna quædam pituita per habitum corporis effuſa, quam interdum quinquaginta vidimus occupaſſe loca, ac depaſcere tantum non ſolida oſſa, verum etiam carnem, membranas, nervos, ligamenta, aut quicquid illi obvium, parum interim, aut nihil proficientibus remediis, quibus infenſiſſimum hunc hoſtem ſategimus domare, ſive ſponte ex latebris ſuis prodeuntem, ſive à variolis in arenam hanc productum. *Fabr. Hildan. centuria* 4. *Obſerv.* 69.

Cujus nomen fortaſſis, &c.] Cancri oſſis generationem & curationem affert P. *Barbette* in ſuâ Anatomia Practica cap. 3. quem eundem facit cum Spina ventoſa, de qua proxima ſect. quanquam diſcrimen adſit, quod hic ulcus ſupponat, cujus non meminit *Tulpius.* Cauſa ejus eſt, *ait*, humor acris, primo os corrumpens, mox perioſtium perforans: Hic ulcus ſtatim accedit & carnis & cutis, quod curari non poteſt niſi prius ipſum os curaveris: Ulceris foramen valde exiguum eſt, labia pallent, materia effluit tenuis, caro mollis & aliquomodo tumefacta, at minime ut in hyperſarcoſi ulceroſa, de qua mox, ſed ſponte increſcit. Ibi ſectione utitur per oſſis longitudinem uſque ad ipſum os, mox corruptionem corrigentia applicat. Alterius ſpeciei Oſſis corruptionis ibidem meminit, quam à ſupercreſcente carne, & ulcere adjuncto. *Hyperſarcoſin ulceroſam* vocat; Cujus cauſam, *ait*, eſt phlegma præter naturale oſſis temperiem atque duritiem auferens: Molliori huic fundamento caro inſiſtere nequit, unde naturalem ſuam eſſentiam etiam amittit: nutrimentum ipſius ex ſanguine conſtans in ſarcoma molle ſpongioſumque tranſit, quod ſenſim incrementum ſumit, tandémque ulcerationem ſecum affert, quo tendines, ligamenta & nervi corrumpuntur, membrúmque totum periculo ſubjicitur. Medicamenta inutilia eſſe ſtatuit, atque fundum ipſum, hoc eſt os ipſum attingi vult, oſſe enim curato illico & ulcus curari dicit, & carnem naturalem conſtitutionem adipiſci: Inciſione itaque eſſe opus, profunda adeo ut os ipſum in conſpectum veniat: Quod ſi excreſcentia magna nimis concomitetur, extirpationem conſulit: quod ſi repullulare obſervetur, ad Cauterium actuale planum tranſit, habita ſemper oſſis conſideratione.

§. 2. Vir quidam Lugdunenſis, ſexagenarius, ex arthritide pituitoſa in articulis humeri & cubiti dextri, jam fore bimeſtre ſpatium obtuſo dolore torquebatur: nullis utitur remediis, ſolam ſibi partis illius quietem imperat, dum brachium affectum faſcia obvolutum & pectori innixum continuo haberet: Is alioquin ſanus & valens, in publicum hora diei circiter 8. progreſſurus, dum chirothecam in manum affectæ partis induere leviſſimo conatu adnititur, brachium, quatuor aut quinque digitis infra humerum, tranſverſim effregit: Vocatus ego confeſtim, rem non ſine admiratione conſpicio, exploro, & per Chirurgum ipſum reſtituo, quæ convenient remedia jubeo admoveri. Elapſo triduo, ægrum reviſo, num appoſite reſtituta eſſent omnia exploraturus: remotis faſcijs & aſſulis, naturalem oſſis ſitum rediiſſe vidimus,

& appreſſis digitis perſenſimus: Sed ecce, paulo inferius circa cubiti articulum nova ſe & nondum conſpecta obtulit oſſis ejuſdem fractura, dolores urgent clamoſi, reſtitutioni itidem ſedulo incumbimus: Inde placata omnia, nunc bene quieſcit, nondum tamen abeo tempore faſciæ explicatæ, nec viſum uti ſe habeat pars ea: Miratus ſum diu tantam oſſium fragilitatem in eo homine qui ſe ullis oſſium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis pernegavit.

Cæterum, quod ad eum virum attinet de quo ad te ſcripſi, Reſtitutis bis terve, ut ex arte erat, oſſibus, admotis faſciis expectabatur à nobis debita & conveniens agglutinatio per callum, uti natura facere conſuevit, ſed fruſtrata eſt ſpes noſtra, nam agglutinationem ne agreſſa eſt quidem natura, quamvis quiete diuturna, fotibus ad partem & aliis admotis adiuta ſedulo fuerit. Hoc unum obtinuit ægrotans quod indolenter (quantam ad eam partem) ab eo bimeſtre ſpatium vixit; Brachii motum liberiorem experiri ſe credebat: Is paulo poſt ex inveterato renis ulcere diem poſtremum obiit.

Vidimus demortui ſectum brachii os, illud carie omnino computruerat: Unde conjecimus eum ægrotum, quamvis id pernegaſſet contumaciter, lue venerea medicullitus ea in parte exeſum fuiſſe: Ita nobis exemptus ſcrupulus qui diu animos noſtros exagitaverat. *Philibertus Saracenus ad G. Fabritium Hildanum in hujus cent. 2. Obſerv. 66.*

§. 3. Strenuo militiæ duci globulus plumbeus à bombarda hoſtili emiſſus utrumque os brachii ſiniſtri prope carpum perfregit, & vulnere penetrante ſauciavit brachium: Antequam pugna excederet, ſtatim intolerabiles ſentit dolores, qui frigore hyberno exaucti ſunt, cum quatuor horas equitando in via impenderet, antequam in proximam civitatem delatus Chirurgi manui ſubjiceretur. Sedula opera in hujuſmodi caſu difficili adhiberi ſolita, non impediit gangrænam parti læſæ imminentem, quę in externa manu & brachio ſe non prodit ſanorum ſimilis, Sed cum intolerabili cruciatu interno interiora pervagabatur, & dolores ſenſim ad totum brachium & ſcapulam ſiniſtram diffundebat, cum tumore, ſed ſtriis quibuſdam lividis ſanguinis ſecundum brachii longitudinem aſcendentibus: Ampliato demum vulnere, immiſſaque manu Chirurgus obſervavit interiora frigida & ſphacelatam manum aſſiſtentes vidimus: cúmque nihil in medicamentis ſpei amplius ſupereſſet, de manuum operatione cogitatum mature fuit, ipſo etiam viro generoſo urgente, ne ſerperet ulterius malum, quod interno latius protenſum videbatur: Quanquam vero parum profuturam membri læſi amputationem judicaremus, anceps tamen remedium cum prognoſtico dubio experiri ſtatuimus.

Brachium medium ſerra reſectum prognoſticon ominoſum confirmavit: Primo quippe copioſus ichor flavus effluxit ex muſculorum interſtitiis, cui tandem ſanguis ſucceſſit ex vaſis ſuis, qui facile aqua ſtyptica conſtitit; Septimo hæc die peragebantur, & eodem circa veſperam exſpiravit æger.

In amputato brachio vulneris conditionem interius rimati, vidimus ulnam fractam, & læſum quoque radium, fragmenta oſſium tendinibus muſculorum manus incumbentia & vellicantia, amplum hiatum fœtentem, ſphacelata omnia.

DOlorum magnitudo ex tendinum punctura ab oſſe fracto & aculeatis ejus fruſtulis, necnon pilis in vulnere latentibus, à tunica pellicea ſine dubio abraſis, repetenda eſt: Sphacelus vero à venenati globuli ictu ortus, ſive veneficam qualitatem naturæ ſuæ debeat globulus à nitrato pulvere protruſus, ſicut plurimis perſuaſum: ſive globulus iſte fatalis veneno per artem fuerit imbutus. Hiſce ſane vulneribus, præſertim in nervoſis partibus, malignitas fere ſemper conjungitur, quod ex partium affectarum decoloratione, mortificatione, leipothymiis, & celeri fato colligimus: imo febris in noſtro ægro vel nulla vel exigua, mente ſibi ſemper ad extremum ſpiritum conſtante: Ex obſervatione *Plazzoni* l. de Vulner. ſclop. cap. 30. Vulnus à ſclopero una cum oſſis fractura illatum, ſi minutum ſit, certiſſimum ac lethaliſſimum genus fracturæ exiſtit: Nam carnoſa & nervoſa ſubſtantia non ſolum à qualitate venefica, uſtione, contuſione & attritione læditur, ſed etiam propter oſſis fracturam partes magnopere alterantur, hinc & vehementes inflammationes, dolores, convulſiones & gangræna oriuntur, quæ omnia ut plurimum mortem ipſam inducunt: à convulſione tamen noſter æger immunis fuit. Cæterum de globulo veneno imbuto magna nobis oborta ſuſpicio, quia ſtatim ab ictu accepto de immodico dolore conqueſtus fuerat, ſtrenuus Dux & miles, & cito ad cor penetravit mali vis: Varius tingi ſolet, etiam ſucco allii, ne vulnera admittant curationem. Globulus nobis viſus, infortunii cauſa, aliquod monſtri videbatur alere: Inciſuris enim multis diſtinguebatur, arte factis, quo fine neſcio, certe non bono: uni inciſuræ adhærebat fruſtulum oſſis, ab ulna fracta fragmentum. Ichor vero ille flavus copioſe ex brachii amputati trunco ſtillans infectarum partium argumentum erat & putredini vicinarum: digito compeſcere voluit Chirurgus, ſed eo remoto fontis inſtar prorupit ſerum; Et tale quoque ex vulnere ſclopeti, puris loco, ſtillabat; Quicquid ſit, ex levi, ut videbatur vulnere, ſed lethali, magna tragœdia excitata: Lethaliſſima verò hæc vulnera globulorum pronuntiant artis periti, quod non ſolum nervoſæ partes ſolvantur, ſed & lacerentur, & affectio non tantum cerebro communicetur ratione vulneris, ſed quod magis eſt, ratione nervorum venefica qualitas immediate cerebro communicari poteſt & ægrum ſubito interficere: Non vero per nervos ſolos cerebrum inficitur, ſed per vaſa ſanguinea, hic quoque affecta, cor ipſum infeſtatur. Hinc in noſtro ægro leipothymiæ anxietatéſque frequentes, & ad ultimum halitum recurrentes obſervatæ, nec cerebrum læſum ex actionibus apparuit. Forſan niſi fatum præcipitaſſet cor affectum, etiam ad cerebrum ſerpendo penetraſſet venenatus vapor. *Th. Bartholinus in Actis Medicis annor. 1674. 75. & 76.*

§. 4. Anno 1629. ſub finem Martij, viſitavimus mortuum ex vulnere femoris cum omnimoda oſſis fractura. Invenimus os etſi peſſime repoſitum, ex parte tamen coaluiſſe: Maxima & acutiſſima oſſium fragmina in vulnere relicta, ad minimum corporis motum dolores læto ſummos concitabant, novámque movebant hæmorrhagiam, unde poſt longam atrophiam, gangræna totum crus occupante, ſeptimo à vulnere menſe mortuus eſt. *H. ab Heers Obſervat. Med. xxij.*

Lites ſequutæ ingentes, Chirurgi enim ex vulnere mortuum teſtabantur: Negabant Medici dicentes à perito artis curari potuiſſe, nec ullum vitæ, ſed claudicationis periculum adire potuiſſe: Ego arbiter à Dom. Scabinis adhibitus, miſi ex tempore qui *Hippocr.* meum domo afferret, ſtatimque exhibui textum qui eſt l. 1. de morb. ſect. 5. *Hæc autem cum ſiunt ex neceſſitate contingunt, in vulneribus quidem ſi craſſi nervi, & muſculorum capita in femoribus præſertim vulnus acceperint, neceſſaria eſt claudicatio: Moritur etiam ſi quis vulneratum habet cerebrum, aut ſpinalem medullam, aut jecur, aut ſeptum tranſverſum, aut veſicam, aut Venam multum ſanguinem effundentem, aut Cor, Ex vulneribus autem minime mors contingit, ſi his partibus vulnus acceptum non fuerit.* Hæc verba omni luce clariora quonam Legulei literarum aucupes torturi ſunt, tempus nos docebit. *Idem.*

§. 5. N. *Lerantius*, natione Xanto, habitatione Genevenſis, annos natus circiter 35. pedibus agilis, hinc victum quæritans, multorum in gratiam varia peragrans loca, Anno 1677. menſe Octobri deſinente in reditu è Burgundiæ Comitatu Genevam repetens per Montem Juraſſium, nivibus jam obſitum, ſclopeto manuario inſtructus, hoc infauſte exploſo, glans femur parte domeſtica trajicitur, ſpithamæ diſtantia ab inguine ſex digitis ſupra genu parte ſylveſtri, id egrediente, unde protinus in terram concedit ob fractum os femoris. Integro triduo humi proſtratus jacet, & nivi incumbens, antequam ullus viator occurreret vel qui auxiliares porrigeret manus. Hinc lecticæ impoſitus poſt tridui iter Genevam pervenit: Poſtridie ad curam advocor cum perito Chirurgo *Ioh Lamont*: pridie ſanguis è brachio oppoſito miſſus fuerat: quamobrem cum femur inſigniter intumuiſſet, atque qua parte glans exitum habuerat foramen impar eſſet tranſmittendis oſſium fragmentis, per crepitationem ſe manifeſtantibus, ideóque vulnus ampliandum eſſet, metu novi humorum affluxus, venam κατ' ἴξιν in brachio ſiniſtro aperiendam volui, parcam tamen fieri ſanguinis miſſionem, tum quia febris mitis erat; nec de hæmorrhagia inſigni à vulnere mihi conſtabat: ſanguis omnino putris eductus eſt, unde adſtantibus deſperatæ ægrum eſſe ſanitatis prædixi: Paucis poſt horis ampliatum eſt vulnus, per quod eductum eſt primo oſſis fragmentum pollicaris latitudinis, duabus acutiſſimis eminentiis præditum, parte interna nigrum & carioſum Poſt intrœtis iterum digitis aliud, ſed muſculis vicinis cohærens deprehenſum, cui extrahendo volſellis & forcipibus opus fuit magnáque vi adhibita; quinque id digitorum tranſverſorum latitudinem longitudine æquavit, pollice circa medium multo latius; in extremis etiamnum acutiſſimum, ut Chirurgi pollex inde violatus ſit ad aliquot dies, minora aliquot quoque prodierunt cum pauco ſanguine: Dehinc occluſum eſt vulnus, ſuperiore, quod in introitu fecerat glans, laudabile pus jam fundente: Nox ſuccedens implacida fuit, nec non dies ſubſequens cum inſignibus doloribus, præſertim circa locum ampliati vulneris: paulo poſt pulſus vacillare incipiebat, dolor omnino deſierat, imo ſine ſenſu id contrectatum, viribus ulterius titubantibus; Ideoque mox Paſtorem qui animæ conſuleret advocari juſſi, cujus diſceſſum ſtatim excepit mors.

Ob indicia imminentis gangrænæ exterius, intra eam majorem latitare ratus, præcepi Chirurgo ut novaculam admoveret, glandis vix inſiſtendo: Caro oſſi fracto ſuperſtrata ſana erat, quanquam juxta vulnus amplificatum, livere inciperet (abſcedente epidermide,) ſed non profunde: Os vero femoris, ſex digitis ſupra genu, cujus patella obvia erat, omnino effractum apparuit, ſuperſtitibus duobus fragmentis prioribus duplo majoribus, cum aliis minimis. Cruor niger mediocri copia occupabat oſſis effracti & exempti locum. Ut hinc conjicere liceuerit ſoli fracturę magnitudini mortem fuiſſe imputandam, quanquam concurrere potuerit, ſanguinis vitium cujus maſſam inquinatam eſſe & corruptam oſtendit iterata venæ ſectio: Inſanabilem autem fuiſſe fracturam manifeſtum eſt, ob inſignem oſſis partis jacturam.

§. 6. Obiit puer annorum 12. in Xenodochio Baſileenſi 20. Aug. 1673. qui ſaltando fregerat femur, In quo fiſſura facta, Per biduum magno tamen dolore, ſcalas deſcendit & aſcendit: Non obſervata fractura, à quodam Mago male curatus: Tandem Chirurgo accerſito, omnia ſemper in pejus ivere, ut pure collecto febris acceſſerit lenta; hinc cacochymia, defluxiones ad partem debilem, os iſchij & caput femoris, non ſine magno dolore; Tandem luxato oſſe femoris ex acetabulo, & facto ulcere paulo infra trochanterem majorem, dolor mitigatus eſt: febre autem non ceſſante, & materia purulenta in femore multiplicata, tandem obiit.

Sectus fuit à D. D. *Glaſero*, qui ulcus ſordidum deprehendit, & ſecundum ductum vaſorum, & interſtitia muſculorum cavitatem magnam, & muſculos ab oſſe femoris omnino ſeparatos; In hac cavitate ingens puris copia viſa eſt, quæ à genu, ubi primo tumorem fecit, premendo,

ad

ad ulcus aſcendit, nec ſubſtitit prope genu, ſed protraxit ſe ſecundum ductum nervorum, & muſculorum interſtitia ad talum uſque, ubi etiam humor & pus obſervabatur: Separatis à femoris oſſe cute & muſculis, fiſſuram oſſis deprehendimus, ſecundum longitudinem ſimul & tranſverſum, ut in margine patet: muſculi omnes laxi ex humoribus madefacti erant, imprimis nates conſtituentes: in acetabulo erat mucoſa ſubſtantia induteſcens: prope genu ſub patella ſimilis mucus erat: In imo ventre nullum ingens malum inventum eſt, niſi quod à cacochymia viſcera eſſent debilitata & pallidiora, alias in ſtatu naturali plano conſiſtebant. *Ex communicatione D. D. Jo. Georgii Mangoldt Medici Baſilienſis.*

Hinc ratio datur totius morbi, hic puer hinc inde petulanter *ſaltans* fregit os, unde derepente ingens dolor oboriebatur; domum redux intolerabilem dolorem ſentit, reticens ſaltum, per biduum tamen adhuc (quoniam erat fiſſura, & dimidia pars oſſis conſiſtebat) per ſcalas aſcendit & deſcendit, ſed tantum extremis digitis pedis (qui dexter fuit) innixus; Modo decumbebat, modo non, dolore interim continuante, tertioque die adeo intenſus eſt, ut fere amplius conſiſtere non poſſet, propter ſolutam unitatem perioſtii & tendinum puncturam ab oſſe fracto: Ob iſtum motum autem fiſſura ſe magis dilatavit, & muſculos preſſit punxitque, unde motus læſio & genu incurvatio, quod muſculi genu flectentes affecti eſſent ab oſſe fracto. Quoniam autem fractura non eſſet nota, & parentes putaſſent puero à ſaga mali quid accidiſſe, accerſerunt ſagum, qui talia ſanare profitebatur, ſed hic nil profecit cum malum ignoraret: adhibuit ſuæ ſortis remedia & malum auxit, ſi quidem intumuit genu & totum femur uſque ad caput femoris, nec dolor mitigatus eſt. Tandem fruſtrà accerſito Chirurgo petito, nomine *Schvvartz*, pure jam preſente, dolore aliquatenus mitigato, (nam pure facto omnia mitiora fiunt) & præſente febre lenta, à materia purulenta excitata, ulcus factum eſt à natura paulo infra trochanterem majorem, unde puris copia quotidie evacuabatur hinc tumor prope genu, & dolor plane incepit evaneſcere, ſed diuturnitate temporis, & imbecillitate corporis ſecundum muſculos & vaſa, pes infra genu ad talum uſque intumeſcere cæpit; propter copiam puris ulcus toto reliquo tempore apertum ſervabatur; à pure muſculi ab oſſe ſeparabantur & ſemiputridi erant, quod femur eſſet fractum, ideo exterius tangendo apparuit duplex os eſſe, aut inſtar oſſis quædam materia juxta tendines muſculoſque orta; Interim cacochymia orta fluxiones ad partem debilem fiebant, hinc muſculi laxi, & tandem luxatum eſt caput femoris ex acetabulo; Interim febre omnino conſumptus & emaciatus tandem obiit. *Idem.*

§. 7. Dominus *Marchandus*, Juriſconſultus Pariſienſis, paſſus eſt defluxionem in genu articulum toto octimeſtri ipſi moleſtam, qua de cauſa uſus eſt opera plurimorum tum Medicorum tum Chirurgorum, at ſine fructu, quod malum ab oſſe duceret originem: Dum quadam die in lecto de latere in latus ſe convolveret, effractum illi eſt os tibiæ juxta genu, morte paulo poſt ſubſequuta.

Apertum fuit Femur, repertáque fuit fractura & ſeparatio apophyſis oſſis illius, quod carie & putredine infectum erat, quanquam lue nunquam laboraſſet. Ideóque recte ab antiquis traditum oſſa triplici morborum genere affici poſſe, Intemperiei, compoſitionis & ſolutæ unitatis.

Notent Tyrones oſſium epiphyſes ſæpe divelli, quod luxationis quoddam genus eſt vix ſanabilis, teſte *Columbo* Anat. c. 2. quod ejuſmodi oſſium conjunctio & *σύμφυσις* non fiat oſſis unico capite acetabulum ſubeunte, ſed pluribus tuberculis toridem ſinus ſubintrantibus, cujuſmodi reductio difficillima eſt, à cauſa interna vel externa: externa, quandoque Chirurgi errore; interna, humoribus quibuſdam illapſis in quempiam articulum, ibíque retentis; quod in lue Venerea & Variolis ſæpenumero accidere videmus, vel ob alium aliquem humorem lue non inquinatum, quod accidit prædicto Juriſconſulto, *Paræus Operum lib xv. cap. xxi.*

Malum ab oſſe duceret originem] Arabes Spinum venteum vocant; Pædarthrocacen M. Aurel. *Severinus*, cujus dabuntur exempla hoc libro.

§. 8. In Fracturis ut aliorum oſſium, ita & femoris curandis ſæpe vitia advertuntur, primo in figura, deinde in callo: In figura, dum non rite extenditur, conformatur, deligatur, deponitur. In Callo, dum ille fit nodoſus, ubi conjungitur, & monſtroſo callo, qui inſigni eminentia nodis in arborum ramis ſubinde comparentibus reſpondet; ſimilis eſt. Talis monſtroſus callus apparebat in utroque femore Pilæ magiſtri aulici luſoriæ.

Eo forte ſuffocato, & poſt anatomen cocto ad ſceleti ſtructuram, uterque ab invicem abſcedebat callus. *Rolfinckius Diſſertat. Anat. lib. 2. cap 49.*

§. 9. Scriba ruſticanus cum Norvvegiam, ſylvis aſperrimis collibus & montibus horridam, equo circumiret, procul Bergis lapſu graviore Fracturam tibiæ ſiniſtræ paſſus dolores ſentit graviſſimos: Vicini ruſtici hominem miſerum hoſpitio exceperunt, & pedem fractum ſine extenſione inſtrumento ligneo excavato firmiter incluſerunt, ſummáque cum diligentia oleo ex cineribus inunxerunt; Hunc in modum lecto affixus inter ruſticos annum complevit, & tandem magna cum difficultate ex Septentrione Bergas delatus fuit, Ad conſilium vocatus Medicus, deprehendit os tibiæ cum fibula eſſe fractum, quinque digitorum latitudine ſupra malleolum, ita ut pars tibiæ inferior fractæ, cum parte ſuperiori callo ad latus firmiſſime connexa fuerit, latitudine trium digitorum, fibula autem fracta inferior nuſquam firmata in muſculis oberraret, ut moto pede exacte ſentiri poſſet; ob callum firmiorem extenſionem nullam fieri prædixit, at rogatu amicorum inſtrumentum efformavit, quo utrumque os in diverſa trahebatur, ſed fruſtraneo conatu, cum cutis ſola eo uſque extenderetur,

ut jam diſrumpi videretur, illa præſertim in parte, cui extuberantia oſſis ſuperioris fracti adnectebatur, ideoque & hoc in loco, & alibi, vulnus metuendum eſſe adſtantibus monſtravit, juſſitque ut Chirurgi inſtrumentum remitterent, quia nec æger amplius perferre poſſet: inflammatio ſtatim oborta, cui ſedandæ externa applicabantur, & ad doloris mitigationem interno propinabantur: Igitur abſciſſionem pedis ſuaſit Medicus, ut ad officium è lecto rediret; Sed æger acerbius credens mutilari quam extingui, maluit, perſuaſus quorundam agyrtarum blanditiis, ut inſtar oſſis fracti, jámque in ſuum locum repoſiti, pars diligaretur fortioribus adſtringentibus, atque emplaſtro catagmatico, quod abſque ulla ratione, aut conſenſu Medici, approbarunt Chirurgi, unde dolores fere intolerabiles cum tumore novo ſurrexere: Quibus nihil proficientibus, ſero æger à doloris acerbitate & longo decubitu fere inſanus, tibiæ magis amiſſionem optabat quam cruciatus diuturniores: Die itaque 5. Martij 1655. operatio commiſſa eſt Chirurgo peritiſſimo, qui, carne prius ad os inciſa, nudatum os feliciter abſcidit.

Peractis deinde peragendis, Diſſecti membri cutem cum muſculis aperuit Medicus, calli formam luſtraturus: Oſſa tibiæ fractæ tanta firmitudine connexa erant, ut parvo cultello diſſolvere nequiverit: Oſſiculum autem acutiſſimum cuticula adhærebat tenuiſſima oſſi inferiori: Fibulæ oſſa fracta nullo modo conjungebantur, idquod ex commotione perſentiebatur antequam eſſent reſciſſa; Inferior pars oſſis tibiæ, ubi quædam cavitas conſpiciebatur, nigricabat & ſphacelum minitabatur: Optime inde convaluit æger & artificioſo pede amiſſi damnum compenſat. *Th. Bartholinus cent. 3. Hiſtor. 85.*

§ 10. Nob. quidam Pomeranus annos 44. natus, circa ſolſtitium hybernum anni 1593. graviſſimis in dextro humero, nullo vel tumore vel qualitate p. n. affecto, doloribus, nocturno potiſſimum tempore torquebatur: Quorum leniendorum cauſa primum Tonſoris cujuſdam opera uſus eſt, qui neglecta morbi cauſa, parti affectæ multis ſeptimanis medicamenta calida attrahentia & exulcerantia applicavit: Sed magis ſubinde auctis doloribus & ſuccedente inſuper femoris dextri dolore, à me conſilium petiit: Urinæ tum erant aquoſæ & crudæ, appetitus mediocris, mens integra, vires tantę ut interdiu cum dolores remitterent, in area domus obambulare poſſet, Etſi vero ipſi convenientia quædam remedia adhibebam, tamen parum aut nihil profeci: Cùm poſt me aliorum quoque Medicorum auxilium fruſtra expertus eſſet, omnem deinceps recuperandæ valetudinis ſpem abjecit: Porro Dominica Exaudi anni 1594. matutino tempore è lecto in ſellam ſublatus, maximo tremore & concuſſione totius corporis oppreſſus, eóque ſimulac lectum repeteret iterum relevatus eſt: Eadem die circa veſperam doloribus Femoris ingraveſcentibus, contenta voce exclamare cœpit hait: hait: hait! Uxor itaque ipſius ad eum in lecto decumbentem accurrens, femur affectum utraque manu comprehendit; idque media parte introrſum, verſus ſiniſtrum pedem ſubito inflecti atque incurvari ſenſit, ſic ut genu dextri pedis inguen ſiniſtrum reſpiceret: Viſa tum eſt ægro arbor in pedem decidere, ejuſque caſu, in quo ſe manifeſtum fragorem percepiſſe ajebat, confringi. Cúmque uxor & alii eadem cum ęgro opinione eſſent, ac femur plane confractum eſſe arbitrarentur, ſequenti die Chirurgum pro curatione accerſiverunt, qui affectum locum diligentiſſime inſpiciens atque contrectans, pręter inflexionem, quæ poſtmodum in dies magis magiſque aucta eſt, nullum vel fracturæ vel tumoris p. n. indicium in eo deprehendere potuit. Hanc femoris inflexionem octo diebus anteceſſerunt, & totidem etiam conſequutæ ſunt urinæ cruentæ, quæ tamen poſtea ad naturalem ſtatum redierunt: Ratio quoque circa illud tempus ut plurimum turbata fuit, vires proſtratæ, dejectio appetitus: Facta inflexione, æger cruciatus in femore ſenſit intolerabiles ut ſe loco dimoveri non pateretur, ſed quinque ſeptimanis continuis in loco immotus jaceret, donec tandem ipſo ſolſtitii æſtivi die vitam cum morte commutaret.

Mortuo ægro femur incurvatum nullo negotio extendi atque in priſtinum ſtatum reduci potuit, ac tum demum fractura, media ipſius regione, ſe conſpiciendam exhibuit, commiſſura partium fracti oſſis adeo æquali ac ſi ſerra eſſet inciſum: Similis fractura mortuo jam ęgro, in medio quoque oſſis humeri dextri deprehenſa eſt, cujus tamen nullum ipſo adhuc vivente veſtigium animadverti potuit, & ſemihora ante obitum amici adſtantes utrumque brachium citra omnem difficultatem ab ægro elevari atque extendi videbant. *Iacobus Seidelius Obſervat. Med. iv.*

PRæter cauſas fracturarum oſſium à *Galeno* 2. de Fracturis text. 9. enumeratis, facit & ipſorum fragilis conſtitutio, cujus cauſa parvum impetum non ſuſtinent: A carie imprimis, quæ luem ſequitur, fragilitas ea inducitur, maxime ſi inunctio mercuralis acceſſit: Mirandæ fragilitatis exemplum affert *M. Donatus* Hiſt. mirab. l. 4. c. 5. de quodam, qui arrepta mali aurantii parte, in ſocium antecurrentem projicienda, os humeri dextri ſibi perfregit: quo vix ferruminato, cum nocte, lectulo cubans, brachium alterũ demitteret, matulam arrepturus, brachii os ſiniſtrum perfregit: Laboraverat autem is per plures annos lue Venerea ſæviſſima: Fuit & à *Capivaccio* commemoratum quod quidam nucleum amygdalinum pavimento illidere volens brachium fregerit: *Fabritius Hildanus* cent. 2. obſerv. 66. hiſtoriam affert Lugdunenſis cujuſdam, qui ſanus & valens dum cheirothecam induere leviſſimo conatu adnititur, brachii os, 4.

aut

aur. 5. digitis infra humerum tranſverſum effregit: Qui tamen vel ullis ſe oſſium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis laboraſſe pernegavit: *Idem* obſervat. 68. narrat hiſtoriam mulieris 59. annorum, quæ mane recentem ſubuculam induens manibus ſurſum exporrectis, brachii os magno dolore rumpi & conteri ſenſit, Quæ quoque ab ea lue ſemper immunis vixit: Cauſam autem eſſe putat venenũ aliquod occultum, ab inſigni humorum corruptela profectum, quod totam oſſium ſubſtantiam quoquoverſum permeans, inenarrabili modo corruperit: In exemplo vero à *Seidelio* allato, cauſa fracturæ, non in oſſe femoris quærenda videtur, Sed in valida convulſione muſculorum id moventium, quæ os Femoris non obſequens, nec incurvari aptum diſrupe rit. Fidem faciunt comitantia & prægreſſa ſympromata, tremor & concuſſio totius corporis, urinæ cruentæ, rationis perturbatio, &c.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO VI.

De Luxationibus & Ambulatione læſa, aut Motu impedito ob Oſſium vitia.

Observatio I.

Luxatio vertebræ ſecundæ cervicis non ſemper illico lethalis. 1. Manuum & Pedum Eluxationes ob ligamentorum putredinem.

§ 1. RUsticus quidam ex arbore decidit, cervicisque vertebram ſecundam, prope atlantem (ut ex mortui ſectione obſervavimus) luxatam habens, hoc modo per quam plurimos dies vixit. Ubi alios brevi temporis ſpatio mortuos vidimus, quamquam admodum magna eſſet luxatio. *Dom. Panarolus Pentec. 2 Obſ 26.*

§. 2. In pueris guloſis frequentiſſime, ſi conſtitutio aëris præcedens fuerit valde humida, membra aliqua putreſcunt: quod vidi in filio mei vicini, in quo factæ fuerunt omnium articulorum pedis & manus eluxationes: atque ob ligamentorum putredinem, oſſa juncturarum ab obitu putreſacta apparuerunt. *Rondeletius Tract. de Dignoſcendis morbis.*

Observatio II.

Claudicatio pendens à cervice femoris fracta citra Luxationem.

§. 1. FElis, cum juvenis admodum dejecta fuiſſet per ſcalas, atque inde altero crure ſemper claudicaret, putabatur in lapſu illo luxationem eſſe paſſa.

At vero cum illam ſecuiſſem, inveni cervicem femoris fractam, capite ipſo femoris non luxato, in ſuo acetabulo etiamnum hærente: Hujus ſceleton etiam ſervavi vel propter hanc cauſam. *G. Hofmannus comment. in Galenum de uſu part. lib XV cap ult.*

§. 2. Rariſſimi habendum loco exempli adnotavit *Pareus*, In viro ætatis conſtantis, quadraginta annorum, ſe epiphyſin hanc à reliquo oſſe avulſam vidiſſe: Valida quidem eſt connexio, ſed affluentibus humoribus ita laxari vincula horum oſſium poſſe, ut quod materaliter unitum, divellatur vero admodum ſimile eſt.

INfantes licet multis aliis innumeris periculis ſint expoſiti, illorum tamen in eo præcipue miſera eſt conditio, quod capita oſſium, imprimis autem oſſis femoris, à reliquo oſſe recedant & divellantur, levi interdum de cauſa: Laxam hanc eſſe conjunctionem infantium tenellorũ agnorũ, &c. ſi coquantur, res ipſa docet: ſolis primis digitis leviter impreſſis ἐπιφύσεις à διαφύσει ſua liberari queunt: ſecuritas parentum ſi accedat, & nutrices nimis mature pedibus incedere & inniti jubeant infantes, jam huic malo aperta porta: In pueris & adoleſcentibus ſæpe eadem ſeparatio oſſis femoris ab oſſis cervice occurrit, & communiter habetur pro luxatione, magno cum ægrotorum detrimento: ἀγνοούμενος error felicem impedit curationem: In utroq; quidem caſu extenſio neceſſaria eſt, ſed tamen conducibilius eſt rem exacte tenere & judicio comprehendere *Rolfinccius Differtat. Anatom. lib 2. c. 49.*

Hic *Rofincii* locus mihi in memoriam reduxit quod hujuſmodi receſſum hujus epiphyſis antehac in uno aut altero viderim, qui à Chirurgis & aliis præſentibus Medicis pro Luxatione habebatur, licet caput oſſis femoris extrà elapſum nuſquam ſentiri poſſet: interim tamen os femoris verſos poſteriora reflectebatur, ejuſque ſuperior pars ſive capite nonnihil ſurſum verſus aſcendere ſentiebatur, ſicque crus illud brevius evadebat altero: atque tunc temporis, etſi de modo hujus luxationis dubitaremus omnes, nemo tamen noſtrum de hujus epiphyſis receſſu ab oſſe cogitavit, quem tamen in iſtis ægris factum fuiſſe jam ſatis percipio. *De Diemerbroek, Anat. lib. 10.*

Observatio III.

Ambulatio læſa *ob cerebri medulla ſpinalis, articulorum omnium mollitiem. 1. Ob os Femoris acetabulo accretum, Femur altero brevius. 2. Ob Rotulam, ope calli genu annexam, Femur oſſi Tibiæ. 3. Ob tophos in Genu dextro, Serum in ſiniſtro Talo, Tendines contractos, aridos. 4. Ob pus collectum circa articulationem coxæ & femoris. 6. Ob acetabulum oſſis innominati amplius. caput inſertum juſto minus. 6.*

§. 1. JOanna Pfeiffer à morbis complicatis extincta eſt: Illi cranium à teneris à copia humorum extenſum fuit, hinc caput proportionem corporis excedebat: Excedens illa cerebri humiditas ſpinam dorſi & procedentes nervos adeo irroravit, ut à quatuor annis ne ſuffulcris quidem incedere potuerit, & vix ſedere: Articuli omnes & oſſa inſtar ceræ flexilia. *Vide lib 2. tit de Phthiſi.*

§ 2 Habeo in Muſæo meo os Ilii, hominis ætate provecti: In hoc oſſe caput femoris ſuo acetabulo tam firmiter ſimul & eleganter innatum eſt, ac ſi cum oſſe coxendicis unum & quidem continuum eſſet os, ita ut an unquam ibi fuerit junctura, nonniſi artis peritis notum ſit Ex oculari autem inſpectione etiam nunc manifeſtum ſit, femur à majore ſive exteriore proceſſu, uſque ad interiorem ſive minorem olim glande plumbea trajectum, mirumque in modum confractum, & quamplurima oſſicula extracta fuiſſe, hinc femur altero brevius evaſit: Globulum autem plumbeum prædicto modo os perforaſſe, inde conjicere licet quod foramen in oſſe circa proceſſum majorem, parvum, ex adverſa vero parte magnum exiſtat, experientia enim docet globulum in ſuo ingreſſu parvum, in egreſſu vero magnum relinquere foramen: Porro cum femur tam prope juncturam perforatum, mirumque in modum fractum comminutumque fuiſſet, dolores ingentes & affluxus humorum ſuperveniſſent, eroſa fuerunt ligamenta & cartilagines, ita ut caput femoris cum ſuo acetabulo mirando quodam modo in unum coaluerint. *Fabritius Hild. lib. de Ichore & melic. cap. xxv.*

§. 3. Habeo in Muſæo meo crus integrum hominis conſiſtentis ætatis, in quo femur cum oſſe tibiæ in genu ipſo, tam eleganter connexum eſt ut ne veſtigium quidem juncturæ appareat, Imo & rotula ipſa mediante callo tam arcte annexa eſt genu, ut nullomodo ſeparari poſſit, ſed ita incurvatum genu ut certum ſit hominem gralla inceſſiſſe. *Fabritius Hild lib. de Ich. & melicer. cap. xxv.*

FRequenter poſt curationem ichoris & meliceriæ juncturam adeo rigidam & induratam remanere videmus, ut neque in hanc neque in alteram partem deflecti poſſit, Hic plerumque in longum tempus Chirurgos diu multumque laborare vidi, quo juncturarum nervos & ligamenta emollire poſſint, ſed oleum atque operam perdiderunt: Ichor enim ille qui ex toto corpore ad articulum vulneratum fluit, & acrimoniam contrahit, primo ligamenta & vincula quæ articulum cingunt, deinde etiam cartilagines, quibus junctura incruſtata eſt, erodit & abſumit, hinc fit ut oſſa à ſuis cartilaginibus & vinculis denudata, inter ſe per callum (quod ante me nullus, quod ſciam, obſervavit) tam firmiter coaleſcant ac ſi nunquam ea in parte fuiſſet articulus, quod allata exempla probant. *Idem.*

§ 4. *Ferdinandus iij* Romanorum Imper. (*Vide lib. 3 tit. de Vomitu*) infirmam eſt nactus pedum conſtitutionem, plerisque Auſtriæ Ducibus familiarem, qua quidem factum eſt ut crebris artuum doloribus. h. e. Chiragra & Podagra à quinquennio adeo enervatus, ac tandem uſu pedum omnino privatus, vitam ſedentariam ducere cogeretur: Et quidem tendines utrumque genu inveſtientes penitus contracti fuerint, nec illos ullomodo in rectum extendere, vel iiſdem inſiſtere potuerit.

Dextro, mortui, diſciſſo genu, calcis tophi reperti, Siniſter talus acre ſerum in ſe continebat, utriuſque pedis motum impedientes: Tendines adeo contracti, rigidi & aridi, ut in rectum extendi non poſſent: *W. Hæferus Hercul. Med. lib. iij cap. iij.*

§. 5. Puer 16. annor. ante menſes 10. petitus eſt ſetaceo in ventrem anteriorem: relatum ipſi alvum & veſicam involuntarie excreviſſe, cum procidentia paulo poſt ictum, nihilominus perhibetur aliquot ſeptimanis poſt, ſublevatione oneris, in hoc vel alia mala incurriſſe: Utut ſit, diſſecto im abdomen, poſt claudicationem & varios affectus, repertum pus copioſum utrinque circa inguen & adenes, quod non ſolum capacitatem illam glandularum, ſed omnem circumcirca articulationem coxæ & femoris replevit, atque ſub cute peculiari membrana, intrinſecus ab adenibus aſcendens, quidam tumor ad Ilium uſque, ex utraque parte conſpiciebatur, ut mirum fuerit videre tamdiu pus retentum eſſe, neque tamen ad viſum aliquid ruptum apparuit. In dextro autem latere pus craſſius & albidius & quaſi ſebaceum videbatur. *Leonardus Doldius in ciſta Med. Hornungi Epiſt. 243.*

MEa conjectura erat, ex ictu ſanguinem concretum hærentem circa alvum & veſicam urinariam, has partes comprimendo, exitum quæſiviſſe: eundem à glandulis receptum, & in pus mutatum, ac refluxiſſe etiam ad alterius inguinis glandulas hinc infra ſupraque repleviſſe, ut certe palmi latitudine utrumque (utrinque) ſimile ſacco in ſuum pus tunica latuerit, excepto illo quod in articulatione & femorum interſtitio muſculorum continebatur, Alii tamen omnem hanc collectionem tribuebant rupturæ internarum partium, ex onere ſublevato, cum tamen nihil foris appareret, neque hernia aut ſimile quid aliud: Et quia venter tandem intumuerat, alii viſcerum vitium & hydropem vocabant. *Idem Ibidem.*

§. 6.

§. 6. Neptis quædam mea ſex præter propter annos nata, quod pes alter altero contractior eſſet, claudicabat: primum ad Operatorem quendam deducta, facili operatione manuum corrigebatur vitium, levi tantum tractione, quod brevius erat crus reddebatur alteri æquale: ſed vix erat è manibus dimiſſa Magiſtri, ecce tibi malum integraſcit, & quam leviter correcta erat, tam ſubito redibat claudicatio: Convertuntur ergo parentes ad hos membrorum diſtortorum Correctores: itum eſt ad varios qui varie ſuam prodebant imperitiam: Alius Os innominatum ſuſque deque moveri dicebat, alius incurabilem eſſe morbum ſevere pronuntiabat, cur tamen ita eſſet non addebat: Non nego me diu admirabundum hæſiſſe in perquirendo cauſam hujus incurabilitatis, donec oblata eſt puella mortua, quæ eodem morbi genere viva laboraverat.

Perſcrutanti regiones illas, occurrit oſſis innominati acetabulum debito largius multo & profundius: caput autem, quod ei inſerebatur, non tantum ei non proportionatum, ſed etiam præter morem exiguum, laxatis igitur nonnihi ligamentis ſurſum ac deorſum ferebatur caput oſſis femoris: Adhibita autem manu extrahebatur ad acetabuli anteriorem partem: Unde apparebat qualis ſpes perfectæ aliquando ſanationis: Sed quid attingat medicamentis hæc relaxata vincula? aut quid juvent hic adhibita ferramenta? quibus nonnulli ita miſere eos quos curandos ſuſcipiunt, cruciant, ut fere præſtet in equuleo diſtendi quam in manus eorum incidere? *Th. Kerckringius Obſervat. Anatom.* 61.

Observatio IV.

Cervicis immobilitas *ob vertebrarum ligamenta indurata, & tophos innatos.* 1. *Totius ob oſſium omnium unionem.* 2. *Brachium inflexile ab oſſium in cubito agglutinationem* 3. Inflexio *Lumborum impedita ab ſymphyſin nativam vertebrarum lumbarium* 4. *Inflexio in anteriora impedita ob appendicem acutam in oſſe ſterno.* 5.

§ 1. IN ſenibus ſiccata humiditate, & intermediis ligamentis induratis, vertebras in unum coaleſcere notat *Pavvius*: In Principibus perſonis, arthriticis & podagricis, non ſolum brachiorum & digitorum καμπὰς ſeu flexus, calce intenerata, ſed & cervicis vertebras rigidas obſervavit non ſemel, ita ut neque manum ori admovere, neque caput ad latera, niſi cervice & thorace ſuper lumbis moto, flectere potuerint.

§. 2. Ioan. Bertonius Medicus Sceleton mihi dedit, quem ego domi aſſervo, in quo oſſa omnia, i.e. omnes totius corporis articuli, à capite ad extremos uſque pedis digitos uniti conſpiciuntur: Romæ in Xenodochio incurabilium diu vitam traxit: vivens autem quem ſenem vidit dictus Medicus, nihil aliud movebat quam oculos, linguam, penem, abdomen, thoracem: nam cartilagines quidem coſtis articulatæ erant, ſed nondum coaluerant, reliquæ corporis partes omnis motus expertes relinquebantur. *Columbus Anatom. lib.* 15.

§. 3. Habeo in muſæo oſſa ſiniſtri brachij, hominis conſiſtentis ætatis: In eis oſſibus cubitus non flectitur, ſed mediante callo omnino & undique, veluti ſi continuum eſſet os, agglutinatus atque conjunctus eſt: Quæ vero hujus affectus fuerit cauſa me latet, in cœmiterio enim reperta fuere: Arbitror tamen fracturam & ulcera circa cubitum adfuiſſe, idque inde conijcio quod etiam nunc callus exuberans in ipſo humeri ſeu brachij oſſe appareat: fracturam hancce ſequutam fuiſſe inflammationem & affluxum humorum maximum, nec non circa cubitum abſceſſum veriſimile mihi videtur: hinc ab humore acri, qui ob doloris vehementiam ad articulos ſauciatos cum impetu ſolet fluere, ligamentis eroſis ac putrefactis humor ille lentus qui articulis ineſt effluxit; poſtea quoque à prædicto humore iſto acri *cruſtula* illæ *cartilaginea*, quæ appendicis oſſium tegunt ſimiliter *eroſa* fuerunt, ita quidem ut partes ſpongioſæ apophyſium, tam oſſis humeri, quam etiam radij minoris & focilis majoris, ſeſe ad invicem attigerint, inde nutrimento ad utrumque os delato, callum productum fuiſſe cenſeo: Ab ipſo porro callo articulus, uti vinculo ferreo colligatus fuit. *Fabritius Hild. Obſervat. lxxvij. cent. iij.*

C*ruſtula cartilaginea eroſa*] Ipſa etiam oſſa pueri ab acri deſtillatione tartarea ſic eroſa memorat *I. Rhodius* cent. 3. obſ. 92. ut in coſtis tamquam ſtillicidij veſtigia in oſſa coxendicis deſinerent.

§. 4. Anno 1673. Gen. Capitaneo Fabritio Genevenſi, milites conſcribenti in urbis vicinia, ad reparandam cohortem, obtulit ſe juvenis Friburgenſis Helvetius, proceræ ſtaturæ, peregrinantis amictu, ex ijs qui D. Iacobi fanum adeunt: Hinc paucos poſt dies cum cæteris commilitonibus in pago ſemihoræ ſpatio ab Vrbe diſſito, lacui vicino, Vangeron dicto, jurgium intercedit. Solus octo ex illis oppugnat, duos proſternit, ſex vulnerat, tandē pluribus vulneribus confoſſus occumbit. Obſervatum eſt illum in dimicando nunquam corpus inflexiſſe, ſed erectum ſemper gladium evibraſſe: Tunc rigida hyems erat, ac foſſa ſuperficiaria cadaver conditum: Moniti aliquot Chirurgi, cadaver cymbæ impoſitum trans lacum evehunt, ac ſceleti gratia, quod perito Chirurgo L. Baily conſtructum à Anatomico noſtro expoſitum fuit atque ab eo annotatum vertebras lumbares lineis quidem diſtinctas omnino tamen nativa ſymphiſi coaluiſſe, ut ideo inflectendi corporis negata eſſet poteſtas.

§.3. Gangrænam accidiſſe obſtructa vena cava, ante aliquot annos obſervavi. *Idem ibidem.*

§.4. Quidam multo tempore pallidus admodum fuit, cibum potumque averſabatur, pituitam crudam cum pure vomebat, &c. Supervenit pedis unius digiti ſphacelus, mox dextrum pedem gangræna occupavit, &c. Hujus omnia viſcera corruptiſſima fuere, multo pone conſiſtente pure, &c. *Vide lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§.5. In cujuſdam cordis ſiniſtro ventriculo glanduloſæ, ſed nigricantis carnis libræ duæ repertæ: Huic ſiniſtri cruris gangræna obvenit, non tam ex cordis vitio, quam ex ea gangræna impedito arteriæ pulſu; ante enim aliquot annos ex ſelopeti ictu vitiata fuerat arteria quæ fibulam petit. *Veſalius lib. 1. cap. 5 Anatom.*

§. 6. *Thuanus* diu conqueſtus de dolore colico, tandem repentina Gangræna correptus eſt, à pede dextro ad ſuperiora celeriter reptante, ex decubitu ſeroſi humoris cruræ & tibia infeſtantis, cum diris cruciatibus intra ſex horas exſpiravit. In eo deprehenſum Jecur induratum, & Pancreas ipſum Hepar mole adæquans. *Vide hiſtoriam lib. 3. tit. de Ventris doloribus.*

C*Eleriter reptante*] Notat *M. Aur. Severinus* lib. de Abſceſſibus p. m. 181. Gangrænas & cum necroſi abſceſſus, lente acceſſiſſe, ob vitiatos infra tendines ac nervos, quantipathia quadam, & occulta humoris proprietate, potius & priuſquam carnes aut muſculi fuerint obſeſſi: Quæ autem ex influxu humorum ortum habet, celerioris eſſe motus, acincrementa evidentiora eſſe, ut patet ex exemplo allato.

§. Jacobus N. interiit ac ſi ſphacelatum corpus eſſet: Ventriculi facies extima erat vermicularia; Pylorus talis & pene reſtrictus, facies interna corrupta & putris; gangræna erat & ſyderatio ventriculi. *Vide lib. 3 ſect. 7 obſerv. 11.*

§ 8 III. Thuanus conquerebatur de dolore circa regionem coli & ſtomachalem; tandem inopina gangrænoſi correptus eſt, à pede dextro ad ſuperiora celeriter reptante: Jecur erat induratum, farctum pituita vitrea: Pancreas maximum, ſcirrhoſum, glandulis differtum. Lien valde exilis. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

A*D ſuperiora celeriter reptante*] Quod de Gangræna tradit *Athanaſius Kircherus* Operum lib. 9. obſervatione dignum: Eam nihil aliud eſſe ſtatuit præter congeriem venenatorum vermiculorum, qui corrodendo carnem ejus corruptionem inducant: quamobrem autem tam celeri greſſu partem depopuletur, id ideo eſſe quod ii vermiculi adeo numeroſa prole pullulent, ut deprehenſum ſit unicam chartæ albæ impoſitam, unius *Miſerere* ſpatio quinquaginta alios peperiſſe.

§. 9. N. h. N. febre prehenditur cum dyſpnœa, pectoris anguſtia, hæmoptyſi, &c. tandem unus atque alter pedum digiti liveſcunt: Pulmones ſanguine craſſiore ſcatebant, indurati in extremis partibus, Cor flaccidum & exangue: Inteſtina ſanguine putrido replebantur. *Vide tit. de Febribus.*

§ 10. Uxor N. à pleuritide gangræna correpta interiit: Tunica lobi dextri pulmonis ſuperſtes erat, parenchymate conſumpto, Cor paucum ſanguinem, atrum & exuſtum continebat, Pericard um puſtulis exaſperatum, &c. *Vide tit. de Exſputione purulenta.*

§. 11 Uxor N. paulatim morbo intricato correpta eſt: Tandem extremitates digitorum, & tota manus paulatim ſphacelo corripiuntur. Cor ſanguine plane exhauſtum: Arteria venoſa ſumme diſtenta & ſero ſeſerta eſt; Scirrhi, pus, ſerum in pulmonibus, ſteatomata in meſenterio, &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 12. Luſtratum cadaver cæmentarii, cujus ſetorum cum partibus vicinis intumuerat, nigricans, &c. Vulnus penetraverat inteſtinum rectum & meſenterium, cujus vaſa læſerat, unde ex cruore ſtagnante gangræna, quæ meſenterium occuparat & inteſtinorum partem. *Vide tit. di Vulneribus.*

§. 13. Nob. laborabat febre, dyſpnœa, hæmoptyſi, pectoris anguſtia, tandem viribus oppreſſis & digito uno atque altero pedum liveſcente obiit, &c. In pectoris cavitate ſerum ſanguinolentum aderat; Pulmones ſanguine craſſiore ſcatebant, extremis eorum partibus nigricantibus: Cor flaccidum & pene exangue, inteſtina ſanguine putrido plena, &c. *Vide lib. 4. tit. de Febribus.*

Observatio XI.

Brachii Gangræna ob illius epiphyſin, ubi cubitus ipſi jungitur, contuſione ſuperficiaria affectam.

ACcidit abhinc aliquot annis ut Illuſtris cujuſdam hujus Regni Senatoris Bathiton ſororem domeſticum temeraria lubido inceſſerit moderandi curſum equorum: at verò ille de lapſus de curru humerum, citra luxationem ullam vehementer offendit: Applicat ipſus ſibi cataplaſmata, & mitigata quidem ſymptomata fuere, ſed quæ per intervalla recrudeſcebant, quibus cum non commodum poſſet reperire medicamen, Gangræna brachium occupabat tam latè, inferne ſurſum verſus ſerpens, ut flectentibus cubitum infeſtatis muſculis, ad humerum attollentam ſeu deltoidem pergeret: Æger advertens ſummo ſe verſari in periculo, exoravit Dominum ſibi ut liceret Haſniam curriculo abire, conſulturo Medicos ac Chirurgos: Vocor ego, & popularis ejus Regius Chirurgus Dom. *le Sage*, ad hunc ægrum inſtantiſſime membri amputationem urgentem, quam illi diſſuaſimus penitus, auctoreſque contra eramus to-

toleranter potius malum ferret quam ut præſentiſſimo vitę periculo ſeſe objiceret, ſpe vel omnino nulla vel dubia recuperandæ valetudinis reliqua, imo ſi brachium amputaretur: Qui mortem & vitam juxta æſtimans, duriſſima quæque experiri ſe malle ajebat quam ita torqueri diutius: ceu in quæſtionem datus: Conventum ergo inter nos omnes eſt ut amputaretur methodice os humeri, & enchireſis per P. *Hachvard* ex ſententia perficitur: Quam vero brachium graveolens, quam fœdum aſpectu, tactu motuque carens nondum reciſum à ſynceris partibus, puſtulis hinc inde excitatis, ichoroſo ſanguine, aut ſanie ichoroſa potius manantibus haud facile creditu eſt: Admirandum vero quod nulla ſui parte læſo; aut nullo ſphacelo corrupto oſſe humeri, brachium univerſum immedicabilis hæc gangræna obſederit.

Obſedit autem ideo, quod ſolum illius epiphyſis, ubi per ginglymum cubitus ipſi jungitur, & quidem ad illius tuberculum externum, tantam contuſionem ſuperficiariam, aut certe non profundiorem & capaciorem quam quæ capere ipſum quodvis vulgare poſſet, eſſet paſſa, ne minimo quidem in epiphyſi illa apparente ſigno ſyderationis aut ſphaceli, ſanæ omnino ſimili, ita ut ea videri poterat eodem die contuſa qua amputabatur brachium. Sed quis unquam ulla ratione tale quid vel indagare vel aſſequi potuiſſet, niſi caſu fundus hujus calamitatis ſolertia filii fuiſſet detectus. Atqui æger ille brachio truncatus octiduum quidem adhuc ſuperfuit, ſed horrendis totius corporis convulſionibus correptus. Atque puto me hoc exemplo ad oculum veluti demonſtraſſe, qui fiat ut ob leviculam oſſis humeri epiphyſeos contuſionem, citra ullum illius ſphacelum gangræna univerſum membrum obſideat. *Simon Pauli Tract. de Febribus malignis p. 69*

Epiphyſes oſſium ſanguinolentæ, ac peculiari & proprio modo medulloſæ cùm ſint ac præpingues (os præſertim ſacrum unicuique noſtrum præ aliquam multis aliis oſſibus, imo omnibus totius corporis ſanguinolentiſſimum ſit) Gangrænæ & ſphacelo maxime obnoxiæ ſunt; accidit ut ubi in extremis oſſibus, v. g. ad malleolum tibiæ aut fibulæ fracturam quis patitur, aut cui dicto loco os fractum eſt, is longè lævioribus ſymptomatis, vel ſtatim gangrænam minitantibus, vel ſpatio bidui aut tridui ipſam gangrænam inducentibus infeſtetur quam ſi media tibia frangatur: Sane ita ratiocinor, maxime cum notum pinguia & unctuoſa naturaliter ligamentis ac tendonibus bellum indixiſſe, quæ epiphyſibus annaſcuntur aut firmiter adhæreſcunt, probabiliter ergo defendi poſſe arbitror, ideo tanto facilius gangrænam infeſtare epiphyſes, & iis ſimilia oſſa, v.g. os ſacrum, quanto pinguiora & medulloſiora aliis oſſibus ſunt, licet alia excavata, v. g. femoris aut tibiæ, longè majorem copiam medullæ continere appareant, quæ tamen minime, ceu epiphyſes effractæ, ea ſtillare quaſi guttatim queunt, ſolida quippe ea, non poroſa inſtar pumicis aut ſpongiæ ſunt: Contuſis enim epiphyſibus, aut iis effractis, (oſſis calcis, aut calcanei, itemque carpi, metacarpi, necnon pedii ac metapedii oſſium eadem eſt ratio) aliter fieri non poteſt in vivo corpore quin medulloſa eorum ſubſtantia & effluat & corrumpatur, quam corruptam imbibere ligamenta, tendones, venæ, arteriæ (ob circulationem ſanguinis) coguntur, cujus beneficio inficitur ipſa totius corporis ſanguinea maſſa, qua corrupta & gangrænoſa exiſtente, mors neceſſario tandem inſequitur. *Idem ibidem.*

Citra oſſis ſphacelum, &c.] *Severinus* lib. de Abſceſſibus pag 181. duplicem Gangrænæ generationem ac modum ponit, 1. ex influxu, i. e. ex humoribus quibuſdā venenoſis ad partem aliquam allapſis, qui calidum ejuſdem nativum extinguunt & membrum in mortem præcipitant, (id quod in febre continua, maligna & peſtilenti fit) & cum dolore graviſſimo, & puſtula quadam, ſub qua eſt macula nigra, extremis ut plurimum partibus, utpote pedis pollice ad uſque tibiam & totam coxam brevi tranſcurrit, 2. Ex Abſceſſu & corruptione ſubjectorum quarumlibet partium ſolidarum, puta oſſis, cartilaginum, chordarum, Favet *Paræus* lib. 11. c. 12. qui in gangrænoſis humorum influxibus interdum oſſa primum imbui, atque ab his inflammationis initium habere ſtatuit. Ex oſſe quidem male habito exemplum ponit ibidem *Severinus*, cujuſdam Illuſtris gangræna ſecundum totam tibiam ſiniſtram ex talo progreſſam, affecto: ab oſſe, inquam, progreſſam opinatur, tum quod perpetuis podagræ inſultibus ſubditus fuit, tum quod confeſtim & à principio ſe prodidit alienatum os utrinque, quare non multo poſt tempore neceſſum fuit totam exſecari ſerra tibiam; ex quo affectu evaſiſſe ſeptuagenarium mirum fuit.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QUARTI
SECTIO V.
De FRACTURIS.

OBSERVATIO I.

Fracturam oſſis Humeri ſequutus tumor cum oſſis carie. 1. Brachii non coaleſcens ob cariem ſubditam, 2. Fracturam Ulnæ & Radii ſphacelus lethalis ſequitur. 3. Oſſis Femoris, lethalis ob fragmenta

& appreſſis digitis perſenſimus: Sed ecce, paulo inferius circa cubiti articulum nova ſe & nondum conſpecta obtulit oſſis ejuſdem fractura, dolores urgent clamoſi, reſtitutioni itidem ſedulo incumbimus: Inde placata omnia, nunc belle quieſcit, nondum tamen ab eo tempore faſciæ explicatæ, nec viſum uti ſe habeat pars ea: Miratus ſum diu tantam oſſium fragilitatem in eo homine qui ſe ullis oſsium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis pernegavit.

Cæterum, quod ad eum virum attinet de quo ad te ſcripſi, Reſtitutis bis terve, ut ex arte erat, oſſibus, admotis faſciis expectabatur à nobis debita & conveniens agglutinatio per callum, uti natura facere conſuevit, ſed fruſtrata eſt ſpes noſtra, nam agglutinationem ne agreſſa eſt quidem natura, quamvis quiete diuturna, fotibus ad partem & aliis admotis adiuta ſedulo fuerit. Hoc unum obtinuit ægrotans quod indolenter (quantum ad eam partem) ab eo bimeſtre ſpatium vixit; Brachii motum liberiorem experiri ſe credebat: Is paulo poſt ex inveterato renis ulcere diem poſtremum obiit.

Vidimus demortui ſectum brachii os, illud carie omnino computruerat: Unde conjecimus eum ægrotum, quamvis id pernegaſſet contumaciter, lue venerea meditullitus ea in parte exeſum fuiſſe: Ita nobis exemptus ſcrupulus qui diu animos noſtros exagitaverat. *Philibertus Saracenus ad G. Fabritium Hildanum in hujus cent. 2. Obſerv. 66.*

§. 3. Strenuo militiæ duci globulus plumbeus à bombarda hoſtili emiſſus utrumque os brachii ſiniſtri prope carpum perfregit, & vulnere penetrante ſauciavit brachium: Antequam pugna excederet, ſtatim intolerabiles ſentit dolores, qui frigore hyberno exaucti ſunt, cum quatuor horas equitando in via impenderet, antequam in proximam civitatem delatus Chirurgi manui ſubjiceretur. Sedula opera in hujuſmodi caſu difficili adhiberi ſolita, non impediit gangrænam parti læſæ imminentem, quę in externa manu & brachio ſe non prodit ſanorum ſimilis, Sed cum intolerabili cruciatu interno interiora pervagabatur, & dolores ſenſim ad totum brachium & ſcapulam ſiniſtram diffundebat, cum tumore, ſed ſtriis quibuſdam lividis ſanguinis ſecundum brachii longitudinem aſcendentibus: Ampliato demum vulnere, immiſſaque manu Chirurgus obſervavit interiora frigida & ſphacellatam manum aſſiſtentes vidimus: cùmque nihil in medicamentis ſpei amplius ſupereſſet, de manuum operatione cogitarum mature fuit, ipſo etiam viro generoſo urgente, ne ſerperet ulterius malum, quod interno latius protenſum videbatur: Quanquam vero parum profuturam membri læſi amputationem judicaremus, anceps tamen remedium cum prognoſtico dubio experiri ſtatuimus.

Brachium medium ſerra reſectum prognoſticon ominoſum confirmavit: Primo quippe copioſus ichor flavus effluxit ex muſculorum interſtitiis, cui tandem ſanguis ſucceſſit ex vaſis ſuis, qui facile aqua ſtyptica conſtitit; Septimo hæc die peragebantur, & eodem circa veſperam exſpiravit æger.

In amputato brachio vulneris conditionem interius rimati, vidimus ulnam fractam, & lęſum quoque radium, fragmenta oſſium tendinibus muſculorum manus incumbentia & vellicantia, amplum hiatum fœtentem, ſphacelata omnia.

Dolorum magnitudo ex tendinum punctura ab oſſe fracto & aculeatis ejus fruſtulis, necnon pilis in vulnere latentibus, à tunica pellicea ſine dubio abraſis, repetenda eſt: Sphacelus vero à venenati globuli ictu ortus, ſive veneficam qualitatem naturæ ſuæ debeat globulus à nitrato pulvere protruſus, ſicut plurimis perſuaſum: ſive globulus iſte fatalis veneno per artem fuerit imbutus. Hiſce ſane vulneribus, præſertim in nervoſis partibus, malignitas fere ſemper conjungitur, quod ex partium affectarum decoloratione, mortificatione, leipothymiis, & celeri fato colligimus: imo ſebris in noſtro ægro vel nulla vel exigua, mente ſibi ſemper ad extremum ſpiritum conſtante: Ex obſervatione *Plazzoni* l. de Vulner. ſclop. cap. 30. Vulnus à ſclopeto una cum oſſis fractura illatum, ſi minutum ſit, certiſſimum ac lethaliſſimum genus fracturæ exiſtit: Nam carnoſa & nervoſa ſubſtantia non ſolum à qualitate venefica, uſtione, contuſione & attritione læditur, ſed etiam propter oſſis fracturam partes magnopere alterantur, hinc & vehementes inflammationes, dolores, convulſiones & gangræna oriuntur, quæ omnia ut plurimum mortem ipſam inducunt: à convulſione tamen noſter æger immunis fuit. Cæterum de globulo veneno imbuto magna nobis oborta ſuſpicio, quia ſtatim ab ictu accepto de immodico dolore conqueſtus fuerat, ſtrenuus Dux & miles, & cito ad cor penetravit mali vis: Varius tingi ſolet, etiam ſucco alii, ne vulnera admittant curationem. Globulus nobis viſus, infortunii cauſa, aliquod monſtri videbatur alere: Inciſuris enim multis diſtinguebatur, arte factis, quo fine neſcio, certe non bono: uni inciſuræ adhærebat fruſtulum oſſis, ab ulna fracta fragmentum. Ichor vero ille flavus copioſe ex brachii amputati trunco ſtillans infectarum partium argumentum erat & putredini vicinarum: digito compeſcere voluit Chirurgus, ſed eo remoto fontis inſtar prorupit ſerum; Et tale quoque ex vulnere ſclopeti, puris loco, ſtillabat; Quicquid ſit, ex levi, ut videbatur vulnere, ſed lethali, magna tragœdia excitata. Lethaliſſima verò hæc vulnera globulorum pronuntiant artis periti, quod non ſolum nervoſæ partes ſolvantur, ſed & lacerentur, & affectio non tantum cerebro communicetur ratione vulneris, ſed quod magis eſt, ratione nervorum venefica qualitas immediate cerebro communicari poteſt & ægrum ſubito interficere: Non vero per nervos ſolos cerebrum inficitur, ſed per vaſa ſanguinea, hic quoque affecta, cor ipſum infeſtatur. Hinc in noſtro ægro leipothymiæ anxietatéſque frequentes, & ad ultimum halitum recurrentes obſervatæ, nec cerebrum læſum ex actionibus apparuit. Forſan niſi fatum præcipitaſſet cor affectum, etiam ad cerebrum ſerpendo penetraſſet venenatus vapor. *Th. Bartholinus in Actis Medicis annor. 1674. 75. & 76.*

§. 4. Anno 1629. ſub finem Martij, viſitavimus mortuum ex vulnere femoris cum omnimoda oſſis fractura. Invenimus os etſi peſſime repoſitum, ex parte tamen coaluiſſe: Maxima & acutiſſima oſſium fragmina in vulnere relicta, ad minimum corporis motum dolores ſævos ſummos concitabant, novámque movebant hæmorrhagiam, unde poſt longam atrophiam, gangræna totum crus occupante, ſeptimo à vulnere menſe mortuus eſt. *H. ab Heers Obſervat. Med. xxv.*

Lites ſequutæ ingentes, Chirurgi enim ex vulnere mortuum teſtabantur: Negabant Medici dicentes à perito artis curari potuiſſe, nec ullum vitæ, ſed claudicationis periculum adire potuiſſe: Ego arbiter à Dom. Scabinis adhibitus, miſi ex tempore qui *Hippocr.* meum domo afferret, ſtatímque exhibui textum qui eſt l. 1. de morb. ſect. 5. *Hæc autem cum fiunt ex neceſſitate contingunt, in vulneribus quidem ſi craſſi nervi, & muſculorum capita in femoribus præſertim vulnus acceperint, neceſſaria eſt claudicatio: Moritur etiam ſi quis vulneratum habet cerebrum, aut ſpinalem medullam, aut jecur, aut ſeptum transverſum, aut veſicam, aut Venam multum ſanguinem effundentem, aut Cor, Ex vulneribus autem minime mors contingit, ſi his partibus vulnus acceptum non fuerit.* Hæc verba omni luce clariora quonam Legulei literarum aucupes torturi ſunt, tempus nos docebit. *Idem.*

§. 5. N. *Lerantius*, natione Xanto, habitatione Genevenſis, annos natus circiter 35. pedibus agilis, hinc victum quæritans, multorum in gratiam varia peragrans loca, Anno 1677. menſe Octobri deſinente in reditu è Burgundiæ Comitatu Genevam repetens per Montem Juraſſum, nivibus jam oblitum, ſclopeto manuario inſtructus, hoc infauſte exploſo, glans de femur parte domeſtica trajicitur, ſpithamæ diſtantia ab Inguine ſex digitis ſupra genu parte ſylveſtri, id egrediente, unde protinus in terram concedit ob fractum os femoris. Integro ti horio humi proſtratus jacet, & nivi incumbens, antequam ullus viator occurreret vel qui auxiliares porrigeret manus. Hinc lecticæ impoſitus poſt tridui iter Genevam pervenit: Poſtridie ad curam advocor cum perito Chirurgo *Ioh Lamont*: pridie ſanguis è brachio oppoſito miſſus fuerat: quamobrem cum femur inſigniter intumuiſſet, atque qua parte glans exitum habuerat foramen impar eſſet tranſmittendis oſſium fragmentis, per crepitationem ſe manifeſtantibus, ideóque vulnus ampliandum eſſet, metu novi humorum affluxus, venam κατ' ἴξιν in brachio ſiniſtro aperiendam volui, parcam tamen fieri ſanguinis miſſionem, tum quia febris mitis erat; nec de hæmorrhagia inſigni à vulnere mihi conſtabat: ſanguis omnino putris eductus eſt, unde adſtantibus deſperatæ ægrum eſſe ſanitatis prædixi: Paucis poſt horis ampliatum eſt vulnus, per quod eductum eſt primo oſſis fragmentum pollicaris latitudinis, duabus acutiſſimis eminentiis præditum, parte interna nigrum & cariosum Poſt intrortis iterum digitis aliud, ſed muſculis vicinis cohærens deprehenſum, cui extrahendo volſellis & forcipibus opus fuit magnáque vi adhibita; quinque id digitorum tranſverſorum latitudinem longitudine æquavit, pollice circa medium multo latius; in extremis etiamnum acutiſſimum, ut Chirurgi pollex inde violatus ſit ad aliquot dies, minora aliquot quæ que prodierunt cum pauco ſanguine: Dehinc occluſum eſt vulnus, ſuperiore, quod in introitu fecerat glans, laudabile pus jam fundente: Nox ſuccedens implacida fuit, nec non dies ſubſequens cum inſignibus doloribus, præſertim circa locum ampliati vulneris: paulo poſt pulſus vacillare incipiebat, dolor omnino deſierat, imo ſine ſenſu id contrectatum, viribus ulterius titubantibus; Ideoque mox Paſtorem qui animæ conſuleret advocari juſſi, cujus diſceſſum ſtatim excepit mors.

Ob indicia imminentis gangrænæ exterius, intra eam majorem latitare ratus, præcepi Chirurgo ut novaculam admoveret, glandis viæ inſiſtendo: Caro oſſi fracto ſuperſtrata ſana erat, quanquam juxta vulnus amplificatum, livere inciperet (abſcedente epidermide,) ſed non profunde: Os vero femoris, ſex digitis ſupra genu, cujus patella obvia erat, omnino effractum apparuit, ſuperſtitibus duobus fragmentis prioribus duplo majoribus, cum aliis minimis. Cruor niger mediocri copia occupabat oſſis effracti & exempti locum. Ut hinc conjicere licuerit ſoli fracturę magnitudini mortem fuiſſe imputandam, quanquam concurrere potuerit, ſanguinis virium cujus maſſam inquinatam eſſe & corruptam oſtendit iterata venæ ſectio: Inſanabilem autem fuiſſe fracturam manifeſtum eſt, ob inſignem oſſis partis jacturam.

§. 6. Obiit puer annorum 12. in Xenodochio Baſileenſi 20. Aug. 1673. qui ſaltando fregerat femur, in quo fiſſura facta, Per biduum magno tamen dolore, ſcalas deſcendit & aſcendit: Non obſervata fractura, à quodam Mago male curatus: Tandem Chirurgo accerſito, omnia ſemper in pejus ivere, ut pure collecto febris acceſſerit lenta; hinc cacochymia, defluxiones ad partem debilem, os Iſchij & caput femoris, non ſine magno dolore; Tandem luxato oſſe femoris ex acetabulo, & facto ulcere paulo infra trochanterem majorem, dolor mitigatus eſt: ſebre autem non ceſſante, & materia purulenta in femore multiplicata, tandem obiit.

Sectus fuit à D.D. *Glaſero*, qui ulcus ſordidum deprehendit, & ſecundum ductum vaſorum, & interſtitia muſculorum cavitatem magnam, & muſculos ab oſſe femoris omnino ſeparatos; In hac cavitate ingens puris copia viſa eſt, quæ à genu, ubi primo tumorem fecit, premendo,

ad

ad ulcus aſcendit, nec ſubſtitit prope genu, ſed protraxit ſe ſecundum ductum nervorum, & muſculorum interſtitia ad talum uſque, ubi etiam humor & pus obſervabatur: Separatis à femoris oſſe cute & muſculis, fiſſuram oſſis deprehendimus, ſecundum longitudinem ſimul & tranſverſum, ut in margine patet: muſculi omnes laxi ex humoribus madefacti erant, imprimis nates conſtituentes: in acetabulo erat mucoſa ſubſtantia induteſcens: prope genu ſub patella ſimilis mucus erat: In imo ventre nullum ingens malum inventum eſt, niſi quod à cacochymia viſcera eſſent debilitata & pallidiora, alias in ſtatu naturali plane conſiſtebant. *Ex communicatione D. D. Jo. Georgii Mangoldt Medici Baſilienſis.*

Hinc ratio datur totius morbi, hic puer hinc inde petulanter *ſaltans* fregit os, unde derepente ingens dolor oboriebatur; domum redux intolerabilem dolorem ſentit, reticens ſaltum, per biduum tamen adhuc (quoniam erat fiſſura, & dimidia pars oſſis conſiſtebat) per ſcalas aſcendit & deſcendit, ſed tantum extremis digitis pedis (qui dexter fuit) innixus; Modo decumbebat, modo non, dolore interim continuante, tertioque die adeo intenſius eſt, ut fere amplius conſiſtere non poſſet, propter ſolutam unitatem perioſtii & tendinum puncturam ab oſſe fracto: Ob iſtum motum autem fiſſura ſe magis dilatavit, & muſcolos preſſit punxitque, unde motus læſio & genu incurvatio, quod muſculi genu flectentes affecti eſſent ab oſſe fracto. Quoniam autem fractura non eſſet nota, & parentes putaſſent puero à ſaga mali quid accidiſſe, accerſerunt ſagum, qui talia ſanare profitebatur, ſed hic nil profecit cum malum ignoraret: adhibuit ſuæ ſortis remedia & malum auxit, ſi quidem intumuit genu & totum femur uſque ad caput femoris, nec dolor mitigatus eſt. Tandem fruſtra accerſito Chirurgo petito, nomine *Schvvartz*, pure jam preſente, dolore aliquatenus mitigato, (nam pure facto omnia mitiora fiunt) & præſente febre lenta, à materia purulenta excitata, ulcus factum eſt à natura paulo infra trochanterem majorem, unde puris copia quotidie evacuabatur hinc tumor prope genu, & dolor plane incepit evaneſcere, ſed diuturnitate temporis, & imbecillitate corporis ſecundum muſculos & vaſa, pes infra genu ad talum uſque intumeſcere cœpit; propter copiam puris ulcus toto reliquo tempore apertum ſervabatur; à pure muſculi ab oſſe ſeparabantur & ſemiputridi erant, quod femur eſſet fractum, ideo exterius tangendo apparuit duplex os eſſe, aut inſtar oſſis quædam materia juxta tendines muſculoſque orta; Interim cacochymia orta fluxiones ad partem debilem fiebant, hinc muſculi laxi, & tandem luxatum eſt caput femoris ex acetabulo; Interim febre omnino conſumptus & emaciatus tandem obiit. *Idem.*

§. 7. Dominus *Marchandus*, Juriſconſultus Pariſienſis, paſſus eſt defluxionem in genu articulum toto octimeſtri ipſi moleſtam, qua de eſuſa uſus eſt opera plurimorum tum Medicorum tum Chirurgorum, at ſine fructu, quod malum ab oſſe duceret originem: Dum quadam die in lecto de latere in latus ſe convolveret, effractum illi eſt os tibiæ juxta genu, morte paulo poſt ſubſequuta.

Apertum fuit Femur, repertáque fuit fractura & ſeparatio apophyſis oſſis illius, quod cario & putredine infectum erat, quanquam lue nunquam laboraſſet. Ideóque recte ab antiquis traditum oſſa triplici morborum genere affici poſſe, Intemperiei, compoſitionis & ſolutæ unitatis.

Notent Tyrones oſſium epiphyſes ſæpe divelli, quod luxationis quoddam genus eſt vix ſanabilis, teſte *Columbo* Anat. c. 2. quod ejuſmodi oſſium conjunctio & συμφυσις non fiat oſſis unico capite acetabulum ſubeunte, ſed pluribus tuberculis totidem ſinus ſubintrantibus, cujoſmodi reductio difficillima eſt, à cauſa interna vel externa: externa, quandoque Chirurgi errore; interna, humoribus quibuſdam illapſis in quempiam articulum, inibíque retentis; quod in lue Venerea & Variolis ſæpenumero accidere videmus, vel ob alium aliquem humorem lue non inquinatum, quod accidit prædicto Juriſconſulto, *Paréus Operum lib xv. cap. xxi.*

Malum ab oſſe duceret originem] Arabes Spinam venteum vocant; Pædarthrocacen M. Aurel. *Severinus*, cujus dabuntur exempla hoc libro.

§. 8. In Fracturis ut aliorum oſſium, ita & femoris curandis ſæpe vitia advertuntur, primo in figura, deinde in callo: In figura, dum non rite extenditur, conformatur, deligatur, deponitur. In Callo, dum ille fit nodoſus, ubi conjungitur, & monſtroſo callo, qui inſigni eminentia nodis in arborum ramis ſubinde comparentibus reſpondet; ſimilis eſt. Talis monſtroſus callus apparebat in utroque femore Pilæ magiſtri aulici luſoriæ.

Eo forte ſuffocato, & poſt anatomen cocto ad ſceleti ſtructuram, uterque ab invicem abſcedebat callus. *Rolfinckius Diſſertat. Anat. lib. 2. cap 49.*

§. 9. Scriba ruſticanus cum Norvvegiam, ſylvis aſperrimis collibus & montibus horridam, equo circumiret, procul Bergis lapſu graviore Fracturam tibiæ ſiniſtræ paſſus dolores ſentit graviſſimos: Vicini ruſtici hominem miſerum hoſpitio exceperunt, & pedem fractum ſine extenſione inſtrumento ligneo excavato firmiter incluſerunt, ſummáque cum diligentia oleo ex cineribus inunxerunt; Hunc in modum lecto affixus inter ruſticos annum complevit, & tandem magna cum difficultate ex Septentrione Bergas delatus fuit, Ad conſilium vocatus Medicus, deprehendit os tibiæ cum fibula eſſe fractum, quinque digitorum latitudine ſupra malleolum, ita ut pars tibiæ inferior fractæ, cum parte ſuperiori callo ad latus firmiſſime connexa fuerit, latitudine trium digitorum, fibula autem fracta inferior nuſquam firmata in muſculis oberraret, ut moto pede exacte ſentiri poſſet; ob callum firmiorem extenſionem nullam fieri prædixit, at rogatu amicorum inſtrumentum efformavit, quo utrumque os in diverſa trahebatur, ſed fruſtraneo conatu, cum cutis ſola eo uſque extenderetur,

ut jam diſrumpi videretur, illa præſertim in parte, cui extuberantia oſſis ſuperioris fracti adnectebatur, ideoque & hoc in loco, & alibi, vulnus metuendum eſſe adſtantibus monſtravit, juſſitque ut Chirurgi inſtrumentum remitterent, quia nec æger amplius perferre poſſet: Inflammatio ſtatim oborta, cui ſedandæ externa applicabantur, & ad doloris mitigationem interno propinabantur: Igitur abſciſſionem pedis ſuaſit Medicus, ut ad officium è lecto rediret; Sed æger acerbius credens mutilari quam extingui, maluit, perſuaſus quorundam agyrtarum blanditiis, ut inſtar oſſis fracti, jámque in ſuum locum repoſiti, pars diligaretur fortioribus adſtringentibus, atque emplaſtro catagmatico, quod abſque ulla ratione, aut conſenſu Medici, approbarunt Chirurgi, unde dolores fere intolerabiles cum tumore novo ſurrexere: Quibus nihil proficientibus, ſero æger à doloris acerbitate & longo decubitu fere inſanus, tibiæ magis amiſſionem optabat quam cruciatus diuturniores: Die itaque 5. Martij 1655. operatio commiſſa eſt Chirurgo peritiſſimo, qui, carne prius ad os inciſa, nudatum os facilìter abſcidit.

Peractis deinde peragendis, Diſſecti membri cutem cum muſculis aperuit Medicus, calli formam luſtraturus. Oſſa tibiæ fractæ tanta firmitudine connexa erant, ut parvo cultello diſſolvere nequiverit: O ſiculum autem acutiſſimum cuticula adhærebat tenuiſſima oſſi inferiori: Fibulæ oſſa fracta nullo modo conjungebantur, idquod ex commotione perſentiebatur antequam eſſent reſciſſa; Inferior pars oſſis tibiæ, ubi quædam cavitas conſpiciebatur, nigricabat & ſphacelum minitabatur: Optime inde convaluit æger & artificioſo pede amiſſi damnum compenſat. *Th Bartholinus cent. 3. Hiſtor. 85.*

§ 10. Nob. quidam Pomeranus annos 44. natus, circa ſolſtitium hybernum anni 1593. graviſſimis in dextro humero, nullo vel tumore vel qualitate p. n. affecto, doloribus, nocturno potiſſimum tempore torquebatur: Quorum leniendorum cauſa primum Tonſoris cujuſdam opera uſus eſt, qui neglecta morbi cauſa, parti affectæ multis ſeptimanis medicamenta calida attrahentia & exulcerantia applicavit: Sed magis ſubinde auctis doloribus & ſuccedente inſuper femoris dextri dolore, à me conſilium petiit: Urinæ tum erant aquoſæ & crudæ, appetitus mediocris, mens integra, vires tantę ut interdiu cum dolores remitterent, in area domus obambulare poſſet, Etſi vero ipſi convenientia quædam remedia adhibebam, tamen parum aut nihil profeci: Cùm poſt me aliorum quoque Medicorum auxilium fruſtra expertus eſſet, omnem deinceps recuperandæ valetudinis ſpem abjecit: Porro Dominica Exaudi anni 1594. matutino tempore è lecto in ſellam ſublàtus, maximo tremore & concuſſione totius corporis oppreſſus, cóque ſimulac lectum repeteret iterum relevatus eſt: Eadem die circa veſperam doloribus Femoris ingraveſcentibus, contenta voce exclamare cœpit halt: halt: halt! Uxor itaque ipſius ad eum in lecto decumbentem accurrens, femur affectum utraque manu comprehendit; idque media parte introrſum, verſus ſiniſtrum pedem ſubito inflecti atque incurvari ſenſit, ſic ut genu dextri pedis inguen ſiniſtrum reſpiceret: Viſa tum eſt ægro arbor in pedem decidere, ejuſque caſu, in quo ſe manifeſtum fragorem percepiſſe ajebat, confringi. Cúmque uxor & alii eadem cum ęgro opinione eſſent, ac femur plane confractum eſſe arbitrarentur, ſequenti die Chirurgum pro curatione accerſiverunt, qui affectum locum diligentiſſime inſpiciens atque contrectans, pręter inflexionem, quæ poſtmodum in dies magis magiſque aucta eſt, nullum vel fracturæ vel tumoris p. n. indicium in eo deprehendere potuit. Hanc femoris inflexionem octo diebus anteceſſerunt, & totidem etiam conſequutæ ſunt urinæ cruentæ, quæ tamen poſtea ad naturalem ſtatutum redierunt: Ratio quoque circa illud tempus ut plurimum turbata fuit, vires proſtratæ, dejectio appetitus: Facta inflexione, æger cruciatus in femora ſenſit intolerabiles ut ſe loco dimoveri non pateretur, ſed quinque ſeptimanis continuis in loco immotus jaceret, donec tandem ipſa ſolſtitii æſtivi die vitam cum morte commutaret.

Mortuo ægro femur incurvatum nullo negotio extendi atque in priſtinum ſtatum reduci potuit, ac tum demum fractura, media ipſius regione, ſe conſpiciendam exhibuit, commiſſura partium fracti oſſis adeo æquali ac ſi ferra eſſet inciſum: Similis fractura mortuo jam ęgro, in medio quoque oſſis humeri dextri deprehenſa eſt, cujus tamen nullum ipſo adhuc vivente veſtigium animadverti potuit, & ſemihora ante obitum amici adſtantes utrumque brachium citra omnem difficultatem ab ægro elevari atque extendi videbant. *Iacobus Seidelius Obſervat. Med. iv.*

PRæter cauſas fracturarum oſſium à *Galeno* 2. de Fracturis text. 9. enumeratis, facit & ipſorum fragilis conſtitutio, cujus cauſa parvum impetum non ſuſtinent: A carie imprimis, quæ luem ſequitur, fragilitas ea inducitur, maxime ſi inunctio mercurialis acceſſit: Mirandæ fragilitatis exemplum affert *M. Donatus* Hiſt. mirab. l. 4. c. 5. de quodam, qui arrepta mali aurantii parte, in ſocium antecurrentem projicienda, os humeri dextri ſibi perfregit: quo vix ferruminato, cum noctu, lectulo cubans, brachium alterū demitteret, matulam arrepturus, brachii os ſiniſtrum perfregit: Laboraverat autem is per plures annos lue Venerea ſæviſſima: Fuit & à *Capivaccio* commemoratum quod quidam nucleum amygdalinum pavimento illidere volens brachium fregerit: *Fabritius Hildanus* cent. 2. obſerv. 66. hiſtoriam affert Lugdunenſis cujuſdam, qui ſanus & valens dum chirothecam induere leviſſimo conatu adnititur, brachii os, 4.

aut

aut. 5. digitis infra humerum tranſverſum effregrit: Qui tamen vel ullis ſe oſſium affectibus, vel à lue venerea vel aliunde contractis laboraſſe pernegavit: *Idem* obſervat. 68. narrat hiſtoriam mulieris 59. annorum, quæ mane recentem ſubuculam induens manibus ſurſum exporrectis, brachii os magno dolore rumpi & conteri ſenſit, Quæ quoque ab ea lue ſemper immunis vixit: Cauſam autem eſſe putat venenũ aliquod occultum, ab inſigni humorum corruptela profectum, quod totam oſſium ſubſtantiam quoquoverſum permeans, inenarrabili modo corruperit: In exemplo vero à *Seidelio* allato, cauſa fracturæ non in oſſo femoris quærenda videtur, Sed in valida convulſione muſculorum id moventium, quæ os Femoris non obſequens, nec incurvari aptum diſſiluerit: Fidem faciunt comitantia & prægreſſa ſymptomata, tremor & concuſſio totius corporis, urinæ cruentæ, rationis perturbatio, &c.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO VI.

De Luxationibus & Ambulatione læſa, aut Motu impedito ob Oſſium vitia.

Observatio I.

Luxatio vertebræ ſecundæ cervicis non ſemper illico lethalis. 1. Manuum & Pedum Eluxationes ob ligamentorum putredinem.

§. 1. RUſticus quidam ex arbore decidit, cervicisque vertebram ſecundam, prope atlantem (ut ex mortui ſectione obſervavimus) luxatam habens, hoc modo per quam plurimos dies vixit: Ubi alios brevi temporis ſpatio mortuos vidimus, quamquam admodum magna eſſet luxatio. *Dom. Panarolus Pentec. 2 Obſ. 26.*

§. 2. In pueris guloſis frequentiſſime, ſi conſtitutio aëris præcedens fuerit valde humida, membra aliqua putreſcunt: quod vidi in filio mei vicini, in quo factæ fuerunt omnium articulorum pedis & manus eluxationes: atque ob ligamentorum putredinem, oſſa juncturarum ab obitu putrefacta apparuerunt. *Rondeletius Tract. de Dignoſcendis morbis.*

Observatio II.

Claudicatio pendens à cervice femoris fracta citra Luxationem.

§. 1. FEliſ, cum juvenis admodum dejecta fuiſſet per ſcalas, atque inde altero crure ſemper claudicaret, putabatur in lapſu illo luxationem eſſe paſſa.

At vero cum illam ſecuiſſem, inveni cervicem femoris fractam, capite ipſo femoris non luxato, in ſuo acetabulo etiam num hærente: Hujus ſceleton etiam ſervavi vel propter hanc cauſam. *G. Hofmannus comment. in Galenum de uſu part. lib xv cap ult.*

§. 2. Rariſſimi habendum loco exempli adnotavit *Pareus*, in viro ætatis conſtantis, quadraginta annorum, ſe epiphyſin hanc à reliquo oſſe avulſam vidiſſe: Valida quidem eſt connexio, ſed affluentibus humoribus ita laxari vincula horum oſſium poſſe, ut quod materaliter unitum, divellatur vero admodum ſimile eſt.

INſantes licet multis aliis innumeris periculis ſint expoſiti, illorum tamen in eo præcipue miſera eſt conditio, quod capita oſſium, imprimis autem oſſis femoris, à reliquo oſſe recedant & divellantur, levi interdum de cauſa: Laxam hanc eſſe conjunctionem infantium tenellorũ agnorũ, &c. ſi coquantur, res ipſa docet: ſolis primis digitis leviter impreſſis ἐπιφύσεις à διαφύσει ſua liberari queunt: ſecuritas parentum ſi accedat, & nutrices nimis mature pedibus incedere & inniti jubeant infantes, jam huic malo aperta porta: In pueris & adoleſcentibus ſæpe eadem ſeparatio oſſis femoris ab oſſis cervice occurrit, & communiter habetur pro luxatione, magno cum ægrorum detrimento: ἀγύμναστος error felicem impedit curationem: In utroq; quidem caſu extenſio neceſſaria eſt, ſed tamen conducibilius eſt rem exacte tenere & judicio comprehendere *Rolfinccius Diſſertat. Anatom. lib 2. c. 49.*

Hic *Rolfincii* locus mihi in memoriam reduxit quod hujuſmodi receſſum hujus epiphyſis antehac in uno aut altero viderim, qui à Chirurgis & aliis præſentibus Medicis pro Luxatione habebatur, licet caput oſſis femoris extrà elapſum nuſquam ſentiri poſſet: interim tamen os femoris verſus poſteriora reflectebatur, ejuſque ſuperior pars ſine capite nonnihil ſurſum verſus aſcendere ſentiebatur, ſicque crus illud brevius evadebat altero: atque tunc temporis, etſi de modo hujus luxationis dubitaremus omnes, nemo tamen noſtrum de hujus epiphyſis receſſu ab oſſe cogitavit, quem tamen in iſtis ægris factum fuiſſe jam ſatis percipio. *De Diemerbroek, Anat. lib. 10.*

Observatio III.

Ambulatio læſa *ob cerebri medullæ ſpinalis, articulorum omnium mollitiem. 1. Ob os Femoris acetabulo accretum, Femur altero brevius. 2. Ob Rotulam, ope calli genu annexam, Femur oſsi Tibiæ. 3. Ob tophos in Genu dextro, Serum in ſiniſtro Talo, Tendines contractos, aridos. 4. Ob pus collectum circa articulationem coxæ & femoris. 6. Ob acetabulum oſsis innominati amplius. caput inſertum juſto minus. 6.*

§. 1. JOanna Pfeiffer à morbis complicatis extincta eſt: Illi cranium à teneris à copia humorum extenſum fuit, hinc caput proportionem corporis excedebat: Excedens illa cerebri humiditas ſpinam dorſi & procedentes nervos adeo irroravit, ut à quatuor annis ne ſuffulcris quidem incedere potuerit, & vix ſedere: Articuli omnes & oſſa inſtar ceræ flexilia. *Vide lib 2. tit de Phthiſi.*

§ 2. Habeo in Muſæo meo os Ilii, hominis ætate provecti: In hoc oſſe caput femoris ſuo acetabulo tam firmiter ſimul & eleganter innatum eſt, ac ſi cum oſſe coxendicis unum & quidem continuum eſſet os, ita ut an unquam ibi fuerit junctura, nonniſi artis peritis notum ſit. Ex oculari autem inſpectione etiam nunc manifeſtum fit, femur à majore ſive exteriore proceſſu, uſque ad interiorem ſive minorem olim glande plumbea trajectum, mirumque in modum confractum, & quamplurima oſſicula extracta fuiſſe, hinc femur altero brevius evaſit: Globulum autem plumbeum prædicto modo os perforaſſe, inde conjicere licet quod foramen in oſſe circa proceſſum majorem, parvum, ex adverſa vero parte magnum exiſtat, experientia enim docet globulum in ſuo ingreſſu parvum, in egreſſu vero magnum relinquere foramen: Porro cum femur tam prope juncturam perforatum, mirumque in modum fractum comminutumque fuiſſet, dolores ingentes & affluxus humorum ſupervenisſent, eroſa fuerunt ligamenta & cartilagines, ita ut caput femoris cum ſuo acetabulo mirando quodam modo in unum coaluerint. *Fabritius Hild. lib. de Ichore & melic. cap. xxv.*

§. 3. Habeo in Muſæo meo crus integrum hominis conſiſtentis ætatis; in quo femur cum oſſe tibiæ in genu ipſo, tam eleganter connexum eſt ut ne veſtigium quidem juncturæ appareat, Imo & rotula ipſa mediante callo tam arcte annexa eſt genu, ut nullomodo ſeparari poſſit, ſed ita incurvatum genu ut certum ſit hominem gralla inceſſiſſe. *Fabritius Hild lib. de Ich. & melicer. cap. xxv.*

FRequenter poſt curationem ichoris & meliceriæ juncturam adeo rigidam & induratam remanere videmus, ut neque in hanc neque in alteram partem deflecti poſſit, Hic plerumque in longum tempus Chirurgos diu multumque laborare vidi, quo juncturarum nervos & ligamenta emollire poſſint, ſed oleum atque operam perdiderunt: Ichor enim ille qui ex toto corpore ad articulum vulneratum fluit, & acrimoniam contrahit, primo ligamenta & vincula quæ articulum cingunt, deinde etiam cartilagines, quibus junctura incruſtata eſt, erodit & abſumit, hinc fit ut oſſa à ſuis cartilaginibus & vinculis denudata, inter ſe per callum (quod ante me nullus, quod ſciam, obſervavit) tam firmiter coaleſcant ac ſi nunquam ea in parte fuiſſet articulus, quod allata exempla probant. *Idem.*

§. 4. *Ferdinandus iij* Romanorum Imper. (*Vide lib. 3 tit. de Vomitu*) infirmam eſt nactus pedum conſtitutionem, plerisque Auſtriæ Ducibus familiarem, qua quidem factum eſt ut crebris artuum doloribus. h. e. Chiragra & Podagra à quinquennio adeo enervatus, ut tandem uſu pedum omnino privatus, vitam ſedentariam ducere cogeretur: Et quidem tendines utrumque genu inveſtientes penitus contracti fuerint, nec illos ullomodo in rectum extendere, vel iiſdem inſiſtere potuerit.

Dextro, mortui, diſciſſo genu, calcis tophi reperti, Siniſter talus aere ſerum in ſe continebat, utriuſque pedis motum impedientes: Tendines adeo contracti, rigidi & aridi, ut in rectum extendi non poſſent: *W. Hæferus Hercul. Med. lib. iij cap. iij.*

§. 5. Puer 16. annor. ante menſes 10. petitus eſt ſetaceo in ventrem anteriorem: relatum ipſi alvum & veſicam involuntarie excreviſſe, cum procidentia paulo poſt ictum, nihilominus perhiberur aliquot ſeptimanis poſt, ſublevatione oneris, in hoc vel alia mala incurriſſe: Uritur ſit, diſſectum abdomen, poſt claudicationem & varios affectus, repertum pus copioſum utrinque circa inguen & adenes, quod non ſolum capacitatem illam glandularum, ſed omnem circumcirca articulationem coxæ & femoris replevit, atque ſub cute peculiari membrana, intrinſecus ab adenibus aſcendens, quidam tumor ad Ilium uſque, ex utraque parte conſpiciebatur, ut mirum fuerit videre tamdiu pus retentum eſſe, neque tamen ad viſum aliquid ruptum apparuit. In dextro autem latere pus craſſius & albidius & quaſi ſebaceum videbatur. *Leonardus Doldius in ciſta Med. Hornungi Epiſt. 243.*

MEa conjectura erat, ex ictu ſanguinem concretum hærentem circa alvum & veſicam urinariam, has partes comprimendo, exitum quæſiviſſe: eundem à glandulis receptum, & in pus mutatum, ac refluxiſſe etiam ad alterius inguinis glandulas hinc infra ſupraque repleviſſe, ut certe palmi latitudine utrumque (utrinque) ſimile ſacco in ſuum pus tunica latuerit, excepto illo quod in articulatione & femorum interſtitio muſculorum continebatur, Alii tamen omnem hanc collectionem tribuebant rupturæ internarum partium, ex onere ſublevato, cum tamen nihil foris appareret, neque hernia aut ſimile quid aliud: Et quia venter tandem intumuerat, alii viſcerum vitium & hydropem vocabant. *Idem Ibidem.*

§. 6.

§. 6. Neptis quædam mea ſex præter propter annos nata, quod pes alter altero contractior eſſet, claudicabat: primum ad Operatorem quendam deducta, facili operatione manuum corrigebatur vitium, levi tantum tractione, quod brevius erat crus reddebatur alteri æquale: ſed vix erat è manibus dimiſſa Magiſtri, ecce tibi malum integraſcit, & quam leviter correcta erat, tam ſubito redibat claudicatio: Convertuntur ergo parentes ad hos membrorum diſtortorum Correctores: itum eſt ad varios qui varie ſuam prodebant imperitiam: Alius Os innominatum ſuſque deque moveri dicebat, alius incurabilem eſſe morbum ſevere pronuntiabat, cur tamen ita eſſet non addebat: Non nego me diu admirabundum hæſiſſe in perquirendo cauſam hujus incurabilitatis, donec oblata eſt puella mortua, quæ eodem morbi genere viva laboraverat.

Perſcrutanti regiones illas, occurrit oſſis innominati acetabulum debito largius multo & profundius: caput autem, quod ei inſerebatur, non tantum ei non proportionatum, ſed etiam præter morem exiguum, laxatis igitur nonnihil ligamentis ſurſum ac deorſum ferebatur caput oſſis femoris: Adhibita autem manu extrahebatur ad acetabuli anteriorem partem: Unde apparebat qualis ſpes perfectæ aliquando ſanationis: Sed quid attingat medicamentis hæc relaxata vincula? aut quid juvent hic adhibita ferramenta? quibus nonnulli ita miſere eos quos curandos ſuſcipiunt, cruciant, ut fere præſtet in equuleo diſtendi quam in manus eorum incidere? *Th. Kerckringius Obſervat. Anatom.* 61.

Observatio IV.

Cervicis Immobilitas *ob vertebrarum ligamenta indurata, & tophos innatos.* 1. *Totius ob oſſium omnium unionem.* 2. *Brachium inflexile ob oſſium in cubito agglutinationem* 3. Inflexio *Lumborum impedita ob ſymphyſin nativam vertebrarum lumbarium* 4. *Inflexio in anteriora impedita ob appendicem acutam in oſſe ſterno.* 5.

§ 1. IN ſenibus ſiccata humiditate, & intermediis ligamentis induratis, vertebras in unum coaleſcere notat *Pavvius*: in Principibus perſonis, arthriticis & podagricis, non ſolum brachiorum & digitorum καμπὰς ſeu flexus, calce intenerata, ſed & cervicis vertebras rigidas obſervavit non ſemel, ita ut neque manum ori admuvere, neque caput ad latera, niſi cervice & thorace ſuper lumbis moto, flectere potuerint.

§. 2. Ioan. Bertonius Medicus Sceleton mihi dedit, quem ego domi aſſervo, in quo oſſa omnia, i.e. omnes totius corporis articuli, à capite ad extremos uſque pedis digitos uniti conſpiciuntur: Romæ in Xenodochio incurabilium diu vitam traxit: vivens autem quem ſenem vidit dictus Medicus, nihil aliud movebat quam oculos, linguam, penem, abdomen, thoracem: nam cartilagines quidem coſtis articulatæ erant, ſed nondum coaluerant, reliquæ corporis partes omnis motus expertes relinquebantur. *Columbus Anatom. lib.* 15.

§. 3. Habeo in muſæo oſſa ſiniſtri brachij, hominis conſiſtentis ætatis: In eis oſſibus cubitus non flectitur, ſed mediante callo omnino & undique, veluti ſi continuum eſſet os, agglutinatus atque conjunctus eſt: Quæ vero hujus affectus fuerit cauſa me latet, In cœmiterio enim reperta fuere: Arbitror tamen fracturam & ulcera circa cubitum adfuiſſe, idque inde conjicio quod etiam nunc callus extuberans in ipſo humeri ſeu brachij oſſe appareat: fracturam hancce ſequutam fuiſſe inflammationem & affluxum humorum maximum, nec non circa cubitum abſceſſum veriſimile mihi videtur: hinc ab humore acri, qui ob doloris vehementiam ad articulos ſauciatos cum impetu ſolet fluere, ligamentis eroſis ac putrefactis humor ille lentus qui articulis ineſt effluxit; poſtea quoque à prædicto humore iſto acri *cruſtula* illæ *cartilaginea*, quæ appendicis oſſium tegunt ſimiliter *eroſa* fuerunt, ita quidem ut partes ſpongioſæ apophyſium, tam oſſis humeri, quam etiam radij minoris & focilis majoris, ſeſe ad invicem attigerint, inde nutrimento ad utrumque os delato, callum productum fuiſſe cenſeo: Ab ipſo porro callo articulus, uti vinculo ferreo colligatus fuit. *Fabritius Hild. Obſervat. lxxvij. cent. iij.*

C*ruſtula cartilaginea eroſa*] Ipſa etiam oſſa pueri ab acri deſtillatione tartarea ſic eroſa memorat *I. Rhodius* cent.3. obſ. 92. ut in coſtis tamquam ſtillicidij veſtigia in oſſa coxendicis deſinerent.

§. 4. Anno 1673. Gen. Capitaneo Fabritio Genevenſi, milites conſcribenti in urbis vicinia, ad reparandam cohortem, obtulit ſe juvenis Friburgenſis Helvetius, proceræ ſtaturæ, peregrinantis amictu, ex ijs qui D. Iacobi fanum adeunt: Hinc paucos poſt dies cum cæteris commilitonibus in pago ſemihoræ ſpatio ab Vrbe diſſito, lacui vicino, Vangeron dicto, jurgium intercedit. Solus octo ex illis oppugnat, duos proſternit, ſex vulnerat, tandē pluribus vulneribus confoſſus occumbit: Obſervatum eſt illum in dimicando nunquam corpus inflexiſſe, ſed erectum ſemper gladium evibraſſe: Tunc rigida hyems erat, ac foſſa ſuperficiaria cadaver conditum: Moniti aliquot Chirurgi, cadaver cymbæ impoſitum trans lacum evehunt, ac ſceleti gratia, quod perito Chirurgo L. Baily conſtructum à Anatomico cultro expoſitum fuit atque ab eo annotatum vertebras lumbares lineis quidem diſtinctas omnino tamen nativa ſymphiſi coaluiſſe, ut ideo inflectendi corporis negata eſſet poteſtas.

§ 5. Obſervavimus in ſene appendicem in oſſe ſterno, indicis digiti latitudinem adæquantem in fine acuminatam; Ille ſe flectere haud poterat in anteriorem partem, terram verſus, ſine moleſtæ puncturæ ſenſu. *Rolfinccius Diſquis. Anatom. lib. 2. cap. 4.*

Observatio V.

Statura recta impedita ob magna arteria duritiem infra & ſupra Renes ac omentum ventri adnatum.

EPiſcopus de Wetta non potuit recte ſtare, ſed ſemper coactus erat aliquot annos incumbere alicui pulpito: Poſt mortem diſſecto corpore *arteria magna*, infra & ſupra renes quatuor digitos, *dura* erat & vitri in modum frangibilis: Omentum præterea adnatum erat ventri, umbilico excepto. *R. Solenander conſ. Med. ſect. v. conſ. 16.*

A*Rteria magna dura*] *Coiter* lib. Obſervat. Anat. Chirurg. *ait* à fide dignis ſibi narratum Patavii à Falloppio diſſectum fuiſſe cadaver cujus arteria aorta tota erat oſſea.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO VII.

De Decubitu ſupino aut in Latera impedito.

Observatio I.

Supinus Decubitus impeditus ob ventriculos cerebri aqua diſtentos, unde inſomniorum, tremoris cordis &c. Origo. 1. Ob ſeri deſcenſum in quartum ventriculum.

§. I. ACADEMICUS Oxonienſis, hydrope pectoris extinctus, poſtremo morbi decurſu, ſomnum niſi prona facie & inclinato capite capeſſere non potuit: ſi enim capite in pulvinar reclinato ſomno ſe componeret, intra tertiam horæ partem horrendis inſomnijs & terroribus triſtis ſemper evigilavit: quin & tremore cordis & ejuſdem oppreſſione maxima diu poſtea afflictus fuit.

In cerebro autem poſt mortem aperto Ventriculi aqua ſumme diſtenti reperiebantur, nulla autem præterea notabilis culpa in toto capite apparuit. *Richardus Lovver Tractatu de corde p. m. 158.*

Q*Væ incommoda ex Supino decubitu obveniant, & quæ ſanis conveniat, juxta leges circulationis ſanguinis, oſtendit eo loco Clar. Lovver*; Cum motus cordis debilis intermittens eſt, hos capitis affectus ſcil. vertiginem, ſcotomiam, caliginem oculorum & lipothymiam inducit: Quorum ſymptomatum ratio in hoc ſita eſt, quia cum ſpiritus animales vitaque ipſa à continuo ſanguinis appulſu dependent, ſi curſus ejus ſiſtatur paululum, aut ſufficienti copia non ſuppeditetur, tum propter ejus defectum caput ſtatim vacillat, oculi caligine obducuntur, & tota corporis compages in pronum ruere apta eſt; atque ideo ſyncope affectos in dorſum & humum ſternimus ut citius ad vitam reſtaurentur, quoniam ut cor debile fuerit, poterit tamen in eo ſitu ſanguinem, quaſi ductu horizontali in caput projicere, quamquam in erecto corporis ſitu ſanguinem eo ſuffundere non potuerit, ex cujus influxu ſenſus & vita redit, & imago iſta noctis ſtatim evaneſcit: Ex adverſo autem, ubi cordis motus corripitur, & ſanguis impetuoſe nimis in caput trajicitur, membranas vellicando & ſuccutiendo capitis dolorem infert, & ſpiritus animales per ſomnum in cerebro concentratos, & quaſi ab opere feriantes, rapidiore ſuo motu exagitans & loco pellens vigilias inducit, non abſimili forſan ratione ac juxta lenem & placide murmurantem rivulum ſomnus nos cito occupat: at juxta vortices & cataractas terrore potius excitamur & expergiſcimur: Atque hi ſunt effectus præcipui qui motus cordis varios velut umbra corpus ſequuntur. Oſtendendum vero quomodo fluxus ſanguinis, pro diverſo corporis ſitu & figura alteretur, & quid alterationem iſtam conſequatur.

Quemadmodum (ut prius dictum) pro animalium diverſitate influxus ſpirituum in Cor diverſus quoque eſt, Ita pro vario corporis ſitu & figura ſanguinis per partes fluxus diſcrimen ſubit: Cum enim certiſſimum ſit ſanguinis venoſi refluxum non ab attractione cordis ulla, ſed à propulſu arterioſi ſanguinis provenire; facile eſt concipere quantum partium quoque ſitus ad facilitandum motum conferat: Veluti enim in homine, cum in pedes erigitur, ſanguis à venis jugularibus, & vena cava deſcendente citius & facilius ſuo quaſi pondere in cordis ſinus delabitur (ſimili modo atque venæ in manu elevata mox vacuæ, in demiſſa vero turgidæ & plenæ cernuntur) qui vero eſt in partibus inferioribus, vena cava aſcendente, difficilius & contra naturam ſuam, ſolum ab arterioſo ſanguine verſus cor propellitur, & vi quadam urgetur, in planum autem

ja-

jacente corpore ſanguis æque facile ab utriſque redit: Opere pretium erit advertere in quo membri ſitu ſanguis citius partem eam pervadat, & quid citior & tardior ejus curſus producat: Prout itaque nox & dies, ſomnus & vigilia, mutuo ſe excipiunt & vices mutant, ita ſitus corporis humani, pro naturæ indigentia, erectus aut proclivis eſt. 1. Itaque in homine erectu quoniam ſanguis à ſuperiore corpore nullo fere alterius adminiculo ſatis facile in cor defluit, & ſanguis ab inferiore parte corporis non niſi ſanguinis arterioſi impulſu, & quandoq; muſculorum contractione in exercitio ægre uſq; ſurſum urgetur: Ideo circuitū ejus in partibus ſuperioribus celeriorē quoq; fieri neceſſe eſt, quod & poſtea magis patebit. 2. In proclivi autē corporis ſitu, cū corpus à motu quoque quieſcit, prout partes extremę magis reliquo corpore elevātur, ita circuitus ſanguinis citius aut tardius per illas expeditur: Effectus autē & incommoda quę celerior aut tardior ſanguinis tranſitus in partibus poſt ſe relinquit, duo præcipue ſunt, 1. Humoris ſeroſi accumulatio. 2. Caloris vitalis diminutio, Quæ & in extremas corporis partes (pedes & caput) maxime redundant. 1. In pedibus, præſertim morbidorum, & eorum qui exercitio commode uti non poſſunt cum ſanguis ægrius (dum erecti ſunt) verſus cor aſcendat, ideo ſtagnatione ſua & tranſitus mora vaſa capillaria minora ſua copia diſtendit, & in habitu corporis aggeritur, unde pedum tumores œdematoſi & hydropici: Rem ita ſe habere conſtat, quoniam cum lecto ſe tradunt, & pedibus cum reliquo corpore in ſitu æquali collocatis recumbunt, ſerum illud cum venoſo ſanguine per circuitus reſorbetur, unde partibus iterum innatit: ſ tumor ante proximum diem prorſus evaneſcit: a Præter autem humorum congeſtionem, & tardiorem in partibus inferioribus circulationem, etiam caloris diminutio ſupervenit; nam utut de die minus frigoris ſentiamus, quia exercitio & ambulatione ſanguis uſque propellitur, & proinde novo ſanguine, & à cordis quaſi incude adhuc recenti via aperitur: In lecto autem repoſiti, ſi pedibus reliquo corpore declivioribus quieti nos tradamus, non ante incaleſcent quam pedibus magis elevandis lectus componitur: Cujus hæc ratio eſſe videtur, quia ex elevatione iſta ſanguis venoſus citius à pedibus recedit, & proinde liberius & copioſius ſanguis arterioſus influit, & cum illo calor in partem reſtituitur: Atque adeo hoc familiare eſt pleriſque frigidioris temperaturæ hominibus, quorum ſanguis ſeroſo latice magis abundat, ut propter frigoris ſenſum ſomnus non ante obrepat, quam lectus ad pedes altius exigendos de novo ſternitur: Ut autem pedes propter tardiorem ſanguinis venoſi recurſum intumeſcunt & infrigidantur: ita cerebrum, ſi caput in ſomno nimis demiſſum fuerit, licet calvariæ integumento incluſum frigus minus ſentiat, quia tamen ex iſto ſitu ſanguis non ita facile redit, inundationem & irrigationem nimiam conſitetur: Quis enim ex illis eſt qui ita cubat, quin proximo mane de capitis torpore, ſomnolentia, gravedine, aurium tinnitu, faciei intumeſcentia conqueritur? qui omnes affectus poſtquam experrectus eſt, & ſanguis denuo humores iſtos in tranſitu reſorbens ſecum in cor detulerit, paulatim evaneſcunt.

Hic vero paucis oſtendendum quis capitis ſitus inter dormiendum maxime ſaluti conferat: In quantum igitur cerebrum humanum Rete mirabili (quod ſeri ſuperflui partem à ſanguine excipiat & à cerebro prævertat) omnino deſtituitur, atque vaſa ſanguifera, tortuoſo licet ductu ad frangendum ſanguinis impetū formata fuerint, eum tamen illibatum in cerebrum deponunt, Ideo fieri non poteſt quin ſeroſior & aquoſior ſanguis, præſertim ſuper planum jacente corpore & capite pariter reclinato in cerebrum influat: Cumque præterea in ejuſmodi ſitu ſanguis in caput ſuffuſus, non tam prompte & ſubito quam cum erecti ſumus à capite recurrat, neceſſe omnino eſt ut ipſum, & præterea totum ſyſtema nervoſum à nimio ſero irrigetur: Id quod malo ſuo experiuntur quotquot affectibus ſpaſmodicis, hydropi cerebri, vertigini, paralyſi, ſenſuum torpori & hujuſmodi capitis morbis obnoxii ſunt: Si enim capite demiſſo, & cum reliquo corpore æquali, ſomno ſe tradant, propter cerebrum & nervos ſero nimis irrigatos, proximo mane de vertigine, ſcotome, capitis gravedine, membrorum tremore, linguæ balbutie, totius faciei tumore paſſim queruntur & præ ſe ferunt? quin ſæpenumero inter dormiendum, aut turbulentis inſomniis aut incubo tentantur, & toto mane inſequente torpidi & graves ſibi videntur, ſomnumque vix aut ne vix diu poſtea excutiunt: E contra qui capite altiore decumbunt, quia ex ſitu iſto ſanguis, ejuſque ſerum, ſuo pondere à cerebro facile delabitur, ideo dulces & quietos, licet breviores ſomnos capiunt, & proximo mane multo alacriores & vegetiores evigilant, & ad omne opus & ſtudium magis prompti atque expediti ſunt: Atque hic obiter notandus peſſimus aliquorum mos, qui nocturnis & ſeria potationibus indulgent, quo cerebro nihil magis injurium poteſt eſſe, Cum enim ob ſitum corporis proclivem urina à renibus ſecreta non ita facile & prompte, uti cum erecti ſumus, in veſicam per ureteres delabatur, Cumque veſicæ cervix ex proclivi ſitu, urinæ pondere non adeo gravetur, atque ſpiritibus per ſomnum in cerebrum aggregatis & quieſcentibus veſica ejus oneris ſenſum non ita percipiat, ſed officii quaſi oblita, ea copia urinæ aliquando diſtenditur, ut majori recipiendæ ſpatium vix detur, inde fit ut ob impeditum per renes & ureteres urinæ decurſum, in totum corpus regurgitet, hinc in cerebrum affluxus, inde paralyſis, tremor, hydrops cerebri, lethargus aut apoplexia.

Quia autem ſupinus corporis ſitus ad planum proxime accedit, oſtendendum etiam quid incommodi ex iſta corporis poſitione in ſomnis evenit: Quod ut clarius fiat, præmittere oportet animalium cerebra pro diverſa corporis figura varie quoque conſtituta eſſe, nullibi vero magis, quam quoad ſinus & ventriculos cerebri diſcrimen occurrit, In quadrupedibus enim, quæ prono in terram capite feruntur, uti cerebellum ſupra cerebrum aliquantulum incumbit, ita & ſinus laterales inter utrunque deſcendentes, ſuperiores quoque ſunt, & ventriculus pariter quartus cerebello ſubjectus ſupra reliquos cerebri ventriculos collocatur: In homine autem, cui caput ſupra reliquum corpus eminet, cerebrum utique cerebello incumbit (intercedente tamen dura matre, & ad utrumque calvariæ latus ſatis firmiter attenſa, ne cerebellum pondere ſuo comprimat) pariter quoque & ſinus laterales magis in demiſſo ſiti ſunt, & ex latere inferiore occipitis utrinq; oblique feruntur antequam in venas jugulares terminantur, unde fit ut proſtrato in lectum corpore, ex ſupino ejuſdem ſitu, ubi collum occipite magis attollitur, ſanguis in venas jugulares aſcendere potius quam influere neceſſe habet, *atque hinc eſt quod ob retardatum ejus motum & circuitum, continuo aggeſtus, nec facilem exitum nactus, profundas iſtas foveas utrinque in occipite imprimit, atque prout homo in hoc aut illud latus quieſcere ſolet, ita ſinus illi plus in uno latere quam in alio ſemper excavantur, prout cuilibet internam occipitis partem, in quo cerebellum recumbit, contemplanti facile patet*: Ob ſanguinis autem refluxum impeditum, & vaſorum exinde intumeſcentiam, foveas iſtas in occipite imprimi, ex

hoc

hoc conſtat, quia ſupra ſinum longitudinalem, è quo ſanguis ſatis libere decurrit, ne minimum ejus in calvatia veſtigium extat, niſi in inferiore parte, ubi in ſinus iſtos laterales ſeſe exonerat: Si vero refluxus iſta cohibitio in tam durum os temporis tractu adeo valeat, ut ſinuoſos & profundos tractus in eo ſibi excavet, quanto magis ſanguis ipſe ejuſque ſerum in cerebrum redundet ipſumque aggravet? & licet venæ omnes ſanguinem quaquaverſum à cerebro excipientes, in ſinus non directe aperiantur, ſed velut ductus communis in duodenum aut ureteres in veſicā, ſcil. intra duplicaturam duræ matris aliquanto ſpatio incedant: Et quod maxime obſervari dignum eſt, non oſculis verſus occiput (qui rectior exeunti ſanguis) in ſinus laterales via foret, ſed verſus frontē, retro quam curſus ejus eſt, apertis hiant; quo fit ut intus, ſpaſmis, &c. in venas cerebri à ſinubus refundi aut urgeri non poſſit: ſed quo magis ſinus ejus copia turgeſcunt, eo magis duplicaturam iſtam comprimendo, regurgitationem ejus in vena prohibet: At vero quocunque modo, ſive in ſinubus ſive in venis ſiſtitur, malum tandem in cerebrum reſilit, atque inibi futuris morbis & materiam congerit, & fomitem abunde ſubminiſtrat: quippe Serum ob hujuſmodi cauſas inter anfractus cerebri accumulatum, piam matrem euſque diſtendit, donec tandem vel acrimonia ſua eam erodit, vel copia perrumpit, unde in baſin cerebri defluens, medullam oblongatam atque nervos ex ea ortos ſtagnatione ſua corrumpit, aut acredine ſua continue laceſſit, unde hydrops cerebri, convulſiones & dirus morbi apparatus in capite accumulatur: Si vero illud ſerum à ſubſtantia cerebri imbibatur, paralyſes, ſenſuum torpores, lethargom, ſomnolentiam, aliosque graves affectus capiti inducit.

§. 2 Adoleſcens phthiſicus per plures hebdomadas non potuit ſupinus in lecto decumbere, quippe ab illo ſitu convulſiones patiebatur: Poſt obitum ingens ſeri flavi & ſalſi copia intra omnes ſeri ventriculos fluitabat, qui capite reclinato in quartum ventric[illegible], ſupra medullæ oblongatæ caudicem prolaberetur, convulſiones ciebat. *VVillis Pathol. cerebri cap. v.*

Observatio II.

Decubitus in ſiniſtrum latus moleſtus ob tumorem inflammatorium in parte ſiniſtra Pulmonis. 1. Ob tumorem in parte dextra pulmonis. 2. Ob Pulmonem ſiniſtro latere conſumptum. 4. Decubitus ſupinus & ad latera impeditus ob arctam pulmonum cum thoracis coſtis omnibus anterioribus cohæſionem. 5. In ſiniſtrum impeditus ob dextrum pulmonem coſtis affixum. 6. Omnino impeditus ob Pulmonum cohærentiam cum coſtis vertebris & diaphragmate. 7. In lævum latus impeditus ob Pulmonem utrinque coſtis & diaphragmati adnatum. 8. Ob pulmonem coſtis & diaphragmati adnatum, cum cordis eroſione. 9.

§. 1. Vir ill. febre continente prehenſus cum ſpirandi difficultate & tuſſi, &c. Non poterat in ſiniſtrum latus niſi cum difficultate decumbere: Secto illius cadavere, inventus fuit tumor in parte ſiniſtra Pulmonis. *Lælius à Fonte. Conſult. 32.*

Compreſſa parte ſiniſtra affecti ab occurſu coſtarum & à ſuperincumbente onere partis dextræ Pulmonum: Alias familiare eſt Peripneumonicis, quibus utraque pars phlegmone obſidetur, quo aëri introeundi facultas concedatur, ut ad erectum corporis ſitum cogantur, quod ſic thorax facilius dilatetur, nec ut in decumbentibus in ſe concidat, nō quod pectoris partes in ſpinam declinant, qua erecta thorax etiam ſimul fertur, non amplius ſeipſum gravans, ut ait *Galenus* 4. de loc. cap. 1. Bronchia præterea eo in ſitu apertiora manent, nec à parenchymatis mole comprimuntur: At in dicto Ægro ſalva fuit & incolumis pars dextra pulmonis, ut reſurgere coactus non fuerit, ſed ſupino in decubitu permanere, vitium debilitari convenientiore.

§. 2. Quidam decumbere neque in ſupinis neque in latera poterat, cum dyſpnoea, &c. Thorax univerſus aqua erat plenus, In dextro Pulmone tres lobi digiti craſſitie & longitudine, *lib 2. ſect. 20 Obſ.* 12.

§. 3. Vir Nobilis multis annis phthiſicus, Pulmones habebat dextri lateris duplo majores ſolito, Unde forſan Cauſa quod æger ſemper in latus dextrum, etiam invitus decubuerit. *Vide lib 1. tit de capitis dolore.*

§. 4. Obiit quidam vera phthiſi: in cadavere dextrum pulmonem plane conſumptum invenio: Pulmonem autem illi conſumi præſagiaram ex copioſo pure, & dextrum quidem ex denegato in ſiniſtrum latus decubitu, &c. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 5. Novi Nobilem qui à diuturna capitis diſtillatione in ſpirandi difficultatem ſine ſtertore inciderat, atque malo progrediente eo devenerat, ut in alterutrum latus dextrum videlicet & ſiniſtrum non ſine labore & anxietate quadam cubare poſſet, In dorſum nequaquam, ob ingentiſſimos dolores & cruciatus, quos in ſpinam jacendo, juxta anteriorem thoracis partem expetiebatur: In ventrem autem commodior minuſque moleſtus huic erat Decubitus: Vitam hanc miſeram hiſce tormentis menſibus & annis duxit.

Diſſecto cadavere, obſervatum fuit Pulmones thoracis coſtis omnibus anterioribus ita pertinaciter hærere, ut nonniſi cultello ſejungi poſſent. *Zecchius conſultat.* 1.

IDem l. c. diſquirens cauſas difficilis in latus ſanum Decubitus, cujus cauſa difficilis reddebatur reſpiratio, An id contingit, *ait*, quia cum pulmones lateris ſiniſtri, qui à dextris ſeparantur, multis excrementis

mentis pleuritoſis repleti ideoque ægre ſequentes, cubante ægro in ſiniſtrum latus, à dextris pulmonibus concidentibus preſſi, ægrius etiam atque difficilius ita ſequuntur, ut parum alacrius ſpiritus edatur? Quod autem hoc tempore oppoſitum doleat latus, id in morbum quendam à veteribus diſſimulatum rejiciendum puto, nimirum in quandam p. n. pulmonum ejuſdem lateris, cum membrana coſtas internas veſtiente pertinacem adhæſionem, unde in Decubitu ad ſiniſtrum latus eo tendentes dextri lateris pulmones & membranam cui hærent, quaſi ſecum trahentes & diſtendentes, doloris in parte ſunt in cauſa: Hippocr. quidem lib. de Loc. meminit thoracis cujuſdam affectus pleuritici, in quo pulmones pituitoſi humoris interventu coſtis agglutinantur, Sed morbus hic brevi dierum ſpatio, videl. in 7. die ſolvitur: At vero ille de quo nunc, ſi inter initia non curetur, menſibus & annis progreditur, nec niſi cum ægri vita finitur.

In ventrem autem commodior Hippocrates tamen in Coacis lib. 3. tract. 1. §. 13. Ægrum jacere in ventrem, ſi eſt inſuetum, malum eſſe dicit, quia delirium indicat & circa ventrem labores: Ad quem locum *Duretus*, In omni habitu decumbendi, nullus eſt majore natura egreſſu, nec magis actio indecora, quam ejus qui fit in ventrem: Itaque ſi nulla excuſatio eſt conſuetudinis aut partis afflictæ, certum eſt ægrum regi dementia &c. Excuſatio autem hic eſt partis afflictæ, Ex ſupino enim decubitu aut ad latera, avulſio fiebat violenta & diſtractio pulmonum gravium à pleura cui cohærebant.

§. 6. Obſervavi in Nobili juvene phthiſico dextram pulmonum partem magis affectam, adeo coſtis inviſcatam, ut potius lacerata fuerit ſubſtantia ejus in aperto cadavere, quam à coſti, evelleretur. Ille dum viveret decubitum in partem ſiniſtram non ferebat.

ACcidit cum pulmones afficiunt gravis Decubitus, modo in partem affectam, modo in oppoſitam, juxta affectus variationem: Fit primo gravis in partem oppoſitam, 1. cum Pulmones coſtis adhærent, & cum illis inviſcati ſunt, ita ut ea decubitu convelli videatur pars affecta, ut in dicto Juvene 2. Cum Pulmo tumore aliquo apoſtemoſo afficitur, vel repletione pituitæ, ratione cujus multum graviter in oppoſitam partem non fertur decubitus, ob compreſſionem alterius partis non affectæ: In parte vero affecta Decubitus non fertur, cum ipſa inflammatione laborat, Et maxime ſi minus affecta pars pituita repleta ſit: Cum vero omnes partes Pulmonum, vel ſaltem internæ afficiuntur, & magna fit reſpirationis anguſtia undequaque comprimuntur Ideo Decubitum ſecundum nullam ferre poſſunt, ſed ſtare coguntur, ut accidit in aſthmate: Si tamen affectus non ſit interior, nec in omni pulmonum ſubſtantia, non ſolum decumbunt in quodlibet latus vel poſitionem *Sebaſtianus Naſius meth. med. Parte 2. pag. 298.*

§. 7. D. *Marcus N.* (*lib. 2 Tit. de difficili reſpirat.*) decumbere toto morbi decurſu non potuit, dies noctesque in ſedili tranſigens: Pulmones coſtis, vertebris & ſepto tam arcte cohærebant, ut violenter ab iis partibus divellendi fuerint.

§. 8. Puella annos quatuordecim nata patiebatur dolorem in ſumma ſcapula ſiniſtra cum febre, à cujus invaſione notavimus quod cum dolor prædictus in eadem parte fixus permaneret, neque ad thoracem ullo modo pertingeret, tamen non poterat in aliud latus decumbere quin ſtatim tuſſi corriperetur &c. Diſſecto ejus cadavere inventus eſt pulmo coſtis utrinque & diaphragmati undique adhærens, tum etiam pericardio &c. *Riverius obſervat. 77. centur. 1.*

§ 9. Filia D. N. febre correpta cum cardialgia &c. non poterat in ſiniſtrum latus decumbere quin ſtatim cardialgia & tuſſi corriperetur, ita ut perpetuo ſuper latus dextrum decumbere cogeretur: Aderat etiam per intervalla dolor lateris pungens, qui magis urgebat cum ægra in latus ſanum decumberet; Et contra gravior erat difficultas ſpirandi quando ſupra latus dolens decumbebat: Pulmo coſtis undique & diaphragmati adhærebat: Cor media ſui parte fere, quæ diaphragma reſpicit, exeſum atque ulceratum &c. *Vide Tit. de Hæmoptyſi.*

Observatio III.

Decubitus impeditus ob cavitatem thoracis ſero repletam. 1. *Decubitus in dextrum latus impeditus ob puris copiam in ſiniſtro latere, Abſceſſum in eodem.* 2. *In ſiniſtrum, ob cavitatem dextram aqua plenam, Pulmonem ibidem conſumptum.* 3. *Ob aquæ libras vi. in cavitate dextra* 4. Supinus & in latera *ob aquam totam replentem.* 5. 7. *Supinus impeditus ob mediaſtini inflammationem.* 6 *Decubitus dexter impeditus ob copiam puris inter coſtas & pulmones.* 8. *In latera impeditus ob aquam in cavitate dextra, Pulmonem cum pleura ibi corrupta, Ventriculum tumidum.* 9. Siniſter *ob cyſtin humore plenam in ſiniſtro pectoris latere.* 10. Dexter, *ob propendentiam ſacciformem in diaphragmate.* 11.

§. 1 HEnricus N. orthopnœa laboravit, cujus occaſione omnium capeſſere non poterat, ſed ſemper erectus ambulare cogebatur: Capacitas thoracis ſero erat referta, *Vide lib. 2 tit. de Dyſpnæa.*

S*Ero erat referta.* Apud *Ballonium* lib. 1. Epid. pag. 17. Ioh. Plateanii vidua hydrope pulmonis laborabat, quo interiit. Difficultatem ſpirandi per annos xxx. habuerat: In dextrum latus facile declinabat, in ſiniſtrum non poterat citra ſyncopen: Et capacitate thoracis aquæ libræ ſex putientis educuntur. Hic & illic difficultas occurrit: In *Henrico* quidem, cur erectus facilius ſomno fruebatur, cum pon-

dere aquarum diaphragmatis motus ſiſti debuiſſet, contra decumbenti facilior eſſe reſpiratio, eo ſarcina & pondere liberato: An quia ob decubitum, pulmones ejuſque bronchia, ſero ſurſum remeante, aerem facilius admiſerunt: Cur item *Platearis* vidua (è cujus capacitate thoracis aquæ libræ ſex eductæ ſunt) facilius in dextrum latus declinare potuit, ſi æqualiter aquis obrutus thorax? An forte unum tantum latus, idque dextrum, obſeſſum, læſo autem forte inter diſſecandum mediaſtino, in utrumque ſerum confluxit unde totum thorax occupatus creditus? An ex *decubitu in ſiniſtrum latus, tota aquarum moles illuc corruit, quæ cordi moleſtiam peperit, eoque majorem quod aquæ illæ erant putrientes & fœtidæ, unde ſyncope? Nuperis diebus exeunte ſcil Novembri anni currentis 1674, obiit D. *Enemond*, Forenſis Scriba, vir ſexagenarius, qui univerſam Indiam Occidentalem peragraverat: Vox erat illi fuſca & humilis: Laboravit ille ſimul phthiſi, hydrope abdominis & thoracis: priorum duorum affectuum *clara erant indicia: poſterioris apud me ſuſpicio vel conjectura: Somnum, nonniſi erectus, ſicut *Henricus* capeſſere poterat, metu imminenti ſuffocationis: facillime excreabat materiam purulentam, ut hinc oppreſſionis Pulmonum, & difficilis ſpirationis cauſa arceſſenda non videatur: Neque à mole aquarum abdomen obſidentium, mea enim opera ab iis liberatus fuit, morſulis ſcil. de mechoaçanna (facillimæ enim erat ſolutionis) diureticorum uſu, & hepar roborantium, adeo ut intra menſtruum ſpatium & abdomen & tibiæ omnino detumuerint: De ſuperſtite autem Hydrope pectoris conjectura fuit, quod nihilominus ſtomachi oppreſſio æque pertinax fuerit, quæ à pauciſſimo cibo intendebatur: Firmior vero acceſſit conjectura ex ſuſpirio ingruente ſomno, & manus, aliquot ante obitum diebus, tumore oedematoſo: Paracenteſin in thorace demortui, nedum cadaveris apertionem à vidua conſequi licuit, quo res aliis dubia innoteſceret.

§. 2. Puellus decimeſtris tabidus interiit: Ante obitum citra inſignem ejulatum dextro lateri incumbere non poterat: In ſiniſtro thorace inſignis puris copia deprehenſa, In ſumma parte, eodem latere, juxta claviculam abſceſſus aderat ingens, tertiam cavitatis partem implens. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

I*Nſignis puris copia*] inter ſigna Empyematis pectoris, ejuſdemque hydropis, recenſetur *Decubitus* in ſanum latus difficilis, quia materia peccans in tali patientis ſitu pulmones adeo comprimit, ut libere moveri nequeant: His adjunge *Reſpirationem*, in inſpiratione tantum difficilem, ob pulmones propter materiam collectam libere ſe expandere non valentes Facilem vero in exſpiratione, cum materia ſuo pondere Pulmones comprimat: *Pulſus* celeres, vehementes, frequentes, parvos, inæquales, inordinatos. *Febrem* prægreſſam cum accidentibus vehementioribus: *Inundationem* quæ interdum in thoracis cavo percipitur. *Tuſſim*, tunc ſaltem empyemati conjunctam, ubi materia in bronchiis pulmonum continetur, interiorem aſperæ arteriæ tunicam vellicans.

§. 3 Sartor aſthmate diu laboraverat: in ſiniſtrum latus cubare non poterat: In thoracis cavitate dextra aquæ ad ℔xv. reperio, Pulmone ex ea parte prorſus conſumptio. *Vide Tit. de Phthiſi lib.* 2.

§. 4 N Vidua in dextrum latus facile declinabat, in ſiniſtrum non poterat circa ſyncopen, E capacitate thoracis aquæ libræ ſex putrentis educuntur. *Ballonius Epid. lib. 1. pag.* 17.

§ 5 Cachecticus difficulter ſpirabat, neque ſupinus neque in latera decumbere poterat; Thorax univerſus aqua cruenta repletus erat. *Vide lib. 3. tit. de Cachexia.*

§. 6. Quidam quoties quieſcere ſupinus cupiebat, ſtatim animo deliquio corripiebatur: Membranæ in eo interſepientes maxime erant inflammatæ. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

§ 7. Rever. N. febre prehenſus, ſedens tantum & erectus ſpiritum ducebat: Univerſus illius thorax aqua pura plenus inventus & in ſtupenda copia. *Lib. 2. tit. de Dyſpnœa.*

§. 8. Juvenis inter 6. & 7. coſtas vulneratur, ſiniſtro latere: Quatuor ab acceptis vulneribus diebus, gravitas in parte percipitur, ut decumbere in dextrum latus minime poſſet: Ingens inventa copia puris inter thoracem & Pulmones. *Vide tit, de vulneribus.*

§ 9. Virgo febre maligna prehenſa, dolores ſentiebat in regione Hepatis, nulli Lateri incumbere potuit: Hepar erat durum, tuberoſum: Thoracis cavitas dextra aqua putrida plena: Pulmo dexter cum pleura corruptus: Ventriculus fæcibus & flatibus diſtentus. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Puella quædam ægre admodum & lente ambulabat, magna cum difficultate aſcendebat, nec unquam ſiniſtro latere proſtrata jacere poterat: Aperto thorace, comperi tantum ejus dextrum latus integrum: In tertia circiter ſiniſtri parte continebatur cyſtis plena liquore cremori ſimili, ad quantitatem circiter trium pintarum &c. *Vide Tit. de Pectoris dolore lib.* 2.

§. 11. Puellus trimus cum dyſpnœa & tuſſi ſicca dextro lateri plurimis ſeptimanis incumbere non potuit. in ſiniſtra parte abdominis obviabat magna diaphragmatis propendentia inſtar ſacci, purulentia, è totali ſuppuratione ſiniſtri lobi Pulmonis, infarcta. *Vide tit de Febribus.*

OBSERVATIO IV.

Decubitus in latera *impeditus ob* meſenterij *incrementum.* 1. *Ob* Jecur *tumidum, hydropem* pectoris. 2. *Ob vomicam hepatis.* 3. *Ob Abſceſſum regioni hepatis adnatum.* 4. *Ob adhæſum* Hepatis *cum diaphragmate.* 5. *Decubitus omnis impeditus ob hepar infarctum. Pancreas maximum* 6. *Ob vitium Pancreatis.* 7. *In* latus dextrum *ob Lienem juſto majorem.* 8. *In latera ob Lienis magnitudinem, Pulmonis ſiniſtri adhæſionem* 9. *In dextrũ latus impeditus ob grãdem calculum in rene dextro.* 10. 11.

§. 1. SCoto dolor erat in hypochondriis, lumbis &c. Supervenit tumor circa coſtas nothas, poſt late diffuſus, adeo ut dorſo ſemper miſer incumbere cogeretur: Cum pyloro indurue-

duruerant pancreas & meſenterium, inque molem ſupra modum latam, longam & craſſam excreverant, multumque ponderantem &c. *Vide lib. 3. tit. de ventris dolore.*

§. 2. Seren. Venetorum Dux febre affectus typum duplicis Tertianæ ſervante, inter alia ſymptomata difficilem habuit ad latera decubitum. Aperto cadavere Jecur tumidum repertum &c. Cavitas pectoris ℔ ſ. circiter aquoſæ materiæ continebat. xx *Georgius Hieronym. Velſchius Epiſagm. Obſervat. vij.*

§. 3. Civis Noribergenſis de moleſto quodam hypochondrij dextri dolore &c. conqueri cepit, neutrique lateri incumbere potuit, tamen facilius dextro atque ſiniſtro ad quod quid ponderoſi in corporis commotione perlabi ſenſit. &c. Aperto cadavere inventa vomica ſimæ parti Hepatis connata &c. *Vide lib. 3. de Hypochond. dolore.*

§. 4. Matronæ in dextra parte, ad Hepatis regionem membranæ adnatus erat abſceſſus; unde in illud latus decumbere non potuit. *Vide lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 5. D. N. de ſtomacho querebatur cum pondere, nec in latus alterutrum decumbere poterat: Hepar, quod putre, ſuperiore parte adhærebat diaphragmati: Pulmones fere putres. *Vide tit. de ventricul. dolore lib. 3.*

§. 6. Vir Nob. dolore hypochondrij dextri per plures annos conflictatus, cum ventriculi & diaphragmatis compreſſione: Sub morbi finem dyſpnoea, dolores ejus lateris & abdominis ita erat vexatus, ut neque in dorſum nec in latus poſſet recumbere, ſed cogeretur reſidere in lecto. Hepar repertum magnum, multis abſceſſibus refertum, & materia quadam indurata: Pancreas erat admodum magnum. *Vide lib. 2. tit. de Dyſpnoea.*

§. 7. Juvenis à febre quartana in eas redactus anguſtias ut nequiverit unquam in cubili quieſcere, ſed vel pronus conſidebat in ſedili, vel caput in lecto habebat ſublime, interdicta ipſi quaſi omni decumbendi copia &c. Huic poſt mortem invenit Anatome inter alia, Pancreas ſupra infraque ut extuberans acturgidum, ſic intus ſordido pure ac ſordida pituita infarctum &c. *Tulpius lib. iv. Obſervat. cap. 32.*

§. 8 Cuidam Lien quadruplo auctior, durior repertus: Incumbebat vivus dextro hypochondrio ægerrime, ſiniſtro facilius, pondere enim lienis ſentiebat inteſtina gravari. *Vide lib. 2. tit. de Dyſpnoea.*

§. 9. Joh. N. de doloribus hypochondriorum conqueſtus, in neutrum latus decumbere poterat: Lien putris in magnam molem excreverat: Lobi pulmonis ſiniſtri adhæſerant coſtis, &c. *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Hydropici & phthiſici ren dexter in orificio ureterum grandem calculum condebat, acutum &c. alioſque alibi minores & arenulas infinitas, quæ cauſa eſt quod in dextro latere æger fuerit decubitus. *Bartholinus cent. 2. hiſtor. 37.*

§. 11. Matrona de dextri præſertim lateris dolore, ita ut nec contactum aut decubitum in illam partem ferre poſſet, conquerebatur &c. Mortuam cum ſecarem, dextrum renem tumidum in immenſum increviſſe deprehendi, in quo per medium diſſecto calculus juſtæ magnitudinis excreverat, ſinum ſecundum omnino adimplens &c. *Ex Obſervat. Fel. Plateri.*

Observatio V.

Supinus Decubitus impeditus, & Status celſus moleſtus ob Iecur induratum, Pancreas maximum.

§. 1. ILluſtris Thuanus conquerebatur de ſenſu ponderis ad regionem ſtomachalem dum ſtaret vel ambularet: At incurvus ſedens, vel in lecto recumbens, nullum aut exiguum tumorem percipiebat: Jecur illi erat induratum, rotundum, Pancreas mole & pondere Jecur æquabat. *lib. 3. tit. de ventris dolore.*

I*Ecur erat induratum*] Agnoſcitur ſcirrhus tactu, niſi cum venter flatibus intumuerit, tunc enim hepar infra reſidet, muſculi ventris ſurſum elevantur à flatibus, qua occaſione decipiuntur Medici cum venter detumuit, quia duritiem vel tunicam viſcerum inveniunt: Memini me vidiſſe quendam, qui tales tumores duros à paucis diebus facto eſſe aſſereret, quod tunc primum apparerent: Ægrotantes ſunt interrogandi num gravitatem & pondus ſentiant in hypochondriis, vel ſi dolorem ſentiant circa homoplatas, aut claviculas, ſi in utrumque latus *Decumbere* poſſint, Nam qui tumores illos habent, nonniſi ſuper partem affectam dormire poſſunt aut quieſcere non in latus contrarium, vel ſupra dorſum; *Rondeletius Practica cap. 35.*

Pancreas mole & pondere &c.] Cum Pancreas à ventriculo tegatur, tumores, illius difficillime tactu deprehendi poſſunt: Non exigua tamen eorum conjectura haberi poteſt ex iis quæ in *Thuano Riolanus* annotavit, ſi nempe ponderis & gravitatis ſenſus in regione ventriculi percipiatur, & nullus tumor nullaque durities in hypochondriis appareant: alia tamen obſtructionum latentium indicia adſint, qualia in hepatis, lienis ac meſenterii obſtructionibus propoſita ſunt: Quibus addi poſſunt dolor & alia ſymptomata ventriculi propter viciniam patientis reſpiratio difficilis ob ſepti compreſſionem. Quibus ſignis alias conjecimos nos Dom. N. ſcirrhum habere in Pancreate, eumque etiamnum tactu deprehendere potuimus,

manu ad latera ventriculi verſus medium profundius adacta, cum eſſet valde macilentus, & duritiem in ea parte animadvertimus, quæ digitis compreſſa dolorem ipſi non mediocrem inferebat: Et in ſcorbuticì diagnoſi hoc annotavimus, in omnibus prope ſcorbuticis tumores hujoſmodi pancreatis generari, cum in iis anguſtia, oppreſſio & gravitas in regione ventriculi percipiatur, *Reverius Practica lib. 13. cap. 4.*

Observatio VI.

Decubitus in latera & ſupinus impeditus ob calculum in veſica. 1. Supinus impeditus ob molem uteri. 2. 4. Ob conſtitutionem varicoſam Iliacarum venarum. 3. ob uteri molem immenſam, aquam in abdomine. 4.

§. 1. Juvenis excarnificatus à duobus calculis in veſica urinaria, clanculum latitantibus, coactus fuit integrum annum ſedendo tranſigere, & continenter caput ita ſublime habere ut nunquam id licuerit ipſi in pulvinar inclinare, quin Tetano corriperetur: &c. *Tulpius lib. 3. c. 2.*

§. 2. Viduæ N. venter intumuit ſicut prægnanti; ſi antrorſum propenſa ventrem ſcamno imponens ſuffulciret, majorem quam ex cubatione, aut alio ſitu levationem ſentiebat; Uterus ad libras lxxxvij. mercatorias ponderavit. *Lib. 3. tit. de ventris tumore.*

§. 3. Mulieri venæ duæ ab Iliacis ad umbilicum uſque aſcendebant, pollicis craſſitie: Secundum mulieris motum maximus fiebat fluxus & refluxus: Si ſupina decumberet ſtatim ſyncope corripiebatur: Venæ illæ dextra & ſiniſtra, in unum coeuntes globum, in umbiliali regione terminabantur: Umbilicus ipſe, aperta vena umbilicali, Jecur, continuo impulſu ſanguinis percutiebat. *Vide tit. de Tumoribus.*

§. 4. Mulier querebatur de dolore ventris, lumborum & anxietatibus circa præcordia, quæ augebantur dum capite demiſſiore decumberet, ut ſemierecta continuo quieſcere teneretur: Ingens aderat tumor rotundus in abdomine cum copioſa aqua; quem uterum eſſe cognovi ex adhærentibus illis teſticulis, tubis &c. *Vide tit. de ventris dolore lib. 3.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO VIII.

De Arthritide, Podagra, Iſchiadico dolore.

Observatio I.

Arthritide diu afflictorum membra affecta exeſa reperta ſunt.

IN *Arthriticis*, *Podagricis* maxime, *membra intrinſecus* diuturnitate adeo perforari ductibus ſinubuſque oblongis anguſtis, atque ſi tineis vel xylocampis exeſa eſſent, ſectio oſtendit, præſertim carnoſis in locis muſculorum, quorum ſpatia nervi, citra omnem annexum pervadunt, per quæ & *defluxiones*, *nervi ductum comitata*, feruntur, à quibus & continua deſtillatione humoris ampliata ſpatia, veluti attrita, vel levi ex cauſa humores commotos *ſuſcipiunt*; unde præcipue accidit, ut diuturna Podagra laborantes facile in hunc affectum incidant, malumque ſit propter organi hoc vitium immedicabile: Impediri tamen poteſt ad tempus ſi corpus non admodum exagitetur, atque adſtringentium uſu, quibus membra laxata nonnihil coarctantur: *platerus Obſervation. lib ij. pag. m. 510.*

IN *arthriticis membra intrinſecus.*] Locum affectum, fluxionem Arthritidis parentem, ex capitis interioribus manantem, Articulum eſſe cenſent qui illam ſuſcipit, illiuſque interiorem ſedem affici plerique credunt, ideo quod dolor juxta articulos, eoſque mobiles, potiſſimum ſentiatur, vel potius quod per motum articuli dolor augeatur: Verum cum Articulus mobilis intrinſecus ex duorum oſſium extremorum mutuo nexu componatur, nulloque perioſtio toto hoc ſpatio, quo invicem juncta ſunt, inveſtiatur, ſed cartilagine ſolum incruſtetur, nulluſque nervus hæc loca ſubeat, & proin hæc omnia ſenſu Tactus deſtituta penitus ſint, dolor interiore hac ſede articulorum fieri nullo modo poteſt: Uti neque in articulis femoris interio-

terioribus, ubi licet teres ligamentum ſit, cum tamen illud cartilagineum & inſenſile exiſtat, illius cauſa dolor aliquis in eo loco ſubſiſtere poteſt: Dein & cum oſſa in articulis adeo exacte junguntur, ut nullum ſpatium inane relinquatur, atque in ambitu articuli extrinſecus membranea ligamenta illis connata ambientia, que ea penitus occludant, ut nihil ad interiora totum perferri poſſit, quo pacto humor arthritidem gignens eo perveniet cum nulla ad hæc loca pateat via, neque vena aliqua hæc loca ſubeat, Præterea cum ligamenta totis articulum ſtringentia inſenſibilia quoque ſint, vel ſi aliquem ſenſum à periſtiis quibus adnaſcuntur, ſicuti aliqui putarunt ſumunt, illeque obtuſus admodum ſit, quo modo ſi illic articulus afficeretur, tantus dolor, ut in arthritide fit, naſceretur. Uti neque tendinum illic inſertorum cauſa fieri poteſt, cum & illis vel nullum aut obſcurum ſenſum in iſſe tactus facile dijudicet. Ad hæc tumor exterius prominens, & ab articulorum regione aliquando uſque interdum expanſus, & dolor aliquando ab articulo procul diſtans, alias ab eo late ſe extendens, in articuli ſtructura dolorem hunc evenire minime oſtendunt: Sicuti & hæc quod gyplea illa materia, nodi tophique, quæ arthriticis quandoque prodeunt, non ſemper juxta articulos, ſed & aliis vicinis in locis ſe offerant: & licet ipſi in articulis pleſumque naſcantur, illique ſpatio temporis ob indurata potiſſimum ligamenta, nodoſi fiant, non tamen dolorem idcirco in articulum conſtituentibus partibus in ſenſibilibus fieri comprobant, cum illic tandem ob cauſas alias accedentes nata, niſi vicinas partes ſenſiles afficiant & pungant, dolorem alioquin nullum afferant ſed articuli motum potius figant, illiuſque formam vitient, doloremque non poſſit niſi partis ſenſilis affectæ cauſa quæ in articuli ſtructura, uti dictum, non invenitur, evenire: Ob quam cauſam dolores arthriticos non articulorum, ſed illis vicinarum partium ſenſibilium accidere certum eſt quales ſunt nervi, ſimulque partes, ob diſperſos per eas nervos nervoſæ dictæ, muſculi ſcil. ipſiſque connatæ membranæ.

Arthriticis, Podagricis.] Quod hæc circa articulorum regionem potius quam alibi patiantur & afficiantur doloreſque illic frequentius occurrant, cauſa eſt nervorum circa hasce leſea concurſus, & quod eo pervenientes, in anguſtioribus hiſce locis coërciti, certis membranis & ligamentis vincti retineantur, & ad articulorum motum plicentur, cum alibi liberi citra connexum, & recti per corpus incedant unde & fit ut cum materia aliqua in hæc loca anguſtiana & curva defluit, illic facile ſubſiſtat, nervoſque afficiendo dolores ejuſmodi excitet: Qui dolor tamen, ſi humor defluxus extra articulorum ſedem in aliis anguſtiis vel indirectis ductibus, per quos nervi feruntur, quoque figatur, & eo in loco tunc concurrant, uti in Coxendico dolore, qui ſupra illius articulum plerumque in lumbis, illic ubi quartus nervus ad crus deſcendens, è cavitate coxendicis extrorſum reflexus curvatur, hærente humore evenire ſolet, poſteàque ulteri a defluente eo, ſedem mutare, & nunc circa coxæ, nunc circa genu articulum in poplite, ad quem hic nervus pervadit, nunc in pede magis afficere: Quod & ſi in homoplata ſit dolor, hac ratione ſæpe contingere conſuevit. uti & ſi copioſa ſit materia, non uno loco, ſed diverſis hærere atque affligere & illis quoque in anguſtiis ubi nervi per oſſium foramina tranſeunt, ut in ſpina dorſi, maximeque ubi reticularis nervorum plexus juxta cervicem in brachia, & juxta lumbos in crura nervos promit, facile ſubſiſtit doloreſque movet. *Platerus Praxeos lib.* 2. *cap.* 16. *p.* 582.

Continua deſtillatione humoris] Quæ ſit natura humoris Arthritidem parientis variæ ſunt ſententiæ, quas ad examen revocat Excel. *Willis Tract. de Anima Brut. parte* 2. *cap.* 14. Materies morbifica, *ait*, videtur nec *Sanguis*, nec *ſuccus Nervus* per ſe eſſe; Nec etiam unicus aut ſimplex humor ab eorum alterutro depoſitos. Sanguinem ab hoc cenſu merito eximimus, quia dolores illi corpora, ut plurimum exanguia, eaque fere tantum infeſtat. Nam licet in vicinia ob impeditum ſanguinis curſum tumor ſine phlogoſi interdum eveniat, tamen ille non morbus ſed ſymptoma eſt, atque arthritidi plerumque ſupervenit: Porro tumores podagrici raro aut nunquam ſuppurantur, quod certo indicio eſt nequaquam eos à ſanguine ob plenitudinem propriam aut ſeroſam extravaſato, ſed in circuitu, ob partium nervoſarum corrugationes, impedito procedere, Porro *ſuccum nerveum*, utcunque acrix aut acidus, videlicet pungitivus vel vellicans ſupponatur, dolores arthriticos per ſe non excitare conſtat, quia tunc affectus æque in aliis quibuſque partium nervoſarum ductibus, ac in oſſium internodiis dolores accerſeret.

Propter eandem rationem improbabile eſt humorem, aut materiem quamvis ſingularem excrementitiam aut ſuperfluam, à ſanguine vel ſucco nerveo depoſitam, dolores arthriticos inferre, Quippe ſi talis ſolummodo per nervos deferretur, non primum in pede aut articulis extremis, verum in toto itinere, nervoſum genus irritando, dolorificas moleſtias ſeriatim & tractu continuo excitaret. Quod ſi juxta *Hollerii, Sennerti* &c. ſententias ſtatuatur *impuritates* quaſdam à ſanguine effervescente deciduas, & ab articulis ſuſceptas, inſultus Podagrici cauſam materialem eſſe, tunc ſequeretur omnes qui arthriticis affectibus ſunt maxime obnoxii, etiam in ſanguinis effervescentias ſebriles maxime proclives eſſe, atque effervescentiam febrilem morbi illius quemque inſultom præcedere, quorum neutrum verum eſſe obſervatio communis teſtatur. Nam Arthritici, quaſi cum privilegio, nempe ob ſalinas humorum dyſcraſias, diatheſi febrili immunes habentur: Porro inſultus arthritici, abſque ſanguinis turgeſcentia immani aut ebullitione ſæpiſſime improviſo exoriuntur, & ſtatim ab initio atroces ſunt. Quod etiam arguit materiem morbificam, haud ſenſim in parte affecta, velut in minera depoſiti, & dein plenitudine ſua excitare dolores: Ita namque ſi haberet, morbi initia & incrementa ſemper gradatim facta, & longiora & durabiliora magis eſſent, neque affectus, (uti crebro aſſolet) ſtatim vehemens, ſubinde ſedem ſuam mutaret, atque brevi in uno loco evaneſcens, mox emergeret in alio.

Cum itaque humor quiſpiam ſingularis (qualiſcunque ſupponitur eſſe) pro inſultus arthritici apparatu haud ſatis efficax videtur, ſtatuamus oportere in morbi hujus foco, ſive minera, (ſive unica ſive multiplex fuerit) *ſuccos plures fermentativos* & non facile miſcibiles coire, dein ex eorum lucta & effervescentia fibrarum nervearum vellicationes dolorificas exoriri. Sed ſiquidem experimento ſatis vulgari liquet *Sales* in ſtatu diverſimodo poſitos, alios nempe alkaliſatos, alioſque fluorem adeptos, ſive acetoſos invicem commiſſos, admodum ebullire & effervescere, eorum humiditate in coagulum album & duriuſculum faceſſente, prout inſtantia notiſſima, quando Spiritus Vitrioli oleo tartari affunditur, manifeſto liquet, Quidni pariter, ſimile quidpiam in paroxyſmis arthriticis fieri putemus? Nempe à liquorum quæ ſunt diverſæ indolis ſalinæ, pugna & mutuo conflictu fibras nerveas acriter pungi & irritari, & demum à variis utriuſque ſucci coagulationibus *materiam tophaceam* calculoſam in locis affectis interdum congeri,

Ut genuinam arthritidis materiem apte deſignaremus, huc referri oportuit quæ alibi de Partium ſoliditatum nutricatu à nobis dicta ſunt Eiſdem vero in munus iſtud tum ſanguinem tum Liquorem nerveum tributa ſua conferre oſtendimus: Nempe cum ſuccus

nutritius è ſanguine per arterias ad omnes totius corporis partes defertur, liquorem alterum à cerebro per nervos eorumque appendices diſpoſitum, priorem iſtum actuare, & velut ſpiritu afflato perinde ut fœcundus, & quaſi fertilis factus, in partis alendæ poros & meatus facilius inſinuatur, ejuſque ſubſtantiæ aſſimiletur. Quæ ſuper his olim diſſeruimus, hic non repetemus: quod ſpectat ad rem præſentem, advertimus humorem nutritium à ſanguine diſtributum, è ſpiritu pauxillo, aqua, terra & ſulphure copioſis, atque ſalis aliquatenus volatiliſati modico conſtare: porro dum materia nutritia diſtribuitur, ſi quidem particulæ ejus cuique parti alendæ proportionari, & juxta ipſam manere debent, idcirco dum ſpirituoſæ cerebro & ſulphureæ carni, parenchymatis & pinguedini deſtinantur, maxime ſalinas & fixiores circa oſſium intermedia deponi, iiſque dein, liquore nervo fœcundante, aſſimulari oportet.

Quod ſi ob ſanguinis dyſcraſiam vitioſam, particulas ſupra modum ſalinas & fiſas in articulis deponi contigeret, iiſque ob incongruitatem, ſive mineram quandam morbificam accreſcerent: Attamen non propterea paroxyſmus arthriticus, ſed membri affecti gravitas ſolum & languor excitari ſolent, quæ ſæpenumero abſtinentia, aut exercitio, aut pharmacia tolluntur, particulis extraneis diſcuſſis, vel in ſanguinem reſorptis.

Sin vero liquoris nervei à volatilitate in fluorem acerbum ſive acetoſitatem degeneris, particulæ fluxionibus ſubinde crebris & uberi nimis copia in articulos deſcendunt, quatenus ibidem aliæ cum minera ſalina, ſive lixiviali prius aggeſta effervescunt, paroxyſmos arthriticos cient.

Itaque materies ſalina, ſive tartarea, à ſanguine arterioſo circa oſſium intercapedines depoſita, morbi hujus quaſi ſemen fœmininum eſt, quod tamen, uberi licet copia aggeſtum, per ſe infœcundum prorſus (quaſi ovum ſubventaneum exiſtit, donec liquor nerveus turgeſcens, recrementa acetoſa de ſe decidua in prioris focum demittit, quæ velut ſemen maſculinum, m x alterum prolificum reddunt: Nam in quantum binæ iſtæ particulæ, quæ diverſi ſtatus & originis ſunt, occurrunt & mutuo congrediuntur, membranarum ac tendinum fibras vellicant, adeoque paroxyſmum arthriticum cient, cujus ſedatio à particularum utriuſque generis actium mutua ſubactione & diſſlatione omnino dependet.

Quoad cauſas procatarcticas, has dicimus eſſe *Materiam ſalinam* è ſanguine in articulis depoſitam, atque *recrementa acetoſa è liquore nerveo* in eundem locum demiſſa.

Primo itaque mineram ejuſmodi ſalinam circa oſſium intercapedines deponi, plane arguitur à ſubito ac improviſo morbi inſultu, ejuſque ſolutione difficili, quippe materies haud ſimul ac ſemel tam uberi copia in locum affectum influeret, & paroxyſmum ita gravem ac diuturnum excitare poſſet: præterea ſiquidem dolores intra aliquem uſque focum repetunt, videtur eorum fœtatio ab ovo alicubi prædiſpoſito certiſſime pendere: Quod autem materies iſta non ſit mere excrementitia, ſed ſucci nutritii verſus ſalem fixum degeneris portio, partibus ibidem officis deſtinata, conſicere licebit quoniam humor mere excrementitius loco affecto moleſtiam continuam & tumorem inferret: Inſuper hoc plane convincitur ab Arthritidis curatione per torturam aut amputationem adhibita quippe authores fide digni in ſcriptis referunt membro cui ægritudo inſidere ſolebat, amputato, aut graviter vulnerato, morbum ſine recidiva ceſſaſſe: pariter quidem ac odontalgia graviſſima ac diuturna affecto dente evulſo ſæpiſſime curatur.

Quod ſi humor arthriticus (uti vulgo fertur) bilioſus, aut pituitoſus aliuſve mere excrementitius eſſet, iſte moa ad alium membrum poſtquam prius affectum amputaretur affluens, mineram ibi morbificam novam excitaret hoc autem in articulis quibuſdam aſſuetis ſolummodo contingit, quatenus pars hæc vel illa debilior facta portiones quaſque fæculentiores facilius in ſe admittit, eaſque neque aſſimilans, nec amandans, in mineram morbificam accreſcere ſinit: Porro in eandem partem, ob debilitatem ejus, etiam humoris nervei recrementa acetoſa promptius decumbunt.

Cæterum ad morbi hujus procatarxin ſalinam in articulis jaciendam, haud tantum membri affecti debilitas, ſed longe potius ſanguinis dyſcraſia confert; utriuſque rationes & fiendi modos expendamus.

Et 1. Sanguinis culpa eſt quod elementares particulæ, & præ cæteris ſalinæ, in ſtatu idoneo non fuerint: Illæ nimirum intra maſſam ſanguineam mediæ inter fixitatem & volatilitatem conſtitutionis eſſe debent: Fixæ dicuntur quæ diu ſulphuri ac terræ combinatæ, iis pertinaciter adhærent, prout obſervare eſt in urina recenti ac cruda, è qua per diſtillationem nec ſalem neque ſpiritum facile prolicies: Atque particulæ ſalinæ *volatilizantur*, quando ſulphure ac terra relictis ſpirituoſis adhærent, cumque ipſis avolant uti cernitur in ſpiritu urinæ poſt longam digeſtionem deſtillatio: Dein media inter hæc conſtitutio eſt quando particulæ ſalinæ à particulis ſulphureis & terreſtribus laxantur adeo & diſſociantur ut data occaſione à ſpirituoſis facile apprehendi ac una aſcendere poſſint, ſicuti habet in urina per digeſtionem putrefacta, à qua leviſſimo calore ſpiritum & ſalem urgebis: Pariter in corpore animato particulæ ſalinæ intra chylum in fixitatis gradu eſſe videntur, è quo tamen per coctionem in viſceribus rite peractam paululum evadere incipiunt; in ſucco nerveo iſtæ volatilizantur, atque in maſſa ſanguinea conſtitutionis mediæ ſunt, nempe, quæ circulatione diuturna, vel digeſtione exaltantur adeo, & quodammodo volatiles fiunt, ut partim particulis ſpirituoſis aſſociatæ, cumque iis in cerebrum exſtillatæ in ſpiritus animales evadant, partimque in ſuccum nutritium una cum ſulphureis aliiſque abeuntes partibus ſolidis inter *alendum accreſcant*.

Quod ſpectat ad cauſas Evidentes, de quibus *Liquor nutritius* è ſanguine articulis allatus, *ſale fixo* nimis imbuitur, & ob quas hæ partes ad ſuſcipiendum quod iis improportionatum eſt nimis promptæ ac faciles evadant, illarum præcipuas, cum variæ ac multiplices fuerint hic breviter perſtringemus.

Levi ex cauſa humores commotos ſuſcipiunt] Diſpoſitio hæreditaria primo utramque labem producere ſolet; quippe arthritici ut plurimum gignunt arthriticos, atque morbus hic à parentibus in natos deſcendens, in utriſque non modo pares fructus, & circa eaſdem ætatis periodos maturatos habere ſolet, ſed plerumque in iiſdem membris primas radices agit & ſimiles ubique progreſſus obſervat.

1. Cæterum vero Diatheſis arthritica, abſque labe originali ſæpe ob malam victus rationem & errata in ſex non naturalibus infertur: Nam qui crapulæ indulgent, atque imprimis ſi alimentis ſalſis veſcuntur facile hunc morbum contrahunt, etenim hoc ritu chylus nonnihil indigeſtus, atque particulis effetis & inidoneis præditus, in viſceribus paratur; dein à largiori vini potu craſſamenta ſalſa & fæculentiæ heterogeneæ, quæ alioquin in primis viis ſubſiſterent, nimis exaltata, in ſanguinem deferuntur, quibus invictus enormitatibus ſi otium & alia accedant, proinde ut nec ſuperfluitates exhalent, nec impuritates ſalinæ,

quo

quo minus circa articulos ſubſidere poſſint, ab exercitio diffluentur, certe plus nimis ſeminix hujus alkalizari in uberem morbi Articularis ſegetem conferetur.

3. *Articulorum debilitas* & diſpoſitio arthritica, non tantum hæreditaria, ſed ob varias occaſiones crebro excitatur; Materiæ morbificæ decubitus hanc ſæpe inducit, nam ſi forte contigerit in hac aut illa parte primum arthritidis paroxyſmum extitiſſe, in iiſdem poſtea membrum humor peccans facilius decumbet & brevi quaſi nidum ſuum, ubi ova continue deponantur, conſtituet: Præterea item ſolutio continui noxa à frigore, madore &c. non raro arthriticam diathe ſin ciet.

11. At vero ut ſanguis mineram ſalinam pro ſeminio morbi ſolo conterat, & articuli eam prompte ſuſcipiant & recondant, hic tamen apparatus abſque ſeminij alterius acceſſu, inſt... ſubventanei omnino ſter... & infæcundus perſtat, quia ad morbum hunc in actu conſtituendum, requiritur ut *liquor nerveus*, forte turgeſcens, impuritates ſalinas alterius conditionis, nempe *acetoſas*, efferveſcentia quadam deciduas, mineræ priori quaſi ſuccendiculum ſuffundat: Quare alteram morbi arthritici procatarxin in humore nerveo, ejuſque *affluxionibus acetoſis* ſtatuere viſum eſt: Et quidem liquoris hujus particulas Salinas, à volatiliſatione in fluorem degeneres, acidas evadere pluribus inſtantiis & rationibus, tum olim ſæpius, tum ſupra, hoc in tractatu, oſtendimus. Attamen ad morbi hujus apparatum, non requiritur totam ſacci nervei maſſam continue acetoſam evadere, Verum ſufficit ejus, vel portiones in cerebro, aut alicubi in nervoſo genere depravatas, vel recrementa hic illic depoſita, ejuſmodi indolem contraxiſſe, à quibus poſtea turgeſcentibus, cum particulæ ad mineram ſalinam in articulis reconditam accurrunt, modo prædicto paroxyſmum arthriticum cient. Enim vero fluxiones acetoſas, ab humore nerveo profectas, crebro accidere experimento notabili manifeſte liquet, videlicet frequenter adverti, Nervoſi generis pathematis obnoxios, quandoque levem in toto corpore rigorem (qui partium omnium fere nervoſarum corrugatio eſt) paſſos fuiſſe, & deinde ſtatim affectionem ſpaſmodicam ſucceſſiſſe, quo tempore urina valde copioſa & limpida, quæ ſaporis lixivialis aut nitroſi (quem alias ſemper habuit) expers, valde acetoſa, quaſi merum acetum eſſet, reddebatur: indicio ſane luculento humorem in partibus nerveis, ad plenitudinem aggeſtum, & turgeſcentia oborta commotum, affectiones ſpaſmodicas intuliſſe, cumque iſtius portio exudans in glandulis deponeretur, mox illinc venarum, aut lymphæductuum commeatu in ſanguinem reducta, ut ... acetoſæ profluvium excitabat: Pariter equidem ab eodem humore in minore copia turgeſcenti, ac uſque intra ductus nerveos nixnente, intraque articulos ſubſidente, inſultus arthriticos exoriri putamus: Profecto materiæ arthriticæ partem à *cerebro & nervis* procedere argumentum eſt, quod pleriqque huic morbo obnoxij, cùm paulo ante paroxyſmum de capitis gravitate & hebetudine cum vertigine & ſomnolentia queri antea, quamprimum dolores arthriticos pati incipiunt, velut nubibus à cerebro diſcuſſis, ingenio mox liberiore, cum magno & inſolito acumine fruuntur: Præterea cum morbi hujus inveterati quandoque plures ſunt mineræ ſalinæ, in diverſis membris diſpoſitæ, ob eam ... eſt dolores ut plurimum loca ſuperiora primo invadere, & dein gradatim ad reliqua deſcendere quare cum initio forſan vertebræ cervicis laborant, mox brevi poſtea ſcapulas, aut alia brachij membra, dein lumbos aut iſchiada, ac ultimo crurum articulos, primo hos, dein illos inferiores morbus occupabit.

Continua deſtillatione humoris ampliata ſpatia, velutt attrita) Sic Gutta cavat lapidem non vi ſed ſæpe cadendo: At præter defluxionis aſſiduitatem & *ῥευματικὴν διάθεσιν*, humoris illabentis inſignem acrimoniam, ab admixtis ſalibus pendentem inculcare oportet, quæ ſinus in partibus excavet, atque ſi tineis vel xylocampis exeſæ eſſent: hinc A. *Luranus* venenatam, malignam & occultam materiæ qualitatem agnoſcit, non ſimplicem humoris intemperiem.

Spatia per quæ defluxiones feruntur.] Partis recipientis & deducentis diſpoſitio plurimum facit ut in hanc vel illam partem defluxio potius cadat, ſæpeque redeat: Talis eſt viarum nervis alioquin & reliquis vaſis, quæ cum nervis corpus pervadunt, deſtinatarum, ſediumque, quæ circa articulos ſunt nimia laxitas: tum ab ortu inſitis de cauſis à parentibus eveniens, cauſaque una quod hæreditarius ſit affectus, tum etiam aliis de cauſis, & à morbis, tum maxime ob continuum defluxum ſæpeque redeuntem, viaſque pervadentem & dilatantem contracta, unde fit ut per ejuſmodi ampliatas vias & laxas, humor licet non tanta copia, quæ alioqui reperitur, congeſtus, vel leviter commotus facile defluat & conſuetas hæce vias repetat, Et cum ad extrema uſque articulorum perferri potius quam in viis intermediis ſubſiſtere defluxio, viis ſic laxis exiſtentibus, ſoleat, illicque retenta loca hæc non ſolum relaxare, ſed & ſenſim ſeparando ab invicem veluti excavare, ideo evenit ut podagra & chiragra frequentiores cæteris ſint ſpeciebus. *Platerus l. c.*

OBSERVATIO II.

Humor arthritidis parens intra articulorum cavitates non concluditur.

ILlud abſurdum humorem Arthritidis de cerebro duci, quia eum inſuper credunt in medias artuum cavitates pervehi: Quæ vis hunc agitabit? oppoſitæ ſunt multæ partes quibus ejuſmodi iter penitus obſepium eſt: Non deſunt quidem cerebri humorem negant ſubſidere in ſubjectas cavitates artuum, at eum contendunt eo penetrare, quem vaſa ſanguinis, Arthritide oriente, exudare putantur, Verum illa ad *artuum cavernas* haud ita perringunt ut ille humor in eas demitri queat: Quid multa? Nec in defunctorum articulis illa humoris ſedes notari poteſt. *Schneiderus l. de Catarrhis ſpecial. p. 548.*

IN *articulis*) Humor hic qui eſt cauſa continens, non conſiſtit in eo ſpatio, ſeu ea cavitate, quæ conſtituunt duo oſſium extrema, quando ſibi invicem compinguntur (quemadmodum multi hactenus ſomniarunt) ſed fere ſemper in membranis, tendinibus ac vinculis externis, à perioſtio originem ſortem habentibus, oſſium extrema ac muſculorum tendines nectentibus: Idque cognoſcitur manifeſte ſic ſe habere ex nodoſa podagra ac chiragra, in qua tophus, ſeu humor in calculum concretus, aperta ruptave cute plerumque, eruitur è digitorum articulis, externo vinculo, ut ſcribit *Fernelius*, integro atq; il-

læſo: præterea ſi materia in cavitatem internam articuli flueret, nullus vel admodum obtuſus excitaretur dolor, quod hoc vinculum nectens interius oſſium duo extrema ex oſſe oritur, nullumque ſenſum habeat. & ideo, quia cum oſſis cartilagine connaſcitur, χονδροσύνδεσμος nomen apud Græcos accepit: *Adrianus Spigelius lib. de Arthrit.* Arthriticus tumor cubiti ſæpe me ſpectante apertus fuit, Æger cunctum brachium ſemper movere potuit: quare humor ſe in medios artus haud ludit. Nonnunquam quoque unicus tantum muſculus in corpore hominis arthritici inflammatur, cute integra, nec in ea ullum apparet veſtigium inflammationis: eo loco ſi rangitur cutis, dolor fit gravior: nimirum intelligendum eſt humorem haud ipſum intervallum artuum ſubire *Schneiderus l. c.*

Nova & ingenioſa de Loco affecto in Arthritide ejuſque cauſis Diſſertatio, in qua Veterum & Neotericorum ſententia ad examen revocantur, Viri Clar. Iohan. Harderi, *Medicinæ Doctoris & in Academia patria Baſileenſi Philoſophiæ Profeſſoris.*

ARthritis ἀπὸ τῶν ἄρθρων, unde etiam nomine τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις πόνων *Hippocr.* Sect. 4. aph. 44. & 45. venit, Dolor eſt ex intervallis ferè invadens, notante Fernel. l. 6. de part. morbis & Sympto. c. xviij. Hujus *ſubjectum* ſunt *articuli*, patiuntur autem reſpectu partium quibus inveſtiuntur, vel etiam, quæ in illos inſeruntur, maximè ſenſibilium, quales ſunt partes *nervoſa, perioſtium, membrana, tendines* imo & *ligamenta*, quibus ipſi Veteres ſuum facilè largiuntur aſſenſum: uti etiam quoad *Morbum*, quem nomine doloris ſatis explicatum itidem putant, Aſt in cauſis hallucinati eſſe videntur: *Fernel. proximam continentemque* omnis Arthritidis ac doloris cauſam eſſe dicit, non ullam *ſimplicem intemperiem*, ſed humorem p. n. infixum & *adhærentem*, hunc que nunquam aut admodum rarò in id *cavum* ac *ſpatium* penetrare, quod inter *oſſium extrema* intervenit, ſed *vincula* duntaxat, eaſque *membranas* quæ extrinſecus *oſſium extrema* nectunt & ambiunt: hoc ſane argumento, quod in nodoſa, tophaceave *podagrâ* atque *Chiragrâ*, humor in calculum jam concretus, aperta ruptave cute, plerumque eruitur *è digitorum articulis*, vinculo integro ac illæſo: Et in *Iſchiade* ſi noxius humor in *coxendicis pyxidem* conditus eſſet, nec tam vehementem, quod vinculum obtuſi ſit ſenſus, nec tam latè diffuſum dolorem inveheret: Neque porro *humor hic, continens arthritidis cauſa*, tam varius atque traditur exiſtit, nec enim *ſanguineus*, nec *bilioſus* nec *melancholicus*, unquam eſt, ſed omnino vel *pituitoſus* vel *ſeroſus*, & *Sentent eand. fovet. River. c. de Arthrit.* Capivace. l. 5 Med. Pract. *Pituitam & ſanguinem ſolum agnoſcit, bilem* autem nimis mordacem eſſe ait, & *Melanch. minori copia generari, quod & alij veterum dogmatum ſectatores ajunt.* In quibus verbis Vir hic inſignis plura habet, quæ de *humoris natura*, huic malo producendo idonei, quà etiam de *parte ſpecialiter affecta*: Et quidem quo ad *prima* attinet, facile cum ipſo conſentiant Recentiores, *humorem p. n. infixum & adhærentem* arthritidis cauſam continentem eſſe: Sed in hoc difficultas erit, qualis ſit hic *humor qui arthritidem* efficiat, & annon etiam oſſium ſeſe interferat intercapedini; *Oſſium cavo* ſe inſinuare *humorem arthriticum*, & *experientia* & *ratio* teſtatur: *Illa* quidem, quia in duobus juvenibus quorum alter arthritide ſcorbutica laborabat, *alter* affectu eodem, ex inordinata Venere contracto, obſervavi tophos, non tantum oſſium ſuperficiebus adhærentes, ſed ipſiſſimæ harum cavitati, cum ſummo dolore, quaſi infixos: neque etiam hi circa internodia conſpicui de alio quam de materia fixa, oſſium cavitati inhærente, teſtari videntur: *Hæc* verò, quoniam materia, quæ pro oſſium nutritione effertur per arterias, quæque degenerans & aggeſta, hujus mali cauſa eſt, in membranas vel vincula, non tantum effunditur, vel oſſibus leviter extrinſecus apponitur, quin in horum ipſorum ſubſtantiam quoquo modò pergit: Imo ſuppoſita ſuperficiali appoſitione nutrimenti, hæc ne propterea impediet hujus ipſius circa oſſium articulationes mutuas inſinuationem, pro horum capitulis nutriendis? Sane vel hoc ἄτοπον ſtatuere neceſſe erit, vel dicendum cauſam continentem in ipſo etiam oſſium cavo hærere, quo tamen perioſtii vellicationi, ab hac efferveſcente & ferociente oriundæ, nihil adimitur.

Ad ipſius autem humoris naturam & genium, quod ſpectat, varia hic exurgunt incommoda: E enim dicere humorem p. n. infixum, cauſam continentem arthritidis, hunc tamen vel *ſanguineum*, vel quod magis eſt, *bilioſum* vel *melancholicum* non eſſe, minus facile capi poteſt.

Si humorum naturam luſtrare placeat, reperiemus *humorem bilioſum* multo majori jure, præ *pituitoſo & ſeroſo*, primas ſibi vendicare, ut de *melancholico* taceam: Sed novi quò tendat Vir hic Clariſſ. Nempe *humores excrementitios* pro cauſa hujus mali accuſat, à capite præcipuè, vel aliis partibus, ad articulos deponi ſolitos: Aſt ſi, hi humores arthritidis ſunt cauſa continens, qui fit quod, membro aliquo amputato, malum hoc in quibuſdam planè non amplius, in quibuſdam rarius ingruit, cum tamen materia morbifica non deficiat, vel ullum huic objiciatur obſtaculum, quin via ad aliud membrum arrepta, ibi malum idem fovere & producere poſſit, imò quod plus eſt, talis materia pituitoſa, juxta nervos, notante Fernel. à capite ad articulos amandata, & quidem incongrua, per totum ſuum iter turbas dare deberet, neque tantum in articulis dolores ciere: Iam autem conſtat malum hoc ſubita-

ſubitaneo inſultu ægrum prehendere: Taceo quod humor pituitoſus, adeo efferæ naturæ, vel ſecundum ipſos Veteres, non ſit ut tantas efferveſcentias, tamque immanes afflictiones circa articulos producere poſſit: *Calculoſa* quoque, de quâ Fernel. agit *diſpoſitio*, alium plane humorem ſibi poſtulat: Rejecto proin humore *pituitoſo*, quid de *ſeroſo* dicendum: Minus in hoc exorbitare videtur: Cum enim certiſſimum ſit ſerum partibus conſtare Salinis, à ſanguine ipſi incoctis, hocque ἐχύματος τροφῆς munere functurum, ad ſingulas partes pergere neceſſum habeat, & in oſſibus inſuper materia Salina, (uti infra dicam) pro horum nutritione depenatur, non adeo à vero abludit, ſerum hocce partibus Salinis degeneribus impregnatum, copia harum circa oſſium internodia depoſita, cauſam arthritidis proximam fieri: Quod aliàs Galenici nomine *ſeri ſalſi* interpretantur: Sed nec hæc dixiſſe ſufficit, Atroces arthriticorum dolores adhuc alia efflagitant.

Hollerius in Scholiis ad cap. 23. l. 1. de morb. intern. paulò melius de arthritidis ſede, & etiam cauſis ſenſiſſe videtur: Etenim quantum ad *illam, neceſſum eſſe ait, ut infra ipſum articulum cauſa contineatur, antequam vere dicatur arthritis, neque humorem per carnes, parteſque circumjacentes diffuſum, ſufficere*: Ad has verò, quantum ſpectat, *Dolorem vehementiſſimum excitari*, inquit, *ſi qua materia illic intercipiatur, ſive acrimonia, ut bilis. ſive frigiditate, ut pituita, ſive aſperitate, ut gypſeâ, peccant*, & in quibus etiamſi ad ipſam veritatem proximè non acceſſerit, tamen in eo egit optimè, quod hujus mali fomitem *materiam quamdam acrem* & irritantem agnovit, *bilemque* hanc ad rem valdè idoneam eſſe exiſtimavit, non quidem quaſi adſtipularemur falſæ ejus hypotheſi, quod in effervеſcentiis febrilibus eò amandata, hoc peragat, ſed quia natura *bilis* tali affectui producendo aptiſſima eſt.

Adhuc magis cardinem controverſiæ tangit Celeberr. Sylvius, qui lib. 1. prax. Medic. cap. xxx. inquit. *Arthriticas febres quare in ſucco pancreatico ita corrupto, ut articulis potiſſimum ſit infeſtus, ſive acrimonia ſimul, quod frequentiſſimum, inſigni, bilem, cum qua vitioſe effervеſcit, una ſecum eo deducat, & dolorem atrociſſimum producat, ſive minus acer, atque pituitam viſcidam, non item bilem acrem offendens ab eadem aſſumpta, plurimum obtundatur, atque Tumore œdematoſo, quam dolore acuto affectæ partis motum potius impediat*: Ex quibus verbis haud obſcurè colligere licet, *Virum* hunc ad arthritidem producendam, Salia diverſi generis poſtulaſſe, unde *Succum pancreaticum*, qui acidus, cum *bile*, quæ alcali eſt, conjungit, Neque in hac hypotheſi erravit, revera enim ex acidi cum alkali commixtione & *effervеſcentia* oritur, & *præcipitatio* ſubſequitur, quod utrumque in arthritide obſervare licet: Aſt quum *ſucci pancreatici*, cum *bile* & *pituita* ad ſingulas partes deductio, nondum omnino ſit recepta vel probata, neque etiam facile ſit concipere, in quo *Succi* hujus corruptio talis conſiſtat, quæ articulis potiſſimum ſit infeſta, & non alias, propter corruptionem eandem in corpore turbas det vehementes, nec huic ſententiæ adhuedum adſtipulandum, Sed quid alij præterea Viri Sagaciſſimi ſentiant inquirendum, inter quos præcipue emicat Ingenioſiſſ. Williſius, qui in cap. de arthrit. proximè ad veritatem acceſſit, dum, *ſtatuere*, inquit, *oportet in morbi hujus foco ſive minera, ſuccos fermentativos, & non facile miſcibiles, coire*: Succi hi fermentativi, ſunt *Salia diverſi generis*, alia quidem *fixa* & alkaliſata, alia *aceſcentia*, in fluorem evecta, ex quibus combinatis *effervеſcentia* oritur inſignis, unde *articuli* & *internodia* vellicantur, ſummique oboriuntur cruciatus, *præcipitatione* poſt ſubſequente, unde *tophorum* progenies.

Dico itaque deponi naturaliter, circa articulos & oſſium internodia, materiam quandam Salinam, (quam alkaliſatam Cl. Willis, bene vocat,) pro horum nutritione, & quidem ipſi Veteres oſſibus nutriendis, *materiem terreſtrem* aptiſſimam dixerunt, proptereaque iiſdem *melancholiam* deſtinarunt: *Materia* hæc, ſi nimis *fixa*, & inter volatile & fixum medium non ſervet, circa oſſium internodia depoſita, horum cavum, vel difficile, vel non ſubintrat, ſed aggeritur & cumulatur: huic ſi poſtmodum accedit *liquor acidus*, mutua oboritur lucta: *Acidum* enim cum *alkali* commiſtum effervеſcit, uti experientia teſtatur. Illud modo ſupereſſe videtur unde *acidum*, quod eum materia hac Salina commiſcetur, ſuppeditetur: Nodus non facilis ſolutu: Equidem ſi *VVilliſij* placeret annuere opinioni, res jam eſſet deciſa, cum in *liquorem nerveum* aceſcentem, præcipuam ille conjiciat culpam: Verum majori lite adhuc confligendum habet cum turba, quam *Sylvii Succus pancreaticus*: hujus enim exiſtentia tantopere non amplius in dubium vocatur, propter ductum ex pancreate manifeſtum, Illius autem maximè, paucique ſunt quibus adeò felicibus eſſe licuit, ut liquorem nerveum colligere potuerint vel videre: *Succi pancreatici* cum *bile* ad articulos depoſitionem, ſumme dubiam & diſputabilem eſſe ſupra monuimus: Unde quid in hac Authorum litigatione ſentiendum, ambigui merito hæremus: nihilominus priori ſententia quæſtionem melius decidi poſſe autumantes, ſi nempe, quæ Clariſſ. hic *Vir* de *liquore nerveo* degenere intellexit, nos de ſpirituum animalium dyſcraſia aceſcente intelligamus, quæ ſententia ſuo non caret fundamento: neque enim ſpiritibus, ut pote ex ſanguine temperato progenitis tem-

temperiem attribuere, abſurdum judico, quicquid demum alij obganniant, Hanc autem eſſe Salem volatilem, vel ipſa ætherea ſpirituum natura, à Veteribus hiſce adſcripta, ſufficienter probat, Si hæc in aceſcentem tranſit, (tranſit autem facile) en ſemen maſculinum, pro fœminini, circa articulos depoſiti, fœcundatione, maxime congruum: *Dico tranſire facile* quoniam maſſa ſanguinea ſalino *fixa* exiſtente, ſpiritus animales deſtituti volatili, quod ſibi pro ſua natura adſciſcunt, & quo quaſi nutriuntur, à volatilitate in fluorem degenerare, ſicque acidam naturam induere neceſſe habent: Hanc autem ſpirituum διάθεσιν eſſe accuſandam, probatur ex *dolore capitis*, *vertigine*, aliiſque ſymptomatibus, quæ plerumque paroxyſmos arthriticorum præcedere ſolent, quæque ſymptomata forte Fernel. moverunt, ut omnem arthritidem à capite derivarit: Probatur dehinc ex cura, quæ *volatiliſantibus* præcipue, *diaphoreticis* & diureticis, iiſque quæ *acidi* cum *alkali* vitioſas commixtiones corrigunt & tollunt (Salia nim. prius ab acido ligata, maſſæ ſanguineæ reſtituendo) perficitur.

De *cauſa antecedente* arthritidis prolixior mihi eſſe non licet, ne in librum excreſcat epiſtola: In *hæreditaria* diſpoſitione, cauſa antecedens multa inquiſitione opus non habet, ſeminia enim Salina copioſe in utero maſſæ ſanguineæ communicata, de hac ſatis teſtantur: Ad *acquiſitam* autem plurimum contribuunt errores, qui in ſex rebus non naturalibus committi ſolent, de quibus ſingulis videri poſſunt authores: Hoc unicum coronidis loco ſubjicio, ipſos Veteres per *materiam tophaceam*, ſententiam noſtram inſigniter confirmaſſe, etenim, quam illam naturam aliam, ſi non Salinam, redolet; neque enim pituita, prouteunque viſcida concipiatur, in tales tophos, calculis omnino ſimiles concreſcere neque quodnam illud ſit, quod concretionem hanc, (quam nos per *præcipitationem* ab *acido* factam ad ſenſum explicamus) efficiat monſtrari poteſt: gelatinoſa facilius fiet pituita, quam calculoſa: Melius adhuc egerunt illi, qui humorem bilioſum accuſarunt, quia & cholericorum diſpoſitio & hujus ipſius humoris natura, de qua ſuperius, ſemen huic malo fœmineum proxime & remote conferunt: Sunt quidem haud pauci, qui bilem alkali continere negant, ſed perperam, vidimus ſiquidem hac ipſa ſeptimana, bilem bubulam, affuſo ſpiritu nitri, & ol. Sulph. coagulum in fundo exhibere, quod affuſione Salis urin. Vel ol. Tartari minime habere licuit: Id adhuc mirari ſubit, unde pus in abſceſſibus arthriticorum vel podagricorum, aëri expoſitum, in calculos concreſcat, hocque Galen. adjumentum afferre poſſet, humorem videlicet quemcunque, etiam abſque acidi commixtione, coagulari poſſe: Aſt facile rem ſolvent ij, quicunque ipſum aerem acido conſtare ajunt, à quo hic effectus producatur, neque enim vel ſpiritus nitri deſtituitur acido, aërem autem nitroſum eſſe quis negabit?

Observatio III.

Calculi ex articulis eruti.

Mirum non eſt calculos in Articulis fieri, quorum multos, diſruptis articulorum juncturis, meis oculis vidi. *Schneiderus l. de catarrhis ſpecial. p. 608.*

Mirum non eſt calculos] Arenulas *Platerus* lib. Obſerv. in hepate deprehendit: Apud *Johan. Matthæum* in conſil. Tartarus, ſeu calculus, non ſolum in renibus & veſica, ſed partibus etiam principalibus ſedem figit, quod *Fuchſius* erudite monuit: *Maximilianus* ij. Imperator, qui Podagra laboraverat, in ipſo corde calculos habuit, qui poſt obitum reperti fuerunt: Dom. de *Palvveiller* in capite & veſica fellis calculos habuit: In renibus *Alberti* Ducis Bavariæ magni calculi reperti fuerunt: Straubingiæ *Michael Bauur*, calculos ex pulmone per tuſſim ejecit: mirum igitur calculos quoque in articulis fieri? *Idem.*

Observatio IV.

In quodam Arthritico ſumma Renum flacciditas & exilitas reperta.

Illuſtr. N. doloribus Arthriticis diu multumque fuit affectus, tandem in Ictericiam & Hydropem incidit lethalem.

Defuncti corpore aperto, Renes flaccidi & adeo parvi inventi, ut magnitudinem nucis juglandis vix æquarent. *B. Timæus Obſervat. lib. 3. cap. xxviii.*

Hinc conjicio Arthritidis, juxta & Aſcitæ cauſam in renibus potiſſimum fuiſſe, quatenus ob vitioſam conſtitutionem ſeroſum humorem minus ſufficienter attrahere, ſecernere & excernere valuerunt: urinas enim reddidit parciſſimas, etſi largius biberet. *Idem.*

Renes] Arthritis cum Nephritide neceſſitudinem adeo conjunctam habet, ut utrique affectus, quaſi ejuſdem originis eſſent, ſæpiſſime concurrant: quippe nullus fere iſto morbo laborat, quin etiam huic obnoxius reperitur: Porro inveterata Arthritis concretiones lapideas in articulis, quales Nephritis in renibus

nibus excitare ſolet, hinc veriſimillimum exiſtimo Nephritin à ſimili, ſeu prorſus eadem cauſa quam pro arthritide aſſignavimus, exoriri nempe materiam ſalino fixam, à ſanguine in renibus depoſitam, cum humore acido per ductus nerveos illic ſubinde ſuffuſo, effervescere, & ob id dolores nephriticos crebro induci, dein ab utraque materia, poſt effervescentiam coagulata, calculum formari. *Willis loco citato.*

Tandem in Ictertiam & hydropem incidit.] Interdum accidit ob materiæ arthriticæ fluxiones ſuppreſſas, aut repercuſſas, modo ventriculi aut viſcerum abdominis Tormina, modo Dyſpnoeam, Aſthma alioſve pectoris affectus: quandoque etiam Apoplexiam alioſve morbos ſoporoſos aut convulſivos excitari: Ex quibus obſervatis obvium erit objicere Arthritidis mineram non ejuſmodi eſſe ac modo deſcripſimus, quia pars ejus ſalina, cum eadem ſit quæ articulis nutriendis deſtinatur, exinde depelli, aut alio deferri vel deponi nequit: dein quoad partem alteram, nempe *Seminium acidum* in loco aſſueto depoſitum, videtur illud haud facile repercuti poſſe, atque per ſe aut in via ſuppreſſum, aut alio translatum parti cuipiam haud valde nociturum: Verum enim vero, facile erit his reſerre, materiæ arthriticæ portionem acetoſam, per ductus nerveos affluentem, repelli aut ſupprimi poſſe, eamque aliis partibus ſuffuſam mala ſæpe graviſſima excitare: Profecto *Liquor nerveus*, ejuſque recrem[illegible]a, [illegible] partibus valde ſubt[illegible]bus & activis conſtant, à levi quuvis obice, aut repulſu, in [illegible]; & fluxiones diverſimodas adiguntur. Porro cum iſta circa partes nobiles, vel intra ductus nerveos turgeſcunt, vel aliuſmodi aliorum humorum particulis occurrunt, cumque iis effervescunt, affectiones v[illegible]s aut dolorificas, aut ſpaſmodicas cient, &c. *Idem ibidem.*

Phthiſi] Arthritici ob ſanguinis dyſcraſiam Salino fixam, febribus minus obnoxij ſunt Cæterum à Phthiſi, aliiſque viſcerum aut capitis pathematis gravioribus non omnino immunes degunt, quatenus tum ſanguinis tum ſucci nervei recrementa in articulis non amplius deponuntur ſed vel ad pulmones vel ad cerebrum transferuntur. *Willis ibidem.*

Observatio V.

Contractura digitorum, &c. in Arthriticis cauſa eſt Calx, ſpatia omnia occupans & oſſicula ſecedere cogens.

ANno Domini 1670. fatis ceſſit per Ill. Domin. Capitaneus Ammon, qui vitam ſuam longo ſpatio annorum arthritide excruciatus tranſegit, ita ut manibus & pedibus contractus remanſerit.

Aperto cadavere, cauſam contracturæ digitorum tam manuum, quam pedum & reliquarum juncturarum indagans, eaſdem calce vulgo dicta plenas ſpatia omnia occupante reperi, tanta quantitate ut ipſa oſſicula loco ſuo naturali cedere neceſſe fuerit, unde diſlocatio oſſium digitorum, tam manuum quà pedum, & juncturarum facile inde colligi poteſt; cum tanta materia ad articulos tranſmandetur, ut mole ſua prius nervos, membranas, tendines, obtuit, & ad obeundas ritè actiones motui & ſenſui convenientes ſuffocet, tandem & ipſa oſſa ſuo loco dimoveat. *D. Ioh. Iacob. Vene. Dobrzensky in miſcellaneis curioſis anni* 1661. *Obſerv* 65.

NOtanda, hiſtoria quæ in *Plateri* obſervat. lib. 1. p. m. 150. reperitur: meminit is mulieris cujuſdam Lucernenſis in Helvetia, è nodo o pollice pedis ſiniſtri, pingui magnitudinem excedente, calculos tophaceos, è quibus minimus piſo major erat, pluſque xx. ſuppuratione illic facta, cum maximo dolore, ſucceſſive reddentis De cauſis ejuſmodi Tophaceæ materiæ vide eundem *Praxeos* l. 1. & alios.

Observatio VI.

In quodam Podagra diu vexato Lien exſuccus & omni pulpa carens inventus.

DOm. à Rapolſtein in Alſatia degens cum per multos annos podagra dira vexatus eſſet, tandem ſupremum diem clauſit: A morte, quum exenteratum fuiſſet corpus, conditura que mumiata curatum: Lien inventus fuit plane exſuccus & omni pulpa carens, marſupij in modum inanis, ſiniſtris hypochondrijs affixus. *Ex obſervat. Iacobi Moccii Profeſſ. Med. in Academia Friburgenſi Briſgoiorum.*

AN quia ſerum (cujus ſedes Lien dicitur *Hippocr.*) ad artus demandatum fuit, quod Lien præ exilitate & debilitate non ſuſcepit & attraxit?

Observatio VII.

Iſchiadicum & podagricum dolorem parientes humores circa finem medullæ ſpinalis congeruntur.

SI impotentia in ſolo crure oriatur ob læſionem cervicis, id tum demum fieri putandum eſt quando circa vulnus collectus humor, ſecundum longitudinem ſpinæ deſcendit, & in finem medullæ ubi deſcenſus ulterius non datur, impingitur: Solere enim hic humores detineri ex Iſchiadicorum & podagricorum ſectione demonſtrat *Coiter* in obſervat. Anat. *Henningus Arniſæus in Obſervat. Anat Obſervat.* 2. §. 10.

H*Umor ſecundum ſpinæ longitudinem deſcendit.*) Multos videmus aut iſchiade laborare, aut alio articulo, cùm ne tantillum aut cervices doluerint, aut collum, aut guttur, aut claviculas, aut occiput: An vero credibile à capite tam efferum humorem, tam ſeroſum, tam indomitum, aut nullos dolores in mediis viis excitet, ſed ſolum cum ad articulos devenerit? Ut idem faciat quod lepus marinus, qui cum perrepret innomeras corporis partes, ſolos pulmones ulceret? Hoc non credibile, ſic valere jubeamus

Fernelium: Et non temere innocens caput medicamentis agitemus: Nam ſunt qui dolent articulos, & nullus præceſſit omnino capitis dolor; nec gravitas, nec aliud ſimile, *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 1. p. 91.* Ejuſmodi ſane dolor Iſchiadicus aliunde quam ex capite arceſſendus, vitiumque potius maſſæ ſanguineæ inquinatæ arguit.

OBSERVATIO VIII.

Anatome Iſchiadico laborantis dolore, In cujus coxa inventæ ſunt glandulæ induratæ, pus concretum continentes.

VIdua P. *Auberti* patiebatur dolores atrociſſimos in Iſchio ſiniſtro, qui ſeſe ad extremum pedem porrigebant: Cum *dolor in coxa* gravior evaſiſſet, & tumor in parte appareret, concolor tamen, tum etiam pars compreſſa multum doleret, nec non ægra dolores lancinantes in eadem perciperet per vices, vocati fuere Chirurgi qui abſceſſum profundum latitare aſſeruerunt: Sicque conſilio habito pars aperta eſt cauſtico & ſcalpello, nullum pus effluxit: Poſt xv. dies ab apertione hydropica facta eſt, & tandem ſuffocata interiit.

Aperto cadavere, & ſecta coxa uſque ad os, in loco apertionis inventæ ſunt parvæ quædam glandulæ ſuppuratæ, quæ pus concretum continebant, ita ut non potuerit effluere. *Riverius Obſervat. 53. cent. 2.*

COxa) Coxa dicitur, & articulus ille omnium maximus quo os femoris coarticulatur. Et os illud magnum cum quo coarticulatur: quod os dicitur, aut coxa, aut os coxæ, eſt magnum, varias prominentias habens & perforationes, quod quidem cum oſſe ſacro conjungitur per ſymphiſin: Hujus ſuprema pars, quæ à lateribus tendit in partem anteriorem, & eſt ſuperior pudendis, ea in regione quæ dicitur Ile, vocatur os Ilium: Pars media, quæ magnam habet excavationem, quæ recipit oſſis femoris caput, dicitur Coxa, aut coxæ os peculiariter, quod quidem à regione pudendorum eſt. & per partem internam & imam habet proceſſum acuminatum, tendentem ſub pudendis, quaſi utrinque venientes productiones ſint in interfœmineo congreſſuræ: propius autem accedunt ad ſeſe in viris quam in fœminis, in neutris vero uniuntur: Ab hujus oſſis ſuprema parte producitur in anteriorem corporis partem, ſupra pudenda, os quod in medio unitur cum proceſſu alterius partis, cartilagine, & mox deorſum redit à latere pudendi in imam partem coxæ, & finit ita perforationem ſatis magnam quam hoc os habet, vocatur hæc oſſis productio, os Pubis: Itaque os Ilium, & Coxæ, & Pubis, idem os eſt, verum prægrande, & quod tribus in partibus tria nomina accipere potuit: Hoc os coarticulatur cum Femore, atque ita in eo volvuntur crura, coaleſcenſque cum oſſe ſacro, & dictam magnitudinem, figuram & poſitum habens, ſimul cum oſſe coccygis munit, & commodum locum parat pudendis & podici: nam pudenda erumpunt inter os pubis & internos illos proceſſus coxæ, & podex inter hos proceſſus & os coccygis.

Dolor in coxa.] Sæpe tentatur dolore & articulus ille magnus, & ipſum coxæ os, & illi hærentes carnes: Articulus quidem, quia maximus profundiſſimuſque eſt, & aſperitatem etiam quandam habet, & interius, quaſi in centro ligamentum quoddam, quod imbibit fluxionem, quam ob magnitudinem articulus recipit: Os vero ipſum, (ut oſſa dolere poſſunt) & caro, & reliquæ partes, quæ illi hærent, quia poſita ſunt in ipſo ſordium confluxu: Nam per id os & urinæ & fæcum viæ decurrunt, & genitales, & illi proximæ ſunt venæ hæmorrhoidales, præter venas & arterias varis magnas quæ in crura deferuntur: Has ob cauſas ſolet hæc pars recipere multas variaſque fluxiones, & ab omni fluxionis genere cruciari, nunc in articulo, nunc etiam extra, juxta os, aut ad interiorem partem, verſus inguen; aut ad imam, ad interfemineum; aut ad poſticam, ad nates: Sæpeque fluxio ipſa in pus abit, quod niſi tempeſtive educatur, ſponte extra erumpens, fiſtulas eo loci facit, aut internus manens acerbius cruciat: Sic Eupolemo, 5. Epid. (cui coxa dextra dolebat, & inguen, & junctura coxæ proxima, quæ eſt ab inguine & anteriore coxæ parte) factum eſt pus in coxa, inter os ipſum & perioſtium: *Valleſius comm. in lib. 5. Epid. p. in 460.*

Qui ſeſe ad extremum pedem porrigebant.) Iis quibus Coxa dolet, aliquando dolor per totum crus producitur, ſecundum nervi longitudinem, aliquando iidem ſtupet, ob nervos crurum, qui omnes juxta ipſum coxæ os ab ultimis lumborum vertebris decurrunt: præcipue vero ob ordinem quartum qui etiam eſt poſtremus, & maximus eorum qui deſcendunt à lombis, quia cum tribus ſequentibus ſacri oſſis nervis coaleſcit: Is enim ſimul cum arteria & vena magna, penetrat per foramen quod ex oſſis Ilij & ſacri coarticulatione velut in hunc ſolum uſum formatum eſt: Evenit igitur propter fluxionem, coxæ dolorem inferentem, aliquid in nervum redundare, aut à venis & arteriis, ac carnibus etiam multitudine tumentibus cum primis, atque ob diverſum affectionis modum, modo ſtupere crus, modo dolore affici. *Idem com. in ſect. 6. lib. 4. Epid.*

Pars aperta cauſtico & ſcalpello &c.] Ob aſſiduum dolorem merito Chirurgus ſuſpicabitur corruptionem ſubeſſe & pus, putabitque auxilia ad eam affectionem neceſſaria: Ea porro ex Hippocr. duo ſunt, uſtio & ſectio, nam medicamenta ſola in his raro ſunt ſatis, uſtio præterea eſt duplex, aut enim eſt penetrans uſque ad ipſum pus, aut ſimul ſit uſtio & ſciſſio, velut ſi cultello, ſeu ſtylo ferreo ignito pungas aut ſeces: Aut eſt Inuſtio, h. e. uſtio vulnerans ſuperpoſitam cutem, & cruſtam gignens, non penetrans tamen: Priori uſtione, non minus quam ſectione educitur affatim pus; Inuſtione non ita, ſed ulcuſcula fiunt, ut per ea natura demittat ea quæ ad internam partem colligebantur, Aut etiam quæ collecta erant paulatim tradat, interna expurgans: Proſunt etiam inuſtiones ſiccando, ut firmando partes quum ſunt humidæ & laxæ, ac intercludendo viam fluxionibus, nimirum cicatrice durantur conſtringunturque partes: Hinc fit ut cum educere pus, quod in alto eſt volumus, ſectione uti debeamus: Si pus malignum non ſit, nec pars putredini opportuna, ſolo inciſorio, Sin autem ſit, ferro candente: quia ignis cohibet & extirpat putreſcentiam: Inuſtione vero uti tunc ſolum debeamus, quum fluxio nondum in pus mutata ſubeſt, aut mucores adſunt & laxitates partium, velut ligamentorum in dolore coxæ, & aliis articularibus: aut niſi forte quum ſectionem non audemus facere, etſi alioquin eam petat morbus. *Idem com. in 5. Epid.*

Inventæ ſunt parvæ quædam Glandulæ.] Etſi in hiſtoria non deſignetur quæ pars coxæ doleret, anterior

terior vel poſterior, veriſimile tamen eſt illam circa Inguen doluiſſe, cum ſcil. flexuræ locum quo ſuprema femoris pars adducitur ad pudenda, qua parte, ſunt glandulæ copioſæ.

Ita ut pus non potuerit effluere] Tum ob loci profunditatem, tum quia concretum erat; Eo vero ſæpe perducitur malum, quia ægri non percipientes quid mali habeant, id parvi faciunt, neque ſe curandos Medicis tradunt, putantes ſe leviori aliqua de cauſa dolere, & expectantes auxilium temporis: *Empolema* (de quo ſupra) poſt diuturnum dolorem inuſtæ ſunt cruſtæ valde multæ, & illæ quidem exeuntibus eſcharis, ut in combuſtis fieri ſolet, factæ ſunt magnæ & proximæ invicem: Qua in curatione, (ait *Valleſius* in comm.) duobus modis peccatum eſt, & quia ſero jam eſt adhibita, quum æger præ debilitate non poſſet ferre, Et quod major quam pro facultate adeo debili. Non eſt autem faciendum quantum morbus petit, niſi etiam facultas permittat: Si autem *Empolemo* non fuiſſet adhibita curatio tarda, ſed opportune, antequam ſcil. quam debilitaretur; Et *mulieri* (de qua hiſtoria) priuſquam pus concreſceret, factum eſſet quod expediret, veriſimile eſt hanc & illum ſervari potuiſſe.

Observatio IX.

Iſchiadicus dolor ab abſceſſu ingenti ad rotatorem muſculum femoris dextri exortus: Et atheromate ſub muſculo Pſoa ſiniſtro.

AMedeus, Faber lignarius, 40. annos natus, biennio variis morbis, ac poſtremo etiam dolore Iſchiadico laboravit, & tandem extinctus eſt.

In diſſectione, ad rotatorem femoris dextri ingens abſceſſus, humorem purulentum copioſiſſimum, ſupra libræ pondus continens, inventus eſt; hinc eroſis articuli ligamentis, inhibitis etiam muſculis, *Luxatio* quam paſſus erat æger: Deinde ſub muſculo Pſoa ſiniſtro, cui ten incumbit, quique in cruris interiorem partem inſertur, ingens atheroma, ultra libras duas putis craſſioris continens. *Fabritius Hildanus Obſerv. 71. cent. 1.*

E*Roſis articuli ligamentis*] Si in eo articulo, qui eſt oſſis femoris & iſchii, humor quidam acris colligatur, inde plerumque Iſchiadicus dolor ſequitur: Ligamentum ſi hac de cauſa laxetur, os à naturali ſitu parum recedit, & ægrum claudicare facit; Si os aut cartilago corrodatur: & vaſa comprimantur, pedis atrophia, & aliquando totius corporis inſequitur, *P. Barbette Anat. Pract. lib. 5. cap. x.*

Observatio X

Ingens coxarum dolor, ob os coxendicis corruptionem paſſum & eroſionem.

ANtonii Iaceti filium novimus, qui cum ingenti dolore coxarum vexatus, in maximam primum debilitatem, tum & in mortem, nihil iuvantibus Medicis, nihilque conferentibus præſidiis, deveniſſet.

Inciſo corpore inventus eſt peſtifer humor in Coxa, quo magna pars oſſis eroſa, etiam in cinerem verſa videbatur. *Benivenius de Abditis cap. 79.*

P*Eſtifer humor &c.*] De virulentis ejuſmodi humoribus, oſſa erodentibus, & apoſtemata in iis producentibus egregie diſſerit *Langius*, Epiſtola 42. lib. 1. Ex pituitoſo, *ait*, ſanguinis mucore, intra lacertorum velamenta & oſſium panniculos, fungi, Græcis γόγγροι, adnaſci ſolent: Nam ut Hippoc. lib. 3. de artic. teſtatur, circa oſſa contuſa, fracta, aut quovis modo læſa, mucilaginoſa accreſcit pituita, quæ, ut ipſe ait, os fit morboſus: quæ adeo eſt tenax & viſcoſa, ut nec ullis malagmatis aut pharmacis maturari, aut ullis fomentationibus in halitum digeri poſſit: Hæc ſi ſub oſſis panniculo computruerit, & in oſſium poros penetraverit, oſſa ſideratione aut ſphacelo, quæ illorum caries eſt, diuturna putreſcere, & non ferendo dolore ægrotos excruciari oportet: quę nullis emplaſtris niſi ſublata carne, oſſa putrida celte aut ferra exciſa, aut illorum caries cauterio aduſta fuerit, curari poterunt: Unde qui curam reſpuunt, gangræna vel herpete eſthiomeno tandem pereunt &c. Medicorum autem pleriqne ignorant oſſa, quantumvis ſolida, quaſi phlegmone & apoſtemate quoque corripi poſſe: Quicquid ſane nutritur, creſcit, augmentatur, aut influxus recipit, id quoque putreſcere, & apoſtemate aliquando turgere fatemur: At oſſa, & præcipue dentes, qui quotidiana eſculentorum maſticatione atteruntur per omne ætatis tempus, quoque nutriri & refici certum eſt: Proinde Avicenna & Galenus ſuo periculo edoctus, dentes proprio dolore affici, apoſtemate quoque diſtendi aſſerunt; Et Hippocr. os ſacrum empyemate quoque computreſcere novit: Cujus putredine, & incredibili doloris tyrannide duos afflictim & diu maceratos, tandem contabeſcere & mori hiſce oculis vidi: Sed oſſa quoque influxus recipere, & abſceſſibus turgere, Galenus Hippocr. teſtimonio fretus, 7. aph. 74. probat, ſolers, *inquit*, natura, ſi robuſta fuerit, excernendis ſuperfluitatibus, etiamſi craſſæ fuerint, per anguſta foramina meatus parat, quando etiam per oſſa abſceſſus fieri Hippocr. docuerit: Hi certe purulenti & acres rheumatum ichores, in oſſium poris coacervati, quemadmodum Teredo vermis lignum exeſt, arrodit & perforat, ſic hi eorum acredine oſſa corrodunt, unde hic vitiati oſſis morbus Græcis τερηδὼν dicitur: Galeno in lib. Defin. Teredo aſt à corruptione putrida oſſium perforatio, ab accidente roſionum, quaſi terebra vel trepanum dicta; Hanc ulceroſum oſſium affectionem ſive mavis dicere putrilaginem, Avicenna ventoſitatem ſpinæ appellat, cujus cauſam ait eſſe humores acutos, os penetrantes & ipſum corrodentes, doloreſque dolori juncturarum ſimiles efficere: & hoc ſolo differre, quod hujus materia in carne & nervis, illius vero in oſſe conſiſtit: At ſi hujus putrilaginis ichores, in oſſium cavernis coacervati, conſertim intra oſſium panniculos erupetint, vel etiam aliunde, ut à cerebro, defluxerint, illorum viſcoſitatis pars groſſior intra oſſium membranas, in tubera & gypſeos quaſi tophos concreſcet: altera vero ſubtilior, ſua acri-

monia oſſa & panniculos, arrodet & diſtendet; quorum panniculorum ratione oſſa dolere, ac veluti terebra perforari videntur: Unde recte Archigenes, Dolores *inquit*, à membranis oſſa circumdantibus, quos Græci *ἐστεωκόπους*, ab penitiorem in lacertis, tendinibus & panniculis, qui oſſibus adhærent, doloris ſenſum dixerunt.

Magna pars oſſis eroſa] Si humor acerrimus putris erodat & cariem inducat articulo, Phthiſin coxariam inducit, quæ ſenſim ducit ad interitum: Si ad exortum magni iſtius nervi, qui poſticas pedis partes perreptat, humor influat, *Notha Iſchias* excitatur. Si humor influat in acetabulum, & exorbitare cogat caput femoris, morbus hic in ſitu curatu difficilis, claudicationem tandem adferet. *Riolanus Enchir. lib. 5. cap. 3.*

Observatio XI.

Humores Iſchiagram committentes aliquando in eo ſpatio, quod faciunt muſculi continentur.

HUmores in eo etiam ipſo ſpatio, quod faciunt muſculi ſibi invicem accumbentes, ſæpius inventi fuerunt. *C. V. Schneiderus lib. de catarrhis ſpecial p.* 908.

H*Umores*] Terminum *à quo* ajunt quidam eſſe cerebrum & caput: Nos eum *terminum*, non privatum aliquod membrum, ſed ipſam maſſam ſanguineam eſſe arbitramur, *Terminum ad quem* edocent Medici eſſe illam Iſchii commiſſuram; ac *Vias, per quas*, eſſe contendunt, vel partes ſubcutaneas à capite uſque ad hanc Iſchii juncturam, ut *Fernelius*: Vel extremum ſpinalis medullæ ſuperficiem, ut *Rudius*: vel nervorum & tendinum tunicas, ut *Mercatus & Platerus*: Nos eas arterias quæ ad artus perveniunt cenſemus humores invehere: *hi in eo ipſo etiam &c. Differentiæ* ſunt attendendæ: nonnunquam Iſchias qu. ſi ex priore morbo efflorеſcit, ut ex colico dolore & vitio inteſtini: Hipp. 6. Epid. 4. Ex lue venerea, ex febre quartana, quotidiana, maligna continua, ut ea qua critica eſſe videtur: Huic morbo alius ſæpe jungitur, ſtupor, aſthma, febris continua, lenta, iſterітia, malum hypochondriacum, femoris luxatio, tabes & claudicatio miſeranda, eroſio & caries oſſis: In conſultiſſimo viro D. Taubmanno I. V. Prof. adeo patente ulcere non muſculorum modo carnem & tendines, ſed etiam oſſa partim conſumpta & putrefacta, partim carioſa adinveni: Nunc alia denique Iſchiagra eſt vel magis Humoralis, vel magis tabuloſa, qua lapidoſa corpuſcula increſcunt: Suppurationem aliquando fieri ſcribit Hippocr. 5. Epid. Ipſius vero duraæ & calculoſæ mare: iæ meminit Galenus. 10 K. T. cap. 2. Negant Rhazis, Capivaccius, Mercurialis, Obſiſtunt vero experimenta, cum ipſi lapilli, figura ſeminis napi. teſte Schenckio l. 3. obſerv. 55. inciſa vena tali externa, cum ſanguine ferventiſſimo ubertim emiſſi fuerint. *Idem.*

Observatio XII.

Iſchiadicus dolor ſequutus tumorem circa meſenterii exortum genitum.

BEnjamin N. ex lapſu ab equo circa regionem lumborum contuſionem paſſus eſt, hinc dolor iſchiadicus &c. Circa meſenterii exortum ingens apparuit tumor, ab appendicibus diaphragmatis ſuperne, ad os coccygis inferne ad umbilicum uſque protenſus, vertebris lumborum firmiter adhærens: in ſua mole aortam, venam cavam, plexus nerveos &c. continens. *Vide lib. 2. Tit de Phthiſi.*

C*Irca Meſenterii exortum*] Per arterias cœliacam & meſentericas poteſt fieri peccantium humorum metaſtaſis, ut dolor meſenterii & iſchiadicus ſe invicem excipiant. *Rolfincius Differt. Anatom. lib. 6. cap.*

Observatio XIII.

Coxendicus dolor ab utero gangræna affecto.

MUlier fluxu muliebri vexata, accedente febre, de vehementi alterius coxæ dolore conqueritur, qui ad extremum uſque calcem porrigitur: His acceſſit uteri gangræna. *Vide lib 3. Tit de Fluore muliebri.*

COxendicum dolorem uteri cauſa accidere pluribus in locis tradit Hippocr. & primo cum is repletus in tumorem ſe effert, *lib. de locis.* 2. Si is tranſverſus fuerit, *l. de nat. mul. & 2. de m. m.* 3. Si ad ventrem vergat, *l. de nat. mul.* 4. Si ex partu inflammationem conceperit, 1. *de m. m.* 4. Si ad medios lumbos ſe convolverit. 2. *de m. m.* 5. Si ad coxendicem decurrat *ibidem.* 6. Si in ſiniſtram partem inclinarit, *ibid.* 7. Ex fœtus corruptione. 6. *Epid.* 1. 1. 8 Si genitura continuo curſu defluat. 1. *de m. m.* Et 4. Epidem, Ani, coxæ & cruris dolores ab utero oriri videbantur. Ex uteri autem morbis, ait *Valleſius comm. in text. 1. ſect. 1. 6. Epidem*, in coxam fieri abſceſſus, non quidem neceſſarium, conſentaneum tamen eſt, quia is eſt articulus maximus, & qui plurimarum partium ſolet excrementa recipere, & habet cum utero maximam & viciniam & rectitudinem, adeo ut quum contorquetur ſoleat in coxam incidere, ut in aphor. dicitur: Cum igitur uteri morbus producitur, rationi conſonum eſt in coxam facere abſceſſum: *Hactenus Valleſius.* Polemarchi quoque uxori, lib. 5. & 7. Epidem. vehemens coxendicis dolor contigit, cujus cauſa fuere minime profluentes menſes: Idem accidiſſe vidi anno 1670. in uxore Typographi Genevenſis, nomine Chayer, cui menſe Decembri à partu ſubſtitere lochia, atque ipſo, quo enixa eſt die, gravem Iſchiadicum dolorem patiebatur, ad pedes uſque protenſum, qui per gradus ad femora, hinc ad genu, poſtea ad pedem imum detruſus eſt, fotibus, cataplaſmatis & in malleolo utroque ſanguinis miſſione intra tres hebdomadas deſinens.

Obser-

Observatio XIV.

Gonagra laborantis Genu diſſectum exhibuit ſanguinem craſſum, aduſtum.

DOm. de Abbenbrouk (*de quo Tit. de Phthiſi lib. 2.*) cadaver priuſquam inciderem palam proteſtatus ſum quod occaſio mortis non ex genu tantum, ſeu arthritide fuerit &c. Pulmonem enim putrefactum deprehendi, Aperto autem genu, quod inflatum erat, nullo tamen pure exiſtente, ſanguis craſſus bilioſus, aduſtus, cum multa nigredine ſub finem effluxit. *Foreſtus.*

S*Anguis craſſus, bilioſus, aduſtus*] Coxendicis morbum Hippocr. lib. de Affect. fieri ait quum bilis & pituita per ſanguifluam venam incubuerit, & ſanguinem in ea exiſtentem compegerit & morboſum reddiderit: Aſſentiendum eſt, *ait Pr. Martianus in comm.* Hippocrati aſſerenti materiam doloris per venas ſanguifluas ferri ad partes in quibus excitatur dolor: quas quidem ſanguifluas vocat ad differentiam arteriarum: Quam quidem ſententiam veriſſimam cognovi per ea quæ obſervavi in Cæmentario quodam hoc morbo laborante; qui dum à vehementia doloris afficiebatur (idque per quoſdam paroxyſmos contingebat) venæ omnes per exteriorem partem læſæ coxæ & cruris diſſeminatæ, mirum in modum intumeſcebant, remiſſoque dolore ſubſidebant ſtatim, nec earum apparebat veſtigium: In hoc igitur conſiſtit eſſentia veri coxendici morbi (nec non podagrici, ſaltem Gonagrici) quia dolor vagus per crus totum, modo huc modo illuc conſiſtit, fitque materia per venam coxariam diſcurrente: Unde evenit ut plures partes, & inter ſe diſtantes dolor infeſtet, quia ubicunque ſanguis ille morboſus conſtiterit, ibi dolorem facit: In eaque remedia adhibere jubet Hippocr. quæ ſanguinem illum coactum emolliendo diſſolvant & diffundant: Hinc patet in quanto errore verſentur illi, qui doloris extenſionem in hoc morbo ad nervos referunt, qui à ſpinali medulla juxta coxendicem, à ſummis natibus per femur & crus totum ac pedes diſſeminantur: certum enim eſt hanc doloris extenſionem per ſolam irradiationem, abſque materiæ concurſu ad partem dolentem minime fieri, alioqui dolores nervoſarum partium ſemper communicarentur omnibus particulis ad quas propagantur nervi; Nec eſt veriſimile materiam doloris per nervos denſiſſimos ferri ad partem adeo remotam, in qua dolor excitatur, quia id abſque convulſione non contingeret.

* ADDITAMENTUM.

Observatio unica.

Iſchiadem committentis humoris ſedes ſæpe in muſculorum intercapedinibus reperta.

T*Erminum à quo*, ut nominant, ajunt eſſe Caput & cerebrum: Nos cum terminum non privatum aliquod membrum, ſed ipſam maſſam ſanguineam eſſe arbitramur: *Terminum ad quem*, ut nominant, edocent Medici eſſe illam Iſchii commiſſuram, ac *vias per quas*, ut loquuntur eſſe contendunt, vel partes ſubcutaneas à capite uſque ad hanc Iſchii juncturam, ut *Fernelius*, vel extremam ſpinalis medullæ ſuperficiem, ut *Euſtachius Rudius*: vel nervorum & tendinum tunicas, ut *Mercatus & Platerus*: Nos eas *arterias quæ ad artus perveniunt* cenſemus humores invadere: Hi in eo etiam ſpatio, quod faciunt muſculi, ſibi invicem accumbentes, ſæpius inventi fuerunt. *Conr. Victor Schneiderus lib de catarrhis ſpecial p. 907.*

PErtè & ſcite *Serenus*

Sæpius occultus *victa coxendice morbus*
Perfurit & greſſus diro languore moratur.

Vero etiam *Aëtius* tetrab. 3. ſ. 4. c. 1. pronuntiat *communem Iſchiadis cauſam exiſtere validam humoris alicujus ubertatem, quæ affectum articulorum nexum occupat*: at qui humor non ſero dilui poteſt, cui & portio terreſtris, quam Tartarum vocant, aliquando admixta fuit? *Idem*: Humorem arthritidem & Iſchiadem inducentem non à capite ut *Fernelius* ſed ex vaſis majoribus deducit *Walæus* in Praxi, Arthritis ait, eſt dolor articulorum qui per intervalla recurrere aptus eſt. Subjectum doloris quod afficitur in articulo, eſt tendo, non ligamentum, ſed membrana, præcipue perioſteum, Dolor afficit has partes, quia humor acris certi generis.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO IX.

De Lue venerea & Plica Pollonica.

Observatio I.

Plurimorum Lue venerea laborantium venæ infarctæ, nec non muſculoſæ, quæ doloribus afficiuntur. 1 *Infectorum Lue partes internæ ulceribus quandoque & Abſceſſibus ſcatent.* 2, 3. 4. 5. *Viſcoſus*

humor in cerebro repertus. 6. *Sæpe reperitur in cranio eorum qui graviter laborarunt dura & concreta cruſta illi adhærens.* 7. *Caries cranii reperta.* 8 12. *Gummata duræ matri innata.* 9. *Exoſtoſis cranii ab humore inter diploas contento.* 10. 11. *Oſſa ex crebro uſu medicamentorum mercurialium friabilia reddita.* 13. *Duorum ſpondylorum caries.* 14. *Oſſium pectoris caries cum abſceſſibus in vicinia.* 15.

§. 1. PLURES homines mortuos in hoſpitalibus ſecui qui viventes morbo venereo laborabant, in quibus venæ per univerſum corpus plenæ erant pituitoſa materia alba: quæ pituita in quantitate longe ſuperabat ſanguinem: Et loca etiam doloroſa madebant eadem materia pituitoſa: Imo in aliquibus omnes facies madebant iſta jam dicta materia, & venæ quoque (ut dixi) repletæ erant illa materia. *Nicol. Maſſa Epiſt. 30. tom. 1.*

QUærunt aliqui num hæc labes abſque ſudore curari poſſit? quibusdam affirmantibus, quod lues abditæ qualitatis ſoboles ſit quæ alia ratione ſolum domeur: At ſoli indicationi curatoriæ hic attendendum non eſſe, ſed & præſervatoriæ, quæ à cauſa ſumitur, oſtendit impuritas illa ſanguinis, per muſculoſum genus quoque diffuſa, quæ vix commodiori via quam hydroticis exhauritur, hæc enim craſſos humores fundunt, colliquant, quaquaverſum diſpellunt & foras per habitum exturbant: Eum in finem congruit ſalivatio artificialis, quæ excrementitios ejuſmodi humores ex toto corpore per arterias & ſalivales oris ductus ſecedere jubet.

Madebant materia pituitoſa] *Sylvius de le Boe* qui omnem acrimoniam humorum ſtatuit vel Salinam lixivam, vel Acidam, à Lixiva ſola negat oriri Luem, eo quod 1. doſio à ſale lixivo fieri ſolita cum calore notabili ſit conjuncta, qualis vix unquam obſervatur in Lue, in qua per lancinationes ſolent dolores infeſtare. 2. quod à lixivo ſale partes ad mortificationem ac nigredinem brevi deducantur, quod cum in Lue non accidat, merito ſalis lixivi acrimonia ſola hic non accuſanda. 3. lente ſoleat procedere quarumvis partium corruptio licet quandoque atrocibus doloribus conjuncta. 4. quod ſal lixivum quando uni parti adhæſit, non facile ab illa recedit, & in ſuam vim ſuam continuo exerit, at aliter res ſe habet in hac Lue: Ab Acidi contra ſpiritus actione illam deducit, ejuſque acrimonia, eo quod Acidum non tantum lancinantes dolores producere ſolet, ſed & talem in partibus corruptionem qualis in Lue obſervatur: Imprimis autem id accidit quando *pituita viſcida* admiſcetur, *quam in Lue ſimul peccare plurima ſunt quæ evincunt*: Concludit proinde venenum venereum in Acido, ſed ſuo modo peccante conſiſtere: Non abnuit interim aliquando Sal lixivum ſimul peccare, imprimis ubi puſtulæ prodeunt vel maculæ, negat tamen Luis eſſentiam ab illo ſale lixivo tunc adjuncto. verum ab ipſo ſpiritu pendere; cum acidus ſpiritus primario peccet, ſal lixivum ſecundario, quod itidem plus minus corrumpitur, eo quod fieri nequeat ut in ſua integritate permaneat Bilis, ſalis lixivi fons & origo, quoties ſpiritus acidus, in ſucco pancreatico imprimis, ut & lympha glanduloſa luxurians à conſtitutione naturali recedit, atque vitium qualecunque contrahit, poſtquam neceſſe habent tum in tenui inteſtino, tum in dextro cordis ventriculo confluere ac in ſe mutuo agere; hæc autem actio nequeat convenienter fieri quoties horum agentium alterutrum male eſt conſtitutum. &c.

Oſſa tumentia & ſuppurata &c.] Vide obſ. 160. lib. 2. ſect. 7 pag. 632. de Oſſium Apoſtemate, in qua oſtenditur ex modo generationis oſſium abſceſſibus illa poſſe eſſe obnoxia.

§. 2. Fuit juvenis qui maximis tenebatur doloribus lateris dextri: Nullum ei remedium proderat: poſtquam vero mortuus eſt, animadverſa eſt cicatrix circa genua, unde facta conjectura cum Gallico morbo laboraſſe.

Aperto corpore invenerunt quod morbo Gallico etiam interius laboraſſet: in diaphragmate videbantur maximæ puſtulæ: ubi autem fuit dolor maximus dum viveret, ibi ſtomachus habuit cavæ manus inſtar puſtulam, & in ſuperincumbente cavo epatis, ſimilem aliam puſtulam, ut una alteram comprimeret. *Ex Schedis Geſneri.*

A*Nimadverſa eſt cicatrix*] Ulceris veſtigium; Ulcera ſordida ac perverſa, & nulli parti parcentia, glandulis præ aliis partibus infeſta in Lue infectis suboriuntur; Certe ſi quid aliud ulcera iſta acrimoniam Acidam evincunt & probant, neque mortificatio ulla nigricans, ſed corruptio cum carnis rubore vel pallore conjuncta ibi deprehenditur, qualem nunquam à lixivo ſale profectam reperias, ſemper ab Acidis: Nec eſt quod quis objiciat, ad ulcerum venereorum curationem uſurpari quotidie medicamenta cum Acidis parata, & quidem cum optimo ſucceſſu, mercurium puta cum variis acidis præcipitatum, aut ſublimatum, unde quis forſan putaret non produci ab Acido acrimore ulcera venerea, cum ab eodem curentur? Dico curam iſtam non tam pendere ab Acido quam à Mercurio qui cum Acido præparatus eſt, unde rarius uſurpatur niſi Acidum ſit valde in ipſo temperatum; facit autem acidum adjunctum ut facilius ſe inſinuet Mercurius Acido in ulceribus exiſtenti; ubi autem non ſatis contemperatum eſt in mercurialibus medicamentis acidum, plus nocet quam prodeſt, nec unquam feliciter uſurpatur, niſi ubi opus eſt prompta corruptæ & vitiatæ partis conſumptione: tunc ſolent quandoque Chirurgi peritiores cæteris ſuis præcipitatis, aut ſublimato dulci addere tantillum ſublimati corroſivi; nunquam vero cum ægrotum commodo utentur ipſo extra ſimilem caſum: Cum igitur non ratione Acidi, ſed ipſius Mercurii uſurpentur præcipitata vel ſublimata contemperata, & ipſorum uſu utili confirmatur Acidum tunc peccans & ulcera producens: Adde quod in dies Lues iſta ſolo Mercurio crudo, cum unguentis miſto & illito curetur feliciſſime, una cum omnibus ſuis ſymptomatibus, & ipſis adeo ulceribus, quod ipſum confirmat produci ab Acido hanc Luem, poſtquam illud in ſe allicit vel admittit Mercurius, mox & per ſalivationem ſecum educit, ſicque Luem iſtam curat. *Sylvius de le Boe Append. Tr. 3. §. 79.*

§. 3. Annotatione digniſſimum eſt quod monet *Fernelius*, non in externis tantum & conſpicuis partibus figi malum, verum etiam internas corrumpere: viſa enim ſunt in aperti

cadaveribus fœda ulcera & puſtulæ in ipſis viſceribus; haud ſecus ac exanthemata per morbillos eadem afficiunt; Novi ego plures quibus ex variola magna non ſolum trachea, ſed & Pulmo ipſe fuit exulceratus, *Ioubertus lib. de Variola magna cap.4.*

N*On in externis tantum &c.*] Inter externa, ſed leviora levioris Luis ſigna recenſeri poſſunt *maculæ*, nunc rubeſcentes, nunc flaveſcentes, nunc lividæ, quæ aliquando amplo ſpatio cutim commaculant, frequentius quidem in pectore ac dorſo, aliquando etiam in abdomine & alibi has preſſas, colore alieno refugiente, albicans veſtigium dediſſe, quod tamen mox ad priſtinum colorem rediret ſe obſervaſſe narrat Platerus, qui ex hiſce maculis ſolis, quoties alia ipſarum cauſa nulla præter congreſſum impurum patet, Luem veneream, licet leviorem concluſit. Si quis earum cauſas perſcrutetur comperiet tandem ipſas ortum trahere à corruptione incipiente aut leviſſima cutis. Eam voco quæ nondum eſt perfecta, & à qua regreſſus adhuc eſt ad integritatem, nec niſi cum aliqua iſtius partis deperditione: Exemplis notis rem confirmo, Quamdiu in gangrænæ metu color cutis eſt duntaxat rubens, aut ſubpurpureus, tamdiu corruptio ejuſdem eſt incipiens, atque talis ut ad integritatem redire poſſit pars affecta, quamprimum ad nigredinem pervenit conclamatum eſt, atque tanquam extreme corrupta emortuáque cutis, aut ſponte, aut arte à vicina ſeparanda eſt, ut ſervetur membrum affectum; Sic in febribus Petechias comites habentibus, quamdiu maculæ ſunt rubeæ, aut etiam purpureæ, tamdiu ad integritatem, abſque ſui jactura redire poteſt cutis; ubi autem extreme lividæ aut nigræ factæ ſunt, non tantum cuticula, ſed ipſius cutis aliqua pars ſeparari ſolet quando convaleſcunt ægri, atque foveæ tales in cute remanent quales à variolis ortas conſpicimus: Solent autem illæ maculæ omnes, cum extrema cutis ſupremæ, aut etiam totius corruptione conjunctæ, in puſtulas vel ulcuſcula degenerare prius quam pars extreme corrupta ſecernatur ab illæſa, ſicut id perpetuo fit in variolis & anthracibus peſtiferis, quorum ortus ſemper ſolet incipere ab extrema cute maculis affecta, quæ maculæ diutius permanent aliquando, uti citius in puſtulas elevantur nonnunquam: Hinc eſt quod in variolarum præſertim exortu nonnunquam per aliquot dies dubitetur, etiam à peritiſſimis: An variolæ ſint futuræ an morbilli, In eo namque differunt hi duo affectus quod ſimiles plane maculæ, tantillum quandoque protuberantes, aliquando iterum ſenſim diſpareant, nec in puſtulas abeant, & tunc morbilli vocantur; aliquando citius tardiuſvè in puſtulas eleventur ac ſuppurentur, tunc variolæ vocantur: Quoniam ergo omnis corruptio partium corporis quarumvis à cauſis internis oborta pendet vel à ſalſo lixivo, vel ab acido, videndum à quonam maculæ in Lue obſervabiles ſint deducendæ: Idcirco autem illas à ſalſo lixivo illas deduci non poſſe aut debere patet, quoniam ubi in puſtulas vel ulcuſcula ipſæ degenerant, nihil affinis habent cum corruptione à ſalſo lixivo pendente, ſicuti id oſtendimus (*vide Scholia ad* §. 3.) quando ulcerum venereorum ortum excutiemus: Reſtat proinde ut iſtas maculas ab Acido deducamus, cum præſertim ſuccedentia nonnunquam ipſis poſt puſtulas ulcera idem adſtruant, atque ſic belle omnia ubique ſibi conſentiant. *Sylvius de le Boe Append. tr.3. §.18. & 107.*

Puſtulis &c.] Puſtulis multifariis obſidentur Lue inquinati, tum in partibus genitalibus, tum in univerſa cute, tum præſertim in piloſa, in naribus, ore, faucibuſque erumpentibus: Multiplices eſſe dixi, nam obſervantur aliquando planæ, ac minime extantes, aliquando plus nimio extuberant; aliquando ſubrubræ ſunt, aliquando ſubflavæ, omnes autem ſunt ſquamoſæ, ideoque ſcabræ; quin remotis ſquamis, tum color varias, tum cutis aſperitas & inæqualitas magis patet. Aliquando nullus ex illis promanat liquor, aliquando paucus quidem & acris, ſenſim ſerpendo Puſtulas illas expandens: Aliquando pruritum moleſtum habent conjunctum, quandoque nullum aut levem; Non ſunt autem ſimiles Puſtulis peſtilentialibus, in carbunculos deſinentibus, & partis affectæ mortificationem gangrænoſam comitem habentibus, quaſque idcirco à ſale lixivo volatili & acri deduco, verum ſimiles potius ſunt iis quas in ſcabiei gravioris ſpeciebus obſervamus, abſque cutis notabili aut celeri corruptione; Deducendæ potius à ſale Acido, plus minuſve fracto ac temperato; prout namque illud plus aut minus infringitur, gravius idem aut levius ſæviet in cutim, atque pruritum graviorem aut leviorem producet: Ubi autem Acidum illud acre magis eſt concentratum, Puſtulas producet magis aridas, ubi contra idem magis eſt ſolutum minuſve concentratum, puſtulas producet madidiores ac ſerum aliquod ſtillantes, imo celerius ſerpentes. *Idem ibidem §. 9. & 64.*

§. 4. Plerique viri graviſſimi, quales ſunt *Alexand. Benedictus* lib. 23. de morb. Cur. *Fernelius*, *Tonbertus Geſnerus*, *Bernardinus Tomitanus* lib.2. de morbo Gall cap.13. certos nos fecerunt viſa Syphillide defunctis conſectis, viſcera quælibet, nullis excluſis, reperta tum phymatis, tum abſceſſibus, tum ulceribus fœda, non aliter quam extimo corporis habitu papulæ, collectionem, tubercula: Quæ mihi admirabilia quondam viſa, comperi mox omnia quam veriſſima: Etenim in valetudinario ſyphiliis decumbentibus, ſi quod aliud, refertiſſimo, ex his qui conſpecti fuerant illo morbo laborantes, complures offendi quibus exulcerati tum œſophagus tum trachea. Quibus item puſtuloſus Pulmo, puſtuloſum Iecur; apoſtemodes vero proſtatæ ſunt adverſi. Fuit autem & cui repertum eſt ſiniſtrum vas deferens ſpermatis, qua ſuper interfemineo ad penem inflectitur, ſub ejus loci glandulas interiores aliqua parte demerſum atque ſepultum; Cum autem eidem homini bubo Syphiliicis ulceroſus fuiſſet adverſus, prompta fuit omnium opinio, & ejaculatoria, nedum glandulas ſyphilios iſtos abſceſſus expertas, quod hactenus nemo prodidit eorum qui novas obſervationes medicas deſcripſere. *M. Aur. Severinus de Abſceſſuum rec. doctrina pag.278.*

P*Roſtatæ*]. Quorum vitio virulenta gonorrhœa accidit, ſi enim in effluente humore virulentia & acrimonia animadvertatur, nonnunquam poſt unum coitum, de Lue præſente non dubitandum quamvis non putandum affectum mox eſſe graviſſimum, quandoquidem non raro nullis aliis ſymptomatibus accedentibus brevi ac feliciter curatur, niſi neglectus fuerit fluxus; ac ſerpere humor permittatur: Originem autem ſumit à coitu cum perſona ſimili labe infecta, à qua prodiens materia virulenta & acris ſe partibus genitalibus adplicat; & in maribus quidem ſeminis

reliquis in urethra remanentibus ſe admiſcet, ne ſurſum uſque ad *Proſtatas* & veſiculas ſeminarias ſerpit & aſcendit, ſemini accedenti ſe inſinuat & ipſum inficit, atque ipſa ſeminis receptacula itidem afficit, rodit & corrumpit; unde accedens continue aliud ſemen corrumpitur, & corruptum continuo exſtillat: Notandam autem ſemini ſanguinem quoque ad partes haſce affectas & ulceratas deferri, aliqua ſui parte corrumpi & gonorrhœæ materiam quoque ſuppeditare, dum partes ejus aliæ ab illo veneno infectæ refluunt per venas verſus interiora, & cor atque totam ſanguinis maſſam citius vel tardius, levius vel gravius impetunt, & tandem ſymptomatibus ubique ſe manifeſtantibus anſam præbent: In *fœminis* autem, effuſum ex maris gonorrhœa virulenta laborantis pene virus, collo ipſarum externo, & imprimis colli interni orificio adhærens, ac ſenſim effuſo ſemini, ejuſque reliquiis ſe inſinuans, quin uſque ad uteri cornua, & ſeminis vaſa excretoria aſſurgens, illa una cum ſemine corrumpit, ulcera ibidem excitat &c.

Apoſtemodes Proſtatæ ſunt adverſi] Quamvis nullis partibus parcat Lues venerea, præ aliis tamen omnibus ſævit maxime in glandulosas, unde non tantum proſtatis, peni, & omnibus partibus mulierum obſcœnis, verum naribus, labiis, gingivis, palato, tonſillis & ſimilibus infeſtior exiſtit; An quia venenum venereum initium habet à ſemine corrupto, ac præter ſui naturam de Aciditate participante, quod quia in glandulosis paratur partibus, idcirco forſan in ipſas rurſus agit facilius & potentius? Docuimus autem alias videri nobis ſuccum ſubacidum ſecerni à ſanguine in glandulis, eundemque in ipſis contemperari à ſpiritibus animalibus per nervos ad eaſdem delatis: Quod ſi acidum reddatur in corpore acrius, an mirum ſi idem in glandulis ſecerni ſolitum quoties ſimul redundat, eaſdem citius ac potentius lædat quam partes alias, in quibus ſecundum naturam non ſecernitur à cæteris ſanguinis partibus? *Fr. Sylvius Append. Tract. 3. §. 53.*

Bubo] Inter Luis ſymptomata locum habent Bubones in inguinibus oborti, & quidem in glandulis conglobatis, iique maligni: In genere maligni vocantur, quia ſymptomata habent conjuncta longe graviora quam expectari poterant à ſolo ſanguine notabili Acrimonia deſtituto: Sciendum autem malignitatem omnem ab excedente Acrimonia pendere, atque pro Acrimoniæ duplicitate duplicem occurrere. Salinam lixivam & Acidam, cum hæc duo ſint in rerum natura quæ ſubitam homini ad interitum viam ſternant, ideoque malignitatis dictæ cauſæ veræ exiſtant: ut igitur acrimonia Salina ſolvit ſanguinem, ipſumque ineptum reddit ad laudabilem ſui rarefactionem, unde ſuffocatur ignis noſter vitalis, tum in corde, hinc in toto corpore, atque ſic ſubito irrepit mors in affectibus peſtilentibus, ita Acrimonia Acida eundem ſanguinem coagulat, & ſic quoque ad requiſitam ſui rarefactionem ipſum ineptum reddit, unde itidem extinguitur ignis vitalis, atque ſic obrepit nonnunquam ſubitò mors in ſyncope, ſuffocatione hypochondriaca, terrore & mœrore ſummo; quod virus acidum ſe quoq; manifeſtat in Lue venerea, cancro, ſcrophulis & ſimilibus affectibus: At vero ſicut Bubones oriuntur à ſanguine in glandulis conglobatis ſtagnante, & ad inflammationem tendente, ita prout illi conjuncta eſt Acrimonia vel Salina vel Acida peculiarem ſui malignitatem oſtentant: A pituita quidem ſanguini conjuncta Bubones oriuntur magis œdematoſi, à Bile magis eryſipelatodes; ab humore auſtero magis duri ac ſcirrhodes; ab Acrimonia vero rodente maligni; quę tamen acrimonia non raro temperatur tum ab ipſo ſanguine, tum à pituita ipſi admiſta, unde malignitas & acrimonia rarius ex ſolis Bubonibus deduci poteſt, ſed ex aliis fere comitantibus, in peſte quidem ex anthracibus & maculis nigricantibus; in lue vero venerea ex gonorrhœa, partium genitalium ulceribus cancroſis & ſimilibus.

Cum eodem homini Bubo] Soli proinde Bubones cum nunquam ſint Luis ſigna diagnoſtica, ex illis quoque ſolis ejuſdem eſſentia peti non poteſt. verum ex aliis hos comitantibus ſymptomatibus: niſi quis velit venereos non extendi ſecundum cruris longitudinem, ſed potius in obliquum, atque imitari vaſorum ſpermaticorum ſitum, ſicut nonnulli docent: qua in re tamen puto ipſos ex præjudicio magis quam accurata obſervatione id aſſerere; dum cenſent Glandulas diverſas in peſte affici atque in lue; niſi forſan eveniat ut cum plures ſint circa inguina glandulæ, in lue ven. illæ præ aliis afficiantur quę vaſis ſpermaticis ſunt viciniores, tum præparantibus tum deferentibus, poſtquam per illa virus aſſurgit, & partim univerſæ ſanguinis maſſæ, partim partibus vicinis, & ipſis adeo glandulis ſe inſinuat & ipſas inficit: Quales autem Glandulæ in lue certum iſtius luis argumentum petetur niſi de congreſſu impuro ſuſpicio vel confeſſio adſit; vel alia luis ſymptomata certiora concurrant, gonorrhœa imprimis virulenta, vel ulcera cancroſa in partibus genitalibus. *Fr. Sylvius App. Tract. 3. §. 126. &c.*

§. 5. Non in externas duntaxat, quæ ſub aſpectum veniunt, verum etiam in interiores quaſque partes, ipſaque viſcera penetrat, quæ in mortuis comparent puſtulis ulceribusque fœda. *Fernelius l. 2. de Abd. cap. 14. lib. de Luis curat. cap.* 4. Omnium difficillime curatur quæ confirmata, quæ oſſium carie, ac partium cartilaginearum exeſione ſe prodit: quam in interioribus etiam viſceribus ulcera & tubercula multa proferre in mortuorum corporibus diſſectis notavi. *Idem ibid. c 7.*

Hinc plurimi, *addit*, in hoc morbo, in aliiſq; venenatis, captioſa, eáque admodum inani ratione falluntur, quod dum vident ſymptomata cum humoris cujuſdam vitio inſultare, nihil præter humorem ineſſe putant, nihil majus animo concipiunt neque acriore illa animi acie perſcrutantur num aliud quippiam in humore ſubſit in quo præcipua affectionis cauſa conſiſtat: quale proculdubio ſi ſenſu non cernimus, oportet certe ratione & intelligentia comprehendere, &c.

§. 6. Vitioſus humor ex oſculis venarum cerebri aliquando exit & exudat, qualem *Alex. Trajanus Petronius* in eorum cerebris reperit qui lue venerea perierunt. *Schneiderus lib. 2. de Catarrh. cap* 10.

§. 7. Teſtari poſſum me in diſſecto capite modio, inter duram meningem & totam cranii baſin ſpatio, duram, concretam & ſiccam cruſtam, cranii oſſibus tenaciter adhærentem, albam tamen, deprehendiſſe: ac talem ſæpius in inſigniter lue vexatis venerea noſtro ſæculo;

ex

ex virulenta materia huc protruſam eodem loco concreſcere, experientia habeo compertiſſimum. *Falkenburgius apud Magnenum de Tabacco p. m.* 129

§. 8. Anno 1656. *in cranio* juvenis, qui paralyſi extinctus, undique tempora verſus à lue venerea *caries*, utraque membrana ei tenaciſſime adhærente: debilitato nempe calore naturali, credibile eſt nervos ita fuiſſe relaxatos ut graviſſimus inde ſubortus fuerit affectus. *I. Rhodius centur.* 1. *Obſerv.* 34.

* QUi *paralyſi extinctus.*] Quæritur quænam functio in Lue primum afficiatur? Nos accedimus, iis qui ſtatuunt primario ac per ſe functiones naturales, ac imprimis Nutritionem lædi, ſecundario ac per accidens tantum Animales: probatur autem illud quia ſemper in Lue vel totius corporis, vel quarumdam ſaltem partium Nutritio læditur: læduntur hæc quando univerſa ſanguinis maſſa eſt infecta; læduntur quædam partes, & quidem illæ tantum quæ infectæ fuerunt, quamdiu tota ſanguinis maſſa necdum eſt infecta nec proinde venenum per univerſum corpus eſt diſtributum: vel quando ita conſtitutum & affectum eſt venenum venereum ut non æque nocea: partibus ſingulis ſed quibuſdam duntaxat, quod imprimis obſervamus fieri in melancholicis qui ſicut diutius reſiſtunt veneno venereo, ita fere dolores patiuntur circa oſſium membranas pertinaces & magis rebelles, curatuque magis difficiles quam cæteri, & imprimis ſanguinis, quorum conſtitutio ſicuti venenum facilè admittit & mox manifeſtat, ita ab eodem citius & facilius liberatur & curatur, Animales autem functiones læduntur ſecundario, quia humores acidi & acres, quoties ad partes ſenſiles accedunt, dolores in ipſis excitant, & tum hactenus, tum quatenus partes à ſe eroſas ad motum ineptas reddunt, Animali motui adverſantur *Sylvius l. c.* §. 57.

In cranio caries] Quæ ſi circa ſuturas contingat periculoſior eſt, notante *Marchetti* in ſylloge obſervat. Med. Chirurg. xvi, Vidi *inquit*, in laborantibus gummate Gallico ſupra ſuturas, corroſis à venefica qualitate pericranio & cranio, atque deſtillantibus ichoribus in eo genitis, ſupra duram meningem, ſubortam convulſionem & mortem. Imo ab eadem carie curatam Epilepſiam obſervavit *I. Vdalricus. Rumlerus* in Sartore Veneto, morbo Venereo extreme laborante, qui ob exeſam calvariæ partem poſticam in epilepſiam ſæpius incidebat, à qua tandem interiit.

§.9. Nec miranda cranij caries: in theatro enim anatomico Patavij anno 1651. à V. C. A. Molinette aperto capite ruſtici lue venerea inquinati, tria gummata candida inhærebant duræ membranæ, pia illæſa, cujus veſtigia calva corroſa erant conſpicua. Talia etiam tradit *Mercatus* de morbo Gall, lib 2. c. 6. *Rhodius centur.* 1 *Obſerv.* 33.

* TRia *Gummata*) Gummata ſunt Tophi ve Tuberoſitates hinc inde oſſibus ſub perioſtio accreſcentes, atque materia pituitoſa, ſed valde tenaci, viſcida & coagulata conſtantia, & ubique deformitatem inſignem ac inæqualitatem comitem habentia: Has protuberantias pituitam viſcidam pro materia agnoſcere vinus evincit, & curatio per medicamenta eandem pituitam incidentia ſenſimque diſſolventia, mercurium imprimis, & olea Pillatur a. ideoque ſale volatili oleoſo abundantia confirmati Quiquis autem viſciditatem omnem ad Acido & Pingui produci novit, concludet hic utrumque habere locum atque acidum neceſſario ſimul peccare. *Silvius de le Boe Append. Tract.* 3. §. 94.

§.10. Nonnunquam inter duas cranii tabulas tranſcolatione quadam humor colligitur, qui tractu temporis vitiatus, acerbiſſimos cruciatus inducit, quod ſæpius accidit in lue Venerea, inveterata, & tum Exoſtoſi quadam cranium protuberat. *Riolanus Enchir. Anat. lib.* 5. *cap.* 7. *Rolfinceius Diſſert. Anat. lib.* 2. *cap.* 11.

* A*Cerbiſſimos cruciatus*] Doloribus, iiſque rodentibus, obnoxij ſunt lue inquinati, nocturno præſertim tempore gravioribus, caput afficientibus & loca inter articulos media: qui dolores quia per lancinationes ægros afficiunt hos ab Acido quoque derivat laudatus *Sylvius*, eo quod omnibus conſtet ab Acidis perperam aſſumptis lancinantes dolores excitari, quales proinde ab Acidis forinsecus aſſumptis producuntur dolores tales ab Acido in corpore exiſtente ac peccante itidem produci neceſſe eſſe. *Sylvius l. c.* §. 98.

§.11. Nuper dum mulierem quandam morbo Gallico interemptam reſecaremus, cauſam morbi perquirendo oſſa ſub membranis ſuis integris tumentia, & ad medullam uſque ſuppurata invenimus: ea duntaxat ratione quoniam & ipſa nutriuntur, & abſceſſibus ob id afficiuntur. *Al. Benedictus lib*, 1. *cap.* 6. *Anat.*

§.12. Oſſa capitis erodi frequenter contingit ſub ijs tumoribus qui Luis ſymptomata habentur, quorum plerique ad atheromatum, alii ad meliceridum naturam accedunt: qui ſi diu incurati permanſerint, os quod ſubeſt corrumpitur ac carioſum redditur, Imo & aliquando abſceſſus gignuntur. *Dodonaus annotat. ad caput dictum.*

§.13. Oſſa in Lue venerea carioſa fieri fragilia non eſt rarum: degi in M. S. Marquardi Slegeli ipſum in muſæo ſuo ſervare ſceleton cujuſdam nobilis meretricis venetæ, ex lue venerea conſumptæ, epiglottidem quæ exeſam habuerat, atque propterea ex cibo in tracheam arteriam illapſo ſuffocata fuerat: In hac fœtus repertus eſt maſculinus pariter hac labe contaminatus, ubi oſſa carioſa ob luem dictam videre licuit.

§. 14. Ipſemet Pariſis notavi quod Nobili cuidam Burgundo ex confirmata & inveterata lue venerea oſſa tam fragilia eſſent ut ad minimum impulſum frangerentur.

§.15. Servo etiam & hodie radium dextrum brachij cujuſdam militis, qui ſex vel ſeptem locis exeſus & perforatus exiſtit: Hoc me Rotomagi Gallorum donavit Chirurgus quidam Caſtrenſis, qui ipſum ex brachio militis lue venerea extincti extraxerat. *Alardus Hermannus Cummenus miſcell. cur. anni* 3. Obſer. 112.

Oſſa erodi) Inter Luis ſymptomata locum habet caries oſſium; ſicut enim partium mollium corruptio & conſumptio ulceris nomine venit, ita partium duriorum ac oſſium præſertim corruptio atque excſio caries vocatur: Tantum autem abeſtut à lixivo ſale producatur oſſium caries, ut ab ipſo tanquam cauterio potentiali non raro curetur æque ac à cauterio actuali h. e. ferro ignito carioſo oſſi applicato. Si proinde à lixivo ſale curetur caries, corrigaturque ipſius cauſa, ſiquidem oſſa corrodat, itidem aeris, ad aliam acrimoniam erit recurrendum, ergo ad Acidam poſtquam præter acidam lixivam ſalſam tertia hactenus fruſtra quæſita *Sylvius Tract. de Lue venerea Append.* §. 88.

§. 16. A me diſſectum cadaver in noſodochio incurabilium, hominis lue venerea commortui, cui reperta ſunt oſſa pectoris & juguli, & aliquot coſtarum inſignibus tumoribus exaltata, quibus ſubinde ruptis apertiſque, puris graviter olentis nonnulla portio manavit, quo demum exhauſto, patulus & cavus oſſis ſinus apparuit. *Phil. Ingraſſias lib. de Tumoribus.*

Observatio II.

Iecur ratione morbi venerei ulceratum. 1. 2. 3 4 5.

§. 1. HOc vitium Aëtius nuncupat colliquamentum, quia emaciatur & velut colliquatur totum corpus: Eſt autem ulcus Jecoris nil aliud quam ſoluta unitas Jecoris, exeroſione producta: potiſſimum ſuccedit inflammationi, quę ad ſuppurationem perducitur: poteſt autem fieri citra inflammationem prægreſſam, ex acribus ſuccis: Interdum vidi Jecur ulceratum ratione affectus Morbi gallici, ratione mordacitatis materiæ. *Capivaccius Pract. lib 3. cap. 23.*

Hinc ſubjectum ipſius virulentiæ Luis in quo propria Luis ſubſtantia, ceu in fomite & principali domicilio reperitur, frequentiſſime eſſe Jecur ſtatuit, quia hoc malum plerumque oritur ob veneris ulum, in quo ratione motus & caloris, pori illius partis recluduntur, ut lues promptum habeat in jecur tranſitum: Hoc autem fumes eſſe ex eodem cognoſcitur, ſi malum origine è coitu duxerit: ſi bubo ſit circa inguē dextrū, ſi reliqua ſymptomata magis pertinent ad dextram partem, potiſſimū ſi ſanguificatio læſa eſt.

§ 2 Aliquando Hydropici, ob Lienis enorme vitium, ſectioni interfuit, cui vultus ὑπόχλωρος, qualis lienoſorum: Maximam adoleſcentiæ partem Italia tranſigerat, ubi Syphilidis alumnum fuiſſe fama erat: Jecur quoad ſubſtantiam quidem & colorem ſuam ſervaverat incolumitatem, tunica autem omnino erat deſtitutum, ac tota ſuperficies quaſi a ſoricibus arroſa: Hydropis cauſam inde licebat arceſſere, quaſi ob frequentiam hydatidum, (quæ diſruptæ ſerum vel lympham in abdomen depoſuiſſent) ambiente tunica ſic foret poſitum; atque pro tempore, honoris ægri gratia conſenſum adhibui, Sed ſi inde origo hydropis (quæ in liene maniſeſtiſſima erat) deducenda fuiſſet, vel ſuperſtites fuiſſent aliquæ hydatides, vel vitium non in tunica ambiente ſolum ſe aperuiſſet, ſed in ipſo parenchymate, quod illæſum omnino apparuit.

§ 3. Ex morbo Gallico in quodam juvene Romano, totam fere Jecoris tunicam ambientē vidimus eroſam, de qua nunquam vivens conqueſtus fuerat. *Alex Benedictus Practicæ lib 13 cap. 23.*

§. 4. Exiſtimarunt non inferioris claſſis autores morbum Gallicum conſiſtere in ſoluta unitate Heparis, quod falſum eſſe cognoverunt Anatomici, qui Hepata inſectorum, marium & fœminarum, diligentiſſime ſecuere, neque ullam continui ſolutionem cognoverunt in eorum viſceribus. Quanquam alij teſtantur ſe ex anatome percepiſſe jecur viti inſecti, ſcabie & puſtulis veluti quibuſdam affectum: Atque ego memini vidiſſe meretricis inſignis ſectionem Patavij, cujus Hepar altera ex parte ſcabioſum pene totum erat, cùm tamen nil aliud intrinſecus aut extrinſecus appareret quod p. n. extaret, Ea dum ſecatur, extruditur Jecur, rei exitus ſumma cum attentione expectatur (conſtabat enim eam non ſemel tantùm, ſed pluries morbo Gallico laboraſſe) Factum autem eſt ut intuentibus nobis nulla in viſceribus noxa viſa fuerit, præter ſcabiem in convexa Iecoris parte: Hæc autem etſi vera ſunt, raro tamen id evenire teſtatur anatome & experientia, ad quam tranſmittendi ſunt illi qui de hac re ancipites eſſe non deſinunt. *Bernardinus Tomitanus lib. 2. c. 13. de morbo Gallico.*

§ 5. Anno 1624. Adr. Spigelio ſecante puellæ corpus annorum XII. quæ in valetudinario D. Franciſci non matureſcentibus venereis Bubonibus extincta, Hepar plane integrum, Ex quo planum fit non ſemper viſcus hoc lue venerea infectis labeſactatum. *Ioannes Rhodius centur. 3. Obſervat.* 81.

Observatio III.

In cadaveribus quorundam qui hydrargyroſin paſſi, mercurius repertus.

QUoſdam vidit *Trajanus* ante obitum litu hydrargyrato inunctos, & quorum ſecto cadavere hydrargyrus copioſus repertus eſt, in cranio nempe, ſcapularum & brachiorum juncturis. *Ioh. Renodaus Mat. Med. lib. 2. ſec4. 1. cap. 15.*

Filia XII. annorum lue Gallica ex parentibus contracta laborans, varijs multiſque ex hydrargyrio præparatis, unctionibus adhibitis, neque ad ſalivationem, neque ad ſudores, neque excretiones pervenit, ſed poſt annum in menſe Martio, quo uncta fuit, ſuas operationes complevit, ſputione & ſuperveniente diarrhœa virulenta ex hydrargyro contracta moritur.

Diſſecto cadavere circa juncturas guttulæ tremulæ hydrargyri à me inventæ ſunt. *Nic. Fontanus Reſponſ. & curat. medic. p.* 100.

P. Caſtellus Med. Romanus in Xenodochio incurabilium Romæ, in illis qui poſt mercuriales inunctiones obierant, capitis tibiarúmque oſſium cavitates argento vivo ſcatere deprehendit.

Idem

Idem in uxore Juriſconſulti, quæ frequen er inunctione ex hydrargyro uſa erat, & in maximam capitis gravitatem devenerat, binas ejus uncias invenit.

* *Euſtachius Rudius* lib. v. de morbis occultis cap. 15. ſcribit ſe vidiſſe, idque & alios obſervaſſe, corpora quædam diſſecta fuiſſe, in quibus argenti vivi in oſſium cavitatibus non exigua copia ex inunctione in morbo Gallico fuit collecta.

S*Chenckius* lib. 7. de hydrargyro obſ. 20. ſcribit cuidam frequenter utenti mercurio accidiſſe ut mercurius brachio elevato & dimiſſo in eo fluctuaret, & motu manifeſte perciperetur. Neque quidem *Platerus* id per inunctiones in corpus penetrare poſſe, verum nemo qui argentum vivum tractavit; ejuſque vires & naturam perſpectas habet, Plateros facile aſſentietur; Rationes adducit Sennertus. l. 1. Prax. p. 2. cap. 25.

Observatio IV.

In cadavere cujuſdam lue infecti cuncta viſcera nutritia ſana reperta ſunt.

QUoniam Iecur eſt omnium libidinum, cupidinū, cupiditatúmque cauſa, perhibetur id ſedes luis venereæ, Et tamen anno 1632. diſſecui in Scholis Medicis Pariſ. publice cadaver ſco t. famoſiſſimi, in quo deprehendi cuncta viſcera nutritia ſana & integra, abſque ullo vitio: Cum tamen haberet cranium in diverſis locis carie exeſum, & Exoſtoſin in tibia ſiniſtra. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 21.*

HInc inferre liceret Luem morbum eſſe habitus corporis, cujus ſuæ ſunt affectiones, citra labem interiorum viſcerum.

* *Cuncta viſcera nutritia ſana*] Quæritur in quonam ſubjecto hæreat venenum venereum, an in partibus fluidis & contentis? Cenſeo ipſum conſiſtere primario in contentis, ac pro ſubjecto vero agnoſcere humores Acidos naturaliter in nobis exiſtentes, h. e. venenum venereum forinſecus communicatum, inficere & inquinare imprimis partem humorum noſtrorum acidam, & illam ita corrumpere, atque à ſtatu naturali abducere ut acrimoniam rodentem acquirat, cujus vi non tantum totam ſanguinis maſſam, omneſque alios in nobis obſervabiles humores, bilem ſalivam ſuccum pancreaticum, lympham, ſpiritus animales, ac imprimis ſemen atque lac inquinet atque inficiat, ſed partes quoque ſolidas & continentes quaſvis. cutim, carnes, glandulas membranas & ipſa oſſa rodat & tandem conſumat. *Sylvius de le Boë Append. Tract. 3. § . 6.*

Observatio V.

De Triclis, Seu Plica Polonica.

In eorum ſanguine qui Plica correpti interiere Pili reperti ſunt.

NOn ſub cute tantum, imo etiam in ipſis venis Crines reperiri genitos, valde pungentes & acriter vellicantes probat hiſtoria à *Slovatio* Medico Cracovienſi allata de Matrona, in cujus ſanguine pilos vidit (quique affectum hunc ut curaret rogatus, reſpondit irrita fore omnia, verſari enim matronam in eo affectu jam deplorato, qui ſanguinem habeat omni ex parte pilis refertum.) Sed & omnium certiſſima teſtis *αὐτοψία*, & inſpectio ſanguinis ocularis eorum qui Plica correpti obierunt, quorum in ſanguine pilos acres & ſtimulantes videbis. *Scultetus Trichiaſis admir. p. 52. Saxonia Panthes lib. 10. cap 25.*

PLica eſt Pilorum ſibi invicem junctorum adeo arcta intricatio atq; implicatio ut nullo pacto amplius diſcerni aut extricari poſſint à certa cauſa interna & præter naturā proveniens. Familiaris eſt hic affectus & quaſi Endemius Polonis, præcipuè Ruſſis, quorum infantes ſæpe cum eo naſcuntur: vidi tamen eam etiam Patavii in Germana, in cujus ædibus habitabam: Poloni duplicem ſtatuunt Plicam, alteram maſculam, alteram fœmĩnam; hæc totum horribili ſpectaculo involvit caput, ita ut non tam capilli, quam aliquis Pileus congenitus homini videatur. Maſcula eſt quæ propendentes aliquot ad inſtar funiculorum ſpiras habet: Hujus mali cauſæ ſunt vitioſi & maligni humores, ob peculiarem loci, præcipuè Ruſſiæ, aëris & aquarum genium ad caput ferri & in pilos commutari nati: quemadmodum alicubi aquarum vitio Brochoncelæ incolis adnaſcuntur, *Joachimus Paſtorii Florus Polonicus* lib. 2. cap. 14. narrat tempore Leſci Nigri Poloniarum Principis, in Ruſſia rubra, à tranſeuntibus Tartaris immiſſis humanis cordibus, quæ veneno imbuerant, infectas aquas, nova morborum genera peperiſſe, quorum ut diu cauſa fefellit Medicos, ita ſoboles hodie quoque in inexplicabili Tricarum conge, quam Plicam vocant, creditur vulgo ſupereſſe: *Spondanus* etiam anno 1287. n. 10. ita ſcribit, Cæterum ne Ruſſi quidem quanquam Socii, prorſus expertes malorum à Tartaris fuere: nam exceſſuri illi è Ruſſia, ut eſt malitioſum hominum genus, atque incantationum atque veneficiorum gnarum, aquas omnes infecerant, exſectis captivorum cæſorum cordibus & præſentiſſimo veneno imbutis, ac verubus ſubter aquas defixis: unde plurimi mortales, cùm letiùs mali cauſa animadverſa eſſet, miſerabiliter extincti ſunt: Idem ajunt *Brovius, Cromerus, Dlugoſſius*, aliique hiſtorici Poloni: Et concors in Ruſſia traditio eſt Plicam ab illis aquis infectis eſſe derivatam: cui favere poteſt ipſius regionis temperamentum ſeu indoles, nam Plica laboranti caput radere in Polonia pernitioſum: in Tartaria verò, ſi quis Plica affectus eò deductus captivus fuerit, raſura minimè nocet, ob climatis benignitatē.

Defertur iſta materia vitioſa & maligna ad Pilos, non per modum fuliginis, ex qua tantùm creduntur oriri Pili, ſed ſimul cum ſanguine, utpotè quo pilos ipſos nutriri hinc manifeſtum eſt, quod pili hi intricati abſciſſi quandoque ſanguinem fundant.

Eſt Plica ſymptomaticum quid, ſed aliquando criticum, ortum ex materiæ iſtius vitioſæ expulſione verſus caput: nam Plica nihil periculi ægris adfert, ſæpéque ſine ullo damno ad mortem uſque circumfertur, id vero quod maximè ægrum infeſtat, eſt humor ille malus in corpore hærens, unde pili oriuntur, hic enim eſt qui graviſſima illa ſymptomata efficit quæ jam enumeratum eo.

Incipiente Trichomate unus & alter cirrus in capite vel barba excreſcit, cum vicinis ſibi crinibus introrſum implicatus & denſus, antequam is excreſcat, vel etiam quamvis excreverit, modo tamen materia vitioſa in corpore redundet, oſſa infringuntur, laxantur artus, membra conglobantur, ac retorquentur, gibbi efficiuntur, pediculi funduntur, quibus caput ita opplerunt ut pediculi in Plica adſint: Narrat mihi Lovanii Ill. *D. Theodorus Skumnerus* Epiſc. Gratianopolitanus, ſe noviſſe nobilem Polonum ferè ſexagenarium in alba Ruſſia, cui pars capitis Plica fœmina ad inſtar piloſæ pyramidis cirrata, nullum unquam habuit pediculum: quin è contrario ſi vivus pediculus capiti ejus imponeretur, moriebatur: Si cinni hi & cirri radantur intempeſtivè, humor malignus, & vitus in corpus relabitur & ægros jam dictis modis torquet: Caput, pedes, manus, omnes artus, omnes juncturæ, omnes corporis partes exagitantur, ideo morbus hic Polonica lingua vocatur *Gozdziec*, quaſi clavatus, quod corporis, capitis præcipuè, clavis confixi dolorem æquet, ungues aliquando, præcipuè in pedibus & maxime in pollicibus, ſcabri, longi & nigri fiunt inſtar cornu hircini: Obſervatum eſt qui tales faſciculos implicatorum inter ſe crinium deraſiſſent vel ungues illos præſcidiſſent, oculis captos fuiſſe, aut defluxionibus ad alias partes graviſſimè affectos. Purgantia uſitata ſi exhibeantur, efferatur malum. Quidam cùm aliquot annis hoc genere mali cruciati eſſent, nec caput raſiſſent, ſed omnem ſpurcitiem ac moleſtiam pertinaciter pertuliſſent, tandem virulentis illis cirris ſponte ſua decidentibus convaluere: conſumpta ſcilicet tota illa maligna materia in capillos, quod de Maſcula Plica intellige, nam fœmina eſt immedicabilis: Contrahitur hoc malum etiam per contagium, ſiquis aliquoties ſibi imponat pileum ſudore Plica laborantis madidum. *Plempius Tractatu de Pilis cap. vii. Vide Sennertum Pract. lib. 5 p. 3. Sect. 2. cap. ix. Sylvaticum conſ. 19. lib. 1. Tardinum diſquiſ. de Pilis cap. 9. & alios.*

Neopolitani, ſi extremi in occipite capilli puerulis ſuis cirri inſtar promineant excreſcantque, nolunt decurtare: perſuaſum quippe illis audivi moriturum infantem ſeu Epilepſia ſeu febre peſtilentiali, ſi pili illi occipitis abſcindantur, *Th. Bartholinus Hiſtor.* 94 *centur.* 2.

* ADDITAMENTUM.

Observatio unica

In *Viro lue inquinato, cum dolore capitis, Epilepſia, Melancholia, Cachexia, Ophthalmia unius oculi, &c. Sinus cerebri ſiniſter aqua plenus repertus, cum parte cerebri corrupta & gummatis in ea.*

Affectuum adeſt complicatio ipſius Luis cum caſu Epileptico, & melancholico: Sub Epilepticis concuſſionibus puſtulæ in capite erumpunt, Tum capitis dolor, cum totius corporis Decoloratione & livore in eo homine qui coloratiſſimus eſſe conſuevit: Præſertim hoc in oculis inſolentius cernitur, quod Luis familiare eſt, & à peritis hominibus maxime certum illius indicium receptum: Corpus ſuapte natura validum, nunquam non aliquod mali ſentit: Adſunt in cruribus & pedibus Tumores molles & albi: videmus Somnolentiam, quanquam non arcto ſomno prementem: memoria valde læſa: Auditus, cum malum recens eſſet ſæpe fuit læſus nunc acris admodum eſt: Verum noviſſime aliud ſupervenit quod præceps vitæ periculum habere videbatur, Factus eſt impetus dictorum humorum in caput, quo comitiales caſus generis cujuſdam atrociſſimi fiunt, ſemper aliquod detrahunt uſus ipſorum nervorum, & præcipue eorum qui ad linguam pertinent: Caſum hunc dolor capitis acerbiſſimus & diuturnus anteceſſit, qui in dextra capitis parte eſſet: Cum Gallica ſymptomata Illuſtr. Virum primo invaſiſſent, illa tunc per Guajacum facile fuere ſublata, adeo ut octava die potionum illius oculus ſiniſter ruborem amitteret, & ſincipitis puſtulæ abolerentur, ulcere etiam glandis ſaneſcente, atque in eo bono ſtatu fuit toto reliquo potionum tempore, quæ ad 40. diem productæ ſunt, poſt hos levi tempeſtatis occaſione qua vento ſeſe objeciſſet, repente in capitis gravitatem, in ſurditatem, in maculas dextri temporis rubras & frontis incidit, tum autem in ruborem Oculi tantum ut totus oculus occuparetur, ſine tamen dolore, nihil autem videre oculus poterat: Itaque cum per guaiacum hyberno tempore convaleſcere viſus eſſet, integerrimæ valetudinis ſpeciem jam retinebat, cum repente in ſincipite cutis extumuit in molliſſimum œdema, Artus dolore tentari ſunt, glans ulceribus exeſa, & mille alia mala ſunt conſequuta, &c. Hic Patavium deductus eſt ſub aquarum potione; inde in patriam revertens, ubique exceptus eſt perpetuis, convulſionibus agitatus, colli præſertim & alterius brachij, neque bene loqui poterat, medicus comminiſcebatur motum illum à cacodæmone fieri quem mutum appellabat, ſæpe æger linguam ſolvere non poterat: Tandem catarrho ſuperveniente, hic in lethargum devenit & hominem extinxit.

Cui capite aperto Sinus cerebri ſiniſter totus aqua refertus erat, & pars cerebri corrupta, ac ſi gangrænam tuliſſet; Erant & in media illa corruptione tria corpuſcula *tanquam gummata* virentia: Febris fuerat acutiſſima, & una cum profundiſſimo eo ſomno ipſum circiter horis xi. ſuſtulerat. *Chriſtoph, Guarinonius conſultat.* 28. 29. & 30.

A*ffectuum complicatio &c.*] Præter memorata nunquam non aliquod mali ſenſit, omitto tot imbecillitatis facultatum concoquentium indicia, quod ſunt in cruribus & pedibus tumores molles & albi malæ coctionis Jecoris atteſtantes, ſub ipſoque thermarum uſu non ceſſantes; quod urinæ continenter crudiores ſunt &c. Luis vero natura fere ab omnibus poſita eſt in virtutis nutricis vitio, in parte ejus præcipue concoctrice, ut eſt neceſſe, cum ῥευματικὰς νόσους facere ejus proprium ſit, morbos enim Rheumaticos Galenus in imbecillitatem, ſeu vitium facultatis totum corpus regentis refe-

gre-

rebat, quos morbos etiam recenſet cum de tumoribus agit, qui de genere inflammationis ſunt, Et profecto ſi ullus alius morbus eſt, is vere eſt, qui cum affectus ῥευματικῶς faciat, & nulli non parti infeſtos, & in virtutis altricis vitium, & ejus quæ totum corpus continet eſt referendus, Atque ſi Galenus ex unius partis inflammatione ῥευματικὴν conſtituit, tanquam ex ſymptomate, vim totius corporis male habere, cur non multo maxime id faciamus nos in eo morbo à quo nulla pars tuta eſt, & nunquam una ſola tentari conſuevit? Forſan vero ejus curatio idem non penitus demonſtrat, quo ſemper duas partes poſtulat, nunquam earum altera contenta, unam qua Jecur, alteram qua totum corpus expurget: unam medicinis per alvum aut vomitum purgantibus, alteram ſudorem moventibus uſam, ut & ventres, & carnes, mediæ & eminentes corporis partes expurgentur, nimirum totius corporis natura redintegretur, diſcuſſo ab ejus partibus vitio. *Idem conſult.* 28.

Puſtula in capite, &c. Luem vitium eſſe intemperiem cum materia nulla dubitatio eſt, ea propter purgationibus & omnino humorum depletionibus conſumitur, & ab eo ſæpenumero homines purgatis ventribus, ſolo labore & exercitatione adjecta liberantur, quoniam cum materia expellenda intemperies una ſecum ejicitur, nunquam vero è contra fit, ut ſola temperatione adhibita ſolis tam celebrati alexipharmaci nominis medicamentis ſine repletione univerſi corporis morbus vincatur, unde in ſumma perſuaſum habeam hoc vitium etiam in Habitum totius corporis effundi, ſæpeque in eo contineri, ut ſcabies prava contagio accepta, Et eos longe errare, qui cum in uno Jecore vitium ſtatuant, morbumque eſſe à tota ſubſtantia, per ſubſtantiam non temperiem certo modo expreſſam, ſed corpus ipſum intelligunt, ſolis namque exercitationibus illud in ſuam naturam non rediret quæ calore excitato coctionem ſolum & expulſionem humorum faciunt, neque vitium in ſubſtantia ſitum poſſunt exturbare. *Idem ibidem.*

Comitiales caſus generis cujuſdam atrociſſimi.] Poſſet aliquis exiſtimare quod caſus epilepticus fiat ab humoribus calidis, ſi calidorum humorum aliquæ notæ exiſterent, atque neque illæ ullæ ſunt, & frigidorum plurimæ: Sed quod vetat fieri epilepticum hunc caſum à maligno illo genere humoribus inducto, quo commune nervorum principium vexetur, aut mordacibus ejus vaporibus immiſſis, aut ipſomet id principium attingente, &c. Fere quidem caſus Epilepticus fit à malo ſpiritu, dum cum bono in nervos fertur, & impetu expulſus eos tendit &c. *Idem. ibidem.* Quæ cauſa Epilepticorum inſultum fuerit anatome capitis palam fecit: At huic conſentit *Willis* dum copulam elaſticam, ſpiritibus animalibus commiſtam Epilepſiæ & motuum convulſivorum authorem facit.

. *Auditus &c.*] Auditus ſortem longe mutavit, nam cum malum recens eſſet, ſæpe tum fuit læſus, ut ſurdum hominem penitus diu haberet, nunc acris admodum eſt & ſubtiliſſime audit; forſan tunc humidiore & calidiore morbo ſuis halitibus aures occupante; vel bile aquoſa vaporoſaque, cui facilis eſt oſſium penetratio: nunc contra corpore & morbo ſiccioribus, etſi recramenta humidiora ſint craſſiora, hæc tamen & frigidiora minus poſſunt in anguſtiſſimos auditus meatus induci oſſibus & nervis contentos, & ipſa corporis ſiccitate acrior eorum ſenſus factus eſt; Sic in multis hydropicis obſervamus & melancholicis factum eſſe. *Idem conſult.* 29.

Tanquam Gummata] Dubitavit quidam ne ſit aliqua oſſis caries, ex qua mali ichores ſanieſve, malique habitus cerebrum infeſtantes ejus caſus cauſa ſint, Cui ego reſponſum volo quod caries illa non ſine multis ſecum continentibus eſſe poſſet: atque ſi in cranio eſſet, aliquam ſui notam in cutem extuliſſet: ſi in baſi capitis, etiam per palatum aliquam oſtendiſſet, maxime fœdi odoris: quo pacto vero eum caſum afferret, niſi etiam membranas maxime initio ſuo infeſtaret? *Vide ego alius Gummata dicta in cerebro concreta, ejus quaſi corriperetur & divexaretur, quemadmodum hunc videmus, à quibus ichores & mali generis halitus* etiam in multa copia poterant tantum incommodorum afferre: Ita in cerebro potius aliquid timerem ab halitibus & vaporibus continenter aſcendentibus concreviſſe, quam oſſis vitia fieri. Non enim cerebri affecti non cranii apertæ extant: Mitto quod ex carie breviora eſſent mala, neque tot incommoda relinquerent tum in cerebri facultatibus tum in membris omnibus. *Idem ibidem.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QUARTI

SECTIO X.

De Morbis occultis, Chronicis, à Veneno inductis.

Observatio I.

Morbus occultus & diuturnus ob Vlcus ſub altera cordis auricula. 1. Ob callum induratum in cordis auricula ſiniſtra 2. Polypi reperti in vena cava diu ob morbum decubuorum. 3. In utroque ventriculo lento morbo extincti 4. Sanguis coralliformis in venis lenta morte extincti repertus. 5. Languor diuturnus à lapidibus pluribus in Pulmonibus congeſtis. 6. Diuturno morbo confecti cordis ſub-

ſubſtantia abſumpta, ſolo ſuperſtite involucro. 7. *Morbus incognitus à lapillo in ſubſtantia Cordis contento.* 8. *Diu valetudinarius ob multiplicem viſcerum omnium læſionem.* 9. *Morbus à vermibus in cerebro.* 10.

§. 1. MEMIMI quod Venetijs dum cadaver quoddam ſecaremus, quod fuerat hominis qui ex diuturno morbo tandem in quodam hoſpitali mortuus eſt, invenimus parvum ſub altera auricula cordis ulcus, quod videbatur antiquum, aliquantulum profundum, purulentum & ſordidum. *Victor Trincavellius de ratione curandi lib. 6. cap. 11.*

LAborat plerunque cor ex intemperatura ab eo contracta, atque cuicumque tum compoſitarum tum ſimplicium differentiæ obnoxium eſt, enim materia & citra illam, ſed ab ea nequaquam corripi poteſt quæ ſequitur tumorem aliquem p.n. ut ſunt inflammationes, ſcirrhi, &c. Nam ut *Galenus* 2. & 3. de præſag. ex pulſibus retulit, cum ejuſmodi tumores in corde oriuntur, concitantur adeo vehementia animi deliquia, ſtatim inter initia, ut hominem omnino interimant: Quod quidem puto eſſe intelligendum quando in internis partibus & penitioribus oritur is tumor, alioquin enim memini quod Venetijs &c. (*Vide hiſtoriam*) Quodcunque autem fuerit illud ulcus, ſive aliqua vomica fuerit, ſive ex erosione, ſive ex putredine, videretur rationi conſonum quod ſi hæc pertulerit diu, poſſit etiam ſcirrhum aliquandiu ferre. Sed externæ, imo extimæ partes, non ſunt tanti momenti ſicut interior ejus ſubſtantia & ventres. *Idem ibidem.*

§ 2. Incidi cujuſdam cadavere, & viſcera omnia vento plena conſpeximus, Et in ſiniſtro cordis ventriculo obduratum callum invenimus, qui nucis magnitudinem æquaret, Quare ut ventum mortis ipſius, ita callum adverſæ hominis valetudinis cauſam fuiſſe arbitrati ſumus. *Benivenius cap. 81. de Abditis.*

§ 3. Jac. Knoll. adoleſcens xvij. annorum laboravit à calculo veſicæ, &c. Ejus venam cavam cum diſſecuiſſem, corpora alba, pituitoſa ſeu fibroſa, cavitatem ejus fere replentia reperi, qualia in diu decubuis, & à morbis chronicis ſublatis ſæpius vidi *Ioh. Iacob. Wepferus Exercit. de Apoplexia par.* 124.

EJuſmodi concrementa reperta eſſe in venis magnis quæ cordi inſeruntur, atque etiam in hujus auriculis *ait Idem* p. 277. Quo vero morbo ſit extinctus non aperit: De iis pluribus in locis lib. præcedentibus ex eodem & *Williſio.*

§. 4. Vidit N Polypum utriuſque ventriculi cordis in quodam lenta morte extincto, reſpiratione ſenſim deficiente. *Vide lib. 2. tit. de Reſpiratione difficili.*

§ 5 Magna vis eſt venarum, quæ conceptum ſanguinem coire nunquam ſinunt, niſi fortaſſe ex *rara quadam & abdita* cauſa, Ex qua vidimus quempiam poſt diuturnum languorem de vita exceſſiſſe, cui *ſanguis* univerſus *in venis concreverat*, adeo ut demum coralli modo fruticans eximeretur. *Fernelius Phyſiologia lib. 6. cap. 8.*

EX *rara & abdita morbi cauſa*] Mortem repentinam ſæpiſſime accidere in Britanniæ Occidentalibus regionibus alijſq; locis, iis qui eruendo plumbo reliquiſq; metallis operam dant, refert *Malachias Truſton* diatriba de Reſpirat. ut putentur halitu quodam ab orci faucibus egreſſo, morte nec opinantes opprimi, Cauſam putat eſſe quod vapor teterrimus ore hauſtus; atque pulmonibus exceptus pertranſeunti ſanguini manus injiciat, curſum inhibeat, ejus molem cogat, coerceat, figat, inſpiſſet, conſtringat: Idque minus mirum videri illis, qui docente Ill. *Boylæo*, noverint argentum vivum fuſi plumbi halitibus momento fere temporis figi poſſe, & quidem pertinaciter: Tantis nempe viribus pollere Saturnum illum, ignavum alias ut videtur ſilicernium, ut ipſi Mercurio idem faciat quod Vulcanus Marti feciſſe dicitur, illi enim quamtumvis volucri & fugaci, leviſſimo negotio vincula ſtruat, compedes nectit, plumarum denique & alarum remigio ſpoliat.

Sanguis concreverat in venis] Sanguinis illam concretionem alij obſervarunt: *Platerus* Obſerv. lib. 2. pa. 505. ait in quodam febre hectica extincto, venas meſaraicas ſanguine craſſo & concreto tumuiſſe, qui è majoribus venis coralli inſtar nigricans cohærens extrahebatur: *Ballonius* lib. 2. Epidem. p. 242. refert cuidam ſanguinem nigrum ita concreviſſe in venis, ut carbones illic impacti crederentur: Cuidam, inquit *Bartholin.* cent. 3. hiſtor. 94. ſanguis tam erat à melancholico humore exſiccatus, ut omnes venæ cordis, & ipſum cor à Chirurgo diſſecari nequiverit: *Riolanus* in Encheirid. Anatom. l. 2. c. 27. teſtatur ſe aliquoties vidiſſe in febribus ardentibus malignis, concretum ſanguinem intra venas, inſtar medullæ ſambucinæ: Cui ſimilem ſæpe ſe deprehendiſſe eductum è venis maligne febricitantium aſſerit *S. Pauli* Digreſſ. de Febrib. malignis §. 80. Idem adnotavit *Salius* D. de affect. partic. cap. 4. Ejuſmodi ſanguinem ad coagulationem vergentem *Galen.* comm. in 3. Epid. 6. tit. 29. eductum vidit ab extenuatiſſima muliercula, cui poſt octo menſium menſtruorum ſuppreſſionem, ſecandam curavit venam. *Quia ſcil. ipſius venæ eminebant ſanguine plenæ colore livida, cui ex reſciſſo vaſculo liquida pici & colore & craſſitudine emanavit.* Ideo pici ſimilem & colore & craſſitudine apparuiſſe dicit *Vander Linden* in Select. medic. p. 644. quia ille ſero, ſanguinis vehiculo, caruit, comparandus leneſcenti & corrupto vino, vel etiam olei ſtrigmentis. *Talem autem*, inquit Lindenus, *ardore fieri, non ſubito, ſed paulatim depaſcente quicquid eſt chymoſi in maſſa: Piceus vero*, addit *ſanguis non fit, niſi cum igne uritur occulte, quaſi cineris doloſi: Tunc vero nigrorem concipit ex uſtione biliosâ: lentorem vero ex ſiccatione fibroſi quod eſt in ſanguine: Spigelius.* lib. 6. de corp. hum. fabr. c. 2. refert nonnullos à potu frigidæ, poſt vehementes corporis motus protinus ſuffocatos fuiſſe, *Arteria enim refrigerata valide ſanguis coagulatus eſt, tam is qui in aorta fuit, quam ille qui in corde ſtabulatur: vidimus enim ſecta vena ſanguinem hoc craſſum ac frigidum, nec niſi maxima cum difficultate produſſe*, unde & præſentius remedium non datur iis quæ tenuitate partiū ſanguinis grumos diſſolvunt.

§. 6.

§. 6. Anno 1624. Paterniaci Aventicorum cadaver mulieris diuturno morbo laborantis incidi, in cujus pulmone lapides quamplurimos, tam albi quam atri coloris reperimus. *Fabritius Hildanus cent. 1. Obſerv. 29.*

§. 7. Quidam diuturno morbo cum extinctus eſſet, nullam prorſus in eo portionem cordis, ſed ejus tantum tunicam reperimus. *Teleſcius rerum natur. lib. 5. cap. 18.*

§. 8. *Hieron. Schreiberus* Martio menſe anni 1547. in atrociſſimum & incognitum morbum incidit, cujus cauſam præceptores ex nimia choleræ & bilis ebullitione profectam, & in colicos dolores tranſiiſſe exiſtimabant: Cæterum cùm Majo menſe vitam cum morte commutaſſet, nos abditam morbi cauſam indagare conſtituentes, diſſectionem cadaveris aggreſſi ſumus: In quo cum ſubſtantia Cordis diſſecaretur, repertus eſt & exciſus lapillus nucis muſcatæ inſtar, duriſſimus, ſubnigricans, rotundus, & pondo drachmarum aliquot. *Ex obſervationibus Abrahami Murgelii, Medici Lindaenſis in Miſcell. curioſis anni* 1670.

§. 9. In cujuſdam magni nominis viro, poſt obitum aperto corpore, hęc fuere obſervata: Scirrhi in dextra parte circa Hepar tres, quamvis ipſius tota ſubſtantia ſolito eſſet durior: In maximo ſinu dexter ren jacuit, in quo duo lapides extitere, oblongus unus alter rotundus: In ſiniſtro rene quoque oblongus repertus; Lien æquavit Hepar ſuo ambitu: Veſicula fellis 143. lapillos continuit, ex quibus duo fuere rotundi, reliqui ovali figura, ſed minores: nonnulli adhuc multo minore: in Pulmonum dextra parte magna putredo affuit: Præterea triplex hernia; Omenti, Inteſtini & Aquoſa, quæ caput humanum ęquabat: ſemper fuit valetudinarius: Ex obſervationibus *Ioachimi Camerarii Noribergenſis Archiatri.* In miſcell. curioſis anni 1670.

§ 10. Beniventis cum multi ignoto morbo è vita diſcederent, tandem Medici hoc morbo interemptum inciderunt; & in hujus cerebro invenerunt vermem rubeum, brevem, quem cum multis medicamentis vermes occidendi vim habentibus occidere non poſſent, tandem fruſta raphani inciſa in vino malvatico ebulliebant, quo vermis occidebatur: atque hoc eodem remedio deinde ſimili morbo, quaſi epidemico, affectos omnes curabant: Hæc in Cornelii Roterodamenſis Medici libro inveni, qui apud Gisbertum Horſtium in Noſocomio Mariæ conſolationis Romæ ſeptem annis ægris ut Medicus aſſiſtens inſerviebat. *Foreſtus Scholio ad obſerv. 2. lib. 9. De vermibus in cerebro. vide alia exempla lib. 1. ſect. 1.*

Observatio II.

Ignoto morbo extincti cadaver exhibuit cyſtin felleam bile vacuam. 1. *Pancreatis apoſtema multos occulte perimit.* 2. *Lenta mors à Pancreate ſcirrhoſo excitata.* 3. *Valetudinarii pars Iecoris concava fere abſumpta reperta eſt.* 4. *Morbus incognitus à pulmonibus & hepate veſiculis obſitis.* 5. *A veſica fellea pluribus calculis obſita.* 6. *A pulmonum & hepatis putredine.* 7. *A rene uno, veſica, & cyſti fellea ſabulo & calculis obſeſſis.* 8. *Valetudinarius diu potu glacie refrigerato uſus, Hepar habuit prorſus ambuſtum.* 9. *Morbus incognitus à Iecore lapide juxta veſicam obſeſſo.* 10 *A Iecore omnino putrefacto.* 11. *A meſenterii Glandulis duabus tumidis.* 12. *A vaſorum meſaraicorum obſtructione, Pulmonum circa dorſum inflammatione, abſceſſu in rene.* 13. *Ab utero ulcerato, carne ſpongioſa in ejus cavo.* 14. *Materia ſeroſa per umbilicum ſtillans, ab hepate ſcirrhoſo & ulcerato.* 15.

§. 1. NOn paucis è vivis correpti ſunt, in quibus non alia interitus cauſa comparuit quàm quod folliculus bile omnino eſſet exhauſtus, quaſi fellis coacervatio ſub Hepate ad vitam neceſſaria foret. *Fernelius Pathol. lib. 6 cap. 5.*

VEteres tamē cauſam diuturnioris vitæ fellis vacuitatem eſſe dixerunt, argumento ex ſolipedum cervorumque genere deducto quæ felle carent & diu vivunt, ex *Ariſtot.* cap. 2. lib. 4. de partib. animal. Philoſophi ſententiam ſequutus *Plinius* prodidit fel hominum paucis non eſſe, quorum valetudo firmior & vita longior: Idem teſtatur non omnibus animalibus fel datum: In Euboeæ Chalcide nullum pecori: carent eo quæ abſynthio in Ponto veſcuntur: quod veriſſimum putat *Dioſcor.* cap. de Abſynt. Ergo fellis collectio ad vitam inutilis: Contra *Nemeſius*, Author Græcus lib de nat. Homin. flavam bilem ſub hepate per ſe, atque per aliud reconditam fuiſſe ſcribit: Nam ad coctionem conferre, & excrementorum depulſionem movere, ſimulque calorem quendam præbere corpori inſtar vitalis facultatis: Nec abſurdum eſt, etſi *Veſalius* rideat fellis veſiculam ſuppoſitam & immerſam fuiſſe Jecori, ut bilis contactu & afflatu, id à putredine vindicetur: Bilis collectionem in cyſti ad vitam eſſe neceſſariam: id apertius convincit quod in hominibus ſtrangulatis, qui dum necem ſuam expectant per duos vel tres dies inedia ſeſe conficiunt, folliculus nunquam felle vacuus apparuit, imo plenus & turgidulus: Neque in bobus qui per quatuor dies fame macerantur priuſquam jugulentur, cyſtim bile exhauſtam invenies: At eo temporis ſpatio tota bilis evacuari poterat, quum libertas meatuum adſit, inteſtino jejuno vacuo, ſed compreſſa veſicula ne guttam quidem humoris ſtillare & effluere ſemper obſervavi: adde quod fœtus utero adhuc concluſus veſiculam plenam bile habet. *Riolanus Anthropogr. lib. 2. cap. 20.*

§. 2. Vidi plurimos à fato ſectos qui perennibus querelis miſere vixerant, quibus ingens apoſtema, ſaxeæ ferè duritiei Pancreas occupaverat. *I. Heurnius comm. in aph. 41. ſect. 6.*

PAncreas Apoſtematis & puris congeſtioni obnoxium eſſe oſtendit *Franc. de 't Boë Sylvius* Pract. lib. 1. cap. 15. ſimulque indici tradit quibus affectum eſſe dignoſcatur, Exemplo mulieris viduæ, quæ ex animi mœrore in dolorem Lumborum gravem ac diuturnum, hinc & puris vomitum ad dejectionem ſpontaneam prolapſa eſt, reſtitutaque poſt ſeptennium itidem ex mœrore animi grandi in dolorem Lumborum ſimilem ac vehementem deducta eſt: Conjectans proinde ex ſuperioris affectus narratione latere in loco affecto pus, ex prævia inflammatione productum ac collectum, exhibito vomitorio excreta primo die per vomitum puris ſatis bene cocti pluſquam pinta, ſive unciæ viginti, per alvum vero ejus bona quantitas: Uno autem alterove die interpoſito, iterati vomitorii beneficio, denuo puris aliqua, minor tamen quam prius, pars furſum deorſumque evacuata: atque paucis exhibitis cardiacis & putredini reſiſtentibus brevi perfecte reſtituta. Ex Pancreate autem pus illud vel idcirco prodiiſſe putavit, quod illius ſitui locus affectus reſponderet: Quodque non ſemel poſt mortem in Pancreate offenderit pus majore minoreve copia collectum, nunquam verò in ulla alia parte, à qua via pateret ad inteſtina. Nec mirum facile pus inde effundi, aut apoſtemata crebro creari, quod, ex ejuſdem *Sylvii* ſententia, ſanguinis vomitus ut plurimum ex Pancreate prodeat, propter vas aliquod in ipſo à ſucco acriore apertum; qui ſanguis niſi ſupra vel infra erumpat, in abſceſſum facile tranſit.

§. 3. In cadavere profratris mei *Nic ab Hottinga*, 14. annor. pueri, lenta morte extincti, aperti, Hepatis Lieniſve conſtitutio naturalis omnino obſervatur, cum tamen Pancreas verum, non minus quàm illud Aſellij in meſenterio, ſcirrhoſum omnino maximæque molis fuerit; accedente & præter alia plurima Inteſtinorum hinc inde coalitu, necnon Gangræna vera. *G. Blaſius ad cap. 4. anat. Veslingii.*

§. 4. Quidam Iuriſconſultus multus annos fuit valetudinarius cum malo colore: Mortuo inventa pars Iecoris concava fere abſumpta; Lien vero pulcherrimi coloris, ceu Iecoris color. *Veſalius Fabr corp. h. lib. 5. cap. 9.*

§. 5. Quidam vir doctus ſcribit filios omnes *Laurentii Gadii* uno & eodem morbo interemptos, Et uno mortuo & diſſecto plures veſiculas tum in pulmone tum etiam & in hepate adjacentes. *Marc. Donatus hiſtor. mirab. lib. 4. cap. 18.*

§. 6. Bilis craſſior, ac viſcidior plerumque ita evadit ab humorem viſcidum ſolum vel ſimul ſubauſterum illi admixtum, unde non raro in calculos concreſcit in folliculo fellis, ductu cyſtico hepatico, necnon bilario, ut id hyeme nonnunquam contingit bobus: Idem quoque bis obſervavimus in mulieribus longo morbo extinctis; Harum altera per ſex ſeptemve annos continuo laboraverat; In cujus quoque folliculo ultra xxx calculi variæ figuræ diverſique coloris fuere reperti, quos inter unus nucem moſchatam magnitudine excellebat. *Fridericus Deckers Exercitat. Med. Pract. p. 250.*

§. 7. Dom. N. languit per 45. dies, nec manifeſtus erat morbus: Hepar totum putre repertum, Pulmonnes corrupti. *Ballonius Paradigm* 174.

§. 8. Illuſtr. Comes Arundelius affectu Medicis non ſatis cognito obiit, In rene ſiniſtro calculus ſat magnus repertus, cum minoribus: In veſica parvus: Veſicula fellis ſabulo plena. *Vid. tit. de Iſchuria lib. 3.*

§. 9. *Bertus* in diſcurſu Italico de Frigidæ potu cap. ultimo, nimium frigidæ potum non refrigerare, ſed per antiperiſtaſin magis incendere docet, ex viſceribus illorum qui ex nimio frigidæ potu obierunt, quæ plane ſunt combuſta.

Sicut vidit in cadavere Principis cujuſdam in aula Romana, cujus hepar prorſus erat combuſtum, non aliam ob cauſam quam propter nimiam potus frigiditatem: Nam cum juvenis eſſet, nive copioſa utebatur, in menſa ſibi apponi curavit maxima glaciei fruſta, prætetea ex eadem ſcyphos ſibi confecit ex quibus potabat, & pro ſingulo hauſtu novum ſcyphum: unde per univerſam vitam cum ægritudine conflictabatur, & adeo ardebant æſtu interiora, ut ſæpe faſſus ſit mali ſui cauſam eſſe quod nihil invenerit quo ſatis refrigeraretur; Hinc fontanam aquam per canales in muſæum derivavit, qua neque pro voto refrigerabatur, Et quanquam valetudinarius ſemper fuerit, minus tamen hyeme quam æſtate afficiebatur.

Apparent in quibuſdam hominibus monſtrificę, qualis in *Auguſtino Barbadico*, Patritio Veneto, quicum diſſectus quod ex incerto morbo obiiſſet, inventus eſt lapis in jecore juxta fellis veſicam, grandior olivæ nucleo, Et quod magis mirum eſt, viridis ad nigredinem declinans, qui color durioribus lapidibus ſolum ineſſe ſolet: *Cardanus lib. 8 cap 44. de rerum variet. Cælius Rhodiginus lib. 4. cap. 17. antiq. lection.*

§. 11. Diſſecui cadaver cujuſdam Cortigianæ Venetę, octo menſium gravidę, juſſu Magiſtratus, ut vere ſciretur num veneno aut alio morbo extincta fuerit: ejus enim leno fœtum jam à quatuor diebus in utero mortuum matrem eneca ſſe certo affirmabat: Cadavere diſſecto uterum plane à corpore liberavi: quo diſſecto fœtum mortuum omnibus ſuis Involucris denudavi & ſingula diligenter examinavi, nullam tamen in illo fœtu mortis cauſam reperi: Unde

ad

ad reliquum cadaveris rediens, naribus aceto fortiſſimo & angelica bene munitis, ob incredibilem fœtorem, reliqua viſcera contemplari volui, & primo inteſtina, deinde ventriculum, mox Jecur, quod plane putridum & fœtidiſſimum offendi, ita ut nullus aſſiſtentium ibi manere potuerit, & ſic feſtinanter & quaſi per tranſennam corde viſo, reliquiſque naturalibus & vitalibus inſtrumentis, unicum Jecur mortem attuliſſe certo pronuntiavimus. *Obſervatio Georgii Garneri Medici Auſtriaci.*

§. 12. Vir per x. annos de doloribus ventris conquerebatur, qui eum ad tabem deduxerunt. Ego ad inquirendum ignoti morbi originem admiſſus, inveni binas meſenterii glandulas in inſignem molem auctas, quæ renem ſiniſtrum ita compreſſerant ut totus in pus abiret, Nullum illis in ſubſtantia vitium. *Vide tit. de Ventris dolore lib. 3.*

§. 13. Anno 1678. 1. Octob. filia mea *Martha Bonet*, 15. menſes nata, obiit, prægreſſo ſex ſeptimanarum languore: commiſſa fuerat nutrici ruſticæ in pago, bihorii ſpatio ab urbe diſſito: unde redux, quod tertiana febre, tunc temporis epidemica, prehenſa eſſet, cum inſigni abdominis tumore: deſiit febris, ſuperſtite abdominis intumeſcentia, cujus cauſa diu tinctura Rhei, &c. uſa eſt: Comes vero perpetuus fuit languor, inappetentia, ſolius panis dulciarij, (biſcuits vocant) appetens; extenuatio corporis, citra tuſſim, lotia effundebat fœtidiſſima; algor inſignis, adeo ut à ſolius ignis præſentia incaleſceret; Marcida tandem è vivis diſceſſit.

Me annuente & abſente corpuſculum diſſecuit Magiſter *Lud. Bailly* peritiſſ. Chirurgus, qui primo adipis omnimodam conſumptionem obſervavit, quanquam non omnino excarnes eſſent muſculi tum trunci tum abdominis: 2. Iecur ampliſſimum erat, ſed citra labem: Cyſtis felleis maxima, bile referta, quæ ſe ad circumſitas partes, alta flavedine tinctas diffuderat: 3. Splen omnino naturaliter ſe habebat, ut & 4. Pancreas, quod magnum, ſucci plenum. 5. Ventriculus, qui cum inteſtinis omnibus inanis, ad umbilicum uſque exporrectus erat: 6. Meſenterium plurimis glandulis, fabam majorem æquantibus refertum: 7. Omentum pinguedine carebat, mediam duntaxat epigaſtrii regionem attingens, ad latus ſiniſtrum convolutum: 8. Vena Porta, cum arteria cœliaca ac propaginibus ſanguine turgebant. 9. Renes magnitudinem naturalem aliquomodo excedebant, ureteres ſat ampli, ſiniſtrum materia ſteatomatoſa implebat; cathereris introductionem prohibens: in dextro repertus abſceſſus cum nigredine verſus lumbos, Veſicam urina colorata, loturæ carnium ſimilis, implebat. 10. Pulmonum lobi antici & poſtici admodum tumidi, Bronchia humore ſpumeo turgebant: anticis color nativus conſtitit; poſtici autem ubique fere lividi: Vaſa eorum arterioſa & venoſa ſanguine referta erant: 11. Cor grande: 12. Pericardium humoris omnino expers: 13. Venæ azygos & intercoſtales admodum diſtentę: 14. Cordis auriculæ maximæ, nec non valvulæ triglottides & ſigmoides; Paucus adeps cor veſtiebat & renes; Ventriculus ſuas rugas amiſerat; Conjectura mea fuit, ex incuria nutricis eaſam in dorſum præceſſiſſe, unde ſequuta ſit latens pulmonum poſticorum inflammatio, ac Renis dextri abſceſſus. Ac præterea deficiente lacte, intempeſtive ſolidum cibum & uberiorem porrectum fuiſſe, unde expanſio ventriculi & vaſorum meſaraïcorum obſtructio.

§. 14. Puella poſt caſum de dolore colli conqueritur, hinc dorſi, tandem hypogaſtrii: Uterus ulceribus erat refertus, In cavitate ejus caro ſpongioſa reperta. *Vide lib. 3. de Graviditate falſa.*

§. 15. Hæc in viro quodam hujus urbis, cujus nomen erat Urbanus Valcker, notavi: Hic ex vitio Hepatis per annos duos maximos *dolores* perpeſſus eſt, nihil quicquam perficientibus medicamentis: Ex hujus umbilico ſæpe materia alba & ſeroſa diſtillabat, qui tandem fatis conceſſit.

Poſt mortem aperto cadavere, hepar induratum, grande, & in gibba parte ultra triginta diverſæ magnitudinis ulcuſcula habens, inventum eſt: quæ aperta & diſſecta ſimilem, prout ex umbilico fluxerat, materiam, cum fœtore tamen aliquali conjunctam, fundebant: In parte autem cava, abſceſſus, veſicula propria inaluſus, magnitudine ovi gallinacei deprehenſus eſt. Lien ſolito minor; Renes, quoad ſubſtantiam carnoſam in totum conſumpti erant, relictis tantummodo involucris ſeu impedimentis. *Ioh. Frider. Huldenreichius in miſcell. cur. ann. 6. & 7. pag. 322.*

Observatio III.

Morbus ignotus ab inſigni vermium copia intra Hepatis ſubſtantiam. 1. A vermibus juxta orificium ſuperius ventriculi, & in inteſtinis ab iis perforatis. 2. In canicula à vermibus cucurbitinis in inteſtinis. 3.

§. 1. INtra Hepatis ſubſtantiam cujuſdam viri poſt mortem ſecti inſignem vermium fœturam. Incogniti morbi cauſam fuiſſe refert *Cornelius Gemma l. de Divina Natura charact.*

PEr experimentorum irrefragabilium demonſtrationem ſtabilitam doctrinam, luculenter patet pleroſque abditos, & Medicis incognitos malignantis naturæ morbos, ut plurimum à virulenta quadam & peregrina putredine pendere, quæ cum tempore an ma.a, uti in verminoſam quandam atque inſenſibilem ſobolem degenerat, ita peregrinam quoque exorientium ſymptomatum, quorum cauſa difficulter aſſignant Medici, cataſtaſin cauſant: quemadmodum enim nullum cibi genus adeo ſanum eſt, quod non ſubinde hujuſmodi verminoſæ fœturæ obnoxium fiat, ita in corpore humano vix ulla vitalium operationum officina eſt quæ non interdum hac corripiatur: Et ſi univerſam Medicinæ diſciplinæ hiſtoriam evolvamus, inveniemus non ſolum inter præcipuas humani corporis officinas, cordis, hepatis, cerebri, renum, ſplenis, veſicæ, ſtomachi, hujuſmodi ſœturam ex ſpuria putredine pullulaſſe, ſed & in ipſis ſanguinis canalibus, inteſtinorum voluminibus, miris variiſque modis prognatam fuiſſe, ut intercutaneos receſſus ſileam, quos nullo non tempore, etiam in ſanitate integra conſtitutis hominum corporibus hujuſmodi ſcatere, acari, cimices, aſcarides, pediculi, pulices ſat ſuperque teſtantur: Cum enim unanimi Medicorum ſententia, morborum omnium cauſa ſit abdita quædam inter occultos humorum receſſus putredo, putredo vero omnis vel ad proximam diſpoſitionem vermes nullis ſenſibus pervios generet: Pro varia vero humorum dyſcraſia putredo pro combinationis humorum malignantium lege varia, virus diverſum; diverſaſque in operando vires acquirat, tales & ſœturam inde pullulantem nanciſci neceſſe eſt, tanto utique pernitioſiorem quanto virus animatum inanimi violentius eſt: hæc ſiquidem pedetentim diſſeminata, primo humorum maſſam inficit, deinde ſerpendo viſcera rodit, viruſque per intimas corporis fibras ſpargendo, horrendis ſymptomatum paroxyſmis, hominem paulatim ad ultimum vitæ exterminium diſponit: Mirantur Medici in exoticis morborum quorundam conſtitutionibus, effectus pœne prodigioſos & præter naturæ ordinem evenientes, tentantur omnia nulla tamen ſpe ſalutis promovendæ relicta: qui ſi latentis inimici molimina rite dignoſcerent, forſan in optatum tandem ſalutis portum per appropriata medicamenta infirmum conſtituerent: Sed ſobolem ex propriis viſceribus genitam ſubinde circumſerimus, tantæ contumaciæ, ut ejus auxiliares copias ſi in uno loco proſtraveris, eaſdem in altero mox repullulaſſe comperias: ſerpit enim cœcis vis inſinuata latebris, violenti igne impetu omnia evertit & conficit, cum inexplicabili infirmorum afflictione, nonniſi morte terminanda. *Athanaſius Kercherus l. de Peſte cap. 8. Idem cap. 7.* Experimenta plurima adducit in dictorum fidem, Aërem, *ait*, Aquam, Terram, innumerabilibus inſectis ſcatere certum eſt, ope microſcopii animadvertendis, cujus ope omnia putrida innumerabili vermium inſenſibilium fœtura ſcatere cognitum fuit: 1. Particula carnis lunari madori per noctem expoſita, in innumerabiles vermiculos, nullo viſus acumine deprehendendos abit. Idem experiri licet in caſeo, lacte, aceto, &c. 2. Serpens in minimas partes conciſſus, pluviali aqua maceratus, Soli ad aliquot dies expoſitus, deinde terra nycthimeri ſpatio ſepultus & erutus, ſerpentulorum pullulantium multitudine ſcatet. 3. Salvia, non lota, foliorum aſperitate extrinſecam ſuperficiem totam opertam veluti araneatum textura, intra quam minutiſſima animalia comparent, oſtendit. 4. Carioſus ligni pulvis immenſam vermiculorum pullulaginem fovet. *Vide ibidem alia experimenta.*

§. 2. Virgo Nobilis annos nata xxxvi. filia Nobiliſſ. N. *le Fevre*, Domini à *S. Laurentio*, prope Catalaunum in Campania, Galliæ Provincia, per ſex menſes morbo Medicis incognito laboravit: Febricula tenebatur, cardialgia frequens moleſta erat, Inſignis corporis languor, cum ventris torminibus, tandem corpore nequaquam extenuato ſubito occubuit.

Diſſecto cadavere, vermium in inteſtinis agmen deprehenſum eſt, à quibus perforata nonnulla reperta ſunt; Cauſa vero ſubitaneæ mortis, & cardialgiæ, in ventriculo ſe conſpicuam dedit, vermium enim agmen conglomeratorum circa orificium ſuperius apparuit. *Ex communicatione Nobiliſſ. Dom. le Gras, defunctæ affinis.*

§. 3. Canicula educabat tres catellos, qui una cum matre eodem morbo laboraverant: Uno demortuo projectoque, ipſa quoque mater interiit: Nemine cauſam agnoſcente, Anatomicus incidit, interanea diſpecturus: Ecce ſecundum totam Inteſtinorum prolixitatem, ſeries aliquot cohærentium candidarum molecularum, cujuſmodi cucurbitæ, aut cucumeris grana ſunt, unde videtur fuiſſe unus ex iis latis lumbricis quos cucurbitales nonnulli appellant: Erant vero inferne quidem majuſculæ duriuſculæque, ſuperne vero ita paulatim in minutulas molliuſculaſque deſinebant, ut in ſummo tandem nihil niſi confuſus albor appareret: Peireskius ergo, cum non placeret quicquid curando illi morbo proferebatur tam à Chirurgis quam à quibuſdam Medicis, juſſit, neſcio quo ductus genio, afferri ſibi theriacam è qua cum materiæ illi adhibuiſſet, obſervavit magno ſuo, circumſtantiumque ſtupore, ipſam ſtatim liqueſcere, effluereque in declive: Quapropter juſſit catellis duobus, qui ſupererant, exhiberi theriacam, alexipharmacum effetatus: Ac alter quidam animam jam agens inter exhibendum extinctus eſt: alter vero adhuc robuſtior, remedio aſſumpto omnino convaluit *Gaſſendus in vita Peiresky lib. 2. pag.* 189.

Observatio IV.

Veneno interemptæ mulieris cor triplo majus naturali inventum eſt. 1. Ab hydrargyri hauſtu extincti ſanguis coagulatus fuit. 2. Ab inunctione Mercuriali Pulmones lividi redditi ſunt, muco obſiti, cor flaccidum evaſit. 3. A veneno exhibito ventriculi pars ima excoriata, Iecoris ſuperficies nigrefacta 4. In iis qui aſſumpti Arſenici vim evaſere, ventriculus à morte exhibuit latas & profundas eroſiones. 5. Venenum corroſivum ventriculum quaſi cauſtico inuſſit. 6. Puellula veneno interempta Iecur albicans repertum, inteſtina flatibus turgida, Ventri-

culi

culi os ſupernum eroſum. 7. Oris ejuſdem ſubſtantia interna eroſa. 8. Pueri veneno extincti iecur pallidum evaſit, veſicula fellis aqua limpida plena reperta. 9. Veneni exhibiti falſa ſuſpicio in quodam qui ob retrocedentes morbillos occubuit. 10. *Veneni dati puella, opinio ab uteri ſtrangulatu pereuntis.* 11.

§. 1. ANno 1596. ſeptuagenariam aperui quæ veneficio tacta dicebatur, quod ipſum confirmavit autopſia: Etenim huic cor triplo quam pro conſuetudine & proportione ſubjecti maius, adeo enim intumuerat parte ſui dextra, ut univerſum thoracis latus dextrum repleret, diſtentum una pericardium: Ea parte qua auricula cordis dextra venam excipit cavam, ingens aneuryſma in cava vena conſpiciebatur: *Diſſecta auricula dextra, reperta in ea materia concreta* coloris flavi, condenſata admodum, Aperta vero vena cava, ipſoque corde, magna copia concreti plane ſanguinis nigerrimi ſe effundebat: Nec ſolum illa cavæ parte qua cordi ſejungit, ſed & omnes corporis venę concreto ſanguine plenæ erant, Quod nobis ſuſpicionem fecit venenum frigidiſſimum ei fuiſſe exhibitum, quod adeo extinxerit calorem ut ſanguis congelatus fuerit: præterquam quod cordi adeo fuerit inimicum ut naturalem ejus conformationem perverterit; Aperuit venam cavam in lumborum vertebris, ubi bifurcata petit crura, at qui exibat ſanguis, concretus erat; Mirum in vivente corpore ſanguinem concreſcere poſſe; Diſſecta fuit hora pomeridiana ſecunda, cum eodem die hora 7. matutina obiiſſet: At caput non fuit apertum, licet videremus univerſam veneni vim in agone mortis ad caput translatam; Etenim facies mirum in modum inturguerat, labia tumida, palpebræ ita diſtentæ ut bolbi oculorum omni ex parte retracti intra orbitas eſſent; Tanta autem malignitas ac acrimonia veneni erat ut variis locis cutis faciei exeſa eſſet, emanaretque ſanies fulva. *P. Pawius Obſervat. Anatom.* 31.

D*iſſecta auricula dextra, reperta in ea materia*] *Adrianus Spigelius*, Epiſt. ad *Sophierum*, rationem reddens cur corda nonnullorum igne domari non potuerint, quod *Suetonius* & *Plinius* de Cæſare Germanico narrant, *ait* Cor eſſe in omnibus morbo cardiaco, aut à veneno extinctis, ſanguine lento ac coagulato pleniſſimum: Id probat partim αὐτοψία. quod nimirum in ejuſmodi diſſectis hominibus, non tantum cordis ventriculi, verum etiam venæ cavæ & arteriæ magnæ trunci, ſanguine viſcido ac concretò plurimo repleti deprehenſi fuerint, ita ut inciſis illis partibus, ſatis oblonga ac unita iſtius coagulati ſanguinis portio extrahi potuerit: partim etiam ex pulſu parvo & vermiculante qui in hiſce ægris obſervatur: ſicut & denique diverſa partium externarum & internarum affectione: nam in talibus ægris partes externas frigere, interiores verò incaleſcere & uri dicit.

§. 2. Conciliator in libro de venenis narrat Pharmacopolam æſtate, cùm ſitiret noctu, hauſiſſe urceolum hydrargyrii: Cùm mane mortuus eſſet inventus, diſſecto corpore apparuit quod erat, ſanguinem quoque in corde coagulatum, tum ipſum cor, ideoque frigidum videtur. Addit Conciliator, Inveneruntque in ſtomacho fere libram unam argenti vivi, &c. *Cardanus lib.*1.*cap.*20. *de Venenis*: *Palmarius de morb.contag.lib. de Hydrarg.cap.*5.

§. 3. Helvetius 26. annorum ex militia rediens, plane extenuatus ac defeſſus Lauſannam venit; ac quia de *dolore juncturarum & laſſitudine* conquerebatur, Chirurgi hoſpitio eſt uſus; qui nulla neque morbi neque virium ratione habita, ſtatim juncturas omnes, corpore impurgato, unguento ex hydrargyro inunxit, quaſi lue venerea graviter infectus fuiſſet: unde viribus omnino proſtratis, in graviſſimam lienteriam incidens, paulo poſt obiit.

Cadavere aperto Pulmones lividos, & humoribus pituitoſis inſtar ſpongiæ madefactę repletos; Cor vero molle, flaccidum & exangue deprehendi. *Fabritius Hildanus Centur.* 3. *Obſervat.* 92.

HYdrargyrum in lue ven. præſentaneum eſſe remedium conſtat; Sed morbi habenda eſt ratio, nam genus hoc remedii requirit materiam ſuam particularem, in qua tanquam in proprio ſubjecto vim ſuam exercere poſſit: habet enim hydrargyrum particularem facultatem qua pituitoſos humores, etiam ex infimis corporis partibus ad os & fauces mittit atque expellere tentat: Id quod ego ſæpiſſime non ſolum in crudo, ſed & in ejus pulvere calcinato expertus ſum, dum ipſum ulceribus, quantumvis extremitatum, veluti tibiarum & manuum, præcipue in corporibus delicatioribus inſperſi, quandoquidem ægri non ſine moleſtia de colore dentium & gingivarum conquerebantur: Porro dum humor ille pituitoſus vi hydrargyri ex toto, impetu quodam ſurſum fertur ad os, fieri non poteſt quin maxima portio in laxos ac poroſos Pulmones feratur illiſque infidietur: Ab eadem incautè inſtituta hydrargyroſi, copioſoque pituitæ ad os confluxu, gangrænam ſphacelumque lethalem oris partium contigiſſe exemplis oſtendit *Hildanus loco citato.*

De dolore juncturarum & laſſitudine, &c.] Abſumpto mucore vel humore qui flexiles & lubricos articulos efficit, vel eo impuro reddito, humore à carnibus defluente illi permiſto: Si purus eſt humor ille mucilaginoſus, articulus recte valet, hujuſque beneficio, ceu axungiæ, ad motum agilior redditur: Juxta *Hippocr.* lib. de loc. Mucus *ait*, omnibus à natura adeſt, qui quum purus fuerit, articuli ſani ſunt & bene moveri poſſunt, utpote lubrici inter ſe ipſos: Labor autem & dolor fit, ubi à carne humiditas fluxerit vitioſa: primum enim articulus ad modum ineptus redditur, neque enim lubrica eſt humiditas quæ è carne influxit: Deinde propter ſui copiam late vagata, neque è carne, ſemper reſiccatur, &c.

§. 4. Vir uxori dedit venenum quo facta eſt Tympanitica: Apparuit ventriculi imum quaſi excoriatum, & iecoris ſuperficies tota convexa nigerrima. *Vide tit. de Febribus.*

§. 5. Accidit Leodii cum in convivio multi arſenicum, vice oryzæ farinæ edulio mixtum, ediſſent in ultima menſa, mulieres eque & viri qui minimum ederant biberantque, ſtatim à veneno ſublati ſunt: qui ventriculos patrio more ſaburrarant, à vomitu curati, cum multis poſt annis ſatis conceſſiſſent, eorumque aperirentur cadavera, invenimus in illis latas & profundes eroſiones: *Henr ab Heer Obſerv. Spadan.* 16.

§. 6. Regi nuper mortuo (Carolo IX) Claromontii in Avernia tunc temporis degenti, à Nobili quodam ex Hiſpania allatus eſt lapis Bezahar, quem omnis generis venena debellare aſſerebat: Acceitus à Rege, quæſiit à me Num ſimplex aliquod & certum reperiretur alexiterium, quodcunque venenum expugnare potens? Negavi ob diverſitatem venenorum, è quibus alia intus aſſumpta erant adverſa, alia admota: Vario præterea modo lædere, nec eadem ad quodvis ſequi accidentia, alia enim primis qualitatibus, è quibus conflata ſunt, nocere; alia vi ſpecifica, occulta, rationique impervia infeſta eſſe, quorum cuique proprium alexipharmacum eſſet opponendum: Quod Nobilis acriter tueretur ſui lapidis efficaciam, facile eſſe experiri dixi, propinato veneno cuipiam furcifero: Cum die ſequenti Coquus quidam, ob furtum duarum patinarum argentearum, cruci eſſet adjudicatus, ab eo quæſitum an venenum aliquod aſſumere vellet, propinata illico antidoto? Sin mortem effugeret delicti veniam ſie impetraturum: Annuit Coquus, ſatius ducens in carceribus veneno necari quam coram populo ſuſpendo vitam finire: Statim à Pharmacopeo propinatum eſt venenum quoddam dilutum, nec interjecta mora, dictum lapidem Bezahar: Ab utroque in ventriculum ingeſto ſubſequitur vomitus, & paulo poſt deſidendi cum teneſmis cupiditas; de incendio interno conquerebatur, aquam potandam petens, quæ nec denegata: Hora una poſt adeundi carceres impetrata licentia, Coquum miſerum reperi, pedibus & manibus, bruti ritu incedentem, lingua extra os exſerta, rubentibus oculis & facie flammea, inani vomendi deſiderio ſemper laceſſitus, accedentibus multis ſudoribus frigidis, ſanguinem per os, nares, aures, penem & anum emittens; Exhibui olei circiter ſemiſextarium, frigientem ſic animam revocare ſatagens, ſed incaſſum, ſerius enim exhibitum, miſere enim interiit, exclamans potiorem ſibi fuiſſe furcam, ſupervixit horas circiter ſeptem.

Eo mortuo cadaver aperui coram Dom. *de la Trouſſe*, capitali Tribuno, & quatuor Iictoribus, in quo inveni fundum ſtomachi nigrum: acidum & exſuccum, non ſecus ac ſi candente ferro inuſtum fuiſſet, unde conſequi licuit exhibitum illi mercurium ſublimatum: Eo pacto lapidis Hiſpani inefficacia deprehenſa, quamobrem Rex in ignem conjici juſſit. *Paræus Operum lib.* 21. *cap.* 44.

§. 7. Anno 1594 puellulam annuam aperui quæ faſcino laboraſſe, ex eoque obiiſſe dicebatur; Huic abdomen admodum intumuerat, maculæ purpureæ circa claviculas apparebant; In thorace huic omnia integra: iecur pallidum, imo albicans ex valida intemperie frigida conſpiciebatur; Inteſtina omnia, præſertim colon, turgidum admodum flatibus; Ventriculo aperto, ejus orificium ſuperius duobus locis eroſum apparebat, ita ut venenum ei exhibitum potius videretur. *Petrus Pawius obſerv. Anat.* 12.

§. 8. Anno 1594. aperui virile cadaver: hic curandus à lue venerea traditus fuerat N. jamque ſanitati, uti videbatur, reſtitutus de abitu cogitaret, ſubito exclamare cœpit venenum ſibi propinatum fuiſſe, poſtmodum phrenitide correptus aliquot poſt horas obiit.

Juſſu magiſtratus diſſectus œſophagus cum ventriculo: vidimus oris ventriculi ſuperioris internam ſubſtantiam eroſam ac excſam: præterea *univerſam* internam *ventriculi membranam* ita exeſam, eroſam ac putridam, ut ligneo cultello, imo digito ſimul ac rangeretur, facillime diſrumperetur; colore tinctus ventriculus intus ex purpureo nigro erat: Proculdubio cauſticum corroſivum aliquod pharmacum per os hauſerat. *Idem ibidem.*

§. 9. Anno 1596. infantem diſſecui decimeſtrem, qui veneno à venefica oſculo inflicto interfectus dicebatur; Huic omnia quæ intra thoracem ſana ac integra, ſolum in abdomine iecur pallidum ac non naturalis coloris: cui appendens veſicula bilis multo quam per naturam major ac capaciorque, tum & limpidiſſima aqua repleta, imo diſtenta, in qua nihil latei coloris conſpiciebatur; aſt diaphana plane apparebat veſicula. *Idem Obſerv.* 18.

§. 10. Quidam laborabat morbo Medicis incognito: ſuſpicio nonnulla fuit poculi venefici, argumenta aderant: Præſcripto iudicis res ad Medicos delata: Aperto cadavere, exanthematis obſitus ventriculus reperitur; Iudicarunt toxicum præbitum, ſed male quidem; Chirurgus oculatus quæſivit num antequam è vivis exceſſiſſet aliquid in cute apparuiſſet, Cognito quod aliquid tale contigiſſet, ſententiam retractant, ac judicarunt à morbillis occultis, vi naturæ non erumpentibus id tale eveniſſe: hinc corpus internum contaminatum: Notandum hoc, ut falſa de potione venefica ſuſpicio potius blanda, & placida ratione in ſimili

cxemplo

exemplo fundata elevetur, quam acerba apud Judicis contentione fragatur ac oppugnetur. *Gul. Ballonius Paradigm.* 107.

§. 11. Puella ab uteri ſuffocatione interijt, cum veneni exhibiti ſuſpicio incideret, diſſecta eſt, & deprehendi teſticulum croceo humore infarctum, &c. *Vide lib. 3. tit. de Hyſtericis affectibus.*

Observatio V.

Mors Fungorum eſum conſequuta, à veneno illis commixto.

Illuſtr. matrona annorum 57. integra alioquin valetudine cum fungos comediſſet elixos ſub tempus Paſchatis ſine noxa, ex eorundem repetito uſu, & quidem frixorum, ſequenti die in prandio, ſubortus illi fuit Vomitus eadem nocte, à quo tamen convaluit circa veſpertinas horas tertiæ diei, uſu theriacæ & confectionis hyacinthinæ, ſine ulla prorſus offenſa, atque bene habuit duobus ſequentibus diebus, Ita ut non ſolum è lecto ſurrexerit ſed & ſacra frequentaverit: Paſchatis verò feſto graviſſimis conflictata ſymptomatis, 19. vel 20. hora circiter ejuſdem diei extincta eſt.

In cadavere deprehenſa ventriculi ad partem dextram eroſio & nigredo, veneni crodentis ſigna, cum livore renum & lumborum: & cujus & luculentiſſimum præbuit indicium pulviſculus coloris cineritij ulceratæ ventriculi parti adhæreſcens; vermis quoque in Inteſtinis deprehenſus.

Quæritur utrum repentinæ hujus mortis cauſa Fungis venenatis ſit imputanda, vel potius corruptis in corpore humoribus veneni æmulis: vel alteri cuipiam veneno aſſumpto, cum potiſſimum apoplexiæ, aut alterius hujuſmodi gravis capitis affectus nulla ſere prodant indicia. Quod autem fungorum uſus mortis autor fuerit, non levis eſt ſuſpicio, 1. quod hi non ratò venenata qualitate ſint infecti ſi potiſſimum locis enaſcantur ubi ferrum rubigine infectum, vel pannus putrefactus lateat, vel in radicibus arborum & ex arboribus ipſis noxiis, vel quæ innata quadam facultate fungos corrumpunt, quod de olivis & nucibus proditum, vel tandem prope ſerpentum latebras: qua ſuſpicione non vacant præſentes in pratis collecti, vel hoc potiſſimum nomine quod ab ipſorum uſu male habere cœpit, prout ipſius ancilla ab ipſorum noxa non fuit immunis eadem nocte: Accedit quod hi fungi primum erumpentes, licet non fuerint deleterii, veneficam tamen qualitatem ducere potuerunt à vaſe æneo, rubigine forte obſito, nec ſtanno obliro, in quo frixi fuere: hoc indicio quod ſecundo, non primo appoſiti, fuerunt noxii: Poſtremo quod fungorum omne genus, licet veneni expers, adeo frigidum humidum & viſcidum ſit, ut ejus perniciem proxime æmuletur, *Galeni* teſtimoniu 8 de S. Med. fac. Unde facile contingere potuit ut copia aſſumpti duos dies continuos, nec omnino vomitu rejecti, tridui ſpatio vires ſuas exſeruerint, & calidum innatum extinguere potuerint, cum venena frigida tardius longe ſe prodant quam calida: Quæ potiſſimæ ſunt rationes quibus evinci videtur mulierem hanc fungorum uſu extinctam fuiſſe: Quæ tamen tanti apud me non ſunt ut id mihi ſuaderi patiar: quod enim Fungi non fuerint venenati, patet 1. ex eorum denſitate & colore, quippe albi, rubri, parvi & ſolidi in fungorum genere minus noxii habentur; Accedit quod ab aliis maxima eorum pars in ſuæ familiæ uſum empta fuit, quibus innoxii prorſus fuerunt, prout & quos comedit primo defuncta. & quamplures alii, quod citra ullam offenſam, neque à terra emundati ullum exhibuere colorem, nec ulla veneni pernicies pani cum ipſis cocto impreſſa: cum potiſſimum nulla evincat ratio quod virulentia in ipſis tamdiu deliteſcere potuerit, ut duos integros dies bene habuerit patiens à vomitu, & uſu bezoarticorum, atque triduo poſt è vita diſceſſerit: Quanquam enim venenum in corpore aliquamdiu ſopitum & iners poſſit latere nec vires exſerat, fieri tamen nulla ratione poteſt ut in actum erumpens, & vomitum cien, bezoarticorum uſu coerceatur adeo & obtundatur, ut exiguum ejus in corpore ſuperſtes mortem aliquot poſt dies inferat, quod à fungorum natura maxime alienum, qui lethales cum ſint, enecant ſuffocando, cum ſopore, epilepſia, paralyſi vel repentina ſyncope, atque dolorem in pectine, urinæ difficultatem vel integram ſuppreſſionem inferunt: cujus rei cauſa Galenus curaturus male affectos ab uſu fungorum, etiam venenatorum, ſemper præcipſit attenuantia, incidentia, detergentia & vomitum conciliantia, hinc de conſenſu omnium Græcorum, Arabum & Latinorum, horum remediorum uſu ægri plerumque ſanantur: Non alio referenda itaque cauſa hujus repentinæ mortis quam vel in humorum corruptionem veneni æmulam, vel in aliquod aliud venenum aſſumptum: Quod autem in corpore humano in veneni naturam taceſſant quandoque humores, ex Galeno conſtat, 3. de loc. aff. atque id experientia compertum in hyſtericis paſſionibus, epilepſia, febribus peſtilentibus, invadentibus peſtilentia non graſſante, aliiſque lethalibus affectibus derepente enecantibus abſque ulla cauſa externa: Cujus pernicioſæ humorum corruptionis in hac muliere indicium præbere poteſt vermis in inteſtinis deprehenſus, corruptionis humorum ſoboles. Cæterum neque hoc pro comperto habendum, hac in primis ratione quod hujuſmodi humoribus venenatis, in ventriculo potiſſimum redundantibus, gravius affecto quam quælibet alia corporis partiu, cum ſanguis uſa eſt, & ſymptomata primo ſe præbuerunt, tamdiu deliteſcere non potuiſſet pernicioſa hæc qualitas, ut biduo incolumis fuerit abſque ulla operationum noxa: quanquam vero inficias non imus quin aura quædam venenata ſtatis temporibus ab humore corrupto elevari poſſit, ſemine ſcil. aut ſanguine menſtruo in utero concluſis, parte longius à corde ſummota, Verum alia plane eſt ratio materiæ in ventriculo coacervatæ, quæ cordi propior cum ſit, ab hac continuo illud affici eſt neceſſe: Neque vermis in inteſtinis hoc evincit, cum vermes producantur non ope tantum caloris p. n. ſed naturalis potiſſimum, materiam putreſcentem foventis, & animal ex ea ſuſcitantis, quo humor venenatus prorſus caret, nec an eo fovetur, quin potius illum corrumpit: Quamobrem ſtatuendum cenſeo, quantum conjectura aſſequi licet, nullis ſuppetentibus firmis argumentis,

extinctam eſſe præſentem ægram à veneno aſſumpto, his potiſſimum rationibus adductus 1. quidem quod biduo bene habuerit, ac deinceps novis accidentibus ſubortis è medio ſublata ſit. 2. Quod ex quamplurimis qui fungos illos comederunt nullus præter eam mortuus ſit, cum tamen magna copia eos non aſſumpſerit, neque extincta ſit cum ventriculo graves eſſe debuiſſent, ſed iis vomitu rejectis: Quibus accedit unguium livor, labiorum ſiccitas & eroſio, menti mollities & flavus color, veneni ſymptomata, nativum calorem extinguentis, Et quæ in cadavere reperta: Quod autem hæc mulier à Fungorum eſu male habuerit, ut & leviter ipſius ancilla, ſuſpicionem auget illis immixtum fuiſſe venenum, quod tamen mortem inferre non potuerit quia vomitu rejectum eſt. & quidem facilius ob cibi copiam, à qua & illud obtundi potuit, quod poſtmodum cum pauco cibo exhibitum, majori forte doſi, nec vomitu exturbatum, facilius vim ſuam exſerere & enecare potuit. *Ben. Silvaticus conſil. 79. cent. 4.*

Observatio VI.

Canum, & aliorum animalium, à vipera morſu enectorum anatome.

§ 1. Canis à vipera laceſſita in labro inferiore commorſus fuit, qui non illico admodum inde commotus, ſed non diu poſt mœſtus evaſit, cum maxillæ tumore: Vomitus poſtea ſubſequutus alimenti ultimo exhibiti, ſequuta excretione paucarum fæcum: oblatus inſuper panis, caro, aqua, quæ omnia reſpuit: decumbebat abſque planctibus, pars demorſa livida facta eſt, livore infra collum ſe diffundente, imo ad pectus uſque, non ſecus ac tumore: Tandem obiit, ſed quadrageſima à morſu hora: Venter non intumuit, nec exterius quicquam extraordinarij apparuit, præter tumorem & lividitatem [illegible]ium commorſarum & vicinarum.

Cadaver apertum fuit: In trunco venæ cavæ nonnihil ſanguis concreti reperimus; reliquum ſanguinem, ibi loci, in corde & ubique, fuſcum & obſcuri coloris obſervavimus, vitioſæque conſiſtentiæ, qualis ſanguis ex parte diſſolutus & corruptus: Ventriculi color quodam modo obſcurus fuit, ſed manifeſtius in meſenterio & inteſtinis: Nulla in corde alteratio fuit conſpicua: nulla in hepate, pulmonibus liene, nativus enim & optimus fuit earum partium color.

§. 2. Alius canis in auricula commorſus fuit, qui illico ululavit, atque ex intervallis ululatus per ſemihoram renovavit, deinceps ſine ullo planctu tacitus: locus commorſus lividus evaſit & intumuit cum partibus circumſitis: Vomitus nullus ſequutus, ſed dejectio paucorum excrementorum, eorumque naturalium: cibum & potum, non ſecus ac prior canis recuſavit, morte poſt viceſimam quartam à morſu horam ſubſequente. Nihil exterius inſuetum præter livorem & tumorem partis affectæ & vicinarum apparuit.

Eo diſſecto, omnia eadem quæ in præcedente interius conſpicua ſe exhibuère: nullus hic repertus ſanguis coagulatus, neque in corde, neque vena cava aut uſſibi, coloris vero erat obſcuri viriatæque conſiſtentiæ, cum manifeſta ad concretionem propenſione.

§. 3. Roſtri extremitas alterius canis irritatæ viperæ dentibus objecta fuit: Commorſus canis illico ululavit, ſed non diu, locum commorſum lambere ſatagens, aut ex intervallis, pedibus ſcalpere: nequaquam decubuit, totus in alterno eo exercitio occupatus, cubiculum perambulans: Locus morſu impetitus levi livore correptus fuit: paulo poſt objectum cibum & potum accipit, non ſecus ac ſi nihil paſſus eſſet: livore non diu poſt evaneſcente, neque ullo alio damno ſubſequuto.

§. 4. Catellus ſeptem aut octo dies natus, in tibia commorſus fuit à vipera irata: qui illico ululavit, & uſque ad obitum: hora una poſt contingentem: pars livida & tumida ſicut in cæteris erat.

Eoque aperto nihil inſolens in cadavere repertum præter livoris quandam in ventriculo ſpeciem, & in inteſtinis, cum fuſcedine & prava ſanguinis conſiſtentia, ſicut in cæteris: omnes enim partes interne rite conſtitutæ apparuere.

§. 5. Alterius canis linguam morſu impetiit vipera, qui nobis multum laboris peperit, quo ad exerendam cogeremus, diu enim & ſtrenue obſtitit, Ictus tamen altus fuit, vipera quippe admodum irritata: Ululatus illico maximi fuere procul pertingentes, qui ad mortem uſque, quæ ſemihora poſt contigit cum ſumma agitatione, continui fuere:

Neque apertionem neglesimus, & quanquam, cor, hepar, pulmones, ſplen optime eſſent conſtituta, lingua nihilominus admodum livida evaſerat, totum meſenterium maculis lividis conſperſum, quarum plurimæ lentium magnitudinem excedebant, ſub quibus ſanguis concretus delireſcabat, Ventriculi quoque & inteſtinorum color, magis quam cæterorum omnium, obſcurus erat: ſanguis admodum niger, cum coagulationis initio in corde & vena cava, cæterum conſiſtentia diſſolutus & corruptus.

§. 6. Alium præterea canem in imo ventre morderi curavimus, ab alia irata vipera: qui illico vehementer, at non diu ululavit: Locus affectus admodum intumuit cum livore; hoc cum tumore circum circa partes naturales ſe diffundente: Crebro potabat hic canis, ſed cibum averſabatur, atque in eo ſtatu diu, citra priora accidentia perſtitit: Biduo poſt, quo de re certius conſtaret, iterata vice, juxta priorem locum illum morſu impeti curavimus: qui iterum

alte

alte ululavit, cum tumoris, per totum pene abdomen expanſi, necnon livoris augmento, qui tamen intra eos limites conſtiterunt, quia canis vulnera crebro adlambebat, interea potans, ac tandem comedens; adeo ut citra aliud quam à lingua petitum remedium ſpatio quinque aut ſex dierum, omnis intumeſcentia & lividitas diſparuerint, cane ad priorem omnino ſtatum redeunte.

§. 7. Experimenta ſupra adducta inſignis uſus fuere ad rectam notitiam effectuum Viperæ, inter quos multa adfuit affinitas: Columbum & pullum Gallinaceum viperæ in iram concitæ expoſuimus, ſucceſſive & pene eodem tempore: Ictus parti maxime carnoſæ inflectus fuit, pectoris ſcil. imæ parti: In utroque illico obſervare licuit crebram cordis palpitationem, eamque extraordinariam, amplius ſemper procedentem, adeo ut ambo ſemihoræ ſpatio occubuerint.

Uterque ſtatim adapertus fuit, ac ſanguinis in corde & vena cava concreti nonnihil repertum eſt, reliquo cruore nigricante, ac ad coagulationem vergente, & diſſolutioni & corruptioni proximo: cæterum cor & hepar, ſicut & cæteræ partes internæ externæque, coloris floridi rite que conſtitutæ: exiguum tamen livorem demorſa pars præ ſe ferebat.

§ 8. Ulterius experiri libuit an eadem vipera, morſu uno eodemque tempore diverſa ſucceſſive animalia interimere valeret, ac num ejus venenum exhauriri poſſet, adeo ut ultimo ictu immunia eſſe poſſent. Rem exploraturi, quinque ex ordine columbas uni eidemque viperæ objecimus, quam toties laceſſivimus, quoties dentes impreſſit, quæ omnes paulo poſt mortuæ ſunt, atque omnium prima quæ ultima commorſa fuit: Quoad ſanguinem reliquaſque partes internas, idem prope ſtatus fuit qui primæ columbæ.

EXperimentum quarto loco adductum nobis arridet, ex eo enim dilucide effectus veneni viperini, morſu inflicti eluceſcunt: id ſcilicet non primo & immediate partes nobiles invadere, quandoquidem nulla unquam in iis deprehenſa alteratio, ſed præſertim ſanguini vim ſuam imprimere: ejus quippe conſiſtentiam deſtruens, ipſum coagulando vel partes ejus ab invicem ſegregando, & circulationem inhibendo, eodem tempore ſpirituum per univerſum corpus συῤῥοὴν impediendo, quibus defraudat partes nobiles: puritatem quoque ſanguini adimendo qui antea eas alluebat, eas indirecte & per accidens deſtruens, quatenus ejuſmodi ſpirituum diſſipationem parit, probitatemque ſuccorum à quorum rito tenore pendet earum ſubliſtentia.

Animadvertere quoque licuit veneni, per viperæ morſum inducti, progreſſum, præcipue à loci commorſi conditione pendere, ac magnitudine venarum & arteriarum quibus dens impreſſus fuerit: Canis enim lingua cum venis & arteriis polleat, nemini mirum ſit, ſi ad earum occurſum, & viam patentem & brevem, venenum, animal commorſum debellaturum, effectus prompte exſeruit, necemque illo citius intulit quod obvios habuit ramos tantum exiles & anfractuoſos, per quos illi iter anguſtius, magis flexuoſum & longius obrigit: quamvis tandem præſtiterit quod citius obrigiſſet liberiora exiſtente via. Facile quoque eſt colligere ab effectibus veneni, morſu canibus ſupradictis impreſſi, præſertim ultimo, vomitum immaneſque dolores, viciniam umbilici occupantes Nobilis (cujus hiſtoria infra adducetur) originem duxiſſe partim à ſanguine coagulato, vel ad coagulationem in circuitu ſuo impedito vergente, partim quoque quod ſpiritus, ſanguinis circulati comites, impedimenta in via nacti, cum ea perrumpere conantur, vim partibus lateralibus viarum, quas pertranſeunt, inferunt, iis in locis inſignes dolores intulerunt, ægro adeo moleſtos, quos quoque augere potuit ſanguis extra majora vaſa concretus, & forte macularum ſpecie per meſenterium & alibi ſparſus, non ſecus ac in canis corpore: Inferre quoque licet frigidos ſudores, convulſiones & ἐκλύσεις ægrum deiicientes, non aliam cauſam agnoviſſe quam interceptionem commercii ſoliti ſpirituum cum partibus nobilibus, puritatiſque & probitatis ſanguinis illarum irrigationi deſtinati: Canes autem ſanatos vulneris, linguæ ope, deterſione, quod ſpectat, cenſeo optimum fuiſſe præſidium ad revocandum verſus exteriora venenum, illi motum retrogradum conciliando: Illorumque ſententiæ accedo, quibus perſuaſum, ſi qui commorſus eſt, aut quiſpiam illi intimus, diuturno & vehementi ſuctui partis demorſæ incumbat, ſanabilem hoc pacto illum eſſe, dummodo viperæ dentes inſigne aliquod vas non attigerint, per quod veneni progreſſus ſuctus vi efficacior ſit: Illud quoque apud me ratum eſt ſpiritus illos, ſuctu revocatos, fore innoxios ſugenti, tum quia vires inter agendum amiſerint, tum quia exuti ſunt organis idoneis ad propriam actionem exerendam, dentibus ſcilicet.

APPENDIX.

Seu Hiſtoria viri, à vipera commorſi, medicamentorum efficacia liberati.

MEnſe Junio anni 1668. afferri curavi grandem viperarum viventium, utriuſque ſexus, numerum, ſcopum mihi propoſitum conſequuturus, accurate ſciendi quicquid boni vel mali in vipera latitat: Plures tunc temporis, iique docti, in domum meam confluxerunt, atque in iis potiti quidam Medici, mihi amici, arte inſignes, experimentorum meorum quotidianorum teſtes, doctrina quoque ſua facem mihi præferentes: Primus coetus infauſtus fuit, Nobilis enim extraneus, lugubri & inopinato fato, in ſe periculum plerorumque ſymptomatum, quæ parere ſolet vipera, expertus eſt, nobiſque invitis experimenti anſam obtulit, nimis inſignis ut ſilentio involvendum non ſit: Dictus Nobilis, annum agens xxv. fortuito domum meam pridie intraverat, quo tempore ſexaginta circiter viperæ mihi alla-

tæ

ræ fuerant, videndi illas cupido ſtatim laceſſit, cui ſatisfacturus è vaſe unam ex illarum numero depromo, cui intueri eam non ſatis fuit, ſed manu quoque apprehendens per quartam horæ partem eam continuit, gyros illius & contorſiones circa manum & brachium permittens, nullo ad ſpeciem viperæ ad mordendum conatu: collum deinceps filo cinxit appenſamque pelle exuit, inteſtina eximens ut illa exploraret: Id vero credo morſum illi tunc ineluctabilem fuiſſe ſi vipera laceſſita fuiſſet, ſed quod durius contrectata non eſſet, atque liberiori aëre fruens, & amico magis quam quem concludebat vas, in quo diu incarcerata fuerat, paſſam eſſe vinculum, nec perniciem intuliſſe, quæ accidiſſet niſi filo conſtricta fuiſſet.

Poſtridie res aliter omnino ceſſit, cum enim cœtui hora indicta interfuiſſet, unam corripuit, diu ante ſub tenaculis captivam, maxime inde ira percitam: hanc, quanquam periculi admonitus, manu arripit, arrepta hæc ſtatim caput contorquet, alterum dentem magnum, aduncum, partem lateralem pollicis dextri, paulo altius quam ubi inſeritur unguis, feriens: Punctura major non fuit ea quam infligit acicula, parum alte, ut videbatur, impreſſa, foramine in ſuperficie minimo apparente, cum leviſſima rubedine, adeo ut ſolo colore innoteſceret: Nec ſupra, neque in vicinia, *conſpicuus fuit ſuccus ille flaveſcens quem continent veſiculæ*, majores dentes ambientes: qui ut plurimum ſupra vulnus, cum vipera altum infligit vulnus, effunditur: Punctura illico dolorem peperit, citra tamen digiti, eo momento, intumeſcentiam, poſt horas demum aliquot conſpicuam: Partem ſcarificare conſultum fuit, arctiſque ligaturis partem morſu ſuperiorem contingere, tum ad inhibendos veneni progreſſus, tum ad liberandam partem afflictam, ſed renuit æger, leve malum ratus, imo ægre ſcarificationem admittens: paſſus demum ſpatulam candentem prope locum demorſum iteratis vicibus admoveri, eum in finem ut pori patentes manerent, revocareturque venenum per eos expiraturum: Interim ægro theriacæ ex dimidio vini cyatho drachmæ duæ exhibentur: Vix horæ octava pars elabitur, cum æger levi debilitate accedente, ſedile poſcit, eodem momento vultum pallor occupat, pulſus debilis fit, creberrimus & exilis, imo interceptus: Dicta ſymptomata ſequuntur motus ſpaſmodici, totiuſque rigiditas, colli præſertim ac muſculorum capitis: Simulque de inſigni dolore, umbilici regionem vexante conqueritur: artus frigeſcunt extremi, imo tota facies frigid. ἐφιδρώσει ſuffuſa, tumebant labra, præſertim inferius: vexantibuſque tunc doloribus circa umbilicum, & ventrem dejectionis cupidum animadvertens, ſurrexit: ſed redditis paucis excrementis, leipothymia ſucceſſit cum vomitu, non ſolum aſſumptæ theriacæ, ſed & prandii præcedentis nondum concocti: In auxilium prompti accurrimus, illum adeo debilem nacti, ut repetere cubiculum, è quo deſcenderat, non licuerit: Permanente autem pulſus parvitate, crebitate, inæqualitate & depreſſione, cum continuis leipothymiis & ſudoribus frigidis, ère viſum eſt ipſi exhibere drachmam unam pulveris viperini ex aquis theriacali & cardui ſancti: admoto inſuper grandi epithemate ſupra cor, & ventriculum ex theriaca, ſed ſtatim aſſumpta per os excluſit: Ex conſilio cujuſdam data quoque antidotus orvietana cum eodem pulvere viperino, quam quoque ventriculus non continuit, rogante ægro ut lecto imponeretur, ac de aliis præſidiis cogitaretur. Interim optime conſtabat ratio & mens, quanquam inſignis adeſſet totius debilitas: prædictam autem antidotum orvietanam averſabatur, cui parum fidendum credebat; prius aſſumptam in obſequium eorum qui ejus efficacem vim prædicabant: Porro, quod vomitus remedia ad partes nobiles deferri prohiberet, appoſitum viſum eſt ſale volatili viperino uti, qui quoniã præ ſubtilitate promptiſſime partes omnes ſubit, etiam diſſitiſſimas, judicatum eſt ægrum citiſſime ejus vires expertum iri, ac majori certitudine quam aliorum remediorum, eâ partium tenuitate non præditorum, quæ cum eliminarentur è corpore illico ac ventriculum ſubierant, in actum ideo deduci non poterant in ſtomacho, nec facultatem ſuam partibus, quibus auxilio eſſe debuerant, communicare: Diſſoluta ergo fuit drachma una ſalis illius volatibilis in aquis theriacali & cardui 6. exhibita que circiter quarta pars ejus mixturæ, quam aliquandiu retinuit, demum partem illius excluſit, remixtam multæ pituitæ admodum viſcidæ: Data iterum par dozis præcedentis mixturæ, quam aliquantiſper quoque aſſervavit, demumque vomitu reddidit quicquid illius in ventriculo ſuperſtes eſſe potuit, plurima una ejecta pituita: Ex intervallis præbebatur ejuſmodi mixtura prout vomitu reddebatur: crebra quoque fuere enemata, ſedandæ gratia vehementiæ & contumaciæ dolorum, umbilici regionem afficientium: Labra adhucdum multum tumebant, pulſus deterrimus cum ſudoribus frigidis, animi quoque defectiones pertinaces erant: ſed tandem continuato viperini ſalis volatilis uſu, deſiit vomitus, octava dozi illius non excluſa, quæ quatuor circiter à morſu horis exhibita fuerat: Inde ſymptomata remittere, frigus paulatim ſuperari, locum calori nativo ceſſurum, qui redivivus omnino circa quintam à morſu horam apparuit, redeunte pulſu æquali valido, ſed aliquantiſper citatiore. Noctis erat decima cum ſævitia ſymptomatum deferbuit: fortunatus fuit æger in infortunio, qui citam opem expertus ſit & legitimam: à lateribus ejus non diſceſſi priuſquam lethalia accidentia deficerint: Tunc in ædes proprias delatus fuit, cui comes adſtiti, lectoque impoſito præbui

mix-

mixturam ex drachma una confectionis hyacinthinæ, una kermeſinæ, uncia ſyrupi de ſucco limoniorum, quatuor aquæ cardui ſancti, à Medicis illius præſcriptam; ternis vicibus exhibitam, interpoſito trihorio: Crebro naribus objiciebantur citria mala, atque ex intervallis illorum ſegmina cum ſacchari pulvere præbita fuere: Juſcula optima ſorbebat; potus erat priſana ex decocto radicis ſcorzoneræ & raſura cornu cervini, addito ſyrupo limoniorum: nonnunquam aliquid vini conceſſum: diſſolvebaturque confectio alkermes modo in juſculis, modo in prædicta priſana. Id vero obſervatione dignum quod per ſævitiam ſymptomatum digito nulla mutatio accidit, in quo nullus tumor, qui demum deſinentibus ſymptomatis emerſit: Dolores interim circa umbilicum moleſti erant, etſi minores, qua de cauſa à Medicis crebra præſcripta enemata: tenſio aliqua aderat abdominis citra tamen extuberantiam: albicans erat lingua, nec tamen arida, oculorum demerſorum nitor aberat, cum vultus pallore labiorumque tumore, qui digito inerat noctu in univerſam manum diffuſus, eſt, quod ſæpius oleo ſcorpionū compoſito *Matthioli* inunctum eſt, remixtum aquę Reginę Hungariæ; tumore nihilominus poſtridie ad totum brachium propagato, cum dolore, rubore & augmento manifeſtiſſimo: Quamobrem præſcripti fotus ex decocto radicum angelicæ, imperatorię, carlinę & ariſtolochię, cum ſummitatibus ſcordij, centaurij, abſynthij, hyperici, calaminthę, facto in vino albo, pergendo in uſu litum ex oleo dicto, præcedente fotu. Quanquam hæc rite peragentur, ſucceſſus tamen optatus defuit: *ἀνέμεως* erat æger, imo ſemel ingeſtum juſculum vomitu excluſit, qui tamen fugax fuit: Non deſiſtebat abuſu medicaminum tum internorum tum externorum, eorundemque alimentorum, ſed quamvis quoad interiora recte ſe habere diceret, pulſuſque conſtaret, ſitis moleſta non eſſet, nullus item calor aut dolor ullibi infeſtaret, qui tamen umbilico inſederat, contumax ſupererat, cum incremento doloris & ruboris in manu & brachio, qui exacta tertia die ſummum humerum, axillam uſque, occupaverant mammam integram circumpoſitaſque partes, imo jecoris ipſius regionem, nequaquam tamen intermiſſis fotibus & inunctionibus prędictis: Quocirca, perſpecta etiamnum anni tempeſtate calidiore tunc vigente, gangrænæ metus incidit: Quod vero remedia exterius admota, quę maxime profiqua judicata fuer, ſucceſſu carerent, ad interiora deveniendum eſſe ſancitum: qua de cauſa à Medicis ſub veſperam tertiæ diei exhibita eſt drachma radicis contrayervæ, pulveris forma ex aquis cordialibus, & anatico pondere confectionis Kermeſinæ, perſtantibus tamen rubore, tumore & dolore: quin potius tumor latus ſiniſtrum impetere videbatur: Quibus omnibus rite expenſis, neceſſarius uſus primi remedij interni judicatus eſt, à quo, maximum juvamen evenerat, & cujus operatio clare emicuerat, ſcilicet Salis volatilis viperini: Initium erat quartæ diei, morſum ſequutæ: Data ergo ſemidrachma ſalis illius viperini, ex uncijs quatuor aquæ cardui benedicti, optime cooperto corpore quo manaret ſudor: non remedium ſpem feſellit & vota, nec enim copioſus ſolum emerſit ſudor, ſed maximum etiamnum levamen ſymptomatum omnium urgentium ſubſequutum eſt: inde omnino pene ſopitus umbilicalis dolor, reſedit tumor labiorum, nec non qui hypochondrij regionem invaſerat, mammæ, & infra axillam ſummus humerus, brachium & manus, plurimum detumuit, nec non dolor & tumor: Exinde opinio non vana incidit cætera quoque pariter ceſſura: quamobrem mane poſtridie ſimilis dozis data pulveris illius viperini, qui novum & uberem excitavit ſudorem: hinc dolor umbilici omnino deſijt, humeri tumor diſparuit, et qui manum univerſumque brachium obſidebat, maxime imminuto, pariter cum rubore: Ac ne quid deſideratur, etſi res ægri multo meliore eſſent loco, die ſubſequente iterum paſilis dozis ejuſdem pulveris data, ac poſtremo mane ſequenti: adeo ut remedium omnino tumorem diſcuſſerit, ruborem doloremque brachij, manus, ipſius etiamnum digiti; cui conſolidando ſat fuit impoſitio parvi emplaſtri, & ad cicatrices claudendas factas inciſiones, quod intra quatriduum contingit; cum interim liberum fuerit ęgro domo exire negotijſque præeſſe, non ſecus ac ſi cum vipera nullum unquam ipſi fuiſſet commercium.

NObilis à vipera ictus nobis præbuit anſam inquirendi in cauſas & effectus veneni illius, qui tum innotuere, quamvis à ſpecie exili cauſa manaret, quod ſemimortuus tantum adeſſet, unico dentis ictu inflictus, imo nec admodum profundus, unde vitium impreſſum augmentum non videbatur ſuſcipere à parte aliqua ſucci flaveſcentis gingivis inſiti, cujus innocentia necdum plane nobis innotuerat: Interim lethifera ſymptomata acervatim ingruebant, quamdiu à vomitu continuo remediorum efficacia prohibebatur, quæ moram in ventriculo non trahebant, exinde vires affectis partibus impertitura: Ratum tamen erat aliquid eximie ſubtile, agile & potentiſſimum eo in veneno delitеſcere, quod ſine dubio ſedem haberet in ſpiritibus, etſi de ejus indole nondum conſtaret, nec qua vi aut modo, aut quas partes afficeret: Fatendum tamen in tam præcipiti, periculoſa atque violenti occaſione, & indicationum urgentia, non alia via accedendum fuiſſe quam per exhibitionem ſalis volatilis viperini: Quandoquidem enim ſubtilis erat & per ſpiritus efficax, opus erat remedio ejuſmodi indolis, quod illum aggrederetur, cum eo congrederetur, ac ad corporis ambitum extruderet, eliminandam & exterminandam per vias patentes ab eo factas: Porro, vomitus continuus exigebat auxilium quod momento effectum depromeret, aut ſaltem quod iteratis vicibus præſtaret quod prima denegatam erat. Felix ſucceſſus conſequutus uſum ſalis volatilis viperini, præſtantiam ejus indicavit, nec non vim eximiam quæ

vi m

vim malignam ſpirituum illorum infregit: Inde nobis natum deſiderium modum indagandi per quem adeo præſtantes effectus produceret, ac de iis eo modo ratiocinari, ut cogitationes noſtræ ea de re apodicticæ eſſent: Sancitum ergo ſit eum Salem qualitate ſubtili, volatili & penetrante præditum, aptiſſimum eſſe ad ſanguinis concretiones diſſolvendas, atque partes in eo coagulatas aut fixas ab invicem diſgregandas, à quibus origo interrupti & vitioſe peracti illius motus: id præſtitiſſe in ſanguine dicti Nobilis conſtat, quem priſtino ſtatui reſtituit; atque eo pacto ab eo reſtitutum eſſe liberum commercium, & ſpirituum in partes influxum, quibus privatæ fuerant: Credimus quoque Salem eum volatilem, ob ſymboleitatem cum dictis ſpiritibus, facile illis cohæſiſſe, atque ad extima corporis, foras per poros cutis depuliſſe, per ſtratam à ſe viam prius egredientem: Ligaturæ in partibus ſuperioribus affectæ inſtitutæ: ſcarificationes, ſpatularum ferrearum candentium admotiones, inſtitutæ erant ad ſedandum impetum ſpirituum illorum ferocientium, illiſque per facta emiſſaria exitum procurandum ne ulterius progrederentur, Theriacæ exhibitio, pulveris viperini, & ſimilium efficaces erant in iis ſuperandis ſi moram in ventriculo traxiſſent, Nec inutilia fuiſſent epithemata, cordis regioni admota, ex theriaca, & ventriculi, niſi ſpirituum excandeſcentium actio præceps fuiſſet, nec jam progreſſus eorum inſignis fuiſſet: Sed uſus ſalis illius volatilis, præcellere debebat, ut revera omnibus remediis ſuperior fuit: quæ enim demum & intermedia in uſum ducta fuere, ſatellitea, ut ſic dicam, tantum fuere, ducem ſequuta, qualia fuere confectiones Kermeſina & hyacinthina, aptiſſimæ ad robur partium principium, ſicut & ſyrupus limonum, ſcorzoneræ & raſuræ eboris decoctum: Mali citrii ſegmina, quibuſdam fortè malitiæ ſuſpecta, quod acida vi ſanguinis concretionem inducere valerét, tum demum exhibita fuere, cum à Sale volatili fuit diſſoluta; eo nomine utilia quod ſtomacho, à crebris vomitibus debili reddito, robur afflaverint, appetitum proſtratum reduxerint, alimentorum concoctionem promoverint, diſtributionémque in partes eo indigas: Adde malo citrio vim ineſſe ſpecificam veneni viperini domitricem, ſi fides authoribus habenda qui de eo ſcripſerunt, facultatem cordi aliiſque partibus nobilibus amicam aſſignantes: Inunctio ex oleo ſcorpionum Matthioli, commixto aquæ Reginæ Hungariæ, partium tumidarum; admotio fotuum alexiteriorum, magnum, ut videbatur, auxilium eſſe debuerat, ſed eventus comprobavit uni ſali volatili vim expugnandi venenum ineſſe, ſpiritus irritatos expellendi, illique ſoli victoriæ palmam deberi: Id vero explicandum ſupereſt, cur, & quomodo partes viperæ, intra corpus ingeſtæ, venenum à vipera morſu communicatum ſuperare & debellare valeant: Statuimus ergo omnibus Viperæ partibus copioſum præſertim ineſſe ſalem volatilem, qui in deſtillatione partim ſolus apparet, partim ſpiritus forma, qui revera nihil aliud eſt quam ſal portioni cuipiam phlegmatis remixtus: partim olei forma, qui iterum idemmet eſt parti oleoſæ viperæ commixtus: Statuimus quoque per concoctionem factam in ventriculo partium corporis viperæ voratarum, eundem quem continent ſalem volatilem, ſeparari, inde in ſingulas partes, quę eo indigent diſtribui, ſi præſertim ſufficiens ſit copia partium ingeſtarum, quo ſufficiens quantitas ſalis illius ſuppeditetur; hinc dubium nullum eſſe debet quin is ſal edat effectum illi ſimilem quem produxit dicto Nobili exhibitus: Niſi quis dixerit, ſalem eundem volatilem partiú viperæ ingeſtarum, quippe qui ejuſdem indolis cum ſpiritibus irritatis, eos ad ſe trahere: ac mediante ea conjunctione cum alterer, eorum malignam qualitatem adeo domet ut nullam actionem in animal commorſum edere valeant: quæ ſententia parum meo judicio firma eſt, debilibus que forſan innititur fundamentis: Credimus autem inter varia experimenta, id quod factum eſt in quinque columbis, ſucceſſiva ab una eademque vipera laceſſita commorſis, è quibus ultimo ictus, primus obiit, ob irritatam magis viperam, quo tempore minus ſucco flavo ſcatebat: Atque in ea columba quæ commorſa eſt à vipera, quæ iteratis ante vicibus, pani, imo uſque ad ſanguinis effuſionem, dentes impreſſerat, quo ſucco omnino privaretur, ſubſequuta nihilominus morte columbæ, Ea inquam experimenta ex parte oſtendent ſuccum flavum ad veneni naturam nihil conferre, ex altera, ſpiritus eos irritatos, juvantibus aperturis à majoribus dentibus factis, ſolam ac legitimam veneni eſſe cauſam: Morſus à vipera non irritata facta, cujus apprehenſæ erant maxillæ, & cujus dentes comprimendo corpori columbæ imprimebantur, quem quoque multus comitabatur ſuccus flavus, nullo tamen ſubſequuto pravo ſymptomate, non ſecus ac punctura facta ab iiſdem dentibus, è capite vivente exemptis, vel adhuc inſitis capiti viperæ mortuæ, nullius mali capacibus, ample nimis hanc confirmant veritatem, cauſam ſcil. veneni ſpiritibus adſcribendam eſſe irritatis, adeo ut univerſim inde eximi debeant partes omnes corporis, imo ipſo majores dentes, niſi comites ſint ſpiritus irritati.

Viperam in iram concitatam maxime, &c.] Antiqui, queis perſuaſum erat paucas ineſſe viperæ partes quibus venenum inſitum non eſſet, earum naturam parum accurate indagarunt: Cum vero judicarent ad veneni vim acuendam non parum conferre iram, rati in felle ejus ſedem eſſe, in eodem quoque venenum conſtituerunt, crediderúntque id fel, acre admodum & amarum, perniciei ejus eſſe indicium, venaſque & arterias fel illud ambientes, ad maxillas uſque deductas, illis ſimiles quæ per totum corpus ſparſæ ſunt, ſupra & infra fellis capſulam, canales eſſe à natura deſtinatos ſucco felleo in gingivas deferendo, atque in eo ſucco vim deleteriam conſtituebant: At illis perſpectum eſſe debuit iram viperæ in felle ſitam non eſſe, fel item plurimorum animalium guſtatum perſimile eſſe viperino, nec tamen venenoſa eſſe: Vaſa juxta fel tranſeuntia, quia inde proficiſci videntur, ad gingivas uſque derivata, necnon ad omnes alias alias partes corporis, ſanguini devehendo ſolum conſecrata eſſe, quæ à felle originem non ducunt, quæque exportare nequeunt ſuccum in ipſis non delatum: In vaſis illis fictitiis nihil contineri quod fel reſipiat, non ſecus ac in gingivarum ſucco, neque in toto reliquo corpore ſupra fellis ſedem: Totamque cyſtin felleam unicum poſſidere, vas notatu dignum, idque admodum exile, quod è parte interna partis ſuperioris cyſtis prodiens, infra deſcendit, nedum ſupra vergit, in primum inteſtinum ſe exonerans: Nos vero prætermiſſis ejuſmodi principiis tam leviter conſtitutis, innixi experimentorum numero, ſtatuimus Fel viperæ veneni omnino expers eſſe, at contra pollere vi balſamica, mundificante, pluribus idonea: Nullum adeſſe vas ejus ſuccum in veſiculas majores dentes ambientes deferens: Succum flavum in iis contentum omnimode à felle differre, hoc excepto quod utrique deeſt venefica vis: Succum illum flavum congeſtum eſſe & formatum à glandulis ſalivalibus: Illum in veſiculas deferri in vaſa lymphatica, ex glandulis dictis producentia: Illum nihil aliud eſſe quam puram ſalivam, Ac tandem eum nihil conferre quo morſus evadat venenoſus, quandoquidem guſtatus & deglutitus, (quod ſæpe ſæpius experti fuimus) neque homini neque ullo animali nocet, imo innoxie vulneribus apertis, atque inciſionibus in cute factis, adhibita etiam frictione, & cum ſanguine mixtus, imponatur.

Dentem magnum aduncum, &c. Aſſerimus etiamnum reliquas omnes corporis partes veneni eſſe expertes, imo majores Dentes, niſi vivat vipera ac morſum comiteiur irritatio ſpirituum: Malum à dente impreſſum, cum mordet vipera, in eo præſertim ſitum, quod viam ſpiritibus irritatis aperiat abſque qua irritatione, morſus à dente inflictus lethalis non eſt, neq; ſub aliam conſiderationem venit quam ratione profunditatis & anguſtiæ vulneris, à dente adeo acuto, longo & tereti, ab alio quovis animali inflicti: Experimentorum à nobis factorum numerus hæc nos docuit, quandoquidem à nobis manifeſtiſſimum annotatum diſcrimen circa morſum irritatæ viperæ & eum qui excitatur maxillis viperæ manu detentis, & adactis majoribus ejus dentibus in corpus cujuſpiam animalis: Coacta enim ea actio conducit potius ad cohibitionem ſpirituum, quam eorum commotionem, cui rei animalis libertas neceſſaria eſt; ſi autem ſpiritus emanare tantum poſſunt ab imaginatione & ira viperæ, eos immediate præcedente & impellente: Morſum enim ejuſmodi, qui fit per compreſſionem maxillarum, & dentium impreſſionem in quodpiam animal, quamvis plus effundat ſucci flavi ſupra partem demorſam, quam cum vipera ſponte mordet laceſſita, nullum ſequitur moleſtum ſymptoma, curationem ſimplicis vulneris admittens, cum alteram mors excipiat ſi ſalutaria deſint præſidia.

Cum leviſſima rubedine, adeo ut ſolo colore innoteſceret.] Effectus ergo veneni cum ſpirituoſus omnino ſit, aliter non agentis quam pro majori aut minori ſpirituum irritatione & impulſione, proque majori aut minori viarum libertate, merito à nobis ſpirituum irritationi adſcribitur, cum nulla ejus veſtigia, neque realia neque apparentia, in partibus quibuſvis oculis obvia nobis innotuerint.

Partem lateralem pollicis feriens &c.] Spiritus ab ira in vipera concepta irritati, nacti viam à dentibus factam, impetum nativum ſequuntur, qui cum ſit ſemper progredi & penitus ſe inſinuare, quò id præſtent illico vias vi faciunt; plus aut minus progredientes, pro majori aut minori quæ occurrit facilitate aut difficultate: hinc evenit ut morſus periculoſior fit ſi majora vaſa dentes attigerint, quam ubi ſolæ carnes aut vaſa capillaria occurrunt: Adeo ut ſpiritus viperæ irritati, obvios habentes ſanguinem & ſpiritus in vaſis contentos, animalis commorſi, eos impellant & urgeant quo commeatus liber ſit; atque confuſione inducta particulis ſanguinem conſtituentibus, ejus concretionem pariunt aut in circulatione impedimentum, unde impedimentum *influxus* ſpirituum in partes principes, à qua earum ſubſiſtentia, & vita: Illa deſtitutæ neceſſario ſuccumbunt, aut quia vim paſſæ ſunt in arce ſua ab illis ſpiritibus, ab iiſque inquinatæ: aut potius quod iidem ſpiritus viperæ ſpirituum vias occupantes, iis potiuntur, obſtruxeruntque ſpiritus & ſanguinis illis communia itinera: Concludimus ergo imaginationem viperæ, ab idea vindictæ ſibi propoſitæ irritatam, motum ſpiritibus, quem exprimere non liceat, conciliare, eoſque vi inſigni per nervos illorumque fibras verſus cavitatem dentium impellere, tanquam in infundibulum, inde in ſanguinem animalis deferri per foramen ab iis factum, unde prodeunt recenſiti effectus. Ea ergo irritatio in imaginatione aut ſpiritibus viperæ ſita, præcipua cauſa eſt energiæ & penetrationis ejus veneni, abſque qua ſtupendos adeo effectus non ederet: Hinc eſt quod non ſola vipera inter animalia morſus infert venefitos, ab rabiem uſque procedens cum ea in iram adiguntur: Canes, lupi, homines ipſi teſtimonium perhibeant; ac ne extra oleas vagemur, ſerpentum morſus, cujus ſpecies eſt vipera, magis aut minus maleficus eſt pro ratione & natura ſpirituum, ac præſertim prout incitantur & impelluntur.

Succus flavens quem continent veſiculæ.] Cum nobis mens eſſet omnia rite explorare, in experimentis perteximus, & ut amplius innoteſceret qualitas ſucci illius flavi, omnium judicio adeo periculoſi, curavimus à ſex viperis laceſſitis, ſeorſim & iteratis vicibus, ab una quaque morderi ſegmentum panis, quouſque exhauſiſſet & imbibiſſet totum ſuccum flavum deliteſcentem in gingivis ſex dictarum viperarum; quod exhibitum cani famelico, non magis illi noxium fuit quam ſi panem vulgarem ediſſet eo ſucco non imbutum: Deglutienda quoque ſæpe præbuimus pullis gallinaceis & columbis fruſta panis eodem ſucco infecta, teſtamur tamen omnibus innocuum fuiſſe: Nec detrectavi ipſemet in os proprium ingerere, pluribus teſtibus, abſque ſequuta aut præcedente oris collutione: Imo ulceri, vulneri aut excoriationi impoſitus innocentiam ſuam ſemper prodidit: *Moſes Charas Tractatu de vipera edito anno 1670. Pariſiis.*

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

Morſus viperæ, ex quo Sanguis coagulatus &c.

Ictus à Vipera Turtur, quem Steno objecit, tremore initio correptus eſt, ambulans ille tantillum ſed ebrio ac vacillanti ſimilis, ſpatioque exiguo interjecto, poſt convulſiones inſignes in dorſum decumbens exſpiravit: Meretur obſervationem imprimis quod ſubito copia humoris ingens, unde bullulæ excitatæ os oculoſque irrigaverit: Corpore Turturis aperto ita viſa interiora, Hepar ex nigricante flaveſcens, ſanguis in vaſis omnibus coagulatus, manente etiamnum auriculæ in corde motu; Circa ſanguinem & in cerebro & in corpore reliquo coagulatum copia ingens humoris ſeroſi in vaſis apparuit.

Unde duo imprimis agere videtur viperę venenum, ſeroſi ſcilicet humoris ſecretionem partiſque rubicundæ coagulationem promovere: Unde crediderc multi non coagulatum fuiſſe ſanguinem, viſa fluidi ibi exiſtentis copia, quod preſſo ſanguine tinctura eliciatur loturæ carnium haud diſſimilis: Inteſtina quibuſdam in locis intumere, In confinio vulneris, unde emanans ſanguis, in momento coagulatus. *Oliger. Iacobæus in Actis Danicis anni 1679. obſerv.* 100.

Observatio II.

De Viperarum morſu.

Ad Illuſtrem FRANCISCUM REDI, Nobilem Aretinum.

JAm in experimentis circa viperas faciundis occupamur, viſuri quid ipſorum morſus venenatus poſſit. Heri quidem in columbâ, cujus alam ſiniſtram una momorderat, functum ipſum comperimus, alâ mox intumeſcente, & ſanguine extravaſato gangrænam unà inducente, cum ſpiritus diſpendio, præcedentibus aliquoties motibus epilepticis: circa præcordia verò, ſanguis rutilus magis & fluidus, quàm coagulatus extitit: Morderi hinc curavimus ſub veſperam aurem ſiniſtram canis mediocris magnitudinis, ab unâ altera ve, qui deinceps ingenti vomitu corripiebatur, per alvum dejiciebat fœtida, atque cum urinam cruentam copioſè reddidiſſet, ſex circiter horarum ſpatio interiit. Sectioni quam primo manè d. ſeq. inſtituimus, adfuerunt Viri aliquot Excell. & Clariſſ. Inter integumenta abdominis communia & muſculos, ſanguis extravaſatus paucus hic illic conſpiciebatur: paulò copioſior in epiploo. Viſcera imi ventris nullam labem monſtrârunt, ventriculus & inteſtina tantiſper diſtenta: In renibus ſanguinis extravaſati veſtigia nulla: urinæ verò tenuis & cruentæ idoneam adhuc copiam veſica exhibuit. Mediaſtinum ſanguinem extravaſatum & coagulatum variis in locis oſtendit: cujuſcemodi pulmones penitùs caruerunt: Cordis thalamus dexter cum auriculâ prætumidus, ſed non renitens, inciſione factâ ſanguinem ſummè tenuem & atrem fudit, qualem etiam in vaſis majoribus, venis æquè ac arteriis offendimus. Similem quoque ſtillavit auris vulnerata inciſa.

Eodem mane morderi curavimus canem alium majorem, in crure ſiniſtro, hinc etiam in pudendis: viginti hic horas ſubſtitit, antequam corrueret, ab initio equidem evidentis noxæ nihil comparuit, poſt meridiem verò crus, quod ſummopere intumuit, affectum claudicare, & ſalivare per vices cœpit; ſub veſperam alvum dejecit vehementius: totâ die nihil comedit, ſed quietus jacuit: urinam hinc cruentam minxit, tandemque alterâ die, poſtquam motus epileptici ipſum haud obſcurè vexâſſent, periit. Separatis integumentis præſentibus Vir. Excellentiſſ. D. D. Ioh. Rod. Burcardo, D. D. Rothio, aliisvè, muſculi cruri affecto interius incumbentes, planè denigrati fuerunt ac gangrænati, ſanguine ad aſpectum grumoſo, fluido tamen, ex laxis vaſorum oſculis ſtillante: idem quoque in abdominis muſculis anterius & interius, maximè pene pudenda obſervavimus. Abdomine aperto, in epiploo & meſenterio, ſanguis grumoſus copioſè ſatis deprehenſus fuit. In hepate nulla manifeſta labes: Veſicula fellis liquore ſuo tumuit. Renes ſalvi ac incolumes, nec veſica urinaria ita ſanguinolenta. Thorax reſeratus ſanguinem extravaſatum & coagulatum, pariter hic illic oſtendit, in cordis præprimis auriculâ & thalamo dextris, ubi inſigniter grumuerat: ſimilem quoque in vaſis huic appenſis comperimus.

Eâdem quâ canem hunc vulneravimus die, animum ſubiit capite viperæ abſciſſo, vulnus alæ columbæ infligere, experturi, quid inde eveniret: bihorio ergo poſt, cum ala itidem intumuiſſet & gangrænam concepiſſet, vidimus motus convulſivos illam prehendere, tandemque corruere, liberatâ à funeſto hoc exitu gallinâ, quam vipera alia momorderat, ope ferri igniti, quod è longinquo parti vulneratæ applicuimus, & incolumi perſiſtente capellâ, quæ à tot morſibus inflictis, citra ullam medicamentorum exhibitionem, nihil prorſus detrimenti ſenſit, felicior in hoc cane alio, qui ex aure morſu vulneratâ, haud dubiè ſuccubuiſſet, ni Sale viperar. exhibito, mali vires infractæ fuiſſent; multum etenim auris intumuit, ipſeque laſſus, mali ſerpentis enormitatem monſtravit.

NIhil eſt noſtro judicio, quod mentem veritatis avidam, magis oblectet, atque in cognitione rerum naturæ magis confirmet, quàm curioſa experimenta, præcipuè de iis rebus, quas priſci ſcriptores aut omiſerunt penitus, aut ancipiti ac diverſâ ratione expoſuerunt. Identidem tamen officit etiam, turbàtque experimentorum contrarietas atque diſſenſus, licèt enim illa quandoque facem veritati illuſtriorem accendant, accidit nihilominus ut ipſa non rarò ſint ſuſpecta & dubia: De viperarum ſanè morſu elegantiſſima argumenta Vir Nobiliſs. in medium protuliſti, quibus cùm non parum refragari videremus Cl. Charras in ſuâ viperæ Anatome, in rem præſentem ire nobis libuit, viperas ſubminiſtrante Peritiſſ. D. Eglingero, Pharmacopolâ quondam noſtro, qui eas ad theriacam conficiendam, è Gallia adferri curaverat: Antequam autem utriuſque Veſtrûm ſententiam excutiamus, effectus in noſtris animantibus productos, tantiſper enarrabimus: utque ab animali mitiſſimo ordiamur, columbæ ala, venenati morſus damnum mox luit, irritatis partium membranarum & tendinoſarum incolis, in quos ſanè vel maximè vim ſuam hoſtis hic exercere videtur, ſanguiniſque maſsâ infectâ, cujus portio extravaſans, gangrænam funeſtam induxit: nec immunes evaſere canes, licèt alter paulò diutiùs ſubſtiterit, cujus cauſam equidem nunc in parte morſui magis reſiſtente, nunc in ipſius veneni citiore vel tardiore communicatione quærendam arbitramur, uterque vel ſalivavit vel vomuit, alvum dejecit vehementiùs, & cruenta minxit,

xit, evidenti indicio mali, cùm fibras nerveas, ſpiritúmque animalem illicò aggredientis, & in motum impetuoſiorem concitantis, unde cùm œſophagi, tum ventriculi & inteſtinorum fibræ, ad expulſionem ſtimulatæ fuerunt, tum ipſum vitæ principium maſſam humoralem graviter fundentis, unde ſanguinis nimiùm attenuati particulis ſerum imprægnatum, urinæ tincturam ſanguinolentam conciliavit, cujuſmodi à ſpiritu nitro aëreo incitato, cordiſque machinâ in motum velociorem actâ, malum quandoque ſubſequitur: Clariora hujus effectus veſtigia ſectione prodierunt, in cane præcipuè priore, tempore cujus thalami cardiaci, cum vaſis appenſis, ſanguinem tenuem & acerrimum fuderunt: in altero vim ſuam præcipuam luſit, in crure affecto, vaſiſque iſtud cum partibus vicinis perreptantibus, præterquam enim quòd muſculoſæ partes intumuerunt, denigratæ fuerunt inſuper, à liquoris & ſanguinis eo infecti corruptelâ, qui fluidus ex vaſculis ſingulis prorupit, aliquâ ejus portione in partibus reliquis, (craſi deſtructa) nunc grumeſcente nunc fluiditatem concipiente, cujuſmodi effectus, rationi conſonus omninò videtur: nec enim fieri poteſt, quin ſolutis particularum combinatione & motu legitimo, aliquæ heic illic ſeſe prebendentes, grumeſcant & in motu ſubſiſtant. Eandem noxam intulit alæ columbæ viperæ caput abſciſſum, gallina ope ignis veneni communicationem cohibentis liberatâ, cujuſmodi emolumentum Sal viperarum, cani ultimo attulit. Mirum verò capellam nihil damni prorſus ſenſiſſe, animal quod etiam cicutam innoxiè comedit, cujus rei cauſam alij pro lubitu explicent; id apud nos ratum eſt, non modò exugendo vires ejus infringi, aut ignearum particularum ope extrahi ſubtiles veneni particulas poſſe, ſed etiam, quod ſuprà innuimus, variâ trituratione ſubigi, mucóque involvi, imò partem nunc minùs commodam eſſe, aut aliter reſiſtere, aut venenatus liquor oſculis vaſorum decenter inſtillari nequeat, quandoque etiam vires ſuas eundo amittere, inprimis ubi viperâ fuerit fatigata, à frequentiore morſu: imò ipſius maſſæ humoralis talem poſſe eſſe *διάθεσιν*, cui enervandæ illicò, tale venenum non ſufficiat: de activitate autem hujus liquoris, nunc majore, quæ præter regionis diverſitatem ab ipſo etiam materiæ ſolaris copioſiore influxu, (unde animalis illius vivacitas vel torpiditas) pendere videtur, evidenter fortè teſtari poſſunt, experimenta imminente boreæ tempeſtate, in pharmacopolio Præſtantiſſ. D. Frey, Art. pharmaceut. Magiſtri iterata; tum enim vulnera canibus inflicta, præter partis intumeſcentiam, unde difficulter inceſſerunt noxam nullam intulerunt, quæ quidem ſubſequi debuiſſet; ſi in ſolâ ſpirituum ex morſu irritatione, nocivi inſultus deducendi eſſent. Periit tamen ex morſu graculus, motibus convulſivis, corculíque palpitatione confeſtim inſequentibus, cum alæ qualicunque intumeſcentiâ & gangrænatione. Atque in funeſtæ hujus labis cauſam, malíque genium & fontem, jam penitiùs eſt inquirendum: Tu Vir Nobiliſſ. in Tuis de Viperis Obſerv. liquorem flavum quem glandulæ vaginales ſuppeditant, potiſſimùm in ſcenam trahis: Verba pag. 23. & ſeq. Edit. Amſtel. ita habent. *Sed prætermiſſâ hac digreſſione, redeo ad deſcriptionem liquoris illius flavi, qui intra vaginas dentes contegentes invenitur. De hoc cùm ore aſſumptus, neque hominibus neque brutis lethalis, pergam inquirere, an fortaſſis vulneri inſtillatus, cauſa mortis exiſtat: Et verum eſt, ſpatio trium quatuorve horarum, mortuos eſſe omnes gallinaceos, omneſque columbinos pullos, quorum vulnera eo infecta fuerunt, tamque necare liquorem viperarum vivarum, quàm deſumptum è palato & vaginis viperarum mortuarum, etiamſi mortuæ ſint ante 2. vel 3. dies*, quod ipſum in Epiſt. ad Eruditiſſ. Bourdelotum & Moraum confirmas. Equidem de liquore iſto ſeorſim nulla fecimus experimenta, id tamen Tuæ Vir omni laude digniſſime, ſententiæ ſtabilimento eſſe videtur, quòd, ni pars à liquore maduerit, ſanguinémque ſtillârit, ſymptoma pejus inde ſubſequi nunquam viderimus, infallibili communicationis cum cruore neceſſariæ argumento: Columba quoque, quæ à capite viperæ abſciſſo vulnerata interiit, liquoris nocivam vim ſatis prodit, cui morſus ſolus utcunque inſufficiens eſſet, imò ineptus, ſi ſæpè laudatam in experiundo induſtriam tuam conſideramus. Clariſſ. D. Charras qui poſt Te eadem experimenta tentavit, morſu plurima animalium internecioni dedit; nec enim quòd quidam canes evaſerunt, ad illius impunitatem argumentatur, cùm ipſe viderit, à vipera vivaci, ſi partem inprimis laxam, aut vaſculis ſanguiferis copioſè inſtructam momorderit audactiùs, interitum ilicò afferri: De liquore verò paulò aliter ſentit, enimverò quòd hic ore animalium aſſumptus, & per gulam in ventriculum trajectus, pejus malum non inducit, mucus quo dictæ partes oblinuntur, in causâ eſſe poteſt, ejuſdémque poſtmodum & ſubactio & cum particulis aliis commixtio, unde pari ſinceritate cum cruore impoſſibile miſceri poteſt (videſis quæ ſuprà de cantharidibus memoravimus) Corruunt hinc primùm Charraſij experimenta de panis taleolâ, quæ cùm ſuccum flavum è gingivis ſex viperarum irritatarum exhauſiſſet, cani famelico innoxiè objecta fuit, hujúſque impuni ab hominibus etiam per os aſſumptione: Id verò majoris momenti eſt, quòd prædictus Vir Clariſſ. aſtruit, ſuccum flavum in veſiculis contentum, partique vulneratæ citra morſum inſtillatum, nullum gravius ſymptoma induxiſſe, contra quam Illuſtris Aretine experimentis iteratis, ſuprà laudat ad Abbatem Bourdelotum Epiſtolâ comprobaviſti: Arduum ſanè negotium nec expeditu facile, ubi propria experientia deficit: In partes verò tuas ut eamus plura ſunt quæ nos movent; *partim* liquoris à ſpiritu animali viperâ excandeſcente major actuatio, unde motu maſſæ humorali immiſſus, turbas funeſtas infert, quâ cadere utcunque poſſe videtur, ni extractus, in momento ferè vulneri recenti inſtilletur, volatile enim illud eſt, & in auras abit citiſſimè, à quo ſingulæ liquoris particulæ, ſiquidem vivaces fuerint, acrimoniam nocivam acquirunt; *partim* Rationum quibus D. Charras labem lethalem evincere ſatagit, obſcuritas: Vult nempe viperæ phantaſiam, ab ideâ vindictæ, quam ſibi finxit, irritatam, motum quendam inexplicabilem ſpiritibus conciliare, atque vi impellere, per nervos eorúmque fibras, verſus dentium cavernulas, quaſi infundibulum, exinde in ſanguinem animalis demorſi deferri mediante foramine ab iis inflicto, unde cuncti effectus emergant: Aſt æquè craſſa eſt hæc viperæ phantaſia, quàm idea vindictæ, imò D. Charras ratiocinium: cur quæſo illam ſibi fingit demum, mali illati conſciâ? ecquis ipſum edocuit, ſpirituum explosioni per dentes perforatos viam eſſe? quàm facilè non avolarent animali ad morſum ſe componente? quis fibrarum nervearum multam ſeriem in cavernulas ipſorum inſeri ipſi monſtravit? Stagiritæ hæc nata videntur, & multo magis inexplicabilia eſſe, necdum veritati congrua, quàm eſt ſpirituum motus: Atrox ſanè evadit iſte & concitatus animalis irritato, cen iſtud convolutiones celeres, cum lingulæ protenſione oſtendunt, inde verò vel phantaſiam vel ideam vindictæ non arguit: Cogitet D. Charras

animal unumquodque ſui defenſionis & conſervationis ſtudioſum eſſe, indéque ſingulari providentiâ ſummi Opificis, motibus certis gaudere ac inſtrui, quibus inim.cum depellat, quem nec novit nec noſſe poteſt: perpendat aculeos aliorum inſectorum, liquorem ictu immittere, quem de ipſis pendulum in apibus & veſpis ſæpenumero vidimus, cùm tamen æquè pervius, ſpiritus animalis ad vindictam concitatus ſuffeciſſet, & probè conſideret, huic exploſioni, in capitibus quindecim viperis præſciſſis, & per quatriduum in vaſe vitreo coacervatis, locum ampliùs non fuiſſe, fuiſſe tamen enecationi quinque gallinaceorum & quinque pullorum palumbinorum, ceu Tu feliciter obſervaſti: ut ſileamus D. Charras nunquam veſiculas illas, è quibus liquor nocivus jugiter ſuffunditur, penitus reſecuiſſe, quò de præconceptâ & efficta hâc ſpiritûs irritati per denticulos concavos exploſione, ſymptomatum quorumvis unicâ matre, ipſi melius conſtaret: Nova certè & inaudita opinio, quæ hanc dentium cavitatem, ejuſmodi tutelæ loco inſectis pluribus datos eſſe pronuntiat. Verùm enim verò ne philoſophemata ipſius tantùm rejeciſſe videamur, datâ occaſione, ſucco ipſo plura tentabimus, quamvis de morſu à capitibus viperarum præſciſſis illato, experimenta cum noſtris non conveniant: ſed ſatis de his: de naturâ liquoris hujus adhuc quædam delibabimus, quam alcalinam acerrimam eſſe, ſanguinis fuſio & tenuitas, cum partium vulneratarum gangrænatione, mictio ſanguinolenta aliáque, nobis perſuadere optimè poſſunt, nec obſtat magnopere, quod in cane altero ſanguis circa præcordia coagulatus fuit; lentiùs enim in illo labes nociva ſerpſit, inque parte ipsâ diu dum fundendo acrimoniam ſuam prodidiſſe veriſimile ſit: Quis autem non novit ſanguinis craſi ita dejectâ, dum hæc ſummam fluiditatem induit, alibi ſæpe numero coagulari, ceu ſuprà jam innuimus: Ipſemet D. Charras iis, qui in ſpiritibus animalibus arcanam quandam latere aciditatem credunt, reſpondet, acidum iſtud in maſsâ ſanguineâ generari potuiſſe, ab ipſiusmet partibus, quæ diſgregationem & diſſolutionem paſſæ ſont, cùm à veneno infectæ fuere & corruptio ipſas invaſit, vide ſis cap. 1. Turbato itaque motu maſſæ humoralis, ejuſq; craſi à liquore morſu præcipuè communicato dejectâ, quis non videt varios effectus haud difficulter ſuccedere: Id verò mirari ſubit, modo nominatum Virum Doct. ibid. loci adjicere: *Neque etiam Vipera inter animalia, ſola morſu lethifera eſt, quæ in rabiem aliquando tranſeunt, ſi in iram concitata fuerint: fidem faciunt canes, lupi, quin imo & homines ipſi.* At unde in his ſpirituum excandeſcentium exploſio, dentibus ita perviis non exiſtentibus? Vereor ut ſibi ipſi ſimilis heic ſit, quod de D. Redi incautiùs dixerat, Etenim aut aliunde illa petenda eſt, quod etiam in Viperis obtinebit, aut morſum liquor ſalivalis irâ aculeatus, activitate ſuâ præcipuè ſuſtentat. Contrà acidæ naturæ venenum hoc eſſe, ſal volatile viperarũ, quod vulneratis ſolatio eſſe ſolet, probabiliter evincit, cùm aliter non juvet quàm ſpiritus animales promptiſſimè inſtaurando & coagulum præcipitando, à fermenti venenati contage oriundum: ſed etiam ſuccus citri, qui alcali non eſt, teſte Clariſſ. Hoffmanno, morſui venenato medelæ eſt, & quæ ab acido corrũpuntur partes carnoſæ, rubent magis nigredine (quá in cane altero deprehendimus) contrarium ejus inſequente: fortè etiam volatilia ſanguinis grumeſcentiam, quam ex ejus fuſione aliquibus in locis neceſſariam conjecimus, tollendo juvant, ut difficile ſit ſententiam infallibiliter dicere. Commodè de his liquor ipſe ſanguini inſtillatus plura & certiora docebit. *Clariſſ. Ioh. Iacob. Harderus in Obſervationibus Anatomico-Practicis.*

In Viperini veneni abſolutiorem cognitionem addamus hic rurſus de Viperarum morſibus ac Veneno Obſervationes proprias.

Anno 1683. capram majorem viperis irritatis mordendam exhibuimus, atque ab earum unâ vulnus in nares eſt inflictum; unde ipſo momento mœſta ac tremula facta eſt panemque aquâ imbutum & ſale multo conſperſum reſpuit; imo vix ab unâ parte domus in aliam, præ debilitate, commigrare valuit. Ab hinc humi cubuit tremuloſque, per totum corpus motus cum abdominis diſtentione paſſa eſt. Poſt horæ circiter quadrantem ſalivatio, eaque admodum viſcoſa, atque ſpumoſa, oborta eſt, & ad aliquot minuta talis perduravit. Inde in dyſpnœam incidit; quâ paululum diminutâ, ſomnô corripiebatur, quem rurſus ſubſequebatur ſalivatio, ſed tenuis & minùs quàm priùs ſpumoſa: ſomnus hinc cum intenſiori dyſpnœa comiteque ſtertore, ingenti partium corporis omnium tremore, & muſculorum colli convulſivâ tenſione, eam corripuit. Sic per momenta affectæ, cùm canis objectus fuiſſet, caput quidem in eum extulit, ſed reliquum corpus nullatenus movit. Salivatio interim non ita copioſa ſubſiſtebat, dyſpnœa ut & tremor ſeorſim remittebant, ac oculos identidem aperiebat, donec poſt duas, cum unius quadrante, à morſu horas, pedibus inſiſtens, rigida & quaſi cataleptica fiebat, non ita tamen pertinaciter immobilis, quin excitata, vique aliquatenus adacta, horæ quadrantem per cameram obambularet; donec veneni vi rurſus proſtrata, & vehementioribus motibus, convulſivis ſuccuſſa, totô tandem corpore reſoluta perierit. Apertô corpore, præter alia de quibus in ſequentibus, reperiebamus ſanguinem non tantùm in grumos coactum, ſed ejuſdem particulas ſibi invicem ita cohærentes, ut in cordis ventriculis polypos admodum tenaces, valvularum tum ſigmoidalium, tum tricuſpidalium variarumque cavernularum in prædictis ventriculis excavatarum, imaginem apprimè per externa referentes, efformaret. Idem præterea ſanguis è majoribus ac minoribus venis, in ramos ac ramulos diſtributus, ſine diſruptione extrahi poterat, valvularum itidem omniũm, tum jugularium venarum, tum aliarum, figuram non minùs accuratam exhibens, quàm à cerâ præparatâ ac eâdem infuſâ, illud effectum fuiſſet. Prædictus autem ſanguis nullum prorſus nigrorem contraxerat, ſed vividus omnino ac rutilus viſebatur. Canes quos in experimentum ſæpius adhibuimos, ut & feles, cuniculi, porcelli Braſiliani, columbæ, picæ, pulli gallinacei aliaque animalia; iiſdem propè prehenſa ſymptomatis, alia citiùs, alia tardiùs veneno fuere enecta; ſuper quo adnotavimus quod illa in quibus ſanguis variique ſucci fuerint naturâ ſuâ acriores, imo particulis volatilioribus magis ſaturati; veluti feles, columbæ, picæ &c. citiùs, nec etiam intra pauca horæ minuta ſint occiſa: alia vero in quibus & ſanguis & aliis ſucci aquoſiores viſcidiores ac lentioris fuerint motus, vitam longiùs protraxerint; quodque etiam aliqua inter ipſa, quamvis pluries ac profundiùs commorſa, ſine remediis evaſerint, nec à veneno lethali ex affici potuerint: cujus cenſus nobis præcipuè fuit Mus Alpinus, Marmota vulgo dictus, qui etiamſi tumores multos in labiis vulneratis, os prope per tempus occludentes fœtoremque gangrænoſum ſpargentes, geſſerit; cõvaluit tamen tandem, nec aliquo medicamento in illud eguit, niſi inde medelam ſibi aſſumpſiſſe crediderimus, quod eo ipſo momento quo ſe cõmorſum ſentiebat, dentibus viperæ caput arriperet illudq; contereret, verùm non uſq; adeo ut ipſũ confringeret

aut

aut lethaliter violarat; (nulla ſiquidem vipera ſic mortua eſt) at potiùs os ſconterendo ac conquaſſando ſegeret ſuccum è viperæ roſtro per compreſſionem exeuntem. Ut autem è diverticulo (forſan non adeò ingrato) ad viam jam redeamus, obſervavimus, ni nos memoria fallit, in iis omnibus animalibus quæ veneno periere viperino, inteſtina diſtenta, aliquatenus inflammata, maculiſque lividis hinc inde leviter picta, ſed eo loci quo bilis canalem ſuum habet apertum, livore, ſeu potius nigrore gangrænoſo infecta; unde conjicere licet venenum non tantùm vim ſuam in nervos exerere, illicque tot turbas, tremores convulſivos ac fibrarum contractiones parere, quorum ex parte fœtos ſunt conſtrictiones glandularum ſalivalium, totiuſque palati ac faucium, quas ſalivatio neceſſario conſequitur; item ventriculi & inteſtinorum convulſiones, comiteſque contentorum dejectiones: Verum etiam in omnes alios permeare ſuccos iiſdemque deleterium quid imminere. Eâ ratione ſanguinem lethaliter coagulat, dum ſerum ejuſdem à parte fibroſâ ſecretum, per vias urinarias, & inteſtinales copioſiùs amandat; proventumque bilioſum eò fermentationis & acrimoniæ evehit, ut non tantum vellicandis inteſtinis, eorundemque motui pro deturbandis promptiùs excrementis accelerando, ſed etiam illis ipſis ad inſtar lapidis cauſtici è ſalibus lixivialibus confecti, corrodendis, aptus ſit; eôque præcipue loci, ubi totâ vi agit: & antequam aliis ſuccis in fluxuoſum inteſtinorum tubum effuſis, immiſtus, illa retuſa fuerit. Hîc exquirendum veniret à quô demum principio tot funeſtos pronaſcantur effectus, quid hinc coagulationes, hinc fuſiones, ac fluorem ſalium pariat; quid ſpiritus animales, nervorumque ſuccum, quid fibras undique proritet? Verùm hic fatemur ignorantiam, malumuſque aliùm ſilere quàm conjecturas minùs ad rem facientes protrudendo tempus terere. Adjicimus tantùm venenum hoc eſſe admodum ſubtile & paucum, quod magis mirum eſſet, ni diviſio corporum in infinitum à recentioribus Philoſophis validis rationibus comprobata, imò experimentis ſuper cupri particula flammam à lampade accenſâ aſcendentem colore viridiuſculo plures dies tingentem, peractis, à Nobiliſſ. ac Præclariſſ. Dom. Boyle quaſi demonſtrata foret. Non tamen conclusum volumus hoc venenum tam paucum eſſe ac aſſerit Clariſſim. Dominus Charas, dum illud totum in ſpiritibus ex animali irato evolantibus, minimâque ſui portione vulnus à dente inflictum ſubeuntibus, repoſitum opinatur: Agnoſcimus enim hic præterea ſuccum quempiam pinguem & oleoſum ſacculis propriis per gingivæ longitudinem expanſis concluſum, cui princeps hoc in negotio miniſterium debetur, cujuſque propterea naturam ac effuſionis modum conveniens fuerit ut explicemus. De memoratis ſacculis & liquore contento ſic habet Illuſtriſſ. Franc. Redi in ſuis obſervationibus ſuper viperis. In fundo vaginarum intra quas viperæ dentes habent repoſitos, humor ſtagnat colore & ſapore ſimillimus oleo amygdalarum dulcium. Unde apparet ipſum pro uno & eodem ſacculo habere tum quod vaginulam, conficit denti dum ſupra maxillam recubat, tum quod ſuccum oleoſum, gingivalem non abſurdè dicendum, concludit. Clariſſ. Dom. Charas idem in ſua viperæ anatomia ſentit, ac proin ſcribit. Vidi majorem dentem ad duas ſuæ longitudinis tertias, tunicâ, ſeu veſiculâ cinctum, quam veſiculam complet ſuccus ſubflavus, pellucidus ac mediocriter fluidus; addit præterea ſuccum hunc in haſce veſiculas à glandulis ſalivalibus per canaliculos amandari, & nullatenus à folliculo bilis aſſurgere, ut male crediderant quidam ſuper Naturâ ſucci, præcitati Auctores non contenti colorem, conſiſtentiam, ac ſaporem in examen adhibuiſſe, illum etiam animalibus hominibuſque propinârunt, nec multum acrimoniæ aut ex guſtu, aut ex effectis in ventriculo, in ipſo pervidere potuerunt: At vero illud ex ipſis apparuiſſe, quia infaſciatæ, ut ita dicam, ab oleoſis admiſtis veneni particulæ, in linguæ cavernulas illicque concluſas papillulas nerveas ſpicula ſua inferre non valebant, & quia poſtea ſuccis ventriculo inquilinis immerſæ præcipuâ ſuâ vi ſpoliabantur, fas eſt opinari. Nam iſte ſuccus proculdubio, non tantum vivente animali, ac per ejuſdem irritationem commotus, venenoſus eſt; ſed etiam poſtquam animalis capite expreſſus fuit, dummodo immediatè in venas pertingat; idque non ſemel experti ſumus in canibus, in quorum vaſa ſanguifera cùm ſuccum prædictum è capitibus viperinis paucâ aquâ calidâ inter exprimendum ablutis, extractum infudiſſemus, brevi illi periere. Nec valet contra experientiam objectio, quod innocuè ebibatur, quodque plagis cultro confectis innocuè affricetur; ſiquidem multo ſtomacho non ſunt nocivæ quæ in ſanguinem immediatè excepta letum inferunt, ſic ego ipſe ſæpius largiſſimas volatilium doſes haurire valui, quarum in venas injectionem animalibus omnis generis lethales obſervavi; & præterea quod plagas ſpectat ejuſmodi ſucco inunctas, quis non videt, non ita liberum ſucco illi vaſa per plagas aperta ſubire, quin potius à ſanguine elabente dilui, & in terram, aut lintea applicita effundi? At etiam deficientibus hiſce rationibus, quid objectio contra experimentum certum & indubitatum. Non itaque hæſitanter pronuncio, venenum viperinum totum in ſucco gingivali reſidere; ſupereſt tantùm ut exquiramus quomodo in venas protrudatur dum animal quodpiam à viperæ commordetur. Illud autem demonſtrationis non erit multum difficilis, ſi primò affirmaverimus cum Illuſtriſſ. Dom. Redi, viperarum dentes majores eſſe cavos ac per longitudinem ſuam, exceptô extremô tantùm apice, tubulatos, ſed etiam non longe infra illud extremum, lateraliter ita eſſe perforatos, ut commodiſſime liquorem per veſicularum compreſſiones in ipſos, non aliàs quam enematum materia è veſicis bubulis manu conſtrictis in fiſtulas in id illis aptatas, momento trajicientem vulneri infundant. Hoc autem eò confidentiùs aſſerimos, quod non ex propria noſtra obſervatione addamus, obſtante foraminis exiguitate, ſuccum ex compreſſione longè quaſi per ſyringam ejectum ſæpius viderimus. Hic itaque idem præſtant tubulati dentes, quod in urticâ urente villi illi craſſiores ac tubulari, è pluribus veſiculis hinc inde ſolum plantæ contegentibus, ac humorem corroſivum continentibus, aſſurgentes: nam dum à villis rigidioribus tubulatis & per ſui extremitatem acutioribus vulneratur pars aliqua, eo ipſo infunditur in vulnus liquor ſubjectus fermentationes dolorificas producere paratus. Atque jam de veneno ac de modo quo in vulnus tranſmittitur ſatis, operæ nunc pretium fuerit ſi aliquid de antidotis adjecerimus, idque per experimenta in animalibus ac etiam hominibus peracta. Nobiliſſimum ſane ac præſentiſſimum hoc in caſu medicamentum, (ut alia reticeam) eſt ipſum ſal viperinum, totaque viperæ ſubſtantia; ſuper quo minime ingratum fuerit quod in ju-

vene annos circiter octodecim nato obſervavimus adferre: Ille ſcilicet cùm in medelam affectionis cujuſdam faciei cruſtoſæ juſcula viperina, viperarumque ſal volatile, adhiberet; aliquando à vipera forcipe comprehenſa altùm inter pollicem ac digitum indicem commorſus fuit, nec inde tamen quidpiam noxæ retulit, quod longô jam prædictorum juſculorum ac ſalis uſu præmunitus quaſi fuiſſet in ſucci virulentiſſimi & pernicioſiſſimi, expulſionem ac extinctionem. In aliis verò quibus non contigit ita beatis eſſe ut antidotum propriô ſanguini concluſam gererent, non difficile fuit ſymptomatis à veneno enaſcentibus occurrere, tum per ſuctionem partis vulneratæ, continuoque inſtitutam ejus ſcarificationem, ac lotionem ex aceto theriacali, tum per propinatum præterea ſale volatile viperinum in largiori doſis. Sic providimus adoleſcenti qui prope talum ſuper tendine, Hippocrati chorda dicto, vulneratus fuerat; ut & ancillæ quæ dum viperam è capſâ ſe ſe prorīpientem, caudâ arreptâ, retrahere tentat, in brachio profundius ſauciata fuit. Sic etiam varios canes commorſos curavimus. Verum non eſt quòd plura addamus de remediô ſatis omnibus notô: Itaque hæc ſufficiant.

Observatio III.

Hiſtoria varia circa Cicuta tum aquatica, tum terreſtris exhibitionem, ejuſque noxas.

Cum circa finem Martij 1670. Jumenta aquatum è pago ad fontem ducerentur, Ripas amnis calcando Radices Cicutæ hujus, cauliculis cum foliorum germine jam protuberantibus in apricum produxerunt. Tunc temporis Pueri duo & ſex Puellæ paulo ante meridiem ad fontem & pratum, per quod amnis præterlabitur, excurrerunt, & conſpecta Radice non maleſuadæ famis juſſu, ſed petulantis luxuriæ imperio, rati paſtinacam luteam eſſe, de illa avide comederunt, & quædam Puellæ ex illis Radicem cæteris à dulcedine & ſuavitate commendarunt, unde imprimis pueri largius illam devorarunt, & læti domum properarunt, unaque ex puellis Matri lachrymabunda querebatur ſibi à ſociis avarius Radicem ſuppeditatam fuiſſe.

Iacobus Mader, puer ſex annorum, capillis albis præditus, tener, vegetus tamen, domum rediit hilaris ac ſubridens, quaſi re bene geſta, paulo poſt conquerebatur de præcordiorum dolore, & vix verbum effatus, humi proſtratus urinam magno impetu ad Viri altitudinem eminxit; mox terribili aſpectu, cum omnium ſenſuum abolione convulſus fuit, os arctiſſime clauſit, ut nulla arte aperiri valuerit; dentibus ſtridebat, oculos mire diſtorquebat, ſanguis ex auribus promanabat; circa præcordia tumidum quoddam Corpus pugni virilis magnitudine Patris afflicti manum & miſerandi pueri præcordia, maxime circa Cartilaginem enſiformem, validiſſime feriebat, ſingultiebat crebro; Vomiturus quandoque videbatur, nihil tamen ore arctiſſime clauſo ejicere valuit: artus mire jactabat & torquebat, ſæpius caput retrorſum abripiebatur, totumque dorſum incurvabatur in arcum, ut puellus ſubtus per ſpatium inter dorſum & ſtratum inoffenſe repere potuiſſet. Ceſſantibus convulſionibus per momentum matris opem imploravit: mox pari ferocia illis redeuntibus nulla vellicatione, nulla acclamatione, nullove alio ingenio excitari poterat, donec viribus deficientibus expalluit & manu pectori admota exſpiravit. Durarunt hæc ſymptomata vix ultra horam dimidiam. Poſt obitum imprimis abdomen & facies intumuerunt abſque livore, niſi pauco circa oculos conſpicuo. Ex ore cadaveris uſque ad horam ſepulturæ ſpuma viridis largiſſime emanavit & quamvis ſæpius à patre mœſtiſſimo deterſa fuiſſet, mox tamen nova ſuccedebat.

Catharina Maderin, Iacobi Soror adultior, poſtquam Frater convelli cœpit, ad Patrem non procul à pago arantem properavit fratriique infortunium indicavit ac Patrem domum feſtinantem concitato curſu ſequuta eſt. Poſt fratris obitum poſt fornacem ſedens & ipſa ſe male habere querebatur. Vix dimidia hora elapſa manipulum integrum radicum devoratarum evomuit: mox Epilepſia vera corripiebatur cum ſenſuum omnium abolitione & terrifica capitis, artuum & totius trunci ſucceſſione & torſione, Pater ipſi os clave effregit & Theriacam Venet. aceto ſolutam infudit, unde iterum manipulum harum radicum evomuit. Poſtea horis 24. ceu mortua in lecto jacuit brachiis compoſitis & pedibus quietis; dentibus tamen ſubinde ſtridebat, ſubinde quoque inclamabat Matrem; quando verò Mater reſponſum dederat, aut ipſam aliàs alloquebatur, Puella conticuit, nec audire videbatur: Novem horis Puellam plane emortuam Parentes crediderant, facies enim cadaveroſa & reſpiratio ipſorum opinione inſenſibilis erant, extremaque frigebant: Imo Parentes adhuc dum illam vere mortuam opinantur & vitam ſe Voto nuncupato debere perſuaſi ſunt. Poſt horas 24. ad mentem rediit: at diu ob linguam morſu vulneratam commode nequiit edere: diuque de præcordiorum dolore querebatur

rebatur: obambulavit quidem ſed per quatriduum delaſſata. Nunc bene valet; nullaque labes in Viſu, quamvis convulſiones oculos graviter torſerint & propemodum extra orbitam expulerint, nec in auditu animadvertitur. Eſt Carnoſa, vegeta nec quicquam imbecillitatis in hunc uſque diem paſſa eſt, ac ſi nunquam de radicibus iſtis comediſſet.

Maria Maderin, annorum duorum cum dimidio comedit quoque de radicibus, ſed parciore manu: itidem Epilepſiâ corripiebatur, ſed non tam atroci ac Frater & Soror. Pater ipſam ulnis geſtans, à tumore intra præcordia ſenſit magna vi, ceu à pugno, diaphragma percuti, unde ſingultijt, ejulavit, facies erubuit; mox ſtrinxit, artus jactavit ſenſuſque amiſit. Vi ore aperto & Theriaca aceto ſoluta ingeſta, manipulum dimidium harum radicum evomuit. Intra horas octo penitus convaluit: die ſequente obambulavit, comeditque, Carnoſa & robuſta eſt, nec quicquam adverſi hactenus paſſa eſt.

Matthias Graff, puer annorum octo, Jacobo Mædero ad extremum uſque halitum adſtitit ac ſe quoque radices comediſſe jactavit, nec tamen quicquam incommodi inde ſe ſentire gloriabatur. Poſtquam vita defunctum ſocium vidit, domum ſuam abijt, antequam paternas ædes attigerat, ſuper lapidem ſedere præ quadam vertigine cogebatur: vix ſubſidit, pronus in faciem ruit: ſine ullius ope ſurrexit & ceu temulentus domum properavit ac in ſcamnum prope fornacem decubuit; mox inde à motibus convulſivis in pavimentum hypocauſti, diſtantiâ paſſus, præcipitatus fuit. Iterum ſurrexit atque per aliquot paſſus vacillante greſſu incedit & poſt menſam dejectus fuit: protractus terribiliter convellebatur, cum arctiſſima dentium conſtrictione: Imprimis aſpectu horribilis erat ἐμπροσθότονος; dum cultri manubrio quidam aſtantium dentes diducere conabatur, aliquot dentium fracti fuerunt: infuſam Theriacam aceto ſolutam ob gulam pertinaciſſime occluſam deglutire nequijt. Corpus intra præcordia tumidum vehementiſſime & validiſſime diaphragma percuſſit, ut à manu Viri robuſti nec reprimi nec impediri potuerit, cum ſingultu quodam ſonoro. Paroxyſmus iſte Epilepticus tantâ violentia ad dimidiam horam, ſine ullis inducijs continuabatur: nihil neque per vomitum, aut ſeceſſum excrevit, neque eminxit, donec viribus exhauſtis exſpiravit. Poſt obitum abdomen & totus habitus intumuit ut veſtibus exui nequiverit: ſpuma viridis larga ex ore indeſinenter emanavit, donec terræ credebatur. Facies circa oculos liveſcebat: in reliquo corpore, præter inflationem nihil obſervabatur.

Chriſtina Graffin Soror, annorum novem, de radice quoque, ſed parce comedit; quod primum negaverat. Ad veſperam uſque nihil mali paſſa eſt: nocte ingruente poſt fornacem ſedens ſibi ægre fieri & cadendum eſſe dicebat & radices ſe quoque devoraſſe fatebatur, indeque circa præcordia dolere cum ſenſu punctionis & ardoris ibidem: poſtea convellebatur. Pater harum calamitatum ignarus opportune veſperi domum rediens foliaque Tabacci minutim conciſa in promptu habens, quantum duo acetabula fiſtulæ, qua ejus fumus hauritur, capiunt, aquæ fontanæ permiſcuit ac dentibus vi deductis Puellæ infudit, unde liquorem infuſum cum radicibus mox violentiſſime evomuit: in lectum repoſita quievit, poſt breviſſimam quietem eſurijt, cibum petijt: ſibique bene eſſe dixit: attamen pater radicum reliquias ſupereſſe ſuſpicatus, cibum denegavit: interea verò eandem doſin foliorum Tabacci aquæ fervidæ per horam dimidiam infudit & colatum liquorem ebibendum porrexit, unde iterum non ſine violentia mucum & bilem ſine ullis radicum reliquijs evomuit, jejuna tota nocte dormivit: mane læta ſurrexit, obambulavit & hucuſque ſaniſſima vixit.

Martini Mulleri Filia & *Georgii Maureri duæ Filiæ*, gemellæ annorum quinque de his radicibus quoque comederunt, ſed parca manu. Tres iſtæ Epilepſiam, ſed mitiorem paſſæ ſunt. Data Theriaca in aceto ſoluta omnes vomuerunt & brevi penitus convaluerunt.

Catharina Weberin & Georgii Maureri Filia tredecim annorum die 29. Auguſt 1671 narrarunt mihi ſe quoque has radices deguſtaſſe, ſed ſine noxa, quæ alicujus momenti eſſet. Incolæ Pagi iſtius retulerunt mihi nec Equos nec jumenta Cicutam aquaticam frondentem attingere, nec ſiccata veſci illamque illibatam in præſepi linquere, niſi ſumma fame ad comedendum adigantur. Ante aliquot annos magnam porcorum jacturam fecerunt, cauſæ ignari; nunc omnem culpam huic radici deferunt, quamobrem poſtquam ipſis virulentia ejus ex puerorum pernicie innotuit, undiquaque illam exſtirpant, ut jam rarior occurrat.

Cicuta Aquatica propinata, Hiſtoria.

1. Cani moloſſo robuſto, cujuſmodi laniones ad urgenda jumenta, pecora & vitulos in itineribus adhibent, d. 1. Sept. 1676. horâ 2. pomeridianâ objeci cicutam aquaticam minutè conciſam & contuſam, carni vitulinæ aſſæ involutam; verùm ſtatim ſubodorato veneno bolum hunc guſtare noluit: aliam buccellam carnis ſolius mox devoravit. Itaque ligatis pedibus, ore bacillo

ducto, radicum iſtarum contuſarum ℥i. circiter intrudi, nares digitis compreſſi, unde dimidiam horam ſalivavit & ſubinde eructavit: capite tremuit: aliquantulum pedibus vacillavit: nullum aliud ſymptoma notatu dignum ſupervenit. Circa 7. veſperi catenam, quâ arbori in horto alligatus erat, ſæpius momordit. Per noctem in horto relictus vinculum coriaceum morſu tandem perroſit ac cum catena ferrea auſugit, Danubium tranavit: d. 3. Sept. alacris hinc inde per vicum curſitavit, ac ſi nec vel minimum à cicuta paſſus fuiſſet.

2. Dominus *Ioh. Chriſtophorus Simonius Tubingenſis*, Chirurgus præſtans d. 8. Sept. 1676. cani juvenculo famelico, cui cibus 24. horis denegabatur, radicum à me relictarum, minutim conciſarum, citra additamentum, ultra unciam intrudit. Poſt elapſam horam dimidiam ſalivavit, vomuit, ſpuma pugni magnitudine ex ore pependit: mox miſere ipſum torſit, varie convulſus fuit, nunc opiſtotono, nunc emproſtotono, nunc tetano; nunc oculos pervertebat, quandoque jactabatur: convulſionibus aliquantum remittentibus angebatur, ut in nullo loco manere poſſet; in greſſu titubavit, & paulo poſt rurſus in alterutrum latus præcipitatus ruit: duravit afflictio duabus horis. Poſtea vires recuperavit, alacrior evaſit. Hinc denuo aliam radicum portionem ingeſſit, ſalivam ſtatim movit, non vomuit, ſemel alvum ſolvit. Convulſionibus per vices affligebatur: ſurgens protinus in latus præcipitabatur: omnem cibum, etiam carnes, & potum faſtidijt: ſupervixit ad diem tertium uſque: ad ſecundam uſque horam ante obitum ſubinde agitabatur, angebatur, ut nullo in loco permanere poſſet: incedens brevi in latus cecidit. Ultimis vitæ horis, ceu feſſus, jacuit, ſolummodo reſpiravit, donec exſpiravit.

Cadavere aperto ventriculum plane conſtrictum & corrugatum invenit; continuit illa radices integras, non comminutas nec emollitas, quales ſe. intruſerat; cætera prorſus vacuus & exſuccus fuit: deterſo pauco muco, vidit internam ſuperficiem rubicundiorem debito, & in fundo, ubi præcipue jacebant fruſtula radicis, maculæ rubræ liveſcentes apparuerunt, foris ampliores quàm in ſuperficie interna ventriculi. Inteſtina prorſus erant vacua, contracta, & intus veluti ſicca: in fine recti mucum viridem reperit. Veſica parva, corrugata, vacua. Ventriculi cordis pleni erant ſanguine nigro concreto.

3. Eodem tempore lanionis moloſſo eandem radicem minutim conciſam cum lacte ingeſſit; ſalivam movit, vomitum excitavit, quo radicem aliaque contenta ventriculi large ejecit; non convellebatur; nec quicquam ſiniſtri poſtea paſſus eſt.

4. Cicutæ aquaticæ virus experiundi otium & occaſionem nactus Doneſchingæ d. 15. Septembris 1676. canem vetulum, mediocris magnitudinis, coloris fuſci, cætera vulpi ſimilem, à tempore veſpertino ad horam 10. antimeridianam d. 16. Septembris ab omni cibo & potu jejunum detinui: tum cicutæ aquaticæ recentis radices contuſas, unciarum quatuor pondere, pedibus ligato & ore piſtillo diducto, intrudi; ægerrime radices in ventriculum admiſit, & iteratis vicibus diu in gula detinuit, ut partem naribus occluſius, partim foris, gulam deorſum fricando, illuc promovendæ fuerint. Cum ligabatur ac radicis intruſione vexabatur, largiſſime alvum & veſicam exoneravit. Vinculis ſolutus, aliquandiu angi videbatur ac celerius reſpiravit, ſed inde nec vomuit nec alvum ſolvit; paulo poſt vegetus iterum evaſit, ac ſi nihil adverſi prorſus pateretur. Itaque hora prima pomeridiana ad radices in taleolos & majora fruſta conciſas, mediante bacillo, linteo obvoluto & oleo imbuto, ultra quatuor uncias intrudimus. Vinculis ſolutus aliquandiu celerius reſpiravit, quod potius torturæ quam radicis virulentiæ tribuendum erat, nam in aliud conclave ultra quinquaginta paſſus deductus, nunquam nutavit, neque ullum viſceris alicujus afflicti ſignum edidit ad 10. uſque veſpertinam: circa illud tempus crebro ad vomitum ſtimulabatur, atque liquor aliquis uſque ad fauces trudebatur, quem tamen protinus rurſus deglutijt: tota nocte quietus fuit. d. 17. Septembris mane vegetus erat, nunc ſurrexit, nunc rurſus decubuit, appoſitam aquam bibere noluit. Hora 9. matutina rurſus ad vomitum urgebatur, liquorque uſque ad fauces pertingebat, quem ſtatim iterum deglutijt: poſtea crebro pedes lingere cœpit: Hora 12. carnes & fruſtum panis cum oſſibus avide comedit & paulo poſt bibit: quod iſdem fecerat hora 7. veſpertina noctu inquietus erat, & vinculis, quibus ne aufugeret, conſtrictus erat, ſe liberare conabatur, aut quiritabatur. d. 18 Septembris vividus erat ac validus, ac ſi ne micam radicis accepiſſet: ſiticuloſus multum aquæ bibit, & comediſſet, ſi cibus datus fuiſſet. Itaque hora 10. antimeridiana conſtitui ſuccum ex herba & radicibus contuſis, & aqua fervide aliquamdiu maceratis, fortiter expreſſum infundere: dum pedes vinculis ſtringuntur, piſtillum ori tranſverſum inditur, magna vi ligamenta rumpit, venatorem morſu graviter vulnerat, ac fæces atro vireſcentes in cylindros compactas, copioſe egerit & largiſſime mingit. Tanto robore

re

recrupeato, poſt aliquot dierum famem, & ſuperata cicutæ virulentia, vix & non niſi poſt multos labores ligando, ad infuſionem aptari potuit. Infudi tandem ante undecimam hujus liquoris plus quàm libras duas. A liquore infuſo abdomen valde intumuit. Poſtquam vincula maximam partem ablata fuerunt, largiſſime vomuit mucum tenaciſſimum, ſubnigrum, allium redolentem cum aliquot radicum cicutæ taleolis emollitis, ſed non diſſolutis, quos ultra ſeptuaginta duas horas intra ventriculum continuit. Circa duodecimam crebro præ anxietate ſitum mutavit, nunc ſedit, nunc in ventrem, nunc in latus decubuit, nonnunquam prono capite diù attonitus ſterit: paulo poſt ſaliva ſpumea copioſe ex ore manare cœpit, non ſecus ac ſi mercurius vel illitus vel ingeſtus fuiſſet.

Ante primam pomeridianam mucum album, penitus ſpumeum, ſimilem ſalivæ ex ore ſtillanti, copioſum, magno nixu evomuit: ab illo tempore ſalivatio parcius eveniebat: valde angebatur: ſæpe ad vomitum ſtimulabatur; reſpiravit celeriter cum ſono quodam triſti & querulo: ſitum ſæpe mutavit, ut quo ſe verteret, neſciret; Poſt 3. pomerid. rurſus mucum copioſum, ſpumeum, atro vireſcentem, cum aliquot taleolis Radicis Cicutæ 16. Sptemb. intruſæ, magno nixu evomuit. Ab illo tempore ad 10. noctis ſæpiſſime ad movendum urgebatur, at liquorem & quicquid ad fauces uſque protrudebatur, nunquam amplius egeſſit, plerunque gemebundus exſpiravit, fere decubuit, omnibus tamen ſenſibus valuit, & irritatus baculum morſu petijt: accedentes fixis oculis intuebatur, & ad quemlibet ſtrepitum attendebat: ructus & crepitus fœtidiſſimos, allium redolentes, crebro emiſit. Cibum ſc. Bubulam elixam, & fruſtulum pellis cervinæ, in quo receptaculum lachrymæ continebatur, circa ſeptimam deguſtare noluit, & naribus propius admotum, averſabatur. Tota nocte fere inquietus fuit: audivi aliquoties vinculum ferreum, quo pedi menſæ alligatus fuit & totum corpus ſuccutere: an aliquid convulſivi paſſus fuerit? præ denſiſſiſſimis tenebris videre nequij: mane tamen d. 19. Septem. circa quintam ipſum lorum, ubi coriaceum erat, avulſiſſe & cibum in cœna appoſitum devoraſſe, comperi. Valde tum languidus erat, minuſque alacris, unde facile paſſus eſt ſe denuo menſæ alligari: Vomituriebat ſæpius, nihil tamen excrevit; reſpiravit adhuc ſono querulo. Circa 7. matutinam ulterioris moræ impatientes, funiculo collo circum poſito, ipſum ſtrangularunt: vix ſuffocari potuit, & ſtatim in principio funiculum, vehementiſſime corpus agitando diſrupit, parùm minxit: per alvum præter flatus nihil emiſit. In cadavere ſequentia obſervatu digniora notavi. Primùm abdomine aperto, omnia intus vere fervebant, imprimis epar attactu admodum calidum erat; ventriculus non admodum diſtentus fuit, dum adhuc calebat, poſtquam frigeſieri cœpit, magis intumuerat: inteſtina maximam partem gracilia, contracta & corrugata, etiam rectum, videbantur: Cœcum turgidius fuit: ſuperficies ventriculi externa ex albo ruboſcebat: inteſtina albicantiora fuerunt: epar erat atro rubeſcens: pancreas ſolito rubicundius: lien longe pallidior hepate Renes à ſolita facie non deſciverunt: veſica diſtentiſſima & lotio flavo impleta fuit. Vaſa ejaculatoria abſciſſa, inſtar vermium corrugabantur. Pectore reſerato omnia quoque intus æſtuabant: pulmones in ſiniſtro latere utrinque non penitus ſubſiderunt, ſed aëre adhuc aliquantum turgebant, adeo ut veſiculæ in lobis ſiniſtri lateris videri poſſent; non tamen ita inflati ut vel tertiam cavitatis partem vix adimplerent: in ſiniſtro latere ex albo ruboſcebant; in dextro intensè rubri fuerunt. Cor ſanguine admodum turgebat. Guſa valde inflata & foris admodum rubicunda fuit. Dum in chyli receptaculo fere inani & non niſi pauca lympha prædito occupor, ac inteſtina cum ventriculo & gula eximo, cor perſriguit: inciſo dextro ventriculo omnis ſanguis in illo, & auricula in grumum magnum, atrum potius quàm rubicundum, ſed facile diſſolubilem concrevit: ſimilem in ſiniſtro, ſed multo minorem inveni. In vena cava aſcendente & deſcendente ſanguis maximam partem fluidus, & non niſi ille grumoſus fuit, qui cum cordis grumis continuus erat alibi ex vaſis ſanguiferis ſauciatis emanavit ſanguis fluidus, intenſe rubicundus & ad nigredinem aliquam vergens. Veſicula Bilaria plena erat Bile valde flava, viſcidiſſima. Inciſa gula erupit fœtor, tetrum allij fœtorem ſpirans: intus prorſus alba fuit, muco pellucido oblita: ſulci recti. Ventriculo à ſtomacho ad duodenum ſecundum longitudinem inciſo, circa ſtomachum occurrit aqua turbida; in fundo inveni aliquot Radicum taleolos; quam plurimos pilos, quorum quidam jam in pilam nuce juglande majorem compacti fuerunt, plures per univerſam ſuperficiem ventriculi ſpargebantur, atque intra anfractus abſcondebantur; omnes ſimiles erant illis quibus canis tegebatur; fruſtulum pellis cervinæ pilis adhuc conſitę; fruſtulum pinguedinis condenſatæ magnitudine avellanæ, denique plurimum muci, cui etiam pili involvebantur & reliqua ejus contenta: mucus iſte qui in ejus cavitate fluctuabat, turbidus erat, albus potius quàm flavus, aut atro vireſcens; nec ſpumeus fumit. Circa pylorum in antro ad unciæ unius latitudinem mucus croceus, ſed paucus hærebat. His omnibus ſublatis anfractus comparuerunt, muco pellucido tenui obducti; qui deterſus protinus, ceu è poris pulſus, novus repullulabat, etiam citra compreſſionem forinſecus factam. Intus anfractus

om-

omnes, maxime in fundo, tum in parte prominente, tum intra interſtitia rubebant; alicubi, imprimis in inteſtitijs apparuerunt maculæ intenſius rubræ, quàm ipſi anfractus erant, quæ fere in locis tribus exulceratæ fuerant. In principio antri pylori prominuit tuberculum valde rubrum, piſi magnitudine, in cacumine prope exulceratum: Reliqua pars antri, ipſeque pylorus non rubebant, ſed albicantes manſerunt poſt elotam flavedinem. Inteſtina ſex ulnas longa omnia craſſiora ſolito erant, ſ[illegible] quia vacui fere erant, nec ullum diſcrimen obſervavi, niſi quod potiio illorum amplior eſſet, tum imprimis ſub pyloro ad ulnæ dimidiæ longitudinem, tum ulterius ad ulnam unam cum dimidia: reliqua vero ad cœcum uſque gracilior. A pyloro ultra duas ulnas illorum cavitas muco flavo, viſcido, pellucido obducta erat; poſtea ultra ulnam cavitas magis coarctata, omniſque muci flavi expers erat, ſolummodo muco albo, pellucido, tenaciſſimo obducebantur, nihilque prorſus continebant, quam aliquot vermes cucurbitinos, ſpithama longiores, quaſi ex ſeminibus cucurbitinis ſecundum longitudinem apicibus conglutinati. Ab hac inteſtini portione reliqua, uſque ad valvulam in fine ilei, muco intenſe flavo plena erant, cui videbatur aliquid cruoris permixtum: prope illius finem hinc inde excrementa atro-vireſcentia, ſed pauca quantitate apparuerunt, prorſus digeſta, ut cujus rei reliquiæ fuerint vix dignoſci poſſet. Cœcum quod in duos quaſi ſinus contortum erat, quoque multum hujus muci continuit, cum excrementis paucis, ſuperioribus ſimillimis. Ejuſdem generis mucus inteſtinum rectum incruſtabat, & ſub finem illius aliquid excrementorum atrovireſcentium detinebatur, ſed omnino paucum. In toto inteſtinorum ductu, nec minimum fruſtulum, vel oſſis, vel radicis in taleolos conciſæ apparuit, quamvis longe majore quantitate radix ingeſta fuerit quàm vel evomuit binis vicibus, vel in cavo ventriculi reperi. Deterſo muco undique inteſtina intus inflammata erant; maxime ſub pyloro, & ibi, ubi intenſius flaveſcebat in illa portione ad valvulam uſque, etiam rectum rubebat magis quàm ſolet: obſervavi pleroſque ambitus areolarum, quibus glandulæ circumſcribuntur quoque rubuiſſe, ipſas glandulas vero non niſi in paucis locis. Rubebat quoque inteſtinum cœcum intus. Gulam, ventriculum & inteſtina aqua fontana ſæpius mutata per triduum maceravi, ut fibras diſcernere & ſeparare, aliaque obſervare poſſem. In gula macerata ſulci recti pauciores, plures vero tranſverſi inæquales apparuerunt: foris erant fibræ rectæ: ablata membrana interna nervea, fibræ carneæ obliquæ aſcendentes & glandulæ quàm plurimæ miliares occurrerunt, quibus foras preſſis, interna gulæ ſuperficies glutinoſa & valde lubrica evaſit, an in parte externa nihilominus glutinoſa manſit. Detracta membrana nervea, à ſtomacho ad pylorum, obſervavi plurimos nervos, imprimis circa ſtomachum & pylorum, eoſque non adeo parvos, validos, non paucos etiam in alijs locis, maxime circa fundum in illam inſeri, atque in illa obliterari & in membranam degenerare: deinde plurima vaſa ſanguifera inter illam & fibras carneas ferri: Inſuper avulſa hæc membrana nervea à fibris, protinus omnes anfractus evaneſcere. Præterea dum hæc membrana cum fibroſa cohæſit, compreſſo inter ſeparandum ventriculo, ſemper interna ſuperficies admodum lubrica permanſit, ac muco viſcido pellucido, imo etiam citra compreſſionem, aquæ immerſa, protinus iterum copioſè obducebatur, quamvis nullas glandulas inter hanc & corpus fibroſum obſervarim, quales, in gula, membranæ nerveæ foris copioſiſſime accumbebant: Imo poſtquam illum penitus à fibroſa ſeparaſſem, nihilominus lubrica manebat; quamvis illam iteratis vicibus fontana eluerim, cùm facile corpus fibroſum ab omni lubricitate hac ratione vindicaretur. Hanc membranam nerveam inplurimis locis inflammatam manifeſte vidi: aliquot in locis inveni ulcuſcula ſuperficiaria, mitioribus aphthis ſimilia: tuberculum in antro pylori in hac quoque perſtiti, non ulterius progreſſum: videbatur in cacumine exulceratum eſſe. In fibroſo corpore foris per membranam communem tranſparebant fibræ rectæ, à ſtomacho ad pylorum protenſæ, intus ablata membrana nervea, apparuerunt fibræ circulares carneæ, illæque validæ maxime circa medium ventriculi, ut & in antro pylori: à ſtomacho obliquæ primum ferebantur, antequam plane circulares evaſerunt: aliud fibrarum genus nullum obſervavi. In toto inteſtinorum ductu obſervavi triginta areolas glandularum tubuloſarum, à pyloro ad valvulam ante inteſtinum rectum, valvulæ coli vices agentis, ſitam: areolarum circuitus extremus limbus, altior eſt, & prominulus magis quàm fundus, in quo conſpicua ſunt minuta capitella, acuum ſimilia, ex quorum oſculis, foris inteſtinis compreſſis, exſudat humor albus, turbidus, viſcidiuſculus, qualis ex tubulis in gula volatilium, compreſſione prodit. In prima portione ulnari à bilarij ductus inſertione,

octo numeravi, dimidij bazij amplitudine ; nullam vidi à pyloro ad inſertionem ductus uſque, ſed infra iliam demum : In 2. ulna, duas parvas, adeo ut in una quatuor tantum capitella comparuerint : in ulna 3. quatuor majores ovales. In 4. & 5. decem rotundas & ovales : circa finem quintæ ulnæ, invehi tuberculum verrucæ ſimile, in ambitu inflammatum, ſuperne excoritaum. In reliqua portione uſque ad valvulam, numeravi ſex areolas, cæteris ferè ampliores, quarum una quinque uncias longa erat, verum anguſtior alijs, maxime circa principium. In portione inteſtini valvulæ propiore, aliquot areolatum oblongarum limbi, dimidiam partem inflammatæ erant ; glandulæ verò ipſæ nullibi. Ibi ubi areolæ in inteſtinis ſitæ erant ; inteſtina luni obverſa, magis perſpicua ſeu pellucida erant, quàm in alijs locis. Inteſtinorum membrana extima, fibris carnoſis robuſtis circularibus : tertia prorſus nervea, ad quam pertingebant plurimi nervuli, validi ſatis & robuſti, & vaſa ſanguifera, quæ tenuiſſimorum capillamentorum inſtar, enu reticula areolas ambibant ; quarta villoſa ſeu mucoſa, quæ totam internam cavitatem incruſtabar, exceptis areolarum ſpatiolis, unde ibi inteſtina pellucida. Dum villoſam tunicam abraſi obtuſo cultello, à nervea plurimum liquoris candidi, turbidi, chylo perſimilis ſimul expreſſi, quamvis per triduum ſæpiſſimè inteſtina eluerim, etiam propè valvulam inteſtini recti. Poſtquam tunicas fibroſas inteſtinorum ſuſtuli, Valvulæ Kerkeringianæ prorſus obliterabantur, quæ adhuc conſpicuæ erant, quamvis meſenterium abſtulerim. Abraſa fortius tunica villoſa, ſimul abripiebantur in areolis glandularum capitella prominula, & loco illorum apparebant oſcula minuta, ſ. papav. alb. capacia : ſi vero nullam vim adhibui, perſtiterunt capitella integra. Inteſtinum cœcum in duas quaſi cellas diremptum, & rectum inſtar ventriculi, intus anfractuoſa erant ; præter communem, etiam quatuor tunicas habuerunt, quarum externa fibris rectis, ſecunda circularibus præditæ erant : In recto fibræ rectæ inſigniores erant, quàm in reliquis, circulares quoque robuſtæ & carnoſæ fuerunt : Membranæ nerveæ inſignia vaſa ſanguifera accumbebant : in cœco & recto cruſtacea, ſeu mucoſa, minus villoſa erat quam in reliquis inteſtinis : in cœco nullas quidem areolas inveni, verùm aliquot oſcula glandularum vices præſtantia : in recto nullum neque oſculum, neque areolam obſervare potui, quamvis hoc quoque inteſtinum admodum lubricum eſſet.

5. Circa idem tempus caniculo ſemeſtri, admodum famelico, appoſuit juſculum carnis, cui Radices cicutæ minutim conciſæ immixtæ erant, *Clariſſ. Dom. D. Iohan. Conrad Steinzelius. Medic. Villinganus* ; juſculum avidè devoravit, verùm nec vomitum movit nec alvum : debilior quidem inde evaſit, ac internæ afflictionis indicia præbuit, verùm poſt aliquot horas ſuperatas integ.è convaluit, nec quicquam deterius paſſus eſt, ut narravi Doneſchingæ d. 21. Sept. 1676.

6. Die 4. Iunij 1677. lupo, qui octo circiter ſeptimanarum credebatur, ante horam octavam mane, Radicis cicutæ aquaticæ uncias circiter duas, contuſas vi digito intrudi ; humi poſitus ululavit vagientis inſtar, continuo : exiguam portionem vomitu rejecit abſque magno niſu. Poſt horæ quadrantem magno conamine Radicum portionem evomuit, ſed vix decimam ingeſtarum partem : poſtea diu non amplius nec vomuit, nec ad vomitum ſtimulari videbatur, verùm prodijt ſolum ex ore ſpuma alba copioſè. Ab illo tempore nutare in dextrum latus cœpit, ac illuc ſæpe caput inclinavit, ac ſi motu convulſivo traheretur. Ante nonam vehementer ad vomitum ſtimulabatur, nihil tamen excrevit, quamvis per gulam ad laryngen Bolus aſcendere & meare, brevibus intervallis crebro videretur : continuante aliquandiu hoc nixu linguam, hiante plurimum ore, longè exſeruit, mox convellebatur, caput retroſum retrahebatur iterato, pedes extendebat, an in hac lucta alvum exoneravit, non autem minxit : paulo poſt totus rigidus ſine omni motu & ſenſu, reſpiratione penitus ceſſante, jacuit, ut mortuum putarim. Tetanus iſte duravit, ad horæ partem circiter duodecimam. Cùm jamjam cultrum admoturus eram, cor rurſus ſe movere, moxque unum alterumque ſuſpirium edere cœpit, paulatimque reſpiratio, ſenſus motuſque redierunt, atque rurſus vagijt, verùm ſubmiſſa & fracta voce & oculos aperuit. Poſt nonam conatus vomendi redijt, in quo Bolum iteratis & crebberrimis ad laryngen pertingere vicibus vidi, deſcendentem & remeantem breviſſimis intervallis, denuo longe exerta lingua, epilepſia corripiebatur. In ipſo paroxyſmo abdomen incidi, nullo ſenſus indicio primum lupo dante : dilatato vulnere, & aliquoties muſculis abdominis & peritonæi ſauciatis, tandem ſenſus indicia præbere motu & vagitu cœpit, ac concitatius reſpiravit.

Penitus denudatis viſceribus imi ventris, ventriculus apparuit valde diſtentus, tum à Radicibus, tum à Flatibus, ſubinde ſe conſtrinxit fere in medio, proxime antrum pylori, ut ſulcus ibi videretur & totus anguſtior, minuſque globoſus & æqualis, ſed rugoſior appareret In collo tunc videbam Bolum verſus, laryngem aſcendere, moxque relabi,

ni-

nihil tamen prodibat ex ore, quamvis linguam non raro longè exſeruerit; ac ſi ad ſummas fauces jam aliquid perveniſſet. Quando ab amplexu contentorum ventriculus ceſſ.vit, à levi contactu, ſtylo facto, ſubinde illum reperijt. Inteſtina propè vacua & contracta erant, niſi ſub finem ilei, ubi diſtentiora. Diaphragmatis centrum nerveum in inſpiratione convexum reddebatur, ambitus verò illius carneus, coſtis adhærens, corrugabatur: In exſpiratione totum diaphragma planum evadebat. Exciſo ventriculo & leviculè diaphragmate in centro ſauciato, in inſpiratione unicâ vice valde expandebatur centrum, in exſpiratione, ſpuma per vulnus copiosè cum Radicum fruſtulis in abdomen erupit, ac poſtea diaphragm. æqualiter tenſum manſit: ſubinde, ore aërem captavit, linguam exſeruit, coſtæ unâ alteraque vice attollebantur & deſcendebant: quod fortiter adhuc pulſavit, poſtquam reſpiratio ceſſavit. Omniſque motus animalis ſubſtitit.

Poſt mortem inveni gulam, Radicibus in cylindrum coactis, à ſtomacho ad mediam ejus partem plenam, reliquum ad fauces uſque, implebatur & diſtendebatur muco ſpumeo, ſubflavo, cum Radicum fruſtulis: circa fauces inflammata erat, fortè à violenta intruſione: in fine una alteraque macula rubra apparuit.

Ventriculus ovi gallinacei amplitudine, plenus erat Radicum, quæ multo muco pellucido involvebantur; ſublatis contentis & deterſo muco anfractus, maximè in fundo & ad latera, rubebant, antrum pylori album fuit, ita tamen ut non procul à pyloro appareret macula rubra.

Inteſtina ſub pyloro ferè vacua erant, continentia unum atque alterum fruſtulum Radicis, oblita erant muco flavo, qui ultra ulnam, nunc magis nunc minus obducebat inteſtina, citra ullum aliud corpus.

In reliquo ductu, ad quadrantis diſtantiam à valvula ilei, mucus copioſior aderat, ſero flaveſcens: in portione ad valvulam mucus adhuc copioſior, cum recrementis ſubnigris. Cœcum & rectum prorſus vacua fuerunt. In hepate, renibus & liene nihil dignum occurrit. Veſicula Bilaria turgebat felle flavo. Pulmones albicabant. Sanguis ex cava aſcendente emiſſus, pulchè rutilus fuit, qui brevi in grumos concreſcebat: Inflatâ cava ambæ auriculæ cordis movere ſe cœperunt, & aliquandiu rythmos continuarunt. Cordis ventriculi ſanguine vacui fuerunt, forte ob prægreſſas hæmorrhagias & inflationem. Thoracis ductus lympha plenus fuit, cum pauxillo chyli: Cerebri ventriculi omnes vacui erant: at quatuor ſinus implebantur ſanguine atro in grumos concreto: ſimilis continebatur in baſi cranij, eo loci ubi rete mirabile reconditur.

7. Die 5. Jun. 1677. Lupæ prioris ſorori uterinæ, magis vegetæ & robuſtiori, ventriculo jam lacte pleno, dedi hora 8. matutina ſucci ex Rad. & herba cicutæ terreſtris contuſis, pauxilloque aquæ maceratis, eliciti ℥vi. circiter. In omnibus planta hæc cicutam referebat, ſc. figura, caule maculoſo cavo, foliorum colore obſcure vireſcente; niſi quod folia averſa, ſplendida eſſent. Hæc puellis venatoris cujuſdam Doneſchingani, non ita pridem, comeſta, pene lethum attulit, vomitum, delirium & convulſiones excitando. Poſt epotum ſuccum incedebat inſtar temulenti: latebras quæſivit, multum dormivit: ſubinde ad vomitum ſtimulabatur, nunquam tamen evomuit: nam ad fauces protruſa deglutijt, aliquoties alvum exoneravit, ejecitque cum vi quadam liquorem viridem ſucco perſimilem. Crebro & multum minxit: ſemper æqualiter caluit: nunquam vagijt, aut ſitientis, aut eſurientis ſigna præbuit. *Hora* 1. pomeridiana lac calefactum, digito ori indito, ſugendum præbui, quod avide hauſit; vellicata inſtar canis ludentis murmuravit, & blandiens latravit. Multum minxit. Dormivit ferè continuò ad 5. veſpertinam: expergefacta multum oſcitavit, ac ſi ſomnum nondum abſolviſſet, iterum lac mediante digito ſorbendum dedi: digitum tranſverſim, aut recta inditum, tam fortiter lingua & faucibus undique corripuit, ac ſi digitum deglutitura eſſet. Poſt 6. veſpertinam rurſus iteratis vicibus, viridia & flava cum lacte coagulato excrevit, ac ſi purgans ſumpſiſſet. Tota nocte, ſe poſt velum parietis abſcondens dormivit. die 6. Junij mane hora 4 famelica me quæſivit, ac catelli inſtar famelici ſequebatur, quorſum cumque greſſus moveram: lactis pauxillo dato ſe rurſus ad quietem compoſuit.

Die igitur 6. Jun. mane hora 6. ſucci radic. cicutæ aquatic. per noctem in aqua maceratæ, primò unciam, & paulo poſt ultra uncias duas cum labore infudi: vix quadrante horæ elapſo, ſuccum pene omnem cum muco copioſe & lacte coagulato evomuit, & paulo poſt rurſus mucum turbidum bis. Aliquoties ad 10. horam nigra ſeu atro vireſcentia, pultacea & viſcidas alvo dejecit. Ad vomitum ſæpe urgebatur ac ore hiabat, nihil tamen prodijt, nam ad fauces aſcendentem bolum deglutijt. Diu ſpuma, aut mucus copioſus ab ore pendebat: Tandem ſolummodo ſalivavit multum, ſaliva tenui, pellucida largiter exſtillante. Primum vagijt multum, ſed voce ſubmiſſa & querula: irritata murmuravit. Ante & aliquandiu poſt vomitum temulenti inſtar incedebat, circa 9. vero firmius: latebras quæſivit. Hora 10. antemerid. lac rurſus avidè, mediante digito ex patina ſuxit. Horâ 11. & hora 1. pomerid. cum vivida & vegeta

vegeta eſſet, qualibet vice ultra unciam radicis cicutor. aquar. maceratæ in fauces trudi : poſt horam dimidiam pluſquam dimidiam unciam evomuit: per alvum quoque bis egeſſit plurima fruſtula radicis emollitæ, cum muco turbido, fuſco. Manſit hactenus ſatis adhuc valida, incedebat, ſolito more latebras quærens, æqualiter calida. Hora 2. pomerid. dedi radicis cicut. aquaticæ non maceratæ, parùm in umbra ſiccatæ & minutim conciſæ, unciam circiter, paulò poſt ad vomitum urgebatur, ſolâ ſpumâ ſuccedente, quàm ſæpius os lambendo rurſus deglutijt: crebrius urgente vomitu, tandem fruſtulum unum alterumque protrudit. Alvum aliquoties exoneravit, ac cum muco fuſco, turbido radicum maceratarum plurima fruſtula excrevit. Hactenus rariſſimè vagit, ſæpius ſe quaſi ad ſomnum compoſuit, ut dormire videretur: æqualiter caluit: oculos ſplendidos huc uſque retinuit.

Circa horam 4. veſper. res ipſius in deterius labi cœperunt. Abdomen intumuit, inſtar temulenti inceſſit: ad vomitum ſtimulabatur: antequam vomeret, abdomen iteratò valdè contrahebatur, ſubitum & validum clamorem edidit, os ampliſſimo rictu dilatavit ac ſi oſcitaret; mentum ad capulum ſterni propè acceſſit; in hoc nixu primùm ſpuma prodijt, poſtea ſequebantur fruſtula radicis non maceratæ, parum immutata & ſolummodo emollita, mucus item pellucidus. Uſque ad horam ſeptimam aliquoties alvum ſolvit, fæces erant maximam partem radices maceratæ, mucus fuſcus, viſcidiſſimus, turbidus, cui aliquid cruoris immixtum erat. Copioſè minxit, quod toto hoc die unquam factum fuiſſe non obſervavi: inceſſus erat languidior. Lac ori illitum deglutivit quidem, ſed mox vomitus ſequebatur. Interea multum quievit, ſomnum ſimulans, adhuc æqualiter calida: attrectata protinus evigilavit, ac ad latebras ſuas quantum potuit properavit. Ad ſeptimam aliquoties alvum exoneravit, fæces erant nunc ſolummodo mucus turbidus, ſubfuſcus, aliquando flavus, nunc radices, quantum obſervare potui, adhuc ex illis, quas aquæ prius infuderam. Minxit largiter: Urina clara erat, ſed flava. Poſt ſeptimam rurſus os magno rictu dilatavit & vomere conabatur, mox minxit, large emanante urina ac ſtatim emiſſo valido clamore, humi vi quadam proſtrata & à pariete cui innitebatur, ultra duos pedes in pavimentum projecta, vehementiſſimè convulſa fuit: Paroxyſmus verè epilepticus erat; caput retrorſum trahebatur, dorſum incurvabatur, artus validè nunc ſuccutiebantur, nunc rigidi evadebant; abdomen nunc intumeſcebat, nunc contrahebatur, reſpiratio nunc inæqualis, nunc cum ſtertore peragebatur; oculos pervertebat; labra variè deducebantur, cauda mirè agitabatur, in ipſo paroxyſmo per alvum radices excrevit: tandem reſpiratio penitùs intercipiebatur, inſtarque mortuæ rigida jacebat, ſpuma copioſa os obtegente: duravit paroxyſmus ferè ad ſextam horæ partem. Superato paroxyſmo in pedes ſurrexit per aliquot paſſus inceſſit caudâ pede calcata murmur, ceu latratum, edidit & morſum intentavit: aliquoties ſternutavit.

Vegeta ſatis adhuc ſubinde pedibus ſuſiſtebat, os & pedes lambebat; aliquoties fæces pultaceas, mucoſas, atro vireſcentes excrevit: ſubinde quoque canis inſtar, capite pedibuſque anterioribus ad latus inclinatis, ad ſomnum ſe compoſuit, rarò vagijt. Poſt 11. noctis paroxyſmos diuturnior & vehementior redijt, quem præceſſit conatus vomendi, cum ampliſſimo & diuturno oris rictu, abdominis contractione, eructatione ſonorâ; item clamor validiſſimus: in ipſo paroxyſmo ſæpius caput valde pavimento alliſit, per os mucum fuſcum, cum portiunculis radicis non maceratæ protrudit & alvum exoneravit, radicis fuſcæ particulis excretis: ſemel validum quoque ejulatum edidit: reſpiratio inæqualior fuit cum ſtertore, tandem prorſus ceſſare videbatur ac mortuæ ſimillima, copioſâ ſpumâ ab ore pendente. Verùm & hæc paroxyſmo finito vires recuperauit, ac in pedes ſurgere & incedere valuit. Ab illo tempore uſque ad 2. matutinam propè qualibet horâ dimidiâ ſupervenit paroxyſmus: omnes præceſſerunt oris rictus; ſonus quidam, ac ſi aliquid avidè lamberet, lingua palatum fortiter feriente & creberrime, brevibus intervallis: noſtri *Schmertzen* vocant: Clamor validus nunc latratui, nunc vagitui catellorum à matre deſertorum, aut percuſſorum, nunc ululatui, lupis peculiari ſimilis, qui ſæpe tam ſonorus erat, ut aures impenſe feriret & me dormientem excitaret: Aliquando ſingultus ſępe etiam eructatio ſonora: abdominis contractio. In ipſo paroxyſmo urinam & alvinas fęces egeſſit; nonnunquam vomuit: ſpumavit copioſe; tandem inſtar mortuæ jacuit ſine reſpiratione: finito paroxyſmo, omnes ſenſus & motum recuperavit, at languida evaſit & frequentiùs reſpiravit, ſubinde vagijt pedes lambit, ſeque ad ſomnum adhuc componere valuit. Habitus calebat, at naſus & lingua frigeſieri cœperunt.

Poſt horam 2. non amplius ſurgere valuit, ſemper alterutri lateri incubuit, artus continuè motu convulſivo ſuccutiebantur; aliquando rigebant, caput quaſſabatur, totus truncus curvabatur retrorſum, non rarò antrorſum, cum oculorum perverſione, labiorum tor-

ſione; reſpiratio aliquandiu intermittebatur ac prope mortua videbatur, mox tamen oculos aperire & reſpirare cœpit, caput, quietum tenuit, manente motu artuum convulſivo. Hos paroxyſmos præceſſerant quoque vagitus aliqui, ſed voce ſubmiſsâ, oris rictus, vibratio linguæ verſus cœlum palati, ſingultus, eructationes ſonoræ; Videbatur extrà paroxyſmos iſtos bolus quidam in colli parte anteriore, à capulo ſterni ad laryngem, brevibus intervallis pelli & turſus ſuo pondere deſcendere. Inter reſpirandum crebra ſuſpiria edidit: ipſa reſpiratio nunc tardior nunc frequentior evaſit. Paroxyſmos non raro præceſſit rugitus ventris ſatis ſonorus. Tum in his paroxyſmis, tum extra illos, aliquoties per alvum radicum fruſtula excrevit cum muco turbido fuſco; ſubinde minxit, ſed parum admodum: ex ore prodiit vel ſpuma vel mucus. Oculi ſplendidi manſerunt: extrema frigere cum lingua cœperunt, habitu reliquo calido manente. Extra paroxyſmos diſtentum fuit abdomen; quam primùm verò contrahi cœpit, doloris ſigna edidit; ad vomitum irritabatur ac ore hiavit, protinus novus aderat. Circa horam quintam die 7. Jun. mane ante inſultum & in ipſo inſultu, fruſtula aliquot radicis non maceratæ evomuit. Pauiò poſt cutim à capulo ſterni ad os pubis & tranſverſim ad ilia incidi, nulla doloris gravioris perpeſſi ſigna præbuit, donec muſculos abdominis & peritonæum diſcidiſſem, tunc enim caput motitavit, artus tetano affligebantur, vagiit parùm & reſpiratio contentior reddebatur: nihil per alvum aut ex veſica excrevit. Sanguis ex vaſis ſubcutaneis & muſculis abdominis ſplendidè rubeſcens, ſatis copioſus emanavit, ſtatim concreſcens.

Viſceribus ventris in apricum productis, vidi ventriculum valdè diſtentum, ovum gallinaceum magnitudine ſuperantem, anterius æqualem glabrum & prope pellucidum, ita tenſum ut reniteretur. Aliquoties ejus pylorus ſe ita conſtrinxit ut ejus regio minor multum appareret, duruſque admodum inſtar cartilaginei globuli evaſit: aliquando circa principium antri pylori conſtringebat ſe ventriculus, unde minor, rugoſus & carnoſior reddebatur; quàm primùm verò ſe explicuit, primam amplitudinem cum tenſione acquiſivit: pylorus, conſtrictione ceſſante, mollis & amplus evaſit. Ventriculo magis in apricum deducto, vidi partem ſiniſtram ſeſqui digiti diſtantiâ à ſtomacho pertinaciter conſtrictam, unde ventriculus quaſi ex duobus compoſitus apparuit: Portio hæc trans conſtrictionem anguſtior, carnoſior, & rugoſior erat: ibi quoque foris inflammationis veſtigia videbantur: relaxata hac conſtrictione parem cum dextra parte amplitudinem & ſuperficiem acquiſivit. Inteſtina flatuum plena erant, ac imprimis in ileo radicum fruſtula per tunicas translucebant: corrugabantur ſubinde, minora evadebant ac valde lente movebantur. Cœcum amplum incurvum, tenſum à contractione non advertenter facta minus & duriſſimum, inſtar cartilaginis, evaſit: In illo vidi maculas & ſtrias minutas albas, ac ſi venis lacteis præditum eſſet. In omnibus apparuerunt foris veſtigia inflammationis. Hinc inde quoque in illorum ſuperficie, maculas quaſdam latiuſculas albas aliquantulum prominulas, ſub quibus glandulæ inteſtinales, reperi. Hepar ſplendidè rubuit: Veſicula fellis bile plena erat ac ſi ne guttulam bilis effudiſſet: erat vitellina. Lien ſaturate rubicundus videbatur. In meſenterio nullum vitium obſervavi. Renes pro animalis magnitudine majores: Carunculæ papillares rubræ. In pelvi parum urinæ aderat. Veſica vacua fuit.

Diaphragma in inſpiratione corrugabatur in ambitu carnoſo, & fibræ craſſæ carnoſæ veluti muſculi lumbricales protuberabant; centrum verò nerveum convexum reddebatur; in exſpiratione planum totum evadebat. Ad latus rejecto ventriculo, in crure diaphragmatis, dum inſpirationem auſpicabatur, vidi illud rugoſius fieri, nec admodum inteſtinorum ſe movere, quod in animalibus vegetioribus accuratius obſervandum. Poſt denudationem viſcerum imi ventris ferè ad ſeptimam horam matutinam reſpiratio perduravit, cum cordis motu, ita tamen ut reſpiratio ſæpe diu intermitteret, ac demum rediret poſt plures cordis pulſationes ſua ſponte, quandoque puncto centro nerveo. Sæpè magno rictu os aperuit ac aërem captavit. Vibrationem diaphragmatis in hac lupa non obſervavi. Emortua illa pectus aperui: Pulmones albicantes erant, & aëre pleni. Cordis ventriculi ambo ſanguine turgidi, ut & venâ cavâ & ambobus ventriculis emanavit ſanguis copioſè, veluti liquor aqueus, qui brevi in grumos ſplendidè rubeſcentes concrevit ſibi prorſus ſimiles: neque in cordis ventriculis, neque in vaſis majoribus vel minimum grumulum inveni. Os ſpumâ albâ plenum fuit. Gula longior quadrante ulnæ, indice latior multum muci ſubflavi & ſpumoſi continuit; prope laryngem hæſit fruſtulum radicis non maceratæ: deterſis muco & ſpumâ ſub larynge plurimæ glandulæ minutiſſimis oſculis hiantes, cou ab acu inflictæ, apparuerunt: ſimiles in reliquo ductu obſervavi uſque ad ſtomachum: quæ magis conſpicuæ evaſerunt, illâ per biduum in aqua macera-

maceratâ. Inflammationis veſtigium apparuit luculentum in principio, ubi larynx incumbit & ſub larynge, quam portionem inter intrudendum radices digito attrectaveram: prætereà etiam in reliquo ejus ductu hinc inde rubor aliquis ſparſim occurrit.

Quià ſeparatâ ventriculus ſtatim ſubſidit, ac dimidia propè parte minor ſeu anguſtior evaſit. Continuit præter radicum non maceratarum fruſtula pauca, ſcil. vix ſextam ingeſtorum partem, mucum flavum turbidum, in antro pylori flaviorem fereque clarum & pellucidum. A latere contentis totus anfractuoſus erat, inflammatus maximè in fundo; ad latera minus; circa ſtomachum magis quàm in latere & magis in ſiniſtra parte inferius, quàm in dextra. Antrum pylori non inflammatum erat, excepto limbo verſus ventriculum ſpectante, qui levicule quoque inflammatus erat. Inteſtina duas ulnas longa erant, A pyloro ad quadrantem ulnæ mucus flavus apparuit, eo deterſo, minus inflammatum vidi: poſtea ad quadrantem ulnæ chylus mucoſus, craſſus, turbidus, minus, flavus cum aliquot vermibus brevibus & latis continebatur, cum pauculis radicum fruſtulis: hinc ultra ulnam dimidiam continebantur plura fruſtula radicum, tum maceratarum, tum non maceratarum, cum muco atro rubeſcente: in his majora, ampliora & conſpectiora ſigna inflammationis apparuerunt. In reliquo ductu uſque ad valvulam in extremo ilei, hujus muci atro vireſcentis major copia, ut & radicum, aderat. Inteſtina ſummopere inflammata fuerunt, imo jam atro rubeſcentia erant, maximè area glanduloſa, 3. digitos longa & digito latior; hoc quoque inteſtinum etiam diſſectum & per biduum aquâ maceratum, retinuit ſuas plicas tranſverſas, ac ſi fortiſſime conſtrictum fuiſſet: Ubicunque major copia radicum detinebatur, ibi intenſior & amplior inflammatio in conſpectum venit, quod imprimis circa ilei finem ad ulnæ dimidiæ longitudinem conſpiciebatur.

A pyloro ad valvulam in fine ilei, quindecim rotundas & duas oblongas areolas glanduloſas numeravi, quæ per biduum aquâ inteſtinis maceratis omnique muco & tunicâ cruſtaceâ ſublatis, tum foris tum intus admodum conſpicuæ erant: quædam illarum atro rubeſcentes erant maximè in portione inteſtinorum inferiorum, ubi plura radicum fruſtula & diutius detenta fuerunt, ob ilei ibidem conſtrictionem.

Cœcum continuit mucum turbidum, album, chyloſum: intus quoque inflammatum apparuit. Rectum continuit adhuc aliquid de radicibus cum muco atro vireſcente, copioſo, turbido: Anfractuoſum, inflammatum intensè uſque ad extremum podicem.

Cerebri ſinus omnes ſanguine atro rubeſcente grumoſo impleti erant: talem ſanguinem quoque reperi in baſi cranii, ibi ubi ſere mirabile detinetur.

Ventriculi omnes mundiſſimi erant. Abſciſſa medulla ſpinali in ſuperficie apparuerunt maculæ rubræ.

Abraſâ tunicâ cruſtaceâ inteſtinorum, manifeſte videre potui glandulas, non illi ſed nerveæ membranæ inſculptas eſſe.

Ductus thoracicus lymphâ plenus erat, abſque ulla chyli mixtura, fortè quia nimis tarde in illum inquiſivi.

Tum temporis Doneſchingæ, ob commiſſionem quandam, ut vocant, plures viri illuſtres ac literati aderant, ſermoque de cicutæ viribus non ſemel fiebat. Cum ex Clem. Bodæi à Stapel ad lib. 6. Hiſtor. Piant. Theophr. cap 17. commentario retuliſſem, Cicutam in Batavia non adeò lethalem eſſe, quia creſcat ſub Zonâ frigida & ventis diffletur, ſequentia ſubnectere volui; eoque magis, cum clima, cicutæ virus non tollere putaverim, & plantæ virulentiſſimæ in locis frigidiſſimis, ex. gr. Thora, Napellus, aliaque creſcant, non minùs damnoſa illis, quæ in calidis regionibus naſcuntur.

Generoſus Dominus Baro *de Blitterſtorph*, Doneſchingæ 6. Junij 1677. narravit mihi, in agro ſeu Ducatu Juliacenſi magnum proventum eſſe Cicutæ aquaticæ, creſcentis ad margines lacuum & foſſarum arcium; cujus frondes, ſi anſeres juniores decerpant, protinus illos in gyrum circumagi & brevi emori: atque hujus cauſa illam ab agricolis diligenter exſtirpari.

De Curatione poſt Cicutam aſſumptam.

PRolixus fui inquirendo in vires Cicutæ tum aquaticæ tum terreſtris, ut invenirem indicationes certas & utiles ad debellandum hoſtem intra corpus admiſſum prope internecinum, niſi maturo auxilio ſuccurratur. Rationibus & experimentis exiſtimo me deprehendiſſe, Cicutam calidam & acrem eſſe, ſuiſque aculeis membranam nerveam potiſſimum ventriculi feriſſe, ac fibras ejus circulares, membranæ arctiſſimæ fibrillis nerveis conjunctas, ad violentam conſtrictionem irritaſſe; tum ob vellicationis vehementiam, tum ob conſtrictionis atrocitatem, maxime circa orificia ventriculi, ubi nervi inſigniores apparent, & Præſidem ſyſtematis nervoſi in furorem actum, unde convulſiones; & cor in conſenſum raptum fuiſſe; unde plurima mortis imago apparuerit, imo pueri enecati fuerint, & puellæ expulſo hoſte imminentem mortem vix evaſerint. Ut hac de re certius, aut ſaltem veriſimilius aliquid ſtatuere poſſem aliorum venenorum tum vegetabilium experimenta & ob-

ſervationes, tum Amicorum, tum propriis adjunxi, & quaſi in ſubſidium vocavi, ex quibus didici propè eadem ratione ventriculum afflixiſſe, ac ferè eodem ordine ſymptomata produxiſſe. Retinui generale nomen acrimoniæ, cùm ſciarem & Alkalina, ut vocant, & acida tam volatilia quàm fixa, irritandi & vellicandi membranam nerveam vi valere, ac hos tumultus inſtruere poſſe, atque ſufficere ratus ſim, obtuſà cujuslibet veneni acrimoniâ & ſublato hoſte ſymptomata ceſſatura, ac hominem è præſenta vitæ periculo vindicatum iri: Tum cicuta tum alia ipſi, ſimilia rubificantibus, veſicatoriis, erodentibus & putrefacientibus affinia per me dici poſſunt, à quibus quoque non multum differre puto, quamvis in ventriculo & inteſtinis nunquam veſicas, raro ulcera & cruſtas, rariſſimè integrum ſphacelum, ut in cute, producant, nam ita cùm tunica cruſtacea comparatum eſt, ut non facile, utcunque nervea impenſe vellicetur, ab illa abſcedat atque in veſicam attollatur; deinde ſemper humida eſt, ut etiam ferociſſimorum venenorum aculeos aliquo modo obtundat, & continue magna copia, maximè nervea valde irritata, novum humorem è maſſa ſanguinea recipit, ut non raro illa, imprimis ſi in minore quantitate aſſumpta fuerint, aut imbecilliora ſint, ſuperet.

Indicationes igitur erunt cicutam quantocyus ex ventriculo educendam, ejus acrimoniam infringendam, ſpiritus vitales conſumptos à vehementia ſymptomatum inſtaurandos, aut ob motum ſanguinis varium, vel interceptum oppreſſos excitandos, labem ventriculo vel inteſtinis impreſſam ſive inflammatio, ſive denudatio membranæ nerveæ, ſive exulceratio ſit emendandam & vires lanḍabili victus ratione reſtituendas & conſervandas eſſe. His ſequenti methodo ſatisfaciendum eſſe videtur.

Cicuta breviore, tutiore & certiore via exturbabitur è ventriculo, Vomitu excitato; per ambages longas purgantibus educeretur non ſine periculo, dum afflicto ægro ob ventriculi cruciatus jam ſævientes, nova afflictio adderetur, hoſte ad inteſtina pulſo, quibus non minùs infeſtus eſſet, quàm ventriculo atque illorum quædam minùs ejus præſentiam tolerarent, utpote teneriora & ipſamet exquiſitiſſimo ſenſu prædita. Idque ante omnium aliorum medicamentorum uſum faciendum eſt, ne virulentia cicuta acuatur ventriculus irritatus exaſperetur, cicuta, aut fermentum ſtomachi illius ſucco imbutum ad inteſtina, & chylo permixtum ad maſſam ſanguineam perveniat. Hoc ſuadere videtur Dioſc. de Alexiph. l. 1. cap. 11. Κατ᾽ ἀρχὰς, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων, διὰ τῶν ἐμετικῶν χειρισόμεθα. Inter initia, uti in reliquis etc. Venenis, illam ſcil. Cicutam vomitu excutiemus. Cui aſſentitur quoque Aët. Tetrab. 4. Serm. 1. cap. 63. Optimum quod occurrit in Ardoyn. Sant. tr. 3. cap. 62. de curatione cicutæ abſumptæ, eſt, quod ex Albucaſi exſcripſit, feſtinanter vomitum movendum eſſe: cætera confuſa ſunt & fortè minùs tuta, maximè intempeſtive in uſum ducta. Clem. Sennert. Pract. lib. 6. pag. 7. cap. 6. Alexipharmacis vomitorium præmittere jubet. Fr. Joel. Operat. tom. 2. lib. 2. ſect. 1. curationem ſymptomatum à cicuta factorum eſſe ſubitam revomitionem ſcribit.

Verùm cùm cicuta intra ventriculum admiſſa Epilepſiam producat, ut Pueris & puellis evenit, atque aliis quoque contingere poſſet vomitoria ex ſententia Nobil. Ludov. Septal. Animad. & Caut. Medic. lib. 6. par. 50. non tuta forent: Ita namque ille: Cave ne in paroxyſmo Epileptico vomitum provoces; vidi enim aliquos in invaſione hoc tentantes, ſcriptorum quorundam authoritate ductos, præcipitem in mortem duxiſſe: ex violento enim illo motu, magis repleto capite, ac concitatâ materiâ in capite exiſtente, ad perfectam obſtructionem faciendam: deducunt, unde apoplexia ſequi ſolet. Clariſſim. Domin. Frider. Hoffmann. Meth. Med. lib. 1. cap. 9. quoque illa improbat, etiamſi epilepſia per conſenſum ventriculi fiat: & licet extra paroxyſmum concedere videatur, vix tamen ex illorum mente exhiberi poterunt, cum, ut in his Pueris fiebat, paroxyſmi vel continui ſint, vel breviſſimis intervallis invadant. Verum hæc tanti non ſunt, ut Vomitoria prohibere poſſint; nam Septalii ſententia quamlibet epilepſiam periodicam reſpicere videtur, etiam illam cujus fomes intra cranium abſconditus eſt; deinde niti videtur falsâ & jam à plurimis exploſâ opinione, illam ſcil. oriri obſtructis cerebri ventriculis, commotiſque humoribus à violenta agitatione, etiam capitis, à vomitoriis facta, ventriculos cerebri penitùs facilè obſtrui, & apoplexiam accerſiri. Præterea dum vomitoria ad cicutam ex ventriculo excutiendam exhibentur, non inveteratæ epilepſiæ, aut quæ altas radices egit, ac jam plurimis paroxyſmis ægrus deſatigavit, ſed recenti opponuntur: denique cauſam proximam & primariam è ventriculo eliminant, quâ ſublatâ epileptici inſultus protinus, aut paulò poſt imminuuntur, ac brevi penitus ceſſant. Atque hinc vomitoriorum in hoc caſu neceſſitatem & fructum non ſolùm ratio ſuadet, ſed quoque experientia probat: Catharinam enim & Mariam Mæſerin, Chriſtinam Græſin, Filiam Martini Mulleri & duas Filias Georgii Muteri vomitus tum à præſente morte, tùm ab inſultibus epilepticis protinus vindicavit: dum pueri, quibus vomitus, quamvis ad illum ſtimulabantur, non promotus fuit, ob vehementiam & diuturnitatem paroxyſmorum epilepticorum extincti fuerunt, qui procul dubio liberari potuiſſent à morte, ſi radicum cicutæ excretio, quam natura moliebatur, vomitoriis facilitata ab artis medicæ peritu tempeſtive fuiſſet. Ipſe Santorellus Ant-Prax. lib. 21. cap 10. quem pro ſe Dom. Hoffmann lib. cap. allegat, huic ſententiæ favet, ac ſumpto per os veneno vomendum ſuadet, & paulò inferiùs tutiorem illorum uſum dicit & magis commodum, quia promptius venenum extruditur. Vomitus tempeſtivi à Arſenico inglutito profuerunt duabus puellis hiſt. 1. puero & puello hiſt. 10. Juveni ex Fabr. Lync. hiſtor. 12. Item Mercurio ſublimato ingeſto hiſt. 3. ſupra recenſitis: & nemo non practicorum ſuiſque deque habitis convulſionibus vomitoria commendat & ſi caſus ferat, illa propinat poſt aſſumpta venena: atque uſus docuit quo citius dabantur celeriorem & firmiorem valetudinem reſtituiſſe: Si verò properatum fuit ad alexipharmaca, accelerabatur mors, ut puello evenit hiſtor. 6. de Arſenico: aut morbus cùm ſymptomatibus prolungabatur ut cuidam contingit apud Nobiliſſim. Timæum de *Guldenklee* lib. 7. Med. caſ. 4. qui poſt comeſtas rad. cicutæ, loco petroſelini, cum bubula coctas, vinum abſinthites bibit, unde cordis anguſtia, dyſpnœa, vertigo tenebricoſa, ſingultus aliquandiu mitigata, recruduerunt, accedentibus ſtrangulationis metu & virium exolutione: cui poſtea mox vomitum movit & alexipharmaca dedit, at non efficere potuit, quin ad tertium menſem cordis anguſtia & dyſpnœa perdurarent.

Cauto.

Cautè legendi & imitandi omnino videntur illi, qui promiſcuè alexipharmaca contra cicutæ virulentiam concervant atque ante evacuantium uſum, ſeu nondum expulſa è ventriculo cicuta, exhibent: Vinum generoſum plures ſuadent, inter quos eſt etiam Scribon. Larg. cap. 47. Santes Ardoynus & alii, ex quibus ſua compilavit, cum tamen etiam ipſo Galeno libr. 3. de Simplic. Medicin. Facultat. cap. 20. & Plinio hiſtor. Natural. libr. 25. cap. 13. teſtibus cum vino pota citius enecet, & ut Plinius loquitur irremediabilis exiſtimetur: putant quidem id fieri propterea quod cicutæ virus citius ad vitalia cum vino abripiatur; potius cicutæ acrimoniam à vino generoſo intendi, ut magis poſtea in membranam nerveam ventriculi ferociat, exiſtimo; quamvis non negem quoque celerius particulas, maximè ſi ſuccus ejus in vino ſolvatur, quod veteres facere ſolebant, aut ſi radix vino maceretur, aut ſi jam radix in ventriculo emollita ſit, cum vino ad maſſam ſanguineam pervenire ac graviſſima ſymptomata, præter conſueta, excitare. Agyrtæ ventriculo ſuo quæſtum facientes, devoraturi turpis lucri cauſa venenum, non ſolum antequam illud ingerant, ventriculum & inteſtina contra ejus ſpicula muniunt unctuoſis largiter epotis, ſed quoque diverticula quærunt ac ventriculum vomitoriis exonerant, præmiſſis munimentis non fidentes. Non ita pridem audivi à fide dignis hujuſmodi φαρμακοφάγον, cum præter morem vomitum differre cogeretur, in urbi Orvietano ſuo, cum abominabili & deteſtanda arte miſerè periiſſe ac meritam pœnam temeritatis luiſſe. Vomitoria ventriculum ad cicutæ expulſionem adjuvantia, non neceſſum eſt, ut fortiter irritent & ſtimulent, cum jam aliàs ad conſtrictionem à cicuta pellectus ſit. Ætius & Albucaſ. lib. cap. Aquam & oleum ſuadent: ſi tepida & larga manu, iteratis hauſtibus, plenis buccis ingerantur, vix magis laxantur, vomitus citius minoreque nixu ſequitur, ſimulque quicquid cicutæ in ventriculo ſupereſt quaſi ejaculatur, nam pleno ventriculo, laxato ſtomacho, conſtrictis etiam in medio ventriculi fibris circularibus leviculè, abſque labore facillimeque vomitum in canibus & catis fieri non ſemel vidi; nec ſemper ad hanc actionem abſolvendam neceſſarium eſt, ut conſtrictionis exordium à pyloro ejuſque antro, motu inteſtinorum periſtaltico ſimili, fiat ac ſenſim progrediatur; quod non raro ventriculo prope vacuo vel ab humore, vel pharmaco irritato nonniſi magno conatu, diaphragmatis vibratione in ſubſidium veniente, evenire ſolet. Ad vomitum ciendum in hoc caſu valent juſcula pinguia, decoctum hordei cum oleo ſimplici, ut non opus ſit oleum irinum permiſcere, aqua tepida cum butyro, hic cum oleo & butyro, ſincerum aut aqua dilutum: Cerevisia cum oleo & butyro. Oleum amygdal. d. rec. ſine igne expreſſum hauſtus ſuaviores reddit: olei lini & nucis per ſe nauſeabunda ſunt, commodius ad vomitum facilitandum aquæ tepidæ, decocto lacti hordei, cereviſiæ aut juſculis cujuſcunque generis permiſcentur: quæ unâ operâ cicutæ acrimoniam demulcent & obtundunt.

Hauſtibus iſtis tam diu pergendum donec omnis cicuta è ventriculo pulſa ſit: admiſceri poſſunt ſcilicet ſingulis libris oxymel. ſq. ℥ ij. Oxymell. ſquill. ℥ ß. aut El. Diaſar. Fern. ʒ ij. vel ℥ iij. ſi tempus concedatur, nec ob ſymptomatum ferociam feſtinandum ſit, cum aqua aut cereviſia coqui poſſunt rad. aſar. beton. cucumer. ſummitat. aut cortic. virides ſambuc. aneth. flor. geniſt. perſicor. ſemin. aneth. atripl. aliaque hujus generis. Fortiora non neceſſaria quoque ſunt propterea, quia vomitus prompte ſequitur, ſi modo opera detur, ut fibræ circulares gulæ & ſtomachi motui fibrarum circularium ventriculi inverſo non reſiſtant: quod facilè impetratur, ſi ſolummodo aliquid deglutiendum infundatur, unde theriaca aceto ſoluta, cuinque puellis vomitum movit, quæ aliàs enormem vomitum compeſcere ſolet: idem feciſſent quævis alia potulenta, dum fibras gulæ & ſtomachi aliquo modo relaxant, libentiuſque impulſui motuique ventriculi inverſo cedant, adeo ut non neceſſum fuerit Patri Chriſtinæ Infuſum tabacci arripere: ea tamen laus tabacco debetur quod appetitum huic puellæ repararit, omneſque moleſtias ſuſtulerit, tota nocte dormiverit & mane læta ſanaque ſurrexerit. Si verò ventriculus his in expellendo adjutus voto non reſpondeat, & vomitus tardetur, ad fortiora vomitoria recurrendum eſſet ac præmiſſis liquoribus ſupra dictis tunc demum ſtimulari poſſet ulterius, Oxymell. Helleborat. Geſner. ʒ j. vel ℥ i ß. Oxytachar. Emet. ℥ ß. vel ʒ vi. Gilla Theoph. Diaphragm. 1. aut ſimili cum juſculo aut alio liquore. Excellentiſſ. Domin. Konig in Hiſtor. 3. de Mercur. Oxyſach. emet. puello cum fructu dedit, cum aliàs mercurial. ſublim. per ſe fortiſſimum irritans ſit: Fabricius Hildanus antimonia:a profuiſſe memorat. Clement. Beverovic. in Theſaur. de Sanit. conſervation. lib. 3. cap. 20. ſcribit Feli à devorato arſenico peſſime habenti fruſtulum tabacci cum cibo intruſum fuiſſe, unde vomitu excitato viva manſerit.

Si vero propter Epilepſiam à cicuta excitatam diutius continuantem; aut breviſſimis intervallis paroxyſmis increbeſcentibus evacuationem ſeu expulſionem ex ventriculo moliri non liceat, Præſens ſyſtematis nervoſi à tumultibus iſtis avertendus & aberrans in viam reducendus erit, illis quæ in paroxyſmis epilepticis & hyſterica ſuffocatione vulgo dicta adhiberi ſolent: qualia ſunt quæ ſenſus veluti ſopitos expergefaciunt. Naribus admoveantur acrimoniam aliquam ſpirantia, ex herb. ſatureiæ, puleg. rutæ, majoranæ, hyſſop. flor. lavend. rutâ, ſem. angelic. leviſtic. ſinap. bacc. Laur. Juniper. piper. caryophill. Aſſa fœtid. caſtor. & ſimilibus parata, in nodulum ligata ac aceto aut vino madefacta: Balſamum & oleum ſuccin. rut. Præſtans ad hanc expergefactionem eſt ſpirit. ſalis Armoniac. Urinoſ. quem Exc. D.D. Sylv. ſemper ſecum geſtaſſe aiunt, ut in repentinis hujuſmodi caſibus ad manum eſſet. Hujuſmodi topica naribus quidem propè admoveo, neutiquam verò illis nares inungi, aut profundius indo, cum ceſſante paroxyſmo illita, aut intruſa diu poſtea illis moleſtiſſima didicerim. Ancilla quædam ante aliquot annos ab hyſterica convulſione rigida inſtar ſtipitis humi proſtrata jacuit, abſque ullo reſpirationis ſuperſtitis indicio, arctiſſime dentibus conſtrictis, artubus prorſus inflexibilibus: fruſtra pila hyſterica in pharmacopolio noſtro proſtans ex aſſa fœt. caſtor. ſem. rut. angelic. ol. ſuccin. & tereb. promp. confecta, naribus admovebatur; fruſtra corii & ſuccini fumus naribus immittebatur; à frictionibus, vellicationibus, compreſſione digitorum fortiſſima non magis movebatur, quàm ſine vita truncus: tandem incendi cremias ſulphuratas, & dum fumum in nares adigo atque leviculè labium ardente cremia attingo, ſuſpirium edidit ac paulò poſt reſpirationem ac mentem recuperavit, & congruis medicamentis

aſſumptis plane convaluit. Aliàs quoque comperi paroxyſmos epilepticos brevi finiri vel mitigari, ut aquæ anti-epilepticæ infundi poſſent, explicatis digitis, imprimis pollicibus à robuſto & cordato, ſive Præſes ſua ſponte ad ſaniora conſilia jam proclivis, ſive hac ratione invitatus fuerit. Dum hæc tentantur, ano ſuppoſitoria acria intrudantur ex ſale gemmæ, alumine fuſo, ſapone, aut ſi tantum temporis concedatur ex ſpec. Logad. el. Hier. picr. Galen. ſale cum mell. coct. Patitur quoque Clyſter acris, quales Scribon. Larg de compoſ. M.d. cap 47 adhibendos cicuta comeſta monet, propterè parari poſſent ea aqua, melle, pauxillo olei vel butyri & ſale copioſiore quàm vulgaribus clyſteribus immiſceri ſolet: non ſemel experientia didici, ſal, citra ullum purgans, liquoribus permiſtum tam potenter alvum moviſſe, quam ullum aliud purgans, exceptis colocynthide; quæ tormina ſæva, & croco metallorum, qui diras convulſiones ſimul pepererunt. Si cicuta virulentia motam permittat, in aqua herb. cephalicæ cum herb. & ſem. flatus diſcutientibus coqui ac colaturæ Benedictæ laxativæ pro Clyſtere addi poſſet, cum aliis, quæ utilia cenſebuntur Suppoſitoria & clyſteres motum periſtalticum inteſtinorum ſurſum vergentem, deorſum proliciunt, unaque opera efficiunt ut minus arcte ventriculi fibræ circulares conſtringantur; non ſemel obſervavi in vivorum ſectione & in fœmina cui ab annis inteſtini portio extra abdomen nuda propendebat, inteſtinorum motum ſurſum deorſumque tendiſſe, prout vel in parte ſuperna, vel inferna etiam leviculè illa pupugi ſtilo quodam, citra vulneris inflictionem. Dum hæc peraguntur opera danda quoque eſt ut dentes à ſe invicem diducantur, tum ut faciliùs ſpirent, tum ne ſuffocentur ab illis quæ à ventriculo ad fauces truſa fuerint, quod ebrioſo cuidam eveniſſe novi qui in thoro mortuus repertus fuit ore & faucibus ſordium pleniſſimis Id manibus facilè paroxyſmo declinante fieri poteſt, ut non opus ſit clavibus, aliiſve ferramentis os effringere: apertum teneatur dentibus ligno tenaci, aut bacillo glycyrrhizæ interpoſito, aut inſtrumento dilatatorio cum cochlea Clar Dom. D. Johan. Sculter depicto in Armament. Chirurg Tab, 9. Fig. 9. aut ſpeculo oris delineato Tab. 11 Fig. 4. Utriuſque utendi modum ante oculos ponit Tab 36 Fig 6. & 7 Specillo linguæ & maxilla inferior deprimuntur infurioſis & attonitis donec cibum & potum faucibus inditum ſufficienter deglutiverint. Si itaque vomituriant, ut Jacobus Medeios, nihil tamen ejiciant, aut ſi deglutire nequeant, ut Matthias *Graff*, propter arctiſſimam gulæ conſtrictionem dilatato ore Clar. Sculteti inſtrumento, aut depreſſa lingua & maxilla inferiore Hydrelæum tepidum ſiphone, cui cannula incurva adaptata ſit, quæque intra epiglottidem infundi poſſit, injiciatur; quod hoc impulſu gulam, fibris circularibus laxatis & ſtomachum perrumpet, ac cicutæ exitum quem jam ventriculus molitur, parabit & facilitabit. Ad hoc opus commodum deprehendi ſiphonem æneum à Clar. Dom. Dom. Graef poſt l. de Pancre te depictum: ſtanei & argentei maxime ſi lamina tenuior ſit, facile atteruntur à dentibus, reliquis inſtrumentis dilatatoriis ut poſtea inutiles ſint, ut evenit injectionibus iſti in canibus tentatis. Vomitoriis ſupradictis pergendum. donec cicuta omnis aut maximam partem ejecta ſit, nullaque ejus in ventriculo ſuperſtitis ſigna ſuperſint: ſi nullos ructus alii terrum fœtorem ſpirent, non angantur circa præcordia, nec valde doleant; ſi eſuriant ut Chriſtina *Graſſa*, ad Alexipharmaca à Veteribus laudata progrediendum erit. Antequam tamen hoc fiat Dioſcord. de Alexipharm. cap. 1. dejectiones faciendas monet, ut & illa quæ ad inteſtina deſcenderint, excernantur. Idem repetit Æt. Tetr. 4. Serm. 1. cap. 13. Verùm Puellæ ſex non opus habebant ampliùs purgantibus poſtquam vomuerunt; nec forte neceſſarium eſt, cum aut pylorus cicutæ tranſitum non concedat, aut ſi forte aliquid cicutæ elapſum ſit, clyſteribus & ſuppoſitoriis ſupra dictis ad excretionem maturam diſpoſitum ſit. Si vero ex torminibus, ardore & inflatione ventris aliquid in inteſtinis de cicuta hæſiret, iiſdem ſuppoſitoriis & Clyſteribus mitioribus & potiùs emollientibus ad excluſionem alliciendum erit. Si omnino purgantia exigantur, ſolummodo mitiora convenient, ſcilicet ſyrup. roſ. ſ. ſ ſyrup. viol. ſ. ſ. ſyrup. de cichor cum Rh. Elect lenit. El. cathol El. de tamarind. nullo modo autem danda potentiù. ſtimulantia ex Glalapp ſcammon. & ſimilibus, neque uſque adeo bene fidere in aloeticis.

Educta è ventriculo & inteſtinis Cicuta omni vel maximam partem, Dioſcorid. de Alexipharm cap. 11. tum demum ὡς ἐπὶ μέγιστον βοήθημα ... ceu ad maximum & præſentiſſimum auxilium vini generoſi potum deveniendum eſſe monet. Eadem verbotenus Ætius l. c. in ſua tranſtulit. Plinius H. N. l. 25. c. 13. Vini naturam excalefactoriam, priuſquam perveniatur aut, ut alia M S. habent perveniat ad vitalia, remedio eſſe dicit præteritis evacuantibus. Scribonius Larg. de Compoſ. Med. c. 34. quoque vult adjuvari debere in initiis vino mero, ſubinde quàm plurimo, calido & per ſe & cum pipere & cum ſtyrace poto, ac clyſteres demum vini meri & lactis interpoſiti potui ſubjungit. Plinius vinum excalfactorium commendat procul dubio, quia Cicutam cum pluribus aliis frigefacientem credidit, idque non obſcure dum ſanguinem ſpiſſando ſuccum ex ſemine paratum necare aſſerit. In eodem errore magna turba huc uſque verſata eſt, quæ calida eo ſolo nomine cum vino ſumenda deprædicat. Verùm cum multis rationibus & experimentis demonſtratum ſit Cicutam calidam eſſe, vinum alio modo quam celefaciendo juvabit: & credibilius mihi videtur vinum eliminata cicutâ ex ventriculo ideo auxilium præſtantiſſimum eſſe. quia citiſſimè ſpiritus ea afflictione vehementiſſima deperditos reparat, oppreſſos ob circulationem ſanguinis, nunc impeditam, nunc confuſiſſimam, ſuſcitat atque hac ratione præ aliis vires inſtaurat. Vinum vero efficacius præſtabit admiſtis ex Dioſcorid. traditione l. c., abſinthio, pipere item caſtoreo, ruta, mentha, amomo, ſtyrace, ſem. urticæ turæ, foliis lauri, ſucc. laſerpitii: & ſi quæ alia ſint hujus ſortis à Dioſcorid's ſequacibus ſuperaddita. Antidoti magnæ Theriaca, Mithridatium, El. Orvietanum proderunt quatenus diſſolvunt ſanguinem & lympham ob conflictum poſt cicutam ſumptam, circulari motu intercepto, alicubi ſtagnantes, ac propterea virium aliquam oppreſſionem & laſſitudinem aliaſve moleſtias poſt ſe relinquentes. Huc pertinent aquæ cordiales ex aq. hortag. bugloſſ. ſcabioſ card. bened. angelic cinamom. aliiſque paratæ, add. conf. alk conf. de hyacinth. ol. citr. d lap bez. margarit. oculis cancr. tab. man. Chr. perlat. ſimilibuſque paratæ. Item Tincturæ Bezoad Cl. J an. Dan. Ludov. Cl. Joh. Michael. aliæque; ſic duas Viduas comeſta in cœna Cicutaria, altero die Jovis circa meridiem hæc potio propinata.

℞. Aq.

℞. Aq. chærefol. card. ben. an. ℥iß. aq. Antid. Math. ℥ß. Theriac. Andr. vet. ℈ij. ſal. C. C. volat. drach.ß. Mixt. ſimpl. ʒß. ſyr. de ſcord. q. ſ. ad dulced. in Digreſſione Febr. Exc. D. Sim. Paul. Cl Fr. Joel. aq. juniper. per deſcenſ. ℥v. commendat & poſtea Antidotos, aut pulv. gentian. ʒj. aut ol. angelic. d. gr. vij. cum vino.

Hic non prætereundum videtur Conſilium Santorell. Antiptax. l. 11. c. 16. qui poſtquam in prægreſſis ſudorifera non improbavit, ſi venenum ad partes peniores ſeſe inſinuavit; & prætulit veneno recenter ſumpto pinguia lac, oleum, butyrum & pinguia quæque aſſumpta, ſubjungit demum Juvare aquam calidam potam & lac, quid habeant vim exſtinguendi calorem, quem ut plurimum venena ſolent inferre. Et huc quoque Dioſcor. l. c. de Alexiph. collimare videtur, nam Vinum, ceu præſtantiſſimum auxilium, μεταξὺ διαστήματα per intervalla dare jubet ac inter hæc interſtitia lac aſininum aut vaccinum quod Cl. Saracen. in not. ex Paulo addit, potui datum profuturum ait. Eadem Æt. l. c. ſuis inſerunt. Scribon. l. c. verba æque conſideratu digna ſunt; poſtquam enim in initiis ſubinde vino mero quàm plurimum calido adjuvandos dixit, protinus huic ſententiæ hæc adjungit. Atqui maxime prodeſt lac aſininum datum: ſi minus, ſc. in promptu ſit, vaccinum, aut quodlibet. Dioſcoridi alii quoque conſentiunt, quos omnes his inſerere non libet: quicunque demum ſint, ſi Dioſcoridis & Scribonii ſententiæ ipſique veritati accedere velint, ſi unquam cicutæ virus probe expenderint, aut ſi unquam ægro qui cicutam inglutierit, adſtiterint, deprehendent illa vomitu rejecta, & viribus à vino mero ſolo, aut aliis admixtis potentiore reddito, vel ab aquis cordialibus reſtauratis, labem ſeu ardorem quandoque inflammatorium ventriculi demulcendum & emendandum eſſe, quod lac optime præſtat, quod ratione ſubſtantiæ butyroſæ demulcet, ratione ſeri abſtergit & ratione caſeolæ refrigerat & roborat. Lactis ulteriores laudes ad hos effectus præſtandos accommodas, ejuſque differentias ea Gal. Dioſcor. Ariſt. aliiſque collectas atque rationibus confirmatas ſi quis plenius noſcere aveat, conſult. Nob. D. Melch. Sebiz de Aliment. Facult. l. 3 c. 7. p. 751. & ſeq.

Illud tamen diligenter obſervandum puto, Lac non ſtatim poſt vinum hauſtum bibendum; nec lacti puto protinus vinum ſuper ingerendum, tum hunc ob errorem protinus lac grumeſceret, unde novæ turbæ metuendæ forent, quas experiuntur illi, qui lactis potu podagram exſtirpare, aut mitigare amittuntur. Ad ardorem ventriculi à cicuta impreſſa prodeſſent quoque juſcula alterata herbis recentibus borrag. bugloſſ. portulac. endiv. flor. bellid. min. acetoſ. hiſpan. & ſimilibus. Bibant mane & veſperi duabus horis ante cœnam hauſtum ℥iv. vel ℥v. calide. Commode addi poſſent crem. hordei, quo nunc contra eff. hypochondriacam utuntur; paratur ex hordei mundati M. iv. cum ſufficiente quantitate aquæ fontanæ lento calore; donec in pultem hordeum prorſus diſſolvatur, colatur & exprimitur fortiter: quantum v. vel vi. cochlearia capiunt, juſculi alterati doſi permiſcentur: quandoque butyri recentis drachmæ duæ vel tres admiſcentur. Alia attemperantia & demulcentia ad ardorem & ſuperficiariam inflammationem ventriculi auferendam ſuaderi poſſent, ſcilicet decocta, julepi, electuaria, pulveres, tabellæ, aut ſi alia forma placeret ali ex confecta medicamenta: Verum quoniam præcipue hic ventriculus à cicuta male mulctatus tractandus ſit, atque omnia fere medicamenta ſtomachum lædant & mali, certè ſtomacho non uſque adeo grati ſucci ſint, ut Aſclepiades apud Celſ. in præfat. l. v. de medic. loquitur, mallem potius omnem curam ad victus rationem, ſeu ad alimenta medicamentoſa, ut nunc vocant, eum in transferre quàm medicamentis labem hanc emaculare; maximè apud illos quorum valetudinem antea neque deſidia neque luxuria vitiavit, eoque magis quia multiplex iſta medicina neque olim neque apud alias gentes neceſſaria, vix aliquot ſenectutis principia perducit, ut idem Celſ. in præfat. l. 1. de Medic. bene judicat. Certe poſtquam ſex iſtæ Puellæ omnem radicis cicutæ ſaburram evomuerunt, de medicamentis nec quidem cogitatum fuit: convaluerunt autem integre poſtquam ad conſuetam victus rationem redierunt, vescebantur nimirum juſculis & pultibus ex lacte juſculis avenaceis, hordeaceis piſorum, ex pane primum in butyro frixo & aqua cocta; paſtis farinaccia, raro pane aut ovis admixtis & in aqua elixis, rarius butyro conditis; braſſica capitata & radicibus raparum muria conditis: Vix ſemel in ſeptimana carnibus illiſque ſuillis ſale conditis & fumo conditis potiebantur: Potus erat aqua: vinum ab illarum menſis exulavit: delitias enim iſtas ſibi Patres & ſubinde matres ſervabant. Cupedias æſtimaſſent poma & pyra ſiccata, præ omnibus ſaccharatis, ſi illorum compotes aliquando fieri potuiſſent. Poſt demulcentia & attemperantia, ſi ardor ventriculi permaneret, ægri una atque altera hora à paſtu angerentur, neque ab anxietate ullæ induciæ darentur donec aſſumpta evomuiſſent, vix dubitandum eſſet de denudatione nimia antri pylori, imo non levis ſuſpicio oborіretur exulcerationis alicujus, quæ neglecta in peſſimæ notæ ulcus degeneraret, ut plerunque fit partibus nervoſis exesis, maxime ſi continue ab humore ſuperfluo madefiant. In hoc caſu ſine acrimonia ſiccantia ſalutaria præ aliis competi: Ante aliquot annos Amicus quidam aphthis fauciom, gulæ ipſiuſque ventriculi aliquandiu affligebatur: vix alimenta mitiſſima ore ferebat, ægerrime deglutiebat, videbaturque bolo inglutito quaſi ferrum candens per gulam traduci atque cibo intra ventriculum admiſſo ardor quem alias continue ſentiebat ſummopere angebatur. Suaſeram tunc pulverem ex bolo armen. terr. ſig. unic. foſſ. C. C. ſem. portul. cum æquali pondere ſachar. penid. mixtum, de quo ſæpiſſime lingebat: portionem hujus pulveris cum duabus partibus butyri permiſcuit, & ſubinde fruſtulum nucis avellanæ magnitudine in ore liquatum deglutiit: quibus aliquandiu continuatis, ab aphthis liberatus fuit. Similia quoque ita afflicto ventriculo prodeſſent: addi illis inſuper poſſet Pulv. Anthectic. Poterii probè à nitro mundatus. In magno ardore ſubinde lambere poſſet mucilaginem ſem. cydon. malv. arboreſc. rad. alth. conſolid. major. cum aq. nymphææ, lactuc. borrag. aut ſimili extractam, addito parox. ſachar. alb. Victus ratio ſit ex cibis boni ſucci & facilis digeſtionis, quibus cum coqui poſſent herbæ recentes æſtum attemperantes, quales ſunt borrago, bugloſſa, acetoſa Hiſp. portulaca, ſempervivum maj. fl. nymphææ, aut ſanguinem depurantes, quales ſunt chærefolium, pimpinell. flor. bellid. min. nollem dum ſuſpi-

cio ulceris adeſſet cibos condire aromatibus, multo minus aceto, ſucc. citr. aut ſimilibus. Neque etiam vinum concederem: magis prodeſſent Decoct. hord. cum paſſul. ſem. anſ. aut Decoct. rad. Chin, ſaſſafr. lign. viſc. quern. Poſt comeſtam cicutam quidam motum commendant, verùm quia hoc conſilium falſa hypotheſi nititur, nempe à cicuta ſanguinem congelatum motu incaleſcere ac diſſolvi, unde Crito Socratem à loquutione fortiore prohibuit, ne mortem tardaret, motum non imperarem, eoque minus quia dum cicuta adhuc intra ventriculum hoſpitatur, ita plerunque affliguntur ut vix ad motum perſuaderi poſſint; quia denique manifeſte vires optime reparantur quiete, hoc præceptum diæteticum non magni faciendum, nec ægros etiam à ſomno arcendos exiſtimo: eoque magis quia omnibus puellis profuit: ſola Catharina Mæderin 24. horis in magno vitæ diſcrimine verſabatur, quod tamen ipſum non plene ſomno adſcribendum eſt, ſed forte aliquibus radicis reliquis in ventriculo tribuendum videtur, nam illis elapſis, cicuta ſubacta, poſtea optime habuit, nulla vigiliarum aut motus habita ratione.

Quomodo dyſpnæa diuturna cicutæ virulentiâ producta, prout ab Exc. D. Timæo l. 7. caſ. 4. aut dementiâ itidem chronica à Dalechampio not. ad Plin. H. N. l. 25. c. 13. obſervata, aliive morbi diuturni curandi ſint nolui his inſerere, quia animus erat ſubitaneis affectibus à cicuta illatis medelam oſtendere. Et affectus illi chronici peculiarem inquiſitionem diſpoſitionum præviarum, cauſæ proximæ & & locorum affectorum poſtulant atque plerunque nullum commercium cum cicuta amplius habent. Morbi diuturnitas Medico Practico tempus & otium ſuppeditabunt accuratius omnia penſitandi, auxiliumque opportunum inveniendi. Curationum methodicarum propriarum exempla his generalibus ſubjicere debuiſſet: nullæ his in oris ſunt: Anus Athenienſes, aut Fœminæ Batavæ quas libido cicutâ veſcendi titillaret, ſive famis compeſcendæ, ſive ſomni conciliandi causâ. Rariſſime & non niſi per errorem cicuta ingeritur & plerunque non niſi à prole ruſtica, adhuc rarius his in caſibus opem medicam poſtulante, maxime in locis ab urbibus diſſitis, cujuſmodi ſunt ubi cicutæ aliquis proventus eſt. Jam aliquo tempore captavi occaſionem in brutis periculum faciendi: prout auſa ſum ipſis cicutam, virulentiæ ejus indagandæ causâ, ingerere, verùm hactenus votis meis excidi: interea commodam non negligam & ſi quid memorabile comperero illud publico non invide o. Interea hæc de Cicuta Aquatica ſcripta ſufficiant. *Hæc Clariſſ. Ioh. Iac. Wepferus Doctiſſimo de Cicutâ aquatica tractatu.*

Observatio IV.

De Noxis Cicutæ terreſtris. Ex Epiſtola ad Virum Celebratiſſimum Ioh. Iac. Wepferum, Archiatrum Scafuſianum.

QUotieſcunque tua in me merita rumino, rumino autem ſæpius, nihil cordi ſolet eſſe æquè ac grati animi teſſera, qua favorem tuum porrò mihi promittere auſim: hujus vices ſi ſuſtinere jubebis præſentem de cicutæ terreſtris noxâ hiſtoriam, hem quantum non menti meæ gaudij accedet & ſolatij; cùm norim tibi probatam, nec alijs valdopere diſplicituram: Anſam autem meditationi iſti, tua ſuggeſſit cicuta, eruditorum ore jam decantatiſſima, cui ſevicula, quæ tum ex ſucco terreſtris vulpeculis, & porcellis indicis exhibito notaram, addi voluiſti: his proin ulterius illuſtrandis, cùm experimenta deinceps neceſſaria viderem elapſa hâc tempeſtate, ad herbæ vires noviter explorandas me accinxi: De effectibus ipſis, ubi ſingula enarravero, Excellent. T. judicium feret facilè, ſubjungam & ego ratiocinia aliquot, quæ autem prodromi loco tantiſper haberi velim, dum iteratis, ubi Deus vitam anno imminente conceſſerit experimentis pleniùs de plantæ hujus forſan & aliarum genio diſſerere poſſim.

Die 15 Octobris. Cani vetulæ mediocris magnitudinis hora 2. antemeridianâ. ſucci Cicutæ ℥ß. præter propter infudimus, à quo mox ſalivare, toto corpore contremiſcere, tandemque vomere cepit: Horâ primâ pomeridianâ langueſcenti denuo ℥I circiter infudimus, unde mox ejulabat, & circa præcordia vehementer opprimebatur diaphragmatis iteratâ ſuccuſſione, ad attactum evidenti, reſpiratione ratâ & arctâ: ſalivavit inſuper & tremuit vehementiùs: ſeſquihorâ poſt evomuit mucum viridem ſpiſſiuſculum ſatis copiosè, iſtinc tamen meliùs non habuit, oppreſſione graviter perſiſtente, minxit inde, & ſub veſperam languidus omninò, pedibus inſiſtere nequit, caput cùm erigeretur; inſtar temulenti jactitavit, moxque concidit, inſultibus ſpaſmodicis in utroque pede anteriore & poſteriore, ut & aure ſiniſtra, conſpicuis, tandem noctu interijt. Inſtituta ſectione in abdomine inflati nihil comparuit, præter veſicam urinariam & felleam, quarum ſuo humore utraque turſit, valvula inteſtinorum tenuium ſeriem, duodenum præprimis perreptantia rutilo ſuo colore intenſo oculos refecerunt: Ventriculus parvulus, fibrarum valide corrugatarum faciem, exteriùs jam oſtendit, quæ fundi parte ſuperiore inciſa rubicundæ inſuper videbantur muco viſcido heic illic hærente, cum ſucci viridis coagulati reliquijs, inter ipſarum interſtitia detentis: Inteſtini duodeni facies interna, ſpithamæ longitudine tota inflammata & cruore fere perfuſa, jejuni verò & ilei externa liveſcens, intùs mucum ſanguinolentum copioſiſſime exhibuit: in quo vermiculi exigui numeroſe ſtabulantur, ceu in nido ipſis deſtinato, craſſis ab iſta labe liberis magis exiſtentibus. Pulmonum lobus dexter maculis ex rubro livo-

veſcentibus, varie inquinatus fuit, diſciſſus verò veſiculas à ſanguine tenui effuſo rubentes exhibuit, ſiniſtro incolumi: cordis thalamus dexter cum auricula ad attactum molleculus ſanguinem fluidum ſubatrum, cujuſmodi ex alijs etiam vaſis effluit, continuit. Cerebri facies elegans, glandulæ præprimis pinealis ſubrubentis, quam vaſa ſanguifera artificioſe amplectebantur: in ventriculis anterioribus ſeri copia idonea deprehenſa fuit, ſanguinis verò extravaſati nihil.

Die 25. ejuſdem D. Licent. Schorkopff Hildeſienſ. & D. Nabel Heidelberg. alij Cani ſucci ejuſdem recenter expreſſi ℥ iij præter propter exhibuerunt, poſt horæ quadrantem murmura & rugitus vehementiores audiverunt, certos fermentefacentiæ indices: Hinc abdomen inflari & diſtendi cœpit, perque intervalla ſpaſmodici inſultus leviores ſuboriri, ejulavit juxtà & frequenter minxit; ex uno loco in alium migrando, ſuccedente motu cordis palpitante & diaphragmatis forti ſuccuſſione: Sub veſperam cùm accederem ei languenti ℥ ij. circiter propinavi; à quibus contremiſcere, angi & vehementer ſuccuti incepit, cum inſigni cordis palpitatione & abdominis rugitibus, inde copioſe minxit, non tamen vomuit nec dejecit. Die inſequente adhuc vixit ſed languidus, nec qui diebus ante vehementer, latravit ampliùs: Hora 1. pomeridiana, ejuſdem ſucci ad ℥ iij. ſtare inſudimus, à quibus eadem ſymptomata paſſus, eſt, niſi quod vomiturijt juxta: Die altero abhinc ſucci ejuſdem ℥ i ß. præter propter venæ jugulari ſiphone blande immiſcuimus, unde cor palpitare vehementiſſime, canis totum corpus convelli, maxillas retrorrahere, totuique obrigeſcere cœpit, horæ autem circiter quadrante paulatim ſe recollegit & qui ante crebro & anhele, jam liberiùs reſpiravit, ſibique redditus tantiſper obambulavit: cùm deinceps ℥ i. circiter blando injecerimus machina confeſtim corruit & obriguit.

Cultro injecto cura præcipua fuit medij & imi ventris, in hoc ventriculi & inteſtinorum vaſa egregie rubebant, ipſeque tantiſper diſtentus, quum orificium ſuperius incideretur, ſpumam fæculentam fermenteſcentem copioſe exhibuit, qualem cum muco ſanguinolento & ſucci particulis, fundum etiam continuit, plicis ejus corrugatis & aliquantum rubus: In duodeni ductu pariter aliqualis inflammatio, at non tanta uti in priore: Veſicula fellis bile diſtenta & uterque ductus cùm cyſticus tum pancreaticus patuli: Tubuli bilarii ad veſicæ collum pergentes evidentes erant: cordis auriculam dextram, aëre per cavam aſcendentem infra hepar injecto, pulſum ſæpius ingeminare vidimus; ipſummet verò, quamvis inde tumuerat, ſanguine prorſus vacuum fuit, nonniſi in auricula & thalamo dextris, ſucci concreti reliquijs conſpicuis: in pulmonum lobis maculæ rubræ hinc illinc conſpiciebantur, præprimis verò lobi dextri majoris ſuperficies inferior ℥ duas in longum latumque inflammata fuit, reliquis fere ſingulis, ubi incidebantur, rubeſcentibus, imò & ſucci particulas oſtendentibus.

Die 28. ejuſdem Cani Moloſſo ℥ i ß. circiter in venam jugularem injecimus, à quibus ejulare, cor palpitare & convelli cepit, inde aliquandiu defatigatus, ſemimortuus jacuit, reſpiratione nunc rara nunc crebra & anhela exſtente: Inde ad ſe paulatim redijt, caputque erectum huc illuc jactavit: ſemihora poſt lateris ſiniſtri venæ pariter ſucci aliquid immiſcuimus, & cor palpitavit vehementiſſime, miſereque ejulavit, & abdomen ſuccuſſus fuit, motibus ſpaſmodicis in faucibus & collis muſculis conſpicuit: Tandem verò ℥ß circiter adhuc injecta cum ſtertore & anhelatione reſpiravit, ad mortis imperum, ſpumam ſanguinolentam per os copioſè reddidit, cordis pulſu longis intervallis recurrente: Abdomen inciſum, ventriculum cum inteſtinis inflammatum exhibuit, imprimis vero ſub finem cæci & initium inteſtini craſſi portio ℥ ij. circiter longitudine diſtenta fuit, ut & vaſa tranſparerent, maxime, & ob tenuitatem glandulæ ſolitariæ elegantiſſime conſpici poſſent: In utroque thoracis latere ſerum ſubcruentum fluctuavit: Pulmones flaccidi erant, eorumque facies exterior præſertim in lobis majoribus ſatis inflammata: ex aſpera arteria ſpuma priori ſimilis multa adhuc effluxit, cujuſmodi etiam in ipſis pulmonum veſiculis quum inciderentur, idonea copia ſtillavit: Ventriculus ſanguinis dexter, cum auricula ſua admodum turſit, ex utriſque ſanguis fluidus proſilijt: Remoto cranio & dura meninge; prope cerebellum ad ſinuum latera, ſanguis ſimilis copioſiſſime qua data porta prorupit.

Die eodem, hora quinta pomeridiana caniculæ ſucci recentis ℥ ij. præter propter exhibuimus, à quibus abdomen ſuccuti, crebroque vomiturire incepit, donec hora poſt materiam ſatis copioſe exauriret: hinc tamen melius non habuit, quin urgentibus oppreſſionibus temula incedaret, tandemque pedibus inſiſtere nequiret, vomuit inde iterum, minxit, tandemque temulenta corruit. In hujus interaneis, ventriculo & inteſtinis ſuccum cicutæ pariter ſpumantem, & utrobique inflammationis mucique cruenti hinc inde adhærentis certiſſima veſtigia vidimus: Pulmones quoque in diverſis locis

in-

inflammationibus & ſanguine extravaſato fœdabantur, cordis verò ventriculus uterque omni ſangui. e erat deſtiturus.

Die 29. ejuſdem Porcello Indico femellæ ſucci ejuſdem ℥ j. circiter intruſimus, à qua præcedentibus tantiſper motibus convulſivis ilicò ſpirare deſiit: In cauſam repentini interitus cùm inquireremus, reperimus in aſpera arteria ſucci reliquias cum ſanguine extravaſato in pulmonibus hic illic comparente: In abdomine mali nihil, gravida hæc erat binis fœtibus, & partui quantum colligere licuit proxima.

Sub veſperam Porcello mari ℥ ſ. præter propter propinavimus, à qua primùm male non habuit, hora autem circiter poſt corrugabatur, & tremulus pedibus amplius inſiſtere non valuit, vomuit quoque ſed minùs copiosè: die inſeq. rigidum invenimus eum abdomine inflato, veſicula felliis & urinaria admodum diſtentis: Ventriculus diſſectus ſpumam fermenteſcentem, cum muco ſanguinolento copioſe exhibuit, conſpicua circa pylorum & duoden. initium inflammatione, cujuſmodi ſanguinis extravaſationes in tenuibus hic illic quoque animadvertimus, pariter etiam pulmonum lobi infeſtabantur: inteſtinum cœcum ampliſſimum cellulatum: Atque his experiundi finem fecimus herba recenti nos deficiente: Ne verò noſtræ fidei unice ſubſcribere teneantur artis curioſi, ſingulorum teſtes, qui nobiſcum adfuerunt appello Viros Nobiliſſimos D. Shorkopff Hildeſienſ. D. Lehenheer Auguſtan. Medicin. Licentiatos. D. Nâbel Heidelberg. D. Fatio Viviacenſ. D. Kartſcher Brig. S..eſ. D. Aſtorinum Italo Conſentin. φιλιατρυς

De nocivâ Cicutæ vi pleni ſunt Medicorum Veterum libri, nec opus eſſe arbitror ea prolixius hic repetere, quorum Tu ipſe in Cicutæ aquaticæ hiſtoriâ eruditam mentionem injeciſti: Apud nos frequenter illa creſcit in pagu Munchenſtein, & Michelfeldæ: odoris acris & præprimis ubi conteritur nauſeabundi, ſucci particulæ linguam potenter ferunt, cùm nec digitorum apicibus pepercerint; herbæ & radicis in bolos coactæ efficaciam non exploravimus ob tempeſtatem anni declinantem, & materiæ, ſi ita loqui fas ſit, ſolaris decreſcentiam, unde forſan ipſius etiam ſucci in enecando torpiditas in canibus deducenda venit, dubium enim non eſt, quin vigente Solis influxu, planta decerpta non ſucculenta magis ſit, particuliſque activis copioſioribus & magis evectis inſtructa, ceu illud opera iterata docebit: Suum tamen genium nobis probavit abundè, ei quadantenus ſimilem, quem in ſuþ à p. 157. animadvertiſti, in canibus etiam binis temulentia manifeſta fuit, & frequens mingendi neceſſitas, certo caliditatis, quâ ſanguinem fundebat & attenuabat, ſicque partem aquoſæ faciliùs & copioſiùs abſcedendi antea ſuppeditabat, indicio: poſſem quoque de narcoſi inſtar hæmorrhois attenuationi ſæpe numero ſuccedente verba facere, ni pleniùs de illâ agere alibi conſultum foret; Nec verò hic ſubſiſtit cicuta, quin ſalinæ ſuæ acrimoniæ, aculeorumque igneorum, quibus non parum ſtipata eſt, evidentiora edidit ac reliquit veſtigia, ſibi verò ubique conſona tam in cane vetulo & caniculâ, totius tremor, cum vomitu & oppreſſione circa præcordia, diaphragmatiſque ſuccuſſione, fibrarum nervearum, cùm ſtomachicarum tùm phrenicarum, intimam cum iis confinitatem habentium irritationem ſatis arguunt, quæ ceu prodromus Salivatio præceſſit, non tam ex continuata ſuccuſſione, vel conſtrictione muſculorum oris, vomitu imminente [illegible] conſpicua, quàm apicularum linguæ [illegible] & partium vicinarum à particulis ſucci [illegible] reſiduâ agitatione: in ventriculo verò ſuam [illegible] adeò vehementer non exercuit, uſque dum muco obmuniente ſoluto, ſpicula ſua infigere potuit fortiùs, quibus tandem impactis, etiamſi evomuerint materiam idoneam motus ſpaſmodici nihilum ſubſiſterunt, ſpirituumque ulteriorem diſſipationem, quam corporis langueſcentia neceſſariò excepit promoverunt: Adjumento his acceſſit vaſorum ab hoſte rodente denudatio & eroſio aliqua, quam ſanguinis extravaſatio non potuit non ſubſequi, cujus utique cùm in tenuibus inteſtinis duodeno max inde cùm in ventriculo inflammatio & mucus ſanguinolentus certiſſima ſunt ſigna: & fortè ſuffeciſſent hæ pro machinæ deſtructione illatæ noxæ, ſi intra iſta pomœria delituiſſet, aſt ulteriùs perrexit, particuliſque ſubtilioribus ſanguinis o. e..io immiſtus eum inſigniter rarefecit & fudit, unde cordis thalami, non modo ſanguine vel nullo vel fluido admodum gaudebant, ſed in pulmonibus etiam à ſanguine tenui hic illic extra vaſa proſiliente & ſtagnante veſiculæ rubore & maculis inſolitis decoloratæ fuerunt, quibus faciliorem anſam pertinaces diaphragmatis ſuccuſſiones & oppreſſiones haud dubie ſuppeditarunt, donec hinc labe aliquâ ipſi cerebro (ſi non potiùs ſpiritibus illatâ, elangueſcente fluidi utriuſque influxu præcedanea temulentia corruerunt, de quibus in ſecundis curis pleniùs, nec enim de cerebri cortice, in quo ſpirituum expanſionis in affectibus ſoporoſis impeditæ cauſam quærunt eruditi, jam dicere vacat: de ovis verminoſis addenda pauca, quæ ex pituitâ vel ſeminio certo modo putreſcente deducunt Galeni filii, forte quod purgante exhibito, vel talem nudam, vel cum illa lumbricos excerni animadverterunt, pariter uti ex fimo equino, aliove fœtus ejuſmodi derivarunt alii, de ovulis inibi depoſitis parum cogitantes: Eſt ſane mucus cùm ventriculi, tum inteſtinorum, commodus vermiculorum utriculus, cui dum adhærentes & involuti, accedente etiam huc materia motum vitalem ſuſcitante (calorem dicunt aliqui, ego vero ſubtilis præſentiam inſuper argno), exigui valde prodierunt, nutrimenti ſui partem aliqualem deinceps debere videntur, indeque eſt, quod ſoluto & exeſo muco temporis tractu ipſam inteſtinorum ſubſtantiam eroſiſſe ac perforaſſe quandoque deprehenſi ſunt, ceu in obſervationibus infra exempla ſuggeremus: ſæpiùs tamen hoſpites iſti in uno alterove corpore ſtabulantur, præter practicorum opinionem & ſuſpicionem, unde vulgus pro ſuâ imperitia, ladem ipſis affricare conſuevit, quod exhibito purgante anthelminthico effectus non reſpondit: Verùm enimverò materia graveolens adinſtar ſpermatis ranarum, vel ovi putrilaginoſi, quid fœtus ſubfuerit ſatis edocet: Quis enim neſcit, vermes ſive enectos ſive ſeminum collectum, nec tamen eductum, ita corrumpi aut putreſcere poſſe? pariter uti pituitam in dictis locis ad ſaturationem aggeſtam, putredinem concipere, communicatiſque vitioſis maſſæ humorali miaſmatibus motum hujus variè pervertere aliaque ſymptomata inducere experientia comprobatum eſt: Spuma fermenteſcens, cujus vehementes rugitus, cum abdominis diſtenſione in cane altero præſagium erant, cum muco ſanguinolento ſatis oſtenderunt, quam in iſto ſucci exhibiti particulæ luctam inſtituerint, à quæ

egi-

agitato tantiſper Helmontii Archeo angi & ſuccuti cepit: cani tamen exitiales iſtæ æque non fuerunt, ac porcello indico mari, cujus animantis ventriculus tenerior videtur utique, nec muco oblinentem caninorum inſtar inſtructus, oſſa aliaque citra noxam diffringentium ac concoquentium, unde etiam dictæ ſucci particulæ pariter infringi non poterant, quin labe ventriculo & inteſtinis tenuibus gravi ſemel illata, qualis etiam in pulmonibus vitali organo conſpiciebantur, vitæ animalis diſpendio afficerent: Mucus certè viſcidior, & copioſior à particularum enormitate aliquæ ipſum præmunivit, cui, ceu ſupra meminimus, plantæ ut pote dicto demum menſe collectæ, virtus faticere incipens jungenda eſt, prorſus tamen ſoſpitem non præſtitit quin ſymptomatum vehementi iteratione langueſceret, concurrente interna aliquâ ventriculi & inteſtinorum labe: Interitum vero intulit ſucci ejuſdem ſanguini propriè facta immiſtio, unde ipſius compage ſoluta, præcedaneis convulſivis motibus, cordis thalami liquore vitali prorſus exhauſti fuerunt, motum infuſo pabulo nitro aëreo per intervalla ingeminante auriculâ dextrâ, de quibus videſis erudita Pythagoræ noſtri parerga. Neque funeſtam hujus vim effugit canis Moloſſus, viatoribus alias formidabilis, quia à ſucci immiſtione ſanguis ſupra modum rarefactus, vehementiſſimis in corde arteriiſque motibus occaſionem daret, effractaque ab impetu veſicularum pulmonalium ſtructura, non modo iſtæ collabaſcerent, ſed facta inſuper ſanguinis ſeroſi tenuis, extra vaſa proſilientis, cum aere agitato & rarefacto confuſâ συμμίξει, ſpuma ſanguinolenta per os copioſè efflueret, qualis etiam poſtquam ſpirare deſiit, frequenter erupit, reliquis aliquibus in ipſo thoracis cavo ſtagnantibus, pulmonumque flacciditate, quæ aërem injicere tentantibus magis patuit, & inflammatione evidentibus: utrum verò ſanguis fluidus acris, ad ſinuum latera viſibilis, (cui, ſi venæ jugularis utriuſque lateris ligatio ortum ſuggeſſit, pulſus arteriarum impetuoſus augmentum non exiguum ſubminiſtravit) motuum convulſivorum in faucibus præcipuè & colli muſculis mater extiterit, cùm potius apoplectici quid inducere valuiſſet, principii nervorum compreſſione: an verò fibræ motrices à ſanguine vehementer irruente, aut cardine ittim ab eodem impetuoſo inſultu facta irritatio, humoris ipſius acrimon à non rejectâ in causâ fuerit, decidere non vacat, nec opus eſt: Sufficit ab ejuſmodi motibus in machinæ animalis deſtructionem ſæpiuſculè tendentibus, & partium muſculoſarum, præcipuè verò ſpiratus vitalis, cui animalis, utpote à cruore ſaltem liberatus, affiniſſimus, ſucceſſione, validâ ſpaſmodicas ὁρμὰς libenter ſubſequi, ceu iſtud etiam animi pathemata inopina, terror aliaque teſtantur: olim verò cani moloſſo venam jugularem externam pariter utrinque ligavimus, ſoporem cum ictu epileptico præſtolantes, ex ſanguine liberâ commeatione inhibitâ, aſt fefellit ſpem eventus, inque diſſecto cerebro ſanguinis extravaſati parũ omnino reperimus, nec in ſinibus grumoſi veſtigia, firmiſſimo argumento, viâ hac præcluſâ, aliam per venas maximè jugulares internas naturam ſibi paraſſe: in Porcelli femellæ mortem ſubitam inquirere ſupervacaneum eſt, ſucco irritante libem deleterium ipſi; vitalibus organis proximè inferrent: de iſtius autem animalis utero & fœtibus, quæ memoranda ſunt in ſcholiis ſuperiùs expedivimus. Vale his Artis Aſclepiadeæ columen, & mihi, ut ſoles, favere perge.

Dabam è Muſæo Baſil. d. 17. *Decembr.* 1684.

Anno proximè ſubſequente, ejuſdem Cicutæ ſucco alia adhuc experimenta in canibus inſtituimus, plura verò ſymptomata, præter ſupradicta, nauſeam nempe, vomituritionem: ſomnolentiam & paulatinam machinæ corruptionem non obſervavimus, de aëris verò per venam jugularem, ſiphonis operâ, injectione quædam heic addenda habemus, quæ ſucci Cicutæ infuſionem illuſtrabunt potiùs quam turbabunt, enimverò fortior vis omninò abſtit, licèt tantillum quoque in officiendo adjumento eſſe potuiſſe, pertinaciter non inficiemur: Menſ. Octobr. labentis annis 1686 præſentibus D. Cand. Burgovvero, Scaf. D. M. Stehelino & D. M. Tonjola. cani mediocris magnitudinis, aërem fortiori, inſpiratione in venam jugularem infudimus, hic poſtquam tantiſper ejulaſſet, reſpirare confeſtim deſiit: Abdomine & thorace mox cultro apertis, præter ductum thoracicum, vaſaque venoſa turgida, motum item inteſtinorum periſtalticum elegantem, cor prorſus diſtentum comparuit, cujus tamen parietes vulnere inflicto, illico conciderunt flaccidi & enervati, præterque tantillum cruoris ſpumoſi nihil exhibuerunt ut unde ad fibrarum cardiacarum enervationem, ab aëris vi injecti expanſione ſ. elati, fortè non incongruè argumentari liceat, unde ad priſtinum tonum illis non redeuntibus, cor in motu ſuo fatiſcere neceſſe habuit, prorſus tamen non rejectâ ſanguinis ab aëre permiſto rarefactione, quam bullæ ſpumoſæ ubique probaſſe videntur. Decem circiter diebus poſt animum ſubiit liquores diverſi generis alcalinum & acidum, ſanguini ſucceſſivè immiſcere, cui negotio operam unà præſtiterunt Viri Præſtantiſſ. D. Mejerus & D. Meiſterus Scafuſ. Medic. itidem Licent. ſolutâ hinc utrinque venâ jugulari ex uno quidem latere ſpir. urin. ſal. arm. ex altero verò ſpir. vitrioli tubulo permiſcere ſtuduimus: Et quidem poſt illius miſcelam, vehementes ejulatus cordiſque impulſus aliquando animadvertimus, qui autem cum diu non ſubſiſterent, nec ab hoc injecto pejora ſymptomata ſubſequi videremus, aëris ſorti infuſione, ſcenæ finem pariter fecimus, atque præter ea, quorum ſuperiùs meminimus, cruoris effervеſcentis, vaſis ſanguiferis inciſis, ſatis conſpicue, animos præcipuè refecit, cum ſanguinis grumoſi portionibus hic illic palpabilibus, quam diverſæ naturæ liquorum concurſui adſcribere, nihil fortè eſt; quod vetat, inprimis ſi alcali & acido patrocinari velimus. *Clar. Joh. Jac. Harderus in Obſervationibus Anatomico-Practicis.*

Diſſertatio Medico-Philologica de Cicuta ejuſque Veneno.

Ad Clariſſimum Virum Dn. Ioh. Iacobum Mangetum Medicum apud Genevenſes Excellentiſſimum. &c.

Cicutam venenum eſſe naturæ humanæ infenſiſſimum, & Antiqui, & recentes referunt ſcriptores; Sic de Cicutæ malignitate plena ſunt hiſtoricorum volumina, hinc ope cicutæ occiſi fuere Demoſthenes, & Seneca, teſte *Sim. Paulli in Quadrip. botanic. claſ.* 3. & Socrates, cujus mortis hiſtoriam *Plato in Phæd.* exponit, quam non ſine lachrimis legebat *Jul. Cæſ. Scaliger* necnon veneno cicutæ, præter alios multos, necatus fuit Franciſc. Tiapolinus præcepto. Pomponatij, ut monet *J. C. Scaliger de ſubtilit. ad Cardan. exercit.* 152. Unde Athenienſes maleficos homines cicuta necare ſoliti erant, ut paſſim teſtantur hiſtoriæ, & *Plinius hiſtor. natur. lib.* 25. hanc inviſam Athenienſium pœnam fuiſſe ait. Cicuta variè à Variis appellatur, unde à multis Ægynos, aliis Ethuſa. Apoleguſa, Dolia, Amauroſis, Aphro, Cæten, Abioron, Timoron dicitur, aliaque plura etiam habet nomina ut videre eſt apud *Tragum hiſtor. Stirp. lib.* 1.

Naſcitur ipſa herba ſponte incultis; atque umbroſis locis, caulis quandoque tricubitalis eſt, Fœniculum imitatur, geniculatus, ac nodoſus, è cujus ſinubus iuculi prodeunt, florem album facit, ſemen aniſo reſpondet, infeſto tamen odore, & Myrrhidi admodum ſimilis eſt Cicuta, & ab ea tantum differt viroſo, ac maligno ſuo odore; Floret autem Julio, & ſemen habet Auguſto. Duplex eſt, nimirum Cicuta major, atque Cicutaria vulgaris; prima apud nos Ferrarienſes haud naſcitur, altera paſſim adinvenitur, eamque manducatam Aſinos in briare credit Vulgus noſter; De hujus plantæ deſcriptione, ac differentiis plura tradunt *Bauhin. Dioſcorid. Matthiol. Trag. Hoſman. Fuchſ. Ruell. Chabreus, & alii Botanici.* Frigidæ hanc herbam eſſe temperiei narrant multi; *Cardanus* autem, eam calida eſſe imbutam temperatura ait *l. 1. de Venen.* Primi ex ejus frigiditate venenatam qualitatem deducunt, qui tamen refelluntur à *Sennerto*, nam aqua, & nix ea longe frigidiora ſunt, & tamen non ſunt Venenata; Ex eo vero quod ſit amara, deducit citatus *Cardanus l. c.* cicutam eſſe calidam; *Sennertus Pract. lib. 6. part. 7. cap. 6.* ait, totam illam actionem, qua ut venenum agit, eſſe ab occulta proprietate, ego vero cum *Sim. Paulli Q. Bot. Voſſio de Idololatr. lib. 3. & Frider. Hofmann. clav. in Shroder.* aſſero, Cicutam merito inter venena referri à tota ſubſtantia agentia; De cicutæ frigiditate tractarunt *Matthiol. in Dioſcor. Fuchſius in hiſtor. Plantar. Caſpar. Hofmannus de medicam. officinal. lib. 2* aliique plures; de Cicutæ caliditate *Cardanus lib. 1 de Venen. Ermol. Barbarus in corolar. cap. 694.* Cicutam quamdam frigidam eſſe, terreſtrem vero calidam ait; Quidquid vero ſit de ejus primis qualitatibus, de quibus ſenes Autores, certum eſt eam eſſe Venenum, & corpori humano inimicum, & qui ab hac herba venenati moriuntur, incipiunt algere ab extremitatibus corporis, quemadmodum accidit *Socrati* monente *Platone*; & hic notandum, quod quando hæc planta in Vino eſt pota irremediabilis putatur. Potentiſſimam eam eſſe cicutam, ait *Plinius cum Matthiolo*, quæ oritur in Parrha, Laconia, Creta, Aſia, Megara, & Athenis in Græcia; in Italia vero non apparet tam venenata, innocens tamen non eſt; hauſta cicuta oculorum caliginem inducit, cum Vertigine, furore, ac amentia, difficultate reſpirationis, ſtrangulatione, ſingultu, corporis tumore, frigiditate, atque virium exſolutione, tandemque morte tanquam *ultima linea rerum.* Ob ſalvandum Tirum, qui fuiſſet venenatus à Cicuta, præmiſſo prius, vomitorio, ut in omnibus fit Venenis, vel etiam purgante aut clyſtere, ſtatim alexipharmaca adhibenda ſunt, V. G. Dictamnus, ruta, gentiana, Urticæ ſemen, abſinthium, & ℥i. Theriacæ, vel mitridati. Vinum generoſum valde commendo, debile enim tanquam vehiculum veneni agnoſcit *Sennertus*; unde Athenienſes, dum aliquos cicutæ veneno occidere volebant, pauxillum Vini debilis ei admiſcebant, ut ſua tenuitate venenum ad cor cito deduceret; Totum corpus venenati calefaciendum eſt, ægrotuſque ad motum cogendus; idcirco *Scaliger. exercit. ad Cardan. 152.* ait Athenienſes monuiſſe Critonem, ne Socratem permitteret, attentiùs diſputare, propterea quod ex ea mentis agitatione caloris aliquid contrahi poterat; qui calor veneno cicutæ obſtaret; Sicuti vero homini venenum eſt cicuta, ita cicutæ vinum, de quo egregius ille eruditionis *Theſaurarius Cælius Rhodiginus lect. antiqu. lib. 28. cap. 25.* hinc valde miratur *Joh. Bruyerinus de re cibar. lib. 8. cap. 31. Plinium, alioquin* Gravem virum, tradidiſſe caulas Cicutæ plerumque edi in patinis, cum certo conſtet cicutam noxiam eſſe; quam maxime à Toxico differre ſcribit citat. *Cæl. Rodigin.* hanc ſervabant Athenienſes ad publicam pœnam, quod & *Juvenalis* notavit canendo.

Nil præter gelidas auſa conferre cicutas.

Quam pœnam ſubivit olim Socrates, ut ſupra monui, cujus mortis hiſtoriam fusè ſcribit *Eilard. Lubinus com. in A. Perſ. Satyr. 4. pag. mihi 757.* quæ quidem digna eſt, ut legatur. Certo igitur conſtat, Cicutam venenatam plantam eſſe; notandum tamen cum *Luciano in Ermotimo* cicutam non in omni quantitate occidere; refert enim *Galenus* hiſtoriam de quadam Athenienſi, quæ à minima cicutæ portione auſpicata nullo detrimento ad magnam progreſſa eſt copiam, ſimileſque obſervationes notarunt *Fontanus in reſponſ. Med. Sext. Empiric. Marc. Donatus, Mercurialis,* & alii, imo Anum quandam. 30. drachmas cicutæ innoxiè devoraſſe ſcripſit *Caſp. à Reies Camp. Elyſ. quæſt. 63.* qui auctor concludit cicutam quandoque nutrire poſſe; Externus autem cicutæ uſus non reijciendus eſt à Praxi Medica; ex hac enim, uti & ab aliis Venenis, morbi aliqui edomari queunt; Sic doctiſſ. *Ettmullerus in Schrod. dilucid.* Emplaſtr. de Cicuta commendat pro ſplenis obſtructione; imo, & ſtrumis cum gummi Ammoniaco in aceto ſolut. adhibetur. Ad mammas induratas à lacte coagulato fæliciter emplaſtrizatur Cicuta, quod bis ego expertus fui; hanc herbam *Dioſcorides* tritam, & teſtibus circumlitam applicari jubet ad Venerem extinguendam; hinc eſt poſtea, quod ſucco Cicutæ, aliquo modo nobis adhuc incognito, præparato Sacerdotes Athenis libidinem extinguebant, ut legitur apud *D. Hieronym. contr. Jovinian. Alexandr. ab Alexandr. 4. genial. dier. & à Reies l. cit.* Ad omnes inflammationes, & tumores externe cicutam prodeſſe docet *Tragus hiſt. Stirp.* Succum Cicutæ, & ejus aquam deſtillatam juvare in Eryſipelate docent multi? Ex hac fieri ad refrigerandum malagma, ait *in hiſt. Plantar. Leonard. Fuchſius cap. 155.* multi uſus, ad cohibendas epiphoras æſtivas, oculorumque dolores ſedandos; unde optime poſtea *Plinius* ait, eam miſceri collirius, & omnes rheumatiſmos cohibere; Podagram refrigerare cicutam cum litargirio in primo ejus impetu docet idem *Plinius hiſt. nat. lib. 25. cap. 10. & cap. 14.* ejuſdem libri, membris luxatis apponit; In narium hæmorragia cicutæ ſemen tritum ex aqua, naribuſque inditum, efficaciæ multæ eſſe ait cit. *Plinius*, qui etiam ulcera curare vult cicutam cum ſiligine mixtam mero; Ego tandem expertus ſcribo, Cicutam noſtram contuſam & appoſitam tumoribus valde prodeſſe.

Si Aſini Cicutam depaſcantur ſomno profundo corripiuntur, ut ſæpe à Ruſticis tanquam mortui excoriati fuerint; ut monet *Ant. Miraldus, & Matthiol. com. in Dioſcorid.*

Sturnos impune veſci Cicutis, quæ tamen homini ſunt venena, aſſerit cum multis Auctoribus *Clar. Dn. Jul. Cæſar. Scaliger comment. in l. 4. Theophraſt de Plantis*; ita pariter me legiſſe memini Gallinas veſci ſcorpijs, Anates domeſticas Buffonibus Feles lacertis, abſque ulla noxa; hic autem pro epilogo notandum Cicutam venenum eſſe acribus particulis præditum, linguam enim acrimonia quadam pungit, & vellicat, homini tam infenſum, ut qui ſumpſerint brevi moriantur, nec ulla prorſus ope medica ſalvari poſſint; Plura de Cicutæ veneno cupienti dabit *inſignis, ac nunquam ſatis laudatus Dnus. Theophilus Bonetus in ſuo Mercur. compitales. lib. 18. & Joh Jacob. Wepferus Illuſtris Academiæ noſtræ Curioſorum Socius ſemper æſtimandus, atque colendus*, hæc breviter à me ſcripta ſufficiant de Cicuta.

Ra-

Raptim ſcribebam, & currenti calamo in muſeo meo die 7. Decembris 1695. ego Ioſeph. Lanzenus Med. Doct. Ferrarienſis in Patria Univerſitate ordinarius Lector, & Academiæ Leopoldinæ Socius dictus Epicarmus.

Observatio V.

De Napello.

Hiſtoria 1. Catello trium circiter ſeptimanarum cum *Nobiliſſ. Dom. Dom. Screta à Zavorziz* 14. Julii 1676. radicis *Napelli* recentis bene contuſæ drachmam dimidiam cum lacte, horâ ſecunda pomeridiana, intrudi: aliquandiu inceſſit ac ſi nihil deleterij accepiſſet, ſubinde vagiit, quandoque caput ſucceuſſit, quaſi nauſearet. Præterea prope hora dimidia pedes poſteriores traxit, paulò poſt ingreſſu ad latus ſiniſtrum inclinavit, atque ſæpius in illud lapſus eſt: ſubinde totum corpus motu convulſivo concutiebatur. Non diu poſt evomuit lac ſpumeum & aliquomodo grumoſum. Motus convulſivi aliquandiu continuarunt; hinc in latus decubuit; non obriguit à tetano: decubuit inſtar moribundi ultra duas horas ab accepto *napello* & quaſi ſuſpirioſe vagiit. Abdomen intumuit: illo inciſo fortius vagiit & valide artus movit. Ventriculus valde diſtentus erat: integrum excidi; movit ſe motu vermiculari: ſtomachus ſeu orificium ſiniſtrum arctiſſime ſemet conſtrinxit, ut ne guttula quidem excideret: quando verò circa medium ſe contraxerat, motus lente verſus pylorum procedebat, illeque erigebatur, liquorque ſubpallidus, nunc ſpumeus nunc viſcidus quandoque ſenſim, aliquando cum impetu protrudebatur: Conſtricto pyloro ventriculus rurſus intumuit totus, moxque rurſus circa medium ſe conſtrinxerat, novuſque liquor per pylorum ejiciebatur: Hæc conſtrictionis in medio & inflationis alternatio continuavit per octavam partem horæ, ſtomacho ſemper arctiſſimè clauſo permanente. Poſtquam ventriculus ſe movere deſiit, illum ſuperne à ſtomacho ad pilorum incidi: continuit radicis *Napelli* reliquias, lac grumoſum, fruſtula ſtraminea, mucum & liquorem ſpumeum; his ſublatis interna ſuperficies alba erat, nec ullibi vel minimum inflammationis ſignum apparuit. Diaphragma poſt ablatum ventriculum aliquandiu movebatur, catelluſque aërem ore hiante captavit. Sanguis ex venis & arteriis promanans admodum fluidus fuit. In cordis ventriculis nihil omnino ſanguinis ſupererat. Veſica ab urina valde diſtenta.

Hiſtor. 2. *Reverendiſſimus Dom. D. Romanus Abbas St Blaſii* ex benevolentia, qua erga ſtudium Medicum fertur ſingulari, 1676. die 27. Auguſt. conceſſit lupum, ad experimentum *Napello* faciendum. In nido paucarum ſeptimanarum adhuc captus nutriebatur lacte; adolevit & aliquomodo cicur factus quoſdam ferebat, cum cane ludebat, illumque hinc inde ſequebatur, non tamen penitus lupinam naturam exuit, quoſdam ferre nequit, erga illos ringebat & propius accedentes morſu petiit: tuncque præ timore ſtatim alvum & veſicam exoneravit, fugaturus hac turpitudine inimicos ſuos. Jam ſemeſtris erat, ac robuſtus. Ab hora 6 matutina ad 2. pomeridianam nihil cibi dabatur: per hortum & aream bacillo abactus valde incaluit, carnem objectam comedere noluit, ſerum verò appoſitum avide lambit & poſtea carnem devoravit.

Poſtea aliud fruſtulum carnis, in quo drachma dimidia radicis *Napelli* abſcondita erat, objectum fuit, quod venenum ſubodoratus attingere noluit. Itaque illum auribus apprehenderunt, os bacillo diduxi ac duo fruſtula carnis quibus *Napelli* drachmæ duæ circiter involutæ erant, intrudimus. Vix octava horæ pars præteriit, quum ad vomitum ſtimularetur, & paulo poſt mucum viſcidiſſimum craſſum, ſpumeum cum uno fruſtulo carnis evomuit: ulterius ad vomitum concitatus alia duo cum napello & muco viſcidiſſimo, craſſo, ſpumeo & flavo ejecit. Interea abdomen mire attollebat, valde angebatur: robuſtus tamen manſit, pedibus non nutavit, erga ignotos rictum edidit, baculum protenſum morſu petiit: Subinde mucoſa & viſcida evomuit. Poſtquam ambo fruſtula carnis cum radice napelli egeſſit, adhucque vegetus eſſet, veritus me experimento fruſtratum iri, paulo poſt ultra drachmas duas radicis contuſæ ſero lactis immiſcui ac ore diducto denuo infudi. Brevi poſt frequenter ad vomitum irritabatur, multis nixibus fruſtaneis, tandem ter mucum viſcidum craſſum, ſpumeum, quartâque vice ejecit mucum gryſeum, turbidum, cui radices *napelli* & fæces ſubnigræ immixtæ erant: poſtea evomuit iteratis vicibus liquorem tenuem, flavum, pellucidum, nonnunquam nullo colore tinctum, mire angebatur: huc illuc ivit, corpus quandoque ad parietem inclinavit; huc uſque nondum decubuit; abdomen crebro contrahebatur, ut prope venter evaneſceret, dorſoque accedere videretur: diaphragmatis

tis tenſio & relaxatio frequentiſſime alternabant: nunquam vel alvum vel veſicam exoneravit, quod antea facile ex ſolo metu fiebat. His ultra dimidiam horam perdurantibus, ſubitò ambobus pedibus anterioribus fortiter terram ſodit brevique amplam foveam, ceu ſibi ſepulchrum paraturus, excavavit, ab opere avulſus fune quo ligabatur ſubſidit, moxque in latus decubuit: extractus è fovea aliquot greſſus fecit: rurſus fodere incepit, profundè os naſumque foveæ immiſit, evomens mucum pellucidum, viſcidum, coloris expertem: ſtans aut ſedens ſubinde toto corpore tremuit: ruſuſque fodit: retractus & compulſus aliquot greſſus peregit, non nutante corpore. Paulo poſt in latus decubuit: celerrime & cum ſuſpiriis reſpiravit: ad vomitum adhuc ſtimulabatur: os ſpuma implebatur: nunquam convellebatur. Cùm exſpiraturum præviderem, duabus horis à primo bolo intruſo, vivum ſed prorſus enervatum aſſeci pedibus & capite alligavi, ita tamen ut os apertum maneret: abdomen incidi; nulla doloris ſigna dedit: inter ſecandum exſpiravit, licet parum ſanguinis profuſum fuerit. Quamvis diaphragma non amplius moveretur, ventriculus tamen nunc in antro pylori, nunc in medio ſe contrahebat, ibique gracilior, imò quandoque anguſtiſſimus evaſit, verſus ſtomachum verò intumuit; mox conſtrictus iterum relaxabatur & in amplam molem diſtendebatur; mox iterum nunc circa antrum pylori, nunc in medio coarctabatur, atque crebris vicibus iſtæ ventriculi conſtrictiones & dilatationes alternabant. Inteſtina motu periſtaltico ſe movebant, nec tamen poſt conſtrictiones ventriculi dilatari videbantur, imò poſt iteratos motus ſuos periſtalticos anguſtiora manebant, quamvis nihil per alvum quoque excreverit. Remoto ſterno gula ſummopere diſtenta occurrit, quovis brachio pueri annui amplior ac ſi à flatu è ventriculo pulſo & circa pharyngem detento in hanc molem excreviſſet. Ad latus inclinatis pulmonibus receptaculum chyli nuce moſcatâ majus, oblongum, ſubpallidum vidi. Pulmones erant ex albo rubeſcentes, molles, penitus collapſi. Ventriculo prope ſtomachum inciſo gula concidit, & protinus ad priſtinam magnitudinem pervenit; nulla inflammationis veſtigia in illa aderant. Ventriculo à ſtomacho ad pylorum inciſo ultra duodenum, vix grana decem radicis napelli inveni: continuit mucum valde ſpumeum flavum: Illo abſterſo tota interna ſuperficies in fundo & in parietibus inflammata, & anfractus atro rubeſcentes, nullibi exulcerati, apparuerunt: ſtomachus vero & pylorus ab inflammatione immunes fuerunt. Tota interna ſuperficies duodeni & maxima pars jejuni & ilei quædam portiones, nunc unciæ unius nunc duarum longitudine, imprimis prope valvulam in ejus fine, admodum rubebant; etiam limbus hujus valvulæ. *Duodeni* & jejuni ſuperficiem incruſtabat ſubſtantia coagulo lactis ſimilis, alba viſcida, alicubi flava. In ileo continebantur cucurbitini vermes ſolitarii, ſemen cucurbitæ figurâ & magnitudine referentes, cohærentes duas ſpithamas longi, deſinentes in filamentum prope ſpithamæ longitudine, in cujus extremo globulus, caput acus referens; item teniæ ſeu lumbrici lati; omnes adhuc viventes.

In recti extremo fæces virides, mucoſæ pauciſſimæ aderant. Cœcum flatibus diſtentum & incurvum continuit mucum viridem, ſabuli aliquid & fruſtulum unum alterumque radicis minutim conciſæ. Inteſtina ulnas quinque ſuperarunt; Cœcum palmare. In jejuno & ileo quam plurimas areolas glandularum inveni, plures rotundas, quaſdam oblongas, dimidii [illegible] latitudine, quaſdam ampliores: areola in fine ilei palmâ longior erat: illarum ambitus prominulus; pleræque in centro etiam inflammatæ. Vaſa ſanguifera meſenterica ampla & ſanguine nigro plena; heparque atro rubeſcens fuit. Veſica biliaria bile valde turgebat: Lien pallidior longe hepate: in dorſo ſe corrugare videbatur: longus ſed gracilis. Renes caninis ſimiles; nulli in illis vermes. Veſica prorſus contracta: vix nucem moſchatam magnitudine æquavit, quamvis glandem filo conſtrinxerim. Vena cava aſcendens & deſcendens valde ſanguine turgebant. Pancreas *Aſellii* venæ lacteæ plures tranſcenderunt & perreptarunt. Receptaculum chyli incidi, effluxit multum chyli lactei, candidiſſimi, multâ lymphâ diluti, ſine ullo vel minimo grumulo. Ductum thoracicum ibi inflavi, inde vena cava prope auriculam dextram primùm micare, hinc ſyſtolen & diaſtolen edere cœpit, mox auricula dextra ex parte, non tota aliquot ſyſtoles & diaſtoles motus peregit. Cor ante inflationem amplum, ab illa magis diſtendebatur, ut & vena axillaris. In pericardio multum ſeri pallidi, turbidi continebatur. Inciſis cordis auriculâ dextrâ & ventriculo, aliquid ſanguinis ſpumei emanavit, plurimum vero in auricula & ventriculo grumoſi permanſit, extracto grumo ſequebantur appendices ſpithamâ longiores ex cava & arteria pulmonica. In ventriculi ſiniſtri ſummitate grumulum parvum, nullum in fundo reperi. Artus poſt mortem flaccidi & flexiles erant. Oculi diu lucidi permanſerunt. Dum vivebat naſus ad oculos ut & pedes, ubi depiles erant, admodum quaſi à ſudore madebant. *Clar. Ioh. Iac. Wepferus Tract. de Cicuta aquat.*

OBSER-

Observatio VI.

De Cocculis.

H*iſtor.* 1. Fell maſculo adulto die 28, Decembr. 1677. hora nona antemeridiana jejuno dedi, præſentibus *Excellentiſſim. Domin. Dom. Heinrico Screta* & aliquot Candidatis & ſtudioſis Medicinæ, Coccularum contuſarum & cum juſculo permixtarum drachmas duas. Cochleatim infudimus juſculum, cujus magna portio antequam deglutiret ex ore effluebat, protinus tamen mucoſum ſactum vidimus, nihilominus prope drachmam in ventriculum admiſit. A vinculis liberior os lambit. Statim poſt intruſum juſculum, inſtar canis curſu longe defatigati, celerrime linguâ exſerta & hiante ore reſpirare cœpit & paulo poſt quaſi exterrita ſuccutiebatur. Vix octante horæ elapſo convelli cœpit & primum convulſa jactabatur ad pedis unius & duorum diſtantiam: tum inter convulſiones, tum ab illis libera ſæpius lamentabilem vocem edidit: ſpuma ſatis copioſe ex ore ſtillavit: ſemel maniſeſto vomere conabatur: nunquam alvum ſolvit: nec multum eminxiſſe obſervatum fuit, quamvis permictiones importunæ ipſam ad cocculas damnarint. Paulo poſt convulſiones invaluerunt creberrimis paroxyſmis & omnis generis, imprimis ὀπισθοτόνῳ & tetano; non raro ſolummodo pedibus tremebat. Poſt paroxyſmos aliquoties ceu mortuus jacuit. In ipſis paroxyſmis & dum à convulſionibus liber erat, ſæpius nullum motum cordis, nullamque reſpirationem animadvertere potuimus: ambo motus nunc ſponte, nunc compreſſo & conſtricto atque etiam ſuccuſſo pectore redierunt, ſtatimque rurſus convulſiones ordiebantur pari vehementia, inter convellendum cauda mitè intumuit & erecta fuit. Fere ad extremum vitæ oculi ſplendidi fuerunt; circa finem vitæ retrahi videbantur; tunc quoque jam diu mortuus credebatur; poſt ſuccuſſiones tamen denuo iterato convellebatur atque vocem querulam, ſed ſubmiſſam, edidit.

Ante 10. antimeridianam vivere deſiit. Aperto abdomine ventriculus rugoſus & anfractuoſus quaſi conſpiciebatur, ac circa principium antri pylori aliquantulum contrahebatur & coarctabatur, ſed motu lentiſſimo; paulo poſt amplior & ſuperficies planior evaſit, diuque talis manſit & non niſi levicule ſe ſubinde contrahendo & corrugendo mutabatur. Inteſtina à pyloro ad finem recti diu motu periſtaltico movebantur, qui motus nunc à pyloro supernè, nunc infernè, nunc circa medium incipiebat, & nunc ſurſum nunc deorſum vergere videbatur, idque diu, quamdiu ſc. inteſtina calebant.

Venæ gaſtricæ, epiploicæ, meſentericæ & porta admodum ſanguine tumebant. Inteſtina motu periſtaltico contracta duriſſima & quaſi cartilaginea videbantur: foris conſpicui erant, præter rugas circulares, etiam ſulci recti. Cavum hepatis rubicundius erat parte convexa, atque ibi maniſeſte apparuit illud ex minutis glandulis compoſitum. Veſicula Bilaria Bile vireſcente turgebat, Pancreas molle manſit. Lien ſaturate rubeſcebat: Renes pallebant. Aperto thorace, pulmones ſiniſtri lateris ſubalbi cum aliquo rubore permixti, in dextro latere rubicundiores erant: in utroque latere lobi inflati erant, adeo ut pulchre in ipſorum extremitatibus Veſiculæ Malpighianæ conſpicerentur; Vena cava aſcendens & deſcendens, item azygos & intercoſtales ſanguine valde diſtentæ erant. Cor ejuſque auriculæ ſanguine admodum turgebant; dextro ventriculo inciſo copioſus & fluidiſſimus emanavit; ex ſiniſtro verò, ſuperne preſſo corde, cum impetu proſiliit: in neutro ventriculo vel auriculis ne minimus quidem grumulus obſervari poterat, cum tamen extravaſatus brevi grumeſceret.

Ventriculo à gula ad pylori finem ſuperne inciſo, ipſum plenum muco viſcido cum juſculo & coccularum pulvere mixtis invenimus; quibus deterſis anfractus albicabant, & alicubi paululum magis quam aliàs obſervatur, rubebant, non tamen maniſeſte inflammati erant. Inteſtinis a pyloro ad finem recti inciſis, ſub pyloro in duodeno pauxillum de juſculo muco permixto offendimus. In reliquo ductu ad finem ilei ne minimum veſtigium harum apparuit: imo omnia vacua & exſucca erant, mucuſque ipſe paucus & condenſatiſſimus fuerat: reperimus vermem unum latum, adhuc vivum & plures lumbricos teretes. Circa inſertionem ductus Bilarij & pancreatici, nec Bilis vel alius liquoris guttula viſa fuit. Inteſtinum Cœcum & principium recti, plena erant ſubſtantiâ pultaceâ pallidè flaveſcente: in ſine recti aliquot ſcibala ſicca & indurata detinebantur. Rectum à ſordibus mundatum intus rubicundus cum ſuis anfractibus fuerat ventriculo.

Inclinatis pulmonibus ad latus vidimus per ductum thoracicum, lympham omnis inquinamenti expertem tranſparere.

Hiſt. 2. Ab Excell. D. D. Chriſtophoro Hardero, communicata.

Die 8. Novembr. 1678. Cani venatico, novem fere annorum, carnoſo tamen, valido & robuſto Cocculorum in pulverem redactarum drachmas circiter duas exhibuit. Elapſo vix dum mediæ horæ ſpatio, toto corpore, ac ſi frigeret, tremuit: in hortulum traductus gramen lambere, ſubinde devorare cœpit; brevi ventriculus ad vomitum urgebatur, qui & paulo poſt ſequebatur: unâ atque alterâ vice ſtomacho per vomitum à Cibis evacuato, tremor artuum in motus convulſivos mutabatur: rictum ſæpiùs deducebat vero ſpaſmo Cynico: ſtans eructabat plurimum ſalivæ tenuiſſimæ, ab ore pendulæ: motus ventriculi nauſeabundus identidem rediit: tandem humi proſtratus, horrendas Convulſiones univerſales ad quartam fere horæ partem paſſus eſt. Tandem remittente ſenſim violenta iſta artuum extenſione & Convulſione, (non tamen ventriculi, qui perpetuo ad vomitum irritabatur & ſine intermiſſione ſpumam eructabat) paulatim canis ſe recollegit, caput erigere, ſurgere ac pedibus inſiſtere conabatur: quod tamen effectum dare minimo potuit, ſæpius enim recidit, pedeſque poſteriores corporis onus ferre recuſarunt; vacillavit inſtar temulenti, oculi caligine ſuffuſi, ut oblata & accedentes non videret, nec acclamantes audivit. In hoc ſtatu ferè per horam manſit. Poſtea in ſecundum paroxyſmum epilepticum delapſus eſt, priore tamen mitiorem & breviorem, quo ceſſante ſenſim reviviſcere cœpit, robur artubus rediit, firmo talo ſtetit, torpor, oculorum caligo & temulentiâ diſcutiebantur, ſtomachus quievit, ſuâque ſponte convaluit. Globus ſclopeti per caput trajectus vitam ſuſtulit. Canis eviſcerationi ſubjectus oſtendit in ventriculo magnam ſpumæ copiam & in fundo cibos; derersâ ſpumâ ventriculus non uſque adeo alteratus vel inflammatus, at rubicundior debito erat inteſtinorum interna ſuperficies; glandulæ verò nec prominentiores nec rubentiores erant: Nihil Cocculatum in inteſtinis occurrit.

Hiſtor. 3. A Doctiſſimo Domino Hartero, Medic. Licentiat. communicata.

Die 8. Januar. 1678. horâ primâ pomeridianâ caniculæ viginti horis jejunæ, cocculorum contuſarum drachmas tres cum pane in Bolos redactas exhibuit. Poſt quadrantem horæ oculis frequenter, ceu obdormitura nictavit, mox, ceu ab inſomniis territa & expergefacta, caput ſuccuſſit iteratis vicibus, os lambit, ſemel atque iterum oſcitavit; ſequebantur vomitus; primùm evomuit cibi reliquias craſſas & Bolos ex cocculis fere integros, hinc materiam pultaceam craſſiuſculam, poſtea tenuiorem flaveſcentem, tandem mucum tenacem album, cujus partem dimidiam ab ore pendentem reſorpſit. Ab illo tempore valde inquieta fuit, ſurrexit, mox rurſus decubuit, frequenter os nunc lambit, nunc aperuit, nunc clauſit & maxillas ac ſi manderet, verſavit: exporrecto capite torvè circumſpexit: parietes delingebat: celerrimè ceu à longo curſu defatigata, exſertâ & variè commotâ linguâ, reſpiravit, ubinde murmuravit, caput ſuccuſſit; pedes tremuerunt: ſemel voce ſubmiſsâ & ore propè clauſo latrauit. Nondum horâ elapsâ adhuc ſemel emovuit mucum tenacem ſpumeum, ſubflavum: pedibus anterioribus inſiſtens caput erexit, tremebundæ caput ſuccutiebatur: ſubiude totum corpus motu convulſivo tentabatur; aliquandiu oculos unico objecto obverſos immotoſque tenuit. Poſt horam elapſam ſaliva copioſiſſime ex ore ultra horæ quadrantem emanavit: ſtupida, ceu omni ſenſu privata, jacuit, nec baculo percuſſa ictus percepit, interdum totum corpus concutiebatur, quandoque ſolum pedes poſteriores tremebant, erecta ſtare nequiit; ſemel, inſtar canis ad iram concitati, murmuravit; tandem capite in terram extenſo, clauſis oculis, ceu ſomno obruta jacuit & pauliſper quievit: ſomno ſiuito ſurrexit, ſenſus omnes recuperavit, hinc inde curſitavit; & ſecundâ à *cocculis* devoratis horâ, nihil adverſi amplius paſſa eſt. Vegetæ poſt dimidiam horam *coccularum* drachmæ duæ cum juſculo carnis ingeſtæ fuerunt, quas poſt horæ quadrantem evomuit, nullo ſubſequente alio ſymptomate, quàm iteratâ capitis ſuccuſſione. Die 9. Januar. ter cocculæ non parva doſi datæ fuerunt: Primum ante meridiem, unde per alvum egeſſit fæces atro flaveſcentes. Poſt meridiem bis exhibitæ nihil niſi vomitum excitarunt, Die 10. ejuſdem ante meridiem rurſus drachmæ tres *coccularum* intruſæ fuerunt, nullo ſubſequente ſymptomate notatu digno, quin potius unâ atque altera hora elapſa ipſi appetitus rediit, objectos cibos avide devoravit atque integre convaluiſſet, niſi ad nucem vomicam damnata & hujus vim expertura aliter ejus curioſitati inſervire coacta fuiſſet. *Idem ibidem.*

OBSER-

Observatio VII.

De Nuce Vomica.

Hiſtoria 1. Catello projectitio trium circiter ſeptimanarum, 16. Julij 1676. limaturę Nucis Vomicæ drachmam dimidiam, hora ſecunda pomeridiana, cum *Nobil. Domin. D. Henrico Screta à Zavorziz* lacti permixtam infudi. Aliquandiu nihil p. n. obſervatum fuit, niſi quod vagiret: elapſo horæ quadrante caput ſubinde ſuccutiebatur, aut in latus trahebatur, aliquando tremuit ac ſi rigorem pateretur: interea vagiit continuò, evomuit lac ſincerum, non coagulatum; paulò poſt nunc pronus, nunc ſupinus, exporrectis pedibus inflexibilibus, vero tetano extenſus, jacuit, quandoque totum corpus motibus convulſivis concutiebatur & multivariè jactabatur, mox toto corpore & collo inſtar ſchidij rigidus proteaſis pedibus evaſit, atque ab illo tempore vagire deſiit, exſerta continuè lingua: abdomen valdè intumuit. Poſtquam duabus horis convulſionibus afflictus jam ſemimortuus eſſet, abdomen incidi, inter ſecandum rurſus vagire & motu convulſivo agitari cœpit, qui protinus in tetanum vertebatur. Ventriculus, utroque orificio arctiſſimè clauſu, ſupra modum diſtentus erat; illo exſecto vidimus diaphragmaris crura, antequam illud in inſpiratione ad plenam diſtenſionem & expanſionem perveniret, motu convulſivo, ut in ſingultu, ſuccuti. In ventriculo invenimus lac grumoſum cum muco ſpumoſo multo & fruſtulis ſtraminis: illo à contentis mundato, nulla inflammationis ſigna obſervare potuimus, anfractuum tamen ſuperficies minùs alba erat ac aliàs conſpicitur. Ventriculo exſecto nihilominus artus & collum à tetano rigebant; diaphragma diu & ſæpius brevibus intervallis motu convulſivo ſuccutiebatur: ex venis & arteriis ſanguis large, ſplendide rubeſcens emanavit nullibique concretus, aut grumoſus à nobis viſus fuit. Aperto pectore cor veluti emortuum, cuiteim apice irritatum, movebatur ſubinde. Tertia hora poſt exhibitam nucem Vomicam inciſis cordis ventriculis & Venâ cavâ prodiit ſanguis fluxilis, grumorum prorſus expers.

Hiſtor. 2. Caniculæ provectioris ætatis, mediocris magnitudinis, pilis nigris præditæ circa principium Septembris 1677. *Clariſſ Dom. D. Iohan. Conrad. Brunnerus* dedit Tartari Emetici grana aliquot, nullo ſubſequente effectu memorabili, imo quaſi nihil hujuſmodi aſſumpſiſſet, ſana vixit, permanente urinæ incontinentia, ob quam extera fidelis cuſtos hero ſuo evituit. Die 18. Octobr. 1677. cum Domino *D. Brunnero*, præſente *Clar. D Matthæo Scherpfio Durlac. Med. Licent.* tum ex Italia reduce, dedi nucis Vomicæ limatæ drachmam dimidiam circiter; quam cum mica panis in bolum redegimus. Præ timore mox alvum & veſicam exoneravit. Ultra dimidiam horam nullum ſymptoma obſervavimus, niſi quòd latebras quæſierit & ſubinde fugam tentarit: nunquam vomuit, nunquam eructavit, aut ſpumam profudit: at crebro os lingebat. Ante decimam antimeridianam ſtans, aut lumbis inſidens erectis trunco, collo & capite ac pedibus anterioribus, ſubinde oculis connivendo caput antrorſum inclinavit, mox caput ceu ab inſomnio perterrita, ut & pedes anteriores in altum attollebat, ſubinde caput retrorſum trahebatur nunc fortiùs, nunc mitiùs, nunc brevioribus, nunc longioribus intervallis: interea crebro mingebat; ſemel egeſſit ſcibala alba concreta, non tamen indurata: frequentes ſubſultus, ſeu παλμοὶ in partibus carnoſis trunci & artuum viſi ſunt. Circa decimam forti Epilepſia correpta fuit: in hoc paroxyſmo, qui fere per horæ duodecimam partem duravit, caput retrahebatur, oculi fixi manſerunt, pedes nunc extenſi ubriguerunt, nunc ſuccutiebantur & tremebant; reſpiratio aliquandiu penitus ceſſare videbatur; Cor celeriter, frequenter & validiſſimè pulſabat manum attingentis: nec excrementa per alvum aut urethram, nec ſalivam aut ſpumam ore egeſſit: nulla ullius ſenſus indicia animadvertebantur. Finito paroxyſmo immobilis, ceu paralytica, jacuit, reſpiravit celerrime & frequentiſſime ceu à curſu incenſa, cor frequentiùs celerius, at debiliùs quàm in paroxyſmo movebatur: brevi tamen vires recuperavit, in pedes ſurrexit, leviculo baculi attactu cucurrit & ſolitas latebras quæſivit. Verùm non longæ induciæ concedebantur, ſtanti enim caput & pedes anteriores ſubitò & vehementiùs in altum abripiebantur; plerunque primum oculis clauſis, poſtea etiam apertis, ac ſi in ſomno territa fuiſſet ipſaque coma vigil pateretur: quandoque etiam caput retrorſum trahebatur. Hi Epilepſiæ prodromi crebriores & vehementiores erant, quàm primum paroxyſmum præcedentes; manſere tamen hactenus ſenſus integri: crebrò minxit, alvo ſemper occluſâ, Vix horæ quadrante elapſo rediit Epilepſia, in qua ſtans projiciebatur cum impetu quodam in pavimentum; in principio artus, truncus & caput validè quaſſabantur, mox artus & truncus, capite retracto, rigebant, pedes poſteriores mirè elongabantur tenſique manebant: Os claudebatur, oculi figebantur: reſpiratio erat intercepta; nulla ſpuma ex ore prodiit: cor vehementer, citiſſimè, ſed æqualiter

movebatur: paroxyſmus iſte citius primo & ſua ſponte remiſit. Ceſſante paroxyſmo oculos movit, hinc inde circum aſpexit, celerrimè, ceu poſt curſum, reſpiravit, ſiccâ linguâ longè exſertâ, ceu valdè defatigata & debilitata diu ſiniſtro lateri incubuit; dein ambæ pedes nunc tremebant, nunc ſuccutiebantur. Compulſa ægre tandem ſurrexit, at quot paſſibus inceſſit, aliquandiu parieti innixa ſtetit, torvè circumſpiciens, quandoque ringens. Paulo poſt denuo Imminentis Epilepſiæ prodromi apparuerunt, brevibus intervallis increbreſcentes, vehementiores prioribus; nihilominus oculis nitidis & veluti flammeis circumſpexit. Vix horæ decimæ ſignum perſonuit, tertia vice correpta fuit epilepſiâ vehementiſſimâ; at nec in hoc paroxyſmo ſpumavit. Ceſſante paroxyſmo primùm oculos movit, mox citiſſime reſpiravit, linguam aridam longe exſeruit, & quamvis ſenſibus valeret, nihilominus artus nunc rigebant, nunc ſuccutiebantur, nunc veluti tremebant: poſt aliquam quietem compulſa ſurrexit, lento greſſu pedibus veluti rigidis inceſſit, poſticos pedes quaſi trahendo; parieti rurſus innitenti caput motu convulſivo retrorſum trahebatur & quamvis ſcamni humilioris aſſeri caput valide crebro fortiterque alliſiſſet, ſimul in altum ſublatis pedibus anterioribus, locum tamen non mutavit, torvè ſemper circumſpiciens & baculo monſtrato ringens. Dimidia ante undecimam matutinam forti paroxyſmo omnibus ſenſibus abolitis proſtrata fuit, omni genere motuum convulſivorum exagitabatur, cum reſpiratione intercepta, citra ullius excrementi ſenſibilem excretionem: duratio hujus paroxyſmi cæteris non longior fuit. Finito paroxyſmo inſtar mortuæ jacuit, mox celerrimè & frequentiſſime reſpirare & oculos movere incepit; ſenſibus integris nihilominus multifariam artus motibus convulſivis afficiebantur; vidit, vellicatis aut compreſſis auribus ſigna perceptionis dedit; dum pulvis tabaci naribus Indebatur, reniti conabatur, mox caput ſuccuſſit abſque ſternutatione, naſum lambit & aliquandiu vegetior videbatur: [illegible]quam tamen etiam compulſa ſurrexit; oculi turbidiores fiebant: motus convulſivi ſubinde invaleſcebant, manentibus reſpiratione & ſenſibus; labia tremebant & quandoque motu Cynico torquebantur: paulo poſt cor magis magiſque in motu elanguit brevique citra paroxyſmum Epilepticum planè ſubſtitit & canicula vivere deſiit. Pectus ſtatim fractis coſtis aperuimus: Cordis dextrum ventriculum ſanguine turgidiſſimum forfice diſſcidimus, cum impetu ſanguis rutilus ad ulnæ dimidiæ altitudinem proſiliit, licet nec vel minimi motus veſtigium in corde apparuerit: neque in hoc ventriculo neque in illius auricula neque in Vena Cava vicina vel minimulum grumulum, aut granulum coagulati ſanguinis invenimus: indito digito inſignem calorem in hoc ventriculo percepimus: Inciſo ſiniſtro ventriculo prodiit ſanguis copioſus, ſplendidiùs rutilans, at citra impetum: & iſte erat grumulorum expers: Indito digito nullium calorem dextri ventriculi majorem, tactu judice, deprehendimus. Sanguis extravaſatus protinus in grumos concrevit, ut & ſubclaviæ ſiniſtræ, jam aliquomodo cadavere refrigerato. Pulmones erant molles, non inflati, ſed aliquantulum collapſi, ſubrubri, alicubi maculis rubris quaſi conſperſi. Imò ventre apertè primo manifeſte vidimus ventriculum ſecundum longitudinem corrugari, ſulcis rectis & profundis planè conſpicuis; poſtea etiam, fibris circularibus motis, circa antrum pylori, circa medium & verſus ſtomachum, contrahebatur: à contractione ventriculus minor & anguſtior evadebat; relaxata contractione magis diſtendebatur & amplior, quàm contentorum fluidorum & craſſiorum moles poſtulabat, manifeſte reddebatur; repetita contractione rurſus minor & anguſtior fiebat idque ſæpius alternante contractione & relaxatione. Inteſtina omnia, etiam rectum motu periſtaltico ſurſum deorſumque movebantur. Hunc inteſtinorum & ventriculi motum, diu continuantem vidimus, pridem emortuo corde & ſanguine prope omni effuſo, quandiu ſcilicet hæ partes calebant. Dum inteſtina movebantur, obſervavimus contenta motu periſtaltico propelli ulterius; alicubi portio inteſtini inter duas conſtrictiones flatus pertinaciter retinuit, ut nec vi ſurſum deorſumve adigi poſſent, quod forte in colica & affectu hyſterico credito frequenter fieri ſolet. In ſpatio vacuo hypochondrij ſiniſtri inter ventriculum & lienem ac crura diaphragmatis & renem ſiniſtrum calorem contactu comperimus, cordis calori prorſus non imparem. Ventriculo à portione gulæ in dorſo, ſeu ſummitate ſecundùm longitudinem ad duodenum inciſo, occurrit in ipſius fundo bolus nondum penitùs diſſolutus, muco turbido immerſus & obvolutus: aderat quoque aliquid pultacei, juſculo avenaceo, quod manè devoraverat, non abſimile; oſſium & cartilaginum fragmenta; quibus remotis nihilominus ſuperficies muco obtinebatur: omnium contentorum pondus vix ℥ ij. vel ad ſummum ℥ iij. erat, quamvis ventriculus non diſtentus ℥ VIII. capax eſſet. Interna ſuperficie ab omnibus contentis mundata anfractus rubebant, ceu inflammati, magis ſuperne & ad latera, quàm in fundo, minus circa ſtomachum: totum antrum pylori album permanſit; foris nulla inflammatio apparuit; ac vaſa dorſum pertreptantia à ſanguine turgidiora debito erant.

Sepa-

Separatâ tunicâ fibroſâ forfice, quod celerius quàm cultro, aut lancetta ſuccedebat, circa ſtomachum & ſub pyloro in duodeno glandulas ſporadicas plures tunicæ nerveæ adhærentes conſpexi, in tota reliqua ſuperficie hujus tunicæ nullas, at plurimos vaſorum ſanguiferorum & nervorum ramulos illam perreptantes eique ſe immergentes. Ablatâ tunicâ fibroſâ ſolùm nerveam inflammatam vidi; omnes anfractus obliterati erant, plana prorſus apparuit ac ſolummodo muco pellucido oblita videbatur primùm, poſtquam verò aquâ tepidâ maceiata fuerat, interna nerveæ ſuperficies granulata & quaſi glanduloſa evaſit, multo muco pellucido nihilominus obtecta; muco deterſo plures aphthæ in conſpectum venerunt. Superficies granulata facile abſceſſit à nervea; in illam nullum vas ſanguiferum deſiit & manifeſtè conſtitit, nihil niſi tunicam cruſtaceam eſſe, quæ pelluciditatem affuſâ tepidâ amiſit, craſſiorque facta facilè abſceſſit à nervea, non ſecus atque illis, quæ linguam obtegit, fervidæ infuſa.

In externa parte tunicæ fibroſæ vidi centrum quoddam fibrarum rectarum non procul à ſtomacho, à quo fibræ rectæ ſurſum & hinc per dorſum, ad latera & deorſum per fundum ad pylorum uſque, ceu radij, diffundebantur: ſub his latebant Circulares nerveam tunicam immediate obvolventes: hæ circa ſtomachum carnoſæ, hinc ad antrum pylori magis albæ & graciliores, circa antrum pylori craſſiores, denſiores & planè nerveæ erant: illis circa antri pylori finem remotis, lumbus in duodenum prominens evanuit. Inteſtina foris albicabant, quamvis vaſa ſanguifera turgerent: aliquot in locis vaſa lactifera ad latera, non in convexa parte nec ubi meſenterio annectuntur, manifeſte emergere vidimus. Illis inciſis in duodeno & jejuno aliquouſque mucus turbidus continebatur, in ileo aliquid pultacei & portiunculæ muci Vomicæ ſimiles, item excrementa liquidiora, circa ejus finem compactiora, in cœco & recto in ſcibalas coacta. Contentis ſublatis duodenum & maxima pars jejuni inflammata, in ileo hinc inde maculæ rubræ, nunc ampliores, nunc anguſtiores, apparuerunt: rectum duodeni & jejuni inſtar inflammatum fuerat. Agmina glandularum inteſtinalium non magis quàm aliæ partes inflammatæ erant: uno alteroque foris preſſo manifeſtè prodijt mucus turbidus: glandulæ ſolitariæ cœci manifeſto oſculo patebant: omnes tunicæ inſculptas eſſe clarè videre potuimus. Veſicula bilaria, ductus communis & tres hepatici ſoli & ſeorſim aliquouſque incedentes, antequam communi insererentur, ſcil. major ſiniſter, minor dexter, minimus medius, ſuperne ex cavo hepatis emergens, omnes bile admodum turgebant. Plura quoque vaſa lymphatica diſtentiſſima in cavo hepatis occurrerunt. Hepar erat molle, rubicundum, naturali ſimilimum: Lien lividus, major debito & duriuſculus: Pancreas naturale duplici ductu præditum fuit, quorum quilibet peculiari oſtio, dimidij digiti diſtantia ſcil. hiabat in cavum inteſtinorum. Ren dexter ſanus fuit, ſiniſter foris lividus & inæqualis. Veſica erat vacua, contracta, inferiùs præſertim circa urethræ inſertionem in vaginam, inflammationis indicia oſtendit: Collum veſicæ uteri laxa erant. Teſticulis ſeu ovarijs deſtituebatur, nam caſtrata fuerat, relictâ maximâ parte uteri.

Receptaculum Chyli amplum fuit, continuit Chylum multâ Lymphâ dilutum: eo inflato aër celeriter ad auriculam dextram pervenit. *Clar. D. D. Brunner.* præter ordinarium ductum thoracicum invenit vas quoddam inſigne, quod Lymphaticum credidit; hoc in latere ſiniſtro per thoracis carinam, juxta portam ſupra ramulos intercoſtales aſcendit, & ductum thoracicum conſcendit eo loci, ubi verſùs latus ſiniſtrum declinare & ad ſuam inſertionem properare conſuevit; hinc perrexit ad glandulam quandam ſupra gulam poſitam, ubi viſum ſubterfugit: inflato ductu thoracico obſervavit quoque hoc vas inflari atque indito mercurio vivo ſurſumque truſo vidit mercurium ſub cava à capite deſcendente, facto circulo, propè inſertionem ductui thoracico inſeri ac contenta cum ipſo in ſubclaviam fundere. *D. D. Brunnerus* dein ſeq. carnium roſtro corvino confregit: in ſinu longitudinali nullum ſanguinem grumoſum invenit. Ventriculi ſcatebant lympha: cerebri mole vola manu preſſa ex infundibulo circa glandulam pituitariam abſciſo lympha ſtillabat, minime vero ex proceſſibus mammillaribus etiam reſectis, quos manifeſte impervios deprehendit: minimeque in coryza per os cribriforme in narium cavernas mucum exſtillare didicit. Nec in hoc nec in alijs canibus glandulam pinealem hactenus invenit.

Hiſt. 3. Cani nondum ætatis annum ſupergreſſo, mediocris magnitudinis, *Cl. D. D. Joh. Conrad. Brunnerus* d. 1. Nov. 1677. vulnus in dextro Epigaſtrio oblongum, in cavum abdominis penetrans inflixit, duodenum cum pancreate & portione omenti extra vulnus protraxit, filum ſericeum cum acu prope inſertionem ductus pancreatici traduxit, fortiter conſtrinxit ac trans vinculum Pancreatis ductum penitus cum ejus & omenti portione abſcidit; vulnus conſuit, quod citra traumatica coaluit, cane frequenti linctu præcipuam opem præſtante. Canis paucis diebus elapſis edit, cucurrit, ſaniſſimi inſtar ſe

habuit, atque ad Januar. d. 2. 1678. ſoſpes & incolumis vixit, nec in illo vel minimum vitium in actionibus naturalibus, vitalibus & animalibus animadverſum fuit, canes majores etiam adoriens victor receſſit; famelicus hero ſuo Lanioni non ſemel fruſta carnis, vitulinæ imprimis, ſurripuit, ut propter tot furta ad mortem damnatus fuerit, quamvis magni ipſum conſtiterit; nam illo debitum centum florenorum à pauperculo ad incitas redacto expungebatur. Cùm vagabundus eſſet, ne experimenti certitudo de ductu pancreatico abſciſſo nobis periret, die 2. Januar. 1678. Diſenhoſii in prædio meo, hora 2. pomerid. præſente *Clar. D. D. Henrico Screta, Clar. D. D. Brunnero & D. Matthæo Scherpfio Durlac. Med. Licent.* pulv. Cocculorum ind. ʒß cum juſculo infudimus, vix quadrante horæ elapſo bis cocculas copioſiſſimo muco immixtas evomuit; inceſſit aliquandiu vegete, poſtea ceu vertiginoſus nutabat, ſemel atque iterum convulſiones ſupervenerunt, ſtante ceu exterrito caput retrahebatur & pedes anteriores attollebantur: verùm ante tertiam pomeridianam omnia convulſionem aut graviora minitantia evanuerunt; hinc inde cucurrit & ſibi fugâ conſulere tentavit. Poſt 3. pomer. cocculorum contuſarum ʒ ij. cum mica panis in bolum coactas intruſimus: at nec hic bolus illum multum afflixit: circa quintam Veſpertinam quievit: circa 6. Veſp. bolum cum multo muco & fruſtulum oſſis evomuit. Poſt. 7. panis fruſtula & oſſicula objecta avide devoravit: totâ nocte quietus fuit. die 3 Ian. mane vegetus erat, ac ſi nihil adverſi expertus eſſet, cum importunitate cibum ſollicitavit. Circa cum pane in bolum redactum: nullum ſymptoma obſervatum ad decimam uſque, tum latebras quæſivit, fugam meditatus eſt, ſub fornace aut ſcamnis delituit quietus: paulo poſt validè ceu vomiturus eructavit, quamvis nihil egeſſerit. Poſt 10. ex limatura Nucis Vomicæ ʒi. & pane duos bolos confectos intruſimus, primum ſtatim evomuit, alterum retinuit; aliquandiu ſani inſtar hinc inde cucurrit, ſcibalum durum, magnum, ſicciſſimum egeſſit: brevi poſtea ſtans ſubito exterrebatur, inceſſit cruribus divaricatis & pedibus anterioribus protenſis, omnibus pedibus quaſi rigidis nec amplius flexibilibus: quieſcenti ab ingreſſu caput & reliquus truncus retrahebantur iteratis vicibus, ac ſi quis ipſum manu circa cervicem & lumbos prehenſum vi quadam invitum retrorſum ageret. Vix horæ quadrante præterito januæ limini inſiſtens, cum impetu quodam à paroxyſmo Epileptico vehementiſſimo retrorſum, ultra duos pedes à ſua ſtatione, projectus fuit, in quo artus & caput nunc ſuccutiebantur, nunc retracto capite extenſi & rigidi manſerunt, cum omnium ſenſuum abolitione. Paroxyſmo graviſſimo ſuperato aliquandiu, ceu à longo curſu feſſus jacuit, & anheloſe reſpiravit: mox tamen ſurrexit & aliquot paſſibus cucurrit. Brevi ſecundus paroxyſmus ſucceſſit priori vehementior & diuturnior, quo exantlato rurſus pedibus inſtitit & aliquo uſque progreſſus eſt: verum brevioribus intervallis tertius & quartus paroxyſmus graviùs ipſum afflixerunt, nam præter abolitionem ſenſuum manifeſte reſpiratio intercipiebatur; pulſationem cordis inæqualem, ſcil. nunc debilem, nunc fortem, aliquando per plura momenta intermittentem, maxime in quarto paroxyſmo deprehendimus: paroxyſmis ceſſantibus, ceu mortuus jacuit & artus ac caput motibus convulſivis, ſenſibus integris, continue ſuccutiebantur, anheloſe imprimis finitis paroxyſmis reſpiravit. Ante 11. antemerid. 5. paroxiſmo correptus fuit, nec prioribus motibus convulſivis ferociore, nec diuturniore, at pulſus cordis inæqualior erat, ſæpeque intermiſit aliquandiu rediitque, tandem prorſus ſubſtitit artubus & trunco flaccidis & prorſus flexibilibus atque ita vivere deſiit. Statim aperuimus pectus; pulmones quaſi miniati erant, rubicundiores tamen in dextro quàm in ſiniſtro latere, in quorum extremis ramuli ſanguiferi turgidi admodum fuerunt; manibus cavo pectore immiſſis mire omnia fervere experti ſumus. Diſciſo pericardio cor ampliſſimum in conſpectum venit. Ventriculus dexter ejuſque auricula, venæ pulmonicæ, cava aſcendens & deſcendens, azygos omneſque intercoſtales ſummopere à ſanguine diſtendebantur; minùs auricula ſiniſtra. Inciſo dextro ventriculo ſanguis largiter emanavit iſque fluidiſſimus; nullus grumulus vel in ventriculis, vel in auriculis, vel in venis etiam minoribus repertus fuit: Vaſe autem terreo vitreato exceptus mox in grumum coaluit, ac aliquandiu repoſitus tertia pars in ſerum ſolvebatur: quod prunis ſuppoſitis, in gelatinam, inſtar ſeri humani, concrevit. Imum ventrem *D. D. Brunnerus*, cautiſſime aperuit, vulneri perfectiſſime conſolidato intus in epigaſtrio dextro omenti portio, & duodenum, mediantibus fibris oblongis, ut & peritonæo vicino, accreverunt; lobus dexter hepatis convexi intermedijs fibris oblongis diaphragmati annexus fuerat. Ventriculus amplus fuit, in ſuperficie à rugis & maculis variis aſperiuſculus, ob venas ſanguine turgidiſſimas aliquomodo variegatus; antrum pylori album; pylorus & ſtomachus ſatis arcte conſtringebantur. Omentum ſanum fuit: Lien foris quaſi granulatus, inſtar glandulæ conglomeratæ: Duodenum amplum & plura ex tenuibus flatibus turgebant: rectum & cœcum etiam debito ampliora apparebant: pleraque inteſtinorum hinc inde conſtricta flatus detinebant,

bant, non tamen adeo pertinaciter; in ſulcis ubi conſtringebantur, circuli rubri videbantur. Venæ meſentericæ aliarum venarum more à ſanguine valde diſtendebantur.

Pancreatis pars ſuperior & major ſatis florida & molliuſcula, naturali tamen gracilior & durior erat; inferior gracilior, pallidior, lacera & veluti exſucca fuit: ut de experimento plane certus eſſet *D. D. Brunner*. duodenum & jejuni portionem cum pancreate & ductu hepatico exemit: oſculum pancreatis duabus uncijs infra bilarium intus prominulum durum & hians fuit, non tamen pervium eſſe inflatione aut ſtylo gracilimo deprehendere potuit: foris ubi ductus pancreaticus inſerebatur atque abſciſſus fuit filum ſericeum adhuc conſtrictum reperit cui arenulæ albæ accreverant: ductuum abſciſorum extrema ab illo fere ad unciam abſcedebant. & quaſi retrocedebant: ductus inflari in extremo, ubi detruncati fuerunt, ne minimum flatum tranſmittebant, adeo perfecto coaluerunt, quamvis neuter ante vel poſt detruncationem ibi filo conſtrictus fuiſſet: ductum etiam mercur. vivo implevit, quem etiam pertinaciſſimè retinuit, quamvis vi quadam versùs extremum adigeretur: adeo ut nec *D. D. Brunnerus*, nec nos ſpectatores dubitare potuerimus, nec vel minimam guttulam ſucci pancreati poſt abſciſionem in cavum inteſtinorum ſtillaſſe: Inferior ductus vacuus fuit: ſuperior multum ſucci adhuc continuit, ſaporis non acidi ſed ſubſalſi, qualis ſero ſanguinis ineſt.

Veſica urinâ turgidiſſima fuit, nam intra triginta horas canem minxiſſe, nunquam obſervatum fuit. Ventriculo à ſtomacho ad pylorum inciſo, circa ſtomachum circumquaque ad palmi fere diſtantiam occurrit protinus mucus pellucidus, aliquantulum ſpumoſus, cui bolus ex nuce Vomicâ & pane confectus involvebatur: hinc uſque ad pylorum invenimus mucum craſſiſſimum, viſcidiſſimum, valde ſpumeum, turbidum & obſcure albicantem. Deterſo muco circa ſtomachum aliquouſque, ut & ſuperne uſque ad antrum pylori interna ſuperficies non parum rubebat, minùs fundus & latera: antrum pylori plane album manſit. In duodeno & jejuno ultra ſex ſpithamas reperimus mucum prope candore lacteum, viſcidiuſculum, turbidum prorſus muco ventriculi diſſimilem: ne guttula quidem bilis etiam prope oſtium ductus biliarij, nihilque alieni alius rei huic muco chyloſo huc uſque admixtum vidimus: inde quatuor ſpithamas mucum magis fluidum invenimus, cum aliquot Lumbricis latis, cucurbitinis & teretibus, quorum plures adhuc vivebant, proboſcides firmiſſime internæ inteſtinorum tunicæ infigentes, à qua etiam hirudinum inſtar pendebant, ſi blaro inteſtino. A termino hujus portionis fere ad finem ilei mucum flavum, fluidum, ſatis copioſe, cui arſenici & auripigmenti ſcintillantes portiones immixtæ erant, invenimus: occurrit etiam fruſtulum nuci vomicæ limatæ ſimile, ſed dubie, cum bolus adhuc in ventriculo integer fuerit. Reliqua portio ilei vacua prorſus fuit: mucus illius paucus & valdè inſpiſſatus erat. Cœcum continebat materiam pultaceam flavam, cui fruſtulum oſſis & pili permixti erant. Simile excrementum in principio recti occurrit, ſed ſpiſſius. In fine recti ſcibala molliora continebantur, quam poſt nucem vomicam intruſam excreverat: in his ſcibalis adhuc reliquiæ *coccularum* detinebantur. Omnibus contentis ventriculorum ſublatis glandularum areolas, maxime illarum limites magis prominulos quàm in alijs conſpeximus, imprimis longiſſimæ in fine ilei. In una areolarum glanduloſarum, ubi arſenicum & auripigmentum ſubſtiterunt, punctula duo rubra in medio eminuerunt: ileum, ubi vacuum, & rectum ſolito quoque rubicundiora videbantur. In cœco & recto glandulas ſolitarias plures invenimus, elucescente clarè oſculo in illarum medio, ceu ab acu inflicto: detractâ tunicâ fibroſâ majorem numerum glandularum ſolitariarum clarè conſpeximus, quæ tunicæ nerveæ manifeſte inſculptæ erant: ſimiles varioliis, quæ ubi fibroſam reſpiciunt convexæ, ubi inteſtina concavæ fuerunt. Sublato cranio vaſa ſanguifera, maxime ad ſinum tertium tendentia ipſique ſinus ſanguine turgidiſſimi erant. Neque in ventriculis, neque alibi nullam guttulam ſanguinis extravaſati aut alius liquoris invenimus: nihilque tale in cerebro aut cerebello viſum fuit. Glandula pineali & hunc canem caruiſſe conſtitit.

Hiſt. 4. Ex communicatione Clar. D. D. Ioh. Conradi Brunneri.

Cani mediocris magnitudinis & ætatis, vegeto 1677. d. 5. Aug hora 1. pomerid. nucis vomicæ ʒß cum mica panis in Bolum coactæ intruſit: deglutito Bolo alacris aliquandiu manſit & canino more blandiebatur: poſt ſe ad quieſcendum compoſuit. Vix dimidiâ horâ elapſâ ſurgens pedibus tremuit ac inceſſit ceu rigidis nulloque articulo præditis: deorſum convulſiones quaſdam & ſubitaneos terrores expertus eſt, ac contentiùs exſertâ linguâ reſpiravit, ſurgens mox convulſus in terram proſtratus fuit, denuo ſe erigens, ceu fulmine ictus, vere epilepticus corruit & aliquandiu jacuit: ſub finem paroxyſmi citiſſime reſ-

reſpiravit exſertâ linguâ, rurſuſque non uſque adeo viribus exhauſtis ſurrexit, nam paroxyſmo, licèt celeriter, reſpiravit. Horâ 2. pomer. Tetano aliquandiu affligebatur rurſuſque anhelosſus ſurrexit. Circa 3. Epilepticus factus rigiduſque jacuit aliquandiu, ac copioſa ſaliva ex ore emanavit. Poſt dimidiam horam anxiè reſpiravit, ac apertâ januâ aufugiturus per ſcalam deſcendens terribiliter convulſus deorſum præcipitatus fuit. Hac vice convulſiones diu ipſum infeſtabant, ſpiritumque intercipiebant, unde quoque vivere deſijt. Calentem adhuc incidit. Ventriculus tumidus & turgidus apparuit. Vaſa lactea plena & ductus thoracicus à chylo niveo candore nitens in conſpectum venit, plurimaque vaſa Lymphatica. In ventriculo cum gula & portione duodeni excmpto continebatur plurimum cibi ſc. caro ſuilla, lardum alijque cibi, quibus pinguedo innatabat; ſublatis contentis gula & pylorus albicabant: tota verò ventriculi concameratio atro purpurea, inflammata & gangrænæ proxima apparuit: etiam inteſtini cum ventriculo reſecti portio rutilabant, reliquus inteſtinorum tractus ſuperiùs rubicundus, inferiùs albicans erat: continebant materiam chyloſam, tænias longiſſimas: prope Cœcum ſolium graminis integrum & prout demorſum fuit à Cane, illibatum occurrit. Glandularum areolæ plures accurate in conſpectum venerunt.

Canis iſte, dum in vivis erat, tumorem in regione lumbari geſtavit, qui nunc augebatur, nunc rurſus minuebatur, brevi tamen rurſus incrementa ſumens, ſacculo dorſo impoſito ſimilis videbatur: injuriæ externæ repullulanti tumori anſam dediſſe credebantur. Apertus tumor continuit ſubſtantiam polypoſam ſubcruentam: Ren dexter huic tumori vicinus atrophiâ conſumptus apparuit, in pelvi continuit ſubſtantiam grumoſam coagulatam & oſſiculum quoddam mollius: pelvis prope nuda erat, parenchymate renis fere omni conſumpto.

Hiſt. 5. Ex communicatione ejuſdem Clariſſ. D. D. Brunneri.

Feli nondum Bimeſtri, 1677. d. 18. Octobris circa 9. antemeridianam, Bolum ex nucis vomicæ ſcrupulo dimidio, & panis micæ factum intruſit; non integrum deglutijt; prope tertiam partem rejecit: dimiſſa ſtatim multum ſalivavit, hinc inde per cameram vagabunda vagitus crebros edidit: mox parieti innixa torvo circumſpiciens pedibus titubavit: rurſus currens preſſis greſſibus, inſtar lepuſculi, in pedibus, maxime anterioribus, obrigeſcere cœpit, hinc angulos ad ſe occultandam quæſivit, verùm nullo in loco quieta manere potuit, atque paulo poſt, ceu fulmine tacta, derepente Convulſionibus proſtrata fuit: jacuit aliquandiu convulſa: ſenſim ad ſe laceſſita redijt, ſuſpirioſe reſpirans: ſurrexit ac corpus ad parietem inclinavit capite nutante. Non longæ induciæ concedebantur, nam redijt paroxyſmus Epilepticus vehemens, qui ſtatim poſt nonam antemeridianam vitam ſuſtulit. Aperuit Cadaver dum adhuc cordis motum, ſed ſummè inæqualem & intermittentem deprehendit. Ablato ſterno ad cordis apertionem properavit, ut ſanguinis conditionem perſpiceret: erat ille fluxilis, fervidus & fumigans, nullus ei grumulus permiſcebatur: non erat floridus, ſed ſaturate rubens & ad nigrorem quendam vergens. Aperto abdomine vidit motum inteſtinorum tenuium & craſſorum periſtalticum ſurſum & deorſum, maxime recti, celerrimum, ſimulque quomodo chylus & fæces propellerentur. Ab appulſu aëris frigidioris conſpexit inteſtina valde conſtringi. Ventriculus immotus, flaccidus erat. Inciſis, gula, ventriculo & duodeno, ſublatis contentis, obſervavit harum partium ſuperficiem internam prorſus albicantem & omnis inflammationis expertem, ſecus ac in cane vidit. Contenta erant bolus muco turbido obvolutus & portio braſſicæ in antro pylori. *Idem ibidem.*

Observatio VIII.

De Helleboro Albo.

H*iſtoria* 1. Catello trium circiter ſeptimanarum die 14. Julij 1676. circa 2. pomerid. cum *Clar. D. D. Heinrico à Zavorziz* Hellebori albi ſcrupulum lacti immixtum infudi, vix per momentum admiſſum maximam partem evomuit & paulò poſt flavum per alvum egeſſit; mox rurſus aliquoties vomuit ſimulque convulſivis motibus variè jactatus fuit. Vix quadrante horæ elapſo mortui inſtar in latus decubuit ac linguâ exſertâ mortuo ſimilis jacuit, movens ſe ſolùm adhuc diaphragmate: peractâ horâ cum dimidia ſemimortui abdomen incidi, unde inter ſecandum pedes movere & vagire cœpit: aperto abdomine, ventriculum flaccidum & rugoſum invenimus: illo exemplo cor & diaphragma ſatis valide, ſed per longiora intervalla, ſe moverunt. In inſpiratione diaphragma.

gmatis motus à cruribus incepit, ibique in tumorem abdomen ſpectantem attollebatur, ſupernam planitiem expandebantur, eamque tenſam, ita tamen ut in ambitu viderentur ſulci inter fibras carnoſas, craſſas & veluti tumidas: in exſpiratione laxius, æquale & omnibus rugis deſtitutum evadebat. Tum aliquoties linguam adhuc exſeruit, ſanguis ex venis & arterijs effluens rutilus, fluidus minimeque grumoſus erat. Ventriculo à ſtomacho ad pylorum ſupernè diſciſo invenimus pulverem Hellebori lacti grumoſo & muco viſcido immerſum: contentis ejus ſublatis circa ſtomachum intus ventriculus rubebat & aliquomodo inflammatus erat. Jam diu emortuo animale ſanguis in ventriculis cordis partim fluidus partim grumoſus & obſcurior erat. *Idem ibidem.*

Observatio IX.

De Gialappa.

H*iſtoria* I. Catello prope menſtruo d. 13. Dec. 1675. cum *Nob. D. D. Heinrico Screta.* Magiſterij Gialappæ ſcrupulum dimidium ſacchari drachmis duabus permixtum ori indidi, quem ſenſim abligurijt. Pauló poſt capite ſemper ad latus nutavit atque incedens inſtar tumulenti vacillavit: ultra dimidiam horam nec alvum movit, nec vomitum ciebat: ac infuſo lacte frigido ter atro flaveſcentia & viſcida per alvum excrevit; nunquam vomuit. Tormina vagitu prodidit crebro. Inciſo pectore in latere ſiniſtro inter inſpirandum aliquoties pulmonum lobus turgidus proſilijt. Diſſecto abdomine in hypochondrio ſiniſtro ventriculus diſtentiſſimus prorupit. Denudatis omnibus imi ventris viſceribus vidimus ventriculum ſe circa medium aliquoties contrahere ac coarctare; mox tamen rurſus expandebatur ac ſulci contractione facta explanabantur: dum inteſtinis ad latus remotis inſignem lacteum canalem prope renem ſuccenturiatum intueor, multum muci ſpumei cum grumis evomuit, quamvis diaphragma ad gulam uſque diviſum & ſolummodo in dextro latere integrum eſſet, patuitque vomitum à ventriculo citra diaphragmatis opem peragi poſſe: tum quoque corpus aliquod intra gulam ſurſum deorſumque moveri vidimus: aliàs gula amplior & plenior ſolito erat nec ventriculus circa orificium ſiniſtrum conſtringebatur. A lobo hepatis imo, ſub veſicula bilaria, ductus hepaticus peculiaris verſus ductum cholidochum means, ei prope inſertionem in inteſtinum jungebatur. Sterno maximam partem ablato & diſciſſo, diaphragmate nihilominus in inſpiratione coſtas attollebat & largiſſimo oris hiatu aërem quaſi captavit: tunc ſibi relictus in ventrem ſe volutans pedibuſque inſiſtens fugere non ſemel annitebatur. Glandularum inteſtinalium regionem & minutiſſima vaſa capillaria ad illam pertinentia, foris pulchre vidimus in jejuno & ileo ac fibras rectas hanc regionem operientem. Ventriculo à fine gulæ ad duodenum ſecundùm longitudinem ſuperna inciſo, cavitatem muco viſcidiſſimo ſpumeo & fruſtulis lacteis coagulatis plenam invenimus: nullum vel ſacchari vel magiſterij Gialappæ veſtigium apparuit: deterſo muco inflammatum in fundo ventriculum vidimus. Duodenum, jejunum & præcipua pars ilei vacua & prorſus munda erant, adeo ut nec bilis nec mucus in illis conſpiceretur: in reliquâ portione ilei reperimus vermes teretes admodum longos, mucum flavum pellucidum condenſatum; prope valvulam ſpumeum: in cæco parum muci condenſati continebatur: rectum mundiſſimum, attamen valdè rubicundum velutique inflammatum fuerat.

Hiſt. 2. Cani ſemeſtri Doctiſſimus Dominus *Melchior Harter* d. 22. Mart. 1677. Magiſt. Gialapp. ℈j. dedit: ab aſſumpto nunquam vomuit, ſubinde ſingultijt, nec poſt tertiam horam ab ingeſto magiſterio alvus ſolvebatur. Vivo abdomen aperuit; foris in ventriculo ſub ſtomacho ſiniſtrorſum macula rubra videbatur: ab uno orificio ad alterum ſuperne diſciſſo ventriculo, tota cavitas infarcta reperta fuit pane, rapis, radice petroſelini, oſſiculis ferme integris, omnibus aqua dilutis: de magiſterio Gialappæ ne gry quidem occurrit; pylorus arctiſſime conſtringebatur, ut nec gracilior quidem ſtylus tranſmitti poſſet; Omnibus contentis ſublatis, ſuperior pars ventriculi inter ſtomachum & antrum pylori inſigniter rubuit; in fundo anfractus paulo rubicundiores erant; ſub ſtomacho, ubi foris macula rubra apparuit intus portio illa alba ut & totum pylori antrum manſerunt; intra anfractus hinc inde oſcula vidimus ex quibus aliquid mucoſi tranſſudavit. Inteſtina prope quatuor ulnas longa, à pyloro ultra ulnam mucum album, turbidum, ne minima quidem flavedine tinctum continebant; inde ultra ulnam ingens copia vermium cucurbitinorum cum magiſterij Gialappæ portiunculis occurrit; Vermes iſti ex particulis ſeminis cucurbitæ figura & colore ſimilibus, intermedio quodam filo connexis compoſiti apparebant; quidam propè dimidiam ulnam longi erant; quidam quoque ſe movebant adhuc; illorum extremum latum fuit, caput ve-

verò in filum tenuiſſimum duarum vel trium unciarum longum attenuabatur, quod inteſtinorum tunicæ internæ infigebant, atque à proboſcide, hirudinum inſtar auri affixarum, pendebant, acſi hoc vermium genus non chylo aliiſve inteſtinorum contentis victitaret, ſed liquorem ex tunicis proboſcide exſugeret: Inde ad finem ilei continebatur liquor flavus, pellucidus, viſcidus, cum portionibus magiſterij Gialappæ & ſordibus gryſeis, quamvis ultra duas ulnas nec guttulam quidem bilis obſervaverimus: nullus quoque hic vermis comparuit. A valvula extremum recti & in cœco excrementa liquida gryſea, humore aqueo diluta detinebantur. Contentis remotis inteſtina à pyloro ultra ulnam rubebant, etiam ibi ubi vermes detinebantur; ſed minus, minimè in reliquis portionibus uſque ad podicem, Areolæ glandularum manifeſtæ altiores erant reliquâ inteſtinorum tunicâ; oſcula verò glandularum quaſi obliterata & à copioſo muco oppleta videbantur, nihilominus, inteſtinis foris preſſis, mucus quidam inſtar minutarum guttularum prodiit; quædam areolæ intenſæ rubebant. Inteſtinorum quædam portiones ante diſſectionem conſtrictæ, partibus intermediis inflatis, conſpectæ, unde proculdubio tormina paſſus eſt. Chyli receptaculum inflavimus, unde cor emortuum reviviſcere cœpit, diuque movebatur; inflatis pulmonum bronchiis, ligatâ aortâ & auriculâ dextrâ, vidimus aërem ad ventriculum ſiniſtrum penetrare. *Idem ibidem.*

Observatio X.

De Corona Imperiali.

Ex communicatione Excell. D. D. Eliæ Rudolphi Camerarii P. P. & Archiatri Sereniſſimorum Principum Wirtembergicorum, Collegæ gratiſſimi.

Autumno 1678 elapſo bulbum *Coronæ Imperialis* drachmarum ſex circiter pondere, *Clar. Ioh. Rhodii*, obſervatione inductus, cani non magno intrudi curavi. Horâ elapſâ laſſus videbatur & moroſus, poſt vomebat, ſed non bulbi particulas, verùm mucum flavum viſcidum: ſubſequebatur tremor membrorum & hunc convulſivi motus, mox his præſentibus vivum adhuc aperui canem: in ventriculo contracto & conſtricto reperiens bulbi particulas non planè integras, ſed emollitas & in mucilaginem fere redactas, quibus exemptis ipſas ventriculi tunicas, ſingulas rubentes, imò liventes magis; inteſtina penitus vacua, ſed levi inflammatione & leviori excoriatione infecta; Hepar cum Liene & Pancreate à naturali ac vivido colore verſus livorem declinans; bilem juſto viſcidiorem, chylum in ciſterna ipſi dicata paucum eumque flavum ac viſcidum conſpexi. Relinquens canem avocatus per negotium urgentiſſimum, altero die, cum luſtrare ulterius vellem cadaver, non ventriculus ſolùm; verùm & inteſtina cum viſceribus, tàm infimi quàm medii & ſupremi ventris livida putrilaginoſa & corrupta penitus erant. *Idem ibidem.*

Observatio XI.

De Amygdalis Amaris.

Hiſtoria. 1. Ciconiæ fœmellæ die 6. Novembris 1678. hora 2. pomerid. præſentibus *Clar. & Excell. D. D. Chriſtophoro Hardero, D. D. Heinrico Screta, D. Ioh. Heinrico Hellero Stuttgardiano & Theodoro Zvvingero Baſil.* bolum ex Amygdalis amaris contuſis & parum aquâ humectatis, magnitudine nucis moſchatæ, in gulam infra laringem intruſi; mox alium pari magnitudine, quem ſtatim iterum excuſſit: in pavimentum locata aliquo uſque inceſſit ſed nutans aut temulenti inſtar vacillans; ad facilitandam boli deglutitionem, boli forte in faucibus hærentis aquam infudimus, quæ tamen tota inclinato collo rurſus emanavit. Igitur tertium bolum fortius compactum infra laryngem in gulam truſi, & blanda manu ventriculum verſus promovi, quem ipſamet vero deglutitionis motu quoque ulterius propulit. Dum quartum bolum præparo, caput ipſi ſubito & violenter retrorſum trahitur, pes dexter ſuccutitur, ſemel ore hiante aërem captavit; ſuccutiendo ſemel adhuc pedem & caput retrahendo, breviſſimo ſpatio & quo vix quiſpiam ſexies orationem Dominicam enuntiaret, ſine motu & ſenſu jacuit: pulſum cordis nihilominus ad latera ſterni preſſo pectore, per aliquot momenta adhuc tactu percepi. Nulli motus, nullæ corporis agitationes obſervabantur, ſimiles illis quibus ſuffocatio impendet aut quibus collum illaqueatur; ſolummodo primum motus convulſivos animadvertimus, quibus tamen non rigebat, poſteà aliquid ſupervenit morbo potius attonito aut ſyncopi cardiacæ ſimile, nam ſine motu & ſenſu diu jacuit cum oculorum obtenebratione. Horâ poſt obitum dum apertionem molior foris & intus inſigniter caluit & ſanguis ex vaſis limpidior & fluidior emanavit, quam aliàs in avibus ob-

obſervavi. Gula à pharynge ad orificium ſiniſtrum ventriculi inciſa, intus aqua atrovireſcente fluida madebat; pauca amygdalarum amararum fruſtula aquâ hac dilutæ in illa fluctuabant: Ventriculus plenus erat terrâ & arenulis aquâ iſtâ dilutis, abſque carnibus & oſſibus. Amygdalarum nihil diſtincte ferè apparuit, confuſæ erant cum terra & arenulis. Omentum pingue erat; ejus & totius habitus pinguedo plane crocea & prope miniata & granulata erat. Corpus tubuloſum à muco prorſus denudatum ſolummodo aquâ viridi perfuſum fuit; intus habuit ſulcos profundiores quàm ciconia pridie à me ſecta, anguſtius quoque debito erat ac ſi hæc gulæ portio ab amygdalis irritata ſe fortiter conſtrinxiſſet potius quàm aliter corrugata fuiſſet: Inteſtina flatibus diſtenta erant. Pulmones aëre turgiduli, eorumque veſiculæ conſpicuæ & membrana circa claviculas, ubi aſpera arteria cum gula pectus intrat, tenſa & quaſi expanſa fuit. Sanguis circa regionem renis dextri fluidus, circa pectus in eodem latere partim fluidus, partim intra membranas clauſus, coagulatior cum portionibus fluidis apparuit. Cordis ventriculi ambo vacui, paucis grumulis cum ſanguine fluido intra anfractus & circa oſcula vaſorum ſuperſtitibus: reliquus ſanguis, utpore dum calebat, adhuc fluidus, omnis emanavit abſciſis vaſis cordis magnis. In aſpera arteria ne granum quidem amygdalarum inveni, at plurimos vermes aſcaridibus ſimiles, ſed craſſiores & longiores circa aſperæ arteriæ primam divaricationem & in bronchiis vicinis; in glomerem coacti erant. Pylorus flavus, arcte claudebatur. Duodenum uncias duas longum, admodum amplum, nucis juglandis capax, intus ſulcis rectis præditum; videbatur quaſi tertium additamentum ventriculi: Inteſtina reliqua minora parvo digito parem magnitudinem & craſſitiem ac cœca retinuerunt: Foris nodus piſi dimidiati magnitudine plures viſi, 20. numeravi, erant albi duri: plures in duodeno ad inſertionem ductus bilarii & pancreati, pauciores infra illam, nulli in fine ilei, in cœcis & in recto. Duodenum continuit chylum turbidum paucis arenulis permixtum: reliqua inteſtina ultra ſex ſpithamas chylum puriorem mucoſum alicubi albicantem, alicubi ſuberuentum: inde ad cœca mucum craſſum turbidum fruſtillatim: ex cœcis foris preſſis prodiit mucus chyloſus turbidus: in recto parum muci craſſi apparuit. In toto inteſtinorum tractu ne mica amygdalarum amararum a nobis inventa fuit, quamvis nec vomuerit, nec alvum exoneravit: Cloaca plena erat urina cretacea. Abſterſo muco à duodeno ultra inſertionem ductuum interna ſuperficies rubebat. Ubi foris nodi in inteſtinis conſpiciebantur, intus vidimus oſcula aliquantulum prominula, labiis illorum quibuſdam nigris & duris, quædam ſemen milii admittentia, quædam anguſtiora: foris preſſis nodulis ex quibuſdam prodierunt vermiculi vaſis ſanguiferis præditi, ex quibuſdam mucus pellucidus: omnes cavernoſi, lentis, etiam majoris corpuſculi capaces; An glandulæ ſeu inteſtinorum tubuli, an vermium niduli fuerint, certo dicere non auſim: & quamvis nulli vermes in tota inteſtinorum capacitate occurrerint, plures tamen in bronchiis morabantur non ibi poſt obitum geniti, cum brevi poſtquam vivere deſiit aperta fuerit, nec caſu aliquo illuc dilati fuerint.

Hiſtor. 2. Columbo adultiori die 23. Novembr. 1678. paulò ante 2 Veſpertin. præſentibus *Clariſſim. Dom. Dom. Heinrico Screta, Dom. Hillero, & Dom. Zvvingero*, paulo minus quàm drachmam amygdalarum amararum non excorticatarum, minutim contuſarum & in bolum coactarum in fauces truſi. Alæ unius pennis detonſis illum ſivimus per conclave ingredi, quod aliquo uſque citra titubationem peregit; interea ingluvies & collum inflari videbantur; mox pennæ in dorſo & hinc cauda ſurrigebantur; paulo poſt epileptici inſtar in pavimentum proſternebatur, alæ, pedes & collum motibus convulſivis exagitabantur ac imprimis caput, poſt aliquot contorſiones colli, retrorſum trahebatur ſtatimque ſine motu & ſenſu inſtar apoplectici proſtratus mortuuſque jacuit: quæ omnia tam celeriter peragebantur: ut vix aliquis ter vel ad ſummum quater orationem dominicam recitare potuiſſet. Aſperæ arteriæ vulnuſculum inflixi, atque aërem inſpiravi, ſed fruſtraneâ operâ, nec enim vel minimum vitæ indicium redit: Denudavi totum collum à pharynge uſque ad ſternum: Gula à pharynge ad ingluviem inflata & inflammata erat, prope pollicis capax, infarcta aliquot bolis amygdalarum: ingluvies tam à copioſis contentis, quam à flatu admodum diſtenta fuit: Contenta erant lentes, avena & fruſtula amygdalarum, omnia prorſus exſucca & prope nec vel guttula liquoris imbuebantur: paulo rubicundior: reliqua portio gulæ, imprimis ſuperficies interna corporis tubuloſi irrigua erat ab humore fluido minus viſcido, tenace minuſque craſſo, ac alias hoc in loco obſervatur, ſimul quoque coloratior, ac ſi plus humoris ex tubulorum oſculis prolectum, & operimentum oſculorum corporis tubuloſi plerunque craſſum & glutinoſum abſterſum fuiſſet. Ventriculus arcte conſtrictus erat: continebat furfures, lapillos albos & pauca amygdalarum amararum fruſtula, humentiora omnia ſolito. In principio duodeni ſtatim occurrit chylus craſſus pultaceus: flavus; eo detrun-

trunçato non procul à pyloro ſtatim emerſerunt lumbrici teretes, aſcaridibus craſſiores & firmiores. Abſciſis venis & arterijs ſubaxillaribus, erupit ſanguis copioſus fluidiſſimus & nitidiſſimus: apertis poſtea ventriculis cordis, in illis nec guttulas quidem ſanguinis nec vel minimum grumulum, aliudve coagulato ſanguini ſimile videre potuimus. Tunc & aliquandiu poſt adhuc calebat. Inteſtina ultra tres ſpithamas continuerunt chylum craſſum, viſcidum, turbidum, ſubflavum cum multis vermibus: bilis ſe nullibi effudit: in reliquis inteſtinis nulli vermes, paucæ fæces aliquantulum coactæ, maximam vero partem vacua apparuerunt: à pyloro ad extremum inteſtinorum nec vel minimum amygdalarum amararum fruſtulum reperire potuimus. In faucibus plura amygdalarum fruſta & prope integri buli hærebant: quædam micæ illarum etiam palati rimam intrarunt. In occipite intra duplicaturam cranii ſpongioſam & quaſi pumiceam, ſanguis niger, grumoſus detinebatur, eâ ratione, quâ in aviculis laqueo ſtrangulatis his in locis ſemper reperitur. Ablato cranio medullæ ſpinalis principium, cerebellum & interſtitium inter hoc & cerebrum omnia ſanguine ſuffuſa erant: exemptis cerebro & cerebello, tum interſtitia, cum baſis humentiora videbantur. Remotis membranulis in locis ſanguine ſuffuſis, ſanguinem extravaſatum & grumoſum cum ichore ſanguineo reperi. In pulmonibus nihil vitioſi animadverſum fuit.

Hiſtor. 3. Columbæ eadem horâ pennas alæ detondendo vas ſanguiferum in extremo apice ſauciavi, prorupit ſanguis largiter nec ab impoſito atramento ſiſtebatur: tandem hæmorrhagiam ferramento candente aduſto vaſe brevi ſuppreſſi: verebamur debiliorem fore, at vegeta perſtitit. Igitur Amygdalarum amararum decorticatarum & contuſarum cum aqua in bolos coactarum drachmam circiter intruſi ultra octantem horæ partem abſque ulla vacillatione inceſſit, unde ſecundâ vice unum alterumve bolum ultra fauces in gulam adegi, vegeta nihilominus inceſſit, & nondum languidæ ingluvies non diu poſt hæc inflabatur: tandem pennæ in dorſo ſurrigebantur & cauda potius deprimebatur: quàm attollebatur: mox paroxyſmo epileptico proſternebatur: alæ pedes & caput validè concutiebantur; caput ſubinde retrahebatur; imo totum corpus jactabatur. Paroxyſmus brevi duravit, iterum ſe in pedes recepit, aliquandiu inceſſit: poſtea ſenſim pedes ægrius loco movere, nec diu poſt iis non amplius inſiſtere valuit; ſemel aliàs adhuc ſuccutiit, ſubinde collum leviculè torquebatur, tandem inſtar apoplecticæ aliquando jacuit, tarde & interciſis vicibus reſpiravit & ore hiante aërem quaſi captavit aliquoties; oculi diu ſplendidi & nitidi permanſerunt: paulo ante obitum demum obtenebrati fuerunt & poſt ferè elapſam horam dimidiam ſpirare deſiit.

Gulæ ſuperior pars amplior erat & rubeſcens: Ingluvies plena lentium, avenæ & fruſtulis amygdalarum amararum candentium; omnia ut in columbo exſucca. Corpus tubuloſum impletum erat humore turbido lacteo, ut primum abſceſſum bene maturum hic ruptum crediderim: ejus ſuperficies ab operimento mucoſo, deterſo humore lacteo, prorſus denudata & rubicundior ſolito conſpiciebatur. Ventriculi contenta erant furfures, lapilli albi & pauca fruſtula amygdalarum amararum, candida liquore aqueo & alicubi ſpumeo imbuta. In principio duodeni continebatur chylus craſſus, viſcidus, turbidus, ſubflavus cui lumbrici teretes immixti erant. Ex vaſis axillaribus ſauciatis proſiliit ſanguis admodum fluidus, ut in columbo; inde quoque ventriculi cordis prorſus vacuabantur, nihilque ſanguinis in illis reperiebatur. Pulmones rubicundi erant. Inteſtina magis corrugata videbantur quam alias obſervatur; duodenum tamen rotundus & planius, ceu chylo impletum, manſit. Columbæ hujus corpuſculum citius quam columbi perfriguit. Corpus ſpongioſum inter duplicaturam cranii & vaſa ſanguifera plena erant ſanguine grumoſo nigro: penitus ablato cranio medullæ ſpinalis principium, cerebellum, interſtitium inter hoc & cerebrum etiam baſis cerebelli, omnia ſanguine ſuffuſa erant, minus tamen quam in columbo, attamen plus liquoris aquei hîc detinebatur: forſan minus ſanguinis in columba extravaſatum fuit, tardiuſque apoplexia ſupervenit, quia ob hæmorrhagiam prægreſſam ſauciato vaſe multum ejus profuſum fuit. Rima palati à fruſtulis amygdalarum amararum admodum infarcta & quaſi obturata erat: Larynx quoque & gula ad ingluviem uſque valde à flatu & amygdalis diſtentæ erant. Aſperæ arteriæ annuli cartilaginei integri ſunt, ut etiam à gula valde impleta comprimi & coarctari nequeat. In toto inteſtinorum cavo ne mica amygdalarum amararum apparuit: continebat, ut in columbo aliquouſque chylum craſſum, viſcidum, ſubflavum, turbidum, cum plurimis vermibus teretibus, nullibi bilem; in reliqua portione fæces coactas, alicubi mucum condenſatum; magna pars vacua erat. Ureteres urina cretaceâ tranſparenti pleni erant. Oviductui inerat ovum figura nuclei pinei, ſed duplo craſſius: in ovario plurima ova lymphâ pellucidâ plena, piſi magnitudine, nulla lutea continebantur.

Hiſtor. 4. Felis bimeſtris ferè die 14. Maji 1679. ex alto cecidit & imprimis os graviter læſit

ut

ut ab illo tempore nec edere, nec ſugere valuerit; die 17. Maji. *Filius meus Ioh. Conrad. Med. Doct.* præſente *Excell. Dom. D. Heinrico Screta & D. Hillero* drachmam circiter amygdalarum amararum non excorticatarum in bolos coarctarum intruſit ante ſecundam pomeridianam, paulò poſt quaſi ſemi paralytica pedes poſteriores languide traxit, anterioribus verò vix reparare potuit: non diu poſtea ſequebantur paroxyſmi quatuor epileptici, qua mirè artus & caput exagitabantur & tendebantur: inter unum alterumque paroxyſmum induciæ concedebantur post ultimum paroxyſmum anheloſe ſpiritum traxit; ante tertiam veſpertinam ſpiritu ſenſim deficiente, reſpirare deſiit. Detracta pelle, in inguine dextro & circa coſtas ejuſdem lateris portiones, forte à caſu ſanguine ſuffuſæ erant; pinguis adhuc fuit quamvis parum intra triduum alimenti nactus fuerit vel prorſus nihil. Aperto abdomine ventriculus ſatis amplus, ſed foris rugoſus & multis ſulcis orbicularibus, ſeu tranſverſim ventriculum intercursantibus præditus apparuit: incisus ab orificio ad pylorum nihil præter bolum ex amygdalis in unum bolum compactis & muco pellucido involutis continuit: bolo cum muco ſublato ſuperficies, imprimis in fundo & ſuperne inter duo orificia, rubuit. A pyloro duodenum & jejunum ultra palmam bile croceâ tingebantur, poſtea ultra aliquot palmas intestina erant alba vacua, nihilque præter paucos vermes continuerunt: hinc rurſus portio palmaris flava, reliqua ad principium recti alba & vacua erat. Rectum impletum fuit fæcibus nigris piceis, fœtidiſſimis, forte à ſanguine poſt caſum inglutito & huc è ventriculo & inteſtinis detruſo. Veſica ab urina admodum diſtenta erat. Ductus bilarius admodum bilo turgebat ac hepaticus ſupra inſertionem ductus veſiculæ nodoſus fuerat. Cor ſanguine plenum cum auriculis, ſauclum fudit ſanguinem admodum fluidum & prope aqueum ratione conſiſtentiæ, cætera rutilum. Pulmones non erant inflammati; niſi in lobo dextro rubor apparuit, quem potius adſcripſi caſui.

Hiſt 5. Eodem *Clariſſ. Dom. D. Screta & Dom. Hiller* Gallo gallinaceo intruſerunt bolos ex amygdalis amaris, unde octies alvum exoneravit & poſt miras convulſiones iterato perpeſſas mortuus eſt. Ventriculum examinandum tranſmiſerunt: foris ejus caro atro rubeſcens erat. Amygdalas in corpore tubuloſo & atrio ventriculi ſubſtitiſſe reperit: abſterſo muco minus viſcido tota ſuperficies interna corporis tubuloſi admodum rubicunda erat, ut & atrium ventriculi. In fundo ventriculi furfures & lapilli liquore aqueo diluti continebantur, cùm alias contenta ſicca & exſucca ſiat.

Hiſt. 6. Ex communicatione Clar. D. Iohan. Heinrici Hilleri Med. Licent.

Anno 1679. Die 9. April. faucibus bimulæ felis amygdalarum amararum c. corticibus contuſarum ʒ iij. per vices intruſi, non multo poſt univerſum os fauceſque copioſiſſimâ primo tenuiore mox tenaciore ac viſcidiore lymphâ, diffluebat quaſi, inſequente tremore totius, quibus ceſſantibus, ſopore ſeu ſomnolentiâ notabili prehenſa, uni loco immobilis, oculis conniventibus, quaſi affixa eſſet, inhærebat, poſt autem horæ fere dimidiæ decurſum, caput ipſi aliquoties violenter ſatis concutitur, quo motu excitato oculos aperit, adſtantes adſpicit, clamat, fugamque tentat, fruſtra tamen, progredi enim atque loco ſe movere neſciebat, leviter autem non multò poſt ad progrediendum impulſa, ægre admodum vermis ad inſtar rependo, poſterioreſque pedes penitus reſolutos poſt ſe trahendo per pavimenti longitudinem ad ejus fere medium perrexit, ubi dextrum in latus decumbens, violentiſſimis ventriculi ſubverſionibus aliquoties tentatur, omneque prius devoratum per vomitum reddere cogitur, quo facto brevi poſt priſtinas recollegit vires, ſolâ aliquandiu durante ſalivatione.

Hiſt. 7. Ex communicatione ejuſdem D. Licent. Hilleri.

Subſequente die 12. April. fœtæ ac grandiori feli ℥ß. amygdalarum amararum exhibui, aſt ſine ullo inſequente affectu vel alteratione præter leviſſimum quendam ac vix notabilem ſoporem, quo tamen brevi diſcuſſo ac evaneſcente ſanam dimiſi.

Hiſt. 8. Ex communicatione ejuſdem D. Licent. Hilleri.

Die 21. April. Cani juniori ʒv. Amygd. amar. intruſi, hic elapsâ ſemihorâ immutatas adhuc amygdal. per vomitus repertos rurſus ejecit, & nullo alio accedente ſymptomate citiſſime convaluit, huic ſecunda vice ʒ iij. Amygdal. amar. in fauces ingeſſi, at pari plane ſucceſſu ac effectu, rejecit enim iterum uti prius devorat. amygdal. poſtquam per dimidiam vel quod excurrit horam eas retinuerat & priorem recuperavit ſanitatis ſtatum quo & adhuc integro fruitur.

Hiſt. 9. Ex ejuſdem D. Licent. communicatione.

Die 9. Malj Vulpeculo novem vel decem præter propter ſeptimanarum, amygdalas amaras num. 5. minutim inciſas inque globulos duos mediante ſaliva concinnatas, devorandas exhibui, perexiguo dehinc elapſo temporis ſpacio, puſilla hæc vulpes toto corpore tremens, incerto talo vacillante greſſu temulentorum in morem incedere, capite & pectore progrediendo, per vices in terram procumbere, mox etiam diris omnibus convulſionum ſpeciebus tentari cœpit, cum pulſu cordis celerrimo ac imbecilli, reſpiratione etiam quadantenus læſâ. Rebus ſic conſtitutis cultro, durantibus ſemper convulſionibus ſubjicitur, ubi aperto abdomine ventriculum reperiebam collapſum omnino, mollem ac flaccidum, ab omni convulſione immunem, pariter & inteſtina quieſcebant, omniſque eorum motus ablatus fuit, maxima interim in partibus externis ferociâ perſeverabant convulſiones, quæ tam diu durabant, donec thorax apertus erat, hoc enim diſſecto ſub atrociſſimis convulſionibus, cordiſque vehementiſſimis motitationibus exſpiravit. Diſſectus ventriculus leviculas plicaturarum ejus exhibuit inflammationes, pylorus arctè clauſus erat, œſophagus contrà reſeratus patebat, inteſtinum duodenum conſpurcatum deprehendi bile porracea copioſa, nullo modo autem inflammatum erat, in fine jejuni ſimilis latitabat materia, non tamen in tanta copia, &c. *Clar. Ioh Iacob. Wepferus Tractatu de Cicuta Aquatica.*

Observatio XII.

De Antimonio.

Hiſtoria I. Cani robuſtiori præſentibus *Dom. D. Heinrico Screta Dom. D. Gmelino, D. Sibelio van Geor.* & aliis Medicinæ operam dantibus, die 25. Novemb. 1675. Flor. Antim. ij ana ℈ß carni elixæ involutum objeci: cum à bolo devorato non vomeret; Croci metallorum ℈ß ſimiliter occultatum porrexi, at non omne inglutiit, nihilominus poſt a vomere cœpit & quidem nihil niſi recenter devorata, nam jejuno antimoniata dare conſilium erat. Quamprimum pedibus & capite ſcamno alligatus fuit, vomere deſiit: at largiſſime minxit. Inciſo abdomine ex vulnere nondum ſatis amplo ventriculus flatibus diſtentiſſimus prorupit: dilatato vulnere magis adhuc extendebatur: inter abdominis inciſionem leviculè ſauciata fuit ſuperficies ventriculi fibroſa, retroceſſit ac craſſior & carnoſa evaſit, nervea interna prorſus nuda apparente aliquouſque,* In ventriculo in apricum ducto vidimus ſulcos rectos, utcunque valde diſtentus eſſet: prope ſtomachum in ſiniſtro latere macula palmo latior ſaturate rubicunda apparuit, quæ tandem atro rubeſcens evaſit. Dum flatibus tantopere diſtentus erat, fibræ circulares non niſi leviculè, & quidem motu in duodeno occipiente ſe contraxerunt; ambo orificia arctiſſime clauſa pertinaciter flatus incluſos retinebant: compreſſo ventriculo fortiter manibus flatus ſurſum per ſtomachum & gulam eruperunt, ceu ructus; poſtea ventriculus circa pylorum & in medio à fibris circularibus conſtringebatur ac contenta revolvebantur; obſervavimus ſemel in illa contractione diaphragma vomitum quaſi adjuvaſſe, forti quadam ſucauſſione breviſſimis intervallis repetitâ. Flatibus non ſemel expreſſis ventriculus denuo implebatur atque admodum diſtendebatur, quibus forti manu expreſſis, ſurſus quoque primùm circa pylorum, poſtea etiam in medio contrahebatur. Per ſiphonem aquâ calidâ injectâ etiam conſtrinxit & leviculè etiam preſſo ventriculo copioſe muſcum bile permixtum evomuit, ipſamet aqua mucoſa facta. Ventriculus diſtentus tenui tunica præditus putabatur, exoneratus & à flatibus vacuus craſſior evaſit. Preſſo ventriculo circa pylorum, aut circa medium, aut circa ſtomachum mire vagiit & capite à vinculis ſoluto obvia quæque morſu petiit. In vomituriente ſeu ſua ſponte, ſeu irritato ventriculo ſemper ore hiabat & exordium motus erat in duodeno, hinc pergebat ad pylorum ejuſque antrum & medium, tandemque ejecit vomitu mucum ſpumantem nunc pellucidum, nunc ſubflavum & bile tinctum.

Ventriculum dum adhuc vivebat exc̄idimus: inciſo ſtomacho & ſuperna ventriculi parte ad pylorum, nihilominus fibræ circulares pylori ſe contraxerunt: vacuus prorſus erat, ſolummodo muco pellucido interna ſuperficies admodum anfractuoſa, & circa pylorum bile tincto obtinebatur. In duodeno obſervavimus motum periſtalticum promiſcuè, nunc ſurſum nunc deorſum vergiſſe, qualem motum in lumbrico lato ulna longiore in hujus canis inteſtino reperto, atque aliàs in lumbricis, hirudinibus, inteſtinis ovium, canum & capræ vidi. Inteſtinum rectum ſublatis muſculis abdominis ſe exoneravit. Ubi foris macula atro rubeſcens foris in ventriculi latere ſiniſtro viſa fuit, intus

leviculo

leviuſcule rubuit. Veſica, poſtquam vinculis ſcamno affixus fuit, exonerata inter mediâ tormenta rurſus valdè implebatur, quæ remotis muſculis abdominis nihilominus omnem urinam largiter expulit, ſenſim ſe conſtringendo, foris ſulcis rectis apparentibus, ut tandem vix nuce juglande major apparuerit. Diaphragma in inſpiratione planum fiebat & in ambitu carnoſo coſtis vicino, ſulci recti conſpiciebantur; inflicto vulnere ac indito digito ſenſi tunc digitum valde ſtringi: in exſpiratione relaxabatur & abdomen verſus, inſtar veli à vento inflati utrinque protuberavit, non à pulmone deorſum labente, quod digito per vulnus immiſſo comperi, quo pulmones aſſequi nequii, ſed ab aëre prius inſpiratione attracto, nam digito facilius quam in inſpiratione retracto aër cum ſibilo prorupit; adeo ut aër omnino in pectoris cavum è pulmonibus penetret unde pulmones inflati, utcunque ar[c]tiſſime aſpera arteria occludatur, ſenſim detumeſcunt, niſi ſtatim juxta fornacem calentem ſuſpendantur & celeriter extima tunica ſiccetur. Quia canis iſte diu famem toleravit, inteſtina vacua erant & ramulos lacteos pauculos inteſtinorum ſuperficiem perreptantes vidimus. In meſenterio arteriæ venis multo minores & graciliores diu egregiè pulſabant. Chyli receptaculum, ductus thoracicus, in cane hoc unicus, & vaſa lymphatica die ſeque[n]te valdè à lympha turgebant. Utcunque veſicula bilaria poſt aliquot vomitus inanior & flaccidior evaſerit, tamen noctu cum hepate in cadavere relicto, mane denuo plenior & turgidior apparuit. Glandularum areas, ut in aliorum canum inteſtinis, reperimus: in recto tamen majores videbantur atque aliàs, ex quibus foras preſſo inteſtino erupit mucus turbidus.

In fine gulæ prope ſtomachum fibræ circulares erant nervoſæ & validæ, unde tam firmiter ſtomachum & gulam conſtrinxerunt, flatuumque egreſſum prohibuerunt, ut non niſi vi ſurſum adigi potuerint. Externa tunica tota muſculoſa fuit. Suprema pars gulæ faucium partem obtegens craſſior erat & multis glandulis ditata, unde foris illa compreſſa liquore quodam irrorabatur. Sphincter gulæ non ſolum à lateribus laryngis oritur, ſed etiam pars ſuperne oblique deſcendit: fibræ à larynge oriundæ prope circulares, cœteræ obliquè ſunt. Tonſillarum oſcula manifeſta admodum erant; nihil in illis piloſi, ut in alio cane, vidimus. In caverna oſſis frontis unicum vermem hirudini ſimilem, ſed planiorem reperimus & acuminatum, acumine anteriore breviore, poſtico longiore & quaſi in filum anguſtum deſinente. Rene ſecundum longitudinem inciſo canaliculi in parte carnoſa lucentiores, in pallidiore anguſtiores apparuerunt; tranſverſim ſectâ illius carne, poroſa inſtar cannæ Indicæ videbatur.

Hiſtor. 2. Catello projectitio die 14. Julij 1676. cum *Clariſſ. Dom. Dom. Heinrico Screta* Vitri antimonii ℈j. cum lacte infudit, avide deglutiit & ne guttulam relinqueret os lambebat. Vivacior cæteris catellis, quibus Helleborum album, nucem vomicam & napellum ingeſſimus: mire tamen ejulavit & vagiit per integram horam poſt ſumptum pharmacum, licet hactenus erectus inceſſerit. Poſt horam nutare incepit, pedes poſteriores ſubinde traxit, elumbis inſtar, mox tamen rurſus bene inceſſit, interea doloris interni indicia clamore validiore continue edidit. Poſt ſecundam horam ab aſſumpto vitro antimonii demum vomuit. Circa tertiam horam ſatis adhuc vegetus erat, niſi quod ſubinde nutaret, pedes poſticos traheret & aliquando caput motu convulſivo quateretur, brevi tamen vires iterum recollegit. Poſt horam tertiam abdomen incidimus: Inter ſecandum robur oſtendit, vi ſectionem eludere conabatur, morſu petebat obvia: vulnere amplo facto inteſtina & ventriculus cum impetu prorumpebant: Ventriculus ſupra modum diſtentus erat. Inteſtinis prorſus denudatis & extra abdomen propendentibus nihilominus fæces flavas, conſiſtentiæ prope naturalis per alvum exoneravit: videbatur motus inteſtinorum periſtalticus egregiè. Veſica urina plena erat, quamvis iterato minxerit. Ventriculum integrum excidimus, contenta largiter primum ex ſtomacho eruperunt, quoties ſe jam exemptus in medio conſtrinxerat quod aliquoties fiebat, copioſius contenta expellebantur; tandem quoque motus periſtalticus è medio verſus pylorum conſtrictis fibris circularibus pergebat, ſed leviculus atque tum nihil è ſtomacho elabebatur, cauſam invenimus mucum craſſum & grumum orificium hoc obturantem. Contenta ventriculi erant liquor lentus, mucus viſcidiſſimus, lactis coagulum, fragmenta ſtraminea: omnia flavedine tincta. Sublatis contentis manifeſta Inflammatio circa ſtomachum aliquouſque intus extenſa conſpiciebatur: nulla in fundo & circa pylorum. Duodenum bile plenum erat. Veſicula bilaria à bile valde diſtendebatur & pellucebat. In inſpiratione diaphragmatis motus circa crura incepit, ibique verſus abdomen in gibbum attollebatur, reliqua vero pars cum centro nerveo in planitiem expandebatur, conſpectis nihilominus ſulcis in ambitu ejus carnoſo: motus iſte valide peragebatur. in exſpiratione tenſio relaxabatur ac diaphragma verſus abdomen protuberavit. Inciſis arteria epigaſtrica & plurimis vaſis gaſtricis, multoque profuſo ſanguine in motu animali vegetus mānſit,

imo aperto pectore vagire adhuc conabatur & objecta momordit. Cordis dextrum ventriculum cum auricula abſcidimus, nihilominus cordis reliqua ſubſtantia aliquoties,& quidem validè vera ſyſtole & diaſtole movebatur. Sanguis dextri ventriculi maximam partem fluxilis erat, portio quædam grumoſa: obſcurior fuit minuſque rutilus quam ille quem profudit arteriis & venis imi ventris ſauciis.

Hiſt. 3. A. S. Sutoris uxor ex pago nobis vicino, ſtaturæ juſtæ, carnoſa, aliquandiu cachectica, difficilius ſpirans cum cordis palpitatione, laſſa, ita tamen ut negotiis domeſticis diligenter vacaret. Moleſtiarum cachexiæ familiarium pertæſa ex ſuaſu Vetulæ cujuſdam vere 1648. aliquot grana vitri Antimonii vino albo per noctem infudit; mane vinum cum pulvere ebibit: non ſtatim virus ſuum exſeruit, unde maritus domo egreſſus aliquandiu ſolam reliquit, interea antimonium enormes vomitus excitavit ipſamque humi ſtravit: maritus domum rediens humi proſtratam, rigidam & veluti emortuam reperit: variis modis illam excitare conatur & tandem faciem frigida conſperſit, unde reſpirare cœpit, Poſtquam ad mentem rediit nondum tamen vomere & poſtea convelli deſiit, donec poſt iterato epota juſcula, ferocia antimonii domita fuit: attamen ſumme debilis permanſit: poſtquam aliquantulum vires recuperavit, conqueſta eſt de intolerabili pedis dextri dolore. Poſtridie *D. Ioh. Georg. Croner lithotomus* noſter vocatus fuit, invenit pedem ad mediam fere tibiam nigrum & veluti atramento ſutorio immerſum non durum, non tumidum nec exulceratum: ad ſubitam hanc cutis pedis diſcolorationem obſtupuit nec ob atrociſſimum dolorem urentem, pungentem & lacerantem, ſphacelum adeſſe in animum inducere potuit: impoſuit fomentum anodynum abſque ulla doloris mitigatione: ipſemet poſtea accerſitus clanculum aliquot in locis imi pedis etiam ad tendinem magnum acum profunde intruſi; puncturas iteratas non magis quam lignum aliudve ſenſu deſtitutum percepit: unde de ſphacelo non amplius dubitatum fuit. Pedis abſciſionem, ne malum ulterius ſerperet, maturandam ſuaſi, quam *Excell. Dom. Dom. Iohannes Screta à Zaverziz*, tum temporis Archiater noſter quoque non differendam ſtatuit. Abſcinditur pes palmi diſtantia à genu: in pede abſciſſo, diſſecto & diligenter examinato ſphacelus non tibiam mediam ſuperaſſe cognovimus: vulnus non urebatur Italo; ſanguinem compeſcuit goſſypium aqu. forti imbutum vaſiſque majoribus impoſitum: totum operiebant pulvilli albumini ovi, cui pulvis ſanguinem ſiſtens permixtus, immerſi ac veſica tegebatur. Sic ſanguis ſubſtitit brevi, remotis pulvillis, adhibitis congruis, cutis pulchre ſuccrevit, ac ſpes erat brevi pedem cicatrice opertum iri. Die 15 à ſectione ſubito à catarrho ſuffocativo obruta, ſruſtaneis omnibus medicamentis brevi deſiit. Aperto pectore pulmones arctiſſime maxime in dextro latere, pleuræ accreti; erant admodum macrioſi, bronchia undiquaque muco copioſo ſpumeo adimpleta. In cavo pectoris aqua redundavit, ubi pulmones non adhæſerunt. In corde polypos inveni. Ventriculus admodum diſtentus & flaccidus erat: Hepar pallidum & quaſi variegatum p. n. diaphragmatis aliquot locis annectebatur. Lien naturali major fuit, *Idem ibidem.*

Observatio XIII.

De Arſenico & Auripigmento.

Hiſtoria 1. Ampliſſ. Dom. Clariſſ. W. Pr. Filiolus duorum circiter annorum Menſe Auguſto 1677. febri tertiana intermittente correptus fuit, in qua nihil periculoſi animadverſum fuit; aliquando aliquot diebus intermiſit, mox rediit, nullos certos typos obſervavit. 30. Menſe Auguſto cum locum habitationis tranſirem, febricitantem inveni cum inflatione ventris, non parum æſtuantem & ſiticuloſum: medicamentis congruis bibitis 14. Septembr. ſatis bene habuit, atque illum à febre vindicatum parentes credebant. Paulo poſt inordinatos æſtus ſæpius paſſus cum ſiti, & licet ſubinde bene habere videbatur, nihilominus cadaver redoluiſſe matri videbatur: nunquam noctu niſi intra brachia Dom. Parentis dormivit. Febris quæ pridem periodos tertianæ intermittentis exquiſitæ obſervavit & aliquot diebus planè intermiſit; poſtea prorſus anomala erat, nec ulli typi animadvertendi poterant: nunc enim continua nunc intermittens, ſine ullo typo, videbatur. A die 1. Octobr. ſtylo novo valde ſitiit duravitque ad mortem uſque. Die 4 Octobris mane catarrho cum magna anxietate & ſuffocationis metu corripitur, venter inflatur; dantur [illegible] r. pector. cum aqu. prophylact. Barbett. à *Dom. Simone Schmids Chirurg præſtantiſſimo* unde vomuit, venter detumuit: vomitus continuavit. 5. & 6. Octob. ſudor ſubinde frigidus emanavit, ſigna torminum dedit, multum tuſſiit, non convellebatur: aliquando diarrhœam patiebatur; unde venter detumuit amplius: tum quoque ſubinde ſingultiit, valde ſitiit, æſtuavit die 7. Octobr. *D. Schmids* dedit lap. Bez. Hoc mane D. Mater parabat aq. cordial. ex Cinam.

in

in aq. coct. add. Saccharo; ſingulari Dei providentia Domin. Maritus aliam ob cauſam hypocauſtum ingreditur & aquam hanc per colaturam Domin. Conjugem alloquens, obſervat in fundo vaſis ænei puſtula candida inſtar lapillorum, & mox quid lapilli iſti ſibi velint, quærit? ajebat ſaccharum eſſe, pernegat ille, cùm ſaccharum in calida ſtatim ſolvatur: guſtu acrimoniam percipit: Domin. Chirurgus vocatus protinus Arſenicum Cryſtallinum agnoſcit: accerſitur ancilla, puella 16. circiter annorum, minis territa fatebatur ſe ante paucos dies fruſtulum Arſenici in vicino oppido W. precio à pharmacopœo redemiſſe; fruſtulum in atrio domus ſub vaſe vinario occultatum ultro attulit, & poſtea ulterius confeſſa eſt ſe portionem Arſenici contuſi unam pulticulæ permiſcuiſſe, alteram in aquam hanc conjeciſſe: puellum parum & vix quantum duo Cochlearia capiebant, reliquum Filiam adultiorem & ſororem natu minorem comediſſe: faſſa quoque eſt ſe porco d. 6. Octobr. Veſperi aliquid Arſenici eſcæ permiſcuiſſe, qui mane mortuus in hara repertus fuerit, atque hac ratione didiciſſe venenum hoc vehemens eſſe: poſtea nec minis neque equuleo ab illa impetrari potuit num ſæpius venenum hoc puello ſuggeſſerit, præter illam vicem qua illud pulticulæ permiſcuit. Antequam in vincula conjecta fuerat dicebat quoque puello aquam ex fungi & cobalti decoctione paratam ad muſcas necandas, quandoque propinatam fuiſſe ab ancilla ſe adultiore, ſed illam ad mortem inferendam, quod unice optarint, inſufficientem fuiſſe, nam aliquando ſe ad miſellum ſuffocandum manibus os occluſiſſe; unde tandem de arſenico cogitarit. Aſtantes obſervarunt muſcas guſtantes aquam cordialem, qua à multis diebus puellus reficiendus erat, protinus mortuas fuiſſe, unde aquam hanc ex fungis paratam cordiali admixtam indubie conjiciebant. Puellus poſt meridiem à ſumpta pulticula valde æſtuabat, ſitiebat, ſingultiebat, angebatur; ſudor frigidus emergebat: non vomuit: toto corpore rubicundus evaſit & maduit, in ore aphtæ obortæ ſunt quæ primum albæ erant, poſtea nigricabant. Puella adultior & media, ſorores, quę reliquum pulticulæ comederunt; ſtatim vehementer vomuerunt ambæ; dedit Ipſis *D. Schmidt.* Theriacam Andromachi, unde ſtatim rurſus poſtea ſæpius evomuerunt: Filia natu major ſimul vermem mortuum per os excrevit, ſuaſi tunc cum *D. D. Screta* abſens hunc pulv.

♃. Pulv. antihectic. pot. ʒ j. Bez. min. C. C. phil. præp. an ℈ʃ. mſ. F. p. ſ. Hujus pulv. ℈i. mſ. cum aq. ſcabioſ. ℥ ij. Syrup. violac. ʒſ. mſ. de hac mixtura tum puello tum puellis ſæpe dabatur quantum cochl. j capit.

Item ♃. Butyr. Rec. ℥ſ. Sacch. alb ℥ſ. pulv. memorati ℈i. mſ. ſæpe portiunculam N. M. magnitudine deglutiant Bibant emulſionem Amygd. d. cum decoct. C. C. paratam: veſcantur hordeato: nihil vini concedebatur. Filia natu major diligenti horum uſu d. 14. Octobr. ſt. n. extra periculum erat: minor nondum integre reſtituta erat, lingua adhuc tumuerat: ſenſim tamen poſtea his convaluit. Filiolus ſingulis horis pejus habuit, ſignaque lethalia invaluerunt ſcilic. extremorum frigus cum ſudore frigido, anxietate, indicijs torminum, ſingultu crebro: nunquam vomuit poſt ſumptam. 7. Octobr. pulticulam, ut 5. Octobr. quo die *Sim. Schmidt* quoque venenum datum credidit; unde illum gravius à pulticula jejuno ſtomacho ingeſta, puellas vero quæ evomuerunt minus afflictas putat. Puellus ſenſim viribus magis magiſque evaneſcentibus d. 9. Octobr: veſperi hora lividum reddebatur. D. Chirurgus aperto cadavere & diſſecto ventriculo in ejus cavitate nihil niſi aq. cordialem reperit: ejus internæ tunicæ exulceratæ, hepatis pars dimidia gryſea & quaſi elixa: Pulmones inflati admodum atro liveſcentes; pectus aqua flava plenum: Colon totum & magna portio reliquorum inteſtinorum à gangræna atro rubentia erant: in corde, Liene & renibus nihil p. n. obſervavit.

Poſtquam facinus an illæ veneficæ innotuit, carceri incluſa fuit: interea diſceptabatur, Num arſenicum cauſa mortis Puelli fuerit?

ICTus quidem perſuaſus potius centum nocentes dimittendos, quàm unicum inſontem vita mulctandum in dubium vocavit, quod omnes credebant & res ipſa loquebatur: Putavit ille necis cauſam fuiſſe febrim diuturnam: verùm demonſtrabatur febrim tertianam ſimplicem deſiiſſe aliquot diebus, rediiſſe autem febrim quandam nullos certos typos obſervantem & prorſus anomalam, atque hanc quoque intervalla ſæpe aliquot dierum habuiſſe, quam adſcribebant domeſtici aquæ muſcas necanti, puello nequiter ſuggeſtæ, quod Venefica non negavit factum fuiſſe, non quidem à ſe, ſed ab ancilla ſocia, idem confirmavit mors muſcarum ſubita, aquam cordialem dulcem omnis acrimoniæ expertem deguſtantium, atque equuleo ſubjecta fidem meruit ſe hac in re innocentem eſſe. Verùm cum hæc quoque febris nondum vires adeo exhauſiſſet ut ipſi mors imputanda foret, *D. Simon. Shmidt* perſuaſus erat arſenicum à Venefica jam d. 4. Octobr. ſt. n. alimentis admixtum fuiſſe, cum illud ad manus haberet, virulentiæ in porco feciſſet periculum 6. Octobr. & 4. Octobr. ſymptomata Puellus pateretur tali veneno attribuenda.

Cum & hoc per tormenta iterato tentata non faſſa eſſet, objiciebatur arſenicum cauſam mortis ſtatui non poſſe, quoniam Puellus vix quantum duo cochlearia capiunt comederit, ſorores vero omnem reliquam comederint & nihilominus evaſerint. Itaque à Judice loci ſupremo, *Excell. D. D. Heinrico Screta à Zaverzic* & mihi propoſita fuit.

An Puellus duorum annorum ab Arſenico pulticula permixto & in non magna quantitate ſcil. duorum cochlearium aſſumpto, antea valetudinarius enecatus fuerit?

VTcunque Febres tertianæ intermittentes tutæ credantur & rariſſime lethales comperiantur, tenellæ tamen ætati in autumno quandoq; poſt errores, maxime in cibando, aut in medendo commiſſos, funeſtas fuiſſe obſervatum fuit. Puello iſti diu febricitanti idem citra Arſenici culpam evenire potuiſſet, epota aqua muſcas necante, cùm plerunque hæ aquæ fiant fungis quibuſdam & cobalto, utroque venenoſo, in aqua decoctis: & forte non negabitur liquorem hunc febrim anomalam, carnem depaſcentem, ſitim inteoſam excitantem ac reſpirationem difficilem reddentem effeciſſe, unde hepar ſemielixum & cavum pectoris ob copioſum potum aquâ plenum in cadavere repertum fuerit. Verum neutri mortis præproperæ cauſam adſcribendam ſentimus, ſed Arſenico & quidem omnium funeſtiſſimo, ſc. Cryſtallino: idque ob ſequentes rationes: nam utcunque prægreſſis diebus jam occulta malignitas in Puello, imprimis die 4. & mane d. 7. Octobr. à *D. Simon. Schmidt* animadverſa fuerit, non tamen ita de vita actum eſſe perſuaſi erant, ut poſt meridiem, qua certo conſtabat Puellum venenum arſenicale inglutiiſſe: protinus enim aderant ſigna lethalia ſc. extremorum frigus cum ſudore frigido, continuus ſingultus, ſumma virium proſtratio & cætera non niſi ſupremum diem inſtare indicantia, fruſtraneis remediis deinde hæc ſingulis horis, imò momentis ita invaluerunt, ut illa d. 9. Octobr. hora 7. veſpertina ſc. hora quinquageſima quinta mors ſeu exceperit, ſeu aboleverit. Tum ſymptomatum vehementiam tum inexſpectatam & præproperam mortem arſenico deferendam Anatome deniquè probavit: repertus enim fuit ventriculus eroſus & excoriatus: totum colon & maxima pars reliquorum inteſtinorum gangrænâ affecta conſpiciebantur. Hæc non niſi arſenici effectus eſſe potuerunt, nam arſenicum, vi ſeptica præ multis aliis valet; & licet aqua muſcas necans ſimilem gangrænam efficere valuiſſet, hanc tamen neutiquam produxiſſe vel inde conſtat, quia diu poſt illam imbibitam evenit, atque impoſſibile fuiſſet Puellum tot diebus præſente gangræna ſupervivere, cum robuſtiſſimos paucorum dierum intervallo perimat, ut obſervatur in herniis, ſi neglectas gangræna ſuperveniat. Nec obſtat quod puellus de pulticula parum delibaverit, ſorores vero totum cacabum pulticula arſenico intoxicata plenum exhauſerint citra vitæ jacturam: nam puellum veſcebatur pulticula vacuo ventriculo, & inglutitam hac ultima vice detinuit ac ne micam quidem evomuit: ſorores autem ſanæ & robuſtæ pulticulam arſenico adulteratam ventriculo cibis impleto comederunt, & paulò poſt & ſua ſponte & theriaca Androm. ſumpta iteratis vomitibus pulticulam cum arſenico ejecerunt, antequam roderet: ſi quid vero læſum fuiſſet, mitigari tamen à congruis medicamentis potuit, cùm puello robuſtiores eſſent & arſenici ſpicula à cibo jam obtuſa fuiſſent. Concludimus ergo & ſtatuimus Arſenicum à ſcelerata manu porrectum miſere Puellum intereміſſe, hiſque bona fide teſtamur. *Joh. Jacob Wepfer M.D. Phyſ. Scaphuſ. Heinric. Screta à Zaverzic.*

Scaphuſii d. 19. Octobr. 1677.

Hiſt. 2. Ex communicatione Excell. D. D. Ioh. Iodoci Cyſati Phyſici Lucernenſis optime meriti die 13. Ianuarii 1679.

Franciſcus Cyſatus filius, puer vegetus & obeſus 1671. d. 20. Maij, veſperi horâ tertia, in horto ſuburbano *domini Avi* poſtquam prius tria poma pro merenda comederat, veſcebatur mixtura ex Arſenico Cryſtallino, farina avenacea & nucleis juglandium, muribus vites arrodentibus deſtinata; poſt horæ quadrantem vomuit, expalluit cum extremorum frigore, emanante undique ſudore frigido: cor fortiter palpitavit, artubus tremuit. Domum deportato ſtatim crebro lac calidum infundebatur, quod protinus, ſed grumoſum, evomuit: ſæpius lactis potus repetebatur, quod ſemper in grumos concretum rejecit. Poſt repetitas lactis propinationes demum dedi lap. bez. cum congruo vehiculo, item el. Orvietan. Circa medium noctis inſtar mortui per quadrantem horæ & immobilis jacuit: refectus aquis cordialibus & topicis ſopitum excitantibus ſenſim convaluit. Ultra triennium poſtea, quotieſcunque ventriculum paulo plus debito cibo oneravit, omnia aſſumpta evomere cogebatur: unde emaciatus & gracilior minuſque agilis reddebatur: verùm & hoc ſymptoma evanuit. Nunc optimè valet & robuſtus eſt, literis deditus ſurgit in magnam ſpem Celeberrimi Domini Patris.

Hiſt. 3. 4. & 5. Ex communicatione ejuſdem Excell. D. Cyſati.

Duæ Puellæ de Arſenico Cryſtallino butyro permixto comedentes ſtatim vomuerunt. *Exc. D. D. Cyſatus* vocatus protinus lac iteratis vicibus propinavit & poſtea Lap. bez. & El. Orvietan: ambæ convaluerunt, nullo ſymptomate ſuperſtite hodieque ſanæ vivunt. Alia puella ſimiliter incautè devorato arſenico, toto die vomuit: neglecta per triennium morboſa ſupervixit ac tabida ex febri, cujus indolem nemo agnoſcere potuit, tandem obijt.

Hiſt.

Hiſt. 6. Ex communicatione Excellent. D.D. Franciſci Reinardi Phyſici & Senatoris Soledurenſis graviſſimi, d. 27. Maii 1679.

Filius ipſius trium circiter annorum, tempore autumnali poſt prandiũ improvide comedit de Arſenico Cryſtallino, nucibus minutim conciſis mixto, ad mures enecandos in angulo conclavis ſepoſito: quantum ingluvierit, ignorabatur. Statim ab hac mixtura comeſtâ de ardore linguæ conqueſtus eſt, illamque longe exſeruit: mater ad ignem hunc exſtinguendum acinos uvarum recentium maſticandos dedit, ignara mali & devorati veneni. Mox in lectum locabatur, ſtatim indormivit atque expalluit; poſt 2. circiter horas ab aſſumpto veneno & ſomno inito expergefactus nigra evomuit; expalluit cum frigore totius intenſo & ſummo languore. *Excell. D. Parens* ſtatim ori butyrum rec. cum bezoar. miner. gr. v. indidit, quod deglutijt crebroque repetijt ad horam 10. veſpertinam; adeo ut ultra drachmam bezoard. min. huc uſque ingluvierit: cum illud amplius deglutire non poſſet, infudit aquam theriacalem. Poſt decimam noctis huc uſque frigidiſſimus primum circa fontanellam, ſeu circa concurſum ſuturæ ſagittalis & coronalis calere cœpit; poſtea in toto corpore valde incaluit, imo æſtuavit ad horam 12. diei ſequentis, ſine ullo tamen ſudore. Integre convaluit, coloratior evaſit, antea pallidus, optime habuit, vivitque adhuc ſanus & vegetus.

Hiſt. 7. Ex communicatione ejuſdem Excell. D.D. Reinardi.

Eodem menſe Filiolus D. I. T. de ſimili mixtura arſenici & juglandium incaute comedit, ætate & viribus priori non impar. Parentes inconſultis Medicis theriacam Androm. iteratis vicibus ſuggeſſerunt. Verum fruſtra & ſine ullo levamine ſymptomatum quæ patiebatur; nam quarta hora à comeſto veneno exſpiravit.

Hiſt. 8. Ex communicatione Nob. D. D. Heinrici Screta à Zaverzic.

Puellus undecim menſium matre natus ad iram prona, quæ quum propter abortum, difficilem partum ac fœtus mortuos bis de vita periclitaretur, nuper noſtram implorans opem hunc infantem debito tempore ſalvum Lucina favente enixa eſt. hic per totum &, quo auram exteriorem habebat, tempus ſatis ſanus vegetuſque vixit, nutrimenta tenellæ huic ætati convenientia ſemper ac lac maternum aliquandiu cum appetitu ſumſit, undè juſtum corporis membrorumque incrementum ac robur acquiſivit. At quum præterlapſis aliquot diebus à matre culinam petente, ad feneſtram ſupra ſcamnum in ſedili poneretur, ibidemque forte fortuna aſſerculum pigmento librorum viridi, ex ſandaracha ac gliſto indico compoſito, infectum prehenderet, ac cum iſto aliquandiu luderet, neſcio quo fato inſons puellus illud ori admovit, ejuſdemque angulum colore tinctum linxit, unde fere tota facies una cum lingua virore conſpurcabatur, quem quidem mater mox rediens, quoad potuit, abluebat; attamen quia aliqualem ejus partem infans jam deglutierat, ſtatim æſtus ac ſitis immanis cum appetitu omnino proſtrato ac vomitibus frequentibus illum invaſit: & quia hæc ſymptomata à dentitione ortum habuiſſe credidere, ideo poſt quartum demum diem me, ut Medicam manum adhiberem, acceſſerunt; ferre potuit remedium internum, & quæ prius ſtatim poſt commiſſum errorem, profuiſſent, lac tepidum ac oleum amygdalinum dulce, nunc vix deglutita rejiciebantur; mixturæ etiam cardiacæ ac antiſpaſmodicæ fruſtra data ſunt, convulſiones enim ingraveſcentes, omnem illi deglutitionem interceperunt, à quibus & venter unà cum ſtomachi regione & pectore quoque valde intumuerunt; per alvum glande prius ſolutam, copia fœtidæ ac bilis colorem æmulantis materiæ ejecta fuit, ex ore autem unà cum ingeſtis, gurges blennæ tenaciſſimæ decoloris, nullis quod obſervarim ſtrigmentis cruentis maculatæ, prodijt; vomitus externis itidem fruſtra, cum externa non ſuccederent, compeſcere ſtudui; ſpatio diei naturalis tres quatuor ve aquæ menſuras ebibit, quam mox iterum vomitu rejecit; convulſiones ſimiliter omnes corporis partes magis magiſque, nobiliſſima præſidia, eludendo, ita diſtorſerunt, ut tandem ſexto morbi hujus venenati die exſpiratit, animaque tenella ac inſons creatori ſuo reddita ſit. Cadaver ob ſonticas cauſſas non diſſectum eſt.

Hiſt. 9. Nob. D. J.H.H. J.U.L. Pr. E. Filiola nondum quinque annos nata. 1679. d. 25. Januarij ſaniſſima extra ædes paternas in aliena merendam ſumpſit: ad ſeram veſperam hilaris manſit & noctu petulantior, ut à Matre increpanda fuerit. Poſt ſeptimam lectum petijt: circa undecimam noctis ſubito exclamare & ejulare cœpit, ac imprimis de ardore intenſiſſimo abdominis conqueſta eſt, acceſſerunt tormina, abdomen intumuit, vomuit, ſingultijt. d. 24. Januar. ſurſum deorſumque nigra fœtidiſſima excrevit, Ardor, tormina & ſingultus continuarunt cum ſiti intenſiſſima, ſolum aquam petijt; omnia alia potulenta, item cibum & medicamenta reſpuit. Eadem patiebatur 25. Januar. ſupervenerunt convulſiones terribiles; quando ceſſarunt, va-

gijt

gijt & vermem mortuum evomuit. Perrexerunt convulſiones, vomitus & dejectiones fœcum nigrarum ad 27. Januarij, quo ſumme mane exſpiravit non ſine ſuſpicione clanculum ſuggeſti veneni.

Hiſt. 10. Fr. G. Filiolus quatuor annorum & filiola annum ſupergreſſa; utraque proles ſaniſſima & facie roſea. d. 3. Mart. 1679. mane ante octavam pro jentaculo comederunt juſculum ex lacte, de quo pridie in cœna ſine ullo nocumento veſcebantur, nam tota nocte dormierunt maneque alacres erant. Circa decimam antimeridianam angi & vehementer vomere continuo cogebantur: Puella jam convellebatur ſimulque aliquoties alvum ſolvit. Ante undecimam vocatus ſtatim lac aquâ tepidâ dilutum cum ol. amygdal. dulc. ſæpius propinavi: Puella avide bibit, unde brevi vomitus, anxietas & convulſiones ceſſarunt ac quietior evaſit: Puellus vix ad potum adigi poterat, unde vomitus vehementior ad primam pomeridianam continuavit: tandem precibus & pretio victus largiter bibit: evomuit mox lac coagulatum cum muco partim pellucido & coloris experte partim flavo. Anxietas multum remiſit. Poſtea ſumpſerunt ſubinde quantum cochlear capit de hac mixtura:

℞. Aq. borrag. ſcabioſ. Card. bened ℥ ß Bol. arm. or T. S or. an. ℈ j. unicorn. foſſil. ℈ j L. bezoard occid ℈ ß tab. man. chr. perl ʒ ß. Puella hora 4. pom. ſubinde ridebat ac cum matre ludebat. Puellus adhuc quandoque vomuit; vegetior tamen erat: nunc erubuit. Puella poſt 6. veſp. rurſus mucoſa cum grumis lacteis evomuit: Puellus bis gryſea & ſpumea per alvum excrevit. Ante vomitum facies utrique plumbea quaſi & frigida erat, frons ſudore frigido maduit: à vomitu facies rubicundo colore ſuffundebatur & toto corpore incaluerunt. Poſt ſeptimam pultem ex lacte comederunt. Nocte mediocriter dormiverunt. d. 4. Mart. bene ſe habuerunt. Poſtea indies amplius convaluerunt citra ulteriorem uſum medicamentorum. Puellus diu poſtea lac & omnia lacticinia averſabatur, minus quam ſolebat appetijt, ſiticuloſior erat ac macilentior reddebatur, alvinæque fæces diu ſummopere fœtebant. Puella extra lectum frequenter expalluit: ſuffulta nec ſtare nec incedere amplius voluit. Neglecto medicamentorum uſu nihilominus convaluerunt vivuntque hucuſque optime.

Hiſt. 11 *Ex communicatione Nob. D. Ioh. Conradi Pejeri.*

Hiſtoria anatomica fœminæ, veneno, ut ferebat ſuſpicio, peremtæ.

Die 27. Decembris 1676. in Xenotrophio cum *D. D. Matthæo Hardero* diſſecui fœminam 25. ut exiſtimavimus circiter annorum, pingui robuſtoque corporis habitu & magno præditam, capillis fuſcis aut ad nigros vergentibus & ſubcriſpis. Moriebatur repente cum antea putaretur ſana, Poſtquam enim noctu cùm aliquot Gallis in eodem conclavi decubuiſſet, ab ijſque potum quendam propinatum hauſiſſet, poſteris diebus in Xenodochium rediens de maxima præcordiorum anguſtia querebatur, pauloque poſt cruorem ex ore fundens vitam quaſi ſuffocata finivi. Quoniam verò nec Medicus ad eam fuerat acceſſitus, ut opem ferret; nec adſtantes ſymptomata & querelas ejus accurate obſervarent, ideirco de morbi aut mortis genere non certo definire quidquam poſſumus: id tamen relatum nobis fuit, Ipſam cordis anguſtiam & concuſſionem, atque adeo mortis culpam, in potum à Gallis propinatum rejeciſſe. Ut autem viſcerum conſtitutionem noſſe daretur, cadaver ejus diſſecuimus; apertoque abdomine notavimus ventriculi dorſum & pylorum univerſum extrinſecus admodum fuiſſe infectum Bile ex veſicula eò transſudante, à qua etiam pylori fibræ jam corrodebantur. Idem ventriculus flatu plurimum diſtentus tumebat, qui ex eo facta inciſione cum impetu erupit: intus continebatur amurca nigra, cruenta & mucoſa. Cruſta ventriculi villoſa alicubi deraſa & mucus interiori omnis à parietibus deterſus erat, Pylorus exacte fibris ſe conſtringentibus claudebatur. Inteſtina tenuia, nempe duodenum & ileum quatuor in locis prorſus rubicunda ac inflammata atque in gangrænam prope converſa reperimus: eodem fere modo, ut in dyſenteria fieri aſſolet. Hepar pulchre admodum rubebat, nec vitij quidquam in eo animadverſum eſt; niſi quod Bilis in ejus veſicula valde aeris & cauſtica videretur. Neque in reliquis abdominis viſceribus labes ulla apparuit.

In Thorace Pulmones adhuc aëre ſemi pleni extumeſcebant, proinde ut ultimo halitu aerem non omnem efflaverint. Iidem à ſanguine ſtagnante & quaſi ſphacelato ſeu corrupto nigricabant. Invenimus quoque in ſiniſtro pulmone lapillum ſeu calculum durum fabæ magnitudine. Cordis ventriculo dextro inerat Polypus craſſus ex albo rubeſcens: reliquam pectoris & pericardij cavitatem implevit aqua turbulenta & ſanguineâ carnium loturæ ſimilis, quantitate unciarum circiter octo. Præter hæc nihil amplius inveſtigare vacabat. Advertimus inſuper cruorem in vaſis ſanguiferis plane atrum ac velut aduſtum fuiſſe. Partes generationi dicatas ſeorſim poſtero die in ædibus Excell. D. D. Harderi examinavimus, quas tamen nullo

la-

laboraſſe vitio comperimus. (Ovula in his manifeſte conſpici potuerunt, quibus uterque Teſticulus ſcatebat. Tubarum extremitates patebant laciniis plurimis ornatæ: Flatus immiſſus per eas in uterum more penetravit cumque diſtendit. Cavitati uteri nil niſi muci pauxillum inerat Orificium internum hiabat)

Hiſt 12. Canis invito Domino veſcebatur ſebo, cui Arſenicum permixtum erat, d. 15. Jul. 1676. d. 16. Julij mortuus. *Doct. D. Alexander Stokarus* φιλίατρος cadaver aperuit. Circa ſtomachum in ventriculo ſuperficiem rubram & inflammatam invenit, ibique ventriculi tunicas tenuiores debito: in fundo ſtagnavit amurca vappæ ſimilis, fœtida, cui ſebi conglobati fruſtula immiſcebantur. In fundo ventriculi & circa pylorum nullum inflammationis veſtigium vidimus. Inteſtina tenuia tribus in locis perroſa erant, duobus in locis perforata ut facile faba tranſmitti poſſet: alibi ulcus pervium facile pollicem admiſiſſet. Cavum abdominis continuit ichorem flavum, cruore tinctum cum amurea inteſtinorum contentis ſimili. Pectoris cavum implebatur ſanguine grumoſo obſcuro, Ambo cordis ventriculi, Venæ majores & ſinus tertius cerebri quoque infarciebantur ſanguine nigro grumoſo.

Clar. Ioh. Faber Lynceus in Expoſit. Animal. Nov. Hiſpan. p. m. 475. Cani drachmam Arſenici dedit, Antidoti probandæ gratiâ, confecta ex ſerpentum pulvere; multum tunc deprædicatæ. Antidotus nihil profuit. Canis poſt plurimas vomitiones mortuus concidit. Aperto abdomine ventriculus amplus admodum apparuit: intus rugæ & vibices atro ſanguine ſubducti. Exiſtimat quod plus pinguia ad virus arſenici debellandum profuiſſent, quam antidotus ex ſerpentibus parata: Romæ enim juvenem robuſtum curavit, qui Riſagalli pulverem in chartula repoſitum loco cinamomi pulmento inſperſit ac comedit, unde tormina & vomitus moleſtiſſimos paſſus eſt. Medebatur ipſi Philonio Roman. & Mithridatio cum jnſculis pinguibus & lacte copiosè exhibitis: his feliciter priſtinæ ſanitati reſtituebatur.

Hiſt. 13. *Ex communicatione Excell. D. D. Ioh. Iacobi Harderi Baſil. Prof. Publ. Celeberrimi d. 22. Febr.* 1678.

Puellæ phthiriaſi capitis affectæ 12. annorum circiter, arſenicum loco cocculorum, butyro permixtum, per errorem capiti illinebatur: ſtatim oborti ſunt ſæviſſimi dolores. Pharmacopœus, cujus famulus ob germanicorum vocabulorum affinitatem deluſus loco veneni contra pediculos, dedit mures necans, ſuadet caput aqua perluendum eſſe. Verùm fruſtra, imò ſupervenerunt vigiliæ, totius capitis intumeſcentia, deliquia, inappetentia, febricula, delirium. Vocatus tardiùs *Excell. D. D. Engelmannus* ſuaſit alexipharmaca, verùm & illa fruſtranea erant; forte quia ſerius exhibebantur, venenatis atomis jam ſanguini permixtis. Sexto die ab inunctione puella mortua eſt. *Idem ibidem.*

De Arſenicò ſine noxa deglutitò.

PRobatum jam eſſe ait Clariſſ. & nunquam ſatis laudatus Dom. Lucas Tozzi, Archiater Pontificius & Amicus meus ſemper recolendus in Comment. Aphoriſm. Hippocrat. 16 lib. 4. pag. m. 209. graviùs affici eos qui jejuni arſenicum aſſumpſerunt, leviùs verò qui à paſtu; idque veriſſimum notavi nuper in circumforaneo quôdam arcanorum jactatore, qui ut rudem illuderet plebem, arſenicum elapsa die, horâ 22. publice manducavit abſque ullâ noxâ: Hoc autem accidit, ut ipſe candidè mihi faſſus fuit, quia ante prædicti arſenici aſſumptionem cibis oleoſis ac pinguibus uſus fuit, quibus ventriculi interior tunica ad veneni particulas retundendas, fuerat oblinita.

Hæc ex communicatione Præclariſſ. Viri Domin. Joſephi Lanzoni; quibus addimus, nos aliquoties obſervaſſe ejuſmodi agyrtas non tantùm aſſumptis oleoſis ventriculum ſuum contra venenorum morſum præmuniſſe, ſed illis etiam materias plurimùm viſcoſas adjunxiſſe, quibus quaſi infaſciaretur ac hebetaretur vis particularum corrodentium earumque actio prorſus reprimeretur, ut videmus motum globuli plumbei e ſclopeto emiſſi, momento ab argilla oppoſita cohiberi. Viſcoſa autem quibus præcipuè utuntur illi, ſunt animalium interanea, in porrilaginem propè cocta, indeque etiam apparata juſcula craſſiora ac viſcidiora. Hoc mihi in memoriam revocat hiſtoriam cujuſdam viri, qui apud nos horrenda cephalæa diu tortus, in iſtiuſmodi circulatorum manus præ deſperatione tandem ſe conjecit, quique experiendis venenis in theatrum productus; (facta ſpe nihil ab iis commotionis funeſtæ excitari poſſe in ventriculo ſatis ſuperque oleoſis pinguibus præmunitô, ſed à ſuper aſſumptis antidotis quicquid ad rebellioris mali eradicationem neceſſarium foret, abundè ſuffectum iri (eorum periculum in ſe ipsô fecit, atque ex eô convulſus, varieque vexatus per quatuor ſeptimanas orci veſtigia premens, neſcio quô factô tandem ad vitam redijt, ac revera per concuſſiones à venenis oppoſitiſque largius antidotis ſuſcitatas, pro tempore liber à cephaleâ ſuâ evaſit, at tandem ad vitam redijt, ac revera per concuſſiones à venenis oppoſitiſque largius antidotis ſuſcitatas, pro tempore liber à cephaleâ ſuâ evaſit, at tandem ab eâ de novô poſt aliquot annos recrudeſcente, brevi, nihil proficientibus auxilijs, è vivis ablatus eſt. Itaque in illo vis viſcidorum ac oleoſorum non ſatis oblinivit ventriculi parietes, quin aliquid indefenſum veneno patuerit, ubi letiferam actionem ſuam exercuerit. Credo equidem apud alios, qui talia ſæpius experti ſunt, ventriculum per omnes ſui partes faciliùs poſſe defendi, ſicque eos minus lædi, quia ſcilicet præterquàm quòd eorum ſtomachus à reliquijs viſcoſorum priùs aſſumptorum continuò pro-

pe

pe oblinitus, facilius à ſuper adjectis integre defenditur, non abſonum etiam videtur addere, membranam interiorem viſceris iiſdem minùs fieri ſenſibilem ac lacerabilem, velut equus calcari aſſuetus, non ita ejus punctiones præ calló cuti inductó perſentit. Hocque novum non apparebit iis quibus de hiſtoriâ Mithridatis Regis Ponti, ac præcipuè illius Mulieris quæ Alexandro Magno fuit oblata, conſtabit.

Observatio XIV.

De Mercurio.

H*iſtoria.* 1. Cani d. 16. Decemb. 1675. ante primam pomeridianam Mercurij ſublimati ſcrupulum dimidium carni involutum exhibui, quem avide devoravit: paulò poſt ſurſum deorſumque purgabatur: vomitu rejecta ſpumea & viſcida mucoſa erant: fæces alvinę pultaceæ & ſubflavæ. Alium bolum ex carne objectum citra Mercurij inquinamentum odorabatur, attamen deguſtare noluit. Pedibus & ore ligatis, cane ad latus inclinato, abdomen in latere ſiniſtro incidi, prorupit ſtatim ventriculus admodum inflatus cum inteſtinorum portione: diu intentus eram ad ventriculi contractionem: fiebat lentiſſime, incipiens ferè à pyloro, aut ejus antro: quandoque in medio à fibris circularibus corrugabatur: contractis fibris rectis ſulci ſuperficiarii ſecundū longitudinem, in fundo imprimis, exporrecti conſpiciebatur, preſſo ventriculo flatus per os elidebantur, mox tamen rurſus flatibus impletus fuit: Injecta aqua calida per gulam in ventriculum iteratis vicibus; ſemper illam cum muco & ſpuma rurſus evomuit: in hoc actu ventriculus non admodum contrahabatur; at diaphragma valdè ſuccutiebatur; ac ſi illud cum muſculis abdominis vomitum plurimum promoveret. Inteſtinorum motus periſtalticus iisdem lentus fuit. Utcunque canis parum comederit diebus prægreſſis, nihilominus venæ lacteæ in conſpectum venerunt, quibus circa pancreas *Aſellii* preſſis, noduli prominuerunt; Receptaculi quoque chyli portio trans diaphragma cum ductu thoracico chylo plena apparuit; eâ ſauciatâ chylus promanavit, cujus ſuperficiei, oculi, ut loquuntur, pingues innatabant, ut juſculis carnis pinguiuſculis. Inflatum ductum prope inſertionem bifurcatum inveni. Cane jam diu emortuo, repetitis inflationibus ductus thoracici, cor intumuit ac paulò poſt auricula dextra aliquandiu verâ ſyſtole & diaſtole moveri incepit: ſimilem motum obſervavi in crure diaphragmatis, qui nullo modo palpitans erat, ſed ex vera conſtrictione & relaxatione fibrarum compoſitus & alternans; ac ſi ab inflatione ſanguis adhuc in vaſis ſtagnans per arterias huc propulſus fuiſſet, & ſpiritus animales ſimul ulterius urſiſſet, vel vegetaſſet; nam aër per ductum thoracicum inflatus non ſolum ad dextrum ventriculum, ſed etiam ad ſiniſtrum pertigit, unde totum cor intumuit, arteriæ coronariæ implebantur, imo pervenit ad cerebrum, cerebellum, meninges, ipſoſque ſinus duræ meningis, quod apertè oculis uſurpare licuit. Ventriculum cum portione gulæ & duodeni totum exemi: illo à ſtomacho ad pylorum inciſo inveni unicum bolum carnis & mucum ſpumeum copioſum; eo deterſo nihilominus ſuperficies mire anfractuoſa protinus novo muco pellucido oblinebatur; nullum ulcus obſervavi; ſtomachus amplus erat; pylorus multo anguſtior & conſtrictior, vix parvum digitum admiſit. Circa finem gulæ & circa ſtomachum aderant inſignes fibræ carnoſæ circulares, ſub limbo pylori in duodeno rubro & quaſi inflammato hæſit mucus croceus. Ventriculum ſuperne diviſum maceravi fervida; tunicam fibroſam à nervea unguibus facile ſeparare potui: nimirum fibras rectas & circulares ſe decuſſatim interſecantes; externæ rectæ, internæ circulares; utræque junctæ fibrillis obliquis & perpendicularibus: Circulares circa pylorum ejuſque antrum & circa ſtomachum craſſæ & robuſtæ. A tunica fibroſa ad nerveam plurima vaſa ſanguifera & nervi emittebantur, vaſa ſanguifera in plexum reticularem dirimebantur, nervi in tunicam nerveam expandebantur. Ablata tunica cruſtacea ſeu mucoſa cultri manubrio, aliquot oſcula rotunda apparuerunt, per quæ mucum tranſudaſſe arbitrabar; cæterum non ſimilia erant oſculis glandularum in ventriculo ſuillo repertarum. Inteſtinis à duodeno ad finem recti ſecundum longitudinem inciſis in duodeno & principio jejuni continebatur mucus flavus concretus, hinc in toto jejuno & principio ilei mucus albus, in ileo mucus pellucidus concretus, ſimilis gelatinæ, quæ ex amylo in aqua cocta paratur, in fine ilei ſimilis mucus cum alio fluido & ſpumoſo: Rectum prorſus vacuum & anfractuoſum fuit. In toto inteſtinorum tractu arearum glanduloſarum triginta & unam inveni; erant rotundæ & oblongæ: foris preſſo inteſtino & oſculis glandularum rotundis prodijt liquor pellucidus viſcidiuſculus; erant quædam magnitudine ſeminis milij, per microſcopium conſpectæ tranſparebant ac inſtar margaritarum ſplendebant. Jejunum & portio ilei rubebant: in medio arearum glanduloſarum manifeſte aderat ſuperficiaria eroſio. Venæ capillares intus conſpectiſſimæ erant, ut & valvulæ *Kerkeringianæ*. Mirum unde chylus in lacteis, cùm inteſtina vacua eſſent, tum ob famem perpeſſam, tum ob mercurij vim purgantem? Unà

muco

muco à mercurio allecto? Inter tunicam fibroſam & nerveam in gula manifeſtæ conſpiciebantur glandulæ. In vena cava à capite deſcendente & ab hepate aſcendente ad cor ſanguis in tenacé grumú concretus & ſplendide innigreſcens erat, ut ecu aulter ex vagina extrahi poſſet.

Hiſt. 2. Canem majorem, pellem, Tigidis inſtar, pilis nigris guttatim conſperſam habentem, cum *Excell. D. D. Heinrico Screta* plurimis diebus quotidie bis unguento ex pinguedine ſuilla & mercurio vivo parato, in capite, per totum dorſum, ſub axillis & in inguinibus ubi depilis erat & ubi majora vaſa ſanguifera excurrunt, inungendum curavimus; ſc. à 3. Dec. 1677. ad 25. Dec. circa 11. Dec. aliquantulum ſalivare cœpit, brevi tamen ſalivatio ſubſtitit: d. 15. Dec. in occipite non procul à vertice, tumor nattæ ſimilis emerſit, ab attactu dolens. Ubicunque locum iunctum attingere valuit litum mercurialem lambendo abligurivit. Toto hoc tempore nunc in aere aprico pluvio, nivoſo aut gelido, nunc in hypocauſto verſabatur: ſemper vegetus manſit, hinc inde concurrit, comedit: non magis quam ante inunctionem purgabatur: ultimis diebus lingua & oſſa adhuc rotebat, non tamen tam diu ac antea conſueverat: ſubinde tamen dentibus ſtridebat; aliquando ceu baculo percuſſus vociferabatur ſubito: abdomen quandoque tumidius apparebat. A 26. Dec. ad 2. Ianuar. 1678. poſtquam inunctiones intermittebantur, ſymptomata hæc ceſſarunt niſi quod adhuc dentibus ſtrideret d. 2. Ianuar. mane mercurij vivi libram dimidiam cum quatuor unciis pinguedinis ſuillæ devoravit, atque ita lambendo patinam extersit, ut vix paucula granula mercurij ſupereſſent. Ab hac mercurij vivi portione devorata nulla actio vel minimum læſa fuit: nec quicquam in excrementis p. n. animadverſum fuit: Imo inde magis famelicus reddebatur.

D. 3. Ianuar. 1678. mane hora 8. mercurii ſublimati drachmam cum mica panis in bolum redactam dedimus, præſentibus *Excell. D. D. Screta*, *D. D. Iohan. Conrado Brunnero & D. Lit. Scherfio Durlacenſi.* Vix quadrante horæ elapſo magno nixu vomere cœpit, primum mucum craſſiſſimum tenaciſſimum, ſpumeum idque parvis intervallis novies. Prima vice fruſtulum panis cruſtaceum ſine bolo ejecit, nec in tot vicibus ullum boli veſtigium in vomitu rejectis animadvertere potuimus. Circa horam 9. decima vice mucum priori ſimilem primò cruore tinctum, poſtea adhuc ſexies, ſed longioribus intervallis & magis magiſque cruentum & ultima vice atro rubeſcentem evomuit: vomitu rejecta ſemper copioſa erant. Poſt quemlibet vomitum ſeceſſum, ubi ceu à magno labore feſſus quieſceret, quæſivit; inde non receſſit, nec pedibus conculcatus locum mutavit, donec ipſum irritamen internum denuo ſollicitaret & quaſi expergefaceret: tunc enim in pedes ſurrexit, unum alterumve angulum elegit, ubi ventriculum vomituriens exoneraret. Vomitum præceſſit aliquoties pulſus quidam ſonorus in hypochondriis, mox capite demiſſo, rictu amplo, os aperuit, & tanta vi, quaſi omnibus nervis intenſis, mucum egeſſit ac ſi ventriculum & omnia inteſtina ejecturus eſſet. Aliquoties quoque antequam cruenta vomuit, alvum ſolvit: primæ fæces erant pinguedo ſuilla pridie comeſta, cui mercurius vivus permixtus conſpici poterat, poſtea pultaceæ, etiam craſſiores & in ſcibala coactæ, quibus quoque mercurius vivus & pili inerant. Circa 6. Veſpertinam excrevit fæces cruentas, poſtea nigras & piceas: bolus mercurio ſublimato infarctus nuſpiam comparuit. Poſt 6. horam per ſcalam tractus ultro ſtabulum petiit, & pluribus paſſibus citra nutationem inceſſit: circa 9. placide decubuit ac ſi dormiret. Toto hoc temporis intervallo nunquam convellebatur. Dum pranſimus erupit, an è fonte biberit, reſcire non potuimus: repertus in ſtabulo ſtramini quietus incubuit & compulſus ad primam ſtationem rediit. Omnia oblata faſtidiit.

Die 4. Ianuar. mane hora 6. mortuum in ſtabulo adhuc calentem, artubus flaccidis, plane non rigidis, invenimus.

In cavitate pectoris nullum ſanguinem extravaſatum reperimus. Pulmones inflati erant, rubicundiores debito, maxime in latere dextro: in limbis illorum extremis ramuli ſanguine turgidi conſpicui: ibi quoque apparuit macula quædam nigra inæqualis, citra tumorem aut duritiem, dimidio bazio anguſtior. Cordis dexter ventriculus & auricula, vena cava aſcendens, deſcendens, azygos & intercoſtales à ſanguine diſtentiſſimæ erant: in ſiniſtro quoque ventriculo & auricula multum ſanguinis aderat, minus tamen quam in dextro: in aorta paucus ſanguis occurrit. Sanguis neque in ventriculis neque in vaſis majoribus & minoribus neque ullibi coaluit nec vel minimus grumulus inventus fuit. Ductus thoracicus & chyli receptaculum lympha cruenta plena erant. Aperto abdomine plurimum ſanguinis extravaſati inter hepar & ventriculum in hypochondrio ſiniſtro, ut & intra duplicaturam omenti circa ventriculum invenimus. Ventriculus & inteſtina plena & diſtenta, non tamen valde inflata erant: foras atro rubeſcentia, in paucis locis minus rubicunda apparuerunt: cœcum ſolito non multum majus fuit: rectum vero valde turgidum & nihilominus ſulcis rectis profundiſque præditum. In reliquo cavo abdominis nullus cruor extravaſatus videbatur. Venæ meſentericæ & porta ſanguine admodum diſtentæ fuerunt. Veſica vacua & corrugata: Pancreas rubicundius ſolito: Lien atro rubeſcens: renes naturali colore

cincti Gula intus rubicunda & inflammata Ventriculus, muco cruento ſpumeo viſcido plenus: ſimilis mucus in toto reliquo inteſtinorum ductu conſpiciebatur: in cœco fæces pultaceæ flavæ cum pilis: in recto fæces pice nigriores & tenaces, nulla ſcibala, nulla veſtigia mercurij vivi aut ſublimati apparebant Contentis ſublatis ventriculus intus undique rubicundus & inflammatus, excepto antro pylori, videbatur: inteſtina à pyloro ad imum inteſtini recti itidem inflāmata erant, minus tamen areolæ glandularum rubebant. Ablata tunica fibroſa gulæ & ventriculi: inter illam & tunicam nerveam, ſanguinem grumoſum, extravaſatum in plurimis locis reperiebatur & in pleriſque inteſtinis inter has tunicas. In ventriculo & inteſtinis quoque cruſtacea rubebat, alicubi etiam abraſa, vel potius eroſa, ſed non penitus erat. Ventriculo & inteſtinis aliquandiu aqua maceratis cruſtacea facile abſcedebat: nervea, quamvis per totum ventriculum & in inteſtinis inflammata eſſet, nullibi tamen exulcerata, aut eroſa conſpici potuit. Antrum pylori & areolarum ambitus ab inflammatione immunes erant Intra Cranium nihil p. n. aut inſuetum viſum fuit, niſi quod vaſa ſanguifera & ſinus quoque ſanguine turgerent.

Hiſt. 3. Ex communicatione Excell. D. D. Sigmundi Königs Phyſici Bernenſis.

Non ita pridem Puer annos duos cum dimidio natus, hora quinta veſpertina clanculum officinam Aurifabri ſubintrans, Mercurij ſublimati grana circiter octo ingluttit, unde mox tormina ſæva, ventris inflatio & ſalivatio excitabantur. Mox *Excell.* D. D. *König* vocatus protinus dedit ſyrup. Emeticum cum ſucc. cydon. paratum: vomitu peracto, large ipſi lac caprinum cui mucilaginem ſem. Pſyllij permiſcuit. potandum propinavit. Inflatio & tormina brevi ceſſarunt ac noctu dormivit. Poſt 14. dies, Phthiſis periculum imminens declinavit potu lactis caprini cum ſem. cydon. & malvæ coctione hactenus quicquam adverſi paſſus eſt.

Hiſtoria 4. Catellæ nondum menſtruæ d. 27. Dec. 1675. cum Excell. D. D Heinrico Screta horâ 11. antimeridiana dedi mercurij dulcis drachmam dimidiam: non diu poſtea fæces liquidas, pultaceas, pallide flaveſcentes excrevit. Horâ 1. pomeridiana ſiticuloſa erat lingebat manum admotam lingua propè exſucca; lac oil inſtillatum avide deglutiit: ſeu à mercurio dulci dolens voce admodum ſubmiſſa vagiit: vegetior tamen perſtitit catella illa cui nuper magiſter. Gialappæ intruſimus. Lac non evòmuit. Poſt 2. hora pomeridiana thoracem in ſiniſtro latere incidi; pulmones ex amplo vulnere, etiam coſtis digito diductis, aëre pleni prorumpebant in inſpiratione, nullo vacui metu, cum vulnus admodum parulum eſſet Vulnere in abdomine facto ventriculus diſtentiſſimus erupit, circa medium conſtringebatur, corrugabatur indeque anterius & in fundo inæqualis & quaſi anfractuoſus reddebatur ſenſimque parvus admodum evaſit: quia diſtendebatur, nunquam tamen vomuit. Inteſtina lēntiſſime movebantur. Dum pectus in dextro latere adhuc integrum erat, ſubinde adhuc vagiit fortiterque reſpiravit: ablato ſterno nihilominus in inſpiratione adhuc ſurſum coſtæ tollebantur: ubi vero diaphragma coſtis annectebatur illæ abducebantur & pectus inferius fiebat anguſtius. Diaphragma inſpiratione planum, in exſpiratione convexum reddebatur. Cor ſubinde in motu ſubſtitit: inflato ductu thoracico & hinc corde ventriculis, auriculis & vaſis coronariis valide turius cor movebatur, imò ante quartam exemptis ventriculo, inteſtinis, hepate, liene non ſine largiſſima hæmorrhagia & detruncato capite cordis totius motus perſtitit ad hor. 5. uſque: auriculæ vero dextræ motus ſpontaneus fiebat adhuc hor. 8. noctis: ante 10. noctis irritata aliquoties rurſus movebatur. Ventriculus prope omnino vacuus erat, nihil præter mercurium dulcem grumulis involutum, alioſque grumulos lactis ſinceros continuit: nulla prorſus inflammatio apparuit. Inteſtina quoque fere vacua erant; ſubinde in illis mucus paucus flavus, condenſatus & aliquot vermes mortui occurrerunt: cæcum paucum humorem turbidum flavum, & rectum fæces atro flaveſcentes tenaciſſimas, quibus grumuli cum mercurio dulci permixtæ erant, continuerunt: Nullibi nec circa areolas inflammata apparuerunt. Ex quibus concluſimus Mercurium dulcem minus ventriculo & inteſtinis infeſtum eſſe, quàm Mag. Gialappæ; minuſque ſerociiſſe quàm illud in alia catella ſenerat. *Ioh. Iac. VVepferus Tractatu de Cicuta aquatica.*

Observatio XV.

Inunctione Mercuriali uſus ſcabioſus, cor exhibuit coagulato cruore turgidum.

HAud ita pridem in Noſocomio Bernatum, quod Inſulam vocant, decubuerunt viri duo, ad ſcabiem ſimplicem & ulcera crurum ſananda Mercurio inuncti, quorum alter à Sigiſmund Kœnig diſſectus, cor habuit coagulato cruore turgidiſſimum. *I. Conr. Pejerus obſ. Anatomico Med 35.*

MErcurij vim clandeſti nam non ſine damno experti ſunt multi; Clar. Schmid. Practicus Argentinenſis, ſublimato in venam jugularem canis infuſo, ſubitam ſanguinis coagulationem cum mortis periculo superveniſſe adnotavit. *Joh. Jac. Harderus ibid.*

Obs.

Observatio XVI.

De Oleo peti Veneno funeſtiſſimo, quædam è Præclariſſimi Viri Dom. Franciſci Redi Experimentis Naturalibus exſcripta: quæ hic Appendicis loco, pro natura ac hiſtoria venenorum illuſtranda, quamvis nihil anatomici complectantur.

NOn omne animal oleo Peti infectum moritur; aut certe non æque cito, ſi vulnus aliquam ex minoribus venis vel arteriis attingat. Præterea non omne oleum Peti mortiferum eſt; ſed dantur ejuſmodi ſpecies quæ nullum quaſi detrimentum adferunt: cujus rei me certiſſimum experientia reddidit. Maximam differentiam invenio inter Petum Braſilianum, & illud quod ex inſula Sancti Chriſtophori advehitur. Varinenſe & Braſilianum effectu parum inter ſe differunt. Terranovanum, & quod ex inſula Nivis, Sancti Martini & Anguillæ adfertur, eaſdem fere cum Sancti Chriſtophori peto facultates obtinet. Diverſos ab aliis ſpeciebus effectus noſtrum producit, utut omnes ejuſdem ſpecies in eo conveniant, quod oleum reddunt empyreumaticum, putidiſſimum & fœtoris non ferendi. Non ignoro me fortiſitan nimis obſcurè de tot ſpeciebus peti egiſſe, ſed cùm materia ſit periculoſa, intelligat qui poteſt, ego memet intelligo.

Sed audi quæſo miras rerum viciſſitudines. Hoc oleum in vulnera immiſſum, brevi momento necat, aut certè faſtidioſiſſima ſymptomata excitat: & ego novi homines, qui ſolo pulvere peti inciſuras & vulnera, à Chirurgis ſimplicia dicta, curant. Et Reverend. Pater Antonius Veira, Ieſuita, qui per annos triginta duos in Braſilia vixit, mihi retulit, illis in Regionibus nullum aliud medicamentum in curandis vulneribus magis in uſu eſſe, quàm ſuccum recentem & folia peti. Quod plus eſt, Nicolaus Monardes narrat, Indos, dum vulnera curant, à Cannibalis inflicta, mediantibus ſagittis veneno infectis, nonniſi hoc ſucco, ut qui non ſolum veneno reſiſtit, ſed etiam celeriter cicatricem ducit, & fluxum ſanguinis prohibet. Nec deſunt alij, qui ſingulis diebus matutino tempore jejuni non exiguam quantitatem peti dentibus conterunt & deglutiunt, nullo, ac ne minimo, quidem quod appareat, præjudicio, cum quævis olei ejuſdem gutta, per os aſſumpta, vel in ſtomachum demiſſa, exitioſorum & lethalium majorum radix & origo ſit: haud aliter ac pulvis ille peti, quem per momenta fere non per naſum attrahis, ſi in os beſtiolæ cujuſdam, & ſpecialiter lacertæ mittatur, momentaneo illam deliquio & diſtentis membris morte afficit. Idem ab eodem peti pulvere ſerpentibus accidere dicerem: Sed de his nihil dicam, utut per integrum biennium mihi de illius experimenti veritate conſtet: etenim hoc currente anno, ob cauſam quæ me latet, ne unum quidem ejuſdem generis ſerpentem hoc pulvere interimere potui. Id affirmare poſſum, hirudines pulveri peti involutas poſt paucas aliquot horas mori, idque non vi pulveris qua pulvis eſt, ſed virtute peti.

His, qui verum modum præparandi oleum peti non ignorant, majoris momenti videbitur, his temporibus apud exteros ubivis, atque etiam apud nos, multos homines ſecurè, & citra periculum peti fumum per os aſſumere, quo palatum omneſque vicinas partes ita imbuunt, ut magiſtraliter eundem per oculos, aures, & nares, emittere poſſint: & eo uſque progreſſus eſt luxus, ut ingenioſam facillimamque rationem invenerint: deducendi hunc fumum per canaliculos ſub nive ſepultos, ex quibus uſque adeo gelidus prodit, ut nihil cauſæ ſit cur frigidiori aquiloni invideat. Et multi non contenti hunc fumum aſſumpſiſſe per os, eodem, ſed calido nova arte, & recens invento inſtrumento inteſtina replent, idque loco clyſteris, eundemque contra multos contumaciores morbos, maxime vero contra colicam paſſionem, prodeſſe deprehendunt.

Quærere mihi videris, an artificium præparandi oleum peti per ſe ita comparatum ſit, ut violentiſſimam illam necandi virulentiam producat, vel an venenoſum aliquod ingrediens recipiat, ſine quo id perfici non poſſit? Et hæc tua inſtantia mihi illis inniti videtur, quæ circa hanc materiam ab erudito quodam homine Gallo, in curioſiſſimo ſuo & elegantiſſimo tractatu de peto affirmative ſcripta, & optimo jure nobiliſſimo, doctiſſimoque Abbati Burdeloto, Condei & S. Legeri Domino, &c. Verba Autoris hæc ſunt. Eo non obſtante, nonnulli; ut venenoſum illud eſſe probent, objicient experientiam cujuſdam quintæ eſſentiæ peti non ita pridem Florentia Lutetiam Pariſiorum allatæ, cujus unica gutta, in punctiunculam miſſa, ea ipſa hora mortem inducit. At vero, cum petum natura ſua nihil iſtiuſmodi producat, quinta hæc eſſentia debebat eſſe ſuſpecta mixturæ alicujus, aut certè venenoſæ alicujus qualitatis, à diverſis præparationibus chemicis acceptæ.

Hic nihil aliud quo tibi reſpondeam habeo, quàm eodem, quo oleum peti fit, magiſterio, etiam diverſa alia fieri, quæ in uſu Medico evadunt innocentiſſima, & ſive ore aſſumpta, ſive extrinſecus vulneri applicata, nonniſi eximia & ſalutifera medicamenta eſſe deprehenduntur: ideoq; certo affirmare non auſim, hoc oleum tali magiſterio converti in naturam veneni: id libere affirmare poſſum, nihil ei, dum præparatur, admiſceri, quo infici venenoſa qualitate

poſſit: & hinc eſt, quòd nonnulli ſubdubitantes crediderunt petum à mercatoribus in regionibus Americæ, Elleboro & Euphorbio corrumpi: quare proprio motu, ſimul oleum euphorbii, & ellebori extrahi curavi, & experimento in diverſo genere vulnerum capto, utrumque ſemper veneni expers eſſe deprehendi.

Atque hæc Vir Præclariſſimus de olei peti actionibus. Nos illud etiam aliquandò vidimus nullo labore paratum ab iis qui incenſa Nicotianæ folia è fiſtula artificioſius ſugere norunt, ad guttas enim commode colligitur mediante goſſypij particulas ad imas fiſtulæ partes collocata. Iam autem non tantùm obſervavimus enecta animalia dum per eorum cutem ſuperficialiter trahebatur filum ipſo hoc oleo imbutum, ſed etiam feles occiſas quibus eodem tantùm exterius leviùs perfricabantur labia. Fumum tabaci quod attinet, quem plures volunt viperis eſſe funeſtum, ſi in earum œſophagum inſuffletur; experimentum pluries de eo ſumpſimus, & vidimus quidem hæc animalia pro tempore inde convulſa ac rigida, nullam tamen mortuum, omniaque potiùs brevi per ſe, & nulla adhibita alia opera, in integrum reſtituta.

OBSERVATIO XVII.

Radicis luparia & Olei nicotiana effectus in Ciconia majore.

MEnſe Septembri Anno 1680. Ciconiæ majori amygdal. dulc. ℥iß. in bolo exhibuimus: hinc cocculorum contuſarum ʒ. ſed citra ullam noxam: Poſtridie Radic. Lupariæ luteæ contuſæ ʒj. circiter intruſimus, quæ illico vomendi deſiderium induxit, tantiſper ſubſiſtens, uſque dum radices evomeret, quas cùm in bolos coactas, tantillo ſpatio interjecto, denuò exhiberemus, iterum ſed mucoſas brevi poſt ejecit, atque hoc itidem tertia vice contingere, quamvis majori cum muceſitare vidimus. Ut propterea genius radicis iſtius pateſceret magis, bolum alium ex iſta mera paratum, deglutiendum obtulimus, poſt quem cum capite valde inciperet nutare, alios duos adhuc, eodem modo paratos intruſimus, qui vomendi conatum vehementem ac pertinacem excitarunt, donec eoſdem ſed fluidos & ſolutos ejiceret, cum ſubita alæ utriuſque volutatione, pedum vacillatione & totius corporis delaſſatione, citra tamen pejora ſymptomata. Poſtridie filum ol. Nicotian. per retort. deſtillato madidum, per partem alæ dextræ carnoſam ſuperius trajecimus, mox alis volutare & tremere incepit, hinc humi proſtrata, roſtrum & caput convelli, tandem ingenti, vomendi conatu, quem ejectio materiæ cujuſpiam, ſolidæ, fluidæ & ſubflavæ inſequebatur prehenſa fuit: Semiquadrante poſt ℈. præter propter ejuſdem olei, qua in ſubſtantia, qua in bolo infudimus, à quibus convellebatur illico, pedibuſque & capite retrotractis, motu omni, vitaque privata cecidit.

Calentem adhuc cùm ſecaremus, motus convulſivos undulantes, in muſculis pectori incumbentibus, ex reſiduis ſpiritibus animalibus agitatis vidimus, hinc coſtis diſciſſis & ſterno elevato, in medio ventre ramus ſubclavius inſignis ſe obtulit, & membranæ quibus pulmones infimo ventri hinc inde circa initia annectuntur plures, diaphragmaris vices ſupplentes comparuerunt: foramen quo infimo ventri aër communicatur, in utroque pulmonum lobo unum: Pulmones ipſi egregie veſiculoſi micabant: Pericardium humore ſeroſo plenum, ut & vaſa pulmonalia inſignia: Auriculæ cordis binæ cum totidem ventriculis, ſanguinem fluidum continebant, & quaſi ipſomet illo oleo tinctum: qualem etiam in arteria magna deprehendimus, in quam cùm aerem ſiphone injiceremus, auricula cordis ter palpitare cepit: Hæc ipſa dum ex corde egreditur, aliquot ℥ diſtantia in ſubaxillares & carotidas dividitur: Sternum muſculos ſuſpenſores duos obtinet, & aſpera arteria circa ſui in pulmones inſertionem, in utroque trunco foramine donatur: Venter intus omentum exhibuit pinguluſculum & hepar duobus lobis conſtans, cujus parti cavæ veſiculam felleam annecti, parvam cùm ductu bilario notavimus: Renes erant grandiuſculi, oblongi & quaſi ex variis lobis conflati, vaſiſque emulgentibus à cava & aorta oriundis ſtipati, quoad interiorem verò ſubſtantiam, omnino fibroſi: Ureteres ex horum medio circiter prodibant, oblongi & albicantes, verſùs finem inteſtini recti terminantes: Oeſophagus ſumme fibroſus & orificium ventriculi ſuperius glanduloſum omnino & craſſum. (vid. ſis fig.) glandulæ hæ parte poſteriore inciſæ, tubuloſam faciem monſtrarunt: Pancreas ſecundum longitudinem inteſtini duodeni protendebatur: Inteſtina tandem cum ſuis glandulis quod concernit, de iis videri poterunt, quæ tum Clariſſ. D. D. Peyerus enteradenographiæ ſuæ, tum etiam Exercitationibus noſtris familiaribus p. 212. inſeruimus.

LUparia hæc eſt Tragi. L. 1. de ſtirp. hiſt. cap. 82. Aconitum flore luteo Bauhin. hiſt. plant. l. 34. pag. 652. Græc. Λυκοκτόνον dictum, quòd lupos exhibita enecat, unde etiam Antuerpienſes in acetariis radice hujus gulam oblectantes inſcii, funeſtas pœnas dederunt, adurentia enim eſt facultatis ſi Trago, calida & ſicca in quarto gradu, ſi Dodonæo credimus: Nepello ſane vires ſatis affines obtinere, ex irritatione & vellicatione, quam particularem ſalinarum nociva acrimonia produxit conſtat: etenim vix dum ingeſta, nauſeam peperit pertinacem, uſque dum ejecta rurſum fuerit, inde vicibus aliquot itera-

iterata, cùm ulteriori morâ, tum partium aculeatarum, à fermento ventriculi ſpirituoſo majori ſolutione, ſpicula in fibras nerveas adegit vehementius, adeo ut muci multum primum excerneret, inde archeo atrociùs concitato vomeret, motuumque ſpaſmodicorum, cum ſpiritus animalis manifeſtâ deſtructione quam vomituritio crebra dubio procul adjuvit, haud obſcura ederet indicia. Equidem ciconiis ad vomendum natura quædam propenſio ineſt, nam pullos ſuos te hortante, ea quam ante deglutiverunt, alimonia cibant, quod opus ruminationi quadantenus eſt analogum, ceu Nobiliſſ. Peyerus Merycolog. l. 1. cap. 4. oſtendit: hoc tamen negari nequit aconitum lycoctonum ingentem ſtimulum addidiſſe fibris ac tunicis oris & gulæ, quas ingeſtum proximè attigit, cumque fieri non poſſit vellicatio, citra ſpirituum in nervis excubantium commotionem, manifeſtum oppido eſt, ſpiritus animales per fibras nerveas a veneno affici, atque ad rei moleſtæ expulſionem, vi ordinis naturæ impelli. Id animo veritatis avido obſtare poſſet magis, cujus præfatus Excellentiſſ. Pythagoras amicè nos monuit, quod cantharides Sale acerrimo præditas, ceu effectus teſtantur, ſine noxâ devorent ciconiæ nec tamen plantæ iſtius ſpicula queant eludere. Verùm ſi quod integras ferme deglutiunt, nec manducando reſolvant, conſiderare libuerit, multa amplius difficultas non erit, Sal enim niſi debitè ſolutum effectum patiſi poſſit non poteſt, uti quoque in aliis volucribus, venenata quandoque devorantibus notamus: Ventriculo autem vim inferre nequeunt, cruſta calloſâ adverſus ejuſmodi injurias obmunito, cui accedit copioſus è glandulis tubulatis mucus, qui particulas aculeatas irretiendo obtundit, dictæque cruſtæ fomentum præbet: Nihilominus ex radice iſtâ penitus non concidit, quod rejectis vomitu, radicis intruſæ reliquiis, maximâ ſaltem ex parte, ſpirituum motus explosivi paulatim ceſſarunt, hinc alterâ die viribus tantiſper reſumptis, nicotianæ demum enormibus inſultibus periit de herbæ autem iſtius oleo in ſubſeq. prolixioribus eſſe licebit, addituri jam pauca ad volatilis hujus interanea: de gula & ventriculo Ciconiæ Ann. 2. Ephemer. quædam inſeruit Celebetr. *Wepferus*, in accuratiſſimâ Caſtoris Anatome, acinorum autem glanduloſorum coronæ inſtar orificium ſuperius ſtipantium neceſſitatem ac utilitatem Nobiliſſ. Pythagoras in Anatome Ventriculi gallinacei detexit, uſque adeo ut volatile nullum eſſe arbitremur, quod hiſce thecculis defraudetur, bene tamen quòd ingluvie careat: habent hujus loco *ςόμαχον εὐρὺν καὶ πλατὺν*, uti quidem cum in anſerum tum anatum ſylveſtrium Anatome vidimus: Pariter etiam è foraminibus aſperæ arteriæ, (fortè & pulmonum hiulcis aër in veſiculas membraneas ruit, ſicque reſpirationis negotium adjuvat: alias mirum eſſet utcunque, qui pulmones coſtularum inter interſtitia hærentes, nec uti in aliis animantibus liberi, commodum expandi queant, ni elaſtica aëris vis, cui experientia ſuffragatur, muſculique validi pectorî morum largientes, rem omnem ſatis explicarent. Contenta ureterum albicantia, de Renum quoad pennatis malè denegat Ariſtot. cap. 9. l. 3. de partib. Anim. actione, quâ craſſiores partes, eaſque in gallinaceorum genere perquam ſalinas unde in calculos concreſcunt ſæpius, cum tantillo humoris ſeroſi ſequeſtrant, abunde teſtantur. In aquilis tamen fæces habentibus liquidiſſimas, & nigras quidem, uti propria experientiâ compertum tenemus, bibentibus, unde ſerum iſtud ſuppeditari queant, inferius in ejuſdem Anatome apertum dabimus. *Clariſſ. Joh. Jacob. Harderus in Obſervationibus Anatomico-Practicis.*

Observatio XVIII.

Olei ejuſdem effectus in Ciconia femella juvencula.

Die 24. Maji Ann. 1681. Ciconiæ femellæ juvenculæ, bolos aliquot ex pane, ol. nicotian. madidos intruſimus quos autem vomitu illico ejecit: Hinc guttulas quatuor ejuſdem olei infudimus, poſt quas vomiturire, caput varie motitare & aliquantiſper angi cepit, nullo tamen graviore ſymptomate ulterius inſequente, ſibi relicta fuit: Die poſtero ℈ ß. circiter olei ejuſdem ruſus infudimus, unde mox collabaſcere, caput retrotrahere, convelli, tandemque penitus corruere viſa fuit, motibus convulſivis adhuc in quibuſdam muſculis, quos cultro incidimus, ſatis conſpicuis: Interanea hujus, uti in præcedente habebant: Præſertim vero heic notare licuit ſanguinem grumoſum, in lobo pulmonum utroque, dextro potiſſimum, forte quod aliquid de dicto oleo per aſperam arteriam hauſit: Egregius quoque fuit ureterum materiam gypſeam continentium, è renibus glanduloſis exortus,

Nicotiana herba eſt, non ſolùm ubivis decantata, ſed præcipuæ hominum parti, cujuſcunque dignitatis aut ſortis illi fuerint, varie uſitata, ſunt enim qui folia maſticant innoxiè, alii ſumo gulam reficientibus, ſunt qui Medicinam parant, quovis antidoto præſtantiorem Authores ſerietenus in ſcenam producere, nec prodeſt, nec opus eſt. Sufficit Neandro & poſt hunc Magneno Vir. Clariſſ. anſam hinc ſuccreviſſe in plantæ hujus naturam ac vires induſtrie inquirendi. Et quidem ille folia ſiccata, calida & ſicca in gradu tertio aſſerit, vid. Tabacolog. p. 17. hic vero pag. 47. Exercit. 3. Sale ſuo pituitam craſſam fundere, acrimoniâ incidere, & excretioni præparare ait: Hicce tamen ipſis particulis, quibus oleoſæ pauciores, junctæ ſunt, phlegmatis adeſt plurimum, à quo illæ non parum obtunduntur, adeo ut ni vel beneficio ignis tantiſper, vel deſtillatione eliciantur ac concentrentur, activitatis ſuæ veſtigia, minùs evidenter relinquant, fieri quin etiam poteſt, ut pro diverſitate aëris, victus, loci, conſuetudinis, &c. in aliquibus mitiùs, in aliis maximè nocivæ ſint. Ita cum ratio tum experientia confirmat, fumum nicotianæ horrenda ſymptomata pluribus acceſſere, nauſeam, vomitum, extremorum frigus & tremorem, quatenus particulæ ejus ſubtiliores, ſalinæ volatiles, cum oleoſis conjunctæ acerrimæ, una cum aëre inſpirando hauſtæ, fibriſque vel œſophagi vel ventriculi impactæ, irritatione ſua motus ſpaſmodicos in hiſce partibus cient, ſpiritumque animalem miſere agitant, eò magis quo ob ramoſitatem ſuam oleoſa pertinacius adhærere ſolent, quin imò maſſæ ſanguineæ communicatæ, ejus motum ſummopere infeſtant: In ſequentibus vero ptyaliſmum enormem à ſale fundente obortum

fuiſſe demonſtrabimus, unde etiam apophlegmatizantibus à ſui præconibus Nicotiana accenſetur: Folia vino infuſa & altero mane à maleſeriatis quibusdam hauſta, per ſuperiora & inferiora purgaſſe, imo hypercatharſin produxiſſe aliis nobiſcum nôrunt, manifeſto acrimoniæ vehementis indicio: inprimis autem oleum deſtillatum, quod pauxillum exhibet, nocivam obtinet vim, utpote in quo particulæ activæ concentratæ, ſuique juris magis exiſtunt. Animadvertit iſtud ante nos Nobiliſſ. Redi in ſuis experimentis natural. paritaque experiundi anſam ſubminiſtravit, imprimis cum Magnenum, ol. Nicot. quod per infuſionem præparat, in arthriticis, Renum, coli aliiſque doloribus valdopere commendare videremus, Exercit. xi. p. 105. Quam funeſti fuerint noſtri olei effectus, ex modo recenſitis hiſtoriis palàm fit, ulteriuſque patebit deinceps: in ciconiâ majore non acus, ſed particulæ oleoſæ filo adhæreſcentes, fibrillaſque nerveas dehinc adorientes, alæ volutationem, motus tremulos & convulſivos, cum vomitione acceſſiverunt, quam ex ſpirituum agitatione & motu impetuoſo continuato magis, quàm ipſius olei ad ventriculum uſque accurſu proveniſſe exiſtimamus: motus hi crebriores evaſerunt, quum internè propinaretur, tum enim fibras nerveas mox ferociter aggredi, ſanguinemque ſui communicatione fundere admodum & machinam penitus deſtruere cepit. In femella parilem atrocitatem non modo in fibras ventriculi ac muſculorum, ſed & aſperæ arteriæ exercuit, unde reſpirationis motu intercepto, ſanguis in pulmonum lobulis grumuit. Mirabitur hinc nonnemo, peti uſum externè, cùm ejuſmodi acribus particulis ſcateat, à pluribus tantopere commendari: aſt alia ratio eſt herbæ ſuo adhuc conſtantis phlegmate, alia ejuſdem ab hoc deputatæ, quamvis & internè, ni ab aliis ſalium acrimonia vel inhibeatur vel corrigatur, uſque tuta ſemper non ſit, inprimis ubi fibræ teneriores ac denudatæ jacent, in quas etiam blandiora medicamenta non rarò fortius agunt; neque etiam oleum, quod Magnenus parat, idem planè eſt cum noſtro, licet & iſtud externè ſine periculo partibus corporis forſitan applicari poſſit, ni fibrillatam ſubcutanearum, cui partium vicinarum ſæpè ilicò reſpondent, ſubſecuturam irritationem metuere velimus, interno uſu ceu periculoſo penitùs rejecto. Quod verò ſuccum nicotianæ toxicis adverſari ex Ægidio Everhardo refert Neander p. 34. Exemplo felis cujuſdam furacioris, cui bolum toxico mixtum aliquis propinârit, quem dehinc globulo è ſucco Nicotianæ, ſolio butyro compacto evomuerit feliciter, magnopere nos non vexat, cùm vel inde particularum deliteſcentium ἐνέργεια pateſcat, inprimis quòd felis ante bolum, ſurſum deorſumque curſitando venenum hauſtum, fruſtrà evomere conata fuit, nec dubitamus, quòd in iis, qui fumo Nicotianæ admodùm delectantur, ex crebriore uſu, linguæ & nervulorum pori ita immutentur, ut re integratâ, & quæ intaminatos alios lædit, alexipharmaci & ſuſtentationis quaſi loco fruantur, unde etiam ad alia, quæ de Nicotianæ utilitate multijugâ Authores deprædicant, differenti modo reſpondere poſſemus. Sed in immenſum iſta excreſcere nolumus, olei deleteriam virtutem ulterius probaturi. *Idem ibidem.*

Observatio XIX.

Olei Nicotianæ effectus in Ranis.

Die 8. Maji 1681. præſentibus D. Cand. Speckero & D. Andrea Kœlio Curiens. ranas binas gutt. aliquo olei Peri in dorſo inunximus: mox iſtud inflari, oculi mire intorqueri, artus obrigere, & motus tremuli, citra convulſiones graviores, in toto corpore obſervari ceperunt. Ventrem harum cùm aperiremus, cor diu adhuc pulſitavit motu ſyſtoles ac diaſtoles admodum conſpicuis. Vena cava ex hepate, in cujus ſubſtantiam ramos aliquot diſtribuit, in illud rectà perrexit, inflataque cum altero pulmonum lobo ſimul intumeſcere fecit adeo, ut veſiculoſum prorſus, non tamen citra fibrarum indicium appareret: Pulmonares veſiculæ manifeſtiſſimæ cum vaſis ipſas perreptantibus (vid. fig. Malpig. de ſtruct. pulmon.) Sub his Oeſophagus pergit amplus ſatis, vaſiſque conſpicuus, quem ventriculus membraneus & validus excipit, à quo protenditur Inteſtinum duodenum cum reliquis tenuibus, in quibus ad ſtuporem uſque vaſorum ſanguineorum circumgyrationes videre licuit: Sub duodeno progreditur pancreas oblongiuſculum, cum quo in progreſſu ductus choledochus è veſicula fellis, in hepate ſubatro & trilobulari ſita egrediens, arctius uniri videtur: Meſenterium vaſis admodum ſuperbit: Renes quoque oblongi ad ſpinam utrinque ſiti, vaſa emulgentia, ex cava & arteria magna, quæ evidentia erant, turgida oculis objecerunt: pergit ex his ductus limpidus verſus veſicam, quæ inteſtino recto fortius adhæret, quem ureterem dixerimus: E ſiniſtris ventriculo ſubjacet lien parvulus, glandulam ovalem referens: Adjacet ex utroque latere ovarium nigricans, vaſis & ductibus donatum: Oviductuum, qui inſtar farciminis multifariam intorquentur, ex utero bicorni prodeuntium, amœna eſt facies: alterutro uteri cornu inflato, alteruter quoque inflabatur, nec tamen penitiorem horum cum ovario communionem colligere licuit, quamvis pone illud aërem injiceremus, ſecus ac in alijs animantibus fieri notavimus. Clar. Jacobæus Tubam ſuperius intra regionem cordis, hepatis, & pulmonum ſe abſcondere ait, nec ſcire quo poſtea pergat, & Svamerdamius Mirac. Natur. pag. 24. In Ranis, quæ una vice undecies centena ova ponunt, & in quibus ova ſingula ſeſe mutuo per infundibolum ſubſequuntur, orificium tubarum duorum circiter digitorum latitudine ab ovario diſtare inquit, & non modo valde anguſtum, ſed etiam immobile eſſe, nec ſeſe ad ovarium applicare, ut obſcurum ſit, qui ovorum ſubſceptio contingat: Nos de hiſce in ſecundis Cochlearum curis quædam diſtinctius dicere ſtudebimus: Quoad partes exteriores, præter ar-

tas muſculoſos, manuumque digitos quatuor, & pedum anatiformes; notavimus foraminula duo prope os, quæ nares conſtituunt, hinc oculos micantes, quos membranula palpebræ loco obducere norunt. Poſt hos ad latus utrumque maculam rotundam ſubalbidam, quæ aures ſupplet, nec cerebrum parvulum ipſis deeſt, cum nervulorum propaginibus, de quibus qui volet plura, adeat Batrachographiam, præfat. Clar. Iacobæi.

OLeum communem eſſe inſectorum hoſtem, ex Veteribus plurimi tradiderunt: docuit tamen Recentiores experientia, non omnibus perinde illitum necem intuliſſe: Etenim ante nos Celeberr. Malpighius, in Bombycibus aliiſque notavit, ni orificia trachearum oleo aſpergantur, gravius damnum inde non ferre, verba ipſiſſima heic apposuiſſe, non erit abs re Ut autem intimius (*inquit Differt. de Bombyc. p. 31.*) cem hanc perſpectam haberem, ventrem, caput, os & dorſum, illæſis tamen tracheæ orificus, ſæpius oleo aſperſi, nec unquam extinctos vidi vermes, nec etiam ſæva inde ſuborta ſymptomata: Nec obſtat quòd Nobiliſſ. Redi lib. de generat. inſector. p. 153. meminit, ſe vermes omnium maximos, & inter eos aliquos thunno natos, variis liquoribus, cumprimis autem plures in oleum immerſiſſe, nullo tamen eorundem mortuo, quin omnes ſtato tempore in ova nigra mutarentur, ſiquidem culices ex his prodire tolito, in ipſo prodeundi actu maximam partem ſuccubuerint, judicio manifeſto, olei infenſam vim vermes non penitùs eluſiſſe. Forte etiam ſinguli tracheæ hiatus oleo non fuêre oppleti, quin patentibus aliquibus, pabulum nitro aëreum ſubingredi, ſicque vita protrahi tantiſper potuerit, quam concidente licèt ex oleo animali illicò, per aliquod tempus ſubſiſtente cordis motu, ſubſiſtere quoque ſæpius deprehendimus: Eluceſcit hinc oleum & pinguia ejuſmodi, inſectis funeſta eſſe, non quòd ſanguini in circuculum eunti obſtaculo ſint; uti quidem aliique hariolati ſunt, ſiquidem & effectus nocivus promptus ſit admodum, cordis motu aliquandiu perſiſtente, & aliis, quàm tracheis oleum illitum partibus, non periinat, ſed quia aërem ſubripiendo, reſpiratione inſecta privant, unde aliquid ſubitæ ſuffocationi ſimile ſuccedit protinùs: In ranis Nicotianæ oleum, non ſanguinis circularem motum impedit, ſiquidem ſanguinis motus integer perſtitit, nullaque grumeſcentiæ indicia apparuerunt, neque ſuffocationem induxit, cùm per tracheas ejuſmodi aërem non hauriant, libero in pulmonales veſiculas ei exiſtente impulſu, pro vitalis auræ conſervatione, ſed ſolà particularum irritatione, ſpiritus in motu ſuo turbavit & quaſi obrigeſcere fecit, ceu etiam aliàs ſalina figendo & oleoſa irretiendo ſpiritus, machinis hiſce interitum afferunt: propterea tamen non inficiamur, ubi oleoſis totæ inungerentur ranæ, damnum præſto eſſe poſſe, forte ex tranſpiratione prohibitâ, quâ tamen pariter, utpote aquis maximam partem immerſæ, indigere non videntur, unde veritas hujus ulterioribus experimentis tentanda ac confirmanda. In homine alia cùm partium eſt textura, tum tranſpirationis ratio, unde nec oleum Nicotianę, nec alia pinguia illita, labem ita funeſtam accerſunt, &c. Aliàs in ranis mentem oblectavit maximè, quòd diſciſſo penitus abdomine, corde cum veſiculis pulmonalibus exempto, ſaltus robuſtos aliquandiu adhuc ingeminare poſſunt: Scimus quidem adeò artificiosè fabrefactos eſſe pulmones, ut particulæ nitroaëreæ, facili operâ, tum in ſanguinis maſſam pro hujus motu ſuſtentando, tum in cerebrum pro ſpiritus animalis confectione, in illis ſequeſtrentur: Ubi autem hoc ipſum aëris receptaculum, & materiæ nitroaëreæ vehicula deficiunt, motus muſcularis, in aliis ſaltem animantibus, ut plurimùm deficit, vix alio quopiam, præter undulationem, tantiſper reſiduo. Obſervavimus tamen in viperarum excoriatione, capite præſciſſo, omnibuſque interaneis exemptis manifeſtum in exuviis circumgyrationis motum, per pluſculum tempus ſubſiſtentem, ſpirituum idoneâ adhuc copiâ reſiduorum, certiſſimo indicio, etiamſi unde ſuſtentari potuiſſent, cerebrum ampliùs non adfuerit, quo utique ranarum ſaltitatio probabilior evadit, utpote ſpiritus animalis fonte necdum orbatis: utrobique tamen particulas, minus ſolubiles, ſubviſcidas, nec tam citò deflagrantes, ex ſanguinis circulo reſiduas, agnoſcere nihil vetat, quibuſcum ſpiritus animalis blande irretitus, motus ingeminat, priuſquàm in auras velocius abeat: neque enim ejuſmodi vehiculum viſcoſum, in ipſis nervis illi adjungi veriſimile eſt. Illud verò præprimis hîc memorandum, cujus Clariſſ. Caſpar. Bartholinus in Epiſt. de Nervor. uſu ad Oliger. Jacobæum meminit: nivea corpuſcula ranarum dorſum utrinque ſtipare, nervíſque & ſpinali medullæ continuari, atque in his, ceu vaſcula intertexta evincere videntur, probabiliter aliquam ſpiritus animalis ſecretionem fieri, cujus ope abſciſſo etiam capite, motibus aliquibus ingeminandis adhuc ſufficiant: Ulteriùs admirati ſubit, qui vocem in aquis ranæ edant, quod Ariſtoteles lib. 4. hiſt. animal cap. 9. explicare contendit: Ποιεῖ δὲ τὴν ὀλολυγόνα, ὅταν ἰσοχειλῆ τὴν κάτω σιαγόνα ἐπὶ τῷ ὕδατι περιτείνῃ τὴν ἄνω: Reddunt ranæ ſuam illam ololyginem, maxillæ inferioris labro demiſſo, pari fibrâ cum aquâ modicè in fauces receptâ: cui autem rationi contrariari videtur reſpiratio ceſſans, in hoc amphibio cum in aquis degit, ſiquidem ex trachearum apertione, aquæ irruentes ſtatim pulmones inundarent, quod adhuc magis contingeret, ubi intra aquas labrum inferiùs demitterent, prout illud fieri Ariſtot. ibidem affirmat, cùm ad Venerem femellam invitant: Ejuſmodi tamen ululatus, ſi in vel ſub aquis auditur, potiùs iſtarum ab aëre, (quem intra veſiculas pulmonales modò recondiderant) vi ejecto agitationem, quam intra fauces diutinam retentionem demonſtrat. Ranarum coax in pratis ſalitantium, & extra aquas conſtitutarum nunquam audivimus, id tamen alii nobiſcum fortè animadverterunt, exerto capite illud edere, ut adaperto ore, aëris idonea verſus organa vocis quantitas decenter irruat, qui ibidem repercuſſus, motu undulante, ad organum auditus noſtri illicò defertur, taliſque ſoni, quem vocem hujus animalis dicimus, ideam in mente noſtra parturit: facit huc etiam labri inferioris depreſſio, ſeu certa motitatio, non modo pro aquæ pauxillo, quod pertinaciter non negabimus) intra fauces ſuſpiciendo, ſed pro aëris repercuſſione viciſſim adjuvanda: atque ita ſimili, quam in gargarizatione animadvertimus agitatione, coax ipſarum perficietur, dummodo faucium eadem ſit ſtructura. *Idem ibidem.*

Observatio XX.

Olei Nicotianæ effectus in Serpentibus.

Die 2. Maji 1681. præſentibus aliquot φιλιάτρεις, ſerpenti minori caput & medium dorſi guttis aliquot olei Nicotianæ inunximus, quo peracto aliquantiſper circumrepebat, mox paulatim intumeſcere, contremiſcere, tandemque fortiter convelli cepit: hinc cùm ad ſe rediret, reſpiraretq; æqualiter, caudam cujus pars aliqua abrupta erat, inunximus, ſed citra vehementiorem noxam, inde ori aperto guttulam infudimus, à qua fortius inflari, agitari & motitari cepit, tandem acu oleo dicto madeſacta illum pupugimus, & exorti ſunt motus convulſivi longè validiſſimi, adeo ut varie circumgyraretur, ac inſtar ſtatuæ ſenſim obrigeret.

Corpuſculo aperto, cor, quod prope collum ſitum eſt, pulſabat adhuc conicum, vaſa à ſe diſpergens arterioſa inſignia, venamque egregiam ex hepate recipiens: cingitur iſtud pericardio, liquore madido: adjacent veſiculæ pulmonares oblongæ, in quas aſpera arteria tenella pergit, vaſis ſanguiferis in ſuperficie eleganter donatæ: Inter has progreditur œſophagus albicans, oblongus, qui in ventriculum membraneum terminatur: hic ope meſenterij, quod ſecundum inteſtina expanditur, vaſiſque perreptatur, à dextris cum hepate oblongo connectitur, in cujus parte inferiore jacet veſicula fellis, liquore viridi prægnans, cum ductu bilario ex hac in duodenum abeunte: à ſiniſtris vero inferius ſita eſt glandula parvula, rubella quam lienem crediderimus. Vaſa quoque egregia à vena, quæ hepar perreptat, verſùs ventriculum & inferiora ſparguntur: Inteſtinorum tractus, parum tortuoſus, continuus eſt ad uſque anum. In maribus utrinque adjacent teſtes bini, oblongi vaſculoſi, cum epididymis & vaſis ejaculatorijs, tortuoſis, infra quos ſiti ſunt Renes oblongi & glanduloſi, circa penem utrumq; deſinentes. Serratulam hi exhibent faciem, muſculis protenſoribus & retractoribus oblongis inſtructi; cæterum membranula nigricante, quam epiploon dicunt, partes ſingulæ obteguntur.

Die 8. Maji An. ejuſd. Serpenti alij dorſum, aliquot dicti olei guttis illivimus, & ſtatim aliquales motus convulſivi ſubſequebantur, cum corporis languore: aquæ tamen admota bibit, & paulatim ad ſe rediit, quod non potuit poſtridie, cùm per caudam filum oleo iſthoc probè madeſactum, acu trajiceremus, hinc enim magis magiſque vires ſuas deperdidit, tandemque prorſus obriguit, corde adhuc dum, quod in ſectione vidimus, pulſitante. Cæterum ſtructura ut ſuprà.

In ſerpentibus acrimoniæ ſuæ ſalinæ, pariter veſtigia reliquit manifeſtiſſima, oleum noſtrum; primùm equidem, fibras nerveas cutem perreptantes, vel ſuperficiariè adoriendo, inde acu propius hiſce admotum, ſpiritum animalem vehementiùs agitando, & fere figendo, ut continuatâ ejus contentione, corpuſculum quaſi obrigeſceret: ipſi tamen cordi tantiſper pepercit, cùm pulſitatio ejus, ventre cultro jam diviſo ſubſtiterit: arduum verò explicare utcunque, quare caudæ, tendinibus fibriſque nerveis commodùm inſtructæ, oleum iſthoc illitum, graviora ſymptomata non intulerit, ni & carnem ibi magis compacta, cutemque denſiorem eſſe velimus dicere, unde ſpicula pari facilitate ſeſe inſinuare, ac enormes ejuſmodi motus inducere non poſſint. De cætero Serpentis Anatomen ſcriptam reliquit etiam Ariſtoteles lib. 2 hiſt animal. cap. 17. atque ex recentioribus, Clar. Blaſius in Zootomiâ, huic noſtræ maximè affinem: dubitat tamen iſte, quid ſubſtantia mollis, carnei coloris, teſti interiore parte accumbens (cujuſmodi quid nos non notaſſe fatemur) uſus habeat, epididymorumque ſub nomine funiculi albicantis tortuoſi, meminiſſe videtur: in veſicæ quoque felleæ ſitu, quam ſpatio notabili ab hepate diſtare, fortè & pulmonum ſubſtantia, quam diverſam omnino eſſe aſſerit, tantiſper diſcrepamus, cum tamen eidem uſui deſtinata veſicula utraque, eandem quoque ſtructuram obtinere neceſſe debeat, quam eleganter ſatis adumbravit Stagirita, dum ait: εἶθ᾽ ὁ πνεύμων ἁπλοῦς, ἰνώδει πόρῳ διηρθρωμένος, καὶ μακρὸς σφόδρα, καὶ πολὺ ἀπηρτημένος τῆς καρδίας; Pulmo deinde annectitur ſimplex, fibroſus, fiſtuloſus, prælongus, longeque à corde ſepoſitus: graviter tamen cæcutiiſſe oportet hunc ipſum, cum l. 1. de gener. anim. cap. 7. audacter aſſeverat: οἱ δὲ ὄφεις ὀχεύονται περιπλεκόμενοι ἀλλήλοις; οὐκ ἔχουσι δ᾽ αἰδοῖον, ὥσπερ εἴρηται πρότερον: Serpentes complexu mutuo coeunt: Carent teſtibus & pene, uti dictum jam eſt: forſan nubecula oculos occupavit, quæ multis communis eſt, ut partes evidentiſſimas abfuiſſe putaret, aliiſque ſui amatoribus, ψεῦδος idem obtrudere contenderet quod haud dubie cum aliis huic ſimilibus libenter emendâſſet, ſi fata ulteriùs vivere conceſſiſſent: De inſecti hujus morſu multi itidem multa, imprimis qui in Veterum ſcholis enotriti ſunt. Dentibus gaudent ſatis acutis, hominique, ſi Authoribus credimus, ſatis infeſti ſunt, quamvis oſſi irritatum animal ad morſum ſe componere non obſervavimus: nec ſcimus, an pariles ipſis ſint veſiculæ cujuſcemodi in viperis, poſt Exc. Redi evidenter notavimus. Id vero non omni caret fundamento, funeſta à morſu ſymptomata inſecuta fuiſſe: ſæpe laudatus Philoſophus 29. l. 8. hiſt. anim. laborioſus eſt in deſcriptione diverſitatis locorum, ob quam non modò mores, ſed etiam morſus animalium, nunc magis nunc minùs venenati evadant, de ſerpentibus verò noſtratibus mali nihil ominari videtur: verba heic appoſuiſſe è re erit: Ποιοῦσι δὲ καὶ οἱ τόποι διαφέροντα τὰ ἤθη, οἷον οἱ ὀρεινοὶ καὶ τραχεῖς, τῶν ἐν τοῖς πεδίοις μαλακοῖς, καὶ γὰρ τὰς ὄψεις ἀγριώτερα καὶ ἀλκιμώτερα καὶ πρὸς τὰ δήγματα δὲ τῶν θηρίων, μεγάλην ἔχουσιν αἱ χῶραι διαφοράν, οἷον περὶ τὸν Φάρον καὶ ἄλλους τόπους οἱ σκορπίοι οὐ χαλεποί. Τά τε τῶν ὄφεων δήγματα πολὺ διαφέρουσιν. ἥ τε γὰρ ἀσπὶς ἐν Λιβύῃ γίνεται, ἐξ ἧς ὄφεως ποιοῦσι τὸ σηπτικόν, καὶ ἄλλως ἀνίατος. γίνεται δὲ καὶ ἐν τῷ σιλφίῳ τι ὀφίδιον, οὗ καὶ λέγεται ἄκος εἶναι λίθος τις, ὃν λαμβάνουσιν ἀπὸ τάφου βασιλέως τινὸς ἀρχαίου, καὶ ἐν οἴνῳ ἀποβάψαντες πίνουσι, ἔστι δέ τι ὀφίδιον μικρόν, ὃ καλοῦσί τινες ἱερόν, ὃ οἱ πάνυ μεγάλοι ὄφεις φεύγουσιν. ὃν δ᾽ ἂν δάκῃ, εὐθὺς σήπεται τὸ κύκλῳ. Plinius pro farragine quam ex aliis collegit, fide incertâ & fallaci, in hiſt. natur. de morſu ſerpentum pluraque contra hunc remedius

diis, fuſiſſimè diſſerit, ſimulque fel veneno illi natales præbere author eſt, quod de viperis alios ſomniaſſe Nob. Cl. Redi ſuis de viperar. morſu obſervation. oſtendit: Nos ex ſaliva, quæ ad iram concitati inſecti morſu acerrima juxta communicari poteſt. ſepoſitis tantiſper veſiculis dictis, de quibus nondum prorſus conſtat, ſymptomatum ſubſequi ſolitorum rationem peti debere, veriſimiliter exiſtimamus, præterquam enim quòd acrimonia fibras nerveas pungendo intumeſcentiam parit inſignem, ſanguini immiſta deſuper, fundendo craſſin ejus non tarò maximopere pervertit: de quo autem in Schol. ad viperar. morſum aliqua adhuc addemus, ad aniles nugas ablegantes, quod de ſtudioſá veneni depoſitione, ſerpente aquas tranaturo, vel vulgus, aut alij parum prudentiores communiſci ceperunt.

Observatio XXI.

Olei Nicotianæ effectus in lacertis & limacibus.

Dicto 2. die Maji lacertæ gladio vulnus inflixiimus, eique poſt guttas aliquot hujus olei inſtillavimus, unde ſtatim corpus contremuit, & artus primùm ſuperiores, hinc quoque interiores impetuoſè convulſi fuerunt, ſubſequente inſecti interitu.

Die 6. Maji limaces duos dicto oleo inunximus, caput imprimis, ſed citra ullum effectum deteriorem, hinc foramini pupilli-formi ſtylum eodem oleo madidum intruſimus, nec mali quidpiam inde perpeſſi ſunt, mox aen eodem Inſecta pupugimus; ſed nulla plane motuum cōvulſivorum ſequebantur indicia, adeo oleum hoc ipſum lympha limacum tenaci infiſcatum, qua per dorſi exteriora ſecedebat, qua ex foramine dicto & loco vulnerato effluebat, egregio documento particulas irritantes, interdum ſua in activitate impediri.

Quod in limacibus non parem, quam in lacertis, effectum ediderit oleum noſtrum, ejus activitati nil præjudicare poteſt, ſiquidem in illis munimentum adfuerit limoſum, ſeu μυξώδης χυμὸς quo irretitæ medicamenti particulæ, ſua quacunque vi ceciderunt, præprimis foramini pupillorum inſtillatæ, quod ejuſmodi μύξαν copioſè, animali irritato effundit. quin imò puncta externa cutis damnum nullum ſenſit, quod hoc ipſo glandulæ hic illic diſperſæ, ad muci quo totum cochlearum corpus madeſcere ſolet, imprimis autem baſis ad uberiorem materiæ limoſæ excretionem, ſeſe conſtrinxerunt: dubium autem hic qualecunque pullulat, qui iſtius ope olei ſpicula limaces eluſerint, cùm animalium ventriculi, muco [illegible] æque oblinuntur, quibus tamen atrocia ſymptomata peperit, [illegible] autem ſatisfieri credimus tum ſupradictis, ubi mu[illegible]um copioſiorem ac viſcidum Nicotianæ activitati aliquantum obſtitiſſe monſtravimus, tum quòd ſetuni quo ventriculi animantium operiuntur, rarò ejuſdem cum limacum muco tenacitatis ſit: ſerutantibus ſanè nobis limacum generationem, ova ſe obtulerunt varij generis, quædam enim liquorem, quædam fœtus excluſioni proximos, (qui putamine fracto tantiſper prorepſerunt) in limum inde concreſcentes exhibuerunt; ut proin mucus aliorum animantium, non ita compactus & tenax, ſed fluidus magis & poroſior, habito ad hunc reſpectu dici debeat, de quo ſuo tempore prolixius. In lacertis iſtiuſmodi vehiculo deſtitutis, & texturæ tenerioris, ferocit vehementius, vix enim toti tremorem induxit, cùm archeo undique concitato, convulſionibus corpuſculum peſſumdedit. *Idem ibidem.*

Observatio XXII.

Olei Nicotianæ effectus varii in Cane moloſſo.

Die 2. Julij 1681. præſentibus Viris Nobiliſſ. & Clariſſ. Dom. Martino Johanne Haësbaërt Clivenſ. Medic. D. D. Phil. Jacobo Speckero Medic. Cand. & D. Andrea Kölio Curienſ. Cani moloſſo ante meridiem ʒj. præter propter dict. ol. infudimus, unde ſalivationem moleſtam illicò ſenſit. cum ejulatibus vehementibus, hypochondriorum ſuccuſſione, reſpiratione frequenti, oculorum nictatione & vomitu enormi: fæces quoque flaveſcentes cum impetu dejecit, tandemque fatigatus humi decubuit: Veſperi nunc per fauces, nunc abdominis muſculos, acum ol. ſatis madidam aliquoties trajecimus, quam excepere artuum laſſitudo, ſalivatio crebra, motus imi ventris per intervalla tremuli, tandemque vomitus; citra tamen convulſionum crebriorem impetum. Poſtridie hora circiter prima pomeridiana in venam brachiæam, inferius ligatam, ſuperius vero ſecundum longitudinem lanceta inciſam, turundulam oleo hoc madefactam blandè intruſimus, & non diu poſt valde ejulare, cor motibus convulſivis, palpitatione imprimis vehementiſſima prehendi cœpit, una cum arteriis, adeo ut fortiſſima iſthæc pulſatio, inſtar aquarum undulantium & per diverſa loca ſubito irruentium, non ſine admiratione, ab adſtantibus commodè fuerit audita: Sed vix dum ad viſceris vitalis pathemata ſtupuimus, & ecce omnes artus cum capite quàm validiſſime convellebantur aliquoties, uſque dum machina plane fuerit deſtructa.

Sectionem in corpore adhuc calente inſtituimus, in quo qua inteſtinorum plexus glanduloſi, qua ductus renales, cum ſerpentina vaſorum circa papillulas corticales ſeu glandulas circumgyratione, qua etiam vaſcula lactea cum glandulis ſtomachicis, ductibus item pancreaticis & choledochis egregiè comparuerunt, veſica urinaria ob ſui diſtenſionem, præ aliis protuberante: Interiora ventriculi laudabiliter habebant, ut & inteſtinorum, niſi quod in tenuibus lumbricos duos, ulnas duas & tres longos, ſive faſciales teretes, exiguo capitel-

lo,

lo, & circinnis inſtar annulorum aſperæ arteriæ formatis donatos reperimus: (de quibus vid. ſis hiſt. de faſcia lata) Venter medius cor exhibuit amplum, ſanguine plenum imprimis quoad auriculam dextram, quæ ſanguine ſpumeo & florido, qualem etiam dexter ventriculus continuit, fuit diſtentiſſima, ſiniſtra contra naturaliter habuit: & ventriculus ei ſubtenſus ſanguine rubicundiſſimo, tenui, turguit, aliquam equidem, haud dubie ex palpitatione pertinaci, portionem coagulatam reperimus, ſed & pauca erat, & coloris ſaturati. Cæterùm vaſa hæmagoga per totum corpus micuerunt.

IN Cane iſto, animali robuſtiori, effectus itidem notatu digniſſimos, Nicotiana edidit, dum quâ io fibris œſophagi particulæ aliquæ hæreſcentes, quâ ventriculi ferocius ſævientes, muſculorum oris & nervorum ſplanchnicorum continuatâ ſuccuſſione & agitatione, quin imò conſtrictione glandularum ſublingualium aliarumvè nauſeam, vomitum, ſalivationem, fæcum item per alvum dejectionem pepererunt, cùm hypochondriorum motibus ſpaſmodicis, unde organa ſpiritalia, diaphragma præſertim in motu ſuo magis concitata fuerunt, non ſine multâ ſpirituum jacturâ: eorundem ferè ſymptomatum mater extitit, vulnuſculum temorî inflictum, à quo viciſſim ſalivabat, non tam communicatione particularum quarundam maſſæ humorali factâ, quàm continuatâ ſpirituum agitatorum contentione, verſus glandulas maxillares uſque, eò faciliùs quòd aliquot horis ante, labem evidentem jam acceperant: viram tamen, nonniſi ſanguini ipſi illatæ partes olei aliquo abſtulerunt, acrimoniæ ſuæ alkalinæ manifeſtiſſimo teſtimonio: etenim rareſcens inde ſupra modum humoralis maſſa (uti quidem cordis thalami adaperti confirmarunt) motus fervidiores edere, cordis auriculæ & ventriculi, dexter præprimis, copioſius impleti, palpitare vehementer, & ex continuato per aortæ propagines impetu, undulatio arteriis per univerſum corpus obaudiri cepit, uſque dum ex enormi iſto ſanguinis motu, ſpiritus animalis itidem impetuoſior factus, convulſiones terribiles ſuſcitarit, quibus tragœdiæ coronis impoſita fuit: an particulæ acriores, tunicam arteriarum interiorem, quæ nervea eſt, adoriendo motus ejuſmodi adauxerint, vel etiam hinc inde in artuum muſculi, ſpiritui animali poſt aſſociatæ, horrendam hanc claſin produxerint, alij divinent, quibus faciliùs eſt aliorum ſententias ſugillare quàm corrigere. *Idem ibidem.*

* Observatio XXIII.

A Veneno exhibito ventriculus lividus redditus. Lien gangrænoſi affectus, in hepate & corde ſanguis grumoſus repertus &c.

§.1. HIſtoria horrenda eſt Veneficæ Zeuninger fis, quæ anno 1680. igne cremata fuit: hæc perſonis xiij. veneno varijs modis exhibito necem funeſtam intulit, quatuor ejus mariti, totidem liberis privignis, & quinque conſanguineis *Muteeti* incolis (pagus eſt una leuca ab urbe Baſilea) diſtans: illis venenum vino commiſcuit, iſtos vero nunc paſtis triticeis, nunc juſculis eodem refertis necavit, hos autem pane ex farina, quam ipſa prius venenavit piſto, occidit: Ex dictis perſonis præter puellam unicam Gibenacenſem, annorum circiter xviij. nulla fuit ſub cultrum anatomicum revocata; Chirurgi qui adfuerunt, juramento edixerunt, Abdomine aperto *ventriculum* totum *lividum* comparuiſſe, è quo inciſo ſanguis nigricans eruperit: *Lienem* gangrænoſi penitus affectum, & ex parte corruptum fuiſſe, *Hepar* quod primo intuitu ſanum videbatur, inciſione facta ſanguinem extravaſatum oſtendiſſe, In corde vero juxta ſanguinem grumoſum nigricantem, ichorem quendam ſubflavum extitiſſe:

Miſella iſta ſemi ægrota, juſculum quod à matre propinabatur, primum recuſavit, hinc unum alterumve cochleare cum veneni ſpiculis hauſit, quorum vim lethiferam, vomitu enormi, cum cardialgia & intenſa ſiti, quæ totius corporis intumeſcentia ſubita excepit, ſtatim perſenſit: De materia quam vomitu ejecit comederunt gallus, gallina & catus, & interiere, præeuntibus volutationibus, circumgyrationibus, artuum varia ſuccuſſione, veneni activitatem prodentibus *Ioh. Iacobus Harderus Exerc. An. Med. xli. & xlij.*

SUmmopere controvertitur inter præſtantiſſimos artis noſtræ duces, qui tandem toxica enecent, atque etiam in homine Animam, in quam tamen juris poteſt iiſve nihil proprie loquendo exercent, è ſuo, cui tantiſper unitur domicilio aufugere faciant: Id mihi perſuaſum jam habeo, & experientia comprobatum, dari varias venenorum ſpecies neque uno eodem modo, parique celeritate interficere ſingula, quidam coagulando ſanguinem, quædam hunc ipſum nimium fundendo: Nonnulla in ventriculo ſtatim & inteſtinis vim ſuam deleteriam exerunt, alia ſanguinis maſsâ demum immixta, omnia tamen fluidum vel corrumpunt, vel irritant vehementius nervoſum genus. *Idem ibidem.*

§.2. Præter xviij. annorum puellam *Muteti* me præſente diſſectus quoque fuit vicennis adoleſcens, veneno item miſere peremtus: Puellæ ventriculus non ſanguine ſcatebat, ſed bile plurima; rubebat tamen interna ejus ſuperficies utpote inflammata ac eroſa, à veneno acri æque à bile ſurſum tranſlata & regurgitante; In corde utrobique fluxilis ſanguis abundavit, neutiquam coactus in grumos; Pericardium inhabitavit ſubflavus & copioſus ichor, non cordis penetralia quæ turgebant fuſo ſanguine: *Ioh. Conrad. Peyerus Ibid Exerc.* 41.

NOta, etſi narratio de una eademque puella eſſe videatur, alias tamen fuiſſe, cum *Peyerus* de *Mutetenſium* ſectione, cui adſtitit, loquatur, *Harderus* de Puella Gibenacenſi pago ditionis Baſileenſis.

Oas.

Observatio XXIV.

Morbus ignotus ob Taniam, ſeu Vermem latum inteſtina omnia opplentem.

§ 1. Diu horrendis ſymptomatis divexata laboravit Uxor Dom. Alexandri Plantij Civis Genovenſis, Ejulatus erant perpetui, cubili contineri non poterat, ſed identidem id deſerebat, imo impetu facto exiliebat ut à faſcino contractum morbum medici crederent, vel cacodæmone obſeſſam: Ea tandem mortua, ut obitus & ſingularium accidentium cauſa innoteſceret culto anatomico expoſita eſt: Nulla autem alia ſe exhibuit præter ingentem vermē latum ſive Tæniam, inteſtina omnia tum tenuia tum craſſa inveſtientem, tam dirorum ſymptomatum authorem.

§. 2. Anno 1633. famulus Aromatopolæ Francofurtenſis poſtquam ſtrenuam navavit operam per plures dies in triturandis ſpeciebus ad confectionem Theriaces, morbo prehenditur ignoto, mira ſymptomatum terribilium varietate ſtiparo, mortem tandem accerſentium: Aperto cadavere deprehenſus etiamnum vermis inſignis, totam inteſtinorum longitudinem occupans: Hic procuidubio odore à ſpeciebus dum contererentur emanante, percullus, lancinavit inteſtina unde accidentium omnium origo: *Ex narratione Clariſſ. Dom. Iohannis Rocca, qui diſſectioni interfuit.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBRI QVARTI

SECTIO XI.

De Cutaneis Infectionibus, Doloribus Externarum partium.

Observatio I.

Lepra infecta Matrona cadaver exhibuit viſcera tum vitalia tum naturalia marcore confecta.

ILluſtris Matrona, Vaſconiæ Proceribus proxima affinitate conjuncta, Burdegalam venit anno 1660. adiitque Dn. *Debelis* ſeniorem, Chirurgum, apud quem tunc temporis artis tyrocinia ponebam, Lepræ, qua infecta erat, curationem ab illo expoſcens: Lepra fuit, eaque confirmata ex judicio Clariſſ. Medicorum D. D. *Mingelozean* & *Emery*, Facultati Medicæ Burdegalenſi adſcriptorum: Magiſtrorum item *Deцelis* & *Chovet*, Chirurgos peritiſſ. Illius quippe morbi vix ulla deſiderabantur indicia: Capillitium omne deciduum tum ſponte tum pectine, quod furfureas ſordes fœtidas ſimul decuſſit: Torvus erat aſpectus micanteſque oculi, Vultum gutta roſacea fœdabat, & luridus color violaceo proximus; maxime naſum, & labia: Auribus tamen nativa ſervata conformatio, nec pone illæ tumebant glandulæ: quæ in parte colli ſiniſtra, juxta claviculas, juglandis nucis magnitudine utrinque eminebant mobiles: Lingua tumebat, extrema parte & prope venas raninas puſtulis obſita: admodum fœtebat anima: Thoracem anticum adhuc candidum nullæ ſquammæ exaſperabant ſed macies illic ſumma ut & totius corporis habitus: Mammarum nulla veſtigia: Vox nequaquam rauca niſi ſermonem protraxiſſet, fuſca enim illico fiebat & adeo obſcura ut aures vix feriret, ſubſequente mox potus deſiderio ad inductam ſiccitatem leniendam· Pollicibus ſua conſtabat craſſities, manus ſquammas aut ſurfures nullos dabant, at ſenſus tactus obtuſus, erat, ad punctionem tantum & fortem vellicationem ſenſiles: Reſpiratio qualis phthiſicorum anhela; Abdomen, præſertim circa præcordium dextrum durum, & ἀντίτυπον: Lotia effundebat pauca cruda, ſæpius & crebro cum fœtore turbida: Alvi fœces, quanquam σκύβαλα & [illegible] ὀνυχώδη tantum dejiceret, tetro odore nares feriebant: Cutis color ab imo pectore ad pedes uſque fuſcus erat, nigro proximus, ubique ea arida & ſcabra: Femora & tibias, non ſecus ac Gallorum Indicorum, ſquammæ veſtiebant, omni ſenſu deſtituta, acus quippe citra ſenſum alte adigebatur: Genitalibus ob importunum pruritum manum perpetuo inſerebat: Ea nudata puſtulas piſi magnitudine exhibuerunt, è quibus nigricans ſanies exſudavit: Tetricis erat moribus, in excandeſcentiam prona, maxime poſt ſcalptum: Narrabat Illuſtriſſ. Parentem ſimilem morbum necaſſe, contagio in legatione ad Luſitanos contractum, imo in matrem, (ante natam Illuſtrem Aegram) tranſfuſum, paulo poſt puerperium mortuam: Patrem xij. annos illi ſuperſtitem fuiſſe, ſed à fœda illa lue tam male exceptum, ut non Aula ſolum, ſed & omni conſortio ſe ſubducere neceſſum

ceſſam habuerit, quanquam celeberrimi *Garcia à Lopes* Medici Hebræi, opera uſus fuerit toto biennio: *Affectus primordia* quatuor ab obitu Illuſtr. conjugis annis eluceſcere cœpiſſe, Ex eo duos liberos, utriuſque ſexus ſuſcepiſſe, non diu ſuperſtites: Luis immunem fuiſſe at non ſcabiei levis, quem phthiſis anno ætatis xlij. ſuſtulerit: Conſanguineis cæteris pe-periiſſe: Curam Illuſtris Matronæ ſuſceperunt ſupra dicti D. D. Medici & Chirurgi, ſtrenuamque operam toto trimeſtri navarunt, quorum induſtria, Deum teſtor, pene ſalva & incolumis, caſtellum ſuum procul diſſitum repetiit: pleraque enim recenſita Lepræ indicia deliquerunt: Novo & nativo capillitio ornatum caput, deſiit fœtor, evanuerunt faciei puſtulæ, naſi tamen apice ſuum ſervante livorem & craſſitiem, imminutum tamen; depoſuit & lingua ſua tubercula: Sitis non amplius moleſta, ſubſedere quæ circa claviculas glandulæ: Femoribus & tibiis cutis æqualitas reſtituta, ſolus pruritus ex intervallis redivivus moleſtus fuit: liberior fuit Reſpiratio, oculi non ut ante truces: At ab axillis viroſus odor manabat: Si de venereis ſermo incideret, recurrebat in os ſaliva: detumuit quoque abdomen, ceſſitque hypochondriorum durities: Vegetus ubique erat ſenſus Tactus, punctiones vel leviſſimas impatienter ferens: nec excrementorum alvi tantus fœtor comes fuit, liberiuſque & liberalius efferebantur: Urinæ colore & conſiſtentia naturalibus erant proximæ, aculeato ſale exutæ qui ad crebriorem mictionem excitabat: Sibi tandem omnino diſſimilis facta eſt, cunctis mirantibus qui in ea tam inſignem ad ſtatum naturalem reditum, quo xiv. menſium intervallo frui licuit, à quo in priorem, & ſex intra ſeptimanas pejorem relapſa eſt, cui ſe febris continua adjunxit, quam ſitis inextinguibilis conſequuta eſt ſtatim lethalis: Lethum præceſſit vultus deſœdatio horrorem omnibus incutiens: Crura, quæ in priore morbo excarnia, inſigni tumore conſpicua erant.

Cadaver à dicto Dom. Dezelis, me præſente, prænominatis Medicis & Chirurgis diſſectum fuit, cujus imæ & mediæ partes ſolum evolutæ: Pulmones ſcirrhoſi omnino & aridi apparuerunt, obſeſſis illorum bronchiis mucoſo, craſſo & extreme viſcido humore: Sanguis vaſis thoracis conceptus craſſus erat & aduſtus, ſero omnino deſtitutus: Trachæa arteria adeo exſucca & arida ac ſi ſub dio plures dies jacuiſſet. Cor minimum, parumque ſerum in pericardio: Pulmonum lobi ab omni connexu liberi. Iecur ſcirrhoſum lividumque apparuit; Imo adacta in viſceris interiora novacula, ſtrepitus perceptus ab occurſu corporum durorum, quaſi lapilli oblati eſſent: admodum quoque parvum erat & aridum, cujus minor lobus vix latitudine duos digitos tranſverſos æquabat, & longitudine tres: Major eam ſequebatur proportionem: Cyſtis fellea magna, bile turgens: Splen ſumme parvus & durus: Pancreas ſucco quodam ad nigrum vergente turgebat, & ſicco: Meſenterium duris glandulis, magnis & aridis obſitum, ſucco ſebum unguento baſilico remixtum, referente tumidis: Inania quoque & arida erant inteſtina quoad utramque tunicam: Renes calculis infarcti, ſinapi inſtar ſeminis exiguis, duris, ſolidis, porri ſemina colore referentibus: quorum plurimi ureteres occupabant: pelvis & carunculæ laceræ erant: In veſica plurimi etiam reperti calculi cum phlegmate; tres item lapilli phaſeolum æquantes ad inſtar tophi molles vel indurati gypſi: Uteri quoque membranæ exſiccatæ erant, nec non illius ſubſtantia, coarctata etiam & vulva & rugoſa, patentibus nihilominus admodum multis vaſis ſpermaticis: Inciſuris factis in habitus corporis muſculis, præſertim artuum inferiorum, reperta pluribus in locis caro ſcirrhoſa, præterquam in tibiis, in quibus paulo minus arida: Venam cruralem implebat ſanguis niger & aduſtus, inanibus pene arteriis: abſque vi è digitis pedum ungues abſceſſere, manuum preſſius cohærebant: *Ex communicatione Mag. Ludov. Bailly Chirurgi Genev. peritiſſ. qui curationi & diſſectioni interfuit.*

L*Epra fuit eaque confirmata.* Rogat Senatus ut ſelecti viri judicent num Socrates ſit elephanticus, Eſt enim Artificis abſolute reſpondere vel Elephanticum eſſe vel non eſſe, Sed hic nec præcipitanter timidos eſſe oportet, nec temere ſecutos: Ex æquo quippe & bono res eſt æſtumanda, ut ne nimia facilitate res extenuetur vel elevetur, vel præjudicata opinione aliter ac eſt judicetur: Quod Pater dicatur fuiſſe Elephanticus, id quidem ad cautionem majorem valet, ut nihil negligatur, imo ne leviſſima quidem indicia & argumenta, vel, ut ſerio magis dicitur, nil curemus quid ante, nec quid poſt, ſed omnino ad hanc hypotheſin veniatur. An hic qui nobis ſiſtitur Socrates ſit elephanticus, quoniam de eo ſegregando diſceptatur, Hoc uno judicio tota hominis fortuna diſceptat. Cæterum forte aliter ſe gerere oportet Medice agendo, aliter ex æquo & bono: Nam ſunt ſigna medica, & hæc ſunt altioris cõtemplationis, Alia ſunt ſigna vulgaria, ut quę ſub obtutũ oculorũ cadunt: Si medice, id eſt paulo ſeverius agatur, quoniam antequam ſigna foris edantur, intus confirmatũ & perfectũ malum à Medicis credatur, poteſt elephanticus ita judicari nullis ſignis foras eminentibus: Maxime vero ſemẽ mali fovetur ac ſerpit intus ſi à patre elephant. quis oriatur: Morbi enim quidam jure hereditatis ad poſteros derivantur, maxime vero elephas, & qui morbi partes ſolidas, quarũ vis nativa eſſe dicitur occupare ſolent: Semini enim neſcio quę vis impreſſa eſt, quę ut valet ad ſpeciem, ita latenter morboſam diatheſin devehit & transfundit: Eaq; vix inſita eſt tanquã tradux, ut ex macrocephalis macrocephali generentur, Et ita luſtrare oportet internas partes: Contra ſi ex ęquo & bono res æſtimetur, rejecto pauco exactiore internarum partium exa-

examine, ad ſigna externa tam univoca quam æquivoca deveniendum, ut per hæc tanquam manifeſta ad rei notitiam delabamur: quanquam id nequit fieri quin & internæ partes explorentur &c. *Ballonius conſilio 49. lib. 2.*

Lepra.] Communiter Latinorum & Arabum Lepra nihil aliud eſt quam Græcorum Elephantiaſis, quam non incommode definimos *Cachexiam fœdam, contagioſam admodum, cancroſam, totius corporis habitus ex adustis atrabilariis humoribus, à jecoris & lienis infectione potiſſimum provenientibus genitam.* Hinc *Paulo Æginetæ* lib. 4. cap. 1. cancer univerſi corporis dicitur: *Avicenna* verò Fen. 3. tract. 3. cap. 1. eſt morbus corrumpens complexionem, & formam, & figuram membrorum, proveniens ex multa aſperſione choleræ corruptæ ad totum corpus: *Cachexiam* ergo *fœdam* pronuntiamus hunc morbum, quatenus univerſalis eſt corruptio nutritionis, à depravata *αἱματώσει* proveniens, quam non tantum calida ſicca viſcerum *δυσκρασία* gignit, ſed ſpecifica venenata qualitas concurrit, cujus ratione merito morbus hic occultus & à tota ſubſtantiæ vocatur *Fallopio, Palmario*: Qua ratione diu delitеſcit priuſquam ſe prodat, nec ejuſmodi conjecturam principium ejus exhibet, ut alij morbi, quos intemperies manifeſta & putredo communis humorum introducit. Dicitur autem *contagioſa admodum cachexia*, quod non tantum coitu & contactu, more luis venereæ, ſed etiam h l tu inficit, quatenus ſeminaria ejus in adusta materia conſiſtunt. Cauſam continentem ſtatuimus *ſpecificam & venenatam διάθεσιν. Jecoris & Lienis*, quam aliqui magnam tempera uram huic malo propriam dicunt, cujus ratione talis depravata ſanguinis & reliquorum humorum elaboratio: Quanquam vero calidam ſiccam intemperiem *Avicenna* & alij accuſent, ſanguinem craſſum & fœculentum ſcilicet adurentem, adeoque cauſam materialem proximam, producentem, cujus ratione morbus ipſe, tanquam principiis vitalibus admodum contrarius, frigidus atque ſiccus dici queat, Non tamen hæc ſola ſufficit, ſed neceſſario ſimul ſubſtantialis occultæ corruptivæ qualitas, huic malignitati leproſæ propria, ponenda venit, quæ varia nihilominus ſymptomata generat, quatenus cum humoribus diverſis complicari ſolet, quod *Avicenna* quoque innuit, dum dicit Lepram magis fœdam plus noxiam, & difficiliorum accidentium eſſe quæ fit ab aduſtione bilis, illa quæ fit à fæce ſanguinis: *Paulus & Medici Græci*, duplicem ſtatuunt ex hoc fundamento Elephantiaſin: Minus malignam, ex hoc humore maligno adusto: Deteriorem, ex flava bile, per aduſtionem in atram permutata, Hi tertia ſolet addi, *ſubalbida*, quando cum melancholico humore ſimul pituita ſalſa miſcetur: Talis cauſa *Continens* & proxima triplicem originem habere poteſt, Eſt enim interdum *hereditaria*, ab impuro parentum vel avorum ſemine communicata, quatenus hic morbus ex eorum eſt numero qui firmas obtinent radices, quibus poſteritati quoque communicari poſſunt, Interdum *Contagio* quoque malum contrahitur, ubi maxime locum habet congreſſus venereus, in quo maſſæ ſanguineæ quædam efferveſcentia fit: Tertio ſponte quoque proprio vitio contrahitur Elephas, cum poſſibile ſit ut in corpore humano qualitas venenata generetur: Hic omnia quæ melancholici humoris malignam generationem juvant perpendenda veniunt, ubi primum externæ cauſæ recenſentur, aëris ſcilicet ambientis co ſtitutio ſicca, tam caliditate quam frigiditate excedens, quatenus illa ſanguinem adurit, hæc incraſſat & perſpirationes prohibet: Hinc tam in calidiſſimis regionibus, ut in Alexandria, quam in frigidioribus, ut pote ſeptentrionalibus, frequens eſt morbus, accedente ſimul victus ratione, quæ alias ſecundum locum obtinet inter cauſas externas: ubi omnia illa quæ adustos humores augere poſſunt obſervantur, qua ratione *Foreſtus* etiam ambiente aëre frequenter humiditate prædito, nihilominus in *Batavia*, propter ſalſarum carnium, & plurimorum ſalſamentorum corruptorum ac piſcium non bene ſalitorum uſum, plurimos Elephanticos fieri ſtatuit: Imo *Fallopius* etiam hodie in Gallia & Germania Lepram potius ratione victus quam ambientis aëris cauſa fieri ſtatuit: Adde his ex rebus non naturalibus eas quæ quæcunque ratione cauſam aduſtioni, & corruptioni humorum præbere poſſunt, præſertim conſuetarum vacuationum, ut ſunt fere menſium & hæmorrhoidum ſuppreſſiones &c. At ſicut externa cauſa nunquam morbum producit niſi interna interveniat, ideo dictæ minime ſufficiunt, ſed requiritur ut internæ antecedentes concurrant: Ubi ſeſe offert omne illud quod efficientis, & collectiuum aduſtæ peccantis materiæ poteſt augere, tam reſpiciendo *δυσκρασίαν* viſcerum concoctionis ſecundæ malignam, quam ſuperabundantes humores ad aduſtionem atrabilariam promptos: Quid ergo mirum erit, ſi propter nativam labem hepati venisque impreſſam à prima nativitate, pedetentim ſanguis & ſpiritus ſimili malignitati prædita conficiantur: Quid mirum ſi atrabilariis morbis ita debilitentur viſcera, ut ſponte ſua poſtea proclivia reddantur ad ejuſmodi ſuccos malignos producendos, idque eo magis ſi ſymbola victus ratio, vel aëris ambientis conſtitutio, vel denegata ſuperfluorum ſolemnis evacuatio concurrat? Quid mirum ſi per contactum impurum, per communia pocula, quis primi malignitatem illam attrahat, ita ut conſequenter ſpiritus atque ſanguis, pedetentim vero Jecur etiam, & alia viſcera corrumpantur, ut exinde totius temperamentum ad naturam leproſam immutetur?

Vix ulla deſiderabantur indicia.] Quo cognitio morbi (qui non immerito vocatur occultus) appareat, lubet ſubjicere modum quo in examine Leproſorum ipſe uti ſoleo quando ad magiſtratus noſtri mandatum pronuntiandum eſt: Primo nomen proprium, cum familia parentum, & ætatem annotamus, eoque ipſo inquirimus num forte parentibus vel avis leproſis genitus fuerit: Deinde quo vitæ genere utatur, quoque ſodalitio hactenus uſus ſit, Num forte per contagium aliquid contraxerit: 3. Quibus morbis alias obnoxius fuerit, ſimul temperamentum & conſtitutionem naturalem ante morbum recolligendo, Ubi una etiam conſuetarum evacuationum forte ſuppreſſarum mentio facienda: Tandem 4. Lædentia & juvantia conſideramus, inquirendo in regionem, habitationem, victus rationem præcedentem, & ſimilia quæ aduſtionibus atrabilariis anſam præbere poſſunt: Hoc facto, quoad interna ſymptomata, functionum naturalium, vitalium & animalium conſtitutionem perpendimus: Quoad *naturales* actiones quærimus 1 An *ructus* frequenter adſint ventriculi, 2. An alvus p. n. ſicca 3. *Urina* cum frequenter ſubjugalis, varia, quam tamen fallax ſignum ſtatuunt multi, licet *Lemnius* 2. de occultis cap. 52. ubi plumbi cineres in eadem natantes pro certo ſigno ponat, 4. Num impetus in *Venerem*, affligat, 5. *Sudor & exſpiratio* num fœtida: Quoad *Vitales* 1. Num *Pulſus* frequenter debilis & varius. 2. num *Spiratio* difficilis 3. cum *anguſtia* pectoris 4. eaque fœtida: Quoad *Animales.* 1. Num adſit *ſegnities* totius. 2. Torpor ſenſuum 3. Externorum refrigeratio 4. *ἀναισθησία* cutis, 5. Motus difficilis 6 Somnus gravis, Incubus, 7. Somnia perturbata, 8. Puſillanimitas. 9.

Num *Pruritus* aliquis ſub cute inſtar formicarum, ſeu laſſitudo ulceroſa: Quibus diligentèr inquiſitis, denûdatis partibus omnibus 1. caput inſpicitur, num pili capitis leviter decidere incipiant, num ſubtiliores redditi in barba, ſuperciliis ac palpebris cadant, & in radicibus extracti carnis quippiam ſecum auferant? Num *oculi* rotundi, torvi, aures acuminatæ, labia craſſa, nares exterius tumentes, interius occluſæ & ulceroſæ, facies tuberculis inæqualiter tumida, coloreque rubicundæ ex livore tincta? Num ſub Lingua *Varicum* inſtar intumeſcentes venæ, cum tuberculis grandinum inſtar, quæ in angulis oculorum ſæpius etiam obſervantur? Num cutis unctuoſa, ut affuſam aquam non recipiat? Num ſub ea *Tubercula* ferè inſenſibilia, præſertim poſt aures, circa extremitates etiam & crura? Num eadem inſtar anſerum deplumatorum, vel fiſſuris horrendiſque rugis coriũ elephantis referat, vel verrucis grandinem ſuillam æmulantibus ſcateat, vel morphæa, impetigine, ſcabie ſicca & inſanabili conſtet? Num articuli nodos? Num extremarum partium muſculi, præſertim prope pollicem conſumpti: Num ungues incurventur? Num puncturas per Chirurgum acu factas in cute ſentiat? Num ulcera fœtida & cacoethe habeant? Num digiti pedum & manuum *fiſſuris & ulceribus* fœtidis, laborent? Num *vox* rauca & obtuſa? Quibus omnibus inquiſitis, ubi etiamnum incerti ſumus *Venæ ſectionem* inſtituimus, ut in ſanguine obſervari poſſit num ſit craſſus, aduſtus, fæculentus, pinguem quaſi ſuperficiem exhibens, qui per pannum colatus arenoſum quid poſt ſe relinquat, quippe cum ſale & aqua parumper mox permiſtus, non facile diſſolvatur (præſertim cum interdum una cum aqua gelatinæ modo congelari ſoleat, quod *Marc. Donatus Hiſtor. mirab.* lib. 1. cap. 4. obſervavit) nec etiam additione additi prompte miſceatur, ſed potius efferveſcat; His igitur æquivocis etiam ſignis ea parte tantum, una cum iis quæ ab eſſentia morbi ſumuntur, præſentibus, Elephanticum morbum judicabis, eumque tantum incurabilem, à contagioſa Lepra præditum à conſortio ſanorum ſeparandum eſſe ſtatuimus.

At ſi deſint *univoca* morbi ſigna, etiamſi ſcabies ſicca, fœda cutim afficiat, eamque puſtulis majoribus exaſperet, duriorem tumidioremque reddat, exedat, findat, in eaque furfures producat, nondum *Elephantiaſin*, ſed potius *Pſoram Græcorum*, pronuntiamus, Imo ſi in pejus adhuc malum illud progrediatur, ut maximo cum pruritu & corporis ἀτροφίᾳ caro ſub cute ſimul exedatur, cutiſque non ſolum in furfures, ſed etiam ſquamulas reſolvatur, nunc craſſiores nunc tenniores, maxime circa piloſas etiam capitis & faciei partes, Lepram Græcorum inde colligimus, plurimum adhuc ab ipſa Elephantiaſi differentem, ut pote quæ ſæpius curationem admittit, nec ita contagioſa ſtatuitur, quanquam procedente tempore in Elephantiaſin veram mutari poſſit. *Gregorius Horſtius Obſerv. lib. 7. Obſerv.* 18.

Affectus primordia &c.] Hippocrates morbos diſtinguit ex Sexu, ex Ætate. Ætate, ante xiv. annum *Leuce*, ſeu Lepra alba & *Cancer non affligit, niſi ſit congenitus affectus*, ac ſi dicat, ſe prodit non merito ætatis ſed alia ratione: Hic morbus ætate nil impediente ſe prodit: A xiv. ad xlij. omnes morbi ſe produnt, al. Hippocr. à 42. ad 63 (annus autem 42. notat annum climactericum ſecundum) ſtrumæ non adſunt: *Ballonius loco citato.*

Capillitium omne] Quod ad ſexum attinet, *Hippocr.* ait mulieres non laborare Podagra: *Seneca* addit Defluvium capillorum, quo mulieres non laborant (id tamen apud Hippocr. non legitur) Tamen Ariſtoteles ait mulieres non fieri vitiliginoſas, & ob menſtrua & cutis denſitatem, Tamen his morbis laborant mulieres, non quod mulierum natura ſit mutata, ſed vita, *Idem ibidem.*

Observatio II.

Pſora laborans in cyſti fellea lapidem habuit.

ORiuntur lapides in animalibus duobus modis, altero quidem à frigore, ut in limace &c. altero à calore, ut in taurorum veſica fellea ſæpe, & in hominum etiam aliquando: Nam inventus eſt annis ab hinc paucis ante lapis in veſica fellea hominis, eo ſcabiei genere quod Lepra vocatur laborantis. *Cardanus lib. 7. de ſubtilitate.*

AB obſtructione Veſicæ felleæ & ad pororum choledochorum Icterum induci palam eſt, quia ſcil. bilem non ſegregant, quæ ſanguini remiſſa in habitum diffunditur; Atque ut varia eſt bilis conditio & acrimonia, ſic vel icterum, ſimplicemque cutis defœdationem invehit, vel ſcabiem aut pſoram inducere apta nata eſt: Quamdiu eadem intra ſanitatis limites conſiſtit, excretricem inteſtinorum promovet, ſi inſigni acrimonia prædita ſit, Dyſenteriam etiamnum patit.

Pſora.] Pſora ſive ſcabies in variis & crebris totius corporis locis ſeorſim puſtulis ſive eruptionibus exgrtis, modo ſiccis & ſæpe ſquamoſis, modo humidis & ad ulcerationem diſpoſitis, cum pruritu valdè moleſto infeſtat: atque hujuſmodi affectio propriiſſime iſtius partis morbus eſt, utpote quæ in ipſa cute propter contagium externum ſæpe incipit, & frequenter per remedia quædam tantum cutanea ſanatur, ſaltem utriuſque ratio eatenus tenet, ut raro aliter perfecte aut ſuſcipiatur aut curetur.

Pſora, ſive ſcabies vulgo deſcribitur eſſe Puſtularum in toto corpore ſparſim eruptio, ab humore acri & ſalſo, intra poros cutis aggeſto procedens, & exinde ſe di cutiam, ob pruritum inſignem, ſcalpendi neceſſitatem inducens.

Ut morbi hujus cauſas & ſymptomatum rationes rite inveſtigemus, paulo altius de materia ψωρώδες, & cauſa ejus conjuncta inquiremus, nimirum ut innoteſcat cujuſmodi ſit humor iſte intra cutim aggeſtus; quo pacto illic aut generetur, aut aliunde adveniat, dein quibus poris aut loculis contineatur, & quomodo foras erumpere nitens pruritum adeo moleſtum cieat.

Itaque circa hujus morbi ortum, ut non cum veteribus jecori, vel lieni, culpam nimium imputemus, materies ejus non eſſet quilibet humor ſingularis, è quatuor vulgo ſuppoſitis, videl. non pituita, non bilis flava, vel atra, nec etiam ipſe ſanguis per ſe extravaſari aptus; porro nec illa è duobus vel pluribus horum ſimul mixtis conſtare videtur: Enim vero ut dentur tales humores, ex iis tamen ſi morbus hic ſemper conſtet, non ita facile per merum & leve contagium ſuſcipi, aut litu ſolo curari poſſit: Quamobrem potius opinari fas ſit materiam morbificam eſſe *humorem lymphicum*, in glandulis cutaneis conſtanter reſidem, attamen ab indole ſua genuina, ſcil. ſalino volatili in acidam aut alias vitioſam degenerem, Enimvero cum huic ita depravato, & perpetim evaporanti, ſupplementa continua à ſanguine adveniant, latices iſti, vetus & recens, non facile

con-

congruunt aut miniuntur, at ſalium diſſimilium ritu mutuo efferveſcentes, in materiam recrementitiam coagulantur, quæ poros cutis implens ac diſtendens ubique paſſim in tumores attollit: inſuper ſanguinem in tranſitu nonnihil impedit & extravaſari cogit: Hinc Puſtulæ crebræ excitantur, & quatenus materies iſta in ichorem faceſſens, à ſero & ſanguine ſubſequentibus uſque prorſum & foras urgetur, in moleculas aſſurgunt, dein ſpiritus animales fibras nerveas, ut ichoris iſtius excretionem promoveant, inordinate ſubeuntes, moleſti Pruritus ſenſu efficiunt.

Profecto humorem quendam lymphicum in glandulis cutaneis, quæ ſingulis foraminibus ſudatoriis ſubjacent, propter uſus quoſdam recondi; quin & juxta copiam, & motum ejus diverſimodum, glandulas has plus aut minus turgidas exiſtere inſpectio microſcopica detegit planiſſime: Latex iſte à ſanguine per arterias in glandulis hiſce deponitur, nempe ut ſarcinula hac exuta, facilius iſte per venas redeat, interim illic repoſitus ſuos uſus habet, ſcil. imprimis papillas miliares, quæ cùm fibrillis ſuis nerveis ſubſtratæ proprium Tactus ſenſorium ſunt, continue madefaciens, ab ariditate, qua tenſatio impeditur præſervat: inſuper idem effluvia aduſta à ſanguine accenſo perpetim decedentia, juxta cutis tranſitum humiditate quadam imbuit & halituoſa reddit: dumque adeo laticis hujus pars cum ſanguinis effluviis continue evaporat, impendia iſta per lympham, u q; recentem à ſanguine arterioſo (uti dictum eſt) jugi exutam reparantur.

Attamen hæc cutaneæ regionis œconomia non ita regulariter ubiq; ſervatur, quin humor iſte glanduloſus, ab indole & functione ſua deſciſcens, non modo in cute, ſed interdum in toto corpore affectiones præternaturales diverſimode excitabit: Hic lentus, ſeu ſinque loculis pertinacius hærens, diapnoen obſtruit: Ab eo nimis ubertim foras exudante, ſudatio immodica: Ab eodem intus reſtagnante diureſis debito copioſior procedunt: Porro ad ſcabiem & eruptiones puſtuloſas quod ſpectat, humor iſte cum pluribus, ſta potiſſimum tribus hiſce modis depravari, promideq; diatheſin cum ſero à ſanguin. recens affuſo coagulationem inire ſolet, videl. 1. Ipſe ſanguis valde impurus, ſimulq; diſſolutus, corruptelas & recrementa ſua ubertim in glandulis cutaneis relinquit, quæ ibidem fermenti magis corrup ivi naturam induentia, cum ſuccis aliis adventitiis, aut pertranſeuntibus efferveſcunt, & varie coagulantur, adeoque non ſolum affectus ψωρώδεις, verum & leproſos diverſimodos pariunt: Hinc piſcium cruſtatorum, quin etiam aliorum, & quadrupedum ſalitorum, & ſole aut fumo induratorum comeſtio crebra & aſſidua, item potus incongrui, & pharmaca venenata aſſumpta, eruptiones cutaneas paſſim, & non raro horrendas cient.

Secundo humor glandulis cutaneis aggeſtus, interdum mera ſtagnatione non tantum ψωρώδης, ſed etiam frequenter φθειρώδης evadit, quare non tantum diu incarcerati, ſed etiam qui vitam ſedentariam agentes, ſqualori inſuper & pædori aſſueſiunt, prædictis affectibus obnoxii degunt: quatenus nempe latex cutaneus minime eventilatus, liquorum putreſcentium ritu, mera ſtagnatione corrumpitur, ideoque fermenti φθαρτικῦ indolem adipiſcitur, cui inſuper à ſanguine, perinde etiam depravato, putredinis complementa accedunt.

Tertiò, ſi forſan hæ cauſæ defuerint, ut ejus humor Glanduloſus nec à ſanguinis vitio, nec propria ſtagnatione labem ullam contraheret, attamen miaſma virulentum ab extra communicatum, cum quoad morbos iſtos nihilominus prolificum reddi: Ex obſervatione maxime vulgari hoc liquido conſtat, in quantum maxime ſani, & conſtitutione optima prædıti, vix unquam in eodem lecto, ubi ſcabioſus ſimul decumbit, aut nuper decubuit, impune dormiunt, nec ita tantum, quin & ſcabioſorum ſudaria aliis in eodem lavacro lotis, ejuſdem ſæpe affectus contagium impertiunt: Nullius certe morbi labes (peſte tantù excepta) facilius aut certius quam Pſoræ propagatur: Quod ſi hujus ratio inquiratur, ſtatim occurrit liquorem miaſmatis ψωρώδες ſuſceptivum ad illud maxime exponi & faciliime diſponi, ad utrumq; certo multo promptius quam aut ſanguinem aut ſuccum nerveum: Enimvero cutis latex glanduloſus, in extima corporis ſuperficie ſcatens, atomos quaſcunque per foramina & meatus ubique patentes intromiſſus primo imbibit & à ſanguine anticipat: Porro quod iſte à contagio ſcabioſo tam citò inficiatur, faciunt tum fermenti communicati activitas, tum liquoris glanduloſi ad degenerandum eo modo proclivitas: Enimverò effluvia à cutis ſcabioſæ effloreſcentis decidua, ſatis apte comparantur cereviſiæ floribus, ſummitatem ejus quaſi pellicula extrema occupantibus: quorum ſi portio perquam minima inde dempta alteri cereviſiæ novellæ infermentatæ committatur, totam illico maſſam quantumvis magnam fermentat, ac in liquoris ejus indolem commutat: Magna certe energia eſt quarum particulæ, utcunque minimæ ac paucæ, ad ſummam activitatem evectæ præſtare valent, præſertim vero ſi in liquorem (cujuſmodi eſt cutaneus) è particulis ſubtilibus cujuſq; generis, tum à ſanguine, tum à ſucco nerveo delibatis conflatum, proindeque citiſſime fermentari aptum inciderint: Ubicunque igitur miaſmatis prædicti effluvia corporis ſani parti cuivis externæ impingentur, imprimis humorem cutaneum tantum illic loci conſitum inficient: deinde vero hujus ita infecti particulæ, à ſanguine venoſo ſuſceptæ, & mox arterioſo traditæ, per totum corporis habitum diffunduntur, adeoque brevi humoris iſtius totam maſſam coinquinant, & ψωρώδη efficiunt. *Willis operis poſthumis ſect. 3. cap. 6.*

Observatio III.

Pedes Leproſi, veſicis obſiti, ob corruptionem omnium viſcerum, ſolo ſalvo corde.

GEorgio N. longo cruciatu & morbis detento, ampullæ ac veſicæ ovi columbacei magnitudine in pedibus enatæ ſunt, qui tandem magis quam in Leproſo ſqualidi facti ſunt: Diſſecto corpore, ſolum cor illæſum fuit, cæteræ partes erant putrefactæ: veſicæ meatus obſtructus, adeo ut bilis reciproco gradu ſpinam dorſi perforando ad pedes defluxerit. *Vide lib. 2. tit. de Phthiſi.*

PEdes leproſi, veſicis obſiti.] Scabiei cum prurito nonnihil affinis eſt affectus alius ob puſtularum eruptiones, qui communiter *Impetigo*, à quibuſdam *Lichen & Vitiligo*, atque ab aliis Lepra Græcorum; Hic uti diverſa ſortitur nomina, ita eadem ab authoribus varie applicantur, & ab his morbi unam ſpe-

ciem, & ab illis aliam deſignare perhibentur: Quare cum affectus hujus appellationes varie confundantur, & forſan quoad naturam, & rationem ejus formalem in diverſis regionibus diverſimode habuerit, neque prorſus idem ſit in noſtro hoc ſæculo ac fuit olim, idcirco non ex libris, ſed ex propria ægrotantium obſervatione morbum hunc deſcribere ſatagam.

Impetigo ad hunc modum exoriri & afficere ſolet, videlicet imprimis papillæ, ſive puſtulæ rubræ, modo ſingulares, modo plures ſimul congeſtæ, in variis corporis partibus, præſertim vero in brachiis aut cruribus excitantur, quibus ſingulis, (morbo incrementum ſumente) undique novæ adjunguntur, & brevi ejuſmodi molecularum plures velut aggeries, ſive corymbi fiunt: Etenim papillæ juxta unamquamque ſtirpem, primo in dies erumpens, & latius uſque ſerpentes, ſeſe in orbem diffundunt, adeoque exanthematum aggeries quaſdam ampliari faciunt: Cujuſque harum ſuperficies aſpera, & nonnihil albida & ſquamoſa apparet, unde, ſi ſcalpatur, ſquamæ decidunt, & ichor ſæpe tenuis exudat, qui tamen mox exſiccatus, in ſquamam rurſus cruſtaceam indureſcit: Hi papillarum corymbi primo exigui & pauciores exiſtunt, in brachio aut cute, aliove membro ſingulari tres forſan, aut quatuor magnitudinem denarii, aut ſemidrachmæ apparent: poſtea vero, ſi morbus creſcere ſinatur, crebriores ubique erumpunt, quæ quidem, quod areas ſenſim auctæ, poſtea coronam argenteam æquant aut ſuperant, verum non ſemper rotundæ, aut figuræ regularis, ſed variiformes exiſtunt: Porro in hoc ſtatu non ſiſtitur, ſed affectus, niſi per medicinam cohibeatur, in pluribus uſque locis ebulliens, & latius ubique ſerpens, tandem haud ſolum membra integra, ſed & totum corpus vitiligine leproſa obducet: atque hanc impetiginis ſpeciem, ſive gradum potius ſummum, veteres propter efferationem ejus ἀγρίαν appellarunt, & plerumque incurabilem cenſuerunt.

Hinc morbi hujus differentiæ præcipue innoteſcunt, & imprimis quoad morem ejus plus aut minus malignum diſtinguitur, juxta quod propius ad ſcabiei aut lepræ naturam accedit, vel ſtatu medio ſe habeat: Inſuper notare eſt affectum hunc quandoq; membra quædam ſingularia, uti brachia forſan, aut crura, corporis partibus reliquis intactis infeſtare: interdum vero in iis omnibus ſimul incipere, & ubique ſparſim papillas: aut earum corymbos excitare: Porro hujuſmodi eruptiones in quibuſdam temporariæ, adeoque diverſimodæ exiſtunt; namque in his fere tantum in hyeme infeſtant, circa æſtatem evaneſcentes: Itemè contra in aliis, quaſi brumam horreant, hirundinis adventum & exitum obſervare ſolent: in aliis vero pleriſque hic morbus continuus nullas inducias concedit, imo nullam remiſſionem, vel mediocritatem habet.

Porro Impetiginem à morbis aliis affinibus, atque imprimis à ſcabie & lepra diſtinguere oportet: A priori differt quoad puſtularum formas; namque in pſora ubique fere ſingulares, & ſparſis, licet exiguis, ab invicem remotæ exiſtunt, hic plures conglobatim, & quaſi per racemos magnis intervallis ſejunctos, erumpunt; Verum inter hos affectus diſcrimen maximum inde naſcitur, quod ſcabies per contagium facillime, & vix aliter exoriri aut propagari ſoleat, Impetiginis vero infectio tam rara aut nulla eſt, ut miaſma à viro in uxorem, aut ab hoc in illum aſſidue concumbentibus minime tranſeat. Hic morbus etiam à lepra diſcriminatur, tum quoad eruptionis formam, tum reſpectu contagii, quod in hac pariter activum eſt ac in pſora, ipſaque ἐξάνθημα multo immanior & horrenda eſt, videl. cruſtacea & ſquamoſa, ubique continua & per totum corpus diffuſa.

Hinc conſtat Impetiginis cauſam materialem non eſſe humorem mere cutaneum; propter miaſma ab extus ſuſceptum, aut ob alias occaſiones depravatum & à craſi ſua degenerem, quia ominium non, uti in pſora per contagium aliis tactile communicatur, neque ſtatim per totum corpus diſpergitur. At vero puſtulæ circa morbi initia primo erumpentes, inde procedere videntur, quod in maſſa ſanguinea concretiones quædam acido ſalinæ (inſtar tartari in vino) contingunt, quæ cum ſubigi, aut rurſus diſſolvi nequeant, hic in cutim, quemadmodum illic in dolii parietes depelluntur: Hujuſmodi concretiones, donec parvæ ac pauciores fuerint, in membro forſan uno aut altero, perque unicum aut alterum forſan arteriæ ramum in cutim convehuntur: Dein quatenus natura eundem quem cœpit excretionis modum continuare ſolet, materies per eadem vaſa ad eoſdem ubique nidos advecta, juxta puſtulas primas, aliarum circumcirca conſitarum aggeries facit: Poſtea vero cum ſanguinis dyſcraſia in dies aucta materies iſta tartarea intra maſſam ejus uberius progignitur, plures ejus portiones per arterias alias, & ſubinde alias exterius convehuntur: & propterea puſtulæ etiam plures, tum in iiſdem, tum in aliis etiam membris erumpunt, quas nova materies per eaſdem arterias continere accedens, & juxta poſita puſtularum aliarum adjectione in dies ampliat, ac undique dilatat, & demum ſi hujuſmodi ſanguinis tartarus in immenſum accreſcat, per plurimas, aut ſimul omnes arterias extra delatus in cute defigetur, & proceſſu temporis ſuperficiem ejus omnem incruſtatione ſquamoſa, aut plane leproſa obducet: atque tunc humor ipſe cutaneus per totum corruptus, in morbi partes cedet: namque hoc ſanguinem & humores, dum inter circulandum pertranſeunt, magis inquinando, ſeu potius venenando, materiæ morbificæ penum augeri faciet; quin etiam effluvia ζυμώδη, ſive corruptiva à ſe dimittens ejuſdem morbi contagium aliis tradet.

Itaque affectus hujuſce cauſa tum procatarctica tum conjuncta, in eo conſiſtunt, quod imprimis abſque ullo cutis vitio, ſanguinem particulis ſalinis diverſimodi ſtatus ac indolis ſaturari contingit, (in cujus diatheſeos cauſas προηγουμένας mox inquiretur) atque ſalia iſta, præſertim ubi fixa ac acida præpollent (uti eorum mos eſt) ſe mutuo prehendunt, adeoque in coagula quaſi tartarea concreſcunt, quæ portiones in ſanguinem protruſæ, papillarum eruptiones, quaſi totidem hujus morbi nidos inchoant, Dein illæ ſenſim juxta materiæ ſupplementa, tum numero tum magnitudine, in dies auctæ, morbi hujus initium, incrementum & ἀκμὴν producunt.

Morbis detento] Ad cauſas προηγουμένας & evidentès quod ſpectat, duo ſunt præcipua occaſionum genera, à quibus hic affectus plerumque originem ſumit, ſcil. mala victus ratio, & morborum aliorum, uti imprimis Scorbuti ac luis Venereæ mala aut minime curatorum miaſmata in corpore relicta: Quoad prius, præter communes circa diætam inordinationes, quibus nonnulli carnium ſalitarum, dein & ſale aut fumo induratorum eſui, ſimulque vinorum acidorum potui nimis dediti, hunc morbum facile contrahunt: Inſuper vulgaris obſervatio eſt plures in eum à carnis porcinæ, & piſcium præcipue cruſtatorum, comeſtione nimis crebra aut aſſidua diſponi: Hinc opinari ſubeſt utrumque cibum, ſive qua rancidus ſive alias improportionatus, ſanguini noſtro particulas non rite miſcibiles, aut facile domabiles convehere, quibus ita heterogeneis, & dein longo talis diætæ uſu in magna copia aggeſtis, particulæ cujuſque generis ſalinæ ſe

facile

facilè aſſociant, adeoque coagula tartarea in cutim exterminanda, & affectus Impetiginoſi aut Leproſi ſeminia conſtituunt: Attamen uberrima ejus ſeges à Scorbuti, ac luis Venereæ miaſmatis in corpore relictis, & demum quoad ſalium ac ſolphuris effeſratorum combinationes ad ἀκρίτυλας evectius progignitur: Morbi prioris, & ſpeciatim ſymptomatis prædictis, eidem ἀναγκαίως rationes alibi explicavimus: Atqui luis Venereæ inveteratæ, imo interdum curati viſæ, ita paſſim accidit ejuſmodi eruptiones puſtuloſas ſupervenire, ut nullus fere his affectus, morbi iſtius pudendi ſuſpicione careat, ſaltem Medici, quoties in tali caſu conſulitur, prima ſtatim quæſtio eſt, an non patiens iſte labem veneream aliquando prius contraxerit? Enimvero ſanguinis corruptelæ, poſtquam diutina mora heterogeneæ prorſus ac indomabiles fiunt, tandem particulas ſallnas ſibi conſciſcunt, quibuſcum in coagula ejuſmodi tartarea concreſcentes, ac in cutim protruſæ, exanthemata impetiginoſa prodeunt. *Willis loco cit. cap. 7.*

Observatio IV.

Pruritus Vagus in muliere, cui Tumor cancroſus in vulva natus.

MUlieri in vulva delitescebat Tumor lividus & ater, quæ dum foret in vivis conquerebatur de vago *Pruritu*, obertante ardore cum menſtruis ſuppreſſis. *Vide lib. 3. tit. de menſtruis ſuppreſſis &c.*

VAgo pruritu] Pruritus cum ſit ſenſio moleſta, ut ratio ejus formalis innoteſcat, conſiderare oportet ad quod ſenſorium proprie ſpectet, & cujuſmodi ejus affectio ſive paſſio fuerit. Circa hæc, 1. certum eſt Pruritum ad ſenſum Tactus pertinere, atque hujus inſtrumenta primaria eſſe papillas miliares, earumque fibrillas per totam cutim diſperſas; Inſuper hoc ſenſu fibræ omnes nerveæ, ubique per totum corpus diffuſæ donantur. Attamen cum Tactus duæ ſint paſſiones ſupernæ, & quaſi genericæ, *Dolor & Voluptas*, merito ambigiiut cuinam ex his pruritus referri debeat: Pro cujus ſolutione, oſtendere oportet quo ritu ſpiritus animales, Tactus ſenſorium incolentes afficiuntur in *Dolore*, quomodo item in *Voluptate*, deinde eorumdem geſtu etiam circa pruritum deſignato, facile conſtabit cujus ditionis hæc paſſio fuerit, & in quibus ejus natura & fiendi modus conſiſtunt.

De *Dolore* Vide ſcholia pag. 536
Cui opponitur voluptas, ejuſque ſenſionis modus iſti plane contrarius, qui nempe oritur quatenus blando mulcimine ſupra ſenſorium facto, ſpiritus illic confluunt, & mox denſius conglobati, & delectatione quadam perſuſi, in organa quaſi exultant & conjubilant: Dein quatenus ſpiritus intra corpora ſtriata, inſimul parem ovationem ineunt, voluptatis perceptio accietur: Maxima voluptas, quæ Tactui offertur, in eo conſiſtit, ut doloris cauſa amota, partes ab ea prius affectæ temperiem & conformationem priſtinam recuperent, ita namque ſpiritus animales prius ſatigati, & ab invicem diſperſi, ſe recolligunt, & ad loca quibus exularunt, copiis duplicatis irruentes, quaſi ad ovandum ſe accingunt: Hinc Peripaterici voluptatis rationem formalem ſolummodo in moleſtiæ cujuſdam remotione poſuerunt, uti cum frigoris aut caloris exceſſus à ſtatu oppoſito & magis congruo excipitur: Profecto objectū tangibile (ſi quidem hoc craſſum uſque ac hebes fuerit) vix aliud (δι' ἀφροδίσια exceperis) ſpiritus animales ad ſenſorium conglobatum allectat, niſi quod eorum confuſioni præcedenti occurrit.

Ex his circa paſſiones iſtas deſignatis, facile conſtat *Pruritum*, quoad rationem ejus formalem, plene & perfecte, nec dolorem eſſe nec voluptatem, verum imperfecte & inchoative de utroque ſtatu participare: Enim vero materies ψωρώδης, intra poros cutis aggeſta, & pluribus in locis continui ſolutiones faciens, verſus dolorem inclinat: attamen cum illa ſit volatica, mobilis, & verſus exitum properat, idcirco ſpiritus animales e fibris, etiamſi divulſi, non fugantur, nec cum moleſtiæ ſenſu retroverruntur, verum è contra, quaſi humore infeſto ſe potiores, eique ejiciendo pares ſentiunt, inter fibras cutaneas denſius, ſe inordinatim agglomerati, eas varie convellunt & deducunt, quo citius materiam morbificam excutiant & foras depellant: quapropter, quatenus ſpiritus animales minime fugati & repulſi, ſed ex toriſum conglobati in tactus organa confluentes, ibidem ἀτάκτως & tumultuarie ſe gerunt, atque fibras ſenſiles velut titillando in leves ſpaſmos cient, non voluptas, verum ſenſio moleſta, quæ item nec dolor eſt, ſed paſſio ab eo plane diverſa exoritur: Quamprimum autem fricando aut ſcalpendo ſpirituum copiæ ubique circa ſenſorium aggregatæ melius diſponi, ac quaſi in ordinem redigi incipiunt, maxima exinde voluptatis perſenſio inducitur. Quare *Pruritus* medius quidam inter doloris & voluptatis initia ſtatus, ſive ſpiritus ab illius rudimentis verſus hujus complementum tranſitus videtur. *Willis lib. c. cap. 6.*

Observatio V.

Penis perpetuus Pruritus à carcinomate in veſica.

MErcator (*de quo tit. de urina per alienum locum excreta*) cum ardore urinæ, perpetuo dejiciendi conatu, perennem habuit pruritum in cole. Sordidum carcinoma ambiebat meatum illum, qui à veſica urinaria illi deſcendebat in inteſtinum rectum.

Observatio VI.

Pallor *vultus à mollitie Pulmonum.* 1. Puſtulæ *rubræ per totum, præſertim circa hepatis regionem, ab hujus duritie & ſubſidentia cyſtis felleæ.* 2. Tubercula *per totum à vitio hepatis & lapidibus in cyſti.* 3. *Pallor vultus ob Lapillos in cyſti, vitium hepatis, hydropem pectoris.* 4. *Macula purpurea circa regionem ventriculi, in umbilico, inguinibus, à vitio Pancreatis, Hepatis, Lienis.* 5.

Æſtus faciem, manus & pedes invadens ex intervallis, ob vomicam in ſima hepatis parte 6 Rubor *genarum & vultus ob vaſa meningum quaſi varicoſa, atro ſanguine plena.* 7. *Macula rubra in naſi extremitate, à viſceribus ſphacelo tactis.* 8. Rubor *genarum à Pulmone tabido, exeſo, &c.* 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 19. *Fœtor totius ab ingenti in Pancreate abſceſſu.* 16. *Vultus* rubor *ab abſceſſu in exteriore Renis parte.* 17. 18. *Facies albida cum genarum rubore fugaci, à Pulmone ſiniſtro vitiato.* 19. *Faciei* pallor *à Pulmonum vitio flaccidorum, lividorum.* 20. *A viſcerum omnium corruptela.* 21. *Ab hydrope thoracis, Pulmonum ſyderatione.* 22. *Facies turgidula, pallida, à vitio Pulmonis ſiniſtri.* 23. Pallor *vultus à vitio hepatis.* 24 *Chloroſis in virgine cui teſtis ſiniſter ſero ſubflavo refertus, &c.* 25. *Color vultus* plumbeus, *ob vitium Lienis ſcirrhoſi.* 26. *A viſceribus omnibus ſimili colore infectis.* 27. Livor *tergoris in cadavere ab aſſumpto arſenico.* 28.

§. 1. PUella uno aut altero anno inſigniter *pallueras*, Ingens Pulmonum albedo mollitieſque reperta. *Lib.3. tit. de Hyſtericis affectibus.*

OMnium *Diſcolorationum*, tàm generalium quam particularium, Commaculationum & Macularum in cute cauſæ proficiſcuntur vel ab Humoribus, ut Semine, Sanguine, Succo nutriente, Bile, vel à pravis humoribus, aut ſordibus, aut aliis commaculationibus, vel à calore, frigore aut ſiccitate. A *Semine* ſicut Deformationes aliquas in partium numero, magnitudine aut figura contingentes ab eo in proficiſci in deformatione oſtendimus, ita & ab eodem Diſcolorationes al quæ & maculæ Hæreditariæ cum fœtu in lucem quandoque prodeunt, &c.

A *Sanguine* cutem carnemque, ſubjectam poſſidente atque irrigante (quod naturaliter fieri ſolere, eumque non ſolum in venis capillaribus cutaneis colligi, ſed & propriæ cutis carniſque ſubſtantiam eodem imbui in phlegmone deſcribenda oſtendimus) uti genuinus cutis color ad rubedinem nonnihil inclinans, & per cuticulam tranſparens exurgit, vel etiam quædam rubedo in certis locis prodit, ut in labiis & glande, ob ſpongioſam quidem illorum carnem, ſanguine copioſius irrigatam, Glandis vero ſanguine arterioſo cum tumere debet, perfuſam: atque *Malis*, quas in quibuſdam naturalis ſanguis magis quam alias ſedes cutaneas occupat, Sic ſi plus ſolito in ſuperficiem corporis feratur, rubicundior adhuc color in illis naſcitur, in *Ruboris* generalis ſpecie dicta: In qua tamen rubedo in *facie* quæ ob teneritatem & laxitatem ſanguinem facilius ſuſcipit, magis elucceſcit.

Quæ uti à Sanguine in ſuperficie corporis conſiſtente eveniunt, ſic & ex illius Defectu in hiſce locis, colore vivido amiſſo *Pallor* inducitur: qui illis in locis quæ ex ſua natura magis rubere debebant, illis minus rubentibus *Lividus* apparet, ut in *Facies malis*, Labiis & Glande, uti & in Unguibus, qui cum ob ſubjectæ carnis ruborem, per illos, cum pellucidi ſint, ſanguine illic deficiente, livere dicuntur: Deſtituuntur autem hæ ſedes externæ ſanguine, ſi ille per mediis mœrores, hæmorrhagias, morbos abſumatur: Vel ſi alioquin inde refugiat, tamdiu donec ille rurſum redeat, pallent: Sicuti & à frigore externo eum repellente, accidit cutem in frigentibus minus coloratam reddi quam cum calet, atque illis quorum Malæ rubebant, ſanguine ex frigore velut congelato, eas tunc lividas plumbeo vel colore tinctas apparere.

A ſanguine quin etiam *Macularum* diverſa genera prodeunt, prout ille diverſimode ſe habet, imprimiſque quatenus vel in veram cutem diffunditur, vel poris ſaltem, aut ſub cuticulam ſe inſinuat: In veram cutem ſanguis fervidus & accenſus, in febre ſynocha diffuſus Eryſipelas efficit; nonnunquam & Ecthymata: Quod ſi ab aliis cauſis internis externiſve, ſanguinem allicientibus aut expellentibus ad cutem ſe diffundat, rubras alias Maculas procreat: Imprimiſque illa rubedo faciei quam *Guttam Roſaceam*, vocant; quæ uti à cauſis dictis poteſt procedere, ita à vini frequentiore & immoderato potu contingit, quod inde viſceribus ſanguificationi deſtinatis ſanguineque ipſo plus juſto incaleſcentibus, ille in loca hæc, ob naturam illorum ad ſuſcipiendum idonea, copioſus & frequentius delatus ſanguis, eaque creberrime irrigando tandem ruborem hunc permanentem puſtulaſque procreat. Fit quoque ut ſi ſanguinis portio aliqua acrior ad cutis aliquam ſedem elabatur, eam exaſperando, & nonnihil rodendo, Maculas illas inæquales ſubrubentes quoque pariat, quas *Impetigines* vocant.

Ad *Poros* ſaltem cutis ſanguis allicitus, inque eorum ambitum exiguo tantum ſpatio ſe diffundens, Maculas parvas quandoque gignit: Quod uti à prioribus cauſis quoque poteſt accidere, ita in ſudoribus, ſanguine interdum cum ſero ulterius ad poros delato & hærente, ejuſmodi maculæ poſt eos remanent. Sub Cuticulam, ſi ſanguis è vera cute, in qua naturaliter etiam conſiſtere dicimus, erumpat, tunc extra ſuam ſedem delatus, cum remeare in eam amplius nequeat, illic ſubſiſtens, & per cuticulam tranſparens, maculas eas colorem ſanguinis à natura derelicti, & proin nigricantis vel concreti repræſentantes, & in *Sugillatione* dicta apparentes, efficit, &c. Hujus autem ſanguinis eruptionis ſub cuticulam cauſa frequentior eſt contuſio in vera cute, vel venulis illius facta, per quam ſoluta illius continuitate intrinſecus, ſanguis ex ea ſub cuticulam fertur: A calore tamen ſummo extrinſecus intrinſecuſve in morbis occurrente, & cutem nimium dilatante ſanguinemque fundente allicienteque, *puncta* quædam ejuſmodi *cruenta* aliquando ſub cuticula, ſugillationis inſtar apparuiſſe vidimus: quod & ob ſanguinis tenuitatem, ſeroſitatemque accidere poteſt, ſi ille ad poros cutis effuſus non exſudet, ſed illic veluti guttatim ſub cuticula effuſus perſiſtat.

A *Succo nutriente*, ex ſanguine partibus aſſimilato genito, & *generalis Diſcoloratio*, & *Maculæ* diverſæ oriuntur prout ille tranſmutatus, vel univerſum corpus pervadit, vel ad certas ſaltem partes perfertur.

Univerſum corpus pervadens & nutriens ſuccus crudus, ſeu imperfecte coctus, totius corporis vividum colorem deſtruit, aliumque accerſit in Cachexia dicta, cujus diverſæ ſpecies, prout vel tantum crudus, aut ſimul etiam ſeroſus vel vitioſus exiſtit, exſurgens &c. Hæc autem ſanguinis cruditas, vel etiam vitioſitas, ſi cacochymia ſimul adſit, nonnunquam ab alimentis originem trahit, ſi talium continuus ſit uſus, quæ ejuſmodi ſuccum crudum, vel vitioſum aut aqueum gignere poſſunt.

Viſcerum ſeu Partium chyloſi & ſanguificationi deſti-

deſtinatarum affectarum cauſa, crudus ille ſuccus cachexiam gignens, uti & malus ſuccus cacochymiam procreans, oritur accumulaturve, cujuſmodi ſunt ventriculus, hepar, lien, ipſisque adnexa vaſa membranæque: Ventriculi enim intemperiei, imbecillitatis, aut alterius affectus cauſa, ſi concoctio fiat imperfecta vel vitiata, imperfectus quoque & crudus gignitur chylus, qui poſtea in ſecunda coctione, cum non ſufficienter elaborari poſſit, ſimilem producit ſanguinem, eoque magis ſi viſcera ſecundæ coctionis labem quoque aliquam patiantur, Hepatis, lienis, venarumque vitio, cum hæc ad ſanguinis generationem faciant, ſanguis imperfectius elaboratus, crudus, vel vitioſus aut aqueus gignitur: Hepatis quidem, cum inſtrumentum ſit ſanguificationis, dein & lienis morborum cauſa ſanguificationem impediri, vel eo ſolo comprobari poſſe exiſtimamus, quod hepate penitus ſano, tamen lien male affectus, *Sicut Sectio hoc ſæpius patefecit*, ſanguificationis noxas enarratas, uti & hydropem ſæpe procreavit: Dein & *venarum* affectarum cauſa, cum ad ſanguinis elaborationem opitulentur, ſanguis minus abſolute concoquitur, crudiorque remanet: Morbi vero hepati, lieni, veniſque accidentes, unde imminuta ſanguificatione crudus ſanguis, indeque cachexia gignitur, vel ſola vel vitioſo accedente ſimul chymo, ſunt imbecillas, intemperies, Obſtructio, cavities aut alia læſio. &c.

Certis tantum partibus communicatus *ſuccus nutriens*, Maculas in illis diverſas efficit, prout vel poris cutis, vel diviſioni alicui ejus ſe inſinuat, Ad poros cutis ſuccus qui pilus illi infixos alere debebat, deveniens maculas, quas *Lentes* vocant, frequenter producit: hic enim illis prius aſſimilatus, coloreq; antequam illorum radicibus apponitur non nihil correſpondens: ſi ab iis ulterius in pororum ambitū aliquouſque diſpergatur, maculas ejuſmodi colorem fuſcum plus minusve ad pilorum colorem, dum illis aſſimilatur, adſpicitur, nonnihil inclinantem procreat &c.

A ſucco pilos nutriente, poriſque ſe inſinuante, ſi vitioſus ſit, maculæ, quas *vitiligines*, ſeu *Alphas* vocant, prodeunt, quando illic ad poros delatus, ob vitium ad pilos alendus inutilis, in ambitu illic pororum, ſe in cutem exiguo ſpatio circumfundens, maculas ejuſmodi pro ſucci pravi diverſitate gignit: Talis ſuccus vitioſus ex depravata aſſimilatione illius loci, ubi maculæ hæ fiunt, prodit, perquam ſanguis ille, qui ad nutritionem eo defertur, non in ſuccum convenientem, ſed pravum ſuccoque depravato ſimilem &c. quo deinceps fovetur, vitioſeque nutritur, convertitur, eadem fere ratione ut in Elephantiaſi &c.

Bilis, quæ colore eximio prædita eſt, ſi ad ſuperficiem corporis feratur, hæc ſimili colore tingitur Ictericique cujuſcunque cauſa eſſe poteſt &c. *Vide de Ictero lib.* 3.

A pravis humoribus in morbis malignis variæ maculæ generantur: ut in febribus malignis, peſtilentialibus, venenatis, lue venerea &c.

Calor, non ſolum ſanguinem alliciendo vividum vel rubrum colorem, frigusve eundem reprimendo pallorem corpori conciliat, ſed & calor quia cutem dilatando, ut per eam ſanguineus color melius eluceat efficit, & frigus eandem conſtringendo & condenſando minus pellucidam reddit: Siccitas nimia cutis colorem etiam immutat, eamque fuſcam magis efficit, tum quia exſiccando ſpiſſiorem, vel conſtringendo rugoſiorem reddit, cum craſſities illius, ut opaca fiat efficiat, & rugæ umbram facientes obſcuritatem in ea inducant &c. *Platerus Practica lib.* 3. *c.* 2.

Inſigniter palluerat, Pulmonum albedo] Pulmonum albedo & mollities, ut penuriæ ſanguinis in iis index eſt, ſic palloris in vultu cauſa efficax: In Peripneumonicis, quorum pulmones ſanguine multo & calente turgent, vultus & malæ rubent fervido ſanguine ob levitatem ad partes ſuperiores ſeſe efferente, qui conſiſtit ibidem & per cuticulæ tenuitatem veluti per vitrum colorem ſuum oſtendit.

§. 2. Fœminæ puſtulæ rubræ per totum corpus, maxime circa regionem hepatis, oboriebantur: Hepar repertum durum, & cyſtin fellis exhibebat in ſeſe collapſam. *Vide lib.* 3. *tit. de alvo adſtricta.*

§. 3. Matronæ per cutim paſſim tubercula enata ſunt: Hepar illi erat decolor & durius; In veſica fellis tres lapidas. *Vide lib.* 3. *tit. de Ictero.*

§. 4. Veſiculam, quod mireris ſine felle, tamen cum tribus lapillis interdum conſpeximus: Hepar tamen erat rugoſum, maculis atris deturpatum, ſed ejus ſuccus omnino lividus: Quodque inſolitum, Pectus aquæ plenum & ægri facies adeo pallida ut mortuum quis dixerit. *Nic. Fontanus Epitomes Vaſalii p.* 21.

§. 5. Puelli cachectici, hydropici cadaver aperitur: Cutis circa regionem ventriculi, umbilici & inguinum, maculis atro purpureis, inſtar ecchymomatum picta erat: Ex abdomine puncto humores bilioſi, ſeroſi, fœtidi effluunt: Omentum & Pancreas conſumpta, Venæ meſaraicæ obſtructæ: Lien niger, durus: Hepar cocto ſimilis, In eo & liene foveæ aqua plenæ. *Vide lib.* 3. *tit. de ventris tumore.*

§. 6. Quidam conqueſtus eſt de moleſto hypochondrij dextri dolore, cum æſtu affatim, & plerumque faciem, manuumque palmas, pedumque poſt cibum, plantas invadente &c. Inventa eſt vomica ſimæ partis heparis connata, ſatis magna atque aperta. *Vide lib.* 3. *tit. de hypochondr. tumore.*

§. 7. Juvenis capite doluit, febris erat vere κεφαλικὴ; facies illi rubra, ſed maxime genæ &c. Aperto capite, venæ quaſi varicoſæ, tabo & ſanguine nigro turgentes repertæ &c. *Vide l.* 1. *tit. de Delirio.*

§. 8. Cuidam febre maligna laboranti naſi extremitatem rubra macula obſedit, ſymptomatibus benignum quid portendentibus: Omnia viſcera nigricantia erant & ſphacelata *Vide tit. de Febribus.*

§. 9. Virum Illuſtr. adoritur inſolita reſpirandi difficultas, dolor univerſi thoracis &c. ſupervenere ſopor Genarumque rubor &c. Pulmo inſigniter tumidus & quodammodo exeſus repertus, in iiſque unus humor albus & tenax ac purulentus delitescens, *Vide tit. de Febribus.*

§. 10. Franciſcæ N. cum febre continua, dyſpnoea &c. adfuit intenſus rubor Genarum. In Pulmonibus reperta veſtigia inflammationis, qui tumentes, lividi cum pure. *Vide tit. de Febribus.*

§. 11. Caſpar N. dolebat pectore cum dyſpnoea. *Genæ* illi *rubore* ſuffuſæ erant: Pulmo dexter colore erat nigricans, ad jugulum retractus, pleuræ ad claviculam connexus: Siniſter ſubpallidus cum tuberculis. *Vide l. 3. de Hypocondr. tumore*

§. 12. Cachecticus cum tuſſi, febre continua, *Genas* habuit macilentas, perpetuo purpureo rubore ſuffuſas. Pulmonum parenchyma, integra membrana, totum fere erat in pus commutatum. *Lib. 2. tit. de Phthiſi.*

§. 13. Agricola plauſtri fœno onuſti ruinam in ſe paſſus, de dolore pectoris conqueritur, cui accedit Febris *Genarumque rubor*: Pericardium ſcatebat pure copioſo, cui velut immerſum cor: Pulmo ejuſdem labis particeps. *Lib. 2. tit. de Pectoris dolore.*

§. 14 Adoleſcenti facies rubebat in levi febre, ſed maxime *Genæ*: Illi Pulmonis partes dextræ lateri adhæſu contumaciore nexæ lacerabiles, plenæ vomicis, tabo & pure ſcatentibus: Peripneumonia anno præterito illum oppreſſerat. *Lib. 1. tit. de Phrenitide.*

§. 15. Rev. Pater febre prehenditur cum dyſpnoea, tuſſi, pectoris gravitate & Malarum rubore: inventa eſt altera Pulmonum pars aucta in magnitudine, denſa, dura, rubra. *Vide tit. de Febribus.*

§ 16. Vir Nob. febricitabat cum dolore ad dorſum & lumbos, cum tremore & fœtore totius nulli ferendo: Ex utroque Pulmone ſerum putre & fœtidum defluebat: In Pancreate ingens erat abſceſſus, cum multo pure & fœtore intolerabili. *Vide tit. de Febribus.*

§ 17. Ill. N. cum febre aſſidua & fervore in lumbis, horis veſpertinis Faciem habebat rubicundiorem: Inventa eſt corruptio & abſceſſus in ſiniſtri Renis exteriore carne. *Vide tit. de Febribus.*

§ 18. Juvenis in febre aſſidua, ruborem genarum habuit: Inventa eſt corruptio gangrænoſa in parte interna Renis dextri. *Vide tit de Febribus.*

§. 19. Uxor, N. à partu ſubſtiterunt lochia; hinc febris, dolor lateris ſiniſtri &c. Facies tota ſæpe erat velut ſubalbida, alias genarum aderat rubor fugax: Aperto cadavere omnia ſana occurrerunt præter pulmonem; pars ſiniſtra fere magna ſui parte tabuerat & tabo infecta erat, ſana reliqua ſubſtantia. *Vide lib 2. tit. de Phthiſi.*

§. 20. Juvenis robuſtus, ſed pallido faciei colore, à fruſto carnis devorato ſuffocatus interiit: Pulmones illi à naturali ſtatu defecerant, colore lividiores & flaccidi. *Th Barthol. cent. 1. hiſt. 11.*

§. 21. Quidam diu admodum pallidus fuerat, & mali in facie coloris: Hinc omnia viſcera interiora corrupta & fœtidiſſima. *Lib. 3. tit. de Inappetentia.*

§. 22. Virgo brevi morbo ſublata eſt: Facies illi totusque habitus pallore albeſcebat: Thorace aperto, ab utraque ejus cavitate aquæ viroſæ effluxit copia: Pulmones ſyderati inventi ſunt &c. *Vide tit de Phthiſi lib 2.*

§. 23. Uxor D. N. patre ſata pulmonico, tota ſæpe erat velut ſubpallida, facie turgidula, pars ſiniſtra pulmonis magna ſui parte tabuit: Purulenta materia ea thoracis parte continebatur. *Vide lib 2 tit. de Phthiſi.*

§. 24. Illuſtr. N. gibba hepatis pars à nativo colore ad pallidum declinans manifeſte viſa eſt: Per ſanitatem perpetuo pallente facie omnibus innotuit *Lib. 3. de Iſchuria.*

§. 25. In virgine pallidis coloribus divexata, inveni teſticulum ſiniſtrum pugno majorem, intus humore ſeroſo & ſubflavo refertum, foris ſanguine ſuffuſum. *Riolanus Anthropogr. lib. 2 c. 30.*

§. 26. Ruſtico in ſiniſtro hypochondrio renitentia erat, in toto corpore color plumbeus: Lien erat ſcirrhoſus, arcto coalitu ſub membrana adipoſa renem ſiniſtrum amplexatus, nidorem ferens. *Vide lib. 3. tit. de Lumborum dolore.*

§. 27. D. N. erat μεγαλόσπλαγχνος: Omnia interna membra, hepar, pulmones & cor admodum grandia & pallida erant, ac pene plumbei coloris viſa, haud aliter colorata ac adhuc viventis facies tincta & plane livida: &c. *Vide lib. 1. tit. de Melancholia.*

§. 28 Quidam ſubito vomitu & alvi fluxu tentatur: & paulo poſt interiit, cadaver à tergo lividum plane erat, imprimiſque pudenda nigra: In ventriculo reperiuntur arſenici albi fruſtula tunicis affixa. *Vide lib. 3. tit. de vomitu.*

Observatio VII.

Dolor *ſummæ ſcapulæ & humeri ab Abſceſſu in corde in ulcus deſinente, Pulmonibus accretis* 1. *Brachii & Clavicularum a ſero corrupto circa perioſtium, in ſphacelum deſinens.* 2. *Suræ dolor intolerabilis à Vomicoſo hepate* 3 4 *Circa coccygem dolor ab Empyemate oſſis ſacri* 6. 7. *Humeri dextri dolor ob hepar tumore cancroſo affectum.* 8. *Dolor circa pubem ab incremento & relaxatione Teſticuli ſæminæ.* 9. *Dolor in infima regione hypochondrii dextri, ob vitium Meſenterii vicini & pſoadum Muſculorum.* 10. *Circa regionem oſſis ſacri ob quatuor lapides in veſica.* 11.

§. 1.

§. 1. Filie D. N. (*Vide lib. 2. Tit. de Hæmoptyſi*) patiebatur dolorem in ſumma ſcapula ſiniſtra, & ſummitate brachij qua humero committitur; Magna erat ſuſpicio Abſceſſus in ſiniſtra Pulmonis parte; Pulmo coſtis undique & diaphragmati adhærebat, cum etiam Pericardio undique, cor media ſui parte fere exeſum, &c.

D*Olorem*] Dolor à triſtitia diſtinctus, & ad tactum pertinens, definiri ſolet *Senſio moleſta à continui ſolutione procedens*, Siquidem exoritur iſte, quoties & quatenus ſenſibile incongruum, aut improportionatum, ſenſorio iſti applicatum, fibras ab invicem dividit & divellit, proinde ſpiritus animales in iis hoſpitantes, à ſolita & placida emanatione ſua repellens, ab invicem diſtrahit, & quaſi in fugam vertit: dein propterea ſtatim; quatenus iſte ſpirituum exterior tepulſus, continuata aliorum ſerie ad *πρώτον αἰσθητήριον* communicatur, ſpiritus illic degentes in parem confuſionem ciet, doloris ſive moleſtiæ externus inflictæ perceptio efficitur. Revera tota ſpirituum animalium quæ dolore afficiuntur ſeries, quaſi animæ ſenſitivæ membrum quoddam ſingulare, objecti impreſſione velut anxietatem concipiens, cum moleſtia corrugari, inque dimenſionem minorem ſeſe contrahere cogitur, Cum ſolutio continui doloris cauſa ſtatuitur, non ita intelligendum eſt ac ſi affectio hæc tantum à vulnere aut plaga corpori inflicta cietur, namque eadem à frigore, calore, flatibus, & ſanguinis aliorumq; humorum extravaſatione, aut alicubi aggeſtione, ſæpe membri conformatione adhuc integra manente, paſſim induci ſolet, in quibus caſibus, licet continui partes, ac imprimis fibræ & filamenta nervea minime præſcindantur, iſta tamen in omni doloris affectu, aut ab objecti preſſione, aut à particulis alienis cuneorum inſtar adactis, à ſolita poſitione divelluntur, inque tenſionem nimiam, aut diſtorſionem, aut divulſionem adiguntur, proindeque ſpiritus incolæ, à mutuis amplexibus divulſi & diſſipari, gravate habent, & moleſtiæ ſive doloris paſſionem induunt *Willis Operis Poſthumi ſect. 3. cap. 6.*

In ſumma ſcapula] Quibus grandius hepar, amplius, tumentius & calidius, cum febribus magnis prehenduntur, maxima ea parte tempore urgentis febris dolores in claviculis & ſecundum homoplatas ſentiunt: Sic pleuritici per continuitatem membranarum majores ſæpe quam in loco affecto ibi dolores percipiunt: *Hippocr.* 4. acut. aſcendentem pleuritidem vocat cum dolor ad claviculas pertingit.

§. 2. Dumæi filia annos 17. nata febricitavit; huic dolor nonnullus ad claviculas & brachium, fere ad olecranum: non putabatur fluxio tam maligna, nec quod ſubtus cuniculos ageret: Cœperunt illum morbum quibusdam remedijs agitare, anodyna applicare, purgare, oppoſitæ partis venam ſecare: 6. die comatoſa ac velut reſoluta fit; partes quæ dolebant, cœperunt eſſe indolentes; nil in ſuperficie apparebat, mors.

Brachium erat velut ſyderatum parte interna ad perioſtium, ante mortem nigreſcebat; circa ipſius perioſtium *ſerum & virus* reperitur, quod exuſſerat ac corruperat partem; imo jam labes pervaſerat ad inferiorem thoracis partem, ac ſi ſurda fuiſſet, ut ita loquar, pleuritis: Admiranda ſunt effecta feri venenati. *Ballonius Epid. & Ephem. lib. 2. pag. 150.*

C*Irca perioſtium ſerum & virus*] Mirum eſt quod quædam materia venenata, ut ea eſt quæ facit exanthemata & variolas, non vertitur in pus, ſed in quid ſimile puri, & in quandam novam ſpeciem putredinis, quam natura non domat facile; Quod *Hippocr.* in Epidemiis annotavit: Porro in ſuſpicione cauteria adhibere inprimis oportet, ſi eet materia non educatur & magnum dolorem non inferat: Item linus ea hydrargyro confert. *Jacobus Thevart. annot. 3. in eum locum.*

Mortuis ergo ægris juſſimus crura & ſuras aperiri novacula, invenimuſque pus album pallidum, læve, æquale, ſpatijs inanibus diffuſum & majore vena concluſum; Atque ut notaretur locus unde pus ejuſmodi prodiret, aperto ventre vomicoſum hepar & putre inventum eſt; Itaque veriſimile eſt loco ſanguinis, pus per majorem venam in crura & ſuras, quæ admodum venoſæ ſunt, tranſmiſſum: *Jacotius comment. ad Coac. Hipp p. 349.*

§. 4. Hollerius ſcribit adoleſcenti XVI. annorum crus dextrum vehementer doluiſſe, nulliſque ceſſiſſe remedijs; Acuta febris, urinæ fæculentæ, ſitis pauca, reliqua mediocria, niſi quod deliravit ex intervallis; Tribus ante mortem diebus obſcuratum lumen & ſplendor oculorum, palpebræ lividæ; poſtea quoque cœpit & ſiniſtrum crus dolere; XIV. obijt.

In mortuo abſceſſus cum pure albo in apice gibbæ hepatis partis & muſculis obliquis; Diſſectione cruris anterioris parte facta, in medijs muſculis pus album & craſſum inventum, quod & in alijs viſum fuerat; In corde ſanguis veluti mucoſa pituita; Eidem abſceſſus purulentus ſub ala dextra, & impotentia brachij dextri. *Idem comment. in Coac. Hipp. p. 845.*

§. 5. Refert etiam Bauhinus Lutetiæ virum quendam cum abſceſſu hepatis laboraſſet, mortuum eſſe, & corpore aperto repertas venas uſque ad tibiam pure refertas, & ſiniſtrum teſticulum putridum. *Dan. Sennertus pract. l. 3 p. 6. ſect. 1. 4.*

C*Erte* ſpontanei longique dolores crurum & partium inferiorum, ulcera quoque & color malus viſcerum latens vitium oſtendunt: Hinc intelligitur pus intus ſuppreſſum, non ſolum locum in quo eſt, putredine corruptelaque depravare, ſed etiam partium circumpoſitarum, & earum omnium in quas ſeſe inſinuare poteſt, temperiem & naturam evertere. *Idem.*

§. 8. *Hipp.* os ſacrum Empyemate quoque computreſcere novi, cujus putredine & incredibili doloris tyrannide duos probitatis ſpectatæ viros afflictim & diu maceratos tandem contabeſcere & mori hiſce oculis vidi. *Langius Epiſt. 42. Tom. I.*

TErtium addit, J. *Henr. Brechtfelds* in Actis *Bartholini* annor. 1671. & 1672. Obſerv. 107. Fabrum ferrarium, quem tam immanis oſſis ſacri prehendebat dolor, ut horrendis præ doloris immanitate, corriperetur convulſionibus: Cauſa mihi antecedens fuit lapſus ex alto in trabem, ita ut illi divaricatis cruribus inequitaret, hinc oſſis ſacri contuſio, indeque ortum empyema.

§ 7. Senex Colonienſis per aliquot annos dolore continuo circa regionem oſſis ſacri, cum ardore urinæ & mingendi difficultate afflictus fuit.

Aperto corpore inventi lapides quatuor præduri ac aſperi: Circa regionem vero oſſis ſacri, ea nimirum parte ubi cava bifurcatur: Abſceſſum magnum in quo materia fœtida & ſanguis coagulatus continebatur offendimus: Os ſacrum ea in parte ita erat corroſum & exeſum, ut facillime digitis minutatim extrahi atque conteri potuerit. *Fabritius Hildanus cent. 3. Obſerv. 70.*

§. 8. Vidua N. *tumorem* habebat in abdomine *verſus umbilicum*, ad dextram partem inclinantem: Hepar tumoribus ſcirrhoſis erat refertum: Ejus extremo adnati duo tumores cancroſi. *Vide tit. de ventris tumore lib. 3.*

TUmorem verſus umbilicum] Cavendum monet *Sennertus* cap. de Inflammatione Hepatis ne fallamur, & hepar non inflammatum putemus ſi tumor in ventre medio apparet, quia quibuſdam hepar ad medium ventrem extenditur.

Humeri dextri dolor] *Idem* magnæ hepatis inflammationes ſignum eſſe ait ſi dolor percipitur juguli quaſi ad inferiora tracti, præſertim dum vehementius æger inſpirat, Dum enim hepar inflammatū, (*aut gravi tumore affectum*) pondere ſuo diaphragma, cui alligatum eſt, deorſum trahit, tenſum diaphragma membranam coſtas ſuccingentem, cui etiam obnaſcitur, tendit: unde dolor tractionis in jugulo ſentitur; *Galenus* hoc fieri putat ob tenſionem venæ cavæ ſurſum ab hepate aſcendentis.

§ 9. Uxori N. Teſticulus ſiniſter erat fere mali cotonei magnitudine, & prolabebatur in capacitatem oſſis ſacri: comprimens & veſicam & inteſtinum rectum, ubi ingens dolor. *Vide tit. de ventris tumore.*

§. 10. Juvenis ictus & in hypochondrij dextri lateris infima regione coxendici proxima, unde dolor in dextrum crus experrectus, quod ægrè movebat: Meſenterium in mortuo circa originem velut contuſum vidi, pſoasque muſculos illi lateri ſuccumbentes ſimiliter affectos. *Vide lib. 3. tit. de Hyppochond. dolore.*

§. 11. Senex per aliquot annos dolore continuo circa regionem oſſis ſacri vexatus fuit: Inventi in veſica lapides quatuor præduri, *Vide tit. de mictione difficili.*

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBRI QUARTI
SECTIO ULTIMA
MISCELLANEA CONTINENS.

Observatio I.

Ex Tabaci fumi abuſu lingua, trachæa arteria atra fuligine tincta reperta, Pulmones aridi, hepar inflammatum. 1. Pulmones flaccidi, torridi, coſtis annexi. 2. 3. Cerebri ſubſtantia exſiccata, ad parvam molem redacta. 4. Tabaciſugo papillares proceſſus cum nervorum odoratoriorum extremitate defuerunt. 5. Cerebrum nigrum & fuligine tinctum obſervatum 6 Craſſa fuligine & ſpiſſa obductum cranium repertum. 7. Cerebri nigredo obſervata in quodam Tabaci pulverem per nares crebro attrahente. 8. Spina triplex lapidea reperta inter utramque meningem Tabaciſugi. 9. Stomachus flavedine tinctus à fuliginibus Tabaci. 10. Veſtigia fumi in viſceribus notata, 11. Inſignis Tabaciſugi cerebrum nitidum repertum. 12. 13. 14. 15.

§. 1. INVALUIT in Europa cacoëthes ſugendi fumum herbæ Tabaci per tubos ad id confectos. Quantum ſanitati ſuæ noceant qui toties illi indulgent, oculis ſubjicio hominem quem in Medicorum corona ſecui: Is ſupra modum hiſce fumoſis delitijs addictus, vix ullum obibat negotium quin ſibi, ut patuit, fatalem fumum hauriret: ubi enim crebris quaſi pulſata ictibus natura fatiſcere, atque in morbum collabi cœpit, ille nigricantem materiam per anticum, per poſticum, utrumque gutturem tamdiu ejicere, donec fuſcam ſimul ejiceret animam:

Hoſpitium certe, quod illa reliquerat, viſitavi & peragravi, fultus cultro anatomico: Quid viderim quæris? demum mihi intrare viſus ſum vere Plutoniam; ecce tibi in foribus atram

colore tincta & quaſi venenato ſucco imbuta intumuerat lingua: Quid trachæa? camino ſimilis, nigra fuligine undique obducta: Pulmones aridi, exſucci & pene friabiles: Hepar, tanquam ſi præ cæteris traxiſſet incendium, totum erat inflammatum, à cujus flammis ne bilis quidem in cyſtide ſua immunis erat: colorem enim extraxerat ex purpureo vireſcentem: Ad inteſtina vero, ut ſunt corporis ſaburra, confluxerant totius aduſtionis carbones, plena etenim erant nigricante materia, quæ non mitiorem ipſo Averno ſpirabat odorem. Ecce frequentis hujus ſuctionis Medicos fructus, *Th. Kerckringius Obſerv. Anatom. xc.*

§. 2. Quum menſe Martio in Theatro Anatomico cadaver virile boni habitus & robuſti diſſecarem, inter alia ſingularia inveni in ſiniſtro cordis ventriculo tria fruſtula adipoſa lenta & candicantia, ex nimio, ut arbitror, cordis calore & ſanguine unctuoſo efficta: præterea valvulam in vena emulgente dextra nullam. Et quum omnes partes tam interiores quam exteriores ſanæ eſſent, ſolos pulmones flaccidos tumidosque coſtis adhærentes: Hepar ſupramodum magnum, libras civiles tres, Lienem vix uncias duodecim cum dimidia pendentem, Pulmones ideo credidi vitium contraxiſſe: quod frequentior Nicotianæ uſus deſtillationes ex capite ad hos concitarit: Nec ulla noxa, nigrorisve ullum viſtigium in cerebro apparuit: quanquam nimia Tabaci ſuctione his homo apud plurimos innotuerit. *Th Bartholinus cēt. 1. hiſt. Anat.*

P*Ulmones flaccidos torridosque*] Ideo juvenes monet *Simon Pauli* quadripart, Botan. cl. 2. tit. *Pimpinella*, ne utantur Tabaco, niſi velint moleſtiſſimam ducere vitam, ac ærumnoſam ſenectam ante expectatum accerſere, Pulmones data opera ita corrumpente, ut hydrops pulmonum eos juguler.

§. 3. S. R. M. magnæ Britanniæ, Regem *Iacobum*, publice in Oxonienſi Academia diſputaſſe contra hanc fatuitatem (uſum Tabaci) oſtenſis exemplis eorum qui laboraſſent quidem diu inſanabilibus pectoris morbis, delirijs, inſomnijs, convulſionibus &c. Poſt mortem autem inventi fuerint pulmones habuiſſe totos nigros ac retorridos, non ſecus ac ſi fumo indurati eſſent *teſtatur G. Hofmannus lib. 2. de med officin. cap.* III. 20 §. 30.

D*Iſputaſſe contra hanc facultatem*] Nec tamen omni utilitate caret teſte Clariſſ. *G. Horſtio*, In catarrho enim ejus uſum probat ſive in pulvere per nares attractum, ſive incenſi fumum per os ſumptum, purgato tamen & jejuno corpore: Quin & fumus ejuſdem ſitim & famem ſiſtere poſſe non ſine ratione affirmat, ſiquidem pituitæ copiam inſignem ad palatum attrahit, quæ deglutita chyli instar concoquitur: Certum eſt multa millia militum in Germaniæ bello tam diuturno conſervata eſſe per Tabacum, hoc enim in annonæ penuria miſeros cibavit milites: in aëris intemperie eos ſervavit incolumes, aquas quas non pro libitu, ſed pro occaſione bibebant, ſive putridas ſive turbidas ſalubriores reddidit, putredinem arcendo & corruptos jam humores morborum plurimorum cauſas proximas per ſuperiora & inferiora deturbando: Accedit quod vi ſua narcotica ſuavem ſomnum inducendo noxiorum ciborum difficilem concoctionem juverit, nec non ſingulari quadam ſuavitate etiam invitos ad ſui amabilem uſum ita traxerit, ut maluerint pane quam Tabaco carere: Taceo quod animi nonnihil ad cordatius pugnandū addiderit.

* *Delirijs, Inſomnijs*] Imperium fumi Tabaci in cerebrum ejuſque effectus erudite & eleganter demonſtrat Excell. *Lucas Schrockius Filius* Scholiis ad Obſerv. 44. Helvvigian. Copioſæ, ſcilicet, ait, ſulphureo ſalinæ atomi ex accenſa Nicotiana denſo agmine evolantes, oreque attractæ, vel potius ab aëris elaterio, laxiori fiſtulæ orificio incumbentis ipſi intruſæ, non palati tantum obnubilant cameram, ſed ſubtiliſſimis ſuis ac penetrantiſſimis corpuſculis minimos quoque poros ſubintrant, ſanguini ſeſe adſociant humores obvios reſolvunt inque Cerebrum copioſe irruunt, ac ſpiritibus animalibus ibi confuſi, variam ipſis labem imprimant, mox inſueto ſuo ſulphure narcotico obruentes, mox & acredine, bilioſæ præſertim conſtitutionis in corpore, in furorem concitantes: Quamvis itaque lubens aſſentiar Primiroſio. l. 4 de vulgi in med. erroribus cap. 35. fumum Tabaci ad cerebrum non pervadere ſcribenti, nubiloſum ſcilicet illum craſſum, & terræ fuliginis facie è fiſtula expulſum, nihil tamen omnino eo uſque penetrare, aut ſolum ſpirituum & humorum à calore ejus concitatorum motum inſequi, argumentis quæ adducit, neutiquam evincit, cum poruli ubique in corpore patentes, ſanguinis in univerſo præſentia, corpuſculorum in fumo latentium ſubtilitas, vis penetrans & activitas ipſaque ſymptomatum, ſoli calori neutiquam imputandorum ſeries longe aliud perſuadeant: Ut majorem ideo mereatur adplauſum J. Chriſt. Magnenus Exercit. 6. de Tabaco §. 4 fumum Tabaci intimos cerebri receſſus, temulentia & ſomnolentia id adteſtantibus, adire concedens; cruſtæ tamen in eo nigræ, quia fuligo hæc craſſioribus ſuis partibus jam ſit expurgata, productionem pernegans licet enim & pervius, & alii cerebrum atris fuliginibus ex hac cauſa obſitum ſe deprehendiſſe referant, In omnibus tamen id neutiquam deprehendi frequenti aliorum fide & experimento conſtat: prout nec mihi olim in capitibus eorum, qui vivi fumō Tabaci delectat, fuerunt, tale quid deprehendere contigit &c. Contrariis vero quæ producuntur rarioribus exemplis Bartholinianum judicium, vel 1. Actor Hafnienſ. Obſ. 24. commode adplicabimus, morbi potius non fumi vitium id extitiſſe.

§. 4. Medicus aulicus Tabaci ſuffitum tam familiarem habuit, ut non interdiu ſolum, ſed & noctu temperare ſibi non potuerit quin ſemper ad lectum lychnum penſilem cum cereis candelis & fiſtulis adjunctis haberet.

Cùm ille ante annum defunctus, ejus capite aperto, res ſtupenda! Tota cerebri ſubſtantia adeo exſiccata reperta ut vix nucis magnitudinem æquaret, prout mihi à quodam Medico Auguſtano, relatum. *Auguſtinus Thonerus Epiſt. Medic. xv lib. vj.*

CUm Medicus ille ſat diu cerebri ſubſtantia deſtitutus, ratione ſalva & ſenſibus integris in vita ſuperſtes manſerit, Et *Zacutus* in Obſervat. de puero decenni referat eum ſine cerebro per triennium

nium vixiſſe, tandem ex hydrocephalo defunctum, cranio aperto nihil cerebri deprehenſum: cum actus præſupponat potentiam, & jam conſtet teſtimonio fide digniſſimorum Authorum de facto, ergo de poſſibilitate indubium quantumvis creditu arduum: Exin Philoſophis Peripateticis inſultare Galeniſtis, & adverſus eos triumphare liceret, prætendentibus illuſtribus illis exemplis demonſtrandum in corde Animæ rationalis domicilium conſtituendum, exin omnes vires ac facultates cæteris membris communicari, quod adſtruere videntur ſacræ literæ. *Idem ibidem.*

Quod *Thonerus* aliena fide refert, hoc falſum eſſe & venerando Seni impoſitum fuiſſe D. *Jacob. de Mepheus* & Dom. *Ferd. Ignatius Thermayr* Medici Electurales falſum eſſe affirmarunt, ac cerebrum ſectione ſaniſſimum repertum fuiſſe: Quod & confirmat *Schneiderus* de catharr. l. 2. c. 2. authoritate Clariſſ. J. D. Horſtii. *I. Iacobus Wepferus miſc. cur. anni* 167 *obſ.* 129.

* Romæ hominis plebeii cerebrum ex eadem cauſa condenſatum, nigricans, atque ad exiguum grumum redactum, membraneis involucris coagmentatum, repertum eſt. *Franciſcus Joſephus Burrhus Epiſtola* 2. *de cerebro.*

§. 5. Impoſſibile non exiſtimo ut à fumi hujus acrimonia, & ſiccandi vi, cerebri aut capitis pars aliqua, in quam præcipue ſalvis adhuc viribus penetrat, atque incurſionem facit, ita exſiccetur, ardeſcat, tabida fiat; corrugetur atque indureſcat, ut exterior ejus ſuperficies, reſpectu reliquæ ſubſtantiæ cruſtoſa veluti appareat: Ita enim in quodam, qui vivus neminem ſibi in Tabaci uſu parem extare haud, ut ſocij atteſtabantur, immerito gloriatus fuerat, poſt ſupplicium diſſecto, papillares cerebri proceſſus, cum nervorum odoratoriorum extremitate prorſus defuiſſe, ita ut ne veſtigium quidem eorum reliquum eſſet, hiſce oculis una cum multis meorum æqualium conſpeximus: *Obſervat. Hadriani Falckenburgij.*

P*Rorſus defuiſſe &c.* Cauſa hujus defectus à ſpectantium Doctoribus, in vim fumi Tabacini, omnia ſiccandi, exhauriendi, areſaciendi, extenuandi, corrugandi, ac proinde marcore quodam conſumendi, confertebatur: Sic etiam vera, extrema & deploratiſſima hecticorum cutis, cum ſani ac ſucco pleni hominis cute comparetur, cruſtæ potius univerſo corpori inductæ quam genuinæ cutis ſpeciem præſeferre videbitur, & in ardentiſſimis febribus membrana linguam exterius involvens, interdum ita ſicca, arida, ſcabra, rugoſa ac dura perſentitur, ut cruſtæ potius linguæ inducta, quam vera membrana eſſe appareat, & quia ipſe fumus Tabaci inſigniter nigricat, eundem ſuo indeſinenter recenti contactu inque contagione prædictam cerebri, aut capitis particulam inficere ac denigrare poſſe docet, ut alia omittam, eadem febribus ardentiſſimis laborantium lingua, quam ſæpe à fumis & vaporibus febrilibus, exuſtis, fæculentis & nigricantibus, è corpore inferiore in eam exhalantibus inſigniter nigreſcere conſpicimus: Contendo alia de cauſa proceſſus mammillares & nervos odoratorios defuiſſe: Ego eos in cerebro pueri, qui hydrope capitis mortuus erat, diſruptos & eos etiam nigricantes, aliquando deprehendi. *Idem. Contradicentem Schneiderum vide lib.* 2. *de catarr. cap.* 2.

Nervorum odoratoriorum] *Magnenus* de abuſu Tabaci exerc. 6. §. 15. dicit olfactum ab abuſu Tabaci in multis aboleri, tum qui fumo utuntur, quia nimis exſiccantur proceſſus mammillares, unde cum ſicciores quovis odore reddantur, non poſſunt ab iis immutari, odor enim eſt à ſicco ſuperante humidum ex Ariſtot. l. 3. de *Animal.* A Tabaci autem pulvere olfactum ideo lædi cenſet, quod oſſis ethmoidis meatus ſubire, ibique hærere aliquandiu poſſit, quibus obturatis, cerebrum neque aërem, ut eo ventiletur, neque rerum odorabilium ſpecies admittere poteſt, quin olfactus neceſſario intercidit: Sed leviculum, ac forſan momentaneum hoc eſſet malum; at cum Tabacum inſigni narcotica vi præ multis ſimplicibus ſit præditum, calidum, ſiccum, unctuoſum, penetrantiſſimum, hæc illius vis, aut ſpecifica facultas, facit, ut octavo *Spigelii*, aut primo *Bauhini* nervorum cerebri pari olfactui dicato, olfaciendi potentia ſenſim tandem omnino adimatur ceu quod in proceſſum mammillarem traducatur qui interiori cerebri parte ad os ethmoides, dura matre inveſtitum, ſiti ſunt, ac regionem iſtam occuparunt: Cum ergo ad naſi radices uſque pulvis Tabaci Narcoticus magna copia violenter attrahatur, & punctum temporis natura otioſa non ſit, ac in vivo corpore omnia ſint, ex *Hippocr.* permeabilia ac tranſpirabilia, utique aliter fieri non poteſt quin partes olfactui deſtinatæ à narcotica Tabaci vi affligantur: Nec tantum permulti olfactu privantur, ſed & plurimi capoophili, non exquiſito ſunt guſtu, affectis quarto & ſeptimo nervorum paribus.

Volunt quidem nonnulli jugi uſu pulverati Tabaci viſum acui, ſed quanto cum periculo conjuncta hæc ſit medela oſtendit *Adr. Spigelius* Anat. lib. 7. c. 2. Permulti, *ait*, de induſtria concitatis ſternutationibus in cæcitatem derepente lapſi ſunt, vel quia arteriarum carotidum rami, qui nervis opticis ſic vicini ſunt ut tangant, repleantur, & repleti hos comprimant: vel quia coproſus, iſque pituitoſus humor ex cerebro ad opticos nervos traductus fuit, qui obſtruxit, illos quandoque ſetaceo curatos vidi: hos quibus ab humoribus pituitoſis malum hoc enatum fuit, nunquam convaluiſſe memini. Quin & *Magnenus* Exerc. 8. de Tabaco defendit, ſternutamento violentioꝛ agitato capite, diſruptiſq; eo impetu meningibus, laxataq; cerebri compaginatione, non nullos interiiſſe: Firmat *Scrada* exemplo piſtoris Suburrani, cui cum xxxiv. ſternutaſſet, continue ſuccedens proxime ſternutamentum xxxv. exitio fuit, diſruptis arterijs & membranis cerebrum circumcingentibus: Idem *Magnenus* §. 4. teſtatur ſe vidiſſe quemdam, cui inſanus hujus pulveris uſus cryſtallinum corrugaverit humorem, unde & fluctuantia cernebat objecta.

Papillares cerebri proceſſus] Cenſet Cl. Schneiderus Lib. de oſſe cribrif. ſi proceſſus mammillares, & nervi odoratrii fumo Tabaci tam vehementer vitiari poſſunt, etiam nervos qui ex utraque meninge, ac qui de tertio pari oriuntur; ipſam duram meningem, eos proceſſus cingentem ſimul affligi: hinc hominem non ideo affici, ſed ob tunicam narium, ratione propriorum nervorum male affectam, hoc ſenſu olfactus orbatum iri.

Exterior ejus ſuperficies cruſtoſa velut appareat &c. Pauvius & Falckenburgius dicunt à nimio fumi uſu cogere fuligines atras, probantque experientia & ratione 1. Dubium non eſt, quin inter cranium & meningem duriorem congeri poſſit aliqua pituita viſcida, quæ diſſipatis ſubtilioribus tenuioribusque partibus ibi fixa adhæreat: quare ſi quis interea ſuf-

fu-

fumigio Tabaci intemperanter inſiſtat, cum ad cruſtam illam recta via indeſinenter appellat, nihil implicat quo minus ab oleaginoſo nigricanteque fumo exſiccatior cruſta nigreſcat: Pituitam ibi congeri, & in cruſtam concreſcere *Falkeburgius* aſſerit, repertamque ait in inſigniter lue vexatis, è venerea: quod quod ſi hujuſcemodi Tabaco utantur frequentiſſime, quid facilius quam materiam eandem nigredinem contrahere. Quod autem illuc fumus appellat, nemo anatomiæ peritus dubitabit. 3. Tabaci fumus habet in ſe unctuoſam & oleaginoſam materiam, quæ ſucceſſu temporis, vel cerebro refrigerato, aut tabaci familiaritate non aſſueto poterit concreſcere, ſuoque lentore partibus adhærere: quod ex ignis fumo in caminis evenire quotidie videmus, proinque eſt ſuſpicari in iis qui hypochondriaci aut maniaci ſunt. 3. Quædam cerebri partes ita potuerunt exſiccari & calcicere, ut reliquis ſalvis manentibus denigrentur, ergo difficile non eſt à Tabaco atram fuliginem in capite generari. *Secunda opinio eſt Gul. de Meara* qui negat Tabacum ad cerebri ſubſtantiam, multo minus ad ejus cavernas ſeu ventriculos pervenire, ac ibi gigni fuligines, dicit autem ab Tabaco, tanquam ab magnete trahi pituitam: *Verum enim vero* falſa ratione adſtruit *Meara* probabiliorem partem, *dico* enim fumum Tabaci cerebri intimos adire receſſus, cæteroqui, qua ratione fierent temulenti aut ſomnolenti? Ratio vero cur ego aſſentiar Mearæ hæc eſt, quod non poteſt fuligo adeo ſenſibilis generari in cerebro quin graviſſima inducat ſymptomata, quæ tamen nulla in fumiſugis deprehenduntur: 2. Tenuior, & minus viſcoſa Tabaci evaporatio, unde nullo negotio per poros exhibitur, & ut expultrice profligatur: quare camini exemplum non valet, cum in camino nulla ſit vis expultrix: deinde rationes Falkenburgii, nihil de Tabaco probant, ſed tantum de fumo in genere, unde furnarii, fullones, fabri, aliique operæ in fumo perpetuo verſantes, deberent illam cruſtam fuliginoſam contrahere, cum etiam ſitum fuliginoſum acquirant ea cubicula in quibus laborant: *Panvii* autem experientia 1. dubia eſt, deinde potuit à vehementiori melancholia exſudari incraſſarique hæc fuligo: In mortis enim violentæ expectatione, ita moventur miſeri illi, ut totam humorum œconomiam perturbari non ſit dubium: De cruſta vero eorum qui gallica lue afficiuntur, non dubito, cum in aliis partibus inexpugnabilis viſciditatis pituita ſæpiſſime congeratur, at illam cruſtam fuliginibus tingi poſſe nego, tum quia fumus, qui illuc pervadit, jam eſt tenuatus & expugnatus craſſioribus partibus, unde ob tenuitatem ab expultrice, ſuoque nativo impetu facile diſſipatur: tum quod concretioni fumi valde intenſa requiratur frigiditas, quæ in nulla viventis parte eſt. 3. Ratio *Falkenburgii* minus obtinet vitium, etſi aliquæ cerebri partis non poteſt fieri, quin adſint graviſſima ſymptomata: Ergo licet abſolute, & metaphyſice loquendo, naturæ ſcil. otiantis torpore aliqua hujuſmodi contingere poſſent, nunquam tamen contingunt, aut ſecundum ordinarium fumiſugorum habitum poſſunt demonſtrari. *Magnenus de Tabaco Exerc.6 p.130.*

§. 6 Narrantem olim audivi Dom. *Pauvium*, ſe diſſecuiſſe cadaver juvenis robuſti & ſani, cujus cerebrum nigra fuligine tinctum fuit: atque cum in ejus rei cauſam inquireret, quam diatheſin quandam Maniacam ſtatim credidit, vel ſimilem quempiam cerebri morbum, aſſertum fuiſſe ab iis, quibuscum intima familiaritate junctus fuerat juvenis, hunc nec morbis unquam obnoxium fuiſſe, neque cuipiam ex iis quos ſuſpicatus eſſet *Pauvius*, ſed Tabaci fumum ipſi adeo fuiſſe familiarem, ut ne diem unam abſtinere ab eo poſſet: Quod eo adduxit *Pauvium* ut crederet congeriem eam excrementorum non aliunde originem traxiſſe quam ex abuſu fumi Tabaci. *Juſtus Raphelingius Epiſt. ad Neandrum in hujus Tabacologia.*

§. 7. Anno 1667. 12. Julij, obiit Hanoviæ Præſidiarius miles, *Caſpar Schlectius*, annos natus lxxiij. Apoplecticus: Ab ipſa pueritia familiaris ipſi fuerat Tabaci fumus, quod quoque perpetuo maſticabat: Magiſter *Johannes*, Urbis Chirurgus, cadaver ad diſſectionem impetravit, cui adſtitit Illuſtriſſ. Comes Hanovienſis, Præſide D. Doctore *Krantzio*, adſtantiumque corona.

Aperto capite inventa fuligo plurima & denſa cranio adhærens, fuligini caminorum tum nigrore tum ſapore omnino ſimilis: Cauſa autem non aliunde quam à creberrimo illo fumi Tabaci uſu deducta eſt, *Ex communicatione D. Petri Regis, Pharmacopæi Genevenſis peritiſſimi, qui diſſectioni interfuit.*

INterrogatus à *Neandro Falcoburgius*, an Tabaci fumus ad ipſam cerebri ſubſtantiam perveniat? Itemque nimio hujus ſuffumigii uſu cruſta quædam nigra in capite generari queat? Reſpondet ad utrumque annuendo: Et primum quod ſpectat, fumum ore & naribus hauſtum exceptumque, non tantum ad utrumque cerebri omentum ſeu meningem, verum etiam ventriculorum cavitatem, imo ipſam cerebri ſubſtantiam univerſam, i. e. poros meatuſque inſenſibiliter penetrare poſſe ſtatuit: modum etiam declarat, exponendo & digito commodas monſtrando vias duas: Primam ea ore ad nares & baſin cuneiformis oſſis. 1. Per foramina palati poſtrema ea ore fumus pervenit ad nares, & ſupra fauces ad cuneiformis oſſis baſin, 2. Per foramina palati innumera, majuſculum illud anticum, circa inciſorum dentium medium, vapor ille aſcendit etiam ad nares. Alteram viam ex naribus interioribus ad cribrum deſignat. 1. Numeroſa oſſis cribriformis foramina, quæ omnia & ſingula, tenuiſſimis partim piæ matris (quæ papillares criſtæ galli incumbentes proceſſus cingit) partim duræ (ſuperiorem cribrum tegentis ſuperficiem) involvuntur productionibus ſeu canaliculis fiſtuloſis & membraneis: Per hos etiam tempore neceſſitatis pituitæ, ſpiritui, fuliginibus egreſſus, imo etiam fumo Tabaci conceditur. 2. Ex palato autem cuneiformis oſſis foramina decem, vaſis in & efferendis dicata, fumum deducere in proclivi eſſe ait. Alterum argumentum id fieri poſſe, principia & cauſæ quæ hunc fumi ad ſuperna motum efficiunt, præbent, Inter illa autem primum locum obtinet reſpiratio, & cerebri diaſtole & ſyſtole: Secundum locum occupat capitis & cerebri ſitus in faſtigio, ad quos vapores aſcendunt naturaliter: Tertium locum tuetur ipſa fumi ſurſum tendentis proclivitas: Secundum quod attinet quæſitum, cruſtam etiam ex continuato fumi hujus fuliginoſi & atri uſu in cerebro nigram generari poſſe veriſimili judicat & rationibus confirmat 1. In iis quibus magna cacochymiæ copia pituitoſæ, craſſæ, lentæ ac viſcidæ colligitur, & tenuibus exhauſtis diſſipatis ac portionibus

indureſcit, 2. Fumus ille quidem ſiccus eſt, attamen ſubſtantiæ tenuitate & conſiſtentia unctuoſus eſt, pinguis, lentus, ut facile adhæreſcet, eo in quo caminis noſtris modo niger etiam eſt: 3. Impoſſibile non exiſtimat quod à fumi hujus acrimonia & ſiccandi vi cerebri aliqua pars indureſcat & cruſtoſa veluti appareat; Ita teſtatur in quodam Tabaci bibulo poſt mortem diſſecto papillares cerebri proceſſus cum quadam nervorum odoratoriorum extremitate defuiſſe. *Vide Neandrum in Tabacologia.* An viæ hæ ſint perviæ, vide fuſe apud *Schneiderum lib. 2. de catarrh. c. 2.*

§. 8 Narravit Illuſt. Chriſtianiſſimi Regis Legatus, Eques Terlon, nuper in Gallia obſervatam eſſe cerebri nigredinem, collectamque ex pulveris Tabaci uſu duritiem, in ſectione cujuſdam cui hæ narium deliciæ placuerunt, *Bartholinus Act. Medic. Obſerv. xvi. annor. 1672.*

FOrſan vitio præter naturali viæ hic patentiores, eroſis vel apertis membranis cerebri, admittere potuerunt raro ſpectaculo rariorem pulverem: Nam in ſano ſtatu nihil tale metuendum, cum nec fumus per fiſtulam attractus ad cerebrum penetret, nec illud inficiat, ſicut optime in Anatome, obſervavit Gulielm. de Mera Epiſt. ad Neandrum, cum morbi potius non fumi vitium fuerit in homine à Pauvio diſſecto.

§. 9. *Philippus de Arantio* ſuſpenſus in platea pontis Romæ Febr. 9. 1650. qui quotidie Tabaco tum in fumo tum in pulvere utebatur, à me publice ſectus, ſpinam quandam oſſeam, ſeu potius lapideam tricipitem, Neptuni fuſcinam repræſentantem habebat, inter duram & piam matrem in parte ſiniſtra prope falcem, è directo interſectionis commiſſurarum coronalis & ſagittalis, ſed piæ ita fortiter adhærebat, ut ſine laceratione ipſius avelli non poſſet, quin imo acuminibus in cerebri ſubſtantiam ingreſſa conſpiciebatur, ſi ſuſpenſus non fuiſſet, certe brevi mortuus fuiſſet, apparebant enim circa ipſam ſpinam inflammationis rudimenta. *Dom. Panarolus pentec. 5. obſerv. 14.*

§. 10. *Helmontius* ex Tabaci fumo ſtomachum flavedine tinctum à fuliginibus narrat.

§. 11. *Tulpius* in viſceribus eorum, qui Tabacum ore trahere conſueverant, veſtigia ejus notavit *Schneiderus lib de Oſſe cribriformi.*

§ 12. Sunt qui neſcio qualem noxam cerebri nigredinem ex uſu tabaci frequente metuunt, quaſi fumus nigrorem calvariæ intus induceret, ut ignis fumans camino: Hoc idem cum ſuſpicaretur Sereniſſ. Dux Bavariæ Maximilianus, cujuſdam Conſiliarii ſui tabaco abutentis, (fuit Ferdinandus Sagittarius, Medicus Excell.) & vomitu continuo tandem extincti, caput per Anatomiam explorari mandavit, quod una cum cerebro & membranis ſartum tectum, ſine omni noxa inventum eſt: Nihilominus pro continua continui vomitus & mortis cauſa potuit ſtatui abuſus Tabaci, vi cujus nimium pituitæ ad ventriculum tranſiit, quæ vel copia & frigiditate eundem tandem enervavit: vel malam qualitatem & corruptelam per moram inducens, vicina membra, & ipſum adeo ventriculum in commune malum traxit: *Hæferus Herculis Med lib. 1. cap. 5.*

V*I cujus nimium pituita &c.*] Henningus Arniſæus Archiater Regis Daniæ Chriſtiani Quarti, de Tabaci fumo, & omni ore captato, ita decernebat, eum ob acrimoniam eſſe penetrantem, atque adeo ceu per rectos cuniculos perrepere & alterare univerſam cerebri maſſam, utramque meningem cerebri, omnis generis vaſa & in iis contenta &c. Qui cum ſemper ipſo actu quoque eſſet calidus, dum ex calice tubulorum ignito & flammante Tabaco ore exſugeretur, fieri per rerum naturam aliter non poſſe, eum, cum ex decretis Ariſtotelicis, caloris eſſet colligere homogenea & ſegregare heterogenea, quin funderetur pituita, cujus metropolis ab *Hippocr.* cerebrum ſtatuitur: Neque dubito rem ſe habere ut *Arniſæus* decrevit: Nam puto prodromos catarrhorum ſternutationes, ſputationes, ſalivationes, omnes hos actus (non de generatione materiæ, aut materiæ morbificæ cauſa loquor) à calore proficiſci, aut illum eſſe cauſam ſine qua non catarrhorum: Sic *Hofmannus*, lib. 3. Inſtitut. cap. 109. Solum calorem, eumque ut plurimum externum, ut eſt ignis, ſolis, ab exercitio, à vino, aromatis, fundere pituitam, aut acre ſerum defendit; Quod ſi ergo quis ellychnio ex emunctorio corraſo, funis igniarii militaris ſtupei præſegmine, vel denique terræ bituminoſæ foſſilis fruſtulo calicem tubuli Tabacarii, loco Tabaci (quibus dolis milites præſidiarii ſe invicem decipiunt) referſerit, utique non minus quis ſputabit qui horum incenſorum fumum ſuget, quam ſi optimæ notæ Virginianeo Tabaco calicem tubuli repleviſſet? Poſitis ergo his & conceſſis, nempe acrem fumum & calorem quemcumque dicto modo intromiſſum in cerebrum, fundere pituitam, eamque, qua dantur portæ, ut ſunt os ſphænoides & ethmoides ruere, ac illac præter naturæ inſtitutum per nares emungi, hac, ac palati cœlum eandem percolari, ac oris beneficio naturaliter excerni, Quid ergo cauſæ ſit ut ſtatuatur præ cæteris Tabacum mira ubertate ore ac naribus pituitam evocare, vel ratione peculiari cerebro eſſe dicatum, facileque eo viam affectare, ac ab omni inquinamento eluere, cauſam nullam video. *S. Pauli de abuſu Tabaci p. 9.*

Neſcio qualem noxam &c.] Cum Tabacum præ aliqua multis ſimplicibus inſigni narcotica vi ſit præditum, hinc ratione ſulphuris ſui narcotici ſtupefacit & corrumpit cerebri temperiem, uſque adeo ut cum ex aliis ſimplicibus conciliatis fumis. v. g: majoranæ, betonicæ, roriſmarini, ſuccini, maſtiches & ſimilium, pituita à cerebro citra noxam eliciatur, moderate uſurpatus, à Tabaco illius τόνος ſemper diſſolvatur: atque hæc narcotica Tabaci qualitas in cauſa eſt ut capnophili Tabacarii ad urnam uſque ſint ſputatores: Non ergo ideo quia ab illius frequentiori uſu mira ubertate pituitæ veluti ſtillet cerebrum, peculiari ratione illi id ceu ſpecificum

aliquod

aliquod dicatum, ſed quia narcoticum, aut narcotico ſulphure citra omnem controverſiam abundat, tota ſubſtantia cerebro ac nervis infenſum ac noxium eſt: Hinc non tantum permulti olfactu privantur, ſed quoque capnophilos Tabacarios non exquiſito eſſe guſtu, quarto & ſeptimo nervorum paribus affectis, obſervare eſt: Quis jam deinceps Tabacum cephalicum eſſe, aut ſalubre cerebro defendet, cum nervos ſtupefaciat? Ergo recte argumentari licet, Tabacum eſt calidum, eſt valde tenuium partium, maximè penetrans, ergo ob hæc omnia, quia una narcoticum, tanto eſt nocentius quanto eſt penetrantius, cur? quia narcotica vis ex ſe tarda, beneficio dictarum qualitatum in actum producitur: Nec credas quamvis nares non amplius fument Tabaco, ſinciput non amplius calere, omnemque fumum evanuiſſe, quum poſt biduum aut triduum, ubi ſternutas, olidum exſpires. *Idem ibidem.*

§. *Paawius* Delphis apud Batavos diverſa cadavera publice ſecuit, quos inter Rhedarium furem, qui inter alios fumiſugos erat celeberrimus, quique hora mortis Tabaci fumo ſeſe munierat: In illo tamen inventi ſunt omnes proceſſus, ductus & ventriculi cerebri, capitiique meatus puriſſimi à fuliginibus & nigrore, *Magnenus de Tabaco exerc.6 p.* 130.

§. 14. Roterodami architabacarius quidam ſuſpenſus & diſſectus, nulla cerebri corruptela aut fuligine inventa: multos præterea ſecuit fumiſugos Idem Meara, nullam tamen nigredinis notam reperit, quamvis duos diſſecuerit, gibbum, aliumque qui hora mortis Tabaco ſeſe refecerant. *Idem p.*131.

§. 3. Genevæ anno 1638. quidam nomine *du Verrouil*, ob cædem uxoris rotæ ſupplicio condemnatus, vir robuſtiſſimus, annos circiter 50. natus, fumiſugorum dux, cerebrum quoque & cranium exhibuit omnis nigroris aut vitii expers.

§. 15. Ego plurimos, nec ego ſolum, ſed alii clariſſimi Profeſſores & Anatomici, ſectos viderunt, & obſervarunt ſtudio, præſertim in Anglicis militibus, & aliis celeberrimis Tabaco φιλοῖς, quorum ſecta cerebra adeo alba & pura erant inventa, ut aliorum cerebra albedine ſuperarant; Quod de Indis foret dicendum, quorum cerebra non nigra ſed albiſſima ſunt, qui Indi nihil aliud faciunt quam per totum diem continuoque iſtum fumum ſugere? *Ioh. Nic. Baumannus.*

§. 16. Color pulmonis in ſanis eſt cinereus aut variegatus, & in corporibus morboſis, præcipue eorum qui invita multo fœdo Tabaco fumiſuctione uſi fuerant, multoties ſub nigricantem colorem reperi, & in publicis privatiſque ſectionibus demonſtravi: imo in quodam Tabaci & ſpiritus vini mancipio, *aſthmate* longo tandem extincto, totum Pulmonem non tantum ſubnigrum, verum etiam ad mediocrem duritiem exſiccatum inveni, ex quis hic illic intercurrentibus ulcuſculis, pure non fluido ſed craſſo & ſicciore repletis.

§. 17. In alio autem magno Tabacario publice protecto, illum ejuſdem ſubnigri coloris, & totum ulceroſum, ſed non exſiccatum reperi. *De Diemerbræk Anat. lib.* 2. *c.*13.

Observatio II.

In Calvaria cujuſdam, qui quovis tempore & loco horas potuit determinare, Pulli gallinacei figura repertà expreſſa.

IN capite *Antonii à Franckenſtein* Belgæ, inuſitatæ magnitudinis viri, qui anno 1596. In Academia Julia lectus fuit, cujuſque oſſa adhuc ibi ſervantur, Gallus gallinaceus expreſſus fuit: Ne dubitemus, Henrici Meibomii, Anatomici Helmſtadienſis epiſtolam ad D. Sim. Pauli non ita pridem ſcriptam, hic ſubnectere debui: In cranio nullæ ſuturæ, ſed loco lambdoidis duo conſpicua foraminula æque diſtantia, ex quibus nervi duo pericranio annexi prominuerunt; Craſſities cranii digiti minimi articulo extremo reſpondet: Os frontis geminum, exterius non adeo ſpiſſum, interius vero perquam tenue & cartilaginis inſtar: In concava parte mediæ calvariæ, occurrit figura quædam oſſea tenuiſſima, repræſentans expreſſe gallum gallinaceum: Cerebri ſubſtantia æquavit pondo librarum duarum: Hæc ita à præſentibus Medicis annotata accepimus: Vulgo quidem apud nos quoque fertur illum ſingulari quadam ſagacitate quovis tempore & loco potuiſſe horas determinare: *Thomas Bartholinus Act. Med. Obſerv.*3. *Annor.*1671. *&* 1672.

Observatio III.

Cranium ruſtici, qui laqueo fauces ſibi præcluſit, inſolitæ conformationis repertum.

ANno 1672. ruſticus annorum circiter xl. Genevæ fruges in area triturans, à ſociis tanquam Actæonis arma gerens traducitur: injuriam ille tacitus concoquit, recedit quaſi prandium de more ſumpturus: domum vacuam reperiens (uxor enim lepidula extra urbem ſeceſſerat nec ad condictam horam redierat) fores præcludit, lacunari funem appendit, ex

co laqueum format; hinc corbem doſſuariam ſcandit, laqueumque collo adaptat, poſt altero pede ſuppoſitam corbem excutit: Uxor momento poſt redit, præcluſaſque fores contra ſolitum reperiens, valide eas ferit; nemine reſpondente, ope ſcalæ humilem domum per feneſtras ſubintrat, ſuſpenſumque maritum videt; ad ejulatum concurrunt vicini, cultroque funem diſcindunt, ſed ſtrangulatus & rigidus deprehenditur, etſi à reditu ex area vix horæ pars octava effluiſſet: Re ad Magiſtratum delata, pro more crati impoſitum cadaver, equo trahente, & manuducente carnifice, ad patibularium defertur: poſtmodum miniſtrorum Chirurgorum præda fit.

Caput illius, pro ſtaturæ ratione, ad minimum tertia parte naturali minus erat: cranium inſignis craſſitiei, denſum adeoque coactum ut ex ſimplici lamina conſtare videretur: Os frontis vix pollicarem altitudinem poſſidebat: Occipitij pars ſiniſtra præ dextra ad pollicis craſſitiem eminebat, Suturarum arctiſſima erat commiſſura: Lambdoidea ad dextrum latus pollicis latitudine juſto magis deflectebat.

Vitioſa hæc cranij conformatio cerebri pravam conſtitutionem arguebat; ſed multo magis mentis error, quod à tam levi occaſione violentas ſibi intulerit manus.

Observatio IV.

Diſſecti cordis fragrantia ex diuturno cardiacorum uſu. 1. Cutis Dorſi aliarumque partium mobilitas, ob membranam carnoſam fibris carneis donatam. 2. Frons depreſſa in quibuſdam ad naſi radicem, ob deficientem cavernam oſſis Frontis. 3. Infans xvj. menſium iecur habuit in ſiniſtro hypochondrio, Lienem, in dextro, Cor ad dextram propendens. 4. In vena cava mulieris, a frigore externo enecta, Polypus carneus inventus. 5. A frequentiori Enematum uſu inteſtina ſtercore vacua. 6 Infantis, inter eundum ad latus ſiniſtrum inclinantis, Renis ſiniſtri ſubſtantia duo vermes reperti. 7. Quod quidam ſint Scævolæ, aut ambidextri cauſa in oſſibus brachiorum ſita. 9.

§. 1. SEreniſſimus Princeps Chriſtianus, Marchio Brandenburgenſis, &c. valde ſenex moriebatur anno 1660.

Ejus cadavere aperto, cor diſſectum ſpirabat odorem gratiſſimum, ſimilemque prorſus illis Emulſionibus & julepis, quibus, tanquam confectione Alkermes, aqu. cinnam. roſar. carfunculi, & id genus aliis confortantibus pro more impræguatis, ante obitum aliquot dies roboratus, & pene non nutritus quaſi fuerat æger.

Infallibili ſane argumento quod medicamenta aſſumpta in primis viis non hæreant, ſed continuato uſu, viribus fere integris & retentis (ſaltem ex parte) ſuis qualitatibus in ipſum uſque cor penetrare poſſint. *Ioh. Sigiſmundus Elsholtius in Miſcell. cur. ann* 6. & 7. *p.* 332.

§. 2. Membrana carnoſa verſus lumbos carnis ſpeciem præ ſe fert: inde orici dicitur quia dorſo firmiſſime cohæret: Uti ſunt, inquit *Valverda*, qui cutem in dorſo moverent, aliiſque partibus, in quibus hæc membrana carnoſis fibris conſperſa erat.

§. 3. In oſſe Frontis cavernulam obſervandam inter utramque laminam, ad naſi radicem ſitam, interdum unam, maxima autem ex parte geminam non prætermiſemus: In puellis, aut quibus Frons depreſſa, vel frontis os cum ſutura eſt diviſum illam non inveniri aſſerit *Bartholinus*: Nos vero ad eundem modum & ſitum in diſſectione cranii non ſemper invenimus: Nunc enim unam ampiam ad latus alterutrum inclinantem cum multo minore in alio latere: In fronte ſutura ſagittali diviſa binas, utrinque unam æqualis magnitudinis, à quibus utrinque ad narium cavitatem foramina expanduntur, ſæpiſſime reperimus, In aliis vero, quibus ſcilicet Frons multum depreſſa fuerat, ut in fœmina quam nuperrime diſſecuimus, nulla veſtigia invenire licet.

Cavernula hæc, ſimplex ne ſit an gemina, meatus binos obtinuit, quorum uno à cerebro per os cribriformis foramen in illam ducitur pituita, atque hinc per alterum ad nares deſcendit.

De uſu harum cavitatum maxime dubitatur: *Placentinus* mucoſum humorem, qui in nares diſtillat, continere: Alii, ut *Fallopius*, illas voci inſervire ut ſit magis canora, quia in illis qui male loquuntur non inveniuntur: Alii, ut in illis elaboretur aër ad generationem ſpirituum animalium contendunt: *Spigelius* ad odores hauriendos facere exiſtimat, cum ibi aër odore prægnans excipiatur, pauluinque conſervetur ne nares tam ſubito prætcrlabatur, unde odor per integrum diem in narium ſummitate perſentitur: Alii illas humorem quò oculi humectantur & lubricantur continere putarunt; Nos vero illas à natura primario inſtitutas arbitramur, ut protuberantiam illam & eminentiam ſuperciliorum extendatur, quæ aliter adeo feliciter fieri vix potuiſſet: Si enim ex oſſe ſolo extuberet frons & ſupercilium, onus nimis grave naturæ moleſtum effingeretur: Hiſce vero cavernulis proceſſus ſeu prominentia ſuperciliorũ, ad faciei gratiã & oculorum propugnaculum tenditur, neq; gravitas offenſiva inde conciliatur:

Atque

Atque hanc in omnibus proceſſibus & prominentiis, ad quodcunque officium deſignatis, methodum obſervavit natura, ut nulli parti inutile pondus deſignaret, quo officium damno inevitabili compenſetur: Si os maxillæ ſuperioris magnum eſt, maximeque protuberat, cavum tamen eſt, adeo ut natura non ſolum robur, ſed & utile quandoque ac conveniens excogitare videatur: Hanc noſtram de cavitatum harum uſu ſententiam abunde illuſtravit illud *Bartholini*, aſſerentis cavernulas haſce in frontibus depreſſis non inveniri, ſcilicet ubi nulla eſt ſupereiliorum prominentia, *Atque talem faciei formationem in ancilla à nobis diſſecta anno* 1640. *fuiſſe, in qua nullum invenimus cavernula hujus veſtigium*: Hoc itaque officium eſſe à natura primario excogitatum exiſtimamus, alios vero uſus ſecundarios habere negare nolumus. *Highmorus diſquiſit Anat lib 3 p 1. cap 4.*

§. 4 Doctiſſ. Medicus Dom Puylon, vidit cum D. Sim. Pimpernelle, Chirurgo peritiſſimo, in cadavere infantis 16. menſes provecti, Jecur in ſiniſtro hypochondrio, Lienem dextro, cum magna portione ventriculi eo inclinari: Aperto thorace, inventum fuit cor in dextrum latus propendens, Pulmones in ea cavitate dextra locati, ut in ſiniſtra naturaliter: An quibus cor rite ſalit circa mammillam dextram, talis ineſt conformatio, dubitare licet? Nihil affirmo quoniam id non ſatis liquet. *Riolanus in fine Anthropogr.*

§. 5. Æthiops fœmina Nigritarum ſtirpe oriunda, & exinde fugitiva Kilonii obambulabat, & ſtipem oſtiatim quærebat, ſecumque circumferens infantulum, ut dixerat, duarum ſeptimanarum, qui & extinctus, & paulo poſt falcem in mœſtam matrem quoque atra injecit mors, hæc que extincta ad Anatomicum theatrum expetita eſt ab Excellentiſſ. Dom. Dom. Pechlino.

Uterus caſtaneæ quantitatem vix excedebat, quod ego miror in novella puerpera: Pulmo ſiniſter perſiceras lateri adnatus videbatur: In vena cava fruſtulum carnis Thaleri imperialis magnitudinem æquabat, ſed craſſius erat; hoc carnis concretum laudatus Anatomicus Polypum cordis nuncupabat: Memini me legiſſe apud noſtros curioſos Tom. 1 Obſer. 31. hunc Polypum ſæpius inventum fuiſſe in corde: Polypum tamen Kerkringius negat.

FOrſan fibræ illæ in ſanguine ſubito concrevere, ob plus ſolitam refrigerationem ſanguinis, nam ſanguinem in noſtro ſubjecto Anatomico fuiſſe refrigeratum ſatis conſtat, tenui enim veſtitu hæc paupercula erat amicta, & ſub Jove frigido decumbebat, ſub quo & mortua, nec ab ullo mortalium in domum recepta eſt: Mirum ergo non eſt tam intenſum frigus ſanguinem condenſaſſe, in qua fibras concretum, ſicque venam cavam obſtruxiſſe, hinc vitæ jactura: Plures particulæ polypi hujus ex ventriculis & aliis locis extractæ ſunt à D. D. Anatomico, *Joh. Lud. Hannemannus in Thoma Bartholini Actis Med. annorum* 1674. 75. & 76. *p.* 50

De Polypo Cordis varii varia, videri poſſunt quæ inter alios ſcriptis exhibent Viri Nobiliſſ. *Tulpius* & *Bartholinus*: Cujus conſtitutionis in viro 30. ann. eum repererim in Obſervatis meis Anatomicis declaravi; Placet nunc cujus figuræ eum obſervaverim in muliere 60. annorum, Craſſus valde erat duruſque, ſic ut cartilagineam quaſi naturam induiſſe diceres: Occupabat non ſolum utriuſque ventriculi cavitatem (cujus etiam cavernis extremitates ſuas, quas plurimas habebat, inſerebat, imo cujus columnis filamentiſque nerveis firmiter hærebat) verum & vaſorum pulmonalium principia cordi unita, ſine laceratione, ne quidem ex corde diſſecto eum auferre licebat.

Plura hac de materia addere ſuperfluum cenſeo, cum certi hic nihil conſtitui queat, eo quod in ſubjectis variis variæ magnitudinis figuræque, imo etiam variis qualitatibus præditus repertus à me fuerit Polypus talis: Quid ſi in pleriſque demortuis Polypum ejuſmodi reperiri dicerem; nec ideo quod in cadavere obſervetur, etiam in vivo eum adfuiſſe bene inferri? *Ger. Blaſius p. 6. Obſervat. Medic.* 1.

§. 6. Filiolæ infudit Pharmacopolæ uxor, ob inteſtina à ſpiritu diſtenta, tam frequentes clyſteres, ut in ventre poſt obitum diſſecto vix pugillus ſtercoris ſuperfuerit: argumento certe evidenti immoderato clyſterum uſu non ſemper ſubduci ſuperflua, ſed interdum quoque neceſſaria, quæ tandem cederent indigæ naturæ in utile alimentum, ſine cujus perenni adminiculo conſumitur neceſſario homo, & exhauritur tandem uberrimus noſtræ vitæ fons. *N. Tulpius Obſervat. lib. 3. cap. 16.*

A Purgatione frequentius, & abs re inſtituta, ſimile quid à me animadverſum in amiculo puello Domini *Henrici Faxarger* Neoçomenſis, à phthiſi interempto, cui nimis ſedula mater pridie ante obitum purgationem pro ætate validiorem exhibuerat: illi inteſtina fæcibus omnino deſtituta erant, flatibus ab imo ad ſummum mire admodum diſtenta; confitente cum lacrymis matre obitus anticipationem.

§. 7. Quondam in Pariſienſi Medicorum Schola inferiore in diſſecto cane, quem videramus eundo in ſiniſtrum latus inclinantem, Renis ſiniſtri ſubſtantia interior à duobus vermibus conſumpta occurrit, quorum unus pedem longus erat; alter vero ſemipedem longus apparebat, *in Actis med Th. Bartholini anni* 1675. *Ex Franc. Deleſtans.*

§. 8. Illuſtr. N. filium 4. annos natum habet, qui cum lævam manum dextra ad omnia magis agilem haberet, omnia ea conficit ut ſiniſtri nomine mereatur: Cæterum pater ægre fe-

tens pueri vitium, remedium quærit quo puer dexter evadat; Porro cum multa machinata ſint, & per plures dies manum alligarent & vincirent ut dextram exerceret, & ea functiones cunctas obiret, nihilominus tamen puer ſiniſter ſemper manſit: Sed qua ratione nemo, quod ſciam, dixit, cum id ex anatomica diligentia, potius quam ex rationibus philoſophicis deprehenſum ſit: cum igitur ſuperioribus annis plura & varia corpora diſſecaremus, anatomiæ exquiſitam cognitionem deſiderantes, non tantum corporum ſectione, & particularum cognitione contenti evadebamus, ſed etiam eorum vaſcula, ſyphone impulſu ſpiritu, primo alicubi diſſecta; impellebamus, unde multa & varia nunquam antea ſcripta, neque fando audita invenimus: Sed non hoc tantum machinabamur, ſed oſſa ponderabamus, dextra ſiniſtris conferendo: ex qua libratione quæſiti rationem invenimus: nam cum os brachii dextri, & ſiniſtri à cubito ad humerum incedens æqua bilance librarem, dextrum in uno latere, ſiniſtrum in altero ponens, dextrum, ſive brachii dextri, longe plus gravitare os ſiniſtri oſſe inveni: quod tunc conſiderans, ac in dubium trahens, forte id evenire ob dextrum exercitatum brachium, ad quod nutrimentum majori in quantitate confluit, hæſitabam; neque pro hac roboranda affectione exempla mihi deerant, prout ex Amazonibus deſumitur, quibus dextra mamma urebatur, ut omnis vis ac robur in dextrum humerum & brachium deferretur: Cæterum reſtabat id experiundum in puero parvo, qui nondum brachium exercuerat, cum ejus diſſecandi corpuſculi occaſio daretur: Sed ecce cum periculum facio, id quoque in puellulo evenire prout in homine inveneram, deprehendi: Unde judicium facio eos qui à natura dextrum brachium robuſtius habent, raro vel difficulter ambidextros evadere: Si tamen contingat brachio dextro non admodum additamentum illud plurimum eſſe, tunc exercitatione & longa conſuetudine, ita bene ſiniſtra manu ac dextra utetur hic, cui hæc evenerint, & tunc ambidexter evadet, ut multis evenire experimur; Et *Galenus* notat enarrat. 44. lib. aphor. Quibus tu addas *Aod* Hebræorum ducem, ambidextrum, qui 80. ſupervixit annum, ut lib. Judicum legitur: Porro ſi ut natura brachio dextro additamentum illud fere ſemper elargitur, brachio ſiniſtro evenire contingat, tunc vir ſiniſter omnino evadet, & ut dixi, ambidexter quoque erit, modo tamen non magna interſit ponderis diſparilitas: eſt namque brachium dextrum (ſi modo *Hippocr.* fides habenda eſt) ſiniſtro robuſtius, quum omnia dextra membra ſiniſtris robuſtiora lib. 3. de morbis dixerit. *Amatus Luſitanus Obſerv.* 100 *cent.* 4.

A*Mbidextrum*] Raros eſſe qui ex æquo & ad omnia officia utraque manu utantur oſtendit exemplum ex S. S. allatum: Producere liceat b. m. Parentem D. D *Andream Bonetum*, Medicum celeberrimum, primo Lugduni Gallorum, quod ejus patria; mox Genevæ: brevi ſtatura, ſed quadrato corporis habitu, nonageſimum prope attigit annum, dyſenteria epidemica anno 1639. ſublatus; cui alias diuturniore vita ut digno, ſic optima corporis conſtitutio prolixiorem ſpondebat, imo annos Neſtoreos: Ne unicus enim deerat dens, omnes integerrimi, candidi, nitidi, quod ſobrietati præterea eximiæ debebat: Id vero mihi obſervare licuit cum menſæ aſſiderem, ſi culter lævæ manui occurreret, eodem eadem dexteritate in quibuslibet diſſecandis uſum ac ſi in dextram veniſſet: paucis, ad ſolam ſcripturam dextra tantum utebatur.

Observatio V.

Quidam in ſummis torturis Frontem nunquam corrugavit. 1. *Præ torturæ violentia homoplata diſrupta.* 2. *Quidam frontem elevans naſum ſimul attollebat, ob peculiarem muſculum illi conceſſum.* 3. *Latrones ut plurimum carent muſculo interiore manus primo.*

§. 1. MUſculi frontis alligantur cuti immediatè: quibus autem pinguedo intercedit, iis cutis frontis corrugari nequit: quod accidit anno 1623. furi Patavino, qui in ſummis torturis cutim frontis nunquam corrugavit: Cum autem cadaver in theatri Anatomici uſum peteretur, *Adr. Spigelius* ab Ill. Prætore Julio Contareno cauſam rogatus, *reſpondit* id provenire ab interventu pinguedinis inter cutim & muſculos frontis, quem ipſa αὐτοψία poſt uberrimum confirmavit. *Rolfinckius Diſſ. Anat. lib.* 3. *cap.* 10.

§. 2. Anno 1624. Ampliſſ. meo Magiſtratui meo, Bernenſi pro Bibliotheca ſua Sceleton virile obtuli, in quo homoplatæ in tortura adeo confractæ fuerunt, ut eas filo æneo connectere neceſſe mihi fuerit.

Habeo & aliud in Muſæo meo, in quo ſimili modo diſruptas & à me connexas homoplatas fuiſſe ocularis inſpectio fidem facit.

At quis quæſo hominum tam cordatus eſſe poſſet qui in extremis iſtis anguſtiis atque tormentis non potius mori mallet falſum fatendo, quam diutius vivere cruciatus hoſce ferendo? *Fabritius Hildanus in Operum Præfatione.*

§. 3. Per ſpinam naſi muſculus extendebatur ſecundum illius longitudinem, nunquam ante à me viſus: Videbatur propago & appendix carnoſa muſculi Frontalis, hoc enim elevato movebatur

vebatur ille: Muſculus labij ſuperioris longus, ab oſſe jugali ortus, appendicem quoque mittebat, ad alterum ejuſdem labij muſculum, cum naſo communem. *Th. Bartholinus cent. 1 hiſt* 38.

§. 4. Muſculi extremæ manus in internos & externos dividuntur: Interni ſunt octo, primi verus uſus eſt digitis flectendis auxiliari, & ut acuto ſit ſenſu: Ergo ſi quid nocuum nobis manum conſtringentibus occurrat, id dictum ac factum abjicimus priuſquam læſio procedat, non autem eſt uſus ut vola depilis fiat, quod aliqui voluere; Obſervavi in quibuſdam furibus ac latronibus magni nominis ob præclara ipſorum facinora, eos hoc muſculo caruiſſe, licet tendo adeſſet, qui exortum ducit à ligamento brachialis interno: Hoc primum Patavij obſervavi in illuſtri fure Cornia dicto: Idem Piſis animadverti in Tympaniſta, & ſuperioribus annis Romæ idem vidi, & ſpectatores admonui in Presbytero Lucenſi, qui furum Rex merito dicebatur, & propterea aureo torque, diadema geſtans aureum ſuſpenſus eſt. *Columbus de re Anatom. lib. 5. pag.* 288.

Hinc forte Cheiromantes cruci deſtinatos agnoſcunt, quod hujus muſculi defectus aliam & diverſam in vola manus ſignaturam efficiat & exhibeat: uſus vero muſculo aſſignatus à *Columbo* huic muſculo, ut ſi quid nocuum manui conſtringenti occurrat, id protinus eo mediante abjiciatur, diſſentit à Gallorum adagio, qui furem deſignaturi, de ipſo inquiunt, *Il ne trouve rien de trop chaud*. calidiſſima etiam & ardentia amplectitur.

Observatio VI.

Robuſtiſſimorum quorundam cranium ſuturis deſtitutum repertum. 1. *Vir ſumme robuſtus os unum indiſcretum habuit à jugulo adilia, coſtarum vicem ſupplens.* 2. *Singulare robur capitis, ob craſſitiem cranii eximiam, & totius corporis ob oſſa craſſiſſima, unctuoſo humore copioſe delibuta.* 3. *Quidam admodum agilis ſingulares obtinuit muſculos.* 4. *In Audaciſſimis quibuſdam cor hirſutum repertum.* 5. 6. 7. 8. *Audaciſſimus cor habuit hirſutum & partem trunci Aorta oſſeam* 9.

§. 1. Herodotus, *Syneſius*, qui *Herodotum* laudat, *Theophilus*, *Pollux*, *Arrianus*, Æthiopum crania produnt & maxime firma eſſe, & Suturis carere: *Aratus.*

Sæpe ego ſic medio tantum de vertice vidi
Lineolam junxiſſe caput: quin plurima cernas
Firma hominum capita, & nulla compage revincta.

§. 2. Quod *Herodotus* & *Ariſtoteles* ſuo tempore obſervavit, idem nos quoque in decollati cujuſdam Viri robuſtiſſimi cranio deprehendimus: *Ieſſenius.*

§. 3. Albertus, Marchio Brandenburgicus, Germanicus Achilles cognominatus, corporis magnitudine & robore inſignis erat, Nec *morbis adeo maceratus* fuit, Cranium vero fuit ſolidum. *Schenckius ex Reinero Reineccio.* Vide *Obſervat. 92. lib. 1. ſect.* 1.

Quæſtio exiſtit, plures ſuturæ an pauciores commodam creent valetudinem? *Hippocr.* & *Celſus* inter ſe diſſentiunt. *Ille.* Qui plures ſuturas habent, hi capite melius valent: Contra *Celſus*; Raro calvaria ſolida eſt ſine ſuturis, locis tamen æſtuoſis facilius invenitur: & id caput firmiſſimum: atque à dolore tutiſſimum eſt: Ex cæteris quo ſuturæ pauciores ſunt, eo capitis valetudo eſt commodior: Verum ſi hujus verba penſitamus, hic *Hippocr.* refragari non videtur: Sermo enim *Celſo* tantum de iis qui locis æſtuoſis degunt. *Hippocr.* vero de Græcis, & cæterarum nationum hominibus maxime loquitur, qui tam æſtuoſam non incolunt terram: His moris eſt caput veſtibus tegere, maxime ſi iter faciunt, aut in Sole ambulant: Quare his ſunt crania ſuturis ſecta, atque quo plures eorum capita habent ſuturas, eo magis illi capite valent: E contrario homines locis æſtuoſis degentes caput ab ineunte ætate nudant, radunt, ac Soli de induſtria ſubjiciunt, ut ſuturæ arctius coeant, coneſcant, ac cranium quoque vehementius induteſcat: his itaque quo pauciores ſunt ſuturæ, eo commodior valetudo: nam ejuſmodi cranium & externis injuriis illatiſque plagis fortius reſiſtit, & morbis internis minus patet: Quare *Syneſius* illud cranium appellat [illegible]: atque *Creſias* Indos tradit neque ex capite, neque ex oculis laborare: Dicet quiſpiam, Vapores non poſſunt exhalare, hinc morbi: Homines illam terram incolentes æſtuoſam, inquit *Galenus*, ſicciotis naturæ durique habitus, cum & Solis ardoribus quaſi torreantur, ac multæ ſunt viæ quibus hæc & ejuſmodi alia excrementa celebri emittantur: Atque qui in Germania vixerunt, & caput ſolidum ſine ſuturis habuerunt, hi maxime proſpera valetudine fuerunt, & corporis robore inſignes: Hæc & ejuſmodi alia expendet is qui ſuturas aut aliquando, non vitio morboque ac ſenio, ſed vi ac robore facultatis oſſificæ coneſcere, ut illi longo integerrima commodiſſimaque ſunt valetudine: Sed ſi Ægyptii detecto raſoque capite, ut eorum fert mos, in Sole verſarentur, ac horum capitis oſſa ſuturis laxius juncta eſſent, nonne tantus æſtus ſanguinem cieret, inflammationem moveret, vix perferendum capitis dolorem concitaret? At, inquies, non omnes Ægyptii, Æthiopes, capita habent ſuturis vacua, Nec id contendit *Celſus*, *locis tamen*, inquit, *æſtuoſis facile invenitur*: Facilius vero eo quod caput ſoleant inſolare, quo fit ut cranium illis caloribus mirifice induteſcat & ſuturas perdat: Ac Indorum quoque capita tam dura ſunt tamque ſolida, ut aciem ferri reſpuant (*vide lib. 1. ſect. 1. obſerv. 91. in ſchol.*) Illud etiam hic conſiderandum eſt quod ingentem habeat vim conſuetudo, atque ſi ex *Hipp.* ea macrocephalis macrocephali generantur, fieri poſſe ut ex parentibus, quorum crania ſuturis paucioribus donata ſunt, ſimiles proles gignantur; quarum crania eandem naturam & duritiem quam citiſſime acquirunt, præſertim cum tantus æſtus Solis cranium, nonniſi naturali veſte tinctum, mirifice areſacere queat ac indurare; atque

credendum eſt quoſdam ibi ſuturas citius, quoſdam tardius amittere: quare haud mirum in Æthiopis cranio *Riolanum* Pariſiis ſuturas notaſſe; nam quos etiam Æthiupes in Germania diſſecamus, ii admodum pueri Æthiopicas oras reliquerunt: Et nos in multis Indorum craniis ſuturas notavimus, quæ nunc conſpicuæ erant, nunc obſcuræ: Oſſa vero cranii denſiſſima, craſſiſſima & maxime ſolida invenimus. Hacque ratione *Hippocr.* interpretamur: Alioqui vulgus hanc rem hoc modo expedire videtur: Caput ſuturis carens, cœli aërisque injuriis minus patet, ac propterea ejus valetudo, ut *Celſus* docet, eſt commodior, at internis morbis ejuſmodi cranium, ut *Hippocr.* tradit, magis opportunum eſt, *Schneiderus lib* 2. *de Catarrhis cap* 5.

Nec morbis maceratus] Recentiores authores Suturas in admodum plures res uſui eſſe arbitrantur: 1. credunt cerebrum, *molliculam partem*, membranis per ſuturas cranio adnexis providentiſſime ſuſpendi, quod & docet *Galenus*; Verum cui hoc probari poterit? quam vehementer hæ membranæ cranio, uti oſtendit *Berengarius*, adnectuntur, ubi illæ ſimplices ſunt, ubi nullæ apparent ſuturæ? 2. Tradunt *vapores hic exhalari*: Nos non inficiamur ſuturis in utam abuti: at negamus hoc primarium ſuturarum munus eſſe: multi integerrima valetudine fuerunt ac robore corporis præſtiterunt, quorum capita poſt mortem ſine ſuturis inventa ſunt. Quid in ſenes cranij ſuturas amittunt, & ſunt incolumi ac firmo capite: 3. *Galeno* authore, ajunt *ex ſuturis venas & arterias foras emitti*, quæ cranio & pericranio ſanguinem ſubminiſtrant: Verum quæ venæ ſuturis egredi poſſunt, quæ tam arctæ ſunt? quarum dentes tam ſunt acuti, tam aſperi, tam commode coeunt: pericranium ſanguinem ab aliis venis haurit, quo alitur. 4. Caput ſuturis confertum eſſe ajunt, *ne altero capitis oſſe fiſſo, alterum ne findatur*: At *Galen.* 6. meth. m *ait*, ſe os ſyncipitis & temporis una plaga fiſſum curaſſe, ubi certe tantæ rimæ ſciſſura ſquamiformis obſtare haud potuit: Cujus rei teſtes etiam *Fallopius*, *Pavvius*, *Spigelius*: *Idem*.

§. 2. Apud Magneſios, qui ad Lethæum ſunt, quidam fuit *Protophanes*, qui de pancratio & lucta eadem die in Olympia victor eſt renunciatus: In hujus ſepulchrum aliquando latrones prædæ ſpe ducti penetrarunt, poſt illos alij multi viſuri mortuum, coſtas non habentem diſcretas; ſed pro illis continens os habuit ab humeris ad eas coſtas quas Medici nuncupant nothas. *Pauſanias in Atticis, ſive lib* 1. *p*. 66.

QUi robuſtis coſtis ſunt, fortis animi ſunt, & referuntur ad maſculos. *Ariſtot.* in figura iracundi, cum bene coſtatam facit, Et in figura fortis, oſſa & coſtæ, & extrema corporis fortia & magna adſcribit in Phyſiogn. In figura fortis Polemon & Adamantius, articuli & latera fortia & robuſta. *Ioh. Bapt. Porta lib.* 2. *Phyſiogn. cap.* 33.

§. 3 Cum *Patavii* Medicinæ operam daremus, plura cadavera diſſecuimus: Cum multa in his rariora obſervare licuerit, tum iſtud ſingulare in bajulo animadvertimus: Cum proceræ ſtaturæ eſſet, & oſſa haberet validiſſima & craſſiſſima, multum curæ adhibuimus ut illa quoque rite compoſita evehere poſſemus: Soli igitur per æſtatem integram in tecto planiori expoſuimus, ſed nunquam ut ſatis ſiccarentur obtinere potuimus, quia ſemper unctuoſa permanebant, Nec juvit denuo coxiſſe & ſoli expoſuiſſe: Hæc cauſa fuit ut amico relinqueremus omnia cum iter ingrederemur, ſolo cranio nobiſcum deportato, quod etiamnum habemus nullis omnino ſuturis, ut vocant, præditum, & denſiſſimum, ut digiti fere annularis craſſitiem exæquet: Hic Bajulus cum viveret, nulla vi externa facile lædebatur in capite, nec unquam à cauſa interna dolebat. *G. H. Velſchius Obſervat. phyſ. med. hecacoſtea* 1. § 77.

§ 4. Capite truncatum menſe Martio 1651. eviſceravi: Inter muſculos radij, duos illos parvos *Caſſerii* non inveni, negatos quoque à *Riolano*: Unum tamen vidi triangularem, à ſummo cubito ortum, & deſinentem circa medium ejuſdem, carnoſo fine & anguſto, qui nullius cogniti muſculi fuit portio, quos omnes diligenter ante ſeparavi. In minimo digito pedis Flexorem muſculum obſervavi ſingularem, longum & teretem, à tibiæ capite exortum, duobuſque tendinibus circa inſertionem diviſum. In Lumbis, juxta muſculum Pſoas, alius muſculus comparuit à nullo hactenus obſervatus, Ex parte majori muſculo Pſoas ſubjacebat, ſed exterius ad latera magis vergens: Initium idem cum majore Pſoas, carnoſum, inſerebaturque carnoſus in ſuperiorem oſſis Ilij marginem poſterius, ubi Iliaci interni eſt ortus: Exiſtimavi uſum hujus eſſe ut pulvinaris inſtar majori ſubſterneretur, ſi quidem os Ilij ex ſe immobile, vel ut os idem ſuſtineret, ne nimium ſtante homine oneri eſſet.

Tantam muſculorum ubertatem & varietatem non memini in alio unquam me vidiſſe: Homo vero hic, dum in vivis erat, compacta membra motuum agilitate facile & cum robore verſabat. *Th. Bartholinus cent.* 1. *hiſtor.* 38.

§. 5. Jacobus Latro è patibulo quo ſuſpenſus fuerat, veluti jam mortuus, ſed qui tamen adhuc viveret, depoſitus atque curatus convaluit: Verum ut erat homo ingenio malo pravoque, ad eadem ſtatim ſcelera revolutus, quibus antea extremum promeruerat ſupplicium, Iterum capitur atque ſuſpenditur.

Quare hominis admirati nequitiam, mortui cadaver incidendum curavimus, & inventum cor ejus ob eximiam caliditatem undique pilis refertum.

Hoc idem inventum eſt in corde Ariſtomenis Græci, qui ſolus perhibetur integras acies pugnando in fugam vertiſſe: Eſt ergo non tantum ſceleſti ingenij ſignum, ſed quandoque etiam raræ fortitudinis. *Benivenius cap.* 83 *de Abditis*.

§. 6. Olim Ferrariæ experti ſumus in quodam à nobis confecto, cujus cor pilis circumſeptum erat, audaciſſimus hic erat graſſator & latro inſignis: *Amatus centur.* 6. *curat.* 65.

§. 7. Memini cum Venetijs eſſem ſumptum capitis ſupplicium eſſe de quodam nobili latrone, qui cùm à carnifice diſſecaretur, corde admodū piloſo repertus eſt. *Ant Muretus lib. 12. c. 10. Var. Lect.*

§. 8. Hirſuto corde gigni quoſdam homines proditur, neque alios fortioris eſſe induſtriæ, ſicut Ariſtomenem Meſſenium, qui 300. occidit Lacædemonios: ipſa convulneratus & captus, ſemel per cavernam latomiarum evaſit, anguſtos vulpium aditus ſequutus: Iterum captus, ſopitis cuſtodibus ſomno, ad ignem advolutus, lora cum corpore exuſſit: Tertiò capto, Lacedæmonij pectus diſſecuere viventi, cauſa videndi, hirſutumque cor repertum eſt, *Plinius lib. 11. cap. 37. nat. hiſtor. Valerius Max. lib. 1. cap. 6.*

§. 9. Nob. Polonus ſtudiorum cauſa in Italiam ablegatus, & ut Palladem non haſtatam, ſed togatam potius coleret, Patavium antiquiſſimam Antenoris civitatem Muſarumque delubrum devenit: is neglectis ſtudijs humanioribus, arma pro more ibidem loci inter ſtudioſos deteſtando, ſerio tractavit, ut ſtrenuus omnibus digladiationibus & congreſſibus nocturnis, tanquam miles legionarius, mercede conductus & veluti ſemper primus aciei intereſſet, unde poſt id præmij reportavit ut victus ab hoſte ſuo, globo trajiceretur, vitamque miſeram cum miſerrima morte in ipſa acie commutaret.

Hujus cadaver in theatrum delatum, anno 1650. more ſolitò apertum, cor in publica Patavinorum Anatomia, præſentibus Rectoribus Civitatis, &c. ut & tota tum Doctorum tum ſtudioſorum cohorte numeroſiſſima exhibebatur, undequaque piloſum: Truncus vero arteriæ magnæ deſcendens, circa ſeptum tranſverſum, ad minimi digiti longitudinem totus oſſeus: Quæ cauſa fuit ut pugnaciſſimus hic juvenis per plures annos de ardore cordis, & dolore quodam pungitivo ad dorſi ſpinam conquereretur, præcipuè ex leviori aliqua facta commotione, *I. Scultetus Trichiaſis admiranda pag. 82.*

AUdaciſſimum fuiſſe noſtrum ne mirere, cum ut *Avicenna* lib. 3. Fen. 2. Tr. 1. cap. 3. pilorum in pectore largiorem proventum, præcipue ſi incurvantur, calorem cordis præſagiant: hæc ſunt ejus verba, Pili plurimi ſuper pectus, & propriè illi qui ſunt criſpi, ſignificant caliditatem, &c. Si id ab externo corporis habitu præſumere licet & dijudicare, ſane æſtus ille cordis major, cū ſanguine glutinoſiore, materiam pilis ſubminiſtrante, quo ipſum cor, cùm ſecaretur, refertum erat, majus calcar addidiſſe, certo nobis perſuaſum habemus: quo factum ut incitato quaſi ſpiritu ſingulari, impetuoſior in hoſtem rueret. *Idem.*

Observatio VII.

Homini ferociſſimi cor puſillum ac duriſſimum. 1. Mulieris ob flagitia decollata cor inverſum inventum. 2. Latronis ferociſſimi cadaver viſcerum imi & medii ventris, à dextris ad ſiniſtra tranſpoſitionem exhibuit. 3. In viri ferocis & nequam cordis vaſorum orificiis caruncula reperta. 4. Latro cor bifidum habuit. 5. In Iuvenis diſſolutiſſimorum morum cadavere duo Lienes inventi. 6.

§. 1. IN quodam nebulone ferociſſimo, qui dum virgis à carnifice cæderetur, lictoris ſubſannantis enſem arripuit, eumque vulnere perfodit, deprehendi cor puſillum admodum & duriſſimum inſtar cartilaginis, ut nullum unquam viderim ſolidius. *Riolanus Anthropogr. lib. 3. cap. 12.*

§. 2. Menſe Januario anni 1671. Halæ Saxonum Collegium Medicum fœminam 20. annorum, ob crimen incendij & furti decollatam, cultello Anatomico ſubjecit, in qua præter Pulmones diaphragmati & pleuræ firmiter annexos, aliaque obſervavimus cor plane inverſum, ac ſiniſtrum ejus ventriculum dextram thoracis partem occupantem; Arteriam verò magnam ſtatim ſupra cor in viam, ſeu latus ſiniſtrum, erroris ſui quaſi memorem, redeuntem, nullius alterius partis ſitu mutato. *Valentius Andr. Mollenbroccius Obſervat. 76. Miſcell. cur. anni* 1671. Vide Cardianoſtrophen admirandā *Friderici Hofmanni*, ubi fuſe hæc deſcribitur hiſtoria.

§. 3. Cadaver ſicarij cujuſdam, dicti Richardi Francœur, qui cùm nobilem virum in rheda Illuſtr. Principis de Beaufort ſedentem noctu ſclopeto interfeciſſet, ſupplicio rotæ fuit addictus anno 1630. diſſectum fuit, & ſequentia exhibuit.

1. In venæ umbilicalis ſitu, progreſſu & inſertione immutatio animadverſa eſt, hæc enim quæ conſueto & à natura inſtituto ordine verſus hypochondrium dextrum tendit, atque in ſciſſuram Hepatis, dextro illo hypochondrio contenti, inſeritur, aliter ſic ſe habebat, ſiquidem hæc vena ex hypochondrio ſiniſtro orta in umbilicum deſinebat.

2. Diviſo peritonæo major admiratio ſubiit, dum venæ umbilicalis progreſſum inſectando, Hepar ſub hypochondrio ſiniſtro prorſus reconditum, lienis & fundi ventriculi locum occupans animadvertit: cujus pars gibba coſtas nothas ſiniſtri lateris reſpiciebat, parſque hepatis, quæ ſecundum naturam verſus ſiniſtrum latus protuberat, in hoc verſus dextrum protendebatur: proinde venæ truncus aſcendens & deſcendens in partibus ſiniſtris collatus erat, parte nempe laterali & ſiniſtra vertebrarum dorſi & lumborum ſuperſtratus, qui pro ſolito naturæ inſtituto ſuper prædictarum vertebrarum parte interna, eaque dextra & laterali jacent:

ex

ex quo factum eſt neceſſario ut ſitus partium omnium internarum, tam in abdomine quam thorace contentarum, immutari atque inverti debuerit, ut deinceps patebit, cumque Hepar ſit veluti baſis, cui cæteræ partes ſuperſtructæ videntur, ejus ſedem, diſpoſitionem & collocationem neceſſario ſequi coguntur; Illo namque tranſpoſito fieri non poteſt quin & cæteræ partes internæ tranſponantur.

3. Ulterius progrediendo ventriculus in dextris partibus ſitus inventus, cujus orificium ſuperius ſuper dextro latere vertebrarum metaphreni collocatum erat: quod inſolitum eſt, nam ſecundum naturam ad diaphragma accedens ſiniſtrorſum vergit, ejuſque fundus dextrorſum inclinat: In hoc cadavere orificium ventriculi inferius, ſive pylorus, in latus ſiniſtrum reclinabat, qui ſolet in partem dextram tendere, propterea lienis, inteſtini duodeni ſitum inverſum fore tunc Chirurgo veriſimile viſum eſt, quod poſtea veriſſimum comperit.

4 Fundo ventriculi in oppoſitam partem reclinato, lienem in hypochondrio dextro collocatū adinvenit, cujus pars gibba nothas coſtas, ſima verò ventriculum, prout ſolet, reſpiciebat: cui per vas breve, quod trifidum erat, membranaſque ordinarias alligabatur. Ex quo lienis poſitu oritur etiam in venæ ſplenicæ, proindeque totius venæ portæ ſitu & diſtributione immutatio atque inverſio: Vena enim porta, quæ naturalem ſitum in aorta dextra obtinet, in ſiniſtra parte erat conſtituta; & ſplenica, quæ è ſiniſtris eſſe debebat, erat è dextris partibus.

5 Ventriculi ſitum immutatum ſequitur identidem ſitus inteſtinorum mutatio: cum enim pylorus ad ſiniſtram partem eſſet propenſus, inteſtinorum principium è partibus ſiniſtris ducebatur, duodenumque in ſiniſtra parte erat collocatum, neque ut ſolet conſtitutum: cum enim ſecundum naturam ſub pancreate ducatur, ſitque ut convenientem diſpoſitionem ſitumque obtineat, obliquum & in medio reflexum, ut quod ſemel egreſſum eſt è ventriculo in illum refluere non poſſit, hinc contra ſeſe habebat, ſupra enim pancreas quaſi recta ferebatur; inteſtinumque jejunum, cujus initium eſſe ſolet in parte ſiniſtra, hic in parte ſiniſtra erat locatum, ſicque inteſtinorum omnium ſitus erat inverſus, quæ enim ad dextram partem pertinebant, ſiniſtro loco continebantur, veluti cæcum quod in ſiniſtra parte erat cum appendice ſua, una cum initio coli, cui in dextra ſecundum naturam ſedes convenit, & in dextram terminatur, rectum pariter à ſiniſtro latere initium ducere ſolet: E contra In hoc cadavere Colon inteſtinum in dextrum latus deſinebat, rectum vero ab eo latere exordium ſumebat: proindeque meſocolon in dextra parte ſitum erat, cui pars dextra dicata eſt ſecundum naturam: Sic vena hæmorrhoidalis, quæ è ſplenica ut plurimum, interdumque è meſenterica ſiniſtrorſum oritur, & per coli inteſtini & recti longitudinem fertur, & ad extremum recti inteſtini deducitur, in hoc cadavere è ſplenica dextrorſum exoriebatur, quo loco lien ſitus erat; dextrorſumque per longitudinem coli & recti extendebatur.

6. Usque vena cava deſcendens ſiniſtram verſus vertebris lumborum incumbebat, quæ in parte dextra reperiri debebat: ſic Aortæ truncus deſcendens dextram ſedem occupabat, quæ cavæ deſcendenti trunco naturæ lege debetur: inde factum eſt ut cæteræ venæ tranſpoſitæ fuerint, quod potiſſimum in vena ſpermatica dextra cernebatur, quæ ab emulgento dextra emergebat, & ſpermatica ſiniſtra, quæ è trunco venæ cavæ ſiniſtrorſum exiliebat.

7. Renum pariter ſitus erat inverſus: ren enim ſiniſter digiti latitudine ſiniſtro depreſſior erat: Jecore nempe in ſiniſtro hypochondrio collocato ipſum comprimente: ren vero dexter erat elatior, liene minorem locum in dextro hypocondrio occupante.

8. Inſuper *canalis quidam conſpicuus* inventus fuit in abdomine, è cavis jecoris emergens juxta venæ portæ exortum, per medium pancreas tranſiens & inteſtinum duodenum inter duas tunicas deſinens, propter meatuum cholidocorum inſertionem: is erat ſubſtantia nervoſa, figura rotunda, pennę gallinaceę magnitudinem referens, in cujus cavitatem tubulus introductus fuit, qui Hepar ingrediebatur, & inter duas tunicas duodeni perducebatur hicque canalis plures ramulos in pancreas diffundebat.

§ 8. Partes thoracicæ eundem ſitum obtinebant: Tres enim Pulmonum lobi ad dextrum latus pertinentes ſiniſtro latere, duo vero dextro continebantur: Cordis conus, qui ad ſiniſtrum latus paulo inflectitur, baſiſque quæ ad dextrum paululum vergit, contrario modo hic ſeſe habebant: pericardij enim & cordis mucro latus dextrum, ejus vero baſis latus ſiniſtrum reſpiciebat, ſicque quatuor vaſorum cordis ordo etiam Immutatus fuit, ut & ventriculorum cordis ſitus inverſus; dexter enim ſiniſter erat, & contra: ſic aorta in dextro latere erat poſita, Oſtiumque venæ cavæ, quod in cor dehiſcit, in ſiniſtro aſpectabile erat cum auricula cordis majore: Arteria vero venoſa, venaque arterioſa, cum minore cordis auricula, in dextro conſpiciebantur: Vena ſine pari partem ſiniſtram internamque venarum metaphreni perreptabat, ortumque ſuum ducebat ab initio ſubclaviorum ramorum, octo ramulos emittendo, qui tam ad dextras quam ad ſiniſtras partes deducebantur.

9. His

9. His ita conſtitutis, ſequebatur neceſſario nervorum recurrentium ſitum quoque immutatum eſſe: ſolet enim nervus recurrens ſiniſter reflecti circa deſcendentis aortæ incurvationem: dextri vero reflexio circa ſubclaviam dextram veluti circa trochleam perficitur; Et ſane contrarium poſitum in hoc cadavere nervi recurrentes obtinebant, aorta enim in dextra parte locata, nervus recurrens circa ejus incurvationem reflectebatur, in ſiniſtra verò circa ſubclaviam reducebatur. *Cattierus Obſervat.* 17.

C*Analis quidam conſpicuus*] Ignoraſſe videtur Pancreatis ductum peculiarem, ſeu canalem à Virlungo inventum, qui venæ ſpecie & ſtructura aliorum oculis ante impoſuit: ſecundum pancreatis longitudinem exporrigitur, breves, ſed numeroſos ramulos quaquaverſum diffundens: Amplitudinem inſignem obtinet, ac orificio amplo ad inteſtinum duodenum, quandoque in meatus biliarij extremum deſinens, quandoque peculiari meatu prope porum biliarium, digiti latitudine diſtenti intervallo inteſtinum jejunum hians: In prodigioſe conſtituto homine, canalis ille ad cavā jecoris exporrectus eſt.

§. 4. *In Joanne Dorleans*, malis moribus prædito, audaci & feroci, veluti carunculæ repertæ ſunt, eæque oblongæ, in orificiis vaſorum à corde ad pulmones pertinentium.

C*Aruncula, &c.*] Credunt in eo ſanguinem concreviſſe à calore utpote maxime fibroſum, & id induiſſe: atque in audacibus & calidioribus ſanguinem per ſe in aliquid carnoſum & pelliculoſum cogi poſſe, ratione fibrarum quæ ipſæ ſunt ejus rei cauſæ effectrices. *Ballon Epid. & Eph. l. 2. p. 144.*

Veluti caruncula] Diſcernas an ſit ſanguis ſolum, an vero carunculæ, quoniam hic decipi facile eſt; Si ſanguis eſt, aqua facile ſolvitur; Si carunculæ, pelliculæ adſunt, reſtant poſt affuſi ſanguinis eliquationem. *Idem ibidem.*

§. 5. Chriſtophorus Gioë, vir Nobiliſſ. narravit mihi in Norvvegia pridem à ſe viſum latronem qui pœnas ſcelerum luebat. Quum exenteraretur à carnifice, cor habuiſſe ſingularis figuræ, mucrone non acuto, ut fieri ſolet, ſed bifido, ut diſtincti ventriculi manifeſtius externa facie apparuerint, dexter nempe & ſiniſter, interjecto hiatu. *Thomas Bartholinus cent.* 1. *hiſtor.* 68.

§. 6. Venit ad officinam meam anno 1560. diſſolutiſſimis moribus adoleſcens, Joh. Aurias: ſ. igus erat tantum quantum ex eo non memini, tum ille ad me; Ecquid, inquit, tempus hoc ſectioni aptum? aptiſſimum inquam, ſi modo magiſtratus furem aliquem, quorum hic tanta copia quanta muſcarum cum calet maxime, in crucem ageret: Cum ille, bono animo es, materiam tibi ſectionis præbebo: dixit ſimulque ſtricto gladio (nox erat) egreditur: Egreſſum inimicus, qui ex inſidiis ad feneſtram ſermonem ejus hauſerat, excipit, gladiumque ventrem exigit, concidit exanimis Aurias, altera, ut præſagierat, luce, theatro ſecandus offertur.

Duo illi Lienes erant belliſſimi, ſingulis ſuæ arteriæ venæque, & quidem hæmorrhoïdalis maxima, è medio liene progrediens, hinc quicquid erat humoris melancholici excernebatur, nec unquam per omnem vitam triſtitiæ ſe multum dare viſus, Jovis non Saturni pullus: *Cabrollius Obſervat. Anat.* 15.

HOc exemplo ſuam firmare de Lienis uſu ſententiam Clariſſ. *Williſio.* licuiſſet, qui tract. de affectione hypochondriaca, vult à ſanguine per arterias advecto portionem quandam fæculentiorem, ſale fixo conſtantem, in hoc viſcus deponi, quæ illic velut digeſtione exaltata, & in fermenti naturam evecta, denuo ſanguini per venas refluo committatur, quæ ipſum ζυμώσει quandam inſpiret, atque circa ejus πνευμάτωσιν idem præſtet quod fermentum vulgare maſſæ farinaceæ commiſſum: hinc credit ſpiritus acutiores in regimine tum vitali tum animali progigni: Id ſi ſimplex lien præſtare poteſt, nedum duplex actionum ejuſmodi promptitudinem & impetum invexiſſet. *Vide loc. citatum.*

OBSERVATIO VIII.

Furis puſillanimis cor ulceribus exeſum deprehenſum. 1. Fur ſine cerebello. 2. In Fure inſigni vas breve biſurcatum inventum, Abſceſſus in ſiniſtro cordis ventriculo, Pauciſſimum cerebrum in occipite. 3

§. 1. PUeri trimi ſiniſtra cordis auricula variis ulceribus exeſa erat, à quorum eructante fœtore defecit procul dubio frequentius ipſi animus; Cujus deliquium etiam aliis ex ſimili cauſa vidimus contigiſſe, ſed præcipue cuidam furi, quem propterea ceu puſillanimem vituperaverunt qui cum ipſo verſabantur nebulones. *Tulpius Obſervat. lib* 2. *cap.* 16.

§ 2. In cerebello, propter duritiem & ſiccitatem, Arabes memoriam collocant: quibus favere videtur obſervatio *Benivenii*: In quodam fure cerebellum defuiſſe vidit, ideirco ſæpius in furto deprehenſus & admonitus, præcedentis facinoris non meminerat.

CUrioſè inter Medicos & Philoſophos diſceptatur utrum animæ facultates diſtinctis ſedibus in cerebro diſparentur, elegeritque Imaginatio partem ejus anteriorem ceu molliorem, uti memoria poſteriorem, quaſi duriorem ac retinendis ſpeciebus accommodatiorem: qua controverſia aliis relicta, proferam hic duo duntaxat exempla, luce clarius demonſtrantia læſo occipitio potiſſimum offendi nobilem reminiſcendi vim. Famulus N. ob glaciem procidit ſupinus in occiputum, unde orta rerum omnium oblivione non meminit deinceps nominis ſui, nedum domus è qua veniſſet: Quem mentis ſtuporem brevi eatenus quidem emendavit . ts, ut iterum recordaretur longe præterita, at quæ caſum hunc immediate præceſſerant illorum memoria plane exciderat.

Quam

Quam eandem reminiſcentiæ labem cælebs quidam mercator nobis ſimiliter obtulit; qui ignarus vulneris quod nec opinanti in occipitio contigerat, Chirurgum obteſtabatur, ut indicaret vulneris ſui auctorem, locumve in quo id inflictum: quorum notitiam licet vel avidiſſime expeteret, nequijt tamen vel minimum invenire veſtigium. *N. Tulpius Obſervat. lib. 4. cap. 14.*

§. 3. In inciſo Jacobi cujuſdam furis cadavere, bifurcatam venam à liene ad ventriculum atram bilem deferentem adnotavimus: Tum & abſceſſum in ſiniſtro cordis ventre pituita redundantem: Poſtremo & poſteriorem ejus capitis partem, ubi memoriæ ſedes eſt, adeo brevem, ut tantillam cerebri portiunculam obtineret: Quam ob cauſam cum priorum ſcelerum, & eorum quæ pro his ſæpe paſſus fuerat, tormenta ſcil. exilia & carceres minime recordaretur, toties ad vomitum, tanquam canis impudens reverſus eſt, ut in laqueum tandem inciderit; vitæque ac furti finem fecerit. *Benivenius de abditis obſerv. 89.*

Observatio IX.

Senex ad iram proclivis poſt obitum ſine felle & cyſti inventus eſt. 1. Iracundus pericardium exſuccum & ſqualidum habuit. 2. In valde iracundi cyſti fellea repertus lapis eam adimplens. 3. In muliere ira & mœrore confecta, carnea cordis ſubſtantia plane conſumpta fuit. 4.

§. 1. Decrepitus quidam ſenex *in iram mire propenſus*, poſt deceſſum ſine felle ac ſine cyſti inventus eſt: In cujus ſede ingens calculus concreverat. *Fernelius lib. 6. Patholog.*

In *iram mire propenſus*] Nam fel commovet iras, quod quò uberiùs maſſæ ſanguinis remiſcetur, eò propenſio in iram major eſt: Singularis vero omnino fuit hujus ſenis conſtitutio, qui felle & cyſti caruit; hac proculdubio à calculo ingenito ingenti dilacerata & abſumpta: Aliàs ſuapte natura, & quamdiu integra ſanitate fruimur, ſemper moderate plena eſt, *inquit* Clar. *Gliſſon Anat. Hepatis* cap. 20. propoſ. 1. quod inde liquet, quia in omnibus animalibus (quibus veſicula hæc conceſſa eſt) cujuſcunque demum ætatis aut ſexus fuerint, iiſdemque vel jejunantibus, dummodo proſpera valetudine utantur, eadem ſemper plena cernitur, quod à nullo Anatomico negatum: quinetiam in fœtu, dum in utero eſt, repleta conſpicitur, & in morboſis conſtitutionibus rariſſime felle vacua eſt: At, inquies (teſtibus viris doctis quamplurimis) haud raro vacua reperta eſt? Neque iſtuc inficior: *ast*, ex naturæ autem lege id unquam contigiſſe omnino pernego; atque duas ſolummodo ejus rei cauſas comminiſci queo, nempe, ut vel à compreſſione aliqua violenta bilis omnis extra veſiculam propellatur, vel ob inſignem fibroſi annuli laxitatem (quà fit ut bilis ulterius retineri nequeat) ſponte illinc excidat: quorum poſterius ſine omnimodo vicinarum partium torpore atq; enervatione haud facile contigerit: ideoque veriſimile eſt (quod à nonnullis dicitur obſervatum) nempe à totali hujuſmodi bilis evacuatione repentinam mortem ſubſequutam eſſe: utrobique autem talis evacuatio præter naturæ ordinem contingit, neque enim vel à facultate expultrice, vel à ſpontanea aliqua aut ſpontanea veſicæ contractione perficitur, quod tamen ut naturæ opera id fieri dicatur, neceſſario requiritur, ac propterea naturalem veſicæ hujus plenitudinem neutiquam oppugnant: Licet verò, addit *Gliſſon* ibid. propoſ. 2. veſicula felleæ ſemper modice intumeſcat, nunquam tamen naturaliter uſque adeo infarcitur, quin dimidij ſaltem cochlearis men ſuram porro excipere poſſe videatur: Neque enim durities folliculi inſtar indureſcit, ſed mollis potius tactuique cedens deprehenditur: Quæres autem, Si quidem uberioris humoris eſt capax, cur non aliquando in corporum diſſectionibus ſummopere referta inveniatur? Profecto cum de vir.. res agitur, partes omnes, & præſertim quæ humoribus turgent, ad opus ſeſe ſtrenuè accingunt, ut quod ipſis moleſtum fuerit, emoveant: Ita canis jam ſuſpendio periturus, veſicam urinariam, ſi modo plena ſit, atque interdum inteſtina quoque exonerat: Sin vero cervix veſicæ felleæ ab incuneato calculo, aut aliter obturata fuerit, compertum eſt eandem ultra uſitatum repletionis modum dilatari: indicio manifeſto illam poſſe vi adigi ut conſuetos diſtenſionis terminos excedat, adeoque humoris plus ſolito in ſe complectatur: Conſtat enim inde de propoſitionis hujus veritate, quod nempe fibroſus anulus haud adeo arcte atque pertinaciter conſtringitur? quin humori huc illuc fluenti locum cedat, quemadmodum ſi digitorum compreſſu periculum feceris, id clare comperies.

* *Sine cyſti &c.*) Admirandum hoc vocat Marc. Donatus l. 4. Hiſt. mir. c. 30. Forte membraneus ille folliculus à calculo ingenti extentus, admodum attenuatus atque adglutinatus, minus curioſis obſervatoribus, ac ſi abeſſet, impoſuerat: vel una cum liquore ſuo bilioſo in calculoſã duritiem concreverat: Quam hanc ipſam hiſtoriam Gothofredus Moebius cap. 15. Fundam. med. Phyſiolog. illuſtraturus, in Polonia olim innumeros boves, excita quaſi peſte quadam interiiſſe refert, in quorum; cadaveribus diſſectis nihil aliud notatu dignum fuerit repertum quam veſicula fellea tota in lapidem converſa.

§. 2. Venetus quidam cum iraſceretur frequenter, in ſyncopen cadebat ex qua poſtremum obijt. In eo repertum pericardium omni humore vacuum, ſqualidum, rugoſum cordique adhærens. *Vide lib. 2. tit. de Syncope.*

§. 3. In quadragenario Ictericiam per ſeptem annos patiente defuncto, lapidem magnitudine fellis reperi; Ea autem perſona antea maxime iracunda ac violentiſſima erat. *Ioh. Henen lib. de Morbis Tartareis.*

§. 4. Promi conda Nob. cujuſdam in Miſnia, in Tibia ſiniſtra fonticulum, non arte ſed natura factum, perpetuo madore ſcatentem geſtabat, multis retro annis: Anno 1669. à prædicto Nobili irato, altero die Bipalio percuſſa, nihil inde damni percepit; altero vero die ob inflictam ab eo alapam, excanduit, & ſic in fervore abiens, inter abeundum arcæ alliſit, & recenſitum locum affectum ſauciavit, ex quo ſanguis tanta effluxit copia, ut medicamentis ſangui-

guinem ſiſtentibus deſtituta, elapſis paucis horis vitam cum morte commutaret, Poſtero die terræ corpus fuit traditum. Elapſis à die ſepulturæ integris ſeptem ſeptimanis, juſſu Seren. Electoris Saxoniæ ſepulta effodiebatur: nullam autem a læſione externa manifeſtam cauſam per Bipalium aut alapam inflictam, factam invenire valui.

Quare ad interiora perluſtranda ventrem inferiorem adaperui, & deprehendi Hepar magnum & adhuc incorruptum, bovis 4. annorum hepati ſimillimum, Lienem vero parvum: Erat effoſſa bene carnoſa, in vita vino dedita, unde effatum ſolertiſſimi *Bartholini* Anat. lib. 1. cap. 14. verum offendi, quod ita ſe habet, *Majus tamen Hepar eſt in frigidioris temperiei corporibus, & in timidis, & ingluviſis, &c.* Ulterius ſpartam nactam proſequendo, in aperto thorace occurrebat Cor, non flaccidum quod & multi authores ſe vidiſſe annotarunt, ſed quoad ipſius ſubſtantiam plane conſumptum inſtar loculi vacui & corrugati: Cor tabidum vidit *Plinius*, exſiccatum inſtar pyri toſti: *Iordanus* cum immoderato calore abſumptum; Reliqua perſequi vetuit odor cadaveroſus. *Melchior* [illegible] *ibe in Miſcell. curioſis anni* 1673. *Obſerv.* 65.

Observatio X.

Obeſitas totius inſignis ob viſcera inſolitæ magnitudinis.

ANno 1603. 27. Aprilis, Georgius Fridericus, Marchio Brandeburgicus, Onolſbachii in Noricis vivendi finem fecit, obeſitatis inuſitatæ Princeps, cujus corpore ad pollincturam exenterato, viſcera ad miraculum magna reperta ſunt, 1 Hepar librarum quinque communium, 16 uncias pendentium: 2. Lien libræ unius cum quadrante: 3. Cor librarum duarum: 4. Pulmo librarum quatuor: 5. Ventriculus in latitudine per tranſverſum ſpithamarum duarum, Craſſities ejuſdem pollicum trium, ventriculi extenſi amplitudo menſuras Germanicas, quarum ſingulæ uncias 64 pendent, ſeptem & decem facile capiebat, h. e. libras Medicas ſeu Romanas 90. cum unciis Octonis. 6. Omenti craſſities ſeſqui ſpithamam habebat, plurimarumque erat librarum: quippe ventris aqualiculum latè longeque, protenſum lata faſcia à cervice appenſa, geſtare & conſtringere cogebatur. Proceritas corporis erat pedum ſeptenum, univerſi autem pondus ccce. atque 26. libras mercales pendebat, Ingentem tamen hanc corporis molem haud incommode ferebat, adeo ut equitare & choreas ducere poſſet, utpote ſenſim accreſcenti ponderi aſſuetus. *Smetius Miſcellan. lib.* 1[illegible]*. p.* 579.

Observatio XI.

Suffocatio ſuſpenſi impedita ob tracheam arteriam oſſeam.

IS qui diu ſuſpenſus Bononiæ jacuit, vivus inventus eſt, quod aſperam arteriam non cartilagineam, ſed oſſeam haberet: Hæc nos & ab aliis accepimus. *Cardanus lib.* 2. *tr.* 2. *contrad* 7. Conſtat quendam bis ſuſpenſum ſervatum miraculi ſpecie: inde cum tertio Iudicis ſolertia periiſſet, inventam *oſſeam aſperam arteriam. Idem lib.* 14. *de rerum variet. cap.* 76.

O*ſſeam aſperam arteriam*) Columbus lib. 1. cap. 1. Anat. humanam laryngem in perfectioris ætatis corporibus oſſeam eſſe, non cartilagineam, ex innumeris propemodum ſectionibus ſe deprehendiſſe *ait*: hinc in oſſium numero laryngem conſtituens, de illa in oſſium tractatu agit: Quod autem oſſa hæc ſint, probat ex colore, duritie ac medulloſa ſubſtantia, qua carere cartilaginem omnem certum eſt.

* ADDITAMENTA.

Observatio I.

Dorſi vehemens dolor & diuturnus, ob Tumorem in illius regione obortum, ſpinæ tandem rupturam invehentem, & ſanguinis in imum ventrem effuſionem.

QUidam ſpatio quatuor aut quinque annorum ingentes dolores univerſam Dorſi ſpinam ſecundum illius longitudinem occupantes paſſus eſt; quorum cauſa incaſſum adhibita fuere remedia quaſi Renum inflammatione laboraſſet, aut nephritide, calculo, &c. appetitu interim ſalvo fuit & conſequendi munere ad ipſam uſque obitus diem; qua cum familiaribus pro more prandium ſumpſit; quo adſumpto in aliud cubiculum illi ſeceſſere, reverſi autem elapſa quarta horæ parte, eum mortuum humi ſtratum reperiunt, ſpinam autem Dorſi diſruptam, id quod illi veriſimiliter contigit dum inclinato corpore matulam arrepturus fuit.

Relatio eorum quæ in cadavere M. Guillemar Pariſienſis deprehenſa ſunt à D. Amiens Chirurgo Regio Menſe Ianuario anni 1681.

Nos ſubſignati D. Medicus & M. Chirurgi Jurati Pariſienſes, convocati aperiendi cauſa ca-

daveris mag. *Guillemar*, certum facimus, illo quoad exteriora perluſtrato nihil ſingulare deprehenſum fuiſſe: Diſſectione autem facta primo Infimi ventris ex eo ſtatim ingentem copiam ſanguinis proſiliiſſe; poſtea ſublato ſterno, univerſam thoracis regionem ſiniſtram ſanguine refertam repertam eſſe, in grumos concreto; quare accurate indagando cauſam tam copioſæ effuſionis, inventum Tumorem inſignem, à ſexta Dorſi vertebra ad primam uſque Lumborum exporrectum, membrana validiſſima præditum, coronati argentei craſſitiem obtinente lacera juxta primam dictam Lumborum vertebram, ex parte perioſtio deſtitutam, adeo ut poſtremæ duæ coſtæ nothæ ſpinæ amplius non cohærerent; His perſpectis, membranaque Tumoris abſciſſa, hunc refertum adparuiſſe ingenti carnis copia carcinomate affectæ, imbutæ & obductæ pauco pure ac ſanguine in grumos concreto: Obſervaſſe præterea ſex inferiores vertebras Dorſi, & Lumborum primam, carie omnino corruptas, quaſi teredine eroſas, adeo ut ibi loci ſpina omni careret ſoliditate & ſtabilitate: Imo ipſum Diaphragma pertuſum adparuiſſe ut duobus digitis conjunctis introitum concederet: Renis ſiniſtri, venam Emulgentem præterea diſcerptam ſe exhibuiſſe, Totum vero imum ventrem ſanguine refertum, Quare judicium tulimus ægrum cecidiſſe paulo ante obitum, ac tunc diſrupta ſpina, ac vi ſubito divulſis coſtis, quaſi motu elaſtico, factam fuiſſe dilacerationem dictarum partium hinc ſequutam hæmorrhagiam. Cæteras porro partes ſine vitio occurriſſe, exceptis Pulmonibus quorum flaccidi inventi lobi Tumori proximi. *Nic. de Blegni in recens Explor. Febr. an.* 1681.

Observatio II.

Hydrops thoracis diſſectione poſt mortem cognitus.

§.1. Anno 1645. 6. Martij corpus Suſannæ Spitznagel, in Hoſpitali aperui, ubi hæc viſu mira fuere inventa, Thoracis capacitas fere tota aqua repleta, Pulmones nimis flaccidi, Diaphragma ſumme uliginoſum ac præ nimia lubricitate laxatum, reliquæ partes multa feroſa humiditate udæ: Cor vero amplum & dilatatum, aqua turgidum, imprimis in ſiniſtro ventriculo, ubi arteria aorta trium digitorum amplitudinem ſuperavit, cujus fruſtulum in ambitu continuum, prope exortum reſectum, curioſitatis ac rei fidei cauſa inter mea rariora repoſui: ventriculus fuit vacuus & prope Lienem putris, uti & Lien, reliquis in abdomine colluvie feroſa ſatis ubique infectis ac corruptis exiſtentibus *Mantiſſa obſerv. Plateri pag.* 24.

§.2. Humor in thoracis cavitate communiter reperitur ſimilis cruori aquæ permiſto, quo thoracis partes oblinuntur ne nimium caleſiant & exſiccentur; aliquando adeo copioſus ut inſtar crumenæ magnæ diaphragmate depreſſo propendeat. *Blaſius in Veſlingii Anat. cap.* 9.

Observatio III.

In Calvis meninges à cranio ſemper diſtare deprehenduntur.

Membranas à Calvaria in Calvis ſemper diſtare obſervavi. *Petrus de Marchettis Obſervationum Med Chirurg. v.*

An hæc diſtantia an calvitiei cauſa deducenda? Si ex *Galeno* cap.1.lib.1. de *compoſ medic.* H. T. Calvities oritur ex defectu humorum alimentorum capillis ſuppeditantium: Si pericranium, cuti capitis ſubditum, (cui capilli infiguntur) ſuturis cranii firmiter adhæreſcit, tranſmiſſi per eaſdem (ut per alia quædam oſſium cranei foraminula) membranoſis fibris, quibus duræ meningi continuatur, unde magnus inter membranam utramque conſenſus: Si ex naturæ lege dura meninx cranio undiquaque adhæreſcit, In calvis autem meninges à calvaria ſemper diſtant, neceſſe eſt cranium ſuperjacens, huicque ſuperpoſita regumenta, minus eſſe irrigua, atque adeo inepta continendis capillis, pro inopia alimenti illos ſuſtentantis foventis: Revera ſi calvorum contrectes capita, in pleriſque adeo tenuia dicta integumenta deprehendere eſt, ut non ex multiplicibus ſed ſimplici contexta videantur, ipſique cranij ſuturæ & aſperitates tranſpareant, ariditatis & extenuationis manifeſto indicia. Quid ſi Calvitiei cauſam in pinguedinis cuti ſubſtratæ defunctum referas? Ut enim ab hujus vitio & colliquatione Tineæ cauſam ex autopſia deducit *Fr. Bayle problem. med.* 87. quidni ad ejus inopiam, unde cutis non ſufficienter irroretur, capillorum defectu referas? Sed iterum cauſa diſtantiæ meningum à calvaria diſquirenda: Forte hæc à diſtantia ſubſtantiæ cerebri ab eiſdem repetenda; Salaces φαλακρωσιν frequenter incurrere notum eſt, Animio Veneris uſu ſubſtantiam cerebri imminui (ἀναλωσιν vocat *Hippocr. l.* 6. *Epid. l.* 3. *t.* 1.) plurimi tradunt hinc ſubſidente cerebro diſſidere membranas ab invicem neceſſe eſt, hinc excreſcere cutim capitis capillorum fundamentum, & fomentum illis præbentem. Aſſertionis veritas confirmari videtur ex eo quod Eunuchi, juxta *Hippocr.* non calveſcunt; quia videlicet cerebrum ab abſtinentia venereorum ὑγρότητα nativam conſervat, hinc irriguæ manent meninges, ab his pericranium & cutis capitis madeſcit, unde præ madoris copia infixi manent capilli.

Observatio IV.

Simitatis cauſa ex anatome deprehenſa.

Quibus os à palato abſcedit, his medius ſubſidet Naſus Quibus autem pars ex qua dentes prodeunt, extremus Naſus fit ſimus. *Hippocrates* 6. *Epid ſect* 1. Quibus os ex palato &c. Quibus vero Dentes anteriores ſupernæ partis excidunt, ii extremum Naſum habent latum *Idem* 3. *Epidem.*

Qui-

QVibus os a palato &c.] Os hoc eſſe videtur quod Veſalius hoc textum maxillæ ſuperioris, qui collocatur in ipſa parte, qua narium ora- mina in ejus amplitudinem pertinent; Hi cum firmentur quodam cæmento, naſus, ſi os corru- ptionem id os dehiſcit ab aliis, & ſubſidet, media etiam naſi pars ſubſidet, ut fieri ſolet in morbo venereo, aut Elephantiæ correptis: *Valleſius comm. in dictum locum pag. m.354.*

Quibus vero Dentes anteriores Hi cenſentur habere extremum naſum latum, quia maxillæ lamina exterior, elevati ab infixis dentibus deſinens ſubſidet, ac cum illa naſi extremum.

· *Naſus fit ſimus*] Si miraris naturalis cauſa eſſe poteſt vel in errore formatricis, quæ eam partem, aliam quamcumque ſolet, vitiose efformare, vel in malo poſitu oſſium maxillæ ſuperioris quibus innititur, nimirum ſi ea oſſa demiſſiora ac profundiora ſint quam deceat demitti etiam ac ſubſidere neceſſe eſt naſum, & ſecundum eam partem præcipue qua innititur oſſiculo quod humilius ſitum eſt, Itaque ſi os quod ad medium palatum eſt introrſum ſit veluti detractum, Simitas erit ſecundum medium naſum, ſi poſtremum ſuperioris maxillæ, ex quo dentes naſcuntur, erit ſimitas ſecundum naſum extremum: nimirum hæ naſi partes his maxillæ oſſibus innitantur: Simitas præter naturam fit ex eiſdem cauſis præter naturam contingentibus; figura enim vitiari poteſt à re aliqua contundente ut pugno, caſu &c. Oſſa etiam illa poſſunt p.n.a proximis oſſibus decedere, quibus decedentibus naſus ſubſidet, fietque ſimus p. n. Hoc modo ſolent qui Elephante morbo laborant, ab oſſium aut eorum compaginum corruptionem ſimi evadere uſque ad magnam deformitatem. *Idem. lib. 6. pag 573.*

Observatio V.

Senes incurvi fiunt & repandi, minuſque dorſum movent ob vertebrarum coalitum, &c.

ID in puerulis obſervari malim, quod ipſis oſſium noxæ crebrius quam ætate confirmatis boriantur; cæterum in ætate paulo provectioribus hæc oſſium frequentia oboritur: appendices tamen etiam vigoris tempore aliquando non ita difficulter diſtinguuntur: In ſenibus autem non ſolum appendicum connexus obliteratur, verum vertebrarum corpora aliàs magno intervallo ob cartilaginei ligamenti interventum diſſita, adeo coaleſcunt, ut modo tres modo quatuor vertebras in illis ita concreviſſe, ac ſimul in cœmeteriis effodi videas, ut invicem divelli nulla ratione valeant: Coalitus iſte quorundam proceſſuum fit interventu, quos corpus unius vert. bræ ab externa ipſius ſuperficie in aliud producit: Cæterum coalitum hunc in cauſa eſſe quod minus dorſum moveant Senes, & quod nequaquam dorſum extendant, ipſique magis incurvatur, neminem ambigere reor, præcipue ſi quis aliquando Gibboſi vertebras inſpexerit, haſque incurvaras, & ſuis corporibus pertinaciſſime unitas: Quantum quam ad hæc difficilem in ſenibus motum augent oſſium ſupereiliorum mira aſperitas & oſſium tubercula, quæ capita ſuis finibus moveri prohibent: Poſtremo & inſignis ligamentorum durities prompte vertebras moveri vetat. *Veſalius Fabr. C. hum. lib. 1. cap. 6.*

Observatio VI.

Tinea ſubjectum principale non cutis ſed pinguedo illi ſubjecta.

IN Tinea cutem affici ſatis comprobant cruſtæ quæ illam deturpant, Non tamen inde conſtat ſolam affici cutim, aut eam eſſe præcipuum hujus morbi ſubjectum, quod accuratiore obſervatione inquirendum eſſe cenſui, cum primum ſe obtulit occaſio: Anno 1673. menſe Decembri, Iuvenis annorum circiter xx. laborans ab aliquot annis Tinea, quæ partes anteriores & exteriores capitis, circa ſuturam ſagittalem & coronalem fere ad pericranium eroſerat, & per reliquum corpus variis in locis, maxime circa ſcapulas, cruſtas excitaverat, ſuperveniente febre continua interiit in Noſocomio Toloſano: Quia ab aliquot annis obſervaveram radices pilorum in pinguedine infixas eſſe, ita ut in capite cutem & panniculum carnoſum penetrarent, & adeo erant pinguedini immerſæ, ut fere pericranium attingerent: cum deinde viderem in iis qui Tinea laborant, tandem pilos defluere, exiſtimaveram hujus affectionis ſedem præcipuam eſſe pinguedinem: quare placuit rem in Iſtius juvenis cadavere explorare.

Cute itaque & panniculo carnoſo demptis è capite, pinguedo ſe exhibuit humidior & ſorde fluens, Ita ut in ejuſmodi humorem liquata videretur: In reliquo etiam corporis habitu pinguedo fluidior apparuit, ſed potiſſimum in iis in locis ubi cruſtæ fuerant excitatæ, ſub quibus pinguedo inſtar ſeri liquidiſſimi diffluebat: Aperto abdomine, omnia viſcera & colore, & modo, & conſiſtentia ſatis bene ſe habebant: Ex his infero pinguedinem eſſe præcipuum Tineæ ſubjectum, & cutem tantum per conſenſum affici, propter viciniam. *Fr. Bayle Problem. med. 87.*

OMnia viſcera e colore &c.] Unde collige (quod alibi adnotatum) ſæpe malo topico laborare corporis habitum, cui fomitem non ſubminiſtrent viſcera, per ſteram ſæpe, quamvis innocua, remediis vexata, quamvis febris continua, juveni lethifer impreſſam labem illis relinquere debuiſſet plerumque manifeſtam in us quos interficat.

OBSERVATIO VII.

Flatuum cohibitionem ſequuta inſignis inteſtini coli diſtenſio.

COhibendi flatus conſuetudine non paucos diſſectione animadvertimus quibus dilatatum Colon brachij amplitudinem adæquabat: Alios quibus ex imo ventre flatus toto anfractu in ventriculum reſiliens; Ductu emittebatur, & quibus pro crepitu ructus erat. Alios quoque aliis ex cauſis hoc ſymptomate continenter affligi, ut his plures ructus quam verba eſſent: *Fern. ath. lib 6. c. 10.*

OBSERVATIO VIII.

Acidulis vitriolatis diutius quidam uſus cor, & ventriculum corroſa & exſiccata exhibuit.

QUidam mortuus ob diuturnum uſum Acidularum vitriolatarum, diſſecto cadavere exhibuit cor & ventriculum corroſa & exſiccata. *P. le Givre Tract. Gallico de Acidulis p. 65.*

CEnſet vir Clariſſ. eruditiſſimo dicto libello, Aquas pleraſque acorem obtinere ab alumine potius quam à chalcantho; quod plurimis experimentis probat: Eas quæ hujus participes ſunt noxias potius eſſe quam ſalutares, cum viſcerum calida intemperies emendanda eſt; cui fini Acidulas ferro & alumine conſtantes ſumme probat: Vitriolum, *ait*, aquas minerales exitioſas efficit pulmonibus; acrimonia & acore inſigni vellicante & lædente: id quod confirmat teſtimonio G. *Agricola*, qui aquas quæ mortem inferunt chalcantho plurimo conſtare dicit, quod interiora corrodit: Item *Avicenna* tract. 5. de Removendis nocum. cap. 13. qui de Acidulis ait quod inteſtina & ſtomachum ulcerant, nauſeam faciat atque hydropiſin; de vitriolatis proculdubio pronuntians: Et *Franc. Guenault.* med. Pariſienſis: hic tract. de Hygiene cap. 20. de Aquis mineralibus, vitriolum cacoſtomachum eſſe ait, acre, erodens & vomitorium.

Quandoquidem Clariſſimi Viri Ioh. Baptiſtæ Fantoni Medici Taurinenſis & Celſiſſimi Sabaudiæ &c. Principis Archi. ac Bibliothecarii Obſervationes Anatomico-Medicæ ſatis citò ad manus noſtras non devenerunt & proprio ſuo earum unaquæque loco inſeri potuerit, quippe noviſſimè tantùm è prælo elapſæ ſunt, nec tamen voluimus eas ab hoc exulare opere; commodum arbitrati ſumus ſi mantiſſæ loco Miſcellaneis noſtris adderentur, doctiſſimis Scholiis à Celeberrimo Autoris Filio adjectis, ſtipatæ.

JOANNES FANTONUS

LECTORI S.

VT primum Pater meus è vivis exceſſit, efflagitarunt Amici, ut ſi quid ſtudio Patris mei ſcriptis mandatum apud me eſſet typis evulgarem. Verum ob immaturam mortem, & aſſiduas curas, quæ, dum viveret, otii dulcedinem ſuis muſis extorquebant, nihil perfecti, aut completi relinquere potuerat, ſed quaſdam tantum annotatiunculas in ſuis Adverſariis, & incompoſita diverſæ materiæ fragmentula, quæ tunc temporis ſeligere, concinnare, & in qualemcunque ordinem digerere mihi non licuit. tùm ob tenerioris ætatis imperitiam, tum quia funebrium chartarum aſſidua inſpectio conſanguinei doloris ſpeciem moleſtè nimis refricabat. Poſtea vero patientia temporis compoſito animo paternas cogitationes memoriolis expreſſas exarando, fragmentula expoliendo, & additionibus illuſtrando operam navavi. Nunc igitur noſtras Lucubratiunculas publici juris facere inſtitui diverſis diſtinctas libellulis. Tu itaque Lector primum hanc obſervationem ſeriem cum Scholiis meo ſtudio additis - tinentem benevolo animo excipe.

OBSERVATIO I.

Aneuriſma arteria magna paulo ſuprà iliacas, & polypi infrà locum aneuriſmatis reperti: ſanguinis intrà tunicas meſenterii, & circà renes extravaſatio.

VIr habitus corporis carnoſi laborabat frequentibus animis deliquijs, & vagis ventris doloribus, cum febre continua nullis acceſſionibus diſtincta, pulſu ordinato, ſed duro, inſigni extenuatione, urinis craſſis, paucis, & turbatis, & aliquali in partibus genitalibus dolore. Tandem ex oppreſſione, & lipothymia obiit.

Diſſecto cadavere apparuit aneuriſma arteriæ magnæ paulò ſupra iliacas, & infra locum aneuriſmatis aderant craſſiſſimi polypi, qui ſanguinis fluxum verſus iliacas impediebant. Aderat etiam extravaſatio ſanguinis intrà tunicas meſenterii, & enormis circa renes hæmorrhagia. Viſcera omnia ſaniſſima erant, arteriæ iliacæ protſus inanitæ.

REperiuntur frequentiſſimè polypi in ventriculis, & auriculis cordis, qui ramoſas propagines in arterias, & venas emittunt. Inveni ſæpiſſimè haſce productiones polypoſas in carotidibus, venis jugularibus, vaſis pneumonicis, arteriâ magnâ, venâ cavâ, vaſis cruralibus &c., ſed non ità frequenter deprehenduntur in canalibus, polypi, qui communitatem non habeant cum polypis cordis, ut nuper obſervatum eſt in nobiliſſimo filiolo epilepſiâ defuncto, in quo inventus eſt polypus in ſinu falcis ſuperiore. In noſtro caſu nulla fit polyporum cordis mentio, ſed arteriæ magnæ paulò ſuprà iliacas.

Patet autem craſſiſſimos polypos ibi repertos obſtaculum fuiſſe ſanguini ad arterias iliacas fluenti, qui proinde tùm ex impetu à corde accepto, tùm copiâ, & gravitate vim fecit pro ſuperando obſtaculo, cujus tamen reſiſtentia major fuit, quamvis contractilis arteriæ, quæ idcircò violenter diſtracta enormem paſſa eſt dilatationem, abſque eo

quod

quod contrahi rursùs poſſet, quemadmodum contingit in veſicâ urinâ nimis diſtentâ.

Impedito ſanguinis fluxu ad iliacas ratione obſtaculi canalem arteriæ magnæ obſtruentis, non ſolùm ſequutum eſt aneuriſma in dicto canali propè obſtaculum, ſed ſanguis, qui in iliacas fluere debebat, in arteria magna retentus, auxit copiam, & impetum liquidi nitentis in latera canalis; Et quemadmodum liquidum ob majorem copiam & impetum potuit dilatationem memoratam arteriæ magnæ efficere, potuit majori jure abundantiùs, & validiori impetu ruere in ramiſſatia arteriarum ab arteriâ magna derivantium, quæ ſunt ſuprà locum obſtaculi: igitur fluxit per arterias cæliacam, meſentericas, emulgentes, ſpermaticas &c. major copia ſanguinis, & majori impetu, quàm fluere naturaliter debebat; hinc ſequuta eſt enormis ſanguinis extravaſatio intrà tunicas meſenterij, circa renes &c. Ab hac causa dependebat dolor ventris, & partium genitalium, qui iiſdem principiis facilè demonſtrari poteſt. Animi deliquium pendebat ex eo, quod aliquando arteria magna ſanguine omninò turgida incapax erat ſuſcipiendo ſanguini in qualibet ſyſtole à corde protruſo, qui per conſequens in corde remanere coactus erat, & copia ejus aucta à ſuperveniente in diaſtole ſanguine animi defectum inducebat dependentem à ſuffocatione cordis, quo affectu extinctus eſt. Plura adderem poſſem, à quibus ut brevior ſim abſtinere volo.

Observatio II.

Tumor ſarcomatoſus intrà tunicas coli.

PUer decem circiter annorum habitus corporis carnoſi cœpit ægrotare dolore ventris violento cum febri, & vehementi vomitu. Lenita priùs alvo clyſteribus; potentibus deinde remediis per os aſſumptis optimè expurgatus eſt. Obſervabamus infrà ſiniſtrum hypochondrium versùs epigaſtrium oblongam eminentiam cum aliquali duritie, quæ videbatur æmulari prolapſum lienis. Puero febris ſupervenit, & cum dolor continuus nullis adhibitis remediis remitti, neque tumor diminui potuerit, extinctus eſt.

Aperto cadavere omnia ſatis ſana invenimus præter inteſtinum colon in latere ſiniſtro, & ſub ventriculo, longitudine palmari valde durum, & tumidum, cujus tunica exterior purulento humore infarcta, & fracida ſecedebat, & apparebat tumor carnoſus, fibroſus, admodum denſus, qui cavitatem coli coarctabat.

OBſervo quòd in partibus, quæ componuntur ex pluribus membranis non rarò oritur quidam morbus illis partibus peculiaris, qui producitur ex eo quòd membranæ à ſe invicem ſecedant per intromiſſionem alicujus humoris, potiſſimum ſeroſi, qui ſi fluidus ſit per poroſitates membranarum ſenſim perſpirare poteſt, vel radices venarum ſubire, aut repelli à vi fibrillarum contractilium membranas conſtituentium, vel etiam à compreſſione extrinſecis facta, Quòd ſi materia membranis incluſa craſſa ſit, ut ſeri gelatina, tunc membranis tenaciùs hærendo longiorem morbum facit, Et quemadmodum aliquando contingit ſerum gelatinoſum ex longiori inter membranas morâ maximam duritiem contrahere, & cum membranis unicam ſubſtantiam cartilagineam aut calloſam efficere, ut in ſcroto, veſicâ, liene &c. obſervari ſolet, illud etiam in canali inteſtinali non rarò contingit; Et quià materia illa tenaciſſima ſenſim magis cumulatur, & dureſcit; ideò canalem anguſtando graviſſima ſymptomata, & mortem ipſam infert. Interdum in canali inteſtinali materia tumorem faciens non eſt ſerum gelatinoſum, ſed videtur potiùs ſanguis concretus ſub ſpecie molis carneæ fibroſæ, quæ intrà tunicas excreſcere ſolet abſque eo quòd tunicæ ipſæ excreſcant; quia hæc tumoris materia non eſt ità viſcida & tenax, ſicuti ſerum gelatinoſum, quod excreſcere ſolet cum membranis in cartilagineam, aut calloſam duritiem; unde hi tumores longiori tempore perdurant ſine febre & dolore; ſed tumores facti ex mole carneâ & fibroſa minùs duri ſunt, & particulæ ſanguinis in tumore depravatæ facilè abripiuntur à ſanguine circulante, cujus vitio ſanguis inficitur, atque febris excitatur. Et quia tunicarum conſiſtentia parum mutatur, neque multum dureſcit, aut ſaltem non evadit cartilaginea, vel calloſa; ideò dolorificæ ſenſationis tunicæ capaces ſunt. In hiſce carnoſis tumoribus interdum adeſt corruptiva humiditas, quæ tunicarum compagem laxando, illas reddit ad fraciditatem, & corruptionem diſpoſitas.

Observatio III.

Cerebrum febricitantis flavo humore tinctum: vaſorum cerebri exſiccatio: Aquei oculorum humoris conſumptio &c.

VIr ætatis annorum quadraginta quinque, temperamenti atrabilaris, acutiſſima febri laborabat cum intenſiſſimo calore: ſaniſſimæ mentis erat, & amiſſa cum ſenſuum diminutione loquella intra paucos dies expiravit.

Aperto cranio totum cerebrum flavo humore tinctum apparuit, cum vaſis ſanguineis in corticali ſubſtantia ferè exſiccatis, & plexu choroide penitus inanito. Iuxta nervorum conjugationes paucus humor ſtagnabat ibidem concretus, qui ſeri gelatina videbatur à calore febrili forraſſe denſata. In oculis conſumptus erat humor aqueus, reliquique humores ſemi corrupti.

DEfectus humidi, qui perſæpè obſervatur in temperamentis atrabilariis cauſa eſſe ſolet plurium morborum frequenter letbalium ob graviſſima damna quæ in œconomia animali ne-

ceſſariò contingunt ex privatione humidi. In primis enim deficiente liquidò humido ſanguis non diluitur, ut dilui oportet à debitâ quantitate ſeri; unde glutinoſus evadit, craſſus, grumoſus, & fluere liberè non poteſt per canales ſuos, nec impetum à corde communicatum ſervare; quia propter viſciditatem, partes ejus ſibi invicem adhærent, ac veluti colligantur adinſtar glutinis, & inſerviunt ſibi invicem ut totidem obſtacula impetum reprimentia; quia nequeunt liberè aliæ ſuper alias excurrere; adhærent etiam canalibus ſuis, illos angustant, obſtruunt, & motum circulationis impediunt. Reliqui humores eadem patiuntur damna: bilis craſſior evadit, & ſecerni difficile poteſt, & ſecreta fluere: lympha concreſcit, quia deficit baſis ejus, quæ liquidum humidum eſt. Idem de cæteris humoribus dicendum. Areſcunt, & corrugantur canales omnes, qui in blandâ humectatione ſervari debent, ut convenientes præbeant ſpatium fluenti liquido, & diſtrahi opportunè valeant, & contrahi; quod fieri non poteſt exſiccato canali. Exſiccantur etiam membranæ, ac veluti criſpantur, quotieſcunque earum pori & fibrillarum interſtitia non irrigantur liquore humido, qui illas extenſiles facit, emollit, & lævigat. Indurantur etiam reliquæ corporis partes niſi humectentur: fibræ conſtringuntur, poroſitates obturantur &c. unde fluidorum motus, vegetatio, & functiones reliquæ peragi nequeunt; & corpus maraſmo afficitur; ac tandem mors ſubſequitur remanente corpore inſtar trunci emortui, aut meliùs inſtar genuinæ mumiæ.

Quum igitur in temperamento atrabilari ſanguis pauco ſero refertus accenditur: particulæ rubræ ſanguinis motu febrili agitatæ, deficiente intromiſſione liquidi humidi inter ſe confricantur, & confricant vaſa, & partes omnes, quas ſanguis abluit; undè particulæ abraduntur, & & dividuntur in minima, & craſis ſanguinis ex illâ violenta abraſione, & diviſione pervertitur: eâdemque de cauſa calor ſuſcitatur intenſiſſimus, qui ob carentiam liquidi humidi facilè extricatur, & extricatus mitigari non poteſt, & ipſe calor dividit moleculas ſanguinis, & alterat, & evaporationem ſuperſtitis humiditatis promovet; & poſt violentam efferveſcentiam accidunt ea omnia quæ dicta ſunt de multiplici alteratione ſanguinis, & humorum omnium, & canalium, & membranarum, & totius corporis: obſervando quòd ea, quæ in genere aſſerimus, in caſu ſpecifico proportionaliter intelligantur; quemadmodum proportionaliter intellecta applicari debent caſui noſtro. unde ex his principiis facilè explicari poſſunt præcipua phænomena. Quoniam enim bilis in noſtro ægrotante redundans, & naturali craſſior ſupponitur, minor ejus quantitas ſecernitur in convenientibus emunctoriis; & major quantitas ſanguini permixta remanet, inordinatè afficiendo partes corporis, quibus facilè adhærere poteſt propter viſciditatem ex defectu humidi, quo ſolet dilui; vel ſuis ſpiculis in poroſitatibus, quas facilè penetrare poteſt, irretiri; hinc ratio flavedinis cerebri in caſu memorato petenda eſt. Patet etiam ex his quæ dicta ſunt cauſa exſiccationis vaſorum, concretionis ſeri, humoris oculorum aquei conſumptionis &c.

Observatio IV.

Inflammatio pulmonis, hepatis, & inteſtinorum: Aqua pericardii purulenta, & ſuperficies cordis alterata.

VIr robuſtus trigeſimum quintum annum agens, habitus corporis carnoſi acuta febri detinebatur cum maxima ſpirandi difficultate, levi tuſſi, & pauca excreatione, ac ferè ſuppreſſa, dolore laterali, difficili ſupra dorſum decubitu, pulſu parvo & celeri, ſed tamen æquali. In principio nonæ obiit.

Diſſecto cadavere vidimus inteſtina omnia phlogoſi affecta; hepar tumidum, & in parte cava inflammatum; pulmonem coſtis undique adhærentem, valde inflammatum, ſanguine & pure turgidum; lympham pericardij copioſiſſimam, & purulentam, quæ ſuperficiem cordis alteraverat; denique in cordis ventriculis concretiones polypoſas.

QUoniam in hoc febricitante aderat fervor, & lentor ſanguinis; ideò partes facilè poterant affici obſtructione & inflammatione; ſed quemadmodum majus eſt periculum obſtructionis & inflammationis in partibus quæ recipiunt majorem copiam ſanguinis, ideò pulmones & hepar obſtructione & inflammatione affecta ſunt. Inteſtina etiam maximus ſanguineorum vaſorum numerus irrigat, adeò ut vix poſſis inteſtinis acum infigere, quin perfores aliquod vas; unde etiam facilè inflammationem patiuntur; ſed eſt alia ratio mechanica, ob quam dato hepatis tumore, & inflammatione, facilè ſequitur inflammatio inteſtinorum; Quoniam enim dato hepate tumido & inflammato ſanguis venæ portæ non poteſt liberè & naturali velocitate in hepate diffundi, & in cavam effluere; ideò in vena portæ ſanguis lenteſcere debet; Et quia venæ inteſtinales, & meſentericæ ſunt propagines venæ portæ; ideò etiam in his venis lentè fluet ſanguis, & in inteſtinis aliqualem moram faciet; ſed ab arteriis meſentericis continuò, & velociter fertur ſanguis ad inteſtina; igitur in inteſtinis congeritur copia ſanguinis ibidem moram facientis, qui cum ſupponatur igneus inflammationem producere aptus eſt.

Observatio V.

Moles hepatis maxima: Ventriculus in regione umbilicali: Cor inſolitæ magnitudinis &c.

ILluſtriſſima Domina temperamenti bilioſi, valetudinaria, poſt varios morbos, diverſaque ſymptomata, nempè febrem, difficultatem ſpirandi, impoſſibilem ſuprà dorſum, & diffi-

difficilem ſuprà latus ſiniſtrum decubitum, enormem flatuum emiſſionem; tandem ex hydrope obijt, cum ventre tumido, œdematoſis cruribus, pedibus, & dorſo. Notandum etiam alium ſymptoma, de quo Ægra conquerebatur, nimirum, quod videretur illi lingua ligari, & ad intus retrahi.

In diſſecto cadavere vidimus hepar naturalem magnitudinem plurimum excedere: bilem in cyſtide non invenimus: Ventriculus infrà hepar depreſſus erat, & ſitus in regione umbilicali: pancreas pene ſcirrhoſum: omentum ſemi conſumptum, ac ſuprà retractum. Pars ſiniſtra thoracis repleta erat ſero, & in ea parte pulmo lienis colorem & conſiſtentiam referebat: dextera pars nihil ſeri continebat, pulmo ibi turgidus erat ſero & ichore imbutus: Inſolitæ cor magnitudinis dextram thoracis partem cum pulmone penitùs occupabat: exiguum dexter ventriculus habebat polypum.

OBſervo primò quòd quando moles hepatis eſt inſigniter aucta, ventriculus eſt in ſitu declivio ri, quàm naturaliter eſſe debet; quia hepar mole & pondere ſuo ventriculum deprimit, quod communiſſimum eſt, & non obſervatum, & eâ de cauſa œſophagus à ventriculo depreſſo nimis trahitur, & cum renitentia elongatur, Hinc eſt quòd Ægra conquerebatur de linguæ retractione ad intus.

Obſervo ſecundò in hydropicis veſiculam bilis vel vacuam omninò eſſe, vel flaccidam cum pauca bile viſcida & glutinoſa. Hujus ratio phænomeni à vitio hepatis obſtructi peti quidem poteſt, ſed meliùs deducitur à vitio ſanguinis, qui in hydropicis ſeroſus eſt, minimè vegetus & per conſequens ad generationem bilis innabilis, ad quam requiritur ſanguis vividus & fermentativus; & ideò monet Galenus in Arte parva quod hepar calidum maximam gignit bilis copiam.

OBSERVATIO VI.

Cranium craſſiſſimum cum ſuturis vix apparentibus: medulla oblongata biloſo ſero tincta &c.

RElígioſa ætatis viginti ſeptem annorum, valetudinaria, & debilis conſtitutionis à rara corporis textura. & ſanguine tenui bilioſa ſeroſitate referto cœpit leviter febricitare, ſed cum maxima vomendi violentia, vomebatque multam bilem, quam etiam ſinceram, modico tantum ſero dilutam dejiciebat ſpeciatim à ſumptione purgantis. Tandem incidit in convulſiones epilepticas, quarum importunis acceſſionibus triduo correpta, tertia die obijt.

Cerebrum in cadavere inſpecturi craſſiſſimum cranium offendimus, & ſuturis vix apparentibus tàm ſtrictè connexum, ut illis prorsùs carere videretur. Vaſa ſuprà cerebri anfractus diſperſa admodum turgida erant ſanguine: ſubſtantia cerebri ad ſenſum naturaliſſima apparuit, nihilque notabile deteximus, niſi quod medulla oblongata tincta erat ſeroſitate bilioſa. Ventriculi ſero deſtituti apparuere: Vaſa plexus choroidis inania, tùm etiam ductus falcis ſuperior: meninges aridiſſimæ.

In epilepticis inſultibus hujus patientis quædam peculiariter notavi. 1. profundam ſomnolentiam à qua tamen ex affrictu partium veſicatarum expergiſcebatur querula oculis prominentibus, capite, manibus, & toto interdum corpore irrequietis; ſed ceſſantibus ſtimulis ad ſoporem revertebatur. 2. videbatur in inſultibus lucida habere intervalla in quibus nutriebatur, & pia verba proferebat & aſſiſtentes cognoſcebat, 3 inſultus erant frequentiſſimi, convulſiones horridæ, capite poſterius in ſpinam retracto, manibus, ſemoribuſque contractis, ore ſpumoſo &c.

CRaſſitiem cranij in multis obſervavi, qui neque epileptico, neque ullo alio cerebri affectu laboraverant: eſt tamen conſiderabilis in illis qui ſimilibus affectibus divexantur fortaſſe ob rationes, quæ communiter à Medicis afferuntur; & potiſſimum in hoc caſu notabilis eſt in quo adeſt etiam ſtrictiſſima oſſium cranij connexio per ſuturas vix apparentes; quod juvenili ætate contingere non ſolet, etiamſi ætate provectis tam late in apparentibus tantum ſuturarum veſtigijs, quæ interdum etiam dignoſci vix poſſunt.

Turgeſcentia vaſorum in aliqua parte corporis denotat lenteſcentiam ſanguinis in illa parte, in qua eſt turgeſcentia vaſorum: & vice versâ lenteſcentia ſanguinis in aliqua parte corporis importat turgeſcentiam vaſorum in illa parte, in qua adeſt lenteſcentia ſanguinis. Quandoquidem ſi ſanguis flueret per univerſum corpus æquali velocitate proportionabiliter, omnia vaſa corporis eſſent etiam proportionaliter æquè turgida; ſed jam ſupponitur ſolum turgeſcentia vaſorum in aliqua parte corporis; igitur ſanguis in dicta parte fluit diſpari velocitate, ſed dici non poteſt, quod ibi fluat majori velocitate, quia abriperetur ſanguis, qui efficit turgeſcentiam, igitur dicendum eſt, quòd fluat velocitate minori; & per conſequens turgeſcentia vaſorum in dicta parte, denotat velocitatem ſanguinis in illa naturali minorem, ideſt lenteſcentiam. Ita viciſſim quia propter lenteſcentiam ſanguinis in aliqua parte corporis, minor ejus quantitas à venis refluit verſus cor quàm à corde truditur in arterias igitur in illa parte in qua ſanguis lenteſcit cumulatur copia ſanguinis naturali major, quæ efficit turgeſcentiam vaſorum. Quoniam igitur ſuprà cerebri corticem major eſt in vaſis ſanguinis quantitas, quàm naturaliter eſſe deberet, & corticem cerebri comprimi à ſuperincumbente in vaſis liquido neceſſe eſt; igitur comprimetur magis à ſuperincumbente liquido cortex cerebri, quum liquidi major eſt quantitas, quam quum minor eſt, & quemadmodum

liquido naturali velocitate fluente diminuitur gravitas ejus ſuprà corticem cerebri propter directionem motûs ejuſdem per longitudinem canalis; ità lenteſcente liquido augetur gravitas ejus ſuprà corticem cerebri, quia diminuitur momentum velocitatis ejuſdem per longitudinem canalis. Quare tùm ratione lenteſcentiæ tùm majoris quantitatis ſanguinis in vaſis plurimùm augetur gravitas ejus ſuprà corticem cerebri, quæ fortaſſe occaſio eſſe potuit profundæ ſomnolentiæ in caſu expoſito, & in ſimilibus.

Medulla oblongata ſero bilioſo tincta potuit etiam à ſpiculis liquoris bilioſi irritari, & ex fibillarum ejus irritatione ſpiritus violenter commoveri; unde convulſionis ratio petenda eſt, quemadmodum enim idem ſerum bilioſum ventriculi fibras irritando violentos vomitus excitavit, pari ratione medullæ oblongatæ fibillas moleſtè vellicando convulſionem inferre facilè potuit.

Observatio VII.

Pulmo inflammatus: cor magnum, variegatum, & duriſſimum.

Miles ex gravi morbo convaleſcens in acutam incidit febrem cum reſpiratione difficili, tuſſi ſicca, & dolore fixo circa medium ſternum. Pulſus erat frequentiſſimus, calor intenſiſſimus, & ſitis inextinguibilis. De cordis phlogoſi aliquam ſuſpicionem habuimus; opportuniora remedia tentavimus, quibus non obſtantibus Miles brevi extinctus eſt.

In diſſectione cadaveris invenimus hepar valde obſtructum, ac tumidum: paucum in abdomine ſerum: omentum ſemi conſumptum: dextrum pulmonem valde inflammatum, cujus portio ſuperior denſa, dura, ac veluti ſcirrhoſa erat, inferior adhuc ſpongioſa, & reſpectivè mollis. Cor mole maximum erat plurimis albicantibus maculis variegatum: ſubſtantia ejus duriſſima, ac fere ſcirrhoſa, coloris atri, cum vaſis coronariis turgidiſſimis. In dextro ventriculo duos invenimus polypos, quorum maximus in venam cavam, minor in arteriam pulmonalem ramoſas productiones emittebat. In ſiniſtro ventriculo nullus aderat polypus præter ſanguinem grumoſum omni ſero deſtitutum, quemadmodum reliquus ſanguis apparuit.

Quod ex febre acuta poſt gravem morbum ſuperveniente majus immineat periculum, quàm non præceſſo gravi morbo evidentiſſimum eſt; ſed non ità facile videtur invenire rationes mechanicas, quibus demonſtrari poſſit unde hoc grave periculum dependeat: Illæ etenim peti debent tum à conſtitutione ſanguinis poſt morbum, tum à ſolidarum partium conditione, in quibus peculiaria quædam notanda ſunt tempore quo Aliquis ex gravi morbo convaleſcit; ex quibus ſuperveniente morbi periculum oritur; ſed illa hic recenſere nimis longum eſſet.

Reſpiratio difficilis videtur in hoc caſu dependere ab obſtructione, vel compreſſione canalium aereorum: obſtructio autem tam repentina eſſe non poteſt, quia in corpore actu febricitante materia obſtruens deberet eſſe quantitas notabilis liquidi in canales aereos, & veſiculas defluentis; quod tamen in hoc caſu eſſe non poteſt; quia tuſſis eſt ſicca, quæ ſupponit ſolum moleſtam vellicationem factam in interiori tunicâ bronchiorum & aſperæ arteriæ, quæ acutiſſimi ſenſus eſt, ab exiguâ quantitate humoris acrimoniâ peccantis, quæ impoſſibile eſt, ut poſſit canales aëreos obſtruere. Dependet igitur compreſſione, quæ videtur facilè explicari poſſe ſupponendo quòd pulmo turgeat, ut de facto turget ſanguine ebulliente, & rarefacto: ex qua turgeſcentia neceſſariò ſequitur canales aëreos & veſiculas undequaque premi, & coarctari, unde liquidum aëreum non habet vim ſufficientem canales, & veſiculas diſtrahendi quantum opus eſt, ob reſiſtentiam ſanguinis undequaque prementis dictos canales, & veſiculas.

Dolor fixus circà medium ſternum, quando externus non eſt, probabiliter judicari poteſt, quod in corde, vel in pericardio ſit. Fieri enim poteſt, ut pericardium ab humore acri moleſtè vellicetur, vel datâ accenſione ſanguinis phlogoſi afficiatur, quemadmodum reliquas partes corporis ſimiliter affici perſæpè obſervamus. Præterea fiunt aliquandò exulcerationes in pericardio, interdum etiam abſceſſus: ex quibus conſtat cauſam doloris in pericardio multiplicem eſſe poſſe. Cor autem phlogoſi affici tanquam cauſa paſſionis dolorificæ indicare videbatur pulſus frequentiſſimus, qui denotabat cor importunè irritari ad frequentem contractionem propter ardorem ſanguinis, qui non ſolum in ventriculis, ſed etiam in ejus ſubſtantiâ villos præter modum calefaciendo, ac veluti urendo, maximam in illis rarefactionem liquidi nervoſi excitabat, unde cor ſemper diſpoſitum erat ad contractionem, & eo momento, quo ſanguinem recipiebat, illum conabatur expellere.

Cordis ſubſtantia naturaliter dura eſt ex fibris tenaciter complicatis, ac circumvolutis compacta; unde fieri nequit tàm notabilis, ut in aliis partibus, effuſio ſanguinis in ſubſtantiâ cordis; quia fibrarum interſtitia arctiſſima ſunt. Prætereà ſanguis qui ſpargitur per ſubſtantiam cordis ab arteriis coronariis, in ſyſtole urgetur in venas ob turgeſcentiam villorum cordis, ut patet; per conſequens exigua tantum ſanguinis portio naturaliter remanet in interſtitiis, & poroſitatibus; Quod ſi ſanguis febriliter ebulliens, & in interſtitiis, & poroſitatibus cordis effuſus quâcumque de cauſa, quæ multiplex eſſe poteſt, non poſſit in venas, vel à venis in cordis ventriculum liberè effluere; ideoque moram in interſtitiis & venis faciat; quia ſanguis ſupponitur accenſus, calefaciet cordis villos præternaturaliter, eoſque veluti uret, & phlogoſim inducet, & turgebunt vaſa cordis, & cor indurabitur tùm ob exſiccationem villorum, tùm ob ſanguinem in interſtitiis fibrarum, & poroſitatibus ſtagnantem.

Observatio VIII.

Pancreas duriſſimum, cum liquore lymphatico in canali virſungiano: capſula atrabilaria maxima, & alterata: cor magnum, & planum &c.

SAcerdos ætatis conſiſtentis tetra ſcabie laborabat cum pruritu moleſtiſſimo, & ſiti inextinguibili; cæterum bene ſe habebat. Præter expectationem nocte quadam ex improviſo mortuus eſt.

In diſſecto cadavere vidimus pancreas obſtructum, ac duriſſimum cum canali virſungiano lymphatico humore repleto: capſulas atrabilarias notabilis magnitudinis, interiùs alteratas, & friabiles. In dextra thoracis parte pulmo valde alteratus arctiſſime adhærebat pleuræ. Cor ſubrotundum non erat, ſed valde depreſſum & planum, & inſignis magnitudinis: auricula dextra varicoſa cordis ventriculo æqualis.

Auriculæ ſiniſtræ, & ventriculis nihil inerat ſanguinis; aderant vero concretiones polyposæ, quæ in quatuor magna vaſa producebantur.

PRuritus moleſtiſſimus, & ſitis inextinguibilis in corpore tetrâ ſcabie laborante indicat defectum humoris aquei, & exuberantiam, & ſummam acredinem ſalium; unde patet utilitas, immò neceſſitas exiſtentiæ liquidi aquei in corpore animalis, quod præter alios præclaros uſus abſtergendis ſalibus, atque eliminandis per ſudores, urinas &c. inſervit; nemini etenim ignotum eſt, quàm facilè ſalia conſocientur cum aqueis. Deficiente verò humido detinentur ſalia in corpore areſcente, & ſanguinem acredine inficiunt, & amiſsâ convenienti fluiditate in ſolidis partibus fixantur, quas interdum enormiter deturpant morbos producendo nunc magis, nunc minùs graves pro quantitate, & acrimonia illorum majori, vel minori, & prout pars affecta magis, vel minus ratione peculiaris uſus, & texturæ conſiderabilis eſt.

Mors improviſa polypis in corde repertis, qui producebantur in quatuor magna vaſa rationabiliter tribui poteſt; adeò ut obſtructis majoribus vaſis circulatio ſanguinis fuerit intercepta.

Quia ſanguis deſtitutus quantitate congrua humoris aquei, igitur lympha, cujus baſis eſt humor aqueus, minus diluta, minus fluida, quàm in ſtatu naturali eſſe ſolet, in canalibus ſuis lenteſcere debebat, & hac de cauſa ductus virſungianus lympha pancreatica turgidus adparuit. Quare autem obſtructo, ac duriſſimo exiſtente pancreate ductus, & canaliculi excretorij non fuerint adeò compreſſi, ut conſpicui vix eſſe potuerint potiùs, quàm lymphâ turgere: ratio eſſe videtur, quia liquor viſcidus in ductu, & canaliculis impedimento erat concidentiæ ductus, & canaliculorum contrà vim compreſſionis corporis glanduloſi obſtructi & duri. Prætereà adverto quòd pancreas eſt corpus compoſitum ex acinis glanduloſis molis valdè notabilis, qui facilè digitis diſtingui poſſunt; Et quia ſpatia acinis interjecta ſatis ampla ſunt; ideò canaliculi excretorij minus comprimuntur.

Observatio IX.

Inflammatio meningum, & cerebelli corruptio.

ADoleſcens ab ingenti trabe ab alto cadente in capite percuſſus fuit cum fractura & depreſſione oſſis parietalis. Ablatis ſquamis & vulnere methodice curato verſus diem ſeptimum ingens ſere totius corporis, potiſſimum verò capitis, & pectoris eryſipelas ſupervenit. Die undecimo obiit. Notandum quod nunquam febricitavit, neque deliravit niſi paucis horis ante obitum.

Reſecto poſt mortem cranio inflammatæ apparuere meninges, & cerebellum corruptum.

RAriſſimum ſanè eſt, quòd inflammentur meninges, abſque eo quòd excitetur in ſanguine motus febrilis, qui ferè ſemper inflammationum comes eſt, potiſſimum verò inflammationis membranarum cerebri, quæ non ſolum febrim, ſed etiam delirium, & phrenitidem ſæpiſſimè comites habet; Quia verò ſanguinis craſis in corpore benè conſtituto difficilè alteratur, niſi accedat aliquis potentiſſimus, ſtimulus qui ſanguinem neque in qualitate nec quantitate, nec motu peccantem, poſſit vitioſum in aliquo, vel pluribus ex his efficere, ideò fieri potuit, quòd particulæ ſanguinis in parte inflammatâ depravatæ, & recirculantes cum ſanguine, & motus turbatus ſanguinis in parte inflammatâ & ſpiritus propter dolorem, & concuſſionem cerebri etiam per conſenſum affecti, non potuerint vim ſufficientem habere ad excitandam ſanguinis effervescentiam, niſi ultimis vitæ horis, quo tempore inflammatio jam plurimum aucta & cerebelli corruptio febrem cum delirio produxere.

Circà corruptionem cerebelli plura dicere poſſem, quæ ſatiùs omittere judico; quia in explicandis phænomenis morborum capitis, ſpeciatim illis qui raro contingunt, & cum ſymptomatibus non correſpondentibus morbo, fateor ex infinitis penè rationibus, quæ ab Authoribus adducuntur, & ex illis, quæ mihi paſſim in mentem veniunt, nullam mihi arridere.

Observatio XI.

Tumor fibroſus intrà tunicas cæci & coli &c.

VIr ætatis annorum ſexaginta circiter, temperamenti atrabilaris, valetudinarius doloribus ventris ſæpè obnoxius conquerebatur de dolore fixo circa regionem iliacam dextri lateris; febris non aderat, ſed facile, & frequenter vomebat; vomitus autem non erat vehemens. Poſt iterata enemata, & oleum amigdalarum dulcium remiſſus fuit dolor; ſed mox ſævijt aſſumpto pharmaco ex cathar. paſſul. & diaphen., ex quo nihil fere dejecit, neque ulla ex repetitis purgantibus evacuatio niſi per vomitum ſequuta eſt; fruſtrà etiam impoſita fuere enemata; namque dejiciebat talia, qualia imponebantur, nec feliciori eventu iteratum fuit oleum amigdalarum, ex quo nullum doloris levamen obtinuit; Hinc leviter febricitare cœpit, & miſſio ſanguinis inſtituta fuit; à miſſione ſanguinis non febricitavit ampliùs; nihilominus dolor exacerbatus eſt, & languinus Æger ſenſim defecit cum vomitu, extremis frigidis, pulſu formicanti, mente conſtantiſſima, ventre inſtar aſcitici tumidiſſimo & duro, prout in ileo ſæpiſſimè obſervavi.

Diſſecto cadavere vidimus inteſtinum cæcum maximæ magnitudinis, & gangrena affectum, ſicuti etiam principium coli. Intra tunicas cæci & coli concreverat caro veluti muſculoſa fibris diſtincta, quæ illorum craſſitiem plurimum auxerat. Hæc caro mollis in cæco, & coli initio luxurians ſua corruptione gangrænam inteſtinalem induxerat. Colon non apparuit in cellulas diſtinctum; unde fortaſſe à relaxatione ligamenti explicatum fuerat. Reliqua inteſtina livida erant.

PLUribus modis canalis inteſtinalis anguſtari poteſt, vel omnino occludi: in primis à materiâ aliquâ, quæ multiplex eſſe poteſt canalem obſtruente: vel à tumore ipſius canalis; potiſſimùm verò ab humoribus intrà tunicas excreſcentiam producentibus, & craſſitiem ejus plurimum augentibus; vel etiam à compreſſione, aut ſtrangulatione ejuſdem, quæ frequenter contingit. A quacumque cauſæ anguſtia, vel omnimoda occluſio canalis procedat manifeſtum eſt alimenta per vomitum rejici debere; ideóque chylificationem, & nutritionem lædi, inappetentiam, & dolores ventris contingere, & alia plura; ac tandem mortem ipſam ſubſequi, ſi morbus perſeveret. Suppoſito enim evidentiſſimo illo principio, quòd ex contractione canalis cylindrici directio motus liquidi fiat æqualiter ad utrumque extremum canalis, ſi utrumque pervium ſit nullo exiſtente obſtaculo vel ad unum tantùm, ſi alterum impervium ſit, vel aliquod adſit obſtaculum; patet quòd in ſtatu naturali pervio exiſtente utroque canalis inteſtinalis extremo ad utrumque æqualiter protruderetur materia alimentorum, (quæ plus minùs diluta liquidi rationem habet) & tùm per vomitum tum per ſeceſſum rejiceretur, niſi occurreret aliquod obſtaculum in parte ſuperiori canalis à naturali contractione ejus non ſuperabile, per quod directio motus materiæ alimentorum fiat versùs inferiorem partem canalis, in qua etiam ſi reperiatur etiam aliquod obſtaculum aliis de cauſis neceſſarium, ſufficit tamen, quòd minimum ſit reſpectu obſtaculi partis ſuperioris canalis, & quod facilè ſuperetur à naturali contractione canalis. Jam ſupponamus dari anguſtiam præternaturalem canalis inteſtinalis in aliqua ejus parte, occurrit igitur in illa parte maximum obſtaculum cujus reſiſtentia major eſt naturali reſiſtentiâ obſtaculi ſuperioris; Quare directio motus liquidi erit magis versùs ſuperiùs extremū canalis, ubi reſpectivè tūc minor eſt reſiſtentia à cōtractione canalis naturali majore ſuperabilis, minùs verò versùs anguſtiam, & inferius extremum canalis, ubi reſiſtentia major ſupponitur. Si verò adſit omnimoda occluſio canalis patet omnem directionem fieri versùs extremum ſuperius ideòque fieri fluxum & refluxum cibi à pharynge versùs occluſionem inteſtini &c. Ex his patet quomodo vomitus explicandus ſit in hoc caſu, & quomodo lædatur chylificatio, & corporis extenuatio contingat, & animalis œconomiæ perturbetur, & mors ſubſequi debeat.

Observatio XII.

Hepatis & diaphragmatis inflammatio: cutis, cerebrum, & inteſtina bile tincta: lien monſtroſus: cerebri flacciditas.

EMpiricus quidam lacertoſi corporis, aliæque ſtaturæ, ac tanti roboris ut fune capillis alligato exuberantis ponderis ſaxum elevaret, cœpit febricitare cum levi ſubdelirio. Medicus vocatus ſtatim propinavit illi vitrum antimonii, ex quo enormis ſequuta fuit evacuatio tàm per vomitum, quàm per ſeceſſum; poſt aliquot dies phreneticus evaſit tanto accenſus furore, ut media nocte è lecto ſurgens validiſſimam januam ferratam brachiorum vi frangeret, & fugam è domo ſibi procuraret. Obijt phreneticus.

Diſſecto cadavere vidimus, hepar phlogoſi affectum, & diaphragma pariter inflammatum in centro nerveo, hinc delirabat ut plurimùm cum riſu, varias efformans ob conſenſum nervorum deformes oris, & genarum torturas. Inteſtina omnia bile tincta erant: cutis etiam, potiſſimum faciei icterica. Lien apparuit monſtroſus, rotundus ſcilicet, membrana incluſus duriſſima, & craſſiſſima, & ea parte, qua reſpicit coſtas nothas cartilaginea, ac ferè oſſea.

Siniſtri

Siniſtri pulmonis extremitas inflammata erat ex contactu diaphragmatis; unde in ea parte ægrotans acutiſſimum perſentiebat dolorem cum tuſſi moleſtiſſima, & ſicca.

In cerebro vaſorum plenitudinem, & turgeſcentiam obſervavimus; ſubſtantiam cerebri bile tinctam, flaccidam, & ad corruptionem diſpoſitam.

Vis potentiſſima plerumque ineſt delirantibus cum furore, quia in illis ſanguis plurimum effervescit, & particulæ conſtitutæ ſanguinis dividuntur & attenuantur; & per conſequens copioſè elaborantur ſpirituoſa corpuſcula, quæ ignea ſunt, & volatilia, & in cerebro, nervis, cæteriſque partibus, quæ ab illis irradiantur tumultus, & validiſſimos motus excitant. Et quia bilis in hiſce caſibus copioſiſſima ſanguini ineſt, ideò facilè partes afficere poteſt, illiſque flavedinem conciliare.

Lienis membranam, & ſubſtantiam ipſam aliquando induratam inveni in aliqua ejus parte, ſæpiſſimè etiam aliæ membranæ, & canales, potiſſimùm vero ligamenta, & cartilagines indureſcunt; quod ætate provectis familiare eſt. Vidi ſuperrimè arteriã coronariã naturali multo majorem & duriſſimam, veluti oſſeam.

Observatio XII.

Hydatides in ſuperficie cordis: veſicula bilis maxime magnitudinis, & meatus cyſtici obſtructio &c.

Vir ætatis annorum quadraginta circiter à quatuor menſibus laborabat febri tertiana duplici continua per ſubintrantiam paroxyſmorum; poſt iteratas purgationes febris mutata eſt in tertianam ſimplicem; mox univerſaliter œdematoſus evaſit; inde febris tertiana in quartanam deſiit. Tumor evanuit, & importuna tuſſis ægrotanti ſupervenit, qui valde emaciatus evadebat. Tandem debilem Ægrum motus convulſivi ex improviſo corripuere; unde in extremi frigidus brevi expiravit.

Aperto cadavere mediocrem ſeri copiam in Abdomine, & Thorace invenimus, nihilque morboli in capite obſervavimus præter inanitionem vaſorum ſanguineorum. Vidimus in ſuperficie cordis hydatides concreſcibili ſero turgidas; ſubſtantiam pulmonum denſam, & duram inſtar ſubſtantiæ hepatis, & phlogoſi affectam. Veſicula bilis ingentis erat magnitudinis; nam intrà ejus tunicas ſerum concreſcibile inſtar gelatinæ compactum aderat; unde tunicarum craſſities digitum æquabat. In meatu cyſtico, quem calloſum invenimus adeo concreverat ſerum illud, ut bilis tranſitum omninò intercluderet.

Apparent frequenter hydatides in ſuperficie hepatis, lienis, cordis, aliarumque partium, quæ ab aliquibus habentur pro varicibus vaſorum lymphaticorum; Obſervantur tamen aliquando in quibuſdam partibus adeò copioſæ, ut omnes vaſorum lymphaticorum varices eſſe difficilè crediderim. Quamvis igitur fieri poſſit dilatatio vaſis lymphatici in aliqua ejus parte, quemadmodum contingit in vaſis ſanguineis, non tamen hydatidis nomen illi tribuendum eſt, ſed varici. Formatio autem hydatidis ita explicari veriſimiliter poſſe videtur. Cogita enim membranas corporis conflatas ex villis contractilibus extenſiles eſſe, ſeu diſtrahi poſſe à quacumque vi reſiſtentiam naturalis earum extenſionis ſuperante: Obſerva etiam quod membrana partem aliquam inveſtiens illi tàm arctè non adhæret, quin aliqua ejus portio poſſit à ſubjecta parte quoquò pacto elevari ſine laceratione, quià ſupponitur extenſilis. Jam facilè concipere potes formationem hydatidis, quæ nihil aliud eſt, quàm portiuncula membranæ partem aliquam inveſtientis elevata, & diſtracta adinſtar veſiculæ, cauſa elevationis, & diſtractionis membranæ eſt liquidum ſeroſum propriã fluiditate, gravitate, & motu à ſanguine, à corde & villis contractibus aliarum partium communicato vim faciens in portiunculam membranæ, in quam incidit, & cujus naturalis tenſionis & cohæſionis, reſiſtentiam multiplici momento vincit, unde cogitur elevari & diſtrahi adinſtar veſiculæ, quæ eodem humore ſeroſo inflatur, & inflata permanet, donec aucto humoris fluxu veſicula diſrumpatur ob impotentiam majoris dilatationis, vel diminutà vi liquidi nitentis in veſiculam, villi ejus contrahantur & ſibi procurent ſuam reſtitutionem per repulſionem liquidi &c. Poteſt etiam liquidum per poroſitates veſiculæ dilatatas perſpirare.

Subſtantia pulmonum naturaliter leviſſima eſt, & rariſſimæ texturæ, quia nihil aliud eſt, quàm membranarum, & canalium congeries. Si etenim à pulmone demas membranam continentem, canales aereos cum veſiculis, interiores membranas, arterias, venas, nervos, & vaſa lymphatica nihil aliud ſupereſt ſubſtantiæ pulmonis; niſi peripateticus ſis & ea omnia quæ memoravimus accidentia ſubſtantiæ pulmonis vocare velis. Eſt igitur ſubſtantia pulmonis humorum facilè ſuſceptibilis adinſtar ſpongiæ propter veſiculas, & canales innumerabiles, quæ fluido aereo deſtinata ſunt, & multis de cauſis repleri poſſunt humoribus in corpore fluentibus. Quod ſi contingat, evidens eſt pulmonem denſum fieri, & durum nunc magis, nunc minus prout humor ſpatia implens plus vel minùs craſſus eſt.

Eamdem cyſtidis craſſitiem aliquando obſervavi ob ſerum glutinoſum ejus tunicis interceptum. Et memini me in aliquibus hydropicis illam craſſitiem reperiſſe, unde non malè cyſtidis hydrops vocaretur. In his caſibus ferè ſemper notavi meatum cyſticum non ſolum obſtructum à glutinoſitate ſeri, ſed etiam coarctatum à craſſitie tunicarum.

Observatio XIII.

Hepar ſteatomatoſum, & muſculorum Abdominis ſuprà corpus hepatis extenuatio.

Quidam Gallus à pluribus menſibus febre lenta detinebatur, & à laudabili conſtitutione in habitum corporis ſemi cachecticum degenerabat. Sitibundus erat, & vomebat ſæpiſſimè. Tactu obſervabamus ingentem in regione hepatis tumorem: occupabat enim totum epigaſtrium, & leviſſimo tactu durities veluti ſuperficialis dignoſcebatur; adeo ut tumorem externum tanquam in muſculis latentem mentiretur. Fruſtranea fuere quæcumque tentavimus remedia; unde Æger præ longitudine morbi obiit.

Cadaveris aggreſſi fuimus diſſectionem, & obſervavimus miram muſculorum abdominis ſupra corpus hepatis extenuationem; Ablatis etenim communibus integumentis vix apparebant veſtigia fibrarum muſculorum, quæ penitùs exſiccatæ erant tanquam peculiari maraſmo affectæ. Secto hepate apparuit ſteatomatoſa illius ſubſtantia, albicans ſcilicet, & pluſquam naturaliter compacta & dura. Aderat mediocris quantitas bilis flavo ſanguineæ in veſicula.

Quoniam hepar tumidum erat, & à ligamentis non relaxatis in proprio ſitu detinebatur, debebat majus ſpatium occupare, & per conſequens quaquaverſum niti contiguas partes comprimendo. Contiguæ partes, quæ à ſitu proprio poſſunt quoquo pacto dimoveri, aliquantulum declinando compreſſionem minùs patiuntur. Partes verò, quæ à contiguitate tumidi hepatis nullo modo recedere poſſunt, manifeſtum eſt majorem compreſſionem pati. Muſculi autem abdominis tumido hepati ſemper contigui ſunt intermedio ſolum peritoneo; igitur ab hepate tumente plurimum illos comprimi neceſſe eſt; Et quia hepar non ſupponitur ſolùm tumidum, ſed etiam durum, igitur hoc etiam de nomine compreſſio major eſſe debet. Ex diuturnâ autem compreſſione factâ à corpore duro ſuprà corpus molle compoſitum ex fibris, canalibus, humoribus fluentibus &c. ſequitur fibras corporis compreſſi diſtendi, conſtringi, & tonum amittere, canales anguſtari, & humorum fluxum impediri; unde oritur partis compreſſæ exſiccatio, extenuatio, maraſmus.

Tumidum, ac durum evaſerat hepar à materiâ craſſâ in ipſo congeſtâ, quæ poroſitates ejus, & canales obſtruxerat, atque in illis induruerat, unde læſa texturâ ejus organicâ viſcus erat inutile, quia impotens ſecernendæ debitæ quantitati ſinceræ bilis, & noxium ob incommoda, quorum multis de cauſis occaſio fuit.

Observatio XIV.

Tumor cartilagineus in pyloro & ſuperiore parte duodeni.

Ruſticus ætatis conſiſtentis jam ab aliquot menſibus inappetentia, vomitu, & languore vexabatur ſine febri; vomebat ſeroſa in maxima quantitate; pulſus erat æqualis, ſed parvus. In abdomine excarno tactu percipiebatur tumor durus, & circumſcriptus ſub ventriculo in parte dextra, tali modo ut videretur hic tumor contineri intra muſculos, & peritoneum. Nullus aderat in parte tumente dolor. Purgantia per alvum evacuabant, ità pariter enemata. Tandem cum vomitus ſeroſæ materiæ Ægrum moleſtaret, ità ut alimenta nullo modo poſſent in ventriculo retineri, inſenſibiliter defectu nutrimenti, conſtanti mente expiravit.

Aperto cadavere vidimus tumorem illum contineri in pyloro, & parte ſuperiore duodeni; Etenim craſſities pylori, & duodeni ſexies circiter naturali major erat; & hæc craſſities non erat carnea, ſed cartilaginea; neque totam circumferentiam pylori, & portionis duodeni occupabat; ſed partem dumtaxat illius exteriùs vergentem, quæ erat circiter totius circumferentiæ medietas.

Inappetentia in hoc caſu dependebat ex eo quod cibus liberum non habebat fluxum à ventriculo ad inteſtina propter tumorem pylorum anguſtantem; ideòque quamvis aliqua cibi portio ſemper percolaretur in inteſtinis, notabilis tamen ejus quantitas ſemper in ventriculo retinebatur, qui per conſequens in continua diſtenſione detinebatur, unde fieri non poterat, ut ventriculo alimenta continente, & ſemper diſtento famis ſenſatio excitaretur, ut multis rationibus oſtendi poteſt.

Et quoniam alimenta in ventriculo diutiùs detinebantur ſub anguſtiam pylori, fieri non poterat, quin à longiori morâ, & fermentatione vitium aliquod contraherent puta aciditatis, vel acrimoniæ, ratione cujus irritatæ ventriculi fibræ ad violentam contractionem ſtimulabantur; unde vomitus ſequebatur, qui ultimis vitæ diebus violentior erat ob majorem pylori anguſtiam, & copiam cibi in ventriculo.

Et quia deficiebat debita reſtauratio ſanguinis, & conveniens corporis nutrimentum ob viam alimentorum coarctatam in pyloro, & duodeno; ideò non mirum ſi Æger languore vexabatur.

Præterea, quia nulla aderat diſcraſia ſanguinis, & quamvis materia tumorem faciens à ſanguine ſuppeditaretur talis naturæ erat, ut nullum in ſanguine vitium argueret, ideò nulla contigit febris. Ulteriùs quia materia tumoris dura erat, quæ proindè non poterat cum ſanguine miſceri, & etiam ſi mixta fuiſſet cum ſanguine, utpotè nullum habens vitium præter craſſitiem, & duritiem, fortaſſe vim non habuiſſet ſanguinem in febrilem motum concitandi; & hinc cauſa carentiæ febris petenda eſt,

Materia glutinoſa tumorem pylori,& duodeni efficiens cum ipſis tunicis concreverat, & indurverat; unde tunicæ craſſiores, & duriores evaſerant, & per conſequens obtuſiſſimi, aut nullius fortaſſe ſenſus capaces erant; ideo Ægrotans nullo in parte tumente dolorem perſentiebat.

Observatio XV.

Pulmo carnoſus &c.

GAllus quidam ætatis conſiſtentis, qui è Patria nuper advenerat ægrotare cœpit cum pulſu parvo & raro, miriſſimo calore, nullo dolore capitis, nulla ſiti. Parum tuſſiebat, & interdum, ſed rarò quid ſpumoſum & albicans excreabat; verùm difficile reſpirabat, & ſuffocari ajebat,& à pondere pectoris opprimi, quod ampliùs tolerare non poterat. Varia aſſumpſit remedia, à quibus nihil levaminis habuit; ſed oppreſſione aucta, pulſu ſenſim deficiente, ac tandem abolito, viribus, & mente conſtans loquelam amiſit, & paucarum horarum ſpatio obiit.

Aperuimus cadaver, in cujus abdomine omentum ſemi conſumptum, hepar ex obſtructione tumidum, & viridi colore tinctum à bile, quæ in cyſtide viridis erat, & lienem dentatim juxtà longitudinem ex altera parte diviſum vidimus. In Thorace apparuit exterius pulmo non variegatus, naturali durior, & conſiſtentiæ valde compactæ non quidem ex infarctu ſeri viſcidi, vel alterius materiæ, ſed ex propria ſubſtantia excreſcente, quæ carnoſa potiùs videbatur, quàm veſicularis. Cor copioſiſſimæ pericardii lymphæ innatabat, quæ flavi coloris erat; & cordis apicem ex diſrupta hydatide alteratum obſervavimus. Dexter ventriculus parvum polypum, ſed duriſſimum continebat.

CArentia memoratorum ſymptomatum in hoc Ægrotante denotat ſanguinem non effereſcere, neque turbatam eſſe ejus miſcellam, qua ſervata inalteratus ſanguis in naturali craſi, & placido motu manſueſcit; ita ex parte ſanguinis nulla dyſcraſia affecti,& naturaliter fluentis functiones omnes ritè peragi debent juxta leges œconomiæ animalis. Si igitur poſito hoc ſtatu ſanguinis Aliquis malè ſe habeat, ſignum eſt malum eſſe in aliqua parte corporis, quæ morbo laborat independenter à ſanguine, qui benè conſtitutus ſupponitur,

Difficultas ſpirandi cum graviſſima oppreſſione ferè ſemper ſignum eſt affecti pulmonis, parva verò tuſſis cum levi excreatu ſpumoſo, tarò etiam ſuccedente denotat pulmonem neque ſanguine, neque ſeri copia infarctum eſſe,ſed aliquali tantùm ſeroſitate, quæ cum aere mixta ſpumoſitatem efficit. Hæc autem minima ſeri fluxio exigui, ac nullius ferè momenti eſt reſpectu graviſſimi ſymptomatis,ſeu difficultatis maximè ſpirandi Ægrum moleſtiſſimè vexantis. Igitur tanta difficultas ſpirandi vix, aut ne vix quidem dependere poſſe rationabiliter videtur ab humore in pulmonem depluente, ſed ab alia majori cauſa procedere debet. Et hæc eſſe quidem poſſet impeditus ſpirituum influxus in organa reſpirationi inſervientia ex obſtructione, vel compreſſione nervorum; ſed frequentiùs eſſe ſolet aliquid comprimens, vel obſtruens canales pneumonicos, ſpeciatim aereos, & veſiculas aereas; unde aeris in pulmonibus impeditur commercium, Ità in noſtro caſu per excreſcentiam ſubſtantiæ pulmonis anguſtantur veſiculæ aereæ cum tubulis; ideóque liber fluxus, & refluxus aeris haberi non poteſt; nam veſiculæ compreſſæ, vel craſſiores redditæ, uti etiam tubuli difficiliùs diſtrahi poſſunt à gravitate & elatere liquidi aerei unde inſpirationis oritur impotentia. Eadem de cauſa coarctantur vaſa ſanguinea pneumonica, in quibus ſanguinis motus intercipitur; & ideò fortaſſe in dextro ventriculo genitus fuit polypus, quia vaſa pneumonica excipere non poterant omnem ſanguinem à dextro ventriculo qualibet ſyſtole propulſum

Si poroſitates hepatis obſtruantur, evidens eſt humores, qui eaſdem permeare deberent, occurrente obſtaculo retineri in ſubſtantia hepatis, & molem ejus adaugere. Ex mole hepatis aucta, ſeu magis compacta, ac tumida fit, ut comprimantur, & coarctentur canales ejus tum ſanguinei, tum biliares,& acini glanduloſi, ex quibus ſubſtantia hepatis conflata eſt; unde bilis ob impeditum liberum fluxum ex acinis & canalibus versùs communia receptacula, movetur lentiſſimè, & viſcidior evadit, & adhæret omnibus ſuperficiebus, quas tangere poteſt in ſubſtantia hepatis; Quarè ſubſtantia recremento bilioſo impregnata colorem bilis exhibet, Et quamvis hoc phænomenon non ſemper contingat obſtructo hepate, tamen ſufficit ut explicem quomodo data obſtructione hepatis illud poſſit contingere; nam reverà dantur caſus, in quibus illud accidere non poteſt etiam datâ obſtructione hepatis maximâ,

Figura lienis frequentiſſimè variat; Interdum rotundam vidi,aliàs irregulariter circumſcriptam,ſæpiùs dentatam.

Observatio XVI.

Pulmonis abſceſſus: Pus in pericardio, & cor exteriùs corruptum.

RObuſtiſſimum Iuvenem acuta febris corripuit cum dolore laterali, maxima anxietate, tuſſi, & ſputo cruento, pulſu valido, & duro &c. Perſeverabat febris cum calore intenſiſſimo, & ſiti inextinguibili ex maxima aſcenſione ſanguinis; unde eryſipelas in facie exortum fuit. Sanguis è vena eductus craſſa gelatina, eaque flava refertus erat. Circa diem decimum obiit.

In cadavere vidimus abſceſſum diſruptum in parte ſiniſtra pulmones,ubi dolor aderat: pleuram pariter corruptam ex adhæſione pulmonis, & notabilem puris copiam in cavitate Thoracis. Maximam etiam puris copiam in pericardio invenimus, à cujus contagio cor exteriùs purulentum evaſerat.

INflammatio pulmonis interdum fit in tota ejus ſubſtantia, aliquando in aliqua tantum ejus parte ſuperiori, vel inferiori; vel mediâ, ſuperficiali, vel internâ. Si inflammatio pulmonis fiat in aliqua ejus parte non longè à ſuperficie cum notabili fluxu ſanguinis in illam partem, facilè diſrumpitur pulmo, & materia fluit in cavitate Thoracis. Diſtractis enim, quantum diſtrahi potuere, interioribus membranis, & membranâ continente, quia ſemper cumulatur ſanguis in parte inflammata, ibidemque turget, & quaquaverſùm, evidens eſt tumorem ſeu abſceſſum; qui ſemper nititur in membranam continentem jam multum diſtractam, & quæ ulterioris dilatationis incapax eſt, ibidem diſrumpi debere ob minimam dictæ membranæ reſiſtentiam. Præterea à motus reſpirationis plurimum facilitat hanc ruptionem abſceſsûs; quia in inſpiratione, quæ in peripneumonicis violenta eſt, aër tepidè fertur in ſubſtantiam pulmonis per innumerabiles canales verſùs ejus peripheriam tendentes; unde materia abſceſſum faciens ab impetu aëris magis urgetur verſùs membranam continentem, ubi ruptionis imminet periculum. In expiratione verò quia pulmo concidit, materia abſceſſum faciens urgetur, & nititur indiferenter quaquaverſùm exceptâ illâ exiguâ quantitate, quæ eſſe poteſt in veſiculis, & canaliculis aëreis: hæc enim à concidentia pulmonis urgeri quoquo pacto poteſt verſùs aſperam arteriam, ſed lentiſſimo fluxu ratione debilis compreſſionis, craſſitiei materiæ, & anguſtiæ canaliculorum & veſicularum, unde ad promovendum ejus fluxum vel voluntariè vel ab importuna irritatione coacti tuſſis auxilio utimur, ex qua concitatur rapidus aëris in expiratione motus; Quare patet multiplicem eſſe cauſam diſruptionis pulmonis.

OBSERVATIO XVII.

Cor in baſi vulneratum &c.

ANno 1680. die 26 Martij apertum fuit cadaver militis, cui vulnus inflictum fuerat Thoracem penetrans. Enſis ſternum perforaverat, & perforato etiam pericardio cordis ſeptum in baſi vulneraverat, vulnere leviter penetrante ſiniſtrum ventriculum, & in dextro finiente. Vixerat 17. dies, & quotidie educebatur è vulnere libra ſanguinis. Suprà dextram Thoracis partem decumbere non poterat ob copiam ſanguinis in oppoſita parte extravaſati. Nihil ſanguinis, aut puris repertum eſt in pericardio, ſed cor exteriùs corruptum apparuit, & in ventriculis aderant polypi.

Cur autem ex inflicto intrà cordis ventriculos vulnere non illico mors ſubſequuta fuerit, ratio eſt; quia cor vulneratum erat in baſi, ſanguiſque ex parvo foramine non niſi guttatim effluere poterat; unde requirebatur longum temporis ſpatium, ut per illud foramen in baſi totus ſanguis egrederetur; Quod ſi vulnus verſus medium, vel conum cordis extitiſſet minori temporis ſpatio univerſus ſanguis effluxiſſet.

IN quacumque parte cor leviter vulneretur concipi via poteſt quomodo in diaſtole ſanguis poſſit per exiguum vulnus egredi, quia ſtatim cor contrahitur; ſed evidens eſt quòd per quodcumque datum vulnus debet in ſyſtole cordis ſanguis effluere: Effluet autem magis ſi vulnus ſit in cono, quam in medio parietum, & in medio parietum magis quàm in baſi.

Quoniam enim in ſyſtole cordis omnis caro ejus inflatur, & unius lateris paries nititur parietem alterius lateris, ex hoc mutuo niſu fit, ut ſanguis in neutrum ex oppoſitis parietibus determinetur; nam quilibet paries rationem habet potentiæ, & reſiſtentiæ; Et quia cor rationem habet canalis conici ità in contractione ejus ſanguis recipit directionem motus verſus utrumque extremum illius; ſed inferius extremum canalis conici, ſive cordis impervium eſt; igitur omnis directio fit verſus extremum ſuperius.

Supponamus ergò cor in apice vulnerari; erit igitur cor in utroque extremo pervium; & per conſequens effluet etiam ſanguis ex inferioris extremi orificio, ſeù vulnere juxtà proportionem vulneris, & æquali proportionaliter velocitate, quâ fluit per extremum ſuperius naturaliter pervium.

Hinc patet quòd vulnerato uno cordis pariete circà medium minor, quàm à vulnerato cono ſanguinis effluet quantitas; quia in contractione cordis directio motus ſanguinis fit verſus duo cordis extrema propter mutuum niſum parietum, eademque ſervatur directio perforato pariete, ex quo fluere tantùm poteſt portio ſanguinis, qui à parte parietis oppoſitâ parieti vulnerato trudi poteſt; namubi vulnus eſt, ibi deeſt potentia impellens ſanguinem, & reſiſtentia contrà impetum illius, qui truditur à parte alterius parietis oppoſita vulneris, igitur &c.

Denique ſupponamus cordis baſim vulnerari; quia cordis caro ad baſim graciloſcit, & ibi ventriculi ampli ſunt; igitur in ſyſtole contractio carnis, quæ circà baſim & minimam vim habet; & per conſequens nequit impetum ſufficientem imprimere ſanguini, ut per datum ibi vulnus ſanguinis velociter effluat. Accedit quod ſanguis protruſus à tota mole carnea cordis verſùs baſim reſtringit impetum ſanguinis qui nititur verſùs locum vulneris lateralem; undè exigua tantùm ſanguinis quantitas, & cùm minimo impetu per vulnus egrederetur, quia totus ſanguis recipit directionem motus à cono verſus baſim directè ad vaſa.

In caſu memorato non ſolùm vulnus eſt ad baſim cordis, ſed ad angulum qui eſt inter ſeptum, & parietem ſiniſtri ventriculi; ex quo fit quòd in ſyſtole caro parietis, & caro ſepti, quæ angulum efficiunt, invicem approximantur ob utriuſque turgentiam, & reddunt anguſtius vulneris orificium; undè hac etiam de cauſa minori copia, & impetu effluit ſanguis è vulnere in baſi cordis, quam in medio, & apice in caſu expoſito.

OBSERV.

Observatio XVIII.

Colon in hypogaſtrium diductum.

Virum ætatis conſiſtentis hernioſum ex epiplocele febris corripuit cum vomitu enormi, ſiti inextinguibili, inquietudine, & ventris doloribus. Enemata imponebantur, quæ Æger difficilè excipere, nullo modo retinere poterat. Remedia per os aſſumpta nec vomitum compeſcere, nec tormina lenire, nec alvum aperire potuerunt. Tandem Ægrotans in extremis partibus frigidus evaſit cum pulſu formicanti, ſenſimque defecit.

In cadavere obſervavimus inteſtinum colon à naturali ſitu receſſiſſe, diductum ſcilicet in hypogaſtrium à mole aucta omenti, quod à ventriculo ſeceſſerat, & in ſcrotum prolapſum totam ejus capacitatem implebat illi arctiſſimè adhærendo. Inteſtina omnia phlogoſi affecta conſpiciabantur.

In hoc cadavere curioſum quid obſervavimus, nimirum veſiculam bilis turgidiſſimam inſtar inteſtini: exemimus hepar, ut illam examinaremus, & notavimus ab incluſo intrà veſiculæ tunicas flatu veſiculam fuiſſe tàm inſigniter expanſam: nam leviter perforata exteriori tunica, illicò concidit veſicula, remanente integra interiori tunica. In meatu cyſtico annulum fibroſum Gliſſonij manifeſtum vidimus.

Manifeſtum eſt quod poſito ſitu memorato inteſtini coli difficilis eſſe debet excrementorum motus in colo, & à colo ad rectum: naturalis enim coli poſitura & conformatio talia eſt, ut celerem excrementorum in illo motum, & tranſitum ad rectum impediat, quia modicè flexuoſum eſt tanquam ſegmentum magni circuli. Igitur quò magis augetur hæc tortuoſitas eò difficilior redditur motus excrementorum. In noſtro caſu datur tortuoſita inteſtini coli naturali major, quæ conſiderari poteſt ut triplex, una ſcilicet versùs ileum, altera versùs rectum, altera in hypogaſtrio. Quæ in hypogaſtrio eſt, minoris momenti per ſe ipſam eſt, quia convenit cum naturali tortuoſitate ejuſdem inteſtini in epigaſtrio, ſed dato deſcenſu coli in hypogaſtrium, declivior inteſtini poſitura occaſio eſt quòd portio coli tàm versùs ileum, quàm versùs rectum tortuoſa & eminens fit & ſimilia naturali machinæ pilori: Quare habita proportione conjecturari poteſt utriuſque tortuoſitatis reſiſtentia.

Circa phænomenon veſiculæ felleæ obſervo quòd quemadmodum exterior tunica veſiculæ eſt continuatio tunicæ hepatis, quæ ab hepate facile divelli poteſt; ita pari facilitate exterior veſiculæ tunica ab interna ſejungi poteſt ex intromiſſione alicujus liquidi, potiſſimum ſeroſi, ut aliquoties obſervaſſe memini.

Observatio XIX.

Polypus cordis.

Anno 1680. menſe Februario Adoleſcens laborans gravi peripneumonia, à qua convenientibus remediis, & ſpeciatim ſanguinis miſſionibus modicè iteratis ſanatus eſt. Supererat ſeri viſcidi in pulmones fluxus, qui per plures menſes continuavit, & Adoleſcens ſenſim ad cachexiam vergebat. Non diù cachecticus vixit; nam hydrope universali correptus decem, aut duodecim dierum ſpatio abſque pulſu manifeſto cùm difficillima reſpiratione expiravit.

Diſſecto cadavere notavimus dextrum cordis ventriculum naturali ampliorem, in quo ingens polypus multis radicibus inter ventriculi ſulcos irretitis orificia vaſorum corpore ſuo obſtruebat.

Quoniam ſanguis, qui à ſiniſtro cordis ventriculo truditur in arterias, & mittitur per illas in univerſum corpus, debet ſuperare reſiſtentiam naturalis arteriarum contractionis, gravitatem, compreſſionem, & tenſionem reliquarum partium, neceſſe eſt, ut à corde talem impetum recipiat, qui dictas reſiſtentias ſuperare valeat, ſanguis autem qui à dextro cordis ventriculo in pulmones truditur multò minorem ſuperare debet reſiſtentiam, ut manifeſtum eſt; unde minorem exigit à corde impulſum. Igitur patet ratio differentiæ ventriculorum, quòd ſcilicet ſiniſter dextro plurimum craſſior ſit, ſeu multa carne roboretur, quæ ad majorem contractionis vim faciendam neceſſaria eſt. Quoniam igitur dextri ventriculi vis contractionis minor eſt vi contractionis ſiniſtri ventriculi, & cum minori impetu ſanguis exprimitur à dextro ventriculo, quàm à ſiniſtro, poterit faciliùs in ſyſtole cordis ſanguinis portio remanere in dextro, quàm in ſiniſtro ventriculo, ibidemque lenteſcere, craſſitiem, & glutinoſitatem, ſeu polypi naturam contrahere. Porrò quia majores arteriæ rariſſimè obſtruuntur, & multiplicia habent emiſſaria, ideò etiam ſi aliquod ex his obſtructione afficiatur, nihilominus ſanguis ſufficienter in reliqua derivatur emiſſaria; valdè majores arteriæ, quæ ſanguinem immediatè à corde recipiunt ſemper ſunt diſpoſitæ ad recipiendum ſanguinem qualibet ſyſtole propulſum; Quamobrem rariſſimum eſt quòd ſanguis in ſyſtole cordis nequeat à ſiniſtro ventriculo totus expelli. Sed quia ſanguis à dextro cordis ventriculo mittitur ſolùm in pulmonem per arteriam pulmonalem tanquam per unicum emiſſarium; Igitur datâ reſiſtentiâ in pulmone, vel in emiſſario non poterit ſanguis in qualibet ſyſtole è dextro ventriculo protruſus omninò expelli ob occurrentem reſiſtentiam in emiſſario, vel receptaculis, & per conſequens aliqua ejus portio major vel minor juxtà proportionem ſpatij ſuperſtitis in canaliculis, & receptaculis remanebit in dextro ventriculo cordis, & facta in illo

longiori mora concreſcere facilè poterit in polypum. Quare patet in affectibus pulmonis facilè produci poſſe concretiones polypoſas potiſſimùm in dextro ventriculo.

Observatio XX.

Meſenterium verſus ſpinam retractum: ſubſtantia medullaris cerebri & medulla oblongata duriſſima &c.

INfans mediocriter carnoſus capitis parvi primò levibus, mox validis convulſionibus corripi cœpit. Purgatus fuit, & à purgatione meliùs ſe habere videbatur; Adhibitis etiam remediis volatilibus ut ſpir. ſal. armon. elixir. vit. tinct. caſtor. &c. adhuc meliùs ſe habuit. Tertia verò die ſuperveniente inſultu validiſſimo obiit.

Aperto cadavere vidimus inteſtina flatibus diſtenta, & versùs vertebras retracta à meſenterio convulſivè contracto. Pauca aderat bilis in veſicula, eaque coloris, & conſiſtentiæ inſtar liquidæ picis. In cerebro vaſa ſanguine turgida apparuere, excepto plexu choroide prorſus inanito: ſubſtantia medullaris cerebri & medulla oblongata duriſſima erat, ac veluti tenſa.

MEſenterium in homine ex duplicata peritonei membrana componitur, cui interjicitur peculiaris, ac fibroſa membrana, quæ notabilis contractionis capax eſt. Et quia copioſi extant in meſenterio nervorum plexus & ramuli, ideò in affectibus convulſivis facilè meſenterium violentam patitur contractionem.

Frequentiſſimè cerebri vaſa ſanguine turgidiſſima obſervavi ſpeciatim in affectibus capitis, cum tamen plexus choroides eſſet omninò depletus. Hujus ratio phænomeni hæc eſſe videtur, quod vaſa ſanguine turgida apparentia ſunt potiſſimùm venoſa, vaſa verò plexum choroidem conſtituentia ſunt pleraque arterioſa. Notum eſt autem multò majorem ſanguinis copiam in venis ſemper reperiri, quàm in arteriis, tùm quia venarum major eſt numerus, & amplior diameter, tùm quia arteriæ magis, quàm venæ contractiles ſunt, ideòque in venas facile diſtractiles omnem ferè ſanguinem exprimunt.

Observatio XXI.

Tumor in Hepate.

EXcellentiſſimus Dominus ætatis conſiſtentis, corporis carnoſi, vinis meracioribus valdededitus, incidit in febrem erraticam, quæ per quatuor continuos menſes perſeveravit. Interea conquerebatur de dolore in regione hepatis, & lienis, & circà inferiorem partem ſterni. Ultimis vitæ diebus fluxum alvi importunum habuit, ac tandem reſolutis viribus ſenſim deficit.

Diſſecto cadavere obſervavimus inſignem extenuationem partium præcipuè carnoſarum, quia in Abdomine membrana adipoſa erat adhuc multo adipe referta: omentum valdè erat conſumptum, & totus venter omninò depreſſus. Vidimus hepar mole inſigniter auctum, cujus lobus anterior in ſiniſtrum hypochondrium protendebatur; In parte gibba deprehendimus inſignem tumorem, quo aperto effluxit puris glutinoſi, & ſub cruenti ingens copia, illoque evacuato obſervavimus cyſtim notabilis craſſitiei.

DOlor in hypochondrio dextro, & versùs ſternum pendebat ex tenſione ligamentorum hepatis; quoniam tumor in parte gibba urgebat molem hepatis versùs partem ſiniſtram, unde neceſſe erat ut ligamenta per vim diſtenderentur, Dolor verò in ſiniſtro hypochondrio dependebat ex eo, quod lobus hepatis ventriculum & lienem premebat: quapropter ob inſuetum pondus Æger percipiebat dolorificam in illa parte ſenſationem.

Observatio XXII.

Cor maximum plurimis ulcuſculis in ſuperficie alteratum.

ANno 1680. Vir ætatis conſiſtentis ſtrigoſi habitus cœpit conqueri de Palpitatione cordis, quæ per menſem circiter parum remiſſa, iterum recruduit, & cum tanto impetu, & ſtrepitu ſiniſtrum latus arietabat, ut ſonitus ad notabile ſpatium audiretur, & vibrationis impetus in Thorace conſpiceretur.

Pulſum ſemper habebat æqualem, aliquando tamen durum, & magnum, aliàs parvum & celerem ſpeciatim ultimis vitæ menſibus, ſed nunquam intermittentem: aliquam ſpirandi difficultatem, ſed maximam pectoris anxietatem: Dolorem in ſterno, & cartilagine xiphoide continuum; nec poterat ſupra latera, nec ſuprà dorſum decumbere; Denique habebat præfocationes periodicas, quarum quatuor vel quinque graviſſimas intra duos annos paſſus fuerat.

Die

Die ſeptima Aprilis An. 1682. ſenſim languendo obiit: Cœpit enim frigeſcere in partibus inferioribus: mox erumpebant ſudores frigidi, & pulſus ſenſim deficiebat, qui ultimis vitæ horis percipi ampliùs non poterat corde adhuc languidiſſimè palpitante.

Hujus morbi cauſam curioſe ſcrutari fuimus in cadavere, & obſervatis in Abdomine ſanis omnibus reſpectivè viſceribus, Thoracem perluſtravimus, in quo inſpectis primò pulmonibus flaccidis, & ſemi conſumptis, pericardium ſecuimus, quod contiguum cordi abſque contento ſero invenimus. Cor autem mole maximum, ac verè monſtroſum ſe ſe obtulit plurimis exiguis ulceribus in ſuperficie alteratum: Auricula dextra varicoſa maximum polypum continebat: dextero ventriculo alter inerat polypus, & alter etiam ſiniſtro.

QUoniam cor mole maximum erat, ideo pericardio factum eſt contiguum; Et quia nullum ſupererat in pericardio inane ſpatium, ob perfectam ejus cum corde contiguitatem, ita nullus in pericardio liquor apparuit. Præterea cor non ſolùm omne ſpatium in pericardio occupavit, ſed moles ejus enormiter aucta violenter dilatavit pericardium, cujus valid diſtracto in conſenſum trahit mediaſtinum, à quo alterna ejus membrana propagatur; Et hinc dolor in ſterno, & circa cartilaginem xiphoidem ſequutus eſt. Ob eamdem cordis magnitudinem notabiliter auctam difficilis eſſe debebat Ægri in utrumque latus & ſuprà dorſum decubitus; quoniam ad latera decumbente Ægro maximam patiebatur pulmo ab ingenti ponderе cordis compreſſionem: ſuprà dorſum vero decumbente, tota moles ponderoſa cordis ſuprà magnam arteriam, & venam cavam gravitabat; unde ſequebatur inquietudo, repugnantia, & anxietas Ægri in tali decubitu. Porro rationem molis maximæ cordis magnam Thoracis partem occupantis pulmo dilatari ſufficienter non poterat in inſpiratione ob deficientiam ſpatij in cavitate Thoracis, & aliqualem etiam à cordis mole compreſſionem patiebatur, unde liber fluxus liquidorum in ſubſtantia ejus haberi non poterat hinc neceſſe erat ut pulmo flacceſſeret, & conſumeretur ut evidens eſt. Ulcera in ſuperficie cordis reperta oſtendunt veram cauſam palpitationis; quoniam à moleſta irritatione in cordis villis per ulcera facta cor ſtimulabatur ad violentam contractionem.

Observatio XXIII.

Diaphragmatis diſruptio, & ventriculi in Thoracem aſcenſus.

ANno 1682. menſe Novembri Adoleſcens habitus corporis gracilis vulnus ante annum in Epigaſtrio paſſus, à quo identidem doloribus veluti colicis occaſione pravæ, & inordinatæ victus rationis obnoxius fuit; cœpit de dolore ventris conqueri, cui maxima vomitus violentia acceſſit. Medici vehementiſſimum vomendi impetum mirati opportuniora præſcripſere remedia, quæ prorſus inutilia fuere Ægro ſenſim deficiente.

Cadaveris diſſectioni vocatus inteſtina phlogoſi affecta obſervavi; & evidens eſt Adoleſcentem ex ileo periiſſe, cum ex relatione in ultimis vomitus conatibus quid fœculenti vomuerit. Veſicula bilis atra bile turgida inventa eſt; Quod autem rariſſimum viſum fuit, diaphragma, ubi œſophago tranſitum præbet, diſruptum, & ventriculum cum portione omenti in cavitate Thoracis invenimus.

VEriſimile eſt quod vulnus inflictum in epigaſtrio ventriculum penetraverit, & inductâ vulneri cicatrice ſupererit in ventriculo ſtimulus, qui datâ levi occaſione vomendi neceſſitatem fecerit. Hic ſtimulus multiplex eſſe poteſt, vel ſpirituum motus inordinatus, qui multoties reciſis partibus nervoſis remanet, & longiori tempore perdurat, ut obſervamus in illis, in quibus reciſo brachio, vel crure ſupereſt dolorifica paſſio quæ à morbo reciſæ partis producebatur, ante quam pars illa reſcinderetur; vel acris materia ex vitiata cicatrice tranſudans, & vellicans nerveas fibrillas: vel etiam mala cicatricis conformatio, ut ſi aliquæ nerveæ fibrillæ laxiùs uniantur, aliæ ſtrictiùs, unde facilè ſequitur inæqualitas motus illarum quæ moleſta eſſe ſolet ſpiritibus animalibus, quorum influxum naturali majorem promovet.

Diaphragma non perforatur ab œſophago in parte nervea, ut multi Anatomici cenſent, ſed in parte carnea, quæ ab œſophago verè non perforatur, ſed illi permittit tranſitum: componitur enim diaphragma ex duplici muſculo anteriori, & poſteriori: poſterior ex duobus carnoſis cruribus conſtat, quæ œſophagus interjacet; unde ſufficit quod hæc duo crura muſculoſa diducantur, & illorum unio, vel coalitus anterior, vel poſterior aliquantulum diſcontinuetur, vel diſrumpatur, ut ventriculi violenter contracti permittant in Thoracem aſcenſum: notum eſt enim quod ventriculus in diſtenſione poſitus maximam molem habet, & ingens ſpatium occupat; ſed validè contractus minimam habet dimenſionem, unde poteſt in Thoracem convulſus ferri per foramen ampliatum diaphragmatis, ut dictum eſt. Vidi hominis ventriculum adeo contractum, ut dimidij pugni magnitudinem non excederet. Patet etiam ſumma diſcrepantia inter dimenſionem partium dum contractæ ſunt, vel plurimum diſtentæ, potentiſſimè in utero, veſicâ urinaria, inteſtinis &c.

Observatio XXIV.

Strangulatio ſuperioris orificij ventriculi à mole maxima hepatis, & ventriculus in umbilicalem regionem detruſus.

Reverendus Pater temperamenti ſanguinei, & habitus corporis carnoſi laborabat identidem, ut referebat, languore ſtomachi: ſenſim extenuabatur, & ex eodem languore deficiebat ob impotentiam ſumendi alimenta, quæ probè deglutita ad ventriculum pervenire non poſſe videbantur. Tandem vehemens corripuit illum vomendi ſtimulus, & atri humoris mediocrem copiam evomuit; poſt vomitum invaſit febris; unde brevi macilentus, & in maraſmo conſtitutus occubuit.

Diſſecto cadavere animadvertimus omentum tenaciſſimè adhærere peritoneo: hepar mole maximum occupabat totum epigaſtrium: bilis veſicula ampliſſima erat, & bile repleta: lienis veſtigia vix apparebant. Notavimus ab ingente mole, & pondere hepatis depreſſum fuiſſe ventriculum, quem in regione umbilicali invenimus, & orificium illius ſuperius à ſuperincumbente hepate valde compreſſum, ac veluti ſtrangulatum.

Notandum quod liquida difficilius deglutiebat, quam ſolida.

Ex depreſſione ventriculi, & ſtrangulatione ſuperioris illius orificij patet neceſſitas languoris ſtomachi, & impotentiæ ſumendi alimenta, ſicuti enim robur ſtomachi à vigoratione fibrarum ejus & vigore à contractione dependet, ita ejuſdem languor concidentiâ, & relaxatione producitur; œſophagus etiam per vim elongatus evaſerat anguſtior; unde alimenta difficilè canalem permeare poterant. Præterea orificium ventriculi firmiter coarctatum cibi ingreſſum in ventriculi cavitatem prohibebat. Quoniam vero œſophagus plurimum erat diſtentus, parietes ejus facti erant contigui, & tenaciter adhærentes; unde liquida in pota ſumpta vim ſufficientem habere non poterant ad diſtrahenda canalis latera; Verum ſolida alimenta à pharinge ſe contrahente compreſſa faciliùs poterant adinſtar cuneorum diſiungere contigua œſophagi latera, & per vim contractilem totius canalis urgeri versùs orificium ventriculi, ejuſque reſiſtentiam ſuperare.

Observatio XXV.

Maxima limphæ copia in ventriculis cerebri: portio cerebri ſuprà nervos opticos corrupta.

Anno 1680. menſe Maio Virginem vidi ſemi delirantem diù, noctuque querulam, & irrequietam fere ſine ſenſu oculis ſcintillantibus, flammeis, & veluti convulſis. Conquerebatur de dolore capitis, & nulla aderat febris. Opportuniora remedia præſcripta fuere, & miſſio ſanguinis è venis jugularibus inſtituta fuit; nihilominus poſt paucos dies obiit.

In ſectione cadaveris viſcera omnia tùm Thoracis, tùm Abdominis ſaniſſima invenimus. In capite verò vidimus maximam in ventriculis cerebri ſeri copiam: ſubſtantiam cerebri fibroſam ſuprà nervos opticos omninò corruptam, alibi verò probe conſtitutam: vaſa ſuprà cerebri corticem turgidiſſima.

Debilitas ſensûs dependere quidem poteſt à compreſſione cerebri facta à ſanguineis vaſis turgidiſſimis, & à copiâ lymphæ in ventriculis, ſed majori jure peti debet à paſſione cerebri, in quo ſpiritus agitati, & irrequieti detinentur, neque regulariter in ſenſoria influunt.

Flammei erant oculi, & veluti convulſi ob alterationem portionis cerebri ſuprà nervos opticos; unde liquor nerveus vitium contraxerat, ſpeciatim acredinis, quæ ſpiritibus, nerveiſque fibrillis infenſiſſima eſt. Mirum autem quod nulla febris aderat datâ notabili cerebri læſione, & liquoris nervei vitio; quod non reſpondet hypotheſi I.A. Borelli circa cauſas febrium.

Observatio XXVI.

Fungoſa cerebri excreſcentia.

Adoleſcens ex caſu ab alto contraxit fracturam oſſis frontis ad radicem naſi, ubi excavatum eſt, & præcipue verſus ſupercilium dextrum. Aderat oſſis fracti depreſſio, quod Chirurgus ferro extollere per vim tentavit. Ablata autem ſquama cerebrum cum membranis ex aperto cranio prominebat ad magnitudinem medietatis exiguæ nucis juglandis, & trium menſium ſpatio excrevit in fungoſam exuberantiam. Chirurgus ancipitem morbi exitum prævidens fungi extirpationem ferro magis periculoſam judicans illius lapſum ligatura tentare voluit. Adoleſcens autem facta ligatura poſt breves horas incidit in ſoporem cum pulſu inæquali & formicanti, vomitu &c. febris etiam ſupervenit

nit, & intrà viginti circiter horas obijt.

In cadavere capitis ſectionem inſtituimus, & invenimus maximam portionem ſubſtantiæ cerebri circa fungum ſphacelatam. Excreſcentia fungoſa cerebri nihil aliud erat, quàm continuatio, & exuberantia ipſius ſubſtantiæ cerebri cum extenſione meningum.

QUotieſcumque in capite vulneratis cum cranij fracturâ, ablatiſque ſquamis dura mater denudatur, & per aliqualem læſionem in ejus ſuperficie factam vel à ſquamis, vel à medicamentis, vel ab humoribus acribus ſuper illam ſtagnantibus, alteratur contignitas fibrillarum dictam membranam componentium, periculum eſt fungoſæ excreſcentiæ in ipſâ membrana cujus productio ita explicari veriſimiliter poteſt. Sanguis ad duræ matris nutritionem, aliaſque utilitates à minutiſſimis arteriolis inſtillatur in fibrillarum interſtitiis, & poroſitatibus, cujus modica portio congruens nutriendis poroſitatibus retinetur in illis, & ſenſim tranſit in ſubſtantiam fibroſam membranæ, reliqua portio juxtà legem circulationis in extremis radiculis venarum recipitur ac ſi abſorberetur ab oſculis hyrudinum. Supponamus igitur in aliquâ membranæ parte fibrillas vel lacerari, vel diſrumpi, fieri non poteſt ob multitudinem minimarum arteriolarum & venularum, quin aliquæ ex his ſimul lacerentur, vel diſrumpantur. Quare ex duplici fronte ſcaturiet ſanguis, nimirum à fibris membranæ, & vaſculis ſanguineis. Sanguis tranſudans ab interſtitiis, & poroſitatibus fibrillarum partim genuinus eſt ſanguis omninò ſimilis illi, qui à vaſculis immediatè extillat, partim verò in nutriendis poris glutinoſam jam recepit modificationem, aptuſque evaſit in ſolidam converti ſubſtantiam. Genuinus itaque ſanguis cum ſanguine modificato tranſudans in ſuperficie membranæ faciè tranſit in coagulum, quod ſenſim induteſcit in molem carneam informem ſpungioſam ex impreſſo ſolidæ partis rudimento à glutinoſis particulis in ſubſtantia membranæ modificatis.

Eodem modo alteratis glandulis corticis cerebri humores nutritij modificati in ipſa cerebri ſubſtantiâ cum reliquis humoribus ſanguineis non modificatis tranſudant, & fungoſam producunt excreſcentiam. Malpighius cenſet exulceratis per vulnera corticalibus glandulis ſuccum nerveum per inferios nerveos canaliculos non excerni, ſed extravaſari, & excreſcentiam facere.

Difficiliùs eſt autem explicare modum productionis excreſcentiæ cerebri non vulnerato cerebro, ut contingit in hoc caſo, in quo videtur à ſola dilatatione & laxitate membranarum cerebri fungum dependere. Fieri igitur poteſt, ut ad dilationem duræ matris ad apertum cranium contigua cerebri portio facilè extendatur ob mollem conſiſtentiam, & corticis producta ſubſtantia laxior evadat, quæ idcircò majorem ſucci nutritij copiam admittere poteſt; undè neceſſariò exuberat corticalis ſubſtantia in ſpeciem fungoſæ excreſcentiæ.

Symptomata quæ Ægro ſupervenere facta fungi ligatura dependent à ſpirituum influxu partim impedito, partim inordinato, ut evidens eſt. Subſtantiæ cerebri ligaturæ adjacentis corruptio ab intercepto liquidorum fluxu petenda eſt.

Observatio XXVII.

Pulmonis inflammatio: hepatis & lienis obſtructio: Polypi in ventriculis cordis.

VIr ætatis conſiſtentis corripitur febri acuta cum dolore pectoris laterali, ſputo cruento, & reliquis ſymptomatibus indicantibus morbum pulmonis inflammatorium: Accedit pulſus inæqualitas maxima cum intermittentia. Symptomata graviora fiunt, quæ Ægrotantem interimunt.

Aperto cadavere vidimus hepar maximæ magnitudinis, quod totum occupabat epigaſtrium; lienem etiam ex obſtructione valdè tumentem. nihil ſeri in cavitate Abdominis extravaſati occurrit: Pulmonis ſubſtantia ex nimia inflammatione corrupta & inſtar conſiſtentiæ hepatis. In cordis ventriculis aderant polypi columnulis per filamenta appenſi, tanquam funiculo penduli.

IN Maximis viſcerum obſtructionibus facilè ſerum ſecedit à lenteſcente ſanguine, & per expanſarum membranarum ampliores poros tranſudat, & in ventris cavitate congeritur. In hoc caſu datur maxima hepatis & lienis obſtructio ſine ulla ſeri extravaſatione cujus phænomeni hæc eſſe videtur ratio, quia diſpoſitio inflammatoria in ſanguine eſt omnino contraria diſpoſitioni ſanguinis ad hydropem. Objectioni. quæ contra hanc aſſertionem potiſſimùm in caſu expoſito, adduci poteſt, reſponſio in promptu eſt.

Exiſtentiam polyporum in ventriculis cordis frequenter indicat pulſus inæqualitas, & intermittentia. Polypi enim vel ſtrictam connexionem habent cum parietibus ventriculorum, ut perſæpè contingit inſinuatis propaginibus in columnularum interſtitiis; & in his caſibus difficilè eſt de polypis ex pulſu judicium: vel polypi ex aliquâ tantum parte adhærent parietibus ventriculorum, & in reliquo liberi ſunt, ac quodammodo in ventriculis fluctuantes, & tunc inæqualitatem, vel intermittentiam pulſus producere ſolent, quià polypi à ſanguine abrepti, vel à corde impulſi accedunt ad orificia vaſorum, quorum aliqualem, vel omnimodam à polypis occluſionem ſequitur pulſus inæqualitas, vel intermittentia, ut clarè patet.

Observatio XXVIII.

Cordis abſceſſus &c.

VIro cuidam ex caſu ab alto diſruptum fuit vas aliquod pulmonicum, ex quo extravaſato ſanguinis in pulmone, pulmonis alteratio, & ſanguinis in cavitate Thoracis

effuſio ſequuta eſt. Vir erat aſciticus viſcera habens obſtructione laborantia: Obijt autem ex affectu pulmonis.

In cadavere præter pulmonem alteratum, ſanguinem in Thorace extravaſatum, & ſerum in Abdomine contentum cum obſtructione hepatis, & lienis, reperimus cor abſceſſu jam diſrupto alteratum, & puris craſſitie adhuc incruſtatum. Aqua pericardij limpida erat.

A Corruptâ pericardii lymphâ cordis ſuperficiem alterari non raró contingit; cujus rei exemplum habemus in Obſervatione 16., & ſimile legiſſe memini in Obſervatione Olai Borrichii commemoratâ in Actis Hafnienſibus, in quâ habet à corrupto pericardii ſero cor membranâ ſpoliatum, & exteriorem cordis ſubſtantiam ab eodem humore exeſam inveniſſe cum reliquâ ſubſtantiâ flaccida & mareſcente, ibidemque obſervat nunquam Ægrum de dolore in regione cordis conqueſtum fuiſſe. In noſtro tamen caſu morbus eſt in ipſo corde independenter ab humore pericardii, qui limpidus obſervatus eſt; ex quo facile eſt conjicere memoratum cordis abſceſſum à longo jam tempore factum fuiſſe; alioquin aqua pericardii purulenta apparuiſſet. Præterea cordis alterationem à vitio humoris pericardii productam non fuiſſe conſtat, quia non in unica tantùm portione, ſed in toto cordis ambitu læſio facta eſſet. Intereà mirum videtur, quòd nunquam apparuerint affecti cordis indicia neque alteratio cordis mortis occaſio fuerit.

Observatio XXIX.

Hepar ſemi-ſcirrhoſum, cum duritie lienis, & pancreatis: ſerum in Thorace extravaſatum: Pulmo multiplici materia turgidus: Cor maximæ magnitudinis.

VIr quinquagenarius forti orthopnœa à longo jam tempore detinebatur: lenta febris ſupervenit, & per tuſſim expuebat ſeroſam, ſpumoſamque materiam ſanguineis moleculis permiſtam. Tumor aderat in dextro hypochondrio duritie ad ſcirrhum vergente; aderatque inferiorum partium ingens œdema, & ſuperiorum non parva conſumptio; adeo ut diu cunctando fatigatis jam reſpiraret ſuſpirijs. Quamvis ad utrumque latus pari difficultate ſe verteret, nulla tamen procurata pectoris commotione murmurabat contenti humoris inundatio. Suppreſſo denique ſputo difficillima in reſpiratione expiravit.

Diſſecto cadavere obſervavimus inſignem hepatis molem ſubſtantiæ ſemi-ſcirrhoſæ, lienem minimum & duriſſimum, itemque pancreas: nihil ſeri Abdomine continebatur: in Thoracis verò dextro latere copioſum totam implebat cavitatem. Pulmonis ſubſtantia inæqualiter læſa apparuit: erat enim alicubi conſiſtentiæ veluti hepaticæ, denſa nimirum & concreta alibi phlogoſi affecta, alicubi inſolitis maculis variegata, ſed magnam partem tumida, denſa, & pituitoſo farcimine ſtipata. Diſſectis juxtà longitudinem bronchiis in principio materia ſpumoſa, & albicans apparebat, in extremitatibus vero illorum quid ſubcruenti, & putridi, quod immediatè ab ipſa pulmonis ſubſtantia emanabat: Cor inſolitæ craſſitiei, & magnitudinis, in quo valvulæ enormiter dilatatæ, vaſorumque orificia ut in bovino corde ampliata conſpiciebantur: Illius ventriculi grumoſo, & atro turgebant ſanguine.

DIfficultatis ſpirandi in Aſthmaticis ratio multiplex eſſe poteſt pro multiplici cauſa talem morbum producente. In caſu expoſito dependere videtur à ſero in Thorace contento pulmonem opprimente: à materia ſanguineo-ſeroſa pulmonum veſiculis, & canaliculis impacta, quæ in craſſam, viſcidam, & purulentam degeneravit: & à mole hepatis aucta diaphragma Thoracem verſus premente; Undè multis de cauſis aëris commercium impeditur.

In laborantibus pectoris morbo cum ſuſpicione ſeri in cavitate extravaſati ſolent Practici procurare commotionem Pectoris Ægri, & advertere, an aliqua ſubaudiatur liquidi undulatio, ex qua manifeſtè inferri poſſit exiſtentia ſeri in cavitate. Verùm adverto quod fallax perſæpè eſt hujuſmodi experimentum illis potiſſimum in caſibus, in quibus ſeri extravaſati tanta eſt copia, ut alterutram, vel utramque cavitatis partem adamuſſim impleat: Tunc enim impoſſibile eſt ut liquidi undulatio percipiatur; quemadmodum commovendo vas aliquod liquido exactè plenum nulla liquidi contingit in vaſe undulatio. Et hoc veriſſimum cuilibet videbitur in expiratione. Verùm obiiciet fortaſſe aliquis non benè verſatus in perluſtrandis mechanicis Animalium machinis, quòd ſaltem inſpirante Ægro poterit aliqualis agitatio liquidi in Thorace perſentiri; quia elevatis coſtis, & depreſſo diaphragmate conciliatur amplior in Thorace cavitas, quæ ſi poteſt aditum præbere aëri in bronchiis, & ſubſtantia pulmonis, poteſt etiam liberius ſpatium liquido extravaſato concedere; ſed facilis eſt ad hanc objectionem reſponſio. Quandoquidem quælibet vel leviſſima pectoris elevatio, vel diaphragmatis depreſſio fieri non poteſt, quin eodem momento aër ingrediatur canales pneumonicos ad occupandum ſpatium inane, non ob metum vacui, ſed ex neceſſitate mechanica preſſionis aëris; Et quia inſufficiens eſt ſpatium in pulmone ad recipiendam quantitatem aëris neceſſariam data maxima ſeri copia in cavitate Thoracis; ideò Ægrotans ſummam, quæ haberi poſſit, elevationem Thoracis, & depreſſionem diaphragmatis molitur, undè per vim quodammodo inſinuantur columnulæ aëreæ in fiſtulis pneumonicis procurantes dilatationem fiſtularum, & veſicularum pulmonis; Quare patet impoſſibile

eſſe,

eſſe, ut ullum ſpatium ſuperſit in cavitate Thoracis, in quo poſſit liquidum extravaſatum undulationem pati.

Hic etiam opportunum videtur advertere, quòd in his caſibus pulmonis conſumptio non rarò contingit ex eo quod non ſolum comprimantur canales & veſiculæ aëreæ, ſed recipi etiam diverſorum liquorum canales, & tota ſubſtantia pulmonis undequaque comprimatur, ut patet. Præterea ob imminutam reſpirationem, & quando in alterutro pulmonis undequaque ab aqua compreſſo lobo ſuppreſſam dari poteſt copia humoris in fiſtulis pneumonicis, & nulla ſequi exereatio, ut pariter manifeſtum eſt.

Veſiculæ pulmonis ëreæ ſeroſa, ac pituitoſa materia infarctæ difficilis reſpirationis cauſa exiſtunt non ſolùm quia aërem excipere; & emittere nequeunt; ſed etiam quia eædem dicta materia turgidæ una cum interſtitiis ipsâ pariter materiâ repletis conſtituunt in maſſam denſam & compactam, quæ ſupra leves fiſtulas aëreas gravitando intercipiunt aëris fluxum atque refluxum. Hæc autem moles pulmonis denſi conſiſtens ſuprà aëreas fiſtulas ſuam gravitatem magis exercet in decubitu Ægrotantis horiſontali: quàm in perpendiculari ad horiſontem ut patet. Hinc faciliùs reſpirant Ægrotantes erecti, vel ſedentes, quam decumbentes in lecto. In expoſita Obſervatione mentio fit de hepate duro, & tumido, quod in ſitu corporis horiſontali diaphragma versùs Thoracem urgere poteſt, quemadmodum erecto corpore diaphragma ſecum trahendo deprimit in hoc ſpeciatim caſu, in quo hepatis moles eſt naturali ponderoſior: naturaliter enim hepar, & pleraque Abdominis viſcera in ſitu corporis horiſontali nituntur in diaphragma, illudque versùs Pectoris cavitatem trudunt; Gravitas enim viſcerum in corpore erecto ad hypogaſtrium eſt, partem ſolidam, non cedentem, utpotè oſſeam, quom verò corpus reclinatur directio gravitat viſcerum ad diaphragma tendit, partem mollem carneo-tendinoſam, cedentem.

Thomas Willis in Cap. de Aſthmate pag. 105. circà difficultatem reſpirandi Ægro in lecto jacente hæc habet. *Uſitatum eſt huic morbo obnoxios ſæpè lectum ingredi non auſos, tantummodò in Cathedra, aut ſuper cubile veſtibus indutos dormire poſſe. Cujus ratio eſt, quod corpore ſtragulis cooperto & concalefacto ſanguis proinde in motum paulò citatiorem concitus & ferveſcens uberiorem aëris inſpirationem requirit, quam per trachea ductus coarctatos ſuppleri queat. nam quo plùs ſanguinis quaque ſyſtoles & diaſtoles vice pulmones tranſit, eò propter accenſionem, ſimulque eventilationem ejus aer copioſiùs, & celeriùs ingeri, regerique debet, cui penſo (cum propter impedimenta non facilè abſolvitur) tamen quoquo modo peragendo partium omnium reſpirationi dicatarum cum magna totius pectoris contentione conatus ultimi exerentur.* Patet autem non à ſtragulis ſpirandi difficultatem dependere: iis enim remotis eadem remanet difficultas, quæ ab incongruo corporis ſitu petenda eſt: quoniam Æger rectâ cervice inniſtens, etiam indumentis immensè coopertus faciliùs reſpirat, quàm in prono decubitu denudatus pectore. Sanguinis verò ab aëre eventilatio à Thomas Willis, aliiſque Authoribus indicata prorsus rejicienda eſt. Huc ſpectat expulſio fuliginum, ſanguinis refrigeratio nitroſarum particularum inſinuatio, & ejuſmodi commenta ab Authoribus excogitata pro ſcopo naturæ in reſpiratione Animalium: Talia enim vel falſa omninò ſunt, vel valdè dubia, vel ſi aliqua ex his vera eſſe conſtet, ſunt tantum effectus reſpirationis ſecundarij; nam præcipuus naturæ ſcopus in reſpiratione inſtituenda in Animalibus longè ab his diverſus eſt. Egregiè quidem de Reſpiratione ſcripſerunt Præclari Viri I. Svvamerdam, R. Boyle, M. Truſtoo, G. Entius, I. Majovv, I. A. Borellus, & alii; ſed multa in illorum Commentariis obſcuriſſima ſunt, quædam valdè dubia, nonnulla etiam prorsùs falſa: neque verum reſpirationis uſum oſtendunt. Ego polliceor verum uſum reſpirationis ſive neceſſitatem quæ eſt in Animalibus, & planè [illegible] aliquid [illegible] cum rationibus, & experimentis me aliquando demonſtraturum.

Observatio XXX

Hepar albicans: hymenis exiſtentia: dextra cordis auricula varicoſa &c.

Filia ſemi ictérica, valetudinaria & ad cachexiam diſpoſita lenta febre detinebatur: ſupervenit brachiorum tumor à ſero extravaſato, quod aliquando refluebat in vaſis, & tunc evaneſcebat tumor; mox à novo ſeri affluxu iterum apparebat. Tandem languendo obijt fruſtra adhibitis opportunis remediis.

In Cadavere vidimus hepar notabilis magnitudinis, coloris albicantis, & reliqua Abdominis viſcera ſero extravaſato immerſa, flaccida, & ad corruptionem diſpoſita. Partes vero genitales curioſe examinantibus hymen evidentiſſime ſe nobis obtulit. In Thorace maxima ſeri copia reperta eſt, cui innatantes pulmones lividi occurrebant. Dextra cordis auricula varicoſa, ſive enormiter dilatata aparuit, in qua ingentes cõtinebantur

Frequenter in cachecticis, & hydropicis pallidus obſervatur hepatis color, quia ſanguis in illis vivida rubedine deſtitutus eſt. Aqua in ventre contenta viſceribus mollitiem, & flacciditatem facilè conciliat, unde in diutinis hiſce morbis interdum flaccida evadunt viſcera, & abeunt in putrilaginem.

Auriculæ dextræ cordis enormiter dilatatæ ſimile extat exemplum apud P. Dionis celebrem Anatomicum Pariſienſem in appendice ad diſſertationem de Generatione hominis; cui appoſita eſt ejuſdem auriculæ figura.

Hymenis exiſtentiam Aliqui admittunt Anatomici, plerique negant; & inter illos, qui eam admittunt alii veram membranam eſſe ſtatuunt genitalia Virginum in externa, & interna diſtinguentem eo ferè modo, quo tympani membrana externam aurem ab interna ſeparat: Alii contiguitatem, vel coalitum caruncularum ad oſtium vaginæ hymen conſtituere ajunt: ſunt qui tenuem membranulam vel faſciculum fibrillarum dictas caruncolas connectentem addunt. Omnes autem vel foramina in membrana, vel interſtitia inter carunculas, aut fibrillas admittunt, per quæ ſanguis menſtruus percoletur. Verùm utrâque autopſiâ conſtant nullum obicem occurrere in Virginum uteri vaginâ præter canalis anguſtiam; Quod etiam ratio videtur ſuadere, quia ineptè operari videretur natura, ſi neceſſitate nutriendi animalis conſulere ſatagens excitatis ſtimulis famis œſophagum obturaret; Quod ſi Aliqui membranas, vel fibrillas, vel coalitus carunculatum obſervaverint, id contrà naturam eſſe cenſendum: quemadmodum contingit fœtus ore, naribus, auribus, urethrâ imperforatis interdum naſci. Ad id, quod obijci poteſt ex Deuteronomio facilis eſt reſponſio.

Omn

Observatio XXXI.

Cordis polypi: Abſceſſus in pericardio: illius interna, & cordis externa ſuperficies alterata &c.

FEbris acuta Virum corripuit, qua brevi extinctus eſt. Præcipua ſymptomata fuere calor intenſus, tuſſis moleſta, difficultas ſpirandi maxima: ſuprà latera decumbere Æger non poterat; minori autem incommodo ſupià dorſum decumbebat; verùm ſedens meliùs ſe habebat, & faciliùs reſpirabat: ultimò diarrhæa ſupervenit.

In diſſectione cadaveris vidimus abſceſſum in pericardio valde dilatato, in quo tum puris, tùm ſeri maxima copia continebatur: ſuperficiem internam pericardij, & cordis externam alteratam, & cruſta albicante tectam: concretiones polypoſas in cordis ventriculis: hepar inflammatum, & in cava parte corruptum.

DE cordis alteratione alibi jam facta eſt mentio, & jam innuimus cauſam alterationis ſubſtantiæ cordis aliquando excitari in corde ipſo, interdum à labe humoris pericardij dependere. Idem in pericardio contingere poteſt, cujus ſubſtantia, vel ex ſe ipſa, vel ab ejus humore corrupto labefactari poteſt.

Polyporum exiſtentiam in Animalibus viventibus Multi in dubium revocant, Aliqui abſolute negant, inter quos Kerckringius opinatur polypos in cadaveribus produci ex coagulatione ſanguinis refrigerati inducta à particulis aceſcentibus; & conatur ſuam opinionem experimento firmare: infundit enim liquorem acidum, ut ſpir. vitrioli in venam vivi canis, quo deinde poſt repentinam mortem aperto grumeſcentem, & concretum ſanguinem obſervat. Verum cuilibet occurrere poteſt quàm longè diverſa eſt polypi ſubſtantia, & conformatio à ſimplici ſanguine grumoſo, & concreto, ut multis rationibus oſtendi poteſt. Quòd ſi Kerckringio concedere velim ab interjectione liquoris acidi in venam canis vivi veros polypos excitari, turpiùs illum errare, ſibique contradicere oſtendero; quia ſanguinis concretio polypoſa ab acido liquore producta brevi animal interimens, manifeſtè demonſtrat in vivo animali polypos generari poſſe; quod eſt contra illius aſſertum.

Aliqui contendunt extremis tantùm vitæ diebus ex lenteſcente ſanguine excitari polypum; cujus opinionis falſitas etiam patet ob ſymptomata, quæ manifeſtantur in polypo laborantibus, quæ menſes, & annos aliquando perdurant.

Circa materiam, ex qua polypi efformantur, putat Malpighius hanc eſſe portionem fibroſam ſanguinis; ſed Clariſs. Boghn negat dari fibras in ſanguine, quia quantumvis minimæ eſſent difficilè permearent capillares vaſculorum extremitates, quæ idcircò à dictis fibris obſtruerentur. Malpighius verò in Opere Poſthumo pag. m. 62. confirmat ſuam ſuppoſitionem exiſtentiæ fibrarum in ſanguine his verbis. *In ſanguine*, inquit, *Animalium, & præcipue hominis, minimis fiſtulis excepto, præter Atomos rubras, ramenta quædam, & minima filamenta cinerea ſero innatantia patenter obſervantur, quæ probabiliter ceſſante motu locali, & inteſtino, implicatione in ſolidum corpus compaginantur & concreſcunt, ſicut accidit ſalibus, & foſſilibus, quorum racemi, ramenta, & partes minimæ eàdem pollent figurâ, quæ in his ſolâ magnitudine differt, unde ipſorum concretio pendet à determinatâ componentium figurâ. Nec metuenda eſt minimorum vaſorum obſtructio; cum ſero confuſa ſint fibræ, unde motus, & impulſus à corde receptus ſufficienter ſuperat reſiſtentiam tunicarum vaſorum &, ipſa ſolâ implicatione, vel ferruminatione mediis acidis quieſcendo concreſcant.* Exarata in ſero ramenta à Malpighio obſervata melius fibrarum inchoamenta, ut ipſe alicubi nominat, quàm veræ fibræ dici poſſunt: ſimul enim coeuntia fibras efformant. Quòd verò ad excitandum polypum requiratur acidum ferruminans falsò multi arbitrantur, quia in ſanguine educto, & potiſſimùm in aquam effuſo, ac poſteà refrigerato excitatur concretio quædam polypoſæ analoga, quæ tamen producitur ſine concurſu acidi. Malpighius primò ſtatuit dicta ramenta ferruminari ab acidis, ut clarè habet in præcitati Operis pag. 62. *Hunc itaque* (intelligit polypum) *non rarò in cordis ventriculis, & præcipue in dextro, & appenſis vaſis excitari habui, in melancholicis, lue venereâ affectis, reliquiſque in quibus coagulativi, acidique ſales luxuriant. Hos autem à minimis fibrarum inchoamentis fieri ab acidis, quaſi ferruminantibus conjectavi, deficientibus inſuper volatilibus particulis ab aere communicatis, quibus debita ſanguinis fluiditas conciliatur, & manutenetur.* Deinde ſequenti pag. 62. loco ſuprà citato videtur excludere perpetuum acidi concurſum, dum ait, quòd *ipſa fibræ ſola implicatione, vel ferruminatione mediis acidis quieſcendo concreſcant.* & paulò ſuprà loquendo etiam de fibris ſanguinis, quòd *probabiliter ceſſante motu locali & inteſtino implicatione in ſolidum corpus compaginantur & concreſcunt.*

F I N I S.

INDEX
LIBRORUM, SECTIONUM, ET RERUM PRÆCIPUARUM
IN
Omnibus Observationibus, quibus Anatomia hæc Practica conſtituitur, contentarum.

ANATOMIÆ PRACTICÆ
LIBER I.

De Affectibus Capitis. Tom. I. pag. I.

Sectio I.

De Dolore Capitis. *Ibid.*

Obs. 1. Dolor Capitis in Apoplexiam deſinens à ſanguine vaſa duræ meningis diſtendente, & ejuſdem meningis craſſitie, ac duritie inſigni. Ibid.

Obs. 2. Cephalalgia à vaſis meningum & cerebri ſanguine turgidis & diſtentis, abſceſſu parvo, ſeroſo in cerebri parte anteriore. pag. 4.

Obs. 3. Capitis dolor à repletione vaſorum meningum, & ſeri copia in ventriculis. p. 5.

Obs. 4. Capitis dolor ob vaſa piæ duræque meningis ſanguine turgida; Ulcus oblongum ſub medio oſſis ſincipitis dextri, ad os temporis extenſi; ob copiam ſeri in ventriculis anterioribus. p. 6.

Obs. 5. Capitis dolor à vaſis cerebri ſanguine aduſtô repletis, & meningibus velut ſideratis. p. 8.

Obs. 6. Capitis dolor à phlegmone meningum, vaſis & ſinubus ſanguine repletis; aquâ plurimâ in anfractibus. Ibid.

Obs. 7. Capitis dolor à vaſis meningum & cerebri ſanguine diſtentis; aquâ limpidâ cerebri plicas implente & totam compagem inundante. p. 9.

Obs. 8. Capitis dolor à ſanguine nigro venas implente & quaſi varicoſas reddente, cum ſiccitate cerebri ac membranarum ejus: Sero multo in ventriculo medio. p. 10.

Obs. 9. Occipitis dolor ab humore acri craſſam meningem erodente; atro ſanguine vaſa tenuis & craſſæ meningis diſtendente. p. 11.

Obs. 10. Capitis dolor à dato philtro, in quo cerebri venulæ nigricantes repertæ, cùm paucâ ſanioſâ materiâ in ſuperficie &c. Ibid.

Obs. 11. Capitis dolor ab inflammatoria diſpoſitione meningum & partis exterioris cerebri ubi nigredo intenſa deprehenſa. p. 12.

Obs. 12. Capitis dolor à vaſis tenuis meningis cruore oppletis & ampliatis; ſinu tertio ſanguine turgido; ſero flavo per cerebrum circa falcem diffuſo; humore purulento in utroque ventriculo &c. Ibid.

Obs. 13. Capitis dolor caſum ſequutus à ſanguine circa occiput inter cranium & pericranium effuſo; ſeri copiâ in anteriore capitis parte inter membranas & cerebrum contenta. Ibid.

Obs. 14. Capitis dolor gravis à ſero in ventriculis cerebri, vaſis meningum ſanguine fæculento turgidis, & ab ulcerato ventriculi orificio ſuperiori. p. 13.

Appendix, De Cephalalgia ſtomachi vitio adſcribendâ. p. 14.

Obs. 15. Capitis dolor à turgentibus atro ſanguine cerebri venis & aquâ in ventriculis. Ibid.

Obs. 16. Capitis debilitas à ſero copioſo inter meningas diffuſo & ventriculos replente. Ibid.

Obs. 17. Cephalalgia à ſero inter duram meningem & cerebellum latente.

Obs. 18. Hemicrania ab ingenti ſeri copiâ inter cranium & duram meningem contenta, tum in hujus falce & reduplicationibus p. 15.

Appendix, De Hemicrania à ſero producta, errhinis & veſicatoriis curatâ. p. 16.

Appendix, De Cephalæa per aquæ limpidæ è naribus ſtillantis copiam ſoluta. Ibid.

Obs. 19. Capitis dolor à ſero ventriculos replente, & ſpatia inter meninges &c. Ibid.

Obs. 20. Cephalæa à ſero cohibito in cerebri ventriculis & ejus anfractus alluente. p. 17.

Obs. 21. Capitis dolor à copioſa aqua cerebrum alluente, cum ventriculi vitio. Ibid.

Obs. 22. Capitis dolor ab aqua duræ matri incumbente. Ibid.

Obs. 23. Capitis dolor à ſero, ſupra, intra, & infra meninges contento; abſceſſu grandiore intra dextrum ventriculum &c. Ibid

Obs

Obs. 24. Capitis dolor à ſero ventricolnm cerebri dextrum implente. — Tom.I. pag.18.
Obs. 25. Capitis dolor à ſero ſpatium inter utramque meningem implente, cerebri anfractus alluente &c. Ibid.
Obs. 26. Capitis dolor gravativus à ſeroſorum humornm inter duas meninges collectione ortus. Ibid.
Obs. 27. Pungitivus capitis dolor ab aquæ perſpicuæ copiâ in poſterioribus cerebri ventriculis contenta. Ibid.
Obs. 28. Capitis dolor à cerebro nimis humido. p.19.
Obs. 29. Cephalalgia ab aquæ copia in capite, ob evaporationes per aures ſuſceptas. Ibid.
Obs. 30. Gravis circa frontem dolor, à ſeroſo humore in ſubſtantia cerebri, & veorriculis. Ibid.
Obs. 31. Capitis dolor à colluvie ſeroſa in cerebro & corruptione omnium principum viſcerû. p.20.
Obs. 32. Capitis debilitas à copia ſeri inter meninges & in ventricolis collecta. p.21.
Obs. 33. Capitis dolor à maxima collectiooe ſeroſi humoris inter duas meninges. Ibid.
Obs. 34. Cephalæa à ſero largius meningibus affuſo ac in ventricolis copioſo. Ibid.
Obs. 35. Capitis dolor à cerebro aqueo humore copioſe irriguô, & tumore globuſo in parte interiore. p.22.
Obs. 36. Capitis dolor ab aqueô & pitnitoſo ſanguine plures cerebri partes occupante. Ibid.
Obs. 37. Capitis dolor cujus nulla alia in corpore cauſa deprehenſa quàm bilis cyſtim felleam diſtendens. Ibid.
Obs. 38. Capitis dolor à bile meninges ſuffundente & liquore inter eos contentô. Ibid.
Obs. 39. Capitis dolor à vaporibus vel flatibus piam matrem diſtendentibus. Ibid.
Obs. 40. Capitis dolor à pure inter piam matrem & cerebrum contentô, illucque ab inflammatis pleurâ & pulmonibus delatô. p.23.
Obs. 41. Gravedo à pure ad os ethmoides delatô. Ib.
Obs. 42. Capitis dolor à pure ſupra membranas & cerebrum effuſo. p.24.
Obs. 43. Gravis circa oeulum dolor puncturam oſſis temporis ſequutus, ab ingenti puris copiâ inter membranas & cerebrum. Ibid.
Obs. 44. Capitis dolor vulnus ſequutus, à putredine inductâ dimidiæ cerebri parti; pure & aqua inveorricolis. Ibid.
Obs. 45. Capitis gravitas ab abſceſſu & pure in anteriore cerebri parte. Ibid.
Obs. 46. Capitis dolor ab abſceſſu ſeroſo oatibus cerebri & infundibulo adhærente. Ibid.
Obs. 47. Capitis dolor ab abſceſſu ſanioſo circa nervum opticum, com glutinoſâ & pellucidâ aquâ. p.25.
Obs. 48. Capitis dolor à vomica in cerebro, ſequura oſſis frontis fracturam. Ibid.
Obs. 49. Cephalalgia ab abſceſſibus in proceſſibus mammillaribus; eroſione oſſis frontis. p.26.
Obs. 50. Dolor intolerabilis & fugax ad frontem & tempora ex abſceſſo in media cerebri parte, Ibid.
Obs. 51. Dolor circa tempora ab abſceſſu in cerebri penetralibus vulnus ſequutô. Ibid.
Obs. 52. Capitis dolor ab abſceſſu purulento & fœtido. Ibid.
Obs. 53. Capitis dolor à gravi in cerebro abſceſſu, ſuppreſſiooem ſaniei ex auribus manantis ſequuto. p.27.
Obs. 54. Capitis dolor ab abſceſſu ſub cranio, duræ matris, piæ, & ſubditi cerebri putredine parvo ſpatio circomſcripta. Ibid.
Obs. 55. Capitis dolor ab abſceſſu ſub cranio latente. Ibid.
Appendix. De Vomica Hypocranica. p.29.
Obs. 56. Cephalæa à ſubſtantia quadam calloſa in cerebro. p.30.
Obs. 57. Capitis dolor ab oſſiculo duram meningem pungente & abſceſſu purulento in cerebri ſubſtantia. Ibid.
Obs. 58. Capitis gravitas ab abſceſſu in anteriore cerebri parte. Ibid.
Obs. 59. Capitis dolor vulnus ſequutus à pore ſupra membranas & cerebrum effuſo. p.31.
Obs. 60 Capitis dolor à phlegmone ingenti intra calvariam; duræ meningis inflammatione; poris copiâ. Ibid.
Obs. 61. Dolor continuus à tumore juxta proceſſum mammillarem. Ibid.
Obs. 62. Capitis dolor ab hydatidibus obortis circa temporales arterias. Ibid.
Obs. 63. Capitis dolor à tumore globoſo in cerebro; aqua plurima per id diffuſa. Idid.
Obs. 64 Capitis dolor ob tenuis meningis com craſſa connexionem. Ibid.
Obs. 65. Hemicrania diuturna à phlegmone juxta locum dolentem. Ibid.
Obs. 66. Frontis dolor æſtuoſus à cerebri & membranarum diſpoſitione inflammatoria ſequuta puncturam earundem partium. Ibid.
Obs. 67. Cephalalgia à tumore ſcirrhoſo membranis cerebri accreto & aqua liquida anfractus alluente. p.32.
Obs. 68. Capitis dolor à Gummatibus duræ meningis excitata ab oſſe acuto circa ſalcem latente. Ib.
Obs 70. Capitis dolor ob tumorem duræ meningis, craſſitiem tenuis, ac ſerum copioſum per cerebrum diffuſum. p.33.
Obs. 71. Capitis dolor à tumore ſcirrhoſo piæ matris, ac ichore inter meninges & cerebrum. Ibid.
Obs. 72 Capitis dolor à coalitu meningum ſanguinis liberum curſum præpediente. p.34.
Obs. 73. Capitis dolor ab inflammatis cerebri membranis; abſceſſu in parte cerebri ſiniſtra, cum ſuturarum in cranio defectu. Ibid.
Obs. 74. Capitis dolor à membranorum phlegmone poſt caſum. p.36.
Obs. 75. Capitis dolor à ſero flavo repreſſo, tineam prius excitante, unde cerebri & membranarum corruptio. Ibid.
Obs. 76. Meningum ſideratio ſequuta diuturnos dolores. p.37.
Obs. 77. Capitis dolor ad occiput & ſpinam protenſus, ob meningum inflammationem, quam ſequuta ſideratio. Ibid.
Obs. 78. Capitis dolor à phlegmone cerebri partem poſticam obſideote ſubſequente ſphacelo. p.38.
Obs. 79. Capitis dolor à totius cerebrebri phlegmone qoem ſequuta ejus necroſis, p.40.
Obs. 80. Hemicrania dextri lateris à corruptione cerebri latere ſiniſtro. p.41.
Appendix, De Hemicrania per conſenſum cerebri cum renibus affectis. Ibid.
Obs. 81. Capitis dolor à vitioſa meningum diſpoſitione inducta ab homoribus atrabilariis. Ibid.
Obs. 82. Capitis dolor à pia & dura matre circa os coronale nigricantibus ob perennem tabaci uſum. Ibid.
Obs. 83. Capitis dolor à membranarum coalitu & tumoribus ſcirrhoſis. p.42.
Appendix, De Cephalalgia ſupra vicennium durante ac probabiliter à tumoribus ſcirrhoſis membranas obſidentibus orta. p.43.

Idem.

Item de Cephalalgia vitio ſucci nervei imputata. Tom.I. p.45.

Obs. 84 Capitis dolor pertinax ſequitur plerumque membranarum morbus conformation s. Ibid.

Obs 85. Capitis dolor à putredine dimidiæ cerebri partis; pure & aqua in ventriculis. p.46

Obs 86. Capitis dolor in diuturna lue, ubi cerebrum pene conſumptum repertum propter ejuſdem diſſolutionem. Ibid.

Obs 87. Hemicranea ſiniſtri lateris ob carotidem dextram intra cranium oſſeam redditam. p.47.

Obs 88. Atrox Capitis dolor ab arterijs carotidibus induratis; aquæ collectione ſub pia matre & arenulis in glandula pineali p.48.

Obs 89 In longis occipitis doloribus cerebellum cerebro mollius, quandoque ſiccius ac friabile repertum. p 49.

Obs.90. Capitis dolor à nimis arcta ſuturarum compage. Ibid.

Obs. 91. Capitis dolor à craſſitie cranij, ſuturarum abſentia & aqua multa in ventriculis cerebri collecta. p. 50.

Append. De immunitate à dolore capitis ob cranij tenuitatem & perviam ſubſtantiam. Ibid.

Obs 92. Capitis dolor à ſuturarum diſceſſione. p. 51.

Appenn. Super eodem argumento. p.52.

Append. De Capitis dolore continuo in puella cui os frontis mobile. Ibid.

Obs 93. De Cranio ſine ſuturis & craſſiſſimo in quodam qui nulla vi externa in capite lædebatur, nec unquam à cauſa externa dolebat. p. 53.

Obs 94. Ingens capitis dolor ab oſſis ſincipitis dextri carie & ſuturis ubliteratis, Ibid.

Obs 95. Capitis gravedo à carie oſſis frontis & læſione ſuperioris orbitæ. Ibid.

Obs 96. Capitis dolor à carie cranij parte interna juxta cerebellum. Ibid.

Obs 97. Capitis dolor à carie cranij & adhæſione cum membrana. p 54.

Obs. 98. Capitis dolor ab adhæſu craſſæ meningis cum cranio. Ibid.

Obs.99 Capitis dolor ab humore maligno cranium, ſubditas membranas, ipſumque cerebrum corrodente. Ibid.

Obs.100. Capitis dolor à cranio ſphacelato; ichore putrido ſupra meninges corruptas & corrupto cerebro nervíſque opticis. p. 55.

Obs.101. Capitis dolor ab interiore cranij tabula carie affecta p. 56.

Append. De dolore capitis ab homore acri in capite collecto, potius cranium quàm duram meningem erodente, Ibid.

Obs. 102. Capitis dolor ab humore virulento inter cranij laminas contento. p.57.

Obs 103. Capitis gravedo à carie oſſis frontis illæſis meningibus & cerebro. Ibid.

Obs.104. Capitis dolor ab internæ diploidis particulis meninges pungentibus. Ibid.

Obs 105. Dolor circa frontem à laminæ interioris cranij ἐ'ιλάσει, & purulentia circa partem cerebri. Ibid.

Appendix, De Hemicrania ab introceſſione particulæ oſſis frontis meningem ſubditam premente, & liberum per vaſa excurſum præpediente. p.58.

Obs.106. Capitis dolor ab oſſea ſpina inter duram & piam matrem, cerebri ſubſtantiam ingrediente. Ibid.

Obs.107. Capitis dolor à ſtyli fruſtulo in cerebro relicto, ingruente tantùm pluvia moleſtus. p.59.

Obs 108. Dolor capitis acutiſſimus ex materia lapidea duræ meningi adnata, ſuis aculeis tenuem perfodiente. Ibid.

Obs. 109. Capitis dolor à lapide membranæ incluſo in poſteriori capitis parte; aqua in ventriculis. Tom.I. pag.60.

Obs. 110. Capitis dolor gravativus à lapide circa cerebri baſim genito. Ibid.

Obs.111. Capitis dolor à lapide inter duram & piam matrem in poſteriore capitis parte, Ibid.

Appendix, De Calculo per palatum rejecto. p.61.

Appendix, De Calculis per nares rejectis præcedente dolore capitis.

Obs.112. Cephalalgia à calculo in cerebro nato. p.63.

Appendix, De globulo plumbeo menſea ſex in cerebro delitescente ſine ullo ſymptomate. Ibid.

Obs.113. Capitis dolor lethalis ab oſſiculis circa falcem adnatis. Ibid.

Obs.114. Capitis gravitas ab hydrargyro poſt iounctionem in capite relicto. p.64.

Obs. 115. Capitis dolor pruriginoſus à pediculorum caterva ſub pericranio & intra cranij diploas latitante. Ibid.

Obs.116. Cephalalgia à verme in anfractibus cerebri latitante. p.66.

Obs.117. Capitis dolor à vermibus inter meningea, & putredine circa cerebrum ortus. p. 67.

Obs. 118. Capitis dolor à verme inter calvariam & piam matrem latente. Ibid.

Obs. 119. Capitis dolor à verme nigra tunica involuto, unde cerebelli ſubſtantia à dextro latere ſejungebatur à reliquo corpore. p.68.

Obs. 120. Capitis dolor à vermiculis circa oates & anum in cerebro latentibus. p.69.

Obs.121. Capitis dolor à Scorpionibus in cerebro natis. p. 70.

Obs.122. Capitis dolor à ſanguine aortam & cavam replente, ibidemque concreſcente. Ibid.

Obs.123. Diuturnus capitis dolor cujus nulla alia deprehenſa cauſa quàm ulcus in ventriculo. Ibid.

Additamenta *ad Sectionem primam.*

Obs. 1. Cephalalgia à lapillo inter duram piamque matrem reperto, p.73.

Obs. 2. Cephalalgia à ſinubus ſanguine diſtentis; ſero per cerebrum effuſo &c. Ibid.

Obs.3. Capitis dolor in qua pulmo ex parte coulumptus; pericardium pure & ſanioſo ſanguine oppletum. p.74.

Obs. 4 Cephalalgia in qua inſignis cerebri ſuppurati quantitas è naribus fluxit. Ibid.

Obs.5. Cephalalgia à glandulis in cerebro prognatis ac inde orto hydrope capitis. p 75.

Obs.6. Cephalalgia alteram capitis partem occupans à cerebri gangrænoſi. p.76.

Obs 7. Cephalalgia à cranio eraſſiori & ſuturis deſtituto; vaſis meningum ſanguine turgidis, & ſero multo in ventriculos & cerebri baſin effuſo Ib.

SECTIO II.

De Apoplexia.

Obs.1. Apoplexia ab occluſione vaſorum in concurſu omnium cerebri ſinuum, Tom.I. pag.77.

Obs.2. Apoplexia in qua ſanguis & frigidus & concretus, p.79.

Obs.3. Apoplexia à grumo ſanguinis in carotidibus. p.80.

Obs.4. Apoplexia in qua ſanguis extravaſatus, aut abſceſſus repertus. Ibid.

Obs. 5. Apoplexia ab arteriæ magnæ orificio ſummè dilatato & corde ſanguine diſtento. Tom. I. pag. 81.

Obs. 6. Apoplexia ab immodico ſanguinis in cerebrum excurſu. p. 82.

Obs. 7. Apoplexia ictum ſequuta ob ſanguinem effuſum ex diſrupto roticulari vaſiſque ſinimis. Ibid.

Obs. 8. Apoplexia vulnus ſub oculo ſiniſtro ſequuta ob læſum dextrum cerebri ventriculum, & effuſum ſanguinem ad cerebri baſin. p. 83.

Obs. 9. Apoplexia à ſanguine ſub duriæ meningæ poſtica parte effuſo in baſin cerebri, & fiſtulam ſpinæ dorſi, cum ſero cruento in ventriculis anterioribus. p. 84.

Obs. 10. Apoplexia à ſanguine ventriculos cerebri infarciente. p. 86.

Obs. 11. Apoplexia à cerebri ventriculis concreto ſanguine turgentibus, ex rupto vaſe plexus choroidis. p. 87.

Obs. 12. Apoplexia à ſanguine concreto in utroque cerebri ventriculo; plurimo ſero cruento in tertium & quartum devoluto; plexus choroidis rami ruptura, & arterijs duræ meningis ſanguine turgidis. Ibid.

Obs. 13. Apoplexia à ſanguine per cerebri gyros diffuſo, & diffractis arteriosis vaſis carotidis & vertebralibus. p. 88.

Obs. 14. Apoplexia ab atro ſanguine cerebrum occupante. Ibid.

Obs. 15. Apoplexia à ſanguine cerebrum ad baſin uſque ſuffundente, & eodem inter piam matrem ac cerebrum collecto, cum ſeri congeſtione inter ventriculos. Ibid.

Obs. 16. Apoplexia à repletis ſanguine ſinubus p. 90.

Obs. 17. Apoplexia à ſanguine ventriculum ſiniſtrum opplente. p. 91.

Obs. 18. Apoplexia à parte cerebri ſanguine ſuffuſa; grumo magno ſanguinis peculiari cavitate concluſo; ex rupto inſigni ramo arteriæ carotidis anterioris. Ibid.

Obs. 19. Apoplexia à ſanguine in cerebri baſin effuſo ac concreto, arterias retiformes & plexum choroidem comprimente. p. 93.

Obs. 20. Apoplexia à ſanguine inter utramque meningem effuſo, ut & circa cerebri baſin, ac totam ejus ſubſtantiam & ventriculos. p. 94.

Obs. 21. Apoplexia à ſanguine in cerebri ventriculos illabente ibique concreto; plexu choroeide quaſi contuſo, p. 98.

Obs. 22. Apoplexia à ſanguine ſupra & infra cerebri membranas effuſo. Ibid.

Obs. 23 Apoplexia à vaſis cerebri ſanguine turgidis & aqua limpida totam cerebri compagem mundante. p. 99.

Obs. 24 Apoplexia vulnus ſequuta ab humore ventriculos cerebri replente, & ſanguine putrido circa os cuneiforme fractum. Ibid.

Obs. 25. Apoplexia ſecundæ cranij laminæ fracturam ſequuta, integra prima. Ibid.

Obs. 26. Apoplexia & paralyſis poſt vulnus capitis, à cruoris copia intra cranium effuſa. Ibid.

Obs. 27. Apoplexia à ſanguine ſeroſo intra ſpatia meningum concluſo; Lethum promovente ſanguinis in thoracem inſigni effuſione. Ibid.

Obs. 28. Apoplexia à repletis ſero ventriculis, & ſanguine obſtruente proceſſus ſpinalis medullæ. p. 101.

Obs. 29. Apoplexia à ſanguine circa cerebri baſin effuſo. p. 102.

Obs. 30. Apoplexia phlegmonem cerebri ſequuta poſt gravem cephalalgiam. Ibid.

Obs. 31. Apoplexia à viſcido humore cerebrum opplente. p. 102.

Obs. 32. Apoplexia à pituitoſis humoribus ſpinalis medullæ principium occupantibus. p. 104.

Obs. 33. Apoplexia à pituita craſſa quarti ventriculi foramen obſtruente. Ibid.

Obs. 34. Apoplexia à craſſo & viſcido humore ad retiformem contextum invento. p. 105.

Obs. 35. Apoplectici caput, pectoris regio, ſtomachus materia pituitoſa infarcta reperta. p. 108.

Obs. 36. Apoplexia à cerebro pituita perfuſo; ejus venarum ab eodem obſtructionem; ventriculos ſero repletos, & polypum cordis fibris adnatum. Ibid.

Obs. 37. In plurimis Apoplexia extinctis, cerebri aut cordis vaſa, viſcidis corporibus, polypis dictis infarcta reperta. p. 110.

Obs. 38. In Apoplectici ſiniſtro cordis ventriculo pinguedo reperta. p. 111.

Obs. 39. Apoplexia ab humore aquoſo per cerebri ſubſtantiam diffuſo, ventriculos replente, cum ſanguine atro & craſſo in arterijs temporalibus. Ibid.

Obs. 40. Apoplexia à ſero plurimo in ventriculis cerebri, per ſubſtantiam diffuſo, & in ſacra fiſtula; hydatidibus in plexu choroideo. Ibid.

Obs. 41. Apoplexia ab aqua plurima anfractus cerebri alluente; cerebri mollitie & flacciditate; muco in glandula pituitaria &c. p. 115.

Obs. 42. Apoplexia à ſeri & pituitæ copia in toto cerebro & ventriculis. p. 115.

Obs. 43. Apoplexia ab aqua cerebri plicas implente & totam compagem inundante. p. 116.

Obs. 44. Apoplexia levis à ſeroſo humore in cerebro ſtagnante. Ibid.

Obs. 45. Apoplexia à ſeri ingenti copia inter cranium & duram meningem; item in falce & illius reduplicatione, omnibusque cranij cavitatibus. Ibid.

Obs. 46. Apoplexia à ſeroſo humore anfractus cerebri alluente & ventriculos replente. p. 117.

Obs. 47. Apoplexia à ſero inter utramque meningem; inter piam ac cerebrum & cerebellum; madore cerebri ſubſtantiæ; repletione ventriculorum, & effluxu ejuſdem ſeri in fiſtulam ſacram. Ibid.

Obs. 48. Apoplexia à plurima aqua cerebrum diluente. p. 122.

Obs. 49. Apoplexia ab abſceſſu ſeroſo in cerebro. Ibid.

Obs. 50. Apoplexia epilepſiam ſequuta, à ſero acri in cerebro, inter meninges & in ventriculis. Ibid.

Obs. 51. Apoplexia à veſicis rotundis aquoſis corpori calloſo incumbentibus. p. 123.

Obs. 52. Apoplexia ab abſceſſu in dura matre diſrupto, cum corroſione tenuis & corticis cerebri à pure inde manante. Ibid.

Obs. 53. Apoplexia à tumore ſteatomatico inter cerebrum & cerebellum conſtituto. Ibid.

Obs. 54. Apoplexia à cerebri ſubſidentia, diſſolutione & fluiditate, ob pituitam ejus molem irrigantem. Ibid.

Appendix, De Apoplexia à cerebri ſubſidentia contingente, ob tumorem cranij reſectum. p. 125.

Obs. 55. Apoplexia à ſanguine circa baſin cerebri effuſo, cum cerebelli ſideratione. Ibid.

Obs. 56. Apoplexia ab hydatidibus circa temporales arterias, cum cerebri flacciditate &c. Ibid.

Obs. 57. Apoplexia citò interimens, cerebro omnino ſalvo & incolumi, ſolo vitio in pulmonibus apparente. Ibid.

Obs.

Obs. 58. Apoplectici cyſtis fellea decem calculis prægnans. Tom.j.p.126.
Obs. 59. Apoplexia à fulmine excitata. p.127.
Obs. 60. Fulmine tacti ac apoplectici ſic mortui alia anatome. Ibid.
Obs. 61. Apoplexia Iſchuriam ſequuta, ob virium renum calculis obſeſſorum, ac ſerum non excipientium, p.128.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem ſecundam, De Apoplexia.

Obs. 1. Apoplexia à ſanguine in ventriculis cordis concreto, item in pulmonum vaſis ſanguineis reperto. Tom.I. p.128.
Obs. 2. Apoplexia à ſanguine in cerebro extravaſato. p.130.
Obs. 3. Apoplexia à ſanguine extravaſato. Ibid.
Obs. 4. Apoplexia in qua cerebri vaſa inſigniter diſtenta. p.131.
Obs. 5. Apoplexia in qua ſanguis concretus & ſerum effuſum in cerebro reperta. p.133.
Obs. 6. Apoplexia ex ictu, ubi ſanguis extravaſatus item abſceſſus unde materia multa viridis in ventriculis. p.135.
Obs. 7. Apoplexia in qua cerebrum ſero inundatum. p.137.
Obs. 8. Apoplexia in qua carotis dextra oſſea. Ibid.
Obs. 9. Apoplexia poſt reſpirandi difficultatem, in qua ſplen putridus, pulmones purulenti, cordis thalamus dexter excoriatus, &c. Ibid.
Obs. 10. Apoplexia in qua cerebrum flaccidum; meninges humore mucoſo & tenaci, item ventriculi & ſinus eodem oppleti, cum polypo in corde. p.138.
Obs. 11. Apoplexia fortiſſima ex cerebri hydrope. Ib.
Obs. 12. Apoplexia fortiſſima poſt quinquennium recurrens à ſanguine extravaſato. p.139.
Obs. 13. Apoplexia in qua ſanguis niger grumoſus ad duas prope libras (forſan melius uncias) in cerebri ventriculo dextro, ſerum in ſiniſtro ad ſemunciam, cum intermixtis arenulis; vaſa undique varicoſa; dura mater undique cranio adhærens reperta. p.143.
Obs. 14 Apoplexia in qua vaſa cerebri varicoſa; ſerum multum effuſum. p.144.
Obs. 15. Apoplexia à ſanguine in dextrum cerebri ventriculum effuſo. p.148.

SECTIO III.

De Reliquis Affectibus Soporoſis, Lethargo, Caro, Cataphora, Comate ſomnolento & vigiliis.

Obs. 1. Lethargos à ſero cerebri anfractus exteriores alluente. Tom.I pag.148.
Obs. 2. De Somno naturali & præternaturali à latice aquoſo cerebri meatus occupante in ventriculos dexuſo. p.150.
Obs. 3. Lethargus ab extimis cerebri oris madore perfuſis. Ibid.
Obs. 4. Lethargus ab aquâ limpidâ ſub meningibus cerebri corticem obtegente & madefaciente. 151.
Append. I. De Lethargo febris malè judicatæ ſuccedente imperfectè ſoluto. p.153.
Append. II. De Lethargo ex uſu opiatorum orto. Ibid.
Append. III. De Lethargo à ſeri copia oborto, vesi-
Index Anat. Boneti.
catoriorum toti capiti applicatorum ope ſanato. p.154.
Obs. 5. Carus ab aquâ cerebri anfractus alluente & ventriculos implente. Ibid.
Obs. 6. Sopor ab aqua duræ matri circumfuſa. p.155.
Obs. 7. Sopor ab aqua cerebrum inundante. p.156.
Obs. 8. Sopor ab humiditate copioſa in cerebro. Ib.
Appendix. De Cataphora à collectione humoris inter cranium & capitis cutim. Ibid.
Obs. 9. Coma lethargicum ab aquæ copia in ventriculis. Ibid.
Obs. 10. Lethargus à ſero ad libræ quantitatem ventriculum cerebri dextrum implente. p.157.
Obs. 11. Sopor Lethargicus ab aqua anteriores duos ventriculos applente, ſubſtantiamque cerebri ita premente ut anfractus inconſpicui eſſent. Ibid.
Obs. 12. Comatoſus affectus ab aqua citrina nervorum origini incumbente. Ibid.
Obs. 13. Sopor profundus à ſero ad caput amandato ob virium renum perforatorum. Ibid.
Obs. 14. Carus à ſero in cerebro & ejuſdem vaſis redundante. p.158.
Obs. 15. Coma à refluxu ſeri ob calculum renum & veſicæ exire prohibiti. p.159.
Obs. 16. Lethargus in Apoplexiam deſinens à vaſis piæ meningis & ſinu tertio ſanguine turgidis; ventriculis lateralibus pure ab ulceribus ibidem manante, oppletis. Ibid.
Obs. 17. Sopor ſequutus inſignem bregmatis ſiniſtri contuſionem, ubi oſſiculum cerebro immerſum repertum eſt. p.161.
Obs. 18. Lethargus gravem ſiniſtrorum temporum contuſionem ſequutus, à ſanguine coagulato & nigro lateralem oſſis ſphænoidis ſiniſtri cavitatem adimplente. Ibid.
Obs. 19. Coma à venis meningum ſanguine melancholico refertis; aqua in ventriculis. Ibid.
Obs. 20. Sopor à dura cerebri membrana ſanguine & pure ſuffuſa. Ibid.
Obs. 21. Lethargus à tumore ſcirrhoſo membranis cerebri accreto, & aqua limpida cerebrum alluente. Ibid.
Obs. 22. Sopor à cerebri parte corrupta. Ibid.
Obs. 23. Sopor à purulento humore circa cerebrum conſiſtente; dura meninge ſanguine ſuffuſa. p.162.
Obs. 24. Carus à cerebri ſubſidentia, diſſolutione, & fluiditate ex pituitæ copia. Ibid.
Obs. 25 Sopor à flacciditate cerebri; lapide in eo cum aqua in prioribus ventriculis. Ibid.
Obs. 26. Sopor à cerebri ſubſtantia ſphacelata. Ibid.
Obs. 27. Sopor ab abſceſſu in penetralibus cerebri. Ibid.
Obs. 28. Cataphora inducta à carie oſſis frontis & læſione ſuperioris orbitæ. Ibid.
Obs. 29. Sopor cum ſtupore à tumore duro in cerebro, & aqua cerebrum irrigante. p.163.
Obs. 30. Sopor ſcorbuticorum & morti proximorum à ſpirituum penuria pendet; quandoquidem cerebrum in illis ab illuvie ſeroſa immune & ſatis exſuccum reperitur. Ibid.
Obs. 31. Soporiferus capitis dolor ab abſceſſu ſanioſo circa nervum opticum, unà cum glutinoſa & pellucida aqua. Ibid.
Obs. 32. Sopor ab apoſtemate in cerebro vulnus capitis ſecuto. p.164.
Obs. 33. Lethargus ab abſceſſu & pure in anteriore cerebri parte. Ibid.
Obs. 34. Lethargus à cerebri apoſtemate, cui ſphacelismus ſucceſſit. Ibid.
Obs. 35. Lethargus non ſemper ſequitur ab apoſtemate cerebri, nec apoſtema cerebri ſemper Lethargum producit. p.165.

Obs. 36. Carus à tumore phlegmonode meningum cerebrique exterioris ambitus. Tom. I. pag. 165.
Obs. 37. Carus ab abſceſſu tunicato poſt vulnus in capite genito. Ibid.
Obs. 38. Lethargus ab abſceſſu purulento, in ſubſtantia cerebri, vulnus orbitæ ſecuto; & oſſiculo duram membranam pungente. Ibid.
Obs. 39. Lethargus ſymptomaticus à pulmonum vitio inductus. p. 166.
Obs. 40. Lethargo afflictus habuit calculos in meatu fellis quæ duodeno inſeritur. p. 167.
Obs. 41. In quodam ab aſſumto pio extincto, id cordi adlæſiſſe deprehenſum eſt. Ibid.
Obs. 42. Lethargus à vermibus in inteſtino tenui conclufis, fano cerebro. Ibid.
Obs. 43 Coma vigil à repletione vaſorum meningum & ſero flavo in cerebri ventriculis. p. 168.
Obs. 44. Coma vigil in abſceſſu in ſubſtantia cerebri, & oſſiculo duram meningem pungente. Ibid.
Obs. 45. Coma vigil ab aqua plurima in toto capite & corpore ſtagnante. Ibid.
Obs. 46. Coma vigil à venis cerebri varicoſis; ſubſtantia cerebri ſicca; ſero multo in ventriculo medio p. 169.
Obs. 47. Coma vigil à parvis quibuſdam pilis, plexui choroidæo adnatis. Ibid.
Obs. 48. Coma vigil à pulmonibus tabidis parte ſiniſtra, dextra vero humiditate multa ſuffuſis. p. 170.
Obs. 49. Coma vigil in quo calculi meatum ſelleum obſidentes reperti. Ibid.

Additamenta

Ad Lib. 1. Section. 3. De Reliquis affectibus Soporoſis &c.

Obs 1. Sopor Lethargicus à ſero circa baſin cerebri, medullam oblongatam ac ſpinalem ſtagnante. Tom. I. pag. 170.
Obs. 2. Carus lethalis à percuſſo & diſrupto oſſe temporis dextri, & ſanguine ſub eo extravaſato è laceratis ibidem aliquibus duræ matris vaſis, ſine vulnere externo. p. 171.
Obs. 3. In quorundam lethargicorum cerebro, & ejus corruptio, & ſanies, ac pus inventa. p. 172.
Obs. 4. Lethargus inflammationi pulmonum conjunctus ab inſigni abſceſſu ſeroſo in cerebro. Ibid.
Obs. 5. Lethargus ex Cephalalgia in quo tumor ſcirrhoſus membranis accretus. p. 173.
Obs. 6. Comato-Epilepticus in quo vaſa cerebri ejuſque membranarum turgida, glandulæ paſſim illis appenſæ, ventriculi omnes aqua diſtenti. Ibid.
Obs. 7. Lethargus ab abſceſſu oſſis cribriformis. p. 175.

Sectio IV.

De Catalepſi ſeu Catocho.

Obs. 1. Catalepſis à craſſo ſanguine quedam cerebri vaſa replente, & ſeroſa materia poſticam cerebri partem occupante. Tom. I. p. 176.
Obs. 2. Catalepſis à ſanguine concreto in majori vena quæ medium caput perreptat, & ſero ruſo in poſteriore cerebro. p. 177.
Obs. 3. In Catalepticis ſanguis etiamnum concreſcit. p. 179.
Obs. 4. Catalepſis à ſanguine nigro, & tabo venas capitis varicoſas reddente, cum cerebri & membranarum ejus ſiccitate. p. 179.
Obs. 5. Catalepſis à cerebri circa ſuperficiem ſiccitate exorta. Ibid.
Obs. 6. Catalepſis à ſanguine concreto in venis ob hauſtum hydrargyrum. p. 180.

Sectio V.

De Inſomniis & Incubo.

Obs. 1. Inſomniis & Incubo cujuſdam vexati, ventriculi cerebri aqua diſtenti reperti ſunt. Tom. I. pag. 180.
Obs. 2. In quodam Incubo aliiſque Cephalicis affectibus extincto, repertum cerebrum quo ad venulas nigricans, cum pauca materia ſanioſa in ſuperficie, at multa & cum muco in ſiniſtro ventriculo. p. 181.

Sectio VI.

De Vigiliis præter naturam.

Obs. 1. Vigiliæ ob cerebri corticem humore deſtitutum obortæ. Tom. I. p. 183.
Obs. 2. Vigiliæ à meningum phlegmone. p. 185.
Obs. 3. Vigiliæ item à phlegmone cerebri. Ibid.
Obs. 4. Vigiliæ à plenitudine vaſorum meningum; ulcere ſub medio oſſis ſyncipitis dextri; ſeri copia in ventriculis &c. Ibid.
Obs. 5. Vigiliæ à cranio ſphacelato &c. p. 186.
Obs. 6. Vigiliæ ab abſceſſu cerebri. Ibid.
Obs. 7. Vigiliæ à vaſis membranarum ſanguine turgidis; ulcere ſub ſincipite dextro, & plexu choroidæo aliquatenus eroſo. Ibid.
Obs. 8. Vigiliæ à pancreatis abſceſſu latente. Ibid.

Sectio VII.

De Phrenitide, Paraphrenitide & Delirio.

Obs. 1. Phrenitidem non gigni à meningum phlegmone, nec paraphrenitidem à ſepti inflammatione procedere, ex diſſectionibus oſtenditur. Tom. I. pag. 187.
Obs. 2. Phrenitis à retroceſſu humoris birioſi eryſipelas in tibia parientis, in pulmonis ac cerebri membranas irruentis, ubi puſtulas excitavit. p. 189.
Obs 3. Phrenitis à cerebri ejuſque membranarum inflammatione. p. 190.
Obs. 4. Phrenitis à piæ matris inflammatione. Ibid.
Obs. 5. Phrenitis à duræ matris exulceratione; vaſorum ejusdem & piæ plenitudine, cum abſceſſu in cerebello flaccido. Ibid.
Obs. 6. Phrenitis in qua venæ cerebri varicoſæ, medullæ cerebri ut & membranæ ſicciſſimæ. Ibid.
Obs. 7. Phrenitis à tumore inflammatorio in cerebri ſubſtantia. p. 192.
Obs. 8. Phrenitis à verme utramqué meningem perforante. Ibid.
Obs. 9. Phrenitis à meningum inflammatione. Ibid.
Obs. 10. Phrenitis vulnus ſequuta, ubi abſceſſus ſub calvaria genitus. p. 193.

Obs.

Obs. 11. Paraphrenitis ab inflammata dura meninge ac pleau choroideo; cum ichore inter meninges & cerebrum. Tom.I.pag.193.
Obs. 12. Phrenitis ab abſceſſu ſub cranio latente; putredine meningum ac particulæ cerebri ſubſtantiæ. Ibid.
Obs. 13. In Phrenitico nullæ phlegmones notæ repertæ in cerebro. p. 194.
Obs. 14. Phrenitis ab aqua cærulea cerebri ventriculos replente, unde ſiniſter exeſus erat. Ibid.
Obs. 15. Phrenitici cadaver exhibuit diaphragma gravi inflammatione correptum, hepatiſque partem inferiorem, cum polypo in longitudinali duræ meningis ſinu. p.195.
Obs. 16. Phrenitis ab aqueo & pituitoſo humore, in pluribus partibus cerebri, ſine ulla inflammationis nota. Ibid.
Obs. 17. Phrenitis abſque febre, cum inflammatione cerebri ac meningum. p. 196.
Obs. 18. Phrenitis ab inflammatione meningum Ib.
Obs. 19. Delirium à vaſis meningum ſanguine turgentibus & cerebri ſubſtantia aqua madida. p. 197.
Obs. 20. Paraphrenitis à vaſis cerebri ſanguine nigro turgentibus &c. p.198.
Obs. 21. Delirium occultum ab apoſtemate cerebri in ſphaceliſmum abeunte. Ibid.
Obs. 22. Delirium à tumore phlegmonode meningum. Ibid.
Obs. 23. Delirium à phlegmone intra calvariam, cum duræ meningis inflammatione. Ibid.
Obs. 24. Delirium à ſanguine vaſa meningum replente; ulcere ſub medio ſincipitis dextri; pleau choroideo vitiato. Ibid.
Obs. 25. Delirium ab ulceribus in ventriculis cerebri unde pure opplebantur, cum piæ meningis vaſorum diſtentione à ſanguine. p.199.
Obs. 26. Delirium vulnus ſecutum à duræ meningis & cerebri phlegmone, unde ſphacelus. Ibid.
Obs. 27. Delirium à ſero tenui cerebrum madefaciente ac ejus ventriculos implente Ibid.
Obs. 28. Delirium & amentia à ſero plurima per cerebri & cerebelli ſubſtantiam penetrante. p.200.
Obs. 29. Delirium à vaſis cerebri ac cerebelli ſanguine turgentibus. Ibid.
Obs. 30. Delirium à membranarum phlegmone. Ibid.
Obs. 31. Delirium à putredine dimidiæ cerebri partis; ventriculis aqua cruenta & pure occupatis. Ibid.
Obs. 32. Delirium ab abſceſſu profundo in cerebro. Ibid.
Obs. 33. Delirium à pure in cerebro cohibito, p.201.
Obs. 34. Delirium à ſanguine inter cran um & duram meningem, cum venis ſanguine tumidis. Ibid.
Obs. 35. Delirium ab ingenti phlegmone intra calvariam, cum tumore duræ meningis. Ibid.
Obs. 36. Phrenitis à phlegmone poſticæ cerebri partis. Ibid.
Obs. 37. Delirium ab inflammatione & ſuppuratione ſepti tranſverſi. p.202.
Obs. 38. Delirium in quo pulmones corrupti & nigricantes. Ibid.
Obs. 39. Delirium à pulmonibus abſceſſibus tentatis. Ibid.
Obs. 40. Delirium ab inflammato impuro ventriculo ortum. Ibid.
Obs. 41. Delirium à tuberculo in ventriculo diſtupto. Ibid.
Obs. 42. Delirium à vitio uteri. p.203.
Obs. 43 Delirium ab abſceſſu in hepate. Ibid.
Obs. 44. Paraphrenitis à bile acerrima è cyſti fellis exudante; vaſis cerebri & cordis ſanguine nigro turgidis. p 203.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Phrenitide.

Obs. 1. Phrenitici Anatome plura in omnibus viſceribus ac præcipuè cerebro curioſis exhibet. Tom.j. pag.203.

SECTIO VIII.

De Mania & Rabie, ſeu Hydrophobia.

Obs. 1. Mania à ſiccitate cerebri in ſuperficie, quæ flavedine tincta viſa eſt. T.j p.205.
Obs. 2. Maniacus affectus in pueto ab atra bile vaſa duræ & piæ matris occupante, ac in vaſis partium vitalium & naturalium contenta. p. 208.
Obs. 3. In Maniacorum cerebro, aut in meningibus macula nigra deprehenſa. p 209.
Obs. 4. Meningum putredo in maniacis aliquando notata. Ibid.
Obs. 5. Mania à vermibus in cerebro. Ibid.
Obs. 6. Mania à venis cerebri varicoſis. Ibid.
Obs. 7. Rabidi pericardium ſine humore repertum ac ea parte conſumtum; ſinus cordis aridi. p. 210.
Obs. 8. In Hydrophobico ſumma ſiccitas viſcerum reperta. Ibid.
Obs. 9. In Luporum Rabientium renibus ſerpentes naſcuntur. p.211.
Obs. 10. In Rabidis nihil anginoſum deprehenditur. Ib
Obs. 11. In equis, bobus & ovibus rabie affectis, vermes in capite deprehenſi. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Mania & Rabie.

Obs. 1. In Rabidis œſophagus phlegmone repletur. pag.211.
Obs. 2. Hydrophobici cujuſdam viſcera variè affecta reperta ſunt. p.212.
Obs 3. Rabidorum cerebrum vermibus ſcatere repertum. Ibid.
Append. In qua duplici hiſtoria præcipua hydrophoborum ſymptomata dilucide explicantur. p.213.
Obſervatio nem alia extra ordinem, capite ſcilicet de Convulſione: quâ in rabidi cadavere, inteſtina, ac orificium ventriculi utrumque, paſſim maculis inflammatorijs obſita, pulmones ſanguine extravaſato turgidi, ac pleuræ adhærentes; Diaphragma inflammatum &c, reperta. p.214.
Item de Mania Obſervatio alia extra ordinem, ſcilicet capite de Melancholia: qua in maniaco cerebrum multo ſanguine ſeroſo madidum; vaſa plexus choroidei ſanguine turgidiora, cum veſiculis lividis ſeu hydatidibus piſi formibus; ſeptum Lucidum punctis ſanguineis fœdatum &c. reperta. p.215.

Additamentum aliud ad eandem Sectionem

Quo, de Furore Vterino.

Obs. 1. Furor uterinus in quo clytoris mire prominens; ovaria ſeu teſtes maximæ amplitudinis. Tom.j. p.216.

Obs. 2. Foror oterinus à ſemine in ſiniſtro teſticulo concluſo, viáque ex eo ad uterum occluſa. Tom. I. pag. 220.

SECTIO IX.

De Melancholia & Affectione Hypochondriaca.

Obs. 1. IN Melahcholico venæ meniogum ſanguioe atro turgidæ, cum aqua in ventriculis. Tom. I. pag 221.

Obs. 2. Melancholia à ſanguine cerebri vaſa replente, cum ventriculorum& plexus choroidei ſuperficie muco oblita. Ibid.

Obs 3. Melancholia à ſanguine nigro in venis tenuis meoingis. p. 222.

Appendix, De Melancholia ab affecto cerebro circa torcular. Ibid.

Obs 4 Melancholia ab humore atro in dextro cordis ſinu contento. Ibid.

Obs. 5. Melancholicorum quorundam cor aridum & eauccum. p. 223.

Obs. 5. Melancholia ab atro ſanguine io cordis cavitate & abſceſſu prope ſiniſtram auriculam. Ib.

Obs 7. Melancholia ab atro ſanguine in corde, meſenterio exſiccato &c. Ibid.

Obs 8. Melancholici cor arefactum tepertum. pag. 224.

Obs 9. In melancholici corde veſicula atro ſanguine plena reperta. p. 226.

Obs 10 In Melancholici cordis utroque ſinu pituita vitrea reperta. Ibid.

Obs. 11. Melancholia ab atro ſanguine in corde. Ibidem.

Obs 12. Melancholia ab atro humore in corde. Ib.

Obs 13. In Melancholici cordis ſinu ſiniſtro reperta caro nigricans & glanduloſa. Ibid.

Obs 14. Melancholia ab humore fœtido io ſiniſtro cordis ventriculo. Ibid.

Obs. 15. In Melancholica pericardium undique cordi adnatum. Ibid.

Obs 16 Hypocbondriaca affectio à ventriculi vitio & epiploo humore melancholico infarcto. Ib.

Obs 17. De eodem argumento agit. p. 227.

Obs 18. Hypochondriacæ affectionis ſedes in pyloro reperta. Ibid.

Obs. 19. Hypochondriaca affectio à liene malè affecto & vaſis meſaraicis atro ſanguine torgidis Ibid.

Obs. 20. Hypochondriaci omentum vitiatum. Ibid.

Obs 21. Hypochoodriacorum lien ſæpe falſo incoſatus. Ibid.

Obs. 22. Melancholia à lienis abſentia. p. 229.

Obs 23. Hypochondriaci lien durus & prægrandis. Ibid.

Obs 24. Hypochondriaca Melancbolia à liene ſcirrhoſo. Ibid.

Obs. 26. & 27. Sunt de eodem argumento. Ibid.

Obs. 28. Melancholia à parvitate lienis. Ibid.

Obs. 29. Melancholia à liene corrupro. p. 231.

Obs. 30. Melancholiæ ſedes in vaſis cæliacis & meſentericis Ibid.

Obs. 31. Melancholia eſſentialis à cerebri venis atro ſanguine plenis; ſanie & moco in ventriculo ſiniſtro; Jecore & liene lividis; corde nigro ſanguine referto. p. 232.

Obs. 32. Melancholia à Jecore nigricante, œdematoſo, ſiſſuris affecto &c. p. 234.

Obs. 33. Melancholia ab atro humore io ventriculo; pyloro à ſcirrho ante occluſo; meſenterio ſcirrhoſo & lapidoſo. Tom. I p. 234.

Obs. 34. Affectio hypocbondriaca à vitio ventriculi; pancreate & hepate duris. p. 236.

Obs. 35. In melancbolici ventriculo qui ranam ibi vivam ſe geſtare credebat, repertus tumor ſcirrhoſus. Ibid.

Obs. 36. In Melancholico capſulæ atrabilariæ minores & peculiaris figuræ cum parvo liene. p. 237.

Obs. 37. In Hypochondriaci cadavere magna materiæ purulentæ colluvies inter duas meſenterij tunicas reperta. Ibid.

Obs. 38. In Melancholico Hypochondriaco Aneuriſma ſub clavicula dextra repertum. p. 238.

Obs 39. In Melancholico omentum maximum & ſcirrhoſum ob transfuſum è liene humorem melancholicum. p 239.

Obs. 40. In Melancholico Hypochondriaco, glandulæ meſenterij & omenti ſcirrhoſæ &c. p 240.

Obs. 41. Melancholia vitio cordis, pulmonum & jecoris eauſtorum, cum cerebri ventriculi corruptione. p. 241.

Obs. 42. Melancholiæ Hypochondriacæ ſedes io venis illis quæ alimentum è ventriculo excipiunt, ſanguine craſſo, ac torrefacto tumefactis, plerumque reperitur. Ibid.

Obs. 43. Melancbolici vaſa meſaraica nigro ſanguine diſtenta ſunt reperta. Ibid.

Obs. 44. Melancholiæ Hypochoodriacæ ſedes eſt ut plurimum in ſiniſtro hypochondrio multo ſucco nigro ſcatente. p. 242.

Obs. 45. Io Hypocboodriacis vaſa meſaraica veluti varicoſa & cancroſa evadunt. Ibid.

Obs. 46. In Hypocbondriaco meſenterium oigris varicibus obſitum; pancreas obſtructum; Hepar parvum, oigrum ſcirrhoſum; Lien dorus. Ibid.

Obs. 47. In Hypocbondriaca, Hemoptoïca, ventriculus materiam viſcidam, ſpadicei coloris præbuit, cum copia ſanguinis concreti & pyloro conſtricto. p. 243.

Obs. 48. Puerpera ex mærore mortua varia in toto cadavere eahibuit curioſa. p. 244.

Obs. 49. Melaucholia à vaſis ſpermaticis ſemine corrupto refertis. p. 245.

Obs. 50. Canis Melancholicus in cujus hepate vermis repertus. Ibid.

ADDIDAMENTA

Ad Sectionem de Melancholia &c.

Obs. 1. DE Mania jam ſupra allata proprio capite. Tom. I. p. 245.

Obs. 2. Hypochondriaci mors ab inunctione mercuriali cum ejus Anatome, in qua varia reperta. p. 247.

SECTIO X.

De Imaginatione, Ratiocinatione, & Memoria depravatis & abolitis.

Obs. 1. AMeotia à vitioſa cerebri cooformatiooe, ob aquæ copiam cerebrum inferciente & diſtendente Tom. I. p. 253.

Obs. 2. Oblivio & Deſipientia à ſiniſtra parte cerebri laxiore reddita, &c. p. 255.

Obs. 3. Fatuitas nativa ob parvitatem cerebri & plexus intercoſtalis exilitatem. p. 256.

Obs. 4. Mentis ſtupiditas à tumore globoſo in cerebro & aqueo humore ventriculo diſtendente. Ib.

Appen-

Appendix, De fatuitate à vitioſa cerebri conformatione, cujus indicium prava futurarum diſpoſitio. Tom. j. pag. 257.
Obs. 5. Stoliditas à lapide in cerebro reperto, ſubſtantia ejus flaccida, & cerebri cum cerebello malâ cohærentiâ; Defectu glandulæ pinealis. Ibid.
Obs. 6. Stoliditas & fertitas ex oſſium capitis craſſitie nimia. p. 258.
Obs. 7. Mentis ſtupor à ſero bilioſo caput replente. Ibid.
Obs. 8. Fatuitas à ſuperficie cerebri ſicca. Ibid.
Obs. 9. Mentis ſtupor ob cerebrum parvum; cum gyris paucioribus. Ibid.
Obs. 10. Fatuitas nativa ob cerebrum parvum & tenue. Ibid.
Obs. 11. Stupor mentis à dura meninge puſtulis obſita; cerebri ſpiris nigro ſanguine refertis &c. p. 259
Obs. 12. Stoliditas à veſicis corpori calloſo incumbentibus. Ibid.
Obs. 13. Mentis ſtupor à ſero caput opplente. Ibid.
Obs. 14. Mentis hebetudo ob ventriculum ſero & ſanguine plenum. Ibid.
Obs. 15. Mentis ſtupor ab aqua cerebrum inundante. Ibid.
Obs. 16. Mentis ac corporis torpor & hebetudo à flacciditate cerebri, pituita perfuſi, cum polypo cordis. Ibid.
Obs. 17. Fatuitas à ſuperficie cerebri ſicciſſima &c. p. 260.
Obs. 18. Stupiditas in qua pars hepatis exterius nigra. Ibid.
Obs. 19. Fatuitatis inveteratæ nulla in cerebro cauſa deprehenſa. Ibid.
Obs. 20. Oblivio à ſero cerebri anfractus alluente. Ib.
Appendix, Ex lienis conſtitutione morum diverſitas &c. p. 262.

Additamenta

Ad Sectionem de imaginatione &c. læſis.

Obs. 1. Oves fatuæ cerebro carete deprehenſæ. Tom. j. p. 261.
Obs. 2. Fatui cerebri ventriculi humore nigro pleni. Ibid.

Sectio XI.

De Vertigine.

Obs. 1. Vertigo à ſero cerebri anfractus alluente, ventriculos item implente, cum arterijs veniſque coalitis & glandulis ijs adſitis. To. j. pag. 262.
Obs. 2. Vertigo ob caput ſero à ſuppreſſa urina repletum. p. 264.
Obs. 3. Vertigo à ventriculo cerebri altero aqua diſtento. p. 265.
Obs. 4. Vertigo ab aqua in ventriculis cerebri Ibid.
Obs. 5. Vertigo à vermibus in cerebro. Ibid.
Obs. 6. Vertigo ab abſceſſu in cerebro. Ibid.
Obs. 7. Vertigo à ſanie & muco in ſiniſtro ventriculo. Ibid.
Obs. 8. Vertigo ab abſceſſu aquoſo in cerebro. Ibid.
Obs. 9. Vertigo à veſiculis aqueis in cerebri ventriculis. p. 266.
Obs. 10. Vertigo ab abſceſſu juxta dextrum ventriculum. Ibid.
Obs. 11. Vertigo à cerebro aqua imbuto. p. 267.
Obs. 12. Vertigo à ſero undique per cerebrum diffuſo. p. 268.
Obs. 13. Vertigo à ſphacelo cerebri in bove. p. 268.
Obs. 14. Vertigo vitio ventriculi nigro ſucco infarcti. Ibid.
Append. De Vertigine graviſſima, cum memoriæ jactura, delirio & paralyſi, feliciter curata. Ibid.
Append. De Vertigine ex aquæ limpidæ per oares diſtillatione deſinente. p. 269.
Append. De Vertigine emetico curata. p. 270.
Append. De Vertigine antidinicis curata. Ibid.
Obs. 15. Vertigo à ſemine in vaſis ſeminarijs concluſo. Ibid.
Obs. 16. Vertigo à nigro ſucco in ventriculo. Ibid.
Obs. 17. Vertigo à concreſcente in venis ſanguine. Ib.

Additamenta

Ad Sectionem de Vertigine.

Obs. 1. In Vertiginoſo omentum putridum, jecur ſcirrhoſum, ventriculi interior circa pylorum facies quaſi contuſa, cum ſucco nigro contento. Tom. j. p. 270.

Sectio XII.

De Epilepſia.

Obs. 1. Neque cerebrum, neque meninges, ſunt Epilepſiæ ſubjectum, quandoquidem illa non ſequuta eſt ab ijs pure vellicatis. Tom. j. pag. 271.
Obs. 2. Idiopathica Epilepſia ex ventriculorum infarctu non ſemper ſuſcitatur. p. 273.
Obs. 3. Epilepſia à carie interna cranij juxta cerebellum. Ibid.
Obs. 4. Epilepſia à vitio duræ meningis perforatæ & puſtulis obſitæ; ſanguine nigro per cerebri ſpiras ſparſo, cum Inflammatione atque hinc enata ventriculorum compreſſione. p. 274.
Obs. 5. Epilepſia à ſero caput replente. Ibid.
Obs. 6 Epilepticorum cerebrum, ventriculi & ſacra fiſtula plerumque aqua imbuta & repleta ſunt. p. 275.
Obs. 7. Epilepſia ab aqua cerebrum alluente & puſtulis, cum ventriculi vitio. p. 276
Obs. 8. Epilepſia à ſero cerebrum & ejus ventricolos implente. Ibid.
Obs. 9. Epilepſia à cerebri tribus ventriculis aquâ turgidis. Ibid.
Obs. 10. Epilepſia à ſero cerebri poſticam partem præcipue opplente. Ibid.
Obs. 11. Epilepſia à ſero in cerebro & ventriculis. Ib.
Obs. 12. Epilepſia itidem à ſero ibidem & in ſacra fiſtula. Ibid.
Obs. 13. Epilepſia à ſero acri in cerebro, cum vermibus in inteſtinis. Ibid.
Obs. 14. Epilepſia non fit ab obſtructis ventriculis cerebri. p. 274.
Obs. 15. Epilepſiæ cauſa in humore limpido, calido & acri. Ibid.
Obs. 16. Epilepticæ oves & capræ ob fœtidam in cerebro humiditatem. p. 286.
Obs. 17. Epilepſia ab humore fœtido in cerebri ſubſtantia. Ibid.
Obs. 18. Epilepſia à pauco humore potiſ inter calvariam & duram meningem. Ibid.
Obs. 19. Epilepſia ab humore in ventriculis cereb. Ib.
Obs. 20. Epilepſia ab apoſtemate in cerebro. p. 282.
Obs. 21. Epilepſia ab abſceſſu in cerebro. Ibid.
Obs. 22. Epilepſia à vulnere cum ſanguinis effuſione in cerebro. Ibid.

Obs. 23. Epilepſia à Sphacelo cerebri poſt vulnus. Tom. I. p. 283.

Obs. 24. Epilepſia in qua polypus duræ meningis ſinum occupavit. ibid.

Obs. 25. Epilepſia à gladioli fruſtulo in ipſa cerebri ſubſtantia impacto. ibid.

Obs. 26. Epilepſia à tubercolo carnoſo in cerebri ventriculo. ibid.

Obs. 27. Epilepſia ab oſſe acuto juxta falcem latente, cum duræ meningis gangræna. ibid.

Obs. 28. In Epileptico anguſtia nativa ventriculorum cerebri reperta. p. 284.

Obs. 29. Epilepſia à compreſſis cerebri ventriculis & ſanguine in ſubſtantia ejus concreto. ibid.

Obs. 30. Epilepſia à materia adipi ſimili inter cerebri ventriculos. p. 285.

Obs. 31. In Epileptici cerebro nihil præter te. uia & exilia quædam corpuſcula in ventriculis apparuit. ibid.

Obs. 32. Epilepſia ab incurvatione diſplois inter: æ. ibid.

Appendix De prava ſuturarum diſpoſitione in tribus epilepticis. ibid.

Obs. 33. Epilepſia ab apoſtemate in cerebro. ibid.

Obs. 34. Epileptici motus per conſenſum à pulmone dextro adulto, nigerrimo, thoraci adhærente cerebro & reliquis partibus ſalvis. p. 286.

Obs. 35. In Epileptico ſinus cordis humore concreto oppleti. ibid.

Obs. 36 Epilepſia, illæſo cerebro & ventriculis. p. 287.

Obs. 37. Cerebrum ſæpe aquis immerſum viſum, non tamen ſic inducta Epilepſia. ibid.

Obs. 38. In Epileptica cerebrum ac omnia viſcera intacta reperta. ibid.

Obs. 39 In Epileptica ſolum pancreas malè affectum repertum p. 288.

Obs. 40 Epileptico puello vitium unicè in inteſtinis repertum. p. 289.

Obs. 41. In cane Epileptico inteſtina vermibus obſita reperta. ibid.

Obs. 42. In infante Epileptico lien lapidoſus quaſi repertus p. 290.

Obs. 43 In Epileptico omnia ſalva præter ventriculum inſtar membranæ tenuiſſimæ repertum. ibi.

Obs. 44 Epilepſia à ſuppreſſo ſemine ibid.

Obs. 45. Epilepſia lethalis à levi palpebræ vulnere. p. 291.

Appendix, De Epilepſia lethali in inguine dextro ſomitem habente. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Epilepſia.

Obs. 1. Epilepſia à ſanie putrida ac glutinoſa in cerebro aut circa ejus meninges. Tom. I. p. 292.

Obs. 2. Epilepſia ob obſtructos ramos vaſorum jugularium ab humore concreto. ibid.

Obs. 3. Epilepſia Luis Venereæ ſoboles. ibid.

Obs. 4. Epilepſia à conformatione capitis ut plurimùm dependet. p. 293.

Obs. 5 Epilepſia ab abſceſſu in cerebro. ibid.

Obs. 6 Epilepſia lethalis à plethora p. 294.

Obs. 7. Epilepſia à ſero acri. p. 296.

Obs. 8 Epilepſia ab humore gelatinoſo cerebri ſinus ac interſtitia inter illud & membranas opplente ib.

Obs. 9 In infantulo Epileptico inteſtina eroſa ac gangrænoſa reperta. p. 297.

Obs. 10. Convulſiones interpolatæ in infantulo teſticulis in ſcroto deſtituto. ibid.

Obs. 11. In Epileptici cadavere curioſa varia adnotata. Tom. I. p. 299.

Obs. 12. Anatome Picæ glandariæ Epilepſia enectæ. ibid.

Obs. 13. Anatome fringillæ Epilepticæ. ibid.

Obs. 14. In Epileptico verè ſingulari plura contra naturam in imo & medio ventre reperta. p. 300.

Obs. 15. In Epileptico ſanguis extravaſatus, venæ turgidæ &c. p. 303.

Obs. 16. Infantuli Epileptici cadaverculum in omnibus ventribus varia curioſa exhibuit. p. 304.

SECTIO XIII.

De Convulſione & motibus Convulſivis.

Obs. 1. Convulſio à ſero cerebrum inundante & ſpinalem medullam exinde extenuantem. Tom. I. p. 305.

Obs. 2. Serum non ſemper cauſam convulſionum eſſe demonſtratur ex cerebris eorum qui quantumvis illo oppleantur minime tamen convellebantur. p. 308.

Obs. 3. In iis qui à ſpaſmis in febribus enecti ſunt ſerum acre in poſtica medullæ oblongatæ parte, imò pelliculæ eam obvolventis diſruptio quandoque reperta. p. 312.

Obs. 4. Convulſivus motus à ſero intra omnes ventriculos fluctuante. p. 314.

Appendix, De Affectione Convulſiva in vitio proprer originem nervoſam affectam. p. 315.

Obs. 5. Motus convulſivi aliquando in ſero cerebrum irrigante, cerebellóque ſubjectum ventriculum opplente; aliquando nullam ſenſibilem cauſam habent. p. 319.

Obs. 6. Convulſionis febribus ante mortem ſe adjungentis cauſa plerumque ſerum nervos in exitu afficiens. p. 320.

Obs. 7. Convulſivi motus à ſeroſa illuvie cerebri omnes receſſus occupante. p. 321.

Obs. 8 Convulſio à ſero intra cranium, in cerebro ad ejus ventriculo quarto & ſpinali medulla. p. 323.

Obs. 9. Convulſio à ſero cerebri ventriculo ac nervorum originem obſidente. p. 324.

Obs. 10. Convulſivi motus ab humore inter cranium & capitis cutim collecto. ibid.

Obs. 11. Convulſio à ſanguine vitioſo replente vaſa meningum, & exulceratione duræ meningis, cum cerebelli abſceſſu. ibid.

Obs. 12. Convulſivi motus à vaſis meningum turgidis cum earundem tumore phlegmonode, & aqua plurima cerebri anfractus implente. p. 325.

Obs. 13. Convulſio cervicis & convulſivi motus à ſanie & nunc in ſiniſtro cerebri ventriculo. Ibid.

Obs. 14. Convulſiones vulnus occipitis ſequntæ, ob ſanguinem in baſin cerebri effuſum unde cerebelli ſideratio. p. 326.

Obs. 15. Opiſthotonos à materia viſcida, lutea ventriculos cerebri replente & initium nervorum premente. Ibid.

Obs. 16. Contractio dorſi & incurvatio, affectis nervis ſpinæ ab acrimonia urinæ, effuſæ è veſica laceta. p. 327.

Obs. 17. Contractio digitorum ſiniſtræ manus ſiccitate & gracilitate originis nervorum. Ibid.

Obs. 18 Spaſmodes dextræ partis corporis rigor, à ſiccitate medullæ cerebri & membranarum, cum ſero multo in ventriculo medio. Ibid.

Obs. 19. Variæ membrorum diſtenſiones à cerebro ſuppurato ortæ. p. 328.

Obs.

Obs. 20. Capitis involuntarius ſubſultus à phlegmone poſticæ partis cerebri. Tom. 1. Ibid.
Obs. 21. Convulſiones ab abſceſſibus in cerebro latentibus. Ibid.
Obs. 22. Spaſmi à colluvie ſeroſa cerebri varias partes occupante. Ibid.
Obs. 23. Exempla Convulſionum capitis vulnera ſequutarum, ob ſaniem, pus, vel abſceſſus in cerebro genita. p.3 9.
Obs. 24. Convulſivi motus à Diaphragmate ulcerato. p.330.
Obs. 25. Convulſivi motus ob ventriculum veneno affectum. p.330.
Obs. 26. Convulſiones à vertebris lomborum duabus ad medullam atque ſpinalem corroſis. p.331.
Obs. 27. Motus Convulſivi à verme inteſtinum duodenum perforante. Ibid.
Obs. 28. In mulieris cerebro ſpaſmo ſubitò extinctæ nihil repertum eſt. Ibid.
Obs. 29 Manuum & pedum contractio ac convulſio in quodam nullo in viſceribus vitio apparente. Ibid.
Obs. 30 Convulſio terribilis ul cujus oſſa femoris, humeri &c. fracta in corpore reperta ſunt. p.332.
Obs. 31. Convulſivi motus calculos in ureteribus ſubſiſtentes ſequuti. Ibid.
Obs. 32. Anatome equi cui os ſubitò obriguit & clauſum eſt, ob conſtrictas maxillas à ſero muſculos earum imbuente, & glandulas vicinas benefaciente. p 333.
Obs. 33. Capitis in ſiniſtrum partem convulſio, & motus convulſivi, à ſanie & muco in ſiniſtro cerebri ventriculo. p. 34.
Obs. 34. Colli rigida durities ob ejus muſculos corruptos. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Convulſione.

Obs. 1. Convulſivi motus à materia pituitoſa in cerebri concreta juxta nervos qui convelli viſi ſunt. Tom. 1. p.334.
Obs. 2. Convulſivi motus caſtrationem ſequuti, ob proceſſus peritonei reliquias ſphacelo affectas. p. 36.
Obs. 3. In Puella miris convulſionibus cum aliis etiam ſymptomatibus exagitata, varia in omnibus ventribus repeiiuntur. p.338.
Obs. 4. Convulſiones miræ à tumore ſcirrhoſo & aſpero ſuper lumbos perito. p.339.

SECTIO XIV.

De Stupore, torpore, tremore, horrore, rigore, anxietate ſeu Inquietudine.

Obs. 1. Stupor à cerebelli ſubſtantia molliore, ſanguine pituitoſo diffluente Tom. 1. p. 344.
Obs. 2. Stupor à ſero flavo per anfractus cerebri oberrante & in ventriculis. p.345.
Obs. 3. Stupor à ſero cerebrum inundante & ſpinalem medullam Ibid.
Obs. 4. Stupor digitorum gangrænam præcedens, à denegato ſpirituum influxu ob cor extenuatam. p. 46.
Obs. 5. Stupor in ſenſu tactus matronæ lepra infectæ, ob ſcirrhoſum muſculorum habitus conſtitutionem Ibid.
Obs. 6. Stupor totius corporis vim pedum tremore & palpitatione continua in viro cujus lien quadratus erat cartilaginea ſubſtantia incruſtatus. Tom. 1. Ibid.
Obs. 7. Tremor à ſero ſubvireſcentis coloris ſubſtantiam cerebri alluente, cujus portio in ſpinalem medullam influxerat. p.347.
Obs. 8. Eadem cum mox præcedente, addito ſcholio. p.348.
Obs. 9. Tremor à ſanie & muco in ſiniſtro cerebri ventriculo. Ibid.
Obs. 10. Tremor à verme in cerebro latente. Ibid.
Obs. 11. Morbus tremulus equæ, à glandulis maxillaribus & totius corporis, humore ruveſcente & acri imbutis. Ibid.
Obs. 12 Horror perpetuus ab impuro ſanguine venarum totoque purulento. p.349.
Obs. 13 Horror à diffuſione ſeri è cerebri in ſpinalem medullam & partes membraneas. Ibid.
Obs. 14. Horror à colluvie materiei purulentæ, inter duas meſenterii tunicas latentis. Ibid.
Obs. 15. Rigor citra recaleſcentiam à putredine inducta dimidiæ cerebri parti. Ibid.
Obs. 16. Rigor [illegible] à corruptione uteri. p. 350.
Obs. 17. Rigor pleuritidi ſuppuratum abeunti ſuperveniens. Ibid.
Obs. 18. Rigor vehemens citra febrem, à bile circum jecoris cava coërcita. p.351.
Obs. 19. Anxietas à ventriculo per venenum inflammato. Ibid.
Obs. 20. Anxietas à pure è pleura in ventriculum illabente. Ibid.
Obs. 21. Anxietas à lumbrico ovi ventriculi affixo. p.3.2.
Obs. 22. Anxietas à ſanguine copioſè intra thoracem effuſo. Ibid.
APPENDIX De pure intra thoracem concluſo anxietatem faciente, quo evacuato, illa ceſſit. p.353.
Obs. 23. Anxietas à concreſcente in vaſis ſanguine ibid.
Obs. 24. Anxietas à pericardii inflammatione. Ibid.
Obs. 25 Anxietas mediaſtini inflammatione. Ibid.
Obs. 26. Anxietas à polypis in cordis ſinubus &c. Ibid.

SECTIO XV.

De Paralyſi.

Obs. 1. Paralyſis à diſſolutione corporum cereb. ſtriatorum. Tom 1. pag. 354.
Obs. 2. Paralyſis à ſero inter cranium & meninges diffuſo, quartum ventriculum replente, & cerebellum ac ſpinæ initium irrigante p.355
Obs. 3. Paralyſis à ſero in ſacram fiſtulam illapſo, ac totum cerebrum & cerebellum occupante. p.356.
Obs. 4. Hemiplegia à mollitie & flaviditate cerebelli; ſero plurimo in ſacra fiſtula aquam medulla non adimplebat. p 360.
Obs. 5. Paralyſis ab excremento aqueo in ſpinam decumbente, unde dorſalis medullæ tumor, non verò nervorum obſtructio. p.363.
APPENDIX De nervis ſero immerſis, unde nulla paralyſis, ni illi præterea comprimantur aut erodantur p. 364.
Obs. 6 Paralyſis colicos dolores ſequuta à ſero cerebrum & ſpinalem medullam inundante. p. 365.
Obs. 7. Paralyſis à ſero in ventriculis cerebri & ſacra fiſtula contento. p.368.
Obs. 8 Paralyſis à ſero totū cerebrum madefaciente Ib.
Obs. 9. Paralyſis ob anteriorem cerebri partem ſanguine & ſero plenam, corpus unum ſtriatum com-

comprimentibus. Tom. 1. Ibid.
Obs. 10. Paraplegia in phrenitico, ob ſerum multum in ventriculo medio, cum ſiccitate medullæ cerebri & membranarum. p. 369.
Obs. 11. Paralyſis ab aqua limpida cerebri anfractus alluente. Ibid.
Obs. 12. Paralyſis à ſero inter utramque membranam, item inter piam & cerebrum ac cerebellum concluſo cum madore ſubſtantiæ cerebri, repletione ventriculorum, & effluxu humoris in ſpinam. Ibid.
Obs. 13. Paralyſis ſpuria à cerebro humidiore, ac ſero immerſo, nec non ſpinali medulla, quæ extenuata. p. 370.
Obs. 14. Paralyſis à ſero inter cranium, & duram meningem, circa reduplicationem falcis ac in omnibus cranii cavitatibus. Ibid.
Obs. 15. Paralyſis ab aqua ventriculos cerebri omnes replente, & hinc ad corpus unum ſtriatum diffluente. pag. 70.
Obs. 16. Paralyſis à cerebri ventriculis ſanguine concreto repletis ex rupto plexu choroide. Ibid.
Obs. 17. Paralyſis à bile ad ſpinæ nervos detruſa. Ibid.
Obs. 18. Paralyſis ab apoſtemate cerebri. p. 371.
Obs. 19. Paralyſis à cerebri ſuppuratione ex ictu. Ibid.
Obs. 20. Paralyſis à pure inter cranium & duram meningem. Ibid.
Obs. 21. Paralyſis ab abſceſſu cerebri & aqua in ventriculo ejus ſiniſtro. p. 372.
Obs. 22. Paralyſis à cerebro poſt vulnus ea parte exhauſto. p. 373.
Obs. 23. Paralyſis à laxis cranij ſuturis. Ibid.
Obs. 24. Paralyſis ex ichore à cranij carie exudante. Ibid.
Obs. 25. Paralyſis à cerebri apoſtemate. Ibid.
Obs. 26 Paralyſis crurum ab affecta ſpinali medulla è regione renis ſiniſtri pariter affecti. Ibid.
Obs. 27. Exempla varia paralyſeos cerebri vulnus ſequuta, ob variam cerebri læſionem. Ibid.
Obs. 28. Paralytici lue venerea inquinati membranæ cerebri cranio carioſo, tenaciſſimè adhærebant. p. 384.
Obs. 29 Paralyſis partium inferiorum ob contuſam medullam à globo ſelopetario. Ibid
Obs. 30. Imbecillitas totius corporis & *δυσπνοια* à liene & hepate ſemiputridis. p. 385.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Paralyſi.

Obs. 1. Paralytici in quo cerebri meninges ſibi invicem adnatæ; ichor ſeroſus & cruentus circa cerebellum & baſin cerebri coploſè ſtagnans &c. Tom. 1. pag. 376.
Obs. 2. Paralyſis à bile degenere undique aggeſta. p. 379.

SECTIO XVI.

De Hydrocephalo, ſeu Hydrope capitis.

Obs. 1. Hydrocephalus ab aqua inter cranium & pericranium collecta productus. Tom. 1. pag. 379.
Obs. 2. Hydrocephalus ab aqua in anfractibus cerebri. p. 381.
Obs. 3. Ab Hydrocephalo interno proceſſus mamillares corrupti. Ibid.
Obs. 4. In Hydrocephalo plexus choroides collabitur ob laxatam glandulam pinealem. Ibid.
Obs. 5. In Hydrocephalo glandulæ cerebri intumeſcunt & in conſpectum veniunt. Tom. I. Ibid.
Obs. 6. Hydrocephalus ab aqua cerebri ventriculos diſtendente. ibid.
Obs. 7. Hydrocephalus ab aqua cerebri ſpatia occupante, idque ad anguſtias redigente. p. 383.
Obs. 8. Hydrocephalus à cerebri ventriculis aqua repletis. ibid.
Obs. 9. Hydrocephalus ab humore mediam tantùm cerebri partem occupante. ibid.
Obs. 10. Hydrocephalus à ſero copioſo cranio contento unde ſuturæ non parum dehiſcebant. p. 384.
Obs. 11. Hydrocephalicus in quo cerebrum abfuit. ibid.
Obs. 12. Hydrocephalici cerebrum pilam palmariam non excedens ibid.
Obs. 13. Hydrocephalus ab aqua in duplicata dura meninge contenta, abſente cerebro. Ibid.
Obs. 14. Hydrocephalus ab aqua cerebrum ita comprimente ut deeſſe videretur. p. 385.
Obs. 15. In Hydrocephalicis tenuis meninx à cerebro facilè avellitur. ibid.
Obs. 16. Hydrocephalus ab aqua cerebri ventriculos opplente, cerebrique ſubſtantiam adeo comprimente ut anfractus inconſpicui redderentur. ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Hydrocephalo.

Obs. 1. Hydrocephalus in quo plures aquæ limpidæ libræ. Tom I. p. 387.
Obs. 2. Hydrocephalus in fœtu abortivo in quo multum ſerum cruentum. ibid.
Obs. 3. Hydrocephalus cum veſica carnoſa circa ſuturam ſagittalem. ibid.
Obs. 4. Hydrocephalus vitio ſpinæ bifidæ. p. 389.
Obs. 5. Hydrocephalus ingens in quò cerebrum non parum diminutum ac *ejus radix in fibras* quaſi diſſoluta, cerebello integro. p. 390.
Obs. 6. Hydrocephalus à cerebro gelatinæ multæ pellucidæ immerſo, cum ichore aquoſo in ventriculos effuſo. p. 391.
Obs. 7. Hydrocephalicorum plures diſſectiones pag. 392.
Obs. 8. Hydrocephalus in ſubſtantia medullari cerebri. ibid.
Obs. 9. Hydrocephalus in quo cerebrum & cerebellum non parum in magnitudine & figura alterata; oſſa bregmatis & occipitis ad poſteriora & in cervicem reclinata &c. Ibid.
Obs. 10. Hydrocephalus internus cum violentiſſima tergum verſus retractione convulſiva capitis. p. 393.
Obs. 11. Hydrocephalus unde libræ plus quàm viginti quatuor ichoris profluebant. p. 394.
Obs. 12. Hydrocephalicorum variæ Anatomiæ. ibid.

SECTIO XVII.

De Catarrho.

Obs. 1. Vias Catarrhorum per oſſa ethmoidia & ſphenoidea impervias eſſe oſtendit anatome: Aliaque itinera detegit. Tom. I. p. 400.
Obs. 2. Catarrhi pectus obſidentes, à cerebro originem non ducentes p. 403.
Obs. 3. Seri à cerebro in pulmones defluvium per tracheæ ductus, phthiſeos cauſam non eſſe ex obſervationibus conſtat anatomicis. p. 405.
Obs. 4. Anatome equi coryza laborantis, ob vitium ſanguinis illæſo cerebro. p. 406.

Obs.

Obs. 5. Coryza laborantium capita diſſecta, exhibuerunt vaſa per membranam oris, pituitariam dictam, diſſeminata, diſtenſiora. Tom 1. ibid.
Obs. 6. Muci & ſputi carentia, ac urinæ paucitas & ſerum in cerebro ſuppreſſum. 408.
Obs. 7. Colluvies ſeroſa catarrhi materia colligitur in glandulis plexui choroideo adſitis, unde in ventriculos extillat. p. 409.
Obs. 8 In Catarrhoſi cerebro pluſquam libra tenuioris ſeri inter duram & tenuem meningem reperta eſt. Ibid.
Obs. 9 A continuo catarrhi influxu, foramine in baſi calvariæ exeſa & ampliata reperto. Ibid.
Obs. 10. Coryza à tumore globuſo in cerebro & aqua in ventriculis. p. 410.
Appendix 1. De Coryza ſingulari, ſeu veſicula ſero plena, extra nares quandoque propendente, ac ſerum ſtillatim fundente. ibid.
Appendix II. De Phlegmatorrhagia. ibid.
Obs. 11. Catarrhus ſuffocativus in muliere cujus cerebrum illæſum fuit, pulmones ſoli vitiati. Ibid.
Obs. 12. Romani fluxionibus maximè obnoxii, ac in pleriſque poſt obitum pulmonum varia læſio deprehenditur p. 411.
Obs. 13. Catarrhus vitio cerebri humidioris genitus. Ibid.
Obs. 14. Catarrhus ſuffocans à cerebro molliore & flaccido; copia ſeri inter utramque meningem; anfractuum ſuperficie gelatina quadam obducta &c. p. 411.
Obs. 15. Catarrhus ſuffocativus à cerebri laxitate & mollitie. p 412.
Obs. 16. In corde, aut in cerebro, aut in utriſque; eorum qui à catarrho ſuffocativo extincti ſunt polypi aut concretiones repertæ ſunt. Ibid.
Appendix, De Catarrho externo, extra calvam, à ſummo capitis vertice in externas & ſubditas partes delabente, contra Fernelium, p. 414.

Additamenta

Ad Sectionem de Catarrho.

Obs. 1. Catarrho ſuffocativo defunctus exhibuit hepar magnum & lapidem in cyſti fellea. Tom. 1 pag. 418.
Obs. 2. Catarrhus pertinax phthiſin acceſſens, cerebro in ſubſtantia fracido, & in extrema ſuperficie quaſi ſiderato, cum initio corruptionis principii ſpinalis medullæ, ac meningum alteratione. Ibid.

SECTIO XVIII.

De Oculorum Affectibus.

Obs. 1. Amauroſis à tumore globoſo in cerebro nervos opticos premente. Tom. 1. p. 419.
Obs. 2. Amauroſis ob veſicam nervos opticos circa crucifixionem prementem. p. 420.
Appendix, De Gutta ſerena illico exorta à ſanguinis è vena frontis eductione. Ibid.
Obs. 3. Cæcitas ab extenuatione nervorum opticorum. p 422.
Obs. 4. Viſus privatio ab abſceſſu in proceſſibus mammillaribus. ibid.
Obs. 5, Amauroſis à ſubſidentia ventriculorum cerebri & marcore nervorum opticorum. Ibid.
Obs. 6. Cæcitas à putredine humoris vitrei & verme in eo reperto. p. 422.
Obs. 7. Amauroſis à ſero copioſo inter utramque meningem cerebrum deprimente. Tom 1 ibid.
Obs. 8. Amauroſis à contorſione nervorum opticorum. ibid.
Obs. 9. Amauroſis ab aqua cerebri corticem madefaciente. Ibid.
Obs. 10. Cæcitas inducta à tumore ſteatomatico inter cerebrum & cerebellum. Ibid.
Obs. 11. Viſus amiſſio in uno oculo, ob cavitatem cerebri anteriorem ſanguine cum ſeri copia plenam. Ibid.
Obs. 12. Cæcitas ab aqua cerebrum inundante. p 423.
Obs. 13. Cæcitas ob nervos opticos vi aquæ in hydrocephalo corruptos. Ibid.
Obs 14. Viſus diminutio in vetula, cui pars cerebri ſanguine ſuffuſa & mollior reperta, cum inſigni grumo ſanguinis, peculiari cavitate concluſo ibid.
Obs. 15. Amblyopia ab excedente in cerebri ventriculis anterioribus humiditate. ibid.
Appendix, De Gutta ſerena, viſuſque abolitione aut diminutione orta quandoque ab obſtructione aut constrictione filamentorum nerveorum corpora ſtriata adeuntium ibid.
Obs. 16. Cataractæ nigræ cauſam in nervo optico obſtructo non ſemper conſiſtere oſtendit anatome, ſed in vitreo humore & cryſtallini abſentia. p. 424.
Obs. 17. Viſus debilitas ab extenuatione nervi viſorii. ibid.
Obs. 18. Suffuſionis cauſa plerumque in cryſtallini humoris incraſſatione. ibid.
Obs. 19. Cæcitatis cauſa in brutis multiplex deprehenſa. ibid.
Obs. 20. Hypochyma non oritur ab humore in oculos influente, ſed potius ab humoris aquei craſſitie. p. 425.
Obs. 21. Suffuſio aliquando inter corneam & uveam tunicam naſcitur. ibid.
Obs. 22. Suffuſio aliquando gignitur à muco tenaci circa foramen uveæ ſenſim concreſcente, illiuſque margini interiori adhærente. pag. 426.
Obs. 23. Cæcitas à corruptione nervorum opticorum. p 427.
Obs. 24 Cæcitas à nervis opticis craſſefactis & fragilibus. ibid.
Obs. 25. Oculi ob ἐκπιεσμοῦ extirpatio, cujus humores in ſebaceam erant converſi materiam. ibid.
Obs. 26. Oculus procidens ob tumorem pone eum deliteſcentem p. 428.
Obs. 27. Oculi dextri marcor ab ætate ineunte ob nervum dextrum tenuiorem ſiniſtro ultra conjunctionem. p 429.
Obs. 28. Oculi procidentia ob tumorem cranium inter & duram matrem deliteſcentem. ibid.
Obs. 29. Strabiſmus unius oculi & reſolutio ſuperioris palpebræ ab humore multo cerebrum nervumque oculi motorium alluente. ibid.
Obs. 29. Oculi dextri dolor ob abſceſſum in cerebro natum, ventriculumque ſiniſtrum compreſſum. p. 430.
Obs. 30. Oculos attollendi impotentia ab ingenti ſeri copia inter cerebrum & meningas, anteriori parte collecta. ibid.
Obs. 31. Lachrymarum proventus ab inſigni aquæ copia in anterioribus cerebri ventriculis, cum cranio membranaceo. ibid.
Obs 32 Lachrymarum ubertas ab aquæ copia ſub pia meninge & in ventriculis cerebri. ibid.
Obs. 33. Humiditatis ab oculis ad nares deferendæ interceptio, ob calculum in glandula lacrymali contentum. ibid.
Append. I. De lacrymarum origine. p. 431,
Appendix II. De cauſis Myopiæ & Nyctalopiæ, ab

ab humoris cryſtallini ſitu diverſo. Tom. I. p 431.
Obs. 34. Oculi dolor à pure inter cerebrum & membranas deliteſcente. p. 432.
Obs. 35. Oculi dolor ab abſceſſu tunicato in cerebro. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Oculorum Affectibus.

Obs. 1. De Lacrymarum ubertate, à redundante cerebri humiditate manantium. Tom. I. pag. 432.
Obs. 2. Cœcitas à lapide in nervis opticis ſito. p. 433.
Obs. 3. Amauroſin ab obſtructione nervorum opticorum fieri poſſe oſtendit anatome. Ibid.
Obs. 4. Cataractæ ſedes eſt ſpatium quod inter uveam laxam & anteriorem partem humoris cryſtallini interjacet. p. 434.
Obs. 5. In Cataracta colliqueſcit humor cryſtallinus, humoriſque membrana diſſoluta pupillæ adhæret. Ibid.

SECTIO XIX.

De Aurium Affectibus.

Obs. 1. Aures purulentæ ab abſceſſu cerebri T. I. pag. 435.
Obs. 2. Surditas à tumore ſteatomatico inter cerebrũ & cerebellum. Ibid.
Obs. 3 Surditas cum tinnitu, à redundantia aquei humoris & bdella in cerebro. Ibid.
Obs. 4. Surdus à nativitate ob defectum oſſiculi incudis dicti. p. 436.
Appeno. De uſu membranæ tympani dictæ, quod meliori acutiorique auditui tantum conferat. p. 437.
Obs. 5. Auditus læſio à ſordibus aurium lapideſcentibus. Ibid.
Obs. 6. Aurium dolor à cerebro humidiore. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Aurium Affectibus.

Obs. 1. Surditas à membrana timpani craſſiore. Tom. I. p. 438.
Obs. 2. Surditas à muco cavitatem timpani obſidente. p. 439.
Obs. 3. Surditas à membrana timpani craſſiori. Ibid.
Obs. 4. Auditus læſio ob excrementa cruſtulæ inſtar membranæ timpani adhærentia. p. 440.
Obs. 5. Auditus læſio ob carnem nativam membrana dictæ obtenſam. Ibid.
Obs. 6. Cur plures ſenſu auditus à nativitate priventur quam alio quopiam, cauſa ex nervorum origine detecta. p. 440.
Obs. 7. Auditus acuties profecta à tergemino utrinque nervo auditorio. Ibid.

SECTIO XX.

De Narium Affectibus, Odoratus læſione, Polypo, Excretione p. n. Hæmorrhagia, Sternutatione.

Obs. 1. Odoratus amiſſio ob abſceſſus in proceſſibus mammillaribus. Tom. I. pag. 441.
Obs. 2. Odoratus privatio ob denegatos nervos tunicæ narium internæ. p. 442.
Obs. 3. Odoratus privatio ob defectum papillarium proceſſuum & nervorum partim. Ibid.
Obs. 4. Odoratus amiſſio ob lapidem circa cerebri baſin incluſum. p. 443.
Obs. 5 Odoratus amiſſio ob fædiorem illuviem circa olfactus organa cohibitam, unde vermes duo educti. Ibid.
Obs. 6. Olfactus deſtructio in fumiſugo ob conſumptos proceſſus mammillares. Ibid.
Obs. 7. Odorum poſt remotam rem odoram pertinax in naribus mora pendet ex eo quod os frontis ſupra ſupercilia inſigniori cavitate præditum eſt. p. 444.
Obs. 8. Polypus narium octonis pedibus donatus, à concreta pituita ortus. Ibid.
Obs. 9 Polypus narium ex viſcerum imi ventris, illæſo cerebro ortum ducens. p. 445.
Obs. 10. Mucus graveolens è naribus prodiens à cerebri ſubſtantia copioſo humori innatante. p. 446.
Obs. 11. Pus per nares excretum à pulmonibus inflammatione & abſceſſu affectis. Ibid.
Obs. 12. Excretio materiæ cruentæ & ſanioſæ è naribus, ob apoſtemate cerebri. Ibid.
Obs. 13. Excretio muci fœtidi è naribus, ob copioſum humorem cerebro infarctum. Ibid.
Obs. 14. Hæmorrhagia ab hepatis & lienis ſcirrho, cordis vitio &c. Ibid.
Append. I Qua adfertur exemplum Hæmorrhagiæ ob fibras motrices arteriarum ſpaſmodicè affectas, contingentis p. 447.
Appeno II. De viis per quas ſanguis in Hæmorrhagiam erumpit. p. 448.
Obs. 15 In iis qui ob narium Hæmorrhagiam mortuĩ ſunt, ſinus cerebri & torcular corroſa reperiuntur. p. 449.
Obs. 17. Hæmorrhagia ab hepatis vel lienis vitio. Ibid.
Obs. 17. A Sternutamento ſæpius concitato mors ob diſruptas arterias & meninges cerebrum cingentes. Ibid.
Appendix, Quod Hirudo naribus admota in cerebrum irrepere non poteſt. p. 450.

SECTIO XXI.

De Oris affectibus, Labiorum, Gingivarum, Dentium, Palati, Gulæ, Linguæ, Salivæ defectu.

Obs. 1. Gingivarum eroſio incurabilis, à vermium abundantia in inteſtinis Tom. I. pag. 451.
Obs. 2. Aphtoſum os & Gurgulio à ſiderato intus thorace. Ibid.
Obs. 3. Oris ariditas in quodam cujus jecoris ſima pars apoſtemate obſeſſa erat. Ibid.
Obs. 4. Oris fœtor à Thymo corruptis humoribus infarcto. p. 452.
Obs. 5. Oris fœtor à putredine inteſtinorum & omnium interiorum viſcerum. Ibid.
Obs 6. Hæmoptoicus cujus anima admodum fœtens fuit, citra pulmonum ulcus. Ibid.
Obs. 7. Hæmoptiſis & fœtor oris à lobo pulmonis ſiniſtro, ſcirrhoſo reddito, trajectionem liberam ſanguinis impediente. p. 452.
Obs. 8 Oris fœtor ab ulcere ventriculi. p. 453.
Obs. 9. Oris fœtor à pulmonibus. p. 454.
Obs. 10. Oris fœtor à pylori laxitate. Ibid.

OBS. 11. Oris fœtor ab Epiploi putredine &c. Tom. I. pag. 454.
OBS. 12. Oris amaror à poro cholidocho fundo ventriculi inſerto. Ibid.
OBS. 13 Oris gangræna à mercurio, poſt litum in cerebro relicto. Ibid.
OBS. 14. Fauces aphtis & mucagine obductæ, à pulmonibus aridis, mucagine illa obductis. p. 455.
OBS. 15. Gulæ dolor ab inflammatis ſummis pulmonibus. Ibid.
OBS. 16. Saliva ex ore ubertim manans, læſis buccarum glandulis, earumque ductibus ſalivalibus. p. 456.
OBS. 17. Salivæ defectus ab obſtructione ductuum ſalivalium à glandulis ortorum. Ibid.
OBS. 18. Labiorum intumeſcentia à glandularum ſub cute copia. p. 458.
OBS. 19. Lingua in pelliculas craſſas & glutinoſas vi peſtilentis febris reſoluta, ob ſiderationem viſcerum quorundam. Ibid.
OBS. 19 Linguæ nigredo à pulmonibus retortidis, cum hydrope thoracis dextri. p. 459.
OBS. 20 Lingua nigra ob corruptam in utero ſecundinam. Ibid.
OBS. 21. Linguæ & faucium nigredo, à nigro humore in arteria venoſa & aorta concluſo. Ibid.
OBS. 22. Linguæ ſiccitas & rubor à parte ſiniſtra pulmonum tabida, purulenta materia in ſiniſtra thoracis parte. p. 460.
OBS. 23. Linguæ ſiccitas in quodam cui pulmones circa dorſum corrupti reperti ſunt. Ibid.
OBS. 24. Lingua ſcabra & nigra in quodam cui carbo peſtilens in ventriculo repertus eſt. p. 461.
OBS. 25. Linguæ ſcabrities & nigredo in febre inducta à vitio & intemperie calida ac ſicca ventriculi & jecoris. Ibid.
OBS. 26. Lingua ſordida, aſpera & rubra à pulmonibus inflammatis. p. 462.
OBS. 27. Lingua extra os perpetuò exerta, ob pulmonum incendium, puſtulis per membranam obſitorum. Ibid.
OBS. 28. A Gingivarum craſſitie dentium eruptio impedita, unde mors. Ibid.
OBS. 29 Dentium dolor & caries ab humore è capite per meatum peculiarem in cavitatem maxillæ ſuperiori inſculptam ſtillante. p. 463
OBS. 30 Dentium dolor à ſero flavo circa corpus falciforme coëunte. Ibid.
OBS. 31. Dentium doloris pulſatorii cauſa pendet ab affluxu humorum per arterias in vaſis obſtructionis patiente, manifeſtis in dente bubulo. p. 464.
OBS. 32. A reſecto dente prominulo convulſiones & mors, ob nervum illi intertextum ſimul abſciſſum, in ſegmine conſpicuum. Ibid.
OBS. 33. Dentium dolor à vermiculis in eorum cavernulis. p. 465.
OBS. 34. Dentes decidui ab eorum alveolis materia gypſea incruſtatis. Ibid.
OBS. 35. Guſtus privatio ob vitioſum nervorum ſitum. Ibid.
APPEND. De Guſtus privatione à læſione nervi illi ſenſui deſtinato. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Affectibus Oris.

OBS. 1. Lingua affectus ventriculi, ſanguinis & jecoris potius denotat, quàm pulmonum. Tom I. pag 466.
APPEND. De Generatione tumoris ſub lingua qui batrachos, ſeu ranula dicitur, Ibid.

SECTIO XXII.

De Vitiis Vocis & Sermonis.

OBS. 1. Aphonia & Raucedo ab inflammata aſpera arteria. Tom. I. pag. 467.
OBS. 2. Vocis læſio ob tumorem exortum tracheæ innatum. p. 468.
OBS. 3. Vocis amiſſio à lapidibus aſperam arteriam & nervum recurrentem prementibus Ibid.
OBS. 4 Vox obſcura ob pulmones ſcirrhoſos &c. Ibid.
OBS. 5. Vox clangoſa ob fragmenta bronchiorum à ſubſtantia pulmonum avulſa. Ibid.
OBS. 6 Vox intercepta ob nummum venenatum in gula ſubſiſtentem &c. p. 469.
OBS. 7. Aphonia à ſiccitate cerebri & nervorum origine ſolito graciliori. Ibid.
OBS. 8. Aphonia ab inflammatione meningum &c. Ibid.
OBS. 9. Aphonia ab abſceſſu tunicato in cerebro poſt vulnus. Ibid.
OBS. 10. Aphonia à dextra cerebri parte purulenta. Ibid.
OBS. 11. Aphonia ab abſceſſu in pericardio. p. 470.
OBS. 12 Aphonia ab humore concreto in cordis ventriculis. Ibid.
OBS. 13 Vox deficiens ob pulmonis vomicam &c. Ib.
OBS. 14. Aphonia à vitio pulmonum corruptorum. Ibid.
OBS. 15. Vox rauca ob ſpaſmum cerebri vitio ortum. Ibid.
OBS. 16. Raucedo ob thymum corruptis humoribus plenum. Ibid.
OBS. 17. Vox impedita ob variam pulmonum læſionem. Ibid.
OBS. 18. Raucitas ab abſceſſu in ventriculo. p. 471.
APPEND. I. Quod Aphonia ſit medius inter Apoplexiam & Epilepſiam affectus. Ibid.
APPEND. II Vocis interceptionis, ac & ſomnolentiæ iis accidentis qui torturæ ſubjiciuntur, ratio ex fundamentis anatomicis deducta. p. 472.
OBS. 19. Loquela vitiatur in iis quibus os frontis ſinu non eſt excavatum. Ibid.
OBS. 20. Balbuties vitio linguæ jugiter irrigatæ à ſeroſo humore ſtillante è cyſtide in cerebro eo repleta. p. 473.
OBS. 21 Balbuties fit aliquando à defectu foraminum quarti illis ſuperioris maxillæ. Ibid.
OBS. 22 Loquela impedita ob epiglottidem induratam. Ibid.
OBS. 23. Mutitas ob deficiens os incus dictum. Ibid.
OBS. 24. Loquelæ impedimentum, cerebri malam conformationem, ſero undique ſuffuſi, ſequutum. p. 474.

SECTIO XXIII.

De Angina.

OBS. 1. Angina latens à pulmonis abſceſſu purulento. Tom. I. p. 476.
OBS. 2. Angina latens ab inflammatione pulmonum in gangrænam deſinente; tumore thymi phlegmonode &c. p. 478.
OBS. 3. Angina peſtifera in capite ſomitem habēs. 479.
OBS. 4. Angina à pituita mucoſa citrina inter cutem & muſculos temporarios, cum longo ejuſdem decurſu ad malas uſque &c. p. 482.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Angina.

Obs.1. Angina à jecore corrupto, ſalvo larynge. Tom.I.pag.482.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER II.

SECTIO I.

De Reſpiratione læſa.

Obs 1. Dyſpnæa ab iosixo aſperiæ arteriæ oſſiculo. Tom.I. p 483.
Obs 2. Dyſpnæa à pituita lenta intra tracheam. p.484.
Obs. 3. Dyſpnæa à lapidibus aſperam arteriam prementibus, p 485.
Appendix. De Spiritu difficili ob putamen nucis avellanæ circa caput aſperæ arteriæ inhærente. Ibid.
Obs. 4. Orthopnæa ab inflammata aſpera arteria. Ib.
Obs. 5. Dyſpnæa à tumore aduato lateri aſperæ arteriæ. Ibid.
Obs. 6. Dyſpnæa à thymo tumido tracheam premente. p.486.
Obs. 7. Dyſpnæa ab aneuriſmate aortæ, tracheam premente. Ibid.
Append. De Dyſpnæa convulſiva à tracheæ bronchijs coarctatis & conſtrictis. Ib.
Obs. 8. Dyſpnæa & Stertor à cancro pulmonis partem ſuperiorem obſidente, & arteriam aſperam premente. Ibid.
Obs. 9. Reſpiratio læſa ob ſanguinis tranſitum per venam pneumonicam prope cordis inſertionem lapideſcentem, impeditum. Ibid.
Obs. 10. Dyſpnæa à tranſitu ſanguinis per pulmones impedito. p.489.
Obs. 11. Reſpiratio læſa ob pulmones tumentes à ſanguine intra vaſa ſtagnante bronchia premente. Ibid.
Obs 12. Dyſpnæa ob cruorem intra pulmones extravaſatum. p.490.
Obs. 13. Orthopnæa ob pulmonem dextrum inflammatum. Ibid
Obs. 14. Dyſpnæa à phlegmone pulmonum poſt venenum. Ibid.
Obs. 15 Dyſpnæa à pulmonum & œſophagi inflammatione. Ibid.
Obs. 16. Dyſpnæa à pericardii & pulmonum inflammatione. Ibid.
Obs. 17. Conſtitutio interna & externa ſenis qui annos centum & quinquaginta duos vixit, atque eum ſpirandi difficultate mortuus eſt, ob pulmones ſanguine diſtentos & coſtis annexos. Ibid.
Obs. 18. Orthopnæa ob pulmones inflammatos à caſo; dextrum cordis ſinum ſanguine nigro repletum &c. p.491.
Obs. 19. Dyſpnæa à pulmonibus magnis, atro ſanguine turgidis, exterius maculatis, gangrænæ notas gerentibus &c. p.492.
Obs. 20. Dyſpnæa à viciato lobo dextro pulmonis, 494
Obs 21. Dyſpnæa à pulmone tumente ex humore tenaci, at purulento. Ibid.
Obs. 22. Dyſpnæa à pulmonibus ichore ſpomoſo refertis, Ibid.
Obs. 23. Orthopnæa à pulmonibus ſemiputridis. 495
Obs. 24. Dyſpnæa à pulmonibus aquâ turgidis &c. Ibid.
Obs. 25. Reſpiratio læſa à gangræna pulmonis, T. I. pag.496.
Obs. 26. Aſthma à pulmonibus viſcidis humoribus plenis. Ibid.
Obs. 27. Aſthma à pulmonibus pituita putrida infarctis &c. Ibid.
Obs. 28. Orthopnæa à materia craſſa in ſubſtantia pulmonis. p 497.
Obs. 29. Aſthma à materia pituitoſa pulmones infarciente. Ibid.
Obs. 30. Dyſpnæa à materia in propria pulmonum ſubſtantia. Ibid.
Obs. 31. Spirandi difficultas ab abſceſſibus in uno pulmone. p.498.
Obs. 32 Dyſpnæa à corporibus glanduloſis in pulmone, Ibid.
Obs. 33. Aſthma à veſicis humore flavo plenis in pulmone. Ibid.
Obs. 34. Dyſpnæa ob pulmones ſteatomatibus obſeſſos. p.499.
Obs. 35 Aſthma à tuberculis in pulmone. Ibid.
Obs. 36. Orthopnæa ab hydrope thoracis &c. Ibid.
Obs. 37. Dyſpnæa ab empyemate, & pulmonum vomica. p.500.
Obs 38. Dyſpnæa à vomica inſigni pulmonis. p.501.
Obs 39. Dyſpnæa à tuberculis pulmonũ ſcirrhoſis. Ib.
Obs 40. Dyſpnæa à tuberculis in pulmonibus. Ibid.
Obs. 41. Dyſpnæa ab hydrope pectoris & lapide in pulmonibus, Ibid.
Obs 42. Calculoſi pulmones illæſa reſpiratione. Ib.
Obs. 43. Dyſpnæa à calculis circa jugulum. p.502.
Obs 44. Dyſpnæa à metallis in pulmonibus concretis. Ibid.
Obs. 45. Dyſpnæa ab exſiccatis pulmonibus. Ibid.
Obs 46. Difficilis reſpiratio à calculis & oſſibus in pulmonibus. Ibid.
Obs 47. Aſthma à maſſa lapidibus referta pulmonibus adnata. p.504.
Obs 47. Dyſpnæa à pulmonum lapidea duritie. Ibid.
Obs 48 Reſpiratio læſa ob pulmones duros & fragiles. p.505.
Obs 49. Dyſpnæa à pulmonibus induratis. Ibid.
Obs 50. Dyſpnæa à pulmone denſiori & minus explicabili. Ibid.
Obs 51. Dyſpnæa à corrugatione pulmonum. Ibid.
Obs. 52. Dyſpnæa à pulmonis ſcirrho. Ibid.
Obs 53. Suſpirium à pulmonum ſiccitate. p.506.
Obs. 54. Orthopnæa à pulmonibus flatu diſtentis. Ib.
Obs. 55. Suſpirium à pulmonibus inflatis. p.507.
Obs 56. Dyſpnæa à pulmone maximo. Ibid.
Obs 57. Aſthma à pulmonum inſigni mole. Ibid.
Obs. 58. Aſthma à pulmonibus lutulento humore turgidiſſimis. p. 508.
Obs 59. Dyſpnæa à pulmone partim retracto partim tuberculis obſito. Ibid.
Obs 60. Aſthma à pericardii hydrope &c. Ibid.
Obs. 61. Dyſpnæa à materia craſſa dextro cordis ventriculo impacta. Ibid.
Obs. 62. Aſthma ob pulmonum meatus pituita infarctos, cum vomica parva. p.509.
Obs 63. Dyſpnæa à pulmonum tuberculis &c. Ibid.
Obs. 64. Dyſpnæa à pulmonum cum thorace coalitu. p. 512.
Obs 65. Aſthma ob pulmones per filamenta nervea coſtis accretos. p.513.
Obs. 66. Dyſpnæa ob cohæſũ pulmonũ cum pleura. Ib
Obſ 67. Dyſpnæa à pulmonibus putridis coſtis adhærentibus. Ibid.
Obſ. 68. Dyſpnæa ab inſigni pulmonum cum coſtis cohæſione. p.514.
Obſ. 69. Aſthmatici pulmones nigri, ſanguine nigro turgidi &c. Ibid.

Obs.

Obs 70. Dyſpnæa à carunculis in pulmonum bronchiis. Tom.I. pag.514.
Obs.71. Dyſpnæa à multiplici pulmonum affectu Ib.
Obs.72. Aſthma ab inſigni ſeri copia in thorace. p.515.
Obs.73. Dyſpnæa ab hydrope thoracis & pulmonũ Ib
Obs.74. Dyſpnæa ab hydrope thoracis, & pulmonũ vitio. Ibid.
Obs.75. Hydrops thoracis ſiniſtri cum pleuræ craſſitie. p.516.
Obs 76. Dyſpnæa à thorace aqua ſanguinolenta pleno. p.518.
Obs 77. Dyſpnæa ob hydropem pulmonum & thoracis. p.519.
Obs.78. Dyſpnæa à pulmone putri & inſigni hydrope thoracis. Ibid.
Appeno. De Thoracis hydrope ſine dyſpnæa. Ibid.
Obs.79. Orthopnæa ab hydrope pectoris & pulmonibus purulentis. Ibid.
Obs.80. Aſthma ab hydrope pectoris. p.520.
Obs 81. Aſthma à ſtupendo pectoris hydrope, p.521.
Obs 82 Orthopnęa ab hydrope purulēto thoracis, 522
Obs.83 Dyſpnæa à ſero cruento thoracē replente. Ib,
Obs 84. Dyſpnæa à ſero lixivioſo ſiniſtrum thoracem replente. p. 523.
Obs 85. Aſthma à pure in dextro thorace &c. Ibid.
Obs 86. Aſthma ab hydrope thoraci, pericardii & abdominis. p 524.
Obs.87. Variæ pulmonum lęſiones cùm hydrope thoracis & empyemate. Ibid.
Obs.88. Aſthma ab hydrope thoracis dextri &c. 525.
Obs.89. Dyſpnæa à vario partium thorcicarũ vitio. Ib
Obs.90. Variæ partium thoraciarum læſiones coaſſecto corde. p.526.
Obs.91. Aſthma à cordis magnitudine præternaturali. p.527.
Obs.92. Reſpiratio difficilis ab inſignibus cordis polypis. Ibid.
Obs 93. In eodem eſt argumento. p.528.
Obs 94. Reſpiratio difficilis ob aquæ defectum in pericardio. Ibid.
Obs 95. Reſpiratio ſenſim deficiens à polypo cordis. Ibid.
Obs 96. Dyſpnæa à materia pinguedini ſimile in cordis ſinu. Ibid.
Obs.97. Dyſpnæa ab indurato pericardio & cordis parte. Ibid.
Obs.98. Dyſpnæa à pulmone ſanguine referto & carunculis in cordis ſiniſtro ſinu. p.529.
Obs.99. Dyſpnæa à pericardio craſſiori cordi adnato. Ibid.
Obs 100. Reſpiratio læſa à polypo cordis. Ibid.
Obs.101 Dyſpnæa à pericardio aqua diſtento. Ibid.
Obs.102. Dyſpnæa à pericardii inflammatione. Ibid.
Obs.103. Dyſpnæa ab adipe cor & pulmones inveſtiente. Ibid.
Obs.104. Dyſpnæa à pericardii & pulmonum inflammatione. Ibid.
Obs.105. Dyſpnæa ab ampliori corde &c. p 530.
Obs 106. Dyſpnæa à ſanguine nigro in corde concreto. Ibid.
Obs.108 Aſthma ab abſceſſu in vena arterioſa. Ibid.
Obs.109. Aſthma à polypis aortæ &c. Ibid.
Obs.110. Dyſpnęa ob dilatationē aortę deſcēdētis. 531.
Appendix, Reſpirationem diaphragmate peragi experimento probatur. Ibid.
Obs.111. Dyſpnæa à corpore ſub diaphragmate. p.532.
Obs.112. Dyſpnæa à ſacco purulento ſupra diaphragma. Ibid.
Obs. 113. Dyſpnæa à materia viſcida diaphragmati adhærente. Ibid.
Obs.114. Dyſpnæa à ſteatomatis diaphragmatis. Ibid.
Obs. 115. Dyſpnæa ob pus diaphragmati à vulnere incumbens. Tom.I. p. 533.
Obs 116 Dyſpnęa à cartilaginibus coſtarũ induratis. Ib
Obs. 117. Dyſpnæa à ſterni mala configuratione & mammis grandioribus. Ibid.
Obs.118. Reſpiratio læſa ab adipe in pleura & mediaſtino. Ibid.
Obs.119 Dyſpnæa à pleuritico apoſtemate &c p.534.
Obs.120. Dyſpnæa à pleura & pulmonibus puſtuloſis. Ibid.
Obs.121. Dyſpnæa ab abſceſſu inter pleurã & coſtas. Ib
Obs.122. Dyſpnæa à ſpinæ contorſione & pulmonibus purulentis. p.535.
Obs.123 Aſthma à pulmonibus purulentis & mediaſtino hydropico. Ibid.
Obs.124. Dyſpnæa à mediaſtino adipe referto &c. Ib.
Obs.125. Orthopnæa à mediaſtini inflammatione. Ib.
Obs.126. Aſthma ab empyemate ſiniſtro pulmonem conſumente &c. p.536.
Obs.127. Dyſpnæa ex hydrope pectoris, cum pericardii abſentia. p 536.
Obs.128. Dyſpnæa à pulmonibus purulentis, ſcirrhoſis & calculoſis. p.537.
Obs.129. Dyſpnæa à thoracis cavitate ſanguine putrido plena, cum pulmonibus conſumptis. Ibid.
Obs.130. Dyſpnæa à vomica pulmonis, cum hepatis & renis vitiis. Ibid.
Obs.13 . Dyſpnæa ob pulmones tabo ſine ulcere refertos; Hepatis & ventriculi molem, p.538.
Obs 132. Dyſpnæa ab hydrope thoracis. Ibid.
Obs.133. Dyſpnæa à pulmonibus flatulentis & abſceſſu tentatis. Ibid.
Obs.134. Dyſpnæa à pulmonum inflammatione & hepatis grandiori mole. p.540.
Obs 135. Boum ſtrages epydemica à pulmonibus & hepate hydatidibus obſeſſis, unde reſpiratio anheloſa ac tuſſicula. Ibid.
Obs.136. Dyſpnæa à pulmonibus, omento & meſenterio ſtrumoſis. p.541.
Obs 137. Dyſpnæa ab hydrope pectoris, cum pulmonum ſideratione. Ibid.
Obs.138. Dyſpnæa ab hydrope thoracis & pulmonibus induratis in glanduloſis. p.542.
Obs.139. Dyſpnæa à partium ſpiritalium compreſſione ab utero elato. Ibid.
Obs.140. Dyſpnæa à multiplici viſcerum vitio. Ibid.
Obs.141 Reſpiratio difficilis in bobus à pila conglobata in ventriculo. p.544.
Obs. 142. Dyſpnæa à ventriculo tumente ob pus intra membranas concluſum. Ibid.
Obs.143. Dyſpnæa à ventriculo tumido. Ibid.
Obs.144. Dyſpnæa ob vitioſum ventriculi & omenti in thorace ſitum. p.544.
Obs.145. Dyſpnæa à ventriculi parte cũ duodeno &c. per foramen diaphragmatis in thoracē aſcend. Ib.
Obs.146. Dyſpnæa à ventriculo tumido & abdominis hydrope. Ibid.
Obs.147. Aſthma à flatu tumidis inteſtinis & grandi in veſica bilaria lapide. p.545.
Obs.148. Dyſpnæa ob tumida flatibus inteſtina Ibid.
Obs.149. Dyſpnæa à fæcibus per exulcerata inteſtina in abdominis cavum effuſis, viſcera verſus thoracem compellentibus. Ibid.
Obs.150. Dyſpnæa à viſceribus flatu diſtentis. Ibid.
Obs.151. Dyſpnæa ab aneuriſmate arteriæ cæliacæ & pituita in ea concreta. Ibid.
Obs 152. Aſthma ab hepate & pancreate magnis. 546
Obs.153 Dyſpnæa ab hepate magno & ſcirrhoſo. Ib.
Obs.154. Aſthma ab abſceſſu juxta lienem Ibid.
Obs 155. Dyſpnęa à variis hepatis & lienis vitiis. p.547.
Obs 156. Dyſpnæa à meſenterio ob plures veſiculas tumido. Ibid.
Obs.57. Dyſpnæa à variis meſenterii vitiis. p. 548.

Obs.158. Dyſpnæa à variis omenti affectibus. Tom.I. pag. 148.
Obs.159. Orthopnæa à rene purulento. p.549.
Obs.160. Orthopnæa à contorſione ſpinæ & renibus calculoſis. Ibid.
Obs.161. Dyſpnæa ob renes jecori affixos. p. 550.
Obs.162. Orthopnęa ab immani renis vnius tumore, Ib
Obs 163. Dyſpnæa à maſſa carnea crinita & aqua in abdomine. Ibid.
Obs,164. Aſthma convulſivum à colluvie ſeroſa. Ib.
Obs 165. Aſthma ab abdita cauſa. p.552.
Obs.166. Dyſpnæa à pulmonum defectu & humore lacteo in thorace. p. 553.
Obs.167. Lobus unus pulmonum poteſt deficere, vita ſuperſtite. Ibid.
Appeno. I. Aſthma & Dyſuria reciproca, ita ut uno præſente ceſſaret alterum &c. p.554.
Appeno II. An homo vivere poſſit ſine reſpiratione? Ib
Obs 168. Urinatores & animalia amphibia diu ſub aquis ſubſiſtunt, quia in iis foramen ovale per totam vitam apertum remanet. p. 555.
Append. I. De reſpiratione urinatorum, p.556.
Appeno. II. Experimento comprobatur mortem præcipue dependere à recentis aeris in pulmonibus inopia. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Reſpiratione læſa.

Obs. 1. Aſthma diuturnum à pulmone ſiniſtro gypſoſo. Tom.I. pag 557.
Obs. 2. Aſthma ab excreſcentia in baſi cordis. Ibid.
Obs. 3. Aſthma ab hepatis & pulmonum rara conſtitutione. Ibid.
Obs.4. Aſthma à pulviſculo pulmones infarciente. p. 558.
Obs.5. Aſthma ab exſiccatis & ulceroſis pulmonibus. Ibid.
Obs.6. Aſthma ob hepatis cum pulmonibus conjunctionem, Ibid.
Obs.7. Aſthma à polypis cordis. p. 559.
Obs,8. Aſthma à pulmonibus ſcirrhoſis & purulentis, cum polypo cordis. Ibid.
Obs.9. Reſpiratio læſa ob jecur tumidum; pulmones inflammatos. Ibid.
Obs.10. Reſpiratio difficilis ob pulmones inflammatos & pituita infarctos. p. 560.
Obs.11. Dyſpnæa à cartilagine mucronata oſſea. Ibid.
Obs.12 Dyſpnæa ob inſignem hepatis molem. Ibid.
Obs.13. Dyſpnæa ab enormi cordis magnitudine. Ibid
Obs 14. Dyſpnæa à vena arterioſa pituita infarcta. p.561.
Obs.15. Reſpiratio læſa ob pulmonum ariditatem. Ib.
Obs. 16. Difficilis ſpiratio ab hydrope thoracis. Ibid.
Obs,17. Reſpiratio læſa ab ingentiſſimo hepate. 562.
Obs,18. Reſpiratio læſa à polypo cordis &c. Ibid.
Obs.19. Difficilis reſpiratio ob pericardium cordi accretum. Ibid.
Obs.20. Dyſpnæa à polypis cordis & valvulis mitralibus oſſeis. p.563.
Obs. 21. Reſpiratio difficilis in pleuriticis, quare? Ib.
Obs.22. Dyſpnæa à vomica pulmonis. Ibid.
Obs.23. Suffocatio bovis à gramine in aſperam arteriam illapſo. p.564.
Obs.24. Non omnis cohæſio pulmonum cum coſtis facit reſpirationem difficilem. p.565.
Obs,25 Aſthma à vertebris dorſi carioſis, Ibid.
Obs. 26. Reſpiratio difficilis ab hydrope mediaſtini; pulmonibus purulentis. p.566.
Obs.27. Aſthma ab hepate magno glanduloſo, tophaceo. Ibid.
Obs.28. Dyſpnæa à pulmonũ ſubſtãtia cõpactiori. 567.
Obs.29. Aſthma à polypo cordis, Ibid.
Obs. 30. Reſpiratio difficilis à polypo cordis. p.568.
Obs.31. Reſpiratio difficilis & urinæ incontinentia à nimia pinguedine &c. p.570.
Obs. 32. Reſpirationis difficilis cauſa rara in tuberculo. p.571.
Obs. 33. Difficillima reſpiratio à glandulis pulmonũ ſcirrhoſis. p.572.
Obs.34. Aſthma à pericardio mirum in modum dilatato. p.575.

SECTIO II.

De Suffocatione.

Obs. 1. Suffocatio anginoſa à conſtrictione jugularium. Tom.I. p.575.
Obs. 2. Suffocatio à miro palati abſceſſu. p.576.
Obs. 3. Suffocatio ab effuſo ſanguine in tracheam. p 577.
Obs.4. Suffocatio à ſtruma interna circa jugulũ. Ibid.
Obs.5. Suffocatio à pituitæ copia ad uvulã delata. 578
Obs.6. Suffocatio à fruſto carnis inter epiglottida & laryngis vinculum ſubſiſtente. Ibid.
Obs.7. Suffocatio ex fruſto pulmonis rupti, in trachea. Ibid.
Obs.8. Suffocatio ab alimenti ſordibus in aſpera arteria. p. 579.
Obs.9. Suffocatio à bronchocela tracheam premente. Ibid.
Obſ. 10. Suffocatio à lapidibus tracheam prementibus. Ibid.
Obſ. 11. Suffocatio à pure ex vomica pulmonum in tracheam illabente. Ibid.
Obſ. 12. Suffocatio à ſero è cyſti in cerebro ad pulmones illabente. p.580.
Obſ.13. Suffocationis ſenſus à cyſti ſeroſa tertiam ſiniſtri thoracis partem occupante. Ibid.
Obſ.14. Suffocatio ab aneuriſmate arteriæ magnæ. Ib.
Obſ.15. Suffocatio ab aquarum copia in thorace. Ibid.
Obſ.16. Suffocatio ab hydrope thoracis & uteri, p.581
Obſ.17. Suffocatio à pure bronchia occupante. Ibid.
Obſ.18. Suffocatio à carunculis in bronchijs. Ibid.
Obſ.19. Suffocatio à materia viſcida bronchia obturante. Ibid.
Obſ.20. Suffocatio ob pulmones variolis obſeſſos. Ib.
Obſ.21. Suffocatio à ſanguine univerſo ad pulmones confluxo. Ibid.
Obſ.22. Suffocatio à turgidis venis internis. Ibid.
Obſ.23. In ſtrangulato pulmones ſanguine ſpumoſo pleni. p.582.
Obſ.24. In ſtrangulato pulmonum fiſtula ſpuma repleta. Ibid.
Obſ.25. Suffocatio à craſſo ſucco cordis ſinus ac pulmones infarciente. Ibid.
Obſ.26. Suffocatio ab utroque cordis ſinu ſanguine diſtento, p.583.
Obſ. 27. Suffocatio à pericardio & cordis portione oſſeis. Ibid.
Obſ.28. Suffocatio ab aortæ aneuriſmate aperto. 584.
Obſ.29. Suffocatio à rupta in pulmone vena. Ibid.
Obſ.30. Suffocatio à pulmone ſiniſtro copioſæ aquæ innatante. Ibid.
Obſ.31. Suffocatio ab ictu, ubi pulmones maculis lividis infecti, reperti. Ibid.
Obſ. 32. Suffocatio à ſanguine grumoſo cor replente. p.585.
Obſ. 33 Suffocatio à corde & ejus auriculis ſanguine & aqua diſtentis. Ibid.
Ob.34. Suffocatio à copioſiore pericardij humore, 586

Obs.35. Suffocatio à materia alba circa cor in ſanguine contenta. Tom.I. pag.586.
Obs.36. Suffocatio à nimia in toto pinguedine. p.587.
Append. Obeſitas nimia ſuffocationem minitans, curata. Ibid.
Obs. 37. Suffocationis ſeoſos ab abſceſſu ſub ala ſiniſtra, & ſuppuratione ſepti tranſverſi. p.588
Obs.38. Suffocatio ab hydrope & pinguedine thoracis. Ibid.
Obs.39. Suffocatio à jecoris præternaturali magnitudine. Ibid.
Obs. 40. Suffocatio ab abſceſſibus abdominis diaphragma ſurſum compellentibus. Ibid.
Obs.41. Suffocatio ab inteſtinis per vulnus diaphragmatis in thoracem intruſis. p.589.
Obs. 42. Suffocatio ab utriculo uteri diaphragma comprimente. Ibid.
Obs. 43 Suffocationis ſuſpicio in infante ob compreſſum manibus caput. Ibid.
Obs.44. Qui in aquis ſuffocantur, pereunt ob defectum aëris. Ibid.
Obs. 45 Pueri fulmine occiſi meninges ſulphureis maculis, ac ſulphuris odorem emittentibus. tinctæ repertæ. p.590.

Additamenta

Ad Sectionem de Suffocatione.

Obs. 1. Suffocatio repentina ex inflatione ventriculi. Tom I p.590.
Obs.2. Suffocatio à flatibus in viſcera diffuſis, p.591.
Obs.3. Suffocatio ab aquis in thorace. Ibid.
Obs.4. Suffocatio à mole carnea è pleura pendula Ib.
Obs.5. Suffocatio à polypo gelatinoſo cordis. Ibid.

SECTIO III.

De Tuſſi.

Obs. 1. Tuſſis à pulmone dextro prope abſumpto & hydrope pectoris. Tom.I pag.592.
Obs. 2. Tuſſis ab humore luculento in pulmonibus. p.593.
Obs. 3. Tuſſicula in magno pulmonum affectu, cum hydrope pectoris & empyemate. Ibid.
Obs.4. Tuſſis ſicca à pulmonibus flatu diſtentis. Ibid.
Obs 5. Tuſſis ab inflammatis & ſuppuratis pulmonibus. p. 594.
Obs 6. Tuſſica boum lues ob vitiom pulmonum, vel coſtis adnatorum, vel tandem abſumtorum, p.595.
Obs.7. Tuſſis à pulmonibus ſanguine infarctis. Ibid.
Append. De tuſſi diuturna dilatationem varicoſam vaſorum pulmonalium ſequuta. Ibid.
Obs.8. Tuſſis à tabercolo pulmonis. p.596.
Obs.9. Tuſſis itidem à tuberculis. Ibid.
Obs.10. Tuſſis à ventriculis in pulmonibus. Ibid.
Append. De tuſſi à nucleo in pulmones illapſo, per bechica educto. Ibid.
Obs.11. Tuſſis à lapillis in pulmonibus. Ibid.
Append. De Tuſſi ſicca à veſiculis ichore ſanguineo pleois. p.597.
Obs. 12. Tuſſis ſicca ob lapideam duritiem pulmonum. Ibid.
Obs.13. Pulmonum calculoſorum hiſtoria rara. Ibid.
Obs. 14. Tuſſis multiplices pulmonum affectus ſequota. p.598.
Obs.15. Tuſſis ſicca ob pulmones induratos. Ibid.
Obs.16. Tuſſicula ab impacto tracheæ oſſiculo. Ibid.
Obs.17. Tuſſis varios pulmonum affectus ſequuta. Ib.
Obs.18 Tuſſis itidem à varijs affectibus &c, p. 599.
Obs.19. & 20. In eodem argumento. p,600.

Obs.21. Tuſſis ab incurvatione ſpinæ & pulmonibus purulentis. p.600.
Obs.22. Tuſſis ab hydrope thoracis, &c. Ibid.
Obs.23 In eodem eſt argumento. p.601.
Obs.24. Tuſſis à mediaſtino inflammato, Ibid.
Obs.25. Tuſſis à pericardio inflammato. Ibid.
Obs.26. Tuſſis à jaculi parte in diaphragmate latente, Ibid.
Obs 27. Tuſſis à vario partium naturalium vitio Ibid.
Obs.28. Tuſſis à gravi ventriculi affectu, ſalvis pulmonibus. p.602.
Obs.29. Tuſſis à fervore hepatis illæſis pulmonib. Ib.
Obs.30. Tuſſicula ob renes jecori affixos. Ibid.
Obs.31. Tuſſis à pulmone vitiato & corde ulceroſo. p.603.
Obs.32. Tuſſis à nervoſo genere affecto illæſis pulmonibus. Ibid.
Obs.33. Tuſſis ab aqua in cerebri ventriculis concluſa. p. 604.
Obs.34. Tuſſis à ſeri in nervos pneumonicos illapſu. p.605.

Additamenta

Ad Sectionem de Tuſſi.

Obs. 1. Tuſſis à duobus claviculis in pulmones illapſis. Tom.I. p.606.
Obs.2. Tuſſis ſicca à ſiniſtro pulmone gypſoſo. p.607.
Obs.3. Tuſſis ſuffocativa à grumo pituitoſo piſi-formi inter ſecundum & tertium tracheæ annulum impacto. Ibid.

SECTIO IV.

De Pectoris, Laterum & Dorſi dolore.

Obs. 1. Pectoris dolor & gravitas ob ſerum in mediaſtino & purulentia in pulmonibus. Tom.I. p.608.
Obs.2. Pectoris dolor & ardor à mediaſtino inflammato. p.609.
Obs 3. Thoracis dextri dolor ab abſceſſu ſub integumentis communibus. p. 610.
Obs 4. Pectoris dolor à pericardij & pulmonum phlegmone. p.611.
Obs. 5. Pectoris dolor à cyſti liquore pleno, parte ſiniſtra, ex humero ad uſq; diaphragma pendulo. Ib.
Obs. 6. Pectoris dolor ab angue in ſiniſtro cordis ſinu. p.612.
Obs. 7. Pectoris dolor pulſans ab aneuriſmate arteriæ venoſæ. p. 614.
Obs.8. Pectoris gravitas ob hydropem pulmonum. Ib.
Obs 9. Pectoris dolor à variis pulmonum & thoracis affectibus. Ibid.
Obs.10. Dolor circa mammam dextram à jecore lapidoſo. p.615.
Obs.11. Pectoris dolor à ventriculo diſtento. Ibid.
Obs.12. Dolor ad Pectus ob renum vitium. Ibid.
Obs.13. Pectoris dolor à flatu viſcera extendente. Ib.
Obs 14. Pleuritide aliquando non coalliciuntur pulmones. Ibid.
Obs.15. Lateris dolor ab abſceſſu in pleura & muſculis thoracis interioribus. p. 619.
Obs.16. Lateris dolor à tumido pulmone & vitiatis muſculis intercoſtalibus. Ibid.
Obs.17. In pleuritico pleura ſupra modum craſſa & pulmo firmiter ei adnatus. Ibid.
Obs.18. In pleuritico uterque pulmo coſtis validè adhæſit. Ibid.
Obs.19. Siniſtri lateris dolor ab abſceſſu ſub ala ſiniſtra, vitio pleuræ & diaphragmatis ſuppuratione. Ib

Obs.20. Pleuritis & Peripneumonia ſæpiſſime complicantur. Tom.I. p 620.

Obs.21. Superveniens Phthiſicis lateris dolor, ortum debet pulmonum cum pleura cohæſioni. p. 629.

Obs.22. Pleuritis lethalis ob pleuræ ſphacelum. Ib.

Obs.23. Lateris dolor ex Peripneumonia cum pectoris hydrope. Ibid.

Obs.24. In Peripneumonia ſæpe tantùm pars aliqua pulmonis inflammatur. p.630.

Obs.25. Dolor pectoris gravativus in Peripneumonicis fit ubi pulmonis viſcus inflammatur, lancinans ubi pleura. Ibid.

Appendix, Varias lateris doloris ideas & cauſas continens. Ibid.

Obs.26. Lateris dolor ex contuſione cujus veſtigia intus apparuere. p.632.

Obs.27. Lateris dolor coſtarum confractionem ſequutus, ubi mediaſtinum inflammatum. Ibid.

Obs.28. Pleuritis à vomica ſub mamma humore viriſcente plena. p. 633.

Obſ. 29. Pleuritis, ubi inflammatum pericardium. Ib.

Obſ.30. Pleuritis, ubi ſuppuratum pericardiũ. p 634.

Appendix, Puris ſputum cur advenit pleuriticis quibus pulmones coſtis cohærent; Empyema quibus ii ſunt liberi. Ibid.

Obſ. 31. Pleuriticorum ubi dolor ſedatur, quandoq; cordis gravamen ſuccedit ob ſanguinem in ſinubus cordis & vaſis concreſcentem. Ibid.

Obſ. 32. In Pleuritici thorace copia puris deprehenſa. Ibid.

Obſ. 33. Lateris dolor aliquando excitatur ab hepate per fibras coſtis adhærente. p.635.

Obs. 34. Lateris ſiniſtri dolor ob diaphragma lieni affixum. Ibid.

Obs.35. Lateris dolor à pure ex abſceſſibus imi ventris emctato. Ibid.

Obs. 36. Lateris dolor ab Hepatis vomica. p 636.

Appendix, De lateris dolore uteri inflammati comite. p 637.

Obs. 37. Lateris dolor à puſtulis in ſtomacho & jecore ex lue venerea. Ibid.

Obs. 38. Pleuritis à vermibus in imo ventre. Ibid.

Obs. 39. Pleuritidi quidam fuit obnoxius quod in vena azygo una eſſet valvula p. 638.

Appeno. De Pleuritide ex dorſo. p 639

Obs. 40. Dorſi dolor à pulmone corrupto & ventriculo perforatu. Ibid.

Obs.41. Dorſi dolor à carie vertebrarum. p. 640.

Obs.42. Dorſi dolor à pulmonibus vitiatis dorſo annexis. Ibid.

Obs.43. Dorſi & gulæ dolor à pulmonibus in utriuſque vicinia inflammatis. Ibid.

Obs.44. Dorſi dolor ab aneuriſmate interno. p.641.

Obs.45. Omoplatarum dolor à putri materia in thorace. Ibid.

Obs.46. Dorſi dolor à venæ cavæ dilatatione. Ibid.

Obs.47. Dorſi dolor ex aortæ tumore prægrandi Ib.

Obs.48. Dorſi dolor à liene, rene dextro & utero calloſis. Ibid.

Obs.49. Dorſi dolor à lapidibus in ſiniſtro rene. 642.

Obs.50. Dorſi dolor à ſero pingui muſculos humerales inferciente. Ibid.

Obs.51. Dorſi dolor à pingui mole meſenterij principio adhærente. p.644.

Obs.52. Dorſi dolor à trunco aortæ juxta diaphragma oſſeo. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Dolore Pectoris, Laterum, Dorſi, &c.

Obs 1. PEctoris dolor circa mammam dextram, ob tumorem oblongum inter ipſos pulmones deſcendentem, arterias prementem, Tom. I. pag 644.

Obs.2. Vehemens Pleuritis & Pleuram & Pulmones, imo ipſum quandoque pericardium afficit. p.645.

Obs. 3. Lateris dolor gravativus à pulmone inflammato. p.646.

Obs.4. Pectoris ardor ab humore acri cordis tunicam ac ſubſtantiam afficiente. Ibid.

Obs.5. Dolor lateris lethalis ab inflammata pleura & pulmonibus. p 647.

Obs.6. Pulmonis inflammatio dolorem non ſemper invehit ſi ea pleuram non attingit. Ibid.

Obs.7. In Pleuritide pulmones ſuppurati. Ibid.

Obs 8. Pectoris dolor ob pulmones pleuræ connexos. Ibid.

Obs.9. Lateris dolor ob pulmonem ſiniſtrum putreſcentem, partibus vicinis undiq; adhærentem. Ib.

Obs. 10. Pleuropneumonia ab affecta pleura lateris dextri, cum pulmone eidem cohærente. p. 648.

Obs. 11. Pleuritis in qua pulmones livebant & pus fundebant. p. 650.

SECTIO V.

De Sputo Sanguinis.

Obs. 1. HÆmoptiſis à pulmonibus ſanguine nigro, liquido, cum ſanie refertis. T.I. pag. 651.

Obs.2. In Hæmoptyſica pars pulmonum interna puro reperta, mediaſtinum ſero ſanguineo plenum, repertum. p 652.

Obs.3. Sanguinis ſputum ab aneuriſmate aortæ circa dorſum & rupta cava. Ibid.

Obs.4. Hæmoptyſis ab inflammatione pulmonum. Ibid.

Obs. 5. Hæmoptyſis à pulmone ſcirrhoſo liberam ſanguinis trajectionem impediente. p.653.

Obs.6 Hemoptyci pulmones multum ſanguinis nigri continebant. Ibid.

Obs.7. Sanguinis ſputum à pulmonis ſphacelo p.654

Obs.8. Hæmoptyſis ab aneuriſmate in pectore aperto. p.655.

Obs.9. Hæmoptyſis à percuſſione & contuſione pectoris interna. p.656.

Obs.10 Hæmoptyſis à corroſis pulmonibus à materia acri è tuberculo crudo exudante. Ibid.

Obs.11 Hæmoptyſis à pulmone tumido, ſanguineq; illic ſubſiſtente. Ibid.

Obs.12. Hæmoptyſis à fluxione acri pulmones erodente. p.657

Obs.13. Expuitio cruenta vomicæ in pulmone diſruptionem fere præcedit. Ibid.

Obs.14. Hæmoptyſis à bronchijs & pulmonibus laceris. p.658.

Obs.15. Expuitio cruenta ab inflammatione pulmonis. Ibid.

Obſ 16 Sanguinis & puris ſputum ſine pulmonum affectione aliquando contingit. Ibid.

Obſ.17. Hæmoptyſis ob pulmones putres, ulceratos. Ibid.

Obſ. 18. Hæmoptyſis à pulmonibus induratis, nigricantibus. Ibid.

Obſ. 19. Hæmoptyſis ab acri ſanguine quo cor infarctum repertum eſt. p.659

Obſ. 20 Sputum ſanguinis nigri, à pulmonibus & corde eo refertis. Ibid.

Obſ.21. Hæmoptyſis à cordis ulcere. Ibid.

Obſ.22. Hæmoptyſis ab inflammato pulmone. p.660

Obſ.23. Hæmoptyſis à ſanguine melancholico è liene & vaſis meſaraicis tranſmiſſo. Ibid.

Obſ,

Obs 24. Hæmoptyſis à jecore per fibras coſtis notis annexo. Tom.I. pag.66..
Obs 25. Hæmoptyſis ob ſanguinem è jecore in pulmones tranſitum, &c. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Sputo ſanguinis.

Obs.1. HÆmoptyſis à diſruptæ vena cava. Tom.I. pag.661.
Obs.2. Hæmoptyſis à bronchijs & pulmonibus laceris. Ibid.
Obs.3 Hæmoptyſis à ſero acri vaſa pulmonum erodente. p.663.
Obs 4. Hæmoptyſis in qua auricula cordis monſtroſa, cum arteriæ pulmonalis aneuriſmate. Ibid.

SECTIO VI.

De Expuitione purulenta, ſordida, Empyemate.

Obs.1. EXpuitio varia à pulmonum abſceſſibus. Tom.I. p.664.
Obs 2. Expuitio materiæ purulentæ à pulmone fiſtuloſis ulceribus ſcatente. p.665.
Obs.3. Expuitio purulenta à pulmonibus pure infarctis. Ibid.
Obs.4. Expuitio purulenta à pulmone ſiniſtro omnino in pus ſoluto. p.666.
Obs.5. Expuitio purulenta ab empyemate cum pulmonis ſuppuratione. Ibid.
Obs.6. Expuitio alba, rotunda à pulmone tumente & viſcido, albo humore infarcto. p.667.
Obs.7. Expuitio purulenta manans à bronchiis pure infarctis. p.668.
Obs.8. Expuitio purulenta à pulmone ſiniſtro purulento. Ibid.
Obs.9 Expuitio purulenta ab apoſtemate in latere, cum pulmonis inflammatione. Ibid.
Obs. 10. Empyema pleuritidi ſuccedens ante diem decimam quartam. p.669.
Obs. 11. Empyema ſiniſtri thoracis nulla ſui ſigna exhibens. p 670.
Obs. 12. Empyema pulmonum exulcerationem frequenter ſequitur in phthiſicis. Ibid.
Obs. 13 Expuitio purulenta à fractura oſſis cuneiformis, & ſanguine circa illud ſuppurato. p.671.
Obs.14. Expuitio fruſtulorum carneorum ab exulceratione cordis Ibid.
Obs.15. Suppurati pericardium totum ferè corruptum repertum eſt, & cordis major pars exeſa. Ibid.
Obs. 16. Empyema lethale pleuritidem ſequutum, ob neglectam per paracenteſin puris evacuationem. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Expuitione Purulenta, Sordida, Empyemate.

Obs. 1. EMpyematicorum pus anacatharſi non expellitur, quia ad bronchia non vergit. Tom.I.p.672.
Obs.2. Empyema thoracis caſeoſum. Ibid.
Obs.3. Empyema ex intermiſſa paracentheſi lethale. p.673.
Obs.4. Empyema ex pleuritide paracentheſi curatur, patiensque tandem hydrope moritur. p.674.

SECTIO VII.

De Tabe in genere & Tabe pulmonari in ſpecie.

Obs.1. TAbes non ob ſolum pulmonum vitium excitatur, ſed ſæpe viſcerum aliorum & ſanguinis, ſequitur. T. I. pag.676.
Obs.2. Phthiſis à pluribus pulmonum ulcuſculis, vomica in eorundem dextra parte &c. p.677.
Obs.3. Phthiſis à pulmonum putredine, coſtis adhærentium cùm ulceribus variis. p 683.
Obs. 4. Phthiſis à pulmone exeſo, in quo ſanies alba, cruda, aquæ multæ miſta. p.684.
Obs.5. Phthiſis grande & multiplex pulmonum ulcus ſequuta. Ibid.
Obs 6. Phthiſis orta à ſcabie repercuſſa, ob quam pulmones omnino corrupti magnaque ex parte in ſcirrhum indurati ſunt. Ibid.
Obs.7 Phthiſis à media parte pulmonum conſumpta & pure ſoluta. p 685.
Obs 8. Phthiſis à parenchymate ſiniſtri Pulmonis fere omnino conſumpto. p 686.
Obs 9. Phthiſis à pulmonibus ſubduris & compactis, ſuprema parte exulceratis & lateri annexis &c. Ibid.
Obs 10. Phthiſis ab ulceratione parenchymatis pulmonis, ejuſque bronchiorum obſtructione. p.687.
Obs.11. Phthiſis à tracheæ parte eroſa; lobo pulmonum altero calloſo. Ibid.
Obs.12. In Phthiſico fragmenta bronchiorum Pulmonum, ab eorum ſubſtantia avulſa reperta ſunt in dextro latere, cùm plurima ſanie. p.689.
Obs.13. Phthiſis à pulmonis parte conſumpta, vomicis plurimis in reſiduis. Ibid.
Obs.14. Phthiſis à pulmonibus ulceroſis & ſcirrhoſis, p.690.
Obs.15. Phthiſis à pulmone ſiniſtro intus repleto pure, ſanie & ſcirrhis. Ibid.
Obs 16. Phthiſis à pulmonibus fœtida, copioſa aqua plenis, Ibid.
Obs 17. Phthiſis à crudis Tuberculis totum pulmonis parenchyma obſidentibus. Ibid.
Obs 18. Phthiſis à variis abſceſſibus purulentis in utraque pulmonis parte, ac pituita in iis concreta & lapideſcente. Ibid.
Obs 19 Phthiſis à corruptis penitus pulmonibus & in pus converſis, vaſiſque cordis in eos inſertis, abſumptis. Ibid.
Obs. 20 Phthiſis à corruptis pulmonibus, pure thoracem & abdomen implente. p 691.
Obs 21. Phthiſis à pulmonum corruptela & in empyema converſione, ob male fluentia lochia genita. Ibid.
Obs.22. Phthiſis ab exulceratione Pulmonis producta per rupturam & eroſionem valorum, cum duabus concluſis, vomicis. p.692.
Obs 23. Pulmones in Phthiſico pene conſumpti aſſiduo uſu naſturtii aquatici reſtituti. p.693.
Obs 24. Phthiſis à Pulmonibus lutulento humore ſcatentibus, unde inſignis eorum gravitas Ibid.
Obs 25 Phthiſis à pulmone interius omnino purulento. Ibid.
Obs.16. Anatome Phthiſici infantis, cujus ſiniſter pulmo in pus reſolutus eſt, unde thorax eodem latere pure refertus; Cùm inſigni abſceſſu ſupernæ illius regioni affixo. p.694.
Obs.27. Phthiſis ab abſceſſibus in utroque lobo pulmonis parte ſuperiore genitis, ſinus ingentes relinquentibus, Ibid.

Obs. 28. Phthiſis à ſuppuratione Pulmonis poſt peripneumoniam Pleuritidem ſequutam. Tom. 1. pag. 695.

Obs. 29. Phthiſis à vomica totius Pulmonis. p. 697.

Obs. 30. Phthiſis à Pulmonis duritie, plurimis parvis ſteatomatis conſiti, Tuberculis pure ſcatentibus, ulcere in ſiniſtro lobo, vomicis plurimis &c. Ibid.

Obs. 31 Phthiſis à parte ſiniſtra Pulmonis Tabida, incolumi dextra; Puris ingenti copia in thorace pag. 698.

Obs. 32. Phthiſis à Pulmonibus ſcirrhoſis, ulceroſis, &c. p. 702.

Obs. 33. Phthiſici Pulmo intemeratus repertus eſt, viſceribus naturalibus illæſis. Ibid.

Obs. 34. Phthiſis ab abſceſſu, ſcirrhoſa duritie & corruptela pulmonum dependens. p. 703.

Obs. 35. Phthiſis à ſuppuratione omnimoda pulmonum. p. 704.

Obs. 36. Phthiſis à conſumptione maximæ pulmonum partis, & in pus reſolutione. p. 705.

Obs. 37. Phthiſis à menſtruis reſtagnantibus & in pulmones refluentibus, unde illorum corruptela, cum multiplici viſcerum naturalium vitio. Ibid.

Obs. 38. Tabes à pulmonis totali fere putredine coſtis adnatis ſiniſtro latere &c. p. 706

Obs. 39. Phthiſici pulmones intus purulenti, externa facie ſani apparebant. p. 706.

Obs. 40. Phthiſis à vomicis in ſiniſtro pulmone, Hydrope ſiniſtri thoracis &c. p. 707.

Obs. 41. Phthiſis à pulmonum corruptela cum Thoracis hydrope Ibid.

Obs. 42. Phthiſici pars ſiniſtra pulmonis cava ad inſtar fiſtulæ inventa, ſubſtantia autem conglobata & arida, cum empyemate thoracis & aliis vitiis viſcerum naturalium. p. 708.

Obs. 44. Phthiſici pulmones omnino abſumpti à puris acrimonia reperti. Ibid.

Obs. 45. Phthiſici pulmones dextro latere omnino abſumpti. Ibid.

Obs. 46. Phthiſis à conſumpto pulmone parte dextra, vomica & hydrope thoracis eodem latere, vaſis omnino purulentis &c. p. 709.

Obs. 47. Phthiſis à Pulmonibus pure & flatu, citra ulcus, tumentibus, maculoſis, Jecore impenſe magno & ſcirrhoſo, liene viriato &c. Ibid.

Obs. 48. Phthiſis à vitio Pulmonum pure in ſiniſtro latere ſcatentium, ſanguine congeſto in dextro lobos poſt ſuppreſſionem menſium: Ventriculi glandulis ſetoſis circumſepti &c. p. 710.

Obs. 49. Phthiſis à corruptione omnimoda pulmonum lateris ſiniſtri, purulentia dextrorum, cum lienis ſcirrho. p. 710.

Obs. 50. Anatome Phthiſici, cujus pulmones lividi, flaccidi, exſucci: cordis auricula dextra ſanguine nigro diſtenta nec non ventriculi: præter alia vitia Thoracis, Jecoris & Renum. p. 711.

Obs. 51. Phthiſici pulmones ſpongioſi, & leviſſimi, cum pure copioſo in vaſis eorum &c. p. 711.

Obs. 52. Phthiſis à conſumptione omnimoda partis ſiniſtræ pulmonis, cum cordis vitiis p. 712.

Obs. 53. Phthiſis à vitio pulmonum exſanguium, ſiccorum, conſtrictorum cordis flacciditate & partium naturalium affectibus. Ibid.

Obs. 54. Phthiſicorum quorundam pulmones ſtillatim ab humore acri fuerunt. p 713.

Obs. 55. Phthiſicis pulmones non ſolum ſuppurantur, ſed etiam alterutro latere penitus abſumuntur, diu vita ſuperſtite. Ibid.

Obs. 56. Tabes à putrefactione ſiniſtri lobi Pulmonis dextri vitio, Ventriculi extenuatione & contractione, Hepatis ſiccitate, Grandi calculo in veſica, Rene uno corrupto, altero ſeri copia diſtento, cordis vitio, &c. Tom. ibid.

Obs. 57. Phthiſis orta à pulmonibus putridis, materia ichoroſa per totum infarctis, Renum vitio &c. p. 714.

Obs. 58. Phthiſis pleuritidem ſequuta, à pulmonis dextri parenchymatis conſumptione, ſiniſtri putrilagine, Pericardio puſtulis exaſperato, Jecore ſcirrhoſo &c. ibid.

Obs. 59. Phthiſis à Pulmonum corruptione, Vaſorum cordis conſumptione, Pericardii & mediaſtini exulceratione. Ibid.

Obs. 60. Phthiſis à Pulmonum ulcere & eorundem flacciditate. p. 715.

Obs. 61. Anatome puellæ cujus Pulmo ſiniſter conſumptus, cum inſigni Jecoris magnitudine; ventriculum ad inferiora deprimente. Ibid.

Obs. 62. Phthiſis à Pulmonum lobo utroque, ſiniſtro præſertim corrupto, præcedente vitio ventriculi, Inteſtinorum & pancreatis. ibid.

Obs. 63 Phthiſis à Putredine Pulmonum intra 24. dies interimens, cum inteſtinorum vitio. p. 716.

Obs. 64. Phthiſis à Pulmonis dextri conſumptione, integra ſiniſtri inchoata, Empyemate thoracis &c. p. 717.

Obs. 65 Phthiſici infantis pulmo dexter & hepar ſphacelo affecta reperta, ventriculus corruptus, &c. ibid.

Obs. 66. Tabes à Pulmone purulento, Pancreate ſcirrhoſo, aliiſque partium naturalium vitiis. ibid.

Obs. 67. Tabes à multiplici vitio partium imi ventris, & thoracicarum. p. 719.

Obs. 68. Tabes à vitio Pulmonum flaccidorum, Hepatis ſcirrhoſi tumidi; Omenti glanduloſi ex parte corrupti, Renis dextri putridis, ſiniſtri glandulis obſiti &c. ibid.

Obs. 69. Phthiſis à Pulmonibus corruptis, ulceratis, Hepate torrefacto, liene pene abſumpto &c. p. 720.

Obs. 70. Phthiſis à vitio Pulmonum corruptorum, & in tabem ſolutorum, Meſenterii glandulis obſiti &c. ibid.

Obs. 71. Tabes à Pulmonum inſigni corruptela, Omenti putredine, Meſenterii & Pancreatis obſtructione, Hepate ſcirrhoſo, liene duro, Rene dextro calculoſo, inſigniter tumido & ad gangrænam vergente &c. Ibid.

Obs. 72. Phthiſis, à Meſenterio ſcirrhoſis tumoribus obſeſſo, abſceſſu in Pulmone dextro, cum ſcirrhis & ſteatomatis per totam eorum ſubſtantiam. pag. 722.

Obs. 73. Phthiſis à Pulmonis grandi vomica in latere dextro, pure viſcido totum Parenchyma obſidente, Vomicis plurimis in ſiniſtro, & Pericardii aqua diſtento, cordis, Hepatis vitio &c. ibid.

Obs. 74 Phthiſis ab apoſtemate in infimo ſiniſtri Pulmonis lobo conſiſtente. pag. 722.

Obs. 75. Phthiſis à Pulmone dextro corrugato, flaccido, cum puris acieri albi collectione in thorace eodem latere. ibid.

Obs. 76. Phthiſicis ob ariditatem Pulmonum inductam à fiſtula thoracis. Ibid.

Obs. 77. Plurimorum purulenta expuentium Pulmones aridi reperti. Ibid.

Obs. 78. Tabes à Pulmonum ſquallore, coſtis, & diaphragmati adnatorum, caruncula in cordis ſinu ſiniſtro &c. Ibid.

Obs. 79. Tabes Rachitidis comes, à Pulmonibus quaſi tumor gypſeo refertis excitata, lividis exſuccis &c. pag. 723.

Obs. 80, Anatome Phthiſici, in quo Pulmonum tunicæ maxima craſſities reperta eſt, hepar, lien, diaphragma,

ma, inteſtins invicem cohærentia. Tom. I. Ibid.
Obs. 8. Phthiſis à Pulmone innumeris puſtulis ſcatente mediaſtino putrefacto, & vitiis variis viſcerum naturalium. Ibid.
Obs. 82. Phthiſicis, à ſputo ſanguinis, Pulmones dextra vel ſiniſtra parte tument, cum viſcido humore in veſiculis eorum contento &c. pag 724.
Obs. 83. Phthiſici utraque Pulmonum pars liventibus maculis variegata & pleura annexa inventa eſt, cum hydrope dextri thoracis, oſſe in corde, aliiſque vitiis viſcerum naturalium. Ibid.
Obs. 84. Anatome Phthiſici cujus Pulmo & Jecur puſtulis obſita erant. p. 72.
Obs. 85. Tabes à Pulmonibus lividis & pituitoſis humoribus imbutis, poſt hydrargyroſin. ibid.
Obs. 86. Phthiſicorum quorundam Pulmones lapides & calculos continentes. p 726.
Obs. 87. Tabes à corporibus albis, pituitoſis fibroſis, in vena cava repertis, veſicæ calculo & Renum ſuppuratione. ibid.
Obs. 88. Phthiſicis non ulceratis Pulmonibus, citra ſanguinis aut puris ſputum, cum vitio cerebri pancreatis &c. p.727.
Obs. 89. Phthiſici Pulmones aridi ſcirrhis pleni, citra puris aut ſanguinis ſputum ſunt reperti. p.728.
Obs. 90. Phthiſis ab ulcere Pulmonum citra ſanguinis ſputum. ibid.
Obs. 91. Phthiſis à ſyderatis Pulmonibus citra ſanguinis aut puris ſputum. p.729.
Obs. 92. Tabes inducta à Tumoribus duris Diaphragmatis radici infixi. p.730.
Obs. 93. S. 1 Tabes à pure ſupra Diaphragma congeſto, p. 730.
Obs. 94. E Phthiſicis ii ſunt reſtituti, quibus vel callus in Pulmonibus contractus, vel agglutinata eſt cum pleura pars exulcerata. ibid.
Obs. 95 Phthiſici cito ſuccumbunt, ſi Pulmones pleuræ adnaſcuntur. p.731.
Obs. 96. Puris ſputum Phthiſeos pathognomonicum non ſemper eſt ſignum nec ulcus pulmonum ſemper ſequitur. ibid.
Obs. 97. Inſigne Pulmonis ulcus citra dolorem & tuſſim. ibid.
Obs. 98. Pulmones citra inſignem doloris ſenſum dimidia parte fere conſumpti. p.732.
Obs. 99. Tabes à complicatis Pulmonum & imi ventris affectibus. ibid.
Obs. 100. Anatome pueri maraſmo extincti, cui Hepar juſto majus, abſceſſu prope venam cavam, Pulmones nulli. ibid.
Obs. 102. Tabes à cordis vitio, quod exſuccum, Pulmonum multiplici læſione, Hepatis duritie, Pancreatis ſcirrho, meſenterii glandulis tumidis &c. p.733.
Obs. 102. In Phthiſicis quibuſdam ex ſanguinis ſputo, Pulmones poſt inflammationem ſcirrhoſam duritiem contrahunt. p.734.
Obs. 103. Phthiſis univerſalis, à purulentibus omnibus viſceribus naturalibus & vitalibus, ſalvis ſolum renibus, liene & ventriculo. ibid.
Obs. 104. Phthiſici ventriculorum cordis oſtia à carnea concreſcentia penè obturata fuere reperta p.734.
Obs. 105. S. 1. Tabes ab ulcere Pulmonis non ſemper inducitur. p.736.
Obs. 106 In Phthiſici cerebro, cladis authoris credito, nihil vitii deprehenſum eſt. pag. 738.
Obs. 107. Tabes ab obſtructione venæ cavæ prope cor. pag. 739.
Obs. 108. S. 1. Tabes à cordis exſiccatione & defectu humoris in Pericardio. ibid.
Obs. 109. Tabes ab ulceribus cordis excitata. ibid.
Obs. 110. Tabes à Pericardii affectu. Tom 1. p 740.
Obs. 111. Anatome Phthiſici in utroque cordis ſinu carunculas habentis. ibid.
Obs. 112 Atrophia in Bove, ab abſceſſu in corde & Tuberculis in parenchymate Hepatis. p.740.
Obs. 113. Tabes ab oſſiculo in meditullio cordis. Ibid.
Obs. 114. Tabes à tumoribus ſcirrhoſis in pericardio, ſimiæ & Galli, Qui affectus analogice ad homines referri poteſt. p.741.
Obs. 115. Atrophia ab infarctu auriculæ & ventriculi dextri cordis. Ibid.
Obs. 116. Tabes à ſcirrho Hepstis abſceſſibus plurimis referti, lienis & Pulmonum vitio. Ibid.
Obs. 117. Tabes ſequuta Hepatis inflammationem, abſceſſum ac gangrænam. Ibid.
Obs. 118. Tabes à putrilagine Jecoris inducta. p 742.
Obs. 119. Tabes à vitio Hepatis ſcirrhoſi &c. Ibid.
Obs. 120. Phthiſici Jecur profunde candicans repertum. ibid.
Obs. 121. Tabes Pectorea Rachitis Anglis dicta à Jecore ſupra modum aucto, ortum ducit. ibid.
Obs. 122. Tabes ab Hepate viriato, non ſanguificante, in thoracis cavitatem compulſo ibid.
Obs. 123. Tabes à vitio Hepatis verrucis obſiti, meſenterii & inteſtinorum cum vermibus copioſis. ibid.
Obs. 124 Tsbes à pure ſub vulnerata Jecoris fibra collecto. p.743.
Obs. 125. Tabes à Jecoris ſubſtantia exeſa, plurimiſque lapillis in cyſti fellea. ibid.
Obs. 126. Tabes ob Renes Jecoris affixos. ibid.
Obs. 127. Tabes ab infinitis lapillis in fellis veſica contentis & Jecoris ſubſtantia exeſa. p.v44.
Obs. 128. Tabes à defectu omnimodo Bilis in baſicula fellea. ibid.
Obs. 129. Tabes à Glandulis meſenterii & colli ſcirrhoſis. p.745.
Obs. 130. Tabes cum anorexia, vomitu & diarrhœa, à ſcirrho pancreatis & glandularum meſenterii. p.746.
Obs. 131. Tsbes à lapillis minutis venas meſaraicas obſtruentibus, ibid.
Obs. 132. Tsbes à meſenterio tumore affecto circa exortum, Tuberculo in corde &c. p 747.
Obs. 133. Tabes à meſenterii & meſocoli abſceſſu. pag. 748.
Obs. 134. Tabes à meſenterii abſceſſibus ejuſque conſumptione. p.749.
Obs. 135. Tabes à meſenterio ſcirrhoſo, compreſſione venarum portæ & cavæ, aliiſque vitiis partium naturalium & vitalium. Ibid.
Obs. 135. Tabes à glandulis meſenterii tumidis orta p 750.
Obs. 136. Tabes à meſenterio lapidoſo. Ibid.
Obs. 137. Phthiſicorum Pulmones ſæpe integri reperti, male vero affectum orificium ventriculi. Ibid.
Obs. 138. Tabes à Glandula pyloro adnata. p.751.
Obs. 139. Tabes ob ventriculum corroſum ab uſu magiſteriorum coralliorum & perlarum. Ibid.
Obs. 140. Tabes ventriculi ſyderationi ſuccedens. Ibid.
Obs. 142. Anatome Tabidi poſt philtrum exhibitum, in cujus ventriculo maſſa dura reperta eſt. ibid.
Obs. 143. Tabes nata à Tumore ſcirrhoſo ventriculi pyloro proxime adhærente. p.752.
Obs. 144. Tabes à corruptione omnium viſcerum, ſolo corde ſalvo. Ibid.
Obs. 145. Tabes à depravata conſtitutione viſcerum omnium naturalium. Ibid.
Obs. 144. Tabes à Glandularum lactearum lumbarium vitio. p.753.

Obs.

Obs. 145. In quibuſdam morbo conſumptis Pancreatis tunica à parenchymate abſceſſiſſe viſa eſt. Tom 1. Ibid.
Obs. 146. Atrophia in puero à Pancreate ſcirrhoſo. Ibid.
Obs. 147. S. 1. Macies à lumbricis longiſſimis in Rene repertis. Ibid.
Obs. 150. Atrophia à verme in altero Renum, & calculo in lumbis. p. 754.
Obs. 151. Anatome Canis Atrophia confecti, cujus renis ſiniſtri parenchyma vermis depaſcebat. Ibid.
Obs. 152. Tabes à corroſis duabus vertebris lumbaribus. ibid.
Obs. 153. Tabes à tumore muſculis lumbaribus lateris dextri adnato, cum annexis ſteatomatis, atheromatis meliceribus. pag. 755.
Obs. 154. Atrophia ab inflammata altera glandularum lumbarium, cum Pulmonum vitio. Ibid.
Obs. 154. S. 1. Anatome Canis, Tabidi à rupta ductu Thoracis, chylum in venas ſubclavias vehente p. 746.
Obs. 154. Tabes ab ulceratione muſculi maſtoidei in ducta cujus pus per venam jugularem ad dextrum cordis ventriculum penetraverat: A liene indurato & magno, Hepate conſumpto bilioſaque materia referto Pancreate magno & ſcirrhoſo &c p. 757.
Obs. 156. Atrophia partium inferiorum, ob defectum ſucci nervei nutritii. p. 761.
Obs. 156. Atrophia partium inferiorum ob defectum ſucci nervei nutritij. pag. 761.
Appendix, De Atrophia à lymphæ inopia. p. 62,
Obs. 157. Tabes dorſalis à pituita ſacram fiſtulam ſubeunte & medullam opprimente. Ibid.
Obs. 158. Tabes à glandulis ſcirrhoſis per totum corpus ſparſis, p. 763.
Obs. 159. Mulieris tabidæ abdomen pinguedine infarctum repertum, Ibid.
Obs. 160, Tabes ab oſſium apoſtemate. ibid
Obs. 161. Tabes à cauſa abdita. p 764.
Obs. 162. In Tabido arteria cruralis ſanguine deſtituta reperta. Ibid.
Obs. 163. Tabes à lumbricis in trunco venæ portæ. Ibid.
Obs. 164. In Phthiſico bronchij particula oſſea reperta. Ibid.
Obs. 165. In Phthiſico minimum cerebri aderat. Ibid.
Obs. 166. Tabes in Phthiſicis oſſa etiam attingit. Ibid.
Obs. 167. Tabes varios & multiplices imi ventris affectus ſequuta. Ibid.
Obs. 168. Phthiſis ab exeſa epiglottide &c. p 766.

Additamenta

Ad Sectionem de Phthiſi.

Obs. 1. Maraſmus à pancreatis excreſcentia mira & meſenterio glanduloſo. Tom. 1. pag. 766.
Obs. 2. Phthiſicos non interire à puris copia ſuffocatos &c probatur. p. 767.
Obs. 3. Phthiſis à viſcerum omnium labe &c p. 768
Obs. 4. Phthiſis ab abſceſſibus in pulmone, Liene duplici. Ibid.
Obs. 5 Tabes à rene dextro calculoſo & purulento, cum pulmonum gangrænoſi. p. 769
Obs. 6. Phthiſis ab ulcere, vomica & purulentia pulmonis cum bile per abdomen diffuſa. ibid.
Obs. 7. Phthiſis ab ulcere pulmonis præcedente menſium ſuppreſſione & hæmoptyſi. ibid.
Obs. 8. Tabes à denegata chyli percolatione per inteſtinorum carneam cruſtam. Ibid.
Obs. 9. Tabes ob varium & multiplex cordis vitium. Tom. 1. Ibid.
Obs. 10. Ulcera pulmonum dolorem non pariunt unde hoc ulcus ſenſu deſtitui evincitur. p. 770.
Obs. 11. Phthiſis ab ulcere, induratione & purulentia pulmonum. &c. Ibid.
Obs. 12. Phthiſis ab inſigni pulmonum ulcere. p. 771.
Obs. 13. Tabes ab aquis in thoracis cavo. Ibid.
Obs. 14. Phthiſis inducitur à pituita pulmonea exedente, eoſque ita exterius inveſtiente ut toti agglutinentur pectori. ibid.
Obs. 15. Phthiſis vulnus ſequuta ab pulmones violatos pag. 772.
Obs. 16. Tabes aliquando fit ab arteria venoſa pituita infarcta. Ibid.
Appendix, De Apoſtemarum & Tuberculorum in pulmonibus generatione & curatione, per cicatriculas ab obitu manifeſtas. p. 773.
Obs. 17. Hectico-Phthiſica febris; ubi ulcera in pulmonibus reperta &c. Conſultationes, & viſio cadaveris. p. 774.
Obs. 18. Phthiſica affectio ab inſigni tuberculo ſemi ſcirrhoſo, abſceſſu & aliis tuberculis grandinoſis per pulmonum ſubſtantiam reſperſis. p. 782.
Obs. 19. Phthiſis ſcrophuloſa in qua pulmones calculoſi inventi; lien duplex &c. p. 783.
Obs. 20. Phthiſis a pulmonibus putridis, ſcirrhoſis; epiploi ſcirrho. p. 784.
Obs. 21. Phthiſis ex pulmonum & pancreatis ſcirrhoſitate. p. 785.
Obs. 22. Tabes in qua pulmonum ac reliquorum viſcerum varia adnotata ſunt vitia. p. 78.
Obs. 23. Phthiſica pulmonem flaccidum, decolorem, majuſculo abſceſſu affectum habuit p. 7. 8.
Obs. 24. Phthiſis à vomicis purulentis hinc inde refertis, cum pericardij hydrope. p. 789.
Obs. 25. Phthiſis in qua pulmo ſiniſter conſumptus; pericardij hydropi. &c. Ibid.
Obs. 26. In Phthiſico pulmones tenaciſſime coſtis adnati fuere & maculis pluribus variegati. p. 791.
Obs. 27. Phthiſis à pulmonibus exulceratis. p. 792.
Obs. 28 Phthiſis à pulmonibus puſtulis refertis, mediaſtino putrefacto. p. 793.
Obs. 28. Phthiſis à pure fœtidiſſimo plumones opplente. Ibid.
Obs. 30. Phthiſis à pulmonibus exuccis. Ibid.
Obs 31. Phthiſis in pulmonum vaſa purulentia infecta &c. Ibid.
Obs. 32. Phthiſis in qua pulmo interius ſcirrhoſus. p. 794.
Obs. 33. Phthiſis in qua multiplex ac varium viſcerum omnium vitium repertum eſt. Ibid.
Obs. 34. Tabes à Dyſenteria. p. 795.
Obs. 35. Tabes cum hydrope poſt peripneumoniam. Ibid.
Obs 36. Phthiſis ſcrophuloſa. p. 796.
Obs. 37. Phthiſis ab hæmoptoë. Ibid.
Obs. 38 Phthiſis in qua pulmones & hepar valdè affecti. p. 797.
Obs. 39. Phthiſis à tribus claviculis in pulmones illapſis. p. 798.
Obs. 40. Phthiſis ab hepate, hepatica propterea dicta. Ibid.
Obs. 41 Phthiſis à calculis in veſica fellea. p. 801.
Obs. 42. Phthiſis ab ovario altero ulceratione conſumto, cum aqua multa in ipſius membrana. p. 802.
Obs. 43. Phthiſis in qua abdominis pinguedo multa, ren calculis refertus, veſica fellea calculis onuſta &c. p. 803.
Obs. 44. Phthiſis in qua pulmones non penitus conſumti & nigri. p. 804.

Obs. 45. In Phthiſici corde ingens polypos repertus. Tom. 1. p. 805.
Obs. 46. In Phthiſica pulmonum corruptio multa, cum adhæſione partibus vicinis, & cordis polypis. Ibid.
Obs. 47. In T.pido meſenterium ſcirrhoſum, & viſcera propè abdominis omnia ac pulmo corpuſculis grandinoſis referta. p. 806.
Obs. 48. Phthiſis in qua grandines pulmonum aliarumque partium. p 808.
Obs. 49. In Phthiſico hepar ac imi ventris viſcera male affecta, pulmones ſcirrhis referti; pericardium humore multo glutinoſo diſtentum. p. 815.

S E C T I O VIII.

De Palpitatione, Tremore, Dolore Cordis.

Obs. 1. Palpitationis cordis variæ cauſæ ex Anatome. Tom. 1. p. 816.
Obs. 2. Cordis Palpitatio ab ejus inflammatione. Ibid.
Obs. 3. Palpitatio cordis à ſanguine concreto in dextro ejus ſinu ac auricula ſummè aucta &c. Ibid.
Obs. 4. Palpitatio cordis ab aorta, in ſuo è corde agreſſu, oſſea. p 817.
Obs. 5. Cordis palpitatio à bile retorrida in arterias effuſa. p. 819.
Obs. 6. Palpitatio cordis ab hydatidibus in ejus membrana Ibid.
Obs. 7. Cordis palpitatio à corpore membraneo carnoſo ejus auriculis annexo. p. 820.
Obs. 8. Cordis palpitatio ab ulcere & abſceſſibus in ejus ſubſtantia. Ibid.
Obs. 9. Cordis palpitatio à lapidibus in eo contentis Ibid.
Obs. 10. Cordis palpitatio à polypo auriculæ dextræ & aortæ. p. 821.
Obs. 11. Palpitatio ab irruente affatim in cor ſanguine unde diſruptum ſeptum. Ibid.
Obs. 12. Palpitatio cordis ob ſubſtantiam carneam in ejus ſiniſtro ſinu contentam. p. 822.
Obs. 13. Palpitatio cordis enormiter magni ob polypum in arteria magna & valvulæ ex parte conſumtionem. Ibid.
Obs. 14. Cordis palpitatio ob corpora extranea ſinus ejus occupantia &c.
Obs. 15. Cordis enormiter magni palpitatio à calculis in ejus ſepto concluſis. p. 825.
Obs. 16. Palpitatio cordis ab hydrope luculento pericardij & calculis duobus in corde. p. 826.
Obs. 17. Palpitatio ob cor cruore infarctum & inorme factum. p. 826.
Obs. 18. Palpitatio à flatibus pericardium diſtendentibus. p. 827.
Obs. 19. Palpitatio à vermibus pericardio concluſis. p. 828.
Obs. 20. Palpitatio ob adhæſionem pericardij cum corde. Ibid.
Obs. 21. Palpitatio à varijs pericardij affectibus. Ibid.
Obs. 22. Niſi alia accedat cauſa, palpitatio non excitatur à nimia copia humoris In pericardio. p. 831.
Obs. 23. Palpitatio à corporibus extraneis in aorta, alijſque vaſis cordi annexis. Ibid.
Obs. 23. Palpitatio à carnea mole cordi adnata duplex quaſi cor faciente. p. 832.
Obs. 24. Palpitatio cordis & ſaltus circa ventriculi regionem, ob itum illius æ uratum. Ibid.
Obs. 25. Cordis palpitatio & tremor ob vermem illi affixum. p. 833.
Obs. 26. In palpitatione cordis obnoxijs arteriæ magnæ tunicæ admodum dilatantur. Ibid.
Obs. 27. Palpitatio cordis ſuccedanea vel comes variorum affectuum vaſorum illi adſitorum. p. 834.
Obs. 28. Palpitationi cordis diu obnoxius cavitatem pectoris aqueo humore refertam exhibuit. p. 835.
Obs. 29. Palpitatio ab aqua in thorace & pericardio. p. 836.
Obs. 30. Palpitatio ob corpus membranoſum cordi ſuperpoſitum, aliud cor referens. Ibid.
Obs. 31. Palpitatio ab aneuriſmate lienis. Ibid.
Obs. 32. Palpitatio à corruptione omnium viſcerum, & corde livido in quo cruor niger. Ibid.
Obs. 33. Palpitatio à vitio teſticuli fœminei. p. 837.
Obs. 34. Cordis dolor à tumore ſcirrhoſo, humore putrido referto, parieti ventriculi dextri affixo, cum defectu humoris in pericardio. Ibid.
Obs. 35. Cordis dolor à calculo in ejus ſinu dextro. Ibid.
Obs. 36. Cordis dolor à fruſtulo carnis nigræ in cordis ſiniſtro ſinu. p. 838.
Obs. 37. Cordis dolor ab ulcere in eo. Ibid.
Obs. 38. Cordis dolor compreſſivus ob pericardium pure ſcatens. Ibid.
Obs. 39. Cordis ardor perpetuus in quodam cui cor piloſum, & truncus aortæ deſcendentis circa diaphragma oſſeus. Ibid.
Obs. 40. Cordis tremor ab oſſeo corpore in eo contento. Ibid.
Obs. 41. Cordis tremor à pericardij inflammatione. p. 840.
Obs. 42. Cordis tremor à ſeri è capite illapſu in nervum cordis. Ibid.
Obs. 43. Cor in dextro latere pulſans, eò depulſum ab abſceſſu in ſiniſtro thorace contento. Ibid.

A D D I T A M E N T A

Ad Sectionem de Palpitatione, Tremore, Dolore Cordis.

Obs. 1. Palpitatio cordis in ſcorbuticis pendet à polypis cordis. Tom I. p. 848.
Obs. 2. Palpitatio Cordis ab Abſceſſu in Pulmonibus & ſeri copia In pericardio. Ibid.
Obs. 3. Cordis palpitatio à corpore cartilaginoſo venam pulmonalem propè occludente. &c. Ibid.

S E C T I O IX.

De Pulſibus præternaturalibus.

Obs. 1. Pulſus exilis, Aſphyxia à callo In magna arteria oborto. Tom. I. p. 843.
Obs. 2. Pulſus inæqualitas ob Cordis ſiniſtrum ventriculum ſubnigricante carne infarctum. p. 845.
Obs. 3. Pulſus inæqualitas à pituitoſa concretione in Corde. p 846.
Obs. 4. Aſphyxia ab utroque cordis ventriculo corporibus adipoſis obſtructo. Ibid.
Obs. 5. Pulſus inæqualis & ſimilis Palpitatori, à ſanguine In Corde & toto retorrido. Ibid.
Obs. 6. Pulſus Inæqualitas excitata ab abſceſſu in vena arterioſa. p. 847.
Obs. 7. Aſphyxia quadrimeſtris à grumis ſanguinis in Aorta prope cor. Ibid.
Obs. 8. Pulſus inæqualitas & parvitas ob hydropem thoracis, dextram pulmonis partem flaccidam, ſiniſtram in ſaniam reſolutam. &c. p. 848.
Obs. 9. Arteriarum omnium inſignis Pulſatio, cum

ægſio

aſtu totius corporis ab aneuriſmate arteriæ venoſæ. Tom. 1. ibid.
Obs. 10. Pulſus interceptio à duobus Polypis in corde. p. 849.
Obs. 11. Pulſus inæqualis & intermittens ob cordis ventriculum dextrum ulceratum, auriculam dextram majorem. Ibid.
Obs. 12. Pulſus inæqualis, intermittens ob corpora ſolida in ſinubus cordis contenta. Ibid.
Obs. 13 Pulſus intermittens, à calculo in cordis cavitate dextra contento, cum humore putrido in capſula. Ibid.
Obs. 14 Pulſus intermittens, à calculo uni aortæ ramo infixo. p. 850.
Obs. 15. Pulſus parvus & intermittens ob Pericardium cordi undique adnatum. ibid.
Obs. 16. Pulſus formicans ob Pericardium aqua refertum. ibid.
Obs. 17. Pulſus Durus & inæqualis ob Pericardium inflammatum. p. 851.
Obs. 18. Pulſus Durities & parvitas ob tumorem Pericardio innatum. Ibid.
Obs. 19. Pulſus languidus &. rarior ab inſigni aqua turbida in Pericardio. Ibid.
Obs. 20. Pulſus inordinatus, intermittens à Pulmonibus cruore ſuffuſis &c. ibid.
Obs. 21. Pulſus formicans ob vaſa Pulmonis dextri plane purulenta, & Pericardium aqua plenum. Ibid.
Obs. 22. Pulſus inæqualis à Pulmonibus ſanguine nigerrimo, liquido, multoque ſanie obſeſſis. p. 852.
Obs. 23 Pulſus crebrior ab humore acri Pericardio incluſo a quo eum cordis membrana fuit eroſam. p. 853.
Obs. 24. Pulſus molles, languidi, inæquales ab augmento Pulmonum partis alterius &c. Ibid.
Obs. 25. Pulſus duriſſimus, vermiculans, celerrimus, à ſuppuratione Pulmonum, Vomicis, aquoſa ſubſtantia in pericardio, corde flaccido &c. p. 854.
Obs 26. Pulſus interceptus ob Pulmonem ſiniſtrum inflammatum, fere putrem. Ibid.
Obs 27. Pulſus inæqualis à vario Pulmonum vitio, & cordis inſigni magnitudine. Ibid.
Obs. 28. Pulſus interceptus ob partem ſiniſtram Pulmonum materia fœtida tumidam. p. 855.
Obs. 29 Pulſus interceptus ob partem ſiniſtram Pulmonum materia fœtida tumidam. p. 855.
Obs. 29. Pulſus magni, molles, quinta pulſatione intercurrentes à Pulmonum tumentium &c vitio. Ib.
Obs. 30. Pulſus in dextra manu fere abolitus. In ſiniſtra magnitudine & parvitate diſpar, A diſſimili inflammationis ſtatu in dextro & ſiniſtro pulmone, hydrope thoracis. Ibid.
Obs. 31. Pulſus inordinatus, intermittens, urgentibus paroxyſmis convulſivis, cum inflammatione pulmonum. ibid.
Obs. 32. Pulſus interciſus, Intermittens ob Hydropem pericardij & thoracis. p. 856.
Obs. 33. Pulſus inæqualitas ob Hydropem pectoris & Pulmonum. ibid.
Obs. 34. Pulſus debilitas ob bilem minus acrem in veſica fellea contentam, ibid
Obs. 35. Pulſus deficiens à corruptione omnium viſcerum ortus. p 857.
Obs 36. Pulſus interſ: ctus, myurus, capillaris, in ἀσφυξίαν deſinens, ob partes vitales in anguſtum coactas ab hepatis mole- Pulmonum vitio. &c. ibid.
Obs 37. Pulſus vibrans ab Hepatis incendio, ſiniſtro pulmone purulento &c. Ibid
Obs. 38 Pulſus inæqualis, deficiens, ob cordis ventriculos & Pulmones ſanguine refertos, cum carunculis in ſiniſtro cordis ſinu. p. 858.
Obs. 39 Pulſus intermittens, tandem aſphyxia, ob calculum in ſinu dextro cordis incluſum. &c. ibid.
Obs. 40. Pulſus per triduum deficiens ab exhauſtis ſanguine cordis ventriculis. Tom. I. Ibid.
Obs. 41. Pulſus inæqualis ob contenta extranea in ſinubus cordis, ſuccedente Aſphyxia. p. 859.
Obs. 42. Pulſus intermittens à corde exulcerato, &c. p. 861.
Obs. 43. Pulſus inæqualis, inordinatus, intermittens, ob obſtructionem utriuſque ſinus cordis à ſubſtantia quadam oſſium medullæ ſimili p. 852.
Obs. 44. Pulſus intermittens à calculo obſidente arteriam aortam juxta tenes. ibid.
Obs. 45. Aſphyxia à cordis vaſis majoribus ſanguine concreto repletis. Ibid.

SECTIO X.

De Leipothymia, Syncope.

Obs. 1. Syncope à corde ſanie obſito. Tom. 1. p. 863.
Obs. 2. Syncope ab ulceribus ſiniſtram cordis auriculam exedentibus. ibid.
Obs. 4. Syncope à nigro concretoque ſanguine in dextro cordis ventriculo, ejuſque auricula, Et nigro craſſoque in ſiniſtro. p. 864.
Obs. 5. Animi deliquium à fœtido humore in ſiniſtro ventriculo cordis concluſo. Ibid.
Obs. 6. Leipothymia à fruſtulo carnis nigrioris in ſiniſtro cordis ſinu. p. 865.
Obs. 7. Syncope Cardiaca à Verme in ſinu cordis dextro oborta. Ibid.
Obs. 8. Leipothymia exulcerationem cordis ſequuta. p. 866.
Obs. 9. Syncope ob defectum pericardij, ibid.
Obs. 10 Animi deliquia à corde extenuato, cum variis partium vitalium & naturalium vitijs, Ibid.
Obs. 11. Anatome juvenis crebris Leipothymijs tentati, cujus cor magnitudinis inſignis deprehenſum &c. Ibid.
Obs. 12. Animi crebertimus defectio ob putrem & fœtidum humorem intra pericardium contentum. p. 867.
Obs. 13. Syncope pericardij inflammationem ſequuta. Ibid.
Obs. 14 Syncope Cardiaca à cõcreto in venis ſãguine. Ib.
Obs. 15. Syncope à carnea excreſcentia, inter magnæ arteriæ ramum & venæ arterialis radium ſuborta. p. 869.
Obs. 16. Syncope à corpore fibroſo in aorta contento. p. 870.
Obs. 17. Syncope ab abſceſſu in diaphragmatis parte carnoſa. Ibid.
Obs. 18. Syncope Mediaſtini inflammationem, Pulmonum & Pericardij ſequuta. Ibid.
Obs. 19. Leipothymia à Pancreatis abſceſſo orta. Ibid.
Obs. 20. Syncope ab Iliacarum venarum concuſſu & dilatatione, in umbilico deſinentium & Jecur afficientium p. 873.
Obs. 21. Syncope à Lumbrico excitata, orificio ventriculi affixo. ibid.
Obs. 22. Syncope à Tuberculo ventriculo innato & rupto. p. 874.
Obs. 23. Leipothymia à corruptione Hepatis & Pulmonum. ibid.
Obs. 24. Syncope ab effuſo, ob vas ruptum, ſanguine in Abdomen &c. p. 875.
Obs. 25. Animi deliquium ab abſceſſu in ventre diſrupto. Ibid.
Obs 26. Leipothymia, Syncope, à varijs imi ventris partium affectibus obortæ, ventriculi, Hepatis, Lienis Renum, Pancreatis, uteri. ibid.
Obs. 27. Syncope, ſanguinis nimiam effuſionem per venæ ſectionem ſequuta. p. 877
Obs. 28. Leipothymiæ crebræ ob cor pericardio deſtitutum, cum hydrope pectoris. ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Leipothymia, & Syncope.

Obs. 1. Syncope lethalis effuſum viſum ſequuta, ſanguinem nigrum & concretum venam cavam ſupra cor obturantem. Tom. I. p. 877.
Obs. 2. Animi frequens defectio ab ulcere cordis. p. 878.
Obs. 3. Syncope frequens, cum reſpiratione intercepta à Polypo inſigni in vena cava. Ibid.
Obs. 4. Animi deliquij per conſenſum à ventriculo oborti ratio ex Anatome petita. Ibid.
Obs. 5. De ſyncope ab inflammatione Cordis. p. 879.
Obſ. 6. Syncope à Pericardio cordi undique adnato. p. 880.

SECTIO XI.

De Morte Repentina.

Obs. 1. § 1. Mors ſubita ob effuſum ſanguinem in dextrum cordis ſinum & pericardium, à ruptura venæ cavæ. Tom. I. pag. 881.
Obs. 2. Anatome Virginis annoſæ ſubito mortuæ cujus vaſa circa cor ſanguine exhauſta reperta ſunt, cum Pulmonibus vitiatis. p. 883.
Obs. 3. Mors ſubita à vermibus cordis aut pericardij incolis. p. 884.
Obs. 4. Mors ſubita ab atro ſanguine in cordis cavitate, ſero in pericardio & abſceſſu prope ſiniſtram auriculam. Ibid.
Obs. 5. Mors repentina à corporibus extraneis in ſinubus cordis contentis. Ibid.
Obs. 6. Mors ſubita ob Polypos in ſinubus cordis, Pulmones ſanguine infarctos &c. p. 885.
Obs. 7. Mors ſubita ob ſiniſtram cordis auriculam materia craſſa refertam. Ibid.
Obs. 8. Mors repentina ob ſanguinem intra cor & pericardium effuſum, & abſceſſus in aorta. Ibid.
Obs. 9. Mors repentina à ſanguine cor ſuffocante. Ibid.
Obs. 10. Mors repentina à diſrupta vena in ventriculo cordis, cum Pulmonum vitijs. p. 886.
Obs. 11. Mors repentina à ſanguinis copia ſuffocante & obruente ſiniſtrum cordis ventriculum. Ibid.
Obs. 12. Mors ſubitanea à retroceſſione ſanguinis ex arteria & vena axillari ad cor, ob corpus carneum cavitatem arteriæ obturans. Ibid.
Obs. 13. Mors repentina à ſanguine circa cor &c concreſcente. p. 887.
Obs. 14. In ſubita morte extincto, repertum Pericardium aqua & ſanguine concreto repletum. Ibid.
Obs. 15. Mors ſubita ab aqueo humore in pericardio redundante. Ibid.
Obs. 16. Mors ſubita ab adipis copia pericardium inveſtiente. p. 888.
Obs. 17. Mors ſubita à nimia pinguedine. Ibid.
Obs. 18. Mors ſubita ab irruente affatim in Pulmones ſanguine, ibique concreſcente. Ibid.
Obs. 19. Mors ſubita à putredine quinti Pulmonum lobi. p. 889.
Obs. 20. Morte ſubita abreptæ mulieris anatome cujus mediaſtinum plenum erat ſero ſanguineo, Pulmonis ſubſtantia pure referta, Teſticulus ſiniſter vitiatus &c. p. 889.
Obs. 21. Anatome viri morte repentina ſublati, in cujus thorace reperta maſſa, ſaccum referens, in medio pendens ſanguine nigricante plena. Ibid.
Obs. 22. Mors ſubita ab hydrope Thoracis, Pulmonum motum impediente. Tom. I. pag 889.
Obs. 23. Mors ſubita à Tabe & conſumptione Pulmonum. p. 890.
Obs. 24. Mors ſubita ob Pulmones ſicciores & vitium cordis auricularum, unde impedita ſanguinis circulatio. Ibid.
Obs. 25. Mors repentina à retorrida bile in arterias effuſa. Ibid.
Obs. 26. Anatome hominis ſubito extincti, cujus valvulæ ſemilunares, ad aortæ oſtium ſitæ, oſſeæ repertæ ſunt. Ibid.
Obs. 27. Mors ſubita ob corruptionem omnium viſcerum vitalium & naturalium. Ibid.
Obs. 28. Mors repentina à Corde flaccido, ſuppurato &c. vitio omenti, pulmonum, jecoris &c. Ibid.
Obs. 29. Mors ex improviſo adveniens, à rupta pulmonis vomica & pure ad Cor penetrante. Ibid.
Obs. 30. Mors repentina ab hydrope Thoracis & Pericardij, ac vitio cordis nigro ſanguine diſtenti. p. 892.
Obs. 31. Mors ſubita ab appenſo amuleto ex Arſenico, à quo cor ſiccum, nigricans & ulceratum fuit. Ibid.
Obs. 32. Mors ſubita à Cordis corruptione & pericardij conſumptione. p. 893.
Obs. 33. Mors ſubita ab alterato ventriculi fundo. Ibid.
Obs. 34. Mors ſubita à ſubito bilis in ventriculum confluxu. Ibid.
Obs. 35. Mors ſubita in quodam cui ventriculus vinculo quaſi ſtrictus videbatur. Ibid.
Obs. 36. Mors repentina à bilis in ventriculum effuſione. Ibid.
Obs. 37. Mors ſubitanea à pure ex abſceſſu rupto, & pure in inteſtina confluente. p. 894.
Obs. 38. Mors repentina à vermibus ventriculum perforantibus. Ibid.
Obs. 39. Mors ſubita ob fungorum eſum, à quibus redditum Hepar turgidum & albidum. Ibid.
Obs. 40. Anatome cujuſdam ſubito extincti, cui gibba Jecoris pars ulcere affecta erat. Ibid.
Obs. 41. Anatome mulieris repentina morte ſublatæ, In cujus hepate lapis repertus. Ibid.
Obs. 42. Mors ſubita à ruptura veſicæ felleæ. Ibid.
Obs. 43. Mors ſubita à ſanguine è Liene putri effuſo. p. 895.
Obs. 44. Mors ſubita ſequuta Vaſorum rupturam & ſanguinis intra corpus effuſionem. Ibid.
Obs. 45. Mors ſubita ab Abſceſſu Hepatis, ſanguine circa id extravaſato, & fœtu in utero mortuo. Ibid.
Obs. 46. Mors repentina à Pancreate ſphacelato, Pinguedinis copia in partibus internis &c. p. 896.
Obs. 47. Mulieris mors repentina, cui Teſticulus dexter mirum in modum intumuerat. Ibid.
Obs. 48. Mors ſubita ab uteri gangræna & corruptione. p. 897.
Obs. 49. Anatome mulieris ſubito mortuæ, in qua nihil repertum præter Teſticulorum alterum corruptum. Ibid.
Obs. [50]. In cadavere mulieris ſubito mortuæ & perpetuo cum magnis ejulatibus querulæ, uterus convolutus inventus cum binis embryonibus, & lapide in cyſti fellea. Ibid.
Obs. 51. Mors ſubita ob vomicam in cerebro excitatam. Ibid.
Obs. 52. Mors ſubita ob influxu ſeri in quartum cerebri ventriculum, Nobilem dictum. Ibid.
Obs. 53. Mors ſubita à fracto oſſe temporali ſub ipſo muſculo. p. 898.

Obs. 54. Mors repentina à ſanguine in ventriculos cerebri illapſo, ibique concreto, Plexu choroide quaſi confuſo, Pulmonibus lateribus annexis. T.I. pag.898.
Obs. 55 Mors ſubita, cujus nulla cauſa intus in corpore reperta, à venenata aura cor ſubito opprimente nata. Ibid.
Obs. 56. Mors ſubita ab impedito ſanguinis ingreſſu in cordis ſiniſtrum ventriculum. Ibid.
Appeno. Mors ſubita interdum contingit ob Renes pinguedine obuſtos. p.899.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Morte Repentina.

Obs. 1. Mors ſubita ob vitium Pulmonum & cordis ſanguine turgentium &c. To.I. pag. 899.
Obs. 2 Mors ſubita à cruoris copia cor obruente prægreſſis illius palpitationibus crebris. Ibid.
Obs 3. Mors repentina Canis, ob Polypos omnes totius corporis venas & arterias occupantes. Ibid.
Obs. 4. Mors repentina à ſanguine in Pulmones effuſo, & renis vitio. p.900.
Obs. 5. Mors repentina mulieris, quaſi ſuffocatæ, cujus ventriculus flatu diſtentus repertus cum amurca nigra; & abraſione muci; inteſtina tenuia inflammata, cum aliquot vitijs Pulmonum. p.901.

SECTIO XII.

De Gibboſitate.

Obs. 1. Gibboſitas ob ſiniſtrum Pulmonem & Pericardium firma cicatrice coſtis adnata. Tom. I. pag.902.
Obs. 2. Gibboſitatis cauſa in capite reperta, ob vitioſam oſſis ethmoidis conformationem. p. 904.
Obs. 3. Gibboſitas ob ſpinæ dorſi irrigationem à cerebro humido. p. 906.
Obs. 4. Gibboſitas Pectoris & Dorſi à magnitudine Hepatis extraordinaria, Rachitis Anglis dicta, Tabes Pectorea. Ibid.
Obs. 5. Gibboſitas ob vertebras dorſi in cavo inflexas. p. 910.
Obs. 6. Gibboſitas à vertebris intus vel extra, aut ad latera inclinantibus ortum ducit. p.911.
Obs. 7. Anatome Gibboſi, cujus Pulmo integer repertus eſt; unde conſtat ejus affectus dyſpnæam non ſemper eſſe comitem. Ibid.
Appeno. I. Gibboſitas inſignis, muſculorum thoracicorum vitio excitata, feliciter topicis curata. p.912.
Append. II. Spinæ incurvatio & tortuoſitas febrem ſequuta, reſolventibus & roborantibus curata. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Gibboſitate, ubi de Rachitide.

Obs 1. Rachitidis & reſpirandi difficultate laborantis, anatomica inſpectio. Tom. I, p. 912.
Obs. 2. Rachitidem conſequutus dolor Colicus lethalis, in quo Inteſtina, ac præcipue craſſa, rubore inflammatorio hinc inde perfuſa; Cœcum tumidum ac ſphacelo tactum; Bilis ad inſtar picis paulò dilutioris nigra &c. p. 913.
Append. De cauſis incurvationis oſſium & Gibboſitatis in Rachitide. p. 914.

TOMUS SECUNDUS

LIBER TERTIUS

De Affectibus imi Ventris.

SECTIO I.

De Inappetentia.

Obs. 1. Anorexia inducta ab orificio ventriculi ſuperiore ulcerato, humoribus corruptis in cavitate ejuſdem. Tom.II. pag. 1.
Obs. 2. Apoſitia ob ventriculum humore viridi plenum coloque inteſtino ubi ventriculo annexum eſt valde laxo &c. p. 4.
Obs. 3. Inappetentia à vitio fibrarum ventriculi & parvitate nimia lienis. Ibid.
Obs. 4 Inappetentia à ventriculi depreſſione per magnum hepar. Ibid.
Obs. 5. Inappetentia à corrugatione ulcere fiſtuloſo alijsque vitijs ventriculi cum omento putrido veſicæque felleæ ruptione. Ibid.
Obs. 6. Inappetentia à viſcerum omnium corruptione. Ibid.
Obs. 7. Inappetentia diuturna ab adipe copioſo circa fundum internæ ſuperficiei ventriculi. p. 5.
Obs 8. Apoſitia ob ventriculum laxiorem in quo globuli deprehenſi, lienem ſcirrhoſum. p. 6.
Obs. 9. Inappetentia producta à varijs ventriculi affectibus ejus ſcilicet putredine, laceratione, ſubſtantia tenui alijsque cauſis. Ibid.
Obs. 10. Inappetentia inducta à diverſis hepatis aut lienis affectibus puta hepate ſolito majori, duro, ejus vomica, abſceſſibus &c. p. 7.
Obs. 11 Inappetentia ab inteſtinis ſphacelatis circa quæ varia corioſa. Ibid.
Obs. 12. Apoſitia orta à vitio coli inteſtini fæcibus aut vitioſis humoribus referti. Ibid.
Obs. 13. Apoſitia, oris amaror à bile in ductibus choledochis redundante, veſicula eâ turgente, hepate male conſtituto. p. 8.
Obs. 14. Anorexia à vitio hepatis ſubputridi lienis, cum ventriculi interiore tunica corroſa. Ibid.
Obs. 15. Inappetentia, Bradypepſia alijque affectus pancreatis vitio adſcripti ab hepate affecto oriundi. Ibid.
Appendix, De uſu Pancreatis ejuſque ſucci, atque oſtenditur pluribus quidem morbis dare originem perperam tamen multos ipſi adſcribi à vitijs aliarum partium deducendos. Ibid.
Obs. 16. Apoſitia à ſcirrho pancreatis & glandularum meſenterij orta. p.10.
Obs. 17. Apoſitia exorta à varijs vitijs & complicatis partium naturalium putà pancreatis, renis, omenti, hepatis &c. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Inappetentia.

Obs. 1. Anorexia à ventriculi fibris prorſus laxatis. p.10.

SECTIO II.

De Fame præternaturali.

Obs 1. APpetitus inexplebilis in quodam cui ventriculus ingentis magnitudinis cruore ad medium repletus. Tom. II. pag. 11.

Append. De Canina Fame ex lumbricis alimentum aſſumptum depaſcentibus. p. 13.

Obs. 11. Fames extraordinaria inſigni hepatis moli adſcripta. p. 14.

Obs. 3. Fames intenſa à ſtomachi & inteſtinorum vitiata figura, anfractibus carentium, pylori carentia. Ibid.

Obs. 4. Fames & edacitas ſumma à putri Liene. pag. 15.

Obs. 5. Anatome Viri voracis in cujus ventriculo aquæ nigræ copia inventa eſt. Ibid.

Obs. 6. Hominis voracis anatome in cujus ventriculum bilis deferebatur. Ibid.

Obs. 7. Anatome puellæ famelicæ in qua ſplenica vena inſigni magnitudine prædita reperta eſt. Ibid.

Append. *De Lienis Uſu.* Lienis ad excitandum appetitum nihil conferre exemplo canis oſtenditur qui eo per Sectionem privatus ut ante famelicus fuit. p. 16.

Obs. 8. Fames extraordinaria imputata magnitudini ventriculi & lienis ac trium inteſtinorum abſentiæ. p. 17.

Obs. 9. Fames inſatiabilis à pediculorum caterva in ventriculo alimentum abſumentium. Ibid.

Obs. 10. Voraces & bibones non ſemper amplo ventriculo prædití ſunt. p. 18.

Obs. 11. Cujuſdam ſummè famelici œſophagus in thorace inſigniter dilatatus repertus eſt. Ibid.

Obs 12. Boulimia & fames canina infarctum meſenterij ejuſque abſceſſus ſequuta. Ibid.

Obs. 13. Ductus pancreaticus duplex in viro famelico ventris intumeſcentijs atque cruciatibus mirè vexato repertus. p 19.

Obs. 14. Fames Canina à Colo inteſtino valdè diſtento & vitrea viſcida pituita referto. Ibid.

Obs. 15. Pica in muliere crudorum piſcium comeſtione placanda, cui colon craſſis flatibus diſtentum repertum eſt. Ibid.

Obs 16. Pica à ventriculo σφακελώδη exorta cum liene circa regionem veſicæ latente. Ibid.

SECTIO III.

De Siti Morboſa.

Obs. 1. SItis diverſos ventriculi affectus ſcilicet ejus ardorem cum humoris viridis copia aliaſque varias ſitis cauſas ſequuta. Tom. II. p. 22.

Obs. 2. Sitis immenſa ab inflammatione fundi ventriculi in gangrænam deſinente &c. p. 23.

Observ. 3. Sitis à pulmonibus nigris tumidis, hepate nigro ſanguine conſperſo, cyſti felle deſtituta. p. 24.

Obs 4 Sitis ab Eryſipelate pulmonum & hepatis incendio. Ibid.

Obs. 5. Sitis p. n. excitata à diverſis vitijs partium vitalium & naturalium puta pulmonibus purulentis, aridis exuſtis ventriculo pure referto &c. pag 25.

Obs. 6. Sitis excitata à varijs aut complicatis affectibus partium naturalium, ſcilicet ventriculi interiore tunica corroſa, hepatis & lienis ſubſtantia corrupto &c. Ibid.

Obs. 7. Sitis moleſta ob varios partium vitalium affectus puta cordis vitrea pituita pleni, ejus cum pericardio adhæſione, pericardij membranarumque interſepientium inflammatione pulmonis tabidi &c. p. 26.

Obs 8. Sitis ab incendio viſcerum vitalium quæ marcida reperta abſumpto humore pericardij. p 27.

Obs 9. Sitis abſentia in iis quorum oſſa ſolida medulla carent. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Siti morboſa.

Obs. 1. SItis immenſa ab Eryſipelate pleuræ & pulmonum latere ſiniſtro ventriculi fundo flavedine infecto à contactu veſicæ felleæ. pag. 27.

Obs. 2. Sitis intenſa in fele ab inflammatione uteri. Ibid.

Obs. 3. Mulieris ſitibundæ cor maximum deprehenſum eſt. p. 28.

Obs. 4. Sitis ob pericardium aqua deſtitutum, cordi omnino adcretum. Ibid.

SECTIO IV.

De Deglutitione læſa.

Obs. 1. DEglutitio læſa ob convulſionem Oeſophagi pendentem à materia viſcida initio nervorum incumbente. Tom. II, p. 28.

Obs 2. Deglutitio læſa à tuberculo fauces occupante. p. 29.

Obs. 3. Deglutitio læſa ob molem carneam circa exortum aſperæ arteriæ innatam & œſophagum. Ibid.

Obs 4. Deglutitio læſa ab adipis copia gulæ & tracheæ adnata. Ibid.

Append. Deglutitio læſa ob pruni oſſiculum in tonſillis ſubſiſtens. Ibid.

Obs. 5. Deglutitio læſa ob Columellæ & Tonſillarum abſentiam, p. 31.

Obs. 6. Deglutitio læſa ob Epiglottidem induratam. Ibid.

Obs. 7. Deglutitio læſa ob œſophagum calloſum & compreſſum à materia craſſa ambiente. Ibid.

Obs. 8. Deglutitio læſa ob Oeſophagum cartilagineum redditum & dorſi ſpinæ accretum. p. 32.

Obs 9. Deglutitio læſa ob obturatum Oeſophagum à cartilagine ab ipſo enata. p 33.

Obs 10. Deglutitio læſa ob Thymum glandulam corruptis humoribus infarctam. Ibid.

Obs. 11. Deglutitio læſa ob ſtrumas orificium ſtomachi obſidentes. Ibid.

Obs. 12. Deglutitio difficilis ob carunculam gulæ innatam. Ibid.

Obs. 13. Deglutitio difficilis ob œſophagum diviſum. Ibid.

Obs. 14. Deglutitio abolita ob ſummam œſophagi anguſtiam, Ibid.

SECTIO VII.

De Ventriculi dolore.

Obs. 1. De Dolore ventriculi ab ejuſdem eroſione à bile è cyſti confluente liquore ſeroſo acri è meſenterio prodeunte cum varijs curioſis. Tom. II. pag. 61.
Obs. 2. Ventriculi dolor ſubitò exortus à veneno illius ſubſtantiam excoriante, & corrodente. p. 62.
Obs. 3. Ventriculi ingens dolor ob ejus eroſionem à veneno ſactam, p. 63.
Obs 4. Ventriculi dolor ab eo circa pylorum ab aqua ſublimari cum jecore corroſo. p. 64.
Obs. 5. Stomachi dolor ab excoriatione Œſophagi prope ventriculi orificium à vermibus inductæ aquæ chryſtulcæ potui imputata. Ibid.
Obs. 6. Ventriculi dolor ab ulcere circa ejus ſuperius orificium &c. p. 65.
Obs. 7. Dolor ventriculi parte externa ulcerati. p. 66.
Obs 8. Ventriculi dolor ab humore acri eum erodente. Ibid.
Obs. 9. Ventriculi tunicæ corroſæ repertæ ſunt ab abuſu Magiſterij perlarum. p. 67.
Obs. 10. Ventriculi dolor ab eroſa inferiore ventriculi tunica ex uſu ſpiritus vitrioli. Ibid.
Obs. 11. Ventriculi dolor ab ejus Eryſipelate. Ibid.
Obs. 12. Ventriculi dolor ab Apoſtemate in inferiore ejus ore & duodeno cum ſanguinis copia in capacitate. Ibid.
Obs. 13. Dolor circa ſcrobiculum cordis à ventriculi fundo inflammato, Omento gangrænoſo &c. Ibid.
Obs. 14. Ventriculi dolor à ſcirrho exiſtente inter binas ejus tunicas. p. 68
Appen. Ventriculi dolor à mole carnea in eo contenta. Ibid.
Obs. 15. Cardialgia à Vermibus orificium ventriculi mordentibus. p. 69.
Obs 16. Ventriculi dolor à ſanguine in eum affuſo ob venæ Portæ rupturam, & cavæ partis hepatis continui ſolutionem. Ibid.
Obs. 17. Ventriculi ardor à bile in ejus ſubſtantiam effuſa macula lutea ſe prodente. p. 70.
Obs. 18. Dolor ventriculi à veneno aſſumpto eum perforante. Ibid.
Obs 19. Ventriculi dolor ab adhæſu hepatis putridi cum diaphragmate. p. 71.
Obs. 20. Ventriculi dolor à compreſſione ejus ob cartilaginem Xiphoidem induratam & corrupto hepate. Ibid.
Obs. 21. Ventriculi dolor à ſcirrho totum Pancreas, Meſenterij partem, Pylorum & jejuni partem occupante, Ibid.
Obs. 22. Ventriculi dolor ab inteſtino pori cholodochi in ejus fundum. p. 72.
Obs. 23. Ventriculi dolor à bile atra ex liene in ventriculum transfuſa. Ibid
Obs. 24. Ventriculi dolor ab atro ſucco in ejus fundo qui velut contuſus repertus eſt. p. 73.
Obs. 25. Ventriculi ardor ob humorem viridem in eo incluſum & in fellis veſicula. p. 74.
Obs. 26. Ardore circa os ſtomachi laborantis ventriculus maculis rubris conſperſus repertus eſt. Ibid.
Obſ. 27. Ventriculi dolor inductus à vitioſis humoribus ejus cavitatem occupantibus. Tom. II. pag. 74.
Obſ. 28. Ventriculi dolor à varijs ventriculi affectibus productus. Ibid
Obſ. 29. Ventriculi dolor à materia nigra, lutulenta incluſa. p. 75.
Obſ. 30. Ventriculi dolor à lapidibus in ejus cavitate contentis. Ibid.
Obſ 31. Ventriculi dolor à ſiccitate aut tumore ejus membranarum. p. 76.
Obſ. 32. Ventriculi dolor à materia cruda inclusa cum lapide accreto, hepatis duritie. Ibid.
Obſ. 33. Dolor circa cartilaginem Xiphoidem à calculis in ventriculo & veſica fellea. Ibid.
Obſ. 34. Ventriculi & hypochondrij dextri torſio à calculis in veſica ſellea contentis. p. 77.
Obſ. 35. Ventriculi dolor ob hepar illi adnatum & materiam nigram in illo contentam. Ibid.
Obs. 36. Stomachi dolor ob maſſam pilularum in ventriculo relictam. Ibid.
Obs. 37. Ventriculi dolor à lacertis & ſerpentibus inibi hoſpitantibus. Ibid.
Obs. 38. Ventriculi dolor à Zinziberis librâ una in ventriculo reſtitante. p. 78.
Obs 39. Ventriculis dolor à veſiculis pediculis plenis illi affixis. Ibid.
Obs. 40. Ventriculi dolor & pondus à lapide in jejuno inteſtino contento. Ibid.
Obs. 41. Circa ventriculi regionem dolor pertinax à ferreis inſtrumentis in eo contentis. p. 79.
Obs. 42. Ventriculi æſtus & dolor à nimio uſu ſpiritus vini vel calidioris Theriaces aquæ poſt obitū flammæ ſpecie erumpenti. Ibid.
Obs. 43. Ventriculi dolor à pure ex apoſtemate Plenitæ in eum illabente ejuſque tunicas, & inteſtinorum corrumpente. Ibid.
Obs. 44. Cardialgia à bile è cyſti &c. transmiſſa. 2. & ventriculi ſubſtantia exoſa. 3. Ulcera in orificio ventriculi. 4. Vomica in hepate. 5. Ibid.
Obs 45. Pulſatio circa ventriculum ab aneuriſmate cœliacæ arteriæ. p. 80.
Obs. 46. Cardialgia ob acumen cordis maximi à cibo ſumpto os ventriculi comprimentis. Ibid.
Obs. 47. Stomachi oppreſſio producta ab hydrope pectoris. Ibid.
Obs. 48. Epigaſtrij dolor; Rugitus ob Inteſtini duodeni laxitatem & amplitudinem præternaturalem. Ibid.
Obs. 49. Ventriculi dolor ab humoribus acribus & flatulentis in eo contentis pro verme habitis, Pyloro exulcerato, connexione cum hepate &c. Ibid.
Obs. 50. Ventriculi dolentis anatome qui perforatus repertus eſt. p. 81.
Obs. 51. Ventriculi dolor compreſſi à Pancreate ſcirrhoſo cum Renis ſiniſtri omnimoda purulentia. p. 82.
Obs. 52. Ventriculi dolor ab ejus connexione, anterius cum epigaſtrio; poſterius cum pancreate, Repleto eodem materia nigra inteſtinorum à flatibus diſtenſione & inflammatione, &c. p. 83.
Obs. 53. Ventriculi dolor genitus à varijs Hepatis, cyſtis ſelleæ, Pancreatis, &c. affectibus. p. 84.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Ventriculi dolore.

Obs. 1. STomachi dolor ob orificium utrumque quaſi corroſum & ſideratum, vitium hepatis, Pancreatis, veſiculam felleam lapillis plenam &c. Tom I. p.84.

Obs.2. Ventriculi dolor intolerabilis à ſcirrho Pancreatis, Meſenterij & Inteſtini jejuni portionis. p.85.

Obſ.3. Poſt dolores ventriculi lethales pars illa perforata reperta &c. Ibid.

Obſ.4. Dolor à tumore ſcirrhoſo ventriculi fundo adhærente lethalis. p.86.

Obs.5. Verruca ventriculi lethalis. p.87.

Obs.6. Glandulæ ventriculi ſcirrhoſæ cum Pylori & Pancreatis ſcirrho inſigni poſt dolores & vomitus lethales in cadavere reperta. Ibid.

SECTIO VIII.

De Vomitu & Nauſea.

Obs. 1. VOmitus & Nauſea frequens excitatur cum ſeroſus humor aut abſceſſus aut bilis conſtans ſuffuſio Tunicam ventriculi extimam laceſſit. Tom.I. pag.88.

Obs.2. Vomitus ab ulcerato ſuperiore ore ventriculi. p.89.

Obs.3 Vomitus tenuis & craſſi humoris diuturnus à fiſtula ſtomachi excitatus. Ibid.

Obs 4. Vomitus ob interiorem ventriculi tunicam eroſam. p 90.

Obs. 5. Vomitus ob eroſionem ventriculi fundi ab aſſumpto arſenico parietibus ejus affixo. Ibid.

Obs.6. Anatome fœminæ ex eſu ellebori albi cum enormi vomitu mortuæ cujus ventriculus aqua turgens repertus intus corroſus & maculoſus, inteſtina flatibus diſtenta. p.91.

Obs.7. Puellæ anatome ob vomitum enormem extinctæ à propinato veneno ventriculo ſtigmata inurente & bilem ad duodenum alliciente. p.92.

Obs.8. Vomitus lethalis ſuccedens Gallæ aſſumptioni à qua perforatus ventriculus. Ibid.

Obs.9. Vomitus lethalis poſt ſumptum purgans nullo noxæ veſtigio in corpore deprehenſo. p 95.

Obs. 10. Vomitus, Nauſea ab aſſumpto veneno inflammationem in ventriculo & duodeno, hinc ſyderationem excitante &c. Ibid.

Obs.11. Vomitus ob ventriculi gangrænam, & ſyderationem. p.94.

Obs.12. Vomitus ab anguſtia & contractione ventriculi cum hepatis duritie, ſuperſtite aſſumpto croco metallorum. p.95

Obs.13. A frequentia vomitus & purgantibus crebro exhibitis ventriculi inflatio reperta eſt. Ibid.

Obs. 14. Vomitus à ventriculo perforato. p. 96.

Obs.15 Vomitus ab abſceſſu circa fundum ventriculi. Ibid.

Obs. 16. Vomitus à gemino ventriculi ſteatomate. Ibid.

Obs.17. Vomitus ob Pylorum occaleſcentem cartilaginoſum redditum. Ibid.

Obſ.18. Vomitus à Pylori ſcirrho. p. 97.

Obſ.19. Vomitus excitatus ob Pylorum materia ſteatomatica oppletum. Ibid.

Obſ.20. Vomitus continuus ob Pylorum tuberculis ſcirrhoſis obſeſſum. Ibid.

Obſ.21. Vomitus ab occluſo per nummum argenteum deglutitum Pyloro. p. 99.

Obs.22. Vomitus Puerorum à nimia lactis copia, Pylori anguſtiam nativam non pertranſeunte. Tom.I. p.100.

Obſ. 23. Vomitus nigricantium humorum ob Pylorum exactè clauſum. Ibid.

Obſ.24. Vomitus bilis coercitus Tertianam febrem, hinc paralyſin, poſt mortem invehit ob illius in cavo jecoris retentionem. Ibid.

Obſ.25. Vomitus vitio anadoſeos inductus in affectione hypochondriaca laborantibus ob Pylori anguſtiam. p.102.

Obſ.26. Vomitus creber in quodam qui ventriculum duplicem habebat. Ibid.

Obſ.27. Vomitus ob ventriculum in cavitatem thoracis depulſum. Ibid.

Obs.28. Vomitus ob ſurſum compulſum ventriculum ac immani ſiniſtri Renis tumore. p. 104.

Obſ.29. Vomitus ob compreſſum ventriculum ab inteſtini flatibus & fæcibus diſtentis. Ibid.

Obs.30. Vomitus ab Ileo inteſtino juxta Cæcum contracto. Ibid.

Obs.31. Vomitus materiæ chyloſæ à cohæſione reduplicati inteſtini Ilei bubonocelen ſequutæ. Ibid.

Obs.32. Vomitus à relaxata valvula Ilei inteſtini extremo inſerta. p. 106.

Obs.33. Vomitus excitatus à vitioſa conformatione Pori cholidochi, ventriculo ab Epiploo non cooperto. Ibid.

Obs.34. Vomitus excitatus à vitioſa Pori choledochi inſertione. Ibid.

Obs. 35. Vomitus bilis à ruptione veſicæ fellis. p.107.

Obs.36. Vomitus ciborum à calculis in veſica fellea & meatu cholidocho. Ibid.

Obs. 37. Vomitus ob Hepatis partem concavam abſceſſo tentatam, Putredine in convexa. Ibid.

Obs.38. Vomitus ab adhæſu Jecoris putridi cum diaphragmate. Ibid.

Obs.39. Vomitus lactis in infante ab Hepatis ulcere excitatus. p.108.

Obs.40. Vomitus puris ab Hepatis abſceſſu manantis. Ibid.

Obs.41 Vomitus ab extraordinaria hepatis & ventriculi mole. Ibid.

Obs. 42 Vomitus ob Hepatis gangrænam. Ibid.

Obs. 43. Vomitus varias Hepatis læſiones ſequutus cum aliis aliarum partium affectibus. p. 109.

Obs. 44. Vomitus ob Hepar ventriculo adnatum & materiam nigram in hoc contentam. Ibid.

Obs.45. Vomitus ob ventriculum parte ſuperiore ſcirrhoſum, Lividum in fundo, Epiploon ſcirroſum, craſſum, rubrum &c. p.110.

Obs. 46. Vomitus à flacciditate & extenuatione orificij ventriculi cum Lienis ſcirrho, Hepate vitiato &c. Ibid.

Obs. 47. Vomitus pituitæ, bilis & melancholicæ à tenuitate membranarum ventriculi, pori choledochi, vaſis brevis obſtructione, & Hepatis Pancreatis decritie &c. cholodochi pori in ventriculum inſertione. p.111.

Obs.48 Vomitus excitatus ob vas breve ſingularis conformationis. p.112.

Obs.49. Vomitus à bile atra è cyſti venis meſaraicis & liene ad ventriculum miſſa. Ibid.

Obs.50. Nauſea vomitus à bile ſincera circa Jecoris cava latente. Ibid.

Obs.51. Vomitus cum aſſidua nauſea à collovie materiæ purulentæ inter meſenterij tunicas. p.113.

Obs.52. Vomitus ob tumorem circa radicem Meſenterii exortum. Ibid.

Obs.53. §. 1. Vomitus ob Pancreas ſcirrhoſum. Ibid.

Obs.

Obs. 54. Vomitus à corruptione & ſphacelo Pancreatis. Tom. 2. ibid.
Obs. 55. Vomitus à Pancreate cancro affecto excitatus Renes corrumpente. p. 114.
Obs. 56. Vomitus à varijs ventriculi affectibus productus ibid.
Obs. 57. Vomitus à complicatis ventriculi & partium vicinarum affectibus excitatus. p. 115.
Obs. 58. Vomitus variarum & plurium partium affectus ſequutus. ibid.
Obs. 59. Vomitus ſequutus varios Inteſtinorum affectus. p. 116.
Obs. 60. Vomitus cauſam habens in Renibus calculo, arenulis &c. obſeſſis. ibid.
Obs. 61. Vo[illegible] per conſenſum à cerebro madido, excitatus. p. 1 7.
Obs. 62. Vomitus vitio cerebri excitatus in quo abſceſſus repertus. Ibid.
Obs. 63 Anatome viri fumo Tabaci abutentis indeque vomitu continuo fatigati cujus caput & ventriculus ſine labe inventa ſunt. Ibid.
Obs. 64. Vomitus à pulmonis ſiniſtri corruptione concitatus, & œſophago in vicinia perforato p. 118.
Obs. 65. Vomitus ortus ob ingentem vomicam in pulmone. Ibid.
Obs. 66. Vomitus ab Eryſipelate pulmonum & hepatis excitatus. ibid.
Obs. 67. Vomitus puris & pituitæ à viſcerum omnium corruptione. ibid.
Obs. 68. In canis nauſea & mictione cruenta laborantis, veſicæ orificio & inferiore cavitate glandulæ repertæ, in liene tubercula & Renibus puſtulæ. Ibid.
Appendix De calculis vomitu rejectis & materia arenoſa. p. 118.
Obs. 69 Nauſea à ſemine corrupto in cavitate vaſis in penem id deferentis coërcito. p. 119.
Obs. 70. Vomitus ſanguinis ob hepar ſcirrhis ex parte obſeſſum cyſtim felleam bile turgidam hinc vaſa majora ſanguine exhauſta, Ibid.
Obs. 71. Vomitus ſanguinis à liene corrupto in ventriculum fæculentias extrudente excitatus p. 120.
Obs. 72. Vomitus ſanguinis à putri liene manantis ſanguini concreto ſimili. p. 121.
Obs. 73. Vomitus ſanguinis à vaſe brevi eximiæ amplitudinis in ventriculum hiante. Ibid.
Obs. 74 Sanguinis & puris vomitus ex pancreate ut plurimum procedit. p. 123.
Appendix, Vomitus aqueus ex arteriarum capillamentis in cavum ventriculi hiantibus & ſerum infundentibus procedit. Ibid.
Obs. 75. Vomitus ſanguinis à pulmonibus. p. 122

Additamenta

Ad Sectionem de Vomitu & Nauſea.

Obs. 1. Vomitus omnium ingeſtorum pertinax ob pylorum gypſea materia intus & extra obductum. Tom. 2. p. 124.
Obs. 2. Nauſea frequens ob abſceſſum cordi & ventriculi orificio proximum. ibid.
Obs. 3. Vomitus cibi continuus ob membranarum ventriculi incraſſationem. p. 125.
Obs. 4. Vomitus continuus ab abſceſſu ulcerato in pyloro. Ibid.
Obs. 5. Anatome curioſa Ancillæ Altemburgenſis quæ bufones vomuerat. ibid.
Obs. 6. In Anatome fœminæ crebrò Vomitu obnoxiæ ventriculus à corpore ipſi incumbente excavatus &c. circa quæ varia curioſa. p. 129.
Obs. 7. Vomitus ſanguinis à vaſculis interioris ventriculi tunica hiantibus. Tom. 2. ibid.
Obs. 8. Vomitus funeſtus à pylori ſcyrrhoſitate, 130
Obs. 9. Vomitus ſanguinis à cauſa extraordinaria in cadavere reperta cum varijs curioſis. ibid.
Obs. 10. Vomitus ſanguineo-carnoſus rariſſimus lethalis, p. 131.
Obs. 11. Vomitus cruentus lethalis. p. 133.
Obs. 12. Vomitus quadraginta librarum muci corrupti ac pici liquidæ ſimilis lethalis, aliaque rariſſima in diſſecto corpore obſervata. p. 134.
Obs. 13. Vomitus ſanguinis. p. 136.
Obs. 14. Quædam diu vomuit aperto cadavere cochleæ putamen in reoe inventum eſt. p. 137.

Sectio IX.

De Cholera Morbo.

Obs. 1. Anatome puellæ à cholera morbo extinctæ in qua vitioſus ventriculi ſinus omento non cooperti cum vitioſa coli conformatione & pori bilarij nec non lienis. Tom. 2 p. 138.
Obs. 2. In cholera extinctis Jecor aridum inventum turgens veſicula, porus bilarius dilatatus. &c. p. 139.
Obs. 3. Copioſa bilis in folliculo reperitur eorum quos cholera interficit, pauca vel nulla in ventriculo. pag. 140.
Obs. 4. Excretio ſuſque deque commota à ſumpto arſenico. p. 141.
Obs. 5. Cholera ſubito funeſta ob inſertionem pori choledochi proxime pylorum. ibid.

Sectio X.

De Alvi profluviis incruentis.

Obs. 1. Lienteria boulimiæ comes ob meſenterij vitium. Tom. 2. ibid.
Obs. 2. Poſt Dyſenterias graves cicatrix ſæpe in inteſtinis relinquitur chyli diſtributionem impediens unde lienteria vel Diarrhea chyloſa. Tom. 2. p. 142.
Appendix, A dyſenteria gravi Diarrhœa ſuperſtes ob eroſos villos quibus retentrix fulcitur. p. 143.
Obs. 3. Lienteria ſæpe ſequitur ingentem abdominis abceſſum aut pulmonis vomicam aut pectoris reiumque ſuppurationem. ibid.
Obs. 4. Fluxus Cœliacus excitatus à pancreatis & lienis vitio, glandulis meſenterij tumidis duriuſculis & alijs ejuſdem vitijs p. 144.
Obs. 5. Diarrhæa chyloſa cum atrophia ob lactearum maſentericarum obſtructionem, hepatis & lienis ſcirrhum &c. p. 147.
Obs. 6. Diarrhœa, Lienteria, Hepatis fluxus cum febre vehementi ab omnimoda converſione ilej inteſtini gangræna cum alijs infecti, pancreatis duritie, ſplenis & hepatis vitio. 48.
Obs. 7. Fluxus ventris æruginoſus à vitioſi hepatis & lienis conſtitutione &c. p. 152.
Obs. 8. Diarrhœa à vitio ventriculi, hepatis, cyſtis felleæ &c. p. 154.
Obs. 9. Alvi fluxus æruginoſus à bile ſimili in cyſti fellea contenta. ibid.
Obs. 10. Diarrhœa aqueo-bilioſorum humorum à vitio jecoris externè flaccidi intus duri & retorridi. pag. 155.
Obs. 11. Diarrhœa ab hepate vomicis obſito & meſenterio ſyderato ex parte p. 156.
Obs. 12. Diarrhœa ab Atheromate in parte gibba hepatis, Ibid.

obſ. 13. Anatome infantis diarrhœa extincti cujus cyſtis fellea humorem continebat nigro viridem hepar durum fuit, albicans &c. Tom. 2. Ibid.
obſ. 14. Diarrhœa pertinax à Jecore tuberculis obſeſſo alijſque ejuſdem vitijs. p. 157.
Anatome poſt Diarrhœam mortui in quo repertus tumor inſignis muſculis lumbaribus annexus. Ibid.
obſ. 15. Tabidorum quorundam à diuturno alvi profluvio, Jecur integrum repertum. Ibid.
obſ. 16. Lues ovibus & juvencis infeſta à verminoſo hepate Diarrheam comitem aliquando habens. pag. 158.
obſ. 17. Diarrhœa ab hepatis incendio inducta quod friabile inventum eſt. p. 159.
obſ. 18 Diarrhœa ab ulcerato ventriculi fundo. Ibid.
obſ. 19. Diarrhœa à callo inter venas meſaraicas nato. Ibid.
obſ. 20. Diarrhœa ob meſentarij glandulas tumidas hepat tabidum. &c. Ibid.
obſ. 21 Diarrhœa à pancrate ſcirrhoſo, meſenterij vitio. p. 160.
obſ. 22. In ulti Diarrhœa fluxu ſanguineo &c. affecti ductu pancreatico calculi reperti. Ibid.
obſ. 23. Diarrhœa abſceſſum in ventre ſequuta p. 161.
obſ. 24. In quodam poſt Diarrhœam extincto obſtructa à calculis cyſtis fellea inventa. Ibid.
obſ. 25. In Diarrhœa biliosa pancreaticus ductus bile plenus inventus. Ibid.
obſ. 26. Poſt Diarrhœam malignam ventriculi fundus maculis obſitus repertus, & fiſtulæ tres in inteſtino recto. Ibid.
obſ. 27. A Diarrhœa mortui anatome cujus ventriculi fundus ſideratus repertus, colon varie affectum &c. p. 162.
obſ. 28. Diarrhœa ob corruptionem coli & Tenuium inteſtinorum inflammationem ſequentem eadem omento non cooperta, Tumorem huic adnatum &c. Ibid.
Appendix, De Diarrhœæ cauſis & de Diarrhœa cerebrali ant catharrali an detur. p. 164.
obſ. 29. Peditus frequens à laxata coli valvula. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Alvi profluviis incruentis.

obſ. 1. Diarrhœa lethalis ob bilem in veſiculas fellis in lapideam naturam concretá Tó 2 p. 1659.
obſ. 2. Diarrhœa extinctorum inteſtina phlegmone obſeſſa & foraminulenta reperta ſunt. p. 166.
obſ 3. Diarrhœa lethalis ab inflammatione ventriculi inteſtinorum & meſenterij Ibid.

SECTIO XI.

De Dyſenteria.

obſ. 1. Dyſenteria à bile viridi è cyſti manante undecæci & coli corruptio. Tom. 2. p. 167.
obſ. 2. Anatome Dyſenterici cujus inteſtina ab initio coli ad finem recti ulceribus & apoſtematibus obſeſſa erant. p. 168.
obſ. 3. Dyſenterici inteſtina ſphacelata, eroſa & perforata reperta. Ibid.
obſ. 4 Anatome Dyſenterici cujus Inteſtina purulentis tuberculis ſcatentia deprehenſa ſunt. p 169.
obſ. 5. Dyſenterici corpus inteſtinorum violatum repertum eſt. Tom 2. p. 170.
obſ. 6. Dyſenterici inteſtina inflata cum interioris tunicæ abraſione reperta ſunt. &c. Ibid.
obſ. 7. Pus in involuctis inteſtinorum Dyſenterici coercitum repertum eſt. Ibid.
obſ 8. Dyſenterici pueri inteſtina craſſa tumida inflammata animadverſa ſunt. ibid.
Obſ. 9. Dyſenterici inteſtina gangræna affecta fuere. p. 171.
Obſ. 10. Inteſtini ulcerati latera in dyſenterico coaluere. p. 172.
Obſ. 11. Dyſenteria & variolis affecti inteſtina puſtuloſa erant. Ibid.
Obſ. 12. Scrobiculi & cavitates in inteſtino recto veſtigia dyſenteriæ & reliquiæ. Ibid.
Obſ 13. Dyſentericorum non inte[illegible] ſolum ſed aliæ partes quandoque exulcerantur. Ibid.
Obſ. 14. Dyſenteria ab inteſtinis apoſtematibus obſeſſis ut & meſenterio. Ibid.
Obſ. 15. Dyſentericorum quorundam inteſtina tantum craſſa ſanguinem continere obſervata ſunt. p. 173.
obſ. 16. Gravem Dyſenteriam abſterſa cruſta inteſtinorum carnea ſequitur cicatrix chyli diſtributionem impediens. Ibid.
Obſ. 17. Dyſentericus ulceratum habuit ventriculum. Ibid.
Obſ. 18. In Dyſenterico hepar ſphacelatum inventum & epiploon, pylorus & tenuia inteſtina inflammata. p. 174.
Obſ. 19. In Dyſenterico Hepar ſiccum pallidumve fuit cum abſceſſu prope cyſtin fellis, alio in meſenterio. Ibid.
Obſ. 20. A longis Dyſenterijs Diarrhœiſque obſervata inteſtina ad ſummam tenuitatem redacta & reſiccata. ibid.
Obſ. 21. Dyſenteria à vermibus excitata. ibid.
Obſ. 22. Dyſentericorum ulcera ab uſu opiatorum magis putrida & ſordidiora evadunt. Ibid.
Obſ. 23. Dyſenteria à vomica in Hepare producta. p. 175.
Obſ. 24. Dyſenteria vitio lienis duri infarcti &c. vitio excitata. Ibid.
Obſ. 25. Viri à Dyſenteria in decem diebus extincti pericardium aquæ expers repertum. Ibid.
Obſ. 26. Anatome fluore hepatico laborantis in quo hepatis apoſtema ejuſque diſſolutio reperta eſt. Ibid.
Obſ. 27. Sanguinis dejectio ob cavam gibbamque hepatis partes cum ventriculo juxta pylorum gladio tranſfixas. p. 177.
Obſ. 28. Hepaticus fluxus à vitio Jecoris, Pancreatis, cordis &c. p. 176.
Obſ. 29. Teneſmus citra vitium recti inteſtini aut ureri ortus à vitio tenuium inteſtinorum. ibid.
Obſ. 30. Perpetuus dejiciendi conatus ab affectibus vicinarum inteſtino recto partium. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Dyſenteria.

Obſ. 1. In Dyſentericæ cyſtide fellea reperti lapidea Tom. 2. p. 179.
Obſ. 2 Dyſenterici inteſtina ſphacelata vaſaque ſanguine vacua reperta ſunt &c, Ibid.
Obſ. 3. Dyſenterici inteſtinum Ileon ulcuſculis innumeris refertum cum coli ſorditie & putredine & loco veſicæ felleæ vicina bile ſuffuſa reperta ſunt &c. p. 180.
Obſ. 4. In Dyſenterico exta omaſo excepto ſyderata reperta. Item de fluxu Cœliaco quædam. p. 181.

Obſ.

Obs. 5. Dyſenterici inteſtina corrupta ac glandulis reſperſa. Tom 2. p.181.
Obs. 6. De cruento & purulento alvi fluxu diuturno lethali ex inteſtini coli eruſione & ſphacelatione Ibid.

SECTIO XII.

De Excrementis alvi præter naturam & Eorum per aliena loca & Involuntario exitu.

Obs. 1. VAriegatorum excrementorum dejectio ut plurimum viſceris alicujus vitium ſequitur. Tom. 2. p. 182.
Obs. 2. Dejectio variegata à corruptione omnium viſcerum. p. 184.
Obs. 3. Dejectiones bilioſæ liquidæ ab inflammatione Jecoris in gangrænam deſinente. p. 85.
obs. 4. Dejectiones cineritiæ fœtidæ à meſenterio omnino ſcirrhoſo ortæ. p. 186.
obs. 5. Chiloſa dejectio à meſenterio ſcirrhoſis tumoribus referto &c. Ibid.
obs. 6. Fluxus varius Meſenterij abſceſſum ſequutus. Ibid.
obs. 7. Alvi profluvium albicans à vitio jecoris excitatum. p.187.
obs. 8. Tenuium & aquoſorum dejectio ob infarctum coli inteſtini. Ibid.
obs. 9. Dejectio purulenta à pulmonibus & meſenterio. Ibid.
obs. 10. Dejectio purulenta à meſenterij abſceſſibus orta. Ibid.
obs. 11. Dejectiones purulentæ à putri meſaræo manantes. p. 188.
obs. 12. Purulenta dejectio ab abſceſſu Pleuræ. Ibid.
obs. 13. Puris dejectio à Vomica in Hepate. Ibid.
obs. 14 Puris per anum & vulvam excretio ob fiſtulam in collo uteri ad anum pervenientem. Ibid.
obs. 15. Nigrorum dejectio à quadam facta cui pancreas ſcirrhoſum repertum eſt Ibid.
obs. 16. Nigrorum vel ſanguinis dejectio ab hepate vel liene tranſmiſſorum &c. p. 189.
obs. 17. Nigrorum dejectio à venæ Portæ diſruptione in cavo Jecoris. Ibid.
obs. 18. Sanguinis dejectio à corde & ſupernis partibus ad inteſtina transfuſi. p. 190.
Obs. 19. Excretio ſtercoris ex abdomine per fiſtulam vulous ſequutam. p. 190.
Obs. 20. Fœcum involuntatarius exitus & ani prolapſus à nimio cerebri & ſpinæ dorſalis madore. Ibid.
Obs 21. Fœces per vulvam excretæ. Ibid.
Obs. 22. Tumor circa umbilicum diſruptus à quo ſtercora purulenta exierunt ob vitium inteſtinorum tenuium corroſorum. Ibid.
Obs. 23. Alvi excrementa cum urina reddita ob laceratam veſicam à carnoſitate putri in recto inteſtino à regione veſicæ. Ibid.
Obs. 24 Alvi fœces cum urina emiſſæ ob rectum inteſtinum veſicæ implantatum. p.191.
Obs. 25. Fœcum per umbilicum exitus poſt ruptum Tumorem muſculorum abdominis ab ulcere coli Inteſtini. Ibid.
Obs. 26. Fœces per umbilicum excretæ ab inteſtinis diverſis locis perforatis. Ibid.

SECTIO XIII.

De Adſtrictione. Alvi.

Obs. 1. ALvus adſtricta ob multiplex Inteſtinorum vitium 1. 2. Eorum ariditatem & concidentiam 3. Calculos in ijs occluſos. 5. Carneas excreſcentias in craſſis. 4. Sphacelum cum inflatione Excretricem eorum abolitam. 6. & 7. Conſtrictionem à callo 8. Spaſmodicum eorum affectum. 9. Tom. 2. p. 192.
obs 2. Alvus cohibita ob ſiccitatem viſcerum & inteſtinorum è quibus Duodenum Stercore infarctum erat. p. 193.
obs. 3 Alvus immorigera ob vitium ventriculi & inteſtinorum inflatorum, nigricantium 1. ob Steatoma in fundo ventriculi. 2. Abſceſſum circa hujus fundum. 3. ſitum ejus & coli p. nat. 4. Ibid.
obs. 4. Alvi adſtrictio ob pylorum cartilaginoſum redditum. Ibid.
obs. 5. Alvus adſtricta ab anguſtia Ilej inteſtini cartilaginej. p. 194.
obs. 6. Alvus difficilis ob nodos in Inteſtino Ileo 1. Ejus prolapſum. 2. Partem ejus gangrænæ affectam 3. Ejus diſtenſionem à ſtercore. 4. Apoſtema tenuium inteſtinorum. Ibid.
obs. 7. Alvus adſtricta ob cæcum Inteſtinum cydoniato obturatum 1. Colon fœcibus obſtructum. 2. p. 195.
obs. 8. Alvus obſtructa ob colon pituita infarctum. Ibid.
obs. 9. Alvus adſtricta ob craſſi inteſtini partem annulo conſtrictam 1. coli putredinem. 2. Gangrænam Calculum adhærentem. 4. Sphacelatum & diſruptum 5. Scirrhum, Dilatationem . & 7. Malam conformationem. Putrefactionem. 9. & 10. Conturſionem & Dilatationem 11. ſcirrhum. 12. p. 197.
obs. 10. Alvus adſtricta ob Omenti eximiam craſſitiem Inteſtina conglutinantis. p. 198.
obs. 11. Alvi adſtrictio ob coalitum laterum inteſtinorum 1. inteſtini Recti 2. 4. 9. Ilej 3. Ani occluſionem per membranam. 5. 14 Inſertionem recti inteſtini in veſicam 6. 12. Anum imperforatum 7. 10. 1. 13. Rectum inteſtinum implicatum cum veſica & ejus collo 8. ob coalitum recti inteſtini ſopra anum apertum 15. 16. ob defectum recti inteſtini & podicis 17. ob ulcus recti inteſtini. 18. ob idem conſtrictum à membraneo vinculo ac reduplicatum. 19. Ibid.
obs. 12. Alvi adſtrictio ob Jecur durum & cyſtia fellex viridem 1. ob bilis defectum & lapidem in cyſti 2 7. 8. ob plures calculos in cyſti. 3 9. ob glandulas meatum cyſticum prementes. 4. ob veſicam obturatam. 5. ob meatum bilarium obſtructum. 6. 10. ob vitioſam pori bilarij inſertionem 10. ob exhauſtam bile cyſtin. 11. p. 202.
Obs. 13. Alvi adſtrictio ob glandulas meſenterij & imi ventris induratas 1. Ob Jecur ſcirrhoſum vaſorum meſaraicorum obſtructionem 2. Ob meſenterium ſcirrhoſum inteſtina prementem 3. Ob glanduloſos meſenterij tumores 4. p. 203.
Obs. 14. Alvi adſtrictio ob inſignem Uteri tumorem 1. Ob uterum materia extranea infarctum 2. Ob Tumorem inter alvum ac vulvam latentem 3. Ob lapidem inter inteſtinum & collum veſicę jacentem. 4. Ob duos calculos in veſica urinaria Et filamenta membranoſa recti inteſtini cavitatem intercipientia 5. Ob veſicam magnæ molis muſculis adnatam. 6. Ob eandem lotio diſtentam 7. p. 204.

Addi

Additamenta

Ad Sectionem de Adſtrictione Alvi.

Obs.1. ALvi adſtrictio à coalitu inteſtini recti. Tom. 2. p. 205.

Obs. 2. Alvus ſuppreſſa in infantulo recens nato colo occluſo. p. 206.

Obs.3. Alvus ſuppreſſa ſine ullo cauſæ ſuæ indicio. Ibid.

SECTIO XIV.

De Ventris Dolore Colico, Iliaco &c.

Obs.1. COlicus dolor à flatibus inteſtina omnia diſtendentibus cum humore pituitoſo & bilioſo ijs adhærente. 1. A flatibus cum involutione & ſubingreſſu inteſtinorum 2. A Flatibus retentis 3. A flatibus in colo, fœcibus in reliquis inteſtinis 4. A flatibus cum pyloro via pervio. Duodeno & Recto quibusdam locis annexis 5. A flatibus colon ampliatum 6. 7. 11 12, Flatuum vi inteſtina diſrupta 13, 14. 16, A Flatibus ventriculum una diſtendentibus 15, A flatibus cum inteſtinorum corruptione 17, A flatibus & fœcibus in colo 18, Tom. 2. p 206.

Obs. 2. Colicus dolor à flatibus inteſtina omnia replentibus 1, 2, 3, A colo fœcibus infarcto & glandulis meſenterij induratis 4. p. 209.

Obs. 3. Ventris dolor à pituita vitrea externæ inteſtinorum tunicæ affixa. p. 210.

Obs.4. Colicus dolor à pituita totum coli ductum obſidente. Ibid.

Obs. 5 Colicus dolor à bile intra membranas ilei concluſa 1 2, A bile circa colon effuſa cum abſceſſu meſenterij 3, A bile cum lapide in cyſti fellea lacera 4, A bile in Ileo & colo 5, A bile ab hepate manente Ibid

Obs. 6. Ventris dolor colicus corruptioneum ulcerum prope omnium naturalium ſequutus à bile ortus p. 213.

Obs. 7. Colicus dolor à coli inflammatione cum flatuum multitudine 1, 2, 3, 4. Ab inflammatis inteſtinis ventriculo meſenterio lienſim conjunctim 5. Ab inflammatione tenuium inteſtinorum ventriculi, Ilej parte corrupta 6, A viſcerum & inteſtinorum in inflammatione & putredine 7, Ab inflammatis inteſtinis, ventriculo, meſenterio omento, liene &c. c. 8. A peritonæj, & inteſtinorum phlegmone 9, Ab inflammatione coli & meſenterii in abſceſſum deſinente 10, p. 214.

Obs. 8. Colicus dolor à coli putredine 1, 2, A ſcirrho in colo ejuſque dilatatione 3, Ob colon poſt vulnus in thoracem compulſum 4, 8, Ob vulnus coli 5, Ob colon in ſcrotum devolutum 6, ob colon cancro affectum 7, ob colon à rene lapide prægnante compreſſum 9 ob colon poſt vulnus diaphragmati annexum 10, ob globulos plurimos colo affixos. p. 216.

Obs. 9. Ventris dolor à callo in Inteſtinis oborto pag. 218.

Obs. 10. Ventris dolor ab Ilej & coli inteſtinorum coarctatione & ventriculi eroſione ac inflammatione levi. Ibid.

Obs. 11. Ventris dolor circa umbilicum ſuccedente tumore & ulcere ab apoſtemate tenuium inteſtinorum p. 219.

Obs. 12. Ventris dolor à vermibus in inteſtinis. ibid.

Obs 13. Ventris dolor circa umbilicalia à coli inteſtini Tumore vaſto. Tom. 2. p. 220.

Obs. 14. Colicus dolor à calculis in inteſtinis ibid.

Obs. 15. Ventris dolori obnoxijs inteſtina loco moventur, nec omentum omnia tegit p. 221.

Obs. 16. Colicus dolor ob anguſtiam Inteſtinorum ex nimia pinguedine 1, A connexione tenuium inteſtinorum 2. ob inteſtina invicem conglutinata 3, 4, A cœci cum colo adhæſione 5, A tumore fungoſo cœco adnato 6, Ibid.

Obs. 17. Ventris dolor cum murmure & inteſtinorum agitationibus à ceraſorum & prunorum nucleis in inteſtino colo retentis. p. 222.

Obs. 18. Ventris dolor à deglutitis ferramentis &c. intra inteſtina ſubſiſtentibus. ibid.

Obs. 19. Ileus inflammationem inteſtinorum ut plurimum ſequitur 1, 9, Inflammatio circa coli initium præſertim contingit 2, 5, Inflammationem inteſtini ejus fiſſura ſequuta 4, Ab inflammatione cum ulceribus inteſtinorum 5, Ad eam ſequitur ſphacelus inteſtinorum & omenti 6, 7, 8, p. 214.

Obs. 20. Ileus à mutuo inteſtinorum ſubingreſſu ſeu intuſſuſceptione. p. 226.

Obs. 2. Ileus ab ampleais involutis intortis inteſtinis & connexis & convolutis inſtar funis, 2, Ab Ileo contortuplicato 3. Ab Ileo tribus complicationibus complicato 4 Ab Ileo diverſis in locis convoluto Ab Ileo tribus modis conſtricto 7, Ab ejusdem conſtrictione 8, p. 229.

Obs. 22. Ileus à compreſſione Jejuni inteſtini in hypochondrio dextro, p 231.

Obs. 23. Ileus à Cœco inteſtino obſtructo & coanguſtato à devorato cydoniato Ibid.

Obs. 24. Ileus à coalitu & gangræna Ilej 1, A flatu in eo cohibito, hinc fiſſo 2. A gangræna in vicinia cœci ob ligaturam in herniotomia 3, A materia lapidea obturante Inteſtina juxta cœcum 4. A colo cancro affecto 5, A colo prope rectum ſphacelato & diſrupto 6, A colo exulcerato cum ſtercore retento 7, A tumore veſicali Recto inteſtino anneao 8, A Recto inteſtino conſtricto & replicato 9, Ab abſceſſu in inteſtinis 10. p. 232.

Obs 25. Ileus à colo pituita infarcto p. 234.

Obs. 26. Ileus à prolapſu inteſtinorum in ſcrotum p. 235.

Obs. 27. Iliaca paſſio à prolapſo inteſtino in inguine cum imi ventris quaſi ſyderatione p. 36.

Obs. 28. Ileus à meſenterij ſcirrho genitus Ibid.

Obs. 29. Ventris dolor ab apoſtemate in ore ventriculi inferiore & duodeno 1, A materia putrida in fundo ventri dilatati 2, A phlegmone ejus & corroſione 3, 4, A ſyderatione fundi 5, Ab ejus corroſione & materia putrida in peritonæo 6, p. 237.

Obs. 30. Colicus dolor ob inteſtina ad latus dextrum detruſa à tumore vertebris lumborum affixo. p. 238.

Obs. 31. Ventris dolor ab acri ichore per membranas imi ventris ſparſo 1, A veſiculis inter cutem & peritonæum circa umbilicum erodente 3, p. 239.

Obs. 22, Ventris dolor ab ichore bilioſo peritonæum & meſenterium rodente 1. A meſenterio hydatidibus referto 2, 3, A meſenterio tumore affecto inteſtina premente 4. Ab eodem computreſcente 7, 8 Ab ejus glandulis tumidis 9 Ab eo pure ſcatente 10, 14, 15, A Glanduloſis tumoribus 11, A Tumoribus tunicatis 12, 13, Poſt diuturnos dolores glandulæ areſactæ 16. Ab inſigni meſenterij incremento 17, p. 241.

Obs 33. Colici dolores habituales ſedem habent in plexibus meſenterij nerveis & ſpaſmodici ſunt ob materiam morbificam à cerebro in illos plexus tranſmiſſam. p. 243.

Obs.

Obs. 24. Ventris dolor in pareſin deſinens ſalvis inteſtinis abacri ſeroſo cerebro manante, ex in ſpaſmos [illegible]. Tom. 2. p. 245.

Obs. 35. Ventris dolor & ardor à cauſa in thorace latente. p. 249.

Obs. 36. Ventris dolor à vitio in peritonæo, omento, meſenterio, inteſtinis, cyſti fellea &c. 1. A ſcyrrho in pancreate, ſteatomatis in meſenterio 2. Ab omento omni corrupto, Inteſtinorum diſtentione 3. A ſteatomatis venis pancreatis & meſenterij adnatis 4. A pancreate duro & ſcirrhoſo. ibid.

Obs. 37. Ventris dolor à jecore infarcto Pancreate maxime ſcirrhoſo glanduloſo 1. 2. Ab hepatis cum inteſtinorum inflammatione 3. A Steatomate hepati innato biliſ effluxum impediente 4. Ab hepati loco poſteriori orificio ventriculi affixo diaphragmati & partibus circumſitis pancreatis induratione, meſenterij, pylori, glandularum meſenterij 5. Atque inflammatione, hinc abſceſſu cavæ partis jecoris 6. Ab hepate magno premente ſubditas partes 7. p. 25.

Obs. 38. Ventris dolor à pororum choledochorum ſiccitate 1. A meatus cyſtici coalitu, ac bilis in cyſti cohibitione 2. Ob cyſtin lapillis refertam & hepatis vitium 3. Ob calculum cyſti impactum in fœmina quæ ſerpentem in ventre geſtare credebat 4. pag. 25.

Obs. 39 Anatome virginis diuturno ventris dolore vexatæ cujus inteſtina & meſenterium corrupta reperta ſunt, Lien ad imum uſque hypogaſtrium devolutus p. 254.

Obs. 40. Ventris dolor vitio hepatis & cyſtis felleæ excitatus cum abſceſſu meſenterij 1. Ob jecur inflammatum, Bilem in inteſtinis, Atram in ventriculo & liene, Pancreas vitiatum 2. A liene miræ formæ & molis in quo atra bilis, lapidibus in pancreati canali, vitio meſenterij, cyſtis felleæ, hepatis 3. A liene inteſtina premente 4. ob renes per peritonæum utero connexos 5. p. 255.

Obs. 41. Ventris & lumborum dolor ob coalitum orificij cervicis uteri ſanguinis menſtrui effluxum cohibentum. Ibid.

Obs. 42. Ventris dolor ab Apoſtemate pancreas occupante p. 256.

Obs. 43. Ventris dolor à pancreate male affecto & exulcerato. ibid.

Obs. 44. Ventris dolor productus ab humore ex ulcere Renis ſuccenturiati manante à quo coli tunica quaſi ſphacelata evaſit. p. 257.

Obs. 45. Ventris dolor & lumborum à monſtroſa oreti magnitudine. p. 258.

Obs 46. Ventris dolor diuturnus à Fœtu in tuba uteri concepto. Ibid.

Obs. 47. Ventris dolor à ſanguinis effuſione in peritonæi ſpatium 1. Ab effuſo ſanguine in abdomen poſt glaciei eſum 2. Poſt vulnus hypocondrij dextri 3. A muſculis abdominis ſanguine ſuffuſis 4. A pure totum abdomen implente 5. Ab effuſione 9. ibid.

Obs. 48. Ventris dolor ab urina per abdomen effuſa ob ruptam à calculis veſicam. p. 59.

Obs. 49. Ventris dolor poſt vehementem abdominis in terram alliſionem unde ſequuta Ilej & coli perforatio & Meſenterij fiſſura. p. 260.

Obs. 50. Ventris rugitus & murmur ab humoribus & flatibus in duplicatura omenti vagantibus. p g. 261.

Obs. 51. Ventris dolor pulſatilvus, ob Arteriæ magnæ extraordinariam dilatationem, ventriculum & inteſtina flatu turgida. ibid.

Obs. 52. Ventris ſaltus & palpitationes à vermibus excitatæ, Tom. 2. p. 262

Obs. 53. Ventris pulſatio circa umbilicum à compreſſa arteria magna. Ibid.

Obs. 54. Arteriæ magnæ pulſatio manibus in abdomine deprehenſa & vertebrarum ipſarum corpus ob retracta verſus hypochondria Inteſtina. p. 263.

Obs. 55. Ventris pulſatio ab aneuriſmate in abdomine. Ibid.

Obs. 56. Ventris dolor interimens, nullis in interaneis labis relictis argumentis à Cinnabari incante per os ingeſta. ibid

Appendix, De ventris doloribus ſcorbuticis eorumque cauſa quæ partim eſt liquor nerveus, partim Sanguineæ malæ recrementa. p. 264.

Additamenta

Ad Sectionem de Ventris Dolore &c.

Obs. 1. Contractio inteſtinorum inſignis obſervata in defunctis à colica Tom. 2. pag. 265.

Obs. 2. Colicus dolor aliquando pendet ab inteſtinorum conſtrictione convulſiva. p. 266.

Obs. 3. In Colico dolore à valida inteſtinorum conſtrictione hæc interdum diſrupta fuere. ibid.

Obs. 4. Ventris dolor ab omenti parte circa ventris medium conglobata. Ibid.

Obs. 5. Ventris dolor ab hepate abſceſſibus tentato infarcto, Pancreate magno, Rene Inxato. Ibid.

Obs. 6. Ileus ab intro ſuſceptione. Ibid.

Obs. 7. Dolor ventris Iliacus à diſrupto peritonæo in inguine per cujus hiatum inteſtini Ilej portio ierepſit. p. 267.

Obs. 8. Ventris tormina à flatibus capacitate abdominis incluſis, omenti putredine & cum vicinis partibus cohæſione; Inteſtinis involutis & ſibi invicem adnatis, Eorundem gangræna, Hepate apoſtematoſo, Pancreate & membranas omenti conciſſo, Pancreate ſcirrhoſo Ibid.

Obs. 9. Anatome fœminæ Paſſione Iliaca defunctæ pag. 268.

Obs. 10. Ileus lethalis à vermibus. Ibid.

Obs. 11. Ileus perniciaſis à calculo, vermibus, flatibus. Ibid.

Obs. 12. Ileus ex profundo inteſtini recti coalitu. p. 269.

Obs. 13. De Puella recens nata paſſione Iliaca a conſtrictis inteſtinis craſſis laborante. Ibid.

Obs. 14. Virg nis cujuſdam ileo laborantis & buſones vomentis diſſectio. p. 270.

Obs. 15. Poſt dolorem dextrum in ſiniſtro hypocondrio & paſſionem iliacam cadaveris Inſpectio ubi cœcum in Ileon inſinuatum &c. p. 271.

Obs 16. Ilej affectus veræ cauſæ per varia exempla anatomica demonſtratæ. ibid.

Obs. 17. Ex Enterocele & gladij ictu ileos funeſtus pag. 272.

Obs 18. In Ileo Inteſtini Ilej & glandularum ejus gangrænoſis cum abſceſſibus varijs in imo ventre latentibus &c. p 273.

Obs. 19. In alio Ileo inteſtini Ilej gangrænoſis &c perforatio &c. cum polypis in corde vaſiſque huic appenſis maximis p. 274.

Obs. 20. De Ileo ſponte ſphacelato & Miſerere mei lethifico. p 275.

Obs. 21. Ileus idem fœmineus. Ibid.

Obs. 22. Colici à materijs viſcidis coagulatis. Ibid.

Obs. 23. Colica à bile non uno modo degenere ac corrupta nempe vitellina, porracea, atra &c, Ibid.

Obs.

Obs. 24. Colica convulſiva in prægnante lethalis Tom. 2. p. 276.

SECTIO XV.

De Hæmorrhoidibus.

Obs.1. HÆmorrhoidum fluori obnoxius ramum Portæ ſub recto inteſtino decurrentem pollicis craſſitiem ſuperantem habuit Tom. 2. 277.
Obs. 2. Hæmorrhoidum inflammatio ob meſaræum gangræna vitiatum. p. 278.
Obs. 3. Hæmorrhoidalis fluor innoxius & copioſus ab hæmorrhoidali ramo è medio Liene progrediente, pag. 279.

SECTIO XVI.

De Hypocondriorum Tumore.

Obs.1. HYpochondrij dextri Tumor à jecore magnitudine præternaturali Tom. 2. p. 279.
Obs. 2. Hypochondrij dextri tumor à parte gibba hepatis p. n. conformata. Ibid.
Obs. 3. Hypochondrij dextri tumor cum dolore ob hepar in inſignem molem adauctum ab occluſo ulcere ex axilla dextra excitato, Et maſſam carneam meſenterium occupantem. p. 280.
Obs. 4 Hypochondrij utriuſque præſertim dextri tumor ab hepate tumido induratoque. p 281.
Obs. 5. Tumor & durities hypochondrij dextri ab inſolita hepatis magnitudine, calculis involutis cyſti referti &c. ibid.
Obs. 6. Jecoris extimas partes tumor aliquando obſidet nullam ejus figuram ſervans aut circumſcriptionem. Ibid.
Obs. 7. Hypochondrij dextri tumor ob hepar veſicis purulentis obſitum. p. 282.
Obs. 8. Hypochondrij dextri tumor & dolor ab hepatis Inflammatione in abſceſſum deſinente 1. Ab apoſtemate hepatis. 2. Ibid.
Obs. 9. Hypochondrij utriuſque tumor ob lienem inſignis magnitudinis hepar ad anguſtias redigentem. Ibid.
Obs. 10. Hypochondrij utriuſque tumor à Jecoris & lienis magnitudine extraordinaria. p. 283.
Obs. 11. Hypochondrij ſiniſtri tumor ob lienem eximiæ magnitudinis, & Renem ſiniſtrum maximum. Ibid.
Obs. 12. Hypochondrij ſiniſtri Tumor à Liene intra ſanitatis limites magno. p. 285.
Obs. 13. Hypochondrij ſiniſtri Tumor à liene impenſe magno. Ibid.
Obs. 14. Hypochondrij ſiniſtri tumor à liene indurato, pag. 287.
Obs. 15. Hypochondrij ſiniſtri tumor à liene indurato male formato & Reni ſiniſtro annato. Ibid.
Obs. 16 Hypochondrij ſiniſtri tumor à liene inſignis magnitudinis. Ibid.
Obs. Hypochondrij ſiniſtri tumor ob lienem durum, magnum interius putridum & materia fæci vini ſimili repletum. ibid.
Obs. 18 Hypochondrij ſiniſtri tumor ob ſubditum lienem magnum ſanguine ſeroſo deſtitutum p. 288.
Obs. 19. Hypochondrij ſiniſtri tumor à lienis magnitudine & duritie. p. 290.
Obs. 20. Hypochondrij ſiniſtri tenſio ob lienem ſcirrhoſum ſede emotum. Ibid.
Obs. 21 Lien ſcirrhoſus evadit ut plurimum quoad tunicam abdominis muſculos ſpectantem potius quam intra parenchyma. Tom. 2. Ibid.
Obs. 22. Hypochondrij ſiniſtri Tumor ob Renem ſeri copia repletum 1. ob renem inſignis molis 2. ob fœtus oſſa in utero licentia 3. ob molam oſſis Ilij ſuperiori extremitati connatam 4. ob abſceſſum Steatomaticum ſiniſtræ abdominis regionis. 5. Ibid.
Appendix, De Tumore hypochondrii ſiniſtri, lieni adſcripto, à pituira viſcida inteſtino colo concluſa orto. p. 292.
Obs 23. Hypochondrii dextri durities à ſcirrho in fundo ventriculi & colo inteſtino. Ibid.
Obs. 24. Hypochondrii dextri tumor ab utero eo delato cum dolore. Ibid.
Obs. 25. Hypochondrii ſiniſtri tumor & murmur ab humoribus & flatibus in ea omenti cavitate concluſis quæ ibi ſita eſt. p. 293.

Additamenta

Ad Sectionem de Hypochondriorum Tumore.

Obs.1. HYpochondrii ſiniſtri tenſio inſignior ob lienē tunica cartilaginea donatū Tō 2. p. 293.
Obs. 2. Hypochondri dextri tumor ab Epiploo illuc devoluto. p. 294.

SECTIO XVII.

De Hypochondriorum Dolore.

Obs.1. HYpochondrii dextri dolor ab hepatis phlegmone in Peripneumoniam deſinente Tom. 2. pag. 294.
Obs. 2. Hypochondrii dextri dolor ab abſceſſibus in jecore, vomicis, ſuppuratione. p. 295.
Obs. 3. Hypochondrii dextri dolor ulcere in gibba ejus parte excitato. p. 298.
Obs. 4. Hypochondrii dextri dolor ab hepate obſtructo, duro, tuberoſo &c. p 299.
Obs. 5. Ab hepatis maraſmo & cancroſa affectione. Ibid.
Obs, 6. Hypochondrii dextri dolor, durities & pondus ab hepate juſto majori, ſcirrhoſo, maculato &c. Ibid.
Obs. 7. Hypochondrii dextri dolor à fiſſuris Jecoris accidentibus ob cauſas internas vel externas. pag. 300.
Obs. 8. Hypochondrii dextri pondus cum dolore ob maſſam carneam vices hepatis ſupplentem. p. 301.
Obs. 9. Hypochondrii dextri dolor ob hepar diaphragmati adnatum &c. Ibid.
Obs. 10. Hypochondrii dextri dolor ab hepatis duritie & veſicæ felleæ ruptura. ibid.
Obs. 11. Hypochondrii dextri dolor ab hepatis duritie, ſiccitate productus 1. magnitudine inſigni, 2. ſcirrhoſo cum magnitudine cyſtus felleæ 3. A tuberoſo, duro 4. Nigricante circa lobos extremos 5. Inſigni magnitudine ventriculum infra deprimente, Cava parte ventriculo annexo 7. ob pus in hepate è thorace defluxum 8. A vitio jecoris & ſubditæ veſicæ 9. p. 302.
Obs. 12. Hypochondrii dextri dolor cum duritie ab hepatis purulentia vulnus capitis ſequuta. Ibid.
Obs. 13. Hypochondrii dextri dolor à lapillis & lapidibus in hepate congeſtis. p. 3 3.
Obs. 14. Hypochondrii dextri dolor à calculis in veſica fellea contentis. p. 304.

Obs.

Obs. 15. Hypochondrij ſiniſtri dolor ab inflammatione Lienis purulenti facti. 1. Tenſio abdominis & hepatis inflammatione. Tom.II. p. 305.
Obs. 16. Hypochondrij ſiniſtri pulſatio à Liene denſa cruſta & cartilaginea incruſtato. Ibid.
Obs. 17. Hypochondrij ſiniſtri dolor & tumor ab inſolenti Lienis magnitudine. p. 307.
Obs. 18. Hypochondrij ſiniſtri dolor à Liene in cava parte fiſſo ob ictum inflictum. Ibid.
Obs. 19 Hypochondrij ſiniſtri dolor à Liene ſemiputrido & hepati ventriculo annexis. p. 308.
Obs. 20. Hypochondrij ſiniſtri dolor à lapide in Liene incluſo. Ibid.
Obs. 21. Hypochondrij ſiniſtri dolor à Liene intus putrido, exterius integro & inculpato. p 309.
Obs. 22. Hypochondrij ſiniſtri dolor à Liene putri. 1. Magno, nigra ſaburra diſtento. 2. Putrido. 3. Ibid.
Obs. 23. Inteſtini tenuis dolores falſo Lieni adſcribi oſtendit Anatome. Ibid.
Obs. 24 Hypochondrij utriuſque dolor maximè ſiniſtri à putri Liene & putri ſanguine in ſiniſtro hypochondrio. p. 310.
Obs. 25. Hypochondriorum dolor ab inflammatione ventriculi ad ſuppurationem deducta. Ibid.
Obs. 26. Hypochondrij dolor à ferramentis in ventriculo contentis &c. Ibid.
Obs 27. Ilij ſiniſtri dolor gravativus à Colo duris fœcibus obſtructo. 1. A Coli inflammatione. 2. A Colo putrefacto. 3. p. 311.
Obs 28 Hypochondrij dextri dolor à contuſione & inflammatione inteſtinorum omenti meſenterij circa originem muſculorum pſoadum &c. Ibid.
Obs. 29. Hypochondrij dextri dolor ab abſceſſu intra muſculos abdominis & peritonæum contento. Ibid.
Obs 30. Hypochondrij dextri dolor ab enormi renum magnitudine, hepatis & lienis. 1. Ab hepate inflammato pancreate obſtructo 2. Ab hepate infarcto, pancreate magno. 3. Ab hepate ventriculo affixo, pancreate, meſenterio induratis. 4. A meſenterij abſceſſibus. 5. Præcordiorum æſtus à tumore phlegmonoſo circa umbilicum. 6. Præcordiorum collabentium ſenſus ob renes jecori affixos. 7. Præcordiorum dolor à renum vitijs. 8. Siniſtri dolor ob renem in ſedem Lienis depulſum. 9. Dextri dolor à peritonæo & muſculis vicinis à ſeri acrimonia commorſis. 10. A pericardij & cordis ſiniſtra regione oſſeis redditis. 11. Dextri dolor à pure intra thoracis cavitatem concluſo. 12. p. 312.
Obs. 31. Ilij dextri dolor ab oſſe femoris eroſo & carioſo. p. 313.

Additamenta

Ad Sectionem de Hypochondriorum dolore.

Obs. 1. Hypochondrij dextri dolor ab utre maximo inibi juxta ventriculum ſito. p. 314.
Appeno. De hypochondriorum quantitate aut tenſione affectionis hypochondriacæ perpetuis comitibus. Ibid.
Obs. 2. Hypochondriacæ mulieris Lien ea parte qua arteria ingreditur cruſta cartilaginea inventus. Ibid.
Appeno Lapides in veſica fellea ſæpe innoxie & ſine dolore in hypochondrijs geſtari oſtendit Anatome. p. 315.

Sectio XVIII.

De Ictero.

Obs. 1. Icteri cauſa conſiſtit plerumque citra veſicam felleam aut circa ipſam versus hepar. Tom. II. pag. 315.
Obs 2. In Ictericis non ſemper obſervatur ductus aut inteſtinalis aut cyſticus, In iiſdem ſolito acidior evadit ſanguis. p. 316.
Obs. 3. Icterici ſectio à Clar. Sylvio anno 1664. adminiſtrata in quo folliculus fellis ſolito major ac bile turgens deprehenſus, hepar coloris ex flavo obſcure viteſcentis &c. p. 318.
Obs. 4. Icterus à jecore indurato lapillis referto. p. 321.
Obs. 5. Icterus ab hepate vitiato & ſubviridi. Ibid.
Obs 6. Icterus ab hepatis vitio quod ὑπόχλωρον erat. Ibid.
Obs. 7. Icterici inteſtina tumefacta apparuerunt & coloris citrini: Pericardium humore deſtitutum, ſanguis in cordis ventriculis concretus & ipſius cordis ſubſtantia pravi coloris &c. p. 322.
Obs 8 Icterus à lapidibus in veſica fellea & calculis in pluribus ortus. p. 323.
Obs. 9. Conſtrictio cyſtis felleæ in iis qui calculos in ea congerunt. p. 326.
Obs. 10. Icterici bilis cyſti concluſa feroſa & viva flava reperta eſt. Ibid.
Obs. 11. Icterus ob occluſionem meatus fellei ad inteſtina tendentis à glandulis circumſitis eum prementibus. Ibid.
Obs. 12. Icterus ortus ob obturatum meatum veſicæ à carnea excreſcentia. p. 327.
Obs. 13. Icterus à Pori choledochi vitioſa figura. Ibid.
Obs. 14. Icterus ab obſtructione bilis meatuum per hepatis ſubſtantiam ſparſorum. Ibid.
Obs. 15. Icterus ab oſſea conſtitutione veſicæ felleæ ejuſque meatus cum parte meſenterij. Ibid.
Obs. 16. Icterus à pororum cholidochorum ſiccitate. Ibid.
Obs. 17. Icterus exortus ob veſicam copia bilis turgentem. p. 328.
Obs. 18. Icterus à cava hepatis parte ſcirrhoſa & inflammata, pancreate putrefacto &c. Ibid.
Obs 19. Icterus à jecore magno, duro, viridi, Et molli ingentique Liene. p. 329.
Obs 20. Icterus niger non ſemper fit à lienis obſtructione quod in his affectibus Lien ſæpe ſaniſſimus reperiatur. Ibid.
Obs. 21. Icteritia à vitio hepatis ſubalbidi abſceſſu tentati, Lienis maximi lapidibus referti. Ibid.
Obs 22. Icterus ab abſceſſu Jecoris, Liene lapidibus pleno. p. 330.
Obs. 23. Icterici Anatome in quo Jecur ſcirrhoſum &c. Cyſtis ſine felle, Lien & Pancreas ſcirrhoſa &c. Ibid.
Obs. 24. Icterus ab hepatis inflammatione quam ſequuta gangræna. 1. Ab ipſius ſuppuratione. 2. Ab ulcere in gibba parte. 3. A calculo in veſica fellea 4. A calculis in cyſti, hepate grandi, duro, flavo, calculoſo. 5. A vitio pancreatis, hepatis, vaſis choledochis &c. 6. A calculis in cyſti & meatu choledocho. 7. A cyſti obſtructa. 8. Ab hepate ſcirrhoſo, arenoſo. 9. Ibid.
Obs. 25. Anatome Icterici in quo Meſenterij venæ cruore flavo ac ſtercoreo ſcatentes repertæ ſunt. 331.
Obs 36. Icterus à vitio Lienis & vaſorum ad eum tendentium anguſtia, Ibid.

Obs 27. Icterus niger ſequutus Jecotis inſignem duritiem. Tom. II. pag. 332.

Obs 28. Icterus niger ab hepate ſcirrhoſo, veſicula fellis vacua, Omento putrido. Ibid.

Obs. 29. Icterus niger à Lienis abſentia prognatus. Ibid.

Obs 30. Icterus à parvitate Lienis, grandiore veſica fellea & obſtructa. Ibid.

Obs. 31. Diſcoloratio à vermium copia in inteſtinis. pag. 333.

Obs 32. Icterici anatome cujus interiora omnia membra in primis hepar & inteſtina bile ſuffuſa deprehenſa ſunt. Ibid.

Obs. 33. Mater Ictero laborans puellum enititur eodem infectum cujus ſanguis totus erat flavus. Ib.

Additamenta

Ad Sectionem de Ictero.

Obs. 1. ICterus citra febrem vitio Jecoris genitus cujus pars convexa omnino viridis. Concava pure referta, veſicæ felleæ craſſiori bile turgentis, Pulmonis ſanie obijt & purulenti. To II. p. 334.

Obs. 2. Icterus à lapide pellucido in cyſtide fellea. Ib.

Obs. 3. Ictero nigro laborantis Lien male conſtitutus deprehenſus. Ibid.

Obs. 4 Icterus non fit niſi ductus communis obſtruatur. Ibid.

Obs 5. Icterus à bile omnia viſcera ſuffundente. Ibid

Obs. 6. Icterus in Aſciten deſinens ab hepate ſcirrhoſo & lapillis cum bile craſſa in veſicula fellis. 335.

SECTIO XIX.

De Scorbuto.

Obs. 1. SCorbutus non ſemper vitio Lienis oritur ut varijs patet exemplis. Tom. II. p. 337.

Obs. 2. Scorbutici Jecur ſcirrhoſum deprehenſum & tuberoſum, Lien maximus, vaſa meſenterica obliterata. p. 340.

Obs 3. In ſcorbuticorum & hypochondriorum penitioribus Lienis meatibus & lateribus arteriæ ſplenicæ & cœliacæ materia multa tartarea & ſabuloſa adhæreſcens reperitur. p. 342

Obs. 4. Scorbuticus hepar vitiatum habuit. p. 345.

Obs 5. In ſcorbutico deprehenſum omentum putridum, Meſenterium nigris varicibus obſitum, pancreas induratis glandulis refertum, hepar nigrum, ſcirrhoſum, lien longus, durior ſolito &c. Ibid.

Obs. 6. Scorbuticorum Omentum ſæpe vitium contrahit ut & Meſenterium. Ibid.

Obs. 7. Scorbuticorum urinas rubras fundentium hepar aut cyſtis fellea variè in vitio fuere. p. 344.

Obs. 8. Scorbutici laqueo ſuffocati conſtitutio corporis interna & externa. p. 345.

Additamenta

Ad Sectionem de Scorbuto.

Obs. 1. SCorbuticorum & hypochondriacorum Lien ſæpe exterius inculpatus eſt qui intus vitij notas exhibet ſua mollitie & flacciditate. p. 345.

Obs. 2. Scorbutum non ſemper oriri à lympha glandulas lacteas obſtruente, oſtendunt cadavera eorum in quibus meſenterij glandulæ illæſæ deprehenduntur. p. 346.

Obs. 3. In ſcorbuto Lien malè ſæpius culpatur ubi de varijs ſcorbuti ſpeciebus. Ibid.

SECTIO XX.

De Cachexia, Anaſarcha, Leucophlegmatia.

Obs. 1. CAchexia genita ob Jecoris vaſa à ſanguine retorrido obſtructo. 1. Ob ejus vaſa arenulis infarcta. 2. Ob ejus vitium hydaridibus ſe prodens. 3. Ab ejus duritie, tuberoſitate &c. 4. Tom. II. p. 349.

Obs 2. Cachexia vitio hepatis quaſi excocti inducta, cum ſiniſtri pulmonis inflammatione & ſemiputredine. 1. Ab hepate magno ex parte corrupto cum pulmonum omnimoda putredine. 2. A vitio hepatis, pulmonum, cyſtis meatu obſtructo. 3. A multiplici vitio partium vitalium & naturalium. 4. 5. 6. 7. 8. Ab hepate & liene ſcirrhoſis cum calculo in dextro cordis ventriculo. 9. A mala conſtitutione jecoris cyſtis ſelleæ cum Omenti extraordinaria craſſitie. 10. Ab hepate ſere putrido, Renum vitio. p. 350.

Obs 3. Cachexia à parvitate & duritie Lienis inducta. p. 354.

Obs. 4. Cachexia à renum calculoſorum vitio producta. Ibid.

Obs. 5. Cachexia ab hydrope pulmonum inducta. Ib.

Obs 6. Cachecticorum meſenterium vitiatum ut plurimum deprehenditur. 1. Materia purulenta inter duas ejus tunicas collecta reperta. p. 355.

Obs. 7. In cachectico vitium pancreatis deprehenſum, hepatis, lienis, vaſorum meſaraicorum obſtructio, pericardij, pulmonum *læſio*. *Ibid.*

Obs. 8. *Cachectici* cadaver exhibuit lienem male conſtitutum & glandulas magnas comprimentes venam Portæ ejuſque ramos cum pulmonum læſione. Ibid.

Obs. 9. Cachexia à tumore ſcirrhoſo, ſuppurato, orto ab inferiore parte pancreatis, hepate, liene, pulmonibus, renibus &c. vitiatis. p. 356.

Obs. 10. Cachexia à ſero per totum diffuſo ob glandulas pancreatis & meſenterij induratas, Jecur pallidius & corporibus pituitoſis in cordis ventriculis &c. Ibid.

Obs. 11. In Cachecticæ mulieris veſicula fellea aquoſus humor ſero lacti perſimilis copioſus repertus eſt. p. 357.

Obs. 12. Cachexia laborantis thorax aqua plenus repertus. Ibid.

Obs. 13 Anatome cachectici pituitoſi in cujus pericardio tumor turbulentus ad libras duas repertus. p. 358.

Obs. 14. Varia in Anaſarca & Cachexia affectorum corporibus reperta, Abſceſſus in corde. 1. Corpora fibroſa in majoribus vaſis 2. Abſceſſus ſteatomatici. 3. Vaſa emulgentia muco obſita. 4. p. 358.

Obs. 15. Anaſarca ab abſceſſu Jecoris genita & Liene maximo lapidibus referto. p. 359.

Obs. 16. Leucophlegmatia producta ab exiguo liene. Jecore utcunque morbido, vaſorum quæ ad portam feruntur parvitate calculis in veſicula fellis, Renibus malè conſtitutis &c. Pulmonibus pleuræ adnatis. Humore viſcido in corde. Aqua in thorace. Ibid.

Obs. 17. Anaſarca defuncti ſoli pulmones in vitio fuere. p 362.

Obs.

Obs. 18. [illegible] vitia ab hydrope pectoris cum pulmo[illegible]orta. Tom II. pag 362.

Obs. 19. [illegible]mati plerumque ſequi[illegible]r excedentem [illegible] humiditatem. 1. Genita à Jecoris tumore ſatis magno. 2. p.364.

Obs. 20. Anaſarca defuncti cerebrum aquatiore humore erat imbutum. Ibid.

Obs. 21. Anaſarca aſciti juncta ab hepate ſcrofulis obſito, ut & peritonæo omento & inteſtinis cum inflammatione. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Cachexia, Anaſarca &c.

Obs. 1. CAchexia & hydrops in puero cujus viſcera pleraque tranſpoſita reperta ſunt cum plurimis vitijs viſcerum naturalium & vitalium. Tom.II.p.364.

Obs. 2. Vitio pulmonum producta leucophlegmatia. p.365.

Obs. 3. In muliere quæ ex Anaſarca obierat abſceſſus pus fœtidiſſimum fundens in proprio lienis ſitu repertus. Ibid.

Obs. 4. In Anaſarca ſuccus bilioſus quaſi lacteus inventus eſt. Ibid.

SECTIO XXI.

De Ventris Tumore, Hydrope.

Obs. 1. HYdropis aſcitis cauſa ſæpe aliunde quam ab affectu Jecoris aut Lienis pendet quæ ſæpe in cadaveribus illæſa deprehenduntur. Tom.II. pag.366.

Obs. 2. Hydrops aſcites à ſeroſo humore ſubflavo citra vitium hepatis & lienis cum peritonæi & inteſtinorum infl[illegible]matione. p.368.

Obs. 3. Aſc[illegible]es [illegible] polypis duobus obſeſſi. 1, 2. 13. 24. Exeſi cum diſtenſione & magnitudine pericardij. 3. 4. Extenuati. 5. Extraordinariè magni cum ſanguine concreto in ventriculis præternatural. conſtitutis. 6. A calculo in corde cum hepatis & lienis ſcirrho. 7. 9. A vitio cordis in quo ſubſtantia pituitoſa cum jecoris, lienis & renum vitio. 8. 11. Ob vitium cordis pericardio deſtituti cum alijs læſionibus & hepatis corruptione. 10. Vitio lienis cordis, hepatis, pancreatis, vaſorum meſaraicorum obſtructione. 12. Vitio cordis & pulmonum. 14. Cordis, hepatis, lienis, renum. 15. 16. A polypis in corde, hepate ſcirrhoſo. 17. A folliculo in corde pinguedine in dextro ventriculo. 18. A ſubſtantia pituitoſa in dextro ventriculo. 19. Ab excreſcentia carnoſa in utroque ventriculo. 20. A corporibus fibroſis in ſiniſtro ventriculo & aorta ſummè dilatatis. 21. A [illegible]alculo venæ arterialis principio adhærente. 22. Aſcites & pectoris hydrops à polypis in corde. 23. p.369.

Obs. 4. Hydrops aſcitis vitio Jecoris aridi exortus. 1. 6. Obſtructi & nigricantis. 2. Maxim[illegible] & duri. 3. Indurati, calloſi, tuberculis obſiti 4. Indurati & lapil[illegible]is referti. 5. Scirrhoſi bile infecti. 7. Scirrhoſi lapillis referti, Glandularum meſenterij induratarum &c. 8. Enormis in magnitudine, ſcirrhoſi cui duo [illegible]axei tumores appoſiti cum lapide in utero. 9. Exſucci, retorridi, fœculenta amurca pleni. 19. Pituita obſtructi cum hydatidibus in ſubſtantia. 11. Pallidi, undique abdomini annexi. 12. Scirrhoſi magni, pallidi, 1[illegible]. Flaveſcentis cum inſolita meatuum ſelleorum conſtitutione. 4. Tuberoſi, ſc[illegible]rhoſi cum peritonæi & o[illegible]enti putredine & hydrope [illegible]ectoris. 15. Car[illegible] & [illegible]more affecti. 16. Ab[illegible]ceſſu affecti. 17. Ab in[illegible]gni ejus tumore cum abſceſſu in muſculis abdo[illegible]inis. 18. Vitio jecoris exuſti cum anaſarca. 19. Exuſti ſcirrhoſi. 20. Duri ſubpallidi, intus granuloſi. 21. Magna ex parte corrupti 22. Scirrhoſi, tuberoſi. 23. Lapidibus obſtructi. 24. 25. Corrupti, arenoſi cum inteſtinorum dilatatione. 26. Flaccidi. 27. Scir[illegible]hoſi 28. Arenis [illegible]eferti. 29. Verm[illegible]s in hepate & in poro choledocho, bilis aquea in cyſti. 30. Indurati & vitiati cum Rene unico. 31. Corrupti cum adnata uteri verruca. 32. Ingentis ponderis poſt ſuppreſſionem menſium. p.380.

Obs 5. Hydropici cyſtis fellea exhauſta lapillis referta, Inteſtina nigra quaſi torrefacta. 1. Cyſtis muco & capillis referta. 2. Lap[illegible]li nigri in cyſti. 3. 4. 5 p.391.

Obs. 6. Ventris tumor Aſciticus vitio Jecoris duri, puſtulis ubique referti. Lienis craſſi, conglobati. 5. Jecoris & Lienis tumoribus ſcirrhoſis affectorum, Glandularum meſenterij tumidarum in Leæna, Hepatis & Lienis durorum ſiccorum. Hepatis fungum aduatum habentis, Lienis intus vitiati. 4. Hepatis & Lienis pituita alba obductorum. 5. Ob ſcirrhum in vicinia utriuſque. 6. Vitio Lienis monſtroſe conformati. Hepatis vitiati. 7. Hepatis duri, tumidi, Lienis pallidi mollioris. 8. Hepatis & Lienis corruptorum. 9. Hydrops ſæpe conſequitur corruptionem & putredinem utriuſque. 10. Aſciticus & Tympaniticus tumor ob utriuſque viſceris ſcirrhum. 11. Aſcites cum gravitate à jecore ſcirrhoſo. Liene quaſi lapidoſo. 2. Ibid.

Obs. 7. Hydrops ſine vitio hepatis à Liene putri. 1. Albido & exiguo. 2. 3. Tumido & indurato. 4. Monſtroſæ magnitudinis & formæ intus putri 5. Aſcites lienis tumorem vel vitium plerumque conſequitur. 6. A flaccido Liene concreto ſanguini ſimile quid continente. 7. Scirrhis obſeſſo. 8. Apoſtemate infecto. 9. p 396.

Obs. 8. Aſcites vitio Renum flaccidorum & exilium procreatus. 1. Ulceratorum & perforatorum. 2 3. Siniſtri corrupti. 4. 5. Renis dextri obſtructi à calculis ſiniſtri purulenti. 6. Utriuſque muco obſtructi. 7. Sabulo. 8 Siniſtri valde conſumpti, Dextri veteris obſtructione. 9. Hydropici renes multo adipe obſiti, Lien parvus. 10. à Renibus flaccidioribus cum vitio hepatis & lapide inſigni in cyſti. 11. p 405.

Obs 10. In hydropicorum renibus cavitates non naturales aqua lympida repletæ ſæpe comperiuntur. p. 406.

Obs. 10. Ventris tumor Aſciticus cum tuberibus à glandulis meſenterij induratis. 1. In hydro[illegible]icis prope omnibus indureſcunt. 2. Ob vaſa [illegible]roſa abdominis à tumore duro compreſſa. 4 A magnitudine meſenterij abſceſſibus obſiti 4. Ab eodem plurimis hydatibus obſito 5. Ab ej[illegible]ſdem ſteatomate. 7. A pluribus veſiculis in tumore inſigni adnato cum aquarum copia. 8. Ab eodem prodigioſe turgente, ſcirrhoſo cum pluribus abſceſſibus & Jecore abſceſſibus referto. 9 Ab extuberantijs ſteatomaticis illius glandularum cum puſtuloſis veſicis ac fœtu in utero. 10. Ab eodem ſcrofulis referto 11. Ab arefactis ejus glandulis 12. A ſtrumis [illegible] & totum ventrem inferiorem occupantibus. 13. Hydropicorum meſenterium ut plurimum

corruptum invenitur. 14. A glandulis omnibus tam meſenterij quàm externis abdominis indurat is. 15, A meſenterij ulcere. 16. Tom. II. pag.410.

Obs. 11, Anatome aſcitici cujus viſcera omnia naturalia affecta. 1. Aſciticus à vitio glandularum meſenterij, hepatis abſceſſibus tentati, lienis duri, Renum putridorum 2. A vitio hepatis indurati, Lienis parvi albicantis, Renum male conſtitutorum. 3. Ab hepate fiſſo veſiculis obſito, Renibus pertuſis. 4. A Jecoris ventriculi, Pancreatis ſcirrhoſi vitio, meſenterij glandulis tumidis. 5. A Jecore pituita referto, Pancreate duro, Rene dextro calculoſo. 6. A meſenterio ſteatomatis referto, Pancreatis ſcirrho, Hepatis duritie, Pulmonibus ſcirrhoſis. 7. Ab hepatis abſceſſibus, Renis ſiniſtri & uteri. 8. Ab hepatis duritie vitiis renum meſenterij. 9. Ob Lienem calculoſum, Renem dextrum lapidè occupatum, uterum cartilagineum. 10. Ventris tumor hydropicus à copia ichoroſæ & purulentæ materiæ ob viſcerum omnium corruptelam. 11. A vitio Jecoris, Renum cyſtis felleæ Pulmonum. 12. Ab abſceſſibus juxta hepar, Liene apoſtemate inſecto. 13. A ſcirrho Jecoris; Lienis, Renum vitio, Pancreatis &c. 14. p. 413.

Obs. 12. Ventris tumor hydropicus ab aquæ inſigni copia extra peritonæum ſubſiſtente, ſalvo jecore & liene. 1. 8. A ſero Omenti cavitate concluſo & ejus glandulis tumidis, iiſdem viſceribus ſalvis. 2. Ab aqua in peritonæo collecta eo per tubas uteri delata. 3. A lutulento humore inter muſculos abdominis & peritonæum contentis. 5. 6. A ſero ſanguineo cum parvo liene. 7. A ſero inter duas peritonæi tunicas. 8. p. 416.

Obs. 13. Ventris tumor hydropicus ab aqua in vena umbilicali retenta, Et hinc in abdomen exſtillante. p. 420.

Obs. 14. Hydropici (cujus aquæ per umbilicum evacuatæ) inventa vena umbilicalis extreme dilatata. p. 421.

Observ. 25. Hydropicus infans in utero à collectis tum in abdomine tum pectore aquis. Ibid.

Obs. 26. Embrio hydropicus cui meatus amplus à veſicæ fundo in venam cavam producebatur. p.422.

Obs. 27. Aſcites citra viſcerum læſionem à ſola vaſorum lymphaticorum diſruptione ortus. 1. 2. Ventris tumor ab aquis pellucidis illum replentibus. 3. A lympha variæ conſiſtentiæ. 4. 5. Ibid.

Appendix, Hydropis Aſcitis & Anaſarcæ generatio oſtenſa per experimentum in cane factum venam cavam illius ſectione in thorace facta ſtringendo filo unde mox intumeſcit abdomen vel habitus corporis à ſero ex ea exſudante. p. 423.

Obs. 18. Hydrops quanquam à lymphaticis vaſis aliquando oriatur, Iiſdem tamen integris obortum fuiſſe experientia conſtat, p 424.

Observ 19. Hydrops Aſcites non contingit abſque aliqua interiorum partium abdominis ſolutione continui unde Veſicarum & Hydatidum origo. Ibid.

Obs. 20. Ventris tumor ob magnam aquarum congeriem & tumorem inſignem in eo incluſum. 1. A ſeri copia cum craſſo muco hypocondria loco carnis replente 2. Aſcites in muliere gravida ex ſuperfœtatione judicata, 3. Ab aqua cruenta in abdomine, Et maſſa carnea in ventriculo aliiſque partibus annexa. 4. Ab aqua nigra in abdomine materia nigra in ventriculo. 5, A pure aquoſo abdomen implente, 6. A pure ſacculo incluſo ex propendentia diaphragmatis efformato. 7. Ab urina effuſa è diſrupta veſica. 8. Ab aqua cruenta cum corruptione inteſtinorum, 9. A fœcibus exulceratis inteſtinis in abdomen effuſis. 19. A pure id replente. 11. 12. A pure ex thorace in abdomen effuſo. 13. 17. A ſanguine in id effuſo. 14. Ab aquæ copia, muco inter inteſtina & meſenterium ac glanduloſis corporibus inter inteſtina & meſenterium, 16. p.425.

Obs. 21. Hydrops à veſiculis membranæ adipoſæ adnatis, lumborum à regioni adnatis circa Jecoris vitium. 1. Ab aqueis veſiculis multis concluſis intra omenti ſubſtantiam. 2. A binis veſicis inter peritonæum & inteſtina latentibus. 3. A pluribus veſicis inter peritonæum & inteſtina. 4. A veſicis variæ magnitudinis circa meſenterium. 5. A veſicis viſcera omnia imi ventris obſidentibus. 6. A multis veſiculis propria tunica concluſis. 7. A veſicis meſenterio, peritonæo inteſtinis, omnibuſque viſceribus adnatis. 17. 18. A veſicis variis abdominis locis diſperſis. 9. 10. A vitio Jecoris veſiculis obſiti. 11. 12. 13. A lympha veſicis concluſa. 14. A crebris veſicis invicem cohærentibus inter peritonæum & cutem abdominis. 15. A veſiculis inter abdomen & peritonæum aggregatis. p. 435.

Obs.22. Tympanitidis cauſa obſcura. p. 435.

Obs. 23. Ventris tumor Tympaniticus à flatibus inteſtina diſtendentibus. p. 438.

Obs. 24. Tympanites à flatibus intra cavitatem abdominis. p.439.

Obs.25. Hydropicorum abdomen non aquis ſolùm ſed & flatibus diſtendentibus turget. Ibid.

Obs.26. Ventris tumor flatulentus & aquoſus à ventriculo poſt inflammationem perforato. p.440.

Obs.27. Ventris Tumor Tympaniticus ob venenum inductus à quo vitiatum hepar. Ibid.

Obs.28. Ventris tumor Tympaniticus à Liene maximo, pluribus membranis (inter quas aqua continebatur) involuto &c Ibid.

Obs.29. Ventris Tumor Tympaniticus à vènis meſenterii arefactis. Ibid.

Obs,30. Ventris Tumor Aſciticus & Tympaniticus à Jecore retorrido. indurato Liene, Rene putrido, Inteſtinis ſyderatis. p. 441.

Obs.31. Tumor ventris Aſciticus & Tympaniticus ſalvo Jecore genitus & aliis viſceribus. Ibid.

Obs.32 Tumor ventris Tympaniticus & aſciticus cum epigeneſi in paralyſin. p. 442.

Obs. 33. Ventris tumor Tympaniticus ob ventriculum & inteſtina flatibus tumida ab hepatis, meſenterij, pancreatis vitio & languore calidi innati. Ibid.

Observ. 34. Ventris tumor Aſciten mentitus à monſtroſo Omenti tumore. 1. Ab Omento totam epigaſtrij regionem occupante. 2. Ob omentum ubique ſanie refertum. 3. Ob ejus glandulas magnitudinis inſignis. 4. Ob illius inſolitam craſſitiem. 5. A tribus glandulis omenti maximis, ſcirrhoſis. 6. p.443.

Obs.35. Ventris tumor pro hydrope habitus à ſplene immenſæ magnitudinis & Jecore magno. 1. A Liene totum abdomen occupante. 2. 3. Ob lienem molis extraordinariæ ligamentis ſolutum. 4. 5. Ob Lienem monſtroſum alieno loco hærentem. 6. Ob hepatis inſignem magnitudinem. 7. p. 443.

Obs. 36. Ventris tumor à corpore extraneo, craſſitiei pedis unius & ſemis ſub muſculis abdominis: Alio virilem mentulam referente inter uterum & veſicam urinariam ſito. p. 446.
Obs. 37. Ventris tumor pro hydropico habitus ab ingenti maſſa pinguedinem referente, totum fere meſenterij ſpatium occupante. 1. A ſteatomate ingenti Pancreati Aſellij innato. 2. p. 448.
Obs. 38. Ventris tumor à portentoſa Abſceſſuum magnitudine repertorum in meſenterio. p. 450.
Obs. 39. Ventris tumor à Meſenterio prodigioſé turgente ſcirrhoſo cum infinitis abſceſſibus & ſcirrhoſo jecore abſceſſibus referto. Ibid.
Obs. 40. Ventris tumor ab inſigni viſcerum magnitudine naturali copioſo adipe obſitorum Aſcites creditus. p. 451.
Obs. 41. Ventris tumor & durities ob hepar cartilaginea tunica conſtans, Peritonæum duriſſimum veſicam & uterum ſubſtantiæ lapideæ. p. 451.
Obs. 42. Ventris tumor gravidationis ſpecie imponens à Copia ſanguinis in abdomine, hepatis magnitudine inſigni, inteſtinorum reorſum protuberantia. p. 452.
Obs. 43. Tumor ventris ſuſpicionem ingerens graviditatis ab inſigni ventriculi tumore & Liene inter illum & hepar ſito. p. 453.
Obs. 44. Ventris tumor à ſanguinis nigerrimi copia inter muſculos abdominis & peritonæum contenta. Aqua multa inter peritonæum & inteſtina. Tuba dextra uteri tumida &c. Ibid.
Obs. 45. Abdominis Tumor immenſus à Maſſa crinita & aquæ ingenti copia intra peritonæum concluſa à vitio Jecoris genita. p. 454.
Obs. 46. Ventris tumor ob maſſam propria membrana involutam nigricante & fœtidiſſima aqua plenam. p. 455.
Obs. 47. Ventris Tumor ab infinito numero abſceſſuum ſteatomaticorum. Ibid.
Obs. 48. Ventris Tumor à tumore duro & dolorifico muſculorum abdominis cum multiplici interiorum viſcerum vitio. Ibid.
Obs. 49. Ventris tumor ab hydrope ventriculi productus. p. 456.
Obs. 50. Ventris tumor à ventriculo & inteſtinis flatibus diſtentis. 1. Ab inteſtinis omnibus flatibus tumidis. 2. Ob eadem inflammata & flatibus repleta. 3. Ob Colon fœcibus & pituita infarctum. 4. Ob ejus abſceſſum. 5. Ob idem pituita infarctum. 6. Ob illius contorſionem & inſignem dilatationem. 7. Ob excrementum meconium dictum, cohibitum in infante. 8. p. 457.
Obs. 51. Hydropici Pulmones pene conſumpti. 1. 2. Purulenti ſine vitio viſcerum naturalium. 3. Ibid.
Obs. 52. Ventris tumor hydropicus illæſo Jecore & Liene ab abſceſſu, omento & Peritonæo. Ibid.
Obs. 53. Ventris tumor hydropicus ob abſceſſum juxta Lienem genitum. p. 458.
Obs. 54. Ventris tumor & durities ab ejus exterioribus cartilagineis & cancroſis. Ibid.
Obs. 55. Fungi in hydropici abdomine reperti. Ibid.
Obs. 56. Ventris tumor ab utriculo uteri ſuperiori parti adnato, aquam copioſam continente. 1. A monſtroſa uteri magnitudine & aqua copia in abdomine. 2. Ab utero duplici cum gemino fœtu, Effuſoque in abdominis cavitatem ſanguine. 3. Ab utero materia adipoſa infarcto inſignis ponderis. 4. A varijs & monſtroſis in uteri ſubſtantia contentis 5. Ab uteri ſubſtantia in ſcirrhum indurata. 6. Ab utero & abdomine ſcirrhoſis. 7. Ab uteri enormi extenſione cum aquarum congeſtione. 8. A varijs uteri vitijs & inſigni ejus hydrope. 9. Ab uteri inſigni hydrope, Et dextris teſtis glandulis admodum tumidis. 10. Ab uteri inſigni amplitudine, aliiſque vitiis cum maſſa carnea in ejus cavo. 11. Ab hydrope in cornubus uteri innumeras veſicas continentibus. 12. Ab hydrope Teſticulorum muliebrium cum aquæ copia in abdomine. 13. Ab hydrope uterino. 14 Ab enormi uteri incremento. 15. Ab hydrope Teſticuli fœminæ. 16. Ab inſigni uteri magnitudine, Et humoris putridi in abdomine copia. 17. A carnea mole ex uteri ſuperficie externa exorta hydropem aſciten mentiente. 18. Ab hydrope uteri & veſiculis purulenta materia refertis cum aqua copioſa in abdomine. 16. Ab utero aqua pleno. 20. Ab hydatide teſticuli ſiniſtri muliebris vicem occupante. 21. Ab uteri putrefactione cum hepatis vitio. 22. Ab utero, & veſica urinaria exulceratis. 23. A ligamento uteri ſiniſtro aqua pleno abdomen diſtendente. 24. Tom. II. p. 469.
Append. De ſimili Tumore ex cute Pudendi innato feliciter per ſectionem exſtirpato. p. 464.
Obs. 57. Tumor ventris hydropicus vitio Teſtium muliebrium ſalvo hepate excitatus. p. 466.
Obs. 58. Ventris tumor ob molam pluribus annis geſtatam. 1. 2. Ob fœtum & molam. 3. Ob molam ingentem ex plurimis veſicis aqua repletis conflatam. 4. Ibid.
Obs. 59. Ventris tumor graviditatis ſuſpicionem exhibens à ſeri copia abdomen replentia, utero valde magno, pleno humore craſſo &c. p. 467.
Obs. 60. Ventris tumor & durities ſcirrhum mentita ob fœtum utero conceptum. p. 469.
Obs. 61. Ventris Tumor Aſciticus cum teſticuli dextri (in muliere) pilis infarcti miro incremento. Ibid.
Obs. 62. Ventris Tumor à ligamento uteri ſuperiori tumido ſero. p. 470.
Obs. 63. Ventris tumor à mole inſigni omento adnata & vaſis ſpermaticis ac uteri tuba dextra ex multifariis partibus contenta. Ibid.
Obs. 64. Hydrops à defectu caloris nativi inductus. p. 471.
Obs. 65 Hydropicus ventris Tumor à nimio potu inductus. Ibid.
Obs. 66. Peritonæi tunicæ in hydropicis mire aliquando craſſeſcunt & indurantur. Ibid.
Obs. 67. Hydropici ventriculus admodum anguſtus quia jamdiu non comederat. Ibid.
Obs. 68. In hydropicis quibuſdam pericardium cordi adhærens inventum. Ibid.
Obs. 69. Anatome hydropicæ mulieris in qua principium venæ cavæ deſcendentis arctè coaluerat. p. 472.
Obs. 70. Hydropici cadaver ſine hepate & liene inventum. Ibid.
Obs. 71. Anatome hydropicæ ſine Jecore, Liene, Renibus inventæ cum mola inſigni in utero. Ibid.
Obs. 72. Hydropici Jecur totum conſumptum, Lien, Renes &c. Ibid.
Obs. 73. Ventris tumor ab aquæ ingenti copia viſcera adeo compellente ut nec cordis nec pulmonum appareret veſtigium. Ibid.

Obs.74. Anatomè canis toto corpore tumidi poſt infuſum in venas oleo Tartari in cujus venis ſanguis ſolito fluidior repertus eſt. Tom. II. p.473.

Obs 75 Borborygmi & coaxantium ranarum ſpecies ob impedito libero flatuum per inteſtina excurſu. Et ventris Tumor à mirabili ejus pinguedine. Ibid.

Obs.76. Ren unicus obſervatus in iis quibus venter prominulus & viriatus coſtarum ductus. Ibid.

Obs.77. Ventris inferioris gracilitas cum intumeſcentia ſuperioris ob delatam poſt vulnus ventriculi partem & inteſtinorum in thoracem. p.474.

Additamenta

Ad Sectionem de Ventris Tumore, Hydrope, &c.

Obs. 1. Abdominis Tumor ab immani uteri expanſione cum infarctu & corruptione illius. Tom. II. pag.474.

Obs 2. Ventris tumor à pure in eo parte ſiniſtra congeſto præſertim circa Lienem cui immerſus cum vicinis partibus latebat. Ibid.

Obs. 3. Hydrops Aſcites vitio hepatis inſignis magnitudinis geniti, duri, varijs in locis putridi. p. 475.

Obs. 4. Hydrops Aſcites à ſcirrhis Jecur, meſenterium, pancreas, aliaſque, partes infeſtantibus. Ibid.

Obs.5 Hydropici cadaver exhibuit Renem dextrum materia calci ſimili infarctum. Siniſtrum vaſis diſtentum exterius cum hydatide &c. Ibid.

Obs. 6. Hydrops à Liene, abſceſſu ſeroſo & purulento obſeſſo qui ante obitum materiam ad latus dextrum eructabat. Ibid.

Obs.7. Ventris Tumor ab aqua in peritonæi duplicatura peculiari contenta ſaccum efforman̄s extra quem viſcera conſtituta. p.476.

Obs. 8. Aſcites à duto hepare & liene. p. 477.

Obs. 9. Polypi liberi in cordis ventriculis duarum mulierum una hydrope, altera cachexia extinctæ. Ibid.

Obs.10. Ventris tumor ob Renis tunicam externam admodum expanſam, Renis ſubſtantia conſumpta. Ibid.

Obs.11. Hydrops Aſcites à Jecoris & Lienis ſcirrho. Ibid

Obs.12. Hydropici pancreas ſemiputre obſervatum. p.478.

Obs. 13. Hydrops à Jecore retorrido, pituita referto. Ibid.

Obs.14 Hydrops ſcorbuticus. Ibid.

Obs 15. Aſcites cum hydrope thoracis vitio hepatis in quo fiſſuræ deprehenſæ genitus cum calculis in veſica fellea. p. 479.

Obs 16 Hydrops Aſcites lethalis caſum ſequutus in Puella cujus viſcera nobilia conſumpta reperta fuere & Lien marcidus. p. 480.

Obs. 17. Ventris tumor à glandulis panniculo carnoſo ſubſtratis tumore inſigni ſub peritonæo humero fæci vini rubri ſimili repleto, Molis plurimis utero adnatis &c. Ibid.

Obs. 18. In hydropica muliere glandulæ circa meſenterium admodum tumidæ repertæ ſunt, Lien tumidus, humoris ſeroſi copia &c. p. 481.

Obs 19 Hydrops Aſcites à vitio Jecoris intrinſece corrupti, carnem non ſolidam ſed cruorem nigerrimum condenſatum referentis. Ibid.

Obs.20. Aſcitici hepar album repertum eſt, diſtenſum, meatibus albo craſſoque ſucco infarctis folliculus fellis ℥jß. vix continens fœtidiſſimæ, cum ulcere meſenterij. Tom II. p.482.

Obs.21. Hydropicæ cor maximum repertum, pericardio connatum undique. In ſiniſtro illius ventriculo ſanguis purulentus, p. 483.

Obs.22. Imi ventris tumor ab utero ſcirrhoſo inductus cum vomica in meſenterio. Ibid.

Obs.23. Ventris tumor graviditatem mentiens à Veſicæ abſceſſu. p. 484.

Obs.24. Tympaniticorum & Aſciticorum Jecur ſolidiorem denſioremque ſubſtantiam nactum eſt, Leucophlegmaticorum laxiorem. Ibid.

Obs.25. Ventris tumor à ſeroſi humoris copia inſigni inter peritonæi tunicam duplicatam occluſa. Ibid.

Obs 26. Hydrops Tympanites à flatibus abdomine incluſis. p.485.

Obs 27. Ventris Tumor inſignis ob renem portentoſæ magnitudinis. Ibid.

Append. Ventris Tumor ab Omenti incraſſatione ex conjectura ortum ducens. p.486.

Obs.28. Uteri Tumor à ſacco membranaceo, innoxiè omnibus viſceribus incumbente abdomenque multùm extollente, tantæque capacitatis ut 40. circiter menſuras tenuerit &c. circa quæ aliquot curioſa. p.487.

Obs 29. In hydropica aquæ 90. libræ repertæ, ventriculus ultra modum longus &c. p. 448.

Obs.30. Ventriculi hydrops. Ibid.

Obs.31. Uteri hydrops. Ibid.

Obs.32. Tumor ventris in quo meſenterium ac pancreas immenſæ molis &c. Ibid.

Obs 33. Hydrops in quo tumor piloſus in omento repertus eſt. p.489.

Obs.34 Hydrops in quo hepatis glandulæ admodum tumefactæ. Ibid.

Obs 35. Hydrops Aſcites ex hydatidibus. p. 490.

Obs 36. Partium quarundam *induratio in hydropica.* Ibid.

Obs.37. In hydropici cadavere hepar malè & quomodo affectum. Ibid.

Obs 38. In ſimili alio hepar itidem malè affectum unà cum calculo in ductu cyſtico. Ibid.

Obs 39. Hydrops Tubæ uterinæ monſtroſus. p.491.

Obs. 40 Hydrops cum ſcirrho Ovarij ſiniſtri tuberoſo. Ibid.

Obs 41. Hydrops ingens *in* duplicato peritonæo. p. 492.

Obs 42. Hydrops à ſcirrho partium glanduloſarum.

Obs.43. Hydrops ex Rene dextro, materia calculoſa oppleto &c. p. 496.

Obs. 44. Ex peripneumonia, phthiſis & hydrops. p. 498.

Obs. 45. Anatome adoleſcentis hydropici *μεγαλοσπλάγχνου* cum varijs curioſis. p.499.

Obs.46. Hydropis rari hiſtoria. p.500.

Obs.47. Hydrops Ovarij mulieris &c. p. 502.

Obs.48. Hiſtoria hydropis memorabilis. p. 504.

Obs 49. Hydrops in quo hepar totum glanduloſum &c. repertum. p. 505.

Appendix, Lumbricus Hydropicus ſive Tentamen quo probabile redditur hydatides ſæpius in morbidis corporibus animalium obvias eſſe ſpeciem vermium ſeu animalium imperfectorum. p.506.

Obs. 50. Anatome hernioſæ & aſciticæ curioſa. p. 508.

Obs. 51. Anatome Aſciticæ. p.510.

Obs. 52. Anatome Anaſarca enecti. p.511.

Obs. 53. Anatome hydrope uteri extinctæ. p. 512.

Obs.54. Anatome hydrope & mola uteri afflictæ. p. 514.

Obs.55. Anatome Aſcitici. p.517.

Obs.

Obs 56. Anatome Aſcitici & Hernioſi. Tom. 2. p. 518.
Obs. 57. De omento mirabili hydropici p. 520.
Obs. 58. De inteſtino colo mirum in modum à flatibus diſtenſo hydropem aſciten mentiente dequeſiene ſphaceleto & corrupto. Ibid.
Obs 59. Anatome hydropicorum. p. 521.
Obs. 60. Hydrope pectoris cum abſceſſibus hepatis & calculo ingenti folliculis fellis. p. 522.
Obs. 61. Mammæ oſſeæ in virgine cum pectoris hydrope. Ibid.
Obs. 62. Vivum cadaver ſeu hydrops Aſcites in quo partes ſuperiores corporis macino tabefactæ p. 523.
Obs. 63. Hydrops abdominis ſaccatus cum veſicæ & uteri defectu &c. Ibid.
Obs. 64. Hydropicæ poſt paracenſeſe ſinanatome. p. 525.
Obs. 65. In hydropica paracenteſis fruſtra pene tentata p. 526.
Obs. 66. De abdominis tumore ſteatomatico in puerulo nondum triennii nato & admirando Ibid.
Obs. 67. Hydrops Aſcites ſaccatus ſive abdominis intumeſcientia ſtupendæ magnitudinis cum interveniente partu fœlici. Ibid.
Obs. 68. Cadaverum ſectio veritatis retectio ſive Hydrops Aſcites falso pro monſtro habitus. p. 528.
Obs. 69. Hydrops ſaccatus. p. 529.
Obs. 70 De O... io hydropicæ monſtroſo. p. 531.
Obs. 71. Hydrops ovarii mulièbris ſtupendus in exenteratione mulieris cujuſdam repertus. Ibid
Obs. 72. Hydrops ovarii mulièbris p. 532.
Obs. 73 Tumor ventris quaſi gravidi ab omento glanduloſo. p. 533.
Obs. 74. De ſacco abdominis hydropem mentiente. Ibid.
Obs. 75. Inflatio inteſtinorum hydropem mentiens circa quæ de flatuum cauſa, materia &c. quæritur, pag. 537.
Obs. 76. De Hydrope pectoris lethali: hic extra proprium locum, ſiquidem pertinet ad morbos. p. 540.
Obs. 77. Hydropicæ anatome ubi teſticulus dexter ad magnitudinem capitis infantilis auctus repertus &c. ibid.
Obs. 78. De anatome viri hydrope & fluxu hepatico defuncti. Ibid.
Obs. 79. Hydrops pectoris, hic extra proprium locum, in quo Polypus cordis portentoſus repertus. p. 541.
Obs. 80. De pinguedine in abdomine tumorem Tympanitico ſimilem efficiente. p. 541.
Obs. 81. De hydrope quem ſaccatum vocare ſoleut ſingulari. Ibid
Obs. 82. De Hydrope veſicario. p. 546.
Obs. 83. De anatome canis hydropici. Ibid.
Obs. 84. Hydrops in quo lien præcipue affectum repertum eſt. p. 547.
Obs. 85. Hydrops Aſcites in quo tumores omnigeni & innumeri abdomen occupabant. p. 548.
Obs 86. Hydrops Aſcites in quo tumor grandis in pancreate aliique minores per totum meſenterium ac inteſtinorum longitudinem diſſeminati &c. pag. 549.
Obs. 87 Hydrops Aſcites in quo omentum variis tuberculis conſitum, heparque ſuppuratum repertum eſt. Ibid.
Obs. 88. Hydrops purulentus ſeu abſceſſus menſenterii hydropem aſciten mentiens. p. 551.
Obs. 89. Pſeudo hydrops à pinguedine anomala imi ventris externa ac interiora copioſius occupante. pag. 552.

SECTIO XXII.

De Lumborum dolore Nephritide & Calculo Renum.

Obs. 1. Renum dolor calculis obſeſſorum ureterum capita ſubeuntibus. Tom 2. p. 553.
Obs. 2. Lumborum dolor à Calculis Renum inſolentis figuræ & molis: Calculi Sperlingiani. pag. 554.
Obs. 3. Lumborum dolor à calculis renum ſubſtantiam abſumentibus comite inflam matione p. 556.
Obs. 4. Renum dolor à calculo immenſo in rene dextro, ſiniſtro penitus conſumpto &c. Ibid.
Obs. 5. Poſt nephriticos dolores à lapide Renum ſubſtantia conſumpta eſt, ſola ſuperſtite membrana. p. 557.
Obs. 6. A Nephriticis doloribus extinctæ mulieri Ren dexter plane putridus inventus, ſiniſter flaccidus, tumidus pure & calculis refertus &c. p. 558.
Obs. 7. Ob nephriticos dolores extinctæ Ren ſiniſter maximus inventus eſt, p dem contiens exiguum; dexter minimus. p 559.
Obs. 8. Nephriticus dolor à calculo cui gallinacei magnitudine ub me brana reois ſiniſtri deliteſcente & pluribus in utroque Ibid.
Obs. 9. Cujuſdam Nephritico dolori obnoxii Renes apud... deſtitui repertı ſunt. p 560.
Obs. 10. Mulieris p... Nephriticos dolores mortuæ Renes abſumpti & veſica corrupta reperiuntur. Ibid.
Obs. 11. Nephriticus dolor & imi ventris à Rene ſuppurato & Calculo veſicæ hujuſque exu ceratione. ibid.
Obs. 12. Nephriticus dolor à Calculo perforato urinæ tranſitum concedente. p. 561.
Obs. 13. Nephriticus dolor à calculo ureterem obturante. Ibid.
Appendix, Renum ſubſtantia varie pro natura affectuum variatur. p. 562.
Obs. 14. Lumborum dolor à Calculo oblongo & obliquo renem dextrum occupante eumque tandem corrumpente. Ibid.
Obs. 15. Renis & præſertim dextri dolor à calculo in hoc rotundo: Alio biſido in ſiniſtro cum corruptione Ibid.
Obs. 16. Lumborum dolor à rene putri ob calculos & materiam viſcidam tumido, altero imminuto. p. 563.
Obs. 17. Lumborum & nephriticus dolor à calculo grandiori pelvim renis dextri implente cum alio minore &c. Ibid.
Obs. 18. Nephriticus dolor à calculis ureteribus vel pelvi impactis. p. 565.
Obs. 19. Nephriticus dolor à Calculis in renum ſubſtantia & ipſo infundibulo &c. Ibid.
Obs. 20. Nephriticus dolor à calculo cruciformi per univerſum renem ſe dipergente Ibid.
Obs. 21. Nephriticus dolor à variæ formæ & coloris calculis. p. 566.
Obs. 22. Renum dolor ob utrumque Renem calculo obſeſſum. 1. Ob calculum per omnes Renis ſinus diſperſum. 2. Ob renem 2. calculos continentem, ab iis ſummè ampliatum. 3. Ob calculum in Rene dextro & arteriæ magnæ diſtentionem. 4. Ob renis tunicam pelvim calculis repertas. 5. p. 566.
Obs. 23. Lumborum dolor ob renem purulentum inſignis magnitudinis. 1. Ob renem ſemiputridum, purulentum. 2. Ob Renis dextri apoſtema. 3 Ob re-

renem ſiniſtrum maximum dextro abſente 4. Ob vermes in renibus. 5. Ob renum Inflammationem hinc ſequutam gangrænam. 6. Ob abſceſſum in ſiniſtri renia carne extima 7. Ob renis dextri putredinem. 8. Vlceratos eroſos. 9. ſiniſtri duritiem ſubſtantiam puriformem. 10. Renum magnitudinem duritiem, concretis puris ſubſtantiam referentem. 11. Siniſtrum pure ac ſteatomate infectum. 12. Siniſtrum colliquatum. 13 utrumque mole inſignem citra vitium 14. Tom. 2. p. 567.

Obs. 24. Calculus unciarum trium & ſemis in rene dextro repertus; Centum lapilli in ſiniſtro citra dolores nephriticos urinas ſabuloſas aut difficultet fluentes. 1. Calculi citra ſigna geſtati. 2. 3. 4. 5. 6. p. 569.

Appendix, De quodam Nephritide laborante cui citra dyſuriam diſiir dolor. Ibid.

Obs. 25. Lumborum dolor & dorſi ab inſigni pancreatis abſceſſu. p. 570.

Obs. 26. Calculoſi Renes flaccidi reperti cum ureterum amplificatione. 1 Cavitates majores fiunt ab appulſu novæ materiæ. 2. In calculoſis ureterum dilatatio reperta. 3. 4. 5. In emulgentibus calculi geniti, 6. 7. Cicatrix renibus inducta poſt diuturnos dolores nephriticos. 8. Ibid.

Obs. 27. Nephriticus dolor à Calculis & arenulis cum renum ſubſtantiæ ulcere, ſuppuratione, corruptione &c. p. 571.

Obs. 28. Pueros Nephritidi & lumborum doloribus obnoxios eſſe oſtendit anatome. Ibid.

Obs. 29. Multos lumbis dolere citra calculi in renibus præſentiam ex ſolo catharro anatome oſtendit, Ibid.

Obs. 30, Lumborum dolor ob lienis è loco proprio diſceſſionem. p. 572.

Obs. 31. Lumborum dolor à lapidibus in arterijs lumbaribus abſconditis Ibid.

Obs 31. Lumborum dolor ob ſcirrhum in Ileo inteſtino ſupra renis regionem conſiſtentem. Ibid.

Obs. 33. Lumborum dolor à ſero in fiſtula dorſi ſtagnante. Ibid.

Obs. 34. Lumborum dolor ab abſceſſu illic oborto. p. 573.

Obs. 35, Lumborum dolor à corroſis duabus lumborum vertebris, ſuccedente hinc venæ cavæ & arteriæ aortæ ruptura. p. 573.

Obs. 36, Renum dolor à pure è corde calculis & abſceſſibus obſito manente. 1, Ab hydrope thoracis, calculo in corde. 2. p. 574.

Obs. 37. Lumborum dolor ab acri ſanie è pulmonibus aut venis in renes confluente aut ſero vaſa diſtendente. Ibid.

Obs. 38. Lumborum & dorſi dolor ob vaſa ab hepate ad Renes euntia Tartaro oblinita Ibid.

Obs. 39. Lumborum dolor a pancreate & meſenterio induratis. &c. 576.

Obs. 40. Lumborum oſſis ſacri ad coxendicem & Iſchium dolores à Pancreate Aſellij enati & Meſenterio humoribus turgentibus. Ibid.

Obs. 41, Lumborum & dorſi dolor à cancroſo pancreatis ulcere, ſpina dorſi eroſa & putrida. Ibid.

Obs. 42. Lumborum dolor à varijs partium infimi ventris affectibus. A meſenterij vitiis variis. 1. 9, 10. 11. A tumore vertebria lumbaribus affixo. 2. A pancreate ſuppurato vaſa majora premente. 3. 8. Ob uterum ſanguine refertum. 4. Ob Pancreas putrefactum, meſaræum ad originem ſcirrho induratum. 6. A pancreate tumido & vitiato. 7, p. 577.

Obs. 43. Ilii ſiniſtri dolor excitatus à Rene putrefacto. p. 578.

Obs. 44 Dolor circa regionem oſſis ſacri ob abſceſſum inſignem juxta venæ cavæ biſurcationem. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Lumborum Dolore &c.

Obs. 1. Lumbi dextri totiusque cruris dolor ab ingentibus calculis in meſenterio & hepate incluſis, Tom. 2. p. 578.

Obs. 11. Lumborum dolor à vermibus in renibus genitis. p. 579.

Obs. 3. Nephriticus dolor cum phtiſi à Renibus & calculis obſeſſis. ibid.

SECTIO XXIII.

De Hypogaſtrii dolore.

Obs. 1. Hypogaſtrii dolor à calculo veſicæ 32. unciarum ponderis, 1. A calculo 34. unciarum. 2. A lapide unciarum duarum & dragmæ unius 3. A lapide uncias civilis ponderis decem pendente. 4. A lapide ovi anſerini magnitudinem æquante. 5. 7. Octo unciarum. 6. A Calculo oblongo. 8. A grandi diu occulto 9. A grandi lapide cujus portio per lithotomiam educta 10. A calculo aculeato formæ mirandæ. 11. Tom. 2. p. 579.

Obs. 2. Hypogaſtrii dolor à tribus calculis veſica concluſis uno magno, reliquis minoribus 1 A novem lapidibus avellanæ magnitudine, æqualibus 2. A duodecim lapidibus ovi columbini magnitudine 3. A decem magnitudinis ejuſdem 4. A tribus magnitudinis nucis integræ, lævibus 5. A quinquaginta calculis avellanæ magnitudine 6. A tribus lapidibus mediocris magnitudinis 7. A multitudine calculorum prope collum veſicæ ejus membranæ impreſſorum a grandi lapide, Alio collo adhærente, Maximo in media veſica 8. p. 582.

Obs. 3. Hypogaſtrii dolor ob Calculos è renibus in veſicam deciduos. p. 583.

Obs. 4 Hypogaſtrii dolor à calculis veſica incluſis in duos loculos diſcreta 1. A calculis membrana incluſis 2. 3 A lapide humore multo, craſſo Inveſtito 4 A calculo veſicæ adnato 5. A Calculo In veſica contorta & complicata 6, A lapide cervici veſicæ affixo 7. A calculo cum ipſa veſica in ſcrotum illapſo 8. A calculo in veſica exulcerata 9. A grandi calculo in veſica ſilicis duritiei 10. Ab ulcere gangrænoſo veſicæ inducto à calculo aſpero 11, 12. lapis per lithotomiam feliciter exulceratæ veſicæ collo eductus 13 A Calculo maximo glandem plumbeam incluſam habente 14. 15. Ab apoſtemate in fine ureteris concitato ob hærentem inibi calculum 16. 584.

Obs. 5. Hypogaſtrii dolor ob veſicam Calculum continentem cum uteri inſigni obſtructione. 589.

Obs. 6. Hypogaſtrii dolor ob veſicæ calculum cum exulceratione veſicæ & ſitu uteri mutato 1. A Calculo grandi cum veſicæ laceratione 2. A veſicæ inflammatione & gangræna 3. A pure incluſo Inter utramque tunicam veſicæ interius foraminibus pertuſæ, exterius tuberculoſæ 4. A ſcirrho totam veſicam implente. 5. Ibid.

Obs. 7. Hypogaſtrii dolor à calculis latentibus in veſicæ ſinubus & cuniculis 1, 4. A calculo levi muco obducto catheteris attactum eludente 2, 3. Calculus veſicæ magnus nullis ſignis ſe prodens 5. 6. 7. p. 591.

Obs. 8. Calculos in veſica citra arenarum mictum contineri autopſia comprobatur. p. 592.

Appendix, Glutinoſum aliquid ad Calculi generationem requiri oſtenditur phænomeno 593.

Obs. 9. Arenoſas urinas Calculi in veſica ſignum proprium

prium non eſſe comprobat anatomia lithiaſi laborantium. Tom. 2. Ibid.

Obs. 11. Hypogaſtrii dolor à variis affect. bu. partium imi ventris deductus. A ſacco veſicæ urinariæ adnato 1. A calculo in veſica fellis & plurimis ſub membrana Jecoris coercitis 2. Ab inteſtini Coli ulcere & vermibus incluſis, 3. Ab inteſtinis craſſis ſtercore duro refertis 4. 6. Ob colon in ea regione putrefactum 5. A parte inteſtini cæco propinqua contracta 7. A Epiploi ad veſicam devoluti apoſtemate A liene illuc devoluto 9. 10. p. 594.

Obs. 11. Hypogaſtrii dolor ab ulcere cancroſo colli matricis 1. A collectione materiæ humoralis & carneæ intra membranas uteri 2. A complicatione uteri 3. Ab uteri gangræna 4. Ab uteri incremento cum gangræna 5. Ab olle in uteri tumore 6. A lapidibus utero incluſis 7. 8. 9. 10. 11. 12 A quatuor tuberculis circa os uteri 13 Ab hydrope uterino 14. Ab utero ſanguine referto 15. Ab ejus corruptione 16. Ob cancrum 17 Ob uterum à mola putrefactum 18. Ob molam lapideam membrana incluſam 19. Ob uterum ulceratum 19. Ob vomica in teſtibus mulieb:is 20. Ob vaſa ſpermatica & teſtes tumida in muliere 21. ob diſruptionem teſticuli fœminei dextri, vaſorum ejaculantium & dextri uteri cornu à fœtu ibi genito 22. A fœtu extra uterum in abdomine reperto 23. ob fœtum in utero corruptum 24. ob uterum ulceratum ſcirrhoſum Ejus vaginam à diuturno fluore muliebri eroſam 25. p. 595.

Appendix, Hypogaſtrii dolor Partum ſequens varias agnoſcit cauſas. p. 600.

Obs. 12. Inguinum tumor & dolor ab utero cum fœtu eo devoluto 1. Ab ulcerato utero 2. A calculo in renibus 3. 4. In ureteribus 5. A Teſticulis ibi reconditis 6. p. 601.

Additamenta

Ad Sectionem de Hypogaſtrii dolore.

Obs. 1. Hypogaſtrii dolor & gravitas cum tumore ab immenſo uteri infarcti tumore. Tom. 2. p. 604.

Obs. 2. Circa umbilicum dolor & hypogaſtrium vermibus adſcriptus ab humoris bilioſi ventriculo atque inteſtino incumbentis copia horumque inflammatione, Et ductus choledochi intusſuſcepti ne. Ibid.

Obs. 3. Lapidis veſicæ eductio folio per apertionem ad latus veſicæ in mortuis primum oſtenſa. p. 603.

Sectio XXIV.

De Urinæ Suppreſſione.

Obs. 1. Iſchuria à copia ſabuli in emulgentibus in ipſo Renum corpore & in capite ureterum 1, A plurimis Calculis renes & ureteres adm. dum diſtendentibus 2. Ab uretere ſiniſtro obſtructo à Calculo impacto deficiente rene dextro 3. Ob ureterum initia calculis occluſa 4. 5. 6 7. Iſchuria cum dyſuria à calculo duplici in uno uretere 8. Ab obſtructo utroque uretere à calculo, Rene ſiniſtro inflammato 9. Ob utrumque renem à calculo in ureteris orificium illapſo obſtructum Renem oppoſitum putrefactum 12. Ab obſtructis ureteribus à viſcidis humoribus 13. Ob obſtructum ureterem dextrum à grumo ſanguinis 14. ob ureterem unum reſiccatum alterum calculo obturatum 15 ob ureteres obſtructos à gypſea materia 16. ob Emulgentes & ureteres craſſa pituita obſtructos 17. A calculis renis & ureteris initium occupantibus 18. 19 20. 21. 22. 23 24. 25 26 27 28. 29. A materia calculoſa in renibus calculo ſiniſtro reni inhærente 30. A Rene dextro calculoſo, ureteribus, arena refertis 31. ob ureterem dextrum calculo obſtructum cum duobus minoribus in cavitate Renis ſiniſtri. Tom. 2. p. 605.

Obs. 2. Iſchuria ob effluxum ſeri è Renibus à calculo perforatis 1. ob calculum ureteris ſiniſtri initio impactum 2. ob Renem dextrum atrophia correptum ſiniſtrum calculo obſeſſum in pelvi cum arenulis & duobus calculis in ſinibus 3. A calculo circa pelvim Renis ſiniſtri cum aliis minoribus & lapillo in veſica 4. A calculis ſubſtantiam & cavitate Renum occupantibus 5. 6. A viſcidorum Renum tabidorum tuberculoſorum calculis obſeſſorum 7. A Rene utroque ſabulo referto 8. A calculo Renum pelvi impacto cum arenulis 9. A Rene ſiniſtro calculis in cavitate & meatibus obſito Dextro corrupto 10. Ab uno ſabulo oppleto ureteris initio à calculo obſtructo Rene altero conſumpto 11. Ob arenulas in Renibus cum magnis lapidibus in cyſti fellea 12. ob utrumque renem calculo obſeſſum p. 613.

Obs. 3. De rara urinæ ſuppreſſione ob Renem ſiniſtrum ſero & arenulis diſtentum, dextro Rene incolumi. p. 617.

Obs. 4. Iſchuria ob Renum inflammationem hinc gangrænam 1. 2. 3. ob molem nimiam 4. ob Renem macilentum, corpus durum inter alterum & ureterem interjectum, 5. ob ſeroſum in iis abſceſſum 6. ob eoſdem muco oppletos 7. ob Renem ſemiputridum 8. ob Siniſtrum conſumptum, dextrum obſtructum 9 ob Renes induratos viſcida materia refertos poſt hydrargyroſin 10. p. 619.

Obs. 5. Iſchuria ab emulgentium venarum Renumque actione attractrice abolita. p. 621.

Obs. 6. Iſchuria ob renem ſiniſtrum maximum pure refertum, ureterem ejuſdem pituita & arenulis infarctum, Renem dextrum cum uretere, lapillis obſtrum, veſicæ ſiccitatem 2. ob Renem dextrum circa pelvim incruſtatum gypſea materia Emulgentem venam compreſſa, ureterem ſiniſtrum obſtructum ob Renes obſtructos ſubnigros, veſicæ ſubſtantiæ denſitate, gangrænæ initiis affectæ cum pure craſſo incluſo 3. ob Renis ſiniſtri pelvim dilatatam cum calculis duobus in veſica 4. ob Renum calculum inſignem cum veſicæ urinariæ abſentia 5. ob ureteres & veſicam excrementitiis referta ob anguſtiam ureterum circa inſertionem in veſicam eorumque obſtructionem à muco 7. ob latum in ureteri us ſubſiſtens quia veſica calculis referta 8. ob lapidem Reni impactum poſt veſicæ lithotomiam 9. p. 622.

Appendix, 1. Iſchuria ab eroſione vaſorum urinalium poſt uſum acidularum orta. p. 625.

Appendix, 2 Iſchuria venæ ſectione ſanata ab obſtructione vaſorum Emulgentium ſanguine diſtentorum, p. 626.

Obs. 8. Iſchuria à Calculis in veſica proprium ſacculum ſibi efformantibus ejus cervici objectum. Ibid.

Obs. 9. Calculus veſicæ in medio pervius citra ſigna & ſymptomata geſtatus. 627.

Obs. 10 Iſchuria ob compreſſum & calloſum collum veſicæ, hujuſque cum inteſtinis involutionem 1. ob inflammationem & ulcus colli veſicæ 2. ob compreſſum collum veſicæ ab hernia ſingul. 3. ob Tumorum oſtio veſicæ objectum 4. ob ſcirrhum collum veſicæ occupantem cum ſequuta inflammatione. ob carnem ex fundo veſicæ enatam & ethiam ſubcuntem 6. ob inflammationem meatus urinarii 7. ob ſcirrhum oſtio veſicæ objectum 8. Ibid.

Obs.

Obs. 11. Iſchuria ob plures Calculos in veſica fluitantes, Et tres ejus tunicæ affixos 1. A lapide in veſica unciarum 18. 2. ob lapidem 32. unciarum 3. A grandi lapide veſicæ oſtio objecto 4. 5. ob lapidem ſiliceæ duritiei, ponderis unciarum ſex & dimidiæ 6. A lapide mediocri collum veſicæ obturante 7. Tom. 2 p. 929.

Obs. 12 Iſchuria à topho in fiſtula urinaria p. 630.

Obs. 13. Iſchuria caſum ſequuta hinc vulnus inſigne veſicæ 1. ob caruncula in veſica ſubſiſtentes in quas reſoluta Renis ſubſtantia 2. A calloſa appendicula veſicæ oſtio adnata 3 ob veſicæ nimiam diſtenſionem ab urinæ copia 4. A nimis dilatata veſica & inflammata 5. 6. A debilitate fibrarum ejuſdem 7 Ab ejus abſceſſu & gangræna 9. Ab ejus partis anticæ ſummo madore cum multo phlegmate in fundo & caruncula in ſphinctere meatum obturante 10. p. 631.

Obs. 14. Iſchuria à carnibus ſpongioſis juxta veſicæ orificium internum adnatis. p. 634.

Appendix, Obſervatio vulgaris quæ conſtat non modo ſtabulante calculo, ſed etiam in urinæ ſuppreſſione aut difficultate graviori: ſuperatis levioribus auxiliis ſecari tuto veſicam. ibid,

Obs. 15. Iſchuria ob lapidem urethræ impactum p. 636.

Obs. 16. Iſchuria à præputio foramini glandis innato. Ibid.

Obs. 17. Iſchuria, Dyſuria, ſtranguria veſiculis à corpore veſicæ in ſubſtantiam calloſam converſo cum duobus corporibus juglandis magnitudine illi adnatis. ibid.

Obs. 18. Iſchuria ob tuberculum ſcirrhoſum inter collum veſicæ & inteſtinum rectum 1. In puero ob penem abdomini connatum & pituitę copiam in veſica 2. ob mucum in veſica & ureteribus 3. ob compreſſum veſicę orificium à calculoſo in corpore glanduloſo genitum 4. ob corpus glanduloſum tumidum 5. ob Proſtatas pure tumentes & ulceratas 6. ob ſteatoma prope veſicam 7. p. 637.

Obs. 19. Iſchuria ob callum collo veſicæ ſubitratum Meatus urinarios flatibus diſtentos 1. ob abſceſſum inter Renes & veſicam 2. ob colon ſiniſtro reni obligatum. inteſtini recti plenitudinem 3. ob rectum inteſtinum flatibus & fæcibus turgidum 4. ob coli inſignem plenitudinem & inteſtinorum phlegmonen 5. urinæ paucitas ob tumorem circa meſenterii exortum 6. iſchuria ob prolapſum meſenteri & inteſtinorum in ſcrotum 7. ob tumorem inter alvum & vulvam 8. ob inflammationem gibbę partis heparis 9. ob lapidem in uteri cavitate veſicam prementem 10. ob corpus calloſum uteri vices ſupplens 11. ob ventriculum perforatum. pag. 638.

Obs 20. Iſchuria à cauſa abdita circa quam quædam curioſa & neceſſaria. p. 639.

Appendix, Iſchuria à ſcyballis duris inteſtinum rectum implentibus & collum veſicæ prementibus. p. 640.

Appendix, Iſchuria ab utero cum aliis ſuis melancholico ſanguine turgente excitata. ibid.

Appendix, Iſchuria difficilem partum aliquando ſequitur. p. 641.

Obs. 21. Urinæ paucitas ſero cruento thoracem replente. Ibid.

SECTIO XXV.

De Vrinæ difficultate, ardore &c.

Obs. 1. Mictio difficilis ob ulcus in collo veſicæ 1. ob carnem ad collum veſicę concretam 2. ob abſceſſum in collo veſicę 3. ob carunculam meatum urinarium occupantem 4. Stranguria ab ulcere veſicę inducta 5. A proſtatis pure tumentibus ulceratis 6. Ibid.

Appendix, Stranguria ab ulcere veſicæ inducta. pag. 642.

Obs 2. Mictio frequens ob nativam veſicę anguſtiam 1. Mictio tota vita difficilis ob veſicam urinariam deficientem 2. ob ſcirrhum corpori veſicę adhærentem 3. ob veſicę diſſolutionem 4. Stranguria ob calloſam veſicam puſtulis purulentis obſitam. Dyſuria ob carneam molem in veſica. Tumorem juxta ejus collum, calloſitatem veſicæ 6. p. 643.

Obs. 3. Mictio difficilis ob adnatam urethrę hypercarnoſitatem, Proſtatarum tumorem à veſicę corpus contractum & varie læſum, ejus cavitatem ſordibus plenam, Renem dextrum purulentum &c. Hiſtoria veſicę monſtroſę Magni Caſauboni deſcriptę ab Excell. Th. de Mayerne Baronio adſcripta. p. 644.

Obs. 4 Mictio dolorifica à calculo grandi ſubinde in cervicem veſicę prolabente. p. 647.

Obs, . Mictio dolorifica portis pituitę à calculo totam veſicam opplente, & appendice curva ejus cervicem obturante, p. 648.

Obs. 6. Stranguria, Dyſuria aliaque accidentia à veſicę calculo occulto. ibid.

Obs. 7. Mictio dolorifica ob *Calculum occultum* p. 649.

Obs. 8. Mictio frequens ob calculos veſicæ membranis incluſos 1. Difficilis ob lapides quatuor in veſica 2. Stranguria ob calculum ℥. xv. in veſica 3. ob tres calculos incluſos cum oſſis pubis fragmento 4. ob calculū totam veſicam adimplentem v. ob calculos ſeptem 6 ob calculum magnum in cavitate minorem in ipſius veſicę ſubſtantia 7. ob duos Calculos muco & puri immerſos cum ipſius veſicę conſumptione 8. ob calculus veſicę adnatos cum ulceribus & cellis 9 ob lapidem ſolidiſſimum ponderis ſeptem unciarum 1 . ob 12. calculos in veſica & Renem ſiniſtrum purulentum 11. ob calculum cordiformem veſicæ affixum unciarum quinque & ſemis 12. ob calculum in veſica latentem pituita involutum & propria quaſi veſica obvallatum 13. ob calculos peculiari ſacculo incluſos 14. ob calculos veſica arcte circumdatos 15. ob quinque calculos 16 ob lapidem ſeptem unciarum a renibus in veſicam devolutum 18 ob quatuor lapides in veſica cum abſceſſu juxta os ſacrum 19. ob læſas veſicę tunicas à calculo 20. A duobus lapidibus aculeatis cum veſicę offenſione 21. p. 650.

Obs. 9. Mictio difficilis ob calculos renum & veſicę 1. ob renes ulceratos calculoſos, veſicam putridam 2. ob renes exiles, veſicam parvam 3. ob Renum putredinem & lapidem in veſica 4 ob plures lapillos in renibus, Grandem pituita obſitum in veſica 5. ob abſceſſu. in rene dextro, vitium ſiniſtri, veſicam muco repletam 6. ob renis dextri apoſtema, veſicę inflammationem 7. ob calculos renes & ureteres obſtruente, phlegma & calculos in veſica 8. p. 6 6.

Obs.

Obs. 10. Mictio dolorifica & intercepta à Rene uno calculis obſeſſo lapide membrana involuto ureteris oſtio affixo, Rene altero incolumi. Tom. 2. p. 657.

Obs. 11. Mictio difficilis ob acres humores vitio hepatis genitos 1. ob aneuriſma arteriæ vaſis urinariis ſubjacentis 2. ob meſenterii inſigne incrementum 3. ob ſcirrhum in Ileo inteſtino 4. ob ulcus inteſtini recti ad collum uſque veſicæ extenſum 5. p. 659.

Obs. 12. Urinæ ardor & micturitio frequens ob humorem virulentum in thorace & cordis ſinu ſiniſtro incluſum 1. ob connexionem p. n. pericardii cum diaphragmate 2. Ibid.

Obs. 13. Stranguria ob duos calculos in emulgentibus prope Renes flaccidos 1. Dyſuria ob calculum veſicæ & ureterum 2. ob calculo ureteris initio objectum 3. ob calculos in ureteribus & Renibus 4. ob Renum & ureterũ corruptionem 5. ob Renem materiam purulentamq; continentem 6. Calculos in utroque Rene 7 ob vitium Renum nigricantium 8. ob Renes purulentos, carcinoma veſicæ 9. p. 660.

Obs. 14. Urinæ difficultas ſequuta Thoracis hydropem & concretum in corde lapidem. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Urina difficultate, ardore &c.

Obs. 1. Iſchuria cum nephriticis doloribus à calculo immenſo & occulto veſicę. Tom. 2. p. 661.

Obs. 2. Iſchuria ab obſtructo uno uretere in ſui principio à lapillis phlegmate inviſcatis, altero à calculo prope inſertionem in veſicam. Ibid.

Obs. 3. Iſchuria ob membranas veſicę craſſo humore undique turgidas, ſiniſtrum renem inflammatum &c. pag. 662.

Obs. 4. Iſchuria vera à ſtupore veſicę, phlegmone, diatheſi & Paraſtatarum magnitudine extraordinaria. pag. 664.

Obs. 5. Iſchuria vera ab affectu inteſtini recti. pag. 665.

Obs. 6. Iſchuria à quatuor calculis in veſica urinaria uno in rene dextro. p. 665.

Obs. 7. Iſchuria ob veſicam nimis tumidam lotio exteriori parte fere gangrænoſam. Ibid.

Obs. 8. Iſchuriam triduanam ſequuta veſicę urinariæ diſruptio. p. 666.

Obs. 9. Iſchuria ob oſtium Renis ſiniſtri glandulis obliti duris &c. Abſentia Renis dextri & partium famulantium. Ibid.

Obs. 10. Iſchuria 23. dierum ob calculum ureterem Renis dextri obturantem cum hydrope, urina paulo ante obitum viam ſibi faciente. p. 667.

Obs. 11. Iſchuria in Bove ob veſicam urinariam diruptam. p. 668.

Obs. 12. Iſchuria lethalis ob Renem dextrum præternaturalem formam adeptum, corruptum, ſeri tranſcolationi ineptum, ſiniſtrum tumidum cum vitio vaſorum emulgentium & ureterum. Ibid.

Obs. 13. Iſchuria nullo vitio neque in Renibus neque in veſica exiſtente oborta. p. 669.

Obs. 14. Iſchuria 20. die lethalis ob lapillum ſaxeum ureteri dilacerato impactum. Ibid.

Obs. 15. Iſchuria à calculo ureterem dextrum occupante. p. 670.

Obs. 16. Iſchuria à ſcirrho veſicę Ibid.

Obs. 17. Iſchuria itidem alia à Proſtatarum ſcirrhoſitate. Ibid.

Obs. 18. Dyſuria in qua veſica ſphincter calloſus. p. 671.

Obs. 19. Veſicæ tunicarum craſſities nimia non ſemper obeſt urinæ excretioni. Ibid.

Obs. 20. Dyſuria lethalis ob veſicæ ulcus. Ibid.

Obs. 21. Stranguria, Dyſuria à Rene ſiniſtro purulento, veſicæ calculo & ſteatomate illius collo exterius adnato. p. 672.

Obs. 22. Stranguria, Dyſuria ob venas cervicis veſicę ſanguine diſtentas varicoſaſque ideo redditas. pag. 673.

Obs. 23. Mictionis difficultas ob calculum membranis involutum in Rene ſiniſtro ureteris oſtium præcludente & materia tartarea ductus renales infarciente. pag. 675.

SECTIO XXVI.

De Diabete ſeu urinæ Profluvio.

Obs. 1. Diabete extincti Renes flaccidi & decolores inventi. Tom. 2. p. 675.

Obs. 2. Diabetes à vitio Renis ſiniſtri magnę molis, lapide obſeſſi exiguo, dextri minimi & fere conſumpti. p. 676.

Obs. 3. Diabetes à calculis occultis in Renibus & Pulmonum Eryſipelate. p. 677.

Obs. 4. Diabetes, vitio veſicæ tumore σφακελώδει affectæ excitatus. Ibid.

Obs. 5. Diabetes à Rene uno lapide obſeſſo & in ureteris initium implantato altero minore reddito & collapſo. Ibid.

APPENDIX, De viis per quas Potus nequaquam immutatus in Diabete legitimo excernitur. pag. 678.

SECTIO XXVII.

De Urinæ Incontinentia & per locum indecentem Excretione.

Obs. 1. Urinæ per anum effluxus ob veſicæ carcinoma rectum inteſtinum penetrans 1. ob ſphincterem veſicæ callo occluſum 2. ob ulcus veſicæ ad rectum inteſtinum pertingens 3. Exitus per fiſſuram (pene deficiente & veſica) in quam ureteres inſerebantur 4. Per anum ob obſtructos renes à calculis & urinę in meſenterium tranſitum 5. Tom. 2. p. 678.

Obs. 2. Mictio involuntaria ob ſpinalem medullam tẽru perfuſam 1. ob relaxationem nervorum oſſis ſacri 2. ob Renem ſiniſtrum calculo exiguo obſeſſum, Dextrum in magnitudine excedentem 3. ob Renem ſiniſtrum calculis obſeſſum cum parvo in veſica 4. ob veſicæ inflammationem, colli ejuſdem dilatationem & muſculorum reſolutionem 5. ob veſicæ duritiem, ſphincteris extenuationem. Paraſtatarum vitium 6. ob ampliationem unius ureterum, vitioſam alterius in veſicam ſcirrhoſam &c. inſertionem &c. 7. ob ſphincterem veſicæ relaxatum, madorem ſpinalis medullæ 8. ob corporis veſicę vitium ilvoſe ſe prodens 9. ob pus in collo veſicę deliteſcens 10. ob lapillos in veſica 11. ob grandem lapidem collum veſicæ opplentem, ureteri inſignem obſtructionem 12. p. 679.

Additamenta

Ad Sectionem de Urina incontinentia & ejus Alienis viis.

Obs. 1. Urina per ſcroti fiſtulam emiſſa ob obturatum meatum urinarium Tom 2. pag. 687.

SECTIO XXVIII.

De Urinis non naturalibus.

Obs. 1. Urinæ decolores tenues ob ventriculi vitium, Hepatis &c. 1. ob calculum inſignem in veſica 2. Urina tenuiſſima aliquando cruenta ob vitium Renum 3. ob carunculam juxta ſphincterum veſicæ 4. Tom. 2. p. 681.
Obs. 2. Urina rubra & ignea ab inflammatione Jecoris in ſphacelum abeunte 1. Ab inflammatione cum ulcere 2 3. p. 682.
Obs. 3. Urina rubra & fætens reddita ab hydrope pectoris in ſiniſtro latere, ſimili ſero referti. p. 683.
Obs. 4. Urinæ rubicundæ ſcorbuticorum pendent à ſecretione bilis impedita ob vitium jecoris vel cyſtis felleæ. p. 684.
Obs. 5. Urina rubicunda ab hepate ad ſphacelum vergente. p. 685.
Obs. 6. Urina viridis reddita ob viſcera æruginoſa bile infecta cum abſceſſu in Jecoris cavo. p. 686.
Obs. 7. Urina atramenti inſtar nigra & craſſa, ſalutariter ſæpe excreta à liene ea via ab humore melancholico ſe exonerante. Ibid.
Obs. 8. In cadavere virili diſsecto urinas turbidas rubras fundente Ideoque calculoſo judicato ventriculi, Epatis, lienis, veſiculæ fellis, cordis &c. vitium repertum ſalvis renibus p. 687
Obs. 9. Urina cruenta à Rene arenulis referto 1 A Renibus ulceratis per aſperos lapides 2. A ruptis Renum vaſis 3. A maximis in Renibus calculis 4. p. 688.
Obs. 10. Urinarum lactearum mictus ob Renum ulcus à Calculo inductum. p. 689.
Obs. 11. Cruentarum urinarum, Puris, Arenarum craſſiorum mictio citra vitium Renum à collo veſicæ leviter affecto. p. 690.
Obs. 12. Puris & ſanguinis mictio à corde abſceſſibus & calculis obſito 1. Ab ulcuſculo in Rene cum calculo 2 A Rene abſceſſu affecto hinc conſumpto 3. Cicatrix Rene inducta poſt ejuſmodi mictionem 4. Membranæ cum pure & ſanguine emictæ à Rene ſiniſtro 5. Puris & ſanguinis à Rene altero conſumpto 6. ibid.
Obs. 13 Urina purulenta remixto aliquando ſanguine, à corde duobus calculis obſeſſo cum multis parvis abſceſſibus prodiens. p. 691.
Obs. 14. Urina turbida cum hypoſtaſi lactea ab abſceſſu renis ſiniſtri &c. p. 692.
Obs. 15. Urina viſcida & craſsa materia referta ob ulcus & inflammationem colli veſicæ. Ibid.
Obs. 16. Urina craſsa & viſcida à renibus lapideis 1. Turbata à corruptione gangrænoſa renis 2. Hypoſtaſis alba à Renis abſceſsu 3. Mucus tenax à ſingulari veſicæ vitio 4. Mictio putris pituitæ à veſica Calculo affecta 5. Turbida cum craſsa hypoſtaſi ab abſceſsu in apice gibbæ hepatis partis 7. p. 693.
Obs. 18. Subſidentia materiæ craſſæ, viſcidæ & tartareæ à veſicæ calculo occulto & alio in Rene dextro. Tom. 2. p. 694.
Obs. 18. Mucoſa ſubſtantia cum urina diu excreta. Ibid.
Appendix, Materia mucoſa, tenaciſſima dio à Seoe incolumi excreta citra calculi præſentiam. pag. 695.
Obs. 19. Mucoſa pituita urinæ permixta, diu reddita ab iis qui calculo veſicæ laborarunt, excrementum eſt illius male affectæ alimentum proprium rite non conficientis. Ibid.
Obs. 20. Urina alba purulenta ob 12. in veſica calculos 1. ob veſicæ ulcus, 2. ob ulcus colli veſicæ 3. ob calculos veſicæ ulceratæ, calloſæ adnatas 4. A Rene ſiniſtro pure referto 5. ob lapidem in ore vaſorum urinariorum 6. Ab abſceſſu meſenterii 7 A Calculis renes atterentibus 8. A veſica & renibus ulceratis 9. A Renibus ſuppuratis 10. Ibid.
Obs. 21. Urinæ mucoſæ & purulentæ à lapide in veſica & renibus purulentis 1. Mucoſæ à igne intus conſumpto, calculo in veſica. 2. p. 697.
Obs. 22. Mucoſum urinæ excrementum citra Renum aut veſicæ ulcus. ibid.
Obs. 23. Urina purulenta, paſsea, cum ſedimento craſſiore nigro, in muliere cui Glandula Renalis arenoſa reperta eſt. p 698.
Obs. 24 Urina purulenta Empyemati thoracis ſuccedanea. Ibid.
Obs. 25. Foliacea ſedimenta à veſicæ ulcere deducta. pag. 699.
Obs 26. Corpora cruenta lata, per urinam excreta, à Renis dextri Interiori ſubſtantia detaſa. ibid.
Obs. 27. Mictio arenularum rubrarum prodeuntium à vaſis quæ ab hepate ad renes tendunt. p. 700.
Obs 28. Arenularum mictio à renibus excretarum in pelvi & prope carunculas juxta lapidem concretarum 1. A Renibus calculoſis 2. p. 701.
Obs. 29. Urinæ variæ à vitio veucę urinariæ Calculis in rene dextro. Ibid.
Obs. 30. Membrana craſsa & lata cum lorio à muliere excreta, pars tunicæ interioris. Ibid.
Obs. 31. Cibos aſſumptos per urinam reddens quidam cui exulcerata veſica. Ibid.
Obs. 32. Caruncularum & ſanguinis cum urina excretio, à fungo In ſuppuratum abeunte veſicæ adnato 1. A Renis ſubſtantia in eas reſoluta 2. p. 702.

Additamenta

Ad Sectionem de Urinis non naturalibus.

Obs. 1. Arenulæ rubræ in urinis ortum ducunt à vitio Glandularum conglobatarum. Tom. 2. Ibid.
Obs. 2. Arenularum, pituitæ, purulentæque materię diuturna excretio à Rene ſiniſtro eo derubatæ in veſicam quæ dura, calloſa craſsaque reperta eſt, calculos duos renales continens cum abſentia naturali Renis dextri. Ibid.
Obs. 3. Cruenta & purulenta mictio ob arenulas parenchyma Renis dextri abradentes, veſicam ex gangræna perforatam &c. p. 703
Obs. 4. Purulenta mictio à Renum ſuppuratione excitata. ibid.
Obs. 5. Calculorum plurimorum emictio è ſacculo membranaceo illis referto in veſicam tranſeuntium per ſingularem canalem. pag. 704.

TOMUS TERTIUS

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER III.

SECTIO XXIX.

De Herniis.

Obs. 1. Herniæ rupturam Peritonæi raro ſequuntur, frequentiſſime expanſionem. T. III. pag. 3.

Obs. 2. Vera hernia non fit ſine peritonæi ruptura, Imperfecta per ſolam relaxationem fieri poteſt. 4.

Obs. 3. Hernia à ruptura Peritonæi. Ibid.

Obs. 4. Enterocele à dilatatione ſola proceſſus peritonæi citra rupturam dependens. p. 5.

Obs. 5. Vaſa ſeminalia Peritonæo obvolvi ex ſectione anatomica Hernioſorum patet. Ibid.

Obs. 6. Mulieres herniis eſſe obnoxias oſtendit diſſectio virginis cui à relaxato Peritonæo Inguinalis accidit. Ibid.

Obs. 7. Herniæ ope ſubligaculi ſolius curatæ, naturæ hiatum materia adipo a offarciente. p. 6.

Obs. 8. Extraordinariæ herniarum ſpecies per Anatomen deprehenſæ. Ibid.

Obs. 9. Bubonocele à deſcenſu Coli in inguen. 1. A deſcenſu Cœci cum utriuſque teſticuli hydrocele. 3. Ab inteſtinis inter cutim & muſculos cohibitis. 4. Ab omenti & inteſtini prolapſu inſequuta inflammatio & gangræna. 5. p. 7.

Obs. 10. Ob herniam caſtrati pleriſque intereunt, vi illata peritonæi proceſſui, nervo ſext. paris & vaſis ſpermaticis. p. 8.

Obs. 11. Entero-Epiplocele ob ſequutam gangrænam. 1. Ob Ilei & Epiploi cum aqua & flatibus. 2. Ob Epiploon maximam partem devolutum. 3. Ob inflammationem Epiploi & inteſtinorum. 4. Ibid.

Obs. 12. Hernia à prolapſu partis meſaræi & inteſtinorum in ſcrotum cum putredine. 1, 2, p. 10.

Obs. 13. Hernia vicennalis ſolo pondere moleſta, ex decubitu Ilei & Epiploi in ſcrotum. Ibid.

Obs. 14. Enterocele nativa. 1. Incurabilis ob ſubſtratum ſcroto adipem & Ileum vaginali tunicæ affixum. 2. Ob prolapſum Ilei mortui cum dilatatione externæ tunicæ vaginæ, internæ ruptione. 3. 4. 5. Ibid.

Obs. 15. Epiplocele lethalis ob corruptionem omenti, Teſtium & vicinarum partium. 1. A maxima Omenti parte in ſcroto. 2. Epiplocele ab omenti in Teſtis ſeminaliumque vaſorum tunicarum deſcenſu 3. p. 12.

Obs. 16. Hernia triplex lethalis ob putrefactionem inteſtinorum in ſcroto incipientem. p. 13.

Obs. 17. Hernia ex Aquoſa, Varicoſa & Carnoſa conflata. Ibid.

Obs. 18 Hernioſi calculoſa veſica unam ſcroti partem implebat, Inteſtina tenuia alteram. Ibid.

Obs. 19. Hernia à deſcenſu Ilei in ſcrotum ſubſequente Iliaco affectu, irremeabilis ob excreſcentiam circa meatum enatam. Ibid.

Obs. 20 Hernia à vaſa deferente in ſcrotum delapſo. p. 15.

Obs. 21. Hydrocele ab aquæ copia inter Teſtem & tunicam Elitroidem. 1. Ab aqua Teſticulum replente 2. Ab aqua inter Elitroidem & Nerveam tunicam. 3. Scroti apertio in hydrocele inutilis ob corruptum teſticulum è directo. 4. Ibid.

Obs. 22. Sarcocele fit ſæpius à Tumore innato quàm adnato 1. Veſiculæ intra membranam teſticuli. 2. Falſa à particula ſteatomatica tumoris ex abdomine in ſcrotum delapſa. 3. [illegible] uratio ſarcoceles Chirurgica. 4. Tom. III. p. 16.

Obs. 23. Epiploon aliquando in ſcrotum procumbit. Aliquando in umbilicum procidit unde Emphalocele 7. p. 17.

Obs. 24. Tumor ſeu Hernia Umbilicalis lethalis ob Jecoris lobum alterum extra Peritonæum prolapſum eidem accretum. Ibid.

Obs. 25. Omphalocele ab ortu contracta. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Herniis.

Obs. 1. Bubonocele lethalis ob Ilei inteſtini Peritonæi proceſſui adhæſum abſceſſum in inguine ſiniſtro genitum &c. p. 18.

Obs. 2. Ab omento in ſcrotum procidu Enterocelen induci poſſe oſtendit Anatome. Ibid.

Obs. 3. Abſceſſus in inguine ab hernia ſuppurata cum eroſione inteſtini puriſque ac excrementorum fœtidiſſimorum rejectione. Ibid.

Obs. 4. Hernia in qua inteſtini Ilei portio ad inguina delabens intus & extus glanduloſis excreſcentiis referta reperta eſt; hepar purulentum &c. p. 19.

SECTIO XXX.

De Teſticulorum Dolore.

Obs. 1. Dolor Teſticuli ſiniſtri à latente hydrocele ortus, & vitio Renis ſiniſtri. T. III. pag. 19.

Obs. 2. Teſtis dolor cum Tumore ab Ulcere in peritonæo hinc pus in illum derivatione. p. 20.

Obs. 3. Teſtis dolor ob compreſſionem factam ab infimis muſculis abdominis ad quos compulſus. 21.

Obs. 4. Teſtis dolor à copia ſeminis contenti. Ibid.

Obs. 5. Teſtis dolor ob veſiculas ſanguine plenas intra membranam illius contentas. Ibid.

SECTIO XXXI.

De Gonorrhœa.

Obs. 1. Gonorrhœa diuturna laborantis glandulum corpus ſemine repletum inventum eſt cum Teſtibus eodem refertis. Tom. III p. 22.

Obs. 2. Gonorrhœa affecti cadaver vaſa ſemen deferentia in penem maximè dilatata exhibuit p. 24.

Obs 3. Gonorrhœa exc tata ab Ulceribus orificij veſicæ vicinarumque partium. Ibid.

Appeno. I. Seminis emiſſio citior ob ulcus Recti inteſtini. Ibid.

Appeno. II. Seminis emiſſio ab injectis calidioribus Clyſteribus. p. 25.

Appeno. III. Gonorrhœa ab abſceſſu frigido Renum producta. Ibid.

Obs. 4. Gonorrhœa diutius durans à vaſis ſpermaticis ad renes uſque vitium transfundit, veſicam & ureteres. p. 26.

Obs. 5. Glanduloſum corpus (Proſtatæ) Gonorrhœæ virulentæ ſedes eſt, ut variis exemplis hic allatis patet. Ibid.

Obs.6. Gonorrhœa mulieris Glanduloſo corpore affecto excitatur. Tom.III. pag.28.
Obs 7. Gonorrhœa muliebris à Vomica in uno Teſte genita. Ibid.
Appenn. De Gonorrhœæ & Bubonum venereorum ortu. Et de uſu ligamenti uteri vermiformi dicto. Ibid.
Append. altera. De Gonorrhœæ cauſis & differentijs. p.29.

Additamenta

Ad Sectionem de Gonorrhœa.

Obs. 1. De Gonorrhœa pertinaci in qua obſervatio unica de corruptione omnium interiorum viſcerum cum veneni exhibiti ſuſpicione adparuit. p. 29.

SECTIO XXXII.

De Uteri Procidentia, Deſcenſu &c.

Obs. 1 Uteri Procidentiam poſſibilem eſſe oſtendit diſſectio cadaveris muliebris in cujus uteri prolapſi vagina cereus globulus deprehentus eſt. Tom.III p.30.
Obs 2. Uteri procidentia vera in cadaveris apertione deprehenſa. Ibid.
Obs.3. Uteri Procidentia imperfecta. p.31.
Obs.4. Uteri Procidentia mola credita, lethalis. Ibid.
Obs. 5. Uteri Procidentia & eclomta, cui deficienti calloſum corpus ſubſtituit natura. p. 32.
Obs.6. Uteri procidentis exſectio lethalis ob ſimul ſectam Coli inteſtini partem in illum delapſi. Ib.
Obs 7. Excreſcentia fungoſa uterum prolapſum mentiens. p.33.
Obs. 8. Sarcoma totam uteri vaginam occupans foraſque propendens uteri procidentiam falſo exhibens. p.35.

Additamenta

Ad Sectionem de Uteri Procidentia &c.

Obs.1. Hiſtoria uteri procidentis ex virgine reſecti. p.35.
Obs. 2. De Excreſcentia Uteri ulceroſa cum ſphacelo lethalis p.36.
Obs.3. Excreſcentia carnea uterina. Ibid.
Obs 4 Corpus myloides poſt partum maſculinum ex utero propendens cum ſubitaneo puerperæ interitu. Aperturæ cadaverum utilitas. p.37.
Obs 5. Uteri & Veſicæ urinariæ Procidentia. p.39.
Appenn. Mulieres hydropicæ uteri procidentiæ ſæpe obnoxiæ. p.40.
Obs 6 De Procidentia uteri falſa circa quæ varia curioſa. Ibid.
Obs.7. De Vera totius uteri procidentia. p. 45.
Obs 8. Uteri Procidentia falſa. Ibid.
Appenn. De Utero morbo conſumpto. p.46.

SECTIO XXXIII.

De Hyſtericis affectibus, Suffocatione &c.

Obs. 1. Uteri aſcenſum qui ſuffocationem Hyſtericam dictam pariat impoſſibilem eſſe Anatome oſtendit. p.47.
Obs. 2. Hyſterici affectus convulſivi in muliere cui menſtrua ſuppreſſa. Tom III. p.48.
Obs. 3. In muliere à ſuffocatione uterina extincta repertus ſanguis cordis ventriculis coagulatus. Ibid.
Obs.4. Hyſterici affectus immanes à ſemine retento. 1. Ob Teſtes & vaſa ſpermatica ſemine, per moram gypſeam duritiem adepto, referto. 2. Ob Teſtes atheromate & ſteatomate diſtentos 3. Ob humorem æruginoſum, croceum in Teſtibus cum alterutrius incremento. 4. Ob Teſticulum dextrum pure, pilis &c. refertum cum tumore magno. 5 Ob croceum & fœtidum humorem in Teſticulis incluſum. 6. Ob Teſticulum ſiniſtrum tumidum, nigricantem, gangrænæ proximum. 7. Ob veſiculas atro humore plenas juxta Teſtes. 8. Ob Teſtes ſeroſo humore turgentes & Tubam Uteri dilatatam. 9. Ob ſemen in Tubis uteri corruptum. 10. A ſemine corrupto in Teſtibus utero & vaſis ſpermaticis. 11. Ibid.
Obs 5. Affectus hyſterici crediti, utero inſonte orti à Meſenterij membranis ab invicem divulſis. p.51.
Obs.6. Affectus hyſterici judicati orti à ſero acri nervorum initia in occipite afficiente, utero incolumi. p.55.
Obs.7. Paſſio hyſterica credita, orta à Pancreatis vitio. Ibid.
Obs.8. Suffocationis Uterinæ cauſa in Pancreate non ſemper quærenda. Ibid.
Obs.9. Affectus hyſterici admirandi à cauſa occulta excitati quod nihil vitij in utero ſit deprehenſum circa quæ varia ſcitu neceſſaria. Ibid.

SECTIO XXXIV.

De Salacitate, Venere Languida, Impedita, Fœcunditate, Sterilitate in utroque ſexu.

Obs.1. Salacitas & Θηλυγονία in viro à peculiari vaſorum ſeminalium conformatione. 1. Salacitas cujuſdam Teſticulis deſtituti. 2. Salaciſſimus in utroque rene binos ureteres habuit in dextro tres emulgentes, Ambas ſpermaticas ab emulgentibus productas. 3. Seni ſalaci & fœcundo unica arteria ſpermatica, veſicæ ſpermaticæ bifidæ ad initium. 4. Salacitas ab inſigni renum magnitudine in viro. 5. In muliere. 6. Mulier ſalax arteriam ſpermaticam dextram bifidam habuit. 7. Vir ſalaciſſimus tribus venis ſeminalibus dextris donatus fuit, unica arteria. 8. Alius duplici arteria ſpermatica dextra. Tom.III. pag 62.
Obs.2. Venus extincta in Viro cui Renes admodum parvi & flaccidi. 1. Ob vaſorum ſemen generantium vel deferentium defectum ſitumve præpoſterum. 2. A venere abſtinentis tota vita Teſtes & vaſa ſpermatica contabuerunt. 3. p.64.
Obs.3. Fœmina fertilis cui arteriæ ſpermaticæ deerant. p. 65.
Obs.4 Sterilitas muliebris ob multiplex uteri vitium. 1. Ob Uterum immenſe tumentem & ſcirrhoſum. 2. Ob ejus parvitatem & duritiem cartilagineam. 3. Ob uterum compreſſum à duritie inſigni Omenti. 4. Ob carnoſitatem exiguam intra canalem veræ cervicis. 5. Ob uteri defectum, vaſorum ſpermaticorum & Teſtium. 6. Ob obſtructum uteri collum à carnea excreſcentia 7. Ob obſtructiones tumores &c. Tubarum uteri. 8 Ob callum in utero enatum 9. Ob carneum tuberculum in collo interiore. 10. Ob uterum ſpongioſum & mollem ejus cervicem oſſeam. 11. Ob ſcirrhum circa orificium fundi uteri. 12. 13. Ob ſteatoma uteri fundo parte externa adnatum. Et cavitatem pinguedine denſa

denſa obſitam. 14. Ob tumorem uteri materiam ſebo ſimilem continentem. 15. Ob concretionem carnoſam in ſundo. 16. Ob uterum exiguum utriculum illi adnatum. 17. Tom. III. p. 65.

Obs. 5. Sterilitas in Juvene ob malam conformationem vaſorum ſpermaticorum & teſticulorum retractionem. 1. In viro ob deficientes arterias ſpermaticas. 2. Ob vaſa ſpermatica utrinque ex emulgentibus oriunda. 3. Ob lapidem meatum qui à proſtatis in urethram tendit, occludentem. 4. In viro cui hepar ſedem Lienis & viciſſim obtinebat citra vitium partium generationis. 5 pag. 67.

Obs. 6. Excretio ſeminis læſa in viro ob lapidem glandoſo corpori innatum. 1. Concubitus impeditus ob coalitum cervicis uteri. 2 Ob magnum lapidem in collo veſicæ; Uteri vaginam concreto humore refertam. 3. Ob duas fiſtulas in collo matricis. 4. Ob Nattam ab uteri labio pendulam feliciter ſectam. 5. In fœmina ob nimium coitum mortua ligamenta uteri teretia ſemine repleta obſervata. 6. p. 68.

Additamenta

Ad Sectionem de Salacitate &c.

Obs. 1. Conceptio impedita ob internum uteri collum humore craſſo obſtructum. p. 69.

Obs. 2. Sterilitas ob uterum contractum & parvum. Ibid.

Obs. 3. Seminis ejaculatio impedita ab intumefactione glandularum. Ibid.

SECTIO XXXV.

De Menſtruo Fluxu, Suppreſſo, Imminuto, Inordinato.

Obs. 1. Menſtrua per collum potius quam per corpus uteri ferri oſtendit Anatome Tom. III. p. 70.

Obs. 2. Anatome virginis nunquam menſtrualis cujus uterus natura clauſus repertus, ſanguis in vaſis omnino putris. p. 71.

Obs. 3. Menſtruorum fluxum non à ſola ſanguinis in utero congeſtione ſed à toto pendere oſtendit Anatome. p 72.

Obs. 4. Menſium ſuppreſſio ob Hymenem & uteri occludentem. 1. Ob coalitũ cervicis Uteri. 2. 3. p. 77

Appeno. De Menſtruorum ſuppreſſionis cauſa. Ibid.

Obs. 5. In Juvencula ex ſuppreſſione primorum menſtruorum mortua vena ab Utero ad mammas tendens & venæ ad uterum tendentes ſanguine diſtentæ & nigræ repertæ uterusque quaſi gangrænoſus &c. cum ejus collo diſtorto. p. 78.

Obs. 6. Menſes ſuppreſſi aut diminuti ob Polypos uteri aut cordis vaſa opplentes. p. 79.

Obs. 7. Menſium ſuppreſſio ob vitium hepatis, meſenterij, uteri multiplex. 1. Ob uterum mola carnea repletum 2. Ob inſignem lapidem in utero. 3. Ob vitium Uteri, Meſenterij 4. Ob ventriculum aqua plenum ſuperiori uteri parti adnatum. 5. Ob vaſa ſpermatica denſa, obſtructa. 6. Ob Teſtes tumidos, vitiatos. 7. Ob hydropem cornuum Uteri. 8. Ob vitium ſiniſtri ligamenti uteri. 9. Ob Uterum exulceratum. 10 Ibid.

Obs. 8. Menſtruorum ſuppreſſio ob meſenterium ſteatomatis refertum &c. p. 80.

Obs. 9. Menſtrua inordinata ob Tumorem vulvæ tunicis adnatum. 1. Ob vitium hepatis, Uteri ſcirrhuſ, venæ umbilicalis plenitudinem. 2. Ibid.

SECTIO XXXVI.

De Fluore Muliebri & Excretis p.n. ab Utero, Mola.

Obs. 1. Fluor uterinus ob uterum exulceratum, Glandulas lumbares & Utero vicinas humore purulento plenas, Teſticulos vitiatos. 1. Ob glandulas totius induratas, flavum humorem craſſum continentes, Hydatides in Tubarum extremitate. 2. Ab utero purulento. 3. Ab utero ulcerato cum inſigni veſicæ dilatatione. 4. In utero fluori obnoxiatum humor limpidiſſimus repertus. 5. Fluor diutius perſeverans gangrænam tandem aut uteri corruptionem inducit. 6. 7. 8. To. III. pag 87.

Obs. 2. Carunculæ ab Utero excretæ ob illius cancroſum ulcus. 1. Partes fœtus molliores excretæ pro ſanie uteri habitæ. 2. Globuli lympha gelatina ab utero iis referto ejecti. 3. Effluxus ſaniei ob membranas uteri putreſactas. 4. Fœtus involucra cum utero putreſacta excreta 5. p. 88.

Obs. 3. Mola ex membrana grumum ſanguinis continente conſtans ab utero ejecta. 1. Mola tota ſolida. 2. Mola parenchyma Lienis interius referens. Ibid.

SECTIO XXXVII.

De Graviditate falſa, Conceptione Tubaria, Gemellorum origine, Hermaphroditis, Virginitatis notis.

Obs. 1. Mola ingens graviditatem mentiens. 1. Uterus ulceratus carnem ſpongioſam & putridam continens. 2. Molæ duæ extra matricem. 3. Membranea ſubſtantia rotunda, bullis referta, utero incluſa. 4. Mola pulmentaria. 5. Molæ duæ in utero conceptæ. 6. Tom. III. p 89.

Obs 2. Graviditatis opinio ob Uterum magnum humore repletum cum ſero multo in abdomine. 1. Ob hydropem uterinum. 2. Ob plures calculos in utero. 4. Ob diſtentum, durum, maſſam carneam continentem. 5. Ob uterum extenſum. 6. Ob excreſcentiam in Uteri fundo. 6. Ob ſteatoma illi innatum. 8. Ob inſignem molem unius teſticuli. 9. p 92.

Obs 3. Graviditatem ementita ſteatomata meſenterio innata. 1. Ejus inſignis tumor. 2. Veſiculæ crebræ peritonæo incumbentes. 3. Materia viſcoſa in abdomine. 4. Aqua purulenta. 5. Ingens copia ſeroſi ſanguinis. 6. Ren maximus unicus 7. Hepar ingentis molis. 8. Magnitudo inſignis Jecoris & Lienis. 9. Inſignis ventriculi tumor. 10. Ejus hydrops. 11. Veſiculæ infinitæ viſcera imi ventris obſidentia. 12. Hepatis Empyema abdominis tumorem efficiens cum Lienis inteſtinorumque flatulento tumore motum fœtus exprimente. 13. Vide plura tit. de Ventris Tumore, Sectione XXI. p. 93.

Obs. 4. In Mulieris quæ Gemellos pepererat teſticulis & extra eos ova reperta ſunt. p 95.

Appeno. I. De Hominis Conceptione ex Ovario, & Gemellorum generatione. Ibid.

Appeno. II. Superfœtationis extraordinariæ hiſtoria, fœtui in utero corrupto & clam latenti ſupervenjens. p. 99.

Observ. 5. Hermaphroditorum aliquot anatome. p 101.

Obs. 6. Pudendi orificij anguſtia pro virginitatis nota haberi non debet. p. 199.

Obs. 7 Hymen virginitatis nota membrana in aliquibus repetta in alijs non. p. 101.

SECTIO XXXVIII.

De Abortu, Partu impedito, Fœtu mortuo, Puerperiis.

Obs. 1. ABortus frequens excitatus ob calculum in Rene dextro. 1. Ob vaginam uteri monſtroſæ conſormationis. 2. Abortus gemellorum ob vitioſum alterius fœtus conſtitutionem & matris. 3. Quinto menſe factus ob fœtum ſuffocatum à tumore aſperæ illius arteriæ inhærente. 4. Ob exiguitatem & tenuitatem vaſorum umbilicalium. 5. 6. Ob eorundem brevitatem. 7. 8. Ob eorum excedentem longitudinem fœtum ſtrangulantem 9 Ob eadem diſrupta. 10. Ob fœtum ægrum Tumorem in jecore &c. 11. Ob Placentam in utero relictam. 12. Ob ſpaſmodicos affectus à ſero acri è medulla ſpinali effluente excitatus utero partibuſque vicinis & annexis planè inſunte. 13. Ob fœtum injuriæ matri illatæ nuias gerentem. 14. Tom. III. pag. 102.

Obs. 2. Partus difficultas ob corpus uteri, ſcirrhum concretum & vitioſum fœtus ſitum. 1 Ob ſcirrhum & perforationem uteri. 2 Ob abſceſſum. 3. Ob Tumorem durum cum ulcere & uteri diſruptione. 4. Ob orificium arctè clauſum, compreſſum à recto inteſtino fœcibus oppleto. 5. Ob uteri craſſitiem extraordinariam. 6. Ob omenti craſſitiem. 7. p. 105.

Obs. 3. Partus impeditus ob oſſis Pectinis malam conformationem quam uteri diſruptio ſequuta. 1. In Partus difficultate uterus laceratus impediente ſcirrho uteri fœtus excluſionem. 2. 10. Fœtus extra uterum diſruptum repertus. 3. 4. Impeditus ob adnatum uteri orificio ſarcoma. 5. Ob uteri orificium caput fœtus conſtringens, hydropem abdominis in matre. 6. Ob apophyſin non naturalem in materna oſſium pubis facie aut Iſchij. 7 8. Uterus diſruptus prope cervicem in cujus foramen fœtus brachium intruſerat. 9. Partus impeditus ob anguſtiam oris matricis hujuſque lacerationem. 11. Ob vitioſam coccygis & pelvis conformationem 12. p 107.

Obs. 4. Partus impeditus ob fœtum mortuum putrefactum. 1. 2. 3. 4 5. 6 7. Ob fœtum extra uterum conceptum. 8. p 110.

Obs. 5. In mulieris decima à partu hora mortuæ cadavere uterus Hepar & Pulmones in vitio deprehenſa. p. 114.

Obs. 6. Partus ad 16. menſem prorogatus ob vitioſam capitis fœtus conformationem & illi accretum tumorem. Ibid.

Obs. 7. Partus impeditus ob Fœtum in utero incuneatum. 1. Ob Fœtus tranſverſum ſitum. 2. Ob vitioſum ſitum, uteri diſruptionem, vaſorum umbilicalium convolutionem. 3. Ob Fœtus magnitudinem ſitumque tranſverſum. 4. Ibid.

Obs. 8. Oſſa pubis & coxendicis in partu diſtrahuntur. 1. 2. 3. 4 5. 6 7 8. 9. 10. Ibid.

Obs. 9. Os uteri in prægnantibus arctiſſimè clauſum repertum. 1. 2. Uteri ſtatus à Partu ſecundo die. 2. 3. 6. De craſſitie uteri in Gravidis. 4. Uteri ſtatus ſexta poſt partum hebdomada. 5. Uteri conſtitutio in Graviditate à Partu. 7. Uterus hypogaſtrio adſtrictus poſt maris partum. 8. p. 119.

Obs 10. Secundinarum retentio ob arctam cum utero adhæſionem. 1. 2. 3. Ob eandem cohæſionem carne cum utero adnata. 4. Tom. III. p. 121.

Obs. 11. Lochiorum retentio ob rupta uteri ligamenta. p. 122.

Obs. 12. In muliere à nimio fluxu extincta uterus valde contractus vaginaque valde ampla reperiuntur, Ab uteri ruptura nimius fluor. Ibid.

Obs. 13. Tormina partum ſequuta ob uterum grumis plenum, flatus in ventre inferiore cum Jecoris & Renis dextri vitijs. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Abortu, partu impedito &c.

Obs. 1. PArtus difficilis lethalis ob vaſa umbilicalia fœtum conſtringentia & in utero cohibentia. Tom. III. p. 122.

Obs. 2. Partus impeditus ob inſignem Fœtus magnitudinem, uteri expanſionem extraordinariam ob peritonæi divulſionem Herniæ uterinæ anſam præbentem. 123.

Obs. 3. Abortus excitatus à renibus calculoſis & purulentis. p 124.

Obs 4 Partus impeditus ob uterum in latus hypogaſtrij devolutum putrilaginoſum redditum ab inflatione inteſtinorum. Ibid.

Obs. 5. Partus impeditus ob putrefactum uterum, fœtu in abdomine ſito. p. 125.

Obs. 6 Partus difficultas ob fœtus gemellos in utero mortuos. Ibid.

Obs. 7. Partus impeditus ob ſolutionem continui in uteri parte exteriore & inferiore. Ibid.

Obs. 8. Partus impeditus ob ſcirrhum in regione umbilicali enatum. p. 126.

Obs. 9. Partus impeditus propter caput infantis inter oſſa pubis & ipſum uteri orificium profundius impactum. Ibid.

ANATOMIÆ PRACTICÆ

LIBER IV. & ULTIMUS.

De Febribus, Affectibus, Externis, Artuum &c.

SECTIO I.

De Febribus.

Obs 1. FEbris excitata à ſanguine vaſa meningum replente & diſtendente cum earum tumore phlegmonode. 1. A tenui meninge leviter inflammata, ſinu tertio ſanguine referto, ſuperficie ventriculorum cerebri exulcerata. 2. A venis cerebri ſanguine diſtentis. 3. Ab inflammatione meningum, poſt vulnus capitis ſero & pure inter utramque concluſo. 5. A phlegmone intra calvariam excitata. 6. Ab abſceſſu ſub calvaria. 7. Ob cerebrum Cancro affectum. 8. Ob pus ſupra membranas. 9. Ob duræ meningis phlegmonem. 10. Ob ulcus in cerebro. 11. Ob abſceſſum in cerebro. 12. Tom. III. pag. 127.

Obs. 2. Febris ab abſceſſu in corde deſinente in ulcus. 1. A concretione pituitoſa in ventriculo. 2. A polypis in ſinubus cordis &c. 3. Mucoſa pituita in corde &c. 4. p. 130.

Obs. 3. Febris pulmonum inflammationis comes. 1. A pulmone dextro inflammato & tabeſcente. 2. Semiputri ab inflammatione. 3. Pulmonibus retorridis & purulentis cum hydrope thoracis dextri. 4. Ab Empyemate univerſali pulmonum. 5. à Pulmonum parte fere tabida, pure in thorace. 6. Ob lapides plurimos lateribus aſperæ arteriæ incumbentes. 7. Ob Pulmonis ſubſtantiam pure refertam & ſerum Mediaſtinum replens. 8. Ob Pulmones purulentos, corruptos, Inteſtinorum phlegmonem & aliarum partium vitium. 9. Ab apoſtemate & hydrope pulmonum. 10. Ab omnibus pulmonum vaſis ſanguine plenis. 11. A pulmonis dextri purulentia. 12. Tom. III. pag. 131.

Obs. 4. Febris ob affectum Oeſophagum ad os ventriculi atque 1. Ob apoſtema in ventriculo. 2. Ob ventriculum inflammatum hinc perforatum. 3. Ob Ilei inteſtini inflammationem. 4. Ob abſceſſum Meſenterij 5. p. 133.

Obs. 5. Febris ab hepatis inflammatione. 1. Ab ejus vomica 2. Ab ejus tuberculis & abſceſſibus. 3. à lapidibus in veſica ſellea. 4. 5. à bile multa in cyſti. 6. à jecoris incendio. 7. p. 134.

Obs. 6. Febris ob Renes lapidibus obſeſſos. 1. 2. 3. Ob eorum inflammationem, hinc conſumptionem. 4. Ob inflammationem eorum figuram depravantem. 5. Ob ſcirrhi corruptelam cum ſcirrho pancreatis. 6. Ob eorum corruptionem cum lapide in cyſti. 7. Ob veſicæ urinariæ inflammationem. 8. Ob inflammationem ejus colli, 9. Ibid.

Obs. 7. Febris à collo Matricis cancroſo & ulcerato. 1. à ſecundinarum putredine. 2. A corruptione uteri, fœtus, ſecundinæ 3. p. 134.

Obs. 8. Febris ab abſceſſu intra muſculos abdominis & peritonæum poſt conquaſſatum corpus à pertranſeunte rheda. p. 135.

Obs. 9. Febris ictum lateri inflictum ſequuta, à contuſione facta in ſubditis partibus. Ibid.

Obs. 10. In mulieris apoplecticæ cum febre morientis cadavere vix unciæ quatuor ſanguinis reſiduæ repertæ ſunt. Ibid.

Append. Febris brachij dextri particularis Quotidiana. Ibid.

Obs. 11. Febris Hecticæ Phlegmonarum Internarum fere comes eſt. p. 136.

Obs. 12. Hectica maraſmode affecti cor ex toto exſuccum. 1. Materia craſſa ſiniſtro ventriculo impacta reperta. 2. Cor flaccidum aqua pericardij multa, pulmones vitiati, cordi accreti. 3. Auricula ſiniſtra ulcerata. 4. Tumor duriuſculus in pericardio. 5 Cor durum, minus Pericardium laxè ambiens, vaſa cordis ampla, Pulmonum vitium. 6. In hecticorum pericardio & ventriculis cerebri ut plurimum aqua exuperat. 7. p. 136.

Obs. 13. Febris lenta à pulmonibus aridis cretacea materia ubique obſitis. 1. A pulmone ſiniſtro & thorace plane purulentis. 2. Ab humore lutulento intra pulmones concluſo. 3. A pulmonibus intus & extra purulentis, corruptis, 4. Ab iiſdem putredine fere abſumptis vaſiſque cordi adſitis. 5. A pulmone veſicis ſemipleno aquam flavam continentibus. 6. A pulmonibus putridis ulceratis coſtis adhærentibus. 7. à Pulmonibus lateribus per pituitam viſcidam annexis. 8 Hectica à pulmone plane putrefacto. 9 à pulmone dextro admodum tumido cum materia purulenta in bronchijs. 10. A pulmone in unicam vomicam converſo. 11. Ab alâ ſuperiore & inferiore dextri Empyemate infecta, vomica in ſuperiore &c. 12. Ob pulmones ſuperna parte adhærentes ſemiputridos &c. 13. Ab ingenti ſcirrho in dextro lobo. 14. A thoracis capacitate ſanguine putrido plena, pure in pericardio, cordis ſuperficie eroſa. 15. A vitio pulmonum; Ex defluxione acri à capite. 16. Tom. III. pag. 138.

Obs. 14. Febris Tabifica à vomicis in mediaſtino, ſterno, pure in abdomine. 1. A puris copia intra thoracem poſt abſceſſum lateris. 2. Ab aqua cruenta thoracem replente. 3 Ab hydrope thoracis. 4. à pure ex pleuræ abſceſſu in diaphragma decumbente. 5. à vomica purulenta in ſiniſtro pulmone & ſiniſtra pleura &c. 6. p. 140.

Obs. 15. Febris Hectica vitio pulmonum inducta, diaphragmatis & plerarumque partium naturalium. 1. 3. A vario pulmonum vitio meſenterio ſcirrhoſo, Compreſſione aortæ & cavæ. 2. A Pulmonum & Jecoris vitio. 4. A Pulmone ſiniſtro, purulento, Glandulis meſenterij & adſitis portæ trunco tumidis ſero in utroque ventre. 5. A Pulmonum inflammatione, meſenterio ſcirrhoſo, ventriculi corroſione. 6. Ab abſceſſu in pulmonibus & juxta hepar. 7. A Pulmonum vitio & partibus ſpirabilibus in anguſtiam coactis ab hepatis & ventriculi mole 8. A Pulmonum vitio, Lienis, Veſicæ & Inteſtinorum inflammatione. 9. Ab abſceſſu putrido in pulmone cùm ſcirrhis, meſenterij tumoribus ſcirrhoſis &c. 10. A Pulmone dextro inflammato, Gangræna in fundo ventriculi, colo. 11. A Pulmone toto putri, Liene, thorace ſero pleno. 12. A multiplici partium thoracicarum vitio. 13. p. 142.

Obs. 16. Febris Hectica à glandulis pyloro accumbentibus tumidis eumque prementibus. 1. A Glandulis lumbaribus magnis, meſenterij vitio &c. 2. A vitio ventriculi materia vitioſa referti. 3. A corruptione craſſorum inteſtinorum &c. 4. A ſideratione & corruptela ventriculi. p. 144.

Obs. 17. Febre Lenta extincti Omentum corruptum repertum eſt. Ren dexter gangræna affectus, Hepar grande & durum ac tuberculoſum, Inteſtina & Meſenterium male affecta &c. Ibid.

Obs. 18. Febris Hecticæ putridæ juncta cujus focus in venis meſaraicis atro ſanguine tumentibus, Liene putrido, ſanguine nigro oblito, veſicula fellis atra bile referta &c. p. 145.

Obs. 19. Febris Hectica ab inſigni meſenterij abſceſſu genita. 1. A Meſenterio nigris varicibus obſito, Pancreate obſtructo. 2. Ab inflammatione Epiploi meſenterio communicata. 3. A meſenterio ſteatomatis referto. 5 A meſenterio calculoſo 6. A callo inter venas meſentericas. 7. A ſanguine concreto in vaſis meſentericis tumidis. 8. A meſenterij glandulis materia argillacea infarctis. 9. A vitio Pancreatis tumidi, Jecori annexi. 10. p. 146.

Obs. 20. Febris Hectica Lenta à corruptione hepatis. 1. Ab ejus putrilagine. 2. Ab ejus ingenti abſceſſu. 3. Ab ejus parenchymate in pus converſo. 4. à graveolente pure ſub ejus lobo minimo. 5. Ab ejus duritie & vitio cyſtis felleæ. 6. Ab eo putri & renum vitio. 7. A Liene poſt caſum indurato. p. 149.

Obs. 21. Febris lenta ſymptomatica à Renis dextri putredine. 1. A Rene dextro purulento. 2. Ab utroque in pus converſo. 3. à ſiniſtro toto abſumpto cum vomicis. 4. Ab utroque purulento cum carcinomate juxta veſicam. 5 à vermibus in utroque. 6. Ab ureteribus à calculo obſtructis. 7. à Rene putri calculum continente. 8. p. 150.

Obs 22. Lentá febricula ab ulceribus veſicæ inducta. 1. A calculo in veſica citra ſigna. 2. Tom. III. pag 151

Obs 23. Febris Hectica ab uteri corruptione. 1 Ab ejus affectu in gangrænam deſinente. 2. 152.

Obs. 24. Febricula aſſidua in quodam cui corroſæ duæ lumborum vertebræ repertæ ſunt. 1. A glandulis in toto corpore diſperſis. Ibid.

Obs. 25. Intermittentium febrium cauſa deducta ab obſtructione partiali ductuum pancreatis lateralium. Ibid.

Obs. 26. Febris Tertiana in ſene lethalis ob vitium peritonæi, meſenterij & pancreatis, p. 156.

Obs 27. Febris Tertiana vitio Jecoris tumidi, retorridi nec non Lienis inducta, 1. Ab hepatis immani tumore 2. Ab eodem ſcirrhoſo & glandulis meſenterij tumidis. 3. A bile æruginoſa circa ejus cava collecta. 4. A bile ſincera intra ejus membranas collecta. 5. A Jecore duro, exangui, ventriculi tunica exteriore eroſa. 6 Ab obſtructá cyſti & meatibus per Jecoris ſubſtantiam decurrentibus. p. 158.

Obs. 28. Febres Tertianæ naturam referentes à feroſitate biliosa in carnibus putrente ortæ. p. 160.

Obs. 29. Eorum quæ in paroxyſmi Febris Tertianæ initio extincti fuere, cor & pulmones ſanguine aggravata reperta ſunt. p. 161.

Append. Febris duplex Tertiana Epileptica dicta à ſymptomate Epileptico in ſingulis paroxyſmis periodicè recurrente. Ibid.

Obs. 30 Febris Quartana focum ut plurimum habet in Liene atro ſanguine turgente & aduſto cujus parenchyma in ſubſtantiam pici ſimilem ſæpe reſolvitur. 1. A Liene majori, putri & corrupto. 2. A Lienis non naturalis conſtitutione ac Portæ hujuſque ramorum à glandulis vicinis tumidis compreſſione. 3. Quartanarij cadaver exhibuit in corde & vaſis fruſta magna pituitoſa. 4. Quartana affectus neglecto remediorum uſu lethalem muſculorum abdominis abſceſſum incurrit. 5. Quartana à Jecore inflammato cum vitio Lienis Pancreatis, ventriculi, inteſtinorum. 6. Quartana ab hepate ſcirrhoſo cui ſucceſſit hydrops &c. 7. Inducta à vitio Jecoris & cyſtis felleæ. 8. 162.

Obs. 31. Febris ſemitertiana ortum habet plerumque ab inflammatione meſenterij, omenti, inteſtinorum vicinarumque partium. 1. 2. 3. 4. Peſtilens ab hepatis, pulmonum, imo cordis inflammatione, hinc ſideratione. 5. Extinctæ mulieris hepar exſiccatum repertum cum lapillis in cyſti, Pulmone ſuppurato 6. p. 166.

Obs. 32. Febris Erratica à Jecore orta in cujus ſima vomica. 1. Vitio Lienis inducta. 2. Vitio meſenterij glanduloſi. 3. A meſenterio, glanduloſo Pancreate ſcirrhoſo, Pulmonum labe. 4. Ab obſtructionibus vaſorum. 8. 5. p. 169.

Obs. 33. Febris acuta ab inteſtinorum inflammatione, ſubſequente vicinarum partium putredine &c. 1. 2. p. 170.

Obs. 34. Febris Ardens ab inflammatione Meningum quam ſequuta ſyderatio cerebri. 1. Ardens ab abſceſſu ſub cranio, putredine meningum & particulæ cerebri. 2. Ardens ab abſceſſu in cerebri ſubſtantia, Inflammatione meningum. 3. A ſanguine pituitoſo & ſeroſo in vaſis cerebri, 4. 5. p. 171.

Obs. 35. Febris Acuta à pericardij inflammatione. 1. Ardens à pericardij & pulmonum phlegmone ſuppurata. 2. Acuta ob fœtidum humorem ſiniſtrum cordis ſinum replentem & totum fere thoracem. 3. Acuta à mediaſtini tumore inflammatorio. 4. Pericardium eorum quos Cauſus extinxit exhauſtum repertum, Cor marcidum. 5. 6. 7. Juvenis ab Ardente extincti cordis ventriculi ſanguine flaveſcente illis affixo pleni reperti. 8. A cordis phlogoſi & vaſorum ejus tumore. 9. T III. pag. 173.

Obs. 36 Febris Ardens à pulmonibus inflammatis qui nigri & corrupti reperti. 1. A pulmonum Eryſipelate. 2. Acuta à pulmonum inflammatione in Sphacelum deſinente. 3. Acuta Epidemica à ſuppurato ſiniſtro pulmonis lobo, Et puris collectione infra diaphragma. 4. Acuta ab inflammato pulmonis lobo ſiniſtro & latere ſiniſtro vicino. 5. A puris copia in thorace. 6. p. 174.

Obs. 37. Febris Ardens à Jecore retorrido, in quo ſanguis ater & corruptus 1. A Jecore extremis partibus inflammato. 2. A Jecore maximo inflammato. 3. Febre acuta extincti jecur diſruptum inventum eſt & combuſtum. 4. Ardens vulnus hepatis ſequuta. 5. Ab hepate bile undique ſuffuſo flaviſſima &c. 6. A portione hepatis inflammata. 7. Ab immani ejus tumore intus duri, retorridi. 8. A bile acerrima è cyſti emanante, aduſto ſanguine in corde &c. 9. A dextri Hepatis lobi & ſplenis inflammatione. 10. A Liene phlogoſi laborante. p. 177.

Obs. 38. Febris Ardens cum lumborum dolore ab inflammatione Renis ſiniſtri in corruptionem abeuntis. 1. 2. p. 178.

Obs. 39. Febris Ardens vitio pulmonum & renis dextri. 1. A pulmone veſicis obſito, Hepatis tumore inflammatorio &c. 2 A Jecoris veſicæ Inteſtinorum, inflammatione Eryſipelatode. 3. A viſcerum omnium putredine &c. 4. p. 180.

Obs. 40. In Veſica fellea eorum quas febris ardens aut diuturna rapuit ſæpe lapides deprehenſi. p. 180.

Obs 41. Febris acuta ab inflammatione juxta muſculos lumbares internos in abſceſſum deſinente. p. 181.

Obs. 42. Gravida acutè febriens inſanrem enititur cujus oſſa vi æſtus febrilis friabilia reddita ſunt. Ibid

Obs. 43. Febris Ardens à ſanguine intra vaſa æſtuante citra labem interiorum viſcerum. Ibid.

Obs. 44. Febris Continua, Tertianaria à feroſo humore in vaſis cerebri accenſo & totius. 1. à pure intra cranium & membranam ſubſiſtente. 2. à plenitudine vaſorum tenuis meningis cum apoſtemate in proxima cerebri parte. 3. Ob partem cerebri cum membranis putrefactam. Ibid.

Obs. 45. Febris Continua focum in pulmonibus inflammatis habens. 1. Ab inflammatione pulmonum in abſceſſum deſinente. 2. 8. Ab Eryſipelate pulmonis. 3. 4. Ab inflammatione partis ſiniſtræ pulmonis poſticæ in corruptionem deſinente. 5. A pulmonibus tumentibus ex parte duris, aqua fœtida plenis. 6. Ab eorum inflammatione circa partes extremas, ſanguine craſſiori in eorum ſubſtantiam effuſo. 7. à dextræ partis cum pleura corruptione. 9. à tumentibus pulmonibus & abſceſſu tentatis. 10. Peripneumonicorum quorundam pulmones ſanguine putrido turgidi, indurati. 11. Pulmones cum corde ſanguine turgidi. 12. A pulmonibus ſyderatis, Aqua viroſa in thorace 13. Continua à pulmone & pleura uno latere corruptis. 14. Ab inflammatis pulmonibus & jecore. 15. A ſiniſtra parte inflammata. 16. Ab humorum in eos influxu unde tumentes reperti. 17. Ob fluxionem è cerebro in pulmones unde peripneumonia mendoſa. p. 183.

Obs. 46. Febris Lethargica à Pulmonibus putredine affectis, p. 194.

Obs.

OBS. 47. Febris aſſidua à pulmonibus purulentis, dnorum vitio cordis, pericardij 1. Ab aneuriſmate cœliacæ arteriæ obturata à pituita concreta. 2. A maſſa pingui libera, in ſiniſtro cordis ſinu cum venæ pulmonis. In mulieris peripneumonicæ venâ cava reperta ſubſtantia carnea e corde exorta. 4. Febris aſſidua ab abſceſſu ſub alâ ſiniſtrâ & ſuppuratione ſepti tranſverſi. 5. Tom. III. p. 196.

OBS. 48. Febris continua à jecore inflammato & corde hinc marcido. 1. Ab abſceſſu in concava jecoris parte. Spigelii obitus. 2. Ab inflammatione extremi lobi Jecoris dextri cum meſenterij parte colo alligata. 3. Ab inſigni jecoris tumore. 4. A vitio in Jecore cum lapillis in cyſti. 5. Ab hepatis tumore cancroſo. 6. Ab inflammatione lienis hepati communicata. 7. A liene inflammato, Fernelij obitus. 8. A phlegmone hepatis partim ſuppurato partim in ſcirrhum deſinente. 9. A Tuberculis & furunculis id obſidentibus. 10. p. 198.

OBS. 49. Febris Continua à corruptione gangrænoſa in parte renis interna. 1. Ob Apoſtema in fine ureterjs. 2. Ab abſceſſu in ſiniſtri renis parte exteriore. 3. Ab inflammatione Teſticulorum & meatus urinarii 4. p. 201.

OBS. 50. In quodam à Febre duplici Tertiana continua extincto vermium in ventriculo & inteſtinis quantitas ingens deprehenſa. p. 202.

OBS. 51. Febris Continua à Meſenterio pore referto. 1. Ab ejuſdem abſceſſu, 2. Ab ejus tumore & abſceſſibus. 3. Ab ejus & coli inflammatione in abſceſſum deſinente. 4. Ibid.

OBS. 52. Febris Continua à pulmonum putredine, Renis dextri, Duodeni, omenti, Colli veſicæ &c. Obitus Francisci primi Galliarum Regis. 1. A vitio hepatis purulenti, coli nigreſacti, Epiploi putris. 2. Hepatis ſphacelati, Pylori, Epiploi inflammatione ac tenuium inteſtinorum. 3. A lobo hepatis inflammato, Pyloro, Pancreate, Meſenterio induratis, Pulmonibus purulentis 4. Ab humore putrido in capſula cordis, calculo [illegible] valvulas dextri ventriculi cum vitijs pulmonum hepatis, lienis. 5. A corruptione inducta Jecori, Lieni, Inteſtinis, veneno adſcripta. 6. p. 203.

OBS. 53. Febres Continuæ lethales exuſtis viſceribus ob denegatum potum. p. 205.

OBS. 54. Febre Continua extincti vaſa omnia ſanguine depleta reperta ſunt. p. 206.

OBS. 55. Febris Continua à nimia obœſitate inducta. Ibid.

OBS. 56. Febris Leipyria à pulmonum inflammatione, exſiccatione & tabe ſe prodente. 1. Ab Eryſipelare eorum. 2. Ab eorum inflammatione maculas relinquente. 3. Typhodes ab inflammatione pulmonum in ſuppuratum abeunte. 4. Leipyria ab Eryſipelare ventriculi. 5. Ab hepatis inflammatione in abſceſſum, ulcus & gangrænam deſinente 6. Ab inflammatione extremorum hepatis loborum nigredine ſe prodente Lieni communicata cum inſigni cyſtis felleæ magnitudine & repletione. 7. Febris Leipyria tertianaria ab uteri inflammatione corruptionem invehente cum pulmonis partis & Jecoris vitio. 7. Ibid.

OBS. 57. Pueri Febre Maligna affecti viſcera vitalia & naturalia variè affecta fuere. 1. Mulieris ab eadem extinctæ pulmones putridi, hepar inflammatum à ventriculi tunicæ exteriore, Ileon inteſtinum ex parte gangrænoſum. 2. Febris malignæ ut plurimum ab inflammatione ventriculi & viſcerum penitet. 3. Maligna putridæ & hecticæ juncta à pulmonum vitio, jecoris, lienis. 4. In Puella à febre maligna mortua ventriculi vitium notatum, hepatis, cyſtis felleæ, inteſtini recti. 5. Febris maligna in thorace ſedem habens cujus cavitas aqua putrida, ſubnigra, plena, Pulmones unius lateris & pleura corrupta. 6. Febris maligna à multiplici viſcerum naturalium & vitalium vitio. 7. Ab inflammatione, ſive necroſi eorundem omnium viſcerum. 8. A veneno exhibito viſcerum prope omnium naturalium corruptionem inducente. 9. Febris malignæ ab inflammatione Renis ſiniſtri nigredine ſe prodente ſpinali medullæ communicata. 10. In pluribus partibus quorundam à febre maligna extinctorum vermes deprehenſi. 11. A febre maligna mortuus habuit omnia viſcera nigricantia, ſphacelata, ventriculum putridum. 12. Alius ventriculum plurimis puſtulis conſperſum. 13. Alius in cyſti fellea calculos 14. Febris maligna ab inflammatione pleroruinque viſcerum. 15. A vitio ventriculi & jecoris poſt venenum aſſumptum. 16. Ab ardore febrili in malignis aliquando ſanguis concreſcit in venis. 17. 18. Aliquando fluidus permanet. 19. 20. Calculi in veſica fellis febre maligna laborantis. 21. Ob ventriculum cordis dextrum extraneo corpore repletum, ſiniſtrum ex parte. 22. A pulmonis & lienis Sphacelo quorum ſola tunica ſuperſtes: Ubi induſtrij Pictoris induſtria cerebri conformatio deſcribitur. 23. Malignus morbus puſtulis malignis infra mammillam ſiniſtram ſe prodens ob labem jecoris maculis lutei conſperſi. Tom. III. pag. 212.

OBS. 58. Febris Epidemica nervoſa generi & thoracicis partibus infeſta. 1. Febris Epidemica ab inflammatione pulmonum. 2. 3. Epidemica verminoſa. 4. 5. 6. p. 224.

OBS. 59. Exanthematum peſtilentium origo in partibus internis, imo quandoque in perioſtio ſedem habere oſtendit Anatome. p. 228.

APPEND. De Exanthematum peſtilentium, Bubonum & Carbunculorum generatione ex eodem. Ibid.

OBS. 60. [illegible] lethales ob adjunctam pulmonis inflammationem. 1. Variolæ & Morbilli etiamnum partibus internis bellum indixere. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. In hepate pueri à Morbillis extincti vermes reperti. 11. Morbillis recedentibus uteri ſphacelus lethalis citò ſuccedit. 12. Oſſa quorundam à variolis extinctorum croia fuere. 13 Hepatis gangræna ſucceſſit. 13. p. 230.

OBS. 61. Variolarum nova ſpecies Roſſala dicta lethalis duobus infantibus ob ſupervenientem pulmonum inflammationem & abſceſſum. p. 237.

APPEND. De Variolarum malignitate.

OBS. 62. Plerumque à Febre peſtilenti extinctorum interiora viſcera à phlegmone ſyderata reperta ſunt. 1. Peſtis & febris peſtilens ventriculum præſertim adoritur. 2. 3. 4. 5. Carbunculus peſtilens in ventriculo. 6. 7. In quadam Peſtilentia ſerpentes, lacertæ. 8. 9. In alia vermes in corde reperti. 11. Peſtis bobus infeſta quorum cyſtis fellis lapidea facta. 12. Bubones peſtiferi vermiculis ſcatentes. 13. Caro ſubſtrata in lethiferis uſtulata. p. 239.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Febribus.

OBS. 1. HEctici Anatome cujus cor flaccidum exſuccum, pericardium aqua deſtitutum. p. 141.

Obs.2. Quartanarij defuncti cor pallidum, flaccidum, ſanguine deſtitutum repertum eſt. Tom. III. pag. 241.

Obs.3. Quartana febris lethalis à bile atra in cavitate ventriculi & ejus venis occurrente. p.242.

Obs. 4. Febris Hemitritæus à ſcirrho hepatis & exulceratis pulmonibus ortus. p. 243.

Obs.5. A ſanguinis miſſione febris extinctio non ſemper expectanda. Ibid.

Obs.6. Tertiana febre decumbenti à crebriori venæ ſectione vaſa omnino exhauſta fuere. Ibid.

Obs. 7 Diaria febre extincti cadaver exhibuit lienem maximum, totum epigaſtrij ſpacium occupantem. Ibid.

Obs. 8 Febres acutæ rarò ſola putredinis ratione ſunt lethales, ſed ob adjunctum tumorem aut grave vitium internum. Ibid.

Obs. 9. Febris continua ab inflammatione ſiniſtri pulmonis in putredinem abeunte & abſceſſu jecoris. p. 244.

Observ.10 Febris Leipyria citra viſcerum inflammationem à ſola humorum malignitate ob Variolas ſuppreſſas. Ibid.

Obs.11. In cadaveribus eorum qui febribus malignis extincti ſunt coagulatio ſanguinis non ſemper reperitur, ſed inflammatio viſcerum. p.245.

Obs. 12. Febris maligna petechialis ob vitium Jecoris, veſicæ felleæ lapillis obſtructæ, ventriculi materiam vitioſam in cavitate & venis continentis; Pulmonum ſanguine melancholiaco refertorum, Cordis flaccidi, liveſcentis &c. Ibid.

Obs.13. Febris Maligna ob vitium pulmonum inflammatorum; Cordis pinguedine obruti. p 247

Obs. 14. Febris maligna in corde focum habens. p.248.

Obs.15. In Peſte carbunculi extra emergentes, alios intra latentes ſupponunt, Exanthemata male affectos pulmones. p. 249.

Obs. 16. Malignæ febres ut plurimum à putredine fiunt. Ibid.

Obs.17. Lues peſtifera in Ovibus & Juvencis ob vermes hepar depaſcentes. Ibid.

Obs.18. Apertio aliquot cadaverum Febri maligna Piſis anno 1661 graſſante jugulatorum ex deſcriptione Clariſſ. Joh. Alph. Borelli ad Clariſſ. Marcellum Malpighium tranſmiſſa, p 250.

SECTIO II.

De Tumoribus præter naturam.

Obs.1. TUmor in capite propriam cerebri ſubſtantiam continens ab eroſa utraque cranij tabula. 1. Tumor prope muſculum temporalem à materia è cerebro per foramen in cranio ejecta 2. Natta in ſincipite vas ſanguiferum ex cranio accipiens. 3. Nattæ varia materia. 4. Tumores capitis lympham variæ conſiſtentiæ continens. 6. Tom.III, pag.256.

Obs.2. Tumori ſeu ſarcomati Oculo dextro ſubnato, reſecto, aliud ſub oculo ſiniſtro ſucceſſit, Ex fungoſa & pituitoſa ſubſtantiâ conſtans utrumque, atque à dura meninge ortum ducens. p.259.

Obs. 3. Monſtroſus Menti tumor ſteatomaticus cui ulcus cavum & profundum adjunctum. p 261.

Obs.4. Tumor Collo adnatus cum brachij intumeſcentia à copioſâ pinguedine & ſero inter muſculos. 1. Tumor affixus aſperæ arteriæ per totum collum radicibus diffuſus. 2. Tumor circa laryngem in ductu ſalivali devio, 3. Infra mentum durus ab obitu evaneſcens. 4. Tom.III. p.262.

Observ. 5. Bronchoceles varia materia. 1. 2. 3. 4 5. 6. Ibid.

Obs.6. Strumæ ſuffocationem afferentes ad ſtomachum, pulmones, meſenterium diffuſæ. 1. 2. Strumarum inſignium callum obſidentium Anatome. 3. Strumarum pertinacia à ſeminario ſubtus deliteſcente. 4. Magnæ in colli ambitu, ſub axilla ſiniſtra ortæ ab internis, Pancreatis &c. 5. Struma ingens ſub inferiore maxilla à Jecore ita infecto pendens. 6. Strumarum Anatome. 7. A faucibus ad os uſque pubis exporrectæ. 8. Strumæ per totum diffuſæ. 9. p.263.

Obs.7. Mammillæ ſiniſtræ Tumor in ulcera deſinens lethalis ob inſignem interiorum viſcerum læſionem. 1. Mammæ Tumor ſcirrhoſus radicem habens ſcirrhoſam in coſtis venam nigricantem. 2. Mammæ Tumor cum exulceratione cujus glandulæ exulceratæ putreſcentes cum vitio uteri. 3 Mammæ Apoſtema ex lacte coagulato congeſtū habens pus inter glandulas & muſculum pectoralem. 4. Mamma ſtrumoſa ob ſtrumas in pancreate, meſenterio, jecore & teſtibus. 5. Mammæ Tumor pro cancro habitus ſubſtantiam habens duriſſimam, concluſam. 6. Mammæ Cancer excitatus à vitio viſcerum tuberculis obſitorum. 7. p. 268.

Obs 8. Tumor infra cartilaginem Enſiformem ab abſceſſibus juxta hepar. 1. Tumor juxta ſtomachum. Ob lobum hepatis illuc productum. 2. Ob lobum lienis. 3. Infra lienis regionem ob Ileum flatibus diſtentum. 4. Ob partem Ilei conglobatam 5. In latere ſiniſtro ob incrementum meſenterij. 6. Circa mucronatam cartilaginem ob excreſcentiam in gibbo hepatis. 7. p.270.

Obs. 9. Tumor & elevatio coſtarum ob tumorem intra pectoris cavitatem. 1. Bubo ſub axilla ſiniſtra à Jecoris abſceſſu ortus. 2. Tumor totius in phthiſico à cauſa abdita. 3. p. 272.

Obs. 10. Tumor in abdomine à duobus tumoribus cancroſis in hepate. 1. Plures tumores à tumoribus in meſenterio. 2. Tumor in fœtu ab inteſtinis extra ſitum. 4. Ad umbilicum à rupto peritonæo: 4. A ſcirrho fundo uteri adnato. 5. Ab Omento conglobato. 6. A pure inter muſculos tranſverſos concluſo. 7. Ab hepatis abſceſſu. 8. A parte lienis indurata. 9. A rene excreſcente prope umbilicum ſe efferente 10. Tumor circumſcriptus circa umbilicum à prolapſo illuc hepate. 11. p. 272.

Obs 11. Tumores in Hypogaſtrio vel interfemineo à Renibus ſuppuratis interdum excitantur. 1. Tumor ſupra Inguen à fœtu ibi concluſo. 2. In Inguine à copia puris ibi collecti. 3 Hypogaſtrij à ſcirrho in veſica. 4. A ſteatomate prope veſicam. 5. Ingoinis apoſtema vermibus ſcatens. 6. Infra Inguen ob putrem pulmonem è regione mali. 7. Circa pubem incipiens ad umbilicum extenſus à materia purulenta inter duas tunicas meſenterij collecta. 8. p 275.

Obs. 12. Tumor in dorſo ad ſuppurationem deductus, pus ad thoracis cavitatem effudit in quo Empyema inducit. 1. Spinæ dorſi tumor flatulentus ſalvis viſceribus. 2. p. 276.

Obs. 13. Tumor in Lumbis à medulla ſpinali nuda obortus. 1. Ab abſceſſu in rene vicino. 2. Tumor in lumbis varias propagines habens nervorum. 3. 4 Tumor è regione Oſſis Sacri per ductum hepati inſertus. 5. Ibid.

Obs.14. Mentulæ & Scroti monſtroſus Tumor à materia ſubcandida, craſſa glutinoſa, uberi vaccino ſimili &c. genitus. p. 2 8.

Obs.

Obs. 15. Tumor Glandulosus ſub Scapula ſiniſtra à glandula non morboſa ſub cute conf uſa 1. Struma in Humero ſiniſtro ad pectus & dorſum diffuſa coſtis adhærens 2. Tumor Humore iunatus ob ſubjectam oſſis cariem 3. Tumor in ſcapula ſiniſtra lapidem continens 4. Tuberculum circa Furculam à pulmonibus ortum ducens 5. Tom. 3 p. 279.
Appendix, De Glandulis ſanis varias corporis partes occupantibus in Muliere. p. 280.
Obs. 16 Brachii totius tumor pellucidus à lympha conc uſa 1. Manus tumens ob oſſiculum pollicis cariosum 2. Tumores Oedematoſi circa articulos manuum ob corrupta oſſa 3. Paron chia male tractata digiti corruptionem & oſſis cariem intulit 4. Clavorum in pedibus pertinacia inde eſt quod in perioſtio radicem habeant 5. Tumores circa articulos digitorum ob viſcerum corruptelam. p. 282.
Obs. 17 Femoris ſteatoma gypſea pituita & calculis refertum 1. Crurum Tumor à tumefactis eorum glandulis 2. Femoris tumor ob carnem mucilaginoſam lardo ſimilem 3. Crus Oedematoſum ob Emulgentem venam femorali inſertam 4. Ibid.
Obs. 18 Tumor in Genu excitatus à ſteatomate 16. librarum ponderis 1000ato. Cartilagineus cavitates habens ſero repletas 2. p. 284.
Obs. 19. Femorum & Tibiarum tumor ob vitium hepatis. pulmonum, genitalium 1. Tibiarum tumor ob vitium renum, hepatis, pulmonum 2. Manus ſiniſtræ pedisque tumor ob hepatis vitium 3. Tibiarum & Pedum ob pulmonis vitium, uteri 4. Crurum Pedumque inflatio ob lienis & Jecoris vitium 5. Pedum & Surarum tumor ob ſuppuratum pulmonem ſiniſtrum 6 Pedes Oedematoſi ob hydropem thoracis & lienis vitium 7. Pedum tumor ob jecoris, lienis, meſenterii vitium 8. Pedem œdema ob thoracis hydropem, hepatis læſionem 9. Ob pulmonum, cordis, jecoris, renum vitia 10. Ob vitium jecoris, pulmonum 11. Ob vitium hepatis 12. Pedum tumor ob glandulas ſubcutaneas tumidas 13. Pedes veſicis obſiti ob bilem in cyſti cohibitam &c. 14. Pedum tumor œdematoſus ob pus ex hepatis abſceſſu in meſenterium & omentum illapſum 15. pag. 285.
Obs. 20. Tumor Oedematoſus manus ſiniſtræ cum ulcere in vola ab oſſibus metacarpi corruptis & demortuis integro perioſtio Pædarthrocace ſeverini ſpina ventoſa, ventus Spineus p. 287.
Obs. 21. Tumor in capite pulſatorius aneuriſma in meningibus ſequutum 1. In ſummo pectore à dilatatione inſigni Aortæ 2. Aneuryſma quartam thoracis partem interius occupans 3. Sub ſiniſtra homoplata ob ſanguinem ex magna ad caput aſcendente arteria in muſculorum ſpatia effuſo 4. Aneuryſma aortæ arteriæ 5. Tumor colli pulſatorius ab Aneuryſmate arteriæ carotidis 6. In Dorſo tumor pulſatorius ob Aneuryſma Aortæ à directo 7. Brachii tumor pulſatorius infelicem venæ ſectionem ſequutus 8. ſub clavicula dextra ob aneuryſma arteriæ magnæ 9. Cruris ob dilatationem ejuſdem arteriæ 10. Cruris ob ruptam arteriam cruralem 11. Aneuryſma fit arteriæ tunica interna corroſa aut rupta, Externa dilatata 12. p. 288.
Appendix, De infelici Aneuryſmatis apertione. pag. 291.
Obs. 22. Varices imi ventris ab Iliacis venis ortum ducentes. p. 293.
Obs. 23. Eryſipelas cutem tantum afficiens illæſa ſubjecta carne. Ibid.

Additamenta

Ad Sectionem de Tumoribus.

Obs. 1. In ſcrophuloſi meſenterio plures glandolæ repertæ &c. Tom. 3. p. 294.
Obs. 2. Scrophuloſi in pede tumores pus fundentes in puella cui pulmo ſimiliter abſumptus in cujus loco aderat materia gypſea. Ibid.
Obs. 3. Colli Tumor Strumoſus carcinodes, lethalis. pag. 29[illegible].
Obs. 4. Scrophuloſi meſenterium innumeris glandulis obſitum. pag. 296.
Obs. 5. Tumor finem dorſi ſpinæ occupans ortum ducens à foramine nativo in medio ſpinæ dorſi inter vertebras. Ibid.
Obs. 6. Abſceſſus ſupra Maſtoiden apophyſin lethalis ortum ducens à pulmonibus ulceroſis cerebro pure ſcatente. p. 297.
Obs. 7. Abſceſſus Tibiæ amputatione curandus ob ſubjectum oſſis vitium. p. 29[illegible].
Obs. 8. Tumor frontis ſubjectum os corroſum habens ex humore viſcido lento. Ibid.
Obs. 9. Fungoſa excreſcentia capiti poſtico adnata ab obitu reſecta & anatomico cultro examinata exhibuit aquæ pellucidæ è cerebro derivatæ copiam. p. 299.
Obs. 10. In ſpina ventoſa oſſa ſemper eroſa &c. p. 300.
Obs. 11. Tumor femoris lethalis ab vitium pulmonis, lobi è directo purulenti & ſplenis corrupti. p. 3[illegible]2.
Obs. 12. Tumor in regione lumbari ſubſtantiam polypoſam continens ob vicinum renem affectum. Ibid.
Appendix, Tumor à partu ſuperſtes circa regionem umbilicalem excitatus à copia ſanguinis concreti in Tuba dextra retenti & manibus educti. Ibid.
Obs. 13. Carnea excreſcentia à mu[illegible] ſanguine pendens ponderis 25. [illegible] um à viſcerum naturalium vitio orta, p. [illegible]3.
Obs. 14. Genu tumor ſerum continens & duo corpora carnoſa. Ibid.
Obs. . Aneuriſma aortæ diſruptum ibid.
Appendix, De Aneuriſmatis natura, cauſis. &c pag. 304.

SECTIO III.

De Vulneribus, Plagis. &c.

Obs. 1. Varia accidentia à saniei Deſcenſu per poros cranii ſupra panniculo, &c. Tom. 3. p. [illegible]7.
Obs. 2. Percuſſio ſiniſtræ partis capitis lethalis ob [illegible] que meningis phlegmonem, crani Fiſſuram 1. Caſus lethalis ob rimam calvariæ & ſanguinis effuſionem 2 Ob longiſſimam frontis Rimam ad ſellam equinam productam & c. 3. Vulnus duplex lethale ob Fiſſuram inconſpicuam & venarum ruptionem 4. Ob Rimam patentem & cœcam cum depreſſione, læſione cerebri & meningum 5. Ob Fiſſuram in ſede temporum latentem 6. Ob Fiſſuram Bregmatis ad dextrum temporum os productam & læſionem venarum jugularium 7. Fiſſura oſſis petroſi cute integra unde dura mater ſanguine & pure ſuffuſa 8. p. 309.
Obs. 3. Vulnus capitis lethale ob læſionem cranii & duræ meningis unde collectio ſeri in dextro ventriculo,

putis in ſiniſtro 1. Ob læſionem ſubſtantiæ cerebri cujus portiones ante obitum extantes ablatæ ſunt. 2. Ob pertuſum tertium cerebri ventriculum 3. Ob utramque meningem & ventriculos læſos 4. Punctura oſſis frontis leth. ob meninges læſas ſalvo cerebro 5. Temporis ob compreſſum cerebrum ab oſſe depreſſo 6. Temporis dextri ob læſionem duræ matris male curatæ 7. Bregmatis ſiniſtri ob ſaniem inter cranium & duram matrem effuſam 8. Verticis & muſculi maſſeteris ob læſum cerebrum cranium & meninges 9. Frontis juxta ſupercilium ob membranarum phlegmonem & ſanguinis per cerebri anfractus diffuſionem 10. Temporis dextri à ſanciis vaſis intra cranium 11. Temporis dextri ob ſanguinem circa muſculum effuſum, os ſubditum perforatum, congeſtionem ſanguinis inter cranium & meningem inter utramque & in ipſa cerebri ſubſtantia cujus duo fragmenta educta 12. Frontis infra orbitam oculi ob læſionem oſſis cribroſi, dextri cerebri ventriculi & ſanguinis ad baſin uſque ac cerebellum effuſionem 13. Tom. 3. p. 311.

Obs. 4. Contuſio capitis lethalis poſt trimeſtre ob copiam puris ſupra meninges & cerebrum effuſi 1. Ob cranii fracturam & depreſſionem 2. Sincipitis ob ſequutum ſeroſum abſceſſum tertium ventriculum premeutem 3. Temporis ſiniſtri ob ſanguinem effuſum in cavitatem oſſis ſphœnoidis 4. Ob genitum in cerebri ſubſtantia abſceſſum 5. 6. ob ſequutum abſceſſum in oppoſito latere 7. Ob copiam puris inter utramque meningem collecti 8. Ob inductam ſubditæ cerebri parti putredinem ſalvo cranio 9. Ob ſequutam cerebri ſubſtantiæ necroſin 10. p. 318.

Obs. 5. Fractura oſſis frontis lethalis ob ſequutam cerebri ſuppurationem 1. Vulnus Temporum ob apoſtema in cerebro ſequutum 2. In palpebra ſuperiori ob excitatum in cerebro apoſtema 3. Frontis ob fracturam cranii fiſſuram duræ matris & Jecoris ſequutum abſceſſum 4 Frontis & bregmatis ob oſſis fracturam & vomicam in contigua cerebri parte 5. vulnus lethale ob fracturam cranii & ſequutam cerebri phlegmonem 6. Ob fracta oſſa bregmatis cum introceſſione & contuſione muſculi temporalis 7. Ob Cranii fracturam hinc cerebri ad corpus uſque calloſum conſumptionem 8. Ob cranii fracturam & fragmenta cerebro impacta cum ſanguinis diffuſione 9. Ob ſtriatorum corporum læſionem 10. p. 321.

Appendix, Qua via in vulneribus capitis ſanguis in auditorium meatum feratur & per aures erumpat. pag. 322.

Obs. 6. Vulnus exiguum frontis lethale ob rimulam in oſſe & ſequutam cerebri phlegmonem 1. Ob pus inter cranium & duram meningem & os corruptum 2. Leve jam trimeſtri conſolidatum lethale ob pus ſupra membranas & cerebrum effuſum 3. Frontis exiguum leth. ob puncturam utriuſque meningis & cerebri ſequutum abſceſſum 4. Ob vitium meningibus & cerebro communicatum nigredine ſe prodens 5. Ob ſequutum abſceſſum infra ſubſtantiam cerebri 6. Siniſtri bregmatis ob pus intra cranium & membranam ſubſiſtens ac cerebri ea parte conſumptionem 7. Neglectum lethale ob ſequutam meningum phlegmonem illæſo cranio 8. p. 325.

Obs. 7. Capitis vulnus lethale ob cranii particulas in ambas meninges defixas, hinc ſubortum apoſtema 1. Bregmatis ſiniſtri cum confuſione dextræ partis cranii cujus fragmentum membranas penetrabat, p. 327.

Obs. 8. Capitis vulnera ſequuta Cerebri ſubſtantiæ & ventriculorum putredo 1. Temporis dextri lethale ob factum Abſceſſum in cerebri penetralibus 2. Occipitis ob fiſſuram in interna oſſis parte & ſequutum Abſceſſum 3. Caſus lethalis ob ſequutam cerebri ſuppurationem & ulcus 4. Vulnus rotundum & anguſtum juxta ſuturam ſagittalem lethale ob ſequutam putredinem dimidiæ partis cerebri &c. 5. Cicatrice jam obductum lethale ob cerebri partem putrefactam 6. Lethale ob ingens in cerebro apoſtema ſpecie tenus curatum 7. Faciei à ſclopeto inflictum leth. ob læſionem meningum & ſiniſtri cerebelli principii necroſi affecti 8. Occipitis & verticis ictus lethales ob Abſceſſus in cerebri ſubſtantia genitos 9. Occipitis à ſclopeto ob ſanguinem circa baſin cerebri effuſum ac cerebelli ſyderationem 10 Tom. 3. p. 328.

Obs. 9. Vulnus capitis cum Dedolatione lethale ob pus inter utramque meningem collectum 1. Ob fracturam cum Dedolatione ſequutumque apoſtema cerebri 2. p. 332.

Obs. Ictus capitis lethalis ob fractam laminam ſecundam prima illæſa 1. 2. 3. 4. . 6. 7 &c. p. 334.

Obs. 11. Ictus ſupra dextrum ſupercilium lethalis ob ſanguinem in occipitio effuſum inter utramque meningem collectum unde ſequuta vicini cerebri corruptio obitus Henrici II. Galliarum Regis 1. Vulnus frontis lethale ob contrafiſſuram in occipitis oſſe & effuſionem, ſanguinis ac ſaniei in ſubditam meningem 2. Percuſſio in una capitis parte lethalis ob contuſionem cerebri & ſaniei collectionem in parte oppoſita 3. 4. 6. Oſſis frontis vulnus lethale ob abſceſſum circa occiput excitatum 5. Vulnus in altero temporum lethale ob fiſſuram in oppoſito latere 7. Contrafiſſura duplex à caſu in muſculum temporalem 8. Caſus in occiput lethalis ob ſequutam fiſſuram oſſis frontis 9. p. 336.

Obs. 12. Vulnus Frontis lethale ob hiantem ſuturam lambdoideam & ſaniem ſupra meningem duram effuſam. p. 339.

Obs. 13. Vulnus ſincipitis lethale ob arctam duræ meningis cum cranio adhæſionem cujus ratione pus exire non potuit. Ibid.

Obs. 14. Capitis ictum & ventris levem puncturam mors ſequitur neutri imputata. p. 340.

Obs. 15. Vulnus capitis letalile ob ægri debilem conſtitutionem & alium morbum accedentem. Ibid.

Appendix. De difficultate curationis vulnerum capitis apud Florentinos &c. p. 341.

Obs. Hepatis abſceſſus in capite vulneratis non raro repertus. Ibid.

Obs. 17. Oculi dextri vulnus lethale ob læſum cerebrum quod dextra parte purulentum ſiniſtra pituita ſeroſa plenum 1. Ob cerebellum ſimul læſum 2. Externi oculi ob læſionem cerebri 3. Palpebræ inferioris lethale citra ullam aliam noxam 4. Orbitæ ſuperioris ob ſequutam meningis & cerebri corruptionem. p. 344.

Obs. 18. Vulnus Nari & Genæ inflictum lethale ob relictum ferrum vulneris cauſam. p. 345.

Obs. 19. Vulnus Brachii lethale ob ſequutam gangrænam & ſubſiſtentem globulum plumbeum intra os humeri 1. Ob vitioſam viſcerum conſtitutionem 2. Punctura Brachii lethalis ob læſum cum vena nervum 3 Carpi vulnus lethale ob arteriam ſubſtratam per longitudinem diviſam 4. vulnus interni brachii lethale ob profuſam hæmorrhagiam, ubi de viribus aquæ ſtypticæ 5. p. 346.

Obs. 20. Juguli vulnus intumeſcentia totius corporis ſequuta. Ibid.

Obs. 21. Thoracis vulnus lethale ob copiam ſanguinis in cavitatem illapſi illæſis pulmonibus 1. 2. Ob Diaphragma per ictum per cujus hiatum inteſtina thoracem ſubierant 3. 4. Ob penuſum Diaphragma & Pulmones 5. Lateris dextri ob læ-

læſum Diaphragma & Hepar 6. Ob Diaphragma perfoſſum per quod ventriculus in thoracem viam ſibi fecit 7. Ob partem diaphragmatis carneam per cujus hiatum coli pars irrepſit 8. Ob pertuſum diaphragma per quod ventriculi & coli pars thoracem ingreſſa 9. Ob perfoſſum diaphragma hepar & ventriculum juxta pylorum 10. Paracenteſin thoracis mors ſequuta ob læſum pericardium 11. Vulnus lethale ob leviter læſum diaphragma parte carnoſa. 12. Tom. 3. p. 348.

Obs. 22. Vulnera duo pectoris mors leviſſima ſequuta 1. Pulmonis cui præciſus lobus cum parte thoracis proxima coaleſcentia 2. Vulnus thoracis ſequutus abſceſſus hepatis 3. p. 353.

Obs. 23. Pectoris vulnus lethale ob cordis ſimul & aortæ læſionem 1. Ob ſiniſtrum cordis ventriculum læſum 2. Ob diſciſſam arteriam venoſam paulo ſupra auriculam cordis ſiniſtram Obitus Henrici Magni 4. Galliarum Regis 3. Ob transfoſſos pulmones & vaſa cordis majora in baſi læſa 4. Ob cor diſciſſum 5. Ob cordis ventriculi dextri læſionem illæſis pulmonibus 6. Ob cor trajectum quinto die lethale 7. Ob cor ad dextrum uſque ſinum læſum 15. demum die lethale 8 Biduo poſt lethale ob cor læſum ad ventriculum uſque dextrum & aliud vulnus diaphragma, ventriculum & hepar penetrans 9. Ob baſin cordis ejuſque conum globulis duobus tranſverberatum & branchii vulnus 10. Ob læſum pericardium ad cordis uſque ſubſtantiam & pulmonum lobum 11. Ob vulneratum cor & pus in pericardio diu contentum 12. Vulneri thoracis fiſtula ſuccedit è qua pus egreſſum pericardium & ipſum cor corrupit 13. Nono demum die vulnus lethale quod ad cordis cavitatem penetrarat 14. Vulnus cordis quinto die lethale 15. Ob utrumque cordis ventriculum pertuſum 16. Ob cordis ſubſtantiam læſam 17. Ob læſum ſiniſtrum ventriculum 18. Ob vulnus dextrum ventriculum attingens 19. A thoracis vulnere pulmo ad denudationem uſque cordis conſumptus 21. 22. p. 354.

Obs. 24. Vulnus Thoracis lethale ob arteriam venoſam diſſectam 1. Ob laceratos ramos vaſorum ſubclaviorum 2. Ob Pulmonem dextrum vulneratum effuſumque ſanguinem 3. ob Pulmonis parenchyma pertuſum 4. ob conceptam in pulmonibus putredinem & Ductus chyliferi læſionem 5. ob læſionem pulmonum & œſophagi 6. ob pus intra cavitatem thoracis ſubſiſtens 7. p. 359.

Obs. 25. Vulnera Pectoris & Hypochondrii dextri lethalia ob pulmones perfoſſos Hepatis & Medullæ ſpinalis læſionem 1. Pectoris & abdominis ob læſum alterum pulmonum lobum, diaphragma, ventriculum, lienem 2. Hypochondrii dextri ob vulneratam infimam jecoris fibram 3. ob Ventriculi fundum læſum 4. ob ſubſtantiæ Hepatis læſionem & truncum venæ cavæ 5. ob Colon per tranſverſum penitus diſſectum 6. 13. ob vulnus hepatis 7. Portiuncula hepatis abſciſſa regenerata 8. Vulnus abdominis lethale ob pertuſum Ileon inteſtinum copiam ſanguinis in abdomen effuſi Meſenterium perforatum. Mors Henrici tertii Galliarum Regis & Poloniæ 9. ob diſciſſum Ileon inteſtinum 10. ob læſionem interiorum viſcerum, inteſtinorum corruptionem & abſceſſum puruleorum 11. ob inteſtina craſſa & tenuia confoſſa 12. ob Colon tranſverſum ſectum 13. ob Ileon inteſtinum duobus in locis læſum 14. ob Ileum transfoſſum, vulneratas venas & arterias meſaraicas 15. ob umbilicalem venam abſciſſam 16. Vulnus inteſtini coli firma cicatrice coaluiſſe deprehenſum 1. Vulnus abdominis lethale ob venam cavam diſciſſam 18. 19. p. 361.

Obs. 26 Dorſi & laterum vulnera lethalia ob puris copiam in thoracem effuſam 1. Lumborum ob læſam ſpinalem medullam 2. Natis ob læſam ſpinalem medullam ad os ſacrum 3 Natis ob incongruam victus rationem lethale 4. Femoris circa ramos Iliacos ob horum diſciſſionem 5. Cruri ad dorſi regionem ob læſum inteſtinum rectum, meſenterium & dextrum ventriculi latus 6. Natis ob inſigne vitium viſcerum naturalium 7. Cruris ob arteriæ læſionem 8. Digitorum ob nervos ad oſſa diſciſſos ſequutasque convulſiones 9. Tom 3. p. 366.

Obs. 27. Epigaſtrii vulnus lethale ob fundum ſtomachi perfoſſum 1. 2. p. 370.

Obs. 28. Caſus in Dorſum lethalis ob quinque vertebras vitiatas 1. In latus ob læſum lienem 2. ob læſum hepar & ruptam veſicam fellis 3. In Pectus ob contuſionem auriculæ cordis & inflammationem lobi pulmonis 4. Ex caſu Colon peritonæo adnatum 5. Lethalis ob rupturam venæ cavæ 6. Verbera mors ſequuta ob ſanguinem per habitum corporis & viſcera effuſum, inter cranium & duram matrem 7. Conculcatio corporis à rheda lethalis ob vim pericardio illatam & pulmonibus 8. ob abſceſſum genitum inter muſculos abdominis & peritonæum 9. Ictus lateri inflictus lethalis ob contuſum diaphragma venaſque vicinas diſruptas 10. p. 371.

Obs. 29. Alapam mors ſubita ſequitur nullo læſionis in cerebro apparente ſigno 1. Ictus ad nucham lethalis ob effuſum ſub cranio cruorem & meningis phlegmonem 2. Ictus pectoris lethalis ob pericardium alliſum & extremam coſtam fractam 3. Lateris verſus dorſum percuſſio lethalis ob excitatam in mediaſtini intercapedine vomicam 4. Pectoris ob contuſionem intus excitatam 5. Lethalis percuſſio pectoris ob vitioſam viſcerum conſtitutionem 6. Caſus in dorſum lethalis exinde læſo hepate, renibus 7. Hypocondrii ſiniſtri percuſſio lethalis ob fiſſuram in liene excitatam 8. Hypocondrii dextri ob læſionem inteſtinorum, diaphragmatis, vaſorum meſenterii 9. Hypogaſtrii ob puris copiam in inguen devolutam 10. Hypocondrii ſiniſtri ob ſauciatum lienem 11. p. 372.

Additamenta

Ad Sectionem de Vulneribus.

Obs. 1. Vulnus pectoris lethale ob cordis læſionem illæſo pericardio Tom. 3 p. 372.

Obs. 2. Tibiæ leve vulnus lethale ob ſequutam hæmorrhagiam nullis medicamentis cohibitam hinc cordis conſumptionem. Ibid.

Obs. 3. Vulnus pericardii cum alio cordis vulnere unico ictu inflictum, quinto ſolum die lethalis. p. 376.

Obs. 4. Vulnus à globulo ex bombarda emiſſo inflictum lethale ob ſubſiſtentem circa Medullæ ſpinalis exteriora &c. Ibid.

Obs. 5. Vulnus lethale ob cordis ſubſtantiam læſam & ſanguinis in diaphragma effuſionem. p. 378.

Obs. 6. Vulnus pectoris lethale ob vaſorum pulmonum & cordis læſionem. p. 379.

Obs. Vulnus pectoris lethale etſi cavitatem non attingeret. Ibid.

Obs. 8. Vulnus lethale ob cerebri ſubſtantiam læſam globulo ad occiput uſque propulſo, cerebrum autem ad minimam molem redactum. Ibid.

Obs. 9. Vulnus oculi repente lethale ob proceſſum falciformem læſum & ventriculum tertium. pag. 380.

Obs. 10. Vulnus frontis lethale ob utramque diploen effractam. Tom. 3. Ibid.

Obs. 11 Cultro in latus immiſſo inter ſecundam & tertiam coſtam diaphragma illæſum permanſit, unde colligitur Empyematicos ibi ſecandos aut urendos eſſe. Tom. 3. Ibid.

Obs. 12. Vulnus thoracis lethale ob coſtæ læſionem, tabem & Empyema accerſentem. p. 381.

Obs. 13. Vulnus Epigaſtrii lethale ob ſilicem parvum è ſclopeto emiſſum veſicam ſubeuntem abſque ullis vulnerationis indiciis. p. 382.

Obs. 14. Caſus ab alto lethalis ob ſanguinem in meſenterium effuſum 1. In abdominis cavitatem 12. Ibid.

Obs. 15. Vulnus ſincipitis & frontis lethale ob fracturam laminæ internæ, hinc perforatam duram matrem. p. 383.

Obs. 16 Epigaſtrii vulnus lethale ob læſum ventriculum. Ibid.

Obs. 17. Vulnus occipitis lethale ob varios errores ab ægro commiſſos. p. 384.

Obs. 18. Vulnus pectoris lethale ob utrumque cordis ventriculum pertuſum. Ibid.

Obs. 19. Capitis vulnus leve, lethale tamen in quo cerebrum ſphacelatum & alia reperta. Ibid.

Obs. 20. Arteria crurali læſa mors ad 14. dies dilata. pag. 585.

Obs. 21. Apertio vulnerati. Ibid.

Obs. 22 Culter coſtæ medium tranfodiens vulnere lethali. p. 385.

Obs. 23 Vulnus capitis cum fractura cranii & fungo cum totius morbi exacta deſcriptione. p. 386.

Obs. 24. Capitis vulnus cum fractura & fiſſura lethale. p. 390.

Obs. Inteſtini jejuni laceratio, integro abdomine lethalis. p. 391.

Obs. 26. Inteſtini Ilei ruptura integro abdomine cum variis curioſis. p. 395.

Obs. 27. Inteſtini laceratio ſine abdominis vulnere. pag. 403.

Obs. 28. Abdominis vulnus penetrans ſine læſione ventriculi & inteſtinorum. p. 404.

Obs. 29. De graviſſimo capitis vulnere per cranium & meninges ad ipſum uſque cerebrum penetrante. pag. 405.

Obs. 30. De liene. p. 06.

Obs 31. De inaudita mortis cauſa ſcilicet à diſruptione vaſorum quorundam præcipuorum ex baculi ictu. Ibid.

Obs. 32. Capitis vulnus ingens, ſubjungitur hiſtoria de Muſculorum dorſi ex globulo ſclopeti ictu lethali. p. 407.

Obs. 33. Ex ictu, caſu, capitis contuſio, cerebri abſceſſus, apoplexia &c. p. 408.

Obs. 34 Ex caſu ab alto cerebrum vulneratum putreſcit ſine paralyſi, convulſione. &c. p. 410.

Obs. 35. Grande vulnus enſe lato inflictum duas coſtas ſpuriis viciniores exſcindens, pericardium, diaphragma aliaque viſcera trajiciens, p. 411.

Obs 36. Pulmonis vulnus lethale à ſclopeto ſolo pulvere pyrio inſtructo illatum. Ibid.

SECTIO IV.

De Ulceribus, Sphacelo.

Obs. 1. Ulcera capitis manantia in infante lethalia ob ſerum ſub cranio ſuppreſſum 1. In muliere ob cerebri partem exinde putrefactam 2. Ulcus occipitis nativum in infante Obſtetricis errori adſcriptum 3. p. 412.

Obs. 2. Ulcus in pectore tumorem cauſtico apertum ſequutum, ſanguinem fundens originem ducens à vomica in pulmonibus ad cor uſque pertingente. Tom. 3. p. 413.

Obs. 3. Ulcus in ano lethale ob inteſtini recti exulcerationem in gangrænam deſinentem. pag. 414.

Obs. 4. In puero tuberculis & ulceribus cum oſſium carie per triennium ſcatente & ſinu ad lumbum ſiniſtrum deprehenſum eſt Jecur magnum coſtis agglutinatum. Abſceſſus juxta vertebras dorſi ſuperiores citra luem veneream. p. 414.

Obs 5. Ulcus tibiæ ſinuoſum ob ſubditorum oſſium vitium ſpina Ventoſa 1. 2. 3 Ulcera tibiarum & femorum à Jecoris & lienis vitio pendentia. pag. 415.

Obs. 6. Ulcus ſordidum Genu à ligamentis, cartilaginibus ipſiſque oſſibus putrilagine infectis. pag. 416.

Obs. 7. Fungoſa caro ex ulcere tibiæ pullulans ob foramen in oſſe ad medullam uſque penetrans. pag. 417.

Obs. 8. In iis quos Carcinoma ulceratum ſuſtulit, ſanguis aduſtus intra vaſa repertus cum labe Jecoris illæſo liene. Ibid.

Obs. Fiſtularum pertinacia & curationis difficultas inde eſt quod earum principium altiſſimè excurrat & fundamentum in oſſibus habeant 1. 2. Fiſtula in inguine ſaniem imi ventris eructans 3. In femore orta à lumbis 4. Ibid.

Obs. 10. Sphacelus totius corporis ſequutus cordis ejuſque vaſorum intumefactionem 1. Utriuſque Tibiæ ob tumorem ſcirrhoſum vicinum cavæ deſcendenti 2. ob obſtructam venam cavam 3. Pedis dextri ob viſcerum omnium corruptelam 4. Cruris ob vitiatam arteriam quæ fibulam petit 5. Crurum & Tibiarum ob vitium *Jecoris & Pancreatis* 6. Cruris ob ſiniſtrum cordis ventriculum carne glanduloſa infarctum & impeditum arteriæ motum 7. Crurum & Tibiarum ob vitium Jecoris, Pancreatis & lienis 8. Digitorum pedis ob vitium pulmonum, cordis 9. Humeri dextri ob conſumptionem lobi dextri pulmonis, cordis vitium 10. Manus ob ſanguine cor exhauſtum & pulmones 11. Scroti & vicinarum partium ob vitium meſenterii, inteſtini recti 12. Digitorum pedis ob pulmones ſanguine turgentes cor exangue, ſanguinem putridum in inteſtinis p. 418.

Obs 11. Brachii gangræna ob illius epiphyſin ubi cubitus ipſi jungitur contuſione ſuperficiaria affectam. pag. 420.

SECTIO V.

De Fracturis.

Obs. 1. Fracturam oſſis humeri ſequutus tumor cum oſſis carie 1 Brachii non coaleſcens ob cariem ſubditam 2. Fracturam ulnæ & Radii ſphacelus lethalis ſequitur 3. Oſſis femoris lethalis ob fragmenta oſſium relicta 4. Femoris ſua magnitudine lethalis 5. Occulta oſſis femoris fractura cui ſucceſſit ejuſdem oſſis ad Iſchiam luxatio 6. Fractura ſpontanea oſſis femoris 7. Fracturam oſſis femoris ſequutus inſignis tumor ob callum exuberantem nec cohærentem 8 Tibia fracta non coaleſcens ob oſſiculum ab oſſe tibiæ ſeparatum & ſphaceli initium in inferiore ejus parte 9. Humeri dextri & femoris fractura ſpontanea. 10. Tom 3. p. 422.

SECTIO VI.

De Luxationibus & ambulatione læſa, aut Motu impedito ob oſſium vitia.

Obs. 1. Luxatio vertebræ ſecundæ cervicis non ſemper illico lethalis 1. Manuum & Pedum luxationes ob ligamentorum putredinem. Tom.3 Tom.3. pag. 427.
Obs. 2. Claudicatio pendens à cervice femoris fracta citra luxationem. Ibid.
Obs. 4 Cervicis immobilitas ob vertebrarum ligamenta indurata & tophos innatos 1 Totius ob oſſium omnium unionem 2. Brachium inflexile ob oſſium in cubito agglutinationem 3. Inflexio lumborum impedita ob ſymphyſin nativam vertebrarum lumbarium 4. Inflexio in anteriora impedita ob appendicem acutam in oſſe ſterno 5. p. 429.
Obs. 5. Statura recta impedita ob magnæ arteriæ duritiem infra & ſupra renes ac omentum ventri adnatum. p. 430.

SECTIO VII.

De Decubitu ſupino aut in latera impedito.

Obs. 1. Supinus decubitus impeditus ob ventriculos cerebri aqua diſtentos unde inſomniorum, tremoris cordis &c. origo 1. ob Seri deſcenſum in quartum ventriculum. Tom.3. p. 430.
Obs. 2. Decubitus in ſiniſtrum latus moleſtus ob tumorem inflammatorium in parte ſiniſtra pulmonis 1. ob tumorem in parte dextra pulmonis 2. ob pulmonem ſiniſtro latere conſumptum 4. Decubitus ſupinus & ad latera impeditus ob arctam pulmonum cum thoracis coſtis omnibus anterioribus cohæſionem 3. In ſiniſtrum impeditus ob dextrum pulmonem coſtis affixum 6. omnino impeditus ob pulmonum cohærentiam cum coſtis, vertebris & diaphragmate 7. In lævum latus impeditus ob pulmonem utrinque coſtis & diaphragmati adnatum 8. ob pulmonem coſtis & diaphragmati adnatum cum cordis eroſione 9. p. 432.
Obs. 3. Decubitus impeditus ob cavitatem thoracis ſero repletam 1. Decubitus in dextrum latus impeditus ob puris copiam in ſiniſtro latere abſceſſum in eodem 2. in ſiniſtrum ob cavitatem dextram ibidem conſumptum 3. ob aquæ libras 6. in cavitate dextra 4. Supinus & in latera ob aquam totam replentem 5. 7. Supinus impeditus ob mediaſtini inflammationem 6. Decubitus dexter impeditus ob copiam puris inter coſtas & pulmonem 8. In latera impeditus ob aquam in cavitate dextra, pulmonem cum pleura ibi corrupta, ventriculum tumidum 9. Siniſter ob cyſtin humore plenam in ſiniſtro pectoris latere 10. Dexter ob propendentiam ſacciformem in diaphragmate 11. p. 433.
Obs. 4. Decubitus in latera impeditus ob meſenterii incrementum 1. ob Jecur tumidum, hydropem pectoris 2. ob Vomicam hepatis 3. ob Abſceſſum regioni hepatis adnatum 4. ob adhæſum hepatis cum diaphragmate 5. Decubitus omnia impeditus ob hepar infarctum, pancreas maximum 6. ob Vitium pancreatis 7. In latus dextrum ob lienem juſto majorem 8. In latera ob Lienis magnitudinem, pulmonis ſiniſtri adhæſionem 9. in dextrum latus impeditus ob grandem calculum in rene dextro 10. 11. Pag 434.
Obs. 5. Supinus decubitus impeditus & ſtatus celſus moleſtus ob jecur induratum, pancreas maximum. Tom.3. p. 435.
Obs. 6. Decubitus in latera & ſupinus impeditus ob calculum in veſica 1. Supinus impeditus ob molem uteri 2. 4 ob Conſtitutionem varicoſam Iliacarum venarum 3. ob uteri molem immenſam, aquam in abdomine. p. 436.

SECTIO VIII.

De Arthritide, Podagra, Iſchiadico dolore.

Obs. 1. Arthritide diu afflictorum membra affecta excia reperta ſunt. Tom 3 p.437.
Obs. 2. Humor Arthritidis parens intra articulorum cavitates non concluditur, cum ingeniola & nova de loco affecto in Arthritide ejuſque cauſis, diſſertatione &c. p. 439.
Obs. 3. Calculi ex articulis eruti. p. 441.
Obs. 4. In quodam Arthritico ſumma tenuum flacciditas & exilitas reperta. Ibid.
Obs. 5. Contractura digitorum &c. in Arthriticis cauſacit calx ſpatia omnia occupans & oſſicula ſecedere cogens. p. 443.
Obs. 6. In quodam Podagra diu vexato lien exſuccus & omni pulpa carens inventus. Ibid.
Obs. 7. Iſchiadicum & Podagricum dolorem patientes humores circa finem medullæ ſpinalis congeruntur. Ibid.
Obs. 8. Anatome Iſchiadico laborantis dolore in cujus coxa inventæ ſunt glandulæ induratæ pus concretum continentes. p. 444.
Obs. 9. Iſchiadicus dolor ab abſceſſu ingenti ad rotatorem muſculum femoris dextri exortus. & atheromate ſub muſculo Pſoa ſiniſtro. p. 445.
Obs. 10. Ingens coxarum dolor ob os coxendicis corruptionem paſſum & eroſionem Ibid.
Obs. 11. Humores Iſchiagram committentes aliquando in eo ſpatio quod faciunt muſculi continentur. pag. 446.
Obs. 12. Iſchiadicus dolor ſequutus tumorem circa meſenterii exortum genitum. Ibid.
Obs. 13. Coxendicus dolor ab utero gangræna affecto. Ibid.
Obs. 14. Gonagra laborantis Genu diſſectum exhibuit ſanguinem craſſum, aduſtum. p. 447.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Anthritide &c.

Obs. 1. Iſchiadem committentis humoris ſedes ſæpe in muſculorum intercapedinibus reperta. Ibid.

SECTIO IX.

De Lue Venerea & Plica Polonica.

Obs. Plurimorum Lue Venerea laborantium venæ infarctæ nec non muſculoſæ quæ doloribus afficiuntur 1. Infectorũ Lue partes internæ ulceribus quandoque & abſceſſibus ſcatent 2. 3. 4. 5. vitioſus humor in cerebro repertus 6. ſæpe reperitur in cranio eorum qui graviter laborarunt dura & concreta cruſta illi adhærens 7. Caries cranii reperta 8. 11. Gummata duræ matri innata 9. Exoſtoſis cranii ab humore inter diploas contento 10. 11. Oſſa ex cre-

crebro uſu medicamentorum mercurialium ſribibiſia reddita 13. Dudrum ſpondylorum caries 14. Oſſium pectoris caries cum abſceſſibus in vicinia 15. Tom. 3. pag 448.

OBS. 2. Jecur ratione morbi venerej ulceratum 1. 2. 3. 4 5 p 452.

OBS. 3. In cadaveribus quorundam qui hydrargyroſin paſſi mercurius repertus. Ibid.

OBS. 4. In cadavere cujuſdam Lue infecti cuncta viſcera nutri i. ſana reperta ſunt. p. 453.

OBS. 5. De Tricis ſeu Plica Polonica. In eorum ſanguine qui Plica correpti interiere Pili reperti ſunt. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Lue Venereo &c.

OBS. 1. IN viro lue inquinato cum dolore capitis, Epilepſia elancholia Cachexia, Ophtalmia unius oculi &c. Sinus cerebri ſiniſter aqua plenus repertus cum parte cerebri corrupta & gummatis in ea. Tom. 3. p. 454.

SECTIO X.

De Morbis Occultis Chronicis à Veneno inductis.

OBS. 1. MOrbus occultus & diuturnus ob ulcus ſub altera cordis auricula. 1 ob callum induratum in cordis auricula ſiniſtra 2. Polypi reperti in vena Cava diu ob morbum decubuorum 3. In utroque ventriculo lento morbo extincti 4. ſanguis curalliſormis in venis lenta morte extincti repertus 5. Languor diuturnus à lapidibus pluribus in pulmonibus congeſtis 6. Diuturno morbo confecti cordis ſubſtantia abſumpta ſolo ſuperſtite involucro 7. Morbus incognitus à lapillo in ſubſtantia cordis contento 8 Diu valetudinarius ob multiplicem viſcerum omnium læſionem 9. Morbus à vermibus in cerebro 10. Tom. 3. p. 4 6.

OBS. 2 Ignoto morbo extincti cadaver exhibuit cyſtin ſelleam bile vacuam 1. Pancreatis apoſtema multos occulte perimit 2. Lenta mors à pancreate ſcirthoſo excitata 3. Valetudinarij pars Jecoris concava ſere abſumpta reperta eſt 4. Morbus incognitus à pulmonibus & hepate veſiculis obſitis 5 A veſica ſellea pluribus calculis oblita. A pulmonum & hepatis putredine 7. A rene uno, veſica & cyſti ſellea, ſabulo & calculis obſeſſis 8. Valetudinarius diu potu glacie refrigerato uſus hepar habuit prorſus ambuſtum 9. Morbus incognitus à Jecore lapide juxta veſicam obſeſſo 10. A jecore omnino putrefacto 11. A meſenterij glandulis duabus tumidis 12. A vaſorum meſaraicorum obſtructione, pulmonum circa dorſum inflammatione abſceſſu in rene 13. Ab altero ulcerato. carne ſpongioſa in ejus cavo 14 Materia ſeroſa per umbilicum ſtillans ab hepate ſcirrhoſo & ulcerato 15. p. 457.

OBS. 3. Morbus ignotus ab inſigni vermium copia intra hepatis ſubſtantiam 1 A vermibus juxta orificium ſuperius ventriculi & inteſtinis ab iis perforatis 2 In canicula à vermibus cucurbitinis in inteſtinis 3. p. 459.

OBS. 4. Veneno interemptæ mulieris cor triplo majus naturali inventum eſt 1. Ab hydrargyri hauſtu extincti ſanguis coagulatus fuit 2. Ab inunctione mercuriali pulmones lividi redditi ſunt muco obſiti, cor flaccidum evadit 3. A veneno exhibito ventriculi pars ima excoriata. Jecoris ſuperficies nigra facta 4. In iis qui aſſumpti Arſenici vim evaſere ventriculus a morte exhibuit latas & profundas eroſiones 5 Venenum corroſivum ventriculum quaſi cauſtico inuſſit Jecur albicans repertum, inteſtina flatibus turgida, ventriculi os ſupernum eroſum 7. Oris ejuſdem ſubſtantia interna eroſa 8. Pueri veneno extincti Jecur pallidum evaſit, veſicula fellis aqua limpida plena reperta 9. veneni exhibiti falſa ſuſpicio in quodam qui ob retrocedentes morbillos opinio ab uteri ſtrangulatu pereuntis. 11. Tom 3. p. 461.

OBS. 5. Mors Fungorum eſum conſequuta à veneno illis commixto. p. 463.

OBS. 6. Canum & aliorum animalium à viperæ morſu enecto rum anatome. p. 464.

APPENDIX, Seu hiſtoria viri à vipera commorſi medicamentorum efficacia liberati. p. 465.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Venenis &c.

OBS. 1. MOrſus viperę ex quo ſanguis coagulatus &c. Tom. 3. p. 469.

OBS. 2. De viperarum morſu. Ad Illuſtrem Franciſcum Redi Nobilem Aretinum. p. 470.

OBS. 3. Hiſtorię varię circa icutæ tum aquaticę tum terreſtris exhibitionem ejuſque noxas. p 474.

OBS. 4. De Noxis Cicutæ terreſtris ex epiſtola ad virum Celebratiſſimum Joh. Jac. Wepferum Archiatrum Scafuſianum. p 488.

OBS. 5 De Napello. p. 493.

OBS. 6. De Cocculis. p. 495.

OBS 7. De Nuce vomica. p. 497.

OBS. 8. De Helleboro Albo. p. 5 2.

OBS 9. De Gialappa, p. 03.

OBS. 10. De Corona Imperiali. p 5 4.

OBS. 11. De Amygdalis amaris. Ibid.

OBS 12. De Antimonio. p. 508.

OBS. 13. De Arſenico & Auripigmento. p. 510.

OBS. 14. De Mercurio. p 516.

OBS. 15. Inunctione Mercuriali uſus ſcabioſus, cor exhibuit coagulato cruore turgidum. p. 518.

OBS. 16. De Oleo Perſ veneno funeſtiſſimo quędam è Præclariſſimi viri Dom. Franciſci Redi Experimenſis naturalibus excripta quæ hic appendicis loco pro natura ac hiſtoria venenorum illuſtranda quamvis nihil anatomici complectantur. p. 519.

OBS. 17. Radicis lupariæ & olei Nicotianæ effectus in Ciconia majore. p. 520.

OBS. 18. Olej ejuſdem effectus in Ciconia femella juvencula. p 521.

OBS, 19. Olei effectus in Ranis. p 522.

OBS 20. Olei Nicotianę effectus in ſerpentibus. p. 524.

OBS. 21. Olei Nicotianæ effectus in lacertis & limacibus. 525.

OBS. 22. Olej Nicotianæ effectus varij in cane Moloſſo. Ibid.

OBS. 23. A veneno exhibito ventriculus lividus redditus, lien gangrænoſi affectus in hepate & corde ſanguis grumoſus repertus &c. p. 526.

OBS. 24. Morbus ignotus ob Tæniam ſeu vermem laſum inteſtina omnia opplentem. p. 527.

SECTIO XI.

De Cutaneis Infectionibus & Doloribus Externarum partium.

Obs. 1. LEpra infectæ Matronæ cadaver exhibuit viſcera tum vitalia tum naturalia marcore confecta. Tom 3. p. 527.

Obs. 2. Pſora laborans in cyſti fellea lapidem habuit pag 530.

Obs. 3. Pedes leproſi veſicis obſiti ab corruptionem omnium viſcerum ſolo ſalvo corde. p. 531.

Obs. 4. Pruritus vagus in muliere cui Tumor cancroſus in vulva natus, p. 533.

Obs. 5. Penis perpetuus pruritus à carcinomate in veſica. Ibid.

Obs. 6. Pallor vultus à mollitie Pulmonum 1. Puſtulæ rubræ per totum, præſertim circa hepatis regionem ab hujus duritie & ſubſidentia cyſtis felleæ 2. Tuberculа per totum à vitio hepatis & lapidibus in cyſtis 3. Pallor vultus ob lapillos in cyſti, vitium hepatis hydropem pectoris 4. Maculæ purpureæ circa regionem ventriculi in umbilico, inguinibus a vitio pancreatis, hepatis, lienis 5. Affectus faciem, manus & pedes invadens ex intervallis ob vomicam in ſima hepatis parte 6. Rubor genarum & vultus ob vaſa meningum quaſi varicoſa atro ſanguine plena 7. Macula rubra in naſi extremitate à viſceribus ſphacelo tactis 8. Rubor genarum à pulmone tabido exeſo &c. 9 10 11.12.13.14.15.19. Facies albida cum genarum rubore fugaci à pulmone ſiniſtro vitiatu 19 Faciei pallor à pulmonum vitio flaccidorum, lividorum 20. A viſcerum omnium corruptela 21. Ab hydrope thoracis pulmonum ſyderatione 22. Facies turgidula, pallida à vitio pulmonis ſiniſtri 23. Pallor vultus à vitio hepatis 24. Chloroſis in virgine cui teſtis ſiniſter ſero ſubflavo repertus &c. 25. Color vultus plumbeus ob vitium lienis ſcirrhoſi 26. A viſceribus omnibus ſimili colore infectis 27. Livor tergoris in cadavere ab aſſumpto arſenico 28. pag. 533.

Obs. 7. Dolor ſummæ ſcapulæ & humeri ab abſceſſu in corde in ulcus deſinente pulmonibus accretis 1. Brachii & claviculam à ſero corrupto circa perioſtium in ſphacelum deſinens 2. ſuræ dolor intolerabilis à vomicoſo hepate 34. Circa coccygem dolor ab Empyemate oſſis ſacri 6. 7. Humeri dextri dolor ob hepar tumore cãcroſo affectum 8. Dolor circa pubem ab incremento & relaxatione Teſticuli ſemine 9. Dolor in infima regione hypochondrii dextri ob vitium meſenterii vicini & Pſoadũ Muſculorum 10. Circa regionem oſſis ſacri ob quatuor lapides in veſica 11. p. 536.

SECTIO XII.

Miſcellanea Continens.

Obs. 1. EX Tabaci fumi abuſu lingua, trachæa arteria atra fuligine tinctę repertæ, pulmones aridi, hepar inflammatum 1. Pulmones flaccidi, torridis coſtis annexi 2. 3. Cerebri ſubſtantia exſiccata ad parvam molem redacta 4. Tabaccifugo papillares proceſſus cum nervorum odoratoriorum extremitate defuerunt 5. Cerebrum nigrum & fuligine tinctum obſervatum 6. Craſſa fuligine & ſpiſſa obductum cranium repertum 7. Cerebri nigredo obſervata in quodam Tabaci pulverem per nares crebro attrahente 8. ſpina triplex lapidea reperta inter utramque meningem Tabacifugi 9. ſtomachus flavedine tinctus à fuliginibus Tabaci 10. Veſtigia fumi in viſceribus notata 11. Inſignis Tabacifugi cerebrum nitidum repertum 12 13.14.15. Tom. 3. p 538.

Obs. 2. In Calvaria cujuſdam qui quovis tempore & loco horas potuit determinare, Pulli gallinacei figura reperta expreſſa. p. 543.

Obs. 3. Cranium Ruſtici qui laqueo fauces ſibi præcluſit inſolitę conformationis repertum. Ibid.

Obs. 4. Diſſecti cordis fragrantia ex diuturno cardiacorum uſu 1. Cutis dorſi aliarumque partium mobilitas ob membranam carnoſam fibris carnoſis donatam 2. Frons depreſſa in quibuſdam ad naſi radicem ob deficientem cavernam oſſis frontis 3. Infans 16. menſium jecur habuit in ſiniſtro hypochondrio, lienem in dextro cor ad dextrum propendens 4. In vena cava mulieris à frigore externo enectę Polypus carneus inventus 5. A frequentiori Enematum uſu inteſtina ſtercore vacua 6. In canis inter eundem ad latus ſiniſtrum inclinantis Renis ſiniſtri ſubſtantia duo vermes reperti 7. Quod quidam ſint Scævolæ aut ambidextri cauſa in oſſibus brachiorum ſita 9. pag. 544.

Obs. 5. Quidam in ſummis torturis frontem nunquam corrugavit 1. Præ torturæ violentia homoplatę diruptæ 2. Quidam frontem elevans naſum ſimul attollebat ob peculiarem muſculum illi conceſſum 3. Latrones ut plurimum carent muſculo interiore manus primo. p. 545.

Obs. 6. Robuſtiſſimorum quorundam cranium ſuturis deſtitutum repertum 1. Vir ſumme robuſtus os unum indiſcretum habuit à jugulo ad ilia coſtarum vicem ſuppleus 2. ſingulare robur capitis ob craſſitiem cranii eximiã & totius corporis oſſa craſſiſſima unctuoſo humore copioſo delibuta 3. Quidam admodum agilis ſingulares obtinuit muſculos 4 In Audaciſſimis quibuſdã cor hirſutum repertum 5 6. 7. 8. Audaciſſimus cor habuit hirſutum & partem trunci Aortę oſſeam 9. p. 547.

Obs. 7. Hominis ferociſſimi cor puſillum ac duriſſimum 1. Mulieris ob flagitia decollatæ cor inverſum inventum 2. Latronis ferociſſimi cadaver viſcerum imi & medii ventris à dextris ad ſiniſtra tranſpoſitionẽ exhibuit 3. In viri ferocis & nequam cordis vaſorum orificiis carunculæ repertæ 4. Latro cor bifidum habuit 5. In juvenis diſſolutiſſimorum morum cadavere duo lienes inventi 6. p. 549.

Obs. 8. Furis puſillanimis cor ulceribus exeſum deprehenſum 1. Fur ſine cerebello 2. In Fure inſigne vas breve biſurcatum inventum abſceſſus in ſiniſtro cordis ventriculo pauciſſimum cerebrum in occipite 3. P 551.

Obs. 9 Senex ad iram proclivis poſt obitum ſine felle & cyſti inventus eſt 1. Iracundus pericardium exſuccum & ſqualidum habuit 2. In valde iracundi cyſti fellea repertus lapis eam adimplens 3. In muliere ira & mœrore confecta carnea cordis ſubſtantia plane conſumpta fuit 4. P. 552.

Obs. 10. Obeſitas totius inſignis ob viſcera inſolitæ magnitudinis. P. 553.

Obs. 11. Suffocatio ſuſpenſi impedita ob trachæam oſſeam. Ibid.

ADDITAMENTA

Ad Sectionem de Miſcellaneis.

Obs. 1. DOrſi vehemens dolor & diuturnus ob Tumorem in illius regione obortum, ſpinæ

næ tandem rupturam invehentem & ſanguinis in imum ventrem effuſionem. Tom. 3. p 5 3.
Obs 2. Hydrops thoracis diſſectione poſt mortem cognitus. pag. 554.
Obs. 3. In Calvis meninges à cranio ſemper diſtare deprehenduntur. Ibid.
Obs. 4. Simitatis cauſa ex anatome deprehenſa. Ibid.
Obs. 5. Senes incurvi fiunt & repandi minúſque dorſum movent ob vertebrarum coalitum &c p. 555.
Obs 6. Tineę ſubjectum principale non cutis ſed pingnedo illi ſubjecta. Ibid.
Obs. 7. Flatuum cohibitionem ſequuta inſignis inteſtini Coli diſtenſio. p. 556.
Obs. 8. Acidulis vitriolatis diutius quidam uſus cor & ventriculum corroſa & exſiccata exhibuit. Ibid.

OBSERVATIONES

Anatomicæ Medicæ Iohannis Fantoni.

Obs. 1. ANeurіſma arteriæ magnæ paulo ſupra iliacas & polypi infra locum aneuriſmatis reperti ſanguinis intra tunicas meſenterij & circa renes extravaſatio. Ibid.
Obs. 2. Tumor ſarcomatoſus intra tunicas coli. p 557.
Obs. 3. Cerebrum febricitantis flavo humore tinctum, vaſorum cerebri exſiccatio : Aquei oculorum humoris conſumptio &c. Ibid.
Obs. 4. Inflammatio hepatis, pulmonis & inteſtinorum : Aqua pericardij purulenta & ſuperficies cordis alterata. p. 558.
Obs. 5. Moles hepatis maxima ventriculus in regione umbilicali, cor inſolitæ magnitudinis &c. Ibid.
Obs. 6. Cranium craſſiſſimum cum ſuturis vix apparentibus, medulla oblongata biloſo ſero tincta &c. pag. 559.
Obs. 7. Pulmo inflammatus, cor magnum, variegatum & duriſſimum. p 560.
Obs. 8. Pancreas duriſſimum cum liquore lymphatico in canali virſungiano, capſulæ atrabilariæ maximæ & alteratæ, cor magnum & planum &c. p. 561.
Obs. 9. Inflammatio meningum & cerebelli corruptio. Ibid.
Obs. 10. Tumor fibroſus intra tunicas cæci & coli &c. Tom 3. pag. 562.
Obs. 11. Hepatis & diaphragmatis inflammatio, cutis, cerebrum & inteſtina bile tincta lien monſtroſus cerebri ſtaciditas. Ibid.
Obs. 12. Hydatides in ſuperficie cordis, veſicula maximæ magnitudinis & meatus cyſtici obſtructio &c. pag 563.
Obs. 13. Hepar ſteatomatoſum & muſculorum abdominis ſupra corpus hepatis extenuatio. p. 564.
Obs. 14. Tumor cartilagineus in pyloro & ſuperiore parte duodeni. Ibid.
Obs. 15. Pulmo carnoſus &c. p. 565.
Obs. 16. Pulmonis abſceſſus, Pus in pericardio & cor exterius corruptum Ibid.
Obs. 17. Cor in baſi vulneratum &c. Ibid.
Obs. 18. Colon in hypogaſtrium deductum. p. 5 7.
Obs. 19. Polypus cordis. Ibid.
Obs. 20. Meſenterium verſus ſpinam retractum ſubſtantia medullaris cerebri & medulla oblongata duriſſima &c. p. 56.
Obs. 21. Tumor in hepate. Ibid.
Obs. 22 Cor maximum plurimis ulcuſculis in ſuperficie alteratum Ibid.
Obs. 13. Diaphragmatis diſruptio & ventriculi in thoracem aſcenſus. p. 569.
Obs 24. Strangulatio ſuperioris orificij ventriculi à mole maxima hepatis & ventriculus in umbilicalem regionem detruſus. p. 570.
Obs 25. Maxima lymphæ copia in ventriculis cerebri portio cerebri ſupra nervos opticos corrupta. Ibid.
Obs 26. Fungoſa cerebri excreſcentia. Ibid
Obs. 27 Pulmonis inflammatio, hepatis & lienis obſtructio, polypi in ventriculis cordis. p. 571.
Obs 28. Cordis abſceſſus &c. Ibid.
Obs. 29. Hepar ſcirrhoſum cum duritie lienis & pancreatis, ſerum in thorace extravaſatum: Pulmo multiplici materia turgidus, cor maximæ magnitudinis. pag. 572.
Obs. 30. Hepar albicans, hymenis exiſtentis, dextra cordis auricula varicoſa &c. p 5 3.
Obs. 31. Cordis polypi, Abſceſſus in pericardio, illius interna & cordis externa ſuperficies alterata &c. pag. 574.

FINIS.

ROMA